

Nordiska rådet

30:e sessionen

1982

Helsingfors

Del 1

Redaktion: Redaktör Åke Edwall
Byråsekreterare Ingegerd Wahrgren

ISBN 91-38-06917-2

Norstedts Tryckeri Stockholm 1982

Innehållsöversikt**Del 1**

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	40
Översikt över sessionen	52
 Protokoll	 53
 Saker m. m.	 403
Medlemsförslag (A-saker)	405
Ministerrådsförslag (B-saker)	705
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	923

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 2/k, 1980)	1701
Meddelanden (D-saker)	2024
Frågor (E-saker)	2396
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2425
Dokument 2 (Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté)	2497
 Beslut	 2509
Rekommendationer	2512
Yttranden	2552
Övriga beslut	2562
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 2575
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	 2583
 Register	 2603
Översikt över sakernas behandling	2605
Personregister	2626
Ämnesregister	2639
 Plan över sessionssalen	 2651

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, Nordisk Ministerråd, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og til de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd

Nordisk Råds Præsidium har med bemyndigelse fra rådet og i overensstemmelse med § 1 i rådets arbejdsordning besluttet, at rådets tredivte session finder sted i Helsingfors med begyndelse mandag den 1. marts 1982 og med afslutning fredag den 5. marts 1982.

København, den 18. maj 1981

For Nordisk Råds præsidium

Knud Enggaard

Gudmund Saxrud

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 1 mars 1982 med ändringar vid möten 1, 3, 4 och 5 mars samt tillägg den 4 mars 1982)

Regeringsrepresentanter m. fl

Ahde, Matti	Olsen, Olaf
Andersson, Karin (närv. 3/3–4/3)	Pekkala, Ahti
Arnalds, Ragnar (närv. 2/3–4/3)	Petri, Carl Axel (närv. 3/3)
Austad, Tore (närv. 2/3–3/3)	Presthus, Rolf (närv. 1/3–2/3)
Bennedsen, Dorte (närv. 1/3–4/3)	Rasmussen, Henning (närv. 4/3)
Boo, Karl (närv. 1/3–2/3)	Rekola, Esko
Dahlgren, Anders (närv. 1/3–2/3)	Røkke, Mona (närv. 2/3–4/3)
Eliasson, Ingemar (närv. 2/3–3/3)	Skauge, Arne
Elmstedt, Claes (närv. 5/3)	Sorsa, Kalevi
Espersen, Ole (närv. 3/3–4/3)	Stenbäck, Pär
Forsman, Mauno	Stray, Svenn (närv. 1/3–2/3)
Fälldin, Thorbjörn (närv. 1/3–3/3)	Suonio, Kaarina
Gestsson, Svavar (närv. 1/3–4/3)	Söder, Karin
Gíslason, Ingvar	Söderman, Jacob
Gjertsen, Astrid (närv. 1/3–4/3)	Taxell, Christoffer
Guttormsson, Hjörleifur (närv. 1/3–4/3)	Thórdarson, Fridjón (närv. 1/3–4/3)
Hanse, J. K. (närv. 3/3–5/3)	Thoroddsen, Gunnar (närv. 1/3–4/3)
Heløe, Leif Arne (närv. 2/3–4/3)	Tillander, Ulla (närv. 1/3–3/3)
Jöhannesson, Ólafur	Tähkämaa, Taisto
Johansson, Olof (närv. 1/3, 2/3 och 4/3)	Ullsten, Ola (intog ej sin plats i rådet)
Jokela, Mikko	Wahlström, Jarmo
Jørgensen, Anker (närv. 1/3–2/3)	Wikström, Jan-Erik (närv. 2/3–4/3)
Kujanoja, Jouko	Willoch, Kåre (närv. 1/3–3/3)
Kivistö, Kalevi	Wirtén, Rolf (närv. 1/3–2/3)
Langslet, Lars Roar	Woivalin, Folke
Nielsen, Poul (närv. 1/3–4/3)	Väänänen, Marjatta
Olesen, Kjeld (närv. 1/3–2/3)	Åsling, Nils G. (närv. 1/3–3/3)
Olsen, Erling (närv. 4/3)	Østergaard, Lise
Ollila, Esko	

Valda medlemmar

Andersson, Lennart	Björklund, Ilkka-Christian
Åsgrímsson, Halldór	Bollmann, Niels
Auken, Margrete	Bondevik, Kjell Magne
Benkow, Jo	Brundtland, Gro Harlem
Berge, Gunnar	Christensen, Chr.

Dybkjær, Lone
 Eidem, Bjarne Mørk
 Ellemann-Jensen, Uffe
 Edd, Arne
 Eirøndahl, Kirsti
 Eiuðnason, Eiður
 Eustavsson, Rune
 Eagenesen, Hagen
 Ealvgaard, Børge
 Eansen, Guttorm
 Eansen, Ivar
 Eansen-Krone, Margit
 Eaugstvedt, Asbjørn
 Eenriksen, Ole
 Eermannsson, Sverrir
 Eernelius, Allan
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Häll, Karl-Erik
 Jakobsen, Johan J.
 Jakobsen, Svend
 Jansson, Olof
 Jansson, Paul
 Jensen, Egon
 Jonasson, Bertil
 Jónsson, Stefán
 Jonäng, Gunnel
 Järvenpää, Heikki
 Kanerva, Ilkka
 Karhuvaara, Sinikka
 Kempainen, Arvo
 Knuuttila, Sakari
 Koivisto, Tellervo
 Kristensen, Finn
 Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva

Liikanen, Erkki
 Lillqvist, Bror
 Lindahl, Essen
 Lundblad, Grethe
 Lundkvist, Svante
 Martinsen, Astrid Murberg
 Mathiesen, Matthías, Á.
 Møller, Inge Fischer
 Nielsen, Agnar
 Palm, Sture
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Petersson, Per
 Pétursson, Páll
 Pokka, Hannele
 Randal, Håkon
 Romanus, Gabriel
 Salo, Arvo
 Savola, Petter
 Schnitler, Gunvor
 Sellgren, Rolf
 Steen, Reiulf
 Stenbäck, Asser
 Stetter, Ib
 Steenholdt, Otto
 Sundberg, Ingrid
 Syse, Jan P.
 Sælthun, Ambjørg
 Söderström, Sten
 Tastesen, Bernhardt
 Thomassen, Petter
 Werner, Lars
 Westerlund, Henrik
 Winberg, Håkan

Ändring den 1 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes Karl-Erik Häll för del av denna dag av *Thage G. Peterson*

Ändringar den 3 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes Rune Gustavsson för del av denna dag och del av nästa dag av *Olle Eriksson*, för del av denna dag ersattes Heikki Järvenpää av *Helena Pesola*, Sakari Knuuttila av *Peter Muurman*, Grethe Lundblad av *Karin Flodström*, Per Petersson av *Rolf Clarkson*, Gabriel Romanus av *Elver Jonsson* och Lars Werner av *Eivor Marklund*.

Aimo Ajo ersatte denna dag Arvo Salo som insjuknat.

Ändringar den 4 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Karl-Erik Häll av *Bengt Wiklund*, Gunnel Jonäng av *Olle Eriksson*, Ingrid Sundberg av *Rolf Clarkson* och Henrik Westerlund av *Elisabeth Rehn*.

Ändringar den 5 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Arne Gadd av *Karin Flodström*, Per Petersson av *Rolf Clarkson* och Gabriel Romanus av *Elver Jonsson* samt för del av denna dag Sinikka Karhuvaara av *Tuulikki Petäjaniemi*, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa av *Terhi Nieminen-Mäkynen* och Lars Werner av *Eivor Marklund*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl

(Utsedda den 3 februari 1982)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S)

Olesen, Kjeld, f. 32. Udenrigsminister, Viby Sj. (S)

Bennedsen, Dorte, f. 38. Undervisningsminister, København (S)

Østergaard, Lise, f. 24. Minister for kulturelle anliggender og minister for nordiske anliggender, København (S)

Nielsen, Poul, f. 43. Energiminister, Smørumnedre (S)

Rasmussen, Henning, f. 26. Indenrigsminister, Esbjerg (S)

Espersen, Ole, f. 34. Justitsminister, Solrød Strand (S)

Hansen, Jens Kristian, f. 26. Minister for offentlige arbejder, Sønderborg (S)

(Utsedd den 23 februari 1982)

Olsen, Erling, f. 1927. Boligminister og fungerende industriminister, Gentofte (S)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 27 augusti 1981)

Olsen, Olaf, f. 35. Landsstyremand, Glyvvar (Fkfl)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 13 januari 1982 med senare ändring)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Jakobsen, Svend, f. 35. Folketingets formand, fhv. finansminister, Tåstrup

Jensen, Egon, f. 22. Fhv. indenrigsminister, Slagelse

Møller, Inge Fischer, f. 39. Socialrådgiver, Nivå

Pedersen, Robert, f. 21. Fhv. højskoleforstander, Ilskov

Tastesen, Bernhardt, f. 26. Assurandør, Kolding

Stedforträdere

Jensen, Henning, f. 38. Cigarsorterer, Horsens

Mørch, Otto, f. 22. Politiassistent, Randers

Poulsen, Kaj, f. 45. Maskinarbejder, Alborg

Albertsen, Kristian, f. 17. Fhv. rådmand, Frederiksberg

Andersen, Erik, f. 19. Major, Haderslev

Jensen, Hans Jørgen, f. 29. Forbundsformand, Nærum (Stedforträdare för Otto Steenholdt (Grønl.))

Det konservative folkeparti (KF)*Medlemmer*

Hagensen, Hagen, f. 16. Landsretssagfører, København
Stetter, Ib, f. 17. Civiløkonom, Ålborg

Stedfortrædere

Gotfredsen, Annelise, f. 28. Advokat, Gentofte
Hansen, Karen Thurøe, f. 18. Horsens

Venstre (V)*Medlemmer*

Christophersen, Henning, f. 39. Fhv. udenrigsminister, Nærum.
(Förfall under 30:e sessionen; ersatt av Uffe Ellemann-Jensen; se under Stedfortrædere)
Hansen, Ivar, f. 38. Fhv. minister, Agerbæk

Stedfortrædere

Ellemann-Jensen, Uffe, f. 41. Cand. polit., Rungsted Kyst
Øllgaard, Knud, f. 27. Gårdejer, Gredstedbro

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlemmer*

Auken, Margrete, f. 45. Præst, Valby
Henriksen, Ole, f. 34. Sekretær, Vanløse

Stedfortrædere

Harms, Inger, f. 42. Kontorassistent, Åbenrå
Nielsen, Holger K., f. 50. Fuldmægtig, cand. mag., København

Fremskridtspartiet (FP)*Medlem*

Halvgaard, Børge, f. 21. Overlærer og gård-ejer, Kolind

Stedfortrædere

Jensen, Ove, f. 33. Pelsdyravler, Holstebro
Voigt, Mogens, f. 39. Chauffør, Hårby (Stedfortræder for Christian Christensen (KrF))

Centrum-demokraterne (CD)*Medlem*

Bollmann, Niels, f. 39. Toldkontrollør, Vejle

Stedfortræder

Rasmussen, Jørgen Kruse, f. 43. Exam. assurandør, Hvidovre

Det radikale venstre (RV)*Medlem*

Helveg Petersen, Niels, f. 39. Fhv. kabinetschef, København
(Förfall under 30:e sessionen; ersatt av Lone Dybkjær; se under Stedfortræder)

Stedfortræder

Dybkjær, Lone, f. 40. Civilingeniør, København

Kristeligt Folkeparti (KrF)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Christensen, Christian</i> , f. 25. Skoledirektør, Ringkøbing	<i>(Voigt, Mogens (FP))</i>

Vald på Grønland (Grønl.)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Steenholdt, Otto</i> , f. 36. Lærer, Næstved	<i>(Jensen, Hans Jørgen (S))</i>

*Valda av Føroya lagting den 31 juli 1981***Folkeflokken (Fkfl)**

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Nielsen, Agnar</i> , f. 28. Direktør, Vestmanna	<i>(Joensen, Asbjörn (Sjfl))</i>

Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Patursson, Erlendur</i> , f. 13. Hagfrøðingur (<i>cand. polit.</i>), Kirkjubøur	<i>Kjølbroy, Karin</i> , f. 44. Socialrådgiver, Argir

Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)

Stedfortræder
Joensen, Asbjörn, f. 27. Maskiningeniør,
Klaksvík. (Stedfortræder for Agnar Niel-
sen (Sb))

Finlands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl***(Utsedda den 26 februari 1982)*

<i>Sorsa, Kalevi</i> , f. 30. Statsminister, Helsingfors (Sd)	<i>Pekkala, Ahti</i> , f. 24. Finansminister, Haapavesi (K)
<i>Stenbäck, Pär</i> , f. 41. Utrikesminister, Esbo (Sfp)	<i>Forsman, Mauno</i> , f. 28. Minister i finansministeriet, Villmanstrand (Sd)
<i>Rekola, Esko</i> , f. 19. Utrikeshandelsminister Esbo (obunden)	<i>Kivistö, Kalevi</i> , f. 41. Undervisningsminister, Jyväskylä (Skdl)
<i>Taxell, Christoffer</i> , f. 48. Justitieminister (Sfp), Åbo	<i>Suonio, Kaarina</i> , f. 41. Minister i undervisningsministeriet, Helsingfors (Sd)
<i>Ahde, Matti</i> , f. 45. Inrikesminister, Uleåborg (Sd)	<i>Tähkämaa, Taisto</i> , f. 24. Jord- och skogsbruksminister, Piki (K)
<i>Jokela, Mikko</i> , f. 28. Minister i inrikesministeriet (K), Rovaniemi ek	<i>Wahlström, Jarmo</i> , f. 38. Trafikminister, Vasa (Skdl)

Ollila, Esko, f. 40. Handels- och industriminister, Helsingfors (K)

Söderman, Jacob, f. 38. Social- och hälsovårdsminister, nordisk samarbetsminister, Åbo (Sd)

Väänänen, Marjatta, f. 23. Minister i social- och hälsovårdsministeriet, Helsingfors (K)

Kajanoja, Jouko, f. 42. Arbetskraftsminister, Helsingfors (Skdl)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 4 januari 1982)

Woivalin, Folke, f. 28. Lantråd, Finström

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 5 februari 1982 med senare ändring)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä
Förfall under 30:e sessionen 3/3; ersatt av Peter Muurman; se under Suppleanter

Koivisto, Tellervo, f. 27. Politices kandidat, Tammerfors

Liikanen, Erkki, f. 50. Partisekreterare, S:t Michel

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad

Salo, Arvo, f. 32. Redaktör, författare, Helsingfors

(Förfall under 30:e sessionen; ersatt av Aimo Ajo 3/3; se under Suppleanter)

Suppleanter

Muurman, Peter, f. 44. Kandidat i samhällsvetenskaper, Vanda

Sundqvist, Ulf, f. 45. Bankdirektör, Sibbo

Lehtinen, Lasse, f. 47. Filosofie kandidat, Kuopio

Bärlund, Kaj, f. 45. Ekonomie magister, Borgå

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmar

Hetemäki-Olander, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo
Järvenpää, Heikki, f. 48. Informationschef, Villmanstrand

Förfall under 30:e sessionen 3/3; ersatt av Helena Pesola; se under Suppleanter

Kanerva, Ilkka, f. 48. Politices magister, Helsingfors

Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Lektor, Helsingfors

(Förfall under 30:e sessionen 5/3; ersatt av Tuulikki Petäjaniemi; se under Suppleanter)

Suppleanter

Aaltio, Sampsa, f. 27. Agronom, Lempäälä

Pesola, Helena, f. 47. Magister i samhällsvetenskaper, Jyväskylä

(Leppänen, Urpo (Smp))

Petäjaniemi, Tuulikki, f. 42. Justitierådsman, Tammerfors

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)*Medlemmar*

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, f. 46. Assistentläkare, Åbo

Förfall under 30:e sessionen 5/3; ersatt av Terhi Nieminen-Mäkynen; se under Suppleanter)

Pokka, Hannele, f. 52. Juris licentiat, Murola

Savola, Petter, f. 32. Avdelningsläkare, Kuopio

Suppleanter

(Nieminen-Mäkynen, Terhi (Lkp))

Pihlajamäki, Veikko, f. 22. Distriktsingenjör, Kauhava

Palmunen, Lauri, f. 52. Informationssekreterare, Laitila

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands Folk) (Skdl)*Medlemmar*

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politices kandidat, Esbo

Kempainen, Arvo, f. 46. Överläkare, Kajana

Söderström, Sten, f. 48. Medicine licentiat, Vasa

Suppleanter

Ekorre, Mikko, f. 41. Grundskollärare, Kemi

Peltola, Kaurina (Kati), f. 40. Sekreterare för socialärenden, Helsingfors

Toivainen, Seppo, f. 44. Doktor i samhällsvetenskaper, Helsingfors

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (SkI)*Medlem*

Stenbäck, Asser, f. 13. Professor, Helsingfors

Suppleant

Ronkainen, Olavi, f. 33. Rektor, Nyslott

Svenska folkpartiet (Sfp)*Medlem*

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå

(Förfall under 30:e sessionen 4/3; ersatt av Elisabeth Rehn; se under Suppleant)

Suppleant

Rehn, Elisabeth, f. 35. Diplomekonom, Kyrkslätt

Suomen Maaseudun Puolue (Finlands landsbygdsparti) (Smp)*Suppleant*

Leppänen, Urpo, f. 44. Partisekreterare, Luumäki

(Suppleant för Ilkka Kanerva (Kok))

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala folkpartiet) (Lkp)*Suppleant*

Nieminen-Mäkynen, Terhi, f. 46. Utvecklingssekreterare
(Suppleant för Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K))

(Valda av Ålands landsting den 3 november 1981 för tiden intill nästa val)

Åländsk samling (ÅS)*Medlem*

Jansson, Olof, f. 31. Skolföreståndare, landstingets talman, Kökar

Suppleant

Fagerholm, Karl-Gunnar, f. 30. Lektor, landstingets förste vicetalman, Mariehamn

Islands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl**

(Utsedda den 11 februari 1982)

Thoroddsen, Gunnar, f. 10. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavík (Sj.)

Jóhannesson Ólafur, f. 13. Utanríkisráðherra (udenrigsminister), Reykjavík (F.)

Arnalds, Ragnar, f. 38. Fjármálaráðherra (finansminister), Skagafjörður (Ab.)

Pórdarson, Friðjón, f. 23. Dóms- og kirkjumálaráðherra (justits- og kirkeminister), Stykkishólmur (Sj.)

Gestsson, Svavar, f. 44. Félagsmálaráðherra og heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra (social-, sundhets- og trygdeminister), Reykjavík (Ab.)

Guttormsson, Hjörleifur, f. 35. Iðnaðarráðherra (industriminister), Neskaupstaður (Ab.)

Gíslason, Ingvar, f. 26. Menntamálaráðherra (kulturminister), Aukureyri (F.)

Alþingi (altínget)

(Valda den 19 december 1981 för tiden intill nästa val)

Efri deild (överste afdeling) E: neðri deild (nederste afdeling) (N)

Sjálfstæðisflokkurinn. (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister) Hafnarfjörður, N

Hermannsson, Sverrir, f. 30. Forstjóri (direktör), Reykjavík, N

Varafultrúar (stedfortrædere)

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Fyrrv. forsætisráðherra (fhv. statsminister), Reykjavík, N

Sigurðsson, Pétur, f. 28. Framkvæmdastjóri (direktör), Reykjavík, N

Framsóknarflokkurinn. (Fremskridtspartiet) (F.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Pétursson, Páll, f. 37. Bóndi (bonde), Höllu-
staðir, A-Húnavatnssýsla, N
Ásgrímsson, Halldór, f. 47, Endurskoðandi
(revisor), Höfn í Hornafirði, N

Varafultrúar (stedfortrædere)

Aðalsteinsson, Davíð, f. 46. Bóndi (bonde),
Arnbjargarlækur, Mýrasýsla, E
Bjarnason, Guðmundur, f. 44. Bankastjóri
(bankdirektör), Keflavík, E

Alþýðubandalagið. (Folkeforbundet) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Jónsson, Stefán, f. 23. Rithöfundur (forfatter),
Syðri-Hóll í Fnjóskadal, E

Varafultrúi (stedfortræder)

Helgadóttir, Guðrún, f. 35. Rithöfundur (forfatter),
Reykjavík, N

Alþýðuflokkurinn. (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Guðnason, Eidur, f. 39. Fréttamaður (redaktör),
Reykjavík, E

Varafultrúar (stedfortræder)

Gunnarsson, Árni, f. 40. Ritstjóri (redaktör),
Reykjavík, N

Norges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 17 februar 1982)

Willoch, Kåre, f. 28. Statsminister (H)
Stray, Sverre, f. 22. Utenriksminister (H)
Gjertsen, Astrid, f. 28. Statsråd og sjef for
Forbruker- og administrasjonsdepartemen-
tet (H)
Heløe, Leif Arne, f. 32. Statsråd og sjef for
Sosialdepartementet (H)
Austad, Tore, f. 35. Statsråd og sjef for
Kirke- og undervisningsdepartementet (H)

Langslet, Lars Roar, f. 36. Statsråd og sjef
for Kultur- og vitenskapsdepartementet
(H)
Presthus, Rolf, f. 36. Statsråd og sjef for Fi-
nans- og tolldepartementet (H)
Røkke, Mona, f. 40. Statsråd og sjef for Jus-
tisdepartementet
Skauge, Arne, f. 48. Statsråd og sjef for Han-
delsdepartementet, nordisk samarbeids-
minister (H)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 10 november 1981 för tiden intill nästa val)

Det norske arbeiderparti (A)*Medlemmer*

Brundtland, Gro Harlem, f. 39. Lege
Hansen, Guttorm, f. 20. Journalist
Berge, Gunnar, f. 40. Studieinstruktør
Steen, Reiulf, f. 33.
Martinsen, Astrid Murberg, f. 32. Lærer-hus-
mor

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider
(*Kvanmo, Hanna* (SV)), f. 26. Husmor
Pettersen, Oddrunn, f. 37. Rektor
Faremo, Osmund, f. 21. Tiltakssjef
Bakke Hallvard, f. 43. Økonomisjef, Landås

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer
Kristensen, Finn, f. 36. Fylkessekretær
Grøndahl, Kirsti, f. 43. Adjunkt-husmor

Jørgensen, Ragna Berget, f. 41. Forbruker-
 konsulent
Rotnes, Marit, f. 28. Sosialsjef
Blankenborg, Haakon, f. 55. Student

Høyre (H)

Medlemmer

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester
Thomassen, Petter, f. 41. Fylkesråd
Schnitler, Gunvor, f. 30. Lærer
Randal, Håkon, f. 30. Skolebestyrer
Syse, Jan P., f. 30. Ass. direktør
Hansen-Krone, Margit, f. 25. Husstellærer

Varamenn

Eian, Hermund, f. 27. Gårdbruker
Løvving, Marit, f. 38. Spesialpedagog
Apenes, Georg, f. 40. Redaksjonssekretær
Lowzow, Wenche, f. 26. Rektor
Lowzow, Carl Fr., f. 27. Overingeniør
(Hagen, Carl I. (Fr.p))

Kristelig folkeparti (Kr. F.)

Medlemmer

Bondevik, Kjell Magne, f. 47. Cand. theol.
Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef

Varamenn

Kristiansen, Kåre, f. 20. Driftsdirektør
With, Odd, f. 21. Finansrådmann

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Jakobsen, Johan J., f. 37. Avdelingsbestyrer
Sælthun, Ambjørg, f. 22. Bondekone

Varamenn

Helland, Sverre, f. 24. Elektroinstallatør
(Rossbach, Hans Hammond (V))

Fremskrittspartiet (Fr.p)

Varamann

Hagen, Carl I., f. 44. Konsulent

Sosialistisk venstreparti (SV)

Varamann

Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor

Venstre (V)

Varamann

Rossbach, Hans Hammond, f. 31. Lektor

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 25 februari 1982)

Fäldin, Thorbjörn, f. 26. Statsminister. Ram-
vik (c)

Ullsten, Ola, f. 31. Utrikesminister, Stock-
holm (fp)

Wikström, Jan-Erik, f. 32. Statsråd och chef
för utbildningsdepartementet. Österskär
(fp)

Dahlgren, Anders, f. 25. Statsråd och chef
för jordbruksdepartementet, Valdemarsvik
(c)

Åsling, Nils G., f. 27. Statsråd och chef för
industridepartementet, Trångsviken (c)

Söder, Karin, f. 28. Statsråd och chef för
socialdepartementet, nordisk samarbets-
minister, Täby (c)

Johansson, Olof, f. 37. Statsråd, Vällingby
(c)

Wirtén, Rolf, f. 31. Statsråd och chef för eko-
nomi- och budgetdepartementet, Jönkö-
ping (fp)

Andersson, Karin, f. 18. Statsråd, Stockholm
(c)

Boo, Karl, f. 18. Statsråd och chef för kom-
mundepartementet, By kyrkby (c)

Petri, Carl Axel, f. 29. Statsråd, Jönköping
(opol.)

Eliasson, Ingemar, f. 39. Statsråd och chef
för arbetsmarknadsdepartementet, Väster-
haninge (fp)

Elmstedt, Claes, f. 28. Statsråd och chef för
kommunikationsdepartementet, Ronneby
(c)

Tillander, Ulla, f. 31. Statsråd, Malmö (c)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 8 oktober 1981 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska parti (s)

Medlemmar

Lundkvist, Svante, f. 19. Eskilstuna

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg

(Förfall under 30:e sessionen; ersatt av
Karl-Erik Häll; se under *Suppleanter*)

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör,
Helsingborg

(Förfall under 30:e sessionen 3/3; ersatt
av *Karin Flodström*; se under *Supplean-
ter*)

Suppleanter

Palme, Olof, f. 27. Partiledare, Vällingby

Peterson, Thage G., f. 33. Nacka

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Malm-
berget

(Förfall under 30:e sessionen 1/3 och 4/3;
ersatt av *Thage G. Peterson* och *Bengt
Wiklund*; se under *Suppleanter*)

Wiklund, Bengt, f. 19. Journalist, Härnösand

Johansson, Tyra, f. 28. Uddevalla

Andersson, Georg, f. 36. Rektor, Lycksele

Andesson, Lennart, f. 27. Studieombudsman, Södertälje

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala

(Förfall under 30:e sessionen 5/3; ersatt av Karin Flodström; se under Suppleanter)

Flodström, Karin, f. 32. Lågstadie lärare, Kopparberg

Hjorth, Nils, f. 20. Förrådsförvaltare, Österbybruk

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefsredaktör, bankofullmäktige, Stockholm

Sundberg, Ingrid, f. 25. Fil. kand. Billesholm
(Förfall vid 30:e sessionen 4/3; ersatt av Rolf Clarkson; se under Suppleanter)

Petersson, Per, f. 19. Hemmansägare, Luleå
(Förfall under 30:e sessionen 3/3 och 5/3; ersatt av Rolf Clarkson; se under Suppleanter)

Winberg, Håkan, f. 31. Hovrättspresident, Sundsvall

Suppleanter

Troedsson, Ingegerd, f. 29. Pol. mag., Grillby

Clarkson, Rolf, f. 18. Direktör, Helsingborg

af Ugglas, Margaretha, f. 39. Civilekonom, Stockholm

Adolfsson, Tage, f. 20. Företagare, Skultuna

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, statsrevisor, Ekshärad

Gustavsson, Rune, f. 20. Alvesta
(Förfall under 30:e sessionen 3/3 och 4/3; ersatt av Olle Eriksson; se under Suppleanter)

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

(Förfall under 30:e sessionen 4/3; ersatt av Olle Eriksson; se under Suppleanter)

Suppleanter

Eriksson, Olle, f. 25. Entreprenör, Dals Långed

Ekelund, Ulla, f. 28. Tillsynslärare, Ängelholm

Gunnar Björk, f. 44. Bankkonsulent, Gävle

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Sellgren, Rolf, f. 19. Transportplaneringschef, Domsjö

Romanus, Gabriel, f. 39. Sollentuna
(Förfall vid 30:e sessionen 3/3 och 5/3; ersatt av Elver Jonsson; se under Suppleanter)

Suppleanter

Swartz, Kersti, f. 21. Åby

Jonsson, Elver, f. 36. Postiljon, Alingsås

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

*Werner Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö
(Förfall under 30:e sessionen 3/3 och 5/3;
ersatt av Eivor Marklund; se under
Suppleant*

Suppleant

Marklund, Eivor, f. 30. Kiruna

Saklista

för 30:sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 1 mars 1982 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 1 mars 1982 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)

A. Medlemsförslag

- A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (väckt av Steen Folke och Erlendur Patursson)
- A 583/k Medlemsförslag om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden (väckt av K. B. Andersen, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Olof Palme och Robert Pedersen)
- *A 591/j Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet (väckt av Erlendur Patursson)
- A 594/k Medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten (väckt av Aimo Ajo, Gunnel Jonäng och Marjatta Väänänen)
- A 597/s Medlemsförslag om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden (väckt av Johan J. Jakobsen och Bertil Jonasson)
- A 598/k Medlemsförslag om ett nordiskt tungjon-laboratorium (väckt av Sture Palm och Ingrid Sundberg)
- A 599/t Medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året (väckt av Marjatta Väänänen)
- A 600/e Medlemsförslag om nordisk utbildning för exportmarknadsföring (väckt av Bertil Jonasson, Petter Savola och Henrik Westerlund)
- A 601/t Medlemsförslag om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken (väckt av Olof Jansson, Sakari Knuutila, Bror Lillqvist och Marjatta Väänänen)
- A 602/j Medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrande områdena för undervisningen i skolorna (väckt av Olof Jansson)
- A 603/t Medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser (väckt av Terhi Nieminen-Mäkynen, Gabriel Romanus och Rolf Sellgren)
- A 604/s Medlemsförslag om barn och barns miljö (väckt av Liv Andersen, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Sten Söderström och Sigrid Utkilen)
- A 605/j Medlemsförslag om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Astrid Gjertsen, Elsi Hetemäki-Olander, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Eivor Marklund, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Lars Werner och Marjatta Väänänen)

- A 606/k Medlemsförslag om undervisning beträffande byggnads- miljöfrågor (väckt av Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Tuulikki Petäjaniemi, Arvo Salo och Marjatta Väänänen)
- A 607/k Medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift (väckt av Inger Hirvelä, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Tuulikki Petäjaniemi och Arvo Salo)
- A 608/k Medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten (väckt av Karl-Erik Häll, Essen Lindahl, Eivor Marklund, Robert Pedersen och Per Petersson)
- A 609/s Medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade (väckt av Heikki Järvenpää, Bror Lillqvist, Jógvan Sundstein och Sten Söderström)
- A 610/e Medlemsförslag om förbud mot vapenexport (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Ebba Strange och Sten Söderström)
- A 611/k Medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet (väckt av Georg Andersson, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Árni Gunnarsson, Karl-Erik Häll, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen och Arvo Salo)
- A 612/j Medlemsförslag om lagstiftningssamarbetet på arbetsrät- tens område (väckt av K. B. Andersen, Lennart Anders- son, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Tellervo Koi- visto och Erkki Liikanen)
- A 613/e Medlemsförslag om samarbete inom nordisk möbelindu- stri (väckt av Gunnar Berge, Knud Heinesen, Paul Jans- son, Erkki Liikanen, Svante Lundkvist och Reulf Steen)
- A 614/k Medlemsförslag om produktion och distribution av tal- böcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna (väckt av Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Knud Enggaard, Árni Gunnarsson, Ha- gen Hagensen, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki- Olander, Johan J. Jakobsen, Gunnel Jonäng, Eeva Kuus- koski-Vikatmaa, Eivor Marklund, Terhi Nieminen-Mä- kynen, Sture Palm, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Arvo Salo, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Ingrid Sundberg, Sigrid Utkilen och Henrik Westerlund)
- A 615/e Medlemsförslag om upprätthållande av en temperatur om 20 grader inomhus i de nordiska länderna (väckt av Sampsa Aaltio, Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki- Olander, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kemp- painen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Per Petersson, Arvo Salo, Petter Savola, Asser Stenbäck och Sten Söderström)
- A 616/s Medlemsförslag om effektivare insatser mot narkotika- missbruket (väckt av Christian Christensen, Rune Gus- tavsson, Asbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist)
- A 617/e Medlemsförslag om nordiska underleveranser (väckt av Petter Savola)
- *A 618/s Medlemsförslag om samarbete vid klimatologisk vård av nordiska psoriasispatienter (väckt av Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist och Bernhardt Taste- sen)

- *A 619/k Medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng och Ingrid Sundberg)
- *A 620/k Medlemsförslag om stöd till ett svensk-danskt uppslagsverk (väckt av Arne Gadd, Hagen Hagensen, Sture Palm och Robert Pedersen)
- *A 621/t Medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter i Norden (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Olof Jansson, Per Petersson, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen)
- A 622/j Medlemsförslag om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet (väckt av Knud Enggaard, Gutorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Svante Lundkvist och Matthías Á. Mathiesen)
- *A 623/t Medlemsförslag om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden (väckt av Arne Gadd, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Sture Palm, Arvo Salo, Ingrid Sundberg Marjatta Väänänen)
- A 624/k Medlemsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (väckt av Halldór Ásgrímsson, Hallvard Bakke, Haakon Blankenborg, Eíður Guðnason, Gutorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Matthías Á. Mathiesen, Páll Pétursson, Håkon Randal, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Ingrid Sundberg och Henrik Westerlund)

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 29/j Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet (överlämnat av Danmarks regering)
- B 36/k Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 37/k Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 38/k Ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 39/s Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 40/s Ministerrådsförslag om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 41/s Ministerrådsförslag om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 42/s Ministerrådsförslag om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

C. 1982. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/k Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (ej avgiven 1981)
- 3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *4/e Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *9/e Berättelse från Nordtest (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *13/k Berättelse från NORDFORSK (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *14/e Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse från Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turistrådet (NT) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *28/e Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *29/e Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *33/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *37/t Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *40/k Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *41/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *43/s Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 44/k¹ Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *45/e Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *46/e Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 47/k¹ Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *48/k Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *49/j Berättelse från Nordiska straffrättskommittén (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 50/k¹ Berättelse från Nordiska författarkurser (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

¹ Berättelse avges ej 1981

- *51/s Berättelse från Kommittén för Bottniska viken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 52/e Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *53/k Berättelse om Nordisk kurs för idrottslärare (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 9

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Nordens folkliga akademi
- 101/k Nordiskt samarbete inom skolområdet
- 102/k Nordiska journalistkursen
- 103/k Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 104/k Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 105/k Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet
 - a) Kurser i etnologi
 - b) Kurser i språk och litteratur
 - c) Vidareutbildningskurser för konservatorer
- 106/k Nordiska språk- och informationscentret
- 150/k Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 151/k Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 152/k Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 153/k Nordiska institutet för sjö rätt
- 154/k Nordiska geoexkursioner till Island
- 155/k Nordiskt kollegium för ekologi
- 156/k Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 157/k Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 158/k Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- 159/k Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
- 160/k Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 161/k Nordiska forskarkurser
- 162/k Nordiskt vulkanologiskt institut
- 163/k Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
- 164/k Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
- 165/k Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete
- 200/k Nordens Hus i Reykjavik
- 201/k Nordiska teaterkommittén
- 202/k Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 203/k Nordisk samiskt institut
- 204/k Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
- 205/k Nabolandslitteraturkommittén
- 206/k Nordiskt konstcentrum
- 207/k Nordiska filmkurser
- 208/k Nordiskt idrottssamarbete

BILAGA 10

300/e Nordel

BILAGA 11

301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

BILAGA 12

302/t Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

D. 1982. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Sveriges regering)
- 1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta ruter (överlämnat av Finlands regering)
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- 11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1972/e Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering)
- 1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 15/1973/k Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- 17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1974/e Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1974/t Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1975/k Meddelanden om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökad nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1977/e Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1978/e Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1978/s Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1978/s Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1978/s Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationeli konvention om arbetstiden (överlämnat av Danmarks regering)
- 13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1978/e Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1978/s Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1979/e Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1979/s Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1979/s Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1979/s Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1979/s Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1979/t Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1979/t Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1979/t Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1979/t Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1979/j Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1979/k Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1979/k Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1979/k Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1979/k Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1979/k Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1979/k Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1980/k Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1980/k Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1980/k Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvävernans kultur och språk i Nordnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1980/k Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1980/k Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1980/t Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1980/t Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1980/t Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese möjligheter i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1980/t Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1980/t Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1980/t Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1980/j Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående en-

- hetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1980/j Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1980/j Meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående in-drivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1980/s Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1980/s Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1980/s Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1980/s Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1980/s Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 20/1980/s Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1980/k Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1980/s Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1980/e Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1980/e Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1980/e Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 26/1980/e Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1980/e Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1981/e Meddelanden om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- *2/1981/e Meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående sam-ordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonse-

kvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *3/1981/e Meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1981/e Meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1981/e Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1981/e Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1981/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- *8/1981/k Meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1981/k Meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1981/k Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1981/k Meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1981/k Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1981/t Meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1981/t Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1981/t Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1981/t Meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1981/t Meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1981/t Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1981/s Meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 20/1981/s Meddelande om rekommendation nr 20/1981 angående ny nordisk konvention om social trygghet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1981/s Meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1981/s Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1981/s Meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1981/s Meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1981/s Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 26/1981/s Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholinförsel (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1981/s Meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1981/s Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *29/1981/s Meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *30/1981/s Meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 31/1981/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1981 angående enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)
- 32/1981/j Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention (överlämnat av Finlands regering)

Meddelande om yttrande nr 2/1981 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

E. Frågor

1. Fråga till Danmarks regering angående försäljning av hasch till ungdomar i Christiania (ställd av Gabriel Romanus)
2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående avtal mellan de nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning (ställd av Paul Jansson)
3. Fråga till Nordiska ministerrådet angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (ställd av Lennart Andersson) (D 1982/13/1980/j)

4. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (ställd av Sinikka Karhuvaara) (D 1982/8/1976/k)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (ställd av Arvo Salo) (D 1982/4/1980/k)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående biblioteksbusssprojektet på Nordkalotten (ställd av Eeva Kuuskoski-Vikatmaa)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående alternativa förslag till bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge (ställd av Kirsti Grøndahl) (D 1982/21/1979/k)
8. Fråga till Sveriges regering angående undervisningen av finska barn i Sverige (ställd av Marjatta Väänänen) (D 1982/14/1975/k)
9. Fråga till Sveriges regering angående finska åldringar i Sverige (ställd av Sakari Knuutila)
10. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förkortning av arbetstiden (ställd av Bror Lillqvist) (D 1982/6/1977/s)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDTURIST-biljett (ställd av Rolf Sellgren) (D 1982/3/1975/t)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelserna i Västnorden (ställd av Bjarne Mørk Eidem) (D 1982/4/1975/t)
13. Fråga till regeringarna i Danmark, Finland och Island angående internordisk giltighet för körkort (ställd av Essen Lindahl) (D 1982/3/1976/t)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet angående bättre villkor för färjetrafiken i Norden vintertid (ställd av Sakari Knuutila) (D 1982/7/1980/t)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (ställd av Grethe Lundblad) (D 1982/13/1978/s och C 1982/20/s)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av det nordiska biståndssamarbetet (ställd av Kjell Magne Bondevik)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad säkerhet i fråga om kemiska bekämpningsmedel (ställd av Petter Savola)
18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet (ställd av Børge Halvgaard) (D 1982/24/1981/s och D 1982/26/1981/s)
19. Fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna för att instifta ett nordiskt pris för att främja barn- och ungdomslitteraturen (ställd av Margrete Auken)
20. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad statistisk information om Åland (ställd av Olof Jansson) (C 1982/3/e)
21. Fråga till Nordiska ministerrådet angående rådsmedlemmars initiativmöjligheter i anslutning till ministerrådsförslag (ställd av Grethe Lundblad)
22. Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso-

- sjukvårds- och veterinärpersonal (ställd av Matthías Á. Mathiesen) (D 1982/21/1981/s)
23. Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående beskattningen av svenska byggnadsarbetare vid anställning i Norge (ställd av Bertil Jonasson)
 24. Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående projektering av en gasledning i Mittnorden (ställd av Rolf Sellgren)
 25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående grundande av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut (ställd av Petter Savola)
 26. Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förverkligande av en politik med full sysselsättning (ställd av Sakari Knuutila)
 27. Fråga till Norges regering angående utbetalning av arbetslöshetsunderstöd till permitterade arbetare från Finland (ställd av Bror Lillqvist)
 28. Fråga till Nordiska ministerrådet angående uthyrning av arbetskraft i andra nordiska länder (ställd av Sten Söderström)

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1	Rapport från Nordiska rådets presidium
Dokument 2	Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
- *A 591/j Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet
- A 602/j Medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrande områdena för undervisningen i skolorna
- A 605/j Medlemsförslag om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program
- A 612/j Medlemsförslag om lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område
- A 622/j Medlemsförslag om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 29/j Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1982. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- 30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
- *49/j Berättelse från Nordiska straffrättskommittén

D. 1982. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- *16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
- 17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökad nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
- 14/1979/j Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens
- *12/1980/j Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

- 13/1980/j Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
- 14/1980/j Meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående in-
drivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska län-
derna
- 31/1981/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1981 angående
enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna
- 32/1981/j Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående an-
tagande av nordisk språkkonvention

E. Frågor

3. Fråga till Nordiska ministerrådet angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (ställd av Lennart Andersson)

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 583/k Medlemsförslag om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden
- A 594/k Medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten
- A 598/k Medlemsförslag om ett nordiskt tungjon-laboratorium
- A 606/k Medlemsförslag om undervisning beträffande byggnads-
miljöfrågor
- A 607/k Medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift
- A 608/k Medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten
- A 611/k Medlemsförslag om det allmänskulturella samarbetet
- A 614/k Medlemsförslag om produktion och distribution av tal-
böcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna
- *A 619/k Medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen
- *A 620/k Medlemsförslag om stöd till ett svensk-danskt uppslagsverk
- A 624/k Medlemsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbe-
te

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 36/k Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-sam-
arbete
- B 37/k Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under
1980-talet
- B 38/k Ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete

C. 1982. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *2/k Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (ej avgiven
1981)
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forsk-
ning
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforsk-
ning
- *13/k Berättelse från NORDFORSK
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet

*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
44/k ¹	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
47/k ¹	Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
*48/k	Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära
50/k ¹	Berättelse från Nordiska författarkurser
*53/k	Berättelse om Nordisk kurs för idrottslärare (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 9

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

100/k	Nordens folkliga akademi
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet
102/k	Nordiska journalistkursen
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
105/k	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet a) Kurser i etnologi b) Kurser i språk och litteratur c) Vidareutbildningskurser för konservatorer
106/k	Nordiska språk- och informationscentret
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
153/k	Nordiska institutet för sjö rätt
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
157/k	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
158/k	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
159/k	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
161/k	Nordiska forskarkurser
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
165/k	Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete

¹ Berättelse avges ej 1981

200/k	Nordens Hus i Reykjavík
201/k	Nordiska teaterkommittén
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
203/k	Nordisk samiskt institut
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
205/k	Nabolandslitteraturkommittén
206/k	Nordiskt konstcentrum
207/k	Nordiska filmkurser
208/k	Nordiskt idrottssamarbete

D. 1982. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
15/1973/k	Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
13/1975/k	Meddelanden om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
*16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
*17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
18/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
*2/1978/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
*15/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet
*16/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland

- *17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
- *18/1979/k Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl.
- 19/1979/k Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
- *20/1979/k Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
- 21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
- *22/1979/k Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur
- *1/1980/k Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning
- 2/1980/k Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor
- *3/1980/k Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kväernas kultur och språk i Nordnorge
- 4/1980/k Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet
- *5/1980/k Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad
- *21/1980/k Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete
- 7/1981/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
- *8/1981/k Meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna
- *9/1981/k Meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna
- *10/1981/k Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet
- *11/1981/k Meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer
- 12/1981/k Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna

E. Frågor

4. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (ställd av Sinikka Karhuvaara)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (ställd av Arvo Salo)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående biblioteksbusprojektet på Nordkalotten (ställd av Eeva Kuuskoski-Vikatmaa)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående alternativa förslag till bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge (ställd av Kirsti Grøndahl)
8. Fråga till Sveriges regering angående undervisningen av finska barn i Sverige (ställd av Marjatta Väänänen)
19. Fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna för att instifta ett nordiskt pris för att främja barn- och ungdomslitteraturen (ställd av Margrete Auken)
25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående grundande av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut (ställd av Petter Savola)

Social- och miljöutskottet

A. Medlemsförslag

- A 597/s Medlemsförslag om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden
- A 604/s Medlemsförslag om barn och barns miljö
- A 609/s Medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade
- A 616/s Medlemsförslag om effektivare insatser mot narkotikamissbruket
- *A 618/s Medlemsförslag om samarbete vid klimatologisk vård av nordiska psoriasispatienter

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 39/s Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet
- B 40/s Ministerrådsförslag om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad
- B 41/s Ministerrådsförslag om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen
- B 42/s Ministerrådsförslag om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

C. 1982. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- *18/s Berättelse från Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor
- 20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- *43/s Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)
- *51/s Berättelse från Kommittén för Botaniska viken

D. 1982. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
- *9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
- *7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
- 9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
- 5/1978/s Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

- *6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
- *7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
- 8/1978/s Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
- *9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
- 12/1978/s Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
- 13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
- *15/1978/s Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
- 4/1979/s Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten
- *5/1979/s Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
- *6/1979/s Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
- *7/1979/s Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten
- *15/1980/s Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
- *16/1980/s Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
- *17/1980/s Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner
- *18/1980/s Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m.
- 19/1980/s Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden
- 20/1980/s Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom
- 22/1980/s Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling
- *19/1981/s Meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet
- 20/1981/s Meddelande om rekommendation nr 20/1981 angående ny nordisk konvention om social trygghet
- 21/1981/s Meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal
- *22/1981/s Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket
- *23/1981/s Meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet
- 24/1981/s Meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet
- *25/1981/s Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga
- 26/1981/s Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel
- *27/1981/s Meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet
- *28/1981/s Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

- *29/1981/s Meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö
- *30/1981/s Meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningsamarbete beträffande fordonsavgaser

E. Frågor

1. Fråga till Danmarks regering angående försäljning av hasch till ungdomar i Christiania (ställd av Gabriel Romanus)
9. Fråga till Sveriges regering angående finska åldringar i Sverige (ställd av Sakari Knuuttila)
10. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förkortning av arbetstiden (ställd av Bror Lillqvist)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (ställd av Grethe Lundblad)
18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet (ställd av Børge Halvgaard)
21. Fråga till Nordiska ministerrådet angående rådsmedlemmars initiativmöjligheter i anslutning till ministerrådsförslag (ställd av Grethe Lundblad)
22. Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (ställd av Matthías Á. Mathiesen)
26. Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förverkligande av en politik med full sysselsättning (ställd av Sakari Knuuttila)
27. Fråga till Norges regering angående utbetalning av arbetslöshetsunderstöd till permitterade arbetare från Finland (ställd av Bror Lillqvist)
28. Fråga till Nordiska ministerrådet angående uthyrning av arbetskraft i andra nordiska länder (ställd av Sten Söderström)

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 599/t Medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året
- A 601/t Medlemsförslag om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken
- A 603/t Medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser
- *A 621/t Medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter i Norden
- *A 623/t Medlemsförslag om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden

C. 1982. Berättelser

- I Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *19/t Berättelse från Nordiska turistrådet (NT)

- *21/t Berättelse från NORDTEL — Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen
- *37/t Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 12

302/t Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

D. 1982. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
- 8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet
- 11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
- *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
- 11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
- *27/1974/t Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- 3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
- 4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
- 2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
- 3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
- 4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl.
- *10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
- *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
- *4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov
- *8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg
- *9/1979/t Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss

*10/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikation av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
*11/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss
12/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden
*6/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler
7/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid
*8/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas resemöjligheter i Norden
*9/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial
10/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982
*11/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik
*13/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna
*14/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter
*15/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter
*16/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
*17/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
*18/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet

E. Frågor

11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDTURIST-biljett (ställd av Rolf Sellgren)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelserna i Västnorden (ställd av Bjarne Mørk Eidem)
13. Fråga till regeringarna i Danmark, Finland och Island angående internordisk giltighet för körkort (ställd av Essen Lindahl)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet angående bättre villkor för färjetrafiken i Norden vintertid (ställd av Sakari Knuutila)

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

A 600/e	Medlemsförslag om nordisk utbildning för exportmarknadsföring
A 610/e	Medlemsförslag om förbud mot vapenexport
A 613/e	Medlemsförslag om samarbete inom nordisk möbelindustri
A 615/e	Medlemsförslag om upprätthållande av en temperatur om 20 grader inomhus i de nordiska länderna
A 617/e	Medlemsförslag om nordiska underleveranser

C. 1982. Berättelser

1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
*9/e	Berättelse från Nordtest
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*14/e	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*28/e	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/e	Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*33/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken
*45/e	Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser
*46/e	Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
52/e	Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet

*Nedanstående berättelser redovisas i C 1***BILAGA 10**

300/e Nordel

BILAGA 11

301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D. 1982. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*18/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
25/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
1/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
15/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation
14/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

1/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
23/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
*24/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden
25/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet
26/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås
*27/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning
1/1981/e	Meddelanden om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport
*2/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel
*3/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel
*4/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden
*5/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter
6/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling

E. Frågor

2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående avtal mellan de nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning (ställd av Paul Jansson)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av det nordiska biståndssamarbetet (ställd av Kjell Magne Bondevik)
20. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad statistisk information om Åland (ställd av Olof Jansson)
23. Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående beskattningen av svenska byggnadsarbetare vid anställning i Norge (ställd av Bertil Jonasson)
24. Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående projektering av en gasledning i Mittnorden (ställd av Rolf Sellgren)

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i riksdagens plenisal i Riksdagshuset. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationsernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Måndagen den 1 mars kl. 12.00–17.25

Tisdagen den 2 mars kl. 09.00–13.00 och 14.00–17.50

Onsdagen den 3 mars kl. 09.30–10.50, 14.00–15.50 och 15.50–18.45

Torsdagen den 4 mars kl. 09.00–11.05, 11.05–12.05 och 14.00–18.20

Fredagen den 5 mars kl. 09.00–12.30 och 12.30–14.20

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Måndagen den 1 mars kl. 09.30–10.45 och 18.00–18.35

Kulturutskottet

Söndagen den 28 februari kl. 18.20–19.10, 19.50–20.00 och 20.15–20.30

Måndagen den 1 mars kl. 09.30–10.25 och 18.00–18.25

Tisdagen den 2 mars kl. 13.35–14.25

Torsdagen den 4 mars kl. 13.40–14.00

Social- och miljöutskottet

Måndagen den 1 mars kl. 09.30–10.20 och 18.00–18.45

Onsdagen den 3 mars kl. 11.00–12.00

Trafikutskottet

Måndagen den 1 mars kl. 09.30–10.20 och 17.30–18.00

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 1 mars kl. 09.30–10.15 och 18.00–18.30

Onsdagen den 3 mars kl. 11.00–11.45

Särskilda arrangemang

Måndagen den 1 mars: Nordiska rådets 30-årsfest

Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris (Finlandiahuset)

Mottagning i Helsingfors stadshus (värd: Helsingfors stad)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Måndagen den 1 mars 1982 kl. 12.00–17.25

Presidenter: Ib Stetter (1–4 och 17) och Elsi Hetemäki-Olander (5–17)

Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president

2. Namnupprop, godkännande av medlemslista

3. Val av presidium

4. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

5. Anförande av den nyvalda presidenten

6. Utsändningen av handlingar till sessionen

7. Fastställande av saklista för sessionen

8. Meddelande om voteringsordningen

9. A 622/j: Medlemsförslag om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet

10. Val av budgetkommitté

11. Val av informationskommitté

12. Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1983–84

13. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning fram till nästa session

14. Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för tiden fram till den 30 april 1983

15. Bemyndigande för utskotten att lägga till handlingarna sådana berättelser – med undantag av C 1 – och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

16. Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten

17. Generaldebatt. C 1: Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet samt Dokument I: Rapport från Nordiska rådets presidium

1 Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Ærede forsamling, mine damer og herrer! Nordisk Råds 30. session gennemføres en måned efter præsidentvalget, og jeg indleder derfor med på rådets vegne at ønske præsident Mauno Koivisto hjertelig til lykke. Vi glæder os over, at præsidenten i sin tiltrædelsestale her i riksdagen den 17. januar bl. a. fremhævede vigtigheden af, at det nordiske samarbejde udvikles på det traditionelle grundlag. Vi sender præsident Koivisto rådets varmeste hilsener og ønsker for fremtiden.

Det er nu sjettede gang, Finlands riksdag stiller sit smukke hus til rådighed for afholdelse af en session i Nordisk Råd, og dermed kan vi fejre, at det er 25 år siden, vi var her første gang.

En hjertelig tak til riksdagen for gæstfriheden og en hjertelig tak til alle husets medarbejdere og til Nordisk Råds finske delegation og sekretariat, som sammen har udført det store arbejde, det er at forberede en rådssession. Sessionen er kort, men den er hektisk, for et helt års arbejde skal afvikles på 5 dage,

og en grundig tilrettelæggelse er nødvendig for en heldig gennemførelse.

Det er mit privilegium at hilse hjertelig velkommen til alle sessionsdeltagerne:

Til Nordisk Råds medlemmer – såvel de af parlamenterne valgte som de af regeringerne udsete – til repræsentanter for de nordiske sekretariater og institutioner, til sagkyndige og funktionærer og til nyhedsmediernes medarbejdere.

En særlig velkomst vil jeg rette til vore indbudte gæster, riksdagens talman Johannes Virolainen, statsrådet K. A. Fagerholm og kansler V. J. Sukselainen – de to sidste er forhenværende præsidenter for Nordisk Råd – til de nordiske landes ambassadører i Finland og repræsentanter for foreningerne Norden, hvis daglige arbejde er uundværligt for den folkelige forståelse for og støtte til det nordiske samarbejde.

Det faldt også i min lod at holde åbningstalen ved Nordisk Råds 20. session i Helsingfors for 10 år siden. Ved den lejlighed gav jeg udtryk for mine forventninger om, at Nordisk Råds betydning ville øges væsentligt i de kommende år. I dag er jeg glad for at kunne sige, at forventningerne er blevet opfyldt, for så vidt som forslagene, rådet får til behandling, i stigende grad omfatter de centrale og påtrængende opgaver, som vi alle tumler med til daglig i vore nationale parlamenter.

Navnlig de sidste par år har ministerrådet gennem fremsættelse af forslag bidraget til, at rådet har fået et grundlag for en grundig behandling af de opgaver, som de nordiske lande i den nuværende økonomiske situation må være stærkt interesserede i at få løst.

Jeg er også glad for at kunne sige, at de sidste års dialog mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd – både mellem samarbejdsministrene og rådets præsidium og mellem ministerrådet i forskellige sammensætninger og de pågældende rådsudvalg – har vist os, at der er en stor samarbejdsvilje fra alle sider,

og at der er en betydelig grad af enighed om, hvilke problemer vi skal prioritere højt, og om, hvorledes vi skal gribe dem an.

Præsidiet har opfordret forsamlingen til at gøre de store, komplicerede problemstillinger "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden" til generaldebattens hovedemner. Jeg håber og tror, at de nordiske regeringer er indstillet på at give sig i kast med at behandle netop disse to emner. Der hviler et særligt ansvar på rådsmedlemmerne, som i det mindste har pligt til at arbejde for det helt fundamentale, nemlig en undersøgelse og vurdering af eventuelle forslagsmuligheder og konsekvenser.

Generaldebatten bør dog ikke udelukkende omhandle de store spørgsmål, som optager rådets økonomiske udvalg. Præsidiet har derfor også opfordret til at gøre "Det nordiske medborgerskab" til debattens tredje hovedemne. Herunder hører de mange spørgsmål – store og små – inden for kulturens og samfærdselens områder og på social- og miljøområdet, hvor vi har skabt og fortsat kan skabe lettelse i dagliglivet for vore medborgere og styrke den nordiske fællesskabsfølelse.

Et samarbejde baseret på bilaterale aftaler kan ikke være det primære mål. Tosidige aftaler kan meget vel i nogle tilfælde være hensigtsmæssige, men det påhviler de medvirkende parter at drage omsorg for, at aftalerne ikke kommer til at virke som en spærring for etablering af et fremtidigt samarbejde mellem alle vore lande.

På rådets 29. session i København 1981 advarede jeg mod protektionistiske tendenser. Den aftagende økonomiske vækst og den stigende arbejdsløshed kan lokke regeringer og politiske partier til at virke for indgreb og foranstaltninger udelukkende til fordel for landets egne virksomheder eller fastholde strukturer og tekniske handelshindringer, som forhindrer samhandel og frie ka-

pitalbevægelser i Norden. Jeg tillader mig at gentage denne advarsel. Vi ved af erfaring, at vi desværre ikke må knytte for store forventninger til det nordiske økonomiske samarbejde, men vi har pligt til at forhindre, at de eksisterende erhvervsøkonomiske betingelser bliver forringet.

Et dansk regeringsforslag om selvstændig færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd udredes i en særlig komité bestående af en minister fra hvert land og Nordisk Råds præsidium, den såkaldte Petri-komité, som også har taget spørgsmålet om ålandsk repræsentation op til overvejelse. Komiteens arbejde er imidlertid blevet forsinket på grund af det danske folketingsvalg i december 1981. Vi ønsker formentlig alle, at vore samarbejdsresultater skal føres ud i livet i hele Norden, også inden for de sagsområder, hvor Færøerne, Grønland og Åland har lovgivningskompetencen. Vi ønsker derfor – også af denne grund – at inddrage disse landsdele i et nært samarbejde og finde frem til tilfredsstillende former herfor.

Til denne session foreligger der for første gang i rådets historie en indstilling til valg til rådets 24 tillidsposter på grundlag af medlemmernes partipolitiske fordeling. Præsidiet har påtaget sig opgaven som valgforberedende organ og har forelagt sit udkast for delegationernes samlede arbejdsudvalg, hvis forslag i dag vil blive forelagt plenarforsamlingen.

Idet jeg endnu en gang byder alle hjertelig velkommen, har jeg den ære at erklære Nordisk Råds 30. session for åbnet.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Ahde, Matti
 Andersson, Karin¹
 Arnalds, Ragnar¹
 Austad, Tore¹
 Bennedsen, Dorte¹
 Boo, Karl
 Dahlgren, Anders
 Eliasson, Ingemar¹
 Elmstedt, Claes¹
 Espersen, Ole¹
 Forsman, Mauno
 Fälldin, Thorbjörn
 Gestsson, Svavar
 Gíslason, Ingvar
 Gjertsen, Astrid¹
 Guttormsson, Hjörleifur
 Hansen, J. K.¹
 Heløe, Leif Arne¹
 Jóhannesson, Ólafur¹
 Johansson, Olof
 Jokela, Mikko
 Jørgensen, Anker¹
 Kajanoja, Jouko
 Kivistö, Kalevi
 Langslet, Lars Roar¹
 Nielson, Poul¹
 Olesen, Kjeld¹
 Ollila, Esko
 Olsen, Olaf
 Pekkala, Ahti
 Petri, Carl Axel¹
 Presthus, Rolf
 Rasmussen, Henning¹
 Rekola, Esko

¹ *Ej närvarande vid namnuppropet.*

Røkke, Mona¹
 Skauge, Arne¹
 Sorsa, Kalevi
 Stenbäck, Pär
 Stray, Svenn
 Suonio, Kaarina
 Söder, Karin
 Söderman, Jacob
 Taxell, Christoffer
 Thórdarson, Friðjón
 Thoroddsen, Gunnar
 Tillander, Ulla
 Tähkämaa, Taisto
 Ullsten, Ola¹
 Wahlström, Jarmo
 Wikström, Jan-Erik¹
 Willoch, Kåre
 Wirtén, Rolf¹
 Woivalin, Folke
 Väänänen, Marjatta
 Åsling, Nils G.¹
 Østergaard, Lise

Valda medlemmar

Andersson, Lennart
 Ásgrímsson, Halldór
 Auken, Margrete
 Benkow, Jo
 Berge, Gunnar
 Björklund, Ilkka-Christian
 Bollmann, Niels
 Bondevik, Kjell Magne
 Brundtland, Gro Harlem
 Christensen, Chr.
 Dybkjær, Lone
 Eidem, Bjarne Mørk
 Ellemann-Jensen, Uffe
 Gadd, Arne
 Grøndahl, Kirsti
 Guðnason, Eiður
 Gustavsson, Rune
 Hagensen, Hagen¹

Halvgaard, Børge
 Hansen, Guttorm
 Hansen, Ivar¹
 Hansen-Krone, Margit
 Haugstvedt, Asbjørn
 Henriksen, Ole
 Hermannsson, Sverrir
 Hernelius, Allan
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Häll, Karl-Erik
 Jakobsen, Johan J.
 Jakobsen, Svend
 Jansson, Olof
 Jansson, Paul
 Jensen, Egon
 Jonasson, Bertil
 Jónsson, Stefán
 Jonäng, Gunnel
 Järvenpää, Heikki
 Kanerva, Ilkka
 Karhuvaara, Sinikka
 Kempainen, Arvo
 Knuutila, Sakari
 Koivisto, Tellervo
 Kristensen, Finn¹
 Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva
 Liikanen, Erkki
 Lillqvist, Bror
 Lindahl, Essen
 Lundblad, Grethe
 Lundkvist, Svante
 Mathiesen, Matthías, A.
 Murberg Martinsen, Astrid
 Møller, Inge Fischer
 Nielsen, Agnar
 Palm, Sture
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Pétersson, Per
 Petursson, Páll
 Pokka, Hannele
 Randal, Håkon
 Romanus, Gabriel
 Salo, Arvo¹

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

Savola, Petter
 Schnitler, Gunvor
 Sellgren, Rolf
 Steen, Reiulf
 Stenbäck, Asser
 Stetter, Ib
 Steenholdt, Otto
 Sundberg, Ingrid
 Syse, Jan P.
 Sælthun, Ambjørø
 Söderström, Sten
 Tastesen, Bernhard
 Thomassen, Petter
 Werner, Lars
 Westerlund, Henrik
 Winberg, Håkan

Medlemslistan godkändes.

3

Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit att till president skulle väljas Elsi Hetemäki-Olander, Finland, och till vice presidenter Ib Stetter, Danmark, Halldór Ásgrímsson, Island, Gutorm Hansen, Norge, och Svante Lundkvist, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskottet hade föreslagit att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Margrete Auken, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Matthías Á. Mathiesen, Island, Jo Benkow, Norge och Allan Herneilius, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Elsi Hetemäki-Olander övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalda presidenten

Herra puhemies, arvoisat Pohjoismaiden neuvoston jäsenet, hyvät naiset ja herrat!

Herr talman, ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar!

Jag får på det nyvalda presidiet vägnar tacka för det förtroende, som har visats oss. Jag hoppas att vi skall till belåtenhet kunna sköta det ansvarsfulla värv som är oss anförtrött och som jag av erfarenhet vet kan medföra situationer, då det inte är så lätt att inom en församling med parlamentariska traditioner från olika parlament följa en arbetsordning, som utgör ett slags kompromiss mellan flera och därför är litet främmande också för oss alla.

Det är min angenäma plikt att hälsa Nordiska rådet välkommet till Finland och riksdagen, som nu för sjätte gången ställer sina utrymmen till förfogande för rådets arbete. För detta riktar jag på rådets vägnar ett uppriktigt tack till riksdagens talman och övriga ledning.

Lämmin kiitos puhemies Virolaiselle ja muulle eduskunnan johdolle.

Allmänt kan det väl sägas att det har rätt enighet om målen på båda sidor om bordet. Både på rådssidan och på ministerrådssidan vill man få till stånd en större effektivitet i samarbetet. Efter den snabba utbyggnaden av det nordiska samarbetsmaskineriet under 1970-talet strävar man nu till att öka dess inre effektivitet och till en större prioritering av samarbetsuppgifterna. För det här talar också den åtstramning av den ekonomiska situationen som har gjort sig gällande under de senaste åren och som har varit särskilt märkbar i några av de nordiska länderna, men som vi nu också börjar känna av i högre grad här i Finland. Vi i Finland har på senaste tid hyst allvarlig oro för samarbetets fortbestånd när vi i olika sammanhang mött attityder som gått ut på s. k. noll- eller rentav minuslinje i nordiska budgetsammanhang eller tecken som låtit en ana att man försöker reva seglen mer än vad som verkar tillrädligt. I det vara att det sker av helt förståeliga finansiella orsaker på nationellt hemmaplan. För Finlands vidkommande kan det konstateras, att våra statsmakter är helt eniga om samarbetets vikt och håller fast vid de konventioner som vi har ingått.

Riksdagshuset har sedan senast undergått betydande omvandlingar. Jag tror att vi har fått ännu bättre möjligheter än förr att så effektivt som möjligt genomföra det hektiska arbete som en råds-session förutsätter. Jag hoppas ni skall ha tillfälle att mellan överläggningarna också stifta bekantskap med de nya delarna av huset, som vi tycker själva har genomförts på ett lyckat sätt både arkitektoniskt och med hänsyn till riksdagsarbetets effektivitet.

Jag riktar ett tack också till riksdagsbiblioteket, som har beaktat vår session med en separatutställning över rådstrycket i bibliotekets nya och stilrena aula. Jag vill också som ett prov på evenemang i anslutning till rådets 30-års-session gärna nämna att den nordiska filmklubben Walhalla under denna vecka visar för allmänheten avsedda nordiska kvalitetsfilmer gratis på den nya nordiska biografen Nordia i stadens centrum.

Jag tackar min företrädare Ib Stetter för de vänliga tankar och ord som han nyss framförde i sitt anförande. Jag har orsak att på rådets vägnar rikta ett tack till honom och även till hans företrädare Knud Enggaard, som inte kan vara med oss här i dag, för den insats de som innehavare av presidentposten gjort för att leda rådets verksamhet under det senaste året och för att förbereda denna session.

Vi är glada över att i vår krets idag se två märkesmän inom det nordiska samarbetet i Finland, statsrådet K.-A. Fagerholm och kansler V.J. Sukselainen, båda med tunga meriter inom Nordiska rådet. Våra tankar går också till vår tidigare president Urho Kekkonen, som gjorde en stark personlig insats av avgörande betydelse för Finlands inträde i Nordiska rådet.

De jämna år som Nordiska rådet begår vid denna session kommer helt naturligt att ge anledning till en del betraktelser både bakåt och framåt. Det är på sin plats att då och då stanna upp och se efter vad man har åstadkommit och hur det har lyckats och kanske framförallt vad som kunde göras ännu bättre.

De här frågeställningarna har under det senaste året i hög grad sysselsatt både rådet och ministerrådet. De kommer säkert att synas också i debatten. Det har väl inte hållits ett presidiummöte eller gemensamt möte med ministerrådet och även statsministrarna utan

att frågan om samarbetets effektivisering och framtida utveckling skulle ha utgjort en central punkt på dagordningen.

I diskussionerna under det senaste året har man tyckt sig se, att tyngdpunkten i framtiden allt mer kommer att förskjutas från rådsinitiativen, dvs. medlemsförslag, till ministerrådsförslag och -program. Också budgetbehandlingen på nordiskt plan har ökat i betydelse. Vid föregående session, den 29:e, fick vi sex ministerrådsförslag och ett lika stort antal har vi fått också till den 30:e sessionen. De berör centrala och vidsträckta sektorer av samarbetsområdet. Bekymmersamt med dessa förslag är att de kommer så sent att rådsorganen har svårt att behandla dem, så också nu i år.

När de tunga förslagen kommer så här sent kommer vi mycket nära gummistämpelsituationen, som är nedsättande för rådet och parlamentarikerna och som framför allt inte tjänar samarbetet.

Det är mot denna bakgrund naturligt att frågan om Nordiska rådets och dess medlemmars initiativtagande roll i form av medlemsförslag, deras remittering och behandling, rekommendationernas ställning m. fl. frågeställningar har diskuterats livligt under året. Min egen delegation har för sin del uttalat, att rådsmedlemmarnas initiativrätt inte på något sätt får begränsas, men att det inom rådets egen krets är möjligt att ytterligare effektivisera hanteringen av medlemsförslagen. Vi anser också, att vi i praktiken under det senaste året har visat att det är möjligt att uppnå ett sådant resultat i vårt arbete, såsom min danske kollega också nyss konstaterade. Men vi är av den bestämda uppfattningen att betydelsen av Nordiska rådets initiativtagande och pådrivande funktion bara ökar i en tid då tjänstemannainflytandet och därmed risken för en byråkratisering av samarbetet tilltar.

I samband med de här övervägandena har man också diskuterat om det borde tillsättas en ny stor utredning om samarbetets utveckling i stil med den s. k. Fagerholm-kommittén, som i tiden framlade förslaget om ministerrådsorganisationen. Fastän namnet på kommittén förstås ur finländsk synvinkel är bra så har vår delegation inte funnit att det i detta skede skulle behövas en så omfattande organisationsutredning på högt plan, som

bara skulle dra stora kostnader och kräva lång tid. De ändringar i samarbetsavtalen som är påkallade av utvecklingen under 1970-talet kan nog förverkligas också annars. Man har redan satt i gång med delutredningar. Utredningen om ministerrådssekretariaten (den s.k. Korte-kommittén) har nyligen slutfört sitt arbete. En liknande utredning om rådssekretariatet är på gång. Utredningen om de självstyrda områdenas ställning i samarbetet är ungefär halvvägs. På budgetområdet inleder en delutredning på initiativ av rådets budgetkommitté just sin verksamhet. Man vill gärna effektivisera budgetbehandlingen och öka parlamentarikernas möjligheter att påverka budgetarbetet. Detta är egentligen rätt naturligt, om man betänker att parlamenten innehar den anslagsbeviljande makten. Tanken på en samling i dessa tecken på hösten möjligen i november har varit före och övervägs för närvarande i rådsorganen.

Jag tror att vi inom en överskådlig tid kommer att ha en hel del aktuellt utredningsmaterial på bordet, som jag hoppas kan hjälpa oss en bit på vägen med de organisatoriska bekymren utan att vi behöver ta till en ny Fagerholm-kommitté.

Jag har så här pass utförligt velat beröra den här organisatoriska sidan därför att jag tror att den är viktig om vi skall råda bot på en del av de faktorer, som bekymrar oss i samarbetet och få till stånd en större effektivitet.

Det vore frestande att beröra några av de viktigaste sakfrågorna också på rådets saklista. Vi lider inte heller denna gång någon brist på högaktuella och ur samarbetets synvinkel betydelsefulla frågor. Jag skall blott nämna en av dem, som av oss i Finland tillmäts stor betydelse, den nya arbetsmarknadsöverenskommelsen. Denna fråga har varit föremål för en grundlig beredning på tjänstemannaplanet och föreläggs nu efter social- och miljöutskottets behandling rådet för godkännande. Vi hoppas att avtalet genast efter sessionen skall kunna undertecknas av regeringarna och sedan bringas i kraft så fort som möjligt. Den berör mycket stora skaror av nordiska medborgare.

Slutligen är jag rädd för att vi inte heller denna gång helt kommer förbi de säkerhetspolitiska frågorna, hur gärna vi än skulle önska det. På den här punkten har jag noterat, att

den norska rådsdelegationen officiellt har tagit ställning i frågan och uttalat, att nordiska rådet enligt dess uppfattning inte är ett lämpligt organ för debatter av utrikespolitisk karaktär. Jag tror för min del att det viktigaste i denna sak är, att vi försöker bemästra situationen på ett sådant sätt, att Nordiska rådet inte tillåts utveckla sig till ett forum för utrikespolitiska och säkerhetspolitiska debatter. Rådet är inte lämpat för det. Alla våra andra viktiga saker, som vi också måste få diskutera, skulle bli lidande av detta. Vi måste slå vakt om Nordiska rådets unika egenskap, att en gång om året erbjuda oss ett representativt debattforum på högt politiskt plan för att dryfta alla de ur samarbetets synpunkt viktiga frågor som är aktuella och på vilka så mycken möda har nedlagts i form av en grundlig och sakkunnig beredning. I ett demokratiskt samfund som det nordiska är detta en så utomordentligt värdefull tillgång, att den inte på några villkor får äventyras. Vi skall inte stirra oss blinda enbart på de stora sakerna utan vara tacksamma också för framstegen i de otägliga små frågorna, som ofta är så mycket mera närliggande och därmed betydelsefulla för medborgarna i Norden.

Jag önskar rådsmedlemmarna en god och livlig debatt och några fruktbringande arbetsdagar här i Helsingfors.

6

Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Den stadgar också, att utsändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger.

Presidiet föreslår att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölles.

7

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen fastställer saklista för sessionen i enlighet med den utdelade tryckta förteckningen över i Nordiska rådet anhängiga saker.

Dessutom anmäls att eventuella ytterligare frågor (E-saker) kan komma att ställas om rådet beslutar att ändra arbetsordningens § 15 angående frågeinstitutet.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Meddelande om voteringsordningen

I enlighet med § 11 i rådets arbetsordning kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

Votering i riksdagshuset sker med hjälp av voteringsapparat. Det har utdelats särskilda anvisningar för användning av voteringsapparaten till samtliga medlemmar.

9

A 622/j: Medlemsförslag om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte besluta, att

med virkning fra Nordisk Råds 30. session 1982 affattes § 15 i Nordisk Råds arbejdsordning som anført i Tillægg 2 til medlemsforslag A 622/j om ændring af arbejdsordningens bestemmelser om spørgeinstitutet.

Guttorm Hansen (juridiska utskottets talesman): Ærede president! Juridisk utskott finner ikke noen grunn til å legge til noe utover det som står i det utdelte dokument, bortsett fra at vi kanskje absolutt, slik at man ikke kan komme og levere inn et spørsmål til ministrene 22 timer før møtet, det skal være 24 timer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag.

För juridiska utskottets förslag röstade:

Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eišur Guðnason, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Ashbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthias A. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Hakon Randal, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Hagen Hagensen, Ivar Hansen, Finn Kristensen, Agnar Nielsen, Hannele Pokka, Arvo Salo, Gunvor Schnitler och Reulf Steen.

Förslaget hade sålunda antagits med 67 röster.

10

Val av budgetkommitté

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets budgetkommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *juridiska utskottet*: Svend Jakobsen och Håkan Winberg

från *kulturutskottet*: Eišur Guðnason och Niels Bollmann

från *social- och miljöutskottet*: Asbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist

från *trafikutskottet*: Petter Savola och Bjarne Mørk Eidem

från *ekonomiska utskottet*: Svante Lundkvist och Páll Pétursson

Arbetsutskottens förslag bifölls.

11

Val av informationskommitté

Arbetsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet till medlemmar i rådets informationskommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *Danmark*:

Hagen Hagensen och Robert Pedersen
från *Finland*:

Ilkka-Christian Björklund och Eeva Kuuskoski-Vikatmaa

från *Island*:

Eiður Guðnason och Stefán Jónsson
från *Norge*:

Reiulf Steen och Håkon Randal

från *Sverige*:

Sture Palm och Rune Gustavsson

Arbetsutskottens förslag bifölls.

12

Val av medlemmar och suppleanter till Nordiska kulturfonden för åren 1983–84

Arbetsutskottet hade föreslagit att rådet till medlemmar och suppleanter i Nordiska kulturfondens styrelse väljer:

Danmark:

Svend Jakobsen med Hagen Hagensen som suppleant

Finland:

Elsi Hetemäki-Olander med Ilkka-Christian Björklund som suppleant

Island:

Sverrir Hermannsson med Stefán Jónsson som suppleant

Norge:

Jo Benkow med Kirsti Grøndahl som suppleant

Sverige:

Bengt Wiklund med Kersti Svartz som suppleant

Arbetsutskottens förslag bifölls.

13

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskottet hade föreslagit, att ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning tillsättes.

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session skulle väljas:

Danmark:

Robert Pedersen med Niels Bollmann som suppleant

Finland:

Arvo Salo med Sinikka Karhuvaara som suppleant

Island:

Matthías Á. Mathiesen med Páll Pétursson som suppleant

Norge:

Håkon Randal med Reiulf Steen som suppleant

Sverige:

Gunnel Jonäng med Arne Gadd som suppleant

Arbetsutskottens förslag bifölls.

14

Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för tiden fram till den 30 april 1983

Presidiet beslöt vid sitt möte den 5 november 1981 att för tiden fram till sessionen utse Ulf Sundqvist som medlem av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté i stället för Mauno Forsman som då inträtt i Finlands regering.

Arbetsutskottet föreslår att plenarförsamlingen väljer Ulf Sundqvist som medlem i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för tiden fram till den 30 april 1983.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

15

Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

16

Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen beslutar om tidsbegränsning av inläggen i generaldebatten till tjugo minuter för presidietts första anförande samt anförandena av ministerrådets ordförande och statsministrarna samt av vardera en företrädare för de självstyrande områdena. För alla övriga medlemmar föreslås en tidsbegränsning av tio minuter.

Presidiets förslag bifölles.

17

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

Statsminister Sorsa: Fru president! Tillåt mig att på den finländska regeringens vägnar få hälsa Nordiska rådet välkommet till Helsingfors för att här hålla sin 30:e session. Det är uppenbart att också den här sessionen kommer att föra det nordiska samarbetet några konkreta steg framåt.

Året har inletts politiskt händelserikt i Finland. För något över en månad sedan valde Finlands folk en ny president och i enlighet med parlamentarisk praxis i det här landet ställde regeringen sina platser till förfogande. Relativt snabbt och smärtfritt bildades en ny regering på samma bas som den avgående. Båda händelserna betonar att Finland kom-

mer att fortsätta på den utrikespolitiska linje som president Kekkonen så framgångsrikt under de senaste 25 åren har utstakat. Detta innebär ett gott och förtroendefullt samarbete med våra grannar och en aktiv insats i det etablerade nordiska samarbetet.

Det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna har alltid varit en central fråga och dess betydelse har bara ökat under de senaste åren. Man har strävat till att också på nordiskt plan försöka hitta lösningar på de ekonomiska problem som alla de nordiska länderna kämpar med. För Nordens del har totalproduktionen sjunkit på grund av att såväl den inhemska som utländska efterfrågan har varit lam. Arbetslöshetssiffrorna har stigit kraftigt och i detta nu räknar man med att vi kan nå upp till 750 000 arbetslösa i Norden. Detta är en situation som vi inte kan acceptera på lång sikt och som vi måste akta oss från att börja betrakta som något normalt.

Arbetslöshet är alltid oroande, men vi bör vara speciellt oroade över att arbetslösheten bland ungdomen är tilltagande. En större satsning på yrkesutbildning och praktik i samband med detta är ett medel för att lätta på trycket, men vi bör också undersöka vilka möjligheter vi har att göra det mera attraktivt för arbetsgivarna att anställa ungdomar som kommer ut i förvärvslivet. Det är glädjande att man på nordiskt plan har kommit i gång med samarbetet för en ungdomsgaranti och utreder olika modeller. Den nya regeringen i Finland har i sitt program anvisat medel för en fortsättning av experimenten med en samhällsgaranti för ungdomar.

Någon snabb förbättring av den internationella ekonomin kan vi inte vänta oss. Vi kan i bästa fall hoppas på att produktionen skall börja öka i slutet av det här året men ökningen kommer att vara relativt långsam. För vår egen del räknar vi med en tillväxt på omkring 3 procent nästa år, men detta kommer tyvärr inte att kunna förbättra sysselsättningsläget märkbart. Det förefaller som om arbetslöshetsprocenten också då kommer att hålla sig på övre sidan av 6 procent.

Den nya regeringen i Finland har gjort skötseln av sysselsättningen till den mest centrala frågan i regeringens program.

Programmet är inriktat på en förstärkning av totalproduktionen och en breddning av sysselsättnings- och utbildningsåtgärderna.

Vi strävar till att bromsa ökningen i kostnads- och prisnivån för att bevara konkurrensförmågan hos vår export och den vägen skapa förutsättningar för en tillväxt av produktionen och investeringarna samt därigenom en förbättring av sysselsättningsläget.

Dagens fakta, de världsomfattande ekonomiska förhållanden vi lever under, måste erkännas. Inom den närmaste framtiden finns det inte utrymme för några stora ekonomiska språng, och vi måste vänja oss vid en långsammare framstegstakt. Det snäva utrymmet tvingar oss till allt större och kraftigare prioriteringar mellan kvantitet och kvalitet.

Vi är säkert alla överens om att de existerande samarbetsformerna mellan de nordiska länderna bör ytterligare effektivieras också på så sätt att våra nordiska medel används mest ändamålsenligt och ger bästa möjliga resultat för de nordiska länderna. Detta ger oss möjligheter att i fortsättningen på ett bättre och mera realistiskt sätt dimensionera och motivera behovet av medel för den nordiska budgeten. Vi bör inte stampa på stället utan blicken bör fördomsfritt riktas mot framtiden.

Under de senaste åren har samarbetet på ekonomins, industrins och det energipolitiska området prioriterats högt i den nordiska budgeten. Den existerande ekonomiska situationen i de nordiska länderna ger ingen anledning till att ändra på detta i fortsättningen. Men det är uppenbart att man på dessa områden ytterligare bör förstärka inriktningen på sysselsättningsfrämjande projekt och samsarbetsåtgärder.

Under sessionen i Oslo 1978 underströk jag, och samma sak upprepades i Stockholm ett år senare att vi från finländsk sida betraktar samarbete på projektexportens område viktigt ur sysselsättningssynpunkt inte bara för Finland utan för hela Norden och jag upprepar detta ännu en gång. Det långa utredningsarbetet och underhandlingsfasen är nu förbi och vi kan med tillfredsställelse konstatera att ett nordiskt projektexportsamarbete kan inledas under det här året.

På vissa håll har man uttalat farhågor för att det nordiska samarbetet skulle bli lidande av det bilaterala samarbete som inletts och håller på att inledas mellan våra länder. Dessa farhågor är obefogade, tvärtom förefaller det som om det skulle gynna hela det nordiska samarbetet om vi inte blint stirrar på att

alla fem länderna skall vara med i alla projekt. Det bilaterala samarbetet, eller ett samarbete mellan tre länder har gjort sig gällande främst på industri- och energiområdena. För Finlands del knyter vi vissa förhoppningar till det samarbete som kan utvecklas på Nordkalotten och i övriga delar av Norden med de norska gas- och oljefyndigheterna som bas.

Jag har uppehållit mig länge vid det ekonomiska samarbetet eftersom det under de senaste åren har stigit fram som den viktigaste samsarbetssektorn. Inom ramen för detta samarbete kan vi eventuellt finna möjligheter som lindrar de ekonomiska problem som alla de nordiska länderna i dag kämpar med. Detta betyder naturligtvis inte att vi skulle värdera andra samsarbetsformer mindre, de har med åren blivit en traditionell och levande del av det nordiska samarbetet.

Under de 30 år det organiserade nordiska samarbetet har pågått har Norden blivit en grupp länder som man på andra håll i världen ser på som en fast gruppering – en helhet. Av flera orsaker, bland andra de olika säkerhetspolitiska lösningarna, innefattar inte det nordiska samarbetet utrikespolitiska frågor i institutionaliserad form. Det oaktat kan vi peka på samarbetet också inom denna sektor speciellt inom ramen för FN och andra internationella organisationer, på nedrustningens område och inom biståndsverksamheten.

Fru president! Det nordiska samarbetet har under årens lopp utvecklats till något värdefullt. Det röner uppskattning på andra håll i världen redan på grund av de resultat vi uppnått och Norden betraktas också som en fredlig del av vår oroliga värld. Trots att vi själva kanske upplever samarbetet som ett självändamål, vilket det också är, bör vi sträva till att gå vidare om inte annat så med små men konkreta steg.

Benkow: Ved denne jubileumssesjon har Nordisk Råd eksistert i en hel mannsalder. Det gjør det naturlig atter en gang å se tilbake på hva vi har gjort, og det er som kjent ganske mye, men kanskje enda viktigere, å definere vår rolle i tiden som kommer.

Mens store deler av verden i den siste generasjon har levd i nød og elendighet og har mattet tåle 130 kriger, har folkene i Norden levd lykkelig i fred – og med ubrutt fremgang og vekst helt frem til midten av 1970-årene.

Med bred politisk støtte vokste det nordiske velferdssamfunnet frem, og det har dannet mønster. De dyptgående problemer hos oss selv og i hele verdensøkonomien ble oversett. Vi fortsatte uførtroende uten måtehold og realisme som om det fantes en naturlov som garanterte oss evigvarende økonomisk fremgang. Men nå er vi tilbake til virkeligheten. Det eksisterer ikke lenger noe nordisk under – nå deler vi faktisk problemene med de fleste andre: Høy inflasjon, stigende arbeidsløshet, lav økonomisk vekst, stigende gjeld, utilstrekkelige offentlige inntekter og budsjetter i ubalanse.

I forhold til disse altoverskyggende problemer – som vi har felles – har Nordisk Råd spilt en forunderlig passiv rolle. Vi har faktisk vært på tribunen – ikke på banen. Det dreier seg i virkeligheten om problemer som kan være en trussel mot den nordiske levestandard og vår grunnleggende velferd.

Det store apparat som vi har bygd opp for organisert nordisk samarbeid, har bare hatt marginal betydning i forhold til det som i dag er de altoverskyggende hovedsaker for de nordiske folk. Det er gjort atskillig – bevares vel – og det finnes forklaringer på at det ikke er blitt gjort mer. Men hittil har vi vært et Norden i festklær, nå møter vi altså hverdagen.

Vi vet at man prioriterer nasjonalt fremfor nordisk. Vi vet at vi har ulike nasjonale interesser. Vi vet at samarbeid som skal fungere, må gi fordeler til alle som deltar i det. Vi vet at den nordiske fordring ofte må vike for egeninteressen. Vi bekrefter på vår måte den historiske sannhet – at ethvert land er seg selv nærmest. Men i dagens situasjon er ikke dette nok. Det er maktpåliggende for oss å prøve å snu utviklingen. For det er vel ikke for meget å si at aldri har Nordisk Råds arbeid vært preget av mindre entusiasme og fremdrift enn i dag – dessverre, dessverre. Vi må greie noe mer dersom det nordiske skal vinne seg en slags selvstendig plass i de nordiske folkenes tilværelse.

La meg minne om at etter sesjonen i Reykjavik stilte Aftenposten, en stor norsk avis, følgende spørsmål:

“Skal Nordisk Råd bli et samlingssted for tapte politiske visjoner?”

Det ble slått fast at man ikke hadde kommet et eneste skritt nærmere løsningen av

sentrale felles problemer – strukturendringene, energikrisen, industristagnasjonen og dataeksplosjonen. Det ble en slags resignert sesjon, preget av fantasiløst vedlikeholdsarbeid. Vi skal ikke glemme at verdien av spørsmål, utredninger, prosjekter og beslutninger blir målt etter resultatene. De har dessverre i for stor grad uteblitt. Det er derfor Nordisk Råd er i ferd med å miste noe av sin troverdighet i befolkningen, og det er vel dessverre også slik at storartede planer, omgitt av nordisk kraftretorikk, har gitt tilbakeslag hver gang vi ikke har maktet å innfri forventningene.

Vi vet også at internasjonalt samarbeid er et tidkrevende tålmodighetsarbeid. Men det er en grense for hvor mye tid man kan bruke, og for hvor tålmodig det er mulig å være. Jeg tror vi i dag er vitne til et Nordisk Råd som befinner seg i en beslutningskrise. Selvfølgelig er det ikke slik at det er noen av oss som ønsker å ta to skritt tilbake for hvert skritt vi tar frem.

Men på enkelte områder er det faktisk det vi er i ferd med. Nordsat-retretten er en skremmende illustrasjon nettopp av dette. Hvis rådet – og det ønsker vi alle sammen – skal opprettholde sin troverdighet i den nordiske befolkning, må det produseres resultater som gir innhold og mening for ganske vanlige nordiske hverdagsmennesker. Derfor må vi spørre oss selv om Nordisk Råd kan spille en mer aktiv og ledende rolle i den dramatiske omprøvnings- og brytningsprosess som nå finner sted i alle de nordiske land. Ja, det er en utfordring til oss alle å prøve å finne svaret og an vise veien.

Selvsagt har det sin egenverdi å møtes ar ut og år inn. Jeg innrømmer gjerne at jeg gleder meg til hver gang. Men vi må likevel ikke overse den utålmodighet som gjør seg gjeldende, ikke minst i arbeidslivets organisasjoner. Ja, man venter at også vi skal være i stand til å gjøre noe med de aller mest tyngende problemene.

Vi har alle et ansvar for ikke å bli oppfattet som noe henimot en pratemaskin, en kvern som i det uendelige maler opp igjen det som kommer ut av kvernen. Det er – og vi har vel visst det lenge – på tide med nye arbeidsformer og en sanering av det som ikke lenger har noen verdi. Det ville ikke være bra om vi forlot Helsingfors uten å ha drøftet nye

former, nye midler og kanskje også nye mål. Det gjelder både regjeringene og parlamentarikerne.

Fjorårets sesjon i København var mer ofensiv i sin holdning til nordiske hverdagsproblemer enn sesjonen i Reykjavik. Det var en alminnelig erkjennelse av at vi måtte organisere arbeidet bedre. Vi må alle sammen være villige til å innrømme at vi har mistet noe av grepet. Min ærede kollega Guttorm Hansen var den som i fjor kom sannheten nærmest da han påpekte at det nordiske samarbeid var blitt et slags overskuddsprodukt i en tid med sterk økonomisk fremgang.

Det har alltid vært delte meninger om hvilket ambisjonsnivå Nordisk Råd bør legge seg på. Noen mener og har alltid ment at samarbeidet er best tjent med at det smårusler av seg selv, uten bevisst politisk styring. Det er selvfølgelig et ærlig standpunkt. Men det er samtidig den sikreste veien til lammelse og dokumentdød, og konsekvensene vil kanskje bli at vi må avvikle både Nordisk Råd og det omfattende institusjonelle apparat som står til rådighet, dersom vi altså ikke velger å bruke det politisk.

Selv hører jeg med til dem som mener at regjeringene og parlamentene skal bruke det apparat vi har bygd opp, til aktivt å oppmuntre, fremme og lette ikke bare nordisk samarbeid i sin alminnelighet, men også på enkeltområder som energi, handel og industri, i miljøvern, regionalpolitikk og samferdsel, arbeidsmarkedet, miljø, i arbeidsliv, utdanning, forskning, kultur og likestilling for den del. I denne sammenheng tror jeg at samarbeidsministrene har et selvstendig ansvar og særlige forpliktelser til å ta realiserbare initiativer.

Jeg tror at sansen for det nordiske er blitt redusert i det siste og ikke på noen måte tåler sammenligning med det engasjement som preget det nordiske samarbeidsmiljøet vårt i 1950- og 1960-årene. Vi har mistet noe av farten. Norden er ikke lenger prioritert som før. Så møtes vi da til de arlige sesjoner – noen av oss oftere - og må kanskje i vårt stille sinn slå fast at ideene ikke lenger er hva de var. De har trådt i bakgrunnen, og visjonene falmer og mister noe av sin kraft. Men avkledd alle finere gevanter er visjoner og ideer foruten å være store ord ikke annet enn gode, praktiske og gjennomførbare tiltak som kan

bidra bedre til løsning av de økonomisk-politiske problemer vi alle føler de barske virkningene av i dag.

Vi må alle - og ganske særlig samarbeidsministrene – ta et ansvar for å utvikle et spenstigere rådsmiljø, som i sin tur kan bidra til nye initiativer og til bedre samarbeid. Både det norske storting og den norske regjering står sammen om et sterkt ønske om å videreføre og konkretisere det nordiske samarbeid. Vi trenger ikke nye utredninger for å fastslå behovet for nordisk samarbeid. Den oppgaven vi nå står foran, er rett og slett å ta i bruk det apparat som er bygd opp for dette, og bruke det som et redskap til å løse noen av de problemer som alle de nordiske land har å slite med. Og jeg tror faktisk at dersom vi vil, skal vi være i stand til å gjøre det.

Lundkvist: Fru president! Självfallet är den viktigaste frågan för mänskligheten hur vi skall kunna bevara freden. En enorm upprustning pågår med förstörelsevapen som skulle kunna förinta allt levande. Samtidigt drar de rika länderna ner stödet till de fattiga folken med hänvisning till behovet att spara på sina offentliga utgifter. Oförnuftet regerar världen med en cynism som är djupt förnedrande för hela vår s. k. civilisation.

Mot bakgrunden av den utveckling som pågår mot alltmera djävulska förintelsevapen har debatten om en kärnvapenfri zon i Norden varit livlig under 1981.

Den nordiska zonfrågans vidare behandling påverkas starkt av det breda folkliga stöd kravet fått i samtliga nordiska länder. Inte minst genom den nordiska fackliga och politiska arbetarrörelsens intresse för en nordisk kärnvapenfri zon.

De nordiska regeringarna har under år 1981 enats om ett föra upp zonfrågan på dagordningen vid de nordiska utrikesministermötena. Med hänsyn tagen till den här frågans karaktär och den ordning för handläggningen av dessa frågor som vi uttalat oss för att respektera i nordiska frågor, tänker jag nöja mig med detta konstaterande.

Den största övergripande frågan i det nordiska samarbetet som vi har att diskutera vid denna session är enligt min mening hur vi skall kunna bryta den ekonomiska stagnationen, vilka insatser vi gemensamt kan göra

för att bekämpa en alltmer ökande arbetslöshet.

Arbetslösheten i Norden har, som statsminister Kalevi Sorsa påpekat, ökat drastiskt sedan föregående år. Av de arbetslösa utgör en tredjedel, alltså hela 200 000, unga människor under 25 år.

Nordiska rådet antog vid den förra sessionen ett uttalande där vi slog fast att de nordiska länderna i arbetet på att uppnå ekonomisk balans måste grunda sin politik på välfärdsstatens idéer. Vi krävde att de nordiska regeringarna i det internationella samarbetet på det ekonomiska området gemensamt skulle slå vakt om välfärdsstatens mål, rätten till arbete, en rättvis fördelning av produktionsresultatet och skydd för de svaga grupperna i samhället.

Detta krav gör sig med hänsyn tagen till den utveckling vi befinner oss i och risken för den utveckling vi kan se framför oss nu gällande med ännu större styrka.

Vi kan konstatera att den politik som många av de västliga industriländernas regeringar för i hög grad bidrar till att fördjupa och förlänga krisen. Om alla länder samtidigt och på kort sikt söker uppnå balans i utrikeshandeln genom att pressa ner den inhemska konsumtionen och hoppas på möjligheten att kunna öka sin export på en marknad som alla med sin nationella politik medverkar till att krympa så kan inte den här politiken bli framgångsrik för något land.

Nya grupper av människor kommer att drabbas av arbetslösheten med dess förödande sociala konsekvenser inte minst för ungdomen. Denna politik förs under sparsamhetens täckmantel, men leder till vårt allvarligaste slöseri. Den far illa fram med människor och visar sig vara dyrbarare även rent ekonomiskt än man tidigare trott.

Enligt en prognos som de nordiska industriförbunden gjorde i december 1981 kommer industriinvesteringarna under 1982 att i Danmark sjunka med 5 procent, i Finland med 2,5 procent, i Norge och Sverige med 15 procent. Denna generellt sjunkande tendens är dess värre beräknad i procent av fjolårets investeringar som i stort sett präglades av stagnation.

Saknas det behov som behöver tillfredsställas? Ingalunda, vi kan se många områden där värdefulla och vettiga insatser skulle kun-

na göras till gagn för människorna och till stöd för en gynnsammare ekonomisk utveckling i framtiden. Inom energi-, miljö- och transportområdet. I sjukvård, forskning och utbildning för att ta några exempel. Men man arbetar i land efter land på att koncentrera sitt s. k. sparande till den offentliga sektorn, där mycket av denna efterfrågan annars skulle kunnat skapas.

Bara den som ser en stor arbetslöshet som ett medel och kravet att ge marknadskrafterna fritt spelrum som ett mål för den ekonomiska politiken kan acceptera denna utveckling.

I ministerrådets berättelse redovisas att de nordiska länderna inför OECD framhållit värdet av en ekonomisk politik som tar sikte på full sysselsättning, en rättvis fördelning av produktionsresultatet och ett skydd för de svaga grupperna i samhället. Det låter inte särskilt kraftfullt.

Det uttalande Nordiska rådet gjorde i fjol kräver ökad aktivitet från de nordiska regeringarnas sida såväl på hemmaplan som i samarbete inom de internationella organen i första hand då OECD för att bryta konjunkturnedgången.

Nog finns det utrymme för insatser för att göra politikernas uttalanden mera trovärdiga, en trovärdighet som Jo Benkow nyss efterfrågade. När det gäller åtgärder på hemmaplan har insatser för att utveckla Norden som hemmamarknad en särskild betydelse. I det avsnitt i ministerrådets berättelse som berör Nordiska ministerrådets möjligheter att medverka till att främja nordiskt samarbete inom industripolitik och ekonomi hänvisar man till den arbetsfördelning som råder mellan statsmakt och näringsliv som en av orsakerna till de begränsningar för det nordiska samarbetet som föreligger.

Det är sålunda en fråga om den politiska viljan och förmågan att finna former för en samverkan mellan staten, näringslivet och de fackliga organisationerna. Jag sade vid sessionen förra året och jag vill upprepa det nu att den som tror att vi bäst kan lösa de problem som vi står inför under 1980-talet genom att hålla samhället tillbaka och vänta på att marknadskrafterna skall uppfylla våra politiska mål kommer att bli grymt besviken på resultatet. För vår egen trovärdighets skull krävs det här mer av politisk vilja. Jag in-

stämmer på nytt med vad Benkow nyss gav uttryck för.

Jag ser dock i de arbetsplaner som industri- och energiministrarna har lagt fram och som vi får tillfälle att närmare diskutera när ekonomiska ärenden kommer upp till behandling ett första steg emot en bättre ordning. En ordning där vi i Norden försöker tillvarata de fördelar som ett närmare ekonomiskt samarbete kan ge om vi också finner former för staten, näringslivet och de fackliga organisationerna att samverka. Mycket kan i en sådan samverkan åstadkommas för att stärka Norden som hemmamarknad och för att på ett ur människans synpunkt vettigt sätt utnyttja den nya tekniken.

När det gäller de nordiska ländernas gemensamma agerande på den internationella nivån så är det som närmast kommer att inträffa att arbetsmarknadsministrarna inom OECD skall träffas i Paris den 3 mars. Det är i och för sig ganska märkligt att det trots den situation vi har på arbetsmarknaden enligt uppgift icke har förekommit ett arbetsmarknadsministermöte inom OECD:s ram under den gångna femårsperioden.

NFS, de fackliga organisationernas gemensamma organ på nordisk nivå, har inför detta möte med stor skärpa understrukit att de nordiska ländernas regeringar måste hävda sysselsättningen som den allt överskuggande huvudfrågan i den ekonomiska politik som OECD:s medlemsländer skall rekommenderas att föra. Vi bör ansluta oss helt och fullt till detta krav. De nordiska arbetsmarknadsministrarna bör kräva att problemet om hur en efterfrågan skall skapas som kan häva den stora arbetslösheten ställs i förgrunden för diskussionerna inom OECD. Med hänsyn tagen till den vikt vi vid förra årets session fäste vid regeringarnas agerande inför OECD i dessa frågor skulle det vara värdefullt om arbetsmarknadsministrarna inför rådet redovisar de förberedelser som gjorts och de krav som kommer att resas vid OECD:s ministerradsmöte den 3 mars.

Fru president! Skall vi komma tillrätta med de problem som vi har framför oss under 80-talet och skall vi kunna utnyttja de möjligheter som inte minst de nordiska länderna har till en mera gynnsam ekonomisk utveckling, då är det inte passivitet och förtröstan på anonyma krafter som hjälper oss. Då måste

politikerna vara beredda att ta de initiativ som är nödvändiga för sysselsättningskravens förverkligande och för att stärka trovärdigheten till vår vilja.

Stetter: Tak fru præsidet! Jeg bemærkede, at hr. Svante Lundkvist spurgte om, hvilke fælles indsatser vi kan yde for at fjerne arbejdsløsheden. Det er naturligvis et vigtigt spørgsmål, og det er også vigtigt at beskrive, hvor elendigt det står til. Men det forekom mig, at der i hr. Svante Lundkvists indlæg manglede en beskrivelse af, hvilke midler vi kan anvende for at nå dette mål.

Jeg mener, man må koncentrere sine kræfter om at skabe det nordiske hjemmemarked, som hr. Lundkvist talte om, men det må være et hjemmemarked uden konkurrencefordrivning og uden kunstige restriktioner. Ellers kan der ikke blive tale om noget hjemmemarked.

Der er en række regeringsskabte vanskeligheder for virksomhedernes vareudveksling, for deres vækst og samarbejde over de nordiske lande, men når hr. Svante Lundkvist bruger begrebet om at skabe et nordisk hjemmemarked, så må vi også fjerne disse regeringsskabte vanskeligheder.

Der er en lang række koncessions- og etableringsrestriktioner i nogle af vore lande, og der er også begrænsninger på kapitalbevægelserne. Alt dette må fjernes, hvis det skal lykkes at nå det mål, som hr. Svante Lundkvist nævnte. Vi har også fået forslag om et fælles aktiemarked, og det fortjener da i al fald at blive undersøgt.

Jeg mener kort sagt fru præsidet, at vi bliver nødt til at arbejde på en lang række områder for at nå det mål, som hr. Svante Lundkvist opstillede, nemlig Norden som et hjemmemarked for vore avancerede teknologiske industrier, som dermed kan få en baggrund for at gå videre ud i den store verden for at sælge nordiske produkter.

Jeg tror, vi bliver nødsaget til at bygge på vore virksomheder i de nordiske lande og på de talenter, der findes i disse virksomheder, i virksomhedsledelsen, i funktionærstaben, i arbejderstaben.

Men det forudsætter, hr. Svante Lundkvist, at vi også har nogle midler til at nå det store mål, som hr. Svante Lundkvist omtalte.

Lundkvist: Fru president! Det är riktigt som Ib Stetter säger att vi skall försöka röja undan hinder i vägen för ett närmare samarbete och för att skapa en nordisk hemmarknad. Men frågan blir alltid vad som är hinder. Om jag är företrädare för fria kapitalrörelser och menar att marknadskrafterna skall få spela utan hinder, då vill jag naturligtvis avskaffa alla sådana regleringar som regeringar och riksdagar har beslutat att införa för att skydda vissa andra intressen och då får jag en utveckling där kapitalet styr. Men vi vill inte avskaffa hinder i den meningen så att vi gör det omöjligt för regeringar och riksdagar att styra utvecklingen mot de mål som folket i val uttalar sig för. Om vi vill ha en aktiv regionalpolitik, om vi vill göra det möjligt för människorna att få sysselsättning i olika delar av våra länder, om vi vill ta hänsyn till hur vi förbrukar våra resurser, då måste vi behålla vissa regleringar och vissa regler i vårt arbete. Där skiljer sig Stetters och min uppfattning åt. Stetter är anhängare av att marknadskrafterna får styra utvecklingen. Det skulle leda till ett samhälle som accepterar arbetslösheten som ett medel i den ekonomiska politiken, som tolererar en hård utslagning och ökar klyftan mellan fattiga och rika och som ger den starke rätt att ta för sig på den svagares bekostnad. En sådan politik kan jag inte ge min anslutning till.

Stetter: Fru præsident! Hr. Svante Lundkvist siger, at kapitalen skal styre udviklingen. Det er et af disse ideologiske udtryk, som jeg ikke synes er nærværende i en debat af denne karakter. Vi lever nu engang i kapitalistiske samfund, som har en konkurrenceøkonomi, og det forudsætter, at konkurrencen kan komme til at udfolde sig.

Jeg må konstatere, at jeg i hvert fald er enig med hr. Svante Lundkvist i én ting: at vi skal arbejde på at etablere Norden som et hjemmemarked. Hvis vi vil nå det store mål, må vi også ville midlerne. Af meningsudviklingen her kan det lyde, som om vi er meget uenige, og det er vi også, hvis det er noget med, at kapitalen ikke bliver en del af det, som skal udgøre grundlaget for at nå målet.

Jeg tror ikke, fru præsident, vi når meget længere i denne debat, men jeg er parat til at fortsætte den i økonomisk udvalg.

Lundkvist: Fru president! Det är naturligtvis ingen överraskning för någon av oss att Ib Stetter vill förstärka utvecklingen mot ett samhälle som styrs av de anonyma krafterna. Det är lika naturligt att jag vill förstärka utvecklingen mot ett samhälle som styrs av den folkliga viljan. Det är där som våra meningar skiljer sig åt. Jag skall gärna fortsätta den här debatten när vi behandlar ekonomiska utskottets ärenden.

Matthías A. Mathiesen: Ærede præsident, mine damer og herrer! Mine første ord skal være en lykønskning til vor nye præsident. Nordisk Råd markerer herved på ny, at det er et forum for ligestilling mellem kønnene. Den første kvindelige præsident kom fra et andet af de nordiske "udkantsområder". Island, hvor vi for øvrigt ikke har opfattet ligestillingskampen som noget særligt nyt. Rådets første kvindelige præsident var som bekendt Ragnhildur Helgadóttir, daværende Altingspræsident. De to kvindelige præsidenter er ikke det eneste gode islet fra udkantsområderne i Nordisk Råd. Jeg tror, at vi med vor eksistens på hver sin floj af det nordiske samarbejde er med til at give det både bredere perspektiver og en tredje dimension.

Jeg skal forsøge at begrunde dette lidt nærmere. Mit udgangspunkt er blandt andet, at jeg ser tilbage over samarbejdet med erfaringer siden mødet her i Helsingfors for 20 år siden. Det var mit første møde i Nordisk Råd, og jeg tror, at jeg i dag er den eneste af de daværende parlamentarikere, som kommer til dette møde 20 år senere. Så hurtigt skifter scenen i det nordiske samarbejde.

Dengang stod vi over for et meget vigtigt skridt i formaliseringen af det nordiske samarbejde. Der havde for parlamentarikerne ikke været nogen tvivl om, at de nordiske lande havde meget til fælles, som måtte tjene som et fastere holdepunkt i udbygningen af vore respektive samfund. Da Finland var kommet med i Nordisk Råd, som prægede samarbejdet, og de europæiske løsninger begyndte at forme sig ved vores sydlige grænser, fandt vi tiden inde til udarbejdelse af den første egentlige samarbejdsaftale med en klar tilkendelse fra regeringernes side til yderligere at fremme dette fællesskab.

10 år senere, da forhandlingerne om et nær-

mere økonomisk samarbejde stod på dagsordenen, brugte man det forarbejde, som var gjort i den anledning, til en styrkelse af samarbejdet mellem regeringerne og parlamentarikerne i vor nuværende konstitution. Desværre fik det økonomiske samarbejde ikke den udformning, som var planen dengang, men jeg håber, det er godt på vej i en ny skikkelse. Det perspektiv, som jeg ser som det bærende for samarbejdet i de 20 år, er sammenholdet om udviklingen af vore demokratiske styreformers og idealer. Der kan ikke tænkes bedre forudsætninger for hævdelse af demokratiet, end at 7 nationer med vidt forskellige geografiske og forskellige erhvervsøkonomiske vilkår arbejder så tæt sammen som muligt.

Vi har sløjft forskellene mellem stor og lille, mellem rig og fattig, i vore indbyrdes relationer. Vi har nået mange bemærkelsesværdige resultater i vort praktiske samarbejde. Vi har skabt nyttige fælles institutioner, og vi har givet impulser og virkemuligheder til mange grupper, organisationer og initiativer med større nordisk fælleskab som mål.

Vi må også erkende, at vore institutioner har fungeret tilfredsstillende i det store og hele. Vort samarbejdsmonter er stadigt vitalt og overskueligt. Det er imidlertid et vigtigt mål, at vi bevarer overblikket og det nordiske sigte i de initiativer, som vi tager.

Det er i den sidste tid blevet almindeligt at tale om bilaterale muligheder eller "byggeklodser". Vi skal lade de stater arbejde mere sammen, som har særlige forudsætninger herfor. Jeg har ikke noget imod den pragmatiske tanke bag dette, men jeg frygter alligevel lidt for følgerne.

Jeg kommer her ind på dette med dimensionerne. Selv om arbejdet tilsyneladende er noget let og naturligt for os alle og bringer os mange fælles goder, må vi også være indstillet på, at vi skal kunne løfte i flok, når det gælder.

Udkantsområdernes situationer kan ofte påkalde behovet for disse fælles indsatser, men skal menneskene i vore lande forstå, at det nordiske samarbejde forudsætter, at vi også kan blive bedt om at løfte i flok, må de også være klar over, hvilke værdier det er vi håber at holde i livet.

For mig er det tanken om, at vi er én fami-

lie, som holder sammen. Når vi i Island f.eks. kæmper for vore fiskerettigheder er det fordi vi mener, at vi kæmper for bevarelsen af en naturrigdom, som er til gavn for hele Norden og for menneskeheden som sådan, samtidig med at den for os også er vor vigtigste indtægtskilde og grundlag for vort samfunds eksistens. Når vi nu i Island kæmper for laksefiskeriet, er det lige så meget på andres som på vore egne vegne, hvilket jeg håber, at vore færøske og andre gode venner også vil forstå.

Vi skal kunne handle i nordiske sager, hvor vore egne materielle interesser måske ikke maner til en så kraftig indsats. Jeg tror, at NORDSAT er et sådant spørgsmål. De i NORDSAT tiltænkte kanaler for det såkaldte Vestnorden er ikke blot en forudsætning for, at Island i det hele taget kan være med i et satellitsystem i indeværende århundrede, det er også i bogstavelig forstand et løft til en ny dimension i det nordiske samarbejde. Derfor støtter jeg det videre samarbejde for NORDSAT.

Jeg har spurgt mig selv, hvorledes denne specielle nordiske dimension kan manifestere sig i det daglige samarbejde. Jeg har antydnet, at jeg mener, at bilaterale eller multilaterale initiativer helst bør have et nordisk sigte. Jeg mener også, at det nordiske formål i sig selv bør være et stærkere kriterium i prioriteringen af de nordiske samarbejdsområder. Jeg er bange for, at vi ikke i hvert enkelt af vore lande kan vedblive at hæve os op i denne situation, hvis vi altid lader de materielle synspunkter være afgørende eller forlader os på innovationer fra vore mange dygtige organisations- og administrationsfolk.

Vi må også ved vores behov herfor kunne hæve os over de nationale interesser og ikke lade partipolitiske hensyn komplicere vort nordiske samarbejde.

I hvert land eller hver regering er der behov for, at nogle har det som opgave at tænke nordisk, at bevare overblikket og at tage initiativer, som også tager sigte på det ideelle plan. En nordisk katalysator kunne man måske kalde den eller de personer, eller det organ, som skal hjælpe os til at holde den nordiske profil levende i befolkningen og dens beslutningstagere. Det kan være samarbejdsministerinstitutionen i udvidet form. Jeg mener, at der på regeringsside tiltrænges en

sådan virksomhed, for at samspillet mellem regeringerne og parlamentarikerne kan blive præget af den inspiration, som vor fælles arv forpligter os til at holde i live. Og husk, at den store verden ser Norden som en helhed og som et forbillede!

Erlendur Patursson: Før man kan si noe definitivt om det spørgsmål som Mathiesen fra Island berørte, det islandske laksefiskeri, må man få klarhed over ikke bare hvorfor laksen i de færøyske farvann stammer, men også hvorfor laksen i de islandske elver stammer. Denne klarhed foreligger ennå ikke. Så vidt jeg har forstått, er det politisk islandsk-færøysk enighet om å nå fram til en løsning av dette spørsmål i henhold til en slik fremgangsmåte, så det vil vi kunne tale om videre i Reykjavík og Torshavn.

Sverrir Hermannsson: Det problem, som min ven Erlendur Patursson nævnte her, er et problem, som vi i Island og på Færøerne naturligvis vil løse. Vi har ingen bekræftelser på, at færingerne fanger islandske laks, men vi har årsag til at tro, at de gør det i havet omkring Island. Som jeg sagde, lægger vi naturligvis vægt på at løse vore problemer ved undersøgelser og i samarbejde.

Svend Jakobsen: Fru præsident! Det er med stor tilfredshed jeg erfarede, at præsidiat har lagt temaerne "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden" som hovedtemaer for generaldebatten med det sigte at nå en mere målrettet debat. Jeg tror, det er vigtigt, at vi også i det løbende arbejde på samme måde prøver at se initiativer og beslutninger i en større sammenhæng.

Her tror jeg, at temaet "Norden som hjemmemarked" er en vigtig vinkel at have for øje i sammenhæng med de beslutninger, vi skal træffe. Jeg tror, vi med det ordskifte vi før oplevede mellem hr. Svante Lundkvist og hr. Ib Stetter så meget klart, at det er vigtigt for os at have temaet klart for øje.

Vi har jo i alle vore lande økonomiske problemer at slås med, og vi har med forskellig styrke også beskæftigelsesproblemer. I Danmark er den redegørelse, den tiltrædelseserklæring, som danner baggrund for folke-

tingets nuværende samling, gennemsyret af den indsats, der skal gøres for at bekæmpe ledigheden, herunder en helt usædvanlig indsats for at fjerne ungdomsarbejdsløsheden.

Jeg tror, at vi i den udstrækning, det lykkes at nå frem til at give de nordiske virksomheder et reelt hjemmemarked, bestående af befolkningerne i alle de nordiske lande, vil kunne skabe basis for højere beskæftigelse gennem direkte produktion og afsætning til vore egne befolkninger, men også som baggrund og en bedre basis for virksomhedernes mulighed for at opbygge en eksport, i øvrigt et område, der også på nordisk plan er truffet beslutninger om at støtte.

Vi vil også herigennem kunne tilgodese nogle af de problemer, der ligger i generaldebattens andet hovedtema, nemlig "Teknikken og fremtiden". Med en bedre hjemmebasis vil der også være muligheder for, at vore virksomheder i højere grad kan inddrage ny teknik i produktionen på en måde, der kommer vore befolkninger til gode.

Imidlertid finder jeg anledning til at understrege behovet for, at vi i nordisk sammenhæng tilgodeser alle synspunkter og alle problemer på erhvervslivets område. Der har været megen opmærksomhed om virksomhedernes muligheder for at arbejde på tværs af landegrænserne. Der er foretaget en række analyser, der er foretaget en række udredninger om etableringsretten omkring valuta-regler med henblik på at begrænse og helst fjerne de hindringer, der ligger for virksomhedernes arbejde på tværs af de nordiske landegrænser. Vi er ikke nået langt nok på en række af de områder, og jeg har også forstået på ministerrådets rapport, at det er et område, der vil blive arbejdet videre med.

Vi må imidlertid også have øjnene åbne for, at de grænseoverskridende virksomheder og den teknologiske udvikling skaber nye vilkår, en ny dagligdag for lønmodtagerne.

Vi har i juridisk udvalg arbejdet med et medlemsforslag, der sigter på at opfordre ministerrådet til i samarbejde med arbejdsmarkedets parter at gennemgå og vurdere, på hvilke dele af det arbejdsretlige område der med fordel kan ske en samordning, en koordinering på nordisk basis, enten gennem lovgivning eller på anden måde.

Når jeg nævner dette forslag her under generaldebatten, selv om det senere kommer til

særskilt behandling, så er det, fordi jeg ser dette som et led i en samlet bestræbelse frem mod et Norden som hjemmemarked.

Jeg tror, det er en risiko, hvis vi vil diskutere "Norden som hjemmemarked" alene ud fra en virksomhedssynsvinkel. Hvis vi gør det, er jeg bange for, at vi ikke når langt nok i vore bestræbelser. Jeg tror ikke, det ville sikre den maksimale effekt af vor indsats på virksomhedssiden, hvis vi lod hensynet til lønmodtagerne ligge eller ikke rettede tilstrækkelig opmærksomhed herpå, og det ville også stemme dårligt med den omstændighed, at et af de tidlige værdifulde resultater af nordisk samarbejde netop var det fælles arbejdsmarked.

Jeg røber ingen hemmelighed for rådet, når jeg siger, at dette forslag har givet anledning til store diskussioner. Vi har set en opdeling, der går på hovedlinjerne i den politiske gruppering, der nu engang findes også inden for Nordisk Råd, og det giver mig anledning til at understrege, at det efter min vurdering er sådan, at den stærkere politiske markering, der er kommet til udtryk i valgene af præsidium og valg af udvalgsformænd, naturligt også vil komme til at præge rådets arbejde og udvalgenes arbejde og initiativer. Og jeg tror, en stærkere politisk markering vil give ny inspiration og ny styrke til den parlamentariske debat og det parlamentariske udvalgsarbejde. Jeg tror, en stærkere markering med udgangspunkt i medlemmernes holdningsmæssige synspunkter vil gøre Nordisk Råds arbejde mere interessant og mere vedkommende for vore befolkninger. Og jeg tror, at det, at det er vedkommende for befolkningerne, er en afgørende forudsætning for, at vi kan nå nye praktiske resultater i det nordiske samarbejde.

Jeg mener ikke, at denne udvikling er i modsætning til at tænke nordisk, til at arbejde nordisk, og det siger jeg i sammenhæng med de bemærkninger, hr. Matthias A. Mathiesen gjorde for et øjeblik siden. Jeg tror, der er en risiko for, hvis vi alene vil arbejde nationalt, at de initiativer, der bliver taget, bliver det, der kan være den mindste fællesnævner for de delegationer, der skal spænde fra det yderste venstre til det yderste højre i de nationale delegationer. Jeg tror ikke, det vil give tilstrækkelig dynamik i det nordiske samarbejde i Nordisk Råds samarbejde.

Jeg vil gerne til sidst understrege det, som hr. Svante Lundkvist var inde på, nemlig det nordiske samarbejde i internationale organer. Jeg har i anden kapacitet haft fornøjelsen at være med til at koordinere nordisk indsats i OECD, i IMF, i valutafonden, med henblik på at nå større gennemslagskraft. Jeg tror, det er kolossalt vigtigt at holde os denne mulighed for øje, og jeg tror, det er vigtigt, at rådet opfordrer ministerrådet til at fortsætte og forstærke indsatsen om fælles nordisk optræden i international sammenhæng. Jeg mener, der kan nås resultater. Vi skal ikke lang tid tilbage, før de nordiske lande, ja, vi var ikke engang enige, men nogle af os var enige om at argumentere for en stærkere økonomisk aktivitet internationalt som det eneste middel til fundamentalt at løse de økonomiske problemer, vore lande har.

Jeg tror, den fælles indsats, vi har gjort, har været med til at gøre, at vi i dag har fået tilslutning fra en række lande i kravet til de stærkeste nationer om at medvirke til at bringe os ud af stagnationen og ind i en ny økonomisk aktivitet, der kan fjerne det største problem, vi har at kæmpe med, nemlig ledigheden i vore lande.

Samarbetsminister Söderman: Årade president! Värderade medlemmar av Nordiska rådet! Bästa medlemmar av de nordiska regeringarna! Kära vänner, rakkaat ystävä! Tillåt mig först att få lyckönska den nyvalda presidenten för Nordiska rådet, riksdagsledamot Elsi Hetemäki-Olander. Jag tillönskar även de övriga ledamöterna av Nordiska rådets presidium ett lyckosamt arbetsår.

Nordiska ministerrådet står nu i beråd att redovisa för verksamheten under år 1981. Denna redovisning återfinns i sin helhet i ministerrådets tryckta berättelse. Därtill önskar ministerrådet i den mån det är möjligt väcka debatt även om ministerrådets framtida arbete.

En helhetsbild av den nordiska samarbetsaktiviteten kan skapas endast genom Nordiska rådets egen medverkan. Därför ser jag fram emot en givande debatt. I våra öppna nordiska sammanhang betyder detta, att diskussionen borde vara förutsättningslös, ta fasta på de stora linjerna och inte förlora sig i tekniska detaljer. På detta sätt kommer de nordiska ländernas samlade samarbetsvilja

till uttryck. Om debatten är tillräckligt ingående får vi även en belysning av de sakförhållanden, som eventuellt håller det nordiska samarbetet tillbaka. De nordiska länderna är inne i en period av låg tillväxt och snävt tillrättlagda ramar i samhällshushållningen. Det kunde vara på sin plats att i ljuset av de många följder ett dylikt sakförhållande skapar, föra en ärlig dialog mellan vänner – om hur det nordiska samarbetets livskraft på lång sikt tryggas. Knappheten tvingar oss därtill till ett bättre resursutnyttjande genom gemensamma problemlösningar.

Inom Nordiska ministerrådet har man haft både direkta och indirekta anledningar att reflektera över detta. Det är samtidigt klart att ministerrådets inledningsanförande endast i begränsad mån kan ta upp de kritiska frågeställningarna i samarbetet. Vi har att utgå från de bedömningar som ingår i verksamhetsberättelsens inledande kapitel.

I detta anförande tar jag upp tendenser, som i stort är bestämmande för samhällspolitikens inriktning i hela Norden. Vi behöver bara tänka på arbetslösheten, inflationen, ekonomins strukturproblem och de nordiska ländernas beroende av omvärlden för att få en uppfattning om 80-talets väsentliga problemkomplex. De gemensamma erfarenheterna och analyserna i kampen med dessa frågor kan vi bäst ta tillvara inom ramen för det nordiska samarbetet.

Till de nya nordiska signalerna hör en förstärkt tendens att mellan våra länder ta till vara de möjligheter som erbjuder sig till bilateral samverkan, ett fördjupat utbyte mellan bara två eller tre länder i den nordiska familjen av fem suveräna stater. Dyliga lösningar kan tjäna som byggklossar i ett bredare nordiskt samarbete.

När ministerrådet denna gång redovisar för diskussioner och utvecklingsförslag beträffande nordiska samarbetsformer, sker detta inte minst med inspiration hämtad ur rådssessionens debatt senaste år i Köpenhamn.

I inledningskapitlet ingår som en nyhet en redogörelse för de allra flesta av ministerrådets förslag till denna session.

Ärade president! I de nordiska länderna söker man under försvarade ekonomiska förhållanden en rättvis och försvarlig balans mellan behovet av att utveckla produktionsbasen och slå vakt om och vidareföra det

samhälleliga reformarbetet. De nordiska länderna står därför inför en ökad satsning på teknologi och en aktiv industripolitik. De nordiska länderna är fortfarande starkt utrikeshandelsberoende. Det är klart att det råder ett nära sammanhang mellan ekonomisk politik, utrikeshandel och industripolitik. Omsorgen om en utvecklingsduglig produktionsbas avsätter resultat i konkurrensförmåga och därmed folkhushållets exportframgångar. I nordiskt samarbete avspeglas dessa bindningar bland annat i att flera av de aktuella samarbetsuppgifterna inom dessa besläktade områden är tvärfackliga.

Mot denna bakgrund har Nordiska ministerrådet försökt ta vara på möjligheterna att stärka det nordiska ekonomiska samarbetet. På regeringsplan innebär detta, att ekonomiska problem alltmer har kommit i förgrunden för diskussioner, erfarenhetsutbyte och konkreta beslut. På företagsplanet äger en betydande nordisk samverkan rum.

Den nordiska handeln har uppnått en rätt hög nivå, även om vi för närvarande måste notera, att tillväxttakten har mattats av i ländernas ekonomiska politik.

Ministerrådet redovisar en del av aktiviteterna på ett samnordiskt plan för att främja industri- och ekonomisk politik under arbetsrubriken Norden som hemmamarknad. Det är inte min avsikt att gå in på projekten under denna rubrik i detalj. Låt mig sammanfattningsvis slå fast, att varje nordiskt land drar en direkt och konkret nytta av om nordisk industri kan betrakta våra länder som sin hemmamarknad, om de regelverk och lagar som styr företagens verksamhet är så liknande som möjligt och om de nationella gränserna för företagets samverkan och uppträdande på den nordiska marknaden långt gående kan raseras. Detta förutsätter så väl bevakning av teknisk lagstiftning som ekonomiska villkor, som avlägsnande av existerande lagstiftningshinder. Redan färdiga utredningar om koncessionslagstiftning, respektive valutareglering och aktiebolagsrätt har översänts till Nordiska rådet. Ministerrådet avser fortsätta behandlingen av dessa efter denna session.

De nordiska samarbetsministrarna förelade de nordiska statsministrarna en redogörelse för det ekonomiska samarbetets riktlinjer när statsministrarna möttes i Helsingfors i de

cember. Redogörelsen avspeglar de tankegångar som jag här har erinrat om. Denna rapport har med ministerrådets beslut översänts till Nordiska rådet för kännedom och jag hoppas, att rapporten kan bilda utgångspunkten för ett fortsatt fruktbart meningsutbyte.

De nordiska länderna har en högt stående industri med en kvalificerad arbetskraft. Kostnadsnivån i våra länder är hög. För att våra länder under dylika förhållanden skall kunna behålla sin konkurrensförmåga både kostnadsmässigt och teknologiskt, behövs ökad satsning på teknologisk forskning, produktutveckling och marknadsföring. Nordiska industrifonden är ett viktigt samarbetsinstrument i detta sammanhang. Ministerrådet har även tillsatt en arbetsgrupp för datateknologi, där man förutom datateknologins inverkan på näringslivets struktur även beaktar följderna för arbetsmarknaden och arbetsmiljön.

Utredningarna för att klarlägga datateknologins följder har sin upprinnelse i Nordiska rådet. Ämnesområdet är kännetecknande för många av dagens samarbetsuppgifter genom sin tvärfacklighet och anknytning till en snabb utveckling i våra länder. De olika projekten har samlats under arbetsrubriken tekniken och framtiden.

Inom industri- och energisektorn strävar man likaså till gemensamma insatser t.ex. ifråga om energiforskning och ibruktagande av nya och förnybara energikällor. På basen av riktlinjer, som antogs 1980 skall energiministrarna under 1982 föra vidare en arbetsplan för sitt samarbete. En liknande arbetsplan föreligger nu även för industriministrarnas del. I planen ingår bl. a. riktlinjer för teknisk forskning och utveckling, samt åtgärdsförslag för att främja industriellt samarbete och företagsetablering över gränserna i Norden. Formerna för branschpolitiska överläggningar skall klarläggas. I förteckningen över samarbetsområden nämner planen därtill småföretagsfrågor, multinationella företag, resurspolitik, exportkreditproblematiken och internationell industripolitik.

I frågor som gäller ekonomi och industri bedriver våra länder en så ambitiös politik som möjligt. Detta innebär, att man inom industri- och ekonomiska politiken strävat att ta hänsyn såväl till bevarandet av sysselsätt-

ningen, som behovet av att observera de svagast utvecklade regionernas särskilda behov. I hög grad tas dessa utmaningar upp på det nationella planet. Men det nordiska samarbetet både inom regionalpolitik och arbetsmarknadsfrågor kommer in.

Inom näringslivet och industripolitiken har de nordiska regeringarna endast begränsade möjligheter att med samverkan inom ministerrådet påverka utvecklingen. Det samma gäller även samnordiska insatser mot ett av vår tids värsta samhällsönd, nämligen arbetslösheten. När Norden i dag uppvisar långt över 600 000 arbetslösa, och när en påfallande andel av denna siffra består av ungdomar, utgör arbetslösheten ett formidabelt samhällshot. Det är inte fråga om ett hot endast mot samhällsekonomin och välfärden, utan också ett hot mot de grundläggande värderingar – människovärde och mänsklig solidaritet – som präglar utvecklingen under hela det innevarande seklet i våra länder.

Inom arbetsmarknadssektorn bedriver myndigheterna en målmedveten verksamhet för att kartlägga möjligheterna till en aktivare arbetsförmedling, för att finna lösningar för de arbets sökande grupper som står svagast i samhället och för att om möjligt föregripa en önskad utveckling på arbetsmarknaden. Det är glädjande att det nordiska samarbetet för att utpröva ungdomsgarantin är så bra i gång.

I trycket från olika utvecklingstendenser måste det nordiska samarbetet behålla sin balans och sitt perspektiv. Fastän det är tvingande nödvändigt att söka fram och stödja samarbetsprojekt, vars omedelbara nytta kommer till synes inom industripolitik och näringsliv, har denna vakthållning om vår produktionsförmåga en annan sida. Det gäller fortsättningsvis att skydda den enskilda människan, stödja den svaga och även ta hand om de utslagna.

Denna förpliktelse kvarstår även om dagens sociala nöd inte är lika iögonenfallande som t.ex. ännu vid sekelskiftet. Vi har gjort stora insatser för att göra arbetet mänskligt och trygga människans ålderdom. Nu är kampen mot arbetslöshet samtidigt en del av samhällets aktiva strävan att skapa en aktiv och människovärdig tillvaro för så många som möjligt.

Också socialpolitikens och hälsovårdens mål är att göra tillvaron så människovärdig

som möjligt. Särskilt aktuell är i dagen debatten om arbetsmiljön och kampen mot rusmedelsmissbruket, men vid sidan av dessa finns det flera andra viktiga sektorer. Ministerrådet har sålunda funnit det möjligt att bevara samarbetsnivån inom miljövården, trots knappa resurser.

Vid sitt möte i Helsingfors senaste december uttalade sig de nordiska statsministrarna uttryckligen för en mångsidig balans i vårt samarbete: "Det är väsentligt att trygga verksamhetens nivå inom viktiga och vedertagna samarbetsområden, till exempel arbetsmarknadspolitiken". I det perspektiv vi måste anlägga, bör det vara självklart att det nordiska samarbetet framstår som mera än summan av sina konkreta delar. Det utgör en talande manifestation utåt, det framstår politiskt viktigt och önskvärt för våra medborgare. Samarbetet kan ge, riktigt utnyttjat, betydande fördelar samhällsekonomiskt och förbättringar i vardagsmänniskans villkor.

När vi nämner Norden i ett internationellt perspektiv är det tillfredsställande att konstatera, att de nordiska länderna inför till exempel ministermöten samordnar sina synpunkter inom OECD för att sätta ökad tyngd bakom argumenten. Vad gäller Internationella valutafonden och världsbanken är samarbetet som bekant väl etablerat och formaliserat i form av en gemensam nordisk exekutivdirektör. På olika internationella fora har Norden under senare år agerat med det uttalade syftet att slå vakt om den internationella frihandeln och dess principer. Från nordisk sida har vi därvid uttalat vårt stöd för en politik som syftar till en brett förankrad ekonomisk utveckling och uttryckt vår preferens för en annan balans mellan finans- och penningpolitik än den som för närvarande gäller i de ledande OECD-ländernas ekonomiska politik. Detta är avgörande för om vi skall kunna få till stånd en ökad ekonomisk aktivitet i västvärlden och därmed för vår förmåga att skapa nya arbetstillfällen.

Ett liknande ko-ordinerat uppträdande förekommer, för att hävda de nordiska ländernas representation och synpunkter, även inom den internationella arbetsorganisationen ILO. Jag kan av personlig erfarenhet intyga dess värde för våra länder.

Jag tror att den nordiska ländergruppens politik utåt är av värde i en värld, där åter-

hållsamhet och inriktning på den egna situationen tilltar. Solidariteten stannar inte vid vare sig våra nationella gränser eller vid den nordiska gemenskapens yttre kant.

Med tillfredsställelse kan vi konstatera att samordningen av de nordiska ländernas synpunkter och insatser även gäller den internationella biståndsverksamheten och relationerna till tredje världen. Norden har säkert inga illusioner om sin förmåga att påverka stora internationella skeenden och de nordiska länderna uppträder inte som ett sammansvetsat block i alla sammanhang. Däremot skulle vi i farlig grad ge upp vårt ansvar ifall våra länder och regeringar i internationella sammanhang skulle avstå från att ge uttryck för de värderingar som är kännetecknande för nordisk samhällspolitik, såväl ekonomiskt som socialt.

Det är inte min avsikt att försöka ange någon viktighetsordning för de ministerrådsförslag, som denna session skall behandla. Från finländsk sida vill jag uttrycka glädje över att de nordiska länderna nu är redo att förnya konventionen om en gemensam, nordisk arbetsmarknad. I detta sammanhang hälsar vi Island välkommet att aktivt delta i detta samarbete. Det är principiellt viktigt att de nordiska länderna i avtalet både ger uttryck för sin hållning att det är önskvärt att arbetskraften flyttar över de nordiska gränserna under socialt och ekonomiskt tryggade förhållanden, samtidigt som arbetskraftens rätt till fri flyttning förblir oinskränkt. Till konventionen ansluter sig ett förslag om nordiskt samarbete, mellan myndigheter och institutioner inom yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning. Jag ber rådsmedlemmarna observera att detta förslag inte är omnämnt i inledningskapitlets förteckning över ministerrådsförslag till sessionen.

Vid årets session har vi att behandla ytterligare två ministerrådsförslag från socialpolitikens område. Det gäller ett samarbetsprogram inom social- och hälsovårdsområdet samt ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. Det är självfallet att ministerrådet fäster stor uppmärksamhet vid att sådana sektorsprogram, som antingen förverkligats eller blivit föråldrade, kunde förnyas i takt med tidens krav. I sådana sammanhang prövas den nordiska samarbetsviljan ibland lika mycket som vid igångsättandet

av samarbetet inom helt nya områden. Från Nordiska rådet mottar ministerrådet gärna signaler om samarbetsområden där nytt programarbete borde prioriteras.

Två förslag framläggs inom området kultur och forskning. De gäller det kulturpolitiska samarbetet på åttiotalet och det forskningspolitiska samarbetet. Vad gäller det forskningspolitiska samarbetet rör detta direkt eller indirekt alla samhällssektorer. Vi har därmed alla skäl att känna ett ansvar för att det utvecklas ytterligare i enlighet med det aktuella ministerrådsförslaget.

Det glädjande med årets ministerrådsförslag är att de konkret anknuter till aktuella behov. Deras förverkligande kan i bästa fall förändra de nordiska medborgarnas vardagsvillkor. Därför framlägger jag på ministerrådets vägnar ett önskemål om att Nordiska rådet skulle förhålla sig positivt till dem.

Under senaste session i Köpenhamn gavs upplysningen om att Sverige och Norge avser att ingå ett avtal om ekonomiskt samarbete, särskilt inom områdena industri och energi. För ministerrådets del framstår utvecklingen mot ökat bilateralt samarbete inom områden där ett femstatssamarbete inte omedelbart kan komma till stånd, som ett konstruktivt element. Jag kan intyga att de nordiska länderna, som i varje givet fall, inte direkt kan ingå i dylika bilaterala samarbetsplaner, hyser ett aktivt intresse att även i fortsättningen få information om aktuella projekt. Ministerrådet erbjuder ett naturligt forum för detta. Bland annat i parlamentariska debatter och även i ministerrådets uppgörelse till denna session understryks, att möjligheten borde förbli öppen för övriga nordiska länder att senare ansluta sig till bi- och trilaterala samarbetsprojekt.

Under sessionen i Köpenhamn förordade Nordiska rådet planen för nordiskt samarbete kring projektexport och ministerrådet har nu slutfört arbetet beträffande detta projekt. Med hänvisning till verksamhetsberättelsens inledningskapitel kan jag upplysa rådets medlemmar om, att ministerrådet företagit några justeringar i den ursprungliga uppläggningsmodellen sålunda att i dag full enighet råder mellan de fem nordiska länderna om hur detta samarbete skall gestaltas i praktiken. Justeringarna går ut på att Nordiska investeringsbankens egen risk höjes från

fem till tio procent och att bankens allmänna kreditriskfond under en uppbyggnadsfas kan användas för att täcka eventuella förluster vid projektinvesteringsslån. Investeringsbankens ledning är införstådd med dessa justeringar som inte inverkar på bankens kreditvärdighet, som befinner sig på högsta internationella nivå.

Vid sitt möte i Helsingfors den åttonde december i fjol dryftade de nordiska statsministrarna det nordiska samarbetets former. Ministerrådet gav därvid en redogörelse för det arbete, som pågår för att utveckla dessa samarbetsformer. Statsministrarna fann det angeläget att detta arbete skulle fortsätta.

Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets presidium har under perioden efter Köpenhamn-sessionen ägnat samarbetsformerna ingående uppmärksamhet. Man är såväl inom Nordiska rådet som ministerrådet angelägen om att nordiska samarbetsfrågor borde behandlas effektivare och så snabbt som möjligt. Redan vid en tidig tidpunkt bör man söka samstämmighet om de ärenden som förtjänar en grundlig behandling. Ju mera man kan prioritera mellan uppgifterna, desto större praktisk nytta kan man uppnå inom de områden, som är aktuella. Ju effektivare vi kan samordna utrednings- och projektinsatser, desto större blir effekten och nyttan av bred nordisk samverkan med betryggande resurser i stället för resursknappa nationella satsningar.

I ministerrådets arbete har man som ett steg på vägen beslutat om förnyade projekt-direktiv. De redovisas i inledningskapitlet. Nordiska rådets presidium har gjort sig till tolk för ett parlamentariskt önskemål. Man önskar ökat inflytande över ministerrådets budgetbehandling. Ministerrådet kommer att noggrant dryfta denna fråga.

En första uppbyggnadsfas är nu genomförd när det gäller Nordiska ministerrådet och dess sekretariat som regeringarnas nordiska samarbetsorgan. Nordiska rådet för sin del har redan verkat i trettio år. Det nordiska avtalsverket har nu sitt ursprung i Helsingfors-avtalet från 1962, som var ett stort framsteg i organiseringen av det parlamentariska samarbetet, men skapades då ministerrådet ännu inte existerade.

Det hör till parlamentarismens väsen, att man inom vissa givna regler för arbetsme-

toder, rättigheter och beslutsprocesser har ett vidsträckt spelrum. Den politiska substansen skall ju riksdagsledamöterna själva stå för. När därför Helsingfors-avtalet kompletterades för drygt ett decennium sedan, skedde utbyggnaden genom att liknande riktlinjer även uppdrogs för ministerrådets del. Om samspelet mellan de två internationella organen sågs det föga ens i dagens regelverk. Det är kanske denna historiska bakgrund för samverkan, som gör det angeläget att i dag noggrant se på dess former. Det är tänkbart att en dylik genomgång kan ske endast om man samtidigt dryftar de nordiska frågornas genomslag och hantering på det nationella planet. För närvarande förbereds tillsättandet av en kommitté, som ett resultat av senaste statsministermöte, för att granska samarbetsproblematiken.

I detta sammanhang är det naturligt att jag uppmärksammar Nordiska rådets uppdrag från föregående session till ministerrådet. De nordiska regeringarna uppmanas bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska förslag. Och i enlighet med önskemålen har ministerrådet gett nya direktiv beträffande remissförfarandet när det gäller förslag med nordisk bärvidd. Ytterligare har direktiv givits om att nationella utredningar där det är möjligt skall kompletteras med ett nordiskt informationsutbyte och nordiska samsynpunkter. I huvudsak vilar dock ansvaret för att ta till vara t. ex. nordiska utredningsresultat på nationella myndigheter.

Jag vill gärna fördjupa detta resonemang, eftersom önskemålet om nationell uppföljning brukar återkomma rätt ofta. En uppföljning innebär, att man om möjligt genomdriver nordiska beslut och tar till vara andra nordiska samsynpunkter nationellt. Det är knappast tänkbart, att ett samnordiskt organ, som till exempel Nordiska ministerrådets sekretariat kunde ha behörighet i en fråga som är utpräglat nationell, sedan den lämnat det samnordiska stadiet. Vår nordiska samverkan sker mellan fem suveräna stater. Ministerrådets sekretariat kan knappast i ministerrådet utöva kontroll av hur dess arbetsgivare, ministrar och tjänstemän i ämbetsmannakommittéerna, fullföljer samnordiska intentioner nationellt.

Det kan tänkas att Nordiska rådet självt kunde finna en utmaning i att ta upp kontroll-

frågan. Granskning och debatt är ett omistligt parlamentariskt element och genom de nationella rådsdelegationerna samt dessas sekretariat finns en möjlighet att bedriva dylik verksamhet. Genom nordiska kontaktmän har man även en förbindelse till centralförvaltningen. Gemensamt kunde regeringar och parlament på var sitt håll dryfta hur nordiska frågor oftare kunde komma upp till debatt i parlamenten. Jag har med intresse noterat den praxis, som i detta fall äger rum i det norska stortinget, som årligen debatterar ett regeringsmeddelande om nordiskt samarbete. Kärnfrågan i problematiken är enkel. Det är viktigast att säkra att de resurser som sätts på nordiskt samarbete ger så positiva resultat som möjligt i varje medlemsland. Om en mera systematisk uppföljning av det nordiska samarbetets resultat kommer till stånd kunde denna process leda till att man bättre kunde identifiera den typ av samsynpunkt som erfarenhetsmässigt ger ringa resultat och därför helst borde undvikas.

Ett av problemen nu är att önskemålen från Nordiska rådet och de olika samsynpunkterna överstiger ministerrådets budgetmöjligheter. Det vore en klar fördel om samordnade finansieringssynpunkter och prioriteringar kunde komma in tidigare i ärendenas behandling än vad som nu är fallet.

I början av mitt anförande pekade jag på de omfattande ekonomiska och industripolitiska samt sysselsättningspolitiska utmaningar, som de nordiska länderna står inför. I första hand, det har erfarenheten lärt oss, måste dessa utmaningar mötas på nationellt plan. Nordiska ministerrådet har dock en betydelsefull uppgift i sammanhanget. Under ministerrådet pågår en omfattande utredningsverksamhet. Meningen är att dessa nordiska resurser borde kunna utnyttjas så, att de förstärker den nationella insatsen och ger direkt avkastning i form av inbesparingar nationellt. Ministerrådet strävar att skapa fördelaktiga förhållanden för samverkan även inom sådana sektorer, där statsmakten inte kan styra utvecklingen, som näringsliv och teknologi.

Det hör till sakens natur, att även parterna på arbetsmarknaden spelar en viktig roll. Ministerrådet har breddat kontaktytan till parterna och strävat till att fånga upp de signaler som näringslivet och fackföreningsrörelsen har utsänt. Ministerrådet avser att i framtiden

utveckla denna kontakt.

Under verksamhetsåret arbetade en nordisk organisationskommitté och dess arbetsresultat ingår som ett aktuellt betänkande i NU-serien. Populärt sagt har arbetet gått ut på att dryfta för- och nackdelarna vid en eventuell sammanslagning av ministerrådets sekretariat i Oslo respektive Köpenhamn. Ministerrådet skall diskutera frågan i april med Nordiska rådets presidium.

De nödtvungna allmänna besparingsåtgärderna i de nordiska ländernas offentliga ekonomi reflekteras tyvärr i det nordiska samarbetets finansiering. De nordiska statsministrarna dryftade denna utveckling vid sitt möte i Helsingfors i december i fjol. Statsministrarna slog bland annat fast att det nordiska samarbetet måste ta det strama statsfinansiella läget i de nordiska länderna som en generell utgångspunkt vid planläggningen av nya aktiviteter.

Den nordiska samarbetsbudgeten växer inte lika snabbt som tidigare. Men vissa tendenser på lång sikt är värda att notera. Sålunda har anslagen för projekt inte ökat i samma takt som övriga medel de senaste åren. Tillväxtsiffrorna för samarbetsadministrationen är blygsamma. I relation till hela budgeten har de samnordiska institutionernas andel vuxit. Här vill jag gärna citera vad inledningskapitlet säger om budgetutvecklingen:

”Drygt en tredjedel av 1982 års budget är bunden, medlen behövs för att upprätthålla samarbetsverksamheten oberoende av samarbetets volym och inriktning. Två tredjedelar av medlen är anslagna för projektverksamhet inom institutioner och ämbetsmannakommittéer, men på grund av att många projekt löper över flera år är största delen även av dessa medel bundna på förhand.” Det är alltså inte lätt att dra in svängremmen utan stora skador för verksamheten och ifall nya verksamheter sätter i gång måste vi även finna nya medel. Vi står alltså inför utmaningen att vidareutveckla det nordiska samarbetet utgående från en systematisk prioritering av uppgifterna. Det är möjligt att man under de närmaste åren måste säkra dynamiken i det nordiska samarbetet genom att i första hand öka samarbetets effektivitet samtidigt som man konsoliderar den målmedvetna verksamheten med omedelbar betydelse för de nordiska länderna. De nordiska statsminist-

rarna uttalde senaste december att nya samarbetsprojekt av mera betydande omfattning måste finansieras med tillskott till den gemensamma nordiska budgeten. Detta gör det ännu viktigare att anlägga klara politiska synpunkter som grund vid prioritering.

Under de senaste åren har nya samnordiska institutioner vuxit fram. Det har varit naturligt att skapa dessa institutioner, då det en gång har konstaterats att de fyller ett permanent behov. Under detta år grundas enligt ministerrådets beslut, ett institut för vidare utbildning i arbetsmedicin som startar sin verksamhet i anslutning till institutet för arbetshygien i Helsingfors.

Ärade medlemmar av Nordiska rådet!

Det nordiska samarbetet är en omistlig del av vår demokratiska verklighet, och en del som vi i förkovrat skick måste kunna överlämna till kommande generationer. Därför måste vi akta oss för hur hårt uppbundna vi än är politiskt, statsfinansiellt eller ideologiskt, att anlägga ett slags snävt revisorsperspektiv på vår samverkan.

Om vi mäter den nordiska budgeten i kronor och ören blir summan rätt anspråkslös. Men vi kan inte mäta själva samarbetet med denna mätsticka. För ser vi till samarbetets omfattning och mångfald öppnar sig resultat och perspektiv, som höjer sig över denna ekonomiska ram. Detta resultat har blivit möjligt bara därför att det i bakgrunden finns frivilliga insatser och stor insatsberedskap, man kunde kanske med en kliché tala om politisk vilja. Den skall vi värna.

Ärade president, bästa valda medlemmar av Nordiska rådet, med dessa ord överlämnar jag Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse till er behandling och uttrycker önskemålet att ministerrådets förslag och synpunkter måtte vinna gehör i denna församling.

Gro Harlem Brundtland: Vår 30-års jubileumssesjon bør markere vilje og pågangsmot, ikke pessimisme og handlingslammelse. La meg derfor minne om at det nordiske samarbeidet koster de fem nordiske landene mindre enn en promille av de samlede statsutgifter. Det er rom for nye framskritt, bare viljen og troen på samarbeidets verdi er til stede.

Vi opplever i alle våre land trangere økono-

miske tider. Men det kan ikke bety at vi nå har råd til å la være å prioritere det nordiske samarbeidet. Tvert imot blir utfordringene med sikte på å løse oppgavene i fellesskap bedre enn det vi kan gjøre i hvert enkelt land, bare større enn før. I vanskelige tider må vi ikke tape perspektivene av syne og la de kreftene som trekker oss fra hverandre, få bli de sterkeste. Mye er oppnådd, og mye nytt kan skapes. Det er derfor ingen grunn til å la denne sesjonen bli preget av for stor pessimisme. Vår skuffelse over at en stor nordisk sak igjen er strandet, kan være stor. Likevel – vår oppgave i dag er å stake veien videre.

1970-årene kom til å bli et tidsskille for utviklingen også innenfor vårt eget nordiske område. Innenfor våre egne lands grenser er vi blitt stilt overfor stadig økende utfordringer. I kjølvannet av en negativ økonomisk utvikling er vi blitt tvunget til ganske smertelige omstillinger.

Vi opplever i dag at forutsetninger som har vært grunnleggende for trygghet og velferd i våre samfunn, ikke lenger er selvfølgelige og urokkelige. Verdier som er bygd opp gjennom årtiers samfunnsutvikling, er nå truet. Sammen med en økende internasjonal spenning og usikkerhet har dette ført med seg uro og frykt hos menneskene for hva fremtiden skal bringe.

Historisk erfaring har lært oss at økte belastninger, utrygghet og minsket tro på fremtiden lett fører til at interessene og oppmerksomheten konsentreres om stadig snevrere felt. I menneskenes vanlige hverdag kan det føre til selvsentrering og minsket solidaritet.

Det er tendenser som vi også finner igjen på det internasjonale området – dessverre. De nærmeste og mest påtrengende oppgaver vil i trengselstider lett kunne skygge for det som er langsiktig. Og paradokset er at det nettopp er i slike tider vi særlig trenger solidaritet og felles ansvar. Derfor er det all grunn til å advare mot at slike holdninger skal kunne få innpass i våre vurderinger og få virkning overfor våre beslutninger. Vi må holde fast ved våre langsiktige politiske mål. Det er først og fremst et ansvar vi politikere må ta på oss. Den nye tids utfordringer vil kreve fellesskapsløsninger, og vi må sørge for at de kan bli forstått og akseptert.

Mer enn noen gang før blir det viktig å bygge ut samarbeidsmåter og styrke grunnla-

get for en positiv utnytting av felles nordiske ressurser. Ingen land, verken i Norden eller i verdenssamfunnet ellers, vil være tjent med å stå alene.

En hel generasjon med nordisk samarbeid ligger bak oss. Det har vært år med rik framgang, sosialt, menneskelig og kulturelt, i alle våre land. Det har også vært en periode med konkrete resultater i det nordiske fellesskap.

Men hvordan ser det hele ut med den nye generasjonens øyne? Hvilken vekst, kulturelt og materielt, kan de regne med? Hvilken sosial trygghet er det de opplever? Hvordan er deres syn på fremtiden?

De økende arbeidsledighetstall i Norden er et alvorlig varsku til oss alle. Vi må regne med å kunne oppleve at nær en kvart million unge går uten arbeid i Norden. Hvilken tro på de nordiske velferdssamfunn og den nordiske kultur gir dette? Våre samfunn er altså truet. Vi må ikke undervurdere alvoret i situasjonen og de krav det stiller til oss.

Når det gjelder vår framtidens generasjon – dagens ungdom – er kanskje den mest alvorlige trusselen de skremmende ødeleggelse som skjer gjennom narkotikamisbruket. Det er en utvikling vi ikke kan lukke øynene for. Vi må møte denne faren med målbevisste og effektive tiltak. Frihetens budskap er særlig lite egnet som svar på denne sosiale og kulturelle fare. Her står vi egentlig overfor en internasjonalisering av ukultur.

Nordisk kultur betyr for oss umistelige verdier. Det er verdier som også er utsatt, og som må vernes om. Den nordiske kultur er skjør. Vi må skjerme den og styrke den. Vi trenger hverandre skal vi makte å holde oppe den kvalitet som kan bety et reelt vern mot den flom som internasjonalt og multinasjonalt påvirkningspress egentlig utsetter oss for.

De mest spennende nordiske prosjekter har ofte hatt en tendens til å få en lang og tung beslutningsprosess. Av og til har det vært umulig å komme fram til positive beslutninger – det gjaldt f.eks. Nordøk, som vi husker. Mange frykter nå at Nordsat skal bli neste Nordøk i samarbeidet. Vi må nok se i øynene at det Nordsat mange av oss helst ønsket, med spredning av alle TV- og radio-program til alle nordiske land, ikke er et mulig mål i denne omgang. Men vi vet at alle former for utvidet mediasamarbeid vil ha positive virkninger for det kulturelle og sosiale

fellesskap i Norden. Derfor skal vi ikke gi opp. Nordsat vil kunne få et liv etter dette hvis vi bestemmer oss for det her og nå. Og det kan og bør vi gjøre.

I fjor undertegnet Norge og Sverige en bilateral avtale. Enkelte så nok på det som en noe tvilsom nordisk minimodell – ja, kanskje til og med som en fare for den nordiske helhetstanken.

Det er etter min oppfatning en gal innfallsvinkel. Tosidige samarbeidsordninger er viktige skritt på veien til utvidet og bredere samarbeid med flere naboland. Vi skal ikke hindre videre utvikling av felles løsninger bare fordi det første skritt må bli begrenset og konkret. Bilateralt samarbeid er byggeklosser, som er viktige for å komme videre. De kan danne grunnlaget for større løft i framtiden.

Hvis tre eller fire land kan komme fram til et TV- og radiosamarbeid som bringer oss klare skritt videre framover i kulturelt fellesskap, skal vi heller ikke her la drømmen om noe enda bedre få stoppe oss.

Nordiske samarbeidsprosjekter som er brakt fram til løsning og til ministerradsbeslutning, må vi derimot pleie med all mulig varsomhet. Mange års arbeid for å nå til målet for felles sak gjør at det bør være meget sterke grunner for å foreta endringer som vil kunne svekke det som allerede er oppnådd. Jeg er redd det er det som nå kan skje. Det har vi ikke råd til. Samarbeidet om prosjekt-eksport er bygd på politisk vilje og grundig forarbeid og på et bredt flertall i rådet og i økonomisk utvalg. Motforestillinger og kritisk gjennomgang er selvsagt viktig, og det kan skje flere ganger. Men motforestillinger alene har aldri avfødd en eneste ny idé eller brakt samarbeidet noe videre.

Fra norsk side har vi en sterk tradisjon i troen på det nordiske samarbeidet. Vi ønsker ikke stagnasjon. Den debatt vi har hatt i Norge like før denne sesjonen, bekrefter igjen norsk linje og holdning: Vårt mål vil være å satse og sikte mot et høyere ambisjonsnivå i nordisk samarbeid. Vi har ikke behov for bremseklosser i dagens situasjon.

Vi må fullt ut erkjenne det alvorlige ansvar som ligger på hvert enkelt land innenfor det nordiske samarbeid. Det er og blir jo slik at farten og retningen blir avgjort av sistemann på laget. Et vellykket samarbeid mellom de

nordiske land er avhengig av målbevisst politisk vilje og styring. Dette viser seg kanskje klartest når vi vurderer mulighetene for utnyttelse av våre ressurser.

Mulige gass- og petroleumsressurser i nord gir i dag noen av de mest interessante perspektiver for et videre fremstøt for det nordiske fellesskap. Vi må sikre at brede politiske målsettinger kommer med i alle vurderinger av alternative utviklingsmuligheter når det gjelder disse naturressurser. Det er en rekke forhold vi må ta hensyn til – tradisjonelle næringer og kulturer, en natur som er verdifull, men sårbar, og miljøer som lett kan bringes i ubalanse. Derfor er det vår oppgave å forberede oss i fellesskap for en utvikling på Nordkalotten som angår flere land. Vi må sammen møte en ny tid i nord med ansvar og forutseenhet. Bare på den måten kan vi få utnyttet de muligheter disse ressurser gir oss til å skape en tryggere framtid for våre befolkningsgrupper og lokalsamfunn lengst nord i Norden.

Den aller største trusel som påhviler oss, er det kjernefysiske våpenkappløpet. En nedtrapping av kjernevåpentruselen mot Europa og Norden må stå aller øverst på den politiske dagsorden. Samarbeidet om denne livsviktige oppgaven må finne sin plass i det nett av kontakter vi har de nordiske land og nordiske regjeringer imellom. De nordiske land kan gi positive bidrag også gjennom sitt nære samarbeid i større internasjonale fora. FNs annen spesialsesjon for nedrustning vil bl.a. behandle hele spørsmålet om kjernevåpenfrie soner. Arbeidet i rådet er ikke rettet inn mot sikkerhetspolitikken. Men det forhindrer ikke at vi kan samarbeide i Norden om den altoverskyggende oppgave det er å trygge freden og bidra til nedrustning.

Statsminister Gunnar Thoroddsen: Fru president! Arade församling! Mina ord här i Helsingfors skulle jag gärna vilja börja med att lyckönska våra finska bröder med anledning av att de valt en ny republikens president. Jag önskar president Mauno Koivisto välgång i sitt ämbete. Genom tidigare erfarenhet vet jag att av honom kan vi islänningar vänta oss vänskap och förståelse.

Samtidigt fylls vårt sinne av tacksamhet till Finlands förutvarande president, Urho Kekkonen, som nu dragit sig tillbaka från en lång

och lyckobringande tjänst. Urho Kekkonen är en av vår samtids stora statsmän, som det isländska folket kommer att tänka på med högaktning. Hans talrika besök i Island, både av officiell och privat natur, var alltid kärkomna.

Hans ställningstagande som den finska nationens ledare under islänningarnas hårda kamp, när vi år 1972 beslöt att utvidga territorialgränsen, belyses med hans egna ord:

Islands folk, om något, har rätt att dra sin näring ur havet. Det är en rätt som den moderna teknologin och den internationella politikens utveckling inte skall få inskränka. Det är från denna utgångspunkt som Finland med sympati följt Islands strävanden att trygga framtiden för sin grundnäring, fiskeriindustrin, och vill inom ramen för sina realistiska möjligheter stödja dem i internationella fora.

Dessa ord kommer vi i Island alltid att minnas. I 30 år har det isländska folket kämpat för sitt herravälde över fiskebankarna omkring Islands kuster. År 1952 utvidgades sjöterritorialgränsen från 3 till 4 mil, därefter från 4 till 12, därefter från 12 till 50 och slutligen från 50 till 200 sjömil.

Dessa åtgärder skapar grundvalen till det isländska folkets ekonomiska existens.

Under denna generaldebatt i Nordiska rådet skulle vi gärna vilja höra inte bara om det nordiska samarbetet i dess många förgreningar, dess viktiga resultat och otaliga möjligheter men också om hur det står till i de enskilda Nordens länder i viktiga livsfrågor.

Vid årsskiftet 1980–81 framställdes från isländska myndigheter ett ekonomiskt program för året 1981 med tre huvudmålsättningar:

- 1) Stabilt näringsliv och full sysselsättning.
- 2) Reducering av inflationen från 60 % till ca. 40 %.
- 3) Köpkraftens bevarande.

Dessa huvudmålsättningar uppnåddes förra året.

Sysselsättningen var välbehållen. Registrerad arbetslöshet utgjorde endast 0,4 % av den totala arbetskraften, vilket enligt allmänt erkänd uppfattning inte räknas som arbetslöshet. I jämförelse med andra länder under de senaste åren rör de sig här om ett positivt resultat. I OECD:s medlemsstater är antalet arbetslösa i genomsnitt ca 7,5 % av arbetskraften.

I motsats till andra länders erfarenhet består den isländska ekonomipolitikens problem inte minst i att förebygga inflytande av överexpansion av enskilda näringsgrenar och under bestämda årstider, vid sidan av politiken att upprätthålla full sysselsättning. I detta hänseende har olika åtgärder vidtagits i syfte att utöka informationsanskaffning och planering rörande arbetsmarknaden och verksamhetsprojekt, så att det vore möjligt att ta ökad hänsyn till lokala och temporära förhållanden på arbetsmarknaden vid förberedelse och projektering av verksamhet.

Däriigenom har man lagt huvudvikten vid att säkra tillräcklig sysselsättning, samtidigt som åtgärder vidtas i syfte att eliminera faran för överexpansion och den därav följande inflationen.

Inflationen har under de sista åren varit mycket högre än i grannländerna. Den har faktiskt för det mesta varit betydligt högre i Island än på annat håll i västvärlden. Under åren 1979 och 1980 var inflationen omkring 60 % i Island. Förra året lyckades man emellertid klara den betydelsefulla etappen att sänka inflationen från 60 % till 40 %, utan att därmed minska löntagarnas köpkraft.

Det bör påpekas, att enligt ekonomisk teori är det knappast möjligt att sänka inflationen utan därpå följande arbetslöshet, åtminstone en viss tid. Denna teori tycks inte vara aktuell för Islands del förra året.

Detta resultat beror på flera olika faktorer, som skulle ta för lång tid att grundligt behandla här. Det är dock på sin plats att beröra några produkter för att dra en grov skiss av det som gjort det här resultatet möjligt.

Stor vikt har lagts vid att de ekonomiska åtgärderna skall bilda en samverkande helhet. Åtgärder inom det ekonomiska livets olika områden måste vidtas med helhetsöversikten och helhetsekonomin som vägvisare. Samverkande åtgärder byggda på allmänhetens förtroende är huvudvillkoret för att resultat skall kunna nås i kampen mot inflationen.

Restriktiviteten i fråga om statsfinanserna och penningväsendet har väsentligt ökat. Riksräkenskaperna visade överskott under år 1981. Det gjordes diverse reformer av inkomstsystemet och samtidigt har man aktat sig för att låta statsutgifterna öka i proportion till nationalproduktionen – denna proportion

har faktiskt snarare minskat.

Penningpolitiken har inriktat sig på att åstadkomma balans på kapitalmarknaden och vidta restriktioner gällande banksystemets utlån. Nämnvärt resultat uppnåddes förra året i det här frågorna. Bättre balans råder nu på kapitalmarknaden i Island än på länge. Inom de ekonomiska åtgärder för drygt ett år sedan fastställdes den huvudriktlinjen att inlån, bundna längre än sex månader, skulle indexregleras. Denna politik har medfört, att det nu rör sig om verklig förräntning för spar-kapitalägarna, men räntorna har under en längre tid varit negativa i Island.

Som följd härav har sparandet avsevärt ökat och den inhemska kapitalmarknaden stärkts. Andelen av inlån av nationalproduktionen ökade från knappt 24 % år 1980 till 26,5 % under förra året. Under innevarande år finns utsikt för att procenten höjs till 29 %, vilket är högre än den varit under de sista 8 åren.

Samverkande restriktiv politik rörande statsfinanserna och penningväsendet jämte samarbete med arbetsmarknadens parter blev sålunda hörnstenar i det resultat som nåddes i de ekonomiska frågorna förra året. Men dessutom var nationalhushållningens yttre villkor gynnsammare än man räknat med, först och främst på grund av dollarns revalvering på den internationella valutamarknaden. Den isländska exporten till För-enta Staterna är större än importen därifrån.

Resultatet i det ekonomiska livet blev således på många sätt gynnsamt i Island förra året. Inte desto mindre har den ekonomiska världssituationen, vilken präglats av långsam ekonomisk tillväxt eller stagnation, medfört allvarliga följder för isländskt ekonomiskt liv. Den isländska ekonomin är öppen och känslig för den internationella ekonomins växlingar.

Även om det finns hopp om att den ekonomiska situationen i världen kommer att förbättras före utgången av det här året, så är det osannolikt, att det blir tal om någon snabb förbättring. Den internationella ekonomiska situationen kommer följaktligen att begränsa den isländska nationalekonomin. Fiskbeståndet vid Island har nu utnyttjats till det yttersta. Islänningarna måste därför söka nya områden att bygga på i framtiden. Dessa nya områden ligger inne i dalar och fjäll och inte

utanför landets stränder. I landets vattenfall och underjordiska värme finns kolossala mängder energi, som kan utgöra grunden till växande nationalinkomst i Island under nästkommande år och sekel. Exploatering av landets energikällor har under många år varit en betydelsefull stöttepelare i det ekonomiska livet. Landets huvudstad, Reykjavík, och dess omnejd har länge uppvärmts med termalvärme. Men denna underjordiska värme har också utnyttjats på olika tätortsområden utanför huvudstadsområdet.

Nu är 80 % av alla hus i Island uppvärmda med vatten från jordens inre. Trots detta faktum anses, att endast 4 % av utnyttjningsbar termalvärme nu används i landet. Man har räknat ut, hur stor besparing i oljeimport som kan räknas till uppvärmning av hus med underjordisk värme. Förra året utgjorde denna besparing ca 1 400 miljoner isländska kronor, vilket motsvarar knappt 7 % av nationalproduktionen. Om samma procent uträknades av den svenska ekonomin, skulle resultatet bli nära 40 miljarder svenska kronor, och 7 % av den finska nationalproduktionen är knappt 15 miljarder finska mark.

Termalvärmens utnyttjas inte enbart till uppvärmning av hus, utan också till produktionen av elektricitet och i industrin. Just i de här dagarna vistas isländska experter i Finland för att undersöka ett eventuellt samarbete när det gäller uppförandet av en trämassafabrik i Island, som bland annat skulle utnyttja underjordisk värme i produktionen.

Största delen av elektriciteten i Island produceras med vattenkraft. Omkring två tredjedelar av elektricitetsförsäljningen går till industrin. Största konsumenten är aluminiumverket och ferrosilikonfabriken på Grundartangi; den sistnämnda ägs av islänningar och normän gemensamt. Av den vattenkraft som kan utnyttjas är nu endast ca 12 % utbyggd.

Inom området för energitnyttjande och industriuppbyggnad finns många möjligheter i Island. Nordiskt samarbete, när det gäller uppbyggnad inom dessa områden, är betydelsefullt för Island. Nu arbetar man med olika frågor som står i samband med dessa uppgifter. Det rör sig bland annat om gemensamma möten, överläggningar och samråd mellan energi- och industriministrarna i Norden. Samnordiska institutioner stöder en sådan verksamhet och i det sammanhanget kan här

nämnas Nordiska investeringsbanken och Nordisk industrifond, och till idén om nordiskt samarbete om projektexport – som nu står närmare en lösning än i fjol – när vi gott hopp.

I det kulturella och det sociala vittföregrenade samarbetet har Norden visat en förebild för andra. I det ideologiska släktskapet och gemenskapen ligger nyckeln till nordiskt samarbete nu och för all framtid. Men också i ekonomiska, rent praktiska saker, har vi redan nått resultat, och på detta område ligger kanske större möjligheter än våra ögon för ögonblicket kan se.

Statsminister **Willoch**: Den nåværende norske regjering vil, i likhet med sine forgjengere, legge sterk vekt på samarbeidet innad i Norden, både bilateralt og multilateralt. Vi vil også aktivt følge opp arbeidet for et best mulig samarbeid mellom de nordiske land når det gjelder nordisk opptreden i internasjonale organer.

Det brede samarbeid som har utviklet seg i Norden, har gitt resultater til beste for de nordiske folk som landene ikke hadde kunnet oppnå hver for seg. Vi er fra norsk side innstilt på å bidra vårt for å kunne styrke og utbygge samarbeidet ytterligere.

En grunnfestet positiv vilje til nordisk samarbeid fritar oss imidlertid ikke for plikten til å vurdere alle forslag om nye samarbeidstiltak grundig og nøkternt. Man kunne komme til å gjøre det nordiske samarbeid en bjørnetjeneste hvis man ville akseptere tiltak fordi de presenteres i samarbeidets navn, uten å gjennomføre fullt ut en skikkelig vurdering av om fordelene virkelig overstiger ulempene. Historien viser også at man ved enkelte anledninger ville ha gagnet den nordiske tanke ved større måtehold under sin behandling av lokkende, men ikke helt realistiske idéer, og dermed forebygget senere skuffelser.

Det har ikke noe med en negativ holdning til samarbeidet å gjøre om man i enkelte tilfelle kommer til at samarbeidstiltak er utilstrekkelig gjennomarbeidet eller mer ressurskrevende enn nødvendig, og derfor krever en nøktern revurdering før endelig vedtak fattes. Det må ikke bli slik at vi av redsel for å bli karakterisert som negative unnlater å foreta de vurderinger og endringer

som måtte være nødvendige for å komme frem til mest mulig forsvarlige og vel forberedte samarbeidstiltak, som virkelig kan være til gagn for alle berørte parter.

Det vil være av særlig betydning om nordisk samarbeid kan bidra til å overvinne de økonomiske stagnasjonsproblemer og sysselsettingsproblemer som rammer også de nordiske land. Og tiltak for å lette samarbeidet mellom bedrifter over landegrensene, vil utvilsomt virke positivt i denne henseende. Men vi må være realistisk nok til å erkjenne at avgjørende internasjonale resultater i arbeidet for å komme ut av den økonomiske stagnasjonen krever samarbeid mellom langt flere land enn de nordiske.

Den vanskelige økonomiske situasjon kan også få konsekvenser for det vi kan få til av nye samarbeidsfremmende tiltak akkurat nå. På det nordiske statsministermøtet her i Helsingfors i desember i fjor ble da også følgende slått fast i en felles uttalelse:

“Statsministrene konstaterte at det nordiske samarbeidet bør ta den stramme statsfinansielle situasjon i de nordiske land som et generelt utgangspunkt ved planleggingen av nye samarbeidsaktiviteter.”

Den utfordring vi står overfor, er bl.a. å kunne videreutvikle det nordiske samarbeid ut fra en nøktern prioritering av oppgavene, på grunnlag av faglige og økonomiske kriterier. Det er en viktig oppgave å sikre størst mulig effektivitet av pågående virksomhet av reell betydning for de nordiske land.

Blant politiske samarbeidsoppgaver vil jeg gjerne understreke arbeidet for å harmonisere lovgivning og fjerne hindringer for praktisk økonomisk samarbeid mellom bedriftene i de ulike land. Dette er til dels et møysommelig arbeid, og naturlig nok påkaller det ikke den store oppmerksomhet. Men dette arbeid er det meget stort behov for, for å lette veien for mer av det lønnsomme samarbeid på det praktiske, næringsmessige plan.

Det er allerede et meget omfattende samarbeid mellom bedrifter i ulike nordiske land, dvs. samarbeid på tvers av landegrensene. De nordiske lands næringsliv kan imidlertid utvilsomt oppnå enda bedre samarbeidsresultater, til beste for både sysselsetting og velstand, hvis vi politikere virkelig makter å gjennomføre ønsket om å rydde bort samarbeidshindringer av lovgivningsmessig, skat-

temessig og administrativ art.

Jeg vill gjerne få si noen ord spesielt om den norske regjeringens syn på den foreslåtte ordning for støtte av såkalt prosjektsport til utviklingsland og statshandelsland, det siste vil som kjent i praksis si kommunistiske land. Det er ingen uenighet om tanken om et nærmere samarbeid for å styrke de nordiske land i den internasjonale konkurranse. Vi har et felles ønske om konstruktive forsøk på å øke den samlede nordiske eksport.

Som kjent fattet Ministerrådet et vedtak i saken om prosjektsport 15. september i fjor. Den nye norske regjering fant det imidlertid naturlig å be om å få anledning til å studere ministerrådsvedtaket nærmere. Det som bekymret oss, var først og fremst at ordningen etter det da foreliggende forslag ville innebære at den som stiller garantier, selv bare skulle dekke 5 pst. av eventuelle tap. Investeringsbanken ville kunne fatte beslutningene, mens de nordiske land ville måtte bære den alt overveiende del av de tap som kan oppstå. Etter den norske regjeringens syn var det grunn til å se nærmere på en konstruksjon som i så høy grad betyr at én bestemmer og en annen betaler. Utviklingen viser jo nemlig at risikoen ved garantier av denne art er betydelig. Eksport er viktig, men ikke så vellykket hvis de nordiske land selv må betale i stedet for kunder i fjerne land. Derfor er det viktig å bygge inn i systemet momenter som underbygger forsiktigheten når det blir spørsmål om å stille garanti.

Jeg vil imidlertid gjerne få understreke at det var den norske regjeringens ønske å få en vurdering på nøkternt og reelt grunnlag i en positiv ånd, med sikte på å komme frem til en ordning som vi alle kan være tjent med. Det var derfor vi la frem for de øvrige nordiske land enkelte forslag til endringer i ordningen. Det er med stor tilfredshet jeg konstaterer at det nå er oppnådd enighet om denne sak, som dermed står foran sin gjennomføring.

Også når det gjelder utbygging av forskningssamarbeidet, fant den norske regjering å måtte foreslå visse forandringer i forhold til et fremlagt forslag. Vi mener at det vil være lite hensiktsmessig bruk av begrensede ressurser å bygge opp et nytt nordisk sekretariat for dette formål. Vi mener videre at man vil få de beste resultater, i form av mer effektiv bruk av ressursene, hvis det forskningspoli-

tiske råd blir koordinerende i stedet for å disponere betydelige summer til egne forskningsprogrammer, idet slike egne forskningsprogrammer kunne føre til dobbeltarbeid, som bør unngås.

Det er gledelig at de øvrige nordiske land fant de norske tanker interessante. Resultatet er som kjent blitt at de nordiske regjeringer er blitt enige om en utforming av forslaget til forskningspolitisk samarbeid. Det er den norske regjeringens syn at den utforming forslaget nå har fått, vil gjøre Forskningsrådet vel egnet til å stå for en ønskelig samordning og utveksling av forskningspolitisk innsikt og planer mellom de nordiske land. Dette er en overmåte viktig oppgave for å styrke utbyttet av nordisk forskning. Arbeidet med denne sak er således etter mitt skjønn enda et eksempel på at ønsker om revurdering av forslag kan springe ut av det motsatte av negativitet overfor det nordiske samarbeidet.

Dessverre er planene om Nordsat-samarbeidet kommet inn i en ny og vanskeligere fase etter at Danmark for kort tid siden fant å måtte trekke seg ut av den planlagte studiefasen. Fra norsk side vil vi fastholde at det vil være positivt nordisk kulturpolitisk samarbeid og av meget stor betydning for den nordiske enhet å gi Nordens folk anledning til å velge mellom hverandres TV-programmer. I et lengre perspektiv vil slike utvidede valgmuligheter forhåpentligvis komme sammen med videre adgang til å se fjernsyn også fra fjernere land. Men det vil måtte virke meget uheldig for den nordiske samfølelse hvis det blir slik at mange nordiske seere kan velge mellom ikke-nordiske TV-programmer uten muligheter for å se nabolandenes programmer. Fra norsk side vil vi derfor ikke gi opp tanken. Vi er selvfølgelig også åpne for en vurdering av hvilke andre muligheter som foreligger for et utvidet samarbeid mellom nordiske land om overføring av hverandres TV-programmer.

Naturlig nok er det – så vidt vi kan se – en betydelig nordisk interesse i forbindelse med de muligheter som åpner seg for et bredere samarbeid som følge av oljevirksomheten i Nord-Norge. Nordisk Ministerråd har utarbeidet en rapport om samarbeidsmuligheter på Nordkalotten ved eventuell ilandføring av gass, og svenske myndigheter har igangsatt et større prosjekt, bl. a. for å se på mulighetene

for gasstransport gjennom Sverige. Det er verdifullt at det drives slike undersøkelser og utredninger. De problemstillinger vi vil kunne komme til å stå overfor, er nemlig meget kompliserte og vil kreve lang modningstid. Det er derfor i alles interesse at mulighetene blir best mulig utredet i god tid.

Det er imidlertid også viktig å være helt klar over at vi her snakker om muligheter på lengre sikt, og at usikkerheten fortsatt er stor. Det er ennå ikke gjort funn av en slik størrelsesorden at vi med sikkerhet kan si om det finnes drivverdige forekomster av olje eller gass i disse områder. Og etter at man eventuelt har konstatert drivverdige funn, vil det fremdeles gå mange år før en produksjon vil kunne komme i gang.

Ved en eventuell produksjon av gass vil det være de selskapene som er rettighetshavere til feltene, som også vil ha ansvaret for å inngå avtaler om salg av gassen, innenfor de politiske rammebetingelser og retningslinjer som trekkes opp av myndighetene.

Det er viktig at man under det videre arbeid med disse perspektivrike spørsmål har klart for seg både langsiktigheten og usikkerheten, og at en i utnyttelsen av eventuelle funn må legge stor vekt på forretningsmessige og andre økonomiske realiteter. Men saken kan bli så stor at det er meget viktig å være godt forberedt til å utnytte de muligheter for et fruktbart nordisk samarbeid som denne sak kan stille oss overfor.

De store vyer og glitrende idéer har utvilsomt spilt sin rolle under marsjen frem mot et stadig bedre samarbeid mellom Nordens folk. Men under vårt arbeid bør vi vel heller ikke være blinde for faren for at store ord, hvis de ikke kombineres med tiltak som gir en bedre virkelighet, i det lange løp kan undergrave tilliten til den nordiske enhet, denne enhet som er så uhyre verdifull for vår gruppe av små nasjoner. Og alltid vil de praktiske resultater telle mest når samarbeidets status skal gjøres opp. Dette gjør det til en plikt å vurdere alle idéer og forslag med nøkternhet. Formålet må hele tiden være å vurdere sakene med den kombinasjon av nøkternhet og optimisme som kan skape de beste reelle bidrag til Nordens samhold og velferd. Dette vil også i fremtiden være den norske regjering's viktigste retningslinje for arbeidet i Nordisk Råd.

Meddelanden

Det meddelades, att statsminister Anker Jørgensen, minister Poul Nielsen, minister Kjeld Olesen och statsrådet Nils G. Åsling samt att Lone Dybjær og Hagen Hagensen intagit sina platser i rådet.

Handels- och industriminister **Ollila**: Årade president! Ministerrådet (industriministerna) godkände en arbetsplan för det nordiska industripolitiska samarbetet vid sitt möte i Helsingfors den 9 februari. Målsättningen för arbetsplanen är att stärka det industripolitiska och industriella samarbetet i Norden. Att främja industrins internationella konkurrenskraft är visserligen i främsta rummet en fråga för den nationella ekonomiska politiken men genom de speciella samarbetsförutsättningar vi har i Norden kan vi ytterligare bidra till och öka effekten av de nationella satsningarna.

Arbetsplanen för det nordiska industripolitiska samarbetet utgår från den betydande ekonomiska integrationen på företagsplanet och den utvecklade internordiska handeln. Enligt arbetsplanen kan bl. a. en förstärkning av Nordens roll som hemmamarknad och av det tekniska forsknings- och utvecklingsarbetet ge en bredare bas och en ökad styrka åt de nordiska ländernas industrier på världsmarknaden. Samarbete mellan företag i skilda nordiska länder bidrar även till ett effektivare utnyttjande av de produktiva resurserna i Norden.

Den ekonomiska situationen, den snabba och resurskrävande tekniska utvecklingen, den betydande integrationen på företagsnivå samt strävan till effektivare resursutnyttjande är några av de orsaker som gett anledning till att se över möjligheterna till och formerna för ett mera systematiskt samarbete på det industripolitiska området. Arbetsplanen är samtidigt ett svar på de krav på en gemensam nordisk industripolitisk strategi som framförts från olika håll i Norden. Ministerrådet framhåller betydelsen av ett samlande program som drar upp riktlinjerna för samarbetet och koordinerar insatserna.

Det är väsentligt att i det fortsatta arbetet också beakta naturliga begränsningar i samarbetsmöjligheterna. Dessa begränsningar orsakas bl. a. av de nordiska ekonomiernas om-

världsberoende och av vissa olikheter i den allmänna ekonomiska politiken i vilken industripolitiken endast är en del. Gemensamt för de nordiska länderna är också att statsmakterna har ett begränsat inflytande över investeringsbesluten i näringslivet och att initiativet till samarbete mellan företag i huvudsak ligger hos dessa själva.

Arbetsplanen berör speciellt teknisk forskning och utveckling, industriellt samarbete och företagsetablering över gränserna i Norden samt branschpolitik och småföretagsfrågor. Övriga frågor som berörs är inställningen till multinationella företag, exportkreditsubventioner, resurspolitik och internationella industripolitiska frågor. Slutligen redovisas för hur samarbetet borde organiseras och vilka arbetsmetoder som kommer ifråga då det gäller att förverkliga programmet.

Ministerrådet betonar Nordiska industrifondens centrala roll inom teknisk forskning och utveckling. Ministerrådet förespråkar större möjligheter för Nordiska industrifonden att initiera nya projekt av större omfattning än vad som hittills varit fallet. Industrifonden bör ha möjligheter att verka som initiativtagare och katalysator och också inom ramen för arbetsplanen finns en del uppdrag av industripolitisk karaktär som industrifonden kunde handha.

Storleken av satsningarna inom teknisk forskning och utveckling och behovet av större marknader för de nordiska industrierna, är viktiga motiv för det nordiska samarbetet. Likaså är samarbete nödvändigt för att trygga en effektiv teknologiövervakning och -överföring från tredje länder. Ministerrådet betonar att dessa insatser bör kunna leda fram till produktutveckling och industriell produktion på nordisk bas t. ex. med hjälp av Nordiska investeringsbanken.

Vid sidan av teknisk forskning och utveckling är framför allt åtgärder inom valuta-, koncessions- och etableringslagstiftningen av betydelse då det gäller att främja industriellt samarbete och företagsetablering över gränserna inom Norden samt gemensamma projekt med sikte på marknader utanför Norden. De utredningar som gjorts visar dock att konkreta åtgärder på dessa områden kan vara komplicerade. Man bör också förutsätta att de nordiska ländernas internationella förpliktelser beaktas. Ministerrådet anser likväl att

det inledda arbetet trots vissa svårigheter bör föras vidare. Arbetsplanen syftar till att förbättra möjligheterna för gemensamma nordiska projekt ifråga om etablering, investering och tillgång till kapitalmarknader.

Utöver de allmänna förutsättningarna för nordiskt industripolitiskt samarbete har på många håll diskuterats enskilda sektorer och speciella problem. Ministerrådet har i arbetsplanen bl. a. utgående från de framförda kraven på en gemensam nordisk branschpolitik föreslagit ett närmare utbyte av erfarenheter om branschpolitiska utredningsresultat och åtgärder. Ministerrådet bedömer inte en gemensam branschpolitik som realistisk men rekommenderar samråd med industriförbunden och fackföreningsrörelsen om formerna för handläggningen av branschpolitiska frågor på nordisk nivå. Samtidigt bör även de möjligheter Nordiska industrifonden erbjuder beaktas. I detta sammanhang vill jag också betona Nordiska investeringsbankens roll som ett gemensamt nordiskt industripolitiskt instrument.

Trots strukturomvandlingen domineras de nordiska ländernas näringsliv fortfarande av små och medelstora företag. Dessa svarar också för en betydande del av sysselsättningen. Fran sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt är det väsentligt att bibehålla och utveckla en livskraftig småföretagsverksamhet. Arbetsplanen tar fasta på de positiva erfarenheter som nåtts bl. a. i det gränsregionala samarbetet på Nordkalotten och i Mittnorden. I planen betonas behovet av information och utbyte av erfarenheter. Vidare föreslås att de förslag som framkommit bl. a. i form av medlemsförslag till Nordiska rådet prövas samt att särskild uppmärksamhet ägnas småföretagens möjligheter att tillgodogöra sig Norden som hemmamarknad.

En av de frågor som under de senaste åren allt starkare aktualiserats är knappheten på råvaror och resurser som är nödvändiga för de nordiska ländernas industri. Av den nordiska råvaru- och resursutredningens förslag har bl. a. den geologiska kartläggningen av Nordkalotten redan börjat ge intressanta resultat.

Ifråga om det nordiska energipolitiska samarbetet har vi i Finland med tillfredsställelse noterat att Nordiska rådets president Ib Stetter i ett uttalande i tidskriften Nordisk Kon-

takt under rubriken "Energien bør have højeste prioritet" fastslagit att Norden i förhållande till andra regioner har gynnsamma förutsättningar för att säkra den framtida energiförsörjningen och att det är en uppgift med högsta prioritet att utnyttja dessa förutsättningar i ett konstruktivt samarbete om utbyggningen av framtidens energiförsörjning.

Tämän vuoden helmikuun 9 päivänä Helsingissä pitämässään kokouksessa Pohjoismaiden energiainisterit vahvistivat myös työsuunnitelman Pohjoismaiden energia-yhteistyötä varten. Tähän työsuunnitelmaan sisältyy pohjoismainen energiaprojektiohjelma vuosiksi 1982 ja 1983. Ohjelma, jonka vuotuiset kokonaiskustannukset tulevat olemaan noin 10 milj. Norjan kruunua, rahoitetaan pääosin kansallisin budjettivaroin. Se, missä määrin ohjelma pystytään toteuttamaan, tulee riippumaan Pohjoismaiden asianomaisista kansallisista määrärahoista myöntävistä elimistä ja viranomaisista.

Pohjoismaiden energia-yhteistyön työsuunnitelma käsittää yhdeksän pääaluetta, jotka ovat: energiatalous, energiasysteemanalyysit, uusien ja uusiutuvien energianlähteiden käyttöönotto, vaihtoehtoiset polttoaineet, energiatutkimus, hiili, öljy ja maakaasu, kansainväliset energiapolitiittiset kysymykset ja energia-apu sekä muu energia-yhteistyö ja tässä yhteydessä myös ydinvoimaan liittyvät turvallisuuskysymykset. Ministerineuvosto on myös päättänyt nimetä energiatutkimuksen pohjoismaisen kontaktiryhmän, joka aloittaa toimintansa kuluvana vuonna. Energiainisterit ovat myös antaneet virkamieskomitealle tehtäväksi selvittää, millaisia esteitä nykyään saattaa olla kiinteämmälle öljy- ja kaasualan yhteistyölle Pohjoismaissa, ja tehdä ehdotuksia näiden esteiden poistamiseksi; tällaisia esteitä voi ilmetä esim. hankinnoissa, jalostustoiminnassa, kuljetuksessa, etsinnässä, tuottamisessa, koulutuksessa ja teknisen osaamisen vaihdossa. Komitean on määrä antaa raporttinsa tämän vuoden aikana.

Utgående från erfarenheterna av och förutsättningarna för det nordiska industri- och energipolitiska samarbetet har ministerrådet funnit det angeläget att se över såväl innehåll som former för samarbetet. Syftet är att bättre ta tillvara existerande och framtida samarbetsmöjligheter. Vid förverkligandet av

arbetsplanerna utgår ministerrådet från dagens samarbetsstruktur och föreslår inte utan tvingande skäl inrättande av nya organ. Det fortsatta arbetet skall ske i en nära samverkan med myndigheterna i de nordiska länderna, med företrädare för näringsliv och fackföreningsrörelse samt med övriga organ vars verksamhet berörs av de industri- och energipolitiska arbetsplanerna vilka båda finns framlagda här på Nordiska rådets session.

Handels- och industriminister **Ollilas** finskspråkiga del i svensk översättning:

Vid sitt möte i Helsingfors den 9 februari i år fastställde de nordiska energiministrarna en *arbetsplan för det nordiska energisamarbetet*. I arbetsplanen ingår nordiska energi-projektprogram för åren 1982 och 1983, till en årlig totalkostnad av ca 10 miljoner norska kronor. Huvudfinansieringen skall ske genom beviljningar i nationella budgeter och i vilken utsträckning samarbetsprojektet kan genomföras kommer att bero på berörda nationella anslagsbeviljande organ och myndigheter i de nordiska länderna.

Arbetsplanen för det nordiska energisamarbetet upptar nio huvudområden och de är energihushållning, energisystemanalys, introduktion av nya och nuvarande energikällor, alternativa bränslen, energiforskning, kol, olja och naturgas, internationella energipolitiska frågor och energibistånd, samt övrigt energisamarbete och härunder säkerhetsforskning i anknäring till kärnkraft. Ministerrådet har även beslutat utse en nordisk kontaktgrupp för energiforskning som i år skall inleda sin verksamhet. Energiministrarna har också gett ämbetsmannakommittén i uppdrag att identifiera och framställa förslag till undanröjande av de hinder som i dag kan existera beträffande ett mera substantiellt samarbete inom olje- och gasområdet i Norden – till exempel på områden som inköp, raffinering, transport, prospektering, utvinning, utbildning och utbyte av tekniskt kunnande. Kommitténs rapport skall föreligga under detta år.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Karl-Erik Häll lämnat sessionen för resten av denna dag och ersatts

av Thage G. Peterson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Guttorm Hansen: Ærede president. Av det innlegg den norske statsminister, hr. Willoch, nå nysst holdt, forstår jeg at statsministeren har et sterkt ønske om å fortsette en norsk debatt her i Nordisk Råd, en debatt som gjelder den norske regjerings holdninger til det nordiske samarbeid. Jeg skal forsøke å oppfylle statsministerens ønsker ved noen få bemerkninger.

Statsminister Willochs advarsler når det gjelder Nordisk Råd og uttalelser, visjoner, syner, gir inntrykk av at det finnes enkelte som er nøkterne og realistiske i nordisk sammenheng, men så finnes det andre som er en slags urealistiske drømmere, som ser visjoner, og som i vesentlig grad egentlig befatter seg med fagre ord.

Nå er kamouflasjeteknikk ikke noe som er fremmed i politikken. Det er ikke vanskelig å framstille seg selv som nøktern og realistisk, selv om andre vil oppfatte det som bremseaktivitet. Når statsminister Willoch framstiller som mer nøkternt det den nye norske regjering har foretatt seg i prosjektteksportsaken, betyr det i virkeligheten at de fem regjeringer som undertegnet denne ministerrådsbeslutningen, var meget lite nøkterne i sine holdninger.

Hr. Willoch sier at han er glad for at de andre regjeringer følger den norske regjering – og jeg siterer fra hans innlegg om forskningssamarbeidet:

“Arbeidet med denne sak er således efter mitt skjønn enda et eksempel på at ønsker om revurdering av forslag kan springe ut av det motsatte av negativitet overfor det nordiske samarbeidet.”

Ja, dette er ganske enkelt et godt eksempel på hvordan enstemmighetsprinsippet i avtalen om ministerrådsforslag gjør at den som vil bremse, den som vil gå mest sakte, vil være den som vinner. Statsminister Willoch kan her, likedan som i Stortinget, komme igjen år etter år og fortelle at den norske regjering har nådd fram overfor de andre med sin nøkterne holdning – fordi det er den som vil minst, som bestemmer, med den ordning vi har om enstemmighet om ministerrådsforslag.

Jeg finner ingen grunn til at man skal rose seg av å ville være baktropp.

Det nordiske samarbeidet møter nå ved Nordisk Råds 30. sesjon den største utfordring siden rådet ble stiftet. Den internasjonale økonomiske krisen kaster lange og mørke skygger innover Norden. Utfordringen gjelder i virkeligheten de nordiske velferdsstatene, de som for bare et tiår siden ble ansett som noe selvfølgelig, en samfunnsform som var kommet for å bli. Vi hadde glemt – i den store fart utviklingen hadde gått med – at velferdsstaten er et helt nytt fenomen i menneskenes historie, også her i Norden. Ja, for vi er jo, vi som lever her og nå, de første generasjoner i folkenes historie som har levd i et samfunn uten egentlig fattigdom, uten frykt for sosial nød. De yngste generasjonene som lever nå, er født inn i dette samfunnet, det samfunnet som vi som er eldre, betrakter og oppfatter som eventyrlig. Og generasjonene for oss kunne aldri dromme om det samfunnet som omgir oss i dag. Den historieløsheten som preger de fleste nåtidsmennesker, gjør at perspektivet bakover ikke i tilstrekkelig grad er til stede for å kunne se hvor enstående denne samfunnsformen er. Ja, det er den beste samfunnsform alminnelige mennesker har levd under i menneskehetens historie.

Men velferdsstaten er ikke en tilstand som er kommet som en naturlov. Velferdsstatens fundamenter er full sysselsetting, et industri-samfunn i vekst og utvikling og et samfunn med store offentlige utgifter og store offentlige innsatser og dermed også høye skatter og avgifter. Svikter disse fundamentene, er velferdsstaten i fare, og det er tydelige faresignaler i dag også i Norden.

Arbeidsløsheten i de nordiske land var nå ved årsskiftet nærmere 650 000. Arbeidsløsheten blant unge under 25 år er 200 000 – dvs. en tredjedel av den samlede arbeidsløsheten. Alt tyder dessverre på at arbeidsløsheten vil fortsette å vokse. Og alt tyder på at den sterkere og sterkere rammer to grupper: ungdom og kvinner.

Samtidig som vi opplever denne dramatiske økning i ledighetstallene, opplever vi at den økonomiske situasjonen og dessverre også den politiske tenkning fører med seg nedskjæringer i de offentlige budsjetter på flere områder. Spesielt ser det ut til at regio-

nalpolitikk og sosiale tjenester blir skadelidende. Vi begynner i virkeligheten å angripe den sosiale trygghet gjennom forsøk på privatisering av det som før var offentlige tjenester, ved å øke enkeltmenneskets egne utgifter for å oppnå sosial trygghet.

Norden er som samfunn på mange måter et unikt område. Vi har et høyt utviklet demokratisk system, der langt flere medborgere deltar aktivt i samfunnsdebatt og samfunnsarbeid enn nesten noe annet sted i verden. Vi har en høyt utviklet samfunnsolidaritet, som gir seg uttrykk i en sterkere inntektsutjæmning enn hva som er vanlig. Vi har et kulturfellesskap som er skapt gjennom felles historie, religion og språk. Framfor alt har vi våre velferdsstater bygd på et fellesnordisk verdigrunnlag.

Det vi nå står overfor av trusler mot våre samfunnsformer, er at arbeidsløsheten skaper tvil om vårt politiske systems evne til å møte det som flere hundre tusen nå opplever som sin bitre virkelighet: å være satt utenfor fellesskapet ved ikke å ha et arbeid å gå til. Flere og flere unge møter et samfunn som nok kan gi dem utdanning, og som også kan bære de økonomiske byrder ved at de ikke har arbeid, men som ikke kan gi dem arbeid. Det farlige ved våre sterkt utviklede industrisamfunn er paradoksalt nok at den økonomiske bæreevnen til nå har vært sterk nok til å holde borte den sosiale nød vi kjenner fra tidligere samfunns arbeidsløshet. Mange økonomisk tenkende mennesker slår seg til ro med at ingen lider nød. Men det er ikke sant — det er en annen form for nød vi møter i den utenforfølelse som de unge opplever ved at et samfunn ikke har bruk for dem. Jeg vet fra min egen tid som arbeidsløs i 1930-åra at vel var det vanskelig å være ung og ikke ha penger, men det var verre ikke å være med i livet på en ordentlig måte gjennom å ha en arbeidsplass å gå til. Det fører til avmakt, og det kan i neste runde føre til desperasjon.

Jeg har lagt så stor vekt på dette som vi i dag ser utvikle seg i Norden, fordi det er avgjørende for hvordan vi vil se på det nordiske samarbeidet. Jeg er glad for å kunne konstatere at det gjennom Minsterrådets arbeid og forslag er tydelige tegn til at regjeringene ikke har gitt opp å holde det nordiske samarbeidet i gang. Det kunne være en fare for det i denne tida da politikere er mest

opptatt av sine nasjonale problemer og kanskje har mindre overskudd til felles arbeid. Det som foreligger i dag om det felles arbeidsmarked, om tiltak for å lette industrisamarbeidet mellom landene gjennom harmonisering av lover, valutasamarbeid osv., er alt sammen forslag som gir håp om at Norden kan samarbeide og nytte ut felles ressurser i kampen for våre velferdsstater. For det er i virkeligheten først og fremst det som nå står på dagsordenen.

Nordisk samarbeid er ikke bare Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og sekretariatene. Det utvikler seg også et regionalt, grensekommunalt samarbeid som er meget interessant, og som gir perspektiver. I denne forbindelse vil jeg peke på det midtnordiske samarbeidet som har skutt fart i den siste tida, og der det nå bl. a. er etablert en egen olje- og gassgruppe som arbeider planmessig med å forberede seg på eventuelle olje- eller gassfunn på den midtnorske delen av norskekysten. Dette arbeidet og andre tiltak fortjener all mulig støtte fra Nordisk Råds og Ministerrådets side.

Til slutt: Den 30. sesjonen, som nå er innledet, er også i begynnelsen av et nytt tiår. Vi ser allerede nå at 1980-åra kan by på dramatiske og vanskelige forandringer i Norden. Jeg er overbevist om at tiden nå krever av oss at det blir mer nordisk samarbeid for å verge det vi har vunnet i disse 30 år, hver for oss og samlet. "Med Norden i tiden" kunne kanskje være et bra motto for arbeidet i det nye tiåret Nordisk Råd nå begynner på.

Statsminister **Willoch**: Ærede president! Guttorm Hansen antok meget overraskende at et formål med mitt innlegg i denne debatt skulle være å fortsette en intern norsk debatt. Dette er en feiltolkning, som bare kan forstås som et uttrykk for forventninger eller ønsker hos Guttorm Hansen selv. Jeg antok at det kunne være av interesse for denne forsamling å høre en redegjørelse for den norske regjeringens syn på nordisk samarbeid, herunder enkelte spørsmål som det har vært diskusjon om. Samtidig ville jeg gjerne understreke den nye norske regjeringens positive holdning til nordisk samarbeid.

Jeg vet ikke hvilke interesser som kan være tjent med i denne forsamling å prøve å skape det feilaktige inntrykk at den nye norske re-

gjerung ønsker å være baktropp i det nordiske samarbeid. Men istedenfor å fundere over grunnene til dette angrep får jeg bare konstatere at den norske regjering ønsker å bidra aktivt til positivt nordisk samarbeid, og ikke har noen slike planer og tanker som taleren kunne gi inntrykk av.

Det var særlig to saker som begrunnet Guttorm Hansens angrep. Den ene var saken om prosjekteksport. Han hevdet at det forhold at den nye norske regjering ønsket en justering av forslaget, måtte oppfattes som uttrykk for at den nye norske regjering mente at alle andre nordiske regjeringer var lite nøkterne, varsomme, forsiktede eller hvilket uttrykk en her skal bruke. Jeg synes dette er en oppfatning av samarbeidsformer som kan være meget skadelig. Hvis det skal oppfattes som negativ kritikk at man reiser spørsmål om forandringer i et forslag fordi man mener forandringer er påkrevd, da vil man etter mitt skjønn skade selve samarbeidsatmosfæren.

Det er nærliggende å spørre Guttorm Hansen om han mener ordningen nå blir dårligere. Dersom han mener at ordningen blir dårligere, er det et syn som er verdt å diskutere. Jeg må bare få si at ordningen blir bedre. Og når det så lett lykkes å oppnå enighet om de forholdsvise begrensede forandringer det var tale om, oppfatter jeg det som uttrykk for at et slikt voldsomt angrep som hr. Hansens finnes det ikke saklig grunnlag for.

Når det gjelder saken om forskningssamarbeid, er forholdet, så vidt jeg forstår, at den nye norske regjeringens synspunkter falt sammen med synspunkter som tidligere er fremmet fra norsk side. Jeg vil anta at en saklig debatt om saken vil vise at det vil være ganske bred tilslutning til at den form forslaget nå har fått, er egnet til å fremme praktisk nordisk samarbeid om forskning, unngå dobbeltarbeid, fremme koordinering; fremme effektiv bruk av ressursene. Da a fremstille vår innsats her som det motsatte av samarbeidsvilje er for meg aldeles ubegripelig. Og jeg må legge til, jeg skjønner ikke hensikten med det.

Guttorm Hansen: At statsminister Willoch ikke skjønner hensikten, må jo bero på at han ikke skjønner at hans innlegg var et direkte innlegg i en debatt som vi for var del ansa oss for å være ferdig med etter stortingsdebatten.

Men statsminister Willoch valgte altså å fortsette denne debatten her i Helsingfors, og selvfølgelig – det er jeg jo vant med – enten er det feiltolkning av statsministerens uttalelser, eller så er det negative fortegninger. Jeg kan alle disse uttrykkene fra før, og ingen av dem er i stand til å få meg til å reagere særlig mye lenger.

Når Willoch spør meg om denne ordningen med prosjekteksport blir dårligere, kan jeg ikke svare på det. Jeg har ikke sett noe forslag, noen ny ministerrådsbeslutning, så jeg kan ikke uttale meg om det. Jeg vet heller ikke hvordan man tenker å forelegge det for Nordisk Råd, om man overhodet tenker å forelegge det, men foreløpig akter jeg å oppfatte dette nye forslag som uttrykk for den politiske holdning som et mindretall i Rådet gav uttrykk for i forrige sesjon, da vi hadde en votering med 55 mot 15 i Rådet. Senere er ministerrådsbeslutningen referert og behandlet i økonomisk utvalg, som har gitt det stor tilslutning, bortsett fra de konservative medlemmer. Det jeg i dag vet, er at det er synspunktene til et mindretall i Rådet og i økonomisk utvalg som nå har vunnet fram med det nye ministerråds beslutning. Det er dette jeg reagerer på.

Statsminister Willoch: Ærede president! Jeg forstår at hr. Hansen er forarget over at jeg fortsetter en debatt som han mener vi burde vært ferdig med i Stortinget nylig. Til det vil jeg bare svare at jeg antok, og for så vidt fremdeles antar, at det er naturlig i Nordisk Råd å redegjøre for hvorledes den norske regjering ser på konkrete saker av betydning for det nordiske samarbeid. Blant disse er saken om prosjekteksport og saken om forskningssamarbeid. Jeg var meg ikke bevisst at det jeg sa, skulle kunne vekke slik forargelse hos hr. Guttorm Hansen, men jeg forstår nå at jeg har tatt feil på det punkt.

Imidlertid merker jeg meg med betydelig interesse at hr. Hansen slett ikke vil hevde, han vil i det hele tatt ikke kunne si noe om hvorvidt ordningen med prosjekteksport er blitt bedre eller dårligere ved den justering som det nå er enighet om. Jeg må da bare få si at når hr. Guttorm Hansen ikke er så sikker på at den er blitt noe dårligere, ikke engang vil utelukke at den er blitt bedre, synes jeg at

hans kritikk med fordel kunne ha vært mer avdempet. Etter mitt skjønn er ordningen altså blitt bedre.

Jeg merket meg også at han ikke kom tilbake til spørsmålet om forskningssamarbeid. Der er det jo ting som tyder på at det vil være bred oppslutning i Norge om at ordningen er blitt bedre ved Regjeringens forslag, som det også er full nordisk enighet om.

I stedet for å fremstille disse saker som store nordiske stridsspørsmål som bør foranledige en betydelig oppvask i Nordisk Råd, skulle det være mer naturlig å glede seg over den enighet som er oppnådd, og de fremstøt som her er under utvikling til beste for praktisk konkret nordisk samarbeid.

Guttorm Hansen: Jeg skal ikke forlenge denne debatten. Jeg kan forsikre at dersom ikke forretningsordenen ville være til hinder for det, kunne vi – med det kjennskap jeg har til andre som ville medvirke til debatten – holde på med dette resten av kvelden. Det akter jeg ikke å bidra til. Jeg må bare få lov til å si at når hr. Willoch sier at jeg nå snakker om noe jeg ikke vet noe om, er det riktig. Men min mistanke er vakt. Når hr. Willoch er så begeistret for det som er oppnådd, skjønner jeg at dette sannsynligvis ikke er noe godt forslag. Det er et forslag vi tidligere har vært imot, som hr. Willoch har greid å få igjenom.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Ulla Tilverlander intagit sin plats i rådet.

Social-, helse og trygdeminister **Svavar Gestsson:** Fru præsident! Her på detta møde i Nordisk Råd er der mange sager på dagsordenen, som har stor betydning for de nordiske nationer. På sidste møde i Nordisk Råd færdigbehandlede vi en nordisk konvention om social tryghed. Til trods for, at det her drejede sig om en stor begivenhed, som meget vel kan vedrøre praktisk talt alle Nordens indbyggere én eller flere gange i deres liv, vakte signeringen af konventionen ikke nogen større opmærksomhed. Den blev underskrevet i folketinget i København i slutningen af mødet, men nyhedsreporterne anså det

ikke for umagen værd at interessere sig for begivenheden.

Her berører jeg et vigtigt punkt i Nordisk Råds virksomhed. For ikke at sige mere, tror jeg nemlig ikke, at rådets arbejde pådrager sig nogen interesse af betydning hos folket i de nordiske lande. I realiteten er det min mening, at det er mislykkedes for os at vække interessen hos folk vedrørende det arbejde, vi udretter i Nordisk Råds præsidium. Der er dog ingen tvivl om, at det nordiske samarbejde er yderst gavnligt. Det har udviklet sig i mange retninger, dog især på de sociale og kulturelle områder, og i de tilfælde, hvor det har fået lov til at udvikle sig i fred uden unaturlig eller fremmedartet indflydelse, har det også tilkendegivet sig i betydelige resultater.

For nærværende møde ligger et nyt samarbejdsprogram om ligeretsmæssige anliggender. Dette er et princip- og rammeprogram og er derfor vigtigt i sig selv, dels for vort arbejde med ligeretsmæssige sager i Norden og dels som et politisk dokument i vore hjemlande. Men der er to ting, som er altafgørende vedrørende de praktiske resultater: For det første fortegnelsen over opgaverne (atgærdsforkektionen) og for det andet bevillinger for at føre projekterne ud i livet.

På grund af akkurat dette samarbejde foretager vi nu undersøgelse af – som det hedder på svensk – "produktionsfrämjande lönesystem och dess inverkan på familjepolitik och jämställdhet". Denne undersøgelse foretages i Danmark og i Island samtidig. Dette beviser, hvor vidt det nordiske samarbejde rækker i vore nationers liv.

På dette møde vil vi færdigbehandle en ny konvention om et fælles nordisk arbejdsmarked. I de foregående måneder er denne aftale blevet forberedt i møder holdt af de nordiske arbejdsministre, og der er opnået udmærket enighed om samtlige hovedpunkter. I realiteten har konventionen indtil nu været begrænset til Danmark, Finland, Norge og Sverige. Det, som nu sker, er, at Island bliver medlem af denne internordiske arbejdsmarkedskonvention. Med Islands medlemskab af denne konvention kan man sige, at det i realiteten er for første gang, at vort land er et fuldgældigt medlem af samtlige hovedtraktater vedrørende det nordiske samarbejde. Signeringen af den nordiske arbejdskonvention er derfor en vigtig milepæl for

Island og de islændinge, som lægger vægt på en større islandsk deltagelse i det nordiske samarbejde.

Jeg kunne nævne mange andre eksempler, som beviser, at det nordiske samarbejde er yderst positivt, men ikke desto mindre ser det ud til, at det ikke lykkes særlig godt at overbringe disse nyheder til offentligheden i vore lande – som nævnt i min indledning. Tildels kan dette muligvis skyldes den kendsgerning, at man hovedsagelig har begrænset diskussionerne i Nordisk Råd til forholdene vedrørende sociale og kulturelle anliggender.

Til gengæld er udenrigspolitik kun blevet drøftet i ringe grad. Det forholder sig dog efterhånden således, at en stor del af de ledende politikere, som taler på møder her i Nordisk Råd, erkender nødvendigheden af, at disse forhold skal diskuteres i dette forum. Det var en fornøjelse for mig at høre den erklæring fra Danmarks statsminister, Anker Jørgensen, som han fremsatte på Nordisk Råds møde den 3. marts sidste år, og hvori han sagde, at det var hans opfattelse, at man også på disse møder burde drøfte sikkerheds- og udenrigspolitiske problemer. Nærværende møder er netop stedet, hvor nordiske parlamentarikere direkte kan debattere de aktuelle politiske problemer. Derfor mener jeg, at det skal være vort mål her på disse møder at ødelægge forsøg, som er blevet gjort i de foregående år på at gøre visse diskussionsemner til en slags "tabu" i dette forum. Vi kender naturligvis alle den historiske og politiske baggrund for, at sikkerhedspolitiske sager ikke drøftes uden for den generelle debat i Nordisk Råd. Men ligesom resten af verden har Norden ændret sig i tiden, der er gået, siden Nordisk Råd blev etableret for 30 år siden. De nordiske lande er højt værdsat i verden. Det nordiske samarbejde har vakt international interesse, og landene er højt anset mange steder i verden.

På grundlag heraf samt af mangfoldige andre årsager opfordrede repræsentanter for nogle politiske partier til, at de nordiske parlamentarikere indledte drøftelser om Norden som atomvåbenfri zone. Repræsentanterne for de partier, som især drøftede disse sager på møderne i Nordisk Råd i fjor, var af den opfattelse, at et sådant nordisk samarbejde om en atomvåbenfri zone i Norden var i god

overensstemmelse med De Forenede Nationers resolution på nedrustningskonferencen i 1978, som blev støttet af samtlige nordiske lande. Jeg vil derfor ikke benægte, at jeg blev nok så overrasket, da det skete sidste år, at Nordisk Råds præsidium i realiteten afviste et beskedent brev fra nogle af rådets repræsentanter vedrørende et parlamentarikerseminarium om et atomvåbenfrit område i Norden.

Som sagt kan jeg ikke afvise, at jeg blev noget forundret over denne af præsidiet vedtagne resolution. Der blev i brevet slet ikke talt om at ændre de vedtagne traditioner angående forskellige holdninger i Nordisk Råd til de enkelte udenrigspolitiske sager. Det drejede sig her kun om et seminar for at tilvejebringe meningsudvekslinger vedrørende de trusler, som viser sig overalt i form af voksende oprustning hos stormagterne omkring os.

Vi har i mit land drøftet den tanke, at det er nødvendigt og påtrængende at oprette en såkaldt "fredlysning af Nordatlanten". I denne forbindelse har vi bestræbt os efter at forklare for offentligheden den fare, som truer vore fiskebanker på grund af atomdrevne undervandsbåde, som eventuelt sejler på Nordatlanten. Fiskebankerne er islændingenes livspuls, og det er meget farligt for os, hvis de forurenes på grund af et atomuheld. Vi mener derfor, at det er nødvendigt at forberede en erklæring om, at det islandske søterritorium skal være frit for atomvåben. Islands udenrigsminister har erklæret, at han ikke mener, at der forefindes atomvåben i Island, og at sådanne våben ikke skal forefindes i vort land. Denne erklæring blev frembragt i Altinget under drøftelser for nogle dage siden, og den er et meget vigtigt bidrag til diskussionen om et atomvåbenfrit Norden. Ikke desto mindre er vi af den opfattelse, at et aftalearrangement, som det blev nævnt i brevet fra parlamentarikerne til præsidiets sidste år, ville kunne tjene vore interesser yderligere og understrege den enighed, som er og skulle blive mellem de nordiske nationer på dette område.

Ærede præsident! Vi bemærker sikkert alle en voksende uro i alle verdenshjørner omkring os. Disse problemer har manifesteret sig for os i militærloven, som blev sat i kraft i Polen den 13. december 1981, og som intet

tyder på vil blive ophævet foreløbig. En militærlov er i funktion i Tyrkiet, og der bruges undertrykkelse og vold for at holde nationen nede.

Det er mig bekendt, at der er blevet holdt møder blandt repræsentanter også fra nordiske nationer vedrørende spørgsmålet om Tyrkiet, og vi følger disse drøftelser med stor interesse.

Det er min opfattelse, at det, som her er blevet nævnt, samt mange andre sager, der kunne tilføjes – og da i særdeleshed situationen i El Salvador, hvor USAs regering støtter terrormagterne – nødvendigvis må give stof til eftertanke. Alle disse begivenheder viser os tydeligt, at vi må holde sammen her i Norden. Vi må enes om at befordre fred i verden, og vi bør begynde hjemme hos os selv ved at lægge vægt på fredlysning af vore lande med hensyn til atomvåben. Vi kan starte med at forberede et diskussionsområde om et atomvåbenfrit område i Norden, hvor diskussionen om problemerne vil foregå fordomsfrit og åbent, og hvor sagerne undersøges i dybden.

På denne måde kunne det nordiske samarbejde blive til endnu større gavn end nogen sinde før, og på den måde kunne vi genvinde troværdigheden blandt de nordiske nationer.

Ib Stetter overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Thage G. Peterson: Fru president! Det finns ett starkt ömsesidigt ekonomiskt beroende mellan de nordiska länderna. Vart och ett av våra länder är en viktig exportmarknad. Därför har de enskilda ländernas ekonomiska politik betydelse inte bara internt utan också för grannländerna, kanske större betydelse än det vi kallar för nordiskt samarbete.

Inför det här mötet har vi fått en skrivelse från Nordens fackliga samorganisation. Huvudfrågan i den är hotet mot sysselsättningen. Vi kan se hur man runt om i industrivärlden vänjer sig vid och accepterar en allt högre arbetslöshet. Och vi kan se det mänskliga elände och den sociala oro som följer arbetslösheten i spåren.

Vi har i Norden en brett förankrad tradition att hävda människors rätt till arbete och trygghet. Nu hotas allt detta.

Jag menar att tanken att de ekonomiska problemen skall lösas genom ökad arbetslöshet är i grunden felaktig. De som förespråkar en sådan hästkur och som tror att vi skulle gå stärkta ur den, de stödjer sig ofta på förenklade mekaniska resonemang. De bortser från att den hårda politiken skulle leda till djupgående och för lång tid bestående spänningar mellan skilda grupper i samhället. De glömer bort att en mängd ungdomars första erfarenhet av arbetslivet blir känslan att inte behövas. Sådant sätter djupa spår – många ungdomar repar sig inte. Vi har alla all anledning att vara djupt oroade över den ökade arbetslösheten i Norden. Guttorm Hansen gav i sitt tal på ett bra sätt uttryck för den oron.

Det vore djupt olyckligt om vi i Norden började tumma på målet arbete åt alla. Jag vill kraftigt understryka det som sägs i den fackliga skrivelsen: Arbetslöshet som medel i den ekonomiska politiken är fullständigt oacceptabelt. Om vi tar *det* till utgångspunkt för den ekonomiska politiken i våra respektive länder, så stöttar vi varandra i arbetet för att återskapa balans i våra nationella ekonomier. Detta vore en mycket viktig insats i det nordiska samarbetet.

Men naturligtvis måste vi också öka insatserna för att få till stånd ett direkt samarbete mellan de nordiska länderna. Men det är nödvändigt att driva diskussionen om samarbete med den realism som är en förutsättning, om man vill undvika att hamna bland luftslotten. Och där – bland luftslotten – har kanske alltför många samarbetsentusiaster hamnat under årens lopp.

Vi måste ständigt söka de samarbetsformer som ger praktiska resultat. Och där menar jag att arbetet på bilateral nivå, dvs. mellan två länder, många gånger innebär avgörande fördelar. De nordiska länderna har, särskilt när det gäller näringslivet, mycket olika förutsättningar. Därför kan det vara en bra början att starta med ett bilateralt samarbete och därefter kanske vidga det till flera länder.

Enligt min uppfattning är det efter den linjen vi i första hand måste arbeta, när det gäller utvecklingen av det industripolitiska samarbetet i Norden.

Jag vill peka på fyra områden, där ett industripolitiskt samarbete är fullt möjligt. Om två eller flera av våra länder bestämmer sig

för det, så kan detta samarbete också bli omfattande.

Ett första område är samarbetet mellan gränsande regioner utmed våra gränser. På flera håll håller det på att växa fram aktiviteter som är intressanta främst för de mindre och medelstora företagen. Statliga åtgärder för att underlätta samarbetet med de nordiska grannarna kan underlätta för dessa företag, när de vill vidga sina marknader.

Ett andra område är exportsamverkan. Det är viktigt att vi så snabbt som möjligt tar till vara alla möjligheter, som det nya systemet med exportkreditgarantier ger.

Ett tredje område är teknisk forskning och utveckling. Forskningsinsatser kan inte lösa våra akuta problem i krisbranscherna, men de är en viktig förutsättning för att på längre sikt lägga grunden för ett starkt näringsliv. I andra industriländer görs gigantiska satsningar på forskning inom naturvetenskap och teknik. Det gäller t. ex. USA, Japan, Västtyskland och Frankrike.

I de nordiska länderna görs också betydande insatser i förhållande till respektive lands storlek. Men vi har inga möjligheter att uppbåda resurser av samma storleksordning eller inom så breda områden som i de stora industriländerna. Idéer, forskare, innovatorer och tekniker saknas emellertid inte. Det ankommer på oss politiker att skapa en utvecklingsmiljö, där deras talanger och ambitioner tas till vara.

Bevakningen av nya rön och upptäckter i andra större industriländer borde också kunna göras i nordisk samverkan.

Ett möjligt projekt av samnordisk karaktär, som diskuteras och där förutsättningarna nu närmare utreds, är en gasledning från norska gasfält genom Sverige. I anslutning till detta projekt kan finnas behov av utvecklings- och forskningsinsatser, som borde kunna ske i samverkan över gränserna mellan ett par eller kanske flera av våra länder.

Ett fjärde samarbetsområde är den offentliga sektorns upphandling av nya tekniska lösningar. Vi har i Norden mycket gemensamt, när det gäller kraven på vård, utbildning, energiförsörjning, kollektiva transporter och många andra tjänster som ombesörjs av den offentliga sektorn. Vi vet att teknikupphandling är ett effektivt medel för att stimulera den egna industrins utveckling.

Vi borde två eller flera länder tillsammans försöka konkretisera områden – system eller produkter – som kan vara lämpliga för en gemensam upphandling inom en nordisk ram.

För att verksamhet av det här slaget skall bli framgångsrik krävs, att det i minst två av de nordiska länderna finns ett äkta intresse för ett gemensamt arbete med offentlig teknikupphandling. Och detta – herr president – gäller generellt det nordiska samarbetet: Om inte den rätta viljan finns, så kan vi prata hur mycket som helst utan att det händer något konkret. Men finns det en vilja att verkligen åstadkomma något, så finns det också möjligheter att uppnå väsentliga resultat. Jag menar då att ett projekt inte får lämnas oprövat bara därför att inte alla är med från början. För att starta ett nordiskt samarbete bör det räcka med att två länder vill.

Jag menar också att regeringarna i våra länder borde avdela ökade personella resurser för det nordiska samarbetet, t. ex. för det industripolitiska samarbetet. De nordiska samordningsministrarna kanske dessutom borde ha de nordiska frågorna som sin huvudfråga.

Bondevik: I internasjonal sammenheng er Norden på mange måter et privilegert område. Vi har en gjennomsnittlig levestandard som er svært høy i forhold til mange andre områder i verden. Likevel står vi overfor store problemer og utfordringer.

Arbeidsløsheten i Norden gir grunn til uro. 650 000 mennesker uten arbeid, en sterk økning fra i fjor, representerer en svært alvorlig situasjon. De kristen-demokratiske partier i Norden ser arbeidsløshet som et uakseptabelt virkemiddel i økonomisk politikk. Det å ha et arbeid er – også ut fra et kristent syn – noe som hører til det mest sentrale i et menneskes liv. Vi vet at arbeidsløshet virker destruktivt. Særlig alvorlig er det at så mange unge mennesker i dag møter stengte porter i utdannings- og arbeidsliv. Det gir en følelse av ikke å være til nytte, noe som kan skape en framtidspessimisme som gir næring til opprør og på lengre sikt kan bli en trussel mot våre stabile, demokratiske samfunnsforhold.

De nordiske land burde i fellesskap kunne gjøre mye mer for å løse disse problemer. Sammen utgjør vi et industripolitisk område som kan bety noe også i forhold til industri-

politiske sentra som USA, Vest-Europa og Japan. Men da må vi utnytte de muligheter som fins, på en bedre måte.

I kjølvannet av den forliste Volvo-avtalen har vi fått en svensk-norsk industriavtale som kan utvikles og gi konkrete samarbeidsprosjekter. Vi bør vurdere å trekke flere land med etter hvert.

Vi mangler imidlertid på det industripolitiske området organer som kan følge bedre opp. Det er bl. a. behov for at de som daglig arbeider med industrisaker i de enkelte land, kan komme inn i et nærmere samarbeid. Så vidt jeg forstår, vil industriforbundene i de nordiske land nå inngå et nærmere samarbeid.

Det er positivt at det nå, ifølge Ministerrådets beretning, skal utarbeides en industripolitisk handlingsplan. Det skal ifølge beretningen også legges opp til et lignende samarbeid om energispørsmål. Eventuelle olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge bør kunne danne grunnlag for samarbeid, f. eks. ved en gassledning fra Nord-Norge til Sverige, slik de to lands statlige energiprodusenter nå har innledet drøftinger om.

Det pågående arbeid for harmonisering av lover og regler med sikte på å fremme konkret nordisk samarbeid om økonomi og industri må også føres videre.

Det er en overordnet fellesnordisk målsetting å øke sysselsettingen. Med et åpent nordisk arbeidsmarked har vi en felles interesse i at sysselsettingen holdes oppe i våre land. Vi må imidlertid legge vekt på at de prosjekter som settes i gang, er basert på sunne forretningsmessige prinsipper, og at de kan leve videre på grunnlag av kvalitet og konkurranseevne. Nettopp begrepet konkurranseevne er et nøkkelord i våre nordiske land. Skal denne styrkes, må inflasjonen bringes under bedre kontroll.

Det kan ikke være tvil om at små industriland i stor grad må innrette seg etter de betingelser som de sterke industrinasjoner som f. eks. USA, Japan og Vest-Tyskland skaper. Japan har f. eks. alltid lagt vekt på at et betydelig hjemmemarked er en betingelse for å kunne lykkes ute. Konkurransen på hjemmemarkedet er så vidt sterk og gir slike muligheter at den som lykkes der, alltid vil ha store muligheter for å lykkes ute. Dette er en del av den filosofi som ligger bak den japanske in-

dustriutvikling og suksess.

Når vi ser på vårt nordiske marked som et felles hjemmemarked, blir det også betydelig i internasjonal sammenheng. I alle våre land er det sterke interesser i en økt internasjonalisering av industrien. Det er ofte tale om kjempeprosjekter som med fordel kunne utnytte flere ressurser enn et enkelt av de nordiske land alene rår over.

Som et ledd i internasjonaliseringen av industrien er også prosjekttransporteringen interessant. Det var etter min mening positivt at Ministerrådet nå, etter drøftinger på grunn av en norsk reservasjon, har blitt enige om et opplegg. Dette betyr at ingen i Nordisk Råd har noe prinsipielt imot denne ordningen. Den prosentvise justeringen som har skjedd med hensyn til ansvarsfordelingen mellom de enkelte land og Investeringsbanken, synes jeg ikke betinger en slik opphetet debatt som vi opplevde i forbindelse med Guttorm Hansen og statsminister Willochs replikkveksling. Det kan også virke uheldig for selve saken dersom det festner seg et inntrykk av at den nylig vedtatte ministerrådsbeslutning er identisk med et tidligere mindretallsforslag i økonomisk utvalg i Nordisk Råd, slik Guttorm Hansens innlegg kunne gi inntrykk av. Så vidt jeg vet, har det aldri i økonomisk utvalg i Nordisk Råd vært oppe et slikt konkret forslag, som nå altså skulle være identisk med Ministerrådets beslutning.

Da jeg som kulturutvalgets talsmann innledet Nordsat-debatten på sesjonen i København i fjor, uttalte jeg bl. a. håpet om at utsettelsen av realitetsavgjørelsen ville innebære økt sjanse for et forsterket radio- og TV-samarbeid, enten i form av Nordsat eller på annen måte. Danmarks nei til Nordsat i denne omgang viser imidlertid at dette ikke holdt. Dermed har det igjen blitt slik at en nordisk samarbeidssak ikke fikk tilslutning fra alle land. Faren er at dette kan skape en frustrasjon i det nordiske samarbeid. Det var vel ikke på den måten mange hadde tenkt å avholde jubileumssesjonen her i Helsingfors. Men dette viser også hvor farlig det kan være å basere nordisk samarbeids framtid alene på enkeltsaker, hvor store de enn kan være. Det är det daglige arbeid i nordiske samarbeidsorganer og -institusjoner som utgjør ryggraden i og holder oppe det nordiske samarbeid. Likevel er det behov for en sterkere framdrift av

det nordiske samarbeid, ikke minst på medieområdet.

Hele medieutviklingen er under rask endring. Massemediene blir mer og mer "internasjonale", dvs. at de rekker over landegrensene. Nye medier er på rask frammarsj, som f. eks. video, teletekst osv. Det betyr en velldig utfordring til nordisk samarbeid. Vil vi makte, enkeltvis og sammen, å fylle de nye medier med innhold som fører videre våre kulturtradisjoner? Eller vil kommersielle krefter og andre lands kulturstrømninger bli dominerende? Det vil i så fall bety en sterk påkjenning for det nordiske kulturfellesskap.

Denne utfordring må møtes på flere måter, også ved et forsterkt samarbeid. Det er nødvendig med en styring ut fra kulturpolitiske målsettinger. Teknologien skal ikke styre kulturen, men vi skal bruke ny teknologi til å fremme kultur. Da er det nødvendig med både restriktive og stimulerende virkemidler.

Det er grunn til å spørre om stadig flere TV-kanaler er et kulturelt gode. Det øker valgfriheten. Men det øker også sannsynligvis TV-forbruket. En skal ikke riste på skuldrene av de konkrete problemer det kan bety for familiesituasjonen dersom det stadig er programmer noen i familien vil se. Det kan også bidra til stadig sterkere oppmerksomhet omkring fjerne forhold, mens den lokale tilknytning svekkes. Mange vil derfor se utbygging av nærradio, lokalt fjernsyn osv. som nødvendig for å motvirke "sentrifugale" krefter og styrke nærmiljø og lokalsamfunn.

En ukritisk hyllest til satellittfjernsyn og stadig flere fjernsynskanaler er det samme som å overse slike sentrale kulturpolitiske problemer. Disse synspunkter, som jeg også har gitt uttrykk for tidligere i Nordisk Rad, står jeg fortsatt ved. Og de må kunne framføres uten at man dermed utlegges som motstander av nordisk samarbeid. Argumentene mot Nordsat er for så vidt de samme som tidligere. Men i denne saken – som i de fleste saker – er det argumenter både mot og for. Og argumentene for har etter min vurdering blitt sterkere i den senere tid. Det vil si: Det har blitt et sterkere behov for et økt nordisk samarbeid på radio- og fjernsynsområdet. Dette skyldes først og fremst at vi om få år vil ha europeiske fjernsynsatellitter som vil dekke store deler av Norden. På tross av internasjonale avtaler er dette noe man ikke

kan hindre om man skulle ønske det. Vi må regne med at vi også kan bli dekket av programmer fra rent kommersielle satellitter. I denne situasjon er det behov for økt nordisk innsats. Det vil neppe være klokt å la de nordiske innbyggere ha en rekke TV-programmer a velge imellom og sa sakne de nordiske tilbud.

Jeg tror derfor det bør føres videre drøftinger mellom de nordiske land som er interessert i et samarbeid, noe det fremlagte medlemsforslag og kulturutvalgets uttalelse, som skal behandles senere i sesjonen, gir grunnlag for. Jeg rekner med at en også her vil kunne vurdere andre alternativer enn en "totalutveksling" av programmer, f. eks. en samredigert fjernsynskanal. Selvsagt kan en i denne sammenheng vurdere å bygge på det svenske Tele-X-prosjektet. Men jeg tror det er bedre å bygge videre på noe som var et felles nordisk prosjekt som primært var kulturpolitisk begrunnet, og som gjør at alle deltagende land kanskje føler seg tryggere på at egne interesser er tilgodesett.

Et eventuelt revidert Nordsat-prosjekt vil kreve betydelige ressurser. Noen vil selvsagt stille spørsmålstejn ved en slik økonomisk prioritering. I hvert fall må vi ikke la et slikt prosjekt ga ut over kultursamarbeid som bringer mennesker i Norden i direkte kontakt med hverandre, slik det dessverre er en tendens til i Ministerrådets opplegg for støtten til ungdomsarbeid under saken om kultursamarbeid i 1980-årene, noe vi kommer tilbake til senere i denne sesjonen.

Statsrådet **Karin Söder**: Ärade president! När vi nu har samlats till Nordisk rådets 30:e session är det samtidigt tio år sedan Nordiska ministerrådet började sin verksamhet. I ett historiskt perspektiv är det en kort period. Trots det kan man konstatera att mycket har utträttats som har stor betydelse för människornas vardag i Norden.

Som regel är det nordiska vardagssamarbetet odramatiskt, och det ger sällan de stora tidningsrubrikerna. Invånarna i Norden uppfattar ofta resultatet som självklara. Tidigare i dag talade Jo Benkow om att vi skall arbeta för att ge innehåll och mening at vardagspolitiken. Jag vill påstå att det arbete som har bedrivits fram till nu i hög grad varit besjälät av detta, och det har också givit resultat. Det vore fel att anslå pessimistiska tongangar.

Det har hänt av och till att arbetet med spektakulära frågor tagit tid. Det har gått långsamt, och vi har sett misslyckanden när det gäller att hitta gemensamma lösningar. Men det kan också konstateras att samarbetet under 1970-talet har byggts ut till att omfatta i stort sett alla samhällsområden. Man kan också påstå att detta har ägt rum utan stor byråkrati. Det förekommer ett djupgående samarbete på alla samhällslivets områden.

Vi har därför en god grund att stå på i det nordiska samarbetet i fortsättningen.

Vi har därvid två givna utgångspunkter. Den första är att vi i alla de nordiska länderna har begränsade resurser trots att vi globalt sett är i en fördelaktig situation.

Den andra är att vi alla tjänar på att dra nytta av varandras erfarenheter. Nordiskt samarbete består i hög grad i att samordna nationella aktiviteter som alla har glädje av. Nationella projekt och utredningar utvidgas för att täcka frågor som intresserar också andra nordiska länder. Vi kan fördela våra arbetsuppgifter enligt särskilda överenskommelser.

Samtidigt ställer det mångsidiga nordiska samarbetet stora krav på våra resurser. De allmänna riktlinjer för det fortsatta samarbetet som samarbetsministrarna fastställde vid sitt möte här i Helsingfors den 8 december är ett uttryck för strävan att effektivisera samarbetet.

Grunden för vår välfärd är sysselsättningen. I välfärdssamhällen som vara nordiska länder ingår full sysselsättning som ett mål för den ekonomiska politiken. Detta är också målsättningen för den nu reviderade överenskommelsen om en gemensam arbetsmarknad.

I ett läge där en ökande arbetslöshet hotar är de gemensamma ansträngningarna för en ökad sysselsättning, särskilt för ungdomarna, av största vikt.

Arbetslösheten måste naturligtvis i första hand bekämpas genom nationella åtgärder. Genom nordisk samordning och erfarenhetsutbyte kan insatserna för att skapa sysselsättning göras mer effektiva.

Inom OECD och i andra internationella sammanhang har de nordiska länderna försökt paverka de största industriländerna att driva en politik som leder till ökad ekonomisk aktivitet i västvärlden och därmed skapa nya

arbetstillfällen.

Arbetet på att utveckla Norden som hemmamarknad är en viktig del av det sysselsättningsskapande ekonomiska samarbetet, där vi kommit en bit på väg.

De utredningar som gjorts om etableringsmässiga och valutamässiga hinder, liksom en expertutredning om en nordisk aktiebolagsform, har överlämnats till arbetsmarknadens parter och till de nordiska industriförbunden för yttrande. Det fortsatta arbetet, som också omfattar frågan om en nordisk aktiemarknad, kommer att ske med ledning av deras synpunkter.

Den industriella dynamiken i våra länder är ofrankomligen knuten till teknisk forskning och vidareutveckling. Goda samarbetsmöjligheter finns. Industriellt utvecklingsarbete och teknologiskt och industripolitiskt samarbete har därför ryckt fram som väsentliga moment i och drivkrafter för ökat nordiskt samarbete.

Jag vill gärna ta tillfället i akt att säga några ord också om det viktiga projektexportarbetet, som har kommit närmare sin slutliga lösning.

Jag vill klargöra att den svenska regeringen till fullo stödde det ministerrådsförslag som framlades för Nordiska rådets 29:e session om nordisk projektexport. Det är vår förvisning att ett samarbete inom detta område är till fördel för alla våra länder och kommer att främja ett närmare industriellt samarbete i Norden.

Konkurrensen ute i världen är hard på marknaderna för projektexport och även våra stora industrier är internationellt sett inte så stora. Genom samverkan torde de bättre kunna ta upp kampen med sina internationella konkurrenter. Det är den svenska regeringens önskan att detta samarbete kan påbörjas så snart som det är möjligt. Ett fortsatt langdragande med denna fråga kan få negativa konsekvenser. När därför en regering önskade göra vissa justeringar i det ursprungliga förslaget var vi inte positiva till att ta upp diskussionerna igen. När emellertid styrelsen för den Nordiska investeringsbanken, som närmast beröres av de föreslagna förändringarna, kunde acceptera dem ville vi från svenska regeringen inte förhindra att en allmän enighet mellan länderna anyo kunde uppnås.

Jag vill här också redovisa att en av de frågor som fördes fram av den norska regeringen, att man skulle ändra länderkretsen i det ursprungliga förslaget, har tillbakavisats och inte finns med i det nya ministerrådsförslaget.

Ett annat viktigt samarbetsinstrument är den nordiska industrifonden. Ministerrådets förslag om att upprätta ett forskningspolitiskt råd kan bli ytterligare ett.

En angelägen uppgift är enligt min mening att inom ramen för forskningssamarbetet öka möjligheterna till en samlad nordiskt framtidsforskning. Det är en viktig uppgift att skapa förutsättningar för välgrundade långsiktiga beslut i våra länder.

En viktig näringspolitisk fråga är samarbetet på energiområdet. 1970-talets oljeprishocker har drastiskt understrukit angelägenheten av att öka vårt oberoende av enstaka försörjningskällor. Vi måste ta till vara energiresurserna inom vår egen region på bästa sätt och söka utveckla nya och förnybara energikällor. Miljöaspekterna spelar därvid en viktig roll. Genom detta arbete kan vi skapa en fast grund för vår ekonomiska utveckling.

Men nordiskt samarbete är inte bara åtgärder som syftar till ekonomiska vinster. Inom mitt eget område, social- och hälsovårdsområdet, lägger ministerrådet fram ett förslag till reviderat program för det nordiska samarbetet. Hittills har samarbetet förts huvudsakligen på hälso- och sjukvårdsområdet. Under senaste året har detta också inriktats på problemen kring en rättvis fördelning av social och materiell trygghet i samhällen med låg tillväxt.

Ett annat angeläget samarbetsområde är den gemensamma kampen mot narkotika och alkoholmissbruk. Det är med stor oro vi ser på det området i vår omvärld och inom våra egna länder. Det är viktigt att vi för en hård gemensam kamp mot alla de faror som lurar inom det området. Jag får anledning att återkomma till dessa frågor på torsdag men jag vill redan nu betona min tillfredsställelse över det resultat som nåddes vid ministermötet i Stockholm för 14 dagar sedan.

Nya samarbetsområden har fortlöpande tillkommit de senaste åren. Det har visat sig svårt att rymma dessa inom oförändrade budgetramar, då det samtidigt gällt att vidmakthålla det redan väletablerade samarbetet på

en meningsfull nivå. Det ställer oss inför frågan om de nordiska länderna i dagens svåra internationella läge är beredda att sätta nordiskt samarbete på sparlåga. Från svensk sida har vi ansett att vi snarare bör satsa mer för att i den nordiska kretsen pröva gemensamma lösningar. Det nordiska samarbetet kostar i dag de nordiska länderna, såsom Gro Harlem Brundtland sade, mindre än en promille av de sammanlagda statsutgifterna. Jag anser dock inte att den nordiska budgeten därför nödvändigtvis måste svälla kraftigt. De egentliga resurserna för det nordiska samarbetet är ju mångdubbelt större eftersom många projekt finansieras även med nationella anslag. Jag vill snarare se de gemensamma nordiska medlen som ett sätt att initiera och hålla samman nordiska samarbetsprojekt. Den huvudsakliga finansieringen bör ske genom att nationella myndigheter tillskjuter egna medel. Villigheten att anslå nationella medel blir då ett slags test på att den nordiska prioriteringen överensstämmer med de nationella prioriteringarna och att projekten verkligen blir relaterade till de faktiska behoven.

Tiden syns nu mogen att göra en allmän översyn av samarbetsformerna för Nordiska rådets och ministerrådets verksamhet. Vi har stått i löpande kontakt med parlamentariker-sidan.

Kontakten med arbetsmarknadens parter och representanter för näringslivet är också betydelsefull i det nordiska samarbetet.

Jag tror att vi skulle kunna förbättra denna kontakt och kunna utnyttja de erfarenheter och den stimulans dessa kan skänka det nordiska samarbetet genom att exempelvis skapa en rådgivande kommitté efter förebild från andra internationella organ som t. ex. EFTA.

Det nordiska samarbetet skulle också kunna förankras bättre i våra respektive länder genom en livligare debatt om nordiska frågor i våra nationella parlament. Opinionsbildningen kring det nordiska samarbetet får inte bara gälla oss här närvarande under sessionen utan alla parlamentariker och beslutsfattare.

Vi lever i Norden i en lugn och välstående del av världen, så lugn att det för många av oss kan vara svårt att till fullo inse att bilden är en helt annan i andra delar av världen. Politiskt, ekonomiskt och socialt är våra förhållanden relativt sett stabila. Vårt inbördes

förhållande präglas av samförstånd och samarbete. Den nordiska balansen har utvecklats så att den lett fram till en säkerhetspolitisk lösning som inger respekt i omvärlden. Det gör den därför att de nordiska länderna kan leva i ett öppet samarbete, trots att varje land för sig utformar sin egen utrikespolitik.

Detta sammantaget har givit en stabilitet som är få andra delar av världen förunnad. Vi har en likartad syn på solidaritetsarbetet i världen och vi har vid många tillfällen gemensamt slutit upp bakom förslag som varit steg på vägen mot en bättre och rättvisare värld. De nordiska länderna har inte tvekat att ta sitt ansvar i världssamfundet. Denna politik måste på allt sätt vidareutvecklas. Den är en viktig del av det nordiska samarbetet.

Justits- och kirkeminister **Friðjón Þórdarson**: Hr. præsident! Ærede forsamling! Det er mange år siden, jeg blev bekendt med nordisk samarbejde, og hermed mener jeg viljen til og forståelsen for at arbejde sammen, drøfte de fælles problemer og føre diskussioner om dem, hvorefter man harmoniserer politikken over for andre lande. Kernen i det nordiske samarbejde er derfor af meget stor betydning.

Først og fremmest er den human og bidrager til samarbejdet mellem landene, og til sidst fører den til det tilsigtede resultat: at folket udvikles og lærer at respektere freden.

Vi har forskellige problemer at kæmpe med. Farer lurer overalt, men i henhold til de regler, der gælder for debat i dette forum, må jeg vistnok undlade at føre disse overvejelser videre.

På nogle områder har vi opnået et godt resultat, mens vi på andre områder må erkende, at det ikke er lykkedes helt så godt, men trods alt er der ingen tvivl om, at det nordiske samarbejde er positivt.

Selv om dette er meget generelle bemærkninger, mener jeg, at dette budskab stadig væk har betydning her under sessionen. Udviklet samarbejde mellem nationerne, hvor der ingen fare er for, at nogen af landene mister deres nationale særpræg, må resultere i en bedre trivsel og tilværelse for os alle.

Det må anses for at være en selvfølge, at man betragter resultatet af det nordiske samarbejde i dets helhed her på Nordisk Råds 30. session og vurderer resultatet. Blot det at have levet et tåleligt liv i 30 år er en vigtig

milepæl både i et individs og i nationers liv. "Ingen tosse vinder sin 30 års krig".

I den korte tale, jeg vil holde her, vil jeg først og fremmest komme ind på det nordiske samarbejde alment og derefter nævne et eller nogle af de mest aktuelle spørgsmål.

I Gunnar Thoroddsens regeringsoverenskomst hedder det således i afsnittet om udenrigspolitik: "Regeringen lægger vægt på at følge en selvstændig udenrigspolitik. I den forbindelse skal man især styrke Islands deltagelse i De Forenede Nationers og Nordisk Råds arbejde".

På Islands vegne må jeg sige, at jeg synes, at det nordiske samarbejde lever et godt liv nu for tiden og er varieret. Jeg kan nævne, at Foreningen Norden i Island blev stiftet i året 1922, og den har derfor virket og levet i 2 gange 30 år. Den har mange afdelinger over hele landet. Foreningens hovedkvarter er og har altid været i Reykjavik, men i sidste efterår blev dens hovedmøde holdt uden for Reykjavik, i Munadarnes på Vestlandet. Nu har man oprettet en filial på Egilstadir på Østlandet.

Som bekendt lægger vi i Island stor vægt på at opretholde gode og venskabelige forbindelser med alle nationer. På grund af nutidens kommunikationsmidler ligger landet på alfarvej.

Særligt mener jeg, at vi fra Islands side bør kombinere venskab med slægtskab. Her tænker vi først og fremmest selvfølgelig på de nordiske lande og de islandske bebyggelser i Canada. Men det er godt at møde venner på så mange steder som muligt. På Nordisk Råds vegne arbejder flere udvalg med forskellige opgaver. En af dem er den såkaldte Øernes Komité, som behandler Færøernes, Grønlands og Ålandsøernes retsstilling i det nordiske samarbejde. Denne komité vil holde møde næste onsdag under ledelse af den svenske justitsminister Carl Axel Petri.

Samarbejdet på det juridiske område er og har altid været godt, og der vil jeg især komme ind på to spørgsmål.

Det nordiske lovgivningssamarbejde har gennem årene ført til ensartethed i lovgivningen i Norden på mange forskellige områder. Jeg ønsker her blot at nævne familierettens område, hvor der bør gøres anstrengelser for harmonisering af reglerne om ægteskabets økonomiske retsvirkninger.

Behovet for harmonisering af reglerne om forældremyndighed synes også at være til stede, men dog synes forskellene mellem de i nogle lande vedtagne og i andre lande planlagte love næppe at være større, end det kan anses for acceptabelt.

I Island blev en børnelov gennemført sidste år, og den trådte i kraft den 1. januar 1982. Bestemmelserne indebærer en del nye regler, bl. a. flere muligheder end hidtil for at fastlægge forældremyndighedsspørgsmålet for forældre, der ikke er gift med hinanden, ligesom bidragsydelse til børn fortsætter længere end hidtil.

I det sidste år har narkotikakriminalitet ofte været til diskussion på nordisk plan. Jeg kan f. eks. nævne, at spørgsmålet blev drøftet på et justitsministermøde på Bornholm i juni 1981. Under juridisk udvalgs fællesmøde med justitsministrene i Åbo i november 1981 blev disse spørgsmål diskuteret, og nu sidst for en uges tid siden blev der i Stockholm afholdt et nordisk møde om narkotikasørgsmålet mellem de nordiske social- og justitsministre, hvor jeg deltog som justitsminister og på socialminister Svavar Gestssons vegne.

I Island såvel som i de øvrige nordiske lande udgør narkotikaproblemet et af de største sociale og medicinske onder. Til trods for ihærdige bestræbelser fra regeringens side må vi desværre konstatere, at situationen stadig væk er uacceptabel, og derfor giver vi denne kamp en meget høj prioritet. Derfor er det yderst vigtigt, at kampen mod narkotikamisbruget intensiveres og med fælles kræfter.

Den islandske regering stræber ligesom de øvrige nordiske regeringer mod det mål, at Norden gøres til et narkotikafrit område.

Jeg vil understrege betydningen af samarbejdet mellem de nordiske landes politimynderheder omkring forebyggelse og opklaring af narkotikaforbrydelser. Der er etableret et godt samarbejde, men det må udbygges i videst muligt omfang gennem fælles udnyttelse af tekniske og personelle ressourcer. Bekæmpelsen af narkotikamisbruget kræver endvidere indsats på en række andre områder og samarbejde mellem mange forskellige myndigheder, ikke mindst inden for det retslige og sociale område, og mellem toldmyndigheder.

På internationalt plan må samarbejdet intensiveres. De Forenede Nationers general-

forsamling besluttede i december 1981 at antage et strategi- og policyprogram mod narkotikamisbrug. Dette program kan danne et godt grundlag for den kamp, der må føres på det internationale plan.

Mit håb er, at disse foranstaltninger kan føre til en mere effektiv bekæmpelse og et tilfredsstillende resultat.

Der er ikke tid til at komme ind på flere spørgsmål. Ifølge Den Nordiske Investeringsskabs årsrapport er bankens virksomhed stor og voksende, og det kan vi være glade for. "Nordiska Industrifonden är ett viktigt samarbetsinstrument", som ordføreren i Nordisk Ministerråd, socialminister Jacob Söderman, sagde i sit indlæg i dag.

I Island lægger vi stor vægt på det regionale samarbejde. Det er vor bestemte mening at opretholde beboelse, hvor det er muligt i landet. Det er blevet sagt, at vi bor på grænsen af den beboelige verden. Disse ord, som en tysker engang sagde, da han talte om beboelse i Island, citeres ofte: "Ach ja, überall gibt es Menschen". Jeg er overbevist om, at det nordiske samarbejde anerkender det regionale samarbejde og følger det i praksis.

Når vi ser tilbage, ser vi, at mange ting kunne være gjort bedre. Det gamle latinske ordsprog: "Errare humanum est", som vi i vores ungdom næppe ville erkende, er en evig sandhed. Til trods for det og diverse vanskeligheder ser vi, som endnu er unge, mod fremtiden med en moderat optimisme og forhåbning om, at det kan lykkes. Gamle eventyr kan jo gå i opfyldelse endnu den dag i dag.

Til sidst vil jeg takke mine kolleger i ministerrådet for et godt samarbejde, og jeg ønsker nordisk samarbejde held og lykke i fremtiden.

Björklund: Friðjón Þórdarson införde just latinet som ett nytt nordiskt samarbets-språk, så kanske jag får fortsätta på samma språk och konstatera att "panem et circenses", bröd och nöjen, bjuder åter detta vårt nordiska forum.

Färre nöjen visserligen, än vad det tryckta programmet utlovar, tack vare den ursprungliga Nordsatplanens skrinläggning. Debatten om ökat radio- och TV-samarbete torde nu fortsätta i något mer jordnära former.

Till brödkategorin hör revideringen av ar-

betsmarknadsavtalet, även detta ett steg i en pragmatisk riktning. Ett viktigt steg.

När den fria arbetsmarknaden infördes år 1954 trodde man väl att en allmän liberalisering av reglerna för arbetskraftens rörlighet i Norden skulle gagna alla länder på lika sätt.

Vardagserfarenheten om vad bl. a. skillnaderna i ländernas olika konkurrensläge har kommit att kosta, såväl ekonomiskt som socialt och mänskligt, har nu lett till att avtalet har skrivits om. Det är en kompromiss, som avtal oftast är, men en brukbar sådan.

Vi har fått lära oss under snart trettio års tid vad det innebär när man öppnar marknaden för arbetskraften utan motsvarande justeringar för kapitalets del. Varmad jag inte vill säga, att en fri kapitalmarknad skulle ha bromsat den åderlåtande flyttningsrörelsen från mitt land, snarare tvärtom. Det var de styrda kapitalinsatserna som fattades.

Då man nu inom rådet känner trycket av krav på fria kapitalrörelser skall man inte här upprepa misstagen från arbetsmarknaden. En mekanisk liberalisering bara förstärker koncentrationstendenserna. Det är just dessa tendenser som man i det nordiska samarbetet redan börjat – och fortfarande bör – motarbeta.

Testfallet för vad man lärt sig av det förflutna blir härnäst utvecklingen på Nordkalotten, oljans och gasens eldorado. Blir det ett harmoniskt paradiset eller guldruschens helvete i traditionell stil, ja, det är frågan. Blir det en rubbad natur och samhällsutveckling, där norsk råvara, svenskt kapital och finsk arbetskraft ligger huller om buller vid ishavskusten? Ministerrådets utredningar lämnar alternativen öppna. Ansvaret ligger hos oss, ansvaret ligger hos politikerna.

Herr president! Till brödfrågorna för oss nordbor räknar jag även freden i var världsdelen som är mer utsatt än på årtal. Här i rådet brukar dock det regelbundna replikskiftet kring frågor som anknyter sig till vår säkerhet, speciellt debatten om en kärnvapenfri zon i Norden, alltsomoftast hamna ur brödklassen i cirkuskategorin. Vilket är att beklaga.

Vänstersocialisterna och kommunisterna i rådet gjorde därför i Köpenhamn i fjol en framstöt till presidiet med avsikten att det i rådets regi skulle arrangeras ett seminarium som möjliggör en saklig diskussion kring

planerna på den kärnvapenfria zonen.

Samtidigt som vi förstas följde ett klart politiskt mål, nämligen att främja denna plan som vi anser så väsentlig samt att också offentligt markera vår halling, så trodde vi verkligen, då vi framförde det förslaget att vårt initiativ hade kunnat överbrygga klyftan mellan två obestriddliga fakta.

Det formella faktum å ena sidan, att säkerhetspolitiken inte hör till rådets avtalsmässiga kompetens. Och å andra sidan den realitet, att vi såsom nordiska parlamentariker helt enkelt inte längre kan isolera oss i en skuggvärld och undvika att gemensamt leta efter en större ömsesidig förståelse för – och rentav samfälliga föreställningar om – hur freden i Norden skall kunna tryggas.

Seminarieformen som vi föreslog var anspråkslös, men den formen hade för det första uppfyllt kravet på en sådan behandling som inte utmynnar i omröstningar och officiella rekommendationer. För det andra hade den förhindrat en sådan polemisk ytlighet som vi lätt förfaller till i en sådan här generaldebatt.

Inte kan jag undgå intrycket att presidiet backade ett brukbart förslag – så skedde efter sessionen som minister Svavar Gestsson redan har konstaterat i debatten – bara för att det råkade komma från vänsterkanten i den parlamentariska församlingen. Därmed fortsätter en viktig fråga i rådet att söka efter sin lösning.

Erlendur Patursson: Aller først vil jeg benytte denne anledning til å ønske grønningene og oss alle sammen til lykke med Grønlands valg den 23. februar, hvor det grønlandske folk valgte grønlandsk og nordisk og vraket den ugønlanske og unordiske tvangstøye som det mot sin vilje var blitt iført for 10 år siden.

Dette var ikke bare et grønlandsk valg. Det var i høy grad også et nordisk valg. Dette bør vi alle her i denne nordiske forsamling være glade for.

Især vi færinger og islendinger må se med glede på dette valg, idet det baner veien for det grønlandsk-islandsk-færøyske samarbeid som er under forberedelse.

Vi færinger har på mange måter hatt skjebnefellesskap med grønningene og deler

ennå felles skjebne med dette folk. Våre problemer er også på mange områder de samme – både innad og utad. Vi er ikke politisk selvstendige folk, men er inkorporert i et fremmed land. Denne uselvstendige stilling, som i hvert fall aldri har vært godtatt av det færøyske folket, har medført uløselige problemer av vital art.

I mer enn ti år har vi her i Nordisk Råd forsøkt å oppnå samme stilling som de øvrige nordiske folk, men har fått høre at da vi ikke har politisk selvstendighet, vil dette ikke være mulig. Bare gjennom et annet lands representasjon har vi fått lov til å vise oss i denne forsamling – med en meget begrenset deltakelse. Dette har utelukket at man har kunnet oppnå et normalt forhold mellom færinger og de øvrige nordiske folk.

Så vidt jeg har forstått, vil det ikke – slik som saken stiller seg i dag – skje en endring i denne abnormitet. Dette må dypt beklages.

Jeg vil ganske kort berøre et annet forhold som i dag er meget aktuelt. Det dreier seg om våre naturressurser, nærmere bestemt råstoffene under jorden og i havbunnen. Disse ressursene er ifølge dansk lovgivning underlagt dansk eiendoms- og høyhetsrett. Imidlertid har det færøyske lagting for syv år siden i henhold til gjeldende internasjonal rett besluttet at retten til disse ressursene skal gå over til det færøyske folk. Nå har Lagtinget imidlertid fått beskjed fra den danske regjering om at en slik færøysk rett ville være i strid med den politiske stilling Færøyene har, nemlig som en integrerende del av det danske rike. Eller sagt med andre ord: De rettigheter som vi vitterlig har i kraft av internasjonal rett, vil på grunn av den ufrie stilling vi har, ikke kunne effektueres.

Det vil føre for vidt å gjøre rede for den uholdbare situasjon som er oppstått etter at våre utenrikspolitiske anliggender blir styrt av de sentrale myndigheter i EEC, selv om vi på papiret står utenfor denne sammenslutning og slett ingen felles interesser har med den, men tvert imot nokså mange motstridende.

Jeg kunne fortsette med flere eksempler på at den stilling Færøyene har, er ganske utilfredsstillende for et nordisk folk, men vil bare slutte med å spørre mine nordiske venner her i Nordisk Råd om de ville være tilfreds med en tilsvarende stilling for deres lands ved-

kommende.

Det er ofret mange gode krefter på det nordiske samarbeid, og mange resultater kan vi oppvise og være stolte av i de forløpne 30 år. Men likevel har noen av oss fornemmelsen av at det er noe som mangler. Man har i hvert fall inntrykk av at det arbeid som utføres i Nordisk Råd, ikke har den ønskelige forståelse eller interesse blant den menige mann i Norden.

Hvilke er så de dominerende problemer som folk i dag, ja, i hele verden, stilles overfor, og som de i fortvilelse søker en løsning på? – Under ett vil jeg kalle disse problemer utrygghet – utrygghet både internasjonalt og nasjonalt.

Nå vet vi at sikkerhetspolitikk ligger utenfor Nordisk Råds arbeid, og at de nordiske land har søkt forskjellige veier i sin sikkerhetspolitikk. Men fredspolitikk er ikke identisk med sikkerhetspolitikk, og fredsarbeid kan vi drive i felleskap, uten på noen måte å komme på tvers av de forskjellige sikkerhetspolitiske veier som de nordiske land har valgt.

Hva enten vi er medlemmer av NATO, andre sammenslutninger eller har vår egen selvstendige sikkerhetspolitikk, må vi vel alle sammen som ansvarlige politikere se det vanvittige spill som nå drives av supermaktene – et fullstendig uansvarlig spill, som, såfremt det får lov å fortsette, bare kan ende med menneskehetens totale lemlestelse og undergang.

Kan vi ansvarlige kvinner og menn bare sitte og hygge oss her i Nordisk Råd når vi ser hvor det bærer hen? Jo, det kan vi, men da svikter vi det ansvar som påhviler oss.

All begynnelse er vanskelig, men jeg mener at vi bør begynne her og nå, slik at vi i Nordisk Råd går inn i aktivt fredsarbeid. Vi kan i første omgang dra nytte av det fredsarbeid som enkeltpersoner her i Norden allerede har utført. Jeg tenker her bl. a. på Alva Myrdal, Olof Palme og Johan Galtung.

Det andre dominerende spørsmål dreier seg om den interne eller samfunnsmessige utrygghet. Hele den vestlige verden, også de nordiske land, plages av arbeidsløshetens svøpe – denne samfunnsmessige kreftsykdom som bare brer seg. Det nytter ikke å si at arbeidsløshetsproblemet er et problem som de enkelte land må løse. Det er for lengst

anerkjent at arbeidsløsheten er et internasjonalt problem, og derfor må det også være et internordisk.

For noen år siden hadde vi her i Nordisk Råd til behandling et medlemsforslag som gikk ut på at Nordisk Råd skulle gå aktivt inn i arbeidet for bekjempelse av arbeidsløsheten. Til tross for mange positive remissuttalelser ble dette forslaget ikke vedtatt. Siden har arbeidsløsheten bare vokst, og derfor må vi her i Nordisk Råd nå gå i gang med dette spørsmålet.

Jeg begynte med å ønske grønlendingene og oss alle sammen til lykke med det grønlandske valg den 23. februar. Denne lykkønskning vil jeg gjenta. Men dette valg var bare et første skritt. Tilbake står at grønlendinger og færinger får den fulle politiske selvstendighet og frihet, samt at det samme skjer for Danmarks vedkommende, slik at vi får danskene tilbake. Samene bør også få en rimelig status blant oss. Da vil den nordiske familie være fulltallig her i Nordisk Råd.

Margrete Auken: Hr. præsident! Nu har der været 3 talere heroppe og talt om det forslag, som venstrepartierne sidste år rejste ved at bede præsidenten om at arrangere et seminar – det var kun et seminar, det drejede sig om – om Norden som atomvåbenfri zone. Nu havde vi ventet, at der ville komme bemærkninger og replikker til disse 3 indlæg, og det har været en forbløffende oplevelse, at Nordisk Råd ligger ligesom fuldstændig død på denne sag, som om det var de cirkusklovnere ude til venstre, der havde deres små lege med sikkerhedspolitik og anden urelevant angst for, hvordan det skulle gå os, hvor hele verden i øjeblikket ser hen til Norden. Læg mærke til, at der er kommet forslag fra Balkan og Ceaucescu om at koordinere bestræbelserne for Norden som atomvåbenfri zone og Balkan som atomvåbenfri zone. Ikke desto mindre sidder denne forsamling, som om det var noget, man ikke bør interessere sig for. Der er ikke noget at sige til, at der er mange, der har talt om, at Nordisk Råd udvikler sig til at blive et mere og mere uinteressant forum for det, der engagerer de nordiske folk.

Utrikesminister **Pär Stenbäck:** Herr president! Finlands regering gav den 7 oktober 1955 riksdagen en proposition om landets anslutande till Nordiska rådet. Propositionen innehöll följande reservation: "Om Nordiska rådet i strid med rådets praxis skulle till behandling uppta sådana frågor vilka är militärpolitiska eller skulle leda till ställningstagande i intressekonflikter mellan stormakter, borde Finlands representanter icke deltaga i behandlingen av dylika frågor". Riksdagen godkände propositionen enhälligt den 21 oktober 1955.

När Finlands representanter för första gången deltog i Nordiska rådets session i Köpenhamn sade den dåvarande statsministern Urho Kekkonen i sitt tal den 28 januari 1956 bl. a. följande: "Nordiska rådet har grundats för att arbeta för freden och utvecklingen av mänskligheten. Redan vid grundandet av rådet har man förutsatt, att utrikes- och militärpolitiska frågor, vilkas upptagande kan föranleda konflikter, lämnas utanför detta organs verksamhetsuppgifter. När vi finnar ansluter oss till Nordiska rådet förutsätter vi, att man förfar på detta sätt också i framtiden".

Såsom det framgår av ordalydelsen i Finlands reservation och i statsministerns yttrande innebar Finlands ståndpunkt ingenting nytt i rådets praxis, såsom man ibland felaktigt trott. De nordiska länder som 1952 grundade Nordiska rådet var i stor utsträckning eniga om att utrikes- och säkerhetspolitiska frågor inte borde behandlas i rådet för att inte försvåra det nygrundade parlamentariska samarbetsorganets verksamhet.

Under de gångna trettio åren har emellertid dylika frågor tidvis tagits upp i diskussioner i rådet. Fastän man i många fall i och för sig kunde ha understött åsikter som har framlagts i samband med sådana diskussioner måste man tyvärr konstatera att det ofta förekommit yttranden som kan tolkas ha innehållit ställningstaganden i intressekonflikter mellan stormakter. A andra sidan har upptagandet av dessa frågor betytt kritik mot något annat lands försvars- och säkerhetspolitiska linje, vilket har lett till ordväxling i rådssessionen. Detta har ju varit till föga nytta.

Även om jag utgår ifrån att de synpunkter som Finland framlade i sin reservation år 1955 fortfarande är relevanta vad Nordiska rådets verksamhet beträffar, konstaterar jag

att antalet av de för alla de nordiska länderna gemensamma säkerhetspolitiska problem ingalunda minskat. Tvärtom har utvecklingen i Europa på vapenteknologins och upprustningens område fört de nordiska länderna ännu närmare varandra. För att behandla dessa frågor behövs det kontinuerliga kontakter och öppen diskussion på olika områden och olika nivåer. Som ett viktigt kontaktforum för regeringarna kan jag nämna de regelbundna nordiska utrikesministermötena vilkas kommunikéer återspeglar de gemensamma nordiska ställningstagandena i aktuella internationella frågor.

Under de senaste Nordiska rådssessionerna har frågan om det nordiska radio- och TV-samarbetet onekligen tilldragit sig ett stort intresse. Jag kan därför inte undgå att kommentera denna fråga med några anmärkningar eller bemärkelser, ty det ministerrådsförslag som på grund av omständigheterna fick lov att dras tillbaka var underskrivet av mig. Det är förstäeligt, att denna diskussion också kommer att föras här, eftersom man gemensamt satsat tiotals miljoner mark på forskning och utredningar om hur de nordiska länderna skall kunna utnyttja satellittekniken för sina egna behov att distribuera radio- och TV-program. Förväntningarna är därför stora, inte minst bland de språkliga minoriteterna i Norden.

Så snart Danmark meddelade om sitt beslut att inte delta i Nordsat-projektet, aktualiserades frågan omedelbart i form av ett medlemsförslag. Jag hälsar detta med tillfredsställelse, eftersom det visar på en sund parlamentarisk reaktion i en situation då beslutsfattandet hotar att låsas.

Det här visar att det nordiska radio- och TV-samarbetet via satellit inte är en fråga, som gäller bara en liten grupp nordiska planerare, utan att det är en angelägen fråga, som har hög prioritet i vida kretsar i respektive nordiskt land.

Det är självklart att utnyttjandet av satellittekniken inte får avstanna. Det vore både dumt och oekonomiskt, på grund av det arbete som lagts ned, att lämna saken därhän och problemen som ligger till grund för utredningen olösta.

Frågan bör föras vidare som ett nordiskt projekt, fastän Danmark på eget önskemål ställer sig utanför. Det är viktigt att den fort-

sätta planeringen sker inom ramen för Nordiska rådets organ, inom ramen för det nordiska kulturavtalet, inom ministerrådet och Nordiska rådet.

Däremot betyder Danmarks utträde att det ursprungliga totalalternativet med 8 kanaler för Östnorden och 5 för Västnorden måste anpassas till en lägre ambitionsnivå. Men i sak kan ministerrådets överenskommelse i Köpenhamn senaste höst föras vidare.

Vad situationen i Finland beträffar vågar jag uttala att opinionerna gradvis har förstärkts till förmån för ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete. Utan att den nya regeringen här i Finland hunnit diskutera satellitfrågan kan man förutse att den t. o. m. mera enigt än sin föregångare kommer att föra satellitfrågorna vidare. Det kan nämnas att då den förra regeringen beslöt visa sitt intresse för det svenska Tele-X-projektet, skedde det enhälligt.

Personligen vill jag till slut poängtera hur viktigt satellitsamarbetet har blivit för det nordiska samarbetets framtid. Misslyckas vi i denna fråga betyder det ett betydande psykologiskt bakslag för hela det nordiska samarbetet.

Jag vill ännu en gång komma tillbaka till det som jag yttrade om den säkerhetspolitiska debatten i Nordiska rådet, som då och då har kommit upp här på Nordiska rådets sessioner. Vi skall också komma ihåg i det här sammanhanget, att de nordiska länderna i sin säkerhetspolitik har valt olika vägar: Danmark, Island och Norge har föredragit medlemskap i NATO, Sveriges traditionella linje är alliansfrihet i fredstid syftande till neutralitet i krig medan Finland anser sin aktiva fredsfrämjande neutralitetspolitik bäst garantera landets säkerhet. Trots olika säkerhetspolitiska lösningar har de nordiska länderna dock samma målsättning: upprätthållandet av stabiliteten och bevarandet av freden i Norden.

I Norden har vi som utgångspunkt att varje regering själv fattar sina beslut i säkerhetspolitiken såsom i alla andra frågor. Det är varje lands rätt att själv bedöma sina behov och utforma sin politik i enlighet därmed. Länderna påtvingar inte varandra sina råd och blandar sig inte i varandras angelägenheter. Då dessa länder träffar avgöranden på säkerhetspolitikens område tar de hänsyn till hur

detta påverkar de andra nordiska ländernas situation. Systemet som grundar sig på dessa principer har fungerat bra. Det innebär en kombination av öppenhet och diskretion i vilken varje nordiskt land har rätt att framföra sina egna synpunkter och försvara sina intressen.

Industriminister Hjørleifur Guttormsson:

Hr. president! Allerførst vil jeg tillade mig at takke de værtsfolk, som denne gang står for afholdelsen af Nordisk Råds session – det finske folk – for gæstfrihed og god modtagelse. Finland og Island danner tilsammen med Alandsøerne og Grønland den geografiske ramme i øst og i vest omkring nordisk samarbejde. Gennem forskellig kulturel og sprog, som kun forstås af få i det øvrige Norden, giver disse nationer nordisk samarbejde en variation, tillægger det på en måde lidt krydderi. De andre nordiske folk skænkede Island Nordens Hus i Reykjavik, som er en levende institution i byens hjerte og som samtidig bærer vidne om sin ophavsmand, den finske mester Alvar Aalto.

De nordiske folk er nået langt på mange områder, både hver for sig og i samarbejde. Over for omverdenen står de mange gange stærkere samlet end enkeltvis, og Nordisk Råd står på en måde som et symbol på dette sammenhold. Derfor har vi meget at forsvare, samtidig med at vi forsøger at komme videre. Imidlertid er der her ingen grund til selvtilfredshed, der er meget, der kan klages over i vore samfund, og de er sandelig også modtagelige for forfaldssymptomer og for farer indefra og udefra.

Demokrati og demokratiske rettigheder er smukke begreber, og de anvendes mange steder, uden at de dækker over ret meget, sågar af magthaverne i totalitære stater. Jeg nævnte før de nordiske demokratiske traditioner, som vi her i Norden betragter som en selvfølge. Bevarelsen af det indre demokrati i hvert enkelt land bygger på de manges deltagelse og indflydelse på alle områder, ikke bare gennem valg til folketing og kommunalstyrelser og gennem deltagelse i det kulturelle liv, men også gennem indflydelse på nærmiljøet, såvel i bysamfundenes boligkvarterer som på arbejdspladsen. Det er ikke mindst inden for erhvervslivet, på institutioner og på arbejdspladser, at der er behov for større

medarbejderindflydelse for at bringe dem nærmere til deres daglige arbejde gennem deltagelse i økonomiske beslutninger og planlægning. Den stedfindende diskussion om disse emner inden for arbejderbevægelsen og på det politiske plan i og uden for Norden vil forhåbentlig med tiden bidrage til at udvikle og konsolidere virkeligt demokrati i vore lande og opløse eller afværge forskellige modsætninger og konflikter i det daglige arbejde.

Nært forbundet med dette er de problemer, der er en følge af de privilegier og tiltagende opsplitning eller inddeling af arbejdsmarkedet, som uddannelsesmæssig specialisering og lovbeskyttet adgang til arbejde medfører. Dette indskrænker individuel bevægelighed og samfundets muligheder for at modarbejde arbejdsløshed og forkorte arbejdstiden for de flest mulige i takt med forøget produktivitet og forbedret teknik. Konfrontationen med de problemer, som den tekniske udvikling skaber, vil sætte samfundsstrukturens fleksibilitet på prøve, ikke mindst på arbejdsmarkedet, hvis man skal undgå massearbejdsløshed.

Disse omstændigheder tilsammen med voksende indflydelse af reklame og massekommunikation lægger hindringer i vejen for opdragelse til demokratisk aktivitet.

Samtidig med, at vi her drøfter velfærds-samfundenes begrænsninger og problemer, bliver de industrialiserede staters økonomiske liv hårdere trængt, og det samme gælder så sandelig også menneskerettighederne mange steder i verden. Dette er en uhyggelig udvikling. Det mest nærliggende er at tænke på det partidiktatur og den indskrænkning af menneskerettigheder, som Østeuropas folk må leve under, og som nu er slået om til militærdiktatur i Polen. I de områder, som domineres af supermagterne, mærker man voksende intolerance og stejthed, som blandt andet kommer til udtryk i stærkt forøget oprustning, nu sidst fra USAs side, og i USAs støtte til de fascistiske mordtropper i El Salvador. Til den anden side har vi Sovjetunionen med sin blodige militærintervention i Afghanistan og sine spion-u-både i strandkanten hos neutrale stater. Ord kan være afmægtige over for den amoralske optræden, som slige stormagter viser, magter, som anser sig for selvskrevne til at dele og

herske. Alligevel er det ord, som er tiltrængt i denne situation, og for Europa er det af stor vigtighed at befri sig fra disse kløer for ikke pludselig at gå op i en atomkrigs luer. Det kræver styrke, som kun kan opnås gennem stærkt sammenhold mod den totale ødelæggelses balancekunst. En kraftig fredsbevægelse i Vesteuropa og kampen mod atomvåben både der og her i Norden viser den rette vej. Men det er en forudsætning for, at den slags kamp kan være målbevidst, at den er fri for al indflydelse fra supermagterne i øst og i vest, og at den er oprigtig i sin fordømmelse af diktatur og vold, hvorend det findes.

De nordiske lande kan her spille en førende rolle, og hvis progressive og demokratiske kræfter når at forenes som en modvægt mod supermagterne, kan det være af afgørende betydning. Vi, som er modstandere af USAs militærbaser på Island, vil bidrage til en sådan udvikling, og vi stiller det krav, at andre nordiske lande, som ikke har villet tillade amerikanske baser i deres egne lande, respekterer det standpunkt og undlader at modvirke det.

Islands kulturelle forbindelser med de øvrige nordiske lande har stærke rødder i fortiden, men den kræver stadig næring ligesom en urt, der skal trives. På Island er der en stærk og meget udbredt politisk vilje til at styrke denne forbindelse, og derom vidner blandt andet interesse for NORDSAT-planen. Islands regering var enig om at rekommandere Nordisk Ministerråds vedtagelse af den treogtyvende november 1981 angående en undersøgelse af nordisk radio- og TV-samarbejde ved hjælp af satellitter. Mit parti, Folkealliancen, opfordrede samtidig til en udbygning af radio og TV på Island, således at vi bedre kan gøre os gældende som deltagere i nordisk samarbejde på dette område. Vi betragter det faktisk som en forudsætning for, at vi kan stille imod samarbejde med andre nationer på dette felt. En betingelse for en positiv islandsk holdning til fortsættelsen af NORDSAT må imidlertid være, at der er en garanti for, at man fastholder NORDSAT-planens oprindelige målsætning med hensyn til det vestlige Norden, og at udgifterne bliver overkommelige for os, og jeg synes, der hidtil har været god forståelse for begge dele.

Samtidig med, at jeg oprigtigt anbefaler

nordisk samarbejde på det kulturelle område og værdsætter dets betydning for Island, er der al grund til at rette opmærksomheden mod voksende interesse for samarbejde på forskellige andre områder, blandt andet industri og energi. Efter min mening har det nordiske samarbejde på energi-området, som det i Reykjavik i marts 1980 blev vedtaget at lægge forøget vægt på, allerede givet væsentligt udbytte for vores lande, ikke mindst hvad angår energibesparelse og arbejdsfordeling i forbindelse med energiforskning. Den arbejdsplan, som de nordiske energi- og industriministre blev enige om på deres møde i Helsinki den 9. februar i år, viser, at man er besluttet på at udbygge samarbejdet på disse vigtige områder. For industriens vedkommende vil jeg særlig fremhæve betydningen af at styrke Nordisk Industrifond og anden virksomhed, som bidrager til at støtte forskning og udviklingsprojekter, også inden for Nordforsk. Island har i mange henseender nydt godt af dette samarbejde ved Den nordiske Investeringsbanks virksomhed og ved planlægning af Islands industrielle udvikling, bl. a. med hensyn til udnyttelsen af landets energikilder, kan vi have udbytte af erfaringer og mange slags samarbejde inden for Norden, også bilateralt samarbejde mellem lande og enkelte virksomheder. Når det gælder samarbejde af denne art, kan islandske myndigheder dog ikke undgå at betone den særstilling, Island indtager som et meget lille samfund, hvor et enkelt foretagende, der er stort efter international målestok, kan veje tungt i den samlede nationaløkonomi. På dette område har vi allerede høstet en vis erfaring, som der i fremtiden er grund til at drage lære af.

Ligesom andre områder står Norden over for store økonomiske og erhvervsmæssige omvekslinger. Island har i de forløbne år formået at opretholde fuld beskæftigelse, vedligeholde lønmodtagernes indtægter og udvide den sociale sektor på mange områder. Men også vores lille samfund har mange besværligheder at kæmpe med, både hjemmelavede og importerede problemer. Også Island trænger til en større variation og fleksibilitet i den erhvervsmæssige udvikling, vi har brug for kraftig innovation og for en vel tilrettelagt politik med hensyn til vore naturressourcer. Tilsammen med vore naboer, grønlænderne

og færingerne, disponerer vi i stigende grad over Nordatlantens givtige fiskebanker, og det forråds-kammer må vi udnytte og bevare med forudseenhed og hensynsfuldhed. Disse små nationer i nordvest har mange fælles interesser, og deres indbyrdes forbindelser bliver efterhånden flere og flere, selv om et oprørt hav adskiller dem. Det havområde ønsker vi at udnytte i fredeligt øjemed til fiskeri. Lad os medvirke til, at dets fisk bliver flere og stormagternes u-både færre. Det ville være et godt bidrag til nordisk samarbejde og til den fred, som vores folk har ret til at nyde.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 17.25.

Protokoll

2:a mötet

Tisdagen den 2 mars 1982 kl. 09.00—13.00

Presidenter: Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander och Matthias Á. Mathiesen

Dagordning

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Meddelanden

Det meddelades, att minister Ingvar Gíslason, statsråd Lars Roar Langset, statsråd Arne Skauge och statsrådet Jan-Erik Wikström samt Finn Kristensen intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Thage G. Peterson lämnat sessionen och att Karl-Erik Häll återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Statsminister **Fälldin:** Herr president! Något slut är fortfarande svårt att skönja på efterkrigstidens svåraste ekonomiska kris. Arbetslösheten i Europas industriländer har det senaste året tagit nya kliv uppåt. Ändå låg den redan tidigare på rekordnivåer. Inflationen fortsätter att vara hög i många länder. Produktionen utvecklas svagt. Handeln ökar bara långsamt. Den får också fler och fler protektionistiska inslag. Stora underskott i utrikesaffärerna och stora budgetunderskott hör till bilden i många länder.

Norden — med sin öppenhet mot omvärlden — kan inte undgå att påverkas av dessa

förhållanden. Arbetslösheten stiger även här. I första hand Norge och Island — men i viss mån även Sverige — uppvisar dock liksom tidigare arbetslöshetssiffror klart under vad som annars är vanligt i Europa i dag.

Kostnadsökningarna i näringslivet är svåra att bemästra. Danmark och Sverige fortsätter att ha stora underskott i bytesbalansen och tvingas fortlöpande att låna i utlandet. I Norge utgör kostnadsläget framför allt ett problem för de näringar som skall utvecklas i konkurrens med den nya oljeverksamheten.

Alla regeringar tvingas därmed att hålla tillbaka nya reformer. I stället blir det ofta nödvändigt att begränsa såväl privat som offentlig konsumtion. Det är enda vägen som står till buds att frigöra resurser för satsningar på framtiden.

Dessa inskränkningar i konsumtionsutrymmet innebär påfrestningar för den enskilde. Därför är det nödvändigt att genomföra ingreppen på ett sätt, som gör att bördorna fördelas rättvist. Miljökrav och sociala krav får inte eftersättas.

Det är också angeläget att klargöra orsakssammanhangen. Litet till mans lever nog medborgarna i våra respektive länder i föreställningen att det är fråga om en dansk kris, en svensk kris och så vidare fast problemen i stor utsträckning är gemensamma och bara kan lösas i samverkan mellan länderna. Krisen har i varje land nationella förtecken. Men den är i dag först och främst ett utflöde av svårigheter för praktiskt taget hela världssamfundet, rika länder såväl som fattiga.

Denna nationella närsynhet bidrar inte minst till bristen på framtidstro som är så påtaglig i dag. Problemen ter sig överväldigande och metoderna att komma till rätta med dem ineffektiva. En sådan bristande framtidstro är farlig. Den skapar ovilja att ta

itu med problemen, och det leder minst av allt någon vart.

Det politiska beslutsmaskineriet kommer då också lätt i olag. Det politiska engagemanget försvagas, och det är lätt att skörda lagrar på ren opportunism. Sammanhållningen försvagas inom internationella organisationer, politiska partier och fackföreningar. Regeringarnas svårigheter växer att skaffa sig tillräckligt parlamentariskt underlag.

Men krisproblemen kräver kraftfulla insatser nationellt och internationellt. Därför är det angeläget att vi slår vakt om de internationella sammanslutningar som ofta byggts upp under stor möda och i dag utsätts för påfrestningar. Det är nödvändigt att partier i regeringsställning och opposition är beredda att ta ansvar. Partier från skilda ideologiska läger måste vara beredda att ta gemensamt ansvar för att problemen skall klaras.

Det mest alarmerande i ekonomiskt avseende är att investeringarna utvecklas så långsamt. Ändå gäller det ju i stor utsträckning att ställa om till nya produktionsbetingelser. Nya prisrelationer, ny teknik och förändrade konkurrensförhållanden ställer krav på en snabb och genomgripande strukturomvandling.

Industri, jordbruk och andra näringar måste under 1980-talet vara beredda att bearbeta nya marknader, införa ny produktionsteknik och utveckla nya produkter. Allt detta fordrar stora investeringar men dessa har svårt att komma igång.

I alla länder provar man sig också fram med olika investeringsstimulanser. Även här är det angeläget att angripa problemen pragmatiskt.

Ett hinder för snabbare investeringar är just nu utan tvekan att USA och andra länder i antiinflationssyfte driver en ränte- och valutapolitik som i hög grad verkar hämmande. Spridningseffekterna leder till att den amerikanska räntepolitiken verkar som en stark broms på investeringarna även i vår del av världen. Det gäller bostadsbyggandet likaväl som investeringarna i näringslivet.

EG och enskilda europeiska länder har länge sökt verka för en omläggning av den amerikanska politiken. En tid verkade en sådan omläggning också vara på väg. Just nu har vi emellertid inga tecken på något sådant.

De nordiska länderna har enligt min upp-

fattning alla skäl att understödja de försök som görs för att förmå USA att lägga om sin räntepolitik. En sådan omläggning skulle enligt min uppfattning hela världsekonomin tjäna på, inklusive USA självt.

Över huvud taget är det för oss små länder i dag viktigt att förmå de stora och ekonomiskt starka till en mer expansiv och sysselsättningsinriktad ekonomisk politik. Den rent konservativa politik som under några år bedrivits i några länder, har lika litet som rent socialistiska modeller givit några bra resultat. Den sociala marknadsekonomi som gett oss i Norden vårt välstånd är den bästa grunden att bygga på även för framtiden.

Samarbetet på nordiskt plan måste spela en viktig roll i en mer offensiv politik. Flera nordiska samarbetsprojekt har gått om intet. Den ekonomiska samverkan inom Norden har å andra sidan klarat de senaste krisårens påfrestningar. Därför behöver vi inte tveka om att gå vidare.

Handeln mellan de nordiska länderna inbördes har sålunda fortsatt att växa. Produktionen har gynnats i ländergruppen som helhet av den förhållandevis starka ekonomiska tillväxten i betydande delar av den finska industrin och av de jättelika investeringarna i den norska oljeverksamheten i Nordsjön. Utvecklingen i Finland har samtidigt medverkat till mer balanserade flyttningsrörelser mellan Finland och Sverige. Samtidigt har företags-samarbetet intensifierats.

Det gäller också i högsta grad samarbetet mellan Sverige och Norge. Här har det för ett år sedan träffade avtalet om energi- och industrisamarbete betytt en viktig stimulans och öppnat nya möjligheter.

Svensk-danskt företags-samarbete har bl. a. utvecklats i anslutning till de bägge ländernas gassamarbete.

I det korta perspektivet menar jag att vi i huvudsak i Norden måste beträda tre handlingsvägar.

1. Det behövs en bättre koordinering av den ekonomiska politiken. Denna måste vara inriktad på att försvara en fri handel över nationsgränserna, kamp mot arbetslöshet och inflation samt åtgärder för att få fart på investeringarna.

2. De nordiska länderna måste i ett vidare internationellt sammanhang – som OECD och Internationella valutafonden – verka för

att de stora och ekonomiskt starka länderna ger den ekonomiska politiken en mer offensiv inriktning. De nordiska länderna är var för sig små. Men vi vet av erfarenhet att andra brukar lyssna när vi uppträder gemensamt. Våra länder framstår också i många stycken som föredömen i fråga om ekonomisk utveckling, välfärd och social utjämning. Det ger oss även ett speciellt ansvar att säga ifrån, när välfärden hotas, den ekonomiska tillväxten stagnerar och klyftorna tenderar att öka mellan rika och fattiga.

3. Det gäller att målmedvetet ta till vara möjligheterna till ökad inbördes handel och företagssamarbete i Norden. Förutsättningar finns för ett ökat handelsutbyte. De största möjligheterna ligger emellertid enligt min uppfattning under 1980-talet i ett ökat företagssamarbete. Det måste i första hand komma till stånd på företagens egna initiativ men ges möjligt stöd från regeringar, riksdagar och nordiska institutioner. Tillkomsten av det nordiska projektexportstödet och påfyllnaden av industrifonden ser jag som viktiga inslag i dessa ansträngningar.

Det finns också en rad samarbetsprojekt som inte kan komma till stånd utan statliga initiativ och statligt ansvarstagande. I Sverige hoppas vi att sådant samarbete kan komma till stånd med Norge på gasområdet om de norska borrhningarna i norr visar sig lyckosamma. Vi prövar också att få till stånd avtal med Norge som säkerställer vår försörjning med gödselmedel även vid avspärrning.

Ett projekt av liknande karaktär är det aktuella satellitprojektet. Det projektet rymmer både industripolitiska intressen och kulturpolitiska. En nordisk satellit för TV och andra ändamål ger nordisk industri ökade möjligheter att komma in på ett viktigt framtidsområde. Samtidigt kan ett sådant projekt bidra till att stärka den kulturella gemenskapen.

Därför menar jag att man bör försöka fullfölja det tänkta projektet även om Danmark inte är intresserat att delta i den studiefas som närmast förestår. Som flera talare framhöll i går bör vi principiellt inte vara rädda att pröva två-, tre- och fyrlandslösningar i det nordiska samarbetet, om det visar sig vara en mer framkomlig väg än allnordiska lösningar. Förutsättningen är givetvis att man kan upprätthålla balans i det nordiska samarbetet som helhet.

Eiður Guðnason: Herr president! Det brukar gärna vara så i generaldebatten att man funderar över det nordiska samarbetets ställning och värdet av det arbete som här utförs. Detta är naturligtvis mycket viktigt, även om det bidrar till att förlänga en debatt som de flesta dock finner ganska lång redan.

Håller vi hela tiden på med att diskutera samma frågor såsom somliga kritiker av det nordiska samarbetet påstår? Gör vi små eller inga framsteg? Fungerar vi som dödgravare på de goda sakkernas kyrkogård? Nej, förvisso går det i rätt riktning – även om det kanske går sakta.

Förvisso omfattar de nordiska ländernas samverkan de flesta områden av människors liv och uppgifter. Förvisso är denna samverkan mellan suveräna stater enastående i världen, och det är svårt att föreställa sig det dagliga livet i Norden utan den. Men vi måste göra mera, och framför allt måste vi sprida bättre information om det som vi håller på med.

Utan tvekan måste vi sträva efter att göra sakkbehandlingen inom rådet snabbare än hittills. Vi måste se till att flera av de ord som här yttras blir fortare omsatta i handling.

Diskussionen om Nordsatprojektet sätter sin prägel på denna session. Det är bra. Tyvärr kommer Danmark icke att vara med i nästa steg i frågan. Denna inställning bör beklagas men samtidigt bör man uttrycka förhoppningen att detta sporrar de andra länderna till fortsatta diskussioner och först och främst till åtgärder. Det är kanske en blåögd optimism att nära dylika förhoppningar. Jag gör det i alla fall. Nordsatprojektet skulle bli det mest omfattande kultursamarbetet hittills mellan dessa länder och utgöra en naturlig utbyggnad av den samverkan som nu äger rum på radio- och TV-området.

Nordsat utgör en oumbärlig kulturell motivik mot det som förr eller senare kommer att drabba oss från andra länders satelliter. Men det är inte självklart att motsätta sig impulser och programstoff utifrån. Ingalunda. Dylikt stoff får dock inte bli för ensidigt dominerande. Därför måste vi skapa en kulturell motivik i form av egna TV-program via satellit – en Nordsat. Vi varken vill eller förmär sätta upp en kulturell järnridå kring Norden. Men vi bör inte heller låta oss matas. Vi bör själva bestämma över matlagningen.

Vi står nu på tröskeln till en teknisk revolution som kan jämföras med den industriella revolutionen. Det är en andra industrirevolution. Utan att fördjupa mig i frågan vill jag blott nämna en sak. Inom få år kommer utrustning för videokassetter och videoskivor att vara lika självklara, lika vanliga i hemmen som vanliga stereoanläggningar och TV-apparater är i dag. Tänker vi finna oss i det mycket längre, att den nordiska allmänheten nästan enbart har tillgång till filmer och inspelade TV-program från utomnordiska länder för att titta på i sina hem? Också på detta område måste vi skapa en kulturell motiv, så att allmänheten i Norden ges möjlighet till att få nordiska filmer och nordiskt TV-programmaterial för att avnjuta i hemmen.

En del talare, bl. a. två isländska ministrar, har här tagit upp ämnen som det brukar vara tyst om vid rådets sessioner, dvs. utrikesfrågor och frågan om Norden som en kärnvapenfri zon. Så allmän som denna debatt för närvarande är i vår världsdelen måste den också tränga in i denna församling. Detta är både motiverat och naturligt.

Vi nordiska socialdemokrater känner oro inför den gigantiska kapprustningen mellan stormakterna, där ingen avmattning kan skönjas. Vi anser det vara en grundläggande plikt för oss att söka möjliga åtgärder och insatser för att minska spänningen i världen, att arbeta för fred och avrustning och således inrikta de ekonomiska resurserna mot andra och nyttigare ting – för att skapa en bättre värld. Bland annat av dessa orsaker är Norden och har alltid varit ett kärnvapenfritt område. Den tanke som ligger bakom förslaget att proklamera Norden som ett fortsatt kärnvapenfritt område, den måste naturligtvis betraktas som ett erbjudande. Ett erbjudande som måste förutsätta ett svar från våra grannar i öster. Naturligtvis har detta förslag framförts först och främst i syfte att öka vår säkerhet, inte för att försvaga den. Den fråga som framför allt tränger sig på, är naturligtvis om det från öst skall komma ett rätt svar på detta erbjudande.

Sannerligen kan vi deklarerar, både morgon och kväll, att Norden är en kärnvapenfri zon. Felet är bara att värdet av en dylik ensidig deklaration är precis lika med noll, och den innebär ingen ändring från det som gäller i dag.

Vad med de kärnvapenförsedda sovjetiska ubåtar som nu seglar omkring i "Fredens hav", Östersjön? Vad med Kola-halvön, ett av världens största vapennästen? Vad med alla sovjetiska och amerikanska ubåtar som är stationerade i Nordatlanten? Allt detta är en del av den verklighet som omger oss – tvyärr. Allt detta måste ses i ett sammanhang.

Denna verklighet är faktiskt så bitter, att Norden alltid har varit ett kärnvapenfritt område utom under de dygn när en sovjetisk ubåt som varit på kryssning i "Fredens hav" förrirade sig längs en svärmanövrerad farled in på ett av svenska flottans förbjudna områden och gick på grund på svenskt territorium, lastad med kärnvapen. Det är enda gången som det bevisligen funnits kärnvapen i Norden.

Fredsörelserna i Europa är en given och logisk följd av allmänhetens växande oro inför stormakternas enorma upprustning och utrottningsförmågan hos deras vapen. En naturlig reaktion mot den måttlösa kapprustningen i en värld där miljoner barn dör av svält och otaliga miljoner människor går hungriga till vila varje kväll. En värld där växande problem tornas upp i industriländer och välfärdsstater, arbetslöshet och inflation. Det sistnämnda har drabbat Island ganska hårt. Vi har svåra ekonomiska problem i Island trots den orealistiska glansbild som den isländske statsministern försökte måla här i generaldebatten i går. Hans bild av den isländska ekonomin var så bra målad som om Potemkin själv hade gjort det. Detta är också en del av den kalla verklighet som omger oss.

De nordiska länderna har visat sin samarbetsstyrka på många områden. De bör också göra det på de områden som rör avrustning och ökad rättvisa och jämlikhet i världen. Men detta gör vi inte genom ensidiga deklARATIONER. Sådana har ingen betydelse. Vi befrämjar dessa målsättningar effektivast genom att vinna andra nationers stöd för vår sak och genom förhandlingar. Det går visserligen inte lika fort som att avge ensidiga förklaringar, såsom somliga önskar, men endast den förstnämnda metoden kommer att ge oss resultat.

Herr president! De nordiska länderna åtnjuter anseende och respekt i internationella sammanhang. Vi bör utnyttja den ställningen

till det yttersta i kampen för fred och avrustning. På dessa områden uppnås ingenting utom genom ett oförtröttligt arbete, där vi alla förenar våra krafter för att avvärja utrotningshotet mot människans liv på jorden och för att säkra en bättre och fredligare värld åt oss själva och våra efterkommande.

Statsråd Skaue: Hr. president! Det nordiske samarbeid er dypt rodfestet i hvert enkelt nordisk land. Det er et samarbeid av ganske spesiell karakter, som vi hver for oss og sammen har et ansvar for å ta vare på.

Vi må vel dessverre også konstatere at den økonomiske utvikling i våre land de senere år ikke har vært den beste.

Det er slik i vanskelige tider at samarbeidet mellom land gjerne settes på en hard prøve. Dette på tross av at behovet for nær kontakt og samordning akkurat da gjerne er mer nødvendig enn noensinne. Jeg synes denne erkjennelse er blitt klart reflektert i den behandling av 1983-årsbudsjettet som har funnet sted i stedfortrederkomiteen. Mens vi alle vel må forvente at våre nasjonale budsjett knapt vil komme ut med vesentlig realvekst i det hele tatt, eller vi kanskje endog står overfor en reell nedgang i det kommende år, er det forslag til det allmenne budsjett som nå er fremlagt for budsjettkomiteen, gitt en realvekst på over 3 pst. Men en nøktern prioritering og konsolidering av oppgavene innenfor det nordiske samarbeidet tror jeg muligheten for å få økt aktivitet utover disse 3 pst. er gode.

Jeg er av den oppfatning at en effektiv videreføring av det nordiske samarbeidet avhenger av at vi i fremtiden er villige til å studere nærmere felter som hittil har vært forholdsvis lukket i det nordiske samarbeidet. Jeg sikter i denne sammenheng særlig til behovet for en harmonisering eller fjerning av bestemmelser som i dag virker hemmende på samarbeidet. Det har i regi av Nordisk Ministerråd vært foretatt utredninger om mulighetene for en harmonisering av bl. a. de nordiske lands skatte-, etablerings- og valutalovgivning.

Selv om konklusjonene i disse utredningene ikke er så positive som vi kunne ønske, finner jeg ingen grunn til å avskrive mulighetene for å lette kapitalbevegelsene mellom de

nordiske land. en oppgave jeg ser som særlig viktig, og som virkelig åpner perspektiver for konkret samarbeid.

Vi har i alle nordiske land sektorer der vi i forhold til hverandre og i forhold til omverdenen har særlige forutsetninger, som vi alle kunne dra nytte av med en mer liberal praktisering av våre respektive lands lover og forskrifter.

Skipsfarten er en slik sektor i Norge. Til tross for en mer liberal skipsfartspolitik på mange felt nå må norske redere fremdeles søke Handels- og skipsfartsdepartementet om tillatelse dersom de vil opprette virksomhet utenfor landets grenser eller eie skip under utenlandsk flagg.

Som ledd i arbeidet med å liberalisere regelverket mellom de nordiske land tar jeg som skipsfartsminister i Norge sikte på å innføre en ordning med automatisk lisensiering for redere som ønsker å etablere virksomhet i de øvrige nordiske land. Selv om alle forhold i denne saken ennå ikke er avklart, har jeg godt håp om at dette vil være mulig, og at det ikke vil skape problemer i forhold til bl. a. våre OECD-forpliktelser. I så fall vil dette være et av de små, men nødvendige skritt inn på nye felter for å videreutvikle det nordiske samarbeidet.

Det er i det hele tatt et nært samarbeid mellom våre land på det økonomiske og industrielle området. Men selv om hovedmålsettingen i nordisk samarbeid må være å søke å komme fram til prosjekter som de fem land kan gå sammen om, vil det i praksis ikke alltid være mulig å enes om bredere fellesnordiske løsninger.

Vi må ikke se bilaterale samarbeidsordninger bare som en hindring for et bredere nordisk samarbeid. Slike løsninger vil kunne betraktes som byggeklosser i det nordiske samarbeid og som et konstruktivt element og en stimulans for å føre samarbeidet videre til de øvrige nordiske land.

Det ble under forrige sesjon uttrykt ønske om at de øvrige nordiske land måtte bli holdt informert om det arbeidet som finner sted under slike bilaterale avtaler. Jeg vil derfor benytte anledningen til å underrette om hva som har skjedd siden Norge og Sverige i fjor vår undertegnet en avtale om økonomisk samarbeid, særlig på industri- og energiområdene.

Avtalen er som kjent en programavtale som skal danne bakgrunn for det mer konkrete samarbeid.

Avtalen inneholder tre protokoller om henholdsvis norske petroleumsleveranser til Sverige, opsjon på leveranser av elektrisk kraft fra Sverige til Norge og opprettelse av et svensk-norsk fond for industrielt samarbeid. Sistnevnte fond startet sin virksomhet den 11. januar i år og har allerede innvilget sitt første lån, til et felles industriprosjekt.

Avtalen forutsetter opprettelse av en blandedt kommisjon som skal overvåke gjennomføringen av avtalens bestemmelser. Kommisjonen vil ha sitt første møte den 22. mars.

Den norske regjering er innstilt på en aktiv oppfølging av avtalen og de muligheter og perspektiver den frembyr. Vi vil innen rammen av avtalen være interessert i å se nærmere på mulighetene for en liberalisering av kapitalbevegelsen mellom de to land.

Jeg nevnte behovet for å utdype ytterligere samarbeidet mellom de nordiske land på det økonomiske området. I den forbindelse vil jeg også vise til at vi på norsk side legger betydelig vekt på arbeidet med å få i stand en avtale som kan forhindre bruk av subsidierte eksportkreditter i internordisk handel. Arbeidet med dette spørsmålet er i gang mellom Sverige og Norge etter initiativ fra den svenske handelsminister. Fra norsk side finner vi det lite ønskelig at leveransene mellom de nordiske land skal være avhengige av hvilke myndigheter som er villige til å gi de største subsidiene. Det vil likevel være nødvendig at avtalen gir anledning til å gi subsidierte kreditter i de tilfeller hvor nordiske leverandører konkurrerer med subsidierte tilbud fra leverandører utenfor Norden. En nordisk avtale på dette felt vil imidlertid kunne brukes overfor øvrige OECD-land med det siktemål å få i stand et bredere samarbeid, med de positive virkninger dette vil ha for den internasjonale handel.

Når det gjelder forslaget om nordisk samarbeid om prosjekttransport, vil jeg få uttrykke min tilfredshet med at vi nå er kommet frem til et omforent opplegg. La meg også få uttrykke min takknemlighet over den samarbeidsvilje de øvrige nordiske land har vist i denne sak. Jeg vil få understreke at Nordisk Investeringsbank er innforstått med de endringer som er gjort, og at disse ikke vil inn-

virke på bankens kredittverdighet.

Det er bred enighet i alle nordiske land om at myndighetenes rolle har vært og vil være en betydelig faktor i videreutviklingen av det nordiske samarbeidet. Men samtidig vil det være ønskelig å styrke det nordiske samarbeidet gjennom utvidet kontakt og samarbeid mellom bedrifter og enkeltmennesker. Det ligger her en stor ressurs som vi bør ta vare på for å oppnå felles mål. Mulighetene for et samarbeid på dette plan betinger imidlertid at myndighetene ikke griper unødig inn og forhindrer et samarbeid som bedriftene selv finner positivt.

Det vil være meget uheldig for den samarbeidsånd som er målsettingen for vårt fellesskap, om den får brister eller mister sin troverdighet som følger opp i praksis de positive toner som våre taler ellers alltid er preget av. Jeg vil også gjerne fra norsk side understreke at enkeltstående uheldige saker heller ikke må forstyrre vårt generelt gode samarbeid.

I møte mellom statsministrene og samarbeidsministrene i desember i fjor ble det uttrykt ønske fra statsministrenes side om å nedsette et uavhengig utvalg for å se på mulighetene for en effektivisering og rasjonalisering av virksomheten i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Med tanke på at det ikke ble foretatt noen inngående vurdering av samspillet mellom Nordisk Råd og Ministerrådet da sistnevnte ble opprettet i 1971, finner jeg det så absolutt på sin plass at et slikt arbeid settes i gang. Vi er i Norge enige om dette, og vi er av den oppfatning at et slikt utvalg må være lite for å kunne arbeide mest mulig effektivt. Mandatet for et slikt utvalg på høyt nivå vil bli drøftet mellom presidiet og Ministerrådet. Fra vår side ville det være ønskelig om utvalgets arbeid kunne lede til en styrking av Ministerrådets beslutningsfattende funksjon og Nordisk Råds initiativtakende og rådgivende funksjon.

La meg til slutt få understreke at det er den norske regjeringens ønske og målsetting å styrke og videreføre det nordiske samarbeid, og nettopp derfor ønsker vi å sette krav til samarbeidet. Vi må anlegge et helhetssyn på vårt arbeid, og som del av dette helhetssyn mener jeg vi bl. a. bør ta for oss de stordriftsfordeler et nordisk samarbeid innebærer.

Jeg kan i hvert fall forsikre dere om at den norske regjering vil fortsette den norske poli-

tikken med en sterk vekt på det nordiske samarbeidet.

Stetter: Hr. formand! Den norske handelsminister talte bl. a. om den svensk-norske aftale. Arne Skauge sagde bl. a., at man ville forsøge at gennemføre nogle liberaliseringsbestrebelse med hensyn til valutareguleringen imellem de to lande.

Jeg vil gerne spørge, om det er muligt at oplyse lidt nærmere om, hvad denne liberalisering går ud på?

Statsråd Skauge: Hr. president! Det er på det nåværende tidspunkt ikke mulig å gi detaljer om dette. Det jeg har avtalt med min svenske kollega, handelsminister Björn Molin, er at vi innen rammen av møtet i den blandede kommisjon 22. mars skal ta initiativ til at embetsmenn fra våre to land skal komme sammen og arbeide med saken og se hvilke muligheter vi har.

Statsminister Anker Jørgensen: For nylig udkom en bog om nordisk demokrati. Den er udgivet af Det danske Selskab, og den indeholder bidrag fra alle de nordiske lande. Det er en stor bog på 750 sider, og den dækker mange aspekter af samfundsudviklingen i vore lande.

K. B. Andersen, der jo er kendt af Nordisk Råds medlemmer, fremhæver i et forord til denne bog, at nordisk demokrati er mere end politisk demokrati. Udviklingen i de nordiske samfund har været præget af en gradvis genensyring af samfundslivet med demokratiske holdninger og demokratiske fremgangsmåder. Det er en proces, der stadig foregår på fuld kraft. Ordene medbestemmelse og åbenhed spiller for os alle i denne forbindelse en afgørende rolle.

Vi har før været inde på det nordiske samarbejdes begrænsninger. Der er ingen grund til at skjule, at de er der. De har gjort det umuligt med de store spring fremad i det nordiske samarbejde.

Jeg mener ikke, vi behøver at beklage dette. De nordiske lande har også på de områder, hvor vi ikke har kunnet samarbejde helt så tæt, som der har været lagt op til,

klaret sig godt og hver for sig opnået tilfredsstillende ordninger. Som eksempler kunne man nævne sikkerhedspolitik.

Det er også vigtigt, at de nordiske projekter, som ikke lykkedes, aldrig har svækket den nordiske bevidsthed og den nordiske overbevisning. Bogen om nordisk demokrati viser hvorfor: vi tænker og handler i reglen på samme måde, selv om vi ikke altid handler i fællesskab.

Jeg skal komme med nogle bemærkninger om Nordsat og om det nordiske satellitsamarbejde.

Må jeg starte med at sige, at der i Danmark er almindelig, ja, jeg tør godt sige fuldstændig enighed om at styrke det nordiske fællesskab. Dette gælder ikke mindst på det kulturelle område. Der er også enighed om, at en af de bedste muligheder for, at dette kan ske, er gennem størst mulig udveksling af nordiske TV- og radioprogrammer.

Jeg finder det nødvendigt at præcisere dette klart og tydeligt. Jeg er ikke blind for, at den danske stillingtagen til den såkaldte studiefase om satellitsamarbejde kan opfattes, som om Danmark har sagt nej til Norden.

Det har vi ikke. Vi har derimod ment, at de forslag til satellitsamarbejde, der forelå, ikke var egnede midler til fremme af det nordiske fællesskab.

Om selve Nordsat kan jeg nøjes med at sige, at dette projekt allerede i sommeren 1981 blev udsat for "kollektivt selvmord". Projektet var for stort, for ambitiøst, for dyrt i forhold til udbyttet af det. Det var der fuldstændig enighed om.

Når det gælder dansk deltagelse i den foreslåede 2-årige studiefase om et satellitbåret kommunikationssystem, har vi diskuteret det ganske meget i Danmark. Den danske regering og den helt overvejende del af de politiske partier i Danmark er enige om, at Danmark ikke kan gå ind i dette projekt.

Jeg kan ikke komme nærmere ind på de industripolitiske og kommunikationspolitiske grunde, der lå bag vores beslutning. Jeg vil blot sige, at Danmark og dansk industri ikke har tilstrækkelige interesser i det svenske industriprojekt. Der er også mediepolitiske grunde til, at vi ikke kan være med. Om dem kan jeg kort sige, at det af hensyn til udbygningen af vort eget TV-system var nødvendigt, at der blev truffet en endelig dansk af-

gørelse om de nordiske satellitmuligheder nu. Uden en sådan beslutning kunne vi ikke på realistisk grundlag gå videre med vores tanker om et dansk TV-2, som også skal give mulighed for regionale udsendelser.

Jeg ved, at der er dem, der tror, at Danmarks holdning har noget at gøre med vort medlemskab af EF. Det er forkert. Det europæiske satellitsamarbejde, vi er med i, er ikke EF, men ESA – European Space Agency. Det er ikke alle medlemmer i EF, der er med i dette samarbejde – og der er lande uden for EF, der er medlem, bl. a. Sverige. Jeg siger dette for at undgå myter.

Men som jeg startede med at sige: det danske nej til Nordsat og studiefasen er ikke det samme som dansk nej til nordisk radio- og TV-samarbejde. Uanset hvilke tekniske systemer der kommer til at råde, vil vi uden tvivl kunne fastholde og gerne udbygge det nordiske TV-samarbejde, som allerede finder sted.

Nordisk Råd har løst en lang række af sine fundamentale opgaver, og vi har udfyldt rammerne. De bærende konstruktioner har stået længe og kræver naturligvis fra tid til anden vedligeholdelse eller en vis form for udskiftning. Men bygningen, den nordiske bygning, kan stå, som den er.

For ikke at blive misforstået vil jeg sige, at jeg ikke med disse ord vil sætte spørgsmålstegn ved en yderligere intensivering af det nordiske samarbejde, tværtimod. Vi har jo bl. a. en revision af konventionen om det nordiske arbejdsmarked på dagsordenen i år. Men samarbejdets succes er ikke afhængig af, at vi finder på nye store samarbejdsprojekter.

Til fundamentet for det nordiske samarbejde hører de nordiske landes placering i det internationale mønster.

Det er jo ikke meningen her i Nordisk Råd, at vi skal nå frem til fælles synspunkter eller anbefalinger på det udenrigspolitiske område. Men vore interesser i den omkringliggende verden er i mange tilfælde bestemmende for, hvor langt vi kan nå inden for det nordiske samarbejde. Samtidig skal vi udnytte mulighederne for i fællesskab bl. a. igennem vore udenrigsministres møder at påvirke den internationale udvikling i en retning, som vi mener er positiv.

Afspændingsprocessen er jo forbundet med den by, vi i dag holder møde i, Helsing-

fors. De nordiske lande har helhjertet og fra begyndelsen støttet disse bestræbelser. Det var en stor dag, da vi i alt 35 lande i 1975 underskrev Helsingforsaftalerne. Sådan som udviklingen nu går, kræver det en stor, samlet indsats at bevare de resultater, der er opnået, og at hindre stagnation eller ligefrem tilbagegang. Nogle siger i dag, at afspændingen er død. Det vil vi ikke acceptere. Vort standpunkt er, at der ikke er noget fornuftigt alternativ til afspændingsbestræbelserne. Det mener jeg hele tiden har været en nordisk holdning, uanset de enkelte nordiske landes sikkerhedsmæssige placering. Det kan måske gå sådan, at troen på samarbejde fremfor konfrontation i højere grad, end det i dag er tilfældet, bliver et nordisk særkende. I samme grad det sker, vil betydningen af vort indbyrdes samarbejde, herunder også vort udenrigspolitiske samarbejde, vokse, særlig på det holdningsmæssige område. En holdning, som måske også vil præge Europa i højere grad i den kommende tid.

Men faren for krige og for undertrykkelse er stadig til stede mange steder. Jeg er f. eks. ganske enig med den tidligere præsident Kekkonen, som anser teorier om begrænset atomkrig for vanvittige. Sådanne teorier bidrager kun til at gøre en katastrofe mere sandsynlig og indebærer i virkeligheden en europæisering af atomkrigen.

Ser vi rundt i verden, ser vi, at der sker undertrykkelse og terror. Demokratiet har vanskelige vilkår, hvis det overhovedet får lov at eksistere. Militærjuntaer styrer mange lande med metoder, der er uacceptable efter vore begreber i Norden.

Særlig alvorligt forekommer det, når der er tale om et alvorligt brud på virkeliggørelsen af Helsingforslutaktens bestemmelser, som vi altså underskrev og lovede at holde i 1975.

Set på denne internationale baggrund er der ikke noget, der tyder på, at det nordiske samarbejde skulle miste sin betydning. Vi kan og vi skal fortsat arbejde for afspænding, for fred og for demokrati.

Det økonomiske samarbejde i verden, i Europa er uhyre vigtigt. De nordiske økonomier er stærkt påvirkede af den internationale økonomiske krise. Der er nu 1 million arbejdsløse i vore lande. Jeg er helt enig i den vurdering, at en bred politisk offensiv er nødvendig for at sikre rettern til arbejde.

Vore vanskeligheder i Danmark skyldes for en stor del den internationale energikrise, som det er tilfældet så mange andre steder. Den har gjort os alle noget fattigere. Også Danmark har været hårdt ramt. Vort største økonomiske problem er og bliver arbejdsløsheden og udlandsgælden.

De voldsomt stigende energipriser har fremkaldt endog meget betydelige besparelser hos den danske befolkning på energiområdet i Danmark. Disse besparelser har hjulpet til at begrænse underskuddet på vor betalingsbalance. Samtidig har vi gennem de senere år kunnet styrke vor konkurrenceevne, således at vi i 1981 for første gang i mange år opnåede overskud på vor balance for varer og tjenesteydelser. Inflationen ligger dog fortsat for højt, på ca. 10 pct.

På denne baggrund har den danske regering givet bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden højeste prioritet. Vi har gjort det, fordi den indebærer en uhyggelig risiko for den unge generation og for modsætninger mellem generationerne i vort samfund. Regeringen arbejder i øjeblikket med detaljerede planer, hvis sigte vil være, at der fra 1984 garanteres alle unge et tilbud om uddannelse eller beskæftigelse.

Inden for Nordisk Råd fortsætter bestræbelserne for at realisere "Norden som hjemmemarked" og andre initiativer, som skal skabe baggrund for øget produktion og beskæftigelse.

Tilsvarende er det nødvendigt at styrke indsatsen mod arbejdsløsheden og den økonomiske krise i de internationale organisationer, vi er medlemmer af. Det er nødvendigt med en aktiv, ekspansiv økonomisk politik. Men det er absolut nødvendigt, at store og udslaggivende lande i fællesskab fører en sådan koordineret økonomisk politik. Der er heldigvis nu i mange europæiske lande en større interesse end tidligere for foranstaltninger, som kan øge den økonomiske aktivitet og dermed bekæmpe arbejdsløsheden. Den danske regering har i et brev til andre europæiske regeringer inden for EF understreget vor meget stærke interesse i at drøfte netop disse bestræbelser med henblik på en koordineret indsats. Det er en af de største og vigtigste opgaver, som hele den vestlige verden i dag står over for. Det er også vigtigt for os i Norden i vort arbejde for at bevare de

velfærdssamfund, vi har. Derfor er det godt, at den økonomiske situation spiller en afgørende rolle i arbejdet her i Nordisk Råd.

Grethe Lundblad: Herr president! Många talare har i generaldebatten talat om de krav som den nuvarande ekonomiska krisen i våra länder lägger på oss. Vi är alla överens om behovet av industriell utveckling och förnyelse, om att i samarbete över nationsgränserna i Norden försöka skapa mera varu- och handelsutbyte för att öka vår nordiska produktionspotential och ge oss valutapolitisk styrka.

Men om vi alltför ensidigt prioriterar de ekonomiska och näringspolitiska delarna av samarbetet, riskerar vi att urholka en del av de viktiga byggstenarna i det nordiska samarbetet, som från början funnits som en del av den nordiska vardagen – nära människorna. Jag tänker speciellt på miljövårdssamverkan och det socialpolitiska samarbetet; också där kan vi behöva tänka efter och ta nya tag.

Senaste tiden har det varit en tendens bland borgerliga politiker i Norden att förklara och försvara en försämrad social trygghet och stigande arbetslöshet med hänvisning till andra länder, länder som aldrig har utvecklat den välfärd som vi genom idogt arbete, genom bättre fördelning och mera rättvisa har uppnått i Norden. Med ett citat från Delblancs bok *Åsnebrygga* skulle man kunna säga: "De har varit så fångna av tanken som flugan i en bärnsten". Svenska socialministern Karin Söder slutade bland annat sitt tal i går med att fastslå att i förhållande till omvärlden i övrigt så har vi det tryggt och gott i Norden.

Med en sådan jämförelse klarar sig ju alla. För hela vår omvärld var Norden förut en lysande fyrbåk i arbetet för välfärd och full sysselsättning och för skapandet av en god miljö. Nu flämtar ljuset. Vi behöver mera ekonomisk tillväxt i Norden. Men den får inte ske till priset av kännbara välfärdsförluster och miljöförstöring.

Låt mig nämna ett par områden, där snara insatser i nordiskt samarbete är av största vikt för att säkra en god framtid för människorna i Norden.

Vi nås ofta av nya larm från forskare och från fiskare om våra döda sjöar, om döda havsstränder i Norden. Vi har haft för vana

att klaga på utländska skorstenar långt borta, på rökgaserna som svaveloxid och kväveoxid som med luften kommer in i våra länder. Men nu visar det sig att också nära föroreningskällor är bovar i dramat. Vår moderna kemiska teknik i jordbruket är en starkt bidragande orsak till att både dricksvatten och ytvatten skadas. Vi har vant oss vid att betrakta hav och sjöar som en omistlig del av nordisk natur. Nu måste vi tillsammans kämpa för rena hav och rena sjöar. Den moderna tekniken måste behovs- och miljöanpassas.

Vi är också oroade av att den luft vi andas i våra tätorter – trots miljölagstiftning – så långsamt blir bättre. Här behövs en nordisk samordning kring gränsvärden, avgassystem och kontrollen av dem, kring blyhalt i bensin m. m. Nordiska grannar emellan skall vi inte konkurrera om marknadsandelar med miljöförstöring som insats. Ytterst gäller det ju människornas hälsa – främst barnens hälsa, de som ett helt liv kanske skall drabbas av förstört vatten och oren luft.

När svängremmen dras in, blir trycket hårdast på de befolkningsgrupper som har lag inkomst och som därför använder en stor del av sin inkomst för att tillfredsställa nödvändiga behov. Trycket är hårdast för dem som har korttidsutbildning och därför ofta blir långvarigt arbetslösa. Tillvaron blir hård för dem som har svag hälsa och därför är beroende av samhällets erbjudande om sjukvård och sjukförsäkring. I Sverige har man nu börjat stänga sjukavdelningar och drar ner på sjukförsäkringen. Här i salen har många talat om att skydda de små och svaga när den ekonomiska konjunkturen hårdnar. Det har liksom blivit ett allmänt talesätt. Från ord till handling är ofta långt, framför allt om den politiska viljan är svag. Hos många familjer och barn skapas nu en fruktan för framtiden. Vår pristagare Sven Delblanc har i en bok sagt något tänkvårt om politik och fruktan. Han skriver: "Människans fruktan är den åker, där den amerikanska politikern bärgar sin skörd". Må Nordens politiker aldrig förfalla till att planera för sådan skörd.

Lat oss tillsammans sätta hårt emot förekomsten av ökande ekonomiska klyftor, dyrtid och orättvisor, mot utbredd ungdomsarbetslöshet. I dag ligger desperation eller passivitet inte så långt under ytan hos stora grupper av unga människor och familjer.

Barns och ungdoms uppväxtvillkor är ett viktigt ansvarsområde för oss. Vi vet att barn växer upp under så olika villkor – för en del barn är utslagning och misslyckande redan förutbestämt när skolan börjar. Detta faktum bör mana oss till aktivitet. Det är faktiskt politikerna som tillsammans med föräldrar formar villkoren för dagens barn och ungdom. Vad är det för ett samhälle som möter barn och ungdom? Vi måste bättre kartlägga de levnadsnivåer och kulturupplevelser som vi ger dagens ungdom. De ökande affärsmässiga inslagen och konkurrensinslagen i ungdomens fritid skapar myter, som ger en ensidig kommersiell syn på livet, och det leder snett om verkligheten inte är framgång utan misslyckande. I Sverige har statens ungdomsråd gett ut en avslöjande bok om dessa problem med den slående titeln: "Ej till salu". Jag rekommenderar den till läsning.

Till slut vill jag mana de nordiska politikerna: Låt oss inte lösa vår begränsade ekonomiska kris genom att offra viktiga livsvärden och välfärdsmedel. Lat inte de rika bli ännu rikare och de fattiga ännu fattigare i Norden. Lat välfärd och livskvalitet förbli Nordens varumärke och stolthet.

Minister Marjatta Väanänen: De senaste åren i Nordiska rådets arbete visar, att verksamheten i allt större skala koncentrerar sig kring ekonomiska frågor. Liksom det under sekelskiftet var typiskt att konstnärer, skriftställare och målare fungerade som skandinavismens budbärare tillsammans med studentungdomen, arbetar idag bland de mångdubbade nordismens idkare dagens ekonomister med den tyngd som penningmakten medför. Det är förstäeligt – varje tidevarv utvecklar ju sina egna arbetsformer och metoder.

Man kan konstatera, att de s. k. traditionella nordiska samarbetets verksamhetssektorer också fortlever, många till och med med framgång. Faran ligger dock nära, att man i det nordiska samarbetet så småningom anser, att det ekonomiska samarbetet är det mest värdefulla och att de s. k. mjuka sektorerna förtjänar mindre uppmärksamhet. Jag tänker då närmast på det kulturella och socialpolitiska samarbetet.

Under de 30 år som Nordiska rådet har arbetat, har man nått många värdefulla och

viktiga mål — till gagn för den nordiska befolkningen. Nu ser det ut, såsom den brutna ekonomiska växten skulle bromsa initiativkraften också på sådana områden som nödvändigtvis inte kräver ekonomiska resurser men som vore av avsevärd betydelse för hela Norden. Med detta menar jag, för att nämna ett enskilt exempel, det medlemsförslag, väckt av många av kulturutskottets medlemmar, om undervisning i miljöfrågan syftande till att bevara den nordiska miljön och inte störa den med mindre lyckade arkitektoniska eller andra förändringar. Utskottet har dock möjligen för att spara arbete, trots att majoriteten hade undertecknat förslaget, dragit förslaget tillbaka. Jag för min del beklagar detta.

Då man försöker effektivisera arbete kommer man lätt därtill, att man också förbiser projekt som är små till sina yttre dimensioner men dock viktiga för den nordiska gemenskapen. Jag tänker exempelvis på socialvårdsfrågor som tar hänsyn till små grupper. Om man syftar till att ta hänsyn till frågor som gäller bara stora befolkningsgrupper och ekonomiskt sett betydelsefulla projekt och därvid lämnar minoritetsgruppernas intressen åt sidan, går man på villovägar.

Under rådsessioner har man ofta kritiserat rådets byråkrati jämte dokumentmassans storlek i rådet. Den här gången har dokumentens antal i viss mån minskat. Det finns gott hopp om, att rådets tekniska verksamhet så småningom når rimliga dimensioner vilket alltid är på sin plats.

Vid årets session behandlas bl. a. ett ministerrådsförslag angående program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Av programmet framgår att det nordiska samarbetet inom den socialpolitiska sektorn har gamla anor. Jag önskar i det följande anlägga några synpunkter på de utvecklingslinjer som kan skönjas i det nordiska samarbetet inom social- och hälsovårdspolitik.

Enligt förslaget till program för samarbetet på social- och hälsovårdsområdet råder i Norden enighet kring synsättet att socialpolitiken samt hälso- och sjukvården måste arbeta utifrån en syn på individen som utgår från människans hela livssituation. Den angelägna samordningen mellan dessa olika områden omvittnas allmänt, inte minst när det gäller behovet av olika förebyggande insatser.

De samnordiska insatserna på socialvårdens område har hitintills varit begränsade. Vissa specialområden inom socialvården tillhör dock sådana sektorer som är föremål för åtgärder från de olika ministerrådsorganens sida. Enligt samarbetsprogrammet bör konkreta insatser kring socialvårdsfrågor ges ökat utrymme i det nordiska samarbetet. Angelägna samarbetsområden är omsorgen om barn, ungdomar och äldre. De nordiska samarbetsinsatserna beträffande familjepolitiken är av väsentlig betydelse.

Jag uppfattar det som synnerligen positivt att man i de olika nordiska länderna alltmer börjat prioritera samarbetet på socialvårdens område. Jag önskar i det följande peka på några ur finsk synpunkt aktuella samarbetsområden.

Barnskyddet är ett viktigt arbetsfält inom socialvården. Det är ju fråga om att dra försorg om barns och ungdomars levnadsförhållanden särskilt under sådana omständigheter då det föreligger risk för speciella svårigheter och då barnens eller ungdomens trygga utveckling utsätts för faror. De medmänniskor som lever under de mest vanskliga förhållanden behöver individuellt inriktade stödformer, såsom t. ex. stödåtgärder inom den öppna socialvården, olika former av ersätande vård och olika verksamhetsformer i syfte att aktivera barn, ungdomar och deras föräldrar.

I flera nationella och nordiska sammanhang har man fäst uppmärksamhet vid fritidens betydelse för de unga och deras utveckling. Man har också kunnat peka på riskfaktorer som kan uppstå i samband med användningen av fritiden. En av svårigheterna har bestått däri att samhällsservicen och fritidsorganisationerna inte lyckats nå ut till vissa ungdomsgrupper, som inte är engagerade i olika aktiviteter som i dag står till buds. Enligt min uppfattning kunde man inleda samnordisk försöksverksamhet med syfte att få fram verksamhetsmodeller, som kunde tillämpas i förebyggande syfte för att hindra att ungdomar blir socialt utslagna eller för att i ett tidigt skede stoppa utslagningsprocessen.

Det har hitintills endast i begränsad omfattning förekommit nordiskt samarbete inom äldreomsorgen. Befolkningsstrukturen i våra länder tyder emellertid på att äldreomsorgen blivit och blir ett allt mera centralt samarbets-

område. Utvecklingen inom befolkningens åldersstruktur får härvid återverkningar på såväl socialvården som hälso- och sjukvården. Så vitt jag kan se skulle det vara av stor betydelse att utnyttja de erfarenheter som i de olika länderna gjorts inom äldreomsorgen. Mot bakgrunden av att de nordiska länderna företer så många likheter i fråga om historia och samhällsstruktur skulle det enligt min mening finnas förutsättningar för att göra jämförelser mellan de olika ländernas verksamhet på detta område samt att dryfta resultaten av de åtgärder som hitintills vidtagits.

För närvarande kan vi peka på goda resultat av samarbetet inom rusmedelssektorn. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har under sin första treårsperiod 1979–81 initierat en rad samnordiska forskningsprojekt, i vilka bl. a. ingår jämförande undersökningar och undersökningar i ett land. Dessutom har nämnden främjat och utvecklat tvärvetenskapliga kontakter inom biologisk alkoholforskning, samhällsvetenskaplig forskning osv. Informations- och dokumentationssamarbetet har utgjort en naturlig del av nämndens verksamhet liksom nordiska forskarkonferenser och -utväxling. Fleura av de initierade projekten fortsätter under de närmaste åren. Områden som för närvarande förefaller mest eftersatta är bl. a. kontrollpolitiken samt information och mediabehandling inom rusmedelssektorn.

Narkotikafrågorna har denna vinter tilldragit sig stort intresse inte minst i massmedia. För drygt en vecka sedan hölls ett brett uppdrag nordiskt ministermöte om narkotikafrågor i Stockholm i vilket deltog social-, hälsovårds- och justitieministrarna från de nordiska länderna. Ministermötet enades om en slutkommuniké, enligt vilken regeringarnas mål är att Norden skall kunna göras till ett narkotikafritt område. De nordiska regeringarna anser att narkotikabekämpningen är en aktuell och en angelägen del av nordiskt samarbete. Ministermötet gav det nordiska kontaktmannaorganet i narkotikafrågor i uppdrag att närmare planera formerna för och innehållet i samarbetet på området. Dessutom uppmanade ministrarna Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning att stimulera undersökningar om vilka grupper av missbrukare narkomanvården når, vilket slag av vård-

de erbjuds och hur de olika delarna av vårdsystemet samverkar.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Astrid Gjertsen intagit sin plats i rådet.

Berge: Som en rekke talere har påpekt i generaldebatten, er den internasjonale økonomiske situasjon fortsatt preget av stagnasjon, med lav vekst, massearbeidsløshet og høy prisstigning. Denne utviklingen har bl. a. sammenheng med at flere av de store landene ensidig har satset på å bekjempe inflasjonen ved å føre en for restriktiv finans- og pengepolitikk. Med denne politikken har de bare i begrenset grad maktet å dempe inflasjonen, og arbeidsledigheten har økt.

Det er naturligvis av den største betydning å få inflasjonen ned. Det må være en hovedoppgave for oss alle. Men vi kan ikke akseptere virkemidler som samtidig fører til massearbeidsløshet. Den stigende arbeidsløsheten i industrilandene er skremmende og i virkeligheten svært alvorlig.

Arbeidsløsheten, med det omfang den nå har i de fleste land, også i en del av de nordiske, er ikke bare et økonomisk problem, men også et stort og tragisk sosialt problem, ikke minst fordi den rammer så mange unge mennesker. Den er også et politisk problem. Med fortsatt stigende arbeidsløshet vil den politiske stabiliteten i flere av landene komme i alvorlig fare.

En effektiv løsning av inflasjonsproblemet og arbeidsløshetsproblemet, både internasjonalt og i våre nordiske land, krever at vi tar i bruk alle tilgjengelige økonomiske virkemidler og så langt som mulig gjør disse mer effektive enn før.

De nordiske land burde ha bedre muligheter enn mange andre land for å mestre disse problemene. Hver for seg og samlet disponerer vi i Norden ressurser som neppe noe område med tilsvarende befolkningsmengde kan vise maken til. Vi har solide tradisjoner i økonomisk planlegging og en aktiv vekstpolitikk, vi har godt utviklede institusjoner både på det organisasjonsmessige og politiske plan, og vi har langt på vei de samme økonomiske målsettinger.

Det enkelte land er imidlertid ikke fullt ut i

stand til å løse arbeidsløshetsproblemet på egen hånd, og heller ikke en samordnet nordisk politikk er tilstrekkelig. Det er derfor behov for at de viktigste vestlige land samordner sin politikk med sikte på å stimulere den økonomiske aktiviteten og redusere arbeidsledigheten. Det er i denne sammenheng ønskelig at de nordiske land i større grad enn hittil samordner sine opplegg i de internasjonale fora. Den internasjonale økonomiske oppgangen som ventes fra annet halvår i år, vil neppe bli tilstrekkelig til å redusere ledigheten i vesentlig grad.

Vi må likevel være klar over at en samordnet handlingsplan for å stimulere den økonomiske aktiviteten ikke er tilstrekkelig. Det er derfor nødvendig å se nærmere på de strukturelle sider ved våre økonomier. Ellers vil vi igjen stå i fare for å øke den internasjonale inflasjonen.

I flere land har det i den siste tiden pågått en debatt om utradisjonelle måter å skaffe flere arbeidsplasser på. En idé som har vært fremme i denne debatten, går under betegnelsen den tredje sektor, eller lokalsamfunnsaktiviteter. Den problemstilling som reises, er om vi ved begrensede offentlige tilskudd kan sysselsette en del mennesker som ellers ikke har muligheter på arbeidsmarkedet. Det er derfor snakk om å lage en egen sektor ved siden av den ordinære private og offentlige sektor. Lønningene i denne sektoren måtte være lavere enn i det ordinære arbeidsmarkedet, men sammen med de offentlige tilskudd burde de ansatte likevel sikres en bedre levestandard enn de ville ha som arbeidsløse. Skulle en slik idé iverksettes, ville den åpenbart reise mange problemer. Det er derfor naturlig at idéen har møtt motstand fra mange hold. Skal vi imidlertid mestre det store problem som arbeidsløsheten representerer, må vi være innstilt på å finne utradisjonelle løsninger. Det må være et tankekors og en utfordring at det er stor arbeidsløshet og dermed betydelige ledige ressurser, samtidig som mange oppgaver – både offentlige og private – venter på å bli løst. Etter mitt syn fortjener derfor disse idéene en nærmere vurdering.

Vi må heller ikke tape av syne de stabiliseringspolitiske hensyn når vi drøfter spørsmålet om endringer i valutareguleringen i Norden. Dette spørsmålet står nå på dagsordenen

på bakgrunn av rapporten fra den nordiske embetsmannskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål og de vurderinger om saken som Nordisk Råds økonomiske utvalg har lagt fram.

Både i rapporten fra embetsmannskomiteen og i den offentlige debatten, bl. a. i Norge, er det nå flere som tar til orde for en liberalisering av valutareguleringen. For Norges vedkommende er imidlertid størstedelen av valutatransaksjonene ikke regulert. Dette gjelder transaksjoner som har sammenheng med kjøp av varer og tjenester eller betaling av renter og avdrag på gjeld. Valutareguleringen omfatter i vesentlig grad transaksjoner som har sammenheng med direkte investeringer og investeringer i fordringer.

Reguleringen av direkte investeringer praktiseres meget liberalt. Når det likevel er behov for reguleringer, skyldes det at det samtidig innebærer en registrering av transaksjonene. Denne registrering er påkrevd ut fra skattemessige hensyn. Uten registrering og uten kontroll med kapitalopplegg i datterselskaper som det innebærer, ville det være lett å føre fortjeneste ut av landet til datterselskaper. Sjøl om det av disse grunner er ønskelig å beholde en viss regulering, bør dette likevel ikke være til hinder for at en arbeider videre med å forenkle regelverket og vurderer mulighetene for fribelep og en forenkling av prosedyrer, særlig overfor mindre bedrifter.

Når det gjelder kjøp og salg av fordringer overfor utlandet – også de nordiske land – er ikke reguleringene i Norge liberale. Hovedregelen er at nordmenn ikke kan kjøpe utenlandske verdipapirer eller plassere penger i utenlandske banker. Heller ikke kan utlendinger kjøpe norske verdipapirer eller foreta innskudd i norske banker. Under denne hovedregelen er det imidlertid en rekke unntak.

Reguleringen av kjøp og salg av fordringer overfor utlandet må ses i sammenheng med vår valutakurspolitikk. Med et par korte avbrudd har Norge alltid hatt en form for fast kurssystem. Siden slutten av 1978 har vi basert oss på en fast kurs i forhold til en valutakurv som vi sjøl har satt sammen. Under et slikt system er det vesentlig å ha kontroll med transaksjoner i slike fordringer som er lett bevegelige over grensene, og som er uten

direkte tilknytning til realøkonomiske transaksjoner. En vidtgående liberalisering av valutareguleringen lar seg vanskelig forene med en stabil valutakursutvikling, slik vi har hatt det med vårt nåværende fastkurssystem.

Forslaget fra embetsmannskomiteen kan ikke karakteriseres som særlig vidtgående i denne sammenheng. Om vi liberaliserer reguleringene for én type fordringer, vil det imidlertid lett skape et press for ytterligere liberalisering på andre områder. Vi må derfor nøye vurdere både fordeler og ulemper, og vi bør være varsomme med en liberalisering av valutareguleringene som på lengre sikt kan innebære en påkjenning for kursstabiliteten.

I tillegg til at en slik liberalisering ville påvirke kursstabiliteten, er valutareguleringer også en forutsetning for en rimelig grad av styring av likviditeten og dermed av våre muligheter for å føre en effektiv stabiliseringspolitikk. Derfor må vi også vurdere nøye hvilke konsekvenser en liberalisering kan få for våre muligheter til å mestre sysselsettingsoppgavene. Erfaringene fra land som på dette området har vesentlig mer liberale regler enn oss, er at de har store vansker med å styre likviditeten og rentenivaet, og dette har også hatt konsekvenser for sysselsettingen og den økonomiske veksten.

Na er det sjølsagt ikke slik at vi har full styring med valutakursene og likviditeten, sjøl om vi har valutaregulering. Ved forsinkelse eller framskynding av betalinger i forbindelse med løpende transaksjoner som er frie, kan det oppstå store bevegelser både i valutabeholdning og likviditet. Men det at vi her står overfor et problem, kan ikke være noen grunn til frivillig å gjøre dette problemet enda større.

Sverrir Hermannsson: Hr. president! Der hersker ingen tvil om, at de nordiske landes samarbejde inden for Nordisk Rad på mange områder har båret rig frugt, og at det har været forbilledet for andre af verdens lande. Alle er vidende om, at i det internationale forum har disse nationers samarbejde været deres styrke, hvorfor deres indflydelse er sa meget større. De mange lande i verden, som stræber hinanden efter livet eller kæmper indbyrdes, kunne lære meget af de nordiske landes samarbejde.

Det har dog ikke kunnet undgas i de 30 ar,

der er gået, at vore landes samarbejde er blevet kritiseret på forskellige områder. Kritik er naturlig og nødvendig, såfremt den anvendes på en positiv og logisk måde. Det kan ikke nægtes, at skriveglade bladsmørere i deres kritik ofte er gået over åen efter vand, og her er det utvivlsomt journalisternes stadig større hang til at snappe efter politikerne, så meget som de har tænder til.

Nordisk samarbejdes ivrigste fortalere taler og skriver, som om alle de nordiske lande helst burde smeltes sammen i ét rige. Dette er en stor misforståelse. De nordiske lande kan ikke, vil ikke og skal ikke være en helhed.

På mange områder har man, som jeg sagde, gjort gode erfaringer med samarbejdet. Her hæver det kulturelle samarbejde sig langt over alt andet. Selvfølgelig er der meget, der er lykkedes, også på det økonomiske område. Det må ikke glemmes, at kulturarbejde af enhver art koster mange penge, hvis det skal give resultat. Dette burde vore finansministre og regeringer tage op til særlig overvejelse. Selvfølgelig bør man altid tilstræbe sparsommelighed og praktisk sans på alle områder, men nordisk kulturarbejde kan ikke leve af fortsatte økonomiske nedskæringer. Tværtimod skulle de økonomiske tilskud øges væsentligt, først og fremmest i forbindelse med de unges sportsaktiviteter.

En af frugterne af det nordiske samarbejde er Nordisk Råds litteratur- og musikpris. Litteraturprisen blev første gang uddelt her i Helsingfors i 1962, for 20 år siden. Ved tidskel er det sundt at se tilbage, og derfor vil jeg specielt gøre dette vort vigtige kultursamarbejde til genstand for omtalet.

Forslaget om stiftelse af en nordisk litteraturpris blev første gang stillet på Nordisk Råds møde i Reykjavik i 1960 af svenskeren Gunnar Helén. Forslaget blev enstemmigt vedtaget på rådsmødet i København i 1961. Forslagets ordlyd er følgende:

“Nordisk Rad henstiller til regeringerne, at de i fællesskab indstifter en pris på 50.000 danske kroner, som under navnet “Nordisk Rads litteraturpris” sa vidt muligt en gang om året uddeles for et fremragende skønlitterært værk skrevet på et af de nordiske landes sprog, og at de overdrager til nordisk kulturkommission at lade udarbejde statutterne for en sådan pris, der om muligt bør uddeles

første gang i 1962, i tiåret for Nordisk Råds oprettelse”.

Dette lykkedes som før sagt.

Forslagsstillerne sagde i deres bemærkninger bl.a.:

”Vi undertegnede er enige i den opfattelse, at en nordisk litterær pris, der én gang årligt uddeles til et fremragende skønlitterært nordisk værk (roman, drama eller samling af digte, noveller eller essays), ved den opmærksomhed, den vil samle omkring den prisbelønnede bog, kan yde et værdifuldt bidrag til det nordiske kulturelle fællesskab.”

Dette er vi alle enige om, og erfaringen har også været herefter. Det, jeg siger her, må ikke forstås således, at jeg på nogen måde kritiserer de værker, som indtil nu har fået prisen tildelt.

Min kritik går ud på, at hvad dette angår har de nordiske lande ikke alle haft plads ved samme bord. I forslaget står, at prisen skal tildeles for et litterært værk ”skrevet på et af de nordiske landes sprog”. Der står intet om, at prisen tildeles for oversættelser af forskellig kvalitet til andre sprog af digteres og forfatteres værker, idet dette sandelig ikke har været forslagsstillernes mening. Endnu mindre har det været meningen, at mange fremragende værker og forfattere på denne måde fuldstændig skulle udelukkes fra at komme i betragtning ved denne prisuddeling.

Det må være øjensynligt for alle, at meget af det bedste og mest dybsindige i islandsk digtning aldrig vil komme i betragtning ved denne prisuddeling, da værkerne først skal oversættes til skandinavisk, inden de påskønnes efter fortjeneste. F.eks. ville tre af dette århundredes kendteste digtere ikke være kommet i betragtning: Einar Benediktsson, Davíð Stefánsson og Tomas Guðmundsson.

Dette kan vi ikke længere tolerere. Jeg tillader mig at citere fra en artikel, som Mattias Johannessen, redaktør af Islands største dagblad, Morgunblaðið, skrev den 30. januar i år:

”Hvert år uddeles den såkaldte Nordisk Råds litteraturpris. To personer fra hvert af de nordiske lande vælger bøgerne – og så begynder man på fællesmøder at stemme. Måske er dette den eneste måde at uddele prisen på, jeg ved det ikke. Men det er utaleligt, at de islandske forfattere ikke har plads

ved samme bord som deres udenlandske kolleger, dog undtaget de finner, som ikke skriver på svensk. Islændingenes værker skal oversættes til et af de andre nordiske sprog, hvor der dog til dels tages hensyn til originalteksten.

Vi kan ikke lade os dette byde ret meget længere. Dette er ikke ligeret. Vi vil anmode om, at dommerkomiteen nedsættes på en sådan måde, at der i denne kun findes personer, som har så meget grundlæggende kendskab, at de kan bedømme islandske værker på originalsproget. Der findes flere sådanne i Norden.

Desuden kan man spørge: hvorfor ikke oversætte islandske værker til et af verdenssprogene, hvis det i det hele taget er nødvendigt at oversætte dem? I højtidelige øjeblikke anses islandsk for at være hele Nordens guldaldersprog. Hvorfor kan vi da ikke forlange, at islandske værker bedømmes efter deres egen udmærkethed, og ikke efter oversættelser af forskellig kvalitet?

Desuden er det fuldstændig umuligt at oversætte meget af det bedste i islandsk litteratur til andre sprog. Hvordan ville man have været stillet, hvis Einar Benediktsson havde levet i dag? Det ville ikke have faldet nogen ind at sende hans digte til konkurrencen i rå oversættelse, det ville have været håbløst. Alle geniets åndfulde nuancer ville gå tabt ved en sådan behandling. Eller Tomas Guðmundssons digte? De ville ikke være acceptable i denne konkurrence undtagen i hans egen fremstilling. Dette må enhver kunne se.

Det skal være islandske forfatteres ambition på deres kunsts og deres sprogs vegne, at deres værker påskønnes efter samme forudsætninger som andre nordiske værker. Dette er faktisk et minimumskrav.

Islandsk er et nordisk sprog, moder til de skandinaviske sprog og dialekter, som vore frænder benytter til at gøre sig forståelige. Hvorfor skal det islandske sprog undgælde ved, at det tilsidesættes på en sådan måde?”

Sidste lørdag skrev redaktør Þórarinn Þorarinsson en leder i sit blad Timan, som er fremskridtspartiets hovedorgan. Han er helt enig i redaktør Johannessens udtalelser i denne sag.

Det er meget muligt, at det vil tage nogen tid, og at det kræver en del forberedelser at ændre dette forhold på den måde, jeg her

foreslår. Men så meget skal den højtærede forsamling vide: dette krav vil blive fulgt op af fuld beslutsomhed. En tilfredsstillende af dette krav er faktisk afgørende for, om denne vigtige del af vort samarbejde, litteraturprisen, bliver nedlagt eller ej.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Margrete Auken: Fru præsident! Det nordiske miljøsamarbejde er mange stolte af, eller skal vi sige, at de forskellige miljøministre er stolte af deres indsats, og det smitter så af på deres holdning til det nordiske samarbejde. Der investeres mange penge, men spørgsmålet er, om der investeres nok i forhold til de skader, der allerede er sket, og dem, der er i fuld gang, eller om lovgivningen er miljøbevidst nok.

Begge spørgsmål må utvivlsomt besvares med nej. Og sådan er det naturligvis også inden for samarbejdet: festtalerne er der, men når det kommer til stykket, kniber det mere, især selvfølgelig, hvis der er store økonomiske interesser på spil. Derfor har Danmark endnu ikke fået gjort noget alvorligt ved luftforureningen ind over Sverige, derfor har Sverige ikke foretaget sig noget, skønt et af deres atomkraftværker ligger over for den danske hovedstad og udgør en betydelig risiko, og derfor giver Norge tilladelse til, at Kronos Titan dumper tonsvis af gift i Nord-søen, det siger i hvert fald rygten, jeg har ikke kunnet få det bekræftet endnu, men Norge kan jo komme herop og dementere det, hvis det er forkert.

Alt dette burde nordisk miljøsamarbejde have forhindret: sundhedsfaren for mennesker er erkendt, folk ved efterhånden, hvad det drejer sig om, det burde regeringerne også gøre.

Sagen ser straks anderledes ud, når det handler om de andre, om dyrene og fuglene. Her mærker vi tydeligere end ellers, at naturen er den svageste part. Når sagen hverken kan gøres op i penge eller i menneskers fysiske sundhed, er det svært at komme igennem. Her drejer det sig om noget andet: om beundring, kærlighed, respekt. Og hvad er den slags værd i en økonomisk og artracistisk kultur som vores? Nu vel, der er heldigvis

flere og flere, som tænker anderledes, og som gør sig klart, at uden de andre bliver kloden fattigere. Allerede nu er nedbrydningen i gang, den er ved at blive en slumplanet. Hvis man endelig vil have synspunktet ind om nytten for den menneskelige verden, nå ja, så er der næppe nogen tvivl om, at stress og kortsynethed vil brede sig. Uden de andre, det eventyrlige, det, som lever i randområderne af såvel vores bevidsthed som vores kultur, bliver vi afskåret fra at tænke og handle så langt, som det kræves af os, hvis jorden skal reddes fra atomkrigen, fra forgiftningen og fra sultmassakren.

Jeg vil her tage to sager op, hvis miljøkynisme er gigantisk. To sager, hvor nordiske lande er involverede.

Den første drejer sig om de store hvaler. Det er en skamlet for Norden, at et af de værste lande hvad angår drab på store hvaler er Island. Den islandske hvalfangst, der er blandt det groveste i verden, er kommerciel og industriel og stort set beregnet på eksport. Island sikrer sig hvert år meget store kvoter hos den internationale hvalfangerkomité – for sådan er den nemlig indrettet, at det kan lade sig gøre – og så tyder det i øvrigt på, at Island endda overtræder de i forvejen alt for liberale regler. Hvornår begynder Island at se situationen i øjnene? Hvornår tages sagen op på officielt politisk plan? Hvornår standser Island den kortsigtede og kyniske nedslagtning af disse store, højt udviklede dyr? Deres eksistens er truet, Island er medansvarlig herfor.

Også Færøerne bør i denne sammenhæng nævnes, fordi vore brødre dér i høj grad har været en belastning. Siden 1977 er 22 finhvaler fanget ulovligt, i øvrigt af en enkelt skipper. Hvorfor holder Færøerne fremdeles hånden over dette sørøveri, som jo ikke kun rammer deres eget omdømme, men også Danmarks? Her er ikke alene tale om at krænke naturens rettigheder, men også om overtrædelse af en international konvention.

Og lad mig så til sidst også nævne den norske hvalfangst, som ganske vist er af en lidt anden art. På mindst ét punkt er der dog grund til alvorlig kritik, og det er i brugen af koldharpun til fangst af vågehvaler. Det er som at jage et stort spiger ind i en hest og lade den trække en tung vogn, indtil den segner om. Og her er tale om dyr på et højere udvik-

lingstrin end hesten. Hvor er egentlig Norges fremragende dyrebekyttelseslov henne i denne sag?

Den anden sag, som jeg vil tage op her, drejer sig om Danmark, og her vil jeg bede jer andre være mere opmærksomme på, hvad der foregår ved jagt og ved beskyttelsen af de danske vådområder. Danmark udgør en korridor for trækfuglene, og ved de danske kyster raster meget store dele af de nordeuropæiske vandfugle. Der skydes årligt over 3 millioner dyr og fugle i Danmark, heraf 1 million ænder, gæs, blyhøns og vadefugle. En meget stor del af disse fugle er kun gennemtrækkende gæster, og disse yngler fortrinsvis i det nordlige Skandinavien. Kystjagten er en af de mest intensive i Europa, og både antallet af skudte fugle og de konstante forstyrrelser gennem hele jagtsæsonen fra august til februar udgør en væsentlig trussel mod en række fuglearter.

Undersøgelser af ynglebestandene af andefugle og vadefugle i Nordskandinavien viser, at bestandene kunne være meget større, og at der ikke på ynglepladserne er begrænsende faktorer, der forklarer dette. Det er sandsynligt, at det er den danske jagt, der i hvert fald er en af de væsentlige årsager til de lave ande- og vadefuglebestande i Nordskandinavien.

Jeg synes, de nordiske lande skulle blande sig i, hvad der foregår i Danmark. Her er det stort set lykkedes jagtlobbyen at sætte sig på den danske lovrevision, og der skal helt anderledes skrappe ændringer igennem end det valne pjat, vi er ved at lave. Der skal en voldsom begrænsning af kystjagten til, bl.a. ved at stoppe motorbådsjagten tæt på kyster og inde i fjorde. Jagttiden bør begrænses fra september til nytår, totalfredninger skal gennemføres, og her drejer det sig om alle de små vadefugle og visse dykandearter, som også trues af olieforureningen. Herudover må Danmark anderledes konsekvent holdes fast på sine forpligtelser i forhold til Ramsarkonventionen. De vigtigste danske vådområder er stort set ubeskyttede, der drænes og afvandes og diges alligevel, og flere steder forberedes der intensivt landbrug. Kun meget få steder er der reservater til fuglene, og enkelte steder, i hvert fald et enkelt sted, er forgiftningen, kemikalieforgiftningen og kviksølvforgiftningen, nu så kolossal, at man rettelig burde sætte et fugleskræmsel op i stedet for,

hvis man ville fuglenes interesser vel.

Jeg appellerer til de andre nordiske lande: den danske regering kan helt tydeligt ikke magte at varetage fuglenes interesser alene. Vi må gøre det sammen, og hvis ikke bl. a. en forsamling som denne går ind i disse sager, så er der ingen, der gør det. Derfor er det vigtigt, at også dette bliver taget op, og ikke den bestandige jammer over en økonomisk situation, der er en af de bedste i hele verden.

Stefan Jönsson: Fru Margrete Auken kom med nok så stærke påstande i forbindelse med den islandske hvalfangst. Stort set er jeg enig med hende i, at vi har overdrevet hvalfangsten længe i Island. Og jeg er også af den mening, at vi her skal tage bedre vaner op.

Jeg havde den følelse, at jeg først og fremmest hørte storbyfolkenes stemme med al deres mangel på forståelse for det nødvendige i, at de virkelige nordboer jager og fisker. Det er en nødvendighed, man taler om her. En ting er sikker: formindskningen af bestanden af vadefugle stammer ikke først og fremmest fra overdreven jagt. Jægeren er ikke skyld deri. Det er jorddyrkeren, der har overtrådt de, lad os sige fornuftige regler, i deres omgang med naturen, med jorden, og overdreven brug af giftstoffer i landbruget.

En ting skal vi huske – selv om jeg gentager, at jeg er imod den måde, islændingene nu driver hvalfangst på: uanset om disse store dyr, hvalerne, er højt udviklede og intelligente, så spises de, hvalkødet spises af folk, som behøver mad. Der er drab af en anden dyreart på jorden, som er skrækeligt. Der dræbtes omtrent 35 millioner på 6 år for ikke så lang tid siden, men de spistes ikke. Det er det samme. Vi kan diskutere jægerens moral. Men én ting er sikker: i forbindelse med de virkelige nordboers liv må man tage hensyn til, at vi må jage.

Halldór Ásgrímsson: Fru præsident! Jeg tror, at hvert enkelt land i Norden skal bestemme, på hvilken måde de vil udnytte de ressourcer, der har i de enkelte lande, og de ressourcer er meget forskellige, og der er helt andre ressourcer oppe ved Grønland, ved Island og ved Færøerne. Det ved jeg, at de fleste danskere forstår, for man udnytter de ressourcer, man har ved Færøerne.

Det, som Margrete Auken sagde her, var

forkert. Island har aldrig overtrådt internationale konventioner. Der er et internationalt organ, der er internationale hvalfangstorganer, som kontrollerer fangsten af hvaler i Nordatlanten, og Island har ikke overtrådt denne konvention, men har indtaget en fremtrædende plads i dette samarbejde.

Jeg synes, at Margrete Auken skulle læse lidt mere om det. Hun vil da finde ud af, at islændingene ikke har overtrådt denne konvention.

Landsstyremand **Olaf Olsen**: Fru præsident! Fru Margrete Aukens ord om den færøske fangst af finhvaler kan ikke stå ukommenterede. Hendes anvendelse af udtryk som "sørøveri" taler for sig selv.

At fru Auken taler hvalernes sag, er meget sympatisk, men også i en god sags tjeneste kan man gå for langt. Som så mange andre hval-, sæl- og andre dyrevenner har hun for let ved at glemme, at der er dele af verden, nemlig de af hende selv omtalte randområder, hvor man rent faktisk lever af sæl- eller hvalkød og faktisk ikke har så store muligheder for den i de centrale dele af Europa accepterede form for kødproduktion.

Jeg kan hilse fru Auken og sige, at det ikke er den færøske hvalfangst til egen kødforsyning, der har ødelagt finhvalbestanden, og vi nægter at godtage, at en forsigtig fortsat eksperimentel fangst af nogle få finhvaler kan bringe finhvalbestanden i fare.

Pastanden om, at denne fangst er i strid med den internationale hvalfangstkommis-sions konvention, er heller ikke helt rigtig. Jeg har på fornemmelsen, at vi i randområderne vil være så uforskammede at fortsætte med at spise hvalkød uden udtrykkeligt samtykke, for et sådant smagsdiktatur er vi ikke til sinds at finde os i.

Margrete Auken: Fru præsident! Jeg vil godt lige tage det sidste indlæg først. Færøerne har kvota 0 for fangst af hvaler. Der blev i sommer fanget 3. Den danske statsminister forsøgte at påtale det om, og en højpinlig sag, at Færøerne sidder og påtaler overhørig. Det er et brud på international konvention, og det er en skandale, og selv om Færøerne naturligvis ikke er ansvarlige for, at

fangsten er truet, er de nu medansvarlige for, at hvalerne bliver udryddet helt.

Så vil jeg godt lige sige til først og fremmest Stefán Jonsson, at det jo er en indvending, vi hører, de af os, der er så uheldige at leve i en storby, at vi ikke har lov til at slås for naturens interesser. Jo, vi må godt slås for dem, så længe vi ikke kommer til at genere andre, og præcis på det punkt er det, at al naturbeskyttelse går i fisk i denne sammenhæng. Der er ikke tale om, at nogle har mere ret til at dræbe end andre. Der er ikke tale om, at de ædle vilde nordboer nødvendigvis skal ud på jagt. Så kunne man lige så godt forsvare karnibalisme. Det kunne man da lige så godt. Det er også mennesker, der har gjort det, og hvad ved vi om, hvorvidt det er moralsk forsvarligt i den sammenhæng? Sammenligningen er vanvittig, men alligevel, sådan som Stefán Jonsson argumenterede, er den på det plan.

Jeg må derfor sige, at jeg kan ikke fortsætte med det. Jeg har lov at have hvalerne i mine drømme, såvel som Stefán Jonsson vil have dem på sin tallerken. Og det er vigtigt, at de bliver i mine drømme, for Stefán Jonsson kan finde andet at spise. Island er ikke truet, det er hvalerne.

Og det er så sagt til sidst til Halldór Asgrímsson, at der er ikke her tale om Islands ressourcer, ligesom de danske fugle ikke er Danmarks ressourcer. Der er ingen ejendomsret til vildt, og hvalerne trækker over hele kloden, så vidt vi kan se. Så det er en ualmindelig kortsynet holdning på Island at påstå, at det er Islands store finhval, og derfor er det da også påfaldende, at det nu kun er Japan og nogle meget tvivlsomme sydamerikanske stater, der fanger finhvaler foruden Island. Og jeg synes ikke, der er nogen undskyldning for, at Island gør det, og jeg synes, at den lille paradisiske ø deroppe burde være mere ansvarlig over for det, der foregår. Der er ikke tale om fisk. Der er tale om store højtudviklede dyr.

Og så vil jeg i øvrigt bede jer om at lære af mit eksempel og tage fat på kritikken i jeres hjemland i stedet for altid at reagere på det, når andre kommer en, hvad der foregår i ens eget land. Det er vigtigt, at vi følger med i, hvad der foregår på disse områder i hinandens lande.

Så lige en lille bemærkning til sidst. Pastan-

den om, at Island overtrådte IWC, var formuleret meget vagt, fordi jeg siger, at rygget går, at de på trods af de liberale regler alligevel fanger for små hvaler, altså inden for finhvalerne at de fanger gravide finhvaler, og at de fanger finhvaler med unger. Men da det aldrig undersøges ordentligt i Island, så ved man det ikke, og det var bl. a. Islands opgave at sørge for, at den kritik får en relevant og også ind imellem politisk relevant behandling.

Páll Pétursson: Fru præsident! En kort replik, da Margrete Auken taler om hvalfangsten omkring Island.

Jeg er ikke sikker på, at fru Auken er godt nok kendt endnu med forholdene i Island. Vi har et fast vanskeligt klima. Vi må leve af landets ressourcer, som jeg har sagt før. Og vi må, vi vil og vi skal leve af markens grøde og fangsten fra havet. Vi vil ikke gå til det sociale. Det er endnu lykkedes os at afværge arbejdsløshed i Island, og vi vil fortsat ernære os af markens grøde og fangsten fra havet.

En lille og ubetydelig del af fangsten fra havet er hvalfangst. Jeg er på sæt og vis enig med fru Auken. Jeg sympatiserer med hvalerne, men jeg er helt sikker på, at vi i Island ikke er i færd med at udrydde hele hvalbestanden. Vore forskere – og vi har gode forskere på det område – fortæller os, at vi ikke beskatter hvalbestanden for meget i dag. Og jeg er ikke enig med fru Auken i, at vi overtræder internationale konventioner på det område.

Vi vil ikke udrydde hvalen i Island. Men jeg tror, at vi må nedtrappe hvalfangsten. Jeg tror, der er det fornuftigste at nedtrappe hvalfangsten, ikke fordi vi er bange for at udrydde hvaler, men fordi gode og velmenende mennesker som fru Auken har fået hele den affære galt i halsen, og jeg synes, at vore fangstmetoder ikke er de bedste. Vi afliver ikke hvalen hurtigt nok. Men jeg tror, at vi må nedtrappe hvalfangsten langsomt, så det ikke skader vort erhvervsliv. I Island er vi venligt sindede mod varmblodige dyr fra havet, og jeg kan fortælle en lille historie om det.

Sidste sommer kom en hvalros fra Grønland på gale veje og forvildede sig ned til kontinentet. Det traf sig sådan, at vor statsminister, Thorroddsson, kom til London på

hjemvejen, og dér hørte han om den forvildede hvalros. Statsministeren gav hvalrossen statsministerpladsen i flyet og sad selv på anden klasse, og hvalrossen blev ekspederet videre til Grønland.

Hvornår har fru Auken eller hendes statsminister overladt sin plads i et fly til en hvalros?

Stefán Jónsson: Fru præsident! Kun nogle ganske få ord for at korrigere en misforståelse.

Jeg kritiserede ikke fru Margrete Auken for at vække opmærksomhed med hensyn til islændingenes optræden i forbindelse med hvalfangst – en optræden som jeg ikke kan undskylde. Jeg takkede hende for, at hun havde gjort opmærksom på denne sag. Visseligen har hun ret til – hun, som lever i storbyen – at kritisere og vække opmærksomhed over for alt, som sker i verden. Men stadig er det sådan – og det må vi huske – at her er det et spørgsmål om mad.

Hun har ret til at bevare hvalen i sine drømme, på samme måde som jeg har ret, som hun sagde, til at have den på min tallerken. Men forskellen er dog den, at fru Margrete Auken kan have sin drømme om hvalen på min tallerken, men jeg kan ikke spise hvalen i hendes drømme!

Margrete Auken: Fru præsident og hr. Stefán Jónsson!

Det er en skam, at emnet egentlig er så alvorligt, for vi kunne udveksle mange vittigheder om det – og hvis det er en kamp på vittigheder, plejer jeg at kunne klare mig!

Hr. Stefán Jónsson mangler mig bekendt ikke mad. Ellers vil jeg godt sende noget til hr. Stefán Jónsson. Men det er en forarmelse af hele vores klode, hvis de store dyr ikke er der mere. Det tror jeg egentlig, at hr. Stefán Jónsson er enig med mig i. Derfor er det en samtale, vi skal have – også på en anden led – omkring den sag.

Men nu kommer vi til det mest vanvittige ved det hele, når islændingene taler om deres store, nordiske, ædle jagttradition ude på havets jagtmarker. Der har aldrig været tradition for at fange store hvaler på Island. Det har man aldrig gjort, før der var nogle, der

faldt over et skib, der kunne. Så begyndte man pludselig, og så fik man til gengæld nogle fangster, der var forrygende. Der er ingen tradition. Derfor spiser islændingene heller ikke dette hvalkød. De eksporterer faktisk det hele til Japan.

I relation til udtalelserne om den langsomme nedtrapning af hvalfangsterne, så ikke hele det islandske erhvervsliv går nedenunder og hjem, bør jeg vel fortælle, at det drejer sig om ca. 1 pct. af eksportindtægterne til Island, der kommer fra hvalkeksporten. For at man ikke skal blive bekymret for beskæftigelsen i Island, kan jeg sige, at der er 60 heltidsansatte på årsbasis i denne industri. Det er det, det handler om.

Ud over den kynisme, det er udtryk for over for hvalerne, er det faktisk det, som hjemme i Danmark hedder en Århushistorie – af de værre, endda.

Til sidst vil jeg lige sige, at jeg gerne vil overlade min plads i flyet til en hvalros, hvis jeg nogen sinde får lejlighed til det.

Hernelius: Fru president! Tillåt mig börja med några ord om ekonomiska frågor.

Vi konservativa och moderata i rådet är glada över det breda utredningsarbete som kommit i gång rörande översyn av lagar och förordningar i Norden i syfte att avlägsna hinder och främja gemensamma projekt. Vår glädje blir icke mindre av att arbetet till en del faller tillbaka på en motion som 1979 väcktes av presidenten Elsi Hetemäki-Olander, Ragnhildur Helgadóttir, Poul Schlyter, Kåre Willoch och en svensk och som enhälligt antogs av rådet den 7 mars 1980. Hinder föreslås nu avlägsnade med olika snabbhet och i sin helhet eller partiellt – aktiemarknaden synes tills vidare komma på undantag – men färdrikningen är i alla fall klar, och därav vår belåtenhet.

Justitieminister Taxell gav i sin i bästa mening akademiska föreläsning i går ett talande exempel på vad Nordiska rådet under årens lopp har uträttat genom konkreta åtgärder.

En parlamentariker vill gärna göra det tillägget att samvaron mellan parlamentarikerna och de av dem tillsatta regeringarna – observera att all makt utgår från folket, som den svenska grundlagen säger – har betydtt mycket. Visst träffades parlamentariker före

rådets tillkomst, men sedan dess har det blivit stadga och enorma framsteg i våra kontakter.

Bakslagen i de stora frågorna har dessvärre varit många. För att citera en grekisk skald för 2500 år sedan, tidigare citerad i rådet, har många av dem som genom negativism har trott sig främja det passiva, det onda, i stället framdrivit det goda – Nordeks fall och tullfriheten och frihandeln genom EFTA är det kanske bästa exemplet.

I dagarna synes ännu ett tåg gå förbi, och den skadan är kanske svårare att reparera än övriga underlåtenheter därför att fördröjandet kommer att vänja nordbor vid att se och lyssna till annat än nordiska bilder och ljud. Det vore en katastrof för vår nordiska kultur på lång sikt, en omsvängning i förväntningsbilden som för den stora allmänheten måste te sig obegriplig.

Taxells hälsosamma erinran om framstegen var vad vi behövde just nu, då inom och utom rådet skepsis tycks sprida sig. För att citera Jo Benkow har Nordiska rådets arbete aldrig varit präglad av mindre entusiasm och framsteg än i dag. Och ingen kan säga att han har fel. Det krävs ny entusiasm och ny framstegsvilja.

Vad är då att göra? En politisk skribent med stor erfarenhet har i sin tidning i Sverige uppmanat politikerna att följa med sin tid. Strukturen passar icke idag, menar han, när beslutsprocessen blivit så annorlunda framför allt genom organisationernas påverkan.

En annan ledarskribent i en annan svensk tidning anser det mest realistiskt att Norge, Sverige och Finland söker finna gemensamma lösningar och att Danmark i stället förstärker anknytningen till Norden inom främst kultur och forskning. Men det är ett recept som icke gör patienten frisk utan snarare medför ett successivt förtvinande av den stora nordiska tanken.

Åke Landqvist efterlyser större djärvhet bland politikerna och vill att de skall sikta högt, och han varnar för obeslutsamhet. Nordiska rådet får icke fastna i ärenden av typen kulturhus på Färöarna, utan högre kan målen sättas. Karin Söder har i debatten yrkat att parlamenten mer skulle uppmärksamma det nordiska och har pekat på Norge som ett föredöme. Taxell vill att det nordiska arbetet icke skall bli en förlustelse för höjdarna utan

flyttas ner till de vanliga ämbetsmännen.

För min del kan jag bara instämma i fråga om vikten av att parlamenten regelbundet – nästan dagligen – engageras mer i vardagsarbetet. Vi som har en del av ansvaret i Sverige för den nuvarande passiviteten har anledning till ruelle och självrannsakan.

En tanke till: varför icke tillsätta en nordisk minister i samtliga nordiska länder som utan att vara upptagen med sociala frågor eller kultur- eller handelsfrågor odelat och enbart ägnar sig åt det nordiska och varje morgon kommer till sitt ämbetsrum för att där möta personer vilka som hungriga prärievargar efterlyser dagens nordiska initiativ till nordiska projekt? Varför skulle inte nordiska regeringsledamöter kunna mötas under några dagar i ett bastuhus eller på Hanaholmen för att diskutera igenom dessa frågor? Något måste göras.

Till slut, fru president, ett ord till Svante Lundkvist med anledning av hans replikskifte med Stetter i går. Lundkvist sökte få fram en motsättning mellan marknadsekonomins förespråkare och "dem som vill att folkviljan skall bestämma".

Vad är det för motsättning? Marknadsekonomen vill också ha framsteg i välfärden, och ingen i Norden förespråkar en oinskränkt marknadshushållning. Folkviljan får naturligtvis sedan bestämma om marknadsekonomin skall ha företräde eller ej. Vilket alternativ har egentligen Svante Lundkvist? Finns det något, så säg ut! Börjar det på s?

Vad folkviljan beträffar är läget det, att i länder där marknadsekonomin är utplanad helt eller delvis får icke heller någon folkvilja komma till uttryck. Behöver jag ens ge exempel? Det finns aktuella sådana.

Lundkvist: Fru president! Eftersom Allan Hernelius efterlyste exempel på de motsättningar som kan finnas mellan dem som menar att marknadsekonomin inte kan få spela fritt och den mening som Allan Hernelius och hans partivänner företräder vill jag hänvisa till vad den svenske statsministern sade i dag.

Den svenske statsministern var här och redovisade behovet av att vi på ett annat sätt än tidigare engagerar oss aktivt. Han talade om att man i kampen mot arbetslösheten behövde en social marknadsekonomi, och när

han utvecklade detta tydligare sade han att man skall räkna med att staten skall kunna ta näringspolitiska initiativ för att stärka förutsättningarna för oss att styra utvecklingen i kampen mot arbetslösheten och för att främja en jämnare fördelning av sysselsättningsmöjligheterna till olika delar av landet.

Här finns, som jag ser det, en markant skillnad mellan å ena sidan det krav på en betydande liberalisering av alla styrinstrument vi har för att klara de här uppgifterna och å andra sidan den ståndpunkt som statsministern intog i sitt tal här i dag.

Jag kan inte finna annat än att förklaringen till att två trepartiregeringar har gått över styr under den senaste sexårsperioden i Sverige är att vi har haft regeringar som bestått av företrädare för dessa inbördes motsatta uppfattningar. Det är väl så att de partier som statsministern företräder inser att samhället kanske behöver styra utvecklingen i viss utsträckning, men den politik som har förts har förts under ledning av företrädare för den andra riktningen, som hårt har drivit meningen att man borde befria näringslivet från samhällets inflytande. Detta har skett i sadan omfattning att vi i Sverige har hamnat i en spekulationsekonomi som har skapat de problem vi i dag dras med.

Där har Allan Hernelius, om han så önskar, exempel på de delade meningar som rader mellan å ena sidan företrädarna för den typ av inflytande över samhällsutvecklingen som finns på konservativt håll och å andra sidan dem som menar att samhället måste få en möjlighet att i högre grad styra utvecklingen.

Hernelius: Fru president! Herr Lundkvist tillägger oss som talar för marknadsekonomin synpunkter som vi inte står för. Det finns ingen i Norden, sade jag i mitt anförande, som förespråkar en oinskränkt marknadsekonomi. Det finns ingen som förordar en marknadsekonomi utan styrmedel. Det är inte det frågan gäller.

Fragan gäller vad som skall bestämma i stort: marknadsekonomin eller något annat som vi inte har fått reda på. Vi har inte fått något alternativ till marknadsekonomin. Vi har fått en massa dunkla fraser men inte något mer. Jag tycker nog att det var mycket luft i herr Lundkvists replik.

Lundkvist: Fru president! Nu gjorde ändå Allan Hernelius den tydliga markeringen att han sade att det är marknadskrafterna som skall styra utvecklingen. Där skiljer vi oss åt.

Jag menar att om vi skall nå de politiska mål som vi talar för i våra parlament där hemma, som regeringarna ger uttryck för när de talar på bortaplan – jag syftar då på vad statsministern har sagt i dag – och som vi ger uttryck för när vi gör våra uttalanden i Nordiska rådet, kan vi inte låta marknadskrafterna styra utvecklingen i den omfattning som uppenbarligen de konservativa önskar.

Det här kommer också till uttryck när vi diskuterar sådana saker som valutaregleringar. Jag kan bara hänvisa till det inlägg som gjordes av Gunnar Berge, där han sakkunnigt redde ut att även i sådana sammanhang måste man behålla en möjlighet för regeringar och riksdagar att styra utvecklingen i stort. Vi kan inte bara säga: Nu skall vi släppa loss och försöka komma fram till fria kapitalrörelser.

Vi måste veta hur de åtgärder vi vidtar påverkar möjligheterna att styra utvecklingen på det sätt som vi önskar. De politiska målen skall vara huvudsaken. Vi kan inte bara släppa de krafter fria som producerar till vilket pris som helst utan möjlighet för oss att påverka utvecklingen i stort, dvs. vilka politiska mål vi i sammanhanget skall uppnå.

Hernelius: Fru president: Herr Lundkvist talar om spekulationsekonomi osv. Vad frågan gäller är om marknadsekonomin skall råda i stort, ingenting annat. Ingen har talat för en marknadsekonomi utan inskränkningar, utan styrningsmedel.

Vad jag vände mig emot var att herr Lundkvist satte marknadsekonomi i motsats till folkviljan. Vad är folkviljan? Den skall utrönas i val, och då får medborgarna välja mellan marknadsekonomi och någon annan form av ekonomi. Vilken form?

Herr Lundkvist har inte presenterat något alternativ. Det är där det brister, särskilt om man tänker på att folkviljan ofta är helt utplånad i länder utan marknadsekonomi – det bör vara en tankeställare.

Lundkvist: Fru president! Allan Hernelius har efterfrågat preciseringar, men han talar

själv om marknadsekonomin i stort. Vad menar Allan Hernelius med "marknadsekonomin i stort"? Han är lika suddig i konturerna som han påstår att jag skulle vara. Men vi har givit ett konkret exempel på hur man skulle kunna styra utvecklingen på ett bättre sätt än när man släpper loss marknadskrafterna. Vi kan säga att hela utvecklingen i Norden är bevis för att man kunnat göra det bättre än om man släpper loss marknadskrafterna.

Vi kan konstatera att den utveckling vi har fått i Sverige under de borgerliga partiernas ledning är ett exempel på hur det kan gå när man låter marknadskrafterna slippa så fria som de borgerliga regeringarna har låtit dem bli i Sverige.

Hernelius: Fru president: Sverige är ett exempel på hur det kan gå, säger Svante Lundkvist. Låt mig bara säga att det finns andra länder i Norden, med annan regim, där det inte har gått så bra heller.

Olof Jansson: Fru president! Det har sagts att Nordsat-projektet är den största samarbetsfrågan genom tiderna inom det nordiska samarbetet och detta påståande är ingen överdrift. Utbytet mellan våra länder på ett bredare plan finns inte och TV är ett medel som kan komma varje nordbo till del och in till varje nordiskt hem. Om önskemål föreligger nationellt om utbytet främst på det kulturella planet – jag betonar här önskemålet – är Nordsat-frågan för våra nordiska minoriteter en påtaglig nödvändighet. Vi får komma ihåg att minoriteterna i detta avseende är tagande parter som huvudsakligen endast kan ta del av vad som produceras av de större nationerna. Och vi har inom Norden dels permanenta minoriteter, dels rörliga minoriteter genom den rörliga nordiska arbetskraften och behov av utbyte på samhälls- och kulturområdet härvid kan inte täckas effektivt inom rimlig tid annat än genom gemensamma nordiska TV-sändningar. Tanken på våra minoriteter i olika samhällsförhållanden är även i övrigt ett kärt objekt i samarbetet. Vi får minnas detta även i Nordsatfrågan. Fördröjd Nordsat drabbar därför våra minoriteter i Norden särskilt och hårt i jämförelse med ett förverkligande. Jag räknar här också de själv-

styrda områdena till minoriteterna inom Norden språkligt. Nordsatfrågan kan inte få gå i slutgiltigt baklås, därtill måste samarbetsviljan vara tillräckligt stark. Trots bakslag för tillfället, ett bakslag som vi från Ålands sida är djupt besvikna över, hoppas vi ändå att alla krafter skall kunna förenas att föra frågan framåt och att vi slutligen skall kunna nå enighet i saken inom Norden också från dansk sida. Vi får ändå minnas att tekniken omkring oss i Europa och världen över kommer att göra att den här frågan ändå inte kommer att kunna avföras inom det nordiska samarbetet som ju skall bestå för framtiden.

Det är nu något över 10 år sedan de självstyrda områdena blev representerade inom Nordiska rådets ram. Det var på sin tid ett mycket betydelsefullt framsteg som genom åren haft stor betydelse för de självstyrda områdena. Men det uppstod från början tillika mycket väsentliga luckor i systemet. Det mesta inom det gemensamma arbetet sker ju i ministerrådet när det gäller de verkställande besluten och det förberedande arbetet däri. Som vi vet är de självstyrda områdena inte med i ministerrådet med rösträtt. De kan endast vara närvarande med yttranderätt. I beredningskommittéer på olika områden är de självstyrda områdena i regel inte företrädna. Ändå får vi minnas att mycket, ja jag vill säga större delen av det arbete som ministerrådet och beredningskommittéerna utför berör även de självstyrda områdena inom ramen för självstyrelsekompetensen. Följden blir därför, när det gäller ministerrådets beslut, vilka skall fattas enligt koncensusprincipen, och vara bindande för regeringarna då respektive minister biträtt, att ett ministerrådsbeslut inte kan bli gällande för de självstyrda områdena på de områden, som faller inom deras självstyrelsekompetens. Följaktligen blir de självstyrda områdena i Norden vita fläckar på samarbetskartan. Det här är en öppen brist som man uppenbarligen inte tillräckligt noterat och studerat i beredningen 1970 av den så kallade Kling-kommittén. Jag kan ta ett exempel. För närvarande föreligger revisionen av överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad. Den berör i hög grad arbetsförmedling, som för landskapet Ålands del faller inom vår självstyrelsekompetens. Fördraget kan därför inte för landskapet Ålands del bringas i kraft förrän det

förelagts Ålands landsting för bifall. Då ett sådant förfarings sätt är ett villkor för ikraftträdandet, är det både självfallet och helt naturligt att också landskapet borde beredas plats i beredningen av ärendet och dess utformning göras så att det även kan anpassas till landskapets förhållanden. Det här är ett fall. Vi har otaliga många andra som ständigt kommer. Detta nämnda förhållande vill jag beteckna som en av de största bristerna inom det nuvarande nordiska samarbetet, när det gäller de självstyrda områdena. Det måste givetvis anses som självfallet att samarbetsutfallet skall täcka hela Norden. Här finns verkligen ett sakområde att granska och lösa för den kommitté, som för närvarande arbetar med Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet. Vi väntar med påtagligt intresse besked och vi ser från vår sida gärna en fortsatt dialog, såsom den hittills kommit till uttryck genom direkta överläggningar.

Massmediernas roll i vårt nordiska samarbete är av mycket stor betydelse. Kunskap och förståelse för varandra är ju grunden för samarbetet och jag utgår därför ifrån att massmedierna finner denna uppgift angelägen. Ändå har det under det senaste året i journalistiskt ledande nordisk press på lättvindiga och osakliga grunder förekommit skrivning som varit grovt nedvärderande om det åländska samhället. Jag beklagar djupt detta. Ett sådant förfarings sätt och en sådan osaklig spridning av uppgifter befrämjar inte den nordiska gemenskapen. Tvärtom är det erkänt att det åländska självstyrande samhället är en högt fungerande demokrati, där samhällsdebatten är fortgående och livlig, uppmärksammas även utifrån och där när demokratis förtjänster är ett uppskattat, intressant studieobjekt för många. Detta erkänns av envar som äger sakliga insikter om självstyrelseförhållanden. Ålands självstyrelse har ju stått modell för många andra samfund som gått samma väg. Förtroendet är som vi vet i dag mycket gott mellan Finlands statsförvaltning och Ålands självstyrelseförvaltning. En av grunderna för detta förtroende är också erkännandet av Ålands självstyrelseförvaltning. Det är ett ömsesidigt gott vitsord som har gett till följd att allt flera av de uppgifter som ligger inom riksdagens lagstiftningsområde har blivit överförda till landska-

pets förvaltning. Det senaste goda vitsordet härvid har ju de åländska frimärkena, en känd sak över hela Norden i detta nu. Nordiska massmedier är välkomna till Åland. Vi har intet att dolja. Vi uppvisar med glädje vårt landskap och Ålands självstyrelse. Vi förväntar oss också en saklig och omdömesgill återgivning. Kunskap just om de självstyrda områdena är särskilt viktig inom den nordiska gemenskapen. Att massmedierna bevakar just denna information ser vi med förväntan. De självstyrda områdena har ju själva mycket små resurser att slå igenom inom det stora massmediaområdet.

Matthias Å. Mathiesen övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

Undervisningsminister **Kivistö**: Det nordiska kulturavtalet har nu varit i kraft i 10 år. Detta ger oss möjlighet att blicka bakåt och fråga oss om det som har gjorts har varit i överensstämmelse med de tankar som man hade för 10 år sedan. Men det är också skäl att påminna om, att det nordiska kulturella samarbetet har haft fasta former ända sedan år 1947, då den Nordiska kulturkommissionen upprättades. Då kulturavtalets organ övertog ansvaret för det kulturella samarbetet för 10 år sedan fanns de facto redan en mängd kulturaktiviteter etablerade i fasta former. Jag skall inte nu gå in på en detaljgranskning bakåt, utan håller mig till konstaterandet att kulturavtalets organ med ministerråd, ämbetsmannakommitté och kultursekretariat har visat sig fylla ett stort behov. Det understöd och den spontana begäran om aktiv hjälp från det kulturella fältet runt omkring i Norden som riktas till kulturavtalets organ berättigar påståendet, att det föreligger ett behov av en självständig ställning för det kulturella samarbetet.

Vid Nordiska rådets session i Köpenhamn för ett år sedan uttalades önskemålet, att en ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete skulle läggas fram till sessionen 1982. Genom förslaget B 37/k har ministerrådet försökt att tillmötesgå detta önskemål.

Som ministerrådet har understrukit är detta dokument inte ett handlingsprogram i traditionell mening. Ministerrådet har funnit det

mera ändamålsenligt att i stället göra ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till för ett decennium sedan och vilka som kan komma att bli centrala för utvecklingen under det kommande decenniet.

Dokumentet tar bl. a. upp problemen med att de finansiella resurserna är knappa samtidigt som man önskar ett ökat nordiskt samarbete på alla nivåer. Ministerrådet har pekat på att det under de kommande åren kan bli nödvändigt att ompröva användningen av de gemensamma nordiska medlen. Mindre än hittills kan vi finansiera stora delar av samarbetet över denna budget. Det kan i stället bli aktuellt att finna nya vägar för att stimulera, inspirera och initiera. Vi hoppas att andra finansieringskällor övertar en del kostnader som vi nu bär gemensamt nordiskt. Om detta lyckas kan det i sig själv vara ett prov på om insatserna har anslutning utöver de gemensamma nordiska organen och därigenom när vi möjligtvis ett av våra mål: att nå bättre ut till folk i allmänhet.

Ett exempel på en möjlig väg att gå fram på är arbetet med nordisk elev- och lärarutväxling. Sådan utväxling har visserligen försiggått i många år, bl. a. genom förtjänstfulla insatser av Föreningen Norden. Men Nordiska rådet har önskat fastare stödordningar, för att få en mer omfattande utväxling till stånd. – För att kunna få ett bättre underlag för att bedöma möjliga lösningar, har det genomförts både utredningar och försöksprojekt. Med glädje har vi konstaterat att pilotprojektet var vällyckade. Men samtidigt har vi varit tvungna att registrera att kostnaderna blir större än vi kan möta på den gemensamma nordiska budgeten. Det är av naturliga skäl så att skall folk i allmänhet få stöd, så blir det ganska många som bör få det. I denna omgång har vi därför fått lov att lägga arbetet med den fasta stödordningen åt sidan. Men detta bör inte betyda att elev- och lärarutväxling inte äger rum. Tvärtom, hoppas vi att våra vällyckade pilotprojekt just kan tjäna som inspiration, som möjliga mönster som kan tas i bruk av länderna, localsamfundet, skolor, elever, lärare och föräldrar. Så kan vi komma närmare en demokratisering i det nordiska samarbetet där fler människor kan komma med, där utkant och centrum, lands-

bygd och stad är deltagare.

Till denna session har ministerradet även avgivit ett ministerrådsförslag om ökat forskningssamarbete i Norden och om ett forskningspolitiskt råd. Min kollega, minister Kaarina Suonio kommer vid behandlingen av detta ministerrådsförslag att närmare behandla detta. Under mitt år som ministerrådsordförande har frågan om forskningssamarbetet varit en av de högst prioriterade frågorna.

Jag berörde inledningsvis, att det ligger ett starkt berättigande i att kulturavtalets organ har en självständig ställning. Härmed avser jag då i allra första hand frågan om kultursekretariatets existens, vilken ifrågasatts i en nyligen färdigställd utredning om de olika ministerrådens sekretariat. Det kan möjligen påvisas, att en del fördelar vore att vinna på en sammanslagning av de två ministerrådssekretariaten, men det som man skulle förlora i och med en dylik operation är svårt att mäta, men det är helt säkert att konsekvenserna för det kulturella fältet skulle vara negativa. Onekligen föreligger det behov av en koordinering av de två ministerrådssekretariatens verksamhet, men i praktiken har denna koordinering redan lösts, varför en formell sammanslagning enligt min mening inte är nödvändig och inte skulle komma att gagna verksamheten på fältet. Och det finns dessutom helt säkert möjligheter till ytterligare förbättringar i syfte att förenkla och effektivisera samarbetet mellan de två ministerrådssekretariaten. Någon formell orsak som skulle tala för en organisatorisk förändring i syfte att förbättra det nordiska kulturella samarbetet föreligger därför enligt min mening inte.

Jag vill däremot peka på ett område där åtgärder både kan och bör vidtas för att det nordiska samarbetet inom kulturens vidsträckta område skall kunna slå igenom. Härmed avser jag de nationella insatserna som regeringarna har möjlighet att vidta i syfte att nå ut till respektive länders olika delar och befolkningsgrupper så långt som möjligt, med resultat, impulser och idéer från det som görs inom det nordiska samarbetet. Kulturbudgeten med dess institutioner och anslag till mer eller mindre fasta samarbetsformer är inte det enda medlet för att uppnå kulturavtalets syften. Avtalet förpliktar länderna och deras regeringar att handla i överensstämmelse med

avtalet också då man inte är samlade till möten eller då den nordiska kulturbudgeten tillämpas.

För närvarande upptar den nordiska kulturbudgeten något över 40 fasta institutioner och permanenta projekt. Dessa har tillkommit genom spontana initiativ, ofta väckta inom Nordiska radet. De fungerar tillfredsställande och fyller behov på respektive område. På basen av mina erfarenheter av nordiskt kulturellt samarbete tror jag mig ändå våga säga, att den tid nu har kommit då grundandet av fasta institutioner inte var den primära målsättningen för vart samarbete.

Det är enligt min mening möjligt att också under en tid med ansträngd offentlig ekonomi i de olika länderna nå langt ifråga om att engagera de stora befolkningsgrupperna, de enskilda människorna. Detta bör och kan ske genom de stora folkrörelserna, som bör ges det uppmuntrande ekonomiska stöd som deras verksamhet är i behov av. I synnerhet tänker jag på organisationer inom vuxenundervisningens område men också på de stora ungdomsorganisationerna där man har möjlighet att för den växande generationen levandegöra betydelsen av ett nordiskt samarbete.

Den nordiska språkförståelsen ställer emellertid ofta hinder i vägen för ett aktivt deltagande från finsk sida i olika aktiviteter. Jag emotser att man numera i de övriga länderna inte bara har förståelse för de svarigheter som det finska språket för med sig i nordiskt samarbete, utan också att man är villig till både ekonomiska uppoffringar och till åtgärder för ökad språkförståelse i syfte att Finlands folk helt och fullt skulle vara med på jämbördig fot med de andra länderna.

Såväl radio och TV skulle bidra till ökad språkförståelse i Norden. Är man realistisk får man medge att det inte endast är det finska språket som förorsakar problem beträffande språkförståelsen utan att Norden också i flera andra avseenden inte är ett enhetligt område ur språklig synpunkt. Nordsat är inte mera aktuell, men jag vill uttala den förhoppningen, att såväl radio som television i framtiden i alla fall skall komma att kunna användas för direktsändningar som på ett överlägset sätt i jämförelse med andra åtgärder när den verkligt stora befolkningen. Härvid vill jag speciellt understryka hur viktigt

det vore att nå de många minoriteterna som vi har i Norden, såväl de som traditionellt finnes och de som genom de senaste årens flyttningsrörelser har kommit i en speciell ställning beträffande sin kultur och sin kulturella identitet.

En sak får härvid emellertid ej förbises eller glömmas bort. Nämligen att de språkliga och kulturella minoriteterna bör ges möjlighet till programproduktion på sitt språk i det land där de lever. Det är visserligen en rikedom för en språklig minoritet att på sitt språk över gränserna få ta emot program, men för minoritetens självständiga kulturella ställning i ett språkligt sett främmande samhälle är det nödvändigt att detta samhälle speglas på deras eget språk i radio och TV. Belysande för mitt resonemang är den finlandssvenska befolkningens situation i Finland och situationen för den till Sverige invandrade finskspråkiga befolkningen.

I detta sammanhang vill jag kort anknyta till den gemensamma uppgift som Finland och Sverige har när det gäller att i övrigt utveckla den finskspråkiga befolkningens förhållanden i Sverige. Frågan behandlades för mindre än en månad sedan på ett brett upplagt ministermöte i Stockholm. Vi är från Finlands sida glada över att mötet kom till stånd och att det visade, att bl. a. den finskspråkiga befolkningens situation inom utbildningsväsendet och även på det kulturella området i övrigt är en fråga som kommer att ha en mycket central politisk betydelse i framtiden. Att den ekonomiska situationen nu är sämre än tidigare behöver inte betyda att den finskspråkiga befolkningens särskilda problem inte kan lösas eftersom många frågor är av principiell och organisatorisk natur och inte en fråga om resurstilldelning. Från Finlands sida är vi redo att följa upp resultaten från ministermötet och för vår del stå till tjänst med den hjälp som Sverige behöver och begär.

Vi har kommit till insikt om att det är en rikedom att ha ett flertal uttryck för kulturella aktiviteter och därför går strävandena ingalunda ut på att ensarta de nordiska folkens kulturella liv. De nordiska länderna är självständiga länder med egna gränser, men invånarna i Norden bör genom de åtgärder som vi vidtar kunna känna sig hemmahörande i ett enhetligt kulturellt område men viktigt härvid

är att varje invånare i Norden då kan känna på sig att han lever och bor här med en egen kulturell identitet.

Johan J. Jakobsen: Debatten under jubileumssesjonen her i Helsingfors har vist at det blant delegatene gjør seg gjeldende en betydelig utålmodighet når det gjelder å nå videre med samarbeidet i Norden. Denne utålmodigheten kan vanskelig tolkes på annen måte enn at de nordiske politikerne som møter på denne rådssesjonen, ikke er tilfreds med den aktuelle framdrift i det nordiske samarbeidet. Til tross for de positive resultater som er oppnådd gjennom 30 års samarbeidspolitik, gjør det seg gjeldende en frykt for at dynamikken i arbeidet er i ferd med å tapes, og at det derfor er tvingende nødvendig å tilføre samarbeidet i Norden ny vekstkraft som kan bringe samarbeidet videre framover.

Men en skal også se det positive i den iver og den utålmodighet som er dokumentert i denne generaldebatten, for den gjenspeiler også en viktig erkjennelse: at det å forvalte det bestående og det som er vunnet, i realiteten betyr stagnasjon. Skal en flytte merkesteinene i det nordiske samarbeidet, må det være en ønsket utvikling. Rådets utålmodighet viser at et slikt ønske og en slik vilje er til stede.

I strevet mot nye mål må en imidlertid ikke glemme det som er oppnådd gjennom 30 års formalisert samarbeid i Nordisk Råd. Flere talere har vært inne på de konkrete resultatene, og de brosjyrer som er utgitt i forbindelse med jubileet, kan fortelle om framskritt som berører den jevne kvinne og mann i Norden på flere viktige områder. Det står imidlertid heller ikke til å nekte at historien om Nordisk Råd og nordisk samarbeid har vært preget av en stadig veksling mellom avventende faser og perioder med et høyt oppdrevet engasjement.

Flere ting kan tyde på at vi nå er i ferd med å legge en av de mer avventende faser bak oss. Da det norske stortinget behandlet meldingen om det nordiske samarbeidet i 1981, kunne utenrikskomiteen slå fast at 1981 hadde vært et framgangsrikt år i det nordiske samarbeidet. Selv om den norsk-svenske samarbeidsavtalen i første omgang ikke berører alle de nordiske land, må denne be-

nevnes som et skritt framover når det gjelder det tosidige industri- og energisamarbeidet i Norden. I tillegg er det fattet viktige beslutninger når det gjelder prosjekteksport og forskningssamarbeid. Selv om skrittene på de enkelte områder kan være små, utgjør de i sum en utvikling som utvilsomt går i riktig retning.

Det mest interessante ved den norsk-svenske samarbeidsavtalen er kanskje at den markerer en ny og smidigere samarbeidsmodell. Innsatsen skal nå settes inn for å fjerne hindringer for samarbeid og stimulere bedriftene til å inngå samarbeidsavtaler. Mye tyder på at den sterke kobling mellom energileveranser og konkrete industriprosjekter var en blindgate når en ser det fra et nordisk samarbeidssynspunkt.

Norden er et naturlig marked for norsk olje og gass. Ja, en kan si det sterkere: Det vil være i Norges egen interesse å bidra til en trygg energiforsyning i Norden, fordi en sikring av energitilførslene innenfor det nordiske området vil bidra til å fremme økonomisk stabilitet i et område som betyr svært mye som et utvidet heimemarked for Norge. Et slikt bredt energipolitisk siktemål bør etter hvert trekkes sterkere inn i overlegningene mellom de nordiske land om energisamarbeidet. Når avtaler om langsiktige energileveranser bygger på et forretningsmessig grunnlag, skulle det strengt tatt ikke være nødvendig å lage stive koblingsmodeller som verken fremmer industrisamarbeidet eller energisamarbeidet i Norden.

Flere talere har berørt planene om en gassledning fra Nord-Norge gjennom Sverige, med mulighet til sideledning til Finland. I en uttalelse fra Nordens senterpartiers møte på Harpsund forrige uke, er det bl. a. pekt på at funn av drivbare olje- og gassforekomster på den nordnorske kontinentalsokkelen kan få stor betydning for den økonomiske utvikling på Nordkalotten.

Gassprosjektet er utvilsomt et interessant prosjekt både ut fra et regionalpolitisk og fra et nordisk samarbeidssynspunkt. En kan imidlertid ikke legge for ensidig vekt på dette prosjektet som et virkemiddel til å styrke næringsgrunnlaget på Nordkalotten. Selv om det er gjort lovende funn, er disse til nå ikke erklært drivverdige. En skal også være klar over tidsperspektivet. Det vil nemlig ta år for

eventuelle drivverdige funn kan få næringsmessig betydning i disse områdene. Dette betyr for det første at tradisjonell næringsvirksomhet – industri, jordbruk, fiske og servicevirksomhet – i overskuelig framtid vil måtte utgjøre bærebjelken i næringslivet i de nordligste delene av Norden. Derfor er det så viktig at utsiktene til positive ringvirkninger fra oljen ikke demper den mer tradisjonelle regionalpolitiske innsatsen på det nasjonale og det nordiske plan.

I økonomiske nedgangstider har det vist seg vanskeligere å holde oppe det politiske engasjement til fordel for svake områder. Når kampen for arbeid og inntekt hardner til, blir regionalpolitikken eller distriktpolitikken lavere prioritert. Det er også vanskeligere å oppnå konkrete resultater når svake markeder og vanskelige konkurranseforhold hemmer investeringslysten i næringslivet.

Nordisk Råds sesjon i 1979 vedtok et regionalpolitisk handlingsprogram som skulle virke for en regional balansert utvikling i Norden. Programmet innebar en klar ambisjonsheving og har ifølge rapporten fra Embetsmannskomiteen for regionalpolitikk hatt stor betydning for samarbeidet på dette området. Det er imidlertid også grunn til å merke seg at den samme komiteen i sin rapport også sier at en del prosjekter ikke har kommet i gang på grunn av utilstrekkelig ressurstilgang. "Ambisjonsnivået i gjeldende handlingsprogram har altså midlertidig måttet senkes", for å sitere fra den nevnte rapport. På bakgrunn av den forestående budsjettbehandling vil jeg gjøre Rådet oppmerksom på situasjonen og understreke behovet for å holde oppe den regionalpolitiske innsatsen i en tid hvor svake konjunkturer lett rammer de økonomisk svakeste distriktene sterkest.

I en uttalelse som midtengruppen i Nordisk Råd har vedtatt i dag, kreves det en regionalpolitikk som kan bidra til å trygge et livskraftig næringsliv i alle deler av Norden.

Ministerrådsvedtaket om såkalt prosjekteksport ble nevnt av flere talere i gårsdagens debatt. Til nå har debatten i stor grad dreid seg om behandlingsmåten og hvorvidt Investeringsbanken skal kunne bære 5 eller 10 pst. av lånesummen som egenrisiko. Jeg skal ikke gi noe bidrag til debatten om formaliteter og marginaler. Derimot syns jeg det er grunn til å understreke det faktum som har kommet

noe i bakgrunnen, nemlig at samarbeidet om prosjekt eksport er en viktig nyskaping i det nordiske samarbeidet, en nyskaping som gir nordisk næringsliv bedre forutsetninger for å delta på et stort og viktig internasjonalt marked. Det er det som er realiteten i saken, og jeg vil mot denne bakgrunn uttrykke tilfredshet over at Ministerrådet har kommet fram til et opplegg og en risikofordeling som gjør det mulig å iverksette de praktiske sidene ved dette samarbeidsprosjektet.

Det nordiske radio- og TV-samarbeidet har stått på den nordiske dagsorden i mange år. Selv om det mest ambisiøse Nordsat-prosjektet ikke i øyeblikket lar seg realisere, viser debatten at det vil være politisk grunnlag for en nordisk satellittløsning. Utviklingen av Nordsat-saken har delvis vært framstilt som et alvorlig tilbakeslag for det nordiske samarbeidet. Det negative ligger etter min oppfatning ikke så mye på det kulturpolitiske planet: kultursamarbeidet i Norden har tvert imot vært en av de mest vellykkede sidene ved nordisk samarbeid. Men når et nordisk samarbeidsprosjekt gjennom svært mange år står på dagsordenen uten at Rådet makter å skjære igjennom, vil det lett komme til å understreke den handlingslammelse som enkelte ønsker å henge på Nordisk Råd som en merkelapp. Det skulle imidlertid være mulig på denne rådssesjonen å komme ut av dødvanne. Ønsket om en videreutvikling av kringkastingssamarbeidet i Norden er sterkt forankret i Nordisk Råd. Innstillingen fra kulturutvalget viser at grunnlaget for å gå videre er lagt, selv om de første skritt mot satellittsamarbeidet blir noe mer forsiktig og mer famlende en hva som opprinnelig var tanken.

Werner: Herr president! Nordens facklige samorganisation har i ett brev till rådets medlemmar uttryckt sin oro över den höga arbetslösheten i de nordiska länderna och över att arbetslösheten alltmer används som ett inslag i den ekonomiska politiken mot krisen.

De fackliga organisationernas oro är naturligtvis befogad. Över 650 000 människor går i dag arbetslösa i Norden och ingen ser någon ände på den ekonomiska krisen. Alla tecken tyder tvärtom på en fördjupad kris och på en fortsatt ökning av arbetslösheten.

Kampen mot arbetslösheten borde därför

vara den kanske allra viktigaste uppgiften i dag, men tyvärr är det inte så. Visserligen talas det ofta om att bekämpa arbetslösheten. Det läggs fram en mängd program och åtgärds paket. Men arbetslösheten ökar, och den gör det – som samorganisationen framhåller – därför att den används som ett medel mot krisen.

Kampen mot krisen är också en kamp mot arbetslösheten. Arbetslösheten är ett enormt slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser. Arbetslösheten i Sverige kostar över 700 miljoner kronor i månaden eller lika mycket som t. ex. försvaret under ett helt år. Är det sedan att undra över att den ekonomiska krisen i Norden är så allvarlig som den är och att den kommer att förvärras ytterligare?

Investeringarna har under en följd av år sjunkit i de nordiska länderna och det finns inga tecken till en avgörande förändring av detta.

I stället för att investera används kapital i högre grad än tidigare till spekulationsaffärer och s. k. snabba klipp.

Detta är allvarligt och borde faktiskt också dryftas inom det nordiska samarbetets ram, som samorganisationen framhåller i sitt brev till rådets medlemmar. De föreslår oss att bygga upp ett industripolitiskt samarbete i Norden, att samarbeta inför den teknologiska utvecklingen, att använda den offentliga sektorn på ett aktivt sätt i sysselsättnings- och näringspolitiken. Jag menar att vi måste ta fasta på de fackliga organisationernas förslag. De anger en väg ur krisen – en gemensam väg ur krisen, inte genom konkurrens vilket bara skadar de nordiska länderna utan genom samarbete. Eller är det en illusion att regeringar av olika färg skall kunna föra en gemensam industripolitik? Är det inom det nordiska samarbetets ramar möjligt att göra gemensamma statliga industripolitiska satsningar på t. ex. olika industriprojekt inom energisektorn, på ny teknik och nya produkter?

Om det inte är möjligt blir ju alla de vackra orden om nordisk solidaritet och gemenskap bara tomma ord och fraser.

Det borde ju annars vara en huvudfråga inom det nordiska samarbetets ram att vidta gemensamma stödåtgärder för de hårdast utsatta nordiska regionerna, t. ex. Nordkalottområdet. Det borde satsas hårdare på att sådana regioner utvecklas likvärdigt med and-

ra, även om inte samtliga nordiska länder är direkt berörda vid varje tillfälle.

Det borde också vara möjligt att vidga samarbetet i teknisk utveckling och forskning. Detta är en mycket kostnadskrävande verksamhet, och de enskilda nordiska länderna förmår så litet var för sig. Ett samarbete skulle drastiskt förbättra detta eftersatta område och även komma alla länder till godo.

Det borde också vara möjligt och önskvärt att förbättra det handelspolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna, i synnerhet handeln med tredje världens länder och de socialistiska staterna. Handeln och samarbetet med tredje världens länder är särskilt angelägna i dessa dagar, då det ju är dessa länder som drabbas allra hårdast av den världsomspännande krisen.

På detta område finns fortfarande mycket ogjort, och de nordiska länderna borde ägna detta större uppmärksamhet och aktivitet än de hittills gjort.

Herr president! Senare i år genomförs FN:s specialsession om nedrustning. Det är ett viktigt möte. Behovet av nedrustning och avspänning är större än någonsin, men risken är uppenbar att de nödvändiga framstegen uteblir. Risken är tyvärr att FN-sessionen kommer att bli blockerad av stormaktsmot-sättningarna. Stora uppgifter vilar därför särskilt på de neutrala och alliansfria länderna, men också på de mindre länder som ingår eller är knutna till någotdera av militärblocken.

Senare i mars sammanträder de nordiska utrikesministrarna, och det är min förhoppning att man där skall diskutera också FN-sessionen och om möjligt ta gemensamma initiativ.

Det skulle vara positivt om man från nordisk sida tog ett gemensamt initiativ i den nedrustningsfråga som människorna i de nordiska länderna just nu är så engagerade i, nämligen en nordisk kärnvapenfri zon.

I det sammanhanget vill jag erinra om den framstöt som vänstersocialister och kommunister gjorde i fjol i Köpenhamn om att det i rådets regi skulle arrangeras ett seminarium kring denna fråga. Ilkka-Christian Björklund har påmint om detta, och jag delar hans värdering att det var oklokt av presidiet att avslå detta förslag. Det går inte i längden att på grund av snart överspelade formella regler

blunda för det faktum att denna fråga tränger sig på mer och mer, vilket också debatterna här i rådet under senare år har visat.

Låt oss därför gemensamt söka konstruktioner för att svara mot detta naturliga krav och sluta med det skuggspei som pagar vid sessionerna.

Sedan förra rådsmötet har åtskilligt hänt i zonfrågan. Bl. a. har den svenska riksdagen enhälligt uttalat sig för inrättandet av en kärnvapenfri zon i Norden och ålagt den svenska regeringen att intensifiera detta arbete. Eftersom ingen nordisk regering, uttalat sig mot förslaget om en sådan zon, utan enbart gjort vissa förbehåll, borde det vara möjligt att finna framkomliga vägar för att gora Norden till en kärnvapenfri zon. Det kräver dock större aktivitet än den som hittills förekommit.

Det är hög tid att gå från ord till handling. Vi kan inte vänta att stormakterna skall komma till oss, utan vi måste gå till dem och kräva garantier för en zon. En framgång för våra strävanden vore ett viktigt framsteg för nedrustningssträvandena, ett viktigt första steg på väg mot ett kärnvapenfritt Europa. Det skulle också kunna bryta väg för militär nedrustning över huvud taget också på andra områden.

Det skulle vidare frigöra stora ekonomiska resurser för en fortsatt utbyggnad av den sociala omsorgen och tryggheten, kalla det social upprustning i stället för militär upprustning. Det skulle frigöra resurser för att skapa arbetstillfällen och säkra rätten till arbete. Detta är en fråga som vi inte kommer förbi, även om vi i dag känner oss mer eller mindre bundna av formella skäl. Det borde vi – Nordens politiker – kunna vara överens om, inte bara i ord utan också i handling.

Hernelius: Herr president! Jag vill bara rätta en felaktighet i herr Werners framställning. Den svenska riksdagen har inte enhälligt uttalat sig för inrättandet av en zon. Den har gjort det under vissa förutsättningar, och det är förutsättningar som i dag inte föreligger. Jag skall inte räkna upp alla dessa förutsättningar utan nöjer mig med att säga att en av förutsättningarna är att berörda parter är överens, och det är i dag inte fallet.

Werner: Herr president! Detta är litet grand en lek med ord, men jag vill ändå tacka för herr Hernelius inlägg. Jag har nämligen egentligen aldrig trott att de svenska moderaterna var så överens om det beslut som vi fattade för ett år sedan.

Social-, helse- og trygdeminister **Svavar Gestsson:** Hr. præsident! Jeg vil gøre opmærksom på, at 5 talere har fortalt om, hvor forbavsende og skuffede vi var over, at præsidediet sidste år nægtede at fremme de beskedne ønsker, der fandtes i det brev, som nogle medlemmer af rådet skrev i fjor om et parlamentarikerseminar om en atomvåbenfri zone. Trods vore udtalelser har ingen fra præsidediet svaret på vore spørgsmål.

Jeg ved, at præsidediet måske vil henvise til Nordisk Råds traditioner i disse sammenhænge, men en henvisning til Nordisk Råds traditioner er ikke nok, for verden står i dag over for større farer og større problemer end nogen sinde før. De, der afviser et nordisk initiativ, accepterer samtidig stormagternes herredømme på det forsvarspolitiske område. Jeg troede, vi havde andre opgaver og andre pligter over for vore nationer.

Hernelius: Herr president! Jag vet egentligen inte vem den senaste talaren replikerade. Men till herr Werner vill jag göra den repliken att vi inte talar om moderaternas beslut utan om hela svenska riksdagens beslut.

Steenholdt: Ærede præsident! Må jeg benytte lejligheden til at takke Finlands justitsminister for de gode og velmente bemærkninger om Grønland, han kom med i sin festtale i går aftes.

Behandlingen af Færøernes og Grønlands henvendelse om deres selvstændige repræsentation i Nordisk Råd er efterhånden trukket i langdrag. Vi kan blive enige om, at hvis velviljen havde været til stede hos alle de nordiske lande allerede i starten, var dette ønske blevet opfyldt. Selvfølgelig nærer vi optimisme med hensyn til sagens udfald, men det er beklageligt, at vi endnu en gang henvises til venteværelset i ubegrænset tid.

Som alle i Norden ved, er Grønlands vig-

tigste erhverv fangst og fiskeri. Vores eksistens er baseret på, at vore farvande ikke forurennes. Derfor er vi meget påpasselige med, at alle sikkerhedsforanstaltninger overholdes, såvel for mennesker som for pattedyr og fugle, i vore farvande.

Vi har dog et naboland, Canada, som er i gang med at udvikle sine økonomiske interesser, uanset om disse planer kan være til gene for fangstedyr i de arktiske områder. Disse planer kaldes APP – Arctic Pilot Project.

Canada har fundet olie og gas i sit arktiske område og har planlagt at transportere flydende gas langs med Grønlands nordvestkyst med verdens største isbrydere med den stærkeste maskinkraft. Støjen herfra kan ifølge videnskabelige forudsigelser ødelægge hvalernes og sælernes kommunikationsmekanisme – og olieudslip eller forlis af disse supertankere kan ødelægge hele det grønlandske erhvervsliv. Supertankererne skulle bryde is på en tykkelse af 15 fod – 4 meter – eller endda mere og danne en isrevne på 300 fods bredde flere hundrede kilometer lang netop dér, hvor et af verdens største dyrereservater, Melvillebugten, befinder sig.

Denne planlægning kan ikke fortsætte uden indblanding udefra. Hvor bliver de såkaldte verdensomspændende dyreværnsforeninger af? Hvor bliver de nordiske landes miljøministre samt dyreværns- og naturfredningsforeninger af? Er Grønland ikke en del af de nordiske lande og har krav på beskyttelse af dem?

Jeg vil opfordre deltagerne her på Nordisk Råds 30. session i Helsingfors til enstemmigt at afvise Canadas plan – og opfordre ministerrådet til at tage sagen op.

Vi fra Grønlands side føler os alene og magtesløse mod det mægtige Canada. Vore stammefrønder fra arktiske områder samt en del organisationer i Canada er med os – men lige så magtesløse som vi andre.

Nordiske venner! Vi trænger til hjælp for at redde en del af vore folks eksistens og ikke mindst til at forsvare de arktiske dyr og det arktiske miljø.

Til slut må jeg komme med en bemærkning til min kollega fra Færøerne, hr. Erlendur Patursson, i anledning af hans indlæg i går. Jeg mener stadig væk, at Danmarks medlemskab af EF ikke er uforeneligt med med-

lemskabet af Nordisk Råd, ligesom Grønlands medlemskab af EF ikke er en hindring for samarbejdet i de nordatlantiske lande. Jeg vil takke for hans lykønskning med resultatet af folkeafstemningen med bemærkningen: Jo tak, men lige i øjeblikket befinder vi os i et tomrum, hvor vi ikke ved, hvad vi går i møde i fremtiden.

Minister Poul Nielson: Hr. præsident! Jeg vil gerne på den danske regerings vegne udtrykke, at vi helt og fuldt bakker op bag de synspunkter, hr. Otto Steenholdt her har givet udtryk for omkring Arctic Pilot Project. Vi finder, at det er et meget vigtigt spørgsmål for det grønlandske samfund, og vi er fra regeringsside parat til at følge sagen op, også i forhold til den canadiske regering.

Jeg håber, at de øvrige nordiske lande vil vise sagen den opmærksomhed, den faktisk fortjener. Det er ikke en sag, der skal vurderes på, hvor langt væk fra de andre nordiske lande, problemet ligger. Den skal vurderes på, hvor vigtigt dette problem er for det grønlandske samfund.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil også her benytte lejligheden til at støtte Grønland. Jeg vil dog sige, at det ikke er rigtigt, at naturorganisationerne ikke er opmærksomme på problemet. Det er de lykkeligvis, men de lider under – som grønlænderne selv gør det – at Grønland stort set er usynliggjort alle andre steder end hos grønlænderne.

Den sag, vi taler om nu, har været forsidestof i Grønland i lang tid. Det har været en sag, alle grønlænderne har været optaget af, men den er næsten ukendt i det øvrige Norden og sådan set også i Danmark. Det er simpelt hen grønlændernes eksistensgrundlag, det her handler om. Det handler igen om hvalerne, for de vil også blive skadet. Vi vil her se, at den kynisme, som kommer til udtryk over for den svage part, vil ramme grønlænderne i næste fase, for det er præcis, hvad vi er vidne til nu, hvor man planlægger noget, som med garanti vil føre til en katastrofe. Der kan laves statistiske beregninger på det; på et eller andet tidspunkt sker der et forlis eller noget andet med disse skibe, og så vil dette sårbare arktiske miljø overhovedet ikke

kunne klare følgerne heraf.

Jeg vil altså også her støtte, at man bakker Grønland op, men jeg er lidt nervøs for, om den danske regering alene kan magte at gennemføre den sag. Det er jo ikke et spørgsmål om noget, vi skal godkende, så vidt jeg er orienteret, men et spørgsmål om, at vi får lagt så meget pres på canadierne og de dele af – og det må hr. Steenholdt undskylde – det europæiske fællesmarked, som også har en interesse i disse store gastransporter, der foregår på denne fuldstændig vanvittige måde. Jeg opfordrer hermed Nordisk Råd og det nordiske ministerråd til at gå aktivt ind og støtte Grønland og den danske regering i kampen for Grønlands fortsatte eksistens. Det er faktisk det, det handler om.

Industriminister Hjørleifur Guttormsson: Hr. præsident! Jeg vil takke hr. Otto Steenholdt, fordi han har gjort opmærksom på de planer, man fra canadisk side arbejder med. Også jeg støtter det synspunkt, han er fremkommet med, og i den sammenhæng er det værd at tænke på, at de samme problemer kan ramme Island, når det gælder eventuel eksploitering af olie eller olieforekomster ved Østgrønland og i Jan Mayen området.

Vi har afsluttet en overenskomst med Norge om opdeling af havbunden og har tilvejebragt visse regler om eftersøgning af kulbrinter i disse områder, og det er helt nødvendigt, at man koordinerer problemerne på dette område hvad angår de biologiske rigdomme, som er hovednæringsvej for disse nationer. Jeg tror, disse spørgsmål kunne tages op og koordineres imellem de nordiske lande som helhed, fordi også Nordkalotten har lignende problemer, vil jeg tro, ved en øget eksploitering af gas og olie, selv om havområderne i Nordkalotten ikke er helt så arktiske, som de er i Grønland og en del af Island.

Statsråd Langslet: Hr. president! Fællesskabet mellem de nordiske land er først og fremst et *kulturelt* fællesskab – i ordets bredeste forstand. Vi står sammen om så meget – i historisk arv, i livsstil og lynne, i verdensorientering og tenkemåte. Vi forstår hverandre – ikke bare fordi nordiske språk er så nær beslektet, men dypere enda fordi det er

slektskap mellom våre folk. Det er det varige grunnlaget for at et nett av godt og jordnært samarbeid har vokst frem og fortsatt vil vokse, på tross av at våre land har valgt ulike linjer i utenriks- og sikkerhetspolitikk, og på tross av at de kan ha ulike økonomiske og næringsmessige interesser. Derfor har det kulturelle samarbeid en nøkkelfunksjon. Det bekrefter og utdyper den samhörighet som er grunnlaget, og skaper dermed viktige ringvirkninger på andre arbeidsfelter. Når det kulturelle samarbeidet i Norden går godt, varsler det ny fremgang også på andre områder. Når det kulturelle samarbeidet opplever tilbakeslag, varsler det vanskeligere klima også for andre samarbeidsoppgaver.

Vi er alle klar over at faren for et slikt tilbakeslag kaster skygger over denne sesjonen i Nordisk Råd. Jeg håper det blir forbigående. Den norske regjering vil gjøre sitt beste for at det skal skje. Vi må ikke overdramatisere problemene. Men de er store nok til at det kan trenge en ny giv – en ekstra innsats av konstruktiv fantasi for å blåse liv i ubrukte samarbeidsmuligheter. Jeg tror f. eks. det er mangt som kan gjøres for å komme lenger i gjensidig språkforståelse – gjennom tiltak i skole, organisasjoner og massemedia, og for å stimulere til mer lesning av nabolandenes litteratur. Jeg håper Nordisk Råd vil legge enda mer arbeid i dette. Jeg venter meg også meget av det utvidede forskningssamarbeid som bør bli følgen av at vi nå får et nordisk forskningspolitisk råd. Det forslag som her foreligger, er et viktig skritt fremover i nordisk kulturelt samarbeid.

Min regjering hadde enkelte reservasjoner til det opprinnelige utkast til konklusjoner i denne sak. Vi så det som lite ønskelig å bygge opp ett eget sekretariat for et slikt råd. Vi mente det var uhensiktsmessig å gi rådet egne fondsfunksjoner. Vi la dessuten vekt på at det i sitt arbeid må ta utgangspunkt i de nasjonale forskningsprioriteringer. Alt dette hadde som sammenbindende motiv at rådet skulle bli det smidige redskap for samordning og bedre ressursutnyttelse som vi virkelig trenger.

Meget raskt fant vi ut at om alt dette var vi igrunnen enige. Jeg er glad for at vi står sammen om et forslag med så store perspektiver.

I inneværende år har den nordiske kulturavtalen vært i kraft i 10 år. Det var en av de

første saker jeg hadde ordføreransvar for i det norske Storting. Jeg har derfor fulgt den mangesidige virksomheten på dette samarbeidsfelt med interesse og tilfredshet. Men 10-årsmarkeringen må dessverre ta preg av at det største av alle de kulturelle samarbeidsprosjektene, Nordsat, er kommet i en kritisk fase. Det har vært sagt at "Nordsat" burde vært omdøpt til "Utsatt". Jeg håper ikke det blir overskriften over de mangeårige bestrebelser for å gjøre prosjektet til virkelighet.

Vi må se i øynene at den tekniske utvikling av radio- og TV-satellitter nå er kommet så langt at vi står foran en avgjørende korsvei i det nordiske samarbeid om disse spørsmål. Dersom vi ikke i nær fremtid når frem til felles løsninger mellom flere land, vil andre alternativer måtte tvinge seg frem på fellesløsningenes bekostning. Derfor er det særlig grunn for å beklage at vi ikke har et mer forpliktende opplegg til behandling fra Nordisk Ministerråd.

Etter mitt syn lå satellittsamarbeidet særlig godt til rette for nordisk samarbeid. Her hadde vi for en gangs skyld sjansen til å ligge foran andre europeiske land også på et viktig teknologisk vekstområde. Det var en fremsynt handling da de nordiske land gikk sammen om å betrakte det nordiske område som én region da satellittkanalene ble fordelt. Ingen av de sterke grunner man da la vekt på, er blitt svekket siden.

For det første var en fellesnordisk løsning økonomisk rasjonell. Hvert land kunne få et langt rimeligere tilleggstilbud i TV på denne måten enn ved rent nasjonale tiltak. For det annet utnyttet samarbeidet til fulle det geografiske fellesskap mellom de nordiske land. Og for det tredje – og det er det viktigste – ville det i alle våre fem land gi nordiske språk og nabolandenes kultur et fortrinn av stor betydning for å møte utfordringene fra verden omkring. Vi vet jo at en voksende strøm av ikke-nordiske fjernsynssendinger vil nå oss om få år. Vi må ikke tillate at det eneste som vil mangle i denne nye strømmen, er nabolandenes sendinger. Vi må ikke tillate at Nordens stemme blir taus i den nye tekniske virkelighet som her kommer. Veien fra en stor tanke og til praktiske resultater viste seg også her å være full av hindringer. Likevel vil jeg si at det resultat vi i høst kom frem til, men som Danmark av formelle grunner ikke

fant å kunne slutte seg til, var et godt grunnlag å arbeide videre på. Mange problemer gjenstod, men det var gode sjanser for at arbeidet ville gi resultater.

Uten den danske støtte var imidlertid den formelle basis for vedtaket av 23. november falt bort. Ministerrådet hadde ikke tid til å begynne en ny debatt fra grunnen av, men valgte i stedet å oversende Nordisk Råd den meddelelse som ligger i sakspapirene. Den er et varsel om at de fire gjenværende land vil ta opp arbeidet med å komme frem til en ministerrådsbeslutning som kan gjøre det mulig for dem å realisere forslagene uten Danmarks deltakelse.

Jeg tolker det medlemsforslag som er lagt frem av representanter fra disse fire land, som en verdifull støtte og tilskyndelse til at arbeidet kan videreføres i samme ånd, og jeg har med tilfredshet merket meg den rekommendasjon som kulturutvalget har vedtatt på denne bakgrunn.

Dersom de fire øvrige land blir enige om former for å videreføre arbeidet, vil jeg legge vekt på at vi i størst mulig grad tar sikte på tekniske løsninger som kan dekke hele det nordiske område. Det er viktig at Island og andre berørte områder i Vest-Norden kommer med. Det er også viktig at det står en dør åpen for Danmark til å tre inn i samarbeidet når omkostninger, teknisk kvalitet og programinnhold er blitt nærmere klarlagt. Jeg legger ikke skjul på at jeg sier dette også av egoistiske grunner, for Norge er av kulturell bakgrunn så nær knyttet til Danmark at det for oss ville være et særlig tungt tap om Danmark skulle gli ut av et slikt samarbeid for godt.

Jeg hørte i formiddag med interesse statsminister Anker Jørgensen erklære at Danmark har en meget positiv holdning til det radio- og TV-samarbeid som nå er kommet i fare. Det var også det inntrykk vi fikk av det aktive danske engasjement i Ministerrådets sluttbehandling, der danske innvendinger og ønskemål i stor utstrekning ble tatt hensyn til. Men vi er klar over at mange i Danmark ikke har vært overbevist om at deres interesser totalt sett ble ivaretatt av det fremlagte prosjekt. I denne situasjon kan man kanskje se det slik at Danmark ikke ville kjøpe et lodd med usikre gevinstmuligheter. Jeg vil imidlertid hape at dette kan fortone seg annerledes

når man vet at loddet gir gevinst. Jeg tolker den danske beslutning slik at man kan være villig til å kjøpe loddet til full pris når det er blitt klarlagt.

I disse dager kan en del norske fjernsyns-seere ta inn prøvesendinger for fjernsyn via satellitt fra England. Det er et forvarsel om en utvikling som vil komme med eksplosiv kraft fra midten av dette tiår. Nordiske TV-seere vil da få mulighet til å velge tyske, franske, engelske og etter hvert også andre lands sendinger over satellitt. Samtidig vil video være blitt allemannseie, med Norden som et forholdsvis beskjedent programskapende område i hård internasjonal konkurranse.

Dersom Norden ikke makter å realisere et satellittsamarbeid, vil vi altså kunne velge det meste, bare ikke det nærmeste. Det ville være et kulturpolitisk tilbakeslag – kanskje det bitreste og mest vidtrekkende tilbakeslag i det nordiske samarbeidets vekslende historie. Det viktigste spørsmål vi må besvare i denne sesjon av Nordisk Råd, er om vi vil tillate at et slikt tilbakeslag rammer oss.

Westerlund: Herr president! Frågan om ett nordiskt radio- och televisionssamarbete via satellit har som känt varit föremål för utförliga utredningar och intensiva diskussioner under en lång rad år. Frågan om ett ökat radio- och televisionssamarbete har utan tvekan dominerat den kultur- och mediapolitiska debatten i Norden de senaste åren. Ibland har man haft känslan av att Nordsat-projektet varit mera föremål för allmänna oförpliktande uttalanden än för konkreta politiska beslut i nordiska och nationella politiska organ. Det var därför som vi parlamentariker inom Nordiska rådet – en stor del av dem, kanske rentav alla – med stor tillfredsställelse tog emot Nordiska ministerrådets beslutsförslag av november 1981 om ett ökat nordiskt radio- och televisionssamarbete. Beslutet gick som bekant ut på att sätta igång med en tvåårig studiefas under vilken de nödvändiga avtalen om kostnadsfördelningen m. m. skulle ha utarbetats. Med stor beklagan har vi nu kunnat konstatera att den danska regeringen har beslutat att inte delta i studiefasen för ett nordiskt satellitsamarbete. Det är säkert många med mig som upplever den danska regering-

ens beslut som ett allvarligt bakslag för det nordiska kultursamarbetet. Samtidigt konstaterar vi dock med tillfredsställelse att Danmark eventuellt i framtiden kunde tänka sig att delta i det programmässiga samarbetet ifall Finland, Sverige, Norge och Island beslutar etablera ett gemensamt satellitsystem. Vi hoppas verkligen att Danmark i framtiden är berett att delta i det programmässiga samarbetet. Vissa positiva uttalanden från dansk sida har vi också hört här i dag. Det tycker jag är glädjande.

Fastän läget nu är ett helt annat för det nordiska satellitsamarbetet såväl kulturellt som ekonomiskt, är det viktigt att fortsätta med att finna lösningar för ett satellitsamarbete mellan Finland, Sverige, Norge och Island. Det måste framstå som klart och önskvärt att vi, trots detta som jag hoppas temporära bakslag, finner lösningar som befrämjar den nordiska kulturella gemenskapen. Det är viktigt – speciellt i detta utvecklingsskede, mot bakgrunden att det finns i Västeuropa ett stort antal satellitplaner – att vi gör vårt yttersta för att utnyttja den nya informationsteknologin för att befrämja och fördjupa det nordiska samarbetet inom det kulturella och mediapolitiska området.

Vi måste komma ihåg att om vi inte själva tillgodoser vårt kulturbehov i detta hänseende så finns det med 100% säkerhet andra som gör det för vår del. Härmed avser jag det spill som grannländerna ytterom Norden genom sina sändarsatelliter kommer att ge upphov till och som kommer att förverkligas redan inom de närmaste åren. Följden av detta spill och hur det fungerar har vi ju redan sett under de senaste åren i form av spill från de satelliter, som redan uppskjutits, och flera är på kommande.

De nordiska ländernas samlade kultureresurser utgör i och för sig ett omistligt andligt kapital som bäst kan tillgodoses och fördelas genom en gemensam nordisk TV-satellit. Projektets vikt och betydelse är av den storleksordningen att diskussionerna kring de ekonomiska aspekterna i dessa sammanhang borde te sig sekundära.

Tanken på ett nordiskt satellitsamarbete får inte dö. Flera års utredningsarbete och en klart uttalad önskan hos alla de nordiska ländernas regeringar att öka det nordiska radio- och televisionssamarbetet får inte gå till-

spillo. Utgående från den övergripande nordiska kulturpolitiska målsättningen – att befrämja den nordiska kulturgemenskapen – som delas, tror jag, av samtliga närvarande har jag varit med om att utforma ett medlemsförslag som går ut på att Finlands, Sveriges, Norges och Islands regeringar skall uppta förhandlingar i syfte att ingå avtal om den fortsatta utvecklingen om ett nordiskt satellitsamarbete.

Det är dock klart att det faktum att Danmark inte önskar delta i det fortsatta satellitsamarbetet kan komma att leda till förändringar i de ursprungliga utarbetade planerna för det nordiska satellitsamarbetet. Vi bör självfallet vara beredda att ompröva projektets ambitionsnivå vad t.ex. avser utbyggnadstakten och antalet kanaler och kanalfördelningen. De industripolitiska frågeställningarna måste säkert vidareutredas. Satelliten bör ge industriella fördelar åt alla parter. Självfallet bör vi även vara beredda att utnyttja erfarenheterna från det svenska satellitprojektet Tele-X och avtala om på vilket sätt det skall kopplas till det nordiska satellitsamarbetet.

Slutligen vill jag som särskilt positivt annotera den svenska statsministern Thorbjörn Fälldins inställning till Nordsat-projektet. Som statsminister Fälldin hävdade är det ytterst angeläget att vi aktivt fortsätter med det förberedande utredningsskedet trots att Danmark i varje fall i detta skede inte önskar delta.

Herr president! Jag vill till sist upprepa vad jag i ett annat sammanhang uttalat beträffande Nordsat. Det är sannolikt det största och mest betydelsefulla kulturpolitiska projekt Nordiska rådet någonsin arbetat med.

Statsrådet **Ingemar Eliasson**: Herr president! Finlands handels- och industriminister redovisade i går den arbetsplan för det nordiska energisamarbetet som Nordiska ministerrådet fastställde vid ett möte här i Helsingfors den 9 februari i år. Jag har fått i uppdrag att redogöra för frågan om utnyttjandet av eventuella naturgasfyndigheter utanför Norge i ett nordiskt perspektiv, en fråga som också varit föremål för ministerrådets diskussion.

Det är ett stort, spännande och fascineran-

de projekt, men frågan är inte ny. Redan år 1975 gjordes på ministerrådets initiativ en översiktlig studie av möjligheterna att utnyttja naturgas i Nordkalottområdet på grundval av en eventuell ilandföring av naturgas från den norska kontinentalsockeln.

I december 1976 fattade statsministrarna ett principbeslut om att utreda om olje- eller gasfyndigheter utanför Nordnorge skulle kunna ge underlag för nordiskt industri- och energisamarbete. Det dröjde några år innan utredningsarbetet kom i gång, beroende på att det norska beslutet om provborrningar norr om 62:a breddgraden uppskötts till år 1979.

I början av år 1980 fastställdes emellertid mandatet för utredningen, och en arbetsgrupp med företrädare för de tre närmast berörda länderna tillsattes. Nordiska investeringsbanken och Nordkalottkommittén har varit engagerade i arbetet, och från dansk sida har en observatör deltagit. Resultatet föreligger sedan någon månad i form av rapporten *Naturgass i Nord*.

Redan av titeln på rapporten framgår att den i hög grad har kommit att inriktas på frågan om utnyttjandet av naturgas. Skälet är delvis att en eventuell utvinning av gas skulle kunna få betydande effekter inom Nordkalottområdet, eftersom gasen under alla förhållanden måste ilandföras på Nordnorges kust. Oljan kan däremot i princip föras direkt från plattformen till ett raffinaderi utanför området.

Ett annat skäl är att resultaten hittills av provborrningarna i nord har visat att det finns betydande tillgångar av gas. I själva verket förefaller det som om områdena utanför Nordnorge och även Mittnorge kan komma att utveckla sig till ett av de ledande gasproducerande områdena i världen. De närmaste årens borrningar får väl visa om den optimism man på många håll hyser i dag är berättigad.

Jag skall nu lämna en kort redogörelse för några huvudpunkter i rapporten. Man har gjort antaganden om gasfynd utanför Nordnorge som medger en ilandföring av alternativet 8, 16 och 24 miljarder kubikmeter om året från början av 1990-talet. Härav antas 25% vara våtgas som separeras och exporteras. Återstoden är torrgas.

Rapporten utgår självfallet med nödvändig-

het från ett antal mycket osäkra antaganden. Kostnaderna för utvinning och ilandföring är så höga att det sannolikt behövs mycket stora fyndigheter för att en utbyggnad skall kunna komma i fråga. Även om prospekteringen ger goda resultat kan utbyggnadsbeslutet komma att fördröjas åtskilliga år i avvaktan på att resursbasen blir tillräckligt stor.

Lika självklart är att takten i utbyggnaden och prioriteringen mellan olika områden är en intern norsk angelägenhet, som är beroende av norska regeringens och stortingets beslut. Det finns också en rad andra osäkerhetsfaktorer, t. ex. om prisnivån på naturgasmarknaden och på andra marknader under 1990-talet. Därför får de olika projekt som beskrivs i rapporten ses som rena räkneexempel, som inte innefattar någon bedömning av den politiska eller ekonomiska realismen i projekten.

En viktig slutsats av rapporten är att den gas som ilandförs i Nordnorge endast till en del kan användas inom Nordkalottområdet. Inte heller övriga Norden är en tillräckligt stor marknad. Huvuddelen av gasen måste avsättas på kontinenten.

I rapporten jämförs två huvudalternativ för transport av gasen till kontinenten, nämligen en rörledning genom Sverige och transport med LNG-fartyg. Man drar slutsatsen att rörledningsalternativet ger bättre ekonomi, åtminstone vid relativt stora transportvolymmer. Skälet är främst den stora energiåtgången vid LNG-transport. Jag vill dock understryka att man på norsk sida ännu inte har tagit ställning i den frågan.

I rapporten beskrivs några scenarier för en gasbaserad utveckling i Nordkalottområdet. En gemensam förutsättning är att ett rent gasfält utanför Nordnorge byggs ut och att huvuddelen av produktionen transporteras till kontinenten. Vidare antas en gasproduktion av 16 miljarder kubikmeter om året, varav 12 miljarder kubikmeter i form av torrgas.

Enligt det högre scenariet byggs produktionsplattformar av betong i Nordnorge och förutom ilandföringsanläggningar byggs det en rörledning söderut och några naturgasbaserade industrianläggningar. I rapporten anges som exempel anläggningar för tillverkning av syntetisk bensin på grundval av metanol, för direktreduktion av järnmalm och för framställning av konstgödsel. En eventuell anläggning av det förstnämnda slaget an-

tas bli lokaliserad vid ilandföringsstället i Nordnorge, medan de andra skulle kunna läggas i Sverige resp. Finland.

En förutsättning för det högre scenariet är naturligtvis att gasen kan levereras till ett pris som medger konkurrenskraft i de angivna processerna. Detta är i dag en öppen fråga.

Ett lägre scenario innebär att produktionsplattformarna byggs utanför Nordnorge och att någon vidareförädling av gasen inte kommer till stånd inom regionen. Enligt detta scenario begränsas investeringarna i huvudsak till ilandföringsanläggning och en rörledning för transport till kontinenten. I rapporten berörs också kortfattat ett LNG-scenario och ett lokalt distributionsnät på Nordkalotten. Dessa bedöms dock i rapporten som mindre sannolika.

I rapporten beskrivs de tänkbara effekterna av de olika scenarierna på bl. a. sysselsättningen inom Nordkalotten. Enligt det högre scenariet skulle antalet sysselsatta i utbyggnadsskedet maximalt uppgå till inemot 10 000, varav ca tre fjärdedelar i Nordnorge och återstoden i svenska Norrbotten och finska Lappland. I driftsskedet skulle antalet sysselsatta uppgå till ca 5 000, huvudsakligen i Nordnorge.

Enligt det lägre scenariet skulle antalet sysselsatta i utbyggnads- och driftsskedet uppgå till ca 6 000 resp. 4 000. Effekten uppstår huvudsakligen i Nordnorge, eftersom det enligt scenariet inte förutsätts några vidareförädlingsanläggningar i Finland eller Sverige.

Det är alltså särskilt i det högre scenariet fråga om betydande sysselsättningseffekter.

Ett projekt av den här storleksordningen skulle utan tvekan innebära ett uppsving för sysselsättningen på Nordkalotten. Visserligen framgår det också av rapporten att detta inte på något sätt löser det problem med undersysselsättning som länderna på Nordkalotten brottas med. Men vi skall heller inte förringa de spridningseffekter runt om i näringslivet som olje- och gasutvinningen norr om 62:a breddgraden skulle innebära och som ger sysselsättningstillskott.

10 000 jobb skulle skapas enbart i själva anläggningsarbetena och minst lika många i form av underleveranser till plattformar, terminaler och annan verksamhet som blir följden av ett sådant projekt. En förutsättning för detta är dock att de företag som finns på

Nordkalotten redan nu förbereder sig för att delta i konkurrensen. Det är också viktigt att vi i de nordiska länderna ser över utbildningens kapacitet och inriktning så att det finns kompetent personal om detta jätteprojekt blir verklighet.

Det finns alltså goda möjligheter till sysselsättningsökning på Nordkalotten, även om vi skall vara på det klara med att effekterna kommer att koncentreras till Nordnorge.

Mot denna bakgrund föreslås i rapporten ett antal åtgärder för att stärka samarbetet inom Nordkalotten. Åtgärderna syftar särskilt till en mera balanserad regional utveckling vid en utbyggnad av olje- och gasproduktion utanför Nordnorge. En huvudtanke är att man bör sträva efter en faktisk likabehandling av företag inom Nordkalottområdet med norska företag. Förslagen i rapporten berör en rad olika områden. Jag skall här ge några exempel.

Förbättrat stöd till transporter inom Nordkalotten.

Användning av statliga forsknings- och utvecklingsmedel för att höja företagens kompetens, t. ex. genom utvecklingskontrakt.

Samordning av kraven på yrkesutbildning för oljeverksamheten.

Utnyttjande av utbildningsresurser i Norrbotten och Lappland, särskilt för högre teknisk utbildning.

Inventering av företag som skulle kunna komma i fråga för leveranser av varor och tjänster till oljeverksamheten.

I rapporten föreslås slutligen att Nordkalottkommittén ges ansvar för att samordna olika åtgärder som syftar till ökat samarbete inom Nordkalotten i förbindelse med olje- och gasverksamheten.

De förslag som jag har refererat får närmast betraktas som uppslag. De måste därför studeras närmare och följas upp av konkreta åtgärder på nordisk och nationell nivå.

Herr president! Genom rapporten Naturgass i Nord har vi nu fått ett bättre underlag för att bedöma en fråga som kan komma att få stor betydelse för det nordiska samarbetet framöver. På svensk sida har vi ansett frågan så intressant att vi på nationell nivå redan har inlett en förprojektering av den svenska delen av en gasledning från Nordnorge till kontinenten. Arbetet utförs på regeringens uppdrag av statens vattenfallsverk tillsammans

med Swedegas AB. Ett samarbete har etablerats med Statoil. Denna förprojektering, det s. k. Projekt gastransitering, syftar till att skapa underlag för koncessionsbehandling och investeringsbeslut i sådan tid att en ledning kan tas i drift redan i början av 1990-talet. Härigenom skapar vi en beredskap för det fall att en naturgasutvinning utanför Nordnorge kan komma till stånd så tidigt. Vi har ansett det motiverat att satsa de resurser som krävs för att nå en sådan beredskap, trots att det ännu får bedömas osäkert om och framför allt när projektet kan realiseras, men vi menar att det är tillräckligt realistiskt för att ingående förberedas.

Projektet blir, om det förverkligas, den största industrisatsningen någonsin i Norden. Det kan bli fråga om investeringar i belopp mellan 50 och 100 miljarder kronor. Det blir i så fall en stor utmaning för de nordiska länderna och deras regeringar och myndigheter och för det nordiska samarbete vi nu har intensifierat och som vi bör utveckla ytterligare.

Låt mig slutligen tillägga att det förhållande att detta gigantiska projekt skapar hopp och förväntningar i sysselsättningssvaga regioner inte får innebära att andra möjligheter till utveckling och ny sysselsättning negligeras. Jag delar därvidlag de synpunkter som Johan J. Jakobsen tidigare gav uttryck för. Vi får inte göra misstaget att knyta så stora förväntningar vid ett enda osäkert projekt att vi försummar de små, ibland mycket små, men realistiska projekt som finns.

Varje möjlighet att hjälpa fram ny, varaktig och meningsfull sysselsättning måste tas till vara. Den uppgiften måste klaras samtidigt med att vi med all kraft förbereder projekt sådana som gastransiteringen.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 13.00.

Protokoll

3:e mötet

Tisdagen den 2 mars 1982 kl. 14.00–17.50

Presidenter: Matthías, Á. Mathiesen (1–2), Svante Lundkvist (2), Halldór Ásgrímsson (2) och Guttorm Hansen (2–3)

Dagordning:

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av ordförande och vice ordförande

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument I: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

3. Dokument 2: Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

1 Anmälan om utskottens sammansättningar och val av ordförande och vice ordförande

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet

Danmark:

Chr. Christensen (KrF)
Hagen Hagensen (KF)
Svend Jakobsen (S)

Finland:

Ilkka Kanerva (Kok)
Tellervo Koivisto (Sd)
Asser Stenbäck (SkI)

Island:

Halldór Ásgrímsson (F)

Norge:

Guttorm Hansen (A)
Finn Kristensen (A)
Jan P. Syse (H)

Sverige:

Lennart Andersson (s)
Lars Werner (vpk)
Håkan Winberg (m)

Kulturutskottet

Danmark:

Arne Melchior (CD)
Erlendur Patursson (Tvfl)
Robert Pedersen (S)
Otto Steenholdt (Grønland)

Finland:

Sinikka Karhuvaara (Kok)
Arvo Kempainen (Skdl)
Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)
Arvo Salo (Sd)

Island:

Eiður Guðnason (A)

Norge:

Kirsti Grøndahl (A)
Håkon Randal (H)
Gunnvor Schnitler (H)
Reiulf Steen (A)

Sverige:

Arne Gadd (s)
Gunnel Jonäng (c)
Sture Palm (s)
Ingrid Sundberg (m)

Social- och miljöutskottet

Danmark:

Margrete Auken (SF)
Børge Halvgaard (FP)
Bernhardt Tastesen (S)

Finland:

Heikki Järvenpää (Kok)
 Bror Lillqvist (Sd)
 Sten Söderström (Skdl)

Island:

Sverrir Hermannsson (Sj)

Norge:

Margit Hansen-Krone (H)
 Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
 Astrid Murberg Martinsen (A)

Sverige:

Rune Gustavsson (c)
 Karl-Erik Häll (s)
 Grethe Lundblad (s)

*Trafikutskottet**Danmark:*

Henning Christophersen (V)
 Inge Fischer Møller (S)
 Ole Henriksen (SF)

Finland:

Olof Jansson (ÅS)
 Sakari Knuutila (Sd)
 Petter Savola (K)

Island:

Stefán Jónsson (Ab)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A)
 Ambjørn Sælthun (Sp)
 Petter Thomassen (H)

Sverige:

Essen Lindahl (s)
 Per Petersson (m)
 Rolf Sellgren (fp)

*Ekonomiska utskottet**Danmark:*

Ivar Hansen (V)
 Egon Jensen (S)
 Agnar Nielsen (Sb)
 Niels Helveg Petersen (RV)
 Ib Stetter (KF)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
 Elsi Hetemäki-Olander (Kok)
 Erkki Liikanen (Sd)
 Hannele Pokka (K)
 Henrik Westerlund (Sfp)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)
 Páll Pétursson (F)

Norge:

Jo Benkow (H)
 Gunnar Berge (A)
 Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)
 Gro Harlem Brundtland (A)
 Johan J. Jakobsen (SP)

Sverige:

Allan Hernelius (m)
 Paul Jansson (s)
 Bertil Jonasson (c)
 Svante Lundkvist (s)
 Gabriel Romanus (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmån och vice förmån valt följande:

Juridiska utskottet:

Förman: Svend Jakobsen
 Vice förman: Halldór Ásgrímsson

Kulturutskottet:

Förman: Eiður Guðnason
 Vice förman: Ingrid Sundberg

Social- och miljöutskottet:

Förman: Asbjørn Haugstvedt
 Vice förman: Bror Lillqvist

Trafikutskottet:

Förman: Petter Savola
 Vice förman: Bjarne Mørk Eidem

Ekonomiska utskottet:

Förman: Svante Lundkvist
 Vice förman: Ivar Hansen

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Landrådet **Woivalin**: Som alla i denna församling känner till fastställdes Ålands nuvarande nationella status i en överenskommelse mellan bl. a. två nordiska stater, nämligen Finland och Sverige för 60 år sedan under medverkan av dåvarande Nationernas Förbund år 1921. Samtidigt som dessa länder lojalt har följt överenskommelsen, har intressen bland ålänningarna för den egna identiteten vuxit sig allt starkare på senare tid, vilket också gäller på flera andra håll bland de s. k. små folken. Dessas berättigande erkänns också alltmer och det är både glädjande och stimulerande.

Intresset för Ålands engagemang i det politiska och praktiska samarbetet inom ramen för Nordiska rådets verksamhet har med åren ökat alltmer. Detta gäller såväl sessionerna som det mer praktiska arbetet mellan sessionerna.

Av frågor med nordisk anknytning som för oss har berättigat intresse skall jag här beröra några.

Sålunda har Föreningen Nordens informationskontor inlett sin verksamhet på Åland under den beslutade experimentperioden. Trots att en del turer föregick starten vill jag uttrycka min tacksamhet med det politiska grepp om frågan som kultur- och undervisningsministrarna lade i dagen. Verksamheten är i uppbyggnadsskedet och det är ingen hemlighet att kontoret kommer att dra nytta av den utredning om en Nordens institutverksamhet på Åland som gjorts av regeringsrådet Ragnar Meinander. Tvärtom tror vi på Åland, att detta kontor skall vara en föregångare och kunna bidra till en lycklig lösning av mitt dåvarande medlemsförslag om inrättande av en Nordens institutverksamhet på Åland förslagsvis från år 1984. Förutsättningarna för ett positivt beslut börjar allt mera ta form och det är självklart med en viss förväntan vi kommer att följa den fortsatta handläggningen av frågan i de nordiska kulturorganen. Sedan något anslag för institutet inte rymts med i 1983 års budget får vi i stället hoppas på 1984. Vi har en organisationsmodell för institutet i de positiva erfarenheterna

av skärgårdsprojektet, nämligen en organisation som är så enkel att den delvis rymms in i vårt dagliga värv. Vi vill inte åstadkomma en verksamhet för sin egen skull utan vi vill med ett begränsat tillskott av resurser skapa en verksamhet, som kan gagna nordismen på det praktiska planet utifrån de kulturella förutsättningar som i själva verket utgör grunden för vår självstyrelses viktigaste funktion dvs. att upprätthålla vår egen identitet. Vi tycker att det skulle vara motiverat att i det nordiska samarbetet få ett stöd, som kunde mäta sig med det stöd vi fått och får av Finland. Sverige är ju som nämnts i hög grad medpart i detta förhållande. Därför bör det finnas goda förutsättningar för ett nordiskt engagemang.

Egna frimärken har varit ett åländskt önskemål ända sedan 50-talet. Igår (1.3) kunde vi med glädje notera att en förordning trädde i kraft i Finland om utgivning av frimärken för landskapet Åland. Vårt engagemang i Nordiska rådet har i hög grad stärkt oss i dessa våra strävanden. Samtidigt är det en glädje för mig att i denna församling kunna peka på det föredömliga sätt varpa Finland bringade denna sak till en lycklig lösning. Självstyrelsen för Åland har klarat ett kraftprov, som inför förestaende revision av självstyrelsen badar gott. Man kan se det åländska frimärket som en viktig symbol och PR-sak för hur en minoritetsfråga i ett land kan skötas på ett föredömligt sätt. Vi är uppriktigt nöjda med ärendets skötsel på alla nivåer. Vi bör också i detta sammanhang rikta ett tack till våra vänner färingarna ty de banade i viss mån väg för saken på det internationella planet.

En annan fråga gäller utvecklande av radio- och televisionsverksamheten på Åland. Frågan har betydande aktualitet då tyvärr Nordsat-projektet verkar att haverera. Vad vi i det sammanhanget måste ställa vår förhoppning till är någon form av en bantad version av Nordsat och för ett sådant projekt tycks det ju glädjande nog finnas intresse i Norden.

Genom en förordning i Finland från år 1981 fick landskapsstyrelsen rätt till ett visst inflytande över denna verksamhet på Åland. Med tanke på radions och televisionens betydelse för det egna språket och den egna kulturen, vilka värden självstyrelsen primärt skall slå vakt om, är ett sådant inflytande i hög grad

påkallat. Och vi hyser inga större farhågor för att detta inflytande skall missuppfattas eller användas fel, men på senare tid har det i riket dvs. Finland dykt upp förslag om regler rörande bl. a. centralantennbolag i termer som på Åland kan gå alldeles snett.

Det föreslås att tillstånd för antennbolagsverksamhet skall sökas om utländska program mottas och om antalet "anslutningspunkter" är mer än 1 500. Andelen inhemska program måste vara minst 40%. Från regeln beträffande andelen inhemska program skulle statsrådet kunna medge dispens. Motivet för kravet på viss andel inhemska program anges vara önskemålet att trygga den nationella kulturens position i radio- och TV-utbudet.

För Ålands del kan konstateras att den kommande lagen kommer att vara tillämplig åtminstone i fråga om det nya centralantennbolaget i Mariehamn. F. n. är det svårt att bedöma om dispens från regeln om minimiandelen inhemska program behövs för verksamheten. Om och när satellitmottagning blir aktuell så kommer sådan alldeles säkert att behövas.

Beträffande kravet på viss andel inhemska program kan för åländska förhållanden fastslås att de angivna motiven för den föreslagna bestämmelsen inte är tillämpliga. Det övervägande flertalet inhemska program är avsedda för en publik som har finska som modersmål. Dessa program tryggar ju inte den nationella kulturen i landskapet, utan snarare blir det ju tvärtom. En rättvis behandling hade förutsatt likabehandling av alla program som riktar sig till finsk- respektive svenskspråkig publik, oavsett om programmen mottas från sändare inom eller utom landet. På Åland mottas för övrigt redan nu de flesta program från Sverige.

I motsats till den svenska befolkningen i riket har ålänningarna genom självstyrelsen givits garantier för bibehållandet av sin nationella särart. Från åländsk sida kan därför ställas kravet att upprätthållandet av denna särart åtminstone inte försvaras genom regeringens och riksdagens åtgärder, varför vi utgår ifrån att lagen anpassas till de åländska behoven i konformitet med självstyrelsens anda och mening.

Ett problem av allvarlig art som också nu tycks ha nått Åland är narkotikan. På grund av var närhet till Stor-Stockholmsområdet

har vi länge varit medvetna om riskerna för spridning också till Åland. Det är dock först nu man upptäckt användning av hasch i en större grupp, vilket ju i och för sig redan det är oroande. I detta fall ledde spåren av haschinköpet inte bara till Stockholm utan ända ner till Köpenhamn, vilket visar att fortsatta gemensamma krafftåg är nödvändiga för att vi skall kunna bemästra detta svåra gissel för mänskligheten. För var del tror och hoppas vi att problemet skall kunna bemästras inte minst med beaktande av närheten människor emellan och den livsmiljö och livskvalitet som därvid skapas.

Förbättrade väderleksprognoser för öområdena i Östersjön har länge varit ett önskemål på det lokala planet som nu också har uppmärksamats på visst fackmannahåll. Problemet är att väderutvecklingen i öområdena vissa tider av året inte följer samma mönster som angränsande fastland. Exempelvis sommartid har dessa områden i regel ett bättre väder, dvs. fler soltimmar än angränsande fastland, medan förhållandet ofta är det motsatta under hösten. Detta är inte enbart en lokal fråga då särskilt sommartid en mycket stor turistbatstrafik rör sig i dessa skärgårdsområden. En förhoppning från åländsk sida är därför att väderlekstjänsterna i Finland och Sverige kan avdela tillräckliga resurser för att bättre kunna åtgärda denna fråga.

Svante Lundkvist övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsrådet Åsling: Herr president! Med det ökande internationella beroende som följer av en ökad handel över gränserna är det nu mera angeläget än någonsin att samarbetet mellan världens länder fungerar, och särskilt viktigt för vår del är naturligtvis det nordiska samarbetet. Vi kan nu konstatera att samarbetet är mångfassetterat och rikt.

Den arbetsplan för det industripolitiska samarbetet som de nordiska industriministerna lägger fram vid detta möte är mycket ambitiöst och får ses i detta större perspektiv. På en del punkter är arbetsplanen mer långtgående än motsvarande planer, i t. ex. EG. Redovisningen av vad som faktiskt hänt visar också att kritiken att industrisamarbetet

nu skulle vara ett underutvecklat område saknar grund. Under den senaste tioårsperioden har ett omfattande samarbete kommit väl i gång genom t. ex. den Nordiska investeringsbanken, Industrifonden, Nordtest, Nordkalottsamarbetet på geologiområdet etc. Vi har också förmått ta de första viktiga stegen när det gäller främjande av nordisk projektexport, och aktuella samarbetsfrågor bereds som resultat av naturgasfynden i Nordnorge. För många regioner är också det gränsregionala samarbetet beträffande småföretagen redan i dag av stor betydelse.

Möjligheterna till handel och industriellt samarbete har i stor utsträckning tagits till vara utan fanfarer och stora rubriker. Det finns i därför i dag en ekonomisk integration av betydande mått mellan de nordiska länderna. I statistiken kan avläsas att de nordiska länderna sinsemellan tillhör varandras viktigaste handelspartners.

Vi får inte slå oss till ro med uppnådda resultat. Själv tror jag att ett samarbete som syftar till en friare kapitalmarknad är av grundläggande och avgörande betydelse för det nordiska samarbetets utveckling. Den gemensamma arbetsmarknad vi har i dag är värdefull och något vi måste slå vakt om, även om vi med stor kraft samtidigt skall ta itu med de problem den orsakar. Med den politiska viljeinriktning som jag själv representerar är det självklart att politiken måste inriktas på att undvika ofrivilliga omflyttningar såväl inom som mellan länder.

Arbetet på att undanröja hinder för kapitalens rörlighet mellan de nordiska länderna bör enligt min mening intensifieras än mer. Etableringsregler, skattelagstiftning och valutafrågor är nu föremål för gemensam över syn. Strävan är att erhålla en sådan samordning att de samnordiska fördelarna erhålls utan att något enskilt lands intresse åsidosätts. Förutsättningarna för en gemensam aktiemarknad skall också utredas. Detta är enligt min mening värdefullt, och möda bör läggas ner så att vi snarast har ett underlag för politiskt ställningstagande. Det avgör i själva verket också i hög grad det fortsatta industri-politiska samarbetet.

Kontrollen över kapitalmarknaden är ett viktigt ekonomiskt-politiskt instrument för alla enskilda länder. Detta upplevs kanske särskilt vid en tidpunkt när de ekonomiska

problemen i såväl våra respektive hemländer som i omvärlden är stora. Men det finns många hinder på vägen som kan undanröjas, på den väg mot en friare nordisk kapitalmarknad som vi enligt min mening bör slå in på, innan någon kan påstå att vi spänt bågen för hårt. Ansträngningarna att åstadkomma friare kapitalrörelser kan ske såväl genom all-nordiska överläggningar som genom förhandlingar direkt mellan två eller tre enskilda länder. Den ena formen av överläggningar bör inte sättas i motsatsförhållande till den andra utan båda kan flytta verkligheten närmare målet: en friare kapitalmarknad i Norden.

De nordiska ländernas deltagande i den internationella arbetsfördelningen kräver allt större resurser för att främja teknisk forskning och utveckling. På många områden är det inte möjligt vare sig för enskilda länder eller företag att på egen hand mobilisera erforderliga resurser. Samarbete i fråga om högre teknisk utbildning, forskningssamverkan samt samarbete i bevakningen av den tekniska utvecklingen i andra delar av världen är viktigt.

Ett område som i dag verkligen kan sägas vara en framtidsmarknad är verksamhet knuten till telekommunikation. Sedan länge betraktas ett internationellt telefon- och telexnät som en självklarhet; vetenskapliga informationsnät finns redan. Snart kommer det allmänna nordiska datanätet att vara i drift. Detta kommer ytterligare att underlätta företagssamarbete mellan de nordiska länderna.

Telesatelliter kommer enligt alla sakkunniga bedömare att spela en allt större roll på kommunikationsområdet. Det finns ett stort intresse för denna teknik också i de nordiska länderna.

Med glädje har jag kunnat notera ett stort intresse från Norge och Finland i det s.k. Tele-X-projekt som den svenska regeringen tagit initiativ till. Projektet kan ge erfarenheter av en användning av satelliter där olika former för telekommunikation, mellan företag och till hushåll, kan kombineras med radio- och TV-överföring.

Trots att stenar finns på vägen anser jag inte att ett vidare samarbete när det gäller TV-överföring mellan olika länder i Norden skall skrinläggas. Tvärtom begär vi ett miss-tag om vi inte beslutsamt arbetar vidare. Med

den inriktning vi nu har nått fram till. Även om inte alla nordiska regeringar står bakom det, är risken för att satellitsamarbetet skall bli en gökunge i ekonomisk mening undanröjd. Låt oss därför inte se det faktum att det nordiska ministerrådet saknat möjlighet att ena sig om ett gemensamt förslag på satellitområdet som ett misslyckande utan som motiv för att snabbt nå andra konstruktiva lösningar. Jag är övertygad om att vi på det sättet bäst tjänar den nordiska tanken.

Ett krav på att alla nordiska länder måste vara med i alla samarbetsprojekt får inte tillåtas försvaga vår handlingskraft och vår vilja att steg för steg bygga ut samarbetet. Två eller flera länder kan föra samarbetet framåt och övriga nordiska länder kan ansluta sig i ett senare skede.

Jag ser således också det bilaterala nordiska samarbetet som viktigt. Det svensk-norska avtalet om industri- och energisamarbete är därför ett väsentligt steg mot ett utvidgat nordiskt samarbete. Vad gäller utvecklingen sedan avtalet träffades kan jag helt ansluta mig till den redovisning min norska kollega handelsminister Skauge lämnat. Nordiskt samarbete är faktiskt långt mycket mer än blott festtal. Nordiskt samarbete finns i dag genom ett finmaskigt kontaktnät mellan enskilda människor, vetenskapsmän, organisationer, företag etc. Genom nordgassamarbete och samarbetsdiskussioner på telekommunikationsområdet har vi därtill djärva projekt och satsningar där chansen till framgång är betydande. Den som har förutsättningar att se det nordiska samarbetet i detta perspektiv kan samtidigt vara realist och optimist. Det nordiska samarbetet håller inte på att sakta avmattas, det nordiska samarbetet befinner sig med andra ord i början av ett allt vitalare och rikare liv.

Undervisningsminister **Ingyar Gislason**:
Hr. præsident! Jeg har et vigtigt spørgsmål: Er det nordiske samarbejde kun opslidende møder, en ubarmhjertig tids- og arbejdsrøver samt bundløs oversvømmelse af papir?

Desværre tror jeg, at det ofte er tilfældet.

For det første: vi har så mange møder i det nordiske samarbejde, at ingen har begreb om, hvor mange de er, komitétalet er legio, arbejdsgrupperne er endnu flere, underudvalg

er utallige osv. osv. Der er nok af møder og taler.

For det andet: nordisk samarbejde er den allerværste røver af tid og arbejde. En islandske embedsmand eller minister, som går til et halvdagsmøde i København, er nødt til at ofre i det mindste tre arbejdsdage. Hvis mødet bliver holdt i Stockholm eller Helsingfors, betyder det fire dage i mange tilfælde.

For det tredje: Oversvømmelse af papir er et faktum, som alle er bekendt med. Alle rapporter og andre dokumenter er for lange og alt for detaljerede. Det er, som om det ikke var tanken, at alle disse dokumenter blev læst.

Hr. præsident, dette er den sorte side af det nordiske samarbejde.

Men det mærkelige er, at trods det, at bureaukrater og rapportskribenter gør deres bedste for at svække livskraften og den gode vilje i én, så bliver resultatet et helt andet, hvis man studerer hele perspektivet, ser tilbage til svundne tider og forsøger at vurdere udbyttet af nordisk samarbejde med historisk sans og viden. Da bliver man hverken så pessimistisk eller negativ i sin tankegang, som når man er sunket ned i en flod af papir enten her i Nordisk Råd eller i en anden bureaukratisk institution her i Norden. Jeg er helt sikker på, at det er muligt at opnå positive resultater i det nordiske samarbejde uden at ofre alt det papir og holde så mange møder, som man gør.

De nordiske nationer har mange ting til fælles trods det faktum, at de taler flere sprog og dialekter og har deres egne meninger og metoder i dagligdags politik. Trods det, så er Norden et specielt kulturområde, enestående blandt andre kulturområder i verden. Det kriterium, som gør udslaget, er den humanistiske og den demokratiske tankegang, som præger nordisk politik og kulturvirksomhed. Trods fejl og ufuldkommenhed er Norden som en oase i nutidens politiske ørken. Norden er nærmest den eneste plet på jorden, hvor man kan leve i fred og frihed og tryghed. Det er absolut min mening, at det nordiske samarbejde først og fremmest skulle bygge på fælles udvikling af social lovgivning, retsorden og straffesystem og et frit kunst- og kulturarbejde.

På mange politiske felter kan man ikke regne med enighed i alle nuancer. Jeg nævner

för exempel ekonomiska frågor eller försvarsspörsmål. Man har olika situationer i de olika länderna.

Det är för exempel osannolikt, att Island och Finland kan driva den samma utrikespolitik, eller att man kan se på försvarsspörsmål på den samma sätt i Sverige och Danmark. Men jag tror, att Finlands folk och islänningarna – och det samma gäller andra nordiska nationer – kan samarbeta i en gemensam utveckling av kulturpolitik, som passar både i Finland och Island. Vi kan också se på humanismen och demokratiet med de samma ögonen, utifrån den samma synvinkeln.

Men för Guds skull, låt inte de goda och ädla saken drukna i en flod av papper och tal.

Till slut nämner jag också ett viktigt frågsmål: NORDSAT-saken eller det, som man nu kallar för nordisk samarbete om radio och TV och telekommunikation. För ett år sedan herskade där en viss optimism om, att de nordiska nationerna var i färd med att uppnå enighet i denna sak. Man tänkte, att de nordiska nationerna var eniga om att producera i gemenskap och driva en tele- och TV-satellit, som gav många möjligheter. Men i dag är där ingen särskild grund för optimismen. Den danska regeringen har tröskat sig tillbaka. Det betyder, att produktionen av en satellit inte mer är ett fællesnordiskt projekt.

Där är spekulationer i vissa kretsar om, att satelliten eventuellt skulle köras igenom av 4 nationer, dvs. Sverige, Finland, Norge och Island. Det är inte omöjligt, att Sverige, Finland och Norge är i stand till att göra det. Men en isländsk deltagelse är långt från säker. Det är bara en teori. Den isländska intressen är inte den samma i dag, som den var i går, sedan Danmark drog sig tillbaka. Island är långt borta i väst och intresserar sig inte på samma sätt som Sverige och Finland eller Norge i denna sak.

Man kan tänka sig, att Danmark önskade att sikra den västliga delen av Danmarks rika tillgång till en radio- och TV-satellit – dvs. Färöerna och Grönland. I så fall är det möjligt för Island att samarbeta. Men utan dansk deltagelse frygter jag, att NORDSAT aldrig blir realiserat i sin oprindliga form.

Hr. president! Till allsidsigt vill jag tacka vore finska vänner för gästfriheten i ert land. Det är en hyggelig upplevelse att besöka Finland för första gången om vintern. För mig

personligt är det nästan som att uppleva mit eget hemland i Nordisland.

Lillqvist: Herr president! Det nordiska samarbetet inom Nordiska rådet har nu pågått i 30 år. För Finlands vidkommande är denna session den 26:e som ert land deltar i eftersom Finland anslöt sig senare som medlem i Nordiska rådet. Det var först efter ett besök i Moskva av dåvarande statsminister Kekkonen, som det blev klart, att inga hinder förelåg för Finlands medlemskap i Nordiska rådet.

Genom Nordiska rådet har vi internationellt sett, här i Norden, förverkligat ett samarbete, som när man betänker att det är fråga om ett samarbete mellan fem suveräna stater gott kan sägas sakna motstycke i världen av idag. Det är en konstruktion, som är uppbyggd av mindre och större enheter. Förklaringen till att denna nordiska enhet har kunnat göras så stark, att den förmår motstå också allvarliga bakslag i samarbetet och även hårda påfrestningar utifrån men skyddar den nordiska gemenskapen och samhörighetskänslan, är den gemenskap vi har i våra samhällsformer, vår nordiska rättstradition, ett gemensamt levnadsmönster, allt det vi innefattar i begreppet vår nordiska demokrati, som vi förnimmar var vi än rör oss i Norden. Det är värden och en källa till styrka, som det idag är särskilt viktigt att slå vakt om, då dessa värden är utsatta för allvarliga attacker och då orosmoln ser ut att hopa sig ute i världen.

Samarbetet i Norden i form av Nordiska rådet borde bli till lärdom och föredöme för andra stater. Likaså borde dessa sträva till att lösa konflikter och meningsskiljaktigheter på samma sätt som vi gör det här genom underhandlingar och inte genom vapenmakt, som tyvärr tills vidare är det mest vanliga.

När Nordiska rådet i tiden grundades var målsättningen troligen inte så klar och likaså vilken nytta medlemsländerna skulle få av dess arbete. Men grundarna hade en stark tro på behovet av nordiskt samarbete.

I dag tror jag, att befolkningen i Norden anser, att Nordiska rådet är en del av den nordiska vardagen och parlamentarismen, som ingen vill undvara. Att exakt mäta nyttan av rådets arbete i pengar är väl knappast

möjligt. Men många tragiska personliga och familjeproblem har säkert kunnat undvikas genom nordiskt samarbete. Jag tänker här speciellt på de mera människonära avtalen, den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och socialskyddskonventionen.

Genom den fria och öppna arbetsmarknaden i Norden har det funnits möjlighet för arbetsbehövande att söka och taga anställning i ett annat nordiskt land och därigenom har även företagen på ett smidigt sätt löst sitt arbetskraftsbehov. Det har varken fordrats pass, visum eller arbetstillstånd, som är det vanliga i dylika sammanhang. För oss här i Norden är det så naturligt att flytta från ett land till ett annat utan tillstånd, att vi kanske till och med i vissa fall har glömt bort, att dylika bestämmelser fortfarande finns mellan stater.

Att söka sysselsättning i ett grannland är inte ett idealsystem, som vi skall eftersträva trots att flyttningen sker frivilligt. Jag har den föreställningen, att det inte alltid är så enkelt och smärtfritt att flytta och lämna släkt, vänner, bekanta samt den bygd och omgivning, som man är van att röra sig i. Jag säger inte detta som kritik mot den fria arbetsmarknaden utan med tanke på, att man i stället för att flytta arbetskraft skulle sträva till att flytta kapitalet inom Norden. Fragan är aktualiserad inom Nordiska rådet och överförd till ministerrådet, som försöker lösa problemet. Ur ekonomisk synpunkt sett tycker man även, att flyttningen av kapitalet i stället för människor, skulle ställa sig förmånligare för våra länder. — Jag önskar ministerrådet framgång med beredningen av kapitalförflyttningen.

Av den nordiska socialskyddskonventionen har sannolikt emigranterna den största nyttan och glädjen. Avsikten är att invandrarna skall ha samma socialskydd som den bofasta befolkningen. Huru skulle den inflyttade befolkningen t. ex. vid sjukdomsfall eller vid uppnådd pensionsålder komma tillräta utan detta avtal?

Ovannämnda konvention och andra avtal har förstas sina brister och svagheter men dessa strävar man att rätta till och avlägsna efterhand som de kommer fram.

Vid denna session föreligger bl. a. 1954 års nordiska arbetsmarknadsavtal för revision. Avtalet förblir fortsättningsvis, enligt försla-

get, ett ramavtal med rätt till fri flyttning inom de nordiska länderna och likaså full frihet att ta arbete inom Norden. Det nya i avtalet är att bl. a. myndigheterna får större ansvar för en balanserad utveckling på den nordiska arbetsmarknaden. Skolningskapaciteten skall också anpassas så att den är tillräcklig för landets eget behov, säges även i avtalet. Det är mycket möjligt, att den sistnämnda punkten har ändrats med beaktande av den oenighet som rådde om utbildningsbehovet på sessionen i Köpenhamn.

Arbetslösheten i våra länder är ett av de största problemen om den inte rentav är det största för närvarande i Norden. Nordens fackliga samorganisation har upplyst oss om, att de arbetslösas antal nu uppgår till 650 000. Av dessa är 200 000, eller nästan en tredjedel, ungdomar under 25 år. Och tyvärr ser det ut som om arbetslösheten ytterligare skulle öka under de närmaste åren, bl. a. på grund av att investeringstakten minskar i våra länder och dessutom får man befara att maskiner och nya tekniska uppfinningar övertar en allt större andel av det manuella arbetet. En omständighet som även påverkar sysselsättningsläget i Finland är, att den arbetsbehövande delen av befolkningen ökar fram till mitten av detta årtionde men därefter stagnerar och så småningom börjar minska.

Det är framför allt ungdomen, som jag ömmar för och som i första hand borde beredas arbete. Det måste vara mycket skadligt för den uppväxande ungdomen om de efter avslutad yrkesutbildning direkt slussas över till arbetslöshetsregistret. Det är inte bara själva bördan av att vara utan arbete, som är skadlig utan sysslösheten och missmodet kan leda till att ungdomarna får dåliga levnadsvanor. Kanske allra värst är, att ungdomarna på grund av arbetslösheten hindras från att lägga grunden till goda yrkes- och levnadsvanor samt bilda familj. Det är just i ungdomens år som man måste lära sig, vilka krav ett stadigarande arbete ställer på en människa samt vad ett arbete kan ge av tillfredsställelse och innehåll i tillvaron. Men detta blir inte möjligt för en yngling som kanske är efter år måste gå arbetslös.

Jag skall inte upprepa det som har sagts här under debatten, att allt bör göras för att skapa nya arbetsplatser och speciellt för de unga, utan jag understöder de framförda åsikterna

på det varmaste. Kanske ungdomsgarantin, som man troligen hunnit längst med i Danmark, kan vara till hjälp för arbetsbehövande ungdomar. Kanske vi också i Norden borde höja vår självförsörjningsgrad inom alla områden genom att producera så långt det är möjligt varor som vi behöver och som idag importeras. En effektiviserad forskning kan kanske också hjälpa oss med sysselsättningen. Norden har ju idag en befolkning på drygt 22 miljoner personer, varför vi borde ha råd med en aktiv och intensiv forskning utan att den i större utsträckning påverkar våra länders ekonomi. Med förenade krafter, tror jag, att vi kan förbättra sysselsättningen i Norden.

Halvgaard: Hr. præsident! I verdenshistoriens forløb har man oplevet eksempler på en række nationer, der har udviklet sig til velfærdstater både økonomisk, socialt og kulturelt.

Jeg tænker bl. a. på de gamle kulturriger, der alle havde en opblomstring, en blomstringstid, hvorefter de sygnede hen og havnede som 3. eller 4. rangs nationer.

Her i Norden har vi udviklet velfærdssamfund, som vel ikke overgås af nogen, hverken socialt eller uddannelsesmæssigt.

Uanset om de økonomiske forudsætninger har været til stede, har man gennem en omfattende sociallovgivning spændt et sikkerhedsnet ud til værn for dem, der rammes af sygdom og arbejdsløshed og til værn for befolkningernes levestandard i det hele taget. Sociale velfærdsforanstaltninger, som har vakt opmærksomhed og forbavselse overalt i verden.

Til trods for et så udbygget serviceniveau, som jo skulle gøre de nordiske befolkninger lykkeligere og skabe tryghed, er der tegn på stigende utilfredshed på en række områder, der giver sig udtryk i misbrug af systemerne, kriminalitet og stigende anvendelse af alkohol og narkotiske midler – ikke mindst blandt de unge.

De enorme statsudgifter til sociale foranstaltninger har jo desværre den ulempe, at de som følge af høje skatter belaster erhvervslivets konkurrenceevne – med arbejdsløshed til følge.

Det er naturligt, at syge og gamle og de, der er i nød, skal hjælpes, men jeg mener, man er gået for vidt, når man bl. a. via Nordisk Råd forsøger at gennemføre nogle vidtgående serviceforanstaltninger i forsøg på at skabe en social tryghed, som står i et skærende modsætningsforhold til vor næste i den tredje verden, og som ikke står i forhold til, hvad der er økonomisk basis for, og som f. eks. Danmark må finansiere gennem jævnlige lån i udlandet.

Det er efter min mening at gøre befolkningen og ikke mindst de unge en bjørnetjeneste, fordi man via lånte midler vænner de unge til en levestandard, som ikke fremover kan honoreres.

Man er på vej til at forkæle befolkningerne og vore unge ikke blot i skolen ved at mindske kravene til dem, men også i vor arbejdsmarkedspolitik, hvor vi ikke i tilstrækkelig grad har gennemført foranstaltninger til beskæftigelse af de unge, men tværtimod udbetalt dem ydelser uden modydelser.

Når jeg har følt trang til at fremkomme med disse betragtninger, skal det være for at forsvare mine reservationer til sager behandlet i social- og miljøudvalget og min stilling til Nordisk Råds budget.

Men det skal også ses ud fra den betragtning og frygten for, at et overdrevent serviceniveau uden virkelige udfordringer til vore børn og unge på længere sigt kan blive en medvirkende årsag til, at vi i historiens forløb vil blive sidestillet med de gamle kulturriger, som havde en opgangsperiode, en blomstringstid, men derefter på grund af en misforstået politik ikke i tide forstod, at det nu engang er nødvendigt at yde, før man kan nyde.

Når man i fuldt alvor i Nordisk Råds udvalg i årevis og ved utallige møder kan beskæftige sig med ubetydelige ting som f. eks. ligestilling og barselorlov til mænd, så burde vi skamme os, når man tænker over de problemer, der findes i den tredje verden, hvor børn dør af sult.

Det skal være mit håb, at man fremover i Nordisk Råd vil begrænse aktiviteterne og kun beskæftige sig med de rent praktiske ting, som man kan forvente kan gennemføres, og som tjener et fornuftigt formål.

Statsrådet **Wikström**: Herr president! Nordiska ministerrådet arbetade under 1981 med tre ministerrådsförslag inför Nordiska rådets session här i Helsingfors. Jag syftar på förslagen rörande riktlinjer för kultursamarbetet under 80-talet, det forskningspolitiska samarbetet och samarbetet kring radio- och TV-distribution via satellit.

Vad gäller riktlinjerna för kultursamarbetet utgör de i ministerrådsförslaget redovisade övervägandena ett första steg i strävandena att åstadkomma en viss nyorientering i arbetet på att ytterligare utveckla kultursamarbetet i Norden.

Den realistiska utgångspunkten måste för framtiden vara att utvecklingen främst skall ske på ett sätt som inte förutsätter några mer betydande resurstillskott. Det innebär att man på sätt och vis slår in på en mer krävande väg än hittills. Den uppgift vi ställs inför blir att med utnyttjande av befintliga organisatoriska och ekonomiska resurser på ett nordiskt plan söka lösa en del av de problem vi brottas med nationellt. Jag skall i den kommande debatten över kulturutskottets betänkande återkomma mer konkret i denna fråga. Som ett väsentligt exempel på hur framtidens samarbete bör gestalta sig vill jag emellertid redan här peka på ministerrådsförslaget om etablerandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Syftet med denna reform är att ge de nordiska regeringarna ett effektivt instrument för att främja ett samordnat utnyttjande av ländernas resurser för forskning och utvecklingsarbete.

Få andra nordiska samarbetsprojekt har igenom tiderna stötts och blötts så länge, så grundligt och från så många utgångspunkter som frågan om ett utvidgat radio- och TV-samarbete. I denna församling finns de som kan påminna sig en rad debatter och rekommendationer under en 20-årsperiod. Skälet till all denna uppmärksamhet är självfallet etermedias våldiga betydelse i samhället. Knappast i någon annan form kan vi politiker ge ett så effektivt stöd åt utvecklingen av den nordiska kulturgemenskapen och informationsutbytet som det ett beslut om utbyte av radio- och TV-program via satellit kan ge. Till detta uppenbara argument – som i sig borde vara avgörande i debatten kring satellitsamarbetet – kommer de väsentliga industripolitiska fördelar som kan vinnas lik-

som de stora utvecklingsmöjligheter på telekommunikationsområdet som skulle öppna sig för Norden om man etablerade ett satellit-system enligt de riktlinjer som presenterades av Nordiska ministerrådet i november 1981.

Likväl råder ännu osäkerhet på centrala punkter i fråga om projektets framtid. Huvudsäket till denna oklarhet är naturligtvis att ministerrådet genom den danska regeringens ställningstagande tvingats återkalla förslaget i frågan. Beslutet att inte delta i studiefasen för ett permanent nordiskt system av telekommunikationssatelliter är djupt beklagligt och även – med tanke på uttalanden från danskt regeringshåll under förhandlingarnas gång – något överraskande. Jag kan bara uttrycka en stark förhoppning om att detta ställningstagande inte bör ses som ett tecken på att Danmark börjar orientera sig bort från den nordiska gemenskapen. Som ett tecken på att så *inte* är fallet tar jag det uttryck för uppmuntran till de fyra övriga länderna att genomföra projektet på fyrnationsbasis som också återfinns i den danska regeringens ställningstagande liksom den markering av en vilja att återkomma till saken vid en senare tidpunkt som också kan utläsas.

Det medlemsförslag som väckts i frågan med anledning av den danska regeringens ställningstagande finner jag självfallet vara väl värt att stödja. Jag har två starka motiv för min anslutning till tanken på att föra saken vidare i kretsen av Finland, Island, Norge och Sverige. Jag hoppas, Ingvar Gislason, att också Island vill vara med. Det första är naturligtvis min tro på värdet i projektet som sådant. Det andra är ett mer principiellt och allmänpolitiskt. Samtliga nordiska länder har nu minoritets- eller koalitionsregeringar. Detta förhållande kan mycket väl komma att bli bestående under lång tid framöver.

Svårigheterna att nationellt och nordiskt uppnå enighet eller åtminstone ett tillräckligt brett politiskt samförstånd kring större samarbetsprojekt har därmed ökat till den grad att det på ett avgörande sätt kan försvaga det nordiska samarbetet. Ett sätt att göra det bästa möjliga av denna situation är att inleda samarbete på olika områden i en mindre krets av länder, men självklart med en vilja att efter hand inkludera samtliga fem.

Mot den här bakgrunden glädjer det mig att kulturutskottet i sitt betänkande över försla-

get har tillstyrkt detta och att vi därmed torde kunna förutse en rekommendation från Nordiska rådet efter medlemsforslagets riktlinjer. Om rådet handlar som jag förutspår föreligger en klar parlamentarisk vägledning i saken. Ansvaret kommer sedan att vila tungt på de fyra regeringarna att skyndsamt följa denna.

Ministerrådets förslag från november 1981 rörande nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit m.m. tillkom efter långa och stundtals mödosamma förhandlingar, vilka ställde stora krav på kompromissvilja från samtliga deltagande regeringars sida. Att Danmark nu fallit ifrån innebär naturligtvis att vissa justeringar måste göras i resultat av dessa förhandlingar. I allt väsentligt kan dock novemberförslaget också tillämpas på ett samarbete mellan de fyra övriga länderna. Att så sker är därför det enda rimliga i nuvarande situation. Varje annat tillvägagångssätt kan genom den då oundvikliga förseningen äventyra möjligheterna att äntligen föra det gamla önskemålet om ett utbyggt radio- och TV-samarbete i Norden ett rejält steg framåt.

Kirsti Grøndahl: Kulturarbeid blir ofte oppfattet som et overskuddsforetagende, både hva angår penger og krefter. Selv om historien med stor tydelighet burde fortelle oss at kulturarbeid og kultursatsing er enda viktigere i vanskelige enn i gode tider, viser dessverre budsjettprioriteringene at vi ikke har lært denne historien.

Jeg vil ikke bli oppfattet slik at jeg mener at det er en slags absolutt proporsjonalitet mellom budsjettmillionenes antall og kulturaktivitetenes størrelse. Allikevel er det grunn til å gjøre anskrik når den norske samarbeidsminister, statsråd Skauge, i formiddag opplyser at det totale nordiske budsjett vil ha en realvekst på 3 pst., når vi samtidig vet at kulturbudsjettet etter Ministerrådets budsjettkomites forslag vil innebære at man knapt vil kunne opprettholde dagens nivå på kultursektoren. I forhold til Kultursekretariatets budsjettforslag og 1982-budsjettet foreslår Budsjettkomiteen å skjære ned på disposisjonsmidlene med flere millioner kroner. Begrunnelsen for denne nedskjæringen er at man vil få plass til hele kostnaden ved det foreslåtte forskningspolitiske råd innenfor rammen av det eksisterende kulturbudsjettet.

Konsekvensene — dersom Ministerrådet slutter seg til Budsjettkomiteens forslag — vil være at de midler som skal kunne benyttes til initiering, stimulering og forsøksvirksomhet, på det nærmeste bortfaller. Man vil stå igjen med de bundne, institusjonelle tiltakene. Det er en uakseptabel dekningsmåte som samtidig betyr en effektiv stopper for den mer folkelige del av det kulturpolitiske samarbeidet.

Dette bringer meg over til mitt neste emne, nemlig i hvilken retning det nordiske kultursamarbeid i framtida bør bevege seg.

La meg da slå fast at et mål for det nordiske kulturpolitiske arbeid er å nå ut — både geografisk og sosialt — til dem vi ofte kaller "folk flest". Gjennom de foregående år har Nordisk Råds kultursatsing i det vesentlige gått ut på å etablere de mest påtrengende fellesnordiske institusjoner, og man har bestrebet seg på også å nå ut til utkantområdene i Norden. Et eksempel på dette er den oppbygging av et Nordens hus som nå skjer på Færøyene.

I tillegg til de fellesnordiske kulturinstitusjoner har man satset på forskning — også det en riktig og verdifull satsing som bør videreføres.

Ett av ankepunktene i dagens situasjon er imidlertid at det nordiske kulturpolitiske samarbeid ikke i stor nok grad når ut, og at det har vært for akademisk.

Ministerrådets forslag "om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet" viser en ytterligere tendens i den retningen. Derfor ønsker de sosialdemokratiske partier en bredere behandling og høringsrunde omkring videre planer for kultursamarbeidet enn det Ministerrådet hadde lagt opp til. Vi mener at den videre kulturpolitiske satsingen må ha det for øye at tiltakene skal nå ut til de brede lag. Til det arbeidet er de store folkeorganisasjonene godt egnet.

Spesielt vil jeg minne om den verdifulle innsats folkeopplysnings-, voksenoppførings- og ungdomsorganisasjonene gjør i hvert sitt land. Disse bør nå gis en ytterligere mulighet i nordisk sammenheng.

Et krav om å trekke folkeorganisasjonene sterkere og mer bevisst med i det nordiske kulturarbeidet trenger ikke å bety voldsom, ny økonomisk satsing. Innen rammen av forholdsvis liten vekst finnes mulighet til å forankre og styrke samarbeidet på tvers av grensene. Men aller først må vi erkjenne folkeor-

ganisasjonenes betydning i det kulturpolitiske samarbeidet og ikke foreta disposisjoner som snarere vil svekke enn styrke folkeorganisasjonenes mulighet til samarbeid.

Et eksempel på det siste finner vi dessverre i Ministerrådets forslag "om nordisk kultursamarbete under 1980-talet". Det gjelder forslaget om å ta bort den støtten som i dag ytes til delvis reise- og oppholdsutgifter for de ulike organisasjonenes nordiske samarbeidsorgan. De politiske ungdomsorganisasjonene som møter i Helsingfors parallelt med Nordisk Råd, har vært svært opptatt av dette forslaget. I en uttalelse til Kulturutvalget har de tatt sterk avstand fra forslaget, idet de hevder at bortfall av reisetilskudd vil gjøre det umulig for ungdomsorganisasjonene å holde møter eller seminar på nordisk basis. Uttalelsen er underskrevet av alle de politiske partiers ungdomsorganisasjoner. Mens Europarådet, EF og andre internasjonale organisasjoner er seg meget bevisst sitt ungdomsengasjement og satser til dels store penger på dette, går altså vi i Nordisk Råd den omvendte vegen, nedprioriterer betydningen av at ungdom treffes over grensene. Denne advarselen må Nordisk Råd og Ministerrådet lytte på – og ta konsekvensene av.

Flere talere har tatt opp den ytterst vanskelige og skremmende arbeidsløshet blant ungdom. Jeg vil ta opp de foruroligende trekk av kulturfattigdom/kulturløshet som preger store ungdomsgrupper.

I en tid der vi – foreldregenerasjonen – på mange måter har sviktet vår foreldreoppgave i det å overføre kulturtradisjon og kulturtilhørighet, opplever ungdommen isteden et sterkt press av et annet kulturbudskap – den bevisstløse, ofte kjønnsdiskriminerende, kommersielle, den som meget misvisende er blitt kalt "ungdomskulturen". Dette er et utviklingstrekk som er felles for alle våre land.

I sin gru er situasjonen begynt å gå opp for oss – krefter må settes inn for en bevisstgjøring og synliggjøring av en alternativ kulturutvikling. Arbeidet må skje nasjonalt, men kan i høy grad også være en felles nordisk oppgave.

En må i det nordiske samarbeidet arbeide ut fra en strategi om hvordan dette kommersielle kulturpresset skal motvirkes, og strategien faller helt inn i den 3-delingsmodell som kultursamarbeidet allerede har i dag; det mer

institusjonelle, tradisjonelle kultursamarbeidet, forsknings- og utdanningssamarbeidet og samarbeidet mellom de ulike folkelige organisasjoner og bevegelser.

Foreløpig har tenkningen om hvordan vi skal motvirke det kommersielle kulturpresset kommet kort; i hvert av våre land gjøres det spredte og forholdsvis usystematiske forsøk. Ingen av landene har så vidt jeg vet, vedtatt noen "motkultur"-politikk.

Samlet har vi allikevel i de nordiske land mye kunnskap om vår ungdoms situasjon. Jeg tror at vi kunne utnytte denne kunnskapen til et nordisk samarbeid om hvilke tiltak som kan iverksettes, hvordan vi best skal kunne bruke våre økonomiske og menneskelige ressurser til en felles "motkultur"-politikk.

Hovedframstøtet vil i det alt vesentlige måtte settes inn på den nasjonale plan. De folkelige organisasjonene og skolen blir den motkulturelle slagmark. De folkelige organisasjonene har jeg allerede berørt. Jeg vil derfor bare si dette om skolen:

Det er viktig at vi er oss bevisst den rollen skolen må spille i barns og ungdoms kulturelle utvikling, hvordan skolen kan stimulere til personlig utfoldelse og oppbygging av tilhørighet og selvtillit – tillit og styrke nok til å stå imot den kommersielle underholdningstilværelsen – hvordan dette må gjennomføres i våre læreplaner, og ikke bare i festtalesammenheng, men også omgjort i skolens hverdag.

Inn i denne felles nordiske strategien kan vi også sette Nordsat-utbyggingen, og jeg vil bruke denne innfallsvinkel til det jeg skal si om det nordiske radio- og TV-samarbeidet. Barn og unge ser mye på TV. Rapporter fra land utenfor Norden viser skremmende høye timetall pr. dag foran TV-skjermen. Dette vil vi i framtida ikke kunne gjøre så mye med. Seertilbudene utenfor nordiske sendere vil bli stort. Videoindustrien har vi foreløpig bare merket en liten bit av. Alt dette representerer helt sikkert et ytterligere kommersielt kulturpress på våre barn og ungdommer. Et nordisk radio- og TV-prosjekt vil derfor kunne representere motkulturen fra vår side.

Det var skuffende at Danmark ikke ville gi sin tilslutning til ministerradsforslaget om radio- og TV-samarbeidet. Jeg haper imidlertid at medlemsforslaget om et firelandssamar-

beid allikevel skal kunne føre til at et utviklingsarbeid og forprosjekt kommer i gang.

I Norge er det bred interesse for prosjektet. Ikke minst den kulturpolitiske siden har vært understreket. I en satellittalder er det kanskje viktigere enn noen gang før å ta vare på og styrke de nordiske folks nære kulturfellesskap. En spredning av landenes radio- og TV-program via satellitt er slik sett verdifull. En slik spredning øker også de etniske og språklige minoriteters muligheter til å få del i kulturtilbud og informasjon på sitt eget språk. En nordisk programspredding via satellitt gir også befolkningene mulighet til å velge i et programvalg som har større bredde og er mer omfattende enn det enkelte land har mulighet til å tilby. Et satellittsamarbeid gir også anledning til et programsamarbeid som den enkelte kringkasting verken økonomisk eller gjennom ekspertise er i stand til å ta opp.

Men vi har ikke allverdens tid på oss. Flere satellittprosjekt er under utvikling fra kontinentet, og skal det nordiske prosjektet være et realistisk alternativ, bør vi innen få år vite om det i en eller annen form blir noe av. Vi kan nemlig ikke regne med at folks interesse for stadig flere alternative programtilbud vil være til stede i all evighet. Når man først har investert stort i mottakerutstyr for flere andre satellitter, er det ikke sikkert at man til slutt også vil bruke store midler til å ta imot de nordiske lands programtilbud. Det ville isåfall være tragisk.

Meddelande

Det meddelades, att Ivar Hansen intagit sin plats i rådet.

Kanerva: Herr president! I den nutida alltmer internationaliserade världen intar relationerna till andra stater en viktig ställning. Av central betydelse är härvid förstås goda grannskapsförhållanden. Det är också skäl att konstatera att såväl de nordiska länderna som samtliga stater i världen generellt alltmer är beroende av varandra. Detta innebär också nya krav på ömsesidig samverkan. Men de nordiska länderna kan också gemensamt uträtta mera både för världsfreden och för den tredje världen.

Inom det nordiska samarbetet har man de senaste åren övergått till allt konkretare åtgärder. Detta har skett inom frågor angående den ekonomiska politiken, miljöpolitiken och energipolitiken. Inom den närmaste framtiden kan vi inte förbise de svåra frågor som ansluter sig till kapitalöverföringar, sysselsättningspolitik, informationsförmedling och invandrarnas ställning.

Taloudellista yhteistyötä kehittäessämme tulee meidän suomalaisten tahollamme todeta, että ulkomainen pääoma on tervetullutta meille tänne Suomeen. Mikäli muissa Pohjoismaissa sijaitsevat yritykset sijoittavat pääomaa Suomeen rakennettaviin työpaikkoihin, me tulemme säästymään monilta nykyisiltä ongelmilta, joita puolestaan suomalaisen työvoiman siirto esimerkiksi niin Ruotsiin kuin Norjaankin on aiheuttamassa yhtä lailla Suomessa kuin myöskin tuon työvoiman vastaanottajamaissa Routsissa tai Norjassa. Pohjoismaiset vapaat työmarkkinat ovat verottaneet voimakkaasti ennen muuta meitä Suomea ja meidän suomalaista työvoimaamme. Me suomalaiset olemme kuitenkin valmiita luonnollisesti jatkamaan vapaita työmarkkinoita, mutta on aihetta pitää välttämättömänä sitä, ettei väestömme pako Suomesta muihin Pohjoismaihin enää jatkuisi saman suuruisena ja yhtä voimakkaana, niin kuin on ollut asianlaita 60-luvulla tai kymmenen vuotta sitten, 70-luvun alussa. Tässä on eräs keskeinen syy sille, minkä vuoksi pääomasijoituksiin Suomeen tulisi kiinnittää aivan erityisen suurta huomiota.

Pohjoismaiden neuvoston tehtävänä on ottaa vastaan haaste siitä, mikä on sen rooli pyrittäessä parantamaan eri maitten kansalaisten asemaa heidän siirryttyään työskentelemään toiseen Pohjoismaahan. Hyvä koulutus on eräs keskeisimpiä yhteiskuntakelpoisuuden lähtökohtia. Vähemmistöjen koulutuksesta tulee huolehtia, mikäli tavoitteena vastaisuudessaakin on aikomus pitää yhteiskuntakelpoisia, yhteiskuntaan myönteisesti suhtautuvia nuoria.

Ottaen huomioon suomenkielisten suuren määrän eritoten Ruotsissa voidaankin sanoa, että kielipoliittisesti Ruotsin tulisi kohdella suomenkielisiä yhtä hyvin kuin meidän maassamme kohdellaan ruotsinkielistä kansansaamme. Monet vakavat sosiaaliset ongelmat voitaisiin saada päiväjärjestykseen, mi-

käli Ruotsi olisi erällä alueilla, ennen muuta koulualueella ja päivähoitokysymyksissä, samalla tavalla kaksikielinen maa kuin Suomikin on.

Pohjoismainen TV-satelliitti on noussut mielenkiintoisimmaksi pohjoismaisista yhteistyöhankkeista viime aikojen kuluessa. Kyseessä on todella suuri hanke, jonka yhteydessä jokainen taho joutuu vastaamaan kysymykseen siitä, mitä sananvapaus käytännössä tarkoittaa.

On ymmärrettävää, että tätä hanketta epäillään tahoilla, jotka pelkäävät uuden tilanteen vaikuttavan esimerkiksi heidän ansiotasoonsa. Tämä epäily on oikeutettu, sillä tekijänoikeuskysymykset ovat keskeisen tärkeitä. Toivottavasti kykenemme muovaamaan vastaisuudessa ratkaisun, joka koituu luovaa työtä tekevien ihmisten eduksi hoitamalla tekijänoikeuskysymys tavalla, jossa satelliitti on lisäämässä taiteilijoitten ja kirjoittajien tuotteiden käyttöä kuten myös sitä kautta heidän tulojaan. Uusi tekniikka asettaa arvioitavaksi sekä sananvapauskysymykset että kansalaisten oman harkintavallan.

Kuulun niihin, joiden mukaan Pohjoismaissa vallitseva yhteiskuntajärjestelmä huomioon ottaen ei Nordsat-hanketta voi vastustaa vetoamalla siihen, että kansalaistemme ajattelukyky ja arvostelukyky joutuvat tätä kautta koetukselle. Tekniset mahdollisuudet on käytettävä kansalaistemme hyväksi ja laajemmat tiedot ja valintamahdollisuudet heidän käyttöönsä.

On aihetta muistuttaa myös siitä, että Nordsat tulee olemaan varsin tärkeä pohjoismaisen työmarkkina-alueen kannalta, jolloin siirtolaiset saavat tässä muodossa kiinteämät yhteydet entiseen kotimaahansa.

Huumeongelmasta on eri Pohjoismaissa keskusteltu varsin vilkkaasti viime vuosien aikana. Huomioon ottaen taustalla oleva, nyt vallitseva tosiasiallinen tilanne tuntuu ajatus Pohjolasta huumeista vapaana alueena tänä päivänä lähes tulkoon utopialta. Aina on kuitenkin meidän syytä muistaa, että päätöksiä tehdessämme on vaakalaudalla nuoren ihmisen koko elämän kohtalo. Pohjoismaiden neuvoston on aihetta ottaa voimakas kanta, jonka perusteella eri Pohjoismaissa yhteisesti ryhdytään sotaan huumeita vastaan.

Tässä Helsingin kokouksessa on korostettu pohjoismaisen yhteistyön suurta merki-

tystä ja Pohjoismaiden neuvoston keskeistä osuutta tässä työssä. Tämä on oikein, ja tältä pohjalta on syytä jatkaa ja laventaa tämän työskentelyn pohjaa myös siltä osin, minkä puolueet voivat tähän yhteistyön kuvaan tuoda.

Här vid rådets session i Helsingfors har man betonat det nordiska samarbetets stora betydelse och Nordiska rådets centrala roll. En viktig plats har också intagits av samarbetet mellan partierna. Detta samarbete har på sistone blivit utbyggt och till och med fått organiserade former. Detta ömsesidiga samarbete mellan partier har utvidgats att förutom de inom Nordiska rådets arbete uppkommande frågorna också omfatta med utrikes- och säkerhetspolitiken sammanhängande problem. Partierna och deras samarbete är emellertid inte enbart en säkerhetsventil dit de med utrikes- och säkerhetspolitiken sammanhängande frågorna kanaliseras, utan med samarbetet mellan partierna kan man främja den verksamhet som hör till Nordiska rådets traditionella roll. Härvid är det klart, att målsättningen med detta samarbete är att främja sådan ekonomisk, sysselsättnings- och regionalpolitik som garanterar för medborgarna en möjlighet att i främsta rummet utföra sitt arbete på hemorten utan att någon skulle behöva lämna sitt eget hemland.

Den finskspråkiga delen av **Kanervas** anförande i svensk översättning:

När vi utvecklar det ekonomiska samarbetet, har vi finnar skäl att konstatera, att utländskt kapital är välkommet till Finland. Ifall företag etablerade i övriga nordiska länder placerar kapital i arbetsplatser som bygges i Finland, undgår vi många nuvarande problem som förorsakas av den finska arbetskraftens förflyttning till exempel till Sverige eller Norge, både här i Finland och även i mottagarlandet Sverige eller Norge. Den fria nordiska arbetsmarknaden har skattat framför allt Finland och dess arbetskraft mycket kraftigt. Vi finnar är emellertid beredda att fortsätta med den fria arbetsmarknaden, men vi anser det vara nödvändigt, att befolkningsflykten från Finland till de övriga nordiska länderna inte fortsätter så kraftigt som har skett på 60-talet eller för tio år sedan, i 70-

talets början. Detta är en central orsak till att man måste fästa en alldeles speciellt stor uppmärksamhet vid kapitalinvesteringar i Finland.

Det är Nordiska rådets uppgift att ta emot utmaningen i fråga om dess roll i strävan att förbättra situationen för medborgare från olika länder efter det att de har flyttat till ett annat nordiskt land för att arbeta där. God utbildning är en av de centrala utgångspunkterna för samhällsduglighet. Man bör dra försorg om minoriteternas utbildning om man även i framtiden som målsättning har samhällsduglig och till samhället positivt inställd ungdom.

Med beaktande av det stora antalet finskspråkiga speciellt i Sverige kan man också säga, att Sverige språkpolitiskt borde behandla de finskspråkiga lika väl som man i Finland behandlar vår svenskspråkiga folkgrupp. Många allvarliga sociala problem skulle kunna avskaffas ifall Sverige på vissa områden, framför allt inom skolan och dagvården, vore ett på samma sätt tvåspråkigt land som Finland.

Den nordiska TV-satelliten har under de senaste tiderna blivit ett av de mest intressanta nordiska samarbetsprojekten. Det är fråga om ett verkligen stort projekt, i samband med vilket man på varje håll bör svara på frågan om vad som menas med yttrandefrihet i praktiken.

Det är förstaeligt att man visavi Nordsat-projektet har misstankar på de håll som är rädda för att den nya situationen kommer att påverka deras förtjänstnivå. Misstankarna är berättigade, ty upphovsrättsfrågorna är viktiga. Jag hoppas att vi skall kunna utforma en lösning som blir förmånlig för människor som utför skapande arbete, genom att vi tar hand om upphovsrättsfrågan så att satelliten ökar användningen av konstnärers och författares alster och därigenom även deras inkomster. Den nya tekniken gör både frågorna om yttrandefrihet och medborgarnas egen prövningssmakt föremål för värdering.

Jag hör till dem som tycker, att, med beaktande av det i de nordiska länderna rådande samhällssystemet, man inte kan motsätta sig Nordsatprojektet genom att hänvisa till att vara medborgares tankeförmåga och omdömesförmåga sättes på prövning. De tekniska möjligheterna måste användas för våra

medborgares bästa, och de måste få tillgång till mera vidsträckta kunskaper och valmöjligheter.

Det är också skäl att påminna om att Nordsat kommer att vara rätt viktig med tanke på det nordiska arbetsmarknadsområdet, varvid invandrarna i denna form får fastare förbindelser med sitt tidigare hemland.

Narkotikaproblemet har diskuterats rätt livligt i de nordiska länderna under de senaste åren. Med beaktande av den bakgrund, som ligger bakom den faktiska situationen, tycks tanken om Norden såsom ett narkotikafritt område vara närmast utopi i dag. Alltid måste vi emellertid komma ihåg att, när vi fattar beslut, är det unga människors hela livsöde som står på spel. Nordiska rådet har all anledning att ta en kraftig ståndpunkt på vars grundval man i de olika nordiska länderna gemensamt inleder ett krig mot narkotika.

Petter Thomassen: Hr. president! Styrken og bærekraften i det nordiske samarbeidet måles ikke ved det antall kilo dokumenter som produseres. Hadde *det* vært målestokken, ville det ikke vært noen tvil: Nordisk Råd ville vært verdensmester.

Styrken i det nordiske samarbeid bør heller ikke måles i antall store, perspektivrike og prestisjetunge prosjekter som vi greier å utrede oss frem til gjennom Nordisk Råd. Slike prosjekter løper dessverre ofte ut i sanden – slik skjebnen nå beklageligvis blir for det nordiske samarbeid om satellittformidlet radio og TV. Nordsat. Det er fare for at den allmenne oppfatning av verdien av det nordiske samarbeidet svekkes når man opplever at årelange samarbeidsbestrebelse plutselig bryter sammen.

Efter min oppfatning ville det styrke tilliten til Nordisk Råd som et hensiktsmessig samarbeidsorgan på nordisk basis dersom medlemslandene i stedet for å skjule sin reelle uenighet og manglende vilje til deltakelse i et samarbeidsprosjekt gjennom stadig nye utredninger og en stadig økende papirflom på et tidlig tidspunkt tilkjennegav sitt reelle standpunkt. Det er misforstått elskverdighet og samarbeidsvilje når man stadig skyver det endelige standpunkt foran seg.

At Nordsat-prosjektet forhåpentligvis overlever uten Danmarks støtte forteller mer

om et realistisk ønske om å dekke et kulturpolitisk og industripolitisk behov fra de øvrige medlemsstater av Nordisk Råd enn det forteller om en vel utviklet solidarisk holdning til løsning av viktige oppgaver de nordiske landene imellom.

La meg for ordens skyld presisere at det er liten grunn til å kritisere Danmark for den beslutning landet for sin egen del har tatt til dette spørsmålet. Danmarks standpunkt viser oss med all tydelighet at selv om det ligger store samarbeidsutfordringer og utviklingsmuligheter for nordisk industri i en felles gjennomføring av prosjektet, er dette ikke nok til å skape grobunn for felles opptreden dersom ikke de praktiske resultater og den reelle nytte for alle deltakerlandene er til stede i merkbart grad.

Jeg syns det er grunn til å trekke frem dette forhold, fordi intrykket av store og ambisiøse prosjekter som regelmessig ikke kommer til utførelse, har en tendens til å overskygge de mange konkrete og praktiske resultater som oppnås på mindre iøynefallende områder.

Derfor er det en gledelig tendens, både i de dokumenter som ligger til grunn for denne sesjon, forslag og rekommandasjoner, til at større vekt nå legges på praktisk, nøkternt og konkret samarbeid for å bygge ned konkurransehindringer og forbedre arbeidet med lovharmonisering. Her er man allerede kommet et stykke på vei – men det er langt frem.

Enkelte har i den nordiske samarbeidsdebatt forsøkt på mer partitaktisk grunnlag å fremstille det som om de av oss som er tilhenger av konkrete resultater fremfor urealistiske forventninger, skulle være mer lunkne i forhold til nordisk samarbeid enn andre. Det vil jeg bestemt avvise. Rent innenrikspolitiske, partitaktiske beveggrunner bør Nordisk Råd i størst mulig grad spares for. Vi skal ikke tape perspektivene i det nordiske samarbeid av syne. Men la oss heller ikke stirre oss blinde på perspektivene, og glemme at det bør være rimelig sammenheng mellom perspektiver og sannsynlige resultater.

Nettopp i en periode hvor den økonomiske utvikling både i Norden og i verden omkring setter begrensninger på våre muligheter, er det nødvendig å sette kreftene inn på å skape nye muligheter. Her kan samarbeidet mellom de nordiske land være nøkkelen til å åpne dørene for ny vekst dersom man ikke stadig

henfaller til kortsiktige og partitaktiske argumenter på områder hvor praktiske og tellende resultater burde være helt avgjørende.

Det bør mane til ettertanke når de nordiske lands industriforbund på spørsmål om hvilke nasjonale bestemmelser og hvilken nasjonal praksis som kunne anses å medføre hindringer for et industrielt samarbeid, i prioritetsrekkefølge svarer følgende: valutareguleringer, etablerings- og konsesjonslovgivning og skattelovgivning.

Her ligger det meget store og vesentlige utfordringer for samarbeidet både innen Nordisk Råd og på bilateral basis. Dersom vi kan bidra til å fjerne hindringer for ny vekst ved å liberalisere valutaforhold, skape forutsetninger for et felles nordisk aksjemarked og åpne for friere kapitalbevegelser over de nordiske landegrenser, vil våre muligheter til å møte den utfordring som dagens internasjonale økonomi representerer, være vesentlig forbedret.

Jeg vil gjerne understreke at jeg selvsagt forstår at enhver velment forordning eller konkurransehindring sikkert har sin akseptable begrunnelse. Like overbeviser jeg om at det for hvert enkelt av disse hindre kan anføres at akkurat dette hindret ikke betyr noen avgjørende hindring for et industrielt samarbeid i Norden. Men samtidig kan det vel ikke herske tvil om at summen av hindre betyr en svekkelse av mulighetene til å oppå det vi ønsker, og at det særlig for de små og mellomstore bedrifter i Norden er vanskelig å finne frem i jungelen av ulike bestemmelser.

Nettopp derfor er det nå nødvendig å forsterke det nordiske samarbeid for å fjerne eksisterende hindringer for samarbeidet mellom bedrifter i de nordiske land, f. eks. i lovgivning og ved ulikheter i skattlegging. Etter min oppfatning er det ingen akseptabel grunn for manglende resultater på disse områder hittil i nordisk sammenheng når det fra enkelte hold hevdes at medlemslandenes nasjonale forhold og interesser er så ulike at man ikke kan forvente snarlige og positive resultater. Det er en grense for hvor lenge man kan skjule manglende beslutnings- og harmoniseringsvilje bak et stort byråkratisk apparat og store dokumenthauger. En mer bevisst og resultatorientert holdning i disse spørsmål istedenfor all verdens verbale topprestasjoner ville styrke troen på Nordisk

Råd som et nyttig og hensiktsmessig samarbeidsorgan. At dette nå er nødvendig vil alle som har tilfredsstillende kontakt med det praktiske og nasjonale politiske liv, lett innse – dersom man ønsker å innse dette.

Haldór Ásgrímsson overtok herefter ledningen av forhandlingarna.

Söderström: Herr president! Generaldebatten här i Helsingfors under dessa två dagar har präglats av en pessimistisk stämning kring den ekonomiska utvecklingen i våra länder. Trots att ett otal talare kretsat kring spørsmålet har knappast någon kunnat peka på vad vi konkret borde ta oss till för att stävja den alarmerande arbetslösheten och ekonomiska stagnation som våra länder står inför. Ökat samarbete, ny industripolitik, tillvaratagande av OECD:s beska mediciner har varit nycklar som erbjudits för att låsa upp vårt krisskåp. Men som vi alla vet räcker det här inte. Det behövs en ny radikal demokratisk inriktning för att något skall kunna göras.

Jag har tidigare i detta sammanhang, senast i Köpenhamn för ett år sedan, uppmanat de nordiska ländernas regeringar att aktivt gå in för ett fördjupat samarbete med de krisfria socialistiska marknaderna. Dessutom krävs ökade satsningar på den offentliga sektorn och på respektive folks egen konsumtionsförmåga. Ett bugande för arbetsgivarnas käpphäst "den internationella konkurrenskraften" kan för stunden ge fördelar för ett enskilt land men fördelarna försvinner i längden och man har tvärtom skapat överkapacitet i sitt näringsliv, vilket i sin tur leder till uppsägningar, permitteringar m. m.

Det som behövs är verkliga demokratiska reformer i våra ekonomier. Det behövs lösningar inom vår ekonomi som skjuter över makten från en smal maktelit i våra respektive länder till folket vid gräsrötterna. Otaliga exempel i våra länder tyder på att folkets egen initiativkraft och uppfinningsförmåga har skapat arbeten för tusentals och livsdugliga miljöer för människor i områden som helt utdömts tidigare. Att folk är beredda för det här är klart. Trycket mot den toppstyrda byråkratin i våra respektive länder är enormt. Folkets egen skaparförmåga då det gäller att skaffa sig en utkomst är osinbar.

Med den här visionen för ögonen skall man naturligtvis inte få den uppfattningen att jag skulle utdöma den nuvarande ekonomiska verksamheten. Med en ökad demokratisering i våra näringsliv skapas förutsättningar för sådana lösningar där arbetstagarna själva kan kontrollera sin arbetsplats och produktion vilket också skapar ett helt annat ansvar för arbetet i sig än vad vi idag har. Från Finland kan statsbolaget Valmet tas som ett exempel. Ledningen med sin ekonomiska expertis skulle skära ner arbetsstyrkan radikalt, då företaget kommit i ekonomiska svårigheter. Medicinen var densamma som så många gånger tidigare. Arbetarna och tjänstemännen sa stopp och utvecklade en alternativplan som skulle spara de flesta arbetena. Förhandlingarna pågår om dessa lösningsmodeller ännu. Det finns ett alternativtänkande till dagens s. k. ekonomiska nödvändigheter. Detta tänkande finns framförallt i de breda folklagren. Låt oss låta dessa krafter stiga fram, låt oss stimulera dem till aktivitet och låt oss framförallt beskära deras makt som bjuder de s. k. ekonomiska realiteterna i tid och otid för att slå ned denna genuina anda och förmåga. De nordiska länderna med sitt höga västånd har alla möjligheter att slå in på denna väg. Det behövs radikala demokratiska lösningar. Det andra alternativet är att vi fortsätter på nuvarande väg med skenmanövrar som i det långa loppet ger endast marginaleffekter med fortsatt massarbetslöshet som följd.

Ett annat område jag vill ta upp här i generaldebatten är det nordiska miljöskyddssamarbetet. Trots att vi budgeterar för detta samarbete ett miljonbelopp, trots att vi har den nordiska miljöskyddskonventionen och andra överenskommelser är situationen inte alls tillfredsställande. I de enskilda nordiska länderna är miljöskyddsverksamheten i många avseenden den diametralt motsatta till vad vi i konventionen t. ex. later första att vi strävar till. I detta sammanhang är det skäl att konstatera att mitt jämförelsematerial i huvudsak naturligtvis berör Finland.

Att luftskyddet och skyddet av våra vatten är otillfredsställande skött är en sanning. Samtidigt som detta faktum råder byggs i dagens Finland t. ex. ett otal nya kolkraftverk för att tillfredsställa energibehovet. Bestämmelserna för dessa verks svavelutsläpp är inte på långt när tillfredsställande, tvärtom

det enda man tycks bry sig om är att skorstenarna byggs tillräckligt höga för att avfallet inte skall falla ner i den omedelbara närheten av kraftverket.

Luftutsläppen är en internationell fråga det vet vi alla, men idag krävs det mycket mer av oss än vad vi hittills kunnat komma överens om. Vi måste internordiskt kunna komma överens om en betydligt kraftigare miljökontroll och lägre gränsvärdestabell för olika utsläpp i vår miljö.

Herr president! Till slut vill jag framställa två önskningsar:

För det första: att så många ledande politiker och statsrådsmedlemmar som möjligt i våra nordiska länder skulle ta avstånd från det folkmord som äger rum i El Salvador i likhet med den danske statsministern Anker Jørgensen. Det behövs ett kraftigt internationellt tryck för att en demokratisk lösning kan fås till stånd i detta land. För det andra: att våra nordiska regeringar i skyndsam ordning inleder förhandlingar om den kärnvapenfria zonen. Det gäller att tillsätta en tjänstemannagrupp till att börja med för ett kartläggningsarbete för att småningom kunna komma längre fram, bort från de tomma loften vi i dag har att stå inför. Folken i våra länder väntar sig detta av våra regeringar.

Per Petersson: Ärade president! Mycket av den ökade levnadsstandard som folken i Norden fått del av senaste generationer har samband med bättre, snabbare och – relativt sett – billigare transporter av människor och gods. Den ökande förståelsen mellan Nordens folk och det ökade idrotts-, kultur- och turistutbytet har också starkt främjats av förbättrade kommunikationer. I Nordens norra delar har nya vägar och nya broar förkortat avstånden både i mil och i tid. I såväl Sverige, Norge som Finland har också inom varje land byggts upp flygförbindelser genom länderna i syd-nordlig riktning. Tveklöst har detta betytt mycket för utvecklingen i ländernas norra delar.

Försök har också gjort med tvärflygförbindelser mellan Norges, Sveriges och Finlands norra delar. Tyvärr har beläggningen inte varit god. Skälet till detta tror jag främst är att de använda flygplanen varit för små. Därtill kommer att flygplansbyten under resvägen

varit tidsödande och att marknadsföringen varit obetydlig.

Mycket talar för att gas- och oljeutvinning i Nordatlanten drastiskt kommer att öka den ekonomiska aktiviteten – främst i norra Norge – under kommande år. Avstånden är stora i norr, och bergskedjan medför att vägförbindelserna över riksgränserna är och kommer att vara få och tidskrävande.

Tidsenliga kommunikationer i nämnda bygder främjas starkt av reguljära flygförbindelser. Jag hoppas därför att försöken med tvärflyg på Nordkalotten fortsätter och att försöken utökas.

SAS flyger nord-syd genom hela Sverige. Även i Norge flyger samma skandinaviskt samägda flygföretag nord-syd genom hela landet. Enligt min mening bör försök göras med någon form av "nordkalottringlinje" genom SAS medverkan.

Någon reguljär flygtur t. ex. Stockholm – Luleå eller – Kiruna skulle kunna utsträckas till Tromsö eller Evenes och sedan gå söderut inom Norge till Oslo. Likaså bör försök göras med turer i omvänd riktning.

Sommartid torde här föreslagna flyglinjer ha stort turistintresse. Den ökande aktiviteten för gas- och oljeutvinning i Nordatlanten ökar intresset för snabba och säkra flygförbindelser mellan Nordnorge och Sverige, såväl i norra delen som i övriga Sverige. Det mesta talar för att på sikt beläggningen även under andra tider av året blir god. En måttfull prissättning under inkörningsskedet skulle säkerligen bidra till att snabbare göra denna näringspolitiskt sett angelägna linje lönsam.

Inom samtliga länder är arbetslösheten i nuläget stor inom Nordkalottområdet. Ökad aktivitet och ekonomisk samverkan till allas fördel är ett gemensamt nordiskt intresse.

Jag ser gärna att även Nordfinland kommer med i dessa försök, men det synes mig naturligt att ett företag – SAS – som bedriver en framgångsrik och vinstgivande verksamhet i såväl Sverige som Norge också utnyttjas vid försök med tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten mellan Norge och Sverige.

Páll Pétursson: Hr. præsident! Nu har vi tilbagelagt 30 år i Nordisk Råd, og det er en god grund til at se lidt tilbage og vurdere, om

vi i nordisk samarbejde har nået det, vi ville. Nordisk Råd er nu i dag en stor organisation med et talrigt personale og mange tilknyttede politikere og embedsmænd, som tager aktiv del i samarbejdet på diverse felter.

Vi har i fællesskab gjort store fremskridt, og samarbejdet er frugtbart på mange måder og livsnødvendigt i nogle henseender. De nordiske lande har en fælles kulturarv og ser på livets værdier med samme øjne. Vi tænker stort set i samme baner, og vi kan vise omverdenen, at vi kan leve sammen i nært samarbejde uden at krænke hinandens selvstændighed, og det er en stor fordel, ikke mindst set fra islandsk side.

Jeg tror, at vi kan være et godt forbillede for andre lande i en ufredelig verden. Jeg tror også, at vi i nært samarbejde kan hæve vor røst kraftigere, og det er ikke kun til gavn for os her i Norden, men i al beskedenhed for hele verden.

Vi er i nordisk samarbejde nået et godt stykke på vej, både når det gælder forskning, teknik og miljøvern. Sidste efterår havde jeg som medlem af økonomisk udvalg den glæde at tage del i et seminar i Södertälje i Sverige. Seminariet "Energi i Norden, økonomi, miljø og forsørgelsestryghed", var arrangeret af Nordisk Råds økonomiske udvalg og social- og miljøudvalget.

I seminariet deltog embedsmænd og forskere fra energisektoren og fra miljøvernsektoren i Norden samt parlamentarikere fra økonomisk udvalg og social- og miljøudvalget. Der blev fremsat og diskuteret ideer af forskellig slags, og jeg tror, de allerfleste, som deltog i seminariet, syntes det var gavnligt.

Må jeg få lov at tilføje nogle få ord om de indtryk, jeg tog med mig hjem som politisk deltager på dette seminar.

Jeg så med megen forventning frem til seminariet, fordi der skulle behandles vigtige spørgsmål, som berører og kommer til at berøre hver eneste person i Norden i fremtiden, nemlig hvordan vi kan forsyne os med energi uden at ødelægge vort miljø.

Jeg tror, at vi, som deltog i seminariet i Södertälje, har lidt bedre forudsætninger for at behandle de spørgsmål end før. Personlig troede jeg på forhånd, at miljøsidens ville blive kraftigere repræsenteret på seminariet. Jeg syntes, energisektorens talsmænd var næsten

overvældende; de var i det mindste talrige, og deres indlæg tog længere tid. Jeg måtte lytte til uhyggelige og drastiske synspunkter ind imellem. Vi sløser i nogle tilfælde med energikilder, vi skulle tage bedre vare på, og der er grænser for, hvor langt man kan gå i udvinding af energi, men jeg kunne desværre ikke se, at alle energisektorens talsmænd var bevidst nok om det. Jeg syntes også, at forkæmperne for begge parter ikke var villige nok til at tage hensyn til hinandens synspunkter.

Vi kan ikke leve her i Norden, uden at vi forsyner os godt med energi, det tror jeg er meget vigtigt, men vi kan heller ikke på længere sigt leve et godt rigt liv uden at tage vare på naturen omkring os og de miljømæssige værdier, vi ikke kan eller vil leve uden. Økonomisk velstand er meget vigtigt for den enkelte, men livskvaliteten er det, vi skal stræbe efter, så vi foruden til den økonomiske faktor må tage de største hensyn til de miljømæssige og sociale faktorer, hvis vi skal leve et godt og rigt liv i vore respektive lande i fremtiden.

Jeg er sikker på, at det er af største vigtighed, at vi i Norden samarbejder videre på nært hold både på energisiden og på den miljømæssige side. Jeg er sikker på, at det vil blive det mest frugtbare på længere sigt.

I Norden er vi så lykkelige, at vi har adgang til diverse store energikilder, og vi kan – hvis vi tager hensyn til naturen og til hinanden og arbejder sammen – gå en lysende fremtid i møde.

Man har i Norden muligheder for udbygning af vandkraft og udvinding af olie. I Island har vi også enorme energikilder i geotermisk kraft. Jeg ved lidt mere om de muligheder efter seminariet i Södertälje. Jeg savnede dog større parlamentarisk repræsentation på seminariet. Vi, der kom fra den politiske side, var for fåtallige.

Det står klarere for mig efter mødet i Södertälje, at når man sysler med udbygning eller udnyttelse af energikilder, må man stille sig 3 spørgsmål:

1. Er det teknisk muligt?
2. Er det økonomisk rigtigt?
3. Er det miljømæssigt forsvarligt?

Hvis man ikke kan svare ja till alle 3 spørgsmål, tror jeg, man må tage sig i agt.

På det kulturelle område har vi et frugtbart samarbejde, og det tror jeg, at vi i fremtiden

skulle udvikle langt bedre. I Island er vi ivrige tilhængere af NORDSAT-ideen, og hvis de planer bliver skrinlagt, tror jeg, at det nordiske samarbejde vil lide sit største nederlag i de sidste 30 år.

Jeg ser med glæde frem til et nærmere samarbejde i Vestnorden. Jeg tror, at Grønland må komme stærkere ind i vort samarbejde. Det har ved folkeafstemning besluttet at gå ud af Fællesmarkedet, og jeg tror, at det vil føre grønlænderne nærmere til os andre i Vestnorden. I Island håber vi, at udviklingen i Grønland medfører, at de kommer til at gå imod større selvstændighed både økonomisk og politisk, og vi vil gerne give vore naboer en håndsrækning.

Til slut en lille advarsel.

Alle vore dygtige sekretærer og funktionærer i Nordisk Råd er ikke mænd af få ord, for resten heller ikke vi fra politikersiden. Jeg er lidt ængstelig for, at bureaukratiet i Nordisk Råd i de kommende årtier vil øges endnu mere. Vi må prøve alvorligt at spare på vore ord og på vort papir. Her i Finland og Sverige har de rigeligt med skove, det har vi ikke i Island. Somme tider synes jeg, at vi i det nordiske samarbejde sløser med papir. Det skulle vi prøve på ikke at gøre i fremtiden!

Knuuttila: Herra presidentti! Pohjoismainen yhteistyö on tärkeä arvo sinänsä epäluulojen, asevarustelukierteen ja vastakohtaisuuksien maailmassa, missä laajempaa yhteistyötä ja rauhanomaista rinnakkaineloa Pohjolan tapan tarvittaisiin todella kipeästi. Erityisen tärkeää tämä yhteistyö on niille kielellisille ja kansallisille vähemmistöille, joiden asemaa voidaan konkreettisella tavalla parantaa tämän yhteistyön avulla. Hyvin konkreettinen asia on kielellisten vähemmistöjen aseman parantaminen antamalla kussakin maassa myös vähemmistökielille mahdollisimman hyvä asema. Esimerkiksi ja tavoitteeksi voimme ottaa ruotsinkielisen vähemmistön aseman Soumessä. Jokaisessa maassa tulisi kuulua ihmisoikeuksiin saada opetusta omalla äidinkielellään sekä ainakin julkisia palveluita virastoissa, sairaaloissa jne.

Jo kauan kestäneen kiinteän vuorovaikutuksen vuoksi ovat nuoremme suorittaneet erilaisia ammattitutkintoja toisissa Pohjoismaissa, viime vuosina myös runsaassa

määrin akateemisia loppututkintoja. Sen vuoksi olisi jo suuri tarve kelpuuttaa myös toisessa Pohjoismaassa suoritettu tutkinto yleisesti muissa Pohjoismaissa yleensä ilman lisätutkintoja, jotka voisivat tulla kysymyseen vain hyvin suuresti paikallisiin erityiskysymyksiin perustuvien tutkintojen osalta. Yleensähan korkeakoulututkinnot ovat yleispätevyden takaavia eivätkä ole siten kansallisiin rajoihin sidottuja.

Tämän neuvoston istunnon keskeiseksi kysymykseksi on noussut yhä vaikeammaksi nouseva työllisyyskysymys. Edellisessä istunnossa arvioitiin Pohjoismaiden työttömien määräksi vuonna 1981 600 000. Nyt on tuotu esille, että vuonna 1982 tuo työttömien määrä Pohjolassa voi nousta peräti 750 000:een. Nämä hälyttävät luvut asettavat todella haasteen tämän Pohjoismaiden neuvoston jäsenille, joiden valtaan yleensä yhdessä ja erikseen kuuluu muuttaa tämän kielteisen työllisyyskehityksen kulkua. Vapaalla markkinataloudella ilman yhteiskunnan ohjailu- ja suunnittelutoimenpiteitä ei tietysti muutosta myönteiseen suuntaan voi odottaa, vaan kuljemme virran laineilla yhä vaikeammin hallittavaa tilannetta kohti heikoimpien markkinatalousmaiden esimerkkiä seuraten.

Odotan saavani tekemääni kysymykseen vastauksena tietoja suunnitelluista yhteis-pohjoismaisista toimenpiteistä tässä työllisyyskysymyksessä, josta puhuin myös neuvoston edellisissä istunnoissa. Viittasin tällöin vakavuutta lisäävänä tekijänä Suomen kauppaan Neuvostoliiton kanssa yhtenä hyvänä esimerkkinä.

Vastuu työllisyysasioiden hoidosta on meidän. Olemme tuon vastuun myös tunnustaneet m. m. työmarkkinasopimuksessa vuodelta 1954. Vetoan jokaiseen Pohjoismaiden neuvoston jäseniin ja ministerineuvostoon, että tuon työmarkkinasopimuksen tavoite ja velvoite ei olisi vain paperin arvoinen vaan johtaisi konkreettisiin toimiin tässä sadoille tuhansille ihmisille Pohjolassa tärkeässä asiassa.

Knuuttilas anförande i svensk översättning:

Herr president! Det nordiska samarbetet är ett värde i sig självt i en värld av misstroende är ökad kapprustning och motsättningar. där det

verkligen skulle behövas ett vidsträcktare samarbete och fredlig samexistens i stil med det som finns i Norden. Speciellt viktigt är detta samarbete för de språkliga och etniska minoriteter vars ställning på ett konkret sätt kan förbättras genom detta samarbete. En mycket konkret fråga är förbättrandet av språkliga minoriteters ställning genom att i vart och ett land också ge minoritetsspråken en möjligast god ställning. Som exempel och målsättning kan man ta den svenskspråkiga befolkningens ställning i Finland. I vart och ett land borde det höra till de mänskliga rättigheterna att få utbildning på det egna modersmålet och också i fråga om offentliga tjänster i ämbetsverk, sjukhus osv.

På grund av den växelverkan som redan länge funnits har de unga avlagt olika yrkesexamina och under senaste år också ett stort antal akademiska slutexamina. Därför finns det redan ett stort behov att allmänt godkänna en i annat nordiskt land avlagd examen i övriga nordiska länder utan tilläggsexamina, som endast skulle komma i fråga vid examina gällande mycket lokala separatfrågor. I allmänhet är ju högskoleexamina allmängiltiga och sålunda inte bundna vid de nationella gränserna.

Den allt svårare frågan om sysselsättningen har blivit denna sessions centrala fråga. Under senaste session uppskattade man de arbetslösas antal till 600 000 för år 1981. Nu har det framförts att de arbetslösas antal för år 1982 rentav kan stiga till 750 000. Dessa alarmerande siffror utgör en verklig utmaning för Nordiska rådets medlemmar, till vars befogenheter tillsammans och var för sig hör att ändra denna negativa sysselsättningsutvecklings gång. Inom en fri marknadsekonomi utan styrnings- och planeringsåtgärder kan man naturligtvis inte vänta sig en förändring i positiv riktning, utan vi förs med strömmens vågor mot en situation som är allt svårare att bemästra följande mönstret från svagare marknadshushållningsländer.

På den fråga som jag ställt väntar jag mig att få uppgifter om planerade samnordiska åtgärder i denna sysselsättningsfråga, om vilken jag talade om också under föregående session. Jag hänvisade då till Finlands handel med Sovjetunionen som ett gott exempel på en stabiliserande faktor. Ansvaret för sysselsättningsfrågornas omhändertagande är vårt. Detta ansvar har vi erkänt också i arbets-

marknadsavtalet från år 1954. Jag väddar till varje medlem i Nordiska rådet och ministerrådet, att målet och förpliktelserna för detta arbetsmarknadsavtal inte skall stanna på pappret utan att det skulle leda till konkreta åtgärder i denna viktiga fråga som berör hundratusentals människor i Norden.

Statsrådet Boo: Herr president! Samverkan förekommer mellan de nordiska länderna inom nästan alla samhällssektorer. Verksamhetsberättelsen till årets session speglar på ett utmärkt sätt detta. Även i högtidstalet i går fick vi det redovisat. Frågor av gemensamt intresse finns inte minst på det kommunala området.

Ett praktiskt resultat utgör överenskomsten om kommunalt samarbete över riksgränserna. Genom de vunna erfarenheterna har en god grund skapats för att vidareutveckla den nordiska samhörigheten på kommunal nivå.

En breddning av det nordiska samarbetet bör dock komma till stånd även inom andra kommunala verksamhetsområden. Det är mot den bakgrunden som jag med tillfredsställelse noterar att ett fortlöpande samarbete inletts mellan de nordiska kommunministrarna.

För de nordiska länderna gäller att kommunerna spelar en aktiv roll i samhällsutvecklingen. Det är på kommunal nivå som medborgarna har de bästa förutsättningarna att delta i samhällsarbetet.

Det är också genom kommunala beslut och åtgärder som de enskilda människornas behov av samhällsservice i stor utsträckning tillgodoses. Detta är en utveckling som går långt tillbaka i tiden och som det är naturligt att bygga vidare på.

Under 1980-talet kommer kommunerna sannolikt att ställas inför betydande problem. En central fråga är hur den kommunala verksamhetens resursanspråk skall kunna anpassas till de samhällsekonomiska förutsättningarna.

I centrum står också frågor om hur vi skall kunna utveckla och fördjupa den kommunala självstyrelsen och demokratin.

Mot den bakgrunden är forsknings- och utvecklingsarbete om kommunernas verksamhet av stor betydelse. Det bör vara naturligt att det nordiska samarbetet även omsluter

frågor av detta slag. Frågan om ett nordiskt forskningssamarbete kommer att behandlas längre fram i sessionen. Jag vill dock redan nu framföra några synpunkter på forskning om kommunala frågor.

I en tid med snabba samhällsförändringar och knappa ekonomiska resurser är det viktigare än någonsin att vi politiker tar till vara forskningsresultat av olika slag.

Forskning inom skilda ämnesområden kan ge oss en vidgad kunskap och därmed bättre möjligheter att lösa många samhällsfrågor. Rätt utnyttjad kan forskningens rön och framsteg bli ett ovärderligt inslag i kommunernas beslutsunderlag.

Det bör vara naturligt att efter en tid utvärdera de samhällsreformer som det har beslutats om. I Sverige har ett statsvetenskapligt forskningsprojekt genomförts om kommunerna med den inriktningen.

Riksdagen beslutade 1978 att anslå 7 milj. kronor för en utvärdering av kommunindelningsreformen. Ett 15-tal forskningsrapporter kommer att föreligga som belyser demokrati-, service-, förvaltnings- och planeringsfrågor i de nya kommunerna. Ett omfattande material har redovisats som ger underlag för överväganden om den fortsatta utvecklingen i kommunerna.

En utvidgad kommunal forskning ter sig angelägen även inom andra samhällsområden. Jag vill här ange ett par exempel.

Den offentliga sektorn är i dag omfattande. En stor del av våra länders resurser används för samhällsuppgifter. I en modern välfärdsstat är det nödvändigt att offentliga organ tar ansvar för medborgarnas behov av omsorg och trygghet.

Sjukvård, utbildning, miljöskydd och sociala tjänster utgör viktiga delar i vår välfärd som vi alla vill slå vakt om. Denna positiva syn på den offentliga sektorns betydelse får dock inte hinra oss från att kritiskt granska befintlig verksamhet. De kommunalekonomiska problemen gör att vi måste vara beredda att ompröva det invanda och kanske söka nya lösningar på samhällsproblemen.

En viktig utgångspunkt är därvid att kraven på en socialt inriktad fördelningsspolitik beaktas när den ekonomiska situationen kräver allmän återhållsamhet. Politikerna har en svår prioriteringsuppgift. Forskarna kan här lämna betydelsefulla bidrag för att underlätta

besluten.

Ett annat väsentligt forskningsområde gäller kommunernas roll i näringslivs- och sysselsättningspolitiken. De kommunala åtgärderna tillmäts här allt större betydelse. Det är naturligt eftersom näringslivets utveckling i hög grad påverkar den kommunala verksamhetens utbyggnad och planering.

Många av företagens beslut och åtgärder får avgörande betydelse för de kommunala organens ställningstaganden i fråga om bostäder, kommunikationer, vägar och gator.

Konsekvenserna för samhälle och enskilda vid företagsnedläggelser eller driftsinskränkningar visar också att kommunerna inte kan stå överksamma eller sakna handlingsberedskap.

I dag är de kommunala insatserna i huvudsak begränsade till att på olika sätt skapa gynnsamma arbetsbetingelser för näringslivet, att anordna beredskapsarbeten och att i egenskap av arbetsgivare skapa arbetstillfällen.

Från kommunalt håll har frågan ställts om inte kommunernas befogenheter inom näringslivssektorn bör vidgas. Klart är dock att kommunernas roll i sysselsättningshänseende behöver analyseras. Forskningen har här en viktig uppgift.

Många frågor kan ställas: Vad händer i en kommun när sysselsättningen minskar kraftigt? Vilka blir effekterna för kommuninvånarna och den kommunala ekonomin? Vad innebär en utvidgning av den kommunala kompetensen för kommunerna, för staten och för näringslivet?

Ett tredje angeläget forskningsområde gäller frågor om kommunal demokrati. Den snabba utbyggnaden av samhällsförvaltningen har lett till en alltmer svåröverskådlig förvaltningsorganisation. För de enskilda har detta skapat åtskilliga problem.

I de stora kommunerna kan det vara svårt att upprätthålla kontakterna mellan allmänhet och förtroendevalda. Många människor har inte den kunskap som behövs för att kunna ta tillvara sina rättigheter i samhället.

Undersökningar i Sverige visar att 40% av befolkningen inte själva tror sig kunna överklaga ett myndighetsbeslut. Av dessa uppger 10% att de inte heller känner någon som kan ge hjälp.

En översyn av förvaltningsförfarandet be-

hövs så att samhällsorganen kan lägga större vikt än tidigare vid service och vägledning åt enskilda. Forskningsinsatser om bl. a. de resurssvaga gruppernas problem ser jag som väsentliga för den reformverksamhet som pågår.

Exemplen på viktiga forskningsuppgifter skulle kunna mångfaldigas. Vi behöver exempelvis fördjupad kunskap om folkrörelsernas roll, om ungdomens samhällsengagemang, decentraliseringsfrågor och om samspelet mellan staten och kommunerna.

Ett fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna om kommunernas roll i samhällsutvecklingen bedömer jag som angeläget. Den kommunala forskningen utgör enligt min mening en viktig del i den demokratiska utvecklingsprocessen. Det är därför min förhoppning att forskning om kommunernas villkor skall finnas med i bilden när riktlinjerna för ett nordiskt forskningssamarbete utformas.

Astrid Murberg Martinsen: Som nytt medlem av Nordisk Råd har jeg med stor interesse lyttet til generaldebatten i går og i dag. Det har vært en bred debatt om de saker og de prosjekt som gjennom de senere år har stått – og fortsatt står – på dagsorden i det nordiske samarbeid.

Men også andre områder har blitt trukket inn i debatten. Med spesiell interesse merket jeg meg Svante Lundkvists innledning, hvor han sterkt betonet betydningen av en kjernevåpenfri sone i Norden – satt inn i en større europeisk sammenheng. Dette er en sak som nå opptar flere og flere mennesker i samtlige nordiske land.

De nordiske regjeringene bør gjennom det samarbeid som er utviklet i utenrikspolitiske saker, følge opp avspennings- og nedrustningsarbeidet. FNs spesialsesjon vil være en første mulighet til å markere de nordiske folkens vilje til fred og avspenning.

Ved siden av nedrustnings- og fredsproblematikken er den fulle sysselsetting en av grunnpilarene for den faglige og politiske arbeiderbevegelse i Norden. I massearbeidsløsheten finner vi den største trussel mot de velferdssamfunn vi har maktet å bygge opp i Norden. Det er de stadig økende ledighetstall som i dag skaper den største uro omkring vår sosiale sikkerhet og fører til frykt og usikkerhet

for enkeltemenneskers og familienes framtid.

Det er på dette området vi står foran morgendagens største utfordringer, og hvor løsningene vil kreve det ytterste av oss når det gjelder fantasi, idérikdom, initiativ og djervhet for å finne fram til og ta i bruk de riktige virkemidlene.

Som politikere har vi alle snakket om den internasjonale økonomiske situasjon med lav vekst og økt arbeidsledighet. Prognosene for 1983 tilsier at hver tiende arbeidstaker vil gå ledig i Vest-Europas industriland.

Arbeidsledigheten i Norden utgjør nå nærmere 650 000 mennesker, hvorav ca. 1/3 er unge under 25 år. Dette er skremmende tall. Og jeg vil understreke at vi sosialdemokrater ikke kan godta arbeidsledighet som et middel i den økonomiske politikken. Lar vi arbeidsledigheten bare øke, har vi nok av erfaringer for at den er tung eller umulig å drive tilbake. Dette er et felles ansvar – først og fremst på vegne av vår ungdom.

Sysselsettningstiltak kan ikke løse problemene på lang sikt, men det er helt nødvendig i en periode, slik at en kan få tid til å finne de mer langsiktige løsninger. Det er nå store grupper som har lang tid med ledighet bak seg, og som føler problemene med manglende sysselsetting stadig sterkere på kroppen. Den personlige belastningen på det enkelte individ ved å gå arbeidsledig, er ikke noe en venner seg til. Problemene og den psykiske belastning øker dess lengre tid det går, og dess mer håpløs situasjonen oppfattes og føles.

Framtidsutsiktene er nå så alvorlige at det er påkrevd å legge opp til aksjonsplaner i de enkelte land. Vi må bruke de hjelpemidler vi har i denne situasjonen.

Som tidligere påpekt, rammer arbeidsledigheten særlig unge mennesker. I Europa er 14 pst. av arbeidstakerne unge. Blant de arbeidsledige utgjør de halvparten. Dette er særlig alvorlig fordi det betyr at vi er i ferd med å møte en hel generasjon ungdom med det budskap at samfunnet ikke har bruk for dem.

Det er store forskjeller i de unges utgangspunkt og muligheter i arbeidslivet. Mens unge mennesker med god utdanning vanligvis er svært konkurransedyktige på arbeidsmarkedet, vil andre stå mye svakere. Tilbøyeligheten til å ta utdanning øker med foreldrenes utdanningsnivå og sosiale status.

Ulike muligheter til meningsfylt arbeid forsterker dermed de sosiale skiller.

En annen årsak til ledigheten er misforhold mellom den utdanning mange unge har, og de jobber som er tilgjengelige på hjemstedet. Dette gir seg særlig utslag på mindre steder. Et annet problem er at de jobber som er å få, ikke alltid tilsvarer de unges forventninger til arbeidslivet.

Vanskene på arbeidsmarkedet er størst for de aller yngste. Arbeidsmulighetene for disse er ofte begrenset på grunn av vernebestemmelser om skiftarbeid og risikofylt arbeid. De helt unge har også minst opplæring og praksis.

Selv om vi står overfor et ledighetsproblem for enkelte grupper ungdom, er dette en type ledighet som skiller seg fra den ledigheten en hadde f. eks. i 1920- og 1930-åra. Tidligere var de økonomiske vanskene i ledighetsperioder store, og det var få som vraket en jobb de ble tilbudt. I dag er de økonomiske vanskene ikke like påtrengende. Vi har å gjøre med en ledighetssituasjon som atskiller seg kvalitativt fra det en har hatt tidligere. På mange måter er disse problemene langt vanskeligere å løse.

Ungdom som verken deltar i yrkeslivet eller går på skole, er erfaringsmessig mer utsatt for skader av helsemessig og sosial karakter enn andre som har vansker med å få arbeid. Dersom slike skader oppstår, kan de være vanskelige å rette opp. Dessuten kan løsningen ta lang tid og være meget kostbar. Derfor må tiltak for all ungdom gis høy prioritet.

Det å være ung og arbeidsløs virker direkte nedbrytende – sosialt fysisk og psykisk. Ungdom – som andre – knytter selvfølgelig sin identitet sterkt til arbeid eller utdanning, til følelsen av å være til nytte og ha ansvar for egen situasjon.

Det økende alkohol- og stoffmisbruk vi i dag opplever blant ungdom, kan være et uttrykk for håpløshet og resignasjon overfor et samfunn som ikke er villig til å gi dem medansvar og innflytelse. Ungdommen må derfor få og ta ansvar for egen livssituasjon, men de kan ikke ha ansvaret alene. Samfunnet har også et klart ansvar for ungdommens situasjon. Derfor må ungdomsgarantien nå oppfylles.

Nordens faglige samorganisasjon hadde som ett av sine krav foran forrige års sesjon

at man skulle la den offentlige sektor spille en aktiv rolle i sysselsettings- og næringspolitikken. I sitt brev til Nordisk Råd v/ denne sesjon avviser Nordens faglige samorganisasjon skarpt de angrep som er foretatt på den offentlige sektor. De sier videre:

''Nedskärningar urholkar den sociala tryggheten och ökar arbetslösheten. En privatisering av samhällsservicen skapar nya problem, och får oacceptabla fördelnings- och välfärdspolitiska konsekvenser.''

Dette er etter min mening en uttalelse som samtlige nordiske regjeringer burde legge seg på hjertet – jeg kunne være fristet til å si spesielt den norske, for dens politikk kjenner jeg best.

En undersøkelse nylig foretatt av arbeidsavdelingen i Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge viser at om en mannlig industriarbeider med gjennomsnittsinntekt går arbeidsledig i ett år, koster det samfunnet 83 500 kr. En ledighetsøkning på 10 000 vil bety 500 mill. kr. i merutgifter for samfunnet. Disse tallene forteller oss hva vi kan betale for å sysselsette folk uten at det statsfinansielt koster mer enn trygd.

Jeg er spent på den prosjektrapport som utarbeides i Nordisk Råds regi, og som vi bli framlagt i 1982, om hvilke virkninger endringer i sysselsettingen i den offentlige sektor vil ha for den totale sysselsettingssituasjonen.

Det heter i Norge at vi ikke kan leve av å barbere hverandre, men vi har mange og store oppgaver innenfor den offentlige tjenesteyting som krever sin løsning.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herra presidentti! Elämme levotonta aikaa. Eri puolilla maailmaa on monia kriisipesäkkeitä. Maailmantalous on myöskin suurien muutosten ja vaikeuksien edessä. Kuilu kehitysmaiden ja teollistuneiden maiden välillä on kasvamistaan kasvanut. Läntiset teollisuusmaat ovat ennennäkemättömän suuren työttömyyden edessä, joka koettelee nyt ennen kaikkea heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, nuoria, vammautuneita, naisia jne.

Nämä kaikki tekijät tulevat vaikuttamaan myös meidän pohjoismaalaisten tulevaisuuteen, koska eri maat ja kansat ovat yhä riippuvaisempia toisistaan. Mutta me olemme

edelleen myös niitä, joilla asiat ovat hyvin täällä maapallolla. Tästä syystä meidän tulee osoittaa solidaarisuutta ja lisätä ja tiivistää kehitysyhteistyötämme. Tähän antavat hyvän mahdollisuuden m.m. YK:n Nairobin energiakonferenssin päätökset, jotka suositavat Pohjoismaita lisäämään yhteistoimintaansa juuri uusien ja uusiutuvien energialähteiden alueella. Meillä on oltava yli sukupolvien ulottuva aikajänne energiapolitiikassa. Emme saa nyt itsekkaasti tuhlaa kaikkea sitä, mikä on vuosituhtanen aikana syntynyt.

Teollistuneiden maiden vitsaukset ja teollisen kulttuurin elämäntavan kielteiset seuraukset näkyvät selvästi myös täällä Pohjolaissa. Tulevat vuodet ovat jokaisessa Pohjoismaassa uudelleenarvioinnin ja uudenlaisien ratkaisujen aikaa. Tulevat vuodet ovat myös pohjoismaiselle yhteistyölle uudelleenarvioinnin aikaa.

On itsestäänselvää, että ihmiskunta selviää tulevaisuudessa vain kansojen välisen ystävyyden ja yhteistyön linjalla. Pohjoismaisen yhteistyön perusta on edelleen kestävä: halu arvostaa toinen toisiamme, tutustua toisiimme ja toimia mahdollisimman paljon yhdessä. Mutta meidän on uskallettava uudistaa myös työmme tavoitteita ja keinoja tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti.

Täällä täysistunnossa on moneen kertaan huomautettu, että pohjoismaisen yhteistyön voimavarat eivät tule kasvamaan yhtä nopeasti kuin aikaisemmin. Näin varmasti on. Nyt meidän on rohjettava asettaa asiat tärkeysjärjestykseen. Joskus on jopa luovuttava jostain aikaisemmasta toiminnasta, jotta saadaan riittävästi voimavaroja uusille toiminta-alueille. On tietysti huolehdittava myös siitä, että pohjoismaisia varoja ei käytetä tuhlailevasti tai tehottomasti. Byrokratian peikko ja hengettömyys ovat aina vaanimassa yhteistyötämme. Samalla on myös hyvä muistaa, että yhteistyön keskeisin edellytys on toistemme ymmärtäminen, ts. kielten ymmärtäminen ja riittävä kanssakäyminen. Erityisen tärkeätä se on nuorison kohdalla. Toivoisin, että maittemme rautatieyhtiöt voisivat vihdoin viimein hinnoittaa Nordturist-lipun niin, että se houkuttelisi nuoriamme kiertämään ja tutustumaan Pohjolaan monipuolisesti ja perusteellisesti.

Kulttuurisopimus on ollut voimassa nyt kymmenen vuotta. Tätä ennen kuitenkin

kulttuuriyhteistyö oli jo keskeisin työsarika Pohjoismaiden neuvoston toiminnassa. 70-luvun aikana on erilainen taloudellinen yhteistyö tullut laajasti mukaan. Nyt on pidettävä huolta siitä, että humanistiseen ajatteluun pohjautuva kulttuuriyhteistyö säilyttää keskeisen asemansa ja että sitä laajennetaan elämisen laatuun liittyvillä kysymyksillä. Pohjoismaisesta yhteistyöstä ei saa muodostua itsekkäisiin hyötynäkökohtiin ja etutavoitteiluun painottuvaa kanssakäymistä.

Kansainvälinen kaupallinen kulttuuri on valloittamassa maailmaa ja pienet omaleimaiset kulttuurit ovat jäämässä jalkoihin. Tämä uhka varmasti lisääntyy, kun tietoliikenteen uusin teknologia otetaan käyttöön esimerkiksi radio- ja televisio toiminnassa. Toivon, että Pohjoismaat pystyvät kehittämään yhteistyötään tälläkin alueella, jotta uusimman teknologian myönteiset puolet voidaan käyttää täälläkin hyväksi. Erityisesti ajattelen vähemmistöjemme tarpeita.

Me suomalaiset olemme tietysti kiinnostuneita siitä, että Ruotsissa ja muissa Pohjoismaissa asuvat suomalaiset voivat saada esimerkiksi ohjelmalvelua riittävästi omalla kielellään. Tähän voidaan tietysti päästä myös kehittämällä tavanomaisia keinoja välittää radio- ja televisiolähetystyksiä esimerkiksi Suomesta.

Kaupallisen massakulttuurin armoilla ovat Pohjoismaissakin erityisesti lapset ja nuoret, jotka muutoinkin tuntevat turvattomuutta tulevaisuudestaan. Nuoret ovat kouriintuntuvasti tunnistaneeet kovan ja itsekään aineellisia arvoja korostavan elämäntapamme seuraukset. Nuorten huumausaineongelma, joka on esillä tässäkin istunnossa, on yksi huonovointisuuden ilmentymiä. Tilanteen hallitsemiseksi tarvitaan tietysti nopeita yksittäisiä toimenpiteitä, mutta pohjimmiltaan on kysymys hyvin vakavista, koko arvomaailmaamme koskettavista asioista. Turvattu aineellinen hyvinvointi ei riitä. Ihmisillä on monia sosiaalisia ja henkisiä tarpeita, jotka on otettava myös kaikessa yhteiskuntapolitiikassa huomioon. Tämän päivän ongelmiin ei ole olemassa helppoja ratkaisuja.

Herra presidentti! Haluan vielä lopuksi painottaa nuorison osuutta pohjoismaisessa yhteistyössä. Meidän on pystyttävä lisäämään nuorison aktiivisuutta ja toimintamahdollisuuksia ja näin edistämään nuorten luo-

vuutta ja henkistä kasvua. Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto on osoittanut 12 kertaa määrärahan nuorisoseminaarin järjestämiseen Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä. Tähän seminaariin ovat voineet osallistua poliittisten nuorisojärjestöjen ja Norden-nuorisoedustajiston edustajat. Tämä seminaari on ainoa vuosittainen toistuva tapahtuma, jossa näin edustava joukko Pohjolan nuoria voi keskustella nuorisoa koskevista pohjoismaisista yhteistyöhankkeista.

Seminaareihin osallistuneet nuoret ovat pitäneet seminaareja tarpeellisina. Osallistuminen nuorisoseminaarini ja Pohjoismaiden neuvoston kokouksen seuraaminen ovat varmasti auttaneet nuoria todella tajuamaan, miten laaja-alaista ja hyödyllistä pohjoismainen yhteistyö on.

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto harkitsee parhaillaan nuorisoseminaarini tulevaa muotoa ja mahdollisesti myös sen lopettamista. Sen perusteella, mitä olen edellä sanonut, pidän hyvin välttämättömänä näiden seminaarien säilyttämistä, ja samalla haluan korostaa niiden merkitystä yhdysiteenä poliittisten nuorisojärjestöjen ja virallisen pohjoismaisen yhteistyön välillä. Tulevaisuuden pohjoismaisen yhteistyön kannalta on aivan ensiarvoisen tärkeää, että myös nuoret huomioidaan. Pohjoismainen yhteistyö on myös nuorten asia.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaas tal i svensk översättning:

Herr president! Vi lever i en orolig tid. På olika håll i världen finns det många kriskällor. Världsekonomin står också inför stora förändringar och svårigheter. Klyftan mellan länderna och de industrialiserade länderna har fortsatt ökat. De västliga industriländerna står inför en oerhörd arbetslöshet, som nu framför allt drabbar de svagast ställda personerna, ungdom, handikappade, kvinnor osv.

Alla dessa faktorer kommer också att påverka vår nordbornas framtid, emedan de olika länderna och folken i allt högre grad är beroende av varandra. Men vi hör fortfarande också till dem som har det bra här på jordklotet. Därför måste vi visa solidaritet och öka och intensifiera vårt utvecklingssamarbete. Härtill ges goda möjligheter bl. a. av besluten som fattades vid FN:s energikonfe-

rens i Nairobi, i vilka det rekommenderas att de nordiska länderna måste öka sitt samarbete just inom området för nya och förnyelsebara energikällor. Vi måste ha ett tidsperspektiv som sträcker sig över flera generationer inom energipolitiken. Vi får nu inte själviskt slösa bort allt det som har uppstått under årtusendens lopp.

De industrialiserade ländernas gissel och de negativa följderna av det industriellt-kulturella levnadssättet kommer tydligt till synes även här i Norden. De kommande åren är i varje nordiskt land en tid av omvärdering och av nya lösningar. De kommande åren är också en tid av omvärdering för det nordiska samarbetet.

Det är självklart, att mänskligheten bara kan klara framtiden på basen av vänskap och samarbete mellan folken. Det nordiska samarbetets grundval är fortfarande hållbar: viljan att uppskatta varandra, lära känna varandra och att så mycket som möjligt verka tillsammans. Men vi måste också våga förnya målsättningarna och metoderna för vårt arbete i enlighet med framtidens krav.

Här i plenum har det många gånger påpekats, att det nordiska samarbetets resurser inte kommer att öka lika snabbt som förut. Detta är säkert sant. Nu måste vi våga prioritera frågorna. Någon gång måste man till och med avstå någon tidigare verksamhet för att man skall få tillräckliga resurser för nya verksamhetsområden. Man måste förstås också se till att nordiska resurser inte används slösaktigt eller ineffektivt. Byråkratin spöke och andefattigdomen lurar alltid i vårt samarbete. Samtidigt är det också bra att komma ihåg, att samarbetets viktigaste förutsättning är att vi förstår varandra, dvs. att vi förstår språket och har tillräckligt umgänge med varandra. Speciellt viktigt är detta för ungdomens vidkommande. Jag vågar hoppas att järnvägsbolagen i våra länder antligen skulle kunna prissätta Nordturist-biljetten så, att den lockar vår ungdom att resa omkring och att bekanta sig med Norden på ett mångsidigt och grundligt sätt.

Kulturavtalet har nu varit i kraft i tio år. Även dessförinnan var kultursamarbetet redan det centrala arbetsfältet i Nordiska rådets verksamhet. Under 70-talet har olika former av ekonomiskt samarbete kommit med i stor omfattning. Nu bör man se till att

det på humanistiskt tänkande grundade kultursamarbetet bevarar sin centrala ställning och att det utvidgas med frågor kring livskvaliteten. Det nordiska samarbetet får inte bli ett umgänge vars tonvikt ligger på själviska nyttyosynpunkter och eget intresse.

Den internationella kommersiella kulturen håller på att erövra världen, och små kulturer med egen prägel håller på att trampas ned. Detta hot ökar säkert när den nyaste kommunikationstekniken tas i bruk t. ex. i radio och TV-verksamheten. Jag hoppas att de nordiska länderna kan utveckla sitt samarbete även inom detta område, för att den nyaste teknologins positiva aspekter också skall kunna tillvaratas här i Norden. Speciellt tänker jag på våra minoriteters behov.

Vi finnar är naturligtvis intresserade av att de i Sverige och i de övriga nordiska länderna bosatta finnarna till exempel kan få en tillräcklig programservice på eget språk. Detta kan naturligtvis också uppnås genom att utveckla de sedvanliga formerna för förmedling av radio- och TV-utsändningar till exempel från Finland.

Speciellt utsatta för den kommersiella masskulturen är även i Norden barnen och ungdomen, vilka även annars känner osäkerhet beträffande sin framtid. Ungdomen har konkret fått känna följderna av vårt hårda levnadssätt som betonar själviska materiella värden. Ungdomens narkotikaproblem, som också är uppe vid denna session, är en uttrycksform för illamående. För att behärska situationen behövs förstås snabba enstaka åtgärder, men i grund och botten är det fråga om mycket allvarliga saker, som berör hela vårt värdesystem. Ett tryggt materiellt välstånd är inte tillräckligt. Människorna har många sociala och andliga behov som också måste beaktas i all samhällspolitik. För dagens problem finns det inga lätta lösningar.

Herr president! Jag vill ännu till slut betona ungdomens andel i det nordiska samarbetet. Vi måste kunna öka ungdomens aktivitet och verksamhetsmöjligheter för att härigenom främja ungdomens skaparkraft och andliga växt. Nordiska rådets presidium har 12 gånger beviljat anslag för anordnandet av ett ungdomsseminarium i anslutning till Nordiska rådets session. I detta seminarium har representanter för politiska ungdomsorganisationer och för Norden-föreningarnas ung-

domsrepresentation kunnat delta. Detta seminarium är det enda årligen återkommande evenemang vid vilket en så representativ grupp av ungdom från Norden kan diskutera nordiska samarbetsprojekt som berör ungdomen.

De ungdomsrepresentanter som deltagit i seminarierna har ansett dessa behövliga. Deltagarna i ungdomsseminariet och följet av Nordiska rådets session har säkert bidragit till att få unga människor att verkligen inse hur omfattande och nyttigt det nordiska samarbetet är.

Nordiska rådets presidium överväger för närvarande ungdomsseminariets framtida form och eventuellt också dess avskaffande. Mot bakgrunden av vad jag har ovan anfört anser jag det vara mycket angeläget att dessa seminarier bevaras, och samtidigt vill jag betona deras betydelse såsom en förbindelse-länk mellan de politiska ungdomsorganisationerna och det officiella nordiska samarbetet. I framtiden är det av ytterst stor betydelse för nordiskt samarbete att även ungdomen beaktas. Det nordiska samarbetet är också ungdomens sak.

Statsrådet Ulla Tillander: Herr president! För politiker i allmänhet men för folk som sysslar med utbildningsfrågor i synnerhet är ungdomen rent yrkesmässigt alltid i focus för intresset. Därför är det med en särskild glädje man kan konstatera att ungdomens problem snart skall stå i centrum för hela världens uppmärksamhet. FN har beslutat att ett internationellt ungdomsår skall genomföras om tre år.

I och för sig är det säkert ingen som inbillar sig att ett internationellt ungdomsår kommer att revolutionera unga människors situation, mer än till exempel det internationella kvinnoåret gjorde slut på könsojämlikheten i världen. Men det faktum att FN beslutar om ett internationellt ungdomsår uttrycker ändå en medvetenhet om problemen.

Att växa upp i världen i dag – det är i normalfallet att växa upp undernärdd, att växa upp utan att få en tillräcklig utbildning, att växa upp till en arbetslöshet som aldrig går över. Och det är att växa upp i en värld av djup osäkerhet där själva grunden för dess existens är ständigt hotad. Att ungdom lider

nöd behöver med andra ord inte ifrågasättas. Det är en nöd som i stor utsträckning beror på den massiva fattigdom som präglar de flesta områden i vår värld i bjärt kontrast med det materiella överflöd som omger oss och som vi så lätt tar som en självklarhet.

Men hur är det med ungdomen i de rika länderna? Hur har ungdomen det i Norden? Vårt samhälle är ett av de rikaste i världshistorien.

Vi har ett välfärdssystem och ett socialt trygghetssystem som garanterar alla människor livets nödtorft och som är berett att ta hand om alla åkommor vare sig de är fysiska eller psykiska. Och vi har ett utbildningssystem som tidigare generationer eller majoriteten av dagens befolkning i världen aldrig skulle våga drömma om. Nog måste dagens ungdomar vara lyckliga, harmoniska, välar-tade, ja motsvara alla positiva värdeord man över huvud taget kan tänka ut.

Vi vet att det inte ligger till på detta sätt. Kalla siffror talar om för oss att tillvaron inte har blivit bättre för våra barn och ungdomar i takt med att välfärdssamhället har byggts ut. Tusentals ungdomar slås ut redan i tonåren som ett resultat av alkoholmissbruk, narkotikamissbruk och kriminalitet. Vart tionde svenskt barn uppgav i en internationell undersökning att de aldrig kände att det fanns någon som brydde sig om dem.

ibland när man läser de många rapporterna om hur svårt barn och ungdomar har det i vårt samhälle eller när man ser det med egna ögon på Sergels Torg i Stockholm eller på andra platser runtom i Norden och i andra välfärdsländer, drabbas man av en misstanke. Kanske är det rent av så att barn och ungdom har det svårare i dag än för några årtionden sedan. Kanske har vi skapat vår materiella rikedom i dagens samhälle till priset av en fattigdom i fråga om mänskliga relationer och psykisk trygghet. Nog är det så att de ungas upplevelser av verklighet är en god och känslig mätare på det mänskliga klimat som vi har skapat.

Här som på så många andra områden är både problem och förutsättningar likartade i våra fem länder. Därför borde debatten om hur vi skall möta ungdomens problem i högsta grad bli en nordisk debatt. Vi borde se det som en gemensam uppgift inför det internationella ungdomsåret att försöka forma ett

nordiskt program mot ungdomsproblemen. Det är en omfattande uppgift som griper in på många områden. Den handlar om hur förskola och skola skall fungera. Den måste innebära en fortsatt hård kamp mot ungdomsarbetslösheten. Vi måste bekämpa drogmissbruk och utslagning av olika slag. Ytterst handlar det också om hur vi skall utforma samhället så att det skapar en bättre grund av gemenskap och medansvar för de unga att bygga sin tillvaro på.

Det är viktigt att de institutioner som är till för ungdomen är en fungerande del av den lokala miljön. Det gäller inte minst skolan.

Vi måste se till att skolorna inte blir för stora och inte blir för avlägsna från hemmiljön.

Just nu håller vi i det svenska utbildningsdepartementet på med att utarbeta en proposition om flexiblere skolplanering. Syftet med den är att göra det lättare för kommuner att driva små skolor genom att vi tar bort en mängd statliga regler som tidigare har drivit upp skolstorleken. Jag hoppas att kommunerna kommer att ta till vara den här möjligheten. Små skolenheter är en av de viktigaste förutsättningarna för en bättre skolmiljö.

Skolmiljön påverkas av att eleverna är aktivt intresserade av sin miljö. Det är fråga om en attitydförändring. Vi har lyckats att skapa en serviceinställning hos elever på skolorna och bland unga över huvud taget. Hur den har uppkommit? Antagligen enligt regeln att "äpplet inte faller långt från trädet" eller som de vuxna sjunger, så piper de unga.

Många lärare har säkert gjort den nedslående erfarenheten när hon eller han passerat genom korridoren någon eftermiddag att papper ligger slängda sönderivna på golvet. Ingen har naturligtvis tagit upp skräpet. Fattas bara! Det gör osynliga tjänsteandar som tassar in när eleverna lämnat platsen. Jag talar utifrån svenska erfarenheter men fenomenet kanske inte är helt okänt i något nordiska land.

Ordet alienation, känslan av främlingskap, av att det rör mig inte i ryggen, det är inte mitt bord, den finns förvisso inte bara hos de unga, men att den finns redan där och redan när det gäller lusten att påverka den omgivning man är beroende av för sin trivsel det är ett trist förhållande som rimligen måste kunna gå att påverka.

Som ringar på vattnet så finns denna främlingskapskänsla inte bara gentemot närmiljön utan också i vidare cirklar gentemot kamrater, gentemot kommunen, landet, världen.

Gör vi inte våra ungdomar en otjänst genom att vänja dem vid en sådan ordning i världen. Hur går det sedan i det egna hemmet? Finns det tjänsteandar där också som gör det tråkiga grovjobbet?

Att få bort servicetänkandet, att se miljön i dess mest konkreta mening som något som är beroende av egna och andra insatser i samverkan, att vänja sig vid tanken att "det är jag också som är tjänsteande", att inget arbete får föraktas, att arbete inte kan delas upp i fint och mindre fint samt manschett- och grovarbete, tankens – och handens arbete, är en stor pedagogisk uppgift som är lika nödvändig som omvälvande.

Praktiskt arbete i närmiljön bör bli en viktig del av utbildningen. Det skapar kunskap. Det ger ansvarskänsla. Och det leder till en nödvändig uppvärdering av det praktiska arbetet i vårt samhälle.

Det finns naturligtvis ungdomsgrupper som i särskilt hög grad behöver samhällets stöd för att få en rättvis chans i livet. Dit hör invandrarungdomar. Det är också en fråga som i hög grad berör alla de nordiska länderna. Alla är vi i någon grad invandrarländer. Det finns också en betydande inomnordisk flyttning. Det gör migrationen till ett av de viktigaste samarbetsområdena.

Skolan måste ge invandrarungdomarna den start i livet som de behöver. De måste få samma möjligheter som andra ungdomar till en god utbildning, som kan ge dem den valfrihet på arbetsmarknaden som vi ser som ett mål för alla ungdomar i Sverige. Det är också en uppgift för skolan att försöka stärka invandrarungdomarnas kulturella identitet. Här har hemspråksundervisningen en nyckelroll.

Också andra ämnen i skolan är viktiga ur den här synpunkten. Inte minst inom konstnärliga och samhällsorienterande ämnen måste invandrarungdomarnas bakgrund ses som en tillgång i undervisningen. För övrigt vill jag instämma i de synpunkter som Kalevi Kivistö anförde under förmiddagen när det gäller det fortsatta samarbetet våra länder emellan på det här området.

Alla språkliga och kulturella minoriteter i

Norden beror inte på sentida invandring. I Finland, Norge och Sverige finns en minoritet som kan göra anspråk på minst lika gammal historia i denna del av världen som någon annan folkgrupp. Det är samerna. Vi vet att samekulturens och det samiska språkets ställning är utsatt. Genom sameskolförordningen har samebarnen i Sverige rätt att fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i grundskolan. Liknande arrangemang finns i Norge och Finland. Men vi vet att det finns behov av åtgärder för att stärka sameskolans ställning som ett verkligt alternativ för samebarnen.

Den nordiska utredningen Samiskt kulturliv visar att det finns många konkreta åtgärder som de tre berörda länderna kan göra tillsammans för att stärka det samiska kulturlivet och det samiska språket. Vår praktiska erfarenhet av nordiskt samarbete på det här området visar också hur värdefullt det är.

Minoritetsgrupper är nästan alltid mest utsatta för samhällsproblem av olika slag. De problem som möter ungdomen i dagens nordiska samhälle är svårast att bemästra för dem som har en sådan bakgrund. Därför måste vi alltid vara beredda att sätta in ett särskilt stöd för att underlätta deras situation. Samtidigt är det naturligtvis så att allt det vi gör för att skapa ett samhälle som är lättare för unga människor att leva i, det gör störst nytta också för de mest utsatta. Det är viktigt att den generation av ungdomar som just har påbörjat sina insatser i samhället ser på varandra med friska ögon och inte genom de konstlade och förvrängande statusglasögon som borde tillhöra en förgången tid.

Samarbetstanken som är så grundläggande för det vi sysslar med här, som till en del överbryggar nationsgränser, den tanken är så stor att den tål att transponeras ner till ett samarbete mellan enskilda, mellan organisationer och då tänker jag kanske först och främst på det arbete som de unga utför i detta sammanhang, överbryggande de osynliga men ändå påtagliga gränser som så lätt uppstår mellan människor.

Järvenpää: Herr president! Nyttan av det nordiska samarbetet är ett obestridligt faktum. Trots att man allt emellanåt ställt sig tveksam till saken på praktisk nivå. Men den

gemensamma historiska nordiska bakgrunden kan inte i den föränderliga världen erbjuda tillräckliga utgångspunkter utan kontinuerlig övervakning av samarbetet och dess förutsättningar.

Denna session visar oss finländare nyttan av kontakten med Norden framför allt genom arbetsmarknadsöverenskommelsen, som skall behandlas.

Flyttningsströmmarna på arbetsmarknaden har inte till alla delar varit balanserade. Den nordiska arbetsmarknaden har framförallt utnyttjats av finländare. Flyttningsströmmarna har gått i riktning från Finland och de övriga nordiska länderna till Sverige och det går inte att förneka att Sverige har dragit en stor nytta av denna situation. Eftersom migranterna i huvudsak varit unga i den bästa arbetsåldern och ibland även med hög utbildning, är det klart, att situationen i utvandrlandet samtidigt uppfattats som problematisk.

För att den fria arbetsmarknaden i Norden även i framtiden skall kunna fortsätta, måste man göra det yttersta för att eliminera de störningar i balansen som man iakttagit under de senaste åren. För att undvika sociala problem måste man vidare effektivisera individens skydd. Vid behov måste man kunna utnyttja en avtalsmässig smidighet även för bilaterala avtal. Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationernas ökade insatser vid sidan om myndigheterna effektiviserar uppföljningen och bidrar till att motverka uppkomsten av balansstörningar.

När man överväger, såsom det gjorts i ministerrådets berättelse, hur den nordiska arbetsmarknaden kunde gagna alla parter, öka individens skydd i samband med flyttningen och aktivera arbetsmarknadsparterna med tanke på arbetskraftens rörlighet, är de i alla avseenden viktigt att man nu under denna session kommer att revidera avtalet om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som varit gällande sedan 1954.

Herr president! Om det nordiska radio- och TV-samarbetet har man talat under det senaste årtiondet vid varje session. I ministerrådets berättelse ingår en redogörelse även om denna sak.

Det är självklart att man även i den nordiska kommunikationen måste skapa förutsättningar för ett ändamålsenligt bruk av tekni-

ken, som satelliterna erbjuder. Lösningarna med satellittekniken är ingalunda oproblematiska.

Tekniken just med direktsändande satellitsystem är först på begynnelsesradiet. Med hjälp av dem kan man ännu inte garantera störningsfri spridning av rundradioprogram. De kan ännu inte i ett enda nordiskt land ersätta markbaserade programöverföringsnät. Tvärtom pågår till exempel i Finland ett förnyelsearbete gällande byggandet och förnyandet av markbaserade programöverföringsnät, som kräver mycket höga summor. Även om detta är huvudinriktningen i vårt utvecklingsarbete, måste man även ur teknikens synpunkt vakta följa upp nya företeelser.

Risken har varit, att finansieringen av direktsändande satellitprojekt har blivit en stötesten. Detta har ansetts vara en betydande faktor framför allt därför att den ökar det totala anslaget för kommunikationen. I detta skede, då det huvudsakligen är fråga om teknikens utveckling, kan det inte komma i fråga, att satellitprojekt finansieras genom rundradioverksamhetens licensavgifter. Trycket mot ökade licensavgifter är även annars tillräckligt i alla de nordiska länderna. Staternas naturliga plikt är att själva delta i systemet och i finansieringen av utvecklandet av programöverföringssystem.

Såsom det framgår även av ministerrådets berättelse, är satellitprojektets viktigaste betydelse kulturpolitisk. Vad kan man främja och hur med en samnordisk televisionssatellit? Denna fråga får inte stå i bakgrunden på grund av industripolitiska synpunkter, som kommit fram under berättelseåret.

Utän att desto mera behandla projektets kulturpolitiska innehåll måste man med tanke på den finländska allmänheten understryka en synpunkt. Projektets kulturpolitiska giv sammanhänger väsentligt med elimineringen av språkhinder. Sålunda är det för finländare viktigt att program så mycket som möjligt förses med texter eller annan översättning. Utan en nödvändig översättning har satellitsändningar inte den kulturpolitiska betydelse, som detta gemensamma projekt siktar på.

Det är viktigt att även i Norden observera, att kommunikationsteknikens nya våg tycks medföra även andra möjligheter. Videobandspelare och videoskop kan till exempel or-

saka en situation, där betydelsen av sådana rundradioprogram minskar, som sprids traditionellt eller med ny teknik. När man uttryckligen talar om spridningen av rundradioprogram, måste man nämligen alltid komma ihåg, att den är avsedd för allmänheten, vars tid och andra möjligheter alltid är begränsade. Även utvecklingen av satellitsamarbetet måste ske så att man noga beaktar allmänhetens behov och möjligheter.

Landsstyremand **Olaf Olsen**: Hr. præsident! Jeg er glad for, at det er muligt for Færøerne at komme direkte til Nordisk Råd, hvor vi på denne måde kan præsentere de sager, vi mener kan løses i nordisk sammenhæng, eller som har nordisk interesse.

I 1970 fik Færøerne repræsentation i Nordisk Råd. Vi fik tildelt to af Danmarks 18 pladser samt en repræsentant fra Landsstyret, der mødte som regeringsrepræsentant.

Vi har ikke været tilfredse med denne form for repræsentation og har ønsket ændringer i form af en selvstændig færøsk delegation, omfattende både lagtings- og landsstyrepræsentanter.

Disse ønsker har været fremsat fra færøsk side gentagne gange siden 1970. De sidste par år har et særligt udvalg arbejdet med et forslag om selvstændig færøsk, grønlandsk og ålandsk repræsentation i Nordisk Råd. Endnu foreligger der ikke noget resultat af udvalgets arbejde og dermed heller ikke noget forslag at tage stilling til. Dog er der forlydender om, at de større nordiske lande ikke er særlig villige til at give os en selvstændig status inden for det nordiske politiske samarbejde.

Vi håber ikke, at dette forlydende er sandt, men skulle det være det, er det en stor skuffelse for os. Det tjener ikke disse landes regeringer og parlamentariske forsamlinger til ære, hvis de ikke evner at finde en løsning på en form for samarbejde mellem vore nært beslægtede, men selvstændige folk.

Hvis man ikke i nordisk samarbejde kan finde ud af en politisk ligestilling af de små nationer med de store, fordi man lægger overdreven vægt på suverænitetsmæssige formkrav i stedet for at erkende den nationale forskellighed her i Norden, svækker man tilliden

til nordisk tale om selvbestemmelse for nationale mindretal i andre dele af verden.

En statsmand fra det 19. århundrede citeres for at have sagt, at et land har ikke venner, kun interesser. Det er vort håb, at forholdet mellem de nordiske lande er en undtagelse fra denne hovedregel.

I de år, hvor vi har haft adgang til at deltage i det nordiske samarbejde, om end ikke under de former, vi helst ville have, er der nogle samarbejdsområder, hvor vi har modtaget nordisk støtte. Vi er ikke i tvivl om, at vi med tiden kan finde flere samarbejdsområder, hvor vi også kan yde et positivt bidrag.

Det mest konkrete resultat af vor deltagelse i det nordiske samarbejde er nu i færd med at sætte sit præg på bybilledet i Tórshavn, nemlig Nordens Hus. Vi glæder os meget til at se huset færdigt. Det vil være os en daglig påmindelse om vort tilhørsforhold til Norden. Det vil styrke vore kulturelle forbindelser med hele Norden og også styrke vort eget kulturliv.

På det kulturelle område har vi nydt godt af nordisk støtte, bl. a. til oversættelse af nabolandslitteratur.

På forskningsområdet har vi haft udbytte af deltagelse i projekter vedrørende laks og blåhvilling – som på norsk hedder kulmule – ligesom vi venter os en del af et nordisk projekt om oliebesparelse i fiskeriet.

På regionalpolitikens område er vi stærkt engagerede i en udvikling af det såkaldte Vestnorden-samarbejde, der sigter imod bedre samarbejde mellem Færøerne, Island, Vestnorge og Grønland.

Vi har med glæde bemærket os det øvrige Nordens interesse for at medvirke til forbedring af færgeforbindelsen mellem Vestnorden, herunder Færøerne, og Skandinavien. Vi har haft vanskeligheder med at bestemme os til, hvilken løsningsmodel vi vil foretrække, idet det er et stort problem at indpasse en nordisk færge i det eksisterende trafikmønster.

Vi havde et udbytterigt møde med trafikudvalget på Færøerne i september 1981. Landsstyrets svar på trafikudvalgets spørgsmål forelå i november. I et eventuelt videre arbejde med projektet ønsker Færøernes landsstyre at være repræsenteret ved en observatør.

Det glæder os også, at det er lykkedes at kanalisere midler fra den nordiske regionallå-

neordning til Færøerne. Vi regner med, at en låneaftale mellem Nordisk Investeringsbank og to af vore fonde til finansiering af erhvervsinvesteringer kan underskrives i denne måned.

Jeg vil også omtale vore bilaterale forhold til de andre nordiske lande.

Vort forhold til Danmark er velkendt og behøver ikke uddybes nærmere her.

Som bekendt valgte vi ikke at følge Danmark ind i EEC, men at forblive udenfor sammen med det øvrige Norden.

Dette har haft stor betydning for os efter udvidelsen af fiskerigrænserne i 1977, og efter at EEC har centraliseret sin fiskeripolitik, således at alting bestemmes i Bruxelles.

På grund af vores fiskerimønster med et meget stort fiskeri i fremmede farvande har vi siden 1977 haft behov for bilateralt samarbejde på fiskeriområdet.

Det er lykkedes os at indgå aftaler om gensidigt fiskeri med andre nordiske lande som Island, Norge og Sverige.

I aftalen med Island har Island i høj grad taget hensyn til færøske problemer. Det er en hensyntagen, der tjener Island til stor ære og er et forbillede for godt venskab og nabo-skab.

Aftalerne med Norge er mere præget af gensidige interesser og fordele til begge parter. Det har dog undertiden været nødvendigt for os at minde Norges regering om, at vi som den lille partner er betydelig mere afhængige af, at fiskerimønsteret bibeholdes, og at udvekslinger af fiskerirettigheder sker på et højt niveau. I samarbejde mellem nordiske brødre burde man tage hensyn til dette. Vi har dog hvert år kunnet enes om en kvotaftale.

Nogle fiskeriproblemer er ikke bilaterale, men multilaterale af natur og strækker sig ud over Norden. Et af disse er lakseproblemet, som kort blev omtalt i går. Her er vi bl.a. sammen med flere nordiske lande nu i færd med at gå ind i en konvention for hele Nordatlanten. Dette forhindrer dog ikke, at vi både bilateralt og i Nordisk Råds regie fortsætter samarbejdet om visse aspekter af lakseproblemet.

Ligesom andre nordiske lande har vi fundet, at EEC har været en ualmindelig vanskelig samarbejdspartner på fiskeriområdet. Dette har givet os problemer, da vi på grund

af vort fiskerimønster har været stærkt afhængige af fortsat fiskeri i EEC-farvande, men denne afhængighed er nu aftagende.

En meget beklagelig konsekvens af centraliseringen af EECs fiskeripolitik har været, at vi i forhandlinger med EEC har fundet vore frænder fra Danmark og Grønland også på den modsatte side af forhandlingsbordet. Det har i høj grad bidraget til at vanskeliggøre vor situation og til at skabe spændinger mellem parter, der burde kunne samarbejde gnidningsløst.

Vi har konstateret, at det grønlandske folk ved en folkeafstemning har bekræftet sin tilkendegivelse fra 1972 om, at det ikke ønsker medlemskab af EEC. Med Grønlands udmeldelse af EEC fjernes en væsentlig institutionel hindring for et fiskerisamarbejde direkte imellem de fiskeriafhængige lande og regioner i Norden. Vi ser meget interessante perspektiver i et sådant samarbejde.

Færøerne står nu i en periode med en grundlæggende omstilling af hele sit erhvervsmonster, efter at forudsætningerne for det færøske fiskeri blev ændret så radikalt ved indførelsen af 200 sømiles-fiskerigrænser.

De førnævnte fiskeriaftaler har været en stor hjælp til at mildne overgangen, men endnu må vi erkende, at næsten halvdelen af vores totale eksport hviler på fiskeressourcer uden for vor egen fiskerizone og derfor bygger på et grundlag, der i længden kan vise sig uholdbart. Hvis vi skal undgå økonomisk tilbagegang og strukturarbejdsløshed af betænkelige dimensioner, er det nødvendigt for os at ændre strukturen i vort næringsliv fundamentalt. Denne omstilling til et nyt produktionsmønster kræver ikke blot en masse initiativ og opfindsomhed fra vor side, men også kapitalressourcer.

Jeg nævnte før det regionallån, som vi nu får. NIB har også ydet en driftskredit til et forsøg med en fabrikstrawler til fiskeri af blåhvilling – en fiskeressource vi nærer store forventninger til. Vi forudser et betydeligt finansieringsbehov til omstilling af vores fiskeri i de kommende år. Vi håber, at det vil være muligt at få en betydelig del heraf dækket fra nordiske kilder.

Også nordisk forskningssamarbejde og samarbejde om u-landsbistand og projekteksport kan vise sig interessant.

Det er i det hele taget vores håb, at vi i de

kommende år kan udbygge både vort bilaterale samkvem med vore nordiske naboer og vor deltagelse i det nordiske samarbejde.

Paul Jansson: Den offentliga sektorn står under debatt i våra nordiska länder. I tider av ekonomisk kris och obalans i våra länders ekonomier är det lätt att bibringas den uppfattningen att en del av lösningen på problemen skulle vara att kraftigt skära ned de offentliga utgifterna och därmed frigöra resurser för industrin inom den privata verksamheten.

Detta kan i och för sig låta bestickande men det förutsätter då att den privata sektorn och industrin är beredd att expandera och efterfråga såväl kapital som arbetskraft för en ökad produktion och sysselsättning.

Nu upplever vi emellertid den helt motsatta situationen i våra nordiska länder. Industriinvesteringarna minskar i samtliga våra länder, mest i Sverige där de minskat med ca 15% sedan ett antal år tillbaka. Samtidigt med detta ökar arbetslösheten drastiskt.

Inför förra årets session i Köpenhamn varnade Nordens fackliga samorganisation (NFS) för att arbetslösheten i Norden kunde komma att öka till 600 000 under loppet av ett år.

Tyvärr måste vi nu konstatera att NFS dystra profetior har besannats, det är i dag betydligt fler än 600 000 arbetslösa i Norden. Att i detta dystra sysselsättningsläge börja skära ned den offentliga verksamheten skulle ytterligare öka arbetslösheten och skapa än djupare kris i våra länder. Som ekonomiska utskottet framhåller i sitt yttrande över C 1:an finns det ett viktigt samband mellan privat industri och offentlig verksamhet.

Industrin är för sin del beroende av att vi har en väl fungerande offentlig verksamhet i form av kommunikationer, undervisning, sjukvård, bostadsbyggande och samhällsplanering. Inte minst då det gäller energipolitiken har industrin ett betydande intresse av de politiska beslut som där fattas och på detta område har samhället ett stort ansvar för utvecklingen.

Dessutom är, som redan framhållits, den offentliga sektorn en betydande beställare och kund hos den privata industrin. Bara i Sverige så upphandlar den offentliga sektorn – stat, landsting och kommuner – varor och

tjänster i svensk industri till ett värde av ca 75 miljarder om året.

Den allvarligaste frågan är emellertid den snabbt ökande ungdomsarbetslösheten. Ca 200 000 ungdomar under 25 år går nu arbetslösa i Norden. Ungdomsarbetslösheten är ett socialt ont som måste bekämpas med alla till buds stående medel. Det är ett enormt slöseri med mänskliga resurser att låta ungdomar som slutat sin utbildning gå sysslolösa. Med denna sysslöshet följer risken för social utslagning med drogmissbruk och andra problem i släptåg.

Vi riskerar att förlora en hel generation ungdomar för vår arbetsmarknad. Det finns nämligen risk för att utslagningen bland de sysslolösa ungdomarna blir så stark att de kan komma att få svårt att någonsin få fast fog på arbetsmarknaden även i en förbättrad sysselsättningsituation.

Det finns enligt min uppfattning all anledning att ta allvarligt på de varningar som NFS på nytt riktar till oss då det gäller arbetslösheten i Norden. Vi politiker och parlamentariker i Norden kan inte ta på vårt ansvar att ytterligare ett antal ungdomar kastas ut i arbetslöshet.

Dess bättre har nu den danska regeringen klargjort sin målsättning och sin ambition att före utgången av 1983 genomföra den s.k. ungdomsgarantin. Statsminister Kalevi Sorsa sade sig i sitt inlägg i generaldebatten i går vara beredd att anvisa medel för en fortsättning av experimenten med en samhällsgaranti för ungdomar.

Det vore ett väsentligt resultat av denna råds-session om samtliga nordiska länder kan klargöra sin avsikt att målmedvetet och på ett ännu mer handlingsfast sätt genomföra sådana åtgärder att ungdomsgarantin får, inom loppet av ett par år, en reell och praktisk innebörd för de nu ca 250 000 arbetslösa ungdomar och de som riskerar att bli arbetslösa om nuvarande utvecklingstendenser fortsätter.

Det vore i detta sammanhang också klargörande om de nordiska arbetsmarknadsministrarna inför råds-sessionen ville berätta för oss vilka förberedelser som vidtagits och vilken politik ministrarna avser att förordas vid det stundande ministermötet i OECD denna vecka i Paris och hur de tänker lägga upp strategin.

Herr president! Arbetslösheten – och speciellt då hur ungdomsarbetslösheten skall avhjälpas – innebär välfärdsstatens största och svåraste prov. Det brukar sägas att ett mått på ett lands kultur är hur man tar hand om sina gamla. Det är nog riktigt, men jag skulle vilja tillägga att ett annat mått på ett lands kultur är på vilket sätt man löser sysselsättningsfrågorna för ungdomen.

Guttorm Hansen övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

Savola: Herr president! På 1970-talet blev ungdomsarbetslösheten ett av de mest brännande sysselsättningsproblemen i de nordiska länderna. Det nordiska seminariet i Köge år 1977 konstaterade att det är fråga om en allvarlig störning i samhället. Redan då var det bland annat tal om avskaffning av arbetsgivarens socialskyddsavgift för unga arbetstagare, något som Finlands regering bland annat medtagit i sitt regeringsprogram då det gäller arbetstagare under 23 år. Ungdomsarbetslösheten i Norden är ett problem som även Nordiska rådet på allvar måste sätta sig in i. Om unga människor mister sin tro på de framtidsmöjligheter som deras eget samhälle erbjuder, blir följderna rätt allvarliga, vilket vi redan har kunnat märka i fråga om det i de nordiska länderna förekommande narkotika-problemet. Inom Nordiska rådet har man i hög grad sysselsatt sig med arbetstidens förkortning. När sysselsättningsproblemen tycks öka i takt med den ökande tekniska utvecklingen, är det skäl att i Norden i arbetsmarknadspolitiken börja diskutera en omfördelning av arbetet under 1980-talet lika väl inom den offentliga sektorn som inom handeln och industrin. En av de stora målsättningarna för den nordiska arbetsmarknadspolitiken är ju att konkretisera och åstadkomma en ungdomsgaranti.

Inom Nordiska rådet har man på ett uppmuntrande sätt börjat diskutera betydelsen av och även problemen med små- och medelstora företagsamhet. Vi har i Finland också kunnat konstatera, att den små och medelstora industrin på ett speciellt bra sätt tar hand om sysselsättningen. Bland annat i Vasa län, där det förekommer en mycket riklig liten och medelstor företagsverksamhet.

är arbetslöshetssiffrorna mycket låga. Speciellt kraftigt bör man stöda de små och medelstora företagens exportsträvanden, och företagens exportutbildningsverksamhet är det fortfarande skäl att öka även såsom samnordisk verksamhet. Ofta utgörs grunden för småföretagens verksamhet av en god produktidé, och dessutom idkar flera småföretag underleverantörverksamhet. I Nordiska rådet behandlas för närvarande ett förslag om styrkande av underleverantörverksamheten, och en sådan åtgärd tillstyrkes också av den industripolitiska utredningen av de nordiska industriministerierna. "Arbetsplan för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet".

Vi har redan vid flera rådsmöten i diskussioner om arbetskraftspolitiken konstaterat, att man förutom främjandet av arbetskraftens fria rörlighet dessutom kraftigt borde öka även kapitalets fria rörlighet. Emellertid har kapitalets rörlighet mött svårigheter i praktiken, kanske närmast beroende på lagstiftningsmässiga hinder. Ett exempel därpå är köpet av Navire, som, om det blivit av, också skulle ha inneburit rörlighet av kapital inom Norden. Emellertid bör man konstatera att det i princip är möjligt att förvärva företag från ett annat nordiskt land, och att sådana köp bara borde hindras i enstaka undantagsfall. I berättelsen om nordiskt ekonomiskt samarbete år 1981 betonar man kraftigt Norden såsom ett gemensamt hemmamarknadsområde. De nordiska industriministerna konstaterade i den ovan angivna utredningen att staterna inte borde utöva subventionering när det är fråga om exportkonkurrens mellan privata eller statsmajoritetsbolag i Norden. Om man uppfattar Norden såsom ett gemensamt arbetsmarknadsområde, var det inte en riktig åtgärd att med statens subventioner hindra Valmet att få spårvagnsköpet från Göteborg. Denna åtgärd av svenska staten stod i strid med av de nordiska industriministerna givna rekommendationerna.

Herr president! En annan fråga som jag vill ta upp är konsumentproblemen. Det bör konstateras, att konsumenten i fråga om näringsämnen allt djupare och kraftigare håller på att tvingas ty sig till näringsämnen som i många avseenden överförädlas och överaffineras av livsmedelsindustrin. Det är skäl att misstänka att en överaffinering av närings-

ämnen leder till ökande anrikningar av konserveringsämnen och även av bekämpningsmedel i organismen. En över raffinerad av näringsämnen tycks också leda till en brist på spårämnen, vilken brist konsumenterna sedan måste ersätta genom dyra spårämnes- och vitaminpreparat köpta i de mest olikartade former i naturproduktbutiker. Handelns koncentring i stora kedjor, uppkomsten av stormarketer och erbjudandet av så gott som alla näringsämnen i plastfilm ger konsumenten allt mindre möjligheter att få ursprungliga rena och naturliga näringsämnen. Inom Nordiska rådet borde man därför börja utreda konsumenternas situation i denna fråga. Vi har också fått oroväckande uppgifter om att det i produktionen av näringsmedel i allt ökande grad används bekämpningsmedel om vilkas säkerhet det inte finns någon garanti. Från Sverige mottagna uppgifter berättar att de uppgifter som givits om undersökningar av bekämpningsmedlens tillverkare inte är helt korrekta, utan de har uppgjorts i enlighet med tillverkarens intressen. Därför har man även i Finland inlett åtgärder för att åstadkomma en kontrollerande undersökningsverksamhet angående bekämpningsmedlens säkerhet, och i denna sak har också redan väckts ett förslag om nordiskt samarbete, som med det snaraste och med kraft borde sättas i gång.

Såsom en tredje sak vill jag fästa uppmärksamhet vid hur maktlösa vi är här i Norden mot den ökande surheten i jorden som förorsakas av svavelföreningar. På många områden har jordbruksmarkens produktivitet sjunkit i Finland. Jordbrukarna och kommunerna måste investera höga summor för att minska surheten i jorden. Även på fiskbeståndet har den ökande surheten i vattendragen haft en mycket menlig inverkan. Vi har inga möjligheter att inom Nordens ram hindra utsläpp från Europa. Därför har Nordiska rådet skäl att med allt större betoning ta upp denna sak i Europarådet, för att denna för jordbruksproduktionen skadliga företeelse skall kunna avskaffas på längre sikt. I dag bör man inleda nordiskt samarbete för att minska den ökning av surheten i jordmånen som redan har inträffat.

Haugstvedt: Hr. president! Den økonomiske situasjon og forholdene på arbeidsmarkedene i de nordiske land har også i år preget generaldebatten i Nordisk Råd. Det er naturlig at problemene bringes i fokus i dette forum. Det gjensidige økonomiske avhengighetsforhold i Norden og de muligheter og problemer som ligger i dette, bør drøftes her, slik at vi kan finne metoder og virkemidler til å løse problemene best mulig.

En felles nordisk stimulanspolitikk kan gi viktige bidrag til det enkelte lands egne økonomiske tiltak. Det er tidligere hevdet her i Nordisk Råd at virkningene av en felles økonomisk stimulanspolitikk i Norden i nytteeffekt er på linje med det en økonomisk ekspansjon i USA eller Tyskland ville være.

Norden har felles interesser i økonomisk politikk, og de muligheter vi har til å hevde oss i bildet, må utnyttes maksimalt og i fellesskap.

Situasjonen på de nordiske arbeidsmarkeder avspeiler viktige trekk ved den alminnelige økonomiske utvikling, selv om den registrerte arbeidsløshet er noe forskjellig i de fem land.

Når Norge har en forholdsvis lav arbeidsløshetsprosent, har dette bl. a. sammenheng med de olje- og gassfunn vi har gjort utenfor kysten, og som har ført til at et betydelig antall arbeidstakere er kommet til i denne nye næringen. Men jeg tror vi må arbeide atskillig sterkere i årene fremover for å holde oppe en høy sysselsetting. Det blir nemlig stadig færre arbeidsplasser i jordbruk, fiske og skogbruk, ikke minst på grunn av overgang til stadig mer effektive maskiner og redskaper innenfor disse primærnæringene.

I sekundærnæringene er antallet arbeidsplasser også på retur. Dermed er det opp til de tjenesteytende næringer å kompensere for dette. Det har hittil vært en alminnelig oppfatning at de tjenesteytende næringer fortsatt kunne ekspandere sin sysselsetting og sin andel av produksjonen. Hvor realistisk en slik tanke er, tror jeg det er grunn til å stille spørsmål om i dag. Særlig representerer datateknologien et betydelig usikkerhetsmoment i denne sammenheng. Den raske utvikling som skjer innenfor datateknologien, vil kunne gjøre seg gjeldende overalt, ikke minst innenfor de tjenesteytende næringer, med de konsekvenser det naturlig kan få for sysselsettingen.

Alle forhold tatt i betraktning må vi sannsynligvis innrette oss på at det blir vanskeligere å få sysselsettingsregnskapet til å gå opp i fremtiden. Det vil kreve stadig økt innsats å følge opp vår felles målsetting, å skaffe arbeid til alle.

Det kan da være naturlig å spørre om det er enklere å klare dette regnestykket i Norden som helhet enn i hvert enkelt av de nordiske land.

I hvilken grad kan det felles nordiske arbeidsmarked, som er en av hjørnesteinene i det nordiske samarbeid, bidra til å minske sysselsettingsproblemene? Jeg tror svaret på dette spørsmål må bli at vi i dag har svært begrensede muligheter til å skyve våre egne problemer over til naboen.

Det har da heller aldri vært meningen at det felles arbeidsmarked skulle fungere slik. Det faktum at nordiske borgere er likestilt på arbeidsmarkedet, henger sammen med ønsket om å åpne større valgmuligheter for det enkelte individ. Et felles arbeidsmarked må derfor ikke forveksles med en felles arbeidsmarkedspolitik der formålet er å flytte arbeidskraft som ledd i en økonomisk planlegging.

Det kan også være grunn til å minne om at det har funnet sted en betydelig endring i synet på verdier hos folk i løpet av 1970-årene. I dag setter menneskene større krav til sitt nære miljø, og store grupper legger for dagen økt motvilje mot å bryte opp fra sitt etablerte miljø.

Slik boligsituasjonen er, er det svært mange som ikke ønsker å skifte bolig fordi de må fire på krav til kvalitet og miljø. Mange foretrekker derfor heller lange arbeidsreiser og langpendling. Denne relative fastfrysing av sysselsettingen kan ha noe av sin forklaring i at begge ektefellene i dag svært ofte har yrkesinteresser å ivareta.

Vår økonomiske politikk må derfor i fremtiden ta økende hensyn til både arbeidsmiljøet og naturmiljøet. Vi står i dag overfor betydelig økte problemer i forbindelse med miljøforurensninger forårsaket av de ulike energiformer.

Det seminar som Sosial- og miljøutvalget og økonomisk utvalg i fellesskap arrangerte i Södertälje sist høst, viser klart at det er på tide at problemstillingene om energi og miljø kommer til behandling også i Nordisk Råd. Det foreligger nå utkast til medlemsforslag på

dette område, som jeg håper vil bli behandlet ved neste års sesjon.

I begynnelsen av 1950-årene ble det hevdet at bare vi klarte å løse våre økonomiske problemer, ville de sosiale problemene løse seg av seg selv. Erfaringene har lært oss at denne teorien ikke var riktig. I takt med velstandsøkningen har de sosiale problemene blitt stadig vanskeligere å mestre. Særlig har alkohol- og narkotikaproblematikken skaffet tusener av sosialarbeidere over hele Norden grå hår i hodet.

De forurensningsproblemer som narkotiske stoffer i stadig økende grad representerer, må bekjempes i felles nordisk regi. Dette spørsmål vil vi imidlertid komme tilbake til i hele sin bredde på et senere tidspunkt i saklisten. Jeg vil imidlertid i dag understreke at narkotikafaren særlig rammer de unge, og sammen med en økende ungdomsarbeidsløshet representerer dette en alvorlig trussel mot våre nordiske velferdssammenheng i årene fremover.

Ikke minst i Sosial- og miljøutvalget har disse problemstillingene vært sterkt i fokus i den senere tid, og vi kommer tilbake til en rekke av disse problemstillinger når Sosial- og miljøutvalgets saker skal behandles her i Rådet.

Asser Stenbäck: Herr president! Tre kända svenska jurister, Göran Elwin, Sten Heckscher och Alvar Nelson, publicerade för över 10 år sedan en studiebok om kriminalpolitik som bär titeln Den första stenen. I sitt slutord deklarerar författarna bl. a. följande: "Oavsett skillnaderna i allmänpolitisk uppfattning förenas de politiska partierna i kriminalpolitiska frågor i en allmän innehållslös, slagordsmässig och motsägelsefull retorik. Politikerna ifrågasätter inte experternas och administratörernas roll som kriminalpolitikens utformare."

Mitt inlägg i denna debatt är ett försök att i någon mån jäva denna anklagelse.

Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet innehåller ett avsnitt om kriminalpolitiken i vilket redogöres för planerna på att utveckla straffsystemet. Som grund för ministerrådets reformer nämns betänkandet Alternativ til frihedsstraf avgivet av Nordiska straffrättskommittén.

I Sverige har det på 70-talet skett en betydelsefull förändring i det straffrättspolitiska tänkandet vilken kommit till uttryck i utredningen "Nytt straffsystem". Trots tydlig motsägelsefullhet i sina praktiska reformförslag anser denna utredning att den behandlingsideologi som legat som grund för den svenska kriminalpolitiken under flera decennier bör ersättas med den gamla uppfattningen att straffets avsikt är att straffa och att den till sin karaktär är att tillfoga "obehag", lidande.

Av de straff som tillämpas är frihetsstraffet det som förorsakar största obehaget. Frihetsstraffet står till den grad i särklass att Sten Heckscher säger i den ovannämnda boken:

"Den i praktiken enda betydelsefulla skillnaden mellan påföljderna går mellan dem som innebär frihetsberövande och dem som gör det inte."

Vanliga medborgare anser att brott mot person, bland vilka misshandel är ett av de vanligaste, är ett svårt brott, som i regel borde beläggas med frihetsstraff. Med detta som utgångspunkt har jag analyserat de statistiska uppgifterna om brottslighet och frihetsstraff som ingår i ovannämnda utredning Alternativ till frihedsstraf.

Ofta får Finlands straffväsende stå vid skampålen för sin höga frekvens av fängelsestraff. År 1977 utgjorde fångantalet i Finland 102 per 100 000 invånare då motsvarande siffror i Danmark var 54, Norge 44 och Sverige 51. Island har inte tillhandahållit jämförbar statistik. I ovannämnda statistik hade Sverige högsta frekvensen av brott mot person, 564 per 100 000; Finland hade 326 medan Danmark hade 78 och Norge 92. Detta betyder, att brotten mot person var mer än tre gånger vanligare i Sverige och Finland än i Danmark och Norge.

Att Danmark och Norge har mindre frihetsstraff än Finland är därför inte ägnat att förvåna. Men i Sverige är situationen en annan. Brotten mot person ökade i Finland från 1968 till 1977 med 40% och samtidigt ökade frihetsstraffen med 40%. I Sverige var ökningen i brott mot person under samma tidsperiod 30%, men samtidigt minskade frihetsstraffen med 18%. Under samma tidsperiod ökade brotten mot person i Norge med 61% och frihetsstraffen med 71%. I Danmark ökade våldsbrotten 32% medan frihetsberövanden

dena minskade med 8%. Dessa siffror visar att då brotten mot person ökade i Finland och Norge ökade även fängelsestraffen, medan Sverige och Danmark reagerade på ökad brottslighet mot person med lägre antal frihetsberövanden.

Det är även av intresse att notera att de till polisen anmälda brotten som hänför sig till brottsbalken utgjorde år 1977 i Sverige 8682 brott per 100 000 invånare; i Finland var brotten mot strafflagen som kommit till polisens kännedom ungefär hälften mindre eller 4350 per 100 000 invånare. I Danmark var straffelovsbrotten 6031 per 100 000 invånare. De tidigare nämnda siffrorna gällde till polisen anmälda brott, medan den norska brottslighetsstatistiken gäller blott av polisen undersökta brott, varvid t. ex. mindre egendomsbrott utelämnats. Den norska siffran 2302 brott på 100 000 invånare är kanske för låg, men torde ändå peka mot att brottsligheten i Norge är den lägsta i Norden.

De prominenta juristmedlemmarna i Nordiska straffrättskommittén säger i sitt betänkande:

"Det er ikke muligt at sige noget mere bestemt om, i hvilket omfang der i dag er grundlag for en begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf."

Ändå deklarerar de, att "generelt er det imidlertid komitéens opfatelse, at der i samtlige nordiske lande er grundlag for en yderligere inskrænkning i anvendelsen af frihedsstraf".

Om jag uttrycker mig lite vanvördigt skulle jag säga, att kommitténs uppfattning kunde sammanfattas så, att vi vet ingenting men ändå tycker vi att vi borde ha mindre frihetsstraff.

När man tar ställning till frihetsstraff eller inte, så bör man ställa frågan om vilka brott bör bestraffas med frihetsstraff. En annan synpunkt är vilken roll frihetsstraff har som allmän preventiv åtgärd. I alla nordiska länder hade frihetsstraffens andel av alla straff minskat under tidsperioden 1968–1977. Samtidigt hade brottsligheten ökat i alla våra länder: i Danmark med 51,4%, i Finland med 100%, i Norge med 77,6%, och i Sverige med 39,1%.

Det är en självklar sak att bekämpandet av brottsligheten inte sker enbart och inte ens huvudsakligen med tillhjälp av straffens allmänpreventiva verkan. Den kände franske

kriminologen Jean Pinatel har en boktittel La société criminogène, det kriminogena, brottsframkallende samhället. Man måste fråga sig i vilken mån samhället och den förda samhällspolitiken alstrar brottslighet. Också kan man fråga i vilken mån den förda kriminalpolitiken har varit en kriminogen faktor i våra länder. Utan tvivel har gynnandet av ansvarslös frihet varit och är fortfarande en kriminogen kulturfaktor.

Jag gör mig inte till tolk för långa frihetsstraff. Korta men ovillkorliga frihetsstraff är i många fall den effektivaste straffåtgärden. Längre straff är av nöden i sådana fall när samhället har ett legitimt behov att skydda sig mot brottslig verksamhet t. ex. vid vissa narkotikabrott.

Brottens karaktär och medborgarnas trygghet borde i tillräcklig grad få vara viktiga faktorer i kriminalpolitiken. Om samhället skapar brott genom att försvaga självkontroll och respekten för normer, måste samhället dra konsekvenserna härav. Annars upphör våra nordiska samhällen att vara rättssamhällen, som kan garantera sina medborgare ett minimum av personlig trygghet.

Till slut, herr president, vill jag framhålla, att det krav på humanitet som vi med rätta ställer på våra samhällen bör förverkligas redan i fängelset men framför allt i den inställning vi visar dem, som efter avtjänat straff återvänder till normalt samhällsliv. Denna socialt inriktade delen av kriminalvården borde i större utsträckning än hittills få påräkna de politiska beslutsfattarnas och den stora allmänhetens stöd.

Steen: Ærede president! Det finnes ikke noe fornuftig alternativ til avspenningsbestrebelsene, sa statsminister Anker Jørgensen i sitt innlegg tidligere i dag. Og han føyde til: Det mener jeg hele tiden har vært en nordisk holdning, uansett de nordiske lands sikkerhetsmessige plassering.

Det er min oppfatning at vi lever i det kanskje mest avgjørende tiår i menneskehetens historie. I løpet av 1980-årene kan det bli avgjort om vi skal ta skritt til en fornyet utvikling som kan rydde vekk arbeidsledigheten i den industrialiserte verden, og som kan fjerne den skrikende urettferdighet i forholdet mellom den rike og fattige verden. Skal vi

klare å ta disse skritt, trenger vi internasjonal avspenning. Derfor er det viktigere enn noen gang å konstatere at det ikke finnes noe fornuftig alternativ til avspenningsbestrebelsene. For alternativet vil være en stadig økende og mer omfattende militarisering av de fleste samfunn i alle deler av verden. Der som president Reagan vinner fram med sin politikk, vil man i 1985 bruke nær 40 pst. av hele USAs føderale budsjett til militære formål. En tilsvarende utvikling vil man finne i Sovjetunionen. Og ikke mindre tragisk: De fattige utviklingslandene bruker en økende andel av sine nasjonalprodukter til militære formål. Dette vil ha sterke virkninger for sikkerheten i verden, men også være av enorm betydning for de sosiale og økonomiske forhold menneskene skal leve under.

Menneskene – ikke minst i vår verdensdel, i Europa – blir stadig mer engasjert i denne situasjonen.

Flere og flere alminnelige mennesker over hele Europa har sett hva ekspertene og de militære strategene ofte overser: at denne utviklingen representerer den største fare for menneskehetens eksistens, at balansen i Europa er for ømtålig, for skjør, og at den enorme konsentrasjonen av kjernefysiske våpen i vår verdensdel representerer en absolut fare for vår framtidige eksistens.

Det blir lett noe spøkelsesaktig og også noe kunstig over en politisk debatt som ikke tar utgangspunkt i dette altoverskyggende spørsmål. Derfor var det i høy grad på sin plass at statsminister Anker Jørgensen så klart markerte den betydning Norden kan få i arbeidet for avspenning og fred. Det er mitt håp at alle de nordiske regjeringer vil følge opp hans oppfordring om å uvide det utenrikspolitiske samarbeid mellom de nordiske regjeringene.

Arbeidet for en atomvåpenfri sone i Norden bør plasseres inn i denne sammenheng. Fra tid til annen kan man høre at debatten om Norden som atomfri sone ikke hører hjemme innenfor rammen av det nordiske samarbeid. Jeg må erkjenne at jeg ikke helt skjønner dette argumentet. Hvor skulle vi føre debatten om Norden som atomfri sone, om den ikke også skulle føres i Norden selv?

Og dette kan meget vel skje – jeg er klar over den disiplin som vi under en slik debatt alle må legge på oss selv – selv om vi har

ulike sikkerhetspolitiske forankringer og fortsatt vil komme til å ha det.

Noen av dem som har stilt seg skeptiske til eller er uenige i ideen om en atomfri sone i Norden, hevder at Norden allerede er atomfritt. Også i denne debatten har vi hørt dette argumentet, og i prinsippet er det riktig. I praksis viser det seg imidlertid med jevn mellomrom at det ikke er så riktig allikevel. Viktigere er det imidlertid at Norden omfattes av ulike strategier for bruk av kjernefysiske våpen i tilfelle en krigssituasjon skulle oppstå. Det er relativt uinteressant at det ikke er lagret kjernefysiske våpen på nordisk territorium i en fredssituasjon så lenge Norden i høy grad danner målområde for kjernefysiske våpen i krigssituasjon. Dessuten: Vår oppfatning av forslaget om Norden som atomfri sone kan ikke isoleres til Norden alene, men må, som Gro Harlem Brundtland påpekte i sitt innlegg, sees i en videre europeisk og internasjonal sammenheng. Det viktigste ved forslaget er kanskje de ringvirkninger det kan ha, den stimulans det kan gi til nedbygging av de kjernefysiske våpen i Europa og verden for øvrig.

Avspenning og nedrustning kombinert med arbeidet for en ny økonomisk verdensordning, en ny økonomisk verdensordning med virkninger både for den tredje verden og for den industrialiserte verden, er den helt dominerende oppgave i en internasjonal situasjon som er farligere enn siden 1938. Og jeg vil gjenta: Det vil lett bli noe spøkelsesaktig over en politisk debatt som omgår dette faktum. Derfor hører denne debatten hjemme også innenfor rammen av det nordiske samarbeidet. Som det er kommet til uttrykk i mange innlegg under generaldebatten i går og i dag, hører også debatten om økonomien, de nye sosiale problemene og arbeidsledigheten hjemme innenfor denne ramme. Jeg vil gjerne understreke og presisere hva Svante Lundkvist sa om dette under gårsdagens debatt. Sannheten er at vi globalt bruker så enorme ressurser – menneskelig begavelse, forskningsressurser og økonomiske ressurser – på militære formål at vi ikke har kraft igjen til å arbeide tilstrekkelig grunnleggende med de andre oppgavene. Og dersom vi ikke klarer å avverge masseledigheten og den sosiale og kulturelle krise som ubønhørlig følger i masseledighetens kjølvann, vil vi fort få sam-

funnsmiljøer som rokker ved selve grunnlaget for de nordiske demokratier – det grunnlag vi alle med så stor entusiasme bekjenner oss til.

Hannele Pokka: Herr ordförande, ärade nordiska vänner! Pohjoiskalotin alueelta olevana kansanedustajana haluan kiinnittää Pohjoismaiden neuvoston huomiota jatkuvasti heikkeneviin työllisyysnäköymiin alueellamme. Tilanne on hyvin samankaltainen niin Ruotsin Norrbottenin kuin Suomen Lapin kohdalla. Esimerkiksi viime tammikuussa työttömiä työnhakijoita oli Lapin läänissä 14.8 % työvoimasta. Tämä oli yli kaksinkertainen määrä verrattuna valtakuntamme keskiarvolukuihin. Kaikkiaan Pohjoismaissa arvioidaan viime tammikuun tietojen pohjalta olevan yhteensä yli 750 000 työtöntä. Heistä yli 200 000 on nuoria. Pohjois-Norjan kohdalla tilanne työllisyyden osalta on huomattavasti valoisampi.

Pohjoismaiden neuvoston tämänkertaisessa istunnossa käsiteltävänä oleva vuoden 1954 yhteispohjoismaisen työmarkkinasopimuksen uudistaminen on sinänsä hyvä parannus Pohjoismaiden työmarkkinapolitiikan pelisääntöihin, mutta itse työllisyyspolitiikan perusongelmiin siitä ei ole apua. Valittavinta nykyisessä työttömyydessä on, että se koskettaa eniten juuri työikään tulleita nuoria ihmisiä. Työttömyyttä on pyritty hoitamaan uudelleen koulutuksella työllisyyskursseilla, erilaisilla osa-aikaisilla ja väliaikaisilla työllistämistöillä tai maksamalla työttömyyskorvauksia ja eläkettä. Näiden käytännön vaikutus on ollut lähinnä siinä, että työttömyystilastoja on jonkin verran pystytty kaunistamaan. Ellei uusia tehokkaammin vaikuttavia keinoja työllisyyden hoitoon kyetä ottamaan käyttöön, pohjoismaiseen perinteeseen hyvinvointiyhteiskuntaan uhkaa muodostua uusi pysyvä köyhälistö, työttömät, jotka syystä kokevat olevansa vähintään toisen luokan kansalaisia.

Nuoret työttömät tietävät, ettei heidän työvoimansa sinänsä mitään merkitse. He ymmärtävät kyllä, että tarvitaan jalostunutta osaamista, tietoa ja taitoa. Tilanne ainakin Suomen pohjoisosien kohdalla on toisaalta myös sellainen, että tarvitaan hyvin voimakkaita toimenpiteitä peruselinkeinojen piirissä

olevien työpaikkojen turvaamiseksi reuna-alueiden asutuksen perustana. Vain kannattava yritystoiminta voi poistaa pohjoismaista hyvinvointia uhkaavan pahimman ongelman, työttömyyden.

Sen jälkeen kun Pohjois-Norjan alueella tehtiin öljy- ja kaasulöytöjä, on keskustelua pohjoismaisen yhteistyön käynnistämisestä näiden kysymysten ympärillä käyty vilkkaasti. Varsinkin Pohjoiskalotin alueella mielenkiinto Norjan kaasulöytöihin on ollut hyvin suuri. Myös Pohjois-Suomi on erittäin kiinnostunut niistä yhteistyömahdollisuuksista, joita Pohjois-Norjan elinkeinoelämän kehittäminen mahdollisesti tulee antamaan. Norjalaisten tehtävä on puolestaan ollut jarrutella meitä suomalaisia liikaa innostumasta.

Me suomalaiset näemme, että yhteistyöstä on hyötyä koko Pohjoiskalotille. Nyt olisikin aika virittää avoin ja ennakkoluuloton keskustelu niistä käytännön yhteistyömuodoista, joilla Pohjoiskalotin elinkeinoelämää ja asukkaiden toimeentuloa voidaan elvyttää.

Pohjois-Norjan kaasuprojekti ja putkihanke Keski-Eurooppaan tarjoavat ilmeisesti tämän ja ensi vuosikymmen suurimmat mahdollisuudet ja samalla suurimmat haasteet Pohjoiskalotin elinkeinotoiminnalle. Kalotin taloudelliset yhteistyöhankkeet eivät ole kuitenkaan päässeet juuri puheita pitemälle.

Suomen osalta on todettava, että yrittäjämme ovat osoittautuneet kansainvälisen kilvan kestäviksi. Heidän ammattitaitonsa hyödyntäminen myös tällä alueella olisi edullista. Suomalaisyrittäjiä luonnollisesti kiinnostaa myös tietää, saadaanko kaasuenergiaa kilpailukykyiseen hintaan. Kaasujohdon ulottamista Suomeen, mikäli tarvetta käyttöön riittävästi on, olisikin selvitettävä. Yhteispohjoismainen tieto ja taito yhdistämällä voidaan päästä hyvin tuloksiin. Nyt onkin aika ryhtyä sanoista tekoihin. Onhan kaikkien Pohjoismaiden kannalta välttämätöntä, että niiden pohjoiset alueet säilyvät asuttuina ja elinvoimaisina.

Herra puheenjohtaja! Haluaisin vielä todeta lopuksi, että luontaiselinkeinoilla, kuten porotaloudella, kalastuksella ja metsästyksellä, on edelleen merkittävä työllisyyspoliittinenkin merkitys kalottialueella. Kalotin lähimenneisyydessä on tapauksia, joissa luontaiselinkeinot ovat armotta jääneet hyvin-

vointiyhteiskuntamme muiden aineellista elintasoa tehokkaammin palvelevien käyttömuotojen jalkoihin. Varsinkin laajoilla vesistö säännöstelyhankkeilla on ollut luontaiselinkeinoihin tuhoisa vaikutus. Luontaiselinkeinoja kohdellaan jatkuvasti väistyvinä elinkeinoina. Niiden merkitystä teho yhteiskunnan normein mitattuna onkin vaikea arvioida ja arvostaa. Luontaiselinkeinojen piiristä saa kuitenkin tänäkin päivänä toimeentulonsa huomattava osa kalotin väestöstä. Näidenkin elinkeinojen toimintamahdollisuudet on jatkossa turvattava. Näyttää ilmeiseltä, että modernissa yhteiskunnassamme luontaiselinkeinot ja niiden harjoittajat tarvitsevat nykyistä tehokkaamman lainsäädännöllisen suojan. Muutoin näitä elinkeinoja ja siihen liittyvää kulttuuria uhkaa tuhoutuminen. Mielestäni Pohjoismaiden neuvoston mahdollisuuksia tämän asiantilan korjaamiseksi on syytä käyttää täysipainoisesti hyväksi.

Hannele Pokkas tal i svensk översättning:

Herr ordförande, ärade nordiska vänner! Som riksdagsledamot från Nordkalottområdet vill jag fästa Nordiska rådets uppmärksamhet vid de allt sämre sysselsättningsutsikterna i vårt område. Läget är mycket likartat både i Norrbotten i Sverige och i Lappland i Finland. Till exempel i förra januari utgjorde arbetslösa arbetssökande 14,8 % av arbetskraften i Lapplands län. Denna siffra är mer än dubbelt så hög som genomsnittet i vårt land. På basen av uppgifterna från förra januari uppskattas det att det i samtliga nordiska länder finns sammanlagt över 750 000 arbetslösa. Av dessa är över 200 000 unga människor. För Nordnorges vidkommande ser sysselsättningsläget betydligt ljusare ut.

Revideringen av 1954 års samnordiska arbetsmarknadsöverenskommelse, som behandlas vid denna session, är en i och för sig bra förbättring av den nordiska arbetsmarknadspolitikens spelregler, men den hjälper inte själva sysselsättningspolitikens grundproblem. Det mest beklagliga med den nutida arbetslösheten är att den värst drabbar unga människor som just nått arbetsåldern. Man har försökt avhjälpa arbetslösheten genom omskolning, arbetsmarknadsutbildning, olika deltids- och provisoriska sysselsättningsarbeten eller genom att att betala arbetslöshetser-

sättning och -pension. Den praktiska effekten av dessa åtgärder har legat närmast däri att arbetslöshetsstatistiken har kunnat göras lite vackrare. Om man inte kan införa nya, effektivare medel för att avhjälpa arbetslösheten, löper vi risken att det i det traditionella nordiska välståndssamhället bildas ett nytt permanent proletariat, de arbetslösa, som med skäl upplever att de är minst sagt andra klassens medborgare.

De unga arbetslösa vet, att deras arbetskraft i och för sig ingenting betyder. De förstår nog att det behövs kvalificerat kunnande, kunskap och färdighet. Å andra sidan är läget åtminstone vad Finlands norra delar beträffar också sådant, att det behövs mycket kraftfulla åtgärder för att säkerställa arbetsplatserna inom basnäringarna såsom grundval för bosättningen i periferiområdena. Det är enbart lönsam företagsverksamhet som kan avskaffa det värsta problem som hotar det nordiska välståndet, arbetslösheten.

Efter det att olje- och gasfyndigheter påträffades i Nordnorge, har det förts livliga diskussioner om inledandet av nordiskt samarbete kring dessa frågor. I synnerhet inom Nordkalottområdet har intresset för gasfyndigheterna i Norge varit mycket stort. Även norra Finland är mycket intresserat av de samarbetsmöjligheter som utbyggnaden av näringslivet i Nordnorge möjligen kommer att ge. Norrmännens uppgift har åter varit att försöka bromsa upp oss finnar så att vi inte blir alltför ivriga.

Vi finnar anser, att samarbetet ger nytta åt hela Nordkalotten. Således skulle det nu vara dags att inleda en öppen och fördomsfri debatt om de praktiska samarbetsformer med vilka näringslivet och invånarnas utkomst inom Nordkalotten kan främjas.

Det nordnorska gasprojektet och rörprojektet till Mellaneuropa erbjuder uppenbarligen de största möjligheterna och utmaningarna för Nordkalottens näringsliv under detta och nästa årtionde. De ekonomiska samarbetsprojekten för kalottområdet har emellertid knappast kommit längre än till ord.

För Finlands vidkommande måste man konstatera, att våra företagare visat sig stå rycken i internationell konkurrens. Det skulle vara förmånligt att också utnyttja deras yrkeskunskap inom detta område. Finländska företagare är också intresserade av att få

veta, huruvida gasenergi är tillgänglig till ett konkurrenskraftigt pris. Man borde också utreda utsträckandet av gasledningen till Finland, ifall det finns tillräckligt behov för gas. Genom att förena samnordisk kunskap och färdighet kan man uppnå goda resultat. Nu är det dags att övergå från ord till handling. Det är ju för samtliga nordiska länder nödvändigt att deras nordliga områden förblir bebodda och livskraftiga.

Herr president! Till slut vill jag ännu konstatera, att naturnäringarna, såsom renskötsel, fiske och jakt, fortfarande har en stor betydelse även sysselsättningspolitiskt inom kalottområdet. I kalottens närmaste historia finns det fall i vilka naturnäringarna skningslöst blivit nedtrampade av andra driftsformer av vårt välståndssamhälle, vilka betjänar den materiella levnadsstandarden effektivare. Speciellt de omfattande vattenregleringsprojekten har haft en ödesdiger verkan på naturnäringarna. Naturnäringarna behandlas fortfarande som försvinnande näringar. Deras betydelse i förhållande till prestationssamhällets normer är ju svår att uppskatta och värdera. En betydande del av kalottens befolkning får emellertid även i dag sin utkomst från naturnäringarna. Verksamhetsmöjligheter även för dessa näringar måste också säkerställas i framtiden. Det förefaller uppenbart att naturnäringarna och deras idkare behöver ett effektivare lagstiftningsmässigt skydd i vårt samhälle. I annat fall hotas dessa näringar och den därtill anslutna kulturen av förstörelse. Enligt min uppfattning är det skäl att i full utsträckning utnyttja Nordiska rådets möjligheter att råda bot på detta sakläge.

Liikanen: Ärade president! Värderade rådsmedlemmar! Nordiska rådet har samlats för att fira en jubileumssession. Det är trettio år sedan rådet kom till. Sällan finns det så stor orsak som nu, att tänka mindre på trettioårsfirandet, och mera på det vardagliga samarbetet.

Jag vill gärna illustrera motsatsen mellan fest och vardag med följande sakförhållande: Rådet skall under denna session ta ställning till ett fördjupat förslag om en gemensam nor-

disk arbetsmarknad. Samtidigt har antalet arbetslösa i våra nordiska länder överskridit 650 000.

Detta sammanträffande kastar en dubbelbelysning av stort intresse över det nordiska samarbetet. Det nödvändiga och välkomna arbetsmarknadsavtalet visar på en äkta och hållbar vilja hos regeringarna att arbeta fram nya överenskommelser och modernisera gamla. Denna ambition kan i många fall bygga på ett väl fungerande samarbete på myndighetsplanet. Men dagens utmaningar i de nordiska länderna är sådana, att behovet av nordisk samverkan sträcker sig långt utöver myndighetssektorn. Sysselsätningssituationen till exempel är ett resultat av en utveckling, som sker både inom näringslivet, samhällspolitiken, produktutveckling och forskning samt inte minst, i våra öppna ekonomier beroende på hur världsekonomin fungerar.

I Norden berörs säkert närmare tre miljoner direkt av den rådande arbetslösheten. I minst en familj av tio är arbetslösheten en daglig, trist gäst i hemmet. I västvärldens industriländer håller arbetslöshetssiffran på att stiga mot trettiomiljonersstrecktet.

Under liknande omständigheter är det en tvingande nödvändighet, att man i det nordiska samarbetet offerar kraft och resurser på att värna sysselsättningen.

I inledningskapitlet till årets verksamhetsberättelse nämner Nordiska ministerrådet, att "de nordiska länderna inför OECD har framfört värdet av en politik som tar sikte på full sysselsättning, en rättvis fördelning av produktionsresultatet och ett skydd för de svaga grupperna i samhället". Man lovar att även i framtiden samordna dylik verksamhet.

Det är min starka övertygelse, att de nordiska länderna måste agera kraftfullt och i fullt utvecklat samarbete internationellt, för att motverka den ensidiga, monetaristiskt inriktade politik, som nu är några västliga industriländers kännetecken.

En sådan ekonomisk ordning i den industrialiserade världen, där de små och utrikeshandelsberoende länderna med sina sårbara ekonomier måste betala för de ekonomiska stormakternas ensidiga politik, framstår som helt oacceptabel och måste internationellt påtalas, på samma sätt som vi i våra egna länder är kritiska mot en politik, som skulle gå ut på

att låta de svagaste grupperna i samhället betala mest för korrigeringen av de ekonomiska svårigheter, som de flesta av våra länder i dag kämpar med.

Jag har full förståelse för, att man i det nordiska samarbetet i dag lägger stor vikt vid utformningen av industri- och energipolitik och den ekonomiska politikens villkor i stort. Det är också klart att statsmakterna har sina begränsningar när det gäller att gå in i näringslivets verksamhet. Men det bör i alla fall vara en gemensam nordisk ambition att aktivt verka för en ekonomisk tillväxt, som styrs av samhällspolitiska hänsyn med sikte att kraftigt förbättra sysselsättningen.

Från finländsk sida ser vi gärna, att det nordiska samarbetets förutsättningar när det gäller att främja ekonomiskt och industriellt samarbete förbättras. Vi ser med tillfredsställelse att anslagen till Nordiska industrifonden ökar, vi har varit med om att understöda förslagen som skall främja nordisk projektexport och vi vill även i övrigt verka för utökade resurser att föra detta samarbete vidare. I detta sammanhang vill jag peka på den betydelse, som en mera utvecklad samverkan med parterna på arbetsmarknaden kan få. På denna punkt finner jag inte, att ministerrådets redogörelse skulle innehålla framåtriktade planer för att utveckla denna kontakt. Det borde förefalla naturligt att på lång sikt eftersträva ett trepartssamarbete även inom ramen för det nordiska, alldeles som man har kunnat nå därhän inom t. ex. Internationella arbetsorganisationen ILO. Eftersom vi i Norden även har samnordiska institutioner kunde man tänka sig partsrepresentation i ökad skala, med ansvar brukar följa effektivare samverkan och ökat intresse.

Det nordiska samarbetet kommer att ha större svårigheter på 1980-talet än vad vi tidigare har upplevt. Detta beror inte alls på att själva viljan till samverkan skulle ha försämrats eller ens på att det resultat, som kan uppnås, ter sig mindre givande. Alltmer ses även nordiskt samarbete som en integrerad del av de nordiska ländernas allmänna samhällspolitik. Detta innebär att samarbetets materiella förutsättningar – till och med alltför hårt – kopplas till den offentliga sektorns allmänna verksamhetsförutsättningar, trots att det nordiska samarbetets kostnader endast utgör en bråkdel av det länderna offerar

på sina andra internationella engagemang. En annan orsak är att den offentliga sektorns styrmedel över näringsliv och ekonomi är relativt sett svaga, nu när samarbetet gått över från myndighetsplanet till ett bredare fält. Många av problemställningarna är därtill så komplicerade att de spänner över flera samhällsområden och därmed blir besvärliga och tidsödande att behandla. Det är även uppenbart att ett förändrat internationellt klimat spelar in. Härmed avser jag inte säkerhetspolitiken utan fastmer de svårigheter som anknyter sig till låg ekonomisk tillväxt, inflation, betoningen av monetaristiska verkningssmedel och den ökande risken för protektionism.

Årade rådsmedlemmar! Jag har i mitt anförande bland annat tagit upp ekonomiska och andra problem som är både komplicerade och tvärfackliga. Det vore kanske en idé om man inom Nordiska rådet oftare kunde tänka sig att flera utskott tillsammans, till exempel ekonomiska utskottet och utskottet för socialpolitik och miljö, kunde dryfta stora problemkomplex. För att anknyta till min inledning, sysselsättningssituationen i Norden erbjuder då en tvingande aktuell utgångspunkt.

Sedan debatten förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

3

Dokument 2: Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

Lundkvist (budgetkommitténs talesman): Herr president! Diskussionerna i budgetkommittén har under det gångna året i hög grad gällt frågan om hur man skulle kunna ge parlamentarikerna i rådet bättre möjligheter att påverka budgetarbetet. Vi har inom budgetkommittén haft känslan av att de reella budgetprioriteringarna utförs på ämbetsmannanivå, medan parlamentarikerna genom utskott och budgetkommitté i efterhand på sin höjd kan åstadkomma smärre justeringar. Detta är enligt budgetkommitténs mening inte en till-

fredsställande ordning.

Huvuddelen av budgetarbetet måste av naturliga skäl pågå utanför rådets session med utskotten och budgetkommittén som parlamentarikernas möjligheter till insyn och inflytande. Förberedelsearbetet är ämbetsmännens uppgift. Hela budgetproceduren är i och för sig en besvärlig samordningsprocess mellan fem länders nationella synpunkter. Frageställningen gäller hur parlamentarikerna skall kunna komma tillräckligt tidigt in i budgetproceduren för att med sina intentioner kunna påverka prioriteringarna.

Ser man de nordiska budgetramarna i förhållande till de olika ländernas nationella budgetar, så är det ju utomordentligt beskedliga belopp som vi satsar på det nordiska samarbetet. För år 1983 ligger ministerrådets två budgetar på sammanlagt ca 225 milj. svenska kronor. Det är sammanställningar av flera hundra småposter som var för sig markerar ett nordiskt samarbetsområde. Men de beskedliga nordiska bevilningarna drar ofta med sig betydligt större nationella insatser på respektive områden. Därför ger de relativt beskedliga beloppen under de nordiska budgetarna i takt med att samarbetet utvecklas och fördjupas på olika områden allt större möjligheter till politisk styrning, en möjlighet som politikerna är skyldiga att utnyttja i högre grad.

Budgetkommittén har också ålagts vissa granskande och kontrollerande uppgifter. För att citera instruktionen åligger det budgetkommittén att "kontinuerligt och pragmatiskt söka stärka de kontrollmöjligheter som den anser väsentliga". Vad det här gäller för budgetkommittén det är att försöka säkra sig en överblick och insikt i hur resurserna utnyttjas i det nordiska samarbetet. Budgetkommittén har bara varit i verksamhet i fem à sex år och har på den här punkten enligt min mening ännu inte funnit ett ändamålsenligt sätt att arbeta. Som jag ser det måste budgetkommitténs möjligheter att fullgöra den här uppgiften bygga på goda kontakter mellan kommittén och parlamentarikerna i de olika nordiska länderna och deras intresse av att följa upp hur det nordiska samarbetet fungerar på olika områden i respektive länder. Hur arbetet i institutioner och med projekt fortlöper.

De arbetsuppgifter som åligger budgetkom-

mittén i de sammanhang jag har berört kan sammanfattas under det övergripande målet att åstadkomma en bättre politisk förankring på nationell nivå av de budget- och kontrollfrågor som budgetkommittén har att behandla på nordisk nivå.

Budgetkommittén har under det gångna året mött förståelse för dessa ambitioner i sina överläggningar med samlagsministrarna. Vi har eftersträvat att uppnå en möjlighet för parlamentarikerna i utskotten att uttala sig om den allmänna inriktningen av det nordiska samarbetet och hur prioriteringarna i stort bör ske mellan olika områden, innan det utgår direktiv till ämbetsmännen från regeringssidan.

Vi har funnit att detta lämpligen kan uppnås genom en gemensam mötesvecka för utskotten under senhösten. Vi har föreslagit att vecka 46 kunde vara lämplig för att avhålla dessa möten. En sådan gemensam mötesvecka ger möjlighet för de politiska partigrupperna att sammanträda och ge ett mera samlat uttryck för sina synpunkter och önskemål. Regeringarna är beredda att på försök tillmötesgå en sådan ordning.

En arbetsgrupp har tillsatts som skall undersöka lämplig ordning för den fortsatta budgetproceduren. Den skall avge rapport till budgetkommittén och samlagsministrarna före utgången av maj månad i år.

Det nordiska samarbetet förekommer nu på praktiskt taget alla samhällsområden och en av svårigheterna är överskådligheten. Eftersom resurserna såväl ekonomiskt som personellt är begränsade måste vi från tid till annan eftersträva en målinriktad koncentration av de nordiska insatserna för att få största möjliga genomslagskraft och effektivitet i arbetet. Ministerrådet har ju också föreslagit att "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden" skall vara sådana områden.

Vi har från budgetkommitténs sida, vilket också understrukits av presidiet, framhållit värdet av att ministerrådet inför generaldebatten kunde presentera ett dokument, som redovisade hur man under det närmaste året avsåg att lägga upp arbetet inom de prioriterade områdena. Ett dokument som upptog vilka utredningar, vilka ministerrådsförslag och vilka rekommendationer som skulle komma att beröras av det arbete som pågår,

och vilka ekonomiska resurser man avsåg att ställa till förfogande.

Ett sådant dokument skulle kunna medverka till att också ge generaldebatten en viss inriktning, därmed göra den mera meningsfull än den hitintills varit. Den skulle förhoppningsvis stimulera såväl regeringsrepresentanter som rådsrepresentanter att diskutera sakfrågorna under respektive ämnesområden. Vi skulle få en bättre struktur på generaldebatten och ett större intresse för debatten om utskottens verksamhet. Vi skulle undvika upprepningar.

Vi har inte fått gehör för en sådan ordning i år. Jag förutsätter att diskussionen på den här punkten kommer att fortsätta.

Vad budgetramarna angår väckte det stor oro bland parlamentarikerna när regeringarna i förberedelsearbetet för 1982 års budget för första gången började tala om ett nollalternativ som önskvärt med hänsyn tagen till det ekonomiska läget i de nordiska länderna. Låt mig i det sammanhanget konstatera att den ökning i de båda budgetarna som skett under de senaste fem till sex åren i huvudsak är fiktiv. Ökningarna har inte kunna hålla takt med pris- och lönestegringarna.

När de nordiska statsministrarna möttes i Helsingfors den 7 december förra året, tog de glädjande nog intryck av parlamentarikernas oro. Man uttalade att man ville behandla anslagen till det nordiska samarbetet utifrån två förutsättningar: Man skulle se det som angeläget att säkra verksamhetens nivå på viktiga och allmänt vedertagna samlagsområden, och man skulle kunna finansiera nya samlagsprojekt av större omfattning och som ministerrådet kunde enas om i huvudsak genom tillägg till de nordiska budgetarna. Det var ett välkommet besked från statsministrarnas sida.

Det borde kunna få uttolkas som ett erkännande av att sparsamhet inte är detsamma som att till varje pris hålla tillbaka anslagsökningar. Enligt min mening är sparsamhet i första hand att på rätt sätt hushålla med de resurser som står till förfogande. Bättre utnyttjande av dessa resurser kan ofta kräva en ökning av anslagen, där utgiften för denna ökning kan visa sig vara en utomordentligt god investering som ger mångdubbelt igen.

Den uppgift vi ständigt står inför det är att försöka definiera på vilka områden de nordis-

ka länderna genom gemensamma insatser inte blott skulle kunna utnyttja nationella resurser bättre utan också uppnå resultat som vi inte orkar med var för sig. Vad jag velat säga med detta är sålunda: låt oss aldrig bli så fixerade i vår budgetbehandling vid den procentuella ökningen av anslagen, att vi av missriktad sparsamhet avstår ifrån angelägna insatser som kan främja en mera gemensam och vettigare hushållning med de reella resurser som skapar vårt välstånd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bestöt rådet att lägga verksamhetsberättelsen från Nordiska rådets budgetkommitté till handlingarna.*

Mötet avslutades härefter kl. 17.50.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 3 mars 1982 kl. 09.30–10.50 och 14.00–15.50

Presidenter: Svante Lundkvist (1), Ib Stetter (1–2), Elsi Hetemäki-Olander (2–6) och Guttorm Hansen (7–15)

Dagordning

1. B 40/s: Ministerrådsförslag om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

3. B 29/j: Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

A 577/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

4. A 602/j: Medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrda områdena för undervisningen i skolorna

5. A 605/j: Medlemsförslag om spärr mot spridning av videokassetter med våld och osedliga program

6. A 612/j: Medlemsförslag om lagstifningssamarbetet på arbetsrättens område

7. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (D 1982/13/1980/j)

8. C 30/j: Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

9. D 1982/2/1968/j: Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

10. D 1982/14/1979/j: Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens

11. D 1982/17/1976/j: Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat

nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

12. D 1982/32/1981/j: Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention

13. D 1982/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

14. D 1982/31/1981/j: Meddelanden om rekommendation nr 31/1981 angående enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

15. D 1982/14/1980/j: Meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Karin Andersson, statsråd Leif Arne Heløe, statsråd Mona Røkke och statsrådet Carl Axel Petri intagit sina platser i rådet

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Aimo Ajo för denna dag intagit Arvo Salos plats i rådet, att Heikki Järvenpää lämnat sessionen för del av denna dag och ersatts av Helena Pesola och att Gabriel Romanus lämnat sessionen för del av denna dag och ersatts av Elver Jonsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I
B 40/s: Ministerrådsförslag om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet ingå en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad samt

2. att i särskild ordning på nationellt och nordiskt plan utarbeta tillämpningsföreskrifter i anslutning till överenskommelsen som skall tillställas Nordiska rådet.

Söderström (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådets social- och miljöutskott har behandlat ministerrådsförslaget B 40/s om revision av 1954-års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Vi har i social- och miljöutskottet noggrant genomgått utkastet både i en arbetsgrupp som tillsattes inom utskottet och tillsammans med arbetskraftsministrarna i december i Köpenhamn. Dessutom har utskottet i nära samarbete med departementsrådet Bert Isacson och departementssekreterare Kerstin Wiklund diskuterat förslaget till ny överenskommelse. Social- och miljöutskottet har i flera olika repriser uttalat sin vissa övertygelse över betydelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. I betänkandet över C 1 sade utskottet 1981:

”Samtidigt som det nordiska samarbetet på ett naturligt sätt utvidgas till nya fält måste gjorda landvinningar bevaras. Social- och miljöutskottet slår därför på allt sätt vakt om 1954-års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad och 1955-års nordiska konvention om social trygghet.”

Vi har i social- och miljöutskottet med tillfredsställelse lagt märke till att våra önskemål om en gedigen behandling tillsammans med utskottet och ministerrådet respektive ämbetsmän som handhaft ärendet varit möjligt.

Arbetsmarknadsöverenskommelsen som

varit i kraft över 27 år har inte ändrats under denna period. Dock har kompletterande bilateral avtal ingåtts mellan Finland och Sverige. Senare har också de nordiska länderna enats om riktlinjer för arbetsförmedlings-samarbete i Norden 1975. Tidigare har utskottet förhållit sig tvekande till en revision av avtalet och konstaterat bl. a. i sitt uttalande om ministerrådsförslaget B 18/s om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet: ”dylika krav skulle kunna uppfattas som ett tecken på att det nordiska samarbetet håller på att stagnera och väsentliga landvinningar riskerar att gå förlorade.”

1979 framfördes från finländsk sida ett önskemål om att avtalet skulle revideras. Dåvarande och också nuvarande statsminister Kalevi Sorsa tog upp frågan på Nordiska rådets session i Stockholm i februari 1979.

Från finländsk sida konstaterades att man inte hade för avsikt att säga upp 1954-års överenskommelse men att införande av en social- och flyttningssäkerhetsklausul skulle däremot kunna minska migrationens olägenheter på det individuella planet. Senare föreslog kanslichefen på Finlands arbetskraftsministerium i en skrivelse till NAUT att utskottet skulle besluta om åtgärder för att revidera 1954-års överenskommelse. Då poängterades speciellt de sociala och ekonomiska sidorna vid flyttning för individen. Vidare föreslog man från finländsk sida att en klausul skulle fogas som innebar skyldighet att lediga platser i första hand skulle erbjudas arbetslösa i området där ifrågasvarande person bor och först i andra hand arbetslösa från andra länder. På basen av det har beslut ministerrådet (arbetskraftsministrarna) i Stockholm i januari 1980 att tillsätta den utredning som skulle framföra ett revisionsförslag till överenskommelsen.

Ministerrådsförslaget är uppdelat i tre nivåer. Till att börja med en allmän deklARATION i form av en preambel och därefter artikelhelheten samt protokoll som är fogat till själva avtalet. I preambeln inleds det med ett konstaterande att det är en grundläggande rättighet för medborgarna i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i ett annat nordiskt land. Vidare slås det fast att detta skall kunna ske under på förhand kända samt ekonomiskt och socialt tryggade förhållanden. Att målet är att upprätthålla

den fulla sysselsättningen i de nordiska länderna konstateras i stycket 3. Strävan till regional balans tas upp i stycket 4: att flyttningsrörelserna ej skall leda till obalans på arbetsmarknaden utan vara till gagn för den ekonomiska och sociala utvecklingen länderna emellan stipuleras i stycket 5. Stycket 6 tar upp jämställdheten i arbetslivet mellan kvinnor och män. Stycket 7 behandlar dimensionskravet på en dimensionering av utbildning i respektive land så att flyttningsrörelse inte av den här orsaken skulle äga rum. Avslutningsvis hänvisas i preambeln till 1954-års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad om passfrihet, till 1962-års Helsingforsavtal samt till reviderad nordisk konvention om social trygghet.

I utskottsbehandlingen har utan tvivel framkommit att revisionsförslaget är ett resultat av ett kompromissförfarande. Olika önskemål och olika strävanden har jämkats ihop till en helhet som nu föreligger. Framtiden får visa huruvida arbetsmarknadsöverenskommelsen kräver ändringar, det väsentliga är att en ny överenskommelse nu ser ut att kunna uppgöras trots brister vilka jag kommer till från utskottets sida.

Överenskommelsen är svåröverskådlig i sin formella struktur och kan i förening med ord och uttryck som inte är helt precisa till sin innebörd medföra svårigheter då man skall tolka överenskommelsen speciellt för dem som inte har varit med och utarbetat, de som inte är experter på området. Vi anser i utskottet att det vore en fördel att breda medborgargrupper skulle ha möjlighet att ta del av och rätt att förstå innebörden i överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad. Nu föreligger det vissa problem. Preambelns elva stycken är uppdelade så att de första sju är mera av värderande karaktär och målinriktade för det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet samt fyra av referenser till tidigare eller gällande avtal. Den nya överenskommelsen är med andra ord mer omfattande än tidigare till preambelns utseende men har samtidigt till sin formulering oklarheter. Vi anser i utskottet att det är synnerligen viktigt att varje nordisk medborgare har rätt att fritt ta arbete och bosätta sig i ett annat nordiskt land och att det slås fast redan i anledning av överenskommelsen. Denna deklaration står i klar överensstämmelse med

de uttalanden som vi tidigare gjort. Vi kan alltså konstatera att syftet med den genomförda revisionen inte på något sätt har varit att införa begränsningar i den fria rörligheten på arbetsmarknaden i Norden. Ett av de mest grundläggande motiven för nordiskt samarbete är i själva verket att undanröja praktiska hinder vid resa, flyttning och byte av arbete eller uppehållsort i Norden.

Social- och miljöutskottet ser positivt på stycket 2 i preambeln. De som flyttar mellan olika nordiska länder bör kunna göra det under på förhand kända sociala och ekonomiska förhållanden. Vi anser det dock inte önskvärt att vid sidan av den nyss reviderade trygghetskonventionen bygga upp ett alternativt socialt säkerhetsnät. I stycket 3 i preambeln framgår det att målet är att upprätthålla den fulla sysselsättningen i respektive nordiskt land, vilket är utomordentligt viktigt och riktigt. Annars kommer den gemensamma arbetsmarknaden inte att fungera på det sätt man tänkt sig. Om den fulla sysselsättningen inte kan uppehållas leder situationen lätt till det att antingen emigration eller arbetslöshet i ett land äger rum. Utskottet vill framföra vissa invändningar mot stycket 5 i preambeln. I stycket förekommer både ord och uttryck vilkas innebörd saknar noggrannare precision. Därför anser utskottet att en klarare precisering av detta stycke borde ha skett. Stycket 7 i preambeln har också väckt vissa diskussioner i utskottet. Utskottet anser det vara något av en självklarhet att varje nordiskt land dimensionerar sin utbildningskapacitet på sådant sätt att de nationella behoven täckes. Påpekanden av detta slag kan möjligen försvara sin plats i preambeln till specialöverenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för särskilt angivna yrkesgrupper för vilka t. ex. särskilda behörighetsvillkor uppställts. Vi har dock ansett att i överenskommelsen detta inte vore ändamålsenligt.

I artikel I och II upprepas den tidigare överenskommelsens artikel I och VIII a. I artikel II andra stycket anknötes det till Nordiska rådets rekommendation 17/1980/s om en nordisk anställningsförmånskonvention. Möjligheterna för nordbor att få tillgodoräkna löne- och andra med tjänsten förenade förmåner i flyttning mellan de nordiska länderna är av en stor praktisk betydelse anser

utskottet. Det här gäller inte minst de personer som flyttat tillbaka till sitt ursprungliga hemland. Social- och miljöutskottet vill understryka och förutsätter att ministerrådet i snabb ordning verkar för att en nordisk anställningsförmånskonvention förverkligas. Artikel III behandlar arbetsförmedlings-samarbete. Utskottet anser det vara en fördel att de arbetssökande använder sig av arbetsförmedlingarnas tjänster. Vi har dock kunnat konstatera i utskottet att eftersom arbetsförmedlingsfältet inte är allomfattande har inte en principiell ställning till obligatorisk arbetsförmedling tagits. Den offentliga arbetsförmedlingen är mycket varierande utbyggd i de olika länderna. Det är ett av skälen till att utskottet inte ansett sig kunna förorda en obligatorisk arbetsförmedling inom ramen för den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen. Vi anser i utskottet att först då en obligatorisk arbetsförmedling finns i alla de nordiska länderna kan den införas på nordiskt plan.

Utskottet vill också föra fram förslaget om en nordisk databank för lediga platser vilket aktualiserats från rådets sida i många olika tillfällen. Medborgarnas intresse för att använda arbetsförmedlingen beror i mycket stor utsträckning på om dessas tjänster uppfattas som en hjälp eller om det framstår som ett hinder. En databank för lediga platser förutsätter att den nationella arbetsförmedlingen först lags över på data. Utskottet är övertygat om att ett databaserat arbetsförmedlings-samarbete med en nordisk databank skulle vara till stor nytta för en väl fungerande nordisk arbetsmarknad.

Utskottet vill konstatera att överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad kan tjäna som ett paraply för bilaterala överenskommelser på arbetsmarknaden. Därför har utskottet inga invändningar mot artikel 6 som öppnar möjligheter att ingå sådana. Sådant existerar ju redan mellan Finland och Sverige.

I det här sammanhanget vill social- och miljöutskottet också fästa uppmärksamhet vid rubrikerna vid de nordiska överenskommelserna. T. ex. överenskommelsen som undertecknades i augusti 1981 vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Svendborg, som har kommit att benämnas överenskommelse om ömsesidigt godkännande av vissa

yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården. Att överenskommelsens innehåll inte klart framgår är tydligt varför vi uppmärksammar ministerrådet på detta. Till artiklarna 8, 9 vill utskottet konstatera att de är av mera administrativ karaktär och borde integreras i det nordiska arbetsmarknadsutskottets arbetsordning. Liknande kommentarer har utskottet kommit med tidigare vid revision av t. ex. nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. De övriga artiklarna har utskottet inga invändningar mot.

Beträffande protokollet som fogats till överenskommelsen vill utskottet till att börja med konstatera, att det har samma status som själva överenskommelsen. Protokollets första punkt uppfattar utskottet så att det är en utfästelse om ökat samarbete. Något tvång att vända sig till arbetsförmedlingarna föreligger alltså, som tidigare konstaterats, inte. Som tidigare konstaterats är det dock önskvärt att så hände. Möjligheterna för arbetsgivarna att medverka till att underlätta arbetsförmedlingarnas insats bör utökas. Utskottet efterlyser vilka åtgärder ministerrådet avser att förhindra utnyttjandet av grå arbetskraft.

I punkten 2 i protokollet före orden ``i regionen`` vore det önskvärt att tillägga begreppet ``oavsett riksgräns`` vilket skulle betyda att i gränsområden skulle arbetskraftsmyndigheterna utreda huruvida det finns arbetssökande i det andra grannlandet som skulle vara lämpade för de arbeten som finns att tillgå. I punkterna 5 och 6 föreligger enligt utskottet vissa oklarheter. Vi vill erinra om att trygghetskonventionen uttryckligen reglerar sociala förhållanden för s. k. gränsarbete, dels de principiella avgöranden som träffats i Sverige om lika behandling i fråga om utbetalande av arbetslöshetsersättning för gränsarbetare.

Utskottet anser att punkt 7 d) kravet på inhemskt medborgarskap vid offentlig anställning innebär en påtaglig inskränkning i möjligheterna till utnyttjandet av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Därför borde dessa bestämmelser ses över i alla nordiska länder. Dessutom vill vi konstatera att flyttande nordiska medborgare inte mera t. ex. borde behöva anmäla sig hos utlänningspolisen som existerar ännu i ett av de nordiska länderna.

Vi är tillfreds i utskottet med att Island nu avser att underteckna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad. Vi vill dock inskräpa att undantagsbestämmelser som från isländsk sida varit erforderliga för en anslutning ej äger tillämplighet på något annat nordiskt land. Till punkt 8 vill utskottet konstatera att det vore önskvärt att den skulle formuleras så att Färöarna och Grönland när de så önskar kan komma att omfatta överenskommelsen. Till slut vill utskottet konstatera de tillämpningsföreskrifter som på nationellt och nordiskt plan utarbetas i anledning av förslaget till ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad såväl formellt som reellt beaktas de grundläggande principer som fastslås i överenskommelsen, dvs. rätten till fri rörlighet, lika behandling och social trygghet. Tillämpningsföreskrifterna bör föreläggas Nordiska rådet i särskild ordning. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att rådet måtte antaga den rekommendation presidenten läste.

Herr president! Jag vill till slut anlägga några personliga synpunkter på överenskommelsen. Det är helt klart att den mycket väsentligt präglas av de finländska strävanden det nya avtalsförslaget väntats ha.

Vi vet ju alla att förslaget föreligger nu efter en förberedelsefas som kom till på finländskt initiativ. Det var en naturlig följd av de negativa erfarenheterna av den hejdlösa emigrationen från Finland till Sverige som ägt rum sedan slutet av sextioalet ända till mitten av sjuttioalet.

Vi har i Finland fått åse människooöden och händelser ingen av oss önskade när vi tog denna överenskommelse 1954. Vi kan utan tvekan säga att all den emigration som ägt rum har präglats av mottot "Frihet utan ansvar". Den fria rörelsen av arbetskraften har hejdlöst utnyttjats av de kapitalstina svenska bolagen. Man har skaffat sig arbetskraft från utlandet då den egna arbetskraften inte räckt till. Att det enda förnuftsmissigt riktiga skulle ha ägt rum dvs. att kapitalet skulle ha sökt sig till arbetskraften har inte skett. Finland har varit ett alltför avlägset område för detta. Man kan utan omsvep säga klart ut: Kapitalismens omänskliga lag har verkat. Människan har fått stå emellan då vinstbegären varit det allena rådande. Människorna,

i det här fallet finländarna, i ett annat fall ett annat folk i Norden, har behandlats som en vara, en billig sådan.

Då det i flera repriser har understrukits att detta avtal är ett av de största vinningarna av det nordiska samarbetet vill jag ställa en fråga: När får vi ett avtal som skapar den verkliga friheten för de nordiska medborgarna? När kommer människorna i de nordiska länderna att faktiskt fritt kunna välja boställningsort och arbetsplats. Att hävda att så är fallet idag är inte sant. Idag tvingas ännu småbönder i norra Finland slå igen sina hemman, sälja allt vad de har och söka sig söderut till industri-Finland och om arbete inte finns där till ett annat nordiskt land. Vi måste väl alla medge att vi bör sträva till att skapa livsbeställelser i vart och ett av våra nordiska länder för respektive folk. Att rycka loss människor från sin kultur, sitt språk sin livsmiljö är omänskligt, ja man kan säga att det är samhällets brott mot sina medlemmar som tvingas flytta.

Mot bakgrunden av denna verklighet kan revideringen av detta avtal ses. Genom förberedelserna har avtalet blivit ett avtal med ett visst socialt ansvar. Tyvärr är avtalet fortsättningsvis inte alls så konkret man hade hoppats för att skapa verklig trygghet för de enskilda individerna. Man hade hoppats att artiklarna i avtalet mer konkret än nu hade proklamerat ansvaret både för emigrant- och immigrantlandet att ta vara på sina medborgare i ett flyttningsögonblick. Fortsättningsvis är dessa åsikter enbart på proklamationsnivå i avtalet då de enligt mitt tycke absolut borde vara bindande i artiklarna. Vi har fortsättningsvis inga garantier för att regeringarna och myndigheterna verkligen skulle se till att alla flyttande från ett nordiskt land till ett annat skulle få göra det under trygga kontrollerade förhållanden så att han/hon så lite som möjligt skulle ha men av flyttningen. Den är ju i och för sig redan en så stor omställning i en persons liv att den borde göras så smärtfri som möjligt.

Man får alltså ännu vänta på en verklig överenskommelse för att trygga flyttningsförhållanden skall skapas och framförallt det att de nordiska länderna kunde skapa den grundtrygghet för varje medborgare att han eller hon kan få arbete på hemorten som motsvarar ifrågavarande persons utbildning.

Arbetskraftsminister **Kajanoja**: Herr president! Det är för mig en angenäm uppgift att å ministerrådets vägnar vid denna session lägga fram ett ministerrådsförslag till ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. Jag skall i det följande ge en allmän bakgrund till förslagets tillblivelse och framföra några synpunkter på dess innehåll.

Den internordiska flyttningsrörelsen har genom århundraden kommit att spela en betydande roll för de enskilda ländernas utveckling. Särskilt sedan den gemensamma nordiska arbetsmarknaden efter andra världskriget växte fram har denna flyttningsrörelse också haft en avgörande inverkan på det nordiska samarbetet. Det har till och med sagts att den gemensamma arbetsmarknaden är en av grundstenarna för det nordiska samarbetet i dag.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden baseras på två grundidéer. Den ena är garanterandet av individernas rättigheter och friheter, varav rätten att fritt välja arbete och bostad hör till de centrala värdena i våra nordiska samhällen. Den andra grundtanken, som kom till uttryck i 1954 års överenskommelse, var att man genom en utjämning av arbetskraftsutbudet och efterfrågan på varandras arbetsmarknader skulle kunna bidra till ekonomisk tillväxt och social välfärd i samtliga länder. Detta förutsatte att strömmarna skulle vara någorlunda i balans samt att arbetskraftsströmmarna strukturellt skulle kompensera varandra. Detta förutsatte också, att länderna med endast marginella undantag skulle kunna upprätthålla en full sysselsättning.

Man kan väl med rätta konstatera att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden i många hänseenden har motsvarat sitt syfte. Ur individernas synvinkel har 1954 års överenskommelse uppfattats som en möjlighet till fri rörlighet utan administrativa hinder. Ett stort antal nordiska medborgare har genom en flyttning kunnat öka sin materiella och sociala välfärd. Flyttningsströmmarna mellan en del av länderna har också i stort sett varit i balans, även om yrkesmässiga och strukturella obalanser då och då har kunnat uppstå.

Särskilt under 1970-talet har emellertid ett ökande antal problem i samband med flyttningsrörelserna börjat uppmärksammas. Dessa problem är delvis förknippade med det

faktum, att den flyttande arbetskraften inte har utnyttjat den offentliga arbetsförmedlingen i den utsträckning som förutsågs i 1954 års överenskommelse. I vissa fall har också stora och bestående obalanser i flyttningsströmmarna uppstått. Dessa har varit mest kända mellan Sverige och Finland men också i viss mån mellan Sverige och Danmark. Den framtida teknologiska och ekonomiska utvecklingen i Norden har dessutom skapat nya osäkerhetsmoment som kan slå ut på ett oönskat sätt på flyttningsströmmarna mellan länderna.

I diskussionen om den gemensamma arbetsmarknaden som pågått genom åren har vi oftast betraktat rörligheten ur individens synvinkel. Diskussionen har också därför koncentrerat sig kring frågan om individens rätt att flytta. Mycket mindre uppmärksamhet har ägnats åt det faktum, att grunden till emigration är den att produktionsmöjligheter och inkomster inte är jämt fördelade mellan länder och regioner. Emigration har varit, är och förblir därför en del av en ekonomisk anpassningsprocess, där individerna genom flyttning reagerar på ett samhälleligt problem.

Utvecklingen på den nordiska arbetsmarknaden har därför under åren lett till insikten att ländernas skilda ekonomiska och strukturella förutsättningar kräver ett kraftigt utökat nordiskt samarbete för att en balanserad och harmonisk utveckling av den gemensamma arbetsmarknaden skall kunna uppstå. Den integrering av den del av våra samhällen, som skedde genom den gemensamma arbetsmarknaden, förutsätter alltså åtgärder på en rad andra områden för att de uppställda målen skall kunna nås. Denna höjda ambitionsnivå fick sitt uttryck på 1970-talet bl. a. i de nordiska samarbetsprogrammen, och i första hand i det nordiska arbetsmarknadsprogrammet som antogs av ministerrådet år 1975. Därutöver skedde en kraftig utbyggnad av det nordiska avtalsmaskineriet. Här om kan bl. a. det nordiska kulturavtalet, överenskommelsen om gränsregionalt samarbete, den reviderade konventionen om social trygghet och den nordiska språkkonventionen nämnas som exempel.

Den utveckling och de tankegångar jag ovan skisserat har utgjort utgångspunkten för revideringen av 1954 års överenskommelse.

Den centrala och övergripande frågan vid detta revideringsarbete har varit: Hur skall man kunna sammankoppla den grundläggande nordiska principen om fri rörlighet för individen med önskemålet om en harmonisk utveckling av arbetskraftsströmmarna – något som måste ses i sammanhang med de balanshänsyn jag nämnde.

Ser man på det föreliggande resultatet av revideringsarbetet, tror jag att man kan lugna de kritiker som varit rädda för att överhuvud taget röra vid 1954 års överenskommelse: En reviderad överenskommelse kommer ej att ruinera grunden för det nordiska samarbetet. Den nya överenskommelsen bygger alltså på principen om fri rörlighet för individen.

Å andra sidan måste jag nog göra de kritiker besvikna som har betraktat 1954 års överenskommelse som grunden till allt ont och hyst förhoppningar om att en reviderad överenskommelse skulle råda bot på alla emigrationsproblem. Överenskommelsen utgör inte orsaken till flyttning mellan länderna. Den kom till som följd av redan existerande flyttningsströmmar.

Den reviderade överenskommelsen måste ses som en utmaning till myndigheter, institutioner och arbetsmarknadens parter till att utveckla sitt samarbete för att skapa en väl fungerande arbetsmarknad. Överenskommelsen är inte ett avtal om hur individerna skall agera. Det är ett avtal om individernas rättigheter men i ännu högre grad ett avtal om myndigheternas ansvar att genom dels nordiska, dels nationella åtgärder skapa förutsättningar för att dessa rättigheter skall gagna såväl individerna som samhället.

Den grundläggande förutsättningen för skapandet av en väl fungerande nordisk arbetsmarknad specificeras närmare i avtalets preambel. Dessa bestämmelser är ej juridiskt bindande men bör dock anses vara moraliskt förpliktande eftersom de ger uttryck för en politisk vilja att vidtaga åtgärder i önskad riktning. En strävan till full sysselsättning står fast som ett centralt mål för samtliga nordiska länder men har nu kompletterats med andra viktiga förutsättningar, såsom t. ex. regional balans och social trygghet.

En ökad trygghet vid flyttning för individen var ett av de centrala målen i revideringsarbetet. Denna trygghetstanke har därför fått en central plats såväl i preambeln som i själva

överenskommelsen och i tilläggsprotokollet, där arbetsförmedlingens åtgärder närmare specificeras. Arbetsförmedlingen måste få en betydande roll i utvecklingen av tryggheten vid flyttning. För att individen skall kunna basera sina beslut på en riktig och allsidig bild av verkligheten, måste arbetsförmedlingens informationsmöjligheter och servicekapacitet byggas ut, men såväl arbetsgivarna som arbetssökandena måste också förmås att utnyttja arbetsförmedlingen vid flyttning. Ministerrådet anser att detta måste göras genom positiva åtgärder. Någon obligatorisk arbetsförmedling som skulle gälla endast den internordiska flyttningsrörelsen förutses inte heller i den reviderade överenskommelsen.

Principerna om likabehandling av nordiska medborgare på arbetsmarknaden har ägnats stor uppmärksamhet i den reviderade överenskommelsen. Ministerrådet anser att man bör sträva till att efter hand och i möjligaste mån undanröja sådana kvarstående hinder som begränsar möjligheterna till anställning av nordiska medborgare i vissa offentliga tjänster. Samtidigt är det viktigt att notera att myndigheterna i sitt agerande såväl nationellt som i sitt samarbete måste kunna prioritera vissa arbetstagargrupper och också basera sin politik på ett utnyttjande i första hand av de egna arbetskraftsresurserna. De begränsningar av likabehandlingsprincipen som gjorts i överenskommelsens protokoll är avsedda i första hand som ett skydd för sådana svaga grupper som redan finns på den lokala arbetsmarknaden.

I samtliga nordiska länder finns yrken för vilkas utövande det krävs särskilt tillstånd. Ministerrådet anser att i den mån det genom särskilda avtal öppnas tillträde till dessa yrken för medborgare från andra nordiska länder (som t. ex. skett på social- och hälsovårdsområdet), måste deras arbetsmarknad regleras genom den gemensamma nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen. Överenskommelsens övergripande funktion måste klart stadfästas för att undvika en särbehandling av vissa grupper.

Lika viktig som utvecklingen av informationsservice gentemot medborgarna är en utveckling av informationsflödet mellan myndigheterna. Detta är en förutsättning för att åtgärder skall kunna vidtagas för att förebygga eventuella obalanser. Det är också viktigt

att myndigheterna nu förpliktas att överlägga om förebyggande och andra åtgärder för att möta uppkommande problem.

Ett mål vid revideringsarbetet har varit att tillskapa smidighet i överenskommelsen. Detta har åstadkommits genom att möjliggöra särskilda överenskommelser mellan två eller flera länder inom ramen för denna överenskommelse.

Den nordiska arbetsmarknaden består i själva verket redan nu av en hel familj av gemensamma riktlinjer, administrativa bestämmelser, program och säravtal utöver den generella arbetsmarknadsöverenskommelsen. Redan under årets session står en ytterligare överenskommelse på dagordningen, nämligen överenskommelsen om arbetsmarknadsutbildning och rehabilitering för vissa grupper. Det är sannolikt att den nordiska arbetsmarknaden i framtiden alltmer kompliceras och behov av nya säröverenskommelser uppstår. Uppföljningen av den gemensamma arbetsmarknaden blir därför en central uppgift. Det bör därför ses som ett framsteg att arbetsmarknadsparterna nu för första gången i en nordisk överenskommelse av detta slag skall dras in i uppföljningsprocessen. Det är ytterst viktigt att de organisationer vars medlemmar direkt berörs av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet har ett medansvar för att arbetsmarknaden skall fungera på ett ändamålsenligt sätt.

Ministerrådet hälsar med tillfredsställelse att Islands regering nu har ansett det möjligt att ansluta sig till den reviderade arbetsmarknadsöverenskommelsen. Vi hyser stor förståelse för de särproblem som den isländska arbetsmarknaden på grund av sin struktur och litenhet har i förhållande till den nordiska arbetsmarknaden. Men samtidigt ser jag dessa särproblem som en ytterligare utmaning att utveckla vårt arbetsmarknadssamarbete till allas bästa.

Jag vill slutligen anmäla, att ministerrådet företagit några smärre ändringar i texten till överenskommelsen sedan ministerrådsförslaget överlämnades till Nordiska rådet. Ändringarna är av uteslutande språklig och formell karaktär och påverkar ej överenskommelsens innehåll utom på en punkt. I protokollet har man nu, efter önskemål från den danska regeringen infört en bestämmelse som öppnar möjlighet för Grönland och Färöarna

att genom notväxling ansluta sig till överenskommelsen såsom även föreslagits av social- och miljöutskottet. I ministerrådsförslaget konstaterades enbart att överenskommelsen ej omfattar Grönland och Färöarna.

Herr president! Ett stort arbete har under tre års tid lagts ned på det utkast till nordisk arbetsmarknadsöverenskommelse som nu föreligger. Utförliga diskussioner har under arbetets gång förts med såväl Nordiska rådets organ som arbetsmarknadens parter. Utkastet har varit på en omfattande nationell remiss i våra länder. Denna beredning har påverkat utkastet i positiv riktning. Mycket arbete kvarstår emellertid även efter att överenskommelsen har undertecknats: Uppföljningsmekanismen bör konkretiseras. Villkoren för särskilda grupper, bl. a. gränsgångarna bör specificeras utifrån principerna i den generella överenskommelsen. Nu gällande riktlinjer och säravtal som baseras på den gamla överenskommelsen bör ses över. Jag hoppas att den debatt som nu följer skall kunna ge positiva impulser till detta arbete.

Ib Stetter övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråd Tore Austad och justitsminister Ole Espersen intagit sina platser i rådet.

Statsrådet **Ingemar Eliasson**: Herr president! När Nordiska rådet nu lägger fram ett förslag till en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad, sker det på grundval av erfarenheter som vunnits under snart en mansålder som den nordiska gemensamma arbetsmarknaden varit i kraft. När den förra överenskommelsen ingicks år 1954 kom den på sätt och vis som en formell bekräftelse av ett redan existerande faktum, nämligen att åtskilliga tiotusentals nordbor redan arbetade i ett annat nordisk land än hemlandet. Att i den situationen kunna avlägsna krav på pass, arbetstillstånd och uppehållstillstånd för medborgare i Norden var säkert ägnat att öka känslan av samhörighet mellan folken i Norden. För många invånare

kom arbetsmarknadsöverenskommelsen att innebära avsevärt förbättrade möjligheter att få ett arbete. På så sätt blev den gemensamma arbetsmarknaden till konkret nytta för många enskilda människor och därmed också för samhällsekonomierna i Norden. Det är därför ingen överdrift att säga att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden intar en central plats i hela det nordiska samarbetet. Överskottet är en hörnsten i det samarbetet.

När vi nu står i begrepp att förnya överenskommelsen är det naturligt att försöka sammanfatta erfarenheterna av den snart tretioåriga gemensamma arbetsmarknaden.

Det kan då konstateras, att flyttningsrörelserna inom Norden har varit av stor omfattning och samtidigt relativt stabila, med ett undantag nämligen flyttningen från Finland till Sverige. Den har varit mycket större än man år 1954 kunde förutse. Tio procent av Finlands befolkning har sedan andra världskriget utvandrat till Sverige. Det gör ett mycket nära samarbete mellan Sverige och Finland både naturligt och nödvändigt. Det är med stor tillfredsställelse vi kan konstatera att regeringarna liksom myndigheter och organisationer i Sverige och Finland utvecklat ett samarbete som i sin mångsidighet och bredd torde vara unikt i världen. Genom detta samarbete har vi fått ökad kunskap om synen på migrationsfrågorna i respektive land, och det har gett förbättrade möjligheter att gemensamt diskutera vilka åtgärder som bör vidtas för att situationen för dem som flyttar eller flyttar tillbaka skall bli så tillfredsställande som möjligt. Det senaste exemplet på detta nära samråd är det möte som nyligen hölls med Sveriges och Finlands migrations-, social- och utbildningsministrar i Stockholm och där temat var den finsk-svenska migrationen och sverigefinländarnas situation, ett möte som på ömse håll betecknats som viktigt och framåtsyftande.

Vi har i det nordiska arbetsmarknadssamarbetet men kanske särskilt i de svenskfinska kontakterna gjort erfarenheten, att arbetsmarknadspolitikerna inte är ett tillräckligt instrument för att skapa balans i flyttningsrörelserna. Om vi skall uppnå målet att åstadkomma en ekonomisk utveckling som blir så likartad som möjligt i hela Norden, måste vi också utveckla andra samarbetsområden. I

första hand det regional- och näringspolitiska samarbetet. Denna insikt, som vi sedan länge har på nationellt plan, bör ges utrymme också i det nordiska samarbetet. Nordiska investeringsbankens ordning med regionallån är ett steg i den riktningen.

Att bryta upp från en invand miljö skapar problem för den enskilde. Vi har sedan 1954 blivit mycket medvetna om dessa svårigheter. Vi har fått konstatera att språksvårigheter och bristande kännedom om förhållandena i det nya landet kan bli en övermäktig påfrestning för den enskilde. Att inte heller en återflyttning är helt lätt har vi börjat få rapporter om i dagens situation med en ökad återvandring till Finland. Det är därför viktigt att vi noga följer och med effektiva åtgärder tillgodoser den flyttandes behov av trygghet vid flyttning.

Detta är en aspekt som underströks i Finlands begäran om översyn av den tidigare arbetsmarknadsöverenskommelsen och som är central i det nu reviderade förslaget. Att tillgodose behovet av trygghet och förbättra de eftersattas villkor bör enligt min mening vara vägledande i varje land, inte minst i den nuvarande ekonomiska situationen. Med de insikter som vi numera har om arbetsmarknadens funktionssätt blir den reviderade arbetsmarknadsöverenskommelsen som en plattform för en fortsatt utbyggnad av det nordiska samarbetet på detta område. I det kommer också arbetsmarknadens parter att få en större roll än tidigare. Jag menar att problemen på arbetsmarknaden lättare låter sig lösas om parterna involveras.

Jag tror att det är viktigt att vi gör klart för alla att arbetsmarknadssamarbetet mellan våra länder också har sina begränsningar. Den omständigheten att en gemensam ekonomisk politik inte existerar och därmed inte heller någon gemensam övergripande nordisk sysselsättningspolitik är naturligtvis den viktigaste. Det finns all anledning att fortsätta söka utjämna skillnaderna härvidlag utan att inkräkta på något lands nationella suveränitet. Just på grund av den gemensamma arbetsmarknaden har man numera, inte minst på löntagarhåll, en god bild av villkoren i övriga länder när det gäller förhållandena på arbetsmarknaden och i arbetslivet. Detta bör tjäna som en sporre i varje lands reformpolitik och bidra till att frågeställningen om vem

som kan tänkas tjäna och vem som kan tänkas förlora på samarbetet elimineras och ersätts av konstaterandet att vi alla gagnas av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och det samarbete denna överenskommelse möjliggör.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att social- och miljöutskottet noterat att revisionen av överenskommelsen på intet vis innebär att man inför begränsningar i den fria rörligheten på arbetsmarknaden men däremot att man ökar tryggheten för den enskilde som vill eller måste flytta. Det underströks också i det anförande som hölls av utskottets talesman i det avsnitt där han företrädde utskottet.

Jag har, herr president, hittills mest uppehållit mig kring de övergripande målen för vårt nordiska arbetsmarknadssamarbete. Jag gör emellertid inte det ämnet rättvisa om jag inte med några ord också nämner det praktiska och omfattande samarbete som berörda myndigheter i många år har bedrivit på arbetsmarknadens område. Det har en imponerande omfattning. Det finns hos de enskilda tjänstemännen en spontan vilja att utveckla gemensamma metoder och tillägna sig ett gemensamt synsätt i fråga om förvaltningarnas olika verksamhetsprogram. På så sätt har man, ofta långt borta från regeringskanslier och verksamhetsledningar, gett den gemensamma nordiska arbetsmarknaden ett praktiskt innehåll. Utan dessa insatser skulle överenskommelsens reella innebörd ha varit svår att förverkliga och den breda uppslutningen kring den gemensamma arbetsmarknaden inte ha kommit till stånd.

Herr president! Den reviderade överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad som snart skall undertecknas är ett uttryck för att vi i de fem nordiska länderna har en i många stycken gemensam grundsyn på det komplex av samverkande politiska, sociala och ekonomiska förhållanden som präglar våra samhällen.

Vi vet att det är svårt för små länder att finna utvecklingsvägar som på ett avgörande sätt avviker från omvärldens. Internationaliseringen av våra ekonomier medför ett beroende. Jag vill dock understryka att vår traditionella syn på internationaliseringen som ett instrument för att främja den ekonomiska utvecklingen, riva skrankor mellan folken och på lång sikt främja freden i världen är lika

giltiga i dag som någonsin tidigare. Men det är också uppenbart att vi med öppna ögon måste möta de krav på omställningar som detta medför.

I det rådande klimatet med växande farhågor för den internationella ekonomiska krisens konsekvenser är det naturligt att vi tar fasta på den nordiska gemenskapen i fråga om värdering och målsättningar för samhällsutvecklingen. Gemensamt kan vi vidga våra handlingsmarginaler, främja vår syn på ekonomisk utveckling och social rättvisa, till gagn inte bara för oss själva utan för hela världsamfundet.

Situationen i världsekonomin har dess värre satt sina spår i form av uppluckrad samhällssolidaritet. Den ekonomiska tillväxten har varit en förutsättning för att eftersatta gruppers behov skall kunna tillfredsställas och samhället ge trygghet och service åt medborgarna. När tillväxten uteblir eller radikalt minskar, ökar friktionerna mellan grupper i samhället.

Den ekonomiska världsordningen, som i hög grad anpassats till industriländernas krav och förväntningar, fungerar numera rätt dåligt. Delvis som en följd av detta skärps motsättningarna inom den internationella politiken. Stormakterna uppträder mer aggressivt, avspänningspolitiken ifrågasätts och upprustningen ökar.

Konservativa tänkesätt hämtar livskraft från välfärdssystemets verkliga eller föremålsmisslyckande. Den ekonomiska krisen har stimulerat en nykonservativ skola som under vetenskaplig täckmantel riktar sin attack mot det välfärdssamhälle som byggts upp i många västliga industriländer.

Vi står inför en motsägelsefull och komplex bild. Vi har behov av tillväxt – men vet att den är svår att uppnå. Vi har behov av en industriell expansion som ställer stora krav på anpassning hos arbetskraften – men många värderingar går i rakt motsatt riktning. Vi har behov av solidaritet – men tidsandan är en annan.

Det är i detta perspektiv nödvändigt att vi i Norden oförtrutet deklarerar och bekänner oss till social trygghet och ekonomisk och social utjämning som ett mål för samhällsutvecklingen. Jag är glad att konstatera att detta särskilt understryks av social- och miljöutskottet.

Balansbristerna i ekonomin utgör restriktioner för att möta nedgången i efterfrågan med finans- och penningpolitiska medel. Då gäller det att mobilisera outnyttjade produktionsresurser. För detta krävs bl. a. en förändring av arbetsmarknadens funktionssätt. Det handlar då om vilken minskning av arbetslösheten och ökning av sysselsättningen som kan uppnås med olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Dessa effekter måste sedan vägas mot de reala kostnaderna för åtgärderna. Vi är i Sverige beredda till synnerligen långtgående åtaganden i det avseendet. Men det är också fråga om flexibiliteten i relativlönerna. Det är en fråga för arbetsmarknadens parter att lösa.

De senaste åren har den svenska regeringen utvidgat ett antal arbetsmarknadsåtgärder av typen lönebidrag för att stimulera en ökad rekrytering rent allmänt eller för att främja ungdomars, äldres eller handikappades sysselsättning. Lönebidragens funktion är bl. a. att göra arbetsgivarens kostnad mer proportionell mot den anställdes bidrag till produktionen utan att detta leder till oacceptabla löneskillnader. Det är ett av flera exempel på strävandena att på ett positivt sätt överbrygga målkonflikter i samhällsekonomin. Till stöd för enskilda människor måste vi alltid vara beredda att pröva nya vägar. Vill man komma fram i en riktning som man tycker överensstämmer med förnuft och rättvisa, skall man vara inställd på att gripa tillfällena och försöker att göra det bästa möjliga av dem var gång de uppkommer.

Herr president! Jag är övertygad om att den reviderade överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden främjar strävandena i den riktningen.

I sitt anförande vid första mötet av denna session begärde den svenska delegationens ordförande Svante Lundkvist en redogörelse för de förberedelser som gjorts på nordiskt plan inför OECD:s ministerrådsmöte, som äger rum i Paris i morgon och i övermorgon. Det är naturligt att i detta sammanhang ta upp den fråga, därför att det är ett av de tillfällen som erbjuder sig för de nordiska ländernas arbetsministrar att främja en sådan syn på sysselsättningen och ekonomin som jag här har sökt utveckla. Jag vill för min del peka på det förhållandet att vi vid de nordiska arbetsministermötena, som hålls årligen, diskuterar

utvecklingstendenser på den nordiska arbetsmarknaden i allmänhet och självfallet sysselsättningssituationen i synnerhet.

En utgångspunkt i diskussionen är härvid alltid den målsättning som finns i alla våra länder och som finns inskriven i både den tidigare och den nu föreslagna överenskommelsen, nämligen målet att upprätthålla full sysselsättning i våra länder. Det kan också framhållas att denna ståndpunkt varit utgångspunkten för de nordiska ländernas agerande i internationella sammanhang. Den uppfattningen – det är jag övertygad om utan att ännu ha haft tillfälle att konferera med mina kolleger efter det frågan ställdes – kommer med emfas att hävdas också vid det nu förestående OECD-mötet från de deltagande nordiska ministrarnas sida.

För Sveriges del vill jag sedan framhålla att vi har sammanträffat inför det här mötet med representanter för Nordens fackliga samorganisation, som också kommer att närvara vid OECD-mötet. Jag har tagit del av de synpunkter man kommer att framföra i Paris och kan för egen del i stor utsträckning instämma i de krav på inriktningen av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken som NFS framföra vid mötet. Jag kommer för egen del att framföra Sveriges starka oro över den höga arbetslösheten, som vi upplever som det största ekonomisk-politiska problemet i den industrialiserade världen. Vi avvisar bestämt de uppfattningar som präglar politiken i framförallt några av de större OECD-länderna. Sveriges regering har också inbjudit övriga nordiska länders deltagare i OECD-mötet till ett förberedande möte i Paris.

Social-, helse- og trygdeminister Svavar Gestsson: Hr. Præsident! Jeg vil fra den islandske regerings side sige nogle få ord i forbindelse med den sag, vi nu diskuterer: den reviderede fælles arbejdsmarkedsaftale for Norden.

Siden 1954 har der eksisteret en aftale mellem 4 nordiske nationer om et fælles arbejdsmarked. Island har ikke deltaget i dette samarbejde. Grunden hertil er, at den islandske arbejderbevægelse har været imod deltagelse i dette arbejdsmarkedssamarbejde. Årsagen til denne holdning er først og fremmest, at det

islandske arbeidsmarked er meget fåtalligt i forhold til de andre nordiske landes. Med den foreliggende revision har man anerkendt denne særstilling af Island. Det fremgår af protokollens punkt 7f, hvor man slår fast, at islandske myndigheder kan, for at hindre ubalance på arbejdsmarkedet, kræve arbejdstilladelser. Dette skal ske i samråd, som det hedder, med andre nordiske myndigheder, hvor det er klart, at ingen forstår ordet "samråd" på den måde, at arbejdstilladelser må vedtages af de andre nordiske landes myndigheder.

Det er med stor glæde, at vi nu kan deltage i dette samarbejde, for nu er vi deltagere i alle Nordens hovedkonventioner for første gang. Vi ser på denne begivenhed som en milepæl i vores deltagelse i det nordiske samarbejde. Jeg håber, at det islandske alting vil kunne ratificere konventionen for vort vedkommende i næste måned, efter at signeringen har fundet sted.

Jeg tror ikke, det er nødvendigt at bruge mange ord om konventionen, efter at min finske kollega har gennemgået aftaleforslaget meget nøje fra denne talerstol. Denne konvention er efter min mening endnu et bevis på den nordiske samhörighed. I denne konvention ser man en af det nordiske samarbejdes bedste og vigtigste sider.

Haugstvedt: Sten Söderström gav en klar og grei redegjørelse over sakens behandling i Sosial- og miljøutvalget, og de synspunktene han fremførte på utvalgets vegne, var i full overensstemmelse med det som utvalget står for i denne saken. Hr. Söderström hadde til slutt en del synspunkter som han helt riktig sa var hans egne. Jeg vil bare gjøre det helt klart at disse synspunktene ikke står for utvalgets regning.

Avtalen om et felles nordisk arbeidsmarked ble inngått i 1954. Jeg vil si det slik at den med rette kan betraktes som en av hjørnesteinene i det nordiske samarbeidet. I praksis gir denne avtalen menneskene i dette området frihet til å flytte fra ett land til et annet uten administrative hindringer. Jeg vil også gjøre det klart at de flyttebevegelsene som vi har hatt etter avtalen, har vært påfallende stabile og balanserte i forholdet mellom Danmark, Norge og Sverige. Helt annerledes har

det forholdt seg når det gjelder de svenske og finske flyttebevegelsene. Etter annen verdenskrig har ca. 430 000 personer flyttet fra Finland til Sverige, og netto innvandring til Sverige har i dette tidsrom vært ca. 230 000 personer. At denne omfattende flytting har ledet til et bilateralt samarbeid mellom de to land, synes jeg er helt naturlig. Dette bilaterale samarbeid har da skjedd innenfor rammen av den nordiske arbeidsmarkedsavtale.

Jeg vil gjerne understreke at arbeidsmarkedsavtalen i første rekke har adresse til det enkelte individ. Den gir nordiske borgere den valgfrihet at de kan flytte fra det ene landet til det andre og ta seg arbeid.

Jeg tror det er grunn til å understreke at avtalen har bidradd til å forsterke samarbeidet også mellom arbeidsmarkedsmyndighetene i de nordiske land.

Bl.a. er det blitt fastsatt felles retningslinjer for det nordiske arbeidsformidlings-samarbeid og for felles yrkesklassifisering. Det er viktig å være oppmerksom på at overenskomsten ikke medfører en felles arbeidsmarkeds- og sysselsetningspolitikk, selv om vi har det felles mål om full sysselsetting. Men de enkelte land legger opp sin egen politikk på dette området som et ledd i den alminnelige økonomiske politikk. Det er i forarbeidet til overenskomsten av 1954 ikke spor etter noe annet enn felles bestrebelsler mot et fritt arbeidsmarked.

Foran Nordisk Råds sesjon i Helsingfors ble dette ministerrådsforslaget om en revidert avtale forelagt Sosial- og miljøutvalget. Det er fra Finland ønsket om denne revisjonen er kommet fordi dette landet har opplevd minussidene ved flyttebevegelsene i særlig sterk grad.

Det er i avtalen nå innarbeidet visse hensyn f. eks. til den regionale balanse og også, som ministeren var inne på, støtte i et sosialt sikkerhetsnett. Det har vært viktig for Sosial- og miljøutvalget å understreke at vi allerede har en trygghetskonvensjon i Norden, men at disse sosiale tiltak, som vi finner helt riktige og rimelige, kommer som et supplement i denne sammenheng.

Jeg vil avslutningsvis yte bifall til utvalgets innstilling og anmode Nordisk Råd om å vedta forslaget slik det foreligger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad

skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Lennart Andersson, Halldór Asgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Matthias Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Petter Savola, Reiulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Chr. Christensen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefan Jónsson, Erkki Liikanen, Svante Lundkvist, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Hannele Pokka, Gunvor Schnitler, Rolf Sellgren, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande)

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. att Nordiska rådet i anledning av Nordiska ministerrådets berättelse antar följande yttrande:

1. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd til at drøfte proceduren for gennemførelse af rådets rekommandationer i de enkelte nordiske lande og undersøge mulighederne for at nå frem til en fælles opfattelse af, hvilke synspunkter der bør være afgørende for, om en rekommandation kan anses for imødekommet i en sådan grad, at den ikke længere bør fremtræde på rådets dagsorden.

2. Nordisk Råd imødeser synspunkterne fra Nordisk Råds konference i 1982 om "Familieret i Norden" og forventer, at konferencens udtalelser og konklusioner vil indgå som et led i de fortsatte drøftelser om udviklingen af det nordiske lovgivningssamarbejde på familierettens område.

3. Nordisk Råd er enig i den prioritering af arbejdsindsats og ressourcer, som Nordisk Ministerråd som led i virkeliggørelsen af projektet "Norden som hjemmemarked" har givet lovgivningssamarbejdet på formuerettens område og opfordrer til, at samarbejdet fortsættes som angivet af ministerrådet.

4. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til på erstatningsrettens område at intensivere samarbejdet vedrørende mulighederne for at skabe en fælles grundholdning til lovgivning om produktansvar og erstatning for miljøskader.

5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning til Nordisk Råds 31. session 1983 at redegøre for tankerne om en nordisk aktieselskabsform set i relation til samarbejdet i øvrigt på selskabsrettens område.

6. Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1. Kapitel XIII. Samarbejdet på lovgivningsområdet, i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1982.

2. De dele af kapitlerne I (Indledning), XV (Multinationale selskaber) og XVI (Organisatoriske forhold etc.) i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1982, som er behandlet i juridisk udvalg betænkning over beretningen.

Svend Jakobsen (juridiska utskottets talesman). Hr. præsident! Jeg er af medlemmerne af juridisk udvalg anmodet om over for plenarforsamlingen at fremlægge og knytte nogle bemærkninger til den betænkning, som juridisk udvalg har afgivet i anledning af nordisk ministerråds beretning til denne session om det nordiske samarbejde.

I betænkningen har juridisk udvalg vurderet og kommenteret Nordisk Ministerråds arbejde på det juridiske område, og udvalget har præciseret og uddybet sine synspunkter på det samarbejde mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg, der som et af sine hovedformål har gennemførelsen og udbygningen af det nordiske lovgivningsprogram – og derigennem i overensstemmelse med Helsingforsaftalens ord harmonisering af de nordiske landes lovregler – for øje.

Den mere optimistiske tone over for dette samarbejde, som juridisk udvalg anslø i sin betænkning over ministerrådets beretning til sidste års session, går igen i betænkningen til denne session. Selv har jeg som relativt kortvarigt medlem af juridisk udvalg ikke personlig fulgt den udvikling, som gør denne optimistiske tone berettiget, men enhver, der læser de juridiske afsnit i de senere års ministerrådsberetninger og de dertil knyttede betænkninger samt referaterne fra Nordisk Råds sessionsmøder, vil kunne se, at det er berettiget ikke blot med tilfredshed at se tilbage på arbejdet, der er udført siden sidste session, men også med forhåbning se frem til det samarbejde, der skal videreføres frem mod næste og kommende sessioner.

Juridisk udvalg mærker, at den øgede interesse for det nordiske lovgivningssamarbejde, som de nordiske justitsministre bl. a. har ladet komme til udtryk gennem hyppigere fællesmøder på ministerplan og tættere kontakter mellem departementernes embedsmænd, nu begynder at give resultater. De forsøg på at præge udviklingen, som juridisk udvalg gennem sine drøftelser med de nordiske justitsministre og gennem sine skriftlige tilkendegivelser i betænkninger og på anden måde har gjort, har også herigennem fået bedre vilkår og større gennemslagskraft.

Det er vi tilfredse med i juridisk udvalg, og det er under denne synsvinkel, at juridisk udvalg i sin betænkning kan registrere, at juridisk udvalgs ønske om – som et led i virke-

liggørelsen af de to store samlede projekter, "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden" – også inden for det juridiske område at prioritere sager med særlig tilknytning til disse projekter højt er imødekommet. Vi kan således i dag se frem til en udbygning af lovharmoniseringen på centrale formueretlige områder som aftale- og køberetten med vægt lagt på emner, der særlig sigter mod at fremme forbrugernes stilling.

Jeg skal i øvrigt ikke i detaljer gennemgå de mange enkeltområder inden for det juridiske område, som udvalget har draget frem, idet jeg i så henseende skal henvise til den trykte betænkning, men jeg skal knytte nogle bemærkninger til enkelte af de spørgsmål, som i særlig grad har haft udvalgets interesse.

Juridisk udvalg fremdrog i sin betænkning til sidste session nogle synspunkter vedrørende beslutningsprocessen i Nordisk Råd og påpegede, at tendensen til markering af politiske synspunkter på forslagene i Nordisk Råd burde fortsætte og videreudvikles. Man kan næppe sige, at sessionen i 1981 var et stort skridt i den retning, men tanken synes dog at vinde større og større gehør, og juridisk udvalg gentager derfor sin anbefaling af, at arbejdet i Nordisk Råd bl. a. ad denne vej søges effektiviseret og gjort mere udadvendt.

I relation til ministerrådets betragtninger omkring beslutningsprocessen i beretningen til denne session har juridisk udvalg drøftet de muligheder for en forstærket indsats omkring centrale spørgsmål, som ministerrådet lader skinne igennem vil blive en følge af, at der på Nordisk Råds dagsorden var færre sager, som krævede behandling i ministerrådets organer. Det er her specielt problemet med de mange og i antal voksende rekommandationer, der af Nordisk Råd ikke er anset for slutbehandlede. Juridisk udvalg er enig i, at antallet af ikke-slutbehandlede rekommandationer ikke bør være større end nødvendigt, men juridisk udvalg peger på, at der mellem ministerrådet og Nordisk Råd kan være divergerende opfattelser med hensyn til, hvornår arbejdet med en rekommandation er så fremskredet, at den kan slettes af dagsordenen.

Jeg skal ikke her nærmere uddybe disse betragtninger, men henvise til, at udvalget anser dette spørgsmål for et samarbejdsproblem af videre rækkevidde, og udvalget

finder på denne baggrund, at dette problem bør tages op af Nordisk Råds præsidium til drøftelse med de nordiske samarbejdsministre.

Et emne, hvorom synspunkterne i juridisk udvalgs betænkninger som regel er mange og ofte divergerende, er familieretslovgivningen, herunder i de senere år den del af lovgivningen, som vedrører ugifte samboende. Også i dette års betænkning har familieretslovgivningen en fremtrædende placering, men der er ikke i udvalgets tilkendegivelser føjet nye synspunkter til. Der er stadig delte meninger om denne sag, og under hensyn til, at Nordisk Råds præsidiiums konference i 1982 bærer titlen "Familieret i Norden" med undertitlen "Ugifte og gifte samboende - Børn og økonomi", har juridisk udvalg besluttet at afvente resultaterne fra denne konference, der afholdes over tre dage i maj måned i Danmark. Jeg tror og håber, således som konferencen er lagt op, at vi vil få belyst de centrale problemstillinger så godt og grundigt, at der måske allerede næste år vil være grundlag for fra parlamentarisk side at give mere sikkert udtryk for standpunkttagen til, hvilken retning lovgivningssamarbejdet på dette område bør tage.

Juridisk udvalg har fra det erstatningsretlige område fremdraget to emner, reglerne om produktansvar og reglerne om erstatning for miljøskader, og udvalget giver i fortsættelse af tidligere afgivne synspunkter udtryk for en vis manglende forståelse for, at arbejdet med disse spørgsmål ikke er prioriteret højere. Ensartede regler om produktansvar må være ønskelige som led i virkeliggørelsen af projektet "Norden som hjemmemarked", og den stadig voksende interesse for miljøspørgsmål med den i tilknytning hertil skete udvikling af reglerne om miljøbeskyttelse må gøre det naturligt, at også reglerne om erstatning for miljøskader undergives øget opmærksomhed.

Juridisk udvalg har med en vis undren bemærket, at det af Nordisk Ministerråds rekommandation nr. 23/1980 angående fælles industrielle projekter, som behandles af økonomisk udvalg, fremgår, at ministerrådet har udarbejdet en analyse af spørgsmålet om en nordisk aktieselskabsform, uden at dette nye initiativ på selskabsrettens område er omtalt af ministerrådet i beretningen om det

nordiske samarbejde under omtalen af selskabsret m. v.

Spørgsmålet om bekæmpelsen af narkotikakriminalitet er et desværre alt for aktuelt emne, som jo allerede har været inddraget i debatten også under denne session, og som også juridisk udvalg har drøftet i forskellige sammenhænge. Under juridisk udvalgs fællesmøde med de nordiske justitsministre i november 1981 modtog udvalget en redegørelse fra ministrene om strafferammerne i de nordiske lande for narkotikaforbrydelser. Det fremgik heraf, at der i modsætning til tidligere nu eksisterer en forskel mellem landenes strafmaksima. Justitsministrene understregede bl. a. betydningen af et samarbejde mellem de nordiske landes politimyndigheder omkring forebyggelse og opklaring af narkotikaforbrydelser.

Efter juridisk udvalgs opfattelse er det et tilbageskridt, at den hidtidige overensstemmelse i strafferammer ikke mere eksisterer. Det etablerede samarbejde mellem de nordiske landes politimyndigheder omkring forebyggelse, efterforskning og opklaring må imidlertid tillægges meget stor betydning, og juridisk udvalg støtter bestræbelserne for, at dette samarbejde udbygges i videst muligt omfang gennem fælles udnyttelse af tekniske og personelle ressourcer.

Under sessionen i 1981 opfordrede Nordisk Råd ministerrådet til at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg skulle arbejde i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet.

På baggrund af den refererede udtalelse fra Nordisk Råds session har det i juridisk udvalg vakt forundring, at ministerrådet nu meddeler, at det har besluttet, at det videre arbejde med multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi skal varetages af embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik, samt at komiteen skal vurdere spørgsmålet om inddragelse af arbejdsmarkedets parter i arbejdet. Nordisk Ministerråd har herved efter juridisk udvalgs opfattelse sat sig ud over den udtalelse, som plenarforsamlingen under sessionen i 1981 vedtog med meget stor majoritet, og det må give anledning til principielle betænkeligheder, at mini-

sterrådet har nedlagt det rådgivande utvalg, som Nordisk Råd opfordrede ministerrådet til at oprette, og at arbejdsmarkedets parters indtræden i samarbejdet skal afvente resultatet af en vurdering af dette spørgsmål i en embedsmandskomite.

Juridisk udvalg må på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om at oprette et rådgivende udvalg, der skal arbejde i nær tilknytning till fagbevægelsen og næringslivet.

Med disse bemærkninger, hr. præsident, og idet jeg på baggrund af de måske lidt hårde afsluttende bemærkninger føler trang til på ny at understrege, hvad jeg indledningsvis sagde om optimismen og den gennemgående tilfredsstillende udvikling i samarbejdet på det juridiske område og omkring lovharmoniseringen, skal jeg indstille ministerrådets beretning til forsamlingens godkendelse for så vidt angår de emner, som juridisk udvalg har beskæftiget sig med, og opfordre Nordisk Råd til at vedtage den udtalelse i seks punkter, som juridisk udvalg har foreslået i sin betænkning.

Mötet avbröts kl. 10.50 och återupptogs kl. 14.00.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Justitieminister **Taxell**: Fru president! Under de senaste åren har det nordiska lagsamarbetet bedrivits målmedvetet. Justitieministerrarna träffas nuförtiden i allmänhet tre gånger om året, en gång i samband med Nordiska rådets session, en gång då juridiska utskottet och ministrarna träffas, och sedan 1980 ytterligare en gång för överläggningar endast på ministernivå. Min egen bedömning på basen av de tre senaste årens erfarenheter är att dessa personliga kontakter skapar goda förutsättningar för konkreta resultat. Jag är glad över att juridiska utskottet i sitt betänkande gett uttryck åt samma grunduppfattning eller en optimistisk ton som utskottets ordförande och talesman här kallade den i sitt anförande.

Ett nytt drag i de senaste årens samarbete är också att även rättscheferna numera träffas regelbundet. Då går man genom alla de olika lagstiftningsprojekt som är aktuella i de

enskilda justitieministerierna och diskuterar möjligheter och behov av samarbete. Man har kunnat märka att många projekt som är aktuella i ett land väcker intresse bland företrädare för de andra länderna. I första hand leder det till informationsutbyte och detta kan i ett senare skede utvecklas till vad man kunde kalla en ny samarbetsnisch.

Som vi vet och som det har kommit fram under de senaste dagarna har Nordiska rådet velat koncentrera resurserna på några viktiga helheter. Som tyngdpunkter har de områden valts, som har karaktäriserats med orden "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden". Inom lagstiftningsarbetet har denna koncentrationstanke, vilket också juridiska utskottet konstaterar, tillämpats genom att fästa speciell vikt vid samarbete inom den del av avtalsrätten, som främjar enhetliga regler inom handeln. Särskilt, för att inte säga exceptionellt, intensivt har vi arbetat för att trygga likheten inom den nordiska köplagstiftningen.

Den samnordiska arbetsgrupp som tillsatts för att utarbeta ett förslag till nordisk köplagstiftning arbetar under högtryck. Arbetet har fortskridit positivt även om en del frågor ännu är öppna. Jag är glad över att juridiska utskottet liksom ministerrådet finner att arbetet bör ges hög prioritet.

De många samarbetsprojekten inom konsumentskyddet visar att man i Norden fortsättningsvis understryker betydelsen av strävandena att ge konsumenterna ett gott rättskydd. Senaste veckan anordnades i Norge ett samnordiskt seminarium där man behandlade resultaten hittills inom konsumentskyddet och även diskuterade nya vägar att utveckla det.

Juridiska utskottet uppmanar i sitt betänkande ministerrådet att redogöra för varför frågan om produktansvar ges så låg prioritet. För egen del kan jag inte riktigt instämma i bedömningen att frågan skulle ha getts låg prioritet. Osäkerheten om hur frågan om produktansvar kommer att lösas på europeisk nivå, vilket länge verkat bromsande på strävandena att föra frågan vidare, råder fortfarande. Då införande av regler om produktansvar kan medföra icke obetydliga sådana kostnader som våra konkurrentländer inte belastas av, kan det ha sitt intresse att invänta vad övervägandena på europeisk nivå

för med sig. I det oändliga går det emellertid inte att vänta, utan det kan snart bli dags för de nordiska länderna att söka finna en egen väg i frågan.

Den 17 juni senaste år undertecknades i samband med de nordiska justitieministrarnas möte på Bornholm ett avtal mellan Finland, Island, Norge, Sverige och Danmark om de nordiska ländernas medborgares rätt att använda sitt eget språk i ett annat nordiskt land. Som vi vet var utgångspunkten för beredningen av avtalet en rekommendation av Nordiska rådet från 1966.

Fastän avtalet inte är ovillkorligt förpliktande i annat fall än i fråga om tolkningshjälp för en åtalad i brottmål, kommer det att få stor betydelse.

I principiell bemärkelse bildar avtalet grund för språklig jämlikhet i Norden. Jag vill tro att det kommer att inverka positivt på känslan av samhörighet, liksom också på förbindelserna mellan länderna.

I praktiken underlättar och förbättrar avtalet förutsättningarna för en medborgare i ett nordiskt land att sköta sina ärenden hos myndighet i ett annat nordiskt land. Möjligheterna att använda sitt eget språk ökar på ett betydande sätt den sociala tryggheten för medborgarna i de nordiska länderna. Speciellt betydelsefull är avtalet för de nordbor som bor som emigranter i ett annat nordiskt land. Utvecklandet av just deras språkliga rättigheter är också en viktig strävan i avtalet.

Språkavtalet fordrar naturligtvis för att fungera i praktiken ansträngningar från alla avtalsstaters sida för att servicenivån skall kunna höjas så att nödig tolkningshjälp kan ges. Det är emellertid inte fråga om något övermäktigt när man tar i betraktande den gemensamma nordiska fördel som så här kan uppnås. Dessutom är det bra att minnas att det språkavtal som uppgjorts mellan de nordiska länderna är unikt i en värld, där många stater inte ens på nationellt plan har kunnat komma överens om hur språkförhållandena skall ordnas.

Jag vill från finsk sida än en gång understryka hur belättna vi är över att avtalet nu är undertecknat. Att juridiska utskottet ännu inte vill konstatera att rekommendationen om språkkonventionen är slutbehandlad utan vill invänta att den ratificeras, ser jag, som ut-

skottet även understryker, som ett tecken på att man anser att språkkonventionen är en viktig fråga. Också det är jag glad över.

De strävanden som siktar på att hindra användningen av narkotika har varit föremål för speciell uppmärksamhet inom såväl lagstiftningssamarbetet som samarbetet mellan polis- och socialmyndigheterna. Narkotika-problemen utgjorde huvudtemat vid justitieminstermötet i juni i fjol, liksom vid riksåklagarnas möte i augusti. Justitieministrarna lade fram sina åsikter för juridiska utskottet i november vid ett möte i Åbo. För en och en halv vecka sedan hölls i Stockholm ett nordiskt ministermöte, som omfattande fördjupade sig i narkotikaproblematikens olika delfrågor. Mötet visade, hur allvarligt man ser på narkotikaproblematiken i alla nordiska länder, även om vidden av problemet i någon mån växlar.

Mötet i Stockholm uttryckte sin beslutssamma vilja att effektivisera kampen mot narkotika så att användningen av detta ämne på ett avgörande sätt kunde minskas. På mötet betonades också vården av missbrukarna samt nödvändigheten av att läka de sociala skador som uppkommer av narkotikabruket.

Eftersom narkotikafrågan under denna session behandlas som en specialfråga senare, berör jag inte detaljer i det här sammanhanget. Låt mig i alla fall understryka, att en gemensam åsikt för de nordiska justitieministrarna är att skötseln av narkotikafrågan hör till det viktigaste i det nordiska samarbetet. Vi bör dela våra erfarenheter och iakttagelser. Vi bör lika noggrant väga varje positivt och varje negativt utvecklingsdrag, undersöka orsakerna och sedan besluta om åtgärderna. Vi får inte ge upp.

Fru president! Min förhoppning är att ministerrådets berättelse om lagsamarbetet också nästa år kan anses vara präglad av den samma optimistiska ton som rådets berättelse i år och som juridiska utskottets ordförande här gav uttryck för. Låt oss också hoppas, att denna optimistiska ton har sin motsvarighet i praktisk handling.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Rune Gustavsson lämnat sessionen för resten av denna dag och del av nästa dag och ersatts av Olle Eriksson, att

Sakari Knuutila lämnat sessionen för resten av denna dag och ersatts av Peter Muurman samt att Lars Werner lämnat sessionen för resten av denna dag och ersatts av Eivor Marklund.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat om juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Lone Dybkjær, Olle Eriksson, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Finn Kristensen, Bror Lillqvist, Esen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Inge Fischer Møller, Erlendur Patursson, Per Petersson, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Matthias Á. Mathiesen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Reiulf Steen, Otto Steenholdt och Ingrid Sundberg.

Yttrandet hade sålunda antagits med 41 röster. Utskottets förslag, punkt II, bifölles.

3

B 29/j: Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet och A 577//j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade till Nordiska rådet anmält, at juridisk udvalg fortsætter behandlingen af *medlemsforslag A 577/j* om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og *regeringsforslag B 29/j* om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd. når "Kommittén for utredning af spørgsmålet om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordiska rådet" har afsluttet sit arbejde.

Erlendur Patursson: Fru president! Saken om selvstendig færøysk representasjon er nå blitt seks år gammel her i Nordisk Råd, og det vil da være forståelig at vi lengter etter en avklaring.

Jeg vil ikke gjenta det jeg tidligere har anført i denne saken, men bare ganske kort oppsummere for det første hvorfor det er blitt rot i denne saken, for det andre hvorledes vi færøyinger – og vel saktens også grønlandinger – ønsker den løst.

Roten til at spørsmålet er oppstått, finner vi langt tilbake i tiden, helt tilbake til året 1946. Den gang hadde vi på Færøyene en folkeavstemning om Færøyenes politiske stilling. Ved denne folkeavstemning var det flertall for at Færøyene skulle gå ut av det danske rike og bli selvstendig. Denne folkeavstemning ble imidlertid kullkastet kort tid etter. Etter å ha vært selvstendige i denne korte tiden, ble vi så igjen innlemmet i det danske rike.

Hvis man hadde fulgt folkeavstemningen i 1946, hadde Færøyene trolig blitt selvstendig medlem av Nordisk Råd allerede ved starten, for 30 år siden. Men man fulgte ikke denne folkeavstemning. I stedet ble vi som sagt innlemmet i det danske rike. Derfor har vi ikke kunnet få noen selvstendig representasjon her i Rådet, og derfor – det må innrømmes – vil det være vanskelig å gi oss denne status i dag. Men med god vilje vil jeg mene at spørsmålet kan løses.

Det vi ønsker, er en selvstendig represen-

tasjon på like fot med de nåværende fem medlemmer, dvs. en rimelig representasjon i selve rådet og dets forskjellige utvalg, i presidentiet, samt representasjon på like fot i Ministerrådet. Det er mulig at vi ikke har ressurser til å delta i alle Rådets forskjellige komiteer, men likevel vil jeg nevne som noe som er av viktighet for oss, å få representasjon i Industrifondet, Kulturfondet og i den komite som utdeler Rådets litteraturpris. Denne oppregning er selvsagt ikke uttømmende – jeg har bare nevnt noen av de viktigste områdene.

Disse ønsker ble forelagt 10-mannskomiteen i Helsinki ifjor, men jeg vil mene at de øvrige medlemmer av Rådet kunne ha interesse av å få opplysninger om disse ønsker på møtet her i dag. Vi kan saktens vente ett år ennå, det viktigste er at løsningen – når den kommer – ikke blir halv, men hel og fullstendig.

Statsrådet Petri: Fru president! Den fråga som vi diskuterar under den här punkten är viktig. Den är viktig ur den synpunkten att de självstyrande områdena bör få en så riktig behandling som möjligt här i Nordiska rådet och att detta bör komma till uttryck på ett adekvat sätt i Helsingforsavtalet.

Frågan är emellertid också viktig ur den synpunkten att den berör grundläggande principer för rådets verksamhet, såsom t. ex. frågan om rådet skall vara en internationell organisation i den meningen att det skall vara en organisation bestående av självständiga stater eller om den skall vara någonting annat.

Som ordförande i den kommitté som arbetar med frågan vill jag här understryka att kommittén arbetar kontinuerligt. Ett dansk förslag har lagts fram i kommittén. Det har vid ett sammanträde i dag på förmiddagen ingående diskuterats. Efter ett sammanträde i april hoppas vi att vi kommer att få färdigt ett underlag för diskussion med de berörda självstyrande områdena. Härefter ser jag möjligheter att slutföra arbetet. Det arbete som efterlyses är därför, fru president, på gång.

Margrete Auken: Holdningen i Danmark er i vid udstrækning – jeg skal ikke her sige, at der ikke findes undtagelser – at vi ikke har

lyst til at videreføre koloniasitoriske ideer med hensyn til, hvordan man behandler sine selvstændige områder. Det har bl. a. resulteret i, at nu også Grønland har fået et meget vidtstrakt hjemmestyre, som vi vist alle er vældig glade for er kommet, og som vi i virkeligheden gerne ser udbygget så meget som overhovedet muligt.

Det er på den baggrund for os lidt ejendommeligt, at vi skal afgive pladser i den danske delegation, for at Grønland og Færøerne kan få den helt retfærdige behandling, som de bør have, hvor jo ikke mindst i disse lande Nordisk Råd har en meget væsentlig funktion.

Det er ikke, fordi vi ikke gerne vil afgive disse pladser, det har vi tilkendegivet, og det er et ønske fra dansk side at give Grønland og Færøerne den bedst mulige behandling, men det er, fordi det stiller disse lande i en anden og i en taknemmelighedsposition i forhold til os, som ikke er værdig for dem. Derfor vil vi – og med "vi" taler jeg i hvert fald på mit partis vegne, og jeg ved på mange andre danskeres vegne – igen opfordre til, at man overvejer, om man inden for traktatens rammer kan gøre repræsentationen så selvstændig, at den ikke nødvendigvis går ind i den danske delegation.

De sager, der behandles i Nordisk Råd, er så at sige alle sammen sager, der hører hjemme under de respektive hjemmestyrer, og det er derfor ejendommeligt, at de skal have repræsentation via den danske delegation.

Dertil kommer repræsentationen i ministerrådet i de forskellige vigtige komiteer. Vi ved alle sammen udmærket godt, at det jo først og fremmest er dér, de vigtige ting foregår, og det må være ydmygende ikke at have adgang til disse forsamlinger, ligesom det må være ydmygende ikke at få den sekretærhjælp og sekretariatshjælp, som vi andre får.

Vi vil derfor opfordre Nordisk Råd og ministerrådet til én gang til at overveje mulighederne for at give Færøerne og Grønland – Ålandsøerne også, men deres forhold er jeg ikke så fortrolig med – en status, der svarer til den, de nu har fået i det danske rige, det vil sige en selvstændig status på en anden måde, end de har haft før. Derudover, hvis ikke ønsket kan efterkommes i det omfang, skal der ikke herske tvivl om, at vi fra dansk side vil arbejde så godt, som vi overhovedet kan

for at give de bedst mulige vilkår for Færøerne og Grønland.

Det er en lille smule beskæmmende, at vi skal føle, at det stadig væk er en lidt patriarkalsk holdning, der er rådende i spørgsmålet om Færøerne og Grønland. Det er lande, der i hele den udstrækning, som berører Nordisk Råd, har selvbestemmelse. Det bør vi agte dem for her og bakke op bag.

Jeg vil derfor opfordre til, at man styrker denne frigørelse, som er så vigtig for frie folk i Norden.

Svend Jakobsen: Fru præsident! Det indlæg, der har været om denne sag, giver mig anledning til nogle ganske korte bemærkninger.

Først vil jeg gerne sige i fortsættelse af hr. Paturssons referat af afgørelsen fra 1946, hvor hr. Patursson sagde, at Færøerne blev indlemmet i Danmark, at det, den færøske befolkning dengang besluttede, var at forblive som en del af det danske rige.

Jeg vil gerne på baggrund af de bemærkninger, fru Margrete Auken har gjort, sige et par ting, fordi man i rådet og ministerrådet måske kunne komme i tvivl efter fru Margrete Aukens indlæg. Den tvivl vil jeg gerne fjerne.

Der har i dag været et forslag til behandling i Petrikomiteen. Det er et forslag fra den danske regering, og det er et forslag, der har bred tilslutning i Danmark. Det forslag udtrykker det danske synspunkt. Det er et regeringsforslag, der respekterer, at Grønland og Færøerne er en del af det danske rige. Sådan er det nu engang, hvad enten fru Margrete Auken og hr. Patursson kan lide det eller ej. Færøerne og Grønland er en del af det danske rige, indtil andet måtte blive besluttet. Det er klart, at det må være udgangspunktet – også for de overvejelser, der må gøres om, hvordan vi sikrer disse dele af det danske rige en rimelig repræsentation i Nordisk Råds arbejde.

Det er det, der er udgangspunktet for regeringens forslag. Det er det, der er et flertal for fra dansk side. Jeg har gerne villet understrege dette meget stærkt, for at indlægget her fra fru Margrete Auken ikke skulle give anledning til tvivl om, hvorvidt det forslag, der er stillet af den danske regering, er et seriøst forslag.

Jeg vil også gerne have lov til at takke statsråd Petri for orienteringen her. Jeg har netop fået et referat af det møde, der i dag har været holdt i Petrikomiteen, og det er meget tilfredsstillende, at den danske regerings forslag er blevet modtaget så positivt. Jeg håber og forventer – som også hr. Petri udtrykte det – at man kan nå frem til meget hurtigt i komiteen at komme med en indstilling, således at vi her i rådet har et godt, bredere og vel gennemarbejdet grundlag for den videre drøftelse af den vigtige problemstilling, der hedder de selvstyrende områders repræsentation i Nordisk Råd.

Landsstyremand Olaf Olsen: Fru præsident! Jeg vil gerne have lov til at citere ganske kort fra mit indlæg i går og fra regeringsforslaget fra den danske regering.

Jeg sagde i går:

”Vi har ikke været tilfredse med denne form for repræsentation og har ønsket ændringer i form af en selvstændig færøsk delegation, omfattende både lagtings- og landsstyrepræsentanter.”

I det danske regeringsforslag står der, at den danske regering henstiller, at det undersøges, hvorledes bl. a. færingerne kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

I Petrikomiteens brev af 20. januar 1982 står der:

”Ett nytt möte är planerat att hållas i samband med rådssessionen 1982 i Helsingfors. Kommitténs förhoppning är, att man vid detta möte skall kunna enas om ett utkast till betänkande. Efter mötet avser kommittén att informera företrädare för de självstyrande områdena om utkastet för att få deras synpunkter. Kommittén beräknar att kunna slutföra sitt uppdrag till hösten 1982.”

Vi har netop hørt, at det planlagte møde er holdt, og vi glæder os til at få referater af dette møde.

Idet jeg henviser til det ovenfor citerede, mener jeg ikke, at vi fra landsstyrets side kan tage nogen stilling til sagen, før vi har fået og behandlet betænkningen fra udvalget.

Olof Jansson: Fru president! Egentligen hade jag inte tänkt begära ordet denna gång eftersom vi i denna fråga intet nytt har att

tillägga från Ålands sida i det ställningstagande vi tidigare har gjort under åren. Men jag kan här till ytterligare kännedom upprepa detta ställningstagande. Som folkrättsligt självstyrande samfund har vi ständigt under senare år funnit att en utökad möjlighet till arbetsinsats är en nödvändighet för vår del för det självstyrande området. Dess mer arbetet utvecklas dess mer finner vi stora och väsentliga bristområden i nuvarande förhållanden på det praktiska planet som inte är fruktbringande för den ställning vi har i egen lagstiftning och förvaltning och åtgärder på samhällsområdet. Denna utvecklade möjlighet bör dels omfatta insatser inom rådet men i all synnerhet inom ministerrådet där vi, så som jag sade i generaldebatten, i många avseenden såsom det nu är blir en vit fläck på den nordiska samarbetskartan. Målet är det huvudsakliga, vägen är vi beredda att diskutera. Vi har sagt att om man finner det ändamålsenligt med självständig representation så är vi från åländsk sida beredda till detta även om vi är medvetna om att det kan innebära viss beredskap som inte är så lätt att uppfylla alla gånger. Men som sagt vi är beredda att ta steget från vår sida. Å andra sidan om man finner att denna form ännu icke går att förverkliga i detta skede kan vi också tänka oss inom den nuvarande ramen den utvecklade insatsen och arbetsmöjligheten. Målet, det står alldeles klart utan något som helst tvivel. Medlen, dem kan vi diskutera.

Agnar Nielsen: Fru præsident! Det er rigtigt, at vi færinger har fremsat et ønske om ændringer i vor repræsentation inden for Nordisk Råd, og efter os kom så både Grønland og Åland.

Vi er klar over, at disse ønsker kan skabe visse vanskeligheder, for vi står jo i rigsfællesskab med et andet rige inden for Nordisk Råd. Det skal understreges her, at vi færinger ikke føler os som en del af Danmark. Vi har jo haft vor hjemmestyrelse siden 1948, og vi har bestemt ikke noget ønske om at afbryde det gode samarbejde og vort rigsfællesskab med Danmark. Men vi ser med stor forventning frem til den betænkning, som udvalget vil komme med til efteråret. Jeg har en anelse om, at udvalget vil komme med en betænkning, der er acceptabelt for en selvstyrende

nation inden for det danske rige, som vi færinger jo er. Derfor vil jeg vente med at komme med kommentarer til sagen, til betænkningen foreligger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, lades anmälan till handlingarna.

4

A 602/j: Medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrda områdena för undervisningen i skolorna.

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Fru president! På detta medlemsförslag kan man lägga två aspekter: för det första själva undervisningssituationen för det andra att ärenden som faller inom ramen för den åländska självstyrelselagen också skall godkännas av Ålands landsting.

I medlemsförslaget föreslås att en viktig punkt för nordiskt samarbete och nordisk gemenskap är kunskapen och den ingående kännedomen om varandra, de nordiska länderna, nationaliteterna och folkgrupperna emellan. Ett påstående som jag tror att vi alla kan instämma i.

Artikel 8 i Helsingforsavtalet har för närvarande följande lydelse:

”I vart och ett av de nordiska länderna skall undervisningen och utbildningen i skolorna i lämplig omfattning innefatta undervisning i övriga nordiska länders språk samt beträffande deras kultur och allmänna samhällsförhållanden.”

Förslagsställaren påvisar att nu gällande läroplaner för grundskolan i de nordiska länderna i ringa grad uppmärksammar de självstyrande områdena, varför ett tillägg till artikel 8 är motiverat.

Om vi sedan ser till utskottets behandling av detta medlemsförslag, kan vi konstatera att alla remissinstanser är positiva i sak, medan en del remissinstanser ifrågasätter om det är nödvändigt att med anledning av medlemsförslaget ändra artikel 8 i Helsingforsav-

talet, eftersom den nuvarande formuleringen måste tolkas på det sättet att de självstyrande områdena omfattas av vad som sägs i denna artikel.

Nordiska rådets kulturutskott framhåller i sitt yttrande att det är en viktig uppgift för ministerrådet och hänvisar till andan i Helsingforsavtalet att verka för att läroplanerna i de nordiska länderna vad gäller grannländerna ges en fullständig och riktig bild, som också omfattar de självstyrande områdena samt de språkliga och etniska minoriteterna.

Juridiska utskottet framhåller för sin del att utskottet delar förslagsställarens synpunkt att elever i skolorna i Norden inte blott bör mottaga undervisning om de nordiska länderna utan också lära sig något om de självstyrande områdenas språk, kultur och samhällsförhållanden. Men juridiska utskottet anser också att artikel 8 i Helsingforsavtalet i den nuvarande lydelsen omfattar de självstyrande områdena, och utskottet anser det inte motiverat att nu omedelbart kräva en ändring av artikel 8 i Helsingforsavtalet. Men när avtalet av någon ytterligare anledning skall revideras så bör även artikel 8 förtydligas, så att det i fortsättningen inte skall behöva föreligga någon tveksamhet vad det gäller undervisningen om de självstyrande områdena.

Den andra aspekt som jag inledningsvis nämnde är att ärenden som faller under självstyrandelagen för Åland också skall godkännas av Ålands landsting innan den får full rättsverkan på Åland. Också av denna anledning är det motiverat att i framtiden göra ett tillägg till artikel 8 i Helsingforsavtalet. Utskottet utgår då ifrån att det också kommer att underställas Ålands landsting, som då får tillfälle att besluta i denna fråga.

Fru president! Med detta ber jag att få yrka bifall till juridiska utskottets förslag.

Olof Jansson: Fru president! Vi konstaterar här det kanske något ovanliga förhållandet att ett medlemsförslag, som under remissomgången inte motsagts av någon enda utan tvärtom rekommenderas av de flesta, ändå bokstavligt sett inte föreslås leda till någon åtgärd från rådets sida oaktat t. o. m. vederbörande utskott, här juridiska utskottet, till och med självt omfattat förslaget resultativa

syftemål. Orsaken är här den att ny tolkning har inlagts i ifrågavarande åttonde artikel av samarbetsavtalet från 1962.

Utskottet har uppfattat innehållet i denna artikel så att det inkluderar också de självstyrande områdena i Norden, fastän detta inte utsägs i artikeln. Jag har ingenting emot en sådan tolkning, då det gäller de därav förutsatta positiva följdkonsekvenserna. Vi kan här ändå blott konstatera att avtalet nu varit gällande i tjugo år med uppenbarligen en annan tolkning, eftersom intet nordiskt land genomgående och konsekvent i skolornas läroplaner uppmärksammat de självstyrande områdena.

Det är därför gott att utskottet nu utgår ifrån att Nordiska ministerrådet arbetar för att undervisningen i Nordens skolor också omfattar undervisning om de självstyrande områdena i Norden, således en tillämpning av artikel 8 med den tolkning som nu har inlagts i den.

Men därmed är ju frågan inte slutligt löst. Artikel 8 innebär ett ömsesidigt avtal inom Norden. Inom här gällande område är landskapet Åland avtalspart. Undervisningsfrågorna faller så gott som helt inom Ålands egen lagstiftning och förvaltning. Förty kan inte internationellt avtal på detta område ingås att gälla även för Åland, om inte Ålands landsting därtill gett sitt bifall. Detta framkom också här av utskottets talesman. Och nu kommer det märkliga in i bilden, som kanske inte var så mycket noterat från början, ett faktaförhållande. Ifrågavarande artikel 8 i samarbetsavtalet har aldrig förelagts Ålands landsting för bifall. Sålunda alldeles uppenbart täcker ömsesidigheten i avtalet inte hela Norden.

Utskottet hemställer nu i motiveringarna att förevarande artikel 8 kompletteras till innehållet med ett tydligt upptagande av de självstyrande områdena vid förstkommande revision av samarbetsavtalet, kallat som vi vet Helsingforsavtalet. Ja detta är i och för sig gott och motivet skulle enligt utskottets skrivning vara att förtydliga artikelns innehåll.

Såsom av det sagda framgår, och det framkom också av utskottets talesman i hans anförande, är åtgärden motiverad inte blott som förtydligande utan i än högre grad som komplettering till de nu föreliggande bristerna

inom samarbeitsavtalet, vilket nog uppenbarligen från början hade syftat till att i ömsesidigheten täcka hela Norden.

Mot bakgrunden av detta kunde klämman med fördel ha haft en något annorlunda utformning. Men utskottet har i alla fall indirekt föreslagit åtgärder som i praktiken måste bli direkta på området. Till den delen är jag tacksam gentemot utskottet för frågans handläggning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

5

A 605/j: Medlemsförslag om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Syse (juridiska utskottets talesman): Juridisk utvalg har i et par år beskjeftiget seg med tidens nye distribusjonsformer når det gjelder pornografi og vold – eller kombinasjonen av disse to typer av tvilsom underholdning.

Problemet er like viktig som det er vanskelig, viktig fordi svært meget av det vi presenteres for i den eksplosive omsetning av videokassetter, er rystende og primitivt. Det er et beklagelig symptom på normoppløsning i samfunnet, og enda mer beklagelig fordi det også selv bidrar til å føre oppløsningen videre. Det er vanskelig fordi vi i de aktuelle reaksjonsmuligheter står overfor frihetsbegrensninger som det på nordisk basis er meget delte oppfatninger om nytten av. Jeg vil for egen del slå fast at jeg hadde håpet at det hadde vært mulig å reise en felles nordisk opinion mot videovold også gjennom felles lovgivning. Hvis kultur er dyrking av menneskets finere egenskaper, er den videovold samfunnet utsettes for, direkte ukultur gjennom sin dyrking av menneskets sletteste egenskaper. Her må luking til, som i annen fornuftig dyrking. Jeg mener det er formålstjenlig å gå lovveien, slik vi også vil gjøre det i Norge. Jeg gjør det ikke ut fra noen overdrevne tro på raske og store resultater, men jeg

tror det er viktig i vernet av vårt normsystem, bl. a. fordi det er forskjell på å se en voldsfilm som man vet er forbudt, ikke godtatt, og det å se den samme film i en oppfatning av at samfunnet ikke fordømmer og forbyr dette. I de land hvor man går lovgivningsveien, er det i det håp at man skal kunne renske opp enkelte kloakkutløp.

Samtidig er det altså i andre land en like utbredt oppfatning at lovgivning medfører større ulemper enn fordeler. Jeg forstår tankegangen. Under enhver omstendighet må vi leve med den. Det er det juridisk utvalg gjør i denne sak.

Et medlemsforslag om forbud mot volds- og pornografi passerte fjorårets sesjon og var like ved å oppnå kompetent flertall i plenarforsamlingen. Juridisk utvalgs flertall var for sin del klar over at en harmonisert lovgivning i de nordiske land ikke var realpolitisk mulig å oppnå, men etter en inngående debatt i plenum var det som nevnt like før et tilstrekkelig flertall for en rekommendasjon om ensartet lovgivning ble oppnådd.

Juridisk utvalg var i stedet opptatt av at de nasjonale myndigheter skulle ta opp på sitt samarbeidsprogram den nye oppgave å koordinere de nasjonale bestrebelser på å finne effektive forholdsregler mot videokassetter med grove og sadistiske voldsinnslag.

Samtidig ble det medlemsforslag som i dag står på Rådets sakliste, reist, og utvalget har i løpet av året drøftet forslaget inngående.

På bakgrunn av den debatt utvalget har hatt, de uttalelser som er kommet inn i løpet av en omfattende høringsrunde, og i siste omgang uttømmende samtaler med justisministrene, har utvalget måttet konkludere med at det for tiden ikke er mulig å oppnå enighet om at forholdsregler mot spredning av videokassetter med grov vold også bør omfatte felles lovgivning i de fem nordiske land.

Jeg kan godt forstå at mange vil finne denne konklusjonen både overraskende og negativ, og utvalget er klar over at konklusjonen trenger en nærmere forklaring.

Det er nemlig verken i utvalget eller blant høringsinstansene noen som helst uenighet om at vi er inne i en meget beklagelig utvikling. Alle er enige om at det må demmes opp mot den stadig økende voldsmentalitet i våre samfunn, både den rene vold og den som er knyttet til usedelig misbruk av kvinner og

barn. Alle vil understreke frykten og faren for at den utvikling vi er inne på i videokasettdistribusjonen, vil bidra til ytterligere utbredelse av den voldsmentalitet vi merker i så mange sammenhenger. Klare tegn i tiden peker i retning av økt vold og forråelse, kanskje spesielt blant unge og barn.

Vi mener bestemt at denne utvikling bl. a. henger sammen med den nye teknikk, som gjør det mulig å bringe vold i underholdningsøyemed inn i våre egne stuer – og også på barneværelsene. Det er i den forbindelse all grunn til å bekymre seg over den eksplosive vekst videoutbredelsen har tatt.

Det spørsmål som er reist, som Juridisk utvalg har måttet ta standpunkt til, og som plenarforsamlingen i dag må ta standpunkt til, er dette:

Er det i våre land realpolitiske muligheter for å komme frem til en noenlunde enhetlig oppfatning av hvilken rolle straffelovgivning spiller i denne sammenheng?

Juridisk utvalg har konstatert at disse muligheter for tiden er meget små. Vi er blitt konfrontert med forskjeller i oppfatningen av lovgivningens rolle og muligheter, som reduserer slike muligheter i den grad at vi ikke finner det formålstjenlig å anbefale plenarforsamlingen å vedta noen rekommandasjon.

Landenes vurdering av hvordan man skal møte den meget forstemmende utvikling, er så forskjellig at et forsøk på å nå frem til ensartet bruk av lovgivning ikke vil føre frem. Noen av landene har allerede tatt lovgivningsinstrumentet i bruk. Andre land er ikke ferdige med å analysere problemet og har ikke kunnet konkludere med at lovgivning forsvarer en plass i det sett av virkemidler de vil benytte seg av. Ett av landene – Danmark – har ikke kunnet konstatere at problemet er av den art at det i det hele tatt kaller på lovgivningsinitiativ.

Jeg brukte for et øyeblikk siden uttrykket "for tiden". Jeg gjorde det under inntrykk av at intet land på den nåværende tidspunkt i det hele tatt vil avskrive en slik mulighet i fremtiden.

Ett lyspunkt skal fremheves: På dette som på andre sentrale områder der nye samfunnsproblemer trenger seg på, er våre land i nær kontakt med hverandre, vi har løpende konsultasjoner og vil i konkrete tilfeller raskt og

effektivt kunne samarbeide om felles løsninger.

Juridisk utvalg hemstiller om at dette kontaktnett opprettholdes, slik at man på kort varsel kan ta nye initiativ når utviklingen i de forskjellige land tillater det eller gjør det åpenbart påkrevd. I mellomtiden må hvert av landene finne frem til de virkemidler som de har tro på mest effektivt kan møte en utvikling vi alle frykter.

Jeg viser ellers til det materiale Juridisk utvalg legger frem, og det sett av premisser utvalget har lagt til grunn, og tar opp forslaget fra Juridisk utvalg om at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag A 605/j.

Bondevik: Ærede president! Det er skuffende at det for tiden ikke er grunnlag for felles nordiske tiltak mot spredning av spekulative videokassetter.

Video er en relativt ny teknikk, som kan brukes til både godt og ondt. Det beklagelige er at videomarkedet i startfasen har vært sterkt preget av spekulasjon i vold og pornografi, ofte i en avskyelig kombinasjon av disse to ting.

Når det gjelder beskrivelsen av dette, kan jeg i stor grad erklære meg enig i den fremstilling som utskottets talsmann, Jan P. Syse, nå nettopp gav. Jeg har også forstått det slik at juridisk utvalg er enig med forslagstillerne i intensjonene bak forslaget.

Den uheldige utvikling som har vært på videomarkedet så langt, bør kunne møtes på to måter: For det første ved å stimulere til produksjon av verdifulle videoprogrammer og for det andre ved restriktive virkemidler for å rense bort det verste av den spekulative produksjon.

Noen vil kanskje når det gjelder restriktive virkemidler si at dette vil gå på ytringsfriheten løs. Dette er etter min vurdering helt på siden av saken. Spekulasjonen i vold og porno på videomarkedet viser seg å være så grov at det går langt utenfor det som har med ytringsfrihet å gjøre, en frihet som som kjent skal sikre alle meninger i samfunnet å kunne komme fram. Her er det ikke snakk om meninger og syn, men om spekulasjon som bare bidrar til å bryte ned respekten for menneske-

verdet, og som dermed på sikt kan bli en trusel mot demokrati og ytringsfrihet, som nettopp forutsetter respekt for menneskeverdet.

Pornografi er en nedvurdering av spesielt kvinnens menneskeverd. Spekulativ vold kan virke forrående, spesielt på unge menneskers holdninger til medmennesker.

Dette bør samfunnet kunne verne seg mot også når det blir "servert" gjennom video, på tilsvarende måte som flere land, bl. a. Norge, har sikret seg muligheten for når det gjelder film.

I Norge har Regjeringen varslet, på grunnlag av et privat lovforslag, en straffelovsbestemmelse som gir hjemmel til å gripe inn mot videovold. Vi har allerede hjemmel til å gripe inn mot pornografi også i video. Sverige har ifølge utvalgets opplysninger lovgivning på dette felt, og Finland forbereder dette. I Island er det en fortsatt diskusjon om dette.

Skal slike bestemmelser kunne håndheves, må det også være styring med selve omsetningen av video. Jeg mener at en form for konsesjonsordning for omsetning bør vurderes. I dag er det i hvert fall i Norge, en helt ukontrollert omsetningsform.

Jeg hadde håpet at en mest mulig felles lovgivning og kontroll med omsetningsformen i Norden hadde vært mulig. På et felt som dette vil svært ulik praksis i de nordiske land i seg selv bety et problem, fordi slike produkter lett tar veien over landegrensene. Jeg forstår av utvalgets uttalelse at man i Danmark ikke ser noe behov for tiltak på dette felt nå, noe som umuliggjør en felles opptreden i Norden. Dette er skuffende, men vi må selvsagt ta det til etterretning. Vi får da i stedet nasjonalt, i de land som ser behov for det, treffe nødvendige tiltak, og så får de land som arbeider med dette, så langt som mulig samordne sin lovgivning og øvrige tiltak. Så vil det kanskje med tiden vise seg lettere å få i stand felles nordiske tiltak, slik utvalgets talsmann nettopp åpnet muligheten for i sitt innlegg.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets förslag.*

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Per Petersson lämnat

sessionen för resten av denna dag och ersatts av Rolf Clarkson och att Helena Pesola lämnat sessionen och att Heikki Järvenpää återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

6

A 612/j: Medlemsförslag om lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd,

at give de arbejdsretlige spørgsmål en mere fremtrædende placering i det nordiske samarbejde,

at etablere et samarbejde mellem de nordiske landes regeringer og organisationerne på arbejdsmarkedet med henblik på gennem lovgivning eller på anden måde at gennemføre ensartede løsninger på arbejdsretlige spørgsmål af større rækkevidde, og

at udvide det nordiske lovgivningsprograms katalog af lovgivningsprojekter med lovgivning på arbejdsrettens område.

for herigennem på fællesnordisk grundlag blandt andet at videreudvikle demokratiet i arbejdslivet og løse de arbejdsretlige problemer, der er forbundet med indførelse og anvendelse af ny teknik.

Chr. Christensen, Ilkka Kanerva, Asser Stenbäck, Jan P. Syse och Håkan Winberg hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Fru president! Tillåt mig att först säga några ord om bakgrunden till medlemsförslaget, detta med tanke på att jag är en av förslagets undertecknare och samtidigt utskottets föredragande.

Nordiska rådet kan i dag se tillbaka på en trettioårig framgångsrik verksamhet. Många talare har under denna session beskrivit de

framgångar som Nordiska rådet kan inregistrera. Många talare har också med all rätt framhållit att det nordiska lagstiftningsprogrammet är en av hörnpelarna i Nordiska rådets verksamhet. Jag anser att det är ett riktigt omdöme. Det är lätt att påvisa framgångar inom det gemensamma lagstiftningsområdet, när man granskar de gångna årens verksamhet.

Hur långt har vi då kommit i dag i vårt lagstiftningssamarbete? Vi kan konstatera att vi i dag har ett samarbete, mycket väl fungerande, mellan de olika ländernas utredningskommittéer. Vi har vidare regelbundna överläggningar mellan justitieministrarna, nästan dagliga kontakter mellan de olika departementen samt ett mycket gott samarbete mellan juridiska utskottet och justitieministrarna. I de propositioner som föreläggs våra respektive parlament anges numera mycket ofta på vilket sätt det nordiska samarbetet har skett i den aktuella frågan.

Även om många av oss skulle önska en ännu snabbare ekonomisk utveckling i våra respektive länder, kan vi ändå konstatera att det sker en relativt snabb utveckling i Norden. Dessa samhällsförändringar kräver en kontinuerlig översyn av olika lagar samt att det nordiska lagstiftningsprogrammet tillförs nya ämnesområden. Det nordiska lagstiftningsprogrammet måste enligt min mening vara flexibelt för att vi med framgång skall kunna harmonisera lagstiftningen. De arbetsrättsliga frågorna utgör ett stort och mycket aktuellt ämnesområde som inte längre kan få ligga utanför lagstiftningsprogrammet.

Fru president! Jag skall därefter gå över till att hänvisa till vad utskottet framhåller i sitt betänkande. Utskottet refererar bl. a. till den aktuella debatten inom Nordiska rådet och de prioriteringar som rådet har gjort för sin verksamhet, bl. a. ett ökat nordiskt industriellt samarbete, likaså kraven på att öka industriinvesteringarna och bryta stagnationen. Krafterna inom Nordiska rådet samlas också för att öka projektexporten, och vi är alla överens om att se Norden som hemmamarknad.

Den aktuella debatten visar med all tydlighet att arbetslivsfrågorna i vid mening måste ägnas stor uppmärksamhet och ett stort intresse för att det ekonomiska programmet skall kunna förverkligas under 80-talet. Det

är inte realistiskt att tro att det skall vara möjligt att förverkliga både ett omfattande investeringsprogram och ett omfattande program för att öka produktionen utan att beakta arbetslivsfrågorna.

Utskottets majoritet skriver att medlemsförslaget är väl ägnat till att på samnordisk grund vidareutveckla demokratin i arbetslivet, en synnerligen angelägen uppgift för alla politiker under 80-talet. Det är också riktigt att framhålla att de arbetsrättsliga frågorna på intet sätt försenas eller förlorar i aktualitet genom att samarbete sker inom ramen för det nordiska lagstiftningsprogrammet. Visst kan skilda delfrågor lösas på olika sätt, men detta är inte skäl nog för att avstå från det nordiska samarbetet.

Den aktuella utvärderingen och den fortsatta utvecklingen inom arbetsrättens område har allt att vinna på ett nordiskt samarbete i de former som utskottet föreslår. Utskottet anser att spörsmålen bör tas upp i ett samarbete mellan regeringarna och arbetsmarknadens parter och att man bör undersöka och även värdera vilka frågor som man dels på kort sikt, dels på längre sikt önskar få lösta genom exempelvis en harmoniserad lagstiftning.

Utskottets betänkande innebär ingenting annat än en fortsättning på den traditionella väg som vi länge har följt i de nordiska länderna, när vi dels har avtalat, dels lagstiftat om villkoren på arbetsmarknaden.

Fru president! Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Winberg: Fru president! Det medlemsförslag som vi nu diskuterar, A 612/j, innebär att det nordiska lagstiftningsprogrammet skall skjuta fram och prioritera en grupp av rättsliga frågor som hittills inte haft en sådan ställning och inte varit av sådan art i det nordiska samarbetet, nämligen de arbetsrättsliga frågorna.

Utskottet föreslår i betänkandet med anledning av medlemsförslaget – efter omröstning i utskottet med sju röster mot fem – att rådet skall rekommendera ministerrådet bland annat att ge de arbetsrättsliga frågorna en mer framträdande placering i det nordiska samarbetet, att genom lagstiftning eller på annat sätt genomföra enhetliga lösningar på

arbetsrättsliga frågor av större räckvidd samt att utvidga det nordiska lagstiftningsprogrammets katalog över lagstiftningsprojekt med lagstiftning på arbetsrättens område.

Fem av utskottets ledamöter anser i en reservation att Nordiska rådet inte skall företa sig något med anledning av medlemsförslaget. Bakgrunden är den att arbetsrätten i de nordiska länderna har utvecklat sig på olika sätt. Till stor del har den utformats genom avtal mellan de olika parterna på arbetsmarknaden. Det har skett med hänsyn till varje lands särskilda förhållanden och förutsättningar. Att gå in med lagregler på områden där rättsutvecklingen i hög grad har utformats genom avtal är ofta vanskligt och kan vara mer negativt än positivt. Till skillnad från många andra rättsområden är de arbetsrättsliga regelsystemen i stora avseenden olika. De yttranden som föreligger över medlemsförslaget visar också att myndigheter och organisationer i fyra nordiska länder hyser stora betänkligheter mot att utvidga lagstiftningssamarbetet just på områden där varje enskilt land har sina särskilda regler.

Vi reserverar oss – i likhet med flera remissyttranden – att det knappast kan vara ändamålsenligt att försöka driva utvecklingen så att de områden, där lagstiftningen och lagstiftningsmakten griper in, ökar på bekostnad av den rätt och möjlighet som arbetsmarknadens parter har att genom fria förhandlingar och avtal söka nå fram till de resultat som i varje land och i de särskilda frågorna är mest tillfredsställande för de olika parterna.

Det är vår uppfattning att de resultat som kan nås genom förhandlingar bättre kan uppfylla arbetslivets önskingar och behov än de som kan uppnås genom att man blandar in lagstiftningsmakten. Det är alltså inget ställningstagande i de sakfrågor som berörs i medlemsförslaget, utan det gäller i första hand på vilket sätt arbetsrätten i framtiden skall utvecklas.

Lagstiftningen betyder naturligtvis generellt sett mycket i våra samhällen, men jag vill varna för en övertro på dess förmåga. Lagstiftningsmaktens möjligheter har sina gränser, det måste vi ha klart för oss. Med hänsyn till utvecklingen inom arbetsrätten i de nordiska länderna finns det inte skäl att göra den rekommendation som medlemsförslaget innebär. Medlemsförslaget bör sålunda inte medföra någon rådets åtgärd.

Johan J. Jakobsen: Flertallet i Juridisk utvalg går inn for at de arbeidsrettslige spørsmål skal vies større oppmerksomhet innenfor det nordiske samarbeidet, bl. a. med det siktemål å komme fram til mer ensartede løsninger på arbeidsrettslige spørsmål av større rekkevidde.

Regelverk og bestemmelser innenfor det arbeidsrettslige området varierer sterkt innenfor de nordiske land. Dette gjelder i særlig grad spørsmålet om hvilke bestemmelser som reguleres ved lov, og hvilke som forutsettes løst gjennom forhandlinger mellom partene i arbeidslivet. Det er derfor en realistisk bedømmelse å hevde at mulighetene for fellesnordisk utvikling og harmonisering er vanskeligere på dette området enn på andre områder. Dette bør imidlertid ikke være til hinder for å søke den samordning som er mulig, og som faller naturlig, uten at partenes rett til å forhandle om viktige sider ved arbeidslivet forstyrres.

Vi har for lengst et felles arbeidsmarked i Norden. Når det er så store ulikheter de nordiske land imellom når det gjelder reguleringen av arbeidsmarked og arbeidsmiljø, kan jeg vanskelig se at det er tungtveiende grunner som taler mot at en søker den samordning som er mulig, og – og det er viktig – som kan aksepteres av de deltakende parter i arbeidslivet. Det understrekes sterkt i betenkningen fra utvalget at de spørsmål det her er snakk om, må, som det heter, "tages op i et samarbejde mellom regeringerne og arbeidsmarkedets parter".

Sjøl om jeg har den oppfatning at mulighetene ikke er de aller beste på grunn av de spørsmål som er underlagt en forhandlingsprosedyre mellom partene i arbeidslivet, vil jeg likevel støtte flertallets syn, som etter min oppfatning representerer en forsiktig tilnærming til dette spørsmålet.

Jeg har merket meg at også mindretallet i utvalget er av den oppfatning at arbeidsrettslige spørsmål kan dras inn i det nordiske samarbeidet. Dette prinsipielle utsagn fra mindretallet viser at det egentlig ikke er så stor avstand mellom de to grupperingene. Til de betenkligheter som mindretallet anfører, vil jeg si at en nærliggende oppgave f. eks. vil være nettopp å se på hvilke spørsmål innenfor det arbeidsrettslige området som naturlig bør reguleres ved lov, og hvilke som bør avgjøres gjennom forhandlinger mellom partene i arbeidslivet.

Lennart Andersson: Fru president! Jag måste säga att den reservation som har fogats till det juridiska utskottets betänkande är ett märkligt politiskt dokument. Reservanterna säger att någon lagstiftning över huvud taget inte skall få förekomma inom detta ämnesområde. För att lösa alla de frågor som är aktuella hänvisar man till förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Men vad innebär detta i praktiken? Om arbetsmarknadens parter trots intensiva ansträngningar år efter år inte lyckas komma fram till något avtal, så skulle det enligt reservanterna vara förbjudet att införa ens en dispositiv lagstiftning.

Om det finns någon logik i reservanternas förslag, så innebär det att den lagstiftning som det finns tankar på i ett par nordiska länder, att genom lagstiftning urholka innehållet i de avtal som arbetsmarknadens parter redan har träffat, också skulle vara förbjuden. Men det säger reservanterna ingenting om. Reservanterna är tydligen beredda att använda lagstiftning för att gröpa ur redan ingångna avtal. Men de är inte beredda att ens använda en dispositiv lagstiftning för att påskynda utvecklingen.

Frågan om demokratin i arbetslivet är på intet sätt ny i Nordiska rådet. Redan 1974 förelåg ett medlemsförslag där man ville att rådet skulle vidta åtgärder för att stärka demokratin i gemensamma nordiska företag. Det medlemsförslaget behandlades i det ekonomiska utskottet. Där säger man att enligt utskottets mening är en demokratisering av arbetslivet ett viktigt medel med sikte på att utveckla och utvidga demokratin i de nordiska länderna. Detta medlemsförslag var undertecknat med många välkända namn. Ekonomiska utskottets förslag var undertecknat med ännu flera välkända namn. Detta var 1974. I dag är det andra tongångar från dem som företräder reservanterna.

Winberg: Fru president! Jag skulle nog vilja be den ärade rådsmedlemmen Lennart Andersson att en eller kanske två gånger till läsa reservationen. Då kanske han kommer till en annan slutsats om dess innehåll. Låt mig bara påpeka att även reservanterna anser att arbetsrättsliga frågor i och för sig naturligtvis kan komma med i det nordiska samarbetet. Men när vi väger den här gruppen av frågor i

förhållande till andra grupper av frågor, finner vi att det inte finns skäl att prioritera dessa. Skälen redogörs för i reservationen, och de har framkommit i åtskilliga remissuttalanden. Just med hänsyn till att arbetsrätten har utvecklats genom avtal – det har gått åt något olika håll i de olika länderna – menar vi att det just nu inte finns praktiska förutsättningar att gå vidare här. Det är skälet till vårt yrkande att medlemsförslaget inte skall föranleda någon åtgärd.

Asser Stenbäck: Fru president! Jag vill till Lennart Andersson säga utöver det som han redan har fått höra utav den föregående talaren, vi reservanter motsätter oss inte lagstiftning på detta område utan vi motsätter oss ett förenhetligande av lagstiftning på detta område inom Norden. Och det är ju två olika saker. En mycket central fråga inom arbetsrätten gäller anställningsskyddet och jag vill belysa denna fråga utifrån anställningsskyddslagstiftningen. Och då vill jag säga att vi redan i alla våra nordiska länder har ett långtgående anställningsskydd som på väsentliga punkter är liktartet. Till exempel i vårt land får inte en arbetstagar uppsägning utan vägande skäl, under inga händelser får politiska och religiösa åsikter eller deltagande i arbetsstrid få utgöra grund för uppsägning, ej heller sjukdom eller graviditet. Liknande bestämmelser ingår redan också i de andra nordiska ländernas lagstiftning.

Den aktuella problematiken i fråga om anställningsskyddet rör i hög grad uppsägning på grund av arbetstagarens personliga förhållanden. En arbetstagar som utan sjukdomsorsak kommer oregelbundet till arbetsplatsen och som uppenbart saknar tillräcklig yrkeskunskap eller på annat sätt är olämplig har i någon mån olika grader av anställningsskydd i våra länder. Det är särskilt små företag, som fungerar på en mycket liten lönsamhetsmarginal, som här kommer i svårigheter med det nu gällande anställningsskyddet. Det borde finnas särskild lagstiftning för de stora och särskild för små företag för att företagaren och arbetstagar skall visas rättvisa. Medlemsförslaget förutsätter ett förenhetligande i hela Norden av arbetsrätten på detta område.

I Finland har anställningsskyddskommittén presenterat sitt betänkande för några vec-

kor sedan. Betänkandet som utgör en kompromiss mellan arbetstagarernas och arbetsgivarernas organisationers ståndpunkter har väckt en storm bland de små företagen i vårt land, som inte direkt var representerade i kommittén. Företagarnas centralförbund, som främst företräder små företagare, har hotat med anställningsbojkott som under de närmaste åren skulle förhindra uppkomsten av 80 000 anställningar. Också om hotelsen inte skulle förverkligas, har företagarnas hot en psykologisk verkan. Företagarna försöker att så mycket som möjligt undvika nyanställningar, för vilka man fått en rädsla på grund av lagstiftningsförslaget på detta område. Denna fruktan kommer främst att skada unga och handikappade arbetssökande.

Jag vill fästa uppmärksamheten vid en detalj: Till vår anställningsskyddskommittés betänkande har en folkdemokratisk kommittémedlem fogat en reservation, om vilken han säger – jag citerar den finska texten i min egen översättning: "Mitt förslags centrala principer är desamma som har förverkligats i Sveriges 1973-års lag om anställningsskydd." Ett godkännande av medlemsförslaget måste anses innebära ett stöd för folkdemokratiska reservationen i vår anställningsskyddskommitté, om också reservationen avsåg Sveriges anställningsskyddslag sådan den förelåg före de nyligen beslutade ändringarna.

Här har talats mycket kraftigt om nödvändigheten att övervinna ungdomsarbetslösheten. Ett godkännande av medlemsförslaget, som med all sannolikhet kommer att öka byråkratin och försämra de små företagarnas verksamhetsk villkor, kommer att åtminstone i vårt land försvaga de ungas möjligheter att inträda i arbetslivet. Bland annat därför hemställer jag att rådet ville godkänna reservanternas förslag.

Elver Jonsson: Fru president! Det handlar delvis om två frågor. Den ena gäller om lagstiftaren skall medverka i det arbetsrättsliga reformarbetet, och den andra är själva saksfrågan. Vad gäller lagstiftningsarbetet i Norden har vi i många sammanhang påpekat värdet och vikten av att harmonisera sådant arbete.

Nu säger en del att på detta område borde man göra annorlunda – här skall det vara

avtal. Javisst, avtal är det primära och vanliga, för att inte säga det naturliga. Men det finns, fru president, också avtalslösa områden där kollektivavtal inte har slutits, och där har lagstiftningen en uppgift i att fylla detta tomrum. En sådan dualism mellan avtal och lagstiftning kan också lösas genom att lagarna görs dispositiva.

Vidare anser jag att man inte alltför starkt bör fixera sig vid den nationella debatten i t. ex. Finland eller Sverige.

Vad utskottet föreslår är bl. a. att de arbetsrättsliga frågorna lyfts fram, och det föreslår ett samarbete mellan parter och regeringar och en demokratisering av arbetslivet. Den som vill vara litet kritisk kan säga att det är ett oförargligt aktstycke om man ser till punkterna i hemställan. Håkan Winberg nämnde att vi måste besinna att lagstiftningen har sina gränser. Alldeles riktigt! Jag ser det närmast som ett skäl att stödja utskottet.

Om man har ringa eller ingen förståelse för arbetsrättsliga reformer och framför allt anser att de inte skall genomföras med någon större hastighet ligger reservationen nära till. Tycker man däremot att det är riktigt att vi flyttar fram positionerna också när det gäller arbetsrätten och strävar efter en harmonisering finns det skäl att stödja utskottet, och jag yrkar bifall till dess förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation och reservanternas förslag att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Aimo Ajo, Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Arvo Kempainen, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor

Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Robert Pedersen, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström och Bernhardt Tastesen.

För reservanternas förslag att icke företaga sig något, röstade:

Jo Benkow, Niels Bollmann, Rolf Clarkson, Uffe Ellemann-Jensen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Margit Hansen-Krone, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Håkon Randal, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Petter Thomassen och Håkan Winberg.

Lone Dybkjær, Sverrir Hermannsson och Matthías Á. Mathiesen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Chr. Christensen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Telleruo Koivisto, Erkki Liikanen, Agnar Nielsen, Erlendur Patursson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Gunvor Schnitler och Henrik Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 43 röster mot 19. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Guttorm Hansen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

7

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (D 1982/13/1980/j)¹

Lennart Andersson: Herr president! Nordiska rådet antog vid sin 28:e session en rekommendation om koordinering och intensifiering av verksamheten beträffande upplysning, utbildning och forskning om de mänskliga rättigheterna (*rek. nr 13/1980/j*).

Avsikten med rekommendationen är att bättre kunna utnyttja de befintliga personella och ekonomiska resurserna i de nordiska länderna för arbetet med de mänskliga rättigheterna. Detta ökade nordiska samarbete skulle i ett första skede inte kräva någon institutionell uppbyggnad utan kunna ske genom förstärkt samarbete mellan olika läroanstalter, studieförbund och enskilda personer, som arbetar med frågor kring de mänskliga rättigheterna.

Rekommendationen avser en undersökning om möjligheterna för detta samarbete. Rådets juridiska utskott har understrukit att undersökningen bör ske utifrån utgångspunkten att samarbetet i största möjliga omfattning byggs upp kring redan bestående nationella och internationella organisationer och kommittéer, som verkar på detta fält, t.ex. UNESCO-kommissionerna och FN-föreningarna.

Av ministerrådets meddelande om rekommendationen framgår att en koordineringsgrupp arbetar med frågan och att ett seminarium – som uppföljning av ett tidigare sådant – kommer att äga rum i början av 1982. Seminariet finansieras med medel från ministerrådet. Vidare framgår av meddelandet att ministerrådet kommer att ta ställning till det fortsatta arbetet med rekommendationen mot bakgrund av seminariets resultat.

Det kan ifrågasättas om ministerrådets hantering av rekommendationen hittills är i överensstämmelse med de riktlinjer som uttals av juridiska utskottet och som rådet ställt sig bakom. Det bör också framhållas att två år förflutit sedan rekommendationen antogs utan att några egentliga konkreta åtgärder ännu vidtagits.

Jag vill därför ställa följande fråga:

På vilket sätt avser Nordiska ministerrådet att följa upp det beslutade seminariet om de mänskliga rättigheterna och har några medel avsatts för detta syfte?

Statsråd Skauge: Ministerrådet kan slutte sig til de intensjoner som ligger bak Nordisk Råds rekommendasjon angående nordisk samarbeid om menneskerettighetspørsmål. Men her som i mange andre nordiske samarbeidsspørsmål gjelder det å finne en nordisk nisje for et område som i stor grad behandles

¹ *Frågan tryckt s. 2398*

nasjonalt, og framfor alt i en videre internasjonalt sammenheng. Dessuten må de positive intensjoner gjøres operative innenfor ministerrådsystemet og tilpasses de ressurser som står til disposisjon. Ministerrådet har valgt å behandle menneskerettighetsspørsmålene som et prosjekt på vårt allmenne budsjett. Bak prosjektet står en nordisk koordineringsgruppe som består av én representant for hvert nordisk land som er sentrale i hvert land når det gjelder arbeidet for å utvikle forskning, undervisning og informasjon om menneskerettigheter. Medlemmene av gruppen deltar også i det internasjonale samarbeidet på dette området. Bl. a. var flere av medlemmene nasjonale representanter til UNESCOs verdenskonferanse om menneskerettighetsspørsmål i 1978. Gruppen har søkt Ministerrådet om økonomisk støtte til sitt arbeid, som faller helt i tråd med intensjonene bak Nordisk Råds rekommandasjon.

Våren 1981 bevilget Ministerrådet midler til et seminar som gruppen ønsket å avholde. Ministerrådets hensikt har vært å vurdere det fortsatte samarbeidet på området i lys av dette seminaret. Gruppen har imidlertid hatt praktiske vanskeligheter med å avvikle seminaret, slik at det har oppstått forsinkelser. Etter det Ministerrådet har fått opplyst, kommer seminaret til å bli avholdt i juni måned her i Finland.

I Ministerrådet regner vi med at seminaret vil kunne konkretisere de nordiske samarbeidsmuligheter og behov, og at det vil resultere i en søknad om fortsatt prosjektstøtte fra Ministerrådet.

Ministerrådet kan ikke allerede nå gi tilsagn om økonomisk støtte til den fortsatte prosjektvirksomhet. Vi må avvente seminaret og en konkret søknad. Søknaden kan imidlertid behandles i forbindelse med disponeringsforslag nr. 1 for 1983, som skal forberedes innenfor Ministerrådet i løpet av høsten. Ministerrådet vil i utgangspunktet ha en positiv holdning til søknaden, selv om den konkrete bevilgning må avveies mot mange andre gode formål som krever økonomisk støtte. Dersom vi finner grunnlag for å etablere et mer omfattende og kontinuerlig prosjekt, vil det være naturlig å trekke myndighetene mer aktivt med i arbeidet, f. eks. ved å nedsette en styringsgruppe med embetsmenn fra berørte departementer.

Lennart Andersson: Herr president! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Svaret är dock till sitt innehåll mycket knapphändig, närmast intetsägande. Svaret innehåller ingenting nytt utöver vad ministerrådet skriver i sitt meddelande till Nordiska rådet. Detta visar att det var i hög grad befogat att ställa frågan för att därigenom få besked om hur ministerrådet har handlagt det aktuella ärendet.

Jag vill påminna sessionen om att medlemsförslaget är från februari 1979 och att det är två år sedan plenarförsamlingen beslutade i detta ärende. Under de två åren har det hållits ett seminarium i Norge i september 1979, och det skall hållas ett nytt seminarium under juni månad detta år.

Herr statsråd! Jag måste säga att vi inte behöver ha en så kvalificerad församling som ett ministerråd för att anordna seminarier. Den uppgiften kan ministerrådet med stort förtroende överlämna till andra organ och människor.

Jag har svårt att tro att ministerrådet inte har företagit sig någonting mer i ärendet under de två år som har gått sedan plenarförsamlingen fattade sitt beslut trots att ministerrådet i sitt svar lägger allt ansvar på den arbetsgrupp som tillsattes efter seminariet 1979. Vi borde i dag ha fått veta vilka resurser den arbetsgruppen har till sitt förfogande.

Jag tycker att det är riktigt att jag får ställa några kompletterande frågor till statsrådet: Vilka uppgifter har ministerrådet delat ut till olika universitet och högskolor? Vilka uppgifter har givits till enskilda forskare och vilka uppgifter har givits till de olika ländernas studieförbund? Har ministerrådet vidtagit några åtgärder för att det skall bli större utrymme i läroplanerna för grundskola och högre skolor i de olika länderna? Har något bibliotek fått i uppdrag att skaffa och samla all litteratur inom området? Har ministerrådet undersökt möjligheterna till ökade stipendier för de som önskar forska inom området?

Under de två år som har gått sedan plenarförsamlingen beslutade har vi inte heller fått någon redovisning eller kartläggning av den aktuella situationen i dag i våra nordiska länder. Vilka institutioner arbetar i dag med ämnesområdet de mänskliga rättigheterna? Vid vilka universitet finns det i dag särskilda

kurser om de mänskliga rättigheterna? Finns det över huvud taget sådana vid något av våra universitet i Norden? En sådan kartläggning hade i hög grad berikat det svar på frågan som jag fick.

Statsråd Skauge: Jeg er kanskje litt overrasket over den form tillegsspørsmålet har. Jeg går ut fra at spørgeren, Lennart Andersson, som er interessert i denne saken, vet at det er nettopp de tillegsspørsmålene han har stilt, som denne arbeidsgruppen arbeider med. Det ville vært uriktig av Ministerrådet å foreslå tiltak på alle disse områder før gruppen hadde fullført sitt arbeid. Da ville ikke dette arbeidet hatt den hensikt det er tiltenkt, og som det er hensikt om.

I gruppen sitter personer fra de enkelte land som arbeider med disse spørsmål, og som sitter inne med en vesentlig del av den kompetens vi har når det gjelder disse spørsmål. At gruppen ennå ikke har fått avviklet dette sitt andre møte, skyldes vanskeligheter innen gruppen selv når det gjelder sammensetning og det å finne et egnet tidspunkt. Disse problemene er nå, så vidt jeg vet, løst, og jeg går ut fra at gruppen vil kunne svare på de spørsmål som er stilt, når den har fullført sitt arbeid.

Lennart Andersson: Herr president! Att jag ställde tillägsfrågorna i dag beror endast på det stora intresse jag har för saken som sådan. Vi kan alla konstatera hur de mänskliga fri- och rättigheterna undertrycks i vissa länder. Därför är det nödvändigt att de nordiska länderna även i fortsättningen kan vara föregångare när det gäller att slå vakt om de mänskliga fri- och rättigheterna.

Det är enligt min uppfattning ett mycket angeläget ärende som vi nu diskuterar. De gångna två åren borde ha kunnat utnyttjas något mer effektivt än endast till anordnande av två seminarier, hur viktiga de än må vara. Parallellt med detta borde ministerrådet ha kunnat lägga ut en del arbetsuppgifter på olika institutioner så att frågan hade kunnat avancera snabbare.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

Meddelande

Det meddelades, att minister Dorte Benneksen och minister J. K. Hansen intagit sina platser i rådet.

8

C 30/j: Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

9

D1982/2/1968/j: Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D1982/14/1979/j: Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

D1982/17/1976/j: Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

D1982/32/1981/j: Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Asser Stenbäck (juridiska utskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet rekommenderade vid 29:e sessionen regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att ingå en konvention om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land i enlighet med det utkast till konvention, som ministerrådet hade förelagt sessionen.

Nordiska rådet och i synnerhet dess juridiska utskott har noggrant följt med språkkonventionens tillkomst och ofta påskyndat den. Därför kan man nu med tillfredsställelse konstatera att de nordiska regeringarna undertecknade konventionen i juni 1981. Ur ministerrådets meddelande till denna session framgår att konventionen för närvarande behandlas av Sveriges riksdag. I Finland har man för avsikt att inom kort förelägga konventionen till riksdagen för godkännande. Även i Norge och Island kommer ratifikationen att ske i en nära framtid. I Danmark undersöker man för närvarande om konventionen i sin slutliga utformning påkallar ändringar i lagar eller andra stadganden. Det har därför ännu inte varit möjligt att behandla konventionen i folketinget.

Juridiska utskottet betraktar det som ett stort framsteg att språkkonventionen har nu undertecknats av alla de fem nordiska länderna. Mot bakgrund av den osäkerhet som råder om tidpunkten för konventionens ikraftträdande kan juridiska utskottet emellertid inte dela ministerrådets uppfattning om att rekommendationen skulle anses slutbehandlad. Juridiska utskottet anser genomförandet av denna konvention vara en så viktig sak för det nordiska samarbetet att utskottet anser det vara nödvändigt att följa ärendets behandling tills det kan fastslås att de tankar som låg bakom det ursprungliga medlemsförslaget från 1966 har förverkligats i praktiken.

Juridiska utskottet hemställer att ministerrådet så snart som möjligt utreder vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas för att konventionen skall kunna träda i kraft.

Juridiska utskottet fäster uppmärksamhet vid att det är nödvändigt att fortsätta arbetet för att minska svårigheterna att förstå de nordiska språken. Det är också viktigt att man fäster tillräcklig uppmärksamhet vid de fortsatta åtgärder som konventionen förutsätter, så att konventionen med tiden verkligen leder till betydande praktiska resultat för nordiska medborgare. Det ankommer även på Nordiska ministerrådet att följa tillämpningen av konventionen i samarbete med nationella myndigheter. Herr president, med hänvisning till utskottets betänkande hemställer jag att Nordiska rådet bifaller utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

13

D1982/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

D1982/31/1981/j: Meddelanden om rekommendation nr 31/1981 angående enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D1982/14/1980/j: Meddelande om rekommendation nu 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 15.50.

Protokoll

5:e mötet

Onsdagen den 3 mars 1982 kl. 15.50–18.45 och torsdagen den 4 mars kl. 09.00–11.05

Presidenter: Guttorm Hansen (1–5), Halldór Ásgrímsson (5), Ib Stetter (6–21) och Svante Lundkvist (21–30)

Dagordning

1. a. B 36/k: Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

1. b. D 1982/15/1973/k: Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

D 1982/13/1975/k: Meddelanden om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

D 1982/7/1981/k: Meddelanden om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete jämte tilläggsmeddelande

D 1982/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

2. A 624/k: Medlemsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

3. E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (D 1982/8/1976/k)

4. E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (D 1982/4/1980/k)

5. B 38/k: Ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete

A 583/k: Medlemsförslag om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden

6. A 598/k: Medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium

8–10-330. Nordiska rådet

7. D 1982/12/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

8. D 1982/12/1981/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna

9. D 1982/17/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

10. D 1982/9/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier

11. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilagorna 6, 7, 8 och 9 samt meddelande om yttrande nr 2/1981 (*kulturutskottets betänkande*)

12. B 37/k: Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete

A 611/k: Medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet

13. C 16/k: Berättelse om Nordiska kulturfonden

14. A 607/k: Medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift

15. E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna för att instifta ett nordiskt pris för att främja barn- och ungdomslitteraturen

16. D 1982/18/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

17. A 614/k: Medlemsförslag om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna

18. D 1982/15/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

19. A 594/k: Medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten

20. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet angående biblioteksbusssprojektet på Nordkalotten

21. A 608/k: Medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten

22. D 1982/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

23. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet angående alternativa förslag till bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge (D 1982/21/1979/k)

24. D 1982/14/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

25. D 1982/19/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

26. D 1982/2/1980/k: Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor

27. E 8: Fråga till Sveriges regering angående undervisningen av finska barn i Sverige (D 1982/14/1975/k)

28. A 606/k: Medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor

29. D 1982/14/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

30. E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående grundande av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Elver Jonsson lämnat sessionen och Gabriel Romanus återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I a

B 36/k: Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

Presidenten meddelade, att det hade inkommit ett tilläggsmeddelande om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia och nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete vari meddelas att ministerrådsförslaget har dragits tillbaka. Detta skall enligt § 42 i arbetsordning för Nordiska rådet anmälas för plenarförsamlingen, vilket härmed har skett.

Anmälan lades till handlingarna.

I b

D 1982/15/1973/k: Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, D 1982/13/1975/k: Meddelanden om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia, D 1982/7/1981/k: Meddelanden om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (jämte tilläggsmeddelande) och D 1982/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Presidenten: Utskottet har tidigare föreslått at Nordisk Råd legger disse meddelelser til handlingen og anser rekommendation nr. 15/1973, nr. 13/1975, nr. 7/1981 samt nr. 20/1971 for Rådets del sluttbehandlet. Med hensyn til den tilleggsmeddelelse som nevnes under dagordningspunkt 1 a, er utskottets forslag blitt forandret.

Randal (kulturutskottets talesman): Bortfallet av B 36/k får imidlertid konsekvenser for den behandling Kulturutvalget hadde tenkt seg. Kulturutvalget hadde foreslått at de tidligere rekommandasjoner kunne avskrives fordi det ferske ministerrådsforslaget overtar innholdet i dem.

Kulturutvalget ber nå om tilslutning til at rekommandasjonene blir stående på sakslisten, men at de vedlegges protokollen i påvente av nye meddelelser til kommende sesjon.

Det er den samme skjebne Kulturutvalget foreslår for en fjerde rekommandasjon om det bilaterale samarbeid om fjernsynsdekning mellom Finland og Sverige.

På Kulturutvalgets vegne foreslår jeg at følgende fire rekommandasjoner vedlegges protokollen i påvente av nye meddelelser:

Rek. nr. 15/1973 om økt nordisk TV-samarbeid – den ble vedtatt før satellittløsningen ble lansert.

Rek. nr. 13/1975 om forbedret informasjon om de nordiske land i etermedia.

Rek. nr. 20/1971 om TV-samarbeidet mellom Finland og Sverige, og endelig

Rek. nr. 7/1981 om fjorårets Nordsat-konklusjon.

Sedan diskussionen förklarats avslutad. *bi-fölls utskottets förslag.*

2

A 624/k: Medlemsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem. Nordiska rådet förutsätter att utvecklingen av samarbetet sker inom ramen för Helsingforsavtalet, att Nordiska rådet hålls informerat om denna utveckling samt att en eventuell realisering av ett radio- och TV- samt telesamarbete via satellit underställs Nordiska rådets session.

Randal (kulturutskottets talesman): I sin melding om de rekommandasjoner som ligger i Rådet, har Ministerrådet gitt uttrykk for at det vil overveie hvordan Ministerrådets rekommandasjon fra i fjor kan bli imøtekommet. Standpunktet vil bli tatt kort tid etter denne sesjon.

Dermed kan vi konstatere to ting:

1. Ministerrådet har gitt et positivt viljeut-sagn, og vil ta standpunkt etter at Nordisk Råds plenarforsamling har talt.

Vi skal også merke oss at Ministerrådet er innstilt på å følge opp Nordisk Råds debatt og beslutning.

2. Plenarforsamlingen skal også vite at debatten og voteringen i dag kan bli avgjørende for TV-samarbeidets fremtid.

Jeg understreker dette for å gi de nødvendige korleksjoner til mye av det som er sagt i den offentlige debatt i løpet av de siste uker. Meldingene om Nordsats død er faktisk sterkt overdrevet. Nordsat-tanken lever. Vi er faktisk og reelt inne i en avgjørende beslutningsfase når det gjelder nordisk samarbeid om overføring av TV-programmer via satellitt. En del av de reservasjoner enkeltgrupper og individer har hatt, eksisterer nok fortsatt. Men like klart er det at tanken og idéen har modnet.

Jeg tolker medlemsforslaget og Kulturutvalgets innstilling som ett av bevisene på det. Dette medlemsforslaget er ikke et demonstrasjonsforslag. De som tok initiativet til forslaget, måtte på forhånd alvorlig vurdere om det hadde realpolitiske muligheter.

Det representative utvalg av parlamentarikere fra de fire land som sammen har tatt dette initiativ, er i seg selv en tydelig politisk viljesytring om de muligheter som satellitt-samarbeidet har i nordisk politikk.

Vi trenger ikke flere utredninger. Idéen tåler neppe flere utsetninger. Vi vet nok til å gå videre. Situasjonen krever innsats.

En aktiv TV-satellitt er et redskap til forståing av særtrekkene og fellesskapet i den nordiske kultur, og innsikt gir nytt grunnlag for økende kulturpolitisk samarbeid.

Danmark har meddelt at landet ikke kan delta i det konkrete arbeid som nå kan fortsette, før prosjektet kan realiseres. Men det betyr på ingen måte at arbeidet skal stoppe opp – tvert imot. Vi håper alle at Danmark igjen vil bli med etter en tenkepause. Det har

den danske regjering gitt oss grunnlag for å tro.

I den generelle debatt ble det med styrke pekt på hvor viktig de konkrete resultater er for et levende nordisk samarbeid. Og videre ble det poengtert hvordan manglende besluttosomhet og fremdrift kan svekke og passivisere den nordiske idé. TV-samarbeidet var og er en direkte oppfordring og utfordring for å nå synlige resultater. Denne saken har en solid nordisk forhistorie. Mange års arbeid fortjener en konkret avslutning. Det blir påstått at tiden kan løpe fra oss. Ja, den kan kanskje det. Men så er det også bare vi som kan forhindre det – forhindre at det som var en fremtidsrettet idé, ikke skal bli et nytt minnesmerke over de tapte nordiske muligheter.

Skulle andre europeiske land komme på luften via satellitt før oss, så er heller ikke det en akseptabel grunn for å gi opp. Det andre land alene eller i samarbeid kan prestere på dette området, er ikke noe annet og mer merkelig enn at også vi kan gjøre det. Vi skal selvsagt motta det andre kan gi pr. satellitt. Vi kan ikke trekke et teppe over Norden og så sitte under vårt teppe og nekte å motta impulser fra det øvrige Europa. Men vi skal svare på utfordringene og dermed gi våre folk et tilbud bygd på variasjonsbredden og livsstyrken i den nordiske kultur.

Det er spesielt i en flom av påvirkninger at vi må ta vare på og odle vår egen kultur. Kulturpolitisk er behovet for en nordisk TV-satellitt etter min oppfatning større i dag enn noen gang tidligere.

En styrke ved medlemsforslaget er at vi står sammen, etter at alle parter har utvist storsinn og vilje til samarbeid. Og denne vilje er ytterligere aksentuert gjennom Kulturutvalgets innstilling. Arbeidet med en nordisk TV-satellitt kan fortsette i en studiefase. Vi skal så følge prosjekteringsarbeidet fram til endelig vedtak i Nordisk Råd. Jeg håper at dette kan skje innen en tidsramme på to år. I denne perioden skal endelige kostnader og dekningsområde for satellitten avklares. I mellomtiden vil vi også få flere og konkrete opplysninger om det svenske Tele-X-prosjektet. Vi skal heller ikke på noen måte overse den stimulans utviklingen av nordisk TV-satellittsamarbeid kan tilføre vår industri på området.

Men igjen må det understrekes og forsterkes at det er de kulturpolitiske vurderinger og den kulturelle betydning som må være det virkelige fundament for TV-samarbeidet i nordisk ånd.

Palm: Herr president! Jag vill fästa sessionens uppmärksamhet på att utskottets talesman ger uttryck för personliga funderingar. Vi hade föreställt oss att utskottets talesman skulle redogöra för utskottets skrivning och förslag vid denna session.

Han talade om att Nordsat-tanken inte är död. Jag vill rikta uppmärksamheten på att det inte finns någonting sagt om Nordsat vare sig i ministerrådets förslag, det aktuella medlemsförslaget eller i utskottets skrivning. Vad vi talar om är ett radio- och TV-samarbete baserat på satellitsystem – det framgår också av texten.

Vi har skrivit under en kompromiss. Vi satt i två och en halv timmar i kulturutskottet i söndags kväll för att få med den mening som gör att utskottet är enigt. Den meningen lyder: "Nordiska rådet förutsätter att utvecklingen av samarbetet sker inom ramen för Helsingforsavtalet, att Nordiska rådet hålls informerat om denna utveckling samt att en eventuell realisering av ett radio- och TV-samarbete via satellit underställs Nordiska rådets session."

Det var mycket viktigt att få detta sagt från vår sida för att visa att vi var eniga. Vi vill att ett eventuellt beslut om satellitfrågorna skall ske i full öppenhet. Jag anser att det är felaktigt att hålla ett halvt agitationstal om det gamla Nordsatförslaget när man företräder utskottet, framför allt när utskottet kom fram till en kompromisslösning i enighet. Jag hänvisar till skrivningen.

Randal: Jeg synes det var viktig å få frem en korreksjon til den offentlige debatt som har vært ført siste uke, om at enda et nytt nordisk prosjekt var falt ut. Jeg må jo si til kollega Sture Palm at akkurat det sentrale at vi nå skal bli informert om arbeidet frem til endelig vedtak i Nordisk Råd, også var sterkt understreket fra min side. Men jeg skal også gjerne innrømme at engasjementet på det kulturpolitiske planet fra min side kanskje slo

sterkt igenom – och det synes jag faktiskt det bör gjøre i vår vurdering av et nordisk TV-samarbeid mellom disse fire land som nå står igjen, i håp om at også Danmark skal komme med.

Romanus: Ärade president! Frågan om nordisk TV- och radiosatellit måste avgöras med ett helhetsperspektiv. Där är de kulturpolitiska synpunkterna avgörande. Men även effekterna på nordisk industri av olika tänkbara beslut måste vägas in. Det är min uppgift att som talesman för det ekonomiska utskottet säga några ord om den saken, på grundval av utskottets enhälliga yttrande.

Däremot har det ekonomiska utskottet inte behandlat frågan om kostnaderna för projektet motsvarar det kulturpolitiska värdet – det är en fråga för kulturutskottet. Jag återkommer till den i slutet av mitt anförande med några personliga reflexioner.

Jag vill här bara som en bakgrund notera, att kulturutskottet i sitt betänkande framhåller som en väsentlig uppgift att bevara och styrka de nordiska folkens kulturgemenskap och främja intresset och kunskaperna om de nordiska grannländerna, och därigenom befördra förståelsen för varje lands särart. Utskottet säger, utan att någon avvikande mening anmäls, att dessa syften kan betjänas av en spridning av ländernas radio- och TV-program över Norden via satellit. Utskottet anser också att en sådan spridning bör kunna öka de etniska och språkliga minoriteternas möjligheter att få del av kulturutbud och information på sitt eget språk.

Detta är således de grundläggande argumenten för Nordsat, refererade ur kulturutskottets betänkande.

De industripolitiska argumenten, som ekonomiska utskottet har behandlat, utgår från de nordiska ländernas ställning som tekniskt avancerade industriländer och de ekonomiska problem som råder i våra länder.

Det börjar nu bli en närmast enhällig uppfattning i Norden att lösningen på våra ekonomiska problem endast kan nås genom en utveckling av nordisk industri. Det gäller både exporten och den importkonkurrerande industrin. Bland annat med hänsyn till kostnadsläget måste vi satsa på högteknologi. Rymdteknologi, telekommunikationer och

avancerad hemelektronik hör till de områden där nordisk industri har en möjlighet att hävda sig under vissa förutsättningar.

En av dessa förutsättningar är att denna industri kan grundas på en hemmamarknad. En annan förutsättning, som kraftigt kan öka våra möjligheter, är om industrin på dessa områden kan utvecklas kring ett stort gemensamt projekt sådant som Nordsat.

Ekonomiska utskottet stöder medlemsförslaget i sitt yttrande till kulturutskottet.

Vi gör det mot bakgrund av den rapport som sommaren 1981 lämnades av en arbetsgrupp med deltagare från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges industridepartement. Gruppen säger i sin sammanfattning:

”Satellittekniakens användning blir alltmer vanlig och dess tillämpningsområden alltmer utbredda. För de företag som arbetar med telekommunikationer och för hemelektronikindustrin är det av vitalt intresse att skaffa sig kunskaper om och erfarenhet av de tekniska och andra problem som är förknippade med rymdteknikområdet. Nordsat kan i detta sammanhang ge en god bas för teknikutveckling och kunskapsuppbyggnad för nordisk industri, inte bara inom det snäva TV-satellitområdet utan även då det gäller telesatelliter i allmänhet. Genom att fatta ett snabbt positivt beslut om Nordsat kan många industripolitiska fördelar vinnas. En förutsättning är då givetvis att upphandlingen av rymdsegmentet sker i enlighet med det förslag som presenteras i denna rapport.”

I ekonomiska utskottets yttrande framhåller vi att rapporten bekräftar utskottets tidigare antagande att ett nordiskt samarbete kan bli ett värdefullt incitament för den nordiska elektronikindustrin. Vi tillfogar också att erfarenheter och kunskaper från förberedelserna av tele-X-projektet bör tas till vara i ett fyra länders satellitprojekt, liksom det bör övervägas om tele-X-projektet kan inlemmas i ett sådant projekt.

Arbetsgruppens rapport och de slutsatser som utskottet har dragit av den stämmer väl med de remissyttranden över Nordsatutredningen som behandlade de industripolitiska synpunkterna och som jag redogjorde för vid behandlingen av frågan vid förra sessionen i Köpenhamn. Jag konstaterade då att ingen av de instanser som hade tagit upp industripolitiken hade ansett att Nordsat kunde innebära

någon nackdel från industripolitisk synpunkt. Åtskilliga betonade fördelarna för nordisk industri av ett snabbt beslut om Nordsat.

Särskilt nämndes angelägenheten av ett snabbt beslut, så att de nordiska företagen inte kommer efter i utvecklingen. Marknaden för satellit teknik i olika sammanhang kan väntas utvecklas snabbt. Det gäller både de utvecklade länderna och tredje världen. I arbetsgruppens rapport redogörs för planer på TV- och radiosatelliter i en rad industriländer. Men tekniken kan också komma till användning i sådana länder i tredje världen där man ännu inte har utbyggda marksystem och där satellit tekniken innebär en snabbare framgångsväg med hänsyn till naturförhållanden, utbyggnad av vägar m. m.

Utöver länder i vår närhet som Västtyskland, Frankrike, Storbritannien och Luxemburg nämner gruppen både industriländer som USA, Canada, Australien och Japan och sådana stater som Kina, Indien, Indonesien och Arabstaterna.

Enligt gruppen har den nordiska verkstadsindustrin, elektronikindustrin och hemelektronikindustrin en hög kompetens mätt med internationell måttstock. Den kan således med all säkerhet delta framgångsrikt i Nordsatprojektet.

Låt mig bara som exempel på industrier som skulle beröras nämna några stora svenska företag som tas upp i gruppens rapport. I Nordisk industrigrupp, som bildades 1978 med målet att leverera ett komplett rymdsegment till Nordsat med tillhörande kontrollstation på marken, ingår Saab-Scania och LM Ericsson. Till detta kommer givetvis en mängd elektronikföretag som kommer att vara intresserade av att ställa upp som underleverantörer. När det gäller mottagarutrustningen på marken är det främst Luxor och Svenska Philips som är intresserade, men även SRA Communication har visat intresse när det gäller centralantennanläggningar. Både Luxor och Philips arbetar på att ta fram prototyper för mottagare och tänker ge sig in på marknaden när den tyska satelliten börjar sända. Det säger sig självt att de kommer i ett bättre läge, om de också kan räkna med att det kommer upp en nordisk satellit som ger dem en väsentligt större hemmamarknad.

Självfallet skulle motsvarande exempel kunna nämnas också på industrier i andra

nordiska länder. Det finns gott om sådana i arbetsgruppens rapport.

Satelliter kan inte bara användas för överföring av radio och TV. Det finns en rad andra användningsområden, t.ex. telesystem, överföring av datainformation, meteorologiska mätningar och mobilradio. En satsning på Nordsat skulle innebära att den nordiska industrin tillförs utvecklingsresurser som kommer hela satellitindustrin tillgodo. Bland annat i länderna i tredje världen kan sådana andra användningar av satellit tekniken som jag här har nämnt bli aktuella. I annat sammanhang har vi här i Nordiska rådet pekat på att export av större projekt med hög teknologi kan bli en viktig marknad för nordisk industri i framtiden.

De industripolitiska synpunkter på Nordsatprojektet som kan inhämtas i beslutsunderlaget är således tämligen entydigt positiva. Det är föga förvånande att man även i remissyttranden från löntagarkåren trycker på projektets betydelse för teknisk utveckling och sysselsättning i Norden. Låt mig bara som ett exempel citera det Svenska metallindustriarbetarförbundet: "En utbyggnad av Nordsat är en förutsättning för överlevnad av svensk radio- och TV-industri och berör därmed direkt sysselsättningen för cirka 5 000 personer."

Årade president! Låt mig avsluta det här inlägget med några personliga ord. Jag betonar nu, för att inte ådra mig replik från någon i ekonomiska utskottet, att jag lämnar rollen som talesman för utskottet.

Jag vill betona att andra synpunkter än hänsyn till industri och sysselsättning måste vara avgörande för beslutet om Nordsat. För min del grundar jag min positiva hållning på de skäl som jag refererade ur kulturutskottets utlåtande. Jag kan inte tänka mig någon enskild åtgärd som nu skulle ha större betydelse för att göra de nordiska folken bekanta med varandras kultur, och för att stärka minoriteternas kontakt med kultur och information på deras eget språk, än en nordisk TV-satellit.

Om det medlemsförslag som vi nu behandlar, och som jag har varit med om att under teckna, kan bidra till att projektet föres vidare utan fördröjning, även om det tills vidare drivs av enbart fyra länder inom Nordiska rådets ram, så är jag glad för att ha varit med om att väcka detta förslag. Om Nordsat

övergavs eller ställdes på framtiden. vore det en tragedi för det nordiska samarbetet.

Vad kostar det? Arbetsgruppen har gjort beräkningar som bekräftar det som tidigare har sagts, nämligen att kostnaderna motsvarar ungefär 6 à 7 procent av vad vi betalar för våra nationella program. Enligt min uppfattning är det en kostnad som är väl värd att ta för en ökad nordisk samhörighet, för ökad valfrihet för konsumenterna och för stöd till det kulturella livet inom etniska och språkliga minoriteter.

Det är också berättigat att ställa frågan: Vad kostar det att avstå från en nordisk TV- och radiosatellit? Vad kostar det i form av missade möjligheter att ge våra barn och ungdomar nära kontakt med de nordiska grannländerna? Vad kostar det i form av uteblivna möjligheter till utveckling och sysselsättning inom den nordiska industrin?

Kempainen: Herr president! Först skulle jag vilja säga åt talesmannen för ekonomiska utskottet att det finns företag också i andra länder än Sverige, som är intresserade av satellitsamarbetet och att det hade varit korrekt att nämna namn också på andra. Han nämnde namn endast på svenska företag.

Nordsatprojektet är begravt och det är alldeles riktigt. I ett sådant synnerligen kostsamt projekt som program- och kulturpolitiskt åtminstone i längden går utöver den demokratiska kontrollen har åtminstone inte Finland möjligheter att delta.

Användningen av satelliter på radio- och TV-området kommer under 1980-talet kraftigt att öka, och också de nordiska länderna kommer utan tvekan att vara föremål för en sådan verksamhet. Därvid måste man överväga, hur de nordiska länderna tillsammans och vart för sig kan förbereda sig för situationen, att för sin del övervaka programutbudet.

Små kulturer måste kunna skydda sig mot den med hjälp av stora pengar framträngande, framför allt amerikanska "kulturföröreningen". De små nationella kulturerna hamnar i en allt svårare konkurrenssituation. Ändå är saken den, att också varje liten nation måste slå vakt om bevarandet och utvecklandet av sin egen kultur samt att informera om denna, föra den ut i beröring med

andra kulturer. Då kan också en liten nation, en liten språk- och kulturminoritet på ett fruktsamt sätt inverka på hela mänsklighe- tens och kulturens utveckling.

Radion och speciellt televisionen har blivit synnerligen centrala kanaler för förmedling av information och kultur. De börjar, tyvärr kan man väl säga, i allt större utsträckning behärska slaget om folks medvetande medan andra informationskanaler allt mera blir tvungna att vika undan. En sådan utveckling kan inte på något vis till alla delar ses med blida ögon. Ett upplevande av film och teater endast i TV-rutorna leder till att den autentiska kontakten mellan de uppträdande och publiken försvinner – och åtminstone teatern lider allvarligt av detta. Detta kan ses också då man talar om radio- och TV-samarbetet och dess utvecklande.

Ett problem för oss finländare utgör framför allt de hundratusentals finländare som flyttat till Sverige och vilkas möjligheter att följa radio- och TV-program på sitt eget språk varit usla. Fastän man talat om saken i årtal har situationen inte förändrats och förbättrats. Lösningen på problemet är inte bara det, att man från Finland sänder finska program till Sverige eller att man på motsvarande sätt i Sverige sänder svenskspråkiga program till Finland. Detta är förstås också viktigt, men minst lika viktigt är att varje språklig minoritet, av vilka den största är sverigefinnarna, får information och kultur- och annat utbud om sin nuvarande egen hem- och näromgivning, en fråga som redan minister Kivistö tog upp här i går.

Kulturutskottet har ställt sig positivt till ett medlemsförslag, där det krävs fortsatta åtgärder inom radio- och TV-samarbetets område mellan fyra nordiska länder. Det finns säkert orsak att föra de förberedelser som gjorts visavi Tele-X till ett sådant beslut att man slutgiltigt kan ta ställning till om ett nordiskt satellitsamarbete skall förverkligas eller inte via det eller något annat system. De sysselsättnings- och industripolitiska synpunkterna kan inte få gå framom de kultur- och programpolitiska eller ekonomiska synpunkterna.

Därför är det viktigt att betona, att de fortsatta förberedelserna sker på basen av Helsingfors-avtalet och att det slutgiltiga avgörandet tas upp till behandling i rådet så att det

finns klar information om vilka kostnaderna är för vart och ett land i samband med grundandet, ibruktagandet och själva driften. Under dessa förutsättningar har jag i tiderna varit färdig att ställa mig bakom medlemsförslaget och jag finner att dessa motiv är i linje med de synpunkter som den folkdemokratiska ministerrgruppen uttryckte den 20.11.1981. Grisen bör inte köpas i säcken, åtminstone är man inte tvungen att göra det, även om någon försöker saluföra den så. Först då de program- och kulturpolitiska och ekonomiska utredningarna är klara, till vilket medlemsförslaget syftar, kan man ta slutgiltigt ställning till saken. Också parlamenten i varje land bör behandla frågan åtminstone i samband med budgetbehandlingen.

Romanus: Ärade president! Arvo Kempainen kritiserade mig för att jag inte nämnde exempel på företag från andra länder än Sverige. Jag betonade att man skulle kunna nämna företag också från andra länder. Låt mig citera följande ur arbetsgruppens rapport:

”I Finland är företagen Oy Nokia Ab (NIG), Valmet Oy och Strömberg Oy intresserade av att leverera utrustning till kontrollcentraler och till sändarstationer på marken. Dessutom kan leveranser komma i fråga för företagen Kajaani Oy Elektroniikka, Vaisala Oy och Aspo Oy Elektroniikka.” — — — ”I Finland sker produktion av centralantennanläggningar i det egna landet i ännu högre grad än i de andra nordiska länderna. Ett antal företag, bland dem Teleste Oy, Salora Oy, Oy Lohja Ab Elektronik och Oy Nokia Ab, har förklarat sig intresserade av markmot-tagningsutrustning. Arbete på att ta fram sådan utrustning pågår bl. a. vid Teleste Oy och Salora Oy.”

Med detta vill jag ge Arvo Kempainen alldeles rätt, och det stärker ytterligare vår gemensamma sak som förslagsställare i det här ärendet.

Sinikka Karhuvaara: Herr president: Ett ökat nordiskt radio- och TV-samarbete har som bekant diskuterats alltsedan 1975. För min del har jag sett fram emot ett sådant samarbete och hälsade därför varmt minister-rådets beslut av den 23 november 1981 om en

tvåårig studiefas som ett första steg i uppbyggnaden av ett satellitbaserat kommunikationssystem för radio- och TV-samarbetet.

Bara någon tid efter detta råkade frågan dock ut för ett bakslag i och med att danska regeringen den 9 februari i år meddelade att den inte ansåg det vara ändamålsenligt att delta i projektet. Sälunda förföll ministerrådets förslag. På många håll i Norden var man dock ense om att frågan var för viktig för att begravas i och med Danmarks avhopp och att fortsatta strävanden också utan Danmark var påkallade. Det var mot denna bakgrund det medlemsförslag som nu behandlas föddes. Som vi alla kan konstatera fick förslaget bred uppslutning. Förslaget behandlades under kulturutskottets möte den 28 februari och utskottet beslöt enhälligt om en rekommendation till Nordiska rådet om fortsatta förhandlingar mellan regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige. För min del vill jag ta tillfället i akt och betona ett ökat radio- och TV-samarbetes kulturpolitiska betydelse, vilket under diskussionernas gång de senaste åren synes ha något hamnat i bakgrunden. Ett ökat radio- och TV-samarbete stärker den kulturella gemenskapen och detta gagnar i sin tur allt nordiskt samarbete. Vi bör inte heller glömma de etniska och språkliga minoriteterna i detta sammanhang. Jämsides med detta träder de industripolitiska fördelarna av ett samarbete fram allt tydligare. Genom satellit-samarbetet kan de nordiska länderna bygga upp och utveckla en egen rymd- och telekommunikationsteknik och på detta sätt hävda sig i den internationella konkurrensen.

Herra presidentti! Pohjoismaiden TV-satelliittiyhteistyö om viime vuosien kuluessa aiheuttanut paljon keskustelua sekä puolesta että vastaan, ja luulenpa, että näin tulee vastaisuudessaakin tapahtumaan. Vastustusta on tullut sekä ideologisista näkökulmista asiaa katsoen että myös taloudelliselta pohjalta.

Täällä istunnossa on ilahduttavasti nyt lausuttu positiivisia kannanottoja lisättyä pohjoismaista radio- ja TV-yhteistyötä kohtaan, ja merkille pantavaa on, että sivistysvaliokunta saattoi vaikkakin neuvottelujen ja ehkäpä kompromissienkin jälkeen asettua yksimielisesti – tanskalaisten jäsenten pidättäytyessä – tämän lausuman taakse. Tästä meidän tulee olla tyytyväisiä ja toivoa, että asia todella menee eteenpäin.

Herr president! Låt mig uttala ett varmt stöd för ett ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Den finskspråkiga delen av **Sinikka Karhu-vaaras** anförande i svensk översättning: Herr president! Det nordiska satellitsamarbetet har under de senaste åren diskuterats mycket både för och emot, och jag tror, att så kommer att ske även i framtiden. Saken har mött motstånd både av ideologiska synpunkter och på ekonomisk basis.

Här vid sessionen har glädjande många positiva ställningstaganden kommit fram till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete, och det är att lägga märke till, att kulturutskottet, också om överläggningar och kanske kompromisser var nödvändiga, enhälligt kunde ställa sig bakom detta utlåtande, medan de danska medlemmarna avstod. Vi bör vara nöjda med detta och önska, att saken verkligen går framåt.

Ingrid Sundberg: Herr president! Vi står nu i de nordiska länderna inför det faktum att vi i en nära framtid kan välja mellan ett starkt utökat antal kanaler på våra TV-mottagare. Ett av de längst framskridna projekten för operativa system är det samarbete mellan Västtyskland och Frankrike som offentliggjordes för mer än två år sedan. Projektet innebär att två satelliter med kapacitet för vardera tre direktsändande TV-kanaler skall framställas och skjutas upp i augusti 1984. Systemen beräknas bli operationella tidigast 1986, då uppskjutning av ytterligare satelliter planeras med vardera fem direktsändande kanaler.

Herr president! Jag har velat säga detta därför att de starkaste argument som under de senaste åren eller kanske det senaste decenniet har framförts mot ett nordiskt samarbete över TV-satellit har varit kulturpolitiska. Inte kulturpolitiska i den meningen att man inte har ansett det vara värdefullt för de nordiska länderna att kunna ta del av nordiska program, producerade i grannländerna. Men de kulturpolitiska farhågorna har rört det faktum att medborgarna i de nordiska länderna i och med att man fick ett ökat antal kanaler också skulle få vidgade möjligheter att ta in från grannländerna amerikanska lätta

program och kanske i många fall dåliga program. Inför detta har man låtit den nordiska samarbetstanken stå tillbaka och hävdats att man i alla fall kan klara sina egna program och sin egen programpolitik.

Idag kan vi konstatera att den debatten inte längre är relevant, därför att vi kommer att få en betydligt ökad inströmning av just sådana ofta mindre värdefulla och ibland värdefulla program. Man kan då ställa frågan: Varför har inte dessa argument försvunnit så att Nordsatprojektet kunnat gå vidare? Det finns ett par skäl till det. Den starkaste fienden tror jag har varit och fortfarande är tiden. Håkon Randal sade i sitt inledningsanförande att Nordsat ännu lever, och till Sture Palm vill jag gärna säga att jag är villig att döpa om Nordsat. En frälsarkrans är utkastad, och möjligheten till ett nordiskt samarbete när det gäller radio och TV över satellitsystem kvarstår.

Men det kvarstår inte hur länge som helst, och det är därför jag menar att tiden är vår fiende. Ingen med ekonomiskt ansvar torde tro att det är realistiskt att vi i de nordiska länderna den dag vi redan har mottagningsmöjligheter, apparater och antenner för att välja mellan tio eller tjugo program på våra TV-kanaler skulle vara intresserade av stora investeringar för att ytterligare utöka detta kanalantal. Det är en orealistisk förutsättning att bygga på en sådan tro.

Därför fann jag personligen det så viktigt att kulturutskottet i sin rekommendation till ministerrådet klart trycker på det faktum att för första gången får ministerrådet från kulturutskottet i satellitfrågan i uppgift att handla. Handlingen i det här fallet: att sluta avtal.

Att sedan kulturutskottet inte frånhänder sig den fortsatta kontrollen och informationen om projektets fortskridande tycker jag är självklart, därför att handlandet betyder också att vi måste diskutera och besluta om de förändrade kulturpolitiska, programmässiga och andra överenskommelser som säkert redan nu har förändrats i förhållande till vad som gällde när de stora Nordsatutredningarna verkställdes. Därför är jag personligen – och jag vet att glädjen delas av majoriteten i kulturutskottet – glad över att vi har kunnat komma till den ståndpunkt som vi nu har intagit.

Det finns kanske skäl att säga några ord om

samarbetet när det gäller Tele-X-projektet. Det är ju ett industriprojekt, i huvudsak svenskt, med rymdbyrån som huvudman, och jag tror att det är viktigt att man just för att vi inte skall bli för mycket efter i agerandet verkligen tar till vara de erfarenheter inom olika områden, inte minst industriella och tekniska, som Tele-X-projektet kommer att ge oss. Därför har utskottet också i sitt betänkande påpekat nödvändigheten av att så blir fallet.

Till sist, herr president, mina danska kolleger och den danska regeringen! Jag vill citera ur skrivelsen till trafikminister Veikko Saarto från Lise Østergaard angående den danska ståndpunkten: "Den danske regering finder ikke, at en dansk deltagelse i den af Nordisk Ministerråd foreslåede 2-årige studiefase — — — indebærer sådanne muligheder for at tilgodese danske interesser — — — at der er tilstrækkeligt grundlag for at deltage i en sådan studiefase." Vi är många som beklagar detta. Håkon Randal har också uttryckt förhoppningen om att ett samarbete senare skall kunna komma till stånd.

En mycket viktig del av Nordiska rådets arbete är nämligen att vi ser på det *nordiska* intresset, kanske i vissa fall före det egna nationella intresset.

Gunnel Jonäng: Herr president! Jag vill gärna anföra några personliga synpunkter i den här frågan.

Kulturutskottets betänkande angående medlemsförslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete är en kompromiss, till vilken jag har anslutit mig. Avgörande för mig var att en eventuell realisering av ett radio- och TV- samt telesamarbete via satellit skall underställas Nordiska rådets session. Frågan kommer således tillbaka till Nordiska rådets session för avgörande.

På Nordiska rådets session i fjol i Köpenhamn var det många som stod upp och var entusiastiska för Nordsat. Jag och några få andra trodde inte på Nordsat — av varierande skäl. Jag skall försöka att inte genera entusiasterna från i fjol men idag vet vi att Nordsat, dvs. totalalternativet, inte längre är aktuellt. Och vi som var motståndare till Nordsat fick rätt. Projektet höll inte — det var alltför verklighetsfrämmande och alltför dyrbart.

Idag diskuterar vi inte Nordsat utan radio-TV-telesamarbete via satellit. Detta nya projekt har redan drabbats av sitt första misslyckande. Ministerrådsförslaget har dragits tillbaka — av kända skäl — och det vi nu behandlar är ett medlemsförslag.

Frågan om satellitsamarbetet var från början en kulturpolitisk fråga — den har ändrat karaktär under resans gång. I dag är det framför allt en industripolitisk fråga och den hanteras som sådan. Flera talare i generaldebatten har framfört industripolitiska synpunkter på satellitsamarbetet, ibland har man kastat in en kulturpolitisk synpunkt som jästen i ugnen. Den kulturpolitiska vinklingen kommer på sidan — trots att det fortfarande handlar om TV-samarbete och kulturgemenskap.

Vi har i Nordiska rådet ett ansvar att förverkliga den kulturpolitiska målsättning som är fastlagd. Ett lösligt TV-samarbete via satellit är *inte* det stöd som behövs för att vi skall kunna hävda vår nordiska kultur, särart och identitet. För att förverkliga den kulturpolitiska målsättningen behövs en genomtänkt nordisk kulturpolitik som bas. Det kan vi få genom Nordvisionen.

De industripolitiska intressena är också viktiga — de tillgodoses genom Tele-X, som vi arbetar vidare med. Med Tele-X och Nordvisionen som medel kan vi nå både en fördjupad kulturgemenskap och tillvarata den nordiska industrins intressen och få de telekommunikationer som är nödvändiga.

Två saker vill jag ta upp i detta sammanhang, som jag anser är viktiga.

Det första är den princip som förts fram, nämligen att om ett land inte vill delta i ett samarbetsprojekt så kan de andra länderna fortsätta projektet. Det är en riktig princip — till en viss gräns. Om det rör sig om en stor satsning för att främja den kulturella gemenskapen, ett av de verkligt stora projekten, skall då verkligen det landet som har en annan uppfattning än de andra uteslutas ur gemenskapen?

Vad är det för mening med ett sånt nordiskt samarbete? Danmarks statsminister har deklarerat att Danmark ansåg att det förslag till satellitsamarbete som förelåg inte var ägnat att främja den nordiska gemenskapen. Anker Jørgensen sade också att Danmark ville hålla fast vid och gärna bygga ut det nordiska TV-samarbete som finns redan nu. Man tror allt-

så inte på satellitsamarbetet men man vill bygga ut det nordiska TV-samarbetet. Men det är naturligtvis en självklarhet att om vi skall ha TV-överföring via satellit kommer vi inte att ha pengar att satsa på Nordvisionen, och andra former av TV-samarbete.

Nu står de ivriga kämparna för satellitsamarbete upp och säger att vi bäst tjänar den nordiska tankens idé genom att lämna Danmark åt sitt öde. Det är ett märkligt sätt att främja den nordiska tanken. I det mycket osäkra läge som råder i den här frågan där Danmark inte ställer upp och den finska regeringen ännu inte tagit ställning, borde man enligt min mening i stället söka lösningar för ett vidgat TV-samarbete som alla länder kunde vara med om, så att alla de nordiska länderna kunde finnas med i kulturgemenskapen. Om vi inte ens kan nå dithän att vi försöker samla oss till gemensamma lösningar, vilken framtid har då det nordiska samarbetet?

Sedan skulle jag vilja fråga: Vad är det egentligen för mening att göra ett omfattande remissarbete, som skedde i fråga om Nordsat, om ingen bryr sig om vad remissinstanserna säger, om ingen bryr sig om att lyssna över huvud taget?

Ett mycket stort antal av remissyttrandena uttalade oro över barns TV-tittande. Barnen är redan idag storförbrukare av TV, och de kommer att se ännu mer på TV om det blir ett ökat utbud. Det kan innebära isolering och passivitet, och många är ängsliga för de sociala följderna för barnen. Det kan innebära verklighetsflykt, försämrad koncentrationsförmåga, ökad osäkerhet när det gäller normer och värderingar.

Dessa och liknande farhågor uttrycks i remissvaren. Idag vet vi genom amerikanska och svenska undersökningar att en del av dessa farhågor redan är verklighet. TV-tittandet ger skadeverkningar. Förskolebarn som ser alltför mycket på TV blir inte bara passiviserade, utan den egna personlighetsutvecklingen kan komma i kläm. Lärarna rapporterar om koncentrationssvårigheter.

Varför sägs inget om detta – som är en verklighet? Varför finns inte dessa frågor med i utredningsarbetet?

Barn är tydligen för irrationella för att tas på allvar om man sysslar med industripolitiska överväganden om satellitsamarbetet, men

de och deras TV-vanor måste med i den här debatten. Barn är en verklighet, och vi har ansvar för att de inte i onödan kommer till skada.

Jag lyssnade tidigare på Gabriel Romanus. Han hade tydligen intresserat sig en del för de remissvar som gällde industrifrågorna. Men Gabriel Romanus är också ordförande i föreningen Hem och skola i Sverige. Varför intresserar sig inte Gabriel Romanus för de synpunkter som förs fram just angående barnen? I den del av Sverige där jag bor är det bl. a. lokala Hem och skolaföreningar som har tagit upp den stora frågan om barns TV-vanor och som oroar sig för dessa.

Nordiska rådet delar ut litteraturpris. Författarna kommer, och de har ett budskap till oss, men kanske är det så att vi politiker är oss själva nog, att vi inte lyssnar.

I fjol talade litteraturpristagaren Snorri Hjartarson om de små nationernas gamla kulturer som nu kämpar för livet mot de internationella mediernas aggression. Litteraturpristagaren i år Sven Delblanc talade om de moderna mediernas miljöförstörelse och önskade att den nordiska kulturen skulle lära av Island den dyrbara konsten att vara sig själv trogen.

Den dyrbara konsten att vara sig själv trogen – jag tror att om detta är vi alla överens, att den nordiska kulturen skall vara sig själv trogen.

Utifrån denna enighet i målsättningen borde vi söka oss fram till enighet också när det gäller medlen.

Romanus: Årade president! Gunnel Jonäng förundrade sig över att jag hade refererat industripolitiska synpunkter i remissyttrandena. Det var inte så märkligt. Jag framträdde inte som representant för Riksförbundet Hem och skola i Sverige utan som talesman för ekonomiska utskottet. En och annan i utskottet hade väl blivit litet förvånad om jag hade refererat de remissyttrandena som Gunnel Jonäng efterlyste.

Låt mig säga att jag är mycket intresserad av barn. Även om Riksförbundet Hem och skola inte har tagit ställning vare sig för eller emot Nordsat, har vi ett intensivt nordiskt samarbete. Personligen är jag djupt oroad över de svenska barnens och ungdomarnas

bristende kunnskaper og engagemang i den nordiska kulturen. Man har gjort undersøkingar då man har frågat barn i Sverige vilket land de helst vill bo i, om de inte bodde i Sverige. Det har då visat sig att Amerika kommer långt före alla andra, sedan kommer England, och de nordiska länderna har tillsammans inte fler anhängare än England har.

Jag tror att det skulle vara mycket hälsosamt för våra barn att se litet mer på nordisk TV, som en motivt mot det inflytande från USA och England som de nu är utsatta för.

När jag lyssnade till Gunnel Jonäng blev jag förvånad över att hon har anslutit sig till kulturutskottets betänkande. Hennes anförande var en lång klagovisa över vad som står i betänkandet. Men det får bli en uppgift för Gunnel Jonäng själv att reda ut hur det har varit möjligt.

Gunnel Jonäng: Herr president! Jag skall efterkomma anmaningen att fatta mig kort och bara säga att mitt ställningstagande egentligen inte har inneburit några svårigheter för mig. Jag har fullföljt det ställningstagande som jag gjorde i fjol i kulturutskottet. Det föreligger en fullständig parallellitet mellan ställningstagandet i fjol och mitt ställningstagande i år. I fjol deltog jag i det enhälliga uttalande som utmynnade i att frågan skulle komma tillbaka till Nordiska rådets session 1982 för avgörande. Det här året utmynnade betänkandet i samma begäran att frågan skall komma tillbaka till Nordiska rådets session.

Det föreligger således en fullständig parallellitet mellan utskottets begäran i fjol och i år. Som jag sade inledningsvis har jag därefter kunnat ansluta mig till utskottets uppfattning efter den kompromiss som gjordes.

Steen: Ærede president! Debatten om mediasamarbeidet i Norden har etter min oppfatning tre viktige perspektiver: det kulturpolitiske, det mediateknologiske og det industripolitiske. For min del vil jeg ta utgangspunkt i det kulturpolitiske, idet jeg da definerer kultur i begrepets videste forstand.

På praktisk talt alle områder skjer det en rask og akselererende internasjonalisering. Denne internasjonaliseringen har både posi-

tive og negative trekk. De negative trekk vil bli særlig framtreddende hvis vi lar skepsis føre til passivitet. Da vil vi lett bli passive mottakere av impulser som vi under ingen omstendigheter kan utestenge, men som vi i så fall har fratatt oss mulighetene til å påvirke. Svaret må åpenbart være at vi blir aktive deltakere i utviklingen, slik at vi kan bygge inn i den elementer som vi anser som viktige og verdifulle.

De nordiske folk har noen felles verdier som vi alle legger vekt på å ta vare på og videreutvikle. Det gjelder våre demokratiske institusjoner. Det gjelder bekjennelsen til mangfoldet i vårt kulturliv og pluralismen i vårt politiske liv. Det gjelder den felles kulturarven slik den kommer til uttrykk i litteraturen, kunsten, de frie meningsytringene og brytningene mellom de ulike åndsretninger.

Alt dette – og våre fortsatte muligheter til å *skape* i samsvar med disse hovedelementene i vårt kulturarv – ønsker vi å bevare og videreutvikle. Vi ønsker å hente næring til vårt sosiale og kulturelle liv fra de røtter som er plantet i nordisk jord. Internasjonaliseringen av media representerer en opplagt fare for at disse røtter ikke vil bli tilført tilstrekkelig næring fra eget jordsmonn. Internasjonaliseringen gir oss muligheter for å skaffe oss større innsikt og større kunnskaper om hele verden. Denne innsikt og denne kunnskap trenger vi, framfor alt som et bidrag til å forstå mangfoldet i verden, og som en stimulans til å bevare mangfoldet hos oss selv. Men det er helt klart at den moderne billedkulturen er en sterk impuls til uniformering og overflatiske verdiorienteringer. Faren for å bli bedøvet av det Adrej Sakharov har kalt "massekulturens opium", er åpenbart til stede. Og siden narkotika har vært et viktig tema på denne sesjon av Nordisk Råd, kan det være på sin plass å påpeke denne fare: den åndelige narkotisering som formidlingen av "massekulturens opium" ved hjelp av moderne mediateknologi kan påføre vårt kulturelle, sosiale og politiske liv.

Det er min overbevisning at vi ikke kan møte denne utfordring ved å fornekte den nye teknologiens eksistens. Vårt svar må være å ta i bruk den nye teknologi med sikte på så langt råd er å beherske den. Passivitet og fornektelse av teknologiens eksistens vil lett føre til at vi blir teknologiens slaver og ikke

dens herskere.

Dette er bakgrunnen for at jeg meget sterkt går inn for et nært og omfattende nordisk samarbeid på etermedienes område. Dette samarbeid kan fylle bl. a. to viktige formål. Vi kan for det første bygge opp en forskning mot internasjonaliseringens negative innflytelse, og vi kan for det andre få større ressurser til rådighet for å vitalisere de elementer i vår kultur som vi alle – eller i hvert fall de langt fleste av oss – ønsker å bringe levende og livskraftige inn i de nordiske samfunn som framtidige generasjoner skal leve i.

Nordisk Råds kulturutvalg har gitt denne sak en meget grundig behandling. Våre drøftinger i tilknytning til denne sesjonen har vært akkompagnert av meget dystre utsagn om at alle muligheter for et framtidig samarbeid er blitt forspilt. Det er ikke kulturutvalgets oppfatning. Det er dette som etter min oppfatning er den viktigste konklusjon å trekke av kulturutvalgets innstilling. Det er et enstemmig utvalg som retter en henstilling til regjeringene i Finland, Island, Norge og Sverige om å fortsette arbeidet for å virkeliggjøre et nordisk samarbeid på etermedienes område. Det er meget tungtveinde kulturpolitiske begrunnelser for denne henstilling. Jeg vil gå så langt som til å betegne det som tragisk dersom mer kortsiktige og nasjonalegoistiske hensyn skal få lov til å overskygge betydningen av den store kulturpolitiske utfordring vi her står overfor. Hva det i virkeligheten handler om, er hvorvidt vi skal få anledning til å runde det neste århundreskiftet – og det er bare ca. 18 år fram dit – med en nordisk identitet i behold. Et utvidet mediasamarbeid mellom de nordiske land kan bli et viktig bidrag til det.

Halldór Ásgrímsson: Hr. præsident! Jeg vil ganske kort på vegne af de islandske parlamentarikere her i Nordisk Råd lægge vægt på, at vi enstemmigt støtter, at der forhandles videre om et nordisk satellit-TV-samarbejde, som bygger på ideen om Nordsat.

Vi beklager, at Danmark trækker sig tilbage, ikke mindst af hensyn til de interesser, som ligger på Færøerne og i Grønland. Men vi håber, at Danmark kommer ind på et senere tidspunkt, og man kunne forstå af statsminister Anker Jørgensen i går, at det kunne ske.

Vi er tilfredse med kulturudvalgets enstemmige udtalelse i sagen, hvoraf det fremgår, at de lande, som er interesseret, vil forhandle om indførelse af Nordsatprojektet, og vi håber, at de andre lande har forståelse for vor særstilling og den lange afstand fra det øvrige Norden.

Gunnel Jonäng henviste ganske rigtigt til digteren Snorri Hjartarson. Det er rigtigt, at bøger, sagaer og digte altid har spillet en stor rolle i vor kultur, ikke minst i den islandske kultur. Man har været bange for, at teknikken ville skade denne kultur, men jeg vil lægge vægt på, at dagens verden er massemediernes verden og teknikens verden, og vi må bruge disse medier, hvis vi skal kæmpe for livet mod de internationale medier. Man kan ikke bevare og udvide et kulturelt samarbejde uden disse medier.

Jeg har ikke været en stor beundrer af television, og jeg ser med bekymring på en udvidet television, men jeg kan også se, at det ikke kan undgås. Man må prøve på at styre denne udvikling, og hvis man skal gøre det på en nyttig måde, må man bruge den nyeste teknik.

Man har allerede igangsat mange satellittelevisjoner fra forskellige lande, og spørgsmålet er, om vi her i Norden skal skabe et alternativ. Skal vi svare nordisk, eller skal vi svare nationalt? Det ser ud til, at mange er i gang med at svare nationalt.

Det må helt være en selvfølge, at et lille land som Island vil svare: nordisk, og vi ser det som en prøve på vor solidaritet og nordiske identitet.

Vi synes, at vor egen kultur styrkes bedst gennem kontakt og samvær med de andre nordiske landes kultur, og vi synes også, at vi kan bidrage til styrkelsen af den nordiske kultur. Vi er et grænseområde i Norden, og vi skal huske, at grænseområderne altid har været vigtige, hvis man skal holde et kultur- og samarbejdsområde sammen.

Vi vil alle styrke vor nationalitet: Vi vill alle bevare og styrke vor kultur, og vi gør det bedst med et samarbejde i de nordiske lande på dette område som på andre områder.

Til slut vil jeg komme ind på Tele-X, som Gunnel Jonäng og flere andre har været inde på. Der tales om, at Sverige har planer om at sende en Tele-X-satellit op, og der gives mulighed for televisioner inden for Sverige, Finland og Norge.

Vi frygter, at hvis dette projekt sættes i gang, som det skal, vil grænseområderne udelukkes fra dette samarbejde.

Jeg vil gerne have, at man husker her i Nordisk Råd, at hvis dette sker, vil man skade det nordiske samarbejde, og man vil skade den nordiske kultur.

Söderström: Herr president! Det radio- og televisionspolitiske samarbejde i Norden hör till de verkliga evighetsfrågorna vid Nordiska rågets sessioner. Under en lång följd av år har nu Nordsat-ivrarna varit beredda till jätteinvesteringar i nordismens namn – jätteinvesteringar som knappast kan ge den utdelning för vanliga nordbor som nordiska politiker drömmer om i sina söndagstal. Under utredningarnas gång har det blivit allt klarare att det kulturella samarbetet ingalunda är den drivfjäder som för nordsattanken framåt – i stället har det blivit allt tydligare skönjbart att stinna ekonomiska intressen står och lurar i bakgrunden. Inte minst de ekonomiska utläggningar som Gabriel Romanus här framförde visar det. Vid generaldebatten i tisdags förklarade den danske statsministern Anker Jørgensen mycket klart att dansk industri inte är intresserad av detta svenska projekt – samma dag uttryckte sig den svenske statsministern lika klart – han underströk i huvudsak det industripolitiska samarbetet eller industrins behov av satellitsamarbete och tog upp kultursidan först som faktor nummer två.

Det finns inga skäl att här och nu ta upp all den skepticism och rädsla som kulturarbetare över hela Norden har gett uttryck för inför politikernas planer. Det gäller både de olika programreglerna, utrikespolitiska strävanden och upphovsmannarätten. Låt mig kort peka på de varningens finger som har höjts mot den ökande kommersialism som Nordsat enligt föreliggande planer skulle bli en effektiv förmedlare av.

Det brev som det finländska bolaget Telestes verkställande direktör Erkki Bäckman och professor Martti Tiuri har velat tillstålla rådsmedlemmarna som också i offentligheten framkommit i dag visar mycket klart ett långt billigare alternativ för att förverkliga Nordsatplanen som borde utredas. Genom att hyra upp en eller flera tomma kanaler i befintliga satelliter eller planerade satelliter som skall

skjutas upp kunde den kulturella sidan av Nordsat tas till vara till ett pris som bara utgör en bråkdel av de jätteinvesteringar egna satelliter skulle kräva. Den svenska industrins och den svenska regeringens intresse har uppenbarligen så kraftigt präglat utredningarna hittills att den möjligheten Bäckman och Tiuri pekar på inte alls har kommit fram – redan detta visar nödvändigheten av att skynda långsamt med satellitprojektet – ett nordiskt samarbete inom radio och TV är viktigt och bör naturligtvis understödjas på allt sätt – men det stödet får inte innebära att nationella skatteinkomster kastas bort på svensk eller annan storindustri för att den skall kunna fyr- eller femdubbla antalet amerikanska seriefilmer eller annan kulturimperialism i vardagsrummen över hela Norden – långt viktigare vore att fortsätta utredningsarbetet och till att börja med ta sikte på en eller två redigerade kanaler som kunde bjuda nordiska lyssnare och tittare på program som har producerats i Norden och detta till en rimlig kostnad.

Romanus: Ärade president! Jag ber om ursäkt att jag tar ordet igen, men det är viktigt att inte intrycket kvarstår att projektet skulle främjas främst av industripolitiska skäl. Jag betonade inte mindre än två gånger i mitt inlägg att huvudskälen för nordiskt satellitsamarbete är kulturpolitiska, vilket också framgår av kulturutskottets utlåtande, som vi nu behandlar.

Att jag i egenskap av talesman för ekonomiska utskottet redogör för ekonomiska utskottets synpunkter på det som vi har haft i uppdrag att yttra oss över, ändrar inte det faktum att jag i likhet med kulturutskottet anser att de kulturpolitiska skälen är viktigast. Jag anhåller att bli trodd när jag säger, att de är de avgörande skälen för mig.

Undervisningsminister **Ingvar Gislason:** Hr. præsident! Jeg har en kort bemærkning.

Vi siger ofte i Island: misforståelse er den værste forståelse. I min tale i går udtrykte jeg min nuvarende indstilling til TV- og radiosamarbejdet i Norden. Jeg understregede, at sagen har ændret sig, siden Danmark trak sig ud og ikke ønskede at diskutere sagen efter

de linjer, der var enighed om i ministerrådet i november sidste år.

Det, som jeg sagde, var, at sagen ikke er den samme, som den var for nogle måneder siden. Det viser sig f.eks. i det faktum, at ministerrådet har trukket forslaget tilbage, det forslag, som blev vedtaget i november sidste år, og i stedet for det diskuterer vi nu et medlemsforslag.

Jeg har også understreget, at målsætningen i NORDSAT—sagen var og er den at garantere hele Norden, i øst og vest, TV-kanaler via satellit. Det er netop dette, jeg vil understrege. Jeg er ikke negativ i denne sag, jeg føler mig realistisk. Jeg vil ikke vække falske forventninger i mit eget land i denne sag. Jeg ønsker, at man tænker realistisk helt fra starten.

På den anden side vil jeg godt udtrykke, at jeg støtter medlemsforslaget, som det foreligger. Jeg er selvfølgelig ikke imod, at vi taler sammen og diskuterer sagen videre, og at vi prøver at finde ud af den sag i fællesskab, og derfor støtter jeg medlemsforslaget.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! I Nordiska rådet och speciellt utom Nordiska rådet, har man ofta beklagat, att vi inte har möjlighet här att inverka på sakernas gång.

Den här frågan och det här medlemsförslaget som nu är framme, ger en utomordentligt bra möjlighet till att vi medlemmar i Nordiska rådet kan visa vår starka vilja att föra fram en sak som jag anser ytterst viktig. Jag har ju arbetat med kulturen i Nordiska rådet nästan på dagen 12 år nu och det här samarbetet om radio och TV har varit framme alla de här åren. Men nu kan vi verkligen göra någonting, vi kan uttrycka vår bestämda vilja att man fort skall göra någonting i den här saken.

Efter att ha följt med den nordiska radio- och TV-diskussionen i som sagt många år är det kanske riktigt att ta fram några synpunkter här fast det ju redan har kommit fram många. Enligt nuvarande planer kommer Tyska förbundsrepubliken och Frankrike att skjuta upp en satellit senast 1985, Luxemburg är följande i ordningen. I England diskuterar man om en egen satellit eller om att ansluta sig till det tysk-franska projektet. Sovjetunionen kommer sannolikt att skicka upp en egen TV-satellit i slutet av 1980-talet. Uppenbarli-

gen kan man i Finland i slutet av 1980-talet se flera televisionsprogram.

Vid sidan av satelliterna ökar möjligheterna att ta i bruk ny informationsteknik och nya mediaformer under de närmaste åren. Utvecklingen håller tydligen på att gå i den riktningen, att nya individuella kommunikationsformer kommer att utvecklas vid sidan av massmedierna. Då skulle det eventuellt finnas möjligheter att mot betalning för personligt bruk från små distributionsenheter beställa information eller underhållning. Sådana former är till exempel olika kabeltelevisionssystem, video-kassetter, dataterminaler, hemma-videotexttekniken m. m. Intresset för traditionella radio- och TV-program kan komma att minskas. Om en sådan utveckling helt utan reglering skulle ske, skulle vårt samhälle ur informationssynpunkt bli ganska oräddt. De språkkunniga skulle kunna följa med program som skulle komma långt borta ifrån. De förmögna skulle för sin del kunna anskaffa nödvändig utrustning. Bristen på standardisering skulle föranleda tilläggskostnader. Ur samhällelig rättvisesynpunkt skulle det föreligga en fara för att vi skulle få de informationsrikas och de informationsfattigas samhällsklasser. Jag hoppas att också Sten Söderström tänker på det.

Den offentliga styrningen skulle dock inte få vara alltför stram och innebära en begränsning av utvecklingsmöjligheterna.

Också industripolitik har fått utrymme i Nordsat-diskussionen och det är rätt, men jag för min del vill säga att inte allt i nordiskt sammanhang kan räknas med klingande mynt. Det har ett värde för sig. För att utveckla den finska och den nordiska elektronikindustrin och för konkurrenskraftens skull är det viktigt att vi tillsammans med de andra nordiska länderna är med om att utveckla en ny satellitsteknik och att slå vakt åtminstone om våra egna marknader och till och med utöka dem. Vår industri är oroad över att den inte skall kunna ta del i detta samarbete.

Svårast att bedöma är Nordsats kulturpolitiska betydelse. Kulturarbetarna är motsträviga till projektet såväl av ekonomiska som av kulturpolitiska skäl. De är rädda för "slalomåknigen" närmast mellan underhållning och seriefilmer. Å andra sidan gör ökningen av möjligheterna tittaren selektiv. Också det vet man. Samtidigt vet man att genom de

europiska kanalerna kommer en mindre reglerad underhållning. Redan nu är situationen enligt min uppfattning sådan, att av oss och de övriga nordiska länderna förutsättes en ökad vakthållning för att slå vakt kring och utveckla den nationella kulturen. För det skulle också Nordsat ge bra möjligheter. Påbörjande av de kontinental satellitsändningarna gör ett nordiskt kulturförsvar aktuellt. Jag är rädd för att om vi lämnar oss på sidan, hamnar vi allt längre ut i periferin och blir rentav en svart punkt i Europa. Om vi är med i de samnordiska satellitsändningarna har vi hopp om att vår nordiska livsform både då det gäller vår vackra natur, våra medmänniskor och vårt samhälleliga liv syns i jämbredd med andras. I vårt umgänge med resten av världen behöver vi våra egna bilder i etern.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Lennart Andersson, Halldör Åsgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikamaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Peter Muurman, Sture Palm, Páll Pétursson, Hákon Randal, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reilulf Steen, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Ambjørng Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomasen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Margrete Auken, Niels Bollmann, Lone Dybkjær, Hagen Hagensen, Ole Henriksen,

Svend Jakobsen, Eivor Marklund, Inge Fischer Møller, Robert Pedersen, Ib Stetter, Otto Steenholdt och Bernhardt Tastesen *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Ivar Hansen, Stefán Jónsson, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Erlendur Patursson, Hannele Pokka och Gunvor Schnitler.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 1. 12 medlemmar avstod från att rösta.

3

E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (D 1982/8 1976/k)¹

Sinikka Karhuvaara: Herr president! De nordiska sjömännen har i många olika sammanhang krävt att få bli likställda med andra nordiska medborgare i TV-hänseende. Det finns över 100 000 sjömän som seglar på utländska hamnar utan möjligheter att se TV-program producerade i de nordiska länderna. Den tekniska utvecklingen har emellertid gjort att det i dag är både möjligt och ekonomiskt överkomligt att producera TV-kassetter och att dessa utan svårigheter kan levereras till fartygen.

Vid Nordiska rådets 24:e session 1976 rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk. Genom samnordisk produktion kan man väsentligt bredda det relativt smala programutbudet på nationellt plan. Enligt det meddelande som nu har avgivits av Nordiska ministerrådet produceras i vissa av de nordiska länderna program avsedda för handelsflottan. Informationsutbyte och personliga kontakter mellan de nationella

¹ *Frågan tryckt s. 2399*

organ som ansvarar för verksamheten förekommer också.

Det största problemet vid produktionen och distributionen av TV-program för sjöfolk utgör frågan om upphovsrätten. För att ett direkt programutbyte eller en samproduktion skall kunna komma till stånd krävs att dessa frågor snabbt blir lösta genom avtal.

Beträffande upphovsrätten hänvisar ministerrådet i sitt meddelande bl. a. till en konflikt mellan Sveriges Radio och företagets fackklubb angående frågan om programrättigheterna ligger hos Sveriges Radio eller hos medarbetarna. Ministerrådet konstaterar därefter att förutsättningar för ett samarbete omfattande flera nordiska länder sannolikt inte kan etableras på detta område och föreslår därför att det fortsatta arbetet sker genom berörda nationella instanser.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser de nordiska ländernas regeringar vidta för att på nationellt plan underlätta lösningen av frågan om produktion och distribution av TV-program för sjöfolk?

Statsråd **Langslet**: Hr. president! I Danmark och Norge ligger förhållandena i dag till rette for distribusjon av TV-programmer til sjöfolk. I Danmark er dette problem blitt løst ved at man har inngått en avtale, mens man i Norge har vedtatt en egen lov på området. I Sverige fantes det tidligere en avtale som regulerte forholdene, men for øyeblikket hersker det uenighet mellom den svenske televisjonen og det faste personale om hvordan opphavsretten her skal anvendes, og dette hindrer at svenske TV-programmer blir utnyttet for formålet. I Finland hindres på tilsvarende vis fremvisningen av TV-programmer om bord i handelsflåten av motsetninger mellom TV-selskapet og det fast ansatte personalet.

Det ville utvilsomt være ønskelig at tilbudet av TV-programmer for sjöfolk kunne økes og gjøres mer variert ved en samnordisk distribusjon. Men så lenge spørsmålene ikke er løst nasjonalt i de enkelte land, er det dessverre ingen mulighet for å gjøre en innsats på nordisk plan. Ministerrådet følger utviklingen på dette område med oppmerksomhet, men

har hittil ikke sett noen mulighet for å påvirke de nasjonale tvister ved nordiske tiltak.

En samnordisk produksjon av TV-programmer for sjöfolk er i prinsippet en tenkelig løsning, men det forutsetter bl. a. økonomiske ressurser som neppe kan skaffes til veie i dagens situasjon. Jeg minner dessuten om at internasjonalt forekommer det ikke i nevneverdig utstrekning noen produksjon av TV-programmer spesielt for sjöfolk. De programmer som blir distribuert til handelsskip ved hjelp av videogram, er nesten uten unntagelse programmer som er produsert for fremvisning i fjernsyn eller i kinematografer.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

4

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (D 1982/4/1980/k)¹

Ajo: Herr president! Herra presidentti! Pohjoismaisessa yhteistyössä on kuvakasettialaan kiinnitetty huomiota useiden vuosien ajan. Pohjoismaiden neuvoston 28. istunnossa käsiteltiin kaksi jäsenehdotusta, jotka koskivat yhteistyötä kuvakasettialalla ja uuden tiedotusteknologian soveltamista. Jäsenehdotusten peruslähtökohtana olivat tietous tiedotusteknologian ja myöskin tiedonvälityksen nopeasta kehityksestä ja niistä mahdollisuuksista, joita kehitys aiheuttaa ihmisten välisille yhteyksille. Tätä kehitystä on seurattava tarkoin sekä kansallisella että pohjoismaisella tasolla.

Pohjoismaiden ministerineuvosto toteaa tälle istunnolle suosituksen seurannasta antamassaan ilmoituksessa, ettei ole ollut varoja varsinaisen selvityksen suorittamiseen, joka voisi valaista videoalan yhteistyön tarvetta ja mahdollisuuksia. Kansallisella tasolla on tehty eri selvityksiä ja on myöskin suoritettu eräitä lainsäädäntötoimenpiteitä. Ilmoituksen mukaan eivät kuitenkaan Pohjoismaiden hallitusten ja viranomaisten väliset yhteydet ole olleet riittäviä tällä alalla. Edelleen huomau-

¹ Frågan tryckt s. 2400

tetaan, että ministerineuvosto on tämän johdosta kutsunut koolle konferenssin tammikuussa 1982, jotta lisättäisiin pohjoismaisia yhteyksiä kuvakasettialalla.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta, på basen av erfarenheterna från den nyligen anordnade konferensen, för att intensifiera det nordiska samarbetet på videogramområdet?

Den finskspråkiga delen av Ajos anförande i svensk översättning:

Herr president! I det nordiska samarbetet har videogramområdet varit föremål för intresse under en lång följd av år. Under Nordiska rådets 28:e session behandlades två medlemsförslag om samarbete inom videogramområdet och inom tillämpningen av den nya informationsteknologin. En av grundpunkterna i medlemsförslagen var insikten om den snabba utvecklingen inom informationsteknologin och inom informationsförmedlingen och de möjligheter som utvecklingen innebär för kommunikationen mellan människor. Denna utveckling bör följas noggrant, inte bara nationellt utan också på nordiskt plan.

I ett meddelande till denna session om uppföljningen av rekommendationen konstaterar Nordiska ministerrådet att det inte har funnits resurser för att genomföra någon egentlig utredning som kunde belysa behovet av och möjligheterna för samarbete på videoområdet. På nationellt plan har olika utredningar gjorts och vissa lagstiftningsåtgärder har även vidtagits. Enligt meddelandet har dock kontakterna mellan de nordiska regeringarna och myndigheterna på området inte varit tillräckliga. Vidare hänvisas till att ministerrådet mot denna bakgrund har kallat till en konferens i januari 1982 i syfte att öka de nordiska kontakterna på videogramområdet.

Minister Lise Østergaard: Hr. præsident! Den rekommandation, som spørgeren henviser til, er stilet til de nordiske regeringer. Disse opfordres bl. a. til at tilstræbe en fælles nordisk standard og programdistribution

samt en samordning på det mediepolitiske område. Ministerrådet har gennem kultursekretariatet forsøgt at holde sig á jour med den nationale udvikling, fremfor alt med de udredninger og den lovgivning, som er gennemført på området i flere af de nordiske lande.

Den arbejdskonference, som kultursekretariatet anordnede i januar 1982, gav en god oversigt over de problemer og vanskeligheder, som man møder på videogramområdet. Jeg kan gøre rede for følgende iagttagelser og slutninger her.

Der var enighed om, at en fælles nordisk standard på videogramområdet i øjeblikket ikke er en realistisk ambition, bortset fra begrænsede specialområder. Dertil er udviklingen for hurtig og dynamisk, og styremidlerne er for små. Det er påfaldende, at man på det nationale plan nu og da ikke engang inden for nationale foretagender som f.eks. TV har kunnet opnå en ensartet anvendelse af videobånd eller af billedskiver.

Voldsindslagene har foranlediget lovgivning i flere af vore lande. Ud over de virkninger, som denne lovgivning ventes at medføre, havde man ved konferencen indtryk af, at der er en vis selvsanering på vej inden for videobranchen, først og fremmest som et resultat af, at de større foretagender begynder at slutte sig sammen i interesseorganisationer.

Konferencen anså det som meget væsentligt at nå frem til et videogramudbud af en højere kvalitet end den, der hidtil har været det almindelige. Som den største hindring herfor så man de modsætninger, som eksisterer omkring ophavsretten til de programmer, der produceres af de nordiske TV-selskaber. Det er også vigtigt at komme til rette med den piratvirksomhed, som forekommer i vidt omfang på dette område. I spørgsmålet om disse ophavsretlige problemer sker der et meget nært samarbejde imellem de nordiske juridiske eksperter.

På grundlag af konferencen og på grundlag af andet foreliggende materiale, samt hvad der kan fremkomme ved Nordisk Råds session, vil ministerrådet tage stilling til, hvilke indsatser der kan gøres på nordisk plan. Det er naturligt, at disse spørgsmål bliver efterprøvet, bl. a. i tilslutning til det arbejde, der finder sted i ministerrådets regie, når det

drejer sig om massekulturindustri och om medieområdet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

5

B 38/k: Ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete och A 583/k: Medlemsförslag om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden

Rådet företog båda dessa saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget och medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet och i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget *B 38/k* upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd i syfte att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas vetenskapliga forskning och dess resurser såväl inom grundforskning och tillämpad forskning som inom forskarutbildning.

Arne Melchior hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av förslagen.

Eiður Guðnason (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har föredragit att behandla ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete och medlemsförslaget om forskningspolitiskt samarbete i Norden i ett sammanhang, eftersom bägge förslagen i princip avhandlar samma samarbetsfrågor. Rådets övriga utskott, så när som på juridiska utskottet, har yttrat sig till kulturutskottet över ministerrådsförslaget. Dessa yttranden kommer att presenteras av särskilda talesmän för utskotten. Till utskottets betänkande har dessutom lagts en reservation.

Som talesman för kulturutskottet kommer jag att begränsa mitt inlägg till att belysa ut-

skottets betänkande om förslagen och jag ber, såsom isländsk medlem av rådet, att få anlägga några isländska synpunkter på förslagen.

Kulturutskottet är tillfreds med att ministerrådet lagt fram förslag om ökat nordiskt forskningssamarbete. Utskottet finner att syftet med förslaget är helt riktigt; det gäller att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas forsknings- och utvecklingsresurser för såväl grundforskning som tillämpad forskning och forskarutbildning. Detta syfte är traktatfäst, det är fastslaget redan i Helsingforsavtalet och i kulturavtalet.

Mycket har åstadkommit i det nordiska forskningssamarbetet, men målen är ännu inte på långt när uppnådda. Utskottet ansluter sig därför utan förbehåll till ministerrådets uppfattning att ytterligare ansträngningar fordras, och omfattar uppfattningen att dessa mål för att kunna uppnås förutsätter ett systematiskt nordiskt forskningspolitiskt samarbete på övergripande nivå.

Utskottets majoritet stöder förslaget om att inrätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Men det måste samtidigt klart framhållas att utskottet uppfattar förslaget som ett minimiförslag, eftersom utskottet funnit att de föreslagna uppgifterna för det forskningspolitiska rådet är av den karaktären och den omfattningen att de utan tvivel kommer att kräva större resurser än vad som föreslagits för uppbyggnadsfasen. Utskottet anser det vara klart att det inom en snar framtid eller senast efter uppbyggnadsfasens slut blir aktuellt med en omprövning av resursfrågan.

Också kulturutskottet vill i likhet med ministerrådet se upprättandet av ett forskningspolitiskt råd som ett viktigt led i utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet, men framhåller samtidigt mot bakgrund av hittills uppnådda resultat att det i tillägg till detta krävs ett stort mått av vilja och förmåga till samarbete hos alla berörda parter för att målen för forskningssamarbetet skall kunna nås.

När det gäller förankringen av det nordiska forskningssamarbetet betonar utskottet kopplingen till nationella forskningsmiljöer och prioriteringar. Utskottet omfattar därtill principen om att samnordisk forskning i huvudsak finansieras av samma organ som finansierar nationell forskning. Men utskottet understryker samtidigt behovet av att sam-

nordisk forskning, liksom hittills, därtill skall kunna finansieras med samnordiska medel. Som exempel på sådana medel nämner utskottet ministerrådets båda budgetar, den allmänna budgeten och kulturbudgeten, och de nordiska fonderna industrifonden och kulturfonden. Utskottet förutsätter att sådana källor även i fortsättningen skall kunna anlitas som finansieringskällor för samnordisk forskning.

Utskottet har noterat att det forskningspolitiska rådet regelbundet skall avge redogörelse för det nordiska forskningssamarbetet och för forskningsutvecklingen, internationellt och nordiskt. Utskottet finner att detta ligger i linje med Helsingforsavtalet och anser att det forskningspolitiska rådets redogörelse i enlighet med detta bör avges till Nordiska rådet årligen och vid en sådan tidpunkt att redogörelsen kan ligga till grund för debatt vid ordinarie session. Utskottet utgår även ifrån att beslut av ministerrådet i forskningspolitiska frågor bör föregås av överläggningar med berört organ inom Nordiska rådet.

Inrättandet av det forskningspolitiska rådet kommer att kräva medel, följaktligen bör sådana medel också kunna ställas till rådets förfogande. Om detta inte blir fallet, kan man ifrågasätta inrättandet av rådet.

Sådana medel som behövs tex för initiering och planering av tvärvetenskaplig och sektorsövergripande forskning gör inte det forskningspolitiska rådet till någon fond i egentlig mening. Detta önskar utskottet särskilt betona. Samtidigt utgår utskottet ifrån – och det vill utskottet också framhålla – att det för finansieringen av ett utvidgat nordiskt forskningssamarbete kan bli nödvändigt med gemensamma nordiska satsningar av betydande omfattning. Fler samnordiska projekt och krav på anslag för finansiering av dessa kan bli en naturlig följd av en ökad samordning av de nordiska ländernas forsknings- och utvecklingsresurser.

Slutligen understryker kulturutskottet kraftigt vikten av att det som följd av inrättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd görs en översyn av gällande forsknings- och utvecklingsorganisation på nordiskt plan.

Utskottet anser att ministerrådet nu bör fatta de beslut som krävs för att det forskningspolitiska rådet skall kunna inleda sin verksamhet den 1 januari 1983.

Herr president! Så långt kulturutskottets mening. Må det tillåtas mig som islänning att därtill anlägga en isländsk synpunkt på det nordiska forskningssamarbetet. Forskningens situation i Island är en annan än den i det övriga Norden. Forskningens villkor skulle förbättras och Islands möjligheter att delta i det nordiska forskningssamarbetet skulle underlättas av tillgång till nordiska forskningsanslag, tex i form av en nordisk forskningsfond.

Herr president! Kulturutskottets majoritet föreslår med anledning av ministerrådsförslaget och medlemsförslaget att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet och i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget *B 38/k* upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd i syfte att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas vetenskapliga forskning och dess resurser såväl inom grundforskning och tillämpad forskning som inom forskarutbildning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Halldór Ásgrímsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Lone Dybkjær: Hr. præsident! Økonomisk udvalg behandlede på 29. session 1981 et medlemsforslag om øget nordisk energiforskning. Udvalget fremholdt her, at efter udvalgets opfattelse synes der at foreligge store samordningsproblemer på såvel nationalt som nordisk plan, og at det er nødvendigt med en mere aktiv styring af indsatserne.

Udvalget kan derfor også tilslutte sig ministerrådets ønske om en samordning af forskningsressourcerne således som skitseret i forslaget.

Udvalget har imidlertid ønsket at præcisere, at etablering af et sådant råd ikke må forhindre en forstærket indsats på etablerede samarbejdsområder, f. eks. industri, eller sektorvise initiativer.

Baggrunden for denne bemærkning er, at man ved dannelsen af et nyt rådgivende, samordnende organ, eller hvad det nu skal hedde, altid og med rette kan være nervøs for at

lägge endnu en brik til bureaukratiet, at man skaber endnu en høringsinstans, hvis eneste sikre resultat er, at tiden går, og er der noget, der er vigtigt, inden for netop forskningsrådet, er det, at man kan få truffet rimeligt hurtige beslutninger.

Udvalget ønsker derfor at give tilslutning til forslaget i den foreliggende form, altså som et rådgivende organ for ministerrådet med hensyn til langsigtede, overordnede, tværgående forskningspolitiske spørgsmål, som et initiativtagende organ til at fremme samarbejdet – med en understregning af ministerrådets egne tanker om samordningsformen, således som det er angivet i betænkningen side 2, og med en understregning af, at rådet ikke må blive en høringsinstans for enhver sag og dermed til et initiativdræbende omsvøbsdepartement. Impulserne skal sendes fra såvel det overordnede forskningsorgan som den anden vej, fra det nationale forskningsorgan eller andre organer, men ikke enhver tanke og ethvert forslag i de nationale forsamlinger skal op og vende i det overordnede forskningsorgan.

Minister Kaarina Suonio: Herr president! En av de viktigaste förutsättningarna för hela den framtida utvecklingen i våra samhällen är en omfattande och kvalitetsstark forskningsverksamhet. Den internationella konkurrensen, energiproblemen, miljöproblemen, den nya teknikens och datateknologins konsekvenser, strävan efter ett mjukare och mänskligare samhälle är några av de frågor som gör att vi idag behöver forskning mer än någonsin. Vi får inte heller glömma den långsiktiga grundläggande forskningen som utgör basen för den forsknings- och utvecklingsverksamhet, som skall bidra till att lösa de mera dagsaktuella problemen. För att bevara och utveckla de små nordiska ländernas nationella kultur, identitet och självförståelse är också en omfattande humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning av avgörande betydelse.

I takt med att behovet av forskning ständigt ökar, tilltar kravet på större forskningsresurser. Samtidigt kräver forskningen på många områden allt dyrare utrustning. De nordiska länderna är alltför små både i fråga om ekonomiska och personresurser för att

separat kunna stå för en heltäckande forskarutbildning och för en högklassig forskning på alla områden. Men genom ett nordiskt forskningssamarbete, genom koordinering och arbetsfördelning kan de begränsade nationella forskningsresurserna i många fall utnyttjas bättre än om varje nordiskt land arbetar för sig. Mot den här bakgrunden kommer det att ställas stora förväntningar på det förslag om ökat nordiskt forskningssamarbete som Nordiska ministerrådet lagt fram till denna session.

Ministerrådets förslag har sin utgångspunkt i de nordiska statsministrarnas uppmaning hösten 1978 till kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna, att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete beträffande såväl grundforskning som tillämpad forskning samt att överväga vilka former för forskningssamarbete som kan bidra till en mera effektiv resursanvändning än motsvarande nationella insatser. För ett år sedan överlämnade ministerrådet sålunda till statsministrarna en omfattande utredning om dessa frågor. På basen av utredningen och en bred remissbehandling har ministerrådet låtit utarbeta det föreliggande förslaget om ökat forskningssamarbete.

I det nu framlagda förslaget framhåller ministerrådet därför, att en ökad samordning av de nordiska ländernas forskningsresurser förutsätter en systematisk överblick över forskningsinsatser och behov och sålunda ett övergripande forskningspolitiskt samarbete. Huvudmålet är en ökad samordning av resurserna för såväl grundforskning och forskarutbildning som för tillämpad forskning och utvecklingsarbete. Forskningssamarbete och samordnade insatser bör eftersträvas över hela forskningsfältet när detta kan höja forskningens kvalitet eller förbättra resursanvändningen. Som ett första steg på vägen mot dessa mål föreslår ministerrådet, att det inrättas ett nordiskt forskningspolitiskt råd med uppgift dels att vara rådgivande organ åt ministerrådet i långsiktiga forskningspolitiska frågor och dels att ta egna initiativ i syfte att främja samarbete över hela forskningsfältet.

Ministerrådet anser att rådet bör vara slagkraftigt för att effektivt kunna förverkliga samordningen. En viktig förutsättning för funktionsduglighet är enligt förslaget att rådet skulle ha medel för finansiering av projektini-

tiering och projektplaneringens nordiska samarbetskostnader. Ministerrådsförslaget konstaterar att ministerrådet efter uppbyggnadsfasens slut avser att återkomma till frågan om vilka ytterligare åtgärder och resurser som kan krävas för att rådet skall kunna fullgöra sina uppgifter t. ex. när det gäller ansvaret för tvärvetenskaplig och sektorövergripande forskning. Det är viktigt att följa med och granska de planerade åtgärdernas effektivitet samt resursernas tillräcklighet.

Ministerrådet anser att det nordiska forskningspolitiska rådet har en central funktion att fylla och att rådets verksamhet kommer att resultera i ökat reellt forskningssamarbete. Ministerrådet föreslår att det forskningspolitiska rådet bör kunna inleda sin verksamhet den 1 januari 1983.

För undvikande av missförstånd vill jag i detta sammanhang konstatera, att vi redan i dag har ett omfattande nordiskt forskningssamarbete. Vi har t. ex. gemensamma forskningsinstitut, nordiska forskarkurser, stipendier och talrika samnordiska forskningsprojekt. Jag behöver knappast tillägga att detta samarbete har stor betydelse för hela den nordiska forskningen och att ministerrådet ser mycket positivt på denna verksamhet. Samarbetet är i betydande grad finansierat med samnordiska medel, och absolut sett är insatsen relativt stor. Men i relation till nationella resurser kan det nordiska forskningssamarbetet i flera fall göra ett tämligen anspråkslöst och osystematiskt intryck. Det är t. ex. inte något klart samband mellan nordiska aktiviteter och nationella prioriteringar.

Då våra länder emellertid till sin struktur är relativt ensartade, är också de samhälleliga problemen i flera fall likartade. Det moderna samhället måste klara av många utmaningar, det må då gälla mänskliga attityder eller betenden, tekniska eller resursmässiga problemställningar eller samhällsproblem i vid mening. Genom gemensamma forskningsinsatser kan vi tack vare likheten mellan våra länder för kommande generationer skapa ett gynnsamt utgångsläge. Just nu har vi helt enkelt inte råd att förbise kravet på ökade insatser på forskningens område.

Det förefaller mej naturligt att ett ökat nordiskt samarbete även innebär att forskningsuppgifterna i viss mån prioriteras. Vid en tid då de medel som står till buds för forsknings-

samarbetet är begränsade, kan det visa sig vara nödvändigt med en viss styrning av forskningsuppgifterna. Det forskningspolitiska rådets uppgift blir att även beakta denna synpunkt.

Redan Helsingforsavtalet från 1962 slår fast att det nordiska forskningssamarbetet bör vara så inriktat att tillgängliga forskningsanslag och övriga resurser samordnas och utnyttjas på bästa sätt. Och kulturavtalet preciserar att samarbetet bl. a. skall inriktas på samordning av nationella metoder och medel i forskningspolitiken samt information om forskningsverksamhet och forskningsresultat. Den svåröverskådliga uppbyggnaden av forskningsorganisationen och avsaknaden av ett instrument för övergripande forskningspolitiskt samarbete har dock hittills hindrat oss från att uppnå alla de avtalsfästa målen och utgör även idag den största begränsningen för samarbetets utvecklingsmöjligheter.

Herr president! Det föreslagna forskningspolitiska rådets uppgift är omfattande och krävande. Målet för ett ökat nordiskt forskningssamarbete baserat på ett samordnat resursutnyttjande är också ambitiöst. Ministerrådet fäster därför stor vikt vid att det forskningspolitiska rådet garanteras bästa möjliga arbetsförutsättningar. Detta gäller såväl tillräckliga resurser för rådet som en fördomsfri vilja till samarbete. Samarbetsvilja kommer säkert att behövas i rikligt mått inte bara från de enskilda forskarnas sida och i forskningsmiljöerna, utan även bland nationella och nordiska organ på både sektorsforskningens och grundläggande forskningens område. Klart är också att ett ökat forskningssamarbete kommer att förutsätta samnordiska medel, inte minst för att stödja t. ex. tvärvetenskapliga och sektorövergripande aktiviteter.

Slutligen vill jag nämna att ministerrådet har hittills som rådgivande organ i forskningsfrågor haft en särskild rådgivande kommitté. Denna avses nu bli upplöst och rådet träder i dess ställe. Den fara för ökad byråkrati som har kommit till uttryck på vissa håll anser jag därför vara obefogad.

Minister Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Umiddelbart før denne session forudsagde en norsk avis, at sessionen ville bære præg af, at festrusen i det nordiske samarbejde nu var

veget for selvransagelse og forsigtighed på grund af den økonomiske krise i de enkelte nordiske lande.

For mig at se har det nordiske samarbejde inden for det område, som jeg kender bedst til, nemlig undervisning, forskning og kultur, altid været præget af realisme og af sund fornuft, og det må fortsat være målsætningen for samarbejdet.

Når vi vælger det nordiske samarbejde, sker det inden for dette område ud fra en klar prioritering af, om vi mener, at vi får mere ud af pengene ved at satse dem nordisk end ved at satse dem nationalt. Dette klare, fornuftbetonede valg, som giver sammenhæng mellem nationale og nordiske prioriteringer, er et godt princip, som bør bevares.

At så den begrænsning og tilbageholdenhed, som præger de nationale budgetter, også nødvendigvis må indvirke på det omfang, vi har mulighed for at udbygge de nordiske budgetter, er en anden sag. At en lang række ting, som vi gerne vil have gennemført, må vente, også nordisk, er vel i og for sig kun en triviell gentagelse af den hjemlige situation.

Den stramme økonomi bevirker også, at ministerrådet bør se nøje på, om der sker en effektiv udnyttelse af de midler, der går til det nordiske samarbejde, og det kan derfor måske synes paradoksalt, at ministerrådet i sådanne sparetider foreslår oprettet endnu et nyt organ, nemlig det forskningspolitiske råd. Er der ikke bare tale om et nyt led i det nordiske bureaukrati? Er det med andre ord et overflødigt organ, og har vi råd til det? Jeg vil i og for sig hellere vende spørgsmålet om og sige: har vi virkelig råd til at lade være med at oprette rådet?

I forskningsdebatten tales der ofte om en rationel udnyttelse af ressourcerne og behov for en øget styring af forskningen. Jeg tror i og for sig, at talen om irrationel dobbeltforskning og uhensigtsmæssig brug af forskningsressourcerne og talen om behovet for styring af forskningen ofte bliver noget overdrevet fra politisk hold, og jeg vil i hvert fald gerne én gang for alle mane opfattelsen af det nordiske forskningspolitiske råd som et politisk kontrolorgan på forskningsområdet i Norden.

Rådets opgave er ganske vist at søge at opnå den bedst mulige udnyttelse af forsk-

ningsressource og især den ressource, som der på en række felter er mangel på i nordisk forskning, nemlig gode forskere og gode ideer.

Jeg anser det for en overordentlig vigtig opgave for rådet, at det i sit arbejde motiverer de nordiske forskere til samarbejde, til at inspirere hinanden for på den måde at modvirke de problemer, som små og isolerede forskningsmiljøer i Norden rejser. Rådet skal inspirere til samarbejde, såsom samarbejde mellem grundforskning og anvendt forskning og samarbejde på tværs af sektorerne, også ved at kunne hente forskere udefra til Norden, for således at medvirke til at bygge et nordisk forskningsmiljø op.

Rådet kan klart ikke dække hele forskningsfeltet på én gang, og i udvælgelsen af nye felter for det nordiske forskningssamarbejde ligger derfor også elementerne til en overordnet forskningsprioritering. Det er ikke rådets opgave at foretage denne prioritering. Det er en klar politisk opgave. Men rådet kan ved at frembringe et vel gennemarbejdet materiale gøre den politiske beslutning sikrere såvel nationalt som nordisk.

De analyser, der er udført i forbindelse med udredningen om øget forskningssamarbejde, har vist, at de nordiske landes prioriteringer hidtil stort set er blevet ret ensartede. Der er for mig at se ingen grund til, at hvert land inden for et år hver begynder at analysere et lovende forskningsområde uden kontakt med hinanden, sådan som det er sket hidindtil. Jeg tror, at et samarbejde på dette område vil give et kvalitetsmæssigt bedre resultat end nationale analyser. Sandsynligheden taler også for, at man efter en sådan analyse allerede vil have skabt grunden til et videre forskningssamarbejde mellem de nordiske forskere på feltet med henblik på gensidig inspiration og supplering.

Det forskningspolitiske råd er forhåbentlig det første skridt på vejen til en kraftig udbygning af forskningssamarbejdet i Norden. Det er derfor også vigtigt, at rådet får tilstrækkelige ressourcer til effektivt at kunne fungere som beskrevet. Jeg vil derfor fremhæve bemærkningerne i ministerrådets forslag om, at ministerrådet efter opbygningsfasens afslutning vil vende tilbage til, hvilke yderligere ressourcer der er nødvendige for, at rådet kan udføre sine opgaver. Set i lyset af

det udbytte, jeg håber og tror vi får ud af rådets arbejde, og set i lyset af de summer, som vi ellers anvender til forskning i Norden, er oprettelsen af det forskningspolitiske råd en yderst forsigtig investering i fremtiden.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Grethe Lundblad lämnat sessionen för resten av denna dag och ersatts av Karin Flodström.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Gadd: Herr president! Kulturutskottets betänkande behandlar dels ministerrådets förslag B 38/k om ökat nordiskt forskningssamarbete, dels medlemsförslaget A 583/k om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden som väckts av de socialdemokratiska partierna i Nordiska rådet.

Utifrån de förslag som återfinns i det socialdemokratiska medlemsförslaget finns det starka skäl att uttrycka besvikelse. Guttorm Hansen konstaterade tidigare i den allmänpolitiska debatten att ministerrådet styrs av dem som vill minst. Samma sak kan i hög grad sägas om Nordiska rådets behandling av det forskningspolitiska samarbetet i Norden.

I kulturutskottet har vi enats om två ting.

Det ena är att inte säga nej till ministerrådets förslag om ett forskningspolitiskt råd, det andra är att enas om inställningen för dagen att ett nordiskt forskningssamarbete kommer att kräva pengar – mycket pengar – om det över huvud taget skall vara fråga om ett samarbete.

Vi som står bakom det socialdemokratiska förslaget accepterar kulturutskottets närmast eniga skrivning framför att *nu* göra en demonstration här i rådet för en mera medveten satsning. I den mån det tilltänkta forskningspolitiska rådet får en sammansättning som både garanterar forskningspolitisk kompetens och allmänpolitisk vilja, kan ju det forskningspolitiska rådet komma att bli forskningssamarbetets "studiefas" – för att nu uttrycka sig med ord som annars hör till områden där vissa grupperingar alls inte känner några ekonomiska hämningar. Det är, herr president, märkligt att vissa grupperingar

utan att blinka är beredda att satsa 60 miljoner Dkr på en "studiefas" kring TV-satellitfrågan men öppet gnölar om 2,2 miljoner till motsvarande fas för forskningssamarbetet.

I längden är prioriteringar av det slag som Nordiska rådet är på gång att göra bara ägnade att skada Nordiska rådet. Vi har ett eller ett par år på oss att rätta till bedömningarna. Det nordiska samarbetet har nämligen en fin chans att visa sina möjligheter just inom forskningspolitiken.

Skälen är två och i och för sig välkända. Det är knappheten på resurser, såväl personella som ekonomiska, och det är samhällets behov av forskning för att lösa viktiga problem som tvingar sig på, vare sig vi nu välkomnar dem eller inte.

Knappheten på resurser behöver det inte ordas mycket om. Ett par kommentarer dock: Vart och ett av de nordiska länderna kommer alltid att ha knapphet på begåvningar för speciellt de mest avancerade teoretiska forskningsområdena. Tillsammans blir fem länder trots allt starkare än vart och ett ensamt. Med ytterst blygsamma medel skulle en samnordisk forskarutbildning på vissa områden mycket snabbare och mycket mer effektivt än hittills förse våra länder med erforderlig expertis.

Det behövs dock politisk vilja för att genomföra t. o. m. en så pass enkel insats. Det finns nu icke tillstymmelse till en sådan viljeyttring i ministerrådets förslag. Däremot finns riktlinjer skisserade i medlemsförslag A 583/k. Man kan för dagen bara uttrycka den förhoppningen att det kommande forskningspolitiska rådet ägnar forskarutbildningen ett speciellt intresse. Finns det sedan politiska krafter som vill stoppa en viktig och nödvändig utveckling, får vi ta den politiska debatten när ett konkret förslag föreligger.

Några ouppnåeliga ekonomiska resurser kan det knappast bli fråga om när det gäller forskarutbildning. Väsentligen större problem aktualiseras när vi kommer in på områden som kräver dyrbar utrustning.

Kulturutskottet hade en s. k. hearing med representanter för det svenska naturvetenskapliga forskningsrådet i samband med frågan om en tungjonsaccelerator till universitetet i Jyväskylä. Vid denna hearing framgick det att svensk naturvetenskaplig forskning skulle behöva resurser för sin accelerator-

baserade forskning som under ett årtionde krävde mellan 1/2 och 1 miljard Skr.

Man förstår att ett enskilt land tvekar. Har något land i Norden råd med en forskning av detta slag? Den frågan måste ställas. Och svaret blir säkert *nej* för många av de nordiska länderna. Några blir säkert tvingade att ge upp.

Men då kommer följdfrågan: Vad kostar det att avstå? Vilka följder får det för våra länder i energipolitiska sammanhang, i militärpolitiska sammanhang för att ta två centrala frågor av allmänpolitisk natur. Med andra ord: Har vi råd att avstå?

Ett nordiskt forskningsråd kan accepteras som den nordiska forskningssamverkans "studiefas". När den är klar – helst till sessionen i Oslo 1983 – skall vi slå till. Men då, herr president, får det bli diskussion om andra belopp än dessa fjantiga 2,2 miljoner.

Tyvär finns det skäl att misstänka att det finns de som vill stoppa alltsammans. Med dem får vi ta debatten när verkligheten tränger på. Vi anser att vi inte har råd att avstå från att samarbeta!

Skall det bli forskning som är till nytta för samhället, räcker det inte för politikerna att sitta och vänta på vad forskarsamhället kan tänkas intressera sig för. Det kommer att gälla att vilja och förmå att prioritera bland tänkbara ansatser. Det kommer också att gälla att intressera forskarna för frågor som politikerna önskar få vetenskapligt behandlade.

I medlemsförslaget A 583/k har de socialdemokratiska ledamöterna presenterat sina prioriteringar. I det här sammanhanget räcker det att nämna huvudområdena.

Just nu är självfallet en forskning för näringslivets förnyelse det allra viktigaste för oss.

Eftersom de nordiska länderna har likartade förhållanden på såväl de sociala som de kulturella och språkliga områdena, borde en gemensam satsning vara värdefull.

Områden som kan vara av intresse när det gäller förebyggande sjukvård är exempelvis trafiksäkerhet, arbetarskydd och kostvanor.

De områden som kan vara av speciellt intresse när det gäller vårdområdet är åldringsvård, rehabilitering av trafikskadade och skadade i arbetslivet samt barnomsorg.

Alla dessa områden omfattar ett flertal vetenskapliga discipliner. De discipliner som

berörs täcker inte ens tagna tillsammans de problemställningar som politikerna har att lösa. För att få en god forskning och utbildning måste en ny expertis byggas upp. Ett gemensamt utnyttjande av befintliga resurser i alla nordiska länder borde kunna ge fina resultat. Under uppbyggnadsskedet bör internordiska projektgrupper kunna bildas för att strukturera problemställningar och ge förslag till lämpliga åtgärder organisatoriskt, personellt och finansiellt.

Med förhoppning att det forskningspolitiska rådet arbetar snabbt och effektivt, att dess arbete backas upp av ministrarna genom klara politiska prioriteringar av önskvärda områden och att verksamheten ges erforderliga resurser yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Statsråd Langslet: Jeg hadde anledning til å uttale min tilfredshet med det viktige skritt som her tas i nordisk kulturelt samarbeid, i det innlegg jeg holdt i generaldebatten. Jeg nevnte der også de reservasjoner vi opprinnelig hadde mot utkastet til beslutning, fra den norske regjeringens side – reservasjoner som forøvrig også ble formulert under den sosialdemokratiske regjering forut for den regjering jeg tilhører.

Jeg vil gjerne si til hr. Gadds uttalelse om at han var "besviken" over det resultat som var kommet ut av Ministerrådet, at jeg har vanskelig for å forstå hva denne skuffelse er basert på, om det da ikke rett og slett skulle være det at han hadde ønsket seg et langt større og dyrere prosjekt. Men kriteriet på om nordiske prosjekter er mislykkede eller vellykkede, kan umulig søkes i denslags. Det avgjørende må være om vi her får et tjenlig instrument for de formål som vi alle er enige om å dekke. Jeg tror det er meget klokt – slik det også fremgår av Ministerrådets beslutning – at man bygger på et nøkternt og realistisk grunnlag og så utvider virksomheten etterhvert som erfaring gir oss dekning for å gjøre det.

Gadd: Det är kanske i tidigaste laget att ta upp den debatt som jag varslade om måste komma med de grupperingar som vill förhindra ett forskningspolitiskt samarbete.

Självfallet skall vi bygga upp den forskningspolitiska samverkan realistiskt och utifrån de förutsättningar vi har.

Vad jag ville exemplifiera med mitt inlägg var bara att det i ett enstaka land och på ett enstaka område kan röra sig om investeringar på en halv eller en miljard. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör därför vänja sig vid att diskutera kring andra belopp än futtiga 2,2 miljoner, om det är samarbete vi verkligen önskar.

Ingrid Sundberg: Herr president! Kulturutskottet har i sitt förslag till uttalande och rekommendation begärt att Nordiska ministerrådet skall beakta de synpunkter som har framförts i betänkanudet. Jag skall vid denna sena timme bara beröra ett par av de synpunkter som kulturutskottet har lagt fram.

Jag hörde själv till dem som inte var entusiastiska över ministerrådets förslag om ett forskningsråd. Jag delade inte minister Suonios uppfattning att risker för byråkrati inte skall föreligga i framtiden.

De punkter där kulturutskottet framlägger egna synpunkter gäller bl. a. att upprättandet av ett forskningspolitiskt råd är ägnat att underlätta bedömningen av de samnordiska forskningsinstitutionernas äskanden och proppär. Därtill har vi sagt att forskningsrådet bör kunna ta på sig ansvaret för initiering och planering av tvärvetenskaplig och sektorövergripande forskning och särskilt betonat ett nära och förtroendefullt samarbete med existerande nordiska och nationella forsknings- och utvecklingsorgan och att rådet så länge som möjligt utnyttjar sakkunskapen i dessa organ samt att vi bör se över de forskningsorgan som redan finns.

Herr president! Nordiskt forskningssamarbete är ingenting nytt. Jag har genom källforskning kommit fram till att det i dag existerar mellan 40 och 50 nordiska samarbetsorgan där forskning i någon form förekommer eller är en del av uppgifterna.

Jag skall självfallet inte räkna upp de 47 organ jag har funnit, men jag skall nämna att vi har kommittéer för trafiksäkerhetsforskning, för transportekonomisk forskning, för öststatsforskning, vi har nämnder för alkohol- och drogforskning och för handikappfrågor, och vi har samarbetsorgan för arktisk medicinsk forskning osv.

På område efter område har Nordiska rådet, i allmänhet efter kulturutskottets förarbete, antagit rekommendationer i syfte att förstärka det nordiska forskningssamarbetet. Dessa olika organ har säkerligen gjort och gör ett utomordentligt arbete, men arbetet är inte mer påträngande för ministerrådet än att man har ansett det angeläget att tillskapa ett forskningspolitiskt råd.

Jag kan inte se detta forskningspolitiska råd annat än som en paraplyorganisation. Självfallet kommer, precis som Arne Gadd påpekade, kravet på tillräckliga medel i fokus.

Jag kan som exempel nämna att den nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning får mer än 1 miljon danska kronor, att samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning får 2,3 miljoner och att nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning får 600 000 kronor.

Jag tycker att siffran 2,2 miljoner skall ses i relation till den generositet som Nordiska rådet – ofta på grund av automatik – har visat många av de redan existerande samarbetsorganisationerna.

De synpunkter i kulturutskottets betänkanudet som jag tidigare hänvisat till skall alltså ge uttryck för att det forskningspolitiska rådet – paraplyorganisation eller inte – måste uppfatta som en av sina mest angelägna uppgifter att se över de nationella och samnordiska forskningsorganen för att överväga var en rationalisering skall kunna komma till stånd, vad en ökad effektivisering skall ge, osv. För att den ökade medelstilledelningen skall komma forskningsrådet till del kan det enligt kulturutskottets övertygelse bli nödvändigt med andra nedskärningar än bara att den rådgivande kommittén i forskningsfrågor försvinner. Det kan bli nödvändigt med begränsningar och nedskärningar – i syfte att stärka det nordiska forskningssamarbetet.

Som jag nämnde förut är det med tvekan jag har gått med på förslaget mot bakgrund av den lilla medelstilledelningen, speciellt i relation till vad som ges andra forskningssamarbetsorgan. Jag har en ringa förhoppning om att forskningsrådet skall kunna fylla de krav som inte minst olika representanter för regeringarna har ställt. Jag får hoppas att så trots allt skall bli fallet.

Ännu en gång: jag vill att ministerrådets representanter tar särskild hänsyn till utskot-

tets skrivning. Forskningsrådet, när det en gång kommer till, bör få sådana uppgifter att resultatet blir en förstärkning av samarbetet, även om det i en eller annan form går ut över nu existerande men kanske inte särskilt effektiva samlingsorgan på forskningssidan.

Samarbetsminister Söderman: I egenskap av finsk samarbetsminister är det med stor glädje jag konstaterar att ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete idag behandlas av Nordiska rådet. Forskningsfrågornas vikt och politiska betydelse har ju under de senaste åren ökat i alla nordiska länder och ett intensifierat nordiskt samarbete på området är därför ytterst önskvärt.

Ministerrådsförslaget baserar sig på ett grundligt förarbete inom ramen för en arbetsgrupp gemensam för kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna. Jag ser det som ytterst positivt att den formella uppdelningen av det nordiska samarbetet när det gäller ämbetsmannakommittéer och sekretariat inte utgjort något hinder för beredningen av en fråga av gemensamt intresse som forskningen. Tvärtom har samarbetet förlöpt till fördel för alla parter. Jag hoppas att samarbetet kan fortgå smidigt också i framtiden, även om budgetmedel anvisas över kulturbudgeten.

Samarbetet mellan sektorforskningen och grundforskningen är ju ett centralt forskningspolitiskt problem på det nationella planet. Lätt är det knappast heller att etablera ett sådant samarbete på nordisk nivå. Det är därför angeläget att det nya forskningspolitiska rådet tar initiativ till samarbete över hela forskningsfältet i enlighet med ministerrådets förslag.

Angelägna forskningsområden är det minns ingen brist på. Låt mig bara kort nämna forskning kring datateknologins konsekvenser för näringsliv, sysselsättning och arbetsmiljö, som diskuterats i en färsk nordisk rapport, hälso- och värdforskning, forskning om arbetsliv och utbildning samt forskning om Nordens tekniska och ekonomiska villkor.

Det är uppenbart att ett närmare forskningspolitiskt samarbete inom Norden på sikt kommer att leda till både en bättre hushållning med forskningsresurserna och en högre vetenskaplig kvalitet. Det gäller samarbetet

inom såväl projektforskning, forskarutbildning som vetenskaplig utrustning.

I det här sammanhanget vill jag dock varna för den okritiska teknologiska utvecklingsoptimism med vilken ökade forskningsanslag ofta motiveras. Den kände finländska filosofen, professor Georg Henrik von Wright konstaterade för en tid sedan, att mycket av det vi kallar "utveckling", inte minst på det tekniska området, sker utan tanke på vad det hela i grund och botten skall tjäna till. Följden har enligt filosofen von Wright blivit, att den tekniska utvecklingen upplevs som ett självändamål, inte som något vi styr i en bestämd avsikt, utan som en kraft som för oss mot en okänd destination.

Jag tror därför i likhet med von Wright, att en av de allvarligaste intellektuella utmaningarna till mänskligheten i dag är att kritiskt ompröva legitimitetsgrunden för den livsstil, som den vetenskapliga teknologin påtvingar dagens industrisamhälle.

En sådan omprövning är naturligtvis en långvarig process, vars resultat kan visa sig först efter flera generationer. Men om man i det nordiska forskningssamarbetet, som inte ännu i alla avseenden är så genomsyrt av krassa mätbara nyttokriterier, kunde hjälpa till att få fram en mera mänsklig forskningsriktning och i sista hand ett mänskligare samhälle, då är mycket vunnet.

Margit Hansen-Krone: Hr. president! Derksom det för längst var blitt opprettet et nordisk forskningspolitisk råd, ville de årlige investeringene i forskningssamarbeidet sannsynligvis gitt langt flere konkrete resultater enn de som hittil foreligger. Derfor bør et felles nordisk forskningspolitisk råd, slik Ministerrådet anbefaler, kunne bli et meget viktig organ for å systematisere og effektivisere det nordiske forskningssamarbeid.

I forslaget sies det at dette organ bør ha som en av sine hovedoppgaver å være rådgivende for Ministerrådet i langsiktige og overgripende forskningspolitiske spørsmål og prioriteringer. Rådet skal også til dels ha til oppgave gjennom eget initiativ å fremme samarbeid over hele forskningsfeltet.

Jeg er optimist og velger derfor å tro at et slikt råd vil makte å oppfylle de krav man stiller og de forhåpninger man har til nordisk

forskningssamarbeid. Men noen lett oppgave blir det ikke. En rekke samarbeidsprogram er allerede etablert. Rådet blir en nyskaping som må gripe sterkt inn på enemerker som hittil har vært underlagt andre institusjoners og enkeltpersoners myndighet. Det blir en stor utfordring for det forskningspolitiske råd å legge opp til samarbeidsformer som forener de ulike interesser som rår innen forskningens mange områder.

Næringspolitiske, miljømessige, nasjonale og individuelle interesser krysser hverandre – kanskje særlig i de nordiske land, hvor de geografiske forhold skaper svært varierende vilkår for mennesker, dyr og planter.

Senest i plenumsdebatten tirsdag ble Nordisk Råd stedet for et heftig oppgjør mellom næringspolitiske og ensidig miljøbevarende interesser. Margrete Auken hadde i sitt innlegg et engasjert oppgjør med Norge, Island og Færøyene for den hval- og selfangst disse land driver. Hennes kritikk omfattet også Danmark for den jakt som drives langs kysten der på fugler som mellomlander på tur til og fra hekking i Nord-Skandinavia. Flere av delegatene fra Island og også fra Færøyene tilbakeviste med styrke de påstander som ble fremsatt.

Jeg lyttet med oppmerksomhet til det Margrete Auken sa. Atter en gang kunne jeg konstatere at det er lang avstand mellom polarområdene og København. Tross alt er det ikke den geografiske avstand som er mest bekymringsfull. Da er den manglende forståelse for fjerne forhold langt alvorligere og vanskeligere å overvinne.

For menneskene som lever i de arktiske landområder, er det en livsnødvendighet også i fremtiden å kunne nyttiggjøre seg ressursene der. Rovdrift og hensynsløs utnyttelse av de arktiske dyre- og fuglearter, slik fangsten tidligere har foregått, skjer ikke i dag.

Men skal konflikten mellom dyr og mennesker i Arktis opphøre, haster det med å bygge ut den arktisk-biologiske forskning på Nordkalotten. Med den pågående teknisk-økonomiske utvikling som trenger seg inn også her, bl. a. ved utvinning av olje og gass, er dette behov påtregende. Den fine balansen i arktisk økologi er forstyrret, og det haster med å rette den opp. Det har vært overbeskatning av enkelte dyrearter, mens andre nå synes å utvikle seg så raskt at de lider av

mangel på næring. Som eksempel vil jeg nevne at norske forskere advarer mot at antallet reinsdyr på Svalbard øker. Det er særlig kalvene som dør av sult. Stigningen i antallet grønlandssel truer nå fiskeribefolkningens eksistens i deler av Finnmark.

Når det gjelder forskning på tamrein, er den meget svakt utbygd både i Norge, Sverige og Finland på tross av at reindrif er næringsvei for en stor del av den samiske befolkning i disse land.

Debatten om polarressursforvaltning har pågått i flere år. Det er på tide med aktivt engasjement. Og siden dette er et område alle de samarbeidende stater i Nordisk Råd har ansvar for, vil jeg understreke betydningen av at det felles nordiskpolitiske forskningsråd får en sammensetning og et mandat som legger vekt på arktisk biologi og økologi. Vi trenger forskningsresultater som holdepunkt for hvordan mennesker, planter og dyr skal kunne eksistere i et balansert forhold på fremtidens nordkalott.

Liikanen: Herr president! Ärade rådsmedlemmar! Denna session är viktig inte bara på grund av det arbetsmarknadspolitiska samarbetet eller Nordsat utan också för att denna är den första session där det forskningspolitiska samarbetet debatteras. Det är egentligen förbluffande att Nordiska rådet under sin 30-åriga historia inte tidigare varit forum för en egentlig forskningspolitisk diskussion. För forskningen är ju ett område där så uppenbara fördelar kan uppnås genom ett ökat nordiskt samarbete.

Jag behöver inte upplysa er om hur betydelsefull forskningen har blivit för alla nordiska länder. Vi vet alla att vi för att kunna hantera de problem och de möjligheter som en snabb samhällsutveckling ställer oss inför behöver en aktiv och omfattande forskningsverksamhet. Det är ingen slump att forskningens samhällspolitiska betydelse understrukits av framsynta regeringar världen runt.

Små länder måste med särskild omsorg planera sin forskningspolitiska strategi. Forskning är resurskrävande och för alla nordiska länder gäller att de inte ensamma kan upprätthålla en hög vetenskaplig kvalitet på alla tänkbara forskningsområden. Ett viktigt element i en sådan strategi är därför ett välut-

byggt internationellt samarbete.

I Norden har vi stora möjligheter att uppnå en samordning av forskningsinsatserna. Både när det gäller grundforskning, tillämpad forskning och utredningsarbete är förutsättningarna för att genom samarbete uppnå ökat resursutnyttjande och en höjd kvalitet rätt unika.

Vi socialdemokrater har därför varit bekymrade över att det nordiska forsknings-samarbetet faktiskt är sämre utbyggt än det internationella forskningssamarbete våra länder för övrigt är involverade i. Idag är det t. ex. i många fall lättare för en nordisk forskare att bedriva samarbete med västeuropeiska eller amerikanska kolleger än att delta i ett samnordiskt forskningsprojekt.

Visst har vi ett antal nordiska forskningsinstitut på speciella områden, som delvis varit t. o. m. mycket framgångsrika. Men det breda "vardagliga" samarbetet är enligt vår mening illa utbyggt. Det är bakgrunden till att socialdemokraterna i de nordiska länderna redan för ett par år sedan lämnade ett gemensamt medlemsförslag som syftade till att stärka det nordiska forskningssamarbetet. I vårt medlemsförslag pekade vi på bl. a. projektforskningen och forskarutbildningen som lämpliga samarbetsområden. Det är områden där stora resursvinster kan göras och där ett samarbete är väl ägnat att höja forskningens kvalitet. Vi är glada över att ministerrådet nu har utarbetat ett förslag som är i linje med våra intentioner. Också om förslaget är anspråkslösare än vad vi hoppats på är det ändå ett viktigt steg i riktning mot en slagkraftigare nordisk forskningspolitik.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herr president! Jag är mycket glad över att vi i Nordiska rådet nu kan behandla ett ministerrådsförslag om utvecklandet av ett nordiskt forskningspolitiskt samarbete. Som vi alla vet har vi redan länge väntat på detta konkreta förslag. Frågan har även utretts omsorgsfullt. I den rapport som en sakkunniggrupp lade fram för ett år sedan har grundligt kartlagts det nuvarande forskningssamarbetets brister samt de krav och förväntningar som kan ställas på ett ökat forskningssamarbete. Utredningen visar på ett glädjande sätt, att de nordiska ländernas nationella forskningspolitik och tyngd-

punktsområden i många avseenden sammanfaller väl. Det här ger naturligtvis en god grund för att utveckla samarbetet.

Det är också klart för var och en av oss, att vi endast genom att använda oss av alla de möjligheter som forskningen erbjuder kan finna svar på de allt större utmaningar och mångfasetterade problem som möter oss under 80-talet. Naturligtvis måste vi komma ihåg att forskningen inte som sådan löser dessa problem, utan en avgörande fråga är också hur vi använder och utnyttjar vetenskapen och forskningen och de resultat den erbjuder.

Det var därför med intresse jag noterade att samarbetsminister Jacob Söderman fäste uppmärksamhet vid de problem som sammanhänger med det som Georg Henrik von Wright kallat den teknologiska livsstilen eller den teknologiska kulturen. I liknande sammanhang har von Wright också varnat för att låta tron på tekniken och tillväxtens ideologi förblinda samhället. När det gäller forskningen har vi i Finland under de senaste åren sett – och jag tror situationen är den samma i andra nordiska länder – hur allt större del av forskningsresurserna styrs till det som vi kallar stimulansforskning, det vill säga konkurrensfrämjande tekniskt industriell forskning.

Det är givet att vi också behöver den här typen av forskning. Men risken för att den teknologiska kulturen helt skall ta över och att vi skall glömma den mera grundläggande och kunskapsuppbyggande forskningsverksamheten, som vår framtid och även den tillämpade forskningen trots allt skall basera sig på, börjar bli överhängande. Det är till exempel inte utan oro jag erfarit, att ministerrådet utan betänkligheter nu under sessionen beslutat att med 10 miljoner kronor höja resurserna för Nordiska industrifonden. Fonden stöder som känt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete med utpräglad industriell inriktning. Samtidigt är man inte beredd att satsa mera än ytterst begränsade resurser på det föreslagna forskningspolitiska rådet, som ändå skall ha till uppgift att garantera att vi får den forskning våra samhällen behöver och främja forskning över hela fältet inom såväl grundforskning, tillämpad forskning som forskarutbildning.

Den tidigare nämnda utredningen om ökat forskningssamarbete visar att de nordiska ländernas forskningsinsats är mycket liten i

jämförelse med den totala internationella forskningsinsatsen. Stormakterna offerar i dag i sin forskningspolitik enorma såväl materiella som mänskliga resurser. Det är också självklart, att enskilda nordiska länder på vissa områden inte över huvudtaget kan sätta igång forskningsverksamhet eftersom de resurser dessa områden förutsätter är så väldiga. Men om de nordiska länderna förenar sina resurser är det möjligt att bredda forskningsfältet samt de problem som kan studeras i Norden. Detta är ett av de centrala motiven för att intensifiera forskningssamarbetet.

Jag vill också understryka, att vetenskaperna och forskningsarbetet har ett värde i sig självt. Forskningen är en del av vår andliga kultur, en del av det andliga arbete på vilket vår nationella särprägel vilar. Forskningen skapar grunden både för vår egen nationella och nordiska identitet och den ger härigenom möjligheter att verka i det internationella samarbetet både som mottagande och givande part.

Speciellt viktigt finner jag det vara att vi bygger upp ett system som gör det möjligt för nya områden och speciellt för yngre forskare att bättre än hittills komma med i samarbetet. Under detta årtionde kommer säkert den tvärvetenskapliga och tvärsektoriella forskningens andel att öka vilket i sin tur åter reser nya krav på en utveckling av forskningsverksamheten såväl på nationell som samnordisk nivå.

Vi kommer inte alltid ihåg att forskningsarbetet inte bara behöver materiella resurser utan också speciellt andligt kapital. Den intellektuella insatsen är trots allt alltid den avgörande faktorn för ett framgångsrikt forskningsarbete. Av denna anledning kan man inte speciellt snabbt förvänta sig resultat i forskningsarbetet. Att utbilda en god forskare kräver både tid och mångsidiga resurser. Forskarkurserna har varit en mycket central del i det nordiska samarbetet och en vidare utveckling och ökning av samarbetet på detta område måste prioriteras högt. Det är därför att hoppas att forskarutbildningen kraftigt kan ökas inom det nya forskningssamarbetet. Viktigt är att forskarutbildningen på ett balanserat och flexibelt sätt riktar sig både till yngre forskare och äldre forskare.

Det föreliggande ministerrådsförslaget erbjuder än så länge bara tämligen lösa admini-

strativa ramar och knappa ekonomiska möjligheter. Jag uppfattar det så, att detta är en sorts bas som får bilda utgångspunkten för ett vidare arbete. Personligen skulle jag ha hoppats att man i budgeten skulle kunnat erbjuda forskningssamarbetet större resurser. Det nuvarande förslaget får inte vara annat än ett minimiförslag. Förslaget är emellertid viktigt eftersom vi nu kan skapa riktlinjer på ett alldeles nytt sätt. En målsättning för det nya forskningspolitiska rådet är att samla den nu splittrade verksamheten och gallra bort onödiga och redan stagnerade aktiviteter. Såsom i kulturutskottets betänkande understruktis är det dock ingen orsak att gallra bort sådant som redan nu fungerar väl och ger resultat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservantens förslag om att icke företa sig något i anledning av förslagen.

För utskottets förslag till rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Lennart Andersson, Halldör Åsgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Gro Harlem Brundtland, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Olle Eriksson, Karin Flodström, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eišur Guðnason, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Peter Muurman, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Robert Pedersen, Håkon Randal, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Børge Halvgaard, Ole Henriksen, Sver-

rir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Erlendur Patursson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Petter Savola, Gunvor Schnitler och Jan P. Syse.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

Mötet avbröts kl. 18.45 och återupptogs torsdagen den 4 mars kl. 09.00.

Ib Stetter övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Karin Flodström lämnat sessionen och att Grethe Lundblad återtagit sin plats i rådet, att Rolf Clarkson lämnat sessionen och Per Petersson återtagit sin plats i rådet samt att Eivor Marklund lämnat sessionen och Lars Werner återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

6

A 598/k: Medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera bevakningen av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen i Norden, i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för detta samarbete.

Ingrid Sundberg (kulturutskottets talesman): Herr president! Det nordiska kultursamarbetet är i första hand grundat på viljan att stärka den nordiska kulturgemenskapen.

Med den fortgående tekniska utvecklingen har det blivit angeläget att också av ett annat skäl förstärka densamma. Jag syftar på området där realiserandet av olika projekt endast är möjligt genom gemensamma nordiska insatser. Varje land för sig är för litet, men tillsammans förmår vi skapa resurser för att bl.a. kunna hävda oss internationellt på forskningsområdet.

1972 väcktes ett medlemsförslag i Nordiska rådet om inrättandet av ett nordiskt acceleratorcentrum. Förslaget lades emellertid till handlingarna på grund av oenighet inom kulturutskottet. En nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning tillkom dock för att bl.a. möjliggöra att frågan om inrättandet av ett nordiskt acceleratorcentrum skulle kunna tas upp på nytt.

Ett nytt medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt tungjonlaboratorium väcktes 1980, vilket efter remissbehandling nu har behandlats av kulturutskottet. För en djupare förståelse om atomkärnans problem är accelererade tunga joner ett nödvändigt instrument. När det gäller elementarpartikelfysikens område sker däremot forskningen huvudsakligen vid de avancerade acceleratorsystemen i CERN.

Samtidigt som den nordiska acceleratorbaserade forskningen blivit eftersatt som en följd av brist på modern utrustning, har den internationella utvecklingen varit snabb. Ett flertal accelerators för tunga joner har byggts både i Europa och USA och har öppnat vägen för nya forskningsdiscipliner bl.a. inom fysik, kemi och medicin, som inte tidigare utnyttjat accelererade joner. De accelerators som byggs i dag är sålunda inte enbart avsedda för kärnstrukturforskning.

Utskottet har inför behandlingen hört sakkunniga, vilka uttalade att villkoret för att de nordiska länderna över huvud taget skall kunna hävda sig i internationella sammanhang när det gäller acceleratorbaserad forskning är ett nordiskt samgående bl.a. i fråga om anskaffandet av apparatur. Finland har ställt sig positivt till en tungjonaccelerator, medan från dansk och norsk sida större intresse har visats för nästa fas i projektet, anskaffandet av en cyklotron.

Nobelpristagaren professor Aage Bohr ytttrade på ett Nobelsymposium i Sverige 1981: Får vi inte den satsning vi måste ha, lämnar

experimental fysikerna Norden. Den andre danske Nobelpristagaren Ben Mottelsen framförde angelägenheten av att man betraktar denna typ av forskning inte bara som rent teknisk utan ser dess samband med kultur över huvud taget.

Kulturutskottet har vid sin behandling, bl. a. mot bakgrund av de mycket höga kostnader som är förenade med forskning av detta slag, inte biträtt medlemsförslaget om inrättandet av ett tungjonlaboratorium men ser positivt på strävandena att utvidga samarbetet kring den acceleratorbaserade forskningen i Norden. Utskottet finner det väsentligt att ministerrådet efter genomförd svensk utredning nu intensifierar sin bevakning av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen och därvid ger samarbetssträvandena sitt stöd.

Utskottet anser också att det bör bli en uppgift för det kommande nordiska forskningspolitiska rådet att från nordisk synpunkt värdera den svenska utredningens förslag, i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden. Förslag om ett sådant program bör därefter föreläggas Nordiska rådet.

Herr president! Med hänvisning till vad utskottet har anfört föreslås att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera bevakningen av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen i Norden i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för detta samarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Kirsti Grøndahl, Eiddur Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Allan Hernelius, Svend Jakob-

sen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Matthís Á Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Peter Thomasen, Lars Werner, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Niels Bollmann, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Olle Eriksson, Arne Gadd, Hagen Hagensen, Gutorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hentemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Svante Lundkvist, Agnar Nielsen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Hannele Pokka, Elisabeth Rehn, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Reulf Steen och Otto Steenholdt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 1.

7

D 1982/12/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1982/12/1981/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1982/17/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1982/9/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Karl-Erik Häll för del av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Bengt Wiklund, att Henrik Westerlund för del av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Elisabeth Rehn, att Peter Muurman lämnat sessionen och att Sakari Knuuttila återtagit sin plats i rådet samt att Aimo Ajo lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

9-10-330. Nordiska rådet

11

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilagorna 6, 7, 8 och 9 samt meddelande om yttrande nr 2/1981 (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (*kapitel I Inledning /berörda delar/, kapitel XII Kulturellt samarbete och vissa delar av andra kapitel samt bilaga 6* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1982 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1981 och bokslutet 1980, *bilaga 7* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1981, *bilaga 8* Samnordiska utredningar på kulturområdet samt *bilaga 9* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om kulturellt samarbete) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1) att de nordiska länderna snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare,
2) att berörda nordiska länder snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningens område.

3) att Nordiska ministerrådet till 31:a sessionen 1983 bör lägga fram ett förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden

samt anser *fortsatt*

4) att stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och

5) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare, varvid de handikappades behov särskilt bör beaktas samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Palm (kulturutskottets talesman): Herr president! Det är nu tio år sedan kulturavtalet mellan de nordiska länderna trädde i kraft. Det var den 1 januari 1972. Detta avtal har med rätta ansetts som ett nytt radikalt grepp för att finna bättre former för samarbetet över gränserna.

Kulturavtalet är ett klart uttryck för en stark politisk vilja i de nordiska länderna att stärka samverkan på detta väsentliga område.

Det stod också klart för kulturutskottet – som var en av de drivande krafterna för avtalets tillkomst – att kulturavtalet inte var någon tom deklaration och att det därför skulle krävas såväl tid som resurser att fullgöra avtalets förpliktelser. De gångna tio åren har inte varit problemfria, och det har visat sig vara lättare att ingå avtalet än att på alla punkter kunna fullfölja det.

Samtidigt som vi nu kan erinra om de tio år som avtalet varit i kraft blev det aktuellt att göra en utvärdering av verksamheten – jag tänker på den s. k. Bergendalrapporten – och från dessa utgångspunkter dra upp riktlinjerna inför 1980-talet. Den frågan kommer vi att behandla i ett annat sammanhang i anslutning till ministerrådsförslaget B 37 k.

Detta är väsentliga frågor som riktlinjer för de närmaste årens handlande. Till detta kan läggas det framlagda ministerrådsförslaget om forskningssamarbete och behandlingen av det nya medlemsförslaget om det fortsatta TV- och radiosamarbetet genom överföring via satellit. Detta visar att kulturfrågorna intar en framskjuten position i det nordiska samarbetet även vid denna session.

Det vi nu har att ta ställning till gäller de frågor som ligger under kulturutskottets område i den s. k. C 1-an.

Kulturutskottet framhåller i sin skrivning, i anslutning till ministerrådets berättelse, att utskottet under det senaste året särskilt uppmärksammat frågan om den nationella uppföljningen av rekommendationer och andra initiativ av Nordiska rådet.

Utskottet understryker, att dessa frågor måste ägnas den allra största uppmärksamhet. I annat fall föreligger risk för att det nordiska samarbetet bedrivs utan förankring på det nationella planet.

Jag vill i detta sammanhang vidare erinra om att vid förra sessionen diskuterade vi behovet av snabbare behandling av ärenden i de nordiska samsamarbetsorganen och att koncentration sker till väsentliga samsamarbetsområden. Detta måste kombineras med att snabbt kunna rikta in resurser på aktuella områden.

Ministerrådet framhöll att en begränsning av de mindre frågorna i det nordiska samarbetet var en viktig förutsättning för att rådsarbetet skulle få ökad effekt och slagkraft. Ministerrådet menade att en nedskärning av antalet rekommendationer skulle öka möjlig-

heterna till att uppföljningen av besluten och rapporteringen till Nordiska rådet blev snabbare.

Kulturutskottet anmäler i sitt nu framlagda betänkande en annan uppfattning och påpekar, att många av rekommendationerna på kulturområdet är av begränsad omfattning, t. ex. samnordisk utbildning för lärare för dövblinda eller rekommendationerna om olika typer av åtgärder till förmån för de nordiska etniska och språkliga minoriteterna.

Utskottet menar att rekommendationerna i ett vidare perspektiv kan förefalla mycket begränsade men framhåller att de inte får betraktas som betydelselösa. Deras förverkligande kan i vissa fall vara av avgörande betydelse för ifrågavarande grupp. Därför avvisar utskottet förslaget till lösning av problemet genom en nedskärning av antalet rekommendationer och framhåller att i stället lösningen sökas i en intensifierad debatt om prioriteringarna.

Under senare år har de direkta kontakterna med kulturministrarna utvecklats alltmer. Detta finner kulturutskottet mycket värdefullt. Naturligtvis har vi ofta starkt delade meningar på många punkter. De synpunkter som vi framför beaktas inte alltid – ibland inte alls – i den riktning som vi önskar. Vi har senast i går sammanträffat med de nordiska ländernas kulturministrar för att anlägga synpunkter på 1983 års kulturbudget och för att framföra utskottets förväntningar på vad som borde ske.

En återkommande fråga under de senaste åren gäller folkrörelsesamarbetet, som utskottet anser vara en mycket angelägen fråga. Genom ett sådant samarbete åstadkommes den plattform som är nödvändig för att vinna ökad förståelse för det fortsatta nordiska samarbetet.

I förrgår hade utskottet ett sammanträffande med representanter för de politiska ungdomsförbunden. Detta möte bekräftade på nytt hur angeläget det är att en bred kontaktyta skapas med folkrörelserna. Ungdomsförbundens representanter uttryckte stor oro för deras möjligheter att verka med hänsyn till den anslagsutveckling som skett på detta område under senare år. Alla politiska ungdomsförbund var företrädna vid denna överläggning, och enigheten var stor om att få arbeta under bättre betingelser än vad som kunnat

ske under de senaste åren. Det underströks vid sammankomsten att dessa representanter även kunde tala på de opolitiska ungdomsförbundens vägnar.

Beträffande finansieringen av det nordiska samarbetet har utskottet tagit fasta på statsministrarnas deklaration om att i den mån som de nordiska länderna beslutat om nya samarbetsprojekt av mer betydande omfattning, måste finansieringen av dessa i allt väsentligt ske genom tillskott till de gemensamma nordiska budgetarna.

I dessa sammanhang har projekt enligt den s. k. byggklossprincipen varit aktuella.

Ett parallellfall i denna filosofi på kulturområdet gäller frågan om gemensamt ansvar för utlandsskolor (rek. 2/1980). På detta område ingick Sverige och Norge avtal för två år sedan. Till detta skall Finland och eventuellt Island ansluta sig. För Danmarks del har inte frågan varit aktuell, även om danska barn hittills tagits emot och kommer att tas emot i de andra ländernas utlandsskolor.

Utgångspunkten för samarbete på nya områden måste vara att alla de nordiska länderna skall kunna delta.

Kulturutskottet uttrycker i sin skrivning tillfredsställelse med avtalet om en gemensam nordisk arbetsmarknad för allmänlärare, som tillkommit på initiativ av Nordiska rådet. Detta avtal undertecknades i går vid en högtidlig ceremoni här i riksdagshuset.

En ny och stor uppgift för Nordiska rådet under de närmaste åren gäller kultursamarbetet med Grönland.

I augusti 1981 besökte utskottet Grönland och fick möjlighet att närmare informera sig om de grönländska förhållandena. Nu ingår det i utskottets planering att lägga fram förslag till utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och övriga Norden. Detta avses ske vid rådets 31:a session 1983 i Oslo.

Under de tre senaste åren har utskottet ägnat mycket tid åt att granska samnordiska institutioners verksamhet. Den uppgiften har överlåtits åt en särskild granskningsgrupp, som i första hand består av utskottets presidium och sakkunnig granskare, som helt kunnat ägna sig åt uppgiften några veckor före varje session.

Antalet institutioner där budgetmedel från Nordiska rådet förekommer uppgår till ett 30-tal, och årets granskning har visat att rappor-

teringen till 30:e sessionen är bättre än tidigare och att berättelserna i de flesta fall numera har utformats så att en bättre rapportering sker av dessa institutioners verksamhet.

Ett speciellt problem utgör emellertid Nordens Hus i Reykjavik. Under hösten 1981 fick utskottet information om brister i skötseln av ekonomin vid denna anläggning. Detta har resulterat i ett budgetunderskott, som hotat omintetgöra verksamheten vid detta hus. Utskottet hemställer därför nu att ministerrådet snarast företar en undersökning av orsakerna till och ansvaret för det inträffade.

Med hänvisning till vad som anförts får kulturutskottet föreslå

A. att Nordiska rådet med anledning av det avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (kapitel I Inledning /berörda delar/, kapitel XII Kulturellt samarbete och vissa delar av andra kapitel samt bilaga 6 Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1982 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1981 och bokslutet 1980, bilaga 7 Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1981, bilaga 8 Samnordiska utredningar på kulturområdet samt bilaga 9 Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om kulturellt samarbete) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1) att de nordiska länderna snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare,

2) att berörda nordiska länder snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningens område,

3) att Nordiska ministerrådet till 31:a sessionen 1983 bör lägga fram ett förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden

samt anser fortsatt

4) att stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och

5) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare, varvid de handikappades behov särskilt bör beaktas samt

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Olle Eriksson, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Hagen Hagensen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Robert Pedersen, Per Petersson, Håkon Randal, Elisabeth Rehn, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Ambjørn Sæthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Lars Werner, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Mot yttrandet röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Arne Gadd, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Agnar Nielsen, Erlundur Patursson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Reiuulf Steen, Otto Steenholdt, Jan P. Syse och Bernhard Tastesen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 53 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt B., bifölles.

12

B 37/k: Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet och A 611/k: Medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade anmält, att behandlingen av ministerrådsförslaget och medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Palm: (kulturutskottets talesman): Herr president! Som framgår av kulturutskottets beskrivning är vi inte nöjda med behandlingen av frågan beträffande nordiskt kultursamarbete under 1980-talet.

De flesta här i salen kan säkert erinra sig bakgrunden: I samband med det att arbetet som pågick 1977 beträffande ministerrådets allmänna handlingsprogram "Människan och resurserna i Norden" uttalade kulturutskottet att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som det nordiska kulturavtalet varit i kraft.

Resultatet av denna propå blev utredningen "Nordiska kultursamarbetet under 1970-talet – en värdering". Det var den s.k. Bergendalrapporten.

Utredaren – alltså Gunnar Bergendal – var kritisk mot åtskilligt i det nordiska kultursamarbetet. En stark kritik riktades också i den allmänna debatten mot rapportens innehåll. Jag tillhör de kritiska och vill exempelvis nämna att den Nordiska kulturfonden, som har spelat en så stor roll i kultursamarbetet, inte har blivit föremål för en förutsättningslös värdering och gärna en kritisk granskning beträffande dess allmänna inriktning. Det borde dock ha skett i detta sammanhang. Det är ju känt att en mängd framställningar om värdefulla projekt inte har kunnat beviljats under många år på grund av helt otillräckliga anslag.

Denna bristande balans mellan anspråk och resurser är definitivt inte bättre i dagens läge. Jag är övertygad om att denna mening delas helt av kulturutskottets ledamöter.

I rapportens sammanfattning tog utredningsmannen upp den nuvarande organisationens svagheter. Jag citerar utredarens egna ord:

"En kritisk synpunkt som framförs av politiker och fältets företrädare, men också av företrädare för ländernas administrationer och sekretariatet, är att det finns tendenser som tyder på att organisationen har otillräcklig förnyelsekraft. Man talar om risken för byråkratisering och rutinisering, om att arvet

från kulturkommissionen är slut. En utveckling av det slaget är inte säregen för det nordiska samarbetet. Den kan iakttas också bland de stora nationella administrationer som byggts upp eller omorganiserats under de senaste årtiondenas stora tillväxt av den offentliga verksamheten.

Man bör utgå från att förnyelsekraften i det nordiska kultursamarbetet ligger hos parlamentarikerna i Nordiska rådet, hos regeringarna och hos fältets företrädare. Det är självfallet önskvärt att kultursekretariatet har en stimulerande och inspirerande roll, och sekretariatet har en viktig och krävande uppgift som dialogpartner med politiker, ämbetsmän och fältföreträdare. Det vore emellertid av flera skäl en mindre lyckad ordning om det förutsattes att den yttersta drivkraften sitter i administrationen".

Med denna bakgrund har kulturutskottet vid upprepade tillfällen inför kulturministrarna – senast vid ett möte i Ekenäs, Finland, i augusti 1980 – uttalat att rapporten borde ha sänts ut för remissbehandling till de organ som i hög grad är berörda av denna verksamhet.

Behovet av remissbehandling framstår som desto angelägnare med hänsyn till att det även lämnats ett omfattande socialdemokratiskt medlemsförslag A 611/k 1981, vilket främst poängterar folkrörelsernas roll som vitaliserande faktor i det nordiska kultursamarbetet. Detta önskemål kom också klart till uttryck när utskottet i förrgår sammanträdde med representanter för de olika politiska ungdomsförbunden.

Nu har inte remissbehandling skett. Orsaken är svår att finna. Om det är allmän ovilja eller om det är kulturbyråkratin som gått i baklås är svårt att bedöma. Jag vill understryka att det finns betydligt oväsentligare medlemsförslag som stundom besvärat remissorganen. Remissbehandlingen framstår som än angelägnare då utredaren själv varnar för att verksamheten hotar att cementeras då den i stället borde starkt vitaliseras.

Nu skriver ministerrådet till årets session att "avsikten med dokumentet, tillsammans med Nordiska rådets eventuella synpunkter och debatten i övrigt, skall tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktisk-politiska samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet".

Kulturutskottet, som har behandlat denna fråga, befarar – säkert på goda grunder – att en debatt vid en råds-session inte kan ge tillräckligt bred belysning genom enbart en sådan behandling av en så stor fråga. Dessutom framstår det som orationellt att vid en session uppta alltför mycket dyrbar tid vid behandling av såväl de övergripande riktlinjerna som en rad detaljer inom ett avgränsat ämnesområde.

Kulturutskottet uppskattar denna inbjudan från ministerrådet till kulturdebatt vid årets råds-session. Men utskottet vill gå längre och föreslår att Nordiska rådets presidium beslutar om att såväl det föreliggande ministerrådsförslaget som det nämnda medlemsförslaget blir föremål för remissbehandling.

Utskottet uttalar dessutom förhoppningen om att den allmänna debatten om det nordiska kultursamarbetet på 1980-talet därigenom skall kunna aktiveras.

Med dessa ord, herr president, har jag velat framföra kulturutskottets anmälan till sessionen om att behandlingen av ministerrådsförslaget och medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Olle Eriksson: Herr president! I ministerrådsförslaget om det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet gör man ett försök till värdering av vilka faktorer som i första hand har präglat utvecklingen under den 10-årsperiod som det nordiska kulturavtalet varit i kraft. Mot den bakgrunden försöker man vidare se framåt på utvecklingen under 1980-talet.

Jag vill, i likhet med utskottets talesman Sture Palm, nämna att kulturutskottet i sina skrivningar inte är nöjd med ministerrådets behandling av denna fråga.

Ministerrådet inbjuder med anledning av sitt förslag till en kulturdebatt vid denna råds-session, och då vill jag i likhet med kulturutskottet uppfatta ministerrådets förslag mer som ett diskussionsunderlag än som ett handlingsprogram i traditionell mening.

Kulturutskottet lägger fram såväl ministerrådsförslaget som medlemsförslaget för debatt vid denna session, och bl. a. på basen av debatten här i rådet fortsätter behandlingen av de båda förslagen därefter.

För oss i Nordiska rådet finns det anled-

ning att mer klarsynt än hittills uppmärksamma folkrörelserna, folkbildnings- och ungdomsorganisationernas bidrag till det nordiska kultursamarbetet.

Vår gemensamma vilja och avsikt är att de många människorna i Norden skall engageras i och ta del av nordiskt kultursamarbete.

För att nå ut till stora grupper – och för att förankra kultursamarbetet i breda folklager – är folkrörelserna i studie- och ungdomsförbunden omistliga kanaler. Utan insatser från dessa organisationers och förbunds finmaskiga nät av lokala föreningar och opinionsbildare kan vi räkna med att många av våra stolta målsättningar inte kan förverkligas.

Folkrörelserna och den folkliga bildningstraditionen är det mest särpräglade draget i nordisk kultur. Ingen annanstans i världen har de många människorna i sådan omfattning slutit sig samman i ideella rörelser som i Norden. Folkrörelserna är forum för aktivt kulturskapande, för amatörism och för gemenskap. Folkrörelserna är redskap för de många människorna att säga sin mening om viktiga samhällsfrågor.

Folkbildningen, organiserad genom studieförbunden, är garantin för att åsikter föregås av insikter, och gedigen kunskap. Ungdomsorganisationerna är omistliga – genom dessa och ur de samlade krafter som där finns kommer framtiden att formars.

Av tradition har den institutionella kulturen och det professionella kulturlivet tagit i anspråk de mesta resurserna i den nordiska kulturbudgeten. Kulturarbetarnas insatser för nordisk samhörighet är förvisso mycket viktiga. De kan förmedla rika upplevelser. De kan – och skall – inspirera de många människorna till eget kulturskapande.

Både amatörer och yrkesverksamma kulturarbetare har viktiga bidrag att lämna till vårt nordiska kulturmönster. Amatörer och professionella konstnärer – skådespelare, musiker, författare, filmare, bildkonstnärer och många andra kulturarbetare är alla med och formar Nordens gemensamma kulturmönster.

Det nordiska folkbildningssamarbetet har utvecklats positivt under 1970-talet, delvis tack vare det nordiska stödet till folkbildningssamarbete. Denna positiva utveckling kan vi mäta både i kvalitet på kultursamarbetet och i antalet människor som deltagit.

Antalet organisationer som anhåller om nordiskt folkbildningsstöd har ökat och kan förväntas komma att öka även framdeles. Detta är också i sig positivt. Det visar en medveten strävan från dessa organisationers sida att orientera sig emot nordisk samhörighet. Parallellt med detta fortsätter de organisationer, som sedan länge har ett väl utbyggt nordiskt samarbete, att utveckla och förfina sin verksamhet.

Experiment- och utvecklingsarbete pågår när det gäller bl. a. ökad aktivitet i nya bostadsområden och folkligt engagemang för levande hembygder. Banbrytande och mycket intressanta erfarenheter är att vänta.

Stödordningen för nordiskt folkbildningssamarbete har dock inte i medelstilledningen haft samma gynnsamma utveckling som organisationernas ambitioner.

Flera nordiska folkbildningsorganisationer har givit oss parlamentariker besked om att medelstilledningen är otillräcklig.

Representanter för de politiska ungdomsorganisationerna i Norden har under den här sessionen vid uppvaktningar för bl. a. kulturutskottet framfört sin oro över förslag och formuleringar i ministerrådsförslaget och de konsekvenser detta får för ungdomssamarbetet i Norden om förslaget kommer att genomföras.

Det som inger den största oron är att ministerrådet i sitt förslag vill att de medel som finns tillgängliga inom de nordiska stödordningarna på kulturområdet kommer bäst till sin rätt, om de kan användas för den innehållsliga delen i projekten, – och att medlen endast i undantagsfall bör användas för rese- och uppehållskostnader för olika delegationer av nordiska deltagare.

Medlen skall heller inte enligt ministerrådet utnyttjas för den reguljära verksamheten inom olika organisationers nordiska samarbetsorgan. Sådana behov bör mötas genom endera nationella anslag eller genom insatser från deltagarnas organisationer respektive medlemmarna själva.

Ministerrådet har en rad motiveringar för sina förslag under detta avsnitt, men de fördelar, som man tror sig vinna uppväger inte de stora nackdelar, som är förknippade med förslaget. Konsekvenserna av att man endast i undantagsfall kommer att bevilja medel till resor och uppehållskostnader blir, enligt re-

presentanter för de politiska ungdomsorganisationerna, att en mångfald projekt och aktiviteter inte kommer att kunna genomföras.

Vi skall komma ihåg att ungdomsorganisationernas verksamhet i hög grad bygger på frivilliga insatser och att olika nationella anslag för ungdomsorganisationerna inte gäller aktiviteter utomlands.

Många ungdomar är vidare mitt uppe i studier och yrkesutbildning och de har då inte möjligheter att själva klara utgifter för resor och uppehälle vid t. ex. nordiska seminarier och projekt.

I ett skede, då programmet för 1980-talets nordiska kultursamarbete förbereds, vill jag därför starkt markera folkrorelsernas, studie- och ungdomsorganisationernas ställning, som sammanhållande kraft och konstruktiv brobyggare i Norden och därmed vill jag starkt understryka behovet av ett skäligen och ett ökat ekonomiskt stöd för dessa.

Ett program för det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet fordrar en bred förankring för att åstadkomma goda verksamhetsresultat. Ett sätt att nå dessa goda resultat är att få en så bred belysning som möjligt av frågorna. Därför biträder jag, herr president, avslutningsvis förslaget om att Nordiska rådets presidium bör föreslå remissbehandling av såväl ministerrådets förslag som medlemsförslaget.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herra president! Nyt kun käsittelemme 80-luvun kulttuuriyhteistyön suuntaviivoja, haluan korostaa, miten tärkeä merkitys pohjoismaisessa kulttuuriyhteistyössä on kansansivistysjärjestöjen välisellä yhteistyöllä. Tämä yhteistyö tapahtuu pääasiassa järjestöjen perustamien pohjoismaisten yhteisjärjestöjen puitteissa. Viime vuosien aikana näiden yhteisjärjestöjen toiminta on tuntuvasti laajentunut ja monipuolistunut.

Kansansivistysjärjestöjen yhteistyön puitteissa pohjoismainen vuorovaikutus viedään valtakunnan lisäksi alueelliselle ja paikalliselle tasolle. Siinä on tämän yhteistyön suuri etu. Se voi tavoittaa suurempia joukkoja kuin monet muut pohjoismaisen yhteistyön muodot. Esimerkiksi parhaillaan käynnissä olevat pohjoismaiset opintokerhoprojektit tarjoavat suurten kansalaisjärjestöjen ja kansanliikkei-

den paikallisosastojen jäsenille mahdollisuuden olla mukana pohjoismaisessa yhteistyössä. Tästä on olemassa hyviä esimerkkejä.

Kansansivistysjärjestöjen pohjoismaisen yhteistyön kehittymiselle on ollut tärkeää se tuki, jota sille on osoitettu pohjoismaisen kulttuuriyhdistysten varoista, tällä hetkellä kokonaismäärältään 1,6 milj. Tanskan kruunua. Tähän tukijärjestelmään liittyy kuitenkin olennaisia puutteita.

Ensimmäinen huomautukseni koskee kansansivistystyön tuen määrää. Se on noussut tuen aloittamisesta eli vuodesta 1975 lähtien 1,0 milj. Tanskan kruunusta 1,6 milj. kruunuun. Samaan aikaan kuitenkin kustannusten nousu on ollut paljon nopeampaa. Järjestöjen toivomukset määrärahojen korottamisesta ovat täysin oikeutettuja.

Toinen huomautukseni koskee pitkäaikaisen projektien rahoittamista kansansivistystyön alueella. Kun ministerineuvosto työskentelee yhden vuoden budjetilla, myös kansansivistystyölle myönnettävä tuki jaetaan aina vuodeksi kerrallaan. Tästä aiheutuu huomattavia ongelmia kansansivistysjärjestöille, joiden pohjoismaiset projektit ovat yleensä pitkäaikaisia. Itse asiassa on mahdollista organisoida erilaisia paikallistasolla toteutettavia hankkeita 2–3 vuotta lyhyempänä aikana. Projektit ovat luonteeltaan sellaisia, että on usein vaikeata esittää selvitystä yhden vuoden tuloksista, jota nykyään vaaditaan jatkotyöhön saatavan avustuksen ehdonä. Parhaimmissakin tapauksissa tällainen vaatimus byrokraattisella tavalla toimihenkilöresursseilla tehtävää työtä.

Kansansivistystyötä tekevien järjestöjen piirissä on keskusteltu paljon myös pohjoismaisten projektien omarahoitusosuuden suuruudesta. Sen tarpeellisuutta ei ole asetettu kyseenalaiseksi. Omarahoitusosuus turvaa sen, että järjestöt harkitsevat perusteellisesti kunkin projektin toteuttamismahdollisuudet. Omarahoitusosuuden osalta on syytä kuitenkin korostaa joustavuutta ja eri maissa toimivien järjestöjen taloudellisia mahdollisuuksia.

Huomattava epäkohta on sen sijaan siinä, että projektien hallintomenoihin myönnetään tiukasti vain 20%:n osuus projektin kaikista menoista. Tämä hidastaa laajojen projektien toteuttamista, jossa todelliset hallintomenot

ovat suuremmat. Jotta laajoja projekteja var-
ten voitaisiin palkata vastaava toimihenkilö
osa-aikaisena, tulisi hallinnollisten menojen
osuutta voida nostaa 50–60%:iinkin koko-
naismenoista.

Ilman kunnollista hallintoa hyvienkin
suunnitelmien toteuttaminen saattaa vaaran-
tua. Tähän liittyen on ihmeteltävä pyrki-
mistä keskittää kulttuuriyhteistyön tuki pro-
jektin varsinaiseen sisältöön myös siltä osin,
että matka- ja majoituskustannukset halutaan
pitää tuen ulkopuolella. Kun suurimpana vai-
keutena pohjoismaisen yhteistyön toteutta-
misessa verrattuna kansallisen tason toiminta-
taan ovat kielivaikeuksien lisäksi juuri pitkät
matkat, ei matka- ja majoituskustannuksia pi-
täisi sulkea tuen ulkopuolelle. Nuorten ja
nuorisojärjestöjen kohdalla edellä mainitun
kaltaiset pyrkimykset johtaisivat melko var-
masti suuriin, jopa ylitsepääsemättömiin vai-
keuksiin.

Lopuksi, herra presidentti, haluan vain
painottaa, että sivistysjärjestöjen työ samoin
kuin muikin pohjoismainen kulttuuriyhteis-
työ tarvitsee onnistuakseen riittävästi talou-
dellista tukea ja joustavaa ja toimintaan sovel-
tuvat ehdot tuen saamiseksi ja sen käyttämi-
selle. Näin saamme kulttuuriyhteistyöhön
mukaan mahdollisimman monet Pohjoismai-
den kansalaiset.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaas tal i svensk
översättning:

Herr president! Nu när vi behandlar riktlin-
jerna för 80-talets kultursamarbete, vill jag
betona hur viktigt samarbetet mellan folk-
bildningsorganisationerna är för det nordiska
kultursamarbetet. Detta samarbete sker när-
mast inom ramen för av organisationerna in-
rättade nordiska samarbetsorganisationer.
Under de senaste åren har verksamheten i
dessa gemensamma organisationer blivit be-
tydligt mera omfattande och mångsidigare.

Inom ramen för samarbetet mellan folk-
bildningsorganisationerna förs den nordiska
växelverkan förutom på riksplån också till
det regionala och lokala planet. Där ligger
den stora fördelen med detta samarbete. Det
kan nå större grupper än många andra former
av nordiskt samarbete. Till exempel de för
närvarande pågående nordiska studiecirkel-
projekten ger medlemmarna i medborgaror-

ganisationernas och folkrörelsernas lokalav-
delningar möjlighet att delta i nordiskt sam-
arbete. Det finns goda exempel på detta.

Av stor betydelse för folkbildningsorgani-
sationernas nordiska samarbets utveckling
har varit det stöd som samarbetet fått från
nordiska kultursekretariatets medel, för när-
varande till ett totalbelopp om 1,6 milj. dans-
ka kronor. Denna stödordning är dock för-
enad med väsentliga brister.

Min första anmärkning gäller beloppet för
stöd till folkbildningsarbetet. Det har från
stödordningens början, dvs. från 1975, stigit
från 1,0 milj. danska kronor till 1,6 milj. kro-
nor. Samtidigt har dock kostnadsökningen
varit mycket snabbare. Organisationernas
önskemål om ökade anslag är helt berättiga-
de.

Min andra anmärkning gäller finansiering-
en av långtidsprojekt på folkbildningsarbetets
område. Då ministerrådet arbetar med ettårs-
budgeter, ansåls även stödet till folkbild-
ningsarbetet alltid för ett år åt gången. Detta
föranleder betydande problem för folkbild-
ningsorganisationer, vilkas nordiska projekt i
allmänhet är långvariga. I själva verket är det
omöjligt att organisera sådana projekt som
organiseras på lokalplanet under en tid korta-
re än 2–3 år. Projekten är till sin natur så-
dana, att det ofta är svårt att redovisa ett års
resultat, vilket man nuförtiden kräver som
förutsättning för stöd för ett fortsatt arbete.
Även i bästa fall byråkratiserar ett sådant
krav det arbete som utförs med små personal-
resurser.

Inom ramen för organisationer som utför
folkbildningsarbete har det i stor utsträckning
också debatterats om storleken av egenfinan-
sieringsandelen i nordiska projekt. Behovet
av en sådan andel har inte ifrågasatts. Egen-
andelen säkerställer det, att organisationerna
noga överväger möjligheterna att genomföra
varje projekt. För egenfinansieringsandelens
vidkommande har man dock skäl att betona
smidigheten och de i olika länder verkande
organisationernas ekonomiska möjligheter.

En betydande nackdel ligger däremot däri
att för de olika projektens administrativa ut-
gifter stramt beviljas enbart en andel av 20 %
av projektets samtliga utgifter. Detta gör det
långsammare att genomföra omfattande pro-
jekt, vilkas verkliga administrativa utgifter är
större. För att man för omfattande projekt

skall kunna anställa en ansvarig funktionär på deltid, borde det vara möjligt att höja de administrativa utgifternas andel till och med upp till 50–60% av totalutgifterna.

Utan en ordentlig administration kan förverkligandet av till och med goda planer riskeras. I anslutning härtill måste man förvånas över strävan att koncentrera kultursamarbetets stöd på projektets egentliga innehåll även för den delen, att man vill hålla rese- och inkvarteringskostnaderna utanför stödet. När den största svårigheten för genomförandet av nordiskt samarbete i jämförelse med samarbetet på nationellt plan, förutom språksvårigheterna, just är de långa resevägarna, borde rese- och inkvarteringskostnaderna inte uteslutas från stödet. För ungdomens och ungdomsorganisationernas vidkommande skulle strävandena av ovan angiven art ganska säkert leda till stora, till och med oöverbärliga svårigheter.

Till slut, herr president, vill jag bara betona, att bildningsorganisationernas arbete liksom det övriga nordiska kultursamarbetet, för att det skall lyckas, behöver ett tillräckligt ekonomiskt stöd och smidiga och till verksamheten anpassade villkor för stödets mottagning och användning. På detta sätt kan vi få så många nordiska medborgare som möjligt med i kultursamarbetet.

Inge Fischer Møller: Hr. præsident! I forlængelse af bl. a. hr. Sture Palms bemærkninger vil jeg gerne supplere med følgende:

Den parlamentariske indflydelse på kultursamarbejdet har hidtil ikke været så stor, som man kunne ønske. Eksempelvis har kulturudvalget flere gange fremhævet behovet for øget hjælp til ungdomsorganisationerne, uden at det har haft gennemslagskraft på det kulturelle budget.

Når nu den socialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd er blevet enige om et velunderbygget forslag på områder, der bør prioriteres, burde disse synspunkter også have påvirket ministerrådets forslag, men desværre er det ikke tilfældet.

De bærende ideer i medlemsforslaget er bl. a.: at foreningslivets betydning for øget kulturfællesskab må erkendes, og at foranstaltninger er nødvendige for at imødegå den voksende kommercialisering af kulturlivet i Norden.

Foreningslivets engagement er nødvendigt for at udbrede og fastholde det nordiske kultursamarbejde. Oplysningsforbundene er de organisationer, der har voksende uddannelse og kultur som deres hovedopgaver. Gennem det store antal forskellige organisationer, f. eks. oplysningsforbundene, er der stor mulighed for at nå ud til det bredest mulige befolkningsgrundlag. Gennem deres veludbyggede net af lokalafdelinger har de en organisation, som når alle dele i Norden. Deres ideologiske grundlag omfatter solidaritet over grænserne og gør nordisk samarbejde til en naturlig opgave. Hertil kommer, at de også har en lang tradition og erfaring gennem samarbejde.

Børn og unge hører til grupper, der er mest udsatte for de kommercielle kræfters styrke. Tænk at være barn eller ung og konstant blive påvirket af reklamerne. For at forhindre denne negative udvikling må vi satse på børne- og ungdomsorganisationerne, hvor børn og unge kan være sammen med andre og udvikle kreative egenskaber under demokratiske forhold og hente inspiration, der kan være medvirkende til, at de udvikler sig sundt og godt.

I ministerrådsforslaget er der desværre en pessimisme og opgiveness. Det faktum, at det hidtil ikke er lykkedes at bidrage til nogen afgørende indsats i forhold til den brede befolkning, må ikke tages til indtægt for, at man i fremtiden afstår fra at nå ud til flest mulige. Tværtimod er det nu på høje tid at få aktiviteter ud på de steder, hvor almindelige mennesker bor. Det er dem, som aktivt skal have mulighed for at deltage i kulturaktiviteter. Samarbejdet må ikke stoppe på et niveau, hvor man kun udarbejder rapporter, der næsten aldrig læses, og som endnu mindre fører til konkrete aktiviteter. Vi må videre til et stadium, hvor vi er indstillet på at lade de organisationer, der har fælles idégrundlag, og som har behov for et samarbejde, få mulighed for at udveksle erfaringer over grænserne og planlægge fælles aktiviteter. Hvis organisationerne selv får mulighed for at udforme deres aktiviteter, kan vi opnå den ønskede målsætning.

Sagt på en anden måde: der skal fortsat sættes på oplysningsforbundene. Igennem de 10 år, kultursamarbejdet har fungeret, er der skabt en række institutioner. I samme periode er den nationale kulturpolitik i de forskellige lande udviklet. Et udvidet kulturbegreb har vundet gehør, og man har fremhævet

foreningslivets betydning for en udvikling af kulturlivet – især når det gælder om at nå ud til socialt svage grupper.

Det er på høje tid at lade disse tanker slå igennem også i det nordiske kultursamarbejde. Såvel i Bergendahl-rapporten og ministerrådsforslaget som i en række udtalelser af parlamentarikere og regeringsrepræsentanter understreges vigtigheden af, at vi udvider samarbejdet. Det, der savnes, er konkrete hjælpeforanstaltninger for i praksis at føre forslagene ud i livet.

Et første skridt i denne retning blev taget i begyndelsen af 1970'erne, da tilskudsordningerne til børne- og ungdomsorganisationerne og folkeoplysningen blev indført. Siden da er disse tilskud stort set ikke blevet forhøjet, mens udgifterne til aktiviteterne er blevet mere end fordoblet. Hertil kommer, at antallet af organisationer, der ønsker at få del i disse bidrag, er vokset. Det er en glædelig udvikling, for det fortæller os jo, at interessen for kulturelle aktiviteter er voksende. Derfor må der stilles krav om øgede ressourcer.

Til slut vil jeg sige: jeg håber, det er klart, at det, jeg har givet udtryk for, bl. a. er, at det er vigtigt, at der fortsat er forskellige organisationer, hvor man kan mødes med andre med samme idégrundlag. Det er vigtigt, at alle mennesker – børn, unge og voksne – har mulighed for at realisere sig selv gennem kulturelle aktiviteter.

Wiklund: Herr president! Jag har begärt ordet i min egenskap av ledamot i Nordiska kulturfondens styrelse och från i år dessutom dess ordförande. Jag tänker framföra några små bemärkningar med anledning av de debattinlägg som gjorts. Man har ju pekat på kulturfondens styrelsens betydelse i sammanhanget – bl. a. Sture Palm gjorde det som företrädare för utskottet.

När kulturfonden delar ut 9 miljoner danska kronor per år, så är det klart att det är betydelsefullt. Men jag vill också understryka vad många talare har sagt om att på många områden är det otillräckligt med de medel som står till förfogande. Vi upplever det mycket starkt när vi i kulturfondens styrelse fördelar dessa pengar. Ibland är det en mycket liten del av de många anslagsframställningarna som vi kan ge stöd till. Vi skulle gärna ge stöd till många fler.

Innan jag anför några synpunkter mot den bakgrunden, skulle jag vilja citera något av vad den svenske kommunministern Karl Boo sade här i tisdags. Han berörde forskningen och behovet av utredningar och sade bl. a. att det borde inhämtas fördjupad kunskap om folkrörelsernas roll och ungdomens samhällsengagemang. Det är ett par faktorer som även jag anser vara viktiga i en demokratisk utvecklingsprocess.

Jag delar alltså Karl Boos uppfattning i det avsnittet men vill starkt betona att tendensen finns på många områden att man genom administrativ styrning och byråkratisering, exempelvis i fråga om bidragsgivningen, begränsar syftet att stimulera de fria och frivilliga organisationernas arbete.

Vad beträffar det förslag som nu föreligger kan väl konstateras att om man avser att föra över kostnaderna från nordisk basis till nationell bas, medför ju inte det att det blir ökade ekonomiska resurser till förfogande.

Jag vill starkt understryka de påpekanden som gjorts att för speciellt ungdomsorganisationerna men även för andra är det väldigt viktigt att täcka in resekostnaderna. Det är något som kulturfondens styrelse under senare år tagit stor hänsyn till, exempelvis för att medverka till att våra vänner från Island och från Finland kan vara med i samnordiska arrangemang.

Sture Palm och nu senast Inge Fischer Møller talade om att kulturavtalet har varit i kraft i nuvarande modell i tio år. Jag delar den åsikt som kulturutskottets företrädare har att man kanske bör göra en översyn och pröva om det krävs någonting annat inför framtiden. Det har talats om risk för otillräcklig förnyelsekraft i det här arbetet, och jag tycker att det är ett riktigt konstaterande från dem som har skrivit utredningsrapporterna.

Men behöver vi fler utredningar och redovisningar? Jag tycker inte att det är nödvändigt och instämmer med dem som tidigare talat om behovet av en bred remissbehandling av det material som finns tillgängligt. Jag anser en sådan åtgärd helt nödvändig i dag.

Frågan måste tas upp till en allvarlig prövning med sikte på att utnyttja den livskraft och vitalitet och den breda kontaktyta som exempelvis folkrörelserna och ungdomsorganisationerna har i våra nordiska länder. I det sammanhanget inrymmer jag även idrottsrö-

relsen som är en aktiv organisation med stora kontaktytor.

Jag vill också betona det arbete som de rådgivande kommittéerna utför åt Nordiska kulturfondens styrelse. Det ger oss en mycket fin information, och den sammansättning som kommittéerna har är en garanti för att vi får de här nämnda organisationernas synpunkter och att dessa kommer med i beslutsfattandet.

Herr president! Jag skulle kunna säga mycket utöver det här, men jag begränsar mig till detta i dagens debatt. Jag tror att det finns anledning att återkomma i frågan senare. Men alldeles tydligt framstår behovet av ökade ekonomiska resurser och att det skall vara i nordiskt samarbetssammanhang som de resurserna skall användas. Det framstår också ganska klart att det behövs en prövning av frågan om hur livskraftiga projekt skall kunna fortsätta efter den treårsperiod som Nordiska kulturfonden har möjligheter att lämna bidrag till. Det måste på något sätt klagöras hur man skall förfara med olika projekt som växer fram och som visar sig kunna leva längre än en treårsperiod.

Med de här exemplen – det finns många fler som jag avstår från att föra fram i dag – vill jag betona att det aktiva stöd som vi ger organisationerna genom Nordiska kulturfonden och på annat sätt i det nordiska kultursamarbetet verkligen behövs för att organisationerna skall kunna utveckla vitalitet i framtiden.

Med detta, herr president, ber jag att få ställa mig bakom förslaget om att vi nu får en bred remissbehandling av det förslag som föreligger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, lades utskottets anmälan till handlingarna.

13

C 16/k: Berättelse om Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1980 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1980 samt

2. att rådet lägger berättelsen C 16/k till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna 1 och 2, bifölls.

14

A 607/k: Medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Robert Pedersen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Der har i udvalget været forskellige opfattelser, og det har der også været i remissytringerne. Derfor er vores eneste rekommendation den, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede forudsætningerne og mulighederne for at opmuntre kulturskrifter i Norden til større nordisk indretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Aukén, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Lone Dybkjær, Olle Eriksson, Eíður Guðnason, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Robert Pedersen, Hannele Pokka, Elisabeth Rehn, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sell-

gren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Mot rekommendationen röstade Uffe Elle-mann-Jensen och Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Bjarne Mørk Eidem, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Svend Jakobsen, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Agnar Nielsen, Erlendur Patursson, Per Petersson, Páll Pétursson, Hákon Randal, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 44 röster mot 2.

15

E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna för att instifta ett nordiskt pris för att främja barn- och ungdomslitteraturen¹

Margrete Auken: Hvorledes vurderer ministerrådet konkret mulighederne for indstiftelse og finansiering af en nordisk pris til fremme af børne- og ungdomslitteraturen?

Undervisningsminister **Kivistö:** Vid flera tidigare tillfällen har det kommit förslag om att inrätta ett nordiskt barnbokspris, bland annat från nordiska barnboks förläggare och från arbetarrörelsens barnorganisationer. Ministerrådet har emellertid tidigare varit tveksamt till värdet av att inrätta ytterligare nordiska priser vid sidan av litteratur- och musikprisen. I stället har man försökt att genom andra åtgärder på nordiskt plan främja barnlitteraturen. År 1979 utgavs t. ex. en publikation om barnlitteratur i Nordisk utredningsserie.

I den nordiska barnkulturrapporten 1978, som också utkommit i Nordisk utredningsserie, underströks vikten av att förstärka barn- och ungdomsförfattarnas status. Rapporten föreslog att man i det syftet skulle ändra reglerna för det nordiska litteraturpriset så att barn- och ungdomsböcker också blev nominerade till priset. I samband med att en omarbetning av stadgarna för Nordiska rådets litteraturpris blev aktuell tog kultursekretariatet upp denna aspekt, vilket resulterade i ett förslag till precisering i stadgarna av att priset skulle avse såväl vuxenlitteratur som barn- och ungdomslitteratur. Nordiska rådets kulturutskott motsatte sig emellertid en sådan ändring av texten och frågan fick falla.

Frågeställaren har uppenbart rätt i att hitillsvarande praxis för nominering och utdelning av det nordiska litteraturpriset inte tyder på att man den vägen kan vänta någon speciell stimulans till barnboks författandet.

Ministerrådsförslaget angående nordiskt kultursamarbete under 1980-talet tar på nytt upp frågan om att inrätta nya nordiska priser. I förslaget sägs under punkten 3.5.9 att erfarenheterna av de nordiska priserna är goda. "Till en förhållandevis blygsam kostnad väcker de allmänhetens intresse både för de berörda konstområdena och för det nordiska". Ministerrådet kommer självfallet att i sina fortsatta överväganden beakta möjligheterna att stimulera författandet av barn- och ungdomsböcker genom att inrätta ett särskilt pris. Men samtidigt överväger ministerrådet även andra möjligheter att nå samma och kanske bättre resultat genom ekonomiska insatser på området. Ministerrådet är medvetet om att barn och unga är utsatta för ett kulturflöde av synnerligen varierande art, varför det är ministerrådets strävan att även med samlade nordiska insatser bidra till att barn och unga i Norden har tillgång till litteratur, som hör till den egna kulturmiljön.

Margrete Auken: Jeg vil gerne takke for svaret, som for så vidt var positivt, skønt ikke særlig konkret.

Problemet er jo, at når vi har en litteraturpris for voksne, er det meningsløst ikke at satse på børnene samtidig. Børnelæserne er forudsætningen for voksenlæsere, og det

¹ *Frågan tryckt s. 2415*

burde man tage alvorligt.

Jeg har to tillægsspørgsmål.

Det ene går ud på at få uddybet, hvad der mentes med "andre initiativer". De velmenende taler bliver altid holdt, men hvad mentes der med "andre initiativer"?

Når vi har foreslået prisen, er det, fordi en pris er god til at skabe debat om, hvad kvaliteten i børnebogslitteratur er for noget, og fordi det er en god inspiration for kvalitetsforfattere.

Som det blev sagt i svaret, kan den store effekt opnås for ganske få penge, idet jeg dog vil understrege, at prisen skal være på samme niveau som voksenprisen. Vi er gang på gang ude for, at børn får en nedværdigende behandling.

Jeg håber, at man vil følge kulturudvalgets beslutning om en hurtig remissbehandling.

Mit andet tillægsspørgsmål er derfor, hvis denne behandling er afsluttet med positivt resultat inden næste session, om vi så kan gøre os håb om, at ministerrådet vil fremlægge et konkret forslag til næste session?

Jeg ved, at det lyder utålmodigt, men barndommen er et helt liv. Det er ganske få år for voksne, men det er et liv for børn. De voksne har pligt til ikke at sløse barnets liv væk i en slattenhed med årene, der bare går.

Så jeg beder altså om, at vi omgående får et forslag, så snart remissbehandlingen er afsluttet.

Undervisningsminister Kivistö: Herr president! Det var två tillägsfrågor och jag vill kommentera dem bägge.

Vad först och främst beträffar de olika eventuella andra möjligheterna att stöda barnlitteraturen, så önskar jag nämna att åtgärder som skulle kräva ekonomiska åtaganden till exempel kunde vara understöd till de allmänna biblioteken för inköp av god barn- och ungdomslitteratur. Vi har i Finland nyligen genomfört en försöksverksamhet i detta avseende och har synnerligen goda erfarenheter därav. Detta försök kunde eventuellt följas upp genom en motsvarande samnordisk verksamhet. Vidare menar jag att ekonomiska åtgärder kunde vidtas för att stimulera till författandet av kvalitativt god barn- och ungdomslitteratur. Den kommersiella litteraturen för ifrågasvarande åldersgrupper är ofta

förljugen och även våldsbetonad. Den säljs emellertid bra och därför är den lätt åtkomlig. Genom stödåtgärder kunde som alternativ en än bättre litteratur erbjudas. Sedan frågades om ministerrådets åtgärder gällande behandlingen av ministerrådets förslag gett positivt resultat. I ministerrådets förslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet ingår, vilket jag redan framhöll i mitt första svar, vissa överväganden om att utöka de nordiska prisens antal. Härvid nämnes som exempel barnlitteraturen och också miljöutformning. Eventuellt kunde ett nordiskt kulturpris inrättas och i rotation utdelas på ett visst område varje år.

Det finns alltså olika möjligheter, som ministerrådet har behandlat och som nu är under behandling i kulturutskottet.

Jag kan i detta sammanhang nämna, att vi i Finland har ett särskilt pris för barn- och ungdomslitteratur vid sidan av de allmänna litteraturprisen och erfarenheterna är i vårt land mycket uppmuntrande. Ministerrådet inväntar nu Nordiska rådets ställningstagande till detta förslag. Behandlingen av frågan är ej slutförd. Vi fattade just beslut att kulturutskottet fortsätter behandlingen av ministerrådets förslag. I sinom tid, när vi har kulturutskottets och rådets ställningstagande klart, kommer ministerrådet att beakta rådets slutliga ställningstagande.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Ingrid Sundberg lämnat sessionen för del av denna dag och ersatts av Rolf Clarkson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelande

Det meddelades, att minister Henning Rasmussen intagit sin plats i rådet.

16

D 1982/18/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Sinikka Karhuvaara (kulturutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors rekommenderade ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Ur kulturpolitisk synpunkt är ett utökat nordiskt samarbete på filmens område mycket värdefullt. Det är ett känt faktum att de nordiska ländernas filmer inte tidigare i större grad har distribuerats utanför det egna landets gränser. Ett undantag härvidlag utgör den svenska och i någon mån den danska filmproduktionen. Filmutbudet på biograferna är fortfarande ensidigt inriktat på film från andra delar av världen. Detta igen har gjort att publiken inte känner den nordiska filmen och därför inte efterfrågar nordisk film.

Filmen är ett verksamt medel att öka den nordiska allmänhetens kännedom om de andra länderna i Norden. Nordiska filmer kan upplevas som livsnära och relevanta i hela Norden på ett helt annat sätt än filmer från andra länder. En större andel nordiska filmer i repertoaren skulle dessutom utgöra en välbehövlig motvikt mot utbudet från den utländska underhållningsindustrin. De erfarenheter som man har fått i Finland genom filmklubben Walhallas verksamhet visar att det finns ett stort och aktivt intresse från allmänhetens sida för nordiska filmer.

Ur ministerrådets meddelande till denna session framgår att två utredningar har gjorts för att öka spridningen av nordisk film i Norden.

På basen av dessa utredningar och efter ytterligare beredning i kulturavtalets organ har ministerrådet inrättat en försöksordning för perioden 1981–1985 i syfte att göra värdefull nordisk spelfilm tillgänglig för en större publik inom och utom Norden. För att förde-

la stödet har ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp med representanter för bland annat de nordiska filminstitut. Gruppen har inlett sitt arbete.

Den nya stödordningen gör det möjligt att ekonomiskt stöda nordiska filmfestivaler, lanseringen av film i de nordiska grannländerna och dessutom möjligheter att ge stöd till filminstitutet i Norden för gemensamma informationsåtgärder inom och utom Norden. År 1981 uppgick filmstödet till 500 000 DKK. Under de kommande åren har ministerrådet enligt meddelandet för avsikt att avsätta cirka en miljon danska kronor om året för stöd till nordisk filmdistribution. Jag önskar i detta sammanhang betona att summan en miljon DKK bör betraktas som en minimnivå för stödet i inledningsskedet och att filmstödet realvärde bör bevaras.

Nämnas kan att kommittén för spridning av nordisk spelfilm redan vid sitt första fördelningsmöte fick ta ställning till ansökningar om distributionsstöd till ett sammanlagt belopp av nästan två miljoner DKK.

Herr president! I samband med senaste års session gavs kulturutskottet tillfälle att anlägga synpunkter på den nu beslutade försöksverksamheten. Utskottet fann då att förslaget väl svarade mot syftet i rekommendationen och beslöt att stöda detta under förutsättning att tyngdpunkten i de föreslagna informationsåtgärderna låg i Norden.

Utskottet finner därför att det inte finns några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning, utan föreslår att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 18 för rådets del slutbehandlad.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

17

A 614/k: Medlemsförslag om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att öka det

nordiska samarbetet om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (kulturutskottets talesman): Herr president! Produktion och utlåning av talböcker och punktskriftsböcker förekommer i samtliga nordiska länder. I dagens läge är inläsningen och utlåningen av talböcker den till omfattningen viktigaste formen för att bereda synskadade och andra läshandikappade tillgång till litteraturen. Verksamheten är av utomordentlig vikt genom den centrala betydelse punktskriften har för synskadades språkliga färdighetsutveckling. Inte minst viktigt är det därför att stimulera synskadade barn till att läsa punktskrift.

En förutsättning för ett väl fungerande samarbete är att de tekniska system som används i de olika länderna är de samma. I dag används till exempel i Finland ett annat kassettsystem än i övriga Norden. Det säger sig självt att det redan av ekonomiska skäl är omöjligt att i Finland i en handvändning övergå till samma system som de övriga nordiska länderna tillämpar. Kulturutskottet anser dock att en snar övergång bör uppmuntras och påskyndas med hänsyn till betydelsen av enhetliga system för samarbetet.

Det föreslagna samarbetet gäller en minoritet i samhället. Särskilt eftersatta inom denna grupp är de språkliga och etniska minoriteterna. Ett nordiskt samarbete för att underlätta dessa gruppers situation framstår därför som särskilt viktigt.

Utskottet har noterat remissorganens positiva inställning till medlemsförslaget. Utskottet kan även för egen del helt omfatta syftet med förslaget. Kulturutskottet föreslår, att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att öka det nordiska samarbetet om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker.

Romanus: Ärade president! För synskadade är talböcker och punktskriftsböcker möjligheten att få kontakt med litteraturen.

I Sverige – och jag tror också i de flesta andra länder – är situationen den att sådana böcker inte kan köpas utan endast lånas på bibliotek. Det gör att låneverksamheten är ännu mer väsentlig för denna grupp än för seende.

Fortfarande är det i de flesta länder bara en mindre del av den litteratur som publiceras varje år, som det finns möjlighet att snabbt läsa in på band. Det gör att särskilt för språkliga minoriteter är situationen allvarlig, och det gör samarbetet mellan länderna extra angeläget. I Norden har vi stora språkliga minoriteter som talar ett annat språk än det i respektive land gängse. Här borde möjligheterna till samarbete vara extra stora. Dessutom börjar vi i de nordiska länderna få språkliga minoriteter från utomnordiska länder, där tillgången till talböcker är liten. Även för dem skulle man kunna göra stora vinster genom ett nordiskt samarbete.

Som initiativtagare till detta medlemsförslag vill jag uttrycka min glädje över den positiva behandling som det har fått av samtliga remissinstanser och av kulturutskottet.

Det är många åtgärder som skulle kunna vara lämpliga för ett nordiskt samarbete inom detta område. I första hand gäller det naturligtvis det mest uppenbara, nämligen att låna talböcker mellan länderna. Men det kan också gälla ett samarbete på det tekniska området. Det behövs ett arbete för att få fram billiga men slitstarka bandspelare. Det behövs inte stereo och andra finesser, utan det skall vara bandspelare som tål att användas länge för tal.

Vi har i Sverige med oro noterat att man tycks lägga ner produktionen av enkla och slitstarka monobandspelare och satsar mer på avancerade, t.ex. med stereo, som inte behövs i detta sammanhang.

Även när det gäller punktskriftsproduktionen är den tekniska utvecklingen av själva produktionen med databand och av apparater för läsning av punktskrift ett område där samarbete kunde vara bra.

Den tekniska utvecklingen är snabb, och ett samarbete är viktigt, så att man inte väljer olika system, något som försvårar lån mellan länderna. Det är önskvärt att man i Finland har samma system som i de övriga länderna. Det är naturligtvis varje land som bestämmer själv, det finns redan nu möjligheter till sam-

arbete. Men jag är glad att utskottet understryker, att en snabb övergång bör uppmuntras och på alla sätt påskyndas. Det underlättas av det faktum att många synskadade i Finland redan har bandspelare av båda typerna.

Jag vill tacka utskottets representant för att hon betonade värdet av att man får möjlighet att använda samma system, och jag hoppas att det inom den nordiska kulturbudgeten skall vara möjligt att finna stöd för en övergång till samma system.

När det gäller frågan vem som skall ta itu med uppgiften att utveckla detta samarbete, vill jag betona vikten av att de nationella centrala biblioteken för synskadade är med i detta arbete från början, och att de får bilda stommen i det samarbetsorgan, som måste komma till stånd.

Ärade president! I medlemsförslaget har vi varit ganska försiktiga. Vi föreslog att ministerrådet skulle *undersöka möjligheterna* till ett ökat nordiskt samarbete inom detta område. Utskottet har på grundval av remissyttrandena gått ett steg längre och föreslår, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att *vidtagna åtgärder* för att öka det nordiska samarbetet om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker. Jag är självfallet glad över att man med utskottets skrivning kan få en snabbare start, eller rättare sagt en snabbare ökning av samarbetet inom det viktiga området talböcker och punktskriftsböcker.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Bjarné Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Sinikka

Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Elisabeth Rehn, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Petter Thomassen, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Svend Jakobsen, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Inge Fischer Møller, Erlendur Patursson, Hannele Pokka, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Reiulf Steen, Asser Stenbäck, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

18

D 1982/15/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

19

A 594/k: Medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att, utan att inrätta någon särskild fond, ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten genom

att på den nordiska kulturbudgeten inrätta ett särskilt anslag för regionalt kultursamarbete.

Randal (kulturutskottets talesman): Dette medlemsforslaget er av enkelte oppfattet som et forslag som i særlig grad er av interesse for det samiske kulturliv. La meg derfor først gjøre det klart at kulturutvalget ikke har ønsket å trekke inn det spesielle behov for støtte til samisk kulturliv, som fra før står på Rådets sakliste. Det kan likevel være nyttig å minne om at en samlet innsats nettopp til støtte for samekulturen må bli en prioritert oppgave i de kommende år.

Medlemsforslag A 594 dreier seg imidlertid om Nordkalotten i regional mening, dvs. de tre nordligste fylker i Norge samt Norrbotten i Sverige og Lappland i Finland. Det er altså et forslag om et regionalt fond som foreligger, et kulturfond for den mest typiske grenseoverskridende region vi har i Norden.

En rekke høringsinstanser har i høy grad bidratt til å beskrive dagens situasjon, og har for så vidt bidratt til ytterligere motivering av forslaget. Men tunge instanser har alvorlige innvendinger mot fondstanken, og kulturutvalget er kommet til at det ikke finner det formålstjenlig å anbefale en rekommandasjon som går i den retning. Men utvalget har ønsket å ta vare på den regionale tankegang som ligger bak forslaget. Utvalget anbefaler derfor at det på kulturbudsjettet settes av midler til regionalt kultursamarbeid over nordiske grenser.

Utvalget har i premissene sagt at styret i Nordisk kulturfond utpeker seg som et hensiktsmessig organ til å bistå ved fordelingen av de midler Ministerrådet finner å kunne føre opp til et slikt formål.

Tilhengere av det desentraliserte kulturliv – og hvem er ikke det – vil innvende at dette er en løsning som smaker av fjernstyrt, sentralisert saksbehandling. Avstanden fra Hammerfest, Tornedalen og Rovaniemi til København er lang. Til det er å si: Nordiske samarbeidstiltak er avhengig av nasjonal forankring. Det må være de berørte lands oppgave å satse det de mener er riktig og mulig, f. eks. når det gjelder støtte til kulturtiltak i egne regioner for å fremme et desentralisert kulturliv. Nordisk finansiering kommer inn som en utløsende faktor for å gjøre det lettere å etablere kontakten og samarbeidet over grensene.

Kulturutvalget foreslår altså at behandlingen av medlemsforslag A 594/k munner ut i en rekommandasjon til Ministerrådet om å bidra til at kultursamarbeidet på Nordkalotten blir styrket via en spesiell post på kulturbudsjettet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat betræffande kulturutskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Uffe Ellemann-Jensen, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Astrid Murberg Martinsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Elisabeth Rehn, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørn Sælthun, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Mot rekommandationen röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Svend Jakobsen, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kärnä, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Reulf Steen, Sten Söderström och Lars Werner.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 1.

20

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet angående biblioteksbusprojektet på Nordkalotten¹

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit för att säkerställa biblioteksbusens fortsatta verksamhet i form av ett samarbete mellan berörda kommuner?

Samarbetsminister Söderman: Nordiska ministerrådet har genom sin ämbetsmannakommitté för regionalpolitik (NÄRP) etablerat och delvis finansierat en gemensam nordisk biblioteksbus i Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och Karesuandodelen av Kiruna kommun i Sverige.

Avsikten med verksamheten är

- att förbättra servicen i glesbygden
- att ge befolkningen i glesbygden möjlighet att nå bibliotekstjänster
- att ge möjlighet till att sätta sig in i grannlandets litteratur och litteratur som hör till en annan språkgrupp
- att öka informationen mellan kommunerna inom området och att skapa samhörighetskänsla
- att skapa grundlag för samarbete mellan kommunerna

Verksamheten igångsattes i juli 1979 och för genomföringen av projektet har tillsatts en egen styrgrupp. Ett avtal har ingåtts mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och de fyra kommunerna rörande biblioteksbusens verksamhet. Enligt detta finansieras projektet genom att det år 1979 gavs ett engångsbidrag från Nordiska ministerrådets allmänna budget som täckte 100 % av investeringskostnaderna för anskaffande av buss samt böcker på finska, norska, svenska och samiska. För täckning av driftkostnaderna har det getts bidrag på 100 % år 1979/80, 50 % år 1980/81 och 25 % år 1981/82. Resten av kostnaderna täcks av kommunerna enligt en speciell fördelningsnyckel, och från sommaren 1982 skall utgifterna i sin helhet täckas med nationella medel.

Ur avtalet framgår vidare att kommunerna är gemensamt ansvariga för upprätthållandet

av verksamheten och att avtalet tidigast kan sägas upp 31.12.1982 med ett års uppsägningstid. Projektets fortsättning skulle således vara säkrad till utgången av 1983.

Den nordiska finansieringen har skett via kap. 244 Regionalpolitik – konkreta åtgärder på ministerrådets allmänna budget. Enligt de riktlinjer som gäller för denna budgetpost är det fråga om en initieringsbeviljning över maximalt 3 år. Därefter har förutsatts att projektet eventuellt vidareförs nationellt med statliga, regionala och/eller kommunala medel. Bakgrunden till detta är att budgetmedlen inte borde bindas för länge till bestämda projekt, eftersom detta skulle försvåra möjligheterna att kanalisera medlen till nya konkreta projekt. Biblioteksbusen kan således inte finansieras från kap. 244 efter sommaren 1982.

Några av samarbetskommunerna har fått vissa problem med att uppfylla sin del av biblioteksbusavtalet, bl. a. av den orsaken att det finska systemet för stöd till biblioteksverksamhet ändrades år 1981. Projektets styrgrupp har därför vänt sig till Nordiska ministerrådet för att få hjälp med att lösa problemen. Styrgruppen har bl. a. lanserat följande lösningsmodeller:

1) Direkt delfinansiering av verksamheten över kulturbudgeten.

2) Avtal mellan kulturministerierna i Finland, Norge och Sverige om stöd till projektet.

Nordiska ministerrådet konstaterar att projektet av samtliga berörda insatser har bedömts som mycket lyckat. Det skulle därför vara mycket beklagligt om man skulle bli tvungen att avsluta projektet på grund av finansieringsproblem.

Nordiska ministerrådet anser det inte vara någon god lösning om projektet efter 1982 skulle finansieras över en annan nordisk budget, t. ex. kulturbudgeten. Detta skulle strida mot förutsättningarna för beviljning från kap. 244.

Efter att den kommunala finansieringen av projektet klarlagts något närmare är Nordiska ministerrådet intresserat av att medverka till en dialog mellan nationella och nordiska kultur- och regionalpolitiska myndigheter för att komma fram till det bästa sättet att säkra biblioteksbusen en varaktig framtid.

¹ Frågan tryckt s. 2401

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herr president! Jag tackar minister Söderman för svaret. Jag vet att det finns många svårigheter i finansiering och jag ställer inte en tilläggsfråga men jag bara hoppas att ministerrådet arbetar så hårt med frågan att vi kan hålla biblioteks- boksverksamheten i gång i framtiden också.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

21

A 608/k: Medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Gadd (kulturutskottets talesman): Herr president! I medlemsförslag A 608/k, väckt av Karl-Erik Häll m. fl. strax före sessionen i Köpenhamn i fjol, föreslås ett idrottsligt centrum på Nordkalotten, gärna förlagt till Kiruna och centrerat kring ishockey.

Kulturutvalget har konstaterat att de resurser som finns på kulturbudgeten för 1981/82 rör sig om 330 000 danska kronor och att ett idrottsligt centrum kräver en satsning av en helt annan storleksordning än de medel som för närvarande finns tillgängliga.

Bland de insatser som nu görs prioriteras sådana som gäller att handikappidrotten skall stimuleras och ett ökat idrottsutbyte med Västnorden, dvs Färöarna, Grönland och Island. En satsning som den föreslagna ligger inte direkt i linje med de prioriteringar som Nordiska rådet hittills har stått för.

Medlemsförslaget har varit utsänt på remiss, och remissopinionen är i hög grad delad. Man kan säga att de remissinstanser som mottagit förslaget positivt i huvudsak är av lokal natur. Till detta kan anföras att likartade anläggningar redan finns på Nordkalotten – utskottet nämner kurs- och träningscentret i Bardufoss mellan Tromsö och Narvik. Svansteins idrotts- och lägercentrum norr om Övertorneå, resurserna i Gällivare för alpin skidåkning och Lapplands idrottsinstitut i Rovaniemi.

Med detta som bakgrund har utvalget stannat för att föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget, och jag yrkar, herr president, bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

Svante Lundkvist övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Olle Eriksson lämnat sessionen och att Rune Gustavsson återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

22

D 1982/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

23

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet angående alternativa förslag till bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge (D 1982/21/1979/k)¹

Kirsti Grøndahl: Saken om en nordisk folkehøgskole i Vest-Norge ble tatt opp i en rekommendasjon i 1979. Bakgrunnen var at nordiske samarbeidsorganer fikk et generøst tilbud om å overta eiendommen Dalsåsen i Fjaler kommune i Vest-Norge, med tanke på at denne kunne benyttes til et tjenlig formål. Etter at det opprinnelige formål, en folkehøgskole i Vest-Norge, har vist seg ikke å være en aktuell utnyttelse, har donator lagt fram et alternativt opplegg, nemlig utbygging av et nordisk kurs- og kultursenter i Vest-

¹ *Frågan tryckt s. 2402*

Norge – et seriøst forslag som burde hatt krav på seriøs behandling. Derfor er det skuffende at Ministerrådet fra et møte 10. desember 1981 bare meddeler at "det har ikke været muligt at opstille andre forslag til anvendelse af ejendommen".

Den alternative utnyttelse er ikke vurdert. Det er vanskelig å akseptere at et generøst tilbud blir behandlet så overflatisk. Mitt spørsmål blir derfor:

Vil Ministerrådet ta opp til behandling og utredning forslaget fra donator om alternativ bruk av den tilbudte eiendom i Fjaler i Vest-Norge?

Statsrådet Wikström: Herr president! I meddelandet om rekommendation nr 21/1979 heter det, at det inte har varit möjligt att lägga fram alternativa förslag till användning av fastigheten Dalsåsen i Fjalar kommun i Norge. Det kan villigt erkännas att det är en något kort form för redogörelse som här har använts.

Under 1981 visade det sig att alternativa placeringar för Nordens folkliga akademi inte var aktuella. Ett nytt hyresavtal med fortsatt placering i Kungälv kunde ingås och därmed föll fastigheten på Dalsåsen bort som möjlig placeringssort för akademien.

Erbjudandet av fastigheten i Fjalar kommun är en storslagen gest från en privatperson gentemot det nordiska kultursamarbetet. Det är ett erbjudande som vi bör göra allt för att finna möjligheter att utnyttja.

Från donatorns sida har pekats på möjligheten att på fastigheten bygga upp ett nordiskt kurs- och kulturcentrum. Detta ökar fastighetens användningsmöjligheter, samtidigt som det ställer andra krav på det utredningsarbete som måste föregå ett eventuellt samnordiskt utnyttjande.

Det är inte längre fråga endast om det kulturella samarbetsområdet, utan också de samarbetsfält som representeras av den allmänna budgeten bör dras in i övervägandena. Donatorn har dessutom nämnt att det kan bli aktuellt att använda fastigheten för ändamål som finansieras över norska budgetar.

Ett samnordiskt utnyttjande av fastigheten förutsätter på sikt drift- och eventuellt investeringskostnader, som det i det rådande ekonomiska läget inte finns stora utsikter att ska-

pa täckning för i framtida budgetar. På det kulturella området pågår för närvarande etablering av ett Nordens hus på Färöarna och det är ganska givet att det i nuvarande skede inte finns stora möjligheter att parallellt bygga upp en annan samnordisk kulturinstitution.

Fjalar kommun och Sogn og Fjordene fylke har ställt sig positiva till att i sin placering ta upp överväganden om att stödja ett samnordiskt utnyttjande av fastigheten på Dalsåsen. Jag nämnde tidigare det svåra ekonomiska läget vad gäller de samnordiska budgetarna. Det är klart att en nordisk kulturinstitution i Fjalar lättare kan komma till om man från lokalt håll kan bidra till finansieringen. För att få klarhet i vilka permanenta ekonomiska åtaganden som kan göras av kommunen och fylket – och naturligtvis även från samnordisk sida – krävs ett ingående och konkret utredningsarbete, och det kräver tid och resurser.

Jag beklagar herr president, att vi från ministerrådets sida inte idag kan ge klart och konkret besked om utnyttjandemöjligheterna. Vi vill gärna fortsätta våra sonderingar, men jag är knappast pessimistisk om jag med hänsyn till våra såväl personella som ekonomiska resurser aviserar, att ett sådant besked kan komma först om något år.

Kirsti Grøndahl: Jeg takker statsråden for svaret. Selv om det var mange og forstæelige forbehold innbakt i statsrådets svar, oppfatter jeg at det er en positiv holdning og vilje i svaret. Man vil ta saken opp igjen og seriøst vurdere den alternative utnyttelse av eiendommen som Thora og Oddleif Fagerheims Stiftelse har foreslått. Jeg er glad for den åpning som ligger i dette.

Jeg synes imidlertid at statsråden overdriver vanskene, kostnadene og det behov for tid som er til stede for å ta standpunkt til dette generøse tilbudet. Jeg forstår at man i den nåværende økonomiske situasjon er tilbakeholden med tanke på å etablere nye institusjoner. Men denne saken stiller seg noe annerledes, idet Sogn og Fjordane fylke og Fjalar kommune har gitt klart uttrykk for at de er interessert i å medvirke til at dette prosjektet skal bli noe av. Det burde derfor være forholdsvis enkelt å klarlegge i hvilken grad

man kan regne med lokal, fylkeskommunal og nasjonal støtte til prosjektet, og hvor mye man eventuelt må skyte inn av nordiske ressurser. Jeg håper altså at det ikke er grunnlag for statsrådets forbehold, men at man ganske raskt kan få Ministerrådets vurdering av og mening om et nordisk kurs- og kultursenter i Vest-Norge.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

24

D 1982/14/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

25

D 1982/19/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Sinikka Karhuvaara (kulturutskottets talesman): Herr president! När den allmänna nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen – vars revision vi behandlade i går på morgonen – ingicks 1954 gällde den naturligtvis inte sådana yrkesgrupper, för vilka särskilda kompetenskrav eller andra behörighetskrav fanns stipulerade i de olika nordiska länderna.

Redan från första början tog dock Nordiska rådet och regeringsorganen, ofta efter påstöt från respektive yrkesgrupper, initiativ till att särskilda avtal skulle träffas mellan länderna om att avlägsna hindren för dessa yrkesutövare att verka inom sitt fack i de andra

nordiska länderna. Dessa strävanden ledde också snabbt till resultat när det gällde t. ex. vissa kategorier av hälsovårdspersonal, läkare, farmaceuter, sjuksköterskor med flera.

Också för lärarnas del aktualiserades dessa strävanden rätt snart, bl. a. därför att den stora invandringen av finska medborgare till Sverige där gjorde det aktuellt med undervisning i finska för de finska barnen. Saken fick ytterligare ökad aktualitet sedan Sverige under slutet av 1970-talet införde rätt för invandrarbarnen att – såsom Nordiska kulturavtalets stadgar – få undervisning på sitt modersmål. Utbyggnaden av denna undervisning pågår som bäst, vilket även berörs i annat sammanhang under detta möte. Mellan Finland och Sverige vidtogs bilateralt åtgärder för att lösa problemen med att anskaffa lärare för denna undervisning. Finsk-svenska utbildningsrådet upprättades 1967 på basen av en rekommendation från Nordiska rådet med uppgift att bl. a. just lösa dessa frågor, och en rekommendation från 1975 tog upp uttryckligen just frågan om de finska barnens undervisningssituation i Sverige.

Det blev småningom dock klart, att någon tillfredsställande lösning av frågan inte var möjlig utan att man på nordiskt plan åstadkom en överenskommelse som reglerade lärarnas arbetsmarknad på liknande sätt som man arbetat med på hälsovårdssektorn, där en övergripande konvention slöts 1981 efter ett flerårigt förberedelsearbete.

Detta var bakgrunden till att Nordiska rådet 1979 rekommenderade ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

Mot bakgrund av rekommendationen har arbetet inom kulturavtalets organ, enligt ministerrådets meddelande, koncentrerats på att finna lösningar på de problem som är knutna till kompetens, språk och medborgarskap. Utgångspunkten har varit att finna en ordning som inte rubbar de grundläggande principerna för varje lands grundskola eller lärarutbildning, men som ändå kan lösa de svårigheter som möter en lärare som önskar anställning i grundskola vid flyttning till ett annat nordiskt land. På basen av de utredningar som gjorts godkände ministerrådet i november 1981 ett förslag till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad

för allmänlärare (klasslärare). Ministerrådet meddelar även att man med denna konvention som grund fortsätter arbetet på en gemensam nordisk arbetsmarknad för ämneslärare.

Inom kulturutskottet är vi mycket nöjda med att ministerrådet har arbetat så snabbt med denna rekommendation, att ett avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare faktiskt har kunnat undertecknas av de fem nordiska ländernas undervisningsministrar här i går i denna byggnad. Må det tillåtas mig att som representant för Finland i rådet rikta en särskild eloge till ministerrådet s. a. s. med nationell motivering. Att man avlägsnar hindren för lärare från Finland att utan svårigheter utöva sitt yrke i Sverige och de andra nordiska länderna är av stor betydelse för en definitiv lösning av de finska barnens utbildningsproblem i Sverige. Samtidigt ser jag det som en lika stor fördel att man på detta sätt avlägsnar åtminstone de formella svårigheterna och nackdelarna för en återflyttning till Finland för de lärare som önskar återvända till hemlandet. Det är klart att detta avtal ålägger de enskilda länderna, däribland inte minst Finland, en del förpliktelser av administrativ och ekonomisk art, men dem måste vi vara beredda att snarast möjligt uppfylla på det nationella planet, i regeringar, parlament, skoladministration och kommuner. En viss skepsis har, det vet jag, förekommit inom vissa lärarförbund, men den beror, tror jag, på en alltför kortsiktig syn på en eventuell konkurrens från invandrare yrkeskolleger. Erfarenheten från andra fackområden visar att sådana svårigheter inte uppstått i högre grad. En annan sak är att en gemensam arbetsmarknad givetvis förutsätter att varje land för sig dimensionerar sin utbildning så att den så väl som möjligt motsvarar de behov som arbetsmarknaden kan beräknas ställa i framtiden. Detta hör givetvis också med i bilden bland de åtgärder som avtalet förutsätter på nationellt plan i framtiden.

Utskottet stöder de planer som redovisas på att utvidga den gemensamma arbetsmarknaden för lärare till att gälla även olika grupper av ämneslärare. Utskottet anser att de nordiska länderna snarast bör ratificera överenskommelsen.

Herr president! I och med att rekommendationens syfte nu kan uppnås, finner kultur-

utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger och föreslår därför att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr. 19/1979 för rådets del slutbehandlad.

Olof Jansson: Herr president! Jag måste här igen fästa uppmärksamheten vid den framträdande brist, som särskilt vid den här sessionen framträtt många gånger, i ett stort antal ärenden, fastän jag inte har kunnat uppmärksamma dem alla, nämligen bristen i att Åland inte beretts tillfälle att delta i beredningen av sådana ärenden, som för Ålands del ligger inom vår självstyrelsekompetens.

Här har vi igen ett typpfall. Innehållet i den föreliggande överenskommelsen faller till huvuddelen av konventionen inom Ålands egen lagstiftning och förvaltning. Den kan därför beträffande Åland inte bringas i kraft förrän Ålands landsting därtill givit sitt bifall. Men mig veterligen har inte någon enda kontakt tagits med de åländska självstyrelsemyndigheterna i överenskommelsens utformning. Vad kan följden bli?

Jo, det är inte alls uteslutet, snarare nästan troligt, att Ålands landsting vid överenskommelsens föreläggande kan finna någon punkt däri, som står i strid med vad förhållandena på Åland kräver. I detta skede är det svårt, för att inte säga omöjligt, att längre göra ändringar i överenskommelsens innehåll. Förty kan Ålands landsting tvingas till ett icke-bifall med den påföljden, att den gemensamma arbetsmarknaden för klasslärare i Norden blir inskränkt till och med i de centrala delarna – en beklaglig följd, som kunnat undvikas genom ett etablerat samarbete i beredningsskedet.

Det vore gott för att inte säga direkt nödvändigt att detta förhållande skulle observeras kontinuerligt av ministerrådet, närmast vederbörande finländsk minister. Deltagandet i kommittéberedning även från åländsk sida bör ju inte vara någon omöjlighet. Men även en så enkel sak som remissförfarande till Ålands landskapsstyrelse kunde smidigare än nu hjälpa frågorna framåt. Jag har i denna församling många gånger med glädje kunnat belysa huru väl samarbetet fungerat i åländska frågor inom Finlands delegation.

Jag tror inte att de framlagda bristerna på något sätt kan tolkas som uttryck för en sämre samarbetsvilja från ministerrådets sida. Men betydelsen av att Åland ges tillfälle att delta i beredningen av ärenden, som för Ålands del kan bli gällande endast med landstingets bifall synes ofta bli förbisedd. Särskilt när detta sker inom viktiga gemensamma nordiska samarbetsfrågor, blir det givetvis en orsak till missnöje från åländsk sida.

Jag hoppas att de här omständigheterna beaktas på ett bättre sätt framdeles.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

26

D 1982/2/1980/k: Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag biföljs.

27

E 8: Fråga till Sveriges regeringen angående undervisningen av finska barn i Sverige (D 1982/14/1975/k)¹

Presidenten: Frågan till Sveriges regering ställdes skriftligen av Marjatta Väänänen, som därefter inträtt i Finlands regering. Frågan lyder:

Vilka nya åtgärder kommer Sveriges regering att vidta för att i praktiken ge det finska språket en särställning inom det svenska skolsystemet och för att ge de finska barnen i Sverige undervisning på deras modersmål i enlighet med det nordiska kulturavtalets förpliktelser?

Statsrådet **Wikström:** Herr president! Genom beslut av den svenska riksdagen år 1966 skapades möjlighet för finsktalande i den ob-

ligatoriska skolan att få stödundervisning på finska. Hemspråksundervisningen i grundskolan har sedan utvidgats från att ha omfattat ca 4 000 elever i början av 1970-talet till att i dag omfatta ca 55 000 elever. Därav utgör de finsktalande eleverna inemot hälften. Den statliga satsningen har ökat från ca 10 milj kr till ca 400 milj kr per år. Mellan läsåren 1970/71 och 1977/78 har tex undervisningsvolymen för hemspråksundervisning och stödundervisning i svenska sexdubblats, räknat i antalet lärarveckotimmar. Under de fyra år som gått sedan hemspråksreformen trädde i kraft den 1 juli 1977 har hemspråksundervisningen ökat med ytterligare 40%. Samtidigt bör påpekas att antalet elever i grundskolan med annat hemspråk än svenska ökat endast i ringa grad.

I gymnasieskolan har antalet invandrarelever som deltar i hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråk tredubblats sedan läsåret 1977/78.

Vidare vill jag framhålla att svenska regeringen medgett en omfattande försöksverksamhet på grundskolans låg- och mellanstadium med bla hemspråksklasser. Den allra största delen av dessa klasser består av finsktalande elever.

För att få fram underlag för fortsatta överväganden om hemspråksundervisningen för invandrarbarn gav regeringen år 1979 skolöverstyrelsen i uppdrag att utvärdera hemspråksundervisningen och nyssnämnda försöksverksamhet. Utvärderingen beräknas vara klar under kommande höst. Vidare har regeringen tillsatt en kommitté för översyn av hemspråkstråningen i förskolan.

Den nya läroplanen för grundskolan, Lgr 80, som träder i kraft i höst, innebär bla att finska språkets ställning befästs på högstadiet genom att eleverna då får möjlighet att vid sidan av den vanliga hemspråksundervisningen även välja hemspråket som tillvalsämne.

Utöver tidigare nämnda utvärderingsarbete inom skolöverstyrelsen har regeringen dessutom – vilket frågeställaren också noterat – tillkallat en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa invandrarfrågor inom skolväsendets och vuxenutbildningens område. Avsikten är att få fram ett vidgat beslutsunderlag för fortsatta ställningstaganden i dessa frågor samt att ytterligare kartlägga effekterna av nuvarande hemspråksreform. I

¹ Frågan tryckt s. 2403

direktiven till utredningen – benämnd språk- och kulturarvskommittén – sägs bli mot bakgrund av den finsktalande befolkningens storlek i Sverige (ca 275 000 personer) och av att särskilda åtgärder för att ge de finsktalande i Sverige större möjlighet till utbildning i och på finska utgör en del i det nordiska samarbetet, bör utredaren överväga om finska språket bör ges en särskild ställning i det svenska skolväsendet i förhållande till övriga minoritetsspråk i Sverige. Även benämningen av det språk undervisningen avser skall övervägas i utredningen. Vidare sägs att frågor om undervisning av finskspråkiga barn skall behandlas med förtur. Den tidigare nämnda utvärderingen av hemspråksundervisningen skall också användas som underlag för kommitténs ställningstaganden.

I direktiven sägs också att vissa överväganden skall ske beträffande frågan om anordnandet av hemspråksklasser även för grundskolans högstadium så att undervisningen i hela den obligatoriska skolan och gymnasieskolan sker på ett annat språk än svenska. Utredningen skall även behandla frågan om skolans ansvar för kulturidentifikation och språkets betydelse för denna.

Till sist vill jag även nämna att på inbjudan av svenska regeringen har Finlands och Sveriges migrations-, social- och utbildningsministrar mötts i Stockholm den 9 februari i år. Mötet var ett led i båda regeringarnas strävan att bli utveckla en dialog om finska språkets ställning i Sverige, framför allt inom utbildningsområdet, samt tillgången på vård och service på finska språket. En väsentlig del av ministermötet ägnades därför åt utbildnings- och kulturfrågor, men även arbetsmarknads- och sociala frågor diskuterades.

Det finsk-svenska utbildningsrådet, som sedan år 1966 är de båda ländernas samsamarbetsorgan för dessa frågor, fick ministrarnas uppdrag att fördjupa samarbetet i skolfrågorna.

Båda länderna var ense om att ministermötet var mycket konstruktivt och att det öppnat vägen för ett djupare samarbete samt att den gemensamma gruppen som förberett mötet skulle permanentas för fortsatta diskussioner.

Som framgått av min beskrivning av nuläget befinner vi oss nu i ett läge där ett omfattande utrednings- och utvärderingsarbete på-

går. Mot bakgrund härav är jag inte nu beredd att redovisa ytterligare åtgärder inom invandrarundervisningen innan resultatet från dessa arbeten föreligger.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, som visar att en positiv utveckling är på väg när det gäller de finska barnens utvecklingsmöjligheter i Sverige.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

28

A 606/k: Medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (kulturutskottets talesman): Herr president! I inledningen till det medlemsförslag som nu är under behandling konstateras att byggnadsmiljöns utveckling under de två senaste decennierna har varit föremål för en livlig debatt. Särskilt flitigt har de estetiska och kulturhistoriska värdenas ställning i planering och byggande diskuterats. Förslagställarna hävdar att dessa värden bör tillmätas central betydelse i utformningen av byggnadsmiljön på samma grunder som rent funktionella och ekonomiska aspekter. Det är därför viktigt att arkitektur- och byggnadsmiljöfostran ingår i läroplanerna för grundskolan och för gymnasieskolan, liksom i kursprogrammen inom den fria bildningsverksamheten.

Kulturutskottet delar den positiva synen på syftet och stöder medlemsförslaget till den delen. Förslaget har också fått ett obetingat stöd av remissorganen. I likhet med många remissorgan anser kulturutskottet det vara naturligt att arkitektur- och byggnadsmiljöfostran inlemmas i den fria bildningsverksamheten. År 1974 ingångsattes inom ramen för det nordiska skolsamarbetet ett nordiskt miljöläroprojekt. Utskottet finner det angeläget att ledningsgruppen för miljöläroprojektet överväger möjligheterna att i projektet inkludera frågor i anslutning till arki-

tektur- och miljöfostran.

Med beaktande av de redan nu mycket stora krav som grundskolans och gymnasiets läroplan ställer har utskottet inte ansett det vara möjligt att framställa detaljerade förslag om en utökning av timantalet. Däremot har utskottet ansett det vara viktigt att det förslag angående undervisning i byggnadsmiljöfrågor, som görs i medlemsförslaget i högre grad skulle kunna beaktas i den undervisning som ges i omgivnings- och konstlära såväl i grundskolan som i gymnasiet. Inom det fria bildningsarbetet, till exempel inom medborgarinstitut och öppna universitet är det redan nu möjligt att ordna undervisning inom detta viktiga område.

Utskottet noterar med stor tillfredsställelse att de nordiska arkitektförbunden har visat beredskap att arbeta för att undervisning i arkitektur- och miljöfrågor åtminstone skulle tas in i grundskolans undervisningsprogram i de olika länderna.

Under utskottsbehandlingen har inte framgått vilka konkreta åtgärder som skulle kunna vidtas i tillägg till dem som nämns i utskottets betänkande. Därför har kulturutskottet kommit till att det inte är nödvändigt med någon särskild utredning utöver dem som har företagits i och med remissbehandlingen av medlemsförslaget. Utskottet anser att förslaget i särskild ordning bör tillställas kulturavtalets organ för kännedom och för åtgärder i tillämpliga delar. Någon särskild rekommendation härom föreslås inte.

Här på sessionen har man fäst uppmärksamhet på denna fråga och dess vikt och jag är mycket glad personligen över det.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

29

D 1982/14/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

30

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående grundande av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut¹

Savola: Herr president! Under Nordiska rådets session år 1975 behandlades medlemsförslaget A 400/k om grundandet av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut. Nordiska rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen på det nationella planet och att ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

Jag vill fråga ministerrådet hur man förverkligat den godkända rekommendationen om medlemsförslag A 400/k.

Statsrådet Wikström: Herr president! 1975 behandlade Nordiska ministerrådet förslaget om att upprätta ett nordiskt institut för freds- och konfliktforskning. Resultatet av remissbehandlingen var sådant, att man inte ansåg sig kunna tillstyrka att ett sådant institut inrättades. Man inskränkte sig i stället till att hänvisa till de verksamhetsredogörelser som avgavs av Samarbetskommittén för internationell politik, inklusive freds- och konfliktforskning.

Nordiska rådet avskrev 1977 rekommendationen med hänvisning till de årliga rapporterna från nämnda kommitté. Ministerrådet har vid behandlingen av budgeten för kommittén tagit sin utgångspunkt i uppfattningen att rekommendationen skall kunna uppfyllas inom befintliga medelsramar. Samarbetskommittén för internationell politik mottar idag ett årligt nordiskt bidrag på ca 1 milj. danska kronor. Det är ministerrådets uppfattning, att det inom ramen för de medel som står till rådets förfogande inte finns möjlighet till anslag åt ett institut av det slag som föreslagits.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, avslutades mötet kl. 11.05.

¹ Frågan tryckt s. 2421

Protokoll

6:e mötet

Torsdagen den 4 mars 1982 kl. 11.05–12.05 och kl. 14.00–18.20

Presidenter: Svante Lundkvist (1–3), Elsi Hetemäki-Olander (4–9) och Halldór Ásgrímsson (9–29)

Dagordning

1. E 21: Fråga till Nordiska ministerrådet angående rådsmedlemmars initiativmöjligheter i anslutning till ministerrådsförslag

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*social- och miljöutskottets betänkande*)

3. B 39/s: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet

4. A 604/s: Medlemsförslag om barn och barns miljö

5. A 609/s: Medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade

6. E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1982/13/1978/s och C 1982/20/s)

7. A 616/s: Medlemsförslag om effektivare insatser mot narkotikamissbruket

8. E 1: Fråga till Danmarks regering angående försäljning av hasch till ungdomar i Christiania

9. E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet (D 1982/24/1981/s och D 1982/26/1981/s)

10. E 9: Fråga till Sveriges regering angående finska åldringar i Sverige

11. D 1982/9/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program

för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

12. D 1982/4/1979/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten

13. D 1982/19/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden

14. D 1982/20/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom

15. D 1982/22/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling

16. D 1982/20/1981/s: Meddelande om rekommendation nr 20/1981 angående ny nordisk konvention om social trygghet

17. B 41/s: Ministerrådsförslag om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen

18. E 26: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förverkligande av en politik med full sysselsättning

19. E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om förkortning av arbetstiden (D 1982/6/1977/s)

20. D 1982/12/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden

21. E 22: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (D 1982/21/1981/s)

22. E 27: Fråga till Norges regering angående utbetalning av arbetslöshetsunderstöd till permitterade arbetare från Finland

23. E 28: Fråga till Nordiska ministerrådet angående utnyrnig av arbetskraft i andra nordiska länder

24. A 597/s: Medlemsförslag om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden

25. E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad säkerhet i fråga om kemiska bekämpningsmedel

26. D 1982/8/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet

27. B 42/s: Ministerrådsförslag om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

28. D 1982/1/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning

29. D 1982/5/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordisk samarbete i jämställdhetsfrågor

I

E 21: Frågan till Nordiska ministerrådet angående rådsmedlemmars initiativmöjligheter i anslutning till ministerrådsförslag¹

Grethe Lundblad: Herr president! Med stöd av den argumentation som finns i trycket har jag till ministerrådet ställt följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet berett att i framtiden lägga fram sina förslag för Nordiska rådet i så god tid att parlamentariska initiativ i form av medlemsförslag kan beaktas?

Statsråd **Skauge:** Arbetet i Ministerrådets organer har som siktemål att ministerrådsför-

slagene blir ferdigbehandlet till fristen den 10. desember. Dette gjelder også arbeidet med årsberetning og de mange meldinger om Nordisk Råds rekommendasjoner. Ministerrådet forsøker å overholde fristen så langt det er praktisk mulig. Det er imidlertid en omfattende dokumentmengde med mange forslag som skal behandles og godkjennes politisk av Ministerrådet før oversendelse til Nordisk Råd. Ca. 150 rekommendasjoner skal Ministerrådet avgi årlig melding om til Nordisk Råd. Jeg håper at årets sesjon vil medføre en betydelig reduksjon i denne store saksmengden.

Det har i enkelte tilfeller vist seg vanskelig å ferdigbehandle enkelte ministerrådsforslag til den fastsatte frist. I slike tilfeller tas det kontakt fra ministerrådssiden med Nordisk Råds organer med forespørsel om forslaget likevel ønskes fremmet. Det vanlige signal vi får, er at man ønsker forslaget så snart som mulig, og Ministerrådet forsøker å oppfylle dette ønsket. Vi har tatt inntrykk av at parlamentarikersiden foretrekker forsinkede forslag som Ministerrådet har godkjent, fremfor at saken utsettes eller at den fremmes for Nordisk Råd i en mindre forpliktende form. Men Ministerrådet vil som sagt bestrebe seg på å overholde fristen for å fremme forslag til Nordisk Råd.

Det er begrensninger i ressursene på ministerrådssiden som må tas i betraktning, f. eks. når det gjelder sekretariatenes kapasitet. Det er også begrenset hvor mange møter medlemmene av Ministerrådet og embetsmannskomiteer kan overkomme.

Grethe Lundblads spørsmål viser etter min mening at det er behov for en bedre samordning av de saker som behandles på begge sider i det nordiske samarbeidet. Ofte er det de samme spørsmål som behandles i ulike former, dels som budsjettspørsmål, dels som medlemsforslag, som rekommendasjoner, som ministerrådsforslag og som beretningsaker. På møtet mellom statsministrene og samarbeidsministrene den 8. desember 1981 var det enighet om behovet for en uavhengig utredning med sikte på å vurdere og effektivisere organisasjons- og samarbeidsformene i det nordiske samarbeidet. Hensikten er bl. a. å styrke parlamentarikersidens rådgivende og initiativtagende funksjon og Ministerrådets beslutningsfattende funksjon. Samarbeids-

¹ *Frågan tryckt s. 2417*

ministrene har fremmet et forslag til mandat overfor Presidiet. Dette regner vi med vil bli drøftet på møtet mellom Presidiet og samarbeidsministrene den 23. april.

Grethe Lundblad: Herr president! Jag vill gärna tacka statsrådet Arne Skauge för ett svar som dels ger god information, dels också inger förhoppningar om en förbättring av de förhållanden som jag har berört i min fråga.

Jag har i vinter upplevt hur fyra ministerrådsförslag, som skulle behandlas i social- och miljöutskottet, översändes till Nordiska rådet under tiden 18/1–28/1, dvs. en och en halv till en månad före den session där Nordiska rådets beslut skall fattas.

Men vi måste uppskatta ministerrådets goda vilja, och naturligtvis skall vi från parlamentarikernas sida begränsa kraven på snabb behandling om det ställer för stora krav på extra resurser. Om det är så att samma sakfrågor samtidigt förekommer på många olika plan bör man tillsammans arbeta för en förenkling av behandlingsproceduren.

Men det är viktigt fastslå att parlamentarikernas behandling av sakfrågorna bör ges en ökad tyngd. Helst bör man i likhet med arbetsgången i nationella parlament ge reell möjlighet till skriftliga förslag i anslutning till ministerrådsförslag, så att diskussionen om nordiska lösningar på aktuella problem kan stimuleras. Möjligheterna för såväl personliga som partipolitiska och nationella initiativ bör inte elimineras. Beskedet om att det tycks föreligga enighet om en utredning av samsamarbetsformerna i det nordiska samarbetet är välkommet, speciellt som det är meningen att politikernas funktion skall stärkas. Jag ser fram emot givande förhandlingar mellan Nordisk råds presidium och samsamarbetsministerna i dessa frågor.

Med detta tackar jag än en gång statsrådet för svaret.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottets betänkande)

Social- och miljöutskottet hade föreslagit,

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Inledning, i berörda delar, kapitel II: arbetsmarknad, kapitel III: arbetsmiljö, kapitel X: jämställdhet, kapitel XIV: miljövård och kapitel XVIII: socialpolitik i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1. För att ministerrådets samsamarbetsprogram i ökad omfattning skall bli handlingsinriktade krävs, liksom vad som gäller för rådets rekommendationer, att ekonomiska och personella resurser ställs till förfogande för genomförandet.

Uppföljningen nationellt av de resultat som framkommer genom samnordiskt utredningsarbete och de beslut som träffas med anledning härav bör ägnas ökad uppmärksamhet.

2. Ministerrådet bör beakta de problem som möter för människorna i Norden vid resa, byte av arbetsplats eller flyttning. Initiativ bör tas som beaktar de i vid mening sociala sidorna av det nordiska samarbetet.

3. De ekonomiska resurserna för samarbetet på arbetsmarknadsområdet måste utökas. Ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor bör etableras för att möjliggöra nordiska analyser av den långsiktiga utvecklingen på arbetsmarknaden.

Utredningarna om kapitalets och arbetskraftens rörlighet och om uthyrnings- och entreprenadföretagens verksamhet bör föranleda konkreta åtgärder.

Verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter bör ges en mera nordisk inriktning.

4. Samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.

5. Ett reviderat nordiskt samsamarbetsprogram på miljövårdsområdet bör, efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet, föreläggas den 31:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag.

Samsamarbetsinsatserna avseende miljöeffekter av energiproduktion bör intensifieras.

6. Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal bör snarast ratificeras av samtliga länder.

II. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel II, kapitel III, kapitel X, kapitel XIV och kapitel XVIII till handlingarna.

Børge Halvgaard hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, uttalat:

Undertegnede kan give tilslutning til størstedelen af udvalgsflertallets ovenstående betænkning, men jeg vil gerne understrege, at det under den herskende økonomiske situation mere end nogensinde tidligere må forekomme nødvendigt at foretage en omhyggelig prioritering af de nordiske samarbejdsopgaver. Jeg mener samtidig, at man ikke på forhånd bør udelukke, at en sådan prioritering eventuelt vil kunne resultere i udskydning eller nedtrapning også af visse opgaver, der kan have betydning for den sociale velfærd.

Haugstvedt (social- och miljöutskottets talesman): Hr. president! Innstillingen fra Sosial- og miljøutvalget til Ministerrådets beretning omfatter fem samarbeidsområder. Det er likestilling, miljøvern, sosial- og helseomsorg, arbeidsmarked og arbeidsmiljø. Det er, som man skjønner, en betydelig spennvidde i utvalgets arbeid. De nevnte samarbeidsområder står alle sentralt i det politiske virkefelt i hvert av de nordiske land. Store folkegrupper berøres av den politikk som her føres. Graden av nordisk samordning og felles tenkning vil derfor et langt stykke på vei være avgjørende for hvorvidt de nordiske land trekker sammen eller skiller lag i den historiske utvikling.

I den nåværende situasjon er det kanskje lite som tyder på at vi er inne i en dramatisk utvikling i den ene eller annen retning. Det er vel heller slik at vi i fellesskap i nasjonal og nordisk regi opplever at de "myke" områder må vike prioritet. Og det er selvsagt ingen gledelig opplevelse. Vi må og bør reagere når rent grunnleggende menneskelige behov tiltales å bli påvirket av svingninger i de økonomiske konjunkturer. Dette er da også det hovedsignal Sosial- og miljøutvalget ønsker å gi Ministerrådet under behandlingen av den foreliggende beretning.

På det verbale plan hersker det bred enighet om å videreføre velferdsstatens bærende

idé. Etter vedvarende sterk vekst fra 1945 og fram til midten av 1970-årene har vi maktet å reise et byggverk som først nå vil bli satt på alvorlig prøve. Og det skal bli spennende å se hvordan vi takler denne utfordringen, hver for oss og sammen.

Tilsynelatende dominerer de økonomiske vanskelighetene, men i en bredere sammenheng står det om noe mer. Det gjelder det menneskesyn og de verdier vi bekjenner oss til. Utgangspunktet for Sosial- og miljøutvalget er at vi må kunne makte å følge opp innsatsen på det vi kaller de "myke" områder. Vi er klar over at pengerikligheten avtar, og vi er i likhet med andre villige til å trekke konsekvensen av dette. Den åpenbare konsekvens som bør trekkes, er at vi må få en mer bevisst forvaltning av de tilgjengelige ressurser. Det nye i utviklingen er at vi tvinges til å foreta valg og til å foreta mer markerte prioriteringer. I en slik situasjon må vi handle i forhold til de verdier vi bekjenner oss til. Hensynet til medmenneskene skal ikke ofres for opprettholdelsen av det generelle overforbruk vi har i samfunnet. Og evnen til å vise omsorg for hverandre forteller atskillig om i hvor stor grad vi med rette kan benevne våre nordiske samfunn som kultursamfunn.

Ganske visst ønsker vi å gi skapende krefter spillerom. Vi trenger fornyet innsats, og vi trenger høyere produktivitet. Begrunnelsen for dette er selvsagt at et bedre materielt grunnlag skal gjøre det mulig å høyne livskvaliteten for flest mulig mennesker. Det vil da være meningsløst om vi i bestrebelsene etter å skape bedre økonomi ofrer det som var hensikten med det hele – et samfunn som gir rom for menneskelighet og solidaritet.

Kanskje eksisterer det et motsetningsforhold mellom økonomisk vekst og det som er målet for denne vekst. Det er i så fall vår oppgave å dempe denne motsetning og sørge for at middel og mål blir mest mulig forenlige. Vi kan saktens stille spørsmål om hvorvidt relativt beskjedne nordiske midler kan spille noen rolle i en slik sammenheng. Jeg tror svaret må bli et ubetinget ja. Det ligger viktige politiske signaler i våre nordiske prioriteringer, og nettopp i en fase hvor samfunnsforholdninger brytes mot hverandre, vil slike signaler være retningsgivende.

På det konkrete plan kan vi observere et

nett av nordiske institusjoner som er særlig innsiktet på små og tallmessig svake grupper. Arbeidsmulighetene for disse institusjonene gir en klar pekepinn om hvilken generell utvikling vi er inne i med hensyn til valg av verdier. Jeg har innledningsvis villet understreke dette fordi det har å gjøre med grunnholdningen i hele Sosial- og miljøutvalgets arbeid.

Etter vanlig skikk i utvalget skal jeg nå presentere utvalgets synspunkter på de avsnitt i Ministerrådets beretning som omhandler sosial- og helseomsorg, miljøvern og likestilling. Sosial- og miljøutvalgets nestformann, Bror Lillqvist, vil på tilsvarende måte ta opp kommentarene til arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøavsnittene.

Det nordiske samarbeid om sosial- og helseomsorg har utvilsomt vunnet terreng de siste årene. Av særlig betydning er den nordiske konvensjon om sosial trygghet som i revidert form trådte i kraft ved årsskiftet. Konvensjonen etablerer et sosialt sikkerhetsnett for mennesker som flytter innenfor de nordiske land. Uten for sterkt å foregripe det Bror Lillqvist vil si, vil jeg bare nevne at utvalget ser en klar sammenheng mellom trygghetskonvensjonen og de hensyn til sosial sikkerhet som nå er bygd inn i den reviderte arbeidsmarkedsavtalen. Det gjenstår å sørge for at konvensjonen får en mest mulig lik tillempling i de nordiske land, og at det gjøres en innsats for å spre kunnskap om den. Mens konvensjonen er en rammeavtale som sikrer menneskene tilgang til vedtatte rettigheter, er nordiske samarbeidsprogram mer å betrakte som framstøt for nye rettigheter og oppgaver.

Sosial- og miljøutvalget har hatt god anledning til å ta del i forberedelsene av det reviderte ministerrådsforslag som nå foreligger. Jeg vil i denne sammenheng ikke gå nærmere inn på dette, idet et annet medlem av utvalget vil gi uttrykk for utvalgets synspunkter senere i dag. La meg likevel rent allment si at det nye programforslag synes å avspeile den økonomiske nedgangskonjunktur vi nå er inne i. Vi finner dette bekymringsfullt, særlig sett på bakgrunn av de resonnementer jeg nevnte innledningsvis. Vi ønsker en kontinuerlig utvikling på dette området, og vi håper at utvalgets synspunkter vil få mest mulig gjennomslagskraft i det videre arbeid.

Utvalget har i flere år hatt sin oppmerksomhet rettet mot de tiltakende narkotika-problemer. I år foreligger det fra utvalgets side forslag til en rekommandasjon om mer effektiv innsats på dette felt. Det er imidlertid på det rene at det i Norden ikke finnes noen enhetlig filosofi for hvordan narkotikaondet best kan angripes. Saken har en klar nasjonal forankring; ikke desto mindre er vi helt avhengig av samarbeid over landegrensene. Vi må innse at vi i våre opplegg og handlinger tar hensyn til at konsekvensene ikke bare er nasjonale. Dette spørsmål vil vi imidlertid komme tilbake til i den egne instilling noe senere.

Det nordiske samarbeid om miljøvern har hatt en positiv utvikling de siste år, og vi bør være innstilt på å gå løs på nye oppgaver. Anledningen gis bl. a. i forbindelse med den forestående revisjon av det nordiske samarbeidsprogram på dette felt.

Utvalget har notert seg med tilfredshet at den nordiske miljøkonvensjonen synes å fungere bra i praksis. Selv om konvensjonen hittil bare er brakt til konkret anvendelse i et beskjedent antall saker, må vi ha lov til å gå ut fra at den har en forebyggende effekt i den planleggings- og vedtaksprosess som stadig foregår i hvert av de nordiske land.

I en uttalelse, for øvrig nr. 4 for 1981, henstilte Sosial- og miljøutvalget til Ministerrådet å virke for en ytterligere konsentrasjon av innsatsen på miljøvernområdet. Nå meddeles det at Ministerrådet ikke har funnet grunn til å etterkomme en slik anmodning. Det sies at det ikke foreligger nye momenter til støtte for en konsentrasjon av prosjektvirksomheten.

Jeg vil i den sammenheng understreke at signaler om prioriteringer fremsatt av politiske organer neppe bør feies til side så lett. Vi er i utvalget fremdeles av den oppfatning at større og mer overgrepene prosjekter på dette felt bør gjøres til gjenstand for nordisk samarbeid.

Sosial- og miljøutvalget har sammen med Økonomisk utvalg interessert seg for de miljøeffekter energiproduksjonen gir. I dette spørsmålet har Ministerrådet handlet meget positivt og med atskillig innsats. Fra parlamentarisk side vil vi forsøke å følge opp vårt energi- og miljøseminar, som ble avviklet i november 1981. Det ble allerede i går fremmet medlemsforslag i denne sammenheng.

Det nordiske likestillingsamarbeid er av forholdsvis ny dato, men det er allerede i ferd med å gi gode resultater. Et revidert nordisk samarbeidsprogram legges fram for denne sesjon; derfor finner jeg ingen grunn til å kommentere saken i denne omgang. Likestillings sakene utgjør nå et tyngdepunkt i Sosial- og miljøutvalgets samlede arbeid. En slik konstatering kan ha interesse fordi det ennå er langt fram før resultatene kan sies å være akseptable.

La meg til slutt understreke at det nordiske samarbeid er helt avhengig av nasjonal oppfølging. Det er også på det nasjonale plan at gevinsten av det nordiske samarbeid skal tas ut. Desto viktigere er det selvsagt at vi i våre nordiske land gjør tilnærmedesvis likeartede valg med hensyn til prioriteringer. Foreløpig har vi en slik fellesnevner i begrepet "den nordiske velferdsstat". Vi må også hver for oss og i fellesskap handle slik at dette begrep beholder sitt reelle innhold, selv om økonomiske konjunkturer skifter i en urolig og vanskelig verden.

Med disse kommentarer vil jeg anbefale utvalgets forslag til innstilling.

Lillqvist: Herr president! Såsom det har varit brukligt inom social- och miljöutskottet har utskottet utsett vice för mannen till sin talesman i fråga om de avsnitt av ministerrådets berättelse som behandlar arbetsmarknads- och arbetsmiljöfrågor.

Den främsta frågan inom arbetsmarknads-samarbetet under 1981 var utan tvivel revisionen av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse. Eftersom den frågan har behandlats i särskild ordning som ministerrådsförslag har utskottet dock inte berört den i detta sammanhang i detalj. Utskottet har däremot uttryckt sin oro över den alarmerande arbetsmarknadssituationen i våra länder. Den präglas av ökande arbetslöshet, särskilt bland ungdomen. I mitten av 1981 beräknades drygt en halv miljon människor vara arbetslösa i de nordiska länderna, trots att man har gjort betydliga satsningar inom arbetsmarknadspolitiken. Också på nordiskt plan pågår ett arbete med syfte att klarlägga vilka möjligheter vi har att finna de bästa lösningarna till detta stora samhällsproblem. Jag tänker då framst

på det stora s.k. kärnprojektet om arbetsmarknadspolitiska utmaningar på 1980-talet.

Mot bakgrund av att ministerrådet har inlett detta projekt, som redan har lett till vissa principiella resultat, finner utskottet att ministerrådets bristande intresse för etableringen av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor är motsägelsefull. Social- och miljöutskottet anser fortsättningsvis att ett sådant institut borde grundas. Det skulle kunna utgöra ett komplement och inte ett alternativ till de samråd som äger rum mellan ministerrådets olika organ och arbetsmarknadsparterna.

Social- och miljöutskottet är också kritiskt till att någon uppföljning med konkreta åtgärder av rapporterna från utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet inte har skett, trots att det har gått sex år sedan denna utredning föreslogs av Nordiska rådet.

Utskottet finner det också bekymmersamt att anslagen för arbetsmarknads-samarbetet på den nordiska samarbetsbudgeten har skurits ned, reellt med ca 25 %, trots att Nordiska rådet i fjol tvärtom ansåg att detta område borde ges hög prioritet.

Ett projekt som kan bli betydelsefullt är det som 1981 har satts igång beträffande sysselsättningen för vissa specialgrupper, nämligen de långtidsarbetslösa, de äldre och de handikappade. Likaså anser utskottet att det är bra, att invandrarnas ställning på arbetsmarknaden skall ägnas särskild uppmärksamhet.

Av de många övriga frågor på arbetsmarknadssektorn som social- och miljöutskottet har tagit upp i sitt betänkande vill jag slutligen bara nämna frågan om en nordisk konvention om tillgodoräknande av anställningsförmåner. Denna utredning har påbörjats, men utskottet understryker att den bör slutföras med största skyndsamhet.

När det gäller arbetsmiljösektorn konstaterar utskottet att ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på detta område har godkänts av ministerrådet i juli 1981, efter samråd med både social- och miljöutskottet och arbetsmarknadsparterna och på rekommendation av Nordiska rådet 1981. I det sammanhanget vill utskottet ånyo understryka att det inte kan acceptera att olönsamma eller mindre lönsamma företag, som drivs huvudsakligen ur sysselsättnings synpunkt, skall få ha en sämre arbetsmiljö än andra företag.

I motsats till arbetsmarknadssektorn har arbetsmiljösamarbetet fått något förstärkta ekonomiska resurser till sitt förfogande på ministerrådsbudgeten. Samarbetet på arbetsmedicinens och yrkeshygienens område har under år 1981 utgjort ett betydelsefullt inslag. Utskottet har i sitt förslag till yttrande tagit in en punkt där man föreslår att samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område skall intensifieras.

Utskottet har bland insatsområden som bör prioriteras högt nämnt bl. a. förbättrad statistik över yrkessjukdomar och sjukdomsymptom och samnordisk vidareutbildning av specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård.

Herr president! Med dessa ord vill jag även för min del yrka bifall till social- och miljöutskottets förslag till yttrande om ministerrådets berättelse.

Halvgaard: Hr. præsident! Jeg må erkende, at jeg ikke har bedt om ordet, men jeg kan godt begrunde min reservation.

Sådan set kan jeg tilslutte mig størstedelen af udvalgsflertallets betænkning. Men jeg vil gerne understrege, at det under den herskende økonomiske situation mere end nogen sinde tidligere må forekomme nødvendigt at foretage visse prioriteringer af de opgaver, som her foreslås inden for social- og miljøudvalget.

Samarbetsminister **Söderman:** Ärade president! Det finns flera utgångspunkter för att idag betrakta social- och hälsovårdssamarbetet i ett längre perspektiv. Nordiska rådet tillkom för 30 år sedan. Samarbetet går dock längre än 70 år tillbaka i tiden. Då hölls de första nordiska mötena om socialförsäkringsfrågor. Socialpolitiken är ju kanske den äldsta förgreningen av vårt nordiska samarbete. Arbetsmiljösamarbetet är samtidigt ett av de nyaste verksamhetsområdena.

Det socialpolitiska ministermötet senaste sommar behandlade frågan om social- och hälsovårdens villkor under låg ekonomisk tillväxt. Man var överens om att en låg tillväxt i de nordiska ekonomierna inte får vara en förevändning för social nedrustning. Den

offentliga sektorns främsta uppgift är att ge trygghet åt den enskilda människan. Denna uppgift står oförändrad.

Förhandlingar om socialförsäkringsavtal mellan länderna är idag lika aktuella som för 70 år sedan. En ny nordisk konvention om social trygghet har trätt ikraft vid årsskiftet. Konventionen är viktig för att vi skall kunna färdas, arbeta eller bo i ett annat nordiskt land med oförändrad social trygghet. Den nya konventionen skall snart kompletteras med tillämpningsföreskrifter, och ett administrativt avtal. På så sätt kan man säkra en likartad tillämpning av konventionen i länderna.

En bärande idé i den nya nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen kallas "trygghet vid flyttning". För att förverkliga trygghet vid flyttning för individen måste vi på nationellt och på nordiskt plan samarbeta effektivare med arbetsmarknadsmyndigheterna. Utsatta grupper såsom ungdomsgruppen bör särskilt uppmärksammas. Rörelsefriheten på den gemensamma arbetsmarknaden medför påfrestningar för individen. Dessa bör vi tillsammans försöka lindra.

Överenskommelsen om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet undertecknades i augusti i fjol. Vi räknar med att överenskommelsen för finskt vidkommande kan träda i kraft nästa år.

Vi har nu tid att förbereda oss på hur avtalet skall tillämpas. Det gäller att uppfylla de utfästelser om bland annat utbildningspolitiken vi förbundit oss till.

Ett förslag till nytt program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet föreligger vid denna rådssession. Det är relativt allmänt utformat. Indelningen följer de traditionella samarbetsområdena. I programmet har betonats särskilt att samarbetet på socialvårdens område bör byggas ut. Samma gäller samsarbetsaktiviteter rörande barn, ungdomar och äldre.

Från Nordiska rådets sida har framförts önskemål om flera konkreta aktiviteter i programmet. Färdtjänst för handikappade, sjukvård i gränstrakterna, sjukvårdsplanering, miljömedicin, har bl. a. nämnts i det sammanhanget. Bland annat därför har nya tänkbara aktiviteter kartlagts. Nordiska rådet har erhållit information om detta arbete.

Samarbetet på hälso- och sjukvårdsområdet har goda utvecklingsmöjligheter. Ministerrådsorganen bör dock tillse att rollfördelningen och kostnadsansvaret för aktiviteterna avklaras med de organ som på nationellt plan svarar för hälso- och sjukvårdens samarbete. Projektet "Scandiatransplant" har redan tagits över av sjukvårdshuvudmännen. Jag hoppas att de förhandlingar som förs om NORDKEM också skall vara framgångsrika. Projektet gäller samarbete kring de analyser som tas av patienten inom sjukhusvården.

Jag nämnde att arbetsmiljösamarbetet presenterar ett av de nyaste samarbetsfälten. Som tidigare verksam i arbetsmiljösammanhang, såväl på nationellt som på internationellt plan, är det roligt att konstatera att samarbetet går bra. Det är en sektor, som särskilt väl ägnat sig för nordiskt samarbete. De resurser, som hittills avsatts på området har inte varit tillräckliga. Möjligheterna att forska och förbättra kunskapsbasen är därför ännu begränsade.

De gemensamma målen för samarbetet på arbetsmiljöområdet finns i det reviderade nordiska samarbetsprogram, som undertecknades i juli i fjol. Programmet har tillkommit under ett givande samarbete med framför allt arbetsmarknadens parter.

Arbetsmiljösamarbetet har hittills varit övervägande inriktat på projektverksamhet. En institution på arbetsmiljösektorn inrättades emellertid vid samarbetsministrarnas möte senaste söndag. Beslutet gällde en nordisk institution för vidareutbildning på arbetsmiljöområdet. Institutionen skall arrangera utbildning för specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård. Det glädjer oss att institutionen förlagts hit till Helsingfors.

Samarbetet kring arbetsmedicin och yrkeshygien är relativt väl utbyggt. Samarbetet avser bl. a. identifiering, mätning och kontroll av skadliga faktorer i arbetsmiljön. Även belastningsproblem som följd av oriktiga arbetsställningar eller rörelser uppmärksammas. Speciellt viktigt är den gemensamma dokumenteringen av s. k. hygieniska gränsvärden.

Bl. a. som följd av parternas framställningar avser man att bygga ut verksamheten angående förmedling av arbemiljöforskning. Den tekniska utvecklingen har inneburit att

många arbeten blivit mindre fysiskt ansträngande. Samtidigt har andra än direkt fysiska ansträngningar ökat. Detta till följd av att den nya teknologin och arbetsorganisationen inte tillräckligt tagit hänsyn till arbetstagarens förutsättningar. Endast genom att använda arbetstagarens kunskap om arbetsituationen och låta honom påverka dess utformning kan vi undvika oönskade följder av den tekniska utvecklingen.

Det är viktigt att slå fast, att arbetstagarens roll vid arbetsmiljöns utformning respekteras i den nya lagstiftningen i länderna. Det traditionella samarbetet om arbetsskydd har i stor utsträckning bidragit till denna utveckling. Samarbetet kring lagstiftningsfrågor och anvisningar är fortsatt av överordnad betydelse.

Den ekonomiska situationen i de nordiska länderna tvingar ministerrådet att noggrant överväga sina prioriteringar. Samarbetsformerna för närings- och energipolitik och den nya teknologin har till följd att detta kommit i förgrunden. Arbetsmiljöfrågorna får inte härvid glömmas bort. Arbetsmiljön måste oundvikligen förbättras i takt med teknologins utveckling. Underlåtenhet att sköta arbetsmiljöfrågorna blir annars en belastning för samhället. Därför måste ministerrådets insatser för arbetsmiljön fortlöpande utökas.

Enligt min bedömning uppvisar våra samarbetsansatser både skärpa i programarbete och planering. Framför allt finns förmåga att förverkliga krävande insatser. Det nordiska samarbetet har blivit till ett värdefullt redskap i vår strävan att trygga hälsa och välfärd samt en god arbetsmiljö för envar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Arne Gadd, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir

Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhivaara, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Hákon Randal, Elisabeth Rehn, Gabriel Romanus, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ambjørng Sæthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Ivar Hansen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Allan Hernelius, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Per Petersson, Hannele Pokka, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Jan P. Syse och Lars Werner.

Yttrandet hade sålunda antagits med 59 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt II, bifölles.

3

B 39/s: Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,

2. att låta utarbeta förslag till åtgärdsförteckning som i skyndsam ordning bör tillställas Nordiska rådet,

3. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt

4. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Børge Halvgaard hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, uttalat:

Pa mange områder kan jeg være enig i udvalgsflertallets betænkning, men jeg kan dog – idet jeg henviser til min reservation til udvalgets betænkning angående ministerrådets beretning (C 1) – ikke tillslutte mig flertallets opfattelse, hvorefter den økonomiske situation ikke bør kunne indvirke på det nordiske samarbejde på social- og sundhedsområdet. Jeg mener ikke, at man på forhånd bør udelukke, at også dette samarbejdsområde vil kunne påvirkes af de skiftende økonomiske konjunkturer.

Bernhardt Tastesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! To hovedhjørnesteene i samarbejdet mellem de nordiske lande er socialoverenskomsten og arbejdsmarkedsoverenskomsten. De er tæt forbundne. De berører et stort antal nordiske mennesker i deres daglige tilværelse. De betragtes som selvfølgelig, men havde vi dem ikke, ville mange af vore medborgere være udsat for følelige savn på to områder, der har stor indflydelse på vor trivsel – nemlig arbejdsliv og tryghed. Disse områder er under stadig forandring og udvikling og kræver bestandig opmærksomhed hos beslutningstagerne i vore lande.

Den 1. januar i år trådte den nye nordiske konvention om social tryghed i kraft. Hermed er der ved en samordning af nationale bestemmelser gennemført betydelige lettelser for nordiske medborgere, som på grund af arbejde eller af andre grunde flytter eller skifter opholdssted i de nordiske lande. De bliver nu sikret mod de tab af sociale rettigheder, som flytning fra land til land ellers ville kunne få til følge.

Med henblik på udformning og udvikling af de fællesnordiske aktiviteter på social- og sundhedsområdet har ministerrådet fremsat

forslag B 39/s angående program for samarbejde på det social- og sundhedspolitiske område.

Der er tale om en revision af det samarbejdsprogram, som ministerrådet antog i 1977 på social- og miljøudvalgets initiativ. Også det nu foreliggende forslag har sin baggrund i social- og miljøudvalget, der har peget på ønskeligheden af en aktualisering af revisionspørgsmålet.

Ved sessionen i 1981, hvor rådet vedtog rekommandationen om den nordiske konvention om social tryghed, henstillede rådet, at et revideret program blev forelagt i form af et ministerrådsforslag.

Vi har modtaget forslaget i januar 1982 med oplysning om, at det er ministerrådets hensigt at fastsætte samarbejdsprogrammet i 1982 under hensyntagen såvel til de synspunkter og rekommandationer, der vil foreligge fra Nordisk Råd, som til de remissudtalelser, som man af tidsnød ikke har kunnet tage i betragtning ved udarbejdelse af det foreliggende forslag.

Jeg vil straks understrege, at vi i social- og miljøudvalget, der har behandlet ministerrådsforslaget, ikke kan være tilfredse med, at det endelige samarbejdsprogram fastsættes under indflydelsen af remissudtalelser, som vi ikke har haft lejlighed til at se. Vi forudsætter derfor, at udvalget vil blive holdt underrettet om alle synspunkter, der er indhentet eller vil fremkomme i denne sag.

Udvalget har modtaget remissudtalelserne fra arbejdsmarkedsparterne. Arbejdsgiverforeningerne har ikke fremført synspunkter. Det har derimod Nordens faglige samarbejdsorganisation (NFS), som stærkt har fremhævet retten til arbejde som noget helt centralt for det nordiske samarbejde. Jeg vil gerne, så stærkt det er mig muligt, tilslutte mig og understrege dette synspunkt og ligesom NFS pege på det uheldige i, at arbejdslivets og arbejdsløshedens sociale konsekvenser overhovedet ikke behandles i programudkastet.

Efter min og udvalgets opfattelse er det vigtigt, at kampen for at undgå sociale nederlag prioriteres meget højt.

Dette gælder naturligvis ikke mindst de unge, der er på vej ind på arbejdsmarkedet. Situationen for de unge uden arbejde kræver et nært samarbejde mellem de nordiske samarbejdsorganer, ikke blot på arbejdsmarkeds-

politikken, men også på det social- og sundhedspolitiske plan.

Det er udvalgets opfattelse, at det kan være vanskeligt at få øje på væsentlige forbedringer i det nye program, sammenholdt med principprogrammet fra 1977. Vi ønsker naturligvis, at et samarbejdsprogram på dette område skal virke fremmende på initiativ, handlekraft og gå-på-mod i nordiske og nationale institutioner. Med henblik herpå havde vi gerne set, at programmet havde været ledsaget af en fortegnelse over de foranstaltninger, som påtænkes iværksat nu og i en nærmere fremtid for at virkeliggøre de tanker og ideer om udvikling på dette område, som ligger i det nye samarbejdsprogram.

Vi er naturligvis glade for, at vi her under sessionen har modtaget den første skitse her til.

Vi vil gerne understrege, at for udvalgets flertal er det af største betydning, at gennemførelsen af det nordiske social- og sundhedspolitiske samarbejdsprogram ikke bliver påvirket i negativ retning af den aktuelle konjunkturpolitiske situation. Til udvalgsbetænkningen er der føjet en reservation fra det danske fremskridtspartis repræsentant, der har en afvigende opfattelse på dette punkt, men efter det øvrige udvalgs opfattelse er der her tale om et samarbejdsfelt, hvor vi ikke må sænke ambitionsniveauet på grund af de vanskelige økonomiske forhold, som for tiden præger de nordiske lande.

Hvad angår programmets præsentation af de 5 permanente nordiske institutioner, skal jeg blot gøre en bemærkning til spørgsmålet om hälsovårdhögskolan i Göteborg. Der bør indføres en forskeruddannelse, som i højere grad tager hensyn til de sociale aspekter.

Vi ønsker at pege på betydningen af, at tryghedskonventionen, der netop er trådt i kraft, til stadighed tages op til vurdering og tilpasses den socialpolitiske udvikling i de nordiske lande. Samarbejdet bør stadig udbygges. Det gælder den fysiske planlægning af sygehusvæsenet, ikke mindst i grænseregionerne. Det gælder omsorgen for de ældre, og det gælder foranstaltninger, der kan lette tilværelsen for småbørnsfamilier. Udvalget lægger derfor vægt på, at der i programmet er medtaget et afsnit om samvirke vedrørende børne-, ungdoms- og familiepolitik.

Men det bekymrer os, at befolkningstallet

er faldende på grund af den stærke nedgang i fødselstallet, vi har oplevet i de seneste år. Dette er især slået igennem i Sverige og i Danmark. I Danmark er vi nu i den situation, at vi for første gang i 150 år har en nedgang i befolkningstallet på grund af for få fødsler.

Hr. præsident! Vi vil stærkt understrege over for ministerrådet, at vi nu er kommet dertil, at det er nødvendigt at opprioritere hensynet til børnefamiliernes vilkår.

Et fortsat fald i børnetallet vil give os en uharmonisk samfundsudvikling. Det er derfor nødvendigt, at der ved lovgivningsinitiativer træffes beslutninger, der giver de unge familier lyst til at sætte børn i verden.

Vi kunne have ønsket, at disse synspunkter havde fået en plads i handlingsprogrammet.

Ligeledes er der store samarbejdsopgaver foran os vedrørende forskning, efteruddannelse for personale, forebyggelse af narkotikamisbrug og hjælpemidler for handicappede.

Jeg har peget på forskellige områder, hvor vi i udvalget har kunnet ønske en mere præcis påpejning af den indsats, som kan forventes. Vi håber på en fortegnelse over de konkrete foranstaltninger, som ministerrådet agter at iværksætte med støtte i samarbejdsprogrammet. Vi regner med at blive gjort bekendt med en sådan, så snart den foreligger.

Med disse ord skal jeg på social- og miljøudvalgets vegne, og idet jeg i øvrigt henviser til udvalgets betænkning, henstille, at Nordisk Råd i anledning af det forslag, vi her har for os, rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) at fastsætte et nyt samarbejdsprogram på social- og sundhedsområdet – under hensyntagen til de af social- og miljøudvalget fremførte synspunkter,

2) at lade udarbejde et forslag til konkrete foranstaltninger og snarest tilsende rådet en fortegnelse herover,

3) at stille tilstrækkelige økonomiske og personelle ressourcer til rådighed for gennemførelse af samarbejdsprogrammet og

4) at videreudvikle og udforske det nordiske samarbejde på social- og sundhedsområdet i fortsat samvirken med Nordisk Råds egne organer og andre berørte parter.

Halvgaard: Hr. præsident! På mange områder kan jeg være enig i udvalgsflertallets betænkning, men jeg kan dog ikke tilslutte mig flertallets opfattelse, hvorefter den økonomiske situation ikke bør kunne indvirke på det nordiske samarbejde også på social-, miljø- og sundhedsområdet.

Jeg vil gerne henvise til mit indlæg under generaldebatten, hvor jeg sluttede af med at sige, at når man i fuldt alvor i Nordisk Råds udvalg, social- og miljøudvalget, i årevis og ved utallige møder kan beskæftige sig med ubetydelige ting som f. eks. ligestilling og barselorlov til mænd, så burde vi skamme os, når man tænker over de problemer, der findes i den tredje verden, hvor børn dør af sult.

Det skal være mit håb, at man fremover i Nordisk Råd vil begrænse aktiviteterne og kun beskæftige sig med de rent praktiske ting, som man kan forvente kan gennemføres, og som tjener fornuftige formål.

Haugstvedt: Det var en uvanlig kraftig kanonade fra Børge Halvgaard i denne sammenheng. Jeg tror at de problemstillingerne som vi har behandlet i sosial- og miljøutvalget, i alle deler har vært relevante. Selvfølgelig kan det være delte oppfatninger om hvor mye midler vi skal bruke på de ulike områder, men at det skulle være grunnlag for så sterke uttalelser og ord som Børge Halvgaard her har brukt, synes jeg er overraskende. Jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på at alle partier bortsett fra Børge Halvgaards, Fremskridtspartiet, står sammen om den innstillingen som her foreligger.

Bernhardt Tastesen: Børge Halvgaards alternativ til hensynet til den tredje verden er, når det kommer fra hans side, i hvert fald falsk.

Situationen er den, at repræsentanter for det samme flertal – det gælder Danmark og det gælder vel også de øvrige nordiske lande – er positive over for udviklingshjælp og bevillinger til udviklingshjælp og den solidaritet, vi skal vise den tredje verden, mens det parti, Børge Halvgaard repræsenterer i det danske folketing, ikke viser den samme solidaritet. Derfor er der ingen balance i tingene her.

Halvgaard: Hr. præsident! Fremskridtspartiet i Danmark har intet imod, at der ydes bistand til udviklingslandene, tværtimod, men vi er imod, at den ydes via skatteydermidler, og vi er imod, at man gennemfører sociale foranstaltninger, også via Nordisk Råd, når man tager i betragtning, at det sker for penge, der er lånt i udlandet.

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president! Jag skall inte kommentera den interna debatten inom utskottet utan mera då utskottets huvudtalares inlägg. Naturligtvis måste vi gå vidare med det nordiska samarbetet på det sociala området. Om jag uppfattade Bernhard Tastesen rätt, menade han att ambitionsnivån skulle ha sänkts i det nya samarbetsprogrammet, men så är inte fallet.

Jag vill redan nu säga att i det fortsatta arbetet är samarbetet med parlamentarikerna oerhört viktigt, och ministerrådet kommer att lägga stor vikt vid de synpunkter som har framförts under debatten här och i det utskottsbetänkande som ligger på rådets bord. Jag vill dock kommentera några av de synpunkter som kommit fram.

Det har framgått av debatten att det finns en besvikelse över att man inte tagit upp så många nya samarbetsfält i programmet. Jag tror ändå att man bör ta i beaktande – det poängterade också min kollega Jacob Söderman – att det socialpolitiska samarbetet har pågått under väldigt lång tid. Det är faktiskt äldre än Nordiska rådet och mycket äldre än ministerrådet.

Under en lång följd av år har det vuxit fram samarbetsformer, internordiska problem har lösts och gemensamma institutioner byggts upp. Som Jacob Söderman också påpekat, har en ny institution beslutats så sent som i söndags. Jag vill ge ytterligare några få exempel på vad det internordiska arbetet i socialförsäkringsfrågorna har lett fram till. En ny nordisk socialkonvention gäller från 1 januari i år. Jag tänker också på den nordiska hälsovårdshögskolan och det nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo och flera andra institutioner.

Jag tycker att det säger sig självt att en samarbetssektor med så lång historia och med så mycket löpande fast verksamhet inte kan radikalt förändras när man formulerar ett

nytt samarbetsprogram. Det är klart att nya områden kommer till medan andra kan förlora sin aktualitet – en del problem kanske t. o. m. får sin slutliga lösning. Men basen för verksamheten förändras långsammare än på en del områden där samarbetet har pågått bara några år.

Dessa kommentarer betyder naturligtvis inte att det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet är stelnat eller tungrott. Tvärtom har man genom de existerande strukturerna snabbt kunnat ta sig an nya problemområden. Jag vill bara nämna ett område som vi återkommer till om en stund, nämligen narkotikaområdet, som vi ägnat särskild uppmärksamhet åt och där det nordiska samarbetet snabbt har nått goda resultat.

En annan tanke som också kommit fram i utskottsbetänkandet är att ministerrådet är litet för tillbakahållande när det gäller att gå in på områden som i de olika nordiska länderna ligger under kommunala eller landstingskommunala huvudmän. Det är möjligt att här finns en viss skillnad i uppfattning mellan ministerrådet och utskottet. Vi menar nog att det kommunala självstyret bör respekteras även när det gäller nordiska samarbetsfrågor.

Ministerrådet kan inte styra och ställa över huvudmännens huvud. Vi kan initiera och stödja projekt exempelvis på sjukvårdens område men bör inte ta över löpande verksamhet bara därför att den även innebär ett nordiskt samarbete. Som exempel på det vill jag nämna Scandiatriansplant, där arbetet fungerar på det sätt som jag tror är nödvändigt när vi har de olika huvudmannainstitutionerna. Jag vill se det som ett lysande exempel på praktiskt nordiskt samarbete direkt mellan de berörda sjukvårdshuvudmännen.

Nordiskt samarbete skall inte bli ett monopol för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Det är någonting som även landsting, kommuner, förrättningar och enskilda fritt skall kunna engagera sig i, och jag är glad att på det socialpolitiska området blir alltfler engagerade. Det är i den andan vi inom ministerrådet kommer att arbeta vidare med det socialpolitiska samarbetsprogrammet.

Savola: Herra presidentti! Haluan kiinnittää huomiota puheenvuorossani vammaisky-

symyksiin, joita on verraten niukasti käsitelty tässä ministerineuvoston ohjelmassa.

Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta suositteli jäsenaloitteen pohjalta vuonna 1978, että ryhdyttäisiin toimenpiteisiin vammaisuuden ehkäisemiseksi sekä tutkimusmielessä että myöskin varsinaisessa toimenpidemielessä. Ennalta ehkäiseminen on ainoa keino päästä merkittäviin tuloksiin kehitysvammaisuuden ja yleensäkin vammaisuuden ehkäisemiseksi Pohjolan kansojen keskuudessa.

Nämä toimenpiteet, joihin on ryhdytty ministerineuvostossa ja pohjoismaisessa yhteistyössä, ovat edenneet tässä kysymyksessä liian hitaasti. Siihen, miksi näin on tapahtunut, saamme vastauksen, kun ministerineuvosto vastaa täällä kansanedustaja Grethe Lundbladins kysymykseen.

Näkin, että ministerineuvoston olisi pitänyt ottaa kehitysvammaisuuden ennaltaehkäisykysymykset näkyvästi tähän ohjelmaan mukaan.

Savolas tal i svensk översättning:

Herr president! Jag vill i mitt anförande fästa uppmärksamhet vid handikappfrågor, vilka behandlats jämförelsevis litet i detta program av ministerrådet.

Nordiska rådets social- och miljöutskott rekommenderade på basen av medlemsförslaget år 1978, att man skulle vidta åtgärder för att motverka uppkomsten av handikapp både med tanke på forskning och också samtliga åtgärder. Detta är det enda medlet att verkligen uppnå betydande resultat i förebyggandet av utvecklingsstörningar och handikapp i allmänhet bland de nordiska folken.

Dessa åtgärder, vilka vidtagits i ministerrådet och i det nordiska samarbetet, har framskridit för långsamt i denna fråga. Varför detta hänt, får vi svaret på när ministerrådet här svarar på riksdagsman Grethe Lundblads fråga.

Jag anser att ministerrådet borde ha behandlat frågor om förebyggandet av utvecklingsstörningar i större omfattning också i detta program.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-

träffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Heikki Järvenpää, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Hannele Pokka, Håkon Randal, Petter Savola, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ambjørn Sæthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Niels Bollmann, Gro Harlem Brundtland, Rolf Clarkson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Stefan Jónsson, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Erlendur Patursson, Per Petersson, Páll Pétursson, Elisabeth Rehn, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Jan P. Syse och Håkan Winberg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 1.

Mötet avbröts kl 12.05 och återupptogs kl. 14.00.

Elsi Hetemäki-Olander övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

Anmälan angående tillägg till medlemslistan

Som dansk regeringsrepresentant har ytteligere utsetts boligminister og fungerende industriminister Erling Olsen.

Anmälan lades till handlingarna.

Meddelande

Det meddelades, att minister Erling Olsen intagit sin plats i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Elisabeth Rehn lämnat sessionen och att Henrik Westerlund återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

4

A 604/s: Medlemsförslag om barn och barns miljö

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendationer:

I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att införa likartade lagbestämmelser om förbud mot kroppslig aga eller annan kränkande behandling av barn.

2. att samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna samt

3. att särskilt beakta de handikappade barnens situation.

II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter.

Margrete Auken: (social- och miljöutskottets talesman): Fru præsident! Social- og miljøudvalget har behandlet et medlemsforslag, der indeholder flere gode ideer til nordisk samarbejde til udvikling af bedre vilkår for

vore børn. Forslaget har sit udspring i De Forenede Nationers internationale børneår 1979, der havde som mål at aktivere børn og voksne i et arbejde på at forbedre børnenes vilkår i såvel industrilande som udviklingslande.

Børneåret har givet anledning til omfattende virksomhed på mange planer i de nordiske lande, og det lader til, at det samarbejde, som blev etableret i børneåret mellem frivillige organisationer og offentlige myndigheder i stort omfang vil fortsætte. Det synes dog, som om man kunne ønske endnu mere præcise målsætninger for opfølgning på det nationale plan af det internationale børneår.

Forslagsstillerne ønsker undersøgelser af mulighederne for at gennemføre et såkaldt faddersystem, som man kender det i USA, forbud mod revselse eller aga, udbygning af forældreuddannelse samt foranstaltninger til eliminering af massemediers og andre kommercielle interessers skadelige indflydelse på børnene.

Endvidere ønsker forslagsstillerne, at der arbejdes for en international konvention til sikring af børnenes rettigheder. Børnenes situation i de nordiske lande må siges at være blevet væsentligt forbedret i de seneste 50 år, for så vidt angår sundhedspleje, forebyggelse af sygdomme og ernæringsforhold.

En uhyggelig trussel mod liv og sundhed møder børnene dog i trafikken, og der er et stort behov for, at der i samfundsplanlægningen lægges større vægt på børnenes vilkår. Vi må håbe, at der på dette felt vil blive gjort en mærkbar indsats i forbindelse med det nordiske trafikikkerhedsår 1983.

Fru præsident! Jeg tillader mig hermed at komme med en overvejelse for egen regning omkring børn og trafik. Trafikken er en større trussel mod børnene, end de fleste egentlig gør sig klart. Det er ikke kun en trussel mod børnenes fysiske sundhed, men også mod deres psykiske sundhed. Jeg tror, de fleste her er så gamle, at de har levet i miljøer, hvor de ikke skulle frygte trafikken fra morgen til aften, og de har derfor fået lov at opleve fra de var ganske små at være sig selv uden bestandig omsorg eller pasning af voksne. De rigeste oplevelser, børn har, er de oplevelser, de får, når de er i fred for de voksnes bestandige indblanding i deres liv.

I dag skal børn passes i bymiljøer, indtil de er en 6–8–10 år, fordi der er så livsfarligt i trafikken, og stadig betragtes det ikke som et hovedproblem at sikre, at børnene kan færdes uden angst omkring deres eget hjem i et land, der ikke er i krig eller på anden måde udsat for farer. Et lille barn på 4 år kan ligne et barn, der er i krig, når det kommer ned i trafikken, og jeg håber meget, at man måske engang omsider kommer til at betragte dette som et hovedanliggende for børns vilkår.

Herefter går jeg over til at tale på udvalgets vegne.

Det er heldigvis sådan, at det er de lyse sider, der dominerer de fleste børns tilværelse, men for mange er tilværelsen desværre i alt for høj grad præget af kulturel fattigdom og vantrivsel. De psykiske forhold er ikke altid kendetegnet ved den samme positive udvikling, som præger de gode livsforhold.

Social- og miljøudvalget mener, at der på alle områder må gøres en indsats for at fremme en udvikling, der kan sikre børnene en tryk og harmonisk tilværelse. Vi kan være enige med forslagsstillerne i betydningen af værdifulde tilbud til børn og unge på kulturområdet, og at der gøres en indsats for at undgå skadelige påvirkninger.

Under henvisning til tidligere rekommandationer og til et verserende forslag i et andet udvalg har social- og miljøudvalget dog ikke taget denne problematik op i forbindelse med medlemsforslag A 604/s.

Udvalget finder det vigtigt, at der i samtlige nordiske lande er ensartede regler, der forbyder kropslig revselse og anden krænkende behandling af børn. Herudover er der behov for en holdningspåvirkning og et oplysningsarbejde for at udvikle forståelsen for, hvor meget det betyder for et barn at vokse op i et miljø præget af forståelse, tryghed og ømhed.

Opvækstmiljøet er af den største betydning, og det er ganske afgørende, at forældrene har de bedst mulige forudsætninger for at skabe et miljø, der fremmer børnenes udfoldelsesmuligheder og aktiviteter og giver dem adgang til samspil med andre mennesker. Udvalget kan gå ind for, at der som foreslået i medlemsforslaget søges gennemført en målrettet forældreuddannelse gerne i samarbejde med folkeoplysnings- og ungdomsorganisationer.

Når vi vil forbedre børnenes miljø, må vi

huske, at de mest vidtgående indsatser bør gøres for de dårligst stillede, og her tænker vi specielt på de handicappede børn. På dette område ønsker udvalget, at der sættes ind med hensyn til forbedring af lokalmiljøet, rådgivning vedrørende skole, videreuddannelse og erhvervsvalg, fritidsvirksomhed, forældreaflastning og flere andre områder.

På det internationale felt findes der en gammel deklARATION fra Nationernes Forbund og en nyere erklæring fra FN om barnets rettigheder, og vi ved, at man er i gang med arbejdet på en særlig konvention til sikring af børnenes rettigheder. Udvalget er imidlertid af den opfattelse, at det vil være ønskeligt og nødvendigt, at der gøres en indsats for at fremskynde dette arbejde, og vi finder, at på dette felt har de nordiske lande en mulighed for og en forpligtelse til at søge at påvirke omverdenen.

I social- og miljøudvalget er der enighed om at foreslå to rekommandationer.

Den ene vedrører ensartede bestemmelser til hindring af fysisk revselse eller anden krænkende behandling af børn, videreudvikling af forældreuddannelse og særlig hensyntagen til handicappede børns situation.

Den anden vedrører et nordisk fremstød for indgåelse af en international konvention til værn for børnenes rettigheder.

Formuleringen er netop læst op af rådspræsidenten, og jeg skal under henvisning hertil og til udvalgets betænkning foreslå, at rådet tiltræder udvalgets enstemmige indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets rekommandationsförslag nr 1.

För rekommandationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Rolf Clarkson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eiddur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sa-

kari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Sture Palm, Per Petersson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ambjørng Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Mot rekommendationen röstade Chr. Christensen och Uffe Ellemann-Jensen.

Lone Dybkjær, Børge Halvgaard och Ib Stetter *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Niels Bollmann, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Hagen Hagensen, Ivar Hansen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jan P. Syse och Petter Thomassen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 2. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter skedde votering medelst votersapparatur beträffande social- och miljöutskottets rekommendationsförslag nr 2.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist,

Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Sture Palm, Per Petersson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ambjørng Sælthun, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Børge Halvgaard *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Sten Söderström och Petter Thomassen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

5

A 609/s: Medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i samarbete med berörda kommunala organ verka för samordning av principerna för färdtjänst,

2. att utreda möjligheterna för att etablera internordisk färdtjänstservice, med särskilt beaktande av behoven i gränstrakterna samt

3. att samarbeta om regler för utformning och utrustning av specialtransportfordon som är avsedda att användas vid färdtjänst för handikappade.

Astrid Murberg Martinsen (social- och miljöutskottets talesman): Ærede president! So-

sial- og miljøutvalget har behandlet et medlemsforslag om transporttjenesteservice for funksjonshemmede. Nordisk Råd har ved flere anledninger interessert seg for hva som kan gjøres for å gi funksjonshemmede bedre muligheter til å benytte seg av transportservicen i samfunnet.

Rådets 26. sesjon vedtok en rekommendasjon om å tilpasse kollektivtrafikken til de funksjonshemmedes behov. Det ble anbefalt felles nordiske normer på dette området. Den ovennevnte rekommendasjon ble fremmet av trafikktutvalget, noe som umiddelbart virker riktig.

Grunnholdningen i saker av denne art bør være at vi tilstreber et transportsystem som dekker flest mulig av de mange ulike individuelle behov som er til stede. Når målet er full likestilling og delaktighet i samfunnet, bør man forsøke å unngå at det opprettes særordninger for de funksjonshemmede. En følge av dette syn er at man f. eks. i Norge behandler funksjonshemmedes transportbehov i Samferdselsdepartementet.

Under remissbehandlingen av det foreliggende medlemsforslag er det kommet fram atskillige synspunkter som trekker i retning av å gjøre de kollektive transportmidler mer velegnet for funksjonshemmede. Men bl. a. Nordisk forening for rehabilitering peker på at da dette kan ta tid, har man inntil videre behov for en spesiell transporttjeneste.

På nordisk plan er det allerede utført et verdifullt forsknings- og utviklingsarbeid vedrørende kollektivtrafikk og funksjonshemmede. Det foreligger f. eks. en rapport om gruppens muligheter generelt og om tekniske muligheter for inn- og utløfting av funksjonshemmede i rullestol som reiser med tog og buss. En annen rapport har tatt for seg passasjerfartøyer.

I inneværende år ventes en rapport om mulighetene til å benytte fly. Det er gledelig at det arbeides så aktivt med denne saken, og her har vi et godt eksempel på verdien av det nordiske samarbeid.

Den rekommendasjon det i dag skal tas stilling til, må ses som et uttrykk for ønsket om å følge opp det arbeid som er på gang. Anbefalingen er selvsagt inspirert av at 1981 av FN ble utpekt som internasjonalt år for funksjonshemmede. Den bygger da også på mottoet full likestilling og delaktighet, og må

således oppfattes å være i samme ånd som den rekommendasjon Trafikkutvalget fremmet i 1978.

Sosial- og miljøutvalget har festet seg ved at opplegget for transporttjenesteservice har sitt tyngdepunkt på det kommunale plan. Nettopp derfor er det nødvendig å følge opp med sikte på å samordne prinsippene for denne tjenesten slik at geografiske ulikheter kan motvirkes på nasjonalt plan og i nordisk sammenheng.

I et annet punkt blir Ministerrådet anmodet om å vie behovet i grensetraktene særlig oppmerksomhet. Mye tyder på at det her finnes en rekke uløste oppgaver å ta fatt på.

Endelig tas det i innstillingen til orde for enhetlige regler for utforming og utrustning av spesialtransportkjøretøy. Men det må være en hovedlinje at de funksjonshemmede så langt det er mulig, kan reise på egen hånd med de kollektive transportmidler.

På denne bakgrunn vil jeg på vegne av Sosial- og miljøutvalget anbefale at Rådet vedtar den foreliggende rekommendasjon.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Uffe Ellemann-Jensen, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Sture Palm, Robert Pedersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ambjørgh Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Erlendur Patursson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Rejulf Steen, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Petter Thomassen och Håkan Winberg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

6

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1982/13/1978/s och C 1982/20/s)¹

Grethe Lundblad: Fru president! Med hänvisning till den motivering som finns i trycket har jag till ministerrådet ställt följande fråga:

Vill ministerrådet närmare redogöra för vilka åtgärder och utredningar som under innevarande år kommer att ske för att samordna insatserna mot uppkomsten av handikapp?

Samarbetsminister Söderman: Ärade president! Under det arbete, som genomförts till följd av rekommendationen har det framgått att förutsättningar för ett utbyggt nordiskt samarbete kring förebyggande av handikapp, registreringsfrågor m. m. föreligger först då en tillfredsställande nationell registrering av handikapp inletts.

Då det gäller att få igång ett effektivt registreringsarbete är det viktigt att man på nordiskt plan försöker komma överens om definitioner och kriterier avseende handikapp.

Samma gäller att samråda om på vilket sätt man bättre kunde utnyttja de befintliga registren.

Vid sidan av det arbete som är inriktat på registreringsaspekten gäller det att gå igång

med att förverkliga några av de enklare konkreta och praktiskt betonade förslagen för att förebygga handikapp.

Arbetet med rekommendationen befinner sig på ett stadium där ett grundläggande arbete av praktisk och principiell art inletts på nationellt plan. I bl. a. Sverige och Finland har tillsatts tvärvetenskapliga expertgrupper med anknytning till de talrika områden som frågans beredning förutsätter. I Danmark har man inletts ett försöksprojekt för att utveckla ett register för medfödda missbildningar. I det nationella arbetet försöker man bl. a. att klarlägga förekomsten samt betydelsen av medfödda handikapp och sådana som uppstått under ett tidigt utvecklingskede, sätta sig in i orsakerna till handikapp, tidig diagnos, förebyggande, bilda en uppfattning om nuläget avseende förebyggandsarbetet och dess förutsättningar, utveckla forsknings- och utvecklingsarbete inom sakområdet.

Det är avsikten att på grundval av dessa nationella ansatser utforma nationella planer för att minska uppkomsten av handikapp. Under det arbete som hittills genomförts har det klart framgått att det finns avsevärda fördelar att hämta genom nordiskt samråd. Det är vår uppfattning att det nationella beredningsarbetet skall fortsätta under år 1982. Mot slutet av året skall man på nordiskt plan komma samman för att se närmare på samarbetet framöver. Vissa områden kan redan anges där det finns möjligheter till ökat samarbete. Nämnas kunde bl. a. forskning kring orsakerna till handikapp respektive diagnostiska kriterier, medicinsk respektive genetisk forskning ävensom barnneurologi. Det är vår avsikt att från finsk sida inbjuda till detta samrådsmöte under senhösten 1982.

Grethe Lundblad: Fru president! Jag tackar den finska social- och hälsovårdsministern för svaret.

Jag är enig med honom i att vi *jämsides* med ansträngningarna för att få en nationell och slutligen nordisk registrering av olika handikapp byggd på samma definitioner och kriterier måste arbeta för att förverkliga praktiska förslag som kan förebygga handikapp.

Men jag anser att ministerrådet genom att basera sina insatser på nationella projekt, nationella ansatser och nationella planer helt

¹ Frågan tryckt s. 2411

har missat möjligheterna till sådan resursbesparing och administrativ förenkling som annars av ministerrådet framhävs som de viktigaste aktuella fördelarna med nordiskt samarbete.

Det finns ju i våra nordiska länder inom genetiken, inom barnmedicin och miljömedicin mycket forskning och kunskaper som kan omsättas i åtgärder. Vi vet t. ex. en hel del om de risker för de ofödda barnen som finns i de presumtiva föräldrarnas arbetsmiljö. Vi vet att vissa sjukdomar eller medicinering hos föräldrar kan ge skador på fostret. Vi bör inte dröja för länge med att hindra eller lindra de lidanden för föräldrar och barn som medfödda handikapp innebär.

Om man nu, som statsrådet säger, kan finna avsevärda fördelar att hämta genom nordiskt samråd, varför bör man då under hela 1982 endast fortsätta det nationella beredningsarbetet?

Redan 1980 sades det ju i svaret på en fråga här i rådet att arbetet med registrering av handikapp bara utgör ett led i det pågående arbetet att motverka uppkomsten av handikapp.

Därför skulle jag vilja fråga: Varför planerar man t. ex. inte snabbt några möten för nordiska genetiker, gynekologer och toxikologer? Håller man inte något för hårt på de formella och administrativa samarbetsformerna, till förfång för effektiva och snabba åtgärder?

Jag hoppas att statsrådet kan ge mig ett svar på min fråga.

Samarbetsminister **Söderman**: Årade president! Jag håller först med frågeställaren om alla de humana aspekter som hon framhävde. Sedan när det gäller ministerrådets verksamhet så tror jag att det är väldigt ofta man i de frågor som vi behandlar här först har tillsatt nationella utredningar. De nationella utredningarnas resultat kan man sedan använda i nordiskt samarbete. När det sedan gäller hennes tilläggsfråga så skulle jag vilja betona att jag i mitt första svar meddelat att vi skall hålla ett nordiskt samrådsmöte under senhösten 1982 och att man från finsk sida är villig att sammankalla det och att man där skulle utarbeta en nordisk plan för att se över det framtida samarbetet. Jag finner det helt na-

turligt att man då i det fortsatta samarbetet skulle ta upp de tvärfackliga aspekter som nämndes särskilt när det gäller genetisk forskning eller barnneurologi.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet och berättelsen fortsätter i social- och miljöutskottet.

7

A 616/s: Medlemsförslag om effektivare insatser mot narkotikamissbruket

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att aktivt arbeta för att de nordiska länderna ej accepterar någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad och att bekämpningen av narkotikamissbruket sker med denna målsättning som grund.

2. att öka resurserna för tull och polis samt att intensifiera samarbetet mellan tull- och polismyndigheterna på nationellt och nordiskt plan i syfte att komma till rätta med narkotikamissbruket och narkotikabrottsligheten samt

3. att verka för att en enhetlig rättstillämpning på narkotikalagstiftningens område kommer till stånd.

Margrete Auken och Bernhardt Tastesen hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Rune Gustavsson (social- och miljöutskottets talesman): Fru president! Vi måste bilda en enad front mot drogmisbruket och rädda vår ungdom. Det får inte accepteras att ett för vår kultur så främmande element som användningen av narkotika blir en permanent företeelse i Norden. En sådan enad front förutsätter en gemensam syn på dessa frågor inom de nordiska länderna. Detta är ledande tankegångar i det medlemsförslag som några rådsmedlemmar väckte förra året och som vi nu skall behandla.

Narkotikamissbruket har på ganska kort tid kommit att bli ett av de stora sociala problemen i Norden. Det är ett ungdomens hårda gissel. Kring narkotikahandlingen frodas också en omfattande brottslighet.

Under de senaste åren har det vuxit fram en ökad medvetenhet om att narkotikamissbruket är ett allvarligt samhällsproblem och att alla krafter måste samlas för att bekämpa narkotikahandlingen. Detta är ett gemensamt nordiskt problem och därför måste det angripas samnordiskt då Norden i stor utsträckning blivit en gemensam narkotikamarknad.

Frågan om gemensamma insatser för att bekämpa narkotika är inte ny i Nordiska rådet. Som framgår av vårt nu aktuella medlemsförslag, antog rådet redan 1971 en rekommendation i saken som bl. a. tog sikte på likartad tillämpning av narkotikalagarna. Sedan skärpning i lagstiftningen införts och samarbete etablerats mellan tull- och polismyndigheterna ansåg sig rådet kunna avskri-va rekommendationen 1975. Utvecklingen under åren därefter har visat att den optimistiska inställning till narkotikasituationen som man intog i mitten av 70-talet inte höll streck. En lavinartad ökning av hasch och annan narkotika har ägt rum.

När vi väckte vårt medlemsförslag, ansåg vi att det var hög tid att i Norden bilda en enad front mot drogmissbruket. Vi ville som gemensam målsättning fastslå att de nordiska länderna inte accepterar någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad. Utifrån den målsättningen skall kampen mot narkotikan föras.

Medlemsförslaget avsåg åtgärder för att möjliggöra ett effektivare bekämpande av narkotikamissbruket i de nordiska länderna, däribland enhetligare rättstillämpning, ökade resurser för tull- och polisväsendet samt att undersöka möjligheterna för återinförande av stämpling i passhandlingar vid resa mellan nordiskt och utomnordiskt land. Medlemsförslaget har i stort fått ett positivt gensvar från remissinstanserna med undantag av frågan om återinförande av stämpling i passhandlingar.

Social- och miljöutskottets behandling av förslaget har varit ingående och livlig. Tyvärr har vi inte kunnat enas, utan två av de danska representanterna i utskottet har reserverat

sig. Majoriteten har ställt sig bakom de allra flesta av förslagets yrkanden, och jag ber att få hänvisa till de föredragna att-satserna i utskottets förslag till rekommendation.

Emellertid vill jag inte avsluta mitt anförande utan att uttala min tillfredsställelse över det beslut som togs av ministerrådet/social- och justitieministrarna vid deras möte i Stockholm den 19 februari i år. Ministrarna uttalade klart målsättningen att Norden skulle göras till ett narkotikafritt område och kungjorde sin avsikt att verka för ett utökat nordiskt samarbete mellan tull och polis samt att ytterligare intensifiera ansträngningarna för att stoppa narkotikahandlingen och även de speciella narkotikamarknader som finns i Norden.

Det råder enligt min mening ingen tvekan om att det även måste gälla Christiania i Köpenhamn. Vidare uttalade regeringarna vid detta möte att det var oacceptabelt, om det inom något område av Norden vore lättare att komma över narkotika än vad det är inom Norden i övrigt. Den öppna narkotikhandeln i Christiania har därmed fått ett grundskott – det är ett gemensamt nordiskt problem som skall bekämpas.

Av speciellt intresse är att ministrarna särskilt uppehöll sig vid det ökade bruket av cannabis och inställningen till cannabis i Norden. Ministrarna uttryckte sin oro över tendenserna att ge en förljugen bild av cannabismissbruket. Ministrarna ansåg att falska påståenden om att cannabis är ofarligt bör beslutsamt motarbetas. Ministrarna var ense om att motverka alla försök att avkriminalisera cannabis och att verka för att lagstiftningen om förbud mot odling av cannabis görs mera enhetlig i Norden.

Fru president! Till detta vill jag säga att det borde vara uppenbart, åtminstone för alla vuxna människor, att haschet är en inkörsport till narkotikamissbruket, att haschbruket ger allvarliga skadeverkningar, att haschandlingen föder storlangarna och narkotikasyndikaten och att kring haschandlingen frodas den ekonomiska brottsligheten och kriminaliteten.

Det finns alltså all anledning för rådet att välkomna och stödja ministrarnas uttalanden för ca två veckor sedan. Däremot ställer de ju reservanterna i en något underlig dager. I reservationen av det två danska representan-

terna hävdas, att det är överflödigt att hemställa till ministerrådet att arbeta för att ingen form av narkotika som inte är medicinskt motiverad, accepteras i de nordiska länderna, då reservanterna anser att deras lagstiftning och rättspraxis fungerar tillfredsställande. Reservanterna erkänner därmed att en enhetlig rättstillämpning inom narkotikaområdet skulle medföra en betydande skärpning i Danmark och vill därför ej acceptera detta.

Tyvänn kan jag bara konstatera, att reservanternas grundinställning är en helt annan än utskottsmajoritetens. Vi har ingen erinran mot deras förslag om insatser för att förbättra livsvillkoren för de hotade samhällsgrupperna, men vi vet att det räcker inte med sådana åtgärder som verkar indirekt och på sikt. Narkotikamissbruken är i sig ett sådant hot mot samhället, att snabba och direktverkande åtgärder måste vidtas mot det. Låt oss se verkligheten som den är.

Fru president! Mot bakgrund av vad jag ovan anfört och då jag anser att en rekommendation av rådet skulle utgöra ett stöd för justitie- och socialministrarnas uttalande och de åtgärder de samfällt beslutat, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Må jeg indledningsvis komme med et par kommenterende bemærkninger til Rune Gustavsson.

Den målsætning, det drejer sig om, at vi skal bekæmpe narkotikamisbruget med de bedst egnede midler for, som Rune Gustavsson kalder det, at redde vor ungdom, er der ingen tvivl om. Sessionen i København i 1981 vedtog fem rekommandationer, som alle havde med det forebyggende arbejde på stofmisbrugets område at gøre, og som gik ud på at skabe oplysningsarbejde og trygge miljøer for børn og unge ved en total indsats fra samfundsmagtens side. Herom er der fuld enighed. Det er faktisk det væsentlige, hvis man skal bekæmpe misbrug af enhver karakter.

Må jeg så føje til, at der jo er stillet et spørgsmål omkring Christiania, som senere vil blive besvaret af Danmarks justitsminister. Jeg skal bare gøre den bemærkning, at når det gælder, hvad man kalder de tunge narkotika, så gjorde Christiania selv op med dem i 1979, således at de tunge narkotika er fjernet fra Christiania.

Det siger rigsdagsmand Rune Gustavsson samtidig med at han og andre svenske rigsdagskolleger kan kigge ud ad vinduet i rigsdagsbygningen i Stockholm og se salget på Sergels Torg, hvor der ikke bare sælges hash, som Rune Gustavsson kommenterede her, men også andre stærkere stoffer, uden at man er i stand til i tilstrækkeligt omfang at kunne forhindre det.

Jeg vil så kommentere selve medlemsforslaget og sige, at vi er et mindretal i social- og miljøudvalget, som ikke kan gå ind for vedtagelsen af dette medlemsforslag.

I rekommandationens første del tales der om, at de nordiske lande ikke skal acceptere nogen form for narkotika, der ikke er medicinsk betinget. Jeg ved ikke af, at noget nordisk land skulle gøre dette i øjeblikket, og af denne grund finder jeg forslaget overflødigt. Der tænkes muligvis på hash, som findes i store mængder ikke kun i Danmark, men også i Sverige og Norge. Men de former for narkotika, som er de mest farlige, er nu trods alt – uanset diskussionen om at hashen er indgangsporten til de stærkere stoffer eller ej – morfingruppen og de centralstimulerende stoffer, især de sidste er jo stærkt udbredte i Sverige. Både morfin, amfetamin og stesolid bruges som legal medicin.

Jeg forstår dog, at ministerrådets beslutningsforslag om at stile frem mod Norden som et narkotikafrit område, ikke gælder den form for narkotika, der er til medicinsk brug – selv om vi på vort seminar i Kolding i sin tid og for så vidt også i de rekommandationer, vi vedtog sidste år, advarede imod den overdrevne medicinske brug af forskellige former for narkotika og stillede os bag det synspunkt, at der krævedes en stærkere socialmedicinsk indsats, således at man i så lille en grad som muligt skulle bruge narkotika.

Det havde for så vidt været mere relevant, hvis vores ministerråd havde sagt, at man ville stille den målsætning op, at Norden skulle være et kriminalitetsfrit område, men det er nok lige så utopisk, som det er at nå den anden målsætning.

Også den anden del af rekommandationen er helt overflødig. Der findes i dag et godt samarbejde imellem told- og politimyndighederne i de nordiske lande også med hensyn til at bekæmpe narkotikakriminaliteten. I Dan-

mark har vi givet flere ressourcer til narkotikapolitiet, og de resultater, der er opnået i kriminalitetsbekæmpelse, har skabt respekt om det danske narkotikapølis arbejdet i de andre europæiske lande. Også yderligere ressourcer vil i fremtiden blive givet til toldvæsenet i Danmark, og dette kan i et vist omfang medvirke til at bremse den illegale tilførsel af narkotika.

Vi er naturligvis tilfredse med, at forslagsstillerne har opgivet planerne om, at 30 mill. mennesker, der passerer grænsen mellem Danmark og Europa, skulle have stemplet deres pas. Det ville være et helt urimeligt generende tilbageskridt for det mellemfolkelige samarbejde.

Med hensyn til den tredje del af rekommandationen, vender vi os imod den, ikke fordi vi ikke ønsker en ensartet retstilstand i Norden, men fordi det klart er forslagsstillerens hensigt at skærpe strafferammen og skærpe strafferetspraksis på narkotikaområdet.

I øvrigt har Norge jo i denne sag valgt at gå sine egne veje foran alle de øvrige nordiske lande – i øvrigt uden, så vidt jeg ved, forhandling med de nordiske lande herom i forvejen. Den tidligere regering og det tidligere stortings flertal har vedtaget en strafferamme på 15 år i Norge. Den nye højre regering stiler mod en målsætning på 21 år i Norge, og der findes medlemmer af det norske storting, som ikke engang er tilfredse med det. De siger forvisning til øen Jan Mayen. Det er den holdning, man har, og det må vi så tage til efterretning. Vi deler ikke denne blinde tro på, at man således kan mindske narkotikakriminaliteten ved de meget hårde strafferammer. Den strafferamme på 10 års fængsel, som de nordiske lande tidligere har talt sig til rette om, er fortsat en meget streng straf, og den er kommet i stand på baggrund af et nordisk samarbejde om en ensartet praksis på et tidligere tidspunkt.

Må jeg i øvrigt sige, at hvis vi havde flere penge og flere ressourcer til bekæmpelse af narkotikakriminaliteten, ville det være en langt bedre vej at gå at give disse penge til politiets indsats i opklaringsprocessen. Det virker præventivt fuldt ud stærkere, end det vil gøre at sende nogle mennesker i fængsel i mange, mange år, som det er tilfældet her. En strafferamme på 21 år betyder, at mindsteti-

den for et fængselsophold vil komme helt op på 15 år for Norges vedkommende, hvis man skulle vælge det.

Tværtimod er der også risiko for, at narkotikamarkedet brutaliseres i takt med strafferammens udvidelse. Ingen af de kyniske bagmænd vil holde sig tilbage, fordi risikoen for lang straf er til stede. Hårdere metoder som trusler, vold og mord vil bare i øget omfang kunne blive resultatet, og det kriminelle miljø vil blive endnu mere rå og brutalt end det, man kender i forvejen.

Den største part af de unge, der begår narkotikakriminalitet, og som Rune Gustavsson vil redde, er selv stofmisbrugere. En udvidelse af strafferammen vil derfor ved afsmittning betyde øget straf til de unge, der først og fremmest har brug for hjælp og behandling, så de kan komme ud af deres stofafhængighed. Det opnår man ikke ved øget straf, men ved at give disse truede grupper i vores samfund bedre livsvilkår. Hvis vi øger strafferammen over for dem, som selv er stofmisbrugere, vil det være et udtryk for vores afmægtighed og hævn over for mennesker, der har fået en trist skæbne og derfor er meget sårbare.

Kritikken rettes mod os i Danmark, fordi vi ikke i stærkere grad skrider ind over for brugerne af cannabisprodukterne, altså hashen. Vor lovgivning i Danmark er klar nok: hash må ikke forefindes. Vi har et dygtigt narkotikapoli i Danmark. De har optrevlet mange af de største narkotikabander, der findes, og politiet skal fortsat prioritere sin indsats mod den kriminalitet, der er mest væsentlig. I forhold til brugerne derimod kan kriminalisering i mange situationer være endnu mere farlig end selve det stof, de bruger.

Jeg vil derfor på mindretallets vegne af de nævnte grunde anbefale, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i kraft af dette medlemsforslag. De to første dele af rekommandationen er ting, vi almindeligvis kan tilslutte os, men på grund af den tredje del af rekommandationen må jeg stærkt advare imod, at man stemmer for dette medlemsforslag.

Rune Gustavsson: Fru president! Det är riktigt att vi vid förra sessionen i Köpenhamn antog ett medlemsförslag som gick ut på att vi skulle arbeta med de förebyggande åtgärder-

na. Det måste vi göra för att inte nya grupper skall komma in i narkotikamissbruket.

Man kan, Bernhardt Tastesen, stå och tala om förebyggande åtgärder. Men det räcker inte, för det finns ändå ett fritt utrymme för narkotikalangarna.

Bernhardt Tastesen och jag har diskuterat de här frågorna många gånger, och vi har haft olika uppfattningar om Christiania. Den uppfattning som jag företräder stöds emellertid i dag av 62 procent av de danska väljarna, medan det bara är 28 procent som stöder Bernhardt Tastesen.

Visst finns det narkotika i Stockholm. Det vet vi, och det har vi fått bevis på. Vi har heller aldrig förnekat det. Om det inte funnes där, hade vi inga problem. Men om vi skall komma till rätta med narkotikaproblemen såväl i Stockholm och i övriga delar av Sverige som i Danmark och Norge osv. måste vi arbeta på en gemensam front. Då måste vi också ha en samordning av rättstillämpningen. Nu kan en person ha 100 gram hasch på sig i Danmark utan att det blir åtal, medan det är åtalbart om vederbörande kommer till Sverige. Enligt vår lagstiftning är narkotika förbjuden, och från den utgångspunkten skall vi arbeta.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Gunnel Jonäng lämnat sessionen och ersatts av Olle Eriksson, att Rolf Clarkson lämnat sessionen och att Ingrid Sundberg återtagit sig plats i rådet samt att Bengt Wiklund lämnat sessionen och att Karl-Erik Häll återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Haugstvedt: Fru president! Det må være riktig på bakgrunn av de uttalelsene representanten Tastesen fra Danmark nå nettopp kom med om norsk narkotikapolitikk, å plassere tingene litt i sin rette orden.

En representant for Fremskrittspartiet i Norge har visstnok ved en anledning uttalt noe om at man burde sende narkotikalangene til Jan Mayen. Men at man trekker det fram i denne salen ser jeg som et utslag av

mangel på relevante argumenter i den diskusjon vi nå er oppe i.

Herr Tastesen vet utmerket godt at det ikke er ofrene, at det ikke er dem som har narkotikaproblemer, vi ønsker å øke strafferammen for. Vi ønsker å øke strafferammen for dem som selger narkotika – for de store "haiene" i dette spillet. De dreper tusenvis av mennesker i verden for øvrig, men vi vet at antall dødsfall også i de nordiske land er meget store. I Norge var det over 100 dødsfall i fjor på grunn av narkotikamisbruk. At man da er villig til å øke strafferammen til 21 år, slik vår justisminister har foreslått, synes jeg må være forståelig.

Man kan selvfølgelig ha delte meninger på dette området, men man får sitere oss riktig. Man må fremføre sine egne og andres standpunkter på en slik måte at de blir korrekt oppfattet i Nordisk Råd. Vi akter ikke å øke fengselsoppholdet for syke mennesker. Det er "de store bakmennene" i dette spillet den norske regjering har gått inn for å gi sin velfortjente straff. I denne sammenheng vil jeg sterkt støtte den norske regjering.

Bernhardt Tastesen: Til Rune Gustavsson blot det, at Christianias fremtid klares hjemme i Danmark ved beslutninger i folketinget, og også måden, hvorpå man kommer videre, en måde, der er så blød som muligt i forhold til Christiania.

Tallet 62 pct. bliver nævnt. Meningsmålinger er ikke afgørende for beslutninger i stærkt menneskelige spørgsmål. Der er det folketingets flertal, der finder ud af, hvad der i den givne situation er rigtigt.

Til Haugstvedt skal jeg sige, at det er beroligende, at det kun er den yderste højre fløj, fremskridtspartiet i Norge, der har den opfattelse, at man kan landsforvise eller forvise lovbrydere til Jan Mayen.

Så må jeg sige, at jeg førte argumentationen frem for mit forslag. Jeg argumenterede imod udvidelse af strafferammerne, fordi jeg ikke mente, at det førte til det resultat, man tilsigter, og anviste oven i købet en alternativ vej, hvis man ville ofre flere penge, nemlig flere penge til politiet, til opklaringsarbejdet.

Dernæst må jeg sige, at man ikke kan øge den totale strafferamme på nogen måde, uden

at det får en afsmittende virkning nedefter mod de grupper, som har en mindre kriminalitet, og det er ofte dem, som er i dobbeltsituationen: de er kriminelle og stofmisbrugere samtidig.

Margrete Auken: Jeg vil følge Bernhardt Tastesens forbløffelse op over, at Rune Gustavsson nu bruger meningsmålinger som vejledning for lovgivende arbejde. Den skik har vi ikke i Danmark, ellers kunne vi jo hurtigt få indført dødsstraf i mange lande, hvis meningsmålinger skulle have den indflydelse.

Det, som jeg er gået på talerstolen for at sige, er, at denne diskussion handler ikke om holdningen til hash. Hash er forbudt i Danmark, og der falder strubevis af hashdomme. Denne debat handler om et, jeg var lige ved at sige krav om, at man laver skærpede straffe. Det er en anden diskussion.

Det er en lille smule ufint af vore norske og svenske kolleger at forskyde perspektivet i denne debat, for hverken Bernhardt Tastesen eller jeg har i denne sammenhæng givet udtryk for, at vi ønsker fri hash eller et liberalt forhold til hash. Det er en anden diskussion.

Jeg synes, at det svenske hyckleri ind imellem er mageløst. Der er lige så mange hashrygere i Sverige, og mig bekendt sidder de ikke i de svenske fængsler, for det kan man vel heller ikke magte i Sverige. Jeg har ladet mig fortælle, at man gør omtrent det samme som i Danmark: man giver en advarsel – all right, man tager dem hen på politistationen og giver dem den, og det kan så være en stor, radikal forskel, det kan vi eventuelt overveje at indføre i Danmark.

Hvis man fylder alle danske fængsler med hashbrugere, bliver der ikke plads til at gøre noget ved den virkelig farlige kriminalitet. Og at tro, at fordi man går fra 10 til 20 års fængsel til de hårde narkotikasælgere, at det skulle skræmme dem, fordi 10 år, mener man, gør ikke noget indtryk, men 20 år, så lader de være, det er ganske naivt.

Jeg vil lige holde fast ved, at det er en debat, der burde høre hjemme i juridisk udvalg: det er en debat om, hvorvidt større fængselsstraffe har nogen præventiv virkning i det omfang, som foreslås af forslagsstillerne.

Rune Gustavsson: Till Margrete Auken vill jag säga att det har en preventiv verkan att man vet att man inte kan ha hasch på sig utan att riskera att bli åtalad.

Här är det inte fråga om hyckleri, utan det är fråga om att göra gemensamma insatser och åstadkomma en lika rättstillämpning. Jag har inte talat för högre maximistaff – jag har talat för lika tillämpning av de lagar vi har i de nordiska länderna.

Jag kommer från södra Sverige. Vi vet att haschet kommer från Christiania därför att det är en öppen marknad där, och det är detta som vi reagerar mot. Jag skiljer inte på hasch och tung narkotika. Narkotika är narkotika oavsett om det gäller hasch, amfetamin eller heroin.

Benkow: Ærede president! Jeg må si det er med stigende ubehag jeg merker at man lar det komme til nær sagt nasjonale invektiver – til deflatering av debatten. Jeg synes også det tjener til vitnesbyrd om en oppsiktsvekkende mangel på kjennskap til nordisk strafferettspleie og en forvirring hinsides det som kan tjene noe fornuftig formål, når man prøver å isolere mulighetene for straff fra mulighetene til å gjøre beslag og pågripe de virkelige bakmenn. Disse ting er organisk knyttet til hverandre.

Det som er saken her, er at de kyniske internasjonale spekulanter som opererer på dette område, ikke bryr seg så mye om hvor høy straff de får - det er riktig nok – men de bryr seg svært meget om hvilke muligheter som foreligger for at det blir vanskelig å operere på et marked. Og *det* går på effektiv sporing, effektiv tollkontroll og fremfor alt effektiv politiinsats. Men disse forhold hører sammen. Det skal være mening i den straffutmåling man gjennomfører – man sier at straffens hardhet skal stå i forhold til forbrytelsens alvor. Og da er den logiske konsekvens å sette straffen opp.

Det finnes imidlertid ingen i Norge og da heller ingen justisminister – verken i den forrige regjering eller i denne – som mener at ensidig satsning på høyere straffer, og ganske særlig ikke for brukerne, vil være noe tjenlig virkemiddel.

Men – og det vil sikkert også Auken erkjenne – den eneste moralske begrunnelse i

det hele tatt for å operere med frihetsberøvelse, straff, det er at vi fortsatt har en tro på en generalpreventiv virkning av straff, og frafaller vi troen på den generalpreventive virkning, står vi ganske hjelpeløse når det gjelder strafferettspleie overhodet. Det er fullstendig usannsynlig å tro at en forbryter på en ganske annen måte enn andre, vanlige mennesker skal kunne unndra seg den psykologiske mekanisme at man frykter konsekvensen av handlinger man kan få straff for. Det er det som ligger i dette, og i det å opprettholde en skala.

Jeg skulle virkelig ønske at vi ikke nå drev denne debatten ut i det ekstreme og lagde en slags krisemaksimering. Jeg har fortsatt den tro at de som nå tilfeldigvis representerer Danmark, vil være villig til å erkjenne at toll, politi og rettsvesen er helt nødvendige hjelpemidler. Jeg kan ikke forstå at man tror at man kan flytte merkesteiner på dette område bare ved forebygging. Det er ikke mulig å forebygge kriminalitet slik som dere tror. Det lar seg ganske enkelt ikke gjøre, for det er hinsides den nordiske rekkevidde. Det vi skal gjøre, er å gjøre det nordiske marked så ubekvemt, så ulønnsomt ut fra – jeg hadde nær sagt – et profesjonelt kriminelt forretningsmessig synspunkt at de slutter å operere på våre markeder. Og da må alt brukes i forebygging – politi, toll, straff – det hele. Man må ikke utvikle den type liberale samfunn at man blir så inn i granskauen liberal at man nekter å forsvare det samfunn som vi tross alt setter pris på. Det går en grense for hva som kan kalles liberalisme, det syns jeg vi skal minne hverandre om.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Jeg har bedt om en lille replik, fordi Jo Benkow fører debatten på afveje.

Det fremgik ganske klart af det jeg sagde om prævention, forebygging, som vi vedtog sidste år, om øget indsats på politiområdet, hvad Danmark har gjort i meget stort omfang og med gode resultater, en øget indsats på toldvæsenets område – på grund af folketingsvalget blev vistnok en anmodning til finansudvalget om 100 medarbejdere mere i toldvæsenet lidt forsinket, men det er på vej i Danmark.

Det eneste, der er uenighed om, drejer sig

om nytten af at gå ud over den strafferamme på 10 år, som vi tidligere har aftalt med vore venner i de nordiske lande. Denne nytte tror vi ikke på. Vi tror ikke, den har generalpreventiv effekt. Vi vil hellere, hvis det skal være, ofre disse penge på et bedre opklaringsarbejde, på politiet.

Margrete Auken: Fru præsident! Jeg undskylder, at jeg må tage en ekstra kort replik, men det skyldes karikaturen i Jo Benkows fremstilling af, hvad Bernhardt Tastesen og jeg har sagt.

Bernhardt Tastesen har lige beskrevet det, som det drejer sig om: vi tror også i Danmark på den generalpreventive virkning af straf, men vi tror ikke nødvendigvis på, at den generalpreventive virkning forbedres, fordi man fordobler en strafferamme fra 10 til 20 år. Derimod tror vi, det har en meget stor generalpreventiv virkning, hvis der er en vældig risiko for opklaring, og det er bl. a. dér, vi vil satse mange flere af vore resourcer.

Derudover tror vi, at der er en vis ræson i, at man kan kende forskel på ting. Hash er narkotika, men hash ryges i de nordiske lande i meget stort omfang, og kan vi ikke kende forskel, så betyder det, at vi laver fremragende markeder for det, som Rune Gustavsson talte om. Det er rigtigt, at det gælder om at have et godt marked, og derfor er det en stor fordel, hvis man ikke kan kende forskel. Så er der et frit marked.

Bliver Christiania i Danmark lukket, så vil al handel foregå på Christianshavn og Vesterbro. Det er hårde narkotikamiljøer, hvor ingen skulle ønske nogen at komme hen. Jeg fatter ikke, at man har den interesse at fordrive christianitter til Vesterbro og Christianshavn, hvor det virkelig er kriminelt.

Statsrådet Karin Söder: Fru president! Jag skulle vilja med några ord beröra ministerrådets syn på den här frågan. Personligen konstaterar jag med stor tillfredsställelse att frågor om narkotika tilldrar sig stor uppmärksamhet och har blivit viktiga i det nordiska samarbetet. Det kanske är ett av de viktigaste samarbetsområden vi har för närvarande i varje fall på det sociala fältet.

Det har framgått av debatten nyss att missbrukets karaktär och omfattning skiljer sig mellan våra nordiska länder och även mellan olika ställen inom våra länder, men jag menar att det är viktigt att idag slå fast att det är ett gemensamt stort socialt och medicinskt problem. Vi måste därför förena våra krafter i en gemensam attack mot narkotikafaran.

Även ute i världen är problemen med narkotika omfattande och allvarliga. Trots kraftfulla åtgärder på många håll och av allehanda slag, inte minst i Förenta Nationernas regi mot produktionen av narkotika, kan vi se att läget förvärras.

Beslagen i Europa ökade kraftigt under 1981 och har sedan stabiliserats. I gengäld har det gjorts större beslag i producentländerna.

Det finns många orsaker till denna utveckling. Här har nämnts de starka och hänsynlösa ekonomiska krafter som har ett intresse av att göra profit på narkotikamissbruket utan minsta hänsyn till offren.

Rörligheten över våra gränser är i sig positiv men försvårar kontrollen och underlättar den illegala hanteringen.

Blandade kulturmönster med skilda uppfattningar om droganvändning splittrar normbilderna för våra ungdomar. Det kan innebära en uppluckring av attityderna mot användandet av droger.

Snabba strukturförändringar i samhället har skapat otrygghet och brist på identitet hos unga människor, som i stället har sökt sin tillflykt till drogernas värld.

En förstucken och förljugen propaganda som vi finner i filmer, musik och skrifter av allehanda slag skapar falska föreställningar om drogerna. Det är en viktig uppgift för oss att gemensamt avslöja och aktivt motverka dem som har intresse av att sprida denna förljugna och förledande bild av drogerna.

Vi måste vara beredda att föra en hård kamp på alla fronter för att komma till rätta med narkotikaproblemen, och det är bråttom. Vi har ingen tid att förlora.

Därför är också narkotikafrågorna föremål för regelbundna diskussioner när de nordiska socialministrarna träffas. Som det har sagts tidigare i dag har dessa frågor också behandlats vid ett flertal tillfällen inom Nordiska rådets verksamhet förutom idag.

Jag vill understryka att lösningen på narko-

tikaproblemen i hög grad är en tvärpolitisk fråga. Därför var det ett betydelsefullt steg som togs när vi för fjorton dagar sedan i Stockholm samlade de nordiska justitie-, social- och hälsovårdsministrarna till ett gemensamt möte för att diskutera inriktningen och utformningen av narkotikapolitiken i våra länder. Det rädde stor enighet vid det mötet. Jag vill gärna säga till Nordiska rådet att även om vi hade en mycket inträngande debatt om situationen i de olika länderna användes inte sådana ord som hyckleri, utan vi försökte finna former att beskriva den korrekta verkligheten i respektive länder och därefter gå till motattack mot narkotikan.

Ministerrådet enades om att regeringarnas mål skall vara att göra Norden till ett narkotikafritt område – ett högt ställt mål. Vi var också överens om att det är oacceptabelt om det inom några områden av Norden är lättare att komma över narkotika än det är i Norden i övrigt.

Jag vill understryka att vi inte klappar oss för bröstet i Sverige och tycker att vi är bättre än andra. Det kan ibland i debatten framstå som om vi skulle göra det, men det vill jag bestämt tillbakavisa.

Jag fick nyss höra att det mål vi satte upp kan tyckas vara utopiskt. Jag kan då inte underlåta att anknyta till vad som har skett tidigare under sessionen. Nordiska rådet har givit sitt musikpris för ett stycke som just heter Utopia. Måste vi inte ha mål som ligger högt för att vi åtminstone skall nå en bit på vägen? I det här fallet tycker jag inte det är något utopiskt mål.

Vad ingick då i det program ministrarna lade fast? Jo, vi vill ha ökat polis- och tullsamarbete. Sådana insatser är oundgängligen nödvändiga i större omfattning för att vi skall kunna värna gränserna och komma åt profitörerna. Vi skall använda gemensamma tekniska hjälpmedel, utväxling av personal, samordnad utbildning och samordning av underrättelseenheterens arbete. De nordiska polis- och tullmyndigheterna bör göra en genomgripande studie av hur den illegala narkotikan förs till Norden och hur den distribueras. Dessutom bör seminarier för tull- och polispersonal arrangeras.

Jag vill understryka att det redan idag sker ett betydelsefullt samarbete på detta område, t. ex. vid planeringen av för Norden gemen-

samma s. k. narkotikasambandsmän runt om i världen.

Riksåklagarna i de nordiska länderna har också vid ett gemensamt möte övervägt förslag om att nordiska medborgare som grips i ett annat nordiskt land misstänkta för lindriga narkotikabrott skall få saken prövad i sina respektive hemländer. Förslaget skall behandlas och närmare övervägas vid nästa möte mellan de nordiska riksåklagarna, i Sverige i juni 1982. Ministrarna uttalade vid sitt möte i Stockholm stöd för det förslaget.

Vid mötet uttrycktes också oro över tendenserna att ge en förljugen bild av cannabismissbruk. Falska påståenden om att cannabis är ofarligt bör beslutsamt motarbetas. Vi är ense om att motverka alla försök att avkriminalisera cannabis.

Ministermötet beslutade att verka för att lagstiftningen med förbud mot odling av cannabis skall göras mer enhetlig i Norden. Nordiska kontaktorganet för narkotikafrågor fick i uppdrag bl. a. att stimulera informationsinsatser om de negativa följderna av missbruk av bl. a. cannabis, att sammanställa resultat av forskningen kring missbruk av cannabis samt att ta fram jämförbar statistik för att förbättra möjligheterna att jämföra utvecklingstendenser i de nordiska länderna när det gäller narkotikamissbruk och brottslighet förknippad med detta missbruk.

Jag vill också understryka, fru president, att vi gemensamt i Norden har ett ansvar att verka i de internationella organen för att fästa uppmärksamheten på problemen också i andra länder, där intresset är ringare än i de nordiska länderna. Här behövs aktiva politiska insatser liksom mer ekonomiska medel för att kampen skall bli riktigt effektiv.

Vi behandlade vid ministermötet också frågor om narkotikamissbrukarnas behandling och rehabilitering. Jag skall inte ta tiden i anspråk med att gå in också på det området, men det är inget tvivel om att kriminalvården är en viktig del i kampen mot narkotikamissbruket. Behandling och rehabilitering av alla som på ett eller annat sätt är beroende av narkotika måste finnas med i bilden.

Jag vill personligen understryka att vi naturligtvis inte skall bortse från utan tvärtom måste lägga stor vikt vid det långsiktiga arbetet på att förebygga behovet av att fly in i narkotika från en verklighet man uppfattar

som grå. Hela samhällsplaneringen, arbete, bostad och utbildning spelar en viktig roll för att ge människor kraft att motstå frestelserna.

Fru president! Vi nådde viktiga resultat vid Stockholmsmötet. Det är min förhoppning att det fortsatta samarbetet tillsammans med intensiva nationella insatser skall föra oss närmare det "utopiska" mål som regeringen enats om: ett Norden fritt från narkotika.

Grethe Lundblad: Fru president! Denna debatt gäller väl ytterst vad vi vill satsa på, att skydda Nordens ungdom mot narkotikans skadeverkningar. Jag tror liksom många andra talare att det är mycket viktigt att vi får en enad front mot narkotikamissbruket i Norden utan att vi darrar för mycket i våra argumenteringar. Det är mycket glädjande resultat som man har kommit till vid det nordiska ministermötet nyligen – jag skall inte upprepa det som nyss sagts, om vilka viktiga uttalanden man har gjort bl. a. om hur farligt det är med cannabis/hasch.

Jag bor i Helsingborg, en stad vid Öresund där det mycket ofta har gjorts stora narkotikabeslag i tullen. Det är en ort som verkligen drabbats hårt av diskussionen kring ungdomens haschmissbruk och de olika synsätten på frågorna och den olika hanteringen av dem.

Vi har i södra Sverige sett grava exempel på vad som sker när man på olika sidor av Öresund har olika attityder till ingrepp mot narkotikahandeln och mot användning av cannabis. Det är inte mer än en vecka sedan vi kunde läsa i tidningen att en man som i Danmark hade gripits med 100 gram hasch släpptes med en förmaning, medan han när han kom över till andra sidan av Sundet anhölls av polisen och dömdes till fyra månaders fängelse. Vi ser alltså tydligt att man har olika inställning i de två länderna, och det är naturligtvis detta som ligger bakom reaktionen på medlemsförslaget hos utskottets majoritet och i reservationen.

Jag tycker det är viktigt att vi i dag får klarhet i vad vi tycker i dessa frågor. Jag skulle vilja fråga Bernhardt Tastesen, för vilken jag har verkligen stor respekt med tanke på hans inställning i många sociala frågor, om han fortfarande har den uppfattning som han gav uttryck för 1979 på en konferens, där han

sade: " — — for hashens vedkommende jo gælder, at der er tale om en rusgift, som måske ikke har eller i hvert fald ikke har værre skadelige virkninger, end alkohol har, men der er jo bare det, at hashen i hvert fald på nuværende tidspunkt ikke kan siges at være nogen legal bestanddel af vores kultur".

Tastesen sade samtidigt også: "Målsætningen for en politik over for ting, der er forbudt, er, at de skal elimineres." Det udtalandet visar, menar jag, att om man i Danmark anser att haschet skall vara förbjudet och att det är farligt, då skall man också eliminera användandet av det.

Handeln med narkotika är en affär med unga människors olyckliga framtid som målsättning. Det är en både cynisk och avskyvärd hantering som vi inte behöver skydda eller behandla med förståelse.

Socialdemokraterna i Sverige ser oerhört allvarligt på all användning av narkotika, om den inte används under speciella medicinska betingelser som smärtlindring. Om vi aldrig dämmer upp narkotikaflödet där behovet börjar skapas, nämligen när barn och ungdom möter narkotikaförsäljare, lyckas vi aldrig att få bort den tunga narkotikan. Då kommer narkotikahajar och narkotikasyndikat att fortsätta att tjäna sina smutsiga miljoner.

Därför väddar jag till de danska reservanterna och deras eventuella sympatisörer: Låt oss bilda en enad front mot narkotikamisbruket och narkotikaberoendet i Norden! Trots de skrivningar som finns i betänkandet och reservationen besjålas vi ju innerst av samma känsla, att vi vill skydda dagens barn och ungdom, som är Nordens framtid. Vi vet att all fri användning av narkotika är förbjuden i hela Norden. Låt det därför inte bli några missljud i våra budskap till allmänheten eller till myndigheterna i Norden!

Statsrådet **Heløe**: La meg få starte med å oppsummere en del trekk ved utviklingen i Norden fram til i dag:

1. Tilførselen av narkotika til de illegale markedene i Europa har økt, og er fortsatt sterkt økende.

2. Ifølge politiets og tollvesenets beslagsoversikter går utviklingen i de nordiske land i samme retning som i Europa for øvrig, hvor cannabis, heroin og kokain dominerer de illegale markedene.

3. I Norden er i dag misbrukerproblemene spredt utover landet i motsetning til hva de var for en del år siden, da disse var konsentrert til de store byer.

4. I de hardt belastede misbrukermiljøene er det et voksende antall sterkt forkomne misbrukere som det har vist seg vanskelig å gi effektiv hjelp. Dødeligheten i disse gruppene har tiltatt.

5. Et større antall unge har problemer med å vinne innpass i arbeidslivet og å tilpasse seg det, og i den senere tid er det også registrert omsetning og misbruk av narkotika i tilknytning til skoler.

6. Det synes å være en tendens til økt misbruk av cannabis i grupper som til synelatende ikke er preget av sosiale og psykiske problemer, eller som på forhånd har hatt kontakt med hjelpeapparatet.

På det nordiske sosial- og justisministermøtet i Stockholm 19. februar, som minister Karin Söder refererte til, var cannabis-bruken blant de problemer som ble viet særlig oppmerksomhet. Det skjer som vi vet, en utstrakt snikpropaganda for cannabis, bl. a. gjennom musikk, filmer, gatesalg av smykker osv. Oppfatningen av cannabis som ufarlig synes å ha en viss gjennomslagskraft i en del grupper i befolkningen Dette kan føre til at stadig flere kommer i fare for å få psykiske, sosiale og helsemessige skader. Men vi må likevel ikke overse at langt de færreste unge prøver eller misbruker cannabis.

Det blir i prinsippet tre delmål for narkotikapolitikken, nemlig

1. å begrense tilgjengeligheten av stoffer,
2. å redusere etterspørselen, og
3. å hjelpe dem som er rammet av misbruk.

Vi har noen hver lett for å ty til enkle forklaringsmodeller, der vi påberoper oss å ha funnet de beste løsninger på problemene. Men unge stoffmisbrukere har — enkelt sagt — bare to ting felles — de misbruker stoff, og de er ungdom i krise. Ellers er de nær sagt like forskjellige som folk flest. Dette antyder spennvidden som er nødvendig i utviklingen av behandlingstilbud, men også når det gjelder planlegging av forebyggende tiltak. Det er nemlig meget få områder hvor forebygging, behandling og ettervern griper så sterkt inn i hverandre som nettopp ved stoffmisbruk. Derfor kan ingen, verken skole, ar-

beidsliv, frivillige organisasjoner, faglige og politiske organisasjoner eller andre, fraskrive seg ansvar for dette problemet.

Jeg skal ikke gå inn på alle de tiltak som ble drøftet under ministermøtet i Stockholm – spesielt etter at man har fått redusert taletid – men jeg skal kort nevne noe som det blir arbeidet videre med på kontrolliden, og som det er grunn til å stille forhåpninger til:

- felles radiosamband til bruk under operativ spaning,
- felles teletstyr for overføring av bilder direkte mellom de operative enheter,
- at de enkelte lands laboratorieundersøkelser bør sammenholdes,
- utveksling av polititjenestemenn mellom de nordiske hovedsteder,
- felles tolketjeneste,
- felles opplæring av polititjenestemenn, bl. a. i forbindelse med bruk av etterforskningsmetoder,
- samordning av de enkelte lands "Intelligence Units", som det blir kalt,
- felles seminarer,
- felles nordisk narkotikaregister.

En konsekvens av det vi vet, er at det må satses parallelt i mange etater. Jeg tror det er farlig om man i iver etter å komme problemet til livs, glemmer vesentlige sider og f. eks. bare bygger ut kontrollapparatet uten samtidig å bygge ut hjelpetiltak. Like galt kan det være bare å satse på ungdomsarbeid og behandling.

I Norden har vi tradisjoner når det gjelder å satse i kombinert. Spesielt den siste ukes begivenheter i Verdensmesterskapet på ski skulle ha gitt oss gode erfaringer i så måte. Men det er ikke bare i skisport vi kombinerer – også i helsemessig og sosialt arbeid har vi satset på en blandingsmodell, dvs. både på offentlig og privat innsats. Vi har gode erfaringer som bør kunne danne grunnlag for arbeid på mange plan for å bekjempe stoffondet, både gjennom politietaten, tollvesenet, helse- og sosialtjenesten og det frivillige arbeid i organisasjonene. Vi har bruk og plass for alle; oppgaven blir egentlig å få de forskjellige etater til å trekke godt sammen.

Haugstvedt: Ærede president! Jeg håper at vi får en bred oppslutning om innstillingen fra Nordisk Råds sosialutvalg, i denne saken. Vi

er jo i virkeligheten enige om at vi må bygge ut en sterk og enhetlig front mot narkotika-bruket. Vi vet at de siste 10 år er narkotika-bruket blitt ett av Nordens største sosiale problemer. Det rammer i blinde. I særlig grad er ungdomsgruppene utsatt.

I vår kulturkrets er narkotika et nytt og fremmed element. Det virker meget hurtig og kan i løpet av utrolig kort tid knekke et menneske både fysisk og psykisk. Erfarne sosialarbeidere hevder at narkotika har samme ødeleggende virkning som et sterkt alkoholmisbruk, med den ene forskjellen at den ødeleggende virkning kommer så mye, mye raskere.

I narkotikaens fotspor følger så organisert kriminalitet. Tyveri, heleri og prostitusjon er klare bevis i denne sammenheng. En rekke av de tyverier og bankran som har funnet sted i Norden de siste årene, er utført av desperate narkomane. Den stadig økende brutalitet ved tyverier fra eldre mennesker har sammenheng med det samme problem.

Nå har stadig flere politikere i alle de nordiske land med økende styrke gått inn for å samle kreftene for å bekjempe narkotikamisbruket, og denne mulighet må vi nå benytte. Medlemsforslaget vårt tar sikte på å samle kreftene våre på tre områder for å få til en mer effektiv innsats.

De nordiske land må ikke akseptere narkotiske stoffer som ikke er medisinsk betinget, og kampen mot narkotikamisbruket må føres ut fra denne forutsetning. Nå hevdes det at så er tilfellet allerede i dag. Det er imidlertid ting som tyder på at det kan være grunn til å sette et spørsmålstegn ved denne problemstilling, men det skal vi komme tilbake til senere her i dag.

Tollmyndigheter og politi i Norden må få flere ressurser for i fellesskap å redusere ulovlig import av disse stoffer. Det er jo en helt naturlig og selvfølgelig oppgave. Og så må vi arbeide for en mest mulig samordnet lovgivning.

Replikordskiftene tidligere i dag kan ha ført til at noen tror at vi ikke er klar over de sosiale sider ved narkotikamisbrukernes problemer. Stoffmisbrukerne har ofte én ting felles, og det er at det er ungdom i krise. Tiltak med sikte på å bedre ungdommens situasjon i våre moderne samfunn må derfor stå veldig sentralt i det forebyggende arbeid.

Utdanning, bolig, arbeid er sentrale stikkord i denne sammenheng. I dagens situasjon er det kanskje særlig grunn til å understreke den fare økt ungdomsarbeidsløshet representerer i forbindelse med stoffmisbruk. Vi må ha de nødvendige fritidstilbud for barn og unge, og det må også stå sentralt i det forebyggende arbeid. Også når det gjelder det holdnings- skapende arbeid, må vi få de frivillige organisasjoner og myndighetene til å intensivere og samordne sin innsats, og å forsterke den avvisende holdning til narkotikamisbruk som allerede finnes hos flertallet av de unge, må stå sentralt i det holdningsskapende arbeid. All bruk av narkotika i våre samfunn må bestemt avvises, samtidig som vi ikke tar avstand fra den enkelte unge – eller eldre for den saks skyld – som er blitt et offer for narkotikahandlernes hensynsløse kriminalitet. Jeg finner grunn til å understreke at stoffmisbruk blant ungdom er et meget sammensatt og vanskelig problem. Det finns ingen enkle løsninger. Skal vi kunne demme opp for og slå tilbake den fare som narkotika representerer for vår ungdom og våre samfunn, kreves det innsats på et bredt spekter av samfunnspolitikken, og det kreves også at vi står sammen om denne oppgaven.

Jeg vil gjerne på Sosial- og miljøutvalgets vegne gi uttrykk for at det var vårt ønske å finne fram til en samlende målsetting, for mest mulig effektivt å fordrive narkotika- problemet fra Norden. Slik som det nå er, vet vi at det rammer veldig mange uskyldige. Det rammer hårdt og hensynsløst mennesker som vi skulle ønske – og som kanskje også hadde fortjent – en bedre skjebne.

Jeg vil gjerne oppfordre til samling omkring det som Sosial- og miljøutvalgets flertall her har foreslått, og vil understreke at jo bredere dette flertallet blir, jo sterkere står vi selvfølgelig i den felles kamp i denne sak.

Ambjørg Sæltun: President! Narkotikapolitikken må ha som grunnleggjande føresetnad at narkotikaproblema kan løysast. Vi må difor ha som mål å få eit samfunn som er fritt for narkotikamisbruk. Det er grunn til å streke under dette i ei tid då tilgangen på narkotika stadig blir større og misbruket aukar faretruande.

Ei pessimistisk og oppgitt haldning vil

berre spreie inntrykket av at det er fåfengt å auke innsatsen i kampen mot narkotikaproblemet, men med det er ein indirekte med på å gjere situasjonen endå verre. Mot denne bakgrunn er det gledeleg at det no blir satsa sterkt for å få til meir effektive tiltak og større samordning i dei nordiske landa i kampen mot narkotikaondet.

På ministermøtet i Stockholm vart det slege fast at kampen mot narkotikamisbruket er både ei nasjonal og ei internasjonal oppgave, og at denne kampen må ha som mål å gjere Norden narkotikafritt. Men skal ein lukkast i dette, må det sterke virkemiddel til både på det lokale plan og i nasjonal og internasjonal samanheng.

Sosial- og miljøutskottet si tilråding legg sterkt vekt på ein auke av ressursane til toll og politi og ei meir effektiv samordning mellom toll og politi på nasjonalt og nordisk plan. Dette ser eg som eit svært viktig punkt, som vil auke moglegheitene for å hindre omsetnad og spreiding av stoff.

Det er òg viktig at strafferammene for narkotikalovbrot i dei nordiske landa blir tilpassa slik at ein kan få meir like vurderingar av straffeutmålingane og lik reaksjon på lov- brot.

Haldninga til lettare stoff har vore mykje diskutert, og det kan sjå ut som om haldninga går i retning av sosial godtaking av desse stoffa. Det er ei farleg utvikling om det går mot ei liberalisering på dette området.

Hasj kan for mange unge vere den dyre inngangsbilletten til hardare stoff og til ulovlege og kriminaliserte miljø. Det er difor ei sentral oppgave å skape ein motkultur til desse straumdraga.

Behovet for å gi meir informasjon om dei negative følgjene ved bruk av narkotika er òg ei viktig oppgave når det gjeld desse spørsmåla. Målet, eit narkotikafritt Norden, er eit ambisiøst mål, men eg står fullt ut desse ambisjonane.

Det er likevel grunn til å peike på at til i dag har vi ikkje greidd å hamle opp med narkotikaproblemet. Utviklinga har diverre gått i retning av det verre.

Narkotikabruket ser ut til å auke, talet på misbrukarar likeins. Tidlegare var dette eit storbyproblem. No har det spreidd seg ut- over til bygdene, kanskje særleg i skolemiljø, og vi står framfor store oppgaver om desse utfordringane skal kunne taklast.

Det er difor svært viktig at styresmaktene i Norden syner vilje og ansvar til saman å finne felles vegar i kampen mot narkotikaondet, og tilrådinga frå Sosial- og miljøutskottet har min fulle tilslutnad.

Chr. Christensen: Fru præsident! Må jeg som medforslagsstiller til dette forslag uttrykke min glæde over den behandling, som social- og miljøudvalget har givet dette medlemsforslag.

Formålet med forslaget var jo at muliggøre en mere effektiv bekæmpelse af narkotikamisbrug. Baggrunden for behovet for en mere effektiv bekæmpelse af narkotikamisbrug er jo den beklagelige kendsgerning, at narkotika af forskellig styrke fra hash til heroin har oversvømmet vore lande og dødeligt ramt mange af vore unge. Denne kendsgerning er også allerede kommet klart til udtryk her under debatten. Misbruget af disse stoffer har sammen med alkoholmisbruget udviklet sig til at være et af vore største sociale problemer i Norden. Vi må derfor gøre en effektiv indsats for at imødegå den truende fare, disse stoffer udgør for vore store børn og unge.

Vi har som forslagsstillere gjort gældende, at man som fælles målsætning i de nordiske lande ikke kan acceptere nogen form for narkotika, som ikke er medicinsk betinget. Al anden brug er misbrug og skal bekæmpes. Det er med glæde, at jeg konstaterer, at social- og miljøudvalget har tiltrådt denne målsætning.

Da udvalget desuden har imødekommet forslagsstillernes ønske om anbefaling af større ressourcer til toldvæsenet og politiet i deres bestræbelser for at hindre, at narkotikaen passerer vore grænser, er det vel forståeligt, at jeg varmt må anbefale, at man støtter social- og miljøudvalgets rekommandation.

Må jeg om Christiania sige følgende: mit parti har i det danske folketing arbejdet for, at Christiania skulle lukkes. Baggrunden for denne holdning er bevidstheden om, at der derude er et frit marked ikke mindst for hash, men også, at man derfra spreder dette giftstof ud over Norden. Vor holdning er også begrundet i den opfattelse, som også er kommet til udtryk her fra talerstolen fra tidligere talere, at hash ofte virker som indgangsporten

til stærkere stoffer. I kraft af det store antal unge fra de andre nordiske lande, som findes i Christiania, deler jeg ikke den opfattelse, at Christiania alene er et dansk problem. Det er i høj grad et nordisk anliggende, som Danmark specielt må føle et kæmpeansvar for.

Jeg vil også gerne udtrykke ganske klart, at den opfattelse, som hr. Rune Gustavsson har gjort gældende vedrørende det danske ansvar over for Christiania, deler jeg.

Når vi ønsker Christiania lukket, er det altså først og fremmest for at få stoppet de bagmænd, der for at tjene penge er parate til at nedbryde nordisk ungdom. Det vil vi have stoppet så hurtigt som muligt. Men der er også en anden baggrund, nemlig den, at de mennesker, der er i Christiania, i stor udstrækning trænger til hjælp både medicinsk, menneskeligt, socialt og økonomisk. Denne hjælp kan vi ikke komme til at give dem under de nuværende forhold. Derfor må Christiania nedlægges.

Lad mig føje til, at jeg ikke finder det odiøst, at man her fra delegater fra andre nordiske lande end Danmark trækker den opinionsundersøgelse frem, der blev offentliggjort i Jyllands-Posten i Danmark i søndags. Det er rigtigt, at om politiske forhold træffer folketinget beslutninger, men ve det folketing, der gør det uden jordforbindelse til befolkningen! Jeg synes, man skylder den danske befolkning, at det i denne debat klart siges, at over 60 pct. deler den opfattelse af Christiania, som jeg her har givet udtryk for.

Bondevik: Ærede president! Jeg er for min del enig med flertallet i utvalget i dets forslag til rekommandasjon. Jeg er også enig i det meste av den argumentasjon som er fremført av representanter for flertallet. Jeg skal derfor ikke nå gjenta noe av den.

I det første punkt til rekommandasjon står det imidlertid at en rekommanderer Ministerrådet å arbeide aktivt for at de nordiske land ikke aksepterer noen form for narkotika som ikke er medisinsk betinget. Det vil jo være nokså avgjørende for effekten av oppfølgingen av et slikt punkt, som jeg antar blir vedtatt i dag, at det er enighet de nordiske land og de nordiske regjeringer imellom om hva som er narkotika, siden det her er snakk om ikke å akseptere noen form for narkotika som ikke er medisinsk betinget.

Statsminister Anker Jørgensen har til den norske avisen Aftenposten tirsdag denne uken gitt et intervju hvor han har gitt en etter min vurdering oppsiktsvekkende uttalelse i spørsmålet om hva som er narkotika. Ifølge dette intervju sier han følgende:

''Hasj er ikke narkotika etter dansk oppfatning.''

Jeg vil gjerne spørre representanter for den danske regjering – jeg ser at den danske justisminister er til stede – om dette også er uttrykk for den danske regjeringens oppfatning. Dersom så skulle være tilfellet, foreligger det en grunnleggende uenighet de nordiske land imellom om hva som i det hele tatt er narkotika, og da vil det være vanskelig å effektivere dette første punkt i rekommandasjonen. Jeg håper at det kan bli gitt et beroligende svar på dette punkt.

Hagen Hagensen: Præsident! Jeg er dansk, og jeg er flov over, og jeg skammer mig over, at vi stadig har et problem, der hedder Christiania. Det kunne vi have været foruden, om der havde været vilje til det i det danske folketil. Mig bekendt er der vilje nok i folket til, at det ikke skulle være der længere. Vi lever med det og synes ikke om det.

Derfra vil jeg gå over til at nævne noget om, hvad årsagen til denne rekommandation kan være. Den går ud på, at man ønsker at bekæmpe udbredelsen af narko bedst muligt og mest muligt, og det tror jeg da at alle må være enige om. Med udgangspunkt i det, som hr. Bondevik lige sagde om et interview med den danske statsminister, som vor justisminister nok skal tage stilling til, vil jeg lige vende tilbage til, hvad hr. Bernhardt Tastesen sagde før. Vor lovgivning i Danmark er klar nok: hash må ikke forefindes. Det er klar tale, og ud fra det må vi alle sammen medvirke til, at den heller ikke kan komme til at forekomme. Der må alle midler tages i brug, og jeg forstår derfor ikke, at man overhovedet kan have nogen indvending imod dette medlemsforslag. Det drejer sig om at forebygge, og alt, hvad vi kan gøre for det, skal gøres, om det så drejer sig om – som man også har gjort det – at sende politifolk til fjerne lande for at prøve på at finde ud af, hvor narkostoffer kommer fra.

Det er nævnt, at man muligvis skulle kunne

visere eller stemple pas for udrejse til bestemte destinationer – vi ved omtrent, hvor de rejser hen for at komme ind med deres hash og deres hårde stoffer – og derfor kunne man godt for bestemte destinationer vedtage, at der skulle være passtempling; og så drejer det sig langt fra for Danmarks vedkommende om 30 mill. passtemplinger om året.

Vi har i Danmark et særligt ansvar, fordi vi har påtaget os at være Nordens grænse mod syd. Der kan slippe meget ind over den grænse, hvis ikke vi tager vare på den, og det bør vi derfor gøre.

Vi må også have en straffelovgivning, der er med til at forebygge. Det er ikke straffen i sig selv, der er det afgørende, den straf der overgår den enkelte – det er den generalpræventive virkning, som den gerne skulle have; måske ikke så meget for bagmændene, for jeg tror, de er skruppelløse, og dem får vi nok aldrig helt fat i, men for alle dem, der er mellemænd, og som, hvis der er en vidstrafferamme, ikke ved sig sikre på, hvordan det kunne gå dem, og det kunne måske afskrække nogen.

Jeg ønsker ikke at straffe brugere særlig hårdt. Jeg ønsker, at de skal kunne vende tilbage til en tilværelse i samfundet – jeg håber, det kan lade sig gøre – og at vi i stedet for at dømme dem, der begår mindre kriminalitet, fordi de skal bruge penge til stoffer, med deres indforståelse kunne dømme dem til behandling i stedet for at dømme dem til fængsel.

Jeg tror, vi ville stå os ved alle sammen at gå ind for dette forslag, og jeg forstår faktisk ikke, at nogen går imod det. Forholdet må dog være, at vi ønsker at bekæmpe det, der faktisk er værre end døden: de menneskelige vrage, der kommer ud af det.

Minister Ole Espersen: Fru præsident! Jeg vil gerne sige tak til socialminister Karin Söder for det udtømmende referat, som socialminister Söder gav af vort møde i Stockholm den 19. februar. Det var ganske dækkende både for så vidt angår det, vi blev enige om, og for så vidt angår den atmosfære, vi forhandlede i. Der var tale om fuld enighed om det mål, vi ønskede at opnå. Vi drøftede indgående midlerne og enedes som bekendt om

den ganske omfattende udtalelse, der blev resultatet af vort møde i Stockholm. Jeg vil gerne sige tak for det initiativ, som fru Karin Söder tog.

Ved denne lejlighed skal jeg komme med et par kommentarer til det, der er sagt her, specielt vedrørende det forslag til rekommandation, der foreligger til behandling nu. Jeg kommer med disse bemærkninger for at undgå misforståelser omkring den danske holdning. Det siges, at der skal arbejdes aktivt for, at de nordiske lande ikke accepterer nogen form for narkotika, som ikke er medicinsk betinget. Der er ikke noget politisk parti i Danmark, der har på sit program eller som arbejder for at søge at få frigjort nogen form for narkotika. Der er ikke noget parti, der arbejder for det. Der findes ikke i Danmark private kampagner for dette eller toneangivende kredse, som går ind for dette. Det var der måske for 5 eller 10 år siden, og det er vel en del af forklaringen på de kommunikationsproblemer, der har været de nordiske lande imellem. Den bevægelse, der var i Danmark for en halv snes år siden, er måske nu kommet til Norge og til Sverige – jeg ved det ikke. Det kan være en del af forklaringen. Det afgørende for mig er at fastslå, at der i Danmark ikke findes nogen kampagne for, at nogen form for narkotika skal legaliseres. Vi har ikke det, der åbenbart findes i Oslo, som man kalder gadefarmakologi eller "snik" propaganda. Det findes i hvert fald ikke i en sådan udstrækning, at der er nogen, der lægger mærke til det. Jeg har også bemærket i en norsk stortingsmelding, at det, man i hvert fald i 1976 anså for at være en risiko, var, at den norske ungdom skulle overtage det, der var i gang i USA på det tidspunkt, hvor der førtes kampagner for øget brug af cannabis. Jeg mener ikke, at der fra dansk side – hverken privat eller offentligt – i noget nordisk land drives kampagner af denne karakter.

Det er baggrunden for at fastslå, at vi naturligvis fra det danske justitsministeriums side ikke kan have noget imod, at man vedtager punkt 1. Men det har altså ingen betydning for Danmark. Der er ingen ansvarlig person i Danmark, der kunne tænke sig at acceptere nogen form for narkotika, der ikke er medicinsk betinget.

Der nævnes et ønske om at øge ressourcerne. Vi har i Danmark i løbet af det sidste

år forstærket den politimæssige og behandlingsmæssige indsats mod narkotika ganske voldsomt – også med et særdeles godt resultat. Vi har øget politiets ressourcer med op imod 100 mennesker. Vi har givet øgede bevillinger til udstyr. Resultatet er, at der i øjeblikket af politiet behandles langt flere alvorlige narkotikasager, end det tidligere var tilfældet. Det skyldes ikke, at der er kommet flere anmeldelser til politiet, for der kommer inden for narkotikaområdet ikke anmeldelser ind til politiet. De, der har behov for narkotika, anmelder ikke sælgerne. Det er politiets øgede arbejde, der har givet dette resultat.

Når vi taler om forebyggelse, generalprævention, lægger vi megen vægt på opdagelsesrisikoen. Den er i Danmark – når vi ser på de sager, der behandles – firedoblet i løbet af de seneste år.

Ud over det politimæssige lægges der afgørende vægt på forebyggelsen. Det danske kriminalpræventive råd har for nylig færdiggjort et meget omfattende materiale, der står til rådighed for landets skoler. Der er givet bevillinger til politifolk, til socialarbejdere, så de kunne deltage i møder rundt omkring i landet. Der har i det seneste år været afholdt op imod 300 møder, hvor der hver eneste gang har deltaget flere hundrede unge. Her har de fået oplysninger om narkotikaens – og herunder hashens – skadelige virkninger. Jeg synes, at den indsats, der er tale om her, også er ganske bemærkelsesværdig.

Vi ønsker imidlertid, at vore oplysninger skal være hæderlige og saglige. Vi ønsker ikke, at de unge mennesker skal kunne sætte spørgsmålstejn ved det, der siges, for sætter de spørgsmålstejn ved nogle af de oplysninger, vi kommer med, så sætter de spørgsmålstejn ved det hele. Det er afgørende – også når vi samarbejder på nordisk plan om oplysning og om forebyggende virksomhed – at vi er hæderlige med hensyn til de oplysninger, vi giver, f. eks. om hashens virkninger på ungdommen.

Vi behøver såmænd ikke bruge tid på at diskutere, om hash er så voldsomt skadeligt medicinsk eller ej. Den er skadelig nok socialt og psykisk til, at den bør modvirkes, og vi bør forhindre, at den bruges af vore unge medborgere.

Punkt 3 vedrører spørgsmålet om en ensartet straffep praksis og lovgivning. Jeg kan for-

stå, at der her er taget reservation fra visse medlemmers side. Jeg kan sige, at når det drejer sig om strafferammerne, så var vi jo blandt de nordiske lande indtil for nylig enige om at forhøje maksimum til 10 års fængsel. Dette maksimum er nu i et af de nordiske lande blevet hævet til 16 år. Det skete – som det også er sagt i dag – uden forudgående nordiske forhandlinger regeringerne imellem.

Vi tror ikke på betydningen af en forhøjet strafferamme. Dansk politi, den danske anklagemyndighed, tror ikke på, at vi vil vinde noget med hensyn til prævention i dette arbejde ved en voldsom forøgelse af strafferammen. Vi tror, at det forhold, at man idømmer 8–10 års fængsel – og det sker jævnlige i Danmark – har en tilstrækkeligt afskrækkende virkning.

Bestemmelsen om 10 års fængsel er ikke bare en, vi har stående i vor straffelov. Hvis man følger med i den danske dagspresse, vil man se, at det faktisk jævnligt sker – ulykkeligtvis, men heldigtvis ud fra et generalpræventivt synspunkt – at der idømmes straffe på 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 års fængsel for narkotikaloftertrædelser. Det sker faktisk flere gange om måneden. Det er altså ikke bare en paragraf, vi har stående. Det er en, som vi anvender for at medvirke til at forebygge narkotikamisbruget.

Man kan sige, at vi i Danmark prioriterer forebyggelsen og opklaringen af de alvorlige forbrydelser og afstraffelsen af dem. Når det drejer sig om den mindre besiddelse til eget forbrug, er det vores opfattelse, at drakoniske straffe, alvorlige straffe, næppe vil have nogen fornuftig funktion. Vi har siden 1969 haft nogle regler, udstedt af vor anklagemyndighed, vor rigsadvokat, hvorefter besiddelse til eget forbrug i førstegangstilfælde kan klares med en advarsel. Men naturligvis bliver de pågældende noteret som overtrædere af lovgivningen, for det er de, således at man kan øge sanktionen, hvis det gentager sig.

Vi tror ikke, det vil have den tilsigtede virkning at idømme hårde straffe for besiddelse af 1 eller 2 eller 3 gram hash. Vi mener, at her må behandlingstilbuddene gå forud for straffen.

Det er nævnt, at der har været tale om besiddelse af op til 100 gram hash, uden at man har straffet. Det er også korrekt. Det er

sket i 16 tilfælde i de senere år, at en person, der har besiddet mellem 50 og 100 gram hash, har fået en advarsel. Betragtningen har været den, at det har været tilstrækkeligt sandsynliggjort, at hashen har været til eget forbrug. I de 11 af disse tilfælde var der tale om udlændinge, som omgående blev udvist af landet. Heri ligger naturligvis også en sanktion, som ofte vil føles hårdere end den bøde, der måske kunne blive tale om at idømme efter dansk praksis.

Der er en vis forskel på praksis i de forskellige nordiske lande, når det drejer sig om besiddelse af mindre mængder af hash. Det er baggrunden for, at de nordiske rigsadvokater har foreslået – og vi har tiltrådt fra dansk side – at man kan skabe ensartethed, når det drejer sig om behandlingen af ens egne statsborgere, ved en udvisning, ved en udlevering, fra det enkelte land. De pågældende, der er antruffet i København, kan således straffes i deres hjemland efter de regler, der gælder dér. På den måde vil man kunne sikre sig, at et bestemt lands statsborgere straffes ens, uanset hvor de måtte have begået deres handling.

Jeg erkender imidlertid, at 50–100 gram er et ganske stort kvantum. Derfor overvejer vi, hvorvidt vi i højere grad må sige, at når kvantummet er så stort, er sandsynligheden for, at der er tale om besiddelse til eget forbrug, nok lovlig lille.

Efter disse generelle kommentarer til det, der står i forslaget til rekommandation, skal jeg slutte af med at svare hr. Bondevik i anledning af, at han bragte et citat af en udtalelse, som den danske statsminister skulle være kommet med til et norsk dagblad. Det skulle være overflødigt at sige, at statsministeren og hele regeringen anser hash for et narkotika. Jeg behøver ikke at ringe hjem for at spørge, om det er tilfældet. Men det er en traditional sprogbrug i Sverige som i Danmark, at man skelner og betegner nogle narkotika som hårde narkotika – i Sverige kalder man det vist tunge narkotika. Men efter dansk lovgivning og efter dansk retspraksis er der ingen tvivl om, at hash også er et narkotika.

Det glædede mig, at hr. Hagen Hagensen foreslog, at man i højere grad skulle kunne dømme til behandling i stedet for til straf, når det drejede sig om egentlige narkomaner. Det

er en mulighed, vi har i den danske straffelov, og det er en mulighed, vi vil søge udnyttet i løbet af de kommende måneder.

Bondevik: Jeg er glad for den klare holdning den danske justitsminister havde i spørgsmålet om hva som er narkotika, fordi det er nok så avgjørende når det gjelder oppfølging av punkt 1 i rekommandasjonen. Jeg får da håpe at den danske statsministers uttalelse til en norsk avis som har vakt betydelig oppsikt nettopp på den bakgrunn den danske statsminister sa, berodde på en eller annen form for misforståelse. Den journalist som har tatt dette intervjuet, sier at det finnes på lydband, slik at det i tilfelle kan avklares hvorvidt dette har vært en misforståelse, eller hva som er tilfelle. Men jeg skjønner at den danske regjeringens holdning da skulle være klar.

Stefán Jónsson: Ærede præsident! Jeg er en af dem, som i virkeligheden tror, at hash er farlig. Det er ikke ufarligt, uanset hvad man så kalder det. Jeg vil gerne støtte den høje målsætning, der går ud på at gøre Norden til en narkotikafri zone. Måske vil man så også begynde at diskutere mulighederne for at gøre Norden til en atomfri zone. Begge dele kan vise sig vanskeligt at gennemføre, men begge dele er vigtige. Jeg betragter atomvåbnene som endnu mere farlige end narkotika.

Jeg kan imidlertid ikke tilslutte mig det foreliggende medlemsforslag. Jeg kan i visse henseender tilslutte mig den resolution, der foreligger fra 2 danske medlemmer. Grunden er den, at der er flere ting end narkotika og hash, som kan misbruges. Jeg er af den opfattelse, at dette forslag kan føre til misbrug af politi – hvilket også er farligt – og misbrug af straf. Det har aldrig ført til gode resultater. Jeg er lidt bange for, at dette forslag og diskussionen her kan lede til misbrug af gode hensigter.

Minister Henning Rasmussen: Jeg vil gerne i min egenskab af sundhedsminister i Danmark fremsætte nogle korte kommentarer.

Jeg vil starte med, som min kollega justitsministeren har gjort det, at erklære, at jeg naturligvis helt står bag ved den meget værdis-

fulde og detaljerede udtalelse, som enstemmigt blev afgivet af social- og justitsministerne efter det nordiske ministermøde i Stockholm i februar måned. Vi er også ud fra sundhedssynspunkter meget enige i vurderingen af problemernes art og deres meget store omfang, og vi er enige i nødvendigheden af den lange række af foranstaltninger, der er nævnt i kommunikøet.

Jeg vil gerne indskyde, at også når det drejer sig om det sundhedsmæssige område, er der sket betydelige udvidelser af den forebyggende indsats, og at problemet er behandlingen af dem, der er ramt.

Jeg vil gerne føje til, som jeg også gjorde det på ministermødet i Stockholm den 19. februar, at det er meget, meget nødvendigt, at man forbedrer de vilkår, man byder de unge, som er kommet ud i problemerne. Det er måske, når det kommer til stykket, mindst lige så vigtigt som den forebyggende indsats, efterforskningsindsatsen og selve behandlingen af dem, så de umiddelbart bliver fri af misbruget. Det er deres uddannelse, det er bedre arbejdsmuligheder, det er bedre boligforhold, det er i det hele taget muligheder for at komme ind i et helt andet miljø end det, der har ført dem ud i ulykken, som det er særlig vigtigt, at Nordisk Råd har for øje.

Til slut: ingen skal være i tvivl om, at den underskrift, min kollega justitsministeren og jeg har afgivet på den danske regerings vegne, er en underskrift, der gælder, og som vi vil leve op til – naturligvis.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation eller reservanternas förslag att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard,

Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hermelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthias Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Robert Pederen, Per Petersson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Reiulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Ambjørgh Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

För reservanternas förslag röstade: Kristian Albertsen, Margrete Auken, Lone Dybkjær, Ole Henriksen, Svend Jakobsen, Stefán Jónsson, Inge Fischer Møller och Bernhardt Tastesen.

Frånvarande var:

Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Elerndur Patursson, Arvo Salo, Petter Savola och Gunvor Schnitler.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster mot 8. 6 medlemmar avstod från att rösta.

8

E 1: Fråga till Danmarks regering angående försäljning av hasch till ungdomar i Christiania¹

Romanus: Ärade president! Med tanke på hur min fråga har uppfattats i dansk press, är jag nu tacksam för möjligheten att innan svaret lämnas tala om vad frågan avser. Låt mig först läsa upp den skriftliga motiveringen till min fråga: "Socialarbetare i södra Sverige har uppfattningen att mycket av den narkotika som används där kommer från Köpenhamn, bl a genom den öppna försäljningen av

hasch till ungdomar i Christiania. Jag ber därför att få fråga den danska regeringen: Är denna bild riktig och vad avser i så fall Danmarks regering att göra åt problemet?"

Det var hela frågan.

Låt mig så få påpeka vad jag *icke* har sagt.

Jag har inte krävt att Christiania skall stängas. Det anser jag vara en intern dansk angelägenhet och inte en fråga för Nordiska rådet.

Jag har inte påstått att hasch säljs bara i Christiania, eller bara i Köpenhamn. Det är ett välkänt och tragiskt faktum att hasch säljs på många platser, bl a i Sverige.

Vad jag har refererat till är uppfattningen hos socialarbetare i södra Sverige, att det är många svenska ungdomar som reser till Köpenhamn för att köpa knark, och att det är särskilt lätt för dem att göra det i Christiania. Det är svårt att bestrida att detta är en fråga att diskutera i Nordiska rådet.

Haschförsäljningen i Christiania skiljer sig från försäljningen på andra ställen på så sätt, att den sker helt öppet. Jag har själv tillsammans med större delen av den svenska riksdagens socialutskott och representanter för danska myndigheter sett hur det gick till, i vart fall för något år sedan. På en särskild plats dukades det upp stora klumpar av hasch till försäljning, till synes helt utan att någon kände oro för ingripande. Christiania har bl a genom denna öppna försäljning blivit något av en symbol.

Den öppna haschförsäljningen får särskilda skadeverkningar på två sätt: För det första ger den intryck av att haschförsäljning skulle vara tillåten. Den verkar därmed lockande på sådana ungdomar som kanske skulle vara benägna att avstå från att köpa knark, om det var svårare att få tag i den och om det var mer uppenbart brottsligt.

För det andra ger den öppna haschförsäljningen intryck av att de danska myndigheterna inte tycker att haschrökning är en särskilt allvarlig sak. Man underlättar därmed knarkhandlarnas intresse av att framställa hasch som något oskyldigt. Deras marknadsföring går som bekant ut på att hasch är mindre farligt än alkohol och att ungdomarna därför utan risk kan röka hasch, eftersom de vuxna dricker alkohol.

Uppfattningen att haschrökning är skadlig, såväl medicinskt som socialt, omfattas nume-

¹ Frågan tryckt s. 2396

ra av de svenska forskarna på området – jag tror helt utan undantag.

Självfallet betyder detta inte att man bagatelliserar alkoholproblemet, som fortfarande vad det gäller omfattningen är mångdubbelt större och därmed allvarigare än narkotika-problemen.

Alla de nordiska regeringarna måste göra stora ansträngningar för att tränga tillbaka narkotikan. I detta avseende ställer vi självfallet samma krav på alla regeringar. Vi kan inte begära att man skall lyckas göra Köpenhamn fritt från knark, så länge vi inte har lyckats i Stockholm.

Vad min fråga innebär, är ett krav på Danmark att inte genom en tolerant inställning till haschförsäljningen i Christiania ge svenska ungdomar en genväg till knarket och att inte underlätta den falska propagandan att hasch är ofarligt.

Minister Ole Espersen: Det stillede spørgsmål falder i to dele, idet der dels spørges om Københavns rolle generelt, dels spørges om de særlige problemer omkring Christiania.

Hvad angår den første del af spørgsmålet, kan det ikke afvises, at København som følge af sin centrale placering som storby i Øresundsregionen i et vist omfang fungerer som transitsted for leveranser af narkotika til de øvrige nordiske lande. Det ville værke mærkeligt andet. Og der er ingen, der er i stand til at afvise, at sådan er det – desværre. Men det danske politi har også mange eksempler på, at narkotika søges indsmuglet til de øvrige nordiske lande over andre lokaliteter i Danmark, og man kan vel sige, at Danmark som følge af sine geografiske placering næsten uundgåeligt kommer til at spille en rolle som gennemgangsland også for narkotikaleverancer.

Dette afspejles også i beslaglæggelsestallene, når man ser på, hvor meget narkotika der beslaglægges af det danske politi.

Ser man særligt på hashen, som jo er det mest udbredte euforiserende stof, kan jeg nævne, at der i 1981 i Danmark blev beslaglagt mellem to og tre gange så meget hash som i samtlige øvrige nordiske lande tilsammen. Den mængde, som blev beslaglagt af dansk politi, udgjorde ca. 1 300 kg.

Ved mødet mellem de nordiske social- og

justitsministre den 19. februar 1982 i Stockholm – det møde, der tidligere er refereret til – havde vi lejlighed til grundigt at drøfte bl. a. problemerne omkring den politimæssige indsats i forbindelse med narkotikasørgsmålet. Jeg redegjorde ved den lejlighed for den meget betydelige indsats, der gøres fra dansk politis side, og som bl. a. har givet sig udtryk i netop de beslaglæggelsestal, som jeg nævnte.

Samtidig gav jeg udtryk for, at det danske politi mener, at der finder et aldeles udmærket samarbejde sted med de øvrige nordiske landes politimyndigheder.

På ministermødet vedtoges, som det sikkert vil være bekendt, at dette politimæssige samarbejde i den kommende tid skal søges yderligere udbygget, bl. a. ved, at man søger udarbejdet en samlet fælles analyse af, hvordan der indføres narkotika til det nordiske område, ad hvilke veje de kommer, således at man ved at få afdækket disse kanaler, disse distributionsveje, i højere grad kan få mulighed for at bekæmpe narkotikasmuglerier. En sådan analyse vil, når den foreligger, formentlig give os mulighed for med en større grad af sikkerhed at udtale os om betydningen af Københavns rolle som gennemgangsland for narkotikaleverancer. Jeg beder om forståelse for, at selve den geografiske placering af Danmark nødvendigvis må gøre, at vi har dette problem, at der vil kunne beslaglægges mere narkotika her end i de andre nordiske lande. Hvis Danmark havde været placeret nord for Sverige eller nord for Norge, er det klart, at det havde været Norge og Sverige, der havde haft væsentlige dele af de problemer, som Danmark har. Det skal jeg vende tilbage til om et øjeblik.

I den del af det stillede spørgsmål, som specielt drejer sig om salg af hash i Christiania, siges det, at der dér er tale om et åbent salg. Jeg vil gerne her benytte lejligheden til at sige, at ingen dansk myndighed, ingen dansk regering på noget tidspunkt har accepteret, at der foretages ulovlige handlinger på Christianiaområdet. Det gælder naturligvis også salg af euforiserende stoffer. Politiet foretager meget hyppigt patruljering på området og foretager eftersyn i husene på området, herunder også i de værtshuse, hvor en del af salget finder sted, og politiet griber i så vidt omfang som muligt ind over for ulovligheder, man konstaterer. Politiet er ikke i

praksis i stand til at forhindre enhver ulovlighed, at forhindre al kriminalitet på Christiania, men heri er der næppe noget overraskende. I enhver storby vil der være områder, hvor kriminalitet kan forekomme, og det kan være vanskeligt at bekæmpe kriminalitet, uden at politiet er i stand til at forhindre det fuldt ud.

Christiania er ofte blevet nævnt i forbindelse med salg af cannabis, og det kan bekræftes, at Københavns politi – og jeg beder medlemmerne bemærke tallet, når man skal vurdere indsatsen og den alvor, hvormed vi ser på problemet – i 1981 på Christiania anholdt ca. 900 personer. Det var ikke Christianitter først og fremmest; der er mange besøgende på Christiania som bekendt. Men politiets virksomhed i Christianiaområdet bevirkede anholdelse af 900 personer, og en væsentlig del af disse blev sigtet for overtrædelse af loven om euforiserende stoffer. Det var 600 af de 900, der blev sigtet således, og det svarer til 15 pct. af alle sigtelser af denne natur i Danmark. Hvad angår mængden af beslaglagte stoffer, udgjorde Christiania en noget mindre del af det danske marked, end anholdelsestallet kunnet tyde på, idet de mængder, der blev beslaglagt i Christiania, udgør mellem 3 og 4 pct. af de mængder, der i alt beslaglægges i Danmark.

Jeg har nævnt disse tal, fordi jeg synes, det er væsentligt for dem, der måtte have det indtryk, at politiet ikke arbejder på Christiania eller ikke arbejder særlig effektivt dér, at få disse rent faktiske oplysninger om den indsats, der øves.

Ser man – og det kan naturligvis være af interesse i en nordisk sammenhæng – på de anholdtes nationalitet, viser det sig, at omkring hver 6. anholdte person på Christiania sidste år var svensk statsborger, mens ca. hver 20. var norsk statsborger. Anholdelsestatistikken viser også, at Christiania især fungerer som et detailhandelscentrum for ganske små cannabispartier. Størstedelen af de anholdte var kun i besiddelse af små mængder af cannabis, nemlig fra 1 til 10 gram, og for de flestes vedkommende drejer det sig endda kun om 1, 2, 3 gram. Der er tilsyneladende ikke tale om, at andre nordiske statsborgere rejser ned for at købe større partier i Christiania og rejser hjem for at sælge videre. I langt de fleste tilfælde var der

tale om små mængder, som typisk fandtes at være købt til eget brug.

Derfor mener jeg sammenfattende at kunne uddrage den konklusion af disse tal, at Christiania ikke kan betragtes som en større del af det samlede danske marked for cannabis, men derimod nok som et ret væsentligt marked i det storkøbenhavnske område. Jeg skal for en ordens skyld tilføje, at der ikke er noget holdepunkt for – således som det har været hævdet i norsk og svensk presse – at Christiania skulle være omsætningssted for det, vi kalder hårde former for narkotika. Jeg kan nævne, at der sidste år blev fundet et eller to gram amfetamin i Christiania, medens der ved en dygtigt udført aktion fra det svenske politis side for 14 dage siden blev fundet 42 kg amfetamin, som blev bragt ind i en svensk lastbil fra Holland. Når det drejer sig om de hårde narkotika, er det faktisk lykkedes at befri Christiania for disse. De beslaglægges i umådeligt ringe omfang, men til gengæld er tilstedeværelsen af cannabis naturligvis aldeles uacceptabel.

Når det drejer sig om disse mange udlændinge, der anholdes, kan jeg sige, at det er praksis at udvise anholdte skandinaviske statsborgere, der ingen tilknytning har til Danmark, og det giver naturligvis mulighed for, at vore nabolande kan iværksætte de sociale hjælpeforanstaltninger over for disse mennesker, som jo i meget høj grad og meget ofte er nødvendige. Desuden har vi, som jeg nævnte før, på det sidste nordiske ministermøde drøftet at lade udenlandske personer – specielt skandinaviske statsborgere, der anholdes i Danmark - retsforfølge i deres hjemland.

Jeg har gentagne gange sagt, men vil gerne gentage det her, at ethvert salg af cannabis – også på Christiania – er i strid med den danske regerings narkotikapolitik og må bekæmpes. Det er et problem, der naturligvis først og fremmest er et internt dansk anliggende, men samtidig vil jeg gerne erklære mig enig i, at de øvrige nordiske lande må have et berettiget ønske om, at det i hvert fald ikke er lettere at købe cannabis på Christiania end andre steder i de nordiske lande, således at Christiania ikke af denne grund udøver nogen speciel tiltrækningskraft, hverken på ungdommen eller på andre.

Vi overvejer i den danske regering i øje-

blikket den fremtidige udnyttelse af Christianiaområdet, og jeg kan forsikre at regeringen ved disse overvejelser, som endnu ikke er afsluttet, i høj grad vil være opmærksom på problemerne omkring hashsalget og de hensyn, der i den forbindelse gør sig gældende over for vore nabolande. Christiania er ét blandt flere hashmarkeder i de nordiske lande. De nordiske justitsministre er enige om at søge ethvert hashmarked lukket. I de planer, som den danske regering baserer sine overvejelser om Christianias fremtid på, indgår som en klar forudsætning en lukning af hashmarkedet på Christiania.

Jeg anser det for udelukket, at den danske regering eller det danske socialdemokrati accepterer et Christiania i fremtiden under en eller anden form, medmindre vi har begrundet tillid til, at hashmarkedet lukker og ikke genåbner. Jeg skal for en sikkerheds skyld tilføje, at den politimæssige indsats naturligvis fortsætter, også i denne planlægningsperiode.

Lad mig til slut, ikke mindst på baggrund af den voldsomme debat og kritik, der har været omkring den danske holdning, føje til, at jeg ikke som dansk justitsminister, som medlem af den danske regering er kommet til Nordisk Råds session med nogen form for dårlig samvittighed. Danske myndigheder, ikke mindst det danske politi, øver en ganske omfattende indsats. Vi øver den for at beskytte vor egen befolkning mod narkotikaen, men vi øver den også for at beskytte de nordiske landes befolkninger mod narkotikaen. Det gør vi på grund af vor geografiske beliggenhed, som giver os særlige forpligtelser, som vi naturligvis ønsker at leve op til. På den baggrund kan det godt være svært en gang imellem at forstå de argumenter, forstå den tone, som debatten har haft. Jeg tænker ikke så meget på den debat, vi har haft her i dag, som på den, der er gået forud. Vi accepterer ikke påstande om slaphed eller eftergivenhed hos de danske myndigheder, og jeg håber, at de oplysninger, jeg har givet her, kan være medvirkende til at give baggrund for, at vi ikke gør det.

På den anden side vil vi ikke være med til at sminke uløste sociale problemer ved at fokusere på bestemte områder, der har forstået at påkalde sig opmærksomhed og forstået at skabe sig selv en vis symbolværdi. Vi

er en gang imellem overrasket over de enkle løsninger, der undertiden ses krævet iværksat også af personer med socialpolitisk erfaring. Det, vi vil, og det, vi gør, er i samarbejde med de øvrige nordiske lande at udbygge vort forsvaret mod narkotikaen. Det vil vi fortsætte med. Men som de finske, svenske og norske socialarbejdere i København udtrykte det i enighed for nylig: narkotikasituationen i Norden er alt for alvorlig til at blive mødt med enkle forklaringsmodeller, og der findes ingen enkle løsninger.

Jeg vil gerne gøre disse ord til mine og samtidig takke spørgeren og de andre deltagere i debatten for, at de også har præciseret, at der ikke findes enkle løsninger på narkotikaproblemerne.

Romanus: Ärade president! Jag ber att få tacka justitieminister Espersen för svaret, som jag har lyssnat till med tillfredsställelse. Om jag har förstått det rätt, så är vi överens om det mesta.

Om jag får precisera hur jag uppfattar läget är vi överens om för det första, att det som vi nu diskuterar är en nordisk fråga. Det faktum att var sjätte anhållen i Christiania är svensk, och att säkert många av dem som inte anhålls och som finns där under oacceptabla former är svenskar, är en grund för att frågan tas upp i Nordiska rådet.

För det andra är vi överens om att rökning av hasch är skadligt, och att det inte finns någon anledning att hjälpa dem som av ekonomiska skäl bagatelliserar skadorna av hasch.

För det tredje är vi överens om att en öppen försäljning av hasch inte skall få förekomma i Christiania och att det inte skall vara lättare att köpa narkotika där än på andra ställen.

För det fjärde är vi överens om att man inte kan bekämpa heroin och annan tyngre narkotika genom att tillåta hasch.

För det femte är vi överens om att ansträngningar självfallet skall göras för att tränga tillbaka narkotikaförsäljningen överallt i Sverige och övriga nordiska länder lika väl som i Danmark, och där samarbetar regeringarna.

För det sjätte – slutligen och viktigast – är vi överens om att det inte finns några enkla

lösningar på narkotikaproblemen. Åtgärder av polis och tull – hur nödvändiga de än är – löser inte problemen. Det måste vara en ändrad inställning och ökade kunskaper. Framför allt måste vi se till att unga människor som löper risk att dras in i narkotikamissbruk har en bra tillvaro, utbildning och arbete samt bra bostadsförhållanden och bra familjeförhållanden och ett vettigt innehåll i sin fritid, allt sådant som gör att de inte behöver söka sig till dessa äventyrliga och farliga miljöer.

Så långt har jag uppfattat att vi är ense. Det är möjligt att vi är något oeniga om verklighetsbeskrivningen, om hur det har varit fram till nu. Men det är i så fall mindre väsentligt.

Det tycks mig som om den danska regeringens hållning till haschförsäljningen i Christiania och till hasch över huvud taget har skärpts på senare tid. I så fall är det ett bra resultat. Det kan ju också vara en missuppfattning som möjligen beror på att fel bild har tecknats av massmedierna. I så fall har debatten åtminstone bidragit till att skapa en riktigare bild. Även då har debatten gjort nytta.

Jag tror att vi alla har förståelse för att Köpenhamns läge spelar en roll för de speciella svårigheter och problem som uppstår där. Jag vill anknyta till den diskussion som fördes här tidigare och säga, att det absolut inte finns någon anledning att föra en debatt om vilket land, vilken regering eller vilken polismakt som är duktigast att bekämpa narkotika. Det har jag ingalunda avsett med min fråga, och det vore inte värdigt Nordiska rådet. Min avsikt har endast varit att få klarhet om vad den danska regeringen har för inställning, och hur man avser att hantera problemen. Om jag uppfattat svaret rätt, är jag tillfredsställd på den punkten.

Minister Ole Espersen: Jeg tror, at spørgeren og jeg er enige om langt de fleste problemer, således som spørgeren gav udtryk for det her. Men det er ikke rigtigt, at den danske regerings holdning til hash skulle være skærpet på det sidste. Den danske regerings holdning til hash har været den samme hele tiden; men jeg vil gerne medgive spørgeren, at hvis man baserer sig på en række af de oplysninger, der har været ført frem i nordiske dagblade og i anden nordisk sammenhæng

i de senere måneder, og så hører, hvad den danske regering har at sige, når den bliver spurgt, så kan man nok opfatte en vis forskel.

Det har præget denne debat, at man i lang tid har baseret sig på, jeg vil næsten sige undergrundsindhentede oplysninger, som man så har brugt i en nordisk diskussion med henblik på at føre det frem her. Jeg synes, det har været uheldigt. Jeg synes, vi har et så tæt samarbejde med hinanden, så myndighederne på et tidligt tidspunkt skulle kunne tale sammen og blive klar over de holdninger, de har, som jo viser sig i langt, langt det største omfang at være sammenfaldende.

Som sagt har debatten givet et skævt indtryk af den danske regerings holdning. Denne holdning har hele tiden klart været afvisende over for enhver form for narkotika.

Romanus: Ärade president! Jag håller med justitieminister Espersen om att debatten i massmedia har varit osaklig. För undvikande av missförstånd vill jag bara göra klart, att min fråga inte grundades på uppgifter i massmedia utan på kontakter med socialarbetare i södra Sverige och vad jag själv har sett vid besök i Christiania.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

9

E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet (D 1982/24/1981/s och D 1982/26/1981/s)¹

Halvgaard: Fru præsident! Ved Nordisk Råds 29. session gav forslag angående samarbejde om bekæmpelse af misbrug af rusmidler også anledning til en omfattende debat. Der blev i denne forbindelse vedtaget flere rekommandationer, hvoraf 2 vedrører internationalt samarbejde.

Rekommandation nr. 24/1981 angår internationalt samarbejde på rusmiddelområdet, og rekommandation nr. 26/1981 angår internationale begrænsninger vedrørende skattefri indførsel af alkohol.

¹ *Frågan tryckt s. 2414*

Særlig rekommandation nr. 24, om de nordiske landes fælles optræden i internationale organisationer for at bremse misbruget af alkohol, narkotika og psykofarmaka finder jeg af stor betydning af hensyn til nødvendigheden af, at der gøres en effektiv indsats for at nedbringe det store og stigende antal af stofmisbrugere, vi møder i Danmark og i de andre nordiske lande.

Da det drejer sig om internationalt samarbejde, er de nævnte rekommandationer rettet til regeringerne i de nordiske lande. Svarene har vi imidlertid fået fra ministerrådet, hvis sekretariat, så vidt jeg har forstået savner kompetance til behandling af internationale spørgsmål og derfor formentlig ikke kan virke som koordinerende organ i denne forbindelse.

I et svar af 10. december 1981 henviser ministerrådet bl. a. til de nordiske helsevårdsdirektørers samordnende virksomhed inden for Verdenssundhedsorganisationen og til uformelle samråd vedrørende nordisk optræden i andre internationale organisationer.

Jeg vil derfor gerne spørge, om ministerrådet finder, at der gennem de nævnte organer og fremgangsmåder virkelig er muligheder for at gøre en tilfredsstillende effektiv indsats for på det internationale plan at bidrage til, at der sættes en stopper for misbrug af narkotika og andre rusmidler. Jeg beder endvidere ministerrådet oplyse, hvilke konkrete foranstaltninger af betydning for forholdene i de nordiske lande den hidtidige indsats har givet anledning til.

Statsråd Heløe: I de senere år har de nordiske land i internationale fora samordnet sine standpunkter til spørgsmål som gjelder kampen mot bruk av rusmidler. Man har understreket behovet for å se samlet på de forskjellige rusmidler – alkohol, narkotika, psykofarmaka og andre stoffer som misbrukes.

Det er en alminnelig oppfatning i de nordiske land at alkoholen i dag er det rusmiddel som misbrukes mest, og som gir de største sosiale og medisinske skadevirkninger i våre samfunn.

Alkoholproblemer har fått en stadig mer fremskutt plass i debatten, også innenfor internasjonale organisasjoner. Særlig har Ver-

dens Helseorganisasjon, WHO, vært sterkt engasjert i kampen mot alkoholmisbruket, og det er vedtatt en rekke anbefalinger på området.

Av andre internasjonale organisasjoner som har vært opptatt av spørsmål om alkoholbruk og -misbruk, kan nevnes Europarådet og EF. De nordiske land har innenfor disse organisasjoner deltatt aktivt. WHO har særlig satset sterkt i arbeidet med å forebygge alkoholskader. De nordiske land tok i 1981 initiativ til og støttet økonomisk oppstarting av et bredt anlagt alkoholprogram innen organisasjonen. Det foreligger nå et utkast til nærmere program for WHO's arbeid med alkoholspørsmål. Dette har vært mulig takket være en felles nordisk opptreden innen organisasjonen.

WHO's utkast til et omfattende alkoholprogram skal drøftes ved årets verdenshelsemøte, som dette år avholdes i Genève. De nordiske land har tradisjonelt samarbeidet i forbindelse med spørsmål som kommer opp ved verdenshelsemøtet. Dette blir gjort også i år.

Narkotikasituasjonen i verden er svært alvorlig. Tilførselen av narkotika til de illegale markedene i Europa fortsetter å øke. Det skjer stadig en økning i den illegale omsetningen av narkotiske stoffer. Årsaken er bl. a. at i mange narkotikaproduserende land spiller illegal narkotikaproduksjon en vesentlig nasjonaløkonomisk rolle, og i enkelte land blir dette stilltiende akseptert og beskyttet av myndighetene.

Den stadig mer skjerpede internasjonale narkotikasituasjonen får alvorlige konsekvenser for de nordiske land. Narkotikamarkedet i flere europeiske land er langt på vei mett. Til tross for et økende antall misbrukere, overstiger tilbudet etterspørselen. Dette fører til en naturlig utvidelse av markedsområdene, bl. a. til de nordiske land. Det relativt høye prisnivået på narkotiske stoffer i de nordiske land må også antas å medvirke til den utviklingen mot økt innførsel av narkotika som er blitt merkbar, kanskje særlig sterkt i Norge, i de siste årene.

Dessuten er narkotikaproblemet som vi alle vet, globalt. For å stoppe misbruket kreves det så vel nasjonale som internasjonale tiltak rettet mot å stanse tilgangen på og etterspørselen etter illegale stoffer. De nor-

diske land legger stor vekt på verdien av internasjonalt samarbeid og har søkt å bygge sine nasjonale strategier på internasjonale overenskomster og internasjonale retningslinjer.

Ved siden av det nære nordiske samarbeidet har Norden støttet aktivt opp om det internasjonale arbeidet. Etter at Sverige hadde vært medlem av FNs narkotikakommisjon i 12 år, ble Norge innvalgt i 1980. De nordiske land har gitt betydelige bidrag til FNs fond for narkotikakontroll. Det kan nevnes at Norge er den største bidragsyter etter USA, men også Sverige er blant de store bidragsytere. De nordiske myndigheter er innstilt på å opprettholde samme bidragsnivå.

Man vil i de nordiske land fortsatt arbeide for et best mulig internasjonalt samarbeid om løsning av narkotikaproblemene gjennom de internasjonale organ man er representert i. Dette strategi- og handlingsprogram som Narkotikakommisjonen vedtok i Wien i februar 1981, må ses som et viktig skritt i retning av en samlet internasjonal politikk mot de økende narkotikaproblemene i verden.

Det er imidlertid klart at et slikt program blir verdiløst om det ikke følges opp med økonomiske midler, med en økning af FNs ordinære budsjett for narkotikaarbeid. De nordiske land har i FN understreket nødvendigheten av at økte ressurser blir stilt til rådighet.

Spørsmålet om støtte til FNs virksomhet på feltet ble senest drøftet i møte mellom de nordiske sosial- og justisministrene i Stockholm 19. februar i år. Her ble også samarbeidet innen Europarådet i den såkalte Pompidou-gruppen drøftet.

Et siste, konkret resultat av det nordiske og internasjonale samarbeidet på dette området er utstasjoneringen av polititjenestemenn i utlandet. Dette tiltak ventes å gi gode resultater.

Hvis man i dagens dystre situasjon skal ha mulighet for å oppnå resultater i kampen mot narkotika, vil det internasjonale samarbeid måtte styrkes. Samtidig må det sørges for at de ansvarige organer gjøres stridsdyktig. Dette er en forutsetning for at arbeidet skal lykkes, bl. a. gjennom oppfølging av de internasjonale konvensjoner om narkotiske og psykofarmatiske stoffer.

Halldór Ásgrímsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Halvgaard: Hr. præsident! Jeg takker for svaret. Nu nævner hr. Leif Arne Heløe i sit svar, at tilførslen af narkotika til de illegale markeder i Europa øges, og det hævdes, at årsagen hertil bl. a. er, at illegal narkotikaproduktion spiller en væsentlig nationaløkonomisk rolle og i visse lande stiltiende accepteres af myndighederne.

Jeg vil derfor gerne spørge, om man har kendskab til, hvilke lande det drejer sig om, og i bekræftende fald, om disse lande modtager u-landsbistand.

Statsråd Heløe: Hr. president! Det spørgsmål som spøreren her reiser, kan det i øyeblikket ikke sies noe sikkert om.

Jeg vil bare kort oppsummere konkret en del av de ulike tiltak som har vært på gang. For det første har vi fått utstasjonering av nordiske polititjenestemenn i produksjonsland og i en del transitland. For det andre har vi fått samarbeid innen Interpol og Den internasjonale organisasjon for tollsamarbeid. For det tredje har vi fått et bilateralt samarbeid med politi- og tollmyndigheter i land også utenfor Norden. Det er videre som sagt i gang samarbeid også innen FN-organer og andre internasjonale organer. Det er samarbeid innen WHO og FNs narkotikakommisjon når det gjelder klassifisering av narkotika og psykotrope stoffer med henblikk på den narkotikakonvensjon av 1961 som jeg nevnte i stad, og psykotropkonvensjonen av 1971. Dette har vært av stor betydning for å bedre kontrollen med eksport og import, omsetning osv. av narkotika og ulike psykotrope stoffer for medisinsk bruk.

Samarbeid skjer også innen ILO når det gjelder tiltak mot alkoholisme og narkomani innen arbeidslivet. Vi har endelig flere utredninger og flere utvekslinger av erfaringer på gang når det gjelder forebyggende tiltak, bemanning og yrkesmessige og sosiale sider ved bruk av alkohol og narkotika. Særlig skjer dette i regi av WHO og i regi av Europarådet.

Halvgaard: Jeg forstår, at man for Nordens vedkommende har været repræsenteret i FNs narkotikakommission igennem 12 år og endvidere har givet betydelige bidrag til FNs fond for narkotikakontrol. Det undrer mig derfor, at man efter så mange års medvirken ikke på nuværende tidspunkt har kendskab til, hvilke lande der stiltiende accepterer illegal narkohandel.

Jeg vil derfor spørge, om man vil indhente disse oplysninger og derudfra tage initiativ til foranstaltninger mod en sådan handle måde.

Statsråd Heløe: Hr. president! Det må bli meget vanskelig å få en skikkelig oversikt over hvilke land som stilltiende godtar en slik handel. De metoder man i tilfelle skal anvende i internasjonal sammenheng, kjenner i hvert fall ikke jeg til.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmälades att behandlingen av meddelandena fortsätter i social- och miljöutskottet.

10

E 9: Fråga till Sveriges regering angående finska åldringar i Sverige¹

Knuutila: Herr president! Hänvisande till den motivering som har distribuerats i tryck får jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

Är regeringen medveten om de svårigheter av psykologisk och praktisk art som många finska pensionärer i Sverige befinner sig i, och har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder för att minska dessa problem?

Statsrådet Karin Söder: Herr president! Vid det nyligen hållna svensk-finska ministermötet i Stockholm kring den svensk-finska migrationen och Sverige-finländarna diskuterades de frågor som Sakari Knuutila tar upp. Det gällde både sociala och kulturella frågor.

Vid mötet var man överens om att på det sociala området, som jag företräder, förstärka samarbetet inom den särskilda svensk-

finska arbetsgruppen inom social- och hälsovårdsområdet. Samarbetet skulle inriktas på att få till stånd en väl fungerande finskspråkig samhällsservice åt den finskspråkiga befolkningen i Sverige. Den finskspråkiga befolkningen är en viktig resurs i detta arbete.

Jag vill därutöver tillägga att den svenska regeringen är mycket medveten om de äldres problem i det svenska samhället. Det gäller oberoende av om man är född i Sverige eller inte. Mot bakgrund av den snabba ökningen i Sverige av antalet äldre tillsatte regeringen i december 1980 en parlamentarisk beredning i syfte att förbättra de äldres olika behov av samhällsservice.

Antalet äldre bland invandrarna i Sverige är för närvarande begränsat, men åldersstrukturen kommer att förändras kraftigt även för dem under de närmaste årtiondena. Detta kommer att ställa nya krav på äldreomsorgen, men problemet har också uppmärksamats av myndigheterna. Enligt bestämmelser i förordningen (1976: 310) om åtgärder för invandrare m. fl. skall statlig myndighet, i enlighet med de riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken som riksdagen har godkänt, inom sitt verksamhetsområde fortlöpande beakta sitt ansvar för invandrare och språkliga minoriteter och därvid uppmärksamma att särskilda åtgärder kan behövas i fråga om nämnda grupper.

Den nämnda äldreberedningen har tillsatt en särskild arbetsgrupp för äldreomsorgen för invandrare och avser att i höst anordna ett seminarium kring denna fråga. Socialstyrelsen har ett direkt utredningsarbete som gäller äldre invandrare och har publicerat rapporter om detta. Svenska kommunförbundet har nyligen till hjälp för kommunerna i invandrarfrågor utgett promemorian "Kommunerna och invandrarna". Frågan om att personer som talar samma språk skall få möjlighet att komma till samma avdelning i servicehus eller liknande och att där skall finnas tvåspråkig personal behandlas i promemorian. Kommunförbundet anser det värt att pröva detta, om de som berörs vill ha det så.

Olofströms kommun har fört överläggningar med finska intressegrupper om ett pensionscentrum för finska invandrare i Syd-Sverige. Frågan är inte avgjord ännu. En svensk arbetsgrupp har tillsatts inom socialdepartementet för att se över frågor om pa-

¹ Frågan tryckt s. 2404

tientöverföringar mellan Sverige och Finland mot bakgrund av den svensk-finska arbetsgruppens arbete rörande social- och hälsovård. Kostnadsansvaret är fastlagt genom den nya nordiska konventionen om social trygghet.

Jag vågar påstå att den svenska regeringen är i färd med att göra vad den kan för att förbättra de finska åldringarnas samhällsservice, men att ännu återstår mycket att göra bl. a. med hänsyn till utvecklingen av antalet åldringar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

11

D 1982/9/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

12

D 1982/4/1979/s: Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

13

D 1982/19/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

14

D 1982/20/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

15

D 1982/22/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

16

D 1982/20/1981/s: Meddelande om rekommendation nr 20/1981 angående ny nordisk konvention om social trygghet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

17

B 41/s: Ministerrådsförslag om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar:

1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,

ingå en överenskommelse om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen samt

2. att i särskild ordning förelägga Nordiska rådet riktlinjerna för den närmare tillämpningen av överenskommelsen.

Järvenpää (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Låt mig fatta mig kort. Ministerrådsförslaget om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen bygger på att varje land själv anordnar en tillräcklig kapacitet på dessa områden för att täcka det nationella behovet.

I särskilda fall skall det dock finnas möjlighet till yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning också i ett annat nordiskt land. Detta kommer enligt förslaget under vissa omständigheter i fråga i gränsområden då ett annat lands institution för yrkesinriktad rehabilitering eller arbetsmarknadsutbildning är lättare tillgänglig eller då det i sådana institutioner finns speciella resurser, som den sökande inte har tillgång till i bosättningslandet.

Förslaget om yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning är ett utmärkt komplement till förslaget till ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad, som tidigare ingående diskuterats här. I sig självt innebär det förhandenvarande förslaget konkreta insatser på nordiskt plan för att underlätta arbetssituationen för sådana som drabbats av handikapp och/eller arbetslöshet. Detta måste bedömas som ett synnerligen aktuellt och värdefullt initiativ.

Herr president! Jag föreslår, att rådet antar en rekommendation om att godkänna ministerrådets förslag, såsom social- och miljöutskottet föreslagit.

Social-, helse- og trygdeminister **Svavar Gestsson**: Ärade president! Det nordiska arbetsmarknadssamarbetet har med tiden fått en allt mer praktisk utformning både i och med att arbetsmarknadsmyndigheterna försöker samordna sina nationella aktiviteter och att man försöker utnyttja nationella kun-

skaper och resurser i nordiskt sammanhang. Det förslag till överenskommelse som Nordiska ministerrådet nu lägger fram följer upp utvecklingen av ett konkret samarbete mellan länderna.

Ministerrådsförslaget bygger på två utredningsrapporter som Nordiska arbetsmarknadsutskottet tidigare utarbetat om "Arbetsmarknadsutbildning i Norden" och "Nordiskt samarbete inom yrkesinriktad rehabilitering".

På båda dessa områden finns det behov av stora nationella insatser i det arbetsmarknadsläge som de flesta nordiska länderna står inför. För de arbetstagare som faller utanför arbetsmarknaden är ett yrkesinriktat rehabiliteringsprogram eller arbetsmarknadsutbildning i många fall den enda möjligheten till att få ett nytt arbete.

Trots relativt stora nationella satsningar på arbetsmarknadsåtgärder har de nordiska länderna dock endast begränsade resurser att ta till. Där det finns möjligheter till att lära av varandra och att utnyttja insatser som gjorts i de andra länderna, bör man använda dem. Överenskommelsen om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen tar uttryckligen sikte på att länderna skall ställa sina kunskaper och resurser till disposition på ett sätt som skall vara till praktisk nytta för den enskilda arbetssökanden.

Överenskommelsen lägger därför upp praktiska lösningar på samarbetsformer som skall etableras samt på hur finansieringen av utgifterna för den enskilda arbetssökanden skall ske. Efter ministerrådets uppfattning kommer överenskommelsen dock att ha den största betydelsen inom gränsområdena där en arbetsförmedling över gränsen kan vara ändamålsenlig samt på områden där enskilda länder inte har tillräckligt behov av eller resurser för att bygga upp egna eller specialiserade institutioner.

Den omfattar både myndigheter och institutioner i den meningen att den ger anvisningar också för samarbete mellan berörda institutioner för rehabilitering om hur utgifterna skall täckas enligt offentliga finansieringsföreskrifter.

Under arbetet med förslaget har Nordiska arbetsmarknadsutskottet haft kontakt med

arbetsmarknadsparterna och förslaget har varit ute på nationell remiss hos berörda myndigheter och fått ett brett stöd.

Under sin behandling har social- och miljöutskottet framfört att artikel 1 bör göras tydligare så att det framgår helt klart att överenskommelsen gäller både nordiska och icke-nordiska medborgare som är fast bosatta i de nordiska länderna. Ministerrådet har hela tiden haft som förutsättning att detta skall vara innehållet i artikel 1. Den slutliga överenskommelsen kommer att bli ändrad på denna punkt i enlighet med utskottets önskemål.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet kommer att inom en snar framtid utarbeta tillämpningsdirektiv som behövs för att överenskommelsen skall kunna tas i bruk. Under detta arbete kommer man att ta upp de praktiska frågor som skall lösas för att man kan vara säker på att överenskommelsen får den bästa möjliga betydelse för den enskilda arbetssökanden.

Förslaget till överenskommelse ansluter sig på ett naturligt sätt till överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad och representerar det första steget i det konkretiseringsarbete som denna överenskommelse nu kommer att leda till.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Uffe Ellemann-Jensen, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Astrid Murberg Martinsen, Inge Fischer Møller, Robert Pedersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Ran-

dal, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ambjørn Sæltun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Henrik Westerlund, Bengt Wiklund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Guttorm Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jan P. Syse och Petter Thomassen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

18

E 26: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förverkligande av en politik med full sysselsättning¹

Knuutila: Herr president! De nordiska länderna har genom arbetsmarknadsöverenskommelsen av år 1954 bundit sig att i sina länder verka för att förverkliga en politik med full sysselsättning. Samma avtal förutsätter också samarbete mellan länderna för att uppnå denna målsättning. Denna centrala målsättning ingår också i arbetsmarknadsöverenskommelsen som revideras som bäst. Som en positiv sak måste man konstatera att de nordiska regeringarna trots den största arbetslösheten efter andra världskriget i avtalstexten bevarat sin traditionella målsättning med full sysselsättning.

I Norden finns för närvarande 670 000 statistikförda arbetslösa. Dessutom finns i våra länder ännu betydande dold arbetslöshet. Ingenting tyder på att den förvärrade arbetslöshetssituationen utan några betydande åtgärder skulle förbättras.

Med hänvisning till det oavsagda och också till arbetsmarknadsöverenskommelsen som skall revideras ställer jag frågan till ministerrådet på vilka sätt de nordiska regering-

¹ Frågan tryckt s. 2422

arna ämnar i samarbete genomföra denna förpliktelse om full sysselsättning?

Social-, helse og trygdeminister **Svavar Gestsson**: Herr præsident! Da formanden for Nordisk Ministerråd, arbejdsministrene, arbejdskraftminister Jouko Kajanoja er fraværende, vil jeg på ministerrådets vegne besvare spørgsmålet fra delegaten Sakari Knuutila.

I spørgsmålet er der henvist til præambelen i den nye overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked, som rådet diskuterede i onsdags. Der er også henvist til den urovækkende arbejdsløshedssituation, vi har i Norden for tiden. Nordisk Ministerråd deler de bekymringer, som ligger bag delegaten Sakari Knuutilas spørgsmål.

Under arbejdsministrenes møde i Reykjavik i december 1981 drøftede ministrene arbejdsløshedssituationen og specielt ungdomsarbejdsløsheden og understregede da, at det er vigtigt at indrette arbejdsmarkedspolitikken og politikken på andre samfundsområder sådan, at mulighederne for at skaffe arbejde kan skabes. Arbejdsministrene understregede også på dette møde, at det er nødvendigt at indrette den økonomiske politik og politikken på andre områder, således at den giver støtte til de arbejdsmarkedspolitiske målsætninger.

I dette ligger den erkendelse, at skal man løse arbejdsløshedsproblemerne og give grundlag for at opretholde målet om fuld beskæftigelse, kræver dette et klart arbejdsmarkedspolitisk formål også i den økonomiske politik.

Regeringerne i de nordiske lande har hver for sig lagt op til aktive arbejdsmarkedspolitiske programmer for at reducere arbejdsløsheden og sikre opfyldelsen af målsætningen om fuld beskæftigelse. Den nationale politik på dette område må fortsat bygge på nationale forudsætninger og politiske muligheder. Imidlertid er det ministerrådets opfattelse, at man på nordisk plan og inden for de organer, som er oprettet, fortsat må udvikle samarbejdet landene imellem på alle samfundsområder, sådan at de enkelte landes muligheder for at opnå målsætningen om fuld beskæftigelse gives størst mulig støtte.

Overenskomsten giver også muligheder for at etablere et stærkere sammenhold mellem

de nationale arbejdsmarkedspolitiske programmer og udforme en form for et nordisk arbejdsmarkedspolitisk program. Dette vil imidlertid kræve en bred politisk proces i de nordiske lande, hvor også andre politikområder må trækkes ind.

Hvor vidt dette er ønskeligt og muligt vil blive en vigtig opgave for ministerrådet og Nordisk Råd at afklare i den nærmeste fremtid.

Ministerrådet henviser også til arbejdsmarkedsminister Eliassons udtalelser i debatten om den nye nordiske arbejdsmarkedsoverenskomst i onsdags om, at vi også anser det for vigtigt, at de nordiske lande intensiverer deres fælles bestræbelser inden for de øvrige internationale organisationer for at få en beskæftigelsesfremmende politik i stand i alle industrilande. Efterspørgselsstimulanser specielt fra de store OECD-landes side er af stor betydning for arbejdskrafterspørgslen også i Norden.

Det er også grunden til, at vi henviser til den udtalelse, Nordens Faglige Samorganisation har sendt medlemmerne i Nordisk Råd, som stærkt understreger behovet for aktiv beskæftigelsespolitik i de nordiske lande.

Nordisk arbejdsmarkedsudvalg vil nu gennemgå de synspunkter, som er kommet frem under Nordisk Råds behandling af overenskomsten. På baggrund af dette vil arbejdsmarkedsudvalget lægge frem for ministerrådet forslag til opfølgningstiltag, herunder også hvilke muligheder der er for i stærkere grad at samordne den nationale arbejdsmarkedspolitik i de enkelte lande og således udforme det, vi kunne kalde en nordisk arbejdsmarkedspolitik.

Knuutila: Herr president! Jag tackar minister Gestsson för svaret och jag önskar att man gör allt som är möjligt i denna sak i de nordiska länderna.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

19

E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om förkortning av arbetstiden (D 1982/6/1977/s)¹

Lillqvist: Herr president! Med hänvisning till motiveringen i den utdelade frågan ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att genomföra en utredning av vilka samhällsekonomiska och sociala verkningar en betydande förkortning av arbetstiden skulle medföra i den nordiska samhällsmiljön?

Samarbetsminister Söderman: Ärade president! En förkortning av arbetstiden har under de senaste åren varit föremål för såväl diskussion som utredningsarbete inom Norden och inom hela OECD-området. Frågor som ansluter sig till en eventuell förkortning av arbetstiden har tagits upp inom internationella arbetsorganisationer såsom ILO, OECD och EG. Man har kunnat konstatera att frågan om arbetstidens förkortning har såväl socialpolitiska som arbetsmarknadspolitiska aspekter.

I Norden försiggår nationella utredningar på området i bl. a. Sverige, Norge, Danmark och Finland. I Sverige har ett permanent utredningsorgan dryftat frågor som direkt har att göra med arbetstiderna sedan år 1974. Flera rapporter föreligger i fråga om de svenska utredningarna. I Norge har en utredning bl. a. undersökt möjligheter för deltidarbete i det norska samhället. En rapport utkom år 1980. På det danska arbetsministeriets anmodan inleds detta år vid socialförsäkningsinstitutet i Danmark en utredning av frågor i anslutning till arbetstiden. Man avser att med hjälp av en enkätundersökning kartlägga den faktiska arbetstiden och i anslutning härtill även deltidarbetet i Danmark. I Finland tillsattes i februari 1980 en arbetstidskommitté med uppgift att bl. a. utreda behovet av och möjligheterna för en förkortning av arbetstiden. Kommittén arbetar med fem arbetssektioner, vilka täcker in följande delområden:

- arbetstiden och nationalekonomiska samt sysselsättningspolitiska konsekvenser av en justering av arbetstiden,

- lösningar rörande arbetstiden sedda ur företagens synpunkt,
- arbetstiden och samhällliga samt socialpolitiska samband,
- arbetarskyddsperspektiv och arbetstiden, samt
- arbetet och dispositionen av tiden.

I ministerrådets regi inleds detta år ett studieprojekt beträffande effekter av arbetstids- och ledighetslagstiftningen i Norden. Ett projekt rörande deltidarbete har redan igångsatts och administreras under universitetet i Jyväskylä.

Ministerrådet har också tillsatt en datateknologigrupp, som har till uppgift att undersöka effekter av datateknologins utveckling på bl. a. arbetsmarknaden och arbetsmiljön. Denna verksamhet har även nära samband med arbetstidsfrågorna. En delrapport har färdigställts år 1981 och undersökningen beräknas bli klar under år 1982.

I samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet, som antogs år 1981, har ett nytt avsnitt om arbetstiden inrymts. Enligt programmet har de hälsomässiga motiven för arbetstidsreformer kompletterats med bl. a. socialpolitiska, familjepolitiska och arbetsmarknadspolitiska motiv.

Såsom av det ovan sagda framgår är även frågor angående förkortning av arbetstiden föremål för utredningar på internationellt, nordiskt och nationellt plan. Av det utredningsarbete som redan färdigställts framgår att hithörande frågor till sin natur är tvärsektorieella och ofta svåröverskådliga. Det vore i detta skede nyttigt att följa upp de undersökningar som pågår såväl internationellt som nationellt i syfte att fördjupa kunskaperna om arbetstidsfrågor och därmed sammanhängande problem. Först därefter torde man kunna göra en helhetsbedömning av utredningsbehovet.

På grund av frågans omfattande karaktär har man i det finska utredningsarbetet rörande arbetstidsfrågor ansett sig föranledda att i detta skede endast kartlägga de frågor som ansluter sig till området, varför långt gående rekommendationer rörande arbetstiden inte kan väntas i detta skede.

Med stöd av vad ovan sagts kan man konstatera att en omfattande utredning av de samhällsekonomiska och sociala verkningarna av en förkortning av arbetstiden i detta

¹ Frågan tryckt s. 2406

skede knappast låter sig göras inom ramen för en samfällid nordisk insats.

Samtidigt vill jag dock framhålla att det redan nu görs utredningar inom ministerrådets ämbetsmannakommittéer och institutioner samt i form av projekt som berör vissa aspekter av arbetstidsfrågan. Behovet av en sådan undersökning frågeställaren efterlyser kan säkert bättre belysas med hjälp av de resultat som kontinuerligt framkommer under det pågående utredningsarbetet.

Lillqvist: Herr president! Jag ber att få tacka minister Söderman för det utförliga svaret, men samtidigt vill jag ytterligare ställa frågan när ministerrådets utredningar kan väntas bli slutförda.

Samarbetsminister **Söderman:** Ärade president! På den här tilläggsfrågan skall jag be att få påpeka att nordiska arbetsmarknadsutskottets projekt om deltidarbetets arbetsmarknadspolitiska effekter blir färdigt under hösten 1982. Projektet kommer att ge en viss kunskap även om arbetstidsförkortningens betydelse.

OECD:s ministermöte i Paris behandlar just nu arbetslöshetsproblem särskilt med tanke på arbetstidsförkortning, enär det föreligger flera förslag i detta syfte för att bekämpa arbetslösheten. Ministerrådet kommer att noga studera behandlingen av frågan vid OECD-mötet. Ifall man beslutar att genomföra en studie om arbetstidsförkortningens samsättningspolitiska effekter, blir de nordiska länderna automatiskt delaktiga i utredningsprocessen.

Detta torde innebära att ministerrådet tar upp frågan till behandling sannolikt så att den behandlas vid nästa nordiska arbetsministermöte i år.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

20

D 1982/12/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21

E 22: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (D 1982/21/1981/s)¹

Matthias Á. Mathiesen: Hr. præsident! Den 25. august 1981 undertegnedes en nordisk overenskomst om godkendelse af erhvervsudøvelse for visse personalegrupper inden for sundheds-, sygehus- og veterinærvesenet. Overenskomsten blev ratificeret i rekommendation nr. 21/1981 angående fælles nordisk arbejdsmarked for sundheds-, sygehus- og veterinærvesenets personale.

Overenskomsten træder i kraft, når samtlige lande ratificerer den. Social- og miljøudvalget har fundet, at en hurtig ikrafttræden af denne overenskomst vil være bejellig.

På denne baggrund har jeg stillet dette spørgsmål til de nordiske landes regeringer:

”Hvornår bliver overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked for sundheds-, sygehus- og veterinærvesenets personale ratificeret af samtlige nordiske lande, og på hvilket tidspunkt kommer den til at træde i kraft?”

På forhånd siger jeg tak for svaret og håber, at overenskomsten træder i kraft om ikke ret lang tid.

Minister Henning Rasmussen: Den nævnte overenskomst mellem fire af de nordiske lande blev underskrevet af Nordisk Ministerråd (social- og sundhedsministrene) i august 1981. Overenskomsten kan efterfølgende til-

¹ *Frågan tryckt s. 2418*

trædes af Island efter forudgående forhandlinger, og den træder i kraft, når den er ratificeret af samtlige berørte lande.

Ministerrådet deler social- og miljøudvalgets opfattelse af, at det er hensigtsmæssigt, at overenskomsten træder i kraft så snart som muligt.

Som svar på det direkte spørgsmål om tidspunktet for ikrafttrædelsen kan jeg meddele, at Norge ratificerede overenskomsten i oktober 1981. Danmark og Sverige vil ifølge planerne gøre det samme i begyndelsen af april i år, medens Finlands ratifikation vil finde sted i efteråret 1982.

Man kan således regne med, at overenskomsten vil træde i kraft senest den 1. januar 1983.

Allerede i første halvår af 1982 påregner ministerrådet at nedsætte en arbejdsgruppe under Nordisk Socialpolitisk Komité med den opgave at forberede ikrafttrædelsen og derefter følge tillemplingen af overenskomsten. Gruppen vil få nære kontakter med Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg og Embedsmandskomiteen for Nordisk Kulturelt Samarbejde.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

22

E 27: Fråga till Norges regering angående utbetalning av arbetslöshetsunderstöd till permitterade arbetare från Finland¹

Lillqvist: Herr president! Med hänvisning till motiveringarna i den utdelade frågan ber jag att få ställa följande fråga till Norges regering:

Har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder för att möjliggöra utbetalning av arbetslöshetsunderstöd även till sådana permitterade arbetare från Finland som varit tillfälligt inkvarterade av sin norska arbetsgivare?

Statsråd Skauge: Hr. president! Det er riktig som anført av spørsmålsstilleren, Bror Lillqvist, at gjeldende regler medfører at en

finsk arbeidstaker som er blitt arbeidsløs i Norge og reiser hjem, som hovedregel ikke vil få utbetalt arbeidsløshetsstrygd fra Norge. Jeg vil gjerne føye til at det som hovedregel også gjelder nordmenn som forlater Norge i en slik situasjon.

Rett til stønad i hjemlandet vil den finske arbeidstaker først kunne få etter et nytt arbeidsforhold der.

Det er klart at de spesielle forhold med hensyn til bolig som er nevnt, kan gi særlig uheldige utslag i slike saker.

Jeg kan her opplyse at det under Nordisk arbeidsmarkedsutvalg er nedsatt en arbeidsgruppe som skal foreslå en revisjon av den nordiske avtalen av 1976 om arbeidsledighetstrygden på bakgrunn av de prinsipper som er nedfelt i den nordiske trygghetskonvensjonen.

Lillqvist: Herr president! Jag tackar statsrådet Arne Skauge för svaret men jag vill ytterligare fråga vilket land som statsrådet anser är skyldigt att betala arbetslöshetsunderstöd till de tidigare nämnda permitterade arbetstagarna från Finland.

Statsråd Skauge: Det er nettopp det problemet som ligger i tilleggsspørsmålet, som er tatt opp til utredning i den nordiske arbeidsgruppen.

Når det gjelder det konkrete tilfellet, kan jeg også meddele at det finske Arbeidskraftsministeriet og Social- og helsevårdsministeriet har tatt opp til omgående vurdering en midlertidig løsning der de berørte finske arbeidstakere kan få støtte fra finsk side.

Lillqvist: Herr president! Jag tackar för meddelandet men kanske jag får ännu ytterligare fråga om när arbetsgruppen kan förväntas ha sitt arbete färdigt?

Statsråd Skauge: Hr. president! Så vidt jeg vet, er arbeidsgruppen nylig oppnevnt. Derfor er det vanskelig nå å gi en vurdering av når arbeidet kan være sluttført. Men det vil neppe bli før i slutten av inneværende år hvis

¹ Frågan tryckt s. 2423

man skal kunne få en gennemgåelse av disse problemene.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

23

E 28: Fråga till Nordiska ministerrådet angående urhyrning av arbetskraft andra nordiska länder¹

Söderström: Herr president! Hänvisande till den skriftliga text jag inlämnat till presidentiet och med hänvisning till att problemet med den s. k. grå arbetskraften länge har varit aktuell och att man därför från fackligt håll framfört krav på att övervakningen av företagens verksamhet effektivteras och att man inför en strängare praxis i sådana fall, där samma fysiska personer figurerar i konkurs efter konkurs, vill jag ställa ministerrådet följande fråga:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att skärpa övervakningen av den verksamhet som bedrivs av firmor som hyr ut arbetskraft i andra nordiska länder?

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president! Nordiska ministerrådet, samarbetsministrarna, tillsatte i början av år 1981 en arbetsgrupp där också representanter för arbetsmarknadens parter deltar. Gruppens uppgift är att lägga fram förslag till praktiska lösningar för att regulera förhållanden som berör den grå arbetskraften. Arbetsgruppen beräknar lägga fram sin rapport vid årsskiftet, varigenom Nordiska rådet under sessionen 1983 kommer att kunna delges gruppens rekommendationer.

Under arbetet i gruppen har det klarlagts att de viktigaste åtgärder som kan få betydelse återfinnes inom den nationella lagstiftningen när det gäller skattelagstiftningsfrågor, anställningsskydd och arbetsmiljöfrågor. Dessutom kommer det naturligtvis att bli behov av ett utvidgat nordiskt samarbete mellan de myndigheter som handhar dessa frågor samt att de tas upp i de nordiska samarbetsorgan som är etablerade på dessa områden. Huruvi-

da det också kan bli nödvändigt att upprätta särskilda nordiska organ för att handha dessa frågor, kan först tas upp när arbetsgruppens utredning föreligger.

När det gäller problem som uppstår i förbindelse med konkurser finns det i Sverige och Norge nationella regler om konkurskarrantän. Däremot saknas sådana regler i Danmark, Finland och Island. För de anställda i de firmor som går i konkurs är det emellertid i samtliga nordiska länder nationella bestämmelser om lönegaranti för de anställda. Reglerna förutsätter emellertid att det finns klara arbetsavtal mellan arbetsgivarna och arbetstagarna.

Ministerrådet kommer att tillse att arbetsgruppen nu intensifierar sitt arbete och kommer att värdera vilka ytterligare åtgärder som kan vara nödvändiga när gruppens förslag föreligger.

Söderström: Herr president! Jag tackar minister Söder för svaret och trots att ministerns svar inte innehåller konkreta löften om effektiviserad övervakning av arbetsgivarna kan man av svaret förstå att åtgärder vidtas omedelbart efter utredningens avslutning för att råda bot på denna olägenhet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

24

A 597/s: Medlemsförslag om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att utarbete riktlinjer för etablerandet av nationella epidemiologiska bevakningssystemet samt

2. att inleda ett erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodproblem.

¹ Frågan tryckt s. 2424

Margit Hansen-Krone (social- och miljöutskottets talesman): Hr. president. Forslaget om å opprette et epidemiologisk overvåkings-system i de nordiske landene har sin bakgrunn i ønsket om å klarlegge forbindelsene mellom forskjellige miljøfaktorer og menneskenes helse. Det er etter hvert blitt mer åpenbart at mikroorganismer, kjemiske stoffer, stråling, støy og stress medfører betydelig helserisiko. Det samme kan sies om uheldige leve- og arbeidsvaner. Sammenhengen her er selvsagt vanskelig å spore. En viktig forutsetning for epidemiologisk overvåking er at det foreligger et tilstrekkelig statistisk underlagsmateriale. De nordiske land er imidlertid hver for seg for små til å kunne etablere en skikkelig basis for et overvåkings-system av den type det her er tale om. Derfor er også saken reist på nordisk plan.

Etter at forslaget har vært ute til høring, og etter behandlingen i Sosial- og miljøutvalget synes det nå å være klart at det ikke er realistisk å bygge opp et overvåkings-system på nordisk basis, iallfall ikke på det nåværende tidspunkt. Forutsetningene nasjonalt er ikke til stede for dette. Et overgripende system vil derfor mangle det underlag som må være til stede i hvert av landene.

Denne situasjon vil imidlertid kunne endres noe etter hvert som sammenhengen mellom miljøfaktorer og helserisiko tillegges større vekt nasjonalt. Utvalget anbefaler at det legges opp til et praktisk samarbeid mellom landene, bl. a. ved å finne fram til enhetlige målemetoder, definisjoner og angrepsvinkler.

Forslagsstillerne foreslo opprettelse av en nordisk bank for material/vareprøver. Dette organ tenkte de seg som første steg mot et overvåkingssystem. Banken skulle samle in opplysninger og spre kjennskap til biologiske faktorer og stoffer i miljøet.

Av de grunner som allerede er nevnt, mener Sosial- og miljøutvalget at det ikke kan være en prioritert oppgave å opprette en slik bank, men det betyr ikke at man på lengre sikt bør avstå fra å etablere organ av denne typen. Innstillingen fra Sosial- og miljøutvalget munner ut i en henstilling om å avskrive medlemsforslaget. Jeg vil her understreke at det dreier seg om en såkalt positiv avskrivning. Det er et interessant spørsmål som er

reist, og det bør følges opp med samarbeid på det praktiske plan.

Under henvisning til dette vil jeg ta opp utvalgets forslag:

Utvalget henstiller til Ministerrådet at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christina Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Lone Dybkjær, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Sture Palm, Hannele Pokka, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Eíður Guðnason, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt och Bernhardt Tastesen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

25

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad säkerhet i fråga om kemiska bekämpningsmedel¹

Hannele Pokka: Herr president! Den alltmer ökande förekomsten av kemiska medel i levnadsmiljön blir ett allt större miljöproblem i alla nordiska länder. Den ökade användningen av bekämpningsmedel förutsätter att också produktionskontrollen och forskningen effektiviseras. Det har framkommit oroväckande uppgifter om att de undersökningar som på uppdrag av tillverkarna utförts beträffande bekämpningsmedels farlighet och ofarlighet inte alltid har visat sig hålla streck. Av denna orsak har medicinalstyrelsen i Finland skridit till åtgärder för att effektivisera kontrollundersökningsverksamheten. Det har också varit tal om att effektivisera den samnordiska verksamheten och att samordna de ekonomiska resurserna i detta avseende. Ett nordiskt forsknings- och undersökningssamarbete i fråga om kontroll av bekämpningsmedel och kemiska miljögifter är verkligen mycket välmotiverat. På det officiella nordiska samarbetets nivå har förberedande rekommendationer om saken redan gjorts.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga i syfte att klargöra kvaliteten och säkerheten ur konsumentsynpunkt hos redan ibruktagna och hos nya kemiska bekämpningsmedel?

Statsrådet **Karin Söder:** Herr president! Bekämpningsmedel regleras i produktkontrollagstiftning eller speciallagstiftning i alla de nordiska länderna. Lagstiftningen och tillämpningsföreskrifter innebär kontroll av såväl kvalitén som säkerheten i förbindelse med omsättning, lagring och användning av bekämpningsmedel.

De myndigheter som är ansvariga för administrationen av denna lagstiftning i de nordiska länderna samarbetar direkt och genom ministerrådets organ. Således samarbetar de ansvariga myndigheterna för bekämpningsmedel direkt genom ett årligt plenarmöte och

under årets lopp genom utbyte av information mellan sekreteriaten. Produktkontrollmyndigheterna samarbetar i Arbetsgruppen för produktkontroll (kemiska produkter) under ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor.

Ministerrådet följer således utvecklingen på detta område och kommer att ta initiativ till utvidgning av det nordiska samarbetet där det är ändamålsenligt. Ministerrådet kommer att göra en ny bedömning av läget i samband med utarbetandet av ett nytt samarbetsprogram på miljövärdområdet. Programmet kommer att läggas fram för diskussion med Nordiska rådets social- och miljöutskott under hösten 1982 och för diskussion på sessionen 1983.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

26

D 1982/8/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

B 42/s: Ministerrådsförslag om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,

2. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt

3. att kontinuerligt och i fortlöpande sam-

¹ Frågan tryckt s. 2413

verkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet.

Børge Halvgaard hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, uttalat följande:

Undertegnede må tage afstand fra udvalgsflertallets betænkning. Jeg finder det overflødig, at man på Nordisk Ministerråds plan beskæftiger sig med ligestillingsspørgsmål og derfor urimeligt, at man anvender de begrænsede økonomiske ressourcer til finansiering af samarbejde på dette område.

Grethe Lundblad (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag göra föredragningen kort. Det är beklagligt, för detta är ett intressant ärende som jag hoppas att många av rådets ledamöter vill sätta sig in i.

Social- och miljöutskottet har haft en särskild arbetsgrupp som arbetat med detta förslag. Även om vi väl får säga att ministerrådets förslag innebär ett steg framåt, tycker vi ändå inom utskottet att förslaget präglas av en viss uppgivenhet. Det innehåller inte så stora förändringar som man kanske hade hoppats efter den kritik som tidigare framförts i rådet mot det förra jämställdhetsprogrammet.

I programmet anges att jämställdhet bör innebära att kvinnor och män har lika möjligheter, lika rättigheter och lika ansvar inom utbildning, arbetsliv och familj samt i organisations- och samhällslivet. I utskottet menar vi att man också bör tala om lika villkor, dvs. inte bara lika rättigheter och möjligheter på papperet, utan en sådan reell situation att möjligheter och rättigheter verkligen kan utnyttjas.

Inom utskottet råder olika uppfattningar i fråga om könskvotering. Vissa medlemmar tillstyrker en positiv diskriminering och kvotering efter kön inom både arbetslivet och politiken, medan andra motsätter sig ett sådant synsätt.

I ministerrådets förslag anges fem viktiga områden för jämställdhetsarbetet, som utskottet tillstyrker, men inom utskottet är vi ändå litet missnöjda med att vissa önskemål

inte har uppfyllts, t. ex. en rådgivande kommitté för jämställdhetsfrågor som skall bestå av företrädare för arbetsmarknadens parter och kvinnoorganisationerna. Även om detta inte finns med i förslaget, anser vi i utskottet att en kommitté bör upprättas och ha årliga möten. På detta sätt skulle man ständigt kunna följa upp jämställdhetsarbetet på nordisk basis.

Social- och miljöutskottet anser som sagt att vi inte här kan uttala oss entydigt för kvotering, men vi anser att det är verkligt viktigt hur ministerrådets egna organ behandlar jämställdheten.

Vi har den uppfattningen att man i större utsträckning bör harmonisera lagstiftning av betydelse för jämställdheten.

Många av de projekt som har nämnts är mycket viktiga ur jämställdhetssynpunkt. Utskottet vill särskilt stödja sådana som gäller deltidsarbetets effekter för jämställdheten och dess utveckling.

Men helt avgörande för hur långt vi kommer med jämställdheten är hur mycket medel som står till disposition. För 1982 har ett ökat belopp ställts till förfogande, och det är vi inom utskottet tacksamma för, men det kommer att krävas ett långt större belopp om vi verkligen skall genomföra de projekt som ingår i den stora åtgärdsförteckning som har bifogats ministerrådets förslag.

Herr president! Med dessa korta anmärkningar vill jag yrka bifall till utskottets förslag, som innebär att vi rekommenderar Nordiska rådet att fastställa ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet med beaktande av de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet, att vi också ställer tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för att genomföra programmet och att programmet kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutvecklas så att vi kan fördjupa det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet.

Med bifall till denna rekommendation yrkar jag samtidigt avslag på den reservation av Børge Halvgaard som finns fogad till betänkandet.

Inrikesminister **Jokela**: Herr president! Jämställdhet som ett mål för en medveten

regeringspolitik är ett tämligen nytt område och således också ett förhållandevis nytt område inom det nordiska samarbetet. Jämställhetsarbetet har ändå väckt stort intresse här på Nordiska rådets sessioner ända från det att rådet tog initiativ till ett nordiskt samarbetsprogram eller till ett nordiskt handlingsprogram, som det heter.

Ministerrådet upprättade år 1974 en kontaktgrupp för jämställdhet. Gruppen arbetade i början med en projektbudget på några få tusen norska kronor. Det första nordiska jämställhetsprogrammet blev utarbetat år 1977 och efter remissbehandling hos arbetsmarknadsparterna och behandling i social- och miljöutskottet behandlades det på sessionen år 1978 och godkändes av ministerrådet samma år.

I dag har det nordiska jämställhetsutskottet en status som en ämbetsmannakommitté och en projektbudget på drygt en miljon norska kronor till samnordiska projektaktiviteter. De nordiska ländernas jämställhetsministrar har också bildat ett ministerråd och samarbetet har utvecklats jämt och säkert. Behov av en revidering och vidareutveckling av programmet har kommit klart fram och ett reviderat samarbetsprogram lägges fram i dag som förslag av jämställhetsministrarna.

I förhållande till det gällande programmet har ordet handlingsprogram ändrats till samarbetsprogram. Med detta vill man understryka att det gäller nordiskt samarbete och inte den totala verksamheten på jämställhetsområdet. Programmet fastslår övergripande mål och principer och de viktigaste sakområdena för samarbetet. Den verksamhet som bedrivs på basen av programmet framgår mera detaljrikt av de årliga budgetprogrammen och den åtgärdsförteckning som följer programmen.

Huvudområdena för samarbetet omfattar jämställdhet i arbetslivet, social- och familjepolitiken, utbildning, boende och samhällsplanering, som är ett nytt huvudtema, samt deltagande i det politiska livet i övrigt. På hela detta arbetsfält kan man använda en del traditionella åtgärder utöver de som de offentliga myndigheterna traditionellt har till förfogande. De är viktigt att ha klart för sig att alla problem och sakområden inte gynnas i lika stor grad.

Ministerrådet lägger stor vikt på att ta fram

sådana arbetsuppgifter och problemställningar, som kan dra mest nytta av de samlade resurserna.

I förslaget till reviderat samarbetsprogram har ministerrådet fäst stor uppmärksamhet på jämställdheten i sina egna organ och valt en linje, som jag hoppas kommer att stimulera till en jämnare könsfördelning inom de nordiska sekretariaten och institutionerna.

Strävandena för jämställdhet har trefaldig karaktär. Jämställhetsutskottet har fått en speciell uppgift att uppfölja ministerrådets verksamhet också på andra områden ur jämställhetssynpunkt. Jämställhetssträvandena kan inte lämnas enbart till jämställhetsutskottet utan alla andra fackområden måste aktivt medverka för jämställdheten inom sina egna arbetsfält. Detta gäller både personalpolitik och sakinnehållet i arbetet. Detta gäller både personalpolitik och sakinnehållet i arbetet. Arbetsmarknadsparterna och en del internationella remissinstanser har aktivt bidragit till revideringen av programmet. Det har också anordnats fruktbara konsultationer mellan Nordiska rådets social- och miljöutskott och jämställhetsministrarna.

Ministerrådet vill nu lyssna på Nordiska rådets anmärkningar och yttranden med tanke på att godkänna programmet inom kort.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herr president! Arbetet för jämställdhet är inget nytt samsarbetsområde i Nordiska rådet. Ett bevis på detta är att vi nu behandlar ett reviderat ministerrådsförslag. Jag är mycket glad över att det reviderade programmet nu tagits upp i rådet. Social- och miljöutskottet har behandlat förslaget grundligt och jag kan förena mig om många kompletteringsförslag som utskottet har gjort.

Arbetet för jämställdhet utförs på litet olika sätt i olika länder, vilket bör beaktas i vårt samarbete för att undvika onödigt friktion. Till exempel har de officiella jämställhetsorganen olika sammansättningar i olika länder. I några länder är de baserade på arbetsmarknadsorganisationerna, i några, såsom hos oss i Finland på de politiska partierna. Hos oss fungerar delegationen för jämställhetsärenden inom statsförvaltningen som ett rådgivande organ och initiativtagare och till denna

delegation utväljes representanterna i proportion till de politiska partiernas parlamentariska styrka. Ibland när man följer det nordiska arbetet för jämställdhet känns det att man där föredrar arbetsmarknadsorganisationerna framom de politiska partierna och kvinno-organisationerna. Jag vill understryka beaktandet av olika länders särdrag och så omfattande deltagande av vida kretsar i arbetet för jämställdhet som möjligt. Först när de politiska partierna, arbetsmarknadsorganisationerna och olika frivilliga organisationer deltar i arbetet vid sidan om de statliga och kommunala officiella organen, uppnår man bestående resultat.

I ministerrådsförslaget har man alldeles rätt understrukit omfånget av arbetet för jämställdhet. Där är det inte endast fråga om förbättringen av kvinnans ställning i arbetslivet, där det fortfarande finns svåra problem – till att börja med kombinationen av arbets- och familjelivet, tvädelad arbetsmarknad, olikheten i utbildning och avlöning, deltidsarbete osv. Jämställdheten mellan könen förutsätter vid sidan om problemen i arbetslivet och ny inställning till familjelivet, politisk och annan offentlig verksamhet och i frågor i anslutning till bostadspolitiken, såsom det framhållits i programmet. Jag är glad, i synnerhet däröver att i programmet understrykes jämställdhetsfrågor i anslutning till boendet och närmiljön.

Att minska särbehandlingen är en aktuell sak i samtliga nordiska länder. Nu ha man redan tillgång till erfarenhet från s. k. positiva säråtgärder. Dessa erfarenheter borde samlas och man borde sätta sig in i resultaten, för att vi skall kunna veta om det lönar sig att utnyttja dessa säråtgärder som gör utvecklingen snabbare. Personligen tror jag att man därigenom kan göra jämställdhetens framgång snabbare.

Även hos oss i Finland borde man godta dessa medel i arbetet för jämställdheten och bland annat utreda användningen av kvinnolönepaket för att minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män, möjligheterna att använda kontingenter vid val av elever till utbildning och på vissa yrkesområden möjligheterna att favorisera det kön som är i minoritet vid besättning av arbetsplatser, för att nämna några exempel.

Vid behandlingen av medlen för jämställd-

hetsarbetet framhåller ministerrådets förslag betydelsen av lagstiftningen. Däri har man rekommenderat, att hela den gällande lagstiftningen skall överses från jämställdhetens synpunkt. I alla andra nordiska länder utom Finland har jämställdhetslagar blivit godkända vid skiftet mellan 70- och 80-talen. En jämställdhetslagstiftning håller på att förberedas i Finland, och vår nya regering har lovat ge ett förslag till jämställdhetslag ännu till den nuvarande riksdagen.

Som medel vill jag ännu betona attitydfost-
ran och i synnerhet forskningen. Först under de senaste åren har man insett, att forskning och ny insikt är nödvändiga även för jämställdhetsarbetet. Vi kan komma framåt enbart om vi vet hur det förhåller sig och varför. Naturligtvis är det också skäl att minnas att vetenskapsarbetarna också är fångar i sin egen tids tänkesätt, och oftast har vetenskapssamfund enbart omfattat män. Även den vetenskapliga forskningen måste förnya sig och utvidga sin synvinkel.

I samarbetsprogrammet har forskning uppmärksamats i rätt ringa utsträckning. Jag vill framhålla att jämställdhetsforskning och från kvinnans synpunkt utförd forskning inte får överlätas till jämställdhetsdelegationen alena, utan varje verksamhetssektor bör på eget initiativ undersöka sitt verksamhetsfält från denna synpunkt. Jag hoppas att även det nordiska forskningsarbete, som håller på att utvecklas, har positiva verkningar på jämställdhetsforskningen. Information om forskningsmöjligheter måste spridas i större omfattning, för att kompetenta och intresserade personer skall kunna söka sig till sådan verksamhet.

Kvinnornas ställning har blivit bättre och deras politiska aktivitet ökat under de senaste åren så snabbt, att kvinnornas andel i beslutsfattande organ under 80-talet säkert kommer att stiga till 40 %. Samtidigt ökar kvinnornas andel i tjänstemannakåren liksom deras aktivitet inom fackföreningsrörelsen. Allt detta kommer att förändra den politiska debattens och beslutsfattandets värderingar och tyngdpunktsområden.

Jämställdhetsarbetet har kanske inte mera i dag häftiga motståndare, men förakt och likgiltighet förekommer fortfarande. Delvis är det säkert fråga om bristande kunskap, vilket betonar informationsförmedlingens betydelse.

se. I jämställdhetsarbetet är det verkligen inte fråga om något motsättningsförhållande. Antagandet att en förbättrad ställning för kvinnan utan vidare försvagar mannens ställning är helt oriktigt. I jämställdheten mellan könen ingår förbättrade livsvillkor för båda könen, förbättrad levnadskvalitet.

Statsrådet **Karin Andersson**: Fru president! Det förslag till ministerrådsprogram som Nordiska rådet har att ta ställning till vid denna session är en vidareutveckling av det program som fastställdes 1978. Under de gångna fyra åren har budgeten för jämställdhetsaktiviteter ökat från drygt 200 000 kr. till i dag närmare 1 miljon. Ett antal projekt har genomförts som har stimulerat debatten i de enskilda länderna och givit värdefull kunskap på skilda områden. Vi har fått ett särskilt ministerråd för jämställdhetsfrågor med jämställdhetsutskottet som beredande organ.

Riktlinjerna för de närmaste årens samarbete har nu dragits upp i förslaget till nytt program. Jag vill betona att det är fråga om ett program just för samarbetet mellan de nordiska regeringarna, inte för de nationella reformsträvandena.

Man kan diskutera värdet av dokument av detta slag. Det är inte helt lätt att på nordiskt plan skriva en programförklaring på ett område som berör i stort sett alla delar av samhällsarbetet.

Enligt min mening innebär det nya programmet att de nordiska regeringarna gör en politisk markering av jämställdhetsfrågornas betydelse. Och detta är väsentligt, inte minst i dagens ekonomiskt kärva tider. Rent praktiskt ser jag programmet som en länk som underlättar för länderna att utnyttja varandras erfarenheter och föra jämställdheten framåt. Men självfallet bör också ett program vara så pass provokativt att det stimulerar till ett intensifierat arbete – och samarbete.

Nordiska ministerrådet kan bedriva jämställdhetsarbete på i huvudsak tre olika sätt.

För det första genom att se till att jämställdhetsaspekterna beaktas i alla samarbetsprojekt där det är relevant, och det är det i de allra flesta fall.

För det andra genom att bedriva särskilda jämställdhetsprojekt under ledning av eller i samarbete med jämställdhetsutskottet.

För det tredje kan ministerrådet i sin egen personalpolitik sträva efter jämställdhet mellan kvinnor och män.

I programmet understryks att arbetet måste ske på alla tre områdena.

Det nya programmet ger ökad tyngd åt arbetsmarknadsfrågorna. Detta är enligt min mening tillfredsställande. Jag har i många sammanhang framhållit att en huvudförutsättning för att jämställdhet skall kunna uppnås är att kvinnor och män har samma möjligheter till egen försörjning och till förvärvsarbete på lika villkor. Därför är det angeläget inte bara att jämställdhetsutskottet styr en stor del av resurserna till detta område utan även att nordiska arbetsmarknadsutskottet och ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor i så hög grad som möjligt lägger upp sina projekt så att kvinnors och mäns skilda utgångspunkter beaktas.

Själv vill jag understryka vad programmet säger om den könsuppdelade arbetsmarknaden. Att åstadkomma en förändring här syftande till bättre anpassning till framtidens arbetsmarknad betraktar jag som en av dagens viktigaste jämställdhetsfrågor. Den frågan finns ju också med både i pågående och närmast prioriterade projekt.

I programförslaget finns ett nytt viktigt huvudområde för samarbetet, nämligen boende- och samhällsplanering. Många hinder mot jämställdhet kan mer eller mindre omedvetet byggas in i den samhällsutveckling som styrs av den fysiska och sociala planeringen. Det visar bl. a. utvecklingen under 60-talet i Sverige. Den starka koncentrationen av näringsliv och bebyggelse till ett fåtal orter ledde till problem som i hög grad drabbade kvinnorna, problem både i koncentrationsorterna och i glesbygden. Alla undersökningar visar att kvinnorna starkt prioriterar närhet mellan bostad och arbete, medan koncentrationen lett till det motsatta. För glesbygderna har den också lett till utarmning av näringslivet som resulterat i låg sysselsättningsgrad för både män och kvinnor – men speciellt för kvinnor. En aktiv regionalpolitik ser jag som ett viktigt medel i jämställdhetsarbetet. Och jag hoppas att det nordiska samarbetet på samhällsplaneringens område kan bidra till att finna metoder som underlättar för kvinnor och män att förvärvsarbeta på lika villkor – i alla regioner av våra länder.

Genom familje- och socialpolitiska åtgärder kan man påverka utvecklingen mot jämställdhet. Jag tänker framför allt på åtgärder som gör det möjligt för föräldrar att kombinera förvärvsarbete med ansvar för hem och barn. Här är det viktigt att barnens bästa får väga tungt.

Social- och miljöutskottet understryker i sitt yttrande att en harmonisering av lagstiftningen i olika avseenden är angelägen. Jag instämmer i detta men vill betona att denna strävan inte får gå ut över reformtakten i de enskilda länderna. Ett närmare samarbete bör dock naturligt leda fram till den önskade harmoniseringen.

Jag vill avslutningsvis ägna några ord om ministerrådets personalpolitik och jämställdheten. Enligt min mening är det väsentligt att dessa frågor berörs i programförslaget. Nu har ministerrådet markerat en politisk vilja att aktivt främja jämställdheten i samband med rekrytering till ministerrädssekretariaten och de nordiska institutionerna. Även om jag personligen gärna hade sett att formuleringarna skärpts ytterligare något, finner jag det glädjande att Nordiska ministerrådet på detta sätt åtar sig att gå före med gott exempel. Det är viktigt därför att ministerrådet bör vara ett föredöme som arbetsgivare. Men det är också viktigt därför att jämställdhetsaspekterna med största säkerhet blir bättre beaktade i ministerrådets verksamhet på olika områden om till sekretariaten knyts både kvinnor och män.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Lone Dybkjær, Uffe Ellemann-Jensen, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist,

Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Per Petersson, Gabriel Romanus, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Ambjørn Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomasen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Gro Harlem Brundtland, Bjarne Mørk Eidem, Eidur Guðnason, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Inge Fischer Møller, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Reulf Steen och Otto Steenholdt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster mot 1.

28

D 1982/1/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegränsningsutformning

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

29

D 1982/5/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 18.20.

Protokoll

7:e mötet

Fredagen den 5 mars 1982 kl. 09.00–12.30

Presidenter: Guttorm Hansen (1–4), Halldór Ásgrímsson (4–11) och Elsi Hetemäki-Olander (12–21)

Dagordning

1. a. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inklusive bilaga 10 (berättelse om Nordel) och bilaga 11 (berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor) (*ekonomiska utskottets betänkande*)

D 1982/25/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

D 1982/1/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

D 1982/23/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt

D 1982/6/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling

1. b. D 1982/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

1. c. D 1982/25/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

1. d. D 1982/1/1981/e: Meddelanden om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport (ekonomisk utskottets betänkande)

2. E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av det nordiska biståndssamarbetet

2. a. E 24: Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående projektering av en gasledning i Mittnorden

3. E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet angående avtal mellan de nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning

4. E 23: Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående beskattningen av svenska byggnadsarbetare vid anställning i Norge

5. C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

6. C 35/e: Berättelse från Nordiska industrifonden

7. C 52/e: Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet

8. A 600/e: Medlemsförslag om nordisk utbildning för exportmarknadsföring

9. A 610/e: Medlemsförslag om förbud mot vapenexport

10. A 613/e: Medlemsförslag om samarbete inom nordisk möbelindustri

11. A 615/e: Medlemsförslag om upprätthållande av en temperatur om 20 grader inomhus i de nordiska länderna

12. A 617/e: Medlemsförslag om nordiska underleveranser

13. E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad statistisk information om Åland (C 1982/3/e)

14. D 1982/1/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

15. D 1982/20/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

16. D 1982/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

17. D 1982/23/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

18. D 1982/5/1975/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning

19. D 1982/15/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperationen

20. D 1982/14/1978/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

21. D 1982/26/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Gadd lämnat sessionen för denna dag och ersatts av Karin Flodström, att Gabriel Romanus lämnat sessionen och ersatts av Elver Jonsson, att Per Petersson lämnat sessionen och ersatts av Rolf Clarkson samt att Gro Harlem Brundtland, Johan J. Jakobsen, Inge Fischer Møller och Robert Pedersen lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I a

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inklusive bilaga 10 (berättelse om Nordel) och bilaga 11 (berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor) (ekonomiska utskottets betänkande), D 1982/25/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, D 1982/1/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, D 1982/23/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt och D 1982/6/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C I/1982 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å fremlegge til Rådets sesjon en samlet vurdering av de nordiske lands økonomiske stilling samt av den internasjonale økonomiske situasjon på grunnlag av bl. a. OECD's årlige rapporter "Economic Outlook".

2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet i det videre arbeid å studere en harmonisering og liberalisering av regelverket for valutaoverføringer samt vurdere mulighetene for fribeløp og forenklet prosedyre særlig for de mindre bedrifter.

3. Nordisk Råd anser at Ministerrådet bør ta initiativ til utarbeidelse av en bedre og systematisk statistikk over kapitalbevegelsene, særskilt investeringsstrømmene, mellom de nordiske land.

4. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere samarbeidet om fiskeoppdrett og innsjøfiske.

5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utarbeide et nytt handlingsprogram for regionalpolitikk til Rådets sesjon 1983 under hensynstaken til de forslag som inngår i rapporten "Naturgass i Nord".

6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å opprette en referansegruppe bestående av representanter for arbeidsmarkedets parter i tilknytning til det videre arbeid med flernasjonale foretak.

7. Nordisk Råd anser at arbeidet med spørsmål i bistandens grenseområder, energibistand samt spørsmålet bistand og miljø, bør resultere i en rapport med forslag som sikte på behandling på Rådets sesjon i 1983.

8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet, i tilknytning til det nye handlingsprogram for byggsektoren, å vurdere mulige tiltak for effektivt å utnytte produksjonskapasiteten i byggsektoren i de nordiske land.

9. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å fremlegge en rapport over tiltak som kan fremme et mer omfattende substansielt samarbeid innen olje- og gassområdet i Norden for drøfting på sesjonen 1983.

10. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å avrapportere årlig til sesjonen hvorledes arbeidsplanene for det industri- og energipolitiske samarbeid forløper. Vedrørende arbeidsplanen for industrisektoren bør rapport-

ten også relateres til de emnesområder Ministerrådet har valgt å konsentrere innsatsene på: "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden".

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I – Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Finans- og valutapolitikk, VII: Handelspolitikk, VIII: Industri- og energipolitikk, IX: Jord- og skogbruk, XI: Konsumentpolitikk, XV: Multinasjonale foretak og kapittel XVII: Regionalpolitikk.

III at Nordisk Råd tar beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1982) og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1982) til etterretning.

IV at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 25/1974 angående undersøkelse av de multinasjonale foretaks rolle i de nordiske lands økonomi, rek. nr. 1/1979 angående handlingsprogram for regionalpolitisk samarbeid, rek. nr. 23/1980 angående forenkling av lovregler for å fremme felles industriprosjekt og rek. nr. 6/1981 angående samarbeid om fiskeoppdrett til etterretning, og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

V at Nordisk Råd tar til etterretning at behandlingen av rek. nr. 1/1981 angående samarbeid om prosjektekspert fortsetter i utvalget.

Lundkvist (økonomiska utskottets talesman): Den økonomiska utvecklingen under de senaste åren har visat hur sårbara de nordiska länderna är med sin stora utrikeshandel. Den växande arbetslösheten är en av följderna av vårt stora beroende av det som händer i omvärlden.

Jag har berört denna fråga i mitt generaldebattsinlägg men låt mig än en gång få understryka att det var detta förhållande som var bakgrunden till att ekonomiska utskottet vid Nordiska rådets session i Köpenhamn underströk betydelsen av ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella organisationer och särskilt då inom OECD för att påverka den internationella ekonomiska utvecklingen. Utskottet understryker också med skärpa kravet på ett mera aktivt engagemang från de nordiska regeringarnas sida i det internationella samarbetet med sikte på åtgärder som

kan bidra till att bryta den ekonomiska stagnationen. Utskottet understryker att arbetslösheten aldrig får bli ett medel i den ekonomiska politiken.

Skall vi lägga en god grund för en bättre ekonomisk utveckling och tryggad sysselsättning är det nödvändigt att industrisektorn i de nordiska länderna förstärks och att energiförsörjningen tryggas.

Utskottet konstaterar att de nordiska statsministrarna i sina riktlinjer för nordiskt ekonomiskt samarbete under de närmaste åren, understryker att betydande möjligheter för nordiskt samarbete inom dessa områden föreligger. Statsministrarna uttalar att en kombination av åtgärder inom ramen för den allmänna ekonomiska politiken när det gäller industripolitik, regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik är nödvändig och ministerrådet bör diskutera i vad mån en koordinering också på det nordiska planet kan genomföras i dessa frågor. Man understryker att förhållandena på Nordkalotten bör särskilt uppmärksammas. Nordiska rådet hemställde vid sin session i fjol till ministerrådet att utarbeta en energi- och industripolitisk strategi med sikte på att göra Norden mindre beroende av importerade energiråvaror och att utnyttja nordiska resurser för att förstärka en industriell utveckling till stöd för sysselsättnings- och regionalpolitiska mål.

De arbetsplaner som ministerrådet framlagt inför denna session för det industri- och energipolitiska samarbetet betraktar vi som ett första steg i den riktning rådet uttalat sig för.

Arbetsplanerna är också ett led i uppgiften att koncentrera insatserna på samsamarbetsområdena "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden". Utskottet hemställer att denna form för planering och redovisning av samarbetet bör bli fast praxis i fortsättningen genom en årlig avrapportering till Nordiska rådets sessioner om hur dessa arbetsplaner fortlöper och att de då bör relateras till de ämnesområdena ministerrådet från tid till annan väljer att koncentrera det ekonomisk-politiska samarbetet till.

Även om utskottet konstaterar att man för att få balans i ekonomin tvingas begränsa ökningstakten i de offentliga utgifterna framhåller ändå utskottet med skärpa den offentliga sektorns näringspolitiska betydelse.

Skall vi kunna bryta stagnationen i den ekonomiska utvecklingen är det nödvändigt med ett samspel mellan privat och offentlig sektor. Investeringar och andra initiativ på den offentliga sektorns område är en drivkraft i den ekonomiska utvecklingen och en möjlighet att göra näringslivet bättre rustat att möta konkurrensen i omvärlden.

Vi har exempelvis inte råd att avrusta byggsektorn på det sätt som håller på att ske. Om utslagningen av byggindustrin får fortsätta kommer vi att förlora både yrkeskunskap och produktionskapacitet. Vi kommer att stå dåligt rustade när konjunkturen vänder. Vi kommer att tvingas till import av varor som vi hitintills har kunnat tillverka själva. Ekonomiska utskottet menar att vi i anslutning till det nya handlingsprogrammet för byggsektorn måste ta upp frågan om hur den negativa utvecklingen av investeringarna inom byggproduktionen skall kunna brytas. Inte minst i detta sammanhang är initiativ inom den offentliga sektorn angelägna. Det gäller såväl för bostadsbyggande som inom annan byggproduktion. Det kan gälla investeringar inom exempelvis energisektorn och transportsektorn. Vi förstärker inte vår konkurrenskraft och vi tar oss inte ur våra ekonomiska problem genom att avstå ifrån att bygga för framtiden.

I detta sammanhang kan särskilt nämnas att offentlig upphandling är ett område av stor industripolitisk betydelse. Utskottet anser att rapporten angående regler m. m. för offentlig upphandling, som ministerrådet utarbetade under 1977 bör följas upp som ett viktigt samarbetsområde.

Rapporten Naturgas i Nord ser utskottet som ett viktigt led i arbetet på att göra Norden mindre beroende av importerade energiråvaror och att utnyttja nordiska resurser för att kunna förstärka en industriell utveckling till stöd för sysselsättnings- och regionalpolitiska mål inte minst för Nordkalotten men också exempelvis för Mittnorden.

Inom ramen för den framlagda industripolitiska arbetsplanen och som en följd av tidigare rådsinitiativ har det avlevererats rapporter om valuta reglering i Norden, etablerings- och koncessionslagstiftning i de nordiska länderna och ett notat om en nordisk aktiebolagsform. I dessa rapporter har också frågan om en nordisk aktiemarknad berörts.

Det har inte varit möjligt för utskottet att företa en mera ingående behandling av dessa rapporter eller att göra en samlad värdering av innehållet före denna session. Ambitionen är i dessa sammanhang att undanröja hinder för det nordiska samarbetet. Vad som i det här sammanhanget betraktas som hinder beror emellertid i hög grad av vilka krafter man vill ge möjlighet att styra utvecklingen. Om man menar att vi uppnår den gynnsammaste utvecklingen om vi låter marknadskrafterna spela fritt då är många regleringar som tillkommit genom politiska beslut ett hinder som skall röjas ur vägen. Men om vi menar att det är angeläget att vi kan uppnå de politiska mål som de nordiska folken uttalar sig för i val och som de nationella parlamenten och regeringarna söker uppnå i sitt arbete då är många av de regleringar vi har ett skydd och ett stöd för denna utveckling. Det gäller exempelvis på sysselsättningspolitikens, regionalpolitikens och miljöpolitikens områden. Det gör att problemställningarna är komplicerade och politiskt kontroversiella.

Det gör också att ministerrådet har tagit med stor försiktighet på de här rapporterna och anser att de bör bearbetas vidare innan man drar långtgående slutsatser. Ekonomiska utskottet har intagit samma ståndpunkt men konstaterar att möjligheter borde finnas att förenkla och harmonisera regelverken för att röja ur vägen onödiga hinder som inte har med de övergripande styrningseffekterna att göra men som kan vara besvärliga och hämmande för ett önskvärt samarbete mellan företag i Norden. Utskottet har därför uttalat sig för att man i en första omgång bör koncentrera insatserna på att förenkla regelverket på valutaområdet och överväga möjligheterna för fribeopp och förenklade procedurer särskilt för mindre företag.

Förenkling och harmonisering bör också eftersträvas när det gäller etablerings- och koncessionslagstiftningen. Rapporterna konkluderar dock att lagstiftningen på dessa områden och det sätt på vilket lagstiftningen praktiseras inte utgör ett väsentligt hinder för industriellt samarbete i Norden.

Utskottet understryker angelägenheten av att inte bara näringslivets organisationer utan också löntagarnas organisationer får tillfälle att delta i det fortsatta arbetet kring dessa rapporter. Statsministrarna uttalar i sina rikt-

linjer för det nordiska ekonomiska samarbetet en generell rekommendation till ministerrådet att ytterligare söka utveckla samarbetet med näringslivet och de fackliga organisationerna. Utskottet understryker angelägenheten härav.

Arbetsplanen för det industripolitiska samarbetet innehåller flera andra element av stor betydelse. I samband med kravet på en ökad satsning på forskning och teknisk utveckling understryker utskottet nödvändigheten av att den Nordiska industrifonden får tillräckliga resurser.

Utskottet ser med tillfredsställelse på att ministerrådet uttalar att efter samråd med de nordiska ländernas industriförbund och fackföreningsrörelse bör klarläggas i vilka former offensiva branschpolitiska åtgärder bäst kan diskuteras med beaktande av de möjligheter som bl. a. den nordiska investeringsbanken och den nordiska industrifonden erbjuder. Rådet pekar här på att rådet tidigare framfört glasindustrin och gruvindustrin som exempel på branscher där gemensamma åtgärder kunde vara värdefulla. Utskottet tillstyrker i denna session ett medlemsförslag att möbelindustrin bör uppmärksammas i detta sammanhang.

Utskottet understryker med skärpa kravet på att den referensgrupp med representanter för fackföreningsrörelsen och näringslivets organisationer som skulle samordna det arbete som pågår inom flera sektorer när det gäller de multinationella företagen omedelbart blir tillsatt. Ekonomiska utskottet är liksom det juridiska utskottet starkt kritiskt mot den handläggning denna fråga fått.

När det gäller energiförsörjningen ser utskottet med tillfredsställelse på att samarbetet på forsknings- och utvecklingsområdet är på god väg. De nordiska ländernas möjligheter att genom samverkan bättre utnyttja sina energiresurser för att främja industriell och ekonomisk utveckling och ta hänsyn till regionalpolitiska och miljömässiga intressen fick en ordentlig genomlysning vid det seminarium som social- och miljöutskottet och ekonomiska utskottet gemensamt arrangerade i november 1981. Energiministrarnas plan bär vittnesbörd om att mycket på energisidan är på gång men uttrycker också angelägenheten och betydelsen av en bättre samordning av insatserna. De båda utskotten har beslutat att

för sin del arbeta vidare med de förslag som kom fram under seminariet.

En viktig fråga för det nordiska samarbetet och en betydande möjlighet för att vinna nya exportmarknader för nordisk industri är verkställandet av ministerrådets beslut av den 15 september 1981 att etablera en projektexportordning i överensstämmelse med ministerrådets förslag till sessionen 1981. Ett förslag som en stor majoritet av rådets medlemmar gav sin anslutning till. Till resultatet av denna frågas vidare handläggning återkommer jag vid nästa punkt på dagordningen som gäller ekonomiska utskottets betänkande över meddelande och tilläggsmeddelande till rek. nr 1/1981, Samarbete om projektexport.

Jag har i mitt anförande redogjort för ekonomiska utskottets synpunkter på det nordiska ekonomiska samarbetet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i alla punkter. Gunnar Berge kommer att kommentera det nordiska biståndssamarbetet och Bertil Jonasson att göra kommentarer till samarbetet på jord-, skog- och fiskeområdet samt till det regionalpolitiska samarbetet.

Stetter: Hr. præsident! Hr. Svante Lundkvist sluttede med at sige, at han i sit indlæg havde redegjort for økonomisk udvalgs synpunkter på det nordiske økonomiske samarbejde, og denne udtalelse gør, at jeg har bedt om en replik.

Jeg er enig med hr. Svante Lundkvist i, at den offentlige sektor har stor betydning for det samlede erhvervslivs udvikling. Men jeg tvinges til at fremhæve, at de offentlige investeringer og de offentlige udgifter er for høje. De er for høje i forhold til den produktion, som vi har i de nordiske lande, og derfor er opgaven: hvordan kan vi stimulere erhvervslivet, og hvordan kan vi yde erhvervslivet incitamentet uden at øge de offentlige udgifter, og det vil sige, at vi tvinges til at prioritere. Hvis vi ikke opnår balance, så tvinges vi til at låne, og det betyder renter, og dermed kan statsfinanserne risikere at lide rentedøden. For intet samfund, uanset politisk styre, kan i det lange løb fordele og forbruge mere, end det samme samfund producerer.

Jeg tvinges også til at anføre, at vel er det ulykkeligt, at byggesektoren er i svære øko-

nomiska vanskeligheter, men det er og bliver hjemmemarkedsindustri. Som hovedregel kan samfundene kun tilføre denne hjemmemarkedsindustri stærkt begrænsede ressourcer. Hovedvægten skal nødvendigvis lægges på de inden- og udenlandske konkurrerende erhvervsgræne.

Jeg kan erklære mig enig med hr. Svante Lundkvist i, at naturgassens betydning for industriens udvikling er meget, meget stor. Det afgørende for industrien er imidlertid prisen for naturgassen. En fast, rimelig pris kan styrke de private arbejdspladers udvikling og dermed også styrke beskæftigelsen.

Hr. Svante Lundkvist talte om markedskræfternes frie spil. Der er bestemt ingen konservative politikere i Norden, som ønsker, at markedskræfterne skal spille frit, men vore samfund regulerer efter vores opfattelse alt, alt for meget. Vi har alt for mange restriktioner. Det fremgik i og for sig også af det følgende i hr. Svante Lundkvists indlæg, og hvorfor så denne ideologiske stræben efter at opbygge barrierer, hvor barrierer ikke findes?

Til sidst, hr. præsident! Målet er at udvikle og styrke de private, produktive arbejdspladser. Hundretdusindvis af menneskers og familiers tryghed og velfærd afhænger af, at de private arbejdspladser får en rimelig soliditet og likviditet. Dette er mit og andre konservatives mål, og det er på dette punkt, vi i Norden trænger til en ny økonomisk politik.

Lundkvist: Herr president! Nordens fackliga samorganisation gjorde vid sitt sammanträde i går ett uttalande, där man redovisar risken för att om dagens tendens fortsätter kan vi 1984 vara uppe i en miljon arbetslösa i Norden. Om alla länder hoppas på att kunna skapa ekonomisk balans genom att öka sin export men inte gör någonting för att skapa efterfrågan, kommer den politiken ofelbart att misslyckas, därför att vi alla medverkar till att krympa den marknad där våra exportvaror skulle få avsättning. Om vi är beredda att sätta arbetslösheten i centrum löser vi alltså inte arbetslöshetens problem bara med den politiken.

Det är viktigt att vi stärker industrisektorn, men jag skall gå över till att tala om den offentliga sektorns roll i sammanhanget. För

Ib Stetter är det av ideologiska skäl ett mål i sig att begränsa den offentliga sektorn, göra den så liten som möjligt. Jag uppfattar det så i varje fall av hans inlägg från gång till annan. För mig är det fråga om att inför en allt mer hotande ökning av arbetslösheten utnyttja varje möjlighet att bryta stagnationen. I det sammanhanget är den offentliga sektorn för mig en viktig faktor.

Jag pekade i mitt inledningsanförande på att det finns många områden inom den offentliga sektorn där värdefulla och vettiga insatser kan göras till stöd för en gemensam ekonomisk utveckling – inom energi- och miljöområdet, inom transportsektorn och flera andra, likaså inom sjukvård, forskning och utbildning.

Ib Stetter beklagar att byggnadssektorn håller på att rasa ihop, men han vill inte pröva åtgärder som skulle göra det möjligt att hålla den i gång, om de åtgärderna skall vidtas inom den offentliga sektorns ram. Det är ett samspel mellan privat och offentlig sektor, som måste till.

Jag delar Ib Stetters mening att en omprövning av den ekonomiska politik som förs i många av västvärldens länder måste till, annars fortsätter vi i utförsbacken.

Utskottet säger i sitt utlåtande beträffande synen på den offentliga sektorns roll följande: "För att bryta den ekonomiska stagnationen och skapa förutsättningar för investeringar i industrisektorn i framtiden är det nödvändigt att sambandet mellan den privata och den offentliga sektorn läggs till grund för utformningen av den ekonomiska politiken. Offentlig konsumtion och investering har en avgörande betydelse för produktion och sysselsättning och därmed för kapacitetsutnyttjandet i näringslivet. Utskottet önskar därför understryka den offentliga sektorns näringspolitiska betydelse. Detta förhållande utgör också en viktig utgångspunkt i det industripolitiska samarbetet i Norden."

Den här ståndpunkten anslöt sig Ib Stetter till den 19 februari, när utskottet tog ställning till utlåtandet. Jag misstänkte, det måste jag medge, redan då att det inte var särskilt helhjärtat från Ib Stetters sida. Jag sätter emellertid värde på att Ib Stetter i dag markerar vad som skiljer oss åt, att han egentligen menar något annat på den punkten än det han har skrivit under i utskottets utlåtande. Jag

uppskattar mera ett renhårigt avståndstagande än en enhällighet som det i realiteten inte finns täckning för.

Stetter: Hr. præsident! Jeg har også bemærket, at Nordens Faglige Samorganisation har udtalt sig i et møde i går, og jeg har bemærket, at fagforeningsledelsen ønsker en ny økonomisk politik. Det er med andre ord heller ikke efter de faglige lederes vurdering muligt at køre videre med den traditionelle økonomiske politik, som vi har ført i mange år i de nordiske lande. For mig er bekæmpelsen af arbejdsløsheden det vigtigste, som vi overhovedet har at sætte på dagsordenen, det er i centrum, og vi løser ikke vore arbejdsløshedsproblemer ved at fortsætte med den økonomiske politik, som vi kender.

Jeg mener, at det er nødvendigt, at vi lægger hovedvægten på de inden- og udenlandske konkurrenceerhverv. Vi kommer ikke uden om at give disse erhverv incitamenter af den ene eller den anden facon, og jeg skal ikke her diskutere, hvad det eventuelt vil koste at give erhvervslivet incitamenter.

Jeg skal sige til hr. Svante Lundkvist, at hr. Svante Lundkvist har fattet forkert. Vi skal ikke begrænse den offentlige sektor, men vi tvinges til at begrænse stigningstakten, og det kan udmærket godt gøres, uden at vi forøger arbejdsløsheden. Vi tvinges til at lægge vægten på vurdering af det, vi i Danmark kalder overførselsindkomsterne.

Så er det rigtigt, at jeg har sluttet mig til økonomisk udvalgs udtalelse, og det gjorde jeg, fordi jeg fandt, at det var omsonst at begynde at stille reservationer af den ene eller den anden art, men ordføreren for økonomisk udvalg vil også erindre, at jeg udtrykkeligt forbeholdt mig retten til at fremføre mine synspunkter i debatten. Jeg fandt, at det var en bedre måde at markere min holdning til de aktuelle økonomiske og beskæftigelsesmæssige spørgsmål på.

Lundkvist: Herr president! Jag har givit uttryck för min uppskattning av att Ib Stetter markerar att han lägger in en annan mening än vi andra i det uttalande vi gemensamt har gjort. Det tycker jag är klagörande.

Jag konstaterar nu att Ib Stetter säger att vi skall inte begränsa den offentliga sektorn. Jag uppfattar alltså Ib Stetters inlägg så att han menar att den offentliga sektorn kan spela en mycket aktiv roll när det gäller att bryta stagnationen, men tidigare hävdade Ib Stetter att vi var tvungna att begränsa den offentliga sektorn.

Det är bra att vi får ett klarläggande på den här punkten, inte minst som Ib Stetter åberopar NFS' uttalande. Där understryks ju starkt vikten av att vi försöker att genom insatser i den offentliga sektorn medverka till att bryta stagnationen. Jag hoppas att Ib Stetter kan hålla med mig när jag frågar: Är Ib Stetter överens med mig om att om alla de europeiska länderna försöker att lösa sina ekonomiska balansproblem genom att hoppas på att kunna exportera till varandra och de samtidigt gör allt för att begränsa efterfrågan, så blir det en olöslig ekvation? Det är därför vi måste bryta väg för en ny ekonomisk politik som syftar till att utnyttja våra produktionskrafter. För mig framstår det som enda sättet att lösa arbetslöshetens problem.

Stetter: Hr. præsident! Der var logik i mit første og mit andet indlæg vedrørende den offentlige sektor. Jeg sagde udtrykkeligt i mit første indlæg, at vi tvinges til at prioritere inden for den udgiftsramme, vi kender, og det var også det, der gik igen i mit andet indlæg.

Med hensyn til muligheden for at øge beskæftigelsen i de nordiske lande har jeg den opfattelse, at vi er et forholdsvis lille område med 22 millioner mennesker. Og indretter vi os fornuftigt, så tror jeg, det er muligt, at vi på en lang række industrielle områder er i stand til at konkurrere med den øvrige verden.

Jeg skal ikke begive mig længere, hr. præsident, ind på dette område, men kun sige, at det fordrer, at vi bliver enige, bl. a. her i Nordisk Råd og i økonomisk udvalg, om at anbefale de nordiske regeringer at finde frem til en ny økonomisk politik, hvor man lægger hovedvægten på at etablere nye arbejdspladser inden for de erhvervsgræne, som konkurrerer på det nordiske marked og som konkurrerer på fremmede markeder.

Lundkvist: Herr president! Självyklart är vi ense om det Ib Stetter sade i senare delen av sitt inlägg, och det är också vad utskottet har givit uttryck för i utlåtandet. Det är fråga om ett samspel mellan offentlig och privat sektor, ett samarbete mellan staten, näringslivet och de fackliga organisationerna. Med viljeinriktningen att stärka denna samverkan tror jag att vi har de största förutsättningarna att ta oss ur de ekonomiska problem som vi befinner oss i.

Minister Lise Østergaard: Hr. præsident! Til hr. Svante Lundkvists redegørelse skal jeg anføre følgende:

Det synes at have vakt nogen utilfredshed i udvalget, at ministerrådet har besluttet, at det videre arbejde med multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi skal varetages af Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik og ikke af et særskilt rådgivende udvalg, således som det blev anbefalet af Nordisk Råd ved den foregående session.

Ministerrådet nedsatte i marts 1981 på baggrund af sessionsbehandlingen et særligt udvalg, der fik til opgave at vurdere behovet for fortsat nordisk samarbejde på dette område og ministerrådets eventuelle rolle i dette arbejde. I sin rapport, der forelå i efteråret 1981, foreslår udvalget, at der nedsættes et rådgivende udvalg med følgende opgaver:

En koordinering af opfølgende nordiske udredninger om multinationale virksomheder.

Nordisk samråd i forbindelse med arbejdet i internationale organer vedrørende multinationale selskaber.

Samråd om eventuelle interne nordiske problemer i tilknytning til multinationale virksomheder og eventuelt øvrige opdrag og en løbende vurdering af et behov for konkrete initiativer.

Endvidere foreslår udvalget, at spørgsmålet om komplettering af den tidligere udredning om de multinationale virksomheders rolle bliver taget op.

Som det imidlertid vil være bekendt, har ministerrådet igennem den senere tid i stigende grad måttet inddrage rationaliserings- og effektiviseringssynspunkter i vurderingen af de nordiske samarbejdsopgaver, og fra parlamentarisk side er der jo ved adskillige

lejligheder udtrykt tilslutning til dette. Ministerrådets beslutning i denne sag må netop ses i lyset af sådanne synspunkter. Det er vor opfattelse, at Embedsmandskomiteen for energi- og industripolitik besidder de tilstrækkelige faglige forudsætninger for at føre arbejdet videre.

Hertil kommer, at der med denne løsning åbnes mulighed for løbende at vurdere dette arbejde i en bredere økonomisk og industripolitisk sammenhæng.

På denne baggrund har ministerrådet altså ikke anset det for hensigtsmæssigt at afsætte yderligere ressourcer til et særskilt udvalgsarbejde. Det videre arbejde indgår i den arbejdsplan for det overordnede nordiske industripolitiske samarbejde, som ministerrådet – det er i den forbindelse industriministerne – godkendte i februar måned. Denne arbejdsplan fastlægger som udgangspunkt for embedsmandskomiteens arbejde en rapportering, som ministerrådet modtog i efteråret 1981, med en særlig vægt på afslutning af det påbegyndte udredningsarbejde vedrørende etablering af en hensigtsmæssig ordning for nordisk samråd i tilknytning til det bredere internationale samarbejde – ikke mindst samarbejdet inden for OECD vedrørende den såkaldte adfærdskode for multinationale selskaber. Også det har økonomisk udvalg peget på.

I rådets forslag indgik, at arbejdet med disse spørgsmål skulle ske i nær tilknytning til fagbevægelsen og erhvervslivet. Juridisk og økonomisk udvalg har gentaget opfordringen til at nedsætte en referencegruppe, som formanden også nævnte her i sit indlæg. Til det vil jeg sige, at ministerrådet er opmærksomt på dette behov, og der afholdes løbende og regelmæssigt møder mellem på den ene side ministerrådet og dets organer og på den anden side repræsentanter for fagbevægelsen og for erhvervslivet.

Jeg skal på ministerrådets vegne tilsikre, at den embedsmandskomite, som varetager arbejdet med de multinationale selskabers rolle, vil søge og vil opretholde den nødvendige kontakt med arbejdsmarkedets parter under det fortsatte arbejdes forløb. Ministerrådet finder det i høj grad vigtigt, at der på nordisk plan arbejdes videre med de multinationale virksomheders rolle, og at det sker i tæt kontakt med arbejdsmarkedets parter.

Lundkvist: Herr president! Vi har önskat markera den stora vikt som arbetsmarknadens parter fäster vid detta. Inte minst de fackliga organisationerna har gett mycket starkt uttryck för detta. Det händer så mycket på detta område nu, och det är klart att exempelvis de fackliga organisationerna inte känner sig tillfredsställda bara med att dessa frågor bevakas i en ämbetsmannakommitté. De vill ha möjligheter att ha direkta kontakter.

Det skulle vara bra om ministerrådet ville överväga hur de här frågorna skall diskuteras.

Nu har minister Østergaard garanterat oss att man från ämbetsmannakommitténs sida skall ta till vara dessa angelägna kontakter. Jag hoppas att det skall ske på ett sådant sätt att man från de fackliga organisationernas sida och från övriga arbetsmarknadsparter sida kan känna att man verkligen kan följa dessa frågor och se hur de utvecklas på det samnordiska planet.

Minister Lise Østergaard: Jeg skal kort sige i anledning af hr. Svante Lundkvists sidste bemærkning, at der jo er direkte kontakt mellem arbejdsmarkedets parter og ministerrådet, og dér kan en eventuel utilfredshed gives til kende. På den måde kan vi klart følge, om dette arbejde foregår tilfredsstillende.

Berge (ekonomiska utskottets talesman): Jeg skal få gi noen korte kommentarer til den del av C 1 som omhandler det nordiske bistandssamarbeid.

Økonomisk utvalg er alt i alt fornøyd med det samarbeid som er i gang, selv om det er meget beskjedent. I mars 1981 inngikk de nordiske land en ny avtale som tar sikte på å skape et bedre grunnlag og bedre organisasjonsmessige forutsetninger for virksomheten. Selv om det nok er for tidlig å ha noen sikker mening om hvordan ordningen vil fungere, må det være grunn til å forvente at vi nå er på rett veg. Samspillet mellom den rådgivende komite, som representerer legmannsinnflytelsen, og Ministerrådet vil i denne sammenheng bli ganske avgjørende.

På to punkter gir utvalget uttrykk for særlig tilfredshet. Det gjelder oppfølgingen av rek. 14/1978 om utvikling av fiskeriprodukter for

utviklingslandenes behov. På dette område er det blitt opprettet en permanent komite for fiskeri og fiskeriproduksjon. Det gjelder også det arbeid som nå foregår med sikte på å utrede bistandens grenseområder, for øvrig etter initiativ fra Nordisk Råd. Utvalget anmoder om at det som her skjer, foruten den virksomhet som foregår med hensyn til energibistand og miljøspørsmål, munner ut i en samlet rapport til Nordisk Råds sesjon i 1983. Utvalget har merket seg at de nordiske bistandsprosjektene i Afrika nå synes å være inne i en evaluerings- og konsolideringsfase. Det har vist seg vanskelig å realisere oppsatte planer; gjennomføringen av prosjektene støter på betydelige problemer. Disse erfaringer kommer selvsagt ikke som noen overraskelse.

Også på den nasjonale bistandssiden har man trukket den lærdom at oppfølging av prosjekter vil kreve mer enn det man opprinnelig gikk ut fra. Tiltakene ruller ikke så lett videre for egen maskin. Jeg går imidlertid ut fra at de nordiske prosjekter ikke kommer dårligere ut enn nasjonale prosjekter i en slik sammenheng. Utvalget ber om å få en bedømmelse på dette punkt.

Erfaringene fra bistandsarbeidet i nasjonal og nordisk regi aktualiserer en debatt og prøving av selve det prinsipielle grunnlaget for bistanden. Denne prosess er alt på gang. Det er viktig at landene i en slik situasjon i tilstrekkelig grad sammenholder sine erfaringer.

Utvalget har ved flere anledninger pekt på at den felles nordiske bistandsinnsats fortsatt holder seg på et meget beskjedent nivå. En øking av denne innsatsen kan selvsagt ikke være et mål i seg selv. Men vi har et godt grunnlag for å anta at vi gjennom harmonisering og samordning av den nasjonale bistand kan nå langt i å sikre en "nordisk profil", med de utsikter til bedre gjennomslagskraft som ligger i dette.

I utvalgsinnstillingen har vi pekt på ønskeligheten av å føre videre det arbeid som er skissert i embetsmannsrapporten fra 1979, NU A 1979:20. Vi ber om en oppfølging av de momenter som kom fram i denne rapporten. Det er for øvrig i sakens anledning stilt et spørsmål om dette til Ministerrådet, og det gjør det unødvendig med ytterligere kommentarer.

Med disse kommentarer bifaller utvalget Ministerrådets beretning om det nordiske bistandssamarbeid.

Bertil Jonasson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ett avsnitt av ministerrådets rapport behandlar jord- och skogsbruk samt fiske. Allmänt vill jag framhålla att jord- och skogsbruket intar en förhållandevis betydelsefull plats i Nordens näringsliv. De bidrar till att ge näringslivet bredd och diversifiering, något som har betydelse både ur försörjnings- och sysselsättningssynpunkt. Framför allt är det nödvändigt att ha ett jordbruk som ger en tillräcklig försörjningsbas.

Det framgår av ministerrådets berättelse att det samarbete på jordbruksområdet som finansieras över ministerrådets budget är koncentrerat kring forskning. Sålunda utreder man utvidgat genbanksarbete både för mikroorganismer och husdjur.

Beträffande skogsbruket som även det behandlas ur forskningssynvinkel i ministerrådets rapport vill jag endast erinra om att skogstillgångarna hör till de värdefullaste naturtillgångarna i Norden och har givit oss stora inkomster under tidigare perioder. Skogsbruket och skogsindustrin har dock som bekant undergått svåra kriser under senare år. Det är emellertid angeläget att en industri som spelar så stor roll för tillvaratagande av våra naturtillgångar skall bevaras. Min uppfattning är dock att utbyggnaden måste tillgå på sådant sätt att den inte medför att nya olönsamma industrier tillkommer. En samordning i Norden av utbyggnaden av skogsindustrin bör kunna medverka till en utveckling som tar hänsyn till våra råvarutillgångar i framtiden.

Det är ett känt faktum att jordbruket i de nordiska länderna till övervägande delen består av många små enheter. Det är av stor betydelse ur regionalpolitisk synpunkt att möjligheterna till sysselsättning bibehålls i alla delar av Norden. Ett viktigt bidrag härtill skulle vara att underlätta de mindre jordbrukens bärkraftighet genom s. k. kombinationsnäringsfång. Detta innebär t. ex. små jordbrukenheter i glesbygden förenar olika verksamheter med skogsbruk eller trädgårdsodling eller reparationsarbeten eller mindre industriell verksamhet. En annan möjlighet

till breddning av sådan verksamhet är insjöfiske och fiskodling som behandlades av rådet i rek. 6/1981.

I sammanhanget vill jag erinra om att matfiskodlingen i de nordiska länderna utvecklats mycket snabbt under de senaste åren. Då fiskodlingen har ett nära sammanhang med insjöfisket – den bedrivs ofta av samma näringsidkare – vore det önskvärt med ett nordiskt samarbete inom insjöfisket samt mellan yrkesmässigt insjöfiske och fiskodling i de nordiska länderna.

Yrkesmässigt insjöfiske bedrivs i framför allt Sverige och Finland men även Norge och Island har ett betydelsefullt insjöfiske.

Det yrkesmässiga insjöfisket är av stor regionalekonomisk betydelse eftersom det huvudsakligen bedrivs i glesbygdsområden med sysselsättningssvårigheter. Det finns emellertid goda förutsättningar att utveckla insjöfisket ytterligare samt att ta upp det i glesbygdsområden där inget yrkesfiske idag bedrivs men där de naturliga förutsättningarna är gynnsamma. De framtida avsättningsmöjligheterna för insjöfisk är mycket goda. En stor efterfrågan finns på den europeiska kontinenten efter insjöfisk. Enligt ministerrådets rapport pågår ett projekt om genbanksarbete för fisk, något som jag vill välkomna och som är av stor betydelse, inte minst för fiskodlingen.

Förslag har nu framlagts om ett seminarium om insjöfiske och matfiskodling. Syftet är att främja ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna i dessa frågor. De ämnesområden som skall behandlas är fisketeknisk utveckling, teknik för produktion i insjövattnen, miljö- och föroreningsproblem i samband med matfiskodling, distributions- och avsättningsfrågor samt vattenrättsliga frågor. Mot bakgrund av dessa frågor betydelse för sysselsättningen i glesbygden har ett samarbete inletts med glesbygdsdelegationen i Sverige.

Detta borde vara av intresse även mot bakgrund av de projekt som organiserades av Institutet för vatten- och luftvårdsforskning i Sverige om de miljömässiga riskerna med fiskodling t. ex. de föroreningar som kan uppstå genom fiskodling, särskilt i stillastående vatten.

Det är väsentligt att sådana frågor i anslutning till fiskodling närmare undersöks och

kommer till allmän kännedom. Inte minst mot bakgrund härav föreslår ekonomiska utskottet att rådet i sitt yttrande hemställer till ministerrådet att intensifiera samarbetet om fiskodling och insjöfisket.

Utskottet har under 1981 mottagit rapportering om det regionalpolitiska samarbetet däribland vid ett möte med ministrarna den 11 december. Ett samarbetsprogram för regionalpolitiskt samarbete antogs 1979. Målsättningen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet är en regionalt balanserad utveckling i Norden. Häri inkluderas sysselsättning, inkomstförhållanden, tillgång till service samt till boende- och fritidsmiljö.

Förutsättningen för en sådan regional balans är ett befolkningsunderlag med en rimlig regional fördelning. Man vill därför motverka fortsatt ensidig nettoflyttning länderna emellan. Det regionalpolitiska samarbetet har särskilt inriktats på gränsområden och regioner som i ett nordiskt perspektiv bedöms ha särskilt svåra problem.

Utskottet instämmer i att Västnorden och Nordkalotten ges särskild vikt under de närmaste åren. Ett led i strävan att bättre integrera Island, Färöarna och Grönland med övriga Norden vore att medverka till att en färjeförbindelse upprättas. Både med hänsyn till nordiskt samarbete i allmänhet och regionalpolitiskt vore detta att förorda.

Vad Nordkalotten beträffar har vi med intresse tagit del av statsrådet Eliassons anförande angående "Naturgas i Nord". Det finns ingen anledning för mig att nu närmare gå in på de frågorna. I Sverige har Vattenfall fått 75 miljoner kronor till en preliminär projektering av rörledningen från Hammerfest. Vi avvaktar nu med intresse att få höra vilka synpunkter de andra länderna har i frågan och vilka konkreta åtgärder de planerar.

Utskottet har noterat att det forsknings- och informationsarbete som pågår under rubrikerna "basprojekt" och "gränsprocedurordningen" bör kunna leda fram till ett nära samarbete om regional planläggning och distriktspolitiska medel. I och för sig anser utskottet att många av förslagen i det nu föreliggande materialet är så omfattande att ett ministerrådsförslag om ett nytt regionalpolitiskt handlingsprogram borde ha lagts fram nu. Men vi nöjer oss med att hemställa, att ministerrådet lägger fram ett förslag till handlings-

program till sessionen 1983 med hänsyn tagen till bl.a. de förslag som ingår i rapporten "Naturgas i Nord".

Herr president, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i de delar jag här berört.

Hannele Pokka: Herr president! Det gränsregionala och gränskommunala samarbetet intar en allt viktigare plats i det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Under 1981 finansierades enligt ministerrådets berättelse 11 samarbetsområden helt eller delvis över ministerrådets budget. För Finlands del vill jag särskilt fästa vikt vid att verksamhetsförutsättningarna för de för oss aktuella samarbetsområdena, Nordkalotten, Skärgårdssamarbetet, Kvarken och Mittnorden, samt för de organ som administrerar samarbetet inom dessa områden fortsättningsvis förbättras. Alla områden är viktiga och ett resultatrikt samarbete förutsätter att samarbetsorganens administration kan säkerställas även på längre sikt.

T.ex. Kvarkenprojektet har redan gett goda resultat. Flygtrafiken över Kvarken har förbättrats, liksom tryggheten i vintersjötrafiken, arbetet på ett gemensamt småbåtssjökort har inletts och servicen för finländska studerande vid Umeå universitet har blivit bättre.

Om jag får ta det gränsregionala samarbetet litet bredare, beträffande Nordkalotten, så vill jag konstatera att gasprojektet i Nord-Norge och rörledningen till Mellan-Europa uppenbarligen erbjuder de största utmaningarna och möjligheterna för näringslivet på Nordkalotten under detta och nästa årtionde. De ekonomiska samarbetsprojekten på Nordkalotten har dock ännu inte kommit längre än till diskussionsstadiet. Vi finländare är av den uppfattningen att hela Nordkalotten skulle dra nytta av samarbetet. Det är därför nu tid att sätta igång en öppen och fördomsfri diskussion om vilka praktiska samarbetsformer som kan stimulera det av vår arbetslöshet drabbade näringslivet på Nordkalotten.

Rådets ekonomiska utskott har även gett hög prioritet åt det gränsregionala samarbetet. Inom det fortsatta samarbetet inom regionalpolitiken borde även dessa frågor därför ges stor tyngd.

Minister Erling Olsen: Den skandinaviske samfundsmodel, som har vundet respekt og beundring verden over, er baseret på en stor offentlig sektor og et stærkt voksende og høj-effektivt næringsliv. For øjeblikket trues den nordiske samfundsmodel af et tilbageslag i næringslivet verden over. Svaret på dette tilbageslag er ikke at skære ned i den offentlige sektor. Det er ikke at føre tilbageslaget over på den offentlige sektor. Det er at give næringslivet ny fremgang.

På denne baggrund er den danske regering meget glad for, at ministerrådet nu har fået vedtaget en plan for det industripolitiske samarbejde – en plan, der både er visionær, fordi den stiler mod Norden som industriens hjemmemarked, og er pragmatisk, fordi den søger frem til praktisk realiserbare mål.

I Danmark ved vi godt, at det er svært at rydde sten for sten, navnlig fordi der er nogle store sten iblandt, men vi skal gøre vort bedste i det fælles arbejde på at gøre Norden til industriens hjemmemarked.

Vi er også glade for den måde, hvorpå man stiller sig til de tekniske fremskridt. Vi skal ikke besvare tilbageslaget med et teknologistop. Vi skal i fællesskab søge frem til at udvikle en teknik, som både er effektiv, miljøvenlig og menneskevenlig. Jeg kan kun sige fra dansk side: Vi er med på holdet.

Savola: Herra presidentti! Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta sekä erityisesti talousvaliokunta tässäkin mietinnössään käsittelevät niitä asioita, jotka ovat merkityksellisiä Pohjoismaiden kansantalouksille ja erityisesti työllisyyden hoitamiseksi. Me olemme menneinä vuosina toimineet työllisyysasioiden hoitamisessa ja talouskysymyksissä hyvässä yhteistyössä Pohjoismaiden ammatillisen yhteisjärjestön kanssa ja saaneet sieltä myöskin arvokasta tukea. Nykyistä uutta työmarkkinasopimusta tehtäessä Pohjoismaiden ammatillinen yhteisjärjestö oli voimakkaasti mukana ministerineuvoston työskentelyssä.

Pohjoismaiden neuvostossa meillä ei ollut tapana sekaantua toisten maitten sisäisiin asioihin. Kun Pohjoismaiden ammatillinen yhteisjärjestö on niin kiinteässä yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston kanssa, me myöskin otaksumme ja oletamme, ettei se-

kään sekaantuisi muiden maiden ja vieraiden maiden sisäisiin asioihin, niin kuin se eilen aivan selvästi teki. Tällä teolla se myöskin leimaa Pohjoismaiden neuvostoa sillä tavalla, että senkin voidaan epäillä sekaantuvan muiden maiden sisäisiin asioihin.

Savolas tal i svensk översättning: Herr president! Nordiska rådets social- och miljöutskott samt i synnerhet ekonomiska utskott behandlar även i detta betänkande de ärenden, som är av betydelse för de nordiska ländernas nationalekonomier och i synnerhet för skötseln av sysselsättningen. Vi har under de gångna åren i skötseln av sysselsättningsärenden och ekonomiska frågor fungerat i gott samarbete med Nordens fackliga samorganisation och även där fått värdefullt stöd. Vid utarbetandet av den nya arbetsmarknadsöverenskommelsen var Nordens fackliga samorganisation intensivt med i ministerrådets arbete.

I Nordiska rådet har vi inte haft vanan att blanda oss i de andra ländernas interna angelägenheter. Eftersom Nordens fackliga samorganisation arbetar intimt tillsammans med Nordiska rådet, förutsätter vi också att den inte heller skulle blanda sig i de andra ländernas och i främmande länders interna saker, såsom den i går alldeles tydligt gjorde. Med denna gärning stämplar den också Nordiska rådet på ett sådant sätt att man kan misstänka att också det blandar sig i andra länders interna saker.

Lundkvist: Herr president! Tyvärr hann jag inte med att uppfatta hela Petter Savolas inlägg. För att inte några missförstånd skall uppstå vill jag ställa frågan om Petter Savola anser att det uttalande som Nordens fackföreningsrörelse gjorde i går skulle vara en inblandning i Nordiska rådets angelägenheter. Jag tycker att det är utomordentligt angeläget att de fackliga organisationerna liksom alla andra organisationer uttalar sin mening om både vårt arbete och hur regeringar och riksdagar fungerar. Det kan jag inte uppfatta som en oförsynt inblandning. Jag hoppas att jag hört fel.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Ambjørng Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Gro Harlem Brundtland, Uffe Ellemann-Jensen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Robert Pedersen, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Reulf Steen, Otto Steenholdt och Håkan Winberg.

Yttrandet hade sålunda antagits med 61 röster.

Utskottets förslag, punkterna II–V, bifölls.

1 b

D 1982/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

1 c

D 1882/25/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

1 d

D 1982/1/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport samt tilläggsmeddelande

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Lundkvist (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Jag föreställer mig att alla är överens om att ett samarbete mellan de nordiska länderna om projektexport är ett viktigt inslag i möjligheterna att tillvarata nordiska intressen och ett gott stöd i arbetet på att gemensamt stärka vår konkurrenskraft.

Redan vid sessionen i fjol uttalade rådet med stor majoritet – 55 röster mot 15 – sitt stöd för det ministerrådsförslag som då förelåg. Efter att de kompletterande utredningar som utlovades i ministerrådsförslaget genomförts och resultaten underställts ekonomiska utskottets prövning har utskottet med stor

majoritet vidhållit sin positiva inställning. Högerrepresentanterna har reserverat sig. Ståndpunkterna är refererade i det föreliggande betänkandet.

Med starkt stöd i remissbehandlingen och av en stor parlamentarisk majoritet i samtliga de nordiska länderna kunde ministerrådet den 15 sept. 1981 besluta att genomföra stödet till projektexporten.

Efter regeringsskiftet i Norge begärde den tillträdande högerregeringen Willoch att beslutet från den 15 september skulle rivs upp och nya förhandlingar inledas om den länderkrets som skulle komma i fråga för de åtgärder som innefattades i projektexportbeslutet och att investeringsbanken skulle åläggas ett ökat risktagande.

Dessa förhandlingar har nu lett till en uppgörelse som innebär att bankens risktagande förhöjs. Banken skall ha en självrisk vid projektinvesteringsskiftet på lägst 10% i stället för 5% med motsvarande mindre risktagande för medlemsländerna.

Banken skall även utnyttja de redan gjorda reserveringarna för kreditrisker till dess de särskilda avsättningarna för projekteringslån bedöms vara tillräckligt stora. Det är de huvudsakliga förändringarna.

Utskottet har haft att uttala sig i anledning av meddelandet. Utskottet har som framgår av betänkandet numera enhälligt konstaterat att ministerrådets beslut av den 15 september är en tillfredsställande lösning.

Jag måste tillåta mig några personliga kommentarer till den ovanliga situation som uppstått genom den handläggning ärendet fått.

Den nya norska minoritetsregeringen har gentemot en stor parlamentarisk majoritet i Nordiska rådet underkänt ett enhälligt ministerrådsbeslut.

Den norska regeringen har utnyttjat sin formella rätt att riva upp ministerrådsbeslutet för att få till stånd vissa justeringar till fördel för medlemsländerna och till nackdel för banken för vilken vi har gemensamt ansvar. Enligt min mening utgör den norska regeringens handlande en allvarlig påfrestning på det nordiska samarbetet.

Om detta handlande skulle bli mönsterbildande kommer det tveklöst att öka osäkerheten i de överenskommelser som träffas mellan länderna och för de olika intressenter som är beroende av dessa överenskommelser. Det

skulle kunna leda till allvarliga konsekvenser för det nordiska samarbetet.

När man nu kan konstatera att ett enhälligt utskott finner beslutet av den 15 september tillfredsställande borde värdet av de förändringar som nu åstadkommit mot bakgrunden av de risker för det nordiska samarbetet som tagits för att tvinga fram dessa förändringar te sig utomordentligt tveklaktigt för alla.

Låt mig efter dessa personliga synpunkter på utskottets vägnar uttala glädjen över att denna viktiga fråga nu definitivt förts i hamn och förhoppningar om att besluten så snabbt som möjligt kan föras ut i verkligheten.

Utskottet föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet och tilläggsmeddelandet om rekommendation nr 1/1981 till handlingarna och emotser nytt meddelande till nästa session.

Statsråd Skauge: Hr. president! Jeg finner det naturlig å knytte noen få ord til dette punktet på dagsordenen, da det er meg som har hatt den litt tvilsomme glede på vegne av den norske regjering å be om endringer i ministerrådsvedtaket av 15. september fra i fjor.

La meg si det slik at det er veldig vanskelig å unnlåte å titte opp og se på verden rundt seg, når man skal arbeide med garantier for prosjekteksport. Som handelsminister i Norge har jeg ansvaret for statens garantiforpliktelser ved bl. a. garantier ved eksportkreditter, og vi er inne i en situasjon nå hvor stadig færre land er kredittverdige, og hvor risikoen for tap på garantier har vært sterkt økende.

Vi har i løpet av de siste årene nærmest kontinuerlig ligget i moratorieforhandlinger med land og kjøpergrupper som ikke kan betale. Og selv om vi skal stimulere til eksport for vårt arbeidsliv og næringsliv, er det en forutsetning for at det skal være noen stimulas, at man også får betaling for det arbeid man gjør.

Min bakgrunn for å gå inn i dette var da å forsøke å få til en ordening for prosjekteksport som tar hensyn til den økte risiko som det nå er i den internasjonale kredittgivning. Dette fikk sin form i de forslag som jeg fant å måtte legge frem, og som Svante Lundkvist forholdsvis riktig har beskrevet, nemlig om en økning av bankens egenrisiko, at banken stilte en del av sin tidligere fondsoppbygging

bak garantiene for å dekke eventuelle tap, og også om å begrense landekretsen til de land som er kredittverdige under Verdensbankens kredittvurdering.

Vi har arbeidet med dette med sikte på å finne frem til en løsning, slik Nordisk Råd så sterkt har understreket tidligere. Gjennom dette arbeidet har vi da kommet frem til det kompromiss som nå ligger på bordet. Fullt ut dekker det ikke mine innsigelser, men jeg har tidligere gitt uttrykk for at jeg er takknemlig likevel for at det var mulig å få gjennomslag for såpass mye av de synspunkter jeg måtte ta opp, og at vi kunne bli enige. Og jeg har satt meget stor pris på det samarbeidet. Jeg tror nå vi har fått en løsning som i større grad enn vedtaket av 15. september har tatt den nåværende internasjonale kredittsituasjon med, og som har gitt et meget større ansvar til den banken som skal vurdere de enkelte prosjekter før den sier ja eller nei til dem.

Så kan vi selvfølgelig gå inn på det rent prinsipielle, det at man tok opp forhandlinger om et ministerrådsvedtak som var gjort, og som regjeringene er bundet av. Det er klart at det kan være meget i det som Svante Lundkvist har sagt om at dette ikke er noen ønskelig situasjon. Jeg har hele tiden under saksbehandlingen også understreket at vi fra den norske regjeringens side har erkjent at det foreligger et slikt ministerrådsvedtak. Men det er også helt klart at dersom jeg som ansvarlig statsråd i Norge ikke kunne anbefale opplegget, ville vi kunne komme i den meget kjedelige situasjon at jeg måtte anbefale den norske regjering å legge dette frem for Stortinget med det råd ikke å akseptere ordningen.

Og så kan vi spørre: Ville ikke dette vært mer uheldig for det nordiske samarbeidet? Ja, faktisk, vi måtte også spørre: Ville ikke dette også vært enda mer uheldig for Investeringsbanken? En ting tror jeg en skal ha klart for seg, og det er at etter at de nordiske lands regjeringer hadde lagt frem en slik innstilling, ville dette virket inn på bankens "rating" på det internasjonale kredittmarked og slått ut i høyere innlånskostnader, i hvert fall for en overgangsperiode. Det er også helt klart at i forhold til det gode samarbeidet som vi har, ville jeg følt at det var lite hyggelig å legge frem en slik innstilling. Nå har jeg takket være velvilje og godt samarbeid med de andre

nordiske ministre fått en løsning som jeg meget trygt kan anbefale for Stortinget, og som jeg har all grunn til å tro vil bli noe bortimot enstemmig vedtatt hjemme i Norge når det gjelder dette. Og da føler jeg faktisk at jeg har vært med og bidradd til noe som skulle være å styrke det nordiske samarbeidet. Det har vært formålet med min deltakelse i dette. At det kan være andre syn, aksepterer jeg, men jeg vil gjerne at dette skal være klinkende klart i denne forsamling.

Lundkvist: Herr president! Det är en kommentar som jag inte kan underlåta att göra. Den gäller den säkerhet som statsrådet Skauge var ute efter att den norska regeringen skulle skaffa Norge. Jag utgår ifrån att också de andra ländernas regeringar eftersträvar denna när de i sin tur ställde sig bakom det ursprungliga ministerrådsförslaget. Jag föreställer mig också att vi kan vara överens om att konstatera att när det gäller att diskutera relationerna mellan nationerna och banken, så har vi också ett gemensamt ansvar för Investeringsbanken. Det är ett gemensamt intresse för oss att också fundera över hur banken i detta sammanhang skall fungera.

För att röja undan ett argument som här åberopades uteslutande som ett belägg för att Norges regering eftersträvar att begränsa länderkretsen för att öka säkerheten måste jag säga följande. När dessa argument ursprungligen framfördes hade de mera ett politiskt ideologiskt motiv. Jag är glad över att de övriga regeringarna inte har fallit för frestelsen att lägga sådana synpunkter på hur vi i fortsättningen skall driva vår handel med omvärlden.

Statsråd Skauge: Jeg vil i hvert fall svært gjerne bemerke at når det gjelder hvilke motiv jeg må ha hatt for å ønske begrensning av landekretsen, er det betydelig større mulighet for at jeg vet hvilke motiv jeg har hatt, enn at Svante Lundkvist vet hvilke motiv jeg har hatt. Det vil jeg svært gjerne understreke. Det har vært et spørsmål om kredittverdighet, og den som følger med i internasjonal handel, kan ikke ha unnlatt å se at kredittverdigheten i løpet av de siste 6–9 månedene har utviklet seg i en meget uheldig retning.

Som fagminister er det min oppgave å følge med i dette. Det er også mitt ansvar i forhold til det norske styringssystemet å følge med i det. Det er klart at jeg regner med at de som er ansvarlig for dette i de andre nordiske land, også vurderer dette. At vi kan ha noe forskjelligartede vurderinger, innser jeg også. Derfor har vi også brukt tid til å samtale om og drøfte dette, og er kommet frem til en løsning. Jeg har da frafalt kravet på vegne av den norske regjering om å begrense landekretsen, fordi det åpenbart var et sterkt ønske fra de andre land om å unngå det. Til gjengjeld har jeg da i betydelig større grad ført frem behovet for at banken da måtte stille noen av sine tidligere opparbeidede fonds bak disse garantiene, inntil garantigivningen selv har kunnet opparbeide sine egne fonds. Dette fordi risikoen øker betraktelig når vi åpner for land som etter Verdensbankens målestokk er vurdert ikke å være kredittverdige. Det har vi gjort ved den avtale vi nå er kommet frem til. At vi har et ansvar for banken, er jeg også helt enig med Svante Lundkvist i.

Det er også derfor vi har lagt meget stor vekt på løsninger som ikke skulle forringe bankens kredittverdighet på det internasjonale lånemarked, slik at banken kan opprettholde den meget gode "rating" som den har på de internasjonale børser i dag, og som er et resultat av at banken er en veldrevet og god bank. Det har ikke vi villet være med å forstyre. Det har også vært et vesentlig poeng.

Berge: Hr. president! Statsråd Skauge la betydelig vekt på at det har skjedd endringer i det økonomiske klima internasjonalt i løpet av det siste året, og at man ikke kan unnlate å ta hensyn til det når man skal vurdere denne garantiordningen. Men mitt spørsmål til statsråden blir da: Hvilken grunn har han til å tro at Økonomisk utskott i Nordisk Råd ikke er oppmerksom på de endringer som har skjedd i det internasjonale økonomiske klima?

Det er vitterlig slik at denne saken gang på gang er behandlet i Økonomisk utskott. Rådet gav ordningen sin tilslutning under sesjonen i fjor i København, og det med stort flertall: 55 mot 15 stemmer. Saken var videre

til behandling – med alle dens detaljer – under utskottets møte i Island i juli 1981. Den var på nytt fremme under utskottets møte i København 19. februar 1982.

Vi har selvfølgelig vært på det rene med disse endringene i det økonomiske klima.

Men det den norske regjering med dette gjør, er å underkjenne de vurderinger som et stort flertall i Nordisk Råd har gjort gjeldende, og som et stort flertall i Økonomisk utskott har gjort gjeldende.

For øvrig forstod jeg statsråden slik at han mente vi burde være glade for at han ikke på vegne av den norske regjering hadde gått til det norske storting med sikte på å få tilslutning til en større omlegging av ordningen. Faktum er at det er et klart flertall i det norske storting som står bak ordningen med prosjektekspportlån i den opprinnelige fasong. Med andre ord: Det har aldri kommet til uttrykk et ønske i det norske storting om endringer i denne ordningen. I virkeligheten innebærer den norske regjeringens standpunkt således også en underkjennelse av hva et flertall i det norske storting har stått bak.

Statsråd Skauge: Hr. president! Først tilbake til det siste Gunnar Berge nevnte. Jeg er fullt oppmerksom på at det sannsynligvis ville vært flertall i Stortinget for en annen ordning enn det jeg kunne ha ønsket at vi gikk inn for. Min vurdering var foretatt på grunnlag av det faktum at Regjeringen, og ikke minst jeg som fagansvarlig, har et selvstendig ansvar for å vurdere dette og måtte ha lagt fram et forslag i overensstemmelse med det. Bare det i seg selv ville ha påvirket den nordiske bankens kredittverdighet, selv om Stortinget ville ha forandret vedtaket. Vi har ikke behovd å gjøre det, nettopp på grunn av at vi har arbeidet oss fram til en felles løsning. Jeg forstår godt at det kan være uenighet om selve løsningen. Det jeg har vanskeligheter med å forstå, er at denne faglige uenighet skal opphøyves til en slags antinordisk holdning. Det er det jeg har prøvd å ta avstand fra. Det har aldri vært min hensikt. Derfor synes jeg det er leit at debatten kontinuerlig skal penses inn på et slikt spor. Det er å avspore en fagdebatt og føre den over på en politisk markedsførings side, noe som ikke kan føre til annet enn å gjøre et godt samarbeid vanske-

lig. Jeg vet at det økonomiske utvalget følger med, at det vurderer den internasjonale økonomiske utvikling, og at det har tatt hensyn til dette.

Min vurdering har vært annerledes. Vi har nærmest kontinuerlig hatt folk i Paris og i utlandet ellers som har forhandlet om moratorieavtaler med folk som ikke kan betale sine regninger i inneværende år. Det skjer ting som gjør at vi må være særlig forsiktige. En vurderingsforskjell kan jeg være med å akseptere, men jeg vil igjen få understreke at dette er en fagdebatt. Det er ikke et spørsmål om å være for eller mot nordisk samarbeid, hvilket jeg av og til har hatt følelsen av at man har prøvd å gjøre det til.

Lundkvist: Herr president! Jag för den här diskussionen med utgångspunkt i vad det principiellt kunde betyda för det nordiska samarbetet i framtiden, om det skulle bli ett mönster att en minoritetsregering handlar på det sätt som nu skett trots att den har en stark uppslutning i hela Norden emot sig. Tveklöst skulle det skapa osäkerhet i de uppgörelser som träffas länderna emellan. Det skulle skapa osäkerhet inte bara för regeringen utan för alla intressenter som är beroende av de beslut som fattas i ministerrådet. Det är därför jag har pekat på att det skall till verkligt allvarliga ting för att man agerar på det sättet.

Nu har det hela slutat med fem procents riskförhöjning för banken och motsvarande minskning för länderna. Statsrådet uppfattar det som en stor framgång, och det må han bedöma.

Men jag är glad för en sak. Statsrådet säger att han bättre än jag kan bedöma motiven för resonemanget om länderkretsen, och han betonade *sina* motiv. Jag kan inte underlåta att säga att det ursprungliga motivet, som framfördes av den nuvarande statsministern, var ändå att statshandelsländerna generellt skulle exkluderas.

Jag kan inte se att kreditvärdigheten generellt är sämre hos statshandelsländerna än hos många andra länder, och jag är glad över att statsrådet Skauge tar avstånd från den typ av ideologiska motiv som gjorde mig orolig när de framfördes av numera statsministern Kåre Willoch. Jag menar att det skulle ha varit ett utomordentligt stort bekymmer för

det nordiska samarbetet om den attityden hade drivits av en norsk regering.

Statsråd Skauge: Hr. president! Jeg forstår på Svante Lundkvists oppsummering at han har vært opptatt av det prinsipielle, og det skjønner jeg meget godt, for jeg har selv underveis vært opptatt av dette. Derfor har jeg også, som jeg tidligere nevnte, hele tiden understreket at vi har følt det tidligere ministerrådsvedtaket som forpliktende. Men jeg har vært nødt til å vurdere det bekymringsfulle i å måtte foreslå slike endringer, i forhold til om det ville være enda mer bekymringsfullt for det nordiske samarbeidet hvis vi opplevde at en regjering måtte legge fram en negativ innstilling til Stortinget etter at det forelå et ministerrådsvedtak. Det ville være enda kjedeligere, selv om Stortinget etterpå ville endre dette og føre det tilbake igjen. Så kan man spørre: Er det så store endringer man har foretatt? Man har doblet bankens egenrisiko. Man har fått banken til å stille ca. 50 mill. kr. bak garantiene som en slags ansvarsforsikring på egen hånd. Det er selvfølgelig ikke de store summer vi snakker om i forhold til de tap vi har vært vant til å realisere over garantikredittene våre både i Sverige og i Norge det siste året, men det vil prege bankens vurdering av prosjekter, og det er vesentlig i denne sammenheng.

Når det gjelder spørsmålet om landekretsen, vil jeg gjerne si at vi naturligvis har drøftet dette i Regjeringen. Det har ikke vært vårt motiv å utelukke statshandelsland, men det har vært vårt motiv å begrense risikoen. Man må vel dessverre si at manglende kredittverdighet internasjonalt er så omfattende i dag at det ikke følger politiske skillelinjer. Det er dessverre et gjennomgripende internasjonalt problem. Jeg synes likevel at vi nå begynner å finne ut hvor vi har hverandre i denne saken. Debatten utvikler seg i og for seg så positivt at jeg bare vil avslutte med å si at jeg har oppfattet saksbehandlingen i denne saken som et bevis på at selv vanskelige tekniske og prinsipielle saker lar seg løse hvis vi vet at vi må komme fram til en løsning. Det har vi visst hele tiden i denne saken.

Berge: Jeg må bare gjøre forsamlingen oppmerksom på at et enstemmig økonomisk utskott under sitt møte for to dager siden uttalte at den ministerrådsbeslutning som ble fattet den 15. september 1981 var en tilfredsstillende løsning. Dessuten har jeg forstått det slik at det nåværende regjeringsparti i Norge, Høyre, var imot ordningen for et år siden – ja, da den ble lansert første gang – og da kan det ikke være det endrede økonomiske klima i løpet av det siste året som er begrunnelsen for at en nå inntar en annen holdning enn flertallet i Nordisk Råds ulike organer. Man har altså benyttet anledningen til å ta opp en dissens som nedfelte seg allerede ved starten av behandlingen av denne saken.

Statsråd Skauge: Hr. president! Det er nesten så jeg mistenker meg selv for å være kverulant når jeg tar ordet nå. Men når Gunnar Berge sier at det er et enstemmig utvalg som sier at det er en tilfredsstillende løsning, vil jeg igjen understreke at det ikke er det samme som at det er et enstemmig utvalg som har sagt at det er den beste løsning.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Då det har fattats finska tongångar i den här diskussionen, vill jag bara helt kort uttrycka vår belåtenhet med att man har funnit en lösning i den här frågan. Jag skall låta bli att ifrågasätta motiven varken på den ena eller den andra sidan, då det gäller beteendet i den här saken.

Från finsk sida har man hela tiden stött den här projektexporten och möjligheten att utveckla den. Vi har ansett det vara av verkligt stor betydelse för landet. Projektinvesteringsslånen har diskuterats livligt alltsedan rådets senaste session i Köpenhamn. I dag kan jag med glädje konstatera att det blivit klarhet i frågan. Man har uppnått enighet om de punkter som fortfarande var öppna och projektet står därför inför sitt förverkligande. Det tycker jag att man både på den svenska och norska sidan kan vara glad över såsom vi på den finska sidan. Jag vill i detta sammanhang ta tillfället i akt och betona att man nu gör allt för att arbetet med själva byggandet skall sättas i gång och till och med en projektexportfond skall grundas från den första juli 1982 med säte i Helsingfors.

Benkow: Ærede president! Jeg har begynt å bli alvorlig i tvil om den type debatter vi fører i Rådet, egentlig leder frem til det som må være det vi streber etter, nemlig gjennom enighet å oppnå noe som kan være godt og riktig for det nordiske samarbeid.

Jeg synes oppriktig talt at vi alle sammen i noe for stor grad har henfalt til å utdele strykarakterer til hverandre på høyst marginalt grunnlag. Danskene fikk "så det føyk" i går fordi de på et område har en noe annen holdning til et sentralt spørsmål enn vi andre har. Den norske regjering har fått en tilsvarende medfart. Det later til å være maktpåliggende, ganske særlig for sakens ordfører, med de krav til nøytralitet man tross alt bør stille til vedkommende, å gjøre et spesielt poeng av ikke bare å så tvil om, men direkte påstå at man har underkjent og utnyttet situasjonen, og at det er til ulempe for banken, hvilket selvfølgelig faglig kan påstås – altså at den norske regjering holdning har vært en alvorlig påkjenning for det nordiske samarbeidet. Jeg forstår godt denne saklige uenighet som er til stede. Jeg for min del kunne f. eks. påstå at det svenske sosialdemokratiets holdning til Nordsat er en vel så stor påkjenning. Jeg skal ikke bry meg om å gjøre noe poeng av det.

Jeg tviler ikke på at Svante Lundkvist i gode øyeblikk er en nordist så god som noen. Men når man gjør maksimalt ut av uenighet i plenum når vi alle sammen vet at basis for å oppnå noe, er enighet, da setter jeg spørsmålsteget ved klokskapen i den debattform jeg kanskje selv har bidratt til. Her er det altså et element av selvkritikk til stede. Det er noe jeg tror svært mange fra tid til annen skulle beskjefte seg med.

Det har jo f. eks. også vakt en viss oppsikt at den tidligere svenske statsminister, nåværende opposisjonsleder, ikke engang har bæret sesjonen med sitt nærvær eller besøkt den, og heller ikke brydd seg om å bruke sine mange muligheter til å delta i utvalgsarbeid. Jeg aksepterer det, men det gir uttrykk for en prioritering. Likevel, jeg er sikker på at det svenske sosialdemokratiet er så nordisk som noe, og håper at det norske høyre blir oppfattet på samme måte selv om vi på visse områder er uenige.

Hr. Berge refererte til den enstemmige innstilling fra Økonomisk utvalgs betenkning om prosjektexport. Ja, det er riktig at det er en

mulighet for å utnytte dette mot den norske regjering og det norske høyre. Men det ble gjort et forsøk fra den samme regjerings talsmann i utvalget på å finne forståelse for at den eneste arbeidsform som kan føre frem i Nordisk Råd, tross alt er enighet, og da må den ta til vettet som forstår at tiden nå er inne til ikke lenger å presse maksimalt ut av noe som tross alt viser seg å være en forholdsvis marginal forskjell.

Jeg er nå klar over at det står en rekke replikkunstnere klar, og dere er velkomne. Hvis jeg ikke blir altfor provosert, skal jeg prøve å bidra til at vi i stedet for å presse på uenigheten samler oss om det vi kan være enige om. For alle vet at uten enighet går det ikke så godt. Det den norske regjering egentlig bad om, og som den har oppnådd – med god hjelp fra de andre regjeringer – var enighet på en litt annen måte enn opprinnelig om noe som er viktig. Det har ført til at vi kan stå sammen om dette prosjektet. Så får enhver legge den vekt på det som man synes det fortjener. Men jeg tror vi går atskillig for langt i våre forhåpninger om vi tror at f. eks. en alminnelig, generell diskusjon i Nordisk Råds plenum plutselig kan få motsetninger av økonomisk karakter mellom sosialister og konservative til å fordampe. Det vil bare være å drive en alminnelig, generell politisk debatt videre – med den underholdningsverdi det måtte ha, men det er altså ikke hovedsaken for meg.

Lundkvist: Herr president! Jo Benkow passade på tilfallett att anmärka på att den svenske socialdemokratiske partiledaren inte har tillfälle att delta i Nordiska rådets överläggningar. Han har på Förenta Nationernas uppdrag en förhandlingsuppgift i samband med kriget mellan Irak och Iran och har andra internationella uppgifter som han varit tvingad att prioritera. Jag skulle tro att vi alla här i Norden anser oss ha anledning att vara glada över att det finns politiker på nordisk nivå som utnyttjas för den typen av uppgifter. Det är därför inte särskilt lyckat att det skall vändas mot vederbörande att han inte har tillfälle att vara med här.

Jo Benkow gjorde en jämförelse mellan diskussionen om nordiskt samarbete när det gäller radio-, TV- och telekommunikationer

och den diskussion vi för i dag. Där gäller det ett mycket mer omfattande projekt som inte alls har kommit lika långt mot sitt förverkligande som projektexporten har gjort.

Här har fem regeringar varit överens och haft ett starkt stöd i Nordiska rådet bland parlamentarikerna och av remissinstanserna. Om man utsätter det nordiska samarbetet för påfrestningen att riva upp ett redan fattat ministerrådsbeslut för att ändra risktagandet i banken med 5% kan jag bara reagera som gumman när hon klippte grisen: det var mycket skrik men blev litet ull.

Benkow: Da får jeg si ikke som gumman, men som gubben. Det siste synes jeg var tilstrekkelig både med skrik og ull, og jeg kan for så vidt la det bli med det.

Det som fikk meg til å nevne litt forskjellige områder – og dette kan jo Svante Lundkvist gå opp og protestere på dersom han føler behov for det – er at det er mange som kan føle diverse holdninger som en påkjenning på det nordiske samarbeidet. Når nå vår regjering har lagt så mye arbeid i å komme fram til en løsning som tross alt alle de nordiske regjeringer er villige til å akseptere, selv om det blir en løsning som jeg personlig mener er en bedre løsning, og som sosialdemokratene mener er en dårligere løsning, står vi igjen med enighet.

Det er ikke meg som skal spørre Svante Lundkvist, for det er jo han som har kommet med replikk til meg, men han kan svare meg enten nå eller siden: Er ikke også Svante Lundkvist glad for at vi nå står igjen med enighet og et vedtak og en ministerrådsbeslutning som på godt og vondt, ut fra ulike vurderinger, samtlige nordiske regjeringer står bak. Det er jeg glad for. Hvis det kan glede noen, gjøre det lettere å arbeide politisk, å hamre løs på den norske regjering, er de hjertelig velkommen til det. Men jeg synes at det er sørgelig at en så forholdsvis marginal forskjell i syn liksom skal være det store politiske glansnummer ved denne sesjonen, idet dette tross alt er et av de få områdene hvor vi står igjen med noe substansielt.

Som sagt: Jeg føler ikke noe behov for å føre denne debatten videre. Jeg får si som Guttorm Hansen sa: Jeg kan stå her i hele dag – jeg vet at Svante Lundkvist kan gjøre det,

og at han muligens også kommer til å gjøre det – men vi har også noe annet fore i dag. Jeg for min del anser meg derfor ferdig med debatten, hvis jeg nå ikke får en så drabelig omgang at jag atter en gang må opp.

Lundkvist: Herr president! Jag sade i mitt inledningsanförande att det är glädjande att vi nu kan föra ut projektexporten i verkligheten. Jag utgår från att det inte råder någon oenighet på den punkten i denna församling.

Jag kommer att glädja mig om den här debatten får den effekten att ett agerande av det här slaget från en tillträdande regerings sida inte blir mönsterbildande för vad som skall ske inom det nordiska samarbetets ram. Det är viktigt att vi har respekt för beslut som fattas av fem regeringar och ser till att vi inte skapar osäkerhet länderna emellan och hos dem som är beroende av beslutet.

Bondevik: Jeg tror jeg skal tilfredsstillende presidenten med å holde et relativt kort innlegg, men det er vel riktig at det også kommer noen synspunkter på denne saken fra midtenparti-grupperingen i Økonomisk utvalg.

Jeg vil si meg enig med Jo Benkow på det punkt at vi nå bør legge hovedvekten på det faktum at det er bred enighet – ja, enstemmighet – i utvalget om den beslutning Ministerrådet har kommet fram til. Jeg syns at den debatten som nå nettopp utviklet seg, var helt overdrevet, på bakgrunn av den enstemmige innstilling fra Økonomisk utvalg og den enstemmige ministerrådsbeslutning. Jeg syns også det er underlig – og dette gjelder for så vidt flere av de talere som har vært fram på nå – at man kan være så skråsikker på at enten den første eller annen ministerrådsbeslutning er så mye bedre enn den andre. Forskjellen består som kjent i om Investeringsbankens egenrisiko skal være på 5 eller 10 pst. At noen kan stå her og si med stor overbevisning at enten 5 eller 10 pst. er så desidert mye bedre enn det andre før vi overhodet har noen erfaring med ordningen, har overrasket meg ganske mye.

Investeringsbanken sier sjøl i en skrivelse at en ikke kan anbefale en egenrisiko for banken på over 10 pst. Det må vel bety at en egenrisiko på opptil 10 pst. vil være akseptable

belt for banken. Det er det den siste ministerrådsbeslutning innebærer, og derfor har jeg litt vanskelig for å forstå at komiteens formann kan opparbeide en så voldsom motstand mot den siste ministerrådsbeslutning som hr. Svante Lundkvist i dag har lagt for dagen. Jeg syns det viktige nå bør være å få i gang denne ordningen, og at vi så får vinne erfaring med den. Skulle så ordningen vise seg ikke å fungere på den måten en har forutsatt, får en heller komme tilbake til det. Men at en før ordningen i det hele tatt er iverksatt, skal opparbeide en slik motstand mot den siste ministerrådsbeslutning som det vi har hørt i dag, syns jeg for min del er påfallende.

Kristelig Folkeparti og midtenpartiene for øvrig i utskottet og i Rådet har godkjent det opprinnelige opplegg fra Ministerrådet. Men jeg syns det er verdifullt at også de konservative medlemmer av utvalget, som tidligere har hatt en reservasjon, denne gangen er med på en uttalelse som sier at den forrige ministerrådsbeslutning var en tilfredsstillende løsning. Det overrasket meg derfor noe at statsråd Skauge antydte at alternativet, dersom det ikke var blitt noen endring, hadde vært at han måtte anbefale å si nei til hele ordningen. Det overrasket meg noe, idet hans partifeller sier at det var en tilfredsstillende løsning. Men jeg syns ikke det er noe hovedpoeng i dag. Jeg er enig med hr. Benkow i at hovedpoenget i dag er at vi har greid å komme fram til en enstemmig beslutning. Det er i seg sjøl av viktighet i nordisk samarbeid. Det har en egenverdi i nordisk samarbeid at en kommer fram til enstemmige beslutninger mellom de enkelte nordiske land og mellom de politiske grupperinger som er til stede i denne sal. Jeg syns en nå får legge hovedvekten på det, se framover og vinne erfaring med denne ordningen, som vi alle håper skal bli til nytte for næringslivet i Norden.

Sedan diskussionen avslutats, *bifølls utskottets forslag.*

2

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av det nordiska biståndssamarbetet¹

Bondevik: Hr. president! Det nordiske bistandssamarbeidet ble for noen år siden belyst og analysert av en egen arbeidsgruppe. Arbeidsgruppens rapport munnet ut i en rekke forslag, og den inngikk bl. a. i forberedelsene for revisjonen av Oslo-konvensjonen.

En del av denne rapporten omhandlet spørsmålet om en samordning av de nordiske lands nasjonale bistandsinnsats i utviklingslandene. Det ble bl. a. tatt til orde for koordinering av bistandsadministrasjonens arbeid med sikte på en nordisk profil i vårt bistandssamarbeid.

I innstillingen til C 1 for 1980 henstilte Nordisk Råds økonomiske utvalg til Ministerrådet om å legge fram en gjennomføringsplan med sikte på koordinering og harmonisering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandstiltak – altså ikke bare en rapport om det som har skjedd, men mer en plan om det som skal skje framover. Det ble bedt om at denne rapporten skulle legges fram til 29. sesjon i Nordisk Råd. Denne henstilling har ministerrådet ikke fulgt. Og heller ikke foran årets sesjon er det lagt fram en slik plan som Økonomisk utvalg har bedt om.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille Ministerrådet følgende spørsmål:

Vil Ministerrådet legge fram en gjennomføringsplan med sikte på koordinering og harmonisering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandstiltak? Vil en framdriftsplan kunne legges fram for Nordisk Råds 31. sesjon?

Minister Lise Østergaard: Hr. præsident! I besvarelse af hr. Kjell Magne Bondeviks spørsmål vedrørende opfølgning af det nordiske bistandssamarbejde vil jeg indledningsvis pege på, at de nordiske landes bilaterale bistandssamarbejde gennemføres som et samarbejde mellem suveræne stater: donorlande på den ene side, modtagerlande på den anden side. Det er især i de udviklingslande,

de nordiske lande har som fælles hovedsamarbejdslande, der kan blive tale om nordisk samarbejde og samordning. De nordiske lande lægger her stor vægt på modtagerlandets egen prioritering af bistandens anvendelse. Dette har i praksis vist sig at være en nødvendig forudsætning for at gennemføre samarbejdet tilfredsstillende.

De nordiske landes regeringer har derfor ikke mulighed for ensidigt at fastlægge en gennemføringsplan for en nordisk samordning af den bilaterale bistand. En samordning må i første række drøftes med modtagerlandenes regeringer, og den fremtidige planlægning foregår i mange tilfælde ad hoc. I udredningen fra 1979 angående det fremtidige nordiske samarbejde vedrørende udviklingsbistand er foreslået nogle muligheder for videgående koordinering. Også disse muligheder frembyder en række praktiske problemer. De kan kun iværksættes gradvis over en årrække. Dette blev også fremhævet i ministerrådets kommentarer ved udredningens fremlæggelse.

De nordiske bistandsadministrationer har allerede sonderet holdningerne hos en række af de eventuelt berørte modtagerlandenes regeringer. Der foretages i øjeblikket en gennemgang af de løbende og planlagte bistandsprogrammer i de fælles hovedmodtagerlande. Det er specielt i de østafrikanske lande, der er muligheder for at samordne med reelle fordele. De nordiske lande har lagt til grund, at samordningen i første række må være motiveret med fordele for hovedmodtagerlandene og en effektivisering af bistandens udnyttelse. Som eksempel på de overvejelser, der finder sted, foreligger et af SIDA, den svenske bistandsadministration, forfattet arbejdsdokument om mulighederne for koordinering i Tanzania, og dette dokument er til disposition for eventuelt interesserede. De forslag, det indeholder, bliver nu nærmere vurderet i de nordiske bistandsadministrationer, og de i øjeblikket foreliggende oplysninger tyder på, at mulighederne for samarbejde i Tanzania er bedre end i andre afrikanske modtagerlande. Også i Tanzania vil de fremkomne forslag dog først kunne gennemføres over en længere tidshorisont.

Udredningen indeholder anbefalinger om fælles landsprogrammer i nye modtagerlande. Jeg vil her henvise til de planer, der allerede er udarbejdet med henblik på fælles

¹ Frågan tryckt s. 2412

nordisk bistand til Namibia. Forhandlinger vil blive indledt og kan naturligvis først indledes, så snart dette land opnår selvstændighed.

Som det vil ses, er det vanskeligt at opstille en samlet gennemførlingsplan for samordningen af det nordiske bistandsarbejde.

Hr. Bondevik beder om gennemførlingsplaner ikke blot vedrørende forhold, som er gennemført, men også vedrørende forhold, som skal gennemføres, og jeg kan sige, at ministerrådet vil fremlægge fremskridtsrapporter til rådets samlinger i de kommende år. Vi vil bestræbe os på at gøre dem så fremadrettede som muligt, men de praktiske forhold, jeg har nævnt, gør det vanskeligt at gennemføre egentlige fremtidsplanlægninger, som ikke kan koordineres ad hoc.

Jeg vil også gerne i betragtning af ærindets indhold gøre opmærksom på, at de nordiske lande i meget høj grad optræder samlet og har en fælles profil. Jeg forstår, det er det, der er hensigten med opfordringen. De nordiske lande optræder i høj grad samlet i FN i bistandssager og har dér en meget klar nordisk profil. Denne fælles holdning har i flere tilfælde kunnet påvirke de endelige vedtagelser på internationalt plan helt i overensstemmelse med de nordiske landes ønsker. Så jeg mener, at vi på dette område er meget langt med hensyn til en fælles profil.

Bondevik: Hr. president! Jeg takker ministeren for svaret. Jeg er i likhet med statsråden klar over de begrensninger som ligger i mulighetene for å planlegge bistandssamarbeidet i mange år framover, fordi dette selvsagt er et forhold som ikke bare berører de nordiske landene, men først og fremst mottakerlandene. Det går imidlertid fram av statsrådens svar at det i øyeblikket foretas en gjennomgåelse av løpende og planlagte bistandsprogrammer med felles hovedmottakerland. Statsråden nevnte selv eksempler på en del slike land. Med de begrensninger som ligger i dette, tror jeg det vil være verdifullt at Nordisk Råd får framlagt planene som framgår av det arbeidet som nå pågår. Jeg er derfor tilfreds med at statsråden sa seg villig til å legge det fram så langt det er mulig.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

2 a

E 24: Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående projektering av en gasledning i Mittnorden¹

Sellgren: Herr president! I anslutning till utredningen "Naturgass i Nord" (NU 1981: 13) har svenska Vattenfall och Swedegas fått i uppdrag att påbörja projektering av en gasledning från den norska kontinentalsockeln i norr genom Sverige till kontinenten. Avtal har träffats med Statoil om en lönsamhetsstudie för hela transiteringsledningen.

Med hänsyn bl.a. till att tyngdpunkten i offshoreverksamheten i Norge för närvarande ligger längre söderut, på Syd- och Västlandet, och till gas- och oljetransporternas regionalpolitiska betydelse för Mittnorden har Mittnordenkommittén riktat en hemställan till Nordiska ministerrådet om en utredning avseende Mittnorden som motsvarar "Naturgass i Nord".

Till denna framställning har norska olje- och energidepartementet uttalat sig mycket positivt och sagt att departementet vill medverka till en närmare sammankoppling av pågående studier. Enligt dess uppfattning bör de pågående studierna av möjliga gasledningar i Mittnorden ses i sammanhang med Statoil-Vattenfalls förprojektering av gasrledning från eventuella fält utanför Nordnorge genom Sverige till kontinenten.

Mot bakgrund av vad jag ovan anført får jag ställa följande fråga till Norges och Sveriges regeringar:

Är regeringarna beredda att medverka till förprojektering av en gasledning i Mittnorden?

Statsråd **Skaug:** Spørsmålsstilleren ønsker å vite om Sveriges og Norges regjeringer er beredt til å medvirke til forprosjektering av en gassledning i Midt-Norden. Spørsmålsstilleren henviser til det oppdrag det svenske Vattenfallverket har fått av den svenske regjering for å utarbeide et forprosjekt om gassledning fra Nordkalotten til Syd-Sverige og det samarbeid som er etablert med Statoil i denne sammenheng.

¹ Frågan tryckt s. 2420

I förståelse med min svenske kollega, statsråd Eliasson, vil jeg gi følgende svar:

Det er foreløpig bare gjort beskjedne funn av hydrokarboner utenfor Midt-Norge. Der som det blir gjort drivverdige funn, vil en gassledning gjennom Midt-Norden være en av flere alternative transportløsninger som må vurderes. Også den svenske regjering er interessert i å utrede et slikt alternativ.

Utredningen om en eventuell gassrøledning fra Nord-Norge gjennom Sverige skjer i samarbeid mellom Statoil og Vattenfallverket. Dette er ett av flere transportsystemer som på norsk side vurderes i tilknytning til eventuelle drivverdige gassfunn utenfor Nord-Norge.

Statoil har stilt seg positiv til å medvirke til en tilsvarende studie av en gassledning gjennom Midt-Norge. Dette vil være en naturlig utvidelse av de pågående studier. Jeg forstår at oppfatningen på svensk side i forbindelse med en eventuell framtidig ilandføring av gass i Midt-Norge er at prosjektet skal gis høy prioritet. Den svenske regjering kommer derfor til å gi Vattenfallstyrelsen et tilleggsoppdrag i den hensikt å studere et prosjekt for gassledning gjennom Midt-Norden.

Sellgren: Herr president! Jag ber att få tacka för det utmärkta svar på min fråga som jag har fått av statsrådet Skauge. Jag ser det som en utomordentlig framgång för Mittnordensamarbetet att förprojekteringen av en eventuell gasledning från Nordnorge genom Sverige sammankopplas med en motsvarande gasledning genom det s. k. Mittnorden vid eventuella fyndigheter utanför Syd- och Västlandet i Norge.

Som en bekräftelse på denna positiva hållning ser jag också uppgiften att den svenska regeringen nu kommer att ge Vattenfallsstyrelsen tilläggsdirektiv till en sådan mittnordisk studie.

Projektet med en gasledning genom Sverige blir heller inte komplett med mindre än att det anknyts till en väst-östlig gasledning genom Mittnordenområdet. Det är därför naturligt och nödvändigt att projekteringen sker i ett sammanhang.

Norska, svenska och finska fylken och län i Mittnorden har genom Mittnordenkommittén länge verkat för regional utveckling inom

sitt område. Sedan indikationer uppkommit på olje- och gasfynd på den mittnorska kontinentalsockeln har kommittén bildat en olje- och gasgrupp, som ägnar sig åt den regionalpolitiska betydelse dessa fyndigheter kan få för området. Det svar jag fått idag är troligen första framgången för deras framsynta verksamhet.

Mittnorden ligger näst Nordkalotten inom klart sysselsättningsvaga områden i de berörda länderna. En gasledning i Mittnorden skulle utan all tvekan innebära en kraftig injektion för sysselsättningen i första hand under byggnadstiden. Men man bör också beakta att inom området finns en väl utvecklad kemisk industri. Verkstadsindustrier inom området har också stort kunnande vad gäller apparatur till sådan industri. Offshoreverksamheten i Norge på dessa breddgrader skulle sålunda komma att innebära en ny och breddad marknad för detta i övrigt av skogsindustri så starkt präglade område.

Herr president! Jag tackar än en gång för det utomordentligt positiva och konstruktiva svaret på min fråga.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

3

E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet angående avtal mellan de nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning¹

Paul Jansson: Herr president! För tids vinande läser jag inte upp motiveringen till min fråga utan hänvisar i den delen till trycket. Den fråga jag har ställt till Nordiska ministerrådet lyder:

När förväntas de nordiska ländernas regeringar avsluta förberedelserna och under-teckna Avtalet för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet?

Minister Forsman: Herr president! Som framgår av den ställda frågan har ett utkast till avtal mellan de fem nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet para-

¹ Frågan tryckt s. 2397

ferats i juni 1980. Av frågan framgår också att de nordiska ländernas skatteministrar vid ett möte samma månad har intagit en positiv ställning till att avtalet undertecknas. Därefter har ett närmast redaktionellt arbete pågått. I förbindelse härmed har överläggningar om vissa detaljer i utkastet ägt rum. Ministerrådet förväntar att överläggningarna skall kunna avslutas inom den närmaste framtiden samt att avtalet sedan skall kunna undertecknas av de avtalssslutande staternas regeringar.

Paul Jansson: Herr president! Jag ber att få tacka minister Forsman för svaret. Man kan väl säga att svaret i stort sett är positivt. För att citera en känd svensk politiker: Man sliter med frågan i ministerrådet. Vi får väl hoppas att den inte kommer att dras alltför mycket i långbänk, som det brukar heta.

Det har gått ett par år sedan man parafierade utkastet till avtalet, och det är mycket angeläget att avtalet bringas till slutgiltigt undertecknande. Det sägs ofta att man skall avskaffa de hinder som finns i det nordiska samarbetet. Ett multinationellt dubbelbeskattningsavtal skulle vara en viktig del i arbetet på att avskaffa hinder som ligger i vägen för ett utvidgat industripolitiskt samarbete, och det skulle vara till fördel även för vår gemensamma arbetsmarknad.

Såväl ekonomiska utskottet som juridiska utskottet liksom Nordiska rådet i sin helhet har hälsat med tillfredsställelse att man har börjat diskutera ett sådant här dubbelbeskattningsavtal. Jag har ingen anledning att betvivla att finansminister Forsman gör allt vad han kan för att få frågan i hamn, men det är som bekant fem regeringar som skall komma överens, och det kan kanske ta sin tid.

Emellertid skulle jag vilja ställa två följdfrågor till minister Forsman. Den första är: Vill minister Forsman närmare precisera vad han avser med uttrycket "den närmaste framtiden"? Är det fråga om år eller halvår eller kanske veckor?

Den andra frågan gäller om minister Forsman närmare vill utveckla vad som menas med att redaktionellt arbete pågår inom ministerrådet. Är det bara formsaker som diskuteras eller råder det någon politisk oenighet om hur avtalstexten skall utformas?

Jag vore tacksam om jag fick svar på de här frågorna.

Minister Forsman: Herr president! Finland är visserligen koordinerande land i denna fråga. Men det är ingen hemlighet att det främst har varit diskussioner mellan Danmark och Sverige om denna sak. Efter vad jag har erfaren så har politisk kontakt nyligen förekommit mellan Danmark och Sverige. Och en positiv avveckling av de återstående problemen förefaller att vara på väg. Om den politiska enigheten kan nås kan de mera tekniska förberedelserna slutföras inom första halvåret detta år. Om allt går väl kan slutförandet troligen ske i tid till det planerade nordiska skattemötet i Reykjavík i början av juni.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

4

E 23: Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående beskattningen av svenska byggnadsarbetare vid anställning i Norge¹

Bertil Jonasson: Herr president! På grund av rådande arbetsmarknadssituation i Sverige finns det ett stort intresse bland byggnadsarbetare i Värmland för att söka arbete i Oslo-trakten, där behov av byggnadsarbetare föreligger. Tyvärr begränsas deras möjligheter att arbeta i Norge på grund av ogynnsamma skatteregler. Den s.k. "gränsgångarregeln" är inte tillämplig då Oslo inte är en gränskommun till Sverige. Inte heller den s.k. "ettårsregeln" blir tillämplig på dessa byggnadsarbetare eftersom de oftast regelbundet reser hem.

Regler finns för att undvika dubbelbeskattning, men dessa är inte heltäckande för den svenske skattebetalaren. Jag vill här peka på sådana problem som avgiften till den norska folketrygden som inte får avräknas och svårigheter i samband med utnyttjande av underskottsavdrag (t. ex. villaunderskott).

Mot bakgrund av vad här framförts vill jag ställa följande fråga till regeringarna i Norge och Sverige:

Vilka möjligheter finns för att genom ändrade skatteregler underlätta svenska byggnadsarbetares anställning i Norge?

¹ Frågan tryckt s. 2419

Halldór Ásgrímsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsråd **Skauge**: Hr. president! Svenske bygningsarbetare som tar ansettelse i Norge, vil etter gjeldende skatteavtale og også etter den nye nordiske multilaterale avtale være skattepliktige i Norge, selv om de reiser hjem i helgene. Dette er i samsvar med det vanlige prinsipp i skatteavtaler.

På samme måte som skatteavtalene har regler om hvilket land de skal betale skatt til, har den nye nordiske konvensjonen om sosial trygghet bestemmelser om hvilket land de skal være trygdet i og avgiftspliktige til.

Konvensjonen bygger på prinsippet om likebehandling av landenes statsborgere innenfor de enkelte lands lovgivning om sosial trygghet. Konvensjonen samordner de forskjellige lands lovgivning og regulerer rettigheter og plikter for personer som arbeider eller oppholder seg i et annet land enn hjemlandet.

I henhold til konvensjonens bestemmelser vil en svensk bygningsarbeider som tar ansettelse i Norge, komme inn under norsk trygde-lovgivning for så vidt gjelder ytelser så som sykepenger og tilleggspensjon, som er avhengig av inntekt av slikt arbeid.

I et slikt tilfelle er det også kun Norge som har adgang til å kreve avgift av lønnsinntekten.

Den nye nordiske trygghetskonvensjonen trådte i kraft 1. januar 1982. En kan derfor neppe vente at det allerede nå vil gjennomføres vesentlige endringer i konvensjonen.

Etter gjeldende skatteregler vil en utenlandsk skattyter som har støstedelen av sin arbeidsinntekt i Norge, men størstedelen av sin formue i hjemlandet, bare i liten grad få fradrag for gjeldsrenteutgifter, f. eks. i tilknytning til villaeiendom i hjemlandet, ved inntektsbeskatningen i Norge.

Utenlandske arbeidstakere som oppholder seg midlertidig i Norge, dvs. ikke oppholder seg her over 4 år, kan imidlertid kreve et 15 pst. standardfradrag i arbeidsinntekten i tillegg til det vanlige minste- og oppgjørsfradraget og fradraget for fagforeningskontingent. Siktemålet med denne ordningen er å gi kompensasjon for de merutgifter som skattytere med korttids arbeidsopphold i Norge kan på-

dra seg i forbindelse med dette, herunder bl. a. det reduserte fradrag for gjeldsrenteutgifter.

Ordningen med 15 pst. standardfradrag har vært praktisert midlertidig for ett år av gangen fra og med 1979. Både størrelsen på fradraget og antallet vurderes på nytt hvert år. Så sent som i januar i år ble den någjeldende tidsbegrensning av fradraget økt fra 3 til 4 år, altså gjort mer fordelaktig for skattyteren.

Bertil Jonasson: Herr president! Jag ber först att få tacka statsrådet Skauge för svaret. Jag måste dock konstatera att det inte är särskilt positivt i sin första del vad gäller byggnadsarbetare som arbetar i Oslotrakten men bor i Sverige. Av svaret framgår att de villkor som gäller för byggnadsarbetarna inte kan locka dem eller starkt medverka till att de tar arbete i Oslotrakten. Ändå förstår jag att det är av stort intresse även för Norge att de arbetar där. Våra byggnadsarbetare behöver arbete, och Oslotrakten behöver deras tjänster, men skattereglerna bromsar.

Statsrådet Skauge har nu redogjort för social- och trygghetskonventionen i detta avseende. Enligt vad jag kan förstå är det svårt att rubba på dess bestämmelser, eftersom konventionen trätt i kraft den 1 januari i år.

Någonting som jag ser som positivt i svaret är att statsrådet hänvisar till det extra skatteavdrag man kan få för gäldränteutgifter. Den som uppehåller sig i Norge i fyra år kan kräva ett standardavdrag på 15 procent utöver avdrag för avgiften till fackförening, om jag förstått rätt. Det är önskvärt för båda länderna att reglerna om detta avdrag på 15 procent av arbetsintakten kan behandlas med generositet. Statsrådet säger att man kan kräva att få avdrag, och dessa byggnadsarbetare har i regel gäldränta på sitt bostadshus där hemma. Därför är det nödvändigt att behandla reglerna med generositet.

Jag vill därför fråga, om statsrådet delar uppfattningen att man i en sådan här situation skall behandla reglerna med generositet. I så fall tycker jag vi har kommit en bit på väg.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Lars Werner lämnat sessionen och ersatts av Eivor Marklund.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsråd **Skauge**: Hr. president! Jeg må si at det siste uttrykket finner jeg meget tiltalende i forbindelse med praktiseringen av våre skattelover i det hele tatt, at vi skal behandle våre skattytere med generøsitet. Vi skal iallfall strekke oss så langt som til å si at vi skal behandle dem med rettferdighet og med forståelse for det problem de har når de ved å arbeide i et annet land, ikke får fullt fradrag for utgifter man ville fått fradrag for hjemme, og disse utgiftene påløper likevel. Regelverket er relativt klart på dette punkt, og så vidt jeg forstår, er det heller ikke noen store problemer med praktiseringen av dette.

Jeg vil også gjerne bare føye til at dette naturligvis er et problem som er langt videre enn å gjelde svenske bygningsarbeidere i Norge. Det gjelder alle som arbeider i Norge på denne måten, og delvis vil det også gjelde nordmenn som arbeider ute under de samme forutsetninger. Det er et meget komplisert regelverk. 15 pst. fradrag er innført for å avhjelpe en del av de verste problemene, og det håper vi at det gjør.

Bertil Jonasson: Herr president! Jag har arbetat rätt mycket med taxering och är införstådd med de svårigheter som statsrådet anför. Vi vet att man i den uppgiften kan hådra saker och ting.

Om jag förstod statsrådet rätt – och språkförbistringen är inte särskilt stor – skall man behandla sådana här fall rättfärdigt och med förståelse. Om man gör det tror jag man har kommit en bit på väg. Det är inte mer än rätt att byggnadsarbetarna får göra avdrag för räntor på gäld för ett hus därhemma.

Jag oppfattar statsrådets svar som positivt, och det tackar jag för.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

5**C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen om Nordiska investeringsbankens verksamhet 1981 och kontrollkommitténs berättelse till handlingarna.

Björklund (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Nordiska investeringsbanken har nu funnits till i drygt fem år. Den har befast sin ställning såsom ett av de viktigare operativa instrumenten i vårt ekonomiska samarbete, kanske rentav som rådets och regeringarnas viktigaste gemmensamma redskap på det ekonomiska området. Jag vill nu dock beakta persidenternas upprepade påminnelser om att vi här på sessionens sista dag lider av en kronisk tidsbrist och försöker därför fatta mig kort i denna inledande kommentar till bankens årsberättelse.

Investeringsbanken har genom sin verksamhet lyckats rasera en stor del av de fördomar, som kännetecknade initialskedet. Debatten kring enstaka lån, såsom lånen till IKEA eller Göteborgs hamn, har tystnat, vilket möjligen beror på att den starka expansionen medfört en större mångsidighet i bankens kreditgivning.

Vidare har norska stortinget senaste vår upphävt sitt förbehåll som förhindrat banken från att engagera sig i projekt utanför Norden. Sålunda har bankens verksamhetsmöjligheter utökats, även på andra sektorer än den banbrytande finansieringen av regelrätt projektexport.

Bankens långgivning har alltså expanderat kraftigt och uppgår nu till ca tre miljarder mark, vilket inom kort torde motivera en höjning av dess grundkapital. De samlade investeringskrediterna har, med undantag för Islands prioriterade ställning, fördelats mellan länderna någorlunda i relation till kapitalinsatserna. Utskottet diskuterade, huruvida detta skulle konstateras "med tillfredsställelse" eller enbart konstateras.

Utskottet föredrog det mer lakoniska uttryckssättet, då man ansåg att fördelning av krediter enligt kapitalinsats – något som

ibland kallas för "juste retour"-principen – inte kan upphöjas till ett självändamål.

För regionallånens vidkommande har man målmedvetet frångått "juste retour"-tänkan- det. Regionallåneordningen som ju har ska- pats som en specialordning inom banken har tvärtom kommit till för att jämna ut, för att motarbeta och kanske rentav kompensera vissa koncentrationstendenser i Norden, ten- denser som randområdena blivit lidande av. På sina håll har man ju från första början ställt liknande förhoppningar på investerings- bankens roll överhuvud, trots att bankens stadgar skrevs på ett sätt som entydigt uteslu- ter alla subventioneringsmöjligheter.

I vilken mån regionallåneordningen ökat kapitaltillförseln till u-områdena bör framgå ur den uppskjutna evalueringen som utskot- tet gärna vill påskynda.

Själva subventioneringsproblematiken tor- de knappast kunna undvikas när utvärdering- en av försökskedet företas. Det här är en aspekt som utskottet inte har diskuterat och att ta upp den aspekten ankommer på minis- terrådet och inte på investeringsbankens led- ning, som självfallet måste operera inom ra- men för gällande stadgar. Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Söderström: Herr president! Nordiska in- vesteringsbankens verksamhet har med all tydlighet under dessa år sedan bankens grun- dande 1976 visat att det som vi från vårt håll befarade har förverkligats. Banken har blivit ett instrument för stora bolag i respektive nordiskt land och de stora bolagen erhåller lejonparten av krediterna från banken.

Storbolagen som på nationella lånemarkna- derna redan i stor omfattning dominerar har också fått investeringsbankens lånestock till största delen.

I 1981 års lånestock möter vi storföretag såsom Partek, SAS, Dansk olie- och natur- gas, Outokumpu, Kaukas, Stora Koppar- bergs AB, Wifstavarvs AB, Svenska Cellulo- saaktiebolaget, A. Ahlström, Volvo, Rosen- lew, Electrolux m. m.

Storbolagen kapar lejonparten av låne- stocken och t. ex. de s. k. regionallånen utgör endast 4 procent av bankens utlåning, en verksamhet som borde utvidgas betydligt och styras till enbart små- och medelstora företag i de verkliga krisområdena i våra länder.

Också utlåningen för projekt i de s. k. plan- ekonomierna tycks gå trögt, det första till Jugoslavien har nu kommit igång. En verklig storsatsning på ett ökat ekonomiskt samar- bete mellan de nordiska länderna och de socia- listiska länderna vore ett verkligt positivt till- skott för att balansera kristendenserna i våra ekonomier.

Vi har att ta oss i kragen. Antingen ställer vi investeringsbanken inför faktum att sådana investeringar som ger arbete och ekonomisk stabilitet på längre sikt prioriteras eller så låter vi banken fortsätta med en verksamhet som gagnar ett fåtal storbolags kopiösa pen- ningbehov för att kapa åt sig allt större delar av marknaderna.

Ett annat problem som föreligger är ränte- nivån. Då utvecklingen i våra länder generellt sett varit sådan att räntefoten varit betydligt längre än i de länder, i vilkas valuta lånen upptagits, t. ex. yen och dollar, har det skap- pat vissa problem för utlåningen i våra länder. Åtminstone är så fallet i Finland. Då t. ex. u-områdesfonden i Finland har direkta räntestöd så har investeringsbankens lån icke möjligheter att konkurrera på de finska låne- marknaderna. Därför borde man på allvar gå in för också inom investeringsbanken att små och medelstora projekt som erhåller lån från investeringsbanken speciellt i glesbygderna genom lånesystemet borde erhålla räntestöd för sina kostnader. Räntestödet skall natu- rligtvis begränsas till enbart de här små pro- jekten så att förmånen inte skulle riktas till större bolag som har den ekonomiska bärför- mågan för högre räntor.

Björklund: Herr president! Då Sten Söder- ström räknade upp ett antal stora företag som har blivit finansierade av investeringsbanken så tycktes han anknyta till den debatt som fördes i Reykjavik för två år sedan. Då disku- terades ju också frågan om hur bankens lån- givning fördelar sig på olika storleksgrupper av företag och också mellan de samhällsägda och privata sektorerna.

Som Söderström säger fanns det ju under förarbetena till banken anledning att befara, att huvuddelen av krediterna skulle komma att kanaliseras till de stora företagens pro- jekt. Det var bara en logisk slutsats av ban- kens uppgift att främja industriellt samarbete

över de nordiska gränserna. Det är ju mera sällan de mindre företagen söker samarbetspartners i grannländerna och deltar i samnordiska satsningar.

Dessutom är det ju så, att mindre och medelstora företag oftast inte kan ta den valutarisk som upplåning i de valutor innebär, som banken förmedlar. Banken förmedlar ju huvudsakligen utländska valutor, utomnordiska valutor, och skall denna valutarisk elimineras kräves förstas subventioner, som då för sin del antingen skulle förutsätta ändringar i investeringsbankens stadgar, vilket självfallet skulle ändra på bankens karaktär, eller exempelvis upprättandet av en särskild fond i anknytning till banken. Eller det som Söderström här föreslog, nationella säråtgärder.

Sådana nationella säråtgärder fungerar i vissa fall i samband med de så kallade regionallånen, då det i vissa länder förekommer att en statsinstitution, dvs. respektive regionalpolitiska fond övertar valutarisken och, såvitt jag förstår åtminstone för Islands del, också direkt subventionerar räntenivån. Här finns det olika nationella lösningar och Söderström har rätt i att det för Finlands del i samband med u-områdesfonden Kera inte förekommer några särskilda subventioneringsmöjligheter, vilket förstås har minskat regionallånens betydelse i Finland. Det här är en fråga, som kanske endast delvis kan lösas på ett nordiskt plan och huvudsakligen måste lösas som en inrikespolitisk finsk fråga.

Om man då ställer kravet, att investeringsbanken själv skall ge lån i inhemsk valuta, vilket skulle innebära att man blev av med valutarisken, skulle det leda till en ökad upplåning på den nordiska hemmamarknaden eller de nordiska hemmamarknaderna, vilket knappast kan anses vara önskvärt, då banken kom till för att öka tillgången på utomnordiskt kapital. Regionallånen är ju speciella redskap för att öka de små och medelstora företagens andel, vilket också har skett inom den ramen, fast detaljerade projekt på den här punkten inte framgår ur årsberättelsen.

Ekonomiska utskottet har i ett tidigare skede önskat i linje med det som Söderström framförde, att små och medelstora företag bättre skulle kunna beaktas. Ifall man nu bortser från subventioner så betyder varken stadgarna eller bankens politik i och för sig något hinder. Men det ser ut att vara så, att

de mindre företagen inte är de första som söker sig till en kreditinstitution, som finansierar samnordiska satsningar. Det är en realitet som Söderström på den punkten har konstaterat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

6

C 35/e: Berättelse från Nordiska industrifonden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Lone Dybkjær (ekonomiska utskottets talesman): Den foreliggende beretning vedrører Nordisk Industrifonds virksomhed i 1980. Det fremgår af beretningen, at fonden har givet støtte til projekter for i alt 21.3 mill. sv. kr. inden for de 4 virksomhedsområder, som fonden beskæftiger sig med, nemlig prøvning og standardisering samt måleteknik, energiteknik, produkt- og procesudvikling og branche- eller teknikindrettet virksomhed.

Sidste år kunne udvalget med beklagelse konstatere, at til trods for et ønske om en øget satsning på energiområdet var resultatet sløjt. Kun ca. 3 pct. var anvendt på dette felt. Det ser bedre ud for 1980, hvor 23 pct. er anvendt.

Udvalget har ligeledes gennem årene måttet beklage, at budgettet for virksomheden ikke er vokset, snarere faldet i realværdikroner. Det er også tilfældet for 1980, hvor der dog er tale om det samme beløb som ved fondens start i 1974. Udvalget har derfor bestandig henstillet til ministerrådet, at beløbet blev øget, fordi man erkendte betydningen af forskning og udvikling inden for disse områder.

Nu ser det altså ud til, at alle disse beklagelser og henstillinger har båret frugt. Den 2. marts har samarbejdsministrene besluttet at bevilge 30 mill. sv. kr. til Nordisk Industrifond for næste år. Der er her tale om 2 mill. kr. i priskompensation og 8 mill. kr. som en realforhøjelse. Det vil udvalget gerne takke for og også sige, at vi med fortrøstning ser frem til vores indflydelse på andre områder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

7

C 52/e: Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag biföljs.

8

A 600/e: Medlemsförslag om nordisk utbildning för exportmarknadsföring

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd å vedta samarbetstiltak med sikte på å styrke utdannelsestilbudet innen faget eksportmarkedsføring.

Ib Stetter hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegning av hensiktsmessige samarbeidsoppgaver innen eksportutdannelsesområdet samt næringslivets behov for disse.

Westerlund (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I de olika nordiska länderna finns möjligheter till mångsidig utbildning för exportmarknadsföring. Samarbetet länderna emellan i denna viktiga fråga är dock begränsat. Detta måste ses som en lucka i det exportfrämjande nordiska samarbetet, vid vilket man i övrigt fäster allt större vikt.

I det dagliga livet strävar man sålunda att befrämja exporten genom regelbundna möten mellan nordiska handelsutsända och nationella exportfrämjande organisationer. Avsikten är därvid bl. a. att utnyttja erfarenheter, orientera varandra om förbättringar och att bygga ut det konkreta samarbetet.

Hemmamarknadsaspekten prioriteras högt i det nordiska samarbetet. Tanken är att den nordiska marknaden skall vara en hemmamarknad för nordiska företag men också att den skall vara ett första steg mot stora internationella marknader.

Samarbetet mellan nordiska företag är som bekant livligt och exporten till länder utanför Norden håller på att bli ett allt viktigare arbetsområde. Det är också mot denna bakgrund samarbetet om projektexporten bör ses. Genom projektexporten avser man först och främst att bereda bättre möjligheter för export av projekt av nordiskt intresse, men också bl. a. att utöka samarbetet mellan kredit- och exportinstitutioner och att förbättra kunskapen om exportmarknader.

Det är sålunda uppenbart att de nordiska länderna allt klarare insett nyttan av att samarbeta på exportfrämjandets område. Som en naturlig del av detta bör nordisk utbildning för exportmarknadsföring ingå. Utbildningen bör till sin natur vara kompletterande och i första hand inrikta sig på små och medelstora företags behov.

Låt mig avslutningsvis konstatera att alla remissinstanser stöder förslagens intentioner om ett närmare praktiskt samarbete.

Årade president! Med hänvisning till vad jag här anfört får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Gadd återtagit sin plats i rådet och att Karin Flodström lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Stetter: Hr. præsident! Det er mit indtryk, at uddannelsen i eksportmarkedsføring omfattes med stor interesse i alle de nordiske lande. Danmark f. eks. har et omfattende tilbud af eksportrettede uddannelser i forbindelse med de erhvervsøkonomiske uddannelsesretninger ved alle vore højere læreanstalter.

Erhvervs- og interesseorganisationerne afholder efteruddannelseskurser, ikke mindst vedrørende alle former for eksportproblemer. Det er i øvrigt en dansk erfaring, at

medarbejdere fra især mindre og mellemstore virksomheder har svært ved at frigøre sig fra arbejdet i deres virksomheder, så at de kan deltage i uddannelsen.

Netop derfor foregår der i disse år en ret stærk decentralisering af danske uddannelser, således at man har adgang til efteruddannelse efter arbejdstiden. Den centralisering, som et fællesnordisk initiativ er udtryk for, forekommer på denne baggrund betænkelig, fordi vi jo netop ønsker – og her er jeg enig med hr. Westerlund – deltagelse fra små og mellemstore virksomheder, som vi skønner har det største behov for eksportuddannelse.

Endelig vil jeg pege på, at de forskellige videreuddannelser omkring eksportspørgsmål er indrettet i lyset af bl. a. industriens struktur og industriens behov. Disse forhold udviser betydelige variationer fra land til land i Norden, og det har da også hidtil været svært for ikke at sige umuligt at finde en nordisk fællesnævner. Jeg finder, at der med fordel måske kunne etableres et nordisk samarbejde omfattende overordnede funktioner som fælles udvikling af undervisningsprogrammer og undervisningsmaterialer samt uddannelse af undervisere, i særdeleshed i forbindelse med de mere avancerede dele af eksportuddannelserne.

Forinden der iværksættes initiativer på området, bør der imidlertid foretages en mere præcis kortlægning såvel af hensigtsmæssige samarbejdsopgaver som af erhvervslivets behov, og det er, hr. præsident, indholdet af reservationen.

Sedan diskussionen forklarats afsluttet skedde votering medelst voteringsapparat hvorved utskottets forslag till rekommendation eller reservantens forslag till rekommendation skulle opptagas till slutlig votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul

Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Petter Savola, Reilulf Steen, Asser Stenbäck, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørng Sælthun, Sten Söderström, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

För reservantens förslag till rekommendation röstade:

Niels Bollmann, Chr. Christensen, Lone Dybkjær, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Stefán Jónsson och Ib Stetter.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Gro Harlem Brundtland, Uffe Ellemann-Jensen, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Erlundur Patursson, Robert Pedersen, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Rolf Sellgren, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen och Petter Thomassen.

Reservantens förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 7 röster mot 45.

Härefter ställdes till votering utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuuttila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor

Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Petter Savola, Reulf Steen, Asser Stenbäck, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Ib Stetter *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Gro Harlem Brundtland, Uffe Ellemann-Jensen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Heikki Järvenpää, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Rolf Sellgren, Ingrid Sundberg och Petter Thomassen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

9

A 610/e: Medlemsförslag om förbud mot vapenexport

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ilkka-Christian Björklund hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att företa en utredning om de nordiska ländernas vapenexport och dess bl. a. nationalekonomiska betydelse, i syfte att begränsa och på sikt helt avskaffa exporten av krigsvapen från Norden.

Hernelius (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Jag kan fatta mig mycket kort. Vid förra årets session ställdes en fråga om vapenexporten. Ministerrådets talesman, statsrådet Hansen, förklarade då att

export av krigsmateriel är ett spörsmål som avgörs i varje enskilt land från utrikespolitiska, säkerhetsmässiga och beredskapsmässiga hänsyn. Mot den bakgrunden ville ministerrådet inte uttala sig i ämnet. Liknande överväganden har gjort att ekonomiska utskottet föreslår att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Björklund: Herr president! Herr Hernelius hänvisade här till att ministerrådet i fjol vägrade att besvara ett muntligt spörsmål om den nordiska vapenexportens handelspolitiska betydelse och det var då ministrarna gjorde gällande att också vapenexporten skulle höra till de utrikespolitiska och säkerhetsmässiga frågor som rådet inte skulle kunna dryfta. Jag anser att en sådan tolkning är excess i nödvärn och har inte förstått att ekonomiska utskottet nödvändigtvis skulle ha varit tvunget att acceptera den här tolkningen.

Det föreliggande medlemsförslagens remissbehandling skulle ha medfört en noggrannare prövning av ministerrådets snäva tolkning, men i och med att presidiet avstått från att sända ut förslaget på remiss och i och med att utskottet har accepterat detta har denna viktiga prövning inte varit möjlig. För mig återstår därmed, Herr president, endast att föreslå att rådet måtte anta den rekommendation som ingår i reservationen till utskottsbetänkandet.

Söderström: Herr president! Till att börja med vill jag också uttrycka mitt ogillande över att presidiet inte sände detta medlemsförslag på remiss alldeles som herr Björklund här konstaterade. Vi ligger ytterst nära en sådan situation, där presidiet godtyckligt börjar göra beslut om medlemmarnas förslag till behandling i rådet. Genom att schablonmässigt hänvisa till den gamla överenskommelsen om att inte behandla säkerhets- och utrikespolitik i rådet har detta remissavslag fattats.

Detta argument håller inte. Krigsmateriel-export är inte sammankopplat med de nordiska ländernas direkta säkerhetsintressen, tvärtom ställer det de nordiska länderna i den tvivelaktiga skaran av länder som sysslar med "dödshandel".

Jag har försökt kartlägga de nordiska ländernas krigsmaterielexport helt kort utan att dock lyckas i större grad. Både Danmark och Norge uppvisar enligt de uppgifter jag erhållit ingen officiell krigsmaterielexport. Den har åtminstone inte kommit till min kännedom. Därför har jag begränsat mig till att granska Sveriges och Finlands export med gott minne om att de övriga länderna sannolikt sysslar med samma handel.

I Finland sysslar statsbolaget Valmet med den mest omfattande krigsmaterielexporten. Den uppgick 1975–80 till ca 60 miljoner mark.

Av sprängämnesexporten ligger statsbolaget Kemira i ledningen med ca 108 miljoner mark i exportintäkter under motsvarande tid. Forcit AB exporterar sprängämnen för 21 miljoner mark. Dessutom har försvarsmaktens tillverkningsenheter exporterat patroner och motsvarande för ca 22 miljoner mark. Hackman AB och Tampella AB har också sysslat med krigsmaterielexport under samma tid för ca 21 miljoner mark.

Av exporten går ca hälften till andra neutrala länder i Europa, en fjärdedel till tredje världens länder och resten till NATO-länder.

I Sverige har en kommitté utrett krigsmaterielexporten, vars uppgifter jag här i korthet återger.

Exportlov anhölls 1979 för 1 500 olika projekt. Enligt uppgifter i utredningen sysselsatte försvarsindustrin i Sverige ungefär 31 000 personer, av vilkas arbetskapacitet ca 5 000 personers arbete uppskattades gå till exporten.

Av exportörerna är Saab-Scania den största, inom elektroniken LM Ericsson och Svenska Philips. Bofors som är känd som kanontillverkare exporterar kanoner för en uppskattning av 40 procent av bolagets arbetsstyrka. Dessutom tillverkas Bofors-kanoner på licens i många andra länder.

Sverige är på den internationella vapenexportortabellen på ca 13:e–14:e plats det senaste året. Till sitt värde var denna export 1 820 miljoner finska mark 1980. Den utgjorde endast 1,5 procent av hela den svenska exporten samma år. Motsvarande siffra för Finlands del var 0,06 procent.

Man kan med fog säga att dessa uppgifter visar å ena sidan att vapenexporten är vissa företags specialintresse, men att exporten

med tanke på respektive länders totala export är ytterst liten. Därför vore det inte svårt att rikta in denna produktion på civilarbeten utan oöverkomliga ekonomiska och sociala svårigheter. De nordiska ländernas ekonomier skulle inte rubbas nämnvärt av att länderna upphörde med denna dödsexport.

Mot denna bakgrund kan jag inte omfatta utskottets förslag till rekommendation och vill härmed ge mitt stöd åt reservanten Björklunds förslag. Jag förväntar mig att reservationen får ett bredare stöd åtminstone på finskt håll, eftersom de finska socialdemokraterna ju klart tagit ställning mot export av krigsmateriel.

Lone Dybkjær: Ved mødet den 11. december var der ingen repræsentant for det radikale venstre i økonomisk udvalg, hvor vi har en repræsentant, og jeg vil derfor gerne sige her, at det radikale venstre vil støtte den reservation, der foreligger, og vi går altså ind for det forslag, som reservationen indebærer, dvs. at Nordisk Ministerråd opfordres til at foretage en udredning af de nordiske landes våbeneksport og deres nationaløkonomiske betydning, med henblik på at begrænse eller helt afskaffe eksporten af krigsvåben fra Norden. Jeg mener, det er et særdeles vigtigt spørgsmål. Jeg mener ikke, det direkte vedrører sikkerhedspolitik og kan derfor af den grund ikke udelukkes fra behandling i Nordisk Råd, men konsekvenserne af våben gør naturligvis. Det må være muligt i nordisk regie at foretage en kortlægning af de nordiske landes våbeneksport.

Hvis det er sådan, at Nordisk Råd ikke kan tage dette spørgsmål op, som er af så stor betydning for verden som helhed, så synes jeg, Nordisk Råd kommer til at miste sin betydning.

Hernelius: Herr president! På en punkt vill jag instämma med herr Söderström, nämligen när han säger att vapenexporten är relativt liten i de nämnda länderna i förhållande till den totala exporten. I övrigt vill jag bara konstatera att de nordiska länderna tillhör olika säkerhetssystem och har olika uppfattning om säkerhets- och utrikespolitiken. För min del är det självklart att vapenexporten lika

väl som vapenimporten ingår i säkerhetspolitiken.

Jag vidhåller yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget eller reservantens förslag till rekommendation.

För utskottets förslag röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Agnar Nielsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Reiulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Bernhardt Tastesen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

För reservantens rekommendationsförslag röstade:

Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Lone Dybkjær, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Eivor Marklund och Sten Söderström.

Halldór Ásgrímsson, Olof Jansson, Astrid Murberg Martinsen och Petter Savola *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Gro Harlem Brundtland, Olle Eriksson, Uffe Ellemann-Jensen, Eidur Guðnason, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Heikki Järvenpää, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Robert Pedersen, Arvo Salo, Gun-

vor Schnitler, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg och Petter Thomassen.

Utskottets förslag hade sålunda antagits med 42 röster mot 7. 4 medlemmar avstod från att rösta.

10

A 613/e: Medlemsförslag om samarbete inom nordisk möbelindustri

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, i närt samarbete med berörte parter, å konkretisera behovet för ökt nordisk samarbete innan möbelbransjen.

Paul Jansson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Möbelindustrin i de nordiska länderna sysselsätter cirka 52 000 anställda vilket var den aktuella siffran för ett år sedan. Det finns emellertid anledning att antaga att denna siffra har sjunkit avsevärt sedan dess, beroende på minskad efterfrågan på möbler på våra hemmarknader.

Eftersom Norden således inte kan betraktas som en expanderande marknad då det gäller möbelförsäljning, utan snarare tvärtom, så måste den nordiska möbelindustrins exportansträngningar inriktas mot vår omvärld för att klara branschens fortlevnad och vidareutveckling och inte minst sysselsättningen inom denna viktiga sektor.

Den nordiska möbelindustrin har vuxit fram ur det behov som uppstod genom industrialismens genombrott i våra länder och då människor i stor utsträckning flyttade från landsbygden till tätorter.

Den byggnation av bostäder som följde, dels på grund av omflyttningen av människor, dels på grund av utveckling av individens ekonomi ledde till en ökad materiell standard och innebar en snabb och stark utveckling inom möbelindustrin i Norden.

Det var huvudsakligen skickliga hantverkare som svarade för branschens utveckling, och genom samhällets expansion förelåg inga svårigheter att finna avsättning för produkterna.

I dag är situationen en helt annan för den nordiska möbelindustrin. Branschen är nu utsatt för en allt hårdare konkurrens från andra länder, bl. a. statshandelsländerna som kraftigt byggt ut sin möbelindustri under de senaste åren.

Dessutom har situationen förändrats genom att bostadsbyggandet under 1970-talet kraftigt minskat på de flesta håll i Norden, samtidigt som den ekonomiska åtstramningen inneburit att hushållens köpkraft har försvagats och att konsumtionen har ändrat inriktning.

I detta läge saknade möbelindustrin uppenbarligen beredskap för att möta de problem som uppstod med påföljd att såväl produktion som sysselsättning har minskat inom branschen.

I det socialdemokratiska medlemsförslag som ligger till grund för ekonomiska utskottets förslag till rekommendation beträffande möbelindustrin i Norden framhålls bl. a. att möbelindustrin i de nordiska länderna i huvudsak består av små enheter. Den internationella utvecklingen då det gäller produktion och teknik har emellertid medfört en ökad automation och stordrift även inom möbelindustrin. Detta innebär att elektroteknik, datastyring och industrirobotar gjort sitt intåg även inom möbelindustrin.

Dessa utrustningar kräver mycket kapital, samtidigt som de möjliggör nya anläggningar med hög produktion vilket i sin tur ställer ökade krav på avsättningsförmågan.

Om vår nordiska möbelindustri mot denna bakgrund skall kunna behålla och om möjligt förstärka sin internationella konkurrenskraft behövs kraftfulla investeringar såväl då det gäller anläggningstillgångar som i organisation, produktutveckling och marknadsföring.

Vi anser därför att ett utvecklat samarbete mellan möbelindustrin i de nordiska länderna avsevärt skulle förstärka våra möjligheter att hävda och upprätthålla produktion och sysselsättning inom denna bransch.

Samtliga remissinstanser är eniga om den beskrivning som görs i medlemsförslaget över den nordiska möbelindustrins vanskliga ställning och att det behövs kraftiga insatser för att förstärka branschen.

Ekonomiska utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i medlemsförslaget, nämligen att en offensiv strategi är det

enda alternativ som står till buds om inte möbelindustrins konkurrenskraft skall försvagas och ytterligare marknadsandelar skall gå förlorade för branschen. I detta sammanhang finns det anledning att erinra om den arbetsplan beträffande det industripolitiska samarbetet som Nordiska ministerrådet genom industriministerna nyligen lagt fram och som har citerats i olika sammanhang vid rådssessionen.

I denna arbetsplan säger man under avsnittet branschpolitik bl. a. följande:

”Nordiska ministerrådet (industriministerna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att efter kontakt med nordiska arbetsmarknadsutskottet och ämbetsmannakommittén för regionalpolitik:

- överväga och vid behov göra förslag om hur i nationella utredningar med branschpolitisk syftning även en relevant nordisk bakgrund kunde redovisas
- klarlägga, efter samråd med de nordiska ländernas industriförbund och fackföreningsrörelse, i vilka former mer offensiva branschpolitiska åtgärder bäst kan diskuteras med beaktande av de möjligheter bl. a. nordiska investeringsbanken och nordiska industrifonden erbjuder.”

Det framstår som uppenbart att möbelbranschen i Norden är en sådan bransch som bör bli föremål för de offensiva branschpolitiska åtgärder som industriministerna här talar om.

I medlemsförslaget hade vi ursprungligen föreslagit att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att ta initiativ till inrättandet av ett särskilt nordiskt branschråd för möbelindustrin i syfte att tillvarata och utveckla samverkansmöjligheterna inom branschen i de nordiska länderna.

Emellertid har utskottet konstaterat att flertalet remissinstanser ställer sig tveksamma eller avvisande till att ett branschråd inrättas för ändamålet. Man tror inte att det skulle innebära något nytt, då det redan förekommer ett branschsamarbete inom möbelindustrin i Norden. Vissa branschorganisationer har dock tillstyrkt att ett branschråd inrättas. Detta gör också Nordens fackliga samorganisation, NFS.

Med hänsyn till den splittrade remissopinionen har ekonomiska utskottet enhälligt kommit fram till att inte nu förorda ett sär-

skilt branschråd för den nordiska möbelindustrin.

I stället föreslår ekonomiska utskottet att ministerrådet, som ett led i arbetsplanen för det industripolitiska samarbetet, konkretiserar behovet av ett ökat nordiskt samarbete inom möbelbranschen.

Vi föreslår också att i detta arbete bör representanter för näringslivs- och löntagarorganisationer delta.

Herr president! Med stöd av vad jag här anfört och ekonomiska utskottets enhälliga betänkande föreslår jag att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samarbete med berörda parter, konkretisera behovet av ökat nordiskt samarbete inom möbelbranschen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Bertil Jansson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Petter Savola, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørn Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Erlendur Patursson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Uffe Ellemann-Jen-

sen, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernehus, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Heikki Järvenpää, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Robert Pedersen, Håkon Randal, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Rolf Sellgren, Reulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg och Bernhardt Tastesen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

11

A 615/e: Medlemsförslag om upprätthållande av en temperatur om 20 grader inomhus i de nordiska länderna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Páll Pétursson (ekonomiska utskottets talesman): Hr præsident! I medlemsförslaget rekommenderes Nordisk Ministerråd at vedtage tiltag, der har som målsætning, at der i de nordiske lande generelt opretholdes en temperatur på 20° indendørs.

Forslagsstillerne hævder, at temperaturen indendørs er unødigt høj, og at den i enkelte tilfælde væsentligt overstiger 20°. En sænkning af temperaturen vil medføre store energibesparelser. Desuden vil en sådan sænkning af temperaturen også være velbegrunder ud fra et sundhedssynspunkt. Forslagsstillerne mener, at årsagerne til den høje temperatur indendørs er, at man vænner sig til alt for høje temperaturer i butikker, kontorer osv. og indretter hjemmetemperaturen i forhold hertil.

Nordisk Råds præsidium besluttede den 18. maj 1981, at forslaget ikke skulle remissbehandles.

På grundlag af oplysninger, som økonomiudvalget har indhentet fra de nordiske landes energimyndigheder, konstaterer udvalget, at der i de nordiske lande er udarbejdet retningslinjer for opvarmning af offentlige bygninger samt har været arrangeret særlige

kampanjer rettet mod offentligheden med henblik på at få sænket rumtemperaturen til et bestemt niveau.

Udvalget mener således, at medlemsforslagets intentioner allerede er opfyldt, og udvalget vil på denne baggrund foreslå, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Under henvisning til ovenstående foreslår udvalget, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslag A 615/e.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets förslag.*

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

12

A 617/e: Medlemsförslag om nordiska underleveranser

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om nordiske underleveranser med sikte på å finne frem til konkrete tiltak som kan stimulere veksten i underleveransene mellom nordiske foretak.

Hannele Pokka (ekonomiska utskottets talesman): Ärade president! Underleveranserna är en vanlig form av samarbete mellan de nordiska länderna och deras stora ekonomiska betydelse erkänns allmänt.

Speciellt i de små nordiska ekonomierna med förhållandevis små företag fyller underleveranserna en viktig uppgift. Genom dem kan det mottagande företaget utlämna vissa delar av produktionsprocessen till andra företag och därigenom koncentrera sig på färre arbetskedan. Det levererande företaget kan å sin sida specialisera sig på tillverkanget och utvecklandet av en komponent. Sålunda uppstår arbetsfördelnings- och specialiseringsfördelar som bidrar till en mera konkurrenskraftig slutprodukt.

För små och medelstora företag kan underleveranser vara av en helt avgörande betydelse.

Underleveranser kan främja sådana företags inträde på marknader och stödja deras tillväxtprocess så att de uppnår en självförstärkande tillväxt. Detta är betydelsefullt icke minst ur sysselsättningssynpunkt.

Det synes finnas ett intresse för underleveranser som går långt utöver det som kan ses i faktiska siffror. Utredningar som gjorts på nordiskt håll visar att underleveranser försvåras bl.a. på grund av bristfälliga kontakter, otillräcklig branschinformation och språksvårigheter.

De utredningar som gjorts hittills har emellertid endast marginellt berört underleveranserna. Det är därför angeläget att närmare utreda de svårigheter som är förknippade med underleveranser och de möjligheter som finns för dessa.

Ärade president! Med hänvisning till vad jag här anfört får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Rolf Clarkson, Lone Dybkjær, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Hagen Hagensen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Ilkka Kannerla, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Agnar Nielsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Páll Pétursson, Hannele Pokka, Håkon Randal, Rolf Sellgren, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Henrik Westerland och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Gro Harlem Brundtland, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Uffe Ellemann-Jensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar

Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Stefan Jönsson, Heikki Järvenpää, Arvo Kempainen, Tellervo Koivisto, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Robert Pedersen, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Reulf Steen, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen och Petter Thomassen.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 48 röster.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Eeva Kuuskoski-Vikata lämnat sessionen för denna dag och ersatts av Terhi Nieminen-Mäkynen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

13

E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad statistisk information om Åland (C 1982/3/e)¹

Olof Jansson: Nordisk statistisk årsbok ges ut av Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet i enlighet med en överenskommelse av den 26 januari 1972. Årsboken innehåller data om de fem nordiska länderna, Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Statistik för de självstyrande områdena har inte särskilt tagits upp i årsboken. I 1980 års upplaga anges uttryckligen att data beträffande Danmark exkluderar Grönland och Färöarna, medan data beträffande Norge inkluderar Svalbard. Ytterligare anges att uppgifter om Grönland och Färöarna, i den mån de finns tillgängliga, presenteras separat. Däremot vad gäller Finland anges inget särskilt huruvida data beträffande Åland beaktats.

Med tanke på att ekonomiska rådet vid Ålands landskapsstyrelse sedan 1979 utger Statistisk årsbok för Åland som innehåller data om Åland, skulle det vara naturligt att

dess specifikt åländska data beaktades vid sammanställandet och redigeringen av Nordisk statistisk årsbok.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Är man från ministerrådets sida villig att beakta även landskapet Åland beträffande data för Nordisk statistisk årsbok samt att vidtaga härför erforderliga åtgärder?

Statsrådet **Karin Söder:** Fru president! Nordisk statistisk årsbok som har kommit ut sedan 1963 innehåller dels uppgifter om de fem nordiska länderna som helhet (ca. 240 tabeller) och dels vissa regionalstatistiska uppgifter (ca. 30 tabeller).

Som det framgår av frågan förekommer det i dessa tabeller uppgifter om Färöarna och Grönland, huvudsakligen tabeller, som ingår i avsnitten om befolkning och fiske. Det bör i detta sammanhang påpekas att uppgifterna om Färöarna och Grönland med få undantag inte är medtagna i den nationella statistiken för Danmark.

Årsboken innehåller uppgifter rörande vissa regionala områden, nämligen områden som berör två eller flera av de nordiska länderna. Det rör sig om Nordkalotten, Öresundsregionen och Arvika-Kongsvinger (ARKO)-regionen. Med det ökade nordiska gränsregionala samarbetet under de senaste åren har frågan om tillgänglig statistik för dessa – det rör sig om 11 – samarbetsområden aktualiserats. Genom kontakter mellan Nordiska statistiska sekretariatet och en projektgrupp under Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har det tills vidare uppnåtts enighet om att sikta på att utge en särskild publikation i stället för att öka det regionala statistiska avsnittet i årsboken.

Nordiska statistiska sekretariatet har upplyst att särskild publicering av statistiska data rörande Åland i årsbokens ländertabeller kan medföra vissa tekniska problem bl. a. till följd av den omständigheten att statistiken för Finland redan omfattar Åland. Det kommer vidare att vara nödvändigt av utrymmesskäl att omarbete vissa tabeller samt att begränsa uppgifterna om de övriga länderna till tabeller med tidsserier. I detta sammanhang bör man

¹ Frågan tryckt s. 2416

vara medveten om att Nordiska statistiska sekretariatet har begränsade resurser.

Frågan har tidigare varit föremål för överläggningar och för inte länge sedan på nytt mellan representanter för Ålands landskapsstyrelse, Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordiska statistiska sekretariatet. Ett ytterligare möte väntas äga rum under loppet av våren detta år.

Frågan är således under behandling. Ministerrådet kommer att avvakta resultatet av detta arbete innan ställning tas till ett eventuellt initiativ från ministerrådets sida.

Olof Jansson: Fru president! Jag hade visserligen varit mycket glad om ett i sak klarare besked hade kunnat ges. Jag fäste mig i svaret vid att man utgår ifrån att den här frågan möjligen kunde lösas inom regionalstatistikens avsnitt. Nu får vi komma ihåg att det här inte är fråga om regionalstatistik. Regionalstatistiken ges från områden med speciellt geografiskt betingade förhållanden och inom det nordiska samarbetet. En annan grund som styr det är i synnerhet det nordiska samarbetet och resultatet har ett annat intresse. Här är det fråga om ett självstyrt område, där samhällsförhållanden och näringsliv, socialväsen osv. styrs av självstyrelsefunktionen och det är ju detta som bör göra det intressant, det är inte fråga om regioner med nordiskt samarbete.

Det hänvisas också till att Ålands statistik redan ingår i den nationella finländska statistiken i den allmänna delen. Det må vara riktigt. Jag kan här tillägga att den gör det nog inte till alla delar. När man ser uppgiften om val i Norden så står från åländsk sida Åländsk samling angiven. Åländsk samling är inget parti, den är blott en takorganisation. Det finns inga som helst uppgifter om de politiska förhållandena på Åland, medan sådana däremot ingår både från Färöarna och Grönland inom Norden. Detta som exempel.

När den åländska statistiken ingår i den allmänna finländska så kan man därifrån icke få ut något särskilt om Åland, som ju har en mycket avvikande struktur samhällspolitiskt och icke minst näringspolitiskt. Jag kan här som ett exempel nämna att en tredjedel av Finlands handelsflotta är registrerad på Åland. Turismen är alldeles för välkänd för

att jag skulle behöva nämna den osv. Detta på basen av en rätt liten befolkningsgrupp. Handel, samfärdsel och tjänster står på Åland för 65 procent av näringspyramiden, ett synnerligen ovanligt förhållande i Norden, och detta som sagt styrt av den egna samhällsfunktionen, vilket bör göra den värd uppmärksamhet och väcka intresse i nordiskt sammanhang jämsides med de statliga funktionerna. Därför, fru president, vill jag komma med en tilläggsfråga:

Anser statsrådet Söder att hinder principiellt föreligger för att de självstyrda områdena i Norden ägnas särskild uppmärksamhet i vår samlade nordiska statistik?

Statsrådet Karin Söder: Fru president! Som framgick av vad jag tidigare sade tillmäter man i det här arbetet stor betydelse vad den åländska landskapsstyrelsen har för synpunkter på lösningen av denna fråga. Det framgår av det förhållandet att man redan haft överläggningar och att man kommer att ha överläggningar med Ålands landskapsstyrelse framöver. Det är detta som är själva utgångspunkten för de resultat som ministerrådet kan komma fram till när vi så småningom tar ställning.

Jag anser att det är viktigt att de formella grunderna för utformningen av statistiken blir så likartade som möjligt. Enligt min bedömning bör de bli helt likartade för alla länder som finns med i det nordiska samarbetet, allt med utgångspunkt i de konstitutionella förhållanden som råder i de olika länderna. Det är mitt principiella svar på den fråga som Olof Jansson nu ställde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av berättelsen fortsätter i ekonomiska utskottet.

14

D 1982/1/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Björklund: Fru president! Här avskrives nu en tio år gammal rekommendation. Det råkar vara den första rådsrekommendation jag själv fått stöda, här i denna plenisal i februari 1972. Men det är inte nostalgi som fått mig att begära ordet, utan det sorgliga sakförhållandet, att varken rekommendationen eller ens dess intention kommer att uppfyllas.

Det gäller alltså den nordiska harmoniseringen av bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar. Det kan ju låta litet lustigt, om man inte känner till substansen, men tryckkärl och ångpanneanläggningar har faktiskt en väsentlig betydelse inom arbetsskyddet och också en rätt viktig industripolitisk aspekt. T.ex. kärnkraftverkens reaktorer räknas till denna kategori.

Nu har ministerrådet meddelat, att den nordiska harmonisering som rådet har efterlyst anses vara mindre önskvärd än det EG-dominerade standardiseringssamarbetet. Det är någonting som man tidigare inte har sagt ut. Ekonomiska utskottets upprepade framställningar samt mina envisa frågor vid tidigare sessioner har bemötts antingen med löften, som inte har hållits, eller med svepskäl och undanflykter.

Fru president! Så går det ibland när man tränger igenom samarbetsliturgin. Vila i frid nummer 1/1972/e!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

15

D 1982/20/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Berge (ekonomiska utskottets talesman): Ärede president! Bare en kort merknad i tilknytning til denne saken.

Det gjelder et initiativ som ble tatt av Nordisk Råd i 1974, og som rent konkret kom til å

dreie seg om medbestemmelse for de ansatte i flyselskapet SAS. Det har vært et krav fra de ansatte å få rett til representasjon i styret med fulle rettigheter. Etter påtrykk fra Ekonomisk utskott i Nordisk Råd har selskapet og moderselskapene nå kunnet bringe denne saken fram til en lykkelig løsning for de ansatte, slik at de altså får representasjon med fulle rettigheter.

Ettersom vi ofte ikke oppnår positive resultater i det nordiske samarbeidet, synes jeg det var grunn til å registrere dette, og registrere det med glede.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

16

D 1982/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag biföljs.

17

D 1982/23/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag biföljs.

18

D 1982/5/1975/e: Meddelande om rekommendationen nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1982/15/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperationen

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

20

D 1982/14/1978/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21

D 1982/26/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 12.30.

Protokoll

8:e mötet

Fredagen den 5 mars 1982 kl. 12.30–14.20

President: Elsi Hetemäki-Olander (1–19)

Dagordning:

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inkl. bilaga 12 (berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet) (*trafikutskottets betänkande*)

2. E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om NORDTURIST-biljett (D 1982/3/1975/t)

3. A 601/t: Medlemsförslag om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken

4. E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelserna i Västnorden (D 1982/4/1975/t)

5. E 13: Fråga till regeringarna i Danmark, Finland och Island om internordisk giltighet för körkort (D 1982/3/1976/t)

6. E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om bättre villkor för färjetrafiken i Norden vintertid (D 1982/7/1980/t)

7. A 599/t: Medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året

8. A 603/t: Medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser

9. D 1982/8/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

10. D 1982/11/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

11. D 1982/11/1974/t: Meddelande om re-

kommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

12. D 1982/2/1976/t: Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

13. D 1982/4/1976/t: Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese möjligheter för pensionärer m. fl.

14. D 1982/12/1979/t: Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

15. D 1982/10/1980/t: Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982

16. Anmälan av budgetkommitténs och informationskommitténs val av ordföranden och vice ordföranden

17. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

18. Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

19. Sessionen avslutas

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande)

Trafikutskottet hade föreslagit,

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som trafikutskottet behandlat antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1) att verkställa en undersökning av de allmänna riktlinjerna för de nordiska ländernas trafikpolitik

2) att uppdatera rapporten om färjförbindelserna mellan Island, Färöarna och övriga Norden

3) att arbeta för att gemensamma normer för bulleravgivning från motorfordon (emissionsnormer) införs i de nordiska länderna

4) att skapa förutsättningar för att texttelefoner tillhandahålls i samtliga nordiska länder till hörsel- och talskadade som har behov av det

5) att arbeta för att flygförbindelserna på Nordkalotten upprätthålls även efter försöksperiodens slut

6) att prioritera arbetet med att åstadkomma löpande nordisk transportstatistik

7) att till rådets 31:e session kartlägga de regler på den trafiktekniska och sjösäkerhetstekniska sidan som gäller i Norden om fritidsbåtar och fritidsbåttrafik samt redogöra för eventuella planer för harmonisering av dessa regler

8) att arbeta för att de förslag till förbättringar och bearbetning av trafikolycksdata, som har framlagts i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport MITRA, beaktas av berörda nationella myndigheter.

B. att rådet lägger Kapitel XIX och Kapitel XX i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Mørk Eidem (trafikutskottets talesman): Ærede president! I begynnelsen av desember hadde Trafikkutvalget sine årlige drøftelser med Ministerrådet ved trafikkministrene. Denne ordning er forankret i transportavtalen av 1972. Utvalget ser det som verdifullt at slike regelmessige kontakter finner sted. I årenes løp har vi på denne måten kunnet løse en rekke problemer uten å måtte gå vegen om en langvarig byråkratisk behandling.

Som talsmann for utvalget skal jeg ta opp

enkelte spørsmål som vi fra vår side mener er særlig viktige. For øvrig henviser jeg til utvalgets innstilling til meldingen fra Ministerrådet.

Framfor denne sesjon kan vi konstatere at det innen Trafikkutvalgets virkefelt foreligger 35 rekommandasjoner som ikke er brakt til avslutning. Utvalget har foreslått å avskrive sju rekommandasjoner, samtidig som det går inn for å vedta én ny. Utvalget har således vist stor tilbakeholdenhet. Jeg håper at Ministerrådet for sin del vil intensivere sitt arbeid med de rekommandasjoner som ennå ikke er tilstrekkelig etterkommet, slik at avskrivningen kan skje i like stort tempo, eller større om mulig.

Blant de rekommandasjoner som nå synes å være i god gjenge, har utvalget særlig merket seg rekommandasjon nr. 10/1980 om et nordisk trafikksikkerhetsår. Forberedelsene til det nordiske trafikksikkerhetsår 1983 skrider fram så vel på nordisk som på nasjonalt plan. Utvalget har gitt dette prosjektet meget høy prioritet, ja, en må kunne si at det som her er på gang, er et godt eksempel på parlamentarisk initiativ som følges opp fra Ministerrådets side. Akkurat i dette øyeblikk pågår en pressekonferanse et annet sted i dette hus om nettopp Trafikkikkerhetsåret 1983. Trafikkutvalget er representert i den nordiske hovedkomiteen for Trafikkikkerhetsåret. I Norge, Sverige og Finland er det oppnevnt nasjonale komiteer. I Danmark og Island arbeider de på andre måter, men aktiviteten er i gang, og forberedelsene skjer som planlagt.

Som kjent er 1982 utpekt som et år for nordisk turisme. I regi av Nordisk Turistråd og den nordiske turisttrafikkomiteen gjennomføres nå kampanjen "Reis i Norden". Jeg vil uttrykke min forhåpning om at kampanjen blir effektiv og vellykket. Utvalget har for øvrig i lengre tid vært engasjert i å lette forholdene for den internordiske turismen. Som et ledd i dette arbeid har vi i løpet av 1981 foretatt en viss kartlegging av pris- og rabattordningene ved reiser i Norden. Det viser seg at prisene varierer sterkt. Det samme kan sies om vilkårene for å oppnå rabatt. Med bakgrunn i dette er det nå reist et medlemsforslag som tar sikte på en harmonisering av reiserabattene over landegrensene. Forslaget er i godt samsvar med et av punk-

tene i Trafikkutvalgets såkalte "10-punktprogram", og man må gå ut fra at det i sin tid vil bli viet betydelig interesse fra utvalgets side.

Spørsmålet om å lette reisemulighetene henger sjølsagt sammen med reiseomkostningene. Det er ikke tilstrekkelig å informere folk om reisemål i nabolandene. Både unge og eldre, med og uten familie, må ha muligheter til å ta seg fram uten altfor tyngende kostnader.

Trafikkutvalget har i denne sammenheng festet seg ved en henvendelse fra Foreningen Norden i Danmark, der foreningen ber om Nordisk Råds støtte til en ordning med nordisk ungdomsreisekort for jernbanereiser i Norden. Hensikten er å gi et konkurranse-dyktig alternativ til Interrail-kortet.

Dersom de nordiske jernbaner innfører en slik ordning, vil kulturministrene kunne yte et tilskudd – er det sagt – på 750 000 n.kr. til en informasjonskampanje om Norden som reisemål.

Trafikkutvalget tok opp saken med ministrene i desember og har videre henstilt til rådets presidium å gjøre en henvendelse til regjeringene om dette spørsmål. La meg også nevne at formannen og nestformannen i Trafikkutvalget har hatt møte her under sesjonen med representanter for et bredt utsnitt av ungdomsorganisasjonene i Norden. Møtet bekreftet at det er en viktig oppgave å oppnå resultater på dette området. Jeg vil derfor igjen minne om utvalgets henstilling, særlig med tanke på den støtte som er signalisert fra kulturministrene.

Sommeren 1979 ble flyforbindelsene Tromsø-Kiruna og Uleåborg-Luleå opprettet for en treårig forsøksperiode. Regjeringene i Finland, Norge og Sverige har gitt de trafikerende flyselskaper risikogaranti for denne perioden. Når forsøksperioden løper ut sommeren 1982, vil følgende kunne konstateres: Ruten mellom Uleåborg og Luleå trues med avvikling, mens det foreligger muligheter for en fortsettelse av ruten Tromsø-Kiruna.

Trafikkutvalget har i lengre tid arbeidet for å skaffe de nordlige deler av Finland, Norge og Sverige faste tverrgående flyforbindelser. Sjøl om trafikkunderlaget i dag ikke er særlig solid, må vi kunne regne med et gradvis økende kommunikasjonsbehov. Her bør f. eks. den kommende oljevirkosomhet i Nord-

Norge tas med i betraktningen. Et mer vellykket regionalpolitisk samarbeid på Nordkallotten vil også kunne få betydning. Dels vil flyforbindelsene være en forutsetning for en slik utvikling, dels et resultat. Trafikkutvalget konstaterer at en framtidig ekspansjon vil kunne medføre et behov for en omstrukturering av rutene, der f. eks. spørsmålet om den beste endestasjon i Norge blir tatt opp til prøving. Jeg vil her nevne et brev Trafikkutvalget har mottatt fra Harstad kommune i Norge, hvor flere ordførere i regionene gir uttrykk for at Evenes lufthavn vil være en bedre løsning enn å la fly gå til Tromsø. Dette er et eksempel på at det kan tenkes aktivt omkring spørsmålet om å styrke flyforbindelsene i nord.

Jeg vil på utvalgets vegne sterkt understreke en annen sak som har opptatt Trafikkutvalget en god del, nemlig de funksjonshemmedes vilkår og muligheter i trafikken. Linjen må være å tilpasse bl. a. de kollektive transportmidlene til de behov som her fins. Det utføres nå et aktivt arbeid på dette området, særlig med utgangspunkt i det handikappet vi har lagt bak oss. Nå gjelder det at denne innsatsen ikke trappes ned; her må det til en fortsatt aktiv oppfølging.

Utvalget er også opptatt av å gi eldre og funksjonshemmede bedre muligheter til å benytte seg av telehjelpemiddel. Her har det skjedd en positiv utvikling, særlig med hensyn til markedsføring av tilgjengelige produkter. Utvalget peker på at teksttelefoner kan være et viktig bidrag til å bryte den isolasjon mange hørsels- og talehemmede lever i. Det er derfor ønskelig at det i samtlige nordiske land skapes forutsetninger for økt bruk av teksttelefoner.

Forbindelsene over Øresund har med jevne mellomrom vært i søkelyset i Nordisk Råd. Faste forbindelser vil her kunne spille en betydelig rolle, bl. a. i forbindelse med den videre utvikling av Norden som hjemmemarked.

La meg til sist minne om at våre nordiske beslutninger er avhengig av oppfølging på det nasjonale plan. Ansvaret ligger her i første rekke på regjeringssiden. Men heller ikke vi parlamentarikere kan fraskrive oss ansvar, særlig med henblikk på den kontroll oppfølgingen krever.

Med disse ord vil jeg anmode om at Trafikkutvalgets forslag bifalles.

Statsrådet **Elmstedt**: Fru president! Trafik och samfärdsel är områden som dragit ovanligt stor nytta av det nordiska samarbetet. Verksamheten är ju internationell till sin natur och det är en förutsättning för att t. ex. transportväsendet skall kunna fungera, att transporterna kan passera gränser utan alltför många praktiska eller rättsliga svårigheter. Det har också lagts ner mycket arbete i internationella sammanhang på att underlätta kommunikationerna mellan olika länder. Mycket av detta arbete bedrivs i ett vidare sammanhang än det nordiska. Så måste det vara, anser jag. Vi skall i första hand sträva efter europeisk – eller i vissa fall såsom betr. sjöfarten – global harmonisering av olika bestämmelser. De nordiska länderna har emellertid i detta vidare sammanhang ett ansvar som pådrivare i t. ex. säkerhets- och miljöfrågor. Det är en god grund och ibland en nödvändig förutsättning för framgång i detta arbete att det finns en gemensam nordisk bas att stå på. En sådan bas har vi på några områden redan arbetat fram. Se bara på vägtrafiklagstiftningen.

Många frågor inom kommunikationsområdet är också sådana att de inte bör eller kan lösas vare sig nationellt eller i FN:s regi. Jag tänker bl. a. på sådana betydelsefulla frågor av praktisk natur som väg-, färje-, tåg- och flygförbindelserna mellan de nordiska länderna. I sådana frågor är det ovärderligt att ha tillgång till ett väl fungerande maskineri av nordiska samarbetsorgan.

I alla de nordiska länderna är det ekonomiska klimatet f. n., bekymmersamt. Detta måste avspeglas sig också i det nordiska samarbetet. Det finns helt enkelt inte utrymme för alla de reformer eller projekt som man skulle vilja genomföra. Mer än tidigare måste vi därför prioritera bland de många goda uppslag som ständigt finns. Vi måste vänta oss en viss åtstramning på t. ex. projektbudgeten. En viss begränsning behöver dock inte medföra att värdefulla projekt inte kan komma till stånd eller att redan påbörjade inte kan avslutas.

Det är nämligen min övertygelse att viljan och förmågan finns för att finna effektiva

samarbetsformer som åtminstone delvis kompenserar den något knappare tillgången på medel. Förutsättningarna för ett fruktbart samarbete inom kommunikationsområdet kommer alltså att finnas även i fortsättningen.

I sitt betänkande har trafikutskottet påpekat att det för närvarande finns 160 oavslutade rekommendationer och att 35 av dessa finns på trafikutskottets område. Jag tycker att detta förhållande är en god illustration till vad jag nyss sagt, nämligen att kommunikationsområdet är ett område med många arbetsuppgifter för de nordiska samarbetsorganen. Emellertid visar antalet också på den arbetsbörda som vilar på sekreteriatet, ämbetsmannakommittéer och arbetsgrupper.

Utskottet anför att det bästa sättet att minska denna arbetsbörda är att uppfylla rekommendationernas intentioner. Det är självklart ett alldeles riktigt påstående. Det görs också stora ansträngningar för att åstadkomma de positiva resultat utskottet efterlyser. Jag vill emellertid understryka att de överväganden av ekonomisk natur, som alltid måste göras, medför att alla intentioner inte kan uppfyllas i den takt eller ordning som utskottet kanske anser önskvärd. Det är heller inte alla gånger möjligt att uppfylla intentionerna i rekommendationerna hur vällovtligt syftet än må vara. Från ministerrådets sida bör vi också klarare än hittills i meddelanden över rekommendationerna ange hur realistiskt ett genomförande är.

En annan fråga som utskottet tar upp bland sina allmänna synpunkter gäller den nationella uppföljningen av utredningar och ministerrådsbeslut. Den bör enligt utskottet bli mer effektiv. Jag vill här återigen instämma i vad utskottet anför. Den nationella uppföljningen är naturligtvis ett väsentligt inslag i den nordiska verksamheten. Den utgör ju på sitt sätt en betygsättning. Med risk att verka tjugtig måste jag också påpeka att tillgången till resurser ofta avgör. Också uppföljningen kostar tid och pengar och man måste avväga om tiden och pengarna skall användas för att driva nya frågor eller för att utvärdera gamla. Jag vill dock påstå att konflikten här inte behöver vara så stor, eftersom enligt min mening kunskaper om utfallet av det som genomförs är värdefulla då framtiden planeras. En avvägning av vad som är rimligt måste

dock göras. Jag vill också framhålla att ett nationellt genomförande av nordiska beslut kräver att man i Nordiska rådet gör klart för sig om besluten har ett rimligt stöd i de nationella parlamenten.

Jag sade nyss att det ekonomiska läget måste sporra oss till att finna nya och effektiva samarbetsformer. Ett exempel på ett försök i denna riktning är att de båda kommittéerna på trafikområdet – Ämbetsmannakommittén för transportfrågor och det nordiska trafiksäkerhetsrådet – haft ett gemensamt sammanträde nu här i Helsingfors för att bl. a. presentera planer och projekt för varandra. Syftet med detta är bl. a. att eventuellt dubbelarbete skall kunna undvikas och att man skall på ett konkret sätt kunna få nytta av varandras erfarenheter. Ämbetsmannakommitténs och trafiksäkerhetsrådets ansvarsområden ligger så pass nära varandra att jag tror att ett sådant erfarenhetsutbyte kan vara mycket värdefullt.

Det nordiska samarbetet på trafikområdet kommer under 1982 att vara mycket aktivt. På trafiksäkerhetens område pågår ju förberedelserna för trafiksäkerhetsåret för fullt. På transport- och kommunikationsområdet står vi nu delvis inför en generationsväxling. När jag säger generationsväxling syftar jag inte på de personer som arbetar med frågorna utan på arbetsuppgifterna.

Under 1982 kommer nämligen flera av de projekt som ämbetsmannakommittén hållit i under senare år att avslutas. Samtidigt startar flera nya projekt med intressanta uppgifter på programmet. Inte mindre än sex olika projekt beräknas bli slutförda under året. Det är dels vägforskningsprojekten om taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk, om förbättring och underhåll av grusvägar och om effektmätning av mindre anläggningsarbeten, dels projekt som sysslat med transporter i glesbygd, handikappades möjligheter att utnyttja kollektiva transportmedel och cykeltrafik. Jag talade nyss om utvärdering av avslutade projekt. Med anknytning till det kan jag bara konstatera, att det säkert finns anledning att återkomma till de nu nämnda projekten när resultaten av dem förelegat någon tid.

Redan under 1982 kommer också flera nya projekt att sättas igång. Projekten har sin tyngdpunkt lagd på frågor som har med ener-

giförbrukning att göra. Jag har med tillfredsställelse konstaterat att trafikutskottet i sitt betänkande funnit denna inriktning av projektverksamheten vara riktig och välkommen. Inte mindre än fyra olika projekt med anknytning till energifrågor är nu påbörjade.

Våra nordiska länder är varandra mycket lika i de flesta avseenden. Skillnader finns emellertid – skillnader som inte går att utjämna och som gör att alla länderna inte har samma intresse eller nytta av alla de resultat som nås. Brister det i nytta eller intresse den ena gången, kompenseras det dock i allmänhet den andra. Islands geografiska förutsättningar är emellertid sådana att dess intressefär i en del avseenden skiljer sig rätt väsentligt från de övriga ländernas. Det är därför med mycket stor tillfredsställelse jag nu kan meddela att det i ämbetsmannakommitténs regi påbörjats ett projekt som kan förväntas bli till stor glädje för Island. Projektet handlar om skeppsrörelser i hamnar och syftar till att få fram kriterier för sådana fartygsrörelser som kan tillåtas utan att fartygen eller hamnanläggningar skadas när fartygen ligger i hamn och när de lastas och lossas. Stora förväntningar knyts till projektet också från de övriga länderna.

Förra året antog Nordiska rådet två rekommendationer om transport av farligt gods. Med anledning härav har ämbetsmannakommittén planerat att under 1982 starta något som man skulle kunna kalla förprojekt i ämnet. Förprojektet avses ge grundvalen för hur arbetet med att uppfylla rekommendationernas intentioner skall föras vidare.

Ja, detta var några ord om projektverksamheten på trafik- och kommunikationsområdet. Projektverksamheten är dock bara en del av det nordiska samarbetet inom denna sektor. Också i andra former än projektens pågår mycket arbete. Utskottet har i sitt betänkande tagit upp flera av de frågor som har aktualitet, såsom mellanriksvägar, flygförbindelserna i norr, fritidsbåtar, reserabatter, handikappfrågor och mycket mer. På en del punkter andas utskottsbetänkandet visst missnöje med att ministerrådet inte tillräckligt utförligt redovisat vilket arbete som faktiskt utförts. Jag har tidigare i samband med att jag berörde rekommendationerna och det arbete de föranleder talat om de insatser som ständigt

görs på flera olika nordiska plan för att i möjlig och rimlig mån tillgodose Nordiska rådets önskemål.

När det gäller det nordiska samarbetet på vägtrafiksäkerhetens område noterar utskottet i sitt betänkande att bl. a. trafiksäkerhetsfrågorna under de senaste två åren har tenderat att bli allt lägre prioriterade i förhållande till t. ex. de ekonomiska, industriella och tekniska frågorna. Det skulle naturligtvis vara beklagligt om detta vore en riktig notering. Enligt min uppfattning har trafiksäkerhetsarbetet hittills under de gångna åren fått allt mer medel över ministerrådets budget. I absoluta tal har vi alltså ökat insatserna för en säkrare trafik. Vi skall heller inte glömma att man under några ganska intensiva samarbetsår under 1970-talet så att säga betade av några väsentliga områden inom trafiksäkerhetssektorn. Jag tänker då särskilt på bilbältena, hjälmarna och varselljusen. Det arbetet vet vi ju gav ett mycket gott resultat i form av färre dödade och skadade i trafiken. Det framgångsrika trafiksäkerhetsarbetet i Norden har också väckt internationell uppmärksamhet. Med detta vill jag naturligtvis inte alls antyda att vi nu bör slå av på takten och skära ner det nordiska samarbetet. Tvärtom måste vi se till att den gynnsamma utvecklingen inte bryts. Ett gemensamt mål för trafiksäkerhetsarbetet bör vara att även i fortsättningen ständigt minska antalet offer i trafiken. Därför måste arbetet målmedvetet drivas vidare. De senaste årens resultat visar att trafiksäkerhetsarbetet verkligen lönar sig.

Det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetens område sker främst i Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess tre underkommittéer. Man får ibland höra att nordiskt samarbete mest är prat och att det mera sällan leder till praktiska resultat. Jag tror att trafiksäkerhetsrådet kan ta sådan kritik med ro, om rådet nu skulle ha fått sådan kritik. Som utskottet nämner i sitt betänkande har trafiksäkerhetsrådet nyligen börjat en uppföljning av vad som har hänt med de förslag som rådet har lämnat i sin rapportserie sedan 1972. Kartläggningen är inte färdig men redan det som hittills har kommit fram pekar på att förslagen i stor omfattning har genomförts eller är under genomförande i de olika nordiska länderna. Trafikutskottet kan ju nu också i sitt betänkande bl. a. konstatera att trafiklag-

stiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige numera är harmoniserad och att detta arbete pågår i Island.

Naturligtvis finns det också förslag som inte har varit möjliga att genomföra i samtliga länder. Detta behöver nu inte uppfattas som något misslyckande eller på annat sätt negativt. Det finns trots allt skillnader mellan våra länder som jag inte ser några skäl till att försöka utjämna. Det nordiska samarbetet skall naturligtvis inte drivas därhän att alla nationella särdrag utplånas. Detta gäller t. o. m. på trafikens område. Det är t. ex. viktigt att beslutade regler uppfattas som rimliga och vetliga av trafikanterna. Annars kan man inte vänta någon god efterlevnad. Även behovet av åtgärder kan variera mellan länder. Med detta vill jag ha sagt att ett förslag kan mycket väl vara genomförbart i ett land men inte i ett annat. Detta är något som vi politiker bör ha i åtanke, och det gäller inte minst när Nordiska rådet skall ta ställning till de olika medlemsförslagen och när frågan om avskrivning av rekommendationer kommer upp.

Jag har alltså kunnat konstatera att trafiksäkerhetsarbetet hittills har varit mycket framgångsrikt i de nordiska länderna. Men så har man också under 1970-talet genomfört flera säkerhetsåtgärder som vi i dag betraktar som självklara.

För att detta framgångsrika arbete skall kunna fortsätta måste vi få tillgång till allt finare och mer sofistikerade metoder för att veta vilka åtgärder som bör vidtas. Man skulle också kunna uttrycka det så, att vi politiker måste ställa högre krav på det beslutsunderlag som vi skall ha. Även här lägger Nordiska trafiksäkerhetsrådet ner ett stort och viktigt arbete. En blick på den projektverksamhet som har initierats av trafiksäkerhetsrådet visar detta. Bland de projekt som pågår eller nyligen avslutats kan jag nämna

1. Metodik för insamling och redovisning av olycksdata.

2. Metodiska anvisningar för studier av effekter av trafiksäkerhetsåtgärder, från början också kallat handboksprojektet.

3. Metoder för värdering av konsekvenserna av olika slag av trafiksanering.

4. Utvärdering av metoder i trafikundervisningen.

Som framgår är detta projekt som förhoppningsvis kommer att ge oss bättre kunskap

och säkrare beslutsunderlag, när vi i framtiden diskuterar olika trafiksäkerhetsfrågor.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet driver förstås fortfarande också en hel del mer praktiska och konkreta projekt. Jag tänker t. ex. på projekt som cyklande barns trafikrisk och åtgärder mot promillekörning.

Jag har med dessa ord velat peka på det betydelsefulla arbete som Nordiska trafiksäkerhetsrådet bedriver. Det finns all anledning att stödja och driva på detta arbete. Ett framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete kan aldrig bli olönsamt.

Att Nordiska rådets medlemmar lägger stor vikt vid trafiksäkerhetsfrågorna har ju också visat sig genom att Nordiska ministerrådet har utlyst år 1983 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår efter rekommendation från Nordiska rådet.

Det var för ganska exakt ett år sedan som beslutet togs. Sedan dess har man i en nordisk huvudkommitté och i nationella kommittéer eller liknande varit sysselsatt med planering av insatserna.

Syftet med trafiksäkerhetsåret är att genom förbättrade trafikantbeteenden skapa ökad säkerhet i trafiken. En särskild tonvikt läggs på de oskyddade trafikanternas säkerhet.

Nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 är värt uppmärksamhet från flera utgångspunkter. Det är sålunda första gången som nordiska organisationer gått samman med nationella myndigheter och frivilligorganisationer i ett gemensamt arbete. Det skall vidare skapa en bas för ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsområdet under de kommande åren.

Trafiksäkerhetsåret skall alltså inte ses som ett uppflammande bloss utan som något mer beständigt.

Jag har tidigare berört det ekonomiska läget för det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet. För fyraårsperioden 1981–1984 har det genom omprioriteringar i ministerrådets budget varit möjligt att avsätta 2 milj. NOK för gemensamma insatser.

Mot bakgrund av att det i Norden satsas ca 80 milj. kr. per år på trafiksäkerhetsaktiviteter framstår det väl helt klart för var och en, att merparten av insatserna under 1983 måste baseras på de gängse aktiviteterna. Små justeringar och ändringar i långtidsplanerna gör

det möjligt att uppnå det vi vill med trafiksäkerhetsåret.

Lindahl: Fru president, kära vänner i det nordiska samarbetet! Vid rådets förra session, i mars 1981, fattade Nordiska ministerrådet det glädjande beslutet att utlysa 1983 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och bevilja medel för den nordiska delen av genomförandet. En nordisk huvudkommitté med representanter för ministerrådet och Nordiska rådet bildades, liksom nationella kommittéer i Finland, Norge och Sverige. Allt detta är i linje med rådets rekommendation från 1980.

Tanken bakom förslaget om ett nordiskt trafiksäkerhetsår var att ytterligare förankra trafiksäkerhetsarbetet i folkopinionen i Norden genom att engagera politiker, sakkunniga, skolor, folkrörelser och andra organisationer samt massmedia. Under detta år skall vi tillsammans lyfta fram trafiksäkerheten som något som ständigt är aktuellt och bör engagera alla människor.

Visserligen kan vi med tillfredsställelse konstatera, att antalet trafikolyckor sjunkit det senaste årtiondet. Man kunde kanske tycka att det var onödigt att då ge trafiksäkerheten en så hög prioritet som utlysande av ett trafiksäkerhetsår innebär. Men så har vi inte resonerat i trafikutskottet.

Tvärtom har vi menat att de minskande olyckstalen visar, att det aktiva trafiksäkerhetsarbete som bedrivs i respektive land och under medverkan av bl. a. Nordiska rådet börjat ge resultat. Vi har antagit rekommendationer om nordiska trafikregler, förarutbildning, barnens trafikmiljö och insatser mot alkohol i trafiken m. m. som i stor utsträckning också blivit genomförda.

När det visar sig att ett arbete börjar ge resultat är det inte tid att slå av på ambitionerna. Tvärtom har arbetet just då stora möjligheter till verklig framgång. Vi kan aldrig slå oss till ro med att priset på vår höga standard är att människor dödas och lemlästas.

Även det antal olyckor som det nu rör sig om skulle inom varje annat område än just trafiken snabbt föranleda betydande ändringar i arbetsmiljö etc. utan att man skulle låta sig avskräckas av kostnaderna.

Vid en konferens i Trondheim i april förra året, som innebar startskottet för arbetet på

trafiksäkerhetsåret, lanserade dåvarande statsrådet Ronald Bye en gemensam nordisk målsättning för trafiksäkerhetsarbetet.

Det nordiska välfärdssamhället accepterar *inte* att hög rörlighet och den därmed förbundna höga levnadsstandarden, skall betalas med ett högt antal olyckor och dödade i trafiken. Norden skall göras till den mest trafiksäkra delen av världen, var Ronald Byes budskap.

Vad för övrigt kostnaderna beträffar måste vi erinra oss att insatser för trafiksäkerheten är direkt kostnadsbesparande ur samhälls-ekonomisk synvinkel. Vi spar människoliv, lidande och vårdplatser och sjukfrånvaro samt skador på egendom. Allt sådant som inte bara är av värde för enskilda människor och deras familjer, utan också innebär faktiska samhällsekonomiska besparingar.

De gemensamma insatserna från Nordiska rådets sida är främst organisatoriska. Man skapar en gemensam paraplyorganisation för arrangemanget, tar fram ett relativt begränsat gemensamt material och har skapat en gemensam logotype som lanseras under trafiksäkerhetsåret. I de nordiska länderna ges 1983 ut ett trafiksäkerhetsfrimärke, man kommer att intensifiera trafikinformationer i TV och radio osv.

Därtill sker en viss samordning av nationella insatser, man tar till vara på nordisk basis vad som finns eller framställs i skilda länder, exempelvis filmer och skolmaterial. Det ordinarie trafiksäkerhetsarbetet genomförs i varje land men sätts in i det nordiska sammanhanget genom att "stämplas" med trafiksäkerhetsårets logotype.

Ett av de viktigaste inslagen i Nordiska rådets egen aktivitet under 1983 är fyra seminarier, ett i vardera Danmark, Norge, Finland och Sverige. Fördelningen av ämnen på olika länder är denna:

Norge – barn och trafi (april)

Sverige – bilens aktiva och passiva säkerhet (juni)

Danmark – cyklisters trafiksäkerhet (augusti)

Finland – alkohol och trafik (november)

Men jag tycker inte vi i Nordiska rådet skall förhäva oss – vilket vi liksom andra förvisso ibland har en viss benägenhet för. Det är Nordiska rådet som initierat detta trafiksäkerhetsår. Det omfattande ordinarie na-

tionella trafiksäkerhetsarbetet kommer att ges ytterligare tyngd genom att samordnas med trafiksäkerhetsåret.

Men därtill kommer som det kanske viktigaste, att vårt beslut och vad vi gör blir utgångspunkten för en rad insatser av andra organisationer, institutioner och företag som annars inte skulle kommit till stånd.

Så kommer exempelvis försäkringsbolagen att genomföra en aktion för att få folk att i långt större utsträckning bära reflexer.

De kooperativa försäkringsbolagen i Norden har diskuterat egna aktioner som nu håller på att utformas. I Sverige genomför enligt planerna det kooperativa försäkringsbolaget Folksam en stor sommaraktion i samarbete med rikspolisstyrelsen och NTF (Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande) och man har liknande planer på en verkningfull aktion med yrkestrafikens företrädare.

Jag är övertygad om att man på många andra håll i våra länder arbetar med liknande planer utan att de för den skull ännu nått en konkret utformning.

Det är på detta sätt Nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 växer fram till en verkligt bred, folkligt förankrad aktion. Jag önskar givetvis alla goda krafter framgång i detta angelägna arbete och vill här endast avslutningsvis tacka de politiker, ämbetsmän och experter som på skilda sätt gripit sig an med arbetet att göra Nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 till en avgörande framgång för trafiksäkerhetsarbetet i Norden.

Terhi Nieminen-Mäkynen: Fru president! I rekommendation nr 3/1975 uppmanade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för förbättrade resemöjligheter inom Norden för nordisk ungdom genom införandet av ett tidsbegränsat universalkort. Syftet var att skapa ett attraktivt nordiskt alternativ till det populära Interrailkort, vilket ger ungdomar under 26 år möjlighet att resa i hela Europa på mycket fördelaktiga villkor. Kortet kostar för närvarande 1080 svenska kronor.

Ärade president! Det nordiska samarbetet består av många små detaljer. Avsikten med lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder är att förbättra servicenivån för Nordens invånare på olika områden i den samhälleliga verksam-

heten. Samtidigt avser det att skapa en samhörighetskänsla och öka möjligheterna att bekanta sig med olika nordiska nationer och länder.

Syftet med Nordturist-biljetten är att underlätta möjligheterna för de unga att resa förmånligt i Norden. Det är säkert mycket bättre, att de unga påbörjar sitt internationella umgänge i Norden och först därefter utvidgar sin kännedom om det övriga Europa. Detta lyckas dock inte om man inte får Nordturist-biljetten billigare än Interrailbiljetten. Idag är prisskillnaden mellan dessa biljetter endast 40 svenska kronor. Denna är inte tillräckligt stor för att kunna locka unga att resa endast i Norden. Dessutom var den ursprungliga avsikten att biljetten också skulle gälla resor i hemlandet för de delar det är nödvändigt att resa först till ett annat lands gränsövergångsställen. I det ursprungliga initiativet föreslogs också att Nordturist-biljetten också gäller båt, bussar och i ett senare skede flygresor. I annat fall skulle Nordens exotiska ställen Island, Grönland och Färöarna stanna utanför systemet.

Trots försöksordningen med Nordturist-biljetten har systemet inte kunnat bli tillfredsställande. De senaste uppgifterna om samtliga statsbanors negativa inställning tycks skrota ned hela projektet. Detta är beklagligt och avhjälpas förhoppningsvis snarast möjligt. Jag konstaterar med glädje att trafikutskottet har anmodat rådets presidium att hemställa till regeringarna i Finland, Norge och Sverige samt järnvägsstyrelserna i dessa länder att medverka till att förslaget om ett nordiskt ungdomsreskort sättes i gång under nordiska turiståret 1982. Förhoppningsvis skall det utvecklas snabbt vidare så att det skall innebära också båt, buss och flyg.

Ärade president! Trafikutskottet föreslår att det väckta initiativet om ett enhetligt rabattsystem för postförsändelser inte ger anledning till fortsatta åtgärder. Detta är beklagligt till exempel i de fall, där större postmängder sändes från ett nordiskt land till ett annat. Sådana är till exempel flera tidningar och andra tidskrifter. Till exempel får de tidningar, som trycks och postas i Finland, stöd till sina posttariffer. Detta stöd ges dock inte, om tidningen postas till ett annat nordiskt land. I dessa fall anser inte heller mottagarlandet sig vara skyldigt att bidra till posttarif-

fen. Detta försvårar alldeles tydligt bland annat distribueringen av den i Finland tryckta tidningen för sverigefinnar liksom också spridningen av flera organisationers tidningar i det övriga Norden. Trots negativa sakkunniga uttalanden och vädjan till den komplicerade administrationen önskar jag att man kan återkomma till saken i ett senare skede.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sinikka Karhuvaara lämnat sessionen för denna dag och ersatts av Tuulikki Petäjaniemi.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eišur Guðnason, Rune Gustavsson, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Hannele Pokka, Håkon Randal, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørn Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Uffe Ellemann-Jensen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Sver-

rir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Heikki Järvenpää, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Reulf Steen, Ingrid Sundberg och Bernhardt Tastesen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 51 röster.

Utskottets förslag, punkt B, bifölles.

2

E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDTURIST-biljett (D 1982/3/1975/t)¹

Sellgren: Fru president! Med hänvisning till motiveringen i min fråga E 11 ber jag att till Nordiska ministerrådet få ställa följande fråga:

Vad tänker trafikministrarna göra för att införa ett särskilt ungdomsresekort som är konkurrenskraftigt gentemot Interrailkortet?

Minister J. K. Hansen: Fru præsident! När jag läser dette spørgsmål om indførelse af et særligt kort for unge til togrejser i Norden, har jeg på fornemmelsen, at der ligger en skjult anklage mod de nordiske jernbaner for ikke at ville fremme ungdomsturismen i Norden. Jeg mener ikke, at det er rigtigt, og jeg mener heller ikke, at det er rimeligt over for de nordiske jernbaner.

I begyndelsen af 1981 henvendte ministerrådets kultursekretariat sig til de 4 jernbaners generaldirektører med et forslag om at indføre et nordisk Inter-Rail kort i 1982.

Generaldirektørerne drøftede spørgsmålet og var enige om, at det var en god tanke at støtte turismen for unge de nordiske lande imellem, og at jernbanerne gerne ville bidrage hertil, men at det næppe var muligt at gennemføre dette, således som kultursekretariatet havde foreslået.

Årsagen hertil var, at prisen på et sådant rejsekort, for at det kunne balancere økono-

misk, ville komme til at ligge for tæt på prisen på Nordturistbilletten og på Inter-Rail-kortet, der jo gælder i en lang række lande i Europa.

Jeg vil i den forbindelse nævne, at Inter-Rail-kortet ikke er gyldigt i det land, hvori det bliver udstedt, selv om man rigtignok kan købe billetter til grænsestationerne med 50 pct. rabat. Et nordisk Inter-Rail-kort vil derfor ikke være attraktivt for f.eks. svenske statsborgere, og det må da også være rimeligt, at man giver unge fra de nordiske lande lige muligheder for at udnytte fælles tilbud.

Derfor foreslog hver af de 4 jernbaner kultursekretariatet at gennemføre en reklamekampagne i 1982 for at få flere unge til at feriere i Norden. Det var jernbanernes forslag at bidrage med 750 000 sv. kr., hvis ministerrådet ville bidrage med et tilsvarende beløb.

Så vidt jeg er orienteret, har kultursekretariatet ikke i svarene til de 4 jernbaner kommenteret dette, men jeg kan forstå på sagens udvikling, at kultursekretariatet ikke har fundet anledning til at fremme forslaget.

Det fremgår også af spørgsmålet, at De Danske Statsbaner, DSB, har tilbudt et rejsekort for unge til 700 d. kr. i et tidsrum på 21 dage. DSB har dog, må jeg sige, kun tilbudt kultursekretariatet at forelægge spørgsmålet for de andre jernbaner, hvilket også er sket. Jernbanerne har dog – det gælder dem alle 4 – ikke ment, at det var økonomisk forsvarligt.

Jeg skal sige i forbindelse med spørgsmålet, at i denne vinter har jernbanerne i Danmark, Norge og Sverige haft store problemer at kæmpe med, og for dem alle gælder det, at deres kapacitet i de seneste år, med den passagertilgang, der har været, næppe har været fuldt tilstrækkelig til at klare den tilgang, der er sket. Derfor må man sige, at også i ferietiden er jernbanernes kapacitet udnyttet fuldt ud.

Samtidig er jernbanernes udgifter steget meget voldsomt, og det er kun rimeligt og fornuftigt, at jernbanernes ledelser forsøger at leve op til deres ansvar over for os politikere for at begrænse udgifterne og øge indtægterne, altså at mindske den samfundsandel, der er i den kollektive trafik, så man kan vel ikke bebrejde de 4 generaldirektører, at de ikke har alt for stor lyst til at indføre en rabatordning, der øger udgifterne, uanset at

¹ *Frågan tryckt s. 2407*

det som i dette tilfælde tjener er godt formål.

Derimod synes jeg, at forslaget om en fællesfinansieret reklamekampagne for at gøre de unge opmærksomme på de oplevelser, de kan få ved at rejse i de nordiske lande, er langt, langt mere positivt.

Jeg vil i hvert fald som ansvarlig minister for de danske jernbaner være betænkelig ved at påtvinge jernbanerne en ordning, som forværrer deres økonomiske resultat.

Sellgren: Fru president! Jeg ber om at få tak for svaret. Det er emellertid så, at min spørgsmål ikke innebar någon dold anklagelse mot de nordiska järnvägarna, som statsrådet Hansen antydde. Däremot understryker den ministerrådets beklagande i C 1 att Nordiska rådets rekommendation om förbättrade villkor för nordisk ungdomsturism inte heller under 1982 kommer att förverkligas.

Kulturministrarna konstaterar också att detta var så mycket mer svårförståeligt som järnvägsförvaltningarna i sin prissättning av NORDTURIST-biljetten avstått från att ta ut full kompensation för inträffade prisstegringar. Detta visar att utrymme hade funnits för en prisdifferentiering till förmån för t.ex. ungdomar. Jag hoppas att trafikministrarna inte har en annan uppfattning. Jag vill också tillägga att det verkar motsägelsefullt att järnvägsförvaltningarna förklarar sig beredda att medverka med 750 000 svenska kronor i en kampanj för resor i Norden, medan man samtidigt talar om att järnvägarnas kapacitet är fullt utnyttjad under ferietiden.

Vad jag saknar i svaret är en redogörelse för tänkbara alternativ för att få fram en konkurrenskraftig NORDTURIST-biljett. Borde man inte hellre se på möjligheterna att t.ex. begränsa kortets användning till vissa veckodagar med låg beläggning, till kortare tidsperioder osv.? Man kan också ställa villkor på resrutternas uppläggning för att undvika att kortet används för enstaka längre resor inom det egna landet. Norska Statsbaner har antytt oro för en felaktig användning av kortet om priset sätts lägre än för vissa sträckor inom landet.

Järnvägsförvaltningarna hänvisar enligt statsrådet Hansen till lönsamhetskravet. Men här bör man utgå ifrån marginalkostnaderna för ytterligare en resa på lågfrekventa linjer.

Som ett exempel vill jag nämna att Statens Järnvägar i Sverige infört cirka 50 procents rabatt för resor på vissa veckodagar. Dessutom har man under 1981 sålt jubileumsbiljetter för 100 kronor. Jag är övertygad om att Statens Järnvägar i huvudsak baserar dessa rabatter på marginalkostnadsbasis.

Det gäller ju här en produktanpassning av resebudgeten. Målet bör vara att fånga in nya resandegrupper och att stimulera till ett resande som annars inte skulle ha ägt rum. Syftet från Nordiska rådets sida bör vara att vända turismen från söder till norr, i synnerhet som 1982 kallas ett nordiskt turistår. Den här uppfattningen delas av Föreningen Norden och dess ungdomsorganisation FNU.

Ett aktivt samarbete mellan turistorganisationerna och järnvägsförvaltningarna behövs för att föra frågan om ungdomsrabatterna ur den beklagliga fastlåsnings, som så klart dokumenterats i C 1, till något positivt och lockande. Av avgörande betydelse för detta är ministerrådets hållning. Jag får därför hemställa att ministerrådet med trafikministrarna i spetsen medverkar till att frågan får en positiv lösning.

Minister J. K. Hansen: Fru præsident! Jeg kan forsikre spørgeren om, at vi i de nordiske landes regeringer og trafikministrene bestemt ikke har til opgave at forhindre ungdomsturismen i de nordiske lande. Tværtimod ønsker vi at gøre alt, hvad vi kan, for at fremme ungdomsturismen i de nordiske lande.

Jeg synes, jeg skulle gøre opmærksom på her, hvilke muligheder der findes. Jeg har nævnt, hvilke økonomiske problemer der er forbundet med at gennemføre et forslag som det, spørgeren kommer med her, om et nordisk Inter-Rail-kort. Der er flere muligheder. Blandt andet skal jeg nævne, at vi jo har Nordturistkortet. Der er ingen aldersgrænse, det gælder i samtlige nordiske lande, og et kort for en periode på 21 dage koster 1.110 d. kr., og et kort for en periode på 1 måned koster 1.390 d. kr. Det ligger meget tæt op ad prisen på Inter-Rail-kortet.

Der er også andre billetmuligheder. Jeg kan nævne, at rejsearrangørerne Eurotrain og Transalpino arbejder med store rabatter på deres områder til unge under 26 år. I Dan-

mark er der f. eks. 40 pct. rabat, i Sverige er der 50 pct. rabat, og i Norge er der 30 pct. rabat. Finland er desværre ikke med i denne ordning. Jeg kan nævne som eksempel, at en rejse fra København til Narvik vil koste ca. 550 kr. for et ungt menneske i Danmark.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

3

A 601/t: Medlemsförslag om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att undersöka förutsättningarna för att införa trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken.

Olof Jansson (trafikutskottets talesman): Fru president! Vi har inom östersjöområdet under de senaste 10 åren haft sjöolyckor som medfört mycket allvarliga konsekvenser för vår miljökänsliga kust inom Östersjön. Betydelsen av en förbättrad sjötrafiksäkerhet står därför klar för oss alla. En av säkerhetsfaktorerna härvid är lotsningssystemet. Men lotsningssystemet fungerar genomgående endast inom de nationella kustområdena medan lotsning i högsjötrafik ute till havs förekommer endast som frivillig. Inom östersjöområdet sammanträngs högsjöfarten på två områden till smalare farledssektorer inom de nationella kustområdena. Dessa två områden är Ålands hav och Kvarken. Men det oaktat finns inte obligatorisk lotsning ordnad inom dessa områden. Det är detta som för sjötrafiksäkerheten och undvikandet av allvarliga olyckor ligger som bakgrund till föreliggande medlemsförslag. Remissinstanserna har varit positiva genomgående till ökade trafiksäkerhetsåtgärder på området, men ansett att obligatorisk lotsning skulle medföra praktiska svårigheter. Man har i stället till övervägande del föreslagit trafikseparering på de tvenne områdena. Åtgärden torde kunna ordnas med större lätthet och ändå medföra samma sä-

kerhetseffekt som lotsning. Utskottet, som också har omfattat åtgärden för större trafiksäkerhet i områdena, har tillika även omfattat de flesta remissinstansernas förslag om trafikseparering i stället för obligatorisk lotsning och föreslår därför som rekommendation till Nordiska rådet att rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att undersöka förutsättningarna för att införa trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken. Målet är således här det viktiga, inte medlen. Och oaktat jag personligen föreslagit lotsning som åtgärd ansluter jag mig ändå helt till detta förslag. Fru president, Jag får därför yrka att rådet måtte anta utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Aukén, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Chr. Christensen, Rolf Clarkson, Bjarne Mørk Eidem, Olle Eriksson, Arne Gadd, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Margit Hansen-Krone, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Ilkka Kanerva, Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Eivor Marklund, Astrid Murberg Martinsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Hannele Pokka, Håkon Randal, Petter Savola, Rolf Sellgren, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Ambjørgh Sælthun, Petter Thomassen, Henrik Westerlund och Håkan Winberg.

Hagen Hagensen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Niels Bollmann, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Uffe Ellemann-Jensen, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Heikki

Järvenpää, Arvo Kemppainen, Tellervo Koivisto, Finn Kristensen, Erkki Liikainen, Matthías Á. Mathiesen, Inge Fischer Møller, Agnar Nielsen, Sture Palm, Arvo Salo, Gunvor Schnitler, Reulf Steen, Ingrid Sundberg, Sten Söderström och Bernhard Tastesen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

4

E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelserna i Västnorden (D 1982/4/1975/t)¹

Mørk Eidem: Jeg viser til begrunnelsen og vil be Ministerrådet besvare følgende spørsmål:

Vil Ministerrådet med tanke på forbedret ferjedrift i Vest-Norden arbeide videre med ferjesaken også i regionalpolitisk regi, basert på målsettingen om helårs faste forbindelser mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden?

Minister J. K. Hansen: Fru præsident! Jeg kan på vegne af ministerrådet oplyse, at passagerforbindelser med båd mellem Island, Færøerne og de andre nordiske lande var utilfredsstillende, da rekommandation nr. 4/1975 blev vedtaget. Siden har man på færøsk initiativ etableret en sommerrute med bil- og passagerfærge mellem Seydisfjörður på Østisland, Tórshavn, Bergen, Hanstholm og Scrabster i Skotland. Desuden har to private islandske rederier undersøgt muligheden for drift af bilfærge på forsøgsbasis i sommeren 1983 mellem Reykjavik, Tórshavn, Esbjerg og Aberdeen.

Ministerrådet mener med henvisning til dette, at man bør vente på resultatet af de islandske forsøg. Desuden er det ministerrådets mening, at en bil- og passagerfærge ikke kan drives uden underskud på denne rute, og at ingen af de nordiske landes regeringer er rede til at betale underskuddet.

På et fælles møde med Nordisk Råds trafikudvalg den 3. december 1981 gav ministerrå-

det allerede udtryk for samme stilling til sagen.

Under Nordisk Embedsmandskomiteé for Regionalpolitik er en speciel projektgruppe nedsat til at arbejde bl. a. med transportspørgsmål i Vestnorden. Hidtil har gruppen ikke taget spørgsmålet op om bilfærgeforbindelser i Vestnorden som grænseregionalt samarbejdsprojekt.

I betragtning af, at underskuddet ved driften af en færgeforbindelse ikke kan forventes dækket gennem statslige bidrag fra de nordiske lande, finder ministerrådet, at man ikke bør fortsætte arbejdet med rekommandation nr. 4/1975.

Mørk Eidem: Fru president! Jeg takker statsråden for svaret, men kan ikke si meg fornøyd med innholdet. Det forekommer meg en smule merkverdig at et utvalg som bl. a. skal arbeide med transportspørsmål i Vest-Norden, ikke drøfter ferjeforbindelsene. Enda mer merkverdig blir det når en vet hvilken vekt Nordisk Råd har lagt på å finne fram til en løsning akkurat på dette problemet. Jeg vil derfor be statsråden utvirke at den spesielle prosjektgruppe som arbeider med bl. a. transportspørsmål, får i oppdrag å oppdatere rapporten om ferjeforbindelsene mellom de aktuelle land.

Statsråden bad i sitt svar på vegne av Ministerrådet om at rek. 4/1975 måtte avskrives. Jeg kan dessverre ikke på trafikutvalgets vegne etterkomme det ønsket før intensjonene i medlemsforslaget er oppfylt i langt større grad enn tilfellet er i dag.

Jeg viser for øvrig til det vedtak rådet nettopp har fattet i samband med bemerkningene til C 1 fra trafikutvalget, hvor vi ber om det samme som jeg henstilte til statsråden om. Jeg finner videre grunn til å henlede oppmerksomheten på hva økonomisk utvalg har uttalt i sin bemerkning til C 1 for inneværende år:

''Vedrørende Vestnorden vil utvalget anbeføre at det er viktig å knytte hele dette område tettere til resten av Norden. En viktig forutsetning for dette er gode kommunikasjoner. Ministerrådet bør således ut fra regionalpolitiske og generelle samarbeidspolitiske synspunkter søke å bidra til at en fast fergeforbindelse kan opprettes.''

¹ *Frågan tryckt s. 2408*

Dette skulle ytterligere forsterke det synspunkt at avskrivning overhodet ikke er aktuelt.

Stefán Jónsson: På samme måde som Bjarne Mørk Eidem takker jeg ministeren for den umage, han gjorde sig med at komme op på talerstolen og svare på spørgsmålet. Besvarelsen kan jeg ikke takke for. Jeg har nu heller ikke haft store forventninger hertil, må jeg sige. Derfor har svaret hverken overrasket eller skuffet mig, for vi har jo i oktober 1981 fået et lignende svar fra trafikminister Hermansen i Island. På det møde, som fandt sted i København, understregede vi i trafikudvalget vor forbavelse over, at ministerrådet i virkeligheden havde den frækhed at henvise til et foretagende, som der tales om i Reykjavik, hvor måske to rederier, hvis de kan, vil leje en udenlandsk båd til turisttrafik mellem Island og Jylland. Der sigtes her slet ikke på nordiske rejsende, men hovedsagelig på tyske og franske turister, som skal have deres biler med sig til Island.

Hvad vi har talt om, hvad vi har tænkt på i denne sag, er en helårsforbindelse. Men hvis ministerrådet mener, at det er et godt og nødvendigt foretagende at leje en udenlandsk båd, hvad mener ministerrådet så om den sag, som hører til Færøerne, og hvor man allerede de sidste få år har opretholdt en færgetrafik mellem Island og det øvrige Norden?

Vi har kun bedt om, at den rapport, som kom ud af rekommandation nr. 4 om at undersøge forudsætningen for at drive rutetrafik mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden, genvurderes på saglig måde.

Nu bliver det fortalt os, at ministerrådet mener, at en sådan rute nok ikke kan drives af økonomiske grunde. Det ville være spændende at få at vide, hvordan ministerrådet er kommet til den konklusion. Vi ved, at den gamle rapport ikke er blevet revideret på nogen måde. Hvordan fik ministerrådet denne idé og denne mening? Forbavsende er det naturligvis ikke på dette møde, hvor man har hørt den ene minister efter den anden komme op på talerstolen og jamre og klage hver især over deres landes økonomi.

Jeg ved ikke, om det er tilladeligt eller passende, fru præsident, at danne et nyt ord for at beskrive denne krigen, denne gråd her i

rådet over den økonomiske situation. Men hvis jeg skal prøve at beskrive stemningen med ét ord, bliver jeg nødt til at forme ordet økofobi. Hvis dette ord endelig skulle komme ind i ordbøgerne, ville det kunne beskrive stemningen i Nordisk Råd 1982.

Landsstyremand Olaf Olsen: Fru præsident! Som repræsentant for Færøerne, hvor jeg er ansvarlig minister for færgetrafikken, finder jeg både Bjarne Mørk Eidems spørgsmål og ministerrådets svar interessant.

Jeg har bemærket, at spørgsmålet bygger på en målsætning om helårsdrift. I sit svar henviser ministerrådet til den sommerfærgetrafik, som Færøernes landsstyre har drevet mellem Færøerne og Island, Norge, Skotland og Danmark siden 1975, og til et påtænkt privat islandsk forsøg med færgedrift mellem Island, Færøerne, Skotland og Danmark.

Vedrørende helårsdrift konstaterer ministerrådet: 1) en helårsfærge vil give underskud, 2) ingen af de nordiske regeringer vil dække et sådant underskud.

Den førstnævnte påstand er velkendt og næppe forkert. Den sidstnævnte påstand forekommer unægtelig interessant.

Jeg har kun beskæftiget mig med disse problemer et år og kender desværre ikke nok til baggrunden for hele færgesagen. Jeg har troet, at grunden til, at Nordisk Råd og ministerrådet gik i gang med at beskæftige sig med spørgsmålet om færgeforbindelserne mellem de vestlige randområder og de mere centrale dele af Norden, var, at man erkendte, at færgedriften på kommercielt grundlag ikke ville give en dækning, der blev anset for tilfredsstillende fra et overordnet nordisk regionalpolitisk synspunkt, og at man derfor ønskede at bidrage økonomisk for at sikre en bedre færgebetjening af disse områder.

Hvis holdningen imidlertid er, at man ikke fra nordisk side vil bidrage økonomisk til dette formål, og hvis den holdning har været gældende hele tiden, så må jeg tilstå, at jeg har meget vanskeligt ved at forstå, at man har beskæftiget sig med dette spørgsmål i 7 år.

Hvis denne holdning derimod er ny, kunne jeg tænke mig at kende noget mere til motive- ringen for denne holdningsændring.

Dette er vigtigt for os at vide, bl. a. af hensyn til vore egne dispositioner i denne sag.

Minister J. K. Hansen: Fru præsident! Fra spørgerens side er tanken fremkommet om at lade embedsmandskomiteens rapport fra 1978 opdatere. Den tanke er fremkommet flere gange tidligere, bl. a. ved mødet mellem trafikudvalget og ministerrådet den 3. december sidste år. Dér anbefalede et medlem af udvalget, at denne rapport blev revideret af et konsulentfirma på baggrund af de ændringer i situationen, der er sket siden 1978, bl. a. med hensyn til brændstofpriserne.

Ud fra rent tekniske synspunkter ville der naturligvis ikke være noget i vejen for at gennemføre en sådan revision af rapporten fra 1978, men man skal være klar over, at en sådan revision af rapporten vil koste penge. Det er ikke udtryk for klynkeri fra ministerrådets side. Det vil i givet fald være nødvendigt at opgive eller udsætte andre af de projekter, som ministerrådet har vedtaget inden for sin budgetramme.

Det afgørende for ministerrådets indstilling, som jeg her har redegjort for, er imidlertid, at der ikke vil kunne findes et politisk flertal i de nordiske landes lovgivende forsamlinger for at bevilge det betydelige tilskud, der – som det også er konstateret her i dag – med sikkerhed vil kræves for at drive færgetrafikken.

På denne baggrund finder vi i ministerrådet, at det vil være en meget dårlig anvendelse af de projektmidler, der er til rådighed – og som i forvejen ikke er for rigelige – hvis vi anvender dem til gennemførelse af en undersøgelse, som ikke kan bruges til noget.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

5

E 13: Fråga till regeringarna i Danmark, Finland och Island angående internordisk giltighet för körkort (D 1982/3/1976/t)¹

Lindahl: Fru president! Målsättningen med Nordiska rådets rekommendation om internordisk giltighet för körkort är att flyttande nordbor inte skall behöva byta körkort vid

flyttning från ett nordiskt land till ett annat även när han får stadig hemvist i detta land.

Vid rådets session för två år sedan upplystes att de lagstiftningsmässiga möjligheterna att förverkliga rekommendationen fanns, men att det med hänsyn till effektiv övervakning av körkortsinnehavarna var viktigt att varje land hade ett centralt körkortsregister med uppgifter om t. ex. återkallelser av körkort. Sådant register fanns då inte i alla nordiska länder. Från Finlands regerings sida uttalades att Finland, som hade ett centralt körkortsregister, var redo att ensidigt fatta administrativa beslut för att genomföra rekommendationen för sin del även om det inte gick att samtidigt genomföra den i alla länderna.

Av årets meddelande från ministerrådet framgår att Norge från den 20 juni 1981 och Sverige från den 1 januari 1982 har genomfört rekommendationen i respektive land. Danmark har länge haft de lagstiftningsmässiga möjligheterna för detta och Finland får dessa möjligheter när den nya trafiklagen träder i kraft den 1 april i år. I Danmark och Finland kommer man snarast möjligt att genomföra rekommendationen, enligt meddelandet.

Vi ansåg i Nordiska rådets trafikutskott att åtgärder snarast möjligt borde vidtas för att genomföra rekommendationen i de länder som ännu återstod.

Mot bakgrund härav får jag ställa följande fråga till regeringarna i Danmark, Finland och Island:

När kan internordisk giltighet för körkort genomföras i Danmark, Finland och Island?

Trafikminister Wahlström: Fru president! I Danmark har justitieministeriet avsänt ett cirkulär till polisen, enligt vilket i Finland, Norge och Sverige utfärdade körkort är giltiga i Danmark också efter det körkortets innehavare bosatt sig i Danmark. Cirkuläret är gällande tills vidare. Slutligt skall saken ordnas samtidigt med utfärdandet av bestämmelserna om EC-körkort.

I Finland skall trafikministeriets arbetsgrupp i närmaste framtid ge sitt förslag till bestämmelser om att körkort utfärdade i Island, Norge, Sverige och Danmark skall vara giltiga i Finland. Arbetsgruppens förslag skall bringas i kraft så snart som möjligt.

¹ Frågan tryckt s. 2409

I Island förbereds för närvarande en förnyelse av körkortsbestämmelserna. Detta arbete väntas bli färdigt under nästa år. Innan arbetet blir färdigt kan man inte ta ställning till giltigheten av nordiska körkort i Island.

Lindahl: Fru president! Jag ber att få tacka trafikminister Wahlström för hans svar, som jag uppfattar som mycket positivt.

Frågan har nu sex år på nacken, om jag minns rätt, och de lagtekniska förutsättningarna att förverkliga rekommendationen har funnits en tid. Detta påpekades för två år sedan då Bjarne Mørk Eidem i Reykjavik ställde en liknande fråga som den jag nu har ställt. Den gången fick vi beskedet att dröjsmålet berodde på att man ansåg en nödvändig förutsättning för internordisk giltighet för körkort var att alla länder hade ett centralt körkortsregister så att man kunde kontrollera eventuella indragningar av körkort mellan länderna.

Dagens svar ger vid handen att man nu anser sig kunna klara övervakningen i fyra av länderna och att vi kan emotse nordisk körkortsgiltighet under den närmaste tiden. Avslutningsvis vill jag uttala förhoppningen att Island också skall se sig i stånd att ansluta sig.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

6

E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet angående bättre villkor för färjetrafiken i Norden vintertid (D/1982/7/1980/t)¹

Knuutila: Fru president! Hänvisande till den motivering som har anförts i tryck får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder har ministerrådet för avsikt att vidtaga i syfte att vidareutveckla isbrytarsamarbetet i Norden?

Statsrådet **Elmstedt:** Fru president! Förutsättningarna för vintersjöfart i de nordiska farvattnen förbättrades väsentligt under 1970-talet genom kraftiga förstärkningar av den samlade isbrytarkapaciteten. Samtidigt har det skett en successiv anskaffning av modernt handelstonnage lämpade för gång i våra nordliga farvatten. Det senare gäller inte minst bilfärjetrafiken mellan Sverige och Finland, i vilken nya storfärjor tagits i bruk som är betydligt större och kraftigare än äldre tonnage. Dessa fartyg behöver isbrytarassistens endast under exceptionella isförhållanden, vilket ger trafiken nya förutsättningar när det gäller regularitet och punktlighet.

Av stor betydelse för vintersjöfarten är vidare det nära samarbete som sedan länge sker mellan de nordiska länderna på isbrytningens område. Samarbetet har sin grund i 1961 års regeringsöverenskommelse om samverkan vid isbrytning i syfte att "underlätta sjöfartens upprätthållande och främja säkerheten till sjöss vintertid i de nordiska farvattnen". Överenskommelsen innebär t. ex. att en finsk isbrytare med samma förmåner och rättigheter som en svensk kan assistera även på svenskt territorialvatten.

Ansvar för att isbrytarsamarbetet fungerar och utvecklas har sedan tillkomsten av regeringsöverenskommelsen åvilat de myndigheter inom resp. land som har det direkta ansvaret för isbrytningen. Av förklarliga skäl har samarbetet mellan Sverige och Finland därvidlag haft särskilda förutsättningar att utvecklas och effektiviseras. Detta har medfört att det finns ett gott och intensivt kontaktutbyte mellan respektive länders isbrytarledningar och fartygschefer och mellan dessa och vintersjöfartens intressenter, inbegripet då också företrädare för bilfärjerederierna. Jag vill också nämna att samarbetet med den danska isbrytartjänsten under senare år har intensifierats.

Ansvar för att samarbetet utvecklas vidare bör även fortsättningsvis åvila de operativa ansvariga myndigheterna. Någon särskild åtgärd eller initiativ från ministerrådets sida är därför inte aktuell.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

¹ Frågan tryckt s. 2410

7

A 599/t: Medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Olof Jansson: Herr president! Medlemsförslaget om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under det första året syftade till att åtgärder skulle övervägas för att införa generell hastighetsbegränsning om 80 km/t för förstaårsförare.

Det konstateras i förslaget att bilförare som nyligen fått tillstånd till att framföra motorfordon utgör en distinkt riskgrupp i trafiken. Det visas av att olycksfallen i Finland, där en 80 km fartbegränsning för förstaårsförare är i kraft, har minskat.

Det påpekades vidare att bilister från början vant sig vid en lugnare körstil. Det betonas att frågan har en avgjort nordisk dimension, dels med hänsyn till strävandena att harmonisera de nordiska ländernas trafikbestämmelser, dels med hänsyn till de positiva resultat av 80-km-hastigheten som den finländska statistiken talar för.

Trafikutskottet konstaterar för sin del att den harmonisering av trafiklagarna som redan trätt i kraft i Danmark, Norge och Sverige och som skall träda i kraft i Finland våren 1982 – jag vill tillägga även på Åland 1982 –, inte innebär en harmonisering av fartgränserna. I Danmark tillämpas 7 olika fartgränser, i Finland 8, på Åland 4, i Norge 6 och i Sverige 5. En ytterligare spridning av hastigheterna skulle enligt utskottets uppfattning snarare påverka trafiksäkerheten negativt än positivt. P. g. a. de olika fartgränserna skulle en 80 km begränsning vidare i vissa fall få endast liten betydelse. I Danmark tillåts t. ex. högre farter än 80 km endast på motorvägar av vilka det totalt finns 495 km.

Utskottet finner vidare att nya bilförare utgör en särskild riskgrupp under de första 5–7 åren och att åtgärder för att minska risken alltså bör ta sikt på en längre period än ett år.

Utskottet delar förslagsställarens uppfattning att nya åtgärder för att minska nyblivna förarens trafikrisker är nödvändiga, men kon-

staterar att närmast ett körkortsutbildningssystem med preliminära körkort i stil med det som gäller i Norge kunde övervägas.

Trafikutskottet anser med hänvisning till att fartgränserna i Norden inte är harmoniserade att skäl inte föreligger att föreslå rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att vidta de i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna.

Fru president! Med hänvisning till vad jag framfört får jag yrka bifall för utskottets hemställan, att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

8

A 603/t: Medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sellgren: Fru president! Detta medlemsförslag, som behandlats inom trafikutskottet, gick ut på en hemställan till Nordiska rådet skulle rekommendera de nordiska ländernas regeringar att genomföra en enhetlig nordisk rabattordning för postförsändelser.

När medlemsförslaget väcktes gällde i Sverige särskilda rabattmärken för porto inom landet men inte till de övriga nordiska länderna. Det var därför som förslagsställarna, till vilka jag hör, föreslog att en sådan här rabattordning skulle gälla för hela Norden. Men postförvaltningarna i Danmark, Finland, Island och Norge var inte lika entusiastiska för det här förslaget som vi var på svensk sida.

Utskottet har kunnat notera att från 1981 så gäller de svenska rabattfrimärkena som porto för hela Norden. Därmed har alltså medlemsförslaget syfte i den delen uppfyllts.

Med hänvisning till remissutfallet föreslår trafikutskottet att Nordiska rådet inte företar sig någonting i anledning av medlemsförslaget A 603/t om en enhetligt nordisk rabattordning för postförsändelser.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

9

D 1982/8/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1982/11/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

D 1982/11/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1982/2/1976/t: Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1982/4/1976/t: Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese möjligheter för pensionärer m. fl.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

D 1982/12/1979/t: Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1982/10/1980/t: Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

Anmälan av budgetkommitténs och informationskommitténs val av förmän och vice förmän

Det anmäldes, att vid möten den 2 mars till förmän och vice förmän valts:

Budgetkommittén

förman: Asbjørn Haugstvedt, Norge

vice förman: Svend Jakobsen, Danmark

Informationskommittén

förman: Ilkka-Christian Björklund, Finland

vice förman: Rune Gustavsson, Sverige

17**Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer**

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölles.

18**Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session**

Benkow: Ærede president. Det er mitt meget ærefulle oppdrag å si noen ord til presidenten som representant for samtlige medlemmer, og takke for hennes og den finske delegasjons utmerkede måte å avvikle nok en jubileumsesjon på.

La meg først få gi uttrykk for vår meget store tilfredshet med den verdige markering av at dette har vært Nordisk Råds 30. sesjon. Festmøtet i Finlandia-huset, Finlands stortue, føyer seg fint inn i rekken av jubilerende Helsingforssesjoner med runde eller halvrunde ordenstall som fortegn.

Det er ikke min oppgave å summere opp denne sesjon – det tilligger presidenten, med god hjelp av den etter hånden meget store gruppe av presse- og etermediafolk som har fulgt oss med argusøyne, og som vår virksomhet er totalt avhengig av – på godt og ondt.

Hva jeg på medlemmenes vegne gjerne vil understreke, er at det stykke arbeid som denne sesjon skulle utføre, har vi fått muligheter til å gjennomføre innenfor et særdeles velordnet og praktisk system. Eller for å si det enkelt: Alle våre møter i plenum, i delegasjoner, i utvalg og i komiteer har vi kunnet gjennomføre nesten som om Riksdagen var skapt nettopp for dette formål. Lokalteter, personalet og praktiske hjelpemidler har

ganske enkelt vært der de skal, og har fungert slik de skulle. Det vitner om nøye planlegging og en god gjennomføring. Hovedæren for dette har nok den finske delegasjons eget sekretariat, men åpenbart også med utmerket assistanse fra Riksdagens fast ansatte. Vi ber presidenten i sin egenskap av delegasjonsleder overbringe vår takk till hennes nærmeste medarbeidere, under ledelse av generalsekretær Håkan Branders.

Vårt felles presidiesekretariat, Ministerrådets sekretariater og våre medbrakte sekretariater med sine medarbeidere har nok en gang vist at de er i stand til å tilrettelegge vår virksomhet. En spesiell honnør til utvalgenes faste sekretærer.

Når det gjelder det som har skjedd i tilknytning til sesjonen utenfor dette hus, har vi, tror jeg, alle sammen satt særlig stor pris på at vi nok en gang fikk anledning til å avlegge en vititt i hovedstadens praktfulle rådhus.

Mitt siste oppdrag, ærede president, er en stor glede, nemlig å invitere Nordisk Råds neste ordinære sesjon til Norge. Vi ser frem til den 31. sesjon i Stortinget.

Hvis presidenten tillater en aldri så liten parentes, har vi i disse dager under debatten så ofte nevnt at vi fyller 30 år. Men vi gjør ikke det. Det er bare den 30. sesjonen. Det er faktisk til neste år vi fyller 30 år og altså runder en ny milepæl.

Jubileet er imidlertid så korrekt, overdådig og verdig markert på alle måter at vi ikke i Oslo skal prøve oss på en ekstra jubilerings. Jeg nevner det bare for ordens skyld. Men vi vil forberede oss så godt som mulig til å ta imot alle våre gode nordiske venner i Rådet, som vi tidvis krysser klinger med, men som vi gleder oss oppriktig til å se igjen, alle som én. Og så får vi tro at vi skal være i stand til å gjennomføre et godt rådsmøte i sesjonen på det tidspunkt presidiet kommer til å fastsette.

Og så til slutt: I mellomtiden vil vi alle sammen under presidentens ledelse gjøre det som kan gjøres for at Nordisk Råds 31. sesjon skal gi gode resultater og bringe det nordiske samarbeid nye skritt fremover. – Hjertelig velkommen till Oslo!

19

Sessionen avslutas

Presidenten: Jag får på Nordiska rådets vägnar tacka förmannen i den norska delegationen Jo Benkow för den vänliga inbjudan han framförde till rådet att komma till Oslo nästa gång. Vi skall med glädje nästa vårvinter boka in oss för en tur till fjällens och fjordarnas land och till den stad, som särskilt här i Finland sedan gamla tider såhär års mest är känd under namnet Holmenkollen.

På den finska delegationens vägnar vill jag tacka för de vänliga ord, som Jo Benkow riktade till oss som arrangörer för den 30:e sessionen. Har det gått bra så vill jag genast dela med mig av äran särskilt till personalen i detta hus, och till Nordiska rådets finska delegation som verkligen har gjort en förnämlig insats och gjort det med ett så glatt och positivt sinnelag.

Kun vieraat nyt istunnon päätyessä kiittäväit meitä suomalaisia istunnon järjestyistä, haluan jakaa tämän kunnian erityisesti talon oman väen kanssa, joka on suoriutunut loistavalla tavalla tehtävästään ja osoittanut niin ystävällistä ja myönteistä suhtautumista istuntoomme, että se on tehnyt syvän vaikutuksen vieraisiimme. Tästä teille kaikille lämmin kiitos.

Den finskspråkiga delen av **presidentens** anförande i svensk översättning:

När gästerna nu vid sessionens avslutning tackar oss finländare för sessionsarrangemangen, vill jag dela denna ära med husets eget folk som klarat sitt uppdrag lysande och visat en så vänlig och positiv inställning till vår session, att det gjort ett djupt intryck på våra gäster. För detta vill jag tacka er alla.

Än så länge är det väl bäst att avstå från närmare bedömningar av den session, som vi nu håller på att avsluta efter en intensiv slutspurt utan paus i dag. Mitt omedelbara intryck är emellertid att sessionen har motsvarat förväntningarna vad gäller en tillräckligt ingående behandling i plenisalen av de viktigaste frågorna på saklistan. Debatten har inte denna gång förts ut på sidospår, som inte är centrala i vårt arbete. Detta har utan tvivel medverkat till att vi fått bättre tid att debattera de egentliga sakerna från utskott och kom-

mittéer. I ett anförande i början av sessionen fäste jag uppmärksamhet vid den betydelsefulla och unika uppgift som Nordiska rådet har att utgöra ett politiskt representativt debattforum för de nordiska länderna.

Denna gång blev det radio- och televisions-samarbetet och narkotikafrågorna, som kom att tilldra sig särskild uppmärksamhet. Men är det något tema som är så aktuellt och brännande att det ger anledning till en utökad debatt och kanske också livliga replikskiften, så ser jag det som helt förenligt med rådets centrala syften. Det är ju just för att debattera våra aktuella saker som vi har kommit tillsammans, för att väga uppfattning mot uppfattning och därmed kanske komma något närmare en nordisk ståndpunkt i saken, en syntes och finna en gemensam linje för att föra samarbetet vidare. Min grundläggande principiella inställning är därför när jag sitter på podiet att inte alltför mycket klavbinda den fria debatten med begränsningar. Det oaktat anser jag att det är gott att man i rådets arbetsordning i tiden varit förutseende nog att införa bestämmelser härom för de situationer, där debattens genomförande verkligen kräver sådant.

Vi har denna session fått en rad tugna förslag från ministerrådet. Jag har ett intryck av att maskineriet på ministerrådssidan efter 1970-talets uppbyggnadsperiod nu har funnit en sådan trygg och jämn arbetstakt, att vi kontinuerligt kan räkna med att till grund för våra överläggningar få ett grundligt genomarbetat arbetsmaterial. Problemet ligger väl närmast på den parlamentariska sidan inom rådet. Har vi resurser nog att ägna detta arbetsmaterial en ingående bearbetning och beredning inom rådets utskott och kommittéer – ofta inom ramen för en alltför kort tillbudsstående effektiv tidsrymd? Är våra mötesvanor sådana att de motsvarar 1980-talets krav? Detta är självfallet en sak som vi bör dryfta inom vår egen krets. Men ministerrådet har ett berättigat anspråk på att vi skall kunna hantera det arbetsmaterial, som det förelägger oss.

Frågeställningen har sin betydelse också ur en annan synpunkt, som är angelägen för oss parlamentariker, som ju enligt författningarna direkt företräder folket i våra länder. Jag avser det, att i en tid då ämbetsmaskineriet helt naturligt i takt med samhällets allt mera

komplicerade struktur ständigt tilltar, är det så mycket viktigare att folkstyret kan göra sig gällande genom sina egna representanter.

När jag betonar detta tänker jag inte enbart på de statliga ämbetsmaskinerierna på nationellt plan i de enskilda länderna utan också på den samarbetsmaskin som vi själva har byggt upp på nordiskt plan i form av olika slags sekretariat och kommittéer. De har nu också efter 1970-talets uppbyggnadsperiod fått vind i seglen och befast sin position som en betydelsefull länk i vårt samarbete. Det är dock viktigt, att vi inte glömmet att maskinen är till för att betjäna oss, det vill säga folkets representanter såväl på regeringssidan som på den parlamentariska sidan.

Jag vill till slut tacka mina kolleger i rådets presidium för deras värdefulla stöd i arbetet att leda sessionen. Jag tackar också sessionens huvudsekreterare Håkan Branders liksom presidiesekretariatet och de nationella

sekretariatet för deras helhjärtade insats för sessionens genomförande. Jag tackar också utskottens sekreterare, för att inte glömma tolkarna.

Ett särskilt tack vill jag rikta till massmedias representanter för en fyllig och mångsidig presentation av vårt arbete för omvärlden. Genom er insats förverkligas den betydelsefulla uppgift i praktiken som våra möten och debatter också har, att föra ut kännedomen om vårt arbete och våra saker till Nordens folk.

Jag tackar Er, ärade valda medlemmar och regeringsrepresentanter, för en god samarbetsanda och ett gott kamratskap under 30:e sessionen och tillönskar Er alla en mycket lycklig hemresa.

Nordiska rådets 30:e session är härmed avslutad.

Sessionen avslutades kl. 14.20.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors den 1–5 mars 1982 har förts av rådets fungerande sekreterare, sekreteraren för Finlands delegation, generalsekreteraren Håkan Branders.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

(Väckt av Steen Folke och Erlendur Patursson)

Etter at det færøyske landsstyre i henhold til en av lagtinget fattet beslutning i sin tid hadde henvendt sig til den danske regjering om å få i stand at det færøyske landsstyre og det færøyske lagting ble representert i Nordisk Råd ble det foretatt slike endringer i avtalen om Nordisk Råd, at det færøyske lagting velger to av den danske delegasjons medlemmer mens én representant blir oppnevnt av det færøyske landsstyre.

Færøyene har da siden 1970 deltatt i Nordisk Råds arbeide under de gitte betingelser, men på Færøyene har man hele tiden betraktet denne ordning som rent foreløpig og alltid ønsket en endring i den, således at Færøyene ble selvstendig medlem av rådet likestilt med de nåværende fem.

Det skulle være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja selvfølgelig i dette ønske. Færøyingene er en av de nordiske nasjoner og bør derfor i det nordiske samarbeide ikke ha ringere stilling enn de øvrige. Rett nok har de færøyske representantene samme tale-, forslags- og stemmerett som de øvrige representanter, men noen selvstendig representasjon er dette likevel ikke. Dertil kommer, at meget av det nordiske samarbeide etter hvert foregår uten for selve rådet – i ministerrådet, presidiet, kommisjoner, komiteer m. v. – og der er Færøyene helt avskåret fra medvirkning og deltakelse. I sær må det påpekes som ganske uholdbart at færøyinger med den nåværende ordning helt er fratatt muligheten for å delta i det regionalpolitiske samarbeide, som nå foregår innenfor Nordisk Råd.

Medlemsforslag om selvstendig færøysk representasjon i Nordisk Råd er blitt støttet av et enig færøysk lagting, men ble nedstemt både under sesjonen i 1978 och 1979.

Denne negative holdning i rådet må ses på bakgrunn av en uttalelse fra det danske statsministerium, hvor det ble uttalt, at "spørsmålet om ændring af formen for den færøyske representation i Nordisk Råd må ses i sammenhæng med spørsmålet om gennemførelse af Grønlands representation i rådet i forbindelse med hjemmestyre på Grønland".

Da nå hjemmestyreordningen i Grønland er trådt i kraft, kan det ikke være grunn til å utskyte dette spørsmål lenger.

Ved denne saks behandling innenfor Nordisk Råd har man påpekt, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene staters folkeforsam-

linger og regjeringer, og hevdet, at dette prinsipp burde fastholdes, da det ville avsvække rådets stilling og redusere dets innflytelse, hvis forskjellige folkegrupper uten noen forfatningsmessig særstilling kunne oppnå representasjon i rådet.

Til dette må bemerkes, at ved hjemmestyreloven av 23. mars 1948 fik Færøyene nettopp en forfatningsmessig særstilling.

Det er riktig, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene stater, men nærværende forslag går nettopp ut på å endre samarbeidsavtalen. Forslagsstilleren mener, at en endring i samarbeidsavtalen, hvor etter Færøyene blir selvstendig medlem av rådet, ikke på noen måte vil svekke rådets stilling eller redusere dets innflytelse, men snarere styrke dets stilling og innflytelse.

I henhold hertil foreslås, at

Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet likestilt med de øvrige.

København, den 25 oktober 1979

Steen Folke (VS)

Erlender Patursson (Tvfl)

BILAGA 1–2. Betänkande 1–2 (se Nordisk Råd, 28. sess., s. 874)

BILAGA 3

Skrivelse till Nordiska rådet från kommittén för utredning av frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet

(Se B 29/j, Bilaga 2)

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 577/j om självständig färöisk representation i Nordiska rådet och regeringsförslag B 29/j om färöisk representation i Nordiska rådet

(Se B 29/j, Bilaga 3)

Medlemsförslag

om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden

(Väckt av K. B. Andersen, Rolf Fjeldvær, Arne Gadd, Arni Gunnarsson, Gutorm Hansen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Olof Palme och Robert Pedersen)

Alla industrialiserade ekonomier upplever en allvarlig kris. En stor del av 1970-talet har dominerats av svag ekonomisk aktivitet och oroande stora arbetslöshetstal. Även om arbetsmarknadspolitikerna i de nordiska länderna lyckats klara de direkta verkningarna av krisen, har sysselsättningen blivit ett problem också hos oss. Energikrisen, kärnkraftens problem, en hotande ny oljekris gör det inte lättare att få balans i de nationella ekonomierna. Till detta kommer det alldeles nya, nämligen att de nordiska ländernas näringsliv inte längre intar en så självklar ställning på den internationella marknaden som vi under decennier vant oss vid att den skall ha. Stålkriser, varvskriser, svårigheter för skogsindustrin, kris i textil- och beklädnadsindustrierna, problem med avsättning för våra verkstadsprodukter är exempel på våra nationella ekonomiers svårigheter i dag. Atskilligt går självklart tillbaka på den svaga ekonomiska aktivitet som hela världsekonomin uppvisat under 1970-talet. Men alla är ense om att den hårdnande internationella konkurrensen bevisat att det vi kan framställa inte längre är så lätt att avsätta som tidigare. Andra länder har kommit i kapp oss.

Det är vår bestämda uppfattning att alla de negativa sidorna av den tekniska utvecklingen inte kan mötas med teknikfientlighet eller förakt mot vetenskaplig forskning. När vi konstaterar att våra samhällen på en rad områden brottas med svåra och djuggående problem, gör vi det utifrån uppfattningen att lösningarna ytterst är politiska och bestäms av vilken ideologisk uppfattning som har det avgörande inflytandet. De problem som vi beskrivit har dock en sak gemensamt, nämligen att de för sin lösning kräver ett nytt kunnande – det krävs en medveten forsknings- och utvecklingsinsats innan rationella beslut kan fattas.

Vi kommer inte att klara samhällets energiproblem, om vi inte är beredda att satsa kraftigt på teknisk utveckling och forskning.

Vi kommer inte att klara en bra hälso- och sjukvård framöver, om vi inte medvetet satsar på såväl medicinsk forskning som forskning i vård och förebyggande åtgärder.

Vi kommer inte att kunna upprätthålla vår sociala trygghet, om vi inte

ser till att vi också har ett näringsliv/produktionsapparat, som kan framställa varor och tjänster som efterfrågas såväl inom våra egna länder som utomlands.

Vi kommer inte att kunna bygga upp ett mänskligt och bra samhälle, om vi inte på ett helt annat sätt än i dag kan förutsäga hur sociala och ekonomiska förändringar påverkar olika grupper. Vi kommer inte att kunna skapa en god livskvalitet för människorna utan ett bra utbildnings-system. Det leder till ökade krav på ökade insatser för samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning.

Vi behöver en medveten och genomtänkt forskningspolitik.

I detta sammanhang skulle de nordiska länderna kunna genomföra utomordentligt viktiga insatser, om vi kan finna lämpliga former för ett samarbete.

Vi vill illustrera med några exempel:

Forskarutbildningen

Under 1970-talet har rekryteringen till forskarutbildningen uppvisat gemensamma drag i alla med oss jämförbara länder. Forskningsfinansieringens stagnering och problem förknippade med forskarkarriären, särskilt inom universitet och högskolor, har lett till att man i vissa centrala ämnen nästan helt saknar nyrekrytering.

Vi måste i samtliga nordiska länder räkna med mycket stora problem inom en snar framtid när det gäller tillgången på utbildad personal för avgörande forsknings- och utvecklingsarbeten.

Detta är både ett kvantitativt och ett kvalitativt problem, vars lösning säkert kan kräva olika slags insatser i vart och ett av våra länder men som också i långa stycken med fördel kan klaras i samverkan.

Får vi uppleva ett genombrott inom ett visst forskningsområde, kan det mycket väl vara så, att vart och ett av våra länder besitter endast en mycket liten, om ens någon, kapacitet, personellt eller finansiellt. Om de nordiska länderna i en sådan situation kunde samarbeta, borde befintliga och möjliga resurser kunna utnyttjas effektivare. Genom ett medvetet planeringsarbete och en uppbyggd beredskap för specialinsatser skulle de nordiska länderna snabbare få till stånd en bred forskarutbildning i alla länderna.

I detta avseende är det främst fråga om en administrativ beredskap för "brandkårsuttryckningar" och ekonomiska resurser för att i praktisk handling förverkliga ett samarbete. Det som är aktuellt är dels ett starkt utökat antal gemensamma kurser på forskarutbildningsnivå, för vilka den tillgängliga expertisen i samtliga länder kunde utnyttjas, eventuellt i kombination med att specialexpertis anlitas från utomnordiska länder, dels ett gemensamt utnyttjande av erforderlig utrustning och materiel.

Näringslivets förnyelse

Den höga levnadsstandard som det stora flertalet av våra länders invånare nått upp till är avhängig en effektiv produktionsapparat. Kriserna under 1970-talet har visat oss att vi inte längre har något självklart försprång gentemot andra länder. Om vi i fortsättningen skall förmå upprätthålla och förbättra både vår privata och vår kollektiva standard, måste vi ha en produktionskapacitet som är konkurrenskraftig både på hemmamarknaden och på den internationella marknaden. Det är helt uppenbart att nordiska företag alltid kommer att vara små – jämfört med andra länders. Detta är ett av skälen till att vi i framtiden än mer måste satsa på högteknologisk produktion. Därigenom kan vi utnyttja våra speciella fördelar i en hårdnande internationell konkurrens. Vid våra universitet och tekniska högskolor har vi en intellektuell resurs att ta till vara medvetet och planerat. På grund av de höga kostnaderna för teknisk utveckling och forskning är vart och ett av våra nordiska länder för litet för att bygga upp en heltäckande teknisk forskning i varje enskilt land för sig.

Forskningens krav att fritt kunna utveckla sig gör det nästan omöjligt att kombinera ett enskilt lands näringspolitiska krav med befintlig forskningspotential. Ett väsentligt utbyggt samarbete mellan de nordiska universiteten och de tekniska högskolorna vore ett praktiskt sätt att bättre kunna utnyttja våra befintliga forskningsresurser. Från samhällets sida kan ett sådant samarbete stimuleras dels genom en samfinansiering och ett samutnyttjande av speciellt dyr utrustning, dels genom ett ökat utbyte av personal mellan forskande högskolor.

Inte minst viktigt är det att så snart som möjligt kunna bemästra den nya produktionsteknik som datoriseringen leder till. Alla nordiska länder kommer att beröras såväl när det gäller sysselsättning som investeringar i den nya tekniken.

Ett effektivt näringsliv kan endast fungera om de anställda arbetar under stimulerande arbetsbetingelser. Vi vet i dag att ett överrationaliserat näringsliv enligt "det löpande bandets" princip varken är stimulerande för den enskilda människan eller speciellt effektivt. Stressen och monotonin har lett till så uppenbara nackdelar – avlästa i frånvaro- och sjukdomsstatistiken – och de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna blivit så negativa att en genomgående förändring av arbetsmiljöerna är nödvändig och av högsta politiska intresse. Tilltagande yrkessjukdomar, med rötter i medicinskt hälsovådliga arbetsmiljöer, understryker vikten av en intensifierad arbetslivsforskning. De erfarenheter som redan gjorts av de nordiska fackliga organisationerna är en utmärkt utgångspunkt för ett samarbete på detta område.

Hälso- och värdforskning

Den förnämliga sjukvård som alla de nordiska länderna i dag erbjuder sina medborgare hade inte varit möjlig utan en framgångsrik inhemsk

forskning av hög internationell klass. I dag vet vi att av de sammantagna forskningsresurserna för hälso- och sjukvård används mer än 90 procent till ren medicinsk forskning. Det är nödvändigt att upprätthålla en hög klass av medicinsk forskning i våra länder även framöver. Till detta kommer dock, att den förebyggande forskningen och den forskning som inriktar sig på vården av sjuka måste expandera och etablera sig som forskning av hög kvalitet.

I den förebyggande sjukvården berörs snart sagt alla aspekter av samhällslivet. Som forskningsområde blir det därför lätt fråga om ett mycket diffust arbetsfält under överblickbar tid. Man har att räkna med en lång tid av pionjärbeten innan de stora resultaten kan komma.

Eftersom de nordiska länderna här har ungefär likartade förhållanden på såväl de sociala som de kulturella och språkliga områdena, borde en gemensam satsning vara mycket värdefull.

Områden, som kan vara av intresse när det gäller förebyggande sjukvård, är

- trafiksäkerhet
- arbetarskydd
- kostvanor

De områden som kan vara av speciellt intresse när det gäller vardområdet är

- åldringsvård
- rehabilitering av trafikskadade och skadade i arbetslivet
- barnomsorg

Alla dessa områden omfattar ett flertal vetenskapliga discipliner. De discipliner som berörs täcker inte ens tagna tillsammans de problemställningar som det här gäller. För att få en god forskning och utbildning måste en ny expertis byggas upp. Ett gemensamt utnyttjande av befintliga resurser i alla nordiska länder borde kunna ge fina resultat. Under ett uppbyggnadsskede bör internordiska projektgrupper bildas för att strukturera problemställningar och ge förslag till lämpliga åtgärder organisatoriskt, personellt och finansiellt.

Sammanfattande synpunkter

Vi anser att de satsningar som kan vara lämpliga inte skall inriktas på att bygga "specialinstitut" för varje problemområde som behöver penetreras av vetenskaplig forskning. Den grundinvesteringen är redan gjord i våra universitet och forskningsinstitut.

Det viktiga är att kunna utnyttja det som redan finns på ett så genomtänkt sätt som möjligt.

Den metod vi vill ha prövad är därför koncentrerad till finansiering av konkreta projekt som läggs ut vid våra forskande institutioner. Vi vet att

forskningsfronten inte alltid ligger där samhällsproblemen känns mest angelägna. Detta kan innebära att satsning ibland måste göras på forskning, som metodiskt inte anses lika akademiskt avancerad som den gängse vid universiteten. Detta får inte hindra oss från att göra sådana satsningar, om man därvid kan förvänta att vi får till stånd en utveckling av vetenskaplig metodik och dessutom hanterbara resultat. Det kan också innebära att gemensamma satsningar får göras på områden som för dagen inte bedöms kunna ge direkt samhällsnyttiga avkastningar.

Vi anser att Nordiska rådet borde inrikta sig på att skapa en fond för finansiering av ett nordiskt forskningssamarbete, bl. a. av det slag som skisserats ovan. Vi vet att ministerrådet under 1980 arbetar med en kartläggning av det existerande forskningssamarbetet i Norden.

För att ett vidgat nordiskt forskningssamarbete skall komma till stånd bör Nordiska rådet till sessionen 1981 lata utarbeta förslag till samarbetsområden av bl. a. det slag som skisserats ovan. Därvid bör en arbetsgrupp tillsättas med uppgift att närmare utforma insatsernas inriktning, varvid utgångsläget måste vara att forskningsprojekten skall finansieras genom en nordisk fond för forskning vid universitetet och forskningsinstitutet.

Under hänvisning till vad ovan sagts hemställes

att Nordiska rådet rekommenderar att en nordisk fond för forskning etableras,

att Nordiska rådet rekommenderar ett utökat nordiskt samarbete inom forskarutbildningen samt

att Nordiska rådet rekommenderar presidiet att tillsätta en arbetsgrupp med uppgifter att precisera hur och till vilken omfattning ett nordiskt forskningssamarbete skall kunna komma till stånd och därvid framlägga ett förslag till samarbetsområden för ett nordiskt projektsamarbete.

Reykjavík den 7 mars 1980

K. B. Andersen (S)

Rolf Fjeldvær (A)

Arne Gadd (S)

Arni Gunnarsson (A.)

Guttorm Hansen (A)

Erkki Liikanen (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Olof Palme (S)

Robert Pedersen (S)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 583/k om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden och minister-rådsförslag B 38/k om ökat nordiskt forskningssamarbete

(Se B 38/k: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om en kulturfond för Nordkalotten

(Väckt av Aimo Ajo, Gunnel Jonäng och Marjatta Väänänen)

Kontakterna mellan de olika befolkningsgrupperna och de olika regionerna på Nordkalotten har varit livliga så länge det över huvud taget har funnits befolkning i detta område. De knappa historiska källorna från vikingatiden och medeltiden visar tydligt, att kontakterna tvärs över detta glest bebodda område var livliga redan då och att Nordkalotten då lika litet som nu var ett isolerat område – tvärtom drevs en livlig handel på Nordkalotten av folk långt söderifrån i Norge, Sverige och Finland.

Att rörligheten och impulsspridningen var så livliga hänger utan tvivel samman med att de näringar som i forna dagar utövades – och som jämsides med andra fortfarande idkas på Nordkalotten – var säsongbetonade och krävde långa färder från ställe till ställe. Detta gällde renskötsel, jakten, delvis fisket och i hög grad handeln, som byggde på andra näringsfång.

Utöver det konkreta materiella utbytet medförde detta att kulturimpulser livligt utväxlades mellan de olika befolkningsgrupperna på Nordkalotten: samer, finnar, norrmän och svenskar. Detta kulturutbyte har i själva verket i likhet med flyttningsrörelser och tvärhandel alltid fortsatt på Nordkalotten.

Riksgränserna på Nordkalotten är ju som känt en relativt sentida företeelse – den första klart överenskomna gränsen var den som drogs upp 1809 mellan Sverige och Finland, i och med att Finland införlivades med det ryska riket som autonomt storfurstendöme. De övriga riksgränserna på Nordkalotten är ännu yngre.

Då riksgränserna på Nordkalotten drogs upp togs föga hänsyn till den befolkningsintressen som levde i området. Det medförde att samerna kom att bli bosatta i samtliga de tre nordiska kalottländerna (och i nuvarande Sovjetunionen) och att den finska bygden i Tornedalen uppspjälktes på två länder. Dessa förhållanden har såväl lett till kulturella svårigheter som bidragit till att upprätthålla och förmedla kontakterna över riksgränserna på Nordkalotten. Den finska utvandringen till ishavskusten under 1700- och 1800-talen har verkat i samma riktning.

Det är dock särskilt efter andra världskriget som samarbetet på Nordkalotten, inte minst på det kulturella området, har vuxit sig starkt. Till detta

har många faktorer bidragit. De traditionella kontakterna är en. De gemensamma yttre – klimatologiska, ekonomiska o.s.v. – förutsättningarna är en annan. De långsamt men säkert förbättrade moderna kommunikationerna är en tredje.

En rad institutionaliserade former för samarbetet över riksgränserna på Nordkalotten har vuxit fram. Nordkalottkommittén, Nordkalottkonferenserna – som regeringarna 1962 uppdrog åt föreningarna Norden att arrangera – och Nordiska samerådet kan tjäna som exempel på dessa institutionella former.

De nordiska samarbetsorganen på det statliga planet har helt naturligt ägnat det regionala samarbetet över riksgränserna, och därunder inte minst samarbetet på Nordkalotten, aktivt intresse. Det nordiska avtalet om regionalpolitiskt samarbete av år 1976 har skapat nya förutsättningar för sådant samarbete. På den allmänna nordiska samarbetsbudgeten, som täcker alla samarbetsformer utom den kulturella sektorn, finns sedan några år en särskild budgetpost för nordkalottsamarbetet. Ett gränskommunalt försöksprojekt som den gemensamma biblioteksbusen för kommunerna i gränsområdet Finland – Norge – Sverige kring den s. k. lapska armen har kunnat finansieras över den allmänna nordiska samarbetsbudgeten.

Innehållsmässigt är det kulturella samarbetet på Nordkalotten mångsidigt. Som exempel på det spontana intresset för samarbete över riksgränserna på Nordkalotten kan nämnas utställningssamarbete mellan museerna på Nordkalotten, författarsamarbetet, Nordkalottens musikråd m. m. De flesta av samarbetsprojekten har gällt vad som brukar kallas den allmänkulturella sektorn. På forskningens område kan nämnas samarbetet inom arktisk medicin, där ett sekretariat finansierat över den nordiska kulturbudgeten verkar i Uleåborg. På undervisningsområde har av olika skäl resultaten varit mindre betydande, men ett samarbete mellan universiteten och högskolorna på Nordkalotten beträffande planering av forskning och undervisning existerar, om än i blygsam skala. Inom arbetsmarknadsutbildningssektorn är Nordkalottens AMU-center i svenska Övertorneå ett utmärkt exempel på mellanstatligt samarbete med regional syftning.

Liksom i fråga om samarbetet på det kulturella området över huvud taget, bygger kultursamarbetet på Nordkalotten i stor utsträckning på spontana initiativ från enskilda föreningar och institutioner. Finansieringen av förverkligandet av sådana initiativ har länge varit en hjärtesak för Nordiska rådet. Nordiska kulturfondens grundande 1965 hade som motiv just omsorgen om att det spontana samarbetet skulle tillförsäkras utvecklingsmöjligheter. Behovet är fortfarande stort och kan bara delvis tillgodoses av Nordiska kulturfonden, de bilaterala kulturfonderna och över vissa moment på den nordiska kulturbudgeten. Detta visas t. ex. av att bara en bråkdel av de välmotiverade ansökningarna till Nordiska kulturfonden kan beviljas.

Kultursamarbetet på Nordkalotten har – det visas av en nyligen gjord

sammanställning – inte blivit missgynnat i förhållande till andra delar av Norden när det gäller anslagstilldelningen från de nordiska samarbetsorganen inom kultursektorn, om man ser strikt till proportionen mellan invånarantalet och de beviljade anslagens storlek. Ett sådant proportionalitetsresonemang är dock i grunden felaktigt. Medelstilldelningen bör naturligtvis vara större till en region som Nordkalotten, med ett livligt samarbete över gränserna, än till regioner där ett sådant samarbete av geografiska skäl är omöjligt att etablera. Vidare bidrar den glesa bebyggelsen och de långa distanserna på Nordkalotten till att fördyra kontakterna. Man bör också beakta, att det samiska samarbetet över landsgränserna i Norden, särskilt inom den kulturella sektorn, är, och bör vara, en del av samarbetet på Nordkalotten som kräver speciellt hänsynstagande. Det samiska kultursamarbetet över gränserna utgör nämligen ett livsvillkor för att den samiska kulturen över huvud taget skall kunna bibehållas och utvecklas.

Under de år som gått sedan det nordiska kulturavtalet ingicks och de nuvarande samarbetsorganen på kultursektorn upprättades (1971) har kritik tid efter annan kommit från Nordkalotten över otillräckligt stöd till samarbetssträvandena. Man har framhållit, att administrationscentra ligger alltför långt från Nordkalotten, att den lokala sakkunskapen saknas när det gäller prioriteringen av olika samarbetsprojekt.

Mot denna bakgrund framfördes redan 1974 tanken på en särskild kulturfond på Nordkalotten. Tanken ledde då inte till några konkreta initiativ. Vid Nordkalottkonferensen i Luleå 1980 togs tanken på att särskilda medel borde öronmärkas för kultursamarbetet på Nordkalotten upp på nytt. Undertecknade finner det angeläget att dessa tankar nu får fast form och realiseras. Detaljutformningen av det önskvärda stödsystemet för kultursamarbetet på Nordkalotten bör naturligtvis övervägas grundligt. Vi vill dock redan nu skissera några grundprinciper för hur frågan skulle kunna lösas.

Enligt vår mening kunde Nordiska kulturfondens organisation i många stycken tjäna som modell för en kulturfond för Nordkalotten. Administrationen av Nordiska kulturfonden leds ju av en styrelse med två medlemmar från varje land, varav hälften utses av Nordiska rådet och hälften av ländernas kultur- eller undervisningsministerier. Fondens sekretariatsuppgifter handhas av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

I enlighet med denna modell kunde en Nordkalottens kulturfond utgöras av ett årligt anslag, vilket kunde och borde justeras i takt med pris- och kostnads- samt behovsutvecklingen. Anslaget upptas antingen på den nordiska kulturbudgeten eller, om alla nordiska länder ej kan acceptera en fördelingsnyckel överensstämmande med den som i övrigt gäller för det nordiska samarbetets kostnader, på de nationella statsbudgeterna i form av kontingenter av överenskommen storlek. På enahanda sätt som i fråga om Nordiska kulturfonden kunde medlemmarna i fondens styrelse utses till hälften av Nordiska rådet, till hälften av berörda regeringar, dock så, att

medlemmarna skulle vara personer som är bosatta på Nordkalotten eller som annars väl känner förhållandena där.

Fondens verksamhetsfält borde omspänna hela det kulturella fältet, således både allmänkulturell verksamhet, undervisning och forskning. I huvudsak skulle medelsbevilningen bygga på ansökningsprincipen, men styrelsen borde dock ha möjlighet att i särskilda fall ta egna initiativ till samarbetsprojekt. Nordkalottens kulturfond bör som verksamhetsområde ha den region för vilken beteckningen Nordkalotten redan vunnit hävd, nämligen Nordland, Troms och Finnmark fylken i Norge, Norrbottens län i Sverige samt Lapplands län i Finland. Tanken på att ansluta Island och Grönland till nordkalottsarbetet har framförts i en del sammanhang. Det förefaller dock riktigast att inte inbegripa Island och Grönland i fondens egentliga verksamhetsområde – däremot bör t. ex. anslag för kontakter mellan Nordkalotten och dessa länder kunna rymmas inom ramen för de ändamål som fonden skall kunna stödja.

Inrättandet av Nordkalottens kulturfond bör givetvis inte få inkräkta på andra, redan etablerade samarbetsinstitutioners verksamhet eller utvecklingsmöjligheter.

Med hänvisning till vad som ovan framförts, hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en kulturfond för Nordkalotten.

Helsingfors den 22 september 1980

Aimo Ajo (Sd)

Gunnel Jonäng (c)

Marjatta Väänänen (K)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten. Förslaget har behandlats vid möten den 1–2 december 1980, den 18 juni samt den 5 och den 8 augusti 1981.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att upprätta en kulturfond för Nordkalotten. Fondens verksamhetsfält borde omspänna hela det kulturella fältet, såväl allmänkulturell verksamhet som undervisning och forskning. Förslagsställarna anför att kultursamarbetet på Nordkalotten inte blivit missgynnat i förhållande till andra delar av Norden när det gäller anslagstilldelningen från de nordiska samarbetsorganen inom kultursektorn. De framhåller dock som motivering till sitt förslag att medelstilldelningen bör vara större till en sådan region som Nordkalotten med ett livligt samarbete över gränserna, än till regioner där ett sådant samarbete av geografiska skäl är omöjligt att etablera. De tillägger att det samiska samarbetet över landgränserna i Norden, särskilt inom den kulturella sektorn är en del av Nordkalottssamarbetet som kräver speciellt hänsynstagande.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska kulturfonden

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)

Nordkalottkommittén

Föreningarna Nordens förbund

Nordiska samrådet

Sámi Instituhtta (Nordisk samisk institutt)

Samarbeidskomiteen for universitetene og høyskolene på Nordkalotten

Danmark:

Statsministeriet

Ministeriet for kulturelle anliggender

Undervisningsministeriet

Ministeriet for Grønland

Miljøministeriet

Finland

Undervisningsministeriet
Länsstyrelsen i Lapplands län
Uleåborgs universitet
Lapplands högskola
Uleåborgs landsarkiv
Ålands landskapsstyrelse
Lapplands distrikt av Arbetarnas bildningsförbund r. y.
Lapplands landskapsförbund
Samverkande bildningsorganisationerna r. y.
Lapplands läns konstkommission
Lapin sivistysseura r. y. (Lapplands bildningsförbund)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Nordland fylkeskommune
Troms fylkeskommune
Finnmarks fylkeskommune
Universitetet i Tromsø
Festspillene i Nord-Norge
Nordnorsk forfatterlag
Nord-norske bildende kunstnere
Hålogaland teater
Nordland teater
Hålogaland amatørteaterselskap

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Statens kulturråd
Skolöverstyrelsen, Nordkalottens arbetsmarknadsutbildning
Kulturfonden för Sverige och Finland
Umeå universitet
Högskolan i Luleå
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Länsskolnämnden i Norrbottens län
Föreningen Norden Norrbotten
Same-Ätnam
Svensk-norska samarbetsfonden
Norrbottens bildningsförbund
Svenska samernas riksförbund
Bokförlaget Tornedalica

Största delen av remissinstanserna förhåller sig positiv till medlemsförslaget. Bland dem som är negativa till förslaget märks samtliga tillfrågade sameorganisationer.

I den följande sammanställningen av remissvaren redovisas den allmänna inställningen till förslaget, synpunkter på anvisning av medel till den tilltänkta fonden, rekrytering av medlemmar till styrelsen, verksamhetsfältet, verksamhetsrådets geografiska utbredning och förhållandet till samerna.

2.1 Tillstyrkande

2.1.1 Nordiska remissyttranden

Föreningarna Nordens förbund hävdar att finansieringsbehovet på det allmänna riksplånet är så stort att Nordkalottsarbetet blott i enskilda fall kunnat räkna med bidrag från existerande fonder. Förslaget är enligt förbundet väl underbyggt och erfarenheterna tyder på att behovet av nordisk samverkan och nordiska kontakter i Norges, Sveriges och Finlands nordligaste delar primärt omfattar utbyte med motsvarande geografiskt belägna områden i grannländerna.

Förbundet tillstyrker en kulturfond för Nordkalotten, varmed avses Nordland, Troms och Finnmark fylken i Norge, Norrbottens län i Sverige och Lapplands län i Finland. Som lämpligt anslag föreslås 1 milj. dkr årligen. Styrelsen borde rekrytera sina medlemmar enbart bland sådana personer som är bosatta på Nordkalotten. Förbundet finner det dock acceptabelt att en representant för de tre föreningarna Norden bereds plats i fondstyrelsen med hänsyn till den roll som föreningarna spelat och alltjämt spelar i Nordkalottsarbetet.

Nordkalottkommittén anför att Nordiska kulturfondens medelstilleddning till den allmänkulturella verksamheten på Nordkalotten inte fått den dimension som önskats och att upprättandet av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete inte kunnat uppfylla Nordkalottens förväntningar härvidlag.

Kommittén tillstyrker förslaget och menar att det för finansiering av fondens verksamhet årligen bör avsättas medel från Nordiska kulturfonden. Under en övergångsperiod på 4–5 år bör den samnordiska finansieringen utökas väsentligt. Budgeten bör dessutom kunna kompletteras med anslag från olika källor. I fråga om organisationsmodellen anser kommittén att det krävs en klar regional förankring som kan uppnås genom att knyta beslutsfunktionen till ett sådant organ som representeras av områdets egna företrädare, varav bl. a. följer att fondens sekretariat skall placeras på Nordkalotten. Sammansättningen av fondens styrelse bör återspegla befolkningssammansättningen på Nordkalotten. Det föreslagna verksamhetsfältet och -området tillstyrks, dock så att verksamheten sekundärt kan omfatta ett visst kulturutbyte med Island och Grönland.

Nordiska samlingskommittén för arktisk medicinsk forskning förmodar att en särskild kulturfond för Nordkalotten skulle kunna leda till att även andra regioner inom Norden med viss kulturell samhörighet skulle framställa liknande önskemål. Kommittén anser därför att de berörda länderna

bör anvisa medel till fonden, som bör upprättas utanför Nordiska rådets och Nordiska kulturfondens ram. Medlemmar i styrelsen bör ha god kännedom om förhållandena i de nordliga områdena. I fråga om verksamhetsfältet hänvisar kommittén till samarbetet mellan universiteten i Tromsø, Uleåborg och Umeå, vilket borde fördjupas. Verksamhetsområdet borde enligt kommittén utvidgas till att omfatta även Uleåborgs län i Finland och Västerbottens län i Sverige.

Samarbetskommittén för universiteten och högskolorna på Nordkalotten ger medlemsförslaget sitt fulla stöd.

2.1.2 *Danska remissyttranden*

Grönlands hjemmestyre, vars yttrande *ministeriet for Grønland* hänvisar till, framhåller att man från grönländsk sida är mycket intresserad av en fortsatt utbyggnad av möjligheterna till samarbete med de övriga nordiska länderna inom områdena kultur, forskning och undervisning, i synnerhet när detta kan stöda samarbetet med andra arktiska områden. Styret stöder förslaget, oaktat detta inte omedelbart omfattar Grönland.

2.1.3 *Finländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet ansluter sig till motiveringarna i medlemsförslaget och stöder tanken på en särskild kulturfond för Nordkalotten. Om medel för en sådan fond inte kan inrymmas i den nordiska kulturbudgeten, anser ministeriet att möjligheterna till ett särskilt avtal mellan de berörda länderna om upprättande av en kulturfond för Nordkalotten bör utredas. Ministeriet avser ta slutlig ställning till medlemsförslaget i samband med behandlingen av ett förslag om en samisk kulturfond i nordiska kulturavtalslets organ, vilket lagts fram av den nordiska samekulturutredningen (*rek. nr 15/1976*).

Länsstyrelsen i Lapplands län, som stöder förslaget, hänvisar särskilt till strävandena att inspirera till samarbete över riksgränserna på Nordkalotten mellan skolorna, vilket redogörs för.

Medlemsförslaget stöds även av *Uleåborgs universitet* och *Lapplands högskola*.

Uleåborgs landsarkiv kan inte se att den föreslagna fonden skulle konkurrera med redan verkamma samsamarbetsinstitutioner och förordar denna. Vid den organisatoriska uppbyggnaden av fonden måste hänsyn tas till de institutioner, vilkas dagliga arbete på ett eller annat sätt omfattar forskning om Nordkalotten.

Lapplands läns konstkommission riktar uppmärksamheten på den planerade kulturorganisationen kallad Nordkalottens kulturrepresentantskap. Detta borde vara representerat i kulturfondens styrelse tillsammans med Nordiska rådets och undervisningsministeriets representanter. Därtill borde Nordiska samrådet utse en representant från vart land. Styrelsemedlemmarna borde enligt kommissionen vara bosatta på Nordkalotten

och värorienterade om förhållandena där. Sekretariatsuppgifterna kunde handhas av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Konstkommissionen stöder förslaget om verksamhetsfält och -område, men framhåller att fonden borde sträva till att upprätthålla kulturförbindelser med Island. Slutligen understryker kommissionen vikten av att främja och stöda samekulturen. Även *Lapplands landskapsförbund* tar fasta på det samiska kultursamarbetet, vars förkovran är en förutsättning för hela den samiska befolkningens och den samiska kulturens fortbestånd på Nordkalotten. Samernas samarbete över de nordiska ländernas riksgränser är enligt förbundet fortfarande en av de mest centrala punkterna i kultursamarbetet på Nordkalotten. Medlemsförslagets riktlinjer och principer för fonden förordas.

Lapplands bildningsförbund, som arbetar för de finska samernas kulturella och materiella utveckling, förenar sig förbehållslöst om medlemsförslaget. Förstärkt samarbete mellan samerna är av avgörande betydelse för tryggandet av samekulturens och -befolkningens utveckling.

Samverkande bildningsorganisationerna betonar att den föreslagna kulturfondens verksamhetsfält bör omfatta det fria bildningsarbetet och att detta bör vara representerat i fondens beslutande organ. Organisationerna framhåller att i synnerhet omhändertagandet av samekulturen och bevarandet av dess livskraft kräver kraftiga stödåtgärder från statsmakternas sida. *Lapplands distrikt av Arbetarnas bildningsförbund* stöder medlemsförslaget med vissa förbehåll. De politiska styrkeförhållandena i fondens styrelse bör motsvara förhållandena på Nordkalotten. Nordiska rådet utnämner styrelsemedlemmarna efter förslag av de politiska partiernas distriktsorganisationer. Mandatperioden är tvåårig, så att hälften av styrelsens medlemmar står i tur att avgå vid mandatperiodens utgång. Fondens skulle bevilja stöd till privatpersoner och organisationer som verkar inom fondens verksamhetsområde.

Medlemsförslaget förordas av *Ålands landskapsstyrelse*.

2.1.4 Norska remissyttranden

Nordland fylkeskommune, som stöder medlemsförslaget, anser att medlen till kulturfonden skall anvisas av berörda regeringar, eventuellt av Nordiska rådet. Styrelsens sammansättning bör avspegla befolkningsförhållandena på Nordkalotten, så att Norrbottens län, Lapplands län och Nordland fylkeskommune utnämner 2 medlemmar vardera, medan Finnmarks fylkeskommune och Troms fylkeskommune utnämner 1 medlem vardera. Utnämningen kan antingen vara direkt eller verkställas av respektive regering efter förslag av länen respektive fylkeskommunerna. Kommunen anser att det bör etableras ett eget sekretariat för fonden lokaliserat till Nordkalotten, men i administrativt hänseende underställt sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Fondens verksamhetsområde bör värderas och preciseras närmare.

Finnmark fylkeskommune anser att det bör upprättas ett politiskt organ valt av Nordland, Troms och Finnmark fylkeskommuner, Norrbottens län och Lapplands län. Organet förutsätts få medel av Nordiska ministerrådet och från fylkeskommunerna respektive länen. Verksamhetsområdet bör i första omgången vara det egentliga Nordkalotten, innan Island och Grönland kommer med.

Universitetet i Tromsø tillstyrker och hänvisar till positiva yttranden från *Institutt for fiskerifag*, *Institutt for samfunnsvitenskap*, *Institutt for museumsvirksomhet*, *Institutt for biologi og geologi* samt *Institutt for språk og litteratur*.

Festspillene i Nord-Norge ser mycket positivt på en kulturfond och finner det naturligt att fondens styrelse är sammansatt av representanter från de nordligaste länen i Finland och Sverige och från de tre nordnorska fylkena samt att fonden ges ett fast sekretariat lokaliserat till Nordkalotten. Organisationen ansluter sig till den precisering av verksamhetsområdet för fonden som kommer till uttryck i medlemsförslaget. *Nordnorsk forfatterlag* ställer sig positivt till en kulturfond.

Hålogaland teater stöder medlemsförslaget fullt ut och påminner om att det saknas fasta ordningar för ett samarbete mellan de professionella teatrarna på Nordkalotten, nämligen Nordland teater, Hålogaland teater, Norrbottensteatern och Rovaniemi teater. Teatern menar att det borde turneras över riksgränserna, för att öka det totala teaterutbudet till ett fullvärdigt utbud. Det är t. ex. stort behov av finskspråkig teater i stora delar av Troms och Finnmark. Även *Nordland teater* tillstyrker inrättandet av en kulturfond för Nordkalotten och framhåller att fondens styrelse bör bestå av medlemmar och organisationer som stammar från och har sitt säte på Nordkalotten. *Hålogaland amatørteaterselskap*, som stöder uppriktandet av en kulturfond, anser det viktigt att fonden inte reducerar verksamheten vid redan etablerade samarbetsorgan eller Nordiska kulturfondens generella stödverksamhet. Fondens primäruppgift bör enligt sällskapet vara att stöda och stimulera sådana projekt som tar sikte på att öka samverkan och kontakterna mellan de nordiska länderna på Nordkalotten. Projekt bör inte stödas bara för att de lanseras på Nordkalotten.

2.1.5 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet hänvisar till att det mellan universiteten och högskolorna på Nordkalotten startats ett konkret utvecklingsarbete, för att åstadkomma gemensamma och integrerade utbildningslinjer med nordkalottinriktning, inom vilka studenterna får tillbringa viss tid av studierna vid de andra universiteten på Nordkalotten. Särskilda medel har sedan några år anslagits av Nordiska kulturfonden, men ämbetet anser att samarbetet kräver en bättre medelförsörjning än den som Nordiska kulturfonden kan ge. Därför borde andra arrangemang övervägas. Etablerandet av en särskild kulturfond för Nordkalotten såsom föreslagits är en

utväg. Universitets- och högskoleämbetet anser det dock vara lika lämpligt att det via respektive statsbudget anvisas vissa anslag för stöd till samarbete avseende såväl högre utbildning och forskning som kulturfrågor i allmän mening. Ämbetet menar att det är Nordiska rådets sak att överväga den närmare formen för hur särskilda resurser skall tillföras kultursamarbetet på Nordkalotten. Universitets- och högskoleämbetet kan för sin del överväga att stöda utbildningssamarbete av det slag som pågår på Nordkalotten genom riktade bidrag från sitt internationaliseringsanslag.

Humanistiska fakulteten vid Umeå universitet, som på det varmaste understöder medlemsförslaget, anför att den i olika sammanhang haft täta kontakter med och även samarbete med universitetsinstitutioner i norra Finland och Norge samt med Nordiskt samiskt institut. Möjligheterna att förverkliga ett närmare kultursamarbete mellan institutioner på Nordkalotten passar väl in i humanistiska fakultetens planer på ett centrum för cirkumpolär kulturforskning vid Umeå universitet. I fråga om organisationen av den föreslagna kulturfonden anser fakulteten att garanti måste skapas för att personer som kan företräda Nordkalottens intressen kommer att ingå i styrelsen. Medlemsförslaget tillstyrks av *högskolan i Luleå*.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildning under skolöverstyrelsen ställer sig positiv till medlemsförslaget och finner det angeläget att det finns ett organ med resurser till forskning och koordinering av yrkes- och arbetsmarknadsutbildningen på Nordkalotten.

Kulturfonden för Sverige och Finland finner det naturligt att instämma i medlemsförslagets motiveringar och tillstyrker detta. Detsamma gör *Svensk-norska samarbetsfonden*, som föreslår att lämpligt anslag på förslagsvis 1 milj. dkr ställs till disposition. Detta anslag anvisas av de tre berörda länderna enligt någon närmare överenskommen nyckel (folkmängd, bruttonationalprodukt eller de tre kalottområdenas befolkningstal). Valet av styrelse skulle begränsas till att gälla de tre berörda länderna. Samarbetsfonden anser slutligen att det i sammanhanget bör tas ställning till huruvida Grönland och Island i någon utsträckning kan innefattas i den verksamhet den nya fonden skall bedriva.

Länsstyrelsen i Norrbottens län tecknar i ett digert yttrande bakgrunden till nordkalottsamarbetet, lämnar en redogörelse för det regionalpolitiska samarbetets organisation och verksamhet, anlägger synpunkter på kultursamarbetet och ger slutligen sin syn på medlemsförslaget. Länsstyrelsen översänder yttranden av *länskolnämnden*, *Föreningen Nordens Norrbottensdistrikt* och *Bokförlaget Tornedalica*. I denna remissammanställning refereras länsstyrelsens syn på medlemsförslaget.

Länsstyrelsen i Norrbottens län tillstyrker medlemsförslaget. Från Nordiska kulturfonden bör ett årligt belopp avsättas till en egen kulturbudget för Nordkalotten. I det inledande skedet bör anslaget inte understiga 1 milj. skr. Budgeten bör kunna kompletteras med anslag från olika nationella källor, t. ex. riksanslag, fylkeskommunala/landstingskommunala anslag

och kommunala anslag. Stöden till fasta institutioner av typen Nordiskt samiskt institut och Samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning bör enligt länsstyrelsen läggas utanför Nordkalottens kulturbudget. På motsvarande sätt bör också stöd till andra samiska kulturaktiviteter ligga utanför arbetsområdet för Nordkalottens kulturbudget. Frågan om beslutsfunktionen kan lösas på två sätt: Nordkalottkommittén utökas med företrädare för den kulturella sektorn *eller* beslutsfunktionen knyts till det 1980 bildade Nordkalottens fullmäktige, som enbart arbetar med kultursamarbete. Oberoende av vilken av de båda lösningarna som väljs, är det av största betydelse att nordkalottområdets egna företrädare får det avgörande inflytandet i verksamheten.

Norbottens bildningsförbund tillstyrker medlemsförslaget och understryker nödvändigheten av en stark förankring av besluten på Nordkalotten.

2.2 Avstyrkande eller avsaknad av ställningstagande

2.2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska kulturfonden anser att det inte är ändamålsenligt att inrätta särskilda fonder eller att dela upp redan existerande nordiska stödordningar i regionala delar. Enligt kulturfonden kan detta anses strida mot tanken om samarbete mellan alla delar av de nordiska länderna. Särskilda förhållanden gäller beträffande samarbetet mellan samerna, varför fonden hänvisar till det utredningsarbete som bedrivs i regi av Nordiska ministerrådet på basen av rek. nr 15/1976 om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. Nordiska kulturfonden anför slutligen att den vid beredningen av större ansökningar från regioner i Norden använder regionala organ som remissinstanser.

Nordiska samerådet avstyrker medlemsförslaget med motiveringen att förslagsställarna inte kontaktat sameorganisationerna i frågan, trots att samerna använts som förevändning för att få till stånd en kulturfond för Nordkalotten. Om en sådan fond överhuvudtaget skall upprättas, bör den gälla samerna. Rådet anmärker dock att samerna är bosatta även utanför Nordkalotten både i Sverige och i Norge.

Nordisk samisk institutt är av den uppfattningen att en kulturfond för Nordkalotten i och för sig kan vara väl motiverad. Emellertid råder det starkt tvivel om huruvida en sådan fond kan fylla samiska behov av kultursamarbete över gränserna, då det samiska kultursamarbetet i väsentlig grad måste basera sig på nordisk finansiering. Institutet önskar för sin del starkt prioritera inrättandet av en egen samisk kulturfond och pekar på faran för att en kulturfond för Nordkalotten uppfattas som ett reellt alternativ till en samisk kulturfond samt att de båda fonderna kan komma att stå i ett konkurrensförhållande till varandra.

2.2.2 Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet hänvisar till bevilningar på Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget till samarbete på Nordkalotten och avstyrker medlemsförslaget på den grunden. *Planstyrelsen* inom *miljøministeriet*, till vars yttrande *fredningsstyrelsen* hänvisar, anför att det utförs ett betydligt arbete inom ramen för det nordiska regionalpolitiska samarbetet och kan därför inte se att det från regionalpolitisk synpunkt skulle vara behov av någon fond. *Statsministeriet* har inga synpunkter på medlemsförslaget. Utöver de synpunkter som anlagts av de ovan nämnda ministerierna o. a. jämte *ministeriet for Grønland* och *Grønlands Hjemmestyre* (se avsn. 2.1.2 ovan) har *kulturministeriet* inga ytterligare synpunkter att komma med.

2.2.3 Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet är av den uppfattningen att medlemsförslaget bör ses mot bakgrund av förslagen från den på basen av rek. nr 15/1976 tillsatta samekulturutredningen. Enligt departementet kommer ett av förslagen att vara upprättandet av en särskild fond till främjande av samiskt kulturliv. Departementet menar att Nordiska ministerrådet i första omgången bör ta ställning till detta och andra förslag från utredningen och att det därefter kommer att finnas bättre underlag för en samlad värdering av det stöd som Nordkalottens kulturliv kan behöva.

Troms fylkeskommune har ännu inte tagit ställning till substansen i själva medlemsförslaget.

Nord-norske bildende kunstnere anser att upprättandet av en kulturfond för Nordkalotten bör vänta tills Nordiska ministerrådet har tagit ställning till förslaget om en kulturfond för samerna.

2.2.4 Svenska remissyttranden

Statens kulturråd slår fast att strävan att få till stånd ett förbättrat kultursamarbete på Nordkalotten ligger helt i linje med de år 1974 fastställda målen för den statliga kulturpolitiken. Trots detta finner kulturrådet att det vore olyckligt att skilja ut en del av de nordiska länderna med en speciell fond för Nordkalotten. Rådet hänvisar till existerande samarbete i regionen och till det faktum att kultursamarbetet på kalotten inte blivit missgynnat i förhållande till andra delar av Norden, vilket även anförts i medlemsförslaget. Kulturrådet ser det som fullt möjligt och realistiskt att Nordiska kulturfonden tar sin del av ansvaret för den kulturella utvecklingen på Nordkalotten.

Med ungefär samma argument som Nordiska samerådet (se avsn. 2.2.1 ovan) avstyrker organisationen *Same-Åtnam* medlemsförslaget. Organisationen föreslår i stället att det bildas en nordisk samisk kulturfond med anslag från den nordiska kulturbudgeten eller andra anslag. *Same-Åtnam* förutsätter slutligen att Nordiska rådet beaktar de förslag som den tidigare

i denna remissammansättning nämnda nordiska samekulturutredningen lägger fram. Även *Svenska samernas riksförbund* hänvisar till samekulturutredningen och finner det angeläget att det inte nu vidtas åtgärder, t. ex. att den föreslagna fonden inrättas, som omöjliggör eller annars försvårar ett realiserande av vad den särskilda sameutredningen kan komma att förorda. På den grunden avstyrks medlemsförslaget.

3 Utskottet

Mot bakgrund av medlemsförslaget och de därom avgivna yttrandena finner utskottet det vara klarlagt att ett kultursamarbete av den typ som bedrivs på Nordkalotten kräver större medel än vad som i allmänhet kan ställas till förfogande i det nordiska kultursamarbetet. Till detta bidrar vissa omständigheter såsom den glesa bebyggelsen, de långa avstånden och mångspråkigheten. Visserligen har kultursamarbetet på Nordkalotten traditionellt varit livligt, vilket framförallt förklaras av befolkningens starka vilja härtill. Det har kunnat bygga på stöd från de officiella nordiska samarbetsorganens sida, ett stöd som i och för sig inte varit mindre än vad som beviljats annat nordiskt kultursamarbete. Detta förslår dock inte till att utvidga och utveckla kalottsamarbetet på kulturområdet ytterligare, vilket framgår av medlemsförslaget och remissyttrandena. Utskottet anser därför att mera medel bör ställas till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten.

Vid fördelning av medel till regionalt kultursamarbete bör hänsyn alltid tas till de önskemål som framställs i regionen. Blott om så sker kan garantier skapas för att beviljade medel kanaliseras till sådana projekt som verkligen gagnar samarbetet i regionen. Då mera medel ställs till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten, bör samtidigt skapas möjligheter till regionalt inflytande över fördelningen av dessa.

Syftet med medlemsförslaget är att öka stödet till kultursamarbetet på Nordkalotten. För detta ändamål har föreslagits en särskild fond. Utskottet finner dock att syftet väl kan uppnås utan att det för den skull upprättas en fond av det slag som medlemsförslaget avser och som otvivelaktigt skulle medföra höga administrationskostnader. Utskottet ser sig nödgat att till denna del avstyrka medlemsförslaget. I stället bör ökade medel ställas till förfogande för regionalt kultursamarbete i allmänhet, vilka kan styras till Nordkalotten, varigenom medlemsförslagets syfte kan uppnås. Nordiska kulturfondens styrelse skulle kunna vara ett lämpligt organ för fördelning av medlen.

Vad gäller existerande nordiska fonder och stödordningar finner utskottet det naturligt att man inom dessa, liksom hittills, visar särskild hänsyn till samarbete inom sådana regioner i Norden, där detta försvåras av olika skäl, såsom fallet är på Nordkalotten. Likaså bör de beviljande organen såsom hittills kunna stöda sig på regional sakkunskap, när det gäller

beredningen av ansökningar från någon region i Norden. Det är dock respektive beviljande organs ensak att värdera i vilken omfattning och på vilket sätt detta i det enskilda fallet skall kunna ske.

I fråga om samarbetet mellan samerna gäller särskilda förhållanden, vilka varit föremål för en utredning i enlighet med *rek. nr 15/1976* om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. Utskottet avvaktar utredningen och Nordiska ministerrådets förslag med anledning av denna.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att, utan att inrätta någon särskild fond, ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten genom att på den nordiska kulturbudgeten inrätta ett särskilt anslag för regionalt kultursamarbete.

Sisimiut den 8 augusti 1981

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Árni Gunnarsson (A.)

Hagen Hagensen (KF)

Förman

Karl-Erik Häll (s)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Odd With (Kr. F.)

Medlemsförslag

om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden

(Väckt av Johan J. Jakobsen och Bertil Jonasson)

Under senare år har alltmera uppmärksammats s. k. larmrapporter om ökad förekomst av cancer och ökad dödlighet på grund av utsläpp från miljöstörande industri i miljön m. m. Det har ansetts nödvändigt med ökade samhälleliga insatser för att skydda människan mot skador orsakade av miljöfaktorer. Dessa kan vara av olika slag och sammanhänger med personliga levnadsvanor, boendemiljö, arbetsmiljö etc. Mikroorganismer, kemiska ämnen, joniserande strålning och andra miljöfaktorer, t. ex. buller, stress m. m. kan ge upphov till hälsorisker. I vissa fall är orsakssambanden väl klarlagda, i många andra fall ej, i synnerhet vad gäller långsiktiga effekter, där problemen att fastställa relationen orsak-verkan är betydande.

Uppgifter som kan belysa eventuella samband mellan en viss faktor i miljön och en skadlig effekt på människan fås bl. a genom experimentella studier på olika organismer och genom s. k. epidemiologiska studier rörande sjukdomspanoramata hos befolkningen.

Frågan om betydelsen av epidemiologiska undersökningar har tagits upp av flera kommittéer och andra arbetsgrupper i olika länder. Sålunda har t. ex. en utredning i Sverige framhållit vikten av kraftfulla insatser vad gäller epidemiologisk forskning med speciell inriktning på långsiktiga och målinriktade studier av olika befolkningsgrupper för att få ett gradvis bättre kunnande om sambandet mellan miljöföroreningar och hälsorisker.

För att åstadkomma ett epidemiologiskt material som tillåter säkra slutsatser om samband mellan miljöfaktorer och människans hälsa behövs ett stort antal uppgifter från olika håll. En källa är statistikuppgifter som framkommer i hälso- och sjukvårdsarbetet. Andra skulle kunna utvecklas inom ramen för miljövården och bestå av exponeringsuppgifter av olika slag från mätningar, biologiska prov m. m. Härvid är det av vikt att effektuppgifterna och exponeringsuppgifterna har ett sådant samband med varandra i epidemiologiska undersökningar att slutsatser om orsakssamband kan dras. Detta torde endast bli fallet om undersökningarna införs i en planlagd, löpande övervakning av människors hälsa och miljöförhållanden i olika miljöer (arbetsmiljö, boendemiljö etc.) såväl i speciellt utsatta som

andra områden. Bl. a. måste ett sådant program begagna sig av dödlighets- och sjukdomsstatistik, t. ex. cancerregister. Vid en evaluering av det svenska cancerregistret har en isländsk sakkunnig understrukit att forskning om orsakerna till cancer förutsätter förstklassiga epidemiologiska data. En jämförelse med större länder ger dock vid handen att Sverige är en alltför liten enhet för att bygga upp ett epidemiologiskt bevakningssystem.

I en svensk utredning om ett eventuellt program för övervakning av miljökvalitet har anförts, att uppbyggnaden av s. k. provbanker med prover tagna på människan kunde användas för en bedömning av de långsiktiga förändringarna i livsmiljön. I en del av ett program för övervakning av miljökvalitet framlades ett förslag om en biologisk provbank med syftet att på sikt utföra studier på insamlat material, bl. a. med avseende på miljögifter. En sådan provbank kunde så småningom bli av visst intresse även i samband med bedömningar av exponeringen av människan.

Det är i detta sammanhang av intresse att förslag om en nordisk miljöprovbank framlagts i en utredning utförd av en projektgrupp under Nordiska ministerrådet (*NU B 1977:6*). Målsättningen för en sådan miljöprovbank är enligt utredningen att som medel inom miljöövervakning och forskning insamla, bevara och sprida kännedom om såväl biologiska som andra prov ur naturmiljön. Miljöprovbanken kan tillsammans med annan övervakningsverksamhet möjliggöra observationer av miljöutvecklingen, analys av orsakerna till observerade variationer samt en prognos av miljöutvecklingen.

Miljöprovbanken föreslås bli uppbyggd etappvis. I ett första skede föreslås upprättande och underhåll av ett register över existerande nordiska provsamlingar. Ett projekt med denna inriktning igångsätts under 1980. I ett andra skede föreslår utredningen att ett samnordiskt projekt påbörjas, vilket syftar till att ta fram kriterier för en systematiskt upplagd biologisk provbank.

Utredningens förslag om dels ett register innehållande existerande provsamlingar dels planering av en forskningsverksamhet som syftar till en systematiskt upplagd miljöprovbank innebär att det måste tillskapas organisation och resurser för de uppgifter eller funktioner som ingår i förslaget. Nationella resurser bör dock utnyttjas i största möjliga utsträckning för att genomföra de uppgifter förslaget kräver. Därutöver finns de särskilda uppgifter som enligt utredningen bör genomföras i nordiskt samarbete. Som samnordiska uppgifter anges i utredningen bl. a. utarbetande av riktlinjer för underhåll av provsamlingar, val av ADB-teknik för det föreslagna registret, samnordisk katalog över existerande provsamlingar, planering och koordinering av en nordisk provbank, samt planering och samordning av forskning om provtagningsmetoder, analysmetoder, lagringsmetoder m. m.

Detta förslag bör enligt vår uppfattning kunna utgöra ett första steg i

riktning mot ett system för epidemiologisk bevakning. Som ovan framgått anses en biologisk provbank böra ingå som del i varje sådant bevakningssystem. Miljöproverna bör kunna ge antaganden om exponering för t. ex. cancerframkallande substanser och föranleda en epidemiologisk undersökning. Epidemiologisk bevakning grundad på data från hela Norden torde ge möjlighet till säkrare – och även snabbare – slutsatser än ett system grundat endast på material i ett land. Ett ytterligare skäl för en nordisk uppläggning av detta arbete är att antalet experter i dessa frågor är fåtaliga och att de nordiska resurserna härvidlag därför bör samordnas. Det nordiska projektet "Karakterisering av miljödata" (NU B 1978:10) innehåller vissa riktlinjer för ADB-lagring av miljödata på nordisk basis. Det är möjligt att dessa principer kan utnyttjas även vid uppbyggnaden av ett epidemiologiskt bevakningssystem.

Det bör i sammanhanget påpekas, att möjligheten att på detta sätt samordna arbete inom det medicinska området och miljöområdet ger ett gott tillfälle att praktisera samordning av arbetet inom ramen för två av Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommittéer.

Mot bakgrund av vad som anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att inrätta ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden.

Oslo och Stockholm den 6 oktober 1980

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bertil Jonasson (c)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om epidemiologiskt bevakningssystem i Norden. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Svaneke den 28–29 maj 1981, i Joensuu den 10–11 augusti 1981, i Södertälje den 9 november 1981 och i Köpenhamn den 1–2 december 1981.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att inrätta ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden.

Ökade insatser från samhällets sida för att skydda människan mot skador orsakade av miljöfaktorer har blivit nödvändiga. Hälsorisker kan uppstå på grund av förekomsten av mikroorganismer, kemiska ämnen joniserande strålning, buller, stress m. m. Personliga levnadsvanor och boende- och arbetsmiljön har också sin betydelse. Sambandet mellan förekomsten av en viss miljöfaktor och dess skadliga inverkan på människan belyses genom experimentella studier på olika organismer och genom epidemiologiska ansatser.

En i Sverige tillsatt utredning betonar, att en epidemiologiskt inriktad forskning med långsiktigt och målinriktat studium av olika befolkningsgrupper i syfte att öka kunskaper om sambandet mellan miljöföroreningar och hälsorisker, bör komma till stånd. Detta förutsätter ett betydande statistiskt underlag, t. ex. dödlighets- och sjukdomsstatistik. Länder av Sveriges storlek är dock, anser forskare, för små enheter för att bygga ett epidemiologiskt bevakningssystem på.

I s. k. provbanker samlas uppgifter in om prover tagna på människor för att få till stånd långsiktiga bedömningar av livsmiljön. En nordisk miljöprovbanks har föreslagits av en Nordiska ministerrådet underställd projektgrupp (NU B 1977: 6).

Den av utredningen föreslagna miljöprovbanken skulle ha till uppgift att som ett led i miljöövervakningen – och för att befrämja forskningen – insamla, bevara och sprida kännedom om biologiska och andra prover från naturmiljön. Miljöprovbanken föreslås bli uppbyggd i etapper. Nationella resurser skall utnyttjas. Vissa uppgifter lämpar sig för nordiskt samarbete, t. ex. utarbetandet av riktlinjer för underhåll av provsamlingsar, val av

datateknik, upprättandet av en samnordisk katalog över befintliga provsamlingar, planering och koordinering av en nordisk provbank m. m.

Medlemsförslagsställarna anser att förslaget om en nordisk provbank kunde utgöra ett första steg på vägen mot ett epidemiologiskt bevakningssystem. Epidemiologisk bevakning grundad på data från hela Norden möjliggör säkrare och snabbare slutsatser än nationella system. De experter som finns att tillgå på området är därtill få till antalet. Vidare omnämnes i medlemsförslaget att datorbaserad nordisk lagring av miljödata förordats av utredningen ``Karakterisering av miljödata`` (NU B 1978: 10). Slutligen betonar förslagsställarna att samarbete på nordisk basis på de två områdena medicin och miljö skapar möjligheter till samordning av arbetet inom två av ministerrådets ämbetsmannakommittéer.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande organisationer och myndigheter på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan

NORDFORSK

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

De nordiska industriförbundens miljövårdskommitté

NORDKEM – Nordiskt samprojekt för klinisk kemi

Danmark

Indenrigsministeriet

Färöarnas landsstyre

Komiteen for Sundhedsoplysning

Amtsrådsforeningen i Danmark

Cancerregisteret

Den almindelige danske Lægeforening

Embedslægeforeningen

Danmarks Naturfredningsforening

Dansk Sygeplejeråd

Finland

Ministeriet för inrikesärendena

Social- och hälsovårdsministeriet

Medicinalstyrelsen

Folkpensionsanstalten

Statistikcentralen

Finlands akademi, medicinska kommissionen

Institutet för arbetshygien

Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund (gemensamt yttrande)
Samfundet Folkhälsan i svenska Finland
Finlands sjuksköterskeförbund
Centralen för hälsofostran

Island

Hjúkrunarfélag Islands

Norge

Sosialdepartementet
Universitetet i Oslo, Universitetsdirektøren
Universitetet i Oslo, medicinska fakulteten
Universitetet i Oslo, hygieniska institutionen
Rikstrygdeverket
Den norske lægeforening
Norsk Sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Statistiska centralbyrån
Universitets- och högskoleämbetet
Statens naturvårdsverk
Miljödatanämnden
Arbetskyddsstyrelsen
Statens miljömedicinska laboratorium
Karolinska institutet, rektorsämbetet
Karolinska institutet, hygieniska institutionen
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden
Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden
Lunds universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden
Umeå universitet, medicinska fakultetsnämnden
Umeå universitet, institutionen för ekologisk zoologi
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Svenska arbetsgivareföreningen
Sveriges läkarförbund
Svensk sjuksköterskeförening
Stadsläkaren i Malmö
Länsläkarorganisationen i Älvsborgs län

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1 Nordiska

Den nordiska industriförbundens miljövrårdskommitté (NIM) finner det såväl ur principiell som statistisk synvinkel värdefullt med samarbete beträffande ett nordiskt epidemiologiskt bevakningssystem. Till förslaget om s. k. provbanker ställer sig NIM mera tveksamt. Klara specifikationer krävs av vilka prover som avses, hur de skall tas, lagras etc.

Till retrospektiva studier med sent tagna prover ställer sig kommittén tveksam. Av kemiska ämnen famkallad cancer kan ta tio år innan den blir märkbar. Vad som orsakat den blir omöjligt att spåra. I andra sammanhang har dock – t. ex. då det gäller kvicksilver – bevarat biologiskt material varit till stor nytta. Tanken på en provbank bör inte förkastas, utan istället konkretiseras. Att undersöka möjligheterna för att inrätta ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden är befogat. Därvid bör analys- och rapporteringsrutiner för exponeringsmätningar, harmonisering av protokoll och sjukdomsdiagnostik prioriteras.

NORDKEM – Nordiskt samprojekt för klinisk kemi förhåller sig positivt till medlemsförslaget, men eftersom förslaget faller utanför det egna verksamhetsområdet anföres inga detaljsynpunkter.

2.1.2. Danmark

Färöarnas landsstyre tillstyrker medlemsförslaget under hänvisning till ett yttrande som utarbetas av landslægen.

Embedslægeforeningen ger uttryck för sitt intresse för det framlagda medlemsförslaget och de däri refererade två nordiska utredningarna. Föreningen tillstyrker medlemsförslaget och framför önskemål om att bli underrättad om ärendets fortsatta handläggning. Ifall sammanslutningens medlemmar mera direkt kommer att involveras i arbetet med att upprätta ett nordiskt epidemiologiskt bevakningssystem förutsättes särskilda förhandlingar blir förda. I första hand är det sundhedsstyrelsen och miljöstyrelsen som berörs av saken. Danmarks Naturfredningsforening och Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.3. Finland

Ministeriet för inrikesärendena understryker, att det i medlemsförslaget aktualiserade epidemiologiska bevakningssystemet å ena sidan förutsätter att jämförbarheten ökar hos statistiska uppgifter i de nordiska länderna samt å andra sidan att miljödatasystemen utvecklas så att de kommer i nivå med motsvarande medicinska datasystem. Finlands ställning är god även vid en internationell jämförelse vad beträffar förutsättningarna för epidemiologiska studier. Det föreslagna bevakningssystemet förutsätter en mängd detaljuppgifter om tänkbara riskfaktorer i miljöns allmänna kvalitet. Miljöstatistiken i Finland är otillräcklig för forskning av detta slag.

Inrättandet av ett epidemiologiskt bevakningssystem förutsätter sålunda att det snabbt skapas ett miljödatasystem samt att forskningen om miljöns kvaliteter starkt förbättras. I sin verksamhetsplan för åren 1982–86 har ministeriet tagit upp dessa frågor. Bevakningssystemet torde inte kunna tas i bruk under detta årtionde, men det vore värdefullt om förberedelserna inleddes så snart som möjligt inom de nordiska samarbetsorganen.

Statistikcentralen tillstyrker medlemsförslaget. Systematiska uppgifter om skadlig inverkan från miljön saknas. Data om dödsorsaker, yrke, bosättningsort och arbetsplats samlas in genom centralens försorg. Med vissa mellanrum utförs undersökningar av befolkningens levnads- och arbetsförhållanden. Regionala uppgifter finns om olika sjukdomars utbredning. För egen del insamlar statistikcentralen ej miljöuppgifterna, men svarar för publicerandet av dem. Underlag för det antydda bevakningssystemet finns i form av de register som Institutet för arbetshygien (cancerframkallande ämnen) och vattenstyrelsen (t. ex. djupfrysta vattenprover) upprättat. Först bör utredas i vilken grad som gemensam användning av registren kan komma i fråga liksom jämförbarheten hos Finlands och de övriga nordiska ländernas material.

Social- och hälsovårdsministeriet finner medlemsförslaget aktuellt och varande väl i överensstämmelse med tilltänkta åtgärder i Finland som avser utforskandet av människans livsmiljö. Ministeriet planerar att tillsätta en kommitté med uppgift att komma med förslag till cancerförebyggande åtgärder. Inrättandet av ett miljötoxikologiskt laboratorium förberedes av folkhälsolaboratoriet.

På det kommunala planet har hälsovårdsnämnderna fått ökad betydelse när det gäller övervakningen av livsmiljön. I den vetenskapliga planeringen bör miljöriskerna beaktas, anser ministeriet vidare. En för de nordiska länderna gemensam miljöbank skulle kunna bidra till kartläggningen av sambandet mellan miljöskadlig verksamhet och människors hälsa. Förutsättningen är dock att övervakning i organiserade former kommer till stånd på nationell nivå.

Kontinuerlig miljöövervakning sker i Finland endast beträffande vattendrag. Vattenstyrelsen har byggt upp ett nät av vattenlaboratorier. De luftburna föroreningarna utforskas av det meteorologiska institutet. För att kunna fastställa de effekter som miljön har på hälsan krävs sammanfattningar. Ett för hela landet gemensamt dataregister behövs. Ett dylikt register kunde förläggas i anslutning till folkhälsolaboratoriet. Ministeriet finner inrättandet av en nordisk miljöprovbanks nyttigt, men understryker att däri också bör lagras uppgifter om arbetsmiljön. Utredandet av nordiska samarbetsmöjligheter kan i sig verka påskyndande också på det nationella utvecklingsarbetet.

Medicinalstyrelsen framhåller i en till social- och hälsovårdsministeriets yttrande fogad promemoria att resurserna för forskning och övervakning av miljöhygien är administrativt splittrade. Inrättandet av en databank

med tyngdpunkten förlagd till hälsovårdsfrågor vore värdefullt både för forskarna och myndigheterna på området. Att landet för närvarande saknar egna på nationell basis uppbyggda register kunde dock vara en invändning mot förslaget. En rad register har redan skapats. Vattenstyrelsen har ett register för vattenkvalitet och miljögifter. Det meteorologiska institutet kommer att ta i bruk ett dataregister över de biologiska effekterna av luftföroreningar. Inom inrikesministeriet planeras ett register om luftvård och rekreationsområden. Jyväskylä universitet har ett register som avser uppföljningen av Päijänne- och OECD-undersökningarna.

Register som avser hälsoaspekter är bl. a. cancer-, förgiftnings-, epidemi- och yrkessjukdomsregistren. Samordning bör ske av registren om miljö och hälsa. Ett nordiskt övervakningssystem bör innehålla både uppgifter om exponering och hälsa och om arbetshygieniska förhållanden. Därigenom kan dubbelarbete förhindras och systemet göras mera heltäckande.

Samfundet Folkhälsan i svenska Finland tillstyrker medlemsförslaget. Vart och ett av de nordiska länderna har genom sina centrala förvaltningar kontakt med universitetens forskningsinrättningar. En rationellt inriktad epidemiologisk forskning av den typ som tas upp i medlemsförslaget torde inte förekomma i de nordiska länderna. I varje fall fungerar den inte helt tillfredsställande. Det tilltänkta bevakningssystemet borde koordineras av Nordiska hälsovårdshögskolan, som nyligen erhållit en professur inom ämnet miljömedicin. Sjukdomsepidemiologisk statistik finns redan insamlad. En nordisk miljöprovbanks förverkligas bäst vid hälsovårdshögskolan, som med hjälp av en datacentral och olika busstationer borde kunna administrera ett dylikt informationssystem. Mera resurser krävs för detta. Väljer man hälsovårdshögskolan som centrum uppnås den fördelen att de ledande tjänstemännen inom hälsovårdens område i de nordiska länderna kan erhålla undervisning och vidareutbildning i ämnet. Tidigt kan man slå larm om oroväckande utvecklingstendenser uppstår i någon del av Norden.

Institutet för arbetshygien stöder medlemsförslaget. Skillnader finnes mellan det föreslagna bevakningssystemet och forskningsprojekt på ad hoc-basis. Det förstnämnda är som forskningsmedel mindre effektivt än det senare. Övervakningssystemen kan dock slå larm samt medverka till genererandet av hypoteser.

Viktigt är att man kartlägger den exponering som finns för olika ämnen i arbetsmiljön. Här bör inte blott övervakning av risker och expositioner utan även av tekniska och andra processer som ger upphov till exponeringen studeras. Institutet, som anmält två teman till Världshälsoorganisationens epidemiologiska studier av långtidseffekter av arbetsmiljön, kan göra en arbetsinsats på området.

Ålands landskapsstyrelse och *Finlands sjuksköterskeförbund* stöder medlemsförslaget.

Folkpensionsanstalten stöder i princip medlemsförslaget, men betonar att dess förverkligande kräver stora arbetsinsatser. Det föreslagna bevakningssystemet torde mera gagna mätandet av kända riskfaktors storlek än upptäckandet av nya och okända hälsorisker. Betydelse för människors hälsa har kosten, bruket av njutningsmedel och levnadsvanorna i allmänhet. Det föreslagna systemet torde främst vara inriktat på kontroll av den kemiska och fysikaliska miljön, vilket i och för sig är viktigt. Planer på att bygga upp register över hälsodata i Finland finns. Folkpensionsanstalten har som ett led i sin forskningsverksamhet insamlat uppgifter om befolkningens hälsotillstånd, dvs skapat ett hälsouppföljningssystem. De miljöeffekter som tas upp i medlemsförslaget har dock inte beaktats i större utsträckning. Bilkliniken har tagit blodprov som frysts ned och bevarats. De kan ge underlag för studium av förändringar i befolkningens exponering för kemiska miljöfaktorer. Denna provbank bör ingå i den nordiska förteckning som omtalas i medlemsförslaget.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund/Affärsarbetsgivarnas centralförbund upplyser att Finland fick en företagshälsovårdslag år 1979. Enligt denna är arbetsgivaren skyldig att utreda de risker och men för hälsan som kan förekomma i arbetet och på arbetsplatsen. Från den 31 mars 1983 kommer samtliga arbetsplatser som avses i lagen att tillämpa den. Arbetsgivarna är skyldiga att föra register över ämnen och personer som exponeras för ämnen som kan medföra hälsorisker. Uppgifterna tillställs arbetarskyddsmyndigheterna. Innan en nordisk miljöprovbank grundas bör man kartlägga vilka register som finns i de nordiska länderna. Vidare bör man fastställa om provtagningsätt och analysmetoder är likartade. Motiveringarna bakom medlemsförslaget är sakliga, men innan ett nordiskt register grundas behöver vissa frågor utredas närmare.

Centralen för hälsofostran understryker att i medlemsförslaget upptagits för hälsofostran viktiga ämnen. Pålitlig och aktuell information behövs för att främja hälsoarbetet. Register över skadliga ämnen i arbets- och livsmiljön har skapats utgående från nationella behov. Själva antalet prov inverkar ej på dessa registers användbarhet. Ökat provantal medför möjligen nya problem. De prover som behövs för att bedöma situationen om 20 år kan kanske inte ens tas idag. Prover som tas idag kan återigen bli inaktuella på grund av den tekniska utvecklingen. Den tilltänkta provbanken skulle därmed bli mycket omfattande.

Samarbetet mellan existerande register bör förbättras. Snarare än att inrätta omfattande databanker rekommenderas begränsade undersökningar. De kvalitativa och kvantitativa krav som bör ställas på i databanken ingående uppgifter bör utredas. En epidemiologisk provbank kan byggas upp av redan existerande register efter viss komplettering. Medlemsförslaget är viktigt. Målet bör vara att fortsätta insamlingen och analysen av miljödata. Samarbete bör inledas mellan berörda nordiska organ, inklusive Nordiska hälsovårdshögskolan.

2.1.4. Island

Hjúkrunarfélag Islands tillstyrker en utredning om inrättandet av ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden.

2.1.5. Norge

Sosialdepartementet finner det viktigt att sambandet mellan hälsa och miljö belyses. Registrering av dödlighet, sjukdomar, olyckor och missbildningar har kommit långt. Förutom vid Statistisk sentralbyrå förs i Norge cancer-, infektions- och medicinskt födelseregister. Strävan är att stärka samordningen av de epidemiologiska registren i Norge. Statens institutt for folkehelsen intar en central ställning när det gäller att samordna register som kan belysa sambandet mellan miljö och hälsa. På senare år har även skador och sjukdomar som kan uppkomma i arbetsmiljön uppmärksamats.

Systematiserad och standardiserad insamling av data om intensitet och varaktig exponering för olika miljöfaktorer vore värdefull, men det förutsätter väl definierade och skarpt avgränsade problemställningar. I rådande ekonomiska läge önskar departementet att det nordiska samarbete som antyds i medlemsförslaget begränsas till konkreta och avgränsade insatser föregångna av förstudier från forskares och forskningsinstitutioners sida.

Oslo universitet anför i stort likartade skäl som socialdepartementet. Universitetet understryker att vid lösandet av en rad problem skulle nordiskt samarbete otvivelaktigt medföra betydande fördelar. Universitetet ställer sig positivt till att medverka i ett dylikt projekt. Miljöbetingade hälsorisker har uppmärksamats på senare tid. Inte minst har därvid de arbetsmiljörelaterade skadorna i form av cancer eller medfödda missbildningar stått i förgrunden. Nordiska ministerrådet har beviljat medel till en studie som baserar sig på respektive nordiska länders missbildningsregister. I Sverige har arbetarskyddsstyrelsen tagit initiativ till en nordisk registerstudie på arbetsmiljöområdet. Denna skall dryftas vid ett nordiskt seminarium innevarande år.

Rikstrygdeverket finner medlemsförslaget intressant om än liggande något vid sidan av sitt reguljära arbetsfält. Verket kan bistå med data om de kan vara av intresse för bevakningssystemet, men avser i övrigt inte att engagera sig i samarbetsprojektet. Upplýsningar om framkomna resultat önskas.

Norsk sykepleierforbund stöder medlemsförslaget.

2.1.6. Sverige

Socialstyrelsen finner nordiskt samarbete inom epidemiologins område vara värdefullt. Därigenom ökar möjligheterna att studera olika miljöfaktors inverkan och att få till stånd jämförande studier. I Sverige kommer miljömedicinska enheter att byggas upp inom de olika landstingen. En av deras uppgifter blir att utföra epidemiologiska utredningar. På central nivå

kommer verksamheten att stödjas av socialstyrelsen och av statens miljömedicinska laboratorium, t. ex. genom hjälp med uppläggning av undersökningar, metodval och bistånd vid tolkning. Angeläget är att man vid epidemiologiska studier utgår från klart formulerade frågeställningar. Större förutsättningar finns att ställa dessa frågor på regional nivå än på riksnivå. Med andra ord blir Norden en för hög administrativ nivå. Insamling av primärmaterial både vad avser hälsoeffekter och exponeringsförhållanden bör ske i nära samråd med primärvårdens och hälsovårdsnämndens personal. De data som behövs är ofta av så specificerad natur att de ej kan erhållas från en generell databas. I stället krävs ad hoc-studier. Trots att många skäl talar för att det grundläggande epidemiologiska arbetet bör förläggas till regional nivå är ett nordiskt samarbete värdefullt. Därigenom kan principerna för bl. a. klassificering av ohälsa liksom för hur ohälsa mäts och beskrivs tas fram. Förutsättningarna för nordiskt samarbete är goda inte minst genom förekomsten av personnummeruppgifter och väl fungerande individrelaterade effektregister. I Sverige pågår försök med att bygga upp individrelaterade exponeringsregister för vissa kända eller misstänkta agens (reaktionsframkallande ämnen) i miljön.

Normerna för klassificering överensstämmer inte mellan de nordiska länderna. Ett undantag är cancerregistren. För att kunna bygga upp en gemensam nordisk databas krävs att samma klassificeringar används. Angeläget är att de nordiska länderna fattar beslut om enhetliga principer för miljökaraktärisering. Samma mätmetoder bör användas annars blir miljödata inte möjliga att jämföra. Att inrätta en nordisk miljöprovbanks förefaller välgrundat. Viktigt är att veta vilka miljöföreningar som förekommit under olika tidsperioder. Det finns anledning att understryka att en eller några få databaser som innehåller uppgifter på aggregerad nivå inte kan tillgodose det behov av uppgifter som finns för att utföra epidemiologiska studier av god kvalitet. Ett nordiskt samarbete är dock mycket angeläget. Resurserna bör användas till att bygga upp regionala och nationella individregister för vissa områden. Därefter kan man satsa på nordisk samverkan. Förbättrad klassificering kan åstadkommas genom Nordiska medicinalstatistiska kommittén och utredningsarbetet utföras av Nordiska hälsovårdshögskolan.

I yttranden från *förste stadsläkaren i Malmö och Länsläkarorganisationen i Älvsborgs län* ges en mera utförlig redogörelse för problematiken.

Statistiska centralbyrån (SCB) redogör inledningsvis i sitt yttrande för inom myndigheten producerad statistik avseende dödsorsaker, vägtrafikolyckor, arbetsolyckor, folk- och bostadsräkningar och levnadsförhållanden. Utvecklingsarbete har inletts beträffande statistik över olyckor i hemmen och på fritiden, frånvaron från arbetet och avseende arbetsmiljön.

Sambearbetningar har ägt rum av folk- och bostadsräkningarna och cancer- och dödsorsaksregistret. Undersökningar som avser sambandet mellan miljöfaktorer och hälsa kan genomföras dels som riktade undersök-

ningar utgående från misstänkta fall eller kända samband, dels som orienterande undersökningar inom vilka man förutsättningslöst tar upp studerbara miljöfaktorer och brist på hälsa. Om syftet med dylika studier är att komma fram till orsakerna måste en experimentell ansats användas.

Riskerna i arbetsmiljö för hälsan påverkas av exponeringstidens längd. Korta exponeringstider ger lägre samband. Också rent mättekniska problem förekommer. Att svårigheter finns innebär inte att centralbyrån ställer sig avvisande till medlemsförslaget. Att upprätta ett epidemiologiskt bevakningssystem medför dock problem av statistisk-, metodisk, mätteknisk- och insamlingsteknisk natur. Inom Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté och Nordiska chefsstatistikersamarbetet pågår ett samarbete som ligger i linje med medlemsförslagets intentioner. SCB förordar en samverkan på nordiskt plan som delas upp i etapper. Förplanering av en undersökning av förutsättningarna för inrättandet av ett epidemiologiskt bevakningssystem av den typ som förordas i medlemsförslaget bör ske i en första etapp. I en andra etapp kan utredas möjligheterna för detta. Genomförandet av etapp två blir beroende av utfallet av etapp ett.

Statens miljömedicinska laboratorium har utfört en utredning om epidemiologisk miljöövervakning. I den konstateras att såväl inom landet som utom landet har forskningsaktiviteten varit relativt liten samt att beroendet är stort av nationella förhållanden. Modeller och metoder för epidemiologiska bevakningssystem bör tas fram på centralt plan. Tillämpningen bör ske på regional nivå, där kännedomen om förhållandena är störst. I utredningen understryks behovet av att utveckla en övergripande modell. De största kunskapsluckorna bör identifieras. En projektgrupp bör tillsättas som tar sig an mättekniska, toxikologiska, statistiska och databehandlingsrelaterade problem.

Sedan två år tillbaka pågår inom Älvsborgs län försök med epidemiologiska bevakningsmodeller. Projektet har initierats av socialstyrelsen i samarbete med statens miljömedicinska laboratorium och Karolinska institutet. Projektet har en ekologisk ansats med uppgångspunkt i geografiska enheter. Dessa karakteriseras vad beträffar demografi, socioekonomi, förekommande doser och dödlighet. Mätdata är dock otillräckliga. Den i medlemsförslaget förordade provbanken vore ett värdefullt komplement, men bör knappast ges prioritet i dagsläget då ett betydande metodarbete återstår innan den antydda bevakningsmodellen kan fungera. En provbank avstyrkes medan strävan att bygga upp ett nordiskt bevakningssystem förtjänar allt stöd.

Svenska arbetsgivareföreningen tillstyrker medlemsförslaget. Den föreslagna studien bör utgå från ett övergripande synsätt, vara framåtblickande och inriktad på skapandet av ett nytt system snarare än att pröva hur befintliga data kan användas retrospektivt. Miljöexpertisen inom de nordiska arbetsgivareföreningarna är beredd att medverka i en sådan undersökning.

Sveriges läkarförbund stöder medlemsförslagets intentioner. Behovet och nyttan av ett epidemiologiskt bevakningssystem bör analyseras innan det förverkligas. Upprättandet av ett regionalt bevakningssystem kan vara att föredra framom ett system på nordisk nivå. Möjligheterna till samordning med befintliga provbanker och register bör utredas. Den föreslagna undersökningen bör genomföras.

Svensk sjuksköterskeförening har inget att erinra mot medlemsförslaget.

2.2. *Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget*

2.2.1. *Nordiska*

Nordiska hälsovårdshögskolan erinrar om att epidemiologiska bevakningssystem har en lång tradition bakom sig som kommit till uttryck i epidemilagstiftningen. Av befintliga effektregister kan cancer-, missbildnings- och dödsaktregistren anses vara av acceptabel kvalitet under det att exponeringsregistren hittills varit av liten omfattning. Redan i nuläget förekommer betydande insatser på arbetarskydds- och naturvårdsområdet. Det systematiska utnyttjandet av effektregistren har inte varit betydande, beroende på ojämn kvalitet. Vid eventuella larm måste man konstatera ifall det rör sig om äkta förhöjningar eller om följder av felaktig registrering. Problemen är sålunda betydande i vart och ett av de nordiska länderna. De blir större om bevakningen utvidgas till det nordiska planet. Innan de rent nordiska aspekterna utredes bör man invänta att åtminstone ett nordiskt land besitter erfarenheter av epidemiologiska bevakningssystem.

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning delar ej förslagsställarnas uppfattning att breda prospektiva studier är den enda till buds stående möjligheten att fastställa effekterna av olika miljöfaktorer. Tvärtom är retrospektiva, riktade studier att föredra när det gäller att fastställa orsakssamband. Stor tveksamhet kan anföras gentemot brett organiserade epidemiologiska bevakningssystem av den typ som förordas i medlemsförslaget. Miljöfaktorers hälsomässiga inverkan studeras av bl. a. Arbejds- miljöinstitutet i Danmark, Yrkeshygienisk institutt i Norge och av Statens miljömedicinska laboratorium i Sverige. Medlemsförslaget avstyrkes under hänvisning till att de uppgifter som där tas upp redan åvilar nationella myndigheter.

2.2.2. *Danmark*

Indenrigsministeriet anser att epidemiologiska forskningsprojekt bör ta sin utgångspunkt i konkret forskning och inte i etablerandet av övernationella och på administrativt plan fastställda system. De sistnämndas genomförbarhet kan ifrågasättas. Insamlingen av data sker inte på samma sätt i de nordiska länderna, varför t. ex. dödlighets-, cancer- och sjukhusregistrernas material inte är jämförbara mellan länderna.

Att knyta en miljöprovbanks till det föreslagna epidemiologiska bevakningssystemet förefaller att vara för tidigt. Ett samarbete stegvis av den typ som redan förekommer mellan cancerregistren i de nordiska länderna vore att föredra. För Danmarks del gäller det även att koordinera dessa aktiviteter med EG:s. Danmark har redan tagit del i en större studie av blyföreningar som startats mot bakgrund av ett EG-direktiv. Samarbetet med EG kan göra det svårt för Danmark att koordinera sina epidemiologiska insatser med de nordiska ländernas, men om så sker uppnås jämförbarhet med EG. En betydande skepsis måste anföras gentemot medlemsförslaget.

Amtsrådsforeningen i Danmark kan inte stödja medlemsförslaget.

Cancerregistret meddelar att generellt sett är uppgifterna om sjukdomsförhållanden (effektregister) bättre utvecklade än uppgifterna om miljöfaktorer (exponeringsregister). Detta gör det svårt att avläsa samband mellan exponering och sjukdomsrisik. Latenstiden för cancer är t. ex. 20–30 år.

Förslaget om att upprätta en miljöprovbanks och en biologisk provbanks är värdefullt om än otillräckligt eftersom en rad exponeringar inte kommer att registreras inom ramen för dylika system. Provbanks tenderar att ge ögonblicksbilder medan det för den epidemiologiska cancerforskningen snarast är exponeringstiden som är av betydelse. Cancerregistrering har förekommit i de nordiska länderna under längre tid än 20 år. Ett statistiskt material föreligger som trots vissa skillnader vad beträffar insamling och behandling kan anses vara jämförbart. Årliga möten äger rum mellan representanter för de nordiska cancerregistren. Samarbetsprojekt förekommer. Med kort varsel kan sålunda gemensamma nordiska studier företagas ifall tillräcklig exponering föreligger. Sambandet mellan exponering och förekomsten av cancer analyseras genom korrelationsundersökningar.

Den almindelige danske Lægeforening finner att det inte är möjligt att utarbeta ett övervakningssystem av den typ som förordas i medlemsförslaget i läkarregi. Tekniska svårigheter möter. Vad som behövs är gemensam nordisk epidemiologisk forskning speciellt i arbetsmedicinska ämnen. Denna forskning kan sedan utgöra grundval för det tilltänkta bevakningssystemet.

2.2.3. Finland

Finlands akademi, medicinska kommissionen hyser uppfattningen att den epidemiologiska forskningen i huvudsak bör ske på nationellt plan. Via på nationell nivå utvecklade uppföljningssystem kan betydande resultat uppnås. Exempel på detta är cancerregistret. Forskningsarbetet på området bör utökas liksom koordineringen av de använda metoderna i de nordiska länderna. Däremot är det inte ändamålsenligt att upprätta ett överstatligt nordiskt bevakningssystem.

2.2.4. Norge

Den norske lægeforening finner att medlemsförslaget verkar bestickande, men konstaterar att erfarenhetsmässigt kräver prospektiva studier av denna typ långtgående information om individerna fördelade på kohorter och kontrollgrupper. Detta nödvändiggör en väl avgränsad och definierad frågeställning vid undersökningens påbörjande. Insamlingen av material om miljöskadliga ämnen och biologiska prover torde bli mycket resurskrävande om den inte avgränsas till att gälla väl definierade målgrupper. Med dagens resursknapphet är det viktigare än någonsin att studera för- och nackdelar med olika insatser inom hälsovården. Mot denna bakgrund avrådes bestämt från etablerandet av ett övervakningssystem av den generella typ som skisseras i medlemsförslaget.

2.2.5. Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) kan inte tillstyrka medlemsförslaget under nuvarande förhållanden, utan anser att man snarare bör satsa på en utbyggnad och intensifiering av samarbetet mellan befintliga register. Samtliga de universitet som UHÄ remitterat medlemsförslaget till avstyrker.

Medicinska fakultetsnämnden, Umeå universitet anser att syftet med medlemsförslaget bäst uppnås genom förbättrat samarbete mellan existerande register och utgivning av jämförande statistiska sammanställningar.

Medicinska fakultetsnämnderna vid Uppsala och Göteborgs universitet anser inte att prospektiva studier är den rätta vägen att gå på det epidemiologiska området. Snarare bör inriktning ske på retrospektiva studier med riktade frågeställningar.

Medicinska fakultetsnämnden, Uppsala universitet anser inte att Sverige är ett för litet område utan att det snarare är lättare att planera dylika studier i ett land än i flera.

Medicinska fakultetsnämnderna vid Linköpings universitet och Karolinska institutet önskar att förutsättningarna bättre utredes. Sannolikt behövs betydliga resurser för genomförandet av dylika övernationella projekt.

Statens naturvårdsverk anser att integrering av olika miljödataregister kan bli ett trubbigt instrument och att kostnaderna inte står i proportion till utbytet. Utvärdering av cancerincidens och vissa miljöfaktorer som skett genom Arbetarskyddsfondens försorg har pekat på stora tolkningssvårigheter. Register av denna kvalitet blir inte bättre av att slås samman på nationell nivå. Ett samarbete av mera begränsad natur kunde ha till mål att harmonisera normerna för klassificering av inmatning av sjukvårdsdata vid databehandling och en förutsättningslös analys av kvaliteten hos olika register i Norden. Inom programmet för övervakning av miljökvalitet har en miljöprovbanks etablerats i Sverige. Däri förvaras biologiska prover för att möjliggöra framtida retrospektiva studier. Också botaniskt material kan

lagras. Skall det material som lagras i miljöprovbanken också tjäna epidemiologiska syften torde kraven på insamlingsmetodik, hantering och lagring få ställas högre.

Arbeterskyddsstyrelsen finner medlemsförslaget svårgripbart. Register finns på individnivå avseende bl. a. cancer, missbildningar och arbetsskador. För att en gemensam nordisk databas skall kunna byggas upp måste samma normer för klassificering användas. Detta framgår av översikter som utarbetats av Nordiska medicinalstatistikkommittén. Snarast finns det tendenser till ökande skillnader vad beträffar klassificering. Nordiskt samarbete bör koncentreras till samordning av nationella studier eller till etablerandet av samnordiska projekt som tar upp speciella frågeställningar. Medlemsförslaget bör för närvarande inte föranleda någon åtgärd.

Svenska kommunförbundet är tveksamt till om det föreligger behov av ett nordiskt epidemiologiskt bevakningssystem. Kraven på att etablera dylika system härrör från förekomsten av hälsofarliga miljöfaktorer och därav föranledda sjukdomar. I Sverige finns en rad register: avseende dammlungor, tvillingar, alkohol, läkemedelsinköp, läkemedelsbiverkningar, dödsorsaker, dödsfall, patienter, allmän försäkring, förtidspensioner, cancer, missbildningar, tuberkulos, yrkesskador, bygghälsa och trafikolyckor, sjukskrivning etc. Vad beträffar miljödata kan nämnas system för luft och nederbörd, miljövårdens informationssystem, programmet för övervakning av miljökvalitet, samordnad utsläpps- och recipientkontroll. Innan en kartläggning skett av hur befintliga resurser användes kan det föreslagna systemet inte tillstyrkas.

Landstingsförbundet erinrar om att ett statligt miljömedicinskt laboratorium etablerats år 1981 liksom ett institut för psykosocial miljömedicin. Svårigheter föreligger att överblicka förutsättningarna för ett nordiskt epidemiologiskt bevakningssystem.

2.3. Remissinstanser som avstår från att ställning till medlemsförslaget

2.3.1. Nordiska

NORDFORSK finner att medlemsförslagens innehåll ligger utanför dess verksamhetsområde och avstår från att yttra sig.

2.3.2. Danmark

Komiteen for sundhedsoplysning avstår från att yttra sig.

2.3.3. Sverige

Riksförsäkringsverket upplyser att de dataregister som används inom sjukförsäkringen saknar diagnosuppgifter. För korta sjukdomsfall anger den försäkrade egen diagnos och för sjukfall som sträcker sig över längre tid än en vecka görs detta av läkare. Dessa diagnosuppgifters kvalitet är svårbedömbara men torde knappast kunna utgöra underlag för epidemiologiska studier. Mot bakgrund av detta och då epidemiologisk forskning

ligger utanför myndighetens ansvarsområde avstår verket från att yttra sig.

Lunds universitet avstår från att yttra sig.

Miljödatanämnden upplyser att etablerandet av ett epidemiologiskt program diskuterats inom nämnden. En allmän översyn har inletts som gäller förhållandet mellan miljöfaktorer och människans hälsa. I miljödatanämndens betänkande "Bättre miljöinformation" SOU 1980: 24, ägnas ett kapitel åt denna problematik. Medlemsförslaget som sådant har inte diskuterats inom nämnden.

3. Utskottet

Inrättandet av ett epidemiologiskt bevakningssystem i de nordiska länderna är ett led i strävandena att försöka klarlägga sambandet mellan olika miljöfaktorer och människors hälsa. Medlemsförslagets syfte har emellertid uppfattats på olika sätt av remissinstanserna. En del remissinstanser har tolkat medlemsförslaget så att det avser etablerandet av en enda och gemensam nordisk databas medan andra lagt tonvikten främst vid möjligheterna till nordisk samordning av på nationellt plan vidtagna åtgärder.

Ett överordnat nordiskt epidemiologiskt bevakningssystem torde förutsätta att det i varje nordiskt land finns tillgång till enhetligt uppbyggda register dels över exponering för olika miljöfaktorer, dels över hälsotillståndet. Internationellt sett är förutsättningarna för nordiskt samarbete på den medicinska sidan goda. Nordiska medicinalstatistikkommittén, NO-MESKO, utför här ett värdefullt arbete. De nordiska ländernas register beträffande cancer, missbildningar, dödsorsaker etc. är som regel utarbetade efter likartade, om än ej helt överensstämmande, principer. Folkbokföringssystemen vilar därtill på personnummer. På miljösidan är svårigheterna större. Den offentliga förvaltningen är dock uppbyggd på ett likartat sätt och lagstiftningen på miljövårdsområdet är i stort sett densamma. En nordisk miljöskyddskonvention har ingåtts i vilken grannländernas miljöskyddsintressen likställes med det egna landets. Målen vad gäller övervakning av miljöns kvalitet torde vara desamma i de nordiska länderna även om utvecklingen hunnit olika långt.

Till de invändningar som framkommit mot medlemsförslaget hör att nationella epidemiologiska bevakningssystem ännu ej upprättats. I avsaknad därav ter sig etablerandet av ett övergripande nordiskt bevakningssystem orealistiskt. Utskottet finner denna invändning vägande, men önskar framhålla, att det är en angelägen nordisk samarbetsuppgift att tillse att dylika övervakningssystem, när de väl nationellt etableras, byggs upp enligt likartade principer. De nordiska länderna bör sålunda när de fattar beslut som avser miljökaraktärisering göra detta utifrån enhetliga bedömningar. Samma mätmetoder bör användas annars blir insamlade miljödata inte möjliga att jämföra. Generella problem t. ex. utarbetandet av definitioner, enhetliga principer för urval, materialtolkning, metodiska ansatser

etc. bör kunna lösas gemensamt av de nordiska länderna. Detta gäller för såväl den miljömässiga som den medicinska sidan.

Förutsättningarna för att etablera nationella epidemiologiska övervakningssystem ökar om förstudier kan genomföras på det regionala planet. Ett nationellt system måste baseras på mätningar och observationer från mindre regionala enheter som t. ex. landstings-, fylkes- eller amtskommuner. I nuläget ter sig uppbyggnaden av en nordisk provbank måhända inte som den mest angelägna nordiska samarbetsinsatsen, men det betyder inte att man bör avstå från att på lång sikt etablera en dylik. Arbetet med att precisera utgångspunkterna för en nordisk provbank bör därför föras vidare. Systematiserad och standardiserad insamling av data om intensiteten och varaktigheten av exponering för olika miljöfaktorer behövs, men förutsätter samtidigt väl avgränsade och definierade problemställningar. Riktade ad hoc-undersökningar måste utföras. Annars kommer inrättandet av det föreslagna bevakningssystemet mera att gagna mätandet av kända riskfaktors storlek än främjandet av upptäckten av nya och hittills okända miljörisiker.

Människors hälsa påverkas inte bara av faktorer som kan härledas till den yttre miljön. Kostintaget, bruket av njutningsmedel och levnadsvanorna i största allmänhet påverkar hälsotillståndet liksom i hög grad arbets- och boendemiljön.

Social- och miljöutskottet har sammanfattningsvis funnit skäl att förorda ett nordiskt samarbete beträffande epidemiologiska bevakningssystem. Etablerandet av ett dylikt system kan dock endast ske på sikt och sedan länderna var för sig byggt upp nationella system. Dylika nationella bevakningssystem torde i sin tur förutsätta förstudier på regional och kommunal nivå. Möjligheterna till en arbetsuppdelning länderna emellan av sådana bevakningsrutiner där förhållandena är tillräckligt jämförbara bör klarläggas. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att utarbeta riktlinjer för etablerandet av nationella epidemiologiska bevakningssystem samt
2. att inleda ett erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodproblem.

København, den 1. december 1981

Rune Gustavsson (c)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Heikki Järvenpää (Kok)

Förman

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Medlemsförslag

om ett nordiskt tungjon-laboratorium

(Väckt av Sture Palm och Ingrid Sundberg)

Det nordiska samarbetet på den teoretiska kärnfysikens område har, allt sedan NORDITAs tillkomst i mitten av 1950-talet, fungerat på ett mycket tillfredsställande sätt. Institutet är tvivelsutan ett av de ledande i världen och har en mycket högt ansedd forskarstab. Även om försök har gjorts för att främja nordiskt samarbete inom motsvarande experimentella forskningsområden, har dessa ej resulterat i motsvarande samarbete. Speciellt eftersatt är i dag den acceleratorbaserade kärnfysiken.

Det medlemsförslag som väcktes i Nordiska rådet år 1972 och som föreslog inrättandet av ett tungjon-laboratorium (NORDAC) realiserades inte. Detta förslag avsåg ett samarbete i avsikt att vinna en djupare förståelse för det mångkropparsproblem som atomkärnan utgör. För detta ändamål visar det sig att accelererade tunga joner är ett ytterst värdefullt instrument, detta till skillnad från studier av nukleonernas struktur och övriga elementpartiklars uppbyggnad, där i huvudsak proton- och elektronacceleratorer kommer till användning. Samarbetet inom elementarpartikelfysikens område sker inom den europeiska organisationen CERN, som har ett flertal ytterst avancerade och dyrbara acceleratorsystem vid sin anläggning i Genève.

Det ovan nämnda medlemsförslaget om ett nordiskt samarbete på den experimentella sidan, resulterade dock i en Nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning (NOAC). Kommittén har till uppgift att koordinera och i viss mån finansiera samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna. NOAC har i hög grad bidragit till att stimulera samarbetet. Tyvärr har dock samtliga nordiska länder haft dåliga förutsättningar vad avser basutrustningen, dvs. acceleratorerna, för en stor del av denna forskningsgren. I Sverige används en cyklotron från 1950-talet, i Finland och Norge har några mindre acceleratorer byggts, och i Danmark har en viss utflyttning av experimenten skett till olika europeiska laboratorier, sedan ett förslag om en ny modern accelerator i Danmark inte kunnat realiseras.

Samtidigt som den nordiska acceleratorbaserade forskningen blivit eftersatt som en följd av brist på modern utrustning, har den internationella utvecklingen varit snabb. Sålunda har ett flertal acceleratorer för tunga

joner byggts både i Europa och i USA. Dessa nya accelerators har även öppnat vägen för nya forskningsdiscipliner bl. a. inom fysik, kemi och medicin, som ej tidigare utnyttjat accelererade partiklar. De accelerators som byggs i dag är sålunda inte enbart avsedda för kärnstrukturforskning.

Mot bakgrund av den utveckling som sker internationellt, torde det vara uppenbart att man i Norden riskerar att förlora kontakten med "frontlinjerna" inom många grenar av den acceleratorbaserade forskningen. Samtidigt ter sig ett nordiskt samarbete som mycket attraktivt eftersom ett samarbete kan resultera i ett modernt laboratorium med en accelerator med betydligt bättre prestanda än vad varje nordiskt land ensamt kan åstadkomma. Väljer man dessutom en modern teknologi vid konstruktionen genom att använda supra-ledande teknik och moderna högjoniserande jonkällor, kan kompakta och, i förhållande till sina prestanda, billiga accelerators byggas. Den supra-ledande teknologin ger dessutom låg strömförbrukning, vilket bör ge lägre driftskostnader än de i bruk varande konventionella cyclotronerna.

Ett nordiskt samarbete på detta område bör kunna resultera i en högre ambitionsnivå än vad som är möjligt nationellt. Ett ökat samarbete med utomnordiska centra torde också bli följden.

Vi finner det angeläget att nu pröva möjligheterna till ett gemensamt nordiskt projekt, främst möjligheten att inrätta ett nordiskt tungjon-laboratorium. Detta är angeläget särskilt mot bakgrund av tidsperspektiven och kostnaderna. Vad gäller tidsperspektiven är nämligen läget relativt allvarligt för åtminstone svenska och danska fysiker. Ett sådant laboratorium bör bestå av en accelerator med godhetstal $k=500$ och en avancerad jonkälla av s. k. ECR-typ alternativt en större (också supra-ledande) cyklotron med $k=800$, vilken till att börja med utrustas med en billigare och enklare jonkälla, som i en andra etapp ges en mer avancerad utformning. Laboratoriet bör ges experimentella utrymmen och utrustningar för olika typer av acceleratorbaserad forskning. Personalstrukturen anpassas i enlighet med t. ex. vad som gäller för NORDITA och motsvarande laboratorier.

Vi ser nu tiden vara kommen att intentionerna i NORDAC-förslaget fullföljs och att en vidareutveckling av NOACS verksamhet i form av ett nordiskt tungjon-laboratorium kommer till stånd.

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att föreslå att lägga förslag om inrättande av ett nordiskt tungjon-laboratorium.

Stockholm den 22 oktober 1980

Sture Palm (s)

Ingrid Sundberg (m)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)

BILAGA 2. Betänkande 1, se Nordisk Råd, 29. sess. s. 791

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ett nordiskt tungjonlaboratorium. Förslaget har behandlats vid möte den 1–2 december 1980, den 22–23 januari, den 1 mars, den 7 december 1981 samt den 21–22 januari och den 14–15 februari 1982.

Vid mötet den 21 januari 1982 hörde utskottet tre sakkunniga, professor *Ingvar Lindqvist* från Naturvetenskapliga forskningsrådet i Sverige samt professor *Ingvar Lindgren* och docent *Örjan Skeppstedt* från Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag om inrättande av ett nordiskt tungjonlaboratorium. Förslagsställarna hänvisar till ett tidigare, år 1972 väckt medlemsförslag i samma sak, som emellertid inte realiserades. Förslaget ledde däremot till att det upprättades en nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning (NOAC), med uppgift att koordinera och i viss mån finansiera samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna. Kommittén, vars verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten (anslag 1982: 450 000 dkr), har enligt förslagsställarna i hög grad bidragit till att stimulera samarbetet. Detta har dock försvårats på grund av bristande basutrustning, dvs. accelerators, i de enskilda länderna.

Förslagsställarna pekar på den internationella utvecklingen och anser att Norden riskerar att hamna på efterkälken inom många grenar av den acceleratorbaserade forskningen. Ett nordiskt samarbete ter sig därför mycket attraktivt, eftersom ett sådant kan resultera i ett modernt laboratorium med en accelerator med mycket bättre prestanda än vad varje nordiskt land ensamt kan åstadkomma.

Förslagsställarna finner att tiden nu är kommen att fullfölja intentionerna i det tidigare medlemsförslaget och att vidareutveckla verksamheten inom den ovan nämnda Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning till ett nordiskt tungjonlaboratorium.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordisk institut för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)

Danmark

Undervisningsministeriet

Ministeriet for kulturelle anliggender

Niels Bohr Institutet

Finland

Helsingfors universitet

Konsistoriet

Åbo akademi

Åbo universitet

Uleåborgs universitet

Naturvetenskapliga fakulteten

Jyväskylä universitet

Fysikaliska institutionen

Tekniska högskolan

Tammerfors tekniska högskola

Villmanstrands tekniska högskola

Institutionen för allmänna vetenskaper

Island

Bandalag háskólamanna (BHM) (Akademikernas centralorganisation)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet

Norges almenntvitenskapelige forskningsråd

Norsk forskerforbund

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Naturvetenskapliga forskningsrådet

Forskningsinstitutet för atomfysik

Styrelsen

Kollegiet

Svenska arbetsgivareföreningen

Centralorganisationen SACO/SR

Medlemsförslaget undergick remissbehandling under tiden 1 november 1980–31 januari 1981. Denna visar att inställningen till medlemsförslaget är splittrad. Detta förklaras delvis av den omständigheten att en av svenska utbildningsdepartementet tillsatt utredning om den acceleratorbaserade forskningens ställning i Sverige vid tiden för remissbehandlingen av medlemsförslaget ännu inte slutfört sitt arbete, vilket en stor del av de tillfrågade instanserna hänvisar till, liksom till att utredningen förutsatts lägga nordiska aspekter på sitt arbete.

I följande remissammanställning redovisas i var sitt avsnitt positiva och negativa ställningstaganden samt i särskilt avsnitt avsaknad av ställningstagande eller förslag om utredning.

2.1 Positiva

Nordiska remissyttranden

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) anför att de naturvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige anser förslaget om nordiskt samarbete inom acceleratorbaserad forskning vara intressant särskilt i ett längre tidsperspektiv, då detta kan ge möjligheter till en kraftfullare satsning inom området än vad samarbete inom enskilda länder kan ge (se vidare nedan respektive forskningsråd).

Finländska remissyttranden

Konsistoriet vid Helsingfors universitet, som stöder förslaget, rekommenderar att det av Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (NOAC) (el. motsv.) inbegärs en utredning och en rekommendation om det forskningsarbete som skall bedrivas vid det föreslagna nordiska laboratoriet, om möjligheterna att utrusta laboratoriet med avancerad teknik, om ekonomiska och administrativa frågor samt om placeringen av laboratoriet.

Åbo akademi stöder planerna på inrättande av ett tungjonlaboratorium, men förutsätter att inget tidsödande utredningsarbete inleds förrän det givits garantier för extra medel över respektive statsbudget utöver forskningsmedlen för andra områden och det uppnåtts enighet om tungjonlaboratoriets placering. Akademin önskar för övrigt inte ta ställning till de ekonomiska konsekvenserna av projektet.

Fysikaliska institutionen vid Jyväskylä universitet refererar universitetets planer på att förnya sin cyklotron ($k=20$ MeV) i mitten av 1980-talet eller senast då institutionen flyttar till nya utrymmen 1985–1987. Upprättandet av ett nordiskt tungjonlaboratorium och anskaffandet av en ny cyklotron till Jyväskylä kunde kopplas ihop, varför institutionen stöder medlemsförslaget.

Tammerfors tekniska högskola anser att acceleratorbaserad forskning väl lämpar sig för nordiskt samarbete och föreslår en grundlig prövning av frågan huruvida det föreslagna laboratoriet kunde placeras i Finland.

Institutionen för allmänna vetenskaper vid Villmanstrands tekniska högskola förordar medlemsförslaget och anför att inrättandet av ett nordiskt tungjonlaboratorium inte står i konflikt med genomförandet av projekt på nationellt plan.

Statens naturvetenskapliga kommission vid *Finlands akademi*, som stöder medlemsförslaget, föreslår att Finland allvarligt diskuteras som place-ringsort för det föreslagna tungjonlaboratoriet med motiveringen att Finland för närvarande i liten utsträckning fungerar som centrum för nordiska samarbetsprojekt. Även kommissionen redovisar för planerna på att i slutet av 1980-talet skaffa en ny generations accelerator till Jyväskylä (jfr ovan), dock icke en med den kapacitet som förutsätts i medlemsförslaget. Kapaciteten skulle kunna ökas och acceleratoren ställas till nordisk disposition. Planerna på utbyggnad av Jyväskylä universitet omfattar också laboratorierutrymmen för forskning inom kärnfysiken. Upprättandet av ett nordiskt tungjonlaboratorium skulle enligt kommissionens uppfattning smidigt kunna kopplas till dessa planer.

Norska remissyttranden

Norsk forskerförbund, som stöder medlemsförslaget, finner det ändamålsenligt att de nordiska länderna samarbetar om att inrätta ett nordiskt tungjonlaboratorium.

Svenska remissyttranden

Kollegiet vid forskningsinstitutet för atomfysik, som finner det viktigt att det nordiska samarbetet utvecklas och utvidgas speciellt inom de delar av naturvetenskapen där investeringarna är kostnadskrävande, anser att ett nordiskt samarbete inom tungjonfysiken bör baseras på en maskin för tunga joner med minst $k=800$ och försedd med extern jonkälla för att därigenom ge en ambitionsnivå utöver den enskilda institutionens nivå. Kollegiet kallar detta NORDAC-2, vilket med en tillräckligt hög investeringsnivå skulle utgöra en attraktiv bas för framtida nordisk acceleratorfysik, eftersom den vetenskapliga och tekniska verksamheten kommer att kunna få en högre internationell konkurrenskraft än den som kan åstadkommas nationellt eller lokalt.

Om NORDAC-2 inte kan förverkligas eller om det inte kan ske förrän i början eller mitten av 1990-talet, förordar kollegiet en mindre ambitiös lösning som kan bestå av det av forskningsinstitutet framförda, eventuellt något modifierade förslaget eller av ett svenskt nationellt laboratorium, och att endera av dessa ges någon form av nordisk anknytning. Kollegiet framhåller vidare att forskarna vid institutet fortfarande anser att en cyklotron med supraledande spolar och försedd med en modern yttre jonkälla för tunga joner från vetenskaplig, teknisk och ekonomisk synpunkt är den mest intressanta acceleratortypen. Slutligen framhåller kollegiet att det är angeläget att medlemsförslaget inte fördröjer den tidigare nämnda svenska utredningen.

2.2 *Negativa*

Danska remissyttranden

Statens naturvidenskabelige forskningsråd anser sig inte kunna uttala sig detaljerat om förslaget, men avråder med hänsyn till de betydande kostnader som ett förverkligande av förslaget skulle medföra från att man från dansk sida i den kris som naturvetenskaplig forskning i Danmark befinner sig inleder realitetsförhandlingar om förslaget. Till den värderingen ansluter sig *undervisningsministeriet*.

Niels Bohr Institutet, som visserligen finner etableringen av ett nordiskt tungjonlaboratorium vara särskilt tilltalande, anser det dock ytterst betänkligt att inleda realitetsförhandlingar om ett nordiskt tungjonlaboratorium i den rådande ekonomiska situationen.

Finländska remissyttranden

Åbo universitet anser sig inte på basen av medlemsförslaget kunna förorda finländskt deltagande i etablerandet av ett nordiskt tungjonlaboratorium. Ett eventuellt deltagande borde enligt universitetet föregås av en utredning av resursbehoven vid de finländska högskolorna och forskningsinstituten liksom av det föreslagna laboratoriets inverkan på forskningen.

Norska remissyttranden

Norges almenvitenskapelige forskningsråd anför att norska kärnforskare har möjlighet att delta i experiment vid utländska topplaboratorier såsom GSI i Darmstadt och CERN-ISOLDE. Ytterligare dryftas ett eventuellt norskt deltagande i LEP-projektet vid CERN. Enligt forskningsrådet är det därför från norsk synpunkt knappast aktuellt att för närvarande driva på ett nordiskt tungjonlaboratorium. Forskningsrådets synpunkter delas av *Kirke- og undervisningsdepartementet*.

Svenska remissyttranden

Naturvetenskapliga forskningsrådet avstyrker förslaget. Rådet hänvisar till den tidigare nämnda svenska utredningen, som enligt rådets mening bör fullföljas innan vidare beslut tas.

2.3 *Avsaknad av ställningstagande eller förslag om utredning*

Nordiska remissyttranden

Nordisk institut for teoretisk atomfysik (NORDITA) framhåller att det för den kärnfysikaliska forskningen i Norden är av största betydelse att det finns sådana laboratorieresurser som möjliggör experimentell forskning på kärnfysikens frontområden. Mot bakgrund av att acceleratorparken i Norden inte innefattar någon större modern accelerator anser institutet vidare att det är viktigt att man snarast finner en väg att tillgodose behovet av en sådan. Institutet finner det dock med hänvisning till den tidigare nämnda

svenska utredningen olämpligt att yttra sig om något speciellt förslag utan att kunna ta hänsyn till de övriga alternativ som utredningen kan förväntas presentera.

Danska remissyttranden

Ministeriet för kulturelle anliggender har inga synpunkter på medlemsförslaget.

Finländska remissyttranden

Naturvetenskapliga fakulteten vid Uleåborgs universitet ställer sig i princip positiv, men föreslår att det tillsätts en samnordisk arbetsgrupp med uppgift att ajourföra den 1972 aktualiserade NORDAC-planen. Först därefter är det enligt fakulteten möjligt att fatta slutgiltigt beslut om att inrätta ett tungjonlaboratorium.

Tekniska högskolan anser att ett nordiskt tungjonlaboratorium skulle vara intressant för den experimentella forskningen, men knappast för dess eget forskningsprogram. Högskolan förhåller sig reserverat till förslaget åtminstone tills projektet har kunnat beskrivas närmare och kostnaderna och placeringsorten kunnat utredas.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund önskar få utrett behovet av ett sådant laboratorium, i vilken omfattning som det skulle påverka användningen av redan befintliga laboratorier samt storlek och kostnader innan beslut fattas.

Isländska remissyttranden

Akademikernas centralorganisation förmodar att det skulle vara av intresse för isländska forskare att ha tillgång till ett tungjonlaboratorium, även om antalet forskare inte är stort. Organisationen ställer sig därför tämligen neutralt till medlemsförslaget.

Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet finner det angeläget att medlemsförslaget behandlas av Nordiska rådet först efter det att den tidigare nämnda svenska utredningen har redovisat vetenskapliga och ekonomiska argument som kan anföras för och emot de olika lösningar som nu diskuteras beträffande den svenska acceleratorbaserade forskningen.

Styrelsen för forskningsinstitutet för atomfysik påpekar att medlemsförslaget inte fäster något avseende vid att frågan om basresurser för all acceleratorbaserad forskning i Sverige befinner sig i slutskedet av en lång utredningsprocess. Med hänsyn till det svåra läge som den svenska acceleratorbaserade forskningen sedan länge befinner sig i anser styrelsen liksom kollegiet (se även ovan) vid forskningsinstitutet det vara av största vikt att den svenska utredningen fullföljs utan dröjsmål.

Svenska arbetsgivareföreningen finner det motiverat att betingelserna

för ett gemensamt nordiskt tungjonlaboratorium utreds närmare och att möjligheterna att inrätta ett sådant prövas. Därvid bör enligt föreningen de potentiella industriella behoven ägnas särskilt intresse och ett ökat samarbete med CERN belysas.

Centralorganisationen SACO/SR tillstyrker varmt initiativ syftande till att nå en rimligare lösning på anskaffning och finansiering av tung och supertung vetenskaplig utrustning. Ett nordiskt samarbete kan vara en framkomlig väg att införskaffa utrustning i mångmiljonklassen. I fråga om medlemsförslaget råder organisationen till att den tidigare nämnda svenska utredningen avvaktas, därför att det enligt organisationen ingalunda är självklart att en supraledande cyklotron för acceleration av tunga joner är vad svensk och nordisk kärnfysik behöver inför 1990-talet.

3 Utskottet

Utskottet konstaterar inledningsvis att det 1972 väcktes ett medlemsförslag i Nordiska rådet om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum. Ett förverkligande av medlemsförslaget skulle ha krävt stora ekonomiska satsningar, vilket åstadkom delade meningar om förslaget, bl. a. inom kulturutskottet, till vilket förslaget hänvisats. Som en följd av detta kunde medlemsförslaget slutbehandlas av rådet först vid sessionen 1975, då rådet fattade beslut om att inte företa sig något med anledning av förslaget.

I sin motivering pekade utskottet bl. a. på att Nordiska ministerrådet under tiden fattat beslut om att inrätta en nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning (NOAC) med uppgift att verka för samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt att medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden. Trots att utskottet alltså avstyrkte medlemsförslaget, uteslöt det dock inte möjligheten att de nordiska länderna i ett senare skede kunde ha anledning att på nytt till prövning ta upp frågan om att inrätta ett nordiskt acceleratorcentrum.

Det föreliggande medlemsförslaget syftar till att fullfölja intentionerna i det tidigare medlemsförslaget och att vidareutveckla verksamheten inom den ovan nämnda samarbetskommittén till ett nordiskt tungjonlaboratorium.

Medlemsförslaget har genomgått sedvanlig remissbehandling. Denna kom att tidsmässigt sammanfalla med en av svenska utbildningsdepartementet tillsatt utredning om den acceleratorbaserade forskningens ställning i Sverige, vilken i sitt arbete även hade att belysa eventuella nordiska intressen. Detta sammanfall påverkade remissbehandlingen negativt, vilket kanske främst avspeglar sig i en i och för sig förstäelig ovilja hos många tillfrågade remissinstanser att ta ställning till medlemsförslaget, förrän den svenska utredningen slutfört sitt arbete. Remissbehandlingen värde för bedömningen av medlemsförslaget inom utskottet har därmed klart minskat.

Mot bakgrund härav har utskottet, sedan den svenska utredningen slutfört sitt arbete, hört sakkunniga på området. Det framgick därvid att utredningen lagt fram förslag till ett program för den acceleratorbaserade forskningen, som skulle kunna omfatta hela Norden.

Det föreslagna programmet består av tre faser: 1) anskaffning av en tungjonaccelerator (identisk med föreliggande medlemsförslag). 2) anskaffning av en större cyklotron och 3) sammankoppling av de två första faserna. Det är fråga om ett mycket dyrt program, som kräver förankring i alla de nordiska länderna, t. ex. så att Sverige driver anläggningen och de övriga länderna ansluter sig.

Finland har visat intresse för fas 1, med hänvisning till förmodade goda chanser att kunna anskaffa en tungjonaccelerator till Jyväskylä. Norge och Danmark har varit mer intresserade av fas 2 och 3, även om Danmark tvivlar på sina möjligheter att delta av ekonomiska skäl. I fråga om fas 1 har Norge föredragit placering i Sverige. Om programmet kunde genomföras, skulle fas 3 kunna inledas i början av 1990-talet.

Berörda forskningsråd ser mycket positivt på ett utvidgat samarbete om den acceleratorbaserade forskningen, vilket enligt dem har goda möjligheter att bli resultatrikt. Denna omständighet är enligt dem motiv nog för att vid behov ge avkall på nationella intressen.

Samarbetet inom ramen för CERN kan inte ställas mot det föreslagna programmet, eftersom CERN-samarbetet redan som sådant kräver ett acceleratorcentrum i Norden.

Det råder inom utskottet enighet om behovet av samarbete kring forskning som kräver tung eller supertung vetenskaplig utrustning. "big science". Följaktligen ser utskottet positivt på strävandena att utvidga samarbetet kring den acceleratorbaserade forskningen i Norden. Utskottet finner det väsentligt att ministerrådet efter genomförd svensk utredning nu intensifierar sin bevakning av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen och därvid ger samarbetssträvandena sitt stöd.

Utskottet anser att det bör bli en uppgift för det kommande nordiska forskningspolitiska rådet att från nordisk synpunkt värdera den svenska utredningens förslag, i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden. Förslag om ett sådant program bör föreläggas Nordiska rådet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera bevakningen av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen i Norden, i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för detta samarbete.

Köpenhamn den 15 februari 1982

Hallvard Bakke (A)

Haakon Blankenborg (A)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm

Vice förman

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året

(Väckt av Marjatta Väänänen)

Samstämmiga undersökningar visar att innehavare av körkort under det första året efter det tillstånd att framföra motorfordon har beviljats utgör en distinkt riskgrupp i trafiken.

Det höga olyckstalet beträffande första årets förare kan föras tillbaka på en rad samverkande faktorer. Dessa förare saknar rutin i trafiken. Detta kan både leda till felbedömningar och överdrivet risktagande. I de nordiska länderna tillkommer klimatförhållanden som gör att fordonet under vissa årstider, t. o. m. plötsligt kan bli svårt att behärska. En förare, som saknar erfarenhet, gör då oftare en felmanöver som leder till att kontrollen över fordonet går förlorad.

Till viss grad har en förlängning av undervisningen i körskolorna, särskilt beträffande äldre körkortsaspiranter, kunnat minska dessa risker. Med tanke på att körundervisningen leder till höga utgifter för vederbörande körkortsaspirant eftersträvar dock många att avlägga körkortsprov efter en så kort undervisningsperiod som möjligt.

I Finland har ytterligare en åtgärd vid sidan av effektiverad undervisning i bilskolorna tillgripits. I Finland måste nämligen varje innehavare av körkort, som haft sitt tillstånd en kortare tid än ett år, följa en personlig hastighetsbegränsning om 80 km/t, även där vägarna i och för sig är skyltade för högre hastigheter. Denna personliga begränsning görs bekant i trafiken genom att föraren på fordonet (t. ex. mot bakre fönsterrutan) har applicerat en 80 km-skylt. Sådana finns fritt att köpa. Denna skylt varskor dels om att fordonet ifråga har en lägre hastighet än den allmänna trafikrytmen eventuellt följer, dels varskor skylten direkt om att vederbörande trafikant är mindre rutinerad, och att det gäller att iaktta en liknande försiktighet, som trafiken i dag iakttar i fråga om bilskolebilar.

Erfarenheterna från Finland utvisar att antalet olycksfall, där förstaårsförare har varit inblandade, har minskat under den period då 80 km-skylden har varit obligatorisk.

Därtill har dessa bilister från början vant sig vid en lugnare körstil, vilket kommer hela trafiken till gagn. Med tanke på att majoriteten av de nyblivna bilisterna tillhör de yngsta ålderskategorierna, vars olycksfrekvens

även i övrigt tenderar att vara hög, har den individuellt begränsade körhastigheten visat sig vara till bestående gagn.

Undersökningsresultat från Finland uppvisar veterligen inga anmärkningsvärda negativa drag. Hörsamheten när det gäller att följa 80 km-skyllningen under det första köråret har varit god.

Denna fråga har en avgjord nordisk dimension. Dels rör sig även nyblivna bilister i de övriga nordiska länderna och det är inte önskvärt att de nordiska länderna uppvisar varierande trafikbestämmelser där detta går att undvika. Dels talar den finländska statistiken för att 80 km-skyllningen har klart positiva följder. Det är rimligt att anta att så skulle vara fallet även i de övriga nordiska länderna om systemet skulle provas.

Med hänvisning till det som ovan har anförts hemställes.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till ökad trafiksäkerhet överväga åtgärder som leder till generell hastighetsbegränsning om 80 km/t för innehavare av körkort under det första året.

Helsingfors den 29 oktober 1980

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats medlemsförslag A 599/t om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 2 december 1980, den 19 januari 1981, den 2 mars 1981, den 22 april 1981, den 25 juni 1981 och den 28 oktober 1981.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med hänsyn till ökad trafiksäkerhet överväga åtgärder som leder till generell hastighetsbegränsning om 80 km/t för innehavare av körkort under det första året.

Förslagsställaren hänvisar inledningsvis till att samstämmiga undersökningar visar att bilförare, som nyligen fått tillstånd att framföra motorfordon utgör en distinkt riskgrupp i trafiken. Det höga olyckstalet för första årets förare kan bl. a. föras tillbaka på att dessa förare saknar rutin. Detta kan både leda till felbedömningar och överdrivet risktagande. Till en viss grad har en förlängning av undervisningen i körskolorna, vilket dock leder till höga utgifter för körkortsaspiranterna, kunnat minska dessa risker.

För att ytterligare söka minska riskerna har man i Finland infört en personlig hastighetsbegränsning om 80 km/t för innehavare av körkort som haft sitt tillstånd en kortare tid än ett år. Denna personliga begränsning görs bekant i trafiken genom att en 80 km-skylt appliceras på vederbörande bil.

Förslagsställaren framhåller att erfarenheterna från Finland visar att antalet olycksfall, där förstaårsförare har varit inblandade, har minskat under den period då 80-km-skylden har varit obligatorisk. Därtill kommer enligt förslagsställaren att dessa bilister från början vant sig vid en lugnare körstil, vilket kommer hela trafiken till gagn. Hörsamheten att följa 80-km-skyltningen har varit god.

Denna fråga har enligt förslagsställaren en avgjord nordisk dimension dels med hänsyn till strävandena att harmoniera de nordiska ländernas trafikbestämmelser och dels med hänsyn till de positiva resultat av 80-km-skyltningen som den finländska statistiken talar för.

2 Remissyttrandena

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR)
Nordisk trafikskoleunion

Danska

Justitsministeriet
Rådet for større Færdselssikkerhed
Rådet for Trafiksikkerhedsforskning
Forenede danske Motorejere
Dansk Kørelærer-union
Køreprøvesagkyndiges Landsforening

Finländska

Ministeriet för inrikesärendena
Trafikministeriet
Ålands landskapsstyrelse
Trafikförsäkringsföreningen
Trafikskyddet
Automobilförbundet
Finlands bilskolförbund

Norska

Statens vegvesen – Vegdirektoratet
Trafikksikkerhetsrådet
Norsk trafikksikkerhetsforbund
Norske forsikringsselskapers forbund
Trygg Trafikk
Bilorganisasjonenes samarbeidsutvalg

Svenska

Rikspolisstyrelsen
Trafiksäkerhetsverket
Svenska försäkringsbolags riksförbund
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande
Kungl. Automobil klubben
Motormännens riksförbund
Folksam
Sveriges trafikskolors riksförbund
Motorförarnas helnykterhetsförbund

2.1 Remissinstanser som har positiv inställning till medlemsförslaget

2.1.1 Finländska

Trafikministeriet upplyser om att den, som under kortare tid än ett år innehaft körkort, enligt ett stadgande i förordningen om körkort (31.5.72/447) får framföra bil med en hastighet av högst 80 km i timmen, om inte andra stadganden förpliktar till ännu lägre hastighet. Samma regel gäller för framförande av motorcykel. För kontroll av hastighetsbestämmelsens efterlevnad skall ett av trafikministeriet bestämt kännetecken finnas baktill på fordonet på ett synligt ställe.

Utgångspunkten för hastighetsbegränsningsbestämmelsen var undersökningar enligt vilka nya innehavare av körkort förorsakar relativt flera trafikskador än andra förare. Oftast ökas olycksrisken för de nya förarna av för stora hastigheter i förhållande till körskickligheten och i allmänhet av bristen på övning. För att öka förarnas körskicklighet och säkerhet borde man således mer än hittills fästa uppmärksamhet på förarundervisningen och på fortbildningens organisering.

För att lösa denna fråga i Finland har man diskuterat möjligheten att införa ett sk. provkörkort, varvid erhållandet av ett körkort skulle förutsätta dels ett för en viss tid beviljat s. k. villkorligt körkort och dels deltagande i en effektiviserad fortutbildning. Denna stegvisa undervisning skulle enligt trafikministeriet ha en positiv betydelse. Trafikministeriet upplyser om att hastighetsbegränsningsbestämmelsens andel såsom en faktor i olycksantalens minskning är svår att uppskatta, för ingen särskild undersökning i saken har genomförts. Enligt statistiska uppgifter har trafikskadorna, som förorsakats av nya förare, visserligen minskat under detta årtionde liksom trafikskadorna i allmänhet, men införandet av ifrågasvarande hastighetsbegränsning är inte särskilt märkbar i olycksstatistiken. Utom hastighetsbegränsning behövs uppenbarligen även andra åtgärder för att lösa problemet rörande nya förare än organisering av fortbildning. Trafikministeriet har dock ingenting att anföra mot, att en allmän hastighetsbegränsning för nya förare skulle införas även i andra nordiska länder. Trafikministeriet hänvisar också till Finlands bilskolförbunds utlåtande.

Ministeriet för inrikesärendena anför att den i Finland ikraftvarande personliga hastighetsbegränsning om 80 km/t för förstaårsförare har visat sig vara en märkbar minskande faktor av antalet olycksfall. Ministeriet anför vidare att det också är ändamålsenligt, att de nordiska länderna har likadana trafikbestämmelser, och stödjer medlemsförslaget.

Trafikförsäkringsföreningen (TFF) föreslår att åtgärder borde övervägas för att skapa ett s. k. provkörkortssystem i alla nordiska länder för innehavare av körkort under första året och som en del av detta införa hastighetsbegränsning om 80 km i timmen för denna grupp. Redan år 1971 föreslog TFF för trafikministeriet att ett provkörkortssystem skulle införas. Detta år föranledde första årets förare enligt försäkringsbolagens trafikskadestatistik trafikskador ca 2,5 gånger oftare än de som kört 5–10 år och sådana

trafikskador som ledde till personskador ca 3,5 gånger oftare än de som kört i 5–10 år. Undersökningsnämnderna för trafikskador har ofta konstaterat att en avgörande bidragande faktor till skadans uppkomst har varit att en ny förare fungerat felaktigt och förlorat kontrollen över fordonet. Forskningsresultaten visar att förare vet hur man borde behandla fordonet i kritiska situationer men att färdigheten saknas i verkliga situationer. Med ett provkörkortssystem kunde nya förare effektivt vägledas till behövlig vidareutbildning.

Enligt *Automobilförbundet* är det inte möjligt på basen av tillgängliga statistiska uppgifter att dra den slutsatsen att de nya bilisternas hastighetsbegränsning om 80 km/t skulle ha klart minskat deras andel i trafikolyckor i Finland. På en stor del av vägarna har denna specialbegränsning förlorat mycket av sin betydelse eftersom den högsta tillåtna hastigheten på dessa vägar är 80 km i timmen. Som varsel för den övriga trafiken är 80 km:s skylten dock betydelsefull. Hastighetsbegränsningen för nya bilister har inte orsakat några som helst olägenheter. För enhetlighetens skull är det tydligen på sin plats enligt *Automobilförbundet* att man även i de övriga nordiska länderna inför en motsvarande specialbegränsning.

Finlands bilskolförbund framhåller att en bidragande orsak till införandet av den sedan år 1972 i Finland gällande fartgränsen för 1-års förare varit det faktum att man i fråga om trafikolyckor som drabbat nyblivna och oerfarna förare kunnat konstatera att förarens bristande erfarenhet och skicklighet ofta varit anledning till olyckan. Däremot kan man inte säga att hastighetsbegränsningen införts i Finland "vid sidan av effektivare undervisning i bilskolorna". Bilskolförbundet är ense med förslagsställaren om att antalet olyckor som drabbar nyblivna förare tydligt reducerats efter att 80 km gränsen för första-årsförare trädde ikraft. Å andra sidan konstaterar förbundet att Sverige och Norge har i trafiksäkerhetshänseende hunnit mycket längre än Finland och ingendera landet känner en motsvarande form av hastighetsbegränsning.

Bilskolförbundet anser att den bästa åtgärden för att reducera de nyblivna förarnas olycksrisk hittills visat sig vara tillräcklig övning under varierande förhållanden samt i anslutning härtill en föreskriven fortbildning. I Sverige och Norge har man redan föreskrivit obligatorisk övning på konstgjort hala banor vilka öppethålls året runt.

Bilskolförbundet rekommenderar att en fartgräns införs för nyblivna förare även i övriga nordiska länder, men att denna i varje enskilt land anpassas efter respektive lands trafikförhållanden, vägnät och fartgränser.

Ålands landskapsstyrelse framhåller att ett viktigt led i arbetet på att förbättra trafiksäkerheten är att förmå bilförarna att hålla sådana hastigheter att de alltid med beaktande av kunskap och vägförhållanden behärskar sitt fordon. Härvid har man utnyttjat både vägdifferentierade och förardifferentierade hastighetsbegränsningar.

Enligt tillbudsstående uppgifter har i USA, Sverige och Finland, där

man bland andra länder infört vägdifferentierade hastighetsbegränsningar, personskadelyckorna minskat med 10–25 % och dödsolyckorna med 30–50 %. Införande av dylika vägdifferentierade begränsningar utreds för närvarande i landskapet Åland.

Av de nordiska länderna är det endast Finland som infört en förardifferentierad hastighetsbegränsning till 80 km/t, vilket ansetts ha en positiv effekt på trafiksäkerheten. Landskapsstyrelsen konstaterar att Åland i kraft av sin självstyrelse har lagstiftningsbehörighet beträffande bl. a. vägtrafik och körkort och att den nämnda hastighetsbegränsningen sålunda inte gäller på Åland. De relativt låga generella fartgränser, om 90 km i timmen som gäller på Åland, gör behovet av förardifferentierade begränsningar mindre. Enligt Ålands landskapsstyrelse medför det en viss risk att sätta fartgränsen för lågt i förhållande till den övriga trafiken eftersom man då skapar omkörningsbehov och därigenom ökar olycksriskerna.

Landskapsstyrelsen har med intresse noterat att man i de nordiska länderna diskuterat och delvis infört en form av provotid för nya förare, varvid dessa efter en viss tids erfarenhet skall genomgå en kompletterande utbildning samt uppvisa klanderfritt beteende i trafiken. Dylika åtgärder kan enligt landskapsstyrelsen kombineras med förardifferentierade begränsningar. Landskapsstyrelsen anser att en rekommendation från Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget kunde utökas till att omfatta närmare utredningar av olika metoder att minska olyckorna i vilka nya körkortsinnehavare är inblandade, inte blott frågan om en hastighetsbegränsning till 80 km/t.

2.1.2 Norska

Norsk trafikksikkerhetsforbund stödjer medlemsförslaget och framhåller att olycksstatistiken både från Norge och andra europeiska länder visar en stark överrepresentation av unga och oerfarna bilförare. Trafikksikkerhetsforbundet ser farten som en väsentlig orsak till de flesta trafikolyckorna och föreslår att gränsen sätts vid 70 km i timmen i stället för 80 km i timmen.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till medlemsförslaget eller avstyrker det

2.2.1 Nordiska

Nordiska trafikksäkerhetsrådet (NTR) konstaterar att vissa statistiska undersökningar indikerar att unga bilister med kort erfarenhet utgör en riskgrupp i trafiken. NTR hänvisar till det nya norska körkortssystemet enligt vilket körkort som beviljas för första gången är giltiga i två år. Innan tvåårsperiodens slut bör körkortsinnehavaren ha genomgått tilläggsutbildning innan ordinarie körkort kan beviljas.

I Island har man sedan 1966 haft motsvarande ordning med förstagångs körkort som är giltiga i ett år. NTR konstaterar mot bakgrund av medlems-

förslaget att den i Finland införda 80 km fartgränsen inte har haft den olycksreducerande effekt som man strävade efter.

Huruvida en personlig hastighetsbegränsning kan avsevärt nedbringa trafikolyckorna bland de nya förarna är enligt *Nordisk trafikskoleunion* inte helt styrkt. En nedgång i antalet trafikolyckor för dessa förare kan även bero på andra omständigheter. Man har skäl att antaga att enbart särskild skylt på bil med ny förare vid ratten har en viss psykologisk effekt. Föraren är inte helt anonym och den omgivande trafiken förväntas visa särskild hänsyn.

Nordisk trafikskoleunion har den uppfattningen att en systematisk trafikutbildning under barn- och ungdomsåren som avslutas med en fördjupad körkortsutbildning är det klart bästa medlet att förbättra trafiksäkerheten. För bil- och motorcykelförare bör dessutom en efterutbildning inom två år efter körkortstagandet vara obligatorisk. Sådan lagstiftning finns redan i Norge som i detta avseende är ett föregångsland. Nordisk trafikskoleunion är tveksam till lagstiftning om personlig hastighetsbegränsning, men föreslår en allsidig nordisk undersökning om de nya förarnas olycksbenägenhet innan lagstiftande åtgärder vidtas.

2.2.2 Danska

Justitsministeriet hänvisar till att den föreslagna hastighetsbegränsningen enbart skulle ha betydelse i Danmark vid körning på motorväg på grund av att gällande allmänna hastighetsgränser numera är 80 km på "lande-veje" och 60 km inom tätbebyggda områden. Den del av det danska vägnätet som består av motorvägar är liten och olycksfrekvensen där ligger under olycksfrekvensen på andra vägkategorier. Justitsministeriet anser med hänvisning därtill att de effekter som en genomföring av medlemsförslaget skulle medföra i Danmark vore begränsade.

Rådet för större Färdssikkerhetsforskning hänvisar till justitsministeriets remissvar.

Rådet för Trafikksikkerhetsforskning konstaterar att inte bara de som haft körkort under 1 år är överrepresenterade i olycksstatistiken utan att detta även gäller de som haft körkort mellan 1 och 3 år. Om denna överrepresentation beror på att dessa grupper är mera utsatta än andra på grund av att de kör mera än andra grupper eller på andra grunder är okänt. Relevanta forskningsresultat tyder dock på att dessa grupper har avsevärt högre olycksrisker än andra förargrupper även efter korrektion för dessa gruppers stora trafikedtagande.

Rådet för Trafikksikkerhetsforskning konstaterar att medlemsförslaget stämmer överens med ett av de förslag som framlagts i en OECD rapport från 1975 "young driver accidents". I rapporten föreslogs för övrigt bl. a. att förarutbildningen skulle förbättras. Med de hastighetsgränser som nu gäller i Danmark har den hastighetsbegränsning uppnåtts som man i medlemsförslaget vill uppnå för nyutbildade förare. Ytterligare hastighetsbe-

gränsning skulle vara orealistisk i Danmark och oönskvärd enligt rådets mening. Rådet anser att man i Danmark bör avvakta erfarenheterna av förslaget om nyordning i förarutbildningen innan ytterligare åtgärder verkställs.

Forenede danske Motorejere konstaterar med hänvisning till de nu gällande hastighetsgränser i Danmark att medlemsförslagets genomförande endast skulle ha betydelse på motorvägarna som enligt föreningen redan är mycket säkra. *Forenede danske Motorejere* avstyrker medlemsförslaget.

Dansk Körelærer-Union avstyrker förslaget med hänvisning till gällande hastighetsgränser i Danmark. Motorvägarna, som är de säkraste vägarna i Danmark, utgör 459 km. 80 km/t hastighetsgränser på motorvägarna skulle enligt unionen enbart få negativa effekter på trafiksäkerheten på grund av den ökade spridning av medelhastigheten som 80 km/t hastighetsgränsen skulle medföra. Nordiska rådet borde enligt unionen verka för att förarutbildningen i Norden och särskilt i Sverige och Finland förbättras.

Køreprøvesagkyndiges Landsforening anför att förslaget inte är av någon betydelse för Danmark på grund av att hastighetsgränserna är 60 km i timmen inom tätbebyggda områden, 80 km i timmen utanför tätbebyggda områden och 100 km i timmen på motorvägar. Förslaget skulle därför endast ha effekt vid framfart på motorvägar där olyckor mycket sällan sker.

2.2.3 Finländska

Trafikskyddet framhåller att både inhemska och internationella utredningar visar, att förarens risk att råka ut för en trafikolycka är mångdubbel under åren närmast efter det körkort erhållits, jämfört med körningen under senare år. Först efter ca sex års körerfarenhet, eller ca 100 000 körkilometer, sjunker förarens olycksrisk betydligt. Omkring 80 % av dessa nya förare är under 25 år.

Enligt *Trafikskyddets* uppfattning kan dessa förares risk att råka ut för olyckor effektivt minskas genom en pedagogiskt rätt uppbyggd förarundervisning. Detta förutsätter att undervisningen sker i faser och att ett s. k. villkorligt körkort tas i bruk. Då skulle eleven efter att ha slutfört det första skedet i undervisningen få ett villkorligt körkort för 1–2 år, under vilken tid han efter övning på egen hand skall delta i en utbildning, som fördjupar trafik kunskaperna. Först efter att ha genomgått denna fas skulle eleven erhålla egentligt körkort.

Som motivering för sin ovan relaterade uppfattning anför *Trafikskyddet* följande:

I vårt land har veterligen inga egentliga undersökningar gjorts om verkningarna av den personliga hastighetsbegränsningen om 80 km i timmen under det första köråret som infördes år 1972. Däremot föreligger vissa statistiska jämförelser för åren 1968–1978 av vilka framgår, att personska-deutvecklingen för de nya förarna började nedgå år 1969. Därefter har den

sjunkande trenden varit jämn – endast år 1975 visade olycksutvecklingen en ökning. Efter år 1973 har personskadeolycksutvecklingen för de nya förarnas vidkommande varit parallell med den totala personskade-olycksutvecklingen.

Det verkar därför som om den personliga hastighetsbegränsningen för nya förare inte skulle ha medfört den önskade effekten. Det nuvarande hastighetsbegränsningssystemet, med en bashastighet på 80 km/t samt vägbestämda begränsningar, har visat sig vara en effektiv trafiksäkerhetsåtgärd. Som komplettering till detta hastighetsbegränsningssystem innebär hastighetsbegränsningen 80 km/t för nya förare inte någon väsentligt lägre hastighet jämfört med de hastigheter som de övriga förarna använder.

2.2.4 Norska

Statens vegvesen – Vegdirektoratet konstaterar att övre fartgränserna i Norge är 80 km i timmen och att det därför inte kan bli aktuellt att sätta särskilda övre fartgränser för nya körkortsinnehavare till 80 km i timmen. Statens vegvesen hänvisar till den ordning som gäller i Norge med 2-års-giltigheten för förstagångskörkort.

Trygg Trafikk och *Trafikksikkerhetsrådet* anser att den praxis som för närvarande gäller i Norge bör upprätthållas.

Norske forsikringsselskapers forbund anför att medlemsförslagets genomförande skulle medföra övervakningsproblem. Forbundet anför vidare att förslagets genomförande kan medföra farliga omkörningar. Forbundet hänvisar vidare till att de generella hastighetsgränserna i Norge med några få undantag är 80 km i timmen och anför att en 80 km regel för nya körkortsinnehavare därför är oberättigad.

Bilorganisasjonenes samarbeidsutvalg konstaterar att bilorganisationerna KNA, NAF och MA uttrycker förståelse för medlemsförslaget men att de anser att erfarenheterna från Finland inte kan överföras direkt till Norge som har generella hastighetsgränser på 80 km i timmen. Enligt samarbeidsutvalgets mening råder inget tvivel om att nya körkortsinnehavare har högre olycksrisk än andra men det är först efter 7 år som olycksrisken har stabiliserats på en lägre nivå. Samarbeidsutvalget ställer sig tveksamt till nyttan av att införa särskilda fartgränser för nya körkortsinnehavare som en isolerad åtgärd.

2.2.5 Svenska

Rikspolisstyrelsen konstaterar att fordon utanför tätbebyggt område inte får föras med högre hastighet än 70 km/t i Sverige. Dock får trafiksäkerhetsverket besluta att högsta tillåtna hastighet skall vara 90 km/t eller 110 km/t eller på motorväg 90, 110 eller 130 km/t.

Rikspolisstyrelsen delar uppfattningen att lägre hastighetsgränser sannolikt kan medföra ett färre antal olyckor samt att nya körkortshavare kan betraktas som en riskgrupp i trafiken.

En ny hastighetsbegränsning enligt förslaget till 80 km/t skulle dock komma att beröra en relativt liten grupp motorfordonsförare på endast cirka 3000 mil väg. En sådan hastighetsgräns mellan de två nu vanligast förekommande kan förorsaka köbildningar och ett ökat antal omkörningar, vilket inte är befremmande för trafiksäkerheten. Styrelsen erinrar om att inte ens under övningskörning någon hastighetsbegränsning är föreskriven i Sverige.

Hastighetsgränserna i Finland är 60 respektive 80 km/t, motsvarande 70 respektive 90 km/t i Sverige. Härav följer att det i Finland tillämpade systemet med hastighetsbegränsning till 80 km/t för nya körkortshavare är anpassat till där gällande hastighetsgränser. Motsvarande system i Sverige skulle innebära att gränsen bestäms till 90 km/t för nya körkortshavare, vilket i sin tur skulle innebära begränsning i hastighetshänseende på endast 530 mil av det statliga vägnätet.

Enligt *Kungliga automobil klubbens (KAK)* uppfattning är det väsentliga att nya körkortsaspiranter erhåller en tillfredsställande utbildning. Utbildningen har under årens lopp avsevärt förbättrats. I vissa hänseenden, bl. a. när det gäller vinterkörning, krävs enligt KAK:s mening ytterligare åtgärder. KAK anser sålunda att det är utbildningen och kontrollen av blivande förare som är det väsentliga. KAK kan däremot icke tillstyrka att man inför en särskild generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året och anför att det är angeläget att undvika alltför många olika hastighetsbestämmelser. Vidare är det angeläget enligt KAK att bilisterna har möjlighet att hålla ungefärligen samma rytm i trafiken.

Kontrollen av körkortsaspiranter är i Sverige mycket grundlig.

Motormännens riksförbund (M) framhåller att förslaget bygger på antagandet att unga förare skulle vara inblandade i ett jämförelsevis stort antal olyckor och att dessa skulle bero på bristfällig hastighetsanpassning. Det förstnämnda antagandet kan anses vara dokumenterat medan det enligt M inte finns några kända fakta som stöder det andra antagandet, i vart fall inte i Sverige.

Skulle förslaget genomföras, skulle det för svenska förhållanden innebära att man på 90-vägar skulle få tre olika grupper av fordon med olika hastighetsbegränsningar. 70 km för fordon med släp, 80 för fordon som förs av "nybörjare" och 90 för majoriteten av fordonen. På 110-väg blir det enligt M fyra olika hastighetsbegränsningar, vilket innebär en ökning av antalet omkörningar och därmed risker på väg med mötande trafik.

Mot bakgrund därav och med hänsyn till att den föreslagna åtgärden av M bedöms bli mycket svår att övervaka, avstyrker M förslaget.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) framhåller att problemet med oerfarna förare främst är en fråga om unga förare. I Sverige är mer än 80% av de nya körkortshavarna i åldern 18–24 år. Ungefär 60% av samtliga nya körkort tilldelas personer i åldersklassen 18 år.

Den i Sverige genomförda trafiksäkerhetsutredningen vars slutbetänkande heter "Trafiksäkerhet och förarutbildning" visar på det höga risktalet unga förare har och framhåller att det är flera faktorer som bidrar till detta. Bristande mognad på grund av ungdom är en förklaring. Ungdomar kör i större utsträckning i mörker och i höga hastigheter och under mer riskfyllda förhållanden än mognare förare gör. En stor del i förklaringen ligger i bristande erfarenhet. Enligt de resultat som forskningen hittills kommit fram till tar det omkring sex år eller 10 000 mils körning innan en förare blir en "säker" förare. Trafiksäkerhetsutredningens förslag syftar bl. a. till att avkorta den tid det tar för att bli en "säker" förare.

Enligt vad trafiksäkerhetsutredningen uppger har man inte i Finland kunnat uppvisa någon olycksreducerande effekt av 80 km begränsningen. Trafiksäkerhetsutredningen var obenägen att öka förekomsten av fordonsdifferentierade hastighetsgränser och föreslog därför inte någon hastighetsbegränsning för nyblivna körkortshavare.

Trafiksäkerhetsutredningen framhöll att olika undersökningar har visat att fordonsdifferentierade hastighetsgränser snarast har en olyckshöjande effekt.

I sitt yttrande över trafiksäkerhetsutredningens delbetänkande anförde NTF bl. a. att man borde diskutera möjligheterna av att pröva det system som tillämpas i England när det gäller nyblivna förare, nämligen att fordonen är utmärkta med "L".

NTF framhåller att ett viktigt inslag i strävandena att få de unga förarna att bli säkrare och mer omdömesgilla är de olika formerna av fortbildningsverksamhet. Ytterligare insatser behövs för att få nyblivna körkortsinnehavare att delta i en sådan verksamhet.

Utöver utbildning som förare måste man även sträva efter att påverka ungdomarnas attityder till trafiken.

NTF anser att fordonsdifferentierade hastighetsgränser inte bör införas om inte mycket starka skäl föreligger.

Det är enligt *Sveriges trafikskolors riksförbund (STR)* känt att debutanterna under de första åren som bilförare har en hög olycksdisposition och att det tar cirka sju år att utveckla den säkerhet som kan nedbringa olycksfrekvensen till en bestående låg nivå.

För information till andra trafikanter om bilförardebutanternas närvaro i trafiken används i många länder en särskild skylt: Ett vitt L på blå botten i en kvadratisk skylt. STR anser att denna åtgärd är säkerhetsfrämjande och förordar att bestämmelsen införes i de nordiska länderna.

Själva olycksfrekvensen däremot är störst under andra och tredje åren som bilförare. Förklaringen härtill kan vara att försiktigheten är stor under första året, men att allteftersom erfarenheten ökar utan att tillbud eller olyckor inträffar, överskattas under de närmast följande åren den egna körförmågan nu med olyckor som följd.

STR har därför föreslagit att körkortet skall bli permanent först sedan

kompletterande utbildning och slutprov efter viss tid eller körsträcka har genomgått. Behovet av kompletterande vinterutbildning när förarprovet avläggs under årstid då körning på vinterväglag inte kan övas och prövas, eller då utbildning i mörkerkörning inte kan äga rum talar för införandet av interimistiska körkort. Dessutom bör ett senarelagt slutprov enligt STR avslöja felaktiga beteenden och bristande kunskaper. Frågan om interimistiska körkort bör därför utredas på nordisk bas.

I Sverige har föreslagits att vissa delar av förarutbildningen obligatoriskt skall förläggas till auktoriserad trafikskola, vilket kan förväntas minska riskerna i trafiken under nybörjaråren. En sådan reform svarar mot förslagsställarens uppfattning att en förlängning av förarutbildningen kan minska trafikriskerna.

En hastighetsbegränsning för bilförardebutanterna till 80 km/t vid en generell hastighetsbegränsning på 90 km/t, som råder i Sverige, kan knappast enligt STR förväntas ge åsyftade säkerhetsvinster. Regeln är dessutom svår att övervaka i varje fall om den inte kombineras med särskild skyltning av fordonet.

STR avstyrker förslaget om en generell hastighetsbegränsning på 80 km/t för bilförardebutanter men föreslår att frågan om interimistiska körkort tas upp till prövning, förslagsvis i Nordisk Trafiksikkerhetsråd. Där bör också enligt STR prövas frågan om bilförardebutanternas fordon bör förses med "L-skylden".

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta direkt ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Svenska

Trafiksäkerhetsverket saknar underlag för en trafiksäkerhetsmässig bedömning av erfarenheterna av det finska systemet varför verket avstår från att redovisa någon uppfattning.

Svenska försäkringsbolags riksförbund anför att erfarenhetens betydelse för olycksrisken kan avläsas i trafikförsäkringsbolagens skadematerial. Försäkringsmässigt har man sedan gammalt på olika sätt tagit hänsyn till den inverkan bristande erfarenhet kan ha. Ett uttryck för detta är differentierade självrisker med hänsyn till ålder och bonussystem.

Vid bedömning av den åtgärd som förs fram i medlemsförslaget finns det anledning att beakta dels de komplikationer – och eventuellt ökade risker – en personlig hastighetsbegränsning för denna förargrupp kan medföra för trafiken i stort, dels den bristande kunskapen om denna åtgärds faktiska effekter, dels slutligen svårigheten att övervaka efterlevnaden.

Försäkringsbranschens skadematerial liksom olika undersökningsresultat tyder på att olycksfrekvensen ligger på en relativt sett något högre nivå inte endast under det första året utan under uppemot fem till sju år efter det att man erhållit körkort. Man bör därför diskutera åtgärder med verkan över en sådan tidsperiod. Förbättrad grundutbildning liksom efterutbild-

ning kan ha en effekt av detta slag. En personlig hastighetsbegränsning för den nyblivne föraren kan naturligtvis rent teoretiskt också tänkas ha en mer långsiktig effekt utöver en eventuellt minskad risk under den tid hastighetsbegränsningen gäller. Några undersökningar om detta tycks dock inte finnas. En fråga i sammanhanget är naturligtvis vilken hastighetsbegränsning som ger bäst effekt.

Innan man inför en åtgärd i form av en personlig hastighetsbegränsning för nyblivna förare måste man förvissa sig om att den inte innebär att man skapar risk för ökade upphinnandeolyckor med försämrad trafiksäkerhet som resultat.

Erfarenheterna från den personliga hastighetsbegränsningen i Finland rapporteras vara goda. Efterlevnaden från de nyblivna förarnas sida har varit ypperlig. Att därifrån dra slutsatser om hur förhållandena skulle bli i övriga nordiska länder är svårt om man inte tar hänsyn till variationer i övervakning, anpassning till övriga hastighetsbegränsningar och efterlevnad av trafikregler över huvud taget.

I fråga om olycksutvecklingen har inte någon särskild utredning utförts. De uttalanden som gjorts angående effekterna torde vara baserade på en minskad olycksfrekvens i de åldersgrupper som dominerar bland de nyblivna körkortsinnehavarna. Denna minskning kan emellertid till stor del förklaras av att de aktuella årskullarna successivt blivit mindre.

Riksförbundet rekommenderar att man i första hand undersöker vilka faktiska effekter en åtgärd av föreslagen karaktär får innan man inför densamma i ytterligare länder. Resultaten av sådana undersökningar borde utgöra ett viktigt inslag i det erfarenhetsmaterial som utgör underlag för att överväga att införa en personlig hastighetsgräns för nyblivna förare.

Folksam ansluter sig till Svenska försäkringsbolags riksförbunds remissvar.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) anför att ställning till medlemsförslaget först kan tas efter att utvärdering av den i Finland införda hastighetsbegränsningen för nya körkortsinnehavare har ägt rum.

3 Utskottet

Medlemsförslagets bakgrund är det faktum att bilförare som nyligen erhållit körkort utgör en riskgrupp i trafiken. Förslagets syfte är att minska olycksriskerna för denna grupp genom att införa i samtliga nordiska länder en hastighetsgräns på 80 km i timmen för första årets förare. En sådan hastighetsbegränsning har redan införts i Finland.

Medlemsförslaget har remissbehandlats i vanlig ordning. De remissvar som inkommit från Finland har så gott som alla varit positiva till förslaget. Remissvaren från de övriga nordiska länderna har däremot till övervägande del varit negativa. Mot förslaget har bl. a. anförts att ingen genomgripande undersökning har genomförts angående den aktuella hastighets-

bestämmelsens andel i olycksantalets minskning i Finland. Vidare har anförts att ytterligare spridning av hastigheterna på vägarna skulle kunna påverka trafiksäkerheten negativt snarare än positivt. Det har också påpekats att den period under vilken nya bilförare utgör en särskild riskgrupp är 5–7 år och att åtgärder för att minska risken bör sikta på längre period än ett år.

Trafikutskottet delar förslagsställarens uppfattning att åtgärder för att minska de nyblivna förarnas trafikrisker är nödvändiga.

Den åtgärd som många av remissinstanserna har föreslagit är förbättrad körundervisning i linje med det körundervisningssystem som har införts i Norge. Enligt det norska systemet erhåller eleverna i början villkorliga körkort. Körkortsinnehavaren bör sedan genomgå kompletterande utbildning och uppvisa klanderfritt beteende för att kunna erhålla ett egentligt körkort vilket först kan ske efter två år. I Island bör det första körkort som beviljas förnyas redan efter ett år. Trafikutskottet anser att införande av körutbildningssystem med preliminära körkort för nybörjare i linje med det som gäller i Norge kan övervägas av de övriga nordiska länderna som ett led i strävandena att minska de nyblivna körkortsinnehavarnas trafikrisker.

Vad gäller själva förslaget om 80 km hastighetsgränser för första årets bilförare vill trafikutskottet framhålla följande.

Redan år 1968 rekommenderade Nordiska rådet regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att införa gemensam trafiklagstiftning som skulle bygga på ett samnordiskt förslag som då förelåg. Nya trafiklagar som bygger på dessa förslag har antagits och trätt ikraft i Danmark, Norge och Sverige och kommer att träda ikraft i Finland våren 1982. De resultat som har uppnåtts genom harmonisering av trafiklagstiftningen anser trafikutskottet som positiva för trafiksäkerheten i Norden. Detta bör vidare underlätta det fortsatta samarbetet på området.

Harmonisering av trafiklagarna har dock inte medfört att fartgränserna i de enskilda länderna har harmoniserats. Möjligheterna att harmonisera fartgränserna i Norden har undersökts av en arbetsgrupp som Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) tillsatte. Arbetsgruppen framlade sin slutrapport våren 1980 med förslag till harmonisering av fartgränserna. Arbetsgruppens förslag om harmonisering av fartgränser kan närmare övervägas.

För närvarande tillämpas 7 olika fartgränser i Danmark, 8 i Finland, 6 i Norge och 5 i Sverige. Utanför tätbebyggda områden är den generella fartgränsen 80 km i timmen i Danmark, Finland och Norge, 70 km i timmen i Sverige och 90 km i timmen på Åland. Fartgränsen 80 km i timmen förekommer inte i Sverige.

Det aktuella medlemsförslaget skulle därför innebära en ytterligare fartgräns i Sverige utöver de 5 som redan tillämpas. Från danskt håll har upplysts att körning med högre fart än 80 km i timmen endast tillåts på motorvägar som är totalt 459 km långa. Medlemsförslaget skulle därför ha en mycket begränsad betydelse i Danmark.

Trafikutskottet anser med hänvisning till att fartgränserna i Norden inte är harmoniserade att skäl inte föreligger att föreslå rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att vidta de i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna.

Trafikutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Helsingfors den 28 oktober 1981

Karen Dahlerup Andersen (S)

Chr. Christensen (KrF)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuutila (Sd)

Per Petersson (m)

Torstein Tynning (H)

Ingvar Bakken (A)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Egon Jensen (S)

Essen Lindahl (s)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om nordisk utbildning för exportmarknadsföring

(Väckt av Bertil Jonasson, Petter Savola och Henrik Westerlund)

Utrikeshandeln spelar en avgörande roll för de nordiska ekonomierna. Tillsammans svarar länderna för ca 1/2 % av världsbefolkningen, ca 2 1/2 % av världsproduktionen men ca 5 % av världshandeln. Handels centrala ställning har också starkt uppmärksammats inom det nordiska samarbetet och de nordiska ländernas betydelse som hemmamarknader för varandra betonas i en berättelse gällande det ekonomisk-politiska samarbetet som Nordiska ministerrådet nyligen publicerat. Exporten är av naturliga skäl av särskilt intresse och senast har frågan på nordisk nivå aktualiserats i och med utredningen om nordisk projektexport (Nordisk samarbejde om projekteksport, *NU A 1980:7*).

Exporten är i hög grad beroende dels av konkurrenskraften och dels av marknadsföringen av produkterna. De nordiska ländernas konkurrenskraft berörs i någon mån i den ovannämnda ekonomisk-politiska utredningen och mera ingående studier av frågan har efterlysts från olika håll. Konkurrenskraften är en synnerligen väsentlig fråga som dock är både komplicerad och tidskrävande. Marknadsföringen har ägnats påfallande litet intresse på nordisk nivå trots att marknadsföringen allmänt tillmäts allt större betydelse inom den hårdnande internationella handeln och trots att man genom marknadsföringen kan uppnå förhållandevis snabba resultat. Mot denna bakgrund ter sig en nordisk satsning inom exportmarknadsföringens område som en angelägen uppgift.

Enligt undertecknade bör en sådan satsning i ett första skede gälla utbildning för exportmarknadsföring. Den samlade erfarenhet som finns i de nordiska länderna inom exportmarknadsföringen är stor, samtidigt som länderna genom sin egenart i utrikeshandeln har mycket att erbjuda varandra. Ett effektivt system att tillvarata, bearbeta och vidarebefordra denna information saknas dock. Det informationsutbyte som i dag finns på detta område begränsar sig närmast till de kontakter som de nationella exportskolorna etablerat.

Det är alldeles uppenbart att det finns behov av en organiserad nordisk utbildning för marknadsföring. Utbildningen skulle till sin natur vara kompletterande och tonvikten skulle ligga på konkreta frågor. Utbildningen skulle särskilt vara inriktad på att möta de små och medelstora företagets behov.

Utbildningen skulle i enlighet med detta ha många beröringspunkter med den verksamhet som bedrivs i de nationella exportskolorna. De nordiska exportskolorna uppvisar många gemensamma drag och som ett exempel kan nämnas att huvuduppgifterna för Exportutbildningsstiftelsen (Vientikoulutussäätiö) i Helsingfors är:

- seminarieverksamhet
- utbildning för exportmarknadsförare
- distansundervisning
- forsknings- och utbildningsverksamhet

I stiftelsens styrelse finns både statsmakten, näringslivet och ekonomiska högskolor representerade.

Det är sålunda naturligt att en nordisk utbildningsverksamhet för marknadsföring nära koordineras med de nordiska exportskolornas verksamhet. Därigenom garanteras att de två verksamhetsformerna på bästa sätt stöder och kompletterar varandra. Utbildningsverksamhetens administration bör byggas upp stegvis för att säkerställa största möjliga flexibilitet och funktionsduglighet i den slutliga administrationen. Också det slutliga programmet för utbildningsverksamheten bör utformas efter hand på basen av de erfarenheter som fås under utvecklingsskedet. Mot bakgrund av exportmarknadsföringens centrala och alltjämt växande betydelse förefaller ett nordiskt exportmarknadsinstitut vara ett naturligt alternativ till utbildningsverksamhetens slutliga former. Eventuellt kunde något slag av kontinuerliga exportmarknadsseminarier komma i fråga.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att upprätta en nordisk utbildning för exportmarknadsföring

Stockholm och Helsingfors den 21 oktober 1980

Bertil Jonasson (c)

Petter Savola (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 31. juli 1981 i Reykjavík og 11. desember 1981 i Oslo.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget A 600/e rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å opprette en nordisk utdanning for eksportmarkedsføring.

Forslagsstillerne peker på den avgjørende rolle utenrikshandelen spiller for de nordiske lands økonomier. Tilsammen har de nordiske land 1/2 % av verdensbefolkningen, men ca. 5 % av verdenshandelen. Særlig er eksporten av interesse. På nordisk nivå er spørsmålet blitt aktualisert ved forslaget om nordiske prosjektekspporttiltak.

Eksporten er beroende dels av konkurransekraften og dels av markedsføringen av produktene. Mens det førstnevnte moment vies stor oppmerksomhet, har markedsføringen pådratt seg liten interesse på nordisk nivå. En forbedret markedsføring kan gi forholdsvis raske resultat. Det er således en viktig oppgave å gjøre en nordisk innsats for eksportmarkedsføringen.

I første omgang bør utdannelsen for eksportmarkedsføring effektiviseres. Landene besitter hver for seg stor erfaring, men man savner et effektivt system for å samle og bearbeide denne informasjon.

Det finnes et behov for en organisert nordisk utdanning for markedsføring som særlig skulle være innrettet på å møte behovene for små og mellomstore foretak.

I forslaget vises særlig til de utdanningsopplysninger og erfaringer de nasjonale eksportskoler har, og en nordisk utdanningsvirksomhet må koordineres med disse skolers virksomhet.

Utdanningsvirksomhetens administrasjon såvel som selve utdanningsvirksomheten bør utvikles trinnvis. Et naturlig mål vil være å opprette et nordisk eksportmarkedsinstitutt. Eventuelt kunne det etableres et system med kontinuerlige eksportmarkedsseminarer.

*2. Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner**Nordiska arbetsgivarföreningarna**Danmark:*

Industriministeriet

Undervisningsministeriet

Utenrigsministeriet
Industrirådet
Entreprenørforeningen

Finland:

Handels- og industriministeriet
Helsingfors handelshøgskola
Svenska handelshögskolan
Ålands landskapsstyrelse
Stiftelsen för exportutbildning
Industrins centralförbund
Finlands utrikeshandelsförbund
Affärsarbetsgivarnas centralförbund

Norge:

Departementet for handel og skipsfart
Norges eksportråd
Norges industriforbund
Norges handelshøyskole
Norges eksportskole

Sverige:

Kommerskollegium
Västsvenska handelskammaren
Skånes handelskammare
Stockholms handelskammare
Handelshögskolan i Stockholm
Exportskolan AB
Sveriges exportråd
Universitets- och högskoleämbetet

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslagets intensjoner, og deretter de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Danmark

Industrirådet ser med velvilje på fellesnordisk utvikling av undervisningsmateriale. Derimot er det ikke plass til noe nordisk eksportmarkedsinstitutt. Industrirådet har i de siste 6 år vært delarrangør av en rekke seminarer for å fremme eksport. Erfaringene viser at medarbeidere, særlig fra små- og mellomstore bedrifter har liten anledning til å frigjøre seg fra sitt arbeid. Dette taler for en *desentralisering* av seminarer.

Et seminar må ta utgangspunkt i eksportørlandets lovverk om et slikt seminar skal være til praktisk nytte for små og mellomstore bedrifter som nettopp har behov for bistand utenfra.

Et nytt element de seneste år er at en rekke eksportører deltar i kurs utenfor Norden.

De respektive lands videreutdanning omkring eksportspørsmål er sterkt bygget opp av industriens struktur og behov. Da det er store variasjoner i industristrukturen fra land til land i Norden, har det hittil vært vanskelig å finne en brukbar fellesnevner.

Industriministeriet og Undervisningsministeriet fremholder i en fellesuttalelse at det med fordel kunne etableres et samarbeid vedrørende felles utvikling av undervisningsprogram- og materiell samt utdanning av undervisere.

Departementene etterlyser imidlertid hvilken målgruppe utdannelsen skal rette seg mot, hvilket nivå er det tale om og hvilke relasjoner det skal være til de eksisterende utdanningsinstitusjoner.

Før initiativ iverksettes på området, bør det imidlertid foretas en mer presis kartlegging såvel av hensiktsmessige samarbeidsoppgaver som næringslivets behov.

Entreprenørforeningen stiller seg generelt positivt til alle tiltak som fremmer eksportutdannelsen. Derimot vil foreningen ikke ta stilling til om det skal etableres en egentlig nordisk utdanning i eksportmarkedsføring.

Foreningen synes rent umiddelbart at eksportutdannelsen er vel utbygget i de nordiske land, og at samarbeidet snarere burde innrettes på utveksling av studenter og lærere, arrangering av felles seminarer, etc.

Finland

Handels- og industriministeriet peker på at nye former for eksport som f. eks. prosjekteksport stiller nye krav på eksportmarkedsføring og dermed på utdannelsen av eksportpersonalet. Ministeriet anser at denne utdanning best kan fremmes ved en videre utvikling av eksisterende høyskoler og spesialutdanningsinstitusjoner. I denne forbindelse er det viktig å underlette mulighetene for å iverksette fellesnordiske utdanningstiltak i eksportmarkedsføring. Ministeriet viser i denne sammenheng dessuten til rapporten om økt nordisk forskningssamarbeide (*NU 1981: 1*). Ministeriet anser at man også burde utdype utnyttelsen av internasjonale erfaringer på området f. eks. ved utveksling av studenter og lærere.

Helsingfors handelshögskola kan støtte forslaget under forutsetning at det nordiske samarbeid baseres på å støtte og fremme nåværende kontaktformer, f. eks. lærerutbytte, anordning av felles seminarer, utarbeidelse av undervisningsmateriell samt utredninger og undersøkelser i eksportbransjen.

Høyskolen går imot forslaget om å opprette et eksportmarkedsinstitutt. Dette begrunnes bl. a. med at en ikke bør splitte de ressurser som står til

buds, men heller bruke eventuelle tilleggsressurser til å effektivisere virksomheten ved allerede eksisterende organ.

Dessuten finnes det hverken behov eller forutsetninger for et slikt nytt institutt, da de nordiske lands eksporthandel og utrikesfunksjoner er forskjellige.

Høyskolen finner det ikke formålstjenlig ut fra Finlands synsvinkel å stille til de andre nordiske lands disposisjon, den kunnskap som man har i finsk eksportutdannelse.

Svenska handelshögskolan finner forslaget positivt, særskilt for målgruppen små og mellomstore foretak. Derimot synes skolen det mest formålstjenlig å utvikle en mer koordinert nordisk utdannelse i eksportmarkedsføringen – basert på de eksisterende utdannelsestinstitusjoner som nettopp er innrettet på konkret utdannelse.

En parallell virksomhet – et nordisk eksportmarkedsinstitutt – kan det være vanskelig administrativt å holde sammen.

For å utvikle de enkelte lands eksportutdannelsestinstitusjoner er det viktig dels med utveksling av erfaringer om utdannelsesprogram og – materiell, dels med utveksling av informasjon om erfaringer fra det aktuelle utdannelsesområdet som oppnås innen de ulike utdannelsestinstitusjoner.

Stiftelsen för exportutbildning, som er den institusjon i Norden som har størst erfaring innen eksportutdannelsesområdet, anser at nordisk samarbeid om eksportutdannelse kan utvikles gjennom å øke og utvide de allerede eksisterende kontaktmøter, men slik at utdannelsestjenestene ikke pådras økte kostnader. Dessuten vil det være nyttig å utarbeide for felles bruk undervisningsmateriell bl. a. casestudier om praktiske problem innen eksportmarkedsføringen.

Stiftelsen finner det ikke formålstjenlig med en nordisk utdannelse for eksportmarkedsføring, da eksportpersonalets utdannelsesbehov varierer meget i Norden.

Finlands utrikeshandelsförbund anser at nordisk utdannelse for eksportmarkedsføring i prinsippet er en god idé, da dette kunne skape bedre forutsetninger for eksportsamarbeid mellom foretakere i Norden. Derimot anser forbundet det unødvendig å opprette noen ny institusjon. Samarbeidet bør baseres på nasjonale eksportutdannelsestjenestorgan.

Ålands landskapsstyrelse støder medlemsforslaget.

Norge

Departementet for handel og skipsfart uttrykker tilfredshet med at det på nordisk basis kan treffes tiltak som kan bedre utdannelsestilbudet innen eksportmarkedsføring. Etter departementets oppfatning kan dette best skje ved praktiske samarbeidstiltak gjennom de nasjonale institusjoner som arbeider med slike spørsmål. Samarbeidet bør baseres på erfaringsutveksling, kursvirksomhet, utarbeidelse av opplæringsprogram samt utveksling av studenter og stipendiater.

Departementet anser at det ikke synes å være behov for å opprette noen felles nordisk institusjon til spesielt å ta seg av utdannelsen i eksportmarkedsføring.

Norges eksportråd opplyser at det i Norge har skjedd en opprustning av eksportmarkedsføring som fag både i videregående skole og ved høyskoler og universitet. Eksportrådet antar at utviklingen og utdypingen av faget vil fortsette.

Hertil vil det alltid være et behov for praktisk orientert kursvirksomhet, etterutdanning, etc. I denne forbindelse er det ønskelig med økt nordisk samarbeid.

Samarbeidet bør innrettes på felles praktisk orienterte seminarer, erfaringskonferanser, videreutvikling av kurstilbud og utvikling av opplærings tiltak. Denne form for utdanning vil kunne ha stor betydning for små- og mellomstore bedrifter. Derimot anser Eksportrådet at det ikke er behov for noen ny nordisk utdanningsinstitusjon.

Eksportrådet stiller seg således positivt til tanken om et utvidet nordisk samarbeid om praktisk opplæring og videreutdanning innen eksportmarkedsføring under forutsetning at man bygger videre på de erfaringer som er høstet i samarbeidet mellom de nordiske lands eksportskoler. Virksomhetene bør senere eventuelt samordnes mellom skolene.

Norges industriforbund deler de synspunkter som er kommet til uttrykk i forslaget og understreker behovet for økt innsats på utdannelsesområdet vedrørende markedsføring.

Forbundet peker på at de nordiske land står i samme situasjon overfor den internasjonale konkurransen og at man kan vinne på et praktisk samarbeid m. h. t. utdanning i eksportmarkedsføring.

Utdannessystemet i de nordiske land er bygget opp ut fra hvert lands ulike behov og er organisatorisk tilpasset hvert lands eksport- og undervisningsapparat.

Samarbeidet bør derfor baseres på de eksisterende nasjonale organer. Det er ikke behov for en egen nordisk institusjon for undervisning i markedsføring.

Norges handelshøyskole er enig med forslagstillerne i at det er behov for bedre utdanning innen eksportmarkedsføringen. En effektivisering og utvidelse av utdannelsen bør skje på basis av eksisterende institusjoner.

Høyskolen ser ingen berettigelse av et Nordisk institutt for eksportopplæring.

Høyskolen anser at nordisk samarbeid om eksportutdanning omfatter tre nivåer og med ulike muligheter for å nå frem.

- For studentundervisning passer utveksling av kursplaner, undervisningsmaterieell, cases etc.
- For praktisk-teknisk voksenopplæring passer – i tillegg til ovennevnte – utveksling av foredragsholdere. Felleskurs kan være aktuelle.

– For ledelsesopplæring passer større fellesprosjekter for programutvikling og arrangement/alternering av programdeler i de ulike land.

På denne bakgrunn foreslår høyskolen følgende fremgangsmåter ved eventuell videreføring.

Nordiske handelshøyskoler utarbeider forslag om studentundervisning.

Eksportråd/eksportskoler utarbeider forslag om praktisk-teknisk eksportopplæring.

Nordiske lederinstitusjoner (IFL, DMC, NILA) utarbeider forslag om ledelsesopplæring.

Norges eksportskole ser meget positivt på det foreliggende forslag om å styrke utdannelsen innen eksportmarkedsføringen.

Skolen opplyster en del områder hvor samarbeidet bør intensiveres: eksportcases, seminarer, markedsreiser til nye eksportmarkeder, utarbeidelse av felles eksportlitteratur, tilpasse eksisterende seminarer til andre nordiske lands behov, faglig og økonomisk koordinering ved bruk av ressurspersoner fra utlandet.

Da de nordiske lands etterutdanningsbehov varierer fra land til land, vil det være lite praktisk å etablere et nordisk eksportmarkedsinstitutt.

Derimot bør det allerede etablerte samarbeid mellom de nordiske eksportskoler styrkes.

Sverige

Kommerskollegium (underremiss til Västsvenska Handelskammaren, Skånes Handelskammare og Stockholms Handelskammare) stiller seg i prinsippet positivt til en kompletterende nordisk utdannelsevirksomhet. Dette kan skje naturlig i tilslutning til nordisk prosjektexport og annen eksportsamvirke mellom foretak i de nordiske land. Kollegiet støtter ikke forslaget om et nordisk eksportmarkedsinstitutt, men anser at forslaget om kontinuerlige nordiske eksportmarkedsseminarer er verd å prøve. Forøvrig anser kollegiet at forslagens intensjoner kan oppfylles ved utvidete kontakter mellom eksisterende utdannelseorgan, kartlegging av eksportmarkedsføringskurser i Norden og økt deltakelse fra andre nordiske land i disse.

De tre handelskammer stiller seg positive til forslaget, men bare Västsvenska Handelskammaren støtter dette helt i den form som forslagsstillerne har ført frem. De øvrige foreslår tiltak som i hovedsak innebærer en mer effektiv utnyttelse av allerede eksisterende utdannelsemuligheter og ressurser.

Handelshögskolan i Stockholm stiller seg positivt til forslaget. Ved å forsterke eksisterende eksportutdannelseorgan og deres muligheter til å utvide og forbedre sin virksomhet på eksportutdannelseområdet, oppnås forslagens formål på et effektivt sett. Derimot bør ikke nye organ opprettes.

Skolen peker på at det største problemet er å engasjere bra lærere og

eksperter på dette området. Videre foreslås at det opprettholdes en viss konkurranse mellom leverandører av utdanningse.

Men spesielt nevner skolen betydningen av Norden som eksportmarked for mange små bedrifter. Case-studier burde utarbeides for disse. Bedring av markedsføringen kan gjøre disse foretak bedre rustet til å møte konkurranse utenfra Norden.

En bedre samordning av nordiske eksportutdannelseressurser kan også muliggjøre innbydelse av de beste lærere og eksperter til kurser og seminarer.

Eksportproblemene er forskjellige i de ulike mottakerland, og skolen foreslår at det skjer en viss spesialisering mellom de nordiske land slik at markedsføringseksperter angående spesielle land kan oppnås og utvikles.

Exportskolans AB støtter initiativet om på nordisk basis styrke eksportutdannelsen. Samarbeid kan skje angående erfaringsutveksling, utarbeidelse av litteratur og case-studier, utvikling av nye kurs typer og utnyttelse internordisk av forelesningskapasiteter.

Eksportskolen viser til det eksisterende samarbeid mellom de nasjonale eksport skoler og foreslår på denne bakgrunn opprettelse av et Nordisk Utdannelse råd for eksportmarkedsføring (NUREX). Dette organ skal idéskape, utvikle og gjennomføre aktiviteter som skissert ovenfor.

Sveriges exportråd slutter seg til hovedlinjene i *Exportskolans* uttalelse.

Universitets- og högskoleämbetet har mottatt uttalelser fra universitetene i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg og Umeå samt fra høyskolene i Örebro, Växjö, Karlstad, Luleå og Sundsvall/Härnösand.

Embetet opplyser at høyskolene er av utdanningsdepartementet oppfordret til å fornye og forandre utdannelsen slik at de internasjonale innslag forsterkes og dermed bedre svarer til bl. a. næringslivets og særlig eksportindustriens behov.

Embetet anfører at de fleste høyskoler og universitet anser at et nordisk samarbeid kan tilby fordeler. Derimot stiller de seg tvilende til etablering av et nordisk eksportmarkedsinstitutt.

Det er dessuten viktig fremholder embetet, at et nordisk samarbeid ikke må erstatte den nasjonale utbygning som nå skjer i Sverige vedrørende utdanning i markedsføring. Nordisk samarbeid vil derimot være en verdifull komplettering.

Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget

Danmark

Utenrigsministeriet har ingen bemerkninger til forslaget.

Finland

Affärsarbetsgivarnas centralförbund anser at nordisk utdanning for eksportmarkedsføring ikke hører inn under forbundets virksomhetsområde. Forbundet avstår fra å uttale seg over forslaget.

Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen avstår fra å gi synspunkter på forslaget.

3. Utvalget

I medlemsforslaget pekes på den avgjørende rolle utenrikshandelen spiller for de nordiske lands økonomier. De nordiske lands internasjonale konkurransevne ofres stor oppmerksomhet. Derimot har markedsføring- en av produktene tildratt seg liten interesse på nordisk nivå. Forslags- stillerne anfører at i en oppstartingsfase for nordisk samarbeid om eksport- markedsføring, bør innsatsene konsentreres om utdannelsen innen dette område.

Alle remissinstanser støtter forslagens intensjoner om å styrke utdannel- sen i eksportmarkedsføring. Av remissmaterialet fremgår at de nordiske land står på mange måter i samme situasjon overfor den internasjonale konkurranse. Et nærmere praktisk samarbeid om utdanning i eksportmar- kedsføring vil være til fordel for alle de nordiske land. Utvalget deler denne oppfatning.

Utvalget konstaterer dessuten at samtidig med at utdannelsen vedrø- rende eksportmarkedsføring i de nordiske land i den senere tid er blitt styrket, finnes det et ønske om utdannelsessamarbeid.

Det råder i det vesentlige enighet blant remissinstansene at de best egnede områder for samarbeid består av utarbeidelse av undervisningsma- teriale og -program, litteratur og casestudier om praktiske problem innen eksportmarkedsføring, utveksling av erfaringer samt organisering av felles seminarer. Utvalget har forsåvidt ingen bemerkninger hertil, men vil dog tillegge at det vil være nødvendig å presisere og definere de målgrupper som de ulike tiltak skal rette seg mot. Eksempelvis kan eksportutdanninge omfatte såvel studentundervisning som videreutdanninge og ledelsesopp- læring.

Utvalget er enig med forslagsstillerne at det ved utdannelsesopplegget bør tas særlig hensyn til de små- og mellomstore foretaks behov.

Utvalget vil dessuten vise til at Nordisk Ministerråds tidligere beslutning om visse tiltak for å fremme nordisk prosjekteksport, forsterker behovet for en nordisk utdanninge i eksportmarkedsføring. Flere av disse tiltak innebærer at Norden vil bli presentert som eksport-''landet''. Dette stiller etter utvalgets oppfatning økte krav både på grunnutdanninge og vide- reutdanninge i eksportmarkedsføring.

I medlemsforslaget fremholdes at eksportmarkedsføringens sentrale og altmer voksende betydning synes å gjøre det naturlig å etablere et nordisk eksportmarkedsinstitutt. Utvalget konstaterer at bare en instans (Väst- svenska Handelskammaren) støtter dette forslag. Flere remissinstanser anfører at de nasjonale utdannelsessystem vedrørende eksportspørsmål er bygget opp ut fra hvert lands tildels ulike behov, siden det eksisterer store variasjoner i industristrukturen i de nordiske land. Det er således neppe

Medlemsförslag

om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken

(Väckt av Olof Jansson, Sakari Knuutila, Bror Lillqvist och Marjatta Väänänen)

I farvatten som är både tättrafikerade och svärnavigerade blir det allt vanligare med s. k. separationer. Det är fråga om ett slags filkörning till sjöss, en strävan att dirigera mötande trafik i var sin led. Separationer har sålunda införts i Östersjön och i Finska viken. Däremot saknas sådana i Ålands hav och i Kvarken. I några särskilt svåra vatten, såsom i de danska sunden är dessutom lotsning obligatorisk i vissa fall, i alla händelser står lots till förfogande för de fartyg som så önskar. Denna utveckling har rent allmänt betingats av större sjösäkerhetskrav, men särskilt av en ökad medvetenhet om de risker som i synnerhet transporten av farliga laster innebär för miljön i sådana områden.

Med hänsyn till den täta trafiken i Ålands hav och i Kvarken, anser vi undertecknade att det nödvändigtvis skulle behövas någon form av trafikdirigering där. Naturligast förefaller då vara att införa obligatorisk lotsning genom dessa vatten. Systemet kunde dessutom vid behov kompletteras med radarövervakning. Även farledsseparationer borde övervägas.

För att systemet skall fungera måste lotsning vara obligatorisk. Undantagna skulle dock vara svenska och finländska fartyg, vars bryggbefäl innehar tillräcklig kunskap och kännedom beträffande ifrågavarande områden. Fartyg med farlig last, såsom definierats av FN:s fackorgan för tekniska sjöfartsfrågor IMCO, skulle dock undantagslöst ha lotsplikt.

Det förefaller oss klart att det är Sverige och Finland som gemensamt skulle svara för systemet. Hur detta ordnas i praktiken får avgöras genom förhandlingar mellan berörda myndigheter. Nya lotsstationer skulle knappast behövas i nämnvärd grad men förmodligen skulle det krävas fler lotstjänster.

Kostnaderna skulle normalt täckas med lotsningsavgifterna. De kostnader som eventuellt inte skulle täckas på detta sätt kunde fördelas mellan länderna, exempelvis enligt fifty-fifty-principen eller enligt en fördelningsnyckel baserad på de lotspliktiga fartygens destination.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi
att Nordiska rådet rekommenderar Sveriges och Finlands regering-
ar att obligatorisk lotsning införes genom Ålands hav och
Kvarken.

Mariehamn och Helsingfors den 30 oktober 1980

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuuttila (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats medlemsförslag A 601/t om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 8 december 1980, den 19 januari 1981, den 2 mars 1981, den 22 april 1981, den 25 juni 1981 och den 28 oktober 1981.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Sveriges och Finlands regeringar att obligatorisk lotsning införes genom Ålands hav och Kvarken.

Förslagsställarna anser med hänsyn till den täta trafiken i Ålands hav och Kvarken att det nödvändigtvis skulle behövas någon form av trafikdirigering där. Införande av obligatorisk lotsning i dessa vatten förefaller dem vara naturligast. Systemet kunde dessutom vid behov kompletteras med radarövervakning. Även farledsséparationer borde övervägas. Lotsningen i dessa farvatten bör enligt förslagställarna vara obligatorisk med undantag för svenska och finländska fartyg, vars bryggbefäl innehar tillräcklig kunskap om ifrågavarande områden. Fartyg med farlig last (ex. def. IMCO) skulle dock undantagslöst ha lotsplikt. Sverige och Finland borde gemensamt svara för systemet. Några nya lotsstationer skulle knappast behövas men förmodligen skulle det krävas flera lotstjänster. Kostnaderna skulle i normalt täckas med lotsningsavgifter.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Kvarkenrådet
Skandinaviska transportarbetarefederationen
Nordisk navigatörkongress – Nordisk fartygsbefälskongress

Danska

Industriministeriet
Danmarks Rederiforening

Finländska

Ministeriet för inrikesärendena
Trafikministeriet
Sjöfartsstyrelsen
Finlands hamnförbund
Oljebranschens centralförbund
Finlands skeppsbefälsförbund
Finlands sjömans-union
Ålands landskapsstyrelse
Ålands redarförening

Norska

Norges rederförbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening – felleskontoret

Svenska

Sjöfartsverket
Statens naturvårdsverk
Svenska hamnförbundet
Sveriges redareförening
Sveriges fartygsbefälsförening

*2.1 Remissinstanser som har positiv inställning till medlemsförslaget**2.1.1 Finländska*

Ministeriet för inrikesärendena upplyser att man till följd av Helsingforskonventionen har beslutat inleda ett experiment i Östersjön med ett s. k. positionsanmälningssystem för olje-, kemikalie- och gastankfartyg av viss typ. De frågor som anknyter till transporter av ämnen som är skadliga för den marina miljön behandlas av en särskild grupp inom sjöfartsarbetsgruppen, som är underställd Helsingforskommissionen. Eftersom kommissionens rekommendationer som gäller sjötransporter av farliga ämnen är bindande endast för Östersjöns kuststater anser inrikesministeriets miljöavdelning det vara skäl att införa obligatorisk lotsning genom tättrafikerade och svårnavigerade farvatten. Därför är medlemsförslaget, enligt inrikesministeriets åsikt, motiverat. Ministeriets gränsbevakningsavdelning anser det däremot inte nödvändigt att genomföra medlemsförslaget som en separat fråga utan anser att saken borde anknytas till "Ship Safety and pollution prevention"-programmets helhetslösning som tjänar samtliga Östersjöstaters intresse.

Finlands sjömans-union ställer sig positiv till medlemsförslaget.

En inventering av den kommande fartygstrafiken med miljöfarliga laster bör enligt sjömansunionen göras för att utreda hur många lotsar som berörs av en sådan trafik. Ett samarbetsavtal mellan Sverige och Finland bör upprättas med tanke på att en sådan trafik berör bägge länders territo-

rialvatten och att största möjliga smidighet i lotsningsverksamheten uppnås.

Fartyg bör beredas möjlighet att erhålla lots redan vid Almagrundet på svenska sidan eller Utö på finska sidan före ingång i Ålands hav då svårigheter redan kan uppstå vid passage av Svenska Björn på ingående i Ålands hav. Från dessa lotsplatser finnes redan idag lotsar och lotsbåtar att tillgå. Lotsbyte kan sedan erhållas vid behov från Nyhamns, Simpnäs, eller Svartklubbens lotsplatser.

Trafikseparation inom nämnda områden bör göras där sådan är möjlig med tanke på fartygens djupgående och farledens bredd.

Vidare bör påpekas att om IMCO:s rekommendation till kuststaterna i Östersjön träder i kraft den 1 januari 1982, vilket förpliktar kuststaterna att i Östersjön tillhandahålla certifierade lotsar för "Deep Sea" lotsning i Östersjön, bör dessa lotsar på fartyg med miljöfarlig last vid passage av Ålands hav och Kvarken bytas ut till nationella lotsar från Sverige eller Finland.

2.1.2 Svenska

Naturvårdsverket anser att de stora effekterna på sjösäkerheten står att vinna med förbättringar av farlederna, trafikdirigering samt fartygens konstruktion och navigationsutrustning.

Naturvårdsverket tillstyrker att trafikdirigering och trafikseparering införs med hjälp av positionsrapportering och radarövervakning.

Naturvårdsverket har erfarit att sjöfartsverket arbetar med frågan om farleder genom Ålands hav och att införande av sådana kommer att innebära en separering av nord- och sydgående trafik.

Enligt naturvårdsverkets mening kan också en lotsplikt för fartyg som för farlig last samt för alla större fartyg medföra större säkerhet. Större fartyg medför mycket bunkerolja och är mer svårmanövrerade.

Själva Ålands hav är ett öppet vatten och nyttan av att medföra lots där kan ifrågasättas om övriga åtgärder med trafikseparering och trafikdirigering etc. är genomförda. Däremot finns områden vid Svenska Björn och i Södra Kvarken där en lots med sin lokalkännedom kan bidra till sjösäkerheten. I Norra Kvarken kan navigeringssvårigheterna vara ännu större. En faktor som också bör tas med i beräkningen är att om lotsplikt gäller endast på inre vatten kan mindre fartyg med farlig last vid dåligt väder frestas utnyttja havsleden där de löper större risk.

Verket anser också att det bör övervägas om inte möjligheten bör införas att förbjuda passage av sådana fartyg som inte har lämplig utrustning för navigation och kommunikation. Även förbud att passera svårnavigerbara och ur miljöskyddssynpunkt känsliga områden då svårt väder råder skulle kunna ha stor säkerhetshöjande effekt.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till införandet av obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken

2.2.1 Nordiska

Nordisk fartygsbefälskongress/Nordisk navigatörkongress ställer sig tveksam till förslaget om obligatorisk lotsning i Ålands hav och Kvarken för alla fartyg, med undantag för finska och svenska fartyg med konventionella laster med hänsyn till att kuststaterna enligt folkrätten ej kan föreskriva lotsning på internationellt vatten.

Enligt kongressen är det viktigt att få till stånd en effektiv hamnkontroll över alla fartyg, som anlöper Östersjöhamnar.

De nordiska länderna har ratificerat, eller avser att ratificera, ILO-konvention nr 147 rörande minimistandard för handelsfartyg och dessutom är IMCO-konventionerna MARPOL 1973 med bifogade protokoll 1978, SOLAS 1974 och STCW 1978 under handläggning av berörda myndigheter i de nordiska länderna. Dessa konventioner kräver förbättrade bestämmelser för att förhindra miljöförorening till sjöss, räddning av människoliv till sjöss samt utbildning, certifiering och vakthållning.

Enligt kongressens uppfattning kan de bästa åtgärderna för att förbättra säkerheten göras genom att tillfredsställande krav fastställs på bemanning, utbildning samt fartygs utrustning, speciellt med tanke på navigering i de berörda farvattnen. Det föreligger bland det aktiva fartygsbefålet starka önskemål om trafikseparering i Ålands hav och Kvarken.

Kvarkenrådet framhåller att ett obligatoriskt lotstväng där finländska och svenska fartyg undantas kan uppfattas som ett protektionistiskt agerande och att det dessutom kan få besvärliga ekonomiska konsekvenser för sjöfarten till regionerna norr om Kvarken.

De internationella reglerna för förhindrande av sammanstötningar till sjöss föreskriver filkörning och särskild försiktighet i trånga farleder. Sjöfartsmyndigheterna i kuststaterna kring Östersjön har avtalat om att varje land vid ingången av 1982 skall ha ett visst antal Östersjölotsar eller långlotsar som vid behov utför lotsning utanför de nationella lotsningsområdena.

Kvarkenrådet anser att åtgärderna i syfte att skapa separeringszoner bör intensifieras liksom arbetet på att åstadkomma landbaserad radarövervakning.

Kvarkenrådet anser vidare att frågan om lotsplikt för fartyg med miljöfarlig last bör övervägas men finner inte anledning att tillstyrka medlemsförslaget.

2.2.2 Danska

Industriministeriet anför att det enligt dansk uppfattning strider mot reglerna om "transit passage" att införa obligatorisk lotsning i de i medlemsförslaget föreslagna områdena, eftersom dessa områden anses vara internationella farvatten.

Danmarks Rederiforening har alltid varit emot införandet av lotstväng bl. a. med hänsyn till att erfarenheterna av lotsning i danska farvatten inte alltid har bekräftat dess säkerhetsmässiga värde. Föreningen anser att beskrivningen i medlemsförslaget av lotsanvändningen i Danmark inte är korrekt. I Sundet rekommenderas lotsning medan lotstväng förekommer i vissa danska hamnar för vissa typer av fartyg. Innan beslut fattas om införande av lotstväng bör vederbörande farvattens utprickning undersökas. Vidare bör det undersökas om trafikseparering borde införas.

2.2.3 *Finländska*

Trafikministeriet konstaterar att en separering av trafiken i olika riktningar i Ålands hav och i Kvarken kan göra trafikbilden klarare och på så sätt minska kollisionsrisken.

Olycksfallstalen för dessa vatten åtminstone på den finska sidan ger inte anledning till större oro. Därför anser trafikministeriet att införandet av obligatorisk lotsning i nuläget kan vara överdrivet. Trafiksepareringen i Finska viken fungerar utan lotstväng.

Om fartygsstorleken i Ålands hav och i Kvarken ökar betydligt borde enligt trafikministeriets uppfattning farledernas tekniska nivå förbättras genom att utföra sjömätningar, bygga farledsutmärkning och eventuellt bortskaffa grund.

Sjöfartsstyrelsen konstaterar att farledsförträngningen vid Åland och i Kvarken normalt inte innebär någon risk ur navigationssynpunkt. Trafiktätheten är i allmänhet inte så stor att flera fartyg vid dålig sikt eller under andra från det normala avvikande förhållanden kan förväntas befinna sig i förträngningen samtidigt. De internationella reglerna till förhindrande av sammanstötning till sjöss, föreskriver filkörning och särskild försiktighet i trånga farleder.

Den utökning av personal och materiel för nya åligganden, som medlemsförslagets genomförande skulle medföra för existerande lotsstationer, skulle stöta på stora praktiska och finansiella svårigheter.

Vid införande av obligatorisk lotsning skulle lotsningsavgifterna bli synnerligen höga. Å andra sidan bör man alltid iaktta stor försiktighet när det gäller att fastställa obligatoriska sjöfartsavgifter.

Sjöfartsstyrelsen konstaterar vidare att sjöfartsmyndigheterna i kuststaterna kring Östersjön har avtalat om ett arrangemang som går ut på att varje land vid ingången av år 1982 skall ha ett visst antal s. k. östersjölotsar eller långlotsar, som vid behov utför lotsning utanför de nationella lotsningsområdena. Avsikten med detta system är att bistå befälhavare som anser sig behöva lots med kännedom om de lokala förhållandena på Östersjön. Dessa lotsar tjänstgör endera på hela detta område eller är beredda att lotsa till exempel på Bottniska viken eller Finska viken.

Med hänvisning därtill avstyrker *Sjöfartsstyrelsen* medlemsförslaget.

Som sin allmänna uppfattning konstaterar *Finlands hamnförbund* att

trots knappa tidtabeller och ofta svåra naturförhållanden, har det på de i medlemsförslaget nämnda vattenområdena knappast alls skett olyckor i trafiken, som regelbundet korsar Ålands hav och Kvarken. Rederierna torde också vid däcksbefällets specialskolning och beträffande dess kompetens på det noggrannaste ha tagit i betraktande de stora olycksfallsrisker som finns.

Enligt hamnförbundet kan det vara svårt eller t. o. m. omöjligt, att med godtagbara kostnader förbättra säkerhetsgraden mera än det, vartill sjöfartsstyrelsen och rederierna genom sitt samarbete har kommit. Saken borde i alla fall undersökas noggrant innan man vidtar åtgärder, vilkas inverkan inte kan uppskattas.

Oljebranschens centralförbund upplyser om att styrningen av sjöfart inom livligt trafikerade havsområden, såsom i Engelska kanalen, Dovers sund, allt ifrån år 1961 har skötts genom en trafikseparering, så att trafikströmmar i motsatt riktning separerats från varandra. Resultaten har varit tillfredsställande.

De i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna ökar enligt förbundets uppfattning inte säkerheten på ifrågavarande havsområden. Åtgärder i samband med upptagning och avlämnande av lots kan däremot, utförda på öppna havet, minska säkerheten och faran för sammanstötningar skulle uppenbarligen öka.

Enligt centralförbundets uppfattning är trafiken genom Ålands hav och Kvarken inte så tät – såvida man inte beaktar på Ålands hav inom ett snävt område förekommande tvärtrafik – att den allmänt sett skulle förutsätta specialåtgärder. Såvida man trots allt vill styra trafiken och sålunda minska säkerhetsriskerna, är en trafikseparering på Ålands hav en reell möjlighet. Norrgående trafik kunde ledas genom farvatten på den finska sidan med utnyttjande av en ny farled öster om Märket, varvid sydgående trafik skulle få väsentligt mera utrymme (området mellan Understen och Märket). I Kvarken föreligger i detta skede knappast behov för några åtgärder, enär trafiken är relativt ringa. Med hänvisning till vad ovan anförts anser centralförbundet, att medlemsförslaget inte borde ge anledning till åtgärder.

Finlands rederiförening finner att tanken om införandet av en särskild farledsseparation genom Ålands hav kan övervägas om man inte med radarövervakning och trafikdirigering med hjälp av VHF telefon kan uppnå samma resultat. Däremot anser föreningen att farledsseparationen på grund av obetydlig trafik inte skulle genomföras i Kvarken. Enligt föreningens uppfattning borde man dock före införandet av separationer ännu utreda, om man skulle uppnå för sjösäkerheten tillfredsställande resultat enbart genom att anordna radarövervakning.

Vad gäller införande av obligatorisk lotsning på Ålands hav och i Kvarken, förhåller sig föreningen negativ även om lotsplikten inte skulle gälla svenska och finska fartyg. Med hänsyn till att lotsplikt inte tillämpas ens på

ett så livligt trafikerat område som Engelska kanalen och att de kostnader lotsverksamheten skulle innebära för statsmakten och i sista hand för sjöfarten, kan enligt föreningen den föreslagna obligatoriska lotsningen inte anses ändamålsenlig.

Föreningen hänvisar till sjöfartsstyrelsens haveristatistik av vilken framgår att på de ifrågavarande områdena har under tiden 1.1.1968–31.5.1980 skett endast följande fyra olyckor:

1.6.1970, Astrea, norra delen av Ålands hav, mellan Märket och Understen.

1.8.1975, Gävle, norra delen av Ålands hav, i närheten av Märket.

12.6.1976, K. A. Wallenberg, Ålands hav, mellan Gisslan och Märket.

18.5.1978, Therissos, Kvarken, i närheten av Utgrynnar.

Av sjöfartsstyrelsens statistik kan man vidare se att under den ifrågavarande tiden har skett talrika haverier både i Ålands och Vasa skärgård eller på deras infartsleder, där fartygen i de flesta fallen har haft lots ombord eller de har just varit i färd att ta lots ombord eller lämna av honom.

Finlands rederiförening finner att lotsarnas ankomst- och avfärdsåtgärder snarare minskar sjösäkerheten och avstyrker medlemsförslaget med hänsyn till att nyttan av systemet skulle knappast motsvara de kostnader som det medför.

Finlands skeppsbefälsförbund ställer sig skeptiskt till förslaget om obligatorisk lotsning i Ålands hav och Kvarken för alla fartyg, med undantag för finska och svenska fartyg med konventionella laster. Förbundet anser det vara viktigare att så snart som möjligt inom Östersjöområdet få till stånd en effektiv hamnkontroll över alla fartyg, som anlöper Östersjöhamnar.

Finland har ratificerat ILO konventionen 147 rörande minimistandard för handelsfartyg och dessutom är IMCO konventionerna MARPOL 1973 med bifogade protokoll 1978, SOLAS 74 och STCW 1978 under bearbetning i Finland. Dessa konventioner kräver förbättrade bestämmelser angående förhindrande av miljöförorening till sjöss, räddande av människoliv till sjöss samt utbildning, certifikat och vakthållning.

Enligt förbundets uppfattning kan sjösäkerheten förbättras genom tillfredsställande krav på bemanning, utbildning samt på fartygens utrustning, speciellt med tanke på navigation i ifrågavarande farvatten. Styrmännen på fartyg med farlig last borde gå vakter i ett trevaktssystem baserat på åtta timmars arbetsdag vilket kräver tre styrmän ombord. Befälhavaren bör vara vaktfri så att han utvilad tillsammans med vakthavande styrmannen kan delta i fartygets navigering i svåra situationer.

Med särskild hänsyn till att befålet på finländska tankfartyg i kustfart skulle kunna anses vara de största experterna på förandet av tankfartyg genom såväl Ålands hav som Kvarken kan förbundet inte understöda tanken på att finska och svenska fartyg med farlig last undantagslöst skulle ha lotsplikt.

Kritiska situationer kan vidare uppstå vid tagande av lots under svåra förhållanden. Om obligatoriskt lotstväng införes bör lotsen enligt förbundet tagas ombord redan vid fartygets avgång från hamn i Bottniska viken eller i Danska sunden. En frivillig lotstjänst i Östersjöområdet torde inledas år 1982. Varken sådan lotstjänst eller obligatoriskt lotstväng minskar dock på kravet på fartygens bemanning eller utrustning. Ifall lotsservice inom Östersjöområdet upprättas bör lotsarna inneha tillräcklig kompetens och erfarenhet av förande av fartyg inom Östersjöområdet och bör vara speciellt anställda för detta arbete.

Eventuella trafikseparationer i Ålands hav och Kvarken bör övervägas utgående från trafikfrekvensen och tvärgående trafik.

Trafikövervakningen i Östersjöområdet kommer att inledas försöksmässigt på frivillig bas från den 1 juli 1981 för olje-, gas och kemikalietankfartyg överstigande 1600 brt.

Fartyg under bekvämlighetsflagg borde enligt förbundet undergå särskild kontroll och eventuellt helt förbjudas att anlöpa Östersjöhamnar. Endast fartyg tillhörande länder, som ratificerat och tillämpar IMCO STCW-konventionen från 1978 och är tillfredsställande bemannade borde få tillstånd att anlöpa Östersjöhamnar.

Ålands landskapsstyrelse, som inskränker sitt utlåtande till de delar av medlemsförslaget som avser Ålands hav, ställer sig tvekan till förslaget att införa obligatorisk lotsning genom Ålands hav för vissa fartyg bl. a. på grund av de praktiska problem som uppstår i samband med att taga och lämna lotsen. Landskapsstyrelsen ställer sig bakom förslaget om separering av nord- och sydgående trafik. Landskapsstyrelsen ställer sig vidare bakom förslaget om att komplettera trafiksepareringssystemet med en utbyggd övervakning och dirigering av trafiken från land.

Enligt *Ålands redarförening* kan det ifrågasättas huruvida farvattnen genom Ålands hav eller Kvarken kan klassificeras som svårnavigerade eller ens tättrafikerade. I Ålands hav går trafikflödet dels i nord-sydlig riktning och dels i ost-västlig riktning.

I de vattenområden där dessa två trafikflöden korsar varandra finns gott om utrymme för nödiga undanmanövrer. Även i Kvarken korsar den tvärgående och den nord-sydliga trafiken varandra under helt betryggande former. Såväl kollisioner som grundstötningar har i dessa farvatten under senare årtionden varit mycket sällsynta.

De fartyg som utgör den största potentiella risken för miljöföroreningar är stora tankfartyg, som har undermålig bemanning. Några sådana torde knappast bli aktuella vare sig i Ålands hav eller i Kvarken inom en överskådlig framtid. Förslaget att förpliktiga fartyg som för farlig last, att undantagslöst ta lots, skulle innebära svåröverblickade kontrollsvårigheter.

Det är enligt redarföreningen inte självklart att kostnaderna för ett system med lotstväng, eventuellt kompletterat med ett radarövervaknings-

och trafikledningsnät, kunde täckas med inkomster från lotsningen. Det är vidare enligt redarföreningen inte nationalekonomiskt försvarligt med hänsyn till den ringa risken för sjöolyckor i Ålands hav att bekosta obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken. Lotstväng förekommer sällan inom områden, inom vilka trafiktätheten är mångdubbelt tätare än i Ålands hav och Kvarken.

Lotsens huvudsakliga uppgift är att med sin lokalkännedom biträda fartygsbefälet i farvatten som är svårnavigerade. Redarföreningen framhåller att eftersom Ålands hav och Kvarken inte kan betecknas som svårnavigerade farvatten, vilket även bekräftas av utredningar över sjöolyckor inom Östersjön, kommer ett införande av obligatorisk lotsning inom dessa farvatten inte att medföra önskad sjösäkerhet eller miljöskydd vid Östersjöns kuster och skärgårdsområden. Däremot anser redarföreningen att möjligheterna att kunna erbjuda service till sådana fartyg vars befälhavare önskar lotshjälp kunde utredas.

2.2.4 *Norska*

Norges rederforbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening – felleskontoret anser att den lotsningsservice som för närvarande praktiseras fungerar tillfredsställande och efterlyser motiv för införande av obligatorisk lotsning i nationella farvatten. Om finländska och svenska myndigheter skulle införa obligatorisk lotsning i de i medlemsförslaget anförda områdena bör ordningen enligt felleskontoret begränsas till att omfatta fartyg med farlig last, t. ex. olja, kemikalier och gas.

2.2.5 *Svenska*

Sjöfartsverket uppger om att såväl i Ålands hav som i Norra Kvarken möts Sveriges och Finlands territorialgränser. Sverige har i dessa områden ej flyttat tillbaka sina sjögränser så att en ränna fritt hav lämnas mellan respektive länders territorialhav. Den övervägande delen av genomfarten i båda områdena sker i det svenska territorialhavet. Det är dock tveksamt om man enligt folkrätten kan införa åsyftad lotsplikt. I och för sig torde det vara formellt möjligt att föreskriva lotsplikt i territorialhavet för vissa civila fartyg med farlig last – på det sätt som gäller för visst svenskt inre vatten – och därvid göra gällande att risken för strandstatens säkerhet är så påtaglig med hänsyn till lasten att villkoren för rätt till oskadlig genomfart ej är uppfyllda.

Detta torde emellertid innebära sådan inskränkning i andra staters sjöfart att det kan förutsättas medföra komplikationer. Liknande tankegångar har framförts vid överväganden om lotsning i Bältena.

Jämfört med Bornholmsgatten, Öresundsområdet och farleden till Göteborg är trafiken i de båda områdena Ålands hav och Kvarken av mindre omfattning. Beträffande mängderna av miljöfarliga fartygslaster i områdena saknas en sammanlagd redovisning. Utvecklingen tyder dock på att

skeppning av petroleumprodukter visar en stagnerande tendens. Kemikalieskeppningarna kommer sannolikt att öka men det rör sig här om relativt små mängder med mindre tonnage.

Med tillämpning från 1981-01-01 har ett avtal härom träffats avseende långlotsning i Nordsjön. För Östersjön har ett liknande avtal tecknats för tillämpning från 1982-01-01.

I Sverige råder i princip lotsfrihet men för miljö- och allmänfarliga laster har viss lotsplikt föreskrivits i svenskt inre vatten.

Sjöfartsverket erinrar om det pågående samarbetet om åtgärder för skydd av Östersjöns miljö inom ramen för Helsingforskonventionen. Det s. k. SSPP-programmet (Ship Safety Pollution Prevention) innefattar bl. a. lotsningsfrågor.

Ett genomförande av den i medlemsförslaget åsyftade obligatoriska lotsningen förutsätter nyetablering av lotsuppassningar. För Ålands havs södra del torde detta kunna ske utan alltför stora kostnadsökningar medan däremot för såväl Ålands havs norra del som Norra Kvarkens båda ändpunkter betydande investeringar i båtar och personal krävs.

En lämpligare lösning torde enligt Sjöfartsverket vara en långlotsorganisation med Sandhamn som sydlig och respektive Bottenhavs- eller Bottenvikshamns som nordlig ändpunkt. Utan vetskap om vilka lotspliktsgränser som skall gälla är personalbehovet för dagen omöjligt att bedöma men förslaget torde ej gå att genomföra utan personalförstärkning även om långlotsformen väljes.

En trafikseparering i området torde bli ganska komplicerad att genomföra med tanke på att utrymmet för tungtrafiken i vissa delar av området är ytterst begränsat. En sådan måste uppfylla av IMCO fastställda regler för behov och utmärkning samt antagas av organisationen. En omfattande förstärkning av utmärkningen torde krävas för att uppfylla IMCO:s krav. Trafiken torde enligt sjöfartsverket ej vara så intensiv att separering kan anses absolut nödvändig. För såväl Ålands hav som Norra Kvarken pågår emellertid utvärdering av sjömätningar som skall ligga till grund för ett eventuellt ökat leddjupgående genom dessa farvatten. Införande av trafikseparering kan komma att övervägas i samband härmed.

En lotspliktsutformning enligt förslaget innebärande undantag för svenskt och finskt fartygsbefäl torde bli svår att administrera och ännu besvärligare att övervaka.

Sjöfartsverket erinrar om de trafik-, rapporterings- och trafikövervakningssystem som håller på att byggas upp runt Sveriges kuster. Måhända kan dessa i någon mån tillgodose den av förslagsställarna åsyftade skärpta övervakningen i de aktuella områdena.

Sjöfartsverket anser således att särskilda åtgärder inte bör vidtas i anledning av medlemsförslaget. De frågor som tagits upp bör hänskjutas till Helsingforskonventionenssamarbetet.

Sveriges redareförening har svårt att förstå varför Ålands hav eller

Kvarken skulle vara farvatten där obligatorisk trafikdirigering och lotsning skulle behövas. Med dagens avancerade fartyg och avancerade navigationsutrustning anser föreningen att fartygsbefälet har utmärkta förutsättningar att föra fram sina fartyg säkrare. Dessutom är fartygstrafiken genom området sådan att särskilda åtgärder i stil med de föreslagna inte behövs.

På det fria havet, dvs. i Ålands hav, fyller lotsen ingen som helst uppgift. Fartygsbefälhavaren och befäl ombord torde ha större kompetens avseende sina fartygs manöveregenskaper än lotsarna någon gång kan lära sig. Lotsen byter fartyg för varje lotsning och kan sina farleder. Å andra sidan är det klart att befälhavarna i många svenska fartyg känner till farlederna lika bra.

Erfarenheterna och i Sverige gjorda utredningar bevisar att fartygsolyckor med lots ombord inte är mindre än utan lots. Antalet fartygsolyckor i Ålands hav och Kvarken är dessutom mycket lågt.

Föreningen finner det oklart vad förslagsställarna avser med den föreslagna trafikdirigeringen.

Om fartygen får sina order från personer motsvarande flygledare torde detta enligt föreningen medföra juridiska problem. Om övervakningen innebär att befälhavarna erhåller rådgivning från trafikcentraler synes det vara dyrbar lösning.

Ett bättre sätt att förhindra sjöolyckor torde enligt föreningen vara att de finländska och svenska sjöfartsmyndigheterna effektivt kontrollerade fartygens utrustning samt fartygsbefälets kompetens när fartygen anlöper respektive hamnar.

Sveriges fartygsbefälsförening anser det viktigare att inom Östersjöområdet få till stånd en effektiv hamnkontroll över alla fartyg som anlöper Östersjöhamnarna än att införa obligatorisk lotsning i Ålands hav och Kvarken.

Sveriges fartygsbefälsförening konstaterar att de nordiska länderna har ratificerat eller avser att ratificera ILO-konvention nr 147 rörande minimistandard för handelsfartyg. Dessutom är IMCO-konventionerna MARPOL 1973 med bifogade protokoll 1978, SOLAS 1974 och STCW 1978 under handläggning av berörda myndigheter i de nordiska länderna. Dessa konventioner kräver förbättrade bestämmelser för att förhindra miljöförorening till sjöss, räddning av människoliv till sjöss samt utbildning, certifiering och vakthållning. Enligt föreningen bör endast fartyg från länder som har ratificerat IMCO:s STCW-konvention 1978 och som är tillfredsställande bemannade få anlöpa Östersjöhamnarna.

Enligt föreningens uppfattning kan de bästa åtgärderna för att förbättra säkerheten göras genom att tillfredsställande krav fastställs på bemanning, utbildning samt fartygs utrustning, speciellt med tanke på navigering i de berörda farvatten.

Enligt förslag till IMCO från bl. a. Finland, kommer under år 1982 att inledas en ordning enligt vilken lots kommer att tillhandahållas för de fartyg som så önskar i Östersjöområdet.

Om lotsservice inom Östersjöområdet införs, bör lotsarna inneha tillräcklig kompetens samt vara erfarna i framförande av fartyg inom Östersjöområdet och vara speciellt anställda för detta arbete. Risk för olyckor (grundstötning, kollision) vid tagande eller lämnande av lots bör minimeras.

Det föreligger bland det aktiva fartygsbefälet starka önskemål om trafikseparering i Ålands hav och Kvarken med utgångspunkt från trafikfrekvensen och den tvärgående trafiken. Erfarenheter från andra liknande områden inom Östersjöområdet bör beaktas.

Trafikövervakningen i Östersjöområdet kommer att inledas försöksmässigt på frivillig basis från den 1 juli 1981 för olje-, gas- och kemikalietankfartyg överstigande 1600 brt.

Sveriges fartygsbefälsförening anser att en representant för föreningen bör ha rätt att närvara såsom expert vid behandlingen av sjösäkerhetsfrågor inom Nordiska rådet.

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta direkt ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Nordiska

Skandinaviska transportarbetarefederationen har inga anmärkningar mot obligatorisk lotsning i Ålands hav och Kvarken under förutsättning att de i medlemsförslaget anförda farvattnen inte är internationella.

2.3.2 Svenska

Vad som enligt *Svenska hamnförbundets* mening kan finnas skäl till med anledning av medlemsförslaget är en rekommendation till Finlands och Sveriges regeringar att uppdra åt respektive sjöfartsmyndighet att gemensamt utreda de i medlemsförslaget upptagna frågorna. Den åtgärd som i första hand finns anledning att diskutera är någon typ av trafikseparering. En eventuell lotsplikt får baseras på behovsprincipen.

3. Utskottet

Medlemsförslaget syftar i första hand till att obligatorisk lotsning införes i Ålands hav och Kvarken. Det föreslås vidare i medlemsförslaget att systemet vid behov kunde kompletteras med radarövervakning och att fartygsseparationer i ifrågavarande områden övervägs. I Ålands hav och i Kvarken möts Sveriges och Finlands territorialgränser och farlederna genom dessa områden ligger till största delen inom Sveriges territorialhav. Eftersom länderna inte har flyttat tillbaka sina sjögränser för att lämna en ränna fritt hav emellan, kan genomfart i Kvarken och Ålands hav inte ske på internationellt vatten. Det förhållande att farlederna ligger innanför territorialgränserna innebär inte att länderna fritt kan införa begränsningar av rätten till genomfart. Enligt folkrätten äger handelsfartyg rätt till oskad-

lig genomfart i andra länders territorialhav. Kuststaterna har dock rätt att utfärda kompletterande bestämmelser för oskadlig genomfart i deras territorialhav och därvid införa vissa begränsningar bl. a. med hänvisning till att fartygens genomfart på grund av lasten medför en sådan risk för statens säkerhet att villkoren för rätten till oskadlig genomfart ej är uppfyllda. Det torde därför vara folkrättsligt möjligt att införa obligatorisk lotsplikt för fartyg med farlig last men knappast för alla fartyg.

Internationellt samarbete på sjösäkerhetsområdet sker idag på globalt plan inom IMCO (Inter-Governmental Maritime Consultative Organization) och inom ILO (International Labour Organization). Detta samarbete har resulterat i flera konventioner på området. Internationellt samarbete om sjösäkerhet i Östersjön sker regionalt bl. a. i överensstämmelse med Helsingfors-konventionen från 1974, som trädde ikraft år 1980.

Det råder ingen tvekan om att farlederna genom Kvarken och Ålands hav är svårnavigerade och tättrafikerade. De svåra oavsiktliga oljeutsläpp och olyckstillbud som har skett i Östersjön har, som bekant, medfört omfattande förstöringar av havs- och kustmiljön. Det är därför, enligt trafikutskottets åsikt, anledning att söka förbättra säkerheten till sjöss.

Utskottet betonar att det igångsatta arbetet för ökad sjösäkerhet bör förstärkas och utökas och att det även fortsättningsvis bör ske i samarbete och samråd med de internationella organ som är verksamma på sjösäkerhetsområdet. Trafikministeriet i Finland har upplyst att om fartygsstorleken i Ålands hav och Kvarken ökar betydligt bör farledernas tekniska nivå förbättras genom sjömätning, farledsutmärkning och eventuellt bortskaffande av grund. Utbyggd övervakning och dirigering av fartygstrafiken från land är också åtgärder som skulle ha olycksförebyggande värde.

Kuststaterna kring Östersjön har avtalat om att varje land vid ingången av år 1982 skall ha ett visst antal Östersjölotsar eller långlotsar som utför lotsning utanför de nationella lotsningsområdena. Enligt detta system kommer befälhavaren själv att avgöra om han anser sig behöva hjälp från långlotsarna. Trafikutskottet finner det angeläget att detta system kompletteras så att långlotsning möjliggörs även genom Sveriges och Finlands territorialhav i Kvarken och Ålands hav.

Medan majoriteten av remissinstanserna avstyrker förslaget om obligatorisk lotsning, är det en allmän uppfattning bland dem att genomförandet av förslaget om trafikseparering i Kvarken och Ålands hav skulle främja sjösäkerheten där. Trafikutskottet ansluter sig till uppfattningen att förslag om trafikseparering i dessa områden bör utarbetas och av regeringarna i Sverige och Finland framläggas för godkännande i IMCO.

Trafikutskottet hänvisar till det som ovan anförts och föreslår att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att undersöka förutsättningarna för att införa trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken.

Helsingfors den 28 oktober 1981

Karen Dahlerup Andersen (S)

Ingvar Bakken (A)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Vice ordförande

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Sakari Knuuttila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Torstein Tynning (H)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrda områdena för undervisningen i skolorna

(Väckt av Olof Jansson)

En viktig förutsättning för nordiskt samarbete och nordisk gemenskap är kunskapen och den ingående kännedomen om varandra, de nordiska länderna, nationaliteterna och folkgrupperna emellan. Nödvändigheten av denna kunskap som ett led i det nordiska samarbetet uttrycks öppet i samarbetsöverenskommelsen år 1962 (Helsingforsavtalet), vars artikel 8 har följande lydelse: "I vart och ett av de nordiska länderna skall undervisningen och utbildningen i skolorna i lämplig omfattning innefatta undervisning i övriga nordiska länders språk samt rörande deras kultur och allmänna samhällsförhållanden."

I de nuvarande nordiska läroplanerna för grundskolan har i överensstämmelse därmed behovet av denna fördjupade undervisning beaktats. Även en sådan folkgrupp som samerna har i dessa fått framträdande uppmärksamhet.

Däremot upptar undervisningsplanerna i mycket ringa grad de självstyrda områdena i Norden, oaktat dessa just genom annorlunda språk- och kulturförhållanden liksom geografiskt betingade samhällsförhållanden i övrigt har självstyrelse. Så exempelvis upptar den finländska läroplanen för grundskolan i detta nu ingenting om Ålands självstyrelse. Ej heller Färöarnas självstyrelse uppmärksammas. Den svenska läroplanen upptar Åland, däremot ej Färöarna. Den norska läroplanen åter uppmärksammar i någon mån Färöarna men ej Åland.

Att de självstyrda områdena Åland och Färöarna, vartill numera kommer även Grönland, ej upptages i artikel 8 i förenämnda samarbetsavtal 1962 är förståeligt, eftersom de självstyrda områdena då ej var företrädade inom det nordiska samarbetet. Sedan numera genom 1969 års ändring av den ursprungliga rådsstadgan dessa områden företrädes inom samarbetet synes det fördensskull naturligt att ifrågavarande artikel 8 kompletteras med de självstyrda områdena i Norden för undervisningsåtgärderna inom samarbetsavtalet. I följd av sådan åtgärd torde även senare avtalet om kulturellt samarbete från år 1971 punkt d) kunna kompletteras på samma sätt.

Förenämnda åtgärd tillstyrks ytterligare av de nuvarande nordiska läroplanernas bristfälligheter och oenhetlighet härvidlag. Därtill kommer att de små självstyrda områdena ej, såsom de större nationerna, har tillgång till de stora genomslagskraftiga massmedierna för spridande av kunskap och information, varför den direkta undervisningen inom skolväsendet om dessa autonomier måste tillmätas en särskild betydelse.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrda områdena i Norden för undervisningen och utbildningen i skolorna.

Mariehamn den 30 oktober 1980

Olof Jansson (ÅS)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 602/j om at artikel 8 i samarbejdsoverenskomsten af 1962 (Helsingforsaftalen) kompletteres med de selvstyrende områder for undervisning i skolerne.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 19. – 20. januar i Stockholm, den 24. – 25. juni 1981 i Harstad, den 9. november 1981 i Åbo og den 19. og 20. januar 1982 i Stockholm. På møderne den 20. januar 1981 og den 20. januar 1982 har forslagsstilleren haft foretræde for udvalget.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 30. oktober 1980 af Olof Jansson (ÅS).

Det foreslås, at artikel 8 i Helsingforsaftalen kompletteres med de selvstyrende områder i Norden i henseende til undervisning og uddannelse i skolerne.

Forslagsstilleren henviser til, at en vigtig forudsætning for nordisk samarbejde og fællesskab er kendskab til de nordiske lande, nationaliteterne og folkegrupperne. I overensstemmelse hermed er det i Helsingforsaftalen fastsat, at undervisningen i skolerne skal omfatte de øvrige nordiske landes sprog, kultur og almindelige samfundsforhold.

På denne baggrund henviser forslagsstilleren til, at de selvstyrende områder i Norden i meget ringe grad er optaget i undervisningsplanerne i de nordiske lande, hvorimod en folkegruppe som samerne har en fremtrædende placering.

Det er forståeligt, at de selvstyrende områder ikke er medtaget i artikel 8, da den er vedtaget på et tidspunkt, hvor de selvstyrende områder ikke deltog i Nordisk Råd. Efter ændringen i 1969 må det imidlertid nu være naturligt, at bestemmelsen om undervisning vedrørende de øvrige nordiske lande kompletteres med de selvstyrende områder. Forslagsstilleren finder, at det vil være en naturlig følge heraf, at aftalen om kulturelt samarbejde fra 1971 senere kompletteres på tilsvarende måde.

2. Remitteringen

Der er indkommet svar fra følgende remissinstanser:

Danmark: Grønlandsministeriet
Kulturministeriet
Udenrigsministeriet
Undervisningsministeriet

<i>Færøerne:</i>	Færøernes landsstyre
<i>Grønland:</i>	Grønlands hjemmestyre
<i>Finland:</i>	Undervisningsministeriet Skolstyrelsen
<i>Åland:</i>	Ålands landskapsstyrelse
<i>Norge:</i>	Kirke- og undervisningsdepartementet
<i>Sverige:</i>	Universitets- och högskoleämbetet Skolöverstyrelsen

Ingen remissinstans udtaler sig direkte imod medlemsforslaget, og flertallet anbefaler det.

Undervisningsministeriet i Danmark oplyser, at man ikke har mulighed for at pålægge skolerne, at orientering om de selvstyrende områder i Norden skal indgå i undervisningen. Det er ministeriets indtryk, at der hyppigt undervises om Grønland og Færøerne, men kun undtagelsesvis om Åland.

Færøernes landsstyre anbefaler forslaget.

Grønlands hjemmestyre oplyser, at man som i Danmark kun kan rette henstilling til de lokale myndigheder, ikke pålæg. Der gøres endvidere opmærksom på, at vedrørende spørgsmålet om sprogundervisning må Grønland indtage en særstilling.

Undervisningsministeriet og skolstyrelsen i Finland støtter medlemsforslaget. Undervisningsministeriet mener, at opmærksomheden om sagen kan øges uden indgreb i nogen nordisk aftale gennem en rekommandation eller en udtalelse fra Nordisk Ministerråd. Skolstyrelsen oplyser, at der ikke er noget til hinder for, at den foreslåede komplettering gøres med hensyn til Åland. En sådan komplettering vil næppe forandre situationen i de finske skoler, men den vil give et vink om, at emnet bør behandles mere omfattende end hidtil.

Ålands landsskapsstyrelse anbefaler forslaget og oplyser, at styrelsen har kunnet konstatere, at kundskaberne om selvstyret er bristfældige i vide kredse i Finlands befolkning. Meget tyder på, at forholdene er ligeartede i de øvrige nordiske lande.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge finder ikke, at det er nødvendigt med en komplettering af Helsingforsaftalen. Departementet vil anmode de råd, der udformer læseplaner, om ved fremtidige revisioner at være opmærksom på behovet for særlig omtale af de selvstyrende områder.

Universitets- och högskoleämbetet i Sverige finder det selvklart at den gensidige opmærksomhed på andre nordiske landes sprog, kultur og samfundsforhold i øvrigt bør omfatte også de selvstyrende områder. Hvorvidt en sådan øget opmærksomhed fordrer en formel ændring af samarbejdsoverenskomsten finder embedet tvivlsomt. *Skolöverstyrelsen* anbefaler forslaget og oplyser, at læreplanen for grundskolen 1980, som i fuld ud-

strækning skal anvendes fra 1982, ikke kommer i strid med Helsingforsaftalen efter en eventuel komplettering som foreslået.

3. Nordisk Råds kulturudvalg

Kulturudvalget har i en udtalelse af 22. januar 1981 til Nordisk Råds præsidium givet udtryk for, at således som kulturudvalget tolker Helsingforsaftalens artikel 8 og den nordiske kulturaftale fra 1971, artikel 3, punkt 4, bør den beskrevne undervisning og uddannelse selvklart omfatte de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland, men også de sproglige og etniske minoriteter, finlandssvenskerne, finnerne på Nordkalotten og samerne. Udvalget savner oplysning om, hvorvidt det altid er tilfældet, og hvilken omfatning det i forekommende tilfælde drejer sig om.

Kulturudvalget finder, det er en vigtig opgave for Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) i overensstemmelse med ånden i Helsingforsaftalen og kulturaftalen at virke for, at læreplanerne i de nordiske lande, hvad angår nabolandene giver et fuldstændigt og rigtigt billede, som også omfatter de selvstyrende områder og de sproglige og etniske minoriteter.

4. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg deler helt forslagsstillerens synspunkt, at elever i skoler i Norden ikke blot bør modtage undervisning om de nordiske lande men også lære om de selvstyrende områders sprog, kultur og samfundsforhold m. v.

Helsingforsaftalens artikel 8 må imidlertid efter juridisk udvalgs opfattelse allerede i sin nugældende affattelse antages at omfatte også de selvstyrende områder, og udvalget går derfor ud fra, at Nordisk Ministerråd tilstræber, at læreplanerne for uddannelsen i Nordens skoler også omfatter undervisning om de selvstyrende områder i Norden.

På denne baggrund finder juridisk udvalg det ikke påtrængende, at Helsingforsaftalen ændres alene med det formål klart at få præciseret, at undervisning om de selvstyrende områder bør indtage en selvstændig placering i elevernes uddannelse. Juridisk udvalg mener derfor ikke at kunne anbefale, at Nordisk Råd vedtager nogen rekommandation i anledning af medlemsforslaget men henstiller, at Nordisk Ministerråd – for at undgå eventuelle misforståelser – ved den førstkommende revision af Helsingforsaftalen ændrer artikel 8, så det af bestemmelsen tydeligt kommer til at fremgå, at også de selvstyrende områder er omfattet.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 602/j om at artikel 8 i samarbejdsoverenskomsten af 1962 (Helsingforsaftalen) kompletteres med de selvstyrende områder for undervisning i skolerne.

Stockholm, den 20. januar 1982

Lennart Andersson (S)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Medlemsförslag

om enhetlig nordisk rabattordning för postförsändelser

(Väckt av Terhi Nieminen-Mäkynen, Gabriel Romanus och Rolf Sellgren)

Det nordiska samarbetet startade redan 1869 mellan Danmark, Norge och Sverige i form av bilaterala överenskommelser om utbyte av post av skilda slag. Detta nordiska postsamarbete kan ses som en förelöpare till Världspostunionen, vilken upprättades 1874. Sedan ett gemensamt myntsystem införts i de skandinaviska länderna 1873 blev det möjligt att från 1902 tillämpa ett lika högt brevpporto, resp. brevkortsporto i inrikes och interskandinavisk utväxling i alla tre länderna. Denna enhetlighet upphörde i och med första världskriget då dels den nordiska kretsen utvidgades, dels de valutamässiga förhållandena förändrades.

Sedan år 1946 är de fem nordiska länderna förenade till en postunion, Nordiska postföreningen. Strävan har från början varit att föra samma gynnsamma villkor i den nordiska postutväxlingen, som gäller i ländernas inrikes rörelse.

Det postala samarbetet mellan de nordiska länderna har sin förankring i världspostkonventionen, vari bl. a. stadgas, att till världspostföreningen anslutna länder har rätt att bilda mindre föreningar och sinsemellan träffa separata avtal i syfte att införa lägre postavgifter eller på annat sätt förbättra postförbindelserna.

Nordiska rådet har från sin tillkomst intresserat sig för dessa frågor och stödde i sin rekommendation nr 2/1953 strävan att skapa nordisk enhetlighet i fråga om taxor och viktgränser för olika typer av försändelser. Rekommendationen har i allt väsentligt förverkligats i och med att genom nordisk överenskommelse 1960 inrikestaxor tillämpas inom hela det nordiska området för de flesta typer av försändelser. Särskilda rådsrekommendationer har sedermera uppmärksammat andra kategorier t. ex. brev över 500 gram.

Den långtgående nordiska enhetlighet som sålunda uppnåtts på postområdet är ett väsentligt nordiskt samarbetsresultat som bör bevaras och om möjligt också utvidgas.

Vi har emellertid kunnat konstatera att i Sverige nyligen vid två tillfällen erbjudanden utsänts till hushållen att köpa rabattmärken, som gäller för fullt porto inom Sverige men ej kan användas på brev och postkort som sänds till ett annat nordiskt land. Erbjudandet var förmånligt – ett märke som i häfte kostade 1 kr gäller under obegränsad tid för inrikesporto.

Initiativet har emellertid medfört att internordiska brev kommit i ett sämre läge jämfört med inrikes försändelser, något som strider mot syftet i den nordiska postöverenskommelsen. Rabattmärkena kan inte användas på försändelser till andra nordiska länder då deras utformning inte kvalificerar dem som frimärken enligt den nya världspostkonventionen av 1979 då de saknar påskrift om portovärde.

Motsvarande rabattmärken har såvitt bekant inte utgivits i andra nordiska länder.

Brevskrivande är en viktig kontaktform för många människor inte minst för personer med anhöriga och vänner som bor relativt långt bort, t. ex. i ett annat land. Då Nordiska rådet som ett av sina syften har att öka samfärdseln och kontakterna inom Norden anser vi att rådet bör verka för att de rabatter m. m. som de nordiska postförvaltningarna genomför bör utformas i nordiskt samråd och ges en sådan utformning att de ej bryter mot principen om lika gynnsamma villkor för internordiska som inrikes postförsändelser. Ett gemensamt nordiskt rabattmärke skulle kunna bli en positiv fortsättning på det i Sverige använda rabattmärket, i synnerhet som detta anses ha varit en framgång för postverket och ökat brevskrivandet. Det bör ej vålla större svårigheter att utforma ett nordiskt rabattmärke på sådant sätt att dess användning mellan de nordiska länderna blir förenlig med internationella avtal. Ett alternativ vore ett nordiskt avtal att ett rabattmärke med viss föreskriven utformning godtas som frankering i alla nordiska länderna.

Vi får härmed hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att genomföra en enhetlig nordisk rabattordning för postförsändelser.

Helsingfors och Stockholm den 25 november 1980

Terhi Nieminen-Mäkynen (Lkp)

Gabriel Romanus (fp)

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats medlemsförslag A 603/t om enhetlig nordisk rabattordning för postförsändelser. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten den 19 januari 1981, den 2 mars 1981, den 22 april 1981, den 25 juni 1981 och den 28 oktober 1981.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att genomföra en enhetlig nordisk rabattordning för postförsändelser.

Det konstateras i förslaget att de nordiska länderna sedan år 1946 är förenade till en postunion. Nordiska postföreningen, och att strävan från början har varit att införa samma gynnsamma villkor i den nordiska postutväxlingen som gäller i ländernas inrikes rörelse.

Rådsrekommendationen *nr 2/1953* syftade bl. a. till att skapa nordisk enhetlighet i fråga om taxor och viktgränser för olika typer av försändelser. Rekommendationen har i allt väsentligt förverkligats i och med tillkomsten av en nordisk överenskommelse från 1960 enligt vilken inrikes taxor tillämpas inom hela det nordiska området för de flesta typer av försändelser.

Den långtgående nordiska enhetlighet som sålunda uppnåtts på postområdet bör enligt förslagsställarna bevaras och om möjligt också utvidgas. Förslagsställarna har emellertid kunnat konstatera att i Sverige nyligen erbjudanden utsänts till hushållen att köpa rabattmärken, som gäller för fullt porto inom Sverige, men ej kan användas på brev och postkort som sänds till ett annat nordiskt land. Initiativet har sålunda medfört att internordiska brev kommit i ett sämre läge jämfört med inrikes försändelser, vilket strider mot nordiska postöverenskommelsens syfte.

Med hänsyn till Nordiska rådets strävan att öka samfärdseln och kontakterna inom Norden anser förslagsställarna att rådet bör verka för att de rabatter som de nordiska förvaltningarna genomför bör utformas i nordiskt samråd och ges en sådan utformning att de ej bryter mot principen om lika gynnsamma villkor för internordiska som inrikes postförsändelser. Ett gemensamt nordiskt rabattmärke borde införas – vilket förslagsvis kunde ske genom att i ett nordiskt avtal besluta att rabattmärke med viss föreskriven utformning godtas som frankering i alla nordiska länder.

2 Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiska postföreningen

Danska

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet
Danmarks Filatelist Forbund

Finländska

Trafikministeriet
Post- och telegrafstyrelsen
Centralhandelskammaren
Finlands filatelistförbund
Ålands landskapsstyrelse

Isländska

Póst- og símamálastofnun (Post och telestyrelsen)

Norska

Postdirektoratet

Svenska

Postens distributionsrörelse
Sveriges filatelist-förbund

2.1 Remissinstanser som har negativ inställning till medlemsförslaget

2.1.1 *Danska*

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet konstaterar att den danska poststyrelsen i princip skall drivas på förrättningsmässiga grunder. Postavgifterna är poststyrelsens viktigaste inkomstkälla och varje form av rabatt innebär inkomstbortfall. Det skulle därför vara ett villkor för att införa en rabatt på portot att man kunde förvänta sig en så omfattande trafikökning att den skulle täcka inkomstbortfallet. Poststyrelsen har inte förutsättningar för bedömning av vilken trafikökning ett rabattmärke skulle medföra. Poststyrelsen har för närvarande inte planer på att införa rabattmärken i linje med vad som gjorts i Sverige.

Ett gemensamt nordiskt rabattmärke skulle enligt poststyrelsen medföra behov av ett clearing-förfarande de nordiska länderna emellan vilket skulle innebära omfattande administrativa svårigheter.

2.1.2 *Finländska*

Trafikministeriet och *Post- och telegrafstyrelsen* anför att införandet av gemensamma nordiska rabattmärken skulle medföra behov av ett clearing-förfarande de nordiska länderna emellan vilket skulle vara nästan omöjligt att genomföra. Utgivandet av rabattmärken är för närvarande enligt trafikministeriet inte aktuellt i andra nordiska länder än Sverige. Användning av rabattmärken kan övervägas i Finland efter att de nya klassificeringsgrunderna, som nu är under utredning, har trätt ikraft. Ett beslut om övergång till det nya klassificeringssystemet har man för avsikt att fatta våren 1982. De nordiska länderna har beslutat acceptera postförsändelser från Sverige frankerade med de av postförvaltningen i Sverige planerade rabattmärkena med angiven valör.

Centralhandelskammaren framhåller att den i Sverige gällande rabattordningen för postförsändelser är en följd av en förändring som håller på att ske i postens brevsystem och som avlägsnar den s. k. öppna II-klassförsändelsen och några andra försändelsetyper. Centralhandelskammaren framhåller vidare att företagets möjligheter att erhålla rabatt vid normaltariff kommer att bindas till mängder och att posttariffen kommer att höjas samtidigt.

I Finland planerar man också att kombinera II-klassens post med I-klassens brevpост, vilket enligt Centralhandelskammaren skulle höja kostnaderna för användningen av poströrelsen i synnerhet för näringslivet. Därför anser Centralhandelskammaren att man inte i Finland bör följa Sveriges exempel att skapa en rabattordning för I-klassens postförsändelser eftersom den tydligt minskat postens serviceurval och medför en tariffhöjning som ökar näringslivets kostnader för poströrelsen.

Finlands filatelistförbund framhåller att Sverige har brutit mot den nordiska postöverenskommelsen samt att man borde försöka få Sverige att avstå från sin specialåtgärd. Filatelistförbundet motsätter sig bruk av nationella eller nordiska rabattmärken som surrogat för frimärken.

2.1.3 *Isländska*

Póst- og símamálastofnunin (post- og telestyrelsen) anför att ett gemensamt nordiskt rabattfrimärke skulle medföra administrativa svårigheter. Att introducera ett isländskt rabattfrimärke bedöms som omöjligt om det inte skulle ske i samband med införandet av ett nytt klassificeringssystem. Island kommer att acceptera postförsändelser från Sverige frankerade med det nya rabattfrimärket.

2.1.4 *Norska*

Postdirektoratet upplyser att man i Norge inte har planer på att införa rabattmärken.

Direktoratet konstaterar att ett beslut om bruk av rabattmärken måste baseras på en bedömning av vilka merinkomster införandet av rabattmärken skulle medföra.

Införandet av ett rabattmärke som kunde användas i samtliga nordiska länder skulle enligt postdirektoratet medföra stora praktiska svårigheter.

2.1.5 Svenska

Postens distributionsrörelse framhåller att i och med utgivningen av 1981 års rabattfrimärken för brev utsträcks användningen till att gälla inte bara inrikes brev utan också till Danmark, Finland, Island och Norge. För svensk del skulle därmed det första syftet med förslaget redan ha uppnåtts.

Ett gemensamt nordiskt rabattmärke skulle enligt distributionsrörelsen skapa stora administrativa problem. Den minimala förtjänsten i enkelhet för kunderna uppvägs knappast av dessa problem.

Postens distributionsrörelse avstyrker medlemsförslaget.

2.2 Remissinstanser som avstår från att ta direkt ställning till medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska

Nordiska postföreningen upplyser att utgivandet av rabattmärken för närvarande inte är aktuellt i andra nordiska länder än Sverige. Däremot har de övriga nordiska länderna accepterat att mottaga från Sverige avsända postförsändelser frankerade med de av postförvaltningen i Sverige nu planerade rabattmärkena med angiven valör.

Beträffande principen om gemensamma nordiska rabattmärken, nämner *Nordiska postföreningen* att ett sådant tillvägagångssätt skulle bl. a. medföra behov av ett clearing-förfarande, vilket i praktiken skulle vara nästan omöjligt att genomföra.

Med beaktande av det aktuella läget i de nordiska länderna hänvisar *postföreningen* till remissvaren från de nordiska postförvaltningarna.

2.2.2 Danska

Danmarks Filatelist Forbund avstår från att yttra sig över medlemsförslaget med hänvisning till att de frågor som tas upp där är av finansiell karaktär.

2.2.3 Finländska

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att postväsendet enligt självstyrelselagen för Åland hör till de områden där landskapet saknar lagstiftningsbehörighet och avstår med hänvisning därtill från att yttra sig över medlemsförslaget.

2.2.4 Svenska

Sveriges filatelist-förbund delar förslagsställarnas uppfattning att därest rabattmärken för postbefordran utges i något av de nordiska länderna bör dessa rabattmärken gälla för respektive portosats även i de övriga nordiska länderna.

Sveriges filatelist-förbund är ävenledes av den uppfattningen att därest vissa överenskommelser träffats de nordiska länderna emellan – exempelvis den nordiska postöverenskommelsen – bör överenskommelserna följas av samtliga länder.

3 Utskottet

Då medlemsförslaget väcktes gällde i Sverige särskilda rabattfrimärken för porto inom landet men inte till de övriga nordiska länderna. Denna ordning innebar att inrikestaxorna för brev och postkort i praktiken blev lägre än taxorna till de övriga nordiska länderna vilket stred mot den nordiska postöverenskommelsen. Detta förhållande har ändrats i och med att 1981 års rabattfrimärken för brev gäller inte bara för inrikesporto i Sverige utan även för porto till hela Norden. Därmed har medlemsförslaget syfte i denna del uppfyllts.

Medlemsförslaget syftar inte bara till att rätta till det ovan anförda förhållandet utan till att förmå de nordiska ländernas regeringar att gå ett steg längre och genomföra en enhetlig nordisk rabattordning för postförsändelser. Möjligheten att införa gemensamt nordiskt rabattfrimärke, som skulle gälla för porto i alla länderna, nämns som ett alternativ.

Av remissmaterialet framgår att postförvaltningarna i Danmark, Finland, Island och Norge inte bedömer det som aktuellt att ta i bruk rabattfrimärken så som man har gjort i Sverige. Post- och telegrafstyrelsen i Finland upplyser dock att en utredning om ändring av klassificeringsgrunderna för brevpostförsändelser för närvarande pågår i Finland och att införandet av rabattfrimärken kan övervägas efter det att de nya klassificeringsgrunderna trätt i kraft. Beslut om detta planeras våren 1982. Under år 1981 trädde i kraft i Sverige ett nytt klassificeringssystem som bl. a. medförde höjd posttariff för brevpostförsändelser. Rabattordningen i Sverige torde bl. a. vara avsedd att kompensera för posttariffhöjningen.

Förslaget om gemensamt nordiskt rabattfrimärke som skulle gälla för porto i alla nordiska länder skulle enligt alla de nordiska postförvaltningarna medföra stora administrativa problem bl. a. på grund av olika prisnivåer i länderna.

Trafikutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår,
att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlems-
förslaget A 603/t om enhetlig nordisk rabattordning för postför-
sändelser.

Helsingfors den 28 oktober 1981

Karen Dahlerup Andersen (S)

Chr. Christensen (KrF)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuutila (Sd)

Per Petersson (m)

Torstein Tynning (H)

Ingvar Bakken (A)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Egon Jensen (S)

Essen Lindahl (s)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Medlemsförslag

om barn och barns miljö

(Väckt av Liv Andersen, Rune Gustavsson, Ashbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Sten Söderström och Sigrid Utkilen)

1 Inledning

För att få ökad uppmärksamhet kring barnens villkor i såväl i- som u-länder proklamerade FN året 1979 som ett internationellt barnår. Avsikten med barnåret var att få med barn och vuxna från alla delar av samhället i ett arbete för att förbättra barns villkor.

I de nordiska länderna har barnåret inneburit en omfattande verksamhet, lokalt, regionalt och centralt, för, med och om barn. I många fall torde barnåret ha bidragit till att åtgärder tidigarelagts och att frågor som rör barn har givits större vikt. De diskussioner om barnens situation och initiativ som förekommit, kan bidra till att öka insikten i samhället om barns behov och på sikt verka genom opinionsbildning och politiska beslut.

Vad beträffar uppföljningen av barnåret på nationell nivå har några mer preciserade målsättningar inte angetts. Däremot anses att det samarbete som etablerats under barnåret på många nivåer mellan kommuner, frivilliga organisationer och myndigheter kommer att fortsätta.

Vad gäller uppföljningen av barnåret på internationell nivå torde man ha igångsatt en långsiktig process som kan förväntas ge resultat i framtiden. FN:s barnfond UNICEF har utvidgat sin verksamhet i och med barnåret och är nu kanaliserande organ för kunskapsöverföring från i-länder till u-länder vad gäller lagstiftning, organisatoriska frågor etc. för att förbättra barnens situation. Barnåret innebar i många u-länder att nya verksamheter igångsattes för att tillvarata barnens intressen och rättigheter.

Det nordiska samarbetet i samband med barnåret har varit ganska omfattande. Bland annat har de nordiska ländernas barnårssekretariat samverkat vid uppläggningsarbetet inför och under barnåret. Material om barnåret har utväxlats mellan länderna. En rapport om barnåret har utgivits av Nordiska ministerrådets sekretariat (*NU A 1980:9*).

Vidare kan nämnas, att Föreningarna Nordens förbund som tema för sin gåvobok 1979 till föreningens medlemmar hade "Barnens miljö i Norden". Slutligen kan nämnas att en nordisk konferens anordnats under barnåret

med bred diskussion och utbyte av erfarenheter och information mellan personer som handlägger barn- och familjepolitiska frågor samt representanter för olika utredningar inom området i de nordiska länderna.

Det gäller nu att föra barnårets intentioner vidare också på nordiskt plan. Nedan anges ett antal områden, där en nordisk uppföljning ter sig naturlig.

2 Uppväxtmiljö

Barnet och uppväxtmiljön utgör ett komplicerat samspel. Man torde sakna tillräckliga kunskaper om hur olika sociala förhållanden påverkar barnet i dess miljö.

Man bör sträva efter att samhället inte formas enbart efter de vuxnas behov, utan att även barnens behov tillgodoses.

Problem uppstår ofta på grund av att det saknas stimulans i den fysiska miljön och vuxenkontakter i det dagliga livet för barnen. Barnen bör från tidigaste ålder beredas möjligheter till naturupplevelser. En uppväxtmiljö som innehåller stimulerande kontakt med naturen ger en grundval för en sund och harmonisk livsföring i vuxen ålder.

De förändringar som skett i barnens uppväxtmiljö är ett naturligt resultat av den industriella utvecklingen men har fått mindre lyckade konsekvenser. Som bostadsmiljön idag utformats i många områden motverkas ofta barns behov av kontakt med andra människor och med samhällslivet. Det är viktigt att söka få en integrering av alla samhällets medlemmar i alla delar av samhället och i det dagliga livet. Idag finns ofta en stor okunnighet hos människor från olika generationer om varandra, en okunnighet som ofta leder till brist på förståelse och till och med rädsla för varandra. Kontakten mellan generationerna borde vara något naturligt och självklart.

Ansvar för barnen ligger naturligtvis i första hand hos föräldrarna. Samhället måste emellertid gripa in och ge stöd åt föräldrarna. Grundprincipen måste vara att barnet redan från födelsen ges trygghet i tillvaron.

Det finns behov hos föräldrar att få någon att dela ansvaret med – här kan nämnas förskola, skola, fritidshem, daghem – liksom stöd från enskilda vuxna, t. ex. "dagmammor" och "faddrar".

Nära sociala kontakter saknas också för många äldre. Eftersom barnomsorgen anses vara otillräcklig och ofta saknar djupare mänskliga relationer, vore det värdefullt om barnen kunde få en del av sin tillsyn i umgänge med kontaktsökande äldre. Införandet av ett "faddersystem", som ger möjlighet härtill, skulle kunna ge ett rikt utbyte mänskligt sett och bli ekonomiskt fördelaktigt för samhället. Ett faddersystem av denna art tillämpas t. ex. i USA.

Ett led i strävandena att förbättra barnens situation i dagens samhälle är att försöka bryta den påverkan som massmedia och den starkt växande kommersialismen kan innebära.

Otvivelaktigt påverkas barn av underhållningsvåld i film, TV, video och serietidningar, krigsleksaker och kommersiella modeväxlingar. Ett sätt att komma till rätta med detta missförhållande är naturligtvis att satsa på en rik barnkultur. Minst lika viktigt är att barn ges självförtroende och härigenom möjligheter att kritiskt värdera det kommersiella utbudet. Brist på sund självkänsla och självförtroende gör människor mer mottagliga för det kommersiella trycket.

De vuxna måste här ta sitt ansvar och bidra till att barn inte utsätts för de "frestelser" som ligger i det kommersiella utbudet. Således bör våldet i TV och på film minskas eller helt stoppas, tillverkningen av krigsleksaker minskas eller helt stoppas och kvaliteten på serietidningar förbättras.

Vi finner det sålunda värdefullt att ett faddersystem prövas som ett led i att ge barnen en tryggare uppväxtmiljö. I samma syfte bör åtgärder vidtas för att eliminera skadeverkningarna på barn av det kommersiella trycket och mediautbudet.

Nordiska rådet har i tidigare sammanhang aktualiserat frågor med anknytning till barnens uppväxtmiljö, bl. a. genom *rekommendationerna nr 11/1977* om förbättring av barnens trafikmiljö och *nr 20/1979* om ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur.

3 Förbud mot aga

De flesta barn har någon gång under sin uppväxt stört, oroat eller irriterat sina föräldrar. Många föräldrar saknar erfarenhet av hur de skall bemästra sådana situationer. Konflikter kan lätt uppstå. Föräldrarna kan i sin tur visa tecken på ökad irritation och aggressivitet, framför allt i stressade situationer och miljöer. Det är i sådana situationer som uppfostringsmedlen kan bli hårdare. I värsta fall kan sådana förhållanden leda till vanvård och barnmisshandel.

I Sverige har från den 1 juli 1979 införts en lagbestämmelse att barnet inte får utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Härigenom har ett viktigt steg tagits för att förbättra barnets situation. Förbudet avses bidra till att skapa opinion mot handgripliga tillrättavisningar i barnuppfostran. Det är väsentligt att på alla sätt motverka de tendenser i massmedia etc. som ger barnet intrycket att våld är ett enkelt sätt att lösa konflikter.

Det är naturligt att ett likartat synsätt på aga i uppfostran främjas i de nordiska länderna mot bakgrund av vår likartade social- och familjesyn och de omfattande flyttningsrörelserna inom Norden.

4 Föräldrautbildning

Även om antalet årligen anmälda fall av barnmisshandel är ganska begränsat är det ur allmän, förebyggande synvinkel viktigt att tidigt för-

söka spåra sociala och/eller emotionella miljöer som kan tänkas innebära risker för barn och vidta lämpliga åtgärder. Det är viktigt att man inom samhällets barnavård söker etablera kontakt, där sådana risker för barnen kan föreligga. Kravet på ökade samhälleliga insatser bör dock ej främst inriktas på ett väsentligt ökat omhändertagande av barn för samhällsvård, eller på att hem och föräldrar skall kontrolleras av samhället. Förebyggande åtgärder bör utformas så att de inriktas på familjens hela situation.

Ofta har barnmisshandel sin bakgrund i allvarliga sociala missförhållanden. I sådana fall har lagstiftning, t. ex. ett förbud mot aga, knappast någon verkan. Barnens rätt måste vara utgångspunkten vid utformningen av erforderliga insatser.

Ett led i åtgärderna för att förbättra familjens situation är att öka kunskaperna om barnens och barnfamiljens förhållanden, dess känslomässiga attityder, värderingar och problem. I ett samhälle där det krävs utbildning för alla yrken, kan det ifrågasättas om inte även föräldrarollen kräver någon form av utbildning. Föräldrautbildning kan t. ex. ges i skolan, inom mödravården och barnavården. För att de som bäst behöver föräldrautbildning skall nås av denna erfordras också att uppsökande åtgärder vidtas.

Föräldrautbildningen syftar till att öka kunskaperna om föräldraskap, graviditet, förlossning, barnavård m. m., skapa möjligheter till kontakt och gemenskap mellan vuxna i bostadsområden samt öka insikten om samhälleliga förhållanden som påverkar barns och vuxnas situation. Det är viktigt att båda föräldrarna deltar i sådan utbildning. Målet bör vara att föräldrautbildning skall omfatta så många medborgare som möjligt. Härigenom kan man öka integrationen och förståelsen mellan människor i olika åldrar och familjesituationer. Ett första steg har tagits i Sverige genom att föräldrautbildning under tiden kring barnets födelse successivt införs från 1980.

Då de sociala miljöerna och socialpolitiken i många avseenden är likartade i de nordiska länderna, kunde det vara lämpligt att frågan om föräldrautbildning tas upp på nordiskt plan. I detta sammanhang kan det vara särskilt värdefullt att dra nytta av varandras erfarenheter.

5 Internationell konvention om barns rättigheter

En särskild internationell deklaration om barnets rättigheter antogs redan 1924 av Nationernas Förbund. När FN 1948 antog deklarationen om mänskliga rättigheter nämndes barnens rättigheter i två av dess artiklar.

Först 1959 antog FN:s generalförsamling en särskild förklaring om barnets rättigheter. Därin togs upp rättigheter och förhållanden som borde komma alla barn till del oavsett ras, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung m. m. Förklaringen anger bl. a. att barn skall ha rättslig och social trygghet och få växa upp under hälsosamma förhållanden. Barn skall vidare från födseln ha rätt till undervisning,

möjligheter till lek och rekreation samt skydd mot alla former av vanvård, grymhet och utnyttjande.

I samband med barnåret 1979 föreslogs på polskt initiativ till FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna att den ovannämnda förklaringen skulle få status av en konvention. En arbetsgrupp har tillsatts för att utarbeta ett förslag till en barnkonvention. Arbetet har gått långsamt, bl. a. då det snabbt visat sig att olika länders ekonomisk-sociala förutsättningar att genomföra en konvention om barnens rättigheter är starkt divergerade. Det finns dock alla skäl att de nordiska länderna aktivt verkar för att en sådan konvention kommer till stånd. Om det anses lämpligt, kunde man därvid dra nytta av det arbete som utförts inom Rädda Barnen i Sverige avseende en sådan konvention.

6 Sammanfattning

Som inledningsvis framgått har ett antal initiativ tagits i samband med det internationella barnåret. För att dessa insatser skall få ett bestående resultat måste initiativen nu föras vidare genom konkreta åtgärder. Vi har i detta förslag velat peka på några åtgärder som i första hand borde kunna genomföras på nordiskt plan, nämligen ett faddersystem, åtgärder mot våldsinslag i massmedia och mot kommersiellt tryck på barn, förbud mot aga samt föräldrautbildning.

Dessutom anser vi att de nordiska länderna bör agera internationellt för en konvention om barnens rättigheter.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa.

att Nordiska rådet rekommenderar

A. Nordiska ministerrådet

1. att undersöka möjligheterna att i de nordiska länderna

a) genomföra ett s. k. faddersystem för barn;

b) införa förbud mot aga;

c) utveckla föräldrautbildning;

d) att vidta åtgärder för att eliminera skadeverkningarna på barn av det kommersiella trycket och mediautbudet;

B. de nordiska ländernas regeringar

att på internationellt plan verka för en konvention om barnens rättigheter.

Oslo, Stockholm och Helsingfors den 14 januari 1981

Liv Andersen (A)

Rune Gustavsson (C)

Ashbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Sten Söderström (Skdl)

Sigrid Utkilen (H)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om barn och barns miljö. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Joensuu den 10–11 augusti 1981 och i Södertälje den 9 november 1981.

1. Inledning

I medlemsförslaget *hemställes*,

att Nordiska rådet rekommenderar

A. Nordiska ministerrådet

1. att undersöka möjligheterna att i de nordiska länderna

a) genomföra ett s. k. faddersystem för barn;

b) införa förbud mot aga;

c) utveckla föräldrautbildning;

d) att vidta åtgärder för att eliminera skadeverkningarna på barn av det kommersiella trycket och mediautbudet;

B. de nordiska ländernas regeringar

att på internationellt plan verka för en konvention om barnens rättigheter.

Inledningsvis erinrar förslagsställarna om att år 1979 av Förenta Nationerna proklamerades som ett internationellt barnår. I de nordiska länderna föranledde barnåret omfattande insatser på lokalt, regionalt och centralt plan. För uppföljningen nationellt av barnåret har preciserade mål dock ej angivits. På det internationella planet har FN:s barnfond, UNICEF, utvidgat sin verksamhet som omfattar kunskapsöverföring från industri- till utvecklingsländer beträffande lagstiftning och organisatoriska förändringar syftande till att förbättra barnens miljö. Ett relativt omfattande nordiskt samarbete utvecklades under barnåret. De nordiska ländernas barnsekretariat samverkade före och under barnåret. Ministerrådssekretariatet har utgivit en rapport om barnåret (*NU A 1980:9*). Som tema för sin årsbok valde Föreningarna Nordens Förbund år 1979 "Barnens miljö i Norden".

Uppväxtmiljö

Förslagsställarna pekar på att barnet och dess uppväxtmiljö är förbundna med varandra i ett komplicerat samspel. Samhället bör inte utformas enbart med tanke på de vuxna. Möjligheterna till naturupplevelser kan skapa förutsättningar för en sund och harmonisk livsföring. Bostadsmil-

jöns utformning kan däremot stundom motverka barns behov av kontakter med andra människor och med samhällslivet. Inte minst kontakterna mellan olika generationer borde vara självklar och naturlig.

I första hand är det föräldrarna som ansvarar för barnen. Samhället skall ge sitt stöd åt föräldrarna. Behov kan dock finnas av att dela ansvaret dels i form av förskola, skola, fritidshem och daghem, dels i form av "dagmam-mor" och "faddrar". Även de äldre saknar i många fall sociala kontakter. Då barnomsorgen inte räcker till kunde införandet av ett "faddersystem" ge ett rikt mänskligt utbyte och vara ekonomiskt fördelaktigt för samhället.

Den påverkan som massmedia och den starkt tilltagande kommersiali-seringen utövar bör brytas, framhåller förslagsställarna. Våldet i TV och på film och tillverkningen av krigsleksaker bör minskas eller stoppas helt. Kvaliteten på serietidningarna bör höjas.

Förbud mot aga

Konflikter mellan föräldrar och barn kan lätt uppkomma. I värsta fall kan de leda till barnmisshandel eller vanvård. I Sverige infördes den 1 juli 1979 förbud mot aga, dvs. kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling av barn. Förbudet tros kunna bidra till att skapa opinion mot handgripliga tillrättavisningar. Det är naturligt, framhålles i medlemsför-slaget, att de nordiska länderna mot bakgrund av att de social- och familje-politiska uppfattningarna sammanfaller intar en likartad hållning när det gäller aga.

Föräldrautbildning

På ett tidigt stadium bör sociala och/eller emotionella miljöer som kan medföra risker för barn spåras upp. Samhällets insatser bör i första hand ej inriktas på omhändertagande av barnen eller kontroll av hem och föräld-rar. Förebyggande åtgärder bör istället prioriteras. Ett sätt att förbättra barnens situation är att öka kunskaperna om barn och barnfamiljers förhål-landen. När det krävs utbildning för alla yrken kan det ifrågasättas, om inte också föräldrarollen kräver någon form av utbildning. Föräldrautbildning kan ges i skolan eller inom mödra- och barnavården. Syftet med föräldraut-bildningen skulle vara att öka kunskaperna om föräldraskap, graviditet, förlossning och barnavård, möjliggöra kontakt och gemenskap vuxna emellan samt öka insikten om hur samhället påverkar de mänskliga relatio-nerna.

Ett första steg har tagits i Sverige där man år 1980 införde föräldrautbild-ning i samband med barns födelse. Då de sociala miljöerna och socialpoliti-ken är likartad i de nordiska länderna bör föräldrautbildningsfrågan tas upp på nordiskt plan.

Internationellt samarbete

En internationell deklaration om barnens rättigheter antogs år 1924 av Nationernas Förbund. Förenta Nationerna antog år 1948 deklarationen om de mänskliga rättigheterna. I denna tas barnens rättigheter upp i två av artiklarna. År 1959 antog FN:s generalförsamling en särskild förklaring om de rättigheter som bör komma barnen till del oavsett religion, ras, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung. Enligt denna förklaring har barnen rätt till juridisk och social trygghet, undervisning, lek, rekreation samt skall skyddas mot alla former av vanvård, grymhet eller utnyttjande. Under barnåret 1979 tog man från polsk sida initiativ till att förklaringen om barnens rättigheter skall få status av en konvention. En arbetsgrupp tillsattes med uppgift att utarbeta förslag till barnkonvention. Arbetet har emellertid gått långsamt eftersom de sociala och ekonomiska förutsättningarna i världen är olika. Alla skäl talar sålunda för att de nordiska länderna aktivt och tillsammans verkar för att den tilltänkta konventionen kommer till stånd. Här kan det arbete som utförts inom Rädda Barnen i Sverige avseende en sådan konvention vara till nytta.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande organisationer och myndigheter på nordiskt och nationellt plan:

Nordiska

Nordiska rådets kulturutskott
Nordiska hälsovårdshögskolan

Danmark

Justitsministeriet
Socialministeriets internationale kontor
Indenrigsministeriet
Sundhedsstyrelsen
Undervisningsministeriets internationale kontor
Udenrigsministeriets retsafdeling
Kommunernes Landsforening
Den almindelige danske Lægeforening
Børne- og ungdomspædagogernes Landsforbund
Red Barnet
Skole og Samfund
Dansk Sygeplejeråd

Finland

Justitieministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet

Skolstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Kvinnoorganisationernas centralförbund
Arbetarnas bildningsförbund
Maaseudun Sivistysliitto (Landsbygdens bildningsförbund)
Mannerheims barnskyddsförbund
Rädda Barnen
Väestöliitto (Finska befolkningsförbundet)
Svenska befolkningsförbundet i Finland
Centralförbundet för barnskydd
Finlands FN-förbund
Förbundet Hem och Skola i Finland
Finlands sjuksköterskeförbund
Föreningen för barn- och ungdomsfilm

Island

Hjúkrunarfélag Islands (sjuksköterskornas sammanslutning)

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Norske kommuners sentralforbund
Den norske lægeförening
Norsk sykepleierforbund
Norsk samband for de forente nasjoner

Sverige

Socialstyrelsen
Skolöverstyrelsen
Statens ungdomsråd
Rädda Barnen
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Sveriges läkarförbund
Svensk sjuksköterskeförening
Riksförbundet Hem och Skola
Pensionärernas riksorganisation
Sveriges fritidspedagogers förening
Sveriges folkpensionärers riksförbund

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. Nordiska

Nordiska rådets kulturutskott tar i sitt yttrande upp endast de delar i medlemsförslaget som ligger inom dess ansvarsområde. Utskottet anser, att föräldrautbildning kan vara väl ägnad att förbättra familjens och där-

med också barnens situation. Samarbete de nordiska länderna emellan kan ske t. ex. genom allmänt erfarenhetsutbyte, materialproduktion och lärarutbildning.

Beträffande åtgärder för att minska skadeverkningarna på barnen av det kommersiella trycket hänvisar kulturutskottet till *rek. nr 19/1977/k* om en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna. Utskottets uppfattning är att kulturindustrins inflytande på barn- och ungdomskulturen bör klarläggas, vilket helt naturligt kan föranleda åtgärder som syftar till att eliminera skadeverkningarna på barnen av det kommersiella trycket och massmediautbudet.

Nordiska hälsovårdshögskolan har efter omorganisationen för tre år sedan uppmärksammat barnens hälsoproblem i vid bemärkelse. Under en månadslång kurs i socialpediatrik analyseras barnens hälsa i ett socialt, ekonomiskt och politiskt perspektiv. Inom ramen för denna kurs förekommer ämnen som uppväxtmiljöns betydelse för utvecklingen, barnens rätt i samhället, vanvård och misshandel, föräldrautbildning samt barnkultur. I hälsovårdshögskolans regi har seminarierna "Sjuka barns behov" (*NU A 1980: 7*), "Barnens totala trafikmiljö" (*NU B 1980: 16*) samt "Handicapped Children-Medical, social and educational integration" anordnats. Ett av de större forskningsprojekten vid högskolan avser kroniskt sjuka och handikappade barn.

Kunskaper om de villkor som barnen i Norden lever under har därmed erhållits.

Till den ljusa sidan hör extremt låg dödlighet, gott näringstillstånd och väl organiserad hälso- och sjukvård. Till den mörka sidan kan räknas kulturellt armod, vanvård, utslagning, missbruk och ojämlikhet. Likheterna vad gäller barnens situation i Norden är stora, men också skillnader föreligger. De senare återfinns på lagstiftningens, organisationens och traditionernas område. Det saknas systematisk, kontinuerlig rapportering om barns fysiska och psykiska hälsa där objektiva och subjektiva hälsokriterier sätts in i ett socialt sammanhang. Undersökningar av fortlöpande karaktär om barns hälsa och välfärd borde genomföras på samma sätt som man gör beträffande vuxna. En samordning av dessa levnadsvillkorsundersökningar de nordiska länderna emellan är önskvärd. Vinsterna med nordisk samverkan torde föreligga när det gäller lagstiftning, dvs. barnens rättigheter, – inkl. förbud mot aga – samt reglering av det kommersiella trycket. En nordisk överenskommelse på detta område kan påskynda utvecklingen i gynnsam riktning också på det internationella planet.

2.1.2. Danmark

Socialministeriet erinrar om att barnens situation tagits upp av Børnekommissionen, som nyligen avgivit sitt slutbetänkande (nr 918-1981). Betänkandet skall behandlas i Folketinget till hösten. Även om hänsynen till

barnen tas upp i dansk lagstiftning – bl. a. i lagen om socialt bistånd – har ministeriet inget att invända mot att arbetet med att säkra barnens ställning i samhället förs vidare.

Undervisningsministeriet stöder intentionerna bakom medlemsförslaget. En utredning tillstyrkes. De frågor som tas upp i punkten A i medlemsförslaget kläm har behandlats utförligt i Børnekommissionens nyligen avgivna betänkande. OECD arbetar också med dessa frågor. Beträffande tillkomsten av en internationell konvention om barns rättigheter har kontakter tagits med Udenrigsministeriet i början av året.

Red Barnet delar helt förslagsställarnas uppfattning beträffande det som sägs om barnens uppväxtmiljö och om föräldrautbildning. Värdet av en tillräckligt lång föräldraledighet i samband med graviditet betonas. Också när barnen insjuknar är det betydelsefullt att föräldrarna beredes ledighet. Ett värdefullt komplement till den föreslagna föräldrautbildningen vore att ämnet familjekunskap infördes i folkskolan.

Förbud mot aga råder inom skolväsendet och inom barnomsorgen. Sympati uttryckes för förslaget att på internationellt plan förbjuda agan, men tiden anses ännu inte mogen för detta.

En internationell konvention till skydd för barnets rättigheter måste kunna godkännas av samtliga FN:s medlemsstater. Därav följer att dess innehåll måste vara relevant också för utvecklingsländernas situation. Den av FN:s sociala och ekonomiska råd tillsatta arbetsgruppen har gjort en god insats och arbetat fram såväl förslag till preambel som till artiklarna 1–8.

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget.

2.1.3. Finland

Justitieministeriet erinrar om att i samband med reformeringen av stadgandena i 1969 års strafflag gällande misshandelsbrott slopades det lagrum som medgav kroppslig bestraffning. Därmed upphävdes dock ej rätten för föräldrar att aga sina barn, även om gränserna för den tillåtna kroppsgagan för närvarande är mycket snäva. En arbetsgrupp inom ministeriet har i sitt förslag till ny förmyndarskapslag framhållit att barn skall uppfostras så att de får åtnjuta förståelse, trygghet och ömhet. Barn får ej undertryckas, agas kroppsligt eller utsättas för annan kränkande behandling.

Förslaget om utvecklandet av föräldrautbildning bör stödjas. Erfarenheter som gjorts i andra länder kan vara användbara. Äktenskapskommittén har föreslagit ett förbättrat familjerådgivningssystem i ett betänkande som avgavs år 1972. När det gäller förslaget om en internationell konvention om barnens rättigheter har ministeriet kunnat konstatera att det utkast som FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna låtit utarbete baserades på erkända principer. Det är därför redan av denna orsak godtagbart.

En svårighet erbjuder paragraf 6 i utkastet i vilken stadgas att spädbarn inte får skiljas från modern. I såväl Finland som i de övriga nordiska

länderna anser man i princip att beslut som gäller vanvård skall fattas på grundval av en individuell prövning och utgående från barnets allsidiga välmående och fördel. Vårnaden av barn bör kunna anförtros båda föräldrarna vid en familjesplittring.

Skolstyrelsen påpekar inledningsvis att barnens yttre levnadsförhållanden förbättrats starkt. Näringsituationen, det allmänna hälsotillståndet och de ekonomiska förutsättningarna har ändrats i positiv riktning. Barnadödligheten har sjunkit till en obetydlig nivå. När det gäller de psykiska levnadsförhållandena är situationen emellertid annorlunda. Samhällsomvandlingen och avfolkningen av landsbygden med åtföljande befolkningskoncentration till städerna har skapat själslig otrygghet hos barnen. Samvaron mellan barn och föräldrar blir mindre då avstånden mellan arbetsplats och hemmet i många fall är stora. Tryggheten i hemmiljön har med andra ord minskat. Genom dessa förändringar blir de som skall fostra barnen ofta osäkra och okunniga om hur de skall förfara. För att ändra på detta krävs målmedveten och systematisk utbildning. Information om barnets psykiska utveckling och de olika åldersperiodernas särdrag bör förmedlas. Inte bara föräldrarna utan även andra vuxna bör omfattas av utbildning.

En klart ogillande hållning till bruket av aga bör intas. I finländsk lagstiftning finns ännu ej förbud mot aga. Termen är också mångtydig. Betydelsefullt är att skadeverkningarna av det kommersiella trycket på barnen elimineras. Det förutsätter attitydändringar i mera barnvänlig riktning. Av central betydelse för att förbättra barnens levnadsförhållanden är ingåendet av en internationell konvention om barnens rättigheter.

Arbetarnas bildningsförbund finner att ett faddersystem på frivillig basis snabbt kan införas, men anser att betydelsen därav inte skall överdrivas. Viktigast är barnens uppväxtmiljö och de därmed förbundna mänskliga relationerna i sin helhet.

Lagar är ett verksamt medel för att förhindra våld. Direkt misshandel av barn borde vara en straffbar gärning även när den sker inom familjen. En ingående utredning krävs dock.

Barnens attityder påverkas av såväl föräldrarna som andra uppfostrare. Den nordiska uppfostringstraditionen är emellertid inte enhetlig. Skillnader finns också inom länderna. Utforskandet av uppfostringstraditionerna och attityderna till uppfostran borde därför ske i samverkan mellan de nordiska länderna.

Familjeuppfostran i grunskolan är inte nog. Också i familjebildningsskedet krävs utbildning. Jämte de samhälleliga institutionerna kan folkbildningsorganisationerna bidra med sina resurser.

Det kommersiella trycket kan begränsas om reklam och marknadsföring minskar samt genom direkt förbud mot vissa företeelser. Parallellt med detta bör de unga fostras till att se kritiskt på mediautbudet. Att en internationell konvention till skydd för barns rättigheter ingås är viktigt.

En sådan konvention inverkar med tiden också på lagstiftningen. De problem samer, zigenare och migranter (dvs. minoriteter) möter bör föranleda samnordiska insatser. Dessa barn har ofta berövats sin kulturella bakgrund genom att de inte får tala sitt modersmål i för- och grundskolan. Social diskriminering kan förekomma.

Mannerheims barnskyddsförbund föreslår att det i vart och ett av de nordiska länderna görs en helhetsplan för föräldrarådgivning. I den skall mål, innehåll, metoder, målgrupper och myndighetsansvaret preciseras. En sådan plan underlättar koordinering av forsknings- och experimentarbete, upplysningsverksamhet m. m. Förbundet har under året inlett en undersökning om en ung barnfamiljs resurser. Vägledande för den tilltänkta föräldrautbildningen, anser förbundet, bör vara att samhället tar ansvar för minimiutbildning av alla nuvarande och – via skolan – blivande föräldrar. Förbundet har för egen del sedan år 1969 medverkat till att utveckla föräldrautbildningen avseende såväl spädbarn, ettåringar som skolbarn. Nu utarbetas en helhetsplan som sträcker sig från tiden för graviditet och till puberteten.

Samhället bör ta ansvaret för en kontinuerlig stödordning för psykisk vård inom ramen för hemmens uppfostringsarbete. Kristjänster bör utvecklas. Familjernas möjligheter att emottaga utbildning kräver förstärkt uppmärksamhet. De föräldrar som behöver stödet bäst skall prioriteras. Inom OECD har igångsatts ett projekt om utbildning av föräldrar som i ett eller annat avseende har svårigheter.

Förbud mot aga lagstiftningsvägen tillstyrkes. Lagar påverkar dock inte nämnvärt praxis vid uppfostran utan det sker via den allmänna opinionen. Barn och unga bör själva ansvara för sina gärningar. Den straffrättsliga åldern, som är 15 år, bör inte sänkas. Istället bör ett påföljdssystem utvecklas för 12–15-åriga lagöverträdare med inslag av innehållen fritid, obligatoriska lärokurser, beslagtagning av brottsredskapet och personligt skadeansvar.

Att försöka begränsa våldet i massmedia är en för nordiskt samarbete väl lämpad uppgift. För egen del igångsatte förbundet år 1973 en kampanj på temat "För ömhet – mot våld". Vidare har förbundet inrättat ett barnkulturcentrum av experimentkaraktär i Nurmes. Frivillig verksamhet för barn bör ökas. Angeläget är att beakta dels de frivilliga tjänster som familjerna tar emot, dels de som barnfamiljerna ger. Om de personer som skall fungera som s. k. faddrar förberedes väl kan systemet bli värdefullt. 3 500 vårdföreningar administrerar förbundet varje år genom sin vårdring. Vårdringen utgörs av personer som önskar kontakt med barnfamiljer och som arbetar mot en viss, mindre ersättning. Ungefär 5–10 gånger per år bör de som deltar i vårdningsverksamheten samlas till arbetsväglednings- och utbildningstillfällen.

Med Norden som utgångspunkt borde en internationell konvention om barnens rättigheter vara på sin plats. Bättre resultat vid utvecklandet av

barnens förhållanden torde förutsätta politiska rättigheter. Manipulering och styrning från föräldrarnas sida vid yrkesval m. m. bör undvikas. Anlaggen och inte föräldrarnas förhoppningar bör vara avgörande vid val av yrke. Barn konsumerar lika mycket som vuxna, vilket bör beaktas vid fastställande av pensioner och bidrag. Förbundet har föreslagit rösträtt för barn via försörjare.

Rädda Barnen understryker, att till en god uppväxtmiljö hör möjligheter för barnen att ha nära och trygga människorelationer. Medlemsförslagsställarna förordar inrättandet av ett "faddersystem", men utan att närmare gå in på hur ett sådant system skulle byggas upp. Själva tanken är bra, men viktigt är att alla möjligheter undersökes.

Förbud mot kroppslig aga infördes i Sverige år 1979. I förslaget till ny finländsk lag om förmyndarskap ingår ett liknande förslag, som dock skiljer sig från den svenska lagen genom att aga ej kriminaliseras. Föräldrautbildning bör ses som en aspekt av uppfostran som rör mänskliga relationer. Den bör ske inom barndagvården och på grundskolans lågstadium. Åtgärder som kan minska det kommersiella trycket mot barn är viktiga.

En konvention till skydd för barnens rättigheter är i sig värdefull, men måste utformas så att den kan godkännas av en majoritet av FN:s medlemsstater. Blir konventionen giltig blott i de mest utvecklade länderna uteblir effekterna i de länder där barnen har det sämst.

Finska befolkningsförbundet finner nordiskt samarbete rörande barn och barns miljö naturligt och nödvändigt, då uppväxtmiljön är likartad i de nordiska länderna.

Barnens uppfattning om samhället och om mänskliga relationer formas av uppväxtmiljön. Barns behov bör beaktas i samhällsplaneringen. I stadsmiljöer är umgänget mellan generationerna ofta begränsat. Därför finns det skäl att låta t. ex. pensionärer syssla med barn och unga i större utsträckning än vad som hittills varit fallet. De vuxna bär ett ansvar för barnkulturen. Vårdsunderhålningen bör begränsas.

Fysisk tuktan bör lagligen förbjudas. Därigenom kan uppfostringsattityderna påverkas. Föräldrautbildning kan ge stöd och självförtroende hos uppfostrarna. Familjefostran bör ingå i skolundervisningen. Vissa föräldrar behöver särskilt stöd. På internationellt plan bör de nordiska länderna verka för ingåendet av en konvention till skydd för barnens rättigheter.

Svenska befolkningsförbundet i Finland finner medlemsförslaget om barn och barns miljö genomgående positivt. Säkerligen är det värdefullt att utbyta informationer och erfarenheter länderna emellan även om en hel del kan göras oberoende av varandra. Att föredra är att resurserna koncentreras till konkreta uppgifter. Konferenser, rapporter och seminarier är av ringa värde om de inte följs upp. Viktigare än att få till stånd en internationell konvention är att genomföra de under A i medlemsförslaget uppräknade punkterna. Systemet med faddrar önskar förbundet utvidga till de nordiska länderna. Om barn vistas längre tid hos familjer i annat nordiskt

land leder det inte bara till personliga vänskapsförhållanden utan också till ökade kunskaper och fördjupad nordisk samhörighet. Internordisk fadderverksamhet föreslås. Slutligen bör samhället utformas efter barnens och inte bara efter de vuxnas behov.

Föreningen för barn- och ungdomsfilm anser att införandet av ett faddersystem skulle föra människor närmare varandra och avskaffa uppfattningen att främmande människor är farliga och skrämmande. Förbud mot aga ställer sig föreningen tvekande till. Det skulle kunna medföra att barnen lär sig att manipulera vuxna. Barn tar inte skada av bestraffning av lindrig natur om de förstår orsaken till den. Självfallet bör misshandel fördömas såväl moraliskt som i lag. Föräldrautbildning är högst motiverad. Om man kan misslyckas med uppfostran trots professionell kompetens på barnhem hur skall då inte möjligheterna vara i vanliga hem. Vikten av en god uppväxtmiljö betonas. Undvikas bör underhållningsvåld, reklam och kommersiellt tryck samt krigsleksaker. Barnen har rätt att vara barn upp till 18 års ålder. Till en internationell konvention ställer sig förbundet positivt. Som en allmän synpunkt understrykes att barnuppfostran bör återföras till hemmet.

Ålands landskapsstyrelse ställer sig positiv till medlemsförslaget. Växelverkan mellan enskilda medlemmar av familjen och mellan familjen och samhället understrykes. Särskilt intresse uttalas för föräldrautbildning samt vidtagandet av åtgärder mot det kommersiella trycket.

Centralförbundet för barnskydd finner frågan om aga och våld mot barn väl lämpad att ta upp på nordiskt plan. Syftet bör vara att få till stånd en enhetlig nordisk lagstiftning, som klart ger uttryck för en negativ inställning till aga. I Finland förberedes direktiv i saken och en informations- och attitydskapande kampanj mot aga planeras hösten 1981. Utvecklandet av föräldrautbildningen hänger nära samman med användandet av aga. Att enbart nalkas detta område förbudsvägen går ej. Familjerna bör erhålla ökat stöd på det psykiska planet.

Genom nordiskt samarbete bör de skadeverkningar som massmediautbudet åstadkommer på barn kunna minskas. Särskilt viktigt är det att samarbeta nordiskt idag då åtgärder övervägs som syftar till att begränsa spridningen av videogramvåld. En enhetlig nordisk praxis bör eftersträvas. Utrett är ej närmare hur ett faddersystem skulle utformas.

En konvention om barns rättigheter är i och för sig av intresse. Rädda Barnen i Sverige har fört fram förslag till flera nya principer som dock är så nordiskt präglade att de kan ha svårt att uppnå global accept. Kompletteras bör medlemsförslaget med en hemställan om att den offentliga förvaltningen bättre än hittills beaktar barnens behov.

Kvinnoorganisationernas centralförbund finner utvecklandet av föräldrautbildningen värdefullt, men anser att denna bör speciellt avse fäderna. Bestämmelser och förbud rörande aga skulle sannolikt inte utan att kontrollmöjligheter föreligger förbättra föräldrarnas behandling av barn. En

attitydändring behövs. Våldsunderhållning bör minskas eller avskaffas och barnkulturen berikas. På det internationella planet bör de nordiska länderna påskynda ingåendet av en barnskyddskonvention.

Finlands sjuksköterskeförbund stöder medlemsförslaget.

Landsbygdens bildningsförbund framhåller att i medlemsförslaget behandlas många för barnens situation viktiga frågor. Barnens behov måste beaktas vid utvecklandet av samhället. I uppväxtmiljön bör naturkontakter förekomma liksom kontakter mellan barn och äldre generationer. Bevarandet och förstärkandet av familjegemenskapen betonas. Faddersystem, förbud mot aga och föräldrautbildning stödes men förutsätter grundliga utredningar liksom utbyte av erfarenheter de nordiska länderna emellan. Skador på barn av det kommersiella trycket bör förebyggas. Spridning av videokassetter med våldsinslag bör inte ske utan förhandsgranskning. Man bör istället arbeta för en rik och mångsidig barnkultur. En konvention till skydd för barnens rättigheter bör åstadkommas.

Finlands FN-förbund påpekar betydelsen av familjens ekonomiska och samhällseliga ställning för barnen. Förbundet har försökt att verka för att krigs- och våldsleksaker inte skall ges till barn och att program som idealiserar våld och krig inte bör produceras. Föräldrarna bör få medverka genom kontroll och påverkan i barnens utbildning. Undervisningen bör syfta till ansvar och deltagande. Folkbildningsorganisationerna bör öka sitt inslag av föräldrautbildning. Lagstiftningsvägen bör aga av barn förbjudas.

2.1.4. Island

Hjúkrunarfélag Islands (sjuksköterskesammanslutning) tillstyrker medlemsförslaget i dess helhet.

2.1.5. Norge

Norske kommuners sentralforbund anser att medlemsförslaget utgör ett värdefullt bidrag till uppföljningen av det internationella barnåret. Särskild vikt bör läggas vid skapandet av en tryggare grund för föräldrarna i arbetet med att minska våldet i TV och på film.

Den norske lægeforening hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse. Särskilt stöd bör de nordiska regeringarna ge tanken på en internationell konvention till skydd av barnens rättigheter. En diskussion bör föras om vilka uppgifter som skall prioriteras.

Norsk sykepleierforbund stöder medlemsförslaget.

2.1.6. Sverige

Socialstyrelsen välkomnar allmänt de åtgärder som tas upp i medlemsförslaget. Barnomsorgen är ett värdefullt stöd för föräldrarna. En bra barnomsorg innefattar daghem, deltidsgroup, fritidshem, öppen förskola och familjedaghem. Den öppna förskolan bidrar till skapandet av kontakter eftersom vuxna deltar i den tillsammans med barnen. Barnomsor-

gen kan med andra ord utformas så att den utgör en kontaktbas inom bostadsområdet och i närmiljön. Ett faddersystem kan dock aldrig ersätta kommunal barnomsorg. Barns kontakter med äldre är viktig och bör stödjas på olika sätt. Faddersystemet kan vara ett sätt, men det måste växa fram så långt möjligt genom naturliga kontakter. En lämplig form av faddersystem kunde vara att man inom mödra- och barnavården skapade förutsättningar för nyblivna föräldrar till kontakter med andra mammor och pappor.

Sedan den 1 juli 1979 råder förbud mot aga eller annan kränkande behandling av barn. Bakgrunden till att denna bestämmelse infördes i föräldrabalken var att avsaknaden av ett uttryckligt förbud mot aga medfört att många trots att aga fick förekomma vid barnuppfostran. Någon särskild straffbestämmelse har ej knutits till föräldrabalkens förbud.

Då Norden utgör en gemensam arbetsmarknad och flyttningar mellan länderna är ofta förekommande är likartade bestämmelser att rekommendera. Ett gemensamt nordiskt synsätt bidrager till att förbättra barnens miljö. Barnmisshandeln torde också komma att minska. Föräldrautbildningen antogs i stor politisk enighet av riksdagen i maj 1979. Sjukvårdshuvudmännen har åtagit sig att genomföra föräldrautbildningen för blivande och nyblivna föräldrar. Föräldrarna erbjuds att delta i gruppsamkomster som leds av barnmorskor eller sjuksköterskor. Antalet möten brukar vara upp till 10 före och lika många efter nedkomsten. Utbyte av kunskaper och erfarenheter bildar stommen i verksamheten. I samband med barns födelse har fadern nu rätt till 10 dagars ledighet. Speciella projekt pågår ute i landet t. ex. om sex och samlevnad på Gotland.

Förekomsten av våld i TV och på film verkar avtrubbande vad gäller våldshandlingar samt fungerar som en inlärning där råhet, brutalitet och hänsynslöshet kan bli normskapande.

Socialtjänstlagen träder i kraft år 1982. I den ställs ökade krav på barns och ungas uppväxtbetingelser. I juni 1981 beslutade riksdagen om förbud mot spridning av videogram med våldsinslag till barn under 15 år. Kraftfulla insatser behövs för att kulturutbudet till barn och unga inte bara skall bestå av färdiga produkter som mottas passivt. Nordiskt samarbete är här av stort värde. En internationell konvention till skydd för barnens rättigheter tillstyrkes.

Skolöverstyrelsen tillstyrker den i medlemsförslaget förordade uppföljningen av det internationella barnåret. Förutom vuxna faddrar kan äldre barn fylla samma funktion. Barnkulturen överförs ofta från äldre barn till yngre. Utöver ett faddersystem krävs andra åtgärder inte minst beträffande den fysiska miljön. Trafikfaror, brist på natur- och kulturaktiviteter, lokalbrist samt avsaknad av lekplatser präglar den fysiska miljön. Barn bör ha rätt till en säker och trygg lekmiljö. Många barn har inte tillgång till någon lokal i sin bostadsmiljö, varför torget eller offentliga platser blir den enda tillflyktsorten.

Kommersialism och massmediapåverkan är barnen inte rustade för att möta, Skadeverkningarna därav bör elimineras.

Statens ungdomsråd har utarbetat en utredning om det kommersiella fritids- och kulturutbudet som publicerats i juni 1981. Skadeverkningarna av detta kan inte elimineras genom punktinsatser utan ändringar krävs i arbetsliv, produktion, ekonomi, omsorg, boende, skola och fritid. Ökade vuxenkontakter och ökad generationssamverkan betonas. De äldre får inte tappa kontakten med det uppväxande släktet. Faddersystemet är värt att pröva.

Våldet i massmedia har uppmärksammats i en rapport med titeln "Smockor och smek, om ungdomstidningar". Nordiskt samarbete för att eliminera skadeverkningarna av det kommersiella trycket tillstyrkes. Förbud mot aga utgör tillsammans med föräldrautbildning ett led i arbetet med att förbättra barnens villkor. I Barnomsorgsgruppens slutbetänkande "Barn och Vuxna" (SOU 1980:27) presenteras en helhetssyn på föräldrautbildning som bör bli vägledande i fortsättningen. Att en internationell konvention till skydd för barns rättigheter bör föranleda nordisk samverkan finner ungdomsrådet självklart.

Svenska kommunförbundet påpekar att det moderna industrisamhället är mera kategoriindelad än tidigare samhällen. Unga och gamla lever åtskilda från varandra. För att motverka generationsklyftor har vissa kommuner etablerat samarbete mellan barnomsorg och pensionärsorganisationer. Ett system med kontaktpersoner/kontaktfamiljer finns på sina håll för familjer som är i behov av extra stöd. Vare sig fadder- eller kontaktfamiljer kan dock lösa annat än marginella problem. Då Sverige är ett invandrarland också när det gäller Norden är det en fördel om lagstiftningen är enhetlig vad gäller förbud mot aga.

Föräldrautbildningen syftar inte bara till att ge ökad kunskap om barnets utveckling utan också till att skapa medvetande om barns och vuxnas samhällssituation. De erfarenheter som man gjort i Sverige borde kunna vara de övriga nordiska länderna till nytta. Medlemsförslaget stödes.

Landstingsförbundet ansluter sig i huvudsak till de intentioner och förslag som återfinns i medlemsförslaget. De som däri framföres är dock allmänpolitiska till sin karaktär och berör i liten omfattning förbundets direkta verksamhet. Barnhälsovården har betytt mycket för barnens och familjernas välbefinnande. Hälsovården är en prioriterad del av primärvården.

Sveriges läkarförbund stöder medlemsförslaget. En kompetent och väl utbyggd barnhälsovård är av stor betydelse för barnens uppväxtmiljö liksom föräldrautbildning. *Svensk sjuksköterskeförening* tillstyrker medlemsförslaget men önskar förtydliga det som sägs i medlemsförslaget om aga. Ett dylikt förbud syftar till att skapa opinion både mot handgripliga tillrättavisningar och mot psykiska övergrepp inom barnuppfostran.

Sveriges fritidspedagogers förening understryker att samhället måste

formas inte enbart efter de vuxnas behov. Hänsyn till barnen måste tas. Barn bör ges tillfälle till naturupplevelser i tidig ålder. Bostadsmiljön bör utformas så att kontakter med olika generationer underlättas. Påverkan från massmedia och det kommersiella trycket tar barnen skada av. Likartade bestämmelser vad gäller förbud mot aga i de nordiska länderna tillstyrkes.

Hem och Skola kan i stort sett ansluta sig till det som sägs i medlemsförslaget. Ett par tillägg görs av förbundet. Barnens rätt bör förstärkas. Arbetet med detta har inletts genom utredningen om barnens rätt. Barn med handikapp har inte tagits upp i medlemsförslaget vilket är en brist. Undervisning av svårt handikappade barn och dess integrering med vanlig undervisning har endast påbörjats i Norden. Barns intresse för utvecklingsländerna bör stimuleras.

Rädda Barnen har under flera år arbetat för att minska våldet mot barnen. I april 1981 genomfördes på beställning av Rädda Barnen en opinionsundersökning som utvisade att 71 % av de vuxna idag anser att barn bör uppfostras utan att aga tillgripes. Liknande lagstiftning i andra länder välkomnas. För att lagen om förbud mot aga skall nå sitt syfte krävs andra insatser bl. a. föräldrautbildning. Viktigt är att försöka minska på den stress och många gånger svåra sociala situation som föräldrarna befinner sig i. Dock kan en aldrig så god föräldrautbildning ersätta sociala kontakter och svår uppväxt.

Våldet i massmedia har organisationen uppmärksammat. År 1980 föreslog man en våldsfri månad i TV 1 för att skapa underlag för en jämförelse om TV blir sämre utan våld. Internationell forskning om hur barn påverkas av massmedia har sammanställts genom organisationens försorg.

Sedan flera år tillbaka pågår arbetet med en internationell konvention om barnens rättigheter inom FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Rädda Barnen har lagt fram ett eget förslag till en Carta Infantium. En internationell konvention på detta område skulle få stor betydelse. Till frågor som bör beaktas hör flyktingbarnens situation, adoption, våld mot barn och uppföljning av konventionen.

Pensionärernas riksorganisation (PRO) hälsar med tillfredsställelse de åtgärder som föreslås för att följa upp det internationella barnnåret. En av PRO:s uppgifter är att minska klyftan mellan generationerna. Det sker genom medverkan bl. a. i skolan och förskolan. Att begränsa kontakterna till en viss grupp äldre, som skett i USA, kan organisationen inte stödja.

Sveriges folkpensionärers riksförbund tar upp den moderna bostadsmiljöns hårdhet och opersonlighet. I sitt handlingsprogram vill man verka för grannansvar och för ett närmande mellan generationerna. Det faddersystem som skisseras i medlemsförslaget är väl värt att pröva. Underhållningsvåld kan leda till att labila individer anser att våld är ett tillåtet medel vid konfliktlösning. Barnens TV-tittande bör ske i ordnade former och under de vuxnas ansvar. En förbättrad barnkultur efterlyses.

2.2. Remissinstanser som avstyrker enstaka punkter i medlemsförslaget

2.2.1. Danmark

Den almindelige danske Lægeforening anser att det generellt sett inte råder någon brist på överensstämmelse mellan den i medlemsförslaget uttryckta uppfattningen om barnets uppväxtmiljö och den danska. Tankar på ett faddersystem har förts fram i olika sammanhang och det erinras om "bestemormodellen". Att lagstadga om förbud mot aga av barn är inte ändamålsenligt. Ett sådant förbud skulle snarare leda till skuld känslor hos föräldrarna. Bättre vore att satsa på utbildning och information. Föräldrautbildningen har introducerats som ämne i skolan och bör spridas till andra undervisningsnivåer. Ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter stödes så mycket som möjligt.

Børne- og ungdomspædagogernes Landsforbund håller med förslagsställarna om att samhället i högre grad än hittills bör inrättas efter barnens behov. Idag förnimmer barnen mest de negativa sidorna av den industriella och teknologiska utvecklingen. Det är föräldrarna som bär det primära ansvaret för barnen. Samhället bör dock ge sitt stöd redan från födseln. Antalet platser inom barnomsorgen måste vara tillräckligt stort. De senare årens nedskärningar av beviljningarna till barnomsorgen har förbundet tagit avstånd från. Goda uppväxtbetingelser har inte blott betydelse för barndomstiden, utan även för resten av livet. Också utifrån samhällsekonomisk synvinkel synes det vara av vikt att satsa på en förbättrad familje- och barnpolitik. Barnpedagogerna har både viljan och de utbildningsmässiga förutsättningarna för att kunna ge sitt bidrag till denna utveckling.

Våld i TV och film är olyckligt, men avgörande är hur barnens uppfostran som helhet utformas. Förslaget om ett faddersystem förefaller en smula osäkert. Utrymmet för kontakterna med föräldrarna bör ökas för personalen inom barnomsorgen. Behovet av föräldrautbildning är stort. Redan i skolan bör kunskap förmedlas om barn- och familjeförhållanden. En viktig inledning vore att, såsom man gjort i Sverige, införa föräldrautbildning i samband med barnens födsel. En internationell barnkonvention tillstyrkes.

Skole og Samfund finner förslaget om föräldrautbildning vara viktigast och betonar de informationsmässiga aspekterna. Vissa skillnader de nordiska länderna emellan gör att förbud mot aga och vidtagandet av åtgärder mot det kommersiella trycket bäst främjas via föräldrautbildning. Begreppet fadder är främmande för danska förhållanden.

2.2.2. Finland

Social- och hälsovårdsministeriet finner medlemsförslaget aktuellt och viktigt. Förutom de åtgärder som ingår i medlemsförslaget nämner ministeriet att man i Norge infört ett barnombudsmannasystem och att man i Finland framlagt förslag om planering och uppföljning av beslutsfattandet gällande barnets ställning och rättigheter.

Viktigare än att skapa ett faddersystem är att vidtaga åtgärder i den naturliga miljön som barn befinner sig t. ex. daghem och skolor. Växelverkan mellan barn och föräldrar i bostadsmiljön är angelägen.

Att införa förbud mot aga är ändamålsenligt. I samband därmed bör en offentlig debatt föras i syfte att befrämja positiva uppfostringsmetoder.

Föräldrarna är otvivelaktigt i behov av kunskaper och stöd för sin fostrargärning. Skador på barn som orsakas av det kommersiella trycket bör begränsas eller elimineras. Genom nordiskt samarbete torde man kunna revidera de nordiska ländernas lagstiftning så att barnens rättigheter kan tryggas. De nordiska länderna bör aktivt verka för att en internationell konvention om barnens rättigheter ingås. Strävnan bör vara att barnen uppfattas som en aktiv part.

Hem och Skola anser att boendemiljöns betydelse för barnen borde understrykas i medlemsförslagets klämmor. Tveksamhet uttalas gentemot förslaget om förbud mot aga. Upplysning och attitydförändringar bör tillämpas framom förbud. Kriminalisering av lindrig aga kan leda till att det psykiska våldet ökar. Uttalad kärlekslöshet och hatiskhet kan skada barn långt mera än i hastigt mod utdelade smällar. Förbud mot ren misshandel av barn finns redan i samtliga nordiska länder. Föräldrautbildningen står redan på en hög nivå i de nordiska länderna vad avser graviditet, förlossning och spädbarnsvård. Utbildningen bör således koncentreras till utvecklingen efter spädbarnsåren, på barnpsykologi samt fostrarfrågor. I övrigt tillstyrkes medlemsförslaget.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

2.3.1. Danmark

Justitsministeriet finner det svårt att införa ett straffsanktionerat förbud mot våldsskildringar i TV m.m. eftersom det skulle innebära ingrepp i yttrandefriheten och medföra svårigheter att dra gränser mellan vad som är och inte är tillåtet. Ett dylikt förbud bör därför inte införas. Kroppsbestraffning av barn behandlas i strafflagens bestämmelser om våld och vanvård av barn. Agan är direkt omnämnd i lagen. En viss inskränkning i rätten att aga kan spåras i de senaste årens domstolspraxis. Att vänta är ytterligare inskränkningar i takt med att de allmänna attityderna i samhället ändras. Børnekommissionens betänkande innehåller förslaget att i myndighetsloven införs ett principuttalande mot föräldrars rätt att aga. Förslaget innebär dock ej att aga som sådan skall straffbeläggas. Ännu har ministeriet inte haft tillfälle att ta ställning till dessa frågor, men dess uppfattning är att det på nuvarande tidpunkt inte vore ändamålsenligt att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att införa förbud mot aga.

2.3.2. Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet stöder huvudintentionerna bakom medlemsförslaget och vill lägga tonvikten i det nordiska samarbetet

vid barnens uppväxtmiljö. Departementet är tveksamt till flera av de punkter som tas upp i sammanfattningen i medlemsförslaget. Faddersystemet har inte preciserats närmare. Förbud mot fysisk bestraffning av barn täcks redan i norsk lagstiftning. Ett starkt offentligt engagemang i utbildningen av föräldrar kan te sig tveksamt. Inte heller det kommersiella trycket och massmediautbudets inverkan på barnen torde vara lämpat för nordiskt samarbete. Andra förslag kunde dock med fördel tas upp till behandling på nordiskt plan:

- (1) Barnens samhällsintressen.
- (2) Barnens lekmiljö.
- (3) Rättsskyddet för barn inklusive partsrepresentation vid vissa typer av domstolstvister.
- (4) Förhållandet mellan offentliga och frivilliga insatser vad gäller fritidsfrågorna.
- (5) Barns och ungas medinflytande i samhället.

Avslutningsvis understryker departementet att *rek. nr. 25/1981/s* om förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga också bör beaktas i sammanhanget.

2.4. Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.4.1. Danmark

Indenrigsministeriet ansluter sig till vad som sägs i yttrandet från *Sundhedsstyrelsen*, som inte finner att medlemsförslaget föranleder kommentarer av hälsomässig natur. Beträffande förslaget om föräldrautbildning noteras att *Børnekommissionens* rapport aktualiserar denna fråga, liksom födelseförberedande undervisning. Övervägandena har emellertid ej avslutats.

Udenrigsministeriet kommenterar medlemsförslaget i den del som tar upp ingåendet av en internationell konvention om barnets rättigheter. Ministeriet finner arbetet med att få till stånd en dylik konvention konstruktivt och, jämfört med annat arbete på de mänskliga rättigheternas område, framåtskridande. Hittills har av totalt 28 operativa artiklar 8 slutbehandlats. Från dansk sida görs det en aktiv insats i det arbetet som Kommissionen för de mänskliga rättigheterna utför. Samarbetet är nära mellan Danmark, Norge och Sverige. På danskt initiativ deltog det svenska Rädda Barnen som observatörer vid det senaste mötet.

Kommunernes Landsforening avstår från att yttra sig.

2.4.2. Norge

Norsk samband for de forente nasjoner finner det inte naturligt att avge något yttrande över medlemsförslaget.

3. Utskottet

Medlemsförslaget, som genomgått en relativt omfattande remissbehandling, är ett s. k. temaförslag. I förslaget har sålunda flera idéer till nordiskt samarbete beträffande barnens miljö framlagts. Ett alternativ kunde ha varit väckandet av flera, mindre omfattande medlemsförslag. Genom att år 1979 av Förenta Nationerna proklamerades som ett internationellt barnår kom olika aspekter beträffande barn och barns miljö i förgrunden. I de nordiska länderna gjordes under barnåret omfattande insatser på lokalt, regionalt och nationellt plan. Samverkan mellan de nordiska länderna skedde före och under barnåret.

Allmänt sett har barnens situation i de nordiska länderna starkt förbättrats det senaste halvsekleet när det gäller de yttre levnadsförhållandena. En väl organiserad sjuk- och hälsovård har lett till en, internationellt sett, unikt låg barnadödlighet. Näringstillståndet är vidare gott. Trafikfarorna utgör dock fortfarande ett hot mot barnen. Inte så få barn saknar tillgång till en trygg lek miljö. Gatan, torget eller offentliga platser blir därmed lätt deras enda tillflyktsort. Barnens intressen måste därför tas tillvara redan på ett tidigt stadium inom samhällsplaneringen. För majoriteten av barn dominerar de ljusa sidorna. För en mindre del präglas tillvaron av kulturellt armod och vanvård, vilket kan leda till social utslagning eller rusmedelsmissbruk.

För många barn har de psykiska levnadsförhållandena inte följt med i den positiva utveckling som i huvudsak präglat de yttre förhållandena. Den i accelererande takt fortgående samhällsomvandlingen har bidragit till att skapa inre otrygghet hos barnen. Barn måste få uppleva att de behövs och att de vuxna vill vara tillsammans med dem. Samvaron mellan barn och föräldrar, som är av avgörande betydelse för barnens utveckling, har minskat. En bidragande orsak till detta är att avstånden mellan arbetsplatserna och bostäderna i många fall blivit betydande.

Hur barn och unga påverkas av boende- och uppväxtmiljön bör ytterligare klarläggas. Kontakterna mellan de olika generationerna bör förstärkas. En väg är att verka för ökade kontakter mellan den offentliga barnomsorgen och de äldre. Särskilt angeläget är detta i storstadsområdena där umgänget mellan generationerna är begränsat.

I medlemsförslaget förordas inrättandet av ett s. k. faddersystem för att utveckla sociala kontakter mellan barn och äldre. Utskottet kan emellertid i detta skede inte förorda att förutsättningarna för ett dylikt system utredes eftersom begreppet fadder har olika innebörd i de nordiska länderna.

Utskottet anser emellertid att de försök som pågår i Sverige, i vilka äldre personer deltar i arbetet i bl. a. förskola och fritidshem, kan ge värdefulla bidrag för att öka kontakterna mellan äldre och barn, varför dessa verksamheter bör följas med uppmärksamhet.

Det kommersiella tryck som drabbar barnen har tagits upp i *rek. nr 19/1977/k* om en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de

nordiska länderna. Rådets kulturutskott framhöll i det betänkande som låg till grund för denna rekommendations antagande att kulturindustrins inflytande på barn- och ungdomskulturen borde kartläggas. I det remissyttrande som kulturutskottet nu avgivit över det aktuella medlemsförslaget framhålls, att detta synsätt helt naturligt kan leda till åtgärder som syftar till att eliminera skadeverkningarna på barn av det kommersiella trycket och massmediautbudet. Kraftfulla insatser behövs, anser social- och miljöutskottet, för att kulturutbudet till barn och unga inte skall bestå blott av färdiga produkter som passivt mottages. Det finns anledning att se kritiskt på det videovåld som gör sig alltmer påmint i de nordiska länderna. Denna fråga behandlas av rådets juridiska utskott på grundval av medlemsförslaget A 605/j om spärr mot spridning av videovåld. Social- och miljöutskottet finner därför inte skäl att gå in närmare på denna problematik. I rek. nr 25/1981/s tas den betydelse som den förebyggande fritidsverksamheten har för barn och unga upp.

Förbud mot direkt misshandel av barn finns i samtliga nordiska länder. I Norge och Sverige har förbud mot kroppslig aga införts. Så har ännu ej skett i Danmark och Finland, men kommitté- eller utredningsförslag i denna riktning föreligger. Gränserna för det tillåtna när det gäller kroppslig aga torde bli allt snävare i de två sistnämnda länderna. Utskottet förordar att uttryckligt förbud införes lagstiftningsvägen i samtliga nordiska länder mot kroppslig aga eller annan kränkande behandling av barn. Likartade bestämmelser är önskvärda då flyttningsrörelserna inom Norden är betydande. Lagligt förbud mot aga kan emellertid inte få bli en isolerad åtgärd. Uttalad kärlekslöshet eller rent av hatiskhet kan skada barnen väl så mycket som kroppslig aga. Vägledande bör vara att barnen fostras så att de får åtnjuta förståelse, trygghet och ömhet. För att nå detta mål räcker det inte med lagar och förordningar, utan attitydpåverkan och upplysningsarbete måste till. Vad som behövs är en offentlig debatt om positiva uppfostningsmetoder.

Skapandet av trygghet i föräldrarollen är här av stor betydelse. Den kan befrämjas dels genom kontakter med andra föräldrar, dels genom föräldrautbildning. En målinriktad, systematisk föräldrautbildning bör etableras i de nordiska länderna. Här kan folkbildnings- och ungdomsorganisationerna göra en värdefull insats som ett komplement till de åtgärder som staten samt primär- och sekundärkommunerna i de nordiska länderna bör vidtaga. Viktigt är att inom föräldrautbildningens ram information ges om barnens psykiska utveckling och att kunskaper om de olika åldrarnas särdrag förmedlas. Rådets kulturutskott har i sitt yttrande förordat ett nordiskt samarbete på föräldrautbildningens område i form av ett allmänt erfarenhetsutbyte, materialproduktion och lärarutbildning. Social- och miljöutskottet kan ansluta sig till detta synsätt.

Ansträngningar för säkrandet av en trygg och harmonisk uppväxtmiljö måste göras såväl inom Norden som på ett vidare internationellt plan.

Sedan flera år tillbaka pågår inom Förenta Nationerna arbetet med en internationell konvention om barnens rättigheter. Såsom påpekas i medlemsförslaget antog dock redan Nationernas Förbund år 1924 en deklARATION om barnens rättigheter, vilken efterföljdes av en förklaring om barnens rättigheter. Sistnämnda antogs av Förenta Nationerna år 1959. Förklaringen syftade till att garantera samtliga barn – oavsett ras, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung – rättslig och social trygghet samt en god hälsa. Vidare skulle därigenom rätten till undervisning och möjligheter till lek och rekreation säkras. Sedan några år tillbaka pågår på polsk tillskyndan utarbetandet av en särskild barnkonvention, vilken skulle ge bestämmelserna en mera bindande prägel. Social- och miljöutskottet kan för sin del helt ansluta sig till tanken på ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter – en Carta Infantium. Ingåendet av en dylik konvention torde få stor betydelse. En svårighet är emellertid att urforma denna konvention på sådant sätt att samtliga FN:s medlemmar kan godkänna den. Blir den tilltänkta konventionen blott giltig i de mest utvecklade länderna uteblir effekterna för de barn som har det sämst ställt i materiellt hänseende. Det samarbete som de nordiska länderna inlett för att på internationellt plan verka för tillkomsten av en konvention till skydd för barnens rättigheter bör sålunda vidareföras och fördjupas.

Vägledande för arbetet med att förbättra barnens miljö bör vara att de mest långtgående insatserna görs för de barn som har det sämst ställt. De problem som barn med olika slags handikapp möter bör därför beaktas särskilt. Målet bör vara lika behandling av handikappade och icke-handikappade barn. De handikappade barnens lokalmiljö bör förbättras. Rådgivningen i anslutning till handikappade barns skolstart, övergång till vidareutbildning eller till yrkeslivet bör förstärkas. Integreringen av svårt handikappade barn i den reguljära undervisningen kräver särskilda insatser. Vidare bör de handikappade barnens fritidsverksamhet liksom olika former av åtgärder, som syftar till att avlasta föräldrarna till svårt handikappade barn, utredas.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendationer:

I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att införa likartade lagbestämmelser om förbud mot kroppslig åga eller annan kränkande behandling av barn.
2. att samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna samt

3. att särskilt beakta de handikappade barnens situation.

II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter.

Södertälje den 9 november 1981

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Petur Sigurðsson (Sj.)

Ebba Strange (SF)

Jacob Söderman (Sd)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Medlemsförslag

om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Kjell-Magne Bondevik, Astrid Gjertsen, Elsi Hetemäki-Olander, Tellervo Koivisto, Bror Lillqvist, Eivor Marklund, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Lars Werner och Marjatta Väänänen)

Under den senaste tiden har videokassetter med grovt våldsinnehåll nått de nordiska länderna och fått stor spridning, främst i Sverige. En utredning i Sverige kom nyligen till att det fanns över 500 videofilmer för utyrning. Av dessa filmer var 60 procent äventyrsfilmer med våldsinslag. En sjätte-del av filmerna innehöll grovt sadistiska våldsinslag.

De svenska utredarna har avvisat tanken på förhandsensur. Det innebär att jämställa video med biografilm och det skulle krävas en stor apparat för att se och bedöma alla videofilmer. I Sverige föreslås i stället förbud mot utyrning av videofilmer med våldsinnehåll till barn under 15 år.

I Finland har en arbetsgrupp nyligen tillsatts av justitieministeriet för att ta ställning till problemet med videovåldet. Gällande lag om filmgranskning tillämpas i Finland även på videokassetter om de visas vid offentliga tillställningar. Däremot är det inte direkt lagstridigt att hyra ut eller sälja videokassetter för privat bruk. Det är uppenbart att videokassetterna representerar ett skede i den tekniska utvecklingen som inte har kunnat beaktas när nu gällande lagar har stiftats.

Med tanke på att spridningen av kassetter snabbt förväntas få en mycket stor omfattning är det väsentligt att man nu utreder möjligheterna till begränsningar på nordiskt plan. Problemet kan inte lösas om åtgärder endast vidtas i ett land eller några av dem. Det livliga umgänget och kommunikationerna inom Norden gör det i praktiken omöjligt att vid gränserna övervaka eller förhindra en spridning av icke-önskvärda videokassetter.

Till stöd för ett ingripande mot bildprogram med grovt våld kan sägas att våldsskildringar strider mot grundläggande värderingar i vart samhälle. Det har även framkommit att videokassetter med våldsinnehåll har förmedlats till ungdomar och barn. Forskningen har för länge sedan visat att våld i alla former förråar, avtrubbar känslolivet och ger negativa modeller för ungdomen. Våldet skrämmar också småbarn och leder till ångest.

Föräldrarna borde därför också informeras om hur detta nya medium skall användas samtidigt som konkreta åtgärder från samhällets sida vidtas så att videokassettvåldet inte kan spridas. Här ligger en aktuell uppgift bl. a. för social- och barnvårdsmyndigheter.

Ett i mars 1980 väckt medlemsförslag om förbud mot våldspornografi (A 589/j) är för närvarande under behandling i juridiska utskottet. Förslaget avser i främsta rummet pornografi i tidskrifter. När förslaget väcktes hade frågan om begränsning av videovåldet inte ännu fått den aktualitet den har i dag.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer undertecknade, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder i syfte att få till stånd en effektiv spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program inom Norden.

Helsingfors, Oslo och Stockholm och Tórshavn den 14 januari 1981

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F)</i>
<i>Astrid Gjertsen (H)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
<i>Eivor Marklund (vpk)</i>	<i>Asser Stenbäck (Skl)</i>
<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>	<i>Sten Söderström (Skdl)</i>
<i>Lars Werner (vpk)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 605/j om hindring af spredningen af videokassetter med voldelige og usædelige programmer.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 24.–25. juni 1981 i Harstad, den 9. november 1981 i Åbo og den 19.–20. januar 1982 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, der er fremsat den 14. januar 1981, foreslår, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med det formål at få tilvejebragt en effektiv hindring af spredningen af videokassetter med voldelige og usædelige programmer i Norden.

Forslagsstillerne konstaterer, at videokassetter med groft voldsindhold har nået de nordiske lande og fået stor spredning.

En svensk udredning har afvist tanken om forhåndscensur, og en finsk udredning har endnu ikke afsluttet sit arbejde.

Da spredningen af kassetter hurtigt forventes at få et meget stort omfang, er det væsentligt, at man nu udreder mulighederne for begrænsninger på nordisk plan. Problemet kan ikke løses, hvis forholdsregler kun vedtages i ét land eller nogle af dem.

Til støtte for et indgreb anføres det, at voldsskildringer strider mod grundliggende vurderinger i vore samfund, og at det forskningsmæssigt er godtgjort, at voldsskildringer medfører skadevirkninger. Forældre bør derfor også informeres om, hvorledes dette nye medium skal anvendes samtidig som konkrete forholdsregler vedtages mod spredning.

2. Ny svensk lov af 11. juni 1981

Ved lov af 11. juni 1981 er det med virkning fra den 1. juli 1981 forbudt at sprede videovold til børn under 15 år. Film og videogram med indgående skildringer af virkelighedstro karakter, der gengiver vold eller trussel om vold mod mennesker eller dyr må ikke sælges eller lejes ud til børn under 15 år eller i vindingsøjemed forevises ved en særskilt arrangeret forevisning, hvis børn under 15 år er nærværende.

Et forslag fra det riksdagsudvalg, der behandlede forslaget til lov, om et generelt forbud mod spredning af videogrammer med voldsindslag blev henvist til fornyet udvalgsbehandling, idet dette forslag fandtes at inde-

bære en begrænsning i ytringsfriheden, hvorfor forslaget skal hvile i mindst 12 måneder, inden det igen kan tages op.

3. Forslagets remittering

Der er over medlemsforslaget afgivet remissudtalelser fra følgende danske, norske og svenske myndigheder:

<i>Danmark</i>	Justitsministeriet Kulturministeriet
<i>Norge</i>	Kirke- og undervisningsdepartementet Justisdepartementet
<i>Sverige</i>	Justitiekanslern Rikspolisstyrelsen Riksåklagaren Statens kulturråd Videogramutredningen Yttrandefrihetsutredningen Pressens samarbejtsnämnd Pressens opinionsnämnd

I *Finland* har medlemsforslaget ikke været udsendt på remiss, men til belysning af finske synspunkter er under pkt. 3.4. gengivet et sammendrag af de udtalelser, som justitsministeriet i Finland har indhentet over en udredning, som en arbejdsgruppe nedsat af justitsministeriet har afgivet om regulering af videovolden.

3.1. Danmark

Det danske *justitsministerium* finder, at det næppe vil være hensigtsmæssigt at gennemføre et forbud og henviser til afgrænsningsvanskelighederne og til de principielle spørgsmål, som knytter sig til en begrænsning i ytringsfriheden. Justitsministeriet refererer i sin udtalelse en udtalelse fra rigsadvokaten, der finder, at en gennemførelse af medlemsforslaget vil være udtryk for en holdningsændring i forhold til den stilling, der blev taget i slutningen af 1960'erne, da pornografi blev afkriminaliseret. En sådan holdningsændring findes ikke at kunne begrundes med erfaringer, der viser, at udbredelsen har skadevirkninger eller andre skadevirkninger end dem, der blev forudsat i sin tid. *Kulturministeriet* udtaler, at man ved eventuelle overvejelser om restriktioner må være opmærksom på, at der ikke indføres en regulering vedrørende salg og udlejning til private, der er mere restriktiv end den gældende regulering vedrørende offentlige forestillinger. Offentlig forevisning af film og videogrammer for børn under 16 år er kun tilladt efter forudgående godkendelse af statens filmcensur, hvilket også gælder for eventuel forevisning fra forhandleres side i udstillingsvinduer eller på andre offentligt tilgængelige arealer.

3.2 Norge

Justisdepartementet opplyser, at strafferådet i 1981 har afgivet en udredning om straffebestemmelser og andre forholdsregler mod voldsskildringer. Det foreslår en ny bestemmelse i straffeloven, som skal ramme "den som i ervervsvirksomhet — — — utgir eller frembyr til salg eller leie film eller videogram hvor det i underholdningsøyemed er gjort utilbørlig bruk af grove voldsskildringer". Forslaget fra strafferådet har været til høring. Ingen høringsinstans går ind for forhåndscensur, og der var delte meninger om en koncessionspligt eller registreringspligt. Justisdepartementet tager sigte på at fremme en proposition i 1981—82.

3.3 Sverige

De svenske remissudtalelser er præget af en afventende holdning under hensyn til den stedfundne debat og nye lovgivning samt til det igangværende udredningsarbejde. *Justitiekanslern* henviser til sin udtalelse over departementspromemorien Våldet i videogram, hvor kanslern bl. a. gjorde sig til talsmand for indførelse af en forhåndsgranskning og i afventen på spørgsmålets endelige løsning et strafsanktioneret forbud mod spredning af voldsskildringer. *Rikspolisstyrelsen* bemærker, at kontrol ved grænseovergangene er umulig men finder, da medlemsforslaget ikke indeholder konkrete forslag, ikke at kunne tage stilling til forslaget. *Riksåklagaren* har under henvisning til den forskellige lovgivning i de nordiske lande og til, at den svenske lovgivning er provisorisk, udtalt, at der for nærværende savnes forudsætninger for nærmere at tage spørgsmålet om overgribende nordiske regler op til nærmere overvejelse. *Kulturrådet* støtter medlemsforslaget. *Videogramutredningen* henviser til sin betænkning. *Yttrandefrihetsutredningen* oplyser, at det er målsætningen i løbet af 1982 at fremlægge slutbetænkning med forslag til grundlovsregulering af ytringsfriheden og herunder redegøre for udredningens syn på censur. *Pressens samarbetsnämnd* anbefaler under henvisning til det igangværende udredningsarbejde, at man venter med at træffe beslutning indtil forslagene fra de forskellige udredninger er slutbehandlede. *Pressens opinionsnämnd* kan af samme grunde ikke anbefale et nyt initiativ for Sveriges vedkommende.

3.4 Finland

3.4.1 Utredningen

Yttranden inbegärdes av 44 myndigheter och organisationer. Av dessa har 37 avgett yttranden. Enligt sitt mandat skulle arbetsgruppen utreda olika möjligheter för att begränsa spridningen av videoprogram med våld. Arbetsgruppen framlade fem olika alternativ för reglering samt bedömde ett vart för sig i fråga om fördelar och nackdelar. Arbetsgruppen avgav inget förslag eller någon rekommendation om vilket alternativ som skulle läggas till grund för den fortsatta beredningen. Utkast till förslag om stadganden uppjorde arbetsgruppen endast för bestraffningsalternativet.

3.4.2. Synpunkter på videovåldets spridning och verkningar

Det framhålls i yttrandena att det inte finnes helt uttömmande utredningar om vilken betydelse videoband med våldsinslag har för kriminalitetens utveckling. Flertalet remissinstanser anser dock, att starka skäl talar för att videoband med våldsinslag kan medföra en utveckling i riktning mot ökad kriminalitet och en ökning av våldet. Särskilt polismyndigheter betonar att våldsinslag i videogram synes ha en råande inflytande. En remissinstans framhåller att möjligheterna att företa upprepningar och avbryta visningarna särskilt i privata förhållande kan medföra en ökad effekt av våldsfrekvenserna i programmen.

3.4.3. Reglering av videovåldet

Största delen av remissinstanserna anmälde att de särskilt fann det nödvändigt att åtgärder vidtas för att begränsa spridningen av videoprogram med våldsinslag. Inte en enda remissinstans motsatte sig att produktion, marknadsföring eller förevisande av videovåld åtminstone på något sätt skulle begränsas. I flera yttranden behandlades i fråga om valet av begränsningsmetod betydelsefulla omständigheter, så som principen om rätten till fri spridning, övervakningsmöjligheterna och av begränsningarna föranledda kostnaderna.

3.4.4. Åbo hovrätt (dissens)

Majoriteten hänvisar till regeringsformens 10 § och anser att motiven för begränsningar bör vara exceptionellt starka och finner icke anledning att förorda några allmänna inskränkningar. Dock kan majoriteten tänka sig vissa begränsningar med avseende på ungdom. Minoriteten ser inga sådana intressen som bör skyddas på grund av vilka man med hänvisning till uttrycksfriheten kunde kräva en fri spridning av våldsprogram. Mycket större är de intressen som påkallar skydd.

Länsmannen i Esbo framhåller att den genom skum internationell affärsverksamhet införda videovåldet och handeln med detta särskilt till minderåriga ingenting har att göra med de ädla principerna för uttrycksfriheten. Krävs det grundlagsstiftningsordning bör sådana tillämpas för att så effektivt som möjligt förhindra handeln med rättspolitiska forskningsanstalten framhåller att frågan om videovåldets begränsningar och mål och medel därför är förknippade med mycket omfattande och svårlösta problem, som borde göras till föremål för fortsatta undersökningar. Det politiska tryck som den pågående debatten förorsakat torde dock av statsmakten påkalla vissa omedelbara åtgärder. Preses för institutionen för straffrätt vid Helsingfors universitet framhåller att videovåldet utgör det problem som samhället måste ta befattning med. Uttrycksfriheten har inskränkts för mindre intressens skull. Kansanvalistusseura (Folkupplysningssällskapet) framhåller att vid sidan av uttrycksfriheten bör beaktas att medborgarna också skall ha rätt och förutsättningar att leva i en trygg miljö. Sällskapet hänvi-

sar till de bestämmelser som finns om filmgranskning. Affärsarbetsgivarernas centralförbund förhåller sig reserverat till bestämmelser som inskränker företagsverksamheten men finner det uppenbart att myndigheterna måste ingripa i vissa företeelser som är negativa ur samhällsutvecklingens synpunkt.

I fortsättningen behandlades i yttrandena regleringsformer såsom näringsrättsliga åtgärder, lagstiftning om osedliga publikationer, straffreglering, självzensur och granskningsskyldighet.

Flertalet remissinstanser förhöll sig positivt till att import, tillverkning, saluförande m. m. av videoband skulle göras beroende av anmälan eller tillstånd.

Åsikterna gick isär i fråga om huruvida spridning av skildringar med våldsinslag skulle kriminaliseras i samband med en revision av lagstiftningen om osedliga publikationer.

Flertalet remissinstanser förhöll sig positivt till förslaget om att handelsmässig spridning av videoband med förråande våldsinslag skulle kriminaliseras. De som motsatte sig kriminalisering framhöll bl. a. att efterhandsövervakningen är svår att ordna samt att kriminaliseringen icke borde vara den enda begränsningsåtgärden utan att kriminaliseringen kan ansluta sig också till de övriga begränsningsalternativen.

Olika uppfattningar kom till uttryck i fråga om självensurans betydelse i sammanhanget.

Också i fråga om granskningsskyldigheten gick åsikterna starkt i sär.

3.4.5. Åldersgränser

Ett flertal remissinstanser förordade uppställandet av en viss åldersgräns. Sålunda anses det att syftet med reglering av videovåldet närmast bör vara att reducera konsumtionen av våldsprogram bland 10–16-åringar. De som motsatte sig åldersgräns hänvisade bl. a. till att övervakningen är svår att ordna och att det ej är möjligt att förhindra spridning av våldskassetter till ungdomar.

4. Medlemsförslag A 589/j om förbud mod volds pornografi

I medlemsförslaget blev det foreslået, at Nordisk Ministerråd skulle undersøge mulighederne for lovgivning, som forbyder volds pornografi. Forslaget opnåede under afstemning ved Nordisk Råds 29. session 1981 flertal fra en ikke beslutningsdygtig majoritet i plenarforsamlingen og bortfaldt derfor.

I det følgende er gengivet udvalgsbetænkningens sammenstilling af remissudtalelserne over medlemsforlaget.

De danske remissudtalelser er *generelt negative* over for forslaget. Kun Den danske Boghandlerforening går uden nærmere argumentation ind for forslaget. Direkte *imod* udtaler sig *justitsministeriet, ministeriet for kultu-*

relle anliggender, Danmarks Biblioteksforening og Landsforeningen Ungdomsringen. De øvrige remissinstanser har ikke bemærkninger til forslaget.

De finske remissudtalelser forholder sig gennemgående *ret neutrale* til medlemsforslaget. Det er karakteristisk, at der i flere af udtalelserne henvises til, at efter gældende finsk lovgivning er pornografi forbudt. Der henvises endvidere til, at en i 1979 nedsat arbejdsgruppe har til opgave at undersøge mulighederne for en ændring af de gældende bestemmelser om pornografi m. v. Disse bestemmelser er fra 1927. Det anføres, at ved fremlæggelse i riksdagen af forslag til ændringer i de gældende pornografi-bestemmelser vil spørgsmålet om voldspornografi indgå i overvejelserne. Det er gennemgående, at der på denne baggrund *ikke er bemærkninger* til forslaget fra *justitieministeriet, ministeriet för inrikesärendena, social- och hälsovårdsministeriet* og *Opinionsnämnden för massmedier*. *Imod* medlemsforslaget udtaler sig *Statens filmgranskningsbyrå, Finlands rundradio, Allmänhetens pressombudsman, Finlands biblioteksforening* og *Finska författarförbundet*. *Positivt* til forslaget stiller sig de øvrige remissinstanser uden at anbefalingerne dog kan siges at være særlig stærkt udtrykte, idet der enten ikke er anført særlig argumentation, eller anbefalingen sker under henvisning til medlemsforslaget, eller anbefalingerne holdes i relativt neutrale vendinger som f. eks. at en undersøgelse som foreslået "i og for sig er motiveret", idet der dog peges på, at foranstaltninger af den karakter, der foreslås i medlemsforslaget ikke kan stå alene, eller at der er andre foranstaltninger, der er at foretrække som modtræk mod den voldspornografi, som alle remissinstanser er modstandere af.

De norske remissudtalelser bærer tydeligt præg af, at den norske straffelovgivning indeholder et generelt forbud mod pornografi. *Forbruger- og administrasjonsdepartementet* og *kirke- og undervisningsdepartementet* indtager på denne baggrund en *neutral holdning*, idet kirke- og undervisningsdepartementet dog udtaler, at det ikke har noget at bemærke til at der igangsættes en udredning som foreslået. Denne udtalelse har dog baggrund i en interesse i at få en vurdering på bred nordisk basis og idet det kulturpolitisk kan have interesse med en undersøgelse, der vurderer de mere grundliggende spørgsmål om ytringsfrihed og forholdet til kunstnerisk frihed. *Imod* forslaget udtaler sig *Justitiedepartementet, Riksadvokaten, Norsk ukespresse* og *Norsk presseforbund*. Riksadvokaten fremhæver, at forbudet mod pornografi bl. a. håndhæves særlig strengt over for porno med større eller mindre islæt af vold og sadisme. Riksadvokaten vil finde det uheldigt med et særligt forbud ved siden af straffelovens generelle forbud. *Positivt* til tanken om en harmonisering stiller sig *Den norske forfatterforening, Norske kvinners nasjonalråd, Norsk kvinnesaksforening* og *Norges husmodersforbund*. Det udtales i disse remissudtalelser, at man er interesseret i en harmonisering af de nordiske love, således at de bringes i harmoni med den norske lovgivning.

Det fremgår af de *svenske* remissudtalelser, at den i 1977 nedsatte ytringsfrihedsudredning har til opgave at overveje en udvidelse af det strafbare område for pornografi og voldsfremstillinger. Under henvisning hertil og til at der således for svensk vedkommende allerede er udredningsarbejde i gang som anbefalet i medlemsforslaget *afstår* følgende remissinstanser fra at tage stilling til medlemsforslaget: *Justitiekanslern, Svea hovrätt, Brottsförebyggande rådet, Pressens samarbetsnämnd* og *Sveriges författarförbund*. Med samme begrundelse udtaler *Pressens opinionsnämnd* sig imod forslaget. *Positivt* til medlemsforslaget stiller *Rikspolisstyrelsen, Sveriges allmänna biblioteksforening* og *Riksförbundet Hem och Skola* sig. Rikspolisstyrelsen anfører, at der i 1979 er gennemført et forbud mod børnepornografi og spørger, om ikke grov vold i seksuelle sammenhæng i princippet fortjener samme opmærksomhedsgrad som børnepornografi.

Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation anbefaler medlemsforslaget og anfører, at udnyttelsen af kvinden i pornografiske tidsskrifter afdhumaniserer kvinden, hvilket ikke kan lede til øget lighed mellem kønnene.

Sammenfattende kan det på tværs af landegrænserne konstateres, at med en enkelt undtagelse (Rikspolisstyrelsen) anbefaler ingen offentlig myndighed medlemsforslaget. Hovedparten af de remissinstanser, der har tilknytning til publicistvirksomhed, kan heller ikke anbefale forslaget. En del af de øvrige private remissinstanser i Finland, Norge og Sverige går ind for medlemsforslaget med begrundelser svarende til forslagsstillernes og den, der bl. a. er kommet til udtryk i udtalelsen fra *Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation*.

I argumentationen fra skeptikerne går det igen flere steder, at man ser det som en vanskelighed at finde kriterier, der gør det muligt at præcisere det strafbare område for volds pornografi. Skeptikerne udtrykker også nervøsitet for en lovgivning, der i form af censur eller lignende kan true ytrings- og trykkefriheden.

I flere remissudtalelser peges der på, at der enten sammen med et forbud eller i stedet for et forbud bør gennemføres forholdsregler, der modvirker interessen for volds pornografi. Der nævnes i denne forbindelse intensiveret oplysning og debat i massemedierne, attitudeopdragelse af børn og muligheder for gennem beskatning at nedsætte efterspørgslen efter volds pornografiske skrifter.

5. Juridisk udvalg

I juridisk udvalgs betænkning over Nordisk Ministerråds beretning – C 1/1981 – til Nordisk Råds 29. session anbefaledes det, at arbejdet i de enkelte nordiske lande med forholdsregler mod videovold blev koordineret med henblik på at opnå så ensartede standpunkter som muligt til en eventuel kommende lovgivning eller andre forholdsregler.

På forslag fra juridisk udvalg vedtog plenarforsamlingen at opfordre Nordisk Ministerråd til at koordinere de igangværende nationale overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag.

Med udgangspunkt i denne udtalelse og i det foreliggende medlemsforslag har juridisk udvalg haft en drøftelse af disse problemer med de nordiske justitsministre under et møde i Åbo den 9. november 1981.

Udvalget modtog under mødet en redegørelse for baggrunden for den fra 1. juli 1981 gældende lov i Sverige og for komitéarbejdet i Finland og Norge med oplysning om, at der både i Finland og Norge ventes fremlagt propositioner i de respektive parlamenter i løbet af kort tid. I Danmark udgør spørgsmålet ikke noget akut problem, og man har ikke fundet det hensigtsmæssigt for tiden at indføre noget forbud mod spredning. På Island har spørgsmålet først for helt nylig meldt sig som et problem, og sagen kunne i løbet af de kommende måneder forventes rejst i Altinget.

Justitsministrene meddelte udvalget, at Nordisk Ministerråd mener, at det kan være vanskeligt at betragte videovold isoleret fra den kulturpolitiske og kriminalpolitiske situation i det enkelte land, og at behovet for en fælles nordisk løsning ikke anses for så påtrængende, at det bør forhindre de enkelte lande i at vurdere spørgsmålet ud fra deres forhold. Der er imidlertid grund til at antage, at de lovbestemmelser, som man efterhånden vil få i Finland, Norge og Sverige, vil være nok så ens.

Juridisk udvalg deler forslagsstillernes afstandtagen fra de skildringer af ofte meget grov og sadistisk voldsudøvelse, som forekommer i en stor del af de videogrammer, der i takt med populariseringen og den mere almindelige udbredelse af videobåndoptagere og -gengivere i de senere år er udbudt til køb eller leje til et bredt publikum, herunder børn. Udvalget er hermed helt på linje med den stærke opinion, som kraftigt har taget afstand fra denne form for salgs- og udlejningsvirksomhed, der også omfatter udbredelsen af videogram, som skildrer kønslige forhold på en måde, der af de fleste opfattes som frastødende.

Juridisk udvalg er bekymret over denne udvikling, der tilsyneladende ikke har nået sit højdepunkt endnu, og der er i udvalget enighed om at anbefale, at spredningen af videogrammer af denne karakter søges begrænset mest muligt.

Juridisk udvalg må imidlertid på baggrund af den debat, der i hvert af de nordiske lande har været ført sideløbende med behandlingen af medlemsforslaget i juridisk udvalg, tage til efterretning, at det ikke har været muligt at nå til enighed om, at forholdsregler mod spredningen af videogrammer af den pågældende karakter også bør omfatte fælles lovgivning.

Juridisk udvalg har konstateret, at der i Sverige allerede er gennemført lovgivning, at det må forventes, at der i Finland og Norge i løbet af relativt kort tid vil blive gennemført lignende lovgivning, medens der fra dansk side ikke vil blive taget noget lovgivningsinitiativ foreløbig. I Island er debatten om eventuelt at indføre lovbestemmelser endnu ikke afsluttet.

Juridisk udvalg må på denne baggrund erkende, at en eventuel rekommandation om fællesnordisk lovgivning ikke vil have reelle muligheder for at blive opfyldt og indstiller derfor ikke medlemsforslaget til vedtagelse.

Der er imidlertid tale om et problem, hvis udvikling der er behov for stadig at følge. Juridisk udvalg henstiller derfor, at de nordiske kontakter, der har været etableret i forsøget på at nå et fælles standpunkt, bevares, og at udbredelsen af disse skildringer overvåges, således at der – såfremt udviklingen gør det påkrævet – med kort varsel kan tages nye initiativer på nordisk basis.

Juridisk udvalg indstiller herefter,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag

A 605/j om hindring af spredningen af videokassetter med voldelige og usædelige programmer.

Stockholm, den 20. januar 1982

Lennart Andersson (S)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Medlemsförslag

om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor

(Väckt av Inger Hirvelä, Gunnel Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Tuulikki Petäjaniemi, Arvo Salo och Marjatta Väänänen)

Byggnadsmiljöns utveckling under de två senaste decennierna, 1960- och 1970-talen, har varit föremål för en livlig debatt. Vid sidan av de enskilda samhällsmedlemmarnas möjligheter att delta i planeringen av den bebyggda miljön, har frågan om de estetiska och kulturhistoriska värdenas ställning i planering och byggande flitigt diskuterats.

Det faktum att man i rationalitetens tecken gjort avkall på regionala och nationella arkitektoniska särdrag, har varit en central måltavla för många kritiska röster. Denna brist på känsla för miljöns krav har gjort sig påmind såväl då det gällt utformningen av hela, nya bostadsområden som då det gällt de arkitektoniska kvaliteterna i enskilda, nya hus. De estetiska värdena har fått träda i bakgrunden, frågor rörande stil och eventuella stilbrott har underordnats rent funktionella och/eller ekonomiska aspekter.

En förklaring till detta kan sökas i bristande kunskap hos en stor del av samhällsmedlemmarna. Att enbart förlita sig på intuition i frågor av estetisk karaktär är inte nog. En naturlig stilkänsla kan byggas upp hos varje individ. Men för att detta skall vara möjligt, krävs dock att man inhämtar vissa grundläggande kunskaper, helst redan i unga år.

Då det gäller byggnadsmiljöns utformning krävs kunskap om arkitektur i förhållande till miljön: vilka estetiska krav miljön ställer och hur ett byggnadsprojekt kan förverkligas utan att dessa hänsyn åsidosätts. Byggnadsmiljön utgör summan av en mängd delfaktorer, som alla är av betydelse för helheten. Enbart kännedom om olika byggstilar och förmåga att på ett harmoniskt sätt anpassa bebyggelse till dess omgivning är därför inte nog. För att kunna förverkliga ett byggnadsprojekt enligt de riktlinjer som anges av de estetiska kraven från miljön bör byggaren besitta kunskaper också i konkreta detaljfrågor rörande exempelvis val av material och färg:

- Miljön, den omgivande naturen, byggnaderna i grannskapet eller eventuellt den byggnad som skall byggas till, kan förutsätta att ett nybygge eller en tillbyggnad uppförs i två plan och förses med sadeltak eller mansardtak.
- Är det möjligt att med en given takkonstruktion av äldre datum göra taket i plåt eller plast, eller bör byggaren hålla fast vid forna dagars betydligt mera underhållskrävande takfält?

- Vilka fasadmateriäl kan kombineras med taktypen? Rappat eller orappat tegel, skivor eller profilerad stålplåt? Skall en eventuell brädfodring vara liggande eller stående, utförd i ohyvlat virke eller i hyvlat och spåntad panel?
- Förutsätter taktyp och fasadmateriäl spröjsade fönster med små rutor av traditionell typ eller kan man eventuellt få moderna tiders större, mera städvänliga glasytor att smälta in i helheten?
- Smälter den färgkulör som byggaren tänkt bestroyka ytterväggarna med in i den färgskala som anges av naturen och av äldre, närliggande byggnader?

Ovan angivna och andra liknande frågor bör samhällsmedlemmarna var förtrogna med för att med tillfredsställande resultat kunna påverka utformningen av den bebyggda miljön. De kunskaper som är nödvändiga i sammanhanget kommer från ett brett fält, som hittills fått förbli i det närmaste ouppmärksammat inom undervisningsväsendet på olika nivåer samt inom den fria bildningsverksamheten i de nordiska länderna.

I Finland har arkitektur och byggnadsstilar i mycket begränsad utsträckning tagits upp inom ramen för skolundervisningen i ämnena teckning och historia. I den mån undervisning som berör det aktuella kunskapsfältet utöver detta förekommer, är den främst inriktad på miljö(skydds)frågor.

Hur den miljö är utformad, där samhällsmedlemmarna själva skall fungera under kanske tiotals år, måste anses vara en första rangens fråga. En verksamhet avsedd att ge var och en nödvändig kunskap för planeringen och utformningen av byggnadsmiljön, kunde således med fördel anförtros de institutioner som i respektive land har ansvaret för kunskapsförmedlingen.

I praktiken skulle detta innebära att grundskolorna och gymnasieskolorna, medborgarinstituten, studieförbunden och övriga folkbildande organisationer upptar arkitektur- och miljöfostran i sina respektive läroplaner och kursprogram.

Att arkitektur- och miljöfostran i någon form kan ges inom ramen för exempelvis grundskolornas verksamhet talar bland annat försök i såväl Danmark, Finland som i Sverige för. I de finländska grundskolorna ägnades läsåret 1979–1980 – inför det internationella miljöåret 1980 – temat "En trivsamt miljö". En handbok, som på ett åskådligt och lättfattligt sätt behandlar hela det aktuella problemområdet, sammanställdes inför temaåret av Finlands arkitektförbund med ekonomiskt stöd av bostads- och lantbruksstyrelserna. Handbokens användbarhet begränsar sig dock inte till undervisning av barn, utan den kan i sin nuvarande form också väl tjäna som underlag för kursverksamhet inriktad på vuxna.

Som ett led i förverkligandet av syftet med temaåret inleddes våren 1979, i samarbete mellan några skolor och statens AV-central, arbetet med att sammanställa en central utbytesbank för diapositiv som behandlar

miljö, bebyggelse och boende i olika delar av Finland. På omkring fem år hoppas man kunna ge banken riksomfattande täckning och vid utgången av decenniet hoppas initiativtagarna ha fått till stånd ett omfattande internationellt utbyte av diaserier.

För att tanken på miljö- och arkitekturfostran inom ramen för de kunskapsförmedlande institutionernas verksamhet skall kunna vidareutvecklas, är det nödvändigt att realisera ett omfattande samarbete mellan å ena sidan respektive länders arkitektkårer, å andra sidan ländernas undervisningsmyndigheter och folkbildningsorganisationer samt planläggnings-, byggnads- och miljöförvaltningsmyndigheter. Tyngdpunkten i samarbetet bör sannolikt ligga på lokal nivå: i samarbetet mellan primärkommunens skolor, myndigheter och organisationer och de representanter för landets arkitektkår, som har den största lokalkännedomen och förståelsen för eventuella lokala särproblem.

Ett fullödigt och fruktbart samarbete förutsätter dock inte bara kontakter mellan myndigheter på lokal och regional nivå, utan också på riksnivå och grannländer emellan. Ett brett upplagt samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om arkitektur- och miljöfostran skulle innebära en insats för en ytterligare stärkt nordisk kulturgemenskap. Samproduktion av läromedel kunde ske i viss utsträckning, med åtföljande inbesparingar i fråga om resurser. Samtidigt skulle möjligheten att utbyta erfarenheter rörande metodik, på längre sikt också rörande resultat, ge anvisning om tänkbara framtida utvecklingslinjer för verksamheten.

Ett initiativ till nordiskt samarbete på området har tagits av arkitektförbunden i de nordiska länderna. Formerna för samarbetet är än så länge öppna, vilket i detta skede omöjliggör en bedömning av projektet.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a) att utreda förutsättningarna för möjligheterna till arkitektur- och byggnadsmiljöfostran inom ramen för respektive länders kunskapsförmedlande institutioners verksamhet, samt
- b) att utreda förutsättningarna för ett nordiskt samarbete inom denna undervisning

Helsingfors och Stockholm den 14 januari 1981

Inger Hirvelä (Skdl)

Gunnel Jonäng (c)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K) *Tuulikki Petäjaniemi (Kok)*

Arvo Salo (Sd)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor. Förslaget har behandlats vid möten den 22-23 januari, den 1-2 mars, den 18 juni, den 5 och 8 augusti, den 19 oktober samt den 7 december 1981.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att a) utreda förutsättningarna för möjligheterna till arkitektur- och byggnadsmiljöfostran inom ramen för respektive länders kunskapsförmedlande institutioners verksamhet, samt att b) utreda förutsättningarna för ett nordiskt samarbete inom denna undervisning.

Förslagsställarna anför att frågan om de estetiska och kulturhistoriska värdenas ställning i planering och byggande flitigt diskuterats. Samhällsmedlemmarna bör vara förtrogna med ett otal frågeställningar för att med tillfredsställande resultat kunna påverka utformningen av den bebyggda miljön. De kunskaper som är nödvändiga i sammanhanget kommer från ett brett fält, som hittills enligt förslagsställarna fått förbli i det närmaste ouppmärksammat inom undervisningsväsendet på olika nivåer samt inom den fria bildningsverksamheten i de nordiska länderna.

Grundskolorna och gymnasieskolorna, medborgarinstituten, studieförbunden och övriga folkbildande organisationer borde uppta arkitektur- och miljöfostran i sina respektive läroplaner och kursprogram. Att arkitektur- och miljöfostran i någon form kan ges inom ramen för exempelvis grundskolornas verksamhet talar bl. a. försök i såväl Danmark, Finland som Sverige för. I Finland har i samarbete mellan några skolor och statens AV-central inletts ett arbete med att sammanställa en central utbytesbank för diapositiv, som behandlar miljö, bebyggelse och boende i olika delar av Finland.

För att tanken på miljö- och arkitekturfostran skall kunna vidareutvecklas, anser förslagsställarna det nödvändigt att realisera ett omfattande samarbete med tyngdpunkten på lokal nivå mellan å ena sidan respektive länders arkitektkårer, å andra sidan ländernas undervisningsmyndigheter och folkbildningsorganisationer samt planläggnings-, byggnads- och miljö-vårdsmyndigheter. Ett brett upplagt samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om arkitektur- och miljöfostran skulle innebära en insats för en ytterligare stärkt nordisk kulturgemenskap. Det skulle samtidigt skapa möjligheter att utbyta erfarenheter rörande metodik, på längre sikt också

rörande resultat, vilket skulle kunna ge anvisning om tänkbara framtida utvecklingslinjer för verksamheten.

Förslagsställarna hänvisar slutligen till att ett initiativ till nordiskt samarbete på området har tagits av arkitektförbunden i de nordiska länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiskt skolsamarbete

Kontaktgruppen för miljölära i grundskola och i de 16–19-årigas utbildning

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender

Boligministeriet

Ministeriet for offentlige arbejder

Undervisningsministeriet

Miljøministeriet

Akademiet for de skønne Kunster, Akademiraadet

Kunstakademiets skoler

Rigsantikvaren

Arkitektskolen i Aarhus

Københavns Magistrat

Frederiksberg Kommune

Danske Arkitekters Landsforbund/Akademisk Arkitektforening

Dansk Folkeoplysnings Samråd

Danmarks Naturfredningsforening

Finland

Bostadsstyrelsen

Skolstyrelsen

Yrkesutbildningsstyrelsen

Statens audivisuella central

Museiverket

Uleåborgs universitet, arkitekturavdelningen

Tekniska högskolan, arkitektavdelningen

Medborgar- och arbetarinstitutens förbund r. f.

Samverkande bildningsorganisationerna r. f.

Suomen arkkitehtiiliitto – Finlands arkitektförbund r. y.

Suomen kotiseutuliitto (Finlands hembygdsförbund)

Ålands landskapsstyrelse

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Miljøverndepartementet
 Arkitektthøgskolen i Oslo
 Norske kommuners sentralforbund
 Norsk forening for bolig- og byplanlegging
 Norges byggforskningsinstitutt
 Samnemnda for studiearbeid

Sverige

Riksantikvarieämbetet och Statens historiska muséer
 Skolöverstyrelsen
 Statens naturvårdsverk
 Bostadsstyrelsen
 Statens råd för byggnadsforskning
 Statens planverk
 Svenska kommunförbundet
 Arkitektförbundet
 Svenska arkitekters riksförbund
 Folkbildningsförbundet

I praktiken är alla remissorgan som anser sig berörda positiva till medlemsförslaget. Många av remissorganen utvecklar och fördjupar motiveringarna till förslaget. Eftersom detta i första hand syftar till utredningar, redogörs för hittills vidtagna åtgärder och läggs i vissa fall fram konkreta förslag för det fortsatta arbetet. I ett enda fall avstyrks medlemsförslaget. Svenska *skolöverstyrelsen* är visserligen inte negativt inställd till själva saken, men anser att förslaget inte bör föranleda ytterligare åtgärder inom skolans område i tillägg till dem som redan vidtagits.

I remissammanställningen redovisas de särskilda synpunkter som anlagts på medlemsförslaget.

*2.1. Tillstyrkande**Nordiska remissyttranden*

Kontaktgruppen för miljölära inom nordiskt skolsamarbete ger en redovisning för det sedan 1974 bedrivna samarbetet kring miljölära i grundskola och i de 16–19-årigas utbildning. Gruppen är enig med förslagsställarna, men har svårt att se hur ett formaliserat nordiskt samarbete skall kunna inpassas i ett undervisningsmönster som bör bygga på lokala förutsättningar. Gruppen menar dock att innehållet i de olika formerna av utbildning bör kunna göras till föremål för nordiskt informationsutbyte. Vidare förmodar gruppen att utväxling av lärostoff är av stort värde.

Danska remissyttranden

Akademiraadet framhåller att medlemsförslaget rör vid ett mycket centralt problem i byggnadskonstens aktuella situation och fördjupar motive-

ringarna till förslaget ytterligare. Rådet ser gärna att utredningen kommer att gälla både kunskapsförmedlingen och den insamling och redigering av material som är en förutsättning för upplysningsarbetet. Arkitektskolorna borde enligt rådet indragas i arbetet och kanaler för nordiskt samarbete öppnas.

Arkitektskolen bland *Kunstakademiets skoler* erbjuder sig att aktivt delta i det föreslagna arbetet. *Institut 1, arkitekturhistorie* lämnar därutöver upplysningar om vidtagna åtgärder och hänvisar till sina samlingar, vilka kunde utgöra grunden för ytterligare upplysningsmaterial.

Arkitektskolen i Aarhus påpekar att den lagstiftning som gäller den fysiska miljön i stigande grad drar in medborgarna i beslutsprocessen, vilket leder till att samhället i motsvarande mån ställer krav på medborgarnas vetande härvidlag. Motiveringarna till medlemsförslaget fördjupas ytterligare av *afdelingen for bybygning* inom skolan. Avdelningen gör uppmärksam på att det existerar ett nordiskt forum för stadsbyggnad, vars syfte är att främja förståelsen för bebyggda områdets arkitektoniska kvaliteter samt att propagera för att den arkitektonisk-miljömässiga sidan av den fysiska planeringen tillvaratas med respekt för sambandet mellan historisk tradition, socialt liv och arkitektonisk form. Seminariet består av avdelningar på arkitektskolorna i Oslo, Stockholm, Lund, Köpenhamn och Århus.

Rigsantikvaren framhåller att muséernas och de antikvariska myndigheternas roll i sammanhanget är att vägleda i tal och skrift, framställa instruktiva utställningar och lämna bistånd vid utformning av läroböcker.

Ministeriet for kulturelle anliggender ansluter sig till de synpunkter som kommer till uttryck i de danska yttrandena ovan.

Miljøministeriet finner det väsentligt att man i undervisningen framhäver föroreningsförhållandenas helt avgörande betydelse för möjligheterna till aktiviteter/boende, inte bara i samband med friluftsliv, utan också i samband med användningen av hus och uterum i stadsmiljön. Ministeriet menar vidare att det också måste bli fråga om undervisning i de grundläggande förutsättningarna för förståelsen av tecknat material och framhåller den visuella kommunikationens betydelse.

Danske Arkitekters Landsforbund hänvisar till att förbundet under åtskilliga år arbetat med ämnet "Arkitektur i folkeskolen". Förbundet betonar dock att ämnet praktiseras på ett annat sätt än vad som kommer till uttryck i medlemsförslaget: arkitektur skall definieras mycket brett som den bebyggda omgivningen, den av människan skapade miljön. Eftersom ämnet behandlas olika i de nordiska länderna, föreslår förbundet att Nordiska rådet stöder initiativ i de enskilda länderna kring ämnet arkitektur i skolan.

Dansk Folkeoplysnings Samråd anför att det i folkbildningsverksamheten i viss utsträckning erbjuds undervisning av det föreslagna slaget, direkt eller indirekt. Samrådet förmodar att en rapport om det arbete som gjorts i de nordiska länderna kan ge inspiration till ytterligare initiativ.

Finländska remissyttranden

Museiverket anser det ytterst viktigt att miljöfostran i grundskolan effektivteras i synnerhet med hänsyn till miljöproblem och historiska byggnader. Inte heller på institutnivå är utbildningen tillräcklig för att höja byggnadets estetiska kvaliteter. Museiverket anför slutligen att det i olika sammanhang understrukit vikten av att den för byggnadsmiljön ansvariga planerarkåren och de för byggandet och byggnadsinspektionen ansvariga kommunala förtroendemännen ges adekvat vidareutbildning.

Skolstyrelsen relaterar medlemsförslaget till de gällande läroplanerna, vilka rymmer moment med anknytning till de i förslaget aktualiserade frågorna. Avdelningen för det fria bildningsarbetet vid styrelsen anser det vara tänkbart att den föreslagna arkitektur- och byggnadsmiljöfostran kan beaktas i planeringen av vuxenutbildningen. Skolstyrelsen framhåller som sin uppfattning att arkitektur- och byggnadsmiljöfostran borde inlemmas i det nordiska miljöläroprojektet (se ovan). Sålunda kunde utgångspunkterna för kursplanerna belysas och resultatet utnyttjas i utvecklingen av läroplanerna i varje land. Därtill borde också frågor i anslutning till lärostoffet belysas.

Yrkesutbildningsstyrelsen redogör för konst- och miljöfostrans plats i läroplanerna för det s. k. mellanstadiet (16–19-åringars utbildning), vilka inbegriper undervisning i planering och vård av den bebyggda miljön samt produktkunskap som en del av den bebyggda miljön. Vidare anför styrelsen att den förbereder ett försök gällande miljöfostran inom olika utbildningsområden, vilket utgör fortsättning på motsvarande samnordiska försök i grundskolan. Yrkesutbildningsstyrelsen anser att det finns förutsättningar att främja utbytet av information om miljöfostran mellan länderna och finner det också nödvändigt med samnordisk fortbildning för lärare i ämnet.

Statens audiovisuella central förmodar att möjligheterna till nordiskt samarbete inom området är goda. Centralen menar att allt förefintligt material i de nordiska länderna borde inventeras. Med hänvisning till den i medlemsförslaget nämnda centralbanken för förmedling av relevant material anför centralen att det föreligger risk för att initiativet skall bli ett undantagsfall och att nordiskt samarbete i rådande situation kunde stimulera verksamheten. Det föreslagna utredningsarbetet bör enligt centralen syfta till en samnordisk plan för undervisningen om byggnadsmiljön, vilket begrepp bör ges en så bred tolkning som möjligt och inte ses enbart ur arkitekturens synvinkel.

Bostadsstyrelsen anför att den genom bostadsforskningsanslag försökt främja sådan forskning som produktionen av läromedel i ämnet förutsätter och därvid deltagit i finansieringen av en av de i medlemsförslaget nämnda böckerna.

Arkitektavdelningen inom *tekniska högskolan* förklarar sig redo att inom högskolan anordna miljöfostran för ingenjörsstuderande så framtid medel

härför anvisas. Avdelningen förordar nordiskt kunskaps- och forskarutbyte mellan högskolorna och anför att den startat ett samarbete med Lunds tekniska högskola. *Arkitekturavdelningen vid Uleåborgs universitet* föreslår att ett samarbetsorgan inrättas med representanter för de olika ländernas skolmyndigheter, lärarorganisationer och arkitektförbund. Avdelningen understryker vidare miljöfrågornas vikt i lärarutbildningen.

Medborgar- och arbetarinstitutetens förbund anser att den föreslagna typen av undervisning väl lämpar sig för medborgar- och arbetarinstituten och att dessa kan arrangera undervisning i miljöfostran. *Samverkande bildningsorganisationerna* understryker betydelsen av att byggnadsmiljöfrågor inte behandlas fristående från övriga miljöfrågor, utan att lärostoffet alltid planeras som en helhet med beaktande av såväl den bebyggda som den naturliga miljön. Likaså borde miljöfostran ges en social och socialpsykologisk inriktning, av vilket man i Finland har positiva erfarenheter. Ett samarbete i läromedelsfrågor borde utvecklas, vilket skulle inkludera medel för översättning.

Finlands arkitektförbund redogör för de åtgärder som förbundet vidtagit till förmån för miljöfostran. Förbundet understryker att målet för miljöfostran inte kan vara att göra var och en till planerare, som utan hjälp klarar t. ex. alla de uppgifter som nämns i medlemsförslaget. Målet bör vara att varje individ har nödiga grundkunskaper, kan utnyttja informationskällor, behärskar begrepp och språk inom planeringen.

Finlands hembygdsförbund upplyser om att förbundet tagit initiativet till ett temaår för skolorna kallat "Trivsamt miljö" samt producerat läromedel i anslutning härtill. Förbundet anser att arkitektur- och miljöfostran borde ingå som integrerad del i relevanta ämnen, i stället för att ges formen av paket. Viktigast är dock att denna fostran ingår i utbildningen efter grundskolan och att den ges större vikt inom bildningsorganisationernas verksamhet. Viktigt skulle enligt förbundet även vara att arkitektur- och miljöfostran ingick i utbildningen av personer verksamma inom byggnadsinspektionen. Lämpliga former för samarbete på nordiskt plan skulle till en början vara erfarenhets-, material- och idéutbyte. Hembygdsförbundet nämner slutligen att de nordiska hembygdsorganisationerna upprättat en samarbetsorganisation, Nordisk samverkan för hembygdsarbete, som inleder sin verksamhet i januari 1982 och som skulle kunna fungera som informationskanal även i fråga om undervisning.

Ålands landskapsstyrelse finner det viktigt att utbildningsinstitutioner för arkitekter och byggmästare har byggnadsmiljöfrågor på sitt utbildningsprogram. Styrelsen anser att t. ex. kommunala byggnadsnämnder den vägen kan bibringas nödvändig sakkunskap. Att införa byggnadsmiljöfrågor som särskilt ämne i grund- och gymnasieskolor stöter enligt landskapsstyrelsen på oöverstigliga svårigheter på grund av de redan förut späckade läroplanerna, varför rekommendationsförslagets punkt a stöds med det förbehållet.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet hänvisar först till *Grunnskolerådet* och *Rådet for videregående opplæring*, vilka stöder medlemsförslaget. Departementet anser för sin del att undervisningen bör lägga särskild vikt vid de faser i byggnadsprojekten där det är möjligt för brukaren och samhällsintresserade att öva inflytande. Med hänvisning till läroplanen för grundskolan anser departementet att miljöfostrans ställning bör stärkas, att det bör utarbetas läromedel och att det bör arrangeras lärarutbildning. Departementet förmodar slutligen att miljöfostran i stigande grad blir aktuell som debatt- och undervisningstema i det organiserade vuxenutbildningsarbetet. Medlemsförslaget stöds i princip. Medlemsförslaget stöds av *Miljøverndepartementet*.

Norsk forening for bolig- og byplanlegging anser att arkitektur i vidaste mening borde vara en huvudkomponent i miljöarbetet och i den kulturella utvecklingen. Om miljöfostran kunde införas i läroplanen, skulle därmed kunna läggas grund för ett arbete med att förbättra miljöerna i bostads- och arbetsområdena och i landskapet.

Norges byggforskningsinstitutt betonar att miljöfostran är mer än arkitektur och uttalar någon förvåning över de exempel som i medlemsförslaget anförs för att belysa syftet med detta. Institutet har dock ingen bestämd uppfattning hur undervisning i miljöfostran skall utformas.

Norske kommuners sentralforbund hänvisar till gällande norska läroplaner för grundskola och vidaregående skola. Centralförbundet finner det positivt om det på nordisk bas kunde utarbetas fler hjälpmedel till bruk i undervisningen om byggnadsmiljöfrågor.

Samnemnda for studiearbeid framhåller vuxenutbildningens betydelse i sammanhanget och pekar också på de visuella medlens stora betydelse. Nämnden anser att fjärrundervisningen och de nordiska radioföretagen bör vara centrala element i vuxenutbildningen och folkbildningsarbetet.

Arkitektøgskolen i Oslo erbjuder fackligt bidrag till den föreslagna undervisningen och utvecklingen av frågan och är beredd att återkomma så snart som möjligt.

Svenska remissyttranden

Riksantikvarieämbetet fördjupar motiveringarna i medlemsförslaget. Ämbetet har låtit utföra en utredning om utbildning inom kulturminnesvårdens ansvarsområde. Mot bakgrund av denna utredning har ämbetet inlett ett samarbete med skolöverstyrelsen om kulturminnesvården i gymnasieutbildningen. Riksantikvarieämbetet har vidare hos utbildningsdepartementet hemställt om att den svenska gymnasieutredningen genom tilläggsdirektiv ges i uppdrag att närmare inventera och studera utbildningsbehovet på gymnasienivå inom kulturminnesvårdens ansvarsområde och då särskilt byggnadsvårdsutbildningen, vilken hemställer departementet dock inte bifallit. Ämbetet konstaterar avslutningsvis att samarbetet med

skolöverstyrelsen kan ses som en del av de åtgärder på nationell nivå som medlemsförslaget aktualiserar och förklarar sig berett att medverka i de föreslagna utredningarna på både nationell och nordisk nivå.

Bostadsstyrelsen finner det realistiskt att medborgarna i allmänhet skall tillägna sig de detaljkunskaper som nämns i medlemsförslaget. I första hand bör detta kunskapsområde stärkas i specialistutbildningen så att stadsarkitekter och byggnadsnämnder bättre kan bistå medborgarna med råd och information.

Statens råd för byggnadsforskning redogör för av rådet vidtagna åtgärder med anknytning till medlemsförslagens syfte. Rådet påpekar därutöver att museerna har stora kunskaper, som de söker förmedla i utställningar, stadsvandringar, skol- och förskoleprogram m. m.

Statens planverk, som stöder medlemsförslaget i princip, anför att det för närvarande i Sverige arbetas på uppläggning av kurser i olika institutioners regi, främst för byggnadstekniker, hantverkare, arkitekter m. m. om en undervisning, som även bör omfatta lägre skolstadier. Planverket anser det inte nödvändigt att undervisningen direkt sker på nordisk basis.

Mot bakgrund av att en ny läroplan för grundskolan gäller fr. o. m. läsåret 1982/83 finner *Svenska kommunförbundet* tidpunkten inte vara lämplig att aktualisera nya moment i undervisningen. Förbundet har dock inte anledning att motsätta sig de föreslagna utredningarna under förutsättning att de inriktas på att belysa möjligheterna att förbättra de praktiska förutsättningarna för undervisning om byggnadsmiljöfrågor inom ramen för antagna läroplaner. Kommunförbundet understryker att kostnadsökande förslag inte kan accepteras.

Arkitektförbundet anser att arkitektur- och miljöfrågorna getts en alltför snäv vinkling i medlemsförslaget. Det är enligt förbundet angeläget att frågorna ses i ett helhetsperspektiv och att de inte ses isolerade från övriga aspekter på den fysiska miljön – funktionella, ekonomiska, sociala osv. En allmän och grundläggande utbildning i arkitektur- och miljöfrågor måste enligt arkitektförbundet utöver estetisk och kulturhistorisk fostran skapa förståelse för vikten av att sammanväga olika krav och aspekter till en fungerande helhetsmiljö, samt ge kunskaper om planeringsprocessen och gällande lagstiftning med särskild inriktning mot när och hur beslut kan påverkas. Arkitektförbundet är villigt att medverka i en eventuell utredning.

Svenska arkitekters riksförbund anför att de nordiska arkitektförbunden har beslutat att var för sig arbeta för att undervisning i arkitektur- och miljöfrågor kommer tillstånd i respektive grundskolor. Förbundet har formulerat ett program för projektarbete i frågan. Arbetet skall inledas med en metodisk kartläggning av de undervisningsförsök som genomförts och som pågår, med utgångspunkt i material från ett av de nordiska arkitektförbunden genomfört seminarium om arkitektur- och miljöfrågor i grundskolan. Försöken skall följas upp med intervjuer med lärare, elever, skolper-

sonal och medverkande från planerings- och byggsektorn. Det samlade materialet skall sedan sättas i relation till läroplanens intentioner vad gäller arkitektur- och miljöfrågor. Ytterligare skall sammanställning, utvärdering och dokumentation göras av metoder och undervisningsmaterial och projektet skall avslutas med ett program för det fortsatta arbetet. Det är förbundets avsikt att starta projektarbetet så snart erforderliga medel erhållits. Förbundet anser att förbundet själv genom det arbete som har påbörjats, liksom de av förbundets medlemmar som har erfarenhet av undervisning i arkitektur- och miljöfrågor i grundskolan har goda möjligheter att bidra med synpunkter i en kommande utredning och att också aktivt medverka i en sådan.

Folkbildningsförbundet understryker betydelsen av att studieförbunden i god tid får tillfälle att samråda om aktuella frågor i anslutning till medlemsförslagets syfte och samtidigt får tillgång till aktuell information om debatt, forskning och utvecklingsarbete. Det är enligt förbundets uppfattning också angeläget att folkhögskolorna orienteras i detta sammanhang och engageras för frågan. Slutligen understryker förbundet nödvändigheten av en kontakt med de nordiska samarbetsorganen för folkbildning.

2.2. Avsaknad av ställningstagande eller avstyrkande

Danska *boligministeriet*, som också yttrar sig på vägnar av *ministeriet för offentliga arbeten* och *undervisningsministeriet*, har inga synpunkter att anlägga på medlemsförslaget med hänsyn till sina respektive ansvarsområden. Undervisningsministeriet förutsätter dock att det inte ställs krav på grund- och gymnasieskolor om obligatorisk undervisning i byggnadsmiljöfrågor.

Inte heller *Københavns Kommune* eller *Frederiksberg Kommune* har några synpunkter att anlägga på medlemsförslaget. Detsamma är fallet med *Danmarks Naturfredningsforening*.

Statens naturvårdsverk i Sverige har inga synpunkter på detaljerna i medlemsförslaget, som inte anses ligga inom verkets arbetsområde. Det meddelas dock upplysingsvis att verket och skolöverstyrelsen har en gemensam arbetsgrupp för miljövårdsundervisning i grundskolan. Gruppen behandlar miljövård i vid bemärkelse och vissa frågor om arkitektur i förhållande till miljön kan inrymmas i ifrågavarande undervisning. Också *Svenska naturskyddsföreningen* meddelar att byggnadsmiljöfrågorna ligger utanför föreningens verksamhetsområde, varför föreningen avstår från att lämna synpunkter på medlemsförslaget.

Svenska *skolöverstyrelsen* hänvisar till den nya läroplanen för grundskolan, som träder i kraft läsåret 1982/83 och enligt vilken de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna ingår i flera huvudmoment i de samhälls- och naturorienterade ämnena, även om dessa inte direkt är utskrivna i kursplanerna. Styrelsen finner det självfallet önskvärt att alla får en grundläggande utbildning i hithörande frågor, men påminner om att skolans insatser

måste bli begränsade och att avgörande för barnens estetiska fostran är deras hemmiljö. I fråga om gymnasieskolans fyraåriga tekniska linje (gymnasieingenjörutbildning) pekar skolöverstyrelsen på den förändring som införts hösten 1981 och som förväntas få större inverkan på utbildningen av miljömedvetna blivande byggnadsingenjörer. Styrelsen understryker slutligen att det inte räcker med att utbilda miljömedvetna handläggare av byggnadsfrågor och påminner om att det finns starka strömningar i riktning mot att den enskilde byggaren själv skall få avgöra val av fasadmaterial, färg, taklutning osv. Skolöverstyrelsen anser att medlemsförslaget inte bör föranleda ytterligare åtgärder inom skolans område.

3. Utskottet

Utgångspunkten för medlemsförslaget är frågan om de estetiska och kulturhistoriska värdenas ställning i planering och byggande. Förslagstäl-larna hävdar att dessa värden bör tillmätas central betydelse i utformning-en av byggnadsmiljön på samma grunder som rent funktionella och ekono-miska aspekter. I strävan att göra medborgarna medvetna om dessa värden spelar undervisningsväsendet som helhet en stor roll. Det är därför viktigt att arkitektur- och byggnadsmiljöfostran ingår i läroplanerna för grundsko-lan och för gymnasieskolan, liksom i kursprogrammen inom den fria ut-bildningsverksamheten. Det säger sig självt att hithörande frågor alltid bör uppmärksammas i undervisningen i respektive fackliga läroinrättningar.

Detta medlemsförslagets yttersta syftemål får obetingat stöd av berörda remissorgan. Också kulturutskottet delar den positiva synen på syftemålet och stöder medlemsförslaget till den delen.

Remissbehandlingen ger vid handen att gällande eller ikraftträdande läroplaner för grundskolan och för gymnasieskolan i de nordiska länderna rymmer moment av olika omfattning med anknytning till de i medlemsför-slaget aktualiserade frågorna. Inom den fria bildningsverksamheten synes hithörande frågor dock ha rönt mindre intresse, vilket utskottet finner överraskande. I likhet med många remissorgan anser utskottet det vara naturligt att arkitektur- och byggnadsmiljöfostran inlemmas i den fria bild-ningsverksamheten.

Redan 1974 igångsattes inom ramen för det nordiska skolsamarbetet (*C 101/k*), ett nordiskt miljöläroprojekt, vilket resulterat i undervisnings-material för grundskolan och gymnasieskolan. Det har sålunda publicerats en serie häften kring olika temata, bl. a. orsakerna till och följderna av städers tillväxt, "Hvorfor vokser byene og hva fører byvekst til?", och problem i anknytning till bostadsmiljö och bosättningsmönster, "Bolig-miljø og bosettingsmønster". Utskottet finner det angeläget att lednings-gruppen för miljöläroprojektet överväger möjligheterna att i enlighet med medlemsförslagets syften i projektet inkludera frågor i anslutning till arki-tektur- och miljöfostran.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att de nordiska arkitektförbunden beslutat att var för sig arbeta för att undervisning i arkitektur- och miljöfrågor kommer till stånd i respektive lands grundskola. Utskottet finner att det arbete som arkitektförbunden självmant påtagit sig är värt berörda myndigheters stöd.

Utskottet erfar även att de nordiska hembygdsorganisationerna, som i sin verksamhet uppmärksammat bl. a. miljökulturen, upprättat en samsamarbetsorganisation kallad Nordisk samverkan för hembygdsarbete, vilken antas kunna fungera som informationskanal i riktning mot utbildningsväsendet. Organisationen inleder sitt arbete i början av 1982.

Medlemsförslaget syftar i första hand till en utredning av förutsättningarna för arkitektur- och miljöfostran inom undervisningsväsendet i de nordiska länderna och till en utredning av förutsättningarna för ett nordiskt samarbete om detta. Det framgår dock inte av medlemsförslaget eller av de därom avgivna yttrandena vilka konkreta åtgärder som skulle kunna vidtas i tillägg till dem som redan vidtagits och som relaterats ovan. Av den orsaken ter det sig inte nödvändigt med någon särskild utredning utöver den som redan företagits i och med remissbehandlingen av medlemsförslaget. Det bör enligt utskottets uppfattning förstå med att kulturavtalets organ i särskild ordning tillställs förslaget och remissyttrandena för känedom och för åtgärder i tillämpliga delar. Någon rekommendation härom av Nordiska rådet är inte nödvändig.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Helsingfors den 7 december 1981

Haakon Blankenborg (A)

Arne Gadd (s)

Árni Gunnarsson (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Förman

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

*BILAGA 3***Skrivelse till Nordiska rådets presidium från rådets kulturutskott angående överlämnande av medlemsförslaget till Nordiska ministerrådet**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor (A 606/k). Förslaget syftar i första hand till en utredning av förutsättningarna för arkitektur- och miljöfostran inom undervisningsväsendet i de nordiska länderna och till en utredning av förutsättningarna för ett nordiskt samarbete om detta.

Remissbehandlingen av medlemsförslaget har gett vid handen att gällande eller ikraftträdande läroplaner för grundskolan och för gymnasieskolan i de nordiska länderna rymmer moment av olika omfattning med anknytning till de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna. Inom den fria bildningsverksamheten synes hithörande frågor dock ha rönt mindre intresse.

Utskottet delar uppfattningen om det viktiga i att arkitektur- och byggnadsmiljöfostran ingår i läroplanerna för grundskolan och för gymnasieskolan, liksom i kursprogrammen inom den fria bildningsverksamheten. Utskottet anser dock att det inte behövs någon särskild utredning härom i tillägg till den som redan företagits i och med remissbehandlingen av medlemsförslaget.

Utskottet hemställer om att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) tillställs medlemsförslaget, de därom avgivna remissyttrandena samt utskottets betänkande om förslaget för kännedom och för åtgärder i tillämpliga delar.

Helsingfors den 20 januari 1982

För Nordiska rådets kulturutskott

Árni Gunnarsson
Förman

*BILAGA 4***Skrivelse till Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) från Nordiska rådets presidium med överlämnande av medlemsförslaget**

Nordiska rådets presidium får härmed meddela att Nordiska rådets kulturutskott behandlat medlemsförslag A 606/k om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor. Förslaget syftar i första hand till en utredning av förutsättningarna för arkitektur- och miljöfostran inom undervisningsväsendet i de nordiska länderna och till en utredning av förutsättningarna för ett nordiskt samarbete om detta.

Remissbehandlingen av medlemsförslaget har gett vid handen att gällande eller ikraftträdande läroplaner för grundskolan och för gymnasieskolan i de nordiska länderna rymmer moment av olika omfattning med anknytning till de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna. Inom den fria bildningsverksamheten synes hithörande frågor dock ha rönt mindre intresse.

Utskottet delar uppfattningen om det viktiga i att arkitektur- och byggnadsmiljöfostran ingår i läroplanerna för grundskolan och för gymnasieskolan, liksom i kursprogrammen inom den fria bildningsverksamheten. Utskottet anser dock att det inte behövs någon särskild utredning härom i tillägg till den som redan företagits i och med remissbehandlingen av medlemsförslaget.

Presidiet får härmed till Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) överlämna medlemsförslaget, de däröver avgivna remissyttrandena samt utskottets betänkande om förslaget för kännedom och för åtgärder i tillämpliga delar.

Stockholm den 3 februari 1982

För Nordiska rådets presidium

Enligt uppdrag
Gudmund Saxrud

Medlemsförslag

om en nordisk kulturtidskrift

(Väckt av Inger Hirvelä, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Tuulikki Petäjaniemi och Arvo Salo)

I det nordiska kulturella samarbetet är informationsinsatser av avgörande betydelse.

Syftet med de nordiska ländernas samarbete på kultursektorn är inte att skapa en enhetlig, övernationell kultur på bekostnad av ländernas nationella kultur. Snarare kunde syftet sägas vara att förstärka den redan existerande kulturgemenskapen genom ett ömsesidigt utbyte av idéer och impulser.

För att ett sådant utbyte skall vara möjligt, krävs någon form av kanaler för information över gränserna.

Massmedia, snävt definierade som dagspress och allmänt inriktad veckopress, radio och TV, är här av betydelse – men långt ifrån tillräckliga. Av massmediernas totala informationsutbud härstammar bara en liten del från kultursektorn. Utspritt på många olika medier blir stoffet svårt att tillägna sig i sin helhet. Dessutom konsumerar läsarna/tittarna/lyssnarna i första hand det egna landets dagstidningar samt radio- och TV-program, vilket inverkar menligt på det nordiska stoffets spridning i geografisk bemärkelse.

En fördel med kulturstoffets spridning på många olika medier är däremot att också personer utan ett eget, aktivt intresse för kulturfrågor genom massmedierna åtminstone kommer i beröring med dem.

Vid sidan av de rena massmedierna förekommer andra periodiska publikationer, tidskrifter, årsböcker och publikationsserier, vilka i varierande utsträckning kan tänkas främja ett ömsesidigt nordiskt utbyte av kulturimpulser. Allmänna tidskrifter och specialtidskrifter från kulturen närliggande sektorer – vilka är av betydelse i den mån de bidrar med impulser genom att spegla skeenden och trender – utges såväl i samnordisk regi som av förläggare i de enskilda länderna. Allmänt inriktade nordiska tidskrifter representeras exempelvis av *Nordisk kontakt*, som ger orientering främst i det politiska skeendet i Norden, samt av *Vi i Norden*, organ för Föreningarna Nordens förbund och med hög prioritet för kulturfrågor. Specialtidskrifterna, i respektive länder företrädna av ett lika stort som mångskiftande urval, företräds i fråga om samnordisk utgivning av tidskrifter typ *Nordisk Järnbanetidskrift* och *Nordisk Posttidskrift*.

Också inom kultursektorn utkommer redan nu ett antal publikationer i samnordisk regi. Bland annat utges serien *Meddelelser*, aktuell information kvartalsvis, tidskriften *Audhumla*, information om stödformer för kulturellt samarbete samt serierna *Information*, som behandlar barns uppväxt, skolan och vuxenutbildningen i Norden. I huvudsak innehåller dessa publikationer fakta om den administrativa sidan av kultursamarbetet. Aktuella sakfrågor behandlas endast i rapportform varför ingen av publikationerna är något väl ägnat forum för utbyte av impulser eller idéer.

Till en särskild kategori bör givetvis alla vetenskapliga, periodiska skrifter hänföras, vilka tillkommer i samarbete mellan universitet, högskolor eller enskilda forskare i de nordiska länderna.

Den enda nordiska kulturpublikation i tidskriftsform, som kunde sägas ha en allmän inriktning som omfattar hela kultursektorn, är *Nordisk tidskrift*, utgiven av Letterstedtska föreningen i Sverige. Tidskriftens redaktionella utformning är dock sådan, att tidskriften med fog kan antas nå fram till endast ett övre skikt av den redan etablerade kultureliten.

De allmänskulturella och mera specialiserade kulturtidskrifterna på det nationella planet innehåller givetvis ofta stoff av samnordiskt intresse eller nordiska debattämnen, men de kan naturligtvis inte fungera som egentliga nordiska debattforum.

Kännetecknande för samtliga ovan nämnda kulturpublikationer är begränsningar i vissa avgörande avseenden:

- begränsning till – i huvudsak – något av de nordiska länderna, vilket minskar läsekretsen och den faktiska betydelsen för spridning av impulser och idéer, eller
- begränsning till ett fåtal nummer per år, vilket omöjliggör en funktion som effektivt forum för aktuell debatt, eller
- begränsning till enbart ett del- eller specialområde av kultursektorn, eller
- begränsning till administrativa frågor, eller
- begränsning i fråga om tillgång på skribenter: publikationen produceras av en fast redaktion, eller
- begränsning i fråga om lay-out eller utförande.

Faktum är att det saknas en samnordisk informationskanal som täcker hela kultursektorn och som kan tänkas ha förutsättningar att med god kontinuitet och bibehållen aktualitet nå fram till och effektivt förmedla impulser och idéer mellan alla som arbetar inom sektorn. Detta är en brist som i princip kunde avhjälpas på åtminstone två olika sätt:

- Genom att eftersträva en redaktionell nyorientering hos redan existerande kulturtidskrifter i respektive länder.
- Direkta ingrepp i tidskrifternas redaktionspolitik är givetvis otänkbar.
- En ökad inriktning på nordiska skeenden kunde eventuellt uppnås ge-

nom ett särskilt stöd i likhet med det som Nordiska ministerrådet nu beviljar för översättning av nordisk litteratur. För publikationer med mer eller mindre påtagligt kringskurna ekonomiska resurser kunde en subventionering av detta slag sannolikt verka attraktiv. En viss kontroll av hur ett beviljat stöd i verkligheten används, skulle knappast kunna undvikas. Eventuella påståenden om en kränkning av press- eller yttrandefriheten torde dock kunna tillbakavisas, då det ju i praktiken vore fråga om ett tillskott av resurser, avsett att sättas in på ett område som också tidskrifternas redaktioner måste ha intresse av att utveckla.

- Genom att grunda en allmänt orienterad nordisk kulturtidskrift skulle en större del av impuls- och idéutbytet kunna koncentreras till en enda kanal.

En sådan tidskrift borde i sin bevakning fås att täcka kultursektorn i dess vidaste mening, inte bara det man kallar allmänskultur utan också forskning och utbildning. Tidskriften skulle presentera och ge en inblick i de kulturella skeendena inom alla kultursektorns delområden: skeenden på samnordisk, nationell, regional och individuell nivå.

Men att bara konstatera och referera det som sker är inte nog. Tidskriften borde också, kanske i första hand, vara ett forum för debatt och föra fram de tankar, impulser och idéer som ligger bakom skeendena. Ge de rena presentationerna av exempelvis nyutkommen litteratur en extra dimension genom att föra fram aktuella debattinslag, både nyskrivna och tidigare publicerade. Givetvis på ett sätt som länkar in skeendet inom kultursektorn i ett nära samband med skeenden inom andra samhällssektorer.

Tidskriften bör redigeras så att ingen av de folkgrupper som lever innanför den nordiska kulturgemenskapens gränser kommer i kläm. Inlägg från minoritetskulturens representanter bör beredas rum i lika stor utsträckning och enligt samma kriterier som inlägg från andra grupper. En långt gående smidighet i språkfrågor är en absolut förutsättning för att tidskriften skall kunna fungera som en impuls- och idéförmedlande kanal över gränserna. Översättning av inläggen i största möjliga utsträckning och sammandrag där resurserna inte räcker till annat, måste bli en genomgående linje.

För att trygga det ömsesidiga utbudet av idéer och impulser, som bör vara den yttersta grunden för ett nordiskt kultursamarbete, vore det således ändamålsenligt att grunda en allmänt inriktad, nordisk kulturtidskrift. Detta utesluter på inget sätt tanken på en ökad, nordisk inriktning hos de redan existerande kulturtidskrifterna. Redan av administrativa skäl kan man förmoda att en total koncentration av allt kulturstoff till en enda kanal stöter på svårigheter. Möjligheterna att kanalisera stöd till dessa tidskrifter inom ramen för den samnordiska kulturbudgeten bör således utredas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår undertecknade,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till

- a) att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning samt
- b) att grunda en allmänt orienterad nordisk kulturtidskrift finansierad med samnordiska medel.

Helsingfors den 14 januari 1981

Inger Hirvelä (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Arvo Salo (Sd)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)***BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift. Förslaget har behandlats vid möten den 22–23 januari, den 1–2 mars, den 18 juni, den 5 och 8 augusti, den 19 oktober samt den 7 december 1981.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningar för och möjligheterna till a) att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning samt b) att grunda en allmänt orienterad nordisk kulturtidskrift finansierad med samnordiska medel. Förslagsställarna utgår ifrån att informationsinsatser är av avgörande betydelse i det nordiska kultursamarbetet, eftersom syftet med detta enligt förslagsställarna är att förstärka den redan existerande kulturgemenskapen genom ett ömsesidigt utbyte av idéer och impulser.

Efter genomgång av möjligheterna härtill slår förslagsställarna fast att det saknas en samnordisk informationskanal som täcker hela kultursektorn och som kan tänkas ha förutsättningar att med god kontinuitet och bibehållen aktualitet nå fram till och effektivt förmedla impulser och idéer mellan alla som arbetar inom sektorn. Denna brist kunde enligt förslagsställarna avhjälpas på åtminstone två olika sätt. En redaktionell nyorientering hos redan existerande kulturtidskrifter i respektive länder kunde eftersträvas. En ökad inriktning på nordiska skeenden kunde eventuellt uppnås genom ett särskilt stöd i likhet med det som Nordiska ministerrådet beviljar för översättning av grannlandslitteratur. En allmänt orienterad nordisk kulturtidskrift kunde grundas, varigenom en större del av impuls- och idéutbytet kunde koncentreras till en enda kanal. En sådan tidskrift borde i sin bevakning fås att täcka kultursektorn i dess vidaste mening, inte bara allmänkultur, utan också forskning och utbildning.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska rådets informationskommitté
Föreningarna Nordens förbund
Nordiska samerådet

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Kritikerlavet
Danmarks Biblioteksforening
Dansk Forfatterforening
Den danske Forlæggerforening
Dansk Fagpresseforening

Finland

Centralkommissionen för konst
Ålands landskapsstyrelse
Finlands biblioteksforening
Suomen kirjailijaliitto (Finlands författarförbund)
Finlands svenska författareförening
Tidskrifternas förbund
Finlands förlagsförening
Suomen Aikakauslehdentoimittajien liitto (Finlands tidskriftsjournalis-
ters förbund)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Den norske Forleggerforening

Sverige

Statens kulturråd
Factu, Föreningen svensk fackpress
Sveriges allmänna biblioteksforening
Svenska journalistförbundet
Sveriges författarförbund
Letterstedtska föreningen

Det råder enighet mellan förslagsställarna och remissorganen om att ett av syftena med det nordiska kultursamarbetet är att stärka kulturgemenskapen genom ett ömsesidigt utbyte av idéer och impulser och att informationsinsatser därför är av avgörande betydelse. Alla remissorgan stöder sålunda förslaget om att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning. I vissa fall ges detaljerade synpunkter på hur detta skall kunna genomföras. Däremot avstyrker de flesta remissorgan förslaget om att grunda en allmänt orienterad nordisk kulturtidskrift finansierad med samnordiska medel. Motiveringarna härför är inte så mycket av principiell som av praktisk-ekonomisk art.

I remissammanställningen redovisas de olika organens inställning till medlemsförslaget och de särskilda synpunkter som anläggs på detta. Först upptas de organ som tillstyrker förslaget om att utreda förutsättningarna

för och möjligheterna till att grunda en allmänt orienterad nordisk kulturtidskrift finansierad med samnordiska medel, därefter de organ som avstyrker detta eller som ställer sig tveksamma därtill.

2.1. Tillstyrker förslaget om utredning av en ny kulturtidskrift

2.1.1. Danska remissyttranden

Ministeriet för kulturelle anliggender ansluter sig till ett yttrande avgiven av ett av danska kulturministern tillsatt *Bogudvalg*. Detta uttalar att det saknas en nordisk kulturtidskrift, inte minst som ett forum för debatt och idéutväxling på litteraturområdet. En utredning anses därför önskvärd.

Dansk Fagpresseforening har ingenting att invända emot att det grundas en tidskrift, men anser det vara avgörande att en sådan tidskrift, som finansieras med offentliga medel, inte snedvrider konkurrensen med existerande kulturtidskrifter, som arbetar under allmänna marknadsekonomiska villkor. När det gäller ett eventuellt tidskriftsströd uttalar *Dansk Fagpresseforening* att varje form av subvention kan accepteras av tidskrifterna blott i det fall att efterföljande direkt eller indirekt kontroll kan uteslutas. För en eventuell utredning hänvisas till Nordisk Fagpressråd.

2.1.2. Finländska remissyttranden

Centralkommissionen för konst konstaterar ett obestridligt behov av information inom kulturområdet och förordar medlemsförslaget.

Finlands biblioteksforening finner förslaget mycket motiverat och noterar med glädje att de små språken och kulturområdena observerats i förslaget. Föreningen hänvisar till de goda erfarenheterna med de två nordiska bibliotekstidskrifterna. Slutligen anför föreningen att de nordiska biblioteksforeningarna vid ett möte i juni 1981 ansett medlemsförslaget vara värt stöd, men att den föreslagna finansieringen av tidskriften borde utredas grundligt innan egentliga åtgärder vidtas.

Finlands tidskriftsjournalisters förbund stöder medlemsförslaget i princip, men förutsätter att den föreslagna tidskriftens behov noga kartläggs och att målgrupperna bestäms.

2.1.3. Svenska remissyttranden

Föreningen svensk fackpress Factu stöder förslaget om att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att grunda en allmänt orienterad kulturtidskrift finansierad med samnordiska medel. Enligt föreningen bör därvid beaktas att förutsättningarna för nu existerande internordiska kulturtidskrifter inte härigenom försämrats. Vidare lägger föreningen fram förslag om att genom projektstöd till tidskrifter i Norden uppmuntra till ökad behandling av nordiska kulturfrågor.

Svenska journalistförbundet åberopar sitt tidigare yttrande om nordisk radio och television via satellit, i vilket förbundet ställde sig avvisande till ett satellitsamarbete, men instämde i syftet som det formulerades i form av

ökat kultur- och informationsutbyte mellan de nordiska länderna. Journalistförbundet finner att grundandet av en nordisk kulturtidskrift skulle vara ett led i ett utökat kultursamarbete mellan de nordiska länderna.

2.2. *Avstyrker eller uttalar tveksamhet inför förslaget om utredning av en ny kulturtidskrift*

2.2.1. *Nordiska remissyttranden*

Nordiska rådets informationskommitté påpekar att det skulle kräva mycket stora resurser att grunda en ny tidskrift och föreslår att man först prövar olika medel att föra ut den nordiska kulturdebatten effektivare i massmedia och kulturtidskrifter. Kommittén ger tre förslag: 1) att utveckla och utvidga redan existerande nordiska tidskrifter (t. ex. Audhumla och Vi i Norden) samt att ta upp den parlamentariska kulturdebatten i Nordisk kontakt, 2) att aktivera informationsverksamheten till kulturjournalister och förse dem med väl anpassat och intresseväckande material; informationskommittén har diskuterat möjligheten att anordna ett seminarium som riktar sig till kulturjournalisterna. 3) att inspirera nordiska kulturpolitiker att i högre grad aktivt delta i kulturdebatten i sitt eget land med inlägg som för fram det nordiska kultursamarbetet.

Nordiska samerådet redogör först för den situation som de två samiska kulturtidskrifterna Goaikkanasat och Áiti befinner sig i. Samernas primära önskemål är att de nuvarande samiska kulturtidskrifterna skall få de medel som behövs för att dessa skall kunna utkomma regelbundet. Att grunda en helt ny nordisk kulturtidskrift skulle inte ha någon större betydelse för samerna. Bättre vore att styrka de nuvarande tidskrifterna än att grunda nya.

Samerådet uppfattar förslaget om att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning som en intern fråga för redaktionerna. Ett särskilt nordiskt tidskriftsstöd vore bra, förutsatt att det inte inskränker medelstillgången på annat håll.

Om utredning tillsätts, önskar samerådet att samerna bereds plats.

Föreningarna Nordens förbund menar att man borde entusiasmera existerande kulturtidskrifter till en effektivare nordisk bevakning med stöd av nordiska projektanslag. Behovet av projektanslag och kriterierna för beviljande av sådana borde utredas. Förbundet anser att de nordiska kulturtidskrifternas redaktörer borde beredas tillfälle att t. ex. i samband med en gemensam konferens lägga fram sina synpunkter på den fortlöpande nordiska kulturbevakningen.

För kulturpolitiker och redaktörer för kulturtidskrifter vore det enligt förbundet ytterst värdefullt om man kunde åstadkomma en resonerande katalog med regelbundet utkommande översikter över det bärande innehållet i kulturtidskrifterna i Norden, i synnerhet i fråga om synpunkter på det allmänna kulturpolitiska skeendet. För detta ändamål lämpar sig Audhumla utmärkt.

Föreningarna Nordens förbund kan inte omfatta förslaget om att grunda en ny tidskrift, eftersom en sådan kunde verka passiverande på de existerande kulturtidskrifternas nordiska bevakning.

2.2.2. *Danska remissyttranden*

Dansk Forfatterforening kan tänka sig att understryka behovet av stöd till nordiska inslag i kulturtidskrifter och behovet av en slagkraftig tidskrift för området nordisk kultur, men gör detta med stora betänkligheter med hänsyn till resurskraven. Ett eventuellt stöd till en eller flera tidskrifter bör därför värderas i ett större sammanhang med värdefulla redan inarbetade och nya initiativ. Författarkurserna och -seminarierna på Biskops-Arnö bör kunna få fortsätta, liksom styrelsen gärna ser att Poesiens dag på Louisiana kan få fortsätta.

Danmarks Biblioteksforening tvivlar på de positiva verkningarna av en nordisk kulturtidskrift och föreslår i stället att tidskrifterna *Audhumla* och *Vi* i Norden styrks. Samma uppfattning har *Den danske Forlæggerforening*, som föreslår att *Audhumla* styrks.

Kritikerlavet ser med den största sympati på förslaget, men ställer sig skeptiskt till förslaget om ny tidskrift. I stället föreslås att specialiserade tidskrifter genom en stödordning uppmuntras till större satsning på nordiska perspektiv.

2.2.3. *Finländska remissyttranden*

Finlands författarförbund anser att man genom att utnyttja existerande kanaler kan nå resultat säkrare och med mindre kostnader. Nordiska och nationella tidskrifter borde uppmuntras till att i högre grad utbyta artiklar t. ex. via någon central. Som sådan föreslås informationscentret för finländsk litteratur. Översättningskostnader och författarhonorar skulle kunna bestridas med samnordiska medel.

Finlands svenska författareförening ifrågasätter ändamålsenligheten i att grunda en ny tidskrift, som skulle förutsätta uppbyggnad av en ny redaktion, framskaffande av nya medarbetare på free lance-basis och skapande av ett eget distributionssystem. Föreningen menar att ekonomiskt stöd borde garanteras redan befintliga, nordiskt orienterade tidskrifter såsom *Horisont*, *Audhumla*, *Rallarros*, *Vi* i Norden m. fl., vilket skulle vara ett avsevärt effektivare sätt att förbättra det kulturella samarbetet i Norden.

Tidskrifternas förbund, som stöder det grundläggande resonemanget i medlemsförslaget, har svårt att se hur den föreslagna tidskriften skulle redigeras för att få åtminstone någon spridning. Enda möjlighet är enligt förbundet att utge någon form av informationsblad, i vilken skulle ges information om artiklar som publicerats i de olika länderna samt nödig kontaktinformation. Förbundet ser i en nordisk tidskrift inget hot mot kulturtidskrifterna i varje land, men menar att kostnaderna måste utredas.

liksom målgrupperna och frågan om hur dessa skall kunna nås. Ett alternativ skulle enligt förbundet vara att utveckla dagens kulturtidskrifter, så att dessa nådde fler läsare i de övriga nordiska länderna.

Finlands förlagsförening anser att man i stället för att grunda en ny tidskrift borde inrikta resurserna på att utveckla existerande kanaler och media.

Ålands landskapsstyrelse förmodar att en ny tidskrift med givna ramar geografiskt och kulturellt på många håll skulle uppfattas som ett intrång på redan markerade revir och med största sannolikhet skulle uppfattas som en konkurrent om det begränsade stöd som etablerade publikationer av hävd fått sig tilldelat. Svårt bleve det också enligt landskapsstyrelsen att redigera tidskriften så att ingen folkgrupp, region eller kultursektor komme i kläm. Styrelsen är beredd att stöda medlemsförslagets punkt a.

2.2.4. *Norska remissyttranden*

Kirke- og undervisningsdepartementet tvivlar på möjligheterna till och det berättigade i att grunda en ny tidskrift för såväl det allmänskulturella området som undervisnings- och forskningsområdet. Ett alternativ skulle enligt departementets mening vara att utvidga existerande publikationer och samtidigt försöka få till stånd en omläggning i syfte att få med mer allmän information om händelser och åtgärder på kulturområdet i Norden. Möjligheten att slå samman flera publikationer borde värderas med sikte på att åstadkomma en bred och slagkraftig publikation.

Den norske Forleggerforening avstyrker förslaget om att grunda en ny tidskrift, men tillstyrker förslaget att uppmuntra tidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

2.2.5. *Svenska remissyttranden*

Kulturrådet tillstyrker förslaget att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning. Rådet hänvisar till en i mars 1980 arrangerad tidskriftskonferens, vid vilken bl. a. diskuterats ett förslag om en gemensam, presenterande tidskriftskatalog, vilket förslag dock inte förverkligats. Kulturrådet har dock publicerat en svensk kulturtidskriftskatalog, som bifogats yttrandet (*här ej tryckt*) och som skulle kunna vara mönsterbildande för en samnordisk tidskriftskatalog. Vid den ovannämnda konferensen framfördes också förslag om artikel- och illustrationsbyten samt temporära arbetsbyten. Inget av dessa eller andra vid konferensen framkomna förslag har av ekonomiska eller administrativa skäl kunnat förverkligas eller ens studeras.

Kulturrådet ställer sig tveksamt till tanken på en gemensam nordisk tidskrift, som skulle kräva en mycket kraftig ekonomisk och personell satsning och som skulle kunna medföra minskat intresse hos de nationella kulturtidskrifterna för nordiskt tidskriftssamarbete och ökad nordisk inriktning.

Kulturrådet anser att en utredning med uppgift att bl. a. belysa möjligheterna till samarbete mellan kulturtidskrifterna i de nordiska länderna skulle vara mycket värdefull. Enligt rådet skulle kostnaderna för t. ex. en tidskriftsfond för olika nordiska projekt sannolikt bli lägre än för en ny samnordisk kulturtidskrift, medan de positiva effekterna samnordiskt skulle bli större.

Sveriges allmänna biblioteksörening ställer sig tveksam till frågan om inrättande av en ny kulturtidskrift och menar att förutsättningarna för att ändra inriktning i erforderlig omfattning på någon redan befintlig tidskrift ingående bör prövas. Den relativt nystartade Audhumla kan synas vara lämplig i sammanhanget om t. ex. dess periodicitet kan ökas, men även andra tidskrifter kan enligt föreningen komma ifråga. Biblioteksöreningen är däremot odelat positiv till förslaget om att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Sveriges författarförbund anser att man för närvarande bör satsa på redan befintliga kulturtidskrifter och uppmuntra dessa till nordiska specialnummer och liknande. Enligt förbundets bedömning får man på detta sätt ett större genomslag för information samtidigt som kostnaderna kan hållas på en rimlig nivå. En nordisk satsning på en "officiell" kulturtidskrift skulle sannolikt bli mycket kostnadskrävande. Förbundet ställer sig positivt till en utredning i enlighet med detta och anser att detta arbete bör ges förtur framför en utredning angående förutsättningarna att grunda en ny tidskrift.

Letterstedtska föreningen anser att det vore önskvärt och glädjande om nordiska ämnen i större omfattning än nu uppmärksammades i de existerande allmänna tidskrifterna. Föreningen instämmer i att det är möjligt att stimulera en sådan utveckling genom ekonomiskt stöd för att t. ex. täcka särskilda kostnader som bevakning och publicering av nordiskt stoff kan föranleda.

Syftet med att grunda en ny tidskrift såsom den föreslagna är enligt föreningen i hög grad behjärtansvärt, men föreningen finner det mycket tveksamt om det finns utrymme för den föreslagna tidskriften och hänvisar till det stora utbudet läsalar bland de kategorier av läsare som tidskriften i första hand skulle vända sig till. Att värva ny kategorier av läsare är mycket kostsamt.

Enligt Letterstedtska föreningen ligger det närmare till hands att söka bygga ut och stärka redan existerande tidskrifter än att starta nya sådana. Det är enligt föreningen uppenbart att Nordisk tidskrift kan utvidgas så att den tillgodoser vissa av syftemålen i medlemsförslaget. Bevakningen av forskning och utbildning kunde utsträckas till ytterligare områden, om än selektivt och översiktligt. Tidskriften skulle också kunna ge plats för debatt i allmänkulturella frågor. Den skulle vidare kunna ägna mer utrymme åt översikter av företeelser inom nordiskt konstliv. Förutsättningarna

för en utvidgning av den föreslagna arten är enligt föreningen tätare utgivning, förstärkning av den redaktionella staben och marknadsföringsåtgärder, för vilket det behövs anslag.

Letterstedtska föreningen anför slutligen att den är beredd att diskutera dessa frågor, för den händelse Nordiska rådet skulle ha intresse att utveckla Nordisk tidskrift enligt de antydda linjerna.

3. Utskottet

Medlemsförslaget utgår ifrån informationens avgörande betydelse för att den nordiska kulturgemenskapen skall kunna stärkas genom ömsesidigt utbyte av idéer och impulser. Detta är ett centralt moment i det nordiska kultursamarbetet som helhet, vilket indirekt slagits fast redan i kulturavtalet. Det stadgas om att kultursamarbetet skall omfatta informations- och dokumentationsverksamhet rörande avtalets olika områden, låt vara att avtalet ingenting stadgar om vilken form denna verksamhet skall ha eller kunna ges. Förslagsställarna pekar på avsaknaden av en gemensam nordisk informationskanal som täcker hela kultursektorn, inte bara allmänskultur, utan också forskning och utbildning och ser två möjligheter att avhjälpa denna brist. Den ena möjligheten är att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning och den andra möjligheten, som ligger på en något högre ambitionsnivå, är att grunda en allmänt orienterad nordisk kulturtidskrift finansierad med samnordiska medel. Enligt förslagsställarna skulle de två möjligheterna vara värda att utreda.

Det råder enighet mellan förslagsställarna och de tillfrågade remissorganen om det överordnade syftet med medlemsförslaget. Däremot är meningarna delade när det gäller de föreslagna medlen. Sålunda tillstyrker alla tillfrågade remissorgan en satsning på existerande kulturtidskrifter, medan de flesta organen avstyrker tanken på att grunda en särskild nordisk kulturtidskrift för ändamålet. Motiveringarna härför är mycket likartade, inte så mycket av principiell som av praktisk-ekonomisk art.

Kulturutskottets bedömning av de tillbudsstående medlena att nå syftet med medlemsförslaget överensstämmer med remissorganens. En satsning på existerande kulturtidskrifter enligt de förslag som remissbehandlingen frambragt kan antas vara mindre kostnadskrävande och ge större utdelning sammantaget, än en satsning på en helt ny tidskrift. Utskottet anser alltså att det är väl värt att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Remissbehandlingen har resulterat i många förslag till åtgärder, av vilka utskottet fäst sig vid en del. Dessa är förslagen om en gemensam nordisk presenterande tidskriftskatalog eller en gemensam nordisk resonerande katalog med regelbundet återkommande översikter över det bärande innehållet i kulturtidskrifterna i Norden. Vidare förslaget om etablerande av ett system för utbyte av artiklar mellan kulturtidskrifterna. Ytterligare försla-

gen om en utveckling av vissa namngivna tidskrifter såsom Nordisk kontakt, Audhumla och Nordisk tidskrift i den av medlemsförslaget anvisade riktningen. Slutligen förslagen om anvisande av särskilda nordiska projektanslag, för att medelst dessa stimulera kulturtidskrifterna i Norden till att utvidga och effektivera sin nordiska bevakning.

Utskottet finner dessa förslag vara föredömligt konkreta och väl svarande mot medlemsförslagens syfte och därför värda att närmare utredas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Helsingfors den 7 december 1981

Haakon Blankenborg (A)

Arne Gadd (s)

Árni Gunnarsson (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Förman

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om idrottsligt centrum på Nordkalotten

(Väckt av Karl-Erik Häll, Essen Lindahl, Eivor Marklund, Robert Pedersen och Per Petersson)

Ett omfattande nordiskt samarbete existerar sedan länge på idrottens område. Med anledning av en rekommendation från Nordiska rådet (*rek.nr 16/1975*) har det genomförts en försöksverksamhet med fördelning av stöd till idrottsutbyte i Norden. Stödordningen har nu permanentats och på kulturbudgeten för 1981 har anslagits ett belopp på 300 000 danska kronor. Överväganden pågår, om stöd till idrottssamarbete på bl. a. Nordkalotten kan ingå i stödordningen.

Samarbete på idrottens område har ett värde inte endast som idrottslig företeelse, utan även därför, att det kan ge stora grupper av människor i Norden möjligheter till samvaro och leda till kontakter över landsgränserna. Idrotten utgör ett värdefullt stöd för ungdomen och dess utveckling och skapar en social gemenskap som motverkar olika former av isolering. Dessutom utgör den ett värdefullt led i den förebyggande hälsovården.

Ett nära samarbete på olika områden har sedan länge funnits på Nordkalotten. Sedan början av 1970-talet finns ett permanent samarbetsorgan för Nordkalotten, den s. k. Nordkalottkommittén som behandlar samarbetsfrågor av väsentlig betydelse för regionen. På kulturområdet har utvecklats ett omfattande samarbete bl. a. inom idrotten, som särskilt under senare år har aktiverats inom olika grenar. Ishockey har vunnit särskilt intresse hos befolkningen.

Ett idrottsligt centrum på Nordkalotten med tyngdpunkten lagd på ett utbildningscentrum för ishockeyspelare är av stort värde för kalottområdet. Ett sådant centrum kan även omfatta andra lämpliga idrotter. Visserligen förekommer för närvarande ingen ishockey i Narvik med omnejd, men ishockeysporten är under stark utveckling i Norge. I Finland har ishockey ett starkt fäste i Uleåborg och angränsande landsbygd.

Kiruna skulle kunna utgöra en lämplig plats för ett idrottscentrum. I Kiruna och dess omnejd finns sedan länge ett stort intresse för ishockeysporten vilket bidragit till att många goda ishockeyspelare kommit fram.

Kommunen har ett stort intresse för nordiskt samarbete och är en

progressiv kommun. Nya flyg- och vägförbindelser mellan Kiruna och Nord-Norge – Nord-Finland kommer i framtiden att göra Kiruna kommun till en centralort på Nordkalotten.

För att klara kostnaderna för ett idrottsligt centrum behövs ekonomiska bidrag. Kulturfonder och stipendier bör kunna användas för utbildningen och sökas av intresserade ishockeyungdomar i de berörda länderna. För de byggnader som erfordras bör kunna erhållas 75-procentigt statsbidrag.

Att intresse finns för idrottslig utbildning från svenska studerande framgår av att efterfrågan är stor. Ett nordiskt idrottsligt centrum skulle därför säkerligen vara av stort värde och bidra till givande utbyte av idrottsliga kunskaper och erfarenheter inom Norden.

Det förefaller därför både politiskt och praktiskt möjligt att resurserna samordnas inom ramen för ett gemensamt idrottsligt centrum på Nordkalotten.

Med hänvisning till ovanstående hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt idrottsligt centrum på Nordkalotten.

Stockholm och Köpenhamn den 19 februari 1981

Karl-Erik Häll

Essen Lindahl (s)

Eivor Marklund (vpk)

Robert Pedersen (S)

Per Petersson (m)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ett idrottsligt centrum på Nordkalotten. Förslaget har behandlats vid möten den 18 juni, den 5 och 8 augusti, den 19 oktober samt den 7 december 1981.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt idrottsligt centrum på Nordkalotten. Förslagsställarna anför att det på Nordkalotten sedan länge funnits ett nära samarbete på olika områden. Samarbetet på kulturområdet har varit omfattande, bl. a. inom idrotten, som särskilt under senare år aktiverats inom olika grenar. Enligt förslagsställarna har ishockey vunnit särskilt intresse hos kalottbefolkningen.

Förslagsställarna finner att ett idrottsligt centrum på Nordkalotten med tyngdpunkten lagd på ett utbildningscentrum för ishockeyspelare skulle vara av stort värde för kalottområdet. Ett sådant centrum skulle också kunna omfatta andra lämpliga idrotter. Kiruna skulle kunna utgöra en lämplig plats för ett idrottscentrum. I området finns sedan länge ett stort intresse för ishockeysporten, vilket bidragit till att många goda ishockeyspelare kommit fram. I Finland har ishockey ett starkt fäste i Uleåborg med omnejd. Ishockey är under stark utveckling även i Norge, även om det ännu inte förekommer någon ishockey i Narviktrakten.

Nya flyg- och vägförbindelser mellan Kiruna och Nordnorge – Nordfinland kommer enligt förslagsställarna att i framtiden göra Kiruna kommun till en centralort på Nordkalotten.

Förslagsställarna förmodar att 75-procentigt statsbidrag kan erhållas för de byggnader som erfordras. Vidare bör kulturfonder kunna användas för utbildningen och stipendier kunna sökas av intresserade ishockeyungdomar i de berörda länderna.

2. Remissyttrandena

Nordiska samerådet

Nordiska motionskommittén

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Dansk Idræts-Forbund

Finland

Undervisningsministeriet
Länsstyrelsen i Lapplands län
Finlands riksidsrottsförbund SVUL
Arbetarnas idrottsförbund TUL
Finlands svenska centralidrottsförbund CIF
Finlands folkhögskoleförening

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Statens idrettsråd
Troms fylkeskommune
Finnmark fylkeskommune
Norges idrettshøgskole
Norges idrettsforbund

Sverige

Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm (GIH)
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Sveriges riksidsrottsförbund (RF)
Kiruna kommun
Norrbottens idrottsförbund

Flertalet remissorgan förhåller sig negativt till förslaget om att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt idrottsligt centrum. Få är obetingat positiva till förslaget, många av dessa gör olika slag av förbehåll.

I remissammanställningen redovisas de särskilda synpunkter som remissorganen anlägger på medlemsförslaget, först de tillstyrkande och därefter de avstyrkande.

*2.1 Tillstyrkande**2.1.1 Nordiska remissyttranden*

Nordiska samrådet uttalar önskemål om att samernas behov beaktas i den föreslagna undersökningen och att samerna bereds plats i denna, men anser det vara för tidigt att tala om det föreslagna centrets placering och tyngdpunkten i verksamheten. Rådet erinrar om att samerna i början av 1981 grundat ett eget samiskt idrottsförbund och att det arrangerats samnordiska skidmästerskap, fotbollsturneringar m. m.

Nordiska motionskommittén ifrågasätter förslaget att grunda ett centrum avseende blott *en* idrottsgren, nämligen ishockey. Det är enligt kom-

mittén viktigt att inventera befintliga utrymmen på Nordkalotten och först därefter vid eventuellt behov uppföra något idrottscentrum som kan utnyttjas till flera inom- och utomhusgrenar. Fond- och stipendieresurserna förmodas kunna användas effektivare som bidrag till förhyrning av lokaler vid utbildning av främst funktionärer och ledare. Kommittén tillägger att friskvårdande aktiviteter ofta inte kräver annat än samlings- och/eller omklädningslokaler.

2.1.2 Danska remissyttranden

Dansk Idräts-Forbund har inga invändningar emot att förslaget befordras, eftersom det förmodas ha ett visst lokalt intresse. Förbundet påpekar dock att dansk idrott i mycket liten utsträckning kan dra nytta av det föreslagna centret redan av kostnadsskäl och att motsvarande idrottsutbildning kan erhållas på annat håll till betydligt lägre kostnader. Slutligen relateras förslaget till anslaget för nordiskt idrottssamarbete, vilket enligt förbundet borde ökas väsentligt för att i så fall också annan idrott skall kunna erhålla stöd.

2.1.3 Finländska remissyttranden

Finlands svenska centralidrottsförbund förutsätter att de medel som erfordras för projektet utanordnas från andra moment än från idrottsbudgeten.

2.1.4 Svenska remissyttranden

Linjenämnden vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm har i princip intet att invända mot inrättandet av ett idrottsligt centrum på Nordkalotten, men anser att förslaget inte ger en klar bild av vad det syftar till. Antingen utbildningen avser instruktörs-, administratörs-, annan ledarutbildning eller färdighetsutbildning betonar högskolan vikten av att utbildningen genomförs i samverkan med Nordiska riks-idrottsförbundens fælleskommitté. Högskolan anser att frågor om möjligheten att utnyttja redan befintliga utbildningsresurser bör utredas innan slutlig ställning tas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län hänvisar till Svansteins idrotts- och lägercentrum norr om Övertorneå, en resurs för hela Nordkalotten såsom ett centrum för idrottslig verksamhet i bred skala, särskilt för ungdomsidrott. Vidare hänvisar länsstyrelsen till en större anläggning för friidrott, bl. a. med inomhushall, belägen i Rovaniemi och till resurserna i Gällivare för alpin skidåkning. Mot denna bakgrund finner länsstyrelsen det vara ytterst tveksamhet om det finns ytterligare behov av centrum för en bredare idrottslig verksamhet.

Däremot är länsstyrelsen positiv till att utveckla andra anläggningar, där man starkt profilerar sig mot enstaka aktiviteter som inte täcks av redan befintliga anläggningar på Nordkalotten. Länsstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget och Kiruna som lämplig lokaliseringssort för ett "isbundet" idrottscentrum.

Sveriges riksidrottsförbund anser att ett idrottsligt utbildningscentrum för flera för området aktuella idrottsgrenar skulle vara av stort värde för kalottområdet. Förbundet anser dock att syftet med utbildningen, de behövliga utbildningsresurserna och finansieringen bör utredas.

Kiruna kommun framhåller att de långa vintrarna ger vintersporterna en alldeles särskild betydelse i kommunen och att i synnerhet den på orten bedrivna ishockeyverksamheten nått en erkänd bredd och kvalitet. Kommunen är övertygad om att ett idrottscentrum i Kiruna skulle främja ishockeysporten och även det nordiska samarbetet.

Norrbottnens idrottsförbund anför att förslaget om att inrätta ett idrottsligt centrum på Nordkalotten med placering i Kiruna och med inriktning på ishockeyverksamhet fått ett aktivt stöd av den samlade idrotten i länet. Förbundet erinrar om att Kiruna kommun fostrat många dugliga idrottsmän, av vilka många tvingats lämna kommunen på grund av att lämpligt arbete saknats. Det är enligt förbundet därför rimligt att kommunen kompenseras genom tillskapandet av ett idrottsligt centrum. Alla skäl, inte minst sysselsättningspolitiska, synes Norrbottens idrottsförbund tala för att Kiruna är en lämplig plats för lokalisering av ett eventuellt idrottsligt centrum på Nordkalotten.

2.2 Avstyrkande eller avsaknad av ställningstagande

2.2.1 Danska remissyttranden

Ministeriet för kulturelle anliggender har för närvarande inga synpunkter på medlemsförslaget.

2.2.2 Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet finner det inte aktuellt att inrätta ett idrottscentrum på Nordkalotten. Ministeriet hänvisar till en utredning av behovet av träningscentra i Finland, enligt vilken nya centra borde inrättas i Joensuu, Haukipudas och Kumo. Något påtagligt behov av att inrätta ett centrum för idrottsutbildning i Norra Finland har inte kunnat konstateras. Enligt ministeriets uppfattning bör stöd över den nordiska kulturbudgeten närmast ges till motionsidrotten eller sådant idrottssamarbete där långa avstånd eller ekonomiska orsaker o. l. utgör hinder.

Länsstyrelsen i Lapplands län finner medlemsförslaget vara alltför snävt att genomföras som ett nordiskt projekt, men anser att det skulle kunna förverkligas inom ramen för verksamheten vid Lapplands idrottsinstitut i Rovaniemi. Detta har mångsidig beredskap och resurser att täcka hela Nordkalotten och har i sin verksamhet redan nu tagit hänsyn därtill.

Även *Finlands riksidrottsförbund* hänvisar till den ovannämnda utredningen och anser det inte vara ändamålsenligt att i detta skede grunda nya institut såsom det på Nordkalotten föreslagna. Förbundet nämner att Lapplands idrottsinstitut för närvarande befinner sig i stora finansiella svårigheter och föreslår att dettas verksamhetsbetingelser uppmärksam-

mas inom Nordiska rådet, då idrottsverksamhet på Nordkalotten diskuteras. *Arbetarnas idrottsförbund* anser att i första hand utbildningsbehoven för olika idrottsgrenar på Nordkalotten borde utredas och därefter frågan hur existerande idrottsinstitut och -centra kunde tjäna dessa behov. Också *Arbetarnas idrottsförbund* riktar uppmärksamheten på Lapplands idrottsinstitut.

Finlands folkhögskoleförening menar att det nordiska idrottssamarbetet borde utvecklas genom fler resestipendier och ökade medel. Om det blev aktuellt att utnyttja Lapplands idrottsinstitut för samnordiska ändamål, borde man genom en smidig styrning av det statliga stödet till institutet utveckla detta, så att det lämpar sig att användas nordiskt.

2.2.3 Norska remissyttranden

Statens idrettsråd kan inte se att det föreligger behov av ett nordiskt idrottscentrum på Nordkalotten eller ens önskemål om ett sådant hos berörda organ. Rådet pekar på att det redan finns ett kurs- och träningscentrum i Bardufoss mellan Narvik och Tromsø och antar att detta kan utnyttjas för samarbetet på Nordkalotten. *Kirke- og undervisningsdepartementet* ansluter sig till Statens idrettsråd och pekar särskilt på det ovan nämnda kurs- och träningscentret. Departementet anser det inte heller aktuellt med en särskild utredning, eftersom den på initiativ av Nordiska ministerrådet tillsatta nordiska idrottsutredningen i ett eget kapitel behandlat idrottssamarbetet mellan utkantsområdena och det som resultat av detta inrättats en stödordning, vars syfte är att stimulera utkanternas deltagande i nordiskt idrottssamarbete. Om nordiskt idrottssamarbete beviljas mera medel, bör en ytterligare utbyggnad av denna stödordning prioriteras, så att den också kan få verkningar på Nordkalotten.

Troms fylkeskommune antar att intresset för ett idrottscentrum med föreslagen inriktning är litet i Troms. Ett eventuellt idrottscentrum på Nordkalotten bör enligt kommunen lägga vikt på sådana grenar som är allmänt utbredda i Nordfinland, Nordsverige och Nordnorge. Kommunen menar dock att eventuella medel till kalottprojekt bör användas till det etablerade kalottsamarbetet, till kalottkamper, utbyte av ledare, tränare och aktiva till samlingar och kurser. *Finnmark fylkeskommune* anlägger liknande synpunkter och understryker att frågan om geografisk placering och finansiering av ett eventuellt framtida idrottscentrum bör lösas så att det redan etablerade idrottssamarbetet på Nordkalotten inte drabbas. Kommunen har dock inget emot att frågan utreds i enlighet med detta.

Norges idrettshøgskole kan inte i någon händelse stöda medlemsförslaget. Högskolan avråder från att binda sig vid att finansiera en verksamhet med snäv ram, blott en gren, en plats osv. Detta kan utgöra hinder för att stöda värdefulla projekt i syfte att utveckla idrottssamarbetet i Norden, särskilt på Nordkalotten.

Norges idrettsforbund kan inte se hur förslaget om ett idrottscentrum i

Kiruna skulle komma idrotten i Nordnorge till godo och menar att förslaget bygger på bristande kunskaper om idrottsaktiviteten i kalottområdet. Förbundet påpekar att bristen på anläggningar för etablerade idrottsgrenar är i norr långt större än i Sydnorge och anser att det är utopi att tro att ishockey får någon vidare utbredning i Nordland, Troms och Finnmark de närmaste åren. Förbundets *kalottutvalg* meddelar att kalottkonferensen i augusti 1981 som sin uppfattning uttalat att förslaget bör utredas innan det kan realitetsbehandlas.

3. Utskottet

Frågan om utvidgat nordiskt idrottssamarbete har utretts efter rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 16/1975*). Utredningen, som färdigställdes 1978, mynnade ut i förslag om bl. a. en särskild stödordning för nordiskt idrottssamarbete, genom vilken idrottens plats i det nordiska kultursamarbetet skulle kunna stärkas. Vid fördelning av medel skulle enligt utredningen särskild hänsyn tas till sådana sökande som på grund av långa reseavstånd hade problem med att kunna delta i nordiskt idrottsutbyte och sådana sökande som av andra orsaker hade svag ställning i nordiska sammanhang.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) beslutade 1979 om en stödordning av det slag som den nordiska idrottsutredningen föreslagit och med syfte att stimulera till ökat idrottsutbyte mellan det s. k. Västnorden (Färöarna, Grönland och Island) och det övriga Norden samt till ökat idrottssamarbete inom den västnordiska regionen. Stödordningen uppfördes 1981 som fast post på den nordiska kulturbudgeten och anslaget uppgår 1982 till 330 000 dkr.

Kulturutskottet har drivit på frågan om utvidgning av det nordiska idrottssamarbetet alltsedan rekommendationen om detta antogs 1975. Efter upprättandet av den särskilda stödordningen 1979, har utskottet kraftigt understrukt vikten av att stödet till nordiskt idrottsutbyte skall kunna omfatta även handikappidrott, vilket var ett av syftemålen med rekommendationen. Önskemålen om en utsträckning av stödet till handikappidrott, som utskottet gjort sig till tolk för, har dock inte kunnat tillgodoses av ministerrådet på grund av brist på medel. Av samma orsak har idrottsstödet inte heller kunnat utsträckas från Västnorden till att gälla även Nordkalotten, om vilket önskemål också framstälts.

Utskottet har i fråga om 1983 års kulturbudget för ministerrådet ånyo framhållit betydelsen av att stödordningen för nordiskt idrottssamarbete utvecklas så att även samarbete inom handikappidrott skall kunna stödjas.

Utskottet noterar att de tillfrågade remissorganen hyser delade meningar om det nu föreliggande medlemsförslaget om ett idrottsligt centrum på Nordkalotten specialiserat på ishockey. Tanken på ett sådant centrum får inte stöd av andra än av företrädare för lokalt berörda intressen. Det

hänvisas till att det just på Nordkalotten finns sådana centra som var för sig eller tillsammans skulle kunna tjäna medlemsförslagets syftemål. Dessa centra är kurs- och träningscentret i Bardufoss mellan Tromsö och Narvik, Svansteins idrotts- och lägercentrum norr om Övertorneå, resurserna i Gällivare för alpin skidåkning samt Lapplands idrottsinstitut i Rovaniemi.

Mot bakgrund härav kan utskottet inte se att det skulle finnas behov av att i tillägg till existerande centra på Nordkalotten där inrätta något särskilt nordiskt idrottsligt centrum, oberoende av på vilken idrottsgren tyngdpunkten i verksamheten skulle ligga. Det är enligt utskottets uppfattning inte heller nödvändigt att utreda frågan utöver den utredning som redan företagits i och med remissbehandlingen av medlemsförslaget, i all synnerhet som den övergripande frågan om utvidgat nordiskt idrottssamarbete utretts så sent som 1978 och som denna utredning inte gett vid handen att det skulle finnas behov av att upprätta några särskilda nordiska idrottscentra.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Helsingfors den 7 december 1981

Haakon Blankenborg (A)

Arne Gadd (s)

Árni Gunnarsson (A)

Gunnel Jonäng (c)

Förman

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

BILAGA 3. I efterhand inkommet yttrande (se supplement)

Medlemsförslag

om färdtjänstservice för handikappade

(Väckt av Heikki Järvenpää, Bror Lillqvist, Jógvan Sundstein och Sten Söderström)

Full jämlikhet och delaktighet på lika villkor är temat för det internationella handikappår i FN:s regi, som utlysts till år 1981.

En stor del av de åtgärder som vidtas i anledning av temaåret kommer – i enlighet med den målsättning som inrymmer i temat – att vara åtgärder i syfte att motarbeta fördomar och på så sätt göra det lättare för handikappade att delta i samhällslivet, med allt vad det innebär av nära relationer till medmänniskor, övriga sociala kontakter, arbets- och utkomstmöjligheter samt kulturella och andra fritidsaktiviteter.

Att en stor del av de handikappade på grund av omgivningens inställning varit förnekade eller haft bara begränsade möjligheter till sådana, för alla samhällsmedlemmar nödvändiga aktiviteter, bör dock inte få överskugga det faktum, att redan ett första steg mot jämlikhet och delaktighet för många handikappade har en mera konkret innebörd.

Hjälp att häva den grundläggande begränsning det innebär att vara rörelsehämrad och att alltid vara beroende av omgivningens välvilja för att kunna röra sig.

Gravt rörelsehämmande, lindrigare rörelsehämmande, personer med kroniska sjukdomar i andningsorganen, blinda m. fl. grupper av handikappade behöver hjälp i varierande utsträckning, somliga redan då det gäller att förflytta sig inomhus, somliga först då det gäller att röra sig utanför det egna hemmets eller vårdanstaltens väggar.

Någon form av färdtjänst är således en förutsättning för att bl. a. de ovannämnda grupperna av handikappade på lika villkor skall kunna ta del i det sociala skeendet i ett modernt samhälle, som till stor del utgår från principen om individens obegränsade rörlighet.

Färdtjänst – med en annan benämning transportservice – är enligt en kartläggning företagen av Elisabeth Palmgren på uppdrag av Invalidförbundet i Finland en serviceform som samtliga nordiska länder – möjligtvis med undantag från Island – kan erbjuda sina invånare i varierande utsträckning. Längst utbyggd är färdtjänstverksamheten i Sverige, där i stort sett alla primärkommuner kan erbjuda färdtjänstservice. I fråga om administrationen av färdtjänstservicen har man i samtliga länder valt att lägga

ansvaret på samhället; hos primärkommuner, landsting, kommunalförbund eller fylken.

Parallellt med att färdtjänsten görs till en av den växande sociala sektorns förpliktelser och får en allt större geografisk täckning, aktualiseras ett antal andra frågeställningar:

- Vem skall ha rätt till färdtjänstservice?
- I vilken utsträckning – hur ofta och hur långa resor – skall färdtjänstresor beviljas?
- Vilka typer av resor – arbets-, nöjes-, skol- och studieresor – skall färdtjänstservicen innefatta?
- Vilka ersättningsgrunder skall tillämpas för olika typer av resor?
- Om det är möjligt att bevilja färdtjänstresor till mål utanför den handikappades eget egentliga färdtjänstdistrikt, hur skall då en princip om ömsesidig giltighet av färdtjänsträtt i de olika färdtjänstdistrikten förverkligas?
- Vem skall – med beaktande av skillnaderna mellan tätort och landsbygd – i praktiken ombesörja färdtjänsttransporterna?
- Vilket är det eventuella behovet av specialfordon för transporterna, och vilken standard bör dessa i så fall hålla?

Mot bakgrund av det internationella handikappårets målsättning synes en utbyggnad av färdtjänstverksamheten i de nordiska länderna vara en angelägen uppgift. I Norden, åtminstone för gränstrakternas handikappade, kan färdtjänst över gränserna bli en realitet. Administration och handhavande av transporterna, standarden hos den eventuellt behövliga specialfordonsparken, omfattningen av de färdtjänster som kan beviljas en handikappad person, beviljningsgrunder samt ersättningsgrunder är därför frågor, som med fördel kunde utredas i nordiskt samarbete, för att på så sätt möjliggöra en snabb utbyggnad och komplettering av den färdtjänstservice som de nordiska länderna i dag erbjuda sina handikappade invånare.

Med hänvisning till ovanstående föreslår undertecknade.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för och verkställa en utbyggnad av en samtliga nordiska länder täckande färdtjänstservice för handikappade.

Helsingfors och Törshavn den 20 februari 1981

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Jógván Sundstein (Fkfl)

Sten Söderström (Skdl)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Joensuu den 10–11 augusti 1981, i Södertälje den 9 november 1981 samt i Köpenhamn den 1–2 december 1981.

1. Inledning

I medlemsförslaget *hemställes*,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för och verkställa en utbyggnad av en samtliga nordiska länder täckande färdtjänstservice för handikappade.

Full jämlikhet och delaktighet är temat för det av FN proklamerade internationella handikappåret 1981. En stor del av de åtgärder som vidtagits till följd av temaåret avser motarbetandet av fördomar. Därigenom underlättas de handikappades integrering i samhällslivet, som en stor del av de handikappade har begränsade möjligheter att delta i.

Gravt och lindrigt rörelsehämmade, kroniskt sjuka, blinda m. fl. grupper behöver i varierande grad hjälp; somliga för att förflytta sig inomhus, andra först vid utomhusförflyttningar. Någon form av färdtjänst är sålunda en förutsättning för att dessa grupper skall kunna ta del i det sociala skeendet i de moderna samhällen, där principen om individens obegränsade rörlighet härskar.

Färdtjänst är, enligt en i Finland företagen utredning, en serviceform som finns i samtliga nordiska länder utom möjligen Island. Längst har utbyggnaden hunnit i Sverige, där i stort sett varje kommun kan erbjuda färdtjänst. I samtliga nordiska länder åvilar ansvaret för färdtjänsten primär- eller sekundärkommuner.

Parallellt med att färdtjänsten blir mera geografiskt omfattande aktualiseras en rad frågor:

- Vem har rätt till färdtjänst?
- Hur ofta skall färdtjänst beviljas?
- Hur långa resor skall beviljas?
- Vilka typer av resor skall omfattas av färdtjänsten?
- Vilka ersättningsgrunder skall tillämpas?
- Är det möjligt att bevilja färdtjänst utanför det egna distriktet?
- Vem skall utföra färdtjänsten?
- Vilket är behovet av specialfordon?

En utbyggnad av färdtjänsten synes mot bakgrund av målen för det internationella handikappåret vara en angelägen uppgift, framhåller förslagsställarna. Åtminstone för handikappade i gränstrakterna mellan de nordiska länderna borde färdtjänst kunna bli en realitet, framhåller förslagsställarna. En rad frågor måste dock lösas för att snabb utbyggnad och komplettering av färdtjänstservicen i de nordiska länderna skall kunna ske.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Nordiska handikappförbundet
Nordisk förening för rehabilitering (NFR)

Danmark

Socialministeriet
Indenrigsministeriet
Ministeriet for offentlige arbejder
Føroya Landsstýri
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Københavns Kommune
Frederiksberg Kommune
De samvirkende Invalideorganisationer
Landsforeningen af Vanføre

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Socialstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Invalidstiftelsen
Krigsinvalidernas brödraförbund
Invalidförbundet rf
Finlands kommunförbund
Finlands svenska kommunförbund
Finlands stadsförbund

Norge

Samferdselsdepartementet
Sosialdepartementet
Rådet for funksjonshemmede
Norske kommuners sentralforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Statens handikappråd
Handikappinstitutet
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Handikappförbundens centralkommitté

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1. Nordiska*

Nordisk förening för rehabilitering (NFR) understryker att förflyttningsfrågorna är av vitalt intresse för de handikappade. Vid förflyttning utanför hemmet bör det ställas krav på att de individuella förflyttningsmedlen – särskilt bilen – och de allmänna kommunikationerna anpassas till de handikappades behov. Då en sådan anpassning kan ta tid behövs ett särskilt färdtjänstsystem.

NFR har behandlat färdtjänstfrågan vid ett möte år 1980, varvid det framgick att olika nordiska handikapporganisationer prioriterade den högt. Riksfärdtjänst gäller hittills endast inom det egna landets gränser. Nordisk färdtjänst synes ej ha utretts. Inom EG har en liknande utredning förts på tal. NFR anser att den i medlemsförslaget förordade utredningen bör komma till stånd.

Nordiska handikappförbundet erinrar om att Nordiska rådets trafikutskott sedan år 1978 arbetat med att förbättra de kollektiva trafikmedlen ur handikappsynpunkt. Ministerrådet bör snarast realisera dessa förslag. Först därigenom beredes de handikappade möjlighet till allmänt resande i Norden. Handikappanpassas de allmänna kommunikationsmedlen blir belastningen på de under uppbyggnad varande färdtjänstsystemen inte så stor.

Genom att färdtjänsten är en kommunal angelägenhet fungerar den enligt olika principer. Ett enhetligt nordiskt färdtjänstsystem är därför en tanke på lång sikt. Nordiskt samarbete bör dock snarast inledas för att möjliggöra ett helt annat resande för de handikappade än idag. Inom den nordiska trygghetskonventionens ram bör man få till stånd avtal om färdtjänstutnyttjande. Handikappade som erhållit färdtjänst i ett land borde få använda sig av färdtjänst i annat nordiskt land enligt vistelsekommunens bestämmelser. Dylika kostnader bör ersättas av staten.

Medlemsförslaget tillstyrkes. Förbundet betonar att färdtjänst blott får uppfattas som ett komplement till de allmänna kommunikationsmedlen, vilka bör anpassas till de handikappades behov.

2.1.2. Danmark

Føroya landsstýri stöder medlemsförslaget.

Amisrådsforeningen i Danmark anser att de handikappades kommunikationsproblem bör undersökas noga. Det centrala handikapprådet har tagit initiativ till en utredning, som trafikministern beslutat tillsätta.

København Kommune upplyser att handikappade enligt bilstandsloven kan få bidrag till resor med kollektiva trafikmedel eller till individuella transporter. Hovestadsområdets Trafikselskab erbjuder vidare transporter i specialfordon för handikappade som inte kan utnyttja offentliga kommunikationsmedel inklusive taxi. I Danmark är det kommunerna som bär ansvaret för transportservicen, dess nivå och utformning. Från kommunalt håll har man förväntat att staten skulle utarbeta vägledande regler beträffande färdtjänst. Den föreslagna undersökningen som syftar till en gemensam nordisk målsättning för färdtjänstservicens utbyggnad anbefalles.

Frederiksberg Kommune tillstyrker ökade insatser för att förbättra de handikappades trafik- och befordringsmöjligheter. Detta är en förutsättning för att de handikappade skall kunna likställas med andra medborgare. Inom kommunen kan gravt handikappade som saknar möjlighet att använda sig av offentliga kommunikationer erhålla 26 enkelturer per kvartal till en kostnad av 100 Dkr. Tilldelning sker under förutsättning att möjlighet saknas att använda offentliga kommunikationsmedel inklusive taxi eller att motorfordon som erhållit befrielse från vissa avgifter ej innehas.

Landsforeningen af Vanføre anser att för de handikappade som är totalt beroende av specialtransporter och inte kan använda offentliga färdmedel bör det inte finnas nationsgränser i Norden. Särskilt färdtjänst i gränstrakterna mellan de nordiska länderna bör prioriteras högt, då det kan vara svårt att nå fram till en hela Norden omfattande lösning. Ett område som kan belysas inledningsvis är Ørestad, där en rad färdtjänstordningar av mycket varierande omfattning existerar på båda sidor om gränsen.

De samvirkende Invalideorganisationer anser att förslagsställarna något har övervärderat transportordningarna för handikappade i Danmark. Vissa amt har beviljat rabatter för synskadade men också annan transportservice har inrättats t. ex. till dagcenter.

En utredning har tillsatts av berörda ministerier om det samlade utbudet av transporthjälp för handikappade. När denna utredning slutförts avser sammanslutningen att komma tillbaka till ändringar och förbättringar i det samhälleliga utbudet av transporttjänster för handikappade. Rörelsehindrade har rätt att ställa samma krav på rörelsefrihet som andra medborgare. All kollektivtrafik bör inrättas så att flest möjliga personer kan använda sig av den. För svårt handikappade kan individuellt anpassade ordningar bli nödvändiga.

Alla transportsystem bör vara så inrättade att de handikappade kan klara sig själva vid färd med dem utan hjälp av andra. Om detta av tekniska skäl

är omöjligt kan individuella lösningar övervägas. Oavsett syftet med resan och utan beaktande av tidpunkten skall de handikappade ha rätt till färdtjänst.

2.1.3. Finland

Social- och hälsovårdsministeriet framhåller att färdtjänst i någon form är en förutsättning för att handikappade på lika villkor skall kunna ta del i det sociala skeendet i ett modernt samhälle. Målet bör vara att handikappade skall kunna delta i det dagliga livet och i olika samhällsaktiviteter i den utsträckning som är förenlig med prestationsförmågan. Färdtjänst för handikappade bör inte kosta mer än resor för friska personer. Ministeriet finner medlemsförslaget ändamålsenligt och värt stöd. Färdtjänst bör ses som en komplettering för sådana handikappade som inte kan använda sig av kollektiva trafikmedel. Färdtjänstens omfattning varierar mellan länder och mellan kommuner. Innevarande år uppbär i Finland 260 kommuner statsbidrag för färdtjänst. Tillsammans bör de nordiska länderna kunna enas om grunderna för färdtjänsten. För svårt handikappade bör möjligheter tryggas att anlita färdtjänst vid resa såväl inom landet som i de övriga nordiska länderna.

Socialstyrelsen stöder medlemsförslaget. En kraftig utbyggnad av färdtjänsten har skett på senare år. De nordiska länderna bör komma överens om normerna för färdtjänsten. För svårt handikappade bör färdtjänst medges såväl inom det egna landet som i de övriga nordiska länderna. Detta förutsätter enhetlig praxis. I tillägg bör utredas färdtjänstens anslutning till den övriga kollektivtrafiken samt dess samhällsekonomiska verkningar.

Ålands landskapsstyrelse är positiv till medlemsförslaget. Tillgängligheten för handikappade vad gäller offentliga kommunikationer inom och mellan de nordiska länderna bör förbättras.

Invalidstiftelsen förordar medlemsförslaget varmt. De handikappade har livets nödortt tryggad. Nu bör deras livskvalitet höjas. Möjligheterna att förflytta sig är av stor betydelse för att individen skall kunna tillfredsställa sina psykiska behov. På lika villkor bör de handikappade kunna ta del av kulturutbud och social service. Möjligheterna att inrätta ett gemensamt färdtjänstsystem i de nordiska länderna bör utredas. En färdtjänst som styrs av samma mål och utformas lika torde dock vara orealiserbar. I stället bör syftet vara att bl. a. komma fram till minimikrav. Vid planerandet av färdtjänst för handikappade bör man utgå från att de handikappade kan och vill fungera självständigt. Då de flesta hushåll i Norden har bil bör samhället stödja att invaliden själv ombesörjer sina transporter. Undantag kan gälla för gravt handikappade, barn, äldre, synskadade m. fl. som bör få sina transportbehov tillgodosedda genom samhällets försorg.

Färdtjänst behöver alla som skall förflytta sig till sin arbetsplats, studielokalen eller som behöver vård. En färdtjänstservice utöver det absolut nödvändiga bör kunna åstadkommas i ett välfärdssamhälle.

Även om huvudansvaret för färdtjänsten åvilar kommunerna bör staten gå in med bidrag. Nödvändiga resor bör ersättas fullt medan fritidsresor, utöver ett visst antal, bör kunna debiteras skälig avgift. Obegränsade resor på fritiden för handikappade kan inte accepteras. De allmänna kommunikationsmedlen bör handikappanpassas. T. ex. bör rullstolsbundna kunna resa med flyg sittande i sin rullstol.

Stundom krävs specialfordon. Man bör då inte pruta på standarden. De handikappade skall kunna färdas tryggt, smidigt och smärtfritt. I den nordiska trygghetskonventionen bör bestämmelser införas som medger rätt för handikappade till transport i annat nordiskt land på uppehållslandets villkor.

Krigsinvalidernas brödraförbund finner medlemsförslaget betydelsefullt. Det ojämna utbudet av transportmöjligheter för handikappade bör förbättras. Enhetlig nordisk färdtjänst skulle underlätta de sociala kontakterna runt om i Norden.

Finlands kommunförbund finner medlemsförslaget behövt och värt understöd. I ett nyligen avlåtet lagförslag stadgas om vissa hemtjänster. Denna reform skall träda i kraft 1984. Därmed får kommunerna bättre möjligheter att organisera färdtjänst.

Finlands svenska kommunförbund framhåller att färdtjänst i Finland benämnes transportservice. Allmänt är denna stödform inte etablerad i Finland. I den nya lagen om hemservice öppnas möjligheter till transportservice. Utformningen av och omfånget hos denna transportservice blir beroende av nämnda lagförslag. Medlemsförslaget kommer vid en lämplig tidpunkt.

Finlands stadsförbund anser att utvecklandet av färdtjänster utgör ett viktigt delområde inom invalidvården. Såväl de som bor i gränstrakterna som de som flyttat till annat nordiskt land har behov av färdtjänst. Sverige har byggt ut sin färdtjänst så att den år 1979 omfattade 260 000 personer. Motsvarande siffra var i Finland år 1981 7 700 personer. Utgångspunkten bör vara att de allmänna kommunikationsmedlen handikappanpassas. Dock kommer alltid viss färdtjänst att behövas för dem som inte kan utnyttja dem. På nordiskt plan bör dryftas vilka bestämmelser som bör gälla. Skall färdtjänsten utsträckas till de övriga nordiska länderna krävs statsbidrag. Avgiftsfrågan bör ordnas så att de handikappade inte för lång tid behöver binda sina pengar.

Invalidförbundet erinrar om att principer och praxis för färdtjänst varierar såväl inom som mellan de nordiska länderna. I Finland avdelas medel till färdtjänst via statsbudgeten och fördelas på kommunerna enligt bärkraftsprincipen. Om färdtjänst finnes i en kommun eller ej beror av dess eget beslut. Något enhetligt och hela Finland täckande färdtjänstsystem finnes ej. Rent praktiskt sker färdtjänsten antingen via taxi eller med hjälp av s. k. invalidtaxi. Angeläget vore att för sistnämnda specialfordon uppställdes enhetliga krav på utrymme och utrustning. Att införa färdtjänst

som täcker hela Norden är sannolikt tidskrävande. En väg vore att ingå ett avtal mellan de nordiska länderna av samma typ som den nordiska konventionen om social trygghet. Personer med rätt till färdtjänst skulle vid resa i annat nordiskt land få rätt att utnyttja vistelselandets färdtjänst. För att det skall kunna åstadkommas krävs enhetliga regler för beviljande av färdtjänst. Staten bör erlægga kostnaderna för färdtjänst. Någon ersättningskyldighet länderna emellan bör inte föreligga. Förbundet finner det angeläget att medlemsförslaget förverkligas. Därigenom ökar de handikappades möjligheter att färdas inte bara inom hemlandets gränser utan i hela Norden.

2.1.4. Norge

Socialdepartementet erinrar om att man i Norge utifrån målet full jämlikhet och delaktighet försökt undgå att upprätta särorgan eller särordningar för handikappade. Handikapptransporterna handläggas följaktligen av Samferdselsdepartementet, som arbetar på en Stortingsmelding i saken. Socialdepartementet ser med förväntan fram mot denna melding och hoppas att transportservicen för de handikappade skall förbättras.

Rådet for funksjonshemmede fastslår att transporter för handikappade inte är en socialpolitisk utan en trafikal fråga. Färdtjänsten borde vara färdigutredd i Norge. Vad som nu behövs är beslut. En fördel vore det om transportordningarna för handikappade kan användas tvärs över de nordiska gränserna. Till denna aspekt bör den föreslagna utredningen avgränsas.

2.1.5. Sverige

Socialstyrelsen redogör för färdtjänstsituationen i Sverige. Sedan 1975 har färdtjänst med statligt stöd funnits. 12,2 miljoner enkelresor företogs av de knappt 300 000 färdtjänstberättigade i Sverige år 1980. Statsbidragets storlek var 243 milj. skr. 1980 infördes på försök riksfärdtjänst. Däremot saknas möjligheter att idag bekosta resor inom Norden genom färdtjänst. I januari 1982 träder den nya socialtjänstlagen i kraft. I den tas färdtjänsten upp. Väl värd att stödja är en utbyggnad av färdtjänsten till att omfatta resor inom Norden. Inte minst i gränstrakterna vore detta värdefullt. Ministerrådet bör utreda saken. Beroende på utredningens resultat bör sedan ställning tas till samordning och eventuell utbyggnad av färdtjänsten i Norden.

Statens handikappråd är positivt till medlemsförslaget. I Sverige har den kommunala färdtjänsten byggts ut successivt. En försöksordning med riksfärdtjänst har etablerats. Utbyggd färdtjänst får emellertid inte försena handikappanpassningen av allmänna kommunikationsmedel.

Handikappinstitutet pekar på färdtjänstens positiva sidor för de handikappade. Tillkomsten av riksfärdtjänst har underlättat resor till andra kommuner. Då nordisk färdtjänst torde innebära långa resavstånd bör de svenska erfarenheterna av riksfärdtjänst beaktas. En nordisk utredning

tillstyrkes. I samband därmed bör transportservicen vid tågstationer samt båt- och flygterminalers utformning granskas. En nordisk färdtjänst bör utvärderas efter något år.

Handikappförbundens centralkommitté framhåller att en väl fungerande färdtjänst för människor som av olika skäl har svårigheter eller inte alls kan nyttja allmänna färdmedel är av stor betydelse.

Trots att mycket gjorts i Sverige återstår en hel del innan det finns en färdtjänst som svarar mot de faktiska behoven. Färdtjänsten varierar därtill från kommun till kommun. Jämfört med de övriga nordiska länderna är färdtjänsten väl utbyggd i Sverige, vilket visas i den utredning som Invalidförbundet i Finland genomfört. Medlemsförslaget är positivt. När det gäller detaljfrågor ber kommittén att få återkomma i samband med utredningsarbetet.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1. Nordiska

Nordiska nämnden för handikappfrågor påpekar att färdtjänstens utbyggnad varierar mycket mellan de nordiska länderna. Därtill kommer att den är en kommunal angelägenhet. Stöd ges i varierande grad av staten. Mot denna bakgrund är en så långtgående samordning som åsyftas i medlemsförslaget ej realistisk. Då nordisk samordning av färdtjänsten förutsätter en rimlig nivå på den nationella verksamheten, bör rekommendationen endast gälla att i samband med pågående och planerad utbyggnad av färdtjänstservicen uppmärksamma åtgärder som kan underlätta internordiska resor. Att handikappade med tillstånd att använda färdtjänst i hemlandet bör få detta i övriga nordiska länder kan vara ett mål.

2.2.2. Danmark

Socialministeriet erinrar om att ett omfattande utredningsarbete beträffande färdtjänst för bland annat personer med handikapp just inletts. Mot denna bakgrund bör den nordiska insatsen begränsas till att länderna i samband med planerade eller pågående utredningsarbeten beaktar vilka åtgärder som kan underlätta den internordiska samtrafiken för handikappade.

2.2.3. Norge

Samferdselsdepartementet arbetar med en stortingsmelding om transport för handikappade. Meldingen avser såväl upprättandet av särordningar som handikappanpassandet av kollektiva trafikmedel. En generell utbyggnad av de speciella transportordningarna enligt dörr-till-dörr-principen skulle bli mycket dyrbar. I stället bör de kollektiva trafikmedlen – tåg, buss, båt, flyg och spårvagnar – handikappanpassas. Det räcker dock inte med handikappanpassning av själva färdmedlet. Samspelet med trafikmil-

jön i övrigt måste beaktas. Oavsett vilka generella åtgärder som vidtages så kommer alltid en grupp handikappade att ej kunna använda sig av kollektiva kommunikationsmedel. För dem krävs särordningar, som bör etableras i den lokala miljön i samarbete mellan de handikappade och deras organisationer samt kommunerna.

Norske kommuners sentralforbund anser att transportserVICEN för de handikappade bör utgå från de speciella förutsättningar och den befolkningsstruktur som finns i de enskilda nordiska länderna. Frågan om färdtjänst har tagits upp i Norge för flera år sedan och är nu till behandling inom centraladministrationen. Mot denna bakgrund finner förbundet det ej ändamålsenligt att stödja medlemsförslaget.

2.2.4. Sverige

Svenska kommunförbundet upplyser att sedan april 1980 pågår försöksverksamhet med s. k. riksfärdtjänst för vissa gravt handikappade för vilken riksdagen anslagit 20 miljoner skr. per år. Försöksverksamheten skall ge bättre underlag för beslut om riksfärdtjänst. Från och med 1 juli 1981 kommer den lokala och regionala kollektivtrafiken att samordnas av en läns huvudman i samtliga län utom tre. Någon utvärdering av ovanstående reformer har ej hunnit ske, varför det ej är lämpligt att ta ställning till en ytterligare utvidgning av färdtjänsten.

Landstingsförbundet erinrar om att nya ägandeformer håller på att växa fram inom de olika länen som kan ge förbättrad kollektivtrafik för alla samhällsgrupper. När kollektivtrafik inte förslår erbjuds personer med särskilda handikapp färdtjänst. På försök provas nu riksfärdtjänst. Pågående reform- och utredningsarbete bör avvaktas.

2.3. Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1. Danmark

Kommunernes Landsforening anför inga synpunkter på medlemsförslaget.

Indenrigsministeriet avstår från att yttra sig.

Ministeriet for offentlige arbejder redogör för tillsättandet av en arbetsgrupp för utredandet av bättre befordringsmöjligheter för olika samhällsgrupper. När resultatet av detta arbete föreligger kommer Nordiska rådet att underrättas.

3. Utskottet

Förenta Nationerna har proklamerat år 1981 som ett internationellt handikappår. Mottot är full delaktighet och jämlikhet. För att uppnå detta mål krävs insatser av skilda slag. En viktig aspekt är rese-möjligheterna för handikappade.

I rek. nr 4/1978/t aktualiserades kollektivtrafiken och de handikappades

behov. År 1977 inleddes ett nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande åtgärder ägnade att underlätta för äldre och handikappade att resa med tåg, buss och båt. En delrapport om de handikappades möjligheter generellt att utnyttja kollektiva färdmedel samt tekniska lösningar rörande in- och utlyftning av rullstolar i tåg och bussar framlades år 1980. En andra delrapport samma år avsåg möjligheterna till handikappanpassning av passagerarfartyg. En utredning om de handikappades möjligheter att använda sig av flyg väntas bli färdigställd år 1982. Minskade kostnader för färdtjänsten torde bli följden om de kollektiva trafikmedlen handikappanpassas i större utsträckning.

Social- och miljöutskottet anser det vara av grundläggande betydelse att de handikappades transportfrågor får en godtagbar lösning. Handikappade har samma krav på rörelsefrihet som friska människor.

Färdtjänsten är huvudsakligen en kommunal angelägenhet i de nordiska länderna. Statsbidrag förekommer för att stödja verksamheten. Färdtjänsten torde vara mest utbyggd i Sverige. I Finland är den av betydligt mindre omfattning. I Danmark och Norge utredes formerna just nu.

Social- och miljöutskottet anser det vara av vikt att kommunerna i de nordiska länderna bygger ut sin färdtjänstservice. I Sverige pågår för närvarande försöksverksamhet med riksfärdtjänst. I de flesta fallen gäller färdtjänsten blott resor inom den egna kommunen. För att internordisk färdtjänst skall kunna etableras krävs sannolikt någon form av statsbidrag. Utskottet anser, att färdtjänsten för de handikappade som ej kan använda allmänna kommunikationsmedel ej får göra halt vid de nordiska riksgränserna. För befolkningen i gränstrakterna är det många gånger så att en avståndsmässigt kort resa till en nordisk grannkommun omöjliggöres av nuvarande bestämmelser, medan längre resor kan företagas inom den egna kommunen. En möjlighet vore att i den nyligen reviderade nordiska konventionen om social trygghet införa stadganden om internordisk färdtjänst. Färdtjänsterbjudandena skulle med andra ord stå öppna för handikappade nordbor oavsett bosättningsort.

En huvudlinje bör vara att de handikappade så långt som möjligt på egen hand beredes tillfälle att förflytta sig med hjälp av allmänna kommunikationsmedel. Dock kvarstår att så inte är möjligt för vissa grupper t. ex. barn och äldre. Vissa särordningar är påkallade.

De principer som ligger till grund för färdtjänsten i de nordiska länderna bör samordnas. Inte bara rena nyttoresor utan även rekreationsresor bör kunna företagas med hjälp av färdtjänst.

På nordiskt plan bör vidare enhetliga regler för utrustning och utformning av specialtransportfordon avsedda att användas vid färdtjänst för handikappade utarbetas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i samarbete med berörda kommunala organ verka för samordning av principerna för färdtjänst,
2. att utreda möjligheterna för att etablera internordisk färdtjänst-service, med särskilt beaktande av behoven i gränstrakterna samt
3. att samarbeta om regler för utformning och utrustning av specialtransportfordon som är avsedda att användas vid färdtjänst för handikappade.

København den 1 december 1981

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Rune Gustavsson (c)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Medlemsförslag

om förbud mot vapenexport

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Ebba Strange och Sten Söderström)

De nordiska länderna har i den internationella politiken alltid företrätt fredlig samexistens och lagt stor vikt vid främjande av avspänningspolitiken. I detta hänseende har de nordiska länderna också uppträtt aktivt genom olika slags fredsinitiativ.

En kontrast till denna aktivitet är de nordiska ländernas verksamhet som vapenexportörer på den internationella marknaden.

I höstas framkom det i budgetdebatten i Finlands riksdag, att det år 1979 från Finland exporterades stridsvapen till 35 länder, och att försäljningsvärdet av denna export var ca 30 miljoner mark. I olika sammanhang har det anförts tvivel på att den officiella tullstatistiken alltid ger en riktig bild av exportvolymen. Exempel på detta är en rättegång som ägt rum i Danmark mot två vapenfabrikanter. De hade sålt vapen från en vapenfabrik med namnet Wejra och hemlighållit de inkomster de haft av handeln. Vid samma rättegång kom det också fram, att det finländska företaget Tampella hade varit med och planerat exporten. För Tampella har vapenexporten från Finland dock varit ganska svår, och därför har Tampella t. ex. grundat dotterbolag först i Luxemburg och sedan i Liechtenstein. Tampellas och Wejras produkter har gått på export genom olika dotterbolag. Som huvudsakliga köpare har Sverige, Norge, Holland och Tyska Förbundsrepubliken uppträtt. Wejras omsättning sedan 1950-talet har totalt varit ca 450 miljoner danska kronor.

Också den svenska tidningen Expressen har skrivit om Tampellas vapenaffärer. Det har konstaterats, att Tampella använder ett liechtensteinskt bulvanbolag vid organiseringen av sin vapenexport. Då kommer inkomsterna inte direkt till Tampella och därigenom undgår man inkomstbeskattning, har Expressen hävdad.

Det nominella värdet av Finlands export av stridsvapen sexdubblades under 1970-talet. Vapenexporten består huvudsakligen av infanteribevapning: kanoner, granatkastare och stormgevär samt ammunition till dessa slags vapen. I princip bör vapenexport från Finland ej få ske till s. k. krisområden. I dessa områden är efterfrågan på vapen dock stor, och

därför har också den finländska rustningsindustrin hittat dessa marknader. En överraskande uppgift är att vapenexporten från Finland i huvudsak gick till två länder: Singapore och Qatar. Singapore är ett centrum för den internationella vapenhandeln med återförsäljning av vapen. Qatar är en stat vid Persiska viken och ligger således inom världens mest eldfångda region. Förutom Tampella har i Finland företagen Valmet och Wärtsilä planerat export av olika slags stridsmateriel. Wärtsiläs målsättning har varit att exportera 700 tons kanonbåtar. Om dessa exportmöjligheter öppnar sig, betyder detta med ett slag en flerdubbling av Finlands vapenexportvolym.

Också den svenska vapenexporten har vuxit snabbt, så att Sverige, enligt uppgifter i pressen, exporterar vapen till 38 länder. Framför allt Bofors-bolaget exporterar grovt artilleri och Bantamraketer till utlandet. Dylika levererades bl. a. till Chile och Argentina just vid tidpunkter, då dessa länders politiska läge var spänt till det yttersta. Med likadana kanoner har också Sydafrikas armé utrustats. Trots att Sveriges officiella utrikespolitik är fredsinriktad så agerar Bofors-bolaget tvärtemot den officiella utrikespolitiken genom att exportera vapen just till de ifrågavarande krisregionerna. År 1979 exporterade Bofors-bolaget vapen till mer än 30 länder. Också tidningen Dagens Nyheter har konstaterat att "ett svenskt bolag tillverkar minerings- och minröjningsmateriel för export".

Veterligen sker också i Norge och Danmark vapenexport särskilt till u-länder och krisområden. Eftersom de nordiska ländernas fredliga politik är inriktad på att bevara och förstärka freden, är vapenexport inte försvarbar, i synnerhet som exporten i några fall sker i största hemlighet. Det har också mycket klart kommit fram, att vapen tillverkade i Norden hamnar i händerna på rasister och odemokratiska diktatorer.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga de nordiska ländernas vapenexport och vidtaga snabba åtgärder för att stoppa vapenexporten från de nordiska länderna.

Köpenhamn den 2 mars 1981

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Arvo Kempainen (Skdl)

Ebba Strange (SF)

Sten Söderström (Skdl)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 31. juli 1981 i Reykjavik og 11. desember 1981 i Oslo.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget rekommanderes Nordisk Ministerråd å kartlegge de nordiske lands våpeneksport og vedta hurtig tiltak for å stoppe våpeneksporten fra de nordiske land.

I forslaget konstateres at de nordiske land i den internasjonale politikken alltid har representert fredelig sameksistens og lagt stor vekt på å fremme avspenningspolitikken. De nordiske lands våpeneksport på det internasjonale marked står i kontrast til denne aktivitet.

Forslagsstillerne gir en del informasjon om den finske våpeneksport og det hevdes at den offisielle tollstatistikk ikke alltid gir et korrekt bilde av våpeneksportvolumet. Det påstås videre at for å unngå finske restriksjoner for våpensalg, er salg foretatt via datterselskap i land som ikke rammes av reglene.

Forslagsstillerne kritiserer den svenske våpeneksport og hevder at foretak ved enkelte våpensalg handler stikk i strid med den svenske offisielle utenrikspolitik.

Det anføres også at det skjer våpeneksport fra Danmark og Norge særskilt til utviklingsland og kriseområder.

Avslutningsvis påstår forslagsstillerne at våpen produsert i Norden er havnet i hendene på rasister og udemokratiske diktatorer.

2. Remissbehandlingen

Nordisk Råds presidium besluttet 18. mai 1981 at forslaget ikke skulle remissbehandles.

3. Utvalget

Medlemsforslagets formål er å stoppe våpeneksporten fra de nordiske land. Utvalget viser til at på Nordisk Råds sesjon i 1981 ble det stillet et spørsmål vedrørende våpeneksporten fra de nordiske land. På vegne av Nordisk Ministerråd uttalte statsråd Rolf Hansen:

''Regjeringene i Sverige, Danmark, Finland og Norge vil avgi følgende svar på spørsmålet:

Eksport av krigsmateriell er et spørsmål som må avgjøres i hvert enkelt land ut fra utenrikspolitiske, sikkerhetsmessige og beredskapsmessige hensyn. På denne bakgrunn vil Ministerrådet ikke uttale seg om spørsmålet''.

Utvalget vil på denne bakgrunn foreslå at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag
A 610/e.

Oslo, 11. desember 1981

Gunnar Berge (A)

(Fung. formann)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Gro Harlem Brundtland (A)

Hermund Eian (H)

Sverrir Hermannsson (Sj)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Bengt Wiklund (s)

Reservation

Rådets presidium har den 18.5.1981 besluttet att avstå från remissbehandling av medlemsförslaget A 610/e om förbud mot vapenexport. Beslutet har – enligt en skrivelse som ekonomiska utskottet inbegärt – motiverats med regeringarnas svar på en fråga vid rådets senaste session gällande de nordiska ländernas vapenexport. I svaret hävdades den tvivelaktiga tolkningen, att frågan såsom säkerhetspolitisk skulle falla utanför rådets kompetens.

Genom att med nämnda motivering avstå från att skicka ut medlemsförslaget på remiss, har presidiet på politiska grunder förhindrat förslagens sakliga behandling. I motsats till utskottsmajoriteten kan undertecknad inte acceptera presidiets förfaringsätt.

För att uppnå medlemsförslagens intentioner, och med beaktande av att den sedvanliga remissronden uteblivit, hemställer jag,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att företa en utredning om de nordiska ländernas vapenexport och dess bl. a. nationalekonomiska betydelse, i syfte att begränsa och på sikt helt avskaffa exporten av krigsvapen från Norden.

Oslo, 11. december 1981

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Medlemsförslag

om det allmänskulturella samarbetet

(Väckt av Georg Andersson, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Árni Gunnarsson, Karl-Erik Häll, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen och Arvo Salo)

Resurserna och deras fördelning

Kulturfrågorna intar en central plats i det nordiska samarbetet. Det framgår bl. a. därav att kulturbudgeten för 1981 uppgår till ca 85 miljoner danska kronor.

Av innevarande års kulturbudget disponeras

28.6 miljoner danska kronor för forskningsändamål

12.2 miljoner danska kronor för utbildningsändamål

17.5 miljoner danska kronor för allmänskulturella ändamål

Till dessa belopp kommer bl. a. ministerrådets dispositionsmedel (7.5 miljoner dkr) och Nordiska kulturfondens medel (8.5 miljoner dkr).

Av de medel som går till den allmänskulturella sektorn tillfaller

1.2 miljoner danska kronor folkbildningsorganisationerna

1.8 miljoner danska kronor ungdomsorganisationerna

0.3 miljoner danska kronor idrottsorganisationerna

De nordiska ländernas kulturpolitik har många gemensamma drag. Under 1970-talet har insatserna på detta område ökat väsentligt i alla nordiska länder. Reformpolitiken har i växande utsträckning kommit att präglas av att kulturbegreppet vidgats. Strävan har varit att stimulera folkligt förankrade kulturaktiviteter och att engagera nya grupper i kulturlivet.

Den kulturpolitiska förnyelse som skett nationellt kan inte sägas ha en motsvarighet på det nordiska planet, där insatserna fortsatt i stor omfattning avser institutionsanknuten verksamhet med begränsad räckvidd.

En kraftfull vidgning och förnyelse av kultursamarbetet förutsätter att denna sektor tillförs ökade resurser. Det är emellertid med radande ekonomiska och budgetmässiga situation i berörda länder inte realistiskt att bygga den närmast framförliggande planeringen på antagandet att de ekonomiska ramarna nämnvärt kommer att utökas. För parlamentarikernas och regeringarnas del gäller självfallet att de, i det kärva ekonomiska läget, måste vara särskilt uppmärksamma på att finna en balans mellan å ena sidan gemensamma nordiska insatser och å andra sidan nationella sådana inom kulturområdet.

Bättre samordning mellan nordiska och nationella satsningar måste eftersträvas och kan tänkas ge "vinster" som skapar utrymme för förstärkta eller nya åtaganden.

I sammanhanget kan det vara på sin plats att erinra om att rådet – och dess budget – ständigt tillförs nya projekt. Det sker utan att äldre sådana underkastas en tillräckligt förutsättningslös förnyad prövning för att utörona exempelvis om de bör avvecklas eller om nya finansieringsformer står att finna. En förutsedd långsam tillväxt vad gäller de ekonomiska resurserna gör frågan om prioriteringar och omprioriteringar om möjligt ännu mer angelägen än hittills.

Det gångna årtiondets kultursamarbete har utvärderats i den s. k. Bergendalrapporten, som också ger vissa anvisningar för framförlliggande gemensamma arbetsuppgifter. Rapporten uppehåller sig emellertid huvudsakligen vid organisatoriska frågor. Enligt vår mening är det inte i första hand organisationen för samarbetet som behöver diskuteras utan innehållet i och inriktningen av den verksamhet som bedrivs och skall bedrivs på nordiskt plan. Kulturutskottet har hemställt att Nordiska ministerrådet senast till 1982 års session framlägger ett förslag om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för det nordiska kultursamarbetet. Vi ansluter oss till den grundläggande tanken bakom denna propå, som vi tolkar så, att ett väl genomarbetat material bör föreläggas nästa session som underlag för ett brett meningsutbyte om kulturpolitiken för framförlliggande tioårsperiod.

I förevarande medlemsförslag vill vi markera vilka områden av samarbetet som enligt vår mening bör uppmärksammas och ges företräde, när riktlinjerna för 1980-talets nordiska kulturpolitiska samarbete skall läggas fast.

Folkbildningsstödet

Folkbildningsorganisationerna – sammantaget ett 70-tal – är samsarbetsorgan för en stor mängd folkrörelser. Inom dem bedrivs en rik och varierad verksamhet. De innesluter långt mer än hälften av Nordens befolkning. I folkbildningssektorn finns sammanslutningar för flera av de kulturellt mest eftersatta grupperna, vilka såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet vid flerfaldiga tillfällen uttalat att man vill nå och stödja.

De drygt 70 nationella (av statsmakterna) godkända folkbildningsorganisationerna har var och en ett stort antal distrikt och avdelningar. (Enbart inom ABF Norden – den största grupperingen – finns 66 distrikt och ca 900 avdelningar.) I uttalanden från nordiska organ finns många förord för en decentralisering av det nordiska kultursamarbetet för att det skall föras ned på lokal nivå, för att det skall nå ut till bredare grupper och liknande. Folkbildningsorganisationerna skulle kunna medverka till ett närmast enastående genombrott för decentraliseringen som princip för samarbetet. Det är ingen överdrift att påstå, att det finns närmast oanade möjligheter att

utveckla och på bredden förankra den nordiska kulturgemenskapen, om tillräckliga resurser ställs till folkbildningssamarbetets förfogande.

Det finns i sammanhanget skäl att slå fast, att folkbildningens sammanlutningar framstår som klart missgynnade vid fördelningen av de ekonomiska resurser som anvisats för det kulturella samarbetet i Norden.

Barn-, ungdoms- och idrottssammanslutningarna

En särskild bidragsordning gör det möjligt för barn- och ungdomsorganisationerna att få ekonomiskt stöd för nordiskt samarbete. För 1981 anvisades ca 1.8 miljoner danska kronor för dessa ändamål.

I sina egna föreningar har barn och ungdomar möjlighet att utveckla olika intressen och att själva – under demokratiska former – besluta om och ta ansvar för sin verksamhet. Från dessa synpunkter bidrar ett aktivt föreningsliv till de ungas personlighetsutveckling och en allsidig fritidsverksamhet. Föreningsverksamheten är också ett alternativ till det privata och kommersiella fritids- och kulturutbud som har de unga som målgrupp.

Barn- och ungdomsorganisationernas engagemang för det nordiska samarbetet har utvecklats stegvis under 1970-talet. Det är en följd bl. a. av den stimulans som den nämnda bidragsgivningen inneburit. Men också här finns en stor outnyttjad potential att ta till vara.

De sammanslutningar som har barn och ungdom som medlemmar har uttryckt behov av ökat stöd för att de skall kunna fullgöra sina uppgifter i det egna nordiska samarbetet. I ett långsiktigt program för kultursektorn måste dessa önskemål och strävanden i ökad utsträckning tillgodoses. Det är också, enligt vår uppfattning, viktigt att i bidragsordningen bygga in element, som skapar bättre möjligheter för dels ungdomar från utkantsområdena, dels handikappade ungdomar att delta i det nordiska ungdomsarbetet.

Idrottens organisationer intar en särställning bland folkrörelserna och bland ungdomssammanslutningarna. Den återhållsamhet som gällt för ekonomiskt stöd till idrottsrörelsens nordiska samverkan är inte desto mindre diskutabel. Kulturavtalet klagör entydigt att idrotten skall omfattas av samarbetet.

Vetskapen om de knappa ekonomiska ramarna åren framöver begränsar möjligheterna till mera omfattande insatser för idrottens del. Dock framstår det som angeläget att ytterligare främja idrottsutbytet, bl. a. då mellan Västnorden (Grönland, Island och Färöarna) och övriga Norden. Också samnordiska projekt – exempelvis det idrottsvetenskapliga institut med inriktning på skador och olyckor i samband med idrottsutövning, vilket aktualiserats av de nordiska idrottsförbunden – bör beredas utrymme i budgeten.

Utkantsområdena

I det föregående har utkantsområdenas delaktighet i det nordiska kon-
20–10-330. Nordiska Rådet

takt- och kulturutbytet i korthet berörts. Det är, som vi ser det, viktigt att kunskapen om särarten hos dessa kulturer når vidare kretsar av befolkningen i de nordiska länderna. Samtidigt med att så sker genom att t. ex. rese- och materialutbytet ökar, måste omsorgen om utkantskulturernas egenart och fortbestånd öka. Att så sker är, enligt vår uppfattning, ett gemensamt nordiskt intresse. Detta synsätt bör komma till konkret uttryck i framförliggande års behandling av projekt, anslagsframställningar etc.

Radio- och TV-samarbetet

Mellan regeringarna förs under 1981 förhandlingar om Nordsatsprojektets framtid och form. Oavsett utgången av dessa är det angeläget att intensifiera strävandena att bredda det nordiska radio- och TV-samarbetet i andra former. Endast en liten del av de nordiska radioföretagens utbud utgörs av Nordvisionsprogram. Av exempelvis svensk TV:s utlandsköpta program kommer endast 10 procent från Norden. En utbyggnad av Nordvisionssamarbetet framstår mot den bakgrunden som mycket angelägen.

Nordvisionssamarbetet omfattar dels programutbyte, dels samproduktioner. Samproduktionerna är i regel gemensamt finansierade projekt, som utförs av något av de nordiska TV-företagen.

Samarbetet avser i dag till största delen programutbyte. Faktaprogram, teater och underhållning, barn- och ungdomsprogram är de viktigaste av de kategorier av program som utväxlas. En intensivare utväxling bör vara möjlig att åstadkomma redan inom ramen för nuvarande programproduktion. Vill man ha en väsentlig utbyggnad av Nordvisionen, är det dock nödvändigt att stärka TV-företagens ekonomiska resurser. Det är nämligen de gestaltande programmen som fångar en stor publik. Volymen av sådana program, som är de dyraste att producera, måste vidgas för att programutbytet skall kunna få en väsentligt större omfattning.

De nordiska regeringarna och parlamenten måste således beakta och ta konsekvenserna av detta samband vid den nationella behandlingen av radio-TV-företagens budgetäskanden. Till resurser och resursförstärkningar skulle kunna knytas exempelvis villkoret att programmen blir tillgängliga för nordiskt utbyte, att samproduktionen ges företräde etc.

Också på annat sätt än genom programutbyte kan programverksamheten ges en starkare nordisk profil. Det är angeläget att samhälls- och kulturdebatten i de nordiska länderna blir speglade i de nationella programmen. För den skull bör korrespondentnäten i de nordiska länderna byggas ut. Nya former för radio-TV-samarbetet bör också prövas. Bland annat bör tanken på en gemensam nordisk musikkanal övervägas.

Rese- och turistutbytet

Om människor skall få uppleva nordisk kulturgemenskap och aktivt delta i nordiskt samarbete, måste de få möjlighet att resa i de nordiska

länderna, träffa andra människor med samma intressen, studera deras verksamhet, uppleva deras kulturaktiviteter och utbyta erfarenheter och idéer. Reskostnaderna upplevs i dag som det största hindret för utveckling i den riktningen. Så länge resor mellan de nordiska länderna är så dyra som nu, är stora befolkningsgrupper reellt utestängda från personliga kontakter över gränserna.

Intresset för nordiskt kultur- och samhällsliv kan, det är vår bestämda övertygelse, knappast stimuleras på bättre sätt än genom just resor inom Norden. Att främja turism och resande är därför en självklar uppgift i det nordiska samarbetet. Däri ligger även möjligheten till en renässans för vänortsutbytet, som synes ha stagnerat i jämförelse med blomstringsperioden efter krigsslutet.

Vissa ansträngningar, bl. a. från järnvägsföretagens sida, att stimulera det inomnordiska resandet har gjorts. Ett exempel härpå är den s. k. Nordturistbiljetten. Den har, enligt uppgift, haft viss framgång, men synes prismässigt föga attraktiv jämförd med t. ex. Interrailkortet, den särskilda ungdomssatsningen från de europeiska järnvägsföretagens sida.

En genomgång av prisfrågorna med syfte att finna förslag som kan främja det inomnordiska resandet bör initieras av Nordiska ministerrådet. I detta arbete bör särskild uppmärksamhet ägnas barnfamiljerna samt ungdomen. Ett bättre anpassat rabattsystem för resor i samband med nordiska läger, kurser och konferenser, som folkrörelserna ordnar, bör också övervägas. Närmare samverkan med de folkrörelseanknutna reseorganisationerna och -företagen förtjänar att prövas i ansträngningarna att utveckla resandet inom Norden. Vi ser också gärna tanken på en informationskampanj om Norden som turistland förverkligad.

Inom det rubricerade samarbetsområdet finner vi det, generellt uttryckt, påkallat med aktivare insatser från ministerrådets sida, om det skall bli möjligt att förverkliga de intentioner som låg till grund för 1978 års turistprogram.

Litteratur, film och fonogram

Starka kommersiella krafter verkar inom kulturpolitikens område, där de också etablerat en maktposition som sätter sin prägel på livsstil och kulturmönster. De unga är exempelvis en målgrupp, som intensivt och systematiskt bearbetas av den internationella skräpkulturens producenter och distributörer.

Utifrån det synsätt vi företräder och som omfattas av arbetarrörelsen i alla de nordiska länderna, är den pågående exploateringen ett långsiktigt hot mot såväl nationell som nordisk särart vad gäller kulturmiljö.

På samma sätt som man i vart och ett av länderna försöker möta den kommersiella anstormningen genom att ekonomiskt och på annat sätt stödja utveckling av det nationella kulturlivets särart, bör Nordiska rådet se det som en av sina stora uppgifter under det framförliggande decenniet

att ta upp kampen *mot* kulturkommersialismen och *för* det nordiska kultur-
livets utveckling.

De nordiska länderna är små språk- och kulturområden, inom vilka villkoren blir allt hårdare för produktion av böcker, filmer och fonogram. I de flesta av de nordiska länderna går staten numera in med ekonomiskt stöd för att säkra mångfald och kvalitet. Att den nationella kulturproduktionen får möjligheter att utvecklas är i sig ett nordiskt intresse. För bra böcker, filmer och grammofonskivor finns det en nordisk marknad, och ofta är det just sådant som har stark nationell särprägel som bäst bidrar till att skapa nordisk kulturell identitet.

För den skull får vi inte släppa det nordiska perspektivet. När stödformer byggs upp nationellt för olika slag av kulturprodukter, bör strävanden vara att utforma insatserna så, att ett nordiskt utbyte stimuleras.

I samtliga nordiska länder spelar staten en allt större roll, när det gäller att finansiera filmproduktionen. Det är då naturligt att söka nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution samt i fråga om marknadsföring av nordiska filmer utanför Norden.

När insatserna på bokområdet i stigande utsträckning gäller distributionsledet, bör det övervägas hur en ökad spridning av nordisk litteratur skall kunna stimuleras.

De stora insatserna för ett nordiskt utbyte på bok-, film- och fonogramområdena måste sannolikt göras genom att de nordiska intressena beaktas, när nationella stödordningar och -system utformas. I vissa fall är dock ett rent nordiskt stöd väl motiverat. Detta gäller t. ex. översättningen av grannlandslitteratur. Likaså kan det vara naturligt att ett nordiskt stöd till fonogramproduktion utvecklas inom ramen för det relativt omfattande nordiska musiksamarbetet.

Nya försöks- och stimulansordningar bör här prövas och stödjas via den nordiska kulturbudgeten. Medelsanvisningen för angivna ändamål och områden bör kunna medges en ökningstakt, som är snabbare än den generella anslagstillväxtens.

Sammanfattning och hemställan

Vi har i detta medlemsförslag, mot bakgrund av insikten om det begränsade ekonomiska utrymme som även framgent kommer att stå till buds för det nordiska kultursamarbetet, givit uttryck för uppfattningen att 1980-talet måste innebära en satsning, som i högre grad än hittills kommer folkbildningens, ungdomens och idrottens sammanslutningar och medlemmar till godo. Också kontakterna med utkantsområdena i Norden och omsorgen om och det gemensamma ansvaret för dessas kulturella egenart påtalas.

Vidare har vi poängterat betydelsen av ett utbyggt radio- och TV-samarbete, bl. a. inom Nordvisionens ram. Nödvändigheten av nationella insatser för att göra detta möjligt har betonats.

I ett särskilt avsnitt har det inomnordiska rese- och turistutbytet, inklusive vänortsverksamheten, framhållits som ett viktigt led i utvecklingen av en bredare och mera mångfasetterad kontaktyta med grannländernas samhälls- och kulturliv.

Slutligen har vi fäst uppmärksamheten på att Nordiska rådet, bl. a. för att motverka en fortsatt kommersialisering av delar av kulturutbytet, ekonomiskt bör stödja projekt som tar sikte på att främja nordiskt samarbete på litteraturens, filmens och fonografins områden.

Mot bakgrunden av vad vi anfört i föreliggande medlemsförslag hemställer vi att Nordiska rådet beslutar

att rekommendera Nordiska ministerrådet att – vid utformningen av det aviserade förslaget till riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet under framförliggande årtionde – beakta och däri inarbeta de i förevarande medlemsförslag redovisade synpunkterna: samt

att uttala sitt stöd för den i medlemsförslaget framförda tanken på ett utvecklat samarbete på Nordvisionens område och att samtidigt fästa regeringarnas i berörda länder uppmärksamhet på de resursbehov hos de nationella TV-företagen som förverkligandet av en sådan ambition ger upphov till.

Köpenhamn den 3 mars 1981

Georg Andersson (s)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Fjeldvær (A)

Arni Gunnarsson (A)

Karl-Erik Häll (s)

Sture Palm (s)

Olof Palme (s)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 611/k om det allmänskulturella samarbetet och ministerrådsförslag B 37/k om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

(Se B 37/k: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område

(Väckt av K. B. Andersen, Lennart Andersson, Árni Gunnarsson, Guttorm Hansen, Tellervo Koivisto och Erkki Liikanen)

Ett omfattande reformarbete på arbetslivets område har varit ett utmärkande drag för utvecklingen under 1970-talet i de nordiska länderna. Gemensamt för reformarbetet har varit strävan att förbättra arbetsvillkoren och öka tryggheten för de anställda.

En viktig utgångspunkt har varit att stärka arbetstagarnas möjligheter att utöva inflytande och medbestämmande över sådanan förhållanden som enligt deras uppfattning är av central betydelse i arbetslivet. Lagstiftning och avtal mellan arbetsmarknadens parter har utgjort grundvalen för de företagsdemokratiska strävandena.

Reformarbetet har haft en likartad inriktning i de nordiska länderna. Det har avsett åtgärder för att stärka arbetstagarnas inflytande på arbetsplatserna i bl. a. följande avseenden:

- starkare ställning för fackliga förtroendemän
- utvidgad informations- och förhandlingsskyldighet för arbetsgivarna och förstärkt förhandlingsrätt för de anställda
- nya lagar och avtal på arbetsmiljöområdet
- styrelsrepresentation och andra former för partssamarbete på arbetsplatsen

Sammanfattningsvis har den lokala förhandlingsverksamheten förstärkts och antalet frågeställningar som omfattas av denna har successivt utvidgats.

Mot bakgrund av erfarenheter och problem i reformarbetet aktualiseras ständigt nya krav för att utveckla och fördjupa demokratin i de nordiska ländernas arbetsliv. Det kan exempelvis avse utökad styrelsrepresentation, åtgärder för att stärka de anställdas medverkan på ett tidigt stadium i beslutsprocessen etc. Tillämpningen av lagar och avtal på olika typer av arbetsplatser och i olika företagsformer måste likaså uppmärksammas och fortlöpande omprövas.

Insatser som förbättrar förutsättningarna för det lokala fackliga arbetet är ett annat viktigt område. Det kan gälla initiativ för att underlätta arbetet för fackliga förtroendemän, exempelvis genom att skapa bättre möjligheter

att under arbetstid bedriva facklig utbildning och verksamhet. Det är angeläget att ökat stöd för en sådan utveckling kan skapas i den arbetsrättsliga regleringen i de nordiska länderna.

På det företagsdemokratiska området har olika praktiska lösningar utvecklats såväl inom som mellan de nordiska länderna. Lagstiftning och/eller avtal mellan parterna på arbetsmarknaden tillämpas i varierande grad. Det föreligger också skillnader mellan olika sektorer på arbetsmarknaden. Även takten i reformarbetet har skiftat mellan länderna. Trots olikheterna är det mycket som förenar i fråga om syfte och inriktning av det hittillsvarande reformarbetet.

Med den skisserade utvecklingen som bakgrund hävdar vi dels att arbetslivsfrågorna i vid mening bör ägnas ökad uppmärksamhet i det nordiska samarbetet, dels att de arbetsrättsliga frågorna ges prioritet i det nordiska lagstiftningssamarbetet under 1980-talet.

Samtidigt vill vi framhålla att det är nödvändigt att uppmärksamma och redan nu eftersträva samverkan i Norden för att tillgodose de arbetsrättsliga kraven i samband med införande av en ny teknik i arbetslivet.

Det finns stora risker för att den snabba utvecklingen särskilt inom data- och elektronikområdena, sker i okontrollerade former. Det gäller ur såväl samhällets som löntagarnas synvinkel. Ett avgörande inflytande över införande och tillämpning av ny teknik i arbetslivet måste garanteras löntagarna. Enligt vår uppfattning är det angeläget att i lagar och/eller avtal tillgodose krav med sådan innebörd. Det kan t. ex. gälla de fackliga organisationernas rätt till förhandsvärdering av nya system och arbetsmetoder. Samtidigt är det önskvärt att innehåll, form och erfarenheter av den arbetsrättsliga regleringen av datoranvändning i arbetslivet ägnas stor uppmärksamhet i det framtida nordiska samarbetet på dataområdet.

Den ökade koncentrationen och internationaliseringen av produktion och sysselsättning är andra förhållanden, som understryker vikten av att de arbetsrättsliga frågorna får ökad prioritet i det nordiska samarbetet. Det är nödvändigt att förstärka och skapa klarhet i fråga om de anställdas rätt till inflytande och medbestämmande i koncerner och villkor samt förutsättningar för fackligt samarbete i sådana företag.

I relation till såväl utomnordiska som nordiska koncerner utgör dessa förhållanden problem från företagsdemokratisk synpunkt. Ett nordiskt samarbete i internationella organ fordras. Men samsarbetsmöjligheterna i Norden måste samtidigt prövas för att reglera dessa frågor mot bakgrund av ett ökat industriellt och företagsmässigt samarbete i Norden. Nordiska rådets *rekommendation nr 23/1980* angående åtgärder för att underlätta industriella projekt kan, liksom ett utredningsarbete om en nordisk bolagsform (*ekonomiska utskottets betänkande 1980*), också innebära stöd för gemensamma initiativ inom det arbetsrättsliga området.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi att Nordiska rådet beslutar rekommendera Nordiska ministerrådet

att ge arbetsrättslagstiftningen en framskjuten plats i det nordiska lagstiftningsprogrammet i syfte att främja en vidareutveckling av demokratin i arbetslivet;

att i nordiskt samarbete inom dataområdet ägna de arbetsrättsliga aspekterna på införande och användning av ny teknik i arbetslivet särskild uppmärksamhet; samt

att överväga dels hur arbetstagarnas inflytande skall kunna förstärkas i samarbetande företag och koncerner som är verksamma i de nordiska länderna, dels vilka åtgärder som bör vidtas för att underlätta ett samarbete mellan arbetstagarna i sådana företag.

Köpenhamn den 3 mars 1981

K. B. Anderssen (S)

Lennart Andersson (S)

Guttorm Hansen (A)

Årni Gunnarsson (A)

Tellervo Koivisto (Sd)

Erkki Liikanen (Sd)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 612/j om lovgivnings-samarbejde på arbejdsrettens område. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 24.–25. juni 1981 i Harstad, den 9. november 1981 i Åbo, den 19. januar 1982 i Stockholm og den 1. marts 1982 i Helsingfors.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, der er fremsat den 3. marts 1981, foreslår, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at give arbejdsretslovgivningen en fremskudt plads i det nordiske lovgivningsprogram med det formål at fremme videreudviklingen af demokratiet i arbejdslivet,

at yde de arbejdsretlige aspekter omkring indførelse og anvendelse af ny teknik i arbejdslivet særskilt opmærksomhed i det nordiske samarbejde inden for dataområdet, samt

at overveje dels hvorledes arbejdstagernes indflydelse skal kunne forstærkes i samarbejdende virksomheder og koncerner, som er virksomme i de nordiske lande, dels hvilke forholdsregler som bør vedtages for at lette et samarbejde mellem arbejdstagere i sådanne virksomheder.

Forslagsstillerne henviser til, at et omfattende reformarbejde på arbejdslivets område har været et kendetegnende træk for udviklingen i 1970'erne i de nordiske lande. Fælles for reformarbejdet har været en stræben for at forbedre arbejdsvilkårene og øge trygheden for de ansatte. Et vigtigt udgangspunkt har det været at styrke arbejdstagernes muligheder for at øve indflydelse og medbestemmelse.

Reformarbejdet har i de nordiske lande haft en ligeartet retning.

Sammenfattende kan det siges, at den lokale forhandlingsvirksomhed er blevet forstærket, og at antallet af problemstillinger som omfattes af den successivt er blevet udvidet.

Til stadighed aktualiseres imidlertid nye krav for at udvikle og udbyde demokratiet i de nordiske landes arbejdsliv.

Såvel inden for som mellem de nordiske lande har forskellige praktiske løsninger udviklet sig, og takten i reformarbejdet har skiftet mellem de nordiske lande. Trods forskellighederne er der dog meget som forener i spørgsmålet om sigte og indretning af det hidtidige reformarbejde.

På denne baggrund hævder forslagsstillerne, dels at arbejdslivsspørgsmål i bred mening bør undergives øget opmærksomhed i det nordiske samarbejde, dels at de arbejdsretlige spørgsmål gives prioritet i det nordis-

ke lovgivningssamarbejde i 1980'erne. Samtidig fremhæves det, at det er nødvendigt at rette opmærksomheden og allerede nu efterstræbe samvirke i Norden for at tilgodese de arbejdsretlige krav i forbindelse med indførelse af ny teknik i arbejdslivet. En afgørende indflydelse over indførelse og anvendelse af ny teknik i arbejdslivet må garanteres løntagerne. Den øgede koncentration og internationaliseringen af produktionen og beskæftigelsen er andre forhold, som understreger vægten af, at de arbejdsretlige spørgsmål får øget prioritet i det nordiske samarbejde, og der henvises til problemerne omkring koncerner. Også et samarbejde i internationale organer er nødvendigt.

2. Remissudtalelser

Der er indkommet udtalelser fra følgende:

Nordiske

Nordens fackliga samorganisation

Nordiska akademikerrådet

Danmark

Arbejdsministeriet

Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Justitieministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Arbetskraftsministeriet

Ålands landskapsstyrelse

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Industrins centralförbund

Affärsarbetsgivarnas centralförbund

Finska dataförbundet

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Formannen i Arbeidsretten

Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Arbetsdomstolen

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)

Arbetarskyddsstyrelsen

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

Remissudtalelserne kan sammenfattes således:

Flertallet af remissinstanser anbefaler medlemsforslaget eller omtaler det i positive vendinger. Det gælder Nordens fackliga samorganisation, Nordiska akademikerrådet, Justitieministeriet, arbejdskraftministeriet, social- og hälsovårdsministeriet, Formannen i Arbejdsretten og Arbejdsdomstolen. Direkte imod forslaget udtaler sig arbejdsministeriet og arbejdsgiverforeningerne i alle fire lande, hvorfra der foreligger udtalelser. Der henvises i flere remissudtalelser til, at arbejdsretten kun delvis er lovreguleret, og at det kan volde vanskeligheder med en harmonisering som følge af retsreglernes forskellige grundlag.

Nordens fackliga samorganisation anser i overensstemmelse med medlemsforslaget, at arbejdslivsspørgsmålene i bred forstand bør undergives øget opmærksomhed i det nordiske samarbejde med det formål at fremme en videreudvikling af demokratiet i arbejdslivet. Om lovgivningssamarbejdet udtaler organisationen, at medlemsforslagets principielle udformning bør medføre en stærk forpligtende opgave for Nordisk Ministerråd til i samarbejde med arbejdsmarkedets parter at fastlægge områder og konkrete problemer, som bør omfattes af et nordisk samarbejde. Det er efter NFS' opfattelse vigtigt, at virksomhedsdemokratiske aspekter får en fremskudt plads i arbejdet med indførelse og anvendelse af ny teknik i arbejdslivet i den arbejdsgruppe, som er nedsat på foranledning af rekommandation nr. 15/1980/s angående datateknikkens effekter på beskæftigelse, arbejdsmiljø og næringsliv. Samtidig fremstår det som ønskeligt, at der også på anden måde foretages en sammenligning og gives indhold, former samt erfaringer fra love og aftaler, som regulerer den faglige indflydelse i disse spørgsmål en fremskudt plads i det nordiske samarbejde på dataområdet. NFS anser det af særlig stor værdi, at medlemsforslaget aktualiserer spørgsmålet om medbestemmelser i koncerner og samarbejdende virksomheder i Norden. I udenlandske og multinationale virksomheder, som driver virksomhed i Norden, er medbestemmelsesretten forenet med store problemer. Et vigtigt skridt for at skabe klarhed i disse spørgsmål er at gøre ILOs trepartiske deklARATION om retningslinjer vedrørende multinationale virksomheder og OECD's opfølgingsregler for multinationale virksomheder bindende i de nordiske lande. Nordisk Ministerråd har et meget stort ansvar for at i samarbejde med arbejdsmarkedets parter at igangsætte et nordisk samarbejde på grundlag af Nordisk Råds behandling af udredningen om multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi under sessionen i 1981. Dette samarbejde bør omfatte foranstaltninger med henblik på i de nordiske lande at udforme fælles regler, som tilpasses til nordiske forhold og modsvarer de faglige organisationers krav på information, forhandlinger. Det er fra et fagligt synspunkt af central betydning, at virksomhedssamarbejdet i Norden ikke virkelig gøres i sådanne former, som underminerer mulighederne for et fagligt arbejde og samvirken mellem de ansatte i de samarbejdende virksom-

heder, eller som udhuler de ansattes medbestemmelsesret. NFS anser, at i spørgsmålet om de ansattes rettigheder i henseende til samvirkende nordiske virksomheder og sådanne virksomheders etablering i andre nordiske lande, bør der efterstræbes fælles og juridisk bindende regler i Norden.

Arbejdsministeriet, der i sin udtalelse oplyser, at justitsministeriet ikke har bemærkninger til medlemsforslaget, kan ikke støtte dette. Det anføres, at aftalerne mellem arbejdsmarkedets parter er et særdeles vigtigt element i reguleringen af forholdene på arbejdsmarkedet. Der er meget betydelige forskelle mellem landene på, hvilke arbejdsforhold, der er lovreguleret, og hvilke forhold der traditionelt er aftalereguleret. På denne baggrund er en egentlig harmonisering af arbejdsretslovgivningen næppe ønskelig og heller ikke gennemførlig inden for en overskuelig fremtid. Medlemsforslagets dataaspekter findes allerede dækket ind ved rekommandationerne nr. 15 og 16/1980 om samvirken med arbejdsmarkedets parter om et forsknings- og udredningssamarbejde om datateknikkens effekter på beskæftigelse, arbejdsmiljø og næringsliv og om samvirken også på internationalt plan. Det findes uheldigt, såfremt der nu måtte blive vedtaget yderligere en rekommandation om disse problemer. Medlemsforslagets del vedrørende koncerner findes dækket ved det arbejde, som vil finde sted som opfølgning af overvejelserne vedrørende rapporten om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi. Det findes derfor upåkrævet og uheldigt på nuværende tidspunkt at søge vedtaget yderligere rekommandationer, der vedrører de beskæftigelsesmæssige og arbejdsretlige aspekter i forbindelse med de multinationale virksomheder.

Dansk Arbejdsgiverforening konstaterer, at de danske arbejdsmarkedsorganisationer i meget stort omfang løser og har løst forskelligartede opgaver ved aftale mellem parterne i et afbalanceret system, der yder lønmodtagerne beskyttelse og indflydelse uden at være et så stift system, at det hindrer den nødvendige og smidige tilpasning til udviklingen. På denne baggrund tages der afstand fra nordisk lovgivning på det arbejdsretlige område, der vil være et afgørende brud på hidtidig dansk tradition, der i betydeligt omfang er baseret på kollektive aftaler indgået mellem arbejdsmarkedets parter. Det anføres endvidere, at man ikke kan bagatellisere forskellene i arbejdsmarkedslovgivningen i de nordiske lande, som foreningen synes, forslaget gør.

Justitieministeriet giver en redegørelse for indflydelse i henhold til den finske aktieselskabslovgivning og erklærer sig beredt til f. eks. ved forberedelsen af det nordiske lovgivningsprogram at medvirke til, at medlemsforslaget virkeliggøres.

Arbetskraftsministeriet støtter forslaget men påpeger, at tendensen under hele 1970-tallet har været, at emner overføres fra lovgivningen til aftaleretten. Et udviklingsarbejde, som kun omfatter lovgivningen vil derfor få et snævert arbejdsfelt. Der peges derfor på, at nordisk samarbejde mellem arbejdsmarkedsorganisationerne har udviklet sig stærkt i de senere

år. Vægten af arbejdsmarkedsorganisationernes deltagelse og ansvar for arbejdslivets reformarbejde er pointeret bl.a. af det nordiske arbejdsmarkedsudvalg. Udkastet til ny overenskomst om et fælles nordisk arbejdsmarked omfatter en bestemmelse om samarbejde med arbejdsmarkedsorganisationerne, hvilket er noget nyt i Norden. Det påpeges, at der er et stort behov for at regulere løngarantispørgsmål af internordisk karakter. Der advares mod en yderligere opsplitning af det nuværende samarbejde.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund og *Industrins centralförbund* finder ikke grundlag for at prioritere de arbejdsretlige spørgsmål inden for det nordiske samarbejde i 1980'erne. Det anføres, at forskellighederne i lovgivningerne også i fremtiden i stor udstrækning kommer til at afhænge af hvert lands økonomiske muligheder. Det anføres endvidere, at behovet for at reformere arbejdslovgivningen prioriteres forskelligt i de nordiske lande. Et samarbejde vanskeliggøres også af, at der er forskelle mellem, hvad der er lovreguleret, og hvad der er aftalereguleret, og at aftaler og love ikke er tilstrækkelig ensartede til at kunne motivere et nordisk samarbejde. Spørgsmålet om ny teknik egner sig ikke som objekt for nordisk lovgivningssamarbejde, og der findes ingen grunde for at give virksomheder og koncerner nogen særstilling sammenlignet med virksomheder, der kun virker i et land.

Finska dataförbundet fremhæver, at fornuftigere udvikling af virksomheder, så som udformningen af arbejdshelhederne, forbedring af konkurrenceevnen o.s.v. ikke bør begrænses med en speciel lovgivning. Virksomhedernes og institutionernes udvikling af databehandlingen hører til normal virksomhed, som burde kunne behandles på samme måde som andre forhold, som hører til virksomhedens og arbejdspladsens samarbejde.

Ålands landskapsstyrelse kan med hensyntagen til bl. a. sociale aspekter og de tilpasningsvanskeligheder, som kan opstå ved flytning mellem lande understøtte tanken om, at arbejdslivsspørgsmål skal undergives opmærksomhed også inden for det nordiske samarbejde. Behovet herfor accentueres i en tid, hvor ny teknik indføres i arbejdslivet.

Kommunal- og arbejdsdepartementet finder, at forslaget er svært aktuelt, og at det bør prioriteres. Det bør imidlertid vurderes nærmere, hvordan et samarbejde kan udvikles. De nordiske lande har valgt forskellige systemer for at regulere arbejdsretlige spørgsmål, og området ligger ikke særlig godt for lovgivningssamarbejde. Samarbejdet bør lægges op omkring fælles drøftelser af løsning af materielle arbejdsretlige spørgsmål.

Norsk arbejdsgiverforening kan ikke tiltræde medlemsforslaget, men bemærker indledningsvis, at man er enig i, at arbejdslivsspørgsmål i vid forstand kan gives større opmærksomhed i det nordiske samarbejde. De forslag, som foreligger i medlemsforslaget, er imidlertid efter arbejdsgiverforeningens opfattelse spørgsmål, som ikke egner sig til fælles behandling. Alle arbejdsretlige regler er en følge af og tilpasset udviklingen i norsk arbejdsliv, og det vil derfor ikke være muligt – og heller ikke ønskeligt –

at forsøge nogen tilpasning mellem bestemmelserne i Norge og de øvrige nordiske lande. Problemer, som opstår mellem arbejdsgiver- og arbejdstagersiden, kan bedst løses gennem kollektive aftaler.

Arbetsdomstolen mener, at et lovgivningssamarbejde vil være forbundet med betydelige problemer under hensyn til de forskellige forudsætninger landene imellem. Dette bør dog ikke hindre, at et udvidet samarbejde kan have betydelig interesse.

Arbetarskyddsstyrelsen tager ikke stilling til medlemsforslaget men oplyser bl. a., at de nordiske lande i 1970'erne har fået en ny arbejdsmiljølovgivning, som præges af en øget demokratisering af arbejdslivet, og som er gennemført i nær samvirken mellem de nordiske lande. Siden 1977 har der eksisteret et nordisk handlingsprogram på arbejdsmiljøområdet, som bl. a. har optaget delområderne "lovgivning og tilsynsvirksomhed" og "ny teknologi".

Svenska arbetsgivareföreningen nævner, at i modsætning til mange andre retsområder, er de arbejdsretlige regelsystemer i væsentlige henseender forskellige. Det gælder såvel måden, som reglerne er tilkommet på, som det materielle indhold. Sverige adskiller sig meget fra de øvrige nordiske lande, idet den tidligere gældende ordning med overenskomstløsninger i løbet af 1970'erne mere og mere er blevet trængt tilbage af et omfattende lovgivningsarbejde. Forslaget om at give arbejdsretslovgivningen en mere fremtrædende plads i det nordiske lovgivningssamarbejde med henblik på at fremme en videreudvikling af demokratiet i arbejdslivet, betragtes som et forsøg på at overføre dele af den svenske lovgivning til de øvrige nordiske lande – en tanke, der bestemt tages afstand fra bl. a. under hensyn til de allerede i Sverige konstaterede negative konsekvenser.

3. Juridisk udvalg

Medlemsforslaget og de afgivne remissudtalelser bekræfter, at gennemførelsen af Nordisk Råds rekommandation om et fælles nordisk arbejdsmarked for lønmodtagere ikke er et enkeltstående eksempel på det nordiske samarbejdes bæredygtighed inden for arbejdslivets område. Det nordiske samarbejde i og uden for Nordisk Råd har i Nordisk Råds 30-årige historie til stadighed kunnet fremvise resultater fra såvel samarbejdsprojekter på enkeltområder som på områder af mere overgribende karakter. Ikke mindst de senere års vedtagelser af projekter og rekommandationer som handlingsprogrammet på arbejdsmiljøområdet, udredningen af spørgsmålet om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi rekommandationerne om datateknikkens effekter på beskæftigelse, arbejdsmiljø og næringsliv, rekommandationen om fælles industrielle projekter, rekommandationen om nordisk samarbejde om projekteksport og andre viser, at det nordiske samarbejde inden for arbejdslivet er levende og i stadig udvikling.

Den mest omfattende reformering af forholdene på arbejdsmarkedet i de nordiske lande er dog ikke sket på baggrund af fællesnordiske overvejelser, men er udsprunget af særlige forhold i de enkelte nordiske lande. Mål og midler har i denne henseende til en vis grad været forskellige begrundet i de nordiske landes uensartede erhvervsstruktur og forskellige traditioner med hensyn til løsning af problemer på arbejdsmarkedet. I ikke uvæsentligt omfang har det imidlertid været de samme problemstillinger, der har præget debatten, f. eks. spørgsmålet om nedsættelse af arbejdstiden, ligeløn mellem mænd og kvinder, tryghed i ansættelsen, forbedring af arbejdsvilkår, medindflydelse på arbejdspladsen etc.

Et af de fælles træk har, som forslagsstillerne fremhæver, været bestræbelser for at forbedre de ansattes arbejdsvilkår og øge deres tryghed i ansættelsen, og det er karakteristisk, at resultaterne på disse områder i alle lande har været en styrkelse af den lokale forhandlingsvirksomhed og en udvidelse af antallet af problemstillinger, som er omfattet af denne forhandlingsprocedure. På dette som på andre områder, hvor de behandlede problemstillinger har været fælles, har imidlertid historisk betingede forskelle medført, at resultaterne på de enkelte områder kun til en vis grad har været sammenfaldende.

Med dette som baggrund er juridisk udvalg enig i, at det er naturligt at spørgsmålet om en fælles nordisk bearbejdning af ligeartede problemer, som findes i alle nordiske lande, rejses, og det er helt i overensstemmelse med Helsingforsaftalens anvisninger, at løsning af nationale problemer af denne karakter søges koordineret og afklaret i nordisk samarbejde.

Selv om remissudtalelserne viser, at der mellem de myndigheder og organisationer, som et nordisk samarbejde må omfatte, er store meningsforskelle om mulighederne for og værdien af at etablere dette, er juridisk udvalg enig med forslagsstillerne i, at udviklingen gennem 1970'erne har vist, at 1980'erne bør udnyttes til at undergive arbejdslivsspørgsmålene i vid betydning større opmærksomhed.

En af måderne at gøre dette på er, som forslagsstillerne anbefaler, at prioritere de arbejdsretlige spørgsmål i det nordiske lovgivningssamarbejde.

Erfaringerne fra de nordiske landes arbejdsmarkeder viser imidlertid, og remissudtalelserne bekræfter dette, at der mellem de nordiske lande er forskelle med hensyn til hvilke spørgsmål, der forudsættes løst gennem lovgivning og hvilke, der forudsættes løst gennem forhandling mellem arbejdsmarkedets parter.

Denne omstændighed bør dog efter juridisk udvalgs opfattelse ikke føre til, at en prioritering af de arbejdsretlige spørgsmål i det nordiske samarbejde undlades, men spørgsmålene bør tages op i et samarbejde mellem regeringerne og arbejdsmarkedets parter med henblik på en undersøgelse og vurdering af, hvilke spørgsmål det allerede på nuværende tidspunkt vil være naturligt at samarbejde om med henblik på tilvejebringelse af fælles

nordiske lovgivningsinitiativer og hvilke spørgsmål, det måske på lidt længere sigt kan være ønskeligt at løse gennem ensartet lovgivning eller på andet fællesnordisk grundlag.

Juridisk udvalg kan med denne motivering tilslutte sig, at lovgivningsprogrammets katalog af lovgivningsprojekter udvides med lovgivning på arbejdsrettens område.

Juridisk udvalg kan i denne henseende være enig med forslagsstillerne i, at spørgsmål om demokrati på arbejdspladsen, herunder spørgsmålet om indflydelse og samarbejde inden for samarbejdende virksomheder og koncerner, er et blandt flere centrale arbejdsretlige spørgsmål, som må indtages i overvejelserne med henblik på undersøgelse af mulighederne for gennemførelse af en fællesnordisk udvikling og harmonisering af de arbejdsretlige regler.

Juridisk udvalg er også enig med forslagsstillerne i, at et spørgsmål, som i 1980'erne vil komme til at indtage en endnu mere fremtrædende rolle end tidligere, er spørgsmålet om arbejdslivets løsning af problemerne, der opstår i forbindelse med indførelse af ny teknik ikke mindst i form af elektronisk databehandling, robotter etc. Arbejdstagernes stilling i henseende hertil er endnu ikke endelig afklaret i de nordiske lande. Der er her tale om problemer, som formentlig opstår nogenlunde samtidig og som stort set rejser de samme spørgsmål i de enkelte lande. Det må derfor være naturligt, at samfundets og arbejdstagernes krav om indflydelse på denne udvikling og de kontrol- og sikkerhedshensyn af enhver art, herunder de beskæftigelsesmæssige, som samfundet og arbejdstagerne må kræve iagttaget, søges fastlagt i nordisk samarbejde.

Juridisk udvalg vil understrege, at det i forbindelse med drøftelserne om de i det foregående udtrykte anvisninger for nordisk samarbejde på arbejdslivets område nøje har været overvejet, om gennemførelsen af de stillede forslag vil betyde vanskeligheder for allerede igangværende samarbejde. Det er udvalgets opfattelse, at det skitserede samarbejde, selv på områder hvor det vil få berøringsflader til fælles med eksisterende samarbejde, ikke vil gribe ind i dette på en måde, som kan volde problemer. Juridisk udvalg anbefaler et samarbejde om problemer af overgribende betydning for arbejdslivet i Norden og er af den opfattelse, at allerede igangværende drøftelser kun vil kunne drage nytte af det her anbefalede samarbejde, som til gengæld vil kunne udnytte de i andre sammenhænge indhøstede erfaringer.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd.

at give de arbejdsretlige spørgsmål en mere fremtrædende placering i det nordiske samarbejde.

at etablere et samarbejde mellem de nordiske landes regeringer og organisationerne på arbejdsmarkedet med henblik på gennem

lovgivning eller på anden måde at gennemføre ensartede løsninger på arbejdsretlige spørgsmål af større rækkevidde, og at udvide det nordiske lovgivningsprogramms katalog af lovgivningsprojekter med lovgivning på arbejdsrettens område, for herigennem på fællesnordisk grundlag blandt andet at videreudvikle demokratiet i arbejdslivet og løse de arbejdsretlige problemer, der er forbundet med indførelse og anvendelse af ny teknik.

Helsingfors, den 1. marts 1982

Lennart Andersson (S)

Halldór Ásgrímsson (F)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Tellervo Koivisto (Sd)

Formand

Lars Werner (vpk)

Reservation

Undertegnede medlemmer af juridisk udvalg deler principielt opfattelsen af, at også arbejdsretlige spørgsmål kan inddrages i det nordiske samarbejde. Man bør imidlertid erkende, at det arbejdsretlige system i de nordiske lande har udviklet sig meget forskelligt, og at der i dag er stor forskel på, hvilke områder der i de enkelte lande er reguleret gennem aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, og hvilke der er reguleret gennem lovregler. Remissudtalelserne viser, at en række myndigheder og organisationer i alle nordiske lande nærer store betænkeligheder ved et samarbejde, der har til formål at udvide de områder, der i de respektive lande er lovregulerede, med nye. Der er fra alle lande vægtige remissudtalelser, som stiller spørgsmålstegn ved, om det er rigtigt at søge at drive udviklingen i retning af større indflydelse fra lovgivningsmagtens side på bekostning af arbejdsmarkedets parters ret til gennem frie forhandlinger og aftaler at søge at finde frem til de løsninger, som i en given situation og individuelt fra land til land er mest tilfredsstillende for de implicerede parter.

Vi er på denne baggrund af den opfattelse, at det fortsat i videst muligt omfang bør undgås at lægge bånd på arbejdslivets ret til frit at forhandle sig frem til acceptable løsninger på arbejdslivets problemer, og det er vores opfattelse, at de resultater, der på denne måde nås, vil opfylde arbejdslivets ønsker og behov bedre end resultater, der skyldes lovgivningsmagtens indblanding.

Vi indstiller derfor til Nordisk Råd,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsfor-
slag A 612/j om lovgivningssamarbejde på arbejdsrettens område.

Helsingfors, den 1. marts 1982

Chr. Christensen (KrF)

Ilkka Kanerva (Kok)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Medlemsförslag

om samarbete inom nordisk möbelindustri

(Väckt av Gunnar Berge, Knud Heinesen, Paul Jansson, Erkki Liikanen, Svante Lundkvist och Reulf Steen)

Den träbearbetande industrin sysselsätter totalt cirka 110 000 anställda i Norden. Med skogen som råvarubas är utvecklingen inom denna industri av särskilt intresse för de nordiska länderna.

En genomgång som den Nordiska byggnads- och träarbetarfederationen gjort av de största delbranscherna inom träindustrin visar, att stora delar av denna industri står inför omfattande strukturella och andra näringspolitiska problem. Samtidigt finns det många positiva inslag att ta till vara och utveckla för framtiden. Ett exempel härpå är möbelindustrin. Den sysselsätter 52 000 anställda.

Utredningar har genomförts i Danmark, Finland, Norge och Sverige om möbelindustrins problem. I samtliga länder har konstaterats att exporten måste ökas kraftigt, om man vill behålla sysselsättningsnivån inom möbelindustrin. Eftersom Norden inte bedöms vara en expanderande marknad, måste den nordiska möbelindustrins exportansträngningar inriktas mot omvärlden.

Möbelindustrin i de nordiska länderna består i huvudsak av små enheter. Den internationella utvecklingen på produktions- och tekniksidan har emellertid medfört en ökad automation och stordrift även inom möbelindustrin. Elektronik, datastyrda produktionssystem och industrirobotar ingår numera i de nya utrustningarna som marknadsförs av verkstadsindustrin på den europeiska kontinenten. Dessa utrustningar är mycket kapitalkrävande. Samtidigt möjliggör de nya anläggningarna en hög produktion, som ställer ökade krav på avsättningsförmågan, dvs en effektiv produktionsutveckling och marknadsföring.

Jämsides med denna internationella utveckling på produktions- och tekniksidan har möbeldetaljhandeln gått mot ökad koncentration och ökad specialisering. Härvid har den traditionella fristaende möbelfackhandeln kommit att förlora marknadsandelar, främst till frivilliga fackkedjor, stora möbelvaruhus, fullsortimentvaruhus och stormarknader.

Den tendensen kommer troligtvis att fortsätta under 1980-talet. Man kan även räkna med att nya försäljningsformer, t. ex. franchising, kommer att

uppstå genom inflytande från Västeuropa och USA samt att kampen om marknadsandelar leder till en skärpning av konkurrensmedlen inom detaljhandeln. Storföretagen inom detaljhandeln har större möjligheter än småföretagen att utnyttja import som ett konkurrensmedel. En förväntad expansion av storföretag inom detaljhandeln under 1980-talet kommer att medföra ett ökat importtryck på de nordiska länderna.

Hittills är det i första hand Sverige som har haft en kraftig import från statshandelsländerna. Fr. o. m. 1982 upphör kvoteringsregler som gällt för dansk handel med de östeuropeiska länderna. Från danskt hall förutser man då en kraftig ökning av möbelimporten från dessa stater. I dag marknadsförs i de nordiska länderna importerade produkter, som ofta är exakta kopior av försäljningsmässigt framgångsrika modeller med nordiskt ursprung.

Samtidigt som vi redovisar dessa tendenser och noterar deras sannolika inverkan på de nordiska marknaderna, måste i klarhetens intresse betonas, att vi från principiella utgångspunkter avvisar protektionistiska åtgärder som stöd för de egna företagens fortbestånd. Möbelindustrin i de nordiska länderna måste möta konkurrensen utifrån genom att tillvarata sina egna möjligheter till en mera gynnsam utveckling.

För att nordisk möbelindustri skall kunna behålla och om möjligt förstärka sin internationella konkurrenskraft behövs kraftfulla investeringar i såväl anläggningstillgångar som i organisation, produktutveckling och marknadsföringsresurser. Detta ger också möjligheter att bibehålla och vidareutveckla den speciella skandinaviska designen, samtidigt som yrkeskunskapen hos de anställda kan bevaras. Resurser skapas därigenom också för en ökad yrkesutbildning inom möbelindustrin. En offensiv strategi är det enda alternativet, om inte möbelindustrins konkurrenskraft skall försämrats och marknadsandelar snabbt gå förlorade. Det kommer utan tvekan att vara svårt att med branschens nuvarande struktur och resurser motverka en sådan utveckling.

En kontinuerlig satsning på forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) avseende material, produktionsteknik och produktutveckling blir nödvändig. Speciellt kommer ökade resurser för marknadsföring på export att vara angelägna.

En sådan satsning på möbelindustrin behöver enligt vår mening inte innebära en koncentration till stora företag för att skapa konkurrensdugliga produktionsenheter. Tvärtom bör möbelbranschen även i fortsättningen erbjuda stora möjligheter också för små och medelstora företag med utspredd lokalisering. Förutsättningen är att samverkansmöjligheterna tillvaratas.

Möbelindustrin är enligt vår mening ett exempel på en bransch där samverkansmöjligheterna på nordisk bas borde tillvaratas och utvecklas. Ett särskilt branschråd för möbelindustrin bör därför inrättas. I ett sådant

branschråd skall företrädare för de fackliga organisationerna och näringslivet vara representerade.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till inrättandet av ett särskilt nordiskt branschråd för möbelindustrin i syfte att tillvarata och utveckla samverkansmöjligheterna inom branschen i de nordiska länderna.

Köpenhamn den 4 mars 1981

Gunnar Berge (A)

Paul Jansson (s)

Svante Lundkvist (s)

Knud Heinesen (S)

Erkki Liikanen (Sd)

Reiulf Steen (A)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget den 11. desember 1981 i Oslo og 21. januar 1982 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget A 613/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å ta initiativ til etablering av et særskilt nordisk bransjeråd for møbelindustrien med formålet å ivareta og utvikle samarbeidsmulighetene innen bransjen i de nordiske land.

Forslagsstillerne viser til en gjennomgang som den Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen har gjort av de største delbransjene innen den trebearbeidende industri. Store deler av denne industri, som sysselsetter ca. 110 000 personer i Norden, står overfor strukturelle og næringspolitiske problem. Møbelindustrien med sine vel 50 000 ansatte anses å ha en fremtid. Utredningen, som er gjennomført i Danmark, Finland, Norge og Sverige, konstaterer imidlertid at siden det nordiske marked synes mettet, må eksporten økes om sysselsetningsnivået vil beholdes. Møbelproduksjonen skjer i hovedsak i små enheter. Den internasjonale konkurransen krever økt automatisering, hvilket er meget kapitalkrevende. Dessuten er det behov for en effektiv produksjonsutvikling og markedsføring.

Samtidig med denne utvikling skjer det en økt konsentrasjon og spesialisering i detaljeleddet. Det skjer en overgang i salget fra fagforretning til storfretak. I forslaget opplyses at denne utvikling har særlig medført økt import fra statshandelsland. Imidlertid avvises proteksjonistiske tiltak som støtte for møbelindustrier.

Forslagsstillerne konstaterer at en offensiv strategi er det eneste alternativ om ikke møbelindustriens konkurransevne skal forværres og markedsandel raskt skal gå tapt. Det må satses på forsknings- og utviklingsarbeide vedrørende material, produksjonsteknikk og produktutvikling. Den spesielle skandinaviske design må videreutvikles. Det vil være viktig med økte ressurser for eksportmarkedsføring.

En slik satsning behøver ikke lede til store foretak. Møbelbransjen må fortsatt by store muligheter for små og mellomstore bedrifter med spredt lokalisering. Forutsetningen er at samarbeidsmulighetene ivaretas.

Det bør således opprettes et bransjeråd for møbelindustrien hvor både arbeidstakerorganisasjoner og næringsliv skal være representert.

2. Remissbehandlingen

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen

Danmark

Industriministeriet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Grosserer-Societetet
Industrirådet
Provinshandelskammeret
Foreningen dansk Møbelindustri
Møbelfabrikantforeningen i Danmark

Finland

Handels- och industriministeriet
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Möbelindustriföreningen
Industrins centralförbund
Centralförbundet för småindustri
Finlands möbelexportörer

Norge

Industridepartementet
Møbelprodusentenes landsforening

Sverige

Kommerskollegium
Statens industriverk
Stockholms handelskammare
Skånes handelskammare
Västsvenska handelskammaren
Möbelinstitutet
SHIO-Familjeföretagen
Svenska arbetsgivareföreningen
Träindustriförbundet
Sveriges möbelindustriförbund (SMI)

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det, og til slutt de som stiller seg tvilende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**Nordiska*

Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen peker på det lave boligbyggningsnivået i Danmark, Finland og Sverige samt den svake inntektsutviklingen for konsumentene kommende år, og fremholder at denne utvikling koplet med det lave lagerhold i detaljleddet truer produksjonen og sysselsetting i møbelindustrien i Norden. Federasjonen viser at arbeidstakerorganisasjonene i Norden har krevet tiltak fra regjeringenes side.

Møbelindustrien som er dominert av små og mellomstore foretak, har et dårlig utgangspunkt for effektiv eksportsatsning og produktutvikling. Dog anser federasjonen at økt eksport er det eneste realistiske alternativ om ikke den nordiske møbelindustri skal raseres. Det foreliggende forslag bør således gis en rask og positiv behandling.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) støtter medlemsforslaget og mener at dette gir muligheter til en praktisk og konkret oppfølging av tidligere standpunkter fra Nordisk Råds side i spørsmålet om det industripolitiske samarbeidet. NFS viser dessuten til Nordisk Råds rekommandasjoner og uttalelser ved sesjonene 1980 og 1981 og at disse tillsammans utgjør en basis for et fellesnordisk industripolitisk initiativ.

NFS understreker dessuten rådets ansvar til å videreutvikle sine standpunkter og anser at medlemsforslaget gjør dette mulig.

NFS peker på at erfaringene kan oppvise flere praktiske problem i samarbeidet og at det finnes ulike oppfatninger om i hvilke former et industripolitisk samarbeid bør utvikles. Dette understreker vekten av å prøve ulike samvirkemuligheter i konkret tillempling.

NFS konstaterer at strukturproblem og utvikling innen en bransje reflekteres i landenes industripolitikk. Tilsvarende bør det skapes former som kan fremme bransjepolitiske initiativ i vid mening i det nordiske industripolitiske samarbeid. Ulike initiativ bør samordnes og vurderes med utgangspunkt fra Norden som en enhet ut fra et industrielt- og markedssynspunkt. I denne sammenheng opplyser NFS enkelte mulige områder som ved et samarbeid kan tilgodese behov innen ulike bransjer: produktutvikling og behovet av teknisk FoU, produksjonsteknikk, investeringer og kapitalbehov, arbeidskrafts- og utdannelsesbehov, eksport- og importsamarbeid, følge internasjonale utviklingstendenser og etterspørselstendenser for ulike bransjer, følge konsentrasjonstendenser og utenomnordiske foretaks betydning for industriutviklingen og sysselsettingen innen ulike bransjer, studere bransjeutviklingens konsekvenser for infrastruktur i de nordiske land samt belyse forholdet mellom bransjer.

De politiske myndigheters ansvar for at med utgangspunkt fra utviklingen innen ulike bransjer, fremme nordiske initiativ understrekes. Kortsiktige nasjonale særinteresser får ikke utgjøre noen hindring for en slik utvikling.

NFS anser at Nordisk Råd bør støtte forslaget dels på grunn av dets prinsipielle betydning, dels på grunn av de nye utviklingsmuligheter som forslaget kan gi det nordiske industripolitiske samarbeid. Samtidig betones nødvendigheten av at initiativ fra Nordisk Råd kan virke mer forpliktende for Nordisk Ministerråd enn hittil.

Danmark

Foreningen dansk Møbelindustri går meget positivt inn for opprettelsen av et nordisk bransjeråd for møbelindustrien. Foreningen anerkjenner fullt ut betydningen av en felles innsats for bransjen i de nordiske land.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd kan anbefale forslaget.

Finland

Centralförbundet för småindustri understreker at for små og mellomstore møbelproduksjonsbedrifter er samarbeidet viktig. Det er disse bedrifter som i særlig grad har nytte av et samarbeid. Forbundet anser det viktig at industrien må kunne møte konkurransen utenfra uten proteksjonistiske tiltak.

Forbundet støtter etableringen av et nordisk samarbeidsråd med formål å planlegge og gjennomføre konkrete samarbeidsformer. Dog fremholdes at den praktiske gjennomføringen av samarbeidet innebærer løsninger på foretaksnivå. Samarbeidets fremgang vil i høy grad bero på foretakenes samarbeidsvilje.

Norge

Møbelprodusentenes landsforening gir forslaget sin fulle støtte. Foreningen viser til at det er etablert et Nordiske Møbelprodusenters Råd, som består av formann og direktører i de 5 lands bransjeorganisasjoner. Rådet møtes minst en gang pr. år. Rådet arrangerer bl. a. designkonkurranse og felles nordisk stand på internasjonale møbelmesser. Felles salgsbetingelser har også vært diskutert, dog uten å komme frem til enighet.

Remissuttalelser som går imot forslaget

Danmark

Møbelfabrikantforeningen i Danmark opplyser at det har eksistert et samarbeid mellom de nordiske lands møbelfabrikantforeninger siden 1947. Samarbeidet ble formalisert 1965 ved dannelsen av Nordiske Møbelproducenters Råd som bl. a. arrangerer møbelmesser, koordinerer utstillings-samarbeid på den internasjonale møbelmesse i Köln, foretar markedsundersøkelser bl. a. i Japan, USA, mellomøsten og avholder møbelkonkurranser for å fremme skandinavisk design.

Foreningen er stort sett enig i forslagets premisser, men anfører at en automatisering av bedriftene krever så store investeringer at inntjeningsve-
nen må bedres. Dette kan gjøres via skattepolitikk, arveskiftepolitikk og

ved at Norden ikke alltid skal være først med miljøbestemmelser som diskriminerer nordiske møbelfabrikanter i forhold til møbelfabrikanter fra EF-landene.

Vedrørende de aktiviteter det foreslås samarbeidet om, anfører foreningen at det allerede er mulig å få støtte fra den danske stat til slike formål, og at et nytt bransjeråd ikke vil kunne føye til noe nytt. Foreningen tilføyer at det neppe er den samarbeidsaktivitet mellom produsenter som ikke er forsøkt og som ikke er mislykket. Foreningen anser at et nordisk bransjeråd ikke har noen mulighet for å gjøre dette bedre enn bransjen selv har kunnet det.

Industrirådet slutter seg til Møbelfabrikantforeningens vurdering om at det ikke er manglende samarbeid, men sviktende rentabilitet i møbelproduksjon i samtlige nordiske land. Dette skyldes utilfredsstillende investeringsvilkår som forhindrer eksportøkning av nordiske møbler. På denne bakgrunn bør forslaget om opprettelse av et nordisk bransjeråd avvises.

Provinshandelskammeret bemerker at det ikke går klart frem av forslaget hvilke oppgaver et bransjeråd skal løse for møbelindustrien i de nordiske land. På bakgrunn av det foreliggende materiale bør et bransjeråd ikke opprettes på et regjeringsinitiativ. Det bør helt overlates til møbelindustrien selv å vurdere om et behov for et sådant organ er til stede.

Finland

Industrins centralförbund, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund og Möbelindustriföreningen fremholder i en fellesuttalelse at møbelbransjens marked i de nordiske land ikke avviker på noen avgjørende måte fra marked for andre varige forbruksvarer. For å beholde møbelindustriens konkurranseevne vil det i de nærmeste år kreves produktutvikling og markedsføring samt investeringer i produksjonsanlegg. Lønnsomhet kan oppnås innen rammen for små- og mellomstore bedrifter.

Instansene anfører at møbelindustrien ikke har noen særproblem i forhold til den øvrige industri. Møbelindustrien kan best trygges ved at industriens rammebetingelser bedres.

På denne bakgrunn kan forslaget om opprettelse av et nordisk bransjeråd for møbelindustrien ikke støttes.

Finlands möbelexportörer opplyser at det i 1965 ble dannet et Nordisk Møbelprodusenters Råd (NMR) som har koordinert nordiske møbelutstillinger tidsmessig og har opprettholdt en felles årlig eksportutstilling for samtlige nordiske land. NMR arrangerer også felles deltakelse på verdens største internasjonale møbelutstilling i Köln. NMR har også foretatt markedsundersøkelser samt arrangert konkurranser i møbeldesign.

Det hevdes at i hvert nordisk land utgjør verdien av NMR-medlemmenes produksjon ca. 80–90% av møbelproduksjonens totalverdi. I Finland skjer det et utmerket samarbeid mellom små og mellomstore foretak som også har resultert i felles eksportforetak og salgskontor i utlandet. Det

eksisterer støtteordninger – som bedriftene utnytter – for markedsføring og produktutvikling.

Sluttelig anføres at møbelbransjens problem i fremtiden ikke beror på manglende samarbeidsmuligheter, men på det harde kostnadstrykket som generelt gjelder i nordisk industri.

NMR anses å tilfredsstillende alle samarbeidskrav, og forslaget om å etablere et nytt bransjeråd avvises.

Sverige

Sveriges möbelindustriförbund opplyser at det eksisterer et Nordiske møbelprodusenters råd som bl.a. arrangerer møbelutstillinger, foretar markedsundersøkelser, holder konkurranser om møbeldesign og forsøker å harmonisere betalings- og leveransevilkår i de nordiske land.

Det opplyses at det også finnes et Nordisk Møbelhandler-Forbund, som har til formål å fremme nordisk samarbeid, ikke minst innen markedsføringsområdet.

Likeledes eksisterer det et Nordiskt Branschråd bestående av formann og direktør i de nordiske møbelindustri- og møbelhandlerforbund.

Mellom Möbelinstitutet (Sverige), Teknologiskt Institut (Danmark), Statens forskningscentral (Finland) og Statens teknologiske institutt (Norge) eksisterer siden mange år et samarbeid med formål å gi underlag for møbelindustriens produktutvikling.

Forbundet er enig i forslaget premisser, men på bakgrunn av ovenstående kan det ikke støtte forslaget. Det er tvilsomt om ytterligere et bransjeråd skulle gi forutsetninger for et økt samarbeid. Snarere finnes det en risiko for splittelse av eksisterende samarbeidsformer. Nordisk Råd bør heller støtte virksomheten i eksisterende samarbeidsorgan.

SHIO-Familjeföretagen peker på at møbelindustrien er sterkt avhengig av boligproduksjonen, og om denne går ned må industrien tilpasse seg dette lavere nivå.

SHIO anser at den svenske møbelindustri har utilstrekkelige ressurser vedrørende design og produksjonsteknikk, noe som igjen er et resultat av den dårlige lønnsomhet bransjen har hatt i flere år. Bransjen kan nå tvinges inn i en strukturendring som kan få alvorlige konsekvenser for mange mindre steder, særlig i Götaland.

SHIO betoner nødvendigheten av økt spesialisering, egen produktprofil, frivillig salgssamvirke – både innenlands og utenlands – som passende midler for å bedre situasjonen. Det finnes muligheter for offentlige lån og bidrag til markedsføringsinnsatser, særlig på eksportområdet.

SHIO viser til at møbelbransjen er både på produksjons- og handelssiden så vel organisert at bransjen selv bør kunne ta ansvar for de nye former for samvirke, også på nordisk basis, som synes nødvendige. Forslaget om et nordisk bransjeråd avvises således.

Träindustriförbundet viser til Nordiske møbelprodusenters råd og det

arbeid som rådet utfører samt det etablerte samarbeid mellom møbelinstituttene i de nordiske land om kvalitetsspørsmål og tekniske normer.

Forbundet anser at et særskilt nordisk bransjeråd ikke bedrer forutsetningene for et økt samarbeid. Snarere kan det skje splittelse og unødig formalisering av eksisterende samarbeidsformer. Forbundet kan således ikke støtte forslaget, og foreslår at Nordisk Råd kan delta i arbeidet i eksisterende samarbeidsorgan samt støtte og lette virksomheten innen disse.

Remissinstanser som stiller seg tvilende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget

Danmark

Industriministeriet betviler at forslaget vil kunne medvirke til å forbedre vilkårene for nordisk møbelindustri. Ministeriet viser til at øvrige avgitte danske remissuttalelser tyder på at forslaget ikke får tilstrekkelig støtte fra dansk næringsliv, hvilket er en nødvendig forutsetning for en positiv effekt av en gjennomføring av forslaget.

Ministeriet imøtegår utsagnet i forslagens premisser om at kvotering av møbelimport fra statshandelsland skal opphøre f. o. m. 1982 og anfører at dette ikke medfører riktighet.

Grosserer-Societetet mener at det neppe vil være behov for en samlet nordisk bransjeforening, og anser at de allerede eksisterende organisasjoner på nåværende tidspunkt behandler bransjens spesielle problemer på en betryggende måte for medlemmene.

Finland

Handels- og industriministeriet fremholder at møbelindustriens situasjon i Finland er relativt sett tilfredsstillende. Derimot anses de problemer som omtales i forslagens premisser å være av en slik art at en utredning av dem burde overveies.

Ministeriet viser til at Nordisk Ministerråd (Industriministrene) er i ferd med å utarbeide et samarbeidsprogram som også skal omfatte bransjespørsmål. Samtidig klarlegges betingelsene for hvorledes det industrielle samarbeidet mellom de nordiske land skal kunne forbedres. Ministeriet anser det mest hensiktsmessig å avvente resultatene av disse utredninger, før det på nordisk plan tas noen beslutning vedrørende enkelte bransjer.

Ministeriet konstaterer dessuten at visse nordiske bransjeorganisasjoner allerede har etablert felles samarbeidsorgan. I visse tilfelle har offentlig støtte blitt gitt. Ministeriet anser at en tilsvarende ordning også bør vurderes vedrørende møbelindustrien.

Ålands landskapsstyrelse meddeler at forslaget ikke gir anledning til uttalelse ettersom landskapet ikke har noen møbelindustri.

Norge

Industridepartementet er enig i forslaget premisser og antar i likhet med forslagsstillerne at en offensiv strategi er nødvendig dersom ikke møbelindustriens konkurransestyrke skal bli svekket.

Departementet opplyser at det er etablert et Nordiske Møbelprodu-senters Råd og antyder at dette råd, på grunn av sin sammensetting, ikke dekker alle behov.

Departementet finner imidlertid at forslaget om etablering av et bran-sjeråd er helt utilstrekkelig begrunnet, og at oppdraget til Nordisk Minis-terråd bør gå ut på å utrede og konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelindustrien. I denne sammenheng bør også vurderes hvilken rolle eksisterende organer f. eks. Nordisk Industrifond og Nordisk Investeringsbank kan spille.

Om det allikevel konstateres et behov for et bransjeråd bør det samtidig gis forslag om samarbeidsform, representasjon, finansiering og arbeids-oppgaver.

Sverige

Statens industriverk opplyser at det er etablert et samarbeid mellom de nordiske land vedrørende kvalitetsmerking og presentasjon av produk-tenes egenskaper. Samtlige nordiske land deltar også i en standardiserings-komité angående møbler.

Derimot er det ikke etablert noe samarbeid om produktutvikling, design og markedsføring.

Verket anser at det finnes mange spørsmål av felles interesse for møbelindustrien i de nordiske land, hvilket også gjelder treindustrien i sin helhet.

Verket er i ferd med å undersøke interessen for noen form av samvirke for treindustrien i sin helhet eller kombinasjoner av visse delbransjer. Innen disse spørsmål er klarlagt anser industriverket at det er tvilsomt om etablering av et nordisk bransjeråd for møbelindustrien skulle skape de beste forutsetningene for et samvirke innen en mer utvidet sektor av treindustrien.

Kommerskollegium har sendt forslaget på underremiss till Stockholms Handelskammare, Västsvenska Handelskammaren og Skånes Handels-kammare.

Handelskammerene deler forslagsstillernes oppfatning om at samarbei-det mellom de nordiske lands møbelindustrier bør utvides. Derimot stiller de seg tvilende til opprettelsen av et nordisk bransjeråd, og viser bl. a. til eksisterende samarbeidsorgan innen bransjen. Västsvenska Handelskam-maren peker også på de forskjeller i statlige innsatser som finnes mellom de nordiske land på eksportområdet og at disse forskjeller bør søkes redusert.

Kommerskollegiet anser at den foreslåtte satsning på et utbygget samar-

beid mellom de nordiske lands møbelindustrier for å fremme eksporten synes riktig. Derimot stiller kollegiet seg tvilende til tanken om nå å skape et eget organ for dette formål. Kollegiet foreslår at det i første omgang settes opp retningslinjer for økt nordisk aktivitet i f. eks. samråd mellom Nordisk Ministerråds sekretariat og representanter for de nordiske bransjesammenslutninger. Først deretter kan man ta endelig standpunkt til behovet for et særskilt bransjeråd.

Möbelinstitutet konstaterer at det allerede eksisterer et betydelig samarbeid mellom de nordiske land hva gjelder kvalitetskrav og tekniske normer angående møbler.

Alle nordiske land deltar også i standardiseringskomitéen INSTA C 7 MØBLER. Formålet med samarbeidet er fremst å etablere felles prøvemethoder og felles apparatur for møbelprøving.

Möbelinstitutet deler forslagsstillernes oppfatning om at det er ønskelig med en økt innsats på produktutvikling og markedsføring. Den spesielle skandinaviske design og yrkeskunnskap bør spille en fremtredende rolle.

Instituttet peker på at Norden som et marked for nordiske møbler må utvikles. Den nedadgående trend må brytes. Et stabilt hjemmemarked er en forutsetning for et konkurransekraftig sortiment. Økt informasjon om innenhusmiljøets betydning kan bidra til dette.

Til tross for at mange spørsmål er av felles interesse for møbelindustrien i de nordiske land, stiller instituttet seg tvilende overfor forslaget om å etablere et nytt nordisk bransjeråd. Innen bransjen finnes det allerede en rekke samarbeidsorganisasjoner, og det er lite trolig at et nytt bransjeråd som med stor sannsynlighet vil bestå av de samme personer, skulle kunne foreslå flere tiltak enn hva som allerede diskuteres innen de eksisterende samarbeidsorganer.

3. Utvalget

I medlemsforslaget pekes på at store deler av den trebearbeidende industri i Norden står overfor store strukturelle og næringspolitiske problemer. Møbelindustrien med sine vel 50 000 ansatte anses å ha en fremtid. Utredninger som er gjennomført i Danmark, Finland, Norge og Sverige om møbelindustriens problemer, konkluderer med at eksporten må økes kraftig om sysselsettingsnivået skal holdes. Det nordiske marked anses ikke å være ekspanderende.

Av remissmaterialet fremgår at det allerede eksisterer et visst samarbeid mellom nordiske møbelprodusenter gjennom Nordiske Møbelprodusenters Råd som ble opprettet i 1965. Det skjer også et forsknings- og utviklings-samarbeid mellom de nordiske land vedrørende kvalitetskrav og tekniske normer for møbler. Innenfor det generelle nordiske standardiseringssamarbeid utarbeides felles prøvemethoder og felles apparatur for møbelprøving.

Ingen remissinstanser er uenig i forslagsstillernes beskrivning av den nordiske møbelindustriens vanskelige stilling og at kraftige innsatser behøves for å styrke denne bransje. Utvalget deler også forslagsstillernes oppfatning at en offensiv strategi er det eneste alternativ om ikke møbelindustriens konkurransekraft skal forsvakes og markedsandeler raskt gå tapt. Utvalget konstaterer imidlertid at det finnes stor uenighet mellom remissinstansene om hvorledes bransjens problemer best kan løses.

Utvalget har tidligere behandlet forslag som gjelder eller berør bransje-strukturelt samarbeid, jfr. rek. 24/1980 om glassindustrien og rek. 5/1981 om gruveindustrien. Ved rådets sesjon 1980 uttalte Nordisk Råd:

''Nordisk Råd anser det formålstjenlig at der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje av nasjonale tiltak. Etter rådets oppfatning bør en søke å føre strukturpolitikken slik at landene ikke skader hverandre.''

Utvalget deler således Nordens facklige samorganisasjons oppfatning at det foreliggende forslag om et nordisk samarbeid innen møbelbransjen vil representere en praktisk og konkret oppfølging av tidligere tatte standpunkt i Nordisk Råd.

Møbelindustrien i Norden består til store deler av små- og mellomstore foretak. Hver for seg er bedriftene sårbare overfor konkurranse så vel på hjemmemarkedet som på marked utenfor Norden. Utvalget anser at et samarbeid kan styrke deres stilling og bidra til å utvikle Norden til et stabilt hjemmemarked som er en forutsetning for en fremgangsrik eksportsatsning. Utvalget vil i denne forbindelse vise til Nordisk Råds uttalelse ved sesjonen i 1981 at det bør vurderes å etablere en eksportservice-ordning for små- og mellomstore bedrifter.

Utvalget noterer seg at enkelte bransjeorganisasjoner i Danmark, Finland og Norge støtter det foreliggende forslag som etter deres vurdering kan føre til økt eksport.

Flere bransjeorganisasjoner fremholder imidlertid at et nordisk bransjeråd for møbelindustrien ikke vil kunne bidra med noe nytt som ikke allerede har vært prøvet av bransjen selv. Utvalget anser at det samarbeid som allerede eksisterer innen møbelbransjen er verdifullt, men utvalget vil i denne forbindelse vise til det norske industridepartements uttalelse hvor det uttrykkes tvil om bransjens eget råd – Nordiske Møbelprodusenters Råd – er det rette organ til å ivareta alle nordiske aspekt ved et bransjesamarbeid.

Fra bransjehold understrekes at møbelindustrien best kan trygges ved at industriens generelle rammebetingelser bedres slik at bedriftenes inntjeningsevne kan forsterkes. Utvalget vil presisere at det her ikke er tale om enten endre rammebetingelsene eller etablere et samarbeid. Rammebetingelsene fastsettes av de enkelte lands myndigheter. Uavhengig av disse betingelsers utforming vil etter utvalgets mening, et samarbeid styrke bransjen. En viktig forutsetning for et fruktbart samarbeid er imidlertid

som det danske industriministerium påpeker, at næringslivet selv går inn for det.

Når det gjelder former for samarbeidet innen møbelbransjen, deler utvalget det norske industridepartements oppfatning om at forslaget om å etablere et nordisk bransjeråd, behøver konkretiseres ytterligere.

Utvalget anser derfor at Ministerrådet som et ledd i arbeidsplanen for det industripolitiske samarbeid, konkretiserer behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen. I dette arbeidet bør representanter for næringslivets- og arbeidstakernes organisasjoner delta.

Under henvisning til hva som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, i nært samarbeid med berørte parter, å konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen.

Stockholm, 21 januar 1982

Sampsä Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Páll Pétursson (F)

Petter Savola (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Medlemsförslag

om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna

(Väckt av Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Knud Enggaard, Árni Gunnarsson, Hagen Hagensen, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Gunnel Jonäng, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Eivor Marklund, Terhi Nieminen-Mäkynen, Sture Palm, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Rolf Sellgren, Ingrid Sundberg, Sigrid Utkilen och Henrik Westerland)

För att synskadade och andra läshandikappade skall kunna få tillgång till litteraturen måste den föras över till andra medier än den vanliga tryckta skriften, svartskriften. De två medier som nu används är talböcker och böcker i punktskrift.

Produktion och utlåning av talböcker och punktskriftsböcker förekommer i samtliga nordiska länder. I dagens läge är inläsningen och utlåningen av talböcker den till omfattningen viktigaste formen för att bereda synskadade och andra läshandikappade tillgång till litteraturen. Även om punktskriftsproduktionen och punktskriftsläsandet är av begränsad omfattning är verksamheten av utomordentlig vikt genom den centrala betydelse punktskriften har för synskadades språkliga färdighetsutveckling. Inte minst viktigt är det därför att stimulera synskadade barn till att läsa punktskrift.

Centrala specialbibliotek för produktion och utlåning av talböcker och punktskriftsböcker finns i samtliga länder. I Danmark, Finland och Sverige är biblioteken statliga institutioner, i Norge och Island drivs verksamheten av de synskadades egna organisationer.

Lånen av talböcker mellan de nordiska länderna är ett viktigt inslag i åtgärderna att ge synskadade m.fl. bästa möjliga litteraturservice. Lån förekommer mellan biblioteken och från bibliotek i ett land till enskilda i ett annat. En låneverksamhet som särskilt bör uppmärksammas är den som avser den finskspråkiga minoriteten i Sverige och den svenskspråkiga i Finland.

En förutsättning för ett väl fungerande samarbete är att de tekniska system som används i de olika länderna är desamma. Problem finns där-
21-10-330. Nordiska Rådet

vidlag idag. Så används t. ex. i Finland ett annat kassettsystem (Clarke and Smith) än i övriga Norden (compactcassette). I några länder används fortfarande öppna spolar i stället för kassetter. Det är angeläget att sådana hinder för lån mellan länderna så fort som möjligt undanröjs. Detta är nödvändigt för att medborgare i ett nordiskt land som flyttar till ett grannland skall kunna få en god litteraturservice om han/hon på grund av synskada eller av annan anledning är hänvisad till talböcker, och för att ge synskadade i Norden tillgång till alla de nordiska ländernas litteratur.

Fördelar bör också stå att finna om en harmonisering sker i andra avseenden när det gäller talboksproduktionen t. ex. i fråga om inspelningsmetodik, kopiering och utrustning av själva talböckerna med emballage m. m., inköp av band etc.

Flera av de nordiska länderna har under senare år blivit invandrarländer med betydande grupper från utomnordiska länder. Även inom dessa grupper gör sig ett behov av litteratur i form av talböcker gällande. Valet står mellan att söka anskaffa talböcker från respektive grupps hemland eller att läsa in här. För de flesta grupperna är sannolikt det senare alternativet det enda möjliga. I den mån berörda språkgrupper finns i flera av de nordiska länderna kan betydande besparingar göras genom en gemensam nordisk produktion.

Talboksläsarna använder ofta sina bandspelare mycket intensivt. Detta ställer höga krav på funktionsdugligheten. Samtidigt är låntagarna i stor utsträckning äldre människor, vilket i kombination med synskada och nedsatta handfunktioner m. m. ställer krav på enkelhet i utförandet på bandspelarna. Apparater som helt motsvarar samtliga krav som kan ställas i sammanhanget finns idag inte på marknaden. Gemensamma nordiska satsningar skulle vara av intresse för såväl nyttjaren som berörd hemelektronikindustri.

Punktskriftsproduktionen genomgår för närvarande en revolutionerande utveckling i och med att datatekniken tas i anspråk. Även här är det angeläget med ett nordiskt samarbete. Med den komplexitet som datasystem ofta uppvisar förefaller det dock svårt att uppnå helt enhetliga lösningar. Produktionen av punktskriftsböcker måste av språkskäl som grundregel äga rum i respektive land. I ett avseende bör dock ett samarbete vara möjligt och det gäller framställning av punktskriftsböcker och även böcker i svartskrift för barn med s. k. taktila bilder, dvs. "bilder" som man känner på med fingrarna för att få ett intryck. Några enstaka försök med samproduktion har gjorts, men fältet är i stort sett obearbetat. Ett samarbete mellan specialbiblioteken och intresserade bokförlag bör stimuleras.

Mot bakgrund av vad vi anförut får vi föreslå.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheten till ett ökat nordiskt samarbete i produktionen och distributionen av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna och förbättringar i de avseenden som redovisats.

Köpenhamn den 5 mars 1981

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Árni Gunnarsson (A)</i>	<i>Hagen Hagensen (KF)</i>
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Gunnel Jonäng (c)</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)</i>	<i>Eivor Marklund (vpk)</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen (Lkp)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
<i>Robert Pedersen (S)</i>	<i>Páll Pétursson (F)</i>
<i>Arvo Salo (Sd)</i>	<i>Gabriel Romanus (fp)</i>
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Sigrid Utkilen (H)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna. Förslaget har behandlats vid möte den 18 juni, den 5 och den 8 augusti, den 19 oktober samt den 7 december 1981.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheten till ett ökat nordiskt samarbete i produktionen och distributionen av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna samt till förbättringar i vissa avseenden.

Till de föreslagna förbättringarna hör lån av talböcker mellan de nordiska länderna, varvid särskilt den verksamhet som avser den finskspråkiga minoriteten i Sverige och den svenskspråkiga minoriteten i Finland borde uppmärksammas. Det skulle vidare vara angeläget att undanröja de hinder för lån mellan länderna som orsakas av inkompatibla kassettsystem. Sålunda används det i Finland ett annat system än i det övriga Norden. Ytterligare skulle en gemensam nordisk produktion av talböcker för utomnordiska invandrare innebära betydande besparingar. Slutligen skulle tekniska problem vid utvecklandet av funktionsdugliga bandspelare kunna lösas samfällt. Gemensamma nordiska satsningar skulle därvid vara av intresse för såväl nyttjaren som berörd hemelektronikindustri.

Ifråga om punktskrift anförs att produktionen för närvarande genomgår en revolutionerande utveckling i och med att datatekniken tas i anspråk. Ett nordiskt samarbete om detta anses angeläget, även om det med hänsyn till datasystemens komplexitet förefaller svårt att uppnå helt enhetliga lösningar. Produktionen av punktskriftsböcker måste därvid vara i respektive land, men framställningen av böcker med taktila bilder skulle kunna ske i samarbete. Ett samarbete mellan specialbiblioteken och intresserade bokförlag borde stimuleras.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiskt skolsamarbete

Referensgruppen för specialundervisningens läromedel

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Nordiska handikappförbundet

Nordiska samrådet

Nordisk konferans om Blindebiblioteker, Lydbøger, Udlån og Produktion

Nordisk sommerskole for bibliotekarer om bibliotekstjeneste for lese-handicappede

Danmark

Socialministeriet
Undervisningsministeriet
Ministeriet for kulturelle anliggender
Bibliotekstilsynet
Danmarks Biblioteksforening
Statens bibliotek for blinde og statens trykkeri for blinde
Dansk Blindesamfund
Den danske Forlæggerforening

Finland

Undervisningsministeriet
Skolavdelningen
Social- och hälsovårdsministeriet
Skolstyrelsen
Statens audivuella central
Delegationen för biblioteksärenden
Ålands landskapsstyrelse
Näkövammaisten Keskusliitto r.y. (Centralförbundet för synskadade)
Synskadades bibliotek
Finlands svenska synskadade r.f.
Lapsi-invaliden koulusäätiö (Skolstiftelsen för handikappade barn)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Sosialdepartementet
Rådet for funksjonshemmede
Statens sentralteam for Døvblinde
Norges blindforbund
Den norske Forleggerforening
Vestlandske Blindeforbunds bibliotek

Sverige

Socialstyrelsen
Statens handikappråd
Handikappinstitutet
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Statens institut för läromedelsinformation (SIL)
Statens kulturråd
Talbokskommittén

Talboks- och punktskriftsbibliotek (TPB)
Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB)
Handikappförbundens centralkommitté (HCK)
Synskadades riksförbund (SRF)

Remissorganens uppfattning om medlemsförslaget är absolut positiv och samtliga tillstyrker förslaget förbehållslöst. I den mån olika uppfattningar överhuvudtaget förekommer gäller dessa den tyngd som de olika delarna av medlemsförslaget borde ges.

Eftersom remissorganen är eniga i sin bedömning av medlemsförslaget, anges i den följande remissammanställningen blott de särskilda synpunkter som anläggs på detta.

Nordiska remissyttranden

Referensgruppen för specialundervisningens läromedel inom ramen för *nordiskt skolsamarbete* framhåller att det idag förekommer ett betydande samarbete mellan de nordiska länderna ifråga om produktion och distribution av punktskriftsböcker, men att samarbetet om ljudböckerna inte har samma omfång. Gruppen understryker att problemen måste ses i ett större sammanhang och föreslår en omfattande utredning. Förslaget tillstyrks utan förbehåll av *Nordiska nämnden för handikappfrågor*, medan *Nordiska handikappförbundet* finner synpunkterna i medlemsförslaget vara riktiga.

Nordiska samrådet pekar på att det också bland samerna är nödvändigt att utreda behovet av produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker. Det har nyligen skapats ett samiskt punktskriftsalfabet, men några böcker har enligt yttrandet ännu inte utgivits. Inte heller hade det utgivits några särskilda samiska talböcker. Rådet finner nordiska insatser vara naturliga, eftersom samerna i Norden talar samma språk oberoende av riksgränserna, även om dialektskillnader förefinns.

Nordisk Konferance om Blindebiblioteker, Lydbøger, Udlån og Produktion, som i maj 1981 samlade representanter för de centrala talboksbiblioteken, talboksproducenterna, de synskadades organisationer och de nordiska folkbiblioteken, finner olika former av samarbete mellan bibliotek och producenter vara viktiga. Särskilt framhålls vikten av harmonisering av de tekniska systemen för talböcker och av framställning av talböcker på invandrar- och minoritetsspråk. *Nordisk sommerskole for bibliotekarer*, som hölls i månadskiftet juli-augusti 1981, stöder medlemsförslaget och efterlyser därutöver stöd till tillrättalagd litteratur för läs- och språkhandikappade.

Danska remissyttranden

Socialministeriet, som självt anbefaller förslaget, upplyser om att *undervisningsministeriet* inte har några synpunkter på detta. *Bibliotekstilsynet*,

till var yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* ansluter sig, understryker det stora behovet av det föreslagna samarbetet och hänvisar till ett av kulturministern i april 1981 för ändamålet tillsatt särskilt utskott, som stöder förslaget.

Till detta särskilda utskott hänvisar också *Danmarks Biblioteksforening*, som fullt ut stöder innehållet i medlemsförslaget. *Den danske Forlæggerforening* ser med sympati på förslaget, men påpekar att de danska förlagen redan ägnar sig åt en betydande produktion och går ut från att de föreslagna åtgärderna genomförs via de existerande förlagen.

Även i yttrandet från *Statens bibliotek for blinde og statens trykkeri for blinde* hänvisas till den tidigare nämnda konferensen i ämnet och påpekas att denna av tidsmässiga orsaker behandlade blott ljudsidan, men att tanken är att bygga ut kontakterna mellan de nordiska blindbiblioteken, varvid bl. a. punktskriftssidan skall behandlas.

Dansk Blindesamfund tar fasta på framställningen av punktskrift och antar att resultatet av punktskriftsproduktionen kan förbättras betydligt om det görs försök med nya framställningsmetoder och med maskiner till framställning av punktskrift.

Finländska remissyttranden

Skolavdelningen vid undervisningsministeriet lägger fram fem frågor för utredning: 1) Hur fördelar sig de synskadade på olika språkgrupper? 2) Hur kan bibliotekstjänsten för synskadade, i synnerhet inom de språkliga minoriteterna effektiveras mellan de nordiska länderna? 3) Hur skall de tekniska svårigheterna kunna avlägsnas? 4) Vilket slag av nordiskt samarbete går det att få till stånd vid produktion av talböcker och punktskriftsböcker? 5) I vilken omfattning behövs nordiska medel för att förverkliga de i medlemsförslaget aktualiserade förslagen? *Skolavdelningen* anser att den föreslagna utredningen kan genomföras av den nordiska referensgruppen för specialundervisningens läromedel. *Undervisningsministeriet* hänvisar till skolavdelningens yttrande, men säger sig ta slutlig ställning till medlemsförslaget i samband med dess behandling i kulturavtalets organ.

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår utredning av frågan om vilken typ av material som skulle kunna produceras i samarbete, möjligheterna att standardisera den tekniska apparaturen och/eller möjligheterna att använda samma material trots olika apparatur samt frågan om vilken apparatur som skulle lämpa sig bäst med hänsyn till driftssäkerhet och kostnader. Ministeriet påpekar att utlåningen mellan Finland och det övriga Norden visserligen försvaras av att Finland använder ett annat kassettsystem än de andra länderna, men att i praktiken de som lånat talböcker kunnat använda sig av en för tillfället lämplig avlyssningsapparat.

Skolstyrelsen åter föreslår att det upprättas ett samarbetsorgan, som skulle ges i uppgift att utreda möjligheterna till samfällid produktion och distribution, erforderlig ny apparatur (bandning, bandspelare samt ny

bandnings- och läsapparatur) samt fördelning av kostnaderna. Utredningen borde beakta såväl tal- som punktskriftsproduktionen. Skolstyrelsen understryker betydelsen av material avsett för grundskolelever och yrkesstudier samt högskole- och universitetsstudier.

Statens audiovisuella central framhåller att övergången till nya tekniska system är en långsam och dyr, men samtidigt ofrånkomlig process, varför gemensamma nordiska lösningar är önskvärda. AV-centralen pekar också på svårigheter i anslutning till upphovsrätten och tullbestämmelser, vilka borde elimineras.

Delegationen för biblioteksärenden föreslår utredning av möjligheterna till samarbete om inspelningssystem och om bandspelare. Kostnadsfördelningen borde redan i detta skede utredas. Vid utredning av möjligheterna till samproduktion av taktila bilder borde specialbibliotekens och -skolornas erfarenheter kunna tas till vara, liksom tillbudsstående forskningsresultat gällande synsvaga barns förmåga att gestalta taktila bilder.

Centralförbundet för synskadade finner att det är omöjligt att snabbt förenhetliga de nuvarande kassett- och avlyssningssystemen, men anser att detta inte får hindra ett smidigt nordiskt samarbete. Centralförbundet pekar på de nya kommunikationssystemen videotex och text-TV samt de nya personliga hjälpmedlen för synskadade t. ex. punktbandspelare. *Synskadades bibliotek* förmodar att i en situation med ett behov av nya hjälpmedel, kunde samnordiska anskaffningar påverka prisbildningen. Medlemsförslaget stöds av *Skolstiftelsen för handikappade barn*.

Finlands svenska synskadade framhäver betydelsen av att ett gemensamt tekniskt system för framställning av talböcker skapas. För undvikande av dubbelframställningar är det viktigt med ett nära samarbete då beslut fattas om vilka böcker som skall framställas som talböcker och/eller punktskriftsböcker, i synnerhet vid framställning av finskspråkig litteratur i Finland. Föreningen anser även att de kommunala biblioteken bör ha åtminstone talböcker för utlåning, vilket skulle underlätta litteraturanskaffningen för nysynskadade, mindre läsvana synskadade och övriga läs-handikappade. Vidare upplyser föreningen om att de svenskspråkiga talböckerna i Finland läses in på kompaktkassetter. Slutligen lägger föreningen fram två nya förslag, nämligen produktion av noter i punktskrift och av reliefkartor. Nordisk produktion av noter i punktskrift skulle inte stöta på några språkliga hinder. Därutöver skulle det behövas en inventering och katalogisering av existerande noter i punktskrift. Produktionen av reliefkartor kunde ske centralt, medan nycklarna till kartorna kunde utarbetas på respektive lands språk.

Efter att ha hört Ålandskretsen inom föreningen Finlands svenska synskadade förordar *Ålands landskapsstyrelse* medlemsförslaget.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet framhäver särskilt invandrarlitteraturen, i fråga om vilken en gemensam eller en samordnad produktion borde vara möjlig. Departementet hänvisar därutöver till en kommande stortingsmelding, i vilken litteratur- och bibliotekstjänster för handikappade kommer att behandlas, och meddelar sig komma att värdera medlemsförslaget i det sammanhanget. *Sosialdepartementet* ställer sig positivt till det föreslagna samarbetet och är berett att hänvisa saken till *Nordiska nämnden för handikappfrågor* (se ovan).

Rådet for funksjonshemmede föreslår följande samarbetsområden: 1) Litteratur för invandrare. 2) Utveckling av kassettspelare som motsvarar brukarnas faktiska behov. Rådet påminner om att en stor del är multihandikappade och att 70% av alla nyblinda är över 70 år. 3) Gemensamt formaliserat samarbete för att vid inköp uppnå förmånligare priser på kassetter, papper o. l. I fråga om blindböcker försvåras samarbetet av att det används ett förenklat stenografisystem, som varierar från land till land.

Statens sentralteam for Døvblinde anser att språkolikheterna bortsett från finska och möjligen isländska, inte utgör oöverstigliga hinder, men framhåller dock att dessa av naturliga orsaker kan bli till svåra hinder för äldre människor. Förkortningsbruket för punktskrift varierar både historiskt sett och nationellt. Det krävs en realistisk utredning av kostnaderna i förhållande till fördelarna innan större samarbetsprojekt sätts igång.

Norges blindeforbund hänvisar till den tidigare nämnda konferensen med representanter för de nordiska ljudbiblioteken och upplyser om att det planeras en ny konferens. Före denna skall man arbeta med standardisering av band m. m. som används i originalproduktionen av ljudböcker, konkretisering av krav på goda kassettspelare för synskadade och kontakt med producenter som nu arbetar på sådana, ljudböcker till etniska och språkliga minoriteter (samer och invandrare), samlade kataloger över ljudböcker producerade i varje land och möjligen en samkatalog över studielitteratur producerad för synskadade. Förbundet understryker kraftigt behovet av samarbete: eftersom produktionen är så liten, är man tvungen att utnyttja det som finns så långt detta låter sig göra. Som exempel nämner förbundet litteratur för högskole- och universitetsutbildning, för vilken man är helt beroende av samarbete med Sverige och Danmark. Ett stort problem utgör bristen på samlade översikter över specialproduktionerna i de enskilda länderna. Norges Blindeforbund påpekar slutligen att det kassettsystem som används i Finland håller på att förlora marknad. Finland borde därför snarast övergå till att använda vanliga kompaktkassetter. Förbundet förmodar att en övergång försvåras av ekonomiska orsaker och föreslår att det ställs nordiskt kulturmedel till förfogande för detta ändamål.

Vestlandske blindeforbunds bibliotek är i princip enigt med medlemsförslaget, men slår fast att det är en förutsättning för samarbetet att

Finland övergår till samma kassettsystem som de övriga nordiska länderna. Biblioteket antar att det är samarbete kring distribution som lyckas bäst och förespråkar gemensamma standarder och gemensamma typer av emballage.

Den norske forlæggerforening tillstyrker förslaget.

Svenska remissyttranden

Statens handikappråd framhåller att ett samordnat utnyttjande av tillgängliga resurser skulle förbättra möjligheterna för utveckling av datatekniken inom punktskriftsproduktionen och hänvisar till försök i Danmark och Sverige samt i Norge, där enligt rådet framgången hittills varit störst. Rådet anser också att en gemensam satsning på talboksproduktion på invandrarspråk skulle möjliggöra bättre tjänster än idag. De stora invandrarspråken i Sverige, serbokroatiska, turkiska och grekiska m. fl. är väl representerade även i de övriga nordiska länderna. En försöksverksamhet kring framställningen av taktila bilder bör igångsättas. *Socialstyrelsen* ställer sig helt bakom medlemsförslaget.

Handikappinstitutet understryker betydelsen av ett återkommande erfarenhetsutbyte mellan producenter och andra berörda organ med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen inom informationsområdet. Institutet och De blindas förening stöder ett utvecklingsarbete hos Tandberg i akt och mening att få fram en stationär talboksbandspelare, som fyller de flesta kraven på driftsäkerhet och enkelhet i handhavandet. En första provserie förväntas under hösten 1981. Institutet instämmer i att man knappast kan skapa gemensamma lösningar för produktion av punktskrift i Norden, men påpekar att man i betydligt större utsträckning än för närvarande borde enas kring skrivregler och teckenupsättningar i punktskrift för olika ändamål. Som exempel nämns frågan huruvida punktskrift skall skrivas med förkortningar eller inte, hur matematik-, kemi- och andra specialsymboler skall återges osv. Framställningen av taktila bilder borde kunna samordnas, liksom framställningen av reliefkartor, diagram och annat liknande material, vilket skulle minska risken för onödig dubbelproduktion.

Skolöverstyrelsen, som finner medlemsförslaget angeläget, hänvisar till den tidigare nämnda referensgruppen för nordisk samordning av läromedelsutveckling för specialundervisning. Enligt skolöverstyrelsen bör det prövas om inte denna grupp kan göra insatser inom de i medlemsförslaget uppräknade områdena inte minst mot bakgrund av att flera av dessa väl faller inom referensgruppens ansvarsområde.

Statens institut för läromedelsinformation anser att frågan om nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker bör utredas i enlighet med medlemsförslaget, att en harmonisering av den tekniska utrustningen inom området bör åstadkommas, att tullhinder och andra administrativa hinder bör undanröjas för litteratur och läromedel (tryckta, punktskrift eller talband), att copyright-

frågorna bör lösas, att ett informationssystem bör skapas, så att varje produktionsenhet inom Norden får kännedom om pågående och planerad verksamhet samt att ett sådant informationssystem bör skapas och på sikt utvidgas, så att den enskilde konsumenten enkelt kan få veta vad som finns.

Statens kulturråd framhåller litteraturförsörjningen för synskadade invandrare som särskilt lämplig för nordiskt samarbete. Rådet anför att talboks- och punktskriftsbiblioteket påbörjat överläggningar med det finska talboksbiblioteket för att omredigera masterband till kompaktkassetter. Rådet anför vidare att det redan 1978 föreslagit att produktion av talböcker för invandrare och även tryckt material för analfabeter bland invandrare skulle ske i form av samnordiska projekt. Undersökningar som gjorts på biblioteken i Sverige visar att det behövs talböcker för såväl vuxna som barn på cirka 25 olika språk. Betydande vinster kunde göras om talböcker på sådana språk som talas i flera nordiska länder skulle kunna produceras i samarbete. Det är angeläget att varje land producerar kataloger över det egna beståndet, i synnerhet kataloger över invandrarlitteratur och studielitteratur. Rådet anser att gemensamma frågor i större utsträckning borde kunna diskuteras i nordiska sammanhang och pekar på de tidigare nämnda överläggningarna arrangerade av den nordiska sommarskolan för bibliotekariär.

Statens kulturråd, som alltså tillstyrker medlemsförslaget, anser dock att en rekommendation till ansvariga myndigheter om ökat samarbete borde komma till stånd med omedelbar verkan. Detta skulle enligt rådet medföra en tidsvinst av stort värde för de grupper av synskadade och andra talbokslåntagare, vars behov av talböcker nu inte kan tillfredsställas.

Talbokskommittén kommer i början av 1982 att lägga fram förslag till riktlinjer och ett åtgärdsprogram för den framtida talboks- och punktskriftsförsörjningen i Sverige. De presenterade förslagen bör enligt kommittén kunna utgöra ett verksamt led i förbättringen av litteraturförsörjningen för synskadade m. fl. Särskilt angelägna finner kommittén förslagen om ett gemensamt kassettsystem och om samarbete om produktion av talböcker för utomnordiska invandrare.

Talboks- och punktskriftsbiblioteket anser det vara angeläget att ta till vara de ekonomiska fördelar som står att vinna vid en gemensam produktion av talböcker på invandrar språk. Biblioteket pekar också på den nationella minoritet som samerna utgör i Finland, Norge och Sverige. Det understryks att berörda bibliotek, producenter av talböcker och punktskriftsböcker m. fl. intressenter har högst begränsade ekonomiska och personella resurser att avsätta för att mer ingående undersöka hur samarbetet skall kunna utvecklas, men det förutsätts att den föreslagna utredningen verkställs i direkt samarbete med berörda institutioner. Biblioteket betonar att utredningen även bör innehålla förslag till finansiering av samarbetet.

Sveriges allmänna biblioteksforening antar att man på kort sikt kan få till stånd ett nordiskt samarbete vad gäller produktion av talböcker för utomnordiska invandrare och en produktion av nationella kataloger över främst invandrarlitteratur och studielitteratur för att förenkla lånen mellan länderna. På längre sikt är det enligt föreningen önskvärt att det sker en anpassning till ett gemensamt nordiskt kassettsystem för att underlätta talbokslånen.

Synskadades riksförbund önskar särskilt understryka behovet av litteratur för den finskspråkiga minoriteten i Sverige. Tillgången på finskspråkig litteratur på kompaktkassett i Sverige begränsar sig till ett 60-tal titlar. Vidare anser förbundet att en gemensam nordisk produktion av talböcker är viktig på språk där ingen inhemska produktion existerar eller då inlån av talböcker visat sig svårt eller omöjligt. Förbundet föreslår en nordisk arbetsgrupp för att utröna vilka språkområden som är mest akuta. Medlemsförslaget stöds av *Handikappförbundens centralkommitté*.

3. Utskottet

Det föreliggande medlemsförslaget syftar till ett nordiskt samarbete om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker för synskadade och läshandikappade. Det föreslagna samarbetet utgör i sig ett utmärkt exempel på den typ av samarbete genom vilket de nordiska länderna, helt i enlighet med kulturavtalets syfte, kan öka den samlade effekten av ländernas enskilda insatser på något särskilt område. Att ett sådant samarbete därutöver kan gagna förhållandevis begränsade, men desto mer eftersatta grupper av människor i Norden, gör samarbetet än mer motiverat.

Utskottet noterar remissorganens absolut positiva inställning till medlemsförslaget. Stödet är så starkt att man i ett fall till och med föreslår en rekommendation till berörda ansvariga myndigheter att med omedelbar verkan och utan föregående utredning öka samarbetet på alla områden där detta redan nu är möjligt.

Utskottet kan för egen del helt omfatta syftet med medlemsförslaget.

Medlemsförslaget syftar till en rad konkreta åtgärder, vilka i de flesta fall ingående belysts av de olika remissorganen. Utskottet ser ingen orsak att inom ramen för detta betänkande rangordna de föreslagna åtgärderna efter angelägenhetsgraden eller de praktiska möjligheterna att genomföra dessa. Utskottet önskar dock framlägga vissa synpunkter på de föreslagna åtgärderna.

En viktig, till vissa delar avgörande förutsättning för att ett utökat samarbete om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden skall kunna komma till stånd är att den tekniska utvecklingen på området inte tillåts försvåra eller i värsta fall omöjliggöra ett samarbete. Det är väsentligt att man i de enskilda länderna använder

samma typer av teknisk utrustning för produktion och för avlyssning, och att man strävar till en harmonisering av den tekniska utvecklingen så långt detta är möjligt. En svåröverstiglig tröskel för samarbetet är för närvarande det faktum att man i Finland vid framställning av talböcker på finska använder sig av ett annat tekniskt system än vad man gör i det övriga Norden. Det säger sig självt att det redan av ekonomiska skäl är omöjligt för berörda finländska organ att i en handvändning övergå till samma system som de övriga nordiska länderna tillämpar. Utskottet anser dock att en snar övergång bör uppmuntras och på alla sätt påskyndas med hänsyn till betydelsen av kompatibla system för samarbetet.

Det föreslagna samarbetet skall gälla en minoritet i samhället, de synskadade och de läshandikappade. Särskilt eftersatta inom denna grupp är de språkliga och etniska minoriteterna (t. ex. finlandssvenskarna, de finskspråkiga i Sverige, samerna). Ett nordiskt samarbete för att underlätta dessa gruppers situation (minoriteter inom minoriteten) framstår som särskilt viktigt.

Medlemsförslaget aktualiserar även frågan om ett samarbete i syfte att tillfredsställa utomnordiska invandrares behov av litteratur i form av talböcker. Det ter sig ändamålsenligt att utreda möjligheterna till ett sådant samarbete. Klarhet måste givetvis skapas i vilka språk det skulle bli fråga om med hänsyn till berörda nordiska länder, i fall att det saknas färdigt material från ifrågavarande utvandrarnland.

Det har av remissbehandlingen av medlemsförslaget framgått att det redan nu försiggår ett produktutvecklingsarbete i akt och mening att få fram en sådan bandspelare som fyller höga krav på funktionsduglighet och enkelhet i utförandet. Utskottet stöder tanken på gemensamma satsningar på utveckling av behövlig apparatur för framställning och avlyssning av talböcker.

Även i fråga om punktskriftsproduktion bör ett samarbete vara möjligt. Det gäller kanske framförallt användningen av datateknik härför. De olika språken sätter visserligen gränser för i hur hög grad produktionen kan bygga på gemensamma lösningar, men man bör enligt utskottets uppfattning i varje fall kunna enas om gemensamma skrivregler, teckenuppsättningar och symboler i betydligt högre grad än vad som nu är fallet. Taktila bilder, reliefkartor och noter bör likaså kunna produceras i samarbete.

För att de enskilda ländernas produktion skall kunna utnyttjas fullt ut i grannländerna, bör samlade översikter eller kataloger kunna åstadkommas.

När det gäller att undanröja hinder för samarbete får tullhinder och andra administrativa hinder inte förbises. Utskottet har i tidigare sammanhang nödgats konstatera att sådana hinder hör till de svåraste att avskaffa, att de i varje fall gör samarbetet dyrt och framförallt svårare, om de inte rentav omöjliggör detta. Utskottet förutsätter att det föreslagna samarbetet kring produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker inte

skall behöva besväras av tullhinder eller andra hinder av liknande karaktär.

Inom ramen för det officiella nordiska skolsamarbetet (*C 101/k*), som lyder under kulturavtalets organ, verkar en nordisk referensgrupp för specialundervisningens läromedel, som också har yttrat sig om medlemsförslaget. Det existerar alltså redan nu på nordiskt plan en särskild grupp, vilket enligt utskottets uppfattning bör kunna underlätta genomförandet av den nedan föreslagna rekommendationen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att öka det nordiska samarbetet om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker.

Helsingfors den 7 december 1981

Haakon Blankenborg (A)

Arne Gadd (s)

Árni Gunnarsson (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Förman

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om upprätthållande av en temperatur om 20 grader inomhus i de nordiska länderna

(Väckt av Sampsa Aaltio, Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki-Olander, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Per Petersson, Arvo Salo, Petter Savola, Asser Stenbäck och Sten Söderström)

I de nordiska länderna är temperaturen inomhus onödigt hög och överstiger i en del fall betydligt 20 grader. Man har beräknat att en grads sänkning av rumstemperaturen enbart i Finland skulle betyda en årlig inbesparing om ca 600 miljoner finska mark. I hela Norden skulle inbesparingen naturligtvis vara mångfaldig.

En sänkning av temperaturen med en grad betyder en fem-procentig inbesparing i värmekostnader. Genom en sänkning med två grader skulle man uppnå en besparing om ca. 10 procent. Förutom inbesparingar skulle en sänkning av temperaturen också av hälsoskäl vara motiverad. Hög temperatur förorsakar alltför låg luftfuktighet och därigenom sjukdomar i andningsorganen.

Huvudorsakerna till de höga temperaturerna inomhus torde vara den, att temperaturen i kontor, ämbetsverk, butiker etc. under vintern för det mesta är 22–25 grader. Människorna vänjer sig vid denna temperatur och justerar också hemtemperaturen i enlighet med detta. Och så fortsätter energislösandet.

Genom att sänka temperaturen inomhus kan verkligen betydande inbesparingar göras. Inbesparingarna skulle direkt beröra snart sagt varje nordbo. Och detta kunde uppnås till små eller inga kostnader. En jämn och allmänt rådande temperatur om 20 grader skulle samtidigt medföra betydligt angenämare och hälsosammare förhållanden för nordborna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid-
taga åtgärder som syftar till att det i de nordiska länderna allmänt
upprätthålls en temperatur om 20 grader inomhus.

Köpenhamn den 5 mars 1981

<i>Sampsa Aaltio (Kok)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Heikki Järvenpää (Kok)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)</i>	<i>Per Petersson (m)</i>
<i>Arvo Salo (Sdp)</i>	<i>Petter Savola (K)</i>
<i>Asser Stenbäck (Skl)</i>	<i>Sten Söderström (Skdl)</i>

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 31. juli 1981 i Reykjavík, 11. desember 1981 i Oslo og 21. januar 1982 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget rekommanderes Nordisk Ministerråd å vedta tiltak som har som målsetting at det i de nordiske landene generelt opprettholdes en temperatur på 20 grader innenhus.

Forslagsstillerne hevder at temperaturen innenhus er unødig høy, og at den i enkelte tilfelle overstiger betydelig 20 grader. En senkning av temperaturen vil medføre store energibesparelser samtidig som det ut fra et helsemessig synspunkt vil være vel begrunnet. Forslagsstillerne anser at årsakene til den høye temperatur innenhus, er den altfor høye temperatur vinterstid i butikker, kontorer, statsforvaltning, etc. Menneskene tilpasser seg denne temperatur og justerer også hjemmetemperaturen i forhold til dette.

2. Remissbehandlingen

Nordisk Råds presidium besluttet 18. mai 1981 at forslaget ikke skulle remissbehandles.

3. Utvalget

Medlemsforslagets formål er å vedta tiltak for å få senket temperaturen til tjue grader innenhus for derved redusere energiforbruket samt spare utgifter til oppvarming. En slik senkning vil også være vel begrunnet ut fra et helsemessig synspunkt.

Utvalget viser til at energispørsmål blir behandlet så vel på nordisk nivå som nasjonalt. I november 1981 arrangerte utvalget i fellesskap med Sosial- og miljøutvalget et seminar om "Energi i Norden" hvor energiområdet ble bredt dekket.

Vedrørende energispørsmål spesielt knyttet til bygninger er det allerede foretatt utredninger som dekker dette felt. Utvalget vil i denne forbindelse vise til rapporten "Energibesparing i eksisterende bebyggelse" (NU B 1980:6) hvor hoveddragene av de aktuelle energibesparingstiltak for eldre bygninger blir presentert samt til rapporten "Energihushållning i Norden. Statliga styråtgärder för att främja energihushållning i de nordiska länderna" (NU 1981:2). Rapporten gir en oversikt over de tiltak som er foretatt i Norden for å spare energi. Blant tiltakene noterer utvalget seg informasjon, rådgivning og utdanning.

På grunnlag av opplysninger som utvalget har innhentet fra de nordiske lands energimyndigheter, konstaterer utvalget at i de nordiske land er det utarbeidet retningslinjer m. h. t. oppvarming av offentlige bygninger samt vært arrangert spesielle kampanjer rettet mot allmennheten med sikte på å få senket romtemperaturen til et visst nivå.

Utvalget anser således at medlemsforslagets intensjoner allerede er oppfylt. Utvalget vil på denne bakgrunn foreslå at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag A 615/e.

Stockholm, 21 januar 1982

Sampsu Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Páll Pétursson (F)

Petter Savola (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Medlemsförslag

om effektivare insatser mot narkotikamissbruket

(Väckt av Christian Christensen, Rune Gustavsson, Ashbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist)

Nordiska rådet antog vid sin senaste session bl.a. en rekommendation (nr 22/1981) till ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. Alkoholmissbruket är ett av våra största sociala problem, men det måste inskräpas, att det allvarligaste och mest hotfulla som hänt på drogområdet under de senaste åren är narkotikans utbredning i Norden. Tyvärr var myndigheterna inte tillräckligt observanta under de första åren då lättare narkotika som hasch uppträdde i ökande omfattning. Till en början ansågs det förnuftigast att inta en liberal och tolerant hållning till ungdomens nya vanor. Det ansågs liksom i Holland att man kunde skilja på å ena sidan cannabis och hasch och å den andra tyngre narkotika.

Frågan om bekämpningen av narkotikabrottsligheten togs upp av Nordiska rådet redan i början av 1970-talet genom att regeringarna i rekommendation nr 8/1971 uppmanades att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

Rekommendationen avskrevs av rådet 1975, sedan lagstiftningen skärpts och ministerrådet rapporterat att samarbetet mellan tull-, polis- och åklagarmyndigheterna i de nordiska länderna var gott och erfarenheter och upplysningar utbyttes i allt större utsträckning. Ministerrådet ansåg att undersökningar i de nordiska länderna tydde på att narkotikamissbruket bland ungdomarna inte ökat i samma utsträckning som under tidigare år. Det hade etablerats ett missbruksmönster i de enskilda länderna men inga tecken tydde på att missbruk av en viss typ narkotika i ett land överfördes i samma form till ett annat nordiskt land. Vidare ansåg ministerrådet att bekämpningen av narkotikakriminalitet först och främst borde ske genom internationellt samarbete och lade därför stor vikt vid internationella överenskommelser och kontakter på detta område.

Den optimistiska inställning till narkotikaproblem och möjligheterna att

komma till rätta med dem som dessa uttalanden återspeglar har dessvärre inte visat sig hålla streck. Den liberala inställningen till lättare narkotika har inte bara lett till att bruket av hasch ökar kraftigt utan även att denna fungerat som inkörsport till tyngre narkotika. Heroinet har synbarligen etablerat sig, i varje fall i Danmark och Sverige, och även kokain har under senaste tid vunnit insteg. Dessutom har en ny våg av hasch kunnat noteras, och allt yngre åldrar inrangeras nu bland missbrukarna. Narkotikamissbruket har blivit så omfattande att spridandet av t. ex. i det närmaste rent heroin årligen leder till att åtminstone några tiotal narkomaner avlider. Även cannabis och andra s. k. lätta preparat ger enligt nya forskningsrön allvarliga missbruksföljder, bl. a. skador på arvsmassan.

Även om missbruket av narkotika trots den stora ökningen inte har samma totala omfattning som alkoholmissbruket, skördas många offer genom narkotikapreparatens snabba tillvänjningseffekter. Det är mycket vanligt att blandmissbruk förekommer av alkohol och narkotika, varför insatserna mot missbruket måste ske samordnat.

En omfattande brottslighet frodas kring narkotikahandlingen, och den avancerade internationella kriminaliteten har synbarligen etablerat sig i Norden med just narkotikan som inkörsport. Kriminella element som tidigare sålt narkotika fram till gränserna har nu etablerat sig i de nordiska länderna. I de fall människor som ägnar sig åt narkotikaförsäljning själva är narkomaner och säljer för att finansiera sitt eget missbruk kan det vara motiverat att främst se till vårdaspekterna, men mot dem som ägnar sig åt narkotikaförsäljning som ren affärsverksamhet måste samhället reagera genom kraftfulla polisiära åtgärder.

I alla de nordiska länderna har också straffen skärpts för de grävsta narkotikabrotten. Straffmaximum för grovt narkotikabrott är sålunda numera 10 år i Norden. I Norge har nyligen framlagts ett lagförslag om höjning av straffmaximum till 15 år. En motsvarande utveckling av straffsatserna har även skett i Västeuropa i övrigt. Däremot föreligger enligt tillgängliga rapporter från polismyndigheter m. fl. betydande skillnader vad gäller tillämpningen av narkotikalagstiftningen i de nordiska länderna. Särskilt gäller detta frågan om innehav av narkotika för eget bruk. För att kunna beivra de olaga överlåtelseerna måste polisen kunna göra ingripanden mot allt olovligt innehav. Det torde vara förenat med svårigheter att komma tillrätta med detaljförsäljningen av narkotika, eftersom langarna ofta vid försäljning inte för med sig större mängder narkotika än vad som kan uppfattas som en missbrukares behov för eget bruk.

Det bör i detta sammanhang påpekas att polis- och tullmyndigheternas möjligheter att bekämpa narkotikan i stor utsträckning är en resursfråga. För att undvika att något eller några av de nordiska länderna fungerar som inkörsportar för narkotika till Norden måste samtliga länder ställa tillräckliga resurser till förfogande för tullens och narkotikapolisens verksamhet.

Särskild tyngd måste läggas vid tullens och gränspolisens insatser i

narkotikabekämpningen. Med den omfattande bil-, båt- och flygtrafik som sker över gränserna krävs det mycket stora resurser för att med framgång bekämpa narkotikainförseln. Eftersom delar av narkotikainförseln organiseras av internationella brottssyndikat måste stor vikt läggas vid det pågående samarbetet med både nordiska och utomnordiska länders tull och polis.

Det finns åtgärder som kan företas samnordiskt, t. ex. en överenskommelse att stämpla passen vid passkontrollen vid resor till och från utomnordiska länder. Genom att stämpling i passhandlingar inte längre förekommer har tullens möjligheter minskat att få reda på vilka människor som misstänkt ofta reser till länder och platser som utgör stationer i den internationella narkotikatraffiken. Det effektivaste instrumentet vore en internationell överenskommelse om att alla länder skall införa stämplings tvång. Men även om inte så kan ske, vore det värdefullt om de nordiska länderna gemensamt inför krav på stämpling i pass vid resa till och från utomnordiska länder.

Nära anknytning till tullens verksamhet har polisens och kriminalvårdens insatser. För att människor skall avhålla sig från narkotikahandel måste sanktionssystemet verka avskräckande. Straffen för narkotikabrottsligheten har som ovan nämnts i alla de nordiska länderna höjts väsentligt sedan slutet av 1960-talet. Det kan finnas mycket som talar för att ytterligare höja brottspåföljderna för grova narkotikabrott, men det väsentligaste är att tillämpningen av den redan existerande lagstiftningen görs striktare och mer enhetlig i Norden och att polisen och tullen ges sådana förstärkta resurser att upptäcksrisken vid narkotikabrott höjs.

Vi måste i Norden bilda en enad front mot drogmisshandelen och rädda vår ungdom. Det får inte accepteras att ett för vår kultur så främmande element som användning av narkotika blir en permanent företeelse i Norden. En sådan enad front förutsätter en gemensam syn på dessa frågor.

Som gemensam målsättning bör vi fastslå att de nordiska länderna inte accepterar någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad. Allt annat bruk är missbruk och skall bekämpas. Utifrån denna målsättning skall kampen mot narkotikan föras.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att möjliggöra ett effektivare bekämpande av narkotikamisshandelen i de nordiska länderna, däribland enhetligare rättstillämpning, ökade resurser för tull- och polisväsendet samt att undersöka möjligheterna för återinförande av stämpling i passhandlingar vid resa mellan nordiskt och utomnordiskt land.

Stockholm, Oslo och Helsingfors den 8 april 1981

Christian Christensen (Kr F)
Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Rune Gustavsson (c)
Bror Lillqvist (Sd)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om effektivare insatser mot narkotikamissbruket. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Joensuu den 10–11 augusti 1981, i Södertälje den 9 november 1981, i Köpenhamn den 1–2 december 1981 och i Stockholm den 21–22 januari 1982.

1. Inledning

I medlemsförslaget *hemställes*,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att möjliggöra ett effektivare bekämpande av narkotikamissbruket i de nordiska länderna, däribland enhetligare rättstillämpning, ökade resurser för tull- och polisväsendet samt att undersöka möjligheterna för återinförande av stämpling i passhandlingar vid resa mellan nordiskt och utomnordiskt land.

Inledningsvis erinrar förslagsställarna om rekommendationer som antagits tidigare av Nordiska rådet. I *rek. nr 22/1981/s* föreslogs ministerrådet att i skyndsam ordning vidta åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. I *rek. nr 8/1971/s* uppmanades regeringarna att intensifiera samarbetet för att bekämpa narkotikabrottsligheten. En likartad tillämpning av narkotikalagarna eftersträvades.

Behovet av sociala insatser betonades.

I medlemsförslaget redogörs för utvecklingen av narkotikamissbruket. Det konstateras att straffen skärpts kraftigt för de grövsta narkotikabrotten. Straffmaximum är 10 år i Norden för grova narkotikabrott. I Norge föreligger ett lagförslag som innebär en ytterligare höjning till 15 år. Betydande skillnader i tillämpningen av narkotikalagstiftningen anses föreligga. Särskilt gäller detta för det tillåtna innehavet av narkotika för eget bruk.

Tullens och gränspolisens insatser måste förstärkas. Samarbetet de nordiska länderna emellan samt med utomnordiska tullmyndigheter måste fördjupas. Värdefullt vore det om man i de nordiska länderna gemensamt införde krav på stämpling av pass vid resa till och från utomnordiska länder.

För att människor skall avhålla sig från narkotikahandel måste sanktionssystemet verka avskräckande. Mycket talar för att påföljderna för grova narkotikabrott borde höjas ytterligare, men parallellt med detta bör

tillämpningen av redan existerande lagstiftning bli mera strikt. I Norden får inte drogmisbruk accepteras. Det utgör ett främmande inslag i vår kultur. Ingen narkotika vars användning inte är medicinskt betingad skall accepteras. Allt annat bruk av narkotika är missbruk och skall bekämpas, anser förslagsställarna.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska rådets juridiska utskott
Nordiska kontaktmannaoorganet för narkotikafrågor
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
Nordiska polisförbundet
Nordiska tullmannauunionen (NTO)

Danmark

Indenrigsministeriet
Justitsministeriet
Tolddepartementet
Socialministeriet

Finland

Justitieministeriet
Ministeriet för inrikesärendena
Social- och hälsovårdsministeriet
Tullstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse

Norge

Justis- og politidepartementet

Sverige

Rikspolisstyrelsen
Kriminalvårdsstyrelsen
Socialstyrelsen
Generaltullstyrelsen
Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare
Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle (RNS)

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

2.1.1. Nordiska

Nordiska polisförbundet tillstyrker samtliga tre punkter i medlemsförslaget, men betonar att narkotikabekämpningen inte kan bli effektiv blott genom insatser av polisiär natur. Både social-, hälso- och sjukvården måste engageras aktivt. Ökad gränskontroll räcker ej.

Nordiska tullmannauktionen uttrycker sin uppskattning över att nordiska politiker uppmärksammat tullens möjligheter att göra en insats på narkotikabekämpningens område. En gemensam nordisk policy inom tullverksamheten tillstyrkes.

2.1.2. Danmark

Tolddepartementet erinrar om att den illegala narkotikahandeln dryftats vid Nordiska tulladministrativa rådets möte nyligen. Enighet om betydelsen och nödvändigheten av att sätta in alla krafter för att bekämpa narkotikasmugglingen rådde. I en promemoria som fogats till yttrandet redovisas siffror över beslag av narkotiska ämnen. Under perioden 1 oktober 1980–30 juni 1981 nåddes följande kontrollresultat: Hasch 655,9 kg, råopium 12,8 kg, heroin 1,4 kg och kokain 0,84 kg.

Goda resultat har uppnåtts genom s.k. sponchecking visavis utvalda trafik kategorier. Särskild observation av resande till tullkontrollerna har också gett utslag. Användningen av narkotikahundar intensifieras. Samarbetet är nära mellan tull och polis. På internationellt plan sker samverkan inom Toldsamarbejdsrådet (CCC). Det nyligen ingångna nordiska tullavtalet ger ökade möjligheter till spontant informationsutbyte de nordiska myndigheterna emellan om förmodade smugglingsaktiviteter samt regler för ömsesidigt bistånd.

2.1.3. Finland

Social- och hälsovårdsministeriet finner ett effektivt förebyggande av bruket av narkotika och andra rusmedel viktigt. Bruk av alkohol och missbruk av mediciner bör tas upp i sammanhanget. En harmonisering av rättstillämpningen behövs de nordiska länderna emellan eftersom skillnader framkommit på narkotikabrottslighetens område.

Behovet av förstärkta resurser för tull och polis bör utredas. Följderna av införandet av ett system med stämpling av pass vid resor mellan nordiska och utomnordiska länder bör prövas noggrant. Samnordiska insatser bör vidtagas för att bekämpa rusmedelsmissbruket. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning, Nordiska läkemedelsnämnden och Nordiska kontaktorganet på narkotikaområdet har etablerats på nordiskt plan. Deras ställning och uppgifter bör värderas samtidigt som en så god samordning som möjligt eftersträvas.

De åtgärder som tas upp i medlemsförslaget är av kontrollpolitisk natur.

Utvecklandet av förebyggande åtgärder och av vårdssystem är också av betydelse. Ett nordiskt socialpolitiskt ministermöte om narkotikafrågor skall hållas i januari 1982 i Sverige, varvid tillgången på narkotika, åtgärder för att minska den samt förutsättningarna för internationell samverkan kommer att behandlas.

Justitieministeriet understryker att narkotikaanvändningen och narkotikabrottsligheten är klart mindre i Finland än i Danmark och Sverige. Femhundra personer döms årligen för narkotikabrott i Finland, varav hälften enbart mot bakgrund av innehav avsett för eget bruk eller för bruk. Medelåldern för de dömda har stigit. Tre orsaker urskiljes till att narkotika-problemet förblivit ganska obetydligt i Finland jämfört med de övriga nordiska länderna. För det första är den finländska utlänningspolitiken restriktiv. Därmed har inte grupper av gästarbetare, såsom uppgifter från de övriga nordiska länderna tyder på, kunnat spela en roll för narkotikakulturens framväxt. För det andra kontrolleras i Finland också användningen av kannabispå produkter. För det tredje har en sträng och repressiv narkotikapolitik fördrivit en del narkomaner ur landet till t.ex. Danmark och Sverige. Ett intensivt nordiskt och internationellt samarbete behövs. Ur finländsk synvinkel vore det önskvärt om de övriga nordiska länderna, med beaktande av de positiva erfarenheter som gjorts på området i Finland, ville förenhetliga bestraffningen av innehav och bruk av narkotiska ämnen. De nordiska justitieministrarna tog vid sitt möte i juni 1981 upp frågan om en enhetlig straffpraxis.

Tullstyrelsen påpekar att narkotikamissbruket i Finland förutsätter smuggling. De s. k. hårda gifterna har blivit vanligare på såväl den nordiska som den europeiska illegala marknaden.

Tullverket har för egen del i samband med omorganisation beaktat narkotikasmugglingens bekämpning. 24 narkotikahundar har man tillgång till. Samarbetet mellan tull, polis och gränsbevakning intar en viktig plats. Likaså har straffpraxis stor betydelse för narkotikasmugglingen. Till bas för sin verksamhet väljer narkotikasmugglare gärna länder som utmåter lindriga straff. Nordisk enhetlighet vad gäller strafftillämpning och samma maximistraff skulle utgöra ett stöd för andra åtgärder som behöver vidtagas. Stämpling av pass kan vara av viss betydelse, men inom den yrkesmässiga narkotikasmugglingen kommer dock metoder till användning som kan försvåra möjligheterna att på basen av passgranskning dra slutsatser. Likartade befogenheter bör övervaknings- och undersökningsmyndigheterna ha i de nordiska länderna.

Ålands landskapsstyrelse finner det angeläget att i medlemsförslaget anförda åtgärder vidtages. Betydelsen av en kriminalisering av narkotikainnehav för eget bruk betonas.

2.1.4. Norge

Justis- og politidepartementet betraktar Norden som en gemensam narkotikamarknad. Det nödvändiggör effektivisering och koordinering av åtgärderna som sätts in för att bekämpa det ökande narkotikamissbruket. I Norge har under ett och ett halvt år utvecklingen på narkotikaområdet varit bekymmersam. Man måste sträva efter att göra det mindre attraktivt att föra in narkotika i Norden. Bäst sker detta genom förstärkning av polisens och tullens resurser. Nordiskt samarbete på narkotikaområdet är nödvändigt för att goda resultat skall kunna uppnås. Insatser som kan tänkas gäller gemensamma radiokommunikationer och gemensam teleutrustning.

Laboratorieresurserna bör samordnas. Utväxling av poliser mellan huvudstäderna, gemensam tolktjänst samt gemensam utbildning av poliser i otraditionella undersökningsmetoder samt samordning av underrättelse-tjänsten kan också tänkas.

Ur narkotikabekämpningens synpunkt vore det värdefullt med återinförande av passstämpling vid resor mellan nordiska och utomnordiska länder. Förslaget har dryftats vid nordiska utlänningsutskottets senaste möte. Norge önskar upprätthålla utresekontrollen inom det nordiska passområdet. Danmark och Sverige har däremot upphävt den och är av uppfattningen att den av kapacitetsskäl inte kan återinföras. Samarbetet mellan narkotikapolisen och utlänningspolisen bör förstärkas.

I Norge föreslås straffsatsen för grova narkotikabrott förhöjd. Av stor betydelse är att straffmätningen sker på enhetliga grunder. Som ett minimum anges norsk praxis. Norrmän eller utländska medborgare som har för avsikt att införa narkotika i Norge riskerar att få ett högre straff om verksamheten dirigeras från Norge än om den sköts från Danmark. Uppgifter tyder vidare på att norska missbrukare väljer att uppehålla sig i Köpenhamn eftersom straffrisken där är mindre.

2.1.5. Sverige

Kriminalvårdsstyrelsen anser det nödvändigt att intensifiera det nordiska samarbetet på narkotikabrottslighetens område. Det måste förhindras att något eller några av de nordiska länderna blir en inkörspport för narkotika. Erforderliga resurser måste ställas till förfogande för tull och polis.

En omfattande internationell kriminalitet har utvecklats kring narkotikamissbruket. Många av dem som tas in på kriminalvårdsanstalt är missbrukare. Antalet intagna som avtjänar straff för grova narkotikabrott ökar. Som ett led i kampen mot narkotikabrottsligheten kan stämpling av pass vid resa mellan nordiskt och utomnordiskt land vara motiverad. Skillnader torde förekomma i synen på innehav av narkotika för eget bruk mellan de nordiska länderna, men denna aspekt bör utredas närmare.

I Sverige har en kommission tillsatts med uppgift att undersöka vissa frågor rörande permissioner från kriminalvårdsanstalter. Den skall särskilt

uppmärksamma frågan om val av anstalt för intagna som gjort sig skyldiga till grova narkotikabrott samt rätten för dem att ta emot telefon, besök eller brev.

Socialstyrelsen säger sig sakna kunskaper för att kritiskt bedöma medlemsförslaget och inskränker sig till att framföra allmänna synpunkter. Viktiga inslag i kampen mot narkotikahandeln är enhetlig rättstillämpning och förstärkta resurser för tull och polis. Även passtämpling kan övervägas, men då måste man se till att den inte kommer i konflikt med målen för den svenska invandrapolitiken.

Generaltullstyrelsen framhåller att rättstillämpningen på narkotikaområdet inte utgör dess ansvarsområde. Styrelsen vill ha ökade resurser för gränskontroll. Begränsade personalresurser gör kontrollen gles med minskad prevention som följd.

Införandet av passtämpling vid Nordens yttergränser torde vara av begränsat värde för narkotikabekämpningen. Stämpling vid resa från narkotikaproducerande och "exporterande" länder kunde istället komma i fråga. Därtill krävs emellertid andra åtgärder än de som föreslås i medlemsförslaget. Man får inte bortse från att transport av narkotika kan ske med hjälp av flera kurirer som delar upp uppdraget sinsemellan.

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) tar avstånd från medlemsförslagens beskrivning av narkotikamissbrukets uppkomst och utbredning. Förbundet anser det viktigare att få till stånd enhetlig straffpraxis än en skärpning av straffen i sig. Danmark utgör problemet, särskilt när det gäller hållningen till den masspridda narkotikan, dvs. hasch. Helsingör är ett centrum för langning i Öresundsregionen.

Insatserna på tullkontrollens område tillstyrkes i stort. Gränskontrollen borde skärpas såväl vid in- som utresa i Norden. Att användningen av narkotika är kulturfrämmande, framhålles i medlemsförslaget. Denna uppfattning borde föranleda lagstiftning som tar upp frågor om reklam och propaganda för narkotika inom t. ex. popindustrin och filmen.

Det folkliga motståndet mot droger växer. S. k. Slå-tillbakagrupper har bildats på många orter i Norge och Sverige. Regeringarna bör ge sitt stöd åt dessa insatser.

Riksförbundet Narkotikafritt samhälle hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse. Ett samlat nordiskt grepp för att bryta utvecklingen krävs. Med andra ord behövs en enhetlig narkotikapolitik i Norden och enhetlig rättstillämpning.

Narkotikapolitikens mål är ett samhälle fritt från icke-medicinsk användning av narkotika. Denna politik måste bygga på en bred, folklig och upplyst opinion. Samhället får inte nöja sig med att i efterhand reparera skador, utan bör eftersträva att förhindra att missbruk uppkommer.

Narkotikapolitiken skall vara förebyggande. Ett par viktiga aspekter bör därvid beaktas. För det första att drogcenterade värderingar eller umgängemönster kan leda till nyfikenhet. För det andra att mottagligheten

bestäms av den enskilde individens egenskaper. För det tredje kan en i övrigt bristande samhällsanpassning via ett missbruk leda till social invaliditet. För det fjärde behövs en differentierad missbrukarvård. För det femte leder missbruket förr eller senare till kroppsliga eller psykiska skador, störda mellanmänskliga relationer, social och kulturell passivisering samt utarmning. Missbrukarna skall vara skyldiga att underkasta sig behandling. För det sjätte måste generella och restriktiva åtgärder vidtagas. Narkotikalagarna måste tillämpas konsekvent, vilket kräver att varje fall av olaga narkotikahandling beivras. För det sjunde bör narkotikapolitiken i sin praktiska utformning utgå från det faktum att missbrukaren själv är det enda oersättliga ledet och därmed basen för missbrukskulturen. Förbundet kräver att följande åtgärder vidtages.

1. En åtgärdsplan för att tränga tillbaka narkotikamissbruket måste utarbetas.
2. En strikt och konsekvent narkotikakontroll måste till.
3. All illegal befattning med narkotika skall betraktas som narkotikabrott.
4. Nya behandlings- och påföljdsmetoder av mera konstruktiv natur måste fram.
5. Behandlingsskyldighet för narkotikamissbrukare införes.
6. Individuellt anpassade program för behandling och utbildning av narkotikamissbrukare behövs.
7. Narkotikaupplysningen skall intensifieras liksom opinionsbildningen mot droger.

De åtgärder som föreslås i medlemsförslaget ger var för sig begränsade effekter. Förenhetligande av straffpraxis är bra, men de övriga delförslagen kräver mera förarbete och precisering innan de entydigt kan stödjas. De måste i varje fall ses som led i en övergripande narkotikapolitik.

2.2. Remissinstanser som uttalar tveksamhet till eller avstyrker enstaka punkter i medlemsförslaget

2.2.1. Nordiska

Det nordiska kontaktorganet för narkotikafrågor hyser allvarliga bekymmer för narkotikasituationen i Norden. Narkotikamissbruket är internationellt och kan inte bekämpas av länderna var för sig. Organet ser därför positivt på åtgärder som kan intensifiera det nordiska samarbetet på området, men betonar samtidigt att rusmedelsmissbruket varierar mellan länderna. Ökat samarbete mellan tull och polis i Norden behövs. Det ifrågasättes om ett återinförande av passtämpling på sätt som föreslås i medlemsförslaget står i rimlig proportion till utgifterna. För Danmarks del skulle ett sådant system betyda 30 miljoner passtämplingar per år.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning redogör för forskningsläget på narkotikaområdet. Svenska utredningsresultat tyder på en större regional spridning av narkotikamissbruket samt att alkoholbruk

ingår i den ``tunga`` missbruksbilden. Andelen ungdomar som provat narkotika synes ha gått ned under 1970-talet enligt norska och svenska undersökningar. Bruket av cannabis torde dock ha ökat på senaste tiden. Särskilt sistnämnda uppgift ger anledning till oro. På vetenskapliga rön grundad information om cannabis är av stor betydelse. I medlemsförslaget efterlyses samlade nordiska åtgärder. Detta synsätt kan nämnden ansluta sig till samtidigt som man understryker skillnaderna mellan länderna. Flera frågor än de som nämns i medlemsförslaget måste tas upp inom ramen för en nordisk strategi.

Andra aspekter än de rent kontrollpolitiska ingår här. Myndigheterna måste följa utvecklingen och system som snabbt ger en uppfattning om förändringar i narkotikasituationen etableras. Regelbundet återkommande möten mellan de ansvariga inom olika sektorer och landsdelar behövs.

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi delar inte förslagsställarnas grundsyn. Att göra alkoholmissbruket till ett mindre problem än narkotikamissbruket är tvivelaktigt. Alkoholen är fortfarande det största problemet. Norska myndigheter med dåvarande helsedirektören Karl Evang i spetsen gick på sin tid emot varje form för socialt accepterat av cannabisämnen. Den svenske psykiatern Nils Bejerot påverkade också debatten med sin restriktiva smittoteori. Betonas bör också att en restriktiv syn på missbruket kan förenas med en liberal syn på missbrukaren.

Narkotikaproblemen är liksom alkoholproblemen flerdimensionella. Få narkomaner är problemfria utan narkotika. Många, särskilt ungdomar, är svårt belastade socialt och hälsomässigt. Narkotikamissbrukets utbredning påverkas av urbaniseringen, ungdomsarbetslösheten, skolpressen, dåliga bostadsmiljöer samt svåra hemförhållanden. Förslaget utgår i alltför liten omfattning från detta.

Kontrollpolitiska åtgärder räcker ej. Ytterligare förhöjning av strafframen för grova narkotikabrott har nog ingen allmänpreventiv effekt. Ökade insatser för att upptäcka narkotikainförsel kan däremot ha effekt. Alternativa miljöer bör byggas upp liksom hjälp- och behandlingsapparaten förstärkas.

Nordiska rådets juridiska utskott tillstyrker ökat samarbete mellan tull- och polismyndigheterna i Norden. Däremot kan utskottet inte förorda stämpling av pass vid resa mellan nordiskt och utomnordiskt land. Utskottet anser det ej heller möjligt att uppnå enhetlig rättstillämpning på grund av föreliggande skillnader i straffsatserna.

2.2.2. Danmark

Justitsministeriet följer noga narkotikamissbrukets utveckling. I juni 1981 beslutades att förstärka polisens resurser både personellt och utrustningsmässigt. Effektivt bekämpande av narkotikamissbruket förutsätter nära samverkan mellan de nordiska länderna. Detta samarbete intensifieras som en följd av de överläggningar som förs på nordiskt plan an-

gående utstationering av poliser till utpräglade export- och transitländer för narkotika.

Frågan om enhetlig rättstillämpning vad gäller narkotikabrott har diskuterats vid ett nordiskt justitieministermöte i juni 1981. Man var ense om att eventuella justeringar borde dryftas mellan ländernas riksåklagare.

Stämpling i pass vid resa mellan nordiskt land och utomnordiskt land har avstyrkts av rikspolischefen. Danmark har cirka 30 miljoner inresande varje år, varav cirka hälften danskar och andra nordbor. Införandet av passstämpling skulle kräva stora personella resurser och vara till skada för den internationella samtrafiken. Passstämpling är därför inte en ändamålsenlig åtgärd.

Indenrigsministeriet pekar på föreliggande kulturella skillnader de nordiska länderna emellan. Missbrukets omfattning och inriktning skiljer sig mellan länderna. När man sätter in åtgärder på nordiskt plan måste detta beaktas.

Positiva effekter kan uppnås genom förstärkta resurser på polis- och tullsidan. Återinförandet av passstämpling torde inte få någon större effekt. Utgifterna står inte i rimlig proportion till det förväntade utbytet.

2.2.3. *Finland*

Ministeriet för inrikesärendena anser att straffsatsen för narkotikabrott bör vara lika i de nordiska länderna. Skall den ändras bör det ske i samtliga länder. I Finland anses alla narkotiska ämnen som farliga och de indelas därför ej i grupper.

Likartad rättstillämpning kan vara svår att åstadkomma, eftersom situationen på narkotikaområdet skiljer sig mellan länderna. Tullens och polisens resurser för narkotikakontroll bör ökas. Stämpling av pass vid resa mellan nordiskt land och utomnordiska länder avstyrkes. Ett internationellt avtal är däremot eftersträvansvärt.

2.2.4. *Sverige*

Rikspolisstyrelsen anser att allt narkotikamissbruk skall bekämpas. Annars kan man inte undvika en utbredning. En enhetlig syn på narkotikafrågorna behövs. Det gäller särskilt den straffrättsliga prövningen och därvid inte minst synen på innehav för eget bruk av narkotika. Antalet lagförda brott i Sverige har tredubblats år 1980 till följd av en rekommendation från riksåklagaren. Tull och polis bör erhålla tillräckliga resurser för narkotikabekämpning.

Sverige har stationerat narkotikasambandsmän i ett antal länder av betydelse för den illegala narkotikatrafiken i Norden – Bangkok och Haag. Framställning har gjorts om att också få placera en person i Ankara. Från dansk och norsk sida har eller kommer att placeras sambandspersoner i Wiesbaden, London, Islamabad samt i Sydamerika. I Köpenhamn har en svensk sambandsman placerats från oktober 1981.

Uppgifter i passhandlingar kan vid vissa tillfällen ha betydelse för narkotikautredningar, men andra och mera effektiva metoder behövs för att avslöja den organiserade brottsligheten på narkotikaområdet. Stämpling av pass vid resa mellan Sverige och utomnordiska länder liksom införande av utresekontroll förefaller ej motiverat. I denna del avstyrkes medlemsförslaget.

2.4 Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.4.1. Danmark

Socialministeriet har inga synpunkter att anföra beträffande medlemsförslaget.

3. Utskottet

Hösten 1979 anordnade Nordiska rådets social- och miljöutskott ett seminarium på temat "Alkohol- och narkotikaproblem i Norden – orsaker och behandlingsmetoder". Seminariet ledde till att tre medlemsförslag väcktes. Dessa slutbehandlades vid Nordiska rådets 29:e session i Köpenhamn 1981, då fem rekommendationer på rusmedelsområdet antogs. I fyra av rekommendationerna togs missbruket av narkotika upp i ett helhetsperspektiv. I *rek. nr 22/1981/s* uppmanades ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. I *rek. nr 23/1981/s* förordades förstärkta resurser bli tillförda Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan för att möjliggöra intensifierade insatser beträffande forskning respektive utbildning på rusmedelsområdet. *Rek. nr 24/1981/s* gällde gemensamt nordiskt uppträdande i internationella organisationer samt vidtagande av effektiva åtgärder för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. I *rek. nr 25/1981/s* föreslogs en utbyggnad av den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga bland annat genom upprättandet av flera fritidsklubbar samt ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

Gemensamt för de fyra rådsrekommendationerna var att tonvikten lades vid förebyggande insatser, förbättrade vårdinsatser samt attitydpåverkan. Forskningens och utbildningens roll betonades.

Social- och miljöutskottet har dock nödgats konstatera att också åtgärder av kontrollpolitisk natur måste vidtagas för att man skall komma till rätta med narkotikamissbruket och narkotikabrottsligheten. De personer som redan hemfallit åt misbruk är inte hjälpta enbart av förebyggande åtgärder. Utskottet konstaterar, att åtgärder av kontrollpolitisk natur mäs-

te till som ett komplement till de förslag som framfördes vid 1981 års rådssession.

Narkotikamissbruket torde vara mera omfattande i Danmark och Sverige än i Finland och Norge. På senare tid har dock missbrukssituationen i Norge bedömts mera alivlarlig. Tillgängliga uppgifter tyder på att hösten 1979 fanns det i Sverige mellan 10 000 och 14 000 personer som missbrukade tung narkotika. Av dessa var 7 500 till 10 000 injektionsmissbrukare. I Danmark uppskattades vid samma tidpunkt mellan 6 000 och 9 000 narkotikamissbrukare vara i behov av vård.

Narkotikamissbrukarna är ofta svårt socialt belastade och hälsomässigt nedgångna. Narkotikamissbrukets utbredning och omfattning påverkas av såväl den ökande internationaliseringen och över nationsgränserna opererande narkotikasyndikat som den tilltagande urbaniseringen, den ökande ungdomsarbetslösheten, dåliga boendemiljöer och kärlekslösa hemförhållanden. Missbruket sammanhänger med människans totala livsmiljö.

Narkotikamissbruket och narkotikasmugglingen är internationellt till sin natur. Mycket talar för att Norden måste betraktas som en gemensam narkotikamarknad. Problemen kan därför inte bekämpas med framgång av de nordiska länderna vart och ett för sig. Samordnade och koordinerade åtgärder bör vidtagas. Viktigt är att myndigheterna i de nordiska länderna kan följa utvecklingen på narkotikaområdet. Därför bör ett informations-system etableras som snabbt kan ge en bild av förändringarna i narkotikasituationen.

Efter inbjudan från svensk sida kommer de nordiska justitie- och social- och hälsovårdsministrarna att mötas i februari 1982 för att diskutera tillgången på narkotika, tänkbara åtgärder för att minska införseln av narkotika samt förutsättningarna för en bred internationell insats på området. Sammankallandet av detta i sitt slag unika nordiska ministermöte uppfattar utskottet som ett uttryck för att narkotikasituationen i Norden är alarmerande. Också social-, hälso- och sjukvården måste engageras aktivt i narkotikabekämpningen.

Ett gemensamt mål för de nordiska länderna måste vara att inte någon form för narkotika accepteras som inte är medicinskt betingad. Utifrån denna målsättning måste kampen mot narkotikan bedrivas.

Icke-medicinsk användning av narkotika är förutom att den är skadlig och vanebildande också kulturellt främmande för de nordiska länderna. Därmed har utskottet inte sagt att alkoholmissbruket är ett jämfört med narkotikamissbruket negligerbart problem. Antalet missbrukare av alkohol är fortfarande betydligt större än antalet narkotikamissbrukare. Åtgärder måste därför vidtagas för båda dessa missbrukskategorier. Också blandmissbruket bör uppmärksammas. Enligt social- och miljöutskottets uppfattning föreligger sålunda enighet om målet för narkotikabekämpningen. Beträffande valet av medel för att nå fram till detta mål skiljer sig emellertid uppfattningarna åt. Utskottets majoritet önskar för sin del föreslå följande.

Ett intensifierat samarbete mellan tull- och polismyndigheterna i de nordiska länderna förordas av merparten av remissinstanserna. Social- och miljöutskottet delar denna uppfattning. Utskottet förordar utväxling och gemensam utbildning av poliser. Samarbete beträffande utstationering av s. k. narkotikasambandsmän har redan skett. Svenska sambandsmän finns i Köpenhamn, Haag och Bangkok. Danska eller norska sambandsmän finns eller kommer att finns i Wiesbaden, London, Islamabad samt i Sydamerika. Utskottet anser denna form för arbetsfördelning de nordiska länderna emellan vara värdefull. Den bör fortsättas och intensifieras. Tyngdpunkten bör läggas vid placering i utpräglade export- och transitländer för narkotika.

Tull- och polismyndigheternas resurser bör förstärkas. Begränsade personella resurser medför att tull- och poliskontrollen blir gles eller i vissa fall rent av obefintlig. En obetydlig gränsbevakning i ett av de nordiska länderna kan göra detta till en inkörsport för narkotika avsedd för hela Norden. Användningen av narkotikaspaningshundar bör utökas. Samverkan mellan tullmyndigheterna å ena sidan och polismyndigheterna å andra sidan bör förbättras.

Maximistrafet för grova narkotikabrott är 10 år i samtliga nordiska länder utom Norge. En höjning av strafframen i Norge från nuvarande 15 till 21 år övervägs. En harmonisering av straffsätserna beträffande grova narkotikabrott i de nordiska länderna torde mot denna bakgrund inte vara realistisk. Väl så viktigt som att straffsätserna för narkotikabrottslighet är höga är att rättstillämpningen i Norden är enhetlig. Narkotikalagarna måste tillämpas konsekvent och med stränghet i samtliga nordiska länder.

All olaga narkotikahandtering bör beivras. I de nordiska länderna bör man se lika strängt på försäljning, innehav och användning av alla narkotiska ämnen.

Om en likartad tillämpning av lagstiftningen på narkotikaområdet ej sker dras missbrukarna lätt till det mest tillåtande landet. De nordiska justitieministrarna diskuterade vid sitt möte i juni 1981 frågan om enhetlig straffpraxis på narkotikaområdet. Nordiska rådets juridiska utskott diskuterade lagstiftningens utformning och tillämpning på narkotikaområdet med de nordiska justitieministrarna hösten 1981. I februari 1982 hålls ett möte mellan riksåklagarna i de nordiska länderna i syfte att nå fram till en så likartad rättstillämpning som möjligt.

Stämpling av pass vid resa mellan utomnordiskt och nordiskt land skulle, enligt remissinstanserna, inte innebära ett effektivt resursutnyttjande. De förväntade resultaten därav bedöms inte stå i rimlig proportion till resurskraven. Av betydelse i sammanhanget är att både Danmark och Sverige slopat den utgående passkontrollen. För Danmarks del uppges återinförandet av passstämpling, på sätt som förordas i medlemsförslaget, leda till 30 miljoner passstämplingar per år. Utskottet önskar mot denna bakgrund inte i nuvarande läge aktualisera passstämpling vid resa mellan

nordiskt och utomnordiskt land. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att aktivt arbeta för att de nordiska länderna ej accepterar någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad och att bekämpningen av narkotikamissbruket sker med denna målsättning som grund,
2. att öka resurserna för tull och polis samt att intensivfiera samarbetet mellan tull- och polismyndigheterna på nationellt och nordiskt plan i syfte att komma till rätta med narkotikamissbruket och narkotikabrottsligheten samt
3. att verka för att en enhetlig rättstillämpning på narkotikalagstiftningens område kommer till stånd.

Stockholm den 22 januari 1982

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Doris Håvik (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurdsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Reservation

Hensigten med medlemsforslaget er at muliggøre en mere effektiv bekæmpelse af narkotikamisbrug.

Denne målsætning kan vi give tilslutning til. Hovedvægten bør imidlertid lægges på en indsats til forbedring af livsvilkårene for de truede samfundsgrupper og i det hele taget på forebyggende virksomhed i bred forstand, således som det også klart er kommet til udtryk i Nordisk Råds rekommandationer nr. 22, 23, 24 og 25 vedtaget på rådets 29. session i 1981 i København.

Vor lovgivning og domspraksis fungerer efter vor opfattelse tilfredstillende vedrørende narkotikaanvendelse. Vi finder det derfor overflødig at henstille til Ministerrådet at arbejde for, at der i de nordiske lande ikke accepteres nogen form for narkotika, som ikke er medicinsk begrundet.

Hvad angår ønsket om at intensivere samarbejdet mellem told- og politimyndigheder, har vi for så vidt intet at indvende herimod, efter at udvalgsmajoriteten har forladt tanken om øget passtempling. Vi vil imidlertid henvise til de synspunkter, der er fremkommet på juridisk udvalgs møde med de nordiske justitsministre den 9. november 1981 i Åbo, hvoraf det

bl. a. fremgår, at intensiveringen af politiets indsats og af det nordiske samarbejde på dette område allerede er i gang.

En anbefaling af ensartet rets- eller strafanvendelse i de nordiske lande kan vi ikke gå ind for. Vi frygter, at dette vil kunne medføre en betydelig skærpelse af de strafferammer, vi har i Danmark, og dermed – efter vor opfattelse – en forråelse af det kriminelle miljø, uden rimelig udsigt til at den ønskede virkning vil kunne opnås.

Under henvisning til ovenstående finder vi ikke, at der i medlemsforslaget eller i udvalgsbetænkningen er grundlag for en rekommandation og henstiller derfor,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 22. januar 1982

Margrete Auken (SF)

Bernhardt Tastesen (S)

Medlemsförslag

om nordiska underleveranser

(Väckt av Petter Savola)

Underleveranser från ett nordiskt land till ett annat är vanliga och de nordiska underleveransernas stora ekonomiska betydelse erkänns allmänt. Trots detta har problematiken och utvecklingsmöjligheterna i samband med nordiska underleveranser granskats endast i begränsad utsträckning.

Det är främst i utredningen om "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden" (NU A 1980:11) som problemställningen rörande nordiska underleveranser tas upp. Trots att framställningen är mycket kortfattad på denna punkt får man dock en god bild av underleveransernas stora betydelse i Norden och av vikten att ytterligare befästa och utveckla underleveranserna.

I utredningen fäster man uppmärksamhet vid att underleveranser gagnar både det mottagande och det levererande företaget. Det förra företaget, huvudleverantören, kan utdela vissa delar av produktionsprocessen till andra företag och sålunda koncentrera sig på färre arbetsskedan. Det företag som utför underleveranserna kan å sin sida specialisera sig på tillverkningen och utvecklingen av en komponent. De sålunda uppnådda arbetsfördelnings- och specialiseringsfördelarna bidrar till en konkurrenskraftigare slutprodukt. Effektivt fungerande underleverantörer måste bedömas vara speciellt viktiga i små ekonomier som de nordiska.

För små och medelstora företag kan underleveranser vara av helt avgörande betydelse och det är främst på denna punkt tilläggsutredningar är påkallade. I ovannämnda utredning konstateras bl. a. att man genom avtal om underleveranser kan främja i synnerhet små företags inträde på marknaderna och stödja dess tillväxtprocess. Man fäster också uppmärksamhet vid underleveransernas sysselsättningsverkningar. Underleverantörer som uppnått den självförstärkande tillväxtens bana genom stordriftsfördelar kan själva utvecklas till stordriftsföretag med över 1000 anställda. Man fastslår i utredningen att underleveransernas arbetskraftspolitiska roll i första hand borde bestå av den långsiktiga verkan att man med hjälp av underleveranser kan hjälpa mindre företag till den spontana tillväxtens bana just inom de branscher, där det finns förutsättningar för företagets tillväxt med tanke på världsmarknaden.

I utredningen berörs också i korthet de svårigheter underleverantörerna står inför och de möjligheter som finns för att underlätta underleverantörernas situation. På svenskt håll anger man som de tre främsta svårigheterna: höga transportkostnader, för långa geografiska avstånd och språksvårigheter. På finskt håll ser man som största svårighet "hög kostnadsnivå" i mottagarlandet. Med mottagarlandet avses Sverige.

Avståndsfaktorns betydelse kan minskas med ökade kontakter mellan företagen. Av de finska företag som tillfrågades hade 17 procent varit beredda att emottaga underleveranser och 24 procent att utföra underleveranser ifall mer kontakter knöts. Underleverantörsbörser (med vilka avses institutioner genom vilka aktuell information över underleveransfrågor och -utbud förmedlas) och "mera organiserad information inom branschen om underleveranser" skulle förstärka kontakternas betydelse som befrämjare av underleveranser. Slutligen skulle det ha en viss inverkan om statsmakten skulle garantera underleveransavtalet i det fall att detta skulle upplösas.

I detta sammanhang kan erinras om att för metallindustrins del existerar en nordisk underleverantörsbörs. Börsen fungerar i nordiska centralförbundens för metallindustrins regi och börsen förmedlar till sina medlemmar uppgifter om underleveranser fem gånger per år.

Nordiska underleveranser är en aktuell och viktig fråga. I samband med den nordiska projektexporten och utredningarna om de små och medelstora företagen i Norden har frågan ytterligare aktualiserats. En utredning om de nordiska underleveranserna och möjligheterna att befrämja dem är också av denna orsak en mycket angelägen fråga. Ovan har vissa drag rörande problematiken i samband med underleveranserna och möjligheterna att komma till rätta med denna återgetts. Detta material torde kunna tjäna som utgångspunkt för mera djupgående analyser av frågan.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning om nordiska underleveranser med sikte på att främja effektivare underleveranser mellan nordiska företag.

Helsingfors den 23 april 1981

Petter Savola (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag som er behandlet av utvalget 11. desember 1981 i Oslo og 21. januar 1982 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget rekommanderes Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om nordiske underleveranser med sikte på å fremme mer effektive underleveranser mellom nordiske foretak.

Forslagsstilleren viser til de nordiske underleveransers store økonomiske betydning men fremholder samtidig at utviklingsmulighetene bare har vært gransket i begrenset utstrekning. Det er særlig i utredningen om "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden" (NU A 1980:11) som problemstillingen om nordiske underleveranser er berørt. I denne nevnes bl. a. at det oppnås arbeidsfordelings- og spesialiseringsfordeler som bidrar til å gjøre sluttproduktet mer konkurransedyktig.

Forslagsstilleren understreker den betydning underleveranser kan ha for små- og mellomstore foretak og foreslår nærmere utredninger på dette punkt.

I nevnte utredning nevnes enkelte av de vanskeligheter underleverandørene møter i form av språkvanskeligheter, geografisk avstand, høye transportkostnader, høyt kostnadsnivå, etc. Avstandsfaktorens betydning kan minskes ved økt kontakt mellom foretakene. Underleverandørbrøser og mer organisert informasjon innen bransjen om underleveranser, skulle bedre kontaktflaten. Forslagsstilleren antyder at staten skulle garantere underleveranseavtaler for de tilfelle de skulle brytes.

I forslaget opplyses at det allerede eksisterer en nordisk underleverandørbrørs for metallindustriens del.

Forslagsstilleren peker endelig på at diskusjonene om underleveranser ved nordisk prosjektexport og i forbindelse med små- og mellomstore foretak, ytterligere forsterker behovet av en utredning om nordiske underleveranser og om mulighetene til å fremme disse.

Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordiska investeringsbanken
Verkstedindustriens internordiske samarbeid (SKANMEK) og
Nordisk underleverandørbrørs for verkstedsindustrien
Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Industriministeriet
Industrirådet
Håndværksrådet
Erhvervenes Eksportfremme Sekretariat (EES)

Finland

Finansministeriet
Handels- og industriministeriet
Centralhandelskammaren
Ålands landskapsstyrelse
Utvecklingsområdesfonden (KERA)
Centralförbundet för hantverk och småindustri
Finlands utrikeshandelsförbund
Industrins centralförbund

Norge

Industridepartementet
Norges eksportråd
Norges industriforbund

Sverige

Statens industriverk (SIND)
Sveriges exportråd
Sveriges industriförbund
Svenska arbetsgivareföreningen
SHIO-Familjeföretagen

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**Nordiske*

Nordisk Investeringsbank støtter ikke eksplisitt forslaget, men er i sak positivt innstillet til økt underleverandørsvirksomhet mellom de nordiske land.

Banken opplyser at den har gitt lån til foretak der den nordiske interessen er utgjort av langsiktige underleveranser. En utbygget underleverandørsvirksomhet vil særlig gjelde verkstedindustrien.

Banken er enig med forslagsstilleren at underleveranser er særskilt viktig for små- og mellomstore foretak. Langsiktige underleveransekontrakter utgjør et motiv for investeringer og derigjennom økt produksjon og sysselsetting. En utvidet nordisk underleverandørsvirksomhet ligger i linje med småforetakspolitiske og allmenne industripolitiske målsettinger i de ulike nordiske land.

Nordens fackliga samorganisation anser at nordiske underleveranser kan være av stor verdi for små- og mellomstore foretak. Fjerning av hindringer for et industrielt samarbeid samt styrking av innsatser for å øke nordiske underleveranser er viktige element i det nordiske industripolitiske samarbeid.

NFS stiller seg tvilende til behovet av en kartlegging av nordiske underleveranser og ser heller at det fremmes tiltak som kan øke de nordiske underleveransene. NFS viser i denne sammenheng til Nordisk Råds industripolitiske uttalelser i 1980 og 1981 og ønsker at det foreliggende forslag skal sees i dette større perspektiv.

NFS refererer til det pågående arbeid innen Nordisk Ministerråd på basis av rekommandasjonen om tiltak for å underlette industriprosjekt i Norden samt til dets remissuttalelse over forslaget (A 613/e) om samarbeid innen nordisk møbelindustri, og anser at medlemsforslagets intensjoner også delvis blir ivarettatt i dette arbeidet.

Økt oppmerksomhet bør ofres på de problem som foreligger for underleverandørene f. eks. for sterkt avhengighetsforhold til oppdragsgiver, finansieringsproblem og avtalevilkår.

Sluttelig konstaterer NFS at hensikten med medlemsforslaget kan tilgodeses innen rammen for dels det pågående arbeid i Nordisk Ministerråd dels gjennom å fremme andre og mer omfattende industripolitiske initiativer.

Danmark

Håndværksrådet finner forslaget ytterst vesentlig og anser at de spørsmål som tas opp fortjener en nærmere analyse. I tillegg bør også analyseres det kontraktsrettslige aspekt ved underleverandørarbeid. Håndværksrådet peker i denne forbindelse særlig på behovet for håndverks- og mindre bedrifter å få disse forhold belyst, da denne type bedrifter ofte blir dominerert av oppdragsgiverne.

Håndværksrådet viser til den virksomhet som Skanmek, den nordiske samarbeidsorganisasjonen innenfor jern- og metallindustrien, driver og opplyser at organisasjonen har utarbeidet "Alminnelige leveringsbetingelser". Basert på de erfaringer Håndværksrådet har fått bl. a. gjennom sitt rådgivningsarbeide, anser rådet det dog nødvendig å utarbeide bransjespesifikke regelsett som særlig tilgodeser den mindre underleverandørs behov.

Finland

Finansministeriet anser det viktig at underleveransene mellom de nordiske land utvikles og begrunner denne stillingstaken med den betydning dette vil ha for den små- og mellomstore industrien og den sysselsettingseffekt virksomhetene vil gi. Den foreslåtte utredning kan gi verdifull informasjon.

De underleverandørsbørser som omtales i forslaget, kan etter ministeriets mening, best bygges opp av de nordiske forbund innen de respektive bransjer, i likhet med hva som har vært tilfelle innen metallindustrien.

Ministeriet stiller seg reservert til ideen om at de offentlige myndigheter skulle garantere underleveranseavtaler. Dette kan lede til at foretakene deltar i usikre prosjekt og tar en for stor risiko. Et system med garantier vil også kreve økt byråkrati.

Ministeriet anfører at økte underleveranser også kan ha negative effekter. Finland utfører idag omfattende underleveranser for Sverige, særlig innen tekstil- og konfeksjon samt metallindustrien, særlig på grunn av det forholdsvis lavere lønnsnivå i Finland. Om underleveranser utvikles ensidig ifølge dette nevnte mønster, kan det skade industriens strukturelle utvikling. Dette skyldes bl. a. at underleveransearbeide ofte ikke krever forsknings- og utviklingsinnsatser som er kjennetegnet for en teknisk langt utviklet industri.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget om en utredning om mer effektive underleveranser.

Utveklingsområdesfonden (KERA) redegjør kort for dets kunders underleveransevirksomhet og fremholder bilindustrien som banebryter innen delleveransevirksomheten i Norden. Finske foretaks leveranser til denne industri svarer til ca. 3 000 mannarbeidsår.

Ved underleveransevirksomhet kan, etter KERAs oppfattning, foretakene i utviklingsområder tilføres økt kunnskap f. eks. kvalitets- og leveranseøyaktighet, som i sin tur vil styrke konkurranseevnen.

Når det gjelder nordiske delleveranser, peker KERA også på enkelte hindringer for økt samarbeid f. eks. språk- og kommunikasjonsvanskeligheter.

KERA foreslår at den i forslaget nevnte utredning, også bør omfatte en undersøkning av de nordiske foretaks leveransemuligheter til olje- og gassindustrien i Norge både i lete-, utbyggings- og produksjonsfasen.

Delleveransevirksomheten i Norden bør ses som en viktig del av det internordiske industrielle samarbeidet.

Finlands utrikeshandelsförbund anser at underleverandørsvirksomheten er en viktig del av den nordiske handelsutveksling og bør videreutvikles. Forbundet opplyser at det har organisert en eksportsamarbeidsgruppe for underleveranser med ca. 70 foretak som medlemmer. Gruppen har virket i 5 år og utgir informasjon og holder informasjonsmøter og – seminarer om finske underleveranser. En mindre gruppe foretak har også ansatt en kontaktperson med oppgave å fremme eksport av underleveranser.

Forbundet betoner betydningen av samarbeidet mellom hovedleverandør og underleverandør og fremholder at det er en viktig oppgave å skape direktekontakt mellom disse.

Forbundet er klar over at en utredning i seg selv øker eksporten av underleveranser og håper fortsatt på statlig støtte til eksportfremmende tiltak for underleveranser.

Industrins centralförbund stiller seg positivt til nordisk underleveransesamarbeid. Samarbeid kan utjevne konjunktursvingninger i underleveransesektoren samt muliggjøre en utvikling i retning av mer spesialisering. Det praktiske samarbeid bør utgå fra foretakene selv. Det offentlige oppgaver er å fjerne eventuelle byråkratiske, juridiske og administrative hindringer. De foreslåtte utredninger burde særlig konsentreres om påstanden om samarbeid om underleveranser best kan fremmes i hvert enkelt land gjennom særskilte økonomiske- og industripolitiske midler.

Forbundet opplyser at innen den nordiske verkstedindustri har det eksistert en underleveransebørs i ca. 10 år. Innen den nordiske verkstedindustri krets har man kommet til enighet om felles avtalevilkår. De nordiske industriforbund igangsatte våren 1981 et samarbeid om formidling av kontakter mellom foretak. Tiltaket er særlig ment å støtte små- og mellomstore foretak.

Det opplyses at i den finske metallorganisasjon ble etablert i 1979 en styringsgruppe for underleverandørsvirksomhet med formål å utnytte mulighetene i Finland og Norden til å bedre metallindustriens konkurransevne.

Centralförbundet för hantverk och småindustri finner det nordiske underleveransesamarbeid viktig og anser at virksomheten bør utvikles. Dette kan skape bedre arbeidsfordeling mellom foretakene samt hindre unødig flytting av arbeidskraft.

Forbundet opplyser om nasjonale og nordiske organisasjoners virksomhet for å øke underleveranser mellom de nordiske land.

Den praktiske gjennomføring av økt samarbeid bør gjøres av foretakene og deres organisasjoner. Samarbeidet kan imidlertid fremmes ved å styre den offentlige finansiering slik at man bedre enn for nærværende realiserer samarbeidsprosjekt såvel mellom de nordiske land som med et tredje land.

Forbundet foreslår at i tillegg til den foreslåtte utredning, burde det

foretas en kartlegging av volumet av underleveransestrømmene mellom de nordiske land og med tredje land.

Centralhandelskammaren anser forslaget som et positivt tiltak for å øke handelsamkvemmet mellom de nordiske land. Samarbeid om underleveranser kan føre til lange, kostnadsbesparende produksjonsserier. Små- og mellomstore bedrifter kan ved samarbeid påta seg større underleveranser som på sikt kan bidra till deres vekst.

Kammaren er uenig i de vanskeligheter Sverige har anført: høye transportkostnader, lange geografiske avstander og språkproblemer. I Finland er transportkostnadene, internasjonalt sett, rimelige. Den geografiske avstand mellom de nordiske land sammenholdt med land utenfor Norden utgjør intet hinder. Angående språkproblem viser en opinionsundersøkelse som kammaren har latt foreta, at språkvanskeligheter ikke spiller noen betydelig rolle i handelen mellom de nordiske land.

Norge

Industridepartementet understreker at underleverandørsystemet synes å ha en naturlig plass i det moderne industrisamfunn hvor kravet til spesialisering og sterk grad av serieproduksjon er fremtredende. I det foreslåtte utredningsarbeide er det viktig å trekke inn enkelte bedrifter i de nordiske land som har erfaring med underleverandørsvirksomhet. Departementet fremholder at utredningen må ha et praktisk siktemål, nemlig en økt nordisk underleverandørsvirksomhet. Departementet opplyser at norske underleveranser til andre nordiske land, særlig Sverige har stort omfang. I stor utstrekning gjelder dette imidlertid store bedrifter.

Departementet peker på at den norske bransjeforening har gått ut av den fellesnordiske underleverandørsbørs for verkstedindustrien, da svært få potensielle kjøperbedrifter benyttet børsen. På grunnlag av disse erfaringer, tviler departementet på om det er mangel på informasjon som hindrer en mer utviklet underleverandørsvirksomhet. For mange produkters vedkommende skjer kjøp og salg på et marked der spesialister er vel orientert innen sitt produktområde.

Norges industriforbund støtter forslaget om en utredning og mener det bør legges vekt på å finne frem til konkrete tiltak som kan stimulere vekst i underleveransene.

Forbundet anfører at underleveranser mellom bedrifter i Norden er av stor betydning og at det fører til høyere grad av spesialisering, bedre arbeidsdeling og rasjonaliseringsgevinster i form av stordriftsfordeler. Hitil har særlig større bedrifter nydt godt av underleveransesystemet, men av hensyn til små og mellomstore bedrifter bør det søkes utvidet. Forbundet nevner at denne type bedrifter kan lett komme i et avhengighetsforhold til oppdragsgiver med de positive og negative sider dette innebærer.

Forbundet har imidlertid hatt begrensede positive erfaringer med Den nordiske metallvarebørs og i en eventuell ny utredning bør erfaringene med dette system vurderes nærmere.

Sverige

Statens industriverk anser at underleveransene er viktige for industriforetakenes konkurranseevne og utvikling.

Industriverket opplyser at det har erfaring med problemstillingen fra dets virksomhet overfor småforetak og dets deltakelse i regionale utviklingsfond.

Industriverket støtter forslaget om en utredning og er beredt til å delta i utarbeidelsen av en mer detaljert prosjektplan. En slik utredning vil være en naturlig oppfølging av den nordiske utredning om småforetak.

Sveriges industriförbund motsetter seg ikke at en utredning om underleveranser blir foretatt, men den bør ikke ha till hensikt å legge frem forslag om ytterligere statlige støttetiltak.

Forbundet konstaterer forøvrig at det eksisterer et omfattende nordisk samarbeid på underleveranseområdet som er fremkommet på en naturlig måte. Ytterligere samarbeid over landegrensene kan best gjøres ved generelle økonomiske stimulanser i de respektive land.

Vedrørende forbundets generelle holding til nordisk industrielt samarbeid, viser forbundet til de nordiske industriforbunds rapport (mai 1981) "Företagens syn på nordiskt industrisamarbete".

*Remissuttalelser som går imot forslaget**Danmark*

Industriministeriet anser at det utføres et stort og nyttig arbeid på virksomhets- og organisasjonsplan. Ministeriet erfarer at underleveranser for tiden behandles av bransjen selv (i SKANMEK). Av denne årsak finner ministeriet ingen anledning til at Ministerrådet skal ta initiativ til en utredning om nordiske underleveranser.

Industrirådet deler ikke den oppfatning at det er en statlig oppgave å fremelske nordiske underleveranser. Industrirådet anser at foretakene selv vil finne frem til naturlige samarbeidsformer til gjensidig nytte, forutsatt at myndighetene avstår fra å skape vanskeligheter for avtaler mellom virksomhetene. Industrirådet ser derfor intet behov for en utredning om nordiske underleveranser.

*Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget**Nordiske*

Verkstedsindustriens internordiske samarbeid (SKANMEK) og Nordisk underleverandørbørs for verkstedindustrien opplyser at flertallet av underleveranser skjer i verkstedindustrien i de nordiske land. Bilindustrien er den viktigste bransje.

Siden flere år tilbake eksisterer det et vel utviklet samarbeid mellom

verkstedindustriens bransjeorganisasjoner i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Disse organisasjoner har opprettet en underleverandørbrøys hvorfra Norge senere har trukket seg.

Det opplyses at børsen vil bli søkt lagt opp på data. Sluttelig nevnes at en håndbok for underleverandører som organisasjonene utga i 1975 er å anse som en felles basis for både bestillere og underleverandører i den nordiske verkstedindustri.

Danmark

Erhvervenes Eksportfremme Sekretariat (EES) viser til at Industrirådet og Håndværksrådet vil avgi uttalelse. EES ønsker således ikke å uttale seg om forslaget.

Finland

Handels- och industriministeriet opplyser at, i tillegg til nevnte utredning i forslaget, berøres underleveranser også i den nordiske utredning "Små och medelstora företag". Ministeriet opplyser at Nordisk Ministerråd er i ferd med å utarbeide en arbeidsplan som tangerer innholdet i forslaget. Småforetakspolitik i Norden, hvori også nordiske underleveranser er inkludert, går inn i planen.

På denne bakgrunn anser ministeriet det mest formålstjenlig at man avventer resultatene av de utredninger arbeidsplanen omfatter, før det tas noen beslutninger om eventuelle tilleggsutredninger.

Affärsarbetsgivarnas centralförbund uttaler at nordiske underleveranser ikke hører til dets virksomhetsområde. Da Industriens Centralförbund vil uttale seg over forslaget, ønsker forbundet ikke å avgi noen uttalelse.

Norge

Norges eksportråd inntar en avventende holdning til forslaget, men fremholder at dersom en utredning skal foretas, er det viktig at den industrien som er direkte engasjert i problemene, blir trukket aktivt inn helt fra starten av.

Eksportrådet anser at nordisk samarbeid om underleveranser er viktig, men stiller seg noe tvilende til at en utredning vil være av betydning for å fremme økte underleveranser. Oppgavene innen denne sektor kan best løses ved aktivt arbeid av de organer som er løpende engasjert i det økonomiske samkvem mellom de nordiske land.

Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen avstår fra å uttale seg over forslaget og viser til uttalelsen fra Skanmek.

Sveriges exportråd opplyser at det for tiden i Sverige pågår en rekke utredninger om underleveranser, særlig med sikte på eksport. Etter ex-

portrådetets oppfatning er Norden et altfor begrenset område å studere og bearbeide. For å nå målsettingen økt eksport må det satses på det totale europeiske marked og/eller øvrige passende markeder.

SHIO-Familjeföretagen deler forslagsstillerens syn på underleveransenes betydning. Organisasjonen anser det viktig at eventuelle hindringer mot nordiske underleveranser elimineres.

Organisasjonen minner dessuten om eksistensen av den nordiske underleverandørbrørs for metallindustrien. Før en utredning iverksettes, bør man først undersøke om det finnes noen interesse fra de nordiske industriforbunds side å utvide denne underleverandørbrørs til andre industrigrener. Organisasjonen vil imidlertid ikke motsette seg den foreslåtte utredning.

3. Utvalget

I medlemsforslaget pekes på underleveransenes store økonomiske betydning, men det fremholdes samtidig at utviklingsmulighetene bare har vært gransket i begrenset utstrekning. Utredningen om "Arbetskraftens og kapitalets rörlighet i Norden" (NU A 1980: 11) berører i en viss grad problemstillingen om nordiske underleveranser. Underleveranser behandles også delvis i rapporten "Små og mellomstore foretak i Norden" (NU A 1979: 22, Bind 1-5).

Av remissmaterialet fremgår at det skjer et livlig underleverandørsamarbeid i Norden, men at dette i hovedsak gjelder store bedrifter. Den dominerende bransje er bilindustrien. Siden en tid har det eksistert en Nordisk underleverandørbrørs for verkstedindustrien, men den deltakende norske bransjeforening har trått ut av samarbeidet da svært få potensielle kjøperbedrifter benyttet børsen.

Utvalget deler forslagsstillerens syn på underleveransenes betydning for å bedre industriens produktivitet og konkurransekraft. Et utviklet system av underleveranser kan føre til høyere grad av spesialisering, arbeidsdeling og stordriftsfordeler. I denne forbindelse noterer utvalget seg det finske finansdepartementets uttalelse hvor det advares mot en for ensidig utvikling av et underleveransemønster da det kan skade industriens strukturelle utvikling.

Underleveranser har ofte en særskilt betydning for små- og mellomstore bedrifter. Utvalget vil fremholde at et mer utviklet underleveransesystem i Norden vil for denne type bedrifter medføre økt overføring av teknologi og administrative kunnskaper samt høyne kvalitets- og leveransenyaktighet. I sin tur vil dette lede til økt konkurransevne og ha positive effekter på sysselsettingen.

Utvalget konstaterer imidlertid at det er uenighet mellom remissinstansene om hvorledes underleveranser mellom nordiske foretak best kan fremmes.

Det danske industriministerium viser til at spørsmålet om underleve-

ranser behandles for tiden av bransjen selv, og anser på den bakgrunn at forslaget om en utredning er overflødig.

Utvalget vil for sin del minne om at den eksisterende underleverandør-børs for verkstedindustrien i hovedsak berører store bedrifter. Utvalget noterer seg forøvrig at det er uenighet innen bransjen om det bestående underleverandørssamarbeid, og viser i denne sammenheng til at Norges industriforbund har hatt begrensede positive erfaringer med Den nordiske metallvarebørs.

De fleste remissinstanser stiller seg positivt til forslaget, og anser at et nordisk samarbeid om underleveranser er viktig, men flere fremholder samtidig at det konkrete samarbeid må skje bedrifter imellom. Utvalget deler denne oppfatning.

I forslaget anføres at som et middel til å fremme underleveranser, skulle staten garantere underleveranseavtalen for det tilfelle den skulle oppløses.

Utvalget deler det finske finansministeriums syn om at en slik ordning kan lede til for stor risikotaking fra bedriftenes side, og være tung å administrere.

Underleveransevirksomheten i Norden bør ses som en viktig del av det nordiske industrielle samarbeid, og etter utvalgets oppfatning bør spørsmålet om økte underleveranser inkluderes i Ministerrådets arbeidsplan for det industripolitiske samarbeid.

Utvalget anser at med utgangspunkt i de foreliggende utredninger og de erfaringer som finnes på bransjehold og hos arbeidstakerorganisasjoner, bør det foretas en utredning av underleveransestrømmene i Norden med sikte på å finne frem til konkrete tiltak som kan stimulere vekst i underleveransene. Utvalget understreker at i utredningen bør det særlig tas hensyn til de små- og mellomstore foretaks stilling.

Under henvisning til hva som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om nordiske underleveranser med sikte på å finne frem til konkrete tiltak som kan stimulere veksten i underleveransene mellom nordiske foretak.

Stockholm, 21. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Lone Dybkjær (RV)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Svante Lundkvist (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Formann

Páll Pétursson (F)

Petter Savola (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Medlemsförslag

om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet

(Väckt av Knud Enggaard, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Svante Lundkvist och Matthias Á. Mathiesen)

I enlighet med Artikel 57 i Helsingforsavtalet kan valda medlemmar i Nordiska rådet ställa frågor till regeringarna eller till Nordiska ministerrådet. De mer detaljerade bestämmelserna om frågeinstitutet finns i § 15 i Nordiska rådets arbetsordning (*Tillägg 1*).

I syfte att vitalisera debatterna vid Nordiska rådets sessioner har frågeinstitutet under rådets 28:e och 29:e sessioner varit föremål för en försöksordning. Plenarförsamlingen har på förslag av presidiet vid båda sessionerna fattat beslut om att tillåta frågor som inlämnas först under sessionen. Plenarförsamlingens beslut angående försöksordningen vid 29:e sessionen 1981 var följande:

— — — att fortsätta försöksordningen så att vald medlem också under rådets 29:e session får möjlighet att ställa frågor till regering eller till ministerrådet under sessionen. Vald medlem som har för avsikt att under sessionen ställa fråga till regering eller till ministerrådet skall skriftligen underrätta presidiet om hur frågan lyder och till vem frågan skall ställas. Presidiet skall underrätta ministerrådet om frågan samt ge besked om under vilket möte frågan kommer att ställas och svaret bör avges. Presidiets underrättelse till ministerrådet skall ges senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet.

Totala antalet frågor (E-saker) vid 28:e och 29:e sessionerna var 34 respektive 35. Av dessa var 4 respektive 7 frågor ställda inom ramen för försöksordningen.

Presidiet har under hösten 1981 undersökt huruvida rådets delegationer är intresserade av att införa en fast ordning med de s. k. 24-timmarsfrågorna genom att besluta om ändringar i rådets arbetsordning. Skriftliga svar föreligger från rådets delegationer i Danmark, Finland och Sverige. Samtliga förordar en permanent ordning. Det har ej heller rests invändningar från rådsdelegationerna i Island och Norge.

Presidiet har också undersökt regeringarnas inställning till införandet av en fast ordning. Vid möte med Nordiska ministerrådet (samarbetsmi-

nistrarna) den 5 november 1981 kunde presidiet konstatera att ministerrådet inte hade något att invända mot att ordningen med 24-timmarsfrågorna permanentas.

Mot bakgrund av erfarenheter från försöksordningen och från kontakterna med Nordiska ministerrådet anser presidiet, att man i samband med en utvidgning av frågeinstitutet från rådets sida bör vara medveten om de begränsade möjligheter som regeringsrepresentanterna har att under sessionen på kort varsel dels förbereda svaret på en fråga, dels att i ett ministerråds- eller regeringssammanträde kunna ta ställning till ett gemensamt svar.

Presidiet föreslår, att Nordiska rådets arbetsordning, § 15, ändras genom att första stycket får en ny lydelse. Andra och tredje stycket kan lämnas oförändrade. Föreslagen lydelse av § 15 framgår av följande:

Nuvarande lydelse av § 15:

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessions början. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerrådet om frågan. Svaret lämnas muntligen vid det möte, där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågan kan motiveras muntligen av frågeställaren under en tid av högst tre minuter. För besvarande av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Därefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under tre minuter. För ytterligare inlägg fordras plenarforsamlingens medgivande.

Föreslagen lydelse av § 15:

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessionens början. Frågan kan också inlämnas under pågående session, dock senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarforsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerrådet om frågan. Svaret lämnas muntligen vid det möte, där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågan kan motiveras muntligen av frågeställaren under en tid av högst tre minuter. För besvarande av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Därefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under tre minuter. För ytterligare inlägg fordras plenarforsamlingens medgivande.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet fattar beslut om att ändra § 15 i Nordiska rådets arbetsordning till lydelse som på samtliga språk framgår av *Tilllägg 2*, samt

att Nordiska rådet fattar beslut om att ändringen träder i kraft omgående under 30:e sessionen.

Helsingfors den 7 december 1981

Knud Enggaard (V)

Guttorm Hansen (A)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Svante Lundkvist (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

TILLÄGG 1

Nordiska rådets arbetsordning § 15 (Frågeinstitutet)

Nuvarande lydelse (december 1981)

§ 15

Spørgsmål, som et valgt medlem ønsker at stille til en regering eller til ministerrådet, skal skriftligt indleveres til præsidiets senest tre uger før sessionen begynder. Spørgsmålet bør ledsages af en kort motivering.

Præsidiets underretter snarest vedkommende regeringer eller ministerrådet om spørgsmålet. Svaret gives mundtligt på det møde, hvor spørgsmålet er opført på dagsordenen.

Spørgsmålet kan motive-res mundtligt af spørgeren inden for et tidsrum af højst tre minutter. Til besvarelse af spørgsmålet disponerer hver regeringsrepræsentant over fem minutter. Derefter kan spørgeren og andre medlemmer af rådet få ordet i tre minutter hver. Til yderligere indlæg kræves plenarforsamlingens samtykke.

15 §

Kysymys, jonka valittu jäsen haluaa tehdä hallitukselle tai ministerineuvostolle, on kirjallisena lähetettävä puheenjohtajistolle viimeistään kolme viikkoa ennen istunnon alkamista. Kysymykseen on liitettävä lyhyt perustelu.

Puheenjohtajisto ilmoittaa välittömästi asianomaiselle hallitukselle tai ministerineuvostolle kysymyksestä. Vastaus annetaan suullisesti siinä kokouksessa, jonka päiväjärjestykseen kysymys on merkitty.

Kysyjä saa suullisesti perustella kysymystään korkeintaan kolme minuuttia. Jokainen hallituksen edustaja saa käyttää vastauksen antamiseen viisi minuuttia. Tämän jälkeen voidaan kysyjälle ja muille neuvoston jäsenille myöntää kolmen minuutin puheenvuorot. Lisäpuheenvuoroihin vaaditaan yleiskokouksen suostumus.

15. gr.

Fyrirspurn, sem kjörinn fulltrúi vill beina til ríkisstjórnar eða ráðherra-nefndar, skal send skriflega til stjórnarnefndarinnar í síðasta lagi þremur vikum fyrir þingbyrjun. Fyrirspurninni skal fylgja stutt greinargerð.

Stjórnarnefndin skal þegar í stað tilkynna viðkomandi ríkisstjórn eða ríkisstjórnnum eða ráðherranefndinni um fyrirspurnina. Fyrirspurninni skal svara munnlega á þeim fundi, þar sem hún er á dagskrá.

Fyrirspyrjandi getur gert grein fyrir fyrirspurn sinni munnlega í mesta lagi í þjár mínútur. Til þess að svara fyrirspurn hefur hver fulltrúi ríkisstjórnar fimm mínútur til umráða. Á eftir honum geta fyrirspyrjandi og aðrir ráðsfulltrúar tekið til máls í þjár mínútur hver. Samþykki þingsins þarf til frekari umræða.

§ 15.

Spørsmål som et valgt medlem ønsker å stille til en regjering eller til ministerrådet, skal skriftlig sendes til presidiet senest tre uker før sesjonen begynner. Spørsmålet bør gis en kort motivering.

Presidiet underretter snarest de berørte regjeringer eller ministerrådet om spørsmålet. Svaret gis muntlig på det møtet hvor spørsmålet er oppført på dagsordenen.

Spørsmålet kan motive- res muntlig av spørsmåls- stilleren i løpet av høyst tre minutter. Til å besvare spørsmålet disponerer hver regjeringsrepresen- tant over 5 minutter. Der- etter kan spørsmålsstille- ren og andre medlemmer av rådet få ordet i tre minutter hver. For ytterli- gere innlegg kreves ple- narforsamlingens samtyk- ke.

15 §

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessions början. Frågan bör vara för- sedd med en kort motive- ring.

Presidiet underrättar snarast berörd regering el- ler ministerrådet om frå- gan. Svaret lämnas munt- ligen vid det möte, där frågan är upplagen på dagordningen.

Frågan kan motiveras muntligen av frågeställaren under en tid av högst tre minuter. För besvarande av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Därefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under tre mi- nuter. För ytterligare in- lägg fordras plenarförsam- lingens medgivande.

TILLÄGG 2

Nordiska rådets arbetsordning § 15 (Frågeinstitutet)

Förslag till ny lydelse:

§ 15

Spørsmål, som et valgt medlem ønsker at stille til en regering eller til ministerrådet, skal skriftligt indleveres til præsidiets senest tre uger før sessionen begynder. Spørgsmålet kan også indleveres under selve sessionen, dog senest 24 timer før tidspunktet for det møde, hvor plenarforsamlingen behandler sager, som spørgsmålet gælder. Spørgsmålet bør ledsages af en kort motivering.

Præsidiets underretter snarest vedkommende regeringer eller ministerrådet om spørgsmålet. Svaret gives mundtligt på det møde, hvor spørgsmålet er opført på dagsordenen.

Spørgsmålet kan motive-res mundtligt af spørgeren inden for et tidsrum af højst tre minutter. Til besvarelse af spørgsmålet disponerer hver regeringsrepræsentant over fem minutter. Derefter kan spørgeren og andre medlemmer af rådet få ordet i tre minutter hver. Til yderligere indlæg kræves plenarforsamlingens samtykke.

§ 15

Kysymys, jonka valittu jäsen haluaa tehdä hallitukselle tai ministerineuvostolle, on kirjallisena lähetettävä puheenjohtajistolle viimeistään kolme viikkoa ennen istunnon alkamista. Kysymyksen voi myös luovuttaa istunnon aikana, kuitenkin viimeistään 24 tuntia ennen sen kokouksen alkamista, jolloin yleiskokous käsittelee asioita joiden piiriin kysymys kuuluu. Kysymykseen on liitettävä lyhyet perustelut.

Puheenjohtajisto ilmoittaa välittömästi asianomaiselle hallitukselle tai ministerineuvostolle kysymyksestä. Vastaus annetaan suullisesti siinä kokouksessa, jonka päiväjärjestykseen kysymys on merkitty.

Kysyjä saa suullisesti perustella kysymystään korkeintaan kolme minuuttia. Jokainen hallituksen edustaja saa käyttää vastauksen antamiseen viisi minuuttia. Tämän jälkeen voidaan kysyjälle ja muille neuvoston jäsenille myöntää kolmen minuutin puheenvuorot. Lisäpuheenvuoroihin vaaditaan yleiskokouksen suostumus.

§ 15

Fyrirspurn, sem kjörinn fulltrúi vill beina til ríkisstjórna eða ráðherranefndar, skal send skriflega til stjórnarnefndarinnar í síðasta lagi þremur vikum fyrir þingbyrjun. Fyrirspurn má einnig afhenda meðan á þingi stendur, þó eigi síðar en 24 klukkustundum fyrir upphaf þess þingfundar, sem fjallar um erindi innan sama málaflokks og fyrirspurnin. Fyrirspurninni skal fylgja stutt greinargerð.

Stjórnarnefndin skal þegar í stað tilkynna viðkomandi ríkisstjórn eða ríkisstjórnnum eða ráðherranefndinni um fyrirspurnina. Fyrirspurninni skal svara munnlega á þeim fundi, þar sem hún er á dagskrá.

Fyrirspyrjandi getur gert grein fyrir fyrirspurn sinni munnlega í mesta lagi í þejár mínútur. Til þess að svara fyrirspurn hefur hver fulltrúi ríkisstjórnar fimm mínútur til umræða. Á eftir honum geta fyrirspyrjandi og aðrir ráðsfulltrúar tekið til máls í þejár mínútur hver. Samþykki þingsins þarf til frekari umræða.

§ 15

Spørsmål, som et valgt medlem ønsker å stille til en regjering eller til ministerrådet, skal skriftlig sendes til presidiet senest tre uker før sesjonen begynner. Spørsmålet kan også innleveres under pågående sesjon, dog senest 24 timer før tidspunktet for det møte hvor plenarforsamlingen behandler saker innenfor det emneområde som spørsmålet gjelder. Spørsmålet bør gis en kort motivering.

Presidiet underretter snarest de berørte regjeringer eller ministerrådet om spørsmålet. Svaret gis muntlig på det møtet hvor spørsmålet er oppført på dagsordenen.

Spørsmålet kan motive- res muntlig av spørsmåls- stilleren i løpet av høyst tre minutter. Til å besvare spørsmålet disponerer hver regjeringsrepresen- tant over 5 minutter. Der- etter kan spørsmålsstille- ren og andre medlemmer av rådet få ordet i tre minutter hver. For ytterli- gere innlegg kreves ple- narforsamlingens samtyk- ke.

§ 15

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet före sessionens början. Frågan kan också inlämnas under pågående session, dock senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet. Frågan bör vara försedd med en kort motive- ring.

Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerrådet om frågan. Svaret lämnas muntligen vid det möte, där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågan kan motiveras muntligen av frågeställaren under en tid av högst tre minuter. För besvarande av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Därefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under tre minuter. För ytterligare inlägg fordras plenarförsamlingens medgivande.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 622/j om ændring af arbejdsordningens bestemmelser om spørgeinstituttet.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder i Stockholm den 19. og 20. januar 1982.

1. Medlemsforslaget

Medlemmerne af Nordisk Råds præsidium har den 7. december 1981 fremsat medlemsforslag om ændring af arbejdsordningens bestemmelser om spørgeinstituttet.

Forslaget indebærer en ændring af rådets arbejdsordning, hvorved den under rådets 28. og 29. session praktiserede forsøgsordning med adgang til for rådets medlemmer under en session til nordiske ministre at stille spørgsmål, som skal besvares i plenarforsamlingen inden for 24 timer, indføres som et fast led i rådets arbejdsmetoder.

Forslaget har forinden fremsættelsen været forelagt Nordisk Ministerråd og de nationale delegationer i Nordisk Råd. Der er ikke herfra rejst indvendinger mod forslaget.

2. Juridisk udvalg

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at adgangen til at stille spørgsmål, der skal besvares med kortere varsel, end det efter den gældende affattelse af arbejdsordningen har været reglen, indebærer mulighed for en vitalisering af rådets virksomhed under sessionerne, og at det for det nordiske samarbejde både udadtil og indadtil er vigtigt, at formelle regler ikke begrænser mulighederne for at drage dagsaktuelle problemer frem under en session i højere grad end strengt nødvendigt.

Juridisk udvalg er klar over Nordisk Ministerråds begrænsede muligheder for med så kort varsel som angivet i medlemsforslaget at give udtryk for ministerrådets endelige stillingtagen til alle sager, der rejses i form af et spørgsmål, men juridisk udvalg finder, at ordningen har så mange fordele, at den bør gøres til en fast bestanddel af rådets arbejdsinstrumenter.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd træffer følgende beslutning:

Med virkning fra Nordisk Råds 30. session 1982 affattes § 15 i Nordisk Råds arbejdsordning som anført i bilag 2 til medlemsforslag A 622/j om ændring af arbejdsordningens bestemmelser om spørgeinstituttet.

Stockholm, den 20. januar 1982

Lennart Andersson (S)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Medlemsförslag

om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

(Väckt av Halldór Ásgrímsson, Hallvard Bakke, Haakon Blankenborg, Eidur Guðnason, Guttorm Hansen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Bertil Jonasson, Stefán Jónsson, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Matthias A. Mathiesen, Páll Pétursson, Håkon Randal, Gabriel Romanus, Arvo Salo, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Ingrid Sundberg och Henrik Westerlund)

Den 23 november 1981 beslutade Nordiska ministerrådet i den breda sammansättningen av industri-, kommunikations- och kulturministrarna, efter att ärendet behandlats i respektive regering, att för Nordiska rådet framlägga ett förslag till ökat radio- och TV-samarbete. I beslutet tillkännagav regeringarna sin önskan att inleda ett samarbete som möjliggjorde en stegvis uppbyggnad av ett system av rundradiosatelliter för nordisk överföring av radio- och televisionsprogram. Avsikten var att satellitsystemet även skulle användas för andra lämpliga teletjänster.

Som ett första led i samarbetet avsåg de nordiska regeringarna att inleda en studiefas som även omfattade utarbetande av nödvändiga avtal med syfte att definiera en stegvis uppbyggnad av systemet i sådana program-mässiga, tekniska och ekonomiska termer att det inom en period på två år blev möjligt att fatta beslut om ett förverkligande av systemet. Med hänvisning till stundande folketingsval deltog ministerrådets danska medlemmar inte i beslutet, men de förbehöll sig rätten att senare återkomma med besked om den danska regeringens ställningstagande.

Den 9 februari 1982 meddelade den danska regeringen att den inte fann att ett danskt deltagande i den av ministerrådet föreslagna tvååriga studiefasen angående uppbyggnad av ett satellitbaserat kommunikationssystem innebar sådana möjligheter att tillgodose danska intressen i fråga om programöverföring, industriutveckling och telekommunikation att det utgjorde tillräcklig grund för deltagande.

För den händelse de övriga nordiska ländernas samarbete om ett satellitprojekt resulterade i planer på inrättande av en samnordisk TV-kanal, var man från dansk sida beredd på att överväga en sådan situation med tanke på förhandlingar om eventuellt danskt deltagande.

Nordiska ministerrådet avser att i ett tilläggsmeddelande till rek. nr 7/1981 om förslag till nordiskt radio- och TV-samarbete underrätta Nordiska

rådet om att det för rådet framlagda förslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete på grund av det danska beslutet har förfallit.

Undertecknande rådsmedlemmar ser med en viss oro på den vändning frågan om ett ökat radio- och TV-samarbete i Norden tagit. Vi befarar att redan gjorda värdefulla insatser kan gå till spillo och rika framtidsmöjligheter av kulturell och ekonomisk art kan förloras, om inte snabba åtgärder vidtas för att bryta det dödläge som frågan råkat i. Det arbete på att utveckla ett system för ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit som inleddes redan 1975 och som nådde sin kulmen i ministerrådets ovan nämnda beslut den 23 november 1981 bör inte avbrytas, trots det danska beslutet om att inte delta. Vi anser det vara väsentligt att man bygger vidare på den goda grundval för ett radio- och TV-samarbete i Norden, baserat på användning av satellit, som manifesterats i det inledande principiella avsnittet till det numera inaktuella ministerrådsförslaget. Den långtgående politiska enighet som där ådagalagts av regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige visar att alla förutsättningar finns för att föra arbetet vidare i den situation som nu uppstått.

Det är en väsentlig uppgift, såsom det i ministerrådsförslaget anförs, att bevara och styrka de nordiska folkens nära kulturgemenskap samt att främja det ömsesidiga intresset för och kunskaperna om de nordiska grannländerna och därigenom även befördra förståelsen av varje lands särart.

Vi anser att dessa syften på ett värdefullt sätt betjänas av en spridning av ländernas radio- och TV-program via satellit över Norden. En sådan spridning ökar de etniska och språkliga minoriteternas möjligheter att få del av kulturutbud och information på deras eget språk. En nordisk programspridning via satellit ger vidare nordborna möjlighet att välja ett programutbud av större omfattning och större bredd än som det enskilda landet har möjlighet till, samtidigt som en ökad samverkan mellan rundradioföretagen skapar förutsättningar för en programverksamhet som företagen ensamma inte är kapabla till.

Till dessa kulturpolitiska motiv för ett radio- och TV-samarbete önskar vi foga ett industripolitiskt motiv för just ett satellitsamarbete, nämligen möjligheten att främja den tekniska utvecklingen inom rymdteknik och telekommunikationer i Norden.

Vi anser att regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige nu bör fortsätta arbetet på att utveckla ett system för distribution av radio- och TV-program via satellit, varvid hänsyn bör tas till att systemet även skall lämpa sig att användas för andra kommunikationstjänster. Vi räknar med att det av Sverige planerade Tele-X-projektet, i vilket Finland och Norge i viss omfattning avser att delta, kan ge värdefulla erfarenheter för ett fyrlandsprojekt om det inte rentav kan inlemmas organiskt i detta.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår vi att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem.

Reykjavík, Oslo, Helsingfors, Mariehamn och Stockholm den 15 februari 1982

<i>Halldór Ásgrímsson (F.)</i>	<i>Hallvard Bakke (A)</i>
<i>Haakon Blankenborg (A)</i>	<i>Eiður Guðnason (A.)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Olof Jansson (ÅS)</i>
<i>Bertil Jonasson (c)</i>	<i>Stefán Jónsson (Ab.)</i>
<i>Sinikka Karhuvaara (Kok)</i>	<i>Arvo Kemppainen (Skdl)</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen (Sj.)</i>
<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Håkon Randal (H)</i>
<i>Gabriel Romanus (fp)</i>	<i>Arvo Salo (Sd)</i>
<i>Petter Savola (K)</i>	<i>Gunvor Schnitler (H)</i>
<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Förslaget har därutöver tillställts rådets övriga utskott för yttrande till kulturutskottet. Av dessa har trafikutskottet och ekonomiska utskottet yttrat sig. Yttrandena fogas till detta betänkande oavkortade. Kulturutskottet har behandlat förslaget vid möte den 28 februari 1982.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV-samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem.

Utgångspunkten för medlemsförslaget är den situation som uppstått, sedan danska regeringen den 9 februari 1982 meddelat att den inte anser det ändamålsenligt att delta i en av Nordiska ministerrådet den 23 november 1981 beslutad två-årig studiefas, vilken skulle utgöra första ledet i uppbyggnaden av ett satellitbaserat kommunikationssystem för radio- och TV- samt för telesamarbete. Förslagsställarna finner att det arbete att utveckla ett system för ett nordiskt radio- och TV-samarbete som inleddes redan 1975 och som nådde sin kulmen i ministerrådets beslut av den 23 november 1981 inte bör avbrytas, trots det danska beslutet om att inte delta. De pekar på den långtgående enighet som i ministerrådet ådagalagts av regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige och som enligt förslagsställarna visar att alla förutsättningar finns för att föra arbetet vidare den uppkomna situationen till trots.

Förslagsställarna anser därför att regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige bör fortsätta arbetet på att utveckla ett system för distribution av radio- och TV-program via satellit, varvid hänsyn bör tas till att systemet även skall lämpa sig att användas för andra kommunikationstjänster. De räknar med att det av Sverige planerade Tele-X-projektet, i vilket Finland och Norge i viss omfattning avser att delta, kan ge värdefulla erfarenheter för ett fyrlandsprojekt, i den mån det inte kan inlemmas organiskt i detta.

Förslagsställarna anför kulturpolitiska motiv för ett sålunda utvidgat radio- och TV-samarbete. Till dessa motiv fogar de ett industripolitiskt motiv för just ett satellitsamarbete, dvs. möjligheten att främja den tekniska utvecklingen inom rymdteknik och telekommunikationer inom Norden.

2 Utskottet

Utskottet konstaterar inledningsvis att medlemsförslaget inte undergått remissbehandling. Någon sådan anser utskottet inte i detta sammanhang vara av nöden med hänsyn till de många utredningar av frågan om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete som under det senaste decenniet företagits (jfr t. ex. "TV över gränserna. Slutrapport" *NU 1974:19* och "Nordisk radio och television via satellit" *NU A 1979:4-8*). Vidare konstaterar utskottet att medlemsförslaget tillställts rådets övriga utskott, av vilka trafikutskottet och ekonomiska utskottet yttrat sig om förslaget. Kulturutskottet hänvisar till dessa yttranden.

Utskottet har alltid hävdat uppfattningen att det är en väsentlig uppgift att genom nordiskt samarbete bevara och styrka de nordiska folkens nära kulturgemenskap samt att främja det ömsesidiga intresset för och kunska- perna om de nordiska grannländerna och därigenom befordra förståelsen av varje lands särart.

Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning att dessa syften, vilka traktatfästs i det nordiska kulturavtalet, kan betjänas av en spridning av ländernas radio- och TV-program via satellit över Norden. En sådan spridning bör kunna öka de etniska och språkliga minoriteternas möjligheter att få del av kulturutbud och information på deras eget språk. En nordisk spridning av radio- och TV-program via satellit ger vidare nordborna möjlighet att välja i ett programutbud av större omfattning och större bredd än vad som det enskilda landet har möjlighet till. Härtill kommer att en ökad samverkan mellan de nordiska ländernas rundradioföretag skapar förutsättningar för en programverksamhet som företagen ensamma inte går iland med.

Utskottet finner även att de kulturpolitiska motiven för ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete väger tyngre, ju fler utomnordiska TV-program som genom användning av satellittekniken blir tillgängliga i Norden. Det skulle enligt utskottets uppfattning därför vara mycket olyckligt om det i en sådan situation saknades nordiska program i det tillgängliga programutbudet, och de nordiska länderna avhände sig möjligheterna att genom ett satellitsamarbete stärka den nordiska samhörigheten och kulturutväxlingen.

Utskottet har självfallet inga invändningar mot att den ovan refererade, traditionella motivkretsen för ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete bestående av kulturpolitiska motiv byggs ut med ett industripolitiskt motiv. Möjligheten att genom ett satellitsamarbete främja den tekniska utvecklingen inom rymdteknik och telekommunikationer i Norden bör enligt utskottets mening tas till vara.

Utskottet noterar härvidlag den positiva uppfattning som såväl trafikutskottet som ekonomiska utskottet gjort sig till tolk för, nämligen att ett samarbete på telekommunikationsområdet kan bli ett värdefullt incitament för elektronikindustrin i Norden.

Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning att regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige nu bör fortsätta arbetet med att utveckla ett system för distribution av radio- och TV-program via satellit, varvid hänsyn bör tas till att systemet även skall lämpa sig att användas för andra kommunikationstjänster. Utskottet anser därför att regeringarna bör uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett sådant system. Utskottet kan dock inte utesluta att det därvid kan bli nödvändigt att utvärdera eventuella andra möjligheter till ett utvidgat satellitsamarbete mellan nordiska länder än vad som betingas av fyra länders deltagande.

Utskottet önskar i detta sammanhang notera den punkt i det danska meddelandet enligt vilken Danmark är berett att överväga ett deltagande i en nordisk TV-programverksamhet inom ramen för en gemensam satellitkanal, för den händelse de andra nordiska ländernas satellitsamarbete resulterar i etablering av en sådan kanal.

Utskottet anser i likhet med ekonomiska utskottet att de erfarenheter och kunskaper som förberedelserna av det av Sverige planerade Tele-X-projektet kan ge, bör tas till vara, för att utnyttjas vid utvecklingen av det fyrlandsprojekt som medlemsförslaget syftar till. Utskottet anser därutöver att det bör utvärderas huruvida Tele-X-projektet, i vilket även Finland och Norge i viss omfattning avser delta, kan inlemmas i detta fyrlandsprojekt. Denna uppfattning delas av ekonomiska utskottet.

Utskottet finner det naturligt att även försökssändningar av TV-program inom ramen för Tele-X-projektet eller andra projekt sker efter beslut inom de nordiska samarbetsorganen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem. Nordiska rådet förutsätter att utvecklingen av samarbetet sker inom ramen för Helsingforsavtalet, att Nordiska rådet hålls informerat om denna utveckling samt att en eventuell realisering av ett radio- och TV- samt telesamarbete via satellit underställs Nordiska rådets session.

Esbo den 28 februari 1982

Aimo Ajo (Sd)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A.)

Kirsti Grøndahl (A)

Gunnel Jonäng (c)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Vice förman

Kati Peltola (Skdl)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (H)

Ingrid Sundberg (m)

Økonomisk utvalgs uttalelse om A 624/k om utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid

I Presidiets brev av 18. februar 1982 blir Nordisk Råds utvalg, unntatt Kulturutvalget, anmodet om eventuelt å uttale seg om ovennevnte medlemsforslag som er henvist til Kulturutvalget for behandling.

I medlemsforslaget vises til at den danske regjering meddelte den 9. februar 1982 at den ikke fant det hensiktsmessig å delta i den toårige studiefase som Ministerrådet har foreslått angående oppbygning av et satellittbasert kommunikasjonssystem. Forslagsstillerne foreslår derfor at regjeringene i Finland, Island, Norge og Sverige begynner å forhandle med sikte på å oppnå en avtale om den fortsatte utviklingen av et radio- og TV-samt telesamarbeid basert på overføring via et satellittsystem.

I tillegg til de kulturpolitiske motiv for et radio- og TV-samarbeid blir det i medlemsforslaget anført at etableringen av et satellittbasert overførings-system, vil kunne fremme den tekniske utvikling innen romteknologi og telekommunikasjoner i Norden.

Utvalget, som også tidligere har uttalt seg om forslag om utvidet radio- og TV-samarbeid, viser til den rapport som en arbeidsgruppe nedsatt av industridepartementene i de nordiske land, har lagt frem. I rapporten vurderes de industripolitiske forutsetningene for et nordisk satellittsamarbeid og det opplyses at det finnes såvel kompetanse som interesse hos nordisk industri i å delta i utviklingen av en nordisk satellitt. Utvalget konstaterer at rapporten bekrefter utvalgets tidligere antagelse om at et nordiskt samarbeid på radio, TV- og telekommunikasjonsområdet kan bli et verdifullt incitament for den nordiske elektronikkindustri.

Utvalget vil tilføye at de erfaringer og kunnskaper som forberedelsene til Tele-X-prosjektet frembringer, bør ivaretas for utviklingen av et fire-lands satellittprosjekt.

Utvalget anser i likhet med forslagsstillerne, at det bør vurderes om Tele-X-prosjektet kan innlemmes i et fire-landsprosjekt.

Under henvisning til ovenstående støtter utvalget medlemsforslaget A 624/k om utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid.

Svante Lundkvist

Formann for Økonomisk utvalg

Angående medlemsforslag A 624/k om utvidet nordiskt radio- och TV-samarbete

Rådets presidium har med en skrivelse av 18 februari 1982 berett trafik-utskottet tillfälle att yttra sig över medlemsforslag A 624/k om utvidet nordiskt radio- och TV-samarbete innan kulturutskottet behandlar förslaget den 28 februari 1982.

Med anledning därav antog trafikutskottet per capsulam följande yttrande som trädde i kraft den 26 februari 1982:

Trafikutskottet hänvisar till sitt yttrande över ministerrådsförslaget B 36/k om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete, i vilket utskottet tillstyrkte ministerrådsförslaget till den del som berörde utskottets område. Utskottet finner icke anledning att framföra ytterligare synpunkter med anledning av medlemsförslaget A 624/k om utvidgat nordiskt radio- og TV-samarbete.

Helsingfors 1 mars 1982

Petter Savola

Trafikutskottets ordförande

Regeringsforslag

om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

(Väckt av Danmarks regering)

Færøernes hjemmestyre har siden den 1. januar 1970 deltaget i Nordisk Råds arbejde på den måde, at Færøernes lagting vælger 2 af den danske delegations 18 valgte medlemmer, og at en repræsentant for Færøernes landsstyre ligeledes indgår i delegationen.

Færøernes landsstyre har på baggrund af en enstemmig lagtingsvedtagelse af 16. marts 1977 anmodet regeringen om at søge udvirket, at det færøske hjemmestyre for fremtiden kan udpege en selvstændig delegation.

Under hensyn til den forfatningsmæssige stilling, som Færøerne indtager i medfør af hjemmestyreloven af 1948, finder den danske regering det ønskeligt, at hjemmestyrets ønske imødekommes.

Ved lov nr. 577 af 29. november 1978 er der fra 1. maj 1979 at regne oprettet et hjemmestyre i Grønland, hvis forfatningsmæssige stilling herefter er identisk med Færøernes.

Det grønlandske hjemmestyre har over for regeringen fremsat ønske om, at Grønland bliver repræsenteret i Nordisk Råd på samme vis som Færøerne.

På denne baggrund henstiller den danske regering, at det undersøges, hvorledes Færøerne og Grønland kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

København, den 7. februar 1980

Anker Jørgensen

Ruth Christensen

BILAGA 1, Betänkande (se Nordisk Råd, 28. sess., s. 905)

BILAGA 2

Skrivelse till Nordiska rådet från kommittén för utredning av frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet.

Den 7 februari 1980 väckte Danmarks regering ett förslag (B 29/j) i Nordiska rådet om färöisk och grönländsk representation i rådet. Förslaget hade kommit till på anmodan av Färöarnas landsstyre. Det går ut på att det färöiska hjemmestyret i framtiden skall få utse en självständig rådsdelegation i stället för de representanter som nu ingår i den danska delegationen.

Regeringsförslaget avser även Grönlands representation i Nordiska rådet. Grönland, som inte är representerat, har från den 1 maj 1979 fått i stort sett samma autonoma ställning i förhållande till moderlandet Danmark som Färöarna har. Förslaget syftar till att ge Grönland samma representation som eftersträvas för Färöarnas del.

Vid Nordiska rådets 28:e session 1980 i Reykjavik beslöt rådet att regeringsförslaget jämte ett medlemsförslag (A 577/j) om självständig färöisk representation i rådet skulle behandlas i rådets juridiska utskott. Efter ett möte den 12 och 13 augusti 1980 föreslog utskottet i en skrivelse den 5 september 1980 till rådets presidium att frågan om Färöarnas och Grönlands samt även Ålands representation skulle utredas av en kommitté. Denna skulle särskilt undersöka

möjligheterna för och de praktiska konsekvenserna av Grönlands deltagande i det nordiska samarbetet mot bakgrund av att Grönland för närvarande saknar representation i rådet.

möjligheterna för och de praktiska konsekvenserna av en självständig färöisk, grönländsk och åländsk representation i rådet,

möjligheterna för att under alla förhållanden stärka de självstyrande områdenas deltagande i och inflytande över det nordiska samarbetet.

Vid ett möte mellan presidiet och de nordiska statsministrarna den 27 november 1980 träffades överenskommelse om att tillsätta en kommitté bestående av rådets fem presidiemedlemmar och av fem regeringsrepresentanter, nämligen den danska kulturministern och ministern för nordiska frågor samt justitieministrarna i de övriga nordiska länderna. Kommitténs uppgift skulle vara att utreda hur de självstyrande områdena skall kunna ges en tillfredsställande representation i rådet. I övrigt skulle kommittén själv fastställa sitt mandat.

Kommittén, som hitintills har sammanträtt fyra gånger, höll sitt första konstituerande sammanträde i Stockholm den 22 januari 1981. Därvid utsågs den svenske justitieministern till ordförande och den norske presidiemedlemmen till vice ordförande i kommittén. Vid samma tillfälle utsågs två sakkunniga från det danska och en sakkunnig från det finska regerings-

kansliet att biträda kommittén bland annat med att utreda förhållandena på Färöarna, Grönland och Åland med avseende på i första hand områdenas rättsliga och politiska ställning, befolkningsstruktur och ekonomi. Vidare utsågs en tjänsteman från det svenska justitiedepartementet till kommitténs sekreterare.

Vid kommitténs andra möte i Köpenhamn den 5 mars 1981 diskuterades tre promemorior angående förhållandena på Färöarna, Grönland och Åland som hade upprättats av kommitténs sakkunniga. Vidare diskuterades en av kommitténs sekreterare upprättad promemoria med folkrättsliga synpunkter på frågan om områdenas representation i rådet.

Kommitténs tredje möte hölls den 19 maj 1981 i Helsingfors. Till mötet hade inbjudits företrädare för ett vart av de självstyrande områdena. De gav synpunkter på och förslag till lösningar på frågan om områdenas representation i främst rådet och dess utskott samt i ministerrådet.

Inför kommitténs fjärde möte den 29 september 1981 i Aarhus sammanträffade ordföranden och vice ordföranden i Oslo den 24 augusti i avsikt att klarlägga problemställningar och överväga principiella frågor med utgångspunkt från vad som hade förevarit vid kommitténs möte med representanterna för de självstyrande områdena. De sammanträffade därvid även med Nordiska ministerrådssekretariatets generalsekreterare för att få sekretariatets synpunkter på möjligheterna att stärka områdenas ställning i ministerrådet och i olika ämbetsmannakommittéer. Vid kommitténs möte diskuterades huvudlinjerna i ett kommande förslag.

Till följd av förordnandet om nyval i Danmark har ett sammanträde, som kommittén hade utlyst till den 7 december 1981, måst inställas. Ett nytt möte är planerat att hållas i samband med rådssessionen 1982 i Helsingfors. Kommitténs förhoppning är att man vid detta möte skall kunna enas om ett utkast till betänkande. Efter mötet avser kommittén att informera företrädare för de självstyrande områdena om utkastet för att få deras synpunkter. Kommittén beräknar att kunna slutföra sitt uppdrag till hösten 1982.

Stockholm den 20 januari 1982

På kommitténs vägnar

Carl-Axel Petri

Harald Dryselius

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 577/j om självständig färöisk representation i Nordiska rådet och regeringsförslag B 29/j om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

Til juridisk udvalg er henvist skrivelse af 20. januar 1982 (*Bilaga 2*) fra "Kommittén for utredning av frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet".

Juridisk udvalg har behandlet skrivelsen på sit møde den 20. januar, hvorunder udvalget fra komiteens sekretær modtog en uddybende redegørelse for komiteens arbejde.

Komiteen er i anledning af medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd nedsat af Nordisk Råds præsidium og de nordiske statsministre på et møde den 27. november 1980 og består af rådets fem præsidiemedlemmer og af fem regeringsrepræsentanter.

Komiteen, der havde sit første møde den 27. januar 1981, har holdt i alt fire møder, heraf et med deltagelse af repræsentanter fra de selvstyrende områder. Komiteen planlægger endnu et møde med repræsentanter fra disse områder og forventer at kunne afslutte sit arbejde i efteråret 1982.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund meddele Nordisk Råd, at juridisk udvalg fortsætter behandlingen af *medlemsforslag A 577/j* om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og *regeringsforslag B 29/j* om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd, når "Kommittén för utredning av frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet" har afsluttet sit arbejde.

Stockholm, den 20. januar 1982

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (SkI)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete¹

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid Nordiska rådets 29:e session 1981 rekommenderades Nordiska ministerrådet att till rådets 30:e session 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget i enlighet med vad som aviserades i ministerrådsförslaget B 31/k.

De förhandlingar som ägt rum sedan förra sessionen har inriktats på uppbyggnaden, omfattningen och användningen av ett system för överföring av radio- och TV-program samt andra telekommunikationstjänster. Speciellt har kanalantal, översättningsnivå, reklamfrågor och kostnader varit föremål för överläggningarna.

Kompletteringen av beslutsunderlaget har skett genom att industriministeriernas Nordsatstudiegrupp närmare övervägt de industripolitiska förutsättningarna för ett nordiskt satellitsamarbete och presenterat sina synpunkter i en rapport (bilaga).

Det samlade resultatet av det gångna årets arbete framgår av följande förslag till beslut om nordiskt samarbete inom området för satellitrundradio med mera. Till förslaget har fogats ett antal kommentarer som avses bli utgångspunkter för förverkligandet av samarbetet.

Beslut rörande det förslag som framläggs har fattats den 23 november 1981 av Nordiska ministerrådet (industri-, kommunikations- och kulturministrarna) efter att ärendet behandlats i respektive regering.

Med hänvisning till att det hålls folketingsval i Danmark den 8 december 1981 avstod man från dansk sida att avge röst. Man förbehåller sig rätt att senare återkomma med meddelande om den danska regeringens ställningstagande.

Ministerrådet hänvisar i denna anledning till Helsingforsavtalets artikel 62, enligt vilken nedlagd röst inte utgör hinder för beslut.

Ministerrådets förslag rörande komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om nordiskt samarbete på mediaområdet oavsett teknik, avlämnas till Nordiska rådet i särskild ordning.

¹ Jfr. meddelande av den 22 februari 1982 om rekommendation nr 7 1981/k, s. 2350.

Med detta hemställer ministerrådet om Nordiska rådets yttrande över ministerrådsförslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Köpenhamn den 23 november 1981

Pär Stenbäck
Ordförande i
Nordiska ministerrådet

Klas Olofsson
Direktör

Förslag till Nordiska ministerrådets beslut om samarbete inom området för satellitrundradio med mera

- Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar,
- vilka ser det som en viktig uppgift att bevara och styrka de nordiska folkens nära kulturgemenskap.
 - vilka önskar främja det ömsesidiga intresset för och kunskaperna om de nordiska grannländerna och därigenom även befordra förståelsen av varje lands särart,
 - vilka anser att en spridning av ländernas radio- och televisionsprogram via satellit över Norden på ett värdefullt sätt tjäna dessa syften samt ökar de etniska och språkliga minoriteternas möjligheter att få del av kulturutbud och information på deras eget språk.
 - vilka genom en nordisk programspridning via satellit vill ge invånarna möjlighet att välja i ett programutbud av större omfattning och större bredd samt genom en ökad samverkan mellan rundradioföretagen skapa förutsättningar för programverksamhet som det enskilda landet inte har möjlighet till.
 - vilka konstaterar det värde en nordisk programspridning via satellit har då andra länders radio- och televisionsprogram i ökad omfattning sänds över land- och språkgränser.
 - vilka ser det som angeläget att inom Norden främja den tekniska och industriella utvecklingen inom rymdteknik och telekommunikationer.
 - vilka därutöver hänvisar till samarbetsöverenskommelsen av år 1962 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige i dess åren 1971 och 1974 ändrade lydelse, till avtalet av 1971 mellan samma stater om kulturellt samarbete ävensom till överenskommelsen av år 1972 mellan samma stater om samarbete på transport- och kommunikationsområdet, har enats om följande:

Regeringarna tillkännager sin önskan att inleda ett samarbete som möjliggör en stegvis uppbyggnad av ett system av rundradiosatelliter för nordisk överföring av radio- och televisionsprogram. Detta satellitsystem skall även användas för sådana andra teletjänster för vilka det bedöms som lämpligt.

Envar av regeringarna förklarar sig vilja verka för att staterna godtar att radio- och televisionsprogram som med hjälp av systemet överförs från någon av de övriga staterna, mottas på deras territorium.

Staterna åtager sig att avhålla sig från att med hjälp av systemet överföra reklamprogram till de övriga staterna, med mindre parterna överenskommer om annat.

Den för överföringen av radio- och televisionsprogram nödvändiga rättsliga regleringen i övrigt sker på grundval av de förslag som framlagts av utredningen om nordisk radio och television via satellit och efter särskilda avtal.

Systemet upprättas och drivs i enlighet med ett eller flera avtal mellan regeringarna och andra berörda nationella organ. Detta eller dessa avtal skall innefatta villkoren för upphandling, utnyttjande, kostnadsfördelning, finansiering och driftorganisation.

De nordiska ländernas regeringar avser, som ett första led i samarbetet, att inleda en studiefas som även omfattar utarbetande av nödvändiga avtal med syfte att definiera en stegvis uppbyggnad av systemet i sådana programmässiga, tekniska och ekonomiska termer att det inom en period på två år blir möjligt för länderna att fatta beslut om ett förverkligande av systemet.

Nordiska ministerrådet avser ställa nödvändiga medel till förfogande för denna studiefas.

Ministerrådets kommentarer

1. Inledning

Ministerrådet konstaterar att förverkligandet av samarbetet inom området för satellitrundradio med mera fordrar ytterligare beredningsarbete. Dels skall de särskilda aspekter som gäller systemets användning för rundradio- och TV-överföring övervägas. Dels skall satellitsystemet under en studiefas bli föremål för en teknisk och ekonomisk definition i sådana termer och i sådan detaljeringsgrad som förutsätts för att parterna skall kunna ingå de nämnda avtalen och för att beslut skall kunna fattas om upphandling och upprättande i övrigt av systemet. Därvid bör systemets användning för andra teletjänster än radio- och TV-överföring prövas.

Ministerrådet avser ställa särskilda medel till förfogande till detta beredningsarbete (studiefasen), som bör bedrivas samtidigt inom de ovanstående områdena och enligt nedanstående riktlinjer.

2. Systemets omfattning, uppbyggnad och användning

Till grund för beredningsarbetet ligger förhållandet att de nordiska länderna vid den världsadministrativa radiokonferensen för satellitrundradio i Genève 1977 har fått sig tilldelat åtta TV-kanaler som är riktade till Östnorden och fem som är riktade till Västnorden. I fråga om systemets användning skall beredningsarbetet vidare utgå från en stegvis utbyggnad.

I ett inledande skede kan ett programutbyte omfattande två eller tre TV-kanaler bli aktuellt. Dessa kanaler bör utnyttjas så att varje lands programföretag ges sändningsutrymme enligt en på förhand fastställd plan (s. k. roterande programansvar).

I ett senare skede då fem TV-kanaler står till förfogande för sändning över Östnorden, bör dessa disponeras så att varje land förfogar över en TV-programkanal i det östnordiska täckningsområdet. Det förutsätter i

princip att de östnordiska länderna upplåter kanalutrymme till sändning av isländska TV-program till Östnorden. De västnordiska TV-kanalerna bör fördelas enligt avtal mellan berörda parter.

Ministerrådet konstaterar att det på längre sikt är önskvärt med ett nordiskt radio- och TV-samarbete som utnyttjar alla TV-kanaler som använts för sändningar till Norden. Erfarenheterna från uppbyggnaden av systemet bör ligga till grund för överväganden om den vidare utbyggnaden i enlighet med detta. I ett samarbete av den omfattningen skulle gälla att varje östnordiskt land disponerar två TV-kanaler i det östnordiska täckningsområdet och att även det isländska TV-programmet ingår i de östnordiska sändningarna.

Under utvecklingen och uppbyggnaden av systemet skall det fortlöpande prövas för vilka andra teletjänster än radio- och TV-överföring systemet bör utformas.

3. Översättning och textning

Översättningstjänsten i det utvidgade radio- och TV-samarbetet inriktas under ett uppbyggnadsskede på att nå en ambitionsnivå som innebär att ca 40 procent av de egenproducerade TV-programmen från Danmark, Island, Norge och Sverige översätts till finska. En lika stor del av TV-programmen producerade i Finland och Island översätts till danska, norska eller svenska. Denna ambitionsnivå bör dock höjas så mycket som möjligt mot bakgrund av de erfarenheter som förvärfvas under uppbyggnadsskedet. Vidare förutsätts att danska, norska och svenska program i möjligaste utsträckning förses med text (komprimeras) på respektive språk.

4. Organisation

Samarbetet förutsätts ske inom ramen för den nordiska samarbetsöverenskommelsen av år 1962 (Helsingforsavtalet). Nordiska ministerrådet fattar de politiska beslut på nordisk nivå som behövs för att förverkliga det nu föreslagna samarbetet och de avtal som kan komma att ingås med anledning härav. Uppgiften att bereda ministerrådets ställningstaganden bör ankomma på en särskild sekretariatsenhet underställd ministerrådet placerad i anslutning till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn.

Ministerrådet förutsätter att det i inledningsavsnittet nämnda programmässiga, tekniska och ekonomiska beredningsarbetet under studiefasen kan ombesörjas genom ett projektsamarbete mellan de nordiska televerken, radioföretagen och övriga intressenter. Var och en av parterna avgör vilka nationella organ som bör medverka i beredningsarbetet.

Ministerrådet avser att vid en senare tidpunkt ta ställning till organisationen av det samarbete som följer efter att studiefasen avslutats.

5. Kostnader och kostnadsfördelning

Som framgår av förslaget förutsätts ett särskilt avtal rörande bl. a. kostnadsfördelning och finansiering komma att träffas på grundval av det slutliga beredningsarbetet under studiefasen.

Som en utgångspunkt för övervägandena under beredningsarbetet konstaterar ministerrådet att till de kostnader som täcks nordiskt bör höra investeringskostnader för rymdsegment och jordstationsnät, driftskostnader för dessa delar i sändarsystemet samt översättningskostnaderna. Ministerrådet konstaterar att det finns ett omfattande underlag i utredningen om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit som belyser kostnaderna.

I utredningen görs emellertid förbehåll för att den tekniska utvecklingen går mycket snabbt på rymdområdet och att definitiva kostnader inte kan beräknas förrän man genomfört en studiefas och fått in konkreta anbud från industrin. På grundval av de studier som genomfördes under utredningsarbetet, bedöms grundinvesteringarna för satellitsystemet med tillhörande överförings- och kontrollsystem komma att ligga i storleksordningen 600–900 milj. dkr. (i 1979 års priser).

I utredningsmaterialet redovisas kostnadsberäkningar som i stort sett synes jämförbara med motsvarande uppgifter för nu aktuella europeiska och nationella satellitprojekt även om dessa system är olika till sin uppbyggnad. Säkrare uppgifter om totalkostnader och årsutbetalningar kan först framräknas då anbudsfasen är avslutad.

Vad angår översättningstjänsten under en uppbyggnadsperiod utgår ministerrådet från den i utredningen angivna kostnadsramen på 36 milj. dkr. per år (i 1979 års priser) för översättningskostnader i ett totalalternativ. Denna ram förväntas bli reducerad under ett uppbyggnadsskede.

Beträffande kostnadsaspekterna på de upphovsrättsliga frågorna konstaterar ministerrådet att rättigheterna att utnyttja verk och prestationer för nordiska sändningar via satellit bör förvärfvas genom särskilda tilläggsavtal som ingås mellan respektive nationella radioföretag och rättighetshavare (-organisation). Förhandlingar om sådana avtal kan inte påbörjas förrän det i förslaget förutsatta särskilda avtalet ingåtts och systemets omfattning klarlagts. Dessa kostnader kan därför i nuvarande läge inte anges.

Som konstaterats under punkt 1, avser ministerrådet att ställa nödvändiga medel till förfogande för genomförande av en studiefas. Utredningen uppskattade medelsbehovet till 72 milj. dkr. (i 1979 års priser) för definition och utvecklingsarbete inför ett system anpassat för totalalternativet. Detta belopp skulle användas till

- utveckling av kritiska komponenter
- etablering av en driftsorganisation
- fastställande av slutgiltiga specifikationer och
- utveckling av överföringssystemet.

Under studiefasen finns det emellertid ej anledning att etablera en drift-

organisation. Det är vidare sannolikt att kostnaderna för att utveckla ett överföringssystem kommer att bli avsevärt lägre än de beräkningar som ovan refereras.

Detta medför att studiefasen kommer att kunna genomföras till en lägre kostnad. Uppräknade till 1982 års prisnivå kan studiefasens kostnader uppskattas till storleksordningen 60 milj. dkr.

Sekretariatet ges i uppdrag att, mot bakgrund av material som ställs till förfogande av relevanta nationella myndigheter, senast den 1 mars 1982 framlägga olika budgetalternativ, så att en budget inom ovan nämnda ram kan fastställas för en studiefas inriktad antingen på en särskilt utvecklad nordisk satellit eller på en modifierad version av satellittyper som nu är under utveckling, t. ex. Tele-X (punkt 6).

Ministerrådet finner det naturligt att kostnaderna för studiefasen fördelas med tillämpning av den nordiska fördelningsnyckeln. Denna grundar sig på den relativa storleken på respektive lands bruttonationalprodukt och tillämpas på samtliga samarbetsprojekt som startats under 1970-talet.

Vad angår de samarbetskedan som följer efter studiefasen, konstaterar ministerrådet att det i den finansiella delrapporten redovisas ett antal möjliga handlingsalternativ. Inför beredningen av det i förslaget förutsatta särskilda avtalet om bl. a. kostnadsfördelning bör beaktas såväl de industriella som andra effekter av samarbetet. Kostnadsfördelningen för de fortsatta skedena av samarbetet kan därför inte förväntas bli densamma som under studiefasen. Det bör bl. a. värderas om de erfarenheter som härvidlag förvärvats inom det europeiska rymdsamarbetet kan användas som utgångspunkt för en modifiering av fördelningsnyckeln.

Ministerrådet förutsätter att oavsett vilken princip som väljs för kostnadsfördelningen mellan länderna, kommer det att ankomma på varje enskilt land att bestämma hur man skall finansiera sin del av de gemensamma nordiska kostnaderna.

6. Industriellt utbyte och andra satellitprojekt

I ministerrådets beslut från november 1980 önskades de industripolitiska frågeställningarna belysta. Detta har skett genom att en speciell arbetsgrupp från de nordiska industriministerierna utarbetat en rapport (juli 1981). Enligt denna finns det såväl kompetens som intresse hos nordisk industri att delta i utvecklingen av en nordisk satellit.

Enligt rapporten har detta intresse samband med att den civila satellit-tekniken befinner sig i ett expansivt övergångsskede (från att ha varit experimentell till att bli operationell), där starka europeiska och internationella konsortier håller på att bildas i syfte att förbättra de enskilda industriernas och ländernas marknadspositioner. För att få tillträde till sådana konsortier krävs en kompetenshöjning av nordisk industri som bl. a. kan uppnås genom statsstöd och riktad upphandling av system. Om sådana

åtgärder tillämpas på ett nordiskt satellitsystem och detta leder till att kostnaderna blir högre än vid fri upphandling eller till en ojämn fördelning av de industripolitiska effekterna, konstateras det i rapporten att detta bör korrigeras i ländernas bidrag till systemets kostnader.

En väsentlig faktor att ta hänsyn till redan under studiefasen blir således i vilken utsträckning nordisk och europeisk industri och rymdsamarbete skall ha prioritet vid valet av systemets olika komponenter. Ministerrådet konstaterar härvidlag att Danmark och Sverige är medlemmar av ESA och har gjort vissa bindningar till att samarbeta med ESA-medlemmarnas industri, bl. a. i fråga om val av uppskjutningsfarkost.

Samtidigt kan det konstateras att inte alla de nu aktuella satellitprojekt som är under utveckling i Europa kommer till genom samarbete inom ESAs ram. Detta gäller bl. a. det utvecklingsarbete som Sverige av industripolitiska skäl fattat beslut om att starta, telekommunikationssatelliten Tele-X. Denna skall utöver överföring av data- och videotjänster m. m. kunna överföra radio- och TV-program. Utvecklingen av denna satellit sker i visst samarbete med Frankrike och Västtyskland.

Från svensk sida har man inbjudit de övriga nordiska länderna att deltaga i detta projekt som ett led i ett nordiskt televerks- och industrisamarbete. Från finsk och norsk sida har man beslutat att deltaga i slutskedet av detta projekts definitionsfas. Från dansk sida övervägs att av industri- och forskningspolitiska skäl gå in i ett europeiskt satellitprojekt inom ramen för ESA-samarbetet. Detta gäller satellitprojektet L-sat.

Det är vid utvecklandet av ett satellitsystem för nordiskt radio- och TV-samarbete naturligt att utnyttja de kunskaper och erfarenheter som vunnits av nordiska myndigheter och företag vid arbetet med andra satellitprojekt.

Härtill kommer att det nordiska utvecklingssamarbetet som kan bli aktuellt kring Tele-X, förutom på andra teletjänster, kan komma att inriktas på försökssändningar av radio- och TV-program. Det är ministerrådets uppfattning att om sådana sändningar blir en realitet bör dessa ske efter beslut inom ramen för de nordiska samarbetsorganen.

7. Tidsplan

Som utgångspunkter för upprättandet av en tidsplan för samarbetet kan anges att det nu föreslagna beredningsarbetet (inklusive en studiefas) samt en anbudsfas tillsammans torde omfatta cirka två år. Konstruktion och tillverkning av en första satellit kan sedan beslut om upphandling fattats beräknas ta cirka tre år.

BIHANG

Industripolitiska aspekter på Nordsat-projektet*Inledning*

Nordiska rådet beslöt åren 1972 och 1973 att rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utöka det nordiska radio- och TV-samarbetet. Bakgrunden till beslutet var att man av kulturpolitiska skäl önskade utöka det nordiska radio- och TV-samarbetet. Flera utredningar har sedan tillsatts för att utreda de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för hur ett ökat programutbyte mellan de nordiska länderna kan ske. Av utredningarna och remissbehandlingarna av dessa framkom att direktsändning av radio och TV från satellit är ett realistiskt alternativ som möjliggör ett fullständigt programutbyte de nordiska länderna emellan.

På senare tid har industripolitiska aspekter börjat få allt större tyngd då Nordsat diskuterats. Ministerrådet (industriministrarna) uppdrog i november 1978 åt ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att närmare studera dessa aspekter.

Ämbetsmannakommittén beslöt den 9 januari 1979 att bedriva arbetet inom en särskild studiegrupp. Studiegruppen avgav den 25 februari 1980 en delrapport om de industripolitiska aspekterna på Nordsat-projektet.

Ministerrådet för frågor om ett utvidgat radio- och TV-samarbete (MR-TV) beslöt den 16 mars 1981 att de industripolitiska möjligheterna ytterligare skulle belysas genom att nyss nämnda studiegrupp anmodas att före den 1 juli 1981 sammanställa en slutrapport. Gruppen har under detta arbete bestått av från Danmark fullmäktig Jørgen Weber, industriministeriet och civilingenjör Carl Thørner, elektronikfabrikantföreningen, från Finland konsultative tjänstemannen Christian Andersson och överinspektör Håkan Slotte, handels- och industriministeriet, och diplomingenjör Veli Santomaa, VTT, från Norge byråchef Andreas Mortensen och förste konsulent Tor-Jørgen Thoresen, industridepartementet, samt från Sverige departementsrådet Thomas Sidenbladh och departementssekreterare Lage Elgstrand, industridepartementet.

Teknikbeskrivning av Nordsat

Nordsat föreslås i ett operativt skede bestå av tre satelliter placerade i en geostationär bana 36 000 kilometer ovanför Afrikas västkust. Satelliterna beräknas få en livslängd av ca 7 år och en ny satellit kommer att behöva skjutas upp ca vartannat år för att ersätta satelliter som tas ur drift. Satelliterna, de uppskjutningstjänster som behövs för att få dem i geostationär bana samt kontrollstationen för satelliterna kallas *rymdsegmentet*. *Marksegmentet* i ett direktsändande TV-satellitssystem består dels av sändarstationer för TV-programmen i de olika länderna (upp-länkar), dels av mottagare ute i de enskilda hushållen och vid centralantennanläggningar.

Till marksegmentet hör även slavsändare (frekvensformare) för de områden som inte har fri sikt till satelliten.

Vid sidan av TV-sändningarna avses även radioprogram bli utsända. När i fortsättningen talas om TV avses även möjligheterna att samtidigt eller som ett alternativ överföra ett antal radioprogram.

Upphandling av rymdsegmentet, av sändarstationer samt av slavsändare sker av myndigheter i de olika länderna eller gemensamt av de nordiska länderna. Dessa enheter kan kallas för sändarsystemet och industripolitiska synpunkter bör läggas på deras utveckling och upphandling.

Upphandling av individuella mottagare och centralantennanläggningar för hushållen sker av enskilda och möjligheterna för offentliga myndigheter att påverka valet av leverantör är mycket begränsade. Marknaden för denna typ av produkter är dock värdemässigt väsentligt större än för sändarsystemet. Situationen för hemelektronikindustrin är i dag besvärlig på grund av stagnerande TV-försäljning. Nordsat kunde troligen medverka till att upprätthålla nuvarande sysselsättningsnivå på detta område.

Kostnader för Nordsat

I rapporten "Nordisk radio och television via satellit" år 1979 uppskattas kostnaderna för etablering av Nordsat-systemet till 1,8 miljarder danska kronor för rymdsegmentet, 100 miljoner danska kronor för jordstationer och 60 miljoner danska kronor för slavsändare, allt i 1979 års prisnivå. Etableringen sker successivt under en åttaårsperiod. Därefter kostar underhållet av hela sändarsystemet ca 200 miljoner danska kronor per år, inkl. kontinuerlig uppsändning av nya satelliter. Totalt beräknas kostnaderna för sändarsystemet under den första tjuugoårsperioden till 4,4 miljarder danska kronor, eller i genomsnitt 220 miljoner danska kronor per år.

Dessa siffror har baserats på kostnadsuppskattningar som via de nordiska televerken har erhållits från amerikansk rymdindustri. Det bör dock påpekas att detta inte innebär någon bindande offert. I priset har därför lagts in 20% för oförutsedda kostnader. En annan kostnadsuppskattning som anges komma från europeisk industri slutar på väsentligt högre belopp. Det finns därför anledning att varna för osäkerhet i prisuppskattningen. Troligen ligger siffrorna för amerikansk industri under de verkliga kostnaderna.

Ytterligare en kostnadsberäkning för ett Nordsat-system som tagits fram av Svenska Rymdaktiebolaget i samarbete med europeisk industri¹ visar på kostnader något över den amerikanska kostnadsuppskattningen. Detta avser en satellit optimerad för den europeiska Ariane-raketen. Totalt beräknas kostnaderna till ca 4,5 miljarder danska kronor under den första tjuugoårsperioden. Detta blir om det fördelas på alla TV-licenser i Norden

¹Se: NORDSAT. Rapport från Svenska Rymdaktiebolaget mars 1980

ca 27 danska kronor per år. Ytterligare 5–15 danska kronor tillkommer för utökad programverksamhet. Därvid har man räknat med 9 milj. TV-licenser i slutet av 1980-talet.

Även om de ovanstående kostnadsberäkningarna är osäkra så ger de en uppfattning om kostnadsnivån. En slutsats är att om t. ex. sändarsystemet skulle råka ut för en 50-procentig prisökning så kommer ändå merkostnaden för den enskilde licensbetalaren att utgöra endast en liten del av den årliga licensavgiften, som f. n. är 500–700 danska kronor i Norden.

Uppskattningen av kostnaderna för mottagarutrustningen är svårare att göra. Osäkra faktorer är kostnaderna för utrustningen, fördelningen mellan centralantennanläggningar och enskilda mottagare och den hastighet med vilken hushållen anskaffar mottagare. Baserat på erfarenheter från introduktionen av TV och färg-TV i Norden har en uppskattning gjorts av årsomsättningen för mottagarutrustning. Tre år efter införandet av Nordsat beräknas omsättningen inklusive installationskostnader vara uppe i 1,7 miljarder danska kronor och denna omsättning bibehålls under knappt en tioårsperiod. Därefter räknar man med en avtagande omsättning ner mot 1 miljard danska kronor om året. Av dessa siffror utgör installation, försäljningskostnader och industriproduktionen vardera ca en tredjedel. Totalt uppskattas industriproduktionen till 21 miljarder danska kronor under en 20-årsperiod.

För ett enskilt hushåll räknar televerken och elektronikföretagen med en kostnad på ca 2 700 danska kronor för mottagaren (utomhus- och inomhusdel) och mellan 300 och 2 300 danska kronor för installationen, beroende på installationens svårighetsgrad och hur mycket arbete man utför själv. För ett hushåll anslutet till en centralantennanläggning sjunker kostnaderna till mellan 700 och 2 200 danska kronor. Dessa siffror är något lägre än de som uppges i Nordsat-utredningen och baserar sig på färsk forskning av televerken och industrin.

Som jämförelse kan nämnas att hemelektronikmarknaden i Norden under år 1980 (inom parentes anges siffror för år 1978) uppgick till 9,0 (8,7) miljarder danska kronor (försäljningspris till konsument exkl. skatt), uppdelat på 3,7 (3,8) miljarder danska kronor för TV-mottagare, 4,4 (4,6) miljarder danska kronor för radiomottagare och stereoutrustningar samt 860 (300) miljoner danska kronor för videobandspelare och övrigt. Försäljningsvolymen för mottagarutrustningar kan beräknas till som mest 1,3 miljarder kronor per år vilket är 1/3 av marknaden för TV-mottagare och 15% av totalmarknaden för hemelektronik.

TV-satellitprojekt i andra länder

Direktsändande radio- och TV-satelliter innebär jämfört med ett markbundet sändarsystem största ekonomiska fördelar för de länder som inte har ett utbyggt nät av sändare på marken. Även länder med ett utbyggt marknät kan dra nytta av ett direktsändande satellit-TV-system, eftersom

antalet frekvenser för markbunden sändning är mycket begränsat. Tekniken är ny eftersom inget operativt system ännu finns och kan endast tillämpas i länder där befolkningen har ekonomiska förutsättningar att inköpa mottagarutrustning. Det är därför naturligt att planerna på direktsändande TV-satelliter kommit längst i de industrialiserade länderna trots att dessa länder har det bäst utbyggda systemet av marksändare. Ett annat viktigt motiv för sådana länder att utveckla direktsändande TV-satelliter är behovet av referensanläggningar för den inhemska hemelektronikindustrin.

Ett av de längst framskridna projekten för operativa system på detta område är det samarbete mellan *Västtyskland* och *Frankrike*, som offentliggjordes i oktober 1979. Projektet innebär att två satelliter, en tysk (TV-SAT) och en fransk (TDF-1), med kapacitet för vardera tre direktsändande TV-kanaler skall framställas och skjutas upp i augusti (TV-SAT) resp. december (TDF-1) år 1984. Systemen beräknas bli operationella tidigast år 1986, då uppskjutning av ytterligare satelliter planeras med vardera fem direktsändande kanaler. Innan dessa system blir operationella krävs också en noggrannare utredning av vissa politiska och kulturpolitiska konsekvenser av satellit-TV, främst i Västtyskland. Troligtvis kommer ändå de tyska och franska satellitsystemen att bli de första operationella i världen. Nordsat beräknas bli operationell ca 5 år efter beslut.

De fyra företag som utvalts som huvudleverantörer för TV-SAT/TDF-1 är för plattformsdelen av satelliten tyska MBB och franska Aerospatiale och för nyttolastdelen tyska AEG-Telefunken och franska Thomson CSF.

Ytterligare ett land som allvarligare diskuterar införande av satellit-TV är *Luxemburg*. Drivkraften i detta fall torde vara kommersiella reklamintressen. Den stråle som tilldelats Luxemburg för direkt-TV-sändning täcker stora delar av Västtyskland, Frankrike, Belgien och Nederländerna. Radio Luxemburg studerar f. n. tillsammans med två europeiska rymdkonsortier och ett amerikanskt rymdföretag en egen TV-satellit med tre kanaler, en franskspråkig, en tyskspråkig och en nederländsk. En annan lösning som diskuterats är att hyra en kanal i den franska TV-satelliten.

Bland övriga industriländer är det *Canada* som sedan 1976 utfört de mest avancerade experimenten med direktsändande TV-satelliter. Inom det s. k. Hermes-projektet vilket utförts tillsammans med amerikanska NASA har en satellit med en effektförstärkare med 200 watt uteffekt skickats upp. Detta är den hittills största effekten för en kanal på en TV-satellit och motsvarar ungefär den effekt som svenska televerket och Rymdbolaget anser behövas för direktsändningar från en Nordsat-satellit i Västnorden. Hermes-projektet innehåller även andra moment än direktsändning av televisionsprogram och något beslut om ett operationellt system har inte fattats i Canada.

Japan har skickat upp experimentsatelliter för studier av direktsändning

av radio- och TV-program. Försöken pågår sedan våren 1978 och avsikten med dem är att fastlägga riktlinjer för kommande nationella rundradiosatellit-system i Japan. Förstärkarna i satelliterna har som mest en uteffekt av 100 watt. Något beslut om operativa system i Japan har ännu inte fattats men industrin arbetar intensivt på utveckling av mottagningsutrustning.

I *Storbritannien* har man tagit ett principbeslut att införa satellit-TV. Sändningarna skall starta i mitten av 1980-talet och skall omfatta upp till fem brittiska kanaler.

I *USA* finns redan idag satelliter som sänder TV-program semi-direkt. Dessa utnyttjas bl. a. av vissa hotellkedjor och programmen matas in i hotellens kabel-TV-system. Det amerikanska rymdföretaget Comsat har nyligen ansökt om tillstånd att etablera ett nationstäckande kommersiellt satellitsystem för direkt TV-sändning. Ett sådant tillstånd motarbetas dock av starka regionala reklamintressen. USA:s rymdindustri visar ett stort intresse för att leverera direktsändande TV-satelliter.

Den andra stora rymdmakten vid sidan av *USA*, *Sovjetunionen*, har ännu inte avslöjat några konkreta planer på direktsändande TV-satelliter. Man har redan geostationära satelliter med kapacitet för semi-direkta satellitsändningar men inte sändningar för individuell mottagning.

Det finns ytterligare en grupp länder som diskuterar direktsändande TV-satellitjänster i olika långt framskridet stadium. Bland dessa kan nämnas *Kina*, *Indien*, *Indonesien*, *Arabstaterna* (tillsammans eller var och en för sig) samt *Australien*. Potentiella behov föreligger för ytterligare ett antal länder bl. a. i Afrika och Sydamerika.

Sändningarna från flera av de ovan nämnda satelliterna kan tas emot i Norden. Detta gäller främst sändningarna från den västtyska satelliten som kan ses i Danmark, södra Norge och södra och mellersta Sverige. De franska och luxemburgiska sändningarna kan ses i Danmark och södra Sverige och en eventuell sovjetisk sändning i hela Östnorden. Skaffar man sig en större antenn än normalt kan man även i andra delar av Östnorden se de nämnda sändningarna.

Det är endast ett begränsat antal företag eller konsortier som kommer att konkurrera om att leverera direktsändande TV-satelliter till de ovan nämnda länderna. Förutom ett eller två europeiska konsortier kommer minst fyra amerikanska rymdföretag och ett eller flera japanska rymdföretag att försöka ta sig in på marknaden. På världsmarknaden kommer nordisk industri att kunna komma in som leverantör av delsystem. Leveransmöjligheterna för nordisk industri ökar om den erbjuder en del av sin hemmamarknad, dvs. del i leveranserna till Nordsat-systemet. Vidare måste man offerera konkurrenskraftiga villkor för leveranserna. En industripolitiskt medveten upphandling av Nordsats rymdsegment kan således medverka till att nordisk industri skall få en del i den snabbt växande marknad som TV-satelliterna utgör.

Nordisk industris kompetens och resurser

Den nordiska verkstads-, elektronik- och hemelektronikindustrin har en hög kompetens mätt med en internationell måttstock. Av denna anledning kan nordisk industri med all säkerhet framgångsrikt deltaga i Nordsat-projektet. Industrins kompetens kompletteras av kunskaper hos de högskolor och institut som arbetar inom de berörda teknik- och vetenskapsområdena.

I den följande redovisningen behandlas "sändarsystemet" dvs. satelliter, kontrollstation och upplänkar i ett avsnitt och markmottagarutrustningar i ett följande. Anledningen till detta är de stora skillnader i industristruktur, konkurrensförutsättningar och upphandlingsförhållanden som råder på dessa områden.

I bilaga 3 redovisas utförligt vissa nordiska företags kompetens och tillverkningsresurser på rymdområdet.

Sändarsystemet

I december 1978 bildade sju nordiska företag Nordisk industrigrupp (NIG) som har som mål att kunna leverera ett komplett rymdsegment till Nordsat-systemet med tillhörande kontrollstation på marken. NIG består av följande företag:

- Christian Rovsing A/S, Danmark
- Elektronikcentralen, Danmark
- OY Nokia AB, Finland
- A/S Kongsberg Våpenfabrikk, Norge*
- A/S Elektrisk Bureau, Norge
- Saab-Scania AB, Sverige
- Telefon AB L. M. Ericsson, Sverige

För att klara av huvudleverantörskapet för Nordsat räknar NIG med att sluta samarbetsavtal med europeisk eller amerikansk industri. NIG räknar med att ca 50% av värdet av rymdsegmentet och kontrollstationen bör köpas utifrån på grund av höga utvecklingskostnader. Sådana detaljer är t.ex. solpaneler, värmerör, vissa sensorer och effektförstärkare (vandringstvågrör). För integration och provning av satelliten räknar NIG med att utnyttja befintliga anläggningar i utlandet.

NIG utesluter inte möjligheten att ytterligare företag kan komma med i gruppen, men räknar primärt med att andra företag endast kommer att komma in som underleverantörer.

Även utanför NIG finns som nämnts företag som har kapacitet att leverera utrustning till Nordsats sändarsystem. Elektronikindustrin i Danmark har en stark ställning, och det är att vänta att många företag kommer visa intresse för att leverera utrustning till Nordsat.

* Har beslutat att inte satsa på elektronik kvalificerad för rymdbruk. Verksamheten inom NIG trappas ned av denna anledning.

Sålunda är Tema Elektronik A/S liksom Rovsing A/S i NIG-gruppen intresserat att leverera strömförsörjningssystem och kontrollutrustning. Tica ApS är intresserat av uppgifter inom utveckling och provning av antenner till satelliter och satellit-jordstationer.

I *Finland* är företagen Oy Nokia Ab (NIG), Valmet Oy och Strömberg Oy intresserade av att leverera utrustning till kontrollcentraler och till sändarstationer på marken. Dessutom kan leveranser komma i fråga för företagen Kajaani Oy Elektroniikka, Vaisala Oy och Aspo Oy Elektroniikka.

I *Norge* är det A/S Elektrisk Bureau (EB) som satsar starkast på utveckling och produktion av telesatellitesystem. Redan år 1969 gick EB in för satellitkommunikation till båtar och år 1978 marknadsförde de sin skeppsterminal som första producent i Europa. EB koncentrerar sin verksamhet till markutrustningar och har tillsammans med offentliga forskningsinstitut upparbetat en betydande kompetens inom detta område. EB har utfört flera uppdrag för ESA och bl. a. gjort en stor ombyggnad av en kontrollstation (TTC) i Spanien.

I samband med Nordsat är EB intresserat av utveckling och produktion av markstationer för sändning av TV-signalerna till satelliterna och markbaserad kontrollutrustning för satelliterna. Man är också mycket intresserad av slavsändarproduktion, en produkt som torde få stor efterfrågan i Norge på grund av landets topografi. EB har under många år varit en dominerande producent av radiolänkar för förbindelser mellan studio och jordstationer. EB producerar även optisk fiberkabel.

Standard Telefon og Kabelfabrik A/S (STK) satsar starkt på produktförytelser inom sina huvudområden telekommunikation- och kabelsystem. STK är intresserat av att få leverera sina produkter till Nordsat, speciellt inom signaldistribution (program-switching, transmission) inom det jordbundna nätet på sändarsidan.

Aksjeselskapet Micro-Elektronik (AME) är primärt engagerat i utveckling och produktion av kundspecifiserade produkter baserade på avancerad elektronisk teknologi. Till Nordsat kan AME som underleverantör bidra med utveckling och produktion av komponenter som hybridkretsar eller monolitiska integrerade kretsar och undersystem både till satellit och markstationer.

A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker (RA) har byggt upp ett center för framställning av precisionskomponenter av metall och kompositmaterial och kan tillsammans med nordiska och/eller internationella partners ha intresse för utveckling och produktion av strukturella enheter för såväl markstationer som satelliter.

Dessutom väntas en rad norska företag inom elektronik- och kabelproduktion anmäla sitt intresse som underleverantörer.

En mängd elektronikföretag i *Sverige* kommer i likhet med förhållandena i de andra nordiska länderna vara intresserade av underleveranser till

Nordsat-projektet. L. M. Ericsson har, utöver sina åtaganden inom NIG, förklarat sig intresserat av sändarstationer på marken.

Markmottagarutrustning

Ett projekt för utveckling av antenn- och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit pågår f. n. med stöd av *Nordisk Industrifond*. Deltagare i projektet är

- Aalborgs universitetscenter (AUC), Danmark
- VTTs teletekniska laboratorium (STF), Finland
- Elektronikklaboratoriet ved NTH (ELAB), Norge
- Institutet för mikrovågsteknik (IM), Sverige

Projektet omfattar hela utomhusdelen av markmottagaren, dvs. både antenn och mikrovågshuvud med blandare och mellanfrekvensförstärkare. Projektet har i första fasen lett till utveckling av två prototyper. I en senare fas vidtar fältprovning i aktuella klimattyper. Denna har påbörjats under år 1980. Projektresultatet kommer att ställas till nordiska företags förfogande för användning i kombination med egenutvecklade inomhusenheter eller centralantennanläggningar. Nordiska företag har visat ett stort intresse för projektet.

Elektronikindustrin i *Danmark* har en bred orientering och kommer att kunna ställa om sig relativt snabbt när direkt satellit-TV-mottagning genomförs. En rad företag har visat intresse för området, t. ex. Arcodan Antennesystemer A/S, Bang & Olufsen A/S, Kampsax International A/S, Aktieselskabet Nordiske Kabel- og Traadfabriker, Radartronic A/S, Ticra ApS och Triax A/S.

I *Finland* sker produktion av centralantennanläggningar i det egna landet i ännu högre grad än i de andra nordiska länderna. Ett antal företag, bland dem Teleste Oy, Salora Oy, Oy Lohja AB Elektronik och Oy Nokia AB, har förklarat sig intresserade av markmottagningsutrustning. Arbeta på att ta fram sådan utrustning pågår bl. a. vid Teleste Oy och Salora Oy.

I *Norge* håller RA på att utveckla produktionsmetoder för små parabolantennor till direktmottagare och till centralantennanläggningar. RA har goda förutsättningar för rationell produktion av antennens mekaniska delar. De samarbetar med EB som arbetar med mikrovågstekniken.

STK är intresserade av att leverera kabelsystem för centralantennanläggningar, vari även inkluderas fiberoptiska system. Företaget har även uttalat intresse för lokal produktionen av direktmottagare.

I *Sverige* är främst Luxor Industri AB och Svenska AB Philips intresserade av markmottagarutrustning men även SRA Communication har visat intresse vad gäller centralantennanläggningar. Både Luxor och Philips arbetar på att ta fram prototyper till mottagare. Båda företagen räknar med att börja marknadsföra en produkt år 1983 eller 1984 när den tyska satelliten börjar sända.

Allmänt kan sägas att konkurrensen på markmottagarsidan kommer att

bli mycket hård. Tillverkning av individuella mottagare måste nära kopplas till tillverkning av TV-apparater eftersom en del av utrustningen troligen i framtiden kommer att vara inbyggd i TV-apparater. På detta område kommer konkurrensen med Japan att vara den avgörande. Japan har 33% av världsproduktionen av färg-TV och 48% av produktionen av färg-TV-rör. 22 japanska företag arbetar f. n. med utveckling av individuella mottagare och disponerar över två satelliter för mätningar. De skillnader som finns mellan japanska och nordiska specifikationer på detta område kan förstärka de nordiska företagens möjligheter att överleva på denna marknad, men det är sannolikt att japanska företag anser de nordiska marknaderna så intressanta att de utvecklar modeller som är anpassade till nordiska förhållanden.

När det gäller centralantennanläggningar är bilden ljusare. Finska och danska företag har en stark ställning på denna marknad och den teknik som kommer att utnyttjas för satellitmottagningsutrustningen är av så hög kvalitet att den är mindre känslig för de korta serier som blir aktuella i nordiska sammanhang. Huvudkonkurrenten på detta område utgörs av tyska företag.

I samband med införande av satellit-TV-sändningar ges ett unikt tillfälle att införa nya överföringssystem för bild och ljud, då nyanskaffning av mottagningsutrustning ändå är nödvändig. S. k. digital överföring ger möjlighet att sända bild och ljud med högre kvalitet på mindre frekvensutrymme än med nuvarande teknik. För närvarande diskuteras dock endast att använda digital överföring av ljudkanalerna medan traditionell teknik används för bildöverföringen. Från konsument- och industripolitiska synpunkter är det dock viktigt att införande av nya överföringssystem sker enligt en internationellt accepterad standard.

Industripolitiska överväganden

Nordsatprojektet är av en sådan svårighetsgrad att det krävs hög teknisk och systemmässig kompetens inom delvis helt nya områden av de nordiska företag som skall delta i projektet. I den mån kompetens inte redan finns måste den byggas upp innan deltagande i Nordsat-projektet kan komma till stånd.

Svensk, dansk och norsk industri har redan viss erfarenhet av leveranser till satellitprojekt genom Sveriges och Danmarks medlemskap i det europeiska rymdorganet ESA. Sverige och Danmark betalade år 1979 ca 140 miljoner danska kronor till ESA varav ca två tredjedelar kom tillbaka i form av industrikontrakt. Norge har deltagit i ESAs maritima program och blir från hösten 1981 associerad medlem av ESA.

Sverige har därutöver ett program för nationell industriell kompetensutveckling. Detta program kommer att ökas kraftigt under de kommande åren, bl. a. genom utveckling och uppsändning av en svensk vetenskaplig satellit Viking och den experimentella tele-satelliten Tele-X. Den sist-

nämnda kan eventuellt förverkligas i ett nordiskt samarbete. Totalt sett avses de svenska insatserna på rymdforskning och rymdverksamhet fördubblas under en treårsperiod.

I Finland har satsningen på rymdteknik varit relativt liten, årligen ca 2.5 miljoner mark. Enligt rymdkommitténs betänkande borde man i Finland öka satsningen på rymdteknik till totalt 110 miljoner mark under följande femårsperiod. Summan borde höjas till 90 miljoner mark årligen på 1990-talet.

Inom ramen för ett av staten och industrin finansierat forskningsprojekt har man i Finland strävat att öka den inhemska industrins kompetens inom satellit-TV-området. Projektet har utförts av Statens tekniska forskningsanstalts teletekniska och elektroniklaboratorium i samarbete med industrins forsknings- och produktionsenheter. Projektets totalfinansiering uppgår till 3 miljoner mark. En del av projektet har knutits till det av Nordisk Industrifond finansierade projektet för satellitantennutveckling.

Den civila satellittekniken befinner sig f. n. i ett övergångsskede från att ha varit huvudsakligen experimentell till att bli huvudsakligen kommersiell. Denna övergång kommer med stor sannolikhet att åtföljas av en stark strukturförändring inom rymdindustrin. Konsortier och industrigrupperingar med vissa specialiteter kommer att utvecklas. Det kommer därför att vara industripolitiskt intressant att ha industrier med sådana konkurrensförutsättningar att de kan få tillträde till sådana internationella industrikonsortier och det kommer också att krävas att de olika länderna nationellt, regionalt eller internationellt deltar i satellitprojekt som ger industrin möjligheter till ett sådant samarbete. Det som eftersträvas är en kompetenshöjning inom industrin på vitala teknikområden. En sådan kompetenshöjning kan stimuleras både genom ett direkt finansiellt stöd från staten och genom en riktad upphandling av sändarsystemet.

Ett nordiskt deltagande i Nordsat-projektet kommer, jämfört med en direkt upphandling av utländsk utrustning, troligtvis att bli dyrare, främst beroende på att kostnaden innefattar en kompetensuppbyggnad vid nordisk industri. Denna kostnadsskillnad kan minskas genom att kompetensen på annat sätt höjs vid nordisk industri. Detta kan vara fördelaktigt i en anbudssituation så att nordisk industris deltagande i ett eventuellt Nordsat-projekt inte kan påstås medföra orimliga kostnadsökningar eller äventyra projektets genomförande.

Den industripolitiska nyttan i form av industriell kompetensuppbyggnad, som ett Nordsat-projekt skulle medföra får också konsekvenser för kostnadsfördelningen mellan de nordiska länderna. Av kostnaden för projektet kan i runda tal 300–350 miljoner danska kronor anses falla på industriell kompetensuppbyggnad, medan resten är ren tillverkningskostnad. Kostnaderna för kompetensuppbyggnad bör fördelas mellan länderna i proportion till den industriella nyttan, medan resterande kostnader fördelas i proportion till antalet TV-licenser eller liknande mått.

Den kompetensuppbyggnad som kan bli följden av ett nordiskt deltagande i Nordsat-projektet är enligt industrins egen bedömning av betydelse i vad avser sändarsystemet. Ett genomförande av Nordsat-projektet skulle ge dessa företag en kompetens som är väsentlig för att få en andel i den med stor sannolikhet växande marknaden för direktsändande TV-satelliter. Det bör dock här betonas att beslutet om Nordsat skall fattas på kultur- och mediapolitiska grunder.

Förutom marknaden för TV-satelliter kan man förvänta en snabb expansion av telesatellitområdet. På senare tid har användningen av telesatelliter, som snabbt kan anpassas till olika behov inom näringslivet, blivit speciellt aktualiserade.

En avgörande faktor för hur stor andel nordisk industri får av sändarsystemet är hur upphandlingen sker. Det finns ett flertal olika handlingsalternativ från ett helt öppet anbud, som troligen resulterar i att amerikansk industri får ordern, till att ordern ges direkt till ett nordiskt konsortium. Man kan tänka sig öppna anbud med vissa villkor om ett minsta deltagande av nordisk industri eller regler om särskilt hänsynstagande till andelen av nordisk industri i ett anbud. Man kan också teoretiskt tänka sig att företagen får möjlighet att bygga upp sin kompetens på annat sätt, t. ex. via utvecklingskontrakt, så att det pris de kan erbjuda vid ett öppet anbud blir helt konkurrenskraftigt.

Det torde dock ur industripolitisk synpunkt vara helt oacceptabelt att frånhända sig möjligheten till en nordisk kompetensuppbyggnad genom att lägga ut ordern på helt öppet anbud. Det torde vidare vara varken realistiskt eller klokt, med hänsyn till önskemålet att få in nordisk industri i internationella företagskonsortier, att direkt ge ordern till ett nordiskt konsortium. Det bör exempelvis krävas att ett samarbete med utländsk industri etableras som ger de nordiska företagen del i även andra satellitprojekt. Det rimligaste alternativet torde därför vara en kombination av särskilda åtgärder som höjer industrins kompetens och ett upphandlingsförfarande som säkerställer ett stort och betydelsefullt deltagande av nordisk industri i projektet.

Det bör påpekas i sammanhanget att de internationella överenskommelserna inom GATT vad gäller offentlig upphandling ger de nordiska länderna rätt att frångå förfarandet med en helt fri upphandling i bl. a. detta fall.

Upphandling av Nordsat

Utredningen om nordiskt radio- och TV-samarbete har i rapporten *Nordisk radio och television via satellit (NU A 1979:4)* föreslagit att ett särskilt organ skall svara för överordnad samordning av Nordsat-projektet under uppbyggnadsfasen.

Studiegruppen instämmer i detta förslag. En mycket stark enhetlig ledning är nödvändig för att genomföra projektet inom fastställda tids- och

kostnadsramar. Detta är också förutsättningen för att kunna engagera nordisk industri i projektet utan att de ekonomiska ramarna sprängs. Den verkställande ledningen bör skiljas från de övergripande politiska och industripolitiska ställningstagandena. Inom givna ramar bör den verkställande ledningen för projektet ges stor handlingsfrihet.

En industripolitiskt medveten upphandling kan medföra att enbart ett begränsat antal leverantörer ges tillfälle att lämna anbud. Om detta leder till att Nordsat blir dyrare än vid en helt fri upphandling och ett eller flera nordiska länder får industripolitiska fördelar genom detta förfarande, bör dessa länders bidrag till Nordsats kostnader korrigeras med hänsyn till detta.

Studiegruppen föreslår därför att ett principbeslut om genomförande av Nordsat-projektet i någon form åtföljs av överläggningar mellan de nordiska länderna, med syfte att utvälja eller skapa ett nordiskt upphandlande organ med självständig ställning och att överenskomma om klara målbeskrivningar och direktiv till detta organ.

Direktiven skall specificera vilka intressen som skall tillgodoses genom projektet och hur avvägningen skall ske mellan dem. Direktiven skall vidare specificera vissa tekniska krav, preliminär tidsplan och finansiell ram för projektet.

Slutsats

Satellittekniakens användning blir alltmer vanlig och dess tillämpningsområden alltmer utbredda. För de företag som arbetar med telekommunikationer och för hemelektronikindustrin är det av vitalt intresse att skaffa sig kunskaper om och erfarenhet av de tekniska och andra problem som är förknippade med rymdteknikområdet. Nordsat kan i detta sammanhang ge en god bas för teknikutveckling och kunskapsuppbyggnad för nordisk industri, inte bara inom det snäva TV-satellitområdet utan även då det gäller telesatelliter i allmänhet. Genom att fatta ett snabbt positivt beslut om Nordsat kan många industripolitiska fördelar vinnas. En förutsättning är då givetvis att upphandlingen av rymdsegmentet sker i enlighet med det förslag som presenterats i denna rapport.

Nordiska företags kompetens och tillverkningsresurser på rymdområdet

Norge

A/S Elektrisk Bureau

A/S Elektrisk Bureau ble grunnlagt i 1882, bare 6 år etter at telefonen ble oppfunnet. Telefonsentraler, apparatutstyr og utstyr har helt siden den gang vært en dominerende produktgruppe i bedriftens leveringsprogram.

Bedriften samarbeider med Telefonaktiebolaget L. M. Ericsson i Stockholm, som har ca 25% av selskapets aksjer. Genom lisensavtaler har EB adgang til LME's og utenlandske selskapers teknikk innenfor telekommunikasjonssektoren.

75% av aksjene eies av vel 2200 norske privatpersoner, forsikringselskaper, bedrifter og institusjoner.

Omsetningen for EB konsernet var i 1980 NOK 1468 millioner og antall ansatte vel 4800. Salg utenfor Norge har øket fra knapt NOK 30 millioner i 1971 til vel NOK 300 millioner i 1980.

Konsernet markedsfører sine produkter i mer enn 40 land over hele verden.

Gjennom sine datterselskaper i England og Tyskland har EB faste tilknytningspunkter til EEC og vesentlige internasjonale forretningssentra. Likeledes har bedriften etablert seg i Singapore, Houston og Abu Dhabi.

Telefonsentraler har alltid vært en dominerende produktgruppe i EB's leveringsprogram. I fremstillingen av telefonapparater har bedriften gjort seg internasjonalt bemerket.

EB's virksomhet er sterkt eksportrettet. Blandt de viktigste eksportprodukter er:

- transmisjonssystemer for tele- og kraftverksadministrasjoner,
- mobile kommunikasjonssystemer,
- elektronisk utstyr for skip og olje/offshore industrien,
- radiolinjesystemer,
- satellitt-kommunikasjonsutstyr for skip og landstasjoner.

EB deltar også i ko-produksjonen av utstyr for jagerflyet F-16.

Produksjon

EB's produksjonsvirksomhet omfatter anslagsvis 60% av bedriftens ansatte. Virksomheten spenner over et vidt felt, fra mekanisk deltilvirkning til seriefremstilling, montering og kvalitetskontroll av elektroniske komponenter. EB har fabrikker på Hisøy ved Arendal, i Risør, Asker, Lørenskog, Oslo og Bergen foruten et mindre produksjonsselskap som er opprettet i Singapore. Datterselskapet A/S Norsk Kabelfabrik har dessuten produksjonsvirksomhet i Drammen og Hokksund. Det alt vesentlige av bedriftens virksomhet foregår i egne moderne produksjonslokaler.

Produktutvikling

Stikkord som digitalteknikk, elektrooptikk, mikrobølgeteknikk, kretsintegring og satellittkommunikasjon angir noen av de teknikker og metoder som benyttes i arbeidet med utvikling av nye produkter og systemer.

Det største enkeltprosjekt i 1980 var utvikling av en jordstasjon for maritim satellittkommunikasjon i Eik i Rogaland. Når denne er driftsklar i 1982, har EB innen satellittfeltet et komplett system for både mobile terminaler og store stasjonære anlegg.

Samlede omkostninger for produktutvikling i 1980 var NOK 110 millioner.

A/S Norsk Kabelfabrik, som er et heleiet datterselskap, ble etablert i 1913, og har sitt hovedanlegg på Holmen i Drammen. I 1977 åpnet bedriften en ny tidsmessig fabrikk for produksjon av telekabel ved Hokksund.

NK arbeider meget med produktutvikling på kabel området. Fabrikken har engasjert seg sterkt i fremstillingen av optiske fiberkabler. En økende del av produksjonen blir eksportert.

Også **A/S Telesystemer** er et heleiet datterselskap.

En viktig varegruppe i A/S Telesystemers leveringsprogram er automatiske brannalarmsystemer.

Mulige leveranser til Nordsat-prosjektet:

EB har allerede en betydelig kompetanse og aktivitet knyttet til utvikling, produksjon, installasjon og service av jordstasjoner (inklusive skips-terminaler) til operative satellittsystemer. På EB's spesialområde til nå, som er maritime systemer, har bedriften vist at den er konkurransedyktig med verdens øvrige bedrifter i bransjen. EB har også levert jordstasjoner for operative samband til Svalbard og oljevirksomheten i Nordsjøen og laget flere jordstasjoner til vitenskapelige formål. EB har stått for ombygging av antenne, mottaker og sender til ESA's TTM&C-stasjon for maritime satellitter (Villafranca), og bedriften har levert "ground support equipment" til bruk i utprøvingen av disse satellittene.

I NORDSAT-prosjektet er EB interessert i:

a) Senderstasjoner (jordstasjoner), radiolinjer, optiske fiberkabler og annet telekommunikasjonsutstyr til programformidling og til signalering og kontroll på sendersiden. NORDSAT kan her åpne nye produktmuligheter for EB.

b) Omformere som kan forsyne skyggeområder, fellesanlegg, og eventuelt enkeltmottakere med program fra satellitt. NORDSAT åpner her ikke nye produktmuligheter, men kan gi et tilleggsmarked.

c) TTC&M-stasjon. EB kan påta seg totalleveransen i samarbeid med Chr Rovsing eller annen industri i eller utenfor Norden.

Aksjeselskapet Mikro-Elektronikk (AME)

AME ble etablert i 1965 i Horten, som den første mikroelektronikkbedrift i Skandinavia. AME er primært engasjert i utvikling og produksjon av kundespesifiserte produkter basert på avansert elektronisk teknologi.

AME er resultatet av et omfattende forsknings- og utviklingsprogram ved Sentralinstitutt for Industriell Forskning (SI) i Oslo siden 1960.

Aksjonærer i AME er Gustav A Ring Systemmaskiner A/S (GAR og den norske stat ved Industrifondet. Aksjekapitalen er på 3,2 millioner kroner med henholdsvis 58,5% på GAR) og 41,5% på staten. Bedriften har idag 175 ansatte.

Et effektivt og kontinuerlig samarbeid mellom AME, Sentralinstitutt for Industriell Forskning, Forsvarets Forskningsinstitutt og norske universiteter har resultert i en rekke produkter og tjenester som AME i dag kan tilby. Disse produktene er basert på tynnfilm-, tykkfilm og monolittisk teknologi.

Av AME's produktprogram nevnes:

- Hybrid- og monolittisk integrerte kretser
- Lysdetektorer – IR-detektorer
- Transducere og sensorer for måling av trykk, kraft, aksellerasjon, vibrasjon, sjokk etc.
- Diverse Sub-systemer
- HF-SSB Radio system

I tillegg til det elektroniske marked er AME også leverandør til det medisinske marked. Dette gjelder spesielt blodtrykkmålere.

Skandinavia er AME's hovedmarked. Deretter følger Tyskland, Sveits og England, samt diverse land utenom disse.

1. januar 1978 overtok AME firmaet Kilsund Industrier A/S. KI er en moderne elektronisk bedrift for montasje av trykte kort og diverse utstyr. KI har ca 150 ansatte og er underleverandør til norske og utenlandske bedrifter generelt.

I 1979 overtok AME firmaet Jotron Elektronikk A/S. Jotrons produkter er nødradiopeilesendere, VHF kommunikasjonsutstyr fly-bakke og lys-blinkere.

Mulige leveranser til NORDSAT-systemet

AME's kompetanse ligger innenfor utvikling og produksjon av kundespesifisert elektronikk hvor bruk av moderne teknologi er nødvendig for å få en optimal løsning. I forbindelse med leveranser til forsvaret har bedriften etablert et omfattende og effektivt kvalitets-styringsapparat for å sikre at produkter som utvikles og produseres moter kundens krav. Bedriften har et kvalitetssikringssystem som definert i AQAP-1 (Nato-standard).

Av virksomhet ved AME med tilknytning til satellitt-systemer kan nevnes deltakelse i SARSAT-prosjektet. I samarbeid med Jotron Elektronikk A/S og Elektronikklaboratoriet ved NTH (ELAB) utvikler AME en

UHF nødpeilesender for lokalisering via satellitt. I dette utstyret inngår hybrid-integrerte komponenter og en høy-stabil akustisk overflatebølge oscillator.

I samarbeid med f. eks. ELAB kan AME tilby utvikling og produksjon av komponenter som hybridkretser eller monolittisk integrerte kretser og subsystemer både til satellitt, kontrollstasjon eller bakkemottakere. AME fremhever spesielt sin interesse for forsatsen på mottakersiden.

Standard Telefon og Kabelfabrikk A/S (STK)

Standard Telefon og Kabelfabrikk A/S (STK) med 3 400 ansatte hadde i 1980 en omsetning på ca 1 400 millioner kroner, basert på egenproduksjon innenfor hovedområdene kraftkabel, telekommunikasjonskabel og telekommunikasjonssystemer omfattende telefonsentraler, hussentraler (PABX), transmisjonsutstyr, stømforsyning samt militært kommunikasjonsutstyr. I tillegg drives et betydelig videresalg av forbrukervarer (TV, radio, husholdningsapparat).

STK satser sterkt på produktfornyelse innen hovedområdene telekommunikasjons- og kabelsystemer. I 1980 nedla bedriften ca 100 millioner kroner hovedsakelig egenfinansiert i FoU samt kundetilpasning av produkter, med innsats av ca 370 ingeniører og sivilingeniører. Eksportandelen er økende. Det er bedriftens bevisste målsetting å øke denne ytterligere gjennom satsing på egenutviklede produkter.

STK nevner følgende av sine aktivitetsområder som har relasjon til satellittsystemer:

(1) Digital Kommunikasjon

Bedriften har gjennomført ett av de største utviklingsprosjekter innen profesjonell elektronikk i Norge (elektroniske telefonsentraler), og er nå igang med industrialisering av neste generasjons digitale telefonsentraler (knutepunktssentraler) basert på mikroprosessorteknikk. Siden 1977 har STK hatt i drift et heldigitalt prøvenett som det første i Norge for utprøving av tjenesteintegrerte telefonifunksjoner. Utviklingsarbeidet videreføres nå mot mobile digitale telefonsentraler for militære formål samt tjenesteintegrerte digitale PABX-systemer for det sivile marked. Ved utgangen av 1981 skal bedriften levere digitale (PCM) knutepunktssentraler for NRK's programnett P-2. Utvikling av digitale knutepunktssentraler skjer gjennom utstrakt samarbeid med norske forskningsinstitusjoner og underleverandører.

(2) Telekabel – optiske systemer

Ved STK's produksjonsenhet i Rognan er det installert moderne produksjonsutstyr for telekabel. STK har vært tidlig ute med egenproduserte fiberoptiske telekabler, og har allerede levert og installert fiberkabler for

profesjonelle formål, bl. a. video-overføringssystem for NSB. Bedriften er nå igang med flere kundeoppdrag hvor fiberkabel inngår som komponent, og regner med å utvide denne virksomhet til også å omfatte bredbåndssystemer. I tillegg til fiberkabelproduksjon har STK også i produksjon antennekoaksialkabler for utendørs bruk.

(3) Beslektede aktiviteter

For ca fire år siden gjennomførte STK en systemstudie vedrørende satellittkringkasting for Televerkets Forskningsinstitutt. Gjennom konserntilknytninger, bl. a. til SEL i Tyskland, har STK adgang til utviklingsresultater innen bredbåndskommunikasjon.

På bakgrunn av egenproduksjon, salg og produktutvikling innen digital kommunikasjon og telekabel (fiberoptiske systemer), er STK interessert i å komme med i leveranser til NORDSAT, spesielt på områder som vedrører:

- Signaldistribusjon (program-switching, transmisjon) innenfor det jordbundne nett
- Kabelsystemer for felles antenne anlegg, herunder bredbåndsoverføring og fiberoptiske systemer
- Eventuell lokal produksjon (ikke egenutvikling) av direkte-mottakere.

A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker (RA)

RA er i dag en bedrift med ca 2600 ansatte og en omsetning på ca 800 millioner kroner. Ca 60% av omsetningen er eksport. RA eies av den norske stat.

Innen ammunisjon omfatter produktene ammunisjon til håndvåpen og artilleri, samt raketter/rakettmotorer. På den sivile siden er RA først og fremst en metallarbeidende bedrift med basis i både stål, kopper/messing og aluminium. I den senere tid har plast fått en stadig viktigere plass i produktspekteret. RA har spesialisert seg innen forming og smiing av metaller og utfører ekstrudering (Al, Cu/Ms, plast), kald og varmsmiing (stål, Ms, Al) og roliforming (Al). I tillegg til maskinering og forming har RA moderne anlegg for varmebehandling og overflatebehandling, og de representerer derfor et bredt tilbud av ytelser innen metall bearbeiding.

RA's markeder er først og fremst forsvaret, bilindustrien og bygg/anlegg i inn og utland. De er derfor vant til å arbeide mot strenge spesifikasjoner med høye krav til presisjon og materialer, og RA's kvalitetssikringssystem tilfredsstiller de strengeste krav innen sivil og militær produksjon. Innenfor avdeling for flydeler har RA bygget opp et senter for fremstilling av presisjonskomponenter rettet mot aerospace, forsvarsmateriell og annen industri med høye krav til presisjon.

Lettvektkonstruksjoner i høylegert aluminium og kompositter som honeycomb og kullfiber, ligger innen RA's interesseområde.

Produksjonsteknisk har RA lang erfaring fra serieproduksjon av presisjonskomponenter til forsvar og bilindustri, men spesielt F-16 avdelingen er tilpasset produksjon av meget små serier.

RA's interesser/muligheter innen NORDSAT

RA ser mottakerantennner – individuelle og fellesantennner – som et interessant område der RA skulle ha gode forutsetninger for rasjonell produksjon av den mekaniske delen av antennen.

I tillegg til samarbeide innen mikrobølgeteknikk og elektronikk er RA interessert i et samarbeide på markedssiden.

Sammen med nordiske og internasjonale partnere kan RA også ha interesse av utvikling og produksjon av strukturelle enheter for såvel mark-utrustning som satellitter.

Finland

Aspo Oy Elektronikka

Aspo Oy Elektronikka hör till Aspo-koncern, som är verksam på flera områden; metallhandel, handel och tillverkning av kemikalier, bränslehandel, skeppsrederi och elektronikk.

Aspo:s omsättning är 770 Mmk och antalet anställda 700.

Aspo Elektronikkas omsättning är 35 Mmk och personalen 170. Exporten är ca 50%.

Elektronikka har två fabriker; en för säkerhetselektronikk (säkerhets-TV och alarmutrustningar) och en för komponenttillverkning (tjockfilm hybridkretsar och -moduler).

Kajaani Oy, Elektronikka

Kajaani Oy är ett skogsindustriföretag och har ca 3 500 anställda. Omsättningen är ca 805 Mmk. Elektronikomsättningen är ca 48 Mmk och personalen ca 230. 50% exporteras. Elektronikproduktionen är indelad i fyra grupper, industriautomation, audioelektronikk, fordonselektronikk och dataelektronikk. Till audioelektronikkgruppen hör mixerbord för radio- och TV-studior, teater och konsertsalar.

Oy Lohja Ab, Elektronik

Oy Lohja Ab är ett företag, som är verksamt inom olika byggnadsindustriområden. Det är indelat i fyra sektioner: Byggnadsvaror och betongindustri, cement- och kalkindustri, mineral- och kemisk industri och elektronikindustri. Företagets omsättning är 1.083 miljarder mk varav exporten omfattar 204 Mmk. Antalet anställda är 4080. Elektronikindustri

tillverkar TV-mottagare och stereoutrustningar. En sektor, som kommer att växa snabbt är tillverkningen av display halvledarkomponenter. Elektronikindustrins omsättning är 267 Mmk och personalen 918. Oy Lohja Ab Elektroniikka siktar också på satellit-TV-mottagarmarknaderna. Elektronikexporten var år 1980 146 Mmk.

Oy Nokia Ab Elektronik

Oy Nokia Ab är ett av de största företagen i Finland och är verksamt på många områden: Skogsindustri, gummiindustri, metallindustri, elektronik och plast.

Hela gruppens omsättning är 4.7 miljarder mk och antalet anställda är ca 20 500.

Oy Nokia Ab Elektroniikkas omsättning är 607 Mmk och exporten 127 Mmk. Antalet anställda är 2 500.

Elektronikdelens aktiviteter är telekommunikation (centraler, transmission, mobilradio, datatransmission), industriautomatisering, datorstyrning, fjärrkontroll, kärnkraftssimulation), datorbehandling (dator och data-terminaler), skogsindustriautomatisering.

Till transmission hör bl. a. radiolänkar och kanaliseringstrustningar. Nokia är det enda finska företaget, som hör till NIG-gruppen. Företaget är intresserat av datorsystem för den tekniska satellitkontrollcentralen samt för markstationer. Nokia har också utvecklat en prototyp av mikrovågsdelen och nedgångskabeln för satellit-TV-mottagning.

Salora Oy

Salora Oy är den största TV-mottagartillverkaren i Finland. Tillverkningskapaciteten är 200 000 TV-mottagare och 20 000 stereoapparater per år.

Salora grundades år 1928.

Antalet anställda i koncernen är 2 300 och försäljningen 504 Mmk. Exporten uppgår till 70 %.

Salora siktar på satellit-TV-mottagarmarknaderna och har börjat en egen utveckling (TV-mottagare och inomhusdel).

Oy Strömberg AB

Oy Strömberg AB grundades år 1889 och tillverkar elektroniska apparater och maskiner för industri, elverk, fordon och fartyg. Apparaterna används för att producera, transportera, distribuera och bruka elektrisk energi. Strömberg har stor erfarenhet av motorer och motorkontrollsystem samt av reservkraftverk. Omsättningen är 927 Mmk varav exporten är 35–40 %. Antalet anställda är ca 6 680.

Teleste Oy

Teleste Oy har specialiserat sig på centralantennsystem, interna kommunikationssystem för institutioner, företag, hotell osv.

Telestes omsättning är 47 Mmk och exporten uppgår till 20%. Antalet anställda i Teleste är 280 personer. Utrustningar för mottagning av direkt-sänd TV från satelliter avses bli en av företagets stora produkter i framtiden.

Teleste har redan börjat höja sin kompetens på detta område.

Vaisala Oy

Vaisala Oy tillverkar radiosonder och annan elektronisk utrustning för användning i meteorologi och i andra sammanhang.

Företaget grundades 1936 och har nu 250 anställda.

Exporten svarar för 95% av försäljningen som är 55 Mmk.

Vaisala har erfarenheter på navigations-, telemetri-, och testningsområdena för vilka man också kan finna tillämpningar inom rymdverksamheten.

Valmet Oy

Valmet Oy:s historia räknas från 1920-talet och bolaget har vuxit till en stor koncern inom metallbranschen. Koncernens omsättning är 3,2 miljarder mk och antalet anställda 20200. Valmet är verksamt på många sektorer. Det är uppdelat i olika grupper: träförädlings-, varvs-, automatiserings-, försvarsmateriel-, transportmateriel- och traktorgruppen. De områden som ligger närmast satellitlekommunikation är metallkonstruktion och automatisering. Valmet tillverkar bl. a. radarantennor och antenner för satellit-TV-mottagning.

Sverige**Saab-Scania AB**

Allmänt om företaget

Saab-Scania AB är ett privatägt företag med ca 40000 anställda och en årsomsättning på ca 14000 Mkr.

Företaget är organiserat i ett antal större operativa enheter varav i första hand kan nämnas:

Scaniadivisionen (lastbilar och bussar)

Personbilsdivisionen

Flygdivisionen (flygplan, robotar, rymd och elektronik)

Nordarmaturdivisionen (ventiler och instrument).

Flygdivisionen i sin tur är uppdelad på tre operativa sektorer: Militära flygplan, Civila flygplan samt Robot- och Elektronik. Rymdverksamheten är i sin helhet förlagd till Robot- och Elektroniksektorn.

Rymdverksamheten omsätter för närvarande ca 50 Mkr och sysselsätter ca 100 personer.

Produkter och marknader

Saab-Scania AB startade verksamheten inom rymdområdet för drygt 15 år sedan och koncentrerade då insatserna till telemetri- och telekommandoområdet. Inom det europeiska industrikonsortiet MESH svarar Saab-Scania AB för detta delsystem och har till dags dato levererat datahantlingsutrustningar till flera stora satellitprojekt. Dessutom föreligger order på datautrustning till ytterligare ca 10 satelliter.

I slutet av 1960-talet startade Saab-Scania AB också tillverkning av rymddatorer. Denna linje har visat sig synnerligen framgångsrik och har resulterat i kontrakt på rymddatorer både för satelliter och för den europeiska bärraketen Ariane. Totalt har hittills beställningar erhållits på ca 25 datorer.

Parallellt med framtagningen av satellitutrustningarna enligt ovan har Saab-Scania AB också arbetat inom sondraketområdet. Till en början var det fråga om uppdrag från ESA innebärande att konstruera och tillverka nyttolasten, som innehåller experimenten samt erforderlig kraftförsörjning och mätutrustning. Sedan Sverige övertagit uppskjutningsplatsen Esrange i Kiruna har uppdragen till Saab-Scania AB (från Svenska rymdaktiebolaget) blivit flera och mera avancerade. Sålunda har företaget framtagit en helt självförsörjande styrmodul (monteras på sondraketen), som korrigerar för vindbystörningar innebärande att raketens nedslagsplats kan hållas inom ett betydligt mera begränsat område.

Den stora utvecklingen på rymdområdet inleddes med Sveriges ökade medelssatsning enligt 1979 års rymdproposition. Därmed har företaget medgetts möjligheter att arbeta med kompletta satelliter. För närvarande pågår utvecklingen av den vetenskapliga satelliten Viking. Saab-Scania AB är huvudleverantör och svarar för projektledning, analys- och systemarbete samt integrering och test av komplett satellit. Utöver dessa typiska huvudleverantörsuppgifter konstrueras också experimentdäcket samt framtagar telemetri- och telekommandoutrustningen. Själva satellitplattformen levereras av Boeing i USA, som fungerar som underleverantör till Saab-Scania AB.

Förutom Viking studeras nu också telekommunikationssatelliten Tele-X. Här förutsättes ett nära samarbete med fransk-tysk industri baserat på ömsesidig samverkan. Sålunda räknar företaget med att få leverera elektronikutrustningar till de fransk-tyska projekten, medan dessa länders industri skulle svara för plattformsdelarna till Tele-X och förhoppningsvis Nordsat. Projektdefinitionsarbetet för Tele-X pågår nu med sådan inriktning att Saab-Scania AB, när den egentliga utvecklings- och tillverkningsfasen startar, skall kunna åtaga sig huvudleverantörskapet även för denna satellit.

Framtiden

På apparatnivå räknar företaget med att kunna avveckla sin position inom området databehandling mot att icke endast vara leverantör till MESH-konsortiet, utan även nå en konkurrenskraft som gör att man kan komma ifråga för varje internationellt satellitprojekt. Framför allt räknar företaget med att upphandlingsbetingelserna i Europa inte blir lika konsortiebundna som hittills, vilket bör kunna öka företagets försäljningsmöjligheter. En bidragande faktor till denna utveckling är att det synes komma flera bilaterala och multilaterala satellitprojekt till stånd, vilket reducerar betydelsen av den geografiska fördelningspolitik som gäller ESA-upphandlingar. Likaså pågår det en industriell omstrukturering i Europa, framför allt i England och Tyskland, vilket också bidrar till att man i framtiden kan förutse att det blir speciella industrigrupperingar för varje projekt.

Saab-Scantias möjligheter att matcha den amerikanska industrin ökar i och med att företaget fått tillfälle att arbeta på total systemnivå som i fallet Viking och Tele-X. Därmed kan företaget bättre själv förutse och ställa välanpassade krav på delsystem och apparatlösningar och sålunda ligga bättre framme med konkurrenskraftiga produkter när internationella anbud skall avgas.

Rymdverksamhetens betydelse för företaget

Ekonomiskt sett har rymdverksamheten hittills varit av relativt begränsad omfattning. Helt nya perspektiv öppnar sig emellertid då det är fråga om huvudleverantörsskap för kompletta satelliter. Den stora utmaningen för att nå mera avgörande ekonomisk betydelse med rymdverksamheten blir därför att genomföra några huvudleverantörskprojekt på ett lönsamt sätt.

Framtagande av rymdprodukter innebär verksamhet inom tekniskt intressanta områden. På satellitutrustning ställes krav avseende låg vikt, låg strömförbrukning och hög tillförlitlighet, vilket medför utmaningar i tekniskt avseende, som sedan kan finna tillämpning i andra avancerade sammanhang. Med huvudleverantörsskap följer också projektlednings- och systemarbetsuppgifter av kvalificerat slag, som på ett värdefullt sätt kan kompletteras och vidareutvecklas med motsvarande aktiviteter inom flygplans- och robotområdet.

L.M. Ericssonkoncernen

L.M. Ericssonkoncernen är en världsomspännande företagsgrupp med telekommunikation som specialitet.

Koncernen har med sina nya programminnesstyrda telefon- och telexsystem fått en stark ställning på världsmarknaden.

I Sverige har koncernen 37 egna fabriker. Dessutom finns egna fabriker i 14 andra länder. Inkl. tillverkning på licens och av samarbetande bolag

tillverkas koncernens produkter i totalt 25 länder. Totalt är ca 70 000 personer anställda inom koncernen.

Genom mer än 90 dotter- och samarbetande bolag (av vilka ett 15-tal finns i Sverige) och genom tekniska kontor och representanter är Ericsson-koncernen verksam i 100 länder.

Några viktiga produkter och system

Publika telefonstationssystem
Abonentutrustningar och internkommunikationssystem
Transmissionsutrustningar
Kabel och tråd, nätmateriel
Datakommunikation
Försvarelektronik
Trafiksignalutrustningar
Radiokommunikation
Komponenter

Rymdverksamheten

Sedan 1965 har L.M. Ericsson deltagit i såväl nationella som internationella rymdprojekt och därmed aktivt engagerat sig i utvecklingen av rymdkommunikationssystem.

Det första större projektet var utvecklingen av F-9 transpondermottagare/sändarekombination i en experimentell kommunikationssatellit uppskjuten med ELDO F-9 provraket. Arbetet utfördes i samarbete med företag och forskningsinstitutioner i Danmark, Norge och Belgien och med LME som ansvarig för sammansättning och utprovning av transpondern.

Under de senaste 10 åren har till europeiska rymdorganisationen ESA levererats kommunikationsutrustningar till en lång rad satelliter:

- GEOS I och II, vetenskapliga satelliter, antennsystem
- ISEE-B, vetenskaplig satellit, antennsystem
- EXOSAT, vetenskaplig satellit, antennsystem
- OTS, experimentell kommunikationssatellit, mikrovågsledstrålegenerator och mikrovågsfilter
- ECS, kommunikationssatellit, mikrovågsfilter
- MARECS, maritim kommunikationssatellit, lokaloscillatorsystem (radiobärvågsgenerering)
- MAM, prototyp, transponder med fasstyrd multilob gruppantenn.

LME har deltagit i utredning, specifikation och projektering av ett flertal svensk-nordiska satellitprojekt:

- 68/69 Föregångare till Viking (industridepartementet)
- 76/77 NORDSAT (Rymdbolaget)
- 78/79 NORDSAT (Nordiska ministerrådet)
- 80- TELE-X (Rymdbolaget)

Från 1975 har LME varit engagerat i marksegmentet i rymdkommunikationssystem. Till televerken i Danmark, Finland, Sverige, Schweiz och Österrike har levererats markstationer för vågutbredningsexperiment med OTS. Till televerket på Irland och till svenska televerket har levererats markstationer för datakommunikation.

Företagets rymdverksamhet omsatte år 1980 20 miljoner svenska kronor och sysselsatte 40 personer. Verksamheten expanderar snabbt och man ser möjligheter till att trefaldiga de nämnda siffrorna på några få års sikt.

Danmark

Arcodan Antenne Systemer A/S

Arcodan Antenne Systemer A/S blev grundlagt i 1970.

Selskabet beskæftiger ca. 110 medarbejdere og har en årlig omsætning på ca. 24 mio.kr. (1979/80).

Selskabet producerer elektroniske komponenter og fællesantenneudstyr.

Bang & Olufsen A/S

Bang & Olufsen blev stiftet i 1925.

Koncernen beskæftiger 3000 ansatte og har bl. a. datterselskaber i de øvrige nordiske lande. I 1979/80 opnåedes en koncernomsætning på 360 mio. kr.

Selskabet producerer radio- og fjernsynsmodtagere, båndoptagere, gramofoner, højttalere og pick-ups samt måleinstrumenter.

Kampsax International A/S

Kampsax International A/S er et datterselskab under Kampsax A/S, der blev stiftet i 1917.

Kampsax koncernen beskæftiger ca. 1 500 personer, hvoraf ca. 20 personer er beskæftiget med soft-ware-produktion.

Koncernens omsætning i 1980 var på 269 mio. kr., hvoraf ca. 8 mio. kr. vedrørte soft-ware.

Kampsax udfører bl. a. teknisk-økonomiske studier, planlægning, projektering, byggeledelse og tilsyn med anlægsarbejder. Kampsax deltog i det europæiske konsortium, der i 1974 fik kontrakt på 55 mio. kr. fra ESA under SPACE LAB-programmet.

Aktieselskabet Nordisk Kabel- og Traadfabriker

Selskabet er stiftet i 1898.

Selskabet (NKT) er moderselskab for Nordisk Kabel- og Trådkoncernen.

Koncernen havde i 1980 en omsætning på 1 744 mio. kr. og beskæftigede ca. 4000 medarbejdere.

NKT havde i 1980 en omsætning på 1 238 mio. kr. og lidt over 3000 ansatte.

NKT afsætter kabler og ledninger, metalhalvfabrikata samt trådvarer, søm og skruer.

Selskabet råder over teknologi til fremstilling af såvel store som små parabolantenner samt modtagere. NKT har udviklet og producerer optiske fibre og kabler med tilhørende elektronik for transmission af den modtagne kommunikation, ligesom NKT producerer konventionelle koaxialkabler for CATV-net.

Radartronic A/S

Radartronic blev grundlagt i 1970.

Selskabets årlige omsætning er ca. 18 mio. kr. Antallet af ansatte er på ca. 50.

Selskabets aktiviteter går hovedsaglig i retning af underleverancer af elektronikudstyr.

Christian Rovsing A/S

Christian Rovsing A/S er stiftet i 1963.

Selskabet havde i 1980 en omsætning på 150 mio. kr. og godt 600 ansatte.

Selskabet beskæftiger sig især med edb, rumfart og kommunikationssystemer. På edb-området producerer man bl. a. datamaten CR.80. Selskabet har i en årrække leveret til ESA, bl. a. strømforsyningssystemer til satellitter og raketter. Man har endvidere deltaget i kommunikationsprogrammer bestilt af bl. a. NATO.

Terma Elektronik A/S

Terma blev stiftet i 1945.

Selskabet havde i 1980 en omsætning på 83 mio. kr. og 362 ansatte.

Selskabet er engageret i produktion vedrørende rumfart, radarsystemer, og Doppler radar. Terma har endvidere deltaget i F-16 coproduktion. Selskabet har leveret udstyr og systemer til ESA's projekter i en årrække, især vedrørende strømforsyningssystemer.

Ticra APS

Selskabet er grundlagt i 1971 af 3 medarbejdere fra Elektromagnetisk Institut på Danmarks Tekniske Højskole. Ticra er et rådgivende ingeniørfirma i antenner og telekommunikationssystemer. Selskabet driver forskning og udvikling inden for antenner, mikrobølgeteknik og anvendelser for elektromagnetisk teori. Selskabet har ved deltagelse i ESA's programmer specialiseret sig i undersøgelser og beregninger vedrørende antenner.

Triax A/S

TRIAX blev grundlagt i 1949 og beskæftiger 165 personer. Selskabet har en årlig omsætning på ca. 38 mio. kr. (1978/79).

Selskabet producerer og forhandler bl.a. antenner og antenneelektronik.

BILAGA**Yttranden av Nordiska rådets utskott i anledning av ministerrådsförslaget****Social- och miljöutskottet:**

Social- och miljöutskottet avstår från att yttra sig över ministerrådsförslaget B 36/k. Utskottet anser att ställningstagandet till detta förslag bäst kan ske inom respektive partigrupperingar.

Stockholm den 1 februari 1982

För Nordiska rådets social- och miljöutskott

Asbjørn Haugstvedt

Förman

Trafikutskottet:

I ministerrådsförslaget tillkännager regeringarna sin önskan att inleda ett samarbete som möjliggör en stegvis uppbyggnad av ett system av rundradiosatelliter för nordisk överföring av radio- och televisionsprogram. Detta satellitsystem skall enligt ministerrådsförslaget även användas för sådana andra teletjänster för vilka det bedöms som lämpligt. Regeringarna avser, som ett första led i samarbetet, att inleda en studiefas, som även omfattar utarbetande av nödvändiga avtal med syfte att definiera en stegvis upp-

byggnad av systemet i sådana programmessige, tekniske og økonomiske termer att det inom en period på två år blir möjligt för länderna att fatta beslut om ett förverkligande av systemet.

Trafikutskottet, som tillstyrkte ministerrådsförslag *B 31/k* (om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete), hänvisar till sitt yttrande om förslaget i vilket utskottet betonade att etableringstiden kunde förkortas med två år om en studiefas startade redan innan det slutliga beslutet om ett utökat radio- och TV-samarbete via satellit fattades. Utskottet hänvisar vidare till sin i yttrandet framförda åsikten att ett fortsatt arbete med Nordsat skulle kunna vara ett viktigt led i utvecklingen av det tekniska kunnandet i Norden på telekommunikationsområdet. Utskottet ser sålunda positivt på den ökade betoning, som ministerrådet i sitt nya förslag ger åt systemets användning även för andra teletjänster än radio- och TV-överföring.

Trafikutskottet tillstyrker ministerrådsförslag *B 36/k* om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete till den del som berör utskottets område.

Stockholm den 21 januari 1982

Marjatta Väänänen

Förman

Økonomisk utvalg:

Det vises til Presidiets brev av 9. desember 1981 hvor Nordisk Råds utvalg, unntatt Kulturutvalget, er anmodet om å uttale seg om ovennevnte ministerrådsforslag som er henvist til Kulturutvalget for behandling.

Økonomisk utvalg konstaterer innledningsvis at den danske regjering på det tidspunkt ministerrådsforlaget ble undertegnet, har avstått fra å stemme med henvisning til det kommende folketingsvalg i Danmark 8. desember 1981.

I ministerrådsforlaget uttrykker regjeringene sitt ønske om å innlede et samarbeid som muliggjør en trinnvis oppbygning av et system av rundradiosatellitter for nordisk overføring av radio- og fjernsynsprogram. Dette satellittsystem skal også anvendes for andre teletjenester som anses passende. Regjeringene har til hensikt, som et første ledd i samarbeidet, å innlede en studiefase som også omfatter utarbeidelse av nødvendige avtaler med sikte på å definere en trinnvis oppbygning av systemet i slike programmessige, tekniske og økonomiske termer at det innen en periode på to år blir mulig for landene å beslutte om en iverksettelse av systemet.

Utvalget viser til sin uttalelse av 23. januar 1981 over ministerrådsforslag *B 31/k*. Utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid, hvor utvalget anførte bl. a. at prosjektets industripolitiske muligheter burde bli grundig belyste.

Utvalget noterer seg at en arbeidsgruppe nedsatt av industridepartementene har vurdert de industripolitiske forutsetningene for et nordisk satellittsamarbeid og at ifølge gruppens rapport finnes det såvel kompetanse som

interesse hos nordisk industri i å delta i utviklingen av en nordisk satellitt. Rapporten bekrefter utvalgets tidligere antagelse om at et nordisk samarbeid på telekommunikasjonsområdet kan bli et verdifullt incitament for den nordiske elektronikkindustri.

Utvalget konstaterer at de nordiske lands regjeringer anser det som viktig innen Norden å fremme den tekniske og industrielle utviklingen innen romteknikk og telekommunikasjoner.

Utvalget, som for sin del har behandlet forslaget industripolitiske aspekt, støtter ministerrådsforslag B 36/k om utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid.

Stockholm, 21. januar 1982

Svante Lundkvist

Formann

Reservasjon fra medlemmene Ilkka-Christian Björklund, Paul Jansson og Svante Lundkvist.

Utskottets ledamöter Björklund, Jansson och Lundkvist som ansett att utskottet haft att uttala sig såväl om de industripolitiska som de finansiella aspekterna på ministerrådets förslag har avgett följande reservation:

''Det av ministerrådet nu överlämnade förslaget om utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete innefattar förslag om en tvåårig studiefas, som inledning till en stegvis uppbyggnad av ett system för överföring av radio- och televisionsprogram. Därvid skall också systemets användning för andra teletjänster än radio- och TV-överföring prövas. Kostnaderna för denna studiefas har angivits till ca 60 miljoner danska kronor. Uppgiften har dock kringgårdats av starka reservationer. Ytterligare kostnadsberäkningar skall enligt uppgift framläggas i början av mars.

I sammanhanget vill vi erinra om att motsvarande studiefas för Tele-X del avslutas under innevarande år. Finland och Norge deltar i slutskedet av detta projekts definitionsfas. En del av de erfarenheter och det kunnande som inhämtas där bör, enligt vår mening, kunna tillföras underlaget för den studiefas som ministerrådet nu framlägger förslag om. Det skulle inte heller innebära nämnvärd tidsförlust för ett eventuellt beslut om projektets fortsatta utbyggnad om studierna för Tele-X inväntades.

Nordiska rådet skulle genom ett uppskov med beslutet om den nu föreslagna studiefasen och kostnaderna för den också få ett hållfastare ekonomiskt underlag för sitt ställningstagande.

På detta underlag bör en ny beräkning av kostnaderna framläggas innan beslut tas om att igångsätta den av ministerrådet föreslagna studiefasen.

Särskilt uttalelse av medlemmet Stetter.

Det danske medlem Stetter kan av praktiske og tekniske grunner ikke støtte ministerrådsforslaget B 36/k.

Ved avstemningen i Økonomisk utvalg støttet tolv medlemmer den antatte uttalelse, tre medlemmer reserverte seg mens tre medlemmer av-

Ministerrådsförslag

om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

I ett yttrande (*yttrande nr 2/1981*) vid sessionen i Köpenhamn 1981 framhöll Nordiska rådet mot bakgrund av ett förslag från rådets kulturutskott "att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram ett förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete (*NU 1974:24*)". Önskemålet baserade sig på en genomgång av rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering" (Bergendal-rapporten) och kulturutskottets konstaterande "att den påbörjade utvärderingen av det nordiska kultursamarbetet 1972–1978 borde ta sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer".

Som en fortsättning på det utvärderingsarbete som inlests beslutade ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 16 februari 1981 tillsätta en grupp bestående av en representant för vart och ett av de nordiska länderna med uppgift att bistå kultursekretariatet i Köpenhamn vid utformningen av ett förslag angående 1980-talets nordiska kultursamarbete.

Resultatet av beredningsarbetet behandlades vid möte i ministerrådet den 23 november 1981. Bifogade dokument är inte ett handlingsprogram i traditionell mening. Ministerrådet har valt att göra ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till för ett decennium sedan och vilka som kan komma att bli centrala för utvecklingen under det kommande decenniet. Avsikten är att dokumentet, tillsammans med Nordiska rådets eventuella synpunkter och debatten i övrigt, skall kunna tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

I enlighet med beslut vid ovannämnda möte överlämnas härmed bifogade ministerrådsförslag till Nordiska rådet för yttrande.

Köpenhamn den 23 november 1981

Kalevi Kivistö
Ordförande i
Nordiska ministerrådet

Klas Olofsson
Direktör

BILAGA 1

Nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

1. Inledning

Det nordiska kulturavtalet trädde i kraft 1972. Det är fortfarande en god grund för de nordiska ländernas samarbete på det kulturella området. Avtalet skall dock kompletteras så att det klart markerar "den samfällida viljan till ett utbyggt samarbete på medieområdet oavsett teknik", som ministerrådet uttalade vid sitt sammanträde i november 1980 och i särskild ordning lägger förslag om.¹

Inom ramen för avtalet bör dock innehållet och inriktningen av det framtida nordiska kultursamarbetet påverkas av utvecklingen under 1970-talet. De förändringar som inträffat på det ekonomiska, det tekniska och det sociala området bör noga beaktas vid utformningen av det framtida samarbetet. Vidare bör de erfarenheter som gjorts på det kulturella samarbetsområdet under det gångna decenniet utnyttjas.

I den efterföljande framställningen skisseras inledningsvis dagsläget mot bakgrund av utvecklingen under och erfarenheterna av 1970-talet. Framställningen avslutas med en förslagsdel, som omfattar kulturavtalsområdena utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet. Vidare framläggs reflektioner och förslag kring den framtida organisationen av samarbetet.

2. Ändrade förutsättningar

2.1 Norden och världen

Under det gångna decenniet har kommunikationsteknologins snabba utveckling på ett dramatiskt sätt förändrat förutsättningarna för samhälls- och kulturlivet. Den nästan explosiva utbyggnaden av informations- och kommunikationssystemen sätter folken, världsdelarna och kulturerna i snabb och konstant förbindelse med varandra. Möjligheterna för utbyte av erfarenheter och impulser blir allt större, möjligheterna till kulturell isolering allt mindre.

Tack vare sin högt utvecklade tekniska nivå och sina väl utvecklade samhällssystem behöver de nordiska länderna dock inte vara hänvisade till att spela en passiv roll. De har stora möjligheter att göra sig gällande och ta ett konstruktivt ansvar för kulturutbytet i världen. I synnerhet kan detta bli fallet om de arbetar tillsammans och förenar sina resurser.

¹ Ministerrådet överväger möjligheterna att för Nordiska rådet föreslå en komplettering av avtalet på denna punkt.

2.2 *Ett växande intresse för närmiljön*

I spåren av den häftiga tekniska omvälvningen har följt ekonomiska, sociala och kulturella förändringar som gjort tillvaron osäkrare för många människor, både i materiell och i ideell mening. Inför en situation med stor arbetslöshet i nästan alla de nordiska länderna och den isolering som därigenom drabbar framför allt ungdomen framstår kulturinsatserna till stor del som verkningslösa eller marginella. Insatser mot arbetslösheten kan därigenom bli även kulturpolitiskt viktiga.

En tilltagande oro för verkningarna av en miljöförstörelse både i fysisk och i andlig mening breder ut sig. Följden har blivit ett ökat intresse för de lokala villkoren för människornas tillvaro i våra nordiska samhällen, för närsamhällets organisation och för människornas, inte minst barnens, ungdomens och de gamlas möjligheter att fungera i dessa samhällen. Decentralisering av resurser och beslut har blivit ett vanligt krav inom det kulturella såväl som det politiska området.

2.3 *Den dubbla inriktningen*

De viktiga miljö- och lokalproblemen kan emellertid inte lösas genom en isolering från omvärlden eller genom att säga nej till de ändrade förutsättningarna för information och kommunikation. Nordisk kultur och nordisk kulturgemenskap bör vara uttryck för viljan att på egna kulturella villkor inta en plats i en större gemenskap. Strävan efter att bevara och utveckla kulturmiljön i vid mening och finna en utformning av de lokala samhällena som ger människorna trygghet och kulturell identitet kan och får inte utesluta att de nordiska länderna står öppna mot världen och lämnar sitt bidrag till det internationella kulturutbytet.

2.4 *Behovet av tvärgående samarbete*

Det finns ingen anledning att vänta sig att utvecklingstakten skall bli långsammare under de närmaste decennierna. Forskarna, skolan, kulturarbetarna och politikerna för i viss mening en kamp med tiden när det gäller att möta verkningarna av de snabba förändringarna och de påfrestningar som uppstår i förändringarnas spår.

En viktig förutsättning för att några användbara resultat skall kunna uppnås för att i tid påverka de uppträdande problemen är att arbetet sker i en samverkan mellan olika fackområden och inte isolerat i fack. Samspelet mellan ekonomiska, tekniska, ideologiska och kulturella förändringar måste belysas och utnyttjas i sökandet efter lösningar.

En aktuell fråga är hur de kulturpolitiska och samhällspolitiska reformer som genomförts i de nordiska länderna svarat mot de föreliggande behoven och vilka effekterna blivit av regionalisering och decentralisering respektive ökad centralisering, småskalighet kontra storskalighet osv.

2.5 *Det nordiska kontaktnätet*

Kvaliteten och intensiteten i de aktiviteter som bedrivs på lokal, regional och central nivå – genom kommuner och föreningar, skolor och universitet, kulturinstitutioner och massmedia – blir avgörande för hur de nationella kulturerna förmår bevara sin vitalitet och integritet.

En viktig stimulans för dessa kulturaktiviteter innebär på alla nivåer kontakten med motsvarande aktiviteter i andra nordiska länder. De kontakter som skapas genom nordiska arrangemang innebär i sig ett viktigt element för bevarandet av en nordisk samverkan och en nordisk kulturgemenskap. Att stödja upprätthållandet av det nordiska kontaktnätet är alltså en av de viktigaste uppgifterna för det nordiska kultursamarbetet. I detta sammanhang har Nordenföreningarna ett stort ansvar och en viktig roll att spela.

En särskilt viktig motbalans gentemot det ökade trycket från utländska massmedia innebär insatserna från de nordiska ländernas egna massmedia. Som redan har fastslagits av ministerrådet är en ökad nordisk samverkan på medicområdet av central betydelse.¹

En betydelsefull del av det nordiska kultursamarbetet är att stödja de etniska och kulturella minoriteterna inom ramen för den gemensamma nordiska samhörigheten.

2.6 *De ekonomiska förutsättningarna*

2.6.1 Den ökade produktivitet som blivit en följd av rationalisering, ökat utnyttjande av tekniska hjälpmedel, minskat personalutnyttjande osv. har endast på begränsade områden haft en motsvarighet inom kulturområdet.

Under 1970-talet har denna generella utveckling förstärkts av akuta inslag i den ekonomiska bilden. Vikande konjunkturer har i flera av de nordiska länderna fört till budgetåtstramningar som också har drabbat kulturbudgeten. Även beträffande de samnordiska insatserna har en viss stagnation inträffat.

Om ett samhälle vill bevara sin kulturella nivå måste det alltså vara berett att satsa förhållandevis mera på kulturen. Insatser inom forskning, utbildning och övrig kultur kan bli verkningsfulla medel för att motverka inte minst de psykologiska följderna av en ekonomisk nedgång och även för att ta sig ur denna.

2.6.2 *Besparing genom samgående*

Det är angeläget att det nordiska kultursamarbetet kan föras framåt även i ett förändrat ekonomiskt klimat. De nordiska insatserna bör organiseras så att största och bästa möjliga resultat kan uppnås med de givna resurserna. En ökad samordning och en ökad arbetsfördelning bör vara möjlig i enlighet med vad som anges i kulturavtalet.

¹ Jfr ministerrådets förslag till Nordiska rådet om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

På ett flertal områden kan ett ökat samarbete ge resultat antingen genom att de nordiska staterna gemensamt svarar för institutioner eller projekt eller genom att ett land åtar sig att utföra vissa uppgifter på samtliga länders vägnar. Sådana möjligheter har redan prövats på "smala" områden, där det varit mer rationellt att samarbeta nordiskt än att sätta igång verksamheter nationellt.

I dagens situation finns det emellertid anledning att betydligt mer aktivt än hittills ta tillvara möjligheterna för nordiskt samarbete av denna typ. Kan man visa att praktiska nationella problem kan lösas och behov kan tillgodoses inom en nordisk ram är det också ett sätt att stärka den nordiska kulturgemenskapen.

2.6.3 Samnordisk eller nationell finansiering?

Samnordisk finansiering över en gemensam nordisk kulturbudget har prövats under kulturavtalets första tio år. Den organisation som skapades med kulturavtalet med en gemensam budget har inneburit en noggrann genomgång av de gemensamma aktiviteterna och fört till ett mer rationellt utnyttjande av de tillgängliga medlen än vad annars hade varit fallet. Samtidigt har budgettillväxten varit sådan att ett flertal nya aktiviteter har kunnat etableras. Nya institutioner har tillkommit och stödordningar har satts igång i syfte att föra ut det nordiska kultursamarbetet till allt vidare kretsar.

Trots det stora intresse som kommer till uttryck i ansökningarna om stöd till samarbetsprojekt har det emellertid inte visat sig möjligt att med nordiska medel finansiera någon avgörande insats i breda befolkningslager. Därtill är den nordiska kulturbudgeten alltför blygsam. En nödvändig slutsats blir att man endera måste mycket kraftigt höja den del av de nordiska ländernas kulturanslag som skall kanaliseras via den nordiska kulturbudgeten eller avstå från förhoppningarna om ett i realiteten "brett" deltagande i de aktiviteter som finansieras via denna budget.

Att den samnordiska kulturbudgeten är blygsam behöver dock inte i sig betyda att deltagandet i nordiska aktiviteter måste vara blygsamt. Om nordiskt samarbete prioriteras högt i de nordiska länderna, i regioner, kommuner och organisationer såväl som hos de enskilda individerna, kan det vara möjligt att finansiera deltagandet genom nationella, lokala och individuella initiativ. Först när viljan till deltagande i nordiska projekt har blivit så bestämd att deltagarna själva eller genom sina nationella resurser söker finna medel för att bekosta detta deltagande har den nordiska tanken vunnit verklig bredd.

Tanken bakom många av de stödinsatser som gjorts genom bl.a. de nordiska stödordningarna har varit att de skulle bidra till att sätta igång verksamheter på ett nordiskt plan. Sedan verksamheterna väl kommit igång och förhoppningsvis gett positiva erfarenheter skulle andra former för finansiering sökas. Det är emellertid tveksamt om man hittills nått

sådana resultat i någon större omfattning. Det verkar vara vanligare att projekten fungerar så länge de kan finansieras via den nordiska kulturbudgeten men att de sedan upphör. En rimlig slutsats är att man i större utsträckning bör ställa krav på medfinansiering från annat håll för att stöd skall ges från den nordiska kulturbudgeten.

2.6.4 De nationella insatserna

Erfarenheterna av det gångna decenniets samarbete visar att samarbetsinitiativ har svårt att slå igenom om de inte har en tillräcklig nationell förankring.

Kulturbudgeten är inte det enda medlet för att uppnå kulturavtalets syfte. Avtalet förpliktigar länderna och deras regeringar att handla i överensstämmelse med avtalet även då de inte är samlade till ett samnordiskt möte. Det är viktigt att nordiska impulser och ett nordiskt perspektiv integreras i den nationella planeringen av åtgärder på kulturområdet.

Det förekommer i viss utsträckning att man t. ex. inom utredningsväsendet i de enskilda länderna utnyttjar erfarenheterna i grannländerna genom konferenser, studiebesök och informella kontakter. Detta samarbete borde emellertid byggas ut, t.ex. genom att anlita nordiska sakkunniga och tillämpa ett "nordiskt" remissförfarande.

3. Förslag

3.1 Planer – riktlinjer – handlingsprogram

Enligt beslut i ministerrådet utarbetades under kulturavtalets första år ett program kallat "Planer för kultursamarbetet för åren 1973–1975" (*NU 1972:8*). Dokumentet utarbetades inom kultursekretariatet och lades som bilaga till ministerrådets berättelse för 1972. Ministerrådet konstaterade i berättelsen att planerna i första hand skulle tillämpas under de närmaste åren, men att de på vissa områden även kunde få tillämpning för en längre period.

Som en uppföljning av dessa planer för kulturavtalets första år utarbetades senare "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (*NU 1974:24*). Dessa riktlinjer betecknades som "en perspektivskiss utan angivna tidsgränser", inom vilka ministerrådet årligen i sin berättelse till Nordiska rådet skulle redovisa sina åtgärder som ett slags rullande plan.

Sistnämnda dokument baserade sig i stor utsträckning på verksamheten i de rådgivande kommittéerna. Dessa fortsatte emellertid sitt planeringsarbete och de har var och en inom sitt område lagt fram förslag som legat till grund för årliga prioriteringsdiskussioner i kulturavtalets organ.

Ministerrådet beslutade i januari 1979 mot bakgrund av bl. a. önskemål från Nordiska rådet föranstalta om en samlad värdering av samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet. Arbetet utfördes som enmansutredning och resultatet låg klart i november 1979 ("Bergendal-utredning-

en` ingår som bilaga 10 till ministerrådets berättelse om verksamheten 1979 och har även publicerats som särtryck). Med utgångspunkt i rapporten har Nordiska rådet efterlyst ett ministerrådsförslag om ajourföring av de gällande riktlinjerna för kultursamarbetet, senast till ordinarie råds-session 1982 (*yttrande nr 2/1981*).

Inom Nordiska rådet har vid sidan av motioner inom enskilda mindre samarbetsområden lagts fram övergripande förslag inom forsknings- och allmänskultursektorn. Nordiska rådets beredning av medlemsförslaget A 583/k om forskningspolitiskt samarbete i Norden är en del av underlagsmaterialet för ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete. Detta förslag ligger till grund för efterföljande forskningsavsnitt. Medlemsförslaget om allmänskulturellt samarbete (*Sak A 611/k*) har i juni 1981 på förslag av rådets kulturutskott översänts till ministerrådet för behandling i anslutning till det förväntade ministerrådsförslaget om uppdatering av riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete.

Ovannämnda översikter presenterar det aktuella samarbetet och innehåller prioriteringar och förslag. På vissa punkter anges riktlinjer för det fortsatta samarbetet, såsom t. ex. beträffande förankringen av kultursamarbetet i vidare kretsar, förslag som bl. a. lett till inrättandet av ett antal stödordningar. Allmänt bör dock om programmen sägas att de är så omfattande och ambitiösa att de även i mer gynnsamma budgetlägen varit omöjliga att realisera i sin helhet.

I föreliggande dokument har gjorts ett försök att utgående från den aktuella situationen skissera förslag till riktlinjer för de kommande årens samarbete. Det är dock klart att dessa riktlinjer är behäftade med samma svagheter som alla andra handlingsprogram. Den snabba utvecklingen förändrar förutsättningarna för samhällsaktiviteterna och därmed även förutsättningarna för det nordiska kultursamarbetet. Ministerrådet har gjort ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen och vilka som kan komma att bli centrala i framtiden. Avsikten är att dokumentet skall kunna tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt- politiska samarbetet inom det nordiska kulturavtalets ram.

3.2 Kulturbudgetens institutioner

Den nordiska kulturbudgeten upptar drygt 40 institutioner och permanenta projekt, som samtliga utvärderats – vissa t. o. m. flera gånger. Institutionernas budgetar och bokslut genomgår en årlig granskning som skall garantera bästa möjliga utnyttjande av resurserna. Möjligheterna till större rationaliseringsvinster kan prövas, men ytterligare resultat kan knappast påräknas. Generellt kan idag hävdas – något som också konstateras i den s. k. Bergendalrapporten – att det etablerade samarbetet fungerar tillfredsställande. En kontinuerlig prövning av de permanenta institutionernas verksamhet torde dock vara oundviklig under 1980-talet. Den

bör emellertid syfta till en bedömning av de nuvarande aktiviteternas värde i förhållande till behovet av insatser på nya områden.

3.3 Undervisningsområdet

3.3.1 På skoleområdet er tanken om mere direkte "harmoniseringsbestræbelser" allerede i 70-erne blevet afløst af samarbejde på området pædagogisk forskning og udvikling (FoU). Man anså det for lettere at tilstræbe løsninger med nordisk fællespræg i forbindelse med det reformarbejde, som foregår løbende i alle landenes skolesystemer. Skolesamarbejdet har fået mere langsigtet karakter, men det forventes til gengæld at vokse mere naturligt frem som resultat af samarbejdet inden for det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde.

FoU-arbejdet i hvert enkelt land drives så at sige udelukkende for nationale midler ud fra nationale forudsætninger. Der må derfor fortsat være fællesnordiske midler til rådighed, der kan stimulere de nationale FoU-medarbejdere til at orientere sig på nordisk plan og til at koordinere deres virksomhed ud fra fælles nordiske problemstillinger.

Når det herefter drejer sig om at drage konsekvenser af FoU-arbejdet, må det betragtes som en vigtig, men delvis stadig uløst opgave at finde veje og midler til at sikre, at de fælles nordiske synspunkter så også slår igennem i de enkelte landes politiske og administrative arbejde med skole-spørgsmål.

3.3.2 Inden for det igangværende FoU-samarbejde har der fundet en prioritering sted, idet ministerrådet i 1981 har besluttet, at følgende områder tillægges særlig vægt:

- ungdomsuddannelsernes forhold til arbejdslivet
- skolens organisationsudvikling og arbejdsmiljø
- erhvervspædagogiske spørgsmål
- integration af specialundervisningens elever

Allerede det mere eller mindre fælles ungdomsarbejdsløshedsproblem må placere nogle af disse områder centralt i det kommende arbejde. Hertil kommer, at de fleste af dem tillige synes at frembyde gode muligheder for, at man under arbejdet med dem kan anlægge synsvinkler af den type, der mødes hyppigere og hyppigere i alle de nordiske lande og som ofte angives ved problemstillinger som skole – samfund, skole – arbejdsliv, skole – nærmiljø m. fl.

3.3.3 Bl. a. på baggrund af det velkendte fænomen, at mangel på arbejdskraft kan optræde side om side med arbejdsløshed endog i betydeligt omfang, kan der være behov for særligt at se nærmere på forholdet mellem den kvalificering, som bl. a. uddannelsessystemet tilbyder, og de krav, der stilles i arbejdslivet.

Inden for skolesamarbejdet er der endelig grund til at undersøge, om der

for de nordiske lande ved samarbejde er fordele at opnå ved løsningen af nye problemer som indvandrerundervisningen og datateknikkens indførelse i skolerne.

3.3.4 Alle de nordiske samfund er inde i en hastig udvikling som stiller store krav til erhvervsudøveres omstillingsevne.

Dette stiller atter krav til uddannelsessystemet om tilbud om efteruddannelse for den allerede uddannede del af befolkningen ligesom det stiller krav om nye uddannelsesstilbud til de unge, som er på vej ind i uddannelsessystemet. Dette gælder på mange niveauer i samfundet, men måske ikke mindst inden for de videregående uddannelser. De nordiske lande må samtidig erkende, at en omstilling af de videregående uddannelser til at møde nye samfundsmæssige krav først og fremmest vil finde sted ved omprioriteringer inden for sektoren. Dette har aldrig været let. Derfor bør de nordiske lande intensivere samarbejdet inden for højere uddannelse ved en øget arbejdsdeling inden for nye områder og særligt smalle områder, hvor der i de enkelte land kun er brug for et begrænset antal kandidater. Ved en fælles praktisk udnyttelse af uddannelsesressourcerne vil de nordiske lande i fællesskab kunne tilbyde en vifte af videregående uddannelsesstilbud, som kan være langt bredere, end det vil være økonomisk muligt for det enkelte land.

Fælles udnyttelse af studiepladser og af lærerkræfter har naturligvis som forudsætning at både studerende og lærere er villige til at studere/undervise uden for deres eget land. Det er derfor væsentligt at rydde sådanne hindringer af vejen, som på det formelle og reelle plan vanskeliggør mobilitet. Der bør derfor lægges vægt på øget studie- og erhvervsvejledning, ligesom studiestøttesystemet bør udvikles, således at den studerende kan studere i et andet nordisk land på samme økonomiske vilkår som ved studier i hjemlandet. Også på lærersiden bør formelle og praktiske hindringer for at udføre en del af tjenestepligten i et andet nordisk land i videst mulig omfang elimineres.

Endelig bør der arbejdes videre med problemerne omkring tentamens- og eksamensgyldigheden for at sikre smidigere overgange mellem forskellige institutioner for videregående uddannelse i Norden. Det er også vigtigt, at spørgsmålet om eksaminers gyldighed på det offentlige arbejdsmarked i de forskellige nordiske lande behandles inden for den ramme, som kulturaftalens organer udgør.

3.3.5 Voksenundervisningens område inden for det nordiske samarbejde er i dag opsplittet i en række forskellige opgaver. Et mere samlet syn på denne del af virksomheden kunne det være en opgave for det kommende årti at tilvejebringe. Nærmest ligger det for at overveje mulighederne for at se voksenop læringsprojektet og også støtteordningen for folkeoplysningsarbejdet i sammenhæng med Nordens folkelige akademis virksomhed.

3.3.6 I forbindelse med overvejelser omkring en forbedret information er der grund til at tage tanken op om Nordens folkelige akademi som et aktivt informationscenter på voksenundervisningens område. Også på de øvrige områder er der behov for en yderligere spredning af information om samarbejdets resultater. Målet må her være, at informationsmaterialerne fremstilles i så store oplag, at i det mindste ét eksemplar kan udsendes til alle skoler og dermed nå ikke blot skolemyndighederne, men helt ud til den enkelte lærer. Behovet for den større spredningseffekt skal også ses på baggrund af den generelt stigende tendens til decentralisering. Jo længere beslutningsansvaret flyttes ud i uddannelsessystemets yderste led, jo større bliver behovet for, at der også dér kommer til at indgå et nordisk islæt i beslutningsgrundlaget.

3.3.7 Den nordiske sprogforståelse er allerede blevet prioriteret højt gennem ministerrådets vedtagelse i 1981 af et handlingsprogram for en femårig periode. Den gensidige sprogforståelse har altid udgjort en hjørnepille i det nordiske samarbejde. Det må derfor fra et nordisk synspunkt forekomme alarmerende, at der på dette område kan registreres signaler om tilbagegang, men ingen om fremskridt.

De nordiske institutioner med opgaver indenfor sprogområdet, Nordisk sprog- og informationscentrum i Helsingfors og Nordisk sprogsekretariat i Oslo, bør have en central placering i en indsats for at bevare og styrke det nordiske sprogfællesskab. De vigtigste midler hertil i øvrigt vil være efteruddannelse af lærere og udvikling af undervisningsmidler.

3.3.8 Der er imidlertid intet, der tyder på, at det på dette område vil være let at opnå mærkbare resultater i arbejdet med at bevare og forbedre den nordiske sprogforståelse.

Frem for alt må man gøre sig klart, at det næppe er tilstrækkeligt her at forlade sig på de formelle læseplanskrav i de respektive lande.

Derfor kan enhver foranstaltning, som i øvrigt generelt vil fremme det internordiske samkvem – ud over den betydning, den i sig selv må tillægges – anskues som en forstærkende faktor for nabosprogundervisningen, der så igen må forventes at få en forstærkende effekt for den pågældende foranstaltning. Det må ligeledes forventes, at effekten af denne vekselvirkning hurtigst vil slå igennem, hvis foranstaltningerne særligt rettes mod de unge.

På den baggrund må man fra undervisningsområdet anmelde en særlig interesse i lærer- og elevudvekslingen mellem de nordiske lande og i foranstaltninger til fremme af ungdomsturismen. For lærer- og elevudvekslingens vedkommende har der været gennemført en forsøgsperiode, som ikke har været opmuntrende, for så vidt angår de lokale myndigheders villighed til at understøtte denne virksomhed. Ikke desto mindre skønnes der at være baggrund for endnu en forsøgsperiode til yderligere undersø-

gelse af alternative finansieringsmuligheder, før endelig afgørelse om fællesnordisk indsats på området træffes. For ungdomsturismens vedkommende må der henvises til den positive virkning som gennemførelse af generelle ungdomsrabatter på tog-, bus- og flybilletter må forventes at få.

3.3.9 Ud fra samme synspunkt er der i øvrigt særlig grund til at pege på de muligheder, der ligger i et øget nordisk radio- og TV-samarbejde. Erfaringerne fra grænseegne, hvor man er i stand til også at følge navnlig nabolandets TV-programmer, synes at afgive dokumentation for, at ingen anden foranstaltning blot tilnærmelsesvis vil kunne måle sig med denne med hensyn til effekt for det nordiske sprogfællesskab.

3.4 Forskningsområdet

3.4.1 Der bør være en tæt sammenhæng mellem nationale og nordiske prioriteringer på forskningsområdet. Fælles ydre problemer og en ensartet opbygning af de nordiske samfund muliggør et intensiveret nordisk samarbejde omkring udpegning af nye forskningsprioritetsområder. Også et øget samarbejde omkring fremtidsforskningen synes relevant. Et nordisk forskningspolitisk råd bør etableres for at analysere forskningsudviklingen og rådgive regeringerne om nye muligheder for nordisk forskningssamarbejde. Særlig vægt bør lægges på udvikling af samarbejde som går over sektorgrænserne og inden for videnskabsområder, som nationalt har meget små ressourcer til rådighed eller hvor virksomheden af andre grunde kan vinde kvalitetsmæssigt ved nordisk samvirke.

3.4.2 De nordiske landes forskningsmiljøer er i international sammenligning små og spredte. For at modvirke dette bør der tilstræbes en øget kontakt mellem forskere i Norden. Dette kan ske ved en udvikling af de nordiske forskerstipendier og ved øgede midler til nordiske forskerseminarer og -symposier.

3.4.3 Særlig vægt bør lægges på samarbejdet omkring forskeruddannelsen i Norden. Dette bør ske som hidtil ved en fælles indførelse af nye metoder i forskningen f. eks. gennem de nordiske forskerkurser. Samtidig bør der arbejdes på udvikling af en mere systematisk nordisk forskeruddannelse. Dette bør ske ved en udvikling af samarbejdet mellem universiteterne i Norden. Det er væsentligt at den systematiserede forskeruddannelse indgår som en naturlig del af universiteternes uddannelsesstilbud og ikke isoleres som et særligt nordisk tiltag.

3.4.4 Også samarbejde inden for de enkelte forskningssektorer bør forstærkes. Der bør være en sammenhæng mellem den nordiske og den nationale forskningsprioritering inden for den enkelte sektor. For at sikre dette bør nordisk sektorforskning som hovedprincip finansieres af samme kilder som finansierer national forskning og ikke med særlige nordiske midler.

Dette gælder også samarbejde inden for hovedfagområderne på grundforskningssiden.

3.4.5 En række forskningsfelter forudsætter tilgang til avanceret videnskabeligt udstyr. Et øget nordisk samarbejde omkring anskaffelse og udnyttelse af videnskabeligt udstyr bør derfor nyde fremme. Der bør etableres gensidige informationsrutiner i forbindelse med overvejelser om anskaffelse af særlig dyr udrustning. Samarbejdet bør tage hensyn til Nordens afhængighed på en række forskningsområder af tilgang til videnskabelige laboratorier på internationalt plan. Et øget nordisk samarbejde omkring udnyttelsen af internationalt finansieret og ejet videnskabelig udrustning bør derfor også fremmes på en række områder.

3.4.6 Den øgede produktion af forskningsresultater vanskeliggør information om forskningsresultater såvel til forskerne som til offentligheden. En udbygning af de databaserede informationssystemer til forskerne og andre brugere af forskning er derfor et centralt punkt for de kommende år. Der bør her foretages en afvejning af i hvilket omfang de nordiske lande skal søge at gå ind i internationale databaser og i hvilket omfang man bør søge at udbygge nordiske databaser. Vælges den sidste løsning på en række felter vil det være rimeligt at udbygge den virksomhed som NORDINFO driver i form af databaseret forskningsinformation.

3.4.7 Særlige krav stiller formidlingen af forskningsresultater til brugere af forskningen og offentligheden. Et øget samarbejde omkring former for hvorledes forskningen kan nyttiggøres for samfundet bør derfor også finde sted.

3.5 Allmänkulturella området

3.5.1 Den elektroniska distributionen av artistiska prestationer är visserligen exempel på att tekniska innovationer utgör själva förutsättningen för en kulturförmedling. När det däremot gäller alla former av grundläggande skapande eller av direkt framträdande inför publik har den tekniska utvecklingen praktiskt taget inte alls påverkat situationen. Det är inte möjligt att spela en symfonikonsert dubbelt så snabbt som kompositören tänkt sig eller att i ett skådespel minska antalet roller till hälften. För författare, bildkonstnärer, tonsättare etc. är situationen den motsvarande: det går inte att rationalisera den kreativa processen.

Följden har blivit att stora delar av kulturen relativt sett blir dyrare ju mer det omgivande samhället präglas av automation och teknologi. Detta bör beaktas när man bedömer behov och möjligheter för framtida insatser inom kulturområdet.

3.5.2 Forskningen är i tillväxt på det allmänskulturella området. Särskilt har de socio-ekonomiska faktorernas inverkan på kulturutvecklingen gjorts till underlag för forskning, och i anslutning härtill kulturindustrins- och mediaindustrins verkningar, särskilt på barn- och ungdomskulturen.

Sett i förhållande till den totala volymen av forskning inom Norden är dock forskningen på det allmänskulturella området ytterst blygsam. Man bör i fortsättningen sträva efter att tillgängliga nationella och nordiska forskningsresurser i ökad utsträckning kan frigöras även för forskningsbehov på detta fält.

3.5.3 Det är vidare angeläget att resultaten från forskning på det allmänskulturella området, liksom erfarenheterna från den omfattande verksamhet som äger rum inom ramen för de nordiska institutionernas och stödordningarnas ram, blir presenterade och ställda till förfogande för det praktiska kulturarbetet. För detta ändamål kommer det att finnas stort behov av konferenser, seminarier, symposier och publikationer.

Deltagande i det internationella kultursamarbetet genom framför allt UNESCO och inom ramen för den europeiska kulturkonventionen är viktigt för att kulturavtalets organ skall vara orienterade om den internationella utvecklingen och för att undvika dubblering av arbetsinsatser och undersökningsprojekt.

3.5.4 De medel som finns tillgängliga inom de nordiska stödordningarna på kulturområdet kommer bäst till sin rätt om de kan användas för den innehållsliga delen i projekten. De bör sålunda endast i undantagsfall användas för rese- och uppehållskostnader för stora delegationer av nordiska deltagare och heller inte utnyttjas för den reguljära verksamheten inom olika organisationers nordiska samarbetsorgan. Sådana behov bör mötas genom endera nationella anslag eller genom insatser från deltagarnas organisationer resp. organisationsmedlemmarna själva. För deltagare som kommer från s. k. utkantsområden bör dock medel från den nordiska kulturbudgeten kunna användas för att nedbringa kostnaderna.

Genom att stödordningarna frigörs från kostnader för resor och reguljär organisationsverksamhet bör stödinsatserna kunna bli rörligare och mera inriktade på att animera till insatser av utvecklingskaraktär. Genom att t. ex. mera planmässigt stödja ledarutbildning och metodutveckling och ge ökat stöd till planläggning och utvärdering bör stödordningarna på sikt kunna ge en inriktning mot ökad kvalitet och aktivitet på hela området. En koncentration av insatserna från de nordiska stödordningarna kan på så sätt ge till resultat en ökad spridning av resultaten.

I konsekvens med denna strävan mot minskad bindning av resurserna och en ökad rörlighet i användningen bör det vidare noga övervägas att ge nya nordiska verksamheter av större omfattning en finansiering över den samnordiska kulturbudgeten endast under en försöksperiod. Om erfaren-

heterna är positiva bör man därefter finna en permanent finansieringsform utanför den samnordiska kulturbudgeten.

3.5.5 Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har engagerat sig starkt för ett ökat nordiskt samarbete inom radio- och TV-området. Ett utbyggt TV-samarbete kan mer än något annat bidra till att skapa en bred nordisk samhörighet. Inte minst viktig är televisionens möjligheter att göra de nordiska grannspråken till något som tillhör vardagen.

3.5.6 Produktion och distribution av videogram är under stark utveckling. Videogrammen kan ge ökade möjligheter till kulturupplevelser, men de former som videogramdistributionen hittills tagit ger anledning till allvarliga bekymmer i alla de nordiska länderna. Ett permanent nordiskt erfarenhetsutbyte bör äga rum angående de kulturella, juridiska och ekonomiska problem som följer med en ökad videodistribution och om de metoder som kan användas för att positivt utnyttja den nya tekniken.

3.5.7 För att stimulera biografpubliken i de nordiska länderna att se filmer från de nordiska grannländerna har ministerrådet beslutat om en försöksverksamhet med bl. a. stöd till nordisk filmdistribution. Även på produktionssidan finns möjligheter att genom nordiskt samgående öka möjligheterna till kostnadskrävande kvalitetsinsatser.

3.5.8 Utan det tryckta ordet blir det omöjligt att förvalta och utveckla de nordiska ländernas kulturarv. De ekonomiska villkoren både för bokutgivning och pressdistribution har blivit snävare. Därigenom hotas mångfalden inom kulturlivet och likaså den reella yttrandefriheten, som är grundval för ett demokratiskt samhällssystem. De nordiska länderna har därför anledning att studera varandras metoder för att stimulera bokutgivning, bokförsäljning och bokutlåning och för att säkra utgivningen av en differentierad tidningspress. Likaså bör ett nära samarbete äga rum kring metoderna för att utnyttja modern teknologi i bibliotekens tjänst.

3.5.9 De existerande nordiska priserna på litteraturens och musikens områden har gett goda erfarenheter. Till en förhållandevis blygsam kostnad väcker de allmänhetens intresse både för de berörda konstområdena och för det nordiska. Det kan därför vara motiverat att överväga inrättande av sådana priser på vissa andra områden. Som exempel kan nämnas barnlitteratur och miljöutformning. Eventuellt kunde ett nordiskt kulturpris inrättas och i rotation utdelas på ett visst område varje år.

3.6 Organisation

3.6.1 Beslutande instanser

Det reviderade Helsingforsavtalet och det nordiska kulturavtalet ger den organisatoriska ramen för det nordiska kultursamarbetet på regeringsplan. Ministerrådet är högsta beslutande organ och biträds av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Dessa båda organ har ansvaret för prioriteringen och utformningen av samarbetet och det sker huvudsakligen inom ramen för den nordiska kulturbudgeten. Denna övergripande samordning och koordinering är naturlig även för det fortsatta samarbetet.

3.6.2 Rådgivande kompetens

Enligt kulturavtalet kan ministerrådet tillsätta kommittéer och arbetsgrupper för särskilda arbetsuppgifter. Under de gångna tio åren har samsarbetsorgan tillsatts med arbetsuppgifter av varierande art och med varierande status gentemot de beslutande organen. Vid kulturavtalets ikraftträdande etablerades de tre rådgivande kommittéerna, som skulle fungera som rådgivande organ på avtalets tre huvudområden utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet. Kommittéernas tillsättande var en rimlig åtgärd i en situation då en samlad överblick och genomgång av det existerande samarbetet ännu saknades och man hade behov av organ som kunde konsulteras vid uppläggnen av den verksamhet som administrerades rent samnordiskt.

Olika specialorgan har med åren allt mer kommit att företråda den sakkunskap och områdeskännedom som de rådgivande kommittéerna enligt sin instruktion skall förse de beslutande organen med. Sålunda täcker t. ex. idag de permanenta styrelserna, ledningsgrupperna och andra liknande organ på det allmänskulturella området, som är det mest heterogena av kulturavtalets huvudområden, så skilda områden som teater, musik, litteratur, film, bildkonst, ungdomsarbete och samiskt kulturliv. På utbildnings- och forskningsområdet förekommer en liknande struktur. Dessa organ har en stark förankring i relevanta nationella organ och borde i större utsträckning kunna anlitas som sakkunnig- och remissorgan. På vissa områden finns en nordisk samsarbetsorganisation som inte är en del av det av ministerrådet administrerade samarbetet. Som exempel kan nämnas folkrörelsesamarbetet och forskningsrådets samarbete. I samband med frågan om ökat nordiskt forskningssamarbete har diskuterats inrättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt organ, som skulle komma att företråda samma kompetens som den rådgivande kommittén för forskning. Sakkunskapen även inom denna typ av samsarbetsorganisation bör i framtiden kunna utnyttjas i större utsträckning av kulturavtalets organ.

Systemet med rådgivande kommittéer för utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet är relativt dyrt. Samtidigt kan man emellertid konstatera, att kommittéernas verksamhet på vissa håll fortfarande anses

vara relevant och önskvärd. Man bör därför förutsättningslöst pröva i vilka former de behov som de rådgivande kommittéerna är avsedda att tillgodose bäst kan mötas i framtiden. Därvid bör man även stå öppen för möjligheten att olika lösningar kan bli motiverade i framtiden för utbildnings-, forsknings- resp. allmänculturområdet.

3.6.3 De nationella insatserna och kulturavtalets organ

Det nordiska kultursamarbetet innehåller ett värde i sig genom de kontakter det ger och den gemenskap som skapas mellan människor i de olika nordiska länderna. Samtidigt måste det nordiska kultursamarbetet syfta till att ge en konkret behållning i form av ökade kunskaper, kännedom om problem och insikter i hur de skall kunna lösas. Samarbetet bör syfta till att man i Norden kan tillgodogöra sig erfarenheter som gjorts i grannländerna. Att påskynda och underlätta, i vissa fall organisera detta erfarenhetsutbyte är en central uppgift för det nordiska kultursekretariatet.

En strävan mot en breddad nordisk aktivitetsinriktning ställer delvis nya krav både på de nationella utbildnings- och kulturministerierna/departementen och på kultursekretariatet. Kontakterna mellan de nationella centraladministrationernas och kultursekretariatets tjänstemän måste bli betydligt intensivare. Informationsutbytet måste bli mer aktivt.

Det kan inte förnekas att det idag uppstår problem i de fall då kontakter med de nationella administrationerna centraliseras till ministeriernas/departementens internationella kontor. Det finns ett uppenbart behov av att i enskilda frågor i större utsträckning direkt kunna involvera tjänstemän inom centraladministrationen i de enskilda länderna med ansvar för frågor på motsvarande område.

För 1980-talets nordiska kultursamarbete blir det väsentligt att de tillgängliga organisatoriska resurserna utnyttjas rationellt och så att de säkrar en förankring av samarbetet på nationellt plan. Det bör därför allvarligt övervägas att i planeringen av samarbetet i ökad utsträckning utnyttja nationella referens- och sakkunnigorgan med mer begränsad men samtidigt bättre förankrad kompetens.

De ovan skisserade förslagen till nya samarbetsinitiativ kommer säkert att förutsätta sakkunskap som de av ministerrådet redan tillsatta specialorganen i stor utsträckning saknar. De framtida samarbetsuppgifterna kommer av allt att döma att omfatta flera centrala och omfattande problemkomplex. För att kunna belysa och behandla dessa krävs att man i arbetet anlitar personer med ansvar för motsvarande frågor i de enskilda länderna. Som referensorgan bör i sådana frågor ad hoc tillsättas grupper som representerar nationella beslutande eller rådgivande myndigheter. Förutom att tillföra det nordiska nationella impulser och synpunkter skulle medlemmarna i dessa samarbetsorgan medverka till att öka det "nordiska medvetandet" i sin nationella verksamhet.

3.6.4 Information

Det är viktigt att man på nationellt plan får en organisation som diskuterar det nordiska samarbetet tvärgående och som fångar upp de impulser det nordiska kan ge det nationella. I denna organisation bör mellan tjänstemän och representanter för arbetet på fältet föras en dialog, som kanaliserar fältets synpunkter och önskemål vidare till det nordiska samarbetet. En form för nationella delegationer för nordiskt samarbete har redan prövats i viss utsträckning.

Vid tillsättningen av nationella utredningar bör de nordiska grannländerna kunna informeras i ett tidigt skede (jfr Nordiska rådets rekommendation nr 17/1976). I viktigare nationella utredningar på kulturområdet bör företrädare för kulturavtalets samarbete kunna utnyttjas som resurspersoner och ges ställning som observatörer. Sådana utredningar bör även i viss utsträckning kunna sändas på remiss till övriga nordiska länder. Härigenom kan man uppnå att nordiska impulser och ett nordiskt perspektiv finns med vid planläggningen av nationella åtgärder på kulturområdet.

Som speciellt framhållits tidigare är en avgörande förutsättning för att det nordiska samarbetet skall bli en realitet att det finns ett "nordiskt medvetande" inom de enskilda ländernas politiska liv och samhällsförvaltning. Först när detta uppnåtts kan den samnordiska inriktningen av initiativ och resurser bli verkligt effektiv.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 611/k om det allmänskulturella samarbetet och ministerrådsförslag B 37/k om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

A 611/k

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om det allmänskulturella samarbetet. Förslaget har behandlats vid möten den 18 juni, den 5 och den 8 augusti, den 19 oktober och den 7 december 1981 samt den 21–22 januari och den 14–15 februari 1982.

B 37/k

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet. Förslaget har behandlats vid möten den 7 december 1981 samt den 21–22 januari och den 14–15 februari 1982.

Utskottet har vid möte den 7 december beslutat att behandla medlemsförslaget och ministerrådsförslaget i ett sammanhang.

1 Förslagen

1.1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utformningen av förslaget (dvs B 37/k) till riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet beakta och däri inarbeta de i medlemsförslaget redovisade synpunkterna. Dessa gäller ökade satsningar i det nordiska kultursamarbetet på folkbildningsorganisationerna, barn-, ungdoms- och idrottssammanslutningarna, utkantsområdena, radio- och TV-samarbetet, rese- och turistutbytet samt litteratur, film och fonogram.

I medlemsförslaget hemställs vidare att Nordiska rådet uttalar sitt stöd för den i medlemsförslaget framförda tanken på ett utvecklat samarbete på Nordvisionens område och att rådet samtidigt fäster regeringarnas i berörda länder uppmärksamhet på de resursbehov hos de nationella TV-företagen som förverkligandet av en sådan ambition ger upphov till.

1.2 Ministerrådsförslaget

I samband med det 1977 pågående arbetet med Nordiska ministerrådets allmänna handlingsprogram "Människan och resurserna i Norden" (B 24) uttalade kulturutskottet att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som det nordiska kulturavtalet varit i kraft. Utskottet framhöll då att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av kultursamarbetets riktlinjer från 1974 (NU 1974:24).

Mot bakgrund av detta igångsatte ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) en utvärdering av kultursamarbetet bl. a. omfattande en enmansutredning, som sedermera resulterade i rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering" (C 1/1980, bilaga 10). Kulturutskottet har anlagt synpunkter på rapporten (C 1/1981, bilaga 15, bilag 2) och därvid hemställt om att riktlinjerna för kultursamarbetet ajourförs. Utskottets uppfattning omfattades av Nordiska rådet, som vid 29:e sessionen 1981 uttalade (yttrande nr 2/1981) "att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete".

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) beslutade vid möte i november 1981 att till Nordiska rådet för yttrande överlämna ett förslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet. Förslaget är enligt ministerrådet inte något handlingsprogram i traditionell mening. Det är fråga om ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till 1971 och vilka faktorer som kan komma att bli centrala för utvecklingen under 1980-talet. Det är ministerrådets avsikt med dokumentet att detta tillsammans med Nordiska rådets eventuella synpunkter och debatten i övrigt skall kunna

tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

2 Remissbehandling

Ingetdera förslaget har remissbehandlats.

3 Utskottet

Efter att ha tagit del av ministerrådsförslaget, instämmer utskottet med ministerrådet i att förslaget inte är ett handlingsprogram i traditionell mening, utan att förslaget fastmer är att uppfatta som ett diskussionsunderlag för den fortsatta utvecklingen av riktlinjerna för det nordiska kultursamarbetet. Mot denna bakgrund ser utskottet inga skäl att driva fram ministerrådsförslaget och i konsekvens därmed även föreliggande medlemsförslag till 30:e sessionen med den korta tid för diskussioner för utskottet självt som det i så fall skulle bli fråga om.

Utskottet lägger fram såväl ministerrådsförslaget som medlemsförslaget för debatt vid sessionen, för att på basen av debatten i rådet fortsätta behandlingen av de båda förslagen därefter.

Med hänsyn till att det i det hittills bedrivna arbetet med ministerrådsförslaget inte involverats andra organ än de officiella nordiska samarbetsorganen och till att medlemsförslaget inte remissbehandlats, har utskottet därutöver för rådets presidium beslutat föreslå remissbehandling av de båda förslagen. Det är utskottets förhoppning att den allmänna debatten om det nordiska kultursamarbetet på 1980-talet därigenom skall kunna aktiveras.

Utskottet avser alltså att fortsätta behandlingen av medlemsförslaget om allmänskulturellt samarbete och ministerrådsförslaget om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet.

Ovanstående har utskottet önskat anmäla för rådet.

Köpenhamn den 14 februari 1982

Hallvard Bakke (A)

Haakon Blankenborg (A)

Arne Gadd (S)

Eiður Guðnason (A.)

Gunnel Jonäng (C)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm

Vice förman

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Ingrid Sundberg (m)

Ministerrådsförslag

om ökat nordiskt forskningssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

De nordiska ländernas statsministrar gav hösten 1978 Nordiska ministerrådet (kultur-, undervisnings- och samarbetsministrarna) i uppdrag att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete. Med anledning av statsministrarnas anmodan har ett omfattande utredningsarbete genomförts.

På basen av utredningsarbetet och med hänsyn tagen bl. a. till synpunkter framförda i en bred remissbehandling har ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete utarbetats. Ansvar för remissbehandlingen och för beredningen av ärendet har handhåfts av en ledningsgrupp, som på uppmaning av ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) tillsatts med målsättningen att kanalisera respektive nationella önskemål i beredningsarbetet.

Resultatet av beredningsarbetet behandlades av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) den 23 november 1981. Härvid konstaterade ministerrådet, att en ökad samordning av de nordiska ländernas forskningsresurser förutsätter att ett övergripande forskningspolitiskt samarbete etableras. Ministerrådet beslutade därför framlägga ett förslag om att upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Rådet bör som sina huvuduppgifter ha dels att vara rådgivande åt ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor, dels att genom egna initiativ främja samarbete över hela forskningsfältet.

Även samarbetsministrarna har vid sitt möte den 4.11.1981 behandlat ministerrådsförslaget om ökat forskningssamarbete och härvid tagit positiv principiell ställning till förslaget om upprättande av ett nordiskt forskningspolitiskt råd.

Med hänsyn till frågans vikt och det intresse, som visats utredningen om ökat nordiskt forskningssamarbete inom såväl Nordiska rådet, forskningsadministrationerna som forskarkretsar, har ministerrådet beslutat överlämna förslaget till Nordiska rådet för yttrande. Efter Nordiska rådets behandling avser ministerrådet fatta beslut om eventuella åtgärder.

Köpenhamn den 23 november 1981

Kalevi Kivistö
Ordförande i
Nordiska ministerrådet

Klas Olofsson
Direktör

Ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete

1. Nordiska ministerrådet konstaterar att man inom ministerrådsorganen, utgående bl. a. från Nordiska rådets yttranden (6/1975 och 5/1979) om vissa ansvarsfördelningsfrågor beträffande det nordiska forskningssamarbetet, arbetat i syfte att utveckla detta. Vidare konstaterar ministerrådet, att det med utgångspunkt i de nordiska statsministrarnas uppmaning till ministerrådet att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete beträffande såväl grundforskning som tillämpad forskning, genomförts ett omfattande utredningsarbete om möjligheterna att förbättra och utöka samarbetet. Utredningens konklusioner och förslag har framlagts i rapporten "Ökat nordiskt forskningssamarbete" (NU 1981:1). En efterföljande bred remissbehandling har ägt rum. Det föreliggande ministerrådsförslaget baserar sig på utredningens huvudförslag med hänsyn tagen bl. a. till synpunkter framförda i remissyttrandena.

2. Nordiska ministerrådet konstaterar att de nordiska ländernas samarbetsöverenskommelse, Helsingforsavtalet, fastslår att samarbetet på forskningens område bör vara så inriktat, att tillgängliga forskningsanslag och övriga resurser samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt. Det nordiska kulturavtalet preciserar ytterligare, att samarbetet på forskningsområdet skall inriktas bl. a. på samordning mellan nationella forskningsprogram, forskningens organisatoriska struktur, metoder och medel i forskningspolitiken och informationen om forskningsverksamhet och forskningsresultat. Vidare föreskriver kulturavtalet att ett gemensamt uppträdande i internationella sammanhang skall eftersträvas på forskningsområdet.

Nordiska ministerrådet finner att den centrala målsättningen för ett ökat nordiskt forskningssamarbete bör vara en ökad samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser för både grundforskning, tillämpad forskning och forskarutbildning. Samordningen bör ske genom att det nordiska forskningssamarbetet förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar och att samnordisk forskning i huvudsak finansieras av samma organ som finansierar nationell forskning. En samordnad resursanvändning bör även förbättra möjligheterna att nyttiggöra en ökad andel av de nationella FoU-insatserna i det nordiska forskningssamarbetet exempelvis i nordiska institut, forskningsprojekt, forskarutbildning eller genom arbetsfördelning.

Ministerrådet vill understryka vikten av att ansträngningarna för att nå de mål som anges i de båda avtalen intensifieras. Det är emellertid ministerrådets uppfattning att ett framgångsrikt arbete för att nå de avtalsfasta målen förutsätter ett systematiskt nordiskt forskningspolitiskt samarbete på övergripande nivå. Genom att bidra till en bättre överblick över hela FoU-fältet i Norden bör en reform av det samnordiska FoU-systemet kunna möjliggöra prioriteringar och samarbetsinitiativ som kan leda till en reell ökning av FoU-samarbetet. I detta avseende ser ministerrådet det

förslag, som nu framläggs, som ett inledande men grundläggande led i den kontinuerliga process som utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet bör vara.

3. Ministerrådet kan konstatera att forskningssamarbetet idag är långt mindre utvecklat än vad som är både möjligt och önskvärt. Ministerrådet finner att den svåröverskådliga uppbyggnaden av forskningsorganisationen i kombination med avsaknaden av ett instrument för övergripande forskningspolitiskt samarbete begränsar det nordiska forskningssamarbetets utvecklingsmöjligheter. Det är ministerrådets uppfattning att det nordiska FoU-samarbetet kan systematiseras och FoU-systemet göras mera överskådligt.

De åtgärder som vidtas bör sammanfattningsvis skapa förutsättningar såväl för rationaliseringar i beslutsprocessen som för en klarare ansvarsfördelning, liksom för en både kvalitativt och kvantitativt bättre användning av FoU-resurserna i Norden.

4. Nordiska ministerrådet föreslår mot den här återgivna bakgrunden att ett nordiskt forskningspolitiskt råd inrättas. Detta råd bör som sina huvuduppgifter ha dels att vara rådgivande åt ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor och prioriteringar, dels att genom egna initiativ främja samarbete över hela forskningsfältet. Rådet skall genom ett aktivt analys- och utredningsarbete skapa forskningspolitisk överblick samt en grund för ett samordnat resursutnyttjande och ökat nordiskt FoU-samarbete. Vidare bör en central uppgift för rådet vara att analysera och påvisa behovet av ett bättre samband mellan beslut beträffande grundläggande forskning, tillämpningsorienterad FoU och forskarutbildning.

Rådet bör ha ett särskilt ansvar för initiering och planering av tvärvetenskaplig och sektorövergripande forskning, liksom det bör uppmärksamma de gap som förekommer mellan grundforskning och tillämpad forskning.

5. På områden som bedöms som väl ägnade för nordiskt samarbete bör rådet genomföra specialanalyser. Med utgångspunkt i dylika analyser skall rådet ta initiativ till konkret samarbete genom tillsättning av planeringsgrupper, inkallande av utländska forskare och experter, anordnande av seminarier m.m. för att därigenom skapa ett kvalificerat underlag för beslut om ökat nordiskt FoU-samarbete på viktiga områden.

Med hänsyn till de centrala samarbetsfält, som bl. a. belysts i utredningsarbetet, konstaterar ministerrådet, att samordning av resurser och arbetsfördelning såväl beträffande forskarutbildning och vetenskaplig utrusning som när det gäller förstärkning av den långsiktiga kompetensen på smala områden, bör vara en viktig uppgift för rådet redan i dess uppbyggnadsfas.

Det forskningspolitiska rådet bör regelbundet avge en samlad redogörelse för det nordiska forskningssamarbetet och för forskningsutvecklingen internationellt och nordiskt. I samband med större forskningspolitiska

redogörelser förutsätts samråd mellan det forskningspolitiska rådet och ministerrådet.

De forskningspolitiska redogörelserna bör överlämnas till Nordiska rådet. Det forskningspolitiska rådet bör även kunna ge information om den nordiska forskningsverksamheten och forskningsorganisationen till forskare, forskarorganisationer, intressegrupper och befolkningen i övrigt. Rådet bör även behandla problemställningarna omkring spridningen och användningen av forskningsresultat.

6. För att det forskningspolitiska rådet skall kunna koncentrera sig på sina huvuduppgifter bör det inte ha några traditionella forskningsfinansierande funktioner. Någon egentlig fondsfunktion av forskningsrådstyp skall därför inte byggas upp.

Efter uppbyggnadsfasens slut avser ministerrådet att återkomma till frågan om vilka ytterligare åtgärder och resurser – utöver dem som nedan nämns i punkt 8 – som kan krävas för att rådet skall kunna fullgöra sina uppgifter, t. ex. inom ramen för det tidigare nämnda ansvaret för tvärvetenskaplig och sektorövergripande forskning.

Vad gäller det forskningspolitiska rådets relationer till Nordiska ministerrådet, ämbetsmannakommittéer, forskningsråd och deras nordiska samarbetsorgan samt till övriga FoU-organ konstaterar ministerrådet, att det nya organets forskningspolitiska inflytande och styrning i första hand skall utövas via ett effektivt förmedlat analys- och rådgivningsmaterial och i princip inte med hjälp av en formaliserad reglering av relationerna. Rådet skall på basen av kvalitativa analyser och projektiniteringar kunna stimulera aktörerna på forskningsområdet till att gå in i ett nordiskt samarbete och till nya samarbetsidéer. Ministerrådet understryker speciellt att det forskningspolitiska rådet inte skall begränsa andra FoU-organ i deras verksamhet exempelvis genom att direkt ingripa i olika sektors och FoU-organens självständiga projektval och behovsbedömningar. Däremot bör rådet eftersträva ett nära samarbete med existerande nordiska och nationella FoU-organ och att så långt möjligt utnyttja sakkunskapen i dessa organ. Sålunda finner ministerrådet att den föreslagna modellen bör kunna etableras omedelbart och utan andra ingrepp i den existerande FoU-organisationen vare sig när det gäller ministerrådssidan eller den övriga forskningsorganisationen, än att den nordiska rådgivande kommittén för forskning kan läggas ner.

7. Det forskningspolitiska rådet skall upprättas som en permanent nordisk institution, vars statuter och arbetsordning skall fastställas av ministerrådet. Medlen för det forskningspolitiska rådets verksamhet anvisas av Nordiska ministerrådet.

Det forskningspolitiska rådet bör bestå av 15 medlemmar, 3 från vart land. Rådet bör ges en bred och balanserad sammansättning med såväl forskningspolitisk förankring som vetenskaplig och forskningsadministrativ sakkunskap. Vidare bör såväl den grundläggande forskningens som

sektorforskningens intressen vara företrädna. Rådets ledamöter utses av Nordiska ministerrådet för en period av tre år. Ordföranden utses av ministerrådet bland ledamöterna.

8. Nordiska ministerrådet konstaterar att det forskningspolitiska rådets uppgifter förutsätter en sekretariatsfunktion med hög forskningspolitisk kompetens. Ministerrådet anser därför att det är ändamålsenligt att lägga sekretariatsfunktionen inom kultursekretariatet i Köpenhamn, som då måste få en viss kapacitetsförstärkning. Utöver sekretariatet krävs resurser för rådsmöten, symposier och planeringsgrupper samt för att ge forskare och andra i FoU-verksamheten direkt engagerade möjlighet att utreda och planera samarbetsaktiviteter, informationsverksamhet m.m. De förväntade kostnaderna för rådet och dess verksamhet uppskattas härigenom vid uppbyggnadsfasens avslutning uppgå till ca 3 milj. NOK per år i 1981 års priser. Riktlinjer för rådets verksamhet bör fastställas av utbildningsministrarna och samarbetsministrarna gemensamt.

9. Ministerrådet anser ytterligare att en viktig förutsättning för ett effektiviserat nordiskt forskningssamarbete på längre sikt är, att det forskningsrådgivande systemet inom ministerrådsorganisationen tas upp till kritisk revision när det forskningspolitiska rådet trätt i funktion. Ändamålsenligheten av eventuella organisatoriska förändringar bör härvid bedömas på basen av det forskningspolitiska rådets eller andra existerande organs möjligheter att överta olika funktioner. Ministerrådet konstaterar att den rådgivande kommittén för forskning själv i sitt yttrande om utredningen framhåller att kommittén bör kunna läggas ned i och med att det forskningspolitiska rådet träder i funktion. Härvid bör kommitténs centrala forskningspolitiska uppgifter kunna övertas av rådet medan övriga uppgifter lämpligen bör kunna handhas av andra organ i FoU-systemet.

10. Vid framläggandet av detta förslag vill ministerrådet slutligen understryka, att ett ökat nordiskt forskningssamarbete inte kan begränsas till konkreta samnordiska FoU-projekt eller till frågan om utökade samnordiska projektanslag. Ett förbättrat samarbete måste i princip gälla alla former av forskningsaktiviteter. Merparten av forskningsverksamheten i Norden skall fortsättningsvis utföras nationellt, men en ökad nordisk samordning av de nationella FoU-insatserna bör eftersträvas i forskningsverksamhetens alla stadier och på FoU-systemets alla nivåer när detta kan förbättra verksamhetens kvalitet och effektivitet.

Det övergripande forskningspolitiska samarbetet skall basera sig på den redan existerande FoU-organisationen och det forskningspolitiska rådet skall utgöra en utbyggnad och komplettering av denna organisation. Med denna utgångspunkt och genom att även indraga nationella forskningspolitiska organ med övergripande planerings- och rådgivningsfunktioner i det nya organets verksamhet, bör det nordiska forskningspolitiska rådet kunna fylla en central funktion och bli ett viktigt bidrag i arbetet med att öka det nordiska forskningssamarbetet.

Ministerrådet anser att det forskningspolitiska rådet bör kunna inleda sin verksamhet den 1 januari 1983.

BILAGA 1

Ledningsgruppen för ökat nordiskt forskningssamarbete

Promemoria i anslutning till ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete

Utredningsarbete för ett ökat nordiskt forskningssamarbete

Under flera år har nordiska parlamentariker och Nordiska ministerrådet ägnat det nordiska forskningssamarbetet stor uppmärksamhet. Nordiska rådet har t. ex. i speciella yttranden (6/1975 och 5/1979) tagit upp de organisatoriska förhållandena inom forskningssamarbetet, speciellt ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden, samt i flera sammanhang förordat att forskningsanslag till särskilda tyngdpunktsområden ställs till självständig disposition för mera specialiserade samarbetsorgan. I ett medlemsförslag (A 583/k) om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden, framlagt vid Nordiska rådets session 1980, har hemställts att Nordiska rådet rekommenderar att en nordisk forskningsfond etableras och att rådet låter utarbeta förslag till samarbetsområden. De nordiska ländernas statsministrar har både hösten 1978 och hösten 1979 diskuterat det nordiska samarbetet på forskningsområdet och uppmanat samarbetsministrarna och kultur- och utbildningsministrarna att söka utveckla samarbetet inom såväl grundforskning som tillämpad forskning.

Med utgångspunkt i bl. a. dessa önskemål har det inom Nordiska ministerrådets organ under de senaste åren genomförts ett omfattande utredningsarbete. De respektive utredningarna och förslagen, som måste ses som led i en fortlöpande strävan att utveckla forskningssamarbetet, har remitterats till relevanta FoU-organ och redovisats i ministerrådets årliga berättelse till Nordiska rådet. Exempel på konkreta resultat av vidare räckvidd är de 1979 inrättade försöksordningarna med Nordiska forskarstipendier och forskarsymposier och den sommaren 1981 beslutade försöksverksamheten med en systematiserad nordisk forskarutbildning.

Den nu aktuella utredningen är betänkandet "Ökat nordiskt forskningssamarbete" (NU 1981:1, huvudrapport jämte bilagor), som framlades i februari 1981 och som har sin grund i de nordiska statsministrarnas uppmaning i november 1978 till Nordiska ministerrådet om att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete beträffande såväl grundforskning som tillämpad forskning. Statsministrarna angav härvid som en målsättning för ett ökat forskningssamarbete en mera effektiv resursanvändning än motsvarande nationella forskningsinsatser. Vid en avrapportering till statsministrarna i oktober 1979 om det pågående utredningsarbetet uppmanade statsministrarna ytterligare ministerrådet att "överväga vilka former för forskningssamarbete som kan medverka till att forskningsresurserna utnyttjas på bästa sätt".

I samband med att utredningen i mars 1981 översändes till statsministrarna konstaterade Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna), att utgångspunkten för ett ökat nordiskt forsknings-samarbete bör vara en samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser för såväl grundforskning som tillämpad forskning. En central målsättning är härvid att det nordiska forskningssamarbetet förankras i nationella forskningsprioriteringar. Mot denna bakgrund uttalade ministerrådet som sin preliminära uppfattning, att ett nordiskt forskningspolitiskt råd borde inrättas i enlighet med utredningens huvudförslag.

Härefter gjordes utredningsmaterialet till föremål för en omfattande nationell och nordisk remissbehandling. Mot bakgrund av ministerrådets preliminära ställningstagande till utredningen blev remissorganen ombedda att koncentrera yttrandena till utredningens rekommendationer om ett förbättrat övergripande forskningspolitiskt samarbete samt speciellt till förslaget om upprättandet av ett forskningspolitiskt råd. Ansvaret för remissbehandlingen och för den vidare beredningen av ärendet med sikte på framläggning av ett ministerrådsförslag har handhåfts av en ledningsgrupp, som tillsatts på uppmaning av kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna.

Utredningens rekommendationer

I utredningen "Ökat nordiskt forskningssamarbete" studeras den nationella och samnordiska forskningsorganisationen, genomgås forskningsprioriteringar och analyseras forskningsresursernas omfattning och tyngdpunkterna i forskningsinsatserna såväl nationellt och nordiskt som beträffande de nordiska ländernas internationella forskningssamarbete. Motiv, hinder och förutsättningar för ett utökat forskningssamarbete diskuteras ingående i utredningen. Ytterligare studeras samarbetsmöjligheter på en rad områden som i olika sammanhang lyfts fram såsom speciellt angelägna samarbetsområden. På basen av utredningens analyser diskuteras alternativa möjligheter att organisera ett effektivare framtida samarbete över hela forskningsfältet.

Härvid dryftas fyra organisationsmodeller som på en övergripande forskningspolitisk nivå i schematisk form uppställer olika organisatoriska bidrag till ett ökat forskningssamarbete:

Modell 1. "Öronmärkningsmodellen" innebär att av de nationella forskningsmedlen en viss procentsats reserveras till nordiskt forskningssamarbete. Procentsatsen kan variera beroende på de uppskattade samarbetsmöjligheterna inom ett givet område. Medlen förutsätts helt nationellt styrda.

Modell 2. "samordningsmodellen" innebär att det upprättas ett gemensamt rådgivande organ för ministerrådet i alla dess sammansättningar. Organet skall koncentrera sin rådgivande verksamhet till FoU-aktiviteterna under ministerrådsbudgetarna.

Modell 3. "ett nordiskt forskningspolitiskt råd" innebär att det upprättas ett organ med uppgift att skapa överblick över all offentlig FoU-verksamhet i Norden och rådge Nordiska ministerrådet beträffande mera långsiktiga forskningspolitiska prioriteringar.

Modell 4. "en nordisk forskningsfond" innebär att en fond inrättas med uppgift att med betydande årliga anslag finansiera ett nordiskt projekt-forskningssamarbete över hela forskningsfältet.

Utredningen konkluderar, att ett effektivare nordiskt forskningssamarbete med samordnade och bättre utnyttjade FoU-resurser förutsätter, att ett övergripande forskningspolitiskt samarbete byggs upp. Med avseende härpå föreslår utredningen att det upprättas ett nordiskt forskningspolitiskt råd med i rapporten närmare angivna arbetsuppgifter och organisationsformer. För att betjäna rådet i dess arbete upprättas ett forskningspolitiskt sekretariat. Anslagen för verksamheten i rådet och dess sekretariat beräknas uppgå till 5–6 miljoner DKK per år.

I övrigt föreslår utredningen

- att det rådgivande systemet på forskningsområdet i förhållande till ministerrådet tas upp till revision när det forskningspolitiska rådet har trätt i funktion,

- att alla nivåer i den övriga nordiska forskningsorganisationen tas upp till kritisk granskning och att en klarare fastläggning av uppgiftsfördelningen och finansieringsansvaret beträffande nordisk forskning bör äga rum,

- att de nationella forskningsråden – eventuellt via deras nordiska samarbetsnämnder – åläggs att utarbeta rutiner för inkallande av forskningsansökningar och att dessa organ åläggs att årligen redogöra för sitt nordiska forskningssamarbete,

- att ett nordiskt samarbete om systematiserad forskarutbildning och om avancerad vetenskaplig utrustning kan och bör inledas,

- att utredningsarbetet om speciellt välägnade samarbetsområden, som t. ex. teknikövervakning och områdesstudier, bör föras vidare,

- att frågan om att etablera ett rationellt samband mellan grundforskning, tillämpad forskning och forskningsresultatens användning i tekniskt-industriellt utvecklingsarbete bör tas upp på nordiskt plan.

Bakgrund och motiv för ett övergripande forskningspolitiskt samarbete

I det följande görs en genomgång av vissa huvudlinjer i den diskussion som ligger till grund för utredningens huvudförslag respektive ministerrådsförslaget om uppbyggandet av ett övergripande forskningspolitiskt samarbete och upprättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Här-efter görs en kommenterad sammanfattning av remissopinionerna beträffande utredningens huvudförslag och slutligen skisseras huvudförslagens uppgifter i punktform och diskuteras några aspekter i det föreliggande ministerrådsförslaget.

Det nordiska forskningssamarbetet omfattar idag ett stort antal discipliner och samhällsområden. Såväl de ekonomiska som personella insatserna är betydande. De tunga delarna i forskningssamarbetet utgörs av FoU-anslagen över Nordiska ministerrådets två budgetar samt av forskningsrådets anslag. Via den nordiska kulturbudgeten kanaliseras årligen över 30 miljoner DKK och via ministerrådets allmänna budget över 50 miljoner DKK till samnordisk FoU-verksamhet. Sammanlagt uppgår de offentliga anslagen för det nordiska forskningssamarbetet år 1981 till mer än 150 miljoner DKK. Samtidigt uppgår utgifterna för de nordiska ländernas deltagande i internationellt utomnordiskt forskningssamarbete till omkring 800 miljoner DKK.

De nämnda beloppen skall emellertid ses i ljuset av att de samlade statliga FoU-anslagen i de nordiska länderna år 1981 kan uppskattas till omkring 16 miljarder DKK (jfr tabellerna i bilagan), vilket utgör omkring hälften av den totala årliga FoU-insatsen i Norden. Det är följaktligen inte mer än en procent av de statliga FoU-anslagen i Norden som direkt används för samnordisk forskning.

Målsättningen att genom en samordning av FoU-resurserna i Norden förbättra forskningens villkor och effektivitet skall ses mot bakgrund av konstaterandet, att det finns en betydande samstämmighet i prioriteringarna av olika forskningsområden i de nordiska länderna. Gjorda analyser visar också att de nordiska länderna på en rad områden står inför likartade problemställningar, som i de olika länderna i många fall tillmätts motsvarande forskningsmässig betydelse. Samtidigt uppvisar den långsiktiga utvecklingen av såväl forskningsinsatser som forskningsorganisationen i de nordiska länderna stora likheter.

Trots detta har de nordiska samarbetsmöjligheterna på flera prioritetsområden hittills undersökts och utnyttjats i relativt begränsad omfattning. Någon förutsättningslös prövning av nordiskt forskningssamarbete som ett alternativ till nationella satsningar eller som en förstärkning av nationellt svaga områden sker ej. Visserligen behöver inte sammanfallande nationella FoU-prioriteringar omedelbart utgöra en tillräcklig grund för ett nordiskt forskningssamarbete, men ett samarbete speciellt i planeringsfasen borde dock kunna erbjuda betydande fördelar. Emellertid har man hittills normalt inte ens vid beslut om stora offentliga forskningsprogram systematiskt analyserat möjligheterna till nordisk samverkan i den forskningsplanering, som görs i respektive länder. Sålunda visar utredningens studier av några aktuella högprioriterade forskningsområden, exempelvis energiforskning och forskning omkring konsekvenser av ny teknologi, att det nordiska FoU-samarbetet t. o. m. på områden, som prioriterats högt i alla nordiska länder, är begränsat. Eventuella överväganden om en nordisk forskningssamverkan inskränker sig oftast till de ramar som ges av ministerrådsbudgetarna. Dessa resurser utgör dock inte mer än en halv procent av de offentliga FoU-insatserna i Norden. Såväl en bristande kännedom

om grannländernas FoU som svagheter både i den nationella forskningsinformationen och i den nordiska forskningsorganisationen har medverkat till detta.

Även om den grundläggande forskningsorganisationen med vissa variationer är relativt lika uppbyggd i de nordiska länderna, planeras, styrs, finansieras och utförs forskningen av ett stort antal, ofta inbördes oavhängiga organ. När det gäller den tillämpningsorienterade sektorforskningen är splittringen och svåröverblickbarheten ännu större. De största förändringarna i forskningsorganisationen har under det senaste decenniet varit framväxten av talrika separata organ för sektoranknuten forskning. Synen på FoU som ett centralt medel för förverkligandet av samhällspolitiska målsättningar har inneburit en kraftig uppbyggnad av särskilda FoU-administrerande organ för sektoriell forskning samt ökade resurser för sektoravgränsad FoU. Bland orsakerna till den växande sektorforskningen finns dels den tilltagande komplexiteten i olika samhällsfunktioner och samhällsproblem, dels en ökad insikt om FoU-arbetets vikt som medel att bygga upp ny kunskap och lösa problem inom olika samhällssektorer. Ett väsentligt inslag i sektorprincipen är strävan efter ett bättre och mer systematiskt beslutsunderlag för samhällspolitiken, dvs. ett förvetenskapligande av den samhälleliga beslutsprocessen.

En förutsättning för en framgångsrik tillämpningsorienterad FoU-verksamhet är emellertid en så mångsidig och högklassig grundforskning som möjligt. En av den grundläggande forskningens centrala uppgifter är att åstadkomma vetenskaplig förnyelse och skapa den nödvändiga kunskapsbasen för den tillämpade forskningen. En viktig planeringsuppgift är sålunda att se till att grundforskning och forskarutbildning bedrivs på ett sådant sätt och i en sådan omfattning, att det finns tillgång till nödvändig kompetens när konkreta kunskapsbehov uppstår inom olika sektorer. Utan en sådan kunskapsberedskap kan t. o. m. massiva resursinsatser av tillämpad natur åtminstone på kort sikt inte få annat än begränsad effekt.

Förskjutningen mot ökad sektoriell forskning har inneburit att FoU-verksamheten har uppdelats och inordnats i olika samhällsfunktioner och alltmer integrerats i samhällspolitiken. FoU har blivit en angelägenhet för varje ministerium och varje myndighet för sig. Det finns också goda skäl för att knyta FoU-verksamheten och forskarna närmare det politiska beslutsfattandet och myndigheterna och det råder en utbredd enighet i alla nordiska länder om att planering, initiering och inriktning av sektoriell FoU huvudsakligen måste ske områdesvis. Fördelningen av resurser till olika sektorer och till icke-sektoranknuten FoU, avvägningen mellan fasta och rörliga medel för sektoriell FoU och för grundläggande forskning, dvs. bedömningen av FoU-systemets organisation, behov, inriktning och dimensionering måste emellertid ske i ett helhetsperspektiv. Eftersom många samhälls- och forskningsproblem inte respekterar sektoriella eller andra administrativa gränser, kan det ofta vara svårt att inom respektive

sektor skapa det helhetsperspektiv, som krävs för att identifiera nya problem och genomföra en ändamålsenlig resursallokering. Fördelningen av FoU-anslag över statsbudgeten mellan sektorerna eller mellan de olika delarna i FoU-systemet är i sista hand en politisk fråga. Sektoriseringen ställer sålunda allt större krav om forskningspolitisk överblick och samordning på övergripande nivå.

Den långt drivna sektoriseringen har även ökat risken för en splittrad och osystematisk FoU-verksamhet. Samtidigt har andra bedömningsgrunder än de inomvetenskapliga fått större betydelse när det gäller forskningens inriktning. Detta kräver en större uppmärksamhet när det gäller att upprätthålla sektorforskningens vetenskapliga kvalitet och detta ställer också större krav på såväl grundforskningens som på forskarutbildningens bredd och kvalitet. Den nära växelverkan mellan tillämpningsorienterad forskning och grundforskning gör det sålunda nödvändigt att se de två delarna i forskningsverksamheten i ett sammanhang.

För att förbättra den övergripande planeringen av de offentliga FoU-insatserna har de nordiska länderna därför vart för sig på övergripande nivå inrättat särskilda, samordnande, initiativtagande och rådgivande organ och funktioner med uppgift att bl. a. skapa överblick över forskningspolitiska behov och bidra till övergripande innehållsliga prioriteringar. Organen har i varierande utsträckning ett övergripande forskningspolitiskt ansvar för såväl grundforskning som tillämpad forskning. Till uppgifterna hör både tvärvetenskapliga och sektorövergripande bedömningar. Härigenom strävar man i de nordiska länderna att bygga upp ett FoU-system, som kombinerar en decentraliserad sektoriell FoU-organisation med en mera sammanhållen organisation.

I motsats till målsättningarna och de organisatoriska lösningarna inom de nationella FoU-systemen har man inte på nordiskt plan hittills skapat organisatoriska förutsättningar för övergripande forskningspolitiska behovsanalyser och prioriteringar. Det nordiska FoU-samarbetets svåröverskådlighet förstärks ytterligare av att finansieringsprinciperna, beslutsprocesserna och kopplingen till nationell FoU varierar mellan olika delar i samarbetssystemet. Beståndsdelar i FoU-samarbetet är konkreta forskningsprojekt, forskarutbildning, symposie- och stipendieverksamhet, informationsutbyte och gemensamma forskningsinstitutioner. Liksom fallet är med de nationella FoU-systemen kan den samnordiska FoU-organisationen schematiskt uppdelas i dels en FoU-organisation för mera grundläggande och långsiktigt kunskapsuppbyggande, dels en FoU-organisation för mera tillämpningsorienterad och sektoranknuten FoU. De s. k. grundforskningsråden och FoU-verksamheten under nordiska kulturavtalet kan hänföras till det förstnämnda området. Den andra delen består av de mera tillämpningsorienterade forskningsråden och sektorministeriernas FoU-samarbete under ministerrådets allmänna budget. Den organisatoriska uppdelningen är dock inte entydig. Ministerrådets allmänna budget domi-

neras visserligen av projekt, som i huvudsak initierats för att erhålla ett bättre underlag för den samhällspolitiska beslutsprocessen, medan kulturbudgetens FoU har som ett viktigt men icke enda inslag ett långsiktigt kunskapsuppbyggande. Men över bägge ministerrådsbudgetarna upprätthålls samnordiska FoU-institutioner, finansieras forskningsprojekt och bidras till forskarutbildning.

Det existerande nätet av organ för nordiskt forskningsamarbete skapar ytterligare orienteringsproblem för såväl enskilda forskare som institutioner och beslutsfattare. Det nuvarande nordiska FoU-systemet uppfattas allmänt, vilket bekräftas i många remissyttranden, som ett oöverskådligt och splittrat system, där samordning och koordinering mellan systemets olika delar är ringa. Speciellt iögonfallande är en rätt klar avgränsning mellan nationell och nordisk forskning. Detta leder lätt till att samnordisk forskning inte betraktas som en naturlig del av den nationella forskningspolitiken och till att nationell och samnordisk forskning inte utgör delement i en samlad helhet. Tendensen till att betrakta samnordisk forskning isolerat bidrar också till uppfattningen att ökat nordiskt forskningsamarbete är en fråga i första hand om nya samnordiska medel för samnordiska forskningsprojekt. Ett annat problem med den nuvarande nordiska FoU-organisationen är dokumenterade svårigheter för tvärvetenskapligt och sektorövergripande forskningsamarbete.

De senaste årens snabba tillväxt av det i huvudsak sektoriella FoU-samarbetet under allmänna budgeten och konsolideringen av det mera grundläggande forskningsamarbetet under kulturbudgeten, har inneburit en betydande förbättring av den nordiska forskningens grundvillkor och härigenom utgjort ett klart positivt inslag för hela forskningen i Norden. Samarbetet omkring forskarutbildning, gemensamma forskningsinstitutioner och forskningsprojekt har också väl svarat mot Helsingforsavtalets och kulturavtalets stipulationer. Det samnordiska FoU-systemet har emellertid idag nått en sådan omfattning att det för att utvecklas rationellt och planmässigt nu torde kräva såväl en mera systematisk överblick som en högre grad av långsiktiga prioriteringar. En expansion av det nuvarande systemet utan övergripande forskningspolitiska bedömningar blir lätt slumpartad och utan tillräcklig koppling till nationella prioriteringar.

Enligt ledningsgruppens mening är den nationella förankringen nu avgörande för det nordiska forskningsamarbetets utveckling på en kvalitativt och kvantitativt försvarlig nivå. Även Helsingforsavtalet och kulturavtalet föreskriver, i tillägg till de ovannämnda samarbetsformerna, ett samordnat utnyttjande av de nordiska forskningsresurserna och en nordisk samordning mellan nationella forskningsprogram. Den existerande samarbetsapparaten erbjuder emellertid endast begränsade möjligheter för detta. Hitills har de samnordiska budgetarna därför varit en kanske alltför avgörande faktor för tillväxten i forskningsamarbetet. Forskare, forskningsinstitutioner och myndigheter har ofta kopplat villkoren för ett nordiskt forsk-

ningssamarbete till möjligheterna att få anslag över de samnordiska budgetarna. Några nordiska miljoner till samnordiska forskningsprojekt får dock lätt en fristående och marginell betydelse i en verksamhet som nationellt uppgår till miljarder. Givetvis skall det såsom hittills finnas möjligheter att med samnordiska medel totalfinansiera nordiska FoU-aktiviteter, men samnordiska medel till nya aktiviteter bör framför allt ha karaktären av initierande anslag. Nordiska anslag är ofta nödvändiga och naturliga för att sätta igång eller utveckla ett samarbete på nya områden, men på sikt kan och bör största delen av detta samarbete finansieras med nationella insatser inte minst för att garantera fortlöpande sammanhang mellan nordiska aktiviteter och nationella prioriteringar. En central uppgift för forsknings-samarbetet under de kommande åren bör sålunda vara att göra den nationella forskningspolitiken mera nordiskt inriktad. För detta behövs ett samarbete på högsta forskningspolitiska nivå.

Det kan vidare konstateras, att det nordiska forsknings-samarbetet hittills i mycket utgått från att alla nordiska länder skall delta i eller ha intresse för de samnordiska aktiviteter som planeras bli genomförda. I det framtida FoU-samarbetet bör man räkna med att allt flera aktiviteter blir bi- eller trilaterala i stället för att förutsätta fyra eller fem länders medverkan för att förverkligas. I det planerade forskningspolitiska rådets arbete bör man sålunda naturligt även kunna dryfta frågor som baserar sig på två eller tre länders intressegemenskap.

I arbetet med statsministeruppmaningen om ökat nordiskt forsknings-samarbete har man studerat forskningssamarbetet på alla nivåer och över hela forskningsfältet samt ifråga om speciellt angelägna samarbetsområden såsom forskarutbildning, vetenskaplig utrustning, områdesstudier m. m. När huvudförslaget emellertid i första hand riktar sig mot den högsta forskningspolitiska nivån är det för att den allt större fragmenteringen och sektoriseringen, som en vidareutveckling av FoU-systemet i Norden med säkerhet kommer att medföra, måste mötas med samordning och överblick på politisk nivå. Besluten i samhället kommer i allt högre grad att basera sig på forskning, vilket förutsätter och innebär att forskningsinsatserna dels kommer att öka, dels från tid till tid måste omfördelas för att göra fördelningen optimal. Resursfördelningen och samordningen liksom lokaliseringen av förbisedda områden, som inte tillräckligt kraftigt själva kan tala för sig, kräver en samlad överblick. Samtidigt är det ett faktum att sektoriell FoU i sista hand alltid baserar sig på den grundläggande forskningen.

När beslut angående sektoranknuten FoU fattas bör även kunskap om de personella resurserna och den aktuella forskarutbildningen på området föreligga. Men eftersom forskarutbildningen generellt sker i anslutning till den mera grundläggande forskningen kan detta inte ske utan en växelverkan mellan systemets olika delar, vilket likaså förutsätter en samlad överblick.

Förslaget om ett nordiskt forskningspolitiskt råd bör sålunda ses som en strävan att betrakta FoU-verksamheten som en helhet och att göra FoU-systemet mera överskådligt och samarbetet mera systematiskt. Först med hjälp av övergripande forskningspolitiska bedömningar och prioriteringar kan det nuvarande FoU-systemets tilltagande tendenser till splittring motverkas och beslut angående olika områden och sektorer fattas mot bakgrund av politiskt och forskningsmässigt relevant information om förhållandena över hela FoU-fältet.

Ministerrådsförslaget i belysning av remissopinionerna

Den genomförda remissbehandlingen visar att det i de nordiska länderna råder fullständig enighet beträffande den generella målsättning att öka och effektivera forskningssamarbetet i Norden. Enigheten innefattar även den av utredningen presenterade genomgången av motiv, hinder och förutsättningar för en utvidgning och effektivisering av forskningssamarbetet. Likaså understryker man kraftigt att det nordiska forskningssamarbetet bör basera sig på nationella prioriteringar. Remissopinionerna delar också utredningens uppfattning att det samnordiska FoU-systemet är oöverskådligt och att den osystematiska uppbyggnaden begränsar det nordiska samarbetets möjligheter. I många yttranden hälsas därför, oavsett inställningen till huvudförslaget, utredningens analyser och beskrivningar av det nordiska FoU-systemet med tillfredsställelse. Många understöder även förslaget att det bör företas en kritisk granskning av samarbetet på alla nivåer i den nordiska FoU-organisationen.

När det gäller de ovannämnda frågorna och även de i utredningen uppmärksammade separata samarbetsområdena såsom i synnerhet forskarutbildningssamarbetet, finns inte några väsentliga olikheter i framförda ställningstaganden vare sig mellan opinionerna i olika länder eller mellan remissorgan av olika typ. Beträffande utredningens huvudförslag och metoderna att öka och effektivera forskningssamarbetet är bilden av remissopinionen emellertid mera varierande. Få remissinstanser bestrider i och för sig behovet av ett bättre övergripande forskningspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Däremot är meningarna delade om huruvida den föreslagna organisatoriska lösningen skulle innebära en reell förbättring av samarbetet. Det är speciellt vissa sektorsorgan som uttrycker tveksamhet i fråga om det forskningspolitiska rådets möjligheter att resultera i ökad samnordisk forskning. Det nordiska FoU-samarbetet betraktas ofta härvid i huvudsak begränsat till konkret samnordisk projektforskning. Det finns i dessa yttranden en tendens till att se ökade samnordiska projektanslag som en förutsättning för ett ökat nordiskt forskningssamarbete. Å andra sidan framhåller många remissinstanser att nordiskt samarbete bör finansieras av samma organ som finansierar nationell forskning.

I konsekvens med synen på forskningssamarbetet som mer eller mindre

helt betingat av samnordiska budgetmedel finns i yttrandena ytterligare en tendens till att begränsa det nordiska forskningssamarbetet till verksamheten under ministerrådsbudgetarna. Härtill kommer att ytterst få remissinstanser berör frågan om behovet av ett större samband mellan beslut beträffande grundläggande forskning, tillämpad forskning och forskarutbildning. Till detta bör dock påpekas att det i utredningen framhålls att strävan att förbättra samarbetet inte kan begränsas till projektforskning eller till vissa områden och sektorer utan måste gälla alla former av forskningsaktiviteter och innefatta all FoU-verksamhet i Norden.

Huvuddelen av remissopinionerna i Danmark, Finland och Norge vill dock trots vissa kritiska synpunkter inte avvisa förslaget om upprättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt organ i enlighet med huvudförslaget. Flera remissorgan understryker emellertid att samarbetet i första hand bör förbättras inom ramen för existerande samarbetsorgan. När det gäller denna fråga konstaterar ledningsgruppen att en utbyggnad av det konkreta samarbetet så långt möjligt bör ske inom ramen för dagens FoU-organisation och basera sig på de existerande samnordiska och nationella organen, men att detta system för att kunna effektivieras kräver vissa kompletteringar.

Som regel ser organ med bredare forskningspolitiskt rådgivnings- och planeringsansvar positivt på utredningens huvudförslag eller på en konstruktiv revidering av förslaget. Detta kommer klart till uttryck i yttranden från exempelvis Planlägningsrådet för forskningen i Danmark, Vetenskapliga centralkommissionen i Finland, Hovedkomiteen for norsk forskning och Forskningsrådenes samarbeidsutvalg i Norge samt Forskningsrådsnämnden i Sverige. Detsamma gäller utbildningsministerierna som i varierande grad i alla nordiska länder bär ett generellt och övergripande forskningspolitiskt ansvar. I Island föredrar Statens forskningsråd däremot en nordisk forskningsfond medan den centrala enheten för mera grundläggande och långsiktiga forskningsfrågor, Islands universitet, understöder upprättandet av ett forskningspolitiskt råd. Beträffande den isländska remissopinionen kan konstateras, att under utredningsarbetet framgått, att forskningens situation i Island är en annan än i det övriga Norden och att detta kan ställa speciella krav på det nordiska forskningssamarbetet. Redan under utredningsarbetet framfördes sålunda från isländsk sida uppfattningen, att en förbättring av forskningens villkor i Island och Islands möjligheter att delta i det nordiska forskningssamarbetet i hög grad är betjänt av tillgången på samnordiska forskningsanslag och att en nordisk forskningsfond sålunda skulle vara önskvärd.

På samnordisk nivå följs mönstret ovan av att rådgivande kommittén för forskning visserligen i första hand önskar en nordisk forskningsfond men trots detta anser att det forskningspolitiska rådet är en reform i rätt riktning. Forskningsrådsnämnden, rådgivande kommittén för forskning och i mindre grad Finlands Akademi understryker emellertid liksom flera andra

remissorganen vikten av att ett nordiskt forskningspolitiskt råd förses med vissa projektfinansieringsmöjligheter som en förutsättning för att rådet skall kunna fungera ändamålsenligt och effektivt.

Även huvuddelen av forskningsrådsorganisationen i Danmark, Finland och Norge uttrycker ett klart stöd för utredningens huvudförslag medan forskningsråden i Sverige åter ställer sig mera avvisande till det föreslagna organet. När det gäller ministeriernas uppfattningar kan fränsett undervisningsministerierna en enhetlig linje mellan länderna inte på samma sätt urskiljas.

Såsom redan antytts är remissopinionen i Sverige mindre entydig och avvisningarna av förslaget betydligt fler än i andra nordiska länder. För förståelsen av den relativt splittrade och reserverade svenska remissopinionen kan det vara betydelsefullt att hålla i minnet, att den svenska FoU-organisationen, i jämförelse med FoU-organisationen i övriga nordiska länder, är starkt sektoriserad med ett långt drivet decentraliserat beslutsfattande. Det finns inte heller någon gemensam enhetlig planerings- och ledningsorganisation för de olika delsystemen. Svårigheterna att i den svenska FoU-organisationen åstadkomma forskningspolitisk samordning och överblick av helheten har därför ofta påtalats i olika forskningspolitiska dokument i Sverige.

I den svenska regeringens forskningsproposition våren 1979 framhölls sålunda, att en utbyggnad av den sektoriella forskningen måste grundas på ett bättre planeringsunderlag än vad man i regel har idag. Detta gäller framför allt samordningen mellan den sektoriella forskningen och den allmänna kunskapsutvecklande forskningen inom högskolan samt inte minst forskarutbildningen. För att råda bot på de existerande bristerna och bidra till en långsiktig forskningsplanering har man i Sverige beslutat bl. a. att regeringen regelbundet skall lägga fram princippropositioner för riksdagen om den samlade FoU-politiken.

I utredningen om ökat nordiskt forskningssamarbete konstateras, att en central utgångspunkt för de sektoriella FoU-aktiviteterna är att betrakta forskningen i huvudsak som ett medel att belysa och bearbeta problem formulerade inom den enskilda sektorn. Flera av de sektoriella remissinstanserna har i konsekvens härmed i bedömningarna av utredningens huvudförslag begränsat sig till förslagets effekter enbart inom den egna sektorn. Flera av de skeptiska eller avvisande organen kommer sålunda fram till bedömningen att en utveckling av samarbetet inom den egna sektorn inte är beroende av upprättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Detta gäller speciellt områden med ett långtutvecklat och sedan länge väletablerat samarbete. Exempel på sådana områden är det tekniskvetenskapliga och det jord- och skogsbruksvetenskapliga samarbetet, som utbyggt inom NORDFORSK respektive Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning jämte några samarbetsorgan på jord- och skogsbruksområdet under Nordiska ministerrådets verksamhetsfält.

De skeptiska yttrandena uttrycker också oro för att resurserna för den föreslagna reformen och härav föranledda aktiviteter skall leda till minskade anslag för ifrågavarande remissorgans ansvarsområde. Ytterligare anförs i de till huvudförslaget tveksamma yttrandena oro för att det nya organet skall utgöra ett övergripande styrningsinstrument, som skulle komma att gripa in i olika sektorer ansvarsområden och begränsa existerande samarbetsorgans självständiga behovsanalyser, projektbedömningar och finansieringsbeslut. Det förtjänar här att framhållas att utredningen explicit understryker att det forskningspolitiska rådet inte skall begränsa andra organ i deras verksamhet. I ett relativt långt sektoriserat system kan samordningsbehovet på politisk nivå inte vara totalt. De forskningspolitiska analyserna och rådgivningen bör utnyttjas för ministerrådets långsiktiga övergripande prioriteringar. Forskningspolitiska riktlinjer från ministerrådets sida bör följaktligen inte bestå av rader av detaljerade sektorspecifika prioriteringar. En formulering av prioriteringar på projektnivå bör ske i de organ där den största aktuella sakkunskapen finns.

Lika väl som oro för det forskningspolitiska rådets begränsande effekter på existerande organs verksamhet kan förklaras obefogad måste den i flera kommentarer antydda uppfattningen att rådet även skulle innebära ett inskjutande av ett nytt byråkratiskt led i beslutsprocessen tillbakavisas. Upprättandet av ett övergripande forskningspolitiskt samarbete utgör ett led i strävandena att effektivisera den nordiska forskningsorganisationen och bör inte få några byråkratiserande effekter för beslutsprocessen. Den föreslagna reformen skall däremot erbjuda förutsättningar för rationaliseringar, som bör kunna leda såväl till enklare beslutsprocesser och klarare ansvarsfördelning som till en samordnad och mera systematisk användning av FoU-resurserna i Norden.

Det förtjänar också att framhållas att några remissorgan skiljer mellan å ena sidan det forskningspolitiska rådets betydelse för samarbetet inom det egna forskningsområdet och å andra sidan den allmänna forskningspolitiska betydelsen av det nya organet. Sålunda förklarar en remissinstans explicit sitt stöd för det föreslagna övergripande forskningspolitiska organet samtidigt som man konstaterar, att det inte är behövligt enbart för att utveckla och öka samarbetet på det egna forskningsområdet.

Flera av de remissinstanser, som ställer sig kritiskt till utredningens huvudförslag, motiverar sin tveksamhet eller skeptiska inställning med att det forskningspolitiska rådet knappast kan bli tillräckligt genomslagskraftigt om det inte även erhåller medel för att följa upp egna rekommendationer och åtgärdsförslag. Även några organ som i övrigt gör en positiv bedömning av de föreslagna reformerna förutsätter att rådet tillförs medel utöver rena utredningsresurser. Speciellt gäller detta medel för tvärvetenskapliga och sektorövergripande projekt. Andra instanser åter understryker explicit att ett forskningspolitiskt råd inte bör ha fondfunktioner.

Några remissorgan framhåller att de föreslagna reformerna bör ses i

sammanhang med den pågående organisationsutredningen beträffande de två ministerrådssekretariaten. Det är dock ledningsgruppens uppfattning att den organisatoriska utvecklingen, som ett ökat nordiskt forskningssamarbete förutsätter, inte bör göras beroende av om det i framtiden finns ett eller två ministerrådssekretariat. Ett ökat övergripande forskningspolitiskt samarbete och ett forskningspolitiskt råd uppbyggt inom dagens ministerrådsorganisation torde med lätthet kunna anpassas även till en sammanslagen sekretariatsorganisation. Beslut om de föreslagna reformerna på forskningsområdet behöver därför inte avvänta Nordiska organisationskommitténs utredning eller beslut om denna.

Beträffande remissopinionens uppfattning om de i utredningen behandlade organisatoriska huvudmodellerna kan slutligen konstateras att flertalet remissorgan föredrar modellen med ett nordiskt forskningspolitiskt råd framom de övriga modellerna. Inget av remissorganen understöder den s. k. örönmärkningsmodellen. Några få organ uttrycker synpunkter till förmån för samordningsmodellen, och en dryg handfull argumenterar för en nordisk forskningsfond. Det är speciellt de isländska remissorganen, rådgivande kommittén för forskning och Nordens fackliga samorganisation, som stöder fondstanken.

Ett begränsat antal yttranden ställer sig helt avvisande till det framsatta huvudförslaget medan man i några yttranden inte tagit ställning till intentionerna i utredningens huvudförslag. Det är ett faktum att det speciellt bland de tillämpningsorienterade sektororganen finns en utbredd tveksamhet gentemot det i utredningen formulerade förslaget. I huvudsak motiveras de avvisande hållningarna dels med att rådet som sådant inte skulle innebära ökade samnordiska FoU-anslag och därmed inte heller ett ökat FoU-samarbete inom respektive sektor, dels med fruktan för att rådet skulle komma att förlänga beslutsprocessen och minska respektive sektororgans autonomi. Ledningsgruppen finner emellertid, att det i nämnda sektororgans yttranden även ligger ett stöd för de preciserade forskningspolitiska målsättningar som ministerrådsförslaget uttrycker.

Förslag om ett nordiskt forskningspolitiskt råd

På basen av utredningens förslag och med beaktande av olika remissinstansers synpunkter föreslås, att det etableras ett övergripande forskningspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Ett nordiskt forskningspolitiskt råd bör upprättas för att rådge ministerrådet beträffande mera långsiktiga forskningspolitiska prioriteringar.

Rådets verksamhet skall syfta till att främja forskningen i Norden genom att bidra till utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet så att det på bästa sätt gagnar såväl samnordisk som nationell forskning. Det forskningspolitiska rådet skall vara rådgivande och initiativtagande gentemot Nordiska ministerrådet när det gäller nordisk forskning som helhet. Rådet

skall medverka till att garantera ministerrådet bästa möjliga underlag för beslut i övergripande forskningspolitiska frågor.

Rådets verksamhet skall omfatta bl. a. följande uppgifter:

- analys- och planeringsarbete med syfte att skapa forskningspolitisk överblick och en bas för en samordning av FoU-resurserna i Norden och för ett ökat nordiskt FoU-samarbete,

- bedömning av de nordiska ländernas FoU-prioriteringar inkluderande bedömningar av förhållandet mellan nationellt, nordiskt och internationellt FoU-samarbete,

- analyser av den långsiktiga forskningsutvecklingen i Norden,

- planering och initiering av tvärvetenskapliga och tvärssektoriella projekt samt stöd till samarbetsaktiviteter på angelägna men svåretablerade samarbetsområden,

- analyser av behov och former för samarbete på forskarutbildningens område,

- utarbetande av redogörelser för forskningsutvecklingen i Norden som underlag för parlamentarisk forskningspolitisk debatt i Nordiska Rådet,

- frågan om forskningsinformation och förmedling och användning av forskningsresultat,

- information om den nordiska forskningsverksamheten och forskningsorganisationen till olika målgrupper,

- symposier och planeringsgrupper med flera aktiviteter till stöd för initiativ beträffande ökat forskningssamarbete.

Det forskningspolitiska rådet bör bestå av högst 15 medlemmar, tre från vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Rådet bör sammansättas så att såväl de grundläggande forskningsmiljöerna som sektorforskningsmiljöerna är representerade. Rådets ledamöter bör inneha en bred forskningspolitisk sakkunskap och ha en forskningsmässig eller forskningsadministrativ bakgrund. För att undvika att rådets verksamhet resulterar i en fritt svävande nordisk forskningspolitik samt för att garantera rådet bästa möjliga inflytande bland såväl nationella som nordiska FoU-organ bör de personer som utses till rådet stå centralt i de nationella FoU-systemen eller forskningsmiljöerna. Trots att rådets ledamöter skall vara förankrade i de nationella FoU-systemen bör ledamöterna inte betraktas som representanter för speciella sektorsintressen, myndigheter, institutioner eller discipliner. Inom rådet bör upprättas ett arbetsutskott bestående av fem medlemmar, en från vart nordiskt land.

För att etablera ett så nära samarbete som möjligt mellan det forskningspolitiska rådet och FoU-systemet i övrigt bör man sträva att vid behov ge rådet observatörstatus i relevanta ministerrådsorgan och om möjligt även i centralare FoU-organ utanför ministerrådsorganisationen.

Det forskningspolitiska rådet bör förses med tillräckligt omfattande sekretariatsresurser för att kunna uppfylla de krävande uppgifter, som rådgivnings- och initiativverksamheten kommer att förutsätta. En viktig upp-

gift för sekretariatet är också att bland forskningsmiljöerna i de nordiska länderna effektivt förbättra kännedomen om det nordiska forskningssamarbetet. Sekretariatet bör kunna informera forskare och beslutsfattare om den nordiska forskningens organisation och innehållsliga prioriteringar och om den pågående FoU-verksamhetens inriktning samt om finansieringsmöjligheter och -ansvar för aktuella aktiviteter.

Beträffande sekretariatspersonalen kan konstateras, att en förutsättning för rådets analys- och planeringsverksamhet är stor forskningspolitisk sakkunskap och specialisering hos de anställda. Också beträffande dessa personer kan framföras krav om förankring i och erfarenheter från nationella forskningsmiljöer och forskningspolitiska organ. Rekryteringsmiljöerna i de nordiska länderna för denna typ av personal är dock begränsade, vilket understryker vikten att fästa speciell uppmärksamhet vid anställningsförhållandenas betydelse för uppbyggnaden av kompetens och kontinuitet i sekretariatet.

En uppbyggnad av rådet kan eventuellt ske i två faser, en kort uppbyggnadsfas och en konsolideringsfas. I uppbyggnadsfasen bör rådet utöver sekretariatsresurser ha rörliga utrednings- och planeringsresurser för specialanalyser och utredningar. Härutöver krävs medel för mera ad hoc-betonade aktiviteter såsom symposier, planeringsgrupper och gästföreläsare m. m. Medelsbehovet vid uppbyggnadsfasens avslutning kan uppskattas till 5–6 milj. DKK per år. I konsolideringsfasen bör rådet efter behov tillföras stöd- och innovationsanslag för att underlätta ett samarbete omkring tvärvetenskaplig och tvärspektoriell forskning samt omkring andra angelägna men svårare samarbetsområden. Dessa forskningsinitierande anslag bör på sikt uppgå till minst 4–5 milj. DKK per år. Med hjälp av dessa anslag kan genomslagskraften i rådets initiativ och åtgärdsförslag ökas betydligt. Rådet skall dock inte ha egentliga fondsfunktioner. Konkreta projektförslag liksom nordiska ansökningar bör i huvudsak såsom hittills behandlas i de för ändamålet bäst ägnade sakkunnigorganen och existerande nordiska samarbetsorgan.

När det tidigare konstaterats att rådet inte genom formaliserad styrning skall gripa in i olika organs och sektors beslutsrätt gäller detta också en vidareföring av rådets initiativ och eventuella projektförslag. Rådet skall inte ålägga olika organ att mot dessas bedömningar finansiera FoU-aktiviteter, som initierats eller planerats inom det forskningspolitiska rådets verksamhet. Rådets initieringsverksamhet skall inriktas på att genom ett kvalificerat planerings- och underlagsmaterial aktivera aktörer på forskningsområdet att intressera sig för ett ökat forskningssamarbete och för de aktuella samarbetsobjekten.

Sammanfattningsvis skall det forskningspolitiska rådet generellt ägna sig åt att utarbeta ett övergripande politiskt prioriteringsunderlag på forskningsområdet. På basen av detta skall Nordiska ministerrådet kunna uppgöra långsiktiga innehållsliga forskningsprioriteringar som genom en sam-

ordning av FoU-resurserna i Norden kan leda till ett ökat nordiskt forskningssamarbete. Övergripande forskningspolitiska prioriteringar, där hela FoU-fältet ses i sammanhang, är nödvändiga i situationer där satsningar på exempelvis ett forskningsprogram inom en viss samhällssektor kan kräva förstärkningar av forskningspotentialen såväl på angränsande forskningsområden som inom den kompetensuppbyggande grundforskningen och forskarutbildningen. Viktigare än sektorsspecifika projektprioriteringar, som knappast bör förekomma i den övergripande forskningspolitiken, är härvid att man fastställer var ansvaret för prioriteringarnas genomförande skall ligga.

Den föreslagna organisatoriska modellen bör kunna inrättas omedelbart utan egentliga ingrepp i den existerande FoU-organisationen. Efter Nordiska rådets behandling av ministerrådsförslaget bör ministerrådet därför omgäende kunna fatta beslut om eventuella åtgärder så, att det forskningspolitiska rådet kan inleda sin verksamhet den 1. januari 1983.

Tabell 1 FoU-anslag i statsbudgeten 1981¹

	Miljoner nationell valuta	Miljoner DKK	Procentuell fördelning
Danmark	1 988 DKK		13
Finland	1 222 FIM		13
Norge	2 479 NOK		19
Sverige	6 583 SEK		55
Totalt		16 000	100

¹ Uppgifterna för Sverige avser budgetåret 1981/82

Tabell 2 FoU-anslagen i statsbudgeten 1981 fördelade enligt ministerier

Ministerium	Danmark ¹	Finland	Norge	Sverige ²
Undervisnings- (motsv)	56+ 2 ³	43	40	33
Industri- (motsv)	13+13 ⁴	33	15+6 ⁵	22
Lantbruks- (motsv)	7	14	8	8
Försvars-	1	—	5	16
Övriga	8	10	25	21
	100	100	100	100

¹ Exklusive anläggningsutgifter

² Budgetåret 1981/82

³ Kulturministeriet

⁴ Industri- resp. energiministeriet. Fr. o. m. november 1979 ersattes handelsministeriet av ett industriministerium och ett energiministerium

⁵ Olje- och energidepartementet

Tabell 3 FoU-anslag i statsbudgeten procentuellt fördelade efter ändamål

Huvudändamål	Danmark 1981	Finland 1981	Norge 1981	Sverige 1981/82
1. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske	7,8	11,8	9,5	2,0
2. Industriell verksamhet m. m.	12,9	21,3	14,3	4,8
3. Energi- och vattenförsörjning	12,4	6,0	4,6	10,6
4. Transport och kommunikationer	0,5	1,7	5,2	3,2
5. Boendemiljö, samhällsplanering	1,4	0,6	0,8	1,9
6. Fysisk miljö, naturvård	0,4	0,9	3,6	1,9
7. Hälso- och sjukvård	5,7	0,7	5,9	8,1
8. Socialvård, social miljö, trygghet	1,0	0,4	1,2	1,2
9. Kultur, massmedia, fritid	1,1	1,4	1,3	0,2
10. Undervisning	0,5	0,3	0,6	0,9
11. Arbetsmiljö, personalskydd	0,1	1,8	1,4	3,1
12. Offentlig förvaltning, samhällsservice	0,6	3,7	3,3	2,6
13. Utforskning av jorden och atmosfären	1,2	6,9	1,7	0,6
14. Allmän vetenskaplig utveckling	50,9	40,6	41,4	39,5
15. Rymdforskning	3,2	..	0,6	3,4
16. Försvar	0,3	1,9	4,6	16,0
Summa procent	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 4 FoU-årsverken i de nordiska länderna fördelade enligt sektor för utförande, år 1979

	Danmark %	Finland %	Norge %	Sverige ¹ %				
Företagssektorn	8 136	53	7 231	45	6 826	46	24 524	67
Universitets- och högskolesektorn	3 771	25	3 588	22	4 782	32	8 600	24
Offentliga sektorn	3 180	21	5 009	31	3 088	21	3 409	9
Privat – icke vinst- inriktad sektor	187	1	162	1	114	1		
	15 274	100	15 990	99	14 810	100	36 573	100

¹ Omfattar endast teknisk och naturvetenskaplig FoU

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 583/k om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden och minister-rådsförslag B 38/k om ökat nordiskt forskningssamarbete

A 583/k

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om forskningspolitiskt samarbete i Norden. Förslaget har behandlats vid möten den 17–18 juni, den 25–26 augusti och den 1–2 december 1980, den 22–23 januari, den 18 juni och den 7 december 1981 samt den 21–22 januari och den 14–15 februari 1982.

B 38/k

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådet avgivet ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete. Förslaget har därutöver tillställts rådets övriga utskott för yttrande till kulturutskottet. Av dessa har social- och miljöutskottet, trafikutskottet och ekonomiska utskottet yttrat sig. Yttrandena fogas till detta betänkande oavkortade. Kulturutskottet har behandlat förslaget vid möte den 21–22 januari och den 14–15 februari 1982.

Utskottet har vid möte den 7 december 1981 beslutat att behandla medlemsförslaget och ministerrådsförslaget i ett sammanhang.

1 Förslagen

1.1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar a) att en nordisk fond för forskning etableras, b) att det nordiska samarbetet inom forskarutbildningen utökas samt c) att rådets presidium tillsätter en arbetsgrupp med uppgift att precisera hur och i vilken omfattning ett nordiskt forskningssamarbete skall kunna komma till stånd och att därvid framlägga ett förslag till samarbetsområden för ett nordiskt projektsamarbete.

Bakgrunden till medlemsförslaget är den svaga ekonomiska aktivitet och de stora arbetslöshetstal som de nordiska länderna idag visar. Som exempel på de nationella ekonomiernas svårigheter nämns stålkriser, varvkriser, problem för skogsindustrin, kris i textil- och beklädnadsindustrierna, problem med avsättning av verkstadsprodukter. Förslagsställarna anser att svårigheterna kan lösas, men att lösningen kräver ett nytt kunskande, som kan uppnås med en medveten forsknings- och utvecklingsinsats, som i sin tur bottnar i en medveten och genomtänkt forskningspolitik.

En förutsättning för nordiskt forskningssamarbete är att finna lämpliga former för detta samarbete. Som exempel nämner förslagsställarna forskarutbildningen, näringslivets förnyelse och hälso- och vårdforskning. De satsningar som kan vara lämpliga skall inte inriktas på att bygga specialinstitut för varje problemområde som behöver penetreras av vetenskaplig forskning, eftersom grundinvesteringarna redan är gjorda i de nordiska högskolorna och forskningsinstituterna. Förslagsställarna önskar få en ny metod prövad: det skapas en nordisk fond för finansiering av konkreta samarbetsprojekt, vilka läggs ut vid de forskande institutionerna. De påminner om att forskningsfronten inte alltid ligger där samhällsproblemen känns mest angelägna, vilket kan innebära att satsningar ibland måste göras på sådan forskning som metodiskt inte anses vara lika akademiskt avancerad som den gängse och att gemensamma satsningar får göras på områden som för dagen inte bedöms kunna ge direkt samhällsnyttiga avkastningar.

Slutligen framhålls att Nordiska rådet till 29:e sessionen 1981 bör låta utarbeta förslag till samarbetsområden av det slag som i medlemsförslaget uppskisseras och att en arbetsgrupp härför bör inrättas med uppgift att närmare utforma insatsernas inriktning.

1.2 Ministerrådsförslaget

Med utgångspunkt i att en ökad samordning av de nordiska ländernas forskningsresurser förutsätter ett övergripande forskningspolitiskt samarbete lägger Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna under tillslutning av samarbetsministrarna) fram förslag om att det upprättas ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Rådets uppgifter skall vara dels att råda ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor, dels att genom egna initiativ främja samarbete över hela forskningsfältet.

Ministerrådsförslaget omfattar tio punkter. Till detta har såsom bilaga lagts en av ledningsgruppen för ökat nordiskt forskningssamarbete utarbetad promemoria i anslutning till ministerrådsförslaget, till vilken dock inte hänvisas i detta.

Ministerrådet avger förslaget till Nordiska rådet för yttrande. Efter behandlingen i Nordiska rådet avser ministerrådet fatta beslut om vidare åtgärder.

2. Remissyttrandena

2.1. A 583/k

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

- Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
- Nordens fackliga samorganisation (NFS)
- Nordiska akademikerrådet
- Sykepleiernes Samarbeid i Norden (SSN)

Danmark

- Undervisningsministeriet
- Industriministeriet
- Indenrigsministeriet
- Kulturministeriet
- Det kongelige danske Videnskabernes Selskab
- Dansk Arbejdsgiverforening
- Akademiet for De tekniske Videnskaber (ATV)

Finland

- Jord- och skogsbruksministeriet
- Trafikministeriet

Handels- och industriministeriet
Åbo akademi
Åbo universitet
Uleåborgs universitet
Tammerfors universitet
Jyväskylä universitet
Joensuu högskola
Kuopio högskola
Tekniska högskolan
Tammerfors tekniska högskola
Åbo handelshögskola
Vasa högskola
Veterinärmedicinska högskolan
Lapplands högskola
Finlands akademi
Lantbrukets forskningscentral
Lantbrukets forskningcentral, husdjursavelsinstitutet
Skogsforskningsinstitutet
Lantbruksekonomiska forskningsanstalten
Geodetiska institutet
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutets fiskeriforskningsavdelning
Ålands landskapsstyrelse
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC)
Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)
Finlands akademikers centralorganisation (Akava)

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Industridepartementet
Sosialdepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Universitetet i Oslo
Universitetet i Bergen
Universitetet i Tromsø
Norges handelshøyskole
Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning (INAS)
Hovedkomiteen for norsk forskning
Norges almentvitenskapelige forskningsråd (NAVF)
Det norske videnskaps-akademi
Norsk arbeidsgiverforening (NAF)

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)
Forskningsrådsnämnden (FRN)
Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

Den bild som de avgivna yttrandena ger om remissinstansernas inställning till medlemsförslaget och dess tre rekommendationsförslag är splittad. Till detta kommer att vissa remissinstanser önskar uttala sig om medlemsförslaget först sedan Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarna samt kultur- och undervisningsministrarna) utredning om och kartläggning av möjligheterna till ökat nordiskt forskningssamarbete har slutförts.

Enighet råder dock om behovet av ökat nordiskt forskningssamarbete. Ingen remissinstans har heller avstyrkt förslaget om utökat samarbete inom forskarutbildningen. Däremot råder det delade meningar om de två andra förslagen. Den tveksamhet som kommer till uttryck i fråga om den föreslagna forskningsfonden grundar sig på uppfattningen att medlen till en sådan fond i motsvarande mån skulle minska medelstillgången till forskningsråd, högskolor och forskningsinstitut. De åter som motsätter sig tillsättandet av en arbetsgrupp motiverar sin uppfattning med att det existerar såväl nordiska som nationella organ, vilka kan ta sig an det föreslagna utredningsuppdraget.

I det följande redovisas i ordningsföljd remissinstansernas inställning till de tre rekommendationsförslagen. Därutöver redovisas eventuella särskilda synpunkter.

2.1.1 *Nordisk forskningsfond*

2.1.1.1 Tillstyrkande

2.1.1.1.1 Nordiska remissyttrandena

Ett uppenbart hinder för projektsamarbetet är enligt *Nordens fackliga samorganisation* svårigheten att få understöd för att skapa de kontakter mellan forskarna som samarbetet kräver. En nordisk fond för forskning skulle därför kunna bli ett effektivt instrument för intensifierat nordiskt forskningssamarbete. Den bör dock garanteras omfattande resurser, på sikt minst lika stora resurser som ställs till det utomnordiska forskningssamarbetets förfogande. Genom fonden bör sådana projekt stödjas som bidrar till att överbrygga klyftan mellan grundforskning och tillämpad forskning. Slutligen understryker organisationen att fonden bör koncentreras på de områden som inte täcks av redan existerande medelsbeviljande nordiska institutioner. Nordens fackliga samorganisation kräver löntagarepresentation i den föreslagna fonden.

Indirekt positivt till förslaget förhåller sig *Nordiska akademikerrådet*, som pekar på splittringen inom det nordiska forskningssamarbetet. Rådet

framhåller det angelägna i att en översyn görs av de nordiska formerna för forskningssamarbete och vill få möjligheterna undersökta att knyta den föreslagna fonden till något redan existerande organ. Den föreslagna arbetsgruppen bör ta ställning till sammansättning och verksamhetsområde för fonden.

I ett spontant yttrande konstaterar *Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning* att den redan tidigare ställt sig positiv till ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och därvid främst stött etablerande av anslag till nordiska forskarstipendier, symposier och kurser.

Sykepleiernes Samarbeid i Norden, som också yttrat sig spontant, stöder förslaget.

2.1.1.1.2 Danska remissyttranden

Förslaget om en forskningsfond tillstyrks av *Det kongelige danske Videnskabernes Selskab*, som dock förmodar att fonden kommer att vara liten mot bakgrund av att det årligen används över 100 milj. dkr till samnordisk forskning, i första hand till lantbruksvetenskaplig och teknisk forskning. Sällskapet understryker att medel från fonden i vidaste utsträckning bör beviljas till högt kvalificerade projekt inom områden där nödvändig sakkunskap och forskningserfarenhet förefinns, även om vissa projekt skall vara tvärvetenskapliga och av aktuellt samhälleligt intresse.

2.1.1.1.3 Finländska remissyttranden

Finlands akademi framhåller att projektsamarbete håller på att bli en allt viktigare form för internationellt forskningssamarbete, men finner det anmärkningsvärt att huvuddelen av det internationella samarbete som de i Norden verksamma forskarna bedriver idag inriktas på utomnordiska länder. Akademin anser därför att det borde skapas ett system som underlättar och påskyndar samnordisk forskning och finner förslaget om en forskningsfond välkommet. Viktigt är att fonden fungerar i samarbete med de organ som idag finansierar nordisk forskning och kompletterar dessa.

Lantbruksekonomiska forskningsanstalten stöder förslaget till en forskningsfond och anser att medlen för jordbruks- och livsmedelsområdets del borde styras genom Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning samt att projekten borde läggas vid de existerande institutionerna. Även *skogsforskningsinstitutet* stöder förslaget och påminner om skogs- och andra resursers grundläggande betydelse för forskningen i Norden. *Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet* finner att en forskningsfond skulle underlätta koordineringen av forskningen och möjliggöra gemensam anskaffning av dyr forskningsutrustning. *Fiskeriforskningsavdelningen* vid samma institut pekar på gemensamma forskningsprojekt rörande vandringsfiskar, fiskerinäringen i gränsområden och nöjesfiske, vilka i vissa fall haft brist på medel.

Åbo akademi, som förhåller sig positiv till alla tre delförslagen, anser att forskare i högre grad än hittills bör beredas möjlighet till kontakt med forskningsmiljöer vid olika nordiska institut och högskolor samt att möjligheterna till deltagande i internordiska seminarier bör ökas. *Åbo universitet* ser den föreslagna forskningsfonden som ett stöd för högskolorna och de forskande institutionerna. Den kunde också utnyttjas till att intensifiera forskarutbytet och främja forskarutbildningen. *Uleåborgs universitet* stöder medlemsförslaget som helhet, utan att dock ta ställning till dess detaljer.

Aven *Jyväskylä universitet*, som hänvisar till yttranden av fakulteterna och två fristående institutioner, finner de konkreta förslagen som helhet realistiska och acceptabla. Vid förverkligandet av de tre förslagen bör enligt *Lapplands högskola* särskild hänsyn tas till nya och små högskolor, för vilkas vidkommande samarbetet annars kan förbli tillfälligt och finansieringsmöjligheterna begränsade. Väsentligt för *Tammerfors universitet* är att nya medel för forskning ställs till förfogande, t. ex. genom en nordisk forskningsfond.

Etablerandet av en nordisk forskningsfond bör påskyndas enligt *Joensuu högskola*, som anser forskningsfonden vara en kanal som förenar politiskt beslutsfattande och akademisk forskning. Detta skulle konkretisera forskningsprojekten till gagn för samhället. Olika vetenskapsgrenar och högskolor bör beaktas rättvist inom de gränser som forskningsbehovet ställer. *Kuopio högskola* stöder förslaget om inrättande av en nordisk forskningsfond. *Tekniska högskolan* och *Tammerfors tekniska högskola* ger förslaget sitt stöd. Den sistnämnda högskolan framhåller vikten av att särskilt teknisk forskning och utveckling stöds. *Åbo handelshögskola* förenar sig om medlemsförslaget till alla delar. Detsamma gör *Vasa högskola* och *Veterinärmedicinska högskolan*.

Finlands akademikers centralorganisation uttrycker sin tillfredsställelse över medlemsförslaget och framhåller att den föreslagna fonden kan vara av avgörande betydelse, eftersom de finländska universiteten och högskolorna har ytterst begränsade medel att inom forskarutbildningen användas för resor.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker medlemsförslaget i dess helhet.

2.1.1.1.4 Norska remissyttranden

Universitetet i Oslo stöder förslaget om en forskningsfond, men framhåller att principerna för finansiering är av central betydelse. Medlen måste komma i tillägg till dem som nu tilldelas universitets- och högskolesektorn. Universitetet förutspår direkt skadliga verkningar om även forskningsfonden skall finansieras med samma medel. *Universitetet i Tromsø* stöder förslaget om en forskningsfond. *Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning* pekar särskilt på betydelsen av samarbete inom tillämpad forskning, för vilken en fond kunde vara bra, och särskilt inom samhällsve-

tenskaplig forskning med en bredare orientering mot studier av sociala ändringsprocesser och levnadsvillkor.

2.1.1.1.5 Svenska remissyttranden

Forskningsrådsnämnden framhåller att inrättandet av en forskningsfond bör vara ett huvudalternativ vid strävandena att uppnå ökat nordiskt forskningssamarbete. Fonden skall vara ett komplement till existerande samarbetsformer. Nämnden understryker att en sådan fond inte kan ersätta nationellt disponerade forskningsmedel, utan förutsätter tillskott av nya resurser.

2.1.1.2 Avstyrkande, tveksamma, avsaknad av ställningstagande eller förslag om utredning

2.1.1.2.1 Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet hänvisar till den på initiativ av de nordiska statsministrarna tillsatta utredningen om möjligheterna att öka det nordiska forskningssamarbetet och påpekar att de frågor som behandlas i medlemsförslaget i allt väsentligt ingår i den ovannämnda utredningens överväganden. Ministeriet anser att resultatet av utredningen bör avväntas, innan man tar ställning till medlemsförslaget. Till denna ståndpunkt ansluter sig *industri-, indenrigs- och kulturministerierna*.

Dansk Arbejdsgiverforening koncentrerar sig till arbetsmiljöforskningen och framhåller att ramarna för det nordiska samarbetet kring denna forskning är tillfredsställande. Föreningen ser inget behov av att upprätta någon särskild fond för finansiering av detta samarbete.

2.1.1.2.2 Finländska remissyttranden

Trafikministeriet önskar inte ta ställning till förslaget om en forskningsfond, men anser dock att nya organ inte bör upprättas, eftersom existerande organs verksamhet kan effektiviseras. *Handels- och industriministeriet* hänvisar till Nordiska ministerrådets mellanrapport om ökat nordiskt forskningssamarbete och anser att det är skäl att avvänta slutrapporten och därefter återkomma till de frågor som medlemsförslaget aktualiserar.

Jord- och skogsbruksministeriet finner det viktigt att utreda förutsättningarna för en nordisk forskningsfond. *Lantbrukets forskningscentral*, som i princip stöder medlemsförslaget, anser att möjligheterna att effektivisera forskningssamarbetet genom styrning av resurser till existerande organ borde utredas, innan ett nytt samarbetsorgan inrättas. Även *husdjursavelsinstitutet* vid Lantbrukets forskningscentral finner förslaget i princip värt stöd, men frågar sig om det verkligen behövs en ny fond och om stödet till existerande organ i stället kunde utökas.

I ett gemensamt yttrande framhåller *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* att Nordiska rådet borde tillsätta en expertgrupp för att utreda det ekonomiska och organisatoriska

läget inom det existerande forskningssamarbetet, innan fonden upprättas. Först därefter kan organisationerna ta ställning till förslaget.

2.1.1.2.3 Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet hänvisar till den tidigare i detta betänkande nämnda utredningen om möjligheterna till ökat nordiskt forskningssamarbete och anser det naturligt och ändamålsenligt att betrakta medlemsförslaget i ett större sammanhang. Departementet ber att få återkomma med ett yttrande, då utredningens slutrapport har värderats. Till denna ståndpunkt ansluter sig *Industridepartementet*, *Sosialdepartementet* och *Kommunal- og arbeidsdepartementet*.

Hovedkomiteen for norsk forskning anser att det finns alltför litet underlag för att tillstyrka medlemsförslaget, så länge villkoren för det föreslagna samarbetet inte är bättre klarlagda.

Norges handelshøyskole fruktar att eventuella beviljningar till den föreslagna fonden skulle beskära medelstillelningen till de enskilda ländernas forskningsråd. Högskolan finner därför att det skulle vara mest ändamålsenligt att medlen till det nordiska forskningssamarbetet kanaliseras via forskningsråden.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd anser att en nordisk forskningsfond skulle innebära stor risk för att forskningssamarbetet avskiljades från den nationella forskningspolitiken. Rådet finner visserligen att en sådan fond skulle kunna erbjuda större möjligheter att stöda tvärvetenskaplig forskning, men anser inte att nackdelarna uppvägs av detta. Om en forskningsfond trots allt upprättas får detta inte ske på bekostnad av medlen till forskningsråden. Bedömningen av projekten bör i högsta möjliga grad bygga på den fackliga expertis som finns i existerande nationella och nordiska forskningsorgan.

Norsk arbeidsgiverforening hyser uppfattningen att det inte existerar något nordiskt organ som kan stöda forskning tvärs över sektorsgränserna. Föreningen tror ändå inte att det skulle vara ändamålsenligt att upprätta en särskild fond med egen administration. Öronmärkta beviljningar skulle kunna styras till de nationella forskningsråden, som besitter nödvändig expertis och nödvändiga kontakter.

2.1.1.2.4 Svenska remissyttranden

Enligt *universitets- och högskoleämbetets* mening skulle den föreslagna fonden skapa nya behov av kontakt och samordning mellan i första hand nationella myndigheter och organ för sektorsforskning. Ämbetet påpekar att dessa organ redan nu utför ett kartläggnings- och prioriteringsarbete inom respektive land som måste ligga till grund för tilldelning av medel till olika forskningsområden och bedömning av planer för eventuella gemensamma nordiska projekt. Resultaten av den tidigare i detta betänkande nämnda forskningsutredningen bör avvaktas, innan ställning tas till de frågor som aktualiseras genom förslaget om en nordisk forskningsfond.

Ingenjörsvetenskapsakademien förhåller sig tveksam till forsknings-samarbete på finansieringsnivån. Akademien fruktar att särskilda finansie-ringsramar för nordiska samarbetsprojekt innebär att andra kriterier än de vetenskapliga kommer att styra forskningsstödet med risk för sämre resursutnyttjande. Förslaget om en forskningsfond avstyrks därför.

Svenska arbetsgivareföreningen anser det vara för tidigt att uttala sig om huruvida den föreslagna forskningsfonden är ett lämpligt instrument för ett utökat nordiskt forskningssamarbete.

2.1.2 Ökat nordiskt samarbete inom forskarutbildningen

Följande remissinstanser uttalar explicit men utan närmare motiveringar sitt stöd för förslaget om ökat nordiskt samarbete inom forskarutbildning-en: *Nordens fackliga samorganisation, Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, Sykepleiernes Samarbeid i Norden*, de finländska handels- och industriministeriet, *lantbruksekonomiska forskningsanstalten, skogsforskningsinstitutet, vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, Åbo akademi, Uleåborgs universitet, Tammerfors universitet, Jyväskylä uni-versitet, Joensuu högskola, Lapplands högskola, Tekniska högskolan, Tammerfors tekniska högskola, Åbo handelshögskola, Vasa högskola, veterinärmedicinska högskolan, Finlands akademikers centralorganisa-tion*, de norska *Universitetet i Oslo* och *Universitetet i Bergen* samt *Svenska arbetsgivareföreningen*.

Följande motiveringar till stöd för förslaget uttalas:

Nordiska akademikerrådet finner det angeläget att utöka antalet gemen-samma nordiska fortbildningskurser och det informella utbytet av lärare och studerande. Rådet varnar dock för förhoppningar om ett sådant samar-bete skall kunna utgöra medel att komma till rätta med svårigheterna att rekrytera utbildad personal för avgörande forsknings- och utvecklings-arbeten. Dessa svårigheter kan angripas genom att forskarutbildning ges ett högre värde på arbetsmarknaden, försörjningsmöjligheterna under stu-dietiden förbättras och genom att fler tjänster för yngre forskare inom universiteten och den statliga och kommunala förvaltningen inrättas.

Det kongelige danske Videnskabernes Selskab framhåller att den stagna-tion i återväxten bland yngre forskare som kan konstateras på längre sikt kan få olyckliga följder för sådana områden där en snabb vetenskaplig utveckling försiggår och att det kan uppstå allvarlig brist på den expertis som krävs för motsvarande forskarutbildning.

Finlands akademi pekar på de positiva erfarenheterna av de nordiska forskarkurserna och framhåller att samarbetet borde utvidgas till att gälla långvariga forskarutbildningsprogram. Det finländska *geodetiska institutet* önskar utveckla den nordiska forskarutbildningen så att doktoranderna vid behov kan placeras vid de nordiska läro- och forskningsanstalter där de bästa experterna finns. *Husdjursavelsinstitutet* vid *lantbrukets forsknings-central* anför att det på nordiskt plan bedrivits forskarutbildning i form av

s. k. licentiatkurser. Erfarenheterna är positiva och verksamheten borde utvidgas till att omfatta även doktorandkurser inom ramen för samma system. *Kuopio högskola* uttrycker förhoppningen att det nordiska samarbetet inom forskarutbildningen, men också mellan enskilda forskare och forskargrupper gör olika förvaltningsgrenars inställning gynnsammare till resestipendier, tjänstledighet med lön och andra arrangemang än vad som nu är fallet. Härigenom skulle ett samarbetsnät mellan forskare kunna knytas.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* anser det viktigt att universitetens forskningsverksamhet koordineras och att den nationellt ställs om från samhälleligt till teknologiskt utvecklingsarbete. Detta förutsätter enligt de båda organisationerna förutom ett ökat nordiskt forskarutbyte även att forskarutbildningen i allt högre grad äger rum utanför de nordiska länderna. Att utveckla forskarutbildningen är av grundläggande betydelse, men organisationerna framhåller att den egentliga utvecklingsverksamheten så gott som alltid äger rum inom själva företagen. Dessas verksamhetsförutsättningar bör förbättras genom beskattningsmässiga åtgärder.

Mycket kan enligt *Det norske videnskabs-akademi* vinnas genom ökat nordiskt forskarutbildningssamarbete. Akademien nämner de kurser som Nordisk kollegium för økologi anordnat i mer än 15 år och vid vilka den specialisering som finns inom de ifrågakvarande forskningsmiljöerna utnyttjats, så att Norden har betraktats som en helhet där de enskilda miljöerna har kompletterat varandra.

Det svenska *universitets- och högskoleämberget* anser att initiativ till nordisk samverkan inom forskarutbildningen på nya områden bör tas av de för denna utbildning ansvariga inom högskolorna. De medel som finns för detta ändamål inom ramen för det nordiska samarbetet bör ökas.

2.1.3 Arbetsgrupp för att bl. a. framlägga förslag till områden för ett nordiskt projektsamarbete

2.1.3.1 Tillstyrkande

Följande remissinstanser uttalar explicit men utan närmare motiveringar sitt stöd för förslaget om en arbetsgrupp: *Nordiska akademikerrådet*, *Sykepleiernes Samarbeid i Norden*, de finländska *trafikministeriet*, *lantbruksekonomiska forskningsanstalten*, *vilt- och fiskeriforskningsinstitutet*, *Åbo akademi*, *Uleåborgs universitet*, *Jyväskylä universitet*, *Lapplands högskola*, *Tekniska högskolan*, *Abo handelshögskola*, *Vasa högskola*, *veternärmedicinska högskolan* samt de norska *Hovedkomiteen for norsk forskning*, *Norges handelshoyskole* och *Norsk arbeidsgiverforening*.

En del remissinstanser motiverar sitt stöd för förslaget något närmare. Andra remissinstanser stöder förslaget, men under vissa förbehåll.

Den föreslagna arbetsgruppen bör enligt *Nordens fackliga samorganisation* ges fria händer att föreslå samarbetsprojekt även inom andra områden

än de i medlemsförslaget nämnda. Organisationen förutsätter dock att fackföreningsrörelsen hörs innan närmare beslut fattas om prioriteringar av forskningsområden. Arbetsgruppen borde också utreda hur det nordiska ekonomiska forskningsrådet skulle kunna kopplas till den föreslagna fonden.

Det kongelige danske Videnskabernes Selskab understryker vikten av att arbetsgruppen består av aktiva forskare med stor facklig insikt. Sällskapet förklarar sig villigt att delta i arbetet.

Åbo universitet anser att ett tillräckligt stort antal representanter för högskolorna måste ingå i arbetsgruppen. *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* menar för sin del att det i arbetsgruppen bör ingå förutom representanter för arbetsmarknadsorganisationerna även direkta representanter för näringslivet. En liknande synpunkt framförs av *Finlands akademikers centralorganisation*, som anser att den egna organisationen bör få representation.

Den föreslagna arbetsgruppen bör enligt *Universitetet i Bergen* ha nära kontakt med relevanta vetenskapliga miljöer. Aktuella samarbetsområden finns inom alla fakulteter, och universitetet betonar vikten av att gemensamma satsningar får göras på områden som för dagen inte bedöms kunna ge direkt samhällsnyttiga avkastningar. Det norska *Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning* stöder förslaget om en arbetsgrupp, men uttrycker förhoppningen att den kommer att omfatta företrädare för tillämplad socialvetenskaplig forskning i de nordiska länderna. *Det norske videnskaps-akademi* understryker vikten av att gruppen rekryterar aktiva forskare med hög kompetens, för att garantera att bedömningen av prioriteringsfrågorna blir tillfredsställande från vetenskaplig synpunkt.

Den svenska *Ingenjörsvetenskapsakademien* tillstyrker förslaget om en arbetsgrupp, men betonar att dess uppgift inte bör begränsas till att identifiera gemensamma forskningsbehov, utan att den bör avse även de eventuella vetenskapliga fördelarna av ett samarbete. Även *Svenska arbetsgivarföreningen* tillstyrker förslaget och understryker att arbetsgivarsidan bör vara representerad i en sådan arbetsgrupp, eftersom arbetsgivarsidan ägnat miljöfrågorna stort intresse. Föreningen påpekar detta, därför att Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöforskning inte utnyttjat arbetsgivarsidan som resurs.

2.1.3.2 Avstyrkande eller förslag om bordläggning

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning föreslår att förslaget om en arbetsgrupp bordläggs i väntan på ett ställningstagande till förslaget om en forskningsfond. Samarbetsnämnden påpekar att det sedan två år finns en nordisk planeringsgrupp för hälso- och sjukvårdsforskning och att det hösten 1980 inrättats en nordisk samarbetsgrupp för hälso- och sjukvårdsforskning i samarbete mellan samarbetsnämnden och de nordiska hälsoadministrationerna. Även det finländska *skogsforskningsinstitutet*

föreslår bordläggning, men i väntan på resultatet av den tidigare nämnda forskningsutredningen.

Kuopio högskola anser det viktigast att få i gång ett samarbete mellan forskarna på ett praktiskt plan. Härfür behövs inga nya arbetsgrupper, utan de vetenskapliga centralkommissionerna (motsvarande) kan fungera som koordinerande organ.

2.1.4 Särskilda synpunkter på medlemsförslaget

Nordiska akademikerrådet finner att stora vinster otvivelaktigt kan göras på ett väl fungerande forskningssamarbete och önskar särskilt uppmärksamma samordningsvinster vid nyinvesteringar i s.k. big science, dvs. projekt i flermiljonklassen. Det finns enligt rådet i samtliga nordiska länder stora behov av nyinvesteringar, som för närvarande inte kan tillgodoses. *Sykepleiernes Samarbeid i Norden* understryker vikten av att forskning inom hälso- och sjukvård ges hög prioritet med hänsyn till de ekonomiska och personella resurser som idag brukas inom dessa.

Enligt det finländska *geodetiska institutet* skulle satellit- och rymdforskning vara ett lämpligt samarbetsområde, dels på grund av den dyrbara utrustningen, dels för att de nordiska länderna inom denna vetenskap annars löper risk att hamna på efterkälken. *Husdjursavelsinstitutet* vid *lantbrukets forskningsanstalt* kritiserar medlemsförslaget för dess inställning till frågan om införandet av ny teknologi. Institutet menar att införandet av ny teknologi borde relateras till människans grundbehov och möjligheterna att tillfredsställa dessa. Institutet anser det viktigt att undersöka hur jord- och skogsbruket och fiskerihushållningen skall utvecklas för att full sysselsättning på landsbygden skall kunna uppnås. Likaså bör undersökas vilka de binärningar är som bäst stöder jordbrukets utveckling. *Skogsforskningsinstitutet* finner det riktigt att det inte byggs specialinstitut för varje område, men påpekar att det kan finnas sektorer, där ett institut kan vara mera ändamålsenligt än projektsamarbete. Institutet nämner förslaget om ett nytt nordiskt institut för naturresurser.

Åbo akademi anser det viktigt att satsa på humanistisk forskning framför allt med inriktning på frågan om god livskvalitet. Olika minoritetsgruppers ställning borde undersökas, likaså skillnader och eventuella likheter mellan ungdom och åldringar som samhällelig resurs. Ytterligare skulle behövas ökad forskning kring utbildningsfrågor. *Tammerfors universitet* pekar på sina forskningsresurser i synnerhet inom grundläggande hälsovård, arbetarskydd, näringsfysiologi, åldringsvård och åldringsforskning. *Kuopio högskola* framhåller att den såsom enda högskola i Norden har ett utbildningsprogram och forskning inom miljöhygien. Lämpliga ämnen för projektsamarbete skulle vara förebyggande av sjukdomar, motion, kemisk belastning av miljön, geriatriks ställning inom sjukvården. Ett eventuellt samarbetsområde skulle enligt *Lapplands högskola* vara problemen på Nordkalotten, om vilka högskolorna i området redan samarbetar. *Veteri-*

närmedicinska högskolan föreslår samarbetsområden inom folkhälsovården i anslutning till veterinärmedicinen.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* erinrar om att arbetarskyddet redan nu är ett område som är föremål för intensiv forskning och att finansieringen fått större uppmärksamhet bl. a. genom grundandet av arbetarskyddsfonder. Forskningen kring arbetsmiljön borde fås att tjäna arbetslivet och att erbjuda alternativ. *Finlands akademikers centralorganisation* pekar i sin tur på problem när det gäller forskares möjligheter att i hemlandet få tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land, vilka enligt organisationen bör lösas.

Den svenska *Ingenjörsvetenskapsakademien* pekar på Nordforsks modell för tillämpad forskning och utveckling. Nordforsks arbetsmodell innebär att förstudier och programarbete bedrivs och finansieras inom Nordforsks ram, medan de konkreta forskningsprojekt som blir resultatet finansieras av de nationella forskningsstödjande organen, i konkurrens med andra projekt.

2.2 B 38/k

Den till grund för ministerrådsförslaget liggande utredningen har remissbehandlats på försorg av kulturavtalets organ. En remissammanställning ingår i den såsom bilaga till ministerrådsförslaget lagda promemorian.

3 Utskottet

3.1 Inledning

Kulturutskottet behandlar nedan såväl medlemsförslag A 583/k om forskningspolitiskt samarbete i Norden som ministerrådsförslag B 38/k om ökat nordiskt forskningssamarbete, eftersom bägge förslagen i princip avhandlar samma samsamarbetsfrågor. Utskottet hänvisar även till de yttranden om ministerrådsförslaget som avgivits av rådets övriga utskott.

3.2 Allmänna synpunkter

Kulturutskottet konstaterar först att det nu avgivna ministerrådsförslaget är resultatet av en lång process, som inleddes redan 1975. Då uttalade Nordiska rådet (*yttrande nr 6/1975*) på förslag av kulturutskottet att ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden i fråga om det nordiska forskningssamarbetet borde göras till föremål för en allsidig utredning, vilken företogs av rådgivande kommittén för forskning (RKF). Därefter gav de nordiska ländernas statsministrar hösten 1978 Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildnings- samt samsamarbetsministrarna) i uppdrag att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete, vilket i början av 1981 resulterade i utredningen "Ökat nordiskt forskningssamarbete" (*NU 1981:1*) och på vilket föreliggande ministerrådsförslag bygger. Utredningen och ministerrådsförslaget har behandlats av en

särskild arbetsgrupp inom kulturutskottet som förberedelse för utskottets egen behandling.

Utskottet uttalar tillfredsställelse över att ministerrådet nu har lagt fram ett förslag om ökat nordiskt forskningssamarbete. Utskottet finner att syftet med förslaget är helt riktigt: det gäller att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser för såväl grundforskning som tillämpad forskning och för forskarutbildning.

Det är inte fråga om något nytt syftemål. Redan Helsingforsavtalet från 1962 (artikel 12) slår fast att samarbetet på forskningens område bör vara så inriktat att tillgängliga forskningsanslag och övriga resurser samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt. Detta preciseras sedan i kulturavtalet från 1971 (artikel 4), som stadgar att samarbetet bl. a. skall inriktas på samordning mellan nationella forskningsprogram, forskningens organisatoriska struktur, metoder och medel i forskningspolitiken samt information om forskningsverksamhet och forskningsresultat. Utskottet ansluter sig därför utan förbehåll till ministerrådets uppfattning om vikten av att ansträngningarna för att nå de ovan refererade traktatfästa målen intensifieras. Utskottet omfattar även ministerrådets uppfattning att ett framgångsrikt arbete för att nå dessa mål förutsätter ett systematiskt nordiskt forskningspolitiskt samarbete på övergripande nivå.

Utskottet stöder sålunda ministerrådets förslag om att inrätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Dock finner utskottet redan nu att de föreslagna uppgifterna är av den karaktären och den omfattningen att de kommer att kräva större resurser än vad som föreslagits för uppbyggnadsfasen. Utskottet uppfattar förslaget därför som ett minimiförslag och anser det vara klart att det inom en snar framtid eller senast efter uppbyggnadsfasens slut blir aktuellt med en omprövning av resursfrågan. Själva förslaget ställer enligt utskottets uppfattning inga hinder i vägen för en sådan omprövning.

Utskottet anser att ministerrådet snarast bör fatta de beslut som krävs för att det nordiska forskningspolitiska rådet skall kunna inleda sin verksamhet den 1 januari 1983.

Utskottet önskar i likhet med ministerrådet se inrättandet av ett forskningspolitiskt råd som ett viktigt led i utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet, men framhåller samtidigt mot bakgrund av hittills uppnådda resultat att det därtill krävs ett stort mått av vilja och förmåga till samarbete hos *alla* berörda parter för att målen för forskningssamarbetet skall kunna nås.

I det följande anlägger utskottet synpunkter på vissa delar av ministerrådets förslag, vilka utskottet anser betydelsefulla för förslagets förverkligande. Vad gäller de synpunkter på förslaget som anlagts av andra utskott inom rådet, önskar kulturutskottet hänvisa till dessa.

3.3 Ang. punkt 2 i ministerrådsförslaget

Utskottet har redan tidigare i detta betänkande anlagt synpunkter på syftemålen för nordiskt forskningssamarbete.

Det slås i punkten därutöver uttryckligen fast att strävandena till ökad samordning inom det nordiska forskningssamarbetet bör förverkligas genom att forskningssamarbetet förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar samt att samnordisk forskning i huvudsak finansieras av samma organ som finansierar nationell forskning.

Utskottet ansluter sig till denna uppfattning, men understryker samtidigt att samnordisk forskning, liksom hittills, också skall kunna finansieras med samnordiska medel. Med sådana medel menar utskottet bl. a. ministerrådets båda budgeter, den allmänna budgeten och kulturbudgeten, över vilka t. ex. verksamheten vid forskningsinstitutioner och olika forskningsprojekt kunnat finansieras. Vidare avser utskottet samnordiska fonder, såsom Nordiska industrifonden och Nordiska kulturfonden. Utskottet utgår alltså ifrån att sådana källor även i fortsättningen skall kunna utnyttjas som finansieringskällor för samnordisk forskning, för att därmed garantera tillräcklig mångsidighet i inriktningen.

3.4 Ang. punkt 3

Utskottet är ense med ministerrådet om att den svåröverskådliga uppbyggnaden av forskningsorganisationen i kombination med avsaknaden av ett instrument för övergripande forskningspolitiskt samarbete begränsar det nordiska forskningssamarbetets utvecklingsmöjligheter. Det är enligt utskottets uppfattning därför av största vikt att det skapas överblick över det existerande nordiska forskningssamarbetet och dess organisation, inte minst med hänsyn till det stora antalet samlarbetsorgan på just forskningsområdet.

3.5 Ang. punkt 4

Utskottet har tidigare i detta betänkande anlagt synpunkter på det föreslagna forskningspolitiska rådets vidsträckta uppgifter. Utskottet önskar särskilt understryka det ansvar som rådet skall ha för initiering och planering av tvärvetenskaplig och sektorsövergripande forskning, liksom rådet skall uppmärksamma de gap som förekommer mellan grundforskning och tillämpad forskning. Dessa uppgifter hör till de svåraste på nationellt plan och kan därför förmodas vara särskilt ansträngande för ett organ avsett att verka på nordiskt plan. Svårigheterna härvidlag får dock inte tillåtas avskräcka det forskningspolitiska rådet att ägna sig åt dessa uppgifter.

3.6 Ang. punkt 5

Utskottet delar uppfattningen att det är en viktig uppgift för rådet redan i uppbyggnadsfasen att verka för samordning av resurser och arbetsfördelning såväl beträffande forskarutbildning och vetenskaplig utrustning som

förstärkning av den långsiktiga kompetensen på smala områden. Utskottet erinrar i detta sammanhang om vissa rådsrekommendationer som exempel på frågor som det forskningspolitiska rådet bör kunna ta sig an. Sådana är *rek. nr 17/1979* om ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker. Enligt meddelandet om rekommendationen till 30:e sessionen 1982 anses det inom detta forskningsområde finnas goda förutsättningar till nordiskt samarbete, men redan initierings- och planeringskostnaderna kan belöpa sig till 0,5 milj. dkr. Vidare erinrar utskottet om *rek. nr 12/1981* om utveckling av de nordiska forskarkurserna såväl kvalitativt som kvantitativt. Slutligen har utskottet i betänkandet om ministerrådsberättelsen *C 1/1982* uttalat att upprättandet av ett forskningspolitiskt råd är ägnat att underlätta bedömningen av de samnordiska forskningsinstitutionernas äskanden och pro-påer.

Även medlemsförslaget *A 583/k* innehåller konkreta förslag till projekt för ett nordiskt forskningssamarbete, vilka kräver en överordnad forskningspolitisk bedömning. Exempel på liknande behov inom respektive område ges också av de andra utskotten i deras yttranden.

Utskottet noterar att det forskningspolitiska rådet regelbundet bör avge en samlad redogörelse för det nordiska forskningssamarbetet och för forskningsutvecklingen internationellt och nordiskt. De forskningspolitiska redogörelserna bör överlämnas till Nordiska rådet.

Detta ligger enligt utskottets uppfattning i linje med Helsingforsavtalets artikel 64, som förpliktigar ministerrådet att för varje ordinarie session med Nordiska rådets plenarförsamling avge berättelse till rådet om det nordiska samarbetet. Utskottet anser att det forskningspolitiska rådets redogörelse i enlighet med detta bör avges årligen och vid sådan tidpunkt att redogörelsen kan ligga till grund för debatt vid ordinarie session. Den bör dessutom vara av den omfattningen att den ger god överblick av tyngdpunktsområdena inom forskningspolitiken i Norden.

Utskottet noterar vidare att det förutsätts samråd mellan det forskningspolitiska rådet och ministerrådet i fråga om större forskningspolitiska redogörelser.

Det nordiska forskningspolitiska samarbetet skall i enlighet med förslaget bedrivas på basen av Helsingforsavtalet och det nordiska kulturavtalet. Utskottet finner skäl att erinra om att samarbetet i enlighet med kulturavtalet sker under medverkan av Nordiska rådet samt att berört organ, dvs. kulturutskottet, skall beredas tillfälle till överläggningar, innan ministerrådet låter utarbeta budgetförslag. Utskottet utgår ifrån att beslut av ministerrådet i forskningspolitiska frågor föregås av överläggningar med berört organ inom Nordiska rådet.

Utskottet har i olika sammanhang understrukit informationens betydelse i det nordiska forskningssamarbetet. Det är väsentligt att det forskningspolitiska rådet även kan ta ansvar för informationen om och inom det nordiska forskningssamarbetet.

3.7 *Ang. punkt 6*

Ministerrådet anser att det forskningspolitiska rådet inte bör ha några traditionella forskningsfinansierande funktioner som en förutsättning för att rådet skall kunna koncentrera sig på sina uppgifter. Därför skall någon fondsfunktion inte byggas upp.

Utskottet omfattar ministerrådets uppfattning, men understryker samtidigt att denna uppfattning gäller det forskningspolitiska rådets huvuduppgifter. Utskottet har tidigare i detta betänkande uttalat att rådet behöver större resurser än vad som föreslagits för att t. ex. kunna ta på sig ansvaret för initiering och planering av tvärvetenskaplig och sektorsövergripande forskning. Sådana resurser gör dock inte det forskningspolitiska rådet till någon fond i egentlig mening. Utskottet utgår dock ifrån att det för finansieringen av ett utvidgat nordiskt forskningssamarbete kan bli nödvändigt med gemensamma nordiska satsningar av icke ringa omfattning.

Utskottet betonar vikten av att det forskningspolitiska rådet från början bygger upp ett nära och förtroendefullt samarbete med existerande nordiska och nationella FoU-organ och att rådet så långt som möjligt utnyttjar sakkunskapen i dessa organ.

3.8 *Ang. punkt 7*

Utskottet ger sin tillslutning till förslaget att göra det forskningspolitiska rådet till en permanent nordisk institution. Detta får dock inte utgöra något hinder för att efter någon tid fatta de eventuella beslut som betingas av erfarenheterna av rådets verksamhet under denna tid.

Utskottet har ingen erinran mot den föreslagna sammansättningen av det forskningspolitiska rådet.

3.9 *Ang. punkt 8*

Utskottet har ingen erinran mot den föreslagna sekretariatsfunktionen som sådan.

I fråga om de förväntade kostnaderna för det forskningspolitiska rådet och dess verksamhet har utskottet redan tidigare i detta betänkande uttalat att verksamheten helt uppenbart kommer att kräva större resurser än vad som föreslagits för uppbyggnadsfasen. Utskottet understryker vikten av att den blygsamma början inte får utgöra hinder för ministerrådet att efter uppbyggnadsfasens slut ställa större resurser till det forskningspolitiska rådets förfogande, med mindre rådet berövas möjligheterna till egna initiativ och beslutet att inrätta ett forskningspolitiskt råd riskerar att bli en halvmesyr.

Riktlinjerna för rådets verksamhet skall enligt förslaget fastställas av utbildnings- och samarbetsministrarna gemensamt. Utskottet förutsätter att Nordiska rådet bereds tillfälle att uttala sig om riktlinjerna innan dessa slås fast.

3.10 Ang. punkt 9

Utskottet understryker kraftigt vikten av att det som en följd av inrättandet av ett forskningspolitiskt råd företas en översyn av gällande FoU-organisation på nordiskt plan. Utskottet är övertygat om att en revision av organisationen betyder även andra förändringar än vad som anförs om rådgivande kommittén för forskning (RKF).

3.11 Ang. punkt 10

Utskottet är i princip enigt med ministerrådet om att ett ökat nordiskt forskningsamarbete inte kan begränsas till frågan om konkreta samnordiska FoU-projekt eller till frågan om utökade samnordiska projektanslag. Utskottet framhåller dock som sin uppfattning att sådana frågor varken kan eller får uteslutas ur strävandena att öka det nordiska forskningsamarbetet. Fler samnordiska projekt och krav på anslag för dessa kan tvärtom bli en naturlig följd av en ökad samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser.

Utskottet har redan tidigare i detta betänkande uttalat att ministerrådet snarast bör fatta de beslut som krävs för att det nordiska forskningspolitiska rådet skall kunna inleda sin verksamhet den 1 januari 1983.

3.12 Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget och ministerrådsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet och i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget *B 38/k* upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd i syfte att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas vetenskapliga forskning och dess resurser såväl inom grundforskning och tillämpad forskning som inom forskarutbildning.

Köpenhamn den 15 februari 1982

Hallvard Bakke (A)

Haakon Blankenborg (A)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Vice förman

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Ingrid Sundberg (m)

Reservation

Det foreslåede forskningsråd vil efter min opfattelse ikke resultere i andet end møder, papir og udgifter. Hvis det får nogen myndighed, kan det tilmed risikere at blive et forsinkende led.

Det nordiske forskningssamarbejde bør – som det allerede sker – fremmes inden for de enkelte fag og discipliner *hver for sig*. Det vil hverken blive forøget eller forbedret gennem det foreslåede organ. Man kan ikke med held samkøre al slags forskning på denne måde.

I det mindste burde der i rekommandationen være indeholdt et *krav* om bedømmelse af forskningsrådets virksomhed efter et vist åremål.

Det foreslås derfor,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af forslagene.

København, den 15. februar 1982

Arne Melchior (CD)

Social- och miljöutskottet:

I

Social- och miljöutskottet har av Nordiska rådets presidium beretts möjlighet att yttra sig över till rådets kulturutskott hänvisat ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete. I anledning härav önskar utskottet anföra följande.

Utskottet har i betänkandet över ministerrådsberättelsen till rådets 28:e session år 1980 framfört synpunkter på en preliminär rapport som ministerrådets ställföreträdarkommitté och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete framlagt. Social- och miljöutskottet noterade att fyra av de sju insatsområden som på nationellt plan i de nordiska länderna prioriterades inom forsknings- och utvecklingsarbetet hörde till utskottets arbetsområde: arbetarskydd, arbetsmiljö, hälsovård och miljövård. Utskottet fann det initiativ till ökat nordiskt forskningssamarbete som statsministrarna tagit hösten 1978 vara betydelsefullt.

Det till den 30:e sessionen framlagda ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete är principiellt hållet och översiktligt till sin natur. Ministerrådet har beslutat att förorda att ett nordiskt forskningspolitiskt råd inrättas med uppgift dels att vara rådgivande för ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningsfrågor, dels att ta egna initiativ i syfte att främja samarbete inom hela forskningsfältet.

II

Huvudmålet för ett ökat nordiskt forskningssamarbete är ökad samordning av de nordiska ländernas resurser för forskning och utveckling avseende grundforskningen, den tillämpade forskningen och forskarutbildning. Samordningsarbetet skall förankras i nationella forskningsmiljöer. Den faktiskt utförda forskningen bör finansieras på samma sätt som nationell forskning.

Social- och miljöutskottet delar fullt ut önskan att samordna resurserna på forskningsområdet på det sätt som angivits i ministerrådsförslaget. Därmed kan bättre resultat uppnås med samma resursinsats eller samma resultat med en mindre resursinsats, vilket är av stor betydelse inte minst i ett för samtliga nordiska länder kärvt statsfinansiellt läge.

Det tilltänkta forskningspolitiska rådet skall inte fungera som en central nordisk forskningsfond. De begränsade medel som ställts till dess förfogande, 3 miljoner norska kronor i initialfasen, medger dock möjlighet till initiering och planering av forskning. Särskilt betydelsefullt blir detta beträffande tvärvetenskaplig och sektorövergripande forskning. Inom områden lämpade för nordiskt samarbete skall specialanalyser genomföras och konkreta initiativ tas. Planeringsgrupper kan tillsättas, utländska experter tillkallas och seminarier anordnas för att möjliggöra beslut om ökat nordiskt forskningssamarbete inom aktuella områden. Samverkan beträffande forskarutbildning skall främjas liksom samarbete ske vid anskaffandet av dyrbar vetenskaplig utrustning. Forskningspolitiska redogörelser skall årligen lämnas till Nordiska rådet.

Social- och miljöutskottet finner att inrättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd inte utesluter att man går vidare och inrättar en nordisk forskningsfond.

III

Inom social- och miljöutskottets område har tre permanenta institutioner uppgifter på forskningsområdet. De är Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo och Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning i Helsingfors. De tre institutionernas befattning med forskningen skiljer sig emellertid åt. Vid hälsovårdshögskolan är forskare anställda med uppgift att bedriva forskning och undervisning och kanske i en framtid också forskarutbildning. Vid det odontologiska materialprovninginstitutet bedrivs viss forskning. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning fungerar i realiteten som ett nordiskt forskningsråd inom sitt område.

I projektform bedrivs forskning inom samtliga fem av utskottets arbetsområden. På arbetsmarknadsområdet har ett brett upplagt nordiskt forskningsprojekt genomförts beträffande kapitalets och arbetskraftens rörlighet. Ett program för nordisk arbetsmarknadsforskning föreligger. Datateknikens effekter på arbetsmiljö och arbetsmarknad skall utforskas. På den psykosociala arbetsmedicinens område har grundskollära arbetsvillkor kartlagts liksom arbetsförhållandena inom processindustrin. Vidareutbildning ges vid den nyinrättade nordiska institutionen för yrkeshygien och företagshälsovård.

På jämställdhetsområdet har nordiska projekt genomförts om förhållandena vid barnbördsavdelningar och om massmedia och jämställdhet. Kvinnorepresentationen i styrande organ kommer att utforskas. På miljövårdsområdet har på nordiskt plan bl. a. initierats forskning om bilavgasernas effekter på hälsa och miljö och om ozonskiktet. Central är, enligt utskottets uppfattning, den forskning som utförs inom området miljöeffekter av energiproduktion. Samordning av de i Norden till buds stående resurserna på energiforskningens område borde med fördel kunna ske.

Som ett resultat av social- och miljöutskottets och ekonomiska utskottets seminarium i Södertälje i november 1981 på temat "Energi i Norden – ekonomi, miljö och försörjningstrygghet" kommer initiativ att tas som bl. a. syftar till arbetsfördelning av den energiforskning som nu utförs vid de nationella energiforskningsinstituterna i vart och ett av de nordiska länderna.

På social- och hälsovårdsområdet, slutligen, bedrivs eller initieras forskning på nordiskt plan huvudsakligen inom de tre omnämnda permanenta nordiska institutionerna.

IV

Social- och miljöutskottet finner sammanfattningsvis att inrättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd utgör ett led i strävandena att på nordiskt plan försöka uppnå en ändamålsenlig arbetsfördelning.

De samordnande insatser som det föreslagna nordiska forskningspolitiska rådet kan komma att vidtaga utgör ett viktigt komplement till samordiska forskningsprojekt som fortsatt bör kunna initieras och genomföras.

Avslutningsvis önskar utskottet framhålla att behandlingen av ministerråds- och medlemsförslag väckta inom Nordiska rådet bör ske på ett likartat sätt vad gäller underremisser till andra utskott.

Med de förbehåll och preciseringar som utskottet anfört tillstyrkes ministerrådsförslaget.

Stockholm den 1 februari 1982

För Nordiska rådets social- och miljöutskott

Asbjørn Haugstvedt

BIHANG 2

Trafikutskottet

Nordiska rådets presidium har i skrivelse av den 23 december 1981 berett trafikutskottet tillfälle att yttra sig över ministerrådsförslag B 38/k om ökat nordiskt forskningssamarbete.

Ministerrådsförslaget går ut på att *ett nordiskt forskningspolitiskt råd* inrättas. Forskningspolitiska rådet bör ha som sin huvuduppgift dels att vara rådgivande åt ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor och prioriteringar och dels att genom egna initiativ främja samarbete över hela forskningsfältet. Rådet skall bl. a. skapa forskningspolitisk överblick samt en grund för ett samordnat resursutnyttjande samt ha ansvar för initiering och planering av tvärvetenskaplig och sektorövergripande forskning.

Trafikutskottet finner det angeläget att resurserna på forskningsområdet samordnas. Ändamålsenlig nordisk samordning och samarbete på forskningsområdet kan innebära stora besparingar nationellt.

På trafikutskottets område existerar inte nordiska institutioner med forskningsuppgifter. På trafiksäkerhets- och vägforskningsområdet samt det transportekonomiska området bedrivs samnordisk forskning, som delvis finansieras över ministerrådets projektbudget. På grund av att ländernas målsättningar på dessa områden i stort sammanfaller, betonar trafikutskottet att skäl föreligger att prioritera nordiskt forskningssamarbete på områdena högt. Trafikutskottet betonar vidare att upprättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd inte bör medföra att förutsättningarna för den forskning, som redan drivs inom dessa områden, skulle ändras i negativ riktning.

Under förutsättning av att utskottets synpunkter beaktas kan trafikutskottet för sin del tillstyrka ministerrådsförslag B 38/k om ökat nordiskt forskningssamarbete.

Stockholm den 21 januari 1982

Marjatta Väänänen

BIHANG 3

Økonomisk utvalg

I presidiets brev av 23. desember 1981 blir Nordisk Råds utvalg, unntatt Kulturutvalget, anmodet om eventuelt å uttale seg om ovennevnte ministerrådsforslag som er henvist til Kulturutvalget for behandling.

Økonomisk utvalg har i betenkningen over ministerrådets beretning til rådets 28. sesjon 1980 fremført enkelte preliminare bemerkninger til den foreløpige rapport om økt nordisk forskningssamarbeid. Utvalget anså i likhet med rapporten at økt innsats på forskningsområdet er et av midlene til å opprettholde og utvikle de nordiske velferdssamfunn.

Utvalget behandler kontinuerlig forskningsspørsmål ved de faste budsjettdrøftelser om bevilgninger til prosjekt og institusjoner innen de fleste av utvalgets saksområder, f. eks. Nordisk industrifond og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål.

Til Rådets 29. sesjon 1981 behandlet utvalget et medlemsforslag om økt nordisk energiforskning. Utvalget fremholdt: "Etter utvalgets oppfatning synes det å foreligge store samordningsproblemer på såvel nasjonalt som nordisk plan, og at det er nødvendig med mer aktiv styring av innsatsene".

Ministerrådet har besluttet å foreslå at et nordisk forskningspolitisk råd blir opprettet. Rådets oppgaver skal dels være rådgivende for ministerrådet i langsiktige og overgripende forskningspolitiske spørsmål, dels gjennom egne initiativ fremme samarbeidet over hele forskningsfeltet.

I forslaget anføres at hovedmålsettingen for et utvidet nordisk forskningssamarbeid bør være en utvidet samordning av de nordiske lands ressurser for grunnforskning, anvendt forskning og forskerutdanning. Ifølge forslaget bør samordning skje ved at nordisk forskningssamarbeid knyttes til nasjonale forskningsmiljøer og at nordisk forskning finansieres av samme organ som finansierer nasjonal forskning. Det konstateres videre at rådet ikke skal fungere som et nordisk forskningsfond.

Utvalget deler ministerrådets ønske om en samordning av forskningsressursene som skissert i forslaget. Ved nordisk samarbeid og koordinering kan nasjonale ressurser utnyttes på en bedre måte enn om hvert land opptre alene. Etter utvalgets oppfatning er det et særlig behov for å styrke forskningsinnsatsene på energi- og industriområdene for å bidra såvel til økt fremtidstro som økt produktivitet. Utvalget vil understreke at når det gjelder anvendt forskning innen nevnte områder, bør også vekt legges på å føre forskningsprosjekt frem til forberedte produksjonsprosesser for industrien

I forslaget understreker ministerrådet at det foreslåtte forskningspolitiske råd ikke skal begrense andre FoU-organ i deres virksomhet. Utvalget ønsker imidlertid å presisere at etableringen av et slikt råd, ikke må hindre en forsterket innsats på etablerte samarbeidsområder, f. eks. industri, eller sektorvise initiativ. Seminaret "Energi i Norden – økonomi, miljø og forsyningssikkerhet" som Økonomisk utvalg og Sosial- og miljøutvalget arrangerte i fellesskap i november 1981, viste at muligheter foreligger for å ta initiativ som bl. a. sikter på en bedre arbeidsfordeling av den forskning som i dag utføres ved de nasjonale energiforskningsinstitutt.

Ifølge forslaget skal rådet bestå av 15 medlemmer som bør representere såvel forskningspolitisk miljø som vitenskaplig- og forskningsadministrativ sakkunnskap. Utvalget har ingen innvendinger mot at personer med denne bakgrunn inngår i rådet.

Utvalget går ut fra at eventuelle forslag som berører nordiske institusjoner eller etablerte samarbeidsmønstre, forelegges Nordisk Råd.

Under henvisning til ovenstående støtter utvalget det fremlagte ministerrådsforslag om utvidet nordisk forskningssamarbeid.

Stockholm, 22. januar 1982

Svante Lundkvist

Formann

Ministerrådsförslag

om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Bifogat översändes Nordiska ministerrådets (social- och hälsovårdsministrarna) förslag till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet inför Nordiska rådets 30:e session i mars 1982.

Arbetsmarknadsparternas nordiska samarbetsorganisationer har beretts tillfälle att yttra sig över det utkast till program som ligger till grund för ministerrådsförslaget.

En företrädare för ministerrådet har på inbjudan av Nordiska rådets social- och miljöutskott dryftat programmets innehåll med utskottet. Detta skedde i Köpenhamn den 2 december 1981.

Ministerrådet avser att fastställa samarbetsprogrammet under 1982 och därvid överväga Nordiska rådets synpunkter och eventuella rekommendationer samt övriga synpunkter som framförts vid remissbehandlingen men som av tidsmässiga skäl inte kunnat beaktas i nu föreliggande ministerrådsförslag.

Helsingfors den 11 januari 1982

På Nordiska ministerrådets
(social- och hälsovårdsministrarna) vägnar

Sinikka Luja-Penttilä
Socialminister

Hans Kühne
Generalsekreterare

Program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet

I. Inledning

Mellan de nordiska länderna har sedan länge pågått ett omfattande samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Samarbetet har skett på olika plan och i olika former. Vid sidan av samarbetet mellan de ansvariga myndigheterna och på parlamentarikerplanet inom ramen för Nordiska rådets verksamhet förekommer samarbete mellan bl. a. arbetsmarknadens organisationer, olika frivilliga sammanslutningar, föreningar för skilda yrkeskategorier m. m. Det nät av samarbetsaktiviteter som således uppkommit under åren har givit den nordiska samverkan på detta område betydande omfång och intensitet.

Som ett led i det nordiska samarbetet rörande social- och hälsovård fastställde Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i augusti 1977 ett samarbetsprogram för ministerrådets verksamhet inom detta område med följande huvudpunkter:

1. Ny nordisk konvention om social trygghet.
2. Forsknings- och utvecklingssamarbete.
3. Gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal.
4. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal.
5. Samarbete på sjukvårdens område.
6. Läkemedelssamarbete.
7. Informations- och dokumentationssamarbete.

Sedan programmet fastställdes har ett planmässigt arbete utförts inom de olika delområdena bl. a. vid de nordiska institutionerna, vilket skapat nya förutsättningar för verksamheten. Nya samarbetsområden har dessutom aktualiserats. Det är därför naturligt att samarbetsprogrammet nu revideras samtidigt som kontinuiteten bevaras genom det reviderade programmets nära anknytning till det tidigare.

Målen för samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet ligger fast.

Ett övergripande mål är vidareutvecklingen av gemenskapen i fråga om de värderingar som styr samhällsutvecklingen i de nordiska länderna. Denna utveckling bör ske på ett sätt som gagnar samtliga nordiska länder.

En viktig uppgift inom det socialpolitiska samarbetet är att underlätta för nordiska medborgare att arbeta och bosätta sig i samt besöka andra nordiska länder än hemlandet. Detta är ett viktigt komplement till överenskomsten om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

En bättre och effektivare resursanvändning är ett annat viktigt mål för det nordiska samarbetet. Detta kan ske bl. a. genom ett utvecklat informationsutbyte, olika typer av samordnade insatser, gemensam projektverksamhet, inomnordisk arbetsfördelning, forsknings- och utvecklingssamarbete etc. Genom samverkan om bevakning och uppföljning av verksamhet

inom internationella organisationer kan man uppnå en bättre resursanvändning samtidigt som gemensamma nordiska värderingar får en större genomslagskraft.

Valet av samarbetsform har avgörande betydelse för de resultat man önskar uppnå. De nordiska insatserna blir effektiva då samarbetsformerna anpassas till rådande nationella förhållanden och förutsättningar. Detta innebär emellertid inte att man behöver harmonisera lagstiftning m. m. för att tillrättalägga förhållandena för gemensamma insatser.

II. Utvecklingslinjer i de nordiska ländernas social- och hälsovårdspolitik

En i stort sett samtidig och ifråga om allmänna linjer likartad utbyggnad av det sociala trygghetssystemet har skett i de nordiska länderna. Detta gäller i första hand trygghet vid sjukdom och arbetsskada, vid invaliditet och ålderdom. Målen på familjepolitikens område är likartade och går ut på ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och bästa möjliga uppväxtmiljö för barnen.

Organisatoriskt företer hälso- och sjukvårdssystemen i de nordiska länderna väsentliga skillnader. Målen för hälso- och sjukvårdspolitiken är dock gemensamma. Man strävar i alla länder efter att tillförsäkra alla medborgare en fullgod hälso- och sjukvård.

Det råder enighet i Norden kring synsättet att socialpolitiken och hälso- och sjukvården måste arbeta utifrån en syn på individen som utgår från människans hela livssituation. Den angelägna samordningen mellan social- respektive hälso- och sjukvården omvittnas allmänt, inte minst när det gäller behovet av olika förebyggande insatser och rehabiliteringsinsatser.

Under 1970-talet har kraven på en utbyggnad av den förebyggande hälsovården och primärvården i samtliga nordiska länder blivit allt starkare. Kraven baserar sig bl. a. på insikten att en ytterligare utbyggnad av den institutionella sjukvården som i första hand inriktas på att reparera uppkomna skador inte främjar befolkningens hälsa. Utbyggnaden av den kostsamma institutionella sjukvården måste därför dämpas. En förstärkt primärvård är ett verksamt instrument för att minska trycket på institutionsvården. En effektivare satsning på förebyggande hälsovård och hälsoupplysning kan även dämpa efterfrågan på institutionsbunden sjukvård. Att påverka människors livsstil, hållning till alkohol, droger, tobak, kost, m. m., kan även leda till ett bättre allmänt hälsotillstånd och därav ett bättre utnyttjande av de resurser som ställs till sjukvårdens förfogande.

Ministerrådets verksamhet inom social- och hälsovårdsområdet har på ett konkret sätt illustrerat fördelarna med ett nordiskt samarbete. Genom de likartade förhållanden som råder inom detta område till följd av det nordiska samarbetets långa traditioner, föreligger goda förutsättningar för fortsatta målmedvetna och framgångsrika ansträngningar.

I likhet med de flesta andra västliga industriländer har de nordiska

länderna drabbats av den ekonomiska recessionen. De offentliga utgifterna ökar i snabbare takt än den ekonomiska tillväxten. I varje välfärdsstat utgör utgifterna för social trygghet och omvårdnad en avsevärd del av de totala offentliga utgifterna. Åtgärder inom den socialpolitiska sektorn i vid bemärkelse får betydande återverkningar på hela ekonomin. Omvänt påverkas givetvis den socialpolitiska sektorn av ekonomisk-politiska åtgärder. Kunskap om sådana samband blir allt viktigare i ett ansträngt ekonomiskt läge, när det ligger nära till hands att överväga omprioriteringar av skilda slag. Med de ambitioner som präglar inriktningen av socialpolitiken i de nordiska länderna är det en viktig uppgift under de närmaste åren att slå vakt om de mest utsatta gruppernas intressen.

III. Finansiering och resurser

Såväl de nordiska institutionernas verksamhet som projektverksamheten finansieras huvudsakligen över Nordiska ministerrådets allmänna budget. Kostnaderna fördelas som regel efter förhållandet mellan ländernas bruttonationalprodukt. I vissa fall – t. ex. vad gäller Nordiska hälsovårdshögskolan – fördelas kostnaderna länderna emellan efter deras faktiska utnyttjande av resurserna.

Nuvarande samhällsekonomiska läge kan bl. a. resultera i restriktivitet i fråga om utvecklingen av den nordiska budgeten. Det blir därför allt viktigare att initiera verksamheter som efter viss tid kan överföras i andra mer reguljära former utanför ministerrådets ram. I fråga om projekt inom områden som normalt ligger utanför den direkt statliga sektorn – t. ex. sjukvården och den kommunala socialvården – är det av största vikt att företrädare för de berörda parterna ges möjlighet att medverka redan på initiativ- och planeringsstadiet.

För att en så effektiv resursanvändning som möjligt skall säkerställas bör all verksamhet inom sektorn – såväl den som bedrivs i projektform som inom institutionerna – kontinuerligt utvärderas.

Finansieringsfrågan måste ägnas särskild uppmärksamhet när ny nordisk verksamhet inleds. Samarbetet kan inte automatiskt göras avhängigt av totalfinansiering över ministerrådets budget. Alternativa finansieringsformer skall därför prövas i varje enskilt fall. Kurs-, konferens- och symposieverksamhet måste i framtiden avgiftsfinansieras i större utsträckning än hittills.

Man bör även överväga möjligheterna att bättre utnyttja nationell kapacitet exempelvis vad gäller efter- och vidareutbildning genom deltagande av elever från andra nordiska länder. Vidare bör i vissa fall olika former för konsument- och producentfinansiering övervägas.

IV. Kriterier för nordisk verksamhet

Förslag till nya aktiviteter bör prövas mot ett antal kriterier för nordisk verksamhet. De följande har uppställts utan inbördes rangordning.

En viktig förutsättning för samnordiska aktiviteter bör vara att dessa även har hög nationell prioritet. Detta innebär däremot inte att alla frågor av hög nationell prioritet har nordiska aspekter som motiverar samnordiska aktiviteter. Därtill kommer att vissa frågor bättre lämpar sig för samarbete inom andra internationella organisationer.

Huvudregeln bör vara att samarbetsinsatser skall omfatta samtliga nordiska länder. I vissa fall kan de samverkande ländernas organisatoriska och personella förutsättningar dock medföra avsteg från denna regel.

Samnordiska aktiviteter bör utformas på ett sådant sätt att de kan förväntas ge avsett resultat inom avsedd tid. Det förväntade utbytet bör även stå i rimlig proportion till den beräknade kostnaden. Tidsramen bör fastställas innan ett beslut om genomförande fattas.

Verksamhet där fördelarna med koncentration av begränsade resurser samt nordisk samordning är uppenbara bör främjas. Detta gäller även en inomnordisk arbetsfördelning som innebär ett rationellt utnyttjande av befintliga resurser.

Projekt vilkas resultat innebär fördelar även för andra samhällssektorer bör särskilt beaktas.

V. Verksamhetsområden

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteter på social- och hälsovårdsområdet för vilka ministerrådet har ansvaret. Denna verksamhet omfattar såväl samarbete av allmän karaktär som avgränsade projekt som finansieras med medel från ministerrådets budget. Programmet skall ange behovet av insatser och underlätta en prioritering av dessa samt ge närmare vägledning vid utformning av olika samarbetsinsatser. Vid detaljplaneringen av verksamheten och ministerrådets årliga budget bör samarbetsprogrammets intentioner följas. Programmet kan vidare utgöra en bas för kontakter mellan ministerrådet och Nordiska rådet om utvecklingen av samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

De permanenta nordiska institutionerna utgör de viktigaste instrumenten för ett systematiskt och långsiktigt samarbete.

- Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) är en gemensam nordisk utbildningsanstalt som bedriver högre utbildning för personal inom hälso- och sjukvården och angränsande områden. Forskning inom nämnda områden ingår i NHV's verksamhet.
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) har bl. a. till uppgift att genom provningsverksamhet osv. verka för att material

- som avses komma till användning inom tandvården uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till utvecklingen inom tandvård och teknik.
- Nordiska läkemedelsnämnden (NLM) har bl. a. till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet samt att fungera som rådgivande organ för de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter.
 - Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) har bl. a. till uppgift att främja tvärvetenskapliga kontakter inom rusmedelsområdet, initiera och planera samnordiska projekt, arrangera nordiska forskarkonferenser, stimulera forskarutbildning samt främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete.
 - Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har bl. a. till uppgift att initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete kring handikappfrågor samt att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom detta område.

Följande förteckning över lämpliga verksamhetsområden för de närmaste åren avser såväl institutionsbunden som fristående projektverksamhet.

1. Ny nordisk konvention om social trygghet

En ny nordisk konvention om social trygghet trädde i kraft den 1 januari 1982. Den innebär att man genom samordning av nationella bestämmelser genomför lättnader för i första hand nordiska medborgare som flyttar eller byter uppehållsort inom de nordiska länderna. Dessa personer kommer härigenom att i största möjliga utsträckning skyddas mot den förlust av sociala rättigheter som ett byte av uppehållsort i vanliga fall innebär.

Konventionen kommer att kräva uppföljande insatser för att anpassas till den utveckling som kontinuerligt sker inom lagstiftningsområdet. För att konventionen skall fungera på ett tillfredsställande sätt erfordras information såväl bland enskilda som hos de myndigheter och institutioner som skall tillämpa den. Samråd och samarbete mellan de tillämpande myndigheterna – såväl inom varje enskilt land som mellan länderna – är likaså en grundläggande förutsättning för en tillfredsställande tillämpning. En särskild grupp med representanter för i första hand de s. k. förbindelseorganen i de nordiska länderna har därför tillkallats.

Gruppen är ett underorgan till nordiska socialpolitiska kommittén. Den kommer i första hand att arbeta under igångsättningskedet och i samband med att konventionen träder i kraft. Dess uppdrag är att diskutera igenom de tillämpningsfrågor som kommer att uppstå och utarbeta gemensamma tillämpningsföreskrifter och de gemensamma blanketter som kan erfordras för en likartad och smidig administration av konventionen. Denna grupp är även ett lämpligt forum för samordning av de nationella tillämpningsföreskrifter som de tillämpande myndigheterna i varje land kan vilja utge i

anslutning till att konventionen träder i kraft. Detta bör utesluta att någon genom att myndigheterna i två länder tillämpar konventionens bestämmelser på motstridigt sätt blir utan skydd i något land eller på ett icke avsett sätt får skydd i två länder samtidigt.

Det är också viktigt att, om det kommer till lokala myndigheters eller andras kännedom att konventionen tillämpas på olika sätt i skilda länder, förbindelseorganen på ett tidigt stadium underrättas om detta så att problemen kan lösas innan en felaktig praxis utbildas. Gruppen bör alltså även följa konventionens tillämpning den första tiden efter ikraftträdandet.

Utöver gruppens verksamhet förutsätts att det såväl nordiskt som nationellt anordnas lämplig informations- och utbildningsverksamhet kring den nya konventionen.

2. Samarbete på hälso- och sjukvårdens område

Det direkta ansvaret för sjukvården i de nordiska länderna ligger hos kommunala myndigheter och organ. Det är därför naturligt att nordiskt samarbete inom denna sektor till största delen måste ske direkt mellan sjukvårdshuvudmännen, deras organisationer och sjukhusinstituten samt de centrala hälsovårdsmyndigheterna. Samarbetet i ministerrådets regi får därför närmast ses som en katalysatorverksamhet där de olika aktiviteterna efter en försöksperiod förs över till annat huvudmannskap. Ett reguljärt samrådsförande mellan Nordiska ministerrådet och företrädare för sjukvårdshuvudmännen bör således eftersträvas.

Ett exempel på givande samarbete inom denna sektor utgör det samlingsprojekt inom njurtransplantationskirurgin, Scandiatransplant, som bedrivs sedan slutet av 1960-talet. Även det nordiska samprojektet för klinisk kemi (NORDKEM) förtjänar att nämnas i detta sammanhang.

Med den snabba utveckling som sker inom andra delområden av transplantationskirurgin än det nyss nämnda torde det inom en inte alltför avlägsen framtid uppstå behov av utvidgade samlingsinsatser. Man kan t. ex. förutse att de enskilda länderna var för sig kommer att ha alltför begränsade resurser och utgör alltför små upptagningsområden för att motivera uppbyggnaden av en egen verksamhet inom varje delområde av transplantationskirurgin.

Det finns med största sannolikhet även andra områden – bl. a. delar av vissa medicinska specialiteter som t. ex. brännskadevård och barncardiologi – som mycket väl lämpar sig för samarbete i form av arbetsfördelning inom Norden. Gemensamt utnyttjande av miljömedicinska laboratorieresurser är ett annat exempel.

Särskild uppmärksamhet bör även riktas mot den förebyggande verksamheten. Bland lämpliga samlingsområden kan nämnas primärhälsovården, mödra- och barnhälsovården, insatser mot rusmedelsmissbruk, hälsoupplysning etc.

Hälso- och sjukvården i de nordiska länderna åtnjuter ett mycket gott internationellt anseende. En hög medicinsk standard och en rationell organisation av verksamheten i samhällelig regi gör att åtskilliga utvecklingsländer ser de nordiska länderna som mönster för den egna utvecklingen. Detta gäller inte minst länder i mellanöstern med ekonomiska möjligheter att inom överskådlig tid kunna förverkliga ambitiösa utvecklingsprojekt. I många fall är dessa projekt mycket stora och omfattar närmast hela system – dvs. planering, byggnation, utrustning, utbildning, personalrekrytering samt ofta även ansvar för drift och underhåll under en viss period. Erbjudanden om medverkan innebär ofta krav på någon form av statligt engagemang, vilket är naturligt med tanke på att kompetensen vad det gäller stora delar av systemen huvudsakligen finns inom den offentliga sektorn.

Förutsättningarna för en nordisk samverkan vad gäller offentlig medverkan i systemexport inom hälso- och sjukvården bör därför övervägas av berörda myndigheter. En sådan samverkan skulle kunna utgöra ett värdefullt komplement till strävandena att främja nordisk projektexport.

3. Läkemedelssamarbete

Nordiska läkemedelsnämnden har sedan starten 1975 verkat för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Bland de konkreta resultat som redan nåtts kan nämnas gemensam märkning av farmaceutiska specialiteter och trafikfarliga läkemedel, riktlinjer för kontroll av allergenextrakt, enhetliga krav och riktlinjer för kliniska prövningar av läkemedel, läkemedelsstatistik m. m.

En utbyggd samverkan vad gäller registrering av läkemedel utgör det viktigaste delområdet inom läkemedelssamarbetet under de närmaste åren.

4. Samarbete på socialvårdens område

Ministerrådsorganens insatser på socialvårdens område har hitintills varit begränsade. Främsta skälet härtill torde vara att socialvården på nationellt plan är ett kommunalt ansvarsområde. Frågor som äldreomsorg, vård av missbrukare, insatser för handikappade etc. tillhör dock de områden som är föremål för åtgärder från de olika ministerrådsorganens sida.

Nordiskt samarbete beträffande kommunal socialvård bedrivs i många former – direkt samarbete mellan kommuner kring gemensamma problem och i individärenden, de s. k. storstadsmötena för de sociala myndigheterna i de största nordiska städerna, ömsesidiga studieresor mellan kommuner, samverkan mellan kommunförbunden. Ett samarbete sker även inom ramen för den nordiska konventionen om gränskommunalt samarbete.

Konkreta insatser kring socialvårdsfrågor bör ges ökat utrymme i det nordiska samarbetet. Angelägna områden för systematiska insatser är

omsorgen om barn, ungdomar och äldre. Detta gäller även förebyggande arbete, socialvårdens medverkan i den fysiska planeringen och samverkan med andra samhällssektorer.

Enligt samma principer som gäller för sjukvårdssamarbetet bör minister-rådssamarbetet inom socialvårdens område i stor utsträckning kunna ses som en katalysatorverksamhet där ministerrådets finansiella ansvar för de enskilda projekten bör vara tidsmässigt begränsat.

5. Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete

Samarbete kring barn-, ungdoms- och familjepolitiska frågor ingår i flera nordiska organs reguljära verksamhet. Projektverksamhet med barn- och familjepolitiska inslag förekommer således exempelvis både vid Nordiska hälsovårdshögskolan och hos Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Den nordiska kontaktkommittén för förskole- och fritidshemssektorn är ett organ för de nationella administrationernas erfarenhets- och informationsutbyte på detta område. Därutöver bedriver kommittén viss projektverksamhet och utger tillsammans med kultursekretariatet en periodisk informationsskrift om bl. a. utvecklingen inom barnomsorgen och FoU-arbete inom området.

De nordiska samarbetsinsatserna beträffande barn-, ungdoms- och familjepolitik är av väsentlig betydelse. De bör bedrivas i nära samverkan med de ansvariga nordiska organen för kulturellt samarbete, jämställdhetsfrågor, samhällsplanering och arbetsmarknad.

Ungdomsfrågorna bör ges ökad prioritet. Den tvärfackliga karaktären gör ett nära samarbete nödvändigt med ovannämnda nordiska organ utanför den socialpolitiska sektorn vid utformningen av konkreta aktiviteter.

6. Samarbete på handikappområdet

FN:s internationella handikappår 1981 bör leda till ett fördjupat och intensifierat nordiskt samarbete på handikappområdet. Verksamheten i Nordiska nämnden för handikappfrågor har visat att nordiskt samarbete kan ge såväl effektivitetsvinster som ökad kvalitet i nationella insatser inom detta område. Konkreta resultat har redan uppnåtts inom hjälpmedelsförsörjningen och i arbetet för vissa små och särskilt utsatta grupper av handikappade, exempelvis de dövblinda. En utbyggd samverkan särskilt på hjälpmedelsområdet bör eftersträvas under de närmaste åren.

7. Gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet har ingåtts.

Överenskommelsen innebär i korthet att nordiska medborgare, som i någon av de fördragsslutande länderna har legitimation, auktorisation eller

annat rättsligt godkännande att utöva ett yrke inom något av de 18 yrkesgrupper som omfattas av avtalet, har rätt att vinna samma godkännande i de övriga länderna. Därmed får dessa personalkategorier samma möjligheter till rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden som andra yrkesgrupper redan åtnjuter. En särskild arbetsgrupp har tillsatts för att övervaka uppföljningen av denna överenskommelse. Uppföljningen av denna överenskommelse och överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad bör samordnas på ett effektivt sätt.

8. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Till Nordiska hälsovårdshögskolans uppgifter hör bl. a. att tillgodose gemensamma utbildningsbehov avseende högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård.

Utbildningen vid högskolan omfattar numera ämnena epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin, hälso- och sjukvårdsadministration och miljömedicin. Dessutom förekommer specialkurser. En utvidgning av hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också innefatta utbildning med anknytning till socialvårdssektorn bör undersökas.

Utöver den efter- och vidareutbildning som bedrivs vid hälsovårdshögskolan bedrivs sådan verksamhet i första hand genom symposier samt forskar- och personalutbyte.

Viss försöksverksamhet med syfte att integrera erfarenheter från socialsektorn i utbildningen av samhällsplanerare vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) och försöksverksamhet med utbildning av social- och pedagogisk personal för dövblinda har pågått i projektform.

En särskild nordisk arbetsgrupp har avgivit ett betänkande angående efter- och vidareutbildning av social-, hälso- och sjukvårdspersonal i Norden. Gruppens förslag kommer att ligga till grund för en samlad bedömning av denna fråga.

Särskild uppmärksamhet bör framgent riktas på möjligheterna att främja användningen av befintliga nationella resurser (elevplatser) vad gäller efter- och vidareutbildning.

9. Forsknings- och utvecklingssamarbete

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s. k. kulturavtalet. I praktiken har det dock skett en viss uppdelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan på forskningsområdet. Forsknings- och utvecklingssamarbete (FoU) har under 1970-talet blivit en viktig arbetsuppgift inom den socialpolitiska sektorn. Detta gäller inte minst de permanenta institutionerna. Det FoU-samarbete som f. n. bedrivs genom institutionerna skall fortsätta.

10. Samverkan mot rusmedelsmissbruk

De sociala, medicinska och ekonomiska konsekvenserna av alkoholmissbruket – vilket är det väsentligaste missbruksproblemet i de nordiska länderna – är av en sådan omfattning att ökade insatser är väl motiverade. Insatserna bör i första hand koncentreras på förebyggande åtgärder.

Narkotikamissbruket i de nordiska länderna har under de senaste åren fått allt allvarligare konsekvenser. Mest oroväckande är att inslaget av s. k. tung narkotika – främst heroin men även kokain – ökar. Samtidigt har man konstaterat en utveckling där cannabismissbruket sprider sig till allt lägre åldersgrupper.

Detta är en utveckling som kräver effektiva motåtgärder där det gäller att minska såväl tillgång som efterfrågan på narkotika. Samverkan på nationell nivå mellan olika berörda myndigheter och organisationer måste i ökad omfattning kompletteras med en internationell samverkan.

På nordiskt plan bör därför samarbetet intensifieras i första hand inom ramen för organ som Nämnden för alkohol- och drogforskning samt det Nordiska kontaktmannanorganet för narkotikafrågor. Det är angeläget med en gemensam utvärdering av forskningsresultat rörande olika behandlingsmetoder för narkotikamissbrukare. Vidare bör samarbetet över sektorsgränserna dvs. främst med tull- och polis- samt utbildningssektorerna förstärkas.

Förebyggande åtgärder av skilda slag bör ges särskild hög prioritet.

11. Informations- och dokumentationssamarbete

En förutsättning för nordisk samverkan såväl på social- och hälsovårdsområdet som på andra områden är att ett erfarenhetsutbyte kan ske så effektivt som möjligt mellan länderna. Information och dokumentation utgör av denna orsak viktiga element i aktiviteterna på de olika delområden som ovan berörts. En fortlöpande samverkan om information och dokumentation sker bl. a. inom ramen för verksamheten i de ministerrådsorgan som har ansvaret för social- och hälsovårdsområdet, vid olika symposier och konferenser samt genom direkta kontakter mellan enskilda personer i länderna. Nordiska ministerrådssekreteriatet ger även ut en social- och hälsovårdspolitisk bulletin.

I första hand torde dock informations-, dokumentations- och erfarenhetsutbyte kunna inlemmas i det reguljära arbetet hos berörda myndigheter, institutioner och organisationer etc.

VI. Samarbetsprogrammets utveckling och uppföljning

Ett viktigt syfte med det nordiska samarbetet är att genom gemensamma insatser tillgodogöra sig fördelarna med koncentration av begränsade resurser. Detta synsätt bör inte inskränkas till att gälla enbart nya aktiviteter och verksamhetsområden. De största vinsterna ligger säkerligen inom

nuvarande verksamhet som bedrivs parallellt inom de enskilda länderna.

Trots i många fall skilda traditioner och administrativa system bör de nordiska länderna kunna genomföra en arbetsfördelning som leder till att man uppnår ett bättre utbyte av de resurser som står till buds.

En lämplig uppgift borde därför vara att göra en inventering av pågående nationell verksamhet inom berörda departement/ministerier, myndigheter och andra organ för att finna sådant som bättre lämpar sig för samnordiska insatser.

Samarbetsprogrammet har utformats relativt allmänt. Bedömningen av konkreta aktiviteter kommer att ske i samband med det årliga budgetarbetet. Verksamheten blir således föremål för en årlig översyn. Den kontinuerliga utvecklingen inom det socialpolitiska området kommer även att medföra att samarbetsprogrammet med tiden behöver revideras.

BILAGA 1

Yttranden över ministerrådsförslaget

Nordens fackliga samorganisation (NFS):

Allmänna synpunkter

Föreliggande programförslag har karaktären av ett ramprogram och innehåller vissa nya verksamhetsområden. Samtidigt fastslås att de permanenta nordiska institutionerna på social- och hälsovårdsområdet utgör de viktigaste instrumenten i samarbetet. Det är emellertid önskvärt att problemställningar och mål för det nordiska samarbetet inom olika verksamhetsområden kan framgå på ett tydligare sätt i programmet.

Olika områden av verksamheten vid berörda nordiska institutioner måste ha en bred förankring bland olika intressenter för att motsvara de förväntningar som programförslaget ger upphov till. Mot den bakgrunden är det angeläget, såsom redan har ägt rum inom ramen för bl. a. det nordiska arbetsmiljösamarbetet, att samarbetet mellan Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter på det socialpolitiska området kan utvecklas och bedrivas i fasta samt regelbundna former.

Utvecklingslinjer i de nordiska ländernas social- och hälsovårdspolitik

''Löntagarna kommer under 1980-talet att ställas inför en betydande teknologisk utmaning, omställningsproblem på arbetsmarknaden, ökade risker för utarmning av arbetet och utslagning från gemenskap i arbetsliv och samhälle. En bred politisk offensiv fordras för att hävda rätten till arbete, och för att tillvarata de nordiska ländernas möjligheter att lösa framtidens problem''.

Detta framhöll NFS i en skrivelse till medlemmarna i Nordiska rådet inför rådssessionen 1981.

Rätten till arbete måste stå i centrum för det nordiska samarbetet och utgöra grunden för människornas ekonomiska och sociala trygghet. Utvecklingen visar för närvarande tecken på en kraftig försämring av arbetsmarknadssituationen i samtliga nordiska länder.

Det finns allvarliga risker för att tryggheten i arbets- och samhällsliv, som har varit utmärkande för de nordiska länderna kommer att urholkas ännu mer. Reformstopp, försämrade villkor och fördelningspolitikens minskade betydelse är för stora grupper av löntagare en realitet. Riskerna för minskad anställningstrygghet är därför allvarliga ur social-, hälsovårds- och ekonomiska synpunkter.

Nordisk fackföreningsrörelse avvisar angreppen på den offentliga sektorn. Nedskärningar urholkar den sociala tryggheten och ökar arbetslöshet-

ten. Privatisering av samhällsservicen kan ej heller accepteras. En sådan politik medför enbart nya problem och motverkar fördelnings- och välfärdspolitiska mål. Det fordras en betydande politisk handlingskraft för att genomföra åtgärder som motverkar arbetslöshet och social nedrustning.

Mot den bakgrunden är det viktigt att programmet utgår från förhållandena i arbetslivet i det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet. Denna utgångspunkt måste också återspeglas i den praktiska verksamheten. Det innebär att programmet måste betona det förebyggande arbetet genom insatser i arbetsliv och angripa orsakerna till sociala problem bland människor. Sambanden mellan arbetsmarknads- och socialpolitik måste också understrykas.

Trots ekonomiska problem i vissa av de nordiska länderna önskar NFS fastslå att insatser inom social- och hälsovårdsområdet fortsatt måste ges hög prioritet, och en framskjuten plats i det nordiska samarbetet. Denna strävan står, enligt NFS' uppfattning, i överensstämmelse med ett yttrande från Nordiska rådets social- och miljöutskott vid rådsessionen 1981.

Finansiering och resurser – kriterier för nordisk verksamhet

De båda avsnitten berör frågor av övergripande karaktär för det nordiska samarbetet. De är relevanta inte enbart för samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet. Innebörden av avsnitten är också oklar. Det gäller t. ex. "att olika former för konsument- och producentfinansiering bör övervägas".

NFS föreslår därför att avsnitten utgår ur programmet. I stället bör dessa frågor behandlas i annat sammanhang och i andra organ inom Nordiska ministerrådet.

Ny nordisk konvention om social trygghet

Den nya nordiska trygghetskonventionen, och 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad utgör hörnstenar i det nordiska samarbetet. Ett förslag till revision av den senare föreligger.

Uppföljningen och tillämpningen av trygghetskonventionen och en ny arbetsmarknadsöverenskommelse måste erhålla en framskjuten plats i det nordiska arbetsmarknads- och socialpolitiska samarbetet under de närmast följande åren.

Uppgifterna förutsätter att samarbetet mellan Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter utvecklas. Mot den bakgrunden bör det vara en självklarhet att arbetsmarknadens parter bereds tillfälle att direkt medverka i den särskilda grupp Nordiska ministerrådet tillsatt för att ansvara för uppföljningen och tillämpningen av den nordiska trygghetskonventionen.

Det är vidare angeläget att förslag med anledning av *rekommendation nr 17/1980* angående nordisk konvention om anställningsförmåner utgör en annan viktig uppgift i det fortsatta samarbetet inom detta område.

Samarbete på hälso- och sjukvårdens områden

I programförslaget framgår det bl. a. att "förutsättningarna för en nordisk samverkan vad gäller offentlig medverkan i systemexport inom hälso- och sjukvården bör därför övervägas av berörda myndigheter". NFS ansluter sig till denna uppfattning men ifrågasätter om sådana uppgifter skall ingå i det nu aktuella programförslaget.

De föreslagna uppgifterna kan utgöra väsentliga inslag i nordiskt industripolitiskt samarbete. Det medför dock att bättre förutsättningar för detta måste skapas inom Nordiska ministerrådet.

NFS konstaterar, att avsnittet om sjukvårdsplanering i det nuvarande programmet utan motivering har utelämnats i det föreliggande förslaget. Programförslaget bör kompletteras med ett avsnitt som motsvarar innebörden av det omnämnda avsnittet i det nuvarande programmet. I detta sammanhang är det särskilt viktigt att uppmärksamma arbetsmiljörisiker som anställda inom hälso- och sjukvården utsätts för. Inom ramen för detta verksamhetsområde och det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet bör det finnas goda förutsättningar för att behandla problem av denna karaktär.

Samarbete på socialvårdens område

Omsorgen om barn, ungdom och äldre anges som angelägna uppgifter inom ramen för detta verksamhetsområde. NFS har inget att erinra mot detta. Men områdena berörs delvis också i annat sammanhang och i uppgifter för vissa nordiska institutioner.

NFS konstaterar att utslagning från arbetslivet och arbetslöshetens sociala konsekvenser överhuvudtaget inte behandlas i programförslaget.

Kampen mot den sociala utslagningen måste erhålla en hög prioritet i de nordiska ländernas sociala arbete. Det är med djup oro som den nordiska fackföreningsrörelsen konstaterar att utslagningen av människor från arbets- och samhällsliv, med åtföljande sociala konsekvenser, har ökat under 1970-talet. Det blir därför alltmer angeläget att uppmärksamma effekterna av arbetslöshet och utslagning i arbetslivet ur sociala aspekter. I det nordiska samarbetet bör dessa uppgifter också erhålla en framträdande roll i såväl det arbetsmarknads- som socialpolitiska samarbetet, och klart framgå i programmet.

Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete

Detta är också ett nytt verksamhetsområde och uppgifterna behöver preciseras utförligare. Barnomsorgen bör erhålla särskild uppmärksamhet.

I likhet med programförslaget anser NFS att ungdomsfrågorna måste erhålla ökad prioritet. Det gäller särskilt situationen för arbetslösa ungdomar. Insatserna förutsätter ett nära samarbete mellan såväl andra nordiska samarbetsområden som arbetsmarknadens parter.

Samverkan mot rusmedelsmissbruk

I remissyttrande över medlemsförslag A 579/s i Nordiska rådet om intensifierat samarbete beträffande rusmedelsproblem har NFS redovisat sina synpunkter på problem och åtgärder som det tilltagande rusmedelsmissbruket i de nordiska länderna utgör.

Insatserna för att angripa bakomliggande orsaker och behovet av förebyggande insatser understryks särskilt i detta sammanhang. Folkrörelsernas sociala arbete och funktioner utgör en viktig del i dessa uppgifter, och är ofta en förutsättning för att problemen skall kunna angripas i människornas miljö, på arbetsplatser och i bostadsområden.

Fackföreningsrörelsens utgångspunkt är att social utslagning aldrig får accepteras. Kraftfulla åtgärder måste vidtas för att angripa problemen och det fordrar insatser inom flera områden.

Övriga verksamhetsområden

NFS förutsätter att överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för medicinpersonal kommer att ratificeras av de berörda nordiska länderna. Insatser för efter- och vidareutbildning av personal inom social- och hälsovårdssektorn och forsknings- och utvecklingssamarbete tillstyrkes av NFS.

Det bör också övervägas om samarbete inom kriminalvården skall utgöra ett eget samarbetsområde eller ingå som en uppgift inom något annat område.

Stockholm den 3 december 1981

Nordens fackliga samorganisation

Knud Christensen

Ordförande

Lennart Forsebäck

Generalsekreterare

Svenska arbetsgivareföreningen:

Svenska arbetsgivareföreningen, som har beretts tillfälle att lämna synpunkter på rubricerade programförslag, vill härmed meddela att föreningen inte har några speciella anmärkningar mot förslaget.

Stockholm den 12 november 1981

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Westermark

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Vi har mottagit ovannämnda program och får meddela att vi inte har några anmärkningar att göra.

Helsingfors den 11 november 1982

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Seppo Risko

Dansk Arbejdsgiverforening:

I den anledning kan vi oplyse, at programmet ikke umiddelbart giver anledning til specielle kommentarer fra vor side.

København, den 6. november 1981

Dansk Arbejdsgiverforening

Birte Johansen

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC r.f.:

— — — att vi inte har något att tillägga beträffande program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Helsingfors den 12 november 1981

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC

S-E. Leiponen

Norsk arbeidsgiverforening:

Norsk arbeidsgiverforening har ikke spesielle merknader til Nordiska socialpolitiska kommitténs forslag til program for samarbeid i sosial- og helsespørsmål.

Oslo, 2. november 1981

Norsk arbeidsgiverforening

Lars Aarvig

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ministerrådsförslaget B 39/s om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Utkast till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet har genomgått av social- och miljöutskottet vid möten i Södertälje den 9 november 1981 och i Köpenhamn den 1–2 december 1981. Vid ett gemensamt möte mellan social- och miljöutskottet och företrädare för ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna den 2 december 1981 i Köpenhamn diskuterades ett utkast till reviderat samarbetsprogram. För att förbereda utskottets ställningstagande inför mötet med företrädare för ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna tillsatte social- och miljöutskottet en arbetsgrupp bestående av Bernhard Tastesen, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Asbjørn Haugstvedt (ordförande) och Rune Gustavsson. Arbetsgruppen har hållit möten i Moss den 28 oktober 1981 och i Helsingfors den 20 november 1981. Vid mötet i Moss deltog konsulent Anders Tyndal från ministerrådssekretariatet i Oslo såsom sakkunnig. Slutbehandling av ministerrådsförslaget har skett vid utskottets möte i Oslo den 17 februari 1982.

1 Inledning

Det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet tillkom på initiativ av social- och miljöutskottet. Vid ett möte med ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna i Helsingfors i mars 1976 framfördes från utskottets sida krav på utarbetandet av ett samlat program för ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet. Utskottet förordade:

1. utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för hälso- och sjukvårdspersonal,
2. gemensam nordisk vidare- och efterutbildning för hälso- och sjukvårdspersonal,
3. utvidgat sjukvårdssamarbete,
4. forskningssamarbete bl. a. rörande rusmedel.
5. införandet av forskningsresurser vid Nordiska hälsovårdshögskolan,
6. internordisk receptgiltighet samt
7. fortsatt arbete med att ajourföra den nordiska konventionen om social trygghet m. m. I det ministerrådsförslag B 20/s, som sedan utarbetades kom utskottets förslag att utgöra bärande element. Gällande samarbetsprogram antogs av ministerrådet i augusti 1977.

Frågan om revision av det nordiska social- och hälsovårdsprogrammet

aktualiserades från utskottets sida hösten 1979. Utskottet inbjöd ministerrådet till ett gemensamt möte som ägde rum i augusti 1980 i Reykjavik. Vid mötet kom revisionen av samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet att behandlas.

2 Ministerrådsförslaget

I avsnittet I. Inledning lämnas en redogörelse dels för det nordiska samarbetets utveckling på social- och hälsovårdsområdet, dels för innehållet i det år 1977 antagna samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet. Målen för det nordiska social- och hälsovårdssamarbetet preciseras. I avsnitt II. redovisas några utvecklingslinjer inom nordisk social- och hälsovårdspolitik. Vikten av förebyggande insatser betonas. Avsnitt III. ägnas åt principerna och formerna för finansiering av det nordiska social- och hälsovårdssamarbetet samt avsnitt IV. åt de kriterier som ministerrådet anser bör gälla för nordisk verksamhet.

Avsnitt V. Verksamhetsområden inleds med en redogörelse för arbetet vid de fem permanenta nordiska institutionerna på social- och hälsovårdsområdet. Därefter följer en redovisning av tilltänkta samarbetsinsatser avseende 1. den nya nordiska konventionen om social trygghet, 2. samverkan på hälso- och sjukvårdens område, 3. läkemedel, 4. socialvård, 5. barn-, ungdoms- och familjepolitik, 6. handikappfrågor, 7. gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal, 8. efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, 9. forskning och utveckling, 10. rusmedelsmissbruk samt 11. informations- och dokumentation. I punkten VI. tas samarbetsprogrammets utveckling och uppföljning upp.

3 För utskottet tillgängligt bakgrundsmaterial

Arbetsmarknadsparterna har beretts möjlighet att yttra sig över ett utkast till reviderat samarbetsprogram. De svar som inkommit från Nordens fackliga samorganisation och de nordiska arbetsgivareföreningarna ingår som en bilaga till ministerrådsförslaget. De synpunkter som ministerrådet låtit inhämta från permanenta nordiska institutioner på social- och hälsovårdsområdet i ett sent skede av beredningsprocessen har inte ställts till Nordiska rådets förfogande. Att ett fullständigt remissmaterial ej tillställts Nordiska rådet vid behandlingen av ministerrådsförslaget är inte tillfredsställande.

Social- och miljöutskottet förordar dock, för tids vinnande, att någon ytterligare remittering i Nordiska rådets regi av ministerrådets förslag till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet ej företages. Dels har en till sin omfattning begränsad remissomgång genomförts, dels har social- och miljöutskottet hållit två möten med ministerrådet – social- och miljövärdministrarna, eller företrädare för detta i augusti 1980 och i december 1981.

3.1 Nordens fackliga samorganisation (NFS)

NFS konstaterar inledningsvis, att problemställningarna och målen för nordiskt samarbete kan beskrivas på ett tydligare sätt än vad som skett i programutkastet. Fasta samarbetsformer mellan ministerrådet och arbetsmarknadsparterna på det socialpolitiska området efterlyses. Centralt för det nordiska samarbetet bör vara rätten till arbete, som utgör grunden för ekonomisk och social trygghet. Trots bristande ekonomiska resurser bör det nordiska social- och hälsovårdssamarbetet ges prioritet, anser NFS.

Avsnittet om finansiering och resurser bör utgå. Uppföljningen och tillämpningen av den nordiska trygghetskonventionen och den reviderade arbetsmarknadsöverenskommelsen bör inta en framskjuten plats i det nordiska arbetsmarknads- och socialpolitiska samarbetet. Parterna på arbetsmarknaden bör beredas möjlighet att medverka i den grupp som ministerrådet tillsatt för uppföljning och tillämpning av trygghetskonventionen. Den i Nordiska rådets rekommendation nr 17/1980/s föreslagna nordiska anställningsförmånskonventionen bör uppmärksammas. Förslaget om systemexport inom hälso- och sjukvårdsplaneringen är NFS tveksamt till.

Arbetslivets och arbetslöshetens sociala konsekvenser behandlas inte i programutkastet. Kampen mot social utslagning måste ges hög prioritet. Effekterna av arbetslösheten och utslagningen ur arbetslivet på den sociala situationen bör uppmärksammas. Social utslagning kan aldrig accepteras.

Barnomsorgen och ungdomsfrågorna bör uppmärksammas. Situationen för arbetslösa ungdomar kräver nära samverkan med andra nordiska samarbetsområden och arbetsmarknadsparterna. Behovet av förebyggande insatser när det gäller rusmedelsmissbruket understryks av NFS. Slutligen framhålls att överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal bör ratificeras. Nordisk vidare- och efterutbildning för social- och medicinalpersonal tillstyrkes. Eventuellt kunde kriminalvården utgöra ett eget insatsområde.

3.2 De nordiska arbetsgivareföreningarna

Svenska arbetsgivareföreningen, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, Affärsarbetsgivarnas centralförbund, Dansk Arbejdsgiverforening samt *Norsk arbeidsgiverforening* framför inga synpunkter på programförslaget i sina remissyttranden.

4 Utskottet

På förslag från social- och miljöutskottet framhölls i yttrande nr 2/1979 punkten I att större nordiska samarbetsfrågor borde föreläggas Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag. Utskottet har i sitt betänkande över ministerrådets berättelse till rådets 27:e session vidare förordat att antagande eller revision av ministerrådets handlings- eller samarbetsprogram borde ske i två etapper vad beträffar behandlingen i Nordiska rådet. Först

borde samråd äga rum mellan berört rådsutskott och ministerrådet och därefter ett ministerrådsförslag framläggas för rådet som helhet. I yttrande nr 4/1981 punkten 4 sägs att ett ministerrådsförslag borde framläggas beträffande revisionen av samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet.

Jämfört med det program för nordiskt social- och hälsovårdssamarbete som fastställdes år 1977 efter behandling vid Nordiska rådets 25:e session innehåller det framlagda förslaget få förbättringar. Utskottet noterar, att benämningen på programmen för nordiskt samarbete ändrats från att ursprungligen ha varit handlingsprogram och samarbetsprogram. Det nu gällande förslaget benämnes program för Nordiska ministerrådets samarbete, vilket kan uppfattas som en ytterligare begränsning av ambitionerna. Enligt social- och miljöutskottets uppfattning bör ministerrådets samarbetsprogram vara offensiva och aktivitetspräglade. Utskottet efterlyser beslutsamhet och en mera utpräglad tro på vad som kan uppnås genom samverkan mellan de nordiska länderna på social- och hälsovårdsområdet. Utskottet anser också att det hade varit en fördel om en s. k. åtgärdsförteckning hade fogats till samarbetsprogrammet. Då arbetet med revisionen av social- och hälsovårdsprogrammet pågått under närmare två års tid hade det, anser social- och miljöutskottet, funnits anledning att förvänta att en förteckning utarbetats över de konkreta åtgärder som ministerrådet avser att vidtaga i anledning av samarbetsprogrammet. En dylik s. k. åtgärdsförteckning har t. ex. fogats till ministerrådsförslaget B 42/s om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. I och med framläggandet av ministerrådsförslaget B 39/s förordar social- och miljöutskottet att rekommendationen nr 9/1977/s om program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet avskrivs.

Beträffande avsnittet II: Utvecklingslinjer i de nordiska ländernas social- och hälsovårdspolitik önskar utskottet understryka att ett hårdnande ekonomiskt klimat inte får tas till intäkt för minskade ambitioner när det gäller det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet. Enligt utskottets uppfattning bör man undvika att låta den rådande konjunkturpolitiska situationen alltför mycket påverka arbetet med ministerrådets program. Annars kan följden lätt bli att programmen måste omarbetas vid konjunkturpolitiska förändringar.

De synpunkter som framföres i ministerrådsförslaget beträffande den minskade ökningstakten vad gäller utbyggnaden av den institutionsbundna hälso- och sjukvården kan social- och miljöutskottet i huvudsak ansluta sig till. Dock önskar utskottet betona att en utbyggd primärvård inte i alla avseenden kan tillgodose t. ex. behovet av omsorg och vård av äldre. Vårdformerna måste anpassas till de skiftningar i behoven och förutsättningar som kan förekomma i storstäderna och i glesbygder. Tonvikten bör läggas vid förebyggande åtgärder. Samverkan mellan social- och medicinalpersonalen bör komma till stånd i ökad omfattning. Vårdens inriktning

får inte bestämmas enbart utifrån renodlat ekonomiska utgångspunkter utan beaktande av de mänskliga behoven. Dåliga arbetsmiljöer och arbetslöshet kan leda till ohälsa och social utslagning, vilket borde påtalas i samarbetsprogrammet.

Social- och miljöutskottet anser att kostnaderna för nordiskt samarbete bör samlas på ministerrådets budgetar. Därmed underlättas en samlad överblick samt befrämjas den parlamentariska kontrollen. I de fall som kommunala organ involveras i det nordiska samarbetet bör kontakter tas på ett tidigt stadium av berednings- och beslutsprocessen.

Ministerrådets ansvar för den övergripande styrningen och samordningen bör inte minskas.

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg bör, enligt utskottets uppfattning, sedan fasta forskningsresurser i form av fyra professurer knutits till högskolan, införa forskarutbildning. En breddning av högskolans verksamhet till att omfatta sociala aspekter i vid bemärkelse har utskottet tagit upp tidigare. Båda dessa förslag har aktualiserats i yttrande nr 4/1981 punkten 5. Utskottet förordar en samverkan mellan hälsovårdshögskolan och den nyligen inrättade nordiska arbetsmiljöinstitutionen bl. a. när det gäller undervisning i miljömedicin. De rationaliseringsvinster som kan uppkomma genom ett effektivt organiserande av de administrativa rutinerna inom sjukvården bör uppmärksammas. Resurserna på socialmedicinens och vårdforskningens område bör förstärkas. Nordiska läkemedelsnämnden bör intensifiera samarbetet på läkemedelsregistreringens område. Möjligheterna till ett snabbt informationsutbyte länderna emellan när ett läkemedel skall avregistreras bör ses över. En utvärdering av den hösten 1977 införda internordiska receptgiltigheten bör utarbetas. Arbetet med den internationellt sett unika nordiska läkemedelsstatistiken bör vidareföras. Forskning om läkemedels faktiska användning underlättas av förekomsten av den nordiska läkemedelsstatistiken. På läkemedelsinformationens område bör insatserna förstärkas. Utarbetandet av lättförståeliga läkemedelskataloger avtecknar sig som ett område väl lämpat för nordiskt samarbete. Att läkemedel har samma namn i de nordiska länderna är önskvärt såväl ur konsument- som producentsynpunkt.

Nordiska nämnden för handikappfrågor och Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning bör erhålla ökade resurser.

Den nya nordiska konventionen om social trygghet trädde i kraft den 1 januari 1982. Social- och miljöutskottet önskar understryka vikten av att konventionen kontinuerligt ses över och anpassas till utvecklingen på sociallagstiftningens område. Viktigt är att tillämpningen av konventionen sker på ett likartat sätt i de nordiska länderna. Social- och miljöutskottet har i sitt betänkande över medlemsförslaget A 609/s om färdtjänstservice för handikappade förordat att bestämmelser om färdtjänst införes i trygghetskonventionen.

Samarbetet på hälso- och sjukvårdens område bör intensifieras. Särskilt

bör möjligheterna till samverkan i gränstrakterna uppmärksammas. Sjukvårdsplaneringen utgör ett viktigt område som inte tagits upp i samarbetsprogrammet, vilket utskottet anser vara en brist. En systematisk och heltäckande genomgång av samarbetsmöjligheterna när det gäller medicinska (sub)specialiteter efterlyses. Ett erfarenhetsutbyte om de fördelar som står att vinna genom insatser av friskvårdande karaktär bör äga rum de nordiska länderna emellan.

På socialvårdens område avtecknar sig äldreomsorgen som ett naturligt samarbetsfält. Att ett särskilt avsnitt förts in i programmet om barn-, ungdoms- och familjepolitisk samverkan finner utskottet positivt. Avsnittet är dock allmänt utformat. Den i samtliga nordiska länder sjunkande nativitetskurvan måste vändas. Familjepolitiska åtgärder t. ex. längre graviditetsledighet eller avkortad arbetstid för småbarnsföräldrar kunde underlätta tillvaron för barnfamiljerna.

Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal som undertecknades i slutet av augusti 1981 bör snarast ratificeras. Samarbetet på efter- och vidareutbildningens område för social- och medicinalpersonal är en naturlig uppgift för Nordiska hälsovårdshögskolan, men en möjlig kompletterande framkomstväg är också att öppna nationella utbildningsplatser för elever från de nordiska länderna.

Nya förslag om samarbete på forskningens område framkommer inte i ministerrådsförslaget B 39/s. I särskild ordning har dock framlagts ett ministerrådsförslag B 38/k om ökat nordiskt forskningssamarbete, som samtliga rådets utskott erhållit möjlighet att yttra sig över.

Samverkan de nordiska länderna emellan på rusmedelsområdet tog Nordiska rådet på förslag av social- och miljöutskottet upp i flera rekommendationer vid den 29:e sessionen. Till den 30:e sessionen framlägger utskottet ett betänkande över medlemsförslaget A 616/s om effektivare insatser mot narkotikamissbruket. I den rådande situationen måste såväl förebyggande insatser som kontrollpolitiska åtgärder vidtagas.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,
2. att låta utarbeta förslag till åtgärdsförteckning som i skyndsam ordning bör tillställas Nordiska rådet,
3. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt

4. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Oslo den 17 februari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Nils Hjorth (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Reservation

Pa mange områder kan jeg være enig i udvalgsflertallets betænkning, men jeg kan dog – idet jeg henviser til min reservation til udvalgets betænkning angående ministerrådets beretning (C 1) – ikke tillslutte mig flertallets opfattelse, hvorefter den økonomiske situation ikke bør kunne indvirke på det nordiske samarbejde på social- og sundhedsområdet. Jeg mener ikke, at man på forhånd bør udelukke, at også dette samarbejdsområde vil kunne påvirkes af de skiftende økonomiske konjunkturer.

Oslo, den 17. februar 1982

Børge Halvgaard (FP)

Ministerrådsförslag

om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbeidsmarknad

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk ministerråd (arbeidsministrene) besluttet i desember 1978 å foreta en tekstsaminasjon av 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked og ga Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) i oppdrag å forberede dette.

Etter et initiativ som daværende kanslisjef i Finlands arbeidskraftsministerium tok overfor NAUT om at foranstaltninger skulle gjennomføres for å foreta en revisjon av overenskomsten fra 1954, besluttet NAUT å gi oppdrag til en spesiell utredningsmann om å utarbeide en rapport som underlag for ministrenes tekstsaminasjon.

Denne utredningen ble lagt fram for arbeidsministrene i 1979 (*NU A 1979: 18*) og ministrene besluttet på forslag fra NAUT å opprette en arbeidsgruppe med representanter for de fire land som hadde sluttet seg til 1954 års overenskomst og med mandat om å gjennomgå overenskomsten og legge fram slike forslag som granskningen ga grunnlag for. I sitt arbeide skulle gruppen spesielt legge vekt på å utarbeide forslag som styrket individets trygghet og som motvirket ubalanser som oppstår ved de nordiske flyttebevegelsene.

Arbeidsgruppen skulle i sitt arbeide ha nær kontakt med partene på arbeidsmarkedet i Norden.

Nordisk råd ble informert om dette arbeide gjennom meddelelsen til Nordisk Råds sesjon i 1981 og uttalte da at

”eventuelle förändringar i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad bör först diskuteras vid ett gemensamt möte mellan berört utskott och ministerrådet och därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag” (*rådets yttrande nr. 4/1981 punkten 2*).

Nordisk Ministerråd har etter forslag fra NAUT og etter å ha diskutert forslaget med representanter for arbeidsmarkedspartene i Norden og etter å ha informert Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg i et felles møte mellom ministerrådet og utvalget i desember 1981, besluttet å legge fram for

Nordisk Råd et ministerrådsforslag om revisjon av overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked (bilag 1). Forslaget inneholder overenskomst, protokoll til overenskomsten og kommentarer til overenskomsten og protokollen. Videre legger ministerrådet fram arbeidsgruppens rapport og en sammenstilling av remissuttalelsene fra arbeidsmarkedets parter på nordisk plan samt et sammendrag over de nasjonale remissuttalelsene (bilag 2). Endelig legges fram in extenso de remissuttalelsene som er innkommet til ministerrådets sekretariat og de nasjonale arbeidsmarkedsmyndigheter (bilag 3).¹

Helsingfors, 15. januar 1982

På Nordisk Ministerråds (arbeidsministrenes) vegne

Jouko Kajanoja
Arbetsminister

Hans Kühne
Generalsekretær

¹ *Här ej tryckt.*

*BILAGA 1***Överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad**

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge,
som anser att det är en grundläggande rättighet för medborgare i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land,

som är ense om att detta skall kunna ske under på förhand kända samt ekonomiskt och socialt tryggade förhållanden,

som har som mål att upprätthålla full sysselsättning i sina respektive länder och som avser att samarbeta i detta syfte,

som även genom det nordiska samarbetet eftersträvar en balanserad regional utveckling såväl inom det egna landet som mellan länderna,

som anser att samarbetet mellan länderna skall bedrivas så, att det stöder varje enskilt lands åtgärder för att trygga en harmonisk sysselsättningsutveckling, att flyttningsrörelserna mellan länderna inte skapar obalans på arbetsmarknaden och att det i sin helhet är till gagn för den ekonomiska och sociala utvecklingen i dessa länder,

som eftersträvar jämställdhet i arbetslivet mellan kvinnor och män,

som anser att dimensioneringen i varje land av utbildningskapaciteten och ett samarbete i detta syfte är ett viktigt led i strävan att skapa balans på arbetsmarknaden.

som den 22 maj 1954 ingått överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad,

som den 22 maj 1954 undertecknat protokoll angående befrielse för nordiska medborgare från att under uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet inneha pass och uppehållstillstånd,

som den 23 mars 1962 ingått en samarbetsöverenskommelse (Helsingforsavtalet), ändrad den 13 februari 1971 och den 11 mars 1974,

som den 15 september 1955 ingått konventionen om social trygghet, förnyad den 5 mars 1981,

har med beaktande av den utveckling som ägt rum sedan 1954 års överenskommelse ingicks slutit en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad med nedan angiven lydelse.

Artikel 1

I de fördragsslutande länderna skall inte krävas arbetstillstånd för medborgare i något av övriga fördragsslutande länder.

Artikel 2

Bestämmelser om arbetsmarknaden i varje enskilt land får inte försätta medborgare i de övriga fördragsslutande länderna i sämre läge än landets egna medborgare.

Medborgare i ett fördragsslutande land som är anställd i ett annat fördragsslutande land skall behandlas på samma sätt som detta lands egna medborgare med hänsyn till löne- och andra arbetsvillkor.

Artikel 3

Arbetsförmedlingsmyndigheterna i de fördragsslutande länderna skall i sitt samarbete och genom nationella åtgärder verka för att såväl arbetssökande som önskar arbete i ett annat nordiskt land som arbetsgivare vilka önskar rekrytera arbetskraft från ett annat nordiskt land använder sig av den offentliga arbetsförmedlingen.

I detta syfte kan myndigheterna gemensamt besluta om åtgärder som stärker arbetsförmedlingens medverkan vid flyttning mellan länderna för att öka dennas möjligheter att tillgodose den enskildes trygghet i samband med flyttning.

Härvid skall arbetsförmedlingen bl. a. tillhandahålla mångsidig, objektiv och aktuell information och annan service till arbetssökande och arbetsgivare.

Myndigheterna i de fördragsslutande länderna skall också samarbeta i syfte att trygga förutsättningarna för en återflyttning.

Artikel 4

Myndigheterna i varje land skall fortlöpande tillställa övriga länders myndigheter uppgifter om sysselsättning, lediga platser och arbetslöshet, översikter över den väntade utvecklingen på arbetsmarknaden, upplysningar om planerade åtgärder för att bevara eller uppnå full sysselsättning samt information om arbets- och levnadsvillkor.

Myndigheterna skall på samma sätt informera om regionala eller nationella utvecklingsplaner, som kan innebära större förändringar i efterfrågan av arbetskraft från annat fördragsslutande land.

Artikel 5

Länderna skall vid behov överlägga om förebyggande och andra åtgärder för att förhindra att obalanser på arbetsmarknaden i ett land skapar problem på arbetsmarknaden i ett annat land.

Artikel 6

Inom ramen för denna överenskommelse kan särskilda överenskommelser ingås mellan två eller flera av de fördragsslutande länderna. Innan en sådan överenskommelse antas av de berörda länderna skall övriga fördragsslutande länder ges möjlighet att framföra synpunkter.

Artikel 7

Bestämmelserna i denna överenskommelse omfattar även sådana yrkesgrupper för vilka gäller särskilda överenskommelser om godkännande för sådan verksamhet i annat fördragsslutande land.

Artikel 8

Frågor om tillämpningen av denna överenskommelse skall behandlas av Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Detta är därjämte Nordiska ministerrådets (arbetsministrarnas) beredningsorgan. I utskottet skall ingå två representanter för varje fördragsslutande land. Dessa kan tillkalla sakkunniga i erforderlig omfattning.

Artikel 9

Nordiska arbetsmarknadsutskottet skall främst ha följande uppgifter:

- a) att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och överlägga om arbetsmarknadspolitiska åtgärder och andra åtgärder för att trygga den fulla sysselsättningen,
- b) att lägga fram förslag till åtgärder av gemensamt intresse för arbetsmarknaden i de nordiska länderna,
- c) att följa flyttningsrörelserna mellan de nordiska länderna och utforma riktlinjer för samarbetet mellan arbetsmarknadsmyndigheterna,
- d) att fastställa regler för det informationsutbyte som skall ske i enlighet med denna överenskommelse,
- e) att verka för jämförbarhet mellan ländernas arbetsmarknadsstatistik,
- f) att hålla kontakt med arbetsmarknadens parter i Norden i frågor rörande det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Artikel 10

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) skall regelbundet samråda med arbetsmarknadens parter om frågor rörande arbetsmarknad och sysselsättning i Norden.

Artikel 11

Närmare bestämmelser om tillämpningen av denna överenskommelse återfinns i bifogade protokoll vilket träder i kraft samtidigt med överenskommelsen och har samma verkan och varaktighet som denna.

Artikel 12

Önskar ett land uppsäga överenskommelsen skall skriftligt meddelande härom tillställas det utrikesministeriet, som har att underrätta de övriga nordiska ländernas regeringar härom.

Uppsägningen gäller endast det land som har verkställt densamma och får verkan från och med ingången av det kalenderår som inträffar minst sex månader efter det att det utrikesministeriet har mottagit meddelande om uppsägningen.

Vart och ett av de fördragsslutande länderna kan med omedelbar verkan sätta överenskommelsen ur kraft i förhållande till en eller flera av de övriga länderna i händelse av krig eller krigsfara eller om andra särskilda internationella eller nationella förhållanden gör det nödvändigt. Vederbörande länders regeringar skall omedelbart underrättas om beslutet.

Artikel 13

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationshandlingarna deponeras hos det utrikesministeriet, som skall överlämna be styrkta kopior till de övriga fördragsslutande länderna.

Överenskommelsen träder i kraft första dagen i den månad som infaller två hela kalendermånader efter den dag, då samtliga länders ratifikationshandlingar har deponerats.

Artikel 14

När denna överenskommelse träder i kraft skall överenskommelsen den 22 maj 1954 mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om gemensam arbetsmarknad samt därtill fogat protokoll upphöra att gälla.

Till bekräftelse härav har undertecknade, av sina regeringar befullmäktigade ombud, undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i den , 1982 i ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska språken, vilka samtliga texter äger lika vitsord.

Protokoll

Samtidigt med undertecknandet av en denna dag daterad överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, enats om följande:

- 1) Vart och ett av de fördragsslutande länderna skall inom ramen för sin lagstiftning och med beaktande av bestämmelserna i denna överenskommelse samt övriga avtal som gäller mellan dessa länder vidta åtgärder i syfte att
 - a) förmå medborgare som har för avsikt att söka arbete i annat nordiskt land att vända sig till arbetsförmedlingen i det land där han är bosatt,
 - b) ge medborgare i ett nordiskt land som vistas i och söker arbete i ett annat nordiskt land möjlighet till kontakt med arbetsförmedlingen även i det förstnämnda landet,
 - c) förmå arbetsgivare som avser att rekrytera arbetskraft från annat nordiskt land att göra detta genom den offentliga arbetsförmedlingen,
 - d) förhindra att arbetsgivare bedriver privat värvning av arbetskraft i ett annat nordiskt land.
- 2) Arbetsmarknadsmyndigheterna skall tillse att i regionen bosatta arbetssökande, oavsett nationalitet och med beaktande av personlig lämplighet, kan erhålla anvisning till lediga arbeten innan arbetskraft från andra fördragsslutande länder anskaffas.

- 3) Vid förmedlingen av arbetskraft mellan länderna skall eftersträvas att den arbetssökande kan erbjudas en tillfredsställande bostad och att information om språkundervisning, barndagvård och skolgång samt andra upplysningar av betydelse för arbetstagaren och hans familj lämnas den arbetssökande innan anvisning sker.
- 4) Arbetsmarknadsmyndigheterna bör följa utvecklingen när det gäller de flyttandes villkor och vid behov föreslå sådana åtgärder som bör vidtas av andra myndigheter för att främja anpassningen till de nya arbets- och levnadsförhållandena.
- 5) Ekonomiskt stöd vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat kan utgå enligt principer som dessa länder enas om i särskild ordning.
- 6) Länderna skall i särskild ordning inom ramen för denna överenskommelse enas om villkoren för gränsarbetare.
- 7) Överenskommelsen skall inte utgöra hinder för
 - a) att arbetsmarknadspolitiska åtgärder förbehålles egna medborgare samt medborgare i de övriga fördragsslutande länderna som sedan viss tid är bosatta i eller har blivit arbetslösa i landet,
 - b) att det i länderna finns bestämmelser angående anställning av utländska medborgare vid företag eller i verksamhet, för vilken krävs koncession, eller i yrke, för vars utövande krävs auktorisation,
 - c) att speciella bestämmelser utfärdas för anställning inom områden eller i företag, där särskilda säkerhets- och försvarssynpunkter gäller,
 - d) att nationella bestämmelser kan finnas angående anställning av utländska medborgare i offentlig tjänst,
 - e) att det i länderna finns bestämmelser angående anmälningsskyldighet för arbetstagare från annat nordiskt land,
 - f) att isländska myndigheter är behöriga att i undantagsfall och efter samråd med övriga fördragsslutande länder kräva arbetstillstånd för att förhindra obalans på grund av flyttningsrörelser avseende arbetstagargrupper eller omfattande individuella flyttningsrörelser som riktar sig mot bestämda regioner, yrken eller näringsgrenar.
- 8) Överenskommelsen omfattar inte Grönland och Färöarna.
- 9) De svenska och danska regeringarna är eniga om att den av de båda staterna antagna konventionen den 18 november 1946 om förmedling av arbetskraft m. m. skall upphöra att gälla i och med att detta protokoll träder i kraft.

Till bekräftelse härav har undertecknade, av sina regeringar befullmäktigade ombud, undertecknat detta protokoll.

Som skedde i den, 1982 i ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska språken, vilka samtliga texter äger lika vitsord.

Protokollet skall deponeras hos det utrikesministeriet som skall överlämna bestyrkta kopior till de övriga fördragsslutande länderna.

Kommentar till förslaget till ny överenskommelse

Allmänna överväganden

Utgångspunkten har varit att någon inskränkning inte skall göras beträffande individens rätt att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land än hemlandet. Denna fria rörlighet, som även för den enskilde kan vara av stort värde, skall dock ske under ekonomiskt och socialt tryggt förhållanden. En flyttning från ett land till ett annat kan vålla den enskilde och hans familj åtskilliga problem, som kan medföra såväl sociala som mänskliga påfrestningar. Erfarenheterna har emellertid också visat, att problem av olika slag har kunnat reduceras eller elimineras vid de tillfällen då ett intensivt stöd har kunnat ges från arbetsförmedlingens sida. Det är därför viktigt att arbetsmarknadsmyndigheterna har möjlighet att på olika sätt medverka vid en flyttning mellan länderna.

Arbetsmarknaden kan väntas undergå stora och snabba förändringar under de närmaste åren. Denna utveckling kan ta olika riktning i skilda nordiska länder. Överenskommelsen bör därför vara av relativt generell karaktär och den bör ge utrymme för anpassning till ändrade förhållanden. Det kan också bli aktuellt att inom ramen för överenskommelsen vidta särskilda åtgärder mellan två eller flera av de fördragsslutande länderna. Problem som kan uppkomma till följd av en snabb teknisk och ekonomisk utveckling kan mötas med gemensamma åtgärder som förhindrar att överenskommelsen försvagas eller delvis sätts ur kraft.

Mot bakgrund av den snabba utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna är det viktigt att såväl myndigheter som organisationer upprätthåller en hög beredskap såväl när det gäller att bevaka förändringar som att snabbt sätta in åtgärder.

Preambeln

Preambeln har byggts ut mot bakgrund av den utveckling som ägt rum sedan den förra överenskommelsen ingicks *dels* inom det nordiska samarbetet, där en rad viktiga överenskommelser ingåtts och särskilda gemensamma resurser tillskapats, *dels* inom den nationella politiken i varje land vilket resulterat i en höjd ambitionsnivå och kraftigt utbyggda resurser för sysselsättnings-, regional- och näringspolitiken.

Det är viktigt att – liksom var fallet i den tidigare överenskommelsen – slå fast att länderna avser att upprätthålla full sysselsättning. Detta är en central målsättning i det nordiska arbetsmarknadssamarbetet, som även siktar till en harmonisering mellan länderna av målen och medlen för en aktiv sysselsättningspolitik.

Det har ansetts naturligt att framhålla överenskommelsens betydelse för medborgarna i Norden genom att den tillförsäkrar dem fri rörlighet på arbetsmarknaden i Norden men också understryka vikten av att en flytt-

ning mellan nordiska länder sker under ekonomiskt och socialt tryggade förhållanden.

Artikel 1

Bestämmelsen att arbetstillstånd inte skall behövas för nordiska medborgare i annat nordiskt land har bibehållits från 1954 års överenskommelse.

Artikel 2

Avsikten med denna nya artikel, som skall ses mot bakgrund av artikel 7 och artikel 8 a) i den tidigare överenskommelsen, är att i rättsligt hänseende stadfästa en likabehandling på arbetsmarknaden av medborgare i de nordiska länderna.

Bestämmelserna tar i princip sikte på de fördragsslutande ländernas egen författningsreglering samt myndigheternas anvisningar. Arbetsgruppen förutsätter att likabehandlingsprincipen kommer att följas när arbetsmarknadens parter ingår kollektivavtal och andra överenskommelser och att det således inte skall vara nödvändigt med nationell lagstiftning om förbud mot diskriminering av nordiska medborgare i arbetslivet.

Artikel 3

Under arbetet med revision av överenskommelsen har det inte tagits principiell ställning till frågan om obligatorisk arbetsförmedling. Det nu framlagda förslaget till överenskommelse är emellertid grundat på förutsättningen att obligatorisk arbetsförmedling inte skall förekomma mellan länderna. Införande av obligatorisk arbetsförmedling mellan länderna medför att överenskommelsen måste ändras i den mån det inte samtidigt införes obligatorisk förmedling på nationellt plan.

Ett system med obligatorisk platsanmälan finns eller är på väg att införas i flertalet nordiska länder, och detta kommer i kombination med ett utvecklat, databaserat arbetsförmedlingssamarbete mellan länderna att kunna skapa goda förutsättningar för arbetsförmedlingarnas verksamhet.

Arbetsförmedlingens tjänster kan också göras mera attraktiva genom att en arbetssökande förutom den service som anges i protokollets punkt 3 erbjuds vissa ekonomiska fördelar såsom betald sökanderesa om han vänder sig till den offentliga arbetsförmedlingen.

Artikel 4

Härmed avses bl. a. att länderna för varandra bör redovisa planer och åtgärder som kan inverka på flyttningsrörelserna. En kraftig ökning av sysselsättningen genom exempelvis etablering av ett större industriprojekt i närheten av en riksgrens kan få effekter på arbetsmarknaden i det andra landet vilka dettas myndigheter ej kunnat förutse.

Artikel 5

Denna artikel bör kunna tillämpas i situationer där flyttningsrörelser från ett land kan vålla problem på arbetsmarknaden i utflyttningslandet. På samma sätt kan den åberopas då invandringen till ett land får sådan omfattning att störningar på arbetsmarknaden uppstår.

De i artikeln nämnda åtgärderna skall vara i överensstämmelse med de principer som denna överenskommelse bygger på.

Artikel 7

I denna artikel preciseras förhållandet mellan denna överenskommelse och sådana säröverenskommelser om yrkesgruppers godkännande för verksamhet i annat nordiskt land som har ingåtts eller kan komma att ingås.

Artikel 9 f

Härmed avses bl. a. – i överensstämmelse med NAUT:s beslut – att NAUT:s ordförande årligen överlägger med parterna, varvid dessa ges tillfälle att framlägga sina synpunkter såväl på det nordiska arbetsmarknadssamarbetet som på tillämpningen i övrigt av denna överenskommelse.

Kommentarer till protokollet

P. 1.

I detta protokoll avses med uttrycken

- rekrytering att en arbetsgivare vidtar åtgärder för att anskaffa arbetskraft.
- värvning att en arbetsgivare vidtar åtgärder för att övertyga personer att ta anställning hos honom.

P. 2.

Bestämmelsen gäller samarbetet mellan arbetsförmedlingarna i Norden men berör inte – oavsett riksgrens – rätten att kunna ta arbete eller rätten för arbetssökande och arbetsgivare att använda sig av arbetsförmedlingens service. Syftet med bestämmelsen är att i arbetsförmedlingssamarbetet ge en viss prioritet till den lokala arbetskraften i överensstämmelse med de principer som redan tillämpas. Med uttrycket region avses det geografiska område som utgör en arbetsförmedlings verksamhetsområde i det egna landet.

P. 4.

Det bör framhållas att arbetsförmedlingen genom denna paragraf inte tilldelas nya uppgifter av social karaktär utan att förmedlingen har en koordinerande funktion när det gäller att föreslå åtgärder för att avhjälpa uppkommande problem. Arbetsförmedlingen har inte något uppföljningsansvar vad avser enskilda flyttande som har fått arbete. Då arbetsförmed-

lingen däremot får kännedom om att den invandrade arbetskraften på en ort eller hos en arbetsgivare har sämre arbets- och levnadsförhållanden än den inhemska befolkningen bör arbetsförmedlingen påkalla åtgärder.

P. 7. d.

Av principen i överenskommelsens artikel 2 om likabehandling för nordiska medborgare följer att varje land i sitt lagstiftningsarbete fortlöpande bör eftersträva att undanröja sådana bestämmelser som hindrar medborgare från annat nordiskt land att ta ställning i landet.

P. 7. f.

Islands myndigheter har begärt denna rätt på grund av att den isländska arbetsmarknaden är så liten att även relativt begränsade flyttningsrörelser kan skapa obalans och skada den sociala och ekonomiska utvecklingen i landet.

P. 8.

De grönländska och färöiska hjemmestyremyndigheterna har inte framfört önskemål om att det i protokollet införs en bestämmelse om att Grönland och Färöarna genom notväxling under förutsättning av ömsesidighet ges möjlighet till anslutning till överenskommelsen.

Danska medborgare från Grönland och Färöarna, som är bosatta i Danmark, anses omfattade av överenskommelsens bestämmelser om rätten att fritt kunna ta arbete i ett annat nordiskt land.

BILAGA 2

Uppdraget

1. Vid möte med Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) i Köpenhamn den 5 december 1978 beslöts, att en temaexamination om 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad skulle äga rum vid arbetsministermötet år 1979, då 25 år förflutit sedan överenskommelsen undertecknades. Arbetsministrarna uppdrog åt Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) att vidta erforderliga förberedelser för temaexaminationen.

2. I en skrivelse till NAUT:s medlemmar den 22 februari 1979 föreslog dåvarande kanslichefen i Finlands arbetskraftsministerium, att åtgärder skulle vidtas för att ajourföra 1954 års överenskommelse. Härvid borde särskild uppmärksamhet fästas på individens sociala och ekonomiska trygghet vid flyttning. Likaså borde undersökas möjligheten att till överenskommelsen foga en klausul som innebär skyldighet att till lediga platser i första hand anvisa arbetslösa i det egna landet och först i andra hand arbetslösa från andra nordiska länder.

I en skrivelse den 22 maj 1979 till NAUT:s medlemmar översändes ett inom arbetskraftsministeriet utarbetat förslag till ajourföring.

3. Vid NAUT:s möte i Oslo den 7–8 juni 1979 behandlades dels frågan om en examination av 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad, dels de av Finland framförda förslagen. NAUT beslöt att

a) uppdra åt en särskild utredningsman att utarbeta en rapport avsedd att utgöra underlag för examinationen av den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen vid arbetsministermötet 1979.

b) utse en referensgrupp bestående av en representant från varje land med uppgift att bistå utredningsmannen vid uppdragets genomförande, samt att

c) uppdra åt utredningsmannen och referensgruppen att granska det av Finland framlagda förslaget om ajourföring av 1954 års överenskommelse och avlämna rapport härom till NAUT:s höstmöte 1979.

Till utredningsman beslöt NAUT att utse departementsrådet Bert Isacson, arbetsmarknadsdepartementet, Sverige. Till medlemmar i referensgruppen utsågs därefter genom nationella beslut kontorschef Niels Ole Andersen, arbetsministeriet, Danmark, konsultative tjänstemannen Juhani Lönnroth, arbetskraftsministeriet, Finland, ekspedisjonssjef Hans Arisholm, kommunal- og arbeidsdepartementet, Norge och departementsrådet Arne Carlsson, arbetsmarknadsdepartementet, Sverige.

En rapport framlades och behandlades vid NAUT:s möte den 29–30 oktober 1979. NAUT godkände den framlagda rapporten och beslöt att den skulle publiceras. Den föreligger i den av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet gemensamt utgivna NU-serien under titeln "1954 års över-

enskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad'' (NU A 1979:18). Samtidigt behandlades en särskild rapport av utredningsmannen angående det av Finlands arbetskraftsministerium framförda förslaget om ajourföring av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad.

NAUT beslöt att förelägga arbetsministrarna följande förslag till fortsatt behandling av frågan:

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) beslutar att ge NAUT i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att granska 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad och lämna sådana förslag till komplettering av överenskommelsen som denna granskning kan föranleda.

Utgångspunkten för översynen av 1954 års överenskommelse skall vara att rätten till fri flyttning och rätten att ta arbete i annat nordiskt land bevaras.

Arbetsgruppen skall i sitt arbete granska hela den nämnda överenskommelsen.

Den skall särskilt pröva de av Finland föreslagna ändringarna i överenskommelsen samt förslaget till protokoll. Arbetsgruppen skall i anslutning härtill utarbeta förslag till bestämmelser i överenskommelsen som stärker individens trygghet och som motverkar olägenheter i samband med flyttning från ett nordiskt land till ett annat.

Arbetsgruppen skall vidare överväga i vilken utsträckning kompletterande bilaterala överenskommelser kan ingås för att påverka flyttningsrörelserna mellan två länder och undanröja sådana olägenheter som kan uppkomma med dessa flyttningsrörelser.

Arbetsgruppen bör också granska förhållandet mellan 1954 års överenskommelse och överenskommelserna om gemensam nordisk arbetsmarknad för vissa yrkesgrupper.

I sitt förslag skall gruppen beakta de synpunkter och förslag som lämnas i vissa pågående och avslutande nordiska utredningar, såsom

- utredningen om samordning av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden
- utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden
- översynen av konventionen om social trygghet.

Arbetsgruppen bör redovisa sitt arbete för NAUT och NAUT för arbetsministrarna hösten 1980.

4. Vid Nordiska ministerrådets (arbetsministrarna) möte i Stockholm den 14–15 januari 1980 behandlades rapporten ''1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad'' samt den särskilda rapporten angående det av Finlands arbetskraftsministerium framförda förslaget om ajourföring av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. Ministerrådet beslutade efter en ingående diskussion av de två rapporterna, att

- godkänna NAUT:s förslag till mandat för den nämnda arbetsgruppen.
- anmoda varje land att före den 31 januari 1980 utse två representanter i arbetsgruppen.

- utse departementsrådet Bert Isacsson till ordförande i arbetsgruppen och att sammankalla denna,
- överlämna åt NAUT att bedöma behovet av finansiella resurser för arbetsgruppens verksamhet,
- föreskriva att arbetsmarknadsparterna ges möjlighet till ingående diskussioner innan beslut fattas,
- ministerrådssekretariatet skall informera Nordiska rådets social- och miljöutskott om ministerrådets beslut,
- rapporten om ajourföring skall hållas tillgänglig för alla som önskar se den, men att tryckning inte är nödvändig.

5. Till ledamöter i den beslutade arbetsgruppen utsågs av respektive land följande personer:

- Danmark: kontorchef Niels Ole Andersen, och kontorchef Per Kirstein, arbetsministeriet
- Finland: ambassadrådet Risto Laakkonen, Finlands ambasad, Stockholm, till 1.9.1981, inspektör Tapani Tuomiharju, arbetskraftsministeriet, från 1.9.1981, och konsultative tjänstemannen Juhani Lönnroth, arbetskraftsministeriet
- Norge: ekspedisjonssjef Hans Arisholm, kommunal- og arbeidsdepartementet, juridisk konsulent Erik Eriksen, arbeidsdirektoratet
- Sverige: departementsrådet Bert Isacsson, arbetsmarknadsdepartementet, överdirektör Gunnar Andersson, arbetsmarknadsstyrelsen

Arbetsgruppens sekreterare har varit departementssekreterare Kerstin Wiklund, arbetsmarknadsdepartementet, Sverige.

Tjänstemän från Nordiska ministerrådssekretariatet, Oslo, har deltagit i arbetsgruppens arbete.

Arbetsgruppen, som inte kunde inleda sitt arbete förrän på sensommaren 1980, har under tiden augusti 1980–december 1981 hållit sammanlagt åtta sammanträden. Gruppen har hållit arbetsmarknadens parter underrättade om sitt arbete dels genom kontakter på nationellt plan dels genom fortlöpande information på nordiskt plan. Vid gruppens fjärde möte, den 2–3 februari 1981, ägde även diskussioner rum med representanter för de centrala arbetsmarknadsorganisationerna i de fyra länderna. Parternas synpunkter kunde sålunda beaktas redan vid utarbetandet av det förslag till ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad samt protokoll som i juni 1981 remitterades till ca 90 nordiska och nationella organisationer och myndigheter.

På grundval av remissinstansernas synpunkter har arbetsgruppen utarbetat ett nytt förslag.

NAUT godkände detta förslag vid sitt möte den 28–29 oktober 1981 och beslöt att det skulle överlämnas till Nordiska ministerrådet (arbetsministerarna).

Island, som inte har anslutit sig till 1954 års överenskommelse, har fortlöpande hållits underrättat om arbetsgruppens arbete.

Vid nyssnämnda möte i NAUT förklarade Islands representanter att man kunde ansluta sig till förslaget med den reservation som återges i protokollet p. 7 f).

Allmänna kommentarer

Arbetsgruppen har inom ramen för sitt uppdrag haft omfattande diskussioner om den nordiska arbetsmarknadens funktionssätt och flyttningsrörelsernas roll inom denna. Gruppen har konstaterat, att 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad innebar att en fri rörlighet på arbetsmarknaden i Norden infördes. Överenskommelsen medförde också att ett nära samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna utvecklades. Bl. a. fastställdes gemensamma riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet och en gemensam yrkesklassificering. Överenskommelsen medförde dock inte en för länderna gemensam nordisk arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik. Det har i stället varit så, att varje enskilt land har inom ramen för sina nationella resurser och genom eget beslutsfattande fastställt målen och medlen för sin politik på detta område. Några antydningar om en strävan att få till stånd en gemensam arbetsmarknadspolitik finns inte heller redovisade i förarbetet till 1954 års överenskommelse, men *en* målsättning – och en förvisso övergripande sådan – kan sägas ligga i den avsikt att upprätthålla full sysselsättning som länderna deklarerade och som redovisas som första punkt i preambeln till överenskommelsen.

Det är först senare, på 1960-talet i anslutning till framväxten av en aktiv sysselsättningspolitik, stimulerad av tänkandet bl. a. i ILO och OECD, och under 1970-talet, då alla länder kraftigt höjde ambitionsnivån inom sysselsättningspolitiken, som konkreta förslag börjar framföras om en harmonisering av målen och medlen för ländernas sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Dessa förslag bottenar i den under de gångna åren vunna insikten om att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden förutsätter en sådan harmonisering, bl. a. för att förhindra att obalanser uppstår mellan länderna. Samtidigt med denna erfarenhet stärks uppfattningen, att det nordiska arbetsmarknadssamarbetets utveckling är nära förknippad med utvecklingen av det ekonomiska samarbetet och samarbetet inom närings-, industri- och regionalpolitiken.

Ett representativt uttryck för de nya insikter, som en systematisk genomgång av samarbetsmöjligheterna gav till resultat, föreligger i det år 1975 antagna programmet för det fortsatta nordiska arbetsmarknadssamarbetet, reviderat år 1979. Som ett utflöde av detta arbete och med tillgång till de resurser som upprättandet av Nordiska ministerrådet och den gemensamma budgeten erbjuder har senare hälften av 1970-talet inneburit en positiv utveckling och fördjupning av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

En redogørelse for denna utveckling har lämnats i rapporten "1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad" (NU A 1979:18).

2. De nordiska flyttningsrörelserna har varit påfallande stabila och balanserade mellan Danmark, Norge och Sverige samt de två förstnämnda länderna och Finland. Man kan därför säga, att den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen i flertalet länder främst kommit att uppfattas som en frihet att utan administrativa hinder flytta från ett land till ett annat. Samtidigt har den redan genom sin existens i drygt 25 år kommit att bli av stor nordisk allmänpolitisk betydelse.

Det är också ett välkänt faktum, att flyttningsrörelserna mellan Finland och Sverige har varit av mycket stor omfattning under de gångna årtiondena. De har inneburit, att ca 430 000 personer flyttat från Finland till Sverige sedan andra världskriget, och nettoinvandringen till Sverige från Finland utgör ca 230 000 under denna tid. Den stora omfattningen i flyttningsrörelserna och uppkomsten av en stor sverige-finländsk minoritet har lett till att de två länderna inom ramen för den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen utvecklat ett omfattande bilateralt samarbete som sträcker sig över alla områden av samhällspolitiken.

Inom ramen för den nordiska överenskommelsen har därför en vidare utveckling av det finsk-svenska arbetsmarknads- och migrationsarbetet ägt rum. Särskilda åtgärder för att dels vidga arbetsförmedlingssamarbetet mellan de två länderna, dels förbättra arbetsförmedlingens service till i Sverige bosatta finländare har vidtagits.

BILAGA 3

Forslag til revisjon av 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked – sammenstilling av remissuttalelsene

Innhold:

- I. Sammenstilling av remissuttalelsene innkommet til Nordisk Ministerråds sekretariat
- II. Sammenstilling av remissuttalelsene innkommet til de nasjonale arbeidsmarkedsmyndighetene (sammenstillingene er utarbeidet nasjonalt)

Oversikt over forslagets remissbehandling

Arbeidsgruppen la fram et forslag til ny overenskomsttekst sammen med et forslag til protokoll og en rapport om arbeidet i gruppen for NAUT:s møte i Island 26. og 27. mai 1981.

- På bakgrunn av NAUT:s diskusjoner ved dette møtet besluttet NAUT
- at forslaget til overenskomst gjøres til gjenstand for en bred remissbehandling i løpet av høsten 1981, slik at Nordisk Ministerråds sekretariat besørger remiss til de nordiske arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner samt informerer de øvrige berørte embetsmannskomiteer om det framlagte forslaget.
 - at arbeidsgruppens medlemmer besørger nasjonale remisser til berørte myndigheter og organisasjoner (unntatt de som samarbeider på nordisk plan og som vil bli hørt via sekretariatet).

Videre ba NAUT arbeidsgruppen om å foreta en sammenstilling av remissyttringene og legge fram et endelig forslag til NAUT:s høstmøte.

I det følgende har en gitt en oversikt over de remissinstanser som har uttalt seg om forslaget dels på nordisk og dels på nasjonalt plan. Det er videre gitt en kortfattet sammenstilling av de synspunkter remissinstansene har lagt fram til preambelen og artiklene i forslaget til overenskomst, samt til de enkelte punktene i forslaget til protokoll.

Remissinstansenes svar er også gjengitt in extenso i eget vedlegg.

I. Sammenstilling av remissuttalelsene innkommet til Nordisk Ministerråds sekretariat

Den nordiske remissen

På nordisk plan ble forslaget til overenskomst samt forslaget til protokoll sendt Nordens Faglige Samorganisasjon (NFS) samt Nordens arbeidsgiverforeninger v/Norsk arbeidsgiverforening. Dessuten fikk partenes representanter arbeidsgruppens rapport til informasjon.

Videre ble følgende nordiske embetsmannskomiteer informert om det foreliggende forslag til overenskomst og protokoll, samt arbeidsgruppens rapport:

- Nordiska socialpolitiska kommittén
- Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor
- Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik
- Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete
- Jämställdhetsutskottet

Partenes synspunkter – Sammenfatning

Arbeidstakernes organisasjoner (de organisasjonene som samarbeider på nordisk plan gjennom NFS) har gitt et felles nordisk remissvar til forslaget. Arbeidsgivernes organisasjoner har valgt å avgi nasjonale uttalelser.

Alle uttalelsene som er avgitt fra de nordiske arbeidsmarkedspartene, bortsett fra Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), gir generell støtte til hovedtankene i forslaget, men alle partene har forslag om endringer på enkelte av punktene i preambelen og enkelte artikler.

SAF ser ikke at noe egentlig behov for å revidere eller erstatte 1954 års overenskomst foreligger. Etter SAF's oppfatning kan ønskemålet om å gi de som flytter trygghet løses innenfor rammen av den gjeldende overenskomsten. SAF har likevel gitt sine synspunkter på det foreliggende forslag.

Preambelen

Fra NFS's side understrekes det at preambelens formulering om den grunnleggende retten til fritt å ta arbeide og bosette seg i et annet nordisk land ikke må tolkes slik at denne retten er et mål i seg selv. Således mener NFS at denne grunnleggende retten ikke skal hindre myndighetene i å gjennomføre tiltak som har til hensikt å oppfylle andre målsetninger for individet og samfunnet, uten at NFS går nærmere inn på hva dette skulle være. Et formål med slike tiltak er imidlertid etter NFS' oppfatning at de skal hindre negative effekter av en uregulert flytting.

NFS peker likevel her på at retten til fri flytting gjelder de enkelte individer eller familier og ikke bedrifters rett til fritt å flytte.

Fra *Dansk arbejdsgiverforenings* (DAF) side understrekes det betydningsfulle i at retten til fritt å bosette seg og å ta arbeid blir fremhevet i preambelen og artikkel 5. DAF mener imidlertid at artikkel 5 er overflødig da det formål denne artikkelen skal ha, også er ivaretatt av artikkel 6. DAF peker også på en svakhet i preambelens 5 avsnitt (regional utvikling) som etter deres mening antyder tiltak som kan begrense individens rett til fritt å flytte.

Fra *Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund* (AFC) gis prinsipiell støtte til preambelens formuleringer, men AFC foreslår at 5. og 6. avsnitt kan slås sammen til en mening med ytterligere betoning av det økonomiskpolitiske og arbeidsmarkedspolitiske samarbeidet.

AFC peker også på at preambelens omtale av målsettingen om full sysselsetting og artiklene 4 og 9 i praksis kan ha ulik mening i de enkelte land og at det kan være vanskelig å oppnå full sysselsetting.

AFC gir også støtte til preambelens formulering om dimensjonering av utdanningskapasiteten og samarbeidet mellom landene i denne hensikt, og foreslår at en går noe lenger og proklamerer en målsetting om koordinering av utdanningskapasiteten.

Norsk arbeidsgiverforening (NAF) uttrykker tilfredshet med at retten til fri flytting og fritt å ta arbeide er bevart. Imidlertid mener NAF at dette grunnleggende prinsipp synes å være delvis uthulet, og peker i denne forbindelse på de tiltak som foreskrives i artikkel 5 om tiltak for å forhindre ubalanse på arbeidsmarkedet.

Svensk arbeidsgivareförening (SAF) mener at de ambisiøse mål arbeidsgruppen har foreslått i overenskomstens preambel ikke alene kan løses gjennom samarbeide mellom arbeidsformidlingene i Norden. Merknadene knytter seg spesielt til preambelens avsnitt 5 og 6 og presiserer i likhet med AFC at dette må gjelde et videre økonomisk-politisk, sysselsettingspolitisk

og utdanningspolitisk samarbeide som skal ha som hensikt å løse balanseproblemene som kan oppstå innen et felles nordisk arbeidsmarked. SAF mener på denne bakgrunn at det må gjøres en klargjøring i preambelen av hva som her skal menes med det nordiske samarbeidet og samarbeidet mellom landene. Uten en slik presisering regner SAF med at det vil kunne oppstå tolkningsproblemer av hvilket omfang samarbeidet skal ha, og formuleringene kan tas til støtte for midlertidige eller permanente innskrenkninger i overenskomstens grunnleggende rett til fritt å ta arbeide og flytte mellom de nordiske land.

På denne bakgrunn foreslår SAF at avsnitt 5 og 6 i preambelen skrives sammen til ett avsnitt med følgende ordlyd:

”som avser att bedriva ett ekonomiskt-politiskt, sysselsättningspolitiskt och utbildningspolitiskt samarbete i syftet att främja en balanserad regional utveckling, såväl inom det egna landet som mellan länderna, att stödja varje lands åtgärder för att trygga en harmonisk sysselsättningsutveckling, att undvika att flyttningsrörelserna mellan länderna skapar obalans på arbetsmarknaden och att samarbetet i sin helhet blir till gagn för den ekonomiska och sociala utvecklingen i dessa länder.”

Et alternativ er også etter SAF:s oppfatning at disse to avsnitt i preambelen utgår, da de ikke har noe motstykke i den gjeldende overenskomsten.

Artikkel 1

Artikkelens ordlyd har ikke gitt anledning til bemerkninger fra partene.

Artikkel 2

NFS finner det riktig at overenskomsten stadfester likebehandling for ”bosatte” og videre at ”anställda” sikres rett til likebehandling i relasjon til lønns- og andre arbeidsvilkår. NFS mener likevel at disse bestemmelsene ikke er tilstrekkelige for visse grupper grensearbeidere (gränsgångare eller gränsarbetare). NFS mener at det på grunn av mangel på informasjon er vanskelig å se hvordan bestemmelsene bør gjøres tydeligere, og foreslår at dette bør bli gjenstand for særskilte overveielser i NAUT. NFS understreker i tilknytning til arbeidsgruppens kommentarer til artikkel 2 (rapporten s. 7), at NFS’s medlemsorganisasjoner vil stå fast på likebehandlingsprinsippet uavhengig av nasjonalitet ved avtale- og lønnsforhandlinger.

AFC har ingen merknader til artikkel 2. Derimot har både DAF, NAF og SAF gitt uttrykk for at betegnelsen ”i landet bosatte” statsborgere gir rom for uheldig diskriminering. DAF mener her at denne bestemmelsen sammen med formuleringer i protokollen pkt. 2 vil diskriminere arbeidstakere som bor i et annet land, men som arbeider i det geografisk naturlige arbeidsmarkedet når dette strekker seg over nasjonalgrensene. DAF peker

på at disse arbeidstakerne vil bli stilt i annen rekke etter landets egne arbeidssøkere. Dette er et problem som særlig er knyttet til grensearbeidsmarkedene. DAF foreslår at formuleringene blir endret slik at ledige som har uttrykt konkret ønske om arbeide i et bestemt geografisk område, uansett nasjonalitet, skal kunne anvises arbeide på likefot med landets egne borgere og de i landet bosatte borgere fra andre nordiske land.

Også NAF har reist kritikk mot formuleringen av artikkel 2 på dette punkt og mener at dette gir arbeidssøkere som ennå ikke er bosatte i annet nordisk land en svakere stilling. NAF foreslår at den opprinnelige formuleringen (artikkel 8 a) beholdes på dette punkt. NAF peker videre på at protokollens pkt 2 vil føre til forskjellsbehandling på det samme grunnlag og at dette kan føre til problemer for personer som har arbeidssted og bosted på hver side av riksgrensene.

SAF understreker sterkt den någjeldende overenskomstens bestemmelser om ikkediskriminering av arbeidstakere fra annet nordisk land (artikkel 8) og foreslår at det gjeldende forbudet mot diskriminering overføres til den reviderte overenskomsten uten tillegget om "bosatta i landet". SAF er enig i de fortolkninger som arbeidsgruppen har gjort av intensjonene i den foreslåtte overenskomstteksten, men mener at det må gå klart fram av selve overenskomsten at det ikke skal være diskriminering. På denne bakgrunn mener SAF at arbeidsgruppens presisering i protokollen om at "Överenskommelsen skall inte utgöra hinder för att arbetsmarknadspolitiska åtgärder förbehålls egna medborgare samt medborgare i de övriga fördragsslutande länderna, som sedan en viss tid är bosatta i eller har blivit arbetslösa i landet", er tilstrekkelige begrensninger i et generelt likebehandlingsprinsipp.

Artikkel 3

NFS har ingen merknader til formuleringen av artikkel 3, men mener at arbeidsgruppens kommentarer (rapporten side 7) er villedende. NFS er ikke enig med arbeidsgruppen i at obligatorisk arbeidsformidling mellom landene må bygge på et tilsvarende obligatorium innen de enkelte land. Etter NFS' mening bør myndighetene kunne anvende obligatorisk formidling mellom landene dersom bedrifter åpenbart setter til side rimelige regler for personalrekruttering, ved større prosjekt i nærheten av riksgrensene eller av "andra skäl som det i dag inte går att specificera". NFS mener også at den offentlige arbeidsformidlingen bør samarbeide med fagforeningens arbeidsformidling der slike finnes (Island).

NFS understreker også myndighetenes ansvar for å trygge tilbakeflytting bl. a. ved å skape muligheter for å bevare den egne kulturidentiteten og gjennom dette redusere psykologiske barrierer for en tilbakeflytting.

AFC er på sin side skeptisk til en tolkning av artikkel 3 som skulle innebære at det innføres et tvang om å bruke arbeidsformidlingens tjenester enten dette tvang er formelt eller de facto. Dette vil etter AFC's

oppfatning være et unødvendig inngrep i arbeidsgivernes og arbeidstakernes handlingsfrihet. AFC mener at arbeidsformidlingens servicenivå kvalitativt og kvantitativt bør være slik at de berørte parter finner det hensiktsmessig å anvende arbeidsformidlingen. I denne forbindelse foreslår AFC at andre setning i artikkel 3 endres slik:

''I detta syftet och för att stärka den enskildes trygghet i samband med flyttning bör myndigheterna tillhandahålla mångsidig, objektiv och aktuell information och annan service till arbetssökande och arbetsgivare och därigenom verka för att förstärka arbetsförmedlingens medverkan vid flyttning mellan länderna.''

AFC peker også på at gruppen i sin rapport (s. 7 og 8) har foregrepet utviklingen både når de gjelder betalte søkerreiser og obligatorisk plasstil-melding, da begge disse tiltak fortsatt er på forsøksstadiet. AFC er skeptisk til å etablere gunstigere økonomiske flytteordninger mellom landene enn innen de enkelte land. Et system med obligatorisk plasstil-melding mener AFC er unødvendig byråkratisk og vanskelig å kontrollere.

Både DAF og NAF er stort sett av samme oppfatning som AFC. SAF foreslår i tråd med AFC's argumentasjon dessuten at artikkel 3 omformuleres dels for å unngå misstolkning og dels for å framheve arbeidsformidlingens oppgave om å gi hurtig, allsidig og objektiv service til arbeidssøkere og arbeidsgivere.

Artikkel 4

Ingen av partene har noen merknader til artikkel 4.

Artikkel 5

NFS understryker at landene bør ha ''skyldighet'' til å samrå og komme overens om tiltak ved større vanskeligheter på arbeidsmarkedet, og antyder at dette eventuelt kunne komme tydeligere fram i artikkelen.

DAF har som nevnt ovenfor under oppsummeringen av merknader till preambelen foreslått at artikkel 5 utgår da de formål den skal ha, etter DAF's mening er ivaretatt i artikkel 6.

AFC foreslår imidlertid at artikkel 5 burde utbygges til også å omfatte konsultasjoner i forbindelse med å forebygge ''oppkomsten'' av de ubalanser på arbeidsmarkedet som artikkelen omtaler. AFC mener slike konsultasjoner burde omfatte allmenne økonomiskpolitiske, sysselsettingspolitiske, utdanningspolitiske spørsmål m. v. uten at de leder til en begrensning av den frie mobiliteten.

Også NAF har som nevnt under oppsummeringen av synspunkter på preambelen foreslått at artikkel 5 sløyfes.

SAF foreslår i tråd med de synspunkter de har lagt fram i tilknytning til preambelens målsettinger at artikkel 5 gis følgende utforming:

''Länderna skall vid behov överlägga om ekonomisk-politiska, sysselsättningspolitiska eller utbildningspolitiska åtgärder för att förhindra att obalanser på arbetsmarknaden i ett land skapar problem på arbetsmarknaden i ett annat land.''

Artikkel 6

NFS er enig i formuleringen og forutsetter at arbeidsmarkedets parter kan ta del i utformingen og overvåkingen av slike avtaler.

Arbeidsgivernes synspunkter er gjengitt under oppsummeringen av merknader til preambelen og artikkel 5.

Artikkel 7

NFS understreker at det er viktig at overenskomsten om felles arbeidsmarked eksplisitt skal gjelde som overgripende avtale i relasjon til spesialavtaler og regler om spesielle yrkeskategorier.

Arbeidsgivernes organisasjoner har ingen spesielle bemerkninger til artikkel 7.

Artikkel 8

Ingen spesielle merknader fra partene.

Artikkel 9

NFS er tilfreds med utformingen av artikkel 9, men forutsetter at NAUT skal konsultere partene før det tas beslutninger i henhold til artikkel 9 f).

AFC og *NAF* har forslag til endringer i artikkel 9 som begge tar sikte på å bygge ut samarbeidet med partene ytterligere. Således foreslår *NAF* at pkt. b) gis følgende ordlyd:

''å fremlegge forslag til tiltak av felles interesse for arbeidsmarkedet i de nordiske land. Slike forslag skal på forhånd drøftes med arbeidslivets organisasjoner i hvert enkelt av de berørte land.''

AFC foreslår at pkt. f) omformuleres slik:

''att hålla kontinuerlig kontakt med arbeidsmarknadens parter och på förhand överlägga med dem i vart och ett av de berörda länderna om frågor rörande det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.''

Artikkel 10, 11, 12 og 13

NFS har ingen merknader til utformingen av disse artikler, men forutsetter at overenskomsten blir behandlet og godkjent av det enkelte lands parlament slik at overenskomstens juridisk/folkerettslige status blir klar og like bindende i hvert land.

Arbeidsgivernes organisasjoner har ingen merknader til disse artiklene.

*Protokollen**Pkt. 1*

NFS gir tilslutning til de definisjoner som er gitt i kommentarene.

NAF har som nevnt ovenfor under oppsummeringen av merknader til artikkel 3 pekt på at dette kan gi grunnlag for en obligatorisk arbeidsformidling. *NAF* anmoder derfor om at den nye overenskomsten opprettholder den enkelte borgers rett til fritt og uavhengig å kunne ta arbeide og bosette seg i annet nordisk land, og at dette kan skje uten at en går veien om statlig arbeidsformidling. *NAF* peker på at nødvendig økonomisk og sosial trygghet i forbindelse med flytting kan gis uten at arbeidsformidlingen får en så dominerende stilling.

AFC peker på at en gjennomføring av prinsippene i punktene 1 c) og d) er av største betydning om avtalen kan oppfylles og slik at innvandrere bosatte i landet som blir arbeidsløse får tilstrekkelig beskyttelse. Dette forutsetter at arbeidsformidlingen fungerer tilstrekkelig effektivt slik at verving ikke finner sted. *AFC* peker også på at det som i protokollen er kalt privat verving skjer i mange ulike former som kan være vanskelig å kontrollere.

Pkt. 2

NFS mener det er viktig at prinsippene for den regionale (interlokale) formidlingen innarbeides i protokollen, slik de er forklart i Moss-avtalen. *NFS* oppfatter imidlertid at siste leddet i pkt 2 (innan arbeidskraft från andra fördragsslutande länder anskaffas) som en oppfordring til bedriftene om ikke å ta hensyn til disse prinsipper i sin rekruttering, og at det også strider mot intensjonene i den svenske "främjandelagstiftningen".

AFC betoner viktigheten av at bestemmelsene om interlokal formidling i 1973 års retningslinjer også tillempe i formidlingen mellom landene.

SAF er uenig med arbeidsgruppen i at protokollens formuleringer i pkt. 2 motsvarer intensjonene i Mossavtalen. *SAF* mener derimot at det arbeidsgruppen legger opp til, vil innebære at arbeidssøkere blir særbehandlet etter bosettingsland i de foreslåtte bestemmelser, og peker på at etter Mossavtalen rekommenderes at arbeidssøkere som bor "närmare arbetsstället" anvises arbeide foran arbeidssøkere som bor lengre borte, og at dette skal skje "utan hänsyn till riksgrensarna". Derfor mener *SAF* at det i de nye bestemmelsene legges opp til særbehandling etter bosettingsland uavhengig av prinsippet om avstand. *SAF* foreslår derfor at det foreslåtte punktet i protokollen (pkt 2) enten utgår eller at det omformuleres. Om overenskomsten skal gi uttrykk for at lokalt eller regionalt bosatte arbeidssøkere skal ha fortrinn, bør prinsippet være at det ikke gjøres forskjell mellom nordiske søkere uavhengig av riksgrensene. *SAF* foreslår således at ordene:

"arbetskraft från andra fördragsslutande länder anskaffas"

ersattes med ordene:

''arbetskraft som bor längre borta, utan hänsyn till riksgränser, anskaffas''

Pkt. 3

NFS gir støtte til den informasjonsplikten punkt 3 slår fast og foreslår også at informasjon om effektene av flytting/tilbakeflytting for den sosiale trygghet, lønnsklassifisering, pensjonsretter og skatteeffekter inngår i disse informasjonene.

AFC mener imidlertid at en bør undvike å gi arbeidsformidlingen alt for mange oppgaver, og heller se til at den utfører sin egentlige hovedoppgave så effektivt som mulig.

SAF peker på at ambisjonene om at man i arbeidsformidlingsarbeidet skal etterstreve at de arbeidssøkende skal tilbys bolig er positiv, men kan være vanskelig å oppfylle. Dersom det fører til at formidlingens arbeide drar ut i tid, vil en kunne risikere at de arbeidssøkende ikke utnytter formidlingens tjenester. *SAF* forslår derfor at punktet omformuleres til:

'' Vid förmedling av arbetskraft mellan länderna skall tillses att den arbetssökande erhåller information om möjligheterna att få bostad . . . ''.

Pkt. 4

Ingen kommentarer fra partene.

Pkt. 5

NFS gir støtte til retten til økonomisk bistand ved flytting som et steg på veien til å gjøre arbeidsformidlingen mere attraktiv for de som flytter.

AFC foreslår at dette punktet strykes, da det etter *AFC*'s mening ikke hører til arbeidsformidlingens oppgaver.

Også *SAF* er skeptisk til behovet for å regulere spørsmålet om søkerreiser i overenskomsten.

Pkt. 6

NFS gir støtte till formuleringen.

Pkt. 7, 8 og 9

NFS har ingen innvendinger til de foreslåtte formuleringer. Ingen av arbeidsgiverpartene har gjort merknader.

3 Sammenfatning

NFS understreker at den foreslåtte tekst i overenskomsten og protokollen motsvarer i hovedsak *NFS*' syn.

NFS oppfordrer NAUT å finne en slik løsning som gjør det mulig for Island å slutte seg til overenskomsten, f. eks. gjennom en tilleggsprotokoll og hvor det tas hensyn til at Islands arbeidsmarked er så lite at selv relativt små flyttingsbevegelser kan skape ubalanse og skade den økonomiske og sosiale utviklingen.

NFS foreslår at NAUT i samråd med partene bearbeider kommentarene fra remissinstansene slik at de kan ligge til grunn for ensartede kommentarer til overenskomsten. NFS forutsetter også at partene gis anledning til å møte NAUT innen eller i samband med NAUT:s høstmøte for å kunne kommentere de innkomne remissvarene.

Både DAF og NAF gir i prinsippet tilslutning til hovedinnholdet i forslaget til revisjonstekst, men med ønske om at de justeringer, endringer og presiseringer partene har gjort til preambelen, artiklene og protokollen blir tatt hensyn til. Arbeidsgivernes organisasjoner har ikke eksplisitt bedt om ytterligere diskusjoner med NAUT.

SAF reiser spørsmålet om behovet for i det hele tatt å foreta endringer eller revisjon av overenskomsten fra 1954, men gir forøvrig sine merknader til det framlagte forslaget.

Embetsmannskomiteenes synspunkter

Henvendelsen til de nordiske embetsmannskomiteene ga for såvidt ikke grunnlag for at disse behøvde å uttale seg om forslagene. Imidlertid har ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i brev til NAUT uttalt følgende:

”Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har vid ett möte den 7 september 1981 behandlat ovanstående förslag. Det kunde konstateras att arbetsmarknadspolitiska och utbildningspolitiska åtgärder i växande utsträckning samordnas på nationellt plan och att detta på senare år återspeglats på nordiskt plan i flera samarbetsprojekt mellan Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) och kulturavtalets organ. Ämbetsmannakommittén är övertygad om att detta är en utveckling som kommer att förstärkas under de kommande åren.

Kulturavtalet och dess organ har sedan sin tillkomst bidragit till att öka det nordiska kultursamarbetet och därmed kontaktytorna mellan länderna och deras medborgarkategorier. Verksamheten aktualiserar ofta arbetsmarknadspolitiska aspekter och det är därför enligt ämbetsmannakommitténs uppfattning viktigt att förhållandena för den samnordiska arbetsmarknaden läggs till rätta så att de underlättar uppföljningen av samnordiska kulturpolitiska åtgärder.

Vidare konstaterar ämbetsmannakommittén att det till förslaget bifogade protokollet (punkt 3) explicit nämner bl. a. betydelsen av information om de kulturella förhållandena och utbildningsmöjligheterna vid en förestående flyttning från ett nordiskt land till ett annat. Detta finns också klart formulerat i det nordiska kulturavtalet från 1971.

Mot denna bakgrund uttalar Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete att man skulle finna det naturligt att det i preambeln till en nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad också noteras

att regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige den 15 mars 1971 ingått ett avtal om nordiskt kulturellt samarbete.”

II. Sammenstilling av remissuttalelsene innkommet til de nasjonale arbeidsmarkedsmyndighetene (sammenstillingene er utarbeidet nasjonalt)

Den nasjonale remissen

I samsvar med NAUT:s beslutning ble den nasjonale remisshøringen besluttet av de nasjonale myndigheter. Hvilke synspunkter som kom fram på nasjonalt plan framgår av de sammenfatninger som er gjort for hvert land. Remissinstansenes svar er gitt in extenso i eget vedlegg.

Danmark

Arbejdsministeriet anmodede den 10. juli 1981 følgende myndigheder og organisationer om en udtalelse om ovennævnte udkast:

Boligministeriet
 Finansministeriet, lønnings- og pensionsdepartementet
 Indenrigsministeriet
 Industriministeriet
 Justitsministeriet
 Socialministeriet
 Udenrigsministeriet
 Undervisningsministeriet
 Grønlands hjemmestyre
 Færøernes landsstyre
 Landsarbejdsnævnet
 Amtsrådsforeningen i Danmark
 Kommunernes Landsforening
 Københavns kommune
 Frederiksberg kommune
 Dansk Arbejdsgiverforening (DA)
 Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger (SALA)
 Landsorganisationen i Danmark (LO)
 Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF)
 FR (Fællesrepræsentationen) Hovedorganisation for Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger i Danmark
 Foreningen af Arbejdsledere i Danmark
 Teknisk Landsforbund
 Akademikernes Centralorganisation (AC)
 Ingeniør-Sammenslutningen.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) har – på samme måde som arbejdsgiverforeningerne i de øvrige nordiske lande – afgivet sin udtalelse direkte til Ministerrådet.

Landsorganisationen i Danmark (LO) og Funktionærernes og Tjeneste-

mændenes Fællesråd (FTF) har afgivet deres udtalelser til Ministerrådet gennem Nordens Faglige Samorganisation (NFS).

Man har endnu ikke modtaget svar fra Kommunernes Landsforening, FR (Fællesrepræsentationen) Hovedorganisation for Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger i Danmark, Teknisk Landsforbund og Ingeniør-Sammenslutningen.

Følgende myndigheder og organisationer har meddelt, at de *ikke har bemærkninger* til udkastet:

Boligsministeriet

Finansministeriet, lønnings- og pensionsdepartementet

Industriministeriet

Socialministeriet

Undervisningsministeriet

Færøernes landsstyre

Amtsrådsforeningen i Danmark

Københavns kommune

De øvrige myndigheder og organisationer har afgivet nedennævnte udtalelser:

Indenrigsministeriet

”... at indenrigsministeriet forstår protokollens punkt 6 b og overenskomstens artikel 7 således, at der fortsat vil kunne stilles krav om opfyldelse af visse særlige krav for meddelelse af autorisation af udenlandske – herunder nordiske – borgere, der i kraft af en sundhedsuddannelse i deres hjemland eller andet sted ønsker autorisation til at virke i Danmark.”

Justitsministeriet

”... at justitsministeriet ikke har bemærkninger til udkastene. Justitsministeriet forudsætter, at det med formuleringen af art. 2 ikke har været hensigten at hindre, at der i forbindelse med ansættelse i tjenstemandsstillinger stilles krav om dansk indfødsret. jfr. grundlovens § 27. Formuleringen af protokollens pkt. 6, litra c, kan efter justitsministeriets opfattelse give anledning til tvivl herom.”

Udenrigsministeriet

”... at udkastets tekst i art. 11, stk. 3, indeholder en bestemmelse om, at overenskomsten kan sættes ud af kraft i tilfælde af ”... krigsfara eller om andra särskilda internationella eller nationella förhållanden gör det nödvändigt”. Denne bestemmelse som også stod i 1954-overenskomsten, forekommer særdeles vidtgående, men udenrigsministeriet finder dog, at der i forholdet mellem de nordiske lande næppe er grund til at frygte misbrug.

Adgangen til at tage forbehold er ikke reguleret i traktaten, men bortset fra hovedbestemmelsen i art. 1 om, at deltagerlandene ikke kræver

arbejdstilladelse for borgere i de øvrige deltagerstater, er konventionens bestemmelser udformet så fleksibelt, at det næppe vil være påkrævet at tage forbehold. Skulle man fra dansk (eller anden) side ønske at tage forbehold, bør spørgsmålet dog ifølge udenrigsministeriets opfattelse reguleres i overenskomsten (eller protokollen, jfr. pkt. 7 om Færøerne og Grønland).

Udenrigsministeriet har ingen bemærkninger med hensyn til forholdet til EF udover, at spørgsmålet om en eventuel EF-kompetence på de af overenskomsten dækkede områder har været drøftet mellem ressortkontoret i udenrigsministeriet (M.2) og arbejdsministeriet, ligesom spørgsmålet om eventuel notifikation af overenskomsten over for EF-kommissionen vil blive taget op af vedkommende kontor direkte med arbejdsministeriet."

Grønlands Hjemmestyre

"... at der i pkt. 7 i protokoludkastet er anført, at overenskomsten ikke omfatter Grønland, og tager hermed forslaget til efterretning.

Man skal samtidig henlede opmærksomheden på, at der bor grønlandere i Danmark, som kunne drage nytte af overenskomsten, såfremt de søger arbejde fra Danmark i de nordiske lande."

Landsarbejdsnævnet

"... at forslaget til ny nordisk overenskomst om fælles arbejdsmarked har været behandlet på LAN's møde den 1. september 1981. LAN besluttede på mødet ikke at fremkomme med en udtalelse til forslaget. LAN henholder sig således til de svar, som de i LAN repræsenterede organisationer har fremsendt til arbejdsministeriet i forbindelse med ministeriets høringsrunde vedrørende forslaget."

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger (SALA)

"... at vi er bekendt med Dansk Arbejdsgiverforenings skrivelse af 11. september 1981 til Nordisk Ministerråd, og vi kan fuldt og helt give vor tilslutning til de af Dansk Arbejdsgiverforening givne synspunkter."

Föreningen af Arbejdsledere i Danmark

"... at vi særlig lægger vægt på artikel 3 samt i protokollen punkt 1 d og punkt 3, idet vi er særdeles betænkelige ved private engageringskontorer, vikarbureauer m. m.

Vi har herudover ikke yderligere kommentarer."

Akademikernes Centralorganisation (AC)

"... at AC ikke har særlige bemærkninger at knytte til det forelagte forslag af 26. maj 1981 til en ny nordisk overenskomst om fælles arbejdsmarked og det tilknyttede protokolforslag.

For en ordens skyld skal dog udtales, at AC forventer at ville blive

inndraget ved de i forslagets artikel 10 omhandlede samråd med arbejdsmarkedsparterne om arbejdsmarkeds- og beskæftigelsesproblemer.

Det skal oplyses, at det tilsendte forslagsmateriale har været udsendt til AC's medlemsorganisationer, som ikke har haft forslag til bemærkninger fra AC's side."

Finland

1. Förteckning över myndigheter och organisationer vilka avgett svar

Förslaget till revidering av överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad remitterades av arbetskraftsministeriet till 27 myndigheter, institutioner och organisationer, av vilka de följande (24) har avgivit yttrande: Statsrådets kansli, ministeriet för utrikesärendena, justitieministeriet, ministeriet för inrikesärendena, finansministeriet, undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, medicinalstyrelsen, bostadsstyrelsen, statistikcentralen, befolkningsregistercentralen, AKAVA rf (Akademikernas centralorganisation), Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund rf. (FTFC), Kommunala avtalsdelegationen, Suomen kunnallisliitto (Finlands kommunförbund), Finlands stadsförbund, Svenska Finlands folktingsfullmäktige, delegationen för emigrantärendena, Pienteollisuuden keskusliitto (Småindustrins centralförbund), handels- och industriministeriet, Ålands landskapsstyrelse, Svenska utvecklingsgruppen. Allmänt kan det konstateras, att yttrandena är av varierande karaktär. En del är ganska generella och framför närmast allmänna synpunkter om de problem som har uppstått till följd av utvandringen från Finland. En del av yttrandena däremot innefattar detaljerade förändringsförslag till den föreslagna överenskommelsens text.

2. Remissinstanser som tillstyrker förslaget i dess helhet

Ministeriet för inrikesärendena och *statistikcentralen* har inga anmärkningar att göra mot arbetsgruppens förslag. *Bostadsstyrelsen*, *Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund r.f.*, *befolkningsregistercentralen*, *skolstyrelsen* och *medicinalstyrelsen*, *handels- och industriministeriet* och *Ålands landskapsstyrelse* kan också anses tillstyrka förslaget i dess helhet, även om de framhåller också allmänna synpunkter om nordiska arbetsmarknaden och tillämpningen av överenskommelsen i praktiken. *Statsrådets kansli* omfattar utgångspunkterna för den föreslagna nya överenskommelsen och betonar i sitt yttrande, att nordiska regionalpolitiska samarbetet intimt förknippas med frågor, vilka också påverkas av den samnordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen. *AKAVA rf.* har ingenting att anmärka mot arbetsgruppens förslag, men konstaterar

emellertid i sitt yttrande, att förslaget inte medför någon tillräcklig förbättring av de problem som har uppstått för såväl de flyttande som fördragssslutande staterna till följd av flyttningen mellan länderna. *Suomen kunnallislitto* (Finlands kommunförbund) anser, att förslaget som sådant är ändamålsenligt och att det behövs endast smärre justeringar och kompletteringar.

Flera remissinstanser, däribland medicinalstyrelsen, skolstyrelsen, bostadsstyrelsen och Finlands stadsförbund betonar vikten av ett utnyttjande av arbetsförmedlingen och dess service vid flyttning.

Flera remissinstanser understryker också betydelsen av utbildningskapacitetens dimensionering i varje land.

3. Remissinstanser som avstår från att ta ställning till förslaget

Kommunala avtalsdelegationen tar inte ställning till själva förslaget. I stället fäster delegationen i sitt yttrande uppmärksamhet vid de problem, som har uppstått inom kommunalförvaltningen och speciellt inom de svenskspråkiga områdena därför att man har förlorat utbildad arbetskraft till Sverige och övriga nordiska länder.

4. Remissinstanser som avstyrker förslaget

Ingen av remissinstanserna avstyrker förslaget i dess helhet. *Ministeriet för utrikesärendena, justitieministeriet, undervisningsministeriet, finansministeriet, hälsovårdsministeriet, yrkesutbildningsstyrelsen, delegationen för emigrantärenden, Svenska Finlands folkting, Finlands stadsförbund, Småindustrins centralförbund* och *svenska utvecklingsgruppen* kan anses omfatta arbetsgruppens förslag till centrala delar. Inte heller har någon av dem betraktat revideringen av 1954 års överenskommelse som onödig.

Med hänsyn till de förändringsförslag de ovannämnda remissinstanserna har i sina yttranden gjort, måste man dock konstatera, att de inte tillstyrker arbetsgruppens förslag i dess helhet.

5. Remissinstansernas kommentarer avseende enskilda punkter i förslaget

A) Preambeln

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår följande förändringar:

- Första och femte som-satsen kombineras till en helhet som ger uttryck för rörelsefriheten och hänsynen till balanserad arbetsmarknad i länderna.
- Andra som-satsen kompletteras med en formulering som innebär att arbete och bosättning i ett annat nordiskt land förutsätter anpassningsförmåga av individen och att det är ländernas uppgift att verka för ett

samarbete såväl mellan myndigheter som med arbetsmarknadens parter, vilket syftar till att underlätta anpassningen samt förebygga och undanröja oönskade följder av rörligheten.

- En koppling till följande andra nordiska överenskommelser bör ske: nordiska socialkonventionen, kulturavtalet, nordiska språkkonventionen, nordiska överenskommelsen om förmåner vid arbetslöshet.

Undervisningsministeriet anser också, att man i preambeln borde göra en hänvisning till det nordiska kulturavtalet.

Ministeriet för utrikesärendena anser, att omnämmandet av datum i det sista stycket av preambeln borde utelämnas, eftersom det inte är enligt den normalt följda avtalspraxis.

B) Operativa delen

Artikel 2

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår, att artikeln 2 bör språkligt granskas och att bosättningskravet, som uppställs i denna artikel, bör utgå.

Justitieministeriet, finansministeriet och undervisningsministeriet, anser, att denna artikel är oklart formulerad, eftersom den kan förstås på så sätt, att likabehandlingsprincipen skulle gälla också den offentliga sektorn och därigenom tillträde till offentliga tjänster. Härvid skulle artikeln vara i konflikt med Finlands regeringsform, enligt vilken endast finsk medborgare kan utnämnas till en offentlig tjänst, om den innebär utövande av offentlig makt.

Justitieministeriet konstaterar vidare, att andra stycket i artikel 2 kan tolkas innebära en begränsning av avtalsfriheten vilket medför att överenskommelsen borde bringas i kraft genom särskild lag.

Suomen kunnallislitto (Finlands kommunförbund) föreslår, att man också skulle hänvisa till de gällande tjänste- och arbetskollektivavtalen samt stadgandena om pensionsförmåner och påpekar också, att medborgare från övriga fördragsslutande länder inte kan utses till offentliga tjänster där det är fråga om offentlig maktutövning. *Svenska Finlands folkting* anser dock att denna bestämmelse kunde tillämpas mildare.

Artikel 3

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår, att andra stycket ges en aktiv skrivning av innebörden att myndigheterna beslutar gemensamt enligt särskild ordning om åtgärder etc.

Pienteollisuuden keskusliitto (Småindustrins centralförbund) stöder förslaget under förutsättningen att artikeln inte begränsar enskilda arbetstagarers rätt att flytta fritt från ett land till ett annat också utan att använda arbetsförmedlingen.

Artikel 4

Pienteollisuuden keskusliitto (Småindustrins centralförbund) anser, att formuleringen borde granskas, eftersom begreppet "full sysselsättning" kan förstås på olika sätt i olika länder.

Artikel 5

Svenska Finlands folkting betonar, att varje nordiskt land bör själv utbilda den arbetskraft det behöver under ifrågavarande tid. Därför måste enligt folktingets uppfattning i artikel 5 införas en klausul om dimensioneringen av utbildningskapaciteten enligt de i förslagets inledning uttalade principerna.

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår, att artiklarnas 4 och 5 ordningsföljd bör ändras och avser med detta, att de här artiklarna bör övervägas med tanke på att säkra kontinuitet i överläggningarna och inrikta informationsflödet på de här överläggningarna.

Artikel 6

Ministeriet för utrikesärendena anser, att syftet i denna artikel är otydligt. Fördragsslutande stater kan alltid göra bilaterala överenskommelser om multilaterala ärenden utan särskilt befullmäktigande under förutsättningen att den bilaterala överenskommelsen inte strider emot multilaterala överenskommelsen. Artikelns betydelse i praktiken är bara den att den förpliktar att ge andra fördragsslutande stater möjligheten att uttala sina åsikter innan bilaterala överenskommelser ingås.

Artikel 7

Social- och hälsovårdsministeriet anser, att eventuella konflikter mellan överenskommelsen och andra nordiska överenskommelser bör undvikas genom ett tillägg, att överenskommelsen skall gälla *i tillämpliga delar* även andra nordiska överenskommelser.

Artiklarna 8 och 9

Social- och hälsovårdsministeriet föreslår, att de här artiklarna slås samman och förkortas varvid en hänvisning görs till att bestämmelser rörande nordiska arbetsmarknadsutskottets sammansättning, arbetsformer m. m. fattats i ett annat sammanhang.

FTFC rf. anser, att bestämmelser om kontakt mellan NAUT och arbetsmarknadsparterna är för snävt formulerad. I denna bestämmelse bör ingå såväl en informationsförpliktelse som en förhandlingsförpliktelse.

Artikel 10

Social- och hälsovårdsministeriet anser, att artikeln bör omformas med innebörden att Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter samråder regelbundet om överenskommelsen och dess tillämpning och kan för detta ändamål tillsätta särskilda gemensamma organ.

Artikel 13

Ministeriet för utrikesärendena föreslår, att hänvisningen till protokollet borde ingå som en skild artikel efter artikel 10 eller som det andra stycket i artikel 13. Härvid kunde underteckningarna följa omedelbart efter dateringen.

Övriga kommentarer till operativa delen

Ministeriet för utrikesärendena påpekar, att man i överenskommelsens text borde konsekvent använda termen "fördragsslutande stat" i stället för "land" eller "nordiskt land". Ifall man använder den sistnämnda termen, betyder det att Island också är inkluderat.

Social- och hälsovårdsministeriet betonar vikten av en enkel och flexibel uppföljningsmekanism. *Statsrådets kansli* anser, att koordineringen mellan NÄRP och arbetsmarknadsorganisationerna borde effektiviseras.

Delegationen för emigrantärenden anser, att operativa delen är bristfällig, eftersom den inte innebär klausuler om samarbete med sikte på balanserad regional utveckling i Norden och om dimensioneringen av utbildningskapaciteten. *Delegationen och handels- och industriministeriet* betonar, att överenskommelsen inte bör betraktas gälla endast arbetskraftsmyndigheterna och deras åtgärder.

Finlands stadsförbund föreslår, att det i överenskommelsen borde understrykas, att arbetskraftens fria rörlighet innebär för arbetskraftsmyndigheterna ett större ansvar för arbetskraften än tidigare. Stadsförbundet föreslår vidare, att det i överenskommelsen borde intas omnämmande, enligt vilket de fördragsslutande ländernas regeringar vid behov vidtar åtgärder för att förhindra osund rekrytering av arbetskraft från ett land till ett annat. Dessutom anser stadsförbundet att överenskommelsen borde uppgöras så, att den innefattar alla överenskommelser som tar sikte på internationellt och nordiskt praktikantutbyte.

Handels- och industriministeriet och Pienteollisuuden keskusliitto (Småindustrins centralförbund) anser, att ekonomiska fördelar i samband med flyttningen mellan länderna inte får vara bättre än vid flyttningen inom landet.

Svenska utvecklingsgruppen påpekar att åtgärderna för att öka den enskildes trygghet i samband med flyttningen inte får utformas så att de är ägnade att öka emigration och att stödåtgärderna vid återflyttning bör vara minst lika stora som den s. k. flyttningstryggheten. Vidare anser gruppen, att arbetsplatsinformation till de arbetssökande inte borde ges i sådan form, t. ex. dataöverföring, som i sig lockar sökande från ett nordiskt land till ett annat.

Enligt *yrkesutbildningsstyrelsens* uppfattning borde överenskommelsen behandla också utbildningen i de nordiska länderna och den yrkeskompetens respektive utbildning ger, eftersom utbildning som utformas på olika sätt i annat fall kommer att utgöra ett faktiskt hinder för fri rörlighet på arbetsmarknaden.

Enligt *AKAVA rf.* borde principen om en tillräcklig utbildning som ges i det egna landet uttryckas tydligare antingen i den allmänna överenskommelsen eller i en särskild överenskommelse därom. Vidare borde utredas möjligheterna till att betala invandringslandet ersättning för utbildningskostnaderna.

Vidare anser *AKAVA rf.*, att det är en brist att man inte kommit överens om några som helst sanktioner mot avtalsbrott.

Kommunala avtalsdelegationen anser också att de förhandlingar som skall äga rum enligt art. 5 borde speciellt gälla ersättningen av den förlust som uppstår för Finland av den utbildade arbetskraftens överföring till övriga nordiska länder, samt hur de övriga länderna ämnar sörja för att deras egna utbildningskvantiteter svarar mot behovet av arbetskraft i det egna landet.

Ålands landskapsstyrelse anser att Ålands läge samt rörligheten på arbetsmarknaden inte betraktats på det sätt målsättningen för utvecklingen i landskapet förutsätter. Enligt landskapsstyrelsens mening borde överenskommelsen mer beakta förebyggande åtgärder i syfte att hämma emigration.

C) Protokollet

Ministeriet för utrikesärendena anser att hänvisningen till protokollets verkan och varaktighet kan utelämnas, eftersom den ingår redan i själva överenskommelsen.

Enligt *ministeriet för utrikesärendena* är innebörden av termen "region" i protokollets stycke 2 oklar.

Svenska utvecklingsgruppen föreslår att i protokollets punkt 2 uttrycket "i regionen" ändras till "i landet".

Undervisningsministeriet framhåller, att rekrytering av utländska lärare och forskare sedan gammalt oftast sker genom direkta kontakter mellan högskolor och andra institutioner. Även i de fall att lagstiftningshinder inte föreligger är det inte ändamålsenligt att denna rekrytering skulle omfattas av protokollsdelens krav på anlitanande av den offentliga arbetsförmedlingen.

Finansministeriet föreslår att man i protokollets punkt 6 tillägger en bestämmelse enligt vilken överenskommelsen inte kan utgöra hinder för att det i länderna finns lagbestämmelser angående anställning av utlänningar i offentlig tjänst (Finlands regeringsform 84 § 1 mom.).

Norge

1. Følgende myndigheter og organisasjoner har i remissrunden avgitt svar:

Norges industriforbund

Norges fiskarlag

Norges bondelag

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Justisdepartementet
Utenriksdepartementet
Akademikernes fellesorganisasjon
Norsk offshoreforening
Skipsfartens arbeidsgiverforening
Norges handelstandsforbund
Handelens arbeidsgiverforening
Arbeidsdirektoratet
Yrkesorganisasjonenes sentralforbund
Norsk lærerlag
Arbeidsmiljøavdelingen i Kommunal- og arbeidsdepartementet
Distriktsutbyggingsavdelingen i Kommunal- og arbeidsdepartementet
Innvandringssekretariatet i Kommunal- og arbeidsdepartementet
Norsk sykepleierforbund
Norsk hjelpepleierforbund

2. Generelt i remissbehandlingen har de berørte organisasjoner ikke nærmere merknader til utkastet fra arbeidsgruppa. Det gjelder såvel kommentarene fra organisasjonene som fra departementshold. Verken Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Justisdepartementet eller Utenriksdepartementet har innvendinger mot utkastet. Utenriksdepartementet har forutsatt at det utarbeides en norsk avtaletekst, og at en før undertegning og ratifisering vurderer de konstitusjonelle sider utkastet måtte ha.

Av generelle merknader ellers i remissbehandlingen, kan en trekke fram at flere av høringsinstansene synes de har hatt for kort tid på seg ettersom høringsrunden ble lagt i ferietida.

Høringsinstansene har ikke *eksplisitt* gitt uttrykk for støtte til utkastet i sin helhet. Imidlertid kan en oppfatte det at det ikke er merknader, som et uttrykk for en positiv innstilling til utkastet. Arbeidsdirektoratet har i sine kommentarer funnet utkastet "godt, gjennomtenkt og dekkende".

Det er også lite av merknader til utkastet som kan oppfattes som en negativ stillingstaken. Det er pekt på visse språkvansker i samband med det felles arbeidsmarkedet, noe som fortrinnsvis må legges ut som en henvisning til de finske arbeidstakere som arbeider i Norge.

3. Norsk offshoreforening er den eneste under remissbehandlingen som har kommet med konkrete merknader, og da til protokollens punkt 1 d). Offshoreforeningens brev av 31. juli 1981 har Skipsfartens arbeidsgiverforening i brev av samme dato gitt sin tilslutning til.

Offshoreforeningen er av den oppfatning at protokollens punkt 1 d) er i strid med overenskomstens artikkel 2 og kommentarenes artikkel 3. Foreningen har i protokollens punkt 1 d) trukket den konklusjon at den innfører obligatorisk arbeidsformidling forsåvidt gjelder arbeidsgiverne. Deretter hevder foreningen at slik obligatorisk arbeidsformidling ikke gjelder for det enkelte lands egne arbeidsgivere. Dette vil i sin tur føre til at

arbeidsmarkedet blir dårligere for andre nordiske statsborgere når det gjelder å nå fram til den eller de spesielle arbeidstakere de ønsker å ansette. Til slutt trekkes den konklusjon at det foreslåtte regelverk er i strid med seg sjøl, og medfører en forskjellbehandling som nettopp avtalen tar sikte på å forhindre. Offshoreforeningen foreslår derfor at protokollens punkt 1 d) utgår, subsidiært at det til punktet tilføyes "utover det som er tillatt for landets egne arbeidsgivere".

Sverige

Føljande myndigheter och organisationer har yttrat sig över förslaget:

Statistiska centralbyrån (SCB)

Statens arbetsgivarverk (SAV)

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)

Statens invandrarverk (SIV)

Expertgruppen för invandringsforskning (EIFO)

Svenska kommunförbundet

Landstingsförbundet

Statsföretagens förhandlingsorganisation (SFO)

Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen

Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO)

Centralorganisationen SACO/SR

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS)

Invandrapolitiska kommittén (IPOK)

Arbetarskyddsstyrelsen (ASS) har inga kommentarer till förslaget. Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige har inte lämnat något svar.

En remissinstans, SHIO-Familjeföretagen, anser att det inte föreligger något behov av att revidera eller ersätta 1954 års konvention och att de problem som redovisats kan lösas inom ramen för denna konvention. Organisationen delar även övriga synpunkter som av Svenska arbetsgivarföreningen (SAF) framförts till Nordiska ministerrådet (se NMR-sekretariatets sammanställning av de nordiska arbetsmarknadsparternas svar).

Övriga remissinstanser har antingen tillstyrkt att en ny överenskommelse ingås (AMS, SACO/SR, FRIS) eller ej haft några erinringar däremot (SCB, SAV, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet).

Føljande anmärkningar har framförts vad gäller enskilda punkter i förslaget till ny överenskommelse – preambel och operativ del – samt i förslaget till protokoll.

Överenskommelsen

Preambeln

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS) betonar vikten av att den grundläggande rättigheten för medborgare i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i ett annat nordiskt land bibehållas som grund för överenskommelsen.

Statens arbetsgivarverk (SAV) finner att den grundläggande principen om arbetskraftens fria rörlighet i det framlagda förslaget omgärdats med fler reservationer (än i 1954 års överenskommelse). Preambelns allmänna målsättning att "samarbetet mellan länderna skall bedrivas så, att det stöder varje enskilt lands åtgärder för att trygga en harmonisk sysselsättningsutveckling, att flyttningsrörelserna mellan länderna inte skapar obalans på arbetsmarknaden" kan enligt SAV komma att stå i motsättning till principen om en fri nordisk arbetsmarknad.

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) finner att det framlagda förslaget i allt väsentligt bygger på den tidigare överenskommelsen. En viktig nyhet är dock att den enskilda individens trygghet vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat uppmärksammas. Mot bakgrund av erfarenheterna av den nuvarande överenskommelsen finner AMS detta välmotiverat men påpekar samtidigt, liksom *Invandrarpolitiska kommittén (IPOK)*, att en förutsättning för att flyttning mellan de nordiska länderna också i praktiken skall kunna ske under socialt tryggade förhållanden är att såväl myndigheter som arbetsmarknadens parter känner ett djupt engagemang i dessa frågor. Därtill måste arbetsförmedlingen m. fl. organ ges tillräckliga resurser så att det känns meningsfullt för den som planerar att flytta till ett annat nordiskt land att vända sig till förmedlingen. Därtill måste arbetsförmedlingen m. fl. organ ges tillräckliga resurser så att det känns meningsfullt för den som planerar att flytta till ett annat nordiskt land att vända sig till förmedlingen.

Statens invandrarverk (SIV) anser inte att den föreslagna avtalstexten ger svar på *hur* flyttning mellan länderna under ekonomiskt och socialt trygga förhållanden skall åstadkommas (jfr dock SIV:s kommentarer till art. 6 och protokollets p. 5).

Sveriges tandläkarförbund understryker i ett från SACO/SR bifogat svar, vikten av vad som i preambeln sägs om dimensioneringen av utbildningskapaciteten i resp. land och samarbetet i detta avseende för att åstadkomma balans på arbetsmarknaden. Yttrandet fälls mot bakgrund av att kapaciteten för utbildning av tandläkare enligt de skandinaviska tandläkarorganisationernas gemensamma bedömning är alltför hög i varje berört land.

Artikel 1

SIV ifrågasätter om den fria nordiska arbetsmarknaden skall omfatta omyndiga personer eller om man inte för dessa skulle ställa minimikravet att arbete och bostad skall vara ordnat före inresan. Då avtalet ger utrymme för separata överenskommelser mellan två eller flera länder har *SIV* inget att erinra mot formuleringen i art. 1.

AMS påpekar att enligt Nordiska arbetsmarknadsutskottets riktlinjer för arbetsförmedlingssamarbetet kan även icke-nordiska medborgare söka ar-

bete i det andra landet genom detta samarbete. Problem förekommer då prövningen av arbetstillstånd inte sker samtidigt med ev. arbetserbjudande.

Artikel 2

Denna artikel har mött flest kommentarer från remissinstanserna. "Bestämmelser om arbetsmarknaden i varje enskilt land får inte försätta i landet bosatta medborgare i de övriga fördragsslutande länderna i sämre läge än landets egna medborgare" kan enligt SAV tolkas innebära att det nu står länderna fritt att införa bestämmelser som diskriminerar medborgare bosatta i övriga nordiska länder. Risk för feltolkningar finns och SAV anser därför att artikeln bör förtydligas.

SFO ser ingen anledning att införa begreppet "i landet bosatta", som förutom att det är svårtolkat och kan ges olika innebörd, innebär en omotiverad inskränkning i skyddet mot diskriminering.

KFO noterar att den föreslagna art. 2 innebär en utvidgning av enskilt lands möjlighet att påverka arbetskraftsflyttningen från annat nordiskt land. Denna effekt torde uppkomma genom att medborgare från annat nordiskt land skyddas mot diskriminerande lagstiftning och myndighetsanvisningar endast vid bosättning i landet. Enligt KFO utgör den föreslagna artikeln en begränsning av de för 1954 års överenskommelse bakomliggande tankegångarna om arbetskraftens fria rörlighet och KFO anser att väsentliga värden i den nuvarande överenskommelsen kan gå till spillo om förslaget i denna del förverkligas. Ur allmän politisk synpunkt kan enl. KFO ifrågasättas huruvida icke det nordiska samarbetet i arbetsmarknadsfrågor genom förslaget kan komma att uttunnas. Härtill kommer att behovet av att undanta personer, som ej är bosatta i landet från vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder synes tillgodosett genom p. 6 i protokollet. KFO vill därför uttrycka viss tveksamhet till att bosättningskravet införs i diskrimineringsartikeln.

SIV anför att formuleringen "i landet bosatta" innebär att kyrkobokföringen får avgörande betydelse för den enskildes rättigheter i annat nordiskt land. SIV instämmer i att endast i landet bosatta skall omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Troligen kommer detta att få en återhållande effekt på den oplanerade invandringen. Av artikeln följer att de finländska ungdomar som inte är kyrkobokförda och därmed inte bosatta i Sverige inte kan ställa krav på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta kan, säger SIV, naturligtvis negativt påverka ungdomarnas möjligheter att klara sig. Ansvaret för dessa ungdomars framtid hör till de frågor som lämpligen bör regleras i bilaterala överenskommelser mellan Sverige och Finland enl. art. 6. Liknande tankegångar framförs av *Invandrarpolitiska kommittén (IPOK)*.

FRIS önskar betona vikten av att artikel 2 uppföljs. Tjänsteår i ett nordiskt land skall till fullo kunna räknas tillgodo i de övriga nordiska länderna.

Artikel 3

AMS anser att en ökad kanalisering av flyttningsrörelserna via arbetsförmedlingen skulle ligga både i de enskilda individernas och i samhällets intresse. Detta förutsätter emellertid att förmedlingarna både i utflyttnings- och inflyttningslandet får erforderlig tid och erforderliga resurser att ge arbetssökande och arbetsgivare sådan service att de upplever det meningsfullt att utnyttja denna kanal.

SIV har inget att invända mot formuleringen av artikeln, men ifrågasätter om artikeln inte bör utökas med ett avsnitt som motsvarar punkt 2 i protokollet vars bestämmelse är tillräckligt viktig och allmängiltig för att försvara en plats i själva överenskommelsen. SIV finner arbetsgruppens avslutande kommentarer på denna punkt i protokollet överflödiga.

SIV konstaterar vidare att arbetsgruppen inte tagit ställning till frågan om obligatorisk arbetsförmedling mellan länderna. Enligt gruppens uppfattning skulle införande av obligatorisk arbetsförmedling mellan länderna innebära att överenskommelsen måste ändras i den mån denna inte samtidigt införs på nationellt plan. Enligt SIV bör möjligheter finnas att under vissa omständigheter tillgripa obligatorisk arbetsförmedling. Med hänvisning till art. 5 och 6 bör det t. ex. vara möjligt att sluta bilaterala överenskommelser mellan två eller flera länder om obligatorisk arbetsförmedling om flyttningsrörelsen vållar problem på arbetsmarknaden i utflyttningslandet eller då flyttningen får sådan omfattning att det uppstår störning på arbetsmarknaden i mottagarlandet.

FRIS understöder rekommendationen att arbetsförmedlingsmyndigheterna i de nordiska länderna utvecklar och intensifierar sitt samarbete. Däremot motsätter sig FRIS att man stiftar lagar som tvingar medborgare i norden att söka arbete enbart via arbetsförmedlingsmyndigheterna.

IPOK betonar att en viktig punkt i artikel 3 gäller förutsättningarna för återflyttning. För att man skall kunna närma sig det valfrierhetsmål som numera gäller för invandrarpolitiken är det viktigt att återflyttning till hemlandet kan ske under så trygga former som möjligt.

Artikel 6

SIV, liksom IPOK, välkomnar den möjlighet att sluta bilaterala avtal som den nya överenskommelsen öppnar.

AMS anger att i gränsregionerna finns ofta en naturlig arbetsmarknad över riksgränsen. Särskilda överenskommelser om samarbete skulle kunna underlätta förmedlingsverksamheten inom dessa områden. Frågan om sådant samarbete synes dock inte böra tas in i överenskommelsen utan kan bättre lösas genom bilaterala avtal.

Artikel 9 c)

Statistiska centralbyrån (SCB) påpekar att det svenska systemet för folkbokföring begränsar möjligheterna att följa de kortsiktiga flyttningsrörelserna mellan Sverige och annat nordiskt land.

Expertgruppen för invandringsforskning (EIFO) betonar att NAUT:s ansvar för "att följa flyttningsrörelserna mellan de nordiska länderna" också implicerar forskning om dessa flyttningsrörelser. EIFO:s erfarenhet är, att migrationsforskning av detta slag kräver uppföljning av förhållanden utöver rena arbetsmarknadsfrågor och att hänsyn tas även till migrationens övriga aspekter. NAUT:s ansvar på detta område är enl. EIFO viktigt.

Artikel 9 e)

SCB är positiv till den nya utformningen av denna delartikel: att samarbetsorganen mellan de statistiska myndigheterna i de nordiska länderna har samma uppgift är inget hinder.

EIFO framhåller att jämförlig arbetsmarknadsstatistik och annan statistik vad gäller faktorer av betydelse för migrationen skulle ge bättre förutsättningar för invandringsforskningen. Sådan statistik, om den accepterades av alla de nordiska länderna, skulle samtidigt också underlätta samtalen mellan tjänstemän, politiker och forskare i de nordiska länderna. EIFO påpekar att för närvarande finns få kanaler för informationsutbyte.

Protokollet

Punkt 2

SIV vill ha denna punkt överförd till överenskommelsens art. 3.

IPOK anser att den inställning som uttrycks i p. 2 ligger väl i linje både med den ordning som nu gäller och som föreslås gälla för den del av invandringpolitiken som är direkt reglerbar, dvs. den utomnordiska. Det är också helt i linje med de principer som gäller för de redan invandrades trygghet att de i första hand, innan rekrytering sker i annat nordiskt land, får möjlighet att söka anställningen.

AMS understryker vikten av att de i regionen bosatta arbetslösa ges anvisning till lediga arbeten innan arbetskraft från andra fördragsslutande länder anskaffas. Eftersom det är en rättighet för den enskilde att ta arbete i annat nordiskt land och när arbetsgivaren å sin sida inte är skyldig att anställa arbets sökande som anvisas av förmedlingen är det emellertid inte möjligt att garantera de redan i regionen bosatta arbets sökande företräde till de lediga platserna.

SFO ser ingen anledning till att arbetskraft utanför en region skall behandlas olika beroende på vilken nationalitet de tillhör. Dessutom vill SFO framföra principiella betänkligheter mot att införa begränsningar av den fria arbetsmarknaden i ett protokoll fogat till överenskommelsen. All grundläggande text bör återfinnas i huvuddokumentet.

Punkt 3 och 4

SIV anser informationsplikten enl. p.3, viktig för den enskilde.

AMS säger att det vore önskvärt att kunna erbjuda nordiska flyttare den

service som avses i p. 3 och 4. AMS tvingas dock konstatera att möjligheterna att leva upp till dessa ambitioner f.n. är små. Ett ökat utnyttjande av arbetsförmedlingen vid flyttning mellan länderna och en samtidigt höjd ambitionsnivå kräver en upprustning av förmedlingens resurser både i kvantitativ och kvalitativ bemärkelse om inte andra uppgifter skall efter sättas. Viktigt är att samarbetet mellan de nordiska ländernas arbetsförmedlingar utformas så att de gemensamt kan medverka till att uppfylla informationsskyldigheten.

SIV tillstyrker det uppföljningsansvar som åläggs arbetsmarknadsmyndigheten enl. p. 4 och understryker vikten av att detta arbete utförs i nära samarbete främst med de kommunala myndigheterna samt med företag och fackliga organisationer.

Svenska kommunförbundet framhåller att i den mån arbetsmarknadsmyndighet med stöd av p. 4 föreslår åtgärder som bör vidtas av andra myndigheter för att främja anpassningen för inflyttade eller direkt påkallar åtgärder därför att den invandrade arbetskraften har sämre arbets- och levnadsförhållanden än den inhemska arbetskraften, förutsätter förbundet att ev. åtgärder utreds och beslutas i nära samarbete med därav berörda statliga och/eller kommunala myndigheter. Detta är nödvändigt med hänsyn till bl. a. de ekonomiska konsekvenserna.

Punkt 5

SIV instämmer i att flyttningen och återflyttningen skall ske under trygga former. Idén med sökanderesorna är bra men är i dag omgärdade med regler som sätter hinder i vägen för den sökande. Reglerna bör därför ses över enligt SIV så att erbjudandet upplevs attraktivt och kan utnyttjas av flera.

AMS säger att erfarenheterna av försöksverksamheten med sökanderesor mellan Sverige och Finland visar att det är av värde för den sökande att kunna bekanta sig med de faktiska förhållandena på arbetsplatsen och orten före en ev. flyttning.

Punkt 6 b

Lärarnas riksförbund ser det som angeläget – i av SACO/SR bifogat svar – att det av överenskommelsestexten klart framgår, att i den mån det förekommer behörighetsbestämmelser för innehav av tjänster – t.ex. tjänst som lärare – i de olika länderna dessa behörighetsregler även skall tillämpas för sökande från andra länder.

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ministerrådsförslaget B 40/s om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. Utkast till reviderad nordisk arbetsmarknadsöverenskommelse har genomgått av social- och miljöutskottet vid möte i Köpenhamn den 1–2 december 1981. Vid gemensamt möte mellan ministerrådet-arbetsministrarna och social- och miljöutskottet den 2 december 1981 i Köpenhamn diskuterades utkastet till ny arbetsmarknadsöverenskommelse. För att förbereda social- och miljöutskottets ställningstagande till revisionen av överenskommelsen tillsattes en arbetsgrupp bestående av Ebba Strange, Sten Söderström, Matthías Á. Mathiesen, Asbjørn Haugstvedt (ordförande) och Rune Gustavsson. Vid arbetsgruppens möte i Stockholm den 25 november 1981 deltog såsom sakkunniga departementsrådet Bert Isacsson och departementssekreterare Kerstin Wiklund, ordförande respektive sekreterare i ministerrådets arbetsgrupp för översyn av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad samt konsulent Terje Tveito, ministerrådssekreteriet i Oslo.

Slutbehandling av ministerrådsförslaget B 40/s har skett vid utskottets möten i Oslo den 17 februari 1982 och i Helsingfors den 1 mars 1982.

1 Inledning

Vid Nordiska rådets första extra session i november 1975 framlades ett ministerrådsförslag – B 18/s – om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. På förslag av social- och miljöutskottet antogs *rekommendation nr. 19/1975/s* som hade följande lydelse:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.”

Utskottet framhöll i sitt betänkande över C 1, Nordiska ministerrådets årliga berättelse rörande det nordiska samarbetet år 1981:

”Samtidigt som det nordiska samarbetet på ett naturligt sätt utvidgas till nya fält måste gjorda landvinningar bevaras. Social- och miljöutskottet slår därför på allt sätt vakt om 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad och 1955 års nordiska konvention om social trygghet.”

Vidare framhöll utskottet i 1981 års betänkande över C 1:

”Social- och miljöutskottet önskar på allt sätt slå vakt om de nordiska medborgarnas oinskränkta rätt att fritt välja arbete och bostadsort i Norden.”

Social- och miljöutskottet hemställde vidare i 1981 års betänkande över C 1 att eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse först borde diskuteras vid ett gemensamt möte mellan utskottet och ministerrådet-arbetsministrarna och därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag. Detta önskemål anslöt sig Nordiska rådet till i *ytrande nr 4/1981*. Den formella behandling som förslaget till revision av 1954 års överenskommelse rönt, och som får ses mot bakgrund av artikel 46 i Helsingforsavtalet, har varit i linje med Nordiska rådets önskemål.

Under de nu drygt 27 år som överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad varit i kraft har den inte reviderats på någon punkt. Dock har kompletterande bilaterala avtal ingåtts mellan Finland och Sverige. De nordiska länderna har också enats om riktlinjer för arbetsförmedlingssamarbetet i Norden (1973/74).

Frågan om en revision av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse aktualiserades inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) år 1974. Man blev dock överens om att någon revidering vid denna tidpunkt inte var nödvändig. I samband med att det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet behandlades 1974–75 hölls ett informellt nordiskt arbetsministermöte våren 1975. Därvid diskuterades om ett nordiskt arbetsmarknadsprogram skulle antagas först och en revision av 1954 års överenskommelse följa därefter. En annan möjlighet var att en revision av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse först skulle göras och arbetet med samarbetsprogrammet därefter fullföljas. Beslutet blev att 1954 års överenskommelse lämnades oändrad. Arbetsmarknadsprogrammet framlades hösten 1975. Varje nordiskt land skulle dock inom ett halvt år efter samarbetsprogrammets antagande kunna anmäla om man ansåg att en revision av 1954 års överenskommelse var önskvärd.

Social- och miljöutskottet framförde i betänkandet över ministerrådsförslaget B 18/s om nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet:

”Ur allmänpolitisk synvinkel skulle krav på en revision av 1954 års överenskommelse kunna få negativa återverkningar på det nordiska samarbetet. Dylika krav skulle kunna uppfattas som ett tecken på att det nordiska samarbetet håller på att stagnera och att väsentliga landvinningar riskerar att gå förlorade. En inskränkning av nordiska medborgares rätt att fritt välja arbete och bostadsort i Norden skulle uppfattas som ett bakslag för det nordiska samarbetets förutsättningar över huvud. En omfattande revision av 1954 års överenskommelse skulle kunna stöta på svårigheter på grund av de nordiska ländernas olikartade marknadslösningar.”

Social- och miljöutskottet har sålunda tidigare uttalat tvekan huruvida en omfattande revision av 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse skulle kunna genomföras utan problem visavis EG.

År 1979 framfördes formella önskemål från finländsk sida om att 1954 års överenskommelse skulle revideras.

Statsminister Kalevi Sorsa tog upp frågan om en revision vid Nordiska

rådets session i Stockholm februari 1979. Statsminister Sorsa framhöll, att Finland ej hade för avsikt att säga upp 1954 års överenskommelse och att en sådan åtgärd i sig inte skulle utgöra någon lösning på problemen. Införandet av en social- och flyttningssäkerhetsklausul skulle däremot kunna minska migrationens olägenheter på det individuella planet.

Kanslichefen i Finlands arbetskraftsministerium föreslog därefter i en skrivelse av den 22 februari 1979 att NAUT skulle besluta om åtgärder för att revidera 1954 års överenskommelse. Särskild uppmärksamhet skulle fästas vid de sociala och ekonomiska sidorna vid flyttning för individen. Vidare föreslog man från finländsk sida att en klausul skulle infogas som innebar skyldighet att lediga platser i första hand skulle erbjudas arbetslösa i området och först i andra hand arbetslösa från andra länder. I en skrivelse av den 22 maj 1979 förordade kanslichefen ändringar i artiklarna 2, 3 och 6 i överenskommelsen jämte justeringar i det till överenskommelsen fogade protokollet. Sammanfattningsvis kan social- och miljöutskottet konstatera att kravet på en revision av 1954 års överenskommelse rests från finländsk sida.

Vid ett möte med ministerrådet-arbetsministrarna i Stockholm i januari 1980 beslöts, på förslag av NAUT, att mandatet för den utredning som fått till uppgift att se över 1954 års överenskommelse skulle vara följande:

- Utgångspunkten för översynen av 1954 års överenskommelse skall vara att rätten till fri flyttning och rätten att ta arbete i annat nordiskt land bevaras.
- Hela överenskommelsen skulle granskas.
- De finländska förslagen skulle särskilt prövas och förslag framläggas om bestämmelser som stärker individens trygghet och motverkar olägenheterna vid flyttning.

2 Ministerrådsförslaget B 40/s

I det egentliga ministerrådsförslaget redogörs för bakgrunden till och genomförandet av det utredningsarbete som föregått framläggandet av förslaget till ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad. Förslaget till ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad ingår som bilaga I i ministerrådsförslaget. Överenskommelsen består dels av en preambel, dels av fjorton operativa artiklar. Preambeln inleds med konstaterandet att det är en grundläggande rättighet för medborgarna i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land. Vidare slås fast att detta skall kunna ske under på förhand kända samt ekonomiskt och socialt tryggade förhållanden. Att målet är att upprätthålla den fulla sysselsättningen i de nordiska länderna konstateras i stycket tre. Strävan till regional balans tas upp i stycket fyra. Att flyttningsrörelserna ej skall leda till obalans på arbetsmarknaden, utan vara till gagn för den ekonomiska och sociala utvecklingen i länderna stipuleras i

stycket fem. Stycket sex tar upp jämställdheten i arbetslivet mellan kvinnor och män. Stycket sju behandlar dimensioneringen av utbildningskapaciteten i länderna. Avslutningsvis görs i preambeln hänvisningar till 1954 års överenskommelser om gemensam arbetsmarknad och om passfrihet, till 1962 års Helsingforsavtal samt till den reviderade nordiska konventionen om social trygghet.

Artikel 1 i överenskommelsen stadgar att arbetstillstånd ej skall krävas för medborgarna i de fördragslutande länderna. Artikel 2 tar upp principen om lika behandling. Artiklarna 3 och 4 berör arbetsmarknadsmyndigheternas roll i samarbetet. Artikel 5 föreskriver samråd mellan länderna om obalanser uppkommer på arbetsmarknaden. Artikel 6 öppnar möjlighet för ingående av bilaterala överenskommelser. Artikel 7 reglerar förhållandet till överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårds- och veterinärpersonal och motsvarande avtal. Artiklarna 8 och 9 gäller Nordiska arbetsmarknadsutskottet. I artikel 10 föreskrivs att ministerrådet-arbetsministrarna regelbundet skall samråda med arbetsmarknadsparterna. Artiklarna 11–14 avser tillämpning, ratifikation, ikraftträdande och uppsägning av överenskommelsen.

Till överenskommelsen har fogats ett protokoll med lika vitsord som överenskommelsen. I protokollet tas bland annat upp arbetsförmedlingarnas roll vid flyttning. Möjligheterna till ekonomiskt stöd vid flyttning omnämnes. Vissa generella inskränkningar upptas i punkten 7. Punkten 7 innehåller också vissa undantagsbestämmelser för Island. Av punkten 8 framgår att Färöarna och Grönland ej omfattas av överenskommelsen.

Den av ministerrådet tillsatta arbetsgruppen har utarbetat kommentarer till överenskommelsen och protokollet, som fogats till ministerrådsförslaget. I bilaga 2 till ministerrådsförslaget redovisas arbetsgruppens mandat. Som bilaga 3 ingår sammanfattningar av det remissmaterial som hämtats från myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan. Remissmaterialet har därtill in extenso tillställts Nordiska rådet.

3 För social- och miljöutskottet tillgängligt material

Ministerrådsförslaget B 40/s är tillfredsställande dokumenterat. Social- och miljöutskottet har sålunda haft tillgång till ett utförligt och systematiskt remissmaterial. Remissmaterialet har ställts upp så att först redovisas de av ministerrådssekretariatet inhämtade remissvaren från arbetsmarknadsparterna. Därefter följer på likartat sätt uppställda sammanfattningar av det ländervis inhämtade remissmaterialet. Hela remissmaterialet redovisas punkt för punkt i förhållande till överenskommelsens preambel, de operativa artiklarna samt till protokollet. Utskottet förordar mot denna bakgrund att någon ytterligare remittering i Nordiska rådets regi av ministerrådsförslaget B 40/s om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad inte företages. Utskottet finner att ären-

det förberetts inom ministerrådets organ på ett ändamålsenligt sätt. Ett fylligt remissmaterial har inhämtats. Därtill har ministerrådet – arbetsministrarna haft samråd såväl med social- och miljöutskottet som med arbetsmarknadens parter.

4 Utskottet

I yttrande nr 4/1981 punkten 2 framhöll Nordiska rådet, att eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad först borde diskuteras vid ett gemensamt möte mellan berört utskott och ministerrådet och därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag. Genom anordnandet av samrådsmötet mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet-arbetsministrarna den 2 december 1981 i Köpenhamn och framläggandet av ministerrådsförslaget B 40/s till den 30:e sessionen har de formella förutsättningarna för behandlingen inom Nordiska rådet av förslaget till ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad varit fullt tillfredsställande.

Överenskommelsens svåröverskådliga formella struktur kan i förening med förekomsten av ord och uttryck som inte är helt precisa till sin innebörd medföra svårigheter vid tolkningen av överenskommelsen för andra än en trängre krets av experter. Social- och miljöutskottet anser det vara en fördel att breda medborgargrupper har möjlighet att ta del av och rätt förstå innebörden i överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad.

Preambeln består i det nya förslaget av elva stycken. Av dessa utgörs sju av värderande satsar eller mål för det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet samt fyra av referenser till tidigare eller gällande avtal. Den nya överenskommelsen är sålunda något längre än den nuvarande, men därtill har inarbetats nya begrepp och uttryck vars juridiska och/eller politiska innebörd är oklar. Social- och miljöutskottet finner det vara synnerligen värdefullt att rätten för nordiska medborgare att fritt ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land slås fast redan i inledningen till överenskommelsen. Denna deklaration, som är av stort allmänpolitiskt värde, står väl i överensstämmelse med de ställningstaganden som tidigare gjorts av Nordiska rådet och dess social- och miljöutskott. Utskottet kan därmed konstatera att syftet med den genomförda revisionen på intet vis varit att införa begränsningar i den fria rörligheten på arbetsmarknaden i Norden. Ett av de mest grundläggande motiven för nordiskt samarbete är i själva verket att undanröja praktiska hinder vid resa, flyttning, byte av arbete eller uppehållsort i Norden.

Social- och miljöutskottet ser positivt på innehållet i stycket två i preambeln. De som flyttar mellan de nordiska länderna skall kunna göra detta under på förhand kända och socialt och ekonomiskt trygga villkor. Social- och miljöutskottet anser det dock ej önskvärt, nödvändigt eller realistiskt att vid sidan av den nyss reviderade nordiska trygghetskonventionen bygga upp ett alternativt socialt säkerhetsnät.

Av stycket tre i preambeln framgår att målet är att upprätthålla den fulla sysselsättningen i de nordiska länderna, vilket är utomordentligt viktigt att få fastslaget. Annars kommer den gemensamma arbetsmarknaden inte att fungera på avsett sätt. Upprätthålles ej den fulla sysselsättningen kan alternativen lätt bli antingen emigration eller arbetslöshet i hemlandet. Det andra ledet i stycket tre i preambeln kan sägas peka fram mot en gemensam nordisk sysselsättningspolitik.

Vissa invändningar kan, enligt utskottets mening, anföras gentemot stycket fem i preambeln. I detta stycke förekommer ord och uttryck, vars innebörd saknar precision. Utskottet anser därför att en klarare precisering av detta stycke bör ske. Stycket sex om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet bör kvarstå.

Syftet med stycket sju i preambeln är oklart för utskottet. Det måste anses vara något av en självklarhet att varje nordiskt land dimensionerar sin utbildningskapacitet på sådant sätt att de nationella behoven täckes. Påpekanden av detta slag kan möjligen försvara sin plats i preambeln till specialöverenskommelser om gemensam arbetsmarknad för särskilt angivna yrkesgrupper för vilka t. ex. särskilda behörighetsvillkor uppställts. Men i denna överenskommelse kan emellertid inte detta anses ändamålsenligt.

Innebörden i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad var att kravet på arbetstillstånd för nordiska medborgare slopades. Artikel 1 i förslaget till ny överenskommelse utgör sålunda huvudinnehållet i överenskommelsen. Artikeln har, med några smärre språkliga justeringar, samma utformning som i gällande överenskommelse.

Artikel 2 i förslaget till ny överenskommelse motsvaras av artikel 8a i 1954 års överenskommelse. I artikel 2 fastslås principen om lika behandling, en annan hörnpelare i överenskommelsen. Andra stycket i artikel 2 anknyter till Nordiska rådets *rekommendation nr 17/1980/s* om en nordisk anställningsförmånskonvention. Möjligheterna för nordbor att få tillgodoräkna sig intjänade löne- och andra med tjänsten förenade förmåner vid flyttning mellan de nordiska länderna är av stor praktisk betydelse. Inte minst gäller det för dem som flyttar tillbaka till hemlandet. Social- och miljöutskottet uppmanar ministerrådet att på allt sätt verka för att en nordisk anställningsförmånskonvention skyndsamt förverkligas.

Artikel 3 avser arbetsförmedlingssamarbetet i Norden. Utskottet anser det vara en fördel att de arbetssökande använder sig av arbetsförmedlingarnas tjänster. Utskottet känner till att frågan om obligatorisk arbetsförmedling vid flyttning mellan de nordiska länderna ofta diskuterats under senare år på nordiskt plan. Av kommentaren till det nu föreliggande förslaget framgår också att principiell ställning till obligatorisk arbetsförmedling inte tagits.

Utskottet konstaterar, att den offentliga arbetsförmedlingen är utbyggd i varierande grad i de olika nordiska länderna. Det är ett av skälen till att

utskottet inte ansett sig kunna förorda en obligatorisk arbetsförmedling inom ramen för den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen. Ett annat skäl mot obligatorisk arbetsförmedling på nordiskt plan är att en sådan skulle strida mot likabehandlingsprincipen i artikel 2. Först om obligatorisk arbetsförmedling finns i alla de nordiska länderna kan den införas på nordiskt plan, utan att vara i strid med artikel 2.

Utskottet vill här föra fram de tankar och förslag på en nordisk databank för lediga platser som aktualiserats från Nordiska rådets sida vid olika tillfällen. Nordiska medborgares intresse av att använda sig av arbetsförmedlingarnas tjänster är beroende av om dessa t. ex. uppfattas som en hjälp och inte framstår som ett hinder. En nordisk databank för lediga platser förutsätter att den nationella arbetsförmedlingen först lagts över på data. Utskottet är övertygat om att ett databaserat arbetsförmedlingsarbete med en nordisk databank skulle vara till stor nytta för en väl fungerande nordisk arbetsmarknad.

Utskottet har inga invändningar mot artikel 4, som i huvudsak motsvaras av artiklarna 3 och 4 i gällande överenskommelse. Formuleringen om samarbete vid återflyttning är ny. Utskottet finner att artikel 5 i sig inte medför några negativa konsekvenser. Huruvida artikeln innebär en konsultationsplikt är en öppen fråga.

Utskottet konstaterar att överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad kan tjäna som ett paraply för bilaterala överenskommelser på arbetsmarknadsområdet. Utskottet har inga invändningar mot artikel 6 som öppnar möjlighet att ingå i bilaterala avtal. Ett dylikt är 1973 års avtal om arbetsförmedlingssamarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och parterna på arbetsmarknaden i Finland och Sverige.

Social- och miljöutskottet anser att nordiska överenskommelser bör ges en rubrik som gör att innehållet klart framgår. Inom Nordiska rådet har sedan 1950-talets mitt överenskommelser som kan öppna möjlighet till en fri arbetsmarknad för vissa i 1954 års överenskommelse undantagna yrkeskategorier inte benämnts såsom i artikeln. Den överenskommelse som undertecknades i augusti 1981 vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Svendborg har kommit att benämnas överenskommelse om ömsesidigt godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. Även om denna rubrik för experterna på området kan te sig klar till sin innebörd så torde den för gemene man vara svårförståelig. En vägledande princip vid utformningen av rubriker för nordiska överenskommelser bör vara att deras egentliga innebörd klart framgår. Innebörden i artikel 7 är att överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för speciella yrkeskategorier underordnas den generella överenskommelsen. Mot detta har utskottet intet att invända.

Utskottet ifrågasätter om inte artiklarna 8 och 9 är av så utpräglat administrativ karaktär att de bör integreras i Nordiska arbetsmarknadsutskottets arbetsordning. Motsvarande synpunkter har framförts från social-

och miljöutskottets sida vid behandlingen av förslaget till reviderat nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet (B 42/s).

Utskottet har inga invändningar mot artiklarna 10–14. Att den nya överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad ratificeras i skyndsam ordning sedan de av social- och miljöutskottet förordade ändringarna införs utgår utskottet ifrån.

Utskottet konstaterar att det protokoll som skall fogas till överenskommelsen har samma status som själva överenskommelsen. Utskottet uppfattar punkten 1 i protokollet som en utfästelse om utökat samarbete. Något tvång att vända sig till arbetsförmedlingarna föreligger ej för arbetstagarna. Det är däremot önskvärt att de arbetsökande i eget intresse utnyttjar arbetsförmedlingarnas service. Möjligheterna för arbetsgivarna att medverka till att underlätta arbetsförmedlingarnas insatser bör utökas. Utskottet efterlyser vilka åtgärder ministerrådet avser att vidtaga för att förhindra utnyttjandet av grå arbetskraft.

Utskottet anser att i punkten 2 i protokollet före orden *i regionen* det vore önskvärt att tillägga *oavsett riksgrens*.

Utskottet finner punkterna 5 och 6 oklara till sin innebörd och efterlyser preciseringar. Utskottet erinrar om dels att den reviderade trygghetskonventionen uttryckligen reglerat de sociala förhållandena för s. k. gränsarbetare, dels det principiella avgörande som träffats i Sverige om lika behandling i fråga om utfäendet av arbetslöshetsersättning för gränsarbetare.

När det gäller punkterna 7 a, b och c har utskottet inga invändningar.

Utskottet anser, att kravet på inhemskt medborgarskap vid offentlig anställning innebär en påtaglig inskränkning i möjligheterna till att utnyttja den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Dessa bestämmelser bör därför ses över i samtliga nordiska länder.

Utskottet finner, att kravet på att flyttande nordiska medborgare skall anmäla sig t. ex. hos utlänningspolisen bör avskaffas helt.

Utskottet finner det vara utomordentligt glädjande att Island nu avser att underteckna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad. Utskottet vill dock inskräpa att de undantagsbestämmelser som från isländsk sida varit erforderliga för en anslutning ej äger tillämplighet på något annat nordiskt land.

Utskottet anser att punkten 8 i protokollet bör skrivas mera positivt och formuleras så att Färöarna och Grönland, när de så önskar, kan komma att omfattas av överenskommelsen.

Utskottet har inga invändningar mot punkten 9.

Utskottet vill till slut understryka betydelsen av att i de tillämpningsföreskrifter som på nationellt och nordiskt plan utarbetas i anledning av förslaget till ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad såväl formellt som reellt beaktas de grundläggande principer som fastslås i överenskommelsen, dvs. rätten till fri rörlighet, lika behandling och social

trygghet. Tillämpningsföreskrifterna bör föreläggas Nordiska rådet i särskild ordning.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet ingå en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad samt
2. att i särskild ordning på nationellt och nordiskt plan utarbeta tillämpningsföreskrifter i anslutning till överenskommelsen som skall tillställas Nordiska rådet.

Helsingfors den 1 mars 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Karl-Erik Häll (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Ministerrådsforslag

om overenskommelse om samarbeide mellom myndigheter og institusjoner inom den yrkesinriktede rehabiliteringen og arbeidsmarknadsutbildningen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) besluttet i november 1981 å foreslå for Nordisk Ministerråd at det i tilknytning til forslaget om revisjon av 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked også skulle legges fram et forslag til overenskomst om samarbeid mellom myndigheter og institusjoner innen yrkesrettet rehabilitering og arbeidsmarkedsopplæring.

Forslaget er utarbeidet av Nordisk arbeidsmarkedsutvalgs arbeidsutvalg for arbeidsmarkedservice, og har bakgrunn i to utredningsrapporter som tidligere er lagt fram (NU B 1977:27 "Arbetsmarknadsutbildning i Norden" og NU B 1980:9 "Nordiskt samarbeide inom yrkesinriktad rehabilitering").

Under arbeidet med forslaget har NAUT lagt det fram til remiss overfor arbeidsmarkedets parter og andre myndigheter på nasjonalt plan.

På denne bakgrunn besluttet Nordisk Ministerråd 1. desember 1981 i tilknytning til ministerrådsforslaget om revisjon av 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked å legge fram et ministerrådsforslag om samarbeid mellom myndigheter og institusjoner innen yrkesrettet rehabilitering og arbeidsmarkedsopplæring (bilag 1), samt ministerrådets motiveving og en sammenstilling av remissyttringene (bilag 2) for Nordisk Råd.

Oslo, 15. januar 1982

På Nordisk Ministerråds (arbeidsministrenes) vegne

Jouko Kajanoja
Arbetsminister

Hans Kühne
Generalsekretær

*BILAGA 1***Överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen**

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge som har ingått överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad har beslutat ingå följande överenskommelse om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen. Överenskommelsen är baserad på principen att varje land själv anordnar tillräcklig kapacitet inom yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning för att täcka det nationella behovet.

Artikel 1

Denna överenskommelse syftar till att i särskilda fall öka möjligheterna till yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning för arbetssökande som är varaktigt bosatta i något av de övriga fördragsslutande länderna.

Vederbörande myndigheter i de fördragsslutande länderna skall, enligt vad som anges i denna överenskommelse, kunna använda varandras institutioner för yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning i följande fall:

- a) i gränsområden när ett annat fördragsslutande lands institution för yrkesinriktad rehabilitering eller arbetsmarknadsutbildning är mera närbeläget eller lättare tillgänglig för en sökande än bosättningslandets eller
- b) när det vid en rehabiliteringsinstitution eller ett arbetsmarknadsutbildningscenter eller motsvarande nationell arbetsmarknadsutbildning finns sådana speciella resurser, som den sökande inte har tillgång till i bosättningslandet.

Artikel 2

En sökande kan beredas plats vid en institution för yrkesinriktad rehabilitering eller arbetsmarknadsutbildning i ett annat fördragsslutande land, om institutionen eller den myndighet som disponerar dess platser har lämnat sitt medgivande till detta.

Artikel 3

Ersättning för driftskostnader för rehabiliterings- eller utbildningsverksamhet som avses i denna överenskommelse utges av bosättningslandet enligt taxa som den mottagande institutionens huvudman fastställer.

Den som deltar i yrkesinriktad rehabilitering eller arbetsmarknadsutbildning enligt denna överenskommelse skall uppbära de förmåner som utgår

vid motsvarande rehabilitering eller utbildning i bosättningslandet. Dessa förmåner skall utges av bosättningslandets myndigheter.

Artikel 4

Skyddat arbete och arbetsmarknadsutbildning inom det reguljära utbildningsväsendet eller vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter omfattas inte av denna överenskommelse. Överenskommelsen skall dock gälla sådant skyddat arbete som anordnas under högst sex månader i arbetsprövnings- eller arbetstränings-syfte.

Artikel 5

Nordiska arbetsmarknadsutskottet skall efter hörande av andra berörda myndigheter utforma riktlinjer för tillämpningen av denna överenskommelse.

Artikel 6

Önskar ett land uppsäga överenskommelsen skall skriftligt meddelande härom tillställas det . . . utrikesministeriet, som har att underrätta de övriga nordiska ländernas regeringar härom.

Uppsägningen gäller endast det land som har verkställt densamma och får verkan från och med ingången av det kalenderår som inträffar minst sex månader efter det att det . . . utrikesministeriet har mottagit meddelande om uppsägningen.

Artikel 7

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationshandlingarna deponeras hos det . . . utrikesministeriet.

Överenskommelsen träder i kraft första dagen i den månad som infaller två hela kalendermånader efter den dag, då samtliga länders ratifikationshandlingar har deponerats.

Till bekräftelse härav har undertecknade, av sina regeringar befullmäktigade ombud, undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i . . . den . . . , 1982 i ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska språken, vilka samtliga texter äger lika vitsord.

Överenskommelsen skall deponeras hos det . . . utrikesministeriet som skall överlämna bestyrkta kopior till de övriga fördragsslutande länderna.

*BILAGA 2***Nordisk Ministerråds motivering til overenskomst mellom Sverige, Danmark, Finland, Island og Norge om samarbeid mellom myndigheter og institusjoner innen den yrkesinnrettede rehabiliteringen og arbeidsmarkedsopplæringen. Sammendrag av remissvarene****1. Bakgrunn**

På bakgrunn av tidligere utredningsprosjekter: "Arbetsmarknadsutbildning i Norden", NU B 1977: 27 og "Nordiskt samarbete inom yrkesinriktad rehabilitering", NU B 1980: 9, har Nordisk arbeidsmarkedsutvalg utarbeidet et forslag til overenskomst om økt nordisk samarbeide på disse områdene. Overenskomstforslaget har vært ute på nasjonal remiss i de enkelte land, og forslaget har fått bred støtte.

2. Forslagets hensikt

Forslaget til overenskomst tar i første rekke sikte på å gjøre det mulig å legge opp til praktiske samarbeidsformer mellom arbeidsmarkedsmyndighetene når det gjelder yrkesrettet rehabilitering og arbeidsmarkedsopplæring. Forslaget er imidlertid hele tiden basert på at det enkelte land dimensjonerer virksomheten på de aktuelle områdene i samsvar med de nasjonale behovene. Samarbeidet mellom landene vil i første rekke være aktuelt i grenseområdene samt for visse mindre arbeidssøkergrupper eller i forbindelse med spesiell opplæring.

3. Hovedpunkter i de nasjonale remissvarene*Finland*

De finske remissvarene gir i hovedsak støtte til forslaget. Imidlertid pekes det på behov for ytterligere avklaringer på følgende punkter:

- begrepene "yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning" bør defineres nærmere for å unngå missforståelser i praktiseringen av en eventuell avtale,
- avtalen bør kompletteres med en avtale om hvordan kostnadsgrunlaget skal defineres og hvordan godtgjøringen for kostnadene i praksis skal skje,
- de personer som skal omfattes av avtalen bør være personer som er registrert som arbeidsløse i et av landene,
- det foreslås et tillegg til avtalen om at hvert land har det primære ansvaret for en fungerende arbeidsmarkedsopplæring for sine egne borgere,
- avtalen bør harmoniseres med den nordiske trygghetskonvensjonen og

siden vernet arbeide og rehabilitering også hører til sosial- og helsemyndighetene, bør også disse trekkes inn.

- artikkel 3 bør endres og gis det innhold at kostnadene for en person som tar arbeid i et annet land enn bosettingslandet, skal betales av det landet vedkommende bor i når det har gått tre måneder etter at utdanningen var avsluttet,
- i artikkel 3 bør det også tillegges at landene skal komme overens om hvordan og hvor eventuell praktikantplass skal ordnes og dessuten om den endelige arbeidsplassering før utdanningen påbegynnes,
- det er også foreslått et system med reserverte kvoter for nordiske deltakere, samt at språklige minoritetsgrupper også bør defineres som berettiget til rehabilitering,
- overenskomsten bør ved undertegnelsen suppleres med en protokoll som inneholder nærmere bestemmelser om praktiseringen, samt informasjon, kostnadsfordeling og hvordan spørsmålene skal løses.

Danmark

Det er ikke framkommet prinsipielle merknader til avtaleutkastet. Imidlertid er det anbefalt at det presiseres at overenskomsten gjelder samarbeid mellom institusjoner og at dette bør føyes til betegnelsen på overenskomsten.

Dessuten foreslås det at punkt c i artikkel 1 strykes, da det ikke foreligger beslutninger om slike nordiske arbeidsmarkedspolitiske tiltak.

Endelig foreslås det at begrepet "arbetsmarknadsutbildning inom det reguljara utbildningsväsendet" blir nærmere avgrenset da det kan skape uklarheter om hvilke utdanningsformer overenskomsten kan omfatte i Danmark.

Island

Det foreligger ikke remissuttalelser fra islandske remissinstanser.

Norge

Det er ikke framkommet prinsipielle merknader til avtaleutkastet som kan danne grunnlag for endringsforslag. Fra enkelte av de norske remissinstansene er det understreket at det primære mål for myndighetene må være at en på nasjonalt plan bygger opp tilstrekkelige og tilfredsstillende nasjonale og lokale tilbud. Ut over dette er det pekt på følgende forhold:

- det er større behov for nordisk samarbeid når det gjelder arbeidsmarkedsopplæring enn når det gjelder yrkesrettet rehabilitering,
- det er behov for endringer og tilføyelser i det eksisterende regelverk for å yte stønad til personer som gjennomgår opplæring i et annet nordisk land,
- det må skje en avklaring og samordning av kursenes faglige innhold og kompetanse.

- inntak av flyktinger/innvandrere krever ekstra ressurser.
- overenskomsten må suppleres med klare bestemmelser om regler for den praktiske gjennomføringen.

Sverige

Förslaget har för yttrande tillställts: socialstyrelsen, riksförsäkringsverket (RFV), statens handikappråd, skolöverstyrelsen (SÖ), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), arbetarskyddsstyrelsen (ASS), statens invandrarverk (SIV), expertgruppen för invandrarforskning (EIFO), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, De Handikappades Riksförbund (DHR), Handikappförbundens centralkommitté (HCK), Riksförbundet Finska föreningar i Sverige och Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige.

Skrivelser har kommit in från alla remissinstanser utom SÖ, DHR och Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige. LO har yttrat sig genom Nordens Fackliga Samorganisation (NFS).

ASS och SACO/SR har meddelat att de avstår från att yttra sig.

Tekniska synpunkter har lämnats under ärendets utredning av UD, rättsavdelningen, traktatenheten och socialdepartementets sekretariat för internationella ärenden.

Förslaget tillstyrks

Tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinringar gör socialstyrelsen, statens handikappråd, AMS, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, SAF, TCO, HCK, Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige.

SIV och EIFO har inte yttrat sig över förslaget till överenskommelse, men lämnar synpunkter på rehabiliteringsservice för invandrare mera allmänt.

SAF anser det angeläget att hinder för rehabilitering kan undanröjas genom samverkan mellan ländernas rehabiliteringsorgan, men förutsätter att samarbetet begränsas till egentlig yrkesinriktad rehabilitering och inte till praktiskt taget alla sökande som inte omedelbart kan placeras.

Tillägg i ingress

TCO föreslår att man i en ingress inför ett moment i vilket regeringarna förbinder sig att eftersträva inrättandet av erforderligt antal platser för yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning i sina resp. länder. Också NFS betonar vikten av sådana strävanden.

Artikel 1

RFV påpekar att uttrycket "varaktigt bosatt" inte förekommer i andra konventioner eller i lagstiftning. Enligt den nya nordiska trygghetskonven-

tionen innebär uttrycket "bosatt" att någon är bosatt i ett land enligt landets folkbokföring. Enligt den nordiska överenskommelsen om folkbokföring kan en person inte vara folkbokförd i mer än ett nordiskt land. Ordet "varaktigt" borde därför kunna utgå.

Samma påpekande har gjorts av *socialdepartementets sekretariat för internationella frågor*.

Artikel 3

AMS pekar på motstridiga uppgifter i överenskommelsens art. 3 och Nordiska ministerrådets orientering om överenskommelsen. Enligt den sistnämnda skulle principerna för ersättning av driftkostnader ansluta till de regler som gäller för Nordkalottens AMU-center. Enligt förslaget till överenskommelse skulle bosättningslandet betala driftkostnader enligt en taxa som fastställs av huvudmannen för den mottagande rehabiliterings- eller utbildningsinstitutionen.

RFV befarar att ersättningsreglerna i art. 3 kan strida mot regler i den nya trygghetskonventionen när det gäller personer som är bosatta i ett nordiskt land, men arbetar i ett annat. En sådan person skall enligt trygghetskonventionen omfattas av sysselsättningslandets lagstiftning när det gäller förmåner som hänger samman med förvärvsarbete eller inkomst. Det bör enligt RFV finnas möjlighet att samordna de olika förmånerna enligt bestämmelser som finns i den nationella lagstiftningen för motsvarande situation. Också andra försäkringsfrågor är olösta, t. ex. i vilken utsträckning förordningar om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd, om grupplivförsäkring för deltagare i yrkesinriktad rehabilitering m. m. skall vara tillämpliga. RFV föreslår att berörda myndigheter – bl. a. socialförsäkringsorganen – i de fördragsslutande länderna skall få utarbeta tillämpningsföreskrifter och rutiner för samordning och kontakter mellan länderna.

Också AMS förordar att vederbörande myndigheter i de fördragsslutande länderna överenskommer om principer och föreskrifter för tillämpningen av överenskommelsen och samordnar sin information.

RFV konstaterar också att frågan om sjukvårdsförmåner för dem som vistas i ett annat nordiskt land är lösta genom de regler som finns i den nya nordiska trygghetskonventionen.

Socialdepartementet fäster uppmärksamheten på att reglerna i art. 3 om ersättningarna kan föranleda författningsändringar.

Artikel 5

UD:s rättsavdelning har framhållit att art. 5 innebär en delegation av traktatmakt till förvaltningsmyndighet. En sådan delegation är visserligen möjlig enligt RF 10 kap. 3 §, men det är enligt UD tveksamt om formuleringen i artikeln är tillräckligt preciserad. Det anges t. ex. inte om "vederbörande myndigheter" kan vara centrala, regionala eller kommunala or-

gan, inte heller om överenskommelser skall kunna ingås både multilateralt och bilateralt. I art. 6 krävs att övriga nordiska regeringar skall få tillfälle att lämna synpunkter innan särskilda överenskommelser ingås mellan två eller flera av de fördragsslutande länderna. UD ifrågasätter om inte detta bör gälla även för de överenskommelser som träffas i enlighet med art. 5.

Artikel 6 och 7

UD föreslår vissa ändrade formuleringar, bl. a. att "de fördragsslutande länderna" skall ändras till "de fördragsslutande parterna".

Nordens Faglige Samorganisasjon

Nordens Faglige Samorganisasjon gir støtte til den foreslåtte overenskomsten. NFS mener likevel at det i overenskomsten klart må slås fast at rehabiliterings- og arbeidsmarkedsopplæring i første rekke skal tilbys nasjonalt. NFS viser i denne sammenheng til forslaget til revidering av 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked og den målsettingen som der er inntatt i preambelen om at "dimensioneringen i varje land av utdanningskapaciteten och ett samarbete i detta syfte är ett viktigt led i strävan att skapa balans på arbetsmarknaden" og NFS mener en tilsvarende konstatering bør tas inn i den aktuelle overenskomsten.

NFS forutsetter også at den foreslåtte overenskomsten ikke må føre til at nåværende praksis for finansiering av Nordkalottens AMU-senter endres.

4. Gjennomføringen av overenskomsten

I forbindelse med arbeidet med gjennomføringen av overenskomstens bestemmelser, vil Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg studere nærmere de mere praktiske forslagene som er kommet fram under remissrunden og vil i arbeidet med utforming av de praktiske retningslinjene for samarbeidet samt de nasjonale ordninger overenskomsten forutsetter ta nødvendig hensyn til disse. Dette arbeidet vil starte i løpet av sommeren 1982, med sikte på at det kan være klart innen utgangen av året.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ministerrådsförslaget B 41/s om överenskommelse mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen. Social- och miljöutskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid möte i Oslo den 17 februari 1982.

1. Inledning

Nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT) underutskott för arbetsmarknadsservice har mot bakgrund av två nordiska utredningar dels Arbetsmarknadsutbildning i Norden (NU B 1977: 27), dels Nordiskt samarbete inom yrkesinriktad rehabilitering (NU B 1980: 9) utarbetat förslag till en nordisk överenskommelse om samarbete inom dessa båda områden. Nordiska ministerrådet – arbetsministrarna har, på förslag av NAUT, beslutat att förelägga Nordiska rådet överenskommelsen i form av ett ministerrådsförslag.

Överenskommelsen utgår från att varje nordiskt land ser till att tillräcklig kapacitet inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen föreligger för att täcka de egna behoven.

I särskilda fall kan dock, enligt artikel 1 i förslaget till överenskommelse, arbetsökande som är varaktigt bosatta i de fördragslutande länderna erbjudas yrkesinriktad rehabilitering eller arbetsmarknadsutbildning i annat nordiskt land än bosättningslandet. Det gäller i första hand när arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering därigenom kan erhållas mera närbeläget eller på annat sätt bli lättare tillgänglig eller när speciella resurser krävs som inte kan uppbådas i bosättningslandet.

Artikel 2 stadgar att institution eller myndighet som disponerar över de aktuella platserna skall lämna sitt medgivande till att de utnyttjas av personer som är bosatta i annat nordiskt land.

Artikel 3 gäller principerna för bestridande av kostnaderna för utbildningen eller rehabiliteringen, som skall ske enligt den taxa som tillämpas vid mottagningsinstitutionen. De personliga förmånerna för dem som på detta sätt erbjuds arbetsmarknadsutbildning eller rehabilitering utgår enligt bosättningslandets regler och betalas av detta land. Detta gäller också för driftskostnaderna.

Artikel 4 föreskriver att skyddat arbete, arbetsmarknadsutbildning inom det reguljära utbildningsväsendet eller vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter inte berörs av denna överenskommelse. Vissa undantag gäller för skyddat arbete i arbetsprövnings- eller arbetsträningssyfte som inte varar längre tid än sex månader.

Artikel 5 avser de närmare riktlinjerna för verksamheten, som skall utformas av Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Artiklarna 6 och 7 tar upp uppsägning, ratifikation och ikraftträdande.

2. För social- och miljöutskottet tillgängligt material

Till grund för ministerrådsförslaget ligger de två tidigare omnämnda nordiska utredningarna inom arbetsmarknadsutbildningens och den yrkesinriktade rehabiliteringens område. Till ministerrådsförslaget B 41/s har fogats kortfattade ländervisa sammanfattningar av det remissmaterial som

inhämtats från berörda myndigheter och organisationer. Förslaget till överenskommelse har genomgående rönt uppskattning och erhållit ett brett stöd. Några av de brister som påtalats av remissinstanserna har beaktats i det för Nordiska rådet framlagda förslaget till överenskommelse. Social- och miljöutskottet förordar mot denna bakgrund att någon ytterligare remittering av ministerrådsförslaget i Nordiska rådets regi ej företages.

3. Utskottet

Social- och miljöutskottet anser att förslaget till överenskommelse om nordiskt samarbete på den yrkesinriktade rehabiliteringens och arbetsmarknadsutbildningens område utgör ett värdefullt komplement till det vid samma tidpunkt framlagda förslaget till ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad. Utskottet finner det utomordentligt värdefullt att de som drabbats av handikapp och/eller arbetslöshet genom konkreta insatser på nordiskt plan får sina möjligheter ökade att erhålla arbete.

Social- och miljöutskottet har efter granskning av förslaget till överenskommelse följande kommentarer och därav föranledda ändringsförslag. Artikel 1 i överenskommelsen stadgar att i särskilda fall skall möjligheterna till yrkesinriktad rehabilitering eller arbetsmarknadsutbildning kunna ökas för arbetssökande som är varaktigt bosatta i något av de fördragsslutande länderna. Utskottet har noterat att några av remissinstanserna har riktat invändningar mot termen varaktigt bosatta, som inte överensstämmer med t. ex. terminologien i den reviderade nordiska konventionen om social trygghet. I artikel 1 i förslaget till ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad sägs att medborgare i de fördragsslutande staterna ej skall avkrävas arbetstillstånd. I ministerrådsförslaget B 41/s torde dock avses yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning inte blott för nordiska medborgare, utan även för utomnordiska medborgare som varaktigt är bosatta i de nordiska länderna. Mot denna bakgrund föreslår social- och miljöutskottet att artikel 1 preciseras på följande sätt: "... för arbetssökande som är medborgare i de fördragsslutande länderna eller icke-nordiska medborgare, varaktigt bosatta i något av de fördragsslutande länderna". I övrigt har utskottet inga invändningar mot utformningen av artikel 1.

Artikel 2 innebär att det är den institution eller den myndighet som disponerar över platserna som bestämmer om sökande från annat nordiskt land kan beredas plats. Att en effektiv informationsutväxling kommer till stånd mellan berörda institutioner och myndigheter är, enligt utskottets uppfattning, en förutsättning för att överenskommelsens intentioner skall kunna förverkligas. Detta har också påpekats av flera av remissinstanserna.

Artikel 3 fastslår att storleken av kostnaderna för utbildningen skall

beräknas i enlighet med de riktlinjer som mottagningsinstitutionens huvudmän fastställer. Social- och miljöutskottet finner denna princip i sig rimlig, men konstaterar att ett system av motsatt innebörd tillämpas av Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå. Vid sistnämnda institution fastställs kostnaderna för de finländska och de norska deltagarna i enlighet med i Finland och Norge rådande beräkningsgrunder.

Bosättningslandets myndigheter skall, enligt artikel 3, svara för drifts- kostnaderna för rehabiliterings- eller utbildningsverksamheten enligt denna överenskommelse. En annan möjlighet är att, såsom tillämpas vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, det land som vederbörande arbetar i tre månader efter utbildningens avslutande står för kostnaderna. Skillnaden borde dock inte bli så stor eftersom normalfallet torde vara att vederbörande återvänder till bosättningslandet. Att de personliga förmåner som kursdeltagare skall uppbära skall utgå enligt bosättningslandets regler finner utskottet naturligt.

Utskottet konstaterar att skyddat arbete (med vissa undantag), arbetsmarknadsutbildning inom det reguljära utbildningsväsendet eller vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter inte berörs av denna överenskommelse enligt artikel 4.

De mera detaljerade riktlinjer som Nordiska arbetsmarknadsutskottet skall utarbeta för tillämpningen av denna överenskommelse önskar utskottet ta del av i särskild ordning.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar,

1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet, ingå en överenskommelse om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen samt
2. att i särskild ordning förelägga Nordiska rådet riktlinjerna för den närmare tillämpningen av överenskommelsen.

Oslo den 17 februari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Nils Hjorth (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Ministerrådsförslag

om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd (likestillingsministrene) oversender med dette sitt forslag til Nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. Programmet er en revisjon av og er ment å erstatte Handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål, som ble fastsatt 30.5.1978.

Vedlagte programforslag er utarbeidet etter møte med Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg (4.11.81) og etter høring med arbeidsmarkedets parter og nasjonale kvinneorganisasjoner. Ministerrådet vil ta endelig beslutning om programmet etter Nordisk Råds 30. sesjon i Helsingfors på grunnlag av rådets uttalelse.

Til orientering vedlegges også den tiltaksfortegnelse som skal supplere programmet. Tiltaksfortegnelsen er utarbeidet av og skal ajourføres løpende av likestillingsutvalget.

Helsingfors, den 18. januar 1982

For Nordisk Ministerråd (likestillingsministrene)

Eino Uusitalo
Inrikesminister

Hans Kühne
Generalsekretær

Nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

Inledning

Det nordiska regeringssamarbetet i jämställdhetsfrågor inleddes år 1974. Då utsågs i varje regeringskansli en person att hålla kontakt med de andra nordiska regeringskanslierna i jämställdhetsfrågor.

Dessa personer bildade så småningom en kontaktgrupp, som möttes ett par gånger per år. Kontaktgruppen omvandlades 1978 till ett permanent jämställdhetsutskott.

Ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor fastställdes av Nordiska ministerrådet 1978 efter rekommendation av Nordiska rådet.

I november 1980 bildades ett ministerråd bestående av den minister i vart och ett av de nordiska länderna som ansvarar för jämställdhetsfrågor. Detta innebär att ansvaret för det nordiska jämställdhetssamarbetet nu ligger hos jämställdhetsministrarna i stället för som tidigare hos samarbetsministrarna.

Samtidigt beslutades att jämställdhetsutskottet skall vara ett beredande organ direkt under jämställdhetsministrarna. På grund av att alla länder inte har tjänstemän som ansvarar för jämställdhetsfrågor inom regeringskanslierna kan utskottet inte formellt kallas ämbetsmannakommitté även om det i praktiken fungerar som en sådan.

En konsulttjänst för i första hand ärenden som rör jämställdhet inrättades 1981 på ministerrådssekretariatet.

Programmet från 1978 har setts över. Ett reviderat program presenteras nedan.

Program

Detta är ett ramprogram för samarbetet mellan de nordiska länderna på jämställdhetsområdet. Det kompletteras av en åtgärdsförteckning, där enskilda projekt tas upp.

1. Syfte och målgrupper

Målet för det nordiska samarbetet är att effektivisera och berika vart och ett av de nordiska ländernas arbete att uppnå jämställdhet på alla områden, och att genomföra jämställdhet i ministerrådets egna organ och projekt.

Programmet skall utgöra underlag för ministerrådets verksamhet genom att ge en översikt över jämställdhetsområdet och fastlägga vissa övergripande principer och mål. En sådan princip är att jämställdhetsaspekten skall beaktas i all den verksamhet som ministerrådet bedriver på olika

fackområden. Dessutom skall jämställdhetsministrarna bedriva särskilda jämställdhetsprojekt.

Målgrupper för programmet är främst ministerrådets egna organ. Programmet vänder sig även till andra som har intresse för verksamheten, speciellt Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter.

2. Jämställdhetsbegreppet

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har lika möjligheter, lika rättigheter och ansvar i utbildning, arbetsliv, familj, organisationsliv och samhällsliv i övrigt.

Arbetet för jämställdhet skall inriktas på reell och inte bara formell jämställdhet. Det är sålunda nödvändigt att förändra såväl kvinnors som mäns traditionella roller. Det är dock naturligt att många åtgärder främst kommer att inriktas på att förbättra kvinnornas ställning eftersom kvinnorna oftast har en eftersatt position. Under en övergångsperiod kan s.k. positiv särbehandling användas till stöd för det sämst ställda könet.

3. Huvudområden för jämställdhetssamarbetet

Samarbetet skall omfatta följande huvudområden: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet i övrigt.

Genomförandet av jämställdhet på hela arbetsmarknaden är oerhört viktigt och den offentliga sektorn har ett speciellt ansvar som administratör av samhällsservice och som opinionsbildare, i samband med lagstiftning och som ländernas största arbetsgivare.

Arbetslivet

Åtgärder i arbetslivet som främjar jämställdhet är av väsentlig betydelse.

Rätten till eget förvärvsarbete, och den därmed följande möjligheten till ekonomisk självständighet, är en grundläggande förutsättning för jämställdhet mellan kvinnor och män. Jämställdhet är därför en viktig del av det nordiska samarbetet i arbetsmarknadsfrågor. Detta kommer bl.a. fram i det samarbetsprogram som är antaget för detta område. Också inom samarbetet på arbetsmiljöområdet beaktas jämställdhetsaspekten.

Ett viktigt jämställdhetsmål är att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Detta är också nödvändigt för att bredda kvinnornas arbetsmöjligheter och säkra deras ställning på arbetsmarknaden. Det är även ett medel att upphäva löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Dessa beror till stor del på att kvinnorna är koncentrerade till ett fåtal yrken, alla låglöneyrken.

Kvinnor och män bör tillförsäkras lika möjligheter i praktiken vad gäller val av utbildning och yrke samt lika faktiska möjligheter att delta i arbetslivet. Vidare skall kvinnor och män ha lika lön för likvärdigt arbete och lika

möjligheter i praktiken att utvecklas i arbetet. Arbetslivet bör vara organiserat på ett sådant sätt att jämställdhet mellan könen främjas.

Förvärvsarbete och familjeliv måste kunna kombineras och även ge utrymme för andra samhällsfunktioner.

Av speciell betydelse är att kvinnor och män ges lika möjligheter och likartad motivation för yrkesutbildning samt att man undanröjer förvärvshinder som t.ex. en könsdiskriminerande arbetsmiljö och brist på en väl fungerande barnomsorg. Arbetsmiljön bör vara så organiserad att den inte stöter ut någotdera könet.

Arbetstidens förläggning och omfattning är en central fråga i jämställdhetssammanhang. Det är angeläget att följa konsekvenserna för jämställdheten av olika lösningar såsom deltidsarbete, flexibel arbetstid och förkortning av den dagliga arbetstiden. Valet av hel- eller deltidsarbete skall vara frivilligt och inte styras av de ekonomiska konjunkturerna.

Effekterna på jämställdhetssträvandena av den nya teknologins införande i arbetslivet måste bevakas. Datoriseringen kommer bl.a. att innebära att många arbeten inom kontors- och handelssektorerna försvinner. Nya arbetsuppgifter kommer till. Det är viktigt att vara observant på att de nya yrken som tillkommer, vilka från början ej är könsbundna, får en jämn könsfördelning. Särskilt väsentligt är det för utbildningsmyndigheterna att aktivt verka för att nå en jämn könsfördelning på utbildningslinjer som leder till sådana yrken.

I förbindelse med sysselsättningspolitiska åtgärder för att motverka arbetslöshet bör kvinnornas situation särskilt uppmärksammas liksom den inverkan dessa åtgärder kan ha på jämställdheten.

Mot bakgrund av de senaste årens invandring till flera av de nordiska länderna av människor från allt avlägsnare kulturer är det uppenbart att särskilt de invandrade flickorna/kvinnorna, som kanske själva inte kunnat påverka valet av invandrarland, har haft och alltså har betydande problem.

Dessa problem kan vara en följd av konfrontationen mellan den egna kulturen och de egna värderingarna och kraven i det nya landet. Följden har blivit svårigheter såväl när det gäller kvinnornas utbildning som deras situation på arbetsmarknaden. Det är viktigt att på nordisk basis inventera de kunskaper som finns om invandrarkvinnorna i samarbete med de nordiska invandrarorganisationerna.

Under ekonomisk lågkonjunktur drabbas de svaga grupperna i arbetslivet. Kvinnor utgör en sådan grupp.

Jämställdhetsministrarna vill betona vikten av OECD:s deklaration från april 1980 "The Declaration on Policies for the Employment of Women" där man bl.a. är överens om "att antaga en sysselsättningspolitik som erbjuder män och kvinnor lika möjligheter till sysselsättning, oberoende av den ekonomiska utvecklingen och förhållandena på arbetsmarknaden".

På detta huvudområde mer än något annat bör verksamheten ske i nära kontakt med arbetsmarknadens parter.

Familje- och socialpolitiska åtgärder

En grundläggande förutsättning för jämställdhet är att kvinnor och män ges möjligheter att kombinera förvärvsarbete med det praktiska ansvaret för hem och barn. Ett mål för det nordiska samarbetet bör därför vara att stimulera till och främja en jämnare ansvars- och arbetsfördelning för hem och barn.

Förutsättningen för jämställdhet i familjen skapas i hög grad genom de offentliga institutionernas verksamhet, främst genom äktenskaps- och sociallagstiftning, utbyggnad av barnomsorgen och andra familjepolitiska åtgärder, skattelagstiftning och arbetsmarknadspolitik. I arbete med harmonisering av lagstiftning bör hänsyn tas till jämställdhet mellan kvinnor och män.

Barnfamiljernas levnadsförhållanden bör uppmärksammas, speciellt med hänsyn till barnomsorgsfrågan och till de hem- och yrkesarbetandes situation.

Vad gäller barnomsorgen är det viktigt att utforma i daghemsverksamhets mål och innehåll och personalpolitik vad avser jämställdhet framför allt med tanke på hur tidigt barns könsroller formas, samt hur nya former för daghemsverksamhet och föräldramedverkan kan bidra till ett större ansvarstagande från bägge föräldrarna.

Försörjarbegreppet i de nordiska länderna bygger fortfarande i många sammanhang på förutsättningen att mannen är huvudpersonen i familjen. Effekterna av försörjarbegreppet på jämställdheten mellan kvinnor och män bör undersökas.

Det är angeläget att kartlägga förekomsten av våld inom äktenskap och andra samlevnadsformer och komma fram till åtgärder som kan bidra till att komma till rätta med detta allvarliga problem. Prostitution, är ett annat samhällsproblem, som måste bekämpas.

Utbildning

Jämställdhetsaspekten bör beaktas i utbildning på alla nivåer – grundutbildning, högre utbildning, vidareutbildning, arbetsmarknadsutbildning och annan utbildning på arbetsmarknaden.

Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förbereda flickor och pojkar för ansvaret för den egna försörjningen och det delade ansvaret för hem och barn. Det är nödvändigt att aktivt arbeta för att skolan ger flickor och pojkar samma grundläggande kompetens, så att elever av olika kön inte lämnar skolan med könsbundna kunskaper och färdigheter.

Utbildningspolitiken är av väsentlig betydelse för jämställdhetssträvandena när det gäller spridande av attityder till kvinnors och mäns lika rättigheter, möjligheter och ansvar i arbetsliv, familjeliv och samhällsliv i övrigt.

Utbildningspolitiken som även innefattar arbetsmarknadsutbildning, är också av avgörande betydelse för yrkesvalet. Ett könsuppdelat studieval

lägger grunden för ett könsuppdelat arbetsliv. Arbetsmarknadens parter erfarenheter bör beaktas vid utbildning.

Ministerrådet vill arbeta för att alla får en yrkesutbildning som leder till ett erbjudande om arbete, och som strävar mot att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Arbetslöshet drabbar svaga grupper starkast. Ungdom och kvinnor utgör sådana grupper.

Övergången från skola till arbete kan vara svår för många. Unga flickor drabbas dubbelt hårt. De har som regel sämre yrkesinriktad utbildning än pojkar, slutar oftare på en lägre nivå och väljer vanligtvis utbildning och traditionella kvinnoyrken inom ett snävt område.

Det är nödvändigt med en grundlig analys av kvinnors val och möjligheter att genomföra utbildning och komma ut i arbetslivet. Detta gäller både unga kvinnor och vuxna kvinnor som önskar komma ut i arbetslivet. En intensiv yrkesvägledning är nödvändig för att visa dem möjligheter till yrkesval utöver det traditionella och för att uppmuntra dem som har kört fast i sin utbildning.

Förhållandet utbildning/jämställdhet formulerades närmare i det uttalande Nordiska ministerrådet framlade 1974 i anknytning till betänkandet "Könsroller i utbildning". Här underströks bl.a. "att de nordiska länderna på alla nivåer i utbildningssystemet bör sätta igång åtgärder som ökar människors möjlighet att välja utbildning, yrkes- och vuxenroller obundet av könsrollsbestämda förväntningar".

Jämställdhetsministrarna önskar ha ett nära samarbete med kulturministrarna och ministerrådssekretariatet i Köpenhamn när det gäller projekt som berör utbildning och jämställdhet.

Boende- och samhällsplanering

Samhällets fysiska uppbyggnad samt människors boendemiljö och boendeformer bör planeras på ett sådant sätt att jämställdhet mellan könen är praktiskt genomförbar. Samhällsplaneringen bör utgå från att både kvinnor och män skall kunna vara förvärvsarbetande. Närhet mellan arbetsplatser och bostadsområden bör eftersträvas. Vidare måste det finnas kommunikationer i form av en väl fungerande kollektivtrafik liksom bra barnomsorg och annan boendeservice i direkt anslutning till bostäderna.

Nya former av boende, inbegripet kollektiva lösningar, bör prövas i syfte att främja jämställdhet.

Det är viktigt att inflytande inom boendet och boendeplanering kan ske på ett sådant sätt att kvinnor och män lika aktivt deltar i planläggningsarbetet.

Erfarenhets- och idéutbyte av försök med att kvinnor i högre utsträckning medverkar i det praktiska arbetet för boende- och samhällsplanering bör ske på nordiskt plan. Detsamma gäller försök med nya boendeformer, och hur de fungerar ur jämställdhetssynpunkt. På detta området vore ett samarbete med Nordplan av stort värde.

Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt

Det är viktigt att kvinnor likaväl som män har inflytande på samhällets utveckling. Jämställdhet i det politiska livet måste förverkligas. Könsfördelningen i de politiskt valda organen både på lokalpolitiskt, rikspolitiskt och internationellt plan motsvarar inte de andelar som kvinnor och män utgör av befolkningen och väljarna i de nordiska länderna. Även inom arbetsgivarorganisationerna, näringslivets organisationer och den fackliga rörelsen, vilka spelar stor roll i samhällsutvecklingen, är männen klart överrepresenterade i såväl aktivt organisationsarbete som i ledande förtroendevalda funktioner.

Jämställdheten på detta område är viktig både med hänsyn till utvecklingen av ett samhälle som tjänar alla och för den enskildes tillfredsställelse att delta i en demokratisk process. Det är väsentligt att både kvinnor och män finns representerade i de församlingar som styr samhället eftersom de har olika erfarenheter att utgå ifrån. Samhället blir bättre om allas erfarenheter och resurser utnyttjas.

4. Metoder och samarbetsformer

Opinionsbildning, lagstiftning, dokumentation, forskning och utveckling samt internationellt samarbete är viktiga samarbetsformer i det nordiska jämställdhetsarbetet.

Opinionsbildning

Attitydpåverkan kommer alltid att vara en viktig del av arbetet med att uppnå jämställdhet. De politiskt ansvariga instanserna bör aktivt delta i den opinionsskapande process som sker genom information, utbildning, massmedia, lagstiftning och den egna personalpolitiken. Särskilt de offentliga massmedia radio/TV har ansvar för att främja jämställdhet.

På nordiskt plan kan informationsutbyte genom seminarier och dylikt stärka arbetet nationellt med tanke på att påverka attityderna. Likaledes kan forskning och utveckling på detta område ofta med fördel drivas på nordiskt plan.

Lagstiftning

Lagstiftning är ett av de viktigaste medlen för att reglera samhällsförhållandena och påverka den allmänna opinionen.

Lagstiftning om jämställdhet på arbetslivets område finns numera i flertalet av de nordiska länderna. Det finns eller förbereds också lagstiftning om jämställdhet på andra samhällsområden. Vid sidan av de olika ländernas jämställdhetskommittéer (motsvarande) finns jämställdhetsombudsmän inrättade i två länder.

Ministerrådet bör försöka bidra till att vart och ett av länderna kan finna de former för reglering av dessa frågor som bäst främjar jämställdhet. Ett

sådant arbete skulle gagnas av en jämförande nordisk översikt av de lagar och kollektivavtal m.m. som berör jämställdhetsområdet och en uppdatering av den jämförande nordiska översikt som Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) tidigare har låtit utarbeta (*NU A 1979:2*). Häri ligger också att en kartläggning bör göras av de statliga och enskilda organ som numera har engagerats i de olika ländernas jämställdhetsarbete. Ett erfarenhetsutbyte bör också inledas om hur lagstiftning, kollektivavtal, jämställdhetsprogram och annat fungerar i praktiken.

Dokumentation, forskning och utvecklingsarbete

Dokumentation, forskning och utvecklingsarbete är viktiga medel i jämställdhetsarbetet. Eftersom de ofta är mycket resurskrävande och beroende av ett brett underlagsmaterial är dessa särskilt lämpliga för nordiskt samarbete. Samtidigt lägger ministerrådet avgörande vikt vid att forskningsresultaten omsätts i praktiska resultat inom jämställdhetsarbetet.

Internationellt samarbete

I en internationell jämförelse har de nordiska länderna kommit långt när det gäller jämställdhet. Det kan ibland vara besvärligt att finna gehör för den nordiska synen på jämställdhet i internationella organisationer. Därför är det på detta område särskilt aktuellt med nordiskt samarbete och ett samordnat uppträdande i olika internationella sammanhang. Sådant samarbete bör avse såväl utarbetandet av internationella instrument som tillämpningen av dem och övervakningen av tillämpningen i internationella organ. Även inhämtande av erfarenheter och information från andra länder kan effektiveras genom koordinering och samarbete på nordiskt plan i internationella församlingar.

5. Val av medel och samarbetsformer

Valet mellan de medel och samarbetsformer som står till förfogande är av avgörande betydelse för resultatet av verksamheten och får avgöras på grundval av

- vad som mest effektivt bidrar till att uppfylla de formulerade målen
- hur långt utvecklingen på området har kommit generellt
- hur långt det nordiska samarbetet på området är utvecklat
- de praktiska möjligheter som föreligger.

Jämställdhetsministrarna lägger stor vikt vid att ta itu med de problem som med fördel behandlas på det nordiska planet. I detta ligger ett erkännande av att betydelsefulla åtgärder nationellt inte nödvändigtvis är relevanta i nordiskt sammanhang och att prioriteringar och åtgärder i det nordiska samarbetet därför inte nödvändigtvis avspeglar verksamhet och prioriteringar i de enskilda länderna eller i Norden sett som en helhet.

Grovt sett kan man indela samarbetet i tre former där ett stadium vanligtvis kan vara en förutsättning för att gå till nästa:

- a) *Informationsutbyte*, som sker vid nordiska symposier, konferenser, kontaktgrupper etc. och vid informella personliga kontakter och utbyte av skriftligt material. Förutom det värde detta har i sig självt kan det också skapa en grund för vidare samarbete genom att man får kunskap om varandras problem, prioriteringar och resurser.
- b) *Arbetsfördelning*, som t.ex. nordisk samordning av nationella projekt, avtalad uppdelning av uppgifter i ett nordiskt projekt eller den mer tillfälliga arbetsfördelning som sker genom att länderna använder varandra som förebilder och utväxlar material som direkt kan användas i andra nordiska länder. En viss arbetsfördelning kan betyda stora inbesparingar i de nationella resurserna.
- c) *Gemensamma nordiska projekt* bör övervägas när
 - projekt som på grund av sitt innehåll eller resursanvändande är för omfattande för att genomföras nationellt
 - problemet är av utpräglad samnordisk karaktär och resultaten är av omedelbar nytta för flera länder, som därför bör dela kostnaderna
 - en tillfredsställande lösning av problemen är beroende av resurser eller en sammanställning av material från flera länder.

Det är viktigt att underlaget är berett genom de två tidigare stadierna "a" och "b".

6. Jämställdheten och verksamheten inom Nordiska ministerrådet

Ministerrådet lägger vikt vid att jämställdheten främjas inom den verksamhet och de organ som ingår i det nordiska samarbetet under ministerrådet på alla fackområden. Jämställdhet skall inte ses som ett samsamarbetsområde isolerat från de övriga utan integreras i alla de fackområden där nordiskt samarbete äger rum. Jämställdhetsaspekten skall sålunda fortsättningsvis beaktas vid utformningen av samsamarbetsprogram och projekt på de olika sakområdena.

I detta arbete har jämställdhetsutskottet en central funktion.

Ministerrådet vill alltid inom sin egen verksamhet arbeta för en jämn könsfördelning vid utnämningar av ledamöter i nordiska kommittéer och arbetsgrupper.

Ministerrådet vill vidare i samarbete med jämställdhetsutskottet och på annat praktiskt sätt utarbeta rutiner i samband med rekrytering som främjar en jämn fördelning av kvinnor och män bland personalen i sekretariaten och de nordiska institutionerna. I valet mellan sökande som är jämbördiga bör en sökande som tillhör det underrepresenterade könet väljas.

Jämställdhetsutskottet bör ges tillfälle att uttala sig om projekt och annan verksamhet under ministerrådet som har betydelse för jämställd-

hetsområdet. I den utsträckning det är ändamålsenligt skall utskottet också vara representerat i styrningsgrupperna för projekt som berör jämställdhets- och familjefrågor. Jämställdhetsutskottets medlemmar förutsätts nationellt ha den nödvändiga kontakten med de organisationer och institutioner som det är naturligt att samarbeta med.

7. Högt prioriterade områden på kort sikt

Ministerrådet vill speciellt satsa på forskning och erfarenhetsutbyte, som kan leda fram till lösningar och förslag som främjar jämställdhet i arbetslivet. Kartläggningen av den könsuppdelade arbetsmarknaden bör följas upp med projekt som syftar till att finna lämpliga metoder för att bryta denna könsuppdelning.

Den nya teknologins inverkan på jämställdheten i arbetslivet och kvinnornas sysselsättning bör kontinuerligt bevakas och följas upp med förslag om åtgärder. Konsekvenserna för jämställdheten av arbetstidens förläggning och omfattning bör undersökas.

Ungdomars könsuppdelade studie- och yrkesval samt de faktorer som bidragit till detta bör kartläggas.

En översikt och utvärdering av lagstiftning som har betydelse för jämställdheten i de nordiska länderna bör göras.

En kartläggning av de offentliga och enskilda organ som engagerats i de olika ländernas jämställdhetsarbete bör göras.

Forskning och erfarenhetsutbyte om den sneda könsfördelningen i samhällets styrande organ bör komma till stånd.

Modeller för ett nytt sätt att organisera vardagslivets viktigaste områden som t.ex. boende, omsorg och arbete bör utvecklas.

Ministerrådet har redan startat projekt inom flera av ovan angivna områden.

Det konkreta samarbetet kan utformas med detta program som grund och i nära kontakt med organisationer som är engagerade i jämställdhetsfrågor på nordiskt plan, framför allt arbetsmarknadens parter och kvinnoorganisationer. Samarbetet skall ske genom gemensamma möten med jämställdhetsutskottet, informationsutbyte, sekretariatskontakter och i övrigt enligt de riktlinjer ministerrådet fastslår. Bl.a. kan arbetsmarknadens parter vid de flesta tillfällen fungera som remissorgan.

De mer detaljerade projekten framgår förutom av en separat åtgärdsförteckning även av jämställdhetsutskottets förslag till budget och verksamhetsprogram två år före varje budgetår och dess förslag till konkreta projekt hösten före budgetåret, i överensstämmelse med ministerrådets budgetrutiner.

*BILAGA 1***Åtgärdsförteckning**

Supplement till Nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
December 1981

Åtgärdsförteckningen revideras en gång om året av Jämställdhetsutskottet

För ytterligare information om de enskilda projekten hänvisas till Nordiska ministerrådets sekretariat.

Förklaringar

Samman kallande: Det land eller den nordiska grupp/institution som ansvarar för projektets genomförande.

D = Danmark, F = Finland, I = Island, N = Norge, S = Sverige, J = Jämställdhetsutskottet
NAUT = Nordiska arbetsmarknadsutskottet

Projektidéer: Idéer och förslag till vilka utskottet ännu inte tagit ställning från Nordiska rådet och organisationer främst i samband med olika remisser och från jämställdhetsutskottet.

Som angivits i Nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet är syftet med samtliga projekt att de skall leda fram till lösningar och förslag om åtgärder som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män.

Titel	Mål, Innehåll	Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
Arbetslivet					
<i>Avslutade projekt</i>					
1. Likestilling i arbeid og familie- liv	Seminarium om sysselsättnings- och regionalpolitiska aspekter vid full sysselsättning, arbetstidsfrågor, jämställdhet på arbetsplatsen, arbetsfördelning i hemmet och förändrad mansroll.	S	1976	68,0	Projekt 190.20-1.2 Publicerad i NU B 1977: 19
2. Tiltak for likestilling mellom kvinner og menn på arbeidsmar- kedet i Norden	En kartläggning av kvinnors situation på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och en analys av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finns för att förbättra situationerna.	NAUT	1979		Projekt Publicerad i NU A 1979: 2
<i>Pågående projekt</i>					
3. Yrkesklassificering i Norden	Utarbetande av gemensamt system och gemensamma principer för en nordisk yrkesklassificering	NAUT	1980/81	350,0	Projekt 160.21-2.14 Jämställdhetsutskottet har lämnat synpunkter på yrkesbenämningar ur jämställdhetssynpunkt.
4. Tvådelade arbetsmarknader i Norden	I detalj kartlägga yrkesindelningen enligt kön i olika nordiska länder samt hur de könsmissiga arbetsindelningarna har uppstått och hur de ändrats.	F	1980/82	299,2	Avslutas 1982 Projekt 190.21-0.12
5. Deltidsarbete i Norden	Att utreda deltidens utveckling, nu-läge och framtiden i Norden.	NAUT	1981	268,0	Projekt 160.21-2.20 Jämställdhetsutskottet är representerat i styrningsgruppen

Titel	Mål, Innehåll	Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
6. Datateknologins betydelse för jämställdhet i arbetslivet	En djupgående analys av teknologiutvecklingens betydelse inom kontorssektorn med speciell hänsyn till hur kvinnors och mäns arbetsuppgifter påverkats och förändrats.	D	1981/82	445,0	Projekt 190.21-0.14
7. Produktionsfrämjande lönesystem och dess inverkan på familjepolitik och jämställdhet	Att undersöka på vilket sätt produktionsfrämjande lönesystem påverkar kvinnornas ställning på arbetsmarknaden, på arbetsplatsen och i hemmet samt framlägga förslag till åtgärder som främjar jämställdhet mellan könen.	I	1982/83	193,3	Projekt 190.21-0.20
<i>Projektidéer</i>					
8. Kvinnors situation på arbetsmarknaden i olika konjunkturlägen					
9. Kvinnors liv och arbete	Seminarium. Öka informationen och samarbetet mellan kvinnor i Norden samt öka förståelsen för gemensamma problem.				
10. Kvinnors representation i de fackliga organisationernas styrande organ					
11. Tvådelade löneområden	Att beskriva kvinnors och mäns lönestruktur på de segregerade löneområdena samt jämföra lönestrukturen och -nivån hos kvinnor och män i de nordiska länderna. Att utveckla tillgång till lönestatistik i de nordiska länderna med avseende på vilka uppgifter som ges om faktorer som påverkar lönenivån, olika tillägg etc.				

Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
--------------------------	------------------------------	--------------------------	-------------

Titel	Mål, Innehåll	Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1000 NOK)	Kommentarer
24. Effekterna på jämställdhet av ny produktionsteknik					
Familje- och socialpolitik					
<i>Avslutade projekt</i>					
25. Familie, ekteskap og försörgelse	Uppföljning av utredningen med samma titel (NU 1976: 30) vid ett seminarium. Samarbetsprojekt mellan jämställdhetsutskottet, socialpolitiska kommittén och ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor	N	1979		Projekt - Publicerad i NU B 1979: 15
26. Födeinstitutionene i Norden	En kartläggning av rutiner vad gäller fäder och syskon vid förlossnings- och BB-avdelningar på sjukhusen i de nordiska länderna. Forskningsresultatet förmedlat via rundresa i samtliga nordiska länder.	N	1979/80	363,0	Projekt 190.21-0.7 Publicerad i NU A 1980: 1 (norska och finska)
27. Barselsorlov (Graviditet, födsel og det første leveår)	Utredning om föräldrar och barns behov i perioden kring graviditet, födsel och barnets första levnadsår, speciellt med avseende på föräldraledighet (barnledighet)	D	1978	137,0	Projekt 190.20-1.5 Publicerad i NU B 1979: 10
28. "Far"	En film om förhållandet far/barn		1978	128,0	Projekt 190.21-1.16
<i>Pågående projekt</i>					
29. Barnehagers mål og innhold	Kartläggning, forskning og utvecklingsarbete vad gäller daghemsverksamheten i de nordiska länderna bl. a. med hänsyn till jämställdhet mellan flickor og pojkar	N	1982/83	50,0 (+80,0 fr. ÅK-S)	Projekt finansieras med jämställdhetsme- del samt medel till- styrka av socialpo- litiska kommittén Projekt 190.21-0.14

Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
--------------------------	------------------------------	--------------------------	-------------

löpande

Samarbetet sker i bl. a.
Kontaktkommittén för
barntädgårds- och
förskolesektorn

yrkes

Titel	Mål, Innehåll	Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
Utbildning					
<i>Avslutade projekt</i>					
41. Könroller och utbildning	En lägesrapport utarbetad till 11:e europeiska utbildningsministerkonferensen i Haag 1979.	Kult. sekr.	1979		Publicerad i NU B 1979: 4
<i>Projektidé</i>					
42. Samarbete om utarbetande av undervisningsmaterial			Löpande		
43. Kvinnors studieval och yrkesförberedelse					
44. Läroboksmaterial och jämställdhet					
45. Lärarutbildning och jämställdhet					
Samhälls- och boendeplanering					
<i>Avslutade projekt</i>					
46. Samhällsplanering och boendeformer	Ett seminarium om olika funktioners inverkan på familjelivet och jämställdhet	S	1979	132,0	Projekt
47. Bygga och bo på kvinnors villkor	Seminarium om samhällsplanering med tonvikt på vilka förändringar i de fysiska omgivningarna och vilka lösningar på arbets- och omsorgsuppgifterna som bättre kan tillvarata kvinnors krav samt på vilket sätt sådana lösningar skall genomföras.		1981	27,0	Rapport i stencil Projekt 190.21-0.15 Delfinansierat
<i>Pågående projekt</i>					
48. Det nya vardagslivet – ett helhetsperspektiv på boende omsorg och arbete.	Att utveckla modeller för ett nytt sätt att organisera vardagslivets viktigaste områden representerade av begreppen boende, omsorg och arbete.	J	1982/83	65,0	Projekt 190.21-0.19

Titel	Mål, Innehåll	Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1000 NOK)	Kommentarer
<i>Projektidé</i>					
49. Den lokala boendeservicens och kollektivtrafikens inverkan på jämställdheten					
Deltagande i det politiska livet					
<i>Avslutade projekt</i>					
50. De offentliga jämställdhetsorganen i de nordiska länderna och deras funktion	Seminarium om de offentliga jämställdhetsorganens funktion med särskild hänsyn till uppföljning av FN:s kvinnorkonferens.	N	1981	25,0	Projekt 190.21-0.17
<i>Pågående projekt</i>					
51. Kvinnor i styrande organ	Konferens som avser att ge en systematisk analys av de svårigheter som hindrar större kvinnorepresentation i de styrande organen i de nordiska länderna med syfte att kunna ta betydande initiativ för att främja en bättre jämställdhet mellan kvinnor och män.	D	1981	116,6	Projekt 190.21-0.13
52. Kontaktkonferens på jämställdhetsområdet under Ministerrådet	Konferens med representanter för arbetsmarknadens parter, kvinnoorganisationerna m. fl. som ett forum för erfarenhets- och meningsutbyte.	J	årligen	95,0 (1982)	Projekt 190.21-0.10
53. Kvinnor i nordisk politik	Ge kunskap om kvinnors deltagande och inflytande i nordisk politik	F	1982/84	95,0 (s:a 202,0)	Projekt 190.21-0.22
<i>Projektidé</i>					
54. Kvinnor i styrande organ	Uppföljning av projekt 190.21-0.13				

Titel	Mål, Innehåll	Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
Opinionsbildning					
<i>Avslutade projekt</i>					
55. Massmedia och likestilling	Kartläggning av utförd och pågående forskning samt värdering av behov för fortsatt forskning		1977/78	100,0	Projekt 190.21-1.4 Publicerat i NU B 1978: 28
56. Massmedia och jämställdhet	Öka och systematisera kunskaperna om de mekanismer som leder till den rådande kvinnobilden i massmedia samt ge konkreta förslag till åtgärder.	S	1981	192,3	Projekt 190.21-0.4 Rapport ges ut 1982
<i>Projektidéer</i>					
57. Språkbruket och jämställdhet					
58. Könsdiskriminering i filmreklam och tidningsannonser					
Lagstiftning					
<i>Avslutade projekt</i>					
59. Retsbeskyttelse af ligestillingen mellem kvinder og mænd i Norden	Kartläggande beskrivning av förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsskydd av jämställdhet. Hänger samman med rek. nr. 7/1975.		1976	30,0	Projekt 190.21-1.1 Publicerad i NU 1976: 31
60. Seminarium om rättsskydd av jämställdhet	Uppföljning av projekt 190.21-1.1 Ämnen: Lagstiftning som medel, demokratisering av arbetslivet, ILO:s likalönskonvention och arbetsmiljö/jämställdhet.	F	1977	47,0	Projekt 190.20-1.3 Rapport finns i stencil
61. Nordisk översikt av lagar som rör jämställdhetsområdet					

Sam- mankal- lande	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
--------------------------	------------------------------	--------------------------	-------------

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ministerrådsförslaget B 42/s om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. Utkast till reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet har genomgått av social- och miljöutskottet vid möte i Södertälje den 9 november 1981. Utskottet sammanträdde samma dag och plats med företrädare för ministerrådet-jämställdhetsministrarna för att diskutera utkastet till reviderat jämställdhetsprogram.

För att förbereda social- och miljöutskottets ställningstagande till revisionen av jämställdhetsprogrammet tillsattes en arbetsgrupp bestående av Ebba Strange (ordförande), Heikki Järvenpää, Matthías Á. Mathiesen, Liv Andersen och Doris Håvik. Sedan Liv Andersen lämnat den norska rådsdelegationen inträdde Asbjørn Haugstvedt i arbetsgruppen. Vid arbetsgruppens möte i Köpenhamn den 13 oktober 1981 deltog såsom sakkunnig konsulent Monica Tamm-Buckle, ministerrådssekretariatet i Oslo. Arbetsgruppens andra möte ägde rum i Södertälje den 8 november 1981. Slutbehandling av ministerrådsförslaget B 42/s har skett vid utskottets möte i Oslo den 17 februari 1982.

1 Inledning

Handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor tillkom på Nordiska rådets tillskyndan (yttrande nr 3/1977 punkten X). Vid den 26:e sessionen i Oslo i februari 1978 framlades ett ministerrådsförslag i saken – B 23/s. I det betänkande som social- och miljöutskottet avgav i anledning av ministerrådsförslaget rekommenderades ministerrådet att fastställa handlingsprogrammet samt att efter samråd med rådets social- och miljöutskott låta utarbeta en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranledde.

Handlingsprogrammet fastställdes av ministerrådet – samarbetsministrarna i slutet av maj 1978, då också ett möte mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet-samarbetsministrarna ägde rum.

Frågan om en revision av 1978 års handlingsprogram aktualiserades av social- och miljöutskottet under år 1980. Utskottet inbjöd ministerrådet i sammansättningen jämställdhetsministrarna till en överläggning, som kom att äga rum den 4 november 1980 i Oslo. Vid detta möte utgjorde revisionen av det nordiska jämställdhetsprogrammet en huvudfråga.

2 Ministerrådsförslaget

Ministerrådsförslaget B 42/s består av Jämställdhetsutskottets förslag dels till reviderat nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet, dels till åtgärdsförteckning.

I inledningen redogörs för utvecklingen i organisatoriskt hänseende vad gäller det nordiska jämställdhetsarbetet från år 1974 och fram till idag.

I avsnitt 1. Syfte och målgrupper, preciseras målet för det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet och anges målgrupper. I avsnitt 2 definieras jämställdhetsbegreppet. I avsnitt 3 uppräknas de fem huvudområdena för det nordiska jämställdhetsarbetet. De är: arbetslivet, familje- och socialpolitiska åtgärder, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet och samhällslivet i övrigt.

Jämfört med gällande handlingsprogram utgör boende- och samhällsplaneringen ett nytt insatsområde. Jämställdhetsmålet inom de fem insatssektorerna anges inledningsvis i vart och ett av avsnitten.

Avsnitt 4. avser metoder och samarbetsformer. Samarbetsformerna är opinionsbildning, lagstiftning, dokumentation, forskning och utveckling samt internationellt samarbete.

I avsnitt 5. Val av medel och samarbetsformer, anges de kriterier som skall ligga till grund för ministerrådets val av nordiska samarbetsinsatser på jämställdhetsområdet. I avsnitt 6. redogörs för de principer som skall vara vägledande för arbetet inom ministerrådets organ när det gäller jämställdhet. Avsnitt 7. tar upp prioriterade områden på kort sikt. Till programmet har fogats förslaget till åtgärdsförteckning som omfattar 65 projekt som antingen genomförts, pågår eller som föreligger i form av idéer.

3 För social- och miljöutskottet tillgängligt bakgrundsmaterial

Social- och miljöutskottet har haft tillgång till de remissvar som ministerrådets Jämställdhetsutskott låtit inhämta under arbetet med revisionen av det nordiska jämställdhetsprogrammet. Remissvaren hänför sig dock till ett tidigare programutkast.

Social- och miljöutskottet anser att någon ytterligare remittering i Nordiska rådets regi av ministerrådets förslag till reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet inte bör företagas. Utskottet finner att ärendet beretts på ett acceptabelt sätt genom att dels en relativt omfattande remissomgång genomförts, dels två möten hållits mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet-jämställdhetsministrarna eller företrädare för detta i november 1980 och i november 1981.

I det följande lämnas i koncentrerad form en sammanfattning av de viktigaste synpunkterna som framkommit under den tidigare remissbehandlingen.

Inledningen

Det isländska *Jämställdhetsrådet* anser att jämställdhetsutskottet bör betecknas som en ämbetsmannakommitté även om däri ingår representanter som ej är tjänstemän inom regeringskanslierna.

3.1 Syfte och målgrupper

Norsk Arbeidsgiverforening (NAF) anser programmet vara för omfattande och inbegripa frågor som ligger i utkanten av jämställdhetsområdet. *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AFC/AAC)* prioriterar informationsverksamhet, men vill undvika detaljfrågor. *Norges Husmorforbund* önskar en uppvärdering av hemarbetet. *NAF* anser att avsikten med programmet ej kan vara "att införa jämställdhet på alla områden."

3.2 Jämställdhetsbegreppet

Nordens fackliga samorganisation (NFS) önskar en formulering om "lika möjligheter och villkor samt lika behandling" inom de fem uppräknade områdena. *AFC/AAC* anser det oklart varför ett särskilt ansvar för jämställdhet skall åläggas de offentliga myndigheterna.

3.3 Huvudområden för jämställdhetsarbetet

Remissinstanserna har inga betydande invändningar mot de fem områdena.

Arbetslivet

NFS betonar betydelsen av en aktiv närings- och ekonomisk politik för jämställdheten. *NFS* och *Jämställdhetsrådet (I)* betonar arbetsgivarnas ansvar för jämställdheten. *AFC/AAC* pekar på vikten av utbildning av kvinnor och män för nya och konkurrenskraftiga yrken där automationen tas till vara. *Norske kvinners nasjonalråd* önskar en jämn könsfördelning på nya arbetsplatser. *NFS* önskar utreda deltidsarbetets villkor, samt understryker vikten av parternas medverkan i referensgrupper inom ministerrådets organ samt i olika projekt.

Familje- och socialpolitiska åtgärder

NFS vill ta upp effekterna av utebliven barnomsorg på förvärvsintensiteten samt oregelbundna arbetstiders inverkan.

Norsk Husmorforbund vill stimulera till att föräldrarna själva tar hand om barnen. Valfrihet mellan lönat arbete och oavlönat skall råda. *NAF* och *AFC/AAC* tar upp det könsrollsrelaterade studievalet.

Utbildning

NFS understryker den personliga yrkesvägledningens betydelse också för äldre kvinnor.

Boende- och samhällsplanering

Remissinstanserna anför inga särskilda synpunkter.

Deltagande i det politiska livet och samhällslivet i övrigt

Remissinstanserna har ej kommenterat denna del explicit.

3.4 Metoder och samarbetsformer

Remissinstanserna har inga kommentarer till samarbetsmedlen generellt.

Norsk Husmorförbund tar upp den centrala ställning som språket har när det gäller att påverka attityderna. *Jämställdhetsrådet (I)* och *Likestillingsrådet (N)* understryker massmedias betydelse.

NFS tar upp kollektivavtalens betydelse för jämställdheten. *NAF* anser att jämställdheten bör grundas på avtal mellan arbetsmarknadsparterna. *AFC/AAC* är tveksamma till att lagstiftningen kan påverka attityder och bedömningar.

Remissinstanserna säger ingenting explicit om dokumentation m. m. liksom ej heller om internationellt samarbete.

3.5 Val av medel och samarbetsformer

Remissinstanserna har inga särskilda kommentarer.

3.6 Jämställdheten och verksamheten inom ministerrådets organ

Remissinstanserna har inga särskilda synpunkter.

3.7 Högt prioriterade områden på kort sikt

NAF prioriterar datateknologins inverkan.

4 Utskottet

Inledningen

Nordiska rådet har formulerat fyra krav beträffande den organisatoriska sidan av det nordiska jämställdhetssamarbetet:

- (1) att jämställdhetsfrågorna på nordiskt plan skall skötas av jämställdhetsministrarna, dvs. de ministrar som nationellt bär ansvaret för jämställdhetsfrågorna,
- (2) att en fristående och jämställdhetsministrarna direkt underställd ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor inrättas,
- (3) att inom ministerrådssekretariatet en person på heltid skall ta sig an jämställdhetsfrågorna samt
- (4) att en rådgivande kommitté för jämställdhetsfrågor bestående av företrädare för arbetsmarknadsparterna och kvinnoorganisationerna inrättas.

Tre av de fyra önskemålen har i stort sett infriats i punkt 1 helt, punkt 2 reellt men inte formellt i full utsträckning, punkt 3 nästan helt och punkt 4 inte alls.

En rådgivande kommitté för jämställdhetsfrågor bestående av företrädare för arbetsmarknadsparterna och för kvinnoorganisationerna bör, enligt utskottets uppfattning, upprättas. De nuvarande årliga kontaktmötena är svåra att följa upp och bör därför avskaffas. Eftersom Jämställdhetsutskottets medlemmar inte samtliga är tjänstemän inom regeringskanslierna har utskottet inte formellt kunnat betecknas som en ämbetsmannakommitté

även om det i praktiken fungerar som en dylik. Ministerrådet bör mot denna bakgrund överväga om inte dess beredningsorgan på tjänstemannaplanet kunde ändra beteckning från ämbetsmannakommittéer till *samråds-* eller *samarbetskommittéer*. Därmed skulle föreliggande hinder kunna avlägsnas.

4.1 Syfte och målgrupper

Social- och miljöutskottet anser att de nordiska ländernas regeringar är en naturlig målgrupp för samarbetsprogrammet. Allmänt sett präglas programmet emellertid för mycket av att däri upptas administrativa regler av intern natur. Dyliga reglers naturliga plats bör vara respektive organs arbetsordningar. De hör inte hemma i ett officiellt samarbetsprogram. I det initialskede som det nordiska jämställdhetssamarbetet befinner sig kan dock övergångsvis ett dylikt förfarande accepteras. Utskottet finner att en viss uppgivenhet präglar också det nu framlagda förslaget till reviderat nordiskt jämställdhetsprogram. De omdömen som framfördes vid rådets session år 1978 i samband med att det nu gällande handlingsprogrammet behandlades äger fortsatt giltighet. Vad som behövs är, anser utskottet, en tempoplan och politisk vilja, som resulterar i konkreta åtgärder och handling.

Ministerrådet bör tillse att de erfarenheter som framkommer vid nationellt utredande på jämställdhetsområdet på ett effektivt sätt delges de övriga nordiska länderna.

4.2 Jämställdhetsbegreppet

Social- och miljöutskottet har tidigare accepterat handlingsprogrammets definition av begreppet jämställdhet. Meningarna inom social- och miljöutskottet har dock senare gått isär när det gäller inställningen till positiv diskriminering och kvotering efter kön inom arbetsliv och politik. En del medlemmar av utskottet kan ge sitt stöd till positiv diskriminering och könkvotering medan andra inte accepterar detta synsätt.

Begreppet jämställdhet bör i programmet preciseras ytterligare. Det bör omfatta lika möjligheter, lika rättigheter, lika *villkor* och lika ansvar inom utbildning, arbetsliv, familj, organisationsliv och samhällsliv i övrigt. Ett tillägg bör göras av innebörden att jämställdhet också innebär ansvar för den privata sektorn.

4.3 Huvudområden för jämställdhetsarbetet

Utskottet tillstyrker de fem områden som jämställdhetsutskottet föreslagit.

4.3.1 Arbetslivet

Social- och miljöutskottet har pekat på ett antal projekt inom arbetslivets område som har stor betydelse för jämställdheten. De är: Kvinnan som potentiell arbetskraftsreserv, deltidsarbetets för- och nackdelar ur jämställdhetssynpunkt, erfarenhetsutbyte av försöksverksamhet som syf-

tar till att bryta könsbarriärerna inom olika yrken, jämnare könsmässig fördelning inom ministerrådets organ, den nya produktionsteknikens (datateknologin) inverkan på jämställdheten, samhällsekonomiska och sociala konsekvenser av en avsevärd arbetstidsförkortning, offentligt jämställdhetsarbete samt invandrarkvinnornas situation. Merparten av de förslag som framförts från social- och miljöutskottets sida beträffande detta insatsområde avspeglas i programutkastet eller i förslaget till åtgärdsförteckning.

Deltidsarbetet skall vara en frivillig sak. Det får inte bli så att först erhåller man ett deltidsarbete för att därefter hamna helt utanför arbetsmarknaden.

De sysselsättningspolitiska åtgärdernas inverkan på jämställdheten är vagt beskrivna i programutkastet.

Den ekonomiska politikens, arbetsmarknadspolitikens och regionalpolitikens betydelse för jämställdheten bör betonas. Utskottet förutsätter att nära samverkan sker mellan den av ministerrådet tillsatta Datateknologigruppen och det projekt som skall utreda den nya produktionsteknologins inverkan på jämställdheten.

4.3.2 *Familje- och socialpolitiska åtgärder*

Social- och miljöutskottet har betonat sambandet mellan arbetsmarknads- och socialpolitiken. Social- och miljöutskottet har förordat samsamarbetsinsatser på följande punkter: Harmonisering av sociallagstiftningen de nordiska länderna emellan, levnadsförhållandena inom en barnfamilj i flerårsperspektiv, barntillsynsfrågan, våld mot kvinnor i hemmet, försörjningsbegreppet, uppföljning av rapporten Barselsorlov samt nativitetens utveckling i de nordiska länderna.

Flera av social- och miljöutskottets synpunkter har beaktats i förslaget till reviderat samsamarbetsprogram. Saknas gör punkten om nativiteten. Utskottet betonar skattelagstiftningens, socialförsäkringens, pensionernas och arbetsmiljöns konsekvenser för jämställdheten. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att avsnitt om våld i hemmen och om prostitution intagits i programmet. Eventuellt kunde etablerandet av kriscentra vara en hjälp i nämnda situation. En studie av sambandet mellan jämställdhet och nativitet bör komma till stånd. Harmonisering av *all* lagstiftning av betydelse för jämställdheten är önskvärd.

4.3.3 *Utbildning*

Social- och miljöutskottet ansluter sig till handlingsprogrammets synsätt. De förslag som utskottet särskilt betonat avser könsrollsneutral undervisningslitteratur samt frågan om yrkesutbildning och jämställdhet. Utskottet konstaterar emellertid att detta avsnitt är förhållandevis litet utförligt. Viktigt är, såsom nu påpekas i programmet, att arbetsmarknadsparternas erfarenheter beaktas i samband med arbetsmarknadsutbildning. Yrkesvägledningen bör ges en ändamålsenlig form. Jämställdhetssynpunkter skall beaktas på alla utbildningsnivåer, både de lägre och de högre. Utbildningsbrist kan leda till arbetslöshet. Därför är det av stor betydelse

att utbildningen är yrkesinriktad och därmed förutsättes resultera i att arbete erhålles.

4.3.4 *Boende- och samhällsplanering*

Social- och miljöutskottet anser, att detta område bör vara ett insatsområde inom nordiskt jämställdhetssamarbete. Utskottet har preciserat att målet för jämställdheten inom boende- och samhällsplaneringen är att kvinnor och män deltagar på lika villkor, att hänsyn tas till behovet av lokal boende- och socialservice samt att jämställdhetsaspekter beaktas vid kollektivtrafikens utbyggnad.

4.3.5 *Deltagande i det politiska livet och samhällslivet i övrigt*

Social- och miljöutskottet önskar betona att de frivilliga organisationernas insatser bör tas i anspråk som ett komplement till nordisk myndighets-samverkan, att kvinnors möjligheter att åta sig politiska, fackliga eller uppdrag av ideell karaktär bör underlättas samt att de sociala och personliga kostnaderna som är förknippade med dessa åtaganden studeras.

4.4 *Metoder och samarbetsformer*

Utskottet har pekat på samma områden, men utan att nämna opinionsbildning som ett särskilt medel. Utskottet har ansett att forskning om opinionsbildning är en viktig sak. Opinionsbildning bör därför nämnas som ett medel.

Social- och miljöutskottet har tidigare efterlyst en harmonisering av den sociallagstiftning som är av betydelse ur jämställdhetssynpunkt. Utskottet förordar att *all* lagstiftning som är av betydelse ur jämställdhetssynpunkt skall harmoniseras.

Då målet är detsamma i de nordiska länderna borde också de vägar som väljs på lagstiftningsområdet vara likartade. En viss motsättning kan dock skönjas mellan detta avsnitt och de två kommande avsnitten.

Utskottet förordar intensifierat forskningssamarbete. Attityd- och opinionsbildning är områden som bör, som ovan föreslagits, prioriteras.

Social- och miljöutskottet önskar samordnade nordiska insatser före, under och efter internationella konferenser. Norden bör snarast ratificera FN:s konvention om förbud mot könsdiskriminering.

4.6 *Jämställdheten och verksamheten inom ministerrådets organ*

Social- och miljöutskottet har uttalat att ministerrådet mera energiskt än hittills bör verka för jämställdheten inom de egna organen. Vid utannonsering av nordiska tjänster bör det anges att ministerrådet eftersträvar en jämn könsmässig fördelning på alla poster. Utskottet anser att det är en intern fråga för ministerrådet att lägga fast formerna för jämställdhetsorganens möjligheter att uttala sig om samtliga nordiska projekt. Inslag av rent administrativ karaktär bör principiellt inte ingå i ett nordiskt samarbetsprogram, utan återfinnas i arbetsordningar eller motsvarande för de olika samarbetsorganen.

4.7 Högt prioriterade områden på kort sikt

Social- och miljöutskottet har ingen avvikande mening vad gäller prioriterade områden på kort sikt men anser att uttrycket "på kort sikt" är oprecist och bör utgå.

4.8 Åtgärdsförteckningen

Social- och miljöutskottet anser, att de åtgärder som ministerrådet initierar t. ex. i form av projekt i första hand borde avse:

Arbetsmarknad:

1. Kvinnans situation på arbetsmarknaden i olika konjunkturlägen.
 - 1 a. Deltidsarbetets jämställdhetsaspekter.
 - 1 b. Samhällsekonomiska och sociala kostnader vid en avsevärd, generell arbetstidsförkortning.
2. Effekterna på jämställdheten av ny produktionsteknik.
3. Invandrarkvinnornas situation (gäller även andra aspekter än de rent arbetsmarknadsmässiga).

Familje- och socialpolitik

1. Kartläggning av levnadsförhållandena inom en barnfamilj (Barntillsynsfrågan och såväl de hem- som yrkesarbetandes situation skall beaktas).
2. Förekomsten av våld mot kvinnor i hemmen.
3. Harmoniserad sociallagstiftning i Norden.

Utbildning

1. Yrkesutbildning och jämställdhet.

Boende- och samhällsplanering

1. Den lokala boendeservicens och kollektivtrafikens inverkan på jämställdheten.

Forskning

Förstärkta resurser till erfarenhetsutbyte på jämställdhetsforskningens område.

4.9 Sammanfattning

De synpunkter som framförts från social- och miljöutskottets sida på ett förberedande stadium vid revisionen av jämställdhetsprogrammet har haft en inte obetydlig genomslagskraft.

Några oöverensstämmelser består dock. Social- och miljöutskottet är fortsatt negativt till de kontaktkonferenser som ministerrådet anordnar årligen. Oenighet råder vidare inom social- och miljöutskottet om nyttan och ändamålsenligheten av s. k. positiv diskriminering och könskvotering.

När det gäller de fem insatsområdena – arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt politik och samhälle – råder ingen oenighet mellan utskottet och ministerrådet. Många av de projekt som föreslås bli genomförda avspeglar social- och miljöutskottets prioriteringar. I några avseenden har social- och miljöutskottet önskat gå

längre än jämställdhetsutskottet. Det gäller i första hand jämställdheten inom ministerrådets organ och harmoniseringen av (social) lagstiftning av betydelse för jämställdheten. Av de pågående projekten har flera av de senast igångsatta fått starkt stöd från social- och miljöutskottets sida t. ex. datateknikens effekter på jämställdheten och deltidsarbetets utveckling.

Helt avgörande för de insatser som kan göras inom ramen för det nordiska jämställdhetssamarbetet är dock att de medel som står till disposition för projektens genomförande är tillräckliga. För jämställdhetssamarbetet år 1982 har 941 000 NOK avsatts, vilket är en betydande ökning jämfört med tidigare år. För att genomföra de projekt som ingår i den till ministerrådsförslaget fogade åtgärdsförteckningen krävs dock långt större belopp.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,
2. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt
3. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet.

Oslo den 17 februari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Nils Hjorth (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Reservation

Undertegnede må tage afstand fra udvalgsflertallets betænkning. Jeg finder det overflødigt, at man på Nordisk Ministerråds plan beskæftiger sig med ligestillingsspørgsmål og derfor urimeligt, at man anvender de begrænsede økonomiske ressourcer til finansiering af samarbejde på dette område.

Oslo, den 17. februar 1982

Børge Halvgaard (FP)

Berättelse

rörande det nordiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet avger härmed i överensstämmelse med artikel 64 i samarbetsavtalet av den 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet) sin berättelse om nordiskt samarbete till Nordiska rådets 30:e session.

Helsingfors i december 1981

På Nordiska ministerrådets vägnar

Pirkko Työläjärvi

Hans Kühne

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Kapitel I	Inledning	925
Kapitel II	Arbetsmarknad	942
Kapitel III	Arbetsmiljö	953
Kapitel IV	Bistånd till utvecklingsländerna	962
Kapitel V	Byggsektorn	972
Kapitel VI	Finans- och valutapolitik	982
Kapitel VII	Handelspolitik	998
Kapitel VIII	Industri- och energipolitik	1011
Kapitel IX	Jord- och skogsbruk	1030
Kapitel X	Jämställdhet (likestilling)	1039
Kapitel XI	Konsumentpolitik	1044
Kapitel XII	Kulturellt samarbete	1050
Kapitel XIII	Lagstiftning	1079
Kapitel XIV	Miljövård	1102
Kapitel XV	Multinationella företag	1113
Kapitel XVI	Organisation etc.	1114
Kapitel XVII	Regionalpolitik	1118
Kapitel XVIII	Socialpolitiskt samarbete	1137
Kapitel XIX	Transport, kommunikation och trafiksäkerhet ...	1150
Kapitel XX	Turism	1172
Tillägg 1	Arbetsplan för det nordiska energisamarbetet	1180
Tillägg 2	Arbetsplan för översyn av det nordiska industripoli- tiska samarbetet	1193
Bilaga 1	Nordiska ministerrådets allmänna budget	1205
Bilaga 2	Översikt över användningen av dispositions- medel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1980-81	1206
Bilaga 3	Avsluttet projektverksamhet 1980	1207
Bilaga 4	Presskommunikéer från Nordiska ministerrådets möten 1981	1214
Bilaga 5	Utdrag ur rapporten "Naturgass i Nord"	1242
Bilaga 6	Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1982 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1981 och bokslutet för 1980	1261
Bilaga 7	Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1981	1263
Bilaga 8	Samnordiska utredningar på kulturområdet 1981	1264
Bilaga 9	Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	1269
Bilaga 10	Berättelse från Nordel	1588
Bilaga 11	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor	1590
Bilaga 12	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan	1593
Bilaga 13-17	Betänkanden av Nordiska rådets utskott	1600

Kapitel I

Inledning

Nordiskt samarbete under ett verksamhetsår bygger på en mångfald impulser. Nordiska rådets session och Nordiska ministerrådets arbete bildar stommen i samarbetet. Därtill äger ett omfattande samarbete rum inom ämbetsmannakommittéer, utskott och permanenta institutioner. Inom ramen för det nordiska samarbetet sker en samordning av nationella verksamheter, en arbetsfördelning och ett erfarenhetsutbyte som alla nordiska länder tjänar på.

Det nordiska samarbetet baseras i första hand på de grundläggande traktaten – det reviderade Helsingforsavtalet, kulturavtalet och transportavtalet, vilka nu varit i kraft i snart tio år. Vid årsskiftet 1981 – 1982 har sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn verkat under ett decennium och sekretariatet i Oslo närmare nio år.

Det nordiska samarbetet har byggts ut successivt under 1970-talet och omfattar i dag i stort sett alla samarbetsområden utom utrikes- och försvarspolitik. Det är naturligt att samarbetet under 1970-talets första del riktades in på centrala frågeställningar inom klart avgränsade områden. Under 1970-talet har emellertid antalet samarbetsfrågor, som spänner över flera områden gradvis ökat.

Exempel på tvärfackliga frågor är nordiskt radio- och tv-samarbete via satellit, frågan om ett ökat nordiskt forskningssamarbete, den snabba omställningen på arbetsmarknaden, utbildningsfrågor inom social-, hälso- och sjukvårdssektorn samt regionalpolitik och turism.

Parallellt med utvecklingen mot större tvärfacklighet kvarstår frågan att ta upp nya samarbetsområden. Ett dylikt samarbetsområde representeras av Nordiska ekonomiska forskningsrådet, som nu avslutar sitt första verksamhetsår. Därtill har samarbetet på jordbruksområdet utvecklats. Under 1982 utvidgas samarbetet inom energiområdet medan samarbetet om nordiskt projektexport inleds. Datateknologins insteg i de nordiska länderna väcker nya problemställningar där det är naturligt att de nordiska länderna söker samverkan. De nordiska länderna har redan länge samverkat inom de industrialiserade ländernas ekonomiska samarbets- och utvecklingsorganisation OECD. Detta har accentuerats på grund av tendenser i världsekonomin och de stora industrinationernas ekonomiska politik. Sedan två år tillbaka är de nordiska energiministrarna i färd med att bygga upp ett alltmer vittförgrenat samarbete.

Under de senaste åren har man intensifierat de ansträngningar som syftar till att i det nordiska samarbetet uppnå största möjliga resursutnyttjande. Nordiskt samarbete kan sålunda leda till nationella inbesparingar och bättre utnyttjande av existerande resurser. I flera sammanhang har

företrädare för ministerrådet under det gångna året talat om fördelarna vid en "nordisk stordrift" på sektorer där de nationella resurserna är alltför knappa eller utnyttjandet av enbart dem skulle ge ett mera oekonomiskt resultat.

Det nordiska samarbetet måste för att bli framgångsrikt vara starkt kopplat till det nationella arbetet. De frågor som tas upp på ministerrådsnivå och i det vardagliga nordiska samarbetet speglar aktuell problematik i de enskilda länderna med ett perspektiv in i framtiden.

Denna berättelse om det nordiska samarbetet 1981 innehåller en redaktionell nyhet. Redovisningen för varje samarbetsområde i ett s.k. fackkapitel inleds nu med en sammanfattning av de väsentligaste händelserna och framtidsplanerna inom den aktuella sektorn. Inledningskapitlet redovisar de viktigaste tendenserna i det nordiska samarbetet.

2. Det nordiska samarbetets verksamhetsformer

Det nordiska samarbetsåret kulminerar i Nordiska rådets årliga session. Under en enda konferensvecka debatteras det nordiska samarbetet, redovisas resultaten och granskas den pågående verksamheten. Nordiska rådets 29:e session i Köpenhamn i mars 1981 konstaterade behovet att gå igenom och vid behov revidera de nordiska samarbetsformerna. Under ministerrådets tio verksamhetsår har ministerrådet framlagt inalles 25 ministerrådsförslag. Enbart inför sessionen i Köpenhamn framlades sex förslag. Sex ministerrådsförslag förutses även till 1982 års session. Under 1970-talet antog rådet något över 300 rekommendationer. På sessionen i Köpenhamn kunde drygt tjugo avskrivas, men ett trettiotal nya kom till. Antalet oavslutade rekommendationer är närmare 160, när rådet samlas i Helsingfors i mars 1982.

Debatten gäller främst behovet av snabbare behandling av ärenden i de nordiska samarbetsorganen, koncentration på väsentliga ämnesområden och det önskvärda i att snabbt kunna rikta in resurser på aktuella problem.

2.1 Utsikter för 1980-talets nordiska samarbete

Både parlamentariker och regeringsrepresentanter var inne på likartade problemställningar beträffande 1980-talets nordiska samarbete. Man önskar att arbetet skall koncentreras på väsentliga områden och effektiveras både av sakliga och finansiella skäl.

Rådsmedlemmarnas förslagsrätt är oinskränkt. Men det har framhållits att förslagsrätten kunde dels utnyttjas effektivare inom de områden som för tillfället står centrala i det nordiska samarbetet, dels borde det inte vara ett axiom att alla medlemsförslag underkastas samma omfattande behandling. Det har ytterligare sagts att alla frågor inte behövde föras ända fram till sessionsbehandling. De kunde få sitt slutliga avgörande i de parlamentariskt sammansatta utskotten.

2.2 Uppföljning av debatten om samarbetsformerna

Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet har under 1981 diskuterat effektiveringen av samarbetet mellan de nordiska regeringarna och parlamentarikerna i Nordiska rådet.

Stor uppmärksamhet har ägnats budgetbehandlingen. Inom Nordiska ministerrådet är man enig om själva målsättningen att ge parlamentarikerna ett ökat inflytande under budgetarbetet. En möjlighet som har omnämnts är att Nordiska rådet inbjudes om hösten att dryfta budgetfrågor med samarbetsministrarna.

En tidig dialog mellan ministerrådet och Nordiska rådet om den totala avvägningen i budgeten mellan olika sektorer kan vara önskvärd.

Under 1980-talet aktualiseras kravet att hushålla med knappa nordiska samarbetsresurser. De avvägningar mellan insatserna inom olika sektorer, som uppstår i en sådan situation engagerar både Nordiska rådets medlemmar och regeringarnas representanter. Det är naturligt att diskussionen utgår från den politiska ansvarsfördelning som står att finna i Helsingforsavtalet.

2.3 Kriterier för projektvärdering

Under en längre tid har samarbetsministrarna dryftat vilken bedömning, som kunde vägleda budgetbehandlingen av projektförslag.

Vid sitt möte i Reykjavik den 1 – 2 juni 1981 beslutade samarbetsministrarna att man vid behandlingen av nya projektförslag bör prioritera bland annat utgående från följande preciserade kriterier:

- Projektets politiska karaktär (initiativ i form av rådsrekommendation, ministerrådsbeslut, initiativ från arbetsmarknadsparterna, huruvida målsättningen är ett beslut på politiskt plan)
- Nyttan (t ex ekonomiska besparingar) vid att projektet genomförs i nordisk samarbete
- möjligheten att projektet skall medföra praktiska resultat för ett större antal människor i Norden
- om projektet är centralt i förhållande till existerande/planlagda handlingsprogram på ifrågavarande område
- det intresse som visas nationellt genom resurstillskott
- om projektet är väl förberett och kan avslutas inom en fastställd och rimlig tid.

Dessa kriterier har redan tillämpats vid behandlingen av projektförslag, som ingår i 1982 års budget.

2.4 Remissdirektiv

Nordiska ministerrådet har konstaterat vissa problem i samband med nuvarande praxis, att nationella departement uttalar sig om medlemsförslag som sänds ut på remiss från Nordiska rådet. Dessa remisser kan verka förpliktande på ministerrådets senare behandling av rekommendationer.

Ministerrådet har utarbetat direktiv om en bedömning av medlemsförslagen för departementen, för att säkra att nordiska synpunkter blir vägledande för bedömningen.

2.5 Statsministermöten

De nordiska statsministrarna möts årligen. Statsministrarna har då en möjlighet att informellt gå igenom frågor av ett allmänt intresse för de nordiska länderna. Därtill ger de nordiska samarbetsministrarna en redogörelse för den rådande situationen beträffande de aktuella samarbetsfrågorna.

En tillgång för det nordiska samarbetet är att de nordiska statsministermötena behandlar aktuella samarbetsfrågor. Det har visat sig, att dessa ärenden som har härrört sig från sammanträden mellan stats- och samarbetsministrarna, har haft en rätt stor genomslagskraft både under det fortsatta förberedelsearbetet, anslagsbeviljningen och det slutliga genomförandet i praktiken.

2.6 Tvärfackligt samarbete

Ett ökande antal ärenden sträcker sig över flera sektorer av det nordiska samarbetet. Även om man inom ministerrådet strävat till att sammanföra dessa till enhetliga arbetsområden kvarstår problemen att parallellt kunna nå slutliga resultat i frågor, som samtidigt måste tas upp inom flera förvaltningsgrenar nationellt och i arbetsgrupper som visserligen kan ha en tvärfacklig sammansättning, men i motsvarande mån kanske saknar förankring i alla de nationella förvaltningsområden som är aktuella i sammanhanget.

Nordiska ministerrådet följer det fasta och förpliktande grundlag för alla strävanden att utveckla det nordiska samarbetet som ingår i ingressen till Helsingforsavtalet, som kodifierar de nordiska ländernas vilja "att ytterligare främja den nära gemenskap som råder mellan de nordiska folken och ytterligare utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna". Denna målsättning får inte skymmas av dagens ekonomiska och sociala svårigheter.

2.7 Byggstenar i det nordiska samarbetet

Vid sidan av det multilaterala nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet har under senare år bilaterala avtal mellan enskilda länder i Norden ingåtts.

Två- och trelandslösningar förekommer inom ekonomiskt samarbete i Norden. Det existerar till exempel ett gasavtal mellan Sverige och Danmark samt tillverknings-samarbete mellan Sverige och Finland. Svenska statens vattenfallsverk samarbetar med norska Statoil i frågan om projektering av en gasrörledning från Nord-norska kusten till Danmark och kontinenten.

Under Nordiska rådets 29:e session offentliggjorde den svenska och den norska statsministern att deras länder stod i beråd att ingå ett avtal om

ekonomiskt samarbete, särskilt inom områdena energi och industri.

Båda avtalsparterna understryker, att det nya avtalsverket inte skall verka exklusivt. Detta bilaterala samarbete skall i stället betraktas som "byggklossar" vilka kan utgöra ett led i ett fördjupat nordiskt samarbete.

Vid sidan av avtalets och avtalsprotokollens konkreta innehåll, bör det fästas vikt vid de generella målsättningarna. De löper parallellt med arbetet i Nordiska ministerrådet att söka vägar för att avlägsna hinder för det ekonomiska samarbetet och stimulera företagens konkreta åtgärder för att etablera samverkan.

Det har också framförts, att bilaterala, nordiska samarbetssträvanden borde drivas så, att övriga länder vid behov skulle få information om bilateralt samarbete, att man vid behov skulle få tillgång att delta i samarbetet och att debatten om fortsatt nordiskt samarbete även borde ta upp möjligheten att två eller flera länder kunde finansiera samarbete på områden av särskilt intresse för dem.

Nordiska ministerrådet avser även i fortsättningen förbli informerat om det svensk-norska avtalets tillämpning.

2.8 Sekretariatsammanslagning utreds

Under året tillsatte ministerrådet en kommitté för att utreda för- och nackdelar med en eventuell sammanslagning av ministerrådets sekretariat i Oslo och Köpenhamn. Kommittén, som tog namnet Nordiska organisationskommittén 1981 (NOK) slutförde sitt arbete i november 1981. Dess uppgift var att göra en översyn av det organisatoriska förhållandet mellan de nordiska regeringarnas sekretariat i Oslo och Köpenhamn och att analysera för- och nackdelar som föreligger med nuvarande uppdelning i två ministerrådssekretariat. NOK konstaterar att antalet samarbetsfrågor som berör båda sekretariatens ansvarsområden ökar. NOK konstaterar vidare att utvecklingen av det nordiska samarbetet ställer krav på ökad koncentration, prioritering och samordning av samsarbetsinsatserna. NOK föreslår en serie åtgärder i syfte att vidareutveckla samverkan mellan de två sekretariaten så att dessa framstår som en gemensam sekretariatsresurs. Om aktivitetsnivån i det nordiska samarbetet under 1980-talet påtagligt höjes, anser NOK att starka skäl talar för att slå samman de två sekretariaten.

I samband med utredningen uppstod även en diskussion om hur de nordiska samsarbetsfrågorna borde handläggas på nationellt plan och om detta frågekomplex borde föranleda ytterligare sakkunnigutredningar.

3. Samarbete inom industripolitik och ekonomi

Under året har de nordiska länderna strävat till att följa Nordiska rådets uppmaning när det gäller att vinna gehör för en internationell ekonomi- och finanspolitik, som stöder de värden, vilka ingår i det nordiska välfärdssam-

30-10-330. Nordiska rådet

hället. De nordiska länderna har t.ex. inför OECD, de industrialiserade ländernas samarbetsorganisation, framfört värdet av en ekonomisk politik som tar sikte på full sysselsättning, en rättvis fördelning av produktionsresultatet och ett skydd för de svaga grupperna i samhället. Särskilt de små ländernas krav på en öppen handel, och hänsyn till sysselsättningen har inom OECD fått ökat stöd.

Prisutvecklingen i de nordiska länderna förväntas bli något dämpad under 1982, med inflationsförväntningar i snitt på nio-tio procent (med undantag för Island, där statsbudgeten förutser en prisutveckling om 33 procent).

De nordiska länderna strävade i enlighet med Nordiska rådets rekommendation vid den 29:e sessionen, att samordna sin verksamhet för att i olika fora, som t.ex. OECD och Internationella valutafonden, påverka den internationella ekonomiska politiken.

Nordiska ministerrådets möjligheter att medverka till att främja nordiskt samarbete inom industripolitik och ekonomi ligger dels i att koordinera och initiera utredningar och projekt. Dels kan ministerrådet utnyttja sådana instrument som Nordiska Investeringsbanken (t.ex. projektexporten) eller Nordiska industrifonden. Nordiska ministerrådets möjligheter till ett samlat agerande över hela den ekonomisk-industriella politikens fält är begränsade. Förutom ekonomiernas omvärldsberoende kan här nämnas arbetsfördelningen mellan statsmakt och näringsliv.

Frihandeln mellan de nordiska länderna har utgjort en väsentlig förutsättning för den växande internordiska handeln. Denna frihandel vilar emellertid på lösningar i ett större sammanhang. De nordiska länderna är samtliga medlemmar av den internationella handels- och tullorganisationen GATT. Danmark ingår som medlem i EG medan Norge, Finland, Sverige och Island för sin del deltar i EFTA-samarbetet. Dessa länder har ingått separata frihandelsavtal med EG. Dessa handelspolitiska grundlösningar innebär att de nordiska länderna inte står fria att ensidigt genomföra sådana åtgärder enbart i den internordiska handeln, som till sin karaktär är bundna till ländernas förpliktelser inom ramen för de ovannämnda organisationerna.

3.1 Norden som hemmamarknad

Den internordiska handeln ligger på en hög nivå. Tillväxttaxten i handeln har emellertid mattats av det senaste åren. De nordiska ländernas import från Norden växte värdemässigt från 1979 till 1980 med 13,4 procent, motsvarande stegringen av prisnivån. Exporten ökade under samma tid 13,5 procent. Det internordiska handelsutbytet står på en nivå som motsvarar en dryg femtedel av ländernas utrikeshandel.

Nordiska ministerrådet har under verksamhetsåret fortsatt arbetet inom det centrala området "Norden som hemmamarknad". Arbetet anknyter till tidigare rådsdebatter och beslut i ministerrådet.

Det är viktigt för den expanderande delen av nordisk exportindustri att kunna utnyttja marknaden i de nordiska länderna som en hemmamarknad.

Likheterna i industristruktur, konsumtionsvanor och regelverk samt den geografiska närheten och framförallt frihandeln har gjort det möjligt för industrin att växa särskilt inom nya områden. Exporten till Norden har inte varit ett alternativ för export till andra marknader utan en direkt hjälp för denna export. I dag går 30-40 procent av exporten från denna industri-sektor till den nordiska marknaden.

Den avmattade ekonomiska utvecklingen har hämmat den internordiska handelns ytterligare snabba tillväxt. Desto större orsak finns det därför att se på de indirekta hinder som kan finnas när det gäller att utveckla handeln och de ekonomiska förbindelserna mellan de nordiska länderna. Sådana anses ha sitt ursprung bl. a. i lagstiftning, regler och tekniska föreskrifter.

En arbetsgrupp under ministerrådet har granskat eventuella lagstiftningshinder för industrisamarbete, valutareglering, koncessions- och etableringsrätt etc. Dess arbete följs nu upp.

Ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor har på ministerrådets uppdrag gått igenom valutalagstiftningen och dess tillämpning i de nordiska länderna när det gäller industriprojekt över gränserna i Norden. Utredningen är på remiss.

Ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik har på motsvarande sätt fått ministerrådets uppdrag att gå igenom de nordiska ländernas koncessions- och etableringslagstiftning med hänsyn till industrins samarbetsprojekt över nordiska gränser. Denna rapport föreligger vid årsskiftet 1981-1982.

Norsk-svenska undersökningar ger vid handen att harmonisering av skattelagstiftning är en utomordentligt svår uppgift. För närvarande har de nordiska industriförbunden fått en hemställan från ministerrådets sekretariat att ge sina synpunkter både på skatteproblematiken och förslaget om en gemensam nordisk aktiemarknad, som ingår i industriförbundens utredning om nordiskt samarbete. Industriförbunden anför att det borde vara önskvärt att av Norden skapa just en hemmamarknad för nordisk industri. Särskilt intressant är detta för företag på områden med snabb teknisk utveckling och med stora kostnader för forskning, utveckling samt senare marknadsföring.

En expertutredning har genomförts om en nordisk aktiebolagsform. Utredningen är för utlåtande hos industriförbunden och arbetsmarknadens parter. Tanken på en nordisk aktiebolagsform, är enligt den aktuella rapporten, synnerligen svår att förverkliga som sådan. Erfarenheterna från EG av ett mångårigt utredningsarbete om en europeisk bolagsform har inte gett resultat.

Norden som hemmamarknad har även ett arbetspolitiskt perspektiv. Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) behandlar för närvarande ett utkast till arbetsmarknadspolitiska åtgärder på 1980-talet. Som en följd av

strukturförändringarna inom industri- och näringsliv står även arbetsmarknadspolitiken inför nya utmaningar. Den traditionella arbetsmarknadspolitiken måste kompletteras med sysselsättningssynpunkter, som borde ingå i offentlig planering. En målmedveten omställningsprocess bidrar till att faran för ökad stagnation i de nordiska ländernas ekonomier kan undvikas.

En regional infallsvinkel på temat Norden som hemmamarknad erbjuder frågan om att utnyttja olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge. Vid årsskiftet 1981 – 1982 publiceras en rapport, som kartlägger eventuella möjligheter för nordiskt samarbete vid ilandföringen av olja och gas.

Vid sessionen i Köpenhamn antog Nordiska rådet en rekommendation om ministerrådets förslag rörande nordiskt samarbete om projektexport. Efter kompletterande utredningar beslöt Nordiska ministerrådet i september 1981 att anta en fyrapunktsplan för detta samarbete. Enligt detta beslut:

1. genomförs en rad åtgärder av de nordiska ländernas exportfrämjande organ för att främja informationsutbyte mellan företag och göra projektbevakningen i utlandet effektivare,
2. rekommenderades att de nordiska ländernas exportkreditinstitut överlägger om att harmonisera bestämmelserna om villkoren för exportkrediter och statsgarantier för dessa,
3. skall en nordisk projektexportfond grundas i juli 1982 i Helsingfors. Fonden har beviljats 6 miljoner NOK i ministerrådets allmänna budget för 1982,
4. ett system med nordiska projektinvesteringslån upprättas i anslutning till Nordiska investeringsbanken med en utlåningsram på 350 miljoner SDR, dvs 2,1 miljarder NOK från 1 juli 1982. Den norska regeringen har den 10 december 1981 meddelat följande: "Den norska regeringen har tagit en reservation när det gäller den statliga garantin på 95 % för NIB:s projektinvesteringslån. Från norsk sida önskar man utvärdera detta element närmare" (sv. övers.).

3.2 Tekniken och framtiden

I verksamhetsberättelsen från Nordiska ministerrådet för 1980 redovisades arbetet under den samlande rubriken Tekniken och framtiden, som ett centralt verksamhetsområde. I enlighet med tidigare rekommendationer och utredningar tillsatte Nordiska ministerrådet i början av 1981 en arbetsgrupp, som tog namnet datateknologigruppen. Tidigare rekommendationer och utredningar har framhållit att den framflyttande datateknologin får alltmer omfattande konsekvenser för såväl sysselsättning, arbetsmiljö som näringsliv.

Gruppens främsta uppgift är att förelägga ministerrådet förslag om aktuella åtgärder som kan utvecklas samnordiskt, också internationellt.

Arbetet inom datateknologigruppen omfattar två faser. Den första omfattar kartläggning, analyser och vissa förslag om styråtgärder, forskning och utbildning samt information. Den andra fasen skall bl.a. behandla

några av dessa områden mera ingående. Gruppen skall som grundlag för detta arbete företa en kartläggning och värdering av existerande utrednings- och forskningsmaterial i Norden och framhålla sådana områden, som inte har täckts.

Datateknologigruppen framlade vid årsskiftet 1981-1982 en första delrapport om Datateknologi i Norden – möjligheter och konsekvenser för näringsliv, sysselsättning och arbetsmiljö.

Den första delrapporten från datateknologigruppen föreslår bl.a. att Nordiska ministerrådet låter utreda behovet av en samnordisk policy när det gäller användningen av datateknologin i industriproduktion. Man föreslår att de nordiska offentliga förvaltningarna skulle undersöka behovet av en gemensam policy för datateknologins roll i offentlig förvaltning. Ministerrådet föreslås ytterligare verka för att föreskrifter som gäller arbetsmiljön när det gäller datateknologi harmoniseras i största möjliga utsträckning i de nordiska länderna.

Ministerrådet borde enligt gruppen ta upp små och medelstora företags möjligheter och problem vid användning av datateknologi, den fysiska arbetsmiljön inom datateknologin borde förbättras.

Effekterna av datateknologin bl.a. på arbetskraftens och kapitalets rörlighet och på kraven på yrkesutbildning borde ingå i ett datateknologiskt forskningsprogram.

I fråga om sysselsättningsaspekter har det redan i det föregående hänvisats till arbetsministrarnas och nordiska arbetsmarknadsutskottets arbete med 1980-talets målsättningar på arbetsmarknaden. I denna åtgärdsorienterade planläggning, som bygger på tidigare utredningar, arbetsmarknadens s.k. kärnprojekt, beaktas de arbetsmarknadspolitiska förändringar, som datateknologin medför. I det reviderade avtalet om en gemensam, nordisk arbetsmarknad förutsätts även att myndigheter och organisationer bevakar de snabba skiftningarna i och förändringarna av näringslivets och arbetsmarknadens struktur för att insatser i brådskande ordning skall kunna sättas in när det är påkallat.

I det föreslagna samarbetet kring direktsändande radio-/TV-satelliter har under 1981 en komplettering av det tidigare, främst kulturpolitiska beslutsunderlaget gjorts för att belysa också de industripolitiska effekterna av en eventuell gemensam nordisk satsning på ett satellitsamarbete.

3.3 Övriga aktiviteter inom det ekonomiska området

På det ekonomiska området kan följande aktiviteter framhållas:

1. Ett förslag till en industripolitisk arbetsplan för Nordiska ministerrådet (industriministrarna) presenteras 1982.
2. En rådgivande arbetsgrupp har för ministerrådet (samarbetsministrarna) lagt fram ett förslag om fortsatt verksamhet under en tre års försöksperiod om de multinationella företagens roll i Norden (NU A 1979:19).

3. En arbetsgrupp har tillsatts för att kartlägga möjligheterna för nordiskt samarbete i biståndspolitikens s.k. gränsområden. Avsikten är att finna samband mellan handelspolitik och biståndspolitik, med utgångspunkt i de behov som mottagarländerna redovisar för.
4. Ett ramavtal har ingåtts mellan ämbetsmannakommittéerna för biståndspolitik respektive energi- och industri för att söka möjligheter till ökad samverkan.
5. En arbetsplan för det energipolitiska samarbetet inklusive forsknings-samarbetet har utarbetats enligt riktlinjer som energiministrarna enades om i april 1980. Arbetsplanen, som också kan komma att medföra förändringar i den nuvarande ansvarsfördelningen för samarbetet på energiområdet, kommer att behandlas av energiministrarna i början av 1982.

4. Arbetsmarknads- och socialpolitiskt samarbete

Nordiska ministerrådet (såväl arbetsmarknadsministrarna som socialministrarna) har under verksamhetsåret gjort en översyn av samarbetet på sina arbetsområden. Som resultat av detta kommer ministerrådsförslag att framläggas såväl om en revision av 1954 års avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad och en revision av det socialpolitiska samarbetsprogrammet.

4.1 1980-talets arbetsmarknad

Inom arbetsmarknadens område är läget kritiskt särskilt när det gäller ungdomen. Det nordiska samarbetet har här resulterat i en nordisk modell för den s.k. ungdomsgarantin, där man har nått klarhet såväl om målsättningar som åtgärder. Det praktiska samarbetet för att öka ungdomens sysselsättning har också lett till en ökad integrering mellan utbildning och arbete samt till nya samarbetsmodeller mellan utbildnings-, arbetsmarknads- och socialsektorn. Arbetsmarknadsministrarna och kultur-/utbildningsministrarna står tillsammans bakom ett samarbetsprojekt kring ungdomsgarantin. Utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheterna i fyra nordiska kommuner som redan bedriver försöksverksamhet med ungdomsgarantin får genom projektet möjlighet att ingå i ett nätverk för utbyte av idéer och erfarenheter som rör verksamheten.

Arbetsmarknadsministrarna konstaterade under sitt möte i Reykjavik i december 1981, att ungdomsarbetslösheten fortsättningsvis kräver stor uppmärksamhet och att arbetsmarknadspolitiken inte ensam har tillräckligt inflytande för att bromsa upp ungdomsarbetslösheten.

Arbetsmarknadsministrarna har behandlat en mångsidig analys av arbetsmarknadens omställningsproblem på 1980-talet, en fortsättning av det s.k. kärnprojektet. Ministerrådet konstaterar att arbetsförmedlingen bör tillmätas stor betydelse vid den omställningsprocess som stora delar av arbetslivet står inför under 1980-talet. Arbetsförmedlingen har därför be-

hov av ökade resurser. På ett nordiskt plan vill ministerrådet stärka arbetsmarknadssamarbetet och följa upp de uppgifter som föranleds av den reviderade överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Både genomförandet av samarbetsprogrammet på arbetsmarknadens område och det reviderade nordiska arbetsmarknadsavtalet uppföljning breddar perspektivet på det fortsatta nordiska samarbetet inom denna sektor. Det anses nödvändigt att dra in andra samhällsområden i detta perspektiv, som t.ex. industri- och energipolitik, regionalpolitik, ekonomisk politik, socialpolitik och arbetsmiljöpolitik.

4.2 Kontakter med arbetsmarknadens parter

Kontakten mellan Nordiska ministerrådets organ och parterna i arbetslivet är en prioriterad del av det nordiska samarbetet. Kontakterna har först och främst koncentrerats till områden som ekonomisk politik och industripolitik, arbetsmarknadsfrågor, arbetsmiljöfrågor – varibland frågan om datateknologins effekter – samt jämställdhetsfrågor. Möten har hållits mellan parterna och fackministrarna, ämbetsmannakommittéerna och ministerrådets sekretariat. Härutöver sker kontakterna genom yrkesinriktade seminarier och genom att parterna deltar i och uttalar sig om viktiga nordiska frågor och utredningar. Samarbetsministrarna känner ett särskilt ansvar för kontakten med parterna och har hållit ett kontaktmöte i december 1980. Ett nytt möte hölls i december 1981. Parterna har mött arbetsmarknadsministrarna i januari och november 1981. Ytterligare har de nordiska industriförbunden mött industriministrarna i maj 1981.

4.3 Nordisk socialpolitik

Nordiska ministerrådet (socialministrarna) konstaterade vid sitt möte i Svendborg i augusti 1981, att en låg ekonomisk tillväxt ställer social- och hälsovården i de nordiska länderna inför nya utmaningar. Å ena sidan måste social- och hälsovården utvecklas. Kravet på social rättvisa består, liksom kravet på trygghet för de svagaste grupperna i samhället. Å andra sidan kan förväntningarna om ökade social- och hälsovårdstjänster tillgodoses bara genom att vårdsystemet blir flexiblare, att resurser styrs dit där de mest behövs. I en del nordiska länder diskuteras därför omprioriteringar inom denna sektor.

Nordiska ministerrådet understryker i denna situation värdet av förebyggande åtgärder, vars betydelse sträcker sig utanför social- och hälsovårdssektorn, t.ex. till miljövard och samhällsplanering. Hälsoupplýsning och en allt effektivare kamp mot alkohol och narkotika ingår i denna förebyggande verksamhet. Människans närmiljö får en växande betydelse, icke minst på grund av att antalet äldre ökar i de nordiska länderna. Denna grupp kräver ökad uppmärksamhet. Över huvud kräver social- och hälsovården ökade insatser för att man skall kunna komma till rätta med resurs- och vårdproblemen. Här spelar det nordiska samarbetet en viktig roll.

4.4 Ny social trygghetskonvention

En ny nordisk konvention om social trygghet undertecknades i samband med Nordiska rådets 29:e session 1981. Konventionen ersätter den tidigare konventionen från år 1955. Huvudtanken i den nya konventionen är att nordiska medborgare skall ha tillgång till social trygghet oberoende av var de uppehåller sig i Norden. Trygghetssystemet i den nya nordiska konventionen utgör en förutsättning för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall kunna fungera tillfredsställande socialt sett.

De ekonomiska problemen reflekteras självfallet i det nordiska samarbetet. En knapphet på resurser kan leda till svårare avvägningar inom ministerrådet mellan de satsningar som bör göras på ekonomisk och industriell samverkan och de som borde göras på fortsatt socialpolitisk och arbetsmarknadspolitisk samverkan. Nordiska rådets session i Köpenhamn konstaterade att en gemensamt omfattad målsättning är att den rådande ekonomiska knappheten inte får medföra att det nordiska samarbetet ges en ensidig ekonomisk prägel till förfång för den sociala välfärden uppfattad i en vid mening.

5. Kulturellt samarbete

Det nordiska kulturavtalet som bildar underlag för det samarbete som kultur- och utbildningsministrarna bedriver inom ramen för Nordiska ministerrådet har varit i kraft sedan 1972. Ministerrådet och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn har avverkat sitt första decennium.

Ett av de viktigaste skälen för ett särskilt kulturavtal var önskan att bygga ut och förstärka ett redan existerande kulturellt samarbete i Norden under mera systematiska former. Institutioner och aktiviteter som tidigare finansierats genom bidrag från de enskilda länderna eller helt utan stöd från det offentliga kunde föras in under ett gemensamt nordiskt budgettak, den nordiska kulturbudgeten.

Utöver konsolideringen av det existerande samarbetet har en rad nya verksamheter under tioårsperioden kunnat startas t.ex. Nordiskt vulkanologiskt institut, Nordiskt samiskt institut, Nordiskt konstcentrum samt stödordningar för översättning av grannlandslitteratur, ungdomssamarbete m.m.

Som ett resultat av det utvärderingssarbete som de senaste åren gjorts av kultursamarbetet presenterar kultur-/utbildningsministrarna i ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet riktlinjer för nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (beskrivs i avsnittet om ministerrådsförslag till 30:e sessionen).

Kulturavtalets och kultursamarbetets huvudområden är utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet. På utbildningsområdet har samarbetet vad gäller den obligatoriska skolan med åren alltmer kommit att

koncentrera sig kring pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, kring frågor som t.ex. rör organisation och arbetsmiljö, kring yrkespedagogik, förhållandet skola-arbetsliv och kring integration av specialundervisningens elever. Under 1981 har ministerrådet (kultur-/utbildningsministrarna) antagit ett handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden som direkt pekar på åtgärder främst inom utbildningens område som tar sikte på att förbättra grannspråkförståelsen.

5.1 Avtal om lärare

Ministerrådet har också slutit ett avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad för allmänlärare (klasslärare) som gör det möjligt för lärarutbildade personer från ett nordiskt land att få anställning som allmänlärare i ett annat.

5.2 Forskningssamarbete

På forskningsområdet har en stor del av intresset koncentrerat sig kring den utredning om ökat nordiskt forskningssamarbete som kultursekretariatet utfört i samarbete med ministerrådets sekretariat i Oslo och det ministerrådsförslag på basis av utredningen som beskrivs i avsnittet om förslag från ministerrådet till 30:e sessionen.

Det existerar redan ett nordiskt forskningssamarbete som finansieras via den nordiska kulturbudgeten. Ett synnerligen omfattande forskningssamarbete finansieras även genom den allmänna budgeten. Ca en tredjedel av kulturbudgeten går till en rad gemensamma forskningsinstitutioner. Ministerrådet lägger också vikt vid att kunna stödja forskarnas frivilliga samarbete, i gemensamma projekt och utbyte av information och resultat.

Det spontana nordiska forskningssamarbetet är i god utveckling. Detta visar sig bl.a. i de stora ansökningsmängderna till de nordiska forskarstipendierna och till de nordiska forskarkurser och forskarsymposier som också finansieras via kulturbudgeten.

5.3 Allmänkultur

På det allmänkulturella området har ministerrådet under året fattat beslut om att på försök starta en nordisk kursverksamhet på biblioteksområdet och att inleda en försöksverksamhet för att främja distributionen av nordisk film. Försöksverksamheten på teaterområdet och stödet till översättning av grannlandslitteratur har efter evaluering upptagits som permanenta poster på den nordiska kulturbudgeten. Grundstenen har lagts till ett Nordens hus på Färöarna. En utredning om samiskt kulturliv har framlagts för ministerrådet liksom en utredning om möjligheterna att upprätta ett nordiskt institut på Åland. Projektverksamheten inom området Barn och kultur har fortsatt.

Arbetet med den gemensamma nordiska kulturmanifestationen Scandinavia Today i Förenta Staterna med början hösten 1982 har fortsatt enligt

den ursprungliga planeringen. På den amerikanska sidan är American-Scandinavian Foundation huvudansvarig. Samtidigt medverkar de nordiska ländernas utrikesförvaltningar och ambassader och konsulat i USA aktivt i projektet.

Projektet omfattar sex nordiska vandringsutställningar som kommer att ges en bred presentation i olika delar av Förenta Staterna. Därtill kommer ett rikt program med musik, filmserier, föredrag och symposier att nå ut till ett stort antal platser i USA.

Ministerrådet har fattat beslut om att framlägga ett förslag till Nordiska rådet om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Ministerrådet har för detta ärende en sammansättning som omfattar kultur-, industri- och kommunikationsministrar. Tanken på ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit har sin utgångspunkt i kulturpolitiska överväganden och frågan har till övervägande del utretts av kultursekretariatet i Köpenhamn medan de nordiska teleförvaltningarna stått för tekniska och teknisk-ekonomiska delrapporter. Förslaget beskrivs i avsnittet om förslag från ministerrådet till 30:e sessionen.

6. Övriga samarbetsfrågor

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) gav vid sitt möte i november direktiv för offentliga utredningar i de nordiska länderna. Enligt riktlinjerna skall nationella utredningar ta till vara möjligheten att uppnå bättre resultat genom nordiskt samarbete och gemensamma nordiska överläggningar.

6.1 Tjänstemannautbyte etc

Nordiska ministerrådet har ansett att det är angeläget att öka kunskapen i de nordiska länderna om andra nordiska länder och deras administrationer. I syfte att främja denna kunskap inrättades ett system för tjänstemannautbyte mellan de nordiska länderna. Under 1982 anslås drygt 700 000 NOK för utbytet, där Danmark 1981 för första gången officiellt deltog. Intresset för utbytet är efter en inledande treårsperiod fortfarande störst i Sverige och Finland, där antalet ansökningar överskrider utbytesmöjligheterna.

En annan form av utbyte utgör kurserna i Nordiskt samarbete som ordnas av Föreningen Nordens förbund med aktivt stöd både ekonomiskt och arrangörmässigt av ministerrådets två sekretariat och presidiesekretariatet i Stockholm.

6.2 Omlagd NU-serie

Under 1981 gjorde Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet upp nya riktlinjer för utgivningen av nordiska publikationer. NU-serien omlades till att huvudsakligen omfatta endast publikationer, som är av

central betydelse och syftar till politiska beslut. Den övriga publikationsmassan utges under en samlande rubrik NORD-publikationer. En stor del av den nordiska informationsverksamheten äger rum på basen av en samnordisk informationsplan, som Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet har godkänt.

6.3 Nordiskt nyhetssamarbete

Såväl från regerings- som parlamentarikersidan är man angelägen om att sprida information om nordiskt samarbete till allmänheten. Av intresse i detta sammanhang är det initiativ som de fyra nordiska nyhetsbyråerna tagit till ett två-årigt försök med permanenta korrespondenter med ansvar för det nordiska nyhetsutbytet. Önskemålet är att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet stöder det fasta korrespondentsystemet under denna försöksperiod. De nordiska korrespondenterna skall förmedla material från sitt stationsland, som redigeras med hänsyn till en nordisk publik. Efter försöksperioden avser man, att byråerna skall fortsätta samarbetet.

7. Förslag från ministerrådet till 30:e sessionen

Vid årsskiftet 1981-1982 förelåg planer om att Nordiska ministerrådet överlämnar sex ministerrådsförslag till Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors i mars 1982. Antalet förslag är det samma som till föregående session. Tre av förslagen gäller kultur-, forsknings- och undervisningssektorn medan tre berör socialpolitiska teman.

Förslagen avses vara följande:

1. Nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. Förslaget bygger på ministerrådets utredning om ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. Det är en uppföljning av nordiska rådets rekommendation från föregående session om att ett konkret förslag till samarbete på detta område skulle läggas fram vid sessionen 1982.

I förslaget tillkännages de nordiska ländernas önskan om att inleda ett samarbete som gör det möjligt att stegvis bygga upp ett system med direktsändande radio-/TV-satelliter för Norden. Under utvecklingen och uppbyggnaden av systemet skall det fortlöpande prövas för vilka andra teletjänster än radio- och TV-överföring systemet bör utformas.

Första etappen i det vidare arbetet – den tekniska och ekonomiska definitionen av satellitsystemet – skall sedan Nordiska rådet yttrat sig kunna igångsättas efter nytt ministerrådsbeslut och omfatta ca två år med en samlad budget på 60 miljoner DKK.

I ministerrådets beslut om förslaget som fattades 23 november 1981 deltog inte Danmark. Med hänvisning till det förestående folketingsvalet meddelades att den danska regeringen först senare kunde komma att ta ställning till förslaget.

2. Ministerrådet lägger fram ett förslag om nordiskt forskningssamarbete.

Enligt förslaget, som har föregåtts av ett omfattande utredningsarbete, skall ett Nordiskt forskningspolitiskt råd upprättas.

3. Nordiska ministerrådet förelägger ett förslag angående nordiskt kultursamarbete under 1980-talet.

Ministerrådet lät under 1979 utföra en samlad värdering av samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet. Med utgångspunkt i denna enmansutredning har Nordiska rådet efterlyst ett ministerrådsförslag om ajourföring av de gällande riktlinjerna för kultursamarbetet.

Det dokument som ministerrådet beslöt att lägga som ministerrådsförslag angående nordiskt kultursamarbete under 1980-talet är inte ett handlingsprogram i traditionell mening. Man har valt att göra ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet tillkom 1972 och vilka som kan komma att bli centrala under det kommande decenniet. Avsikten är att dokumentet, tillsammans med Nordiska rådets synpunkter och debatten i övrigt skall kunna tjäna som utgångspunkt för det fortsatta praktisk-politiska samarbetet inom ramen för kulturavtalet.

4. Konventionen om en gemensam nordisk arbetsmarknad från år 1954 skall revideras. Ministerrådets reviderade konventionsutkast bibehåller den grundläggande principen om arbetskraftens fria rörlighet i Norden. Ministerrådet understryker att en fri arbetsmarknad har ett direkt samband med andra nordiska samarbetsområden. Det betonas också, att arbetskraftens flyttning borde ske under socialt och ekonomiskt tryggnade förhållanden, vilket innebär ett ökat ansvar för arbetskrafts- och andra myndigheter inför den flyttande arbetskraften.
5. Ministerrådet framlägger förslag om ett reviderat program på jämställdhetsområdet.

Programmet anger huvudområden för jämställdhetssträvanden särskilt inom arbetslivet, familje- och socialpolitiken, utbildning samt bostads- och samhällsplanering.

6. Nordiska ministerrådet framlägger förslag till reviderat program för det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet. Programmet kommer att innehålla dels förslag om vidareutveckling av samarbetet på de verksamhetsområden, som omnämns i programmet från år 1977, och dels förslag om samarbete på nya verksamhetsområden, som samhällsutvecklingen har aktualiserat under de senaste åren.

8. Finansieringen av det nordiska samarbetet

Beviljningen av resurser för det nordiska samarbetet hör samman med den statsfinansiella situationen i de nordiska länderna. Efter en uppbyggnadsperiod av ministerrådets organ, som sammanföll med en ekonomisk uppgångsperiod fram till mitten av 1970-talet, har utvecklingen av den nordiska budgeten de senaste åren skett i långsammare takt än tidigare. För att man inom snäva ekonomiska ramar skall få ett så gediget nordiskt

samarbete som möjligt krävs det nu ännu mera än tidigare att de anvisade resurserna utnyttjas så rationellt som möjligt.

Den första allmänna ministerrådsbudgeten fastställdes för år 1974. Den uppgick då till 6,2 milj NOK och för 1975 till 13,8 milj. NOK. Den fastställda budgeten för verksamhetsåret 1982, uppgår till 130,3 milj NOK. Åren 1974 – 1977 får betecknas som en första uppbyggnadsfas då nationellt finansierad verksamhet överfördes till Nordiska ministerrådets budget samtidigt som sekretariatsresurserna förstärktes. Från och med år 1978 är huvuddelen av nuvarande verksamhetsområden representerade på budgeten.

Budgeterna 1978 och 1979 ökade avsevärt därför att verksamheter som tidigare finansierats nationellt fördes över på den allmänna budgeten.

Ökningen för 1981 och 1982 beror på att helt nya aktiviteter startats med finansiering direkt från den allmänna budgeten.

En genomgång av 1982 års budget ger vid handen att drygt en tredjedel av utgifterna är bundna, dvs medlen behövs för att upprätthålla samarbetsverksamheten oberoende av dess volym och inriktning. Två tredjedelar av medlen är anslagna för projektverksamhet inom institutioner och ämbetsmannakommittéer, men på grund av att många projekt löper över flera år, är största delen även av dessa medel bundna på förhand.

De bindningar som finns för att slutföra redan igångsatta verksamheter är på kort sikt av den storleksordningen att utrymmet för omprioriteringar blir ytterst litet. Detta blir särskilt markant vid en avtagande resursökning.

De nordiska statsministrarna diskuterade vid sitt möte den 8.12.1981 i Helsingfors det nordiska samarbetet och dess finansiering. I kommunikén från statsministermötet sägs det:

”Statsministrarna konstaterade att en besparing för att dämpa öknings-takten av de offentliga utgifterna för närvarande är nödvändig i alla nordiska länder. Därvid kan det nordiska samarbetet utnyttjas för att uppnå största möjliga resursanvändning. De nordiska länderna borde eftersträva att i samband med nationella prioriteringar fastställa huruvida de aktuella problemen är liknande i andra nordiska länder och om problemen kan lösas mera rationellt och till lägre kostnader genom nordisk samverkan.

Mot denna bakgrund dryftade statsministrarna det nordiska samarbetets finansieringsriktlinjer. Statsministrarna konstaterade att det nordiska samarbetet bör ta det strama statsfinansiella läget i de nordiska länderna till en generell utgångspunkt vid planeringen av nya samlarbetsaktiviteter. Statsministrarna ansåg det samtidigt väsentligt att trygga verksamhetens nivå inom viktiga och vedertagna samlarbetsområden så som till exempel arbetsmarknadspolitiken.

De nordiska statsministrarna konstaterade ytterligare att i den mån de nordiska länderna enas om nya samlarbetsprojekt av mer betydande omfattning, måste finansieringen härav i allt väsentligt ske genom tillskott till de gemensamma nordiska budgeterna.”

Kapitel II

Arbeidsmarked

Sammendrag

Arbeidsløsheten økte i Norden i 1981 samtidig som det ble utflating og for enkelte av landene en nedgang i sysselsettingen totalt. Antall ledige plasser gikk ned. Ungdomsarbeidsløsheten gir fortsatt grunn for bekymringer.

I de første årene må en vente større omstillinger på arbeidsmarkedet og dette vil etter kjerneprosjektets analyser kreve at sysselsettingspolitiske synspunkter bygges inn i all offentlig planlegging og dessuten at arbeidsmarkedets parter dras sterkere inn i planleggingsprosessen. Det vil også kreves et utvidet nordisk samarbeide. Som grunnlag for dette samarbeidet er det nå lagt fram forslag til ny overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked som understreker retten til å ta arbeid i annet nordisk land.

Et omfattende utredningsarbeide om kapitalens mobilitet er utført hvor en har studert forutsetningene for større kapitalmobilitet. En analyse av dette materialet pågår med sikte på konkretisering av handlingsalternativ.

Arbeidsmarkedssamarbeidet har fulgt opp samarbeidsprogrammet fra 1979 og en rekke utredningsprosjekter og andre nordiske fellestiltak er blitt gjennomført med hovedvekt på arbeidsmarkedets funksjonsmåter, arbeidsmarkedets forvaltningens instrumenter og metodikk samt tiltak for særlig utsatte grupper på arbeidsmarkedet. Spesiell oppmerksomhet er viet ungdomsarbeidsløsheten og en rapport om ungdomsgarantitanken i Norden er lagt fram. Kontakten med arbeidslivets parter er utvidet.

Et bredt engasjement på nasjonalt og nordisk plan er nødvendig for å oppnå gunstigere økonomisk utvikling og høyere sysselsettingsnivå. Reduksjonen av de budsjettmidler som avsettes til arbeidsmarkedssamarbeidet på nordisk plan har ført til begrensede muligheter for å ta opp nye prioriterte samarbeidsoppgaver.

1. Innledning

1.1 Den aktuelle arbeidsmarkedssituasjonen

Arbeidsløsheten i Norden sett under ett økte merkbart i det foregående år. Denne utvikling har også fortsatt i 1981. Antall arbeidsløse gikk midtveis i 1981 opp mot 550.000 totalt i Norden, og har fortsatt å stige utover mot slutten av året. Arbeidsløshetens struktur følger imidlertid stort sett samme mønster som tidligere år. Det innebærer at arbeidsmarkedssituasjonen for visse grupper ser ut til å bli stadig vanskeligere. Likevel ser det ut til at enkelte av landene nå begynner å få et bedre grep om ungdomsarbeidsløsheten selv om denne i alle land er betydelig høyere enn den

gjennomsnittlige arbeidsløshet. Utfordringene er fortsatt store bl.a. på grunn av økningen i ungdomskullene de nærmeste årene.

Sysselsettingen økte fortsatt noe i samtlige land i 1980, mens 1981 viser en utflating i sysselsettingsøkningen og for enkelte land en nedgang i antall sysselsatte. Forsatt skjer en stor del av sysselsettingsøkningen i de fleste land gjennom deltidsordninger. Industrisysselsettingen viste en svært begrenset stigning i flere av de nordiske land i 1980, og for sysselsettingen innen bygg- og anleggsvirksomhet var det markert nedgang.

Samtlige land kunne i 1980 oppleve en stigning i antall meldte ledige plasser, noe som delvis kan skyldes forsøk med utvidet meldeplikt. For 1981 har det derimot vært et markert fall i etterspørselen etter arbeidskraft i Norden.

De nordiske lands satsning på arbeidsmarkedspolitiske tiltak nådde i 1979 et større omfang enn noen gang tidligere. For 1980 ble det en noe lavere satsning på disse tiltakene, mens tendensen for 1981 igjen synes å vise en ytterligere satsning. Uten disse tiltakene ville arbeidsløsheten vært vesentlig over det som faktisk ble registrert i de nordiske land totalt i 1980.

I internasjonal sammenheng ligger de nordiske land, sett under ett, fortsatt ikke så dårlig an når det gjelder den økonomiske utvikling og arbeidsmarkedssituasjonen. De samfunnsøkonomiske og utenriksøkonomiske balanseproblemer er imidlertid blitt stadig mere påtrengende for flere av landene i løpet av det siste året. Samtidig gir strukturproblemene i næringsliv og økonomi økende utfordringer. Stabiliteten på arbeidsmarkedet er noe svekket på bakgrunn av et større omfang av konflikter enn tidligere.

Tilsammen vil de økonomiske balanseproblemer, inflasjonstendensene, ustabiliteten på arbeidsmarkedet og de strukturelle problemer i arbeidslivet gjøre det ytterligere vanskelig å opprettholde målet om full sysselsetting.

Når det gjelder nærmere og mer konkrete opplysninger om den aktuelle arbeidsmarkedssituasjonen i de enkelte land vises det til rapporten "Arbeidsmarked- og arbeidsmarkedspolitikk i Norden i 1980" (NU 1981:5).

1.2 Utsiktene på arbeidsmarkedet

Utsiktene på arbeidsmarkedet ble i løpet av høsten mer usikre. For den nærmeste tid vil utviklingen i de internasjonale konjunkturer og den nasjonale økonomiske politikk avgjøre sysselsettingsnivået og arbeidsløsheten i Norden. Et felles mål for de nordiske regjeringer er at det må føres en mer sysselsettingsfremmende økonomisk politikk både i og særlig utenfor de nordiske land.

På mellomlang sikt, dvs. 5-10 år, er utsiktene naturligvis også usikre. Ministerrådet har avsluttet et omfattende sk. kjerneprosjekt som har resultert i en hovedrapport "Arbeidsmarkedspolitiske utfordringer i 1980-årene i Norden" (NU A 1980:12) og fire delrapporter (NU A 1980:2, 3,4,5). Dette

utredningsmateriale vil gi et av utgangspunktene for fortsatt nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet. En del av svarene på de viktigste utfordringer og problemstillinger synes ifølge dette prosjektet å ligge på følgende områder:

1. Omstillingene på arbeidsmarkedet kan få et slikt omfang at en utbygging av den tradisjonelle arbeidsmarkedspolitikk må følges opp ved at selssettingssynspunkter bygges inn i all offentlig planlegging gjennom et tverrsektorielt samarbeid.
2. Arbeidsmarkedets parter må direkte dras inn i planleggingsprosessen. Dette kan bidra til å forhindre u hensiktsmessige "blokkeringer" fra de berørte persongrupper side.
3. Da omstillingenes intensitet og retning bare kjennes med stor usikkerhet vil det være hensiktsmessig om de nordiske land når de er stillet overfor prinsipielt samme type utfordringer, samarbeider om analyser av utviklingstendensene og utvikling av en beredskap av virkemidler til løsning av de arbeidsmarkedsproblemer som melder seg på mellomlang sikt.

Hovedrapportens påpekning av behovet for omstilling på arbeidsmarkedet har konsekvenser i flere retninger. De nordiske lands økonomi og arbeidsmarked har i en lang rekke år vært under kontinuerlig omstilling.

Kunnskapene om de negative konsekvenser og problemer som oppstår i kjølvannet av en omstilling er i dag bedre enn tidligere. Å forutse problemene har bl.a. vært hensikten med kjerneprosjektet. Med tradisjonelle virkemidler og i tillegg med nye metoder skulle det være mulig å forebygge og redusere uønskede effekter av en omstilling samt å forsterke de positive effektene omstillingene kan gi muligheter for. Prosjektresultatene viser at de positive og rike utviklingsmuligheter som ligger foran de nordiske land lett kan bli overskygget. Uten en nødvendig og målrettet omstillingsprosess er det fare for en stagnasjon og stivhet i de nordiske lands økonomi og arbeidsmarkeder som verken samfunnet som helhet eller det enkelte individ er tjent med.

I fortsettelsen av utredningen omkring utviklingstendensene på arbeidsmarkedet har Ministerrådet gått igang med et arbeid for å studere nærmere hvilke konsekvenser utfordringene får for den konkrete utforming av arbeidsmarkedspolitikken.

1.3 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked

Ministerrådet behandlet 14.-15. januar 1980 en rapport kalt "1954 års overenskommelse om gemensam nordisk arbeidsmarknad" (NU A 1979:18). Ministerrådet konstaterte at overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked har vært av stor almenpolitisk nordisk betydning. Arbeidskraftens frie mobilitet i Norden har likevel ført til ubalanser mellom landene, i første rekke Finland og Sverige. Ministerrådet vurderer nå hvordan det nordiske arbeidsmarkedet skal gagne alle parter, øke indivi-

denes trygghet ved flytting og engasjere arbeidsmarkedspartene i forbindelse med arbeidskraftens mobilitet.

En arbeidsgruppe med oppgave å granske 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked har avgitt forslag til komplettering av overenskomsten som granskningen kan foranledige. Utgangspunktet for oversynet av 1954 års overenskomst har vært at retten til fri flytting og retten til å ta arbeid i et annet nordisk land skal bevares. Forslaget har vært på bred remiss på nasjonalt og nordisk plan.

Nordisk Råd og arbeidsmarkedspartene vil få anledning til å uttale seg før konkrete endringer i overenskomsten eventuelt foretas (jfr. Nordisk Råds uttalelse 4 og 5).

1.4 Arbeidskraftens og kapitalens mobilitet

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) besluttet i 1976 å gjennomføre et forskningsprosjekt om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden på grunnlag av en rekommendasjon fra Nordisk Råd og av ministerrådets samarbeidsprogram på arbeidsmarkedsområdet. Etter en omfattende prosjektvirksomhet i over 3 år ble det 1. oktober 1979 lagt fram en sammenfatning av resultater og tiltaksrekommendasjoner (NU A 1979:21).

Ved siden av den nevnte sammenfatningsrapporten foreligger det et omfattende utredningsmateriale, først og fremst en hovedrapport "Arbeidskraftens och kapitalets rörlighet i Norden (NU A 1980:11). Denne inneholder også resultatene fra en omfattende bedriftsenquete. Hovedrapporten ble sendt på remiss til arbeidsmarkedspartene i Norden. Dessuten finnes fire tekniske rapporter som publiseres i Helsingfors handelshøgskolas skriftserie:

- Direkta investeringar i de nordiska länderna
- Företagssamarbete i Norden
- Nordiska företags projektexport
- De direkta investeringarnas sysselsättningseffekter

Ministerrådet har forutsatt at materialet skal utnyttes videre og at prosjektets forslag skal vurderes og følges opp med konkrete tiltak på de områder det er hensiktsmessig for å bidra til å løse de problemer som eksisterer. Et mere konkretisert forslag om tiltak behandles av Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg og vil inngå i de fortsatte diskusjoner innen det nordiske samarbeidet.

1.5 Bevilgninger

Bevilgningen til nordisk arbeidsmarkedssamarbeid i 1981 på Ministerrådets budsjett gikk opp til 2.496.600 NOK.

2. Gjennomføringen av ministerrådets arbeidsmarkedsprogram

Arbeidsmarkedsprogrammets prinsipielle del ble vedtatt 26. november 1975. Programmets første etappe har pågått i perioden 1975 til 1979. Ministerrådet ga i en spesiell melding til Nordisk Råd om rekommendasjon 19/1975 8. januar 1979 en redegjørelse for de prosjekter som ble utført under første etappe. I denne årsberetningens senere avsnitt ajourføres redegjørelsen over prosjekter som hører inn under første etappe.

Arbeidet med andre etappe er nå godt igang (jfr. avsnitt 3). Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet står overfor nye utfordringer og har høstet erfaringer som har gjort en samlet diskusjon av organisasjons- og ressurs-spørsmål nødvendig. Samarbeidet med arbeidsmarkedets parter har funnet nye former. Ministerrådet vil i denne forbindelse vise til årets melding om Nordisk Råds rekommendasjon nr. 7/1977 om et nordisk arbeidsmarkeds-institutt.

3. Samarbeidet på de enkelte delområder

3.0 Videreutdanning av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn

Hvert år arrangerer NAUT et emneseminar for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn. I 1980 ble det arrangert i Danmark og temaet for seminaret var "Veiledning som funksjon og metode". Det deltok også representanter fra arbeidsmarkedspartene og rådgiverfunksjonen innenfor skoleverket. Temaet for seminaret i 1981 var "1980-talets krav på arbeidskraftsförvaltningen" og tok opp materialet fra det såkalte kjerneprosjektet. Arbeidsmarkedets parter var representert på seminaret.

Neste års emneseminarium skal arrangeres i Norge over temaet "Arbeidsformidlingen og arbeidsgiverne".

Av andre opplæringstiltak kan nevnes seminar for kontaktpersoner for den nordiske arbeidsformidlingsvirksomheten på Hanaholmen i månedsskiftet september/oktober 1980. I oktober 1980 ble det arrangert et symposium om personalopplæringens rolle i arbeidsmarkedsorganene.

Det er også innledet et arbeid for å finne fram til veiledende retningslinjer for utforming av prosjektrapporter slik at de kan brukes til pedagogiske formål.

3.1 Arbeidsmarkedsservice

Dette område omfatter samarbeid om arbeidsmarkedsmyndighetenes kundeorienterte virksomhet innen arbeidsformidling yrkesveiledning, attføring/yrkesinnrettet rehabilitering, arbeidsmarkedsopplæring og individnrettede sysselsettingstiltak. Arbeidet med å effektivisere den internordiske arbeidsformidlingen fortsetter.

Når det gjelder utviklingen av arbeidsformidlingsmetodene generelt er det utarbeidet en rapport "Arbeidsformidling i Norden" (NU B 1980:4) som har vært sendt på remiss til arbeidsmarkedspartene i Norden. Ar-

bedsformidlingens muligheter ved bedriftsnedleggelse og omstillinger er også diskutert.

I 1981 ble det gjennomført prosjekter som berører den videre utviklingen av arbeidsformidlingssystemet. Et prosjekt der arbeidsmarkedsparterne deltar i styringsgruppen tar sikte på å utvikle samarbeidet mellom arbeidsformidlingen og arbeidsgiversiden. Et annet prosjekt kalt "ADB inom arbetsmarknadsorganen inom Norden" tar sikte på å legge fram forslag om regelmessig informasjonsutveksling og samarbeid mellom landene på dette område. Et seminar omkring temaet arbeidsformidlingens utadvendte profil ga muligheter for å diskutere mer generelt og inngående hvordan arbeidsformidlingen fungerer overfor publikum i de nordiske land.

Et flerdelte prosjekt kalt "Utvikling av de praktiske veiledningsmetoder" ble avsluttet i 1981 og vil bidra til å systematisere og spre informasjon om og erfaringer med veiledningsmetoder som utprøves i de enkelte land med sikte på å vurdere en tillempning av metodene i øvrige nordiske land.

På området arbeidsmarkedsopplæring er det tidligere gjennomført flere prosjekter. Samarbeidet har nå kommet så langt at forutsetningene for en felles utnyttelse av de nasjonale opplæringstilbud og forsøk med felles kursopplegg er klarlagt. Tiltak for ytterligere fjerning av nasjonale hindringer for en felles nordisk arbeidsmarkedsopplæring blir vurdert.

På attføringsområdet er det utarbeidet en rapport "Nordiskt samarbete inom yrkesinriktad rehabilitering" (NU B 1980:9) som har undersøkt betingelsene for en felles utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner. På bakgrunn av dette arbeidet legges det nå fram et forslag til nordisk overenskomst om samarbeid innen yrkesrettet rehabilitering og arbeidsmarkedsopplæring på årets sesjon.

Individinnsrettede sysselsettingstiltak er kartlagt og systematisert og utgitt i en egen rapport (NU B 1980:1). Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet synes å vise at en del grupper vil kunne få økede vanskeligheter med å skaffe seg et arbeid. De individinnsrettede sysselsettingstiltakene vil stå sentralt for å møte slike problemer. For nærmere å klarlegge disse gruppenes arbeidsmarkedssituasjon ble det i 1981 satt igang et prosjekt som kalles "Sysselsetting for spesielle grupper på arbeidsmarkedet". Her konsentrerer en seg spesielt om de langtidsarbeidsløse, de eldre og de handicappedes situasjon på arbeidsmarkedet. En første rapport om dette er utarbeidet og prosjektet vil fortsette i 1982.

Innvandrerne stilling på arbeidsmarkedet aktualiserer også et behov for tjenester fra arbeidsmarkedsorganene. Det er innledet et arbeid for å utvikle en mer effektiv arbeidsmarkedsservice for innvandrere, og en diskusjon om øket nordisk samarbeid om migrasjonsspørsmål er tatt opp.

Utviklingen på arbeidsmarkedet og de økte forventninger og krav som stilles til arbeidsformidlingen medfører et kraftig press på arbeidsmarkedsorganenes ressurser. Det er alminnelig enighet om at arbeidsformidlingens kapasitet må utvides dersom de nåværende oppgaver skal løses

tilfredsstillende og de kommende omstillinger på arbeidsmarkedet skal foregå i sosialt akseptable former. Arbeidsmarkedsforvaltningen i de nordiske land forsøker for sin del å svare på disse utfordringene ved å utvikle sitt planleggings- og evalueringssystem. På nordisk basis har en påbegynt et samarbeid omkring disse spørsmål i første omgang konsentrert om virksomhetsplanlegging. Et prosjekt om virksomhetsplanlegging innen plassformidling vil starte i 1982.

3.2 Arbeidsmarkedsforskning

I november 1979 ble det arrangert et kontaktseminar om nordisk arbeidsmarkedsforskning der administratører, forskere og arbeidsmarkedsparter utvekslet informasjon og synspunkter på aktuelle forskningsspørsmål innenfor arbeidsmarkedsområdet. En rapport fra seminaret er utgitt (NU B 1980:5). Dette materiale har gitt grunnlag for fortsatte diskusjoner omkring den nordiske arbeidsmarkedsforskningens organisasjon og innretning. Et flerårsprogram for samarbeid om arbeidsmarkedsforskning er utarbeidet med hovedvekt på forskningsprosjekt innen problemstillinger som tilbudet og etterspørselen av arbeidskraft, tilpasningen på arbeidsmarkedet, forbindelseslinjene mellom økonomisk politikk og arbeidsmarkedspolitikk, forholdet mellom arbeidsmarkedspolitikk og sosial- og utdanningspolitikk.

Under Ministerrådet har det i de senere år blitt lagt fram en rekke prosjektrapporter omkring ulike sider av arbeidsmarkedsstatistikken. Rapportene fra disse prosjektene dannet grunnlaget for et seminar om arbeidsmarkedsstatistikk som ble arrangert i november 1980. Planen er at disse rapportene og resultatene fra statistikkseminaret skal gi grunnlag for anbefalinger om endringer i den nasjonale arbeidsmarkedsstatistikken både med sikte på bedre sammenligning mellom de enkelte lands statistikker og for å gjøre statistikken bedre i stand til å beskrive utviklingstendensene på arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedspartene deltok i statistikkseminaret. Et prosjekt om registerbasert sysselsetningsstatistikk vil bli satt igang i 1982 i samarbeid med Nordisk Statistisk sekretariat.

Det er utarbeidet en rapport om revisjon av den nordiske yrkesklassifiseringen som ble sendt på remiss til de nasjonale arbeidsmarkeds- og statistikkmyndigheter samt arbeidsmarkedspartene i Norden senhøsten 1980. I 1982 vil arbeidet med revisjon av yrkesklassifiseringen bli avsluttet i samarbeid med de nasjonale statistikkmyndigheter.

Et prosjekt om analyser og prognoser om etterspørsel etter og tilbud av arbeidskraft i de nordiske land ble avsluttet senhøsten 1980. I 1981 ble det lagt fram en rapport som sammenligner arbeidskraftkostnadene innenfor industrien i de nordiske land. Begge disse rapporter er tatt opp til behandling i Ministerrådets organer.

Arbeidet med å evaluere de arbeidsmarkedspolitiske tiltak ble satt igang på nordisk basis i 1980. En forstudie er gjennomført i løpet av 1981 med

sikte på bl.a. å utvikle metodene for evaluering og den gir basis for fortsatt nordisk samarbeid på dette området.

I 1981 ble det også satt igang et prosjekt om deltidsarbeide i Norden. Likeledes ble en forundersøkelse om forandringer i yrker og arbeide satt igang. Denne vil kunne videreføres i 1982 i en hovedundersøkelse hvor forskningsmiljøer i de nordiske land blir engasjert i en analyse av hvilke endringer som skjer i yrkes- og arbeidslivet.

Kontakt med andre forsknings- og statistikkorganer f.eks. Nordisk statistisk sekretariat har også funnet sted i 1980.

3.3 Sysselsettingspolitikk

Utredningsvirksomhet omkring det store arbeidsmarkedsprosjektet om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden ble avsluttet i løpet av 1979 (jfr. avsnitt 1.4.) og i 1981 har en fortsatt arbeidet med en tiltaksorientert oppsummering av det tidligere analyse materialet omkring arbeidskraftens og kapitalens mobilitet.

Et prosjekt om den offentlige sektors betydning for sysselsettingen ble innledet i 1980. Hensikten med studien er å øke kunnskapen om sysselsettingen i den offentlige sektoren og dens samfunns- og arbeidsmarkedspolitiske betydning i de nordiske land. I 1981 ble prosjektet ført videre for å utvikle metoder for planlegging og evaluering av den offentlige sektors sysselsettingstiltak samt i en studie av hvilke virkninger endringer i sysselsettingen i den offentlige sektor vil ha for den totale sysselsettings situasjonen. En rapport kan ventes i 1982 og denne vil gi grunnlag for forslag om fortsatt nordisk samarbeid på området.

3.4 Arbeidsmarkedsinformasjon

Et forsøksprosjekt med et nordisk informasjonssystem på arbeidsmarkedsområdet begynte 1980. Prosjektet bidrar til å utvikle og systematisere informasjon mellom arbeidsmarkedsmyndighetene i Norden. Forsøksprosjektet har utgitt en adressekatalog over de nordiske arbeidsmarkedsmyndighetene i 1980 og 1981 samt en fortegnelse over aktuelle arbeidsmarkedsdokumenter (NU B 1980: 18). Prosjektet har startet med en aktualitetsoversikt: "NAUT-informasjon" som inneholder informasjon om den nasjonale og nordiske virksomhet med særlig vekt på utrednings- og forsøksvirksomhet. Prosjektet har også bidratt med artikler til arbeidsmarkedsetatens tidsskrifter.

Til Nordisk Råds databaserte distributionsregister er det blitt samlet inn adresser om arbeidsmarkedsmyndighetene gjennom prosjektet. Sammen drag av flere arbeidsmarkedsrapporter er også oversatt til finsk.

Prosjektet ble evaluert i løpet av 1981 og det ble besluttet at det skal fortsette i 1982.

Pressemeldinger om nordiske arbeidsmarkedsspørsmål ble sendt ut i løpet av året. Arbeidsmarkedspartene har som tidligere år fått løpende informasjon om virksomheten.

På arbeidsmarkedsområdet har det i løpet av 1981 blitt publisert et antall rapporter i Nordisk utredningsserie.

4. Spesielt om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet

Ministerrådet (arbeidsministrene) har siden begynnelsen av 70-årene diskutert og senere utredet forskjellige sider ved ungdomsarbeidsløshetsproblemet. Det foreligger rapporter om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i de nordiske land, forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i skoleverket og veier til arbeid for ungdom med sosiale arbeidshindre. Ministerrådet (arbeidsministrene) hadde i 1977 en temadiskusjon om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet.

Det nordiske utredningsmaterialet er anvendt i den nasjonale virksomhet på området, i opplæringstiltak, på seminarer, konferanser og symposier. Rapportene er delvis oversatt til engelsk og utnyttet i internasjonal sammenheng, spesielt i forbindelse med OECD:s aktiviteter. Materialet har gitt grunnlag for evaluering av offentlige tiltak og har ledet fram til lokale og regionale forsøk.

I 1981 ble det avsluttet et prosjekt av mere sammenfattende og framtidigrettet karakter. Prosjektet om "ungdomsgarantien" tar sikte på å kartlegge innholdet i og problemstillingene omkring de samlede innsatser for ungdom som gjøres i de nordiske land. Ungdomsgarantien er et politisk mål som tar sikte på å gi all ungdom et tilbud om arbeid, opplæring eller utdanning. De nordiske land har mer eller mindre uttalt at de slutter seg til dette mål. En viktig bakgrunn for dette prosjektet er de nordiske lands felles opptreden i OECD (jfr. C1 1978 side 108). Rapporten er tatt opp til diskusjon i ministerrådets organer og ble lagt til grunn for et OECD-seminar som ble arrangert i Danmark i september 1981.

Behovet for en kontinuerlig kontakt mellom ministerrådssekretariatene i København og Oslo ble diskutert høsten 1978. Et ledd i samarbeidet har vært at tjenestemenn fra kultursekretariatet har deltatt i utredningsarbeidet som har foregått i NAUT:s regi. Samtidig har representanter for Oslosekretariatet deltatt i arbeidet med rapporten "Foranstaltninger mod ungdomsarbeidsløsheden i fire nordiske lokalområder" og "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet" (h.h.v. NU A 1979:10 og NU B 1980:8).

I mai 1980 ble det arrangert et kontaktmøte mellom NAUT og embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid. Det samarbeidet som er innledet har gitt grunnlag for planlegging av felles konkrete prosjekter som for tiden er under behandling i respektive organer, bl.a. et felles prosjekt om lokale tiltak som gjennomføres for å konkretisere ungdomsgarantiens målsettinger. I 1981 ble det arrangert et kontaktseminar mellom representanter fra lokale myndigheter, arbeidsmarkedsmyndighetene og partene om de praktiske erfaringer som er gjort i Aarhus, Karlstad, Trondheim og Jakobstad. Et tilsvarende seminar vil også bli arrangert i 1982.

Det bør til slutt nevnes at en rapport kalt "Arbete åt alla" (NU A 1980:6) handler om veier til arbeid for ungdom med sosiale arbeidshindre. Etter sommeren 1980 ble den sendt på remiss til berørte myndigheter og arbeidsmarkedsparterene.

5. Øvrig arbeidsmarkedssamarbeid

En rapport om rekommandasjon om utleie- og entreprenørbedriftenes virksomhet i Norden ble behandlet av Ministerrådet i 1978 og 1979. Planen var at en arbeidsgruppe skulle etableres til å overvåke virksomheten på dette område. Arbeidsgruppen kom i arbeid januar 1981 og skal legge fram forslag til praktiske løsninger for å regulere forhold som knytter seg til den såkalte grå arbeidskraft. Arbeidsmarkedets parter deltar i arbeidet og en rapport ventes i 1982.

De nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter har også diskutert aktuelle OECD- og ILO-spørsmål.

Siden 1970 har det foregått et praktisk nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsutdanning ved Nordkalottens arbeidsmarkedsutdanningscenter i Övertorneå.

Arbeidsmarkedsparterene har på flere områder blitt trukket inn i samarbeidet på arbeidsmarkedsområdet i 1981, bl.a. gjennom et kontaktmøte med arbeidsministrene i januar 1980 og i november/desember 1981.

Mellom de nordiske land foregår det også et bilateralt samarbeid. Her kan en spesielt nevne avtalen fra 1973 mellom Sverige og Finland om kanalisering av arbeidskraft via den offentlige arbeidsformidling. Både på bilateralt nivå og gjennom Ministerrådets organer søker en å utvide og forsterke samarbeidet f.eks. ved å utvikle arbeidsformidlingens service.

I løpet av 1980 ble det også truffet beslutninger som innebærer at Island gis mulighet til å bli sterkere trukket med i utredningsarbeidet på arbeidsmarkedsområdet, og en arbeider med praktiske løsninger for å knytte Island til arbeidet med ulike prosjekter.

6. Avslutning

Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har gjennom en rekke utredninger studert aktuelle arbeidsmarkedspolitiske problemer og utfordringer. Det er ansett som en viktig oppgave å følge opp og utnytte disse utredningene. Imidlertid er det konstatert visse brister når det gjelder mulighetene for å gjennomføre de forslag og ideer som legges fram i nordiske rapporter. Et nordisk organ har få forutsetninger for å føre praktiske tiltak ut i virkelighet. Dette er helt og fullt de nasjonale myndigheters og arbeidsmarkedsparterenes ansvar.

Det har derfor vært nødvendig å revurdere organisasjons- og arbeidsformer innen arbeidsmarkedssamarbeidet for å gi en bedre balanse mellom

produksjon av kunnskap og ideer og utnyttelsen av disse i den konkrete arbeidsmarkedspolitik. Imidlertid eksisterer neppe enkle institusjonelle løsninger. Det er også et ressurs spørsmål. Et forslag til styrket organisering hvor det også inngår en vurdering av den nasjonale opplegningen av samarbeidet vil bli behandlet i 1982.

Ministerrådet har det siste året lagt størst vekt på de arbeidsmarkedspolitiske balanseproblemer og framtidsutfordringene. Det synes helt klart at løsningen av de aktuelle spørsmål og kommende utfordringer ikke bare kan skje ved arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Et bredt engasjement både på nordisk og nasjonalt nivå er nødvendig for å oppnå en gunstigere økonomisk utvikling og et høyere sysselsetningsnivå. Imidlertid kan utviklingen når det gjelder de budsjettmidler som avsettes på nordisk plan for arbeidsmarkedssamarbeidet vise fallende tendens. Dette har ført dels til begrensede muligheter for å ta opp nye prioriterte samarbeidsoppgaver, og dels til økende behov for å få fram klarere arbeidsmarkedssynspunkter på andre sektorer i det nordiske samarbeidet.

Kapitel III

Arbetsmiljö

Sammanfattning

Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) antog i juli 1981 ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet. Revideringen har skett i samråd med arbetsmarknadens parter. Nya avsnitt om arbetstid, arbetets anpassning och ny teknologi har medtagits.

Forskningen inom området arbetsmedicin och yrkeshygien har utgjort det största samarbetsområdet. Dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden, samarbete mellan de yrkeshygieniska enheterna, vidareutbildning av specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård samt forskning angående arbetsförhållandenas betydelse för fosterskador har utgjort centrala projekt på området.

Samarbetet mellan myndigheterna har gällt främst dokumentation av arbetarskyddsföreskrifter, koordinering av föreskriftsarbetet, samordning av produktkontroll samt granskning av tryckkärlsstål.

Från och med början av år 1982 drivs verksamheten gällande vidareutbildning av specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård som institution. Man planerar att en central för förmedling av arbetsmiljöforskning skall upprättas för en försöksperiod på två år från och med år 1983.

1. Inledning

Nordiska ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) antog i enlighet med Nordiska Rådets förslag ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet i juli år 1981. I samband med revisionen har man ändrat namnet på handlingsprogrammet för år 1977 till "Nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet", vilket bättre motsvarar programmets natur som princip- och ramprogram.

Revideringen av samarbetsprogrammet har skett i samråd med arbetsmarknadsparterna, vilkas roll i samarbetet samtidigt har förtydligats i programmet. Egna avsnitt om arbetstid och arbetets anpassning samt den nya teknologins samband med arbetsmiljön har medtagits i programmet. Ökade insatser för förebyggande av arbetsolycksfall eftersträvas samtidigt som betydelsen av föregripande arbetarskyddsåtgärder betonas.

Samarbetet under år 1981 har grundat sig på samarbetsprogrammet samt på erfarenheterna från tidigare år. Ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor samt två permanenta undergrupper har ansvarat för koordineringen av samarbetet.

Budgeten för projektsamarbetet uppgick år 1981 till ca. 2 750 000 NOK och ramen för år 1982 uppgår till ca. 3 020 000 (vardera i 1981-priser).

Därutöver kommer även på detta område kostnaderna för vissa permanenta grupper samt delar av projektverksamheten, som inte belastar ministerrådets budget.

Ett flertal av projekten inom sektorn har pågått under flera år. Erfarenheten visar att det finns många verksamhetsområden, där stora fördelar både ur ekonomisk och kvalitetsmässig synpunkt kan uppnås. En stor del av samarbetet har börjat få fastare former och en mera permanent karaktär. Samtidigt har kraven på att effektivisera verksamheten samt behovet av att utvidga samarbetet till nya delområden ständigt ökat, vilket har lett till nyvärderingar av organisations- och finansieringsformer samt ett ökat behov av att diskutera och precisera prioriteringskriterier för verksamheten.

2. Samarbete angående arbetsmedicin och yrkeshygien

Inom området arbetsmedicin/yrkeshygien behandlas sambandet mellan arbetsmiljö och hälsa. Det gäller bl.a. identifiering, mätning och kontroll av olika skadliga faktorer i arbetsmiljön, såsom kemiska, fysikaliska och biologiska faktorer. Även belastningsproblem som följd av felaktiga arbetsrörelser eller ställningar behandlas inom detta område. Inom området arbetsmedicin/arbetshygien har forskningsverksamheten en central funktion och detta område har även år 1981 varit det största delområdet inom arbetsmiljösamarbetet. Arbetet på detta område koordineras av en permanent arbetsgrupp.

2.1 Nordisk grupp för dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden

Samarbetet på detta område startades år 1977 och sedan dess har samarbetet haft projektmedel. Målsättningen med samarbetet är att ge myndigheterna i de nordiska länderna det bästa möjliga faktaunderlag för bestämmande av gränsvärden av olika ämnen. Man behandlar ett ämne i sänder i tre olika faser: 1. relevant dokumentation sökes och sorteras, 2. nationella experter eller expertgrupper behandlar och värderar materialet, som 3. förelägges den nordiska expertgruppen. Denna grupp utger därefter ett dokument som bl.a. belyser verkningen av olika ämneskoncentrationer. Dokumentet innehåller inte något förslag till administrativt gränsvärde men det anger vilka faktorer man anser att borde beaktas vid bestämmande av gränsvärdet. Hittills har ca. 30 ämnen behandlats. Dokumenten publiceras i serien "Arbete och hälsa". Verksamheten kommer att fortgå år 1982.

2.2 Samarbete mellan de yrkeshygieniska enheterna

Det samarbete, som under en lång tid förekommit mellan de yrkeshygieniska enheterna, stärktes år 1976 i och med att vissa arbetsgrupper fick ökade samarbetsmöjligheter tack vare finansiering genom ministerrådets budget. Samtidigt förbättrades samarbetets koordinering. Det nordiska yrkeshygieniska mötet, som arrangeras varje år, har en betydande roll i samarbetet. Dessutom består samarbetet av konkreta delprojekt.

Ett delprojekt som strävar till kvalitetskontroll av kemiska analyser gällande metaller samt lösningsmedel har drivits med stor framgång. Det har framgått att samarbetet borde omorganiseras till en verksamhet av mera permanent och självständig karaktär.

Under år 1981 har man dessutom gett stöd till samarbetet angående aerosolproblem och arbetsplatsers termiska klimatförhållanden.

Ovan nämnda delprojekt kommer att drivas vidare även år 1982. En verksamhet som strävar till ett samnordiskt kodsysteem för yrkesbetingade sjukdomar, samarbete angående kromosomskador samt området data och elektronisk databehandling på arbetsmiljöområdet utgör nya samarbetsobjekt under år 1982.

2.3 *Hälsofara förorsakad av trädamm*

Samarbetet har haft som målsättning att koordinera nationella projekt för kartläggning och bekämpning av hälsofara förorsakad av trädamm. Speciellt faran för cancer i näsan och bihålor har varit föremål för projektet. Samtidigt har projektet fungerat som ett pilotprojekt för ett samlat utnyttjande av nationella cancerregister. Projektet har pågått sedan 1976 och en slutrapport väntas inom kort.

2.4 *Bearbetning och översättning av vissa fackartiklar*

Målsättningen med projektet har varit att sprida kvalificerat fackligt material till bredare läsekretser. Vissa utvalda artiklar från tidskriften *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health* skulle bearbetas och översättas för att ställas till disposition för arbetsmiljötidskrifterna i Norden. Det har emellertid visat sig att projektets målsättningar är mycket svåra att förverkliga, varför projektet har avslutats.

2.5 *Nordisk vidareutbildning av specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård*

Vidareutbildningen av specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård har varit ett högt prioriterat samsarbetsområde inom arbetsmiljösektorn under de senaste åren. Detta har sin bakgrund dels i att denna typ av utbildning bör effektiviseras i hela Norden och dels i att stora fördelar erbjuds av att driva verksamheten som samarbete. Genom samarbetet kan de ringa resurserna sammanslås och man kan samtidigt erhålla gemensamma kompetensfordringar och en harmonisering av utbildningen.

Sex nordiska kurser har hållits år 1981 om följande ämnen:

- epidemiologiska metoder
- olycksfallsforskning
- vibration
- psykosomatiska störningar
- ergonomi, samt
- yrkesrisker och fortplantning

Samarbetet har startat år 1978 och har sedan dess fått stöd genom ministerrådets budget. Samarbetet har visat sig fylla ett behov, som kommer att bestå för en längre tid framåt. På grund av samarbetets permanenta karaktär och behovet av långsiktig planering, har man fattat beslut om att verksamheten från och med år 1982 drivs som en institution. År 1982 arrangeras följande kurser:

- aerosolteknologi i inhalationstoxikologi
- neurologi
- epidemiologiska metoder
- olycksfallsforskning
- plasttoxikologi
- yrkesdermatos.

2.6 Förbättring av statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom

Målsättningen med projektet har varit att förbättra och harmonisera statistiken över yrkessjukdomar i de nordiska länderna. Projektet har fått stöd sedan år 1979. Projektets målsättningar har emellertid visats sig vara omöjliga att förverkliga inom en överskådlig framtid, på grund av svårigheter med standardiseringen av diagnoser samt yrkes- och företagsklassificering utgående från yrkesmedicinska behov.

2.7 Nordiskt samarbete angående utforskning av arbetsförhållandenas betydelse för fosterskador

En anhopning av fosterskador hos kvinnor inom vissa yrken ger anledning att tro, att det finns faktorer i arbetsmiljön, som är orsak till fosterskadorna. Forskning, som skulle bekräfta detta, är emellertid svår att genomföra inom en kort tid. Genom ett nordiskt samarbete på området strävar man till att inom rimlig tid framskaffa större grundmaterial. Projektet har pågått sedan år 1979 och får stöd även år 1982.

Projektet har anknytning till rekommendation nr. 18/1980 om arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m.m.

2.8 Kancer och somatiska kromosomförändringar förorsakade av styren

Projektets målsättning är att utreda sambandet mellan exponering av styren, vilket används inom plastindustrin, och kancer samt somatiska kromosomförändringar. Projektet är uppdelat i två delprojekt. För det första strävar man genom en epidemiologisk undersökning att utreda cancersjukligheten hos arbetarna inom plastindustrin. Man har för avsikt att analysera materialet på nytt vart femte år. För det andra utförs koordinerad undersökning om kromosomförändringars kinetik hos styrenexponerade arbetare i industrin för armerad plast.

2.9 Yrkesrelaterad stöd- och rörelsesorgans sjuklighet och dess prevention

På initiativ av Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) startade ministerrådet år 1980 ett projekt för att kartlägga betydelsen av sjukdomar i stöd- och rörelsesorganen i de nordiska länderna, klargöra relationen mellan yrkesbelastning och sjuklighet samt skapa metoder inom företagshälsovården och den övriga arbetarskyddsverksamheten för förebyggande av sjukdomarna.

Sjukdomar i stöd- och rörelseorganen belastar i hög grad social- och hälsovårdsbudgeten i de olika länderna. I Finland räknar man t.ex. med att denna sjukdomsgrupp årligen förorsakar nationalekonomiska förluster, som uppgår till ca. 3% av bruttonationalprodukten.

Projektet genomförs i fyra skeden, där det första skedet i form av en förstudie har avslutats och en modellutveckling för nationella projekt pågår. Härefter utförs nationella projekt, varefter resultaten sammanfattas. En nordisk jämförande sammanfattande rapport väntas vara färdig år 1986.

2.10 Förmedling av arbetsmiljöforskning

En omfattande forskningsverksamhet pågår i de nordiska länderna på arbetsmiljöområdet. Förmedlingen av forskningsresultaten till dem, som kunde bruka dessa i sitt praktiska arbete, är emellertid bristfällig. Ett nordisk förmedlingssystem, genom vilket arbetsmarknadens parter kunde skaffa sig forskning att tillämpas för att lösa konkreta problem skulle bidra till att den vetenskapliga forskningsverksamheten i högre grad kunde om sättas i praktiken.

Ett förprojekt för att utarbeta ett förslag till plan för etablering och drift av en nordisk central för förmedling av planerad, pågående och rapporterad forskning genomfördes år 1980. I rapporten (Information om arbetsmiljöforskning, NU A 1980:15) har man redogjort för informationssystem samt utrett behoven av arbetsmiljöforskning. Som konklusion konstateras, att man i första hand bör sträva till nationella forskningsregister, i vilka arbetsmiljöforskningen ingår, men att det finns behov av dokumentationsmässigt bistånd angående arbetsmiljöforskning och arbetsmiljölitteraturen överlag. För att lösa denna uppgift föreslås en temporär utvidgning av arbetsuppgifterna och kapaciteten vid centralen Samnordisk Dokumentation for Arbejderbeskyttelsesforskrifter (SDA) vid Arbejdstilsynet i Köpenhamn. Samtidigt anser man, att det finns ett behov av att stärka förutsättningarna för hantering av informationen hos brukarna bland den primära målgruppen dvs. fackförbund, organisationer och företag.

Efter att rapporten varit på remiss hos arbetsmarknadsparterna samt ytterliga diskussioner med parterna har ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor beslutat ge sitt bifall till, att en central för förmedling av

arbetsmiljöforskning upprättas för en försöksperiod på två år 1983-84 som en utvidgning av SDA.

3. Yrkesskador och säkerhet

En annan väsentlig del av det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet utgörs av samarbetet mellan arbetarskyddsmyndigheterna. Detta samarbete koordineras sedan år 1975 av styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter och har som målsättning både en inbesparing av resurser och en harmonisering av de föreskrifter som utarbetas för tillämpning av arbetsmiljölagarna i Norden.

Det förekommer rätt små skillnader mellan arbetarskyddsmyndigheternas organisation och verksamhetsformer samt målsättningarna i lagstiftningen. Då även behovet för nya föreskrifter ofta sammanfallar, är förutsättningarna för ett nyttigt samarbete goda. Beredningsarbetet fördelas på de olika länderna varefter förslagen till föreskrifterna diskuteras gemensamt.

3.1 Samnordisk dokumentation av arbetarskyddsföreskrifter (SDA)

I förbindelse med att samarbetet angående föreskriftsarbetet i sin nuvarande form startades år 1975 upprättades en dokumentationscentral i anslutning till och som en vidareutveckling av dokumentationstjänsten vid det danska arbejdstilsynet. Centralen har haft till uppgift att förse myndigheterna med önskat nordiskt och internationellt material förknippat med föreskriftsarbete.

Centralens serviceberedskap har med åren förbättrats och användningsfrekvensen ökat. I förbindelse med planerna på att utveckla nationella datacentraler på området kommer emellertid behovet för SDA's nuvarande tjänster delvis att bortfalla. År 1981 tillsattes därför en arbetsgrupp för att utarbeta ett förslag till den fortsatta dokumentationen på området. Arbetsgruppen lämnade sin rapport i slutet av året.

3.2 Nordisk granskning av tryckkärlsstål

Projektets målsättning är en samnordisk granskning av stålspecifikationer och beräkningsvärden för tryckkärlsstål. Verksamheten innebär en fortsättning på det arbete som tidigare utfördes inom Nordiska gruppen för stålbestämmelser (NGS).

Ministerrådets stöd gäller en delfinansiering av verksamheten. Verksamheten får stöd även år 1982.

3.3 Nordisk ordlista med arbetarskyddstermer

Som ett hjälpmedel i det nordiska arbetsmiljösamarbetet och även i övrigt internationellt samarbete påbörjade man år 1978 arbetet med en

ordlista över arbetarskyddstermer. Projektet innebär en sammanställning av en ordlista av danska, finska, norska och svenska arbetarskyddstermer med definitioner. Man har planerat, att motsvarande termer på engelska, franska och tyska även skulle ingå. Ordlistan utarbetas som samarbete mellan terminologiorgan och arbetarskyddsmyndigheter i de olika länderna. Arbetet har visat sig vara mera krävande än väntat. En ordlista väntas vara klar för remiss i början av år 1982.

3.4 Nordisk samordning vid bruk av produktkontroll

Egenskaperna hos tekniska anordningar har en central betydelse med tanke på den slutliga arbetsmiljön på arbetsplatsen. Därför är kontrollen av tekniska anordningar en viktig del av arbetarskyddsverksamheten. Ett utvecklande av typgodkännande och förhandskontroll kan utgöra ett alternativ till efterhandskontroll på arbetsplatserna. Genom en förhandskontroll kan även ekonomiska inbesparingar för alla parter göras. Under år 1981 har ett projekt med målsättningen att utreda möjligheterna för en ökad användning av produktkontroll eller typgodkännande i tillsynsverksamheten samt en koordinering av detta på nordiskt plan genomförts.

Projektet har genomförts i två skeden. I det första skedet har man på nationellt plan beskrivit nuvarande verksamhet, utrett konsekvenserna för handeln samt inställningen till typgodkännande hos olika instanser samt kartlagt provningsinstitutet. I projektets andra skede har man kartlagt internationella regler som reglerar användningen av typgodkännande, kartlagt provningsinstitutet utanför Norden, värderat verkningarna av typgodkännande samt sammanfattat de nationella rapporterna och utrett huruvida arbetarskyddsmyndigheterna i Norden kan och bör utnyttja typgodkännande i större utsträckning än tidigare. En slutrapport för projektet väntas föreligga i början av år 1982.

4. Psykosociala arbetsmiljöfaktorer

De problem, som är förknippade med psykosociala belastningar i arbetsmiljön betonas i samarbetsprogrammet. Däremot har varken de yrkeshygieniska instituten eller arbetarskyddsmyndigheterna i de nordiska länderna särskilt betydande traditioner på detta område. Därför har även det nordiska samarbetet på området hittills främst varit på idéstadium. En kontaktverksamhet på området har fått stöd under åren 1975-79 (Nordstress). Studier av högt automatiserad processindustri fick stöd under åren 1977-79. Som en del av Nordstress-samarbetet har även processövervakning och kontrollrumsarbete behandlats. Detta samarbete skall få stöd under år 1982.

4.1 Psykosocial arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande för grundskolelärare

Ett nordiskt forskningsprojekt angående grundskolelärarnas psykosociala arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande startades år 1977. Bakgrunden för projektet är att lärarna utgör en av de största nordiska tjänstemannagrupperna och att stora lärargrupper syns ha mycket betydande arbetsmiljö- och därmed sammanhängande hälso- och trivselproblem. Projektet består av nationella forskningsprogram som koordineras på nordiskt plan med finansiering från ministerrådet. I samband med den nordiska delen av projektet har fyra delrapporter och en sammanfattande rapport utkommit. Ytterligare en rapport för en andra fördjupande fas utkom i slutet av år 1981.

4.2 Dokumentation av arbetsmiljöfaktorernas psykiska konsekvenser

Inom forskningen angående arbetsmiljöns psykiska konsekvenser har det hittills visat sig vara svårt att identifiera sambandet mellan faktorer i arbetsmiljön och framkomna följder. Därför har definieringen av former för förbättringar mött på svårigheter. Sedan 1980 har ett projekt pågått med målsättning att dokumentera psykiskt belastande förhållanden i arbetet, som kan ändras med en reducerad belastning som följd. En annan målsättning är att dokumentera ytterligare forskningsbehov på området. En slutrapport väntas bli färdig i början av år 1982.

5. Övrigt

5.1 Samarbete angående internationellt alarmsystem för risker i arbetsmiljön

Ett samnordiskt möte med representanter från ILO angående det nyupprättade systemet "The International Occupational Safety and Health Alert System" hölls på våren 1981. Avsikten var att diskutera erfarenheterna samt dryfta möjligheterna för en effektivisering av systemet. Liknande möten arrangeras på initiativ av ILO även i andra delar av världen.

5.2 Ny teknologi

En tvärfacklig arbetsgrupp med uppgift att utreda datateknologins effekter på arbetsmiljö, sysselsättning och näringsliv tillsattes år 1981. Gruppen skall lägga fram förslag till konkreta åtgärder med speciell vikt på nordiskt samarbete. Inom arbetsmiljösidan har man följt med datateknologigruppens arbete och på basen av slutrapporten, som utkom i slutet av året, skall man överväga nya åtgärder på området. Ett projekt angående person-säkerheten vid mikroprocessorstyrning samt projektet angående processövervakning och kontrollrumsarbete är nya projekt som startas år 1982 och som berör problematiken kring den nya teknologin.

5.3 Verksamhetsformer och kommande verksamhet

Samarbetet med arbetsmarknadsparterna har ökat och fått fastare former under de senaste åren. Utöver redan existerande samarbete samt kontakter på sekretariatsplanet har arbetsmarknadsparterna deltagit på ämbetsmannakommitténs möte vid behandling av budgetprogram och på undergruppernas möten innan dessa har tagit ställning till föreliggande projektförslag.

En stor del av samarbetet som föregått under år 1981 fortsätter under samma former även under år 1982. Även en stor del av projekten är planerade att fortsätta. Det reviderade samarbetsprogrammet utgör grunden för utvecklandet av samarbetet på arbetsmiljöområdet.

Kapitel IV

Bistandssamarbejdet

Sammendrag

I centrum for nordisk samarbejde vedrørende bistand til udviklingslandene har siden sidste session i Nordisk Råd stået virkeliggørelsen af den nye organisatoriske struktur for samarbejdet, der blev fastlagt i Københavnsaftalen af marts 1981. For så vidt angår de fællesnordiske projekter i Afrika har samarbejdet i høj grad været koncentreret om konsolidering og evaluering af de igangværende indsatser. Støtte til Transportkommissionen i Maputo er et i det forløbne år nyt tilkommet fællesnordisk projekt, der er iværksat i slutningen af 1981. Projektet tager sigte på udvikling af transport- og kommunikationssektorerne i en række lande i det sydlige Afrika.

1. Inledning

I de föregående årsberättelserna har nämnts om det grundläggande arbete som pågått för att förnya ramarna för det nordiske biståndssamarbetet. Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 5/1977 tillsattes sagda år en arbetsgrupp som år 1979 presenterade rapporten "Framtida nordiskt samarbete rörande utvecklingsbiståndet". På basen av arbetsgruppens rekommendationer utarbetades under år 1980 ett utkast till nytt avtal för det nordiske biståndssamarbetet. Vid ett möte mellan ekonomiska utskottet og Nordiska ministerrådet under vår-vintern 1981 genomgicks de bärande principerna i det nye avtalet. Vid Nordiska rådets session 1981 kunde Rådet konstatera att rekommendation nr 5/1977 blivit slutbehandlad. I samband med Rådets möte undertecknade samlarbetsministrarna det nya avtalet för nordiskt biståndssamarbete, Köbenhavnsavtalet, som ersätter det tidigare Oslo-avtalet från 1968.

I enlighet med bestämmelserna i det nya avtalet tillsatte Ministerrådet en rådgivande kommitté för biståndsfrågor som representerar en fortsättning på det lekmannainflytande som fanns i den tidigare nordiska styrelsen. Kommittén höll sitt första möte under våren 1981.

Ministerrådet godkände vidare under våren 1981 arbetsordningen för både Rådgivande kommittén och Ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor.

Vidare fattade Ministerrådet ett beslut om arbetsfördelningen mellan Ministerrådet och Ämbetsmannakommittén i frågor som rör förvaltningen av de pågående biståndsinsatserna. Avsikten med nya arbetsfördelningen är att avlasta Ministerrådet från behandlingen av rutinartade budgetära och förvaltningsmässiga spörsmål i samband med de nordiska insatserna.

Förslaget till förvaltningsmodell för ett samnordiskt landprogram i Namibia godkändes slutligt under 1981 av Ministerrådet. Förvaltningsmodellen är avsedda att kunna användas även i samarbete med andra länder.

Nordiska ämbetsmannakommittén beslöt i början av 1981 att på permanent basis tillsätta en kommitté för fiskeri- och fiskeriproduktsektorn på basen av förslag från en arbetsgrupp som tillsattes med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 14/1978. Vidare har man tillsatt en arbetsgrupp för miljö- och utvecklingsfrågor och en för att utreda biståndets gränsområden. Ämbetsmannakommittén godkände under året en rapport med riktlinjer för upphandling i nordiske projekt.

2. De fælles nordiske bistandsprojekter

2.1 Landbrugsprojektet i Mbeya, Tanzania (*Uyole Agricultural Centre*)

De nordiske lande indgik i 1970 en aftale med Tanzania om planlægningen af et landbrugsinstitut og en regional central for landbrugsforskning, som man ville oprette i Mbeya i det sydvestlige Tanzania. Efter planlægningsarbejdet blev der i 1972 indgået en 5-årig aftale om nordisk bistand til oprettelse af institutionen i Mbeya.

Den nordiske indsats beløb sig til ca. 100 mill. T.shs. eller ca. 50 mill. mk i aftaleperioden, hvoraf ca. 1/3 anvendtes til finansiering af personalbistand op til i alt ca. 150 arbejdsår og resten til investeringer i bygninger, drift, maskiner og udstyr.

Landbrugsinstituttet uddanner elever på diplomniveau og har en kapacitet på ca. 400 elever. I perioden 1975–1980 er der i alt dimitteret ca. 560 elever fra instituttet. Desuden har ca. 150 personer deltaget i korte kurser på instituttet. Antallet af lærere har ligget på mellem 40 og 60.

Forsknings- og forsøgsvirksomheden omfatter såvel planteforædling som husdyrproduktion, og målsætningen er i første række at fremme levnedsmiddelproduktionen inden for et område, der omfatter Mbeya, Iringa, Ruwuma og Rukwa regionerne. Foruden forsøgsvirksomheden på centeret findes der 6 forsøgsstationer i regionerne. Det uddannede personale på forsøgsinstituttet omfatter ca. 70 personer.

Til centeret hører et landbrug på 1150 ha, hvoraf ca. 700 ha er opdyrket.

Desuden findes en enhed for husdyrbrug med ca. 600 stk. kvæg, 150 svin samt høns og får.

En evaluering af projektet gennemførtes i juli 1976 af en nordisk-tanzaniansk gruppe, der anbefalede, at det fortsatte samarbejde først og fremmest skulle omfatte en konsolidering af aktiviteterne.

I april 1976 ændredes centerets status i statsforvaltningen, idet det blev et statsforetagende med navnet *Uyole Agricultural Centre*.

På grundlag af evalueringsrapporten udarbejdedes en ny 3-årig aftale for perioden juli 1978 – juni 1981. Den samlede nordiske indsats beregnes at ville beløbe sig til ca. 30 mill. T.shs., med en personalbistand på ca. 25

arbejdsår og med et fortsat stipendieprogram. Den vigtigste målsætning for indsatsen er at konsolidere det arbejde, der er udført i årene 1972 – 1977.

Ved aftaleperiodens slutning den 30.06.1981 andrager den nordiske støtte 34,0 mill. T.shs., hvoraf 15,5 mill. er kapitalomkostninger og 18,5 mill. er anvendt til personalbistand, stipendiatprogram og administration. Virksomheden er stort set foregået planmæssigt med undtagelse af personalbistanden, som har overskredet det planlagte antal arbejdsår og andrager 36. Årsagen er mangel på kompetent tanzaniansk personale til undervisnings- og forskningsopgaver.

Projektet blev evalueret for anden gang i foråret 1980 af en nordisk-tanzaniansk gruppe, som konstaterede, at den konsolidering af aktiviteterne, der var forudsat i aftalen, ikke har kunnet gennemføres tilfredsstillende. Evalueringsgruppen anbefalede et "mellemår" i 1981/82, inden man beslutter sig til fortsat nordisk støtte til centeret. I "mellemåret" bør visse krav opfyldes af de tanzanianske myndigheder.

Budgettet for året 1981/82 andrager 14 mill. T.shs. og personalbistanden ca. 12 arbejdsår. Af det nordiske bidrag går 6.0 mill. T.shs. til kapitalomkostninger inklusive stipendiatprogram, 6.0 mill. T.shs. til personalbistand og administration samt 2.0 mill. til løbende omkostninger.

I følge opgørelse pr. 30.06.1981 er den nordiske støtte fra år 1969 til år 1981 øget til 134.4 mill. T.shs., 66.0 mill. T.shs. er anvendt til personalbistand, stipendiatprogram og administration, og 68.4 mill. T.shs. er anvendt til investeringer og løbende omkostninger. Personalbistanden i hele virksomhedsperioden udgør 248 arbejdsår.

Planerne for fortsat nordisk støtte til Uyole Agricultural Centre er påbegyndt. En nordisk appraisalmission har besøgt centeret i august – september 1981. På basis af rekommandationerne i evalueringsrapporten 1980 og i appraisal-rapporten 1981 udarbejdes en ny samarbejdsaftale.

Indsatsen administreres af Afdelingen for udviklings samarbejde i Finlands Udenrigsministerium.

2.2 *Andelsprojektet i Kenya*

Med Kenyas selvstændighed i 1963 startede en omfattende forøgelse af antallet af registrerede andelsvirksomheder. Kenyas nye regering valgte at bruge andelsbevægelsen som et af midlerne til at forbedre småbøndernes muligheder for forøgede indkomster samt til at engagere denne vigtige samfundsgruppe aktivt i landets udviklingsbestræbelser. Med henblik på at afhjælpe de problemer, som de nye såvel som de eksisterende andelsvirksomheder stod overfor, tog Kenyas regering kort tid efter selvstændigheden kontakt med Danmark, Finland, Norge og Sverige for at diskutere mulighederne for et langsigtet program for teknisk bistandssamarbejde. Henvendelsen var begrundet i et ønske om at lade andelsbevægelsen udgøre en hjørnesteen i Kenyas sociale og økonomiske udvikling. Kenya følte at den idealisme som andelsbevægelsen er baseret på samt bevægel-

sens demokratiske principper og organisation frembød en effektiv og afprøvet model til at indføre afrikansk socialisme.

Forhandlinger og forberedelser varede indtil december 1966. Den første gruppe rådgivere ankom til Kenya i januar 1967; og den formelle aftale mellem Kenya og de 4 nordiske lande, – Island tilsluttede sig samarbejdet i 1974 – blev underskrevet i Nairobi i august 1967. I januar 1969 blev en tillægsaftale vedr. bygning af Cooperative College of Kenya underskrevet. Skolen blev opført i årene 1969 og 1970, 80% af udgifterne blev afholdt inden for bistandsrammen.

Projektet har undergået væsentlige ændringer siden sin start i 1967, og indsatsen må i dag betegnes som et sektorprogram, som er nøje koordineret med aktiviteter både i Kenyas Andelsministerium og andelsbevægelsens egne organisationer.

En af det nordiske andelsprojekts vigtigste opgaver har været udvikling og indførelse af moderne, standardiserede styringssystemer bl.a. inden for uddannelse, regnskabsføring og bankvæsen.

Det nuværende projekt er opdelt i delprojekter, som dels har til opgave at konsolidere de tidligere indsatser rettet mod landbruget og dels at opbygge en effektiv andelsbevægelse inden for nye områder som fiskeri, brugs- og kunsthåndværk, småindustri m.v.

Bistanden, som administreres af DANIDA, har i årene 1969, 1973, 1976 og 1979 været genstand for evaluering af nordisk-kenyanske evalueringsgrupper.

For 1981 er budgetteret med samlede nordiske udgifter til DKK 19 mill.

De forskellige aftaleperioder (incl. den nuværende) samt den samlede nordiske bistand fremgår af nedenstående opstilling:

1966 (planlægning af projektet)	DKK 4,0 mill
1967-1972	DKK 43,5 "
1972-1977	DKK 41,5 "
1977-1980	DKK 15,5 "
1980-1983	DKK 51,1 "
<hr/>	
1966-1983 i alt	DKK 155,6 mill.

Det totale forbrug af mandår vil ved udgangen af den nuværende projektperiode udgøre 568.

2.3 Andelsprojektet i Tanzania

Efter i 1961 at have opnået selvstændighed mente Tanzanias nye regering, at andelsbevægelsen burde være en nøgelfaktor i udviklingen af landområderne. Tanzania anmodede derfor andelsbevægelsen i de nordiske lande om støtte til opbygning af en velfungerende Kooperation i landet. Samarbejdet mellem Tanzania og det nordiske kooperative konsortium

indledtes i 1964, og ved en aftale underskrevet i 1967 blev dette samarbejde fortsat mellem Tanzanias regering og Danmarks og Sveriges regeringer. I 1971 tilsluttede Finland og Norge sig, og fra 1973 deltog Island.

I årene indtil 1976 arbejdede det nordiske projekt i en andelsbevægelse, hvis struktur man i princippet kunne drage paralleller til i de nordiske lande. Ved "Village Act" af 1975 foretog Tanzania en radikal ændring af sin andelsbevægelse, bl.a. blev landsbyerne defineret som primærforeninger, og sekundærforeningernes (Unions) funktioner blev overtaget af de statslige markedsføringsorganer.

Konsekvensen af denne ændring var en reorientering af projektets langtidsplanlægning, som først blev endelig udformet i 1978 baseret på anbefalinger fra en fælles tanzaniansk/nordisk evalueringsmission.

Dette havde medført tre eetårige forlængelser, før regeringerne i 1978 kunne indgå en aftale for perioden 1979 - 82. Det nuværende projekt er ligesom det tilsvarende projekt i Kenya et sektorprogram med bistand til udviklingslandsbyerne til opbygning af deres bogholderi og regnskabsvæsen, styringssystemer, butiksvirksomhed samt spare- og lånevirkksomhed. De nordiske andelsrådgivere arbejder således i dag fuldt integreret i Prime Minister's Office og den nuværende hovedorganisation for andelsbevægelsen.

Bistanden, som administreres af Danida, har i 1975, 1977 og 1980 været evalueret af fælles tanzaniansk-nordiske grupper. Da Tanzania har planlagt en omstrukturering af sin andelsbevægelse og allerede på nuværende tidspunkt har indikeret ønske om en forlængelse af andelsprojektet finder der i september 1981 yderligere en nordisk/tanzaniansk evaluering sted.

For 1981 er budgetteret med samlede nordiske udgifter til DKK 20 mill. De forskellige aftaleperioder (incl. den nuværende) samt den samlede nordiske bistand fremgår af nedenstående opstilling:

1964-1967 Nordisk Kooperative Konsortium	DKK 2,3 mill.
1968-1971	DKK 14,0 "
1972-1975	DKK 24,1 "
1976	DKK 5,8 "
1977	DKK 4,5 "
1978	DKK 3,3 "
1979-1982	DKK 49,7 "
1980-1982 (tillægsbevilling)	DKK 7,9 "
<hr/>	
1964-1982 i alt	DKK 111,6 mill.

Det totale forbrug af mandår for den foreløbig samlede projektperiode 1964-1982 vil udgøre 480.

2.4 *Institute of Development Management (IDM), Tanzania*

Danmark, Finland og Norge har siden 1971 i fællesskab bistået Tanzania med at etablere ovennævnte institut, der er beliggende i Mzumbe i nærheden af Morogoro. Inden for rammerne af indsatsen har de tre nordiske lande bevilget i alt ca. 22,5 mill. NOK til investering i bygninger og udstyr. Derudover er der givet personalbistand for ca. 28,5 mill. NOK i perioden 1972 – 1981. Den første aftaleperiode udløb i december 1976, men personalbistanden er forlænget med 6 år – indtil 1982.

På instituttet undervises bl.a. i bogføring, revision, driftsøkonomi, administration samt økonomisk og social planlægning. De studerende har fagkundskaber, der omtrent svarer til nordisk realskole/gymnasieniveau og et par års praktisk erhvervs erfaring. Krav om praktik gælder endnu ikke for de kvindelige studerende. Studierne på IDM varer 1 – 3 år, og efter afsluttet uddannelse rekrutteres de studerende til stillinger inden for stats- og lokalforvaltningen og erhvervslivet. Der holdes ligeledes korte kurser og seminarer. Institutet har plads til ca. 1.000 studerende. Antallet pr. i dag er ca. 900.

På baggrund af en evaluering af projektet i 1977 stillede Den nordiske Styrelse sig i princippet positivt til en tanzaniansk anmodning om nordisk bistand til en udvidelse.

Udvidelsen omfatter bygning af flere internater (en forøgelse fra 1000 til 1155 elevpladser), 55 lærerboliger, kontorer til lærerne, udvidelse af sygeafdelingen og indkøb af køretøjer. Anmodningen er på 56 mill. T.shs. over en 3-årig periode.

For eventuelt at delfinansiere en udvidelse af instituttet, stillede den nordiske projektstyrelse imidlertid visse vilkår over for Tanzania, bl.a. at regnskaber for IDM skulle bringes i betryggende orden og at der blev udarbejdet en organisationsplan og en bemanningsoversigt som bl.a. viste behovet for fortsat rekruttering af lærere fra udlandet.

Ud fra at vilkårene endnu ikke er helt opfyldte og i lyset af Tanzanias økonomiske situation, har man for tiden stillet sig afventende til en udvidelse af instituttet. Det kan synes ønskeligt for tiden først og fremmest at bistå med at sikre en konsolidering af institutionen.

Siden 1979 har den nordiske bistand også omfattet et 4-årigt stipendieprogram for videreuddannelse af tanzanianske lærere ved instituttet. Programmet er beregnet at skulle koste ca. 3,5 mill. NOK

Ud over rekruttering af lærere fra de nordiske lande, vil der i 1981 blive undertegnet en aftale mellem Tanzania og de tre nordiske lande om en personelfond som åbner muligheder for tanzaniansk rekruttering af lærere og regnskabspersonale fra tredjeland – (specielt fra India og Pakistan).

NORAD administrerer den nordiske bistand til projektet på de tre nordiske landes vegne.

2.5 Nordiskt bistånd till Mocambiques jordbruk.

Avtal rörande nordiskt stöd till den andra fasen av MONAP (MONAP II) undertecknades den 26 november 1980 i Maputo av den svenska utrikesministern. Projektets första fas inleddes med nordiskt stöd den 1 januari 1978, och under våren 1980 utvärderades projektet av en nordisk grupp. I enlighet med dess rekommendationer och efter tillstyrkan av styrelsen för nordiska biståndsprojekt uppgår stödet till den andra fasen till ett belopp av US \$ 66 miljoner under treårsperioden 1981-83. Liksom var fallet beträffande stödet till den första projektfasen fördelas kostnaderna mellan de nordiska länderna enligt en fördelningsnyckel baserad på ländernas FN-bidrag. Stödet förvaltas av SIDA.

MONAP II omfattar stöd till 23 enskilda projekt inom lantbrukssektorn och har – i överensstämmelse med utvärderingsgruppens rekommendationer – en mer markerad inriktning på småbönder än den första projektfasen.

Konsultinsatserna i MONAP-programmet har tagit en hel del tid och uppmärksamhet i anspråk. Flera nya konsultkontrakt har tecknats, bl.a. inom följande projekt:

- FO-6 (förutom Thomesto Oy) för att restaurera en fanérfabrik
- TR-1 och TR-4 för projektering av jordbruksskolor
- CR-3 Marknadsföringsstudie för grönsaker
- GE-1 Bevattnings/pumpexpertis
- GE-1 Jordningsställande av höghuset i Maputo
- GE-1 studera hela byggsituationen inom MONAP-programmet
- GE-1 inrättande av ett radiokommunikationssystem för vissa projekt
- GE-1 stöd till mjölkprojekten
- FI-1 restaurering av båtfabrik, båtleveranser, båtmotorer
- ME-3 stöd till jordbruksmaskin/reservdelsorganisationen MECANAGRO
- GE-1 stöd till inköpsorganisationen INTERMECANO

Ett projekt som har framstått som särskilt problematiskt har varit *FO-6, restaurering av skogsindustrin i Sofala-Manice provinsen*. Diskussionerna om projektets fortsättning har ägt rum under hösten i Maputo med SIDAS medverkan. Målet har varit att komma fram till en lösning som gör att projektet kan fortsätta och att en viktig skogsinventeringsstudie, som avses stödjas av finskt bundet bistånd, kan genomföras. En grundlig eva-luering av hela projektet är föreslagen att utföras senare under hösten.

Bevattningsprojektet IR-4 har i sin slutliga utformning godkänts vid insatsgruppsmöte i september 1981.

Den 1 september 1981 var 36 nordisk rekryterade experter verksamme inom MONAP. Vid slutet av året beräknas antalet vara 50.

MONAP har utarbetat förbättrade kontrakt och rutiner för direkt anställning av utlänningar på lokalkontrakt, s.k. MONAP-kooperanter. Des-

sa administreras av koordinatorkontoret på jordbruksministeriet, vilket innebär en rationalisering, men en stor belastning för kontoret.

Ca 34 FAO-experter arbetade i september 1981 inom MONAP, och antalet kommer troligen att uppgå till 50 före årets slut. Därtill kommer korttidsanställda konsulter som vid samma tidpunkt var ca. 20. Det totala antalet utländska experter anställda inom MONAP beräknas således att uppgå till 150 – 200 under 1982.

Med MONAP-medel har ett höghus med 38 lägenheter i Maputo iordningställt och gjorts klart för inflyttning. Därmed bör bostadsfrågan i Maputo inte längre vara något problem för SIDA- och FAO-personal knuten till MONAP. Ute i landet är det fortfarande vissa problem att finna bostäder.

I juni 1981 var en grupp från Norges Bondelag i Mocambique för att studera mjölkprodukten och diskutera ett framtida institutionellt samarbete. Detta ser ut till att komma i stånd. I oktober 1981 kommer en grupp danska experter att besöka Mocambique för att studera utsädesprojektet CR-1 och diskutera eventuellt institutionellt samarbete. I slutet av september 1981 besökte en grupp från jordbruksministeriets personal- och utbildningsavdelning Danmark och Sverige för att studera jordbruksutbildning. Eventuellt kan detta leda till institutionellt samarbete.

I oktober 1981 organiserar jordbruksministeriet ett seminarium om utvärdering av MONAP. Representanter för SIDA og FAO skall delta för att gemensamt arbeta fram ett utvärderingssystem som kan appliceras på MONAP-projekten.

Under 1980 gjordes från nordisk sida en genomgång av MONAPs inköpsarbete och överenskommelse träffades med Mocambique om förbättrade rutiner. Även om effektiviteten vid MONAPs inköpssektion har förbättrats återstår fortfarande problem. De mocambikanska myndigheterna har inte följt tidigare överenskommelser med avseende på orderspecifikationer och förhandsgodkännande av större order av SIDA. Om inte situationen förbättras kommer SIDA att vägra godkänna nya order.

Våren 1981 besökte SIDAS ekonomibyrå Mocambique för en slutlig genomgång av MONAP I och för uppläggning av rutiner och uppföljning av MONAP II. Två representanter från SIDAS revisionskontor besökte också Mocambique våren 1981 och hade då möjligheter att studera MONAP-redovisningen.

En väsentlig förbättring av MONAPs rapportering av kostnader och budgetutfall har skett sedan MONAP försetts med en financial controller.

Den nordiska insatsgruppen har sammanträtt två gånger under 1981 och ett tredje möte kommer att äga rum. I september diskuterar gruppen bl.a. hur MONAP i ökande utsträckning skall kunna inriktas mot småbrukarsektorn. Ett besök från de nordiska länderna till Mocambique planeras i januari/februari 1982.

Genomgång av 1981 års budget skedde i november 1980. Genomgång av 1982 års budget kommer att äga rum i början av november 1981.

MONAPs budget för 1980 uppgick totalt till US \$ 29 miljoner och utnyttjandet av denna budget har beräknats till ca. 80%.

2.6 Stöd till transportkommissionen för Södra Afrika.

År 1980 beslöt de nio majoritetsstyrda länderna i Södra Afrika dvs Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mocambique, Swasiland, Tanzania, Zambia och Zimbabwe om ökat samarbete för att minska sitt beroende av Sydafrika och omvärlden. Inom ramen för detta samarbete gavs transport- och kommunikationssektorerna högsta prioritet och de berörda länderna kom överens om att etablera en transportkommission (the Southern Africa Transport and Communications Commission) med säte i Maputo. Kommissionens högsta organ är ett ministerråd, men verksamheten styrs till stor del av en koordineringskommitté i vilken Mocambique är ordförande på permanent basis. Kommittén skall under sig ha tekniska enheter, som skall vara stationerade i Maputo och rapportera till ordföranden i koordineringskommittén.

I slutet av november 1980 anordnades en givarekonferens i Maputo (the Second Southern Africa Development Coordination Conference) varvid finansiering av regionalprojekt inom transport- och telekommunikationssektorerna gavs en framskjuten plats. Inför denna konferens presenterade transportkommissionen en rapport innehållande sammanlagt 97 transport- och telekommunikationsprojekt, som valts ut av kommissionens medlemsländer på grund av deras regionala betydelse. Rapporten sammanställdes under september–oktober 1980 av det danska konsultföretaget Hoff og Overgaard A/S med SIDA som finansiär. Ett av projekten var förslag till bemanning av transportkommissionens tekniska enheter under de närmaste två åren.

Vid givarekonferensen i Maputo erbjöd sig de nordiska länderna att stödja transportkommissionen genom att tillhandahålla experter till de tekniska enheterna och erbjudandet accepterades av kommissionen. Formerna för detta stöd diskuterades vid ett nordiskt möte i Köpenhamn den 17 december 1980. Det beslöts att SIDA skulle administrera insatsen. Vidare beslöts att de tekniska enheterna skulle bemannas med fyra personer på korttid, medan en mer långsiktig insats förbereddes. Hoff og Overgaard anlätades för att rekrytera personal under korttidsperioden.

Den långsiktiga insatsen består i att ge stöd med nio permanenta experter samt korttidsexperter till de tekniska enheterna under drygt två år fram till slutet av 1983.

Det sammanlagda stödet uppgår till ca. 250 manmånader. Experterna utgörs av specialister inom olika transportgrenar som skall hjälpa transportkommissionen att ta fram beslutsunderlag för regionala transport- och kommunikationsprojekt. Efter anbudsgivning i Norden valdes det svenska

konsultföretag SWECO för att tillhandahålla experter till insatsen bland sökande från samtliga nordiska länder.

Kostnaderna för insatsen, som godkändes av ämbetsmannakommittén i början av oktober 1981, är 14 mill. NOK som delas lika mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det beräknas att övergången från korttids- till långtidsinsatsen kommer att ske i november 1981.

Kapitel V

Byggsektorn

Sammanfattning

Huvudvikten i det nordiska byggsamarbetet hittills har legat i harmonisering av byggbestämmelser, -normer och -standarder. Detta arbete har ofta nära anknytning till motsvarande internationell harmoniseringsverksamhet, som t.ex. inom ECE, där Nordens insats har varit av tämligen stor betydelse. Högt prioriterat är också energisamarbetet, där energiministrarnas nya samarbetsprogram kommer att påverka även samarbetet inom byggområdet. Ett område som blir allt viktigare är rehabiliteringen av befintlig bebyggelse. Nordiskt samarbete på detta fält pågår för närvarande både bygghandlingar och bygghandlingar emellan. Bostadspolitiskt samarbete har förekommit sedan länge i Norden. Numera pågår också ett par samnordiska projekt på detta område. Projekt som syftar till nordiska avtal om ömsesidigt accepterat av tillverkningskontroll och provningsresultat i ett annat nordiskt land är ett viktigt led på vägen mot integrerad nordisk byggmarknad.

Under 1981 har det pågående samarbetet förts vidare enligt handlingsprogrammet med ca. 25 projekt av varierande storlek och varaktighet. Av nya projekt som har påbörjats under 1981 kan nämnas bl.a. "INSTA-Bygg finsk samarbetssekreterare, försöksperiod", vars syfte är dels att höja det finska deltagandet i det samnordiska byggstandardiseringsarbetet, dels att under försöksperioden studera hur de hinder som förorsakas av den finska språkliga särställningen kan undanröjas med rutinmässigt skött översättningsverksamhet; samt projektet beträffande installationsvattenskador, som har till målsättning att komma fram till hur man genom information och kunskapsöverföring kan reducera vattenskadorna som beror på brister och felaktigheter i installationerna i byggnader. Installationsvattenskadorna har nämligen ökat oroväckande och man har beräknat att försäkringsersättningarna för dessa f.n. överstiger de årliga brandskadeersättningarna för bostäder.

Inom energiområdet pågår flera projekt. Nordiska kommittén för byggbestämmelser, energiutskottet, bedriver sitt arbete på fem delområden. Prioriterade områden är regler för godkännande av energiekonomiska installationer och byggnaders täthet.

Inom det både tekniskt och handelspolitiskt svåra projektet avseende godkännande, kontroll och provning har ett förslag till ramavtal färdigställts och föreligger för ett slutligt godkännande.

En utredning avseende samarbete inom byggexport har slutförts under 1981.

Nordisk byggstandardisering pågår inom flera projekt, bl.a. inom installationsområdet.

Ett revideringsarbete av Byggsektorns handlingsprogram har påbörjats. Samtidigt pågår motsvarande översyn av handlingsprogram för samarbetsorganen Nordiska kommittén för byggbestämmelser samt INSTA-Bygg.

1. Inledning

Det nuvarande handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggsektorn fastställdes av ministerrådet (bostadsministrarna) den 1 maj 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram som innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

Det övergripande målet i handlingsprogrammet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den bebyggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och nybebyggas.

Huvudvikten i samarbetet hittills har legat i harmonisering av byggbestämmelser, -normer och -standarder. Detta arbete har ofta nära anknytning till motsvarande internationell harmoniseringsverksamhet, som t.ex. inom ECE, där Nordens insats har varit av tämligen stor betydelse. Högst prioriterat är också energisamarbetet, där energiministrarnas nya samarbetsprogram kommer att påverka verksamheten också inom byggsektorn. Ett område som blir allt viktigare är rehabiliteringen av befintlig bebyggelse och nordiskt samarbete på detta fält pågår för närvarande både byggmyndigheter och byggforskare emellan. Bostadspolitiskt samarbete har förekommit sedan länge i Norden, tidigare dock mest som informationsutbyte. Numera pågår också ett par samnordiska projekt på detta område.

Projekt som syftar till nordiska avtal, alternativt riktlinjer, om ömsesidigt accepterande av tillverkningskontroll och provningsresultat i ett annat nordiskt land är ett viktigt led på vägen mot integrerad nordisk byggmarknad.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

Under 1981 har ministerrådet beviljat medel för projektverksamheten inom byggområdet 1 534 700 NOK. Därtill har Nordiska kommittén för byggbestämmelser som institution beviljats 950 000 NOK för projektverksamheten plus 529 000 NOK för sekretariatskostnader.

2. Nordiska och internationella samarbetsorgan

2.1 Bostadsministrarna NMR-BOS

De nordiska bostadsministrarna sammanträdde som ministerråd i april i Trondheim i Norge. Härvid behandlades aktuella bygg- och bostadspolitiska frågor med huvudvikt kring temat inflationens effekter på bostadsförsörjning och bostadssubventioner. Man kunde konstatera att det i samtliga länder pågår en översyn av de bostadspolitiska stödformerna. Nya finan-

sierings- och skattesystem som eliminerar de negativa effekterna av inflationen övervägs i flera nordiska länder.

Ministrarna diskuterade också bostadsministrarnas möjligheter att delta i biståndsverksamheten när det gäller bostads- och byggnadsfrågor i u-länderna, och man beslöt att inleda diskussioner med biståndsorganen om dessa frågor.

Ministerrådet önskade en revidering av byggområdets nuvarande handlingsprogram.

2.2 *Ämbetsmannakommitten, ÄK-BYGG*

som har ansvaret för genomförande och koordinering av byggsamarbetet, har under året tagit upp diskussionen om översyn och revidering av det nuvarande handlingsprogrammet inom byggområdet och har genomfört en nationell utfrågning för att utröna på byggområdet medverkande organisationers syn på nordiskt samarbete.

2.3 *NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser*

är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter. NKB har under året arbetat vidare i stort sett efter sitt senaste arbetsprogram som fastställdes 1976 och i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets handlingsprogram samt det projekt-program som med stöd härav utarbetats av Nordiska ämbetsmannakommitten för samarbete inom byggsektorn. De aktuella projektområdena har under 1981 varit bl.a. bärande konstruktioner för betong, stål och aluminium, brandskydd, inneklimat, skydd mot olycksfall, energihushållning, måttkrav samt godkännande och kontroll. En förbättring av samordningen av byggbestämmelserna i Norden sker successivt. Med utnyttjande av ett 1978 fastlagt nivåschema för indelning av bestämmelserna möjliggörs ett samarbete oberoende av ländernas skilda administrativa och rättsliga system.

Ett nytt arbetsprogram för NKB är under arbete. Nödvändiga utredningar för detta ändamål förverkligas i nära anslutning till den revision av hela byggområdets handlingsprogram som förbereds inom ministerrådets sekretariat.

NKB har liksom tidigare aktivt deltagit i ECE:s arbete rörande harmonisering av byggbestämmelser. Föreliggande nordiska förslag på olika projektområden har presenterats. Bland dessa kan nämnas säkerhet och lastkrav och konstruktionsbestämmelser för skilda material, inneklimat, energibesparing i byggnader samt godkännande- och kontrollregler för byggnader och byggprodukter.

Samarbetsdiskussioner sker fortlöpande med Nordtest och INSTA enligt gällande samarbetsavtal.

2.3 *INSTA-Bygg*

Senaste årens interna diskussioner om INSTA-Bygg:s (den nordiska

byggstandardiseringen) form, innehåll och resultat har under 1981 fört till beslut som kommer att bilda underlaget för arbetet under 80-talet. INSTA-Bygg skall koncentrera insatserna på ett mindre antal projekt än tidigare. Ett nytt INSTA-Bygg program omfattande 25 olika uppgifter har lagts fram. Dessa uppgifter skall bearbetas innanför ramen av INSTA-Bygg samarbete och skall behandlas av samnordiska kommittéer. INSTA-Bygg väntar sig att samarbetet efter dessa riktlinjer kommer att resultera i lika standarder i Norden i större utsträckning än hittills.

Följande områden skall prioriteras:

Provningsmetoder, ritnings- och beskrivningsregler, material och komponenter, ram- och funktionsstandardisering. I arbetet skall vikt läggas vid aspekter som miljö, energi, funktionshämning, underhåll, förvaltning.

Under perioden 1 september 1980 – 1 september 1981 har 4 förslag till standard sänts ut för kritik till 2 länder och 7 tillsvidare till 1 land, tillsammans således 11 förslag. Under samma period har 33 nationella standarder, som bygger på sam-nordiskt arbete, blivit godkända i de nordiska länderna.

En stor del av ovanstående resultat berör byggnadsritningar (byggdokument), ett samarbetsprojekt mellan byggstandardiseringsorganen i Finland, Sverige, Danmark och Norge, som leder till harmonisering av de nordiska ritningsreglerna i förhållande till internationella regler, dvs. ISO-standarder.

Arbetet finansieras till största delen via de nationella byggstandardiseringsprogrammets ordinära budgeter. Nordiska ministerrådet har under 1981 givit stöd till följande projekt: Fogar, Inredning, Installation, Fönsters åldersbeständighet, Nordiska betongbestämmelser. Ministerrådet finansierar dessutom ett projekt kallat "INSTA-Bygg finsk samarbetssekreterare, försöksperiod", vars syfte i korthet är att eliminera den språkliga barriären i samband med det finska deltagandet i nordiskt standardiserings-samarbete, och därigenom öka den finska insatsen däri.

2.4. *NORDTEST*

som är ett samarbetsorgan mellan de centrala provningsinstitutionerna, har framlagt en långtidsplan för perioden 1982-86 inkluderande byggområdet. Av planen framgår att ca. hälften av NORDTEST:s behov av projektmedel avser projekt inom byggsektorn.

Byggområdet inom Nordtest bearbetas i fackgrupperna Bygg, Brand, Akustik och Buller samt VVS. Dessutom genomförs vissa projekt på byggområdet som svårigen kan passas in under en av fackgrupperna genom direkt styrning från Nordtest:s styrelse.

Nordtest har under 1981 (per 1.9) slutfört 20 projekt inom byggområdet och 60 projekt är under arbete. Inom de fackgruppsområden som behandlar byggsektorn har hittills 180 metoder registrerats som Nordtestmetoder. Utredningarna om ömsesidigt godkännande av provningsresultat har hittills resulterat i "Nordtest guidelines for the acceptance of test results".

Ett nordiskt energisymposium har hållits under 1981. Under perioden 1982-86 räknar man med att det genomförs ett par nordiska symposier inom byggområdet, samt ett par nationella seminarier.

2.5 NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp

NBS:s kontakt- och samarbetsgrupper arbetar på områdena samhällsplanering, samhällsekonomi, förvaltning, byggplatsens arbetsmiljö, sanitet, provning och energi. Därtill har nordisk kontakt upprättats om kommunalteknik och om användning av datateknik inom byggsektorn. Närmast på det administrativa planet pågår diskussioner om nordiskt byggforskningsregister, byggforskningstidskrift och stipendieordning. Nordiskt byggforskningsmöte (NBM) hölls i oktober i Danmark med huvudtemata Forskning och praxis samt Internationellt och nordiskt samarbete. NBS har nära kontakt med arbetet i CIB, Conseil International du Batiment.

Ministerrådet har beviljat stöd till projekt inom NBS-Energi, NBS-Förvaltning, NBS-Byggsplatsens arbetsmiljö, projektet om socialt bostadsbygge- och boendedemokrati samt projektet avseende materials och konstruktioners åldrande och livstid.

2.6 NTR, Nordiska träskyddsrådet

som är ett samarbetsorgan för träskyddsforskningen grundades 1968 enligt Nordiska rådets rekommendation. Rådets målsättning är att främja utvecklingen inom träskyddsområdet genom koordinering av de enskilda ländernas insatser. Verksamheten omfattar information, forsknings- och utvecklingsarbete, provning av träskyddsmedel, arbete med normer och föreskrifter samt internationellt samarbete.

Under 1979-81 har NTR:s sekretariatsfunktioner finansierats av Nordiska ministerrådet. NTR har utarbetat ett projektprogram där ett flertal projekt är planerade att bedrivas samnordiskt. Projektet Nordiska fältförsök för träskyddsmedel har under året finansierats av Nordiska ministerrådet.

2.7 Nordkalottkommitten, NKK

Inom Nordkalottkommitten, NKK, har en samarbetsgrupp (byggarbetsgruppen) arbetat med ett projekt som behandlar marknadsföring av byggprodukter. Under 1981 har en rapport utarbetats, som behandlar marknadsmässiga och tekniska sidor vid export av färdighus till katastrofområden. En interimstyrelse för en samarbetsorganisation har nedsatts. Styrelsens uppgift är att utarbeta förslag till samarbetsavtal samt organisera det fortsatta arbetet.

2.8 Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska branschorgan

De nordiska länderna samverkar i internationellt byggsamarbete, bl.a. det som pågår inom FN och dess europaorgan ECE om bosättning, sam-

hållsplanering och byggande samt inom ISO om byggstandarder, CIB om byggforskning och inom RILEM om byggnadsmaterial och provningsmetoder.

3. Projektverksamheten

3.1 Målsättning och lagstiftning

Arbetet med en översikt över och jämförande analys av plan- och bygglagstiftningen i de nordiska länderna har påbörjats under 1981 och skall avslutas under 1982.

3.2 Beständighet, underhåll och ombyggnad

NKB-arbetet angående normer och bestämmelser inom området har fortsatt enligt planerna.

I NBS-projektet "Produktionsteknik och organisationsförhållanden vid ombyggnad" med demonstrationsprojekt i fyra nordiska länder, är registrering av ombyggnadsprojekt under utförande och slutrapporteringen genomförd. Bearbetningen av insamlat material pågår. Intressanta olikheter har konstaterats i samband med ombyggnadsprojekt i de nordiska länderna, men de slutgiltiga konklusionerna har ännu inte dragits. På basis av det projektmaterial som har framkommit planläggs nu likartade seminarier i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

INSTA-Bygg har sedan 1980 arbetat med att bestämma samnordiska metoder för provning av fönstrens åldersbeständighet. Projektet tar utgångspunkt i de klimatologiska förhållandena i Norden och bygger på sammanställningen av en rad olika klimatparametrar. Arbetet har beröring med nordisk forskning på området.

Inom det nordiska forskningsprogrammet "Byggnaders material och konstruktioner – åldrande och livslängd" har under 1981 två projekt avslutats, en förstudie och en studie huvudsakligen behandlande rutiner för undersökning av fuktillstånd i konstruktioner. Den förhållandevis omfattande inventeringen av forskningsaktiviteter och forskningsbehov som genomförts resulterar i att ett antal nya projekt startas under 1982. Prioriterade områden är byggnaders utvändiga ytskikt, golvmaterial samt våtrumskonstruktioner. Den Nordiska styrgrupp som bildats för samordning av forskningsprogrammet kommer att agera som regional undergrupp till en RILEM/CIB kommitté som startats inom detta forskningsområde. Det internationella arbetet kan förväntas påverka de nordiska aktiviteterna så att ytterligare forskningsprojekt startas under de närmaste åren. De båda pågående projekten Tätskikt för låglutande tak och Fasadbeklädnad av fabrikslackerad plåt skall enligt planerna vara avslutade i och med 1983 respektive 1984 års utgång. Avrapporteringar i form av seminarier och artiklar/rapporter är planerade.

3.3 Konstruktionsområdet

Samordningsgruppen för konstruktionsfrågor som bildats med uppgift att vara samordningsorgan för nordiska och internationella frågor inom området samt vara behjälplig med implementering av NKB:s riktlinjer för last- och säkerhetsbestämmelser, har fortsatt sitt arbete.

Ett samarbete mellan de nordiska geotekniska föreningarna har etablerats för harmonisering av de nordiska grundläggningsreglerna. Detta arbete kommer att bedrivas i nära samråd med samordningsgruppen för konstruktionsfrågor.

INSTA/NKB – Nordiska betongkommittén arbetar med projektet Nordiska regler för betong och betongkonstruktioner. Delprojekten berör beräkningsregler, utförande och kontroll, material och provning.

Stål- och aluminiumutskottet utarbetar riktlinjer för gemensamma regler för nordiska stålkonstruktioner och har färdigställt riktlinjer för tunnplåtskonstruktioner samt ett förslag till riktlinjer för stålkonstruktioner.

3.4 Byggnadstekniskt brandskydd

NKB-Brandskyddsutskottet har utarbetat nordiska riktlinjer för byggnadstekniskt brandskydd, som har varit ute på myndighetsremiss. Ett omarbetat förslag med anledning av remissvaren och en slutlig version dokumenteras i NKB-publikationsserie.

3.5 Säkerhetsfrågor i övrigt

I anslutning till en rapport från NMR "Om hemma- och fritidsulycker" har ett projekt "Skydd mot olycksfall" igångsatts. En sammanställning av gällande nordiska bestämmelser för vissa aktuella olycksriskområden föreligger.

NBS-projektet rörande arbetsmiljön på byggarbetsplatser har under 1981 behandlat problemet tidspress i byggprocessen. Vidare har man startat ett nordiskt utvecklingsarbete för förbättring av skyddsskor för vinterbruk.

Slutligen har projektgruppen utarbetat en samlingsrapport för perioden 1978-81. Projektet är avslutat i sin nuvarande form, men det diskuteras om en fortsättning för vissa delar av arbetet.

De alltmer aktuella diskussionerna i de nordiska länderna om frågor rörande hälsofarliga ämnen har observerats. Ett projekt inom detta område har därför inkluderats i projektet Skydd mot olycksfall.

3.6 Energiushållning och inomhusklimat

NKB-Energiutskottet bedriver sitt arbete enligt ett ramprogram med fem olika delområden, varav vissa delresultat har framlagts. Prioriterade områden är energiekonomiska installationer och byggnaders täthet.

I nära anslutning till Energiutskottets verksamhet har ett samarbete tagits upp på skorstensområdet. Arbetet syftar till att uppnå gemensamma godkännanderegler för förtillverkade skorstenselement.

INSTA-Bygg arbetar med regler för beräkning av byggnaders energibehov. På grundval av dylika beräkningar kan man sätta upp energibudgeter för att kontrollera energiförbrukningen vid driften av byggnader.

INSTA-Bygg arbetar med flera uppgifter på värmeisoleringsområdet som bl.a. går ut på att bestämma kvaliteten av värmeisoleringsmaterial vid olika slags påverkan samt vid åldrandet. Detta arbete har nära förbindelse med Nordtest och med arbetet inom ISO, där INSTA-Bygg organisationerna har sekretariat för ifrågasvarande områden.

Gruppen NBS-Energi, som har till syfte att främja samverkan mellan byggforskande organ, institutioner och företag i de nordiska länderna inom utvalda delar av energiforskningsområdet, har under 1981 försökt begränsa antalet projekt och öka insatserna på ett begränsat urval. Under året har följande projekt avslutats: Ventilationseffektivitet (rapport), Förberedande värmeisolering i existerande hus (rapport), Beräkningsmodeller för energikalkyler (rapport), Nationella energibesparingsprogram (slutrapport under utarbetande i samråd med NMR), Mätning och presentation av solstrålningsdata.

Kontinuerligt samråd sker numera mellan NBS-Energi och NMR projektsekretariat för energifrågor. Delvis som en följd av detta samråd har följande projekt startats resp. getts ökad tyngd: Värmepumpsystem, Lågtemperatursystem inkl. värmedistribution, Värdering av energisparande åtgärder i bebyggelse.

Ett projekt avseende säsongslagring avses att startas under 1982.

En samordning av vissa nordiska energiforskningsaktiviteter eftersträvas som ett led i övrigt internationellt utbyte, främst IEA (International Energy Agency). Inom IEA förutses samarbetet ske främst inom värmepumpstekniken.

Nordiska ventilationsgruppen, vars syfte är att utarbeta inom Norden enhetliga riktlinjer för provning och justering av ventilationsinstallationer har under 1981 för första gången fått en del av sin FoU-verksamhet finansierad av Nordiska ministerrådet. Följande ämnesområden har behandlats under året av NVG-arbetsgrupper:

Krav i samband med kalibrering av anemometrar

Mätning av termiskt inneklimat

Metodik för praktisk provning av byggnaders täthet och luftomsättning

Industriventilation

Ventilation av skyddsrum

3.7 Installationer

Inom vatten- och avloppsområdet pågår en revidering och komplettering av NKB-skrifterna 10 och 12, vilka berör vatten- och avloppsbestämmelser i Norden. Målsättningen är att nå närapå total harmonisering av de nordiska byggbestämmelserna för vatten- och avloppsinstallationer.

Ett arbete att skapa regler för projektbeskrivning av installationer pågår inom ramen av INSTA-Bygg.

Ett projekt beträffande installationsvattensskador har påbörjats under 1980. De årliga försäkringsersättningarna i Norden för vattensskador överstiger en miljard NOK. En väsentlig orsak till installationsfelen är den bristfälliga informationen mellan de olika leden från producent till montör och konsument. Projektet siktar på att genomföra nordiska seminarier för att diskutera problemen och gemensamt förbereda material till nationella informationskampanjer.

Efter seminariet som i 1980 hölls i Norge bildades 7 nationella aktionsgrupper i Norge. Försäkringsbolagen samt olika fackkorgansiationer är nu också med i verksamheten, och ger även finansiellt stöd till den.

Ett motsvarande seminarium har hållits 1981 i Danmark.

3.8 Diverse byggstandarder

INSTA-Bygg standardiseringsarbete pågår med projektet Fönstrens åldersbeständighet. Projektets målsättning är att utvidga befintliga fönsterstandarder, eller skapa nya, som omfattar egenskaper som är förbundna med klimatologiska och miljömässiga påfrestningar.

Projektet gällande Inredning syftar till likalydande nordiska standarder för funktionskrav för inredningar samt provningsmetoder för att bedöma inredningars egenskaper.

Projektet avseende Fogar har till målsättning att åstadkomma lika nordiska standarder när det gäller funktionskrav, måttuppgifter och toleranser, beräkning samt provning av fogar.

Projektet "INSTA-Bygg finsk samarbetssekreterare, försöksperiod" har till syfte att dels höja det finska deltagandet i det samnordiska byggstandardiseringsarbetet, dels att under försöksperioden studera hur de hinder som förorsakas av den finska språkliga särställningen kan undanröjas med rutinmässigt skött översättningsverksamhet.

3.9 Godkännande, kontroll och provning

Ett förslag till samarbetsavtal på godkännande- och kontrollområdet för ömsesidigt accepterande av centralt godtagna produkter och kontrollordningar har färdigställts och föreligger för ett slutligt godkännande.

3.10 Samnordisk byggexport

En utredning om möjligheterna till samarbete mellan byggföretag i Norden vid export av större byggprojekt till ett tredje land har slutförts under 1981. Utredningen innehåller en analys av den totala byggexporten från Norden samt en redogörelse för olika former av företagsamarbete som förekommer därvid. Den ger också vid handen att samarbete mellan företag från olika nordiska länder i samband med byggexport hittills har varit sällsynt. Den utpekar ändå en hel del möjligheter till samnordiska insatser. Framst gäller det att öka kunskaperna om och förbättra förutsättningarna för byggexport utom Norden.

3.11 Bostadspolitik

Ett utredningsprojekt angående bostadssubventioner och bostadskostnader i Norden påbörjades 1979. Projektets syfte är bl.a. att studera hur bostadssubventionerna fördelas på olika hushållstyper, inkomstgrupper och upplåtelseformer. Utredningens resultat presenterades vid det nordiska bostadsadministrativa mötet i Kalmar i juni 1981.

Inom ramen för de nordiska bostadsadministrativa mötena planeras ett fortsatt nordiskt utredningsarbete. Detta arbete avser jämförelser av bostadssituationen i Norden, erfarenhetsutbyte beträffande metoder för bedömning av bostadsbehov och bostadsefterfrågan samt beträffande metoder för bostadsfinansiering och bostadsbeskattning i Norden.

Projektet Socialt boligbyggeri og beboerdemokrati i Norden, som påbörjades under 1979 har fortsatt under 1980 och -81. Projektets första etapp, som bestod av en kartläggning av de gällande organisatoriska förutsättningarna för boendedemokratien samt en analys av hur boendedemokratien fungerar i praktiken i det sociala bostadsbyggandet, är avslutad. En rapport från varje land (Danmark, Finland, Norge och Sverige) är under publicering. Under 1980 påbörjades en nordisk jämförelse, där de olika ländernas organisatoriska uppbyggnad samt praxis analyseras och boendedemokratiens roll i framtiden diskuteras. Rapporten, som skall publiceras i nordiska utredningsserien, skall användas som ett konkret beslutsgrundlag för att befrämja boendedemokratien i Norden samt som studie- och diskussionsmaterial både för allmännyttiga bostadsföretag och de boende.

Kapitel VI

Finans- og valutapolitikk m. m.

Sammendrag

I avsnitt 1 er gitt en meget kortfattet og summarisk oversikt over den internasjonale økonomiske situasjon som fortsatt er preget av svake konjunkturforhold. En isolert nordisk økonomisk politikk som sikter mot å opprettholde aktivitetsnivået i denne situasjon, begrenses av landenes valutastilling. Derimot anses det som naturlig at Norden fortsatt søker å påvirke de viktigste land til å føre en mer vekstfremmende politikk.

I avsnitt 2 er gitt en oversikt over den økonomiske situasjon og utsiktene for neste år i de enkelte nordiske land og deres økonomisk-politiske opplegg. Situasjonen er i 1981 preget av svak vekst og en inflasjonstakt noe i overkant av OECD-gjennomsnittet. Arbeidsledigheten varierer mellom de enkelte land. Bortsett fra Norge, har alle underskudd i utenriksøkonomien. En relativt stram økonomisk politikk søkes ført.

I avsnitt 3 gis en meget kort redegjørelse for det nordiske økonomiske forskningsråds virksomhet og budsjett for 1981 og 1982. Forskningsrådet avgir selv en mer detaljert rapport om sin virksomhet.

I avsnitt 4 er det redegjort nærmere for arbeidet i embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål. Det er gjengitt uttalelser som de nordiske land har avgitt i internasjonale fora om industrilandenes finans-, penge- og valutapolitikk, særlig med sikte på å oppfordre hovedvalutalandaene til å føre en politikk som vil virke i retning av mer stabile kursforhold.

Dessuten er gitt en oversikt over kursutviklingen mellom de nordiske valutaer siste år. Både de forskyvninger som er resultat av formelle vedtak og de som er en følge av mer markedsbestemte forskyvninger, er illustrert. De markedsmessige forskyvninger mellom hovedvalutaene kan som i fjor sies å ha resultert i relativt små kursforskyvninger mellom de nordiske kurvvalutaene. Kursutslaget mellom kurvvalutaene og danske kroner har imidlertid vært større. Inkluderes devalueringen av svenske kroner, blir også kursutsalget betydelig mellom svenske kroner på den ene side og finske mark og norske kroner på den annen. Forskyvningen mellom islandske kroner og de øvrige nordiske valutaer har vært stor.

Innledning

De nordiske lands myndigheter som har ansvar for den økonomiske politikken, blir løpende informert om utviklingen i internasjonal økonomi og foretar regelmessige vurderinger og konsultasjoner om hvordan økonomiene i de nordiske land blir påvirket av internasjonale forhold. Dette informerende og rådgivende økonomiske samarbeid i Norden skjer i møter

mellom de nordiske lands finansielle økonomiministre, på tjenestemannsnivå i de berørte departementer, i Embetsmannskomiteéen for valuta- og finansielle spørsmål og i kontakter mellom sentralbankene. Endelig har de nordiske land et løpende samarbeid i Valutafondet der de har et felles medlem i styret.

1. Den internasjonale økonomiske situasjon

I likhet med i 1980 står de nordiske land i 1981 overfor svake internasjonale økonomiske konjunkturer. Produksjonsveksten i OECD-landene vil som i 1980 bli svak, ventelig litt i overkant av 1 %. Arbeidsledigheten øker og blir et stadig alvorligere problem. Den nærmer seg nå 8 % av arbeidsstokken for OECD-området sett under ett. Inflasjonen i OECD-området er også høy og den gjennomsnittlige stigning i konsumprisivået ventes i år å bli ca. 10 %. For 1982 ventes en viss oppgang i BNP-veksten for OECD-området til 2 %. På tross av dette må det imidlertid regnes med økende arbeidsledighet. Prisstigningstakten antas å bli noe avdempet til 9 %. Så åpne som de nordiske økonomier er, vil en isolert nordisk økonomisk politikk som sikter mot å holde den innenlandske aktiviteten oppe under en internasjonal lavkonjunktur begrenses av landenes valutastilling. Derimot vil det være naturlig at de nordiske land fortsatt gjør sin innflytelse gjeldende i de relevante organisasjoner – især IMF og OECD – for å få de viktigste land til å føre en mer vekstfremmende økonomisk politikk.

2. Nærmere om de enkelte landenes situasjon

a. Danmark

Det sterke konjunkturtilbakeslag, som karakteriserte den danske økonomi gjennom 1980, opphørte stort sett i første halvdel av 1981. I annen halvdel har det etter alt å dømme vært en svak oppgang i den samlede etterspørsel og produksjon, men for 1981 som helhet må det regnes med et fall i BNP på 1 % i volum etter en nedgang fra 1979 til 1980 på 0,2 %.

Den kraftige nedgang i produksjonen i løpet av 1980, som bare ble fulgt av en beskjeden bedring i annen halvdel av 1981, har resultert i et betydelig fall i sysselsettingen i den private sektor fra 1980 til 1981. Høyere sysselsetting i den offentlige sektor har samtidig kun motsvart omkring halvparten av økningen i arbeidsledigheten i den private sektor. Arbeidsledigheten utgjør derfor 9,3 % av samlet arbeidsstyrke. Stigningen i ledigheten opphørte i løpet av våren, og siden har det etter alt å dømme vært stagnasjon i ledighetstallet.

Avsetningsvilkårene for dansk eksport har vært ugunstige i 1981. Dette har i første rekke sammenheng med den europeiske konjunktursituasjon. Eksporten av varer og tjenester har likevel steget sterkere enn veksten i utenlandsetterspørselen umiddelbart skulle tilsi. Dette skyldes en klar

forbedring i konkurranseevnen siden slutten av 1979. På denne bakgrunn antas det at eksporten av varer og tjenester i volum vil stige med omkring 4 % fra 1980 til 1981; mot 6 % fra 1979 til 1980.

I løpet av 1980 falt importen betydelig som følge av tilbakegangen i innenlandsetterspørselen, men fra begynnelsen av inneværende år er det igjen skjedd en moderat oppgang i importmengden. For 1981 som helhet ventes likevel et fall i importen av varer og tjenester på 3 %.

Til sammen har utviklingen i importen og eksporten, regnet i volum, svart til en forbedring av vare- og tjenestebalansen på 9-10 milliarder kroner fra 1980 til 1981. Men forverringen i bytteforholdet har samtidig virket i motsatt retning med vel 6 milliarder kroner.

Den relativt gunstige utvikling på vare- og tjenestebalansen, blir oppveid av sterk økning i rente- og stønadsunderskuddet i 1981. Netto renteutgifter ventes således å stige fra 10 milliarder kroner i 1980 til 13 milliarder kroner i 1981. Driftsbalanseunderskuddet for 1981 kan anslås til ca. 14,5 milliarder kroner, tilsvarende nivået i 1980. I prosent av BNP utgjør underskuddet ca. 3 %. Nettogjelden til utlandet kan likeledes anslås til omkring 25 % av BNP ved utgangen av 1981.

Blant annet som følge av kraftig prisstigning på import i løpet av våren, anslås konsumprisene å øke med 11,5 % for året som helhet.

Under forutsetning av at det finner sted en gradvis økende vekst i internasjonal økonomi i 1982, at internasjonale valutakursrelasjoner stabiliseres og at det ikke skjer nye kraftige stigninger i prisene på energi og andre råvarer, skulle det i løpet av året være utsikter til et oppsving i dansk økonomi. Eksporten, det private forbruk og foretaksinvesteringene, anslås under disse forutsetninger å vise framgang. BNP ventes å vokse med opp imot 4 % volum, hvorav en fjerdedel kan tilskrives en kraftig stigning i aktiviteten i olje- og gasssektoren. Sysselsettingen ventes på denne bakgrunn å stige, slik at det fra midten av året kan regnes med en mindre nedgang i arbeidsledigheten. For året som helhet ventes ledigheten å ligge på samme nivå som i 1981.

Importen av varer og tjenester ventes på bakgrunn av stigende innenlandsk aktivitet å øke i et litt raskere tempo enn eksporten. Til gjengjeld ventes en bedring i bytteforholdet. Men da netto rentebetalingene til utlandet fortsatt vil stige, anslås det at driftsbalanseunderskuddet i 1982 vil vokse svakt til i alt 15,5 milliarder kroner. Det er her regnet med at stigende produksjon av råolje fra Nordsjøen medfører en importbesparing av energi på 3,5 – 4 milliarder kroner. I motsatt retning virker sterkt stigende importutgifter i forbindelse med leting, utvinning, ilandføring og distribusjon av olje og naturgass fra Nordsjøen.

En mer avdempet prisutvikling gjennom annen halvdel av 1981 ventes å fortsette i 1982, slik at stigningen i konsumprisene vil utgjøre vel 9 % fra 1981 til 1982.

Finanspolitikken har virket mindre restriktiv i 1981 enn i 1980, og denne

tendens ventes også å gjøre seg gjeldende i 1982. Beskatningsnivået tatt som helhet har nærmest vært litt lavere i 1981 enn året før, blant annet fordi det ikke er gjennomført økninger i indirekte skattesatser. På den annen side har offentlige utgifter steget i et forholdsvis raskt tempo, blant annet som resultat av en kraftig oppgang i inntektsoverføringene, som i høy grad har vært konjunkturbetinget. Det pengepolitiske opplegg fra 1980 er videreført, men med visse tekniske endringer. Likviditeten har fortsatt vært ganske stram, dels fordi 80-85 % av statens budsjettunderskudd er dekket ved obligasjonssalg og dels på grunn av nedgang i valutabeholdningene. Tross dette har stigningen i den korte danske rente vært mindre enn hva som typisk har vært tilfelle i utlandet, hvilket har ført til en viss privat nettokapitalutgang i første halvdel av 1981. Finansieringsbehovet overfor utlandet er dels dekket gjennom offentlig låneopptak og dels ved trekk på valutareservene. Valutareserven pr. utgangen av september i 1981 utgjorde 20,9 milliarder kroner.

På bakgrunn av høy arbeidsledighet sentrerer den økonomisk-politiske problemstilling for 1982 seg spesielt om å øke sysselsettingen, uten at det dermed oppstår en forsterket lønns- og prisstigningstakt som vil svekke den danske konkurranseevnen og dermed vanskeliggjøre oppnåelsen av balansen i utenriksøkonomien.

b. Finland

Konjunkturtoppen er passert i Finland og den økonomiske veksten ventes både i 1981 og i begynnelsen av neste år å bli langsom. Da en tross alle usikkerhetsfaktorer kan regne med en forestående internasjonal konjunkturoppgang, behøver lavkonjunktoren i Finland ikke bli langvarig. Det regnes med en gjennomsnittlig BNP-vekst på 2 % for 1981.

Den private konsumetterspørselen øker ubetydelig i 1981. Investeringene er fortsatt den mest etterspørselsstimulerende faktor i økonomien, noe som er et resultat av den konjunkturutjevne politikk som er ført. Det offentlige forbruk øker med 3 %.

Et av myndighetenes sentrale problem er arbeidsledigheten. Det fant sted en forbedring i denne henseende i 1980. Men arbeidsledigheten forble på et høyt nivå (4,8 %) i 1981, selv under høykonjunktoren, fordi arbeidstilbudet økte.

Østeksperten utgjør omtrent en femtedel av Finlands totale eksport. I 1981 har eksporten blitt holdt oppe av leveranser til Sovjetunionen. På eksportmarkedene i vest har det derimot vært en etterspørselsreduksjon, spesielt etter skogs- og industriprodukter. For 1981 ventes den totale vareeksporten å øke med 2 %. Importen av varer derimot antas å avta med 5 % som følge av tilbakegangen i innenlandsetterspørselen. Til tross for at bytteforholdet i varehandelen ventes svekket med 2 %, skulle driftsbalansen derfor forbedres i 1981 sammenlignet med 1980. Driftsbalansen viser ikke noen alvorlig ulikevekt, og et underskudd på omkring 3 milliarder

finske mark, tilsvarende 1 % av BNP, ventes for 1981. I 1980 var underskuddet 5,2 milliarder finske mark.

Den utenlandske nettogjelden beregnes å øke med 7 milliarder finske mark (eller mer enn driftsunderskuddet) til omkring 35 milliarder finske mark ved utgangen av 1981, som følge av valutakursforandringer. Gjelden vil dermed utgjøre ca. 16 % av BNP. Renter og avdrag på gjelden som andel av samlet eksport sank klart til 11 % i 1980 og ventes å holde seg på dette relativt gunstige nivå i 1981.

I mars 1981 ble det oppnådd en 2-årig inntektspolitisk helhetsavtale. De lønnsavtaler som ble inngått på basis av dette, er i kraft til utgangen av februar 1983. I helhetsavtalen inngår en indekssklusul. Ifølge denne knyttes lønnsutviklingen til økningen i konsumprisindeksen, justert for endringer i bytteforholdet.

Industriens arbeidskostnader pr. produsert enhet burde stige i gjennomsnitt med 10 % i 1981. Valutakursjustert innebærer dette en forverring på 4 % av Finlands konkurransevne sammenlignet med de viktigste konkurrentland i 1981. For 1982 regnes det med en noenlunde uendret konkurransevne. Konsumprisindeksen ventes å stige med gjennomsnittlig 12 % i 1981.

Ut fra hensynet til sysselsettingssituasjonen har en gått inn for, såvidt mulig, å føre en konjunkturutjevneende politikk. I samsvar med dette ble pengepolitikken lettet på i løpet av året. Lettelsen i pengepolitikken er imidlertid ikke så stor at inflasjonsbekjempelsen settes på spill. Pengepolitikken er utformet med sikte på å sikre kredittilgangen for lønnsom investerings- og produksjonsvirksomhet. En har etterstrebet å påvirke tidspunktet for realiseringen av investeringsplaner, slik at tyngden av investeringene faller i 1982.

En justering av kredittpolitikken i en noe lettere retning ble gjennomført på våren (lavere dagslånsrente i sentralbanken, lavere reservekrav). Finlands Bank fastla i mai nye kredittpolitiske direktiv. For å opprettholde den pengepolitiske styringsmulighet, ble det under sensommeren foretatt visse justeringer i tilstrammende retning.

Finanspolitikken er endret noe i tilstrammende retning i 1981. Offentlig kjøp av varer og tjenester økte med 3,4 % i 1981 mot 3,9 % i 1980. Budsjettunderskuddet endret seg lite som andel av BNP.

Som et ledd i en sysselsettings- og investeringsfremmende konjunkturpolitikk vil eksport- og konjunkturavsetningene og frivillige investeringsavsetninger som bedriftene betalte inn under de siste årene, bli gradvis frigitt. Investeringsavsetningene skal kunne utnyttes fra og med oktober 1981. Øvrige avsetninger oppløses ved årsskiftet.

En regner med en tilsvarende BNP-vekst i 1982 som i 1981, eller 2 %. For 1982 ventes verken den private konsumterspørselen eller investeringene å bidra nevneverdig til en produksjonsøkning. Derimot ventes utenlandsetterspørselen å ta seg noe opp. Ledigheten antas å øke litt, til 5,1 %

av arbeidsstokken. Driftsbalansen skulle, i samsvar med aktuelle konjunkturprognoser, vise et mindre overskudd. Eksporten ventes å vise en volumvekst på 4 %, mens importen tilsvarende antas å falle med 4 %. Bytteforholdet ventes å vise en moderat forverring. Konsumprisene anslås å øke noe mindre enn foregående år, med 9 %.

Den offentlige sektor ventes å ha en svakt stimulerende effekt på Finlands økonomi i 1982. Budsjettforslaget for 1982 er gjort opp med en totalsum på 64,8 milliarder finske mark. Underskuddet utgjør 10 % av utgiftsnivået. Den økonomiske politikk som ligger til grunn for budsjettet, er fram for alt innrettet på å holde tilbake inflasjonstakten. En regner med at finanspolitikkenes vekstfremmende virkning på økonomien neste år vil utgjøre omkring 1 % av BNP.

c. Island

Ifølge foreliggende prognoser ventes BNP å øke med drøye 1 % i 1981. Økningen utgjøres for det meste av eksportproduksjon, som beregnes å øke med omkring 3 %.

Innenlandsetterspørselen beregnes å bli uforandret fra foregående år. Privat og offentlig konsum antas å øke med 2 %, mens det ventes et fall i bruttoinvesteringene på 4 %.

Arbeidsmarkedsstiasjonen ble i begynnelsen av året påvirket noe av dårlige værforhold samt dårlige fiskefangster. Visse lokale og tidsmessige arbeidsløshetsproblem forekom også under årets første halvdel. Registrert arbeidsløshet har holdt seg stort sett uendret (0,4 %) og i løpet av sommeren har situasjonen på arbeidsmarkedet vært kjennetegnet av overskuddsetterspørsel etter arbeidskraft.

Hovedtrekkene i utenrikshandelen i 1981 omfatter en forbedring i bytteforholdet som følge av dollarens kursstigning overfor de europeiske valutaene, en sterk importetterspørsel og et underskudd på tjenestebalansen. Forbedringen i bytteforholdet er beregnet til knappe 2 % fra 1980 til 1981. Med en forventet nedgang i importen av olje og visse investeringsvarer, vil den totale importen bare øke litt. Handelsbalansen ventes dermed å vise et overskudd på 2 % av BNP, mens tjeneste-, rente- og stønadbalansen derimot vil bli negativ, særskilt på grunn av økte rentebetalinger på utenlandsgjelden. Driftsbalansen vil etter dette vise et mindre underskudd på omkring % av BNP.

Nettoopplåningen utenlands ventes å øke med over 1 milliard kroner i 1981. Dette tilsvarer omkring 12 % av de totale eksportinntekter eller 5 % av BNP. Dette er lignende relasjoner som i fjor, men vesentlig høyere enn under de to foregående år. Den totale langsiktige utenlandsgjelden anslås ved årets slutt å tilsvare omkring 37 % av årets BNP. Renter og avdrag på utenlandsgjelden utgjorde omkring 14 % av eksportinntektene i 1980 og ventes å ligge høyere i 1981.

Den økonomiske politikk i 1981 var utformet med sikte på å dempe

inflasjonen. Ved begynnelsen av året utgjorde den årlige prisstigningen rundt 60 % og det var fare for ytterligere stigning. I lys av dette presenterte Regjeringen på slutten av 1980 et økonomisk program som i hovedsak inneholdt følgende:

1. Valutakursen skulle holdes så stabil som mulig.
2. Indeksreguleringen av lønninger 1. mars blir begrenset.
3. En streng priskontroll ble gjennomført.
4. Indeksreguleringen av bankinnskudd ble endret.
5. Nye og mer fleksible reservekravregler i pengepolitikken ble introdusert.

Utviklingen i dollarkursen har gjort det lettere å holde kursnivået på islandske kroner uendret i forhold til andre valutaer og dermed unngå de inflasjonseffekter som en depresiering av kronen ville innebære. Inflasjonstakten har også blitt redusert i løpet av året. Den gjennomsnittlige årlige prisøkning fra 1980 til 1981 er anslått til 50 %. Prisstigningen i løpet av året derimot vil utgjøre rundt 40 %.

Finanspolitikken har vært ganske restriktiv i 1981. Statsfinansene har utviklet seg i gunstig retning i løpet av året og er i omlag balanse for året som helhet. Penge- og kredittforholdene er i høy grad påvirket av en betydelig økning av bankinnskuddene som følge av økt indeksering og forhøyede realrenter. Dette har virket til å øke bankutlånene, noe som bare delvis er motvirket av økte reservekrav. Dette, sammen med økt utenlandsopplåning, har ført til en sterk økning i pengemengden.

De første planene og prognosene for 1982 er nå presentert i regjeringens nasjonalbudsjett. Den økonomiske politikken sentrale målsettinger for 1982 blir å minske inflasjonen ytterligere, bevare full sysselsetting samt balanse i utenriksøkonomien.

Det regnes med at BNP øker med 1 % i 1982 som i 1981. Det ventes en begrenset oppgang i eksporten og en forverring i bytteforholdet. Derfor legges det opp til at innenlandsetterspørselen holdes uendret fra 1981 til 1982, som er nødvendig for å balansere utenriksøkonomien. Ettersom investeringene kommer til å synke, blant annet på grunn av slutføring av store energiprojekter, burdet det finnes rom for en begrenset økning i forbruket.

Det økonomisk-politiske opplegg for 1982 er temmelig restriktivt. Statlige utgifter vil ikke øke. Den fiskale balanse antas å ville vise et lite overskudd. Det tas videre sikte på en stram pengepolitikk. Kurspolitikken vil fortsatt sikte mot å holde kronekursen så stabil som mulig i forhold til andre valutaer. Men målsettingene for sysselsettingen og utenriksbalansen kommer til å begrense mulighetene for å føre en valuta- og prispolitikk med et anti-inflatorisk formål.

d. Norge

En stagnasjon i det samlede bruttonasjonalprodukt i 1981 reflekterer

svake internasjonale konjunkturførhold (veksten i BNP hos de viktigste handelspartnere anslås til -0,3 %) og en nedgang i produksjonen i oljeutvinnings- og oljeboringssektoren med 5 %. Utenom oljevirkosomhet og sjøfart ventes produksjonen å øke med 1,2 %. Veksten ventes dermed å bli vesentlig svakere enn i foregående år. En bedring i bytteforholdet, hovedsakelig forårsaket av kursoppgang for dollar, vil imidlertid resultere i en reell økning i nasjonalinntekten med 2,1 %. Arbeidsledigheten er fortsatt meget lav, om lag 2 % av arbeidsstokken.

Den utenriksøkonomiske situasjon i Norge avspeiler betydningen av olje- og gasseksporten. For 1981 ventes et overskudd på driftsbalansen på 8,5 milliarder kroner tilsvarende 2,6 % av BNP, mens det var et overskudd på 5 milliarder kroner eller 1,8 % av BNP i 1980.

Vare- og tjenestebalansen antas å ville bedres med 6,7 milliarder kroner. 2/3 av bedringen kan tilskrives utviklingen i olje- og sjøfartssektoren. Dette har særlig sammenheng med prisutviklingen for olje og gass og økt eksport av skip og plattformar. Til dette kommer at det har funnet sted en volumøkning på 2 % for eksporten av andre varer på tross av en svakere produksjonsutvikling hos våre handelspartnere, og en nedgang i importen regnet i volum med 5 % som en refleks av svakere etterspørsels- og produksjonsforhold innenlands og lagersvingninger. Bytteforholdet totalt antas å bedres med 4,5 % i 1981, men holdes olje og gass utenom, regnes det med en forverring på nesten 1 %.

Den seneste utvikling i driftsbalansen står i klar motsetning til de betydelige driftsbalanseunderskudd fram til og med 1979. I denne perioden fant det sted en sterk økning i utenlandsgjelden som ved utgangen av 1980 utgjorde 99 milliarder kroner eller 36 % av BNP. Overskuddet i utenriksøkonomien i 1981 vil føre til at nettogjelden vil tilsvare 28 % av BNP ved utgangen av dette året.

Prisutviklingen fra 1980 til 1981 er blant annet preget av skatteomleggingen i 1981 med overgang til indirekte skatter og subsidieavvikling, men også etterspørsels- og likviditetsforhold har virket inn. Mens konsumprisen i 1980 økte med 10,9 % i forhold til foregående år, antas stigningen å bli på 13,5 – 14 % i 1981. Av dette bidro skatteomleggingen med om lag 2 prosentenheter. Den underliggende prisstigningen (bortsett fra skatteomleggingen) ble sterkere enn tidligere antatt. Det ble på denne bakgrunn vedtatt visse lettelser i personbeskatningen mot at indeksoppgjøret mellom organisasjonene på arbeidsmarkedet ble sløffet. Samtidig ble prisstopp innført med virkning fra 3. august.

Det regnes nå med at konkurranseevnen (malt som relative arbeidskraftskostnader pr. produsert enhet justert for kursendringer) ikke skal forverres i 1981 i forhold til 1980.

Samlet må finanspolitikken sies å ha hatt noe mer ekspansive virkninger på det innenlandske etterspørselsnivå i 1981 enn i 1980. Underskuddet på stats- og trygdebudsjettet, eksklusive oljeskatter, vil øke fra 6,7 % av BNP

i 1980 til 7.1 % i 1981. Virkningen av dette er søkt dempet gjennom en fortsatt relativt stram penge- og kredittpolitikk. Utlånene fra forretnings- og sparebankene vil kun vise moderat økning fra 80 til 81, mens statsbankenes utlån vil bli redusert. En tilpasning av kredittopplegget er gjennomført i løpet av 1981, med direkte regulering av utlånene fra privatbankene til lønsmottakere og kommuner. Veksten i utlånene til disse grupper var vesentlig sterkere enn forutsatt i kredittopplegget i 1. halvår og vesentlig sterkere enn utlånene til næringslivet, noe som ble ansett å kunne gi en uønsket sterk økning i kommunalt og privat forbruk på bekostning av investeringene. Kredittrammen for privatbankene ble derfor nedjustert, mens den over obligasjonsmarkedet ble økt tilsvarende for å stimulere investeringene i næringslivet.

De internasjonale konjunkturførhold antas å gi grunnlag for en vekst hos landets handelspartnere med 1 1/3 % i 1982, mot en nedgang på 0,3 % i 1981. På den annen side er det antatt at produksjonen i oljeutvinnings- og oljeboringssektoren vil falle betydelig (-12 %), slik at det heller ikke i 1982 blir vekst i BNP. Uten olje og sjøfart vil imidlertid veksten utgjøre 1,6 % eller om lag som gjennomsnittet for våre handelspartnere. Også driftsbalansesooverskuddet vil bli lavere, bare 1 % av BNP. Konsumprisene er antatt å øke med 10 %. Det er antakelig grunn til å regne med en viss forverring i konkurranseevnen neste år, men her vil vårens inntektsoppgjør være avgjørende.

Det finanspolitiske opplegg for 1982 er strammere enn for 1981. Den avgåtte regjeringens budsjettforslag innebar en moderat reell skjerpelse i personbeskatningen, men visse lettelse i bedriftsbeskatningen, blant annet gjennom reduksjon av investeringsavgiften. Det er også lagt opp til en noe strammere penge- og kredittpolitikk enn i 1981. Kreditttilførselen til private og kommuner skal utgjøre en noe lavere andel av BNP. Innenfor denne ramme prioriteres investeringsformål. Tilstrammingen regnes å være forenlig med fortsatt opprettholdelse av full sysselsetting.

Den nye regjering har foreslått en del endringer i det økonomiske opplegg for 1982 i forhold til den forrige. Veksten i statens utgifter er ytterligere redusert, og det skal gjennomføres skattelettelse i et slikt omfang at det ikke finner sted noen reell skjerpelse i personbeskatningen fra 1981 til 1982. Med dette skulle behovet for nominelle inntektsøkninger for å oppnå en bestemt realinntektsutvikling bli mindre, noe som vil bidra til å styrke konkurranseevnen. En større del av boligfinansieringen forutsettes å finne sted gjennom de private banker i stedet for statsbankene, men ellers foreslås det ingen endring av betydning i det penge- og kredittpolitiske opplegg. Visse sparestimulerende tiltak vil bli gjennomført. Regjeringen går imot et tidligere forslag om øking i antallet feriedager. Den nye regjering har over de nærmeste årene bebudet ytterligere lettelse i personbeskatningen og beskatningen av næringslivet, sammen med innsparinger på utgiftssiden.

e. Sverige

Som foregående år vil produksjonen i 1981 bli preget av de svake konjunkturførhold internasjonalt og innstramminger i den økonomiske politikken nødvendiggjort av hensyn til pris- og kostnadsutviklingen og utenriksøkonomien. Som følge av dette regnes med en BNP-vekst på 0,2 % i år mot 1,4 % i 1980 og 3,7 % i 1979. Til tross for den svake produksjonsveksten ligger arbeidsledigheten på et lavt nivå i internasjonal sammenheng selv om den vil øke noe i forhold til de foregående år.

Driftsbalansen overfor utlandet vil i 1981 oppvise en viss forbedring sammenlignet med foregående år. Underskuddet ventes redusert fra 22 til 19 milliarder kroner som regnet i forhold til BNP svarer til en nedgang fra 4.1 % til 3,4 %. Varebalansen vil vise en forbedring på nesten 9 milliarder kroner, noe som imidlertid blir motvirket av en forverring på rente- og stønadsbalansen. Bedringen i varebalansen har i første rekke sammenheng med redusert import på grunn av sterk svekkelse av innenlandsetterspørselen. I særlig grad har oljeimporten minsket. Forverringen av rente- og stønadsbalansen skyldes først og fremst økte rentebetalinger på utlandsgjelden. Til tross for omslaget i varebalansen gjenstår et strukturelt underskudd i utenriksøkonomien.

Ved utgangen av 1980 ble nettogjelden overfor utlandet beregnet til om lag 50 milliarder kroner tilsvarende 9,7 % av BNP. Dette beløp vil øke betydelig som følge av det driftsbalanseunderskudd som ventes for inneværende år.

Det økonomiske hendelsesforløp i 1980/81 har i stor grad vært karakterisert av en ugunstig pris- og kostnadsutvikling. Regnet som årsgjennomsnitt økte inflasjonstakten fra 7,2 % i 1979 til 13,7 % i 1980. Den internasjonale prisstigningen svarte for 4 prosentenheter av denne økningen. Den høye innenlandsetterspørselen dette år virket i samme retning. For i år regnes bare med en moderat reduksjon i prisstigningstakten til 12 %.

Finanspolitikken som i de senere år har vært nokså ekspansiv, ble strammet til ganske mye i 1980. Opplegget for 1981 innebærer en ytterligere tilstramming. Pengepolitikken er strammet til flere ganger i de senere par år og den er fremfor alt utformet med hensyn til voksende underskudd på statsbudsjettet og i utenriksøkonomien. Et av målene har vært å få en slik stramhet på kredittmarkedet at en unngår en valutautstrømming som overstiger driftsbalanseresultatet. Dette oppnådde en stort sett i 1980, men det oppsto et press på kronen i begynnelsen av 81, som blant annet etter en diskontoheving på 2 % til 12 %, ble snudd til inngang av valuta. Diskontoen ble satt ned med 1 % i oktober.

For å styrke landets internasjonale konkurransevne og gjennom dette oppnå en bedring i utenriksøkonomien, ble den svenske krone devaluert med 10 % overfor valutakurven den 14. september 1981. Tiltaket kommer til å påvirke utviklingen både under resten av 1981 og de påfølgende år. Devalueringen av kronen vil gi svenske foretak en umiddelbar relativ

kostnadsforbedring og vil stimulere til at veksten i de nærmeste år i første rekke vil skje i den konkurranseutsatte sektor, noe som vil føre til økt eksport og redusert import. Gjennom dette vil en lettere kunne trygge sysselsettingen og bedre konkurranseevnen på litt sikt.

For at devalueringen skal gi den ønskede virkning ledsages den av tiltak som dels sikter mot å stabilisere prisutviklingen og dels til å forbedre næringslivets produksjonsevne. Med sikte på å forhindre at devalueringen medfører økt prisnivå og dermed utløser den prisklausul som lønnsavtalen inneholder, reduseres merverdiskatten med virkning fra den 16. november 1981 fra 23,5 % til 21,5 %. Momssenkningen skal kombineres med visse besparinger på statsbudsjettets utgiftsside som kommer på et tidligere tidspunkt enn det som opprinnelig var planlagt på dette området. Dessuten gjelder prisstopp til slutten av 1981. Prisøkninger som følge av økte importkostnader som følge av devalueringen og prisøkninger forårsaket av reduserte subsidier på matvarer blir unntatt fra prisstoppen.

Devalueringen i kombinasjon med øvrige tiltak gir samlet en tilstrammende effekt i innenlandsetterspørselen i 1982.

Det økonomisk-politiske program som ble fremlagt i forbindelse med devalueringen inneholder en rekke forslag for å fremme næringslivets produksjonsevne. Den nåværende ordning for investeringsfradrag for bygninger vil bli forlenget. Samtidig blir reglene for øvrige investeringsfradrag mer gunstige. Videre inngår i programmet forslag om å stimulere til aksjesparing for å øke næringslivets tilgang på risikovillig kapital. I tillegg kommer forslag om prøveansettelse samt tiltak for å øke tilbudet av trevirke.

I 1982 regnes med en oppgang i BNP-veksten til 2 1/4 %. Noe lysere konjunkturforhold ute sammen med eksportvirkningen av devalueringen regnes å virke produksjonsfremmende. Produksjonsveksten er på linje med den langsiktige kapasitetsutviklingen en regner med i langtidsutredningen. De positive sysselsettingeffekter som dette innebærer, drøyer sannsynligvis inn i 1982, da BNP-utviklingen forsterkes i løpet av året. Driftsbalansen ventes bare å vise små endringer i forhold til 1981. Eksporten øker som følge av bedret konkurranseevne. Men samtidig ventes et omslag til importøkning grunnet sterkere innelandsetterspørsel og lageroppbygging såvel av olje som av andre innsatsvarer. Prisstigningen ventes redusert fra 12 % i 1981 til 9 % i 1982.

Det finanspolitiske opplegg for 1982 vil bli preget av ytterligere tilstramminger i den statlige utgiftsveksten i forbindelse med devalueringsvedtaket. Det offentlige konsumet som i 1981 økte med 2 % forutsettes å øke ubetydelig i 1982. Det ventes fortsatt ført en stram pengepolitikk.

April 1981 ble centerpartiet, folkepartiet og sosialdemokratene enige om en reform i inntektsbeskatningen. En ekspertgruppe med representanter fra disse partiene har deretter utarbeidet et konkret forslag. Etter dette skal marginalsattene senkes gradvis i løpet av 1983-85. Videre begrenses

Nasjonale oppgaver/anslag

Hovedstørrelser	BNP (volum)				(Private consumption deflator Prisutvikling)				(Current balance) Driftsbalance (andel av BNP)				(Andel av arbeidsstokken) Arbeidsledighet				(Real total domestic demand Innenlandsetter-spørsel (inkl. lageretterspørsel)			
	79	80	81	82	79	80	81	82	79	80	81	82	79	80	81	82	79	80	81	82
Danmark	3,0	-0,2	-1	4	10	11	11,5	9	-4,3	-3,9	-3,5	-3,3	6,2	7,0	9,3	9,2	2,6	-4,5	-3,2	4,2
Finland	7,6	5,0	2,0	2,0	7,5	11,6	12,0	9,5	-0,5	-2,8	-1,5	0,3	6,1	4,8	5,1	5,7	9,3	5,6	0	-0,5
Island	2,9	2,5	1,2	1,0	47	56,2	50	33 ¹	-0,8	-2,4	-0,5	0	0,4	0,3	0,4	0,4	1,6	2,9	0,1	0
Norge	4,5	3,8	0,1	-0,1	4,8	10,9	13,7	10,0	-2,2	1,8	2,6	1,0	2,0	1,7	2,0	2,0	3,2	5,0	0,6	2,7
(uten olje og sjøfart)	(4,2)	(2,2)	(1,2)	(1,6)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sverige	3,7	1,4	0,2	2,25	7,2	13,7	12	<9	-2,5	-4,1	-3,4	-3	2,1	2,0	2,5	>2,5	5,7	2,5	-2,4	0,4

¹ Prisforutsetningen i statsbudsjettet.

< Symbol betyr mindre enn.

> Symbol betyr større enn.

den skattemessige verdien av fradrag for underskudd. Reformen forutsettes finansiert i sin helhet gjennom økning i indirekte skatter.

3. Det nordiske økonomiske forskningsråd

De nordiske stats- og finansministre ble i 1979 enige om at det skulle opprettes et nordisk økonomisk forskningsråd. I statuttene heter det at Forskningsrådet, som selv fastlegger retningslinjene for sin virksomhet, har til oppgave å fremme nordisk økonomisk samarbeide. Dette skal blant annet skje ved at det gis støtte til analyser og utredninger om det gjensidige økonomiske avhengighetsforhold mellom de nordiske land og om forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid. Forskningsrådet startet sin virksomhet høsten 1980. Rådet har drøftet nærmere hvordan virksomheten skal legges opp de første årene og har valgt å konsentrere seg om stabiliseringspolitikk i Norden, fortrinnsvis med henblikk på komparative studier av de nordiske land. Rådet gir støtte til prosjekter etter søknad fra forskere. Det vil også ta egne initiativ for å få i gang prosjekter. Det vil bli drevet en aktiv seminarvirksomhet om temaer innen Rådets interesseområde. Forskningsrådet vil ha 1 million norske kroner til sin virksomhet i år. Til neste år vil det ha om lag 1,1 millioner til disposisjon. Forskningsrådet avgir selv en mer detaljert rapport om sin virksomhet.

4. Nærmere om arbeidet i embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål

Gjennom møtene i Embetsmannskomiteén følges og diskuteres problemstillinger på det valutamessige og finansielle området som dels angår forholdet mellom de nordiske land innbyrdes og dels gjelder deres stilling i forhold til internasjonale spørsmål. Særlig viktig er drøftingen av de spørsmål som er til behandling i Valutafondet, der de nordiske land har en felles representant i styret. De nordiske lands interesser og standpunkter i denne sammenheng koordineres fortløpende mellom de berørte myndigheter.

I lys av den drøfting en hadde i 1979 om å videreføre og utvide det nordiske valutasamarbeid (rapport datert 23.11.1979), vil vi i denne rapporten konsentrere oss om de uttalelser de nordiske land har gitt internasjonalt i løpet av inneværende år med sikte på å skape mer stabile forhold mellom hovedvalutaene.

a. Internasjonale uttalelser

De nordiske land har under det løpende arbeid i Valutafondet, under årsmøtet og under Interimskomiteéns møter, blant annet fremhevet synspunkter om industrilandenenes finans-, penge- og valutapolitikk:

– De små industriland bærer en for stor andel av i-landenes samlede *driftsunderskudd*. De store i-land har nå (1981) samlet et netto drifts-

- overskudd (USA, Japan og Storbritannia har overskudd, mens Tyskland og Frankrike har underskudd).
- Kursforholdene mellom hovedvalutaene har vært ustabile. Sterke fluktasjoner i valutamarkedene har uheldige virkninger på handelen, produksjon og på landenes pengeforhold, og er av særlig stor betydning for små, åpne økonomier.
 - Blant annet som følge av ustabile kursforhold, er det især i USA nå behov for et annet balanseforhold mellom finans- og pengepolitikken. Større vekt på finanspolitikken og mer stabil pengepolitikk kan redusere svingningene i renteforholdene og dermed i valuta kursene.
 - Stabilitet i kursforholdene mellom hovedvalutaene anses å skape et bedre grunnlag for kursstabilitet også for andre i-land. Dette er av vesentlig betydning for veksten i verdenshandelen, for kursutviklingen mellom de nordiske land innbyrdes og for deres samhandel.
 - De nordiske land har i år, på bakgrunn av de ustabile kursforhold, tatt til orde for en mer *aktiv rolle* fra Valutafondets side i overvåkingen av kursforholdene og da spesielt vis-a-vis de viktigste i-land.
 - Sterkt varierende kursforhold reiser også behov for en reaktivering av de uformelle samarbeid og de konsultasjoner om den økonomiske politikken som hovedvalutalandene tidligere hadde etablert seg imellom.

b. Kursutviklingen mellom de nordiske valutaer

Prinsipielt sett vil forskyvninger i de relative kursforhold i Norden dels ha sammenheng med *vedtak* om kursjusteringer, dels av *markedsbestemte kursforskyvninger mellom hovedvalutaene*, særlig US-dollar, tyske mark og britiske pund, som de nordiske valutaer følger i ulik grad.

I slutten av mai ble islandske kroner devaluert med 3,9 % og i august med 4,8 %. Den svenske kronen ble devaluert med 10 % pr. 14. september 1981 overfor valutakurven. Med virkning fra den 5. oktober 1981 ble tyske mark og hollandske gylde, innenfor rammen av EMS-samarbeidet, oppskrevet med 5,5 % overfor danske kroner, mens franske franc og italienske lire ble nedskrevet med 3 %.

De øvrige kursforskyvningene mellom de nordiske valutaer har sammenheng med utviklingen i hovedvalutaene. Den mest egnede måten å illustrere disse forskyvningene på er å nytte SDR som regneenhet. Denne er mer stabil enn andre enheter, siden den er sammensatt av fem¹) internasjonale hovedvalutaer. De nordiske kurvvalutaenes kursutvikling (finske mark, svenske kroner og norske kroner) har, når en ser bort fra den svenske devalueringen, grovt sett fremkommet som et gjennomsnitt av US-dollarens appresiering overfor SDR på den ene side og tyske marks og

¹ Med virkning fra 1. januar 1981 fastsettes SDR på basis av utviklingen i de fem hovedvalutaene, U.S.dollar, tyske mark, britiske pund, japanske yen og franske franc. I perioden 1974-1980 ble kursen fastsatt på basis av 16 viktige valutaer.

britiske pounds tilsvarende depresiering overfor SDR på den annen. Danske kroner derimot, har stort sett fulgt kursutviklingen for EMS-valutaene.

De markedsmessige forskyvninger mellom hovedvalutaene kan som i fjor sies å ha resultert i små kursforskyvninger mellom de nordiske kurvvalutaene. Kursutslaget mellom disse på den ene siden og danske kroner på den annen har derimot vært klart større enn mellom kurvvalutaene, noe som skyldes dollarens og pundets store vekt i valutakurvene, jamfør diagrammet.

Tabellen nedenfor illustrerer *de totale kursforskyvningene* for de nordiske valutaer overfor SDR som resultat av både vedtak om kursjusteringer og markedsbestemte kursforskyvninger mellom hovedvalutaene. Finske mark og norske kroner har depreciert med henholdsvis 4,7 % og 6 % overfor SDR, og danske kroner med 10,3 %. Svenske kroner har depreciert med 13,4 %. Men uten devalueringen i september 1981 ville utslaget blitt om lag som for de øvrige kurvvalutaene. Islandske kroner deprecierte med 21,1 %.

Finske mark og norske kroner har grovt sett depreciert om lag like sterkt overfor SDR som tyske mark. Dollar- og pundbevegelsene har i stor grad oppveid hverandre i sin virkning på kurvvalutaene. Uten den svenske devalueringen ville det samme også vært tilfelle for svenske kroner.

Tabell 1

Prosentvis kursendring for de nordiske valutaer og for hovedvalutaene overfor SDR fra 15. oktober 1980 til 15. oktober 1981.

De nordiske valutaer:	DKK	-10,3
	SEK	-13,4
	FIM	- 4,7
	NOK	- 6,0
	ISK	-21,1
Hovedvalutaene:	USD	+13,3
	GBP	-12,4
	DEM	- 6,2

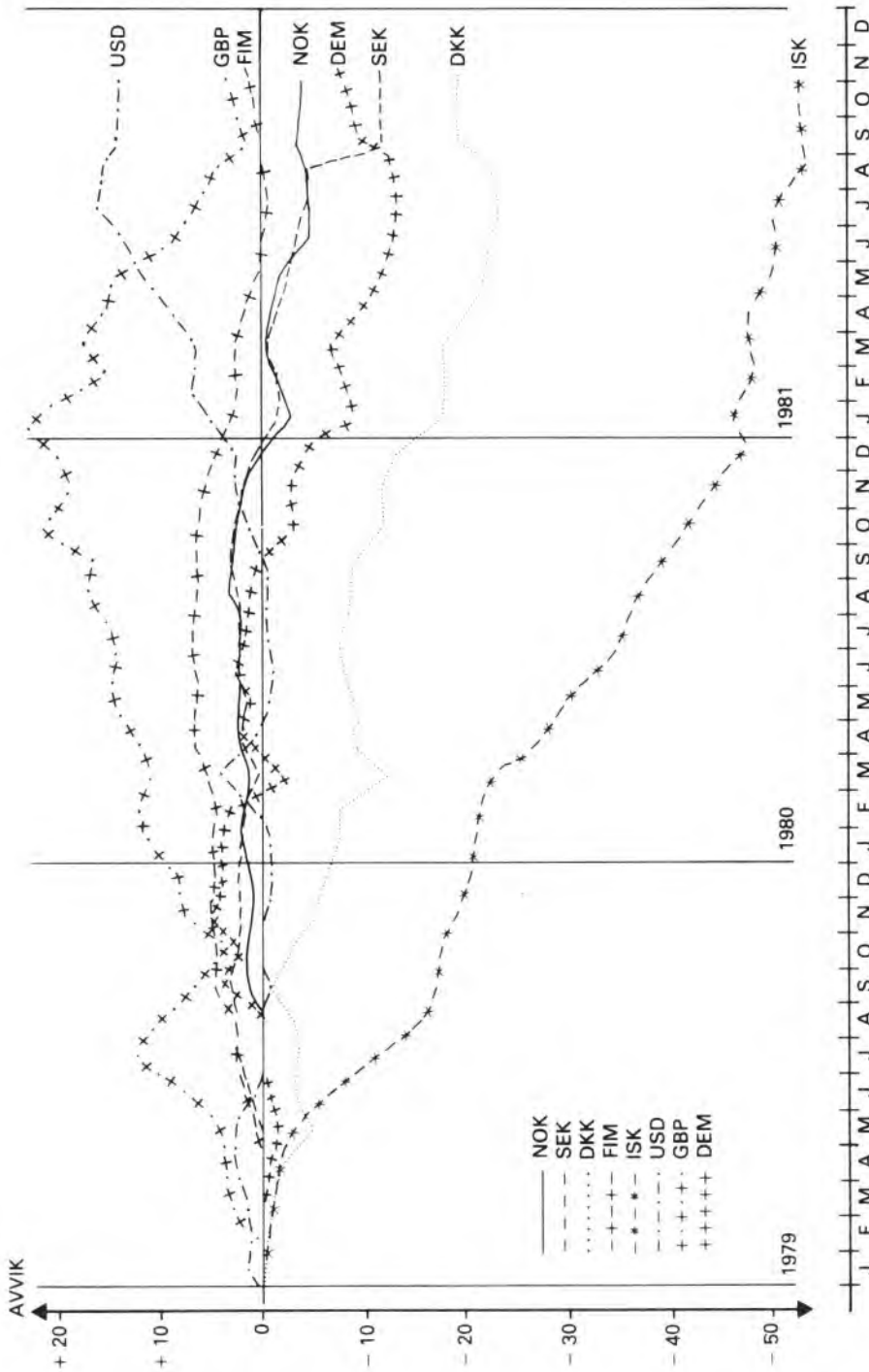
+ = appresiering

- = depresiering

c. Drøftelser om den utenriksøkonomiske og valutamessige utvikling

I komiteén drøftes regelmessig den utenriksøkonomiske og valutamessige utvikling i hvert av de nordiske land med sikte på gjensidig informasjon.

Vedlegg.

Figur 1.
 Prosentvis kursendring for de nordiske valutaer og for hovedvalutaene overfor SDR. Basis er 31. desember 1978. (+ appresiering av valutaen. - Depresiering av valutaen.)

Kapitel VII

Handelspolitik

Sammanfattning

Den allmänna avmattningen av den internationella konjunkturen samt nedgången i världshandeln har även tydligt återspeglat sig i handeln mellan de nordiska länderna. De nordiska ländernas import från Norden växte bara med 13,4 % från 1979 till 1980 dvs. i stort sett motsvarande ökningen av den allmänna prisnivån. Samtidigt visade de nordiska ländernas totala import en något mera expansiv utveckling och ökade med 18,3 %. Motsvarande siffror för exporten var 13,5 % respektive 20,0 %. De nordiska ländernas import från Norden utgjorde under år 1980 20,3 % av den samlade importen medan motsvarande andel för exporten utgjorde 21,7 %. Siffrorna för handelns utveckling under första halvåret 1981 visar att den negativa trenden fortsätter. Det är Nordiska Ministerrådets uppfattning att orsaken till denna utveckling bör närmare analyseras så att förslag kan framläggas om hur utvecklingen kan påverkas i positiv riktning i framtiden.

Genom möten mellan de cheftjänstemän i de nordiska ländernas ministerier, som har ansvaret för utrikeshandelspolitiska frågor (handelschefsmöten), mötena i Ämbetsmannakommitten för handelspolitiska frågor och vid andra kontakter samråder de nordiska länderna beträffande utvecklingen på det handelspolitiska området.

Nordiskt samarbete i *de europeiska fora* har föregått i traditionella former, närmast genom kontakter mellan EFTA och EG. Vid sidan av dessa hålles regelbundna konsultationer mellan Danmark och andra nordiska länder.

Regelbundna ämbetsmannakontakter och annat samarbete mellan de nordiska länderna är idag ett naturligt led i det arbete som sker *inom olika internationella organ* på det handelspolitiska området. Det nära samarbete som de nordiska länderna (särskilt Finland, Norge och Sverige) hade under de mångåriga MTN-förhandlingarna i GATT har sålunda fortsatt. I samband med behandlingen av ekonomiska och handelspolitiska frågor i andra internationella organisationer, främst FN och OECD, samordnas även i stor utsträckning de nordiska ländernas synpunkter. På flera områden avges det dessutom gemensamma uttalanden och inlägg. Det kan ytterligare nämnas, att förberedelserna för förhandlingsomgångar inom FN i ekonomiska frågor i stor omfattning sker på basen av fortsatta regelbundna nordiska kontakter och koordinering.

De nordiska länderna har enats om att sträva efter lättnader i internationell handel genom ett förbättrat samarbete med EG ifråga om *gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat*. På det nordiska planet sker samarbetet på detta område framför allt inom ramen

för NORDTEST som bildades 1973 som ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provnings- och kontrollområdet.

I förbindelse med det internationella *arbetet för förenkling av handelsdokument- och procedurer*, som bl.a. pågår i regi av FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), har de nordiska länderna tagit upp speciella sidor vid detta arbete i gemensamma nordiska projekt. Det nordiska projektarbetet koordineras genom ett gemensamt utskott (NORDIPRO), som är sammansatt av representanter från de nationella handelsprocedurkommittéerna i Norden.

De nordiska länderna samarbetar också på *exportfrämjandets område*. Detta sker i form av möten, som berör å ena sidan de nordiska handelsutlända i utlandet och å andra sidan nationella exportfrämjande organisationer. Huvudavsikten med mötena både hemma och ute är att utbyta erfarenheter, orientera varandra om nya förbättringar samt bygga ut det konkreta samarbetet om speciella uppgifter av gemensamt intresse.

Nordiska ministerrådet har i sitt möte den 15. september 1981 fattat *ett beslut rörande nordiskt samarbete om projektexport*. Samarbetet kommer att omfatta en rad åtgärder på informationsområdet samt försök att harmonisera villkor för exportkrediter och garantier för dessa i de olika nordiska länderna. Vidare kommer en nordisk projektexportfond samt ett system med nordiska projektinvesteringslån med en utlåningsram på 350 milj. SEK f.o.m. 1.7.1982 att upprättas. För ikraftträdandet av beslutet i sin helhet har Ministerrådet förutsatt, att länderna ger garantierna till Nordiska Investeringsbanken för dess projektinvesteringslångivning.

Inledning

Genom möten mellan de chefstjänstemän i de nordiska ländernas ministerier, som har ansvaret för utrikeshandelspolitiska frågor (handelschefsmöten), mötena i Ämbetsmannakommitten för handelspolitiska frågor och vid andra kontakter samråder de nordiska länderna beträffande utvecklingen på det handelspolitiska området.

Ministerrådet lägger stor vikt vid, att de många kontakterna mellan de nordiska administrationerna på det handelspolitiska området fortsätter, eftersom det härigenom är möjligt att lösa praktiska problem och konkreta frågor, liksom man på detta sätt i största möjliga omfattning försöker samordna de nordiska ländernas förberedelser och hållningar i internationella fora. Genom detta samarbete mellan de nordiska länderna har man uppnått, att Norden har blivit ett begrepp i olika internationella fora, och att de nordiska ländernas synpunkter har kunnat framföras med större kraft i diskussioner rörande ekonomisk politik och handelspolitiska frågor.

Påbörjandet av nordiskt samarbete om projektexport har haft en central ställning vid diskussioner inom ämbetsmannakommittén under det gångna året. Också frågan om utvidgandet av det handelspolitiska samarbetet till inrikeshandelns område har övervägts vidare.

1. Nordisk samhandel – Norden som hemmamarknad

Den allmänna avmattningen av den internationella konjunkturen samt nedgången i världshandeln har även tydligt återspeglat sig i handeln mellan de nordiska länderna. De nordiska ländernas import från Norden växte bara med 13,4 % från 1979 till 1980 dvs. i stort sett motsvarande ökningen av den allmänna prisnivån. Samtidigt visade de nordiska ländernas totala import en något mera expansiv utveckling och ökade med 18,3 %. Motsvarande siffror för exporten var 13,5 % respektive 20,0 %. De nordiska ländernas import från Norden utgjorde under år 1980 20,3 % av den samlade importen medan motsvarande andel för exporten utgjorde 21,7 %. Siffrorna för handelns utveckling under första halvåret 1981 visar att den negativa trenden fortsätter. Det är Nordiska Ministerrådets uppfattning att orsaken till denna utveckling bör närmare analyseras så att förslag kan framläggas om hur utvecklingen kan påverkas i positiv riktning i framtiden.

I ministerrådets rapport – "Nordiskt ekonomiskt-politiskt samarbete" – som framlades vid Nordiska Rådets 28:e session i Reykjavik påvisas att den nordiska marknaden är speciellt betydelsefull för den icke traditionella exporten. Enligt rapporten går 30-40 % av denna export till den nordiska marknaden. Detta tyder på att Norden redan nu spelar en betydande roll som hemmamarknad för industrier i de nordiska länderna och utgör den bas som företagen behöver för att kunna expandera ut på världsmarknaden. Det är därför viktigt för näringslivet i de nordiska länderna att den nordiska hemmamarknaden fortsätter att utvecklas.

En väsentlig förutsättning härför är att den rättsliga miljön i vilken företagen verkar harmoniseras i så stor utsträckning som möjligt.

I detta syfte pågår utredningar om etablerings- och koncessionslagstiftningen samt valutalagstiftningen i de nordiska länderna.

De nordiska industri- och arbetsgivarförbundens förslag från våren 1981 om att upprätta en gemensam nordisk aktiemarknad är även föremål för utredning.

2. Handelspolitiskt samarbete i Väst-Europa

Sedan den sista tullsänkningen vidtagits den 1 juli 1977 för de varor som omfattas av frihandelsavtalen mellan EFTA-länderna och EG, dvs. huvuddelen av alla industrivaror, återstod endast de s.k. känsliga varorna, främst vissa stål- och pappersprodukter, för vilka man kommit överens om en långsammare tullavveckling. Vid årsskiftet 1979-80 fullbordades planenligt tullavvecklingen för de berörda stålprodukterna m.m. och därmed återstår nu endast den särskilda ordningen för vissa EFTA-länders pappersexport, som uppnår full tullfrihet den 1 januari 1984.

Genom den s.k. Wien-deklarationen 1977 tog EFTA-länderna initiativ till ett utvidgat samarbete med EG. Initiativet har besvarats positivt från

EG's sida genom COREPER-rapporterna, senast i juni 1981. I rapporterna har EG liksom EFTA-länderna identifierat områden för ett fortsatt och ökat samarbete.

I särskilda skriftväxlingar med EG har Finland, Norge och Sverige accepterat en temporär tolkning av frihandelsavtalen med Kol- och stålunionen (CECA) genom att åtaga sig att tillämpa de prisregler som ingår i den s.k. Davignonplanen.

Genom de nordiska handelscheferna, ämbetsmannakommitten för handelspolitiska frågor och andra kontakter, följer de nordiska länderna utvecklingen i avtalen med EG. Det hålles regelbundna konsultationer om EG-frågor mellan Danmark och respektive nordiska länder.

På det bilaterala planet har kontakter etablerats mellan Kommissionen och Finland, respektive Norge och Sverige om bl.a. sjötransport, miljö- och ekonomisk och monetär politik.

En ny mötesform mellan Norge och EG, respektive Sverige och EG, inleddes vid det första mötet på hög nivå som hölls i Oslo, respektive Stockholm, i juni innevarande år. Mötena visade en långtgående överensstämmelse i uppfattningar om handelspolitiken samt det internationella ekonomiska läget generellt. Detta var första gången man på politisk nivå företog en fullständig genomgång av allt samarbete mellan EG och Norge, respektive Sverige. Mötena gav inga konkreta resultat i form av lösningar på bilaterala problem, något som heller inte var förutsatt. På bägge mötena var man enig om att kontakterna och samarbetet mellan Den gemensamma marknaden och Norge, respektive Sverige, skulle utvecklas vidare på ett pragmatiskt sätt och till ömsesidig fördel.

På det biståndspolitiska området har Kommissionen haft kontakter med Sverige och Norge, på det industripolitiska området med Sverige och Finland och på energiområdet med Norge. Sverige, Norge och Färöarna har ingått bilaterala ramavtal med EG i syfte att reglera fisket i Nordsjön samt ömsesidiga fiskerättigheter i varandras fiskezoner. Dessutom har Island ingått förhandlingar med Kommissionen om fiskefrågor på grund av utvidgad fiskegräns vid Öst-Grönland.

3. Nordiskt samarbete i de internationella organisationerna angående handelspolitik

Regelbundna ämbetsmannakontakter och annat samarbete mellan de nordiska länderna är idag ett naturligt led i det arbete som sker inom olika internationella organ på det handelspolitiska området. Det nära samarbete som de nordiska länderna (särskilt Finland, Norge och Sverige) hade under de mångåriga MTN-förhandlingarna i GATT har sålunda fortsatt.

I samband med behandlingen av ekonomiska och handelspolitiska frågor i andra internationella organisationer, främst FN och OECD, samordnas även i stor utsträckning de nordiska ländernas synpunkter. På flera områ-

den avges det dessutom gemensamma uttalanden och inlägg. Det kan ytterligare nämnas, att förberedelserna för förhandlingsomgångar inom FN i ekonomiska frågor i stor omfattning sker på basen av fortsatta regelbundna nordiska kontakter och koordinering.

Genom regelbundna möten på ämbetsmannanivå har de nordiska länderna samarbetat om att noggrant följa och aktivt delta i arbetet med genomgången och revisionen av den under 1976 fastsatta OECD-koden angående multinationella företags uppförande, som under 1979 är reviderad och förnyad. De nordiska länderna har genom detta ingående samarbete försökt medverka till att göra OECD-koden till ett mera effektivt instrument med hänsyn till åstadkommande av information och tillsyn med multinationella företags uppförande. Länderna har under hösten 1981 förberett sig till att medverka vid utarbetande av en mellanrapport rörande koden. Rapporten kommer att publiceras under år 1982.

Förhandlingarna angående revision av riktlinjer för offentligt stödda exportkrediter (den s.k. konsensus-överenskommelsen) har fortsatt under år 1981. Ett resultat väntas föreligga vid årsskiftet 1981/82. Vid dessa förhandlingar verkade de nordiska länderna i samarbete med andra länder för en minskning av hittillsvarande omfattande statliga exportkreditsubventioner.

Länderna har ett väletablerat samarbete vid besättandet av poster inom dessa organisationer.

4. Samarbete om tekniska handelshinder — ömsesidigt erkännande av provningsresultat

De nordiska länderna har enats om att sträva efter lättnader i internationell handel genom ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat. På det nordiska planet sker samarbetet på detta område framför allt inom ramen för NORDTEST som bildades 1973 som ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provnings- och kontrollområdet. De nordiska länderna liksom EFTA-länderna i övrigt deltar även i de konventioner och avtal om ömsesidigt erkännande av provningsresultat som utarbetats inom ramen för EFTA. I dessa överenskommelser medverkar också vissa EG-länder av vilka de forna EFTA-länderna Danmark och Storbritannien deltar i flertalet överenskommelser. Somliga EG-länder har förklarat sin avsikt eller visat sitt intresse att ansluta sig till några av överenskommelserna.

I januari 1980 gjorde EFTA-länderna en demarche hos EG rörande ett vidgat samarbete ifråga om tekniska handelshinder. Som ett resultat av denna hölls i januari 1981 preliminära och informella överläggningar mellan EFTA-länderna och EG-Kommissionen i syfte att inom ramen för de ömsesidiga EFTA-EG-förbindelserna förbättra GATT-överenskommel-

sens tillämpning. Man diskuterade också EG-Kommissionens förslag till informationssystem om planerade, nationella standarder inom ramen av CEN och CENELEC och EFTA-ländernas eventuella deltagande i systemet. Överläggningarna följs nu upp med avsikt att omsätta dem i praktiska resultat.

Inom GATT har en överenskommelse träffats om tekniska handelshinder som syftar till att genom information på ett tidigt stadium om standarder, tekniska föreskrifter och certifieringssystem öka möjligheterna till harmonisering på dessa områden och minska de tekniska handelshindren i internationell handel. Vidare skall, enligt överenskommelsen, certifieringssystem vara öppna för andra medlemsstater och provning ske på ett icke-diskriminerande sätt. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 januari 1980. De nordiska EFTA-länderna har anslutit sig till överenskommelsen och har ett nära samarbete vad avser implementeringen av denna överenskommelse. Då även EG och de enskilda EG-länderna anslutit sig till överenskommelsen torde möjligheterna avsevärt ha ökat för ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat.

Med hänsyn till att tekniska handelshinder är ett område som får allt större betydelse i internationell handel studerar de nordiska länderna fortlopande denna fråga och möjligheten till gemensamma nordiska ställningstaganden i detta avseende.

5. Förenkling av handelsordningar

I förbindelse med det internationella arbetet för förenkling av handelsdokument- och procedurer, som bl.a. pågår i regi av FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), har de nordiska länderna tagit upp speciella sidor vid detta arbete i gemensamma nordiska projekt. Det nordiska projektarbetet koordineras genom ett gemensamt utskott (NORDIPRO), som är sammansatt av representanter från de nationella handelsprocedurkommittéerna i Norden.

Det arbetas både med förenkling av existerande dokument och -rutiner och med utveckling av nya rutiner i förbindelse med EDB-överföring av handelsdata. Huvudprojektet har benämningen DEDIST (Data Element Distribution). Under detta projekt arbetar man med att utveckla metoder för automatisk överföring av data mellan parter som är involverade i en nordisk eller internationell transaktion. Arbetet har redan kommit så långt att man har börjat informera näringslivet i Norden. I maj hölls ett DEDIST-symposium i Köpenhamn, där det visades stort intresse från berörda parter. Samma symposium kommer att hållas i de övriga nordiska länderna under 1981, och projektet beräknas vara slutfört vid utgången av 1982.

I samband med detta arbete, arbetar man också med att lösa de juridiska problem som är till hinder för procedurförenklingen. Arbetet pågår i nära

samarbete med ECE, där man hittills har utgett tre FN-rekommendationer angående förslag till lösning av liknande problem.

Under 1981 har arbetet koncentrerats om säkerhetsfrågor i samband med automatisk överföring av handelsdata, och en nordisk rapport rörande denna fråga kommer att läggas fram under höstsessionen i ECE.

Information till näringslivet anses som en viktig del av det nordiska projektarbetet. Det är i detta sammanhang upprättat ett eget projekt med uppgift att utarbeta audiovisuellt informationsmaterial, som skall användas i undervisningssyfte. Under 1981 har projektgruppen varit upptagen med att bearbeta och tillrättalägga material innan detta överlämnas för professionellt färdigställande av informationsserien.

Det nordiska arbetet med förenkling av handelsprocedurer, har under 1981 varit mycket tillfredsställande. Arbetet har också erhållit stort internationellt erkännande genom att en del av projektresultaten har utgivits som FN-rekommendationer.

Samarbete om handelsordningar

Årlig finansiering i miljoner NOK:

	1981	1982
NORDIPRO-projekt	669,5	684,4

6. Nordiskt samarbete på exportfrämjandets område

Detta samarbete tar plats löpande mellan de fem ländernas exportfrämjande organisationer och mellan ländernas representanter i utlandet. Exportfrämjandeorganisationerna mötas omväxlande i de olika länderna. Normalt hålles ett årligt möte på chefsnivå, 3-4 årliga möten i en särskild arbetskommitté och en rad möten mellan experter inom de olika fackområdena.

De nordiska handelsutsända (handelsråd, handelssekreterare, handelsattachéer) i utlandet mötas regelbundet för att dryfta samarbetsmöjligheter på exportfrämjandeområdet. Hemmaorganisationerna har nyligen förnyat sin samfälliga uppmaning till utekontoren att tillvarata möjligheterna till rationell samverkan.

Huvudavsikten med mötena både hemma och ute är att utbyta erfarenheter, orientera varandra om nya förbättringar samt bygga ut det konkreta samarbetet om speciella uppgifter av gemensamt intresse.

Som exempel på de erfarenhetsområden som behandlades, kan nämnas informationstjänster, exportaktioner, kontakter mellan organisationer och firmor, personalpolitik, placering av tjänster utomlands, styrning av representationer, juridiska frågor och samhandel med östländerna. Av konkreta samarbetsprojekt kan nämnas utväxling och planläggning av publikationer, redaktionellt samarbete, gemensamma försäljningsframstötter utanför Nor-

den i varuhus och i lämpliga utställningssammanhang samt utarbetande av en kalender över mässor och utställningar i utlandet. På senare tid har utbyte av informationer och erfarenhetsmaterial om ny teknik för data-spridning, -uppbavering och -åtkomst varit en central uppgift. Detta kan leda till en del konkreta nya samarbetsprojekt.

De nordiska exportfrämjande organisationerna deltog 1979-80 i den nordiska utredningen om samarbete på projektexportens område.

7. Nordiskt samarbete om projektexport

Nordiska ministerrådet lämnade till Nordiska Rådets 29:e session 1981 ett förslag över åtgärder för att främja nordiskt samarbete om projektexport (B 33/e 1981). På grund av detta rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet "å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttagelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag" (*rekommendation nr.1/1981*).

Detta har skett i form av ett ministerrådsbeslut den 15 september 1981. Enligt detta beslut skall:

- 1) en rad åtgärder genomföras för att främja informationsutbyte mellan företag samt att effektivisera projektuppvaktning i utlandet;
- 2) rekommenderas, att man går vidare med harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser angående villkor för export krediter samt statliga garantier för dessa;
- 3) en nordisk projektexportfond grundas f.o.m. den 1 juli 1982 med säte i Helsingfors – samt
- 4) ett system med nordiska projektinvesteringslån som en del av Nordiska Investeringsbankens verksamhet och med en utlåningsram på 350 milj. SDR upprättas f.o.m. samma datum.

För ikraftträdandet av beslutet i sin helhet har Ministerrådet förutsatt, att länderna ger garantierna till Nordiska Investerings banken för dess projektinvesteringsslångivning.

I Nordiska ministerrådet är det kommittén av ställföreträdare för de nordiska samarbetsministrarna som ansvarar för uppföljning av beslutets verkställande. Ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor ansvarar för verkställandet av beslutets huvuddel rörande åtgärder på informationsområdet.

Tabel I. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1979 og 1980 og procentvis ændring 1979-1980

Mill. US-dollar

Rapporterende land	Fra: Norden			EFTA			EF			Verden			Import fra Norden i % af samlet import 1980
	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	
Til: Danmark*	3 821,9	4 025,5	5,3	4 452,8	4 650,1	4,4	9 191,2	9 400,8	2,3	18 406,9	19 321,7	5,0	20,8
Finland	2 161,0	2 610,1	20,8	2 277,8	2 744,9	20,5	3 908,1	5 217,2	33,5	11 353,6	15 616,7	37,6	16,7
Island	225,2	255,7	13,5	188,0	213,1	13,4	383,4	440,3	14,8	828,5	1 000,8	20,8	25,6
Norge	3 929,7	4 531,3	15,3	3 568,1	4 072,2	14,1	6 403,7	8 068,4	26,0	13 703,3	16 923,4	23,5	26,8
Sverige*	5 300,9	6 087,2	14,8	4 580,9	5 365,9	17,1	14 703,5	16 440,9	11,8	28 660,2	33 411,9	16,6	18,2
Norden	15 438,7	17 509,8	13,4	15 067,6	17 046,2	13,1	34 589,9	39 567,6	14,4	72 952,5	86 274,5	18,3	20,3

Rapporterende land	Til: Norden			EFTA			EF			Verden			Eksport til Norden i % af samlet eksport 1980
	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	
Fra: Danmark*	3 221,6	3 616,3	12,3	3 704,1	4 207,5	13,6	7 167,4	8 329,4	16,2	14 704,7	16 742,4	13,9	21,6
Finland	2 845,8	3 445,6	21,1	2 699,0	3 330,5	23,4	4 575,1	5 466,1	19,5	11 150,3	14 154,0	26,9	24,3
Island	66,0	83,4	26,4	107,8	140,9	30,7	304,6	348,5	14,4	788,8	929,5	17,8	9,0
Norge	2 556,1	2 869,5	12,3	2 039,7	2 348,3	15,1	8 684,0	13 188,9	51,9	13 542,9	18 557,2	37,0	15,5
Sverige*	6 874,3	7 654,5	11,4	5 513,3	6 394,6	16,0	13 485,3	15 133,6	12,2	27 540,0	30 916,5	12,3	24,8
Norden	15 563,8	17 669,3	13,5	14 063,9	16 421,8	16,8	34 216,4	42 466,5	24,1	67 726,7	81 299,6	20,0	21,7

* 1980-tallene er foreløbige.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel II. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1981 og ændring fra tilsvarende periode 1980

Mill. US-dollar

<i>Import</i>	Fra: Norden		EFTA		EF		Verden		Import fra Norden i % af total	
	Rapporterende land	1. halvår 1981	%	1. halvår 1981	%	1. halvår 1981	%	1. halvår 1981		%
Til: Danmark*		1 886,7	-10,1	2 143,0	-11,4	4 202,6	-16,7	8 943,7	-12,4	21,1
Finland		1 170,7	- 5,2	1 252,3	- 4,0	2 368,2	- 7,1	7 020,5	- 4,1	16,7
Island		143,6	13,6	111,5	- 6,7	217,0	5,9	488,3	- 4,9	29,4
Norge*		2 095,4	- 4,1	1 867,3	- 5,9	3 535,3	-13,7	7 608,6	- 9,9	27,5
Sverige		2 723,2	-11,4	2 354,0	-11,1	7 145,4	-14,3	14 406,1	-12,5	18,9

<i>Eksport</i>	Til: Norden		EFTA		EF		Verden		Eksport til Norden i % af total	
	Rapporterende land	1. halvår 1981	%	1. halvår 1981	%	1. halvår 1981	%	1. halvår 1981		%
Fra: Danmark*		1 696,6	- 7,1	2 002,1	- 6,5	3 857,6	- 9,9	8 198,9	- 2,2	20,7
Finland		1 506,6	-10,8	1 442,9	-12,5	2 551,5	- 8,7	7 208,1	6,9	20,9
Island		33,7	-13,1	99,8	36,3	125,6	-20,9	421,1	- 3,7	8,0
Norge*		1 354,7	- 5,5	1 094,2	- 5,6	6 607,6	4,0	9 277,2	3,4	14,6
Sverige		3 541,0	- 8,4	2 972,2	- 6,4	7 038,1	- 8,5	14 842,4	- 2,0	23,9

* 1980-tallene er foreløbige.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel II A. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1981

1 000 nationale møntenheder

<i>Import</i>		Fra: Norden	EFTA	EF	Verden	Import fra Norden i % af total
Rapporterende land		1. halvår 1981	1. halvår 1981	1. halvår 1981	1. halvår 1981	
Til: Danmark*		12 850 042	14 595 293	28 622 382	60 912 837	21,1
Finland		4 868 809	5 208 478	9 849 312	29 198 213	16,7
Island		956 361	742 744	1 444 994	3 251 734	29,4
Norge*		11 566 721	10 307 592	19 515 098	41 999 293	27,5
Sverige		12 853 552	11 111 079	33 726 336	67 996 944	18,9

<i>Eksport</i>		Til: Norden	EFTA	EF	Verden	Eksport til Norden i % af total
Rapporterende land		1. halvår 1981	1. halvår 1981	1. halvår 1981	1. halvår 1981	
Fra: Danmark*		11 554 880	13 635 771	26 272 997	55 839 912	20,7
Finland		6 265 821	6 001 074	10 611 652	29 978 636	20,9
Island		224 153	664 670	836 247	2 804 119	8,0
Norge*		7 477 722	6 040 198	36 473 786	51 210 065	14,6
Sverige		16 713 525	14 028 872	33 219 968	70 056 000	23,9

* Foreløbige tal.

Kilde: National statistik.
Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel III. Nordisk samhandel i 1979 og 1980, samt procentvis ændring

Mill. US-dollar

Import Rappor- terende land	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%
Til: D*	—	—	—	699,6	734,4	5,0	16,8	22,3	32,7	764,0	795,6	4,1	2 341,5	2 473,3	5,6	3 821,9	4 025,5	5,?
F	285,9	373,6	30,7	—	—	—	18,1	26,1	44,2	287,5	327,6	14,0	1 569,5	1 882,7	20,0	2 161,0	2 610,1	20,?
I	73,2	81,7	11,6	19,9	27,5	38,2	—	—	—	69,8	75,0	7,5	62,4	71,5	14,6	225,2	255,7	13,?
N	845,3	1 044,1	23,5	638,5	632,2	-1,0	17,5	21,2	21,1	—	—	—	2 428,0	2 833,9	16,7	3 929,3	4 531,3	15,?
S*	1 887,6	2 045,8	8,4	1 842,9	2 279,4	23,7	18,8	23,9	27,1	1 551,5	1 738,1	12,0	—	—	—	5 300,9	6 087,2	14,?

Eksport Rappor- terende land	Til: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%	1979	1980	%
Fra: D*	—	—	—	282,3	358,9	27,1	77,7	91,6	17,9	885,8	1 055,7	19,2	1 975,7	2 110,0	6,8	3 221,6	3 616,3	12,?
F	437,8	493,5	12,7	—	—	—	17,2	23,5	36,6	599,9	591,5	-1,4	1 790,9	2 337,1	30,5	2 845,8	3 445,6	21,?
I	14,5	19,7	35,9	15,8	28,4	79,6	—	—	—	15,4	15,7	2,0	20,2	19,7	-2,5	66,0	83,4	26,?
N	725,5	772,4	6,5	245,4	299,6	22,1	61,0	75,7	24,1	—	—	—	1 524,2	1 721,8	13,0	2 556,1	2 869,5	12,?
S*	2 485,6	2 612,7	5,1	1 715,8	1 943,4	13,3	57,9	68,1	17,6	2 615,0	3 030,3	15,9	—	—	—	6 874,3	7 654,5	11,?

* 1980-tallene er foreløbige.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel IV. Nordisk samhandel 1. halvår 1981 og procentvis ændring fra foregående år

Mill. US-dollar

<i>Import</i>		Fra:		Finland		Island		Norge		Sverige	
Rapporterende land		%		%		%		%		%	
Til:	Danmark*	—	—	372,0	—11,8	7,4	—27,5	375,2	—10,0	1 132,1	— 9,3
	Finland	157,9	— 8,9	—	—	14,8	15,6	192,3	27,8	805,7	—10,4
	Island	43,9	14,9	11,0	—20,3	—	—	45,9	14,8	42,8	24,4
	Norge*	465,8	— 3,2	342,2	19,5	7,4	—42,6	—	—	1 280,1	— 8,8
	Sverige	949,4	—11,3	952,8	—16,4	11,6	—20,0	809,4	— 4,6	—	—

<i>Eksport</i>		Til:		Finland		Island		Norge		Sverige	
Rapporterende land		%		%		%		%		%	
Fra:	Danmark*	—	—	173,8	— 3,0	50,9	15,2	485,1	— 1,1	986,7	—11,2
	Finland	229,4	— 4,2	—	—	8,1	—36,2	340,9	24,9	928,3	—20,2
	Island	7,1	—20,2	9,1	—18,0	—	—	6,9	—12,7	10,5	— 3,7
	Norge*	360,0	—10,0	179,3	22,8	52,3	31,7	—	—	763,1	—10,0
	Sverige	1 201,8	—10,3	902,6	— 5,7	39,3	21,3	1 397,3	— 9,1	—	—

* Foreløbige tal.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel IV A. Nordisk samhandel 1. halvår 1981

1 000 nationale møntenheder

<i>Import</i>		Fra:		Finland		Island		Norge		Sverige	
Rapporterende land											
Til:	Danmark*	—	2 533 559	50 446	2 555 687	7 710 350					
	Finland	656 567	—	61 381	799 886	3 350 975					
	Island	292 415	73 017	—	305 917	285 012					
	Norge*	2 571 133	1 888 766	40 898	—	7 065 924					
	Sverige	4 481 216	4 497 313	54 779	3 820 244	—					

<i>Eksport</i>		Til:		Finland		Island		Norge		Sverige	
Rapporterende land											
Fra:	Danmark*	—	1 183 964	346 867	3 304 167	6 719 882					
	Finland	954 067	—	33 489	1 417 633	3 860 632					
	Island	47 537	60 777	—	45 693	70 146					
	Norge*	1 987 213	989 703	288 631	—	4 212 175					
	Sverige	5 672 578	4 260 404	185 284	6 595 259	—					

* Foreløbige tal.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat.

Kapitel VIII

Industri- och energipolitik

Sammanfattning

Det nordiska samarbetet i industripolitiska och energipolitiska frågor är aktivt. På det industripolitiska området förbereds en arbetsplan. Planen är ett uttryck för ministerrådets vilja att skapa en större planmässighet i arbetet och att inrikta detta på sådana industripolitiska frågor där förutsättningar finns att utveckla samarbetet. Två sådana områden är industriell FoU och främjande av samarbetet på företagsnivå. Två frågor som också ansett böra ingå i planen, närmast i syfte att undersöka och utveckla möjliga och lämpliga samarbetsformer, rör samarbete på de bransch- respektive småföretagspolitiska områdena.

På FoU-området är Nordisk industrifond ett viktigt samarbetsinstrument. Från industripolitisk synpunkt vore det önskvärt att fondens ställning stärktes.

Företagssamarbete kan vara ett led i strukturomvandlingen i industrin och bidra till att stärka företagets konkurrenskraft på världsmarknaden. Från industripolitisk synpunkt är det därför av intresse att samarbetsmöjligheterna också inom Norden tas tillvara. I detta syfte kan bl.a. de legala förutsättningarna för nordiskt industrisamarbete behöva ses över.

På det industri och energipolitiska området finns två viktiga samarbetsuppgifter som kan komma att få en stor betydelse regionalt på Nordkalotten, men även nationellt främst för Finland, Norge och Sverige. Den geologiska kartläggningen av Nordkalotten som sker i samarbete mellan dessa tre länder har sålunda redan givit intressanta resultat som kan komma att leda till en intensivare malmprospektering i denna region. Möjligheter och former för nordiskt samarbete på Nordkalotten kring en eventuell framtida olje- och gasverksamhet i Nord-Norge har utretts. Lovande fynd av gas utanför Nord-Norge har redan gjorts. Samarbete om projektering av en gasledning från nord-norska kusten genom Sverige har också nyligen inletts mellan de statliga norska och svenska energiproducenterna.

På det energipolitiska området har en intensifiering av samarbetet skett enligt de riktlinjer som fastställdes 1980.

Ett ökat informationsutbyte och projektsamarbete har sålunda redan kommit igång eller planeras ifråga om energihushållning, systemanalysarbete på energiområdet i Norden och forskning om/samt introduktion av nya och förnybara energikällor och alternativa drivmedel. Möjligheter och former för samarbete på olje-, gas- och kolområdena kommer att vara viktiga frågor vid energiministrarnas möten de närmaste åren. En ny och intressant men komplicerad fråga är vidare vilka möjligheter som finns att

genom nordisk samarbete bättre kunna tillgodose u-ländernas behov av bistånd på energiområdet. Forskningen kring säkerheten vid energiproduktion speciellt på kärnenergiområdet torde också i fortsättningen bli en viktig nordisk samarbetsuppgift.

1. Industri

1.1 Industripolitiskt samarbete

(Nordiska rådets yttrande 1/1981 pp 3, 5-6)

Av den gemensamma nordiska budgeten svarar den industri- och energipolitiska sektorn för ca. en fjärdedel. Huvuddelen av de resurser som satsas i industripolitiskt syfte kanaliseras till Nordisk industrifond. Fonden vars verksamhet syftar bl.a. till att främja konkret företagssamarbete i Norden genom stöd och bidrag till gemensamma industriella FoU projekt. Fonden svarar för den största enskilda budgetposten i ministerrådets budget. Fondens verksamhet beskrivs närmare under avsnittet 1.2 nedan.

Mot bakgrund av den fortsatta svaga ekonomiska utvecklingen i Norden och den med få undantag låga investeringsnivån och sjunkande sysselsättningen i de nordiska ländernas industri har ministerrådets (industriministerråden) diskussioner under 1981 koncentrerats kring hur det nordiska industripolitiska samarbetet bör fördjupas och inriktas.

I samband härmed har industriministerråden haft diskussioner med Nordens fackliga samorganisation (NFS) (augusti 1980) och med de nordiska industriförbunden (maj 1981). Vid industriministerrådets möte i maj 1981 diskuterades tanken på en arbetsplan för att penetrera möjligheterna till utvidgat nordiskt samarbete på det industripolitiska området. Ministerråden uppdrog åt ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att förbereda en sådan plan till industriministerrådets möte i februari 1982. I denna arbetsplan kommer man att behöva ta hänsyn till de begränsningar av Nordiska ministerrådets handlingsmöjligheter som ligger i *dels* det förhållandet att staten i de nordiska länderna har ett begränsat inflytande över investeringsbesluten i industrin och *dels* det förhållandet att de nordiska ländernas industrier inte enbart är kompletterande utan också konkurrerande. I arbetsplanen kommer särskild uppmärksamhet att ges möjligheterna till ett vidgat samarbete med industrins och fackföreningsrörelsens organisationer på ett nordiskt plan. I arbetsplanen kommer också noga att beaktas sambanden mellan industriproblemen och de frågor som behandlas av nordiska arbetsmarknadsutskottet.

När det gäller organisation för det industripolitiska samarbetet anser ministerrådet att man här har att beakta *dels* omsorgen om en god struktur i det nordiska samarbetet och *dels* de budgetmässiga konsekvenserna av en eventuell utbyggnad av den nuvarande organisationen. I det första avseendet gäller, att ministerrådssekretariatets grundläggande karaktär av serviceorgan till Nordiska ministerrådet allmänt snarast bör förstärkas –

samarbetsministrarna diskuterar för närvarande hur sekretariatet skall kunna bättre hålla samman det ekonomiska nordiska samarbetet i vid mening – och helst inte ändras till att bli en utrednings- och förvaltningsapparat som ägnar sig åt branschproblem och särskilda industriprojekt. Sådana frågor bör behandlas dels ad hoc – genom arbetsgrupper och konsultuppdrag – dels genom ökade nationella bidrag till belysning av nordiska industrifrågor och dels slutligen genom ökat anlitan­de av sådana nordiska institutioner som Nordiska investeringsbanken och Industrifonden. Härigenom får man tillgång till en större och mer kompetent utredningskapacitet än vad ett med nödvändighet begränsat nordiskt utredningssekretariat skulle kunna erbjuda.

Vad gäller innehållet i den arbetsplan som förbereds anser ministerrådet att arbetet bör koncentreras till att klarlägga möjligheterna och formerna för ett utvidgat nordiskt samarbete på bl.a. det industriella FoU området; i branschfrågor; i fråga om åtgärder för att främja företags­samarbete generellt samt slutligen i småföretagspolitiska frågor.

1.1.1 *Industriell FoU*

I alla nordiska länder erkänns att utnyttjandet av avancerad teknologi är ett livsvillkor för industrin i högkostnads­länder som lever i internationell konkurrens. De nordiska industriförbunden understryker också i en rapport som lades fram i maj 1981 behovet av gemensamma nordiska insatser på FoU-området. Möjligheter till intressant FoU-samarbete med industriella framtidsperspektiv har också framkommit inom andra nordiska samsamarbetssektorer t.ex. skogsteknik eller bioteknik. Nordisk industrifond anger i sin budgetframställning för år 1983 flera viktiga insatsområden, som skulle kunna bättre tillgodoses om ökade resurser ställdes till förfogande.

Mot denna bakgrund har industriministrarna tillstyrkt att fonden för 1983 ges väsentligt ökade resurser. En förstärkning av fondens resurser skulle öka dess möjligheter att gå in i större projekt och att ta egna initiativ. Inom ramen för arbetsplanen kommer även att övervägas former och möjligheter för ett ökat utnyttjande av fondens erfarenheter och resurser i ett vidare industripolitiskt samarbete.

Samarbets­möjligheterna vid övervakning av den teknologiska utvecklingen i viktigare icke-nordiska länder torde också komma att övervägas inom ramen för planen. På ministerrådets uppdrag undersöker NORD-FORSK för närvarande denna fråga.

1.1.2 *Branschfrågor*

Behandlingen av branschfrågor inom det nordiska regeringssamarbete är komplicerad och hänger samman med den generella frågan om möjliga mål och medel i det nordiska industripolitiska samarbetet. De industripolitiska medel som tillämpas i de nordiska länderna varierar och har olika utgångspunkter. En gemensam nordisk branschstruktur-politik är därför knappast

realistisk för närvarande. Inom ramen för arbetsplanen avses dock att försöka klara ut vad som kan göras i nordiskt samarbete på detta område med hänsyn till konkurrensförhållanden och andra begränsningar. I detta sammanhang kan noteras att bl.a. forskningssamarbete på branschnivå redan pågår och att industrifonden utnyttjar sin möjligheten att stödja sådan verksamhet.

Ministerrådets behandling av branschfrågor av gemensamt nordiskt intresse skulle underlättas om ett gemensamt faktaunderlag förelåg. En ordning där nationellt beslutade branschutredningar när så bedömas lämpligt också behandlade den nordiska aspekten avses att studeras i arbetsplanen.

1.1.3 Åtgärder för att främja företagssamarbete (NR rek. nr.23/1980)

Med anledning av rekommendation nr. 23/1980 om åtgärder för att underlätta industriella projekt beslutade ministerrådet (samarbetsministrarna) i februari 1981 att ett utredningsarbete skulle igångsättas på valuta – respektive etablerings- och koncessionslagstiftningsområdet i syfte att kartlägga vilka hinder för företagssamarbete i Norden som dessa regelverk uppställer. Dessutom beslöts att begreppet och möjligheterna till inrättande av en särskild nordisk bolagsform skulle studeras. I ministrarnas beslut ingick också att ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik anmodades att följa upp de industripolitiska aspekter och förslag som framkommit i utredningen "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden" (NU A 1980:1).

Arbetet med dessa frågor sträcker sig över flera sektorer i det nordiska regeringssamarbetet och utgör centrala moment i arbetet under rubriken Norden som hemmamarknad. Ansvaret ligger av dessa skäl tillsvidare hos samarbetsministrarna och berör än så länge bara till viss del ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik. Detta gäller främst etablerings- och koncessionsbestämmelser där en kartläggning i enlighet med ministerrådets beslut utförts under 1981 av en arbetsgrupp under ÅK-Industri. Gruppens rapport kommer att behandlas av ministerrådet (industriministrarna) i början av 1982.

Även om arbetet med hithörande fråga är av tvärpolitisk natur och griper in på såväl valuta- och skatte- som på det arbetsmarknadspolitiska området har i förberedelserna på en arbetsplan för det industripolitiska samarbetet framkommit ett intresse av att ministerrådet (industriministrarna) och ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik försöker behålla en överblick över hela detta komplexa område och vid behov föreslå ytterligare åtgärder. Denna uppgift innebär ett långsiktigt arbete.

En fråga på detta område som dock inom kort synes kunna aktualiseras är en utredning av förutsättningar och möjligheter till införande av en gemensam nordisk aktiemarknad som föreslagits av de nordiska industriförbunden i deras tidigare nämnda rapport.

1.1.4 *Småföretagsfrågor*

De små och mellanstora företagen svarar sysselsättnings- och antalsmässigt för en betydande och i vissa fall dominerande andel i de nordiska ländernas industri och näringsliv. Ländernas industripolitik tar också i hög grad sikte på åtgärder för att främja småföretagsamheten dels i regionalpolitiskt syfte men också mer generellt i syfte att ta tillvara deras tillväxt- och exportpotential. I syfte att få till stånd ett erfarenhetsutbyte kring de nordiska ländernas småföretagspolitik genomfördes under 1978-79 ett forskningsprojekt redovisat i nordisk utredningsserie (NU 1979:22 1-5) som senare följdes upp med ett kontaktseminarium i Vasa i juni 1980. Inga konkreta förslag till samarbetsprojekt framkom dock i detta sammanhang. Efter beslut av ministerrådet (industriministrarna) i augusti 1980 remitterades rapporten till närmast berörda nationella organ.

Remissbehandlingen resulterade i få synpunkter och förslag. Vad som hittills framkommit har diskuterats inom ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik. Kommittén är enig om att småföretagsområdet bör ingå i den arbetsplan som förbereds, dels för att möjliggöra ett fortsatt önskat erfarenhetsutbyte dels för att klarlägga behov och möjligheter av eventuella konkreta åtgärder. Sådana åtgärder skulle kunna avse bl.a. företagets tillgång och bruk av ny teknologi och anordnande av regionala branschseminarier i kontaktskapande syfte i samarbete med NÄRP.

1.1.5 *Övrigt industripolitiskt samarbete*

Under 1981 kan i övrigt vid sidan av de ovan redovisade diskussionerna och förberedelserna på en arbetsplan följande aktiviteter noteras på det industripolitiska området.

Det fleråriga projektet "Geologiskt samarbete på Nordkalotten" är ett internordiskt forskningsprojekt som syftar till att på Nordkalotten identifiera malmgeologiska strukturer med hjälp av regionala geologiska, geofysiska, geokemiska och fotogeologiska arbeten.

Nordkalottprojektet finansieras dels genom Nordiska ministerrådet (resor mellan de nordiska länderna), dels genom årliga statsanslag till respektive deltagarländers geologiska undersökningar (FGF Finalnd, NGU Norge, SGU Sverige). Grönlands geologiska undersökning (GGU) har från början haft observatörstatus, men deltar nu mera aktivt i arbetet. Detta gäller framför allt delprojektet geokemi, men även delprojekten berggrundsgeologi och geofysik.

Projektet har varit i gång i snart 2 år. Projektets strukturering och organisation har visat sig effektiv och på kort tid har för prospekteringen på Nordkalotten betydelsefulla praktiska resultat nåtts, vilka successivt transfererats till de inom området prospekterande gruvbolagen och andra organisationer. Dessa har redan i sommar börjat utnyttja nordkalottprojektets resultat vid sina bedömningar och i sina prospekteringsansträngningar. Bland annat har Nordkalottprojektet kunnat påvisa att den bergartsforma-

tion som innehåller Skandinavians största krommalm vid Kemi i Finland fortsätter vid Karungi in i Sverige och att kvartära flyttblock i moränen på finska sidan torde ha sitt moderklyft i Sverige. Detta har föranlett ett prospekteringsprojekt norr om Haparanda som för närvarande är ett av de största i Norrbotten och väntas pågå under flera år. Fastän detta projekt startat så sent som våren 1981 har de första positiva indikationerna redan erhållits inom området. Inom de stora jordtäcka geologiskt ofullständigt kända områdena på svenska sidan har sålunda redan påträffats den geologiska formation som innehåller krom i Finland. En avgörande roll för dessa arbeteten och de geologiska korrelationerna spelar det geofysiska materialet (aeromagnetiska och gravimetriska kartor) som finns vid Sveriges geologiska undersökning och Geologiska forskningsanstalten i Finland. Det geofysiska samarbetet inom Nordkalottprojektet är långt framskridet och såväl gravimeterkartan som flygmagnetiska kartan över hela Nordkalottområdet beräknas kunna publiceras före utgången av år 1983.

Når det gäller geokemin, så har ett pilotprojekt som utfördes 1980 inom ett område om 13 000 km² vid Treriksöset gett så lovande resultat att beslut fattats av projektets styrgrupper om en utvidgning av delprojektet över hela Nordkalotten. Omfattande geokemiska provtagningar har sommaren 1981 utförts av alla deltagande länder och mer än en tredjedel av området torde nu vara provtaget. För att kunna göra delprojektets resultat tillgängligt för intresserade prospekteringsorganisationer och kunna diskutera den hittills tillämpande tekniken har en geokemisk konferens genomförts i Sundsvall 1-4 december 1981. Förutom de nordiska geokemisterna och representanterna för prospekteringsbolagen deltog även två av de ledande amerikanska institutionerna och den ledande brittiska institutionen. Bl.a. diskuterades sättet för en effektiv dokumentation av de geokemiska resultaten från Nordkalottprojektet och avrapporteringen.

Delprojektet datafiler har under året mer och mer integrerats med de andra pågående delprojekten, och inom delprojektet kvartärgeologi pågår den översiktliga kartläggningen.

Från och med 1983 påbörjas avrapporteringen av hela nordkalottprojektet. De flesta resultaten i geosammanhang avrapporteras i kartform med en beskrivning i rapportform. Sålunda har redan beslutats att avrapporteringen ska ske i form av kartor i skalan 1:1 000 000 på ett topografiskt kartunderlag i Lamberts projektion. Följande kartor avses framställas:

- Gravimetrisk karta över Bougeranomalier
- Flymagnetisk karta
- Bergrundsgeologisk karta
- Kvartärgeologisk karta
- Malmgeologisk karta med fjärranalysinformation
- Geofysisk tolkningskarta

Utredningen om möjligheter och former för nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av eventuella olje- och gasfyndigheter utanför

Nordnorge har slutförts. En sammanfattning av rapporten återfinns som bilaga till berättelsen. En första diskussion om rapporten torde komma att äga rum vid ett gemensamt möte med industri- och energiministrarna i början av 1982.

1.2 Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifond har till uppgift att främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av forsknings- och utvecklingsprojekt som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Fondens verksamhetsberättelse för 1980 insändes till Ministerrådet i april 1981 (C35/e 1982).

Från och med 1979 har fonden införts på Ministerrådets allmänna budget. Från samma tidpunkt fastställdes följande inriktning av verksamheten.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

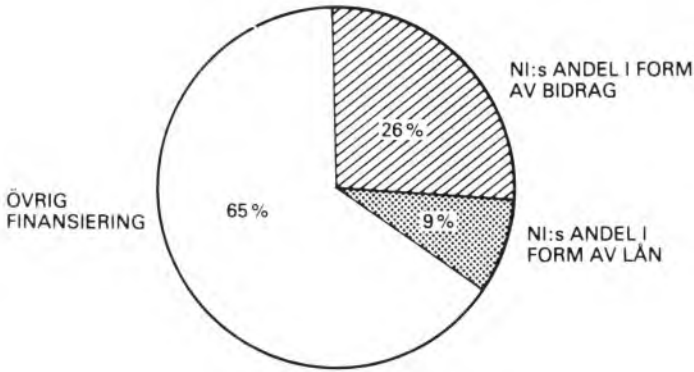
Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Fonden har för sin verksamhet 1981 tillförts 18,3 MSEK och beslut har fattats om att för 1982 tillföra fonden 20,0 MSEK. Dessutom får fonden under 1981 påtaga sig fleråriga förpliktelser upp till 9,7 MSEK för 1983 och 5,8 MSEK för 1984.

Från och med 1979 infördes även Nordtest på Ministerrådets allmänna budget. Under 1980 har dock huvuddelen av Nordtests medel för projektverksamhet kanaliserats via Nordisk Industrifond men från och med 1981 finansieras Nordtest helt över Ministerrådets allmänna budget.

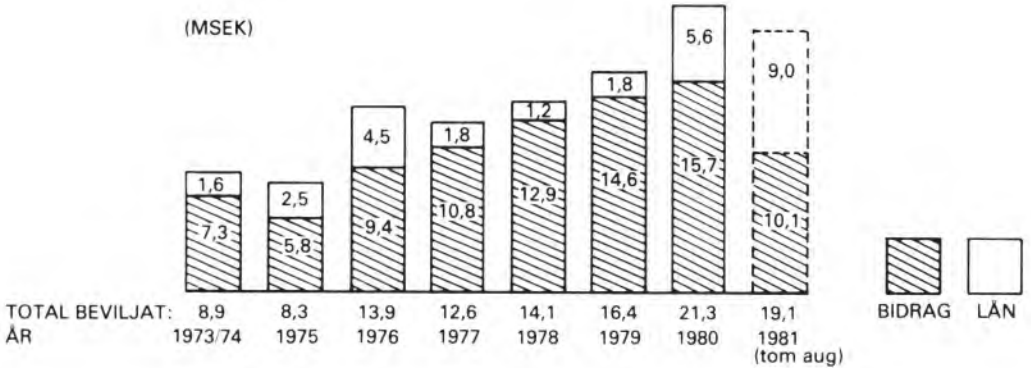
Den 1. oktober 1981 hade fonden beviljat eller reserverat ca. 20 MSEK av de för åren 1981-1983 disponibla medlen. I denna summa ingår sex lån för vilka formella låneavtal då ännu ej var undertecknade. Fondens sammanlagda projektstöd uppgick vid samma tidpunkt till drygt 114 MSEK som ingått i finansieringen av projekt med en uppskattad total projektkostnad på ca. 330 MSEK. Fondens andel av total projektkostnad har alltså i genomsnitt utgjort 35 %, vilket illustreras i nedanstående cirkeldiagram.

Cirkeldiagram

Av de under perioden 1973/74 – augusti 1981 beviljade medlen har ca. 75 % givits som bidrag till projekt av allmänt kompetenshöjande karaktär och 25 % som lån till industriella utvecklingsprojekt. Stapeldiagrammet visar vilken årsvis variation som förekommit i fördelningen mellan lån och bidrag.

FÖRDELNING LÅN-BIDRAG 1973 – 1981 (tom aug)

Som exempel på verksamhet som erhållit projektstöd från fonden kan följande nämnas.

En betydande del av fondens stöd under de senaste åren har gått till området datateknik och elektronik. Som exempel kan nämnas ett industriellt utvecklingsprojekt, Uncommitted Logic Array (ULA) där man skall utveckla konstruktions- och produktionsunderlag för kundspecifierade logikkretsar. Vidare har stöd givits till utveckling och fältprovning av prototypustning av antenn och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit. Utvecklingsarbetet har avslutats och avrapporterats, fältprovningsfasen har inletts och utvärdering beräknas kunna ske under 1982.

Ett annat projekt, som utförs i samarbete mellan en medicinsk forskningsinstitution och ett dataföretag, syftar till utveckling av program för bearbetning och rekonstruktion av geometrisk information från t.ex. röntgentomografi för grafisk presentation på dataskärm. Inom detta projekt skall man utveckla ett datorstött hjälpmedel för kompletta system och programvaruutveckling. Till samma område räknas även projektet Geometriska produktmodeller, som fått totalt 6 MSEK som bidrag från fonden under en fyraårsperiod. Inom projektet utvecklas programmoduler för geometrisk beskrivning av mekaniska produkter. Modulerna skall ingå i en produktmodellgenerator, som utgör en central del av system för datorstödd konstruktion/produktion (CAD/CAM=Computer Aided Design/Manufacturing). Projektarbetet beräknas bli avslutat under 1981 och diskussioner pågår för närvarande om bästa sättet att få resultaten implementerade i verkstadsindustrin, som utgör projektets målgrupp.

Den nordiska verkstadsindustrin har utgjort målgrupp för många andra projekt som fått stöd från fonden. Flera planerade och pågående projekt inom verkstads teknik har som mål att utveckla automatiseringsteknik, ofta baserad på datateknik. Ett projekt som avslutades 1980, Adaptiv styrning av gasmetallbågsvetsning, har presenterats för nordisk industri vid ett seminarium som hölls i Stockholm den 12 mars 1981. I ett annat projekt studeras framför allt modellmaterialsimering av valsning, pressning, smidning och extrudering. För att sprida dessa resultat till nordisk industri planerar man att ordna speciella kurser sedan projektet avslutats.

På energiområdet har fonden bl.a. låtit upprätta en datorbaserad projektlista över pågående nationellt nordiska energiprojekt. Projektlistan, som skall ge en överblick över den nationella energiforskningen och peka på samordningsmöjligheter i Norden, är allmänt tillgänglig och de första årens datalagrings- och sökkostnader täcks av fonden. Någon utvärdering av användningsfrekvensen har ännu ej kunnat göras.

Bland övriga teknikområden inom vilka projektarbete pågår med stöd från fonden kan nämnas: materialteknik, massa- och pappersteknik, grafisk teknik, livmedels-, teko- och läderteknik.

Då några av fondens tidigaste projekt nu givit användbara resultat har under 1981 mer arbete än tidigare lagts ned på att försöka få ut resultaten till användning i industrin. Satsningen på en sådan mer aktiv resultatförmedling kommer att behöva fortsättas och utökas under de närmaste åren.

Verksamheten 1981 kommer att presenteras utförligt i styrelsens verksamhetsberättelse till Ministerrådet. Dessutom presenterar fonden kontinuerligt sin verksamhet i speciella informationsblad "Aktuellt från Nordisk Industrifond".

1.3 NORDTEST

Stadga för NORDTEST har fastställts av Nordiska ministerrådet (industriministerrådet) den 19 februari 1979, i kraft från den 1 mars 1979. Stadgan

ersätter tidigare riktlinjer för samarbetet inom NORDTEST. NORDTEST har från den 1 januari 1979 införts på Nordiska ministerrådets allmänna budget.

NORDTEST har till uppgift att samordna aktivitetet inom provnings- och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbetet bedrivs i 7 fackgrupper för områdena BYGG, BRAND, AKUSTIK och BULLER, NDT (oförstörande provning), VVS, ELEKTRONIK och KONSUMENT. Härutöver har specifika uppgifter hörande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

Områden som bearbetats har utvalts genom övergripande behovsanalys. Valda områden har detaljgranskats i separata analyser. Verksamheten bedrivs enligt 5-årig rullande långtidsplan. Hittills utförd verksamhet har granskats i utvärdering genomförd våren 1979 av utomstående konsult. Fackgrupperna behandlar inkommande eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTESTprojekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder.

Hittills har framställts sammanlagt 533 förslag till projekt. Av dessa har under år 1981 inkommit 112 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills under året utvalts 54 nya arbeten jämte fortsättning på 10 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av SEK 3.198.000. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1982. Samtidigt bör noteras att av 1981 års medel har bundits SEK 886.800 i projekt som beställts 1980.

Av sammanlagt 302 beslutade projekt har hittills (per 1981-09-24) lämnats slutrapport över 178 arbeten. Under året har hittills 38 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt.

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1981-09-24)
1974	16	16
1975	18	18
1976	38	34
1977	65	46
1978	45	39
1979	27	15
1980	50	8
1981	54 (per 1981-09-24)	2
Sammanlagt	302	178

Arbetet har hittills resulterat i 427 rekommenderade NORDTEST-metoder. Vidare har NORDTEST DOC GEN 012 "NORDTEST Guidelines for the acceptance of test results" och NORDTEST DOC GEN 017 "Register of approved NORDTEST methods" publicerats.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1981 har erhållits sammanlagt SEK 4,170 milj. från Nordiska ministerrådet.

För verksamheten 1982 har Nordiska ministerrådet beviljat SEK 4,710 milj.

2. Energi

(Nordiska rådets yttrande 1/1981 pp 4-6)

2.1 Energipolitiskt samarbete

I syfte att intensifiera det nordiska energisamarbetet fastställde Nordiska ministerrådet (energiministrarna) vid sitt möte i april 1980 i Köpenhamn vissa riktlinjer för det fortsatta energipolitiska samarbetet. Enligt riktlinjerna skulle bl.a. en arbetsplan utarbetas. Detta arbete har dominerat verksamheten i ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik under verksamhetsåret.

Underlag i form av rapporter med en närmare identifiering av lämpliga samarbetsområden och förslag till projekt och aktiviteter har tagits fram inom delområdena energihushållning, energisystemstudier och forskning och introduktion av nya och förnybara energikällor. Med anledning av den ökade samarbetsaktiviteten engagerades fr.o.m. mars 1981 en projektsekreterare för det nordiska energisamarbetet. Ett förslag till en samlad arbetsplan för de närmaste åren avses komma att föreläggas ministerrådet i början av 1982.

Mot bakgrund av den ökning av aktiviteten på detta område som redan skett och kan förväntas fortsätta har upprättande av en särskild ämbetsmannakommitté för energipolitik diskuterats. Frågan behandlades i februari 1981 av energiministrarna varvid man beslöt bordlägga saken i avvaktan på en samlad arbetsplan. Behovet av förändringar av organisationen på verkställande plan i det nordiska energisamarbetet, främst ifråga om energiforskning, har också diskuterats. Frågan behandlas för närvarande av ämbetsmannakommittén med sikte på beslut härom i samband med arbetsplanen. Ett eventuellt nordiskt kontaktorgan för de nationella programstyrande organen på energiforskningsområdet som skulle få till uppgift att ömsesidigt informera om och vid behov koordinera de nordiska ländernas energiforskningsprogram samt föreslå samarbetsprojekt är ett alternativ.

I det följande redovisas i korthet vilka aktiviteter som förevarit eller planeras inom respektive delområden enligt riktlinjerna.

2.1.1 *Energihushållning*

Rapporten "Energihushållning i Norden" (NU 1981:2) behandlades av energiministrarna vid deras möte den 27 februari 1981 i Stockholm varvid det förslag till arbetsplan för detta delområde som rapporten utmynnade i godkändes. I enlighet härmed har under hösten 1981 genomförts tre seminarier rörande dels styrning av försöksbyggnadsverksamheten, dels utbildning på energihushållningsområdet, dels erfarenheter av och analysmetoder för bedömning av energisparkampanjer. Under våren 1982 planeras två seminarier rörande dels rådgivningsverksamhet angående energihushållning, dels kommunal och regional energiförsörjningsplanering.

Under 1982 planeras vidare igångsättande av flera projekt, bl.a. en komparativ nordisk studie av åtgärder för energisparande med tillämpning av systemanalytiska metoder, samt ett informationsprojekt om prototyper och demonstrationsanläggningar i industrin på energisparområdet.

2.1.2 *Energisystemanalysområdet*

Rapporten "Nordisk samarbete på området energisystemanalys" behandlades av energiministrarna vid deras möte den 4 september 1981 i Halden varvid rapporten godkändes och ämbetsmannakommittén fick i uppdrag att arbeta vidare på de förslag till samarbetsprojekt som framförts i rapporten.

De aktiviteter som planeras för 1982 på detta område avser dels ett symposium om energiplanering, dels ett förprojekt rörande lokal energiplanering, dels ett förprojekt till en energisystemstudie för Norden samt slutligen en nordisk värmeförsörjningsstudie.

2.1.3 *Nya och förnybara energikällor samt alternativa drivmedel*

Rapporten "Introduktion av nya och vedvarende energikilder" (NU 1981:8) behandlades av energiministrarna vid deras möte i Halden den 4 september varvid rapporten godkändes och ämbetsmannakommittén fick i uppdrag att arbeta vidare med de förslag till samarbetsaktiviteter som lämnats i rapporten. Dessa avser såväl forsknings- som introduktionssidan.

Under 1982 planeras sammanlagt sex seminarier rörande säsonglagring av värme, vågenergi, bioenergi, torvenergi, fjärrvärmefördistribution samt erfarenheter av stora värmepumpar.

Vidare planeras ett antal projekt att sättas igång rörande introduktion av nya och förnybara energikällor. Här kan nämnas vissa projekt rörande vindkraftverk och mindre värmepumpar samt ett förprojekt rörande samarbete mellan fem mindre tätorter ifråga om användning av nya och förnybara energikällor.

Härutöver planeras två projekt avseende gemensam utvärdering av forskningsresultaten i de nordiska länderna rörande dels säsonglagring i jord, vatten och berg dels tekniska system för utnyttjande av bioenergi.

Med anledning av rekommendationerna nr. 2 och 3/1981 om samordning

av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel respektive om samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel har en arbetsgrupp tillsatts angående alternativa drivmedel, främst metanol. Gruppens mandat fastställdes vid energiministrarnas möte den 4 september 1981 i Halden.

Arbetsgruppen har till uppgift att ömsesidigt informera om de enskilda ländernas strategi på detta område och om de produktionsmöjligheter som kan vara aktuella, att informera om och kartlägga introduktionsförsöken i syfte att lägga förhållanden tillrätta för deltagande organisationer och att härunder även kartlägga miljökonsekvenserna. Gruppen skall utarbeta en rapport om de framtida möjligheterna att använda syntetiska drivmedel i Norden baserad på erfarenheterna från de introduktionsförsök som pågår.

Gruppen tar i sitt arbete i första hand sikte på metanol men avser också att behandla andra alternativa drivmedel.

Gruppen har kontakter med ämbetsmannakommittén för trafik (NÄT) och torde längre fram komma att behöva samråda med ÄK-miljö.

Vad gäller finansieringen av de samarbetsaktiviteter eller -projekt som planeras inom de områden som redovisas i avsnitten 2.1.1.-3 ovan är man i princip överens om att kostnaderna i huvudsak skall täckas med nationella medel och att en rimlig fördelning mellan länderna bör eftersträvas. Gemensamma projekt eller -kostnader som ej kan täckas nationellt avses finansieras över ministerrådets eller industrifondens budget.

Det bör i detta sammanhang nämnas att samarbete i energifrågor pågår inom flera sektorer t.ex. bygg, trafik och konsument. Ett löpande samråd med ämbetskommittéerna för dessa sektorer eftersträvas.

Inom den industri- och energipolitiska sektorn pågår vidare projektsamarbete på energiområdet inom ramen för Nordiska kontaktorganets för atomenergifrågor projektprogram vilket redovisas längre fram samt mellan företag och organisationer i Norden med stöd av Nordisk industrifond.

2.1.4 *Nordiskt samarbete om olja och gas*

Enligt riktlinjerna för det energipolitiska samarbetet bör behovet av samarbete mellan de statliga oljebolagen inom områdena prospektering, inköp, samtransporter och raffinering närmare klarläggas. Initiativ till en sådan undersökning togs från finsk sida vid energiministrarnas möte den 4 september i Halden då det uppdrogs åt ämbetsmannakommittén att till ministerrådets (energiministrarna) nästa möte lägga fram förslag om formerna för det vidare samarbetet inom området olja och gas.

I september 1981 genomfördes i Ministerrådets regi i Vedbaek i Danmark ett nordiskt gasnätseminarium med deltagande av förträdare för nationella gasföretag och energiadministrationerna. Vid seminariet presenterades och diskuterades nationella planer på distribution och transport av naturgas samt ekonomi och säkerhet i detta sammanhang. Seminariet har dokumenterats i en rapport.

De nationella energimyndigheterna och företagen DONG, Swedegas, Statoil och Neste samt Nordiska ministerrådets sekretariat har vidare etablerat kontakt med sikte på framtida samarbete. Sålunda har en planeringsgrupp bildats med deltagare från ovan nämnda företag och myndigheter. Nämnda bolag har vidare etablerat en arbetsgrupp för samarbete i säkerhetsfrågor vid uppbyggnad av gasnätssystem. Initiativ har också tagit att utvidga den dansk-svenska myndighetsgruppen, som bildats i samband med planeringen av den dansk-svenska ledningen, till att omfatta även norska och finska deltagare.

2.1.4.1 Bilateral nordiska samarbetsprojekt på olje- och gasområdet Norskt-svenskt avtal om oljeleveranser

I anslutning till avtalet den 25 mars 1981 mellan Norges regering och Sveriges regering om ekonomiskt samarbete träffades en överenskommelse om långsiktiga leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige. Enligt överenskommelsen, som gäller i 20 år, skall leveranserna omfatta minst 2 milj. ton råolja eller oljeprodukter år 1983 och minst 2,5 milj. ton från år 1984. Leveranserna är avhängiga av att det kommer till stånd affärsmässiga avtal mellan företag i de två länderna. Enligt överenskommelsen skall man på norsk sida ha möjlighet att leverera upp till 3/4 som oljeprodukter. Det förutses att norska företag med tillgång till råolja skall kunna engagera sig direkt i marknadsföring av råolja och oljeprodukter på den svenska marknaden.

Danskt-svenskt naturgassamarbete

Mellan Dansk Olie & Naturgas A/S och Swedegas AB äger ett nära samarbete rum. Samarbetet baseras på avtal om transport och leverans av naturgas som träffades mellan företagen i februari 1980 och som följdes av ett avtal mellan regeringarna i mars 1980. Detta avtalskomplex utgör grunden för det s.k. Sydgasprojektet, som innebär introduktion av naturgas i västra Skåne hösten 1985. DONG och Swedegas samarbetar även beträffande en planerad anknötning av det danska ledningssystemet till det kontinentala gasnätet i Nordtyskland.

Samarbete Neste – Swedegas/Svenska Petroleum

Swedegas samarbetar med Neste beträffande frågan om eventuell transitering av naturgas från Sovjetunionen över Finland till Sverige. Samarbetet omfattar bl.a. tekniska och ekonomiska studier av ledningssträckningar. Neste har vidare utfört legoraffinering åt Svenska Petroleum.

Samarbete Neste – Statoil

Enligt ett avtale mellan Neste och Statoil från juni 1981 skall Statoil under 13 månader leverera 300 000 ton råolja till Neste. Mellan bolagen har vidare visst samarbete rörande processplanering ägt rum.

Stickledningsprojektet

Efter en överenskommelse mellan den danske och den norske statsministern i februari 1980 har diskussioner ägt rum mellan dels Statoil och DONG dels Statoil och Swedegas om möjligheterna att tillgodose nordiska marknadsintressen inom ramen för det norska s.k. samlerörledningsprojektet, som avser en ny rörledning med uppgift att föra gasen från ett antal fält i norska Nordsjön till kontinenten. Därvid har man översiktligt studerat en stickledning från huvudledningen till Jylland i syfte bl.a. att medge transitering av gas till Sverige. Genom det norska beslutet att i första hand genomföra det s.k. Statpipeprojektet, som innebär anknnytning av Statfjord m.fl. fält till den befintliga gasledningen Ekofisk-Emden (Norpipe), har stickledningsalternativet tills vidare blivit inaktuellt.

Förprojektering av rörledning Nordnorge – kontinenten

Svenska regeringen har i september 1981 uppdragit åt statens vattenfallsverk att i samarbete med Swedegas förprojektera en rörledning för transport över svenskt område av naturgas från Nordnorge till kontinenten. Syftet med förprojekteringen är att skapa beredskap för det fall att så stora gasmängder påträffas utanför Nordnorge att transport av gasen till kontinenten blir ekonomiskt motiverad. Med hänsyn till den långa tid som krävs för projektering och byggande samt tillståndsprövning av en rörledning har det ansetts angeläget att börja förprojekteringen redan nu.

Förprojekteringen kan betraktas som en uppföljning av den studie om nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av olje- och gasfyndigheter utanför Nordnorge som på Nordiska ministerrådets initiativ har utförts av en särskild arbetsgrupp (se bilaga). Det är dock t.v. fråga om ett nationellt svenskt projekt. Enligt uppdraget till vattenfallsverket skall samråd äga rum med bl.a. berörda myndigheter och företag i grannländerna. Ett avtal mellan vattenfallsverket och norska Statoil om gemensam förprojektering av ledningen har i detta syfte nyligen träffats.

2.1.5 Nordiskt kolsamarbete

Under år 1981 har bedrivits ett utredningsarbete rörande gemensam kolimport, främst inriktat på kolhamnsfrågor. En rapport om befintliga kolhamnar och planer på utbyggnad i de nordiska länderna har utarbetats. Utredningsarbetet skall nu vidareföras för att avslutas år 1982. I det fortsatta arbetet skall ekonomiska kalkyler upprättas för olika lösningar i kolhamnsfrågan. Bl.a. skall s.k. flerhamnslösningar studeras närmare. Vidare skall förutsättningarna att utnyttja befintliga nordiska hamnar kartläggas närmare.

Under året har vidare ett nordiskt samarbete för att utveckla koltillgångarna i Mocambique diskuterats. En nordisk arbetsgrupp har bildats för att följa en svensk förstudie, bestående av bl.a. provborrningar, som f.n. genomförs i Mocambique och för att undersöka möjligheterna till nordiskt samarbete vid fortsättningen av projektet.

Ett informellt samarbete pågår också beträffande projekt Kol-Hälsa-Miljö som genomförs i Sverige. En fortlöpande information om resultaten från arbetet lämnas till berörda departement och energiföretag i de nordiska länderna.

2.1.6 *Nordiskt samarbete på energibiståndsområdet*

Enligt riktlinjerna för energisamarbetet bör internationella energifrågor där en koordinerad nordisk hållning kan vara fördelaktig fortlöpande tas upp vid energiministrernas möten. En sådan fråga som stått på ministrarnas dagordning under 1981 har varit förberedelserna inför FN-konferensen i Nairobi om nya och förnybara energikällor.

I anknytning till denna fråga har även möjligheterna till en koppling mellan det nordiska samarbetet på energiområdet och samarbetet på biståndsområdet diskuterats.

Redan i riktlinjerna anges sålunda att möjligheterna till nordiskt samarbete på energibiståndsområdet, speciellt ifråga om introduktion av nya och förnybara energikällor borde undersökas. Vid statsministermötet i december 1980 i Köpenhamn framhölls också detta som ett intressant område för ett fördjupat nordiskt samarbete. I syfte att klarlägga de grundläggande förutsättningarna för att utveckla samarbetet på detta område möttes i juni 1981 ämbetsmannakommittéerna för industri- och energipolitik respektive för biståndsfrågor i närvaro av företrädare för Nordiska investeringsbanken.

Man konstaterade vid detta möte att energiområdet tillmätts ökande betydelse i det internationella biståndssamarbetet något som kommit till uttryck bl.a. i beslutet om och förberedelserna inför FN konferensen om nya och förnybara energikällor i Nairobi i augusti 1981. I de nordiska ländernas biståndssamarbete med länder i tredje världen har energiområdet också efterhand fått en ökad tyngd. Man var överens om att ett nordiskt samarbete på detta område skulle förbättra möjligheterna att tillgodose utvecklingsländernas behov enär de nordiska länderna, vad gäller kunnande på energiområdet, i viss mån kompletterar varandra. Man var också överens om att den kommande nordiska projektexportfonden borde kunna tjäna som ett instrument för att främja samarbete på energibiståndsområdet. Som en första praktisk åtgärd enades man om att en registrering skall ske av de enskilda ländernas kunnande och att denna information skall ställas till investeringsbankens, projektexportfondens och de nationella biståndsorganens förfogande.

De slutsatser som hittills kunnat dras av Nairobi-konferensen och som diskuterades vid Nordiska ministerrådets (energiministrarnas) möte i Halden den 4 september i år bekräftar intrycket att ett fördjupat nordiskt samarbete ifråga om introduktion av nya och förnybara energikällor skulle kunna vara till gagn för de nordiska ländernas biståndsanstängningar på energiområdet.

Även om förhållanden sålunda synes ligga väl tillrätta för ett nordiskt samarbete på detta området torde utvecklingen i hög grad vara avhängig mottagarländernas vilja och möjligheter att ta emot bistånd på energiområdet.

Möjligheterna till praktiska framsteg synes också i hög grad vara knutna till investeringsbanken och projektexportfonden och förutsättningarna för dessa organ att bygga upp kontakter med nationella och internationella biståndsgivare samt att påta sig en koordinerande och aktiv roll i planläggning- och investeringsfaserna i sådana biståndsprojekt där engagemang från flera nordiska länder kan bli aktuellt.

2.2 Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA)

Projektprogram vedrørende sikkerhedsforskning på energiproduktionsområdet

Indledning

Kontaktorganets oprindelige programforslag 1981-85 "Sikkerhedsforskning på energiproduktionsområdet". Nordisk udredningsserie B 1980:15, indeholdt i alt 6 programområder: *Miljøeffekter ved energiproduktion, Reaktorsikkerhed, Menneskelig pålidelighed, Kvalitetssikring, Radioaktivt affald og Radioøkologi.*

Nordisk Ministerråd besluttede i 1980 at programmet skal gennemføres efter det oprindelige programforslag, således at programområdet *Miljøeffekter ved energiproduktion* administreres af Embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål, og de øvrige af Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål, NKA.

Arbejdet på de 5 programområder startede officielt i januar 1981. Nordisk Ministerråd har for 1981 i alt bevilget 5.13 mill. NOK, hvortil kommer nationale bidrag som kan anslås til at udgøre et lige så stort beløb.

De programområder som administreres af NKA kan betragtes som en videreførelse af det nu afsluttede kernesikkerhedsprogram 1977-80.

Arbejdet i 1981

I programmets indledende fase har man bestræbt sig for at involvere flest muligt af de kredse i Norden som selv er engageret i tilsvarende problemstillinger. Både sikkerhedsmyndigheder, elselskaber (Nordel), kvalitetstekniske foreninger og forskningsinstitutter deltager således nu i arbejdet.

På hvert af de fem programområder er der i 1981 oprettet styringsgrupper til at varetage arbejdets tilrettelæggelse og til at koordinere indsatsen mellem deltagerlandene.

I *Reaktorsikkerhedsprojekterne* har man behandlet sikkerhedsspørgsmål som kan være af afgørende betydning for pålideligheden af reaktorer og ved mindre ulykker i det primære kølesystem.

Projekterne om *Menneskelig pålidelighed* har til formål at forbedre

personalets forudsætninger for arbejde ved forstyrrelse i driften og i forbindelse med vedligeholdelse af større anlæg.

I *Radioøkologiprojekterne* undersøges omegnskønssekvenserne ved udslip fra reaktorer, både under normal drift og ved ulykker.

I projekterne om *Radioaktivt affald* har man forberedt spørgsmål om hvilken indflydelse unormale driftssituationer eller uheld ved et kernekraftværk vil have for produktionen af affald og for dets behandling.

Kvalitetssikringsprojekterne vedrører specifikation af de krav der må stilles til industrien under projektering og drift af større anlæg i energiproduktionssektoren.

Kernesikkerhedsprogrammet 1977-80 viste at en kontinuerlig projektopfølgning var nødvendig for at sikre effektive arbejdskontakter mellem deltagere i de forskellige lande. I det nye sikkerhedsprogram er oprettet en central projektadministration som blandt andet har til opgave at foretage en løbende projektopfølgning. Den centrale projektadministration sorterer direkte under kontaktorganet.

NKA har i 1981 indkaldt sin ad hoc-komité for sikkerhedsforskning (NKS) for at foretage en vurdering af hele sikkerhedsprogrammet med henblik på at sige dets aktualitet for de enkelte nordiske lande.

Afslutning af kernesikkerhedsprogrammet 1977-80

Det eneste af kernesikkerhedsprojekterne som allerede kunne slutrapporteres i 1980 var *kvalitetssikringsarbejdet*, hvis resultater nu udnyttes i det nye sikkerhedsprogram.

Kernesikkerhedsprogrammets projekt om *reaktoraffald* blev sammenfattet i en omfattende slutrapport i 1981 og præsenteret for en større kreds af bl.a. forskere og myndigheder i 1981. Resultatet er en almen sikkerhedsmetodik som kan anvendes ved bedømmelse af anlæg til lagring, transport og deponering af reaktoraffald.

Projektet om *kontrolrumsudformning* afsluttedes i 1981 med formulering af retningslinier for operatørtræning og for hvordan kontrolrumsudstyret skal udformes for at sikre god forbindelse til operatørerne. Et eksperimentelt udstyr for forsøg med menneskelige reaktioner i kontrolrum er oprettet ved Halden reaktoren, og dette kan anvendes også ved fremtidige nordiske studier.

Kernesikkerhedsprogrammets *myndighedsarbejde* er fortsat i 1981 hvor man er kommet frem til anbefalinger om ensartet myndighedsbehandling vedrørende transport af radioaktivt materiale. Anbefalingerne omfatter postbefordring, certifikatudstedelse og "fysisk beskyttelse" af nukleart materiale. Anbefalingerne behandles nu af de enkelte landes myndigheder.

NKA's ovennævnte ad hoc-komité NKS har efter afslutning af kernesikkerhedsprogrammet indledt en gennemgang af dettes enkelte delprogrammer for at udarbejde en samlet bedømmelse af resultaterne og deres videre udnyttelse. NKS har udarbejdet en liste over kriterier som kan anvendes generelt ved bedømmelse af resultaterne fra nordiske projekter.

2.3 Nordel

Samarbetet inom Nordel bedrivs inom drift-, planerings- och värmekraftutskotten; inom utskottens undergrupper; inom informations- och bränslekommittéerna; genom kontaktmännen för statistik och FoU samt inom Nordels sekretariat, som under tiden september 1981 – september 1984 är placerat hos Sydkraft i Sverige.

Vid Nordels årsmöte 1981 redogjorde Driftutskottet för den fortlöpande behandlingen av aktuella samkörningsfrågor. Dessutom redogjordes för de rekommendationer som tagits fram för att säkra det nordiska kraftsystemets elektriska stabilitetsegenskaper. Planeringsutskottet redovisade, förutom sedvanliga prognoser och utbyggnadsplaner, sin bok "Energien i samhället" som skall komma ut på de nordiska språken. En rapport om värmepumpar och solenergianläggningar presenterades också. Värmekraftutskottet redovisade bl.a. rapporter om kärnbränsle (prisutveckling, bränslecykel och avfallshantering), anläggningskostnader för kärn- och fossilkraftverk, FoU-verksamhet på energiområdet inom Nordelländerna och vindkraft.

Beträffande nya samkörningsförbindelser har beslut fattats av intressenterna om att bygga ytterligare en 400 kV förbindelse mellan Själland och Sydsverige för idrifttagning 1985. De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att öka kapaciteten på likströmsförbindelserna mellan Sverige och Jylland resp. mellan Norge och Jylland studeras också.

Kapitel IX

Jord- och skogsbruk

Under den här rubriken berörs nordiskt samarbete inom ramen för ministerrådskomplexet samt hos organ med nära anknytning härtill angående primärnäringarna dvs. jordbruket, skogsbruket och fisket – det sistnämnda rörande begränsade aktiviteter på insjöfiskets område.

Sammanfattning

Samarbete inom ramen för Nordiska ministerrådets allmänna budget har från första början varit forskningsbetonat. Detta sätter sin stämpel också med tanke på det nuvarande samarbetet. Dock kan man konstatera att samarbetet har utvecklats sig raskt och att detta medför en konstant vidgning av samarbetsfält. Under det gångna året omfattade jord- och skogsbrukssamarbetet följande områden:

Jord- och skogsbrukspolitiskt informationsutbyte

Informationsutbyte sker närmast i det Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor, där såväl regeringsmyndigheterna som jordbruksorganisationerna är representerade. Kontaktorganets huvuduppgifter är att följa utvecklingen av jordbrukets produktions- och exportförhållanden samt avsättning av och priser på jordbruksprodukter i Norden. Jordbrukspolitiska ändringar och andra frågor av nordisk betydelse diskuteras. Delta-garna informerar varandra också om jordbruksdiskussioner i internationella fora.

Jordbruksforskning

Under Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) koordinerar Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS, grundad 1979) det konkreta samarbetet på området. I frågor rörande samnordiska jordbruksforskningsprojekt har NÄJS ett utvecklat samarbete med Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ), som är ett samarbetsorgan för nationella jordbruksvetenskapliga forskningsråd. Flera långtgående förslag till samarbetsprojekt har blivit färdiga. Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor har enats om att på ett av dessa delområden – nämligen vid forskning rörande biologisk bekämpning av växtpatogener – en större satsning skall göras under år 1982. Två andra omfattande projekt rörande forskning av de klimatiska faktorernas verknings samt resistens mot juverinflammation är under närmare

granskning. Nordiskt jordbrukskooperativt forskningssamarbete i överensstämmelse med *Nordiska rådets rekommendation nr 15/1977* fortsätter under år 1982.

Skogsforskning

Samarbetet på sektoren leds av en nordisk institution: Samarbetsnämnden för Nordisk skogsforskning (SNS). Den upprättades år 1972 och infördes år 1978 på ministerrådets budget. År 1982 kommer Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR), som hittills också varit en självständig institution på ministerrådets budget, att inordnas under SNS. SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

Under SNS sorterar f.n. 16 samarbetsgrupper representerande olika kompetensområden samt NSR. Enligt sin målsättning kommer SNS aktivt att penetrera möjligheterna att tillskapa samarbetsgrupper inom de kompetensområden som ännu ej är täckta av dylika grupper. Inledande, lovande kontakter i denna fråga har tagits.

Under år 1981 har SNS tilldelat projektmedel till nio pågående samarbetsprojekt. Antalet projekt för NSR har varit sex stycken. Härutöver har visst stöd getts till Nordiska Samarbetsgruppen för Högre Skogsutbildning. Något som helst utrymme för stöd till nya projekt har ej funnits. Tvärtom har flera projekt under året fått drivas på en betydligt lägre nivå än som ursprungligen planerats.

Genbanksamarbete

Nordiskt genbanksamarbete på jordbruksområdet omfattar i dagens läge en nordisk institution – Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter – samt tre planeringsprojekt (fisk, husdjur, mikrober). Nordiska genbanken, som har sitt säte i Lund, ersätter de motsvarande nationella aktiviteterna. Banken är ett viktigt serviceorgan för nordiska växtförädlare och växtforskare.

Under år 1981 har verksamheten varit koncentrerad till fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter. Det bör speciellt nämnas att arbetet med inventering och beskrivning av släkterna Ribes (bl.a. vinbär), Rubus (hallon) och Rheum (rabarber) har påbörjats med hjälp av en separat projektbeviljning från ministerrådet. En plan rörande NGB:s databehandlingsstruktur och dess utbyggnad samt uppdateringsbehov av nuvarande ADB-anläggning har utarbetats. Arbetet med programmering och etablering av rutiner är i full gång.

På NÄJS' anbefallning har ministerrådet finansierat utredningsarbeten rörande nya former för genbanksamarbete. Två långtgående planeringsprojekt, ett rörande genbanken för mikrober och ett annat för husdjur har blivit färdiga. De båda förslagen utvärderas nu vid nationella departement samt vetenskapliga samarbetsorgan.

Därtill har ministerrådet finansierat ett projekt angående genbanksarbetet för fisk, vilket sannolikt kommer att ses i ett nytt ljus när man har fått klarhet över vem som har ansvaret för det kommande nordiska samarbetet angående fiskodling (*Nordiska rådets rekommendation nr 6/1981*).

Ministerrådssekretariatet har efterlyst beredskapen vid Nordiska Kontaktorganet för fiskerifrågor att överta ansvaret för planering och styrning av detta.

Växtförädling

Växtförädlingssamarbete leds av en nordisk arbetsgrupp i överensstämmelse med ett samarbetsprogram som behandlats av ämbetsmannakommittén på hösten 1980.

Under år 1981 har ministerrådet finansierat åtta projekt på området. Det mest omfattande av dessa projekt rör sig om "Förädling av gräsmarksväxter för Nordens nordliga områden". Av stor betydelse är också forskningsprojektet om "Resistens mot växtsjukdomar" (i detta tillfälle mjöldagg på korn). Andra projekt har varit av utredande karaktär. Så undersöks bl.a. förutsättningar för framtida förädlingssamarbete rörande frukt och bär samt grönsaker och potatis.

I december 1981 hölls i Esbo i Finland ett vällyckat symposium om framtidsutsikter i nordiskt växtförädlingssamarbete. Alla berörda parter i Norden var företrädare vid symposiet, som lade grundlaget för nordisk samverkan såväl på växtförädlingsforskningens som på det konkreta förädlingsområdet.

1. Jord- och skogsbrukspolitiska samarbetsfrågor samt ledande samarbetsorgan

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor är det viktigaste samarbetsorganet för jordbrukspolitiskt informationsutbyte. I kontaktorganet sitter representanter för såväl regeringsmyndigheterna som jordbruksorganisationerna.

Kontaktorganet upprättades 1961 i överensstämmelse med en rekommendation från Nordiska rådet. Kontaktorganets huvuduppgifter är att följa utvecklingen av jordbrukets produktions- och exportförhållanden samt avsättning av och priser på jordbruksprodukter i Norden. Jordbrukspolitiska ändringar och andra frågor av nordisk betydelse diskuteras. Deltagarna informerar varandra också om jordbruksdiskussioner i internationella fora.

I kontaktorganets möte den 1 juli 1981 deltog jordbruksministrarna från Danmark, Finland, Island och Norge.

Ministerrådet avser att i sin verksamhetsberättelse under de kommande

åren i samarbete med det Nordiska Kontaktorganet för jordbruksfrågor framställa en kortfattad analys över jordbrukets produktionsförhållanden och försörjningsläget generellt.

Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS)

Under Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) koordinerar Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS, grundad 1979) det konkreta samarbetet på området. NÄJS framlägger årligen för ministerrådet ett förslag till nordiska samarbetsprojekt, närmast på jordbruksforskningens samt växtförädlingens område, samt uttalar sig över respektive nordiska institutioners budgetförslag. Den tar också initiativ till nya former av nordiskt samarbete. Ämbetsmannakommittén har under året hållit tre möten, vid vilka den bl.a. har behandlat ett förslag till organisatoriska former att planera och förvalta nordiskt jordbruksforskningssamarbete. NÄJS arbetar med ett förslag till handlingsprogram rörande detta.

På uppdrag av NÄJS har man under årets lopp utrett möjligheter till samordning av nordiska jägarkompetensregler. (*Nordiska rådets rekommendation nr 14/1979*). Det har varit målsättningen, att jägarexamen i ett nordiskt land kunde erkännas i samtliga nordiska länder. I NÄJS höstmöte kunde man konstatera, att ett positivt resultat uppnåtts i frågan.

2. Jordbruksforskning

Inom ramen för ministerrådskomplexet drives nordiskt jordbruksforskningssamarbete för tillfället i form av fyra gemensamma projekt, exklusive genbanks- och växtförädlingsprojekt.

Jordbruksforskningssamarbetets organisation har under det gångna året varit föremål för intensiv utredning. I ett förslag från en kommitté under Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor föreslås en ny arbetsfördelning mellan ministerrådssekretariatet och Nordiska Kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ) vid planering och förvaltning av samarbetet. NKJ är ett samarbetsorgan för nationella jordbruksvetenskapliga forskningsråd. Därtill understryker förslaget nödvändigheten av att övergå till en ny modell vid finansiering av forskningssamarbetet. Enligt den här modellen skulle nordiska medel användas närmast för planering och samordning av nationellt finansierade forskningsaktiviteter. Ministerrådet kommer att informera Nordiska rådet om den organisatoriska lösningen efter att förhandlingarna mellan departementen och eventuella samarbetspartners har blivit slutförda. Löpande kontakter med Nordiska Jordbruksforskarnas Förening (NJF) och dess olika sektioner har varit speciellt värdefulla vid initierandet av nya aktiviteter.

Vad angår forskningssamarbetets innehåll kan det konstateras, att flera

långtgående förslag har blivit färdiga. Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor har enats om att på ett av dessa delområden – nämligen vid forskning rörande biologisk bekämpning av växtpatogener – en större satsning skall göras under år 1982. Två andra omfattande projekt rörande forskning av de klimatiska faktorernas verkningskraft samt resistens mot juverinflammation är under närmare granskning. Nordiskt jordbrukskooperativt forskningssamarbete i överensstämmelse med *Nordiska rådets rekommendation nr 15/1977* fortsätter under år 1982.

Ministerrådet (samarbetsministrarna) har efter anbefallning från NÄJS beviljat medel till delfinansiering av pilotprojektet angående forskarutbildning på jord- och skogsbrukets område för år 1982. Förslaget om pilotprojektet ingår i *huvudrapporten om ökat nordiskt forskningssamarbete (NU 1981:1)*. Dock anser ministerrådet, att som en bestående ordning bör projektet finansieras från den nordiska kulturbudgeten.

På ministerrådssekretariatets begäran har man framställt ett förslag till ett utredningsprojekt om "Beteendekunskap som medel i dagens djurhållning", detta i överensstämmelse med *Nordiska rådets social- och miljöutskotts anförande den 23.10.1979* samt rådspresidiets skrivelse den 16.11. 1979. Ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor har beslutat att

ta ställning till förslaget först efter att NKJ har genomfört ett symposium över samma ämne.

Jordbruksforskning och forskarutbildning

årlig finansiering i miljoner NOK	1981	1982
Projekt exklusive växtförädlings- och genbanksamarbete	842,4	839,3
Forskarkurser	108,0	226,0
Tillsammans	950,4	1065,3

3. Skogsforskning

Samarbetet på sektoren leds av en nordisk institution: Samarbetsnämnden för Nordisk skogsforskning (SNS). Den upprättades år 1972 och infördes år 1978 på ministerrådets budget. År 1982 kommer Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR), som hittills också varit en självständig institution på ministerrådets budget, att inordnas under SNS. SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

SNS:s styrelse består av tre representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige (en av de tre kommande från skogsadministrationen, en från forskningen och en från det praktiska skogsbruket) samt en observatör från Island. Sekretariatet består av ca 1/4 tjänst. Fr.o.m. 1982

kommer även NSR:s styrelse och sekretariat (ca tjänst) att finansieras via SNS:s anslag.

Under SNS sorterar f.n. 16 samarbetsgrupper representerande olika kompetensområden samt NSR. Enligt sin målsättning kommer SNS aktivt att penetrera möjligheterna att tillskapa samarbetsgrupper inom de kompetensområden som ännu ej är täckta av dylika grupper. Inledande, lovande kontakter i denna fråga har tagits.

Under år 1981 har SNS tilldelat projektmedel till nio pågående samarbetsprojekt. Antalet projekt för NSR har varit sex stycken. Härutöver har visst stöd getts till Nordiska Samarbetsgruppen för Högre Skogsutbildning. Något som helst utrymme för stöd till nya projekt har ej funnits. Tvärtom har flera projekt under året fått drivas på en betydligt lägre nivå än som ursprungligen planerats.

År 1981 innebar för SNS:s del nya stadgar, vilka ställer större krav på aktiva insatser från SNS:s sida än tidigare stadgar. I samband därmed utsågs en ny styrelse, och ordförandeskapet, som cirkulerar mellan de deltagande länderna i fyraårsperioder, jämte sekretariatet överflyttades från Danmark till Sverige.

SNS har under året antagit ett utkast till policy för sin verksamhet att tillämpas t.v. Enligt detta kommer, efter hand som pågående projekt slutförs, en växande andel av SNS:s projektmedel att utnyttjas för finansiering av projekt, som aktivt kommer att initieras av SNS i direkt kontakt med de olika samarbetsgrupperna. Härvid kommer i stor utsträckning en likadan planerings- och finansieringsmodell som på jordbruksforskningens sida att tillämpas. För att garantera, att de tilltänkta projekten ligger i linje med nationella prioriteringar och därmed även kan påräkna nationell finansiering, kommer nära kontakt med de nationella forskningsråden att etableras.

SNS räknar med att det under 1982 skall kunna etableras nordiska samarbetsgrupper inom viktigare skogliga forskningsområden, bl.a. skogsföryngring och skoglig produktionsekologi, vilka hittills inte varit involverade i ett organiserat nordiskt samarbete. Antalet samarbetsgrupper beräknas därvid totalt komma att uppgå till drygt tjugo. Av SNS' projektanslag för 1982 kommer knappt hälften att gå åt för att finansiera redan väletablerade skogstekniska (NSR) projekt. Detta för sin del begränsar möjligheterna att utveckla samarbetet på den biologiska och ekonomiska forskningens område.

SNS har som målsättning att under den nuvarande styrelsens mandatperiod (1981-1984) träffa företrädare för var och en av samarbetsgrupperna och med dem diskutera forskningen och möjligheterna till nordiskt samarbete inom deras respektive område. SNS räknar med att de förda diskussionerna i flertalet fall skall resultera i att man inom respektive område kommer att kunna identifiera frågor som har hög nationell prioritet i flera av de nordiska länderna och där ett nordiskt samarbete skulle innebära

väsentligt ökad information för en given resursinsats. I dessa fall kommer – i den mån SNS har erforderliga resurser – projekt att initieras med tillämpning av den nya planerings- och finansieringsmodellen.

Skogsforskning

årlig finansiering i miljoner NOK

	1981	1982
NSR	2 457	
SNS	1 633	
Tillsammans	4 090	4 919

4. Genbanksamarbete

Nordiskt genbanksamarbete på jordbruksområdet omfattar i dagens läge en nordisk institution – Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter – samt tre planeringsprojekt (fisk, husdjur, mikrober).

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

Nordiska genbanken, som har sitt säte i Lund, ersätter de motsvarande nationella aktiviteterna. Banken är ett viktigt serviceorgan för nordiska växtförädlare och växtforskare. Under år 1981 har verksamheten varit koncentrerad till fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter. Arbetet med inventering och beskrivning av släkterna Ribes (bl.a. vinbär), Rubus (hallon) och Rheum (rabarber) har påbörjats med hjälp av en projektbeviljning från ministerrådet.

Under året har arbetet med fröinlagring vidareutvecklats. Emballagesidan för långtidslagring har lösts. Arbetet med uppförkning och utvärdering har fortgått. Databehandlingen har avancerat högst tillfredsställande. Bl.a. har en plan rörande NGB:s databehandlingsstruktur och dess utbyggnad samt uppdateringsbehov av nuvarande ADB-anläggning utarbetats. Arbetet med programmering och etablering av rutiner är i full gång. Ett internt ekonomiskt redovisningssystem har utarbetats och togs i bruk i början av året.

Påbörjade kartläggnings-, inventerings- och insamlingsarbeten har fortsatt programenligt i samtliga nordiska länder. En samnordisk arbetsgrupp av potatisexperter har redovisat förslag till åtgärder rörande bevarandet av potatis. Meristemrensning har påbörjats. En samnordisk arbetsgrupp för vallväxter etablerades under hösten.

Gemensamt sammanträde med rådgivande nämnden för genbankfrågor (en nämnd i varje land) hölls i Lund den 8-10 juli. Vid sammanträdet deltog också ledande personer från FN/FAO-projektet för genbanken.

Som konkreta frågor rörande bankens fortsatta verksamhet bör nämnas bl.a. det förestående genomförandet av Ribes, Rubus och Rheum-projektet (äldre befolkning med kunskap om lokalsortiment som föremål för insamlingsverksamheten blir allt färre), förnyandet av genbankens data-anläggning genom utbyte och komplettering av vissa komponenter samt övertagandet av den svenska Pisum (ärtväxt)-kollektionen i genbankens regi.

Planeringsprojekten

På NÄJS' anbefallning har ministerrådet finansierat utredningsarbeten rörande nya former för genbanksamarbete.

Två långtgående planeringsprojekt, ett rörande genbanken för mikrober och ett annat för husdjur har blivit färdiga. De båda förslagen utvärderas nu vid nationella departement samt vetenskapliga samarbetsorgan.

Därtill har ministerrådet finansierat ett projekt angående genbanksarbetet för fisk, vilket sannolikt kommer att ses i ett nytt ljus när man har fått klarhet över vem som har ansvaret för det kommande nordiska samarbetet angående fiskodling (*Nordiska rådets rekommendation nr 6/1981*). Ministerrådssekretariatet har efterlyst beredskapen vid Nordiska Kontaktorganet för fiskerifrågor att överta ansvaret för planering och styrning av detta.

Genbanksamarbete

årlig finansiering i miljoner NOK

	1981	1982
NGB	2 162	2 348
Ribes, rubus, rheum	108	109
Planeringsprojekt	145,8	130,8
Tillsammans	2 415,8	2 587,8

5. Växtförädling

Växtförädling är ett område som å ena sidan kan karakteriseras som tillämplad jordbruksforskning och å andra sidan som teknologi- och produktutveckling i jordbruket. Den förutsätter förhållandevis stora och långtgående satsningar från företag och myndigheter. I Norden är det närmast de klimatiska förhållandena som utgör grundlaget för samarbetet. Därmed kan också nordområdenas (kalottområdet, Färöarna, Island och Grönland) behov speciellt uppmärksammas vid val av konkreta förädlingsprojekt. Växtförädlingssamarbetet leds av en interdepartemental styrningsgrupp i överensstämmelse med ett samarbetsprogram som behandlats av ämbetsmannakommittén på hösten 1980.

Under år 1981 har ministerrådet finansierat åtta projekt på området. Det mest omfattande av dessa projekt rör sig om "Förädling av gräsmarksväxter för Nordens nordliga områden". Av stor betydelse är också forskningsprojektet om "Resistens mot växtsjukdomar" (i detta tillfälle mjöldagg på korn). Andra projekt har varit av utredande karaktär. Så undersöks bl.a. förutsättningar för framtida förädlingsamarbete rörande frukt och bär samt grönsaker och potatis.

Växtförädling

årlig finansiering i miljoner NOK

	1981	1982
Nordiska växtförädlingsprojekt	619,8	872

Kapitel X

Jämställdhetsfrågor

Sammendrag

Et revidert samarbeidsprogram for likestillingsområdet blir fremmet som et Ministerrådsforslag for Nordisk Råd ved dets 30. sesjon. Ministerrådsforslaget grunner seg bl.a. på høring med arbeidsmarkedets parter, nasjonale kvinneorganisasjoner m.fl. og samråd med Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg. Programforslaget angir følgende hovedområder for samarbeidet: arbeidsliv, sosial- og familiepolitikk, utdanning, bo- og samfunnsplanlegging samt deltakelse i det politiske livet for øvrig.

De mest sentrale prosjektene innen virksomheten har i 1981 beskjeftiget seg med kartlegging av det kjønnsoppdelte arbeidsmarked og dets årsaksbakgrunn, datateknologiens virkning for kvinners sysselsetting, daghjemmenes mål og innhold, bolig- og samfunnsplanlegging på kvinners vilkår, kvinners deltagelse i samfunnets styrende organer samt massemedia og likestilling. Prosjektet vedrørende fedre og søsken på fødeinstitusjoner ble avsluttet. 1. februar ble det avholdt et kontaktmøte med representanter for nasjonale kvinneorganisasjoner, arbeidsmarkedets parter og Nordisk Råd. En konferanse mellom representanter for de offentlige likestillingsorganene om oppfølging av FN's kvinnekongress i København 1980 ble også avholdt.

Samarbeidet på jämställdhetsområdet är förankrat i jämställdhetsutskottet. Detta upprättades av samlarbeitsministrarna den 30 maj 1978 genom att kontaktgruppen för jämställdhet, som hade fungerat sedan 1975, fick permanent status. Hösten 1980 beslutades att det fackliga ansvaret för jämställdhetssamarbeidet hädanefter skulle ligga hos jämställdhetsministrarna. Samtidig blev jämställdhetsutskottet direkt underställt Ministerrådet (jämställdhetsministrarna) som dess beredande organ. En konsulentsjans for i första hand ärenden som rör jämställdhet inrättades i början av 1981 på ministerrådssekretariatet.

Jämställdhetsutskottet har enligt sitt mandat till uppgift att koordinera det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet på basis av det program som antogs 1978 av Ministerrådet och som reviderats under 1981.

Under året har 9 projekt varit igång till en sammanlagd beviljad budget på 861 700 NOK.

1. Tvådelade arbetsmarknader i Norden

Arbetsmarknaden är hårt könsuppdelad. Denna tudelning utgör ett allvarligt hinder för jämställdhet mellan kvinnor och män, såväl i arbetslivet som i hemmet. Ministerrådet påbörjade 1980 ett projekt vars syfte är att

både kartlägga yrkesindelningen enligt kön i de nordiska länderna och på vilket sätt den könsmässiga arbetsindelningen har uppstått och utvecklats. Projektet är förlagt till universitetet i Helsingfors och beräknas vara avslutat i början på 1982.

2. Datateknologi och kvinnors sysselsättning

Den teknologiska utvecklingen får till följd ständiga förändringar inom organisationer och företag. Arbetstagarna påverkas därvid i olika grad. 1981 påbörjade Ministerrådet ett projekt vars syfte är att försöka beskriva dessa förändringar på kontorsområdet och hur de har påverkat och framför allt kommer att påverka jämställdheten mellan kvinnor och män. Studien kommer att innehålla en beskrivning av utvecklingen av tre distributionsföretag i Danmark, Norge och Sverige under en tidsperiod på ca. 10 år. En beskrivning av de anställdas utveckling skall göras med hänsyn till arbetsinnehåll, löner, utbildning, sociala situationer, barriärer i organisationen som påverkar jämställdheten i positiv eller negativ riktning. Projektet beräknas pågå till september 1982.

3. Daghemmens mål och innehåll

I Norden har verksamheten i daghemmen både en pedagogisk och social funktion. I alla de nordiska länderna pågår nu ett forsknings- och utvecklingsarbete om daghemmens mål och innehåll. En särskild kontaktkommitté för barntädgårds- och förskolesektorn, som består av företrädare för ländernas socialstyrelser/motsvarande påbörjade ett projekt 1981 vars syfte är att samla in, bearbeta och dra slutsatser från den kunskap, de erfarenheter och den forskning som gjorts i de nordiska länderna på området. Undersökningen kommer bl.a. att beakta könsrollsfrågor såsom barnens aktivitet, och lekmaterial samt daghemsinstitutionernas personalpolitik. Projektet kommer att samfinansieras med socialsektorn från och med 1982 och beräknas vara slutfört 1983.

4. Bygga och bo på kvinnors villkor

I augusti hölls en nordisk konferens vars syfte var att fördjupa och konkretisera de krav på boende- och samhällsplanering som kom fram vid en liknande konferens i Kungälv 1979. Arrangörer var Nordiska Kvinnors Bygge- och Planforum och inbjudan vände sig speciellt till dem i de nordiska länderna som var engagerade i boende- och samhällsplaneringsfrågor sett ur jämställdhetspolitiskt perspektiv.

5. Kontaktmöte om nordiskt jämställdhetssamarbete

I februari 1981 hölls ett kontaktmöte mellan jämställdhetsutskottet och representanter för nationella kvinnoorganisationer samt representanter för arbetsmarknadens parter och Nordiska rådet. Avsikten var att ge information och få impulser till planläggningen av Ministerrådets fortsatta verksamhet på jämställdhetsområdet. Diskussionen rörde sig framför allt om revideringen av samarbetsprogrammet. Nästa kontaktmöte skall hållas i Sverige våren 1982.

6. Offentliga jämställdhetsorgan och deras funktion

I september 1981 hölls en konferens med representanter för de offentliga jämställdhetsorganen i de nordiska länderna, dvs. representanter från jämställdhetskommittéer/motsvarande, jämställdhetsombudsmän och departement.

Konferensens tema var "uppföljning av FN:s Kvinnokonferens i Köpenhamn 1980". Diskussionen rörde sig kring de offentliga jämställdhetsorganens möjligheter att vidta åtgärder på basis av rekommendationerna i FN:s handlingsprogram, speciellt från avsnittet "Review and evaluation of progress achieved in the implementation of the world plan of action: National machinery and legislation" (A/CONF. 94/11). Dessutom gavs en redogörelse för jämställdhetslagstiftningen i Norden.

7. Kvinnor i styrande organ

I oktober 1981 hölls en konferens med forskare och politiker från de fem nordiska länderna, för att diskutera hur man kan säkra kvinnors inflytande på de beslut som fattas i samhället. Diskussionen rörde sig bl.a. kring följande ämnen: Vilka hinder möter kvinnorna i beslutsprocessen? Vilka konkreta åtgärder kan man vidta för att öka kvinnors representation och reella inflytande? Vilken betydelse kan könskvotering ha? Hur kan lagstiftningen användas till att främja jämställdhet?

Ett av projektets syften var även att komma fram till konkreta förslag till åtgärder och forskningsprojekt.

Resultatet från konferensen kommer att publiceras i en rapport.

8. Förlossnings- och BB-avdelningar i Norden

Utredningen "Födeinstitutionene i Norden. En kartläggning vedrørende fedre og søsken" (NU A 1980:17) har utkommit på finska. Dessutom finansierade Ministerrådet en resa för projektledaren till samtliga nordiska länder. Syftet med resan var att förmedla forskningsresultaten till berörda myndigheter yrkesorganisationer och forskare samt till massmedia.

9. Massmedia och jämställdhet

1978 genomförde Ministerrådet en utredning, som gav en översikt över utförd forskning på området massmedia och jämställdhet. Rapporten publicerades som NU B 1978:28 och har legat till grund för ett projekt, som kom igång 1980. Genom att försöka belysa kvinnornas funktioner, arbetsuppgifter, självständighet i beslutsärenden m.m. har en redaktion inom Danmarks radio och en motsvarande inom Sveriges Television studerats. Den bild av kvinnan, som återspeglas i programmen, jämförs med hennes ställning och uppgifter i programproduktionen. Dessa exempel analyseras därefter mot bakgrund av kvinnors ställning inom de båda företagen i sin helhet för att komma fram till generella tendenser och utifrån dessa peka på konkreta möjligheter till åtgärder för att främja jämställdheten. Projektets mål är att öka och systematisera kunskaperna om de mekanismer, som leder till onyanserade, felaktiga och schablonartade framställningar av kvinnor och män i massmedia och att föreslå konkreta åtgärder.

Projektledarna deltog i augusti 1981 i Den Femte Nordiska Konferensen för Masskommunikationsforskning i Island för att delge de framkomna resultaten.

Rapporten kommer att tryckas upp i början av 1982.

10. Reviderat samarbetsprogram

Förslag till reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet har utarbetats under 1981. Förslaget, som varit ute på remiss till arbetsmarknadens parter och till nationella kvinnoorganisationer, kommer att föreläggas Nordiska rådet vid sessionen 1982. Revisionen har även skett i samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott under hösten 1981.

I programmet föreslås att samarbetet skall omfatta följande huvudområden,

arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet i övrigt. Opinionsbildning bör ske genom information, utbildning och massmedia.

Förutom de redan påbörjade eller beslutade projekten vill Ministerrådet prioritera följande områden på kort sikt:

- uppföljning av projektet om den könsuppdelade arbetsmarknaden vilket skall syfta till att finna lämpliga metoder att bryta denna könsuppdelning
- undersökning om konsekvenserna för jämställdheten av arbetstidens förläggning och omfattning
- kartläggning av ungdomens könsuppdelade studie- och yrkesval samt av de faktorer som bidragit till detta
- översikt och utvärdering av lagstiftning som har betydelse för jämställdheten i de nordiska länderna
- kartläggning av de offentliga och enskilda organ som engagerats i de olika ländernas jämställdhetsarbete

– forskning och erfarenhetsutbyte om den sneda könsfördelningen i samhällets styrande organ.

Syftet med samtliga projekt är, att de skall leda fram till lösningar och förslag om åtgärder, som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män.

I programmet föreslås även att jämställdhet skall främjas inom den verksamhet och de organ, som ingår i det nordiska samarbetet på alla fackområden, samt att man inom Ministerrådet vill sträva efter en jämnare könsfördelning vid utnämningar av ledamöter i nordiska kommittéer och arbetsgrupper.

Samarbetsprogrammet kompletteras i en bilaga av en åtgärdsförteckning innehållande avslutade och pågående projekt samt projektidéer på jämställdhetsområdet.

11. Planerade nya projekt 1982

Följande projekt beräknas komma igång under 1982

Helhetsperspektiv på boende, omsorg och arbete. Projektet syftar till att utveckla modeller för ett nytt sätt att organisera vardagslivets viktigaste områden representerade av begreppen boende, omsorg och arbete.

Produktionsfrämjande lönesystem med hänsyn till jämställdhet. Syftet är att undersöka på vilket sätt produktionsfrämjande lönesystem påverkar kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och arbetsplatsen och i hemmet.

Kvinnor i nordisk politik. Syftet är att ge kunskap om kvinnors deltagande och inflytande i nordisk politik.

12. Övrigt

Ministerrådet lägger vikt vid att jämställdhetsaspekten beaktas på alla samarbetsområden. Inom arbetsmarknadssektorn har jämställdhetsutskottet en ledamot i den styrningsgrupp som ansvarar för projektet "Deltidsarbete i Norden" och inom socialsektorn kommer som tidigare nämnts projektet "Daghemmens mål och innehåll" även att ta hänsyn till jämställdhetsaspekter.

I april 1981 hade jämställdhetsutskottet ett kontaktmöte med de nordiska arbetsgivarföreningarna. Vid mötet orienterades om respektive organisations verksamhet på jämställdhetsområdet. Dessutom diskuterade man de fortsatta formerna för kontakt mellan jämställdhetsutskottet och arbetsgivarföreningarna.

Kapitel XI

Konsumentpolitik

Sammanfattning

Samarbetet om varuundersökningar har under året koncentrerats på kylar och frysar samt torktumlare. Provningsresultaten har använts dels som underlag för konsumentinformation dels för att ta fram metoder för mätning av energiförbrukning m.m.

På produktsäkerhetsområdet har dels gjorts övergripande utredningar, bl.a. om brand i hem- och fritidsmiljön och om riskanalyser vid produktolycksfall, dels produktinriktade undersökningar av t.ex. tält, beklädnads-textilier och cyklar.

På produktinformationsområdet har ett informationssystem med funktionskrav för tvättmaskiner tagits fram. En utvärdering av det nordiska mattklassificeringssystemet (NCC) har påbörjats och möbelmärkningen i de nordiska länderna har kartlagts. Beträffande skötselmärkning har trikåvaror och skinn studerats. Slutligen har en rapport om energisparande för elektriska hushållsapparater remissbehandlats.

På utbildningsområdet har verksamheten koncentrerats till ett projekt om konsumentundervisning i lärarutbildningen. Vidare har en kartläggning av konsumentfrågorna i journalistutbildningen gjorts och kriterier för bedömning av kommersiellt material som använts i skolorna har tagits fram.

En utvärdering av konsumentprogram i radio och TV har gjorts och experimentella program har producerats i samarbete med radio/TV-bolagen i de nordiska länderna.

Bland konsumenträttsliga frågor som behandlats under året märks främst marknadsföring till barn och unga samt användande av tester resp. garantier i företagens marknadsföring.

Ett omfattande projekt om användningen av konsumentkredit i Norden har i stort sett avslutats. Vidare har ett seminarium om hushållsekonomiska frågor samt en utvärdering av samhällsåtgärder för tryggnad av konsumenternas tillgång till kommersiell service i glesbygdsområden genomförts.

1. Inledning

En genomgripande utvärdering av den verksamhet som bedrivits inom området under de senaste åren har gjorts. Utvärderingen har resulterat i en fastare planläggning och en strängare prioritering av samarbetsprojekt på området. 1980 genomfördes en omorganisation för att skapa effektivare former för planering, genomförande och uppföljning av verksamheten. Den nya organisationen har visat sig motsvara uppställda förväntningar.

Det 1980 antagna nordiska samarbetsprogrammet på konsumentområdet utgör grunden för verksamheten inom sektorn. Effektivisering av det konkreta arbetet vid konsumentorganen i de olika länderna och nyttan för största möjliga antal konsumenter har också varit viktiga prioriteringsgrunder i arbetet. Nyttan för den enskilda medborgaren är generellt ett kriterium för prioritering av konsumentsektorn men även inom sektorn sker prioriteringar med utgångspunkt i nyttan för de enskilda konsumenterna.

Ett exempel på effektivisering av arbetet är framtagandet av gemensamma provningsmetoder för konsumentvaror och genomförandet av gemensamma nordiska provningar.

De enskilda nordiska ländernas ringa storlek har inneburit att vissa uppgifter inte varit möjliga att lösa nationellt. Det inrapporteringsystem för olycksfall i hemmen m.m. som tagits fram och utprovats gemensamt i de nordiska länderna hade t.ex. resursmässigt knappast varit möjligt att ta fram i ett enskilt land. Projektet har lett till fortsatt samarbete och de nordiska länderna har nu en framträdande ställning betr. förebyggande av olyckor i hemmiljön.

Under verksamhetsåret 1981 har betydande resurser använts för vidareförande och avslutande av några tidigare igångsatta aktiviteter. Bland dessa kan nämnas en utredning om användning av konsumentkredit i Norden, gemensamma provningar av konsumentvaror, en utvärdering om hushållsekonomiska undersökningar i Norden, en utvärdering av produktion av konsumentprogram i radio och TV samt insatser betr. konsumentundervisning i lärarutbildningen.

Under 1981 har 28 projekt varit igång till en sammanlagd beviljning på 2,9 milj. NOK.

Vid sidan av projektverksamheten har ämbetsmannakommittén och dess utskott kontinuerligt utväxlat information och givit synpunkter på nationell konsumentverksamhet och på arbetet i internationella organisationer, speciellt OECD och EG.

2. Undersökningar av varor och tjänster

Gemensamma nordiska provningar har under året genomförts dels rörande utrustning för kyld förvaring, dels rörande torktumlare. Resultaten av den förstnämnda provningen har dels nyttjats som underlag för information till konsumenten dels använts för att konstruera en modell som kan användas för att beräkna kyl/frysmöblers energiförbrukning och för att kunna uppskatta inverkan av vidtagna förändringar i konstruktionen vad avser energiförbrukningen.

De provade apparaterna inom projektet torktumlare har representerat olika på marknaden förekommande typer, varav flertalet förekommer i samtliga nordiska länder. Resultaten från projektet har omfattat dels en

bedömning av de ingående apparaterna som underlag för konsumentinformation dels en utvärdering av den använda provningsmetoden. Metoden kommer att under 1982 redigeras och sammanställas för att läggas fram som förslag till Nordtest-metod. Förslaget till provningsmetod kommer också att utgöra underlag för de nordiska ländernas ställningstaganden i det pågående internationella arbetet för framtagande av en metod för provning av torktumlare. Rapport från projektet har sammanställts och beräknas kunna publiceras under första kvartalet 1982.

I en tidigare genomförd undersökning framkom att flertalet använda tältmaterial är mindre tillfredsställande från brandsäkerhetssynpunkt. Med utgångspunkt i denna undersökning genomförs en teknisk och praktisk provning av tältdukmaterial av olika sammansättning och med olika behandlingar för att utröna deras egenskaper främst vad gäller brandhärldighet sedan de utsatts för åverkan av väder och vind. Projektet är planerat att avslutas under första halvåret 1982.

Ett flertal projekt inom området berör produktsäkerhetsfrågor. Här återfinns projekt av mer övergripande art, som har till syfte att samla in och systematisera förekommande utredningar och annat material som underlag för planering av kommande aktiviteter eller för ställningstagande i principiella frågor. Aktuellt material rörande utredningar inom området brand i hemmen och på fritiden har sammanställts. Frågan om värdering av risker i samband med konsumentvaror belyses i en utredning, som genomförts 1981. Slutrapporten från projektet skall utgöra underlag för nationella diskussioner, som senare följs upp på nordisk nivå. — Av mera konkret inriktade projekt rörande produktsäkerhet som genomförts under året kan nämnas en utredning rörande beklädnadstextiliers roll vid inträffande bränder samt en utredning om cykelolyckor, som orsakat personskador. Båda dessa projekt avslutas under första halvåret 1982. En utredning av orsaker till fall/ halkningsolyckor, som påbörjades 1980 har avslutats. Resultaten från projektet och förslag till åtgärder för att minska antalet olyckor beräknas föras ut till berörda organ på nationell nivå.

Inom standardiseringsområdet har frågan om ett stärkt konsumentinflytande vid framtagande av konsumentvarustandarder behandlats. Riktlinjer för fortsatt verksamhet har diskuterats. Vissa konkreta aktiviteter har också förekommit under året, t.ex. har frågor i samband med den textila skötselmärkningen behandlats liksom en metod för bestämning av värmeisolerande förmåga hos olika stoppningsmaterial. Ett förberedande sammanträde inför det nordiska deltagandet i COPOLCO:s möte i Paris i slutet av april 1981 har hållits.

Försöksverksamheten inom Nordtest har fortgått. Fackgruppen NORD-TEST-konsument har under året avslutat arbetet med en behovsanalys inom området. Metod för provning av lukt borttagande förmåga hos köksfläktar har sänts på remiss till berörda organ. Inkomna svar har sammanställts som underlag för ställningstagande till ev. översändande av förslag till Nordtest-metod.

3. Produktinformation

Inom projektet textil skötselmärkning har en slutrapport utarbetats innehållande ett förslag till gemensamt utformade tilläggstexter till symbolmärkningen angående skötsel samt en utvärdering av användbarheten av de formskivor som framtagits vid TEFO (Textilforskningsinstitutet i Göteborg) för mätning av trikåvarors dimensionsstabilitet. Inom projektet rörande metod för rengöring av beklädnadsskinn har under året genomförts försök med en del vanligt förekommande skinnslag. Med utgångspunkt från erhållna resultat har den använda provningsmetoden diskuterats och justerats för att användas vid genomförande av fullskalaförsök under 1982.

Inom projektet Nordisk möbelmärkning har genomförts en kartläggning av de system för information om möbler, som används i de nordiska länderna, och möjligheterna för en harmonisering har diskuterats. En rapport med förslag till fortsatt arbete nationellt och nordiskt har lagts fram.

I nordiskt samarbete har framtagits ett informationssystem för mattor – NCC-systemet. Detta har varit i bruk sedan 1976. För att få en uppfattning om hur detta system fungerar dels vad avser tillverkare/importörer dels vad avser konsumenten, har under året genomförts ett projekt för utvärdering av systemet. Projektet skall fortsätta under första halvåret 1982, då rapport skall sammanställas.

Verksamhetsåret 1979 påbörjades en projektverksamhet rörande framtagning av informationssystem med funktionskrav för hushållskapitalvaror. Det första projektet behandlade kylar och frysar och en modell för utformningen av informationen lades fram. Ett motsvarande projekt anseende tvättmaskiner har genomförts under 1981. Inom ramen för projektet har gällande installations- och säkerhetsföreskrifter för hushållstvättmaskiner kartlagts. De till maskinerna hörande bruksanvisningarna har granskats och värderats utgående från de i Sverige framtagna riktlinjerna. Ett förslag till utformning av information till konsument har utarbetats. Det framtagna förslaget till information har testas i Danmark och Norge. Rapport framläggs under första kvartalet 1982.

Den framtagna rapporten "Energisparande för elektriska hushållsapparater" har sänts på remiss till berörda nordiska organ. Remissbehandlingen avslutas i början av 1982.

4. Utbildning och information

På utbildningsområdet har verksamheten koncentrerats till ett projekt om konsumentundervisning i lärarutbildningen. I samtliga berörda länder har arbetet med undervisningsplaner för lärarutbildning i konsumentfrågor genomförts i nära samarbete med ett antal lärarhögskolor. Nationella slutrapporter samt en sammanfattande nordisk rapport har utarbetats.

En kartläggning av konsumentfrågorna i journalistutbildningen har genomförts i syfte att skapa underlag för fortsatta åtgärder på området.

Arbetet med projektet "Reklam i skolan" som syftar till att skapa ett redskap för bedömning av kommersiellt material som används i skolorna har avslutats.

På informationsområdet har merparten av resurserna satsats på en utvärdering av konsumentprogram i radio/TV. Under året har kriterier för "bra" konsumentprogram satts upp, experimentella sådana program har producerats i samarbete med de olika ländernas radio/TV-bolag. En utvärdering av dessa program i jämförelse med traditionella konsumentprogram pågår.

Arbetet på detta område kommer under det närmaste året fortsatt att koncentreras kring lärarutbildningsfrågor och konsumentinformation i olika media.

5. Konsumenträtt

Det 1980 genomförda symposiet om prisjämförelser i marknadsföringen har avrapporterats. Symposiet rekommenderar bl.a. strängare krav beträffande användande av prisjämförelser i reklam. myndighetsinitiativ för att öka användningen av jämförpriser samt ökad användning av prisnivåundersökningar.

Utredningen om marknadsföring till barn och unga som skall skapa ett underlag för en bedömning av behovet av åtgärder till skydd för dessa grupper har fortsatt och kommer att slutföras i början av 1982.

En utredning om användning av tester i marknadsföringen och riktlinjer för detta har avslutats och rapporterats. Utredningen konstaterar att det inte finns några särregler som förhindrar utvecklandet av en gemensam nordisk praxis och att en sådan bör eftersträvas. Praxis är dessutom redan relativt lika och de skillnader som finns kan troligen relativt lätt undanröjas.

Huvuddelen av utredningen om användande av garantier i marknadsföringen har genomförts. Utredningen som syftar till att stärka konsumentskyddet i samband med varu- och tjänstegarantier avslutas under 1982.

Ett projekt om konsumentskyddet vid sällskapsresor har påbörjats under året. Projektet skall kartlägga konsumenternas rättställning vid sällskapsresor och komma med förslag till åtgärder för att stärka skyddet.

Diskussioner om konsumentskydd beträffande fast egendom har hållits med deltagande av tjänstemän vid konsumentmyndigheterna och representanter för lagstiftningsarbetet på området.

Representanter för FO/KO i de nordiska länderna har utväxlat erfarenheter om behandling av ärenden i respektive land.

Under 1982 kommer projekten om användande av garantier i marknadsföringen respektive konsumentskyddet vid sällskapsresor att avslutas. Ett

seminarium om det rättsliga konsumentskyddets effekter kommer att hållas. Konsumentproblem på bank- och försäkringsområdena kommer att kartläggas. "Kändisreklam" och andra former av suggestiv reklam avses bli behandlade vid ett seminarium. Överläggningar om tvistlösning i reklamationsnämnderna kommer att äga rum.

6. Allmänna konsumentpolitiska frågor

Den insamling och katalogisering av material om hushållsekonomi som gjordes under föregående år har legat till grund för ett seminarium om hushållsekonomska frågor. Projektet har avslutats och rapporterats, dels i form av en litteratur- och undersökningssammanställning, dels i form av en seminarierapport. Fortsatt samarbetet på området föreslås.

En utvärdering av samhällsåtgärder för tryggnad av konsumenternas tillgång till kommersiell service i glesbygdsområden, har avslutats och rapporterats. Projektet har kartlagt åtgärder i Finland, Norge och Sverige och jämfört dessa med varandra. Det genomförda projektet kommer att ligga till grund för vidgade insatser på varudistributionsområdet.

Det omfattande projektet om användningen av konsumentkredit i Norden har i stort sett avslutats. En delrapport om situationen i Sverige har utgivits under året. Projektet har byggt på omfattande enkätundersökningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Under den närmaste framtiden avslutas kreditundersökningen och seminariet om kommunal och regional konsumentverksamhet genomförs. På varudistributionsområdet vidgas samarbetet till att omfatta konsumentproblem förknippade med bl.a. butikers lokalisering, sortiment och serviceutbud. Frågor om konsumentproblem i samband med offentliga tjänster tas upp liksom utvärderingsmetoder beträffande konsumentpolitiska åtgärder. Notifikationssystemet beträffande samhällsvetenskaplig konsumentforskning vidareförs.

Kapitel XII

Kulturellt samarbete

1. Övergripande frågor

1.1 Kulturavtalet tio år

Med innevarande år har det nordiska kulturavtalet varit i kraft ett decennium. Vid dess tillkomst existerade redan ett vittförgrenat nordiskt kulturellt samarbete. Det befintliga samarbetet bestod både av etablerade kontakter mellan de nordiska länderna inom skilda samarbetsområden utan stöd från det offentliga och av ett flertal konkreta samarbetsprojekt och i synnerhet av institutioner som åtnjöt bidrag direkt från de enskilda ländernas statsbudgetar. Ett av de viktigaste skälen för att ingå ett särskilt nordiskt kulturavtal var önskan att bygga ut och ytterligare förstärka det existerande samarbetet. Ett annat skäl var behovet att kunna ställa resurser till disposition för en bättre administration av det existerande samarbetet och för en bättre prioritering av samarbetet i sin helhet.

Med kulturavtalet etablerades den gemensamma nordiska kulturbudgeten. Under de första åren skapade budgettillväxten utrymme för expansion av samarbetet samtidigt som de organisatoriska nyskapelserna – ministerrådet, ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet – gjorde det möjligt att mer systematiskt följa det redan existerande samarbetet i syfte att uppnå en mer rationaliserad administration och ett effektivare utnyttjande av resurserna.

Inom ramen för den gemensamma budgeten har under de gångna åren även byggts upp nya verksamheter. Med bidrag från ministerrådets dispositionsmedel har aktiviteter satts igång på försöksbasis och om de visat sig vara värdefulla har de kunnat föras över till fast finansiering över ministerrådets budget. Bland dessa nya verksamheter kan nämnas institutioner som Nordiskt vulkanologiskt institut, Nordiskt samiskt institut, Nordiskt språk- och informationscentrum och Nordiskt konstcentrum samt stödordningarna för översättning av nordisk nabolandslitteratur, nordiskt ungdomssamarbete, nordiskt folkbildningssamarbete och nordiskt idrotts-samarbete. De nya satsningarna har gjorts av ministerrådet efter överläggningar med parlamentarikerna i Nordiska rådets kulturutskott enligt samarbetsformer som etablerats redan under kulturavtalets första år. Samtidigt har denna utbyggnad av samarbetet skett efter en noggrann prioritering inom kulturavtalets organ tack vare den uppbyggnad den nordiska kulturbudgeten har. Genom att bidragen till budgeten tillskjuts av kultur- och undervisningsministeriernas/departementens egna budgetar sker prioriteringarna inom den nordiska budgetens ram hela tiden i relation till motsvarande satsningar i de enskilda länderna.

1.2 Kultursamarbetet under 1980-talet

Vid sidan av administrationen av nya och redan etablerade verksamheter har kulturavtalets organ vid olika tillfällen under den gångna tioårsperioden arbetat med program för det fortsatta samarbetet. Det har skett i ministerrådets regi, men även inom de rådgivande kommittéerna på eget initiativ. Kulturavtalsorganen har vunnit starkt stöd för sina ambitioner i Nordiska rådet. De stora förväntningarna på den nya samarbetsorganisationen och dess resurser kan ha varit bidragande orsak till att de planer som lagts fram till största delen varit för ambitiösa för att kunna realiseras i tillfredsställande utsträckning.

Som en fortsättning på det utvärderingsarbete som inletts med rapporten "Nordiskt kultursamarbetet under 1970-talet – en värdering" (Bergendal-rapporten) beslutade ministerrådet den 16 februari 1981 tillsätta en grupp bestående av en representant för vart och ett av de nordiska länderna med uppgift att bistå kultursekretariatet vid utformningen av ett förslag angående 1980-talets nordiska kultursamarbete. Resultatet av detta beredningsarbete behandlades av ministerrådet vid möte den 23 november 1981. Det förslag, som ministerrådet vid mötet beslutade överlämna till Nordiska rådet för yttrande (Sak B 37/k), är inte ett handlingsprogram i traditionell mening. Ministerrådet har valt att göra ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till för ett decennium sedan och vilka som kan komma att bli centrala för utvecklingen under det kommande decenniet. Avsikten är att dokumentet, tillsammans med Nordiska rådets eventuella synpunkter och debatten i övrigt, skall kunna tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

Parallellt härmed har två andra ministerrådsförslag förberetts, ett om det nordiska radio- och TV-samarbetet (Sak B 36/k) och ett om ökat nordiskt forskningssamarbete (Sak B 38/k). Under året har ministerrådet beslutat lägga ett vid kultursekretariatet utarbetat handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden till grund för fortsatta åtgärder på området inom kulturavtalets organ. Dessa förslag är av stor betydelse för kultursamarbetet under det kommande decenniet. Förslagen redovisas närmare i de efterföljande avsnitten.

1.3 Kulturbudgeten 1982

Efter överläggningarna om kulturbudgeten 1982 med Nordiska rådets kulturutskott och ministerrådet i mars 1981 samt fortsatt budgetberedning i ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet fastställdes budgeten för 1982 av ministerrådet den 27 mars 1981. (Bilaga 6). Beslutet togs i enlighet med det nordiska budgetreglementet med förbehåll för de nordiska parlamentens godkännande.

I jämförelse med föregående år ökade den totala anslagsvolymen i danska kronor med ca 13 % (exklusive automatiska löneökningar). Av denna

ökning utgjorde ca 10 % sk automatiska ökningar, dvs löne- och prisuppräkningar. Skillnaden skulle ge en aktivitetsökning på knappt 3 %, men eftersom totalberäkningen gjorts i danska kronor och utbetalning från de enskilda länderna görs i nationell valuta innebär budgeten för de flesta länders del inte en fullt så hög aktivitetsökning på grund av kursfallet på den danska kronan.

Den fastställda budgeten innebär större satsningar på Nordiska kulturfonden och ministerrådets dispositionsmedel, anslagsposter som i samråd med Nordiska rådets kulturutskott fått hög prioritet mot bakgrund av deras värde för att stimulera det nordiska samarbetet med nya initiativ. Utskottet hade i diskussionerna om budgeten 1982 även framhållit ungdoms- och idrottssamarbetets vikt, medan ministerrådet i sin prioritering ansåg det mer värdefullt att satsa större belopp på kulturfonden och dispositionsmedlen än att splittra resurserna med mindre belopp på flera aktiviteter.

1.4 Informations- och publikationsverksamheten

Informations- och publikationsverksamheten vid kultursekretariatet fick i maj 1981 en delvis ny organisation. Informationsarbetet riktat mot speciella målgrupper, främst massmedia, politiska och ideella organisationer, liksom till en bred allmänhet bedrivs som hittills inom sekretariatets informationsfunktion. Därutöver har en ny publikationsfunktion inrättats på försök med sikte att så effektivt som möjligt producera och sprida de utredningar, rapporter och andra produkter som kommer fram inom ramen för det nordiska kultursamarbetet. Omorganiseringen har samband med de nya avtal för samarbetet kring Nordisk utredningsserie och NORD-publikationer som ingåtts mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet.

De regelbundet återkommande publikationer som utges av kultursekretariatet är Meddelelser, som har en upplaga på ca 8.000 för den skandinaviskspråkiga versionen och 1.500 för den finskspråkiga, samt Audhumla/Information om nordiska stödordningar. Audhumlas upplaga har legat på ca 20.000 under 1981.

Inom utbildningsområdet utges nyhetsbulletinerna "Information om barns opvæksmiljø i Norden", "Information om skolan i Norden" och "Information om vuxenutbildningen i Norden". Nyhetsbulletinerna utkommer 2-4 gånger per år i både en skandinaviskspråkig och en finskspråkig version.

Kostnaderna för att ge ut de återkommande publikationerna är betydande. Detta gäller inte minst Audhumla. Intresset från läsarna har visat sig vara så stort att budgetramarna på grund av den stora upplagan inte kunnat hållas. Kultursekretariatet har därför introducerat en prenumerationsordning som med tiden förväntas kunna ge ett väsentligt bidrag till produktionskostnaderna för tidskriften.

Förutom det grundläggande arbetet med att nyproducera och omarbota tryckt basinformation om kultursamarbetet har informationsfunktionen arbetat med att sprida kännedom om de frågor som varit aktuella inom kultursamarbetet: Nordsat, ökat nordiskt forskningssamarbete, utredningen av samiskt kulturliv m m.

Efter tio års verksamhet är sekretariatet fortfarande okänt för flera i övrigt välinformerade personer och grupper inom massmedia liksom inom organisationsliv och förvaltning i Norden. Bara genom ständigt växande kontaktskapande aktiviteter kan det nordiska kultursamarbetets existens och möjligheter på allvar komma in i medvetandet på folk i allmänhet i partier, förvaltning, organisationer och i medierna.

En viktig del av detta arbete ligger i besöksverksamheten vid kultursekretariatet som tar fasta på inbjudan av speciella grupper av befattningshavare i nyckelpositioner i skollivet, i kulturlivet och inom förvaltningen osv. Bl a har under åren de flesta av de nordiska parlamentens kulturutskott och riksdagsdelegationer vid besök på sekretariatet blivit orienterade om kultursamarbetet. En annan del är informationsfunktionens presskontakter med enskilda journalister från hela Norden, de pressmeddelanden som regelbundet presenterar nyheter från kultursamarbetets område för dags- och fackpress, radio och TV och de presskonferenser som anordnas kring speciellt aktuella spörsmål.

Tillsammans med ministerrådssekretariatet i Oslo och Nordiska rådets presidiesekretariat och nationella sekretariat arrangeras varje år seminarier för speciella målgrupper, under 1981 bl a ett seminarium för nordiska radio- och TV-producenter och ett reseseminarium för redaktörer vid en rad betydelsefulla dagstidningar i Europa.

För att stimulera Föreningarna Nordens viktiga informationsverksamhet har ministerrådet under året beslutat stöjda regional upplysningsverksamhet i föreningarnas regi under en försöksperiod t o m 1984. Därefter förutsätts verksamheten helt kunna finansieras av regionala medel. Totalt skall enligt planerna tio informationskontor ingå i försöket. Under 1981 har kontor öppnats på sex orter i Norden, nämligen i Jyväskylä, Vasa, Egilstadir, Alta, Göteborg och Umeå. Dessa kontor finansieras förutom av samnordiska medel med regionala bidrag som är minst lika stora som de samnordiska.

De regionala informationskontorens uppgift är

- att tillhandahålla skriftligt material om nordiskt samarbete inom de officiella organen och i de fria organisationslivet och förmedla sådant material till olika typer av mottagare i regionen.
- att bistå med upplysningar om nordiska fonder och bidragsmöjligheter för intresserade organisationer och institutioner samt att bistå vid utarbetandet av ansökningar för olika projekt.
- att koordinera nordisk kurs- och seminarieverksamhet i regionen, att initiera till nordiska kulturveckor, vänortsverksamhet, lärar- och elevutväxling etc.

- att medverka i samlande aktioner, kampanjer och projekt inom Föreningarna Nordens förbunds verksamhet,
- att vinnlägga sig om effektiva och täta kontakter i nordiska frågor med regionens massmedia.

Internationellt har informationsfunktionen framför allt arbetat med informationsfrågor i samband med den nordiska kulturmanifestationen Scandinavia Today i USA 1982 (jfr avsnitt 4.12). Därutöver har insatser också krävts för att bidra till att göra den nordiska satsningen i samband med opera-, balett- och teaterfestivalen i Wiesbaden i maj i år känd i Norden och för att stimulera intresset för nordisk kultur bland tysk publik och tyska massmedia. I förbindelse med festivalen utgavs av publikationsfunktionen översikten "Von der Szene des Ballets, der Oper und des Theaters im Norden".

Härutöver har den nyinrättade publikationsfunktionen svarat för en mängd övriga utgivningar under året. Bland dessa kan nämnas handboken Att studera i Norden i en upplaga på 12.000 exemplar och tre verk om barnkulturverksamhet: Kulturprojekter for børn, Børn og billedkunst i Norden och Børn og teater i Norden, alla tre i en upplaga på 3.000 exemplar var. Dessutom har två debattböcker om masskulturens inverkan på kulturlivet färdigställts: Kulturindustrins negativa verkningar av Harry Schein och Mellan demokratisering och demokrati av Peter Duelund.

Vidare har två versioner av handböckerna Grundskolan i Norden och Vuxenutbildningen i Norden samt ytterligare två böcker med anknytning till vuxenutbildningsfrågor satts i produktion. Inom ramen för det sk Bergen-projektet – ett nordiskt forskningsprojekt om inlärningssvårigheter hos barn – har en ny delrapport utkommit. I en helt ny publikation som kommit fram i samband med ett kulturforskningsprojekt på Färöarna har man samlat en rad 9–13-åriga barns berättelser om vardagslivet i olika miljöer på Färöarna. Antologin utges av publikationsfunktionen på danska och färöiska under titeln Færøske børn fortæller. Under året har också avtal träffats om kommande utgivningar i samarbete med ministerrådets institutioner.

Omkostnaderna vid professionell bokutgivning är i dag relativt omfattande. Det är därför viktigt att de producerade böckerna ges ut i realistiska upplagor och att de når ut till dem som reellt är intresserade. Med sikte på en så effektiv spridning som möjligt av de publikationer som ges ut inom ramen för det nordiska kultursamarbetet har publikationsfunktionen därför träffat avtal med nationella kommissionärer om försäljning till bokhandeln – i Danmark med Schultz' Forlag, i Finland Statens tryckericentral, i Norge Universitetsforlaget, i Sverige Liber Förlag – av de egna utgivningarna som komplement till det försäljningsarbete som bedrivs direkt till intresserade målgrupper från kultursekretariatet. Målet är att så enkelt och så billigt som möjligt nå ut med publikationerna till alla intresserade i Norden.

Publikasjonsfunksjonen har også som ett forsøk etablert en kombinert utstillings-, försäljnings- och packningslokal i direkt anslutning till kultursekretariatet. Utöver direkt försäljning över disk och utsändning av publikationerna har kultursekretariatet här möjlighet att presentera aktuella sidor av sin verksamhet för allmänheten. Bl a har kultursekretariatet kunnat presentera den samiska kulturutredningen och i samband därmed en utställning av samisk bildkonst samt i anknytning till den nordiska barnmusikfestivalen (jfr avsnitt 4.4) en dokumentär fotoutställning om tre musikgruppers nordiska turné.

1.5 Nordisk Kulturfond

Kultursekretariatet har i 1981 som i alle år siden 1972 hatt ansvaret for kulturfondets sekretariatsoppgaver.

Fra og med 1. januar 1981 ble fondets disposisjonsbeløp forhøyet fra 8,0 milj.dkr til 8,5 milj.dkr. dertil kommer en del mindre beløp som tilbakebetaling av bevilgede men ikke anvendte beløp som renteinntekter. Nedenstående tabell viser fordelingen av bevilgede midler i 1980 og 1981:

	1980 bevilget i dkr	%	1981 bevilget i dkr	%
Utdanning	1.723.200	19,6	858.000	10,2
Forskning	1.285.000	14,5	1.530.000	18,2
Allmennkultur	5.805.130	65,9	6.036.000	71,6
Summa	8.813.330	100,0	8.424.000	100,0

Det fremgår av tabellen at fordelingen av bevilgningene mellom de tre hovedområdene utdanning, forskning og allmennkulturell virksomhet også i 1981 viser det samme mønster som i de siste 6 – 7 årene, d.v.s. at ca 70 % går til allmennkulturelle tiltak, mens ca 30% går til undervisning og forskning. Disposisjonsbeløpet forhøyes 1982 til 9 milj. dkr.

Fondsstyret vedtok i 1980 å avsette et betydelig beløp til handikappsamarbeid på kulturområdet i forbindelse med det internasjonale handikappåret 1981. Dermed har fondet også i 1981 som så ofte før gitt en særskilt høy prioritering til en særskilt støtteordning. På bakgrunn av dette vedtaket har fondsstyret i 1981 gitt dkr 1.364.700 til 30 prosjekter.

For en mer utførlig redegjørelse for kulturfondets virksomhet henvises til en særskilt beretning fra fondsstyret.

2 Utdannelse

2.1 Pedagogisk FoU-samarbeid

Nordisk Skolesamarbeids virksomhet blir etterhvert mer og mer konsentrert omkring pedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid (FoU). I følge vedtak i Ministerrådet om prioriteringsområder vil nå styringsgruppens virksomhet i de nærmeste årene omfatte følgende 4 hovedområder:

1. Organisasjonsutvikling og arbeidsmiljø i skolen

Styringsgruppen gir området "organisasjonsutvikling og arbeidsmiljø i skolen" en vid tolkning – eksempelvis forutsetninger og hindringer for utvikling av skolen på lokal nivå og effekter av den frie ressursbruken på kort og lang sikt. Området motiveres med at det i samtlige land nå skjer en gradvis forskyvning av ansvar for skolens utvikling fra statlig til regional og kommunal nivå.

2. Yrkespedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid

Et nordisk samarbeid i yrkesutdanningspedagogikken har vært et tilbakevendende tema, både i Nordisk Råds kulturutvalg og i Ministerrådet. Det er derfor naturlig at styringsgruppen prioriterer dette området.

De yrkespedagogiske lærerutdanningsinstitusjonene har innledet et samarbeid og dette bør kunne videreutvikles.

3. Samarbeid omkring problematikken utdanning/arbeidsliv (jfr. rek.nr. 18/1979)

I løpet av 1980 ble det utarbeidet en plan for nordisk samarbeid omkring problematikken utdanning/arbeidsliv på grunnlag av rapporten "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet" (NU B 1980:8). En forberedende konferanse ble arrangert i Södertälje, Sverige i januar 1981. I prosjektet vil en binde sammen kommuner som driver forsøksvirksomhet i et nettverk. Den viktigste oppgaven på nordisk nivå blir å styrke og stimulere disse utviklingsmiljøer. Utveksling av ideer og informasjon blir sentrale oppgaver i prosjektet.

Et annet nettverk vil bli opprettet mellom bykommuner i Norden som driver forsøksvirksomhet med "Ungdomsgarantien". Følgende kommuner deltar i prosjektet: Århus i Danmark, Jakobstad i Finland, Trondheim i Norge og Karlstad i Sverige. En forberedende konferanse ble arrangert i Karlstad høsten 1981. Formålet med prosjektet er å utveksle informasjon, ideer og erfaringer om arbeidet med gjennomføringen av ungdomsgarantien. I prosjektet vil en legge særlig vekt på vanskelige problemer, og forsøke å finne frem til nye strategier for å løse disse. Disse nettverksprosjektene blir i løpet av året satt i gang i samarbeid med NAUT (Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg). En egen informasjonsbulletin vil binde nettverkene sammen.

Virksomheten vil samordnes av en spesiell styringsgruppe som representerer både Embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid og Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg.

4. Samarbeid omkring integrasjonen av spesialundervisningens elever

Arbeidet med det fjerde prioriterte området er også blitt igangsatt. I samråd med det årlige nordiske embetsmannsmøtet for spesialundervisningen er det iverksatt et utredningsarbeid som skal frembringe en problemanalyse for området og sette fram forslag til samnordiske innsatser. Oversikten vil foreligge i første halvår 1982.

2.2 *Læremiddelsamarbeidet*

Innenfor rammen av Nordisk Skolesamarbeid har en i de senere år forsøkt å opprette et læremiddelsamarbeid mellom de nordiske land på smale områder.

Et av disse områdene er de små yrkesfag. Mange av de små yrkesfagene har et nordisk årskull på 150-200 elever, og bare 1-2 skoler gir utdanning i fagene i hvert land. Som et pilotprosjekt har en i Nordisk Skolesamarbeids regi produsert en nordisk lærebok i optikk som nå foreligger trykt (Nordisk lærebok i optikk:, NU B 1980:23). Læreboken er skrevet av optikere på dansk, norsk og svensk og er også blitt oversatt til finsk. Læreboken vil i dette undervisningsår bli tatt i bruk i samtlige optikerskoler i de nordiske land.

En har videre når det gjelder læremiddelsamarbeidet for yrkesfagene utarbeidet en informasjonsbrosjyre. I brosjyren, som er sendt til samtlige yrkesskoler i de nordiske land, inviteres skolene til å abonnere på et utvalg av læremiddelkataloger for yrkesfagene fra de øvrige nordiske land.

Visse deler av spesialundervisningen har en utpreget brist på læremidler. I første halvår har den nordiske referansegruppe for læremidler i spesialundervisningen tatt en rekke initiativer med henblikk på å få fram oversikter over læremiddelsituasjonen i de nordiske land og undersøke muligheter for nordiske samproduksjoner.

Gruppen har utarbeidet en prosjektplan for et utvekslingsprosjekt som har som formål å utveksle og produsere et materiale i orienteringsfagene for spesialundervisningen av svakt begavede. Materialet skal med et minimum av tekst fortelle om levevilkår og natur i de nordiske land og har derfor arbeidstittelen "Våre naboland". Prosjektet styres av en egen arbeidsgruppe.

2.3 *Samarbeid om fiskeriutdanningen*

Nordisk Ministerråd bevilget i sitt møte i Tórshavn 16-17 juni 90.000 Dkr. til en fortsatt utredning og konkretisering av samarbeidet innenfor fiskeriutdanningen i Norden. Dette arbeidet skal begrenses til grunnskolen og 16-19-åringenes utdanning.

På bakgrunn av et seminar om koordinering av fiskeriutdanning i Norden, som ble arrangert i 1978, ble det oppnevnt et arbeidsutvalg bestående av representanter fra Danmark, Finland, Færøyene, Grønland, Island, Norge og Sverige. Dette arbeidsutvalget har med støtte av Nordisk Industifond og Nordisk Kulturfond foretatt en kartlegging av fiskeriutdanning og forskning i Norden.

En videre konkretisering har vist seg nødvendig, og i det videre utredningsarbeid vil en prioritere informasjonsarbeidet mellom nasjonale myndigheter og institusjoner som har ansvaret for læremiddelproduksjon, læreplaner, pedagogisk utviklingsarbeid m.m.

Målsettingen for utredningen er å kartlegge de forskjellige muligheter som finnes for å kunne bygge opp et velfungerende informasjonssystem.

2.4 Tiltak på skolens område for økt språkforståelse i Norden (rek.nr 12/1977)

``Handlingsprogram for økt språkforståelse i Norden`` ble vedtatt av Ministerrådet i februar 1981 som grunnlag for videre foranstaltninger innenfor kulturavtalens organer. Ifølge handlingsprogrammet er videreutdanning av lærere og samarbeid på læremiddelsiden viktige områder i den fortsatte virksomhet på skolens område når det gjelder økt språkforståelse i Norden.

Et planleggingsmøte ble holdt i april i år. På dette møtet deltok representanter for morsmållærernes samarbeidsorganisasjon i Norden (Nord-språk), Nordiske Lærerorganisasjoners Samråd, Danmarks Lærerhøjskole, Nordisk Språksekretariat og Nordisk Språk- og Informasjonssenter. Det ble utarbeidet en plan for videreutdanning av morsmållærere og tiltak innenfor læremiddelområdet.

I juni 1981 ble det bevilget midler til videreutdanningskurser for morsmållærere. Nordisk Språk- og Informasjonssenter ble hovedansvarlig for gjennomføringen av et videreutdanningskurs med tyngdepunkt i metodiske/didaktiske spørsmål. Kurset gjennomføres i 1982.

Samtidig ble det bevilget midler til produksjon av læremidler til nabo-språkundervisningen for åk. 4-6. Nordisk Språk- og Informasjonssenter ble hovedansvarlig for planlegging og produksjon av manuskript.

2.5 Støtte til lærer- og elevutveksling

Forsøksvirksomheten med støtte til lærer- og elevutveksling ble avsluttet våren 1981. Siden er det utarbeidet en evalueringsrapport om virksomheten. Det er helt åpenbart at det er stor interesse for denne virksomheten i Norden. Forsøksvirksomheten omfattet ca. 2500 elever og 200 lærere. Ordningen har hatt betydning særlig på de steder der det ikke er etablert noen tradisjon for utveksling med skoler i annet nordisk land.

Lærer- og elevutvekslingen har vært omtalt meget positivt av såvel den rådgivende komite for undervisning som fra styringsgruppen for Nordisk

Skolesamarbeid. Nordisk Råds sesjon i 1981 uttalte at faste ordninger med nordisk lærer- og elevutveksling snarest bør etableres (uttalelse nr. 2/1981).

Ministerrådet fant det likevel ikke mulig for tiden å kunne bevilge midler til en fortsatt virksomhet med lærer- og elevutveksling i Norden. Ministrene har imidlertid forutsatt at sekretariatet i den fortsatte behandling av spørsmålet forsøker å finne andre finansieringsmuligheter.

I arbeidet med dette spørsmål har det ikke lyktes sekretariatet å finne en løsning som utelukkende bygger på andre finansieringsmuligheter. Det synes ikke å være andre løsninger enn en kombinasjon av nordisk og nasjonal (kommunal) finansiering. Det overveies for tiden å utarbeide et forslag til en ny forsøksperiode, særlig med tanke på å få belyst spørsmålet om hvor kraftig nordisk innsats som er nødvendig for å få den ønskede effekt, nemlig at det ytes vesentlige nasjonale (kommunale) midler til formålet.

2.6 Nordisk utdanning av personale for døvblinde (rek.nr. 2/1978)

I februar-april i 1981 ble det arrangert et seks ukers kurs for personale som arbeider med døvblinde barn. I vår ble det videre startet et tolv ukers grunnkurs for personale som arbeider med døvblinde voksne. Virksomheten er en konsekvens av Nordisk Råds rekommendasjon fra 1978. Kursene har vist seg å imøtekomme et stort behov innenfor et lenge forsømt område.

Det blir i 1982 avviklet tre kurs som skal holdes i den internasjonale høyskole i Helsingør. I løpet av en tre-årig forsøksperiode vil en prosjektervaluering danne grunnlag for en eventuell beslutning om kursene skal tilbys som en permanent nordisk ordning.

2.7 Etter- og videreutdanningskurser

Det er gjennomført to kurser som for første gang ble finansiert over det nordiske kulturbudsjett, – et videreutdanningskurs for idrettslærere og den nordiske fagkonferansen i historie.

Nordiske videreutdanningskurser for konservatorer og nordisk videreutdanningskurs for sosialhøyskolelærere avslutter sin forsøksperiode i henholdsvis 1981 og 1982. Begge kurser vil bli evaluert i løpet av høsten 1981.

2.8 Voksenopplæring.

Voksenopplæringens alminnelige sterke posisjon i hvert enkelt land danner den naturlige bakgrunn for de nordiske undervisningsministrenes beslutning i juni 1976 om å sette igang et nordisk voksenopplæringsprosjekt. Det ble etablert en egen evalueringsgruppe, bestående av representanter fra myndigheter, forskningsinstitusjoner, voksenopplæringsinstitusjoner og arbeidslivets parter.

Idag er voksenopplæring ikke et enkelt og enhetlig område i det nordiske

samarbeid, men består av en rekke forskjelligartede oppgaver og tiltak. Det som opprinnelig er kalt for det nordiske voksenopplæringsprosjekt har derfor naturlig utviklet seg til i virkeligheten å være mange prosjekter og mange ulike tiltak.

Det mest omfattende prosjekt innenfor dette felt er prosjektet voksenopplæring i arbeidslivet (Vuxenutbildning i arbetslivet/NU A 1979:9). Første del av dette prosjektet ble avsluttet i 1979. Hensikten med de gjennomførte undersøkelser var å gi et bilde av opplæringen i arbeidslivet i de enkelte nordiske land.

En av de viktigste konklusjoner man trakk av rapporten om voksenopplæring i arbeidslivet var at bedriftsintern utdanning ikke kan sees isolert fra de strukturelle, sosiale og organisasjonsmessige forandringer i arbeidslivet selv. Dette er da også utgangspunktet for fortsettelsen av dette prosjektet som nå pågår. Interessen er ikke lenger så mye konsentrert om opplæring som sådan, men snarere omkring organisatoriske og sosiale faktorer og deres påvirkning av læringsmulighetene. Det er læring i vid forstand som like mye fanger interessen som den formelle opplæring. Man stiller spørsmål som: Hvilke pedagogiske ressurser finnes i arbeidslivet? Hvilke opplæringseffekter er spesifikke for arbeidslivet? o.s.v.

Ut fra denne synsvinkel har man nå et ønske om å se nærmere på et antall bedrifter i de nordiske land der enten personalopplæringen eller bedriftsorganisasjonen på en eller annen måte er utradisjonell. Hovedinteressen vil mer eller mindre bli strukturelle og sosiale endringer snarere enn formell voksenopplæring. Det ventes å foreligge en ny rapport om voksenopplæring i arbeidslivet i løpet av året.

En fornyet utgave av "Voksenopplæring i Norden" er nettopp utgitt. En egen gruppe har arbeidet med dette kartleggingsarbeidet og en vil nå ha et ajourført materiale om voksenopplæringssituasjonen i hvert av de nordiske land, samt en komparativ analyse.

Prosjektet "Rekruttering til og informasjon om voksenopplæring i Norden" er i ferd med å avsluttes. Rapporten der er under utgivning, forventes ikke bare å ta opp rekrutteringsspørsmålet, men også foreta en vurdering av formulerte mål og idealer i hvert av de nordiske land sammenholdt med den praktiske voksenopplæring.

Kultursekretariatet har utgitt en katalog over forskningsprosjekter i de nordiske land (NU B 1977:41) som direkte tar voksenopplæringsprosjekt eller befinner seg i grenselandet til voksenopplæring. Katalogen gjengir mål og metoder for hvert prosjekt og hvis mulig også resultater. Det arbeides nå med å gi ut en ny og ajourført katalog.

Kultursekretariatet utgir i samarbeid med Nordens folklige akademi en informasjonsbulletin om voksenopplæring i Norden. Den utkommer i to versjoner, en i skandinavisk språk og en i finsk. Bulletinen inneholder korte notiser, nyheter etc. fra alle de nordiske land når det gjelder voksenopplæringsprosjekt.

2.9 Videregående (højere) uddannelse (jfr. rek. nr. 17/1973)

I sin vurdering af det kulturelle samarbejde i 70-erne pegede Gunnar Bergendal på området videregående (højere) uddannelse og karakteriserede området som placeret mellem to stole. Han sigtede her til undervisnings- og forskningssektionerne, der som sine primære arbejdsfelter anser henholdsvis grundskolen/det gymnasiale niveau/voksenuddannelse og forskningen/forskeruddannelsen. Det var hans opfattelse, at man ikke i tilstrækkelig grad har formået at inddrage den videregående uddannelse i de handlingsprogrammer, som de to sektioners aktiviteter arbejder efter.

Der har i vidt omfang været tilslutning til denne vurdering. Dette må imidlertid ikke føre til, at man overser, hvad der faktisk er sket på området i de senere år, herunder også 1981. Nævnes som eksempel kan miljølæreprojektet og den positive udvikling af samarbejdet mellem universiteterne på Nordkalotten.

Der er i det forløbne år arbejdet videre med at tilvejebringe et opdateret grundlag for et handlingsprogram på de videregående uddannelsers område. Et problem i forbindelse hermed er, at i selve sektoren findes der en række hindringer for en hastig og omfattende udvidelse af samarbejdet. Blandt disse kan nævnes universiteternes/de videnskabelige højskoleers autonomi. Dette vanskeliggør en centralt styret nordisk indsats og nødvendiggør skabelsen af et omfangsrigt net af kontakter. Det har derfor været nødvendigt at revurdere de former, samarbejdet burde udgå fra. Der arbejdes mod en udbygning af nettet af personkontakter på flere planer i uddannelsesstrukturen.

Som et led heri er etableret en god og fast kontakt til de nordiske studiestøtteadministrationers samarbejdsorganer. Arbejdet, der har været til gensidig nytte nordisk og nationalt, har bl.a. haft betydning for udarbejdelsen af håndbogen "Att studera i Norden". Ud over denne orienteringsfunktion om gældende regler og muligheder går samarbejdet også ud på at finde felter, hvor der mangler støtteordninger, eller hvor ordningerne ikke på tilstrækkelig operationel måde understøtter mobiliteten mellem de nordiske lande. Det har endvidere været drøftet at initiere forskning i studie-sociale forhold for at undersøge disses betydning for studievalg, valg af studiested m.v.

Der er nylig også blevet etableret en første kontakt til gruppen af studievejledere. Arbejdet er her endnu på et indledende stadium. Det overvejes imidlertid at samle en gruppe af studievejledere med særlig indsigt i og interesse for nordisk kontakt. På grundlag af disse erfaringer skal der udarbejdes temaer for en nordisk konference eller workshop, hvor en bred kreds af praktikere kan arbejde med forslag til nordiske ordninger, der bedre end nu er i stand til at modtage indkommende studerende og være dem behjælpelige i den første tid. I det omfang disse planer viser sig realiserbare, bør det overvejes at udvide arbejdet ved også at inddrage gruppen af erhvervsvejledere (yrkesvægledere).

Endvidere er der indledt et samarbejde direkte mellem embedsmænd i de nordiske undervisningsministeriers sektioner/afdelinger for videregående uddannelse. Kulturaftalens organer deltager i dette samarbejde. Man har her forsøgt at finde uddannelser, der efter deres art har så ringe søgning, at et bi-eller multilateralt samarbejde kunne være profitabelt både i økonomisk og i faglig henseende. Det drejer sig f.eks. om de s.k. humanistiske småemner. Herudover kan der være tale om uddannelser hvor et land har ledige pladser, mens et andet/andre af landene har behov for pladser. En tredje gruppe af tilfælde er dem, hvor flere af eller alle landene har egentlig kapacitetsmangel (f.eks. uddannelser på dataområdet).

Arbejdet på dette felt er endnu på et undersøgelsesstade. Til særlig vurdering er udtaget de tekniske uddannelser – specielt marin teknologi/offshore-teknik.

2.10 Felles nordisk arbeidsmarked for almenlærere (rek.nr 19/1979)

På bakgrunn av Nordisk Råds rekommandasjon om at Ministerrådet utarbeider en konvensjon om felles nordisk arbeidsmarked for lærere har arbeidet innenfor kulturavtalens organer konsentrert seg om å finne løsninger på de formelle hinder som finnes for en gjensidig godkjenning av klasselærerutdanningen (allmenlærerutdanningen).

Spørsmålet har vært gjenstand for en omfattende remissbehandling, og vi kan konstatere en overveiende positiv holdning til økt utveksling av lærere mellom de nordiske land.

Utgangspunktet for arbeidet med disse spørsmål har vært å finne fram til ordninger som ikke røkter ved de prinsipper som ligger til grunn for hvert lands grunnskole og lærerutdanning, men som likevel kan løse eller lette de vanskeligheter som møter en lærer som ønsker en umiddelbar ansettelse i grunnskole ved flytting til annet nordisk land.

De problemer som knytter seg til kompetanse, språk og statsborgerskap synes å kunne løses. På denne bakgrunn har Nordisk Råds kulturutvalg uttalt overfor den 29 sesjon i København 26 mars 1981 bl.a.: "Kulturutskottet anser att ministerrådet nu bör ta konkret ställning i frågan."

På denne bakgrunn utarbeidet kultursekretariatet et konkret forslag til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for allmenlærere (klasselærere) i grunnskolen.

Rådgivende komite for undervisning har behandlet denne saken ved flere anledninger og gitt forslaget om et felles nordisk arbeidsmarked for lærere sin uforbeholdne tilslutning.

Ministerrådet behandlet spørsmålet på sitt møte i Tórshavn 16. juni 1981 og gjorde følgende vedtak:

"Konstaterades principiell enighet om att det bör ingås en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarked för klasslärare i grundskolan, baserad på det utkast till överenskommelse som utarbetats av kultursekretariatet.

Konstaterades emellertid att sekretariatets utkast till överenskom-

melse ytterligere kræver nationell beredning innan slutlig ställning kan tas til en nordisk plan.

Den nationella beredningen bör avklaras så att överenskommelsen om möjligt kan undertecknas före Nordiska rådets session 1982."

Ministerrådet godkjente på sitt møte den 23. november 1981 et forslag til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for allmenlærere (klasse-lærere) i grunnskolen, idet Danmark tok forbehold for Færøerne og Grønland.

2.11 Nordisk folkehøjskole i Vest-Norge (rek. nr. 21/1979)

I forbindelse med rekommandationen angående en nordisk folkehøjskole i Vest-Norge har ministerrådet tidligere meddelt Nordisk Råd at det for tiden ikke lader sig gøre at oprette en sådan folkehøjskole.

I forbindelse med at der undersøgtes alternative placeringsmuligheder for Nordens folkelige akademi pr. 1.1.1983 blev den ejendom i Fjalar kommune, der er udgangspunkt for rekommandationen, besøgt. Muligheden drøftedes med ejeren og med repræsentanter for kommunen. Det resulterede i en skrivelse fra Fagerheims Stifting 1. november 1981, hvor donationen til Nordisk Råd af ejendommen på Dalsåsen i Fjalar oprettholdes. Det foreslås "at Fagerheims Stifting blir godkjent som ein lokalt styrande institusjon, som i nært samarbeid med kulturavtalet sitt styre, får seg pålagt å iverksetje, leie og drive eit slikt senter (kurs- og kultursenter) i nordisk regi".

Dette tilbud kom først efter at styrelsen havde afgivet indstilling om akademiets forbliven i Kungälv. Da tilbuddet forudsætter byggeri i betydeligt omfang, ansås det ikke for en realistisk mulighed pr. 1.1.1983, og det skønnedes derfor ikke at forrykke det grundlag, som styrelsens indstilling var afgivet på.

Det har ikke været muligt at opstille andre forslag til anvendelse af ejendommen.

2.12 Nordiska hushållshögskolan, Nordiska institutet för samhällsplanering og Nordens folkliga akademi.

Nordisk Ministerråd vedtok på sitt møte i februar 1981 i Oslo at: "Det finns behov för en nordisk dietetikerutbildning. En permanent nordisk dietetikerutbildning bör arbeta i regi av Nordiska Högskolan för hushållsvetenskap under namnet Linjen för näringsterapi. Utbildningen skall omfatta tre terminers studier och placeras vid Institutionen för klinisk näringslära vid Göteborgs universitet."

Ministerrådet beslutning kom på bakgrunn av den forsøksvirksomhet som er drevet med dietetikerkurser ved Institutionen för klinisk näringslära ved Göteborgs universitet fra 1979. Evalueringen av forsøksvirksomheten viser at det finnes et dokumentert behov for å utdanne næringsterapeuter i Norden. De uttalelser som er kommet i fra nasjonale institusjoner og myndigheter over forsøksvirksomheten peker i samme retning.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) er fra og med 1.1.1981 en nordisk institusjon på linje med de øvrige institusjoner på det nordiske kulturbudsjett. Fra nevnte dato har NORDPLAN også rett til å utstede doktoreksamen.

Styret for Nordens folklige akademi hadde sagt opp leieavtalen med Nordiska Folkhögskolan i Kungälv med virkning fra 1.1.1983. Ministerrådet vedtok at det parallelt med forhandlingene med Den nordiska folkhögskolan om en ny leieavtale, også skulle vurdere alternative plasseringsmuligheter for Akademien.

I oktober forelå forslag til ny leieavtale mellom institusjonene i Kungälv. Det forelå også to alternative plasseringsmuligheter, nemlig Närpes kommune i Finland og Varberg kommune i Sverige, nærmere bestemt Varberg festning. Den sistnevnte mulighet forutsatte dog en forhandling om fastsettelse om de nærmere vilkår. På dette grunnlag avga akademiets styre innstilling om plassering til ministerrådet. Desuten kom i november tilbud fra Fagerheims Stifting i Fjalar kommune, Vest-Norge. Etter instilling fra akademiens styre godkjente ministerrådet 23.11.1981 ny leieavtale mellom institusjonene i Kungälv.

2.13 Gemensamt ansvar för utlandsskolor (rek.nr. 2/1980)

Sedan rekommendation om gemensamt ansvar för utlandsskolor tagits har Sverige och Norge i juni 1980 undertecknat ett bilateralt avtal om samarbete på utlandsundervisningens område (Överenskommelse mellan Sverige och Norge om samarbete på utlandsundervisningens område).

I Finland trädde 1.8.1981 i kraft en lag om utlandsskolorna (Lag om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan), vilket innebär ett större ekonomiskt ansvar för finska skolor i utlandet. Denna lag ger Finland möjlighet att ansluta sig till det bilaterala avtalet mellan Norge och Sverige.

Motsvarande åtgärder för utlandsskolor är inte aktuella för Danmarks del.

På Finlands initiativ har överläggningar inletts för att utreda möjligheterna till utbyggt nordiskt samarbete vad gäller utlandsskolor genom Finlands anslutning till det avtal som ingåtts mellan Norge och Sverige.

2.14 Temahefter i Nordens historie – fortsatt utgivelse (rek. nr. 14/1972)

Hittil er tre hefter blitt utgitt i 1979 i samarbeid mellom forlag og kultursekretariatet.

- Fra Kalmarbrev til Stockholms blodbad (2000 ex)
- Bonden – Adelsmannen – Kronan (2000 ex)
- Norden under 2. verdenskrig (4000 ex).

Av budsjettmessige årsaker har det ikke været mulig å prioritere en fortsatt utgivelse av temahefter i Nordens historie.

3 Forskning

3.1 Generelt

Den samlede mængde af forskning i Norden udgør i alt ca. 2 procent af den forskning, der udføres globalt, målt i forbrug af ressourcer. Det nordiske forskningssamarbejde udgør atter kun ca. 1 procent af de midler, der i Norden totalt set anvendes af staten til forskning. Det nordiske forskningssamarbejde vejer altså såvel internationalt som nordisk ikke særlig tungt i det samlede forskningsbillede. Alligevel indtager forskningssamarbejdet siden langt tilbage en central plads i kultursamarbejdet og nu også på ministerrådets almene budget. Dette er ikke uden grund: fælles kultur og fælles problemstillinger i Norden har ført til en ensartet samfundsudvikling og til ensartede spørgsmål til forskningen. Heller ikke må glemmes den fælles internationale påvirkning, som de nordiske lande modtager i forskersamfundet.

Et reelt forskningssamarbejde må i sidste ende baseres på forskernes frivillige samarbejde – fælles projekter, fælles kontakter osv. Det officielle ministerrådssamarbejde inden for forskningen må støtte sådanne spontane kontakter, og må samtidig på det forskningspolitiske plan udstikke retningslinier for en overordnet forskningsprioritering.

Glædeligvis har man kunnet konstatere, at det spontane nordiske forskningssamarbejde er i en god udvikling. De spontane forskerkontakter viser sig bl.a. ved store ansøgningsmængder til de nordiske forskerstipendier og til de nordiske forskerkurser og forskersymposier, således at ansøgningsmængden af kvalificerede ansøgere langt overstiger de disponible ressourcer.

Også i udviklingen af fælles nordiske forskningsprojekter har man i de senere år kunnet konstatere en positiv udvikling. Forskningsrådene – og deres samarbejdsorganisationer NOS-erne – har på budgettet afsat midler til støtte til projektplanlægning, i erkendelse af vanskelighederne med at få udarbejdet kvalificerede forskningsprojekter af nordisk karakter. Rådene er også begyndt at finansiere fællesnordiske forskningsprojekter i øget omfang. Også for disse ordninger kan man konstatere, at ansøgningsmængden langt overstiger de disponible ressourcer. Samarbejdsnævnene har i en række tilfælde valgt at søge at støtte så mange som muligt – måske med den konsekvens, at støtten til den enkelte projektplanlægning vil vise sig ikke at være tilstrækkelig.

Selv om der glædeligvis sker en vis udvikling i det nordiske forskningssamarbejde, må man samtidig konstatere, at de senere års nye tiltag alle har demonstreret et behov, der var mange gange større end de ressourcer, man har afsat til nye ordninger, der skal stimulere det nordiske forskningssamarbejde.

Endvidere må man konstatere, at det nordiske forskningssamarbejde stadig såvel for politikere og andre brugere af forskningen, som for udø-

verne af forskningen – nemlig forskerne selv – fremstår som meget splittet og uoverskueligt. Det synes derfor klart, at såvel en afklaring af rollefordelingen mellem de organer, som deltager i det nordiske forskningssamarbejde, som en udvidet oplysning om støttemuligheder er påtrængende. I betænkningen om øget nordisk forskningssamarbejde konstateres at der bør foretages en kritisk granskning af alle niveauer i den nordiske FoU-organisation efter gennemførelsen af den overgribende reform.

3.2 Ökat nordiskt forskningssamarbete

3.2.1

De nordiska ländernas statsministrar uppmanade hösten 1978 Nordiska ministerrådet att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete beträffande såväl grundforskning som tillämpad forskning. Den härav föranledda utredningen, Ökat nordiskt forskningssamarbete (NU 1981:1), framlades i februari 1981.

I samband med att utredningen översändes till statsministrarna konstaterade ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna), att utgångspunkten för ett ökat nordiskt forskningssamarbete bör vara en samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser för såväl grundforskning som tillämpad forskning. En central målsättning är härvid att det nordiska forskningssamarbetet förankras i nationella forskningsprioriteter.

Mot denna bakgrund uttalade ministerrådet som sin preliminära uppfattning, att ett nordiskt forskningspolitiskt råd bör inrättas i enlighet med utredningens huvudförslag samt att ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete skall utarbetas till Nordiska rådets ordinarie session 1982.

3.2.2

Härefter gjordes utredningsmaterialet till föremål för en omfattande nationell och nordisk remissbehandling. Mot bakgrund av ministerrådets preliminära ställningstagande till utredningen blev remissorganen ombedda att koncentrera yttrandena till utredningens rekommendationer om ett förbättrat övergripande forskningspolitiskt samarbete samt speciellt till förslaget om upprättandet av ett forskningspolitiskt råd. Ansvar för remissbehandlingen och för den vidare beredningen av ärendet har handhåfts av en ledningsgrupp, som tillsatts på uppmaning av kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna. Sekretariatsfunktionen för handläggningen av ärendet har handhåfts av kultursekretariatet.

På basen av utredningens huvudförslag och med hänsyn tagen bl.a. till synpunkter framförda i remissyttrandena har ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete utarbetats. Nordiska ministerrådet föreslår sålunda, att ett övergripande nordiskt forskningspolitiskt samarbete

byggs upp. Som ett led i detta skall ett nordiskt forskningspolitiskt råd inrättas. Detta råd skall som sina huvuduppgifter ha att dels vara rådgivande åt ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor och prioriteringar, dels genom egna initiativ främja samarbete över hela forskningsfältet. Rådet skall genom ett aktivt analys- och utredningsarbete, skapa forskningsspolitisk överblick samt en grund för ett samordnat resursutnyttjande och ökat nordiskt FoU-samarbete. Vidare bör en central uppgift för rådet vara att analysera och påvisa behovet av ett bättre samband mellan beslut beträffande grundläggande forskning, tillämpningsorienterad FoU och forskarutbildning.

Vid framläggandet av förslaget understryker ministerrådet särskilt, att ett ökat nordiskt forskningssamarbete inte kan begränsas till konkreta samnordiska FoU-projekt eller till frågan om utökade samnordiska projektanslag. Ett förbättrat samarbete måste i princip gälla alla former av forskningsaktiviteter. Merparten av forskningsverksamheten i Norden skall fortsättningsvis utföras nationellt, men en ökad nordisk samordning av de nationella FoU-insatserna bör eftersträvas i forskningsverksamhetens alla stadier och på FoU-systemets alla nivåer när detta kan förbättra verksamhetens kvalitet och effektivitet.

Det övergripande forskningspolitiska samarbetet skall basera sig på den redan existerande FoU-organisationen och det forskningspolitiska rådet skall utgöra en utbyggnad och komplettering av denna organisation. Med denna utgångspunkt och genom att även indraga nationella forskningspolitiska organ med övergripande planerings- och rådgivningsfunktioner i det nya organets verksamhet bör det nordiska forskningspolitiska rådet kunna fylla en central funktion och bli ett viktigt bidrag i arbetet med att öka det nordiska forskningssamarbetet.

Ministerrådet anser att det forskningspolitiska rådet bör kunna inleda sin verksamhet den 1. januari 1983.

Ministerrådet har överlämnat förslaget till Nordiska rådet för yttrande (Sak B 38/k). Efter Nordiska rådets behandling av förslaget avser ministerrådet fatta beslut om eventuella åtgärder.

3.3 Systematiserad forskarutbildning

Av utredningens separata förslag har förslaget om ett ökat nordiskt samarbete omkring forskarutbildning vidareförts sålunda att ministerrådet i juni 1981 beslutade att under åren 1982-85 låta genomföra en försöksverksamhet med systematiserad nordisk forskarutbildning i form av fyra årliga forskarkurser på det jord- och skogsbruksvetenskapliga och det veterinärmedicinska området. För genomförandet av två kurser 1982 har ministerrådet beviljat 250 000 dkr. Kultur- och utbildningsministrarna har samtidigt förutsatt att de två övriga kurserna finansieras över ministerrådets allmänna budget.

Målsättningen är att praktiskt belysa möjligheterna att utveckla och

genomföra en systematiserad nordisk forskarutbildning. Forskarutbildningen inom olika områden skall kunna planeras som ett flerårigt förlopp där varje kurs poängbedöms för att utgöra en del av den obligatoriska utbildningen för forskarstuderande. En fullständig kurs i detta program skall även bestå av en distansundervisningsdel innehållande kurslitteratur och egna arbetsuppgifter.

Den inledda försöksverksamheten med fyra årliga forskarkurser har beräknats kräva ett årligt anslag om 500 000 dkr. Planerna förutsätter även en viss egen ekonomisk insats från högskolornas sida. För planeringen och genomförandet av försöksverksamheten ansvarar rektorförsamlingen för de nordiska högre jord- och skogsbruksvetenskapliga och de veterinärmedicinska utbildningarna. Den fortsatta finansieringen av försöksverksamheten under åren 1983-85 kommer att avhänga av en fortlöpande evaluering av verksamheten.

3.4 Forskningsinformation

Med utgångspunkt i, at kun ca. 2 procent af verdens forskningsresultater produceres i Norden, er det vigtigt, at de nordiske lande aktivt går ind i et samarbejde om den mest rationelle form for indsamling af internationale forskningsresultater. Et sådant samarbejde finder sted mellem forskningsbibliotekerne i Norden inden for organet NORDINFO. En række nordiske forskningsresultater fremgår imidlertid ikke af de internationale forskningsdatabaser som også de nordiske lande benytter sig af. På sådanne områder er det nødvendigt at bygge nordiske databaser op. Samtidig har det været hensigtsmæssigt at organisere datatransmissionen gennem et særligt nordisk datanet, SCANNET. Dette datanet er nu overtaget af televærkerne, men en række omkostninger med udvikling og markedsføring af databaserne har været et problem. Ministerrådet har ved støtte over dispositionsmidlerne sikret den fortsatte drift af SCANNET for 1981. Fra 1982 er NORDINFOs faste budget udvidet således, at den fortsatte drift af SCANNET – ud over den rent tekniske, som er overtaget af televærkerne – skulle være sikret.

3.5 Områdesstudier

I takt med de stora förändringarna i världsbilden, som skett sedan andra världskriget, har de nordiska ländernas relationer till allt flera sinsemellan olika områden utanför den europeiska kulturkretsen kontinuerligt tilltagit. Världen utanför Västeuropa och Nordamerika har ökat i betydelse för Norden på många områden. De nu industrialiserade länderna i exempelvis Östasien och Sydamerika samt inte minst OPEC-länderna får allt större inflytande på de nordiska ekonomierna både som exportmarknader och som till Norden exporterande länder. Konkurrensen om dessa marknader är hård och såväl privathandeln som statshandeln med tredje världens

länder blir alltmer betydelsefull. De nordiska ländernas projektexport växer och har även diskuterats som speciellt nordiskt samarbetsområde. Även det politiska skeendet utanför Västeuropa och Nordamerika får återverkningar i de nordiska länderna.

Det nordiska biståndet till utvecklingsländerna kräver tillgång på experter och know-how men också goda kunskaper i främmande kulturer. Näringslivet behöver kvalificerade medarbetare för att klara den hårda internationella konkurrensen. Myndigheterna såväl inom utrikesförvaltningen som inom handels- och industriministerierna och den sociala sektorn behöver tillgång till globala kunskaper för beslutsprocessen. Viktigt är det också för de nordiska medborgarnas självförståelse och världsupfattning att veta mera om livet utanför den västeuropeiska kulturkretsen.

Samarbejde inden for områdestudier har i mere beskedent målestok fundet sted i flere år på nordisk plan. Således findes samarbejde inden for asiensforskning (CINA), inden for afrikaforskning (Nordiska afrikainstituttet), latinamerikaforskning (NOSALF). Siden 1977 har ministerrådet også i beskedent omfang støttet et forskningssamarbejde inden for øststatsforskningen ved at give bidrag til den virksomhed, som bedrives af Nordiska kommittén for øststatsforskning. Ministerrådet har ved bevillinger til komiteens virksomhed for 1981 og 1982 på henholdsvis 175 000 dkr og 300 000 dkr skabt grundlag for udvikling af samarbejdet. Komiteen arbejder nu med en øget koordinering af forskningsprojekter om øststaterne. Et omfattende nordisk forskningsprojekt om "kontinuitet og forandring i Sovjetunionen" er under planlægning. Støtten er nu på niveau med den støtte, der ydes til latinamerikaforskningen.

3.6 Ændringer i faste institutioners virksomhed

I forbindelse med vedtagelse af ministerrådsbudgettet for 1981 vedtog ministerrådet at gøre de nordiske geoekskursioner til Island til arrangementer, som kun fandt sted hvert andet år. Ministerrådet har i forbindelse med vedtagelse af nye statutter for geoekskursionerne taget denne beslutning op til revurdering, og har i lyset af de nye momenter, der er kommet ind i sagen, besluttet atter at afholde en geoekskursion til Island hvert år.

3.7 Havforskningsamarbejde

Ministerrådet har igennem flere år støttet det nordiske samarbejde inden for havforskningen, f. eks. gennem Nordisk kollegium for marinbiologi, Nordisk kollegium for fysisk oceanografi og Nordisk institut for søret. Ministerrådet har i forbindelse med en ansøgning om oprettelse af et nyt kollegium for maringeologi drøftet samarbejdet inden for hele havforskningsområdet. Samtidig med at man afslog at oprette et nyt kollegium for maringeologi vedtog man, at havforskningsamarbejdet generelt burde revurderes med hensyn til indhold og organisationsformer. Det kan på-

regnes, at en arbejdsgruppe vil blive nedsat først i 1982 for at tage dette spørgsmål op.

I tilslutning til dette kan meddeles, at der i årets løb er oprettet en ny afdeling for olieret ved Nordisk institut for søret. Afdelingen finansieres af midler fra norske olieselskaber.

4 Allmänkulturell verksamhet

4.1 Verksamheten 1981

Under året har ministerrådet kunnat fatta beslut om att på försök starta en nordisk kursverksamhet på biblioteksområdet och att inleda en försöksverksamhet för att främja distributionen av nordisk film. Försöksverksamheterna på teaterområdet och stödet till översättning av nabolandslitteratur har evaluerats varefter dessa stödordningar upptagits som permanenta poster på den nordiska kulturbudgeten. Grundstenen har lagts till Nordens hus på Färöarna. En utredning om det samiska kulturlivet har framlagts till ministerrådet, liksom en utredning om möjligheterna att upprätta ett nordiskt institut på Åland. Projektverksamheten inom området Barn och kultur har fortsatt, liksom förberedelserna för ett seminarium angående kulturindustrin. Kontakter och förhandlingar har ägt rum med de nordiska statsjärnvägarna i syfte att nå bättre villkor för ungdomsturismen i Norden.

4.2 Samarbete mellan folkrörelser

Stödet över den nordiska kulturbudgeten till folkrörelsernas verksamhet omfattar tre poster på budgeten för nordiskt kulturellt samarbete: nordiskt ungdomssamarbete, nordiskt folkbildningssamarbete och nordiskt idrotts-samarbete. Tillsammans utdelades under 1981 dkr 3.276.000 för dessa ändamål, vilket motsvarar cirka 18 % av verksamhetsbudgeten för området allmänkultur. Härtill kommer bidrag till amatörteaterverksamhet med dkr 292.000 samt från ministerrådets dispositionsmedel dkr 300.000 till amatör-musiksamarbete. Från Nordiska kulturfonden utdelas vidare anslag även till projekt som genomföres i regi av olika folkliga organisationer.

Även om andelen av medel från den nordiska kulturbudgeten till de folkliga organisationerna således är förhållandevis hög är dock efterfrågan på medel så stor, att behoven endast delvis kan tillgodoses.

Enligt beslut av ministerrådet fattas de slutliga besluten angående fördelning av medel till nordiskt folkbildningssamarbete och nordiskt idrottsstöd numera av styrelsen för Nordiska kulturfonden efter sedvanlig beredning inom kultursekretariatet och i vissa fall rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet. I anslutning till att försöksperioden för idrottsstödet avslutats har ministerrådet efter kontakter med riksidrottsförbunden och berörda nationella departementsorgan fastställt regler för en permanent verksamhet på området. Önskemål om utsträckning av idrottsstödet till

Nordkalotten har inte hittills kunnat tillgodoses på grund av brist på medel (rek.nr 16/1975).

4.3 Etniska och språkliga minoriteter

Arbetet med de etniska och språkliga minoriteterna i Norden bygger på den grundläggande principen, att minoriteterna bör ha möjlighet att på egen grundval utveckla sina kulturer, jämsides med att de får stöd till att på lika villkor ingå i det nordiska samarbetet.

Ministerrådet har från 1979 på försök etablerat en speciell stödordning för fördelning av stöd till vissa samiska kulturaktiviteter (rek.nr 15/1976). Till denna finansiering har avsatts en bevilning som för 1979 var dkr 100.000, för 1980 dkr 125.000, för 1981 dkr 150.000 och för 1982 dkr 190.000. Fördelningen av denna bevilning har gjorts av Nordiska samerådet.

I anslutning härtill tillsatte ministerrådet i april 1980 en utredning, som skulle framlägga en plan för ministerrådets medverkan i den långsiktiga utvecklingen av det samiska kulturlivet. Utredningens förslag, Samisk kulturliv (NU 1981:6), framlades i april 1981. På grundval av en genomgång av nu pågående eller planerade samiska kulturaktiviteter föreslås ett antal åtgärder som tar sikte dels på Nordiska ministerrådets och andra nordiska organs engagemang, dels också de nationella finska, norska och svenska myndigheternas insatser.

Bland utredningens konkreta förslag kan bl a nämnas inrättandet med nordiska medel av en samisk kulturfond och anställning av en fast samisk kultursekreterare, vidare med nationella medel utbildningskurser för samiska bildkonstnärer, högre undervisning i samisk hantverkskonst (duodji), en konsulenttjänst i musik, utgivning av samisk litteratur, inrättande av en samisk teater och stöd till en samisk filmproduktion.

Utredningen är för närvarande utsänd på remiss till berörda nordiska instanser och intressenter. Den beräknas bli behandlad i ministerrådet samtidigt med behandlingen av en rapport om verksamheten vid Nordiskt samiskt institut under dess första 5-års period.

Till belysning av behovet av och möjligheterna till ett nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (rek.nr 22/1979) har material samlats in angående den aktuella situationen i de olika nordiska länderna. Slutsatserna av det föreliggande materialet och av de kontakter som ägt rum med sakkunniga på området avses bli framlagda till Nordiska rådets nästa session.

4.4 Samarbetet kring barn och kultur (rek.nr 20/1979)

På grundval av de positiva synpunkter som inkommit vid remissbehandlingen av "Barn och kultur" fattade ministerrådet i augusti 1980 beslut om att kultursekretariatet skulle sätta igång en projektverksamhet på det barnkulturella området. För ändamålet avsattes Dkr 250.000 för år 1980. För 1981 har ytterligare avsatts Dkr 200.000. Medlen har huvudsakligen utnyttjats för tre projekt:

- en undersökning av verkningarna på barn av att TV införes på Färöarna.

Utredningen genomföres i fem lokalsamfund av forskare från institutet för kultursociologi vid Köpenhamns universitet. Resultatet från den första undersökningsfasen beräknas föreligga under 1982. För att effekterna av en vidare TV-utbredning skall kunna mätas är det önskvärt att en ny undersökning genomföres vid en senare tidpunkt.

- fortsatt arbete med utgivning av temahäften angående barn och kulturaktiviteter.

I januari 1982 utkommer skrifterna Barn och teater i Norden, Barn och bildkonst i Norden samt Kulturprojekt för barn.

- igångsättning av en nordisk barnmusikfestival.

Festivalen äger rum i Köpenhamn i december 1981 under medverkan från rockmusikgrupper från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Festivalen består av fyra delar: två konsertarrangemang i centrum av Köpenhamn, en konsertturné i skolor i Köpenhamn, en work-shop med erfarenhetsutbyte från barn-rockgruppernas arbete och ett seminarium för pedagoger m fl om sk självorganiserad barnmusik.

4.5 Kulturindustrin i Norden (rek.nr 16/1977)

Förberedelserna för ett seminarium som skall belysa masskulturindustrins påverkan på kulturlivet har förts vidare. Som bakgrundsmaterial har sekretariatet utgivit två studier – en av Harry Schein och en av Peter Duelund – som från olika utgångspunkter belyser området.

I anslutning härtill genomföres också ett arbete kring utvecklingen av nordisk kulturstatistik. En kartläggning utförd av Anne-Marie Fetveit ligger till grund för diskussioner som inletts med Nordiska statistiska sekretariatet och nationella myndigheter på statistikområdet i syfte att nå fram till en harmonisering av den nationella kulturstatistiken. Kartläggningen har varit utsänd på remiss till nordiska kulturinstitutioner, som genomgående ställt sig positiva till rapportens förslag.

När det gäller utvecklingen inom videogramområdet (rek.nr 4/1980) har kultursekretariatet inte haft resurser att genomföra några egna utredningar som kunnat belysa behovet av och möjligheterna för samarbete inom videogramområdet. Rekommendationen riktar sig till de nordiska regeringarna och uppmanar dessa att eftersträva en gemensam nordisk standard och videogramdistribution och en samordning på mediapolitikens område. På det nationella planet har olika nationella utrednings- och även lagstiftningsinsatser på området ägt rum. Kultursekretariatet har försökt att hålla sig à jour med vad som sker nationellt. Intrycket är att kontakterna mellan de nordiska regeringarna och myndigheterna på området varit otillräckliga och att de planerade insatserna därigenom kan komma att bli onödigt disparata och på vissa håll försenade. Kultursekretariatet har inbjudit till en arbetskonferens i januari 1982 för att i någon mån medverka till en ökad

nordisk kontakt i arbetet på videogramområdet. Möjligheterna och formerna för eventuella fortsatta insatser från ministerrådets sida får bedömas mot bakgrunden av erfarenheterna från denna konferens.

När det gäller rekommendationerna beträffande TV-program för sjöfolk (rek.nr 8/1976) och fonogram (rek.nr 17/1977) har informationer insamlats från de nationella organ som sysslar med dessa problemområden. Det hittills föreliggande materialet ger dock inte underlag för några förslag angående ett nordiskt samarbete.

4.6 Samarbetet mellan amatörorganisationer

Stödordningen för amatörteater har utvärderats i anslutning till den utvärdering som gjorts av stödordningen för teatergästspel och fortbildningsverksamhet. Mot bakgrund av denna utvärdering har ministerrådet fattat beslut om att amatörteaterstödet från 1981 skall utgöra en permanent post på kulturbudgeten.

Stödet till amatörmusikorganisationerna har givits fastare former genom att ministerrådet beslutat anslå medel för en försöksverksamhet med stöd av dispositionsmedel under perioden 1981 – 1983. Denna försöksverksamhet sker i samverkan med det nybildade Samarbetsrådet för amatörmusik (SAMNAM).

4.7 Kulturförmedling

På Nordkalotten har under ett antal år ett utställningssamarbete genomförts med stöd från ministerrådet. Möjligheterna att göra denna verksamhet permanent har övervägts men torde inte ha någon omedelbar aktualitet med hänsyn till de föreliggande ekonomiska möjligheterna.

Nordiska ministerrådet tillsatte på grundval av rek.nr 15/1979 en utredning angående möjligheterna för kursverksamhet på biblioteksområdet. På grundval av utredningen har ministerrådet fattat beslut om en försöksverksamhet under 1982 – 1984. För år 1982 då verksamheten beräknas omfatta endast andra halvåret har av dispositionsmedlen avsatts 175.000 dkr. Kursverksamheten föreslås omfatta dels folkbibliotekens förmedling av andra nordiska länders litteratur, dels utvecklingen av nytillkomna arbetsområden och nytillkomna hjälpmedel (som t ex biblioteksservice för invandrare, för funktionshämmande och för patienter på sjukhus och institutioner, barnbiblioteksarbete och ADB i biblioteken).

4.8 Konstnärlig verksamhet

Genom etableringen av Nordiskt konstcentrum har det skapats en grund för en mera systematisk verksamhet på bildkonstområdet. Sedan starten 1978 är utställningsverksamheten etablerad.

I planerna för Nordiskt konstcentrum ingick som ett integrerat led etableringen av gästateljéer. Dessa planer har blivit verklighet i och med att fem gästateljéer invigts i augusti 1981. Ateljéerna på Sveaborg skulle

enligt planerna kompletteras av andra ateljémöjligheter i de övriga nordiska länderna. Styrelsen för konstcentret har ombetts att utreda denna fråga vidare. Nya stadgar har antagits att gälla från 1 januari 1982. Det råd av konstnårsrepresentanter som fungerat vid sidan av styrelsen har slopats, samtidigt som en viss garanterad representation för konstnärerna införts i styrelsen.

Försöksverksamheten på teaterområdet, innefattande stöd till gästspel resp. kursverksamhet, inleddes 1978 och avslutas med utgången av 1981. En utvärdering av verksamheten har genomförts, och på grundval av denna beslöt Nordiska ministerrådet i februari 1981 att denna verksamhet skulle göras permanent och upptagas som årligen återkommande post på den nordiska kulturbudgeten. Stadgar för teaterstödet har fastställts av ministerrådet.

I mars 1981 fattade ministerrådet beslut om att för åren 1981 – 1985 avsätta medel till en försöksverksamhet för att främja distributionen av nordisk film (rek.nr 18/1977). För år 1981, då verksamheten endast kommer att beröra andra halvåret, avsattes dkr 500.000. En kommitté bestående av en representant för varje nordiskt land har tillsatts med uppgift att på förslag av filminstitutet (motsv.) i varje land fördela stödet. Detta kan till viss del användas för att främja distribution av nordisk film även utanför Norden.

Försöksverksamheten under åren 1975 – 1980 med stöd till översättning och utgivning av nordisk nabolandslitteratur har evaluerats. Mot bakgrund av denna evaluering har ministerrådet beslutat att nabolandsstödet skall upptas som en permanent post på den nordiska kulturbudgeten. Stadgar för verksamheten har fastställts att gälla från 1.4.1981.

I samband med utvärderingen riktades uppmärksamheten mot de särskilda svårigheter som de mindre språkområdena har när det gäller att få fram översättningar. Detta problem är föremål för fortsatta överväganden inom kultursekretariatet (rek.nr 20/1973).

Arbetet på att få till stånd en nordisk bokmarknad (rek nr 5/1980) har fortsatt under året. En rapport som redovisar olika framgångsvägar har utarbetats av en särskild sakkunnig på grundval av en konferens i regi av Nordens folkliga akademi och Hanaholmens kulturcentrum i samarbete med kultursekretariatet. Rapporten är under övervägande i kulturavtalets organ.

Under det år som gått sedan föregående berättelse avlämnades har frågan om stadgarna för Nordiska rådets litteraturpris varit under fortsatt behandling. Ytterligare överläggningar har ägt rum mellan kulturutskottet och ministerrådet. De meningsskiljaktigheter som funnits har kunnat minskas men har då denna rapport avlämnas ännu inte helt eliminerats.

4.9 Nordens Hus på Færøerne

Bygningen af Nordens Hus på Færøerne, som efter ministerrådets og Landsstyrets byggetilladelsesbeslutninger startede 15. september 1980, udvikles efter såvel tidsplan som byggebudget.

Det hårde vintervejr på Færøerne i afvigte vinter gav kun et fåtal spild-dage på byggepladsen. Udsprængning og grundmuring fandt sted i vinter-månederne og stålkonstruktionerne til tag-systemet kunne rejses på mu-rene omkring primært husets store sal i maj måned.

I forbindelse med ministerrådets møde på Færøerne 16. juni d.å. ned-lagde Færøernes lagmand og ministerrådets formand grundsten til huset. Blandt grundstendokumenterne var et kort essay om Færøerne og det nordiske skrevet til lejligheden af William Heinesen.

I løbet af efteråret er huset blevet lukket, således at tag og ydermure samles. At nå til dette punkt før efterårsstormene satte ind var et nøgle-punkt i tidsplanen.

Afgørende problemer af byggeteknisk karakter er ikke opstået, og byg-georganisationen synes trods stor geografisk spredthed og forskellige na-tionale forudsætninger at fungere tilfredsstillende.

Det har således sit forblivende med forventet byggefærdiggørelse om-kring årsskiftet 1982-83.

Inden for den del af styringsgruppens mandat, som omhandler forberedelse af virksomheden, arrangeres i dette år en række møder på Færøerne mellem færøske kulturudøvere og repræsentanter for primært de institutio-ner og komiteer under kulturaftalen, hvis fagområder omfattes af Nordens Hus' virksomhed og som det vil være naturligt at forudsætte et samarbejde mellem i de kommende år. Disse introduktionskonsultationer skal bl.a. bidrage til en dokumentation af det erfaringsgrundlag på virksomhedsom-rådet, som styringsgruppen nu opbygger, og som kan danne vejledning for og forberede jordbunden til den kommende virksomhed.

Som et led i dette arbejde har styringsgruppen udarbejdet en publikation om huset, dets udformning på grundlag af virksomhedsforudsætningerne og dets rummæssige og tekniske ydeevne, der i efterårets løb udsendtes på Færøerne og til interesserede kredse i Norden som en forberedelse af husets virksomhed.

Ved overgangen fra decideret byggekomité til en styrelse tillige ansvarlig for ræsonnementerne om den kommende virksomhed udvidedes styrelsen for projektets etablering i år til også at omfatte Island og Norge, som ikke hidtil havde været direkte repræsenteret.

4.10 Utredning om ett Nordens institut på Åland (rek.nr 16/1979)

Regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland, har haft i uppdrag att ge-nomföra en utredning om det åländska kulturlivet och dess relationer till Finland och det övriga Norden för att ge underlag för en bedömning av förutsättningarna för förslaget om ett Nordens institut på Åland. Utred-ningen har framlagts för ministerrådet.

4.11 Ungdomsturism i Norden (rek.nr 3/1975)

Med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendation om åtgärder för att underlätta ungdomsresandet i Norden har under året ansträngningarna att nå en medverkan från de nordiska statsjärnvägarna intensifierats. (Sedan 1979 existerar den s.k. nordturistbiljetten, som under det första året såldes till ca 13.000 personer, varav mellan 3.-4.000 kan beräknas vara under 26 år. Samma år såldes det s k interrailkortet, som ger möjligheter till resor inom hela Europa, till 70 000 ungdomar i Norden. Nordturistbiljetten kostar under 1981 725 skr för 21 dagar och 900 skr för 30 dagar, medan interrailkortet kostar 920 skr för 30 dagar.)

På grundval av underhandskontakter med dels statsjärnvägarna, dels nordiska turistrådet framlades i mars 1981 ett förslag till ett konkret avtal om ett nordiskt ungdomsresealternativ. Enligt detta skulle statsjärnvägarna lämna särskilda rabatter för ungdomar under 26 år efter modell av det s k interrailkortet. I gengäld skulle kultursekretariatet tillsammans med Nordiska turistrådet göra en kartläggning av lämpliga resmål och resmöjligheter för ungdom inom Norden och sprida information om dessa möjligheter till berörda ungdomsgrupper. Förslaget skulle enligt kultursekretariatets bedömning kunna ge stora vinster både ur kultur-, trafik- och samhällspolitisk synpunkt.

De nordiska järnvägsföretagen ställde sig emellertid negativa till förslagen om en särskild ungdomsrabatt. I sina svar angav de att de ansåg att de redan erbjudna generella villkoren för resor i Norden (Nordturistbiljetten) var tillräckligt goda för att vara attraktiva även för ungdom samt att resandeströmmen under feriemånaderna redan var tillräckligt hög. Det oaktat uttryckte statsjärnvägarna dock intresse för den del av förslaget som innebar insatser från ministerrådets sida och föreslog att detta skulle ske i form av medverkan i en kampanj för att lansera Norden som ett reseområde särskilt för ungdomen med ett belopp upp till 750 000 skr.

Ministerrådet behandlade frågan vid sitt sammanträde i juni i Tórshavn och uttryckte därvid starkt stöd för de tankegångar om nordisk ungdomsturism som redovisats i det framlagda förslaget om samarbete. Samtidigt underströks att i det måste ställas som villkor att en rabattordning för ungdomar under 26 år genomfördes för att ett samarbete skulle kunna etableras.

De fortsatta kontakterna med reseföretagen har emellertid inte lett till några sådana medgivanden. Däremot har förslagen om medverkan i en informationskampanj upprepats.

Ministerrådet måste därför med beklagande konstatera, att rekommendation nr 3/1975 angående förbättrade villkor för nordisk ungdomsturism ej heller under 1982 kommer att kunna förverkligas. Detta är så mycket mera svårförståeligt som de nordiska statsbanorna i sin prissättning av nordturistbiljetten för 1982 har avstått från att ta ut full kompensation för inträffade prisstegringar, vilket visar att utrymme hade funnits för en prisdifferentiering till förmån för t ex ungdom och pensionärer.

Från statsbanornas sida har dock antytts att frågan om en prisdifferen-
tierung på nytt kan övervägas frn 1983. Det är ministerrådets förhoppning
att en lösning av frågan därför skall kunna uppnås från detta år.

Turistfrågor i övrigt behandlas i särskilt avsnitt i ministerrådets årsberät-
telse.

4.12 *Scandinavia Today*

Arbetet med gemensamma nordiska kulturmanifestationen i Förenta
staterna – *Scandinavia Today* – med början hösten 1982 har under året
fortsatt enligt den ursprungliga planeringen. På den amerikanska sidan är
American - Scandinavian Foundation huvudansvarig. Samtidigt medver-
kar de nordiska ambassaderna i Washington aktivt i projektet. På den
nordiska sidan sker samordningen av kultursekretariatet i nära samverkan
med berörda kultur-, utbildnings- och utrikesministerier resp. nationella
organ med ansvar för kulturinformation i utlandet. I projektet deltar vidare
en lång rad olika kulturinstitutioner i Norden.

För den övergripande nordiska planeringen svarar en särskild nordisk
ledningsgrupp med företrädare för berörda nationella organ.

Planeringen har nu fortskridit så långt att projektets olika delar redovi-
sats offentligt vid en presskonferens i Köpenhamn i november 1981. Ett
starkt ökat intresse för projektet kan noteras i de olika nordiska länderna.

Scandinavia Today kommer att öppnas i Washington D.C., Minneapo-
lis, Minnesota och New York City den 8, 12 resp 14 september 1982. På
varje plats kommer Islands president på de nordiska ländernas vägnar att
hålla ett öppningsanförande. I samband härmed kommer sex större nordis-
ka utställningar att öppnas. Enligt planerna kommer en galaföreställning
med nordiskt innehåll att samtidigt anordnas på dessa tre platser.

De sex utställningarna, som kommer att ges en bred presentation i
Förenta staterna, är följande.

Art Now. En utställning av modern konst som öppnas på Guggenheim
Museum i New York och går vidare bl. a. till Los Angeles. Utställningen
skall visas på ytterligare två platser.

*Northern Light: Realism and Symbolism in Scandinavian Painting
1890–1910*. En utställning av sekelskifteskunst som öppnas på Corcoran
Gallery of Art i Washington. Utställningen skall dessutom visas i New
York City och Minneapolis.

Scandinavia Modern 1880–1980. Denna designutställning öppnas på
Cooper Hewitt Museum i New York och skall därefter visas i Washing-
ton och Minneapolis.

Poetry and Ecology in Scandinavian Printmaking. Denna grafikut-
ställning bestående av 200 blad kommer att delas upp i fyra separata
utställningar och visas bl a i Washington, New York, Houston och
Minneapolis.

Scandinavian Photography. Fotografier från det senaste århundradet
kommer att ställas ut med början på Walker Art Center i Minneapolis
och därefter visas i New York, Los Angeles, Portland och Chicago.

The Scandinavian Touch. Modern textilkonst kommer att först visas

på Fashion Institute of Technology i New York och därefter i St. Paul, Chicago, Washington, Seattle och Los Angeles.

Till utställningarna kommer ett rikt program med musik, filmserier och föredrag att bjudas ut på ett stort antal platser i Förenta staterna. Härtill kommer satsningar på utbildningskataloger, facktidskrifter och andra publikationer av olika slag. En lång rad nationella insatser kommer härutöver att komplettera bilden av nordiskt kulturliv av i dag.

Projektets bredd, mångfald och kvalitativa innehåll kommer enligt bedömningar som kan göras i dag att medföra att nordiskt kulturliv på ett sätt som aldrig tidigare presenteras för en betydande amerikansk publik.

4.13 Nordiskt radio- och TV-samarbete (rek.nr 20/1971, 15/1973, 13/1975 och 7/1981)

Till Nordiska ministerrådets senaste session avlämnade ministerrådet ett förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (B 31/k). På grundval av detta förslag och kulturutskottets betänkande rekommenderade Nordiska rådet ministerrådet att till sessionen 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget (rek.nr 7/1981).

Under 1981 har en komplettering av beslutsunderlaget beträffande de industripolitiska effekterna av ett satellitsamarbete genomförts. En rapport har utarbetats av en arbetsgrupp underställd de nordiska industriministerierna. Parallellt härmed har förhandlingar ägt rum rörande kanalantal och kanalfördelning, reklam, översättning och kostnadsfördelning.

Vid sitt möte den 7 september 1981 konstaterade ministerrådet (kultur-, trafik- och industriministrarna) att ett totalutbyte av TV- och radioprogram är det önskvärda målet, men att de fortsatta förhandlingarna även bör ta sikte på att lösa de problem, som är förbundna med en uppbyggnadsperiod med fem TV-kanaler till Östnorden och tre till Västnorden samt det antal radiokanaler som det är tekniskt möjligt att överföra.

Förhandlingsarbetet fortsatte och resulterade vid ett möte den 23 november 1981 i ett ministerrådsförslag rörande samarbetet inom området för rundradiosatelliter med mera. I förslaget tillkännager de nordiska regeringarna sin önskan att inleda ett samarbete som gör det möjligt att stegvis bygga upp ett system med direktsändande radio-/TV-satelliter för Norden. Första etappen i det vidare arbetet skulle vara en teknisk och ekonomisk definition av satellitsystemet, i huvudsak så som en studiefas skisserats i utredningen Nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit (NU A 1979:4-8).

Med hänvisning till folketingsvalet i Danmark den 8 december 1981 avstod man från dansk sida att avge röst när ministerrådsförslaget fastställdes den 23 november 1981. Man förbehöll sig rätten att senare inkomma med besked om den danska regeringens ställningstagande.

Ministerrådsförslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete har överlämnats till Nordiska rådet för yttrande (Sak B 36/k).

Kapitel XIII

Lagstiftningssamarbete

Sammanfattning

Under berättelseåret har samarbetet i lagstiftningsfrågor följt samma former som tidigare. Planläggningen och koordineringen av samarbetet har intensifierats. I det nordiska samarbetet har sådana projekt poängterats som är ägnade att utveckla Norden såsom hemmamarknad med ett identiskt rättsskydd. De beredningsorgan som berett betydelsefulla reformer har varit i ständig kontakt med varandra. Den offentliga rätten har framträtt som ett nytt samarbetsområde. Närmast har detta gällt stadgandena och principerna på förvaltningsförfarandets område.

Inledning

Juridiska utskottet gav i sitt betänkande över C1/1978 uttryck för sin tillfredsställelse över den form, med vilken ministerrådet mot bakgrunden av den senare avskrivna rekommendationen nr 1/1974 om det nordiska lagstiftningssamarbetet presenterade det årliga lagstiftningsprogrammet till Nordiska rådets session.

Ministerrådet har härefter i samråd med juridiska utskottet arbetat vidare enligt samma grund. Man har fortgående justerat programmet på basen av uppnådda resultat samt efter behov upptagit nya samarbetsområden. Vidare har målsättningarna för arbetet fortgående preciserats på grund av den utveckling som ägt rum och i ljuset av de diskussioner som förts med juridiska utskottet, främst vid de årliga mötena mellan utskottet och justitieministrarna. Ministerrådet har således i de årliga berättelserna inarbetat och kommenterat Nordiska rådets uttalanden vid sessionerna om enskilda punkter i lagstiftningsprogrammet. Berättelserna har således kunnat ge en realistisk bild av såväl målsättningarna som det samarbete som löpande fortgår såväl inom ministerrådet som mellan ministerrådet och Nordiska rådets parlamentariska organ.

I sitt betänkande över C1/1981 fäste juridiska utskottet uppmärksamhet vid ministerrådets ståndpunkt, enligt vilken det vore skäl att i det nordiska samarbetet koncentrera sig på större projekthelheter. Utskottet konstaterade, att de områden som ministerrådet poängterat, nämligen "Norden som hemmamarknad" och "Teknik och framtid", även berör samarbetet på lagstiftningens område. Under år 1981 har man vid samarbetet på lagstiftningens område fäst särskild vikt vid avtalsrättens – framför allt köplagarnas – förenhetligande, vilket skulle ha en omedelbar betydelse för fastställande av Nordens karaktär av hemmamarknad.

Juridiska utskottet uttryckte i sitt betänkande och Nordiska rådet vid sin

29:e session tillfredsställelse över ministerrådets beslut att effektivisera planeringen och koordineringen av samarbetet. Under år 1981 har justitieministrarna konfererat i Svaneke på Bornholm, ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor i Reykjavik och lagberedningscheferna (rättscheferna) i Oslo. Vid rättschefsmötena genomgår man alla aktuella lagstiftningsprojekt och tar fram sådana projekt som är ägnade för eller förutsätter nordiskt samarbete. Då man dessutom beaktar att justitieministrarna och juridiska utskottet hållit ett gemensamt möte i slutet av detta år och att Nordiska rådets session inföll i början av året, kan samarbetet, beträffande planeringen och koordineringen, anses ha varit synnerligen intensivt under hela berättelseåret.

Såsom en betydelsefull prestation för det nordiska samarbetet bör noteras den omständigheten, att justitieministrarna den 17 juni 1981 i Svaneke på Bornholm undertecknade den nordiska språkkonventionen.

1. Person-, familje- och arvsrätt

1.1. Äktenskapsrätt

Nordiska rådet föreslog i sin *rekommendation nr 22/1973*, att regeringarna borde sträva till att utveckla en enhetlig nordisk äktenskapslagstiftning samt undersöka möjligheterna till en gemensam lösning som är tillfredsställande för alla.

a) Ingående och upplösning av äktenskap

I Sverige har nya regler om ingående och upplösning av äktenskap genomförts 1974. I Danmark publicerade äktenskapskommittén år 1973 betänkanden om ingående och upplösning av äktenskap. I Finland tillsattes 1980 en kommission med uppgift att uppgöra förslag till ändring av de stadganden i äktenskapslagen som gäller ingående och upplösning av äktenskap. Kommissionens arbete pågår alltjämt. Den norska äktenskapskommittén har inte till dessa delar uppgjort något lagförslag.

Det verkar som om det för närvarande inte vore aktuellt att sträva till enhetliga nordiska bestämmelser om ingående och upplösning av äktenskap.

Ministerrådet är alltjämt av den åsikten, att revideringen av bestämmelserna i den nordiska äktenskapskonventionen angående ingående och upplösning av äktenskap bör uppskjutas ända tills resultaten av de olika ländernas beredningsarbete närmare har utretts vid förhandlingar mellan de nordiska ländernas vederbörande ministerier, som kan föras när utredningsorganen avslutat sitt arbete. Beträffande de internationella frågorna angående vårdnaden om barn kan det dock visa sig nödvändigt att justera de bestämmelser i äktenskapskonventionen som berör de nordiska myndigheternas kompetens och erkännande av de nordiska myndigheternas beslut i ärenden som rör vårdnaden om barn (jmf. 1.3.).

b) Äkta makars förmögenhetsförhållanden

Nordiska rådet betonade vid sin 27:e session och ånyo vid sin 28:e session att det är viktigt att finna en tillfredsställande nordisk lösning beträffande makars förmögenhetsförhållanden. Vid sin senaste session uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att fortsätta sina strävanden att finna en gemensam grund för en lagstiftning angående äktenskapets förmögenhetsverkningar.

Äktenskapskommittéerna i de olika nordiska länderna behandlar också frågor angående äkta makars förmögenhetsförhållanden. Den danska kommittén avgav sitt betänkande år 1974. I Finland gavs ett betänkande år 1976 och det har varit ute på remiss. Frågor angående äktenskapets ekonomiska rättsverkningar har senare dryftats mellan äktenskapskommittéerna och representanter för justitieministerierna, och senast har man hållit ett möte mellan medlemmarna i de nordiska beredningsorganen i Oslo i februari 1980. Den svenska familjerättskommittén (familjelagssakkunniga) väntas att i slutet av år 1981 avge ett betänkande där man kommer att behandla makars och samboendes förmögenhetsförhållanden samt efterlevande makes ställning. I Finland tillsattes våren 1980 en arbetsgrupp med uppgift att förbereda en ändring av lagstiftningen om äkta makars förmögenhetsförhållanden.

De kommittéer som berett reformförslagen samarbetade under beredningstiden. Efter det att betänkanden färdigställts och beredningen överförts till ministerieplanet kommer samarbetet att fortsättas mellan departementen.

Det kan nämnas att ämnet "Makars och samboendes egendomsförhållanden" behandlades vid det 29:e nordiska juristmötet i Stockholm i augusti 1981.

1.2. Samlevnad mellan ogifta

Juridiska utskottet behandlade i sitt betänkande över C1/1981 regleringen av frågor som föranleds av samlevnad utan äktenskap. Utskottet ansåg, att regleringen av de ekonomiska problem som uppstår i samband med samlevnad utan äktenskap borde vara så enhetlig i de olika nordiska länderna, att inte olikheterna i regleringarna skulle tvinga ogifta samlevande att överväga valet av hemvistland på grund av de fördelar som regleringen medför. Enligt utskottet borde man vid beredningen av lagstiftningsåtgärder sträva till så stor enhetlighet som möjligt. Diskussionen om övriga frågor i anslutning till samlevnad utom äktenskap borde, enligt utskottet, fortsättas efter Nordiska rådet konferens år 1982 och på basen av de resultat som då uppnås.

I det finska kommittébetänkandet från 1976 behandlades inte frågor om personer, som lever i äktenskapsliknande förhållanden. Den arbetsgrupp för beredning av en ändring av förmynderskapslagstiftningen som tillsattes av det finska justitieministeriet har våren 1981 publicerat ett betänkande. I det behandlas bl a frågor i anslutning till vårdsnaden av barn till förälder,

som lever i ett äktenskapsliknande förhållande. Enligt förslaget skulle skillnaden mellan barn födda inom och utom äktenskap upphävas och såsom målsättning för lagstiftningen skulle uppställas barnets rätt till omsorg från bägge föräldrarna. Denna princip borde tillämpas oberoende av familjens juridiska eller faktiska form.

I Danmark, Norge och Sverige behandlas dessa problem i äktenskapskommittéerna. Den svenska kommittén har publicerat en rapport i ärendet (SOU 1978:55) "Att sambo och gifta sig". Vidare avser kommittén, som tidigare nämnts, att behandla samboendes förmögenhetsförhållanden i ett betänkande i slutet av år 1981. Den norska äktenskapskommittén har hösten 1980 avgivit ett betänkande om "Samliv utan vigsel" (NOU 1980:50). Den danska äktenskapskommittén har i januari 1981 publicerat ett betänkande om "Samliv uden ægteskab I" (nr 915/1980).

I likhet med juridiska utskottet önskar Ministerrådet, att man i de nordiska länderna får till stånd så enhetliga bestämmelser som möjligt om ekonomiska verkningar av samlevnad under äktenskapsliknande förhållanden. Arbetet i de nordiska kommittéerna på familjerättens område har hittills skett parallellt och med regelbundna möten mellan kommittéerna. Kommittéernas synpunkter har därför samordnats så långt som möjligt. Härefter vore det mest ändamålsenligt att fortsätta nordiska överläggningar i ärendet sker på ministerienivå. Ministerrådet finner att det inte för närvarande föreligger behov att ta initiativ till en ytterligare koordinering.

Angående behandlingen av ämnet vid det 29:e nordiska juristmötet, se under 1.1.

1.3. Vårdnad om barn

I Sverige togs år 1977 nya stadganden om vårdnad i bruk. Enligt de nya stadgandena upphör t ex föräldrarnas gemensamma vårdnad om barn inte nödvändigtvis i samband med en äktenskapsskillnad. Domstol kan, om föräldrarna är överens därom och det inte är uppenbart stridande mot barnens bästa, förordna att föräldrarna skall anförtros gemensam vårdnad av barnen även efter äktenskapsskillnaden. Under samma betingelser kan även föräldrar som inte är eller varit gifta med varandra, få gemensam vårdnad om barnen oberoende av om de sammanbor. Försåvitt en gemensam vårdnad inte fungerar i praktiken kan vardera föräldern vid domstol yrka på upplösning av den gemensamma vårdnaden. I ett dylikt fall avgör domstolen vem vårdnanden skall anförtros åt. För närvarande pågår i Sverige en revidering av lagstiftningen angående vårdnad om barn, umgängesrätt och överflyttande av vårdnad. En kommitté, som utreder barnens rättigheter, publicerade i oktober 1979 sitt betänkande (SOU 1979:63) om föräldrans ansvar m m. En proposition på grundval av betänkandet väntas till årsskiftet 1981/82.

I Norge godkändes våren 1981 en lag om barn och föräldrar, vilken berör såväl barn födda inom som utom äktenskap. Benämningarna barn fött

inom äktenskap och barn fött utom äktenskap har avskaffats. Stadgandena angående vårdnad om barn – föräldraansvar – har ändrats bl a så, att föräldrar gemensamt kan vara vårdnadshavare för barn även efter äktenskapsskillnad samt så att föräldrar, som inte sinsemellan är gifta, gemensamt blir vårdnadshavare för barn, om de anmäler härom till befolkningsregistret. Det stadgande, enligt vilket barnets moder har företrädesrätt till ensam vårdnad om småbarn, har upphävts. Lagen om barn och föräldrar träder i kraft den 1 januari 1982.

I Danmark ändrades lagen angående vårdnad om barn år 1978. Ändringen medförde, att fadern till ett utom äktenskapet fött barn vid domstol kan anförtros vårdnaden om barnet, såvida detta anses nödvändigt med tanke på barnets fördel. Äktenskapskommittén har i sitt i januari 1981 angivna betänkande behandlat frågan om föräldrar bör ha möjlighet att avtala om gemensam föräldramyndighet för barn utanför äktenskap samt efter separation och skilsmässa. Justitieministeriet har i juni 1981 tillsatt en arbetsgrupp rörande föräldramyndighet m m, som i avsikt att bereda ministeriets ställningstagande till frågan om man bör försöka ändra lagstiftningen, har fått i uppdrag att utarbeta ett utkast till regler om gemensam föräldramyndighet för barn utanför äktenskap samt efter separation och skilsmässa.

I Finland avgav en av justitieministeriet tillsatt arbetsgrupp i juni 1981 sitt betänkande, vari ingick förslag till ändring av de stadganden i lagen om förmynderskap som rör vårdnaden om barn. Enligt förslaget skulle skillnaden mellan barn födda inom och utom äktenskap slopas ur stadgandena angående vårdnad. I förslaget har nya stadganden intagits om såväl vårdnadens syfte och innehåll som om vårdnadshavare för barn. Enligt den finska arbetsgruppens förslag skulle barnets föräldrar gemensamt bli vårdnadshavare för barnet om de vid barnets födelse är gifta med varandra. I annat fall skulle modern ensam bli barnets vårdnadshavare vid tidpunkten för barnets födelse. Bägge föräldrarna skulle gemensamt bli vårdnadshavare för barnet om de ingår äktenskap med varandra eller om de i samband med erkännande av faderskap anhåller härom. Härutöver skulle ett ärende angående vårdnad om barn på ansökan kunna anhängiggöras vid domstol. Domstolen skulle då kunna anförtro vårdnaden om barnet åt bägge föräldrarna gemensamt, eller åt den ena föräldern ensam. I stället för åt föräldrarna eller förutom åt föräldrarna skulle domstolen även kunna anförtro vårdnaden åt en annan eller ett par andra vårdnadshavare. Ansökan i ärendet skulle kunna göras av barnets förälder, förmyndare eller socialnämnd. Dessutom borde domstol i mål angående hemeller äktenskapsskillnad på eget initiativ pröva även frågan om vårdnaden av minderåriga barn och vid behov utfärda ett utslag i saken. Med tanke på internationella fall angående vårdnad om barn har till lagen om förmynderskap föreslagits fogat ett stadgande, enligt vilket barnets vårdnadshavare vid finsk domstol skulle kunna erhålla ett utslag, vari det skulle fastställas att barn som har hemvist i Finland förts utomlands utan vårdnadshavarens samtycke samt förordnas att barnet skulle återsändas till Finland.

Vid sin 29:e session uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att undersöka konsekvenserna av den oenhetliga lagstiftningen angående vårdnad om barn och utgående från detta värdera om en harmonisering av regleringarna behövs.

Nordiska länder emellan har man vid ett möte på tjänstemannanivå i Stockholm våren 1981 diskuterat ett förenhetligande av den materiella lagstiftningen angående vårdnad om barn. Vid ett senare möte i Helsingfors i oktober 1981 behandlades även sådana specialproblem, som hänförs till de internationella frågorna angående vårdnad om barn, speciellt återsändandet av barn som olovligt förts utomlands och erkännandet och verkställigheten av utländska beslut om vårdnad.

1.4. Adoption

Efter de revideringar av adoptionslagstiftningen som gjordes i de olika nordiska länderna under senaste årtionde och i början av innevarande årtionde baserar sig den nordiska adoptionslagstiftningen på enhetliga huvudprinciper.

Antalet barn som kan adopteras är i alla nordiska länder mycket lågt, varför de internationella adoptionerna, särskilt från stater i tredje världen, har ökat och utgjort ett växande problem. Särskilt aktuell med tanke på internationella adoptioner har regleringen av en internationell adoptionshjälp blivit liksom också övervakningen av adoptivbarnförmedlingen samt i allmänhet anskaffningen av adoptivbarn utomlandsifrån. Ministerrådet anser det vara viktigt, att man i dessa frågor omfattar tillräckligt enhetliga verksamhetsprinciper.

1.5. Namnlagsstiftningen

På grundval av nordiskt lagsamarbete stadgades i Danmark, Norge och Sverige nya namnlagar åren 1961-64. Finland deltog inte i detta samarbete.

I Finland framlade en arbetsgrupp år 1973 ett förslag till namnlag som remissbehandlades. Sedan man avvaktat det nordiska samarbetet på området kunde en proposition avlätas till riksdagen hösten 1981. I Norge framlade en arbetsgrupp år 1976 ett utkast till ändring av namnlagen. Ett på basen av utkastet uppgjort lagförslag godkändes i juni 1979. Lagen trädde i kraft den 1 februari 1980.

I Danmark godkändes år 1981 en ny namnlag. Denna baserar sig på ett förslag som beretts inom justitieministeriet. Lagen träder i kraft den 1 april 1982.

I Sverige har namnlagskommittén avgivit sitt betänkande år 1979 och ett lagförslag kommer att avlätas i slutet av år 1981.

Om innehållet i ändringsförslagen har förhandlingar förts på nordisk nivå, senast i november 1980 i Köpenhamn. I enlighet med detta bygger den finska propositionen på samma principer som de i Danmark och Norge godkända lagarna och detta kommer troligen också att vara fallet i Sverige:

makarna behåller sina egna släktnamn om de inte tar den ena makens släktnamn som sitt gemensamma släktnamn. Barnen får föräldrarnas gemensamma släktnamn, försåvitt de har ett dylikt. Eljest kan föräldrarna välja vilket släktnamn barnet skall få. Utför inte föräldrarna ett sådant val, får barnet moderns släktnamn.

Under de nordiska mötena har även diskuterats frågor som hänför sig till den internationella namnrätten, särskilt de nordiska namnmyndigheternas internationella kompetens samt erkännandet av nordiska myndigheters namnbeslut i övriga nordiska länder. Vid handläggningen av ärendet har man konstaterat, att de problem som framkommer kan lösas genom en koordinering av lagstiftningen och att en justering av gällande lagstiftning är befogad speciellt i Finland och Sverige. Detta arbete har ännu inte slutförts.

2. Avtalsrätt, köprätt och konsumentskydd

Lagstiftningssamarbetet på avtalsrättens, köprättens och konsumentskyddets områden tillhör kärnområdet i det nordiska lagstiftningssamarbetet. På avtals- och köprättens områden har man traditionellt strävat till möjligast ensartad lagstiftning. På konsumentskyddets område har man ofta valt olika lagtekniska lösningar, medan reglerna i sak ger konsumenterna samma skydd i de olika länderna.

Nordiska rådet har vid sin session tillmätt det stor betydelse att man som ett led i arbetet med projektet Norden som hemmamarknad strävar till att harmonisera de regler inom avtalsköp- och skadeståndsrätten som berör konsumenterna dagligen. Juridiska utskottet har i sitt yttrande över C1/1981 uttalat sin tillfredsställelse över den vikt ministerrådet tillmäter samarbetet på denna sektor. Ministerrådet har för avsikt att vidmakthålla samarbetet och att i mån av möjlighet eftersträva ännu större rättslikhet på avtalsrättens, köprättens och konsumentskyddets områden.

2.1. Avtalsvillkor

Stadganden om kontroll eller reglering av avtalsvillkor ingår i Sverige i lagen om förbud mot oskäligen avtalsvillkor, vilken efter en ändring 1977 gäller förutom varor och tjänster även andra nyttigheter såsom fast egendom och andra rättigheter. Lagen ger marknadsdomstolen befogenhet att förbjuda oskäligen villkor som näringsidkare använder i avtal med konsumenter. I Danmark innehåller marknadsföringslagen ett generellt förbud mot att i näringsverksamhet företa handlingar som strider mot god marknadsföringssed. Detta uttryck omfattar även oskäligen villkor i standardavtal. I Finland finns stadganden om reglering av avtalsvillkor i avtal mellan näringsidkare och konsument i konsumentskyddslagen. I Norge har 1981 genomförts motsvarande regler om reglering och kontroll av standardvillkor, vilka används i förhållande till konsument. Reglerna har intagits i marknadsföringslagen.

Beträffande kontroll av standardvillkor i avtal mellan näringsidkare gäller i Danmark stadgandena i marknadsföringslagen. I Norge övervägdes frågan vid ändringen av marknadsföringslagen 1981, men av bl a praktiska skäl begränsades ändringen till att gälla avtal med konsument. I Finland föreslog en kommission 1979 stadganden som skulle ge marknadsdomstolen möjlighet att förbjuda näringsidkare att använda oskäligen avtalsvillkor där detta är erforderligt med tanke på annan näringsidkares skydd. I Sverige har år 1981 föreslagits liknande möjlighet för marknadsdomstolen att förbjuda en näringsidkare, som använt ett oskäligt villkor vid erbjudande av avtal med en annan näringsidkare, att använda samma eller väsentligen samma villkor i liknande fall i framtiden.

I Danmark och Sverige innehåller 36 § avtalslagen en generalklausul om åsidosättande av oskäligen avtal och avtalsvillkor. I Finland och Norge förbereds inom justitieministerierna motsvarande stadganden, och propositioner i ämnet beräknas kunna avlåtas i Finland hösten 1981 och i Norge kring årsskiftet 1981-82.

2.2. Köp

Nordiska rådet har vid den 29:e sessionen uppmanat Nordiska ministerrådet att genomföra det pågående reformarbetet på köplagstiftningens område med bevarande av den nordiska rättslikheten.

Sedan det visat sig att de förslag till nya köplagar som 1976 lades fram i Norge och Sverige samt det finska köplagsförslaget av 1977 inte lett till lagstiftningsåtgärder tillsatte justitieministerna 1980 en gemensam arbetsgrupp bestående av representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige för att dels bedöma huruvida de nordiska länderna borde underteckna FN-konventionen angående avtal om internationella lösöreköp, dels undersöka förutsättningarna för att åstadkomma en till såväl systematik som innehåll enhetlig köplagstiftning. Arbetsgruppen fick senare i uppdrag att göra sin bedömning i form av ett utkast till köplag.

Danmark, Finland, Norge och Sverige undertecknade FN-konventionen i maj 1981. Köplagsarbetsgruppen överväger nu i vilken form konventionens bestämmelser borde genomföras i nationell lagstiftning. I detta syfte och för att utarbeta utkast till köplag har arbetsgruppen under år 1981 hållit regelbundna möten i de nordiska huvudstäderna. Arbetsgruppens utkast till köplag kan förväntas tidigast i slutet av år 1982. Härefter kan ministerrådet ta ställning till möjligheterna att genomföra en enhetlig revision av köprätten.

Stadgandena om konsumentköp ingår i Danmark huvudsakligen i ett särskilt kapitel i köplagen. I Finland finns stadgandena i konsumentskyddslagen, i Norge har de inplacerats i samband med respektive allmänna stadganden i köplagen, medan de i Sverige samlats i konsumentköplagen. Stadgandena om konsumentköp kompletteras av de allmänna reglerna om köp. Trots de olika lagtekniska lösningarna företer stadgan-

dena om konsumentköp stora likheter i sak. Den nordiska köplagsarbetsgruppens arbete omfattar inte konsumentköp. Dessa är i Sverige föremål för en särskild utredning.

2.3. Kreditköp och konsumentkrediter

Stadgandena om avbetalningsköp och andra kreditköp har varit föremål för utredningsarbete i de nordiska länderna. Den danska utredningen har avgett ett betänkande 1978. Lagförslag på basen av betänkandet förelades Folketinget 1980 och på nytt 1981. Den finska kommitténs betänkande blev färdigt 1977. Efter remissbehandling av förslaget har beredningen av ett reviderat förslag till lagstiftning om konsumentkrediter inletts i juli 1981. I Sverige antogs 1977 en lag om konsumentkrediter och 1978 en lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare. I Norge framlades ett betänkande 1977 och en proposition om lag om kreditköp i februari 1981. På Island, som inte kunnat delta aktivt i det nordiska samarbetet på köprättens och konsumenträttens område, framlades 1978 ett förslag till lag om avbetalning, vilket företer stora likheter med de övriga nordiska förslagen.

2.4. Konsumentskydd vid förvärv av bostad och fast egendom

I Danmark tillsattes i oktober 1980 en utredning rörande konsumentskydd vid avtal om uppförande eller försäljning av fast egendom och avtal rörande större ombyggnadsarbeten. Utredningen skall särskilt tillse att konsumenten genom tvingande stadganden får skydd vid avtalsbrott på näringsidkarens sida.

I Finland tillsattes i början av år 1980 en kommitté i ärendet. Kommittén skall utreda vilka missförhållanden som föreligger vid marknadsföringen av olika slag av fast egendom och vilka åtgärder som är nödvändiga för att avhjälpa dessa missförhållanden. Ytterligare skall kommittén utreda möjligheterna att genomföra myndighetskontroll över de avtalsvillkor som tillämpas vid köp av fast egendom. Den skall också undersöka olika möjligheter att lösa konflikter vid köp av fast egendom. Också förhållandet mellan fastighetsförmedlare och konsumenter utreds av kommittén.

I Norge har civilbokskommittén år 1979 avgett ett förslag till överlåtelse av fast egendom. Reglerna föreslås delvis bli tvingande till förmån för köparen vid köp av bostadsfastighet. I övrigt anser man även i Norge att ytterligare utredningar i linje med kommittéarbetet i Danmark, Finland och Sverige kan vara av nöden.

I Sverige tillsattes en motsvarande kommitté år 1975 ("småhusköpskommittén"). Denna har år 1976 avgivit ett betänkande med förslag till ändringar i lagen om förbud mot oskäligen avtalsvillkor. På grundval av betänkandet har avtalsvillkorlagen genom särskild lagstiftning fr o m den 1 juli 1977 gjorts tillämplig på bla försäljning av fast egendom. Kommittén väntas vidare att omkring årsskiftet 1981/82 avlämna ett betänkande som behandlar frågor som rör fastighetsförsäljning förmedlad av mäklare, auk-

torisation av mäklare m m. Övriga frågor som tidigare ingått i utredningsuppdraget behandlas inom justitiedepartementet.

Juridiska utskottet har i sitt yttrande över C1/1981 förutsatt, att man inte strävar att genomföra lagstiftning på basen av det pågående utredningsarbetet innan det föreläggat möjlighet att utvärdera förslagen på nordiskt plan med beaktande av önskvärdheten att åstadkomma enhetliga konsumentskyddsstadganden.

Ministerrådet strävar till att koordinera tidsplanen för arbetet i de olika utredningarna. Innan lagstiftning genomförs kommer departementsöverläggningar att hållas på traditionellt sätt. Ministerrådet fäster dock uppmärksamhet vid att utredningarna med hänsyn till de olika boendeformerna i Norden delvis har olika uppdrag vilket kan ställa hinder för en enhetlig lagstiftning.

2.5. Konsumenttjänster

Behovet av regler till skydd för konsumenter vid avtal om tjänster – prestationer övervägs och har övervägts i kommittéer i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Kommittéerna i Norge och Sverige har avgett betänkanden år 1979. Kommittéerna föreslår vissa tvingande regler till skydd för konsumenterna vid avtal om arbete på lös sak eller fast egendom. Den danska kommittén liksom också de norska och svenska kommittéerna har hittills koncentrerat sig på området för reparations-, service- och installationsarbeten på lös sak och fast egendom. Kommitténs betänkande väntas föreligga under loppet av år 1982. Den finska kommittén skall också behandla behovet av regler om andra konsumenttjänster.

Målet för arbetet på konsumenttjänsternas område är, att reglerna i de nordiska länderna såvitt möjligt får samma innehåll.

Departementsöverläggningar ägde rum mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i mars, juni och september 1981 med närvarande representanter för de danska, finska och norska kommittéerna. Vid överläggningarna behandlades också frågan om att låta lagen gälla även avtal om förvaring och frågan om näringsidkares rätt att sälja sak som varit föremål för arbete eller förvaring och som inte avhämtats.

Nordiska rådet gav under sessionen år 1980 uttryck för sitt önskemål att arbetet på detta område borde koordineras, dvs att lagförslagen skulle göras så ensartade som möjligt och om möjligt framläggas samtidigt (uttalande nr 5 i juridiska utskottets betänkande). Juridiska utskottet har i sitt yttrande över C1 1981 uttalat sin tillfredsställelse över att det nordiska utredningsarbetet har koordinerats och uppmanat ministerrådet att fortsätta detta samarbete.

Ministerrådet är uppmärksam på denna önskan och strävar till att i största möjliga utsträckning efterkomma den.

2.6. Ränta

Lagstiftning om dröjsmålsränta m m har genomförts i Sverige år 1975, i Norge år 1976 och i Danmark år 1978. I Finland har en proposition med förslag till räntelagstiftning avlåtits till riksdagen hösten 1981. I motsats till räntelagarna i Danmark och Sverige, i vilka dröjsmålsränta står i ett bestämt förhållande till diskontot, bygger det finska lagförslaget i första hand på en fast dröjsmålsränta om 16 %. Enligt den norska lagen fastställs räntesatsen administrativt och är f n 15 % p a (12 % p a i konsumentförhållanden).

2.7. Borgen

Ministerrådet beslöt år 1976 att man i form av nordiskt samarbete skulle undersöka vilken faktisk betydelse de olika formerna av borgen har för enskilda personer och för den allmänna kreditpolitiken. Kontaktpersoner har utsetts i de nordiska ländernas justitieministerier för att bistå på det nationella planet. Projektet förväntas kunna avslutas år 1982. Frågan om en kodifiering och revidering av reglerna skall därefter upptas till övervägande, utgående från undersökningen och den internationella rättsutvecklingen på området.

2.8. Handelsagenter och handelsrepresentanter

I Norge och Sverige genomfördes åren 1973 resp 1974 efter nordiska förhandlingar ändringar i kommissionslagarna. Ändringarna avsåg att stärka handelsagenters och handelsrepresentanternas ställning. I Finland infördes motsvarande bestämmelser år 1976 genom en särskild lag om handelsrepresentanter. I Danmark avgavs ett betänkande i frågan år 1974. Frågan om ett lagförslag avgavs på basen av det danska betänkandet beror på utvecklingen inom EEC, där Kommissionen år 1976 har framlagt förslag till direktiv.

På framställning av det norska agentförbundet förelade juridiska utskottet år 1977 ministerrådet till diskussion frågan om en eventuell ändring av bestämmelserna så, att åt handelsrepresentanterna skulle ges ett bättre skydd och så, att den nordiska rättslikheten på detta område skulle skyddas. Nordiska rådet har därefter i meddelande nr 10 punkt 4, över C1/81 anmodat ministerrådet att följa med utvecklingen på området utanför Norden i den omfattning det är nödvändigt, och att ta initiativ till en anpassning av lagstiftningen i enlighet med denna utveckling.

I Sverige har år 1978 på anhållan av riksdagen tillsatts en kommitté med uppgift att genomgå kommissionslagen. Kommittén skall hålla sig noga underrättad om hur harmoniseringsarbetet inom EEC utvecklas. Kommittén har överlagt med representanter för de övriga nordiska länderna i mars 1980 och mars 1981. Fortsatta sådana överläggningar skall enligt planerna hållas i mars 1982. Observatörer från Danmark och Norge har följt den svenska kommitténs arbete. Också i Finland har en observatör tillsatts för att följa detta arbete.

Den svenska kommitténs arbete beräknas vara avslutat under sommaren 1983.

2.9. Försäkringsavtal

De försäkringsavtalslagar som gäller i de nordiska länderna är resultat av nordiskt samarbete och i stort sett samma regler gäller i alla nordiska länder. I Danmark, Finland, Norge och Sverige har kommittéer tillsatts för att revidera lagarna.

I Sverige har konsumentförsäkringslagen trätt i kraft den 1 januari 1981. Den innehåller bl a regler om skyldighet att informera konsumenterna om rätten att teckna försäkring, regler om premiebetalning och regler om nedsättning av försäkringsersättningen då konsumenten har försummat sin upplysningsskyldighet eller andra s k biförpliktelser.

Nordiska rådet har vid den 29:e sessionen anmodat ministerrådet att försöka återupprätta den nordiska rättslikheten på försäkringsavtalsrättens område och att i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet till den 30:e sessionen 1982 redogöra för utsikterna för att detta kan ske. Vidare har Nordiska rådet uppmanat ministerrådet att i berättelsen till den 30:e sessionen redogöra för möjligheterna att åstadkomma enhetlig lagstiftning om försäkringsgivarens regressrätt.

Den finska kommittén avgav ett principbetänkande i december 1977 och det har remissbehandlats. Justitieministeriet har på grundval härav gett kommittén tilläggsdirektiv.

Vid överläggningar mellan representanter för utredningarna och departementen i december 1980 i Stockholm kom man överens om att kommittéerna i första hand skulle koncentrera sitt arbete på förslag rörande personförsäkring.

Vid de ovan nämnda överläggningarna i Stockholm har man konstaterat att olikheter i bakomliggande förhållanden och annan lagstiftning, t ex på skatte- och arvsrättens områden, kan leda till att fullständig likhet mellan de olika ländernas försäkringsavtalslagstiftning måhända inte kan uppnås. Man har även konstaterat att lagtexterna inte bör innehålla andra olikheter än sådana som betingas av starka sakliga skäl. I syfte att uppnå detta strävar man fortgående att koordinera arbetet i de olika kommittéerna så att dessa samtidigt arbetar med samma frågor. Man har även enats om att hålla återkommande sammanträden mellan ordförandena och sekreterarna från varje land. Avsikten är även att koordinera förslagen på departementsplanet innan de föreläggs riksdagarna.

Under år 1981 har hållits överläggningar mellan ordförandena och sekreterarna i de olika utredningarna. Härigenom har man kunnat garantera att arbetet bedrivs parallellt i de olika länderna.

Vad beträffar lagstiftningen om försäkringsgivares regressrätt framhåller ministerrådet att arbetet på en ändring av lagstiftningen på denna punkt endast pågår i Norge, där en proposition i ämnet framlagts 1980-81. Propo-

sitionen måste eventuellt föreläggas på nytt under sessionen 1981-82. I Danmark gav erstatningslovudvalget ett betänkande i frågan 1978. Avsikten är att nya regler om försäkringsgivares regressrätt skall ingå i den danska lagen om skadeståndsansvar, som beräknas kunna föreslås 1983.

3. Transporträtt

3.1. Sjö rätt

Genom ändringar i sjölagen har stadgandena om fartygens nationalitet och om partrederi reviderats i Danmark, Norge och Sverige. I Finland genomfördes 1980 en ändring av stadgandena om fartygs nationalitet.

Frågan om en privaträttslig reglering av oljeborrningsplattformarnas rättsliga ställning har behandlats i Norge och Sverige. I Danmark har 1981 genomförts en lag om privaträttslig och offentligrättslig reglering av oljeletnings- och oljeutvinningsverksamheten till sjöss från flytande och fasta borrhingsplattformar.

I Norge avgav sjölagskommittén ett delbetänkande år 1976 (Privatretlige regler for borefart/ojer NOU 1976:59), och på grundval av detta betänkande antogs på våren 1979 nya regler, som trädde i kraft den 1 juli 1979.

I Sverige förväntas en departementspromemoria bli sänd på remiss under 1982.

Sjölagskommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har år 1981 publicerat förslag till ändring i sjölagarnas stadganden om begränsning av redares ansvar och om befordran av passagerare. Förslagen som tillkommit efter samråd mellan utredningarna, är i stor utsträckning likalydande. Företrädare för kommittéerna har hållit överläggningar år 1981. Innan lagstiftning genomförs på basen av förslagen kommer nordiska överläggningar att hållas på departementsplanet.

Sjölagsutredningarna har år 1981 inlett arbetet på en reform av befraktningskapitlet i sjölagarna. Utredningarna skall enligt sina direktiv samråda under arbetet. I syfte att planera arbetet har ordförandena och sekreterarna för utredningarna hållit överläggningar under året.

3.2. Järnvägstransport

I Norge och Sverige har under åren 1976-1977 genomförts nya regler om järnvägarnas ersättningsansvar gentemot passagerare. De norska reglerna gäller endast inrikes järnvägstransport medan regler rörande internationell befordran genomfördes 1973. I Danmark har den hittills gällande ansvarsbegränsningen i fråga om ersättande av i samband med personskada förlust uppkommen upphävts år 1980 genom en ändring av järnvägersättningslagen. En svensk kommitté avgav i oktober 1980 ett betänkande med förslag till en järnvägstrafiklag. En lagrådsremiss på grundval av betänkandet väntas bli klar under första halvåret 1982. En norsk kommitté avgav hösten 1980 ett betänkande med förslag till ny lagstiftning om inrikes godsbehold-

ran med järnväg (NOU 1980:38). Betänkandet har remissbehandlats och beredningen av förslaget pågår inom justisdepartementet. Förslaget har ännu inte lett till nya villkor för inrikes godsbefordran med järnväg i Norge.

3.3. Landsvägstransport

I Finland, Norge och Sverige har genomförts en enhetlig lagstiftning om inrikes godsbefordran på väg. I Danmark har ett lagförslag om inrikesbefordran publicerats år 1978. Lagförslag på basen av betänkandet väntas bli framlagt 1982.

3.4. Lufttransport

I Danmark, Finland, Norge och Sverige förbereder man i samarbete mellan berörda departement sådana lagändringar som är nödvändiga för en ratificering av Montrealprotokollen 1975 nr 3 och 4.

I Norge och Sverige arbetar man på utkast till regler om ansvar vid privat luftfart och om ansvarsförsäkring. Ett liknande arbete förbereds i Finland.

3.5. Övrigt

I Danmark, Norge och Sverige har år 1978 genomförts ändringar i den transporträttsliga lagstiftningen såvitt gäller metoden för omräkning av beräkningsenheter till nationell valuta, dvs guldfrancen har såsom beräkningsenhet blivit ersatt med de av Internationella Valutafonden använda särskilda dragningsrätterna (SDR). I Finland har motsvarande ändring genomförts år 1980.

4. Immaterialrätt

4.1. Upphovsrätt

Ministerrådet beslöt i maj 1975 om nya riktlinjer för samarbetet på upphovsrättens område. Arbetet skulle ske i nationella kommittéer och ordförandena för dessa skulle bilda ett arbetsutskott med uppdrag att koordinera arbetet. Sådana kommittéer arbetar för närvarande i samtliga nordiska länder. Vid ett möte i juni 1981 mellan kommittéordförandena och företrädare för fackministerierna beslöt man att stärka samordningen mellan kommittéerna samt att arbeta med en såvitt möjligt gemensam upplägning i de olika länderna med delbetänkanden.

Det förslag den nordiska upphovsrättskommittén lade fram i betänkandet NU 1973:21 har i Danmark och Norge lett till vissa lagändringar, vilka trädde i kraft år 1977 resp år 1978.

I Finland ändrades upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild efter ytterligare beredning år 1980. Genom ändringen har stadgandena om s k enskilt bruk reviderats, och till lagarna har fogats stadganden om fotokopiering av skyddade verk.

Ändringen i den danska lagen om upphovsrätt 1977 gällde framställning och upptagning av televisionssändningar för undervisningsverksamhet.

Den danska upphovsrättskommittén har under 1981 lagt fram ett betänkande "Licenskonstruktioner og fotokopiering". I betänkandet nämns vissa förslag till ändring av lagstiftningen om upphovsrätt, bl a en ordning med avtalslicens på undervisningens område. Den svenska kommittén har samma år publicerat en promemoria "Skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång" vilken för närvarande remissbehandlas.

4.2. Varumärkesrätt

Varumärkeslagstiftningen är föremål för översyn i nordiskt samarbete. Danmark deltar i arbetet som observatör. Arbetet avser dels en översyn av varumärkeslagstiftningen, dels utarbetande av den lagstiftning som behövs för en ratificering av 1973 års konvention om internationell varumärkesregistrering, Trademark Registration Treaty. Den finska varumärkeskommittén, som avgett sitt betänkande 1981, har dessutom gjort förslag till ändringar i varumärkeslagstiftningen vilka betingas av den nya firma- och konsumentskyddslagstiftningen. Danmark har deltagit i ett inledande EG-möte på rådsplan rörande förslag till en varumärkesordning inom EG och förslag till ett EG-varumärkesdirektiv. Den norska kommittén har under 1981 publicerat ett betänkande "Internasjonal registrering av varemerker".

4.3. Patenträtt

Inom patenträtten förbereds lagstiftning om uppfinningar som avser mikro-organismer. Översynen har sin bakgrund i Budapest-överenskommelsen från 1977 om erkännande av deposition av mikro-organismer i förbindelse med patentärenden och vissa ändringar i tillämpningsföreskrifterna rörande den europeiska patentkonventionen. I Finland och Sverige har kommittéförslag färdigställts och skall remissbehandlas 1981. I Danmark behandlas f n ett lagförslag som primärt tar sikte på att möjliggöra ratifikation av den europeiska patentkonventionen. Dessutom innebär förslaget vissa ändringar i gällande stadganden i patentlagen om mikroorganismer. I Norge har ett departementsutkast sänts på remiss hösten 1981.

4.4. Firmarätt

Förslag till ny firmalagstiftning färdigställdes i nordiskt samarbete i slutet av 1960-talet i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Sverige trädde en ny firmalag i kraft 1974 och i Finland 1979. I Norge arbetas f n på ett utkast till ny firma- och registreringslag.

5. Ersättningsrätt

5.1. Produktansvar

I Sverige framlade produktansvarskommittén år 1976 ett förslag till ett ersättningsystem för läkemedelsskador. Representanter för justitieministeriet inledde därefter överläggningar med representanter för bl a den svenska och den utländska läkemedelsindustrin. Följden av dessa överläggningar var att de svenska läkemedelsföretagen åtog sig att teckna en särskild läkemedelsskadeförsäkring. Försäkringen trädde i kraft den 1 juli 1978 och ligger i fråga om ersättningsvillkor mycket nära produktansvarskommitténs förslag. På grund av detta har den svenska regeringen beslutat, att tills vidare inte avlåta något lagförslag i saken till riksdagen.

Produktansvarskommittén har år 1979 avgivit ett betänkande med förslag till en produktansvarslag. Förslaget omfattar endast personskador. Det uppställer ett objektivt ansvar för producenter och importörer. Förslaget har remissbehandlats.

I Danmark har justitieministeriet tillsatt en arbetsgrupp som skall följa med arbetet inom EEC, där Kommissionen år 1976 framlade förslag till ett direktiv om produktansvar. Arbetsgruppen har år 1978 avgivit en berättelse. Arbetet inom EEC:s ministerråd påbörjades i början av år 1980.

I Finland tillsattes en produktansvarskommitté år 1976. Kommittén avgav år 1978 ett betänkande med förslag till lag om produktansvar. Förslaget gällde såväl personsom saksador och uppställde ett objektivt ansvar för producenter och importörer. Förslaget har remissbehandlats. Justitieministeriet har i mars 1981 tillsatt en arbetsgrupp för att utarbeta ett reviderat förslag till lagstiftning om produktansvar. Förslaget skall i första hand gälla personskador men kan utvidgas till att omfatta saksador ifall den internationella utvecklingen ger anledning till en sådan utvidgning. Dessutom har justitieministeriet utarbetat ett förslag till lag om läkemedelsansvar, vilket i huvudsak överensstämmer med det frivilliga ersättningsarrangemanget i Sverige. Också detta förslag har remissbehandlats.

I Norge fick en kommitté år 1975 i uppgift att undersöka frågan om en lagstiftning angående ersättning för produktskador. Kommittén avgav sitt betänkande i mars 1980. Förslaget omfattar både person- och saksador. Det föreslås ett objektivt ansvar för producenter och importörer för skador som beror på en produkts bristande säkerhet. Beträffande läkemedel föreslås, att en obligatorisk försäkring införs för producenter och importörer. Betänkandet har remissbehandlats.

Nordiska departmentsöverläggningar hölls i oktober 1980. Därvid beslöts att man i Finland, Norge och Sverige skall via Danmark följa arbetet på EG-direktiv angående produktansvar.

Ministerrådet har tidigare beslutat om nordiskt samarbete på detta område. Vid den 27:e sessionen år 1979 beslöt Nordiska rådet föreslå för ministerrådet att det nordiska samarbetet rörande produktansvar skall åter-

upptas i syfte att uppnå gemensamma ståndpunkter för en kommande lagstiftning (uttalande nr 6). Vid den 29:e sessionen anmodade Nordiska rådet ministerrådet att som ett led i arbetet på projektet "Norden som hemmamarknad" undersöka möjligheterna att inta en gemensam ståndpunkt till frågan om regler för produktansvar. Ministerrådet har avvaktat den internationella utvecklingen på området för att se huruvida och i vilken utsträckning en gemensam ståndpunkt kan nås för arbetet på regler om produktansvar.

5.2. Atomansvar

I Danmark, Finland, Norge och Sverige bygger lagarna om atomansvar på Pariskonventionen från år 1960 om ersättningsansvar på atomenergins område med senare tillkomna tilläggskonvention samt protokoll. På förslag av de nordiska länderna utarbetade en expertkommitté inom OECD ett förslag till ändring av konventionerna, framför allt med tanke på en utvidgning av statens ansvar. Denna ändring godkändes i september 1980. Arbetet på att utarbeta den lagstiftning som förutsätts för att genomföra konventionsändringarna sker i nordiskt samarbete. I Sverige väntas en lagrådsremiss under 1981.

Danmark, Finland, Norge och Sverige har även ratificerat konventionen från år 1971 om civilrättsligt ansvar vid sjötransport av nukleärt material.

5.3. Miljöskador

I Sverige har man år 1978 gett en särskild sakkunnig i uppgift att undersöka frågan om ersättning för föroreningsskador. Kommittén har avgivit ett delbetänkande. Kommittén har beretts möjlighet att samarbeta med kommittéer och observatörer från de övriga nordiska länderna. Det har utsetts kontaktpersoner i Danmark och Sverige som kommittén har samarbetat med.

Vid den 27:e sessionen år 1979 uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att före nästa session inleda nordiskt samarbete för att utveckla reglerna om ersättning för miljöskador i syfte att inom en snar framtid åstadkomma en gemensam grund för nationella stadganden härom (uttalande nr 7). Vid den 28:e sessionen år 1980 uppmanade juridiska utskottet, i enlighet med sitt uttalande från år 1979, till en stärkning på nordiskt plan av arbetet på detta område.

Den svenske sakkunnige inledde sitt arbete 1980. I samband med utredningen har kontakt tagits med de övriga nordiska länderna.

I Finland påbörjades år 1980 en utredning som rör ersättningsystemet vid miljöskador.

I Norge väntas ett förslag föreligga i början av 1982. Avsikten är att de föreslagna stadgandena om ersättning för föroreningsskador skall ingå som ett kapitel i den allmänna lagstiftningen från år 1980 om skydd mot förorening och om avfall (forurensningsloven).

5.4. Ersättning till offer för brott

Nordiska rådet hemställde i sin rekommendation nr 19/1968 att man skulle försöka nå fram till likformiga principer i Norden, enligt vilka det administrativt kunde utbetalas ersättning ur statsmedel för skador förorsakade av personer som samhället placerat på anstalt eller institution eller av personer gentemot vilka samhället eljest vidtagit straffrättsliga eller liknande åtgärder. Rekommendationen har senare avskrivits.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige har man infört system, enligt vilka ersättning utgår ur statsmedel till offer för brott.

I Finland har man utarbetat ett förslag till ändring av lagstiftningen angående ersättning till brottsoffer. En proposition i ämnet bli framlagd år 1981.

6. Bolagsrätt och bokföring

6.1. Aktiebolag

På basen av det nordiska lagstiftningssamarbetet infördes åren 1974-1977 nya aktiebolagslagar i Danmark, Norge och Sverige. I Finland och på Island genomfördes år 1978 ny aktiebolagslagstiftning, som trädde i kraft år 1980. I Finland och i Sverige har år 1981 genomförts smärre ändringar i aktiebolagslagarna. I Danmark har i juni 1981 genomförts en lag om avgivande av årsredovisning.

6.2. Andra samfundsformer

Lagstiftningen om *handelsbolag och kommanditbolag* är eller har varit föremål för revision i Danmark, Finland, Norge och Sverige. En ny lag om handelsbolag trädde i Sverige i kraft den 1 juli 1981. Lagen innebär i första hand en modernisering av gällande lag från år 1895. Samtidigt har flera ändringar gjorts. Bl a har gränsen mellan handelsbolag och enkla bolag ändrats och möjligheterna att arbeta med enmansbolag begränsats. I Danmark arbetar en kommitté inom industriministeriet på ett lagförslag om handelsbolag. I Finland har justitieministeriet i mars 1981 tillsatt en kommission för att revidera lagstiftningen om handelsbolag. I Norge arbetar justisdepartementet med en proposition på basen av ett betänkande om ansvariga bolag och kommanditbolag, vilket framlades 1980 (NOU 1980:19).

Den svenska lagen om handelsbolag innehåller även stadganden om *kommanditbolag*. I Danmark utarbetas ett förslag till lagstiftning om kommanditbolag av en kommitté inom industriministeriet. I Finland skall den ovan nämnda småbolagskommissionen också utarbeta förslag till ny lagstiftning om kommanditbolag. I Norge ingår stadgandena i nyssnämnda propositionsförslag.

I samband med översynen av lagstiftningen rörande handelsbolag och kommanditbolag har man även övervägt behovet av att införa en *ny bo-*

lagsform för mindre företag. I Sverige har man dock konstaterat att behov av en sådan bolagsform inte föreligger. I Finland övervägs även denna fråga av småbolagskommissionen.

Också lagstiftningen om *stiftelser* är föremål för översyn. I Norge har en ny lag om stiftelser godkänts 1980. Lagen träder i kraft i januari 1982. I Finland färdigställdes 1975 ett förslag till lagstiftning om stiftelser. Efter att förslaget remissbehandlats har justitieministeriet i april 1981 gett direktiv för den vidare beredningen av förslaget. I Danmark övervägs frågan av en kommitté. I Sverige väntas en särskild utredning avlämna ett förslag till ny lagstiftning om stiftelser under senare delen av år 1982.

7. Personskydd och automatisk databehandling

I Danmark, Norge och Sverige finns lagar om personregister. På Island behandlar justitieministeriet ett utkast till lag som beretts av en kommitté. I Finland tillsattes i maj 1980 en kommitté för att uppgöra förslag till lagstiftning angående såväl av enskilda som av myndigheter förda personregister. Kommittén bör enligt sitt uppdrag fästa särskild vikt vid de regleringar som har genomförts i de övriga nordiska länderna. Kommittébetänkandet skall föreligga år 1981.

I Sverige tillsattes år 1976 en kommitté med uppgift att se över lagstiftningen om personorienterad ADB-information. Kommittén har i ett betänkande hösten 1981 föreslagit vissa rationaliseringar i verksamheten vid datainspektionen. Vidare har kommittén lämnat förslag till lagbestämmelser som föranleds av internationella överenskommelser eller som annars ansetts påkallade av den internationella datatrafiken. I den delen innebär förslaget att den europeiska dataskyddskonventionen skall ratificeras av Sverige. Förslaget remissbehandlas för närvarande.

Nordiska departementsöverläggningar i fråga om en ratificering av dataskyddskonventionen har hållits i Stockholm i november 1981.

De danska, norska och svenska datamyndigheterna har påbörjat ett samarbete, i vilket även en representant för det finska justitieministeriet har deltagit. Under år 1980 har hållits två möten och år 1981 ett möte. Under dessa möten har man utbytt praktiska erfarenheter och övervägt det framtida samarbetet mellan myndigheterna.

8. Kriminalpolitik

8.1. Utvecklande av straffsystemet

I de nordiska länderna pågår ett omfattande utredningsarbete rörande den framtida utformningen av sanktionssystemet. Med utredningsarbetet strävar man till att begränsa användningen av frihetsstraff, bl a genom att införa nya alternativa sanktioner.

I Sverige har de särskilda straffrättsliga påföljdsformerna ungdomsfäng-

else och internering avskaffats. I samband med interneringspåföljdens avskaffande gjordes vissa andra ändringar i brottsbalken med syfte att tillgodose intresset av samhällsskydd mot sådan allvarlig brottslighet som riktar sig emot eller medför fara för liv eller hälsa. Bland andra ändringar kan nämnas att minimitiden för fängelsestraff har sänkts från en månad till fjorton dagar. Ett utredningsförslag om ändrade former för straffverkställighet beträffande vissa farliga brottslingar med långa straff har nyligen avlämnats. Fängelsestraffkommittén behandlar för närvarande som huvuduppgift frågan om villkorlig frigivning och skall sedan utarbeta bl a förslag till regler om påföljdsval och straffmätning. En annan kommitté har till uppgift att föreslå åtgärder för att effektivisera kriminalvården i frihet samt att undersöka möjligheten av att införa nya alternativ till frihetsstraff. I sistnämnda hänseende pågår redan sedan ett par år försöksverksamhet med s k kontraktsvård för narkotikamissbrukare som har begått brott.

I Finland tillsattes våren 1980 en särskild projektorganisation för att bereda en totalrevidering av strafflagen. Tyngdpunkten för beredningsarbetet var till en början förlagd till området för ekonomiska brott och förmögenhetsbrott, men den av projektet tillsatta arbetsgruppen för påföljder undersöker även alternativ till frihetsstraff. Såsom ett brådskande specialuppdrag utreder arbetsgruppen även möjligheterna att såsom effektivisering av det villkorliga frihetsstraffet införa ett kortvarigt ovillkorligt frihetsstraff.

På Island utreder strafflagrådet möjligheterna att införa nya alternativ till frihetsstraff.

I Norge tillsattes hösten 1980 ett kriminalförebyggande råd samt en strafflagskommission. Påföljdssystemet har ändrats så, att livstidsfrihetsstraff har avskaffats. En skild kommitté handlägger frågor angående verkställighet av frihetsstraff.

I Danmark undersöker straffelovrådet möjligheterna till ändring av straffpåföljdssystemet. Föremål för utredningen har bl a varit olika alternativ till frihetsstraff. Straffelovrådet har gjort förslag att man skall genomföra ett experiment med samhällsservice på basen av gällande regler i strafflagen om villkorlig dom.

En utbyggnad av straffsystemet är således anhängig i alla nordiska länder. Särskilt vill man finna lämpliga alternativa påföljder till frihetsstraffet. På uppdrag av justitieministrarna har den nordiska straffrättskommittén uppgjort ett delbetänkande. "Alternativ till frihetsstraff" (A 1980:13). Betänkandet har tillställts alla de organ i de nordiska länderna som bereder en utbyggnad av straffsystemet.

Under år 1981 höll den nordiska straffrättskommittén två möten. Kommittén utarbetar ett betänkande om principer och regler för val av påföljder och straffmätning. Betänkandet väntas bli färdigt under år 1982.

Vid sin 29:e session uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att fortsätta med utredningsarbetet rörande ändringar i det straffrättsliga påföljdssystemet i enlighet med de riktlinjer som anförts i ministerrådets berättelse.

I sitt ovannämnda betänkande konstaterar den nordiska straffrättskommittén såsom sin slutsats följande:

”Det er muligt, at udviklingen i de enkelte nordiske lande ikke vil komme til at følge helt ensartede baner. Dette kan efter komitéens opfattelse ikke give anledning til store betænkeligheder. Det erkendes fra alle sider, at vurderingen af de forskellige sanktionsmuligheder er behæftet med betydelig usikkerhed. Komitéen vil betragte det som en fordel, hvis der i de enkelte lande er mulighed for at iværksætte forsøgsprægede ordninger, som kan give grundlag for mere endelige vurderinger. Det kan ikke anses for nødvendigt, at en sådan forsøgspræget fase har samme indhold i alle de nordiske lande. Som en mere langsigtet målsætning må man imidlertid stadig pege på fordelene ved ensartethed i de nordiske sanktionssystemer, navnlig under hensyn til de lovfæstede nordiske samarbejdsregler om fuldbyrdelse af straffedomme.”

Ministerrådet finner kommitténs konklusion motiverad. Enligt ministerrådet erbjuder kommittébetänkandet de olika nationella organen som bereder en utveckling av påföljdssystemet både synpunkter och utgångspunkter som på basen av breda erfarenheter i ett försöksskede främjar möjligheterna att finna gemensamma målsättningar. Ministerrådet konstaterar även, att de nationella organen stått i livlig kontakt med varandra, och att man alltjämt kommer att upprätthålla dessa kontakter. På inbjudan av den svenske justitieministern sammanträdde företrädare för de nationella utredningsorganen i Norden den 3 december 1980 i Stockholm för att diskutera möjligheterna att länka in det pågående straffrättsliga reformarbetet på likartade banor. Enighet förelåg om att man i samband med de i de olika länderna förestående reformerna på straffrättens område borde eftersträva så stor nordisk rättslikhet som möjligt. Ehuru samarbetet såsom hittills i första hand borde kanaliseras till den nordiska straffrättskommittén, skulle ett samarbete mellan de nationella organen kunna komplettera kommitténs arbete på ett värdefullt sätt. Man ansåg inte något behov föreligga av att formalisera ett sådant samarbete utan det kan äga rum genom direkta kontakter, t ex i form av sammanträden och utväxling av utkast, arbetspromemorior o d.

Under år 1981 har representanter för det finska strafflagsprojektet sammanträttat med den svenska förmögenhetsbrottsutredningen (i Helsingfors) och den norska straffelovkommissionen (i Oslo). Diskussionerna har berört bl a brottsbeskrivningar för särskilda brott samt gemensamma lagtekniska och lagsystematiska problem i samband med de aktuella strafflagsreformerna.

8.2. Videovåld

Nordiska rådet har vid sin 29:e session uppmanat ministerrådet att koordinera sådana utredningar och undersökningar i medlemsländerna som syftar till att utreda möjligheter till åtgärder mot sådana videofilmer som innehåller råa och sadistiska våldsmotiv.

I Finland färdigställdes våren 1981 en rapport upprättad av en arbetsgrupp som tillsatts av justitieministeriet. I denna rapport behandlas medel att begränsa spridningen av videoupptagningar med våldsskildringar i allmänhet samt för att särskilt förhindra spridningen av dessa till barn och unga personer. I rapporten granskas möjligheterna att använda näringsrättsliga regleringar och straffreglering samt möjligheterna att bringa i kraft ett förhandsgranskningsförfarande avsedd även för sådana videoupptagningar som är ämnade för privatbruk. Rapporten har remissbehandlats under sommaren. Avsikten är, att ett lagförslag avlåts till riksdagen inom en nära framtid. I samband med beredningen fästes särskild vikt vid avgörandena i de övriga nordiska länderna.

I Norge har straffelovrådet i en utredning våren 1981 föreslagit en ny bestämmelse i straffeloven som riktar sig mot grova våldsskildringar i film eller videogram. Förslaget har varit på remiss och bedöms nu i justisdepartementet. En eventuell proposition kan ges till stortingssessionen 1981-82.

I Sverige har riksdagen antagit en särskild lag om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag. Enligt lagen, som trädde i kraft den 1 juli 1981, får filmer och videogram med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor och djur inte i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte lämnas ut till barn under femton år eller spelas upp för dem vid särskilt anordnade visningar. Vissa undantag har gjorts från förbudet.

Lagen avses också innehålla ett generellt förbud mot spridning i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av filmer och videogram med närgångna eller långvariga skildringar av att någon utsätts för rått eller sadistiskt våld, såvida spridandet framstår som uppenbart oförsvarligt. I den delen vilar emellertid förslaget f n enligt de särskilda grundlagsregler som i Sverige på yrkande av en minoritet i riksdagen tillämpas vid begränsningar i yttrandefriheten och andra grundlagsskyddade fri- och rättigheter.

Den aktuella frågan väntas bli ytterligare behandlad av den f n arbetande yttrandefrihetsutredningen.

Enligt ministerrådet kan videovåldproblemet inte bedömas enbart såsom en separat fråga, utan det hänför sig till den kulturpolitiska situationen i de olika nordiska länderna. Behovet av en enhetlig reglering synes inte vara så trängande, att det skulle förhindra varje land från att överväga på vilket sätt behovet av en reglering skall värderas och avgöras.

9. Processrätt

Det nordiska samarbetet på konkursrättens område, som har ägt rum på kommittéplan, har avslutats. I Danmark trädde en ny konkurslag i kraft år 1978. Islands nya konkurslag trädde i kraft den 1 januari 1979. I Sverige revideras konkurslagen etappvis. Ändrade regler om konkursförvaltning och tillsyn över konkurser trädde i kraft den 1 januari 1980. Nya regler om

näringsförbud i samband med konkurs trädde i kraft den 1 juli 1980. Kommittén fortsätter sitt arbete med att undersöka behovet av ytterligare ändringar, bl a i bevakningsbestämmelserna, och företar dessutom en teknisk justering av hela konkurslagen.

I Finland gavs år 1978 ett principbetänkande om konkurslagstiftningen. Betänkandet har varit på remiss och en allmän plan för det fortsatta beredningsarbetet utarbetas år 1981.

I Norge har en proposition om gäldsförhandling och konkurs avlåtits till stortinget våren 1981. Av formella skäl måste propositionen avlåtas på nytt till sessionen 1981-82.

Arbetet på en revision av den nordiska konkurskonventionen har ånyo tagits upp, och år 1979 nåddes enighet om vissa ändringar i konventionen. Ändringsöverenskommelsen torde undertecknas år 1981 och träda i kraft i början av 1982.

10. Offentlig rätt

Såsom ett nytt delområde för det nordiska lagstiftningssamarbetet har samarbetet på den offentliga rättens område tillkommit. Representanter för de nordiska justitieministerierna sammanträdde i juni 1981 i Köpenhamn. Vid detta möte granskades det danska utkastet till lag om förvaltningsförfarande utgående från de norska och svenska lagarna om förvaltningsförfarande och det i Finland till riksdagen avlåtna förslaget till lag om förvaltningsförfarande sålunda, att förslagen och stadgandena jämfördes. Samtidigt diskuterades de danska och norska förslagen till ändringar i offentlighetslagstiftningen.

Kapitel XIV

Miljøbeskyttelse

Sammenfatning

Miljøbeskyttelsessamarbejdet omfatter forvaltning og beskyttelse af det ydre miljø.

I 1981 har virksomheden omfattet følgende delområder: forskning, vand- og havforurening, luftforurening, støj, affald og genanvendelse, produktkontrol, naturværn og friluftsliv, økologisk planlægning og miljødata. Endvidere er der i 1981 igangsat et omfattende arbejde med at belyse miljøeffekterne ved energiproduktion. Bevillingen til projektarbejdet i 1981 har været 2.899.000 NOK (kapitel 180) og 2.562.000 NOK (kapitel 181). Fremover planlægges der aktivitet på alle de nævnte områder, medmindre budgetforholdene gør dette umuligt. Handlingsprogrammet på miljøbeskyttelsesområdet dækker årene 1978 til 1982. Programmet vil derfor blive revideret i 1982 og et forslag til revideret program forelægges Nordisk Råd på sessionen i 1983.

I årets løb har ministerrådet evalueret den nordiske miljøbeskyttelseskonvention. Resultatet af evalueringen er at man fortsat vil følge udviklingen omkring gennemførelsen af konventionen nøje, men at der ikke på nuværende tidspunkt er behov for en revision af konventionen.

1. Indledning

Miljøbeskyttelsessamarbejdet omfatter forvaltning og beskyttelse af det ydre miljø. I året 1981 har virksomheden omfattet følgende delområder: miljøbeskyttelsesforskning, vand- og havforurening, luftforurening, støj, affald og genanvendelse, produktkontrol, naturværn og friluftsliv, økologisk planlægning og miljødata.

Endvidere er arbejdet med programmet til belysning af miljøeffekter ved energiproduktion sat i gang med 5 store projekter.

Bevillingen over ministerrådets budget har i 1981 været NOK. 2.899.000, til kapitel 180 (Miljøbeskyttelse) og NOK. 2.562.000, til kapitel 181 (Miljøeffekter ved energiproduktion).

I 1982 og fremover vil aktiviteten blive søgt opretholdt på alle de nævnte felter. Endvidere vil en række nye problemstillinger blive taget op f.eks. miljøværnsøkonomi, arelle næringers miljøpåvirkninger, helsevirkninger af luftforureninger og samarbejde om klassificering og mærkning af kemiske stoffer og produkter.

Samtidig med at aktiviteten søges opretholdt på et bredt spektrum af miljøbeskyttelsessektoren, må man konstatere, at budgetsituationen for 1982 har gjort det nødvendigt at prioritere hårdere end tidligere år.

Ministerrådet er indstillet på at det kan blive nødvendigt at vurdere indskrænkninger i aktivitetsområderne, hvis nedskæringerne af budgettet fortsætter i årene fremover. En sådan indskrænkning af aktiviteten vil efter ministerrådets opfattelse være meget uheldig og medføre øgede omkostninger for de enkelte nordiske lande som ikke svarer til de besparelser som opnås ved begrænsningerne i det nordiske miljøbeskyttelsesbudget.

2. Handlingsprogram for samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet

Nordisk Ministerråd (miljøministrene) vedtog i april 1978 et handlingsprogram for nordisk samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet. Programmet fastlægger målsætninger og retningslinier for samarbejdet i perioden 1978 til 1982. Som første del af arbejdet med en revision af programmet har ministerrådet igangsat et projekt, som skal evaluere projektvirksomheden på miljøbeskyttelsesområdet i perioden 1973 til 1981.

Ministerrådet tager sigte på at forelægge et revideret samarbejdsprogram for Nordisk Råd 1983.

3. Den nordiske miljøbeskyttelseskonvention

Den nordiske miljøbeskyttelseskonvention blev undertegnet 19. februar 1975, og trådte i kraft den 5. oktober 1976.

Konventionens formål og indhold er nærmere beskrevet i ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. session 1974 (C1/1974).

Ministerrådet har i 1981 foretaget en evaluering af konventionens funktion i årene siden den trådte i kraft.

Baggrundsmaterialet til denne evaluering er en oversigt over de tilfælde, hvor konventionen eksplicit har været bragt i anvendelse i miljøsager mellem de nordiske lande. Materialet viser, at konventionen har været anvendt i en række tilfælde. Specielt er det artikel 5 i konventionen, hvorved de kontraherende lande forpligter sig til at informere myndigheder eller offentlighed i de andre lande, om sager, som kan få miljømæssige følger for disse lande, som anvendes. Der har dog også været tilfælde, hvor beslutninger om tilladelse til forurenende virksomhed i et land er blevet påklaget af myndigheden i et andet land (artikel 4). Som eksempler på enkelttilfælde kan nævnes, at Sverige i 1978 forelagde udslipstilladelsen til en kemisk fabrik for danske myndigheder. Mellem Finland og Sverige har man behandlet en sag vedrørende klager over en cementfabrik på den finske side af grænsen, som gav miljøgener for beboerne på den svenske side. Mellem Danmark og Sverige har man i 1980 og 1981 behandlet en sag om et kulkraftværk på Amager ved Øresund. I denne sag klagede Naturvårdsverket over en tilladelse til udbygning af kraftværket. Udbygningen ville, ifølge de svenske påstande, medvirke til øget forurening i Sverige. Konventionens artikel 13, om kontinentalsoklen har fundet anvendelse

derved at Norge som generel regel forelægger tilladelser til udslip af olieholdigt vand for danske og svenske myndigheder.

Konventionens mere tekniske regler om procedure ved løsningen af miljøkonflikter mellem landene, artiklerne 6, 7, 10, 11 og 12 har ikke været anvendt i praksis. Det er ministerrådets opfattelse at konventionen har haft stor betydning selv om den rent faktisk kun har været bragt i anvendelse få gange. Den målsætning om gensidig hensyntagen og ligestilling af miljøhensynene i de andre nordiske lande med hensynene i eget land er stadig det vigtigste miljøpolitiske mål for samarbejdet mellem de nordiske lande. Konventionens målsætninger kan endnu ikke siges at blive efterlevet fuldt ud, og der er derfor stadig behov for nordisk samarbejde, som kan tilrettelægge forudsætningerne for den ensartede holdning til miljøproblemerne, som er en forudsætning for at landene kan leve op til konventionens forpligtelser. Der kan i denne forbindelse peges på at konventionens betydning måske ikke så meget aflæses af de sager, hvor den eksplicit har været i anvendelse, men mere af det forhold, at den kun har været anvendt få gange. Det er ministerrådets opfattelse, at netop det daglige, praktiske samarbejde mellem de nordiske landes miljøadministrationer i ministerrådets organer og direkte mellem landene, medvirker til at konventionens regler sjældent kommer til anvendelse, idet nordiske hensyn ofte tages med i sagsbehandlingen allerede inden beslutning træffes.

På en række detailområder har der i konventionens funktionstid vist sig behov for at indgå mere specifikke samarbejdsaftaler mellem de nordiske lande. Dette gælder f.eks. på havforureningsområdet, hvor en række bilaterale og internationale aftaler er indgået, samt luftforureningsområdet hvor alle de nordiske lande ved udgangen af 1981 vil have ratificeret aftalen om langtransporteret grænseoverskridende luftforurening i Europa.

Ifølge konventionens artikel 1 kommer denne ikke til anvendelse i de tilfælde, hvor miljøskadelig virksomhed er reguleret af anden aftale mellem to eller flere af de kontraherende lande.

Ministerrådet finder at disse aftaler er et værdifuldt supplement til konventionen, og vil i fremtiden medvirke til at de nordiske lande aftalefæster samarbejdet på en række nye områder, hvor der viser sig behov for det. Mest aktuelt vil det formentlig være med aftaler om samarbejde om miljøkvalitetsovervågning og om beskyttelse af ozonlaget.

Ministerrådet vil fortsat følge udviklingen med gennemførelsen af den nordiske miljøbeskyttelseskonvention nøje. Man finder imidlertid ikke at der på nuværende tidspunkt er behov for en revision af konventionen.

4. Projektvirksomheden generelt

I forbindelse med behandlingen af ministerrådets beretning for 1979 (C1/80) på Nordisk Råds 28. session udtalte rådets social- og miljøudvalg (udtalelse nr. 4.8):

”I syfte att undvika en alltför stor uppsplittring av tillgängliga resurser bör en större koncentration av projektverksamheten på miljövårdsområdet ske.”

Ministerrådet har i beretningen for 1980 (C1/1981) argumenteret for den linie, som hidtil har været ført ved udvælgelsen af virksomheden på miljøområdet.

I forbindelse med behandlingen af ministerrådets beretning for 1980 (C1/1981) på Nordisk Råds 29. session udtalte rådets social- og miljøudvalg bl. a. følgende:

”Utskottet uppmanar mot denna bakgrund ministerrådet at vidtaga åtgärder som kan garantera att en större koncentration av det nordiska miljövårdssamarbetet kommer till stånd.”

Ministerrådet finder ikke at Nordisk Råds social- og miljøudvalg har fremført nye momenter til støtte for en koncentration af projektvirksomheden. Ministerrådet kan derfor henvise til det i beretningen for 1980 fremførte. Samtidig skal der peges på at ministerrådet rent faktisk har foretaget en begrænsning i antallet af projekter for 1982. Man har været meget restriktiv med start af nye projekter (kun 5 projekter af 25 er nye), og man vil forsøge at fremskynde afslutningen af en række projekter i 1982.

5. Miljøbeskyttelsesforskning

I 1980 nedsattes, bl.a. på baggrund af en udredning foretaget af NORD-FORSK, en kontaktgruppe for nordisk miljøbeskyttelsesforskning. Kontaktgruppens opgaver er at identificere forskningsbehov og projekter af særlig interesse for miljømyndighederne i de nordiske lande. Gruppen skal endvidere etablere kontakter med berørte personer og institutioner, således at arbejdsdeling og maksimal nyttevirkning af de nordiske landes forskningsindsats kan opnås.

Projektet ”Polycykliske aromatiske hydrocarboner (PAH) i Norden” er afsluttet i 1981 med publiceringen af de sidste 9 rapporter i serien. PAH er en gruppe stoffer, som dannes ved forbrænding af fossilt brændstof. Stofferne kan være kræftfremkaldende. Gennem projektarbejdet har man klarlagt tilførslen af PAH i Norden både fra lokale kilder og fra langtransport.

Arbejdet med problemstillinger af tilsvarende karakter vil i årene fremover ske inden for rammerne af de såkaldte MIL-projekter (miljøeffekter af energiproduktion – se afsnit 14).

I årene fremover vil en række nye problemstillinger blive diskuteret i kontaktgruppen. Det vil i første omgang dreje sig om de areelle næringers miljøpåvirkninger, miljøøkonomi samt spørgsmålet om bearbejdning af videnskabelige resultater til anvendelse som beslutningsgrundlag i de nordiske landes miljøadministrationer.

6. Vand- og havforurening

6.1. Generelt

Forureningssituationen i de nordiske landes kyst- og havområder kræver såvel national indsats som indsats i form af bilaterale, nordiske og internationale aftaler om samarbejde. Nordisk Råd har gennem årene aktualiseret disse spørgsmål gennem flere rekommandationer.

Ministerrådet har taget en række initiativer på området, og en række samarbejdsaftaler er gennemført. Her kan nævnes de internationale, MARPOL-, Oslo-, London-, og Pariskonventioner, Helsingforskonventionen om værn af det maritime miljø i Østersøen, samarbejdsaftalen mellem Finland og Sverige om forureningsforholdene i Bottenviken samt aftalen mellem Danmark og Sverige om værn af Øresund mod forurening.

Ministerrådet finder at denne udvikling er tilfredsstillende, men at der fortsat er behov for at følge udviklingen og tage nye initiativer når behov viser sig. Således vil ministerrådet vurdere behovet for samarbejde om overvågning af havområderne med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af olieforurening fra skibe.

6.2 Forureningssituationen i Skagerrak og Kattegat

Embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål (EK-M) tog i 1975 initiativ til et udvidet samarbejde om forskning vedrørende Skagerrak og Kattegat. I 1978 blev der igangsat et projekt om samordning af forsknings- og undersøgelsesvirksomheden vedrørende forureningssituationen i området. Projektet, som er afsluttet i 1981, har haft følgende hovedopgaver:

- 1) Udarbejde status for nuværende kundskab samt pågående og planlagte forskningsprojekter.
- 2) Udarbejde en oversigt over eksisterende udslip, som kan danne baggrund for beslutninger om begrænsning af forurening i Skagerrak og Kattegat.
- 3) Udarbejde forslag til system og rutiner for en løbende udveksling af nye forskningsresultater og information om planlagte forsknings- og undersøgelsesaktiviteter.
- 4) Kortlægge ressourcer i form af fartøjer, udstyr og personale hos berørte institutioner, og fremlægge forslag til hvordan ressourcerne bedst udnyttes.

Projektet har fremlagt sin slutrapport i 1981, og det overvejes nu i landene og i EK-M, hvordan man skal føre projektets resultater og forslag ud i livet.

6.3 Vand og afløb

Siden 1979 har man samarbejdet vedrørende vand- og afløbsproblemer. I 1981 har arbejdet fundet sted inden for projektet "Udarbejdelse af retningslinier for VA-sektoren", med følgende delprojekter:

1) afløb fra spredt bebyggelse, 2) udjævningsmagasiner i afløbsnet, 3) omkostninger ved rensning af afløbsvand, og 4) olieudskillere.

Projektet vedrørende omkostninger for rensning af afløbsvand er startet på foranledning af Nordisk Råds rek. 7/1979, og projektarbejdet vil blive afsluttet i løbet af 1982. Også de øvrige projekter vil fortsætte i 1982. Projektarbejdet består i vid udstrækning i koordinering af arbejde på projekter, som udføres nationalt.

7. Luftforurening

Siden 1975 har ministerrådet bevilget penge til projektet "Overvågnings-system for luftforurening", som har til formål at samordne den nordiske indsats i det europæiske program for overvågning af langtransport af luftforurening (EMEP). I programmet indgår særligt problemerne med "sur nedbør". Også efter etableringen af EMEP i 1977 har der vist sig at være behov for en fælles nordisk indsats for på længere sigt at opnå at flere forurenende stoffer ud over svovlkomponenter inkluderes i det europæiske overvågningssystem. Projektet vil fortsætte i 1982, hvor EK-M vil foretage en samlet vurdering af projektarbejdet. På denne baggrund vil man vurdere om projektet skal fortsættes ud over 1982.

I november 1979 blev, bl.a. efter aktiv nordisk indsats, undertegnet en konvention om langtransporteret grænseoverskridende luftforurening i Europa. Alle de nordiske lande har ratificeret konventionen med undtagelse af Danmark, hvis holdning er afhængig af holdningen i EF. EF har dog tilkendegivet, at man vil tilslutte sig konventionen inden udgangen af 1981. I 1981 afsluttedes projektet om "Strategi for luftovervågning i byer". Slutrapportens forslag vil blive fulgt op i 1982.

Samarbejdet vedrørende bilgasser finder nu sted i en speciel styringsgruppe. Arbejdet har i 1981 omfattet udformning af en beregningsmodel for bilgasser.

Arbejdet med beregningsmodellen fortsætter i 1982, hvor man ligeledes vil gennemføre et projekt, som skal resultere i en fælles nordisk målemetode for bilgasser. Arbejdet gennemføres nu bl.a. i lyset af Nordisk Råds rek. 29 og 30/1981.

8. Støj

Nordisk samarbejde på støjområdet blev aktualiseret af Nordisk Råds rek. 11/1974 om begrænsning af trafikstøj. Bl. a. på baggrund af rekommandationen har der siden 1975 foregået et omfattende samarbejde på støjområdet. Formålet med arbejdet har været dels at samordne undersøgelsesaktiviteterne og dermed spare penge i de nationale forvaltninger dels at skabe forudsætninger for fælles normer for bedømmelse af støjproblemerne i de nordiske lande.

I 1981 har projektarbejdet fundet sted inden for rammerne af to hovedprojekter: "Beregningsmodeller for skinnegående trafik, byggevirk-somhed og skydebaner" og "Effekter af støj på mennesker". Aktiviteten vil i 1982 fortsat falde inden for disse to hovedprojekter.

9. Affald og genanvendelse

Samarbejdet på dette område har i 1981 været koncentreret om genanvendelsesområdet i overensstemmelse med Nordisk Råds rek. 15/1978 angående genanvendelse af affald og genbrug af ressourcer.

I 1981 er projektet "Nordisk program for samarbejde om genanvendelse" afsluttet og projektgruppen har fremlagt en slutrapport.

Til opfølgning af arbejdet har EK-M nedsat en speciel arbejdsgruppe med et 2-årigt generelt mandat til at koordinere de nordiske landes indsats på genanvendelsesområdet. Gruppen skal tage udgangspunkt i det fremlagte program, men også behandle andre aktuelle sager og udveksle information.

I 1981 er der sat et projekt vedrørende udnyttelsen af materialer fra hårde hvidevarer i gang. Projektet afsluttes i 1982. Endvidere er der igangsat en opdatering af udredningen fra 1977 (NU B 1977: 28) om genvinding af kommunalt affald i Norden.

I 1982 vil der blive gennemført projektarbejde til opfølgning af et tidligere gennemført projekt om genvinding af smøreolie, en gennemgang af økonomiske analyser vedrørende genanvendelse samt en belysning af anvendelsesmulighederne for genvundet plast.

Gruppen vil endvidere tage initiativ til et miniseminar med informationsmæssigt sigte.

10. Produktkontrol

Siden 1975 har landene samarbejdet om produktkontrol, med hovedvægten på kemiske stoffer og produkter. I 1981 har man arbejdet med projekterne "Produktundersøgelse vedrørende flammeretardenter", "Erstatningsmidler for PCB", "Forekomsten af PCB i råvarer og produkter", "Helse- og miljøeffekter af drivmidler (ikke-klorfluorcarboner (KFK) i aerosolbeholdere" og "Klorfluorcarboner (KFK) til ikke-aerosolbrug". De to sidstnævnte projekter har sit udgangspunkt i ozonlagsproblematikken. Projekterne er afrapporteret i 1981, og følges nu op af de nationale forvaltninger og af EK-M's arbejdsgruppe for produktkontrol.

Som følge af Nordisk Råds rek. 8/1978 og 9/1978 har embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål nedsat en kontaktgruppe for forskning om værn af ozonlaget. Gruppen aflægger årligt rapport til EK-M, som vurderer om der er behov for foranstaltninger. Kontaktgruppen har gennemført et projekt i relation til ozonproblematikken: "Troposfæriske ned-

brydningsmekanismer for halogenerede hydrocarboner". Dette projekt vil blive afsluttet i 1982. I 1982 vil der endvidere blive arbejdet med en konsekvensanalyse af brugsrestriktioner over for KFK.

Alle de nordiske lande har i løbet af 1981 sat nye eller reviderede systemer for klassificering og mærkning af kemiske stoffer og produkter i funktion. I en henvendelse fra de nordiske arbejdsgiverforeninger og industriforbund er der tidligere peget på ønskeligheden af at systemerne harmoniseres mest muligt. Denne harmonisering har fundet sted ved direkte samarbejde mellem landene og ved drøftelser i arbejdsgruppen for produktkontrol.

I 1982 vil man gennemføre projektarbejde med det formål at belyse en række uløste problemer. Man vil ligeledes samarbejde om de problemer, som dukker op undervejs med klassificering og mærkning af nye stoffer og produkter. Et af de første områder, som vil blive taget op er kræftfremkæbningen.

11. Naturværn og friluftsliv

Naturværnssamarbejdet omfatter spørgsmål vedrørende værn af natur- og friluftsområder samt værn af dyr og planter. I 1981 er projektet vedrørende "Repræsentative naturtyper og truede biotoper i Norden" stort set afsluttet på det faglige plan og tilbage står udgivelsen af en række publikationer. Udgivelsen vil ske i løbet af 1982. I 1978 blev rapporten "Hotade djur och växter i Norden" (NU A 1978:9) fremlagt. Rapporten resulterede i 8 rekommandationer som pålægger ministerrådet og de nationale miljømyndigheder at gennemføre en række foranstaltninger til værn af truede dyr og planter. I 1981 er der gennemført en ajourføring af rekommandationerne og af listerne over truede dyr og planter. Endvidere er materiale fra Island indarbejdet i oversigterne. I 1982 vil ministerrådet iværksætte de ajourførte rekommandationer. En gennemgribende revision af listerne og rekommandationerne planlægges gennemført i 1984.

I 1981 er et projekt vedrørende marine reservater i nordisk sammenhæng sat i gang. Formålet er at udarbejde fælles nordiske vurderings- og prioriteringskriterier vedrørende marine reservater. Gennem dette skabes forudsætningerne for en samlet nordisk bedømmelse af oprettelse af sådanne reservater. Projektet vil blive afsluttet i 1983.

I 1981 har projektgruppen vedrørende "Friluftsliv i Norden" fremlagt sin slutrapport. Rapporten indeholder en gennemgang af de nordiske befolkningers muligheder for at udøve friluftsliv på tværs af grænserne i Norden samt oplæg til en fælles nordisk politik vedrørende friluftslivet. I 1982 vil arbejdet med at føre denne fælles politik ud i livet blive intensiveret.

12. Økologisk planlægning

Rapporten fra symposiet om "Økologi i kommuneplanlægningen" er udkommet i serien af Nordpublikationer i 1981. Projektet vil blive afsluttet i 1982 med udgivelsen af et vejledningsmateriale om anvendelsen af økologiske data i planlægningen.

I 1983 vil erfaringerne fra arbejdet med anvendelsen af økologi i planlægningen og arbejdet med repræsentative naturtyper og truede biotoper blive udnyttet i et nyt projekt vedrørende "Natur- og kulturlandskabet i planlægningen". Dette arbejde er udtryk for en bevægelse bort fra den traditionelle naturværnfilosofi og henimod en filosofi, hvor værneinteresserne forsøges indarbejdet i samfundsplanlægningen i samspil med andre samfundsinteresser.

13. Miljødata

På baggrund af rapporten "Karakterisering af miljødata" (NU B 1978:10) er der i 1981 udgivet en håndbog i karakterisering af miljødata. Af hensyn til det internationale miljødataarbejde og af hensyn til de finske brugere er rapporten udgivet på engelsk med titlen "Handbook of Characterization of Environmental Data" (bind I, II, III).

Håndbogen beskriver regler for karakterisering og giver eksempler på anvendelsen af reglerne i praksis.

Samtidig med udgivelsen af håndbogen sættes et arbejde med evaluering af håndbogen igang samt et arbejde vedrørende revisionen af håndbogen efterhånden som evalueringen giver resultater.

Arbejdet med samordningen af de nordiske landes overvågning af miljøkvaliteten har i 1981 resulteret i en rapport. Rapporten vil blive fulgt op i en speciel styringsgruppe under EK-M, således at arbejdet med opbygningen af overvågningssystemer i landene samordnes mest muligt.

Rapporten over forprojektet vedrørende et referencesystem for miljødata har været til en omfattende remiss i de nordiske lande i 1981. Remissvarene viser stor interesse for et nordisk referencesystem og arbejdet vil blive lagt an på at udarbejde et forslag. Referencesystemet skal bygge på de nationale systemer og er derfor afhængigt af den udbygningstakt landene vælger.

Arbejdet med miljødataproblemerne har været udført af en ad hoc-gruppe under EK-M. Gruppen vil på EK-M's møde i juni 1982 fremlægge en samlet rapport med en vurdering af aktiviteten hidtil, forslag til hvilke miljødataopgaver, som bedst udføres i nordisk samarbejde samt forslag til hvordan det fremtidige samarbejde mest hensigtsmæssigt tilrettelægges.

Endelig har man i 1981, i lighed med tidligere år, udvekslet synspunkter vedrørende deltagelsen i FN's miljøinformationssystem Infoterra.

14. Miljøeffekter ved energiproduktion

Ministerrådet har i 1981 igangsat et nyt stort energiforskningsprogram bl.a. på baggrund af det kernesikkerhedsprogram som har været i gang siden 1977.

Det nye program er opdelt i en "energi-del" og en "miljøeffekt-del", med bevillinger på henholdsvis ca. 5,1 mill. NOK og ca. 2,5 mill. NOK i 1981.

Programmets miljøeffekt-del "Miljøeffekter ved energiproduktion" (MIL-projekterne) ligger under EK-M og består af 5 del-projekter:

MIL-1: Deponering af flyveaske fra forbrænding af kul og tørv.

Projektets formål er at danne udgangspunkt for fastsættelsen af vilkår for deponering af flyveaske fra forbrænding af kul og tørv under forskellige forhold. Projektet omfatter såvel sammenfatning af eksisterende viden som indhentning af ny viden ved eksperimenter og forsøg i fuld skala.

MIL-2: Cancerogene og mutagene stoffer fra energiproduktion og bilgasser.

Formålet med arbejdet er at fremstille pålidelige data om mutagene og cancerogene stoffer i udslip fra forbrændingsanlæg og udslippet med bilgasser.

MIL-3: Forsuringens indvirkning på metaltransport i miljøet.

Projektets formål er at kvantificere den betydning forsuringen har for metallers forekomst i jorden og for transport af metaller fra jord til overfladevand og grundvand. Endvidere vil man undersøge hvordan metallernes biologiske effekter påvirkes af forsuringen.

MIL-4: Relative tilskud af forurening til menneske og miljø.

Hensigten med arbejdet er at forsøge at kvantificere hvor meget forskellige alternativer for energiproduktion bidrager til forureningsbelastningen af menneske og miljø, sammenlignet med andre naturlige og antropogene kilder.

MIL-6: Miljøkonsekvenser af energiformer baseret på fornybare energikilder.

Gennem projektarbejdet sammenfattes eksisterende kundskab på området. Målet er at foreslå videre udredningsprojekter, som kan give grundlag for analyse af miljøkonsekvenser af energisystemer baseret på fornybare energikilder.

Selve MIL-programmet er planlagt til gennemførelse i årene 1981 til 1984. Projektarbejdet er endnu ikke i 1981 kommet så langt, at det har givet faglige resultater.

Ministerrådet arbejder imidlertid allerede nu med at forberede forslag til opfølgningen af MIL-programmet. Dette vil ske i løbet af 1982 med foreløbig to nye projektområder:

MIL-7: Helsevirkninger af luftforurening.

Arbejdet med dette er allerede påbegyndt i 1981, og vil fortsætte i 1982

med afholdelse af en work-shop om sammenhængen mellem luftforurening og helse. Resultaterne af work-shoppen vil danne baggrund for en nærmere fastlæggelse af projektets indhold.

MIL-8: Forsurningen.

I de senere år er der gennemført en række forskningsprojekter vedrørende forsurening. Arbejdet i MIL-8 vil i hovedsagen bestå i at sammenfatte og bearbejde resultaterne af disse projekter, til anvendelse af de nordiske landes miljømyndigheder som beslutningsgrundlag. Et nordisk samarbejde om dette vil være af stor betydning for en ensartet udvikling på det miljøpolitiske område i årene fremover.

En del problemer vedrørende forsureningen er stadig ikke behandlet i forskningen, f.eks. de areelle nærings miljøpåvirkninger ligesom der løbende vil opstå helt ny problemer. Inden for sådanne områder vil der være behov for at yderligere forskning sættes i gang på foranledning af myndighederne. Også dette vil være indbefattet i MIL-8.

Efterhånden som MIL-programmet begynder at give faglige resultater, vil der blive fremlagt supplerende planer til opfølgning af MIL-programmets "miljøeffekt"-side.

Kapitel XV

Multinationale virksomheder

Ministerrådets arbejde med spørgsmål vedrørende multinationale selskabers virksomheder sker på baggrund af Nordisk Råds rek. nr. 25/1974. Rekommandationen har følgende indhold:

“Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.”

I sin rapport til Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) om opfølgning af rekommandationen fremsatte en under ministerrådet nedsat arbejdsgruppe i efteråret 1980 en række forslag til tiltag, bl.a. oprettelse af et rådgivende udvalg under ministerrådet (samarbejdsministrene) for at i nær kontakt med fagbevægelsen og næringslivet koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale virksomheder. Arbejdsgruppens grundlag var udredningen NU A 1979:19 “Multinasjonale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi”. Rapporten medfulgte som bilag til ministerrådets melding vedrørende rekommandationen til Nordisk Råds 29. session i København i marts måned 1981.

Efter sessionen vedtog ministerrådet (samarbejdsministrene) at nedsætte et rådgivende udvalg. Det hedder bl.a. i ministerrådets beslutning, at “utskottet skall redovisa sina överväganden under hösten 1981 så att ministerrådet om möjligt kan lämna sina slutliga ställningstaganden i ärendet i meddelande till 1982 års session med Nordiska rådet”.

Det således nedsatte udvalg har rapporteret til ministerrådet (samarbejdsministrene) i november 1981.

I sit møde den 7. december 1981 i Helsingfors besluttede ministerrådet (samarbejdsministrene) at det videre arbejde med multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi skal varetages i embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik, samt at komiteen skal vurdere spørgsmålet om inddragelse af arbejdsmarkedets parter i arbejdet.

Kapitel XVI

Organisatoriske forhold etc.

1. Ministerrådet

1.1. Ministerrådet (samarbejdsministrene) har i 1981 hatt følgende sammensetning:

- Danmark: Minister for kulturelle og nordiske anliggender
Lise Østergaard
- Finland: Handels- og industriminister Pirkko Työläjärvi
- Island: Justitsminister Fridjon Thordarson
- Norge: Miljøvernminister Rolf Hansen inntil 16.oktober, Handelsminister Arne Skauge fra 14.oktober.
- Sverige: Socialminister Karin Söder

Ministerrådet (samarbejdsministrene) har hatt følgende møter i 1981:

12. februar i Oslo
1. mars i København
- 26-27. mars i Helsingfors
18. mai i Helsingfors
- 1-2. juni i Reykjavik
- 15-16. september ved Sunne
- 4-5. november i Oslo
- 7-8. desember i Helsingfors

Ministerrådet (samarbejdsministrene)møtte Nordisk Råds presidium 4. mars i København, 18. mai i Helsingfors og 5. november i Oslo. Videre er det avholdt møter med Nordisk Råds økonomiske utvalg 12. februar i Oslo, med Nordisk Råds budsjettkomité i Helsingfors 27. mars og 8. desember samt med Nordisk Råds informasjonskomité 5. november i Oslo.

Ministerrådet (samarbejdsministrene) har hatt møte med statsministrene 8. desember i Helsingfors, og samme dag med arbeidsmarkedets parter.

1.2 Ministerrådet har hatt følgende møter i egenskap av fagministerråd i 1980:

12. januar Arbejdsministrene, kontaktmøte med arbeidsmarkedets parter
- 12.-13. januar Arbejdsministrene
- 16.februar Kultur- og undervisningsministrene
27. februar Energiministrene
4. mars Kultur- og undervisningsministrene
4. mars Kultur- og undervisningsministrene, møte med Nordisk Råds kulturutvalg
16. mars Industri-, kommunikasjons- og kulturministrene

8.-9. april	Bostadsministrene
8. mai	Industriministrene
8. mai	Industriministrene, møte med de nordiske industriforbund
16. juni	Kultur- og undervisningsministrene
25.-26. august	Sosialministrene
4. september	Energiministrene
7. september	Industri-, kommunikasjons- og kulturministrene
19. oktober	Kultur- og undervisningsministrene
19. oktober	Kultur- og undervisningsministrene, møte med Nordisk Råds kulturutvalg.
6. november	Regionalministrene
9. november	Industriministrene, møte med Nordisk Råds økonomiske utvalg
9. november	Industri-, kommunikasjons- og kulturministrene
16. november	Finansministrene
23. november	Industri-, kommunikasjons- og kulturministrene
30. november	Arbeidsministrene, kontaktmøte med arbeidsmarkedets parter
30. november-	
1. desember	Arbeidsministrene
2. desember	Arbeidsministrene, møte med Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg
3. desember	Trafikkministrene, møte med Nordisk Råds trafikkutvalg
11. desember	Regionalministrene, møte med Nordisk Råds økonomiske utvalg

Kultur- og undervisningsministrene har dessuten holdt møter per capsulam den 27. mars og den 10. desember.

2. Ministerrådets sekretariater

En ekspertgruppe har vurdert ministerrådets sekretariatsorganisasjon, herunder fordeler og ulemper ved en eventuell sammenslåing av ministerrådets to sekretariat i Oslo og København. Gruppen avsluttet sitt utredningsarbeid i november 1981, jfr. kapitel 1, avsnitt 3.

2.1 *Ministerrådssekretariatet i Oslo*

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår Ministerrådet og dets embetsmannskomiteer, utvalg og arbeidsgrupper på alle samarbeidsområder utenom kultursektoren.

Sekretariatet er fra etableringen 1. juli 1973 utbygget etappevis og er nå organisert med en samordningsavdeling, to fagavdelinger og en informasjonssjef, direkte underlagt generalsekretæren.

Samordningsavdelingen er delt i en administrativ enhet og en budsjettenehet og forestår sekretærfunksjonen for samarbeidsministrene og stedfor-

trederkomiteén samt utgjør kontaktleddet med nordiske organer og institusjoner. På samordningsavdelingen behandles også lovspørsmål og bistandsspørsmål.

Fagavdeling 1 er ansvarlig for saksområdene økonomisk samarbeid, handels- og finansielle spørsmål, ressurs spørsmål, industri- og energipolitikk, regionalpolitikk, samferdsel, turisme, byggsektoren og primærnæringene, jord- og skogbruk.

Fagavdeling 2 har saksområdene arbeidsmarkedsspørsmål, arbeidsmiljøspørsmål, likestilling, sosial- og helsepolitikk, forbrukerspørsmål og miljøvernsspørsmål.

Sekretariatet har i budsjettet for 1981 hatt 42 faste stillinger.

Det har i 1981 vært 8 personalavganger, 13 nyansettelser og 1 svangerskapspermisjon.

Som tidligere år er et større antall personer engasjert i prosjektvirksomhet som utføres på en rekke steder i de fem nordiske land.

2.2 Sekretariatet for nordiskt kulturellt samarbeide i Köpenhamn

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbeide på det nordiska kultursekretariatets verksamhetsområde. Enligt ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikkel 12 i kulturavtalet är sekretariatet även sekretariat för ministerrådets tre rådgivande kommittéer på kulturavtalets område liksom för Nordiska kulturfonden.

Under 1981 har sekretariatet härutöver även haft sekretariatsansvar för flera större utredningar och projekt. Det gäller förhandlingarna om ökat nordiskt radio- och TV-samarbeide, beredningsarbetet rörande ökat forskningssamarbeide, planeringen av Nordens hus på Färöarna och den nordiska kulturmanifestationen i Förenta Staterna, "Scandinavia Today". På försöksbasis finns sedan våren 1981 en särskild publikationsfunktion.

Under 1981 har kultursekretariatet också haft sekretariatsansvar för 15 av de ca 40 fasta institutionerna på kulturbudgeten. Till detta kommer det kamerala ansvaret för 20 av de 31 projekt som finansieras över ministerrådets dispositionsmedel på kulturbudgeten. De anslag som sekretariatet hade administrativt ansvar för uppgick till ca 36 milj DKK (eksklusive kompensation för automatiska lönehöjningar).

Personalen i kultursekretariatet uppgick under 1981 till 36,5 årsanställda. Till detta kommer 10 anställda vid spesialprojekt, varav 4 på deltid. Kultursekretariatets ordinarie administrativa budget uppgick 1981 till 10,6 milj DKK eksklusive kompensation för automatiska löneökningar.

Ib Granerud, Danmark, tillträdde som ny sektionschef för utbildningsområdet 1.9.1981 efter Gustav Skuthälla, Finland. Från årsskiftet 1981/82 är Halvdan Skard, Norge, ny direktör för kultursekretariatet efter Klas Olofsson, Sverige.

3. I øvrig

3.1. Ansattes retsstilling

Den 31. januar 1974 underskrev samarbejdsministrene på de respektive regerings vegne en aftale om de ansattes retsstilling ved nordiske institutioner med tilhørende normalkontrakt.

Efter at samtlige lande har ratificeret aftalen, har ministerrådet sat aftalen i kraft fra 1. marts 1976. Efter ministerrådets beslutning tillempes aftalen for tiden på følgende institutioner:

Nordforsk

Nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska industrifonden

Nordisk institut for odontologisk materialprøvning

NordREFO – Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Nordisk statistisk sekretariat

Nordtest

Nordiska kommittén för byggbestämmelser

Nordisk økonomisk forskningsråd

Kapitel XVII

Regionalpolitikk

1. Innledning

Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre – MR-REG) vedtok den 2. april 1979 gjeldende nordiske regionalpolitiske handlingsprogram. Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk (NERP) fikk her i oppdrag å

- arbeide med gjennomføringen av programmet og i denne forbindelse ta hensyn til Nordisk råds *rekommendasjon nr 1/79*
- løpende arbeide med programmets utvikling på bakgrunn av de erfaringer som vinnes og de synspunkter som fremkommer.

Handlingsprogrammet innebærer en klar ambisjonsheving av det regionalpolitiske samarbeidet og har hatt stor betydning for virksomheten til MR-REG og NERP i 1980 og 1981.

Hovedmålsetningen for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er gitt formuleringen: Å virke for en i regional sammenheng balansert utvikling i Norden. Dette omfatter bl.a. sysselsettingsmuligheter, inntektsforhold, tilgang til service samt bolig- og fritidsmiljø. Grunnleggende i denne sammenheng er et befolkningsunderlag med rimelig regional fordeling.

Som ledd i arbeidet med å utvikle og effektivisere det regionalpolitiske samarbeidet har NERP i 1981 foretatt en grundig gjennomgang og vurdering av de ulike virksomhetsområdene, og i denne sammenheng utarbeidet en omfattende rapport. Hovedvekten i rapporten er lagt på fastsetting av retningslinjer og rammebetingelser for det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet som etter hvert har fått en meget dominerende plass i samarbeidet (se kap. 6).

Rapporten er behandlet av regionalministrene den 6. november 1981 og i møte med Nordisk Råds økonomiske utvalg 11. desember 1981. Rapporten er trykket i NU 1981:12 og oversendt Nordisk Råd som en omfattende melding vedrørende rekommandasjon nr. 1/1979. Program for nordisk regionalpolitisk samarbeid. NERP er innstilt på løpende bånd å vurdere ulike sider ved det nordiske regionalpolitiske samarbeidet som ledd i arbeidet med å utvikle og effektivisere dette.

Nedenfor gis en *sammenfatning* av virksomheten på NERP's ulike samarbeidsområder i 1981.

I handlingsprogrammet er utpiket visse regioner der det generelt bedømmes å være av nordisk interesse å gjennomføre felles regionalpolitiske tiltak. I disse regioner har Den Nordiske Investeringsbank (NIB) fått mulighet til å tilføre kapital gjennom såkalte regionallån via nasjonale kredittinstitusjoner. Totalt er det stilt til disposisjon 325 mill. NOK for en toårig forsøksperiode. Pr. september 1981 har NIB bevilget motsvarende

208 mill. NOK av den totale låneramme. Det er utbetalt motsvarende 110 mill. NOK til konkrete prosjekt, hvilket utgjør 53 % av de bevilgede lån eller 30 % av den totale låneramme.

Et viktig element i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er gjensidig informasjon om nye nasjonale tiltaks innvirkning på den regionale utvikling i nabolandene. Det kan være tiltak av mer generell karakter (allmen-økonomiske tiltak, bransjestøtte osv.), men også regionalpolitisk motiverte tiltak. Denne såkalte grenseprosedyreordning gir ulike organer innsikt dels i hvilke planer som eksisterer på ulike områder i nabolandet, dels mulighet til å påvirke den endelige avgjørelsen i saken, samt innrette sin egen planlegging ut fra hva som er på gang i naboregion i annet land.

Basprosjektet har i 1981 fortsatt sitt arbeid med sammenstilling og analyse av basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden, som bakgrunn for utvikling av det regionalpolitiske samarbeidet (jfr. dagsordens pkt. 4). Virksomheten omfatter løpende rapporteringsarbeid (bl.a. utarbeidelse av årsrapporten som behandler den regionale utvikling i Norden), utviklingsarbeid (overgang til finere regioninndeling, prognosevirksomhet m.v.) og øvrig virksomhet (f.eks. mindre utredningsoppgaver for ulike nordiske organ).

I 1981 har den glesbygdspolitiske arbeidsgruppe, som har blitt utvidet med representanter for Danmark og Island, utarbeidet en rapport som bør ses som et første steg i arbeidet med å gi økt informasjon og erfaringsutveksling om glesbygdspolitiske spørsmål i Norden (jfr. dagsordens pkt. 3). Hovedvekten i rapporten er lagt på aktuelle statlige tiltak i den nasjonale glesbygdspolitikken og de utviklingstendenser som for tiden gjør seg gjeldende. Rapporten vil ligge til grunn for mer konkrete studier i 1982.

I Storbyprosjektet sammenlignes bystrukturproblemer og utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs. sammenhenger mellom byenes utvikling og omstrukturering. Hovedvekten ligger på en beskrivelse av eksisterende virkemidlers anvendelse på statlig, regionalt og kommunalt nivå. En rapport fra prosjektets fase I vil foreligge ved årsskiftet 1981/82. Prosjektet skal følges opp med mer konkrete studier i 1982 og 1983 knyttet til et begrenset antall problemstillinger.

Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning har i 1981 arbeidet videre med de 6 prosjektene som utgjør forskningsetappen 1980-83: 1) Den velferdsmessige og økonomiske forankringen av regionalpolitikken, 2) Industriens utviklingsbetingelser i svakt utbygde områder i de nordiske land, 3) Administrative betingelser for regional planlegging, 4) Oppfølging og "utvärdering" av effekter av regionalpolitiske tiltak, 5) Regionale effekter av den offentlige sektors lokalisering, og 6) Regionale konsekvenser av strukturendringer og teknisk utvikling.

Det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet inntar en stadig viktigere plass i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. I 1981 finansieres 11 samarbeidsområder helt eller delvis over ministerrådets budsjett:

Nordkalotten (Nordland, Troms og Finnmark fylker samt Norrbottens og Lapplands län), Øresund (Sjælland og Skåne), ARKO (Arvika-Kongsvingerregionen), Skjærgårdssamarbeidet (Stockholmsregionen-Åland-Åboland), Kvarken (Vasa og Västerbottens län), Midtnorden (Sør- og Nord-Trøndelag fylker, Jämtlands og Västernorrlands län samt Vasa/Mellersta Finlands län), Vestnorden (Island-Færøyene), Bornholm-Sydøstre Skåne, Østfold-Nordlige Bohuslän samt NERP's nordlige og sørlige forsøksområde for grensekommunalt samarbeid i glesbygd.

I 1981 er det gjennomført en "utvärdering" av det grenseoverskridende samarbeidet for å komme frem til visse retningslinjer og rammebetingelser for denne type virksomhet hva gjelder organisering, prosjektledelse, finansiering m.v.

Dette er et ledd i arbeidet med å utvikle og effektivisere det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet. Flere samarbeidsregioner har fortsatt arbeidet med gjennomføring av konkrete regionalpolitiske tiltak med støtte fra kapitel 244 på Nordisk Ministerråds budsjett. Dette har hatt stor betydning i arbeidet med å styrke og konkretisere samarbeidet i grenseregionene.

2. Sammenstilling og ajourholding av basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden — (Basprosjektet)

Basprosjektets syfte är att kontinuerlig sammanställa och analysera basdokumentation om de regionala förhållandena i Norden som bakgrund till utvecklandet och utvärderandet av det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Prosjektets verksamhet har under 1981 bedrivits och utvecklats enligt de riktlinjer som godkändes av NÄRP i februari 1980. Enligt dessa skall verksamheten bestå av tre huvuddelar: löpande rapporteringsarbete (årsrapporten, regionala specialstudier), utvecklingsarbete (rörande datainsamling och -behandling, analysmetoder, presentation m.m.) och övrig verksamhet (främst samarbete med andre nordiska organ).

Den andra årsrapporten presenterades på de regionalpolitiska ministrarnas möte den 6. november 1981. Granskningen av den regionala befolknings- och sysselsättningsutvecklingen avser åren 1975-80 och perioden 1980-85. Jämfört med föregående år har datainnehållet utökats med uppgifter om industriutvecklingen, regionalpolitiskt stöd och regional utvecklingsplanering. Granskningen har också utökats geografiskt — med Island, Färöarna och Grönland — och täcker således hela Norden.

Under våren 1981 slutfördes den s.k. industriutredningen. Slutrapporten "Industrins regionala fördelning i Norden" ger en översikt av industrisysselsättningens och -produktionens branschvisa och regionala fördelning år 1978. Därtill belyses utvecklingen 1973-78.

Under sommaren igångsattes en jämförande studie om "avhjälpandet av tynande gruvsamhällens svårigheter" (*NR:s rekommendation nr.*

5/1981/e). Hovedvikten i arbeidet legges på insamling og vurdering av erfaringer fra de ulike länderna. En mellomrapport forel g i slutet av 1981.

Resultat fra Basprosjektets egen regionale prognosverksamhet – som inleddes h sten 1980 gjennom provk rninger med nordiske data i den svenske UMDAC-modellen – publicerades på våren 1981. I rapporten "Norden på medell ng sikt – några r kneeksempler" konstateres at erfaringene fra bearbejningarna tyder på at den metodikk som  r v l lämpad for regionale prognoser ikke lämpar sig s rskilt v l for nasjonale prognoser. I stället foreslås försök med metoder som arbejder med antaganden om riktade flyttingar.

Basprosjektet har under 1981 b rj t finne sin "profil", og de nærmeste årens verksamhet kommer därför i stort sett at utg re en forts tning og utvidgning av seneste års.  rsrapportens inneh ll kommer successivt at utvidgas. Under 1982 kommer ett antal spesialstudier som baserer sig på data fra 1980 års folkr kninger at initieres (ev. i samarbeide med andre nordiske organ). Flere andre förslag til regionale spesialstudier  r under  verv gende. Möjligheter at fortsætte med den regionale prognosverksamheten kommer også at pr vas. Erfaringene hittills viser at verksamheten representerer ett nyttigt underlag for N RPs verksamhet. Prosjektet täcker i høg grad behovet av generelle og spesielle regionale analyser.

3. Informasjonsutveksling

3.1 Generelt

Gjensidig informasjonsutveksling om aktuell regionalpolitikk i de ulike landene har vært et viktig element i NERPs arbeid. Ved å sende ut nye rapporter, meldinger o.l. gjennom et sentralt, nordisk informasjonssystem blir man informert om nasjonale forskningsresultater, regional planlegging, regionalpolitiske tiltak og spesielt nye lover, beslutninger osv.

P  NERP-møtene gis det informasjon om aktuelle regionalpolitiske sp rsm l i respektive land. En gang pr.  r arrangeres spesielle "hearings" der ett land redegjør for og eksamineres om hele sin regionalpolitikk.

Det er etablert et spesielt informasjonssystem for det nordiske grenseregionale og grensekommunale samarbeidet. Gjennom dette holdes prosjektlederne i de 11 samarbeidsområdene løpende orientert om hva som foregår i de andre samarbeidsområdene. En gang pr.  r samles prosjektlederne til et seminar der man diskuterer felles problemer og planlegger hvordan nordisk samarbeide i grenseområder kan effektiviseres og videreutvikles.

Flere grenseregionale samarbeidsområder utgir regelmessig informasjonsskrifter som orienterer om aktuelle problemstillinger samt konkrete prosjekt i samarbeidsområdene (Nordkalott-Nytt,  resunds Kontakt, Kvarkenbulletin osv.)

Fire ganger pr.  r utgis NordREFO-tidsskriftet som rapporterer om forskning og vitenskapelige diskusjoner samt aktuell regionalpolitisk debatt i de nordiske landene.

3.2 Nasjonale tiltaks innvirkning på den regionale utvikling i nabolandene (grenseprosedyreordningen)

Et viktig element i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er spørsmålet om nye nasjonale tiltaks innvirkning på den regionale utvikling i nabolandene. Det kan være tiltak av mer generell karakter (allmenøkonomiske tiltak, bransjestøtte osv.), men også regionalpolitisk motiverte tiltak (støtte til bedrifter i grenseregioner). Prosedyren er begrenset til prosjekter som har regionalpolitisk betydning for nabolandet og der regionalpolitiske myndigheter på sentralt og regionalt nivå er ansvarlige. Siden ordningen ble innført i 1979 har flere enkeltsaker blitt sendt til uttalelse i nabolandene. Dette har bidratt til å øke de ulike organers innsikt dels i hvilke planer som eksisterer på ulike områder i nabolandet, dels mulighet til å påvirke den endelige avgjørelsen i saken, samt innrette sin egen planlegging ut fra hva som er på gang i naboregion i annet land.

4. Utrednings- og utviklingsarbeid

4.1 Glesbygdspolitisk samarbeid

NERPs glesbygdspolitiske arbeidsgruppe har for det meste konsentrert sin virksomhet om de grensekommunale samarbeidsprosjekt i spredtbebygde grenseområder (se avsnitt 6.10). Erfaringene fra dette grensesamarbeidet har vist at det er behov for økt informasjon og erfaringsutveksling om glesbygdsspørsmål, problemer og ulike tiltak i denne forbindelse. I 1981 har den glesbygdspolitiske arbeidsgruppe, som har blitt utvidet med representanter for Danmark og Island, utarbeidet en rapport som bør ses som et første steg i denne retning. Hovedvekten i rapporten er lagt på aktuelle statlige tiltak i den nasjonale glesbygdspolitikken og de utviklingstendenser som for tiden gjør seg gjeldende. Rapporten vil ligge til grunn for mer konkrete studier i 1982.

4.2 Storbyprosjektet

Storbyprosjektets formål er å sammenligne regionalpolitiske problemer ved storbyenes utviklingstendenser, å sammenligne anvendelsen av eksisterende virkemidler samt å belyse behovet for endrede virkemidler i bypolitikken for storbyregionene. Videre ønsker man, på bakgrunn av Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 27/1980* om felles tiltak vedrørende byforskning, å gi et bidrag til OECD's byprosjekt samt vurdere behovet for et nordisk problem – og programorientert forskningsprogram om byutvikling.

I prosjektet sammenlignes bystrukturproblemer og utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs. sammenhenger mellom byvekst og byenes omstrukturering. Hovedvekten ligger på en beskrivelse av eksisterende virkemidlers anvendelse på statlig, regionalt og kommunalt nivå.

En rapport fra prosjektets fase 1 vil foreligge ved årsskiftet 1981/82 og vil inneholde en bred gjennomgang av ulike problemer i de nordiske storbyregioner. I en fase 2 vil storbyprosjektet konsentrere seg om sentrale problemstillinger innen emneområdene næringspolitikk, boligpolitikk og kommunaløkonomiske forhold.

5. Forskningssamarbete

Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO) inledde en ny forskningsetapp under 1980. Samma år omorganisertes verksamheten till institutionsform och sekretariatet flyttades till Oslo. Under 1981 har tyngdpunkten i arbetet legat vid de enskilda forskningsgruppernas verksamhet. NordREFO's forskning är inriktad på fyra temområden under vilka de enskilda projekten bedrivs.

5.1 Regionalpolitikens förutsättningar

De ekonomiska och välfärdsmissiga förutsättningarna för dagens regionalpolitik undersökes. En uppdatering av den regionalpolitiska problembilden göres i sammanhanget. De regionalpolitiska åtgärderna analyseras i relation till den nya problembilden. Särskild uppmärksamhet ägnas små orters förutsättningar för näringsliv och annan verksamhet.

Forskningen kring regionalpolitikens förutsättningar är för närvarande organiserad i två projekt: "Den välfärdsmissiga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken", och "Industrins utvecklingsbetingelser på mindre orter och i glest befolkade områden i de nordiska länderna". Båda har färdigställt förstudier. De finns publicerade i NordREFO 1980:1-2 och 1981:1-2. Den sistnämnda projektgruppen har under 1981 fått igång ett antal delprojekt i anknytning till sitt programområde.

5.2 Regional planläggning

Goda regionalpolitiska ambitioner har ofta visat sig svåra eller omöjliga att realisera p.g.a. att olika samhällssektorer var för sig drivit olika politik. Sektorssamordning har formulerats som ett fundamentalt problem för forskningen. Undersökning av de administrativa förutsättningarna för regionalpolitiken behandlar också offentliga institutioners känslighet för olika demokratiska krav, och förmågan till förnyelse i förhållande till olika innovationer.

Inom temaområdet pågår f.n. ett projekt, "Administrativa betingelser för regionalplanläggning i Norden", som startats under föregående etapp. Projektet har hittills arbetat med inventering av tidigare forskningsresultat och utveckling av teoretisk referensram. Under 1981 har en omfattande lägesrapport producerats, som publicerats i NordREFO 1981:3-4.

5.3 Regionala effekter av regionalpolitiska medel och av lagar och offentliga åtgärder

Traditionella regionalpolitiska medel, dvs. stöd till näringslivet, skall utvärderas i förhållande till graden av uppnåelse av de regionalpolitiska målen. Detta innebär att vad som i tidigare undersökningar som regel utgjort ett antagande, att en gynnsam utveckling av enskilda företag leder till måluppfyllelse, betraktas som central beroendevariabel. Temaområdet inkluderar också undersökningar av den offentliga sektorns roll för regional utveckling.

Temaområdet bearbetas av två projektgrupper. "Uppföljning och utvärdering av effekter av regionalpolitiska åtgärder" har inlett ett arbete med revidering och vidareutveckling av olika typer av register, och sammanställning av det regionalpolitiska stödets omfattning, typ, effekter etc. Projektet "Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering" har presenterat en förstudie i NordREFO 1981:1-2, och inlett en fas med närmare forskarkontakter.

5.4 Regionala konsekvenser av teknisk och ekonomisk utveckling. Ett framtidsperspektiv

Ett långsiktigt perspektiv lägges på regional strukturomvandling. Betydelsen av teknologi och tillämpningen av olika ekonomiska utvecklingsmodeller skall belysas. Teknologi uppfattas som kopplingen mellan teknik och social organisation, varav ingen faktor kan analyseras oberoende av den andra. Spekulative framtidsbilder skall produceras, för att stimulera fantasin vid diskussion om möjligheter och regionala konsekvenser av olika teknologival.

Inom temområdet bedrivs projektet "Regionala konsekvenser av strukturomvandling och teknisk utveckling". Gruppen har färdigställt en förstudie, som publicerats i NordREFO 1981:1-2.

5.5 Övrig verksamhet

NordREFO's styrelse har i 1981 sökt skapa en överblick över regionalpolitiskt relevant forskning. Huvudsakligen har detta skett via projektgruppernas direkta eller indirekta kontakter med forskning på fältet i Norden. Dessutom har styrelsen granskat ett antal institutioner som bedriver forskning eller utredning med anknytning till regionalpolitisk planering.

Under året har styrelsen avslutat en genomgång av framtidsstudiernas omfattning och organisation i de olika nordiska länderna. Möjligheten till utveckling i anknytning till regionalpolitiska frågeställningar har diskuterats.

En ny nordisk rond har inletts med granskning av de nationella forskningsfondernas program, möjligheter och policy, vad gäller finansiering av regionalpolitiskt relevant forskning.

Symposier, seminarier, konferenser etc. med anknytning till för regionalpolitiken centrala frågor bevakas kontinuerligt.

6. Samarbeid over riksgrensene

Det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet inntar en stadig viktigere plass i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Dette er i samsvar med de politiske prioriteringer som er gitt i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. I 1981 finansieres 11 samarbeidsområder helt eller delvis over det nordiske regionalpolitiske budsjett.

I 1981 er det gjennomført en "utvärdering" av det grenseoverskridende samarbeidet for å komme frem til visse retningslinjer og rammebetingelser for denne type virksomhet hva gjelder organisering, prosjektledelse, finansiering m.v. Dette er et ledd i arbeidet med å effektivisere og koordinere det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet. Flere samarbeidsregioner har startet konkrete regionalpolitiske tiltak med støtte fra et nytt kapittel på Nordisk Ministerråds budsjett (jfr. avsnitt 7.1.). Dette har bidratt til å styrke og konkretisere samarbeidet i grenseregionene.

6.1 Øresund

Øresundsamarbeidet (Sjælland og Skåne) har i 1981 konsentrert seg om forskjellige informasjonsprosjekt. Det er opprettet en egen informasjons- og kontaktfunksjon, Øresunds Kontakt, som siden februar 1981 er ivarettatt av en heltidsansatt informasjonsmedarbeider med kontor både i København og Malmö. Øresunds Kontakt har i 1981 utgitt informasjonskrifter og håndbøker om presseforhold, nyhetskilder og basisopplysninger om regionen. Det er produsert en diasserie om ulike sider ved Øresundssamarbeidet og i samarbeid med Nordisk Journalistkurs er det avholdt et spesialkurs for journalister om Øresundregionens regionalpolitiske og grenseregionale problemer. Øresunds Kontakt vil i de kommende år utbygge virksomheten som informasjonstjeneste for såvel massemedia som næringslivet i regionen.

I 1981 er prosjektet Øresundsregionen og fremtidens teknologi avsluttet. Undersøkelsen belyser de sysselsettingsmessige konsekvenser av den teknologiske utvikling innen næringsmiddelindustrien og den biotekniske industrien. Resultatene er presentert i en sluttrapport samt en kort populærutgave.

I 1978 utga Øresundssamarbeidet et planleggingskart over områdene omkring Øresund. Interessen for kartet har vært stor og man har derfor begynt forberedelsesarbeidet med en ajourført versjon av kartet.

Øresundsregionen har mange parallelle planleggingsproblemer på begge sider av Sundet. For å gi planleggere fra begge land muligheter til å diskutere ulike planleggingsspørsmål og hvordan man arbeider med disse, har man arrangert en konferanse for ca. 30 planleggere fra ulike myndigheter.

6.2 Nordkalotten

Nordkalottkommitten (NKK) har fortsatt sin verksamhet på det regional- och sysselsättningspolitiska området på Nordkalotten (Nordland, Troms och Finnmark fylker i Nord-Norge, Norrbottens län i Nord-Sverige och Lapplands län i Nord-Finland).

1981 har präglats av strävan att ytterligare konkretisera och fördjupa samarbetet speciellt inom industrisektorn. Den ökade konkurrensen på världsmarknaden kommer att kräva ökad effektivitet inom industrin. Därför är det viktigt att man försöker utveckla arbetsformer som syftar till konkreta insatser på detta område.

NKK har inriktat sitt arbete på att engagera sektor för sektor av Nordkalottens näringsliv i samarbetet. För närvarande finns det sju arbetsgrupper i gång inom lika många sektorer samt en utredningsgrupp på ad hoc-basis. Efter initieringsfasen förutsätter man att ett egetintresse skall driva samarbetet vidare. I fortsättningen skall ansvaret för verksamheten i allt högre grad överlätas till näringslivet. På detta sätt kan medel för nya arbetsuppgifter frigöras.

Industriellt samarbete

Försöket att konkretisera samarbetet har varit mest utpräglat inom industrin. *Handelsarbetsgruppen* har fortsatt sitt arbete för att öka handelsutbytet på Nordkalotten. År 1980 anställdes en handelskonsult i syfte att utveckla handelsförbindelser för Nordkalott-företag. Verksamheten omfattar marknadsrådgivning, information och kontaktetablering samt aktiva säljinsatser.

I oktober 1981 deltog 15 företag från den mekaniska verkstadsindustrin på Nordkalotten i Tekniska Mässan i Stockholm. Genom utarbetandet av ett produktregister har Nordkalott-tillverkare med relativt okända produkter en bättre möjlighet att nå fram till köpare.

Försäljning av färsk nordnorsk fisk direkt till norra Finland har i 1981 organiserats på ett motsvarande sätt som i fjol till norra Sverige. I ett samarbete mellan detaljhandel, grossister, fiskdistributörer och fiskeproducenter har man ändrat det omständliga distributionsmönstret via södra Norge-Sverige-Finland.

På initiativ av handelskonsulten har bildats en samverkansgrupp för den mindre mekaniska verkstadsindustrin. Gruppen har tillsammans med konsulten genomfört ett projekt som gick ut på att sälja Nordkalott-produkter som tillverkas för industriändamål. Detta skedde på försök under fyra månader och syftade till att undersöka marknaden och skaffa marknadskontakter samt att sälja.

På uppdrag av NKK har Högskolan i Luleå utarbetat en förstudie av transportmönster och -utbud på Nordkalotten. Studien visar att godstransportutbudet i stort sett svarar mot dagens behov men att en samordning

av transporterna vore önskvärd. Kommittén skall fortsätta arbetet med temat.

Byggarbetsgruppen har fortsatt sitt arbete för gemensamt uppträdande inom trähussektorn på Nordkalotten för att utveckla och förstärka exporten. Efter ett omfattande utredningsarbete har gruppen valt katastrofområden som marknadsområde. Statens teknologiske institutt i Hammerfest har studerat leveranser av färdighus till katastrofområden. Speciell uppmärksamhet har inriktats på leveransernas tekniska och marknadsmässiga förutsättningar. Enligt gruppens planer skall de deltagande företagen genomföra en två-årig försöksverksamhet med fast organisation. Dessförinnan skall dock olika organisationsalternativ samt konkreta affärsidéer utredas.

Primärnäringsar

Arbetsgrupperna för jordbruk, bär och grönsaker samt rennäring har fortsatt sitt arbete för en samordning av forskningsprojekt som pågår i respektive länder. En viktig del av arbetet utgörs av erfarenhets- och kunskapsutbyte både i och vid sidan av projektverksamheten.

Jordbruksarbetsgruppen har arrangerat två konferenser med speciella teman för rådgivare samt genomfört en studieresa. Ett större projekt som syftar till en bättre försörjning med vallutsäde på Nordkalotten har kommit i gång i 1981. För att underlätta produktion och handel med bruksfrö av i norra Finland, Norge och Sverige lämpade sorter har en kartläggning av behovet utförts. Därtill har projektet omfattat en hel del frågor av lantbruks- och handelspolitisk karaktär.

Arbetsgruppen för bär och grönsaker har arrangerat ett trädgårdsseminarium som har resulterat i ett konkret projekt med klar näringspolitisk förankring. Vidare har man fortsatt med utbyte av praktikanter och föredragshållare.

Arbetsgruppen för rennäring har arrangerat en kurs angående renskador på äng. Arbetsgruppens publikation om rennäringen på Nordkalotten har färdigställts. Arbetet med handbok i renens sjukdomar har också fortsatt och boken skall tryckas i 1982.

Skogsarbetsgruppen har börjat sitt arbete för kunskapsöverföring och probleminventering på området. Arbetet har fått en exkursionsform. Första exkursionen arrangerades i Lappland i 1981. I samband med exkursionerna utarbetades en exkursionspärm som ger grundlig information av områdets skogsbruk och dess problem.

Turism

Arbetsgruppen för turism har sedan 1977 arbetat för att på det praktiska planet främja turismen på Nordkalotten genom marknadsföring av området utåt. Också i 1981 har man producerat en utgåva av billogifolder, som

på fem olika språk ger upplysningar om övernattningsmöjligheter i området. Därtill innehåller foldern de gällande allemansrättsliga reglerna. Projektet "Markandsföring av fiskepaketen" er speciellt riktat mot den europeiska marknaden.

Arbetsgruppens främsta resultat hittills, utvecklandet av Nordkalottens bokningssystem, har i 1981 genomförts för Lapplands del. Projektet syftar till att förbättra möjligheterna att utnyttja Nordkalotten för turistiska ändamål. Detta möjliggörs genom övergång till ADB-baserad bokningsverksamhet.

Utredningsgruppen för naturvårdsfrågor har fortsatt sitt arbete efter utredningen angående vandringsleder på Nordkalotten. Årets projekt "Miljöutredning" har som målsättning att möjliggöra en positiv utveckling av turism i området utan att äventyra naturmiljön som utgör huvudförutsättningen för områdets attraktivitet. Arbetet kommer att slutföras år 1983 med en rapport som kommer att innehålla förslag till åtgärder för att motverka turismens negativa effekter.

Informationsutbyte

Informationsutbytet syftar i första hand till kontaktskapande och ökad kännedom om Nordkalotten bland myndigheterna och företagarna på Nordkalotten. Dessutom försöker man förstärka samhörigheten bland invånarna på Nordkalotten.

Det traditionella projektet "Aprilseminarium" genomfördes i samband med NKK:s vårmöte då man tillsammans med experter diskuterade industriellt samarbete under den nordnorska oljeverksamhetens uppbyggnadsfas. NKK:s bulletin "Nordkalott-Nytt", som sörjer för informations-spridning om NKK och Nordkalotten till områdets företag och myndigheter, har kommit ut med fyra nummer. Därtill har man utgivit en speciell "Nordkalott-info" där kommitténs verksamhet presenteras.

Genom projektet "Tjänstemannautbyte" önskar man skapa förutsättningar för ett erfarenhetsutbyte genom att länsstyrelserna tar emot varandras handläggare. Projektet "Språkstipendier" syftar till att öka språkkunskaperna bland personer som deltar i samarbetet på Nordkalotten.

Projektet "Publikation" har gällt aktualisering av den tidigare utgivna publikationen "Nordkalotten, befolkning och näringsliv".

6.3 ARKO

ARKO-projektets huvudmålsättning är att undersöka möjligheterna för samt initiera och medverka till ökat gränsregionalt samarbete inom ARKO-regionen (Eidskog, Kongsvinger, Grue och Sör-Odal kommuner i Norge samt Arvika och Eda kommuner i Sverige). Projektet har hittills främst varit inriktat på samarbete inom företags- och arbetsmarknadsområdena. Under år 1981 har arbetet inriktats på följande:

- Färdigställande av rapport om ARKO-företagens köp och försäljning av varor och tjänster. Enligt rapporten är den "inomregionala utrikeshandeln" i ARKO-regionen obetydlig liksom det existerande samarbetet över riksgränsen i övrigt mellan företagen. Intresse för och möjligheter till ökade kontakter mellan företagen finns dock. Rapporten kommer därför att ligga till grund för diskussioner om olika aktiviteter för att stimulera till detta. Andra åtgärder inom det näringspolitiska området kan vara gemensamma etablerings- eller nyföretagarkampanjer i regionen liksom en gemensam utställnings- och försäljningslokal i Morokulienområdet.
- Utarbetandet av en företagskatalog (industri- och industriservice företag) kan också ses som ett försök att underlätta kontakterna mellan företagen i regionen. En sådan katalog er färdigställd under 1981.
- Inom det arbetsmarknadspolitiska området har utbyte av platsinformation inletts. Troligen kommer också ett kontrakt om elevutbyte inom arbetsmarknadsutbildningen att kunna slutas och försök med sådant elevutbyte att kunna starta under hösten 1981. Intresset för gränsregionalt samarbete inom det arbetsmarknadspolitiska området är stort.

I fortsättningen kommer arbetet att inriktas på att inom de två huvudområdena – samarbete mellan företag och inom det arbetsmarknadspolitiska området – försöka medverka till att idéer och förslag som finns till åtgärder och aktiviteter av olika slag genomförs. För detta krävs en ökad konkretisering och mer projektinriktad karaktär av arbetet än hittills.

6.4 Skärgårdsprojektet

Skärgårdsprojektet fungerar som samrådsforum för myndigheterna i Stockholmsregionen, Åland och Åboland. I 1981 har en ytterligare konkretisering av samarbetsprojektet förverkligats genom uppföljningen av de åtgärdsinriktade rapporter som arbetsgrupperna presenterade vid Årliga Mötet.

Båtlivsrapporten som publicerats i Nordisk Utredningsserie (NU A 1980:1) har översatts till finska. En del av båtlivsrapportens informationsmaterial har inarbetats i de *småbåtssjökort* som utformas som ett samarbetsprojekt mellan Skärgårdsprojektet och sjöfartsmyndigheterna i Finland och Sverige. Sjökorten innehåller information om hamnar och leder, allemansrätten och -skyldigheten, sjöräddning, kommunikationsradio, riskzoner för farledernas mittlinjer, trafiklederna över Ålands hav etc.

Rapporten från *katastrofberedskapsgruppen* innehöll förslag till åtgärder för att öka säkerheten och stärka katastrofberedskapen för den stora trafikström som passerar skärgårdsområdena, och speciellt färjtrafiken. En grundplan för krissituationer utarbetas för presentation för Årliga Mötet 1982.

Uthyrningsstugegruppen har rest runt i de tre skärgårdsregionerna och har samlat upp erfarenheter från stuguthyrning. Arbetsgruppens slutrap-

port färdigställdes i 1981, och följs upp med en handbok om stuguthyrning i skärgårdsmiljö. Handboken kommer att ge skärgårdsborna handledning om lagstiftning, planering, byggnadsbestämmelser, planering, utrustning, finansiering, bokning, beskattning och lönsamhet. Handboken tryckas på svenska och finska.

Färjsvallsgruppen sammanfattar vilka de miljömässigt känsligaste farledsavsnitten är och vilka åtgärder som vidtagits för att förhindra skadeverkningar. Pågående forskningsprogram om färjsvallsproblematiken behandlas också. Årliga Mötet utökade färjsvallsgruppens mandat till att också innefatta andra aspekter av färjtrafiken, och arbetsgruppens namn ändrades till *färjtrafikgruppen*.

En snabbare utbyggnad av *gästhamnar* är ett viktigt medel vid ansträngningarna att åstadkomma ett samspel mellan skärgårdsbefolkningens utkomstmöjligheter och de omgivande regionernas rekreationsbehov. Under året har brygganläggningar för Degerby gästhamn på Åland byggts ut med hjälp av nordiska bidrag, och arbetena på ett servicehus pågår. Erfarenheterna från första säsongen visar redan klart att gästhamnen haft en kanaliseringseffekt på båtlivet, och att nyttjandet av naturhamnar och nedskräpningen i hamnens omgivning minskat jämfört med tidigare. En motsvarande satsning i Korpo i Åboland har påbörjats.

6.5 Kvarken

Inom Kvarkensamarbetet (Vasa län i Finland och Västerbottens län i Sverige) har arbetet i 1981 dominerats av tre konkreta projekt.

Arbetsmarknads- och studievägledningsprojektet för finländska studerande vid Umeå universitet har fortsatt planenligt under året. Projektet syftar till att med hjälp av information och studievägledning underlätta sysselsättningsmöjligheterna för de finländare som studerar i Umeå. Regelbundet återkommande speciella informationsdagar har ordnats för de olika utbildningssektorerna. Företrädare för finländska arbetsmarknadsmyndigheter och för högskolor har medverkat. Arbetsmarknadssekreteraren har också i 1981 genomfört en undersökning av arbetsmarknadsplaceringen och studieframgången bland finländska studerande vid Umeå universitet.

Energisamarbetsprojektet syftar till att utbyta erfarenheter och kunskaper beträffande fasta bränslen samt till att öka handeln och industriella samverkan mellan Vasa och Västerbottens län inom denna sektor. Åtgärder under 1982 är bl.a. ett flissymposium i Lycksele där finländare och svenskar lärde sig flishanteringens hela kedja men med särskild betoning på torkningen och därmed sammanhängande problem. Senare under året ordnades ett motsvarande arrangemang i Vasa län beträffande torven där torvhanteringens miljökonsekvenser särskilt uppmärksammades. Inom ramen för projektet inleddes i slutet av året utgivningen av en *Energibulletin* med information om fasta bränslen till beslutsfattare och tekniker inom stat, kommun, företag och organisationer i verksamhetsområdet.

Arbetet på ett gemensamt *finskt-svenskt småbåtssjökort* för Kvarken inleddes också under 1981. Avsikten är att utarbeta en särskild småbåtssjökortssamling över Kvarkens kuster och öar. Samlingen skall även innefatta inforamtion om rutter, service, naturskydd m.m. som småbåtsfolk behöver veta. Arbetet sker i samråd med sjöfartsmyndigheterna i respektiva land.

Utöver de ovannämnda projektene har Kvarkenrådet ägnat uppmärksamhet åt godstransporterna. I början av 1981 färdigställdes en utredning om godstransporterna över Kvarken. Kultursamarbetet och informationsutbytet har utvecklats kraftigt. I slutet av 1981 inledde regionala nordiska informationskontor sin verksamhet både i Vasa och Umeå. Informationskontoren fungerar med stöd från Nordiska Kultursekretariatet i Köpenhamn samt från värdkommuner och landsting.

Kommunikationerna över Kvarken har utvecklats kraftigt under 1981. Flygtrafiken Vasa-Umeå utökades i början av året till att omfatta dagliga dubbelturer morron och kväll, en förbättring som visade sig nödvändig eftersom passagerarfrekvensen bibehölls. Beläggningen på rutten Vasa-Sundsvall har också ökat trots tidtabellsbekymmer med fortsättningen av Mittnorden-linjen. Ett stort steg framåt för den tvärgående fartygstrafiken togs iochmed Vasabåtarnas anskaffning av en ny stor bilfärja som under sommarhalvåret trafikerar Vasa-Sundsvall och under vintermånaderna sätts in på Vasa-Umeå och där mer än fördubblat godstransportkapaciteten.

6.6 *Midtnorden*

Mittnorden omfattar Nord- och Sör-Trøndelag fylker i Norge, Jämtlands och Västernorrlands län i Sverige samt Vasa och Mellersta Finlands län i Finland. Mittnordenskommittén är högsta beslutande organ och består av sammanlagt 18 representanter från de sex länen/fylkena. Målsättningen är att främja samarbete och utbyte mellan de deltagande länen/fylkena, och då speciellt inom områdena näringsliv, kommunikationer, turism samt utbildning och kultur.

Det praktiska arbetet utföres av egna arbetsgrupper för tvärflygförbindelsen, branschsamarbetet, handelskontoren, gemensamt företags- och serviceregister, högskolesamarbetet, olje- och gassamarbetet och turismen. Från och med hösten 1981 har Mittnordensamarbetet fått sin första heltidsanställda projektsekreterare.

År 1981 har bl.a. följande aktiviteter genomförts:

- Ett olje- och industriseminarium ordnades i Trondheim i april 1981 för ca. 180 deltagare. Industrirepresentanter, ombudsmän och politiker diskuterade kring frågor med utgångspunkt från förväntade oljefynd utanför Trøndelagskusten samt behov för varor och tjänster och kapacitetsutnyttjande i relation till detta.

- En branschträff for verkstadsteknisk industri hölls i september 1981 i Trondheim som en uppföljning till olje- och industriseminarier i april. Programmet omfattade diskussioner om konkreta samarbets modeller mellan företagen med tanke på leveranser bl.a. till utbygg naden inom oljeindustrin.
- Ett gemensamt handels- och serviceregister for Mittnorden har sammanställts under året.
- En mera omfattande handelskontorsverksamhet inleddes under året genom att det redan existerande handelskontoret i Trondheim fått efterföljare i ett norskt handelskontor i Sundsvall samt att Viexpo i Jakobstad och Center-Expo i Jyväskylä fungerar som finska handels kontor med nyanställd personal.
- Under hösten 1981 har högskolesamarbetsgruppen genomfört ett glesbygdsseminarium i Vasa. I övrigt har arbetsgruppen framställt en informationsbroschyr om universitet och högskolor i Mittnorden. Arbetet med ett systemtekniskt institut for Mittnorden pågår.
- Inom turistsamarbetet har under året ferdigställts en broschyr, som beskriver Karolinerleden som samlande turistled i Mittnorden. I september 1981 hölls ett planeringsseminarium "Mittnordenturist 1982" for turistbegivenheter och -möjligheter under nordiska turist året "Res i Norden" 1982.
- I Vasa hölls i november 1981 ett presseminarium kallat "Regionalt Nordiskt Informationsutbyte". Arrangörer var Mittnorden-Kvarken rådet och Kölen-gruppen. Målsättningen med seminariet var att diskutera fram, hur ett ökat informationsutbyte mellan regionerna skulle kunna genomföras.

6.7 Vestnorden

I 1980 ble det innledet et organisert samarbeid mellom Island og Færøyene på det regionalpolitiske området. Prosjektet er høyt prioritert i det regionalpolitiske handlingsprogrammet. Det er etablert en styringsgruppe for prosjektet med representanter for Økonomisk utviklingsinstitutt, Reykjavik og Kommunalforbundet på Øst-Island samt Færøyenes Landsstyre. Det vurderes for tiden om også representanter fra Grønlands Landsstyre skal delta i styringsgruppen.

Fra august 1981 er det etablert et prosjektsekretariat med en heltidsansatt medarbeider med plassering i Torhavn. I en første fase av arbeidet kartlegges ulike muligheter for samarbeidsprosjekt.

Av praktiske resultater kan nevnes at det i slutten av 1981 er opprettet en helårs fraktrute mellom Øst-Island og Færøyene. I denne forbindelse har Vestnordensamarbeidet spilt en aktiv rolle. Som en oppfølging av dette er det planer om å utvikle prosjekt av handelsmessig og produksjonsmessig karakter, spesielt innen fiskeindustrin.

Innen samarbeidsområdet har man allerede i flere år med nordisk finan-

siering gjennomført konkrete prosjekt knyttet til oppdrett av ørret og laks. Det er i 1981 også tatt initiativ fra Vestnordenprosjektet til et samarbeid om forføksfiske.

Forundersøkelser for bedring av flyforbindelsen mellom Island og Færøyene startet i slutten av 1981.

6.8 Bornholm – Sydöstre Skåne

I juni 1980 konstituerades en styrgrupp bestående av representanter från länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län och Sydöstra Skånes Samarbetskommitté (SSSK) i Sverige samt från amtskommunen och kommunföreningen på Bornholm. Sex olika expertgrupper har under 1981 genomfört förstudier i syfte att närmare klargöra förutsättningarna för att etablera samarbete inom olika områden.

Expertgruppen för jordbruks- och trädgårdsnäringen har inriktat sina förstudier på specialodlingar, vidareförädling av jordbruks- och trädgårdsprodukter, rådgivningstjänster samt studieutbyte. Huvudsyftet är att med utgångspunkt från odlings- och marknadsmässiga förutsättningar försöka åstadkomma en mera sysselsättningsintensiv jordbruks- och trädgårdsproduktion samt att i ökad utsträckning bearbeta råvarorna inom regionen.

Expertgruppen för fiskerinäringen avser att arbeta för att främja kontakterna och erfarenhetsutbyten mellan fiskerikårerna, för att bättre ta tillvara på samlade forsknings- och erfarenhetsresurser inom beredningsindustrin samt för att försöka få till stånd en samordning av befintliga utbildningsresurser.

Expertgruppen för turistnäringen har i sina förstudier utarbetat förslag till ökade satsningar på gemensam marknadsföring i syfte att främja turistnäringen genom säsongsförlängningar och insatser som riktas till speciella turistmålgrupper.

Expertgruppen för skola och kultur vill i första hand försöka främja utbytesverksamheten inom skolans och kulturens område.

Expertgruppen för hälso- och sjukvård arbetar för ett allmänt erfarenhetsutbyte då det gäller t.ex. organisations- och resursfrågor, behandlingsmetoder och vårdformer.

Expertgruppen för fysisk planering, kollektivtrafik och information har avgränsat sina förstudier till att främst omfatta information och medborgarmedverkan i samhällsplaneringen samt kustområdenas användning och speciella problem. Dessutom avser gruppen att försöka främja informationsutbytet i lokalpressen samt undersöka möjligheterna till mera förmånliga teletaxor och till att förbättra postgången mellan Bornholm och Sydöstra Skåne.

De olika expertgrupperna skall i början av år 1982 inför styrgruppen redovisa förslag till konkreta åtgärder och samarbetsprojekt. Styrgruppen skall då ta ställning till vilka förslag man skall arbeta vidare med.

6.9 Østfold – Nordlige Bohuslän

Grensekomiteéen Østfold-Nordlige Bohuslän ble konstituert i august 1980 og mottok bevilgning fra det nordiske regionalpolitiske budsjett første gang i 1981. Komiteéen har i løpet av året utredet muligheter for samarbeid på områdene turisme og rekreasjon, arbeidsmarked, utdanning, næringsliv, kultur og kommunikasjoner. Konkret er følgende prosjekt gjennomført i 1981:

- prosjektert en bygning for turistinformasjon/utstillingsvirksomhet ved Svinesund,
- gjennomført en markedsundersøkelse for å kartlegge bedriftenes interesse for et slikt utstillingslokale ved grensen.
- støttet idrettsforeninger økonomisk for å få restaurert den såkalte Olavsleden,
- utarbeidet en grensependlerbrosjyre som informerer om forskjellen mellom Norge og Sverige når det gjelder arbeidsmarkedsløvgivning, skatter, sosialforsikringer m.v.
- arrangert et seminar for norske og svenske bedriftsledere i grenseområdet med formål å fremme grensehandelen.

Det er meningen å følge opp de fleste av de nevnte aktivitetene i 1982.

6.10 Grensekommunalt samarbeid

NERPs glesbygdspolitiske arbeidsgruppe har i 1981 fortsatt virksomheten i de to forsøksområdene. Det nordlige forsøksområdet består av Kautokeino, Storfjord, Muonio og Enontekiö kommuner samt Karesuandodelen av Kiruna kommune. Forsøksområdet er i 1981 utvidet sydover til å omfatte kommunene Pajala og Kolari på den svensk-finske grensen og nordover til å omfatte kommunene Tana, Karasjok og Utsjoki på den norsk-finske grensen.

Det nordlige forsøksområdet har i 1981 arbeidet med bl.a. følgende prosjekter:

- For å styrke og utvikle næringslivet i området er det i 1981 tilsatt en næringskonsulent som leder for et felles servicekontor. Gjennom besøk hos kommuner og bedrifter i forsøksområdet er eksisterende problemer og samarbeidsidéer kartlagt.
- En turistbrosjyre er utarbeidet. En kartlegging av muligheten for å utvikle aktivitetstilbudet for turister er til behandling i respektive kommuner.
- Samarbeid mellom skolene har skjedd gjennom elevutveksling og felles arrangement innen kultur- og idrettsvirksomhet.
- I Muonio, Kolari og Pajala er utarbeidet en servicekatalog tilsvarende den som tidligere er laget for det opprinnelige forsøksområdet.
- Biblioteksbusssprosjektet har fortsatt sin virksomhet i 1981. Fra midten av 1982 opphører finansieringen med nordiske midler.

Det sørlige forsøksområdet som omfatter Lierne og Røyrvik kommuner

i Norge samt deler av Krokomb og Strömsund kommuner i Sverige, har i 1981 bl.a. arbeidet med følgende prosjekter:

- Prosjektet "Malmtransporter" har resultert i at Stekenjokk-veien mellom gruveselskapene Boliden Metall AB og Grong Gruber A/S nå blir holdt åpen hele vintersesongen på permanent basis med nasjonal finansiering. Videre er det bevilget nasjonale midler til å ruste opp visse deler av veistrekningen.
- Parallelt med et innlandsfiskeprosjekt i Nord-Trøndelag fylke utredes og prøves mulighetene for produksjon, markedsføring og produktutvikling av andre naturressurser innen forsøksområdet, f.eks. fisk, bær, sopp og småvilt.

I 1982 vil NERP vurdere spørsmålet om en utvidelse og omorganisering av det grensekommunale samarbeidet.

7. Felles regionalpolitisk støttetiltak

7.1 Konkrete regionalpolitiske tiltak (kap. 244)

I Nordisk Ministerråds budsjett for 1981 er det reservert NOK 3.780.000 til konkrete regionalpolitiske tiltak. Dette er oppfølging av et forslag i det regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979 og fikk stor oppslutning i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. NERP har satt opp følgende prioriteringskriterier for støtte:

- Regionalpolitiske effekter innen de svakeste regionene i Norden
- Regional balanse mellom ulike deler av Norden
- Prosjektets innhold og konkretiseringsgrad
- Støtte i en forsøksperiode på høyst 3 år og helst avtrappende finansieringsandel
- Utredningsprosjekt skal ikke støttes.

I 1981 er "pott-bevilgningen" disponert på følgende måte:

Nordkalotten

1. Nordkalottens handelskonsulent	486.000
2. Utvikling av Nordkalottens bookingsystem	540.000
3. Markedsføring av byggprodukter	108.000
4. Forsyningen av engvekstfrø på Nordkalotten	54.000

Vestnorden

1. "Ocean Ranching" med laks i Island	162.000
2. "Ocean Ranching" med laks på Færøyene	172.800
3. Vestnordenkonsulent	216.000
4. Fiskeoppdrett på Grønland	100.000

Glesbygdspolitisk arbeidsgruppe – nordlige og sørlige forsøksområdet

1. Foredling av naturressurser	183.600
2. Biblioteksbusen	86.400
3. Servicekatalog for Pajala, Kolari og Muonio	50.000

Kvarken

1. Arbeidsmarkedssekretær for finske studenter i Umeå	237.600
2. Småbåtsjøkart	120.000
3. Energisamarbeide	107.000

Skjærgårdsprosjektet

1. Gjeshavn i Degerby	259.200
2. Håndbok om utleiehytter	177.400

Midtnorden

1. Felles bedriftsregister	108.000
2. Handelskontor i Midt-Norden	170.000
3. Utarbeiding av kart over Karolinerleden	100.000

Kjølegruppen

1. Bedriftsregister	67.000
---------------------	--------

Østfold-N. Bohuslän

1. Vandringsled	15.000
2. Turistinformasjon og utstillingslokale ved Svinesund	100.000

Bornholm-Sydöstre Skåne

1. Turistfremmende tiltak	60.000
	<u>3.780.000</u>

Muligheten for støtte til konkrete regionalpolitiske tiltak har møtt stor interesse i grenseregionene. I 1982 er det reservert 4,4 mill. NOK på "pott-bevilgningen".

7.2 Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning

Formålet med regionallånene er å åpne muligheten for finansiering av investeringsprosjekter av nordisk regionalpolitisk interesse i bestemte utviklingsområder i hele Norden. NIB-lånene ytes gjennom nasjonale kredittinstitusjoner.

Regionene som omfattes av ordningen er utpekt dels ut fra hvilke områder som er høyest prioritert i regionalpolitisk sammenheng dels grenseregioner som spesielt er trukket frem i det regionalpolitiske handlingsprogrammet.

Regionallåneordningen gjelder i en forsøksperiode på 2 år og utgjør totalt 325 mill. NOK, fordelt på Finland 110 mill., Island 65 mill. og Danmark (Færøyene), Norge og Sverige 50 mill. hver.

Pr. september 1981 har NIB bevilget motsvarende 208 mill. NOK av den totale låneramme. Det er utbetalt motsvarende 110 mill. NOK til konkrete prosjekt, hvilket utgjør 53 % av de bevilgede lån eller 30 % av den totale låneramme.

NERP har foreslått en forlengelse av forsøksperioden på ytterligere 2 år for å få bedre erfaring med låneordningen. Forslaget blir behandlet av Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd høsten 1981 og våren 1982.

Kapitel XVIII

Socialpolitiskt samarbete

Sammanfattning

Till grund för det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet ligger det samarbetsprogram som fastställdes år 1977. Ett förslag till reviderat samarbetsprogram har överlämnats till ministerrådet av Nordiska socialpolitiska kommittén under hösten 1981.

Samarbetet inom de olika delsektorerna bedrivs dels inom de fem permanenta institutionerna

- Nordiska hälsovårdshögskolan
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- Nordiska läkemedelsnämnden
- Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- Nordiska nämnden för handikappfrågor

dels i form av fristående projektverksamhet.

En ny nordisk konvention om social trygghet undertecknades av ministerrådet våren 1981 och träder i kraft den 1 januari 1982. Vidare undertecknades under året en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. Överenskommelsen träder i kraft så snart som den ratificerats av samtliga fördragsslutande länder.

Frågor som efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal, integrering av erfarenheter från sociala sektorn i samhällsplaneringen etc. har ägnats stor uppmärksamhet i det fristående projektarbetet.

Samarbete inom medicinal- och socialstatistiken samt njurtransplantations- och sjukhuslaboratorieområdena bedrivs sedan flera år.

1. Inledning

Mellan de nordiska länderna har sedan länge pågått ett omfattande samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Till grund för Nordiska ministerrådets verksamhet inom detta område ligger det samarbetsprogram som fastställdes i augusti 1977 och som innehåller följande huvudpunkter:

- Ny nordisk konvention om social trygghet
- Forsknings- och utvecklingsarbete
- Gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal
- Samarbete på sjukvårdens område
- Läkemedelssamarbete
- Informations- och dokumentationssamarbete

Den följande redovisningen av verksamheten under 1981 relateras till dessa huvudpunkter.

Sedan programmet fastställdes har en planmässig uppföljning skett inom de olika delområdena, vilket skapat nya förutsättningar för verksamheten. Det är därför naturligt att programmet revideras.

En överläggning mellan ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) och social- och miljöutskottet arrangerades därför i augusti 1980 kring frågan om en revision av samarbetsprogrammet.

Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att utarbeta ett förslag till reviderat samarbetsprogram.

Gruppens förslag behandlades vid kommitténs höstmöte 1981 och har därefter överlämnats till ministerrådet.

Förutom en vidareutveckling av det tidigare programmets huvudpunkter innehåller förslaget till reviderat program följande huvudpunkter.

- Samverkan mot rusmedelsmissbruk
- Samarbete på socialvårdens område
- Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete

Särskild vikt läggs vid en bättre användning av befintliga resurser genom olika typer av samnordiska aktiviteter och inomnordisk arbetsfördelning.

2. Socialpolitiskt ministermöte 1981

1981 års socialpolitiska ministermöte hölls i Svendborg den 25-26 augusti. Temat för årets överläggningar var "Social- och hälsovården under ekonomiska lågtillväxtbetingelser". I samband med ministermötet uttalade ministrarna bl.a. följande:

"Den låga tillväxttakten i de nordiska ekonomierna är en utmaning för social- och hälsopolitiken som samtidigt möter växande krav. Då medborgarnas egna intäkter stagnerar sätts samhällssolidariteten på prov. Den offentliga sektorns övergripande uppgift om att säkra rättvisa och trygghet för medborgarna står därför oförändrad. Den grundläggande solidariteten i samhället kan upprätthållas genom att medel styrs till de samhällsgrupper som har de största behoven och står svagast.

Social- och hälsovårdsministrarna understryker värdet av förebyggande åtgärder som en aktuell arbetsuppgift också utanför social- och hälsovårdssektorn t.ex. inom miljövård och samhällsplanering. Hälsoupplysning får en allt viktigare roll i detta arbete."

I detta sammanhang fäste social- och hälsovårdsministrarna bl.a. vikt vid en fortsatt och effektivare kamp mot alkohol- och narkotikamissbruket, som orsakar den enskilde stort lidande och samhället avsevärda kostnader.

Människans ansvar inte bara gentemot sig själv utan också sin närmaste omgivning betonades. Då man söker rationella och nya lösningar på behovet av vård och omsorg, får närmiljön en växande betydelse, liksom stimulansen av den enskilda människans insatsberedskap. Social- och hälsovården kräver ökade försöks- och forskningsinsatser för att komma

till rätta med resurs- och vårdproblemen. I detta sammanhang betonades även vikten av ett nordiskt samarbete.

Andelen äldre ökar i de nordiska länderna. I flera av de nordiska länderna finns därför ett behov av att finna nya vårdformer och ändrade prioriteringar för denna grupp. Möjligheterna att förstärka det egna ansvaret för anhöriga och närmaste nämndes i detta sammanhang.

3. Ny nordisk konvention om social trygghet

En ny nordisk konvention om social trygghet, som ersätter 1955-års konvention, undertecknades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i mars 1981 och träder i kraft den 1 januari 1982. Den innebär att man genom samordning av nationella bestämmelser genomför lättnader för i första hand nordiska medborgare som flyttar eller byter uppehållsort inom de nordiska länderna. Dessa personer kommer härigenom att i största möjliga utsträckning skyddas mot den förlust av sociala rättigheter som ett byte av uppehållsort i vanliga fall innebär.

Konventionen innebär givetvis inte en för alla tider giltig lösning på problemen inom detta område. Det kommer därför att krävas uppföljande insatser för att anpassa konventionen till den kommande utvecklingen. För att konventionen skall fungera på ett tillfredsställande sätt erfordras information såväl bland enskilda som hos de myndigheter och institutioner som skall tillämpa den. Samråd och samarbete mellan de tillämpande myndigheterna – såväl inom varje enskilt land som mellan länderna – är likaså en grundläggande förutsättning för en tillfredsställande tillämpning. En särskild grupp med representanter för i första hand de s.k. förbindelseorganen i de nordiska länderna har därför tillkallats.

Gruppen är ett underorgan till nordiska socialpolitiska kommittén. Den kommer i första hand att arbeta under igångsättningskedet och i samband med att konventionen träder i kraft. Dess uppdrag är att diskutera igenom de tillämpningsfrågor som kommer att uppstå och utarbeta gemensamma tillämpningsföreskrifter och de gemensamma blanketter som kan erfordras för en likartad och smidig administration av konventionen. Denna grupp är även ett lämpligt forum för samordning av de nationella tillämpningsföreskrifter som de tillämpande myndigheterna i varje land kan vilja utge i anslutning till att konventionen träder i kraft. Detta bör utesluta att någon genom att myndigheterna i två länder tillämpar konventionens bestämmelser på motstridigt sätt blir utan skydd i något land eller på ett icke avsett sätt får skydd i två länder samtidigt.

Det är också viktigt att, om det kommer till lokala myndigheters eller andras kännedom att konventionen tillämpas på olika sätt i skilda länder, förbindelseorganen på ett tidigt stadium underrättas om detta så att problemen kan lösas innan en felaktig praxis utbildas. Gruppen bör alltså även följa konventionens tillämpning den första tiden efter ikraftträdandet.

Utöver gruppens verksamhet förutsätts att det såväl nordiskt som nationellt anordnas lämplig informations- och utbildningsverksamhet kring den nya konventionen.

4. Forsknings- och utvecklingssamarbete

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s.k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forsknings-samarbete. I praktiken har det dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan.

Detta har lett till att samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn även har berört forskning. Denna har oftast varit av praktisk karaktär med huvudvikten lagd på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar vägande skäl för ett nordiskt samarbete.

Målet för forsknings- och utvecklingssamarbetet är bl.a. att finna metoder för effektiv identifiering av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl.a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m.m.

4.1 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter bl.a. genom stöd till planering och genomförande av nordiska forskningsprojekt, nordiska forskarkonferenser m.m. Nämndens verksamhet inriktas speciellt på den samhällsvetenskapliga forskningen inklusive socialmedicin och socialpsykiatri, men även den biologiskt-naturvetenskapliga forskningen beaktas.

Nämnden har uppställt vissa prioriterade områden, på vilka den anser nordisk forskning vara speciellt relevant.

Inom behandlingsforskning, inklusive tvång/frivillighet inom vården, har nämnden finansierat två förstudier, av vilka den ena tagit upp tvångsåtgärder speciellt inom mentalvården i nordiskt jämförande perspektiv. Projektet utvecklas mot en jämförelse av tvångsåtgärder och rusmedelsproblem i allmänhet. I den andra studien har en forskare med hjälp av intervjuer med unga missbrukare tagit upp deras livssituation i relation till behandlingstillbudet.

Nämnden har vidare påbörjat förberedelserna av ett nordiskt alkohol-forskarmöte om behandlingsforskning, som skall hållas i Danmark 1982.

Inom sekretariatet fortsätter vidare arbetet angående alkoholistvårdens utveckling i Norden.

En arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att förbereda ett nordiskt projekt som rör sambandet mellan arbetslöshet och bruk av rusmedel.

I maj 1981 hölls ett nordiskt symposium om förtidspensionering av personer med rusmedelsproblem. Vid symposiet granskades de juridiska reglerna i Norden mot bakgrund av den praxis som utvecklats inom detta område.

Alkoholens samhällsekonomiska roll utgjorde tema vid ett seminarium i september 1980. Detta seminarium har följts upp med ett nordiskt möte inriktat på vidareutveckling av statistiken om alkohol och ekonomi.

Nämnden har dessutom under året utarbetat ett programdokument som underlag för sin verksamhet på längre sikt. Ett av de problemområden som här lyfts fram är alkoholkonsumtion och alkoholskador.

Av de aktiviteter som inleddes 1981 eller tidigare kommer flera att fortsätta under år 1982. Detta gäller t.ex. de olika förstudieerna.

4.2 Handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning

Nordiska nämnden för handikappfrågor är fr.o.m. år 1980 en permanent nordisk institution och ministerrådets samarbetsorgan för handikappfrågor inom det socialpolitiska området.

Enligt sin stadga skall nämnden initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete i handikappfrågor. Nämnden skall därvid bland annat främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna. Nämnden skall också följa forsknings- och utvecklingsverksamheten inom sitt ansvarsområde.

På ministerrådets uppdrag inledde nämnden under hösten 1979 arbetet med att utveckla ett gemensamt nordiskt system för klassificering och ADB-baserad registrering av handikapphjälpmedel.

Projektet, som har arbetsnamnet "Nordiskt register för handikapphjälpmedel", har drivits i enlighet med uppgjorda planer under hela 1981. Systemleverantör har kontrakterats efter ett omfattande anbudsförfarande. System- och programutveckling har genomförts liksom viss utbildning av personal som skall arbeta med systemet på nationell nivå. En provdrift av systemet inleddes under september månad.

Projektet, som avses resultera i ett nordiskt informationssystem för handikapphjälpmedel, kommer att bestå av separata register för respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Dessa nationella register får samma principiella uppbyggnad. För detta krävs ett gemensamt klassificeringssystem. Ett förslag till nordiskt klassificeringssystem hade i början av året utarbetats i nära samarbete med nationella referensgrupper. Under våren 1981 beslöt nämnden rekommendera ansvariga myndigheter i respektive land att anta förslaget. Nämnden åtog sig därvid att administrera de fortlöpande förslag till justeringar och tillägg som i fortsättningen aktualiseras från de enskilda länderna.

Det nordiska klassificeringssystemet liksom informationssystemet i sin helhet har under året rönt ett stort internationellt intresse, bl.a. från Europakommissionen som beslutat etablera en likartad databas för handikapphjälpmedel.

Det av nämnden initierade nordiska samarbetet om kontroll/provning av handikapphjälpmedel har vidareutvecklats på basis av samarbetsavtal mellan Dansk Hjælpemiddel Institut, Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmed i Norge och Handikappinstitutet i Sverige. Gemensamma provningsprojekt har under året förts fram till konkreta resultat. Under verksamhetsåret beslöt även Finland att gå in i det nordiska provningssamarbetet.

Diskussionerna har också fortsatt rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i upphandlingsfrågor. Bl.a. har förutsättningarna diskuterats för ett samarbete mellan isländska staten och AB Sjukvårdshuvudmännens Upphandlingsbolag (SUB) i Sverige.

Till nämndens prioriterade områden hör handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder. Ett av nämnden initierat utredningsarbete resulterade under 1980 i en rapport med förslag till konkreta insatser inom området. Ett underutskott har nu inrättats som tillsammans med nationella arbetsgrupper i Danmark, Finland, Norge och Sverige arbetar vidare med frågan.

Arbetet inom projektet "Nordisk barnhjälpmedelskatalog inför FN:s internationella handikappår 1981" slutfördes under hösten 1981.

Bland övriga frågor som nämnden arbetat med under året kan nämnas kläder för handikappade, telekommunikationsutrustningar för handikappade, vissa frågor rörande dövblinda respektive förståndshandikappade samt informationsfrågor.

Slutrapporten från Nordiska arbetsgruppen för dövblinda – "Bättre livsvillkor för dövblinda i Norden" har tagits fram i såväl talboks som punktskriftsversion. En delrapport om projektet "Nordiskt register för handikapphjälpmedel" har publicerats i två versioner, den ena för internationellt bruk.

Under 1982 kommer nämnden att utarbeta ett långsiktigt arbetsprogram. Programmet, som skall bygga på en generalinventering av lämpliga arbetsuppgifter för 1980-talet, skall också innehålla principiella resonemang om arbetsmetoder och val av insatsnivåer.

Det nordiska provningssamarbetet fortsätter som en reguljär aktivitet på basis av samarbetsavtal mellan nationella institutioner. Det planeras och samordnas av ett särskilt underutskott för provningsfrågor. Arbetet har internationell anknytning (International Organization for Standardization, ISO).

I en särskild arbetsgrupp med medlemmar utsedda av Socialstyrelserna i Danmark och Finland, Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede i Norge och Handikappinstitutet i Sverige diskuteras informationsfrågor inom hjälpmedelsområdet. En viktig uppgift för gruppen är att diskutera utformningen av den tryckta information som provningssamarbetet fortlöpande skall resultera i. En annan uppgift är att utväxla information mellan länderna om aktuella aktiviteter beträffande bl.a. trycksaker, utställningar, konferenser och kurser.

4.3 Samarbetsgruppen för forsknings- och utvecklingsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade år 1978 att fr.o.m. januari 1979 på försök tillsätta en rådgivande samarbetsgrupp för forsknings- och utvecklingsfrågor inom kommitténs ansvarsområde. Gruppens försöksperiod utlöper i december 1981. Nordiska socialpolitiska kommittén har efter genomförd utvärdering inte funnit skäl att förorda en förlängning av försöksperioden.

5. Gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet undertecknades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i augusti 1981.

Överenskommelsen innebär i korthet att nordiska medborgare som i någon av de fördragsslutande länderna har legitimation, auktorisation eller annat rättsligt godkännande att utöva ett yrke inom något av de 18 yrkesgrupper som omfattas av avtalet, har rätt att vinna samma godkännande i de övriga staterna. Därmed får dessa personalkategorier samma möjligheter till rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden som andra yrkesgrupper redan åtnjuter. En särskild arbetsgrupp har tillsatts för att övervaka uppföljningen av denna överenskommelse. Uppföljningen av denna överenskommelse och överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad kommer att samordnas på ett effektivt sätt.

6. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Utbildningsfrågor har länge utgjort viktiga inslag i det nordiska socialpolitiska samarbetet. En av orsakerna till detta att det i länderna finns behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden. Eftersom det ofta gäller mycket små yrkesgrupper föreligger starka skäl för samnordiska insatser. Särskild uppmärksamhet kommer framgent att riktas på möjligheterna att undanröja formella eller andra hinder för ett bättre utnyttjande av befintliga nationella resurser (elevplatser) vad gäller efter- och vidareutbildning och främja användandet av dessa resurser i det nordiska samarbetet.

6.1 Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård. Utbildningen vid högskolan omfattar numera ämnena epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin, hälso- och sjukvårdadministration och miljömedicin. Dessutom förekommer specialkurser.

Under vårterminen 1981 har de under höstterminen 1980 påbörjade huvudkurserna avslutats. Enligt styrelsebeslut påbörjas nya huvudkurser först under vårterminen 1982; härigenom kommer läsåret att sammanfalla med budgetåret, vilket underlättar administration och planering. Under höstterminen 1981 anordnas istället en rad specialkurser och konferenser samt genomföres en intern evaluering och samplanering av undervisningen.

Under budgetåret har anordnats specialkurser i socialpediatrik, hälsoupplysning, omvårdnadsforskning, socialpsykiatri, family health planning, handicapped children, sjukhushygien.

Kortare konferenser har arrangerats i hälsoekonomi, hälso- och sjukvård i förändring, mätning av hälsa, förebyggande av trafikolyckor.

Under året har två tidigare påbörjade forskningsprojekt förts vidare ("Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden", "Kroniskt sjuka barn i Norden") och ett nytt startats ("Sjukvårdskonsumtion som epidemiologiskt mått"). En rapport. Hälsotillståndet i Norden, har publicerats.

Tyngdpunkten i högskolans verksamhet kommer även år 1982 att ligga på utbildning till Master of Public Health inom huvudkursens ram.

6.2 Försöksverksamhet vid Nordplans vidareutbildning i samhällsplanering: Integrering av erfarenheter från sociala sektorn i samhällsplaneringen

Enligt ministerrådets beslut inleddes under år 1980 en 3-årig försöksverksamhet vid NORDPLAN. Försöksverksamhetens mål är att genom en integration av erfarenheter från social administration och planering i samhällsplaneringen vidareutveckla den utbildning för samhällsplanerare som bedrivits vid NORDPLAN sedan år 1968. Därigenom kan man tillgodose de krav på vidareutbildning som länge ställts av den sociala sektorn i de nordiska länderna. En sådan vidareutbildning bör vara till nytta för de tjänstemän från den sociala sektorn som deltar i samhällsplaneringen. Utbildningen skall dessutom lämna teoretiska och praktiska bidrag till en integration av fysisk, ekonomisk och social planering på såväl kommunal som regional nivå. En tredjedel av kursdeltagarna i vidareutbildningskursen skall rekryteras från den sociala sektorn.

Projektets referensgrupp har beslutat föreslå att försöksverksamheten fr.o.m. år 1983 skall integreras i NORDPLANs ordinarie verksamhet.

Förslaget behandlas för närvarande i berörda instanser.

6.3 Utredning rörande vidare- och efterutbildning av social- och medicinalpersonal

Vid sidan av de vidare- och efterutbildningsfrågor som berörts ovan har ett behov förelegat av att utreda möjligheter till ökade nordiska insatser inom denna sektor.

Under året har en särskild projektgrupp arbetat med att bl.a. kartlägga

pågående och planerad vidare- och efterutbildning i länderna för olika kategorier av social- och medicinalpersonal.

Gruppens förslag presenteras i en rapport som överlämnats till socialpolitiska kommittén i september 1981. Förslaget remissbehandlas för närvarande.

7. Hälso- och sjukvårdssamarbete

7.1 Hälso- och sjukvårdsmötet 1981

De nordiska hälsodirektörmötena, som regelbundet arrangerats under en lång följd av år, har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor. Vid hälsodirektörmötena har även en förberedande överläggning av vissa i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske.

Årets möte hade "Hälso- och sjukvården i en krympande ekonomi" som huvudtema. Man tog även upp frågor med WHO-anknytning, som programmet för cancerkontroll och en internationell marknadsföringskod för bröstmjölksersättning.

Därutöver diskuterades bl.a. de nordiska rapporterna om sexuellt överförda sjukdomar respektive förlossningsklinikers rutiner vad gäller föräldrademedverkan etc.

7.2 Samarbete om njurtransplantationer

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationssamarbete, har fortgått planerligt.

Vissa ändringar i administrationen av finansieringen beträffande utbytet av njurar infördes år 1981 då sjukvårdshuvudmännen tog över denna uppgift. Ministerrådet kommer dock även under år 1982 att finansiera vissa nordiska samarbetsuppdrag på detta område, exempelvis seminarier, personaltutbyte m.m.

7.3 Sjukhuslaboratoriesamarbete

Nordiskt samprojekt för klinisk kemi (NORDKEM) startades år 1977. Huvudsyftet med NORDKEMs verksamhet är att främja samarbetet mellan de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i Norden, främst i fråga om kvalitetsregistrering, kvalitetskontroll och referensvärdesinsamling.

NORDKEM är inne på sin andra försöksperiod, som utlöper den 31 december 1982.

NORDKEM driver ett tjugotal delprojekt. I projektverksamheten medverkar samtliga nordiska sjukhuslaboratorier. Ett mycket nära samarbete råder med Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi, dess underkommittéer och de nationella föreningarna.

Nordiska socialpolitiska kommittén har under året inlett överläggningar med företrädare för sjukvårdshuvudmännen i de nordiska länderna om ett övertagande av det ekonomiska ansvaret för projektet fr.o.m. år 1983.

7.4 Patienters rättssäkerhet

Som en uppföljning av rekommendation nr 20/1980 angående rättsskydd av icke-medicinsk natur vid sjukdom och andra vårdssituationer har en särskild nordisk arbetsgrupp utarbetat en rapport.

Gruppen konstaterar att lagstiftningen i de nordiska länderna i dessa avseenden i stort sett är tillfredsställande. Det pågår dessutom reformarbete på flera områden som ytterligare förväntas förbättra patienternas situation.

Nordiska socialpolitiska kommittén, som delar arbetsgruppens bedömning att det inte föreligger behov av särskilda samnordiska aktiviteter inom detta område, förordar att rapporten ges spridning till sjukvårdshuvudmännen i de nordiska länderna och andra berörda parter.

8. Läkemedelssamarbete

Nordiska läkemedelsnämnden är sedan 1980 en permanent nordisk institution med uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

Samtliga nordiska länder deltar i samarbetet.

Nämndens arbete har under 1981 inriktats på ökat samarbete inom registreringsområdet, dvs. läkemedelskontrollernas utredning och beslut om försäljningstillstånd för nya läkemedel. Löpande utväxling av utredningsresultat har prövats under en längre tid. Försök med delad bedömning av gemensamma ansökningar pågår. En analys av beslut i registreringsfrågor där man kommit till skilda resultat i de olika länderna har genomförts. Målet är att finna en samarbetsmodell som på bästa sätt utnyttjar de samlade resurserna.

Förutsättningar och möjligheter för ett samarbete finns redovisade i symposiepublikationen "Registrering af lægemidler" som nämnden utgav våren 1981.

Möjligheterna för gemensamma nordiska registreringsanvisningar har utretts och uppföljningsarbetet påbörjats.

Nordiska riktlinjer för klinisk prövning har bearbetats vidare. Sådana riktlinjer är också ett väsentligt steg mot harmonisering av kraven på registreringsdokumentationen.

Verksamheten under 1981 har också innefattat samordning av nationella åtgärder med anledning av beslutet i Ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 17 augusti 1979 om att införa ett system för märkning av "trafikfarliga läkemedel" i de nordiska länderna senast den 1 januari 1983 (rekommendation nr 9/1974).

Arbete har pågått med andra upplagan av "Nordisk läkemedelsstatistik". Den utkom första gången 1979. Genom sitt arbete för en samordning av läkemedelsstatistiken har Nordiska läkemedelsnämnden skapat en för världen unik möjlighet till närmare studier av läkemedelsförbrukningen. Den metodologi som utvecklats har antagits av WHO och rekommenderas därmed för användning även utanför Norden.

En utredning har påbörjats om möjligheter till vidare användning av läkemedelsstatistiken.

Inom farmakopé- och standardiseringsområdet pågår arbete med monografier för läkemedelsformer.

Uppföljning av nationella lagstiftnings- och informationsåtgärder har skett genom nämndens notifikationssystem.

En undersökning har initierats av hur den 1977 införda nordiska receptgiltigheten utnyttjas (rekommendation nr 5/1971).

Verksamheten inom de redovisade delområdena kommer att fortsätta under 1982.

9. Informations- och dokumentationssamarbete

En förutsättning för nordisk samverkan såväl på social- och hälsovårdsområdet som på andra områden är att ett erfarenhetsutbyte kan ske så effektivt som möjligt mellan länderna. Information och dokumentation utgör av denna orsak ett viktigt element i aktiviteterna på de olika delområden som ovan berörts. En fortlöpande samverkan om information och dokumentation sker bl.a. inom ramen för verksamheten i de ministerrådsorgan som har ansvaret för social- och hälsovårdsområdet, vid olika symposier och konferenser samt genom direkta kontakter mellan enskilda personer i länderna. Nordiska ministerrådssekretariatet ger även ut en social- och hälsovårdspolitisk bulletin.

10. Statistiskt samarbete

För planering av hälso-, sjuk- och socialvårdens uppgifter krävs ett omfattande och detaljerat statistiskt underlag. Detta underlag skall redovisa efterfrågan på olika former av vård och hur efterfrågan tillgodoses genom olika slag av åtgärder. Oavsett vilken organisationsform som gäller i det enskilda landet finns det alltid ett stort behov av information beträffande omfattningen och effekten av verksamheten.

10.1 Socialstatistiskt samarbete

Det nordiska socialstatistiska samarbetet leds av Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO), som fr.o.m. den 1 januari 1979 är ett permanent samarbetsorgan knutet till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Som framgår av betänkandet "Förtids- och invalidpension i Norden"

(NU A 1977:15) har utvecklingen av antalet nybeviljade förtidspensioner varit ganska likartad i de nordiska länderna under senare år. Länderna uppvisar emellertid stora olikheter i det relativa antalet förtidspensionärer. Nordiska socialstatistikkommittén genomför därför under åren 1980/1981 ett projekt om socialförsäkringsförmåner för arbetsoförmögna och arbetslösa i aktiva åldrar i fyra nordiska länder. Syftet med projektet är att utvidga det tidigare presenterade materialet till att utöver förtids- eller invalidpensioner innefatta också sådana alternativa socialförsäkringsförmåner som i Danmark, Finland Norge och Sverige kan kompensera inkomstbortfallet vid arbetsoförmåga eller arbetslöshet, men som inte har blivit behandlade i den nämnda första rapporten. Närmast är det fråga om kontanta förmåner inom ramen för sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring och pensionsförsäkring samt olika former av kontant understöd åt arbetslösa.

Nordiska socialstatistikkommittén är ansvarig för projektet, som styrs av en särskild referensgrupp av forskare och socialförsäkringsadministratörer. En projektledare har knutits till projektet, som kommer att avslutas under hösten.

10.2 Medicinalstatistiskt samarbete

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) är ett permanent organ under Nordiska socialpolitiska kommittén för det nordiska medicinalstatistiska samarbetet. NOMESKO verkar bl.a. för ökad jämförbarhet mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik.

Den aktuella projektverksamheten omfattar följande:

- födelsestatistik i de nordiska länderna
- jämförelse av dödsorsaksstatistik i de nordiska länderna
- kartläggning av institutioner och vårdpersonalkategorier inom de nordiska ländernas hälso- och sjukvårdsväsenden med avseende på jämförbarhet i indelningsgrunder och -begrepp.

NOMESKO har under år 1981 tagit initiativ till ett nordiskt möte angående registrering av kontaktorsaker i primärhälsovården.

Vidare har man arbetat med planläggningen av en eventuell projektverksamhet angående hälsoindikatorer. En sådan verksamhet kan ingå som nordiskt bidrag till det arbete som pågår inom ramen för WHO:s program "Health for all by the year 2000".

11. Nordiskt institut för odontologisk materialprovning (NIOM)

NIOM har till uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material och andra bruksföremål, som användes eller avses bli använda i tandhälsovården i de nordiska länderna, fyller hälsomässiga och tekniska krav. Därtill kommer arbetet med utvecklingen av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Institutets arbetsuppgifter kan indelas enligt följande:

1. Standardisering
2. Materialprovning
3. Forskning
4. Upplysningsverksamhet

Standardiseringsarbetet har till väsentlig del skett i International Organization for Standardization (ISO) regi, samt i Federation Dentaire Internationale. NIOM har framlagt ett program för upprättande av europeiska standardiseringsregler samt ett europeiskt system för godkännande av odontologiska material.

Forskningsmässigt har tyngdpunkten legat på att få fram data som kan ligga till grund för materialprovning, standardisering och utvecklingsarbete.

Upplysningsverksamheten har under år 1981 huvudsakligen rört publicering av listor över kontrollerade produkter i spalten "NIOM-Nytt", som ingår i de 17 nordiska odontologiska tidskrifterna samt att publicera artiklar i andra vetenskapliga tidskrifter.

Det på nordisk basis igångsatta programmet, som syftar till att etablera kriterier för klinisk materialprovning, har fortsatt under år 1981.

12. Barnträdgårds- och förskoleverksamheten

Kontaktkommittén för barnträdgårds- och förskolesektorn, som består av företrädare för ländernas socialstyrelser/motsvarande genomförde under år 1980 en studie, vilken finansierades av ministerrådet, kring temat "Småbarns uppväxt. Samarbete mellan föräldrar, småbarnsinstitutioner och samhälle. En nordisk rapport om projekt inom Europarådet och OECD". Studien finns redovisad i Nordserien.

Kontaktkommitténs årsmöte 1981 ägnades åt temat "Daghemsinstitutionernas mål och innehåll".

Kontaktkommittén utger i samarbete med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete informationsbladet "Information om børns opvækstmiljø i Norden", som finansieras av Nordiska ministerrådet. Informationsbladet har stor betydelse för informationsutbytet i Norden på detta område.

Kapitel XIX

Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

Sammenfatning

I dette kapittel er det redegjort for det samarbeid som skjer i henhold til transportavtalen av 6. november 1972 under Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål (NET), samarbeidet under Nordisk trafikkisikkerhetsråd (NTR) og samarbeidet i arbeidsgruppen for ensartede bestemmelser i Norden for fritidsbåter.

Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål (NET)

Prosjektvirksomheten 1981 har i hovedsak omfattet videreføring av tidligere igangsatte prosjekter. Disse ventes avsluttet i 1981/82. Det gjelder prosjektene:

- taksering av eksisterende veger med tanke på opprustning for framtidig bruk (avsnitt 4)
- forbedring och underhåll av grusvågar (avsnitt 4)
- effektmåling av mindre anleggsarbeider (avsnitt 4)
- glesbygd-transporter (avsnitt 8)
- handikapp-transporter (avsnitt 11) og
- sykkeltrafikk-prosjektet (avsnitt 12)

Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF) bistår NET i dennes virksomhet. NKTF's oppgave er å samordne den transportøkonomiske forskningen i Norden (avsnitt 13). Dette skjer i hovedsak gjennom arrangering av konferanser. I 1981 har NKTF arrangert følgende konferanser:

- prisfastsettelse og omkostningsfordeling innenfor kollektiv persontrafikk
- jernvågen och framtiden, og
- transportforskningen i Norden – organisering, samordning og framtidsutsikter.

For øvrig har NET holdt seg orientert om det videre arbeid med TELEMEDEL-prosjektet (avsnitt 5), utgitt NORDKOLT's sammenfatning på islandsk og engelsk, fulgt med utviklingen av de tveregående flyforbindelser i nord (Nordkalott-flyforbindelsen og Mittnorden-forbindelsen, avsnitt 6). Videre har NET fulgt utviklingen av mellomriksvegene (avsnitt 7) og drøftet samferdselsstatistikk med NUSA og NKTF (avsnitt 9).

Til slutt redegjør NET for situasjonen når det gjelder fast forbindelse over Øresund (avsnitt 10) og det pågående samarbeid for trafikkisikkerhet i flytrafikk (avsnitt 15.2), sjøtrafikk (avsnitt 15.3) og jernbanetrafikk (avsnitt 15.4).

Som allerede nevnt, så avsluttes de pågående prosjekter under NET i

1982. NET arrangerte i 1981 en ekspertkonferanse for å få oversikt over hensiktsmessige fellesoppgaver i fremtiden (avsnitt 3). På grunnlag av denne gjennomgang er det NET's hensikt å igangsette følgende prosjekter i 1982:

Energiprojektene:

- "Kørsåttets och underhållets betydelse för fordons bränsleförbrukning", og
- "Bebyggelsestrukturens inverkan på persontransportarbetet och energianvändning".

Vegforskningsprosjektene (som også har tilknytning til energiområdet):

- "Vejstandard og transportomkostninger", og
- Hastighetsbegränsningar och energiförbrukning"

Havneprojektet:

"Skipsbevegelser i havn", og

Forprosjektet:

"Transport av farlig gods".

NET har til hensikt å fortsette drøftelsene om transportstatistikk. Aktuelle prosjektforslag for 1983 gjelder statistikk om ulykker til sjøss og vintervegvedlikehold.

Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR)

NTR bistås i sitt arbeid (avsnitt 15.1) av Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning (NKT), Nordisk komité for vegtrafikklovgivning (NKV) og Nordisk bilteknisk komité (NBK). De prosjekter som har vært igang under 1981 er:

- foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet
- oppfølging av nordiske tiltak mot promillekjøring og effekten av disse tiltak
- metoder før vurdering av konsekvenserne av forskjellige former for trafikksanering
- evalueringsmetoder i trafikkundervisningen
- syklende barns trafikkrisiko og
- nordisk trafikksikkerhetsår 1983.

Utover disse prosjekter har NTR og underkomitéene arbeidet med forskjellige regler og forskrifter på nordisk og internasjonalt nivå. Samordning av vegtrafikklovgivningen er fortsatt en viktig oppgave i samarbeidet. Samme gjelder nordisk gyldighet av førerkort, promillekjøring og myke trafikanter.

Trafikksikkerhetsåret 83 er det største prosjektet under NTR de neste to årene. Derutover vil prosjektvirksomheten i 1982 omfatte videreføring av prosjektene "evalueringsmetoder i trafikkundervisningen" og "syk-

lende barns trafikkrisiko". To nye prosjekter vil bli igangsatt: "Den forventende virkning av å anvende personlig verneutstyr for voksne og barn i personbilens bakseter" og "eldre fotgjengeres trafikkmønster og ulykkesrisiko".

Arbeidsgruppen for fritidsbåter

I 1981 ble det utarbeidet brosjyrer med lettilgjengelig praktisk informasjon om bl.a. forutsetninger og bestemmelser for båtlivet i Norden. Brosjyrene vil i 1981/82 bli distribuert til internordiske båtturister og båtturister i Norden fra det øvrige Europa.

Blant andre spørsmål som arbeidsgruppen (avsnitt 14) har behandlet er bruk av seilbrett, PR-båndet, sjøvegsmerker og utdanning av fritidsbåtførere. Arbeidsgruppen bidrar til fellesnordisk syn på fritidsbåtspørsmålene. Våren 1982 vil arbeidsgruppen redegjøre for sin virksomhet i den to-årige forsøksperioden. Stedfortrederkomiteén vil deretter ta stilling til hvorvidt gruppens virksomhet blir permanent.

1. Inledning

Fra samarbejde i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk trafikikkerhedsråd (NTR), som er centralt kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl.a. at følge udviklingen på trafikikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafikikkerhedsområdet, virke for information i trafikikkerhedsspørsmål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafikikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafikikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsgrupper: Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komite (NBK). Desuden er der under Nordisk trafikikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver.

NET er repræsenteret ved en observatør i den nordiske kontaktgruppe for trafikstøj og ved en fælles observatør for NET og NTR i "Styregruppen for nordisk samarbejde om bilavgasser". Begge grupper er oprettet under embedsmandskomiteen for miljøværnsspørsmål.

2. Nordisk Råds uttalelse nr. 3/1981

I anledning av Nordisk Råds uttalelse nr. 3/1981 kan følgende merknader gis til de punkter som vedrører NET:

Ad punkt 1

angående *transportpolitikk inklusive energi- og miljøspørsmål*. Det henvises til behandlingen av den i 1980 sluttbehandlede rekommandasjon nr. 1/1967 (transportpolitikk). Miljøspørsmålene er inkludert i samferdselssektoren for så vidt at NET er representert ved en observatør i arbeidsgruppen for trafikkstøy samt i styregruppen om bilavgasser under Nordisk embetsmannskomiteé for miljøvernspørsmål. Samarbeidet om energispørsmål innen trafikksektoren vil bli intensivert i den nærmeste fremtid. NET har anbefalt at visse samarbeidsprosjekter om energispørsmål igangsettes allerede i 1982.

Ad punkt 2

angående *Nordkalottflyruten*. Vurdering av forsøksperioden pågår. Samarådsgruppens sluttrapport ventes foreligge i november/desember 1981.

Ad punkt 3

angående *Mittnordenflyforbindelsen*. Ministerrådet følger med flyforbindelsens utvikling. Det henvises til avsnitt 6, Flyforbindelser i nord.

Ad punkt 4

angående *Kiruna-Narvik vejen*. Det henvises til a) statsrådet Bye's svar på spørsmålet E2 under Nordisk Råds 29. sesjon i København samt b) til avsnitt 7), Mellomriksveiene.

Ad punkt 5

angående *Krutfjellvegen og Blåvegen*. Nordisk Råds uttalelse om bedre vegstandard på Krutfjellvegen og bedre brøyting på Blåvegen er til behandling i Vegdirektoratet i Norge.

Ad punkt 6

angående *handikappåret*. Det henvises til statsrådet Jens Risgaard Knudsen's svar på spørsmålet E 12 under Nordisk Råds 29. sesjon i København. Videre henvises til avsnitt 5 vedrørende det videre arbeid med TELEMEDEL og avsnitt 11, Handikapp-transporter.

Ad punkt 7

angående *fergeforbindelse* mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden. Ministerrådet regner med å kunne gi ny informasjon i melding om den aktuelle rekommandasjon.

Ad punkt 8

angående *transportstøtteordningen*. Rapporten er oversent til NÄRP til videre behandling.

Ad punkt 9

angående *sikkerhet i jernbanetrafikken*. Jernbaneforvaltningene i de nordiske land er gjort oppmerksomme på Nordisk Råds uttalelse. Forøvrig henvises til avsnitt 15.4.

3. NET's ekspertkonferanse i 1981 samt prosjektvirksomheten i 1982/83

Igangværende samarbeidsprosjekter på samferdselsområdet avsluttes i 1981 og 1982. For å få bedre oversikt over hensiktsmessige nordiske fellesoppgaver på området arrangerte NET i januar 1981 en ekspertkonferanse i Gøteborg. En lang rekke forslag/idéer om samarbeidsområder ble tatt opp og drøftet. Blant disse var spørsmål om energi i samferdselsektoren sentrale.

Etter konferansen nedsatte NET en arbeidsgruppe for å gjennomgå og prioritere de forskjellige forslag på energiområdet. Arbeidsgruppen kom med sin innstilling våren 1981 hvori det ble foreslått igangsettelse av to konkrete prosjekter. Det ene er "Körsättets och underhållets betydelse för fordons bränsleförbrukning". Målet er å utarbeide et informasjonsprogram om forholdet mellom energiforbruk på den ene side og kjøremåte og vedlikehold på den annen. Det andre prosjektet er "Bebyggelsestrukturens inverkan på persontransportarbetet och energianvändning". Målet er, med henvisning til utviklingen med spredt bebyggelse omkring byene, å utarbeide konkret sammenlikning mellom to ytterlighetstilfelle med hensyn til bebyggelsesmønster og transportarbeid.

Det forutsettes at disse prosjekter blir igangsatt med relativt beskjedne midler i 1982, men at de i 1983 og -84 tas opp med større tyngde på Ministerrådets almene budsjett.

På vegforskningsområdet fortsetter samarbeidet. To nye prosjekter, med tilknytning til energiområdet, blir igangsatt i 1982 (jfr. avsnitt 4, vegforskningsarbeidet).

Et omfattende prosjekt om "skipsbevegelser i havn" igangsettes i 1982 etter gjennomførte forberedelser i 1981. Bakgrunnen er at skipenes bevegelser i havn kan forlenge laste/losse tiden og medføre skade på såvel skipene som havneanlegg. Målet er å etablere kriterier for tillatelige fartøybevegelser for sikker oppbevaring av fartøyene ved kai og ved forskjellige laste/losse operasjoner.

I 1982 vil aktuelt materiale med tilknytning til Nordisk Råds rekommendasjon nr. 16 og 17 bli gjennomgått med sikte på å kartlegge om det kan bli hensiktsmessig med et fellesprosjekt på området i 1983.

Andre prosjektplaner for 1983 og følgende år er avhengig av budsjettstiasjonen. Blant de mest aktuelle prosjektforslag er et prosjekt vedrørende statistikk om ulykker til sjøss og et prosjekt om vintervegvedlikehold.

4. Vägforskningssamarbetet

Det tidigare under NÄT inrättade planeringsutskottet för en koordinerad nordisk insats inom väg- och trafikforskningsområdet har fortsatt sin verksamhet. Liksom tidigare ingår representanter för Nordiska Vägtekniska Förbundet (NVF), vägadministrationerna samt väg- och trafikforskningsinstituterna i resp. land.

Arbetet med de tre sedan föregående år pågående projekten bedrivs i stort sett enligt uppgjorda planer. Alla tre projekten avslutas under 1982. Läget är i korthet följande.

Taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk

Projektet syftar till att presentera en modell för bedömning av en vägs tillstånd med avseende på geometri, bärighet och vägyta. Med hjälp härav skall erhållas underlag för förbättringsarbeten för att åstadkomma tillfredsställande förhållanden för trafikanter och kringboende.

Problemet har delats upp i ett beslutssystem och ett fysikaliskt system samt bedrivs som ett huvudprojekt, modellskissen, med fyra delprojekt avseende

- variationer i bärighet i vägens tvärprofil,
- betydelse av vägytans krökning och totala nedsjunkning vid belastning,
- metoder för registrering av vägytans tillstånd,
- värdering av vägars geometri med syfte på förbättringsarbeten.

Av delprojekten har de två första avancerat längst och resultat och erfarenheter är under sammanställning. Inom det tredje delprojektet har under 1981 genomförts för alla länderna gemensamma undersökningar i avsikt att utvärdera olika mätmetoder. Inom ramen för det fjärde pågår värderingsarbetet.

Förbättring och underhåll av grusvägar (FUG)

Syftet är att för grusvägar dels utreda lägsta acceptabla kvalitetsnivå för slitlager, dels utveckla metoder för att bedöma förbättringsbehoven, dels ta fram billiga förbättringsmetoder.

Arbetet bedrivs i fyra delprojekt avseende

- beskrivning av dagens situation,
- sambandet mellan underhålls- och trafikknostnader,
- inventering av förbättringsbehov och metoder för förbättring,
- utveckling av behandlingsmetoder för grusslitlager.

Första delprojektet är slutfört. Inom andra projektet har presenterats delrapporterna "Grusvegar og kjøretøyers driftkostnader" samt "Hvorfor gis grusveger fast dekke". Inom det tredje projektet har under 1981 pågått mätningar på försökssträckor. Inom det sista delprojektet pågår bearbetning av inhämtade erfarenheter från dels vägmyndigheternas försöksverksamhet, dels litteraturgenomgångar.

Effektmåling av mindre anleggsarbetider (EMMA)

Syftet är att utarbeta en katalog över den trafiksäkerhetsmässiga effekten av mindre vägtekniska åtgärder, både i särskilda punkter och utefter hela sträckor.

Arbetet bedrivs i form av studier av effekterna av fyra olika åtgärder, nämligen

- kanalisering av sidoväg,
- införande av stopplikt,
- signalreglering av gångfält utanför vägkorsning,
- byggande av gång- och cykelväg.

Alla fältdata har insamlats och har 1981 varit under bearbetning.

Nya projekt

Under 1981 har planeringsutskottet redovisat för NÄT nya projektförslag för de närmaste åren. Medel har beviljats för att under 1982 påbörja följande två projekt.

- Vejstandard og transportomkostninger. Syftet är att klarlägga sammanhanget mellan vägnätets underhållsstandard, framför allt beläggningsens tillstånd och de sammantagna transportkostnaderna.
- Hastighetsbegränsningar och energiförbrukning. Syftet är att ur energisynpunkt finna lämpliga system för tillåtna hastigheter, varvid hänsyn tas även till andra effekter, t ex trafiksäkerhet.

5. TELEMEDEL-projektet

Projektet genomfördes med sikte på att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar. Det utfördes av en arbetsgrupp (TELEMEDEL) under NÄT, bestående av representanter för de nordiska ländernas teleförvaltningar och social/medicinalmyndigheter.

Arbetsprogram och redovisning av de aktiviteter som har tagits upp av TELEMEDEL har tidigare lämnats i redogörelserna för 1976 och 1977.

Gruppen presenterade sin slutrapport (NU A 1978:2) i februari 1978. I denna redovisar gruppen hjälpmedelssituationen på telekommunikationsområdet och de behovsområden/utrustningar som närmare har behandlats av arbetsgruppen.

I slutrapporten föreslås bl.a. att ansvaret för en uppföljning av de frågor som gruppen har behandlat läggs på redan befintliga nordiska samarbetsorgan på den teletekniska och sociala sidan. På den teletekniska sidan föreslås att en lämplig grupp inom det nordiska telesamarbetet åläggs denna uppgift och att motsvarande uppgift på den sociala sidan åläggs Nordiska nämnden för handikappfrågor.

På grund av bl.a. bristande personalresurser, enligt televerken, har någon mera systematisk uppföljning av det åtgärds paket som gruppen tog

fram inte skett. Vissa av punkterna i åtgärdsprogrammet har emellertid redan genomförts.

Inom ramen för NORDTEL:s arbetsgrupp NT-abonentutrustningar och NM-abonentutrustningar (teknisk resp. marknad) pågår fortlöpande arbete med att ta fram abonnentutrustningar, varvid också handikappades särskilda behov beaktas och uppföljningen av åtgärdsprogrammet planeras.

Enligt beslut av den svenska riksdagen tillhandahåller televerket numera kostnadsfritt texttelefoner till sådana personer som i särskild ordning ordinerats sådan apparatur. Riksdagen har också beslutat att förmedling av samtal mellan texttelefoner och vanliga telefoner skall utföras av televerket. Televerket erhåller ersättning för ordinerade texttelefoner och samtalsförmedlingen över statsbudgeten.

I Norge har televerket beställt texttelefoner. Folketrygden kan ge bidrag för användning av sådana telefoner.

En arbetsgrupp vid post- och telestyrelsen i Finland, som utrett utvecklingsmöjligheterna, har i sitt arbete följt arbetet vid NTT-74-1. Arbetsgruppen kom med förslag till utökat produktsortiment och andra förbättringar.

I post- och televerkets sortiment finns för närvarande följande handikaphjälpmiddel: extraklocka, optiska indikatorer, nummerskiva med stora siffror och för avläsning med händerna, automatisk nummersändare, knappsatstelefon, högtalartelefon, lur med hörförstärkare, anslutning av telefon till hörslina, adapter och mekaniska hjälpmedel.

De första texttelefonerna tillverkade av Televerket i Sverige har tagits i drift i år. Det har beräknats att ca. 100 st texttelefoner kommer att tas i drift i år och 500 st år 1982. En förmedlingscentral för texttelefon skall införas hösten 1981.

Statens tekniska forskningscentral har lanserat en talsyntetisator som kan få betydelse som hjälpmedel för handikappade.

I och med larmsystemet finns det tekniska beredskapen för överföring och mottagning av larmsignaler från handikappade eller äldre men underhandlingar har ännu inte förts med socialmyndigheterna om att ta systemet i drift för detta ändamål.

Socialmyndigheterna betalar antingen helt eller delvis de kostnader som föranleds av att man anskaffar hjälputrustning.

På grund av de många telefoninrättningarna kan läget variera på olika håll i landet. På de områden som innehas av stora privata telefoninrättningar torde läget vara det samma som på post- och televerkets områden.

6. Flygförbindelserna i norr

I juni 1979 inrättades flygförbindelsen Tromsö-Kiruna-Uleåborg under en treårig försöksperiod. Trafikomfattningen under det första trafikåret har varit lägre än beräknat vilket förklaras av vissa inledande svårigheter med flygmaterialen.

Arbetsmarknadskonflikter har också inneburit ett visst trafikbortfall.

Trafiken har dock successivt stabiliserats vid en nivå om ca. 4 passagerare per tur på förbindelsen Tromsö-Kiruna och ca. 3 på förbindelsen Luleå-Uleåborg. Garantibeloppen har för det andra trafikåret helt tagits i anspråk.

Trafiken följs kontinuerligt upp av särskilt förordnade representanter för resp. lands trafikministerium. Under 1981 påbörjades en utvärdering av den treåriga försöksverksamheten. Denna väntas avslutad före utgången av 1981.

Våren 1980 introducerades vidare en flygförbindelse mellan Trondheim-östersund-Sundsvall med anknäring från Sundsvall vidare till Vasa, den s.k. Mittnordenförbindelsen.

Trafikomfattningen har hittills varit lägre än beräknat. Vissa förbättringar av trafikupplägget har skett under 1981.

7. Mellanriksvägarna

I NÄT:s verksamhet ingår att följa utvecklingen av mellanriksvägarna, särskilt de på Nordkalotten. I den följande redogörelsen har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnats i tidigare års redovisningar, men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under år 1981 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

Norge-Sverige

Väg E 6 Göteborg-Olso, väg E 18 Karlstad-Årjäng-Oslo och väg 61/2 Karlstad-Kongsvinger-Oslo är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige. Trafiken år 1978 uppgick i genomsnitt till ca 6.400, 2.400 resp. 3.000 fordon/dygn.

Dessa mellanriksvägar förbättras successivt inom ramen för resp. lands vägbyggnadsprogram. Sålunda pågår på svensk sida ombyggnad av väg E 18 förbi Vålberg och Grums. Den nya sträckningen förbi Grums öppnas för trafik under år 1981.

Väg E 75 Östersund-Trondheim är i stort utbyggd till godtagbar standard. Trafiken på väg E 75 uppgick år 1978 vid riksgränsen till ca 740 fordon/ dygn.

Väg E 79 Storuman-Umbukta-Mo i Rana, Blå vägen, samt mellanriksvägen Luleå-Bodö, Graddisvägen, är sedan några år tillbaka utbyggda i godtagbar standard. Trafiken på väg E 79 uppgick år 1978 vid riksgränsen till ca. 300 fordon/dygn. På Graddisvägen uppgick trafiken år 1980 ca. 1 mil öster om riksgränsen till ca. 250 fordon/dygn. Trafiken var dock väsentligt högre under sommarmånaderna och uppgick under juli månad till ca. 900 fordon/dygn.

Mellanriksvägen Kiruna-Narvik är på den svenska sidan under utbyggnad. Den svenska regeringen beviljade under år 1978 medel för vägprojektet med 312 mil. Vid årsskiftet 1979/80 var delen Kiruna-Björkliden, en sträcka på 10 mil, öppnad för allmän trafik. Återstående del

på svensk sida fram till riksgränsen beräknas öppnas hösten 1982. På den norska sidan öppnas en sommarväg för personbilar under våren 1983. Vidare är strävan att under åren 1983-86 ersätta sommarvägen med en väg av fullgod standard.

Frågan om en väg mellan *Vietasjokk och Norge* har i Sverige utretts i anslutning till regeringens proposition om avgränsning av obrutna fjällområden. Vid behandlingen av propositionen i riksdagen beslutades den 18 februari 1981 att vägkorridoren mellan Kebnekaise- och SarekPiteåområdet skall sluta vid Ritsem och att någon förlängning av Ritsemvägen till Norge inte bör genomföras. Vägen mellan Ritsem och Sitasjaure stängs enligt beslut i vattendomstol då anläggningsarbetena vid Sitasjaure slutförts.

Finland-Sverige

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm-Norrhälje-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal-Helsingfors, väg E 79 Umeå-Holmsund-Vasa och väg E 4 Haparanda-Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen broar vid övertorneå, Pello, Kolari, Karesuando och färjeled vid Muonio.

Beträffande väg E 3 *Stockholm-Norrhälje-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal* pågår ombyggnad av sträckan Brottby-Söderhall mellan Stockholm och Norrhälje. Ombyggnaden beräknas kunna öppnas för trafik under år 1981.

Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 *Haparanda-Torneå*. Trafiken uppgick år 1978 till ca. 6300 fordon/dygn. Ombyggnad av väg E 4 i ny väg- och brosträckning utanför tätbebyggelsen i Haparanda resp. Torneå har genomförts på finsk och svensk sida. Ny bro över Torne älv i Torneå öppnades för trafik i augusti 1979. Hela vägsträckan öppnades för trafik i mars 1981.

Trafiken över *broförbindelsen vid Övertorneå* uppgick år 1978 till ca 1.900 fordon/dygn och vid *Pello* år 1975 till ca. 1.100 fordon/dygn.

Broarna vid Karesuando och Kolari öppnades för trafik i juli 1980.

Den enda kvarvarande färjeförbindelsen mellan Finland och Sverige över gränssälvarna är färjan i Muonio över Muonio älv. Enligt ett beslut i början av år 1976 utreds eventuell broförbindelse vid Muonio gemensamt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och statens vägverk i Sverige.

Finland-Norge

Det finns intet nytt att meddela i tillägg till vad som rapporterades i C1/1980.

8. Glesbygdsprojektet

Våren 1976 tillsatte NÄT en arbetsgrupp för glesbygdsstrafik i Norden. I

februari 1977 avlämnade gruppen rapporten "Transportbetjeningen i tynt befolkede områder (Glesbygd)". I rapporten læmnas en oversikt over åtgärder for å forbedre trafikforsörjningen i glesbygdsområden. Gruppen vidareförde detta arbete genom att i juni 1977 lämna ett förslag till NÅT om ett nordiskt samarbeidsprosjekt for glesbygdstrafiken. En projektgrupp påbörjade arbeidet under hösten 1978. I samband därmed utvidgades gruppen, som nu består av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna.

Syftet med projektarbeidet är att – med utgångspunkt i alternativa samhällsstrukturer – studera ulike trafikløsninger, som är ågnade att medverka till en tilfredsstillende transportforsörjning i glesbygd och att pröva sådana trafiklösninger i försöksområden i de nordiska länderna.

Projektet är tänkt att genomföras på följande sätt. Olika trafiklösninger skall studeras med sikte på trafikforsörjningen i glesbygd. Det är aktuellt dels att värdera vilka ytterligere erfaringer som kan dras av de försök som gjorts i ulike länder, dels att skissera okonventionelle transportløsninger (t.ex. sambuss, samåkning) och dels att pröva ulike trafiksystem.

Försök och studier har genomförts i ett försöksområde i varje land. I denna del startade projektarbeidet i juni 1979. Perioden juni 1979-sommaren 1981 har ågnats åt transport- og samhällsanalyser, val av trafikløsninger og organisering av försök. De konkrete försöken i de fleste försöksområdena startade under sommaren og hösten 1980 og har numera i huvudsak genomförts. F.n. pågår utvärderinger og analyser.

Samtidig har den slutlige utvärderingen påbörjats. Projektet beräknas bli avslutad under 1982.

Utgiftene ved prosjektet avholdes over Ministerrådets budsjett. I perioden 1978-1981 har Ministerrådet bevilget NOK 2.170.00 til prosjektet.

9. Samarbeidet om transportstatistikken

Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA) er nedsatt under det nordiske sjefstatistikkermøte, som bestemmer hvilke saker som tas opp til behandling i NUSA. F.n. møter NUSA to ganger i løpet av en treårsperiode – neste møte er våren 1982.

NUSAs hovedoppgave er å koordinere og harmonisere aktuell statistikk på samferdselsområdet. Det gjelder i hovedsak transport av personer og gods på veg, vegtrafikkulykker, turiststatistikk samt metodeproblemer. NUSA har ikke egne finansielle ressurser.

Det er etablert kontakt mellom NUSA og NET. For øvrig har NUSA god kontakt med NKTF og andre samarbeidsorganer slik at dobbeltarbeid bør kunne unngås.

Nordisk råds rekommandasjon nr. 11/1980 ang. oppdatering av NORD-TRANS-statistikken og produksjon av løpende nordisk transportstatistikk har vært drøftet bl.a. mellom NET og NUSA og mellom NET og NKTF. Visse kontakter har også vært mellom NKTF og NUSA i anledning av rekommandasjonen. Disse drøftelser er ikke avsluttet.

10. Øresundsspørgsmålene

I sommeren 1978 afgav de i 1975 nedsatte danske og svenske Øresundsdelegationer betænkningen "Øresundsforbindelser" (Betænkning nr. 833 respektive SOU 1978.18) til trafikministerierne i Danmark og Sverige. Betænkningen er derefter blevet remissbehandlet.

Den danske og den svenske regering har endnu ikke i fællesskab taget stilling til forslagene i betænkningen. Den danske regering har som tidligere oplyst bl.a. gjort det klart, at Storebæltsforbindelsen prioriteres højere end en forbindelse over eller under Øresund og andre store bro- eller tunnelprojekter. Danmarks regering vil i løbet af 1982 give folketinget en redegørelse vedrørende Storebæltsforbindelsen.

Der er fra såvel dansk som svensk side tilkendegivet, at dele af det materiale, der foreligger i den seneste Øresundsbetænkning, som følge af udviklingen i den forløbne tid ikke længere kan anses for dækkende.

11. Handicapprojektet

Handicapprojektet er iværksat af NET i 1977 med det formål gennem et forsknings- og udviklingsarbejde at fremsætte konkrete forslag til foranstaltninger, der kan lette handicappedes og ældres benyttelse af kollektive transportmidler.

Projektet har i januar 1980 afgivet en delrapport nr. 1 der indeholder en vurdering af de generelle problemer ved handicappedes benyttelse af kollektive transportmidler samt en beskrivelse af projektarbejdet vedrørende foranstaltninger til specielt at lette handicappedes og ældres benyttelse af tog og busser.

Endvidere har projektet i september 1980 afgivet en delrapport nr. 2, som behandler mulighederne for tilpasning af passagerskibe for handicappede. I rapporten beskrives det udviklingsarbejde, der på projektets vegne er udført af Norges Skipsforskningsinstitut, med henblik på at løse problemet med ombord- og ilandstigning. I den forbindelse er der i samarbejde med producenter udviklet en prototype af en manuelt betjent landgang samt en prototype af et hydraulisk opereret løftebord. Endvidere er vist, hvorledes der evt. kan benyttes udvendige elevatorer som adgangsmiddel til skibe, og hvorledes man kan lette handicappedes ophold på skibene gennem etablering af ramper ved høje trin, ved udformningen af indvendige trapper og ved indretningen af toiletterne.

Som sidste led i arbejdet har en ekspertgruppe i oktober 1980 indledt undersøgelserne af mulige foranstaltninger for at lette handicappedes benyttelse af fly i ordinær rutetrafik. Der vil i dette arbejde også blive lagt vægt på at finde løsninger på problemet med ind- og udløftning af handicappede for at undgå den manuelle ind- og udløftning, som mange handicappede oplever som ubehagelig.

En af ekspertgruppen antaget konsulent har udarbejdet et projekt til en særlig løfteindretning, og et privat selskab har påtaget sig for egen regning

at udføre en prototype, som forventes færdig i november 1981. og som derefter vil blive vurderet af ekspertgruppen.

En delrapport om disse undersøgelser forventes at kunne foreligge i begyndelsen af 1982.

De samlede udgifter til handicapprojektet, der finansieres over ministerrådets projektbudget, vil beløbe sig til i alt NOK 1.600.000 fordelt over årene 1978–1981.

12. Cykeltrafikprojektet

Formålet med projektet er udarbejdelse af rekommandationer for planlægning af cykeltrafiksystemer med særligt henblik på eksisterende byområder. Nærmere oplysning om projektets baggrund og mandat er givet i C1/1980.

Den af NET nedsatte arbejdsgruppe bestående af vej- og trafikplanlægere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige har i 1980 indledt et samarbejde med en bykommune i hvert af de deltagende lande (Helsingør, Jyväskylä, Kristiansand og Skövde), og på basis af eksisterende data om trafik- og byplanforhold samt den nuværende planlægning for cykeltrafikken i de fire byer er der udarbejdet rapporter med en forholdsvis detaljeret gennemgang af hver enkelt bys nuværende forhold med særligt henblik på trafikken, de forskellige løsningsmuligheder for cykeltrafikken, planlægning af et samlet cykelrutenet, forsøg på konsekvensbedømmelse for dette cykelrutenet og endelig ideer til yderligere undersøgelser og forsøg. Arbejdsgruppen vil sammenholde resultaterne af disse "modelstudier" med et "løsningskatalog", som gruppen har opstillet som fælles baggrund for diskussion af forskellige løsningsstyper.

Sammenfatningsrapporten for cykeltrafikprojektet forventes at foreligge i slutningen af 1981. Rapporten vil bl.a. indeholde en gennemgang af foreliggende litteratur om cykeltrafik i byer. Endvidere vil de ovennævnte modelstudier blive gennemgået i en kortere sammenlignende form.

Udgifterne ved projektet afholdes over ministerrådets budget med i alt NOK 500.000 (prisniveau 1979) fordelt med NOK 100.000 i 1979, NOK 300.000 i 1980 og NOK 100.000 i 1981.

13. Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF)

NKTF har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklandet av en gemensam forskningsmiljö på området. NKTF bistår också NÄT i dess verksamhet. NKTF:s verksamhet finansieras huvudsakligen över Nordiska ministerrådets budget.

Under verksamhetsåret 1981 har NKTF arrangerat följande konferenser:

- Prisfastsættelse og omkostningsfordelning indenfor kollektiv person trafik; 3-5 februari i Sundvollen, Norge;

- Järnvägen och framtiden – effektivitet och lönsamhet hos de nordiska ländernas järnvägssystem; 9-10 september i Örenäs, Sverige;
- Transportforskningen i Norden – organisering, samordning, framtidsutsikter; 26-28 oktober i Åbo, Finland.

Samtliga NKTF-konferenser dokumenteras och sammanställs i rapportform. Rapporterna sänds ut till intresserade i samtliga nordiska länder.

Under hösten har pågått ett projekt att uppdatera statistikpublikationen "Transportarbetet i Norden 1960-1990" (NKTF publ. nr. 31).

NKTF har låtit översätta och distribuerat den finska publikationen "Planeringsdirektiv för farleder" för nordiskt bruk.

Planeringen av den nordiska fortbildningskursen i transportekonomin har fortsatt med sikte på start i februari-mars 1982.

Till 1982 finns bl.a. planer på en konferens om fysisk planläggning och trafikplanering i lokalt perspektiv att hållas den 28-30 april i Ålborg, Danmark.

14. Fritidsbåtar

Arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande småbåtar (fritidsbåtar) bildades efter Nordiska Rådets rekommendation nr.15/1972 och i april 1980 fastställde ställföreträdarkommittén ett två-årigt mandat för arbetsgruppen.

Arbetsgruppen är ett organ för information och samråd i angelägenheter som rör användningen av fritidsbåtar och som är av gemensamt nordiskt intresse. Gruppen verkar därvid för en samnordisk syn på fritidsbåtfrågorna och för att de bestämmelser som skapas inom detta område blir enhetliga inom Norden. Arbetsgruppen beaktar särskilt frågor som rör sjösäkerhet, sjötrafik, skyddet av miljön samt utbildning. Gruppen följer liksom den samlade bilden av båtlivet och dess samhällsbetydelse.

Under år 1981 har arbetsgruppen sammanträtt 2 gånger och behandlat frågor såsom brädsegling, selektiv anrop på PR-bandet, sjövägsmärken, lanternor på fritidsbåtar, utbildning av fritidsbåtsförare samt information till båtturister. Regelbundna kontakter med båtlivets organisationer vidmakthålles.

Det senare av årets möten förlades till Mariehamn och kontakter med det finsk-svenska s.k. skärgårdsprojektet etablerades. Överenskommelse träffades därvid om ett fortlöpande ömsesidigt informationsutbyte för att bl.a. undvika dubbelarbete.

Arbetsgruppen har vidare i enlighet med rekommendation nr 11/1979 följt arbetet med nykterhetsinformation i de olika länderna och även bidragit till densamma.

Det under 1980 påbörjade informationsarbete för att minska de oklarheter och konflikter som visat sig uppstå till följd av den stora båtturismen över gränserna har i sitt första steg avslutats. Arbetet har resulterat i en serie broschyrer med lättillgänglig praktisk information med bland annat

föreläsnings- och bestämmelser för båtlivet i Norden. Dessa kommer under förestående vinter att distribueras till båtturister från det övriga Europa som ämnar besöka nordiskt farvatten och till nordiska båtturister som färdas över gränserna mellan de nordiska länderna. Arbetsgruppen önskar revidera dessa broschyrer fortlöpande samt ordna med nya upplager beroende på behov och ev. tilldelning av medel.

15. Trafikksikkerhet

15.1 Vegtrafikk (Nordisk Trafikksikkerhetsråd – NTR)

NTR er et kontakt-, samordnings- og planleggingsorgan innenfor trafikksikkerhetssektoren i de nordiske land.

NTR bistås i sitt arbeide av tre permanente samarbeidsorgan: Nordisk Komite for trafikksikkerhetsforskning, (NKT). Nordisk Komite for vegtrafikklovgivning (NKV) og Nordisk Bilteknisk komite (NBK).

NTR har etter behov også nedsatt ad hoc-grupper for å belyse ulike problem, f.eks. syklisters sikkerhet i vegkryss, m.m.

NTR og NBK har i 1981 holdt 3 møter, NKV og NKT 2 møter.

En viktig del av NTR's virksomhet er å følge opp Nordisk Råds bemerkninger og anbefalinger. Likeså ulike forslag, bl.a. fremmet gjennom NTR's rapportserie. Spørsmålet om det framtidige nordiske trafikksikkerhetssamarbeidet har også vært drøftet.

NTR og underkomiteene har videre arbeidet med:

- kartlegging av eventuelle reservasjoner ved ratifisering av Wien konvensjonene og ECE-avtalene
- problem med transporter med uregistrerte utenlandske tilhengere
- regler for bruk av visse vegskilt m.v.
- bestemmelser om elektrisk tilkoblingssystem mellom trekkvogn og tilhenger, og som gir mulighet for korrekt lykteføring på utenlandske tilhengere som skal tilkobles innenlandske trekkvogner
- bestemmelser om varsellys, både konstruksjons- og monteringsforskrifter.
- forslag til fellesnordiske forskrifter for sidemarkeringslykter m.t.p. internasjonal framleggelse
- vurdering av bestemmelser for synsfri sammenkobling av kjøretøyer
- indre sikkerhet i kjøretøyer, jfr. ECE-regulativ nr.21
- oppfølging og fellesnordisk stillingstaking til biltekniske spørsmål i EF og ECE
- planlegging, gjennomføring og oppfølging av ulike forskningsprosjekter
- forskningskonferanse om eldres trafikksituasjon.

NTR har i 1981 gitt ut en rapport i sin rapportserie, nr. 30 MITRA – Informationssystem for trafikksikkerhetsarbeidet (Linköping 1981).

Målet med prosjektet som er finansiert med midler fra Nordisk Ministerråd var å dokumentere det behov for data og analysemetoder som er nødvendig for å

- beskrive trafikksikkerhetssituasjonen
- peke på trafikksikkerhetsproblemer
- vurdere effekten av planlagte trafikksikkerhetstiltak
- angi effekten av gjennomførte trafikksikkerhetstiltak.

Det er påvist at et vesentlig hinder for en systematisk planlegging og oppfølging av trafikksikkerhetsarbeidet er mangel på gode nok data om ulykker, trafikk og forhold som påvirker trafikksikkerhetssituasjonen. Det konstateres at med unntak av statistikk over politirapporterte trafikkulykker innsamles det ikke data som er godt tilpasset de krav som stilles når analyser om trafikksikkerhet skal utføres.

I rapporten er behovet for ulike typer informasjon påvist, og det er skissert tre informasjonssystemer; ett for veg- og trafikkmiljøtiltak, ett for kjøretøytiltak og ett for trafikanttiltak. Ansvaret for å samle inn informasjonene (data) er i dag spredt mellom ulike myndigheter. Forslagene innebærer at eksisterende rutiner for innsamling og bearbeiding av data forbedres slik at data kan utnyttes til trafikksikkerhetsvurderinger, bl.a. gjennom en utstrakt grad av samordning og sammenkobling av datakilder som ulike myndigheter har ansvaret for.

NTR har vurdert flere rapporter som er sendt til ulike instanser i de nordiske land:

- Eldre fotgjengeres trafikksituasjon
- Eftereffekt av alkohol
- NKV's kartlegging av promillelovgivningen i Norden
- Oversikt over bilavgiftssystemer i de nordiske land
- Avgifter på kjøp og eie av motorvogn som trafikksikkerhetstiltak.

For å spre ytterligere informasjon om trafikksikkerhetsarbeidet i Norden har NKT gitt ut "NKT-Nytt" to ganger i året. Publikasjonen omfatter en liste over nye rapporter, nye igangsatte forskningsprosjekter m.m. Likeledes har NKV gitt ut et informasjonsblad, "NKV-aktuelt" som inneholder nyheter på vegtrafikklovområdet.

Følgende forskningsprosjekter har pågått i 1981:

- Foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet
- Oppfølging av nordiske tiltak mot promillekjøring og effekten av disse tiltak
- Metoder for vurdering av konsekvensene av forskjellige former for trafikksanering
- Evalueringsmetoder i trafikkundervisningen
- Syklende barns trafikkrisiko.

Samordningen av vegtrafikklovgivningen er fortsatt et sentralt og meget viktig punkt i det nordiske trafikksamarbeidet. Harmoniseringen i NTR's regi er nå kommet dithen at lovgivningen i Danmark, Finland, Norge og Sverige er basert på de resultater som er oppnådd gjennom det nordiske samarbeide, jfr. forslag til felles trafikkregler i Norden avgitt av Nordisk vegtrafikkkomité, nå Nordisk komité for vegtrafikklovgivning (NKV) i 1966

og i revidert form i 1970. Island som har påbegynt arbeidene med ny vegtrafikklov, søker å etablere en lovgivning i samsvar med det nordiske forslag. NKV har kartlagt de nordiske landenes behov for reservasjoner i samband med ratifikasjon av Wien-konvensjonene.

Forslagene om nordisk gyldighet av førerkort (Nordisk råds rekommendasjon 34/1970 og 3/1976) ble gjennomført i Norge 20. juni 1981. Sverige gjennomfører forslaget 1. januar 1982. Danmark og Finland har skaffet de nødvendige lovhjemler og vil snarest mulig søke ordningen gjennomført.

NTR har arbeidet videre med Nordisk Råds rekommendasjon nr. 10/1977. Bl.a. har NKV kartlagt de respektive lands lovgivning på dette området. Forskningsprosjektene "Efter-effekter av alkohol" og "Oppfølging av nordiske tiltak mot promillekjøring og effektene av disse tiltak" vil være et ledd i den samnordiske insats mot alkoholpåvirket kjøring. Spørsmålet er til forskningsmessig vurdering i NKT som overveier å holde en forskerkonferanse i 1982.

Barns trafiksikkerhet har i NTR vært viet stor oppmerksomhet, jfr. bl.a. NTR-rapport nr. 28 "Forslag til forskning om børns trafiksikkerhet".

I arbeidet med å følge opp Nordisk Råds rekommendasjon nr. 11/1977 startet NTR i 1980 et forskningsprosjekt for å kartlegge foreldrenes holdning til barns trafiksikkerhet. Videre er det i 1981 igangsatt prosjekt for å kartlegge syklende barns trafikkrisiko i de nordiske land samt et prosjekt for å vurdere trafikkundervisningsmetodene. Prosjektene vil utgjøre del av viktig grunnlag i pågående nasjonale arbeider for å bedre barns trafiksikkerhet.

Når det gjelder regler for sikkerhetsutrustning for barn i bil, jfr. Nordisk Råds uttalelse nr. 3/1981 pkt. 11, er det arbeidet videre med disse spørsmål i de enkelte land. Et i 1981 utkommet forslag til felleseuropeiske bestemmelser (ECE) er til nærmere vurdering i de enkelte land.

Nordisk Råds rekommendasjon nr. 10/1980 om et nordisk trafiksikkerhetsår har i 1981 vært viet stor oppmerksomhet av NTR. Ministerrådet (Trafiksikkerhetsministrene) besluttet i samband med Nordisk Råd 29. sesjon å gjennomføre et nordisk trafiksikkerhetsår i 1983. Det er opprettet en nordisk hovedkomité med representanter fra Ministerrådet og Nordisk Råd, og som koordinerer gjennomføringen av nordisk trafiksikkerhetsår. Nasjonale komitéer er etablert i Norge og Sverige og vil trolig bli etablert i Finland. Disse vil stå for planlegging, gjennomføring og oppfølging av Trafiksikkerhetsåret.

NTR har drøftet spørsmål om trafiksikkerhetsarbeidets samordning i Norden mot bakgrunn av at NTR har en sterk interesse av å finne fram til de mest mulig effektive samarbeidsformer slik at innsatsen for trafiksikkerheten i de nordiske land kan samordnes og forsterkes. NTR har i 1981 påbegynt en kartlegging av resultatene av forslag i NTR-rapporter, hvordan disse er fulgt opp og status på gjenstående forslag.

NTR har förøvrig spesielt merket seg Nordisk Råds trafikkutvalgs Betänkande av 19. januar 1981 til Rådets 29. sesjon, og viser til redegjørelsen foran for så vidt angår Trafikkutvalgets merknader om et nordisks trafikk-sikkerhetsår. Når det gjelder de av Trafikkutvalget omtalte NTR-rapporter, vil NTR bemerke at disse vies stor oppmerksomhet, ikke bare av NTR, men også i de enkelte land.

15.2 Flygsikkerheten

Det viktigaste nordiska samarbeidsforumet flygsikkerhetsavdelningarna emellan är Nordiskt luftfartsinspektionsmöte som äger rum årligen. Vid mötet hörs de tillsatta arbetsgruppernas – häri innefattas även ICAO:s, ECAC:s och andra organisationers arbetsgrupper med nordisk representation – rapporter. Vidare diskuterar man och beslutar om gemensamma åtgärder i fråga om flygsikkerheten. Nya arbetsgrupper tillsättes vid behov och målsättningarna för dessa fastslås. Luftfartsinspektionsmötet anordnades innevarande år i Island. Därvid behandlades bl.a.

- planläggning av fortsatt gemensam nordisk utbildning av inspektionspersonal
- arbetsfördelning vid medverkan i olika internationella arbetsgrupper
- reviderade direktiv för utveckling av nordiskt samordnat bestämelsearbete på flygsikkerhetsområdet
- diskussion av planer avseende reviderade system för luftvärdighetsövervakning och luftfarttygsregister
- haverianalys för helikopterverksamhet
- status betr. Nordic Accident/Incident Data System – NORDAIDS

Kontakterna mellan de nationella haverikommissionerna och motsvarande organ fungerar genom fortlöpande erfarenhetsutbyte.

Det nordiska haveriutredarmötet, som äger rum årligen, hölls i Finland i 1981. I mötet deltar representanter för luftfartsmyndigheterna och haverikommissionerna från samtliga nordiska länder.

Samarbetet gällande statistikföringen av nordiska flyghaverier (Nord-aids) har fungerat utmärkt. Datamaterialet som kompletteras med material från Kanada har redan utnyttjats vid haveriutredningar och kommer förhoppningsvis att i allt större utsträckning utnyttjas vid flygsikkerhetsanalyser.

De nordiska länderna har årligen hållit ett möte om radionavigeringsmateriel, där man utbytt erfarenheter om olika materiels noggrannhet, installation, underhåll samt flygmättningsmetoder.

De skandinaviska luftfartsmyndigheternas tekniska samarbetsorgan, OPS-utvalget, har – utöver löpande frågor avseende tillsynen av SAS – behandlat flera problemområden av mera allmän karaktär. Så har t.ex. inom det flygoperativa området arbete pågått med att utarbeta bestämmelser för flygning under kategori II/III – förhållanden. Inom det flygmedicinska området har underlag för revision av medicinska certifikatkrav

behandlats. På materielområdet har pågått arbete med att underlätta den nordiska samordningen av materielbestämmelser. Inom utbildningsområdet, slutligen, har fastställts nya gemensamma kravspecifikationer för flygmaskinistcertifikat.

15.3 Sjösäkerhet

Ett fast samarbete råder mellan de nordiska länderna när det gäller sjökortsväsendet, lots- och fyrväsendet och sjösäkerhetsinspektionen. Representanterna för de berörda verken samlas till gemensamma möten åtminstone vartannat år eller oftare vid behov. Vid dessa sammanträden behandlas alla frågor som berör området. Därutöver håller generaldirektörerna för de berörda verken årliga möten.

När det gäller sjökortsproduktionen täcker denna östersjöområdet. Kattegatt, Skagerack och Nordsjön. Sjömätning görs för bl.a. s.k. tungtrafikkorridorer i öppen sjö och nymätningar sker i vissa farledsavsnitt i skärgårdarna. De mätningar som sker i Nordsjön har stort intresse för såväl Danmark och Norge som Sverige. Samarbetet vad gäller sjökartesidan sker genom Nordens Hydrografiska Förbund samt genom North Sea Hydrographic Commission. Hydrografiska Förbundet samlas åtminstone vartannat år. Vid sammanträden utbyts informationer och erfarenheter samt träffas överenskommelser om likartade procedurer.

Ansvar för utsändande av radionavigationsvarningar och verksamheten som nationell koordinator och koordinator för östersjöländerna (Baltic Sea Sub-area Co-ordinator) åvilar sjöfartsverket i Sverige. I Norge er Kystdirektoratet föreslått som nationell koordinator. I Nordsjön er Storbritannia områdekoordinator.

Utrückning av farleder enligt IALA system A – till vilket Danmark, Norge, Sverige och Finland anslutit sig – påbörjades 1978 väst Skagen och har under 1980 börjat införas i de vatten som omger Sverige och Norge. I Finland övergick man till system A i början av 1981 i havsområdena och övergår till det 1982 i insjöområdena. Hela övergången beräknas vara genomförd under 1982. I Norge vil övergången till system A vara genomförd under 1981.

Nordens Fyrtekniska Organisation (NFO), som är de nordiska fyrmyndigheternas samarbetsorgan, sammanträffar vartannat år och behandlar frågor som ansluter sig till fyrteknik och utmärkning av farleder. Vid mötena behandlas också IALA-frågor.

Nordiska farvatten täcks av radionavigeringshjälpmedel av typ Decca Navigator. Konvertering av sändarstationer har skett så att hela det nordiska nätet är anpassat till modern mottagarmateriel i fartygen. Viss gemensam drift av deccastationer äger rum. En norsk och två finländska sändare övervakas från Sverige. I tillägg till Decca används radiofyrrarna och Lorang C.

Inom ramen för PIANC (Permanent International Association on Navi-

gation Congresses), nordiska sektionen, bevakas kontinuerligt utvecklingen inom farleds- och hamnbyggnadsområdet.

För att ta tillvara nordiska erfarenheter av lotsbåts- och farledsservicefartygsanvändning samt konstruktionskrav och typerfarenheter har ett samarbetsorgan med fartygsteknisk representation från resp. sjöfartsadministration bildats.

Vissa förhållanden, som för s.k. långlotsning, har behandlats i en arbetsgrupp med deltagare från östersjöstaternas lotsmyndigheter. Den norska lotsmyndigheten har deltagit som observatör i gruppens arbete. De diskussioner som förts har lett till en gemensam nordisk ståndpunkt i långlotsningsfrågor i arbetsgruppen.

Som ett komplement till lotsningen studeras olika former av trafikinformation och trafikövervakning med hjälp av radiotelefoni (VHF) och radar. Inom ramen för samarbetet enligt den s.k. Helsingforskonventionen (se nedan) har en överenskommelse träffats om frivillig tillämpning av ett system för positionsrapportering i Östersjön avseende vissa fartyg med farlig last.

Inom sjöräddningen finns ett flertal samarbetsavtal mellan de nordiska länderna. Vidare bedrivs tidvis gemensamma nordiska sjöräddningsövningar.

Det är en målsättning att sjöfart skall kunna bedrivas på ett säkert sätt längs kusterna året runt. Isbrytarflottorna har därför under senare år gradvis förstärkts. Avtal har träffats om gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna.

Isbrytarledningarna i de nordiska länderna deltagar tillsammans med de meteorologiska institutionerna i den baltiska iskommittén för samordning och utveckling av israpportering m.m. Arbetet har sedan mitten på 1970-talet utökats och har resulterat bl.a. i nya iskoder och iskartsymboler som införs fr.o.m. vintersäsongen 1981/82.

Till grund för fartygens konstruktion, utrustning, bemanning m.m. ligger i stor utsträckning internationella konventioner och andra internationella överenskommelser. Utvecklingsarbetet på det internationella planet bedrivs främst inom ramen för IMCO:s verksamhet. I flera frågor eftersträvas ett samnordiskt ställningstagande. Detta har medfört att representanter för berörda nordiska myndigheter före sammanträdena med IMCO ofta gemensamt diskuterar de frågor som skall behandlas.

På initiativ från Danmark och Sverige antogs vid IMCO:s Assembly-möte i november 1979 ett förslag till rekommendation om användning av lots i Öresund.

År 1971 träffades i Köpenhamn ett avtal mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete angående åtgärder mot oljeförorening till sjöss. I avtalet förutsätts ett kontinuerligt samarbete mellan oljebekämpningsmyndigheter i de fyra länderna.

År 1974 antogs i Helsingfors en konvention av alla östersjöländer om

samarbete rörande skydd av Östersjöns marina miljö. Inom ramen för Helsingforskonventionen har man årligen möten i två arbetsgrupper, den ena för samarbete i oljebekämpning och den andra för förhindrande av förorening från fartyg. Ovanför dessa arbetsgrupper samt en arbetsgrupp för vetenskaplig-teknologiska ärenden har man Helsingforskommissionen som styr arbetet. Särskilt kan nämnas ett program för ökad fartygssäkerhet inom området (SSPP, Ship Safety and Pollution Prevention Programme).

Säkerhetsarbetet på sjöfartsområdet följs ständigt upp och utvecklas genom granskning av utredningsmaterial beträffande sjöolyckor och yrkes-skador till sjöss. Härvid sker ofta utbyte mellan de nordiska länderna av sådant material.

I sammanhanget kan också nämnas att sjölagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige i huvudsak överensstämmer till sitt innehåll. Bl.a. innebär reglerna om sjöförklaring att sådan förklaring för fartyg från något av dessa länder kan hållas av behörig domstol i annat av de nämnda länderna.

Det nordiska samarbetet beträffande typprovning av fritidsbåtar har fortsatt. Sedan 1974 finns gemensamma regler för båtar upp till 12 meters längd och från 1978 regler för kanoter (s.k. turistkanadensare). Den 1 juli 1981 infördes nya regler för båtar upp till 15 meter av samtliga aktuella råmaterial. Samarbetet omfattar även godkännande av vissa komponenter i båtarna. Fram till den 1 januari 1981 har ca 500.000 båtar godkänts enligt de gemensamma nordiska typprovningsreglerna.

Arbetet med andra fritidsbåtsfrågor drivs i gemensam nordisk regi genom arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar. Gruppen upprättades 1973 men har tidigare inte haft någon fastare anknytning till samarbetet inom Nordiska ministerrådets ram. I januari 1979 beslutade emellertid ställföreträdarekommittén att denna grupp skulle underordnas kommittén för en försöksperiod om två år. Efter försöksperiodens utgång kommer ställföreträdarekommittén att ta ställning till om arrangemanget skall göras permanent. Genom de vidtagna åtgärderna har det viktiga arbetet rörande säkerheten inom fritidsbåtssektorn vunnit ytterligare stadga.

Slutligen bör nämnas att det i flera andra frågor av mera detaljartad natur, där samnordiskt intresse kan finnas, ofta förekommer direktkontakter mellan de ansvariga myndigheterna i de nordiska länderna för att uppnå gemensamma lösningar.

15.4 Trafikksikkerheten ved jernbanene

Møtet for lederne av sikkerhetskantorene i Norden fant i år sted i Stockholm dagene 13.-15. oktober. Til dette møtet var i år også lederne av signalkantorene invitert.

Forøvrig er det årlige nordiske møter på det signaltekniske området, der man nå særlig er opptatt av å finne felles tekniske løsninger på områdene

automatisk hastighetsovervåking/togstopp, radiotelefon til tog og vedlikeholdsradio for bruk i linjetjenesten. Også innenfor området bremsler blir det i møter årlig utvekslet erfaringer og diskutert felles – og spesielle – problemer hva jernbanebremsler angår. Likeså er det på det banetekniske området. Av emner f.t. kan man nevne: Utmatning av skinner, beregningsnormer for betongsviller, krav på elektrisk isolasjon av betongsviller, vedlikehold av sporveksler, tekniske bestemmelser for tresviller, sporets geometri og beliggenhet m.m.

På møtet i Stockholm 13.-15. oktober ble det orientert om spesielle uhell siste år – årsak og tiltak. Man diskuterte tekniske krav som må settes til anlegg som skal sikre tog og skiftebevegelser. Det var videre full enighet om at drifts-sikkerheten (tilgjengeligheten) er av vesentlig betydning, ikke bare for regulariteten i toggangen. Uregelmessigheter på signalanlegg, hyppighet og sikringstiltak under reparasjonsarbeider ble derfor inngående drøftet. Videre drøftet man sikkerhetsanordninger og regler for kjøring på sekundærbaner med liten trafikk, og for strekninger med stor trafikk på dobbeltspor, herunder enkeltspordrift og parallelldrift.

Endelig samlet interessen seg om jernbanepersonalets sikkerhet under utførelsen av arbeid på linje og stasjon. Bl.a. utvekslet man erfaringer hva angår bruk av skinnesykkel og kjøretøy som kan kjøre vekselvis på veg og bane.

Kapitel XX

Turistspørsmål

Sammenfatning

Turistvalgets virksomhet skjer i nært samarbeid med Nordisk turistråd (NT), som er et samarbeidsorgan for de nasjonale turistrådene og tilsvarende. Den hittil største satsing for å stimulere internordisk turisme er kampanjen Reis i Norden (avsnitt 3.1.2).

Andre prosjekter i 1981 har vært:

- nordisk turistkonferanse (avsnitt 3.1.2)
- pensjonisters reisemuligheter (avsnitt 3.1.5)
- turismens effekter på økonomi og sysselsetting (avsnitt 3.2.2)
- toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn (avsnitt 3.2.2).

Derutover har turistutvalget behandlet utdannelsesspørsmål (topplederutdanningen og håndboken Reiseliv i Norden, avsnitt 3.2.4), kulturturisme (avsnitt 3.2.5) samt blitt orientert om turistsamarbeidet på Nordkalotten (avsnitt 3.4). I forbindelse med det internasjonale samarbeid, særlig innenfor OECD, har utvalget behandlet diskriminering av handikappede turister samt handelsrestriksjoner for varer og tjenester OECD-medlemslandene imellom.

Når det gjelder prosjektvirksomheten i 1982 så omfatter den:

- markedsundersøkelser (det tysktalende område)
- reis i Norden
- et seminar for turistsjefer
- pensjonistreiser
- toleransenivå
- håndboken Reiseliv i Norden (oppdatering).

Noen av prosjektene videreføres i 1983 (avsnitt 4). Blant andre prosjektforslag som kan bli aktuelle i 1983 er viderføring resp. utdyping av kapasitetsutnyttelsesprosjektet og felles booking organisasjon.

1. Innledning

Turismens betydning i Norden gjelder verdifull rekreasjon og økte menneskelige og kulturelle kontakter for de reisende såvel som viktig element i landenes samfunnsøkonomi. Det kan nevnes at "fritidsforbruket"

utgjør i Norden 8-10 % av det private forbruk. Den samlede omsetning i den tradisjonelle turistnæring i Norden anslås til ca. NOK 60 milliarder. Over 350.000 mennesker er sysselsatte i det som kalles for turistnæringen.

I regionalpolitisk sammenheng brukes "turisme" ofte som instrument for å opprettholde sysselsetting og service i grissgrenete strøk.

I alle de nordiske land, unntatt i Finland, er det vesentlig underskudd i

turistvalutabalansen. Økt internordisk turisme som alternativ for andre reisemål kan forbedre denne situasjon for området som helhet.

Internordisk turisme er allerede betydelig. Som eksempel kan nevnes at den grenseoverskridende trafikk mellom Finland, Norge og Sverige anslås til 36 mill. personer (16 mill med buss og bil, 18 mill. med ferger og 2 mill. med fly) og årlig passerer over 12 mill. personer Øresund.

Ministerrådets program for nordisk samarbeid på turistområdet ble fastsatt av Nordisk Ministerråd (turistministrene) den 23. juni 1978. Turistutvalget ble opprettet under stedfortrederkomitéen i henhold til turistprogrammet. Arbeidsordning for turistutvalget ble fastsatt av stedfortrederkomitéen 25. januar 1979.

Turistutvalgets oppgave er å ta initiativ, styre og koordinere vedkommende regjeringsorganers samarbeid i turistspørsmål samt å være et forum for erfaringsutveksling om virksomhet som er av betydning for turismen.

Turistutvalgets virksomhet baseres på turistprogrammet. Utvalget utarbeider budsjettforslag for den prosjektvirksomhet på turistområdet som finansieres over Ministerrådets almene budsjett.

I 1981 bevilget Ministerrådet etter anbefaling fra turistutvalget NOK 590.000 til turistsektoren eksklusive turistprosjekter på Nordkalotten. Turistutvalgets planramme for 1982 er NOK 670.000. Samarbeidet på turistområdet under Ministerrådet drives i nært samarbeid med Nordisk Turistråd (NT) som er et samarbeidsorgan for de nasjonale turistrådene og tilsvarende. Dette samarbeid skjer bl.a. gjennom felles møter mellom turistutvalget og NT samt derigjennom at én av NT's medlemmer også er medlem i turistutvalget. Regionalt samarbeid på turistområdet (i hovedsak på Nordkalotten) behandles i kapitlet om regionalt samarbeid. Spørsmål vedrørende transporters tilgjengelighet og kapasitet etc. behandles i kapitlet om samarbeid vedrørende transport, kommunikasjon og trafikksikkerhet.

2. Nordisk Råds uttalelse nr. 3/1981 m.m.

Uttalelsens punkt 13 vedrørende øking av turiststrømmen til Norden og mere attraktiv NORDTURIST-billett er henvist til Turistutvalget. Prosjektet Reis i Norden (jfr. avsnitt 3.1.2) tar sikte på å øke internordisk turisme. Når det gjelder NORDTURIST-billetter henvises til statsråd Bye's svar på spørsmål E 33 under Nordisk Råds 29. sesjon.

I trafikkutvalgets betenkning over CI/1981 ble det notert med tilfredshet at turistutvalget hadde planer om å utrede spørsmålet om lavpriser med fly ut fra turismens synspunkter. Etter ytterligere behandling og samråd med Nordisk Turistråd er utvalget kommet til den konklusjon at slik utredning ikke er påkrevet, idet konkurransen om flypassasjerer i den senere tid har sørget for relativt rimelige flypriser.

3. Prosjektvirksomheten til og med 1983

Prosjektvirksomhet på turistområdet, som initieres i nordisk samarbeid, virker ofte som katalysator på turistorganisasjonenes og næringens virksomhet, såvel regionalt som nasjonalt. Ringvirkningene kan bli betydelige.

I turistprogrammet fremheves særlig områdene:

- fremme av internordiske reiser
- felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen
- nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål
- regionalt samarbeid

3.1 *Fremme av internordiske reiser*

Tiltak for å fremme internordisk turisme skjer på forskjellige nivåer. Det kan handle om markedsundersøkelser for å kartlegge tilbud og etterspørsel av turisttjenester i andre nordiske land og motivasjonsskapende virksomhet på grunnlag av disse undersøkelsene. Det kan også handle om informasjon om rimelige reise- og innkvarteringsmuligheter eller om faktainformasjon om forholdene i de andre nordiske land.

3.1.1 Markedsundersøkelser

I 1979 ble nordiske markedsundersøkelser/analyser angående internordisk turisme kartlagt. Kartleggingen gjaldt pågående, planlagte og i løpet av de siste årene avsluttede undersøkelser.

I 1981 ble prosjektet *Nordiske markedsundersøkelser* igangsatt. Prosjektet tar sikte på å samle inn informasjon tilknyttet reiser som om hensikten med reisen, transportmidler, innkvartering, oppholdstid, reisemønster, utgifter m.m. Slik informasjon vil gi bedre forutsetninger for markedsvurderinger samt å bedømme inntektsiden av reisevalutaposten i hvert enkelt lands betalingsbalanse.

I 1982 vil den egentlige faktainnsamling begynne. Det legges vekt på at informasjonen ikke innsamles for informasjonens skyld, men for å fylle opp i eksisterende kunnskapsmangler.

Med henblikk på omfanget av undersøkelsen planlegges den gjennomført i en periode på fire år. I 1982 vil den formentlig bli konsentrert om tysktalende land.

Det forutsettes en bevilgning i 1982 over Ministerrådets almene budsjett på NOK 150.000. De nasjonale turistorganisasjoner ventes bidra med et beløp på NOK 200.000.

3.1.2 *Motivasjonsskapende virksomhet*

Startskuddet for den hittil største satsing for å stimulere internordisk turisme ble avfyrt på turistkonferansen i Helsingfors i september 1981 hvor kampanjen *Reis i Norden* (tidligere arbeidsnavn Nordisk Turistår) ble presentert. Hensikten er å støtte opp om turistorganisasjonenes og turist-

næringens felles anstrengelser for å orientere det nordiske publikum om reisemål i Norden. Pågående forberedelser viser utbredt interesse for medvirkning, også fra organisasjoner utenfor den egentlige turistnæring (Foreningen Norden, Nordisk Handikappforbund, Pensjonistorganisasjonene m.fl.).

Kampanjen kan indirekte resultere i økt internordisk handel såvel med tjenester som med varer og derved bidra til realisering av Norden som hjemmemarked. I 1980 og 1981 ble det bevilget ialt NOK 310.000 til kampanjen og i 1982 søkes om NOK 135.000.

Nordisk Turistråd arrangerte en *nordiske turistkonferanse* i Helsingfors 21. september 1981. I tillegg til et stort antall reisearrangører og -leverandører deltok parlamentarikere, tjenestemenn og journalister i konferansen. De emnesområder som ble drøftet var økonomi og sysselsetting (jfr. 3.2.2) "evenemanger" og attraksjoner samt felles bookingsystem (jfr. 3.2.1). Ministerrådet bevilget NOK 50.000 i 1980 og NOK 216.000 i 1981 for å forberede og gjennomføre konferansen. I tilslutning til konferansen ble det arrangerte to dagers "work shop" for næringen.

3.1.3 Seminar

I løpet av de senere år er det nesten årlig blitt arrangert et seminar på turistområdet. I 1980 var det et *seminar for nordiske turistsjefer* som behandlet bl.a. nærmarkedets økende betydning, produktutvikling, utdannelsesspørsmål og datateknikk.

Grunnet bl.a. turistkonferansen ble det ikke arrangert noe seminar i 1981. I 1982 tas det sikte på et nytt *seminar for turistsjefer* ettersom det i 1980 fremkom sterke ønsker herom. Tidligere er *seminarer for reiselivslærere* blitt arrangert i 1976 og 1977. Behovet for ytterligere kontakter ble konstatert ved seminarene. Turistutvalget ser gjerne at et slikt seminar arrangeres ikke senere enn i løpet av 1983.

3.1.4 Informasjon

Det henvises til det som ble sagt om informasjonsbrosjyrer i C1/1981. Forslag om ytterligere brosjyrer er ikke blitt forelagt Ministerrådet i løpet av 1981.

Turistutvalgets kontakter med de nordiske bilorganisasjoner har ikke ført frem til felles prosjekter, men bilorganisasjonene blir formentlig involvert i kampanjen Reis i Norden. Bilorganisasjonene på sin side driver omfattende informasjonsvirksomhet.

3.1.5 Pensjonistreiser

Med bakgrunn i rekommandasjon nr. 8/1980 angående *pensjonisters reisemuligheter* i Norden, pkt. 2, er det igangsatt et prosjekt som tar sikte på konkrete tiltak for å gjøre det lettere for pensjonister å reise i Norden. Prosjektet omfatter kartlegging av pensjonistenes nåværende situasjon som turister samt forslag til rabatter (innkvartering, transporter) og pakketurer for pensjonister.

Prosjektet samordnes med prosjektet Reis i Norden. Pensjonistorganisasjoner involveres i arbeidet. Ministerrådet har tidligere bevilget NOK 47.000 til prosjektet. Budsjetttrammen for 1982 er NOK 100.000.

3.2 Felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen

I de enkelte nordiske land pågår kontinuerlig virksomhet for å fremme turismen gjennom utrednings- og utviklingsarbeid. Det er turistutvalgets oppgave å holde seg orientert om denne virksomhet og stimulere til samarbeid hvor det er hensiktsmessig, særlig hvis slikt samarbeid bidrar til bedre utnyttelse av de knappe utrednings- og utviklingsressurser.

3.2.1 Felles booking-organisasjon

Det vises til det som ble sagt om felles booking-organisasjon i C1/1981. I Nordisk Turistråds regi er det opprettet nasjonale grupper med det formål å utarbeide konkrete forslag til nasjonale løsninger samt, når det blir aktuelt, å skissere hvordan disse eventuelt kan koordineres i et nordisk system.

Spørsmålet om felles booking-organisasjon ble behandlet på turistkonferansen i Helsingfors i september 1981. Det er fremdeles uklart om eller når prosjektet videreføres på nordisk plan. Innom det regionalpolitiske område er det allerede igangsatt et visst samarbeide om et felles booking-system på Nordkalotten. I 1983 kan det bli aktuelt, bl.a. med bakgrunn i dette prosjekt, å kartlegge mulighetene for å harmonisere de regionale og nasjonale systemer.

3.2.2 Turismens langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser

I 1978 ble det på Gotland gjennomført et seminar omkring en nordisk modell for konsekvensanalyse om turismens mere langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser. Det var enighet om at oppfølging av seminaret skulle skje nasjonalt ved at modellen prøves på konkrete oppgaver.

Prosjektene "turismens effekter på økonomi og sysselsetting", "toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn" samt "nordiske markedsundersøkelser" har en viss tilknytning til Gotland-seminaret. Den oppfølging av Gotlandseminaret, som har vært planlagt for 1982 er nå utsatt til 1983/84. Grunnen er bl.a. at toleranse-nivå-prosjektet avsluttes først mot slutten av 1982 samt at det er ønskelig at modellen for vurdering av turismens effekter på økonomi og sysselsetting prøves i praksis før konferansen gjennomføres.

Prosjektet Turismens effekt på økonomi og sysselsetting har bakgrunn i den nordiske modell for konsekvensanalyse av turismens mere langsiktige effekter. I modellens økonomiske avsnitt vises en måte å beskrive turismens innvirkning på økonomi og sysselsetting. For å videreutvikle denne

del igangsatte NT, etter anbefaling fra turistutvalget, et nytt prosjekt for å utarbeide en modell som på en enkel måte beregner og beskriver turismens betydning for økonomien så vel lokalt som nasjonalt samt turismens direkte og indirekte innvirkning på sysselsettingen.

Prosjektet ble avsluttet med en håndbok for beregning av turismens effekter på økonomi og sysselsetting. Håndboken gir en veiledning for personer som skal administrere en slik undersøkelse i et område. Turistutvalget tror at håndboken vil bli et nyttig instrument når avgjørelser skal tas om eventuell utbygging av turisme på lokalt og regionalt nivå.

Prosjektet *Toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn* har også sin bakgrunn i Gotland-seminaret 1978 omkring en modell for konsekvensanalyse av turismens mere langsiktige effekter. Prosjektet har som formål en forbedring av metoder for konsekvensanalyse for reiselivstiltak i lokalsamfunn. Prosjektet konsentreres om negative eller problematiske konsekvenser som en omfattende reiselivsutbygging kan føre med seg for lokalsamfunnet. Det gjelder konflikter mellom menneskelig aktivitet og det fysiske miljø og mellom mennesker med forskjellig interesseutgangspunkt.

Prosjektet, som ble igangsatt sensommeren 1980, ventes avsluttet mot slutten av 1982. De områder som er valgt som prøveområder er Hemsedal kommune (Norge), Sälenfjells området i Malung kommun (Sverige) og Blokhusområdet i Pandrup kommune (Danmark).

Ministerrådet bevilget til prosjektet i 1980 og 1981 NOK 191.000 henholdsvis 108.000. Budsjettrammen for 1982 er NOK 200.000.

3.2.3 *Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden*

I C1/1981 ble det antydnet at det muligens var behov for ytterligere utredninger i anledning av rapporten "Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden" (NU A 1979:13). Etter nærmere behandling vedtok turistutvalget å avvente en pågående norsk undersøkelse før et nordisk prosjekt på området tas opp til drøfting. Dette blir muligens først i 1984/85.

På den annen side er det materiale som finnes i den ovennevnte rapport delvis foreldet. Turistutvalget har vedtatt å la dette materiale oppdateres med henblikk på vurdering av utviklingen de siste årene. Budsjettrammen er NOK 60.000. Arbeidet vil bli gjennomført i 1982 eller 1983 avhengig av budsjettsituasjonen.

3.2.4 *Utdannelse*

Kursprogram for *toppledere i hotell- og restaurantbransjen* ble gjennomført i 1980 på selvfinansierende grunnlag (deltakeravgifter). Turistutvalget har tatt opp spørsmålet om videreføring av kursene med Nordisk hotell- og restaurantforbund som muligens kunne overta ansvaret for og gjennomføring av kursene i samarbeid med Dansk Management Center og/eller Institutet för företagsledning.

Det er ikke blitt klarlagt om kursusvirksomheten fortsetter respektive

hvilket organ overtar ansvaret for gjennomføringen. Ministerrådet håper å kunne gi nærmere beskjed i melding om rek. nr.13/1974.

Håndboken Reiseliv i Norden utkom ved årsskiftet 1977/78. Det er konstatert behov for en mere generell basert fagbok om turisme enn den første utgave, som primært formidler grunnfakta om de enkelte land som turistdestinasjoner. Det tas sikte på å utforme boken slik at den gir både overblikk over og innblikk i turismens forskjellige aspekter samt at den skal kunne brukes såvel i undervisning som av politikere, myndigheter, turistorganisasjoner og selve næringen.

Det tas sikte på å igangsette revideringen i 1982.

Som nevnt under pkt. 3.1.3 er turistutvalget innstilt på å arrangere et nytt *seminar for utdannelsesledere m.m.* Utviklingen på utdannelses- og forskningsområdet har vært slik at behovet for et nytt seminar er stort. Gjennom erfaringsutveksling og faglig kontakt vil deltakerne kunne spre kunnskap om situasjoner på fagområdet i de ulike land samt legge grunnlag for et stimulerende samarbeid institusjonene imellom.

3.2.5 *Kulturturisme*

I sin betenkning over C1/1980 uttaler Nordisk Råds trafikkutvalg bl.a. at større vekt bør legges på å utvikle turismens kulturelle aspekter. Prosjektgruppen for Reis i Norden har vært i kontakt med Kultursekretariatet for å drøfte hvordan kultursiden kan bidra til kampanjen. Forøvrig kan det bli aktuelt å ta opp spørsmålet om turisme og kulturelle arrangementer på et fremtidig seminar.

3.3 *Nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål*

Når det er hensiktsmessig samråder og samarbeider turistutvalgets medlemmer i forbindelse med internasjonale møter om turisme. Dette gjelder især møter i OECD's turistkomité hvor man har forsøkt å komme fram til et felles standpunkt respektive utarbeide felles innlegg i saker av nordisk interesse. Turistutvalget legger stor vekt på det samarbeid som finner sted i OECD's turistkomité. Dette gjelder især den turiststatistikk som samles i komitéen og som er av betydelig nytte for turistmyndighetene.

Blant andre saker som turistutvalget har behandlet i internasjonal sammenheng er de nordiske lands muligheter til å gjøre noe i anledning av en tysk dom som kan medføre diskriminering av handikappede turister. OECD's turistkomité har nå uttalt at handikappedes reiser bør oppmuntres samt anmodet medlemslandene om å forhindre at handikappede turister diskrimineres.

I OECD er det igangsatt drøftelser vedrørende handelsrestriksjoner for varer og tjenester medlemslandene imellom. Drøftelsene omfatter også turisme. Saksforholdene kan bli aktuelle i nordisk sammenheng.

3.4 Regionalt samarbeid

Vesentlig del av nordisk regionalt samarbeid på turistområdet skjer på Nordkalotten under Nordkalottkomitéen. Prosjektvirksomheten er omfattende. Turistutvalget holdes orientert om denne virksomhet.

4. Prosjektvirksomheten etter 1983

I ovenstående er det redegjort for prosjektvirksomheten på turistområdet i 1981 og prosjektplanene for 1982 og 1983. Noen av prosjektene fortsetter i 1984. Det gjelder avslutning av markedsundersøkelsene og eventuell oppfølging av kampanjen Reis i Norden. Videreføring resp. igangsetting av prosjekter på områdene kapasitetsutnyttelse og felles booking-organisasjon kan bli aktuelle. Seminarvirksomheten fortsetter formentlig.

Andre prosjektidéer er blitt fremmet, men det er for tidlig å si om de er hensiktsmessige for nordisk gjennomføring. Videre kommer turistutvalget, i samråd med NT å ta hensyn til Nordisk Råds uttalelser og rekommandasjoner.

*TILLÄGG 1***Arbetsplan för det nordiska energisamarbetet**

fastställd av Nordiska ministerrådet (energiministerna) den 9 februari 1982

1. Inledning

I syfte att intensifiera det nordiska energisamarbetet fastställde Nordiska ministerrådet (energiministerna) i april 1980 vissa riktlinjer för det fortsatta energipolitiska samarbetet. Man var också eniga om att hålla regelbundna energiministtermöten. Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik fick i uppdrag att på grundval av de givna riktlinjerna utarbeta en arbetsplan för det nordiska energisamarbetet.

Föreliggande arbetsplan bygger på det arbete som under ämbetsmannakommitténs ledning under 1980-81 bedrivits i en rad arbetsgrupper med företrädare för de nordiska ländernas energi- och industridepartement samt nationella myndigheter och forskningsorgan på energiområdet. Arbetet har dokumenterats i bl.a. rapporterna "Energihushållning i Norden" (NU 1981:2), "Nordisk samarbete på energisystemanalyseområdet", "Introduktion af nye og vedvarende energikilder" (NU 1981:8).

I rapporterna, som behandlats av ministerrådet vid dess möten den 27 februari och 4 september 1981, har en rad förslag framlagts till samsamarbetsområden och -aktiviteter inom respektive delområde. De projektprogram för olika delområden, som redovisas i arbetsplanen bygger i huvudsak på dessa förslag.

Arbetsplanen avser vad gäller projektprogrammen i princip 1982-83. En revision och uppdatering av arbetsplanen bör därefter ske. Inom ramen för energiforskningssamarbetet bör en rullande årlig planering ske.

Den totala kostnaden för de projektprogram som redovisas i planen kan för 1982 uppskattas till ca 10 milj. NOK. Härav torde ca 2 milj. NOK komma att finansieras genom medel från Nordisk industrifond och Nordiska ministerrådets allmänna budget. Dessa medel avses i första hand täcka sådana projekt eller projektkostnader där en nordisk finansiering är ändamålsenlig. Huvudfinansieringen av de i programmet ingående projekten avses ske genom beviljningar över nationella budgetar för energiforsknings- och allmänna energipolitiska ändamål.

I vilken utsträckning samsamarbetsprojekt kan genomföras beror således på vilka medel som nationellt kommer att anvisas för dessa ändamål samt i sista hand att projekten uppfyller de krav som kan komma att ställas av berörda nationella anslagsbeviljande organ och myndigheter.

Koordineringen och tillvaratagandet av samsamarbetsmöjligheterna inom energiforskningsfältet i Norden bör i första hand åvila de nationella programstyrande organen, som för detta ändamål bör utse en nordisk kontaktgrupp.

2. Energihusholdning

Med henblik på at udbygge samarbejdet på energihusholdningsområdet blev der i februar 1981 ved energiministrenes møde i Stockholm fremlagt en rapport: "Energihusholdning i Norden." I rapporten er angivet et forslag til samarbejdsprogram på dette delområde, og dette program blev godkendt af ministrene. I overensstemmelse med dette program er der i 1981 gennemført 3 seminarer angående centrale felter på energihusholdningsområdet. Disse seminarer omfatter vurdering og styring af forsøgsbygningsvirksomhed, uddannelse inden for energihusholdningsfeltet samt erfaringer og analysemetoder til evaluering af resultaterne af energibesparelseskampanjer.

Som resultat af de i 1981 gennemførte seminarer kan det nævnes, at der er taget initiativ angående samarbejde vedrørende forsøgsbygninger, herunder tilrettelæggelse af udveksling af information mellem de nordiske lande, inden disse omkostningskrævende projekter igangsættes. Endvidere er der planlagt koordinering af resultater og information vedrørende energisparekampanjer fremover. Denne informationsudveksling gennemføres mellem de enkelte landes energisparekomiteer og omfatter også information om testforsøg, herunder måling af resultaterne af gennemførte kampanjer. Endelig er der oplæg under udarbejdelse angående energispareuddannelse i de nordiske lande, herunder tilrettelæggelsen af denne uddannelse, således at der kan opstå en vekselvirkning mellem de kurser, der tilrettelægges i de forskellige nordiske lande.

I foråret 1982 gennemføres 2 seminarer: ét om rådgivningsvirksomhed angående energibesparelser for husejere, driftspersonale m.v. samt et seminar om kommunal og regional energiforsyningsplanlægning. En række projekter planlægges igangsat i 1982. Foruden det allerede nævnte samarbejde angående forsøgsbygningsvirksomhed, vil der blive gennemført en komparativ analyse af nordiske tiltag på energiøkonomiseringsområder. Endvidere planlægges gennemført et projekt om gensidige udvekslinger af erfaringer angående prototyper og demonstrationsprojekter i industrien på energihusholdningsområdet, samt udarbejdelse af et nordisk register over energiøkonomiske prøvehuse.

For dette felt er der udarbejdet et arbejdsprogram.

3. Energisystemanalyseområdet

Angående samarbejdet mellem de nordiske lande på energiplanlægnings- eller energisystemanalyseområdet behandlede energiministrene ved deres møde den 4. september 1981 i Halden en rapport om dette emne og godkendte iværksættelsen af flere nordiske samarbejdsprojekter. I de nordiske lande gennemføres løbende udarbejdelse af energiplaner, og det er hensigten fremover gennem kontakt mellem de ansvarlige for udarbejdelse

sen af disse planer at identificere områder, hvor fælles nordiske tiltag er relevante. Og sådanne tiltag kan bestå i samarbejde vedrørende centrale problemstillinger, der benyttes ved udarbejdelsen af og analyserne af det energiplanlægningsarbejde, der udføres i de enkelte nordiske lande. Med henblik på at identificere sådanne centrale områder afholdes bl.a. et symposium om energiplanlægningen i midten af 1982. Angående de tidligere nævnte projekter startes i 1982 et forprojekt angående lokal energiplanlægning og et forprojekt til en varmforsyningsstudie.

For dette felt er der udarbejdet et arbejdsprogram.

4. Introduktion af nye og vedvarende energikilder

Vedrørende samarbejdet angående introduktionen af nye og vedvarende energikilder godkendte energiministrene på deres møde den 4. september i Halden en rapport om dette emne. I denne rapport foreslås gennemført en række samarbejdsaktiviteter angående såvel introduktionen af energikilderne som energiforskningen generelt.

Med henblik på at fremme samarbejdet vil der ske en informationsudveksling mellem energiadministrationerne i de nordiske lande angående de lovregler og økonomiske forhold, der påvirker anvendelsen af nye og vedvarende energikilder. I nogle lande pågår udredningsarbejder og analyser samt egentligt lovforberedende og lovrevisionsarbejde vedrørende miljøbestemmelser, koncessionsspørgsmål, skatter og afgifter og ikke mindst subsidiespørgsmål. I andre lande er der behov for at etablere lovregler og bestemmelser for brugen af vedvarende energianlæg. Med henblik herpå er der i den nævnte rapport lagt op til en koordination af disse bestræbelser mellem de nordiske lande, herunder en vurdering af mulighederne for at harmonisere bestemmelserne.

Prøvestationer etableres nu i Danmark og Sverige med henblik på afprøvning og godkendelse af visse anlægstyper, for eksempel varmepumper, fyringsanlæg, små vindkraftanlæg og solfangere, i såvel kvalitets- som sikkerhedsmæssig henseende. Som et led i prøvestationsvirksomheden formidles tekniske informationer til producenter og forbrugere, hvilket giver baggrund for at øge kravene til blandt andet anlæggenes driftssikkerhed og holdbarhed. Hvad angår afprøvningen af vedvarende energianlæg, er det planlagt at undersøge mulighederne for fastlæggelse af fælles kriterier og prøveprocedurer samt et samarbejde mellem de nordiske prøvestationsvirksomheder. En særlig nordisk arbejdsgruppe vil i løbet af foråret 1982 vurdere mulighederne for samarbejde mellem prøvestationerne.

Endvidere tænkes gennemført et samarbejde mellem de nordiske lande angående de demonstrationsprojekter, som gennemføres for at fremme udbredelsen af vedvarende energianlæg. Et specielt demonstrationsprojekt kan opbygges, såfremt kommuner og mindre bysamfund drøfter et samar-

bejde om indførelsen af nye og vedvarende energikilder til integreret delvis energiforsyning som led i den lokale energi- og varmeplanlægning, der finder sted i flere af de nordiske lande.

Endvidere vil der blive etableret et samarbejde vedrørende forbrugeroplysning om vedvarende energianlæg, og det overvejes at harmonisere opstillingen af kravene til anlæggenes ydelser gennem fastsættelse af fælles funktionsnormer for anlæggene. Endvidere drøftes mulighederne for en informationsudveksling og eventuelt yderligere samarbejde ved indførelsen af garanti- og serviceordninger for visse energianlæg.

Foruden de nævnte generelle samarbejdsområder er der lagt op til en række konkrete projekter som planlægges gennemført i løbet af 1982 angående introduktionen af nye og fornybare energikilder. Disse projekter omfatter blandt andet en undersøgelse vedrørende de lovmæssige og økonomiske aspekter ved integration af vindkraftanlæg i el-nettet, et nordisk katalog over mindre vindmøller, samarbejde om design af nye komponenter, forsøg med konstruktion og styring af et diesel-vindkraftværk, et nordisk katalog over varmepumper, en undersøgelse om det hidtil gennemførte arbejde i Norden vedrørende introduktionen af mindre varmepumper, samt en undersøgelse vedrørende de regler og bestemmelser, som påvirker anvendelsen og markedsføring af solvarmeanlæg i Norden.

5. Alternative drivmidler

På Nordisk Råds 29. session i København i 1981 blev der vedtaget en rekommandation angående nordisk samarbejde vedrørende fremstilling af alternative drivmidler. På baggrund af denne nedsatte de nordiske energiministre på deres møde den 26.8.1981 i Helsingfors en særlig arbejdsgruppe, der fik til opgave at redegøre for den strategi, der udformes på dette område i de enkelte lande samt at informere og kortlægge de introduktionsbestræbelser, der pågår, herunder også redegøre for miljøkonsekvenserne. Endvidere vil arbejdsgruppen gensidigt informere om de produktionsmuligheder, der kan være aktuelle i de nordiske lande samt udarbejde en rapport om mulighederne fremover for anvendelse af syntetiske drivmidler i de nordiske lande baseret på erfaringerne med de introduktionsforsøg, der pågår.

Som udgangspunkt for arbejdet i gruppen har man baseret sig på methanol som drivmiddel, men arbejdsgruppen vil også belyse koblingen til andre brændstoffer.

I gruppen er repræsenteret de statslige myndigheder og berørte nordiske industrivirksomheder.

Ud over den ovennævnte rapport om mulighederne fremover for anvendelse af syntetiske drivmidler i de nordiske lande er gruppen i færd med at kortlægge de lovbestemmelser, som gælder i Norden på dette område. Denne kortlægning vil lede op til forslag om fælles bestemmelser koordineret med andre internationale bestemmelser på området.

Herudover diskuteres og tilrettelægges en række konkrete projekter angående introduktion om forskning vedrørende alternative drivmidler. Disse projekter omfatter blandt andet testforsøgene med biler og busser i de nordiske lande samt forskningen vedrørende fremstilling af methanol fra tørv og ved. Arbejdet i gruppen foregår i samarbejde med repræsentanter for de nordiske organer for transport og miljø.

6. Energiforskning

Baggrunden for ønsket om et intensivt samarbejde på energiforskningsområdet mellem de nordiske lande er den meget kraftige ekspansion, som er sket i de nordiske landes offentligt finansierede forskning og udviklingsaktiviteter på energiområdet. Specielt er forskningsaktiviteterne på feltet nye og vedvarende energikilder vokset kraftigt i de seneste år; således andrager alene de beløb, som de nordiske lande satser på dette område cirka 325 millioner DKK i 1980 og cirka 450 millioner DKK i 1981.

Med henblik på at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande både hvad angår forskningen og introduktionen af vedvarende energikilder arrangeredes i 1982/83 6 nordiske seminarer vedrørende: sæsonlagring af varme, bølgeenergi, bioenergi, tørveenergi, fjernvarmedistribution, samt erfaringer med store varmepumper.

Endelig gennemføres i projektform en fælles evaluering af forskningsresultaterne angående mulighederne for sæsonlagring af varme i jord, vand og klippe. Herudover gennemføres en fælles evaluering af forskningen og de tekniske systemer, der anvendes på bioenergiområdet i dag.

For feltet introduktion af nye og vedvarende energikilder samt forskningen på dette område er der opstillet et arbejdsprogram.

Arbetsprogram

Energihusholdning	Emne	TID			Ansvarlig	Land
		81	82	83		
			JFMAMJ	JFMAMJ		
			JASOND	JASOND		
Seminarer	1) Seminar om vurdering og styring af forsøgsbygningsvirksomhed	15. - 16. okt.			VTT laboratoriet for byggnadsøkonomi	Finland
	2) Seminar om uddannelse inden for energibesparelsesfeltet	22. okt.			Statens industriverk	Sverige
	3) Seminar om erfaringer samt analysemetoder til evaluering af resultaterne af energibesparelseskampagner	10. - 11. dec.			Energiministeriet	Danmark
	4) Seminar om rådgivningsvirksomhed angående energibesparelser for husejere, driftspersonale m. v.		19. - 20. april		Boligministeriet	Danmark
	5) Seminar om kommunal og regional energiforsyningsplanlægning		maj 82		Statens industriverk	Sverige
Projekter	a) Nordisk register over økonomiske prøvehuse				VTT laboratoriet for byggnadsøkonomi	Finland
	b) anvendelse af systemanalyse til bedømmelse af opnåede resultater på energibesparelseområdet				Gruppen for ressourcestudier	Norge
	I. En komparativ analyse af nordiske tiltag for energiøkonomisering					
	II. Bedømmelse af metoder					
	III. Vurdering af sammenhængen mellem indsatsen på energibesparelseområdet og energiprognoserne					
	c) Spredning af information dels nationalt dels på nordisk basis om prototyper og demonstrationsprojekter i industrien på energihusholdningsområdet.				Olie- og energidepartementet	Norge
	d) Konkurrence om det mest resourcevenlige træhus i Norden		prisuddeling 12. maj 1982		Træinformation	Sverige
	e) Energirelaterede prøvningsmetoder med tilhørende regler for egenskabsdeklaration				NKB, Nordtest, INSTA og NBS	
	f) Undersøgelse angående muligheder af komponentindrettede bygningsbestemmelser på energiområdet				NKB, INSTA og NBS	
	g) Informationsudveksling ang. distribution og anvendelse af fast brændsel				Skellefteå kommune og NÅT	Sverige

Arbejdsprogram

Nye og fornybare energikilder	Emne	TID			Ansvarlig	Land
		81	82	83		
			JFMAMJ	JFMAMJ		
			JASOND	JASOND		
Seminarer	1) Sæsonlagring af varme					S
	2) Bølgeenergi					N
	3) Bioenergi			beg. 83		DK
	4) Tørveenergi			beg. 83		F
	5) Fjernvarmedistribution		efterår 82			DK
	6) Erfaringer med store varmepumper			uge 34	Instituttet for kuldeteknik DEFU	N
Projekter angående introduktionen af nye og fornybare energikilder	a) Udredning vedrørende lovgivningsmæssige og økonomiske aspekter ved anvendelse af vindkraftanlæg herunder integration i elnettet					Danmark
	b) Nordisk katalog over mindre vindmøller				Prøvestationen for mindre møller DK	Danmark
	c) Nordisk samarbejde om design af komponenter til mindre vindmøller				Prøvestationen for mindre møller DK	Danmark
	d) Forsøg med konstruktion og styring af diesel-vind-anlæg				Prøvestationen for mindre møller DK	Danmark
	e) Nordisk katalog over mindre varmepumper				BFR i samarbejde med NBS-E	Sverige
	f) Udredning angående det hidtige arbejde i de nordiske lande med introduktion af små varmepumper				BFR i samarbejde med NBS-E	Sverige
	g) Samarbejde mellem 5 nordiske mindre bebyggelser angående anvendelsen af nye og vedvarende energikilder, forprojekt					
Projekter angående forskningen på området nye og fornybare energikilder	A) Fælles evaluering af forskningsresultaterne angående mulighederne for sæsonlagring i jord, vand, klippe					Sverige
	B) Fælles evaluering af forskningen og de tekniske systemer, der anvendes på bioenergiområdet i dag					Finland
	C) Rapportering, brochuremateriale, fælles informationsvirksomhed				Nordisk Ministerråd	

Arbejdsprogram

Methanol	Emne	TID			Ansvarlig	Land
		81	82	83		
			JFMAMJ JASOND	JFMAMJ JASOND		
Projekter	1) Methanol-diesel-forsøg med busser i bebyggede områder				Teknologisk I Norsk Methanolgruppe Svensk Methanol Statens tekniske anstalt Energistyrelsen Nordisk Ministerråd	DK N S F I
	2) Rapport indeholdende oplæg til harmonisering af bestemmelser på methanolområdet og andre alternative drivmidler i de nordiske lande på baggrund af fremtidig drivmiddelevendelse				Nordisk Ministerråd	
	3) Rapport angående mulighederne fremover for anvendelsen af syntetiske drivmidler i de nordiske lande baseret på erfaringerne med de introduktionsforsøg der pågår				Nordisk Ministerråd	
	4) Teknisk udvikling og forsøgsprogram for fremstilling af methanol af syntesegas fra tørv og biomasse				Finland	
	5) Multiblendforsøg				Teknologisk Institut Svensk Methanol Norsk Methanolgruppe Neste	Danmark
	6) Forsøg med transport af methanol med båd					

Arbejdsprogram

System-analyse	Emne	TID			Ansvarlig	Land
		81	82	83		
			JFMAMJ JASOND	JFMAMJ JASOND		
Seminarer	Energiplanlægnings-symposium			Uge 24	Nordisk Ministerråd	Island
Projekter	a) energiplanlægning lokalt forprojekt				Nordisk institut for by- og regionsforskning Nordiske forsøgsanlæg	Norge
	b) Varmeforsyningsstudie forprojekt					

7. Kol

Enligt tidigare beslut av ministerrådet pågår ett utredningsarbete rörande gemensam kolimport, främst inriktat på kolhamnsfrågor. En första rapport om befintliga kolhamnar och planer på utbyggnad i de nordiska länderna har publicerats. Utredningsarbetet skall nu vidareföras för att avslutas år 1982. I det fortsatta arbetet skall ekonomiska kalkyler upprättas för olika lösningar i kolhamnsfrågan. Bl.a. skall s.k. flerhamnslösningar studeras närmare. Vidare skall förutsättningarna att utnyttja befintliga nordiska hamnar klarläggas närmare.

Nordiskt samarbete för att utveckla koltillgångarna i Mocambique diskuterats. En svensk-finsk arbetsgrupp har bildats för att genomföra ett projekt innehållande bl.a. provborrningar och annat arbete för att kartlägga koltillgångarna i Mocambique. Arbetet finansieras i båda länderna med biståndsmedel. Projektet följs av de övriga nordiska länderna.

Ett informellt samarbete pågår också beträffande Kol-Hälsa-Miljö som genomförs i Sverige. En fortlöpande information om resultaten från arbetet lämnas till berörda departement och energiföretag i de nordiska länderna.

8. Olja och naturgas

Enligt riktlinjerna för det energipolitiska samarbetet bör behovet av samarbete mellan de statliga oljebolagen inom områdena prospektering, inköp, samtransporter och raffinering närmare klarläggas.

I september 1981 genomfördes i ministerrådets regi i Vedbæk i Danmark ett nordiskt gasnätseminarium med deltagande av företrädare för nationella gasföretag och energiadministrationerna. Vid seminariet presenterades och diskuterades nationella planer på distribution och transport av naturgas samt ekonomi och säkerhet i detta sammanhang. Seminariet har dokumenterats i en rapport.

De nationella energimyndigheterna och företagen D.O.N.G., Swedegas, Statoil och Neste samt Nordiska ministerrådets sekretariat har vidare etablerat kontakt med sikte på framtida samarbete. Sålunda har en kontaktgrupp bildats med deltagare från ovan nämnda företag och myndigheter. Nämnda bolag har vidare etablerat en arbetsgrupp för samarbete i säkerhetsfrågor vid uppbyggnad av gasnätssystem. Initiativ har också tagits att utvidga den dansk-svenska myndighetsgruppen, som bildats i samband med planeringen av den dansk-svenska ledningen, till att omfatta även norska och finska deltagare.

Bland annat med utgångspunkt från möjligheterna till fynd av gas utanför den nordnorska kusten tog Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) initiativ till en utredning "Naturgass i Nord" (NU 1981:13). Utredningen har behandlat alternativet att gas eventuellt ilandföres i Norge och

vidare sett på möjliga konsekvenser av distribution och vidaretransport på Nordkalotten och genom Skandinavien till kontinenten. Detta alternativ kan eventuellt skapa förutsättningar för introduktion i stor skala i Norden av en ny energikälla och råvara. Det är ännu inte klarlagt om de resursmässiga förutsättningarna för en sådan utveckling finns. Vidare kan den skisserade transportmöjligheten bara vara ett bland flera alternativ som kommer att undersökas närmare. I detta sammanhang pågår som bekant utredningar i Norge och Sverige för att få klarlagt förhållanden i anknnytning till rörtransport av gas.

Uppföljningen och utvecklingen av de möjligheter som är knutna till naturgasreserverna i Norden (Norge och Danmark) är intressanta i nordiskt samarbetsperspektiv. Vid de tillfällen när t.ex. konkreta projekt på energi- och industriområdet kan ha betydelse i gemensamma regionala problemområden kan ett vidare nordiskt samarbete vara fördelaktigt. Eventuella projekt på energi- och industriområdet kan avtalas mellan två eller flera av de nordiska länderna. Med tanke på den betydelse sådana avtal kan få för hela Norden är det viktigt att de som är direkt involverade så långt det är möjligt lämnar information i nordiskt sammanhang.

I syfte att stärka det nordiska samarbetet på olje- och gasområdet har ministerrådet beslutat att ge ämbetsmannakommittén i uppdrag att identifiera och framställa förslag till undanröjande av de hinder som idag kan existera beträffande ett mera substantiellt samarbete inom olje- och gasområdet i Norden – till exempel på områden som inköp, raffinering, transport, prospektering, utvinning, utbildning och utbyte av tekniskt kunnande. Kommittén skall avlägga rapport till ministerrådet innan utgången av år 1982.

9. Nordiskt samarbete i internationella energipolitiska frågor och på energibiståndsområdet

Enligt riktlinjerna för energisamarbetet bör internationella energifrågor där en koordinerad nordisk hållning kan vara fördelaktig fortlöpande tas upp till behandling i ministerrådet. Under 1981 har diskuterats förberedelserna inför och uppföljningen av FN-konferensen i Nairobi om nya och förnybara energikällor som ägde rum i augusti 1981.

I anknnytning till denna fråga har även möjligheterna till en koppling mellan det nordiska samarbetet på energiområdet och samarbetet på biståndsområdet diskuterats. I riktlinjerna pekas på att möjligheterna till nordiskt samarbete på energibiståndsområdet, speciellt i fråga om introduktion av nya och förnybara energikällor borde undersökas. Denna fråga har följts upp i kontakt med ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor och Nordiska investeringsbanken.

Det står klart att energiområdet tillmäts ökande betydelse i det internationella biståndssamarbetet. I de nordiska ländernas biståndssamarbetet

med länder i tredje världen har energiområdet också efterhand fått en ökad tyngd. Nordiskt samarbete på detta område skulle förbättra möjligheterna att tillgodose utvecklingsländernas behov när de nordiska länderna, vad gäller kunnande på energiområdet, i viss mån kompletterar varandra. Den kommande nordiska projektexportfonden borde kunna tjäna som ett instrument för att främja samarbete på energibiståndsområdet. Som en första praktisk åtgärd har betslutats att en registrering skall ske av de enskilda ländernas kunnande och att denna information skall ställas till investeringsbankens, projektexportfondens och de nationella biståndsorganens förfogande.

Förhållanden synes sålunda ligga väl tillrätta för ett nordiskt samarbete på detta område. Utvecklingen torde dock i hög grad vara avhängig av mottagarländernas vilja och möjligheter att ta emot bistånd på energiområdet. Möjligheterna till praktiska framsteg synes också i hög grad vara knutna till investeringsbanken och projektexportfonden och förutsättningarna för dessa organ att bygga upp kontakter med nationella och internationella biståndsrådgivare samt att påta sig en koordinerande och aktiv roll i planläggnings- och investeringsfaserna i sådana biståndsprojekt där engagemang från flera nordiska länder kan bli aktuellt.

10. Övrigt energisamarbete

Inom ramen för *Nordiska kontaktorganets för atomenergifrågor* verksamhet pågår ett flerårigt projektprogram rörande säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet. Planerna för detta projektarbete har redovisats i NU 1980:15. Programmet finansieras till en betydande del med nordiska medel från den energipolitiska och miljöpolitiska sektorn.

Nordisk industrifond har sedan 1976 haft nordiska ministerrådets uppdrag att utöver den industriellt inriktade verksamheten ansvara för FoU-samarbetet inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Under åren 1976–1978 tillfördes fonden utöver de ordinarie anslagen totalt 5,6 MSEK över ministerrådets allmänna budget för insatser på energiområdet. Från och med 1979, då fonden infördes som en institution på ministerrådets allmänna budget, har medel för insatser på energiområdet ingått i de årliga anslagen.

Fonden har under perioden 1976 – 1981 beviljat ca. 18 MSEK till 49 olika projekt. Fondens projektstöd har normalt utgjort en delfinansiering av projekten och den totala projektkostnaden kan uppskattas till ca. 65 MSEK.

Fondens projektstöd har fördelat sig på olika energisektorer enligt följande:

	Antal projekt	Belopp
MSEK		
Energiproduktion	12	ca 4
Energidistribution och -ackumulering	8	ca 2
Energianvändning inom industrin	19	ca 11
Övrigt	10	ca 1

Genom *Nordel* tillvaratas samarbetsmöjligheterna i Norden på elproduktions- och -distributionsområdet. Samkörningen och det dagliga utbytet av kraft mellan de nordiska ländernas el-nät säkrar ett effektivt utnyttjande av tillgänglig kraft och bidrar till att utjämna kort- och långsiktiga belastningsvariationer.

Arbetet inom Nordel bedrivs i drift-, planerings- och värmekraftutskott; i utskottens undergrupper; i informations- och bränslekommittéerna; genom kontaktmännen för statistik och FoU samt inom Nordels sekretariat.

På initiativ av Nordiska ministerrådet är danska staten sedan 1981 representerat i Nordel.

Beträffande nya samkörningsförbindelser har beslut fattats av intressenterna om att bygga ytterligare en 400 kV förbindelse mellan Själland och sydsverige för idrifttagning 1985. De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att öka kapaciteten på likstömsförbindelserna mellan Sverige och Jylland resp mellan Norge och Jylland studeras också.

11. Organisation och finansiering av det nordiska energipolitiska och energiforskningssamarbetet

Energipolitiken är till sin karaktär tvärsektoriell. Samarbetsaktiviteter och projekt av energipolitiskt intresse pågår redan på nordiskt plan och kan förväntas på bl.a. bygg, industri, miljö, transport och konsumentområdet. Ändamålsenliga kontakt- och samarbetsformer med dessa sektorer bör eftersträvas.

Avsikten med en intensifiering av det nordiska energisamarbetet skall ej vara att skapa några nya institutioner. Ett fortsatt effektivt utnyttjande av befintliga nordiska institutioner främst Nordisk industrifond samt skapande av ändamålsenliga kontaktformer mellan de nordiska ländernas nationella energimyndigheter, -forskningsorgan och -institutioner bör istället eftersträvas.

För att öka informationsutbytet om de nordiska ländernas energiforskningsprogram samt för att tillvarata koordinerings- och samarbetsmöjligheter

terna på energiforskningsområdet utan att skapa nya nordiska institutioner har ministerrådet (energiministrarna) enats om följande:

- a. En nordisk kontaktgrupp för energiforskning utses på prov för en period av två år.
- b. Kontaktgruppen bör vara sammansatt av företrädare för de centrala programstyrande organen på energiforskningsområdet i de nordiska länderna samt, i den utsträckning det är önskvärt, representanter för energiadministrationerna. Relevanta nordiska institutioner och organ kan också vara representerade i kontaktgruppen som observatörer.
- c. I kontaktgruppen bör en rullande planering av energiforsknings samarbetet mellan de nordiska länderna ske.
- d. Det förutsattes härvid, att samarbetsprojekt företrädesvis finansieras med nationella medel och att en ändamålsenlig fördelning mellan länderna sker. För sådana projekt eller projektkostnader som ej kan täckas av nationella medel t. ex. vissa arvodes- och resekostnader samt dokumentation m.m., bör nordiska medel kunna tas i anspråk.
- e. Kontaktgruppen framlägger årligen i juni för Nordiska ministerrådet en lista över pågående och planerade nordiska samarbetsprojekt på sitt område. Samtidigt anges anspråk på medel från ministerrådets allmänna budget för kommande år.
- f. Kontaktgruppen framlägger vidare varje höst förslag till nordisk budget för samarbetet inom sitt område de närmast kommande åren.
- g. NKA kommer fortsatt ha ansvar för samarbetet inom atomenergiområdet och de speciella uppgifter med internationell anknytning som hittills åvilat kontaktorganet. I budgethänseende för sin nordiskt finansierade projektverksamhet blir kontaktorganet även i fortsättningen underställt Nordiska ministerrådet. Vissa av NKA:s projekt torde också fortsättningsvis komma att finansieras med medel avsedda för det nordiska miljöpolitiska samarbetet.
- h. Nordisk industrifond bör fortsatt ha till uppgift att främja nordiskt energi-FoU-samarbete i huvudsak inom industrin, men också genom stöd till sådana projekt där en nordisk finansiering är ändamålsenlig.

Arbetsplan för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet

fastställd av Nordiska ministerrådet (industriministrarna) den 9 februari 1982

1. Inledning

På det industripolitiska området har ett erfarenhetsutbyte och samarbete bedrivits mellan de nordiska länderna sedan länge. Nordiska ministerrådet lade i december 1972 fram ett handlingsprogram rörande industri, regional- och miljöpolitik. Som följd av handlingsprogrammet inrättades 1973 Nordisk industrifond och Nordtest. Samma år upprättades också ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik. Samtidigt med att Nordtest 1979 flyttades över från fondens till ministerrådets allmänna budget förstärktes organets verksamhet. 1976 upprättades Nordiska investeringsbanken som genom finansiering av investeringsprojekt och export är en betydelsesfull faktor för nordiskt industrisamarbete. Nordiska ministerrådet genomförde 1976-77 en utredning om nordiskt samarbete på det råvaru- och resurspolitiska området. Som en följd av utredningen inleddes 1980 en geologisk kartläggning av Nordkalotten. I utredningen föreslogs också nordiskt samarbete på projektexportområdet. Efter ytterligare utredning fattade ministerrådet 1981 beslut i denna fråga. Under de senaste åren har yrkanden framförts på ett mer aktivt nordiskt industripolitiskt samarbete, framförallt från Nordiska rådet och den nordiska fackföreningsrörelsen men också från näringslivshåll och i den allmänna debatten.

1980-talet ställer det nordiska ekonomiska samarbetet inför nya frågeställningar och utmaningar. Den utdragna lågkonjunkturons effekter på industrisysselsättningen förstärks också av strukturellt betingade påfrestningar. Arbetslösheten i de flesta nordiska länderna är oacceptabelt hög. För att lösa de ekonomiska problemen i våra länder, måste den konkurrensutsatta sektorn stärkas. En av de viktigaste uppgifterna är att förbättra den internationella konkurrenskraften hos de nordiska ländernas näringsliv. En särskild utmaning i detta hänseende utgör den snabba och resurskrävande tekniska utvecklingen.

Att förstärka industrins internationella konkurrenskraft är framförallt en uppgift för den nationella ekonomiska politiken i varje enskilt nordiskt land. Det finns dock speciella förutsättningar att också genom nordiskt samarbete stärka industrins ställning. Gemensamma åtgärder kan baseras bl.a. på en betydande ekonomisk integration på företagsplanet och en utvecklad internordisk handel. En förstärkning av Nordens roll som hemmamarknad och det nordiska tekniska FoU-samarbetet ger också en bredare bas och ökad styrka åt de nordiska ländernas industrier på världsmarknaden. Samarbete mellan företag i skilda nordiska länder kan vidare

bidra till ett effektivare utnyttjande av de produktiva resurserna i Norden.

Det är väsentligt att i det fortsatta arbetet också beakta naturliga begränsningar i samarbetsmöjligheterna. Dessa begränsningar orsakas bl.a. av de nordiska ekonomiernas omvärldsberoende och av vissa olikheter i den allmänna ekonomiska politiken i vilken industripolitiken endast är en del. Gemensamt för de nordiska länderna är också att statsmakterna har ett begränsat inflytande över investeringsbesluten i näringslivet och att initiativet till samarbete mellan företag i huvudsak ligger hos dessa själva.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) har mot denna bakgrund funnit det angeläget att systematiskt se över både innehåll och former för det nordiska samarbetet på det industripolitiska området i syfte att därigenom bättre tillvarata existerande och framtida samarbetsmöjligheter. För att åstadkomma effektivitet och fasthet i detta arbete har ministerrådet beslutat anta följande långsiktiga arbetsplan.

2. Teknisk forskning och utveckling

En aktiv teknisk forskning och utveckling är en förutsättning för industriell produktförnyelse och ökade produktivetsförbättrande åtgärder. Detta är inte minst viktigt i dagens situation med moderat ekonomisk tillväxt och har erkänts av ministerrådet genom betoning av begreppet tekniken och framtiden.

Industristrukturen i Norden är präglad av många små och medelstora företag. Detta ställer stora krav på ett effektivt system för utnyttjande av tillgängliga forskningsinstitutioner och på kunskapsförmedling från såväl inhemska som utländska forsknings- och utvecklingsmiljöer.

Industripolitiskt har under de senaste åren i samtliga nordiska länder en allt högre prioritet givits åt teknisk FoU. Ländernas industri står emellertid inför industriella utvecklingsuppgifter av en sådan storleksordning att de inom flera områden ej kan klaras av nationellt. Resultaten måste leda fram till produktion som ofta kräver avsättning på en större marknad än det enskilda landets. Inom rymdforskningen kan en sådan satsning bli aktuell inom ramen för Nordsat-projektet. Den norsk-svenska industrifonden kan också visa sig bli ett viktigt instrument för utvecklingsamarbete mellan nordiska länder.

Nordforsk och Nordiska industrifonden har etablerats för att främja nordiskt forsknings- och utvecklingsamarbete. Dessutom pågår samarbete på en rad områden särskilt på branschnivå. Detta representerar en tillfredsställande organisationsmässig apparat för att administrera nordiska FoU-projekt. Det är dock angeläget att den finansiella basen för Nordisk industrifond förstärks för att dess roll som initiativtagare och katalysator i det nordiska samarbetet skall kunna till fulla utnyttjas. Ministerrådet har därför förordat betydande tillskott av medel för fondens verksamhet.

Nordiska ministerrådets (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att:

- bevaka och framlägga förslag om effektivisering av utnyttjandet av de existerande organen för nordiskt samarbete inom teknisk FoU. Målet bör vara att nordisk satsning skall leda till en höjning av effektiviteten i den nationella insatsen. Ämbetsmannakommitténs överväganden skall ske i samråd med de nordiska och nationella forskningsorganen.
- lägga fram förslag om samarbete om teknologiöverföring och kunskapsförmedling från områden utanför Norden. Förslagen bör beredas i samarbete med de nordiska forskningsinstitutioner och de nationella organ som än upprättade för denna typ av teknologiöverföring.
- verka för att en prioritering och ett praktiskt tillrättaläggande av samarbete med gemensamma satsningar sker inom speciella områden för högre teknisk utbildning.
- lägga fram förslag om åtgärder för att stimulera att resultaten av forskningsprojekt förs vidare till produktutveckling och industriellt utnyttjande i nordiskt sammanhang. Förslagen bör beredas i samråd med relevanta nordiska organ. Det förutsättes att eventuella behov av ökade satsningar av resurser från de nordiska länderna bedöms särskilt.

3. Åtgärder för att främja industriellt samarbete och företagsetablering över gränserna i Norden

Nordiska rådet rekommenderade år 1980 Nordiska ministerrådet att företa en översyn av de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området (rekommendation nr 23/1980).

Möjligheterna att etablera gemensamma nordiska projekt på det industriella området kan underlättas i olika avseenden. Ett nordiskt samarbete om projektexport är en väg. Projekt som baseras på utnyttjande av nordiska råvaruresurser eller av ny teknik kan också utvecklas i gemenskap mellan företag i flera nordiska länder med stöd av Nordiska industrifonden och Nordiska investeringsbanken. Vid behandlingen av Nordiska rådets rekommendation har emellertid Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslutat att inrikta intresset på sådana åtgärder som kan bidra till att utveckla Norden som hemmamarknad. Det gäller här för regeringarna att försöka lägga tillräta förhållandena för företagens egna samarbetssträvanden över gränserna i Norden. Ett första steg är att indentifiera eventuella hinder i nationell lagstiftning eller i dess tillämpning. Ett sådant utredningsarbete har inletts. Nordiska ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor har framlagt (november 1981) en rapport om "Tiltak på det valutapolitiska området for å fremme indstrielle samarbeidsprosjekter over grensene i Norden". En arbetsgrupp under nordiska ämbetsmannakommitté för industri- och energipolitik har framlagt (december

1981) en rapport angående "Hinder för industriellt samarbete i Norden inom de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning". Även andra frågor har aktualiserats. Frågan om en nordisk aktiebolagsform har belysts i en expertstudie som framlagts (oktober 1981) på uppdrag av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). De nordiska industriförbunden har fört fram tanken på en gemensam nordisk aktiemarknad. En utredning från industriförbunden kommer att läggas fram våren 82. Från näringslivets sida har också i olika sammanhang hävdats att de nordiska ländernas skattelagstiftning också i vissa avseenden kan försvåra företags-samarbete över gränserna i Norden.

Det påbörjade utredningsarbetet visar att frågeställningarna är omfattande och komplicerade. En nordisk aktiebolagsform liksom en nordisk aktiemarknad skulle för att kunna realiserats förutsätta ändringar i de nordiska ländernas aktiebolags-, skatte- och valutslagstiftning. I utredningsarbetet måste också de nordiska ländernas vidare internationella åtaganden beaktas. Särskilt OECD-kodens regler om icke-diskriminering kan i vissa fall försvåra nordiska preferenslösningar. Det nu sagda bör inte förhindra att lagstiftning eller dess tillämpning ändras där så är möjligt och tjänar syftet att underlätta industriellt samarbete och företagsetablering över gränserna.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att

– tillse att industripolitiska samarbetssynpunkter tillgodoses i de utredningar som görs för att främja industriellt samarbete och företagsetablering över gränserna i Norden inom ramen för målsättningen Norden som hemmamarknad. Ämbetsmannakommittén bör i samråd med nordiska ämbetsmannakommittén för valuta- och finansiella frågor verka för att lättnader i gällande bestämmelser i de nordiska länderna genomförs, där detta är möjligt inom ramen för de nordiska ländernas ekonomiska politik och internationella åtaganden för att ge nordiska industriella projekt bättre förutsättningar när det gäller investeringar, etablering och tillgång till kapitalmarknaderna i de nordiska länderna.

4. Branschpolitik

Från olika håll i de nordiska länderna har under de senaste åren framförts önskemål om gemensamma nordiska industribranschpolitiska åtgärder. Önskemålen utgår bl.a. från behovet av koordination vid branschstrukturella omställningar som framtvings av den internationella ekonomiska situationen. Gemensamma nordiska åtgärder har efterlysts framför allt beträffande branscher som hotats av företagsnedläggningar men också beträffande branscher där tillväxtpotentialer föreligger.

Industripolitiken har i de nordiska länderna i första hand tagit sikte på att generellt förbättra industrins verksamhetsförutsättningar. De ekonomiska

svårigheter, som utlöstes av förändringar i den globala ekonomin under 1970-talets början, ledde till att strukturella defekter uppdagades i en rad industribranscher, däribland flera basnäringar. I syfte att undvika en alltför snabb utslagning av kapacitet i vissa av dessa branscher, vilken skulle få stora effekter på regional balans och sysselsättning, tvingades några nordiska länder att vidta åtgärder, avsedda att underlätta en strukturell omställning av dessa branscher i samhälleligt acceptabelt tempo. I vissa länder ställdes särskilda krav på statens roll i detta hänseende mot bakgrund av statligt ägarengagemang i berörda branscher.

Under 1970-talets senare hälft har emellertid industripolitikens inriktning orienterats mot åtgärder av mera generell art. I synnerhet har åtgärder vidtagits för att öka den produktiva sektorns del av samhällsekonomin och för att stärka den tekniska forskningen och utvecklingen.

På branschföreningsnivå bedrivs sedan flera år tillbaka ett betydande nordiskt samarbete. Som exempel kan nämnas stålindustrin, färgindustrin och vissa delar av verkstadsindustrin. Samarbetet har främst gällt teknisk forskning och utveckling samt utbildningsfrågor. Nordisk industrifond ger stöd till denna verksamhet och tillämpar en branschindelning för stöd till generellt kompetenshöjande projekt.

Mot bakgrund av de i inledningsavsnittet angivna allmänna förutsättningar för nordiskt industripolitiskt samarbete samt den industripolitiska utvecklingen i respektive nordiska länder anser Nordiska ministerrådet (industriministrarna) att förutsättningarna för en gemensam nordisk branschpolitik är begränsade. Detta gäller i synnerhet industripolitiska åtgärder avsedda att påverka situationen i stagnerade branscher.

Detta utesluter inte ett intensifierat nordiskt industripolitiskt samarbete beträffande sådana branscher där resursbehovet är för stort för att kunna tillgodoseas inom ett enskilt nordiskt land, där de nationella företagsenheterna är för små för att var och en för sig nå nödvändig internationell konkurrenskraft eller där ett ökat nordiskt samarbete kan bredda marknadsbasen. Ett sådant samarbete torde, i likhet med vad som skett inom rymdområdet beträffande projekten NORDSAT och TELE-X, huvudsakligen komma att aktualiseras inom kapital- och teknikintensiva branscher.

Det är vidare angeläget att de nordiska aspekterna på utvecklingen av olika branscher tas i beaktande i samband med nationella utredningar och åtgärder samt att ett fortlöpande samråd och informationsutbyte i branschpolitiska frågor etableras mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna. Härvid bör sambandet med de sysselsättnings- och regionalpolitiska frågorna beaktas.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att efter kontakt med nordiska arbetsmarknadsutskottet och ämbetsmannakommittén för regionalpolitik: – överväga och vid behov göra förslag om hur i nationella utredningar med branschpolitisk syftning även en relevant nordisk bakgrund kunde redovisas

- klarlägga, efter samråd med de nordiska ländernas industriförbund och fackföreningsrörelse, i vilka former mer offensiva branschpolitiska åtgärder bäst kan diskuteras med beaktande av de möjligheter bl.a. Nordiska investeringsbanken och Nordiska industrifonden erbjuder.

5. Småföretagsfrågor

De nordiska ländernas näringsliv domineras antalsmässigt av små och medelstora företag. Dessa företag svarar också för en betydande del av sysselsättningen. Inslaget av små och medelstora företag är störst inom handel, samfärdsl och tjänstesektorn.

Strukturumvandlingen i de nordiska ländernas industri har i många branscher lett till en koncentration till färre, större och kapitalintensivare verksamheter.

Från sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt är det av väsentligt intresse att bibehålla och utveckla en livskraftig småföretagsverksamhet. Ur industripolitisk synpunkt är villkoren för nyetableringar och småföretagande av intresse då de mindre företagens verksamhet, som inte sällan bygger på exploatering av en unik innovation eller affärsidé, i sig kan representera en industriell tillväxtpotential.

Den mindre och medelstora industrin i Norden fungerar ofta som underleverantörer. Företagens förmåga att behålla sin konkurrenskraft gentemot importerade komponenter torde i hög grad vara beroende av deras möjligheter att själva eller i samarbete med sin uppdragsgivare rationalisera och effektivisera sin produktion samt tekniskt utveckla sina produkter. En breddad avsättning genom export kan också ge en solidare bas för verksamheten. Ökad avsättning i andra nordiska länder kan vara ett första steg.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) beslutade 1977 att ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt skulle genomföras i syfte att beskriva den småföretagspolitik som tillämpades i Norden och effekterna av denna samt för att ge möjlighet till ett utbyte av erfarenheter. Projektet redovisades i NU 1979:22 1-5. Som man kunde vänta visade det sig att likheterna mellan ländernas politik var betydande. Några förslag till särskild nordiska åtgärder utöver viss fortsatt forsknings- och utredningsverksamhet föreslogs ej i rapporten.

En remissbehandling har skett av projektrapporterna. De synpunkter som framförts tar främst sikte på en utveckling av den nationella politiken. Inga speciella förslag om nordiska åtgärder har framförts.

I det nordiska gränsregionala samarbetet är arbetet att främja samarbete och kontakter mellan små och mellanstora företag ett viktigt moment.

Utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet (NU A 1980:11) har påvisat betydelsen av Norden som hemmamarknad och första exportmarknad i företagets livscykel. Vissa idéer och förslag i syfte att utveckla Norden som hemmamarknad och främja särskilt små och medelstora företagskontakter och -samarbete i Norden lämnas i utredningen.

En annan aspekt på småföretagens villkor har framhållits av de nordiska datateknologiutredningen som i sitt betänkande "Datateknologi i Norden" (NU 1981:9) föreslår att Nordiska ministerrådet särskilt uppmärksammar dessa företags förutsättningar, möjligheter och problem i samband med användningen av datateknologin.

Nordiska rådet har framhållit att förhållanden för de små och mellan-stora företagen i Norden bör förbättras om Norden som hemmamarknad skall utvecklas och att man i detta sammanhang bör överväga en gemensam nordisk export-serviceordning för dessa företag.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att

- fortlöpande utväxla information om industripolitiska frågor som berör små och medelstora företag och om de åtgärder, som övervägs nationellt på detta område;
- pröva de idéer om/och förslag till nordiska samarbetsåtgärder på småföretagsområdet som framkommit i nordiska utredningar de senaste åren;
- ägna särskild uppmärksamhet åt de små och medelstora företagens möjligheter att tillgodogöra sig "Norden som hemmamarknad".

6. Multinationella företag

Nordiska ministerrådets uppföljning av nordiska rådets rekommendation nr. 25/1974 rörande multinationella företags roll i de nordiska ländernas ekonomi ledde bland annat till en utredning i ämnet (NU A 1979:19). En den 26 mars 1981 tillsatt kommitté fann att denna utredning borde kompletteras med en analys av de multinationella företagens samhällsekonomiska effekter i de nordiska länderna. Kommittén pekade vidare på behovet av samråd mellan de nordiska länderna i anslutning till det omfattande internationella samarbete ifråga om multinationella företag som bedrivs framför allt inom OECD, ILO, UNCTAD och FN.

Samtidigt som kommittén tog avstånd från tanken på ett speciellt nordiskt arrangemang för lösande av tvister med multinationella företag, konstaterade den att behov föreligger av ett nordiskt forum för diskussion av sådana spörsmål rörande multinationella företag, som, utan att vara föremål för konflikt eller tvist, uppstår i och mellan nordiska länder.

Kommittén ansåg slutligen att något forum inom ministerrådets institutionella ram borde åläggas att löpande värdera behovet av konkreta initiativ på detta område från ministerrådets sida liksom att tjäna som kontaktpunkt för de spörsmål rörande multinationella företag som kan komma upp på åtskilliga av ministerrådets arbetsfält.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt den 7 december 1981 att uppdraga åt ämbetsmannakommittén för industri- och energifrågor att följa utvecklingen på området.

De multinationella företagens roll i de nordiska ländernas näringsliv är betydande. Deras verksamhet och speciella struktur ställer regeringarna inför problem och möjligheter som inte alltid kan hanteras enbart på det nationella planet. När det gäller synen på dessa företags aktiviteter råder sedan länge en betydande åsiktsgemenskap mellan de nordiska länderna. Det är därför angeläget att möjligheterna till samråd och samordning på det nordiska planet tillvaratas. De synpunkter som i detta hänseende lämnats av ovannämnda kommitté bör därvid vara en utgångspunkt.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmoder ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att

- omhänderha det fortsatta nordiska samarbetet vad gäller de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi. Utgångspunkten bör därvid vara den rapport som utarbetats av den av ministerrådet (samarbetsministrarna) den 26 mars 1981 tillsatta kommittén. Särskild vikt bör läggas vid ett skyndsamt slutförande av det inledda utredningsarbetet och vid etablerandet av en ändamålsenlig ordning för nordiskt samråd i anknytning till det bredare internationella samarbetet på detta område.

7. Exportkreditsubventioner i handeln mellan de nordiska länderna

Det internationella samarbetet inom ramen för bl.a. GATT, EFTA och EG i fråga om strukturanpassning har lett till en serie principer för statliga åtgärder avsedda att mildra de negativa effekter som sådana åtgärder kan ha på det internationella ekonomiska utbytet. De nordiska länderna har som små frihandelsberoende nationer all anledning att lämna sitt aktiva stöd till fortsatt internationellt samverkan på detta område och ta tillvara de möjligheter till nordiskt samarbete som här föreligger.

En speciell typ av snedvridande subventioner i den internationella handeln utgörs av offentligt stödda exportkrediter vid leveranser av kapitalvaru-utrustning. För de nordiska länderna, som i stor utsträckning är beroende av kapitalimport, innebär konkurrens med exportkreditvillkor en besvärande belastning.

Genom den s.k. consensus-överenskommelsen inom ramen för OECD har industriländerna strävat till att reglera villkoren för exportkrediter. Nyligen har en viss skärpning av villkoren kunnat uppnås. Detta gäller dock ej för OECD's ``understanding``-regler för fartyg.

Inom EG finns en överenskommelse att inte subventionera exporten mellan medlemsländerna.

Det finns anledning att pröva om användningen av statsstödda exportkrediter kunde begränsas eller avskaffas vid leveranser inom Norden. Subventionerna är statsfinansiellt kostsamma och kan på lägre sikt få ogynnsamma effekter på den strukturella utvecklingen av de nordiska ländernas industri. Exportkreditsubventionering i den internordiska handeln

kan vidare försäkra de nordiska företagens konkurrenskraft på tredjelandsmarknader.

Slutligen skulle de nordiska ländernas egna strävanden att undvika exportkreditsubventioner ge trovärdighet åt ansträngningarna att få skärpt OECD-consensus och OECD-''understanding''.

Vid prövningen bör emellertid beaktas, att de nordiska industriernas konkurrenskraft på den nordiska marknaden inte får minska i förhållande till leveranser från icke-nordiska länder.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att i nära samråd med ämbetsmannakommittén för handelspolitik

- studera möjligheterna till att begränsa eller avskaffa användningen av statsstödda exportkrediter i den internordiska handeln med beaktande av att de nordiska industriernas konkurrenskraft på den nordiska marknaden inte får minska i förhållande till leveranser från icke nordiska länder.

8. Resurspolitik

Nordiska rådet har hemställt att ministerrådet utformar en energi- och industripolitisk strategi med sikte på att göra Norden mindre avhängig av importerade energiråvaror och att utnyttja nordiska resurser för att kunna förstärka en industriell utveckling till stöd för sysselsättnings- och regionalpolitiska mål.

Önskemål om ett fördjupat nordiskt industri- och energipolitiskt samarbete har även framförts från NFS och av de nordiska industriförbunden.

Mot bakgrund av de i inledningsavsnittet ovan framförda synpunkterna på innehållet i det nordiska industripolitiska samarbetet anser Nordiska ministerrådet (industriministrarna) att en för alla nordiska länder gemensam nordisk strategi på resurspolitikens område för närvarande inte ter sig som ett realistiskt mål. Detta hindrar inte att samarbetsmöjligheterna noga bör studeras och tas tillvara. Detta är i synnerhet angeläget för att så långt som möjligt trygga basen för förädlingsindustrin i Norden.

Mot bakgrund av bl.a. en förväntad knapphet på åtskilliga av de råvaror som är nödvändiga för de nordiska ländernas industri genomfördes redan 1976-77 en utredning ''Nordiska råvaru- och resursutredningen'' i syfte att undersöka vilka samarbetsmöjligheter det fanns på detta fält. Av de förslag till samarbetsprojekt som lades fram i utredningen nåddes enighet om att genomföra en geologisk kartläggning av Nordkalotten och att inleda samarbetet kring projektexport. Det nordiska projektexportsamarbetet står inför sitt förverkligande. Den geologiska kartläggningen av Nordkalotten bedrivs som ett samarbetsprojekt mellan Finland, Norge och Sverige. Danmark deltar genom Grönlands geologiska undersökning. Projektet som skall slutföras till 1986 har redan börjat avkasta intressanta resultat som kan komma att leda till malmprospektering i området.

Efter beslut av de nordiska energiministrarna har en intensifiering av det nordiska energipolitiska samarbetet skett. En arbetsplan har utarbetats som främst avser ett ökat samarbete kring energihushållning och -forskning samt ifråga om introduktion av nya och förnybara energikällor. Enligt arbetsplanen förutses också tätare nordiska kontakter i frågor rörande olja, gas och kol.

Bland annat med utgångspunkt från möjligheterna till fynd av gas utanför den nordnorska kusten tog Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) initiativ till en utredning "Naturgas i Nord" (NU 1981:13). Utredningen har behandlat alternativet att gas eventuellt ilandföres i Norge och vidare sett på möjliga konsekvenser av distribution och vidaretransport på Nordkalotten och genom Skandinavien till kontinenten. Detta alternativ kan eventuellt skapa förutsättningar för introduktion i stor skala i Norden av en ny energikälla och råvara. Det är ännu inte klarlagt om de resursmässiga förutsättningarna för en sådan utveckling finns. Vidare kan den skisserade transportmöjligheten bara vara ett bland flera alternativ som kommer att undersökas närmare. I detta sammanhang pågår som bekant utredningar i Norge och Sverige för att få klarlagt förhållanden i anknytning till rörtransport av gas.

Uppföljningen och utvecklingen av de möjligheter som är knutna till naturgasreserverna i Norden (Norge och Danmark) är intressanta i nordiskt samarbetsperspektiv. Vid de tillfällen när t.ex. konkreta projekt på energi- och industriområdet kan ha betydelse i gemensamma regionala problemområden kan ett vidare nordiskt samarbete vara fördelaktigt. Eventuella projekt på energi- och industriområdet kan avtalas mellan två eller flera av de nordiska länderna. Med tanke på den betydelse sådana avtal kan få för hela Norden är det viktigt att de som är direkt involverade så långt det är möjligt lämnar information i nordiskt sammanhang.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att:

- följa upp det utredningsarbete som skett i fråga om ett utvidgat nordiskt råvaru- och resurspolitikiskt samarbete samt i fråga om möjligheter och former för nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av eventuella olje- och gasfynd utanför Nord-Norge. Ämbetsmannakommittén bör när det gäller den sistnämnda frågan samråda med NÄRP.
- fortlöpande informera om aktuella samarbetsprojekt mellan två eller flera nordiska länder som har betydelse för de övriga länderna.

9. Internationella industripolitiska frågor

De nordiska länderna är starkt omvärldsberoende. Med sina små hemmamarknader är de nordiska ländernas industri såväl för sin avsättning som för sin försörjning med rå- och insatsvaror till produktionen starkt beroende av den internationella marknaden. Den industriella utvecklingen

och den industripolitik som bedrivs främst i OECD-länderna men också i t. ex. de s.k. NIC-länderna är sålunda av stor betydelse för de nordiska ländernas ekonomier. Internationella industripolitiska frågor behandlas i ökande utsträckning i såväl regionala som globala organ. Denna diskussion är av största betydelse för de nordiska länderna. Det är därför angeläget att de nordiska länderna i möjligaste mån söker samråda som ett naturligt led i sina förberedelse- och uppföljningsåtgärder. I enlighet med de traditioner som etablerats på det handelspolitiska området, bör, där de nordiska ländernas nationella intressen så medger, ett sådant samråd också kunna innefatta en samordning av det nordiska uppträdandet i respektive förhandlingar.

Ministerrådet avser att vid sina kommande möten diskutera frågor i anknytning till internationella industripolitiska diskussioner där gemensamma nordisk intressen föreligger och en samordnad nordisk hållning kan vara ändamålsenlig.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att

- fortlöpande ta upp till behandling sådana internationella industripolitiska frågor där gemensamma nordiska intressen föreligger och en samordnad nordisk hållning kan vara ändamålsenlig och vid behov förbereda ministerrådets behandling av dessa.

10. Organisation och arbetsmetod

Såväl Nordiska Rådet som Nordens fackliga samorganisation har föreslagit en förstärkning av ministerrådssekretariatet (med "industripolitisk kompetens" respektive med "ett nordiskt industripolitiskt sekretariat"). Saken har diskuterats vid industriministrarnas möte med Nordiska Rådets ekonomiska utskott i november 1981. Nordiska ministerrådets ståndpunkt angavs därvid i ungefär följande termer.

Ministerrådet har att beakta dels omsorgen om en god struktur i det nordiska samarbetet och dels de budgetmässiga konsekvenserna av alla utbyggnadsförslag. Ministerrådssekretariatets grundläggande karaktär av serviceorgan till Nordiska ministerrådet bör inte förändras genom att sekretariatet förvandlas till en utredningsapparat. En viss mindre förstärkning av ministerrådssekretariatet på det industripolitiska området bör dock ske. Man bör under alla förhållanden utgå från den nordiska samarbetsstruktur som i dag finnes och icke utan tvingande skäl inrätta nya organ.

I den utsträckning arbetet med uppföljningen av den industripolitiska arbetsplanen kräver ytterligare resursinsatser utöver den tillstyrkta förstärkningen av sekretariatet, bör därför en eller flera av följande vägar beträddas:

- a) ökad arbetsinsats av departement och ministerier;
- b) anlitan av andra nordiska organs resurser;
- c) anlitan av utomstående expertis.

De industripolitiska frågorna bör i ett nordiskt sammanhang naturligen behandlas på ett sådant sätt att det nordiska näringslivets och den nordiska fackföringsrörelsens synpunkter och önskemål beaktas. Detta gäller också de områden som upptagits i den industripolitiska arbetsplanen och förutsätter att lämpliga samarbetsformer etableras med hänsyn till respektive frågors natur.

Det nordiska industripolitiska samarbetet berör också nordiskt samarbete på andra områden såsom arbetsmarknad och regionalpolitik. En koordinering av de industripolitiska åtgärderna med de nordiska insatserna på dessa andra områden bör eftersträvas.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) anmodar ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att

- överväga vilka eventuella organisatoriska konsekvenser den nu fastställda industripolitiska arbetsplanen kan få och att därvid utgå från den nordiska samarbetsstruktur som i dag finnes och icke utan tvingande skäl föreslå inrättande av nya organ;
- överväga etablerandet av ändamålsenliga former för samverkan med företrädare för näringsliv och fackföreningsrörelse i utvecklingen av den nu fastställda industripolitiska arbetsplanen
- samråda med andra nordiska ämbetsmannakommittéer i den mån dessas verksamhet och samarbetet inom ramen för den nu fastställda industripolitiska arbetsplanen berör varandra;
- för Nordiska ministerrådet (industriministrarna) fortlöpande rapportera resultatet av sitt arbete med planen, första gången före utgången av januari 1983.

BILAGA 1

Nordiska ministerrådets allmänna budget (1 000 NOK)

	Räken- skap 1980	Beviljat 1981	Budget 1982
Nordiska ministerrådets sekretariat	13 058	13 712	15 918
Lönereserv	—	841	710
Tjänstemannautväxling	256	650	1 987
Summa administration	13 314	15 203	18 615
Nordisk statistisk sekretariat	900	1 220	1 122
Nordisk legemiddelnemnd (NLN)	1 140	1 287	1 490
Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)	5 331	7 072	7 938
Nordisk institutt for odontologisk materialpröv- ning (NIOM)	5 029	5 661	6 331
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning	1 100	952	1 175
Nordiska nämnden för handikappfrågor	1 144	1 186	1 320
Nordiska industrifonden	20 362	21 617	23 653
Nordtest	2 175	4 921	5 558
Nordisk komité for byggbestemmelser (NKB)	1 155	529	592
NordREFO	1 292	1 295	1 428
Nordiska genbanken för jordbruk och trädgårds- växter	2 148	2 162	2 348
Samarbeidsnemnden for nordisk skogforskning (SNS)	1 276	1 633	4 919
Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)	2 331	2 457	—
Nordiska ekonomiska forskningsrådet	—	1 000	1 090
Reserv för institutioner (inkl lönereserv)	—	2 368	9 517
Summa institutioner	45 383	55 360	68 481
Ministerrådets dispositionsbeviljning	20 046	41 300	43 204
Överfört till 1981	10 986		
Summa utgifter	89 729	111 863	130 300
	1980	1981	1982
Nordiska ländernas bidrag	83 343	102 500	120 942
Övriga intäkter	6 386	9 363	9 358
Summa intäkter	89 729	111 863	130 300

BILAGA 2

Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1980–82

1 000 NOK

	Räken- skap 1980	Beviljat 1981	Indika- tiva ramar 1982
40 Allmänna utredningar	637	888	706
150 Socialpolitik	1 586	2 226	2 288
160 Arbetsmarknad	2 972	2 529	1 883
170 Arbetsmiljö	1 286	2 753	3 021
180 Miljövård	1 870	2 899	2 354
181 Säkerhetsforskning inom energiproduk- tionsområdet – miljövård	–	2 562	2 040
190 Jämställdhet	514	862	863
210 Handelspolitik	593	670	628
220 Industri- och energipolitik	588		
		1 424	941
222 Resurspolitik	458		
221 Kärnsäkerhet	3 275	5 130	4 590
230 Byggsektorn	906	1 580	1 412
232 Nordiska träskyddsrådet	–	345	314
240 Regionalpolitik – generellt	654	2 542	2 592
241 Regionalpolitik – Nordkalotten	402	1 185	1 059
243 Samefrågor	–	318	275
244 Regionalpolitik – konkreta åtgärder	178	3 780	4 040
270 Jordbruksfrågor	50	1 824	2 001
310 Konsumentfrågor	1 854	2 857	2 158
320 Samfärdsel	1 096	2 592	1 961
321 Nordkolt	189	–	–
325 Trafiksäkerhet	257	1 275	902
330 Turism	649	590	745
360 Bistånd	27	–	–
Överföring till institutionsbudget	210	117	–
Summa	20 255	40 948	36 773
Projekt utanför ramarna		352	
Odisponerat	–	–	2 864
Prisökning	–	–	3 567
Summa	20 255	41 300	43 204

*BILAGA 3***Avslutade projekt år 1980***Socialpolitiskt samarbeite*

I nedanstående förteckning redovisas inte de projekt som bedrivits inom eller med stöd av institutionerna på det socialpolitiska området.

150.21–2.10 FN:s internationella barnår

En nordisk redovisning av aktiviteter med anledning av FN:s internationella barnår har dokumenterats i Nordisk utredningsserie. NU A 1980: 9.

150.21–4.3 "Egilstadir-projektet", delprojekt under Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO).

Projektets slutrapport – Problemorienterad journal och individbaserat informationssystem för primärvård – är publicerad i NOMESKOS's skriftserie.

150.21–1.1 "Social trygghet i de nordiska länderna 1978", delprojekt under Nordiska socialstatistikkommittén.

Den periodiskt återkommande publikationen Social trygghet i de nordiska länderna utkommer i Nordisk statistisk skriftserie. 1980-års utgåva redovisar verksamhetens omfattning, utgifter och finansiering år 1978.

NAUT-PROSJEKTER AVSLUTTET I 1980

160.21–0.15	Nordisk emneseminar 1980 om veiledning som funksjon og metode	Gjennomført 24.–30.8.1980 i Danmark. Rapport utgitt (stensil)
160.21–0.16	Symposium om personalutdannelsens rolle i arbeidsmarkedsorganene	Gjennomført 13.–17.10.1980 i Sverige. Rapport utgitt (stensil)
160.21–0.17	Seminar for kontaktmenn for den nordiske arbeidsformidlingsvirksomheten	Gjennomført 29.9–3.10.1980 i Finland. Rapport utgitt (stensil)
160.21–1.07	Förenhetligande av arbeidsformidlingsmetoderna	Rapport "Arbetsformidling i Norden" utgitt NU B 1980: 4
160.21–1.15	Utvikling av arbeidsmarkedsforvaltningens planleggings- og evalueringssystem	Rapport utgitt med samme tittel (stensil). Prosjektet fortsetter med etappe 2 i 1982
160.21–2.09	Kontaktseminar om nordisk arbeidsmarkedsforskning	Rapport "Nordisk arbeidsmarkedsforskning" utgitt NU B 1980: 5

160.21–2.10	Seminar om arbetsmarkedsstatistiken	Gjennomført 11.–14.11. 1980 i Sverige. Rapport utgitt (stensil)
160.21–2.14	Revisjon av nordisk yrkesklassifisering	Rapport utgitt (stensil). Prosjektet fortsetter med etappe 2
160.21–3.05	Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet	Rapport utgitt a) Världshandelsförändringar och Nordens framtida industrisysselsättning NU A 1980: 2 b) Omstillingskrav til de nordiske landes arbeidsmarked og økonomi på mellomlang sikt NU A 1980: 3 c) Sysselsettingsvirkninger av ny teknologi NU A 1980: 4 d) Förändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt NU A 1980: 5 e) Arbejdsmarkedspolitiske utfordringer i 1980'erne i Norden NU A 1980: 12
160.21–3.05	Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet (forts)	f) Arbetsmarknadspolitik för 1980-talet i Norden NUA 1980: 18 g) Labour Market Policy for the 1980's in the Nordic Countries NU A 1980: 18 E

ÖVERSIKT ÖVER AVSLUTADE PROJEKT

Arbetsmiljö

170.21–1.4 Arbetshygienisk specialistutbildning

Ett projekt med uppgift att utreda arbetshygienikernas kompetensområde och nuvarande utbildning samt framlägga förslag till utbildningsprogram utmynnade i en slutrapport år 1979, NU A 1979: 17. Efter att rapporten varit på remiss, föreslår ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor

att utbildningen på området stärks med beaktande av de förslag som ingår i rapporten.

170.21–1.16 Förmedling av arbetsmiljöforskning

Ett projekt för att utarbeta en plan för etablering och drift av en nordisk central för förmedling av arbetsmiljöforskning utgående från arbetsmarknadsparternas behov utfördes år 1980. Förslag om upprättandet av en ny central ingår i slutrapporten för projektet, NU A 1980: 15.

170.21–2.3 Utveckling av modeller för långtidsplanering av arbetsmiljöinsatserna i företag

Ett projekt med ovannämnda rubrik startades år 1978 men man beslutade år 1980 avbryta projektet utan förväntat resultat.

170.21–2.6 Samordning av arbetarskyddsmyndigheternas bruk av riskanalyser

Ett möte i rubricerade ärende arrangerades i december 1980.

170.21–3.2 Psykosociala arbetsmiljöproblem inom processindustrin

Det rubricerade projektet har resulterat i ett antal nationella rapporter.

170.21–3.3 Samnordisk symposium- och kontaktverksamhet inom området psykosocial arbetsmedicin (NORDSTRESS)

Projektet har omfattat ett antal symposier och bl. a. resulterat i nya projekt.

Vissa projekt på arbetsmiljöområdet består av självständiga delar, som avslutas årligen trots att projekten fortsätter. Slutresultat från år 1980 har registrerats för följande projekt:

170.21–1.1 Nordisk grupp för dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden

170.21–1.2 Samarbete mellan de yrkeshygieniska enheterna

170.21–1.9 Nordisk vidareutbildning av specialister inom yrkeshygien och företagshälsovård

170.21–2.1 Nordisk arbetarskyddskonferens

För en del projekt har beviljningen från Nordiska ministerrådet upphört men verksamheten fortgår.

LISTE OVER PROJEKTER PÅ MILJØOMRÅDET, SOM ER AFSLUTTET I 1980

Ressourceregnskab:

Forstudie af "Ressourceregnskab og materiale- og energianalyser i miljøsammenhæng".

Rapport: udgivet af Statistisk Sentralbyrå (A4).

Vandforurening:

180.21–1.1 Forureningssituationen i Skagerak og Kattegat. Rapport: nationale oversigter, Nordpublikation 1981, intern slutrapport.

180.21–1.5. Miljøkontrollsystem i træforædlingsindustrien. Intern rapport.

Støj:

180.21–4.1. Støj fra industrielt udstyr. Intern rapport.

Affald og genanvendelse:

180.21–5.2. Nordisk program for samarbejde om genanvendelse. Rapport udgives nationalt.

180.21–5.4. Genvinding af kviksølv. Intern rapport fra VIAK A/B.

180.21–5.5. Socioøkonomiske hindringer for genvinding. Intern rapport.

Produktkontrol:

180.21–6.7. Ftalaters forekomst og effekter på helse og miljø. Intern rapport fra IS.

Miljødata:

180.21–11.1. Miljøkvalitetsovervågning i Norden. Rapport: Nordpublikation 1981.

LIKESTILLING

190.21–0.4 Massemmedia og likestilling

190.21–0.7 Fødeinstitusjonene i Norden

190.21–0.17 De offentlige likestillingsorganisasjonene og deres funksjon

190.21–0.18 Bygge og bo på kvinners vilkår

AVSLUTADE PROJEKT 1980: KONSUMENTOMRÅDET

310.21–1.17 Produkters livslängd

Beviljning

1978: 202 000:–

1979: 11 000:–

Rapport NU B 1980: 13

310.21.1.18 Konsumentkrav på emballage

Beviljning 1978: 190 000:–

Rapport NEK slutrapport 13/1980

310.21–1.21 Teoretisk modell för kalkylation av hemproduktion m. m.

Beviljning 1978: 230 000:–

1979: 115 800:–

Rapport	NEK slutrapport 10/1980
310.21-1.22	Klassificering av flerlagstextiliers antändlighet
Beviljning	1978: 150 000:– 1979: 88 000:–
Rapport	NEK slutrapport 8/1980
310.21-1.26	Probleminventering – personbilar
Beviljning	1979: 76 000:–
Rapport	NEK slutrapport 6/1980
310.21-1.27	Gemensam nordisk provning av hushållskapitalvaror – köksfläktar och damsugare
Beviljning	1979: 366 000:–
Rapporter	NEK slutrapporter 4/1980 och 7/1980
310.21-1.28	Tältmaterial och impregneringsmedel – förundersökning
Beviljning	1979: 32 000:–
Rapport	NEK slutrapport 9/1980
310.21-2.9	Programproduktion och publikreaktioner på konsumentpro- gram i radio och TV – planering av utvärdering
Beviljning	1979: 80 000:–
Rapport	NU B 1980: 2
310.21-3.9	Olycksfall med leksaker och lekplatsutrustning
Beviljning	1979: 162 000:–
Rapport	NEK slutrapport 11/1980
310.21-4.5	Informationssystem med funktionskrav – hushållskapital- varor
Beviljning	1978: 112 000:–
Rapport	NEK slutrapport 5/1980
310.21-4.8	Beklädnadsskinn – terminologi och skötsel
Beviljning	1979: 54 000:–
Rapport	NEK slutrapport 12/1980
310.21-4.9	Harmonisering av bestämmelser om försäljning av vissa produkter till barn
Beviljning	1979: 32 000:–
Rapport	NEK slutrapport 14/1980

270. JORD- OCH SKOGSBRUK

21-0 PROJEKT GENERELLT

1. *Forskarkurser på jordbruksområdet*

Anslag 1980 100 000

Tre forskarkurser: en i modern provtagning vid skogs-
taxering, en angående grödor i öppet bruk och en an-
gående uppfödning av pälsdjur.

2. *Nordiskt genbanksamarbete för husdjur, mikro-organismer och fisk* (planeringsprosjekt)
Anslag 1980	175 000	
Därav för		
husedjur:	40 000	– rapport under 1981
mikro-organismer:	80 000	– med ett förslag om upprättandet av ett nordiskt centralregister för mikroksamlingar i september 1980
fisk:	55 000	– slutförslag under 1981
3. *Lantbrukskooperativ forskning* (planeringsprosjekt)
Anslag 1980	100 000	– slutrapport med ett programförslag i augusti 1980
4. *Ökat nordiskt växtförädlingssamarbete* (planeringsprosjekt)
Anslag 1981	50 000	– slutrapport med ett programförslag i augusti 1980

240 REGIONALPOLITIKK – GENERELT

241 REGIONALPOLITIKK – NORDKALOTTEN

De prosjekter/samarbeidsområder med eget prosjektnummer som gjennomføres under disse budsjettkapitler er langsiktige og omfatter en rekke delprosjekter. Selvom flere av delprosjektene er avsluttet i 1980, er dette ikke spesielt redegjort for i denne oversikten.

244 REGIONALPOLITIKK – KONKRETE TILTAK

.21–6.1 Sjøkart for småbåter

Bevilget 1980: NOK 138.000

Det er utarbeidet et sjøkart for småbåter som omfatter hele det geografiske virkeområdet til skjærgårdsprosjektet (Stockholmsregionen, Åland, Åboland). Det er videre utarbeidet en båtlivsrapport (NU A 1980: 1) som kartlegger forholdet mellom en liten bofast skjærgårdsbefolkning og en stor fritidsbefolkning.

.21–7.1 Felles foretaksregister

Bevilget 1980: NOK 106 000

Det er utarbeidet et felles bedriftsregister i Midtnorden (Sør-

og Nord-Trøndelag fylker i Norge, Jämtlands- og Väster-norrlands län i Sverige samt Vasa og Mellersta Finlands län i Finland). Registeret skal bedre muligheten for kontakter mellom bedrifter og myndigheter i Midtnorden. I 1981 er registeret utvidet til å omfatte handels- og servicebedrifter.

230

BYGGSEKTORN*Byggnadsteknisk brandskydd*

Påbörjad 1975

Avslutad 1980

Stencilerade rapporter:

- "Förslag 1980 till riktlinjer för byggnadsteknisk brandskydd"
- "Konsekvenser av förslag 1980 till riktlinjer för byggnadsteknisk brandskydd"

Flere delrapporter har författats tidigare. NOK 535 000

Energibesparing i befintlig bebyggelse

Påbörjad 1978

Avslutad 1980

Rapport NU B 1980: 6:

- "Energibesparing i befintlig bebyggelse" NOK 197 000

320.21–

SAMFERDSEL

0.4

NKTF-konferanser i 1980

Gang-, sykkel- og knallertrafik, april

Lokal og regional flytrafik, maj

Delphiundersøgelse (fremtidige transportproblemer), september

Bevilget til NKTF i 1980: NOK 212 000

0.6

Handikapptransporter Delrapport II (skip-prosjektet) Bevilgning 1980: NOK 276.000

325.21–

TRAFIKSIKKERHET

0.2

Metoder och behov av information för bedömning av trafik-säkerhetsåtgärders effekter (MITRA)

Rapport: nr. 30 i NTR's rapportserie

Bevilgning 1980: NOK 318 000

330.21–

TURISME

0.7

Gemensam nordisk bookningsorganisation del I

Rapport: LRN: NTKK-prosjekt Nordisk Bookingservice 1980/81

Bevilgning 1979: NOK 99 000

- 0.8 Turismens effekt på ekonomi och sysselsättning Gjennomført 1979
 Rapporter: Delrapport I, Turismens lokala/regionala effekter på ekonomi och sysselsättning – en analysmetodik, januari 1980
 Delrapport II, Turismens ekonomiska och sysselsättningsmässiga effekter på nationell nivå i Danmark, Finland, Norge och Sverige, januari 1980
 Bevilgning 1979: NOK 191 000
- 0.10 Ungdomshärbärgens informationsbroschyr
 Ministerrådet stöttet en ny utgåve av brosjyren i 1980 med NOK 15 000
- 0.11 Marknadsundersökningar (kartläggning av pågående, planlagte og gjennomførte markedsundersøkelser og analyser)
 Rapport: Nordiska marknadsundersökningar och analyser, januari 1980
 Bevilgning 1979: NOK 10 000
- 0.13 Kystlandskap og naturvern i Norden
 – informationsbrosjyre på tysk resp. engelsk. Brosjyren forelå i 1980
 Bevilgning 1980: NOK 90 000
- 0.14 Nordisk turistsjefseminar
 Gjennomført 1980
 Bevilgning 1980: NOK 79 000

BILAGA 4

Presskommunikéer från Nordiska ministerrådets möten 1981

Anpassningskrav på arbetsmarknaden under 1980-talet

Oslo den 13 januari 1981

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) har den 12–13 januari 1981 sammanträtt i Oslo. Ministerrådet har vid sitt möte särskilt dryftat arbetsmarknadspolitiken för 1980-talet i Norden. Inom ramen för den regelbundna kontakten mellan ministerrådet och parterna på arbetsmarknaden har arbetsministrarna också mött företrädare för de nordiska arbetsgivarna och Nordens fackliga samorganisation (NFS).

Nordiska ministerrådet behandlade en rapport om den nordiska arbetsmarknadspolitiken under 1980-talet. Rapporten utgår från att man inom arbetsmarknadspolitiken måste lägga upp en åtgärdsorienterad strategi för att möta utmaningarna. Rapporten kommer nu att tjäna som underlag både för planeringen av samnordiska åtgärder och för verksamheten inom de nationella arbetskraftsförvaltningarna.

Rapporten har beställts av Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). NAUT ställer sig bakom rapportens riktlinjer. Den har utarbetats av länsarbetsdirektör Per Silenstam, Sverige. Arbetet ansluter sig till en nyligen avslutad omfattande utredning om utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden under åttioalet, det s. k. kärnprojektet.

Den nordiska arbetsmarknaden står på 1980-talet inför kravet på omfattande omställningar. Den internationella konkurrensen och särskilda förhållanden i en del av länderna kan tvinga till en överföring av arbetskraft till livskraftig industri. Datateknikens genombrott är att vänta. Lägre ekonomisk tillväxt, problem med betalningsbalansen och långsammare tillväxt i den offentliga sektorn minskar utrymmet för åtgärder från samhällets sida.

Arbetsmarknaden blir samtidigt trögare. Arbetskraftens rörlighet minskar och trycket mot svaga grupper på arbetsmarknaden ökar. En stigande arbetslöshet har hittills bekämpats med offentliga sysselsättningsåtgärder.

Enligt rapporten borde nu arbetsmarknadens parter ta ett ökat ansvar för anpassningen till nya förhållanden. Arbetsmarknadspolitiken måste inriktas på att stödja denna anpassning.

Under 1980-talet behöver arbetsförmedlingen ökade resurser. Platsförmedlingen måste stärkas, arbetsförmedlingen måste bli mera offensiv. Rapporten nämner en rad åtgärder bl. a. bredare yrkesval för kvinnor, ett ökat ansvar för skolan när det gäller att slussa ut ungdomar i arbetslivet och stärkta arbetsförmedlingsresurser som åtgärder i ett förändrat arbetsmarknadspolitiskt läge. Samtidigt bör man med så lätthanterliga åtgärder som möjligt sörja för att utsatta grupper på arbetsmarknaden kan finna sysselsättning. Rapporten säger till slut att "full sysselsättning som ett huvudmål för den ekonomiska politiken måste ligga fast".

Rapporten erbjuder Nordiska ministerrådet en möjlighet att diskutera samhällspolitiska åtgärder. Därtill erbjuder den en grundval för en bredare dryftning inom det nordiska samarbetets ram, bland annat med organ för socialpolitik, jämställdhet och ekonomisk forskning. Under diskussionen underströks att en effektiv arbetsmarknadspolitik på åttioalet förutsätter att parterna på arbetsmarknaden aktivt medverkar.

Vid mötet med parterna på arbetsmarknaden informerade Nordiska ministerrådet om arbetet på att revidera avtalet från 1954 om en fri, nordisk arbetsmarknad. Utgångspunkten för översynen är att rätten till fri flyttning och anställning i Norden bevaras. Arbetsmarknadens parter informerades om att en arbetsgrupp för att utreda den s. k. grå arbetskraftens problem har tillsatts och inlett sitt arbete. Parterna orienterades också om hur det s. k. "kärnprojektet", om utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden på 1980-talet och ett annat stort avslutat projekt om arbetskraftens och kapitalets rörlighet nu skall föras vidare. Rapporterna från det sistnämnda projektet skall bearbetas och konkretiseras med sikte på en arbetsmarknadspolitisk åtgärdsskiss. De frågor, som är ägnade för en vidare

behandling inom det nordiska arbetsmarknadsamarbetet, skall lyftas fram och preciseras. Därtill skall förslag göras upp om hur arbetsmarknads- och migrationspolitiska synpunkter skall beaktas i planeringen av nationella och nordiska åtgärder.

I Nordiska ministerrådets möte deltog arbetsmarknadsminister Ingemar Eliasson, Sverige (fungerande ordförande), arbetskraftsminister Arvo Aalto, Finland, kommunal- och arbetsminister Harriet Andreassen, Norge samt för arbetsminister Svend Auken, Danmark, arbejdsdirektør Kaj Westergård samt för socialminister Svavar Gestsson, Island, ambassadör Páll Asgeir Tryggvason (13.1.1981).

Stockholm den 27 februari 1981

De nordiska energiministrarna tog vid sitt sammanträde i Stockholm på fredagen (27.2) del av en rapport om energihushållning i Norden. Rapporten kommer att publiceras. Nordiska ministerrådet (energiministrarna) hade också en omfattande genomgång av den internationella energipolitiska situationen internationellt och i Norden.

De nordiska energiministrarna sammanträder regelbundet. Aktiveringen av samarbetet inom Nordiska ministerrådet äger tills vidare rum på grundval av riktninglinjer, som anger konkreta delområden: energibesparing, kolsamarbete, olja och naturgas samt energisystemanalys. Introduktionen av nya och förnybara energikällor hör också till samarbetet.

Energiushållning

Rapporten om energihushållning i Norden är det första resultatet av det aktiverade samarbetet. Den har sammanställts av Statens tekniska forskningscentral i Finland. Rapporten ger en samlad översikt över de styråtgärder som statsmakterna i de nordiska länderna har använt för att främja en bättre energihushållning. Ministrarna tog del av rapporten och beslöt att de i rapporten framförda förslagen till nordiskt samarbete på olika punkter skulle förverkligas.

En viktig del av rapportens innehåll gäller samhällets möjligheter att påverka och styra energiförbrukningen. Rapporten påvisar att regional och kommunal energiplanering håller på att slå igenom i de nordiska länderna.

Utredningen slår också fast att medlen till energisparforskning har vuxit snabbt. Bristen på kvalificerade forskare är därför ett större problem än själva resurserna. Energisparsträvandena håller rent allmänt på att komma in i en andra fas. Man har nu resultat att tillgå från de styråtgärder som vidtogs i slutet av 1970-talet. Därför är ett utbyte av idéer och erfarenheter mellan de nordiska länderna speciellt aktuellt i dagens läge. Rapporten skall publiceras och bilda underlag för en arbetsplan för nordiskt samarbete kring energihushållning.

Metanol och kolkonvertering väcker nordiskt intresse

Nordiska ministerrådet beslöt också att tillsätta en ny arbetsgrupp. Dess uppgift blir att rapportera om det forskningsarbete som pågår i de nordiska länderna för att värdera metanolen som ett alternativt drivmedel. Likaså skall gruppen följa med de framsteg som görs i forskningen för att konvertera kol med sikte på bland annat förädling.

FN-konferens om energikällor

Energiministrarna diskuterade den internationella energisituationen. En konferens i Förenta nationernas regi om nya och förnybara energikällor skall äga rum i Nairobi i augusti i år. Det är avsikten att de nordiska länderna för sin del skall koncentrera sig på att utarbeta en gemensam syn på konferensens målsättningar.

I alla de nordiska länderna kommer att ordnas en bredare informations- och debattverksamhet som ett led i förberedelserna för deltagande i konferensen. I samband med förberedelsearbetet beträffande Nairobi-konferensen anordnas ett torvseminarium i Finland i juni. Finska handels- och industriministeriet har i samarbete med FN:s sekretariat ansvaret för seminariet, som är avsett i första hand för representanter från utvecklingsländer med torvtillgångar.

Det är också avsikten att i Finland ordna ett seminarium om energifinansiering i utvecklingsländerna tillsammans med de oljeproducerande ländernas (OPEC) utvecklingsfond. Världsbanken, FN:s biståndsorgan och ett tiotal utvecklingsländer inbjudes att sända representanter till seminariet.

Andra internationella energifrågor

Energiministrarna dryftade också utvecklingen i den internationella energisituationen, i första hand beträffande olja och kol.

I detta sammanhang diskuterade ministrarna aktuella tendenser i den energipolitiska utvecklingen, bl. a. de internationella konsekvenserna av lagringspolitiken för olja i vissa länder.

Ministrarna konstaterade vidare vissa störningar i leveranserna av kol till en del av de nordiska länderna.

Ministrarna fick även en rapport om det fortsatta arbetet beträffande nordiska importhamnar för kol och det eventuella biståndssamarbetet med Moçambique om att utvinna landets kolresurser.

I Nordiska ministerrådets möte (energiministrarna) deltog energiminister Poul Nielson, Danmark (ordförande), handels- och industriminister Ulf Sundqvist, Finland, olje- och energiminister Arvid Johanson, Norge, energiminister Carl Axel Petri, Sverige och industriminister Hjørleifur Gutormsson, Island.

Nordisk budget för samarbete ökar 18 milj. NOK

Helsingfors i mars 1981

Nordiska ministerrådets allmänna budget för nästa år redovisar en ökning om drygt 18,4 milj. NOK. Budgetens slutsumma är 130,3 milj. NOK. Efter överläggningar med Nordiska rådets budgetkommitté beslöt ministerrådet vid sitt möte i Helsingfors att godkänna budgeten med en tillväxtprocent om 5,4 procent i 1982 års prisnivå. Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) lägger särskild vikt vid en industripolitisk satsning i de nordiska ländernas samarbete. Ett uttryck för detta är ministerrådets beslut att bevilja 6 miljoner NOK för att grunda en nordisk fond för projektexport. Medel anvisas också för ett breddat energipolitiskt samarbete.

Ministerrådets budget bygger på konkreta framställningar från de samnordiska institutionerna och på planerna för den fortsatta projektverksamheten.

På institutionsbudgeten om 66,0 miljoner NOK intar Nordiska industrifonden en dominerande ställning. Fonden beviljas 23,6 miljoner NOK för 1982. Ministerrådet kunde konstatera, att industrifondens budgetutveckling ger utrymme för ökade satsningar.

Medlen för en nordisk projektexportfond om 6 miljoner NOK är en direkt uppföljning av Nordiska rådets behandling av ministerrådets förslag om nordisk projektexport, vid rådets senaste session i Köpenhamn.

Förutom projektexportfonden och Nordiska industrifondens verksamhet finansieras ett dussin samnordiska institutioner över ministerrådets allmänna budget. Budgetbeslutet för 1982 möjliggör sålunda också en viss fortsatt utbyggnad av t. ex. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning i Helsingfors.

Betoningen av det industri- och energipolitiska samarbetet innebär en uppföljning av det nordiska statsministermötes diskussioner senaste höst i Köpenhamn. Detta innebär att ministerrådet inom ramen för beviljade projektmedel om inalles 43,2 miljoner NOK också ställer pengar till förfogande för ett vidgat energipolitiskt samarbete. Ministerrådet syftar också till att effektivera användningen av medlen för pågående utredningsarbete och tidsbegränsad verksamhet genom förbättrad styrning av projektbudgeten.

Ministerrådet prioriterar redan igångsatta projekt. Man visar särskilt intresse för sådana projekt som vid ett gemensamt nordiskt genomförande innebär en samlad inbesparing jämfört med nationella åtgärder.

Särskild vikt fäster ministerrådet vid projekt som främjar samarbetet inom sektorer såsom industri, jordbruk, energiutvinning, åttioalets teknologi och forskning och som kan stärka de nordiska ländernas produktivitet och konkurrenskraft.

Vid sitt möte i Helsingfors fördelade ministerrådet 2,9 miljoner NOK i projektmedel från årets budget. Bl. a. anslår nu ministerrådet för sin del medel för förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983.

Nordiska ministerrådet utsåg vid sitt möte en expertgrupp, som skall studera för- och nackdelar med den nuvarande uppdelningen mellan ett ministerrådssekretariat i Oslo och ett sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Ordförande för gruppen blir kanslichef Kai Korte, Finland, och övriga medlemmar statssekr. Halvdan Skard, Norge, avd. chef Ernst Goldschmidt, Danmark, och dep. rådet Ragnar Sohlman, Sverige. Islands företrädare utses inom kort.

Ministerrådet accepterade för sin del mandatet för en expertgrupp som utreder datateknologiska följder. Gruppen, som leds av dir. Helge Seip från Datatilsynet, Norge, skall bl. a. försöka finna aktuella styråtgärder som kan utvecklas inom en nordisk ram.

Ett rådgivande utskott har tillsatts för att fortsätta behandlingen av frågan som rör multinationella företags verksamhet i de nordiska länderna. Utskottet får en referensgrupp bestående av företrädare för näringslivet och fackföreningsrörelsen. Gruppen förutsätts lägga fram konkreta förslag i ärendet inför Nordiska rådets session i Helsingfors 1982.

I Nordiska ministerrådets möte (samarbetsministrarna) deltog kulturminister Lise Østergaard, Danmark, finansminister Pirkko Työlajärvi, Finland (ordförande), miljöminister Rolf Hansen, Norge, socialminister Karin Söder, Sverige och för den isländske justitieministern ambassadör Páll Tryggvason.

BIHANG

Institutioner på Nordiska ministerrådets allmänna budget

<i>Budget 1982</i>	<i>1 000 NOK</i>
Nordisk statistisk sekretariat	1 122
Nordisk legemiddelnemnd (NLN)	1 490
Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)	7 938
Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	6 331
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning	1 175
Nordiska nämnden för handikappfrågor	1 320
Nordiska Industrifonden	23 653
Nordtest	5 558
Nordisk kommitté för byggbestämmelser (NKB)	592
NordREFO	1 428
Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter	2 348
Samarbetsnämnden för nordisk skogforskning (SNS)	4 919
Ekonomiska forskningsrådet	1 090
Reserverat för:	
Projektexportfond	6 000
Nordiska kommittén för byggbestämmelser	1 046
Summa	66 010

Reviderat nordiskt biståndsavtal undertecknades**København, den 5. marts 1981**

De nordiske landes regeringer har i dag (5.3.) undertegnet en revideret aftale om nordisk bistandssamarbejde. Formålet med revisionen er i første række at forenkle administrationen af de fællesnordiske bistandsprojekter. Samtidig introduceres en rådgivende, politisk sammensat komité, som skal bistå Nordisk Ministerråd i behandlingen af bistandsspørgsmål af principiel betydning, men som også vil blive et forum for diskussion af alle principielle spørgsmål i forbindelse med udviklingsbistand.

Revisionen af aftalen er foranlediget af en rekommandation fra Nordisk Råd, nr. 5 fra 1977. I overensstemmelse med denne rekommandation har de nordiske lande foretaget en udredning af hele det nordiske samarbejde på dette område, som ikke blot omfatter de fællesnordiske projekter, men også en nær koordination af de nationale programmer og af de nordiske landes forhold til internationale organisationer.

Den reviderede Oslo-aftale, som nu kommer til at hedde København-aftalen, undertejnedes af de nordiske samarbejdsministre, som har ansvaret for det nordiske bistandssamarbejde. Aftalen skal nu viderebehandles i de nordiske parlamenter.

Hovedprincippet ved revisionen har været, at administrationen af fællesnordiske projekter skal ske på samme måde som nationale projekter. Den rådgivende Komité vil få samme rolle som de styrelser der er oprettet i de fleste af de nordiske lande, medens det løbende administrative ansvar ligger hos den nordiske embedsmandskomité for bistandsspørgsmål, der er sammensat af ledende tjenestemænd i de nationale bistandsadministrationer.

Det nordiske samarbejde frembyder særlige fordele, hvis man kan samle hele bistanden fra de nordiske lande i et fælles program. På denne måde lettes administrationen betydeligt i modtagerlandet, som kan forhandle med kun ét organ i stedet for fire eller fem. Et samarbejde af denne type er imidlertid normalt kun muligt, når man påbegynder bistand til et land, men en model er udarbejdet med henblik på den nordiske bistand til Namibia, når landet bliver frit. Modellen er dog udformet således, at den også anvendes i andra lande, hvis der skulle opstå behov herfor.

Sideløbende med udredningen og det fremtidige nordiske samarbejde på bistandsområdet (der er udgivet i Nordisk Udredningsserie som nr. A/1979:20) har de nordiske organer behandlet en række andre spørgsmål på området. Som eksempler kan nævnes en rapport om fællesnordiske bistandsindsatser inden for fiskerisektoren og en rapport om formerne for indkøbsvirksomhed til fællesnordiske bistandsprojekter, som er aktualiseret af de betydelige indkøb i de nordiske lande til det fællesnordiske landbrugsprogram i Moçambique.

Nordiske samarbejdsforslag af typen samarbejde om projekteksport

tangerer bistandsområdet, og efter forslag fra Nordisk Råds økonomiske udvalg, som har behandlet Oslo-konventionen, vil embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål også drøfte grænseområderne mellem bistandssamarbejde og kommerciel virksomhed. I denne sammenhæng kan den nordiske investeringsbanks rolle også komme ind i billedet.

Aftalen i København undertegnes af de nordiske regeringers samarbejdsministre: kulturminister Lise Østergaard, Danmark (Ministerrådets formand), finansminister Pirkko Työläjärvi, Finland, justits- og kirke- minister Fridjon Thordarson, Island, miljøminister Rolf Hansen, Norge og socialminister Karin Söder, Sverige.

København den 5 mars 1981

Social- och samarbetsministrar från de fem nordiska länderna undertecknade på torsdagen 5.3.1981 i Köpenhamn en ny nordisk konvention om social trygghet. Konventionen ersätter 1955 års konvention och en därtill anslutande överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd.

Den nya konventionen vilar på samma grundprinciper som den nu gällande. Den innehåller emellertid åtskilliga nyheter. Framst skall nämnas att den som tillfälligt vistas i ett land och blir sjuk eller skadas på sådant sätt att hemresan fördyras skall få merkostnaden för transport täckt. Vidare ändras bestämmelserna för sjömän och personer som arbetar i ett nordiskt land men bor i ett annat. Reglerna om intjänande av tilläggs pension förändras också. Slutligen innehåller konventionen bestämmelser som avser att lösa vissa problem som har uppstått när det gäller socialförsäkringsavgifter.

De nya konventionsreglerna har förelagts Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag vid årets session. Rådet rekommenderade vid torsdagens plenum regeringarna att ingå den föreslagna konventionen.

Den nya konventionen väntas träda i kraft vid årskiftet 1981/82.

Den nya konventionens innehåll

Konventionen reglerar för personer som bor eller arbetar i Norden rättigheter och skyldigheter på följande områden: sjukförsäkring (sjukvård och kontantersättning vid sjukdom), föräldraförsäkring, grundpension (folkpension) och allmän tilläggs pensionering, arbetslöshetsstöd, arbetsskadeförsäkring (vård- och kontantförmåner), allmänna kontantförmåner för barn (barnbidrag och bidragsförskott) samt social omvårdnad (socialtjänst samt hälso- och sjukvård).

Huvudtanken bakom den nya konventionen är att nordiska medborgare skall ha ett fullständigt socialt skydd var de än befinner sig i Norden. Trygghetssystemet i konventionen är en förutsättning för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall kunna fungera på ett för den enskilde socialt godtagbart sätt.

En viktig princip i konventionen är jämställdhetsprincipen. En medborgare i ett nordiskt land, som bor eller arbetar i annat nordiskt land än hemlandet, skall omfattas av detta lands lagstiftning om social trygghet på jämställd fot med landets egna medborgare.

En annan allmän princip är att alla personer som bor i Norden skall omfattas av lagstiftningen i det land där de är bosatta, oavsett nationalitet. Alla avgifter skall erläggas där och förmåner i princip utgå från bosättningslandet. Sjömän anställda på ett nordiskt lands fartyg skall anses bosatta i det landet.

Ett undantag från bosättningsprincipen görs för personer som bor i ett nordiskt land men arbetar som anställda i ett annat. Det gäller framför allt s. k. gränsgångare. Den nya konventionen föreskriver att dessa personer vad avser sociala förmåner som beror på förvärvsinkomsten skall omfattas av lagstiftningen i sysselsättningslandet. De förmåner det gäller är kontant-ersättning vid sjukdom och föräldraskap och vid arbetslöshet samt allmän tilläggspension och arbetsskadeförmåner. En person som bor i Norge men arbetar som anställd i Sverige skall exempelvis vid sjukdom få sin sjukpenning betald från den svenska försäkringen liksom hans tilläggspensions-skydd byggs upp i Sverige. En viktig nyhet i detta sammanhang är att samtliga socialavgifter – arbetsgivaravgifter och egenavgifter – skall betalas i sysselsättningslandet – och endast där – även för personer som är bosatta i annat nordiskt land.

På *sjukförsäkringsområdet* är följande delar av konventionen av speciellt intresse. En person som flyttar från ett nordiskt land till ett annat har rätt till förmåner i inflyttningslandet utan några väntetider. Man skall också när så behövs ta hänsyn till de inkomster han haft i det tidigare bosättningslandet för att fastställa storleken av hans kontantersättning vid sjukdom i det nya bosättningslandet.

Gränsgångare och andra som enligt de tidigare beskrivna reglerna skall ha sjukpenning från sitt sysselsättningsland och inte från bosättningslandet har denna rätt så länge anställningen består. Om anställningen upphör under en sjukdomsperiod utbetalas fortsatt ersättning från bosättningslandet. Den anställde är dock garanterad sjukpenning från sysselsättningslandet i 90 dagar även om anställningen skulle upphöra dessförinnan under sjukperioden.

Turister och andra som tillfälligt vistas i annat nordiskt land än det egna har enligt konventionen, som i nu gällande överenskommelse, rätt till sjukvård i vistelselandet när akut behov av sådan vård uppkommer. Därtill föreskrivs nu att när behov av hemtransport av den som insjuknat borta uppkommer, vistelselandet skall ersätta merkostnaden för denna transport.

På *grundpensionsområdet* skall som huvudregel gälla, att den som är bosatt i annat nordiskt land än hemlandet efter en viss kortare karenstid – högst tre år – skall få en grundpension som motsvarar minst 1/40 av full

grundpension för varje år som han under aktiv ålder varit bosatt inom Norden. Vid pensionsfall som efter en flyttning inträffar under karenstiden skall grundpension utgå från det tidigare bosättningslandet. Dessa regler överensstämmer med vad som gäller sedan 1978.

Regleringen utgör ett minimiskydd. Ett land kan utge pension utan hänsyn till bosättningstiden i Norden. Finland och Sverige utger exempelvis full grundpension utan hänsyn till total bosättningstid i Norden för personer som varit bosatta ett visst antal år i landet.

På *tilläggs pensionsområdet* innebär konventionen att varje land var för sig utger sin del av pensionen oavsett i vilket land personen i fråga bor som pensionär. Konventionen ger även en person som inte uppfyller ett lands krav på minsta försäkringstid rätt att återopa försäkringstid inom annat nordiskt lands tilläggs pensionssystem. Alla försäkringstider kommer därför också i princip att resultera i en pension.

Nu gällande regler om tilläggs pension för den som på grund av arbete i två länder har rätt till tilläggs pension grundad på s. k. antagandetid har förenklats. Dessa regler har utformats så att några försämringar i pensions skyddet inte kan uppstå på grund av att någon arbetat i mer än ett land.

På *arbets skadeområdet* föreskriver konventionen att förmåner till anställd skall utgå från det land där skadan har inträffat även om den skadade vistas eller är bosatt i annat nordiskt land. Sjukvård på grund av arbets skada skall dock liksom all annan sjukvård även kunna utges i bosättnings- eller vistelselandet på det landets bekostnad.

Vad avser *förmåner vid arbetslöshet* hänvisar konventionen till de specialregler på området som finns i 1976 års nordiska överenskommelse om arbetslöshetsförsäkring.

Vad gäller *barnbidrag och bidragsförskott* ger konventionen genom likställhetsprincipen barn som är bosatta i annat nordiskt land än det egna samma rättigheter som bosättningslandets barn.

Konventionen garanterar nordiska medborgare som vistas i annat nordiskt land än hemlandet likställdhet vad gäller rätten till *social omvårdnad*. Konventionen innehåller även bestämmelser till skydd emot obefogad hemsändning till hemlandet.

I motsats till nu gällande konvention avses den nya konventionen så långt det är möjligt reglera även icke-nordiska medborgares rättigheter på det sociala området. Detta kommer särskilt att få betydelse vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat.

Inflationsproblem i bostadspolitiken

Trondheim den 8–9 april 1981

De nordiska bostadsministrarna riktar uppmärksamheten på inflationens roll i bostadspolitiken. Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) dryf-

tades vid sitt senaste möte i Trondheim (8–9. 4) särskilt inflationens betydelse för samhällets stödåtgärder när det gäller boendet. Nordiska ministerrådet beslöt också att handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggnadssektorn skall revideras.

Nordiska ministerrådet konstaterade, att inflationen har många negativa effekter på bostadspolitiken. Inflationen höjer driftskostnader, ränteutgifter och själva byggnadskostnaden. Inflationen i kombination med nuvarande skatte- och finansieringssystem påverkar också förmögenhetsfördelningen i hög grad. Bostadssektorns låntagare kan göra inflationsvinster samtidigt som inflationen tvingar samhället att motverka kostnadsfördyringen bl. a. genom att ytterligare öka subsidierna till bostadssektorn.

Subsidierna har från början haft till syfte att ge svaga inkomstgrupper en möjlighet till en bra bostad. Med ökande inflationstakt får subsidierna nu alltmer rollen av utjämning av kostnadsolikheter mellan bostäder av olika årgång.

Vissa subventioner har därutöver fått fördelningspolitiska effekter som ibland står i motsats till bostadssubventionernas ursprungliga syfte.

Om subsidierna måste hållas tillbaka uppstår både bostadspolitiska och samhällsekonomiska problem. I samtliga nordiska länder pågår en översyn av de bostadspolitiska stödformerna. En genomgående linje är att bibehålla eller öka stödet till nybyggda bostäder. Också nya finansierings- och skattesystem som eliminerar de negativa effekterna av inflationen övervägs i flera nordiska länder.

Nordiska ministerrådet konstaterade att det är väsentligt att utforma bostadspolitiken och särskilt de finansiella åtgärderna på ett sådant sätt att en ändamålsenlig bostadsproduktion kan upprätthållas. Fördelningen av bostäder bör också tillfredsställa bostadsförsörjningens sociala målsättningar. Detta innebär att stödformerna sättes in så att de befolkningsgrupper som mest är i behov av dem också nås av dessa åtgärder när de bäst behövs.

Den minskning av nybyggnadsverksamheten inom bostadssektorn som har inträffat i några av de nordiska länderna kan ersättas av ökad ombyggnads-, underhålls- och energisparverksamhet. De nordiska bostadsministrarna fick en allmän redogörelse för det aktuella läget inom det nordiska samarbetet. Bostadsministrarna vill effektivera ländernas samverkan inom internationella organisationer i syfte att bl. a. aktualisera bygg- och bostadssektorn i biståndet till utvecklingsländerna. Nordiska ministerrådets sekretariat fick i uppdrag att förbereda diskussioner i dessa frågor.

Nordiska ministerrådet önskar att handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggsektorn skall revideras och helst föreläggas för beslut redan år 1982. Bl. a. önskar man öka samarbetet inom det bostadspolitiska och bebyggelsepolitiska området.

I Nordiska ministerrådets möte deltog bostadsminister Erling Olsen, Danmark, kommunal- och arbetsminister Harriet Andreassen, Norge (ord-

förande), bostadsminister Birgit Friggebo, Sverige och i stället för inrikesminister Eino Uusitalo, Finland, kanslichef Arno Hannus.

Industripolitiskt samarbete i Norden tema för ministrar

Helsingfors den 8 maj 1981

En ökad industripolitisk aktivitet i Norden aktualiserar nya initiativ i det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådet (industriministrarna) dryftade vid sitt möte fredagen den 8.5. i Helsingfors, en rad nya problemställningar. Industriministrarna gav direktiv för en sammanfattande arbetsplan beträffande nordiskt samarbete inom industripolitiken.

Vid Nordiska ministerrådets möte presenterade företrädare för de nordiska industriförbunden en gemensam rapport om nordiskt industrisamarbete. De nordiska industriministrarna gick igenom det aktuella industripolitiska läget i varje nordiskt land. Därvid berördes det svensk-norska avtalet om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena.

Det industripolitiska samarbetet inom Nordiska ministerrådets ram koncentreras för närvarande på tre aktuella områden. Inom detta år skall en rapport föreligga om etablerings- och koncessionslagstiftning i Norden. En utredning om småföretag skall följas upp. Därtill skall det industripolitiska samarbetet konkretiseras och samordnas, bland annat på basen av en arbetsplan som skall göras upp. Både näringslivet i Norden och den nordiska fackföreningsrörelsen har anlagt synpunkter på detta samarbete, som nu kan beaktas.

Etablerings- och koncessionslagstiftningen i varje nordiskt land kan beröra industriella samarbetsprojekt över de nordiska gränserna. Rapporten om eventuella hinder för det nordiska industripolitiska samarbetet, som nu utarbetas, ingår som ett led i arbetet på projektet "Norden som hemmamarknad". Industriministrarna diskuterade hur de konkreta uppslag, som redan finns angivna i en serie omfattande nordiska utredningar (bl. a. om energisamarbete, småföretagspolitik och resursutredningar) skall tas till vara och föras vidare i form av konkreta initiativ. Detta kan nu ske inom ramen för en arbetsplan.

Ministerrådet mötte företrädare för de nordiska industriförbunden. Ministrarna har även mött företrädare för Nordens fackliga samorganisation (NFS) tidigare. Synpunkterna från dessa möten kan nu beaktas i det fortsatta arbetet.

De nordiska industriförbundens gemensamma rapport om det nordiska industrisamarbetets förutsättningar väcker bland annat tanken på en gemensam nordisk aktiemarknad. Förslaget går ut på att de börsföretag som så önskar, borde kunna bli noterade på de nordiska aktiebörserna. Rapporten diskuterar företagens allmänna verksamhetsbetingelser i Norden, bl. a. faktorer av betydelse för företagets kostnadsläge, förmåga att anpassa sig

till nya konkurrensvillkor samt valuta- och koncessionsregler i en del av länderna.

Industriförbundens rapport pekar på goda samarbetsmöjligheter ifråga om export på tredje land samt forskning och utveckling kring ny teknologi och utbildning av företagsledning samt oljeverksamhet, petrokemi och olika former för energisamarbete.

Under diskussionen om det svensk-norska samarbetsavtalet om särskilt energi- och industrisamarbete betonade de berörda parterna, att det nya avtalet också bör ses som ett led i ett utvidgat och utbyggt nordiskt samarbete. Enligt avtalet förpliktar sig regeringarna i Norge och Sverige att försöka undanröja hinder för företagssamarbete och uppmuntra etablering med gemensamt svensk-norskt ägande. Också de åtgärder som kan vidtas för en smidig tillämpning av valuta- och kreditregler kan i sista hand komma hela företagsamheten i Norden tillgodo.

Industriministrarna önskade få motsvarande information om det svensk-norska avtalets tillämpning också vid ett kommande möte.

I mötet deltog: för industriminister Erling Jensen, Danmark, fullmäktig Ib Kjoller, handels- och industriminister Ulf Sundqvist, Finland (ordförande) för industri- och energiminister Hjörleifur Guttormsson, Island, vice-departementschef Árni Arnason, industriminister Finn Kristensen, Norge och för industriminister Nils G. Åsling, Sverige, statssekreterare Robert Nilsson.

Helsingfors den 18 maj 1981

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) önskar i samråd med Nordiska rådets presidium att effektivera de nordiska samarbetsformerna. Vid ett möte i Helsingfors på måndagen (18.5.) dryftade ministerrådet och presidiet åtgärder för att rationalisera dokumentationen och stimulera debatten vid Nordiska rådets årliga session.

Ett sätt att effektivera det nordiska samarbetet är att Nordiska rådets rekommendationer i större utsträckning behandlar väsentliga samarbetsområden och gärna anknyter till existerande samarbetsprogram och politiskt prioriterade frågor. Rekommendationer, som det inte är motiverat att föra vidare i det nordiska samarbetet, borde kunna avskrivas. En stramare hållning borde också iakttas beträffande projektförslag, som förs fram inom ministerrådets organ. Budgetdiskussionerna med Nordiska rådet har även betydelse ifråga om nya samarbetsprojekt.

Inför Nordiska rådets session nästa år i Helsingfors pågår en revision av några av ministerrådets handlingsprogram. Ministerrådet upplyste om att ett förberedande och utredande arbete pågår beträffande två huvuduppgifter inom samarbetet, nämligen "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden". Förslag om ökat nordiskt forskningssamarbete samt gemensamma åtgärder för att förbättra de nordiska ländernas export av

større projekt till statshandelsländer och länder i tredje världen planeras föreligga till nästa års session.

Det nyligen ingångna norsk-svenska avtalet om ekonomiskt samarbete, särskilt inom energi och industri, dryftades. Dylika bilaterala avtal kan senare byggas ut till att omfatta andra nordiska länder. Från presidiets sida underströk man, att dessa avtal inte ensamma kan avgöra det utvidgade samarbetets villkor. Det är viktigt att samnordiska synpunkter blir beaktade i ett tillräckligt tidigt skede av avtalens förverkligande.

Nordiska rådets presidium uppmanade ministerrådet att utreda hur nordiska konventioner tillämpas i praktiken. Ofta berör konventionerna inte endast myndigheter, utan också privata parter.

Det gemensamma mötet mellan Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets presidium leddes av rådets president, folketingsman Knud Enggaard (Danmark). I mötet deltog från Nordiska rådets presidium folketingsman Knud Enggaard, Danmark, riksdagsledamot Elsi Hetemäki-Olander, Finland, alltingsman Matthías Á Mathiesen, Island, stortingspresident Guttorm Hansen, Norge och riksdagsledamot Allan Hernelius, Sverige. Från Nordiska ministerrådet deltog kulturminister Lise Østergaard, Danmark, finansminister Pirkko Työläjärvä, Finland (ministerrådets ordförande), justitieminister Fridjón Thórdarsson, Island, miljövernminister Rolf Hansen, Norge och socialminister Karin Söder, Sverige.

Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarna) möte i Reykjavík den 1–2 juni 1981

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) holdt møte i Reykjavik 1.–2. juni 1981 og hadde en grundig drøfting av mulighetene og formene for et mer effektivt nordisk samarbeid, som i større grad er konsentrert om politisk tyngre saker. Dette er et spørsmål som også de nordiske statsministre og Nordisk Råd har diskutert i den senere tid.

Industri- og energisamarbeidet, økonomisk samarbeid og spørsmål i forbindelse med innføring av ny teknologi er de viktigste og vanskeligste samarbeidsområder hvor Ministerrådet ønsker å øke innsatsen. Et hovedpunkt i diskusjonene var hvilke muligheter og begrensninger som foreligger når det gjelder Ministerrådets fortsatte innsats for å øke det økonomiske samarbeidet i Norden. Særlig ble det framhevet at regjeringenes oppgave er å legge forholdene til rette for det økonomiske samarbeidet, slik at næringslivet selv finner fram til de konkrete samarbeidsprosjekter.

Ministerrådets drøfting tok utgangspunkt i en rekke konkrete forslag. Forslagene skal bearbeides videre med sikte på en presentasjon for de nordiske statsministre i et fellesmøte mellom statsministrene og Ministerrådet til høsten.

Ministerrådet konstaterade at arbeidet med utredningen av de industripolitiske aspekter ved NORDSAT-saken nærmer seg sin avslutning. Siktemålet er at saken blir fremmet for Nordisk Råd i løpet av høsten.

I Ministerrådets (samarbeidsministrenes) møte deltok: Finansminister Pirkko Työläjärvä, Finland (formann) Kulturminister og minister for nordiske anliggender Lise Østergaard, Danmark, Miljøvernminister Rolf Hansen, Norge, Socialminister Karin Söder, Sverige og Justisminister Fridjón Þórdarson, Island.

Hälso- och sjukvården får nordisk arbetsmarknad

Svendborg den 25 augusti 1981

Social- och hälsovårdsministrarna i fyra nordiska länder undertecknade senaste tisdag (25.8. 1981) i samband med Nordiska ministerrådets möte i Svendborg, Danmark, ett nytt samarbetsavtal. Avtalet reglerar "godkännandet av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet". Förenklat innebär detta att en nordisk arbetsmarknad skapas för personal inom hälso- och sjukvårdens område. Därmed får sjuk- och hälsovårdsområdet samma rörlighet som en del andra kvalificerade yrkesområden redan åtnjuter.

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige hänvisar i den nya överenskommelsen till avtalet om en gemensam nordisk arbetsmarknad från år 1954. Hälsovårdssektorns arbetsmarknad motiveras med att en fri rörlighet av arbetskraft kan främja den medicinska och sociala utvecklingen i Norden. Därtill är utbildningen inom hälso- och sjukvården likartad och likvärdig i de nordiska länderna. Inalles omfattar det nya arbetsmarknadsavtalet 18 yrkesgrupper, varav några, bl. a. läkare och sjuksköterskor redan tidigare haft gemensam nordisk arbetsmarknad.

Det nya samnordiska avtalets bärande princip är följande: Nordiska medborgare, som i någon av de fördragsslutande nordiska staterna har legitimation, auktorisation eller annat rättsligt godkännande att utöva ett yrke inom något av de aderton hälso- och sjukvårdsyrkena, har rätt att vinna samma godkännande i de övriga nordiska staterna.

En stat kan emellertid kräva att den som söker godkännande skall ha tillfredsställande kunskaper om lagar och administrativa föreskrifter, som har betydelse för yrkesutövningen. Danmark, Norge och Sverige kan därtill kräva att den sökande har tillfredsställande kunskaper i något av de skandinaviska språken medan Finland kan fordra att sökande har tillfredsställande kunskaper i finska.

Därtill kan fördragsslutande stat kräva att sökande har tjänstgjort en viss tid i yrket i staten ifråga.

Avtalet innehåller också bestämmelser om hur specialistkompetens skall godkännas.

Den som har fått godkännande kan söka tjänster i vederbörande land utan att vara medborgare i den staten.

Regeringarna utgår från att riktlinjerna för nordisk arbetsförmedling skall tillämpas ifråga om hälso- och sjukvårdens arbetsmarknad. Man skall också utbyta information om utvecklingen på arbetsmarknaden för berörda grupper.

Isländska läkare och apotekare omfattas redan av denna ordning. Senare har Island efter förhandlingar möjlighet att sluta sig till avtalet i sin helhet.

Social- och hälsovårdsministrarna gav också Nordiska ministerrådets sekretariat i uppdrag att förbereda ett mandat för den arbetsgrupp som skall övervaka uppföljningen av denna överenskommelse.

Det nya samnordiska avtalet omfattar följande grupper: läkare, tandläkare, sjuksköterskor, apotekare (provisorer), sjukgymnaster (fysioterapeuter), arbetsterapeuter (ergoterapeuter), barnmorskor (jordmödre), distriktssköterskor (hälsovårdare), optiker, psykologer, receptarier (farmaceuter), röntgenassistenter (radiografer, skötare i psykiatrisk vård, tandhygienister (specialtandskötare), tandsköterskor, tandtekniker och underskötare (hjälp-skötare) samt veterinärer (djurläkare).

Avtalet undertecknades av inrikesminister Henning Rasmussen, Danmark, social- och hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttilä, Finland, social-, hälso- och försäkringsminister Svavar Gestsson, Island, socialminister Arne Nielsen, Norge och hälsovårdsminister Karin Ahrlund, Sverige.

Social- och hälsovård under låg tillväxt nordiskt ministertema

Svendborg den 25–26 augusti 1981

Låg ekonomisk tillväxt ställer social- och hälsovården i de nordiska länderna inför nya utmaningar. Social- och hälsovården måste vidareutvecklas, kraven på social rättvisa består liksom kravet på trygghet för de svagaste grupperna i samhället. Krav på ökade social- och hälsotjänster kan mötas bara genom att ett flexibelt vårdssystem skapas.

Mot denna bakgrund redogjordes för en pågående debatt om en omprioritering inom social- och hälsovårdssektorn i några av de nordiska länderna. Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) dryftade vid sitt möte i Svendborg, Danmark (25–26.8. 1981) socialpolitikens förändrade villkor.

Den låga tillväxttakten i de nordiska ekonomierna är en utmaning för social- och hälsopolitiken som samtidigt möter växande krav. Då medborgarnas egna intäkter stagnerar sätts samhällssolidariteten på prov. Den offentliga sektorns övergripande uppgift om att säkra rättvisa och trygghet för medborgarna står därför oförändrad. Den grundläggande solidariteten i samhället kan upprätthållas genom att medel styrs till de samhällsgrupper som har de största behoven och står svagast.

Social- og hälsovårdsministrarna understryker v rdeet av f rebyggende åtgärder som en aktuell arbeidsoppgift også utanför social- og h lsov rdssektoren t. ex. inom miljövård og samhällsplanering. H lsouppl sning f r en allt viktigere roll i dette arbeide.

I dette sammanhang f ste social- og hälsovårdsministrarna bl. a. vikt vid en fortsatt og effektivere kamp mot alkohol- og narkotikamisshuset, som orsakar den enskilde stort lidande og samhället avsev rde kostnader.

Människans ansvar inte bara gentemot sig själv utan også sin n rmeste omgivning betonades. Då man söker rationelle og nye løsninger på behovet av vård og omsorg, f r närmiljön en växande betydelse, liksom stimulansen av den enskilde människans innsatsberedskap. Social- og hälsovården kr ver  kede försöks- og forskningsinnsatser för att komma till rätta med resurs- og vårdproblemen. I dette sammanhang betonades även vikten av ett nordiskt samarbeide.

Andelen äldre ökar i de nordiske länderna. I flere av de nordiske länderna finns därför ett behov av att finne nye vårdformer og ændrede prioriteringar f r denne gruppen. Möjligheterna att f rst rke det egne ansvaret f r anh rige og nærmeste nämndes i dette sammanhang.

Från dansk side redogjordes vid m tet f r det nye begreppet socialinkomst till  tskillnad från beskattningsbar inkomst. Socialinkosten, som bygger på bruttoinnt kter,  r i Danmark grundlaget f r bedömningen av behovet av sociale tjenester. De  vrige nordiske länderna visade interesse f r en videre analyse og diskusjon av dette begreppet. Det foreslås at ärendet tas opp på nordisk tjenstemannaniv .

I Nordiske ministerrådets m te (social- og hälsovårdsministrarna) deltog:

Socialminister Ritt Bjerregaard, Danmark (ordførende pt.), inrikesminister Henning Rasmussen, Danmark, social-, hälso- og f rs kringsminister Svavar Gestsson, Island, social- og hälsovårdsminister Sinikka Luja-Penttilä, Finland, ministern i social- og hälsovårdsministeriet Katri-Helena Eskelinen, Finland, socialminister Arne Nielsen, Norge, socialminister Karin S der, Sverige og hälsovårdsminister Karin Ahrland, Sverige.

Nordisk samarbeide om nye og fornybare energikilder og om energisystemanalyser

Halden, 4. september 1981

Nordiske energiministre har på m te i Halden, Norge, den 4. september godkjent to rapporter som er viktige f r det nordiske samarbeide innen energisektoren. Den ene omhandler nye og fornybare energikilder og den andre nordisk energisystemanalyse. Energiministrene behandlet også en rekke sp rsm l knyttet til andre områder som inngår i retningslinjene f r nordisk energipolitisk samarbeide som:

- energihusholdning
- olje og gass
- utvikling og introduksjon av alternative drivmiddel, spesielt metanol.

Rapporten om nye og fornybare energikilder tar opp muligheten for å kunne harmonisere de lover og økonomiske forhold som fremkommer som resultat av en introduksjon av nye energikilder. En informasjonsutveksling er ansett ønskelig bl. a. vedrørende miljøbestemmelser, konsesjonsspørsmål og drift. Nordisk samarbeid anbefales også når det gjelder f. eks. forsøksbestemmelser, prøveanlegg og demonstrasjonsprosjekter for nye energikilder.

Rapporten anbefaler ulike former for samarbeid, fra felles prosjekt til informasjonsutveksling om eksempelvis:

- sesonglagring av varme
- kjemisk og elektrokjemisk lagring
- energi fra havbølger
- bioenergi
- torv
- lavtemperaturer i fjernvarmesystem
- vindenergi
- varmepumper
- solvarmeanlegg

Rapporten om nordisk samarbeid på feltet energisystemanalyse omfatter forslag til gjennomføring av fire hovedprosjekter, hvert enkelt splittet i to eller flere delprosjekter. Det gjelder:

- energiøkonomisering
- energiplanlegging lokalt
- nordiske varmforsyningsstudier
- energisystemstudier for Norden

I begge de nevnte rapporter er foreslått at det skal holdes nordiske seminarer for utveksling av kunnskaper og prosjektideer på de ulike felt.

Energiministrene ble også orientert om aktuelle energipolitiske spørsmål i de nordiske land. Spørsmål knyttet til FN-konferansen i Nairobi om nye og fornybare energikilder ble også berørt.

I forbindelse med diskusjonen om olje og gass fikk energiministrene en orientering om bilaterale drøftinger i Norden og den nylig inngåtte svensk-norske avtale om samarbeid, særskilt innen områdene industri og energi.

Energiministrene vedtok at embetsmannskomiteén til neste møte skal legge fram forslag for ministrene om formene for det videre arbeid på nordisk plan innen feltet olje og gass.

I møtet deltok:

Energiminister Poul Nielson, Danmark

Industri- og energiminister Hjørleifur Guttormsson, Island

Olje- og energiminister Arvid Johanson, Norge

Energiminister Ingemar Eliasson, Sverige

Den finske delegasjonen ble ledet av overdirektør Erkki Vaara.

Investeringsbanken får nya uppgifter inom nordisk projektexport

Sunne den 15 september 1981

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har gett slutligt klar-tecken för ett betydande framsteg inom nordiskt samarbete. Vid sitt möte i Sunne, Värmland, senaste tisdag (15.9) slog ministerrådet fast ett åtgärds-program för att främja nordisk projektexport. Ministerrådet gav också Nordiska investeringsbanken direktiv beträffande hanteringen av projekt-investeringslån, som ingår i planen.

Fyrapunktsbeslutet för nordiskt samarbete kring projektexport har avancerat från utredning till slutligt beslut synnerligen snabbt. Ministerrådet framlade ett förslag till Nordiska rådets senaste session i Köpenhamn. Under våren och sommaren har förslaget finslipats. Det nordiska samarbetet kring projektexporten tar sikte på utvecklings- och statshandelsländer. Samarbetet kan gälla leverantörer i två eller flera nordiska länder. Exporten gäller s. k. nyckelfärdiga leveranser, där förutom maskiner och utrustning även utbildning och igångsättande av verksamheten kan ingå. De låneordningar, som ingår i samarbetet avses komplettera existerande internationella och nordiska finansieringsmöjligheter.

Nordiska investeringsbanken får en betydande roll, särskilt när det gäller att bevilja s. k. projekteringslån. Ministerrådets direktiv till NIB syftar till att begränsa risktagningen och minska faran för snedvriden konkurrens mellan de nordiska länderna.

Projektinvesteringslån kan beviljas utvecklingsländer och statshandelsländer i samband med projekt som har nordiskt intresse. Lånen, som beviljas med fast ränta och lång löptid, skall göra nordisk export konkurrensdugligare. Lånen erbjuder gynnsammare finansiering än vad det mot-tagande landet självt kan få på den internationella kapitalmarknaden.

NIB lånar upp projektinvesteringsmedlen på den internationella kapitalmarknaden. Banken åtnjuter högsta kreditvärdighet på den amerikanska kreditmarknaden (AAA).

Ramen för den nya låneformen är 2,4 mrd NOK utöver NIBs nuvarande låneram på ca 6,8 mrd NOK. De nordiska länderna skall ställa en särskild statsgaranti på 95 procent för detta tillägg till NIBs utlåningsram. Till denna del skall ministerrådets beslut ännu behandlas i de nordiska ländernas parlament. Statsgarantin kan också gälla för krediter vid affärsbanker i Norden.

En Nordisk projektinvesteringsfond inrättas i Helsingfors. Denna nya nordiska institution har i den nordiska samarbetsbudgeten för 1982 ett anslag om 6 milj. NOK. Fonden kommer att kunna ge stöd till framförallt förundersökningar (feasibility studies) av möjligheter till nordisk projektexport. Fonden får en egen styrelse.

Fyrapunktsplanen för projektexport förutsätts träda i kraft i mitten av nästa år. Förutom projektinvesteringslån och projektexportfond omfattar beslutet följande huvudavsnitt:

- de nationella exportfrämjande organisationerna borde utveckla sitt samarbete beträffande informations- och erfarenhetsutbyte och man borde ta tillvara samnordiska intressen t. ex. i utvecklingsbanker och andra internationella utvecklingsorgan.
- nationella exportgaranti- och exportkreditinstitut uppmanas också, gärna i samråd med Nordiska investeringsbanken, vidta åtgärder för att underlätta finansieringen av samnordiska exportleveranser.

Nordiska ministerrådet understryker i sitt beslut också "betydelsen av en ökad harmonisering" av de nationella finansieringsordningarna beträffande exportgarantier och exportkrediter.

Nordiska ministerrådet diskuterade också förberedelserna inför det nordiska statsministermötet. Statsministrarna avser att mötas den 8 december i Helsingfors. Den aktuella diskussionen omfattar bl. a. möjligheterna till en översyn av de nordiska samarbetsformerna. Både inom ministerrådet och Nordiska rådet finns önskemål om en snabbare och mera koncentrerad behandling av nordiska samarbetsfrågor. Därtill förbereds flera ministerrådsförslag till Nordiska rådets 30:e session den 1–5 mars 1982 i Helsingfors. Till exempel skall 1954 års avtal om en fri, nordisk arbetsmarknad revideras.

Nordiska ministerrådet godkände också budgeten för ett samnordiskt biståndsprojekt i Tanzania. Institutet för utvecklingsförvaltning (Institute of Development Management) fick 6,6 miljoner NOK för budgetåret 1981 och 2 milj. NOK till en personalfond för avlöning av utomnordisk expertpersonal vid institutet.

I Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarna) möte deltog kulturminister och minister för nordiska frågor Lise Østergaard, Danmark, handels- och industriminister Pirkko Työlajärvi (ordförande), Finland, för justitie- och kyrkominister Friðjón Þórdarson, Island, departementschef Guðmundur Benediktsson, miljövarnminister Rolf Hansen, Norge och socialminister Karin Söder, Sverige.

Offentliga utredningar får nordisk dimension

Oslo den 5 november 1981

Nordiska ministerrådet har fattat beslut om nya direktiv för offentliga utredningar i de nordiska länderna. Enligt riktlinjerna skall nationella utredningar också ta till vara möjligheten att uppnå bättre resultat genom nordiskt samarbete och gemensamma nordiska överläggningar. Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) godkände dessa direktiv vid sitt möte i Oslo onsdagen den 5 november 1981.

Nordiska ministerrådets möte var denna gång i hög grad inriktat på att genomföra eller förbereda en serie nordiska möten. Ministerrådet (samarbetsministrarna) förbereder sålunda ett nordiskt statsministermöte i Hel-

singfors den 8 december. Statsministrarna skall få rapporter om utvecklingen av nordiskt ekonomiskt samarbete. Det nordiska samarbetets arbetsformer skall dryftas, därtill förbereds flera ministerrådsförslag till Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors, bl. a. om Nordsat och en fortsatt gemensam nordisk arbetsmarknad och ett ökat nordiskt forskningssamarbete.

Ministerrådet överlade med Nordiska rådets presidium om flera aktuella samarbetsfrågor. Därtill diskuterades den samnordiska informationsverksamheten med Nordiska rådets informationskommitté.

De nya riktlinjerna för offentliga utredningar i de nordiska länderna bygger på en rekommendation från Nordiska rådet.

Direktiven bygger på följande principer:

- Departementen i de nordiska länderna bör i så hög grad som möjligt vid en tidig tidpunkt underrätta motsvarande departement om planerade utredningar, gärna med uppgifter om utredningens mandat.
- De berörda departementen bör överväga frågans nordiska betydelse och möjligheterna till samråd och samarbete.
- Man bör särskilt överväga om en gemensam nordisk utredning eller parallella nationella utredningar borde sättas i gång.
- Då offentliga utredningar publiceras skall berörda departement få dem.

Nordiska ministerrådet beviljade sammanlagt 282 000 NOK till projektverksamhet. Därmed har ministerrådet i praktiken utnyttjat hela anslaget – 41,3 miljoner NOK – i 1981 års budget för projektverksamhet. Den sista beviljningen täcker olika rapportkostnader och anslag för regionalpolitiska åtgärder.

I Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarnas) möte deltog kulturminister och minister för nordiska frågor Lise Østergaard, Danmark, handels- och industriminister Pirkko Työljärvi (ordförande), Finland, justitie- och kyrkominister Fridjón Thórdarson, Island, handelsminister Arne Skauge, Norge och socialminister Karin Söder, Sverige.

Helsingfors den 6 november 1981

Nordiska ministerrådet konstaterar, att det nordiska regionalpolitiska samarbetet har utvecklats snabbt och målmedvetet de senaste åren. Flera samarbetsåtgärder har realiserats på basen av ett regionalpolitiskt handlingsprogram, som ministerrådet antog år 1979.

Nordiska ministerrådet (ministrarna med ansvar för regionalpolitik) beslöt vid sitt möte den 6 november i Helsingfors, att det regionalpolitiska samarbetet skall vidareutvecklas på basen av det existerande handlingsprogrammet.

Regionalministrarna fick vid sitt möte i Helsingfors en omfattande redogörelse för de tre senaste årens utveckling i det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Ministerrådet konstaterade, på basen av en rapport utarbetad

av Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) att det gränsregionala och gränskommunala samarbetet har intagit en framträdande plats inom denna sektor. Rapporten utvisar, att det gällande handlingsprogrammet och de preciseringar som nu gjorts erbjuder ändamålsenliga målsättningar och riktlinjer för regionalpolitiskt, nordiskt samarbete för de närmaste åren. Den allmänna målsättningen förblir "att verka för en i regionalt hänseende balanserad utveckling i Norden". Detta innebär att de svagaste områdena, Västnorden och Nordkalotten har prioriterats högst.

Under åren 1980–1981 har nordiskt stöd beviljats till ett 30-tal projekt i gränsregioner på ca. 5,9 miljoner NOK.

Elva samarbetsområden finansieras nu helt eller delvis över Nordiska ministerrådets budget:

Öresund, Nordkalotten, ARKO (Arvika och Eda kommuner i Sverige samt Kongsvinger, Grue, Eidskog och Sör-Odal i Norge). Skärgårdsprojektet (Stockholmsregionen, Åland och Åboland), Kvarken, Mittnorden, Västnorden (Island och Färöarna), Bornholm–Sydöstra Skåne, Östfold–Norra Bohuslän samt norra och södra försöksområdet för gränskommunalt samarbete i glesbygd. I 1981 har 3 miljoner NOK anslagits för detta samarbete.

Ministerrådet upprepade i Helsingfors målsättningen att anslagsnivån för konkreta åtgärder i gränsregioner under de närmaste åren borde stiga från 4,4 miljoner NOK 1982 till 10 miljoner NOK. Ministerrådet föreslår också att försöksperioden för Nordiska investeringsbankens regionallåneordning förlängs med ytterligare 2 år. NIB disponerar över 325 miljoner NOK för dessa lån. Banken har hittills beviljat 208 miljoner, medan de konkreta utbetalningarna är 110 miljoner NOK. Ministerrådet beslöt att den danska regionallånekvoten på 50 miljoner NOK ställs till disposition för två fonder på Färöarna.

I det regionalpolitiska samarbetet arbetar man ytterligare med ett s. k. basprojekt (dokumentation av regionala förhållanden beträffande befolknings- och sysselsättningsutveckling m. m. i Norden), utvecklingstendenser inom vissa storstadsområden, glesbygdspolitik, regionalpolitisk forskning, informationsutbyte om aktuell regionalpolitik och gränsprocedurordningen (information och utlåtanden om nya nationella åtgärder som kan påverka utvecklingen i ett grannland).

Vid sitt möte orienterade regionalministrarna om den aktuella regionalpolitiska situationen i respektive land.

I Nordiska ministerrådets (ministrarna med ansvar för regionalpolitik) möte deltog miljøminister Erik Holst, Danmark, t. f. statsminister, inrikesminister Eino Uusitalo (ordförande), Finland, i stället för statsminister Gunnar Thoroddsen statssekreterare Jon Ormur Halldorsson, Island, kommunal- och arbetsminister Arne Rettedal och miljøvernminister Wenche Frogne Sellæg, Norge, i stället för industriminister Nils G. Åsling statssekreterare Robert Nilsson, Sverige.

Nordiska ministrar godkänner nytt avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad

Reykjavík den 1 december 1981

Nordiska ministerrådet förelägger för Nordiska rådets nästa session ett förslag till nytt avtal om en gemensam, nordisk arbetsmarknad. Vid sitt möte i Reykjavík den 1.12.1981 godkände arbetsministrarna den översyn som gjorts av den ursprungliga konventionen om en nordisk arbetsmarknad från 1954. Island ansluter sig nu till konventionen, med några förbehåll.

Arbetsmarknadens parter som hördes i ministerrådet anslöt sig på nordiskt plan till förslaget.

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) konstaterar att ungdomens arbetslöshet är en av de viktigaste utmaningarna i samhällspolitiken. Det är därför nödvändigt att bygga ut och ytterligare förbättra insatserna mot ungdomsarbetslösheten. Ministerrådet anser att den s. k. ungdomsgarantin, som skall trygga unga människors rätt till arbete, yrkespraktik eller utbildning måste utvecklas.

Nordiska ministerrådet fick vid sitt möte en redogörelse för sysselsättningsituationen i de nordiska länderna. För närvarande uppskattas antalet arbetslösa i Norden till ca 630 000 människor. Under 1981 har de nordiska länderna satsat större resurser på att bekämpa arbetslösheten, men både samhällsekonomiska problem och strukturförändringarna inom näringsliv och ekonomi orsakar länderna fortsatta svårigheter att upprätthålla full sysselsättning. Island har för närvarande ingen arbetslöshet.

Inom ramen för en gemensam, nordisk arbetsmarknad har ca en miljon människor flyttat från ett nordiskt land till ett annat under det kvartsekel, som arbetsmarknadsavtalet varit i kraft. Det reviderade avtalet, som godkändes av ministerrådet, bekräftar principen om den nordiska arbetskraftens fria rörlighet. Därtill understryks nu att flyttningen skall ske under socialt och ekonomiskt tryggade förhållanden. Arbetsmarknaden kan i framtiden ändras snabbt och därför måste både myndigheter och organisationer upprätthålla en hög beredskap för att registrera förändringar och brådska sätta in åtgärder.

I en ny artikel i avtalet stadfästes de nordiska medborgarnas likabehandling på arbetsmarknaden. Avtalet betonar den roll som den offentliga arbetsförmedlingen kan spela vid flyttning. Avtalet förpliktar myndigheterna till fortlöpande ömsesidig information om arbetsmarknadsutveckling och sysselsättningspolitik och länderna skall vid behov överlägga om åtgärder för att förhindra att obalans uppstår på arbetsmarknaden. Avtalet förutsätter att Nordiska ministerrådet håller regelbundna överläggningar med parterna på arbetsmarknaden.

Island ansluter sig

En nyhet är att Island nu ansluter sig till överenskommelsen om en gemensam, nordisk arbetsmarknad. Isländska myndigheter får dock rätt att i undantagsfall kräva arbetstillstånd. Den isländska arbetsmarknaden är liten och därför känslig för störningar.

Det nya arbetsmarknadsavtalet bildar en utgångspunkt för ett ökat migrationspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna.

Ungdomsgarantin internationellt intressant

Det nordiska arbetet på att utveckla ungdomsgarantin väcker internationell uppmärksamhet, bl. a. inom OECD. Konkret eftersträvar ministerrådet att samarbetet mellan utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheterna borde utvidgas. Utbildning och arbetsliv borde integreras. Det behövs ökad utbildningskapacitet, större variation i utbildningsanbud och träning på arbetsplatsen borde få större betydelse. Ungdomen borde prioriteras och därför måste flera utbildnings- och praktikantplatser skapas. Yrkesvägledningens betydelse borde öka och arbetsförmedlingens resurser borde stärkas.

Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten krävs inom flera områden

Nordiska ministerrådet slår fast att ungdomsarbetslösheten är en av de viktigaste utmaningarna på arbetsmarknaden. Det är nödvändigt att bygga ut och förbättra insatsen mot ungdomens arbetslöshet. Denna insats får allt mera karaktären av en ungdomsgaranti. Arbetsministrarna understryker att en reell ungdomsgaranti kräver åtgärder såväl inom arbetsmarknadspolitiken som inom den ekonomiska politiken och andra områden av samhällspolitiken. Ministerrådet uttrycker allvarliga farhågor inför de skadeverkningar som kan uppstå både för den enskilda människan och hela samhället om ett växande antal unga människor saknar möjligheter att inträda i arbetslivet. Det är viktigt att de unga med eget arbete kan skapa sig en grund för att ta ansvaret för sig själva och göra en insats för samhället som helhet. Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) ger därför Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) i uppdrag att även i fortsättningen prioritera samarbetet på sådana områden som förbättrar ländernas möjligheter att motverka ungdomsarbetslösheten.

I Nordiska ministerrådets (arbetskraftsministrarna) möte deltog i stället för arbetsminister Svend Auken, Danmark, departementschef Jens Wandall, arbetskraftsminister Jouko Kajanoja, Finland (ordförande), socialminister Svavar Gestsson, Island, kommunal- och arbetsminister Arne Rette-dal, Norge och arbetsmarknadsminister Ingemar Eliasson, Sverige.

Mötet mellan de nordiska statsministrarna och nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 8 december 1981 i Helsingfors

Statsministrarna i de fem nordiska länderna har varit samlade i Helsingfors den 8.12.1981 till ett möte med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) samt ett möte med Nordiska rådets presidium. Därtill har statsministrarna fört informella diskussioner på kvällen den 7.12.

Med utgångspunkt i slutsatserna från det föregående mötet mellan statsministrarna och samarbetsministrarna har Nordiska ministerrådet det senaste året studerat en koncentration och prioritering av centrala samarbetsfrågor. I samband med detta har preciserade direktiv utarbetats för beviljning av medel till nordiska samarbetsprojekt. Ministerrådet har också diskuterat med Nordiska rådets presidium möjligheterna för en snabbare och mera effektiv behandling av nordiska samarbetsfrågor.

Statsministrarna finner det angeläget att detta arbete fortsätter.

Statsministrarna konstaterade att besparingar för att dämpa ökningstakten av de offentliga utgifterna för närvarande är nödvändiga i alla nordiska länder. Därvid kan det nordiska samarbetet utnyttjas för att uppnå största möjliga resursanvändning. De nordiska länderna borde eftersträva att i samband med nationella prioriteringar fastställa huruvida de aktuella problemen är liknande i andra nordiska länder och om problemen kan lösas mera rationellt och till lägre kostnader genom nordisk samverkan.

Mot denna bakgrund dryftade statsministrarna det nordiska samarbetets finansieringsriktlinjer. Statsministrarna konstaterade att det nordiska samarbetet bör ta det strama statsfinansiella läget i de nordiska länderna till en generell utgångspunkt vid planeringen av nya samarbetsaktiviteter. Statsministrarna ansåg det samtidigt väsentligt att trygga verksamhetens nivå inom viktiga och vedertagna samarbetsområden, till exempel arbetsmarknadspolitiken.

De nordiska statsministrarna konstaterade ytterligare att i den mån de nordiska länderna enas om nya samarbetsprojekt av mer betydande omfattning, måste finansieringen härav i allt väsentligt ske genom tillskott till de gemensamma nordiska budgeterna.

Statsministrarna tog del av samarbetsministrarnas rapportering om ökat nordiskt ekonomiskt samarbete. Statsministrarna noterade att ett utredningsarbete pågår i syfte att klarlägga hinder för handel och ekonomiskt samarbete, såsom t. ex. skillnader i lagstiftning, valutareglering och tekniska föreskrifter. Statsministrarna tog upp de samarbetsperspektiv, som öppnas av bi- och trilaterala samarbetsavtal mellan nordiska länder inom centrala områden som industri och energi. Man kom överens om, att den ömsesidiga informationen om aktuella bilaterala samarbetsprojekt skall fortsätta.

De nordiska ekonomierna är starkt utrikeshandelsberoende och konjunkturkänsliga underströk statsministrarna. Det ligger ett värde i de nor-

diska ländernas redan pågående samarbete och koordinering inom OECD och andra internationella organisationer i syfte att vinna gehör för en ekonomisk politik, som i så hög grad som möjligt är sysselsättningsfrämjande och skapar förutsättningar att bekämpa inflationen.

Statsministrarna orienterades av Nordiska rådets presidium om frågor i anslutning till Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors den 1–5 mars 1982.

Inalles sex förslag från Nordiska ministerrådet torde överlämnas till Nordiska rådets session.

Statsministrarna konstaterade att planerna på ökad nordisk spridning av TV-program via satellit (Nordsat) har avancerat ytterligare genom det beslut som Nordiska ministerrådet träffade den 23 november 1981. Den danska regeringen har dock på Nordiska ministerrådets möte varit tvungen att avstå från ställningstagande med hänsyn till folketingsvalet.

Statsministrarna konstaterade att revideringen av 1954-års avtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad nu är i sitt slutskede. Man avser att förverkliga avtalets bärande principer om fri rörlighet och full sysselsättning. Därtill bygger man ut avtalsverket med nya väsentliga bestämmelser om ekonomisk och social trygghet vid flyttning samt nordiska medborgares likaberättigande på den nationella arbetsmarknaden.

Statsministrarna konstaterade med tillfredsställelse att Island nu är redo att ansluta sig till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Övriga ministerrådsförslag som presenterades för statsministrarna behandlar ökat nordiskt forsknings-samarbete, kultursamarbete på 1980-talet samt reviderade samarbetsprogram inom jämställdhetsområdet och socialpolitiken.

I det nordiska statsministermötet deltog i stället för statsminister Anker Jørgensen, Danmark, utrikesminister Kjeld Olesen, statsministerns ställföreträdare Eino Uusitalo, Finland (ordf.), statsminister Gunnar Thorodd-sen, Island, statsminister Kåre Willoch, Norge och statsminister Thorbjörn Fälldin, Sverige.

Pressmeddelande

Oslo i december 1981

Nordiska ministerrådet utdelar 36,9 milj. NOK till projekt under -82

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beviljat 36,9 miljoner NOK till nordisk projektverksamhet under nästa år. Sammanlagt har 43,2 miljoner avsatts i ministerrådets budget för 1982 för detta ändamål.

Ministerrådet lade vid sitt möte senaste tisdag (8.12.) i Helsingfors stor vikt vid att medel beviljas för sådana projekt som redan är igångsatta och projekt som innebär en samlad besparing vid ett nordiskt genomförande.

Samarbetsministrarna lägger stor vikt vid projekt inom sådana sektorer

som industri, jordbruk, energiproduktion och 1980-talets teknologi. Satsningar på dessa sektorer kan stärka de nordiska ländernas produktivitet och konkurrenskraft.

En stor nordisk satsning innebär ministerrådets beviljning på 5,7 miljoner till säkerhetsforskning inom energiproduktion. Därtill anslås 2,2 miljoner för forskning i energiproduktionens miljöeffekter. Miljövården beviljades 2,6 miljoner. Ett annat omfattande samarbetsområde är regionalpolitiken som dels får 2,9 miljoner för att finansiera konkreta åtgärder och 2,8 miljoner för generell regionalpolitik. Därtill finansieras Nordkalottsamarbetet med 1,2 miljon.

Övriga sektorer fick medel enligt följande:

Socialpolitik	2,1 miljoner NOK
Arbetsmarknad	1,7 miljoner NOK
Arbetsmiljö	2,0 miljoner NOK
Jämställdhet	0,9 miljoner NOK
Handelspolitik	0,5 miljoner NOK
Industri och energi	0,9 miljoner NOK
Byggsektorn	1,3 miljoner NOK
Jordbruk	2,2 miljoner NOK
Konsumentfrågor	1,7 miljoner NOK
Samfärdsel	2,1 miljoner NOK
Trafiksäkerhet	1,0 miljoner NOK
Turism	0,9 miljoner NOK

Ministerrådet beslöt avsätta medel för en eventuell ny institution i anslutning till Institutet för arbetshygien i Helsingfors. Institutionen skall svara för vidareutbildning av nordiska specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsövård. Man räknar med att kostnaderna blir ca 0,9 milj. NOK om året förutom de utgifter som Institutet för arbetshygien svarar för. Ministerrådet kommer senare att ta ett slutligt beslut i frågan. Ministerrådets beslut bygger på en projektverksamhet, som pågått i tre års tid.

Av intressanta enskilda projekt inom de olika samsarbetssektorerna kan nämnas följande:

Ministerrådet stöder utbildningen av personal för dövblinda med en halv miljon NOK. Det nordiska njurtransplantationssamarbetet Scandiatransplant beviljas 100 000.

Arbetsmarknadens försök med ungdomsgaranti i fyra nordiska städer (Hyvinge, Trondheim, Karlstad och Århus) beviljas 100 000.

Inom arbetsmiljöområdet beviljas en halv miljon för dokumentation av gränsvärden inom yrkeshygienen. En utredning av arbetsförhållandenas betydelse för fosterskador beviljas 300 000. Inom miljövården skall luftföroreningens betydelse för hälsan utredas med ett nordiskt anslag om 90 000. Luftföroreningar skall övervakas med ett samnordiskt utvecklat övervak-

ningssystem som beviljas 270 000. Projektet Representativa naturtyper och hotade biotoper fick anslag på 190 000 samt projektet Marina reservat i Norden ca 100 000.

Inom de högt prioriterade områdenas säkerhetsforskning vid energiproduktion skall 440 000 anslås för en utredning om deponering av flygaska och 210 000 till att utreda miljökonsekvenser av förnybara energikällor.

Inom energi och industri finansieras en utredning av geologiskt samarbete på Nordkalotten, frågan om gemensam kolimport till Norden och energihushållning för inalles 900 000. Nordiska samerådets sekretariat beviljas 320 000 och Föreningarna Nordens förbund 120 000.

Inom jordbrukssamarbetet skall medel satsas på utvidgat nordiskt samarbete kring växtförädling, ett genbankssamarbete kring husdjur, fisk och mikrober.

Inom konsumentområdet skall man utreda konsumentkrediter, gemensam provning av konsumentvaror, och konsumentskydd vid bl. a. sällskapsresor och försäkringsväsende samt banktjänster.

Inom trafiksäkerhetsområdet ordnas ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Äldre fotgängare och cyklande barn är trafikproblem, som får forskningsmedel.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) tog emot en utredning om möjligheterna till nordiskt samarbete på Nordkalotten vid utnyttjande av olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge. Man tog också emot en första delrapport om datateknologins effekter på näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö. Utredningens ordförande är Helge Seip, Norge.

Samarbetsministrarna hade i Helsingfors även ett möte med Nordiska rådets budgetkommitté och med parterna på arbetsmarknaden. I diskussionerna med företrädare för den nordiska fackföreningsrörelsen och de nordiska arbetsgivarorganisationerna dryftades det ekonomisk-politiska samarbetet i Norden och det industripolitiska samarbetet. Samarbetsministrarna redovisade för färska riktlinjer, som tidigare på dagen hade dryftats med nordiska statsministermötet. Man diskuterade också den sociala tryggheten och förnyelsen i arbetslivet.

*BILAGA 5***Utdrag ur rapporten "Naturgass i Nord"**

Rapport om muligheter og former for nordisk samarbeid på Nordkalotten om utnyttelse av eventuelle olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge

Kapittel 0**Förord****0.1 Utredningens bakgrund och mandat**

Under statsministermötet i Helsingfors den 3 december 1976 togs det första initiativet till en utredning om nordiskt industri- och energisamarbeide baserat på eventuella olje- eller gasfynd på den nordnorska kontinentalsokkelen. Det uttalades på detta möte att: "På lengre sikt kan mulig olje- og gassfunn på den nordlige kontinentalsokkel utenfor Nord-Norge åpne interessante muligheter. Statsministrene var enige om å iverksette undersøkelser av disse muligheter".

Uppföljningen av detta beslut sköts upp på grund av Bravoutblåsningen våren 1977 och det försenade beslutet om igångsättande av provborrningar norr om 62° N. I juni 1979 togs frågan åter upp under samarbetsministrarnas möte i Husavik i Island varvid man beslutade att anmoda Ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att påbörja utredningsarbetet. Ämbetsmannakommittén fastställde den 21 januari 1980 följande mandat för utredningen:

"Det skal oppnevnes et utvalg for å utrede og klarlegge mulighetene, feltene og formene for samarbeid på Nordkalotten mellom Norge, Finland og Sverige i forbindelse med eventuelle økonomiske drivverdige olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge.

1. Utvalget skal kartlegge og vurdere mulige markeder, bruksområder og samarbeidmuligheter mellom de tre land dersom eventuelle olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge kan utnyttes i energiforsyningen eller til industrielle formål i Nordkalott-området.

2. Utredningen kan ta utgangspunkt i ulike alternativer hva gjelder størrelsen på og sammensetningen av eventuelle økonomiske drivverdige olje- og gassfunn og hva gjelder årlige produksjonsmengder og former for utnyttelse.

Utredningen bør likeledes ta utgangspunkt i ulike alternativer når det gjelder ilandføring av produksjonen fra eventuelle petroleumsfunn som f. eks.

- olje og gass bøyelastes med skip og føres ut av Nordkalott-området
- olje og gass føres til kysten av Nord-Norge gjennom rørledning
- olje bøyelastes og føres ut av området, mens gass føres til kysten av Nord-Norge gjennom rørledning
- el-produksjon på plattform med overføringskabel til land

3. Utvalget skal vurdere mulige direkte virkninger for bl. a. arbeidsmarkedene, næringsstruktur og bosetting i Nordkalott-områdene av en eventu-

ell oljevirkosomhet utenfor kysten av Nord-Norge. Eventuelle indirekte virkninger med basis i produksjonen av større underleveranser til oljeindustrien i utbyggings-, produksjons- og videreforedlingsfasen skal også vurderes. I den forbindelse skal det foretas en vurdering av mulige behov som vil kunne oppstå for samarbeid mellom de tre land. Utvalget skal så langt det er mulig forsøke å kartlegge på hvilke felter og i hvilke former et slikt samarbeid kan utvikles.

Det skal oppnevnes en til to personer fra henholdsvis Sverige, Norge og Finland som skal delta i utredningsoppdraget. Danmark kan delta som observatør i utvalget. En av de norske representantene skal være formann for utredningen. Utvalget skal ha samråd med øvrige nordiske organisasjoner som f. eks. Nordisk Investeringsbank og Nordkalottkomiteén. Utvalget bør kunne ta i bruk eksternt utredningsbistand dersom dette skulle bli nødvendig i forbindelse med deler av utredningsarbeidet.

Utredningsarbeidet bør være ferdig i løpet av sommeren 1981 slik at det kan danne utgangspunkt for eventuelt videre samarbeid på Nordkalotten basert på olje- og gassvirkosomhet utenfor Nord-Norge".

Utredningen har valt att använda beteckningen "arbetsgrupp" i stället för "utvalg".

0.2 Arbetsgruppens sammansättning

Utredningsarbeidet har bedrivits i en fast sammansatt arbeidsgrupp bestående av følgende ledamöter:

Norge:	Byråsjef Leif Hegna, Industridepartementet, – ordförande Byråsjef Gunnar Gjerde, Olje- og energidepartementet Byråsjef Odd S. Haraldsen, Olje- og energidepartementet
Finland:	Biträdande avdelningschef Olavi Änkö, Handels- och industriministeriet Överinspektör Seppo Silvonen, Handels- och industriministeriet
Sverige:	Departementsrådet Bengt Thufvesson, Industridepartementet Kanslirådet Jan Thyberg, Industridepartementet
Danmark:	Fuldmægtig Bo Wildfang, Energistyrelsen – observatör
Nordiska Investeringsbanken:	Utredningschef Gunnar Niemi
Nordiska minister- rådets sekretariat:	Konsulent Kristofer Erlandsson – sekreterare
Nordkalottkomiteén:	Prosjektsekreterare Jouko Jama – observatör

0.3 Utredningens målsättning

Med utgångspunkt från sitt mandat har gruppen försökt att kartlägga och bedöma möjligheterna att använda gas för industriella ändamål på Nordkalotten. Eftersom utredningen visar att möjligheterna att använda gas till produktionsändamål inom den aktuella tidshorizonten ej förefaller realistiska utifrån en bedömning av aktuella gaspriser har gruppen lagt mindre vikt vid att utreda detta närmare.

Arbetsgruppen har valt att koncentrera sin kartläggning till alternativen rörtransport på land och transport av gasen som LNG med fartyg. Då rörtransport på havsbotten av teknologiska och kostnadsmässiga skäl för närvarande synes föga sannolik, har gruppen avstått från en närmare beskrivning av detta. Mandatet förutsätter heller icke behandling av detta alternativ.

Med utgångspunkt från sitt mandat har arbetsgruppen valt att försöka skissera utvecklingstendenser i sysselsättning och leveranser från näringslivet i Nordkalottområdet till följd av petroleumverksamhet utanför den nord-norska kusten. Dessa utvecklingstendenser har i utredningssamarbetet jämförts med utvecklingen av sysselsättningen i de traditionella näringarna i området. På denna grundval har arbetsgruppen försökt bedöma om en eventuell petroleumverksamhet kan bidra till att lösa de sysselsättnings- och lokaliseringsproblem som råder eller kan förutses på Nordkalotten. Arbetsgruppen har också försökt att bedöma eventuella skillnader i utvecklingen mellan de olika länderna.

Utredningen mynnar ut i förslag till åtgärder och medel för att öka samarbetet mellan de tre länderna i anknötning till petroleumriktad verksamhet på Nordkalotten. De medel som föreslås omfattar också åtgärder i syfte att dämpa de skillnader i regional utveckling som skulle kunna uppstå som en följd av att petroleumverksamheten geografiskt sprids längs den norska kusten.

Arbetsgruppen finner skäl att understryka den osäkerhet som vidlåder utredningens bedömningar. Till exempel har arbetsgruppen utgått från att man finner utvinnbara tillgångar av olja och gas på Tromsöflaket. Arbetsgruppen har inte försökt uppskatta hur stora dessa tillgångar bör vara för att investeringar i utvinnings- och transportanläggningar skall vara ekonomiskt motiverade. En betydande osäkerhet är vidare knuten till marknaden för gas på Nordkalotten. Prisförutsättningarna är här avgörande.

När det gäller tidsperspektivet för de bedömningar som redovisas i utredningen har arbetsgruppen utgått från att produktion av olja och gas kan komma igång tidigast 1990. Beslut om utbyggnad och transportlösningar måste fattas långt före produktionsstart. I utredningen ingår därför också att försöka klarlägga sambanden mellan dessa beslut. Detta kan till exempel gälla val av transportlösningar för gas, dvs. rörledning eller LNG fartyg samt eventuellt val av sträckning av en rörledning.

0.4 Utredningsarbetets opplægning

Arbetsgruppen har sedan arbetet påbörjades i juni 1980 sammanträtt 15 gånger i sin fasta sammansättning. I oktober 1980 företog arbetsgruppen en rundresa på Nordkalotten varvid gruppen mötte företrädare för läns- och fylkesadministrationerna i området.

Gruppen uppdrog i oktober 1980 åt den norska konsultfirman Norconsult A. S. att utreda konsekvenserna av en eventuell ilandföring av gas från den nord-norska kontinentalsockeln. Norconsults rapport färdigställdes och presenterades för arbetsgruppen i maj 1981. Länsstyrelserna i Lapplands och Norrbottens län har åt arbetsgruppen utarbetat översikter över lokala företag som kan bli aktuella som leverantörer till en eventuell petroleumverksamhet i området. Ovannämnda material har inarbetats i utredningsrapporten. Arbetsgruppen har under utredningens gång haft kontakt med Statoil och även fått en presentation av den studie om "gasfunn utenfor Nord-Norge" som bedrivs inom företaget. För utarbetande av arbetsgruppens rapport har slutligen som projektsekreterare anlitats siviløkonom Jon Øverås, konsultfirman Bedriftsassistanse A. S. i Bodø, med bistånd av økonom Børge Steen Hansen i samma företag.

Kapittel 1

Sammendrag

1.1 Innledning

Nordisk Ministerråd nedsatte i begynnelsen av 1980 en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utrede og klarlegge mulighetene, feltene og formene for samarbeid på Nordkalotten mellom Norge, Finland og Sverige i forbindelse med eventuelle økonomisk drivverdige olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge. Gruppens mandat og sammensetning er nærmere omtalt i kapittel 0.

Arbeidsgruppen vil understreke at det er betydelig usikkerhet knyttet til de vurderinger og analyser som er foretatt. Man har i første rekke tatt sikte på å skissere enkelte mulige utviklingslinjer og samarbeidmuligheter forutsatt at det gjøres olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge. Gruppen har ikke vurdert sannsynligheten for de enkelte alternativer, men begrenset seg til å analysere enkelte mulige virkninger.

1.2 Næringsstruktur og sysselsetting på Nordkalotten

Nordkalotten omfatter fylker og len som helt eller delvis ligger nord for Polarsirkelen, dvs. Lappland, Norrbotten, Finnmark, Troms og Nordland. Nordkalottens flateinnhold er vel 300 000 km², eller nesten 1/3 av de tre landenes totale areal. Folketallet var i 1979 ca. 930 000 som svarer til vel

5% av de tre landenes samlede folketall. Primærnæringene har tradisjonelt beskjeftiget en større andel av den yrkesaktive befolkning enn gjennomsnittet for de tre land. Industrialiseringsgraden er lavere enn gjennomsnittet.

Befolkningsutviklingen har i flere år vært preget av utflytting, arbeidsledighet, og stagnasjon eller direkte nedgang i folketallet. Vel halvparten av Nordkalottens befolkning bor i tettsteder med mer enn 3 000 innbyggere. Totalt finnes det 35 slike tettsteder. Av disse er 10 byer med mer enn 20 000 innbyggere.

Befolkningsmålsettingene for fylkene og lenene går alle primært ut på en befolkningsutvikling som tilsvarer den naturlige folketilvekst, og balanse mellom inn- og utflytting. Dette vil gi en folketilvekst på 45 000 personer frem til 1990. De store problemene som fylkene og lenene står overfor har imidlertid ført til at en slik målsetting neppe er sannsynlig og Finnmark, Norrbotten og Lappland har derfor lagt seg på et lavere nivå i sin planlegging. Etter de justerte målsettingene regner en med en folketilvekst på 22 000 personer frem til 1990.

Situasjonen på Nordkalotten preges av en betydelig undersysselsetting, og dersom yrkesdeltakelsen skulle heves opp til det som er gjennomsnittet for det enkelte land ville dette ialt kreve omlag 55 000 nye arbeidsplasser. Det vil således kreve svært mange nye arbeidsplasser dersom en skal nå målene for befolkningsutviklingen samtidig som en hever yrkesfrekvensen.

Utviklingstendensene for Nordkalotten utover i 1980-årene er oppsummert i Nordkalottkomitéens seneste publikasjon om Befolkning og næringsliv på Nordkalotten, jmf. kapittel 2. Kort oppsummert kan en si at med utgangspunkt i dagens strukturendringer innenfor næringslivet på Nordkalotten kan det bli vanskelig å opprettholde dagens antall arbeidsplasser. Offentlig sektor og servicenæringene vil være de områder, bortsett fra oljevirksomheten, der det kan ventes økt sysselsetting.

1.3 Norsk oljepolitikk med vekt på utviklingen Nord for Stad (62°N)

Petroleumsressurser og andre naturforekomster på den norske kontinentalsokkel er den norske stats eiendom. Det er derfor fra norsk side en overordnet målsetting at disse forvaltes slik at de kommer hele det norske samfunn tilgode. Petroleumsreservene sør for Stad anslås idag til ca. 4 700 mill. t. o. e. Nord for Stad er det for tidlig å si noe om hvilke reserver som kan finnes. Det er imidlertid rimelig å anta at det vil bli påvist drivverdige forekomster i dette området.

Produksjon fra felter som er utbygd, besluttet utbygd og satelittfelt antas i løpet av 1980-årene å komme opp i 65–75 mill. tonn o. e. Det er i de senere år gjort et stort antall funn i Nordsjøen som gir en stor grad av frihet til å utforme oljepolitikken utover i 1980 og 90-årene for å sikre en stabil og

gradvis økning av oljeaktivitetene. Den norske regjering vil utrede og etterprøve de erfaringene som er gjort hittil med oljevirkomheten med sikte på å komme frem til et bedre grunnlag for fastsettelse av utvinnings-tempo og utvinningsstrategi.

De norske myndighetene har ikke trukket opp retningslinjer for hvilket forhold det skal være mellom produksjon sør og nord for Stad, men de har gitt uttrykk for at en fremtidig feltutbygging i nord vil bli prioritert. Produksjon fra felter utenfor Nord-Norge vil tidligst kunne starte etter 1990. Den produksjon en nå har oversikt over vil da være synkende.

De første blokktildelinger nord for Stad fant sted i 1980, og leteboring startet på Haltenbanken og Tromsøflaket samme år. Det er gjort funn av gass, men det gjenstår å avklare om disse er drivverdige. Leteboring på Trænabanken vil kunne skje i 1983.

Norske myndigheter legger opp til gradvis utforskning av sokkelen i nord, slik at en kan ta hensyn til erfaringer i den videre planleggingen. De norske selskapene Saga, Hydro og Statoil vil spille en sentral rolle i letevirkomheten. Myndighetene har lagt opp til en desentralisering av de landbaserte tjenestene med blant annet hovedbase i Harstad og forsyningsbase i Hammerfest. Virksomheten har allerede gitt visse ringvirkninger for det lokale næringsliv.

Med hensyn til petrokjemisk industri er det myndighetenes syn at denne ikke må baseres på gasspriser som er lavere enn det som kan oppnås i markedet. Slik industri må dessuten være økonomisk lønnsom.

1.4 Forutsetninger for samarbeid på Nordkalotten ved eventuelle olje- og gassfunn

Leting og eventuell utbygging og produksjon samt videreførdling av petroleumsforekomster vil skape økt aktivitet i Kalott-området gjennom

- leveransevirksomninger,
- sysselsettingsvirksomninger,
- forbruksvirksomninger og
- offentlige virksomninger.

Arbeidsgruppen har i første rekke søkt å kartlegge de direkte virksomninger, dvs. sysselsettings- og leveransevirksomninger. Virkningene av et drivverdig funn vil avhenge av sammensetningen og hvorledes det utbygges og utnyttes.

Når det gjelder letevirkomhet har gruppen valgt en utviklingskisse basert på en økning til 6 leteplattformer og helårsboring utenfor Nord-Norge frem mot 1990.

En har videre for illustrasjonsformål antatt at utbygging av eventuelle kommersielle funn vil starte i midten av 1980-årene. Det er forutsatt at disse ligger på 200–300 meters havdyp og er noe mindre enn Statfjordfel-

tet, men med større gassmengder. Oljen forutsettes å bli bøyelastet, mens gassen ilandføres ved rørledning.

Gruppen har vurdert det slik at det i første rekke vil være en videre transport og foredling av gass som vil kunne gi størst samarbeidsmuligheter i et Nordkalott-perspektiv. Konsulentfirmaet Norconsult har derfor i en egen rapport til utvalget analysert gassanvendelse på Nordkalotten, jmf. kapittel 6. Ved vurdering av virkninger og samarbeidsmuligheter på Nordkalotten har gruppen lagt til grunn Norconsults mellomste alternativ for gassmengder, dvs. 16 GSm³. Herav utgjør 25 % våtgass som separeres og eksporteres. Disponibel tørrgassmengde blir derved 12 GSm³.

Pris og andre vilkår for leveranse av gass vil være av avgjørende betydning for mulighetene for lokal utnyttelse på ilandføringsstedet eller langs rørledningen. Vilkårene vil måtte fastlegges gjennom forhandlinger mellom eiere av gassen og lokale kjøpere. Slike forhandlinger vil naturlig ta utgangspunkt i de vilkår gasselgerne oppnår overfor kjøpere på Kontinentet. En vil imidlertid anta at kjøpere i Nordkalott-området vil kunne oppnå visse fradrag i gassprisen på grunn av de transportkostnader som spares ved at gass tas ut i nord.

Hva som isolert sett er en økonomisk riktig størrelse for dette kostnadsfradraget vil avhenge av forutsetningene med hensyn til alternativ anvendelse av transportkapasiteten. Transportkostnadsfordelen kan bli relativt ubetydelig dersom marginale kostnader legges til grunn, og noe større dersom gjennomsnittlige kostnader fratrekkes. Gruppen vil understreke at spørsmålet om etablering av gassbasert industri må vurderes ut fra en rekke økonomiske og andre forhold, og at spørsmålet om en økonomisk riktig pris for gassleveranser bare er en del av denne totalvurdering.

I utviklingsskissene har arbeidsgruppen forutsatt at det aktuelle felt bygges ut med 3 plattformer. Produksjon starter opp fra den første plattform 7 år etter tidspunkt for funn, den neste 2 år senere og den siste ytterligere 2 år senere. Det forutsettes at funnet har en slik størrelse at produksjonen vil vedvare utover 15 år, eller at nye felt vil kunne tilknyttes rørledningen, slik at produksjonen vil kunne opprettholdes over en lengre tid.

Arbeidsgruppen har valgt å legge 3 alternative scenarier for utvikling til grunn. Et høyt scenario, et lavt scenario og et LNG-scenario. Disse scenarier er benyttet som illustrasjon på mulige utviklingsforløp. Flere ulike utviklingsforløp kan tenkes.

Under et høyt scenario forutsettes feltet bygget ut med betongplattformer av tradisjonell type. Bygging av betongdelen og montasje forutsettes å kunne skje i havn i Nord-Norge.

Under et lavt scenario forutsettes plattformbygging å skje utenfor Kalott-området. En slik løsning legges også til grunn for et LNG-scenario.

De muligheter som disse forutsetninger gir for transport og videreføring kan oppsummeres i følgende alternativer:

A. Høyt scenario

Det bygges ilandføringsanlegg og rørledning over land til Kontinentet med stikkledning til Uleåborg i Finland. Følgende videreforedlingsanlegg antas etablert:

- Metanol/bensinanlegg ved ilandføringsstedet.
- Anlegg for direktereduksjon av jernmalm lokalisert til Kiruna-området.
- Produksjon av ammoniakk/kunstgjødsel i Lappland–Uleåborg-området.

B. Lavt scenario

Det bygges ilandføringsanlegg på norskekysten med rørledning til Kontinentet. Lokale videreforedlingsmuligheter bortfaller da det ikke viser seg økonomisk lønnsomt å etablere slike anlegg i Nordkalott-området.

C. LNG-scenario

Ved sammenligning mellom rørledning og LNG-transport viser Norconsults rapport, jmf. kapittel 6, at LNG-alternativet kommer kostnadsmessig dårligere ut ved de aller fleste alternativer vurdert i forhold til transport av gass i rør. Det eneste unntak er ved liten gassmengde og lav pris hvor LNG viser seg som det mest lønnsomme transportalternativ. Med de forutsetninger som er lagt til grunn, synes et slikt transportalternativ lite sannsynlig. Arbeidsgruppen har gitt en kortfattet vurdering av virkninger for Kalott-området og muligheter for nordisk samarbeid ved en slik transportløsning. Da dette alternativ er ment å illustrere en lavest tenkelig sysselsettingsutvikling, forutsettes bygging av produksjonsplattformer å skje utenfor Kalott-området.

D. Lokalt distribusjonsnett

Dette kan fremstå som et mulig alternativ dersom det gjøres et funn av olje og gass hvor oljeproduksjonen alene gir grunnlag for utbygging. Gassen kan således nyttes lokalt til en alternativ pris dersom gassmengden er for liten til å bære transportkostnadene til større gassmarkeder i rør eller som LNG.

Gasspris ved inngangen til et lokalt nett kan således bli lav. I tillegg vil imidlertid komme kostnader til lokal distribusjon, som vil kunne bli betydelig pr. enhet gass.

Arbeidsgruppen vil peke på at høye ilandføringskostnader kan medføre at en velger å avvente utnyttelse av mindre mengder assosiert gass eller mindre rene gassfunn inntil at et større ressursgrunnlag kan gi grunnlag for bygging av en samleledning til Kontinentet. Mulighetene for et isolert gassnett ville derved bortfalle.

Arbeidsgruppen vil presisere at det knytter seg stor usikkerhet til de valgte forutsetninger. De ulike alternativer må betraktes som modell-eksempler for en totalvurdering.

Særlig er de valg en har gjort med hensyn til gassbasert industrilokalisering forbundet med stor usikkerhet. F. eks. vil et anlegg for direktereduksjon av jernmalm også kunne lokaliseres til ilandføringsstedet for gassen. Likeledes kan produksjon av kunstgjødsel basert på gass og ammoniakk legges til kysten av Nord-Norge. Kanskje kan det vise seg mulig å bygge slike anlegg både i Norge og Finland.

Imidlertid vil ovennevnte skisse under høyt scenario fremstå som et eksempel på en mulig fordeling av nye industriprosjekter mellom de nordiske land basert på gass som råstoff. Bestemmende for en lokalisering av industriprosjekter vil blant annet være økonomiske og markedsmessige forhold for produktene samt råstoffgrunlaget og priser på gassleveransene.

1.5 Nærmere om arbeidskraftbehov under ulike alternativer

I kapittel 7 er det redegjort for sysselsetningsutviklingen for de ulike scenarier, jmf. figurene 7.5.–7.9.

I det *høye scenario* som omfatter plattformbygging, ilandførings- og terminalanlegg samt videre rørtransport av gass og 3 videreforedlingsanlegg vil den samlede sysselsetting under bygging og produksjon vise en kraftig økning opp mot vel 10 000 arbeidstakere på topp, hvorav opptil 6–8 000 hovedsakelig beskjeftiget i bygg og anlegg og montasjefag. En rekke oppgaver vil mer eller mindre foregå samtidig, herunder bygging og montasje av produksjonsplattformer, ilandføringsanlegg og rørledninger. Hovedtyngden av det lokale arbeidskraftbehov vil rette seg mot Troms og Finnmark fylke. Imidlertid vil dette være avhengig av hvor det velges å lokalisere montasjested for produksjonsplattformene. Skulle dette til eksempel bli lagt til Nordland fylke vil en større regional spredning av arbeidskraftbehovet oppnås.

Sysselsettingen på topp vil fordele seg med 7–8 000 personer i Nord-Norge, 1 000–1 500 personer i Norrbotten og 6–800 personer i Lappland.

Ved videre drift av de nevnte anlegg vil 4 000–5 000 personer kunne bli sysselsatt i Nord-Norge, 3–400 i Norrbotten og 2–300 i Lappland. Ved et "høyt" utbyggingsalternativ må en betydelig del av arbeidskraftbehovet i Nord-Norge rekrutteres utenfor regionen, i Norrbotten og Lappland, men også i Sør-Norge og i utlandet.

En anleggsutbygging av disse dimensjoner vil åpenbart skape et betydelig press i de aktuelle arbeidsmarked og vil måtte komme i stedet for løsning av mange andre oppgaver.

Under det *lave scenariet* hvor produksjonsplattformer forutsettes bygget utenfor landsdelen og samtlige videreforedlingsanlegg bortfaller, men hvor en får en rørledning til Kontinentet vil den samlede sysselsetting på topp under utbygging summere seg til 7–8 000 personer.

Sysselsettingen vil fordele seg på 5–6000 personer i Nord-Norge, 1000–1500 i Norrbotten og 0 i Lappland. Under permanent drift vil 4–5000 personer være sysselsatt, hovedsakelig i Nord-Norge.

Ved siden av de nye arbeidsplassene som skapes i direkte tilknytning til en olje- og gassbasert industriutvikling vil virksomheten gi ringvirkninger som følge av den økte etterspørsel etter varer og tjenester fra næringslivet i Kalott-området.

Selv om graden av ringvirkninger av industrietableringer av denne type kan variere avhengig av områdets utviklings- og servicestandard, synes det åpenbart at anlegg av dette omfang vil påvirke næringsstrukturen og også i noen grad bosettingsmønsteret. Det vil spesielt gjelde den virksomhet som vil finne sted i Nord-Norge.

Det er først og fremst en petroleumsbasert industriutbygging på land som kan få større virkninger på bosettingsmønsteret. En vil ved slike lokaliseringvalg møte konflikten mellom på den ene side lokalsamfunnets ønske om å få nye arbeidsplasser og på den annen side frykten for hvilke konsekvenser nyetableringen vil få for stedets økonomiske og ikke minst sosiale struktur.

1.6 Leveranser av varer og tjenester

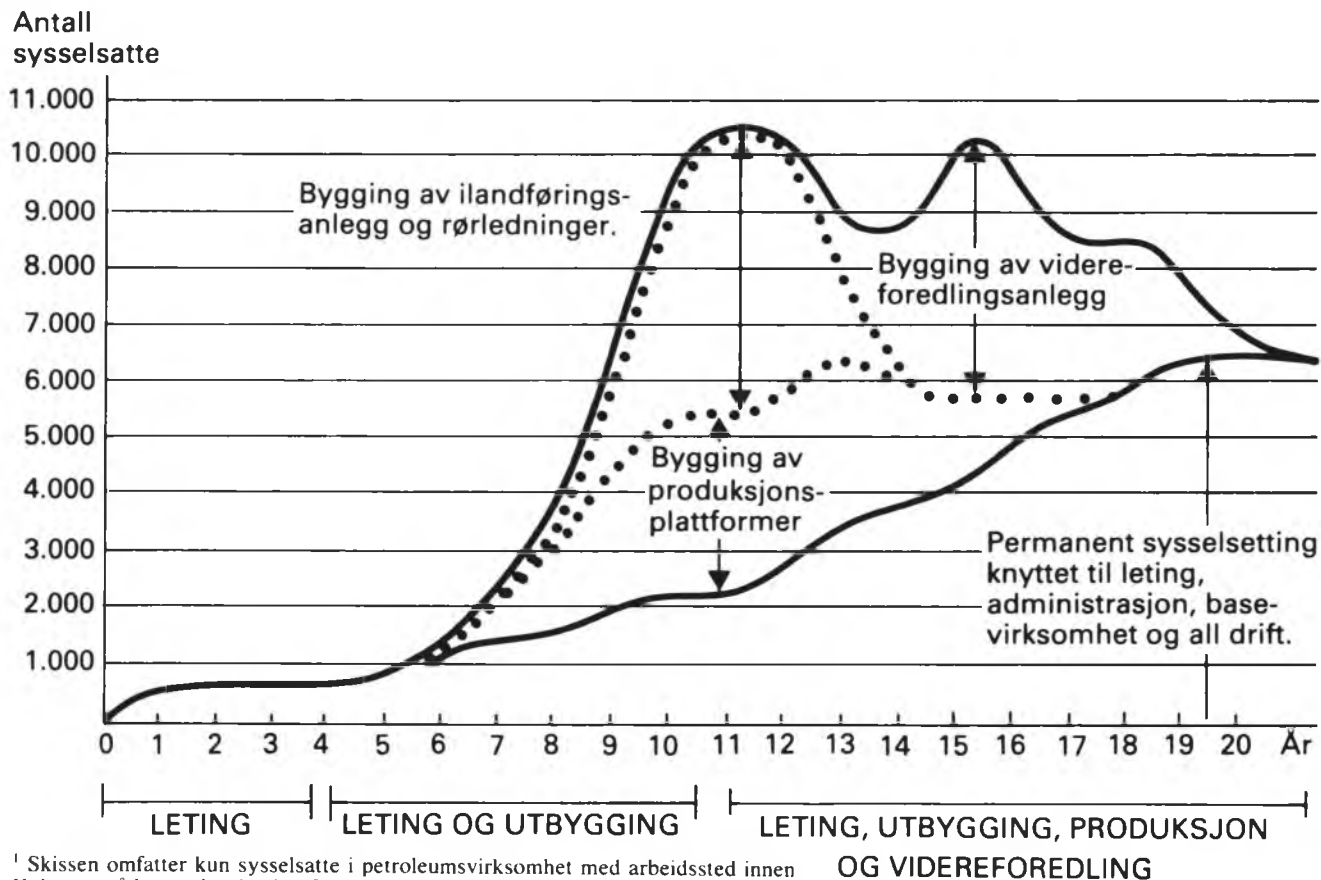
Letefasen

Erfaringer fra Sør-Norge viser at det grunnet manglende norsk kompetanse og sterk utenlandsk konkurranse ennå etter 15 års letevirkosomhet er en betydelig utenlandsk andel innenfor leveranser av varer og tjenester til leteboring på norsk kontinentalsokkel. Leie av plattformer og forsyningsfartøyer er det området der norske interesser er sterkest engasjert. Nordkalottens muligheter innen dette marked ligger i første rekke innenfor rekruttering av arbeidskraft til boreriggene og forsyningsbåtene. Noen bedrifter i Nord-Norge som er lokalisert nær baseområdene vil naturlig kunne delta ved leveranser av varer og tjenester dersom de er konkurransedyktig m.h.t. leveringsdyktighet og servicenivå. Dette vil i første rekke gjelde innenfor basedrift, reparasjon og vedlikehold av rigger og forsyningsbåter samt leveranser av forbruksvarer. De nordnorske bedrifters fortrinn i denne sammenheng er knyttet til deres geografiske nærhet til virksomheten og deres tradisjonelle orientering mot maritim virksomhet.

Undersøkelser hos operatørselskapene og erfaringene hittil indikerer at ca. 10% av varer og tjenester vil kunne hentes i det lokale marked. Dette tilsvarer ca. 35 mill. NOK pr. år pr. plattform dersom en forutsetter helårsboring. På lengre sikt vil imidlertid denne andelen kunne økes noe.

Utbyggingsfasen

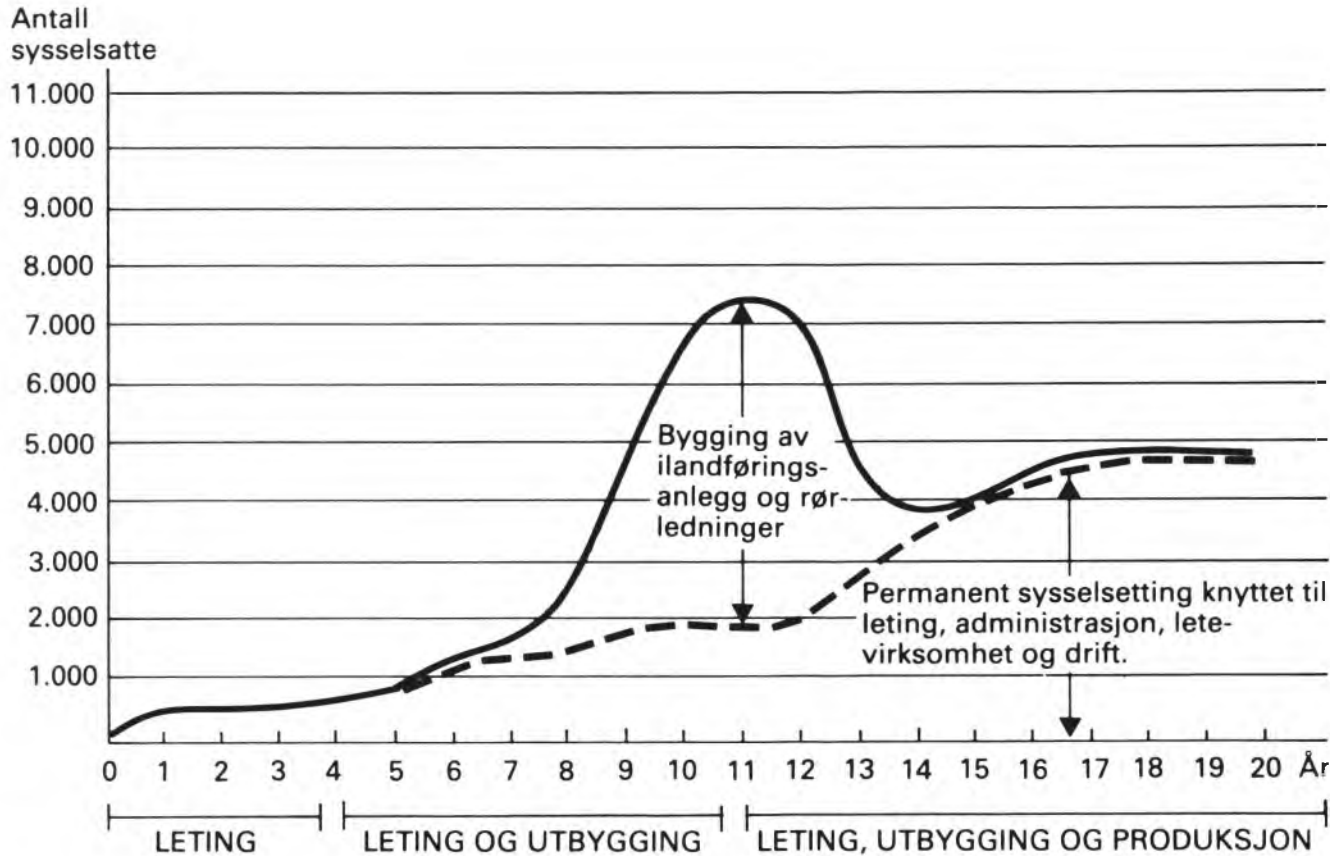
Omfanget av leveransevirkningene for Kalott-området i en utbyggingsfase vil i stor grad være avhengig av om bygging og utstyrsmontering kan

Figur 7.5.
En sammenfatning av arbeidskraftbehov ved en petroleumsbasert virksomhet i Kalott-området. En skisse for mulig utvikling.¹
A. HØYT SCENARIO – Bygging av produksjonsplattformer, ilandføringsanlegg, rørledning til Kontinentet og 3 videreforedlingsanlegg.

¹ Skissen omfatter kun sysselsatte i petroleumsvirksomhet med arbeidssted innen Kalott-området, under de gitte forutsetninger. Sysselsatte knyttet til leveranser og tjenester som produseres utenfor området er ikke inkludert i tallene.

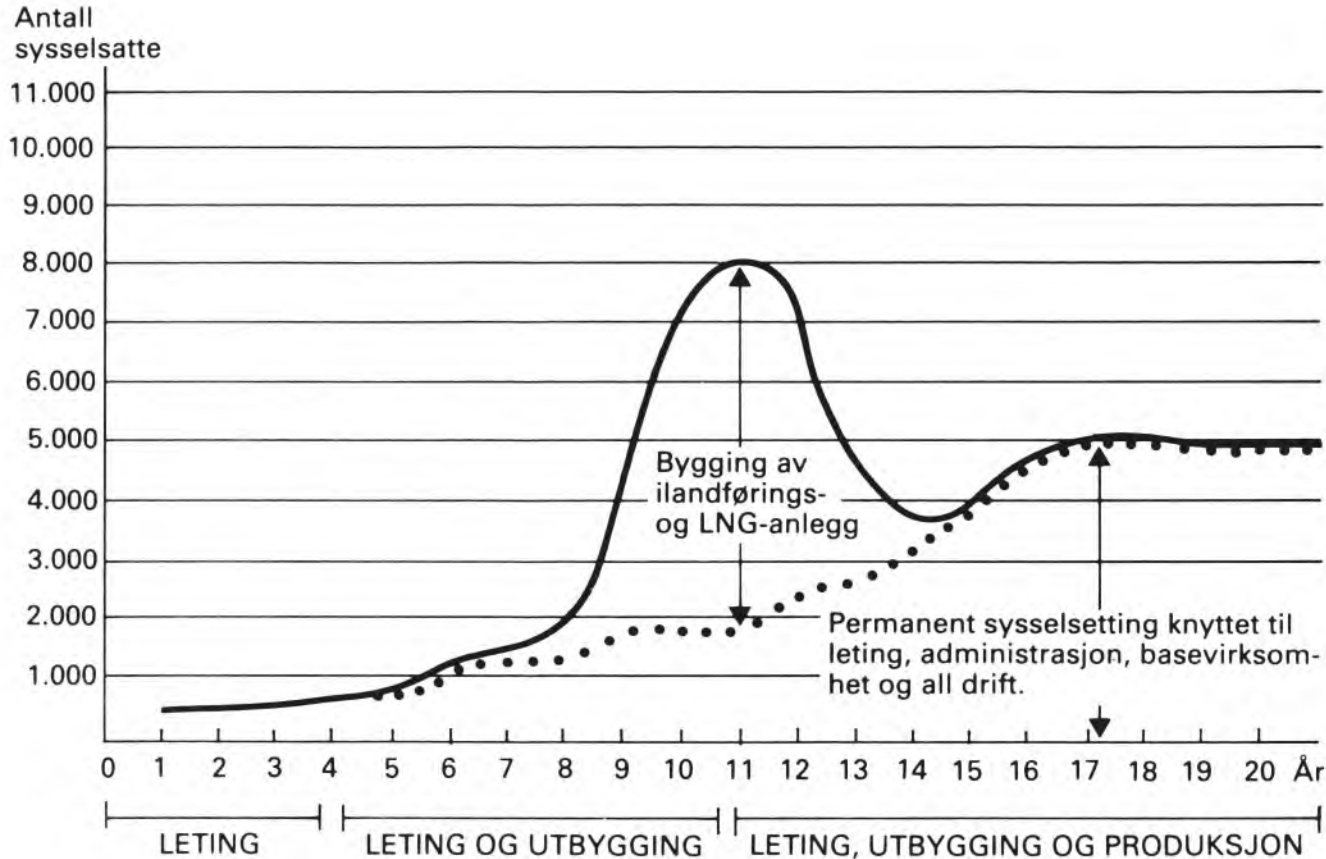
Det er viktig å vurdere sysselsetningskurvene i forhold til de rammeforutsetninger og forbehold som er inntatt i kapittel 7.2. Tall for ilandføringsanlegg og rørledning samt LNG-anlegg er hentet fra Norconsult's rapport "Studie om gassanvendelse på Nordkalotten".

¹ Skissen omfatter kun sysselsatte i petroleumsvirksomhet med arbeidssted innen Kalott-området, under de gitte forutsetninger. Sysselsatte knyttet til leveranser og tjenester som produseres utenfor området er ikke inkludert i tallene.

Det er viktig å vurdere sysselsettskurvene i forhold til de rammeforutsetninger og forbehold som er inntatt i kapittel 7.2. Tall for ilandføringsanlegg og rørledning samt LNG-anlegg er hentet fra Norconsult's rapport "Studie om gassanvendelse på Nordkalotten".

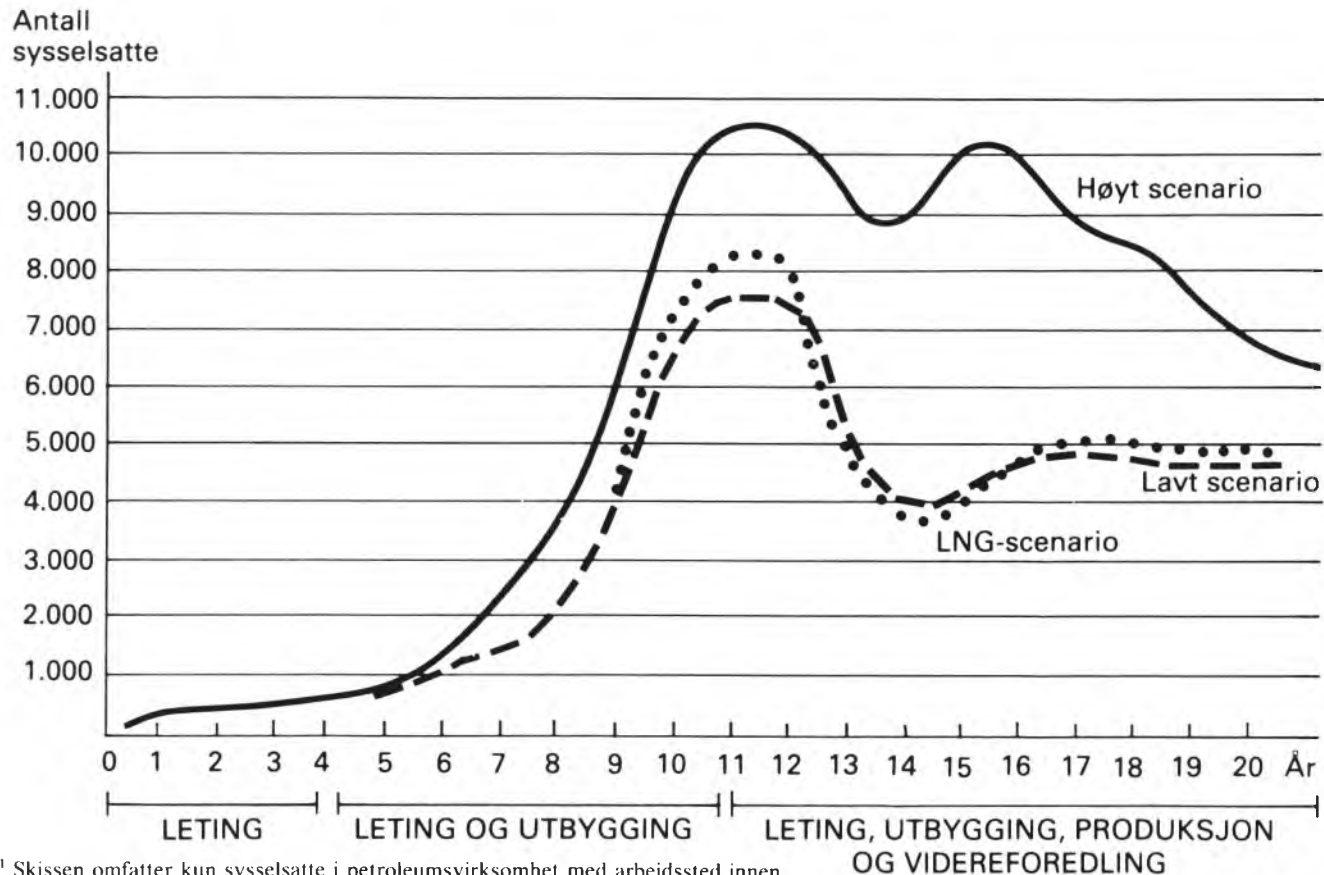
Figur 7.6. En sammenfatning av arbeidskraftbehov ved en petroleumsbasert virksomhet i Kalott-området. En skisse for mulig utvikling.¹
B. LAVT SCENARIO – Bygging av ilandføringsanlegg og rørledning til Kontinentet. Ingen videreforedlingsanlegg.

Figur 7.7.
En sammenfatning av arbeidskraftbehov ved en petroleumsbasert virksomhet i Kalott-området. En skisse for mulig utvikling.¹
C. LNG-SCENARIO – Bygging av ilandføringsanlegg og LNG-anlegg.
Ingen videreforedlingsanlegg.

¹ Skissen omfatter kun sysselsatte i petroleumsvirksomhet med arbeidstid innen Kalott-området, under de gitte forutsetninger. Sysselsatte knyttet til leveranser og tjenester som produseres utenfor området er ikke inkludert i tallene.

Det er viktig å vurdere sysselsetningskurvene i forhold til de rammeforutsetninger og forbehold som er inntatt i kapittel 7.2. Tall for ilandføringsanlegg og rørledning samt LNG-anlegg er hentet fra Norconsult's rapport "Studie om gassanvendelse på Nordkalotten".

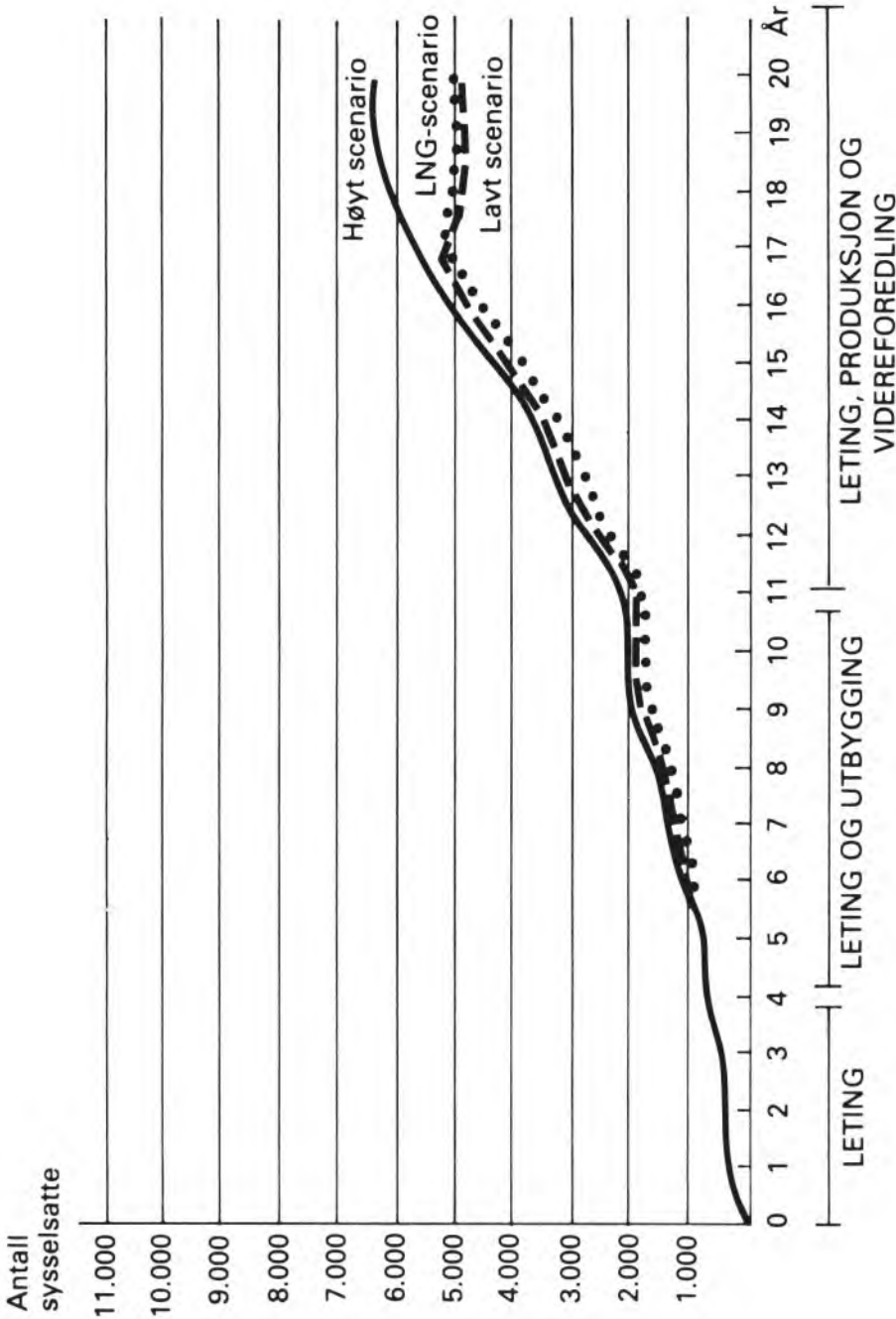

Figur 7.8.
En sammenligning av samlet sysselsettingsutvikling under de ulike scenarier. Anleggs- og driftsbemannings-¹
HØYT, LAVT OG LNG-SCENARIO

¹ Skissen omfatter kun sysselsatte i petroleumsvirksomhet med arbeidssted innen Kalott-området, under de gitte forutsetninger. Sysselsatte knyttet til leveranser og tjenester som produseres utenfor området er ikke inkludert i tallene.

Det er viktig å vurdere sysselsettingskurvene i forhold til de rammeforutsetninger og forbehold som er inntatt i kapittel 7.2. Tall for ilandføringsanlegg og rørledning samt LNG-anlegg er hentet fra Norconsult's rapport "Studie om gassanvendelse på Nordkalotten".

Figur 7.9.
 En sammenligning av sysselsetningsutviklingen under de ulike scenaries.
 Kun drift og annen "permanent" sysselsetting.

Det er viktig å vurdere sysselsetningskurvene i forhold til de rammeforutsetninger og forbehold som er inntatt i kapittel 7.2. Tall for ilandføringsanlegg og rørledning samt LNG-anlegg er hentet fra Norconsult's rapport "Studie om gassanvendelse på Nordkalotten".

finne sted i Nord-Norge. Dette vil igjen blant annet være avhengig av hvilket teknisk utbyggingskonsept som velges og hvilke hovedentreprenører som får kontrakten.

Det er i Sør-Norge etablert en betydelig ingeniørkompetanse innenfor planlegging og konstruksjon av offshoreanlegg. Mindre ingeniørselskaper i Nord-Norge begynner å innrette seg mot offshore-markedet, men vil kun makte å påta seg mindre underentrepriser i forbindelse med et utbyggingsprosjekt. Når det gjelder enkelte utstyrsleveranser må en vente at dette fortsatt vil bli levert fra tradisjonelle leverandører som i stor grad er utenlandske.

Bygging av plattformstrukturer av stål foretas for det meste i utlandet og da særlig strukturer for det havdyp som er aktuelt utenfor Nord-Norge.

I Sør-Norge er det etablert flere byggesteder for betongplattformer som også vil kunne benyttes for bygging av plattformer som skal plasseres langs Nord-Norge kysten. Det kan imidlertid bli regningssvarende å etablere et nytt byggested i Nord-Norge. Det vil trolig ikke bli mulig å opprettholde jevn aktivitet ved et eventuelt nytt byggested.

Bygging av moduler og utstyrspakker vil finne sted ved de større verkstedene lokalisert ved kysten. Samarbeidmulighetene her ligger innenfor en oppdeling av byggeoppdragene med mindre underentrepriser til de samarbeidende bedrifter.

De samme arbeidsoppgaver kan en tenke seg i forbindele med oppkopplings- og montasjeoppdrag. En mulig vei å gå er at spesialfirma innenfor de ulike fagkategorier samarbeider for å kunne tilby en tverrfaglig totalpakke.

Større spesialistselskaper foretar installasjon av plattformer, legging av rørledninger osv. I disse arbeidene må en forvente en lav lokal deltagelse.

Utvalget antar at i de første årene av en utbyggingsfase er det begrenset hva som kan tilflyte Nordkalott-bedrifter av oppdrag.

Tillgang til havet vil være en sentral lokaliseringsledende faktor for de fleste bedrifter som vil delta med større leveranser til virksomheten. Det er derfor realistisk å anta at de fleste ringvirkninger og selskapsetableringer vil finne sted i Nord-Norge. Omfanget av leveransevirkingen fra det øvrige Kalott-området vil i stor grad være avhengig av om bygging og utstyrsmontering av produktjonsplattformer kan finne sted i Nord-Norge.

Oppdragenes størrelse og tekniske kompleksitet vil kunne gjøre det nødvendig med utstrakt samarbeid mellom bedriftene på Nordkalotten og med erfaren sør-norsk eller utenlandsk industri. En vil dessuten anta at denne fase vil stille store krav til arbeidstakernes mobilitet.

Produksjonsfasen

Produksjonsfasen fremtrer som et interessant marked for arbeidstakere og næringsliv på Nordkalotten. Arbeidskraft til operatørens driftsorganisasjoner vil over tid i stor grad kunne bli rekruttert lokalt. Betalte arbeidsreiser og spesielle skiftordninger medfører likevel at arbeidskraft kan re-

krutteres fra et omfattende geografisk område. Produksjonsfasens lengde innebærer langsiktige arbeidsplasser og regelmessige leveranser av varer og tjenester fra lokalt næringsliv. De totale årlige leveranser til drift og vedlikehold varierer mellom 5–10% av de totale investeringene.

Nord-Norske bedrifter har allerede engasjert seg innenfor drift og vedlikehold av installasjoner i Nordsjøen. Videre arbeider myndighetene med etablering av utdanningstilbud som ytterligere vil kvalifisere nord-norsk arbeidskraft. Dette vil sammen bidra til at nord-norsk arbeidskraft og næringsliv lettere kan møte de oppgaver som knytter seg til drift og vedlikehold av installasjoner utenfor Nord-Norge. Det vil for bedrifter i Nordkalottområdet være avgjørende å ta sikte på en bevisst kompetanseoppbygging og kontaktvirksomhet for å kunne vinne økt innpass i dette marked.

Ilandføring, videreforedling og rørlegging

Ilandføring av gass til Nord-Norge vil dersom dette medfører utbygging av terminalanlegg, industri og rørledning innebære at det over en lengre periode må foretas store investeringer på Nordkalotten.

Samarbeidmulighetene på Nordkalotten vil i stor grad bero på hvilken arbeidsmetode for anleggene som blir benyttet. Som vist i kapittel 7 vil ved en del bygging av slike anlegg kunne benyttes ulike grader av prefabrikering.

Grunn- og byggearbeider vil imidlertid utgjøre ca. 1/3 av det samlede arbeidskraftbehov ved videreforedlingsanlegg. Dette er oppgaver som må utføres på stedet og som kan komme til å kreve relativt stor personellinnsats.

Arbeidsgruppen vil anta at den andel av utbyggingsoppgavene som vil tilfalle bedrifter i Kalott-området vil bli større ved høy grad av prefabrikasjon da arbeidene vil bli fordelt på flere regioner og flere underleverandører. Imidlertid vil dimensjonene sette en grense for hva lokalt næringsliv vil kunne påta seg. Det skal også tilføyes at høy grad av prefabrikasjon også kan øke konkurransen om oppdragene da de lokale bedrifters lokaliseringsfortrinn kan forringes.

Når det gjelder rørlegging til lands vil lokale bygge- og anleggsvirksomheter kunne påta seg arbeider i forbindelse med rydding og tilrettelegging av rørtraséen samt tilfylling. Legging og produksjon av rørene har hittil vært utført av store internasjonale foretak.

Stålverk på Nordkalotten har satt igang utviklingsarbeid med sikte på produksjon av rør for bruk innen oljevirksomhet, så vel til sjøs som til lands.

Oppsummering av leveransemuligheter

Andelen av varer og tjenester fra bedrifter i Nord-Norge til oljevirksomheten har hittil vært av beskjedent omfang. Dette skyldes blant annet lang

avstand til markedet, et lavt teknologisk nivå, små bedriftsenheter og manglende kompetanse.

De samme forhold vil gjøre seg gjeldende med hensyn til bedriftslivet i Norrbotten og Lappland.

I Nord-Norge er det tatt flere initiativ for å tilstrebe økte leveranser til offshorevirksomheten. Blant annet er det etablert to verkstedssammenlutninger blant annet med leveranser til oljevirksomhet som siktemål.

Verkstedindustrien både i Kiruna-området og det øvrige Norrbotten er aktuell leverandør til en norsk petroleumsvirksomhet. Dette har særlig sammenheng med at deler av denne industrien har vært vant til å delta i eller håndtere store utbyggingsprosjekter.

Erfaringsvis har bedrifter i Nord-Finland bevist sin konkurransedyktighet i Norge og spesielt Nord-Norge innen bygge- og anleggsvirksomhet og trebearbeidende industri. Ved etablering av ny industri i Nordkalottområdet vil denne sektor omfatte store utbyggingsoppgaver.

Arbeidsgruppen har i kapittel 8 redegjort for de tiltak som kan være aktuelle for å fremme leveranser til petroleumsvirksomhet fra bedrifter i Kalottområdet.

1.7 Virkemidler for økt samarbeid på Nordkalotten

En forutsetning for at et samarbeid på Nordkalotten basert på olje og gass skal få særlig omfang er at det gjøres drivverdige funn utenfor Nord-Norge. Resultatene fra to boresesonger er så positive at det er realistisk å anta at dette vil kunne skje.

En ren oljebasert utvikling i Nord-Norge vil ikke gi direkte virkninger for Norrbotten og Lappland, men virkningene vil bli av indirekte art gjennom arbeidsmarkedet og eventuelle leveranser av varer og tjenester. Det samme vil gjelde dersom man ilandfører gass som eksporteres i form av LNG. Det er først og fremst ved ilandføring av gass, som videreføres eller videretransporteres i rør, at større samarbeidsmuligheter oppstår.

I sin vurdering av virkemidler har gruppen søkt å bidra til en utvikling av tiltak som kan være til hjelp for en mer balansert regional utvikling på Nordkalotten med basis i en olje- og gassproduksjon utenfor Nord-Norge. I den grad det vil være mulig er det gruppens syn at en særlig bør ta sikte på rent faktisk å sikre at bedrifter på Nordkalotten likebehandles med bedrifter i Norge.

Arbeidsgruppens konklusjon kan sammenfattes som følger:

- Arbeidsgruppen frarår at det opprettes spesielle preferanseordninger for Nordkalottbedrifter.
- Angående § 54 i Kongelig resolusjon av 8.12.72, som tar sike på å sikre norske bedrifters adgang til å konkurrere på like fot med andre lands mer erfarne offshore-leverandører, finner gruppen at det ikke vil være

mulig å innføre bestemmelser i norsk lovgivning som gir bedrifter på Nordkalotten krav på samme lovbehandling som norske bedrifter.

- Arbeidsgruppen viser til tidligere vedtak i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd der forslag om opprettelsen av et eget utviklingsfond for Nordkalotten er blitt avvist. Gruppen viser til at det eksisterer en rekke samnordiske, finansielle tiltak som kan benyttes til utviklingsfremmende tiltak.
- Gruppen mener at det må være NERPs (Den nordiske embedsmannskomiteén for regionalpolitikk) oppgave å overvåke virkningen og foreslå endringer i dagens regionalpolitiske virkemidler. Gruppen nevner at det bør vurderes å utvide flyrutenettet på Nordkalotten. Reisestøtte, telekostnader og transportstøtte bør også underlegges en grundig vurdering.
- Angående utvidelse av Nordkalottbedriftenes kompetanse anbefales det at de tre lands myndigheter inngår nærmere drøftelser om hvorledes bevilgningene til forsknings- og utviklingstiltak kan benyttes til å utvikle bedriftenes kompetanse via utviklingskontakter.
- Etter arbeidsgruppens oppfatning er det ønskelig at det iverksettes ordninger som muliggjør at bedrifter som vil satse på oljevirkksomheten får støtte til opplæringsvirksomhet m.v. Kravene til utdanning for oljevirkksomheten må samordnes mellom de tre land, og det anbefales at fagdepartementene i de tre land i samarbeid kommer frem til en løsning på dette felt.
- Arbeidsgruppen antar at det kan være fordelaktig å opprette stillinger som oljekonsulenter både i Norrbotten og i Lappland. Nordkalottkomiteén bør få en egen konsulentstilling for arbeid med oljespørsmål og for koordinering av samarbeidet mellom de tre land.
- Arbeidsgruppen anbefaler at lokale myndigheter og næringsliv samarbeider om informasjon og kontaktskapende virksomhet.
- Arbeidsgruppen mener at det er viktig å arbeide videre med spørsmålet om en oppdeling av anbudspakkene slik at mindre bedrifter kan konkurrere effektivt om leveransene.
- Arbeidsgruppen anser det ønskelig å foreta en vurdering av hvorledes utdanningsstedene i Lappland og Norrbotten kan utnyttes for utdanning av personell til oljetilknyttet virksomhet. Dette vil særlig gjøre seg gjeldende innenfor høyere teknisk utdanning. Angående fagopplæring med relevans til oljevirkksomheten så bør de berørte myndigheter i de 3 land se nærmere på mulighetene for informasjonsutveksling og annet samarbeid vedrørende utdanningstilbud.
- Angående samarbeid mellom bedrifter anbefaler arbeidsgruppen at det overlates til bedriftene å finne frem til hensiktsmessige samarbeidsformer.
- Nord-norske bedrifter er i en viss utstrekning kartlagt med hensyn på muligheten for å komme på selskapenes lister over kvalifiserte leveran-

dører. Det er ikke naturlig at norske oljeselskaper igangsetter nøye prekvalifisering av nord-svenske og nord-finske bedrifter. Grupper foreslår at lokale industriorganisasjoner og myndigheter, eventuelt i samarbeid med Den Nordiske Investeringsbanken, foretar en undersøkelse av hvilke bedrifter som kan være aktuelle for leveranser til oljevirk-somheten.

- Angående sysselsettingsmessige tiltak anbefaler arbeidsgruppen at arbeidskraftmyndighetene i de tre land inngår et samarbeid med sikte på å komme frem til tiltak på dette felt.
- Gruppen foreslår at Nordkalottkomitéen gis ansvar å koordinere de forskjellige samarbeidstiltak som igangsettes i forbindelse med oljevirk-somheten. Nordkalottkomitéens økonomiske rammer må utvides slik at de samsvarer med de nye oppgavene.

BILAGA 6

Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1982 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1981 och bokslutet för 1980

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhets- budget 1982		Verksamhets- budget 1981		Bokslut ² 1980
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Utbildning</i>					
Nordens folkliga akademi	3 673		3 072		3 408
Nordiskt skolsamarbete	1 398		1 271		1 255
Nordiskt vuxenutbildningssamarbete	413		375		175
Nordisk Journalistkursus	869		752		757
Nordiska institutet för samhälls- planering	4 702		3 967		4 628
Nordiskt språk- och informations- centrum	1 080		902		–
Bidrag: Nordisk federation för medicinsk undervisning	495		430		463
Kursverksamhet	1 525		1 440		1 243
Summa		14 155		12 209	
<i>Forskning</i>					
Nordiskt kollegium för marinbiologi	787		617		565
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	9 201		8 550		9 050
Nordiska institutet för folkdiktning	980		807		874
Nordiska institutet för sjövärd	1 471		1 167		1 295
Nordiska geoexkursioner till Island	315		125		330
Nordiskt kollegium för ekologi	587		512		531
Centralinstitutet för nordisk Asien-forskning (CINA)	2 860		2 659		2 600
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	910		686		635
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	848		725		692
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	971		851		880
Nordiska samarbetsorganet för veten- skaplig information (NORDINFO)	3 431		2 669		2 847
Nordiska forskarkurser	3 219		2 926		3 071

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhets- budget 1982		Verksamhets- budget 1981		Bokslut ² 1980
	anslag	summa	anslag	summa	
Nordiska forskarstipendier	990		900		822
Nordiska forskarsymposier	796		724		479
Nordiskt vulkanologiskt institut	2 546		2 310		2 418
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	450		354		424
Nordiskt samarbete inom mass- mediaforskning	485		388		393
Nordiska språksekretariatet	700		585		553
Bidrag Nordiska sommaruniversitetet	1 214		1 103		821
Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning	291		255		260
Summa		33 052		28 663	
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>					
Nordens Hus i Reykjavík	2 652		2 627		2 516
Nordiskt teatersamarbete – gästspelsutbyte och vidareutbildning	2 672		2 284		2 221
– bidrag till Nordiska amatör- teaterrådet	322		292		444
Nordiska rådets litteraturpris	174		240		207
Nordiska rådets musikpris	160		0		157
Nordiskt musiksamarbete	1 800		1 636		1 351
Nordiskt samiskt institut	3 961		3 147		4 514
Nordiskt folkrörelsesamarbete – ungdomssamarbete	1 991		1 810		1 855
– folkbildningssamarbete	1 283		1 166		1 241
– idrottssamarbete	330		300		–
Översättning av grannlandslitteratur	1 400		1 272		1 330
Nordiskt konstcentrum	2 380		1 987		2 497
Nordiska filmkurser	305		277		399
Nordens Hus på Färöarna	400		200		–
Bidrag: Nordiska konstförbundet	324		278		353
Nordiska författarkurser	183		0		152
Summa		20 337		17 516	
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>					
Nordiska kulturfonden		8 300 ¹		7 500 ¹	7 425
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete		9 000		8 500	9 028
Summa		7 529		7 412	12 635
Summa		92 373		81 800	89 794
Reservation för beräknade automa- tiska lönestegringar					
Summa		3 500		3 200	
Summa		95 873		85 000	
<i>Investeringsutgifter</i>					
Nordens Hus på Färöarna				(anvisas särskilt)	

¹ Av dispositionsmedlen 1981 och 1982 har reserverats 2,5 resp. 2,0 milj. dkr som delanslag för genomförande av projektet Scandinavia Today.

² Valutakurser 31.12.1980. Summa utgifter (inkl. automatiska lönestegringar, vilka i budgeten upptas separat).

BILAGA 7

Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1981 (kulturellt samarbete)*Beviljade anslag*

	Anslag i dkr
1. Scandinavia Today	2 500 000
2. Föreningarna Nordens förbund till regional informations- verksamhet	500 000
3. Läromedelsåtgärder inom ramen för handlingsprogrammet ang. nordisk språkförståelse	100 000
4. Samarbete mellan universiteten på Nordkalotten	100 000
5. Samarbetsprojekt ang. miljölära vid universitet och högskolor	150 000
6. Samarbetsprojekt med NAUT ang. ungdomsutbildning/ arbetsliv	100 000
7. Dietetikerkurs inom ramen för Nordiska högskolan för hushållsvetenskap	560 000
8. Försöksverksamhet 1981–1982 med utbildning av personal för dövblinda	950 000
9. Samarbete om fiskeriundervisning	50 000
10. Utredning om ökat nordiskt forskningssamarbete	75 000
11. Försöksanslag ang. systematiserad forskarutbildning	50 000
12. Tilläggsanslag för symposieprogram om tillämpad nordisk språkvetenskap	25 000
13. Nordiska kommittén för öststatsforskning	175 000
14. NORDINFO för drift av Scannet	200 000
15. Planläggningsgrupp ang. havsforskningssamarbete	25 000
16. Nordiskt filmsamarbete	500 000
17. Amatörmusiksamarbete	300 000
18. Nordiskt samiskt institut för hyreskostnader	100 000
19. Utredning och försöksverksamhet ang. kultursamarbete mellan samerna	200 000
20. Nordens Hus i Reykjavík, tilläggsanslag	400 000
21. Nordens Hus på Färöarna	200 000
22. Projektverksamhet ang. barn och kultur	400 000
23. Utredning ang. ökat nordiskt radio- och TV-samarbete	600 000
	8 260 000

BILAGA 8

Samnordiska utredningar på kulturområdet 1981

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder	
1. Utbildning					
<i>1.1 Förskola/grundskola</i>					
1.1.1	Kontaktgruppen för specialundervisning	Kontinuerligt följa utvecklingen inom specialundervisningens område samt ställa förslag om åtgärder. Planering av det årliga nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisning	1976	Nordiska rapporter om specialundervisning 1981 (stencil)	Verksamheten är kontinuerlig
1.1.2	Referensgruppen för specialundervisningens läromedel	Planera och leda ett samarbete för att förbättra läromedelsituationen inom specialundervisningen	1977	En prototyp för ett TV-läromedel för döva elever har utarbetats	Gruppen utarbetar ett läromedel, "Vore Nabolande", för bruk i specialundervisningen. Arbetet väntas vara avslutat under 1982
1.1.3	Samarbetsgruppen rörande sociala och emotionella effekter av specialundervisning (Bergenprojektet)	Genomföra behandling inom ramen för specialundervisningen samt bedriva forskning beträffande effekterna	1976	13 interna bulletiner (stencil). Rapport om kartläggningsfasen har tryckts 1981	Slutrapport avges 1982-1983
1.1.4	Planeringsgruppen för lärarfortbildningskurs i grannspråk	Uppgöra program för en 10 dagars fortbildningskurs	1980	Kursen genomfördes i januari 1981	Den fortsatta kursverksamheten har övergått till Nordiska språk- och informationscentret
<i>1.2 De 16-19 årigas utbildning</i>					
1.2.1	Arbetsgruppen för samarbetsprojektet ungdomsutbildning/arbetsliv	Utarbeta förslag till ett 3-årigt samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna	1981	Förslag till projektprogram avgivet hösten 1981	Förslaget behandlades i kulturavtalets organ i slutet av 1981 varefter projektverksamheten har inletts
1.2.2	Kontaktgruppen för läromedelssamarbetet för de 16-19 åriga	Utarbeta ett förslag till läromedelssamarbete för små yrkesområden	1978	En nordisk lärobok inom optikerområdet har utgivits 1981. En informationsbroschyr "Läremidler i yrkesundervisningen" utgavs hösten 1981	Gruppen arbetar med en produktion av audiovisuellt material för undervisning i växtskyddslära. Materialet väntas föreligga i början av 1982
<i>1.3 Högre utbildning och fortbildning</i>					
1.3.1	Arbetsgruppen för högre utbildning	Planera samsarbetsåtgärder inom den högre utbildningen i Norden	1975		Verksamheten är kontinuerlig
1.3.2	Redaktionskommittén för "Att studera i Norden"	Att utarbeta den fjärde utgåvan av "Att studera i Norden"	1979	Publikationen utkom hösten 1981	Verksamheten är kontinuerlig

1.3.3	Informationschef Ernst Erik Ehnmark	Utarbeta ett förslag till samarbetsmöjligheter på nordiskt plan inom den högre utbildningen	1979	En preliminär rapport har avgivits 1981	Förslaget skall behandlas i kulturavtalsorgan 1982
1.3.4	Nordisk miljölärogrupp för universitet och högskolor	Utarbeta rapporten "Undervisning i miljölära vid universitet och högre läroanstalter i Norden"	1979	Rapport utgavs våren 1981	Verksamheten är kontinuerlig
<i>1.4 Vuxenutbildning</i>					
1.4.1	Evalueringsgruppen för projektprogrammet för vuxenutbildning	Planera och följa utvecklingen av det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning	1976	Kontinuerliga rapporter om utvecklingen till ministerrådet (i övrigt se 1.4.2–1.4.5)	Planläggning av den fortsatta projektverksamheten inom nordisk vuxenutbildning
1.4.2	Arbetsgruppen för utgivande av en katalog över nordiskt FoU-arbete inom vuxenutbildningen	Evaluering av NU B 1977: 41 samt ajourföring ca vart tredje år	1976	Nye veier i voksenopplæringen – en kartlegging av forsknings- og utviklingsarbeid i Norden (NU B 1977: 41)	En evaluering av katalogen har gjorts och en ajourföring publiceras 1982
1.4.3	Forskare Axel Targama, Göteborgs universitet	Vidareföring av arbetet rörande rapporten "Vuxenutbildning i arbetslivet" (NU A 1979: 9)	1980	Rapport utges våren 1982	Överväganden om fortsatta åtgärder i evalueringsgruppen
1.4.4	Arbetsgruppen för ajourföring av rapporten "Voksenopplæring i de nordiske land"	Ajourföra översikten "Voksenopplæring i de nordiske land" (NU 1974:10)	1980	Översikten utges våren 1982	Kontinuerlig ajourföring
1.4.5	Lektor Kim Mørch Jacobsen och rektor Mauritz Sköld	Utarbeta en rapport med analys över åtgärder beträffande rekrytering till och information om vuxenutbildning i Norden	1979	Rapporten väntas utkomma våren 1982	Överväganden om fortsatt uppföljning i evalueringsgruppen
1.4.6	Kultursekretariatet i samarbete med förlaget Liber, Sverige	Utge en nordisk årsbok för vuxenutbildning	1977	Vuxenutbildning i Norden 1980–1981 (Liber förlag) utkom 1981	Utge boken vartannat år
<i>1.5 Återkommande utbildning</i>					
1.5.1	Arbetsgruppen för återkommande utbildning	Informera om återkommande utbildning	1975	Rapport om utbildningsåtgärder mot arbetslöshet har utkommit 1981	Fortsatt informationsutbyte
<i>1.6 Övrigt</i>					
1.6.1	Arbetsgruppen för nordisk arbetsmarknad för lärare	Utarbeta en plan för behandlingen av Nordiska rådets rek. angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare	1979		Ministerrådet har hösten 1981 godkänt en överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för lärare
1.6.2	Redaktionskommittén för utgivande av häften i Nordens historia	Utarbeta och utge temahäften om olika perioder i Nordens historia	1975	De tre första häftena utkom på Gyldendals förlag 1979	Redaktionskommittén fortsätter sin planering

1.6.3	Expertgruppen för FoU-samverkan	Överläggningar mellan administratörer av nationellt forsknings- och utvecklingsarbete på utbildningsområdet	1975	Dokumentation av pedagogiskt FoU-arbete i Norden (stencil). I samarbete med Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete avgavs 1979 rapporten "Möjligheter till nordisk samordning av forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras av utbildningsmyndigheter"	Rapporten med förslag behandlades i kulturavtalets organ våren 1980. På basen av rapporten har fyra FoU-områden inom det nordiska skolsamarbetet prioriterats
1.6.4	Kontaktgrupperna för miljölära (årskurs 1-7 och 10-12)	Bistå vid utvecklingen av nordiskt material i miljölära, leda nordiska instruktörkurser i miljölära	1978	Arrangerat instruktörkurser med rapporter samt produktion av temahäften som läromedel. En evalueringskonferens över arbetet hölls hösten 1981	Projektet övergår här efter till nationellt plan
1.6.5	Arbetsgruppen för en nordisk-engelsk skolterminologi	Slutredigera en nordisk-engelsk terminologi över i huvudsak grundskolan och det gymnasiala stadiet	1979	Tryckning planerad våren 1982	Distribution till nationella myndigheter på regionalt och centralt plan
1.6.6	Ledningsgruppen för nordisk utbildning av personal för dövblinda. Kursledare dövlärare Jes Kryger, Danmark	Planera och leda försöksverksamhet med samnordisk utbildning av personal för dövblinda barn och dövblinda vuxna	1980	Två kurser har genomförts under 1981. En 6-veckors kurs för personal för dövblinda barn, en 15-veckors kurs för personal för dövblinda vuxna	Försöksverksamheten sträcker sig över en 3-årsperiod (1981-1983)
1.6.7	Nordisk arbetsgrupp rörande utväxling av AV-material	Kartläggning och analys av situationen idag jämte förslag till åtgärder	1978	Rapport förväntas våren 1982	Rapporten behandlas i kulturavtalets organ under 1982
2.	Forskning				
2.1	Arbetsgruppen för øget forskningssamarbejde (EK/FORSK)	Udredning i anledning af statsministrens opfordring 9.11.79 om at øge det nordiske forsknings-samarbejde	1979	Delrapport afgivet dec. 1979 (bilag til C1). Endelig rapport afgiven i jan. 1981 (økat nordiskt forskningssamarbete inkl. bilagor NU 1981:1)	Ministerrådets forslag framlegges til Nordisk Råds session 1982
2.2	Planeringsgruppen för tillämpad nordisk språkvetenskap	Planera och genomföra ett program om 5 symposier med tonvikt på modernmåls-pedagogik, internordisk språkförståelse m. m. och främja konkreta forskningsuppgifter på detta område	1977	Slutrapport afgiven jan. 1981	Nyt symposieprogram om de nordiske skriftsprogs udvikling under 1800-tallet vedtaget i juni 1981

2.3	Rektor Maj-Britt Im- nander, Kungälv, universitetslektor Ivo Holmqvist, Odense	Utredning av möjlig- heterna till ökat sam- arbete mellan de nor- diska utlandslektor- erna och förutsätt- ningarna för vidgat samarbete mellan ad- ministrationerna av verksamheten	1977	Rapport afgivet 1979: Norden i Världen (NU A 1979:11)	Förslaget behandlat i kulturavtalets organ 1980 og bordlagt i af- ventning på nyt for- slag
2.4	Udredningsgruppe om SCANNET	Udredning om NORDINFO's fort- satte engagement i datanettet SCAN- NET samt general analyse af database- ret informationsfor- syning i Norden	1980	Rapport afgiven i jan. 1981	Ministerrådet vedtog at SCANNET indgår i NORDIN- FO's virksomhed fra 1981
3.	Det allmänkulturella området				
3.1	Nordisk samisk udredningskomité	Kortlægning af minis- terrådets engagement i udviklingen af det samiske kulturliv	1980	Rapport afgiven våren 1981	Rapporten vil blive behandlet i kulturav- talens organer 1982
3.2	Harry Schein, Stock- holm	Underlag för sympo- sieverksamhet rörande masskulturindus- trin	1980	Studien har ut- getts hösten 1981	Symposieverksam- het våren 1982
3.3	Anne-Marie Fetveit, Oslo	Studie rörande till- gänglig kulturstatistik på nordiskt plan	1980	Rapporten har ut- getts våren 1981	Rapporten är på remiss hösten 1981. Symposieverksam- het våren 1982
3.4	Ad-hoc-grupp för nordisk filmdistribu- tion	Förslag till åtgärder för att främja sprid- ning av nordisk film i Norden	1980	Rapporten "Att främ- ja nordisk film i Nor- den" avgiven i okt. 1980	Beslut om nordisk försöksverksamhet har fattats av ministerrådet som- maren 1981
3.5	Kultursekretariatet, København	Udarbejdelse af planer for projekt- virksomhed for børn i Norden	1980		Projektvirksomhe- den er påbegyndt i 1981
3.6	Tytti Oittinen, Hel- singfors	Kortlægning og ana- lyse af børneteatersi- tuationen i de nordis- ke lande	1980	Rapporten påregnes at fremkomme i jan. 1982	Projektet afsluttes hermed
3.7	Lise Skjøth, Århus	Kortlægning af børn og billedkunst i de nordiske lande	1980	Rapporten påregnes at fremkomme i jan. 1982	Projektet afsluttes hermed
3.8	Peter Duelund, Søren Vintherberg, København	Udarbejdelse af rapport om kunst- neriske aktiviteter for børn i de nordiske lande	1980	Rapporten "Kultur- projekter for børn" afgiven dec. 1981	Projektet afsluttes hermed
3.9	Carl-Erik Virde- brandt/Agne Henry Olsson, Stockholm	Utredning rörande ef- fekterna av Florens- avtalet för Nordens del inom ramen för ett UNESCO-projekt	1980	Rapport förväntas fö- religga under 1982	Utredningen görs för UNESCO men över- lämnas även till kul- turavtalets organ

3.10	Ragnar Meinander,
Helsingfors	Utredning om det
åländska kulturlivet
och dess relationer
till det övriga Finland
och andra nordiska
länder	1980	Rapporten framlagd
hösten 1981	Utredningen behand-
las i kulturavtalets
organ våren 1982
3.11	Ledningsgruppen för
projektet Nordens
hus på Färöarna	Planera och leda
byggnadsarbetet samt
förbereda verksam-
heten	1976	Arbetet förväntas
vara slutfört årsskif-
tet 1982–1983	

*BILAGA 9***Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete****Innehållsförteckning**

100/k	Nordens folkliga akademi	1270
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet	1288
102/k	Nordiska journalistkursen	1315
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	1320
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	1327
105/k	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet	1337
	a) Kurser i etnologi	1338
	b) Kurser i språk och litteratur	1343
	c) Vidareutbildningskurser för konservatorer	1348
106/k	Nordiska språk- och informationscentret	1350
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi	1362
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	1368
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	1378
153/k	Nordiska institutet för sjö rätt	1393
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island	1410
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi	1414
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)	1418
157/k	Nordiskt kollegium för oceanografi	1429
158/k	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	1433
159/k	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning	1445
160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	1453
161/k	Nordiska forskarkurser	1466
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut	1474
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	1482
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDI-COM)	1486
165/k	Nordiska språksekretariatet om de nordiska språknämndernas samarbete	1489
200/k	Nordens Hus i Reykjavík	1499
201/k	Nordiska teaterkommittén	1513
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)	1524
203/k	Nordiskt samiskt institut	1530
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete	1551
205/k	Nabolandslitteraturkommittén	1561
206/k	Nordiskt konstcentrum	1574
207/k	Nordiska filmkurser	1583
208/k	Nordiskt idrottssamarbete	1586

Nordens folkliga akademi

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordens folkliga akademi

Box 1001

S-442 25 Kungälv

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordens folkliga akademi skall vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildning och vuxenutbildning i Norden. Akademin verksamhet skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan och det fria och frivilliga folkbildnings- och vuxenutbildningsarbetet.

Akademin skall i sin verksamhet sträva efter att väcka och utveckla förståelsen både för det mångfaldiga och det gemensamma i Nordens kultur- och samhällsliv samt för Nordens samverkan med den övriga världen. (NFAs stadgar, § 2.)

Akademin bibliotek och arkiv skall även fungera som ett nordiskt informationscenter inom akademins verksamhetsområde. (NFAs stadgar, § 4.)

D. Organisation

1. Administration

Akademin leds av en styrelse som utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år. Det dagliga ansvaret för akademins verksamhet åvilar rektor. Akademin verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Ministerrådet fastställer budget för institutionen och ger i samband härmed direktiven för medelsförbrukningen.

2. Styrelsens sammansättning 31.12 1981

Undervisningsinspektör Vilhelm Nielsen, Danmark, *ordförande*

Studiekonsult Edith Loiborg, Danmark

Konsultative tjänstemannen Magnus Kull, Finland, *vice ordförande*

Verksamhetsledare Timo Toiviainen, Finland

Ungdomskonsulent Reynir G Karlsson, Island

Docent Eva Nordland, Norge
Verksamhetsledare Oddvin Lundanes, Norge
Undervisningsrådet Berndt Johansson, Sverige
Rektor Margret Kihlén, Sverige
Assistent Miriam Holm, NFA

Arbetsutskott:

Vilhelm Nielsen
Magnus Kull/Timo Toiviainen
Oddvin Lundanes
Berndt Johansson

3. Personal

Rektor Maj-Britt Imnander (S)
Lektor Kim Mørch Jacobsen (D) (Under vissa tider av året halvtids-
tjänstledig för arbete med ett nordiskt projekt; vikarie utbildningsledare
Kjell Gustafsson, Kungälv.)
Lektor Jan-Erik Wiik (F)
Lektor Olav Klonteig (N)
Tolk Pirkko Liisa Andersson (F)
Bibliotekarie Carita Forsman (F), tjänstledig hela året;
vikarie Thórdís Thorvaldsdóttir (I)
Biblioteksassistent Inger Blixth (S)
Assistent Miriam Holm (S)
Assistent Ole Backström (F), tjänstledig hela året;
vikarie Gunnevi Persson (F)
AV-tekniker Lennart Holm (S)
Sekreterare Ingela Nerbladh (S) (halvtid)

4. Revisorer

Räkenskaperna slutgranskas av kammarkollegiet i Sverige.
Siffergranskningen utförs av Kårebys revisionsbyrå, Göteborg.

5. Lokaler

Verksamheten bedrivs i lokaler som akademien disponerar i Nordiska
folkhögskolans skolanläggning i Kungälv. Samarbetet regleras f. n. genom
ett 5-årigt hyresavtal som trädde i kraft den 1 jan. 1978.

I början av 1981 sade akademins styrelse upp hyresavtalet med Nordiska
folkhögskolan per den 31 dec. 1982, då det nuvarande avtalet utlöper.
Styrelsen aviserade därmed att man önskade nå fram till en bättre lösning
av akademins lokalfråga, antingen genom förhandlingar med Nordiska
folkhögskolan om ett nytt hyresavtal eller genom en annan lokalisering.

Under våren tillsattes en arbetsgrupp med representanter för både aka-
demien och folkhögskolan med uppdrag att komma med förslag till ett nytt

avtal. I arbetsgruppen ingick som representant för Kungälv kommun drätselchef Allan Lindskog. Han var också ordförande i gruppen.

Nordiska ministerrådet fick på ett möte i Tórshavn i juni 1981 en rapport om de pågående förhandlingarna mellan akademien och folkhögskolan, och uppdrog då till kultursekretariatet att parallellt med dessa göra en undersökning och värdering av andra lokaliseringalternativ.

I oktober lämnade akademins styrelse till ministerrådet ett förslag till nytt hyres- och samarbetsavtal med Nordiska folkhögskolan. Resultatet av kultursekretariatets värdering av lokaliseringalternativ presenterades för akademins styrelse vid ett möte den 4 november, men styrelsen fasthöll sitt förslag till fortsatt samarbete med Nordiska folkhögskolan. Man menade att det hade fler fördelar vid jämförelse med de båda kvarstående alternativen – Närpes i Finland, och Varberg i Sverige. En fortsatt lokalisering till Kungälv blev också ministerrådets beslut den 23 november.

Det förslag till nytt avtal mellan akademien och folkhögskolan i Kungälv, som låg till grund för ministerrådets beslut, innebär bl. a. att akademien får ökat utrymme för sin administration och att biblioteket kommer att utvidgas genom att ett par närliggande mindre lokaler tas i anspråk för biblioteksändamål. Akademien disponerar tills vidare för sin administration den s. k. Smålandsgården, ett äldre hus, som flyttats och återuppförts på skolområdet. Detta innebär bl. a. en mer samlad arbetsmiljö för akademins personal, och dessutom finns i Smålandsgården en samvarolokal som kan användas av akademins kursdeltagare på kvällarna. Själva kursverksamheten bedrivs dock i samma lokaler som tidigare i skolans huvudbyggnad. Det nya avtalet skall gälla fr. o. m. 1 jan. 1983 och tills vidare med en tvåårig ömsesidig uppsägningstid.

E. Verksamhet

Kurs- och konferensverksamheten

Under 1981 har akademien genomfört 13 kurser och konferenser som egna arrangemang och 18 i samarbete med olika organisationer, institutioner och myndigheter (*se bilaga 1 och 2*). Akademins insats i de 18 samarbetskurserna har varierat mycket, och som ett mått på den är statistiken knappast rättvisande.

Som samarbetskurser har i första hand sådana arrangemang definierats som varit "slutna", dvs. där ansvaret för deltagarrekruteringen har legat på en eller flera parter utanför akademien och där akademien i varierande grad deltagit i planering och finansiering. Ett antal av de "öppna" kurser som presenterats i akademins kursfolder faller också under rubriken samarbetskurser, då de genomförts i ett formellt samarbete med parter utanför akademien. Akademins bidrag till samtliga samarbetskurser som genomförts i Kungälv har varit de fasta resurserna: kurslokaler, sekretariatstjänster och biblioteksservice. I samtliga fall har också en eller fler ur akademins lektorskollegium deltagit och presenterat akademien och dess

verksamhet och gett orientering om nordisk folkbildning och vuxenutbildning ur olika aspekter.

Det totala deltagarantalet i årets kursverksamhet har varit 889 personer, vilket är något mer än 1980 (878) men något mindre än 1979 (910). I de kurser som betecknats som egna arrangemang var deltagarantalet 1981 353, dvs. betydligt lägre än 1980 med 559 deltagare. Om man lägger till deltagarna i de fem samarbetskurserna som presenterades i akademins foldrar och där akademins arbetsinsats varit jämförbar med den som görs vid de s. k. egna kurserna, så blir deltagarsiffran 524 vilket är ett bättre mått på verksamhetens omfattning.

Det genomsnittliga deltagarantalet 1981 vid de kurser och konferenser som presenterats i programfoldrarna för våren och hösten var 31. Flest deltagare samlade konferensen i Helsingør om försöks- och utvecklingsarbete i vuxenundervisningen (i akademins egen regi) och konferensen "När grannlandslitteraturen ut till läsarna?" (i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum i Finland). På kurserna i Kungälv har antalet deltagare varierat mellan 12 och 51.

Av det totala deltagarantalet kom 22 procent från Danmark, 18 procent från Finland, 19 procent från Norge och 28 procent från Sverige. Det nordatlantiska området har varit representerat med två grönländare, 11 islänningar och två färingar. Den höga siffran för Sverige beror framför allt på att fyra av samarbetsarrangemangen 1981 hade övervägande svensk rekrytering.

I gruppen NFAs egna kurser, konferenser och seminarier var fördelningen mellan länderna jämnare. 30 procent kom från Danmark, 20 procent från Finland, 19 procent från Norge och 30 procent från Sverige. Jämfört med 1980 uppvisar Sverige en kraftig ökning medan Norge minskat sin andel. En ökning för Danmarks del och en viss minskning av den finska andelen kan också registreras. Det rör sig dock om så små tal totalt, att en enda kurs kan påverka siffrorna kraftigt och svängningarna bli stora år från år.

Liksom tidigare kommer de flesta deltagarna från studieorganisationer och folkhögskola. I jämförelse med 1980 kan en avsevärd ökning av studieorganisationernas andel registreras. Däremot har andelen deltagare från folkhögskolesektorn varit mindre. Men också i det här fallet bör man vara försiktig med att dra alltför långtgående slutsatser av ett års siffror. Den uppdelning av kursdeltagarna efter bakgrund som ligger till grund för deltagarstatistiken motsvarar inte riktigt den kontaktyta och deltagarrekrutering som akademien har idag. En omläggning av statistiken med sikte på en mer relevant gruppering har också diskuterats under året.

Sammanlagt har ca 2 100 kursdygn utnyttjats i internatet i skolanläggningen på Fontinberget och ca 400 kursdygn hänför sig till kurser på annat håll.

Kursledare har varit akademins rektor, lektorer samt bibliotekarien.

Vanligtvis har huvudansvaret för planering och genomförande av en kurs eller konferens legat på en av dessa. Kurserna har planerats och rekryteringen skett i kontakt och samverkan med institutioner, organisationer och grupper på många olika håll i Norden. Föreläsare och andra medverkande har också engagerats från hela Norden. Ingen av årets planerade egna kurser har inställts.

Växlingen mellan "nya" teman, och teman som vidareförts från akademins kurser föregående år, har präglat verksamheten under 1981. Kursserien omkring temat alternativ pedagogik har vidareförts med kursen "Lärarrollen och den alternativa pedagogiken", diskussionen om demokrati och lokalsamhälle fortsatte bl. a. i kursen "Folkbildningen och gräsrotterna", och årets invandrar tema har varit "Invandrarna och språkundervisningen".

Året inleddes med kursen "Myter i vuxenundervisningen" som resulterade i en fortsättning i weekendkursen "Gamla myter – nya utmaningar" under hösten.

Erfarenheterna från arbetsmötet "Nordiskt språkår – än sen då?" i april ledde till ett samarbete med Förbundet nordisk vuxenupplysning om en kurs i oktober.

För att inventera behov och planera akademins verksamhet på området drama/teater inbjöd akademien under hösten representanter för amatörteaterorganisationer och andra aktiva på området till ett arbetsmöte. Det resulterade i en rad förslag till kursteman och en prioritering för de närmaste åren.

Akademien har också tagit initiativ till en mer direkt kontakt med dem som arbetar i utbildningsavdelningarna i radio och TV i de nordiska länderna genom kursen "Etermediapedagogik" i slutet av året.

Tolkning och översättning

Tolkning mellan finska och de övriga nordiska språken har under året erbjudits vid alla kurser som har genomförts i akademins egen regi. Också vid en del samarbetsarrangemang har NFA stått för tolkningen. Tolkning har skett vid såväl föreläsningar som diskussioner, grupparbeten och studiebesök.

Akademien har under verksamhetsåret haft en fast anställd tolk samt liksom tidigare ett fast avtal med Aion-Elina Apeland, Oslo, för kursveckorna.

Den fast anställda tolken har också tagit hand om den löpande översättningsverksamheten (information och material till kursdeltagarna o. d.), medan större arbeten, bl. a. delar av skriften "Nordens folkliga akademi – in i 80-talet", lämnats ut till översättning.

Akademins tolkar deltog den 6–8 februari 1981 i ett nordiskt simultantolkningsseminarium arrangerat av Nordiska språk- och informationscentret i samarbete med Finlands översättar- och tolkförbund. Under detta

seminarium tillsattes en provisorisk arbetsgrupp som fick till uppgift att planera utbildning för nordiska konferenstolkar. I denna arbetsgrupp har akademins båda tolkar tagit aktiv del. Arbetsgruppens verksamhet resulterade i en fortbildningskurs för aktiva nordiska tolkar på Voksenåsen, Oslo 13–20 november, finansierad av Nordiska kulturfonden. Arbetsgruppens arbete fortsätter och kommer att ges fast status under Nordiska språk- och informationscentret. Dess nästa uppgift är att dra upp riktlinjer för kommande nordisk konferenstolkutbildning. I diskussionerna har framkommit att akademien skulle ha goda förutsättningar att fungera som kursställe för viss del av denna tolkutbildning.

Resestipendier

Under 1981 har ca 40 000 kr i akademins budget fördelats som resestipendier till kursdeltagare. Principen för fördelningen har varit densamma som under tidigare år, dvs. resestipendierna har reserverats för de kursdeltagare som har haft de längsta och dyraste resorna. Kursdeltagare med långa resor, vars organisation eller arbetsgivare inte stått för reskostnaden, har fått ca halva denna kostnad täckt genom resestipendium från akademien.

Tillvägagångssättet vid fördelningen av resestipendierna har alltså varit detsamma som under 1980. Trots detta har det varit en betydligt mindre andel av kursdeltagarna som anmält sitt intresse för resestipendierna. Det tycks vara så att allt färre anmäler sig till en akademisk kurs utan att ha försäkrat sig om att arbetsgivare eller organisation står för kostnaderna. Samtidigt har konkurrensen hårdnat också när det gäller de medel som finns tillgängliga för ändamålet, t. ex. inom olika studieförbund.

Årets erfarenheter tyder på att man inför 1982 bör revidera praxis när det gäller användandet av akademins stipendiemedel. Så länge summan som är tillgänglig för ändamålet är så låg som den är idag kan man dock inte räkna med att akademins resestipendier kan påverka rekryteringen till akademins kurser i nämnvärd grad. Under såväl 1980 som 1981 har ansträngningar gjorts att ta upp stipendiefrågan till en principiell diskussion i både nordiska och nationella organ, men utan resultat. Möjligheterna att få nationella stipendier för deltagande i akademins kurser varierar starkt i de olika nordiska länderna. Detta gör det ännu svårare att sätta upp enkla principer för fördelningen av akademins egna resestipendier. En noggrannare kartläggning av stipendiesituationen i varje enskilt land planeras, som utgångspunkt för en fortsatt diskussion.

Rapporter

I akademins rapportserie har under 1981 utgivits en rapport från arbetsmötet "Nordiskt språkår – än sen då?", som först trycktes i den sedvanliga upplagan på 150 ex. men som rönt en sådan efterfrågan att den trycktes upp i en ny upplaga på 800 ex. Rapporten är i huvudsak en

kommenterad materialförteckning till hjälp för dem som inom folkbildning och vuxenutbildning vill arbeta med frågor som gäller grannspråksförståelse i Norden. Rapporten har nr 1981: 1.

Arbete pågår på ytterligare ett par rapporter med material från årets kurser. De beräknas utkomma under första halvåret 1982.

Akademin medverkade i utarbetandet av en rapport från kursen "När grannlandslitteraturen ut till läsarna?" på Hanaholmen. Den har redigerats och utgivits av kultursekretariatet i Köpenhamn.

En enkel rapport har sammanställts från akademins kontaktkonferens i maj 1981.

Vuxenpedagogisk forskning och utvecklingsarbete

En av akademins lektorer har sedan 1976 haft ett speciellt uppdrag att arbeta på och bevaka området vuxenpedagogisk forskning och utvecklingsarbete. Uppgiften är knuten till det danska lektoratet, som innehas av Kim Mørch Jacobsen. Han har under 1981 tidvis varit tjänstledig för att arbeta vidare på det nordiska projektet "Information om och rekrytering till vuxenutbildningen i Norden" som genomförs inom ramen för det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning. Rekryteringsprojektet har genomförts i nära samarbete med myndigheter, organisationer och institutioner i alla nordiska länder och beräknas bli avslutat under första delen av 1982.

Under 1981 har också arbetet med att ajourföra och vidareutveckla kartläggningen av vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete i Norden gått vidare. Man siktar på en ny utgåva av "Nye veier i voksenopplæringen", och dattainsamlingen har planerats och ett nytt frågeformulär utarbetats.

På olika sätt – inte minst i direkt anknytning till kursverksamheten – har akademien aktivt medverkat till etablering av försöks- och utvecklingsprojekt på olika håll i Norden, och gett stöd till pågående arbete av detta slag. Akademien har deltagit i planläggning, gett råd om bidragsmöjligheter, förmedlat kontakter mellan projekt i olika länder, informerat om litteratur osv. Personer och grupper involverade i försöks- och utvecklingsarbete har också besökt akademien och diskuterat projektplaner, utnyttjat akademins bibliotek osv.

Kursen "Läraryrollen och den alternativa pedagogiken" som genomfördes i juni 1981 var direkt inriktad på ett konkret försöks- och utvecklingsarbete. Deltagarna i kursen får möjlighet att i juni 1982 åter mötas i Kungälv till ett utbyte av erfarenheter och gemensam värdering av det försöksarbete man efter kursen genomför i anknytning till sin egen undervisning.

Akademin arrangerade den 9–11 december i Helsingør en nordisk konferens om försöks- och utvecklingsarbete i vuxenutbildning och folkbildning. Vid konferensen presenterades en rad lokala projekt. Vuxenutbildare och folkbildare med erfarenhet från försöks- och utvecklingsarbete mötte

representanter för den vuxenpedagogiska forskningen i institutionell regi, aktiva på området dokumentation och information och representanter för utbildningsdepartementen och Nordiska ministerrådet. Man diskuterade också försöks- och utvecklingsarbetets roll i utformningen av framtidens folkbildning och vuxenutbildning. Vid konferensen presenterades även arbetet med den nya utgåvan av "Nye veier i voksenopplæringen". Konferensen samlade 65 deltagare.

Biblioteket

Biblioteket, som betjänar både akademien och Nordiska folkhögskolan, har under 1981 köpt in ca 750 böcker och mottagit 75 som gåva. Tidskrifter i prenumeration var 186 och 136 har mottagits som gåva. Dagstidningarna uppgick till 36 varav 3 var gåvor. Lån av böcker till och från andra nordiska bibliotek har under året varit 133. I samband med akademins kurser har biblioteket sammanställt 15 bokutställningar, därav en i Helsingør i Danmark i anknytning till akademins konferens om försöks- och utvecklingsarbete i vuxenundervisningen. 12 boklistor har sammanställts. Dessutom lade man från bibliotekets sida ner stort arbete på rapporten från arbetsmötet "Nordiskt språkår – än sen då?" som till stor del utgjordes av en materialkatalog, där litteratur och annat studiematerial lämpat för grannspråksundervisning i folkbildning och vuxenutbildning förtecknats och kommenterats.

Under året har Letterstedtska föreningen gett ett generöst bidrag på 11 000 skr till akademins och folkhögskolans gemensamma bibliotek. Medlen skall användas för att bygga ut bibliotekets "utkantsavdelningar" (i första hand avdelningen med litteratur från Island och om Island, men också de färöiska, grönländska och samiska avdelningarna blir kompletterade). En del böcker har redan inköpts för detta ändamål.

Omklassificering av olika avdelningar behövs – bortsett från den pedagogiska avdelningen som genomgicks och omklassificerades under 1980. Tidsbrist – men först och främst utrymmesbristen – försvårar dock detta arbete. Trångboddheten i biblioteket gör sig ständigt påmind, och man ser med förväntan fram emot den utvidgning av bibliotekets lokaler som planeras.

Biblioteket har också deltagit i en rad andra arrangemang i skolanläggningen. Biblioteket medverkade t.ex. i förberedelserna för SABs och SIDAs konferens "Skolbibliotekens roll i u-landsinformationen" som hölls den 18–20 maj för grundskole- och gymnasiebibliotekarier och lärare. Man tog också emot och satte upp en vandringsutställning som presenterade ett stort urval av de förslag som inkom till tävlingen om symbol för det nordiska språkåret.

Bibliotekarien och biblioteksassistenten deltog i Skolöverstyrelsens konferens om bibliotekens roll i folkhögskolan vid Blekinge läns folkhög-

skola i Bräkne-Hoby den 28–29 april. Bibliotekarien har dessutom deltagit i biblioteksdagar och biblioteksmöten i Finland, Danmark och Norge.

Under 1981 har akademins ordinarie bibliotekarie Carita Forsman varit tjänstledig och vikarie har varit Thórdís Thorvaldsdóttir från Island. Det är första gången som Island är representerat i akademins personalgrupp och har bidragit till att fastare kontakter knutits med Island och mer information om Island kunnat ges i olika sammanhang.

Bibliotekarien och biblioteksassistenten är heltidsanställda och avlönas av akademien. Under 1981 har dessutom en av folkhögskolans lärare, Ritva Eriksson från Finland, tjänstgjort på biblioteket i en omfattning som motsvarar 6 lärartimmar, vilket inneburit en viktig förstärkning. Hon har i första hand haft hand om undervisningen i bibliotekskunskap för folkhögskolans elever.

Samarbetet med studieorganisationerna

Under året har formerna för akademins service till studieorganisationernas samsamarbetsorgan (sammansönderna) när det gäller de nordiska kontakterna diskuterats, med sikte på en revidering av den samsamarbetsöverenskommelse som formulerades 1972. Frågan diskuterades bl. a. på akademins styrelsemöte i september, då Folkbildningsförbundets generalsekretäre Ralph Uddman deltog som representant för sammansönderna.

Rektor och en av akademins lektorer deltog i sammansöndernas ordförande- och sekreterarkonferens i Murikka i juni.

Akademins lektorer, inkl. rektor och bibliotekarie, har under året deltagit och medverkat i en rad nordiska och nationella arrangemang inom studieorganisationernas ram. I planeringen av akademins kursverksamhet har kontakter med såväl sammansönderna som enskilda studieorganisationer varit en naturlig del. Synpunkter på både temaval och detaljprogram har inhämtats, liksom på valet av föreläsare och andra medverkande. I kurserna har också ofta ingått studiebesök och andra kontakter med studieorganisationernas lokala arbete. Studieorganisationerna och sammansönderna var också väl företrädda på akademins kontaktkonferens i maj.

I samsamarbete med sammansönderna arrangerade akademien den 10–11 maj en konferens för informationsansvariga i studieorganisationerna och deras samsamarbetsorgan. Under 1981 har akademien åtagit sig ett större ansvar för informationsfrågorna genom att produktionen av den s.k. nyhetsbuletinen, "Information om vuxenutbildningen i Norden", överförts till akademien (se s. 16). Detta innebär bl. a. ett närmare samsamarbete med sammansönderna när det gäller bulletinens form och innehåll.

Folkbildningsförbundet i Sverige har under 1981 förlagt två konferenser till Kungälv i samsamarbete med akademien. Den första var en tredagarskonferens för länsbildningsförbundets personal, varav en dag speciellt ägnades åt nordiska frågor. Det andra var den konferens om utbildningsprogram i

radio och TV som nämns under rubriken "Internationellt" i verksamhetsberättelsen.

Med det organiserade nordiska samarbete som förekommer i olika grupper av studieförbund har akademien också haft en rad kontakter under året. Kursen "Tala nordiskt – kan man det?" genomfördes i samarbete med Förbundet nordisk vuxenupplysning och Folkuniversitetens nordiska samarbetsorganisation NOFU förlade i december en konferens till akademien, där samarbetet mellan universitet och folkbildning diskuterades. Med ABF i Norden och de fackliga organisationernas nordiska samarbetsorgan har diskussioner förts om ett eventuellt samarbetsprojekt under 1982.

Nordiska folkhögskolerådet

Nordiska folkhögskolerådet är ett samarbetsorgan mellan lärarorganisationerna i nordisk folkhögskola och har sitt sekretariat förlagt till Nordens folkliga akademi. Rådet har haft tre möten under 1981. Fr. o. m. 1 jan. 1981 har akademins norske lektor, Olav Klonteig, varit rådets sekreterare. Sekreterarens uppgift är först och främst att administrera rådets möten och i övrigt ta hand om en del av de nordiska samarbetsprojekt som rådet tar initiativ till. För sitt arbete har rådet under 1981 haft en budget på ca 13 000 skr.

Den 28–30 maj arrangerade rådet i Kungälv den nordiska folkhögskolekonferensen, där 40 representanter för alla lärarorganisationer i nordisk folkhögskola var med.

Sekreteraren var kontaktman mellan Krogerup Højskole i Danmark och en grupp på 35 finska folkhögskollärare som deltog i en kurs på Krogerup och Grundtvig och dansk folkhögskola den 14–17 juni.

Rådet deltog, tillsammans med Nordiska folkhögskolan i Kungälv, i arrangemangen för en studieresa till Färöarna den 27 juli–6 augusti. Kursen hade 50 deltagare, och kom till i samarbete med folkhögskolan i Tórshavn. Kursledare var Öivind Liljeström vid Nordiska folkhögskolan.

Rådet har tagit initiativ till att knyta kontakter mellan lärare och folkskola och studieorganisationer som arbetar med bilden i undervisningen. En nordisk grupp arbetar nu för att försöka få till stånd en mer kontinuerlig idé- och erfarenhetsutväxling mellan intresserade lärare på detta område.

Skriften med kommenterade Grundtvig-texter, som skall utges 1983 i samband med 200-årsjubileet av Grundtvigs födelse, är under arbete. Man har sökt om ekonomiskt bidrag från Nordisk kulturfond. Redaktör är Finn Slumstrup, Danmark, och medarbetare från andra nordiska länder är Olav Akerlie, Norge, Paul Terning, Sverige, och Gustav Björkstrand, Finland.

Folkhögskolerådets internationella kommitté arbetar med att bygga ut kontakten mellan nordisk folkhögskola och liknande projekt i u-länder. En konferens (Workshop 80) i Danmark dryftade underlaget för ett dylikt samarbete och ett nytt kontaktmöte mellan nordiska och afrikanska repre-

sentanter planeras till 1983. Den internationella nämnden under folkhögskolerådet är koordineringsorgan i planlägningsarbetet.

Man arbetar också med en del rapporter, som först blir färdiga 1982.

För 7:e året i följd arrangerade rådet tillsammans med professor Erica Simon i Vanosc och Nordiska folkhögskolan i Kungälv kursen "Möte med Frankrike", där 24 personer deltog. För praktiska arrangemang med resa m. m. svarade en lärare från Nordiska folkhögskolan, och för information om kursen och utsändning av program svarade rådet genom akademins och folkhögskolans expeditioner.

Föreningen Le Crau du Saps vänner, som bildades 1980, har haft två styrelsemöten i Kungälv under 1981, det senare i anslutning till föreningens generalförsamling i augusti. I samband med denna arrangerades i samarbete med akademien en weekendkonferens om folkbildningsfrågor.

Kontaktkonferens

I akademins stadgar sägs att dess styrelse "kan arrangera rådgivande kontaktkonferenser med institutioner och organisationer som är verk-samma inom akademins arbetsområde". Sådana konferenser har också ägt rum ungefär vartannat år. Syftet har varit att värdera akademins verksamhet och diskutera dess framtida inriktning. Akademien arrangerade den 25–27 maj 1981 en kontaktkonferens med 46 deltagare, förutom akademins styrelse och personal.

Kontaktkonferensen 1981 hade en något annan uppläggning än de tidigare. Man startade med en bred diskussion om folkbildningens och vuxenutbildningens uppgifter i de nordiska länderna idag mot bakgrunden av några viktiga framtidsfrågor, som belystes i ett par inledningsanföranden. Under senare delen av konferensen ägnade man sig sedan åt att i mindre grupper och i gemensam diskussion analysera akademins uppdrag att "vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildning och vuxenutbildning i Norden".

Den mångfald som utmärker akademins arbetsfält och de skilda förväntningar man på olika håll har på akademins verksamhet kom tydligt fram i diskussionerna. Man fick bekräftat att det finns ett brett och positivt intresse för akademien i alla de nordiska länderna, och många idéer och förslag till nya insatser lades fram. Materialet från kontaktkonferensen har sammanställts till en enkel rapport.

Internationella kontakter

Akademien stod i april 1981 som värd för ett studiebesök arrangerat av en europeisk kultur- och utbildningsorganisation med säte i Paris.

8 ungdomsledare och vuxenutbildare från Frankrike, Italien, Spanien, Belgien och Luxemburg, fick under en veckas tid genom studiebesök och föreläsningar orientering om svensk och nordisk vuxenutbildning och ungdomsverksamhet.

I samarbete med det internationella sekretariatet i den nederländska folkhögskoleföreningen och folkhögskolan i Bergen i Holland arrangerade akademien i juni 1981 en kurs i Holland för nordiska folkbildare och vuxenutbildare. Uppehållet i Holland finansierades helt av den nederländska staten, och kursen gav först och främst insikt i hur man vid nederländska folkhögskolor bedriver kortkursverksamhet i samverkan med olika organisationer och institutioner.

I augusti 1981 arrangerade Folkbildningsförbundet i Sverige tillsammans med Utbildningsradion och Universitets- och högskoleämbetet en "workshop" i Kungälv, där vuxenutbildare och TV-producenter från Canada och de nordiska länderna möttes till ett erfarenhetsutbyte. Akademien deltog aktivt i arrangemanget, och ansvarar bl. a. för seminarierapporten.

Övrig informations- och kontaktverksamhet

Behovet av information av olika slag från akademien är stort. I mån av resurser försöker akademins personal tillgodose de skilda önskemålen. Det gäller information om litteratur på aktuella ämnesområden, medverkan i planering av konferenser och studieresor, råd om föreläsare och kontaktpersoner i skilda sammanhang, information om bidragsordningar osv. Inte enbart färdigställda rapporter, men också annat material med anknytning till olika akademikurser efterfrågas ofta. Akademins adressregister har också kunnat utnyttjas av andra organisationer och institutioner inom akademins arbetsområde som önskat sända information om kurser m. m. till alla nordiska länder.

Akademins rektor och lektorer - och i viss mån också övrig personal - deltar och medverkar ofta i konferenser, möten och arbetsgrupper såväl på nordiskt som nationellt plan. På det sättet kan idéer och erfarenheter från akademins egen verksamhet föras ut till en vidare krets. Det finns också ett stort behov av information om folkbildningens och vuxenutbildningens organisation och struktur de nordiska länderna emellan. Denna kontakt med fältet är också ett villkor för att akademins egen verksamhet inte skall bli isolerad från folkbildningens och vuxenutbildningens vardag i de nordiska länderna.

Alltsedan tillkomsten av den s. k. nordiska nyhetsbulletinen, "Information om vuxenutbildningen i Norden", har akademien medverkat i redigeringen av publikationen. Under 1981 har också själva produktionen av den överflyttats från kultursekretariatet i Köpenhamn till akademien. Två nummer har utgivits under 1981, det första i augusti och det senare i november. Bulletinen utges i en skandinavisk och en finsk version. Avsikten är att akademien också under 1982 skall sköta produktionen av bulletinen i samarbete med kultursekretariatet och studieorganisationernas samarbetsorgan i de nordiska länderna, som ansvarar för insamlingen av nyhetsmaterialet.

I samband med akademins kontaktkonferens i maj 1981 utgavs skriften "Nordens folkliga akademi - in i 80-talet". Avsikten var att ge en fylligare 41-10-330. *Nordiska rådet*

bild av akademins verksamhet än den som fås genom kursprogram och kortare artiklar.

Skriften innehöll årsberättelsen för 1980 och andra fakta om akademins kurser och deltagarrekrutering, men också en rad inlägg i debatten om folkhögskola, folkbildning och vuxenutbildning i Norden med anknytning till olika teman som varit aktuella i akademins verksamhet de senaste åren. Skriften innehöll dessutom en översikt över vuxenutbildningen i de nordiska länderna och de olika organisatoriska ramar inom vilka man arbetar, och en kommenterad förteckning över aktuell vuxenpedagogisk litteratur.

Skriften utgavs i 2000 ex. varav en fjärdedel betalades och distribuerades av kultursekretariatet.

F. Framtidsplaner

Diskussion om akademins framtid har under det senaste året i hög grad knutit sig till frågan om akademins framtida lokalisering. Som nämnts tidigare i verksamhetsberättelsen är det nu klart att akademien skall fortsätta sitt samarbete med Nordiska folkhögskolan i Kungälv och att ett nytt avtal mellan de båda institutionerna kommer att träda i kraft 1 januari 1983. Det nya avtalet kommer bl. a. att innebära ett ökat utrymme för akademins administration och en viss utvidgning av bibliotekets lokaler. Någon nybyggnation för akademins räkning blir det dock inte fråga om för närvarande.

För våren 1982 har följande kurser planerats och presenteras i akademins folder:

Invandrarna och språkundervisningen 19–22 januari

Fredsarbete – fredsundervisning 25–29 januari

Teater i lokalsamhället 22–26 februari

Nordisk folkhögskolekurs 22–26 mars

Kulturprogramutbyte i Norden 27–30 mars

Kvinnokurser i Norden 3–7 maj

Information och uppsökande verksamhet 10–14 maj

Att göra ett utvecklingsarbete 28 juni–3 juli

Dessutom genomför akademien också en rad samarbetsarrangemang med särskild rekrytering.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.).

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	1 415	1 311	1 454	1 491
Styrelse	76	59	90	63
Kontor	109	130	135	140
Lokaler	495	540	580	640
Projekt	378	378	400	402
Övrigt:	4	—	30	—
Summa kostnader	2 477	2 418	2 689	2 736
<i>Intäkter</i>				
Anslag	2 189	2 401	2 401	2 686
Lönestegr. komp.	184		195	
Övrigt	104	17	93	50
Summa intäkter	2 477	2 418	2 689	2 736

BILAGA 1

Datum 1981	Kurser, konferenser, seminarier (NFAs egna)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Delta- gardygn	Kurs- ledare
26-30.1	Myter i vuxenundervisningen	12	4	-	5	7	-	28	112	KG
23-27.2	Främmande språk i folkbildningen	5	5	-	5	7	-	22	88	KG
23-27.3	Folkbildningen och gräsrötterna	7	6	-	1	3	-	17	68	OK
8-10.4	Nordiskt språkår - än sen då?	2	6	1	4	11	1	25	50	MBI/T T
11-15.5	Att informera i folkbildningen	5	8	-	6	8	1	28	112	JEW
25-27.5	Kontaktkonferensen	15	8	3	9	17	-	52	104	MBI
22-27.6	Läraryrollen och den alternativa pedagogiken	9	7	-	8	7	-	31	155	KMJ
24-28.8	Bildseminarium	5	4	-	1	5	-	15	60	OK
20-23.10	Invandrarna och språkundervisningen	15	-	-	4	13	-	32	96	MBI
28-30.10	Arbetsmöte om amatörteater och dramapedagogik	2	2	-	2	2	-	8	16	JEW
6-8.11	Gamla myter - nya utmaningar	4	4	-	1	3	-	12	24	OK
9-11.12	Försöks- och utvecklingsarbete i vuxenundervisningen (Helsingør)	23	13	1	14	14	-	65	130	KMJ
14-18.12	Etermediapedagogik	3	3	1	3	8	-	18	72	JEW
	Deltagare totalt vid 13 NFA-kurser 1981	107	70	6	63	105	2	353	1 087	
	Procentuell fördelning 1981	30%	20%	2%	18%	30%	-	100%		

Datum 1981	Kurser, konferenser, seminarier (samarbet.)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Delta-gardygn	Kursledare
2-4.3	När grannlandslitteraturen ut till läsarna? (i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum, NKS)	6	25	3	12	20	1	67	134	MBI/TT
20-22.3	Nya vägar för gammal kyrka (i samarbete med Katolska kyrkans studieråd)	7	3	2	11	17	-	40	100	MBI
5-12.4	Studieresa/studiebesök (i samarbete med Ligue Internationale de l'Enseignement, de l'Education et de la Culture Populaire)	-	-	-	-	-	8	8	40	KG/KMJ
4-6.5	Konferens med länsbildningsförbundens personal (i samarbete med Folkbildningsförbundet)	-	-	-	1	44	-	45	90	MBI/KMJ
10-11.5	Studieinformatörskonferens (i samarbete med de nordiska samnämnderna)	3	4	-	5	2	-	14	14	JEW
18-20.5	Skolbibliotekens roll i U-landsinformationen (i samarbete med SAB/SIDA)	-	-	-	-	34	-	34	68	TT
28-30.5	Nordisk folkhögskolekonferens (i samarbete med Nordiska folkhögskolerådet)	9	8	-	10	11	-	38	76	OK
30.5-7.6	Studieresa till Holland (i samarbete med Vereniging voor volkshogeschoolwerk/Bergen Volkshogeschool)	4	-	-	2	6	-	12	60	OK/MH
9-13.6	Vuxna lär (Karis) (i samarbete med Sv. sektionen av medborgar- och arb.inst. och V. Nylands folkhögskola/folkakademi)	1	28	-	4	2	-	35	140	JEW
26.7-1.8	Upprustning eller utveckling (i samarbete med Danmarks FN-förbund)	15	8	-	11	17	-	51	255	KG/KMJ
15-16.8	Folkbildningskonferens i samband med föreningen Le Crau de Sapt's vänner årsmöte (i samarbete med Le Crau du Sapt's vänner)	4	1	-	1	9	-	15	15	KMJ
1-4.9	People talking back (i samarbete med Folkbildningsförbundet, UHÅ och Utbildningsradion)	2	1	-	-	21	5	29	116	JEW/MH
19-21.10	Nordisk workshop om läromedel för invandrarundervisningen (i samarbete med en nordisk arbetsgrupp)	10	-	-	8	9	-	27	54	MBI

Datum 1981	Kurser, konferenser, seminarier (samarbet.)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Delta-gardygn	Kurs-ledare
30.10–1.11	Utveckling i närmiljöer (i samarbete med arbetsgruppen "Nordisk springbalsamin")	12	–	–	12	6	–	30	60	KMJ
2–5.11	Tala nordiskt – kan man det? (i samarbete med Förbundet Nordisk Vuxenupplysning)	10	5	–	2	5	–	22	66	MBI
16–20.11	Kultur i en sluten värld (i samarbete med Nordiska Folkhögskolan)	2	3	–	3	7	–	15	60	JEW
4–6.12	Vuxenutbildning i de nordiska länderna (i samarbete med Oslo Universitet, avd. for oppl. virks.)	–	–	–	27	–	–	27	54	KMJ
9–10.12	Universitet och folkbildning (i samarbete med Nordiskt folkuniversitet)	–	–	–	–	27	–	27	27	MBI
	Deltagare totalt i 18 samarbetsarrangemang 1981	85	86	5	109	237	14	536	1429	
	Procentuell fördelning 1981	16%	16%	1%	20%	44%	3%	100%		
	Deltagare totalt 1981	192	156	11	172	342	16	889	2516	
	(Deltagare totalt 1980)	236	154	14	227	220	27	878		
	Procentuell fördelning 1981	22%	18%	1%	19%	38%	2%	100%		
	(Procentuell fördelning 1980)	27%	17%	2%	26%	25%	3%	100%		

BILAGA 2

Kursstatistik, verksamhetsåret 1981

Kursens namn, datum	Antal delt.	Studieförb.	Folkhögskollär.	Ungd. org.	Bibl. journ.	Övr. lärare	Övr.	Män	Kvinnor
Myter i vuxenundervisningen 26–30.1	28	24	3	–	1	–	–	21	7
Främmande språk i folkbildningen 23–27.2	22	14	4	–	1	3	–	8	14
Folkbildningen och gräsrotterna 23–27.3	17	6	7	–	–	4	–	12	5
Nordiskt språkår – än sen då? 8–10.4	25	8	1	–	5	2	9	13	12
Att informera i folkbildningen 11–15.5	28	21	–	–	1	–	6	15	13
Kontaktkonferensen 25–27.5	52	24	10	–	5	2	11	35	17
Läraryrollen och den alternativa pedagogiken 22–27.6	31	14	9	–	–	6	2	19	12
Bildseminarium 24–28.8	15	6	7	–	–	2	–	13	2
Invandrarna och språkundervisningen 20–23.10	32	11	1	–	1	16	3	9	23
Arbetsmöte om amatörteater och dramapedagogik 28–30.10	8	–	1	–	–	–	7	2	6
Gamla myter – nya utmaningar 6–8.11	12	12	–	–	–	–	–	6	6
Försöks- och utvecklingsarbete i vuxenundervisningen 9–11.12	65	24	7	1	4	9	20	49	16
Etermediapedagogik 14–18.12	18	6	–	–	11	–	1	12	6
Summa	353	170	50	1	29	44	59	214	139
Procentuell fördelning	100%	48%	14%	–	8%	13%	17%	61%	39%

Nordiskt samarbejde inom skolområdet

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk samarbejde inden for skoleområdet
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10 DK-1205 København K

B. Startår

1971, i sin nuværende form 1972, under nuværende navn 1976. Gældende retningslinjer og bestyrelsens mandat vedtaget af Nordisk Ministerråd i 1976.

C. Formål

Målsætningen med det nordiske samarbejde inden for skoleområdet er at fremme det nordiske uddannelsessamarbejde vedrørende førskole, grundskole og de gymnasiale uddannelser (de 16–19 åriges uddannelser), herunder også erhvervsuddannelserne for 16–19 årige samt efter- og videreuddannelse af lærere på disse områder. Hvad angår førskoleområdet skal samarbejdet omfatte førskolens pædagogiske funktioner, herunder overgang mellem førskole/grundskole.

Det nordiske skolesamarbejde skal primært tilrettelægges i tilknytning til det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde bl. a. med henblik på at opnå den bedst mulige fællesudnyttelse af de nationale midler, der står til rådighed hertil. Informationsformidling og udveksling af erfaringer om reformarbejde og udvekslingstendenser i de nordiske lande for så vidt angår forsøgsvirksomhed og forskning skal være en bestandig del af virksomheden. Samarbejdet skal først og fremmest bære præg af initiativskabende tiltag og af etablering af kontakter og nye indsatser.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en bestyrelse, bestående af en fast repræsentant og en suppleant fra hvert af de nordiske lande. Valgperioden er 4 år. Bestyrelsens navn er *Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde*.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde varetager virksomhedens sekretariatsfunktion.

2. Styringsgruppens sammensætning

Faste repræsentanter: (valgt fra 1.1.1981)
Undervisningsinspektør Finn Christensen

D

Konsultativa tjenstemannen Magnus Kull	F
Afdelingschef Hörður Lárusson	I
Avdelingsdirektør Håkon Bjørnes	N
Departementsrådet Sven-Åke Johansson	S

Suppleanter:

Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov	D
Avdelningschef Vesa Lyytikäinen	F
Undervisningskonsulent Gudný Helgadóttir	I (til 15.9.1981)
Konsulent Eva Hodne	N
Tf. prof. Inger Marklund	S

Afdelingschef Hörður Lárusson er formand i styringsgruppen og fuldmægtig Christen Jordet var sekretær for gruppen til 31.7.81. Fuldmægtig Atli Gudmundsson er sekretær fra 1.8.81.

3. Personale

To sagsbehandlere og en assistent arbejder på heltid med nordisk skolesamarbejdes sekretariatsopgaver. Dette personale er direkte lønnet over Kultursekretariatets budget.

Personalets navne:

- fuldmægtig Christen Jordet
- fuldmægtig Atli Gudmundsson
- assistent Elfi Crone

Regnskabs- og bogføringsarbejdet gennemføres af administrationsafdelingen i Kultursekretariatet.

4. Revisorer

Revisionen foregår på tilsvarende måde som for det øvrige Kultursekretariat.

E. Virksomhed

1. Baggrund

I 1976 vedtog Nordisk Ministerråd retningslinjer for skolesamarbejdet og mandat for styringsgruppen. De forudgående år, fra 1972, blev virksomheden drevet under betegnelsen "Harmonisering af skoleordningerne i de nordiske lande". Under den senere halvdel af 70'erne er der sket en tyngdepunktsforskydning fra harmonisering af rammeplaner for undervisning i grundskolen til et samarbejde inden for det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde på udvalgte prioriterede områder med en direkte relation til arbejdet i skolen.

Sideløbende med den centrale planlægning og målrettede styring har det egentlige projektarbejde været gennemført som en decentraliseret virksomhed.

Sagkyndige personer, som arbejder med de enkelte projekter, er ansat

på korttidsforordninger og udfører arbejdet i hjemlandet. Arbejdsgrupper og referencegrupper er et vigtigt og nødvendigt led for at gennemføre og formidle de enkelte projekter. Med etablering af netværk mellem nationale, lokale forsøgsprojekter forankres det nordiske skolesamarbejde i de aktuelle nationale tendenser.

2. Styringsgruppens virksomhed

Styringsgruppen har i løbet af året afholdt 2 selvstændige to-dages møder og 3 en-dags møder i tilknytning til anden mødevirksomhed.

På et to-dages møde i Helsingfors besøgte styringsgruppen et par skoler i området.

Styringsgruppen arrangerede i samarbejde med Undervisningsministeriet i Island et informationsmøde i Reykjavík. Embedsmænd fra Undervisningsministeriet, skolekonsulenter og personale i ledende stillinger i skoler fra hele Island blev indbudt til mødet. Formålet med informationsmøderne, som afholdes hvert år af styringsgruppen, har været at præsentere de aktuelle nordiske samarbejdsprojekter og drøfte centrale emner med repræsentanter fra de nationale skolemyndigheder. Emnet, som blev drøftet på mødet i Island, var "hjem/skole-samarbejdet". Med udgangspunkt i en præsentation af hjem/skolesamarbejdets organisation i de nordiske lande behandlede emnet over en livlig diskussion.

Styringsgruppen afholdt et andet en-dags møde i tilknytning til evalueringskonferencen for det nordiske miljølæreprojekt, og et tredje i tilknytning til et fælles koordineringsmøde med gruppen FoU-administratører. Formålet med mødet med FoU-administratørerne var bl. a. at få en oversigt over og eksempler på nationalt FoU-arbejde inden for området "Organisationsudvikling og arbejdsmiljø i skolen" og at drøfte situationen vedrørende erhvervspædagogisk FoU-arbejde i Norden.

3. Projekter

3.1. Informationsvirksomhed

I overensstemmelse med retningslinjerne har det nordiske skolesamarbejde båret præg af informationsaktiviteter. Dette viser sig både i den globale virksomhed og i forskellige tiltag i de enkelte projekter. Der er blevet udgivet rapporter og informationsbrochurer samt tidsskrifter som udgives periodisk. Ud over det årlige informationsmøde formidles der endvidere information om skolesamarbejdet og det nordiske kultursamarbejde på forskellige møder, hvor medarbejderne i de nordiske projekter deltager.

I indeværende år er der blevet gennemført en omlægning af den nordiske publikationsvirksomhed. Nordisk udredningsserie (NU-serien) består nu af centrale nordiske udredninger, som skal danne grundlag for politiske beslutninger. Øvrige nordiske publikationer udgives under samlebetegnelsen *NORD*. Nordiske og nationale sekretariater forsynes med et referen-

ceoplag på 100 ex. Derudover sendes hver enkelt publikation til bestemte målgrupper. Skolesamarbejdets distributionsliste omfatter ca 700 adresser i Norden, herunder de centrale skolemyndigheder, pædagogiske institutioner og lærerorganisationer. Skoletidsskrifter og dagsaviserne får tilsendt pressemeddelelser.

Normalt udgives der finske og engelske resuméer af publikationerne, der bl. a. sendes til de internationale organisationer. I enkelte tilfælde oversættes rapporter i sin helhed til finsk.

Nordisk lærebog i optik blev udgivet i den tidligere NU B-serie i år (NU B 1980:23). Informationsbrochuren "*Kontakter til forsknings- og udviklingsarbejde på uddannelsesområdet i Norden 1981*" blev trykt i et forsøgsoplag på 500 eks., og distribueres til et nordisk kontaktnet på det pædagogiske FoU-område. Brochuren vil blive ajourført hvert år.

Som et led i afslutningsfasen af Bergen-projektet er der blevet udgivet en rapport med beskrivelse af de rapporter, artikler og hjælpemidler, som projektmedarbejderne i de enkelte kommuner har udarbejdet.

Arbejdsgruppen for den nordisk-engelske ordliste har haft sit afsluttende møde i foråret 1981. Kultursekretariatet har udarbejdet ordlisten i et forsøgsoplæg, der sendes ud til høring vinteren 1982. Listen indeholder termer vedrørende den obligatoriske skole samt centrale begreber inden for gymnasiestadiet og skoleforvaltningen. Termerne er på svensk, dansk, finsk, islandsk, norsk og engelsk.

Informationsbulletinen "*Børns opvækstmiljø i Norden*" blev i år publiceret i tre numre. Hvert nummer indeholder et bestemt tema. Temaerne i dette års numre var "*Samarbejde med forældre*", "*Handicappede børn*" og "*Daginstitutionernes pædagogiske målsætninger*". Bulletinen er trykt i et oplag på 3 100 eks. (skandinavisk udgave) og 700 eks. (finsk udgave).

"*Information om skolan i Norden*", som omfatter både grundskolen og gymnasiestadiet, er i år publiceret i to numre. Temaerne i årets numre har været "*Integrering af specialundervisningens elever*", og "*Integration i undervisningen*". Den skandinaviske udgave trykkes i 6000 eks. og den finske udgave "*Tietoja pohjoismaiden koulusta*" trykkes i 2 500 eks.

3.2 Førskolen

I samarbejde med den nordiske kontaktkomité for børnehave/førskolesektoren udgives bulletinen "*Information om Børns opvækstmiljø i Norden*". Tre numre af bulletinen blev udgivet i 1981 (se under 3.1). Formålet med bulletinen er at formidle information om daginstitutionernes situation og udvikling i Norden, set fra såvel pædagogiske som sociale synsvinkler, og at fortælle om det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde på førskoleområdet. Kontaktkomitéen forsyner redaktionen med oversigtsartikler om bestemte emner, og to sagkyndige personer (en dansk og en finsk) bearbejder resuméer af forskningsrapporter og redigerer andet stof i bulletinen.

I øvrigt er der ikke igangsat nogle nye projekter på førskoleområdet i 1981.

3.3 Grundskole, overgang førskole–grundskole

Samarbejdet på grundskoleområdet har fortrinsvis fundet sted inden for specialundervisningen og omkring handikappede elevers vilkår.

Kontaktgruppen for specialundervisning er det nordiske skolesamarbejdes rådgivende organ for specialundervisning. Den består af et fast medlem fra hvert af de nordiske lande. Kontaktgruppen har holdt 2 møder i 1981. På møderne har gruppen behandlet aktuelle problemstillinger i nordisk specialundervisning og drøftet Nordisk Råds rekommandationer og Nordisk Ministerråds tiltag på området. I år har gruppen gennemgået og fremlagt forslag til specialpædagogiske termer i den nordisk-engelske ordliste.

Gennem gruppen har skolesamarbejdet en direkte kontakt til det årlige nordiske embedsmandsmøde i specialundervisning. I samråd med embedsmandsmødet i år blev der udarbejdet en dispositionsplan for situationsoversigten *En skole for alle* (se under 3.6).

I 1978 blev der nedsat en nordisk *referencegruppe for læremidler i specialundervisning* med henblik på at iværksætte et samordnet læremiddelssamarbejde i perioden 1981–83. I en forberedelsesfase har gruppen ved en række møder gennemdrøftet dette omfattende projektkompleks, der frembyder ganske mange vanskeligheder og barrierer udtrykt i landenes forskellige holdning til og praksis vedrørende fremstilling og afprøvning af læremidler. I denne første fase har gruppen gennemført en enquetundersøgelse om mulighederne for nordisk samarbejde omkring udvikling og produktion af læremidler. Gruppen henvendte sig til alle specialpædagoger i Norden med en opfordring til at beskrive hjemmefremstillet eller kommercielt produceret materiale, som måtte skønnes at have anvendelsesmuligheder i de andre nordiske lande. Resultaterne foreligger nu i en stenciltrykt rapport.

Gruppen fremhæver vægten af at formidle information til de nordiske speciallærere. I år har gruppen indsamlet materiale til et fælles-nordisk katalog over institutioner, forlag, m. v., der producerer, godkender eller informerer om læremidler i de respektive lande. Endvidere har gruppen igangsat et forsøg på at udvikle et fælles-nordisk idékatalog med i første omgang en fornyet henvendelse til nordiske speciallærere.

Med baggrund i en projektplan udarbejdet af referencegruppen blev der i indeværende år igangsat et nordisk samarbejde om udvikling af undervisningsmaterialer om Norden beregnet for elever med indlæringsvanskeligheder. Her er opgaven at tilvejebringe et orienteringsmateriale til specialundervisning for svagtbegavede. Materialet skal med et minimum af tekst fortælle om livsvilkår, mennesker, natur, etc., i de nordiske lande og har derfor fået arbejdstitlen *Vore Nabolande*. En særlig arbejdsgruppe koordinerer udviklingsarbejdet på nordisk niveau.

Det fællesnordiske forskningsprojekt i specialundervisning, det såkaldte Bergen-projekt, er nu i sin afslutningsfase: rapporteringsfasen. Projektet omfatter et samarbejde mellem forskere i 5 projekter på kommunalt plan i de nordiske lande: Lyngby-Tårnbæk og Køge-Vallø kommuner i Danmark, Åbo i Finland, Bergen i Norge og Umeå i Sverige. På grund af den intensive lokale rapportering og af varierende ressourcer i de enkelte delprojekter er den nordiske slutrapportering nu blevet udsat til 1982/83. I mellemtiden er der i 1981 udarbejdet en oversigt/katalog med beskrivelser af de rapporter, artikler og hjælpemidler, som medarbejderne indtil nu har udarbejdet i tilknytning til projektarbejdet. Formålet med denne oversigt er at gøre dette omfattende materiale lettere tilgængeligt for speciallærere, skolepsykologer og andre interesserede grupper.

3.4 Uddannelse for de 16–19 årige

Følgende projekter har i indeværende år været igang inden for de 16–19 åriges uddannelsesområde:

Inden for læremiddelssamarbejdet, der specielt satser på de smalle erhvervsfag, er der udgivet en nordisk lærebog i optik, som optikerskolerne nu har taget i brug. Det skandinaviske oplag er omtrent i sin helhed blevet solgt til skolerne og til optikerforbundene i Danmark, Norge og Sverige. Oplaget af den finske udgave "Optiikan oppikirja" er ligeledes blevet solgt til den finske optikerskole samt de finske optikerforbund.

Projektet vil evalueres i løbet af en 2-års periode.

En informationsbrochure angående abonnement på læremiddelskataloger fra de andre nordiske lande er blevet distribueret til samtlige nordiske erhvervsuddannelsesinstitutioner. Projektet er et eksperiment, og evalueringen ligger i omfanget af skolens benyttelse af tilbuddet.

Projektet inden for plantesundhedslæren er afsluttet i år. En arbejdsgruppe har udarbejdet et audiovisuelt materiale med tilhørende diagnose-skema. Materialet omfatter sygdomme/skadedyr hos nytteplanter i drivhuse.

Materialet vil blive afprøvet i udvalgte gartneriskoler i de nordiske lande, og en evaluering foregår samtidigt. Hvis materialet får en positiv modtagelse, bliver en evt. udvidelse af materialet aktuel. Projektet er et pilotprojekt for udvikling af audiovisuelle undervisningsmaterialer på nordisk basis.

Med en bevilling fra ministerrådets dispositionsmidler er der i indeværende år blevet igangsat et udredningsarbejde angående nordisk samarbejde i undervisningen inden for fiskerifagene. Udredningsarbejdet bygger på et tidligere nordisk projekt "Fiskeriuddannelse og -forskning i Norden".

En nærmere konkretisering har vist sig at være nødvendig, og i det fortsatte udredningsarbejde vil man prioritere informationsarbejdet mellem nationale myndigheder og institutioner, som har ansvar for læremiddelsproduktion, læreplaner, pædagogisk udviklingsarbejde m. v.

Prosjektets målsætning er at kortlægge de forskjellige muligheter, som finnes for at etablere et velfungerende nordisk informasjonssystem.

For projektet ungdomsuddannelsernes forhold til arbeidslivet henvises der til afsnit 3.6 i denne årsberetning.

3.5 Læreruddannelse

Der er ikke igangsatt nye projekter i 1981.

3.6 Fælles for flere studier

Fou-samordning

Gruppen FoU-administratører har innsamlet materiale til en oversikt over de sentrale myndigheter, organer og institusjoner, som arbeider med eller yder innflydelse på det pædagogiske forsknings- og utviklingsarbeide i Norden. Oversikten er blitt utgitt i en brochure "Kontakter til forsknings- og utviklingsarbeide i Norden".

Med henblik på at gjennomdrøfte situasjonen i de nordiske lande på områdene "Organisationsutvikling og arbeidsmiljø i skolen" og "Erhvervspædagogisk forsknings- og utviklingsarbeide" ble det avholdt et felles møte mellom FoU-administratører i Norden og styringsgruppen for nordisk skolesamarbeide.

Miljølæreprosjektet

Miljølæreprosjektet for grunnskolen og 16–19 åringeres utdanning er blitt avsluttet med en evalueringskonferanse høsten 1981. Dette betyr at den aktive prosjektfasen er avsluttet på nordisk plan, men utviklingen på nasjonalt plan vil bli fulgt av Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeide i årene fremover.

Konferansen hadde som oppgave å vurdere følgende problemstillinger:

- Erfaringer – positive, negative i forbindelse med gjennomføringen av det nordiske miljølæreprosjektet.
- Drøfte problemer i forbindelse med tilbakeføringen av prosjektet fra nordisk til nasjonalt plan.
- Drøfte problemer i forbindelse med gjennomføring av prosjektet på nasjonalt plan.
- Strategier for hvordan prosjektet skal videreføres.

Av de positive erfaringer som ble trukket frem på konferansen kan nevnes at det nordiske prosjektet har gitt en stor grad av inspirasjon til det nasjonale arbeide. Rent konkret har prosjektet hatt stor innvirkning på det nasjonale læreplanarbeidet. Det er kommet inn formuleringer i læreplanene både generelt og i forskjellige fag som kan føres tilbake til prosjektet.

Særlig gjelder dette at emner fra materialet er integrert i læreplanen i forskjellige fag. Prosjektet har også stimulert til å gjennomføre nye arbeidsområder og metoder innenfor miljøundervisning, særlig gjelder dette tverr-

faglig virksomhet og lærersamarbeid. Prosjektet har gitt forskningsinstitusjoner bedre kontakt med det praktiske arbeid i skolen, og det har også ført til fruktbart samarbeid mellom lærere og skoleadministratorer.

Arbeidet har også vist at Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid kan fungere aktivt i et konkret utviklingsarbeid for skolens praktiske undervisning i miljølære.

Av de negative erfaringer som ble trukket frem på konferansen var at koordineringen mellom det nordiske og det nasjonale arbeid ikke hadde vært god nok, særlig i begynnelsen av prosjektet.

Før prosjekter starter, må det presiseres hvem som er ansvarlig nasjonalt og hvilke finansieringsrammer hvert enkelt land rår over. På det nordiske budsjettet bør det inngå mer midler til informasjonsarbeid i forbindelse med prosjekter.

Instruktørene som er blitt utdannet på nordisk plan er heller ikke blitt så godt utnyttet som de burde blitt i de respektive land.

Det var enighet på konferansen at prosjektet nå i videreføringen, særlig for grunnskolens vedkommende, må konsolideres, for 16–19 åringenes utdanning ble det på konferansen etterlyst en nærmere analyse om hvilke behov for miljølære som eksisterer i undervisningen.

Betydningen av å arbeide med innføring av miljølære i lærerutdanningen, ble understreket på konferansen.

Ideen om nordiske biennaler i miljølære ble lansert fra svensk side. Konkrete planer eksisterer om en biennale i Stockholm i 1983. Disse biennaler kan videreføre prosjektet på nordisk plan. Hovedhensikten med biennalen i miljølære vil være erfaringsutveksling, og å stimulere til fornyelse og videre arbeid i miljølære.

Tilslutt anbefalte konferansen at deler av lærematerialet som foreligger i miljølære må bli overført til spesialundervisningen.

Styringsgruppen vil følge opp disse forslagene til videreføring av prosjektet.

Skole – arbeidsliv

I løpet av 1980 ble det utarbeidet en plan for nordisk samarbeid omkring problematikken utdanning/arbeidsliv på grunnlag av rapporten "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet". (NU B 1980:8). En forberedende konferanse ble arrangert i Södertälje, Sverige i januar 1981. I prosjektet vil en binde sammen kommuner som driver forsøksvirksomhet i et nettverk. Den viktigste oppgaven på nordisk nivå blir å styrke og stimulere disse utviklingsmiljøer. Utveksling av ideer og informasjon blir sentrale oppgaver i prosjektet.

En har i prosjektets første fase valgt å konsentrere seg om et tema, "Arbeidslivskunnskap i undervisningen".

Et annet nettverk vil bli opprettet mellom bykommuner i Norden som driver forsøksvirksomhet med "Ungdomsgarantien". Følgende kom-

muner deltar i prosjektet: Århus i Danmark, Jakobstad i Finland, Trondheim i Norge og Karlstad i Sverige. En forberedende konferanse ble arrangert i Karlstad høsten 1981. Formålet med prosjektet er å utveksle informasjon, ideer og erfaringer om arbeidet med gjennomføringen av ungdomsgarantien. I prosjektet vil en legge særlig vekt på vanskelige problemer, og forsøke å finne frem til nye strategier for å løse disse. Disse nettverksprosjektene bli i løpet av året satt i gang i samarbeid med NAUT (Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg). En egen informasjonsbulletin vil binde nettverkene sammen.

Virksomheten vil samordnes av en spesiell styringsgruppe som representerer både Embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid og Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg.

Situationsoversigten: En skole for alle

Et arbejde med problematikken omkring integrering af specialundervisningens elever er påbegyndt i 1981 ifølge arbejdsplan fra kontaktgruppen for specialundervisning. To sagkyndige personer har udført en situationsanalyse med gennemgang af litteratur, studierejser m. v. og har udarbejdet en oversigt over situationen. Oversigten indeholder bl. a. en beskrivelse af situationen ang. integrationsproblematikken i de nordiske lande, en kritisk analyse af integrationsbegrebet og en beskrivelse af særlige tiltag, der direkte eller indirekte kan have betydning for realiseringen af en skole for alle. Oversigten dækker såvel grundskolen som uddannelserne for de 16–19 årige.

Oversigten vil blive behandlet på et nordisk seminar om emnet i 1982, hvor man regner med at kunne drage nogle konklusjoner om integrasjonen i de nordiske skolesystemer og foreslå samarbejdstiltag på nordisk plan.

4. Publikationer

4.1. Rapporter i NU-serien

- Nordisk lærebok i optikk (Optiikan oppikirja). En innføring i geometrisk, fysikalsk og visuell optikk (*NU B 1980: 23*).
- Undervisningen i miljølære ved universiteter og høyere læreanstalter i Norden (Ympäristökasvatus pohjoismaiden yliopistoissa ja korkeakouluissa) (*NU B 1980: 25*).

4.2. NORD-publikationer

- Bergensprosjektet: Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn: III Rapporter, artikler og hjelpemidler: En oversikt (Nord-publikationer 1981)

4.3. Andre publikationer

- *Information om børns opvækstmiljø i Norden* (En informationsbulletin) 1/81 Samarbejdet med forældre

2/81 Handicappede børn

3/81 Daginstitutionernes pædagogiske målsætninger

Finsk udgave:

Lasten Kasvuoloista Pohjoismaissa

– *Information om skolan i Norden* (En informationsbulletin)

1/81) Integreering af specialundervisningens elever

2/81 Integration i undervisningen

Finsk version:

Pohjoismaiden koulusta

– *Læremidler i yrkesundervisningen*

(En informationsbrochure)

– *Kontakter til Forsknings- og udviklingsarbejder på uddannelsesområdet i Norden 1981*. (Et adressekatalog)

– *Evalueringskonferencen for det nordiske miljølæreprojektet, Helsingør 12. – 14.10.1981*. (En konferencerapport). (Stenciltryk. Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde 1981)

– *Resultater fra en enquete om specialundervisningens læremidler*. (En rapport). (Stenciltryk. Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, August 1981)

F. Fremtidsplaner

I den nærmeste fremtid vil informationsvirksomheden fortsat være en væsentlig del af det nordiske skolesamarbejde. Udgivelsen af informationsbulletinerne vil fortsætte og videreudvikles med henblik på udvidelse bl. a. med hensyn til dækning af målgrupper. En væsentlig målsætning vil være at nå til de enkelte skoler i Norden. Informationsaktiviteterne vil hovedsageligt bestå af udgivelse af rapporter, bulletiner og oversigtskataloger/håndbøger samt afholdelse af konferencer, seminarer og andre kontaktmøder inden for områder, som er aktuelle for skolen i de nordiske lande.

Ministerrådet godkendte i 1981 styringsgruppens forslag til prioritering af områder i det fortsatte samarbejde inden/for pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. Der er allerede nu påbegyndt arbejde med to af de vedtagne områder: Forholdet mellem skole og arbejdsliv, og integrering af specialundervisningens elever.

Der arbejdes endvidere med planlægningen af samarbejdsindsatser inden for de to andre af Ministerrådet prioriterede områder: Organisationsudvikling af arbejdsmiljø i skolen og erhvervspædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. I perioden fremover vil hovedvægten i virksomheden ligge i samarbejdet omkring disse områder. Andre nye og aktuelle områder vil efterhånden komme ind i billedet.

De ovennævnte 4 områder følger de nationale udviklingstendenser og det nordiske samarbejde vil her kunne spille en katalysatorrolle. dersom man med de nordiske indsatser vil sigte efter, at fagfolk, forsøgsledere og

andre får anledning til at drøfte fælles problemer, udveksle erfaringer og information og studere hinandens udviklingsarbejde. Erfarings- og informationsformidling vil stå centralt i virksomheden, dersom det drejer sig om relativt nye områder i de nationale prioriteringer. Med etablering af kontaktkanaler eller netværk direkte mellem skoler/kommuner, som driver forsøgsarbejde, vil man kunne styrke arbejdet på disse forsøgssteder og give dem anledning til at drøfte problemstillinger i et nordisk perspektiv.

I årene fremover vil samarbejdet om udvikling, produktion og distribution af læremidler øges. Dette gælder især for fag, som har begrænset antal elever eller har en marginalstilling i uddannelserne. Her vil samarbejdet inden for de små erhvervsfag og inden/for specialundervisningen fortsat prioriteres. Der vil blive taget initiativ med henblik på både at formidle information og erfaringer såvel som at fremstille, afprøve, producere og distribuere læremidler på fælles nordisk basis.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over regnskab og budget (1 000-tal dkr.)

	Regnskab 1980	Budget 1981	Prel. resultat 1981	Budget 1982
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	103	84	84	80
Projekt	1 113	1 137	1 197	1 268
Dispositionsmidler	39	50	50	50
Samlede udgifter	1 255	1 271	1 331	1 398
<i>Indkomster</i>				
Bevilling	1 199	1 271	1 271	1 398
Bevilling fra Oslo- sekretariatet	27		60	
Kortfr. fordringer	24			
Samlede indkomster	1 250	1 271	1 331	1 398

*BILAGA***Styringsgruppen for nordisk samarbejde på skoleområdet***Ordinære medlemmer:*

Undervisningsinspektør
Finn Christensen
Direktoratet for
erhvervsuddannelserne
Højbro Plads 4
1200 København K/Danmark

Konsultativa tjenstemannen
Magnus Kull
Undervisningsministeriet
Fredsgatan 4
00170 Helsingfors 17/Finland

Afdelingschef
Hörður Lárússon
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafdelingen
Reykjavík/Island

Avdelingsdirektør
Håkon Bjørnes
Kirke- og undervisnings-
departementet
Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge

Departementsrådet
Sven-Åke Johansson
Utbildningsdepartementet
Fack
103 33 Stockholm/Sverige

Suppleanter:

Undervisningsinspektør
B. Kehlet Nørskov
Direktoratet for
folkeskolen m.v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K/Danmark

Avdelningschef
Vesa Lyytikäinen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Undervisningskonsulent
Gudný Helgadóttir
Undervisningsministeriet
Reykjavík/Island (til 15.9)

Konsulent
Eva Hodne
c/o PPT
Strandgate 198
5011 Nordnes
Norge

Avdelningsdirektör
Inger Marklund
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm
Sverige

Sagkyndige for "Børns Opvækstmiljø i Norden"

Mag. art.

Kirsten Poulsgaard

Gl. Landevej 14

4000 Roskilde/Danmark

Rektor Erik Sjöberg

Barntädgårdslärarynstitutet

i Jakobstad

Storgatan 9

68600 Jakobstad/Finland

*Sagkyndige for "Information om skolan i Norden"**Danmark*

Undervisningsinspektør

Finn Christensen

Direktoratet for

erhvervsuddannelserne

Højbro Plads 4

1200 København K

Finland

Planerare

Matti Kimari

Yrkesutbildningsstyrelsen

Hagnäsgatan 2

00530 Helsingfors 53

Finland

Överinspektör

Leena Laulajainen

Skolstyrelsen

Hagnäsgatan 2

00530 Helsingfors 53

Finland

Överinspektör

Jarkko Weckström

Skolstyrelsen

Försöks- och forskningsbyrå

Hagnäsgatan 2

00530 Helsingfors 53

Finland

Island

Afdelingschef
Hörður Lárusson
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafdelingen
Reykjavík
Island

Norge

Informasjonssekretær
Svein Kristoffersen
Kirke- og Undervisnings-
departementet
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Sverige

Departementssekreterare
Lars Lindahl
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

*Redaktionskomitéen for Bergen-projektet**Danmark*

Børge Jensen
Skolepsykologisk kontor
Jernbaneplassen 22
2800 Lyngby
Lisbeth Meyer
Hyldevænget 21
4652 Hårlev

Finland

Hanna-Sofia Poussu-Olli
Havukatu 6. as.5
21210 Raisio as.
Finland

Norge

Hans-Jørgen Gjessing
Universitetet i Bergen
Institutt for pedagogisk psykologi
Sydnesplass 12
5014 Bergen -U
Norge

Sverige

Margit Turnéus
Psykologiska institutionen
Umeå universitet
901 87 Umeå
Sverige

Nordisk kontaktgruppe for specialundervisning

Undervisningsinspektør
I. Skov Jørgensen
Inspektionen for
specialundervisning
Vester Voldgade 117, st
1552 København V

Byråchef

Elias Niskanen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Specialundervisningskonsulent

Magnús Magnusson
Undervisningsministeriet
Hverfisgötu 6
Reykjavík
Island

Avdelingssjef

Einar Nyhus
Rådet for videregående
opplæring
Postboks 8170
Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge

Avdelningsdirektör
Folke Elowsson
S 1:1
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm
Sverige

Nordisk situationsoversigt: En skole for alle

Sagkyndige:

Skolpsykolog
Inger Dahlgren
Ålands Landskapsstyrelse
Utbildningsavdelingen
Pb 60
22100 Mariehamn
Åland

Ledende skolepsykolog
Henning W. Nielsen
Skolepsykologisk kontor
Søllerød kommune
Overødvej 92
2840 Holte

Referencegruppen for specialundervisningens læremidler

Ordinære medlemmer:

Undervisningsinspektør
Jørgen Hansen
Undervisningsministeriet
Vester Voldgade 117, 4.sal
1552 København V
Danmark

Suppleanter:

Konsulent
Inga Nilsson
Inspektionen for
specialundervisning
Vester Voldgade 117
1552 København V
Danmark

Undervisningsrådet
Lars Nyström
Undervisningsministeriet
Skolavdelningen
Alexandergatan 15 B
00100 Helsingfors 10
Finland

Överinspektör
Unto Jero
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Talepædagog	Spesiallærer
Thora Kristinsdóttir	Gudny Ella Sigurdardóttir
Háaleitisbraut 103	Háaleitisbraut 117
105 Reykjavík	105 Reykjavík
Island	Island

Avdelingssjef	Konsulent
Marit Dahl	Arne Østli
Grunnskolerådet	Grunnskolerådet
Postboks 8137	Postboks 8137
Oslo-Dep.	Oslo-Dep.
Oslo 1	Oslo 1
Norge	Norge

Konsulent	Departementssekreterare
Rose-Mari Adeen	Catharina Rudhe
L3:2	Utbildningsdepartementet
Skolöverstyrelsen	103 33 Stockholm
106 42 Stockholm	Sverige
Sverige	

Arbejdsgruppen for Naboland-projektet

Skoleinspektør
Poul Thomsen
Sorgenfriskolen
Kongevejen 55
2800 Lyngby
Danmark

Spesiallärare
Rose-Marie Ristola
Nylandsgatan 5 b 22
20500 Åbo 50
Finland

Spesiallærer
Gudný Ella Sigurdardóttir
Háaleitisbraut 117
105 Reykjavík
Island

Konsulent
Arne Østli
Grunnskolerådet
Postboks 8137
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Speciallärare
Arne Gidlund
RPH-sär.
Mariehamnsvägen 2
90236 Umeå
Sverige

Kontaktgruppe i miljølære. Klassetrin 1–9.

Sakkyndige
Dosent
Bjarne Bjørndal
Pedagogisk forskningsinstitut
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Lektor
Sigmund Lieberg
Pedagogisk forsknings-
institut
Postboks 1092
Blindern
Oslo 3/Norge

Fagkonsulent
Peter Møllerup
Solvej 5
2840 Holte/Danmark

Överinspektör
Lars Nyström
Försöks- och forsknings-
avdelningen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Underdirektør
Tor Holtan-Hartwig
Kirke- og undervisnings-
departementet
Oslo-Dep.
Oslo I/Norge

Skolkonsulent
Elsa Wahrby
Skolöverstyrelsen
10642 Stockholm
Sverige

Tf. skolinspektör
Hans-Jörgen Karlsson
Länsskolnämnden i
Jämtlands län
Box 652
831 27 Östersund
Sverige

Kontaktgruppen for projekt "Nettverk"

Undervisningsinspektør
Finn Christensen
Direktoratet for
erhvervsuddannelserne
Højbro Plads
1200 København K

Planerare
Yrjö Männistö
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Afdelingschef
Hörður Lárusson
Undervisningsministeriet
Hverfisgötu 6
Reykjavík
Island

Konsulent
Wenche Hakestad-Hansen
Forsøksrådet for
skoleverket
Box 38
Linderud
Oslo 5
Norge

Avdelningsdirektör
Ingegerd Odmark
Skolöverstyrelse, S 6
S-19642 Stockholm
Sverige

Gun Cardell
Skolöverstyrelsen, S 6
10642 Stockholm
Sverige

EK-NAUT gruppen – Styringsgruppen for det samordnede projekt "Ungdom for arbejde"

Ordinære medlemmer:

Sekretariatsleder
Lilian Vohn
S V U A
Vester Voldgade 117
DK-1552 København V

Suppleanter:

Sekretariatsleder
Leif Hansen
Arbejdsministeriet
Laksegade 19
DK-1063 København K

Byråchef
Kaarlo Multimäki
Arbetskraftsministeriet
Annegatan 25
SF-00100 Helsingfors 10
Finland

Konsultativa tjänstemannen
Magnus Kull
Undervisningsministeriet
Fredsgatan 4
SF-00170 Helsingfors 17
Finland

Ekspedisjonssjef
Kjell Eide
Kirke- og undervisnings-
departementet
Oslo-Dep.
N-Oslo 1
Norge

Førstekonsulent
Øystein Bjørgum
Kommunaldepartementet
Oslo-Dep.
N-Oslo 1
Norge

Länsarbetsdirektör	Departementssekreterare
Runar Ericsson	Olle Markusson
Länsarbetsnämnden i	Utbildningsdepartementet
Värmlands län	Fack
Drottninggatan 8	S-103 10 Stockholm
Box 357	Sverige
S-651 05 Karlstad	
Sverige	

Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo:

Konsulent
Terje Tveito
Nordisk Ministerråds
sekretariat i Oslo
Postboks 6753
St. Olavs plass
N-Oslo 1
Norge

*Kontaktgruppen for læremiddelsamarbejde i små yrkesfag (16–19
åringene)*

Konsulent
Jens Ove Rasmussen
Vestervænget 7
ØM
4000 Roskilde
Danmark

Överinspektör
Urpo Koponen
Undenmaan lääninhallitus
Eteläesplanadi 16
00130 Helsinki 13
Finland

Projektsekreterare
Risto Helle
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Afdelingschef
Stefán Ólafur Jónsson
Undervisningsministeriet
Hverfisgötu 6
Reykjavík
Island

Konsulent
Jorun Sørensen
Rådet for videregående
opplæring
Postboks 8170
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Kanslichef
Bertil Andersson
Institutet för läromedels-
information
Box 27052
102 51 Stockholm
Sverige

Kontaktgruppen i miljølære klassetrin 10–12

Sagkyndige:

Lektor
Leif Rosenlöf
Askuddsvägen 101
22100 Mariehamn/Åland
Finland

Lektor
Børge Dahle
Lupinvn 12 B
7400 Oppdal
Norge

Lektor
Poul Breum
Torsagervej 27
Falkærgårde
8544 Mørke
Danmark

Överinspektör
Lars Nyström
Skolstyrelsen
Hagnäsgratan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Lektor
Stefán Bergmann
Tjarnarbóli 14
170 Seltarnarnesi
Island

Lektor
Einar Oterholm
Tingvoll videregående
skule
6630 Tingvoll
Norge

Tf. skolinspektör
Hans-Jørgen Karlsson
Länsskolnämnden i
Jämtlands län
Box 652
831 27 Östersund
Sverige

FoU administratører
Konsulent
Winnie Grønsved
Folkeskolens Forsøgsråd
Undervisningsministeriet
Vester Voldgade 115
1552 København V

Professor
Kaj Spelling
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV

Direktør Jesper Florander
Danmarks Pædagogiske
Institut
Hermodsgade 28
2200 København N

Byråchef
Veikko Lepistö/
Överinspektör
Jarkko Weckström
Skolstyrelsen
Försöks- og forsknings-
byrån
Hagnäsgratan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Avdelningschef
Erkki Kangasniemi
Pedagogiska
forskningsinstitutet
Jyväskylä universitet
Skolforskningsavdelingen
Seminaarinkatu 15
40100 Jyväskylä 10
Finland

Rektor Markus Sauri
Ketunlukontie 7
13100 Hämeenlinna 10
Finland

Konsulent
Gudny Helgadóttir
Undervisningsministeriet
Ingolfstræti 5
Reykjavík
Island (til 15.9)

Forsøgsleder Per Østerud
Nestleder Øystein Engeland
Forsøksrådet for skole-
verket
Postboks 38
Linderud
Oslo 5
Norge

Konsulent
Hans Tangerud
Kirke- og undervisnings-
departementet
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Undervisningsrådet
Esse Lövgren
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm
Sverige

Avdelningsdirektör
Inger Marklund
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm
Sverige

Sagkyndiggruppen for nordisk-engelsk ordliste i skoletermer

Fuldmægtig
Jette Kirstein
Undervisningsministeriet
Fredriksholms Kanal 25 B
1220 København K

Lektor
Ole Varming
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupvej 101
2400 København NV

Direktör
Pirkko Ruotsalainen
Nordiska språk- och in-
formationscentret
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Länsskolinspektör
Paul Jansson
Länsstyrelsen i Åbo län
Skolavdelningen
Österlånggatan 11
20520 Åbo 52
Finland

Fagkonsulent
Hörður Bergmann
Undervisningsministeriet
Ingólfsstræti 5, IV
101 Reykjavík
Island

Førstekonsulent
Tomas Øvergaard
Kirke- og undervisnings-
departementet
Oslo-Dep.
Oslo I
Norge

Informasjonskonsulent
Ragnhild Dyrbæk Engenes
Forsøksrådet for skole-
verket
Boks 38
Linderud
Oslo 5/Norge

Tf. skolinspektör
Hans Jörgen Karlsson
Länsskolnämnden
Jämtlands län
Box 652
831 27 Östersund
Sverige

Avdelningsdirektör
Lennart Gustafson
Skolöverstyrelsen
Karlavägen 108
Fack
106 42 Stockholm
Sverige

Translatør
Charles M. Napier
English Translation Service
Hinbjerg 14
2690 Karlslunde
Danmark

Forskare
Mikael Reuter
Byrån för svenska språket
Forskningscentralen för de
inhemska språken
Fabiansgatan 7 B
SF-00130 Helsingfors 13
Finland

Nordiska journalistkursen*Verksamhetsberättelse 1981**A. Navn og adresse*

Nordisk Journalistkursus
 Vennelystparken
 DK-8000 Århus C
 Tlf. 06-13 62 33

B. Startår

1957

C. Formål

Nordisk Journalistkursus har som formål at tilbyde nordiske journalister en videregående uddannelse med særligt henblik på nordiske anliggender.

Dette sker gennem kurser, seminarer, ekskursioner og konferencer, der tilrettelægges på et sådant niveau, at der gives deltagerne mulighed for fordybelse i emnekredse med tilknytning til samfundslivet i de nordiske lande og til massemedierne og journalistiske sagområder. Deltagelse forudsætter normalt nogle års journalistisk erfaring.

*D. Organisation**1. Administration*

Virksomheden ledes af en bestyrelse udnævnt af Nordisk Ministerråd.

Den består af 9 medlemmer, 2 fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige og 1 fra Island, med 1 suppleant for hvert land. Valgperioden er tre år.

Nordisk Ministerråd ansætter en rektor for fire år ad gangen efter indstilling fra bestyrelsen. Øvrigt personale ansættes af bestyrelsen efter indstilling fra rektor.

2. Bestyrelsens sammensætning fra 1/7 1979

Chefredaktør Per Winther	D
Journalist Anneliese Damgård	D
Suppleant: Chefredaktør Aage Deleuran	D
Direktør Tom Eklöf	F
Generalsekretær Eila Hyppönen	F

Suppleant: Chefredaktör Henrik v. Bonsdorff	F
Formanden for Bladamannafélag	
Íslands, Kari Jónasson	I
Programredaktør Reidar Hirsti	N
Chefredaktør Kjartan Rødland	N
Suppleant: Turid Weber	N
Ombudsmand C. H. Hernlund	S
Chefredaktör Olle Nilsson	S
Suppleant: Redationschef Karl Ahlenius	S

3. Personale

- 1 rektor (deltid)
- 1 kontorist (deltid)
- 1 biblioteksassistent (deltid)

4. Revisorer

Otto Bjerrum A/S.

E. Virksomhed

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1981 som sædvanlig et tre måneders kursus i tiden 1.februar–1.maj. Kursets forretningsudvalg optog blandt 40 ansøgere 18 deltagere. Af disse var 5 fra Danmark, 2 fra Finland, 6 fra Norge og 5 fra Sverige.

Undervisningen:

Kurset i foråret 1981 blev gennemført efter følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af bestyrelsen:

Emnekredsen "De nordiske lande" omfatter aktuelle politiske spørgsmål i Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige samt de selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland.

De faste forelæsere er:

Danmark: Professorerne Gunnar Thorlund Jepsen og H. P. Clausen, begge Århus Universitet.

Finland: Professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors universitet og redaktør Rafael Paro, Helsingfors.

Island: Chefredaktör Jonas Kristjánsson, Dagbladið, Reykjavík.

Norge: Professor Henry Valen, Oslo universitet og programredaktør Reidar Hirsti, Norsk rikskringkasting, Oslo.

Sverige: Docent Torbjörn Vallinder, Lunds universitet og chefredaktör Gunnar Fredriksson, Aftonbladet, Stockholm.

Forelæser om *Grønland* var redaktør Jørgen Fleischer, Grønlandsposten, Nuuk.

og om *Åland*, chefredaktör Hasse Svensson, Tidningen Åland, Mariehamn.

”*Fælles nordiske emner*” omhandler:

”Nordiske samarbejdsorganisationer” ved informationschef Inger Jägerhorn, Nordisk Råd, Stockholm.

”Norden i europæisk og international politik” ved fhv. statsminister Hilmar Baunsgaard.

”Norden i europæisk og international økonomi” ved direktør Egil Bakke, Norges industriforbund, Oslo.

”Energi-og Miljøproblemer” ved generaldirektør Vidkunn Hveding, Oslo.

”Arbejdsløshed og beskæftigelse” ved arbejdsdirektør Kaj Westergård, København.

”Nordiske Havområder” ved chefredaktør Ivan Kristoffersen, Bladet ”Nordlys”, Tromsø.

”*Mediesituationen i de nordiske lande*” tilstræber debat om helt aktuelle problemer – enten i de enkelte lande eller tværnordisk, og tilrettelægges til dels i forbindelse med den undervisning, der ledes af rektor, Arne Ejbye-Ernst, Danmarks Journalisthøjskole, om ”Avisen i elektronalderen” og i presseombudsmand Lennart Groll og generalsekretær Hans Ihlebæks gennemgang af ”Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits”. Rektor Lars Alfvegren, Journalisthögskolan, Göteborg gennemgår i øvelseform ”Sproget i nordisk dagspresse”. Emnet ”Massmedierne i Norden” (bl. a. satellitproblematikken) ved Bo Präntare, Presstödsnämnden, Stockholm.

”*International politik*” omhandler:

”Supermagterne” afspænding eller konfrontation – ved Arne Olav Brundtland, Norsk utenrikspolitiske institut, Oslo, og direktør Åke Sparring, Stockholm.

”Nord–Syd” – Dialog eller konflikt – ved lektor Hans Henrik Holm, Aarhus Universitet.

”Aktuell udenrigspolitik” ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole.

Kursus foretog ekskursioner til Nordisk Råds Session i København den 2.–6. marts, og til Bonn og Europa-Kommissionen i Bruxelles. Endvidere studerede kursisterne ny avisteknik under en tre-dages tur til ”Jydske Tidende” i Kolding og dets lokalredaktion i Sønderborg. I ekskursionen indgik ophold på Aarhus Universitets kursussejendom, Sandbjerg slot, og besøg i Sydslesvig.

På eget initiativ foretog kursisterne ligeledes en ekskursion til Stavanger/Oslo for at studere olieproblematikken.

Ud over det normale tre måneders kursus afholdt Nordisk Journalistkursus et specialkursus om ”Økonomisk kriminalitet i Norden”. Det fandt sted i Århus den 31. august–4. september.

Kursusprogrammet var som følger:

Åbning ved bestyrelsens formand, chefredaktør Per Winther, Ringsted.

Hvad er økonomisk kriminalitet? ved universitetslektor, cand. jur. Jørgen Jepsen, Aarhus Universitet.

Erhvervslivets og det offentliges reaktionsmønster over for økonomisk kriminalitet ved statsadvokat Finn Meilby, København.

EDB-kriminalitet ved statsadvokatfuldmægtig Ulla Høg, København.

Konkurskriminalitet ved statsadvokat Finn Meilby, København.

EF-kriminalitet ved statsadvokatfuldmægtig Ulla Langholz-Jensen, København.

Investeringskriminalitet (ædelmetaller, afskrivningsselskaber, pantebreve) og åger ved statsadvokat Finn Meilby, København.

Skattesvig og andre fiskale forbrydelser (toldsvig og andre afgiftsunddragelser) ved Länsåklagare Anders Nordenadler, Kalmar.

Miljøkriminalitet ved statsadvokat Ole Stigel, Ålborg.

Revisorers og advokaters ansvar ved professor, dr. jur. Halfdan Krag Jespersen, Aarhus Universitet og länsåklagare Anders Nordenadler, Kalmar.

Den offentlige debat i de nordiske lande om økonomisk kriminalitet. Hvilke emner har debatten især beskæftiget sig med? Hvordan er debatten ført? Har den givet resultater? Korte oplæg ved journalist Gretelise Holm, Politiken, København, journalist John O. Egeland, Dagbladet, Oslo, journalist Erik Fichtelius, Sveriges riksradio, Stockholm, og redaktör Roland Hjelte, Sveriges TV, Stockholm.

Forskningen og den økonomiske kriminalitet. Universitetslektor Jørgen Jepsen, Århus, professor P. O. Träskman, Straffrättsliga institutionen, Helsingfors universitet.

Erhvervslivets syn på den offentlige regulering. Tvinger reguleringen firmaer og selskaber til at begå lovovertrædelser? ved forbundsjurist Jan Persson, Sveriges industriförbund, Stockholm, og direktör Hans Peter Jensen, Hadsund.

Hvordan bekæmpes økonomisk kriminalitet i de nordiske lande? ved docent Dag Victor, Stockholm, statsadvokatfuldmægtig Ulla Høg, København, professor P. O. Träskman, Helsingfors, og statsadvokat Finn Meilby, København.

Får offentligheden en rimelig orientering om økonomisk kriminalitet gennem massemedierne? – Journalisterne og deres kilder. Journalist Ole Lange, Information, København.

Seminaret blev ledet af afdelingsforstander Knud Aage Frøbert, Danmarks Journalisthøjskole, og rektor Erik Reske-Nielsen.

Bestyrelsen holdt i 1981 sit ordinære møde i Åbo den 10. juni.

Forretningsudvalgs møde blev holdt i Oslo den 16. november.

F. Framtidsplaner

Nordisk Journalistkursus bestyrelse sigter mod at udvide kursets aktiviteter i særdeleshed ved at afholde specialkurser og seminarer af kortere varighed.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)*

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	227	213		234
Styrelse	80	111		122
Kontor	29	38		41
Lokaler	59	61		67
Projekt 1.	252	250		284
Övrigt 2.	60	64		70
Proj. 3.	50	54		59
Summa kostnader	757	791		877
<i>Intäkter</i>				
Anslag	677	752		869
Lönestegr. komp.	20			
Övrigt överfört	60	39		8
Summa intäkter	757	791		877

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*Verksamhetsberättelse 1981***A. Namn och adress**

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
Kungsportsavenyn 32
S-411 36 GÖTEBORG

B. Startår

1963

C. Syfte

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitetet och högskolor i övrigt.

D. Organisation**1. Administration**

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant. Varje medlem har en personlig suppleant. Nordiska ministerrådet utser styrelsemedlemmarna och suppleanterna med undantag av studentrepresentanten och suppleanten, vilka väljs av de studerande. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

2. Styrelsesammansättning 31.12.1981

(Suppleanterna inom parentes)

Kanslichefen Nils-Olov Halling, ordförande	S
(Byråchef Bengt Wedel)	S
Docenten Ritva Seppänen	F
(Regeringssekreteraren Ulla Lång)	F
Rektorn Gustav Nedergaard	D
(Undervisningsinspektören Edith Kjærsgaard)	D
Underdirektören Hans Sörbö	N
(Rektorn Inger Marie Svare)	N
Textilintendenten Elsa E Guðjónsson	I

(Undervisningsinspektören Bryndís Steinhórsdóttir)	I
Studeranden Bodil Jonasson	S
(Studeranden Ulla Hardt)	D

3. Personal

Styrelsens sekreterare

(uppdrag)

Byrådirektören Roland Rydin S

Föreståndare för NHH:s utbildningslinjer

(anställda vid resp. institution)

Professorn Bengt Edberg, textillinjen vid Chalmers tekniska högskola, Göteborg S

Förstelektorn Arne Løvø, näringslinjen vid universitetet i Oslo N

Professorn Björn Isaksson, Göteborgs universitet, inst. för klinisk näringslära, dietetikerutbildningen S

4. Revisor

Byrådirektören Bengt Bengtsson, Universitets- och högskoleämbetet (Göteborg) S

E. Verksamhet

1. Allmänt om verksamheten

1977 ändrades högskolans namn till Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH), det tidigare namnet var Nordiska hushållshögskolan.

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på två linjer, textilingenjörslinjen vid Chalmers tekniska högskola som med en 2-årig studietid leder till textilingenjörsexamen, och vid näringslinjen vid universitetet i Oslo som omfattar 2 1/2 års studier. Studierna vid näringslinjen ger 50 viktal vid matematisknaturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Oslo. Studierna kan utvidgas till cand.mag. och ev. till cand.scient med ernæring som huvudämne.

Hushållslärare, hemkunskapslärare och ekonomiföreståndare som genomgått näringslinjen samt textillärare och hushållslärare som genomgått textillinjen får kalla sig nordisk hushållskandidat.

Fr. o. m. 1.1.1978 inleddes för en fyraårig försöksperiod en 1-årig dietetikerutbildning vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Nordiska ministerrådet har beslutat att permanenta utbildningen fr. o. m. 1982.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftkostnader, förutom den ovannämnda dietetikerutbildningen (linjen för näringsterapi), som t. o. m. 1982 finansieras över den nordiska kulturbudgeten (dispositionsmedlen).

Nordiska ministerrådet har också beslutat att NHH skall vara fast nordisk institution och att NHH-styrelsen och linjen för näringsterapi (dieteti-

kerutbildningen) fr. o. m. 1983 skall finansieras över den fasta nordiska kulturbudgeten.

2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för NHH har under verksamhetsåret sammanträtt 2 gånger, nämligen

24 februari 1981 vid Institutet for Ernæringsforskning
vid universitetet i Oslo.

8 oktober 1981 vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

I enlighet med NHH:s stadgar har linjeföreståndarna kallats att delta i styrelsens sammanträden.

Styrelsen har under verksamhetsåret, förutom handhavandet av den administrativa verksamhet som ankommer på styrelsen, i första hand inriktat sin verksamhet på utvecklandet av högskolans utbildningsaktiviteter, som närmare beskrivs i det följande.

3. Högskolans utbildningsaktiviteter

Såsom ovan framgått har NHH under verksamhetsåret bedrivit konkret utbildningsverksamhet på de två linjerna, *textillinjen* och *näringslinjen*, samt *dietetikerutbildningen*. Närmare redogörelse för utbildningsaktiviteterna ges nedan:

Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH)

NHH:s textillinje (textilingenjörslinjen) har fr. o. m. 1981/82 två studieinriktningar Txm – Textilmekanisk med inriktning mot textil- och konfektionsteknologi. Txk – Textilkemisk med inriktning mot textilkemi, beredningsteknik och polymerteknologi.

Antagning till respektive studieinriktning sker vartannat år med textilmekanisk inriktning udda år (första gången 1981) och textilkemisk inriktning jämna år (första gången 1982).

Behörig att söka är den som har slutbetyg från gymnasium (motsv.) på naturvetenskaplig, teknisk eller matematisk linje. Lärare på det textila området ges företräde. Dessa kan få dispens från full gymnasieexamen.

Studierna inleds med matematik, fysik och hållfasthetslära. Studerande på textilmekanisk studieinriktning läser en stor kurs i maskinteknologi och industriledning medan studerande på textilkemisk studieinriktning läser omfattande kemikurser. Flertalet kurser i första årskursen på textilmekanisk inriktning är hämtade från maskintekniklinjen. På samma sätt är flertalet kurser i första årskursen på textilkemisk inriktning hämtade från kemitekniklinjen.

Den textila skolningen börjar redan första året med ämnet textilteknologi, men huvuddelen är koncentrerad till andra läsåret. Då läses exempelvis textil produktionsteknik, textilkemi, polymera material och konfek-

tionsteknik. Innehållet i de textila ämnena ger samma kunskapsnivå som inom civilingenjörsutbildningen.

Examensarbetet, som skall utföras under den sista lästerminen, kan vara av experimentell eller teoretisk natur. Efter samråd med föreståndaren för textillinjen väljes examensarbete i något av ämnena: textilteknologi, textil provningsteknik, konfektionsteknik eller textilkemi.

Föreståndare för linjen under verksamhetsåret har varit professor Bengt Edberg. Undervisningen sker i samband med CTH:s ordinarie undervisning av lärarkrafter inom CTH. Utöver detta finns speciallärare, bitr. lärare och övningsassistenter.

Textillinjen ingår fr. o. m. 1980.07.01 som allmän utbildningslinje i det svenska utbildningssystemet och kallas där textilingenjörslinjen.

NHH:s ledamot i linjenämnden för textilingenjörslinjen har under året varit professor Ahti Reijonen med direktör Erling Franck som suppleant.

I och med att linjen är en allmän utbildningslinje i Sverige sker antagning fr. o. m. ht. 81 centralt genom universitets- och högskoleämbetet i Sverige med anmälan senast den 1 april.

Antalet sökande till läsåret 81/82 var 108 stycken, varav 20 förstahands-sökande, som antogs. 11 av dessa påbörjade utbildningen. Vid senare lokal antagning har 5 antagits av 6 sökande. Av de totalt 15 som påbörjade utbildningen var 1 från Finland, 2 från Iran och övriga från Sverige.

Till läsåret 80/81 sökte 18 stycken, 17 antogs, 6 påbörjade studierna. 1 från Iran, 1 från Grekland och de övriga från Sverige. 1 av dessa har textillärarutbildning. Endast 3 av dessa har fullföljt studierna under läsåret.

Lsåret 81/82 har textillinjen 22 aktiva studerande, 16 i årskurs 1, 6 elever i årskurs 2. 1 elev har beviljats studieuppehåll t. o. m. läsperiod II. 3 studerande har examinerats som textilingenjörer. 3 stycken har övergått till Maskintekniklinjen enligt individuell studieplan.

Näringslinjen vid universitetet i Oslo

Huvudämnena är kemi, biokemi, fysiologi och näringslära. Vidare undervisas det i anatomi, statistik, mikrobiologi och livsmedelslagstiftning.

Föreståndare för linjen är förstelektor, dr philos Arne Løvø. Till näringslinjen är knutna 3 bitr. professorer, 7 lektorer, 1 vetenskaplig assistent, 1 kosthållskonsulent, 3 laboratorieassistenter, 1 verkmästare, 2 ingenjörer och 1 adm. sekreterare.

Näringslinjen beviljas ett anslag för täckning av löner och driftsutgifter direkt via den norska statsbudgeten. Som tillägg till detta drar linjen nytta av sin anknötning till Institutt for Ernæringsforskning vid universitetet i Oslo, både i form av tillskott till driftsutgifter och genom att institutets anställda tar del i undervisningsverksamheten.

Laboratorierna är förhållandevis små varför det är svårt att arbeta mer än 16 studenter per gång på kemi- och biokemikursen. Av denna orsak är

intagning av studenter till första terminen begränsad till 16. Under den tredje, fjärde och femte terminen finns det utrymme för något fler studenter och eftersom ansökningarna till dessa terminer är rätt stora har till fysiologi- och näringslärarterminerna antagits upp till 20 studenter. Totalt kan sålunda förekomma 56 studenter inom tre olika nivåer. De studenter som söker om intagning under senare terminer är i huvudsak studenter som planerat att ha näringsfysiologi som huvudämne. Intresset för detta huvudämne är mycket stort.

Sedan inrättandet av linjen 1966 har det t. o. m. våren 1980 totalt varit 845 sökande, varav 289 antagna. Av dessa är 11 danska, 3 finska, 4 isländska, 220 norska, 44 svenska, 3 amerikanska, 1 fransk, 1 jordanisk, 1 skotsk och 1 från Gambia. 203 studerande har fullföljt studierna, 36 av dessa hade också sådan utbildning som berättigade till diplom som NHH-kandidat.

Hösten 1979 antogs av 75 sökande 16 nya studenter till första terminen, (14 N, 1 I, 1 Gambia), 1 till tredje terminen (N) och 1 till fjärde terminen (N). Av de antagna hade 2 lärarutbildning, (1 N, 1 I).

Hösten 1980 antogs av 89 sökande 16 nya studenter till första terminen (13 N, 2 D, 1 S), 1 till andra terminen (N), 3 till tredje terminen (2 N, 1 I) och 1 till fjärde terminen. Av de antagna hade 5 lärarutbildning (3 N, 2 D).

Hösten 1981 antogs 84 sökande, 17 nya studenter till första terminen (13 N, 1 D, 2 S, 1 Färöarna), 2 till tredje terminen (N) och 2 till fjärde terminen (N). Av de antagna hade 2 lärarutbildning (S).

Vårterminen 1980 startade som försöksverksamhet vid näringslinjen i Oslo en grundkurs i näringslära som omfattar en termins studier med 20–25 studerandeplatser. Behörighetskraven är lägre än till näringslinjen. Kursen annonseras bara i Norge och ges i initialskedet ej på nordisk basis. Utifrån dessa erfarenheter har förslag till ny studieordning för näringslinjen lagts fram. Förslaget behandlas av NHH-styrelsen under 1981. Den nya studieordningen kan komma att gälla fr. o. m. höstterminen 1982.

Dietetikerutbildningen (linjen för näringsterapi)

I överrensställelse med antagningsreglementet, som det norska kirke- og undervisningsdepartementet fastställt den 6 maj 1974, finns en särskild antagningskommitté tillsatt för näringslinjen. Denna kommitté består av 2 NHH-styrelsemedlemmar, linjeföreståndaren och 1 studerande från linjen.

I januari 1981 startade den fjärde och sista av de 1-åriga försöksutbildningar av dietetiker, som Nordiska ministerrådet beslutat att förlägga till Göteborgs universitet, institutionen för klinisk näringslära.

Antalet sökande till de 12 platserna var 18 varav 3 från Finland, 8 från Norge, 6 från Sverige och 1 från Danmark. Av de 11 som påbörjade studierna 1981 hade 7 genomgått näringslinjen vid Nordiska Högskolan för Hushållsvetenskap i Oslo, 2 näringslinjen vid Karolinska institutet i Stockholm, 1 näringslinjen vid Agrikulturforstvetenskapliga fakulteten i Hel-

singfors och 1 elev hade fått sin grundutbildning i näringslära vid universitetet i Bergen. 4 deltagare hade norskt medborgarskap, 4 svenskt, 2 finskt och 1 danskt.

De tre första månaderna av vårterminen är normalt anslagna för sjukhustjänstgöring. Den katedrala undervisningen omfattade tiden 1 april t. o. m. 13 juni. Tiden ägnades huvudsakligen till föreläsningar i sjukdomslära av specialister inom respektive område. Kostbehandling vid diabetes och obesitas behandlades även under våren. Dessutom påbörjades självständig litteratursökning inom aktuella ämnen med dietetisk anknytning.

Höstterminen dominerades av undervisning i dietetik med specialstudier av främst kost vid gastroenterologiska sjukdomar, hyperlipemi, allergi och uremi. Undervisningen innebar bl. a. att eleverna själva försökte leva på de specialkosterna de kommer att rekommendera till patienterna. Auskultation hos verksamma dietister, rådgivning till patienter och gruppundervisning för patientgrupper ingick även i dietetikundervisningen. Jämsides med dietetikundervisningen skedde undervisning i samtalsmetodik där videospelningar och intern-TV utnyttjades. Katedrala föreläsningar i bl. a. pediatrik samt information om hälsovårdens uppbyggnad gavs även under höstterminen. Litteratursökningen redovisades muntligt och skriftligt. Muntlig examination ägde rum i slutet av kursen.

Till utbildningen är knuten 1 universitetslektor (fil. dr Brittmarie Sandström) och 1/2 tjänst som administrativ sekreterare samt professor Björn Isaksson som linjeföreståndare.

Som nämns på annan plats i verksamhetsberättelsen har Nordiska ministerrådet beslutat att utbildningen skall permanentas fr. o. m. 1982. Utbildningen förlängs då till att omfatta 3 terminers studier.

F. Framtidsplaner

När nu positiva beslut fattats om dietetikerutbildningens framtid genom att linjen för näringsterapi inrättas vid Göteborgs universitet fortsätter utvecklingsarbetet med överbyggande utbildning för danska dietassistenter, finska, norska och svenska dietister, som tillsammans med tredje terminen på linjen för näringsterapi ger den särskilda behörighet som krävs inom forskarutbildningsämnena.

Studieplanen för näringsterapi revideras för närvarande och kommer att gälla fr. o. m. höstterminen 1982.

NHH-styrelsen undersöker f. n. behovet av en påbyggnadsutbildning i konsumentekonomi på högskolenivå för hushållslärare m. fl.

Under verksamhetsåret har ett närmare samarbete kommit till stånd mellan NHH och Nordiska samarbetskommittén för hushållsundervisning. Detta samarbete kommer att fördjupas i framtiden.

Ett närmare samarbete kommer också att initieras med handarbetslärares nordiska samarbetsorgan.

Högskolan följer även i övrigt olika utvecklingstendenser inom högsko-

lans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

G. Finansiering och ekonomi

Styrelsens uppgifter finansieras över ministerrådets dispositionsmedel och budgeten utgjorde 90 000 dkr för 1981.

Av kursverksamheten finansieras även dietetikerutbildningen under en fyraårig försöksperiod (1978–1981) genom dispositionsmedlen. För 1981 års kurs anslogs 470 000 dkr. Textillinjen i Göteborg och Näringslinjen i Oslo finansieras med nationella medel.

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. utfall 1981	Budget
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	47	38	52	53
53				
Personal	13	14	14	14
Kontor	1	1	1	6
Lokaler				
Projekt	10	10	7	14
Summa utg.	71	63	74	87
<i>Inkomster</i>				
Anslag	65	63	63	87
Lönestegr.kompensation			11 ¹	
Övrigt				
Summa ink.	65	63	74	87

¹ Ej disponerade medel från föregående år.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Skeppsholmen

S-111 49 STOCKHOLM

Tel. 08/24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) har till uppgift att främja utbildning och forskning i Norden rörande samhällsplanering. I detta syfte skall institutet anordna fort- och vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering och angränsande sektorer i de nordiska länderna samt bedriva forskning och forskarutbildning inom området.

Verksamheten skall bedrivas i samverkan med de myndigheter och forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna som har uppgifter inom institutets område.

Verksamheten skall ges en sådan inriktning att institutet får en nordisk karaktär med balanserad avvägning mellan de olika sidorna av nordiskt samhällsliv och de enskilda ländernas särdrag.

Nordplan har närmare formulerat som i mål att vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse med två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en från Island. Ledamöterna utses av Nordiska ministerrådet med en mandattid på fyra år. Vid institutet finns ett kollegium bestående av institutets lärare. I såväl styrelse som kollegium finns representanter för studerande och personal. En av institutets lärare

tjänstgör som föreståndare, denne är också föredragande i styrelsen och ordförande i kollegiet.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1981

Lektor Arne Gaardman	D
Direktör Vagn Rud Nielsen	D
Forskningsprofessor Esko Lehti	F
Verkschef Lars Hedman	F
Överarkitekt Astri Bonesmo	N
Direktör Asbjörn Mathiesen	N
Riksdagsledamot Karin Ahrland	S
Professor Lennart Holm	S
Agr lic Björn Stefánsson	I
Hum kand Anneli Aartelo, vidareutbildningsrepresentant	F
Tekn lic Gösta Carlestam, forskarstuderanderepresentant	S
Pol kand Matti Niva, personalrepresentant	F
Styrelsens sekreterare byrådir. Åsa Ekman	S

3. Personal

- 3 professorer (varav 1 föreståndare)
- 1 adjungerad professor (1/5-tid)
- 1 forskarassistent
- 4 institutionsassistenter (varav en stationerad i Helsingfors)
- 1 byrådirektör
- 1 1:e byråsekreterare
- 1/2 bibliotekarie
- 1 byråsekreterare
- 3 assistenter
- 1/2 biblioteksassistent
- 1 exp.vakt
- 1/2 växeltelefonist (gemensam med Arkitekturskolan och Konsthögskolan)
- 2 1/2-tids projektledare och
- 1 institutionsassistent knutna till socialprojektet

Under 1981 har 14 forskare varit knutna till institutet.

4. Revisor

Staffan Hermansson, Kammarkollegiets revisionskontor

E. Verksamhet

Generellt

Medan vidareutbildningen tidigare har varit Nordplans viktigaste uppgift, har nu forskarutbildningen ökat i betydelse och blivit lika viktig. Båda dessa verksamheter bedrivs genom medel över kulturbudgeten, medan Nordplans forskning bedrivs med externa medel, huvudsakligen från svenska forskningsråd och fonder.

I tillägg till denna ordinarie verksamhet har innevarande år varit präglad av större utåtriktad nordisk kontaktverksamhet som en följd av de nya statuterna som trädde i kraft 1 januari 1981. Detta gäller dels konkreta samarbetsprojekt, dels förberedelser för sådana, dels arbete för förbättringar av nationella stipendieordningar och liknande.

Följande exempel kan nämnas:

Under året har en koordineringsgrupp (vari Nordplan ingår) kommit igång med arbetet att intensifiera det nordiska forskningssamarbetet om samhällsplaneringsforskning (Nordiska byggforskningsorganisationernas samarbetsgrupp – NBS – samhällsplanering). I koordineringsgruppen är de nordiska byggforskningsorganisationerna representerade samt ett organ från varje land som har till uppgift att finansiera eller koordinera samhällsplaneringsforskning i respektive land. Nordiska ministerrådets sekretariat hålls informerat om samarbetet.

I första hand är syftet att främja kontakter mellan forskare som bedriver samhällsplaneringsforskning i de olika nordiska länderna. I praktiken försöker man nå denna målsättning genom att under en experimentperiod på två år grunda arbetsgrupper och anordna seminarier om forskningstemata som upplevs som centrala i de olika nordiska länderna. Den första arbetsgruppen "Arbete, produktion och samhällsstrukturer" ordnade ett nordiskt forskarseminarium i Tammerfors i augusti 1981. En av Nordplans institutionsassistenter (stationerad i Helsingfors) fungerar på halvtid som sekreterare för koordineringsgruppen. Sekreterarens lön och resor bekostas av Byggforskningsrådet i Sverige, medan varje land svarar för sina egna representanters resor. För seminariearrangemangen svarar alltid värdlandet. Innan försöksperioden på två år (1981–82) utlöper måste samarbetsparterna gemensamt, eventuellt via Nordplan, finna en lösning på finansieringen av sekretariatsfunktionen i fortsättningen.

Denna samarbetsform för kontaktfrämjande verksamhet kan också vara en modell för andra besläktade forskningsorgan i Norden.

Nordplan har också tagit initiativ till kontakt och ev. samarbete med de nordiska kommunförbunden i en första omgång genom de norska och de danska förbunden. Eftersom en stor del av Nordplans kursdeltagare kommer från kommunerna, har vi tagit upp såväl rekryteringsfrågor som villkoren vid deltagandet i våra kurser. Under diskussion är också en möjlig komplettering av Nordplans kursverksamhet med en kortare kurs (exempelvis fyra veckor) för högre tjänstemän och politiker bl.a. från den

kommunala nivå. Även ökat nordiskt forsknings- och erfarenhetsutbyte diskuteras i detta sammanhang.

Medan det pågår en treårig försöksverksamhet vid Nordplans vidareutbildning betr. sociala erfarenheter i samhällsplaneringen (1980–82), har institutionen arbetat med en konsolidering och ett tillvaratagande av projektets kvaliteter på sikt. Parallellt har Nordplan i år startat förberedelserna för en eventuell ny försöksverksamhet (1983–85) med ett problemområde som kort kan karaktäriseras genom stickorden "produktion och arbete" (produktionsvillkor, arbetsplatser, arbetsmiljö, arbetslöshet osv). Det knyts inte till en sektor eller en nivå, men ligger dock närmast den kommunala/lokala verksamheten. Ett ev. projekt förutsätter liksom även socialprojektet en extern finansiering under försöksperioden.

Nordplan har vidare under året startat förberedelser av en serie symposier och seminarier som kommer att genomföras under de kommande åren. Nämnas kan ett seminarium/konferens om samhällsplanerarutbildning i Norden, ett symposium om planeringsmetoder i glest befolkade områden (Nordkalotten, Island och ev. Grönland), ett seminarium om sociala aspekter i samhällsplaneringen i förbindelse med avslutningen av försöksperioden. Alla dessa projekt förutsätter en vidsträckt kontaktverksamhet med olika institutioner, forskare och verksamma planerare i Norden.

Som ytterligare exempel på utåtriktad kontaktverksamhet i år kan nämnas arbetet med att förbättra de nationella möjligheterna för stipendier m. m. till såväl vidare- som forskarutbildningen. Under innevarande år har vi uppnått vissa förbättringar, vilket dock inte reducerar behovet av ökade nordiska stipendiemedel.

Genom Nordplanföreningens förberedelser av ett seminarium 1982 har Nordplan också utlöpare till Mittnordensamarbetet och vidare till Nordiskt Planmöte.

Forskarutbildning

Den forskarutbildning som bedrivs vid Nordplan regleras av en studieplan antagen av institutets collegium. I denna anges följande allmänna riktlinjer beträffande studiernas innehåll och upplägning:

Det förväntas av dem som antagits till Nordplans forskarutbildning att deras arbete skall avslutas med avläggande av filosofie doktorsexamen i samhällsplanering. Denna målsättning nås via tre steg, vart och ett kopplat till skriftliga och muntliga tentamina.

Den första delen sträcker sig över två och ett halvt år huvudsakligen bestående av seminarier och litteraturstudier. Studierna skall ha en tvärvärdisk och tvärdisciplinär prägel omfattande för samhällsplaneringen relevanta delar av vetenskapsteori med idéhistoria samt övergripande samhällsvetenskaplig teori. Denna allmänna del avslutas med muntlig och skriftlig tentamen inför en kommitté av minst två personer utnämnda av kollegiet.

Utbildningens andra del överlappar i tiden den första och består av förberedande avhandlingsarbete utmynnande i framläggande av en avhandlingsplan avseende dels ämnets teoretiska förankring dels forskningens konkreta utförande. Den studerande förutsätts ha nära kontakt med två handledare varav en från Nordplan och en från den fackliga och nationella miljö som berörs av avhandlingen. Efter att dessa två handledare godkänt avhandlingsplanen kan den studerande erhålla intyg över genomgången forskarkurs.

Studiernas sista del utgörs av författande och offentligt försvar av en doktorsavhandling. Arbetet bedöms av en betygsnämnd bestående av fem personer varav högst två hämtats bland Nordplans lärare. Övriga ledamöter väntas komma från den studerandes egna fackliga och nationella miljö. Avhandlingens nivå skall motsvara den i de nordiska länderna gängse. Nordplans styrelse utfärdar bevis över godkänd doktorsexamen.

Under de fem terminer som avsetts för den allmänna kursen anordnas ungefär tjugo seminarier på vardera tre till fem dagar. En klar progression eftersträvas med hänsyn både till ämnesinriktning och till deltagarnas egna aktiviteter; gradvis utvecklas samtidigt ett gemensamt språk och förståelse för det egna avhandlingsarbetet. Strävan är sålunda att på samma gång befordra gemensamma förutsättningar och personligt annorlunda perspektiv. Detta sker i fem olika faser, var och en omfattande ungefär en termin.

- Fas 1: Allmän introduktion till den aktuella nordiska idédebatten samt rika möjligheter dels att presentera egna intressen dels att få gruppen att fungera som ett öppet och kritiskt förstående intellektuellt forum.
- Fas 2: Vetenskapsteoretiska problem har intagit en framskjutande plats redan från början, men under denna fas koncentreras föreläsningarna och litteraturen runt forskningsmetodik och -filosofi.
- Fas 3: Tvärdisciplinär introduktion till samhällsvetenskaplig teori av speciell relevans för studiet av planering som mänsklig aktivitet i skärningslinjen mellan individ och samhälle.
- Fas 4: Presentation av modernt tänkande inom statsteori speciellt rörande planeringens funktion i välfärdskapitalistiska samhällen av nordisk typ.
- Fas 5: I denna sista fas görs speciella ansträngningar att se nutida samhällsplanering ur det filosofiska och teoretiska perspektiv som formats under de två föregående åren. Särskild vikt läggs vid utarbetandet av de enskildas avhandlingsplaner och vid frågan om hur väl dessa svarar mot de tidigare studierna.

Den allmänna kursen kräver förutom aktivt deltagande i seminarierna även inläsning av litteratur. Denna består av två delar, var och en på cirka 5 000 sidor; den ena delen utgörs av ett för alla gemensamt pensum nära relaterat till och i regel behandlat under seminarierna, medan den andra

delen är speciallitteratur bestämd i samråd mellan den studerande och examinator. Medan syftet med speciallitteraturen är att närma sig det individuella avhandlingsområdet, tjänar den gemensamma litteraturen som introduktion till de synsätt som präglar undervisningen som helhet. I speciallitteraturen skall även ingå arbeten om planeringsteori i snävare mening samt några av de originalverk som behandlas i den allmänna kursens översiktslitteratur.

Vidareutbildning

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. 1981 års fältperiod var förlagd till Askov folkehøjskole på Jylland.

Den första kursmånaden i Stockholm har förutom grupsamarbetsträning huvudsakligen behandlat planeringssystem i Norden, planeringens samhälleliga bakgrund, samhällslära/samhällsbyggnad, statsteori, bostadspolitik och sociala konsekvenser. Professionernas framväxt samt planerarrollen och planering och förändring blev också behandlat.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till södra och mellersta Jylland. Gemensamt huvudtema för fältperiodens grupparbeten har varit att studera "Konsekvenser för individ och lokalsamhälle av samhällsförändring och planering. Sex grupper har behandlat var sitt tema inom huvudtemats ram. Varje grupp utarbetar en arbetsrapport.

Den sista kursmånaden i Stockholm har behandlat den egna rolluppfattningen och de strukturella ramarna för vår yrkesverksamhet, vidare våra föreställningar om framtiden: Vilket samhälle vill vi ha? Under en vecka går man djupare in på egna erfarenheter, fysiska planerare och socialarbetare/planerarens uppgifter i välfärdsstaten. Den egna rollen som "förändringsagent" fördjupas och förhållandet behandling/ansvar sätts i fokus. Också fältarbetets grupprapporter tas upp under novembermånaden.

År 1981 var det andra av en försöksperiod om tre år med integrering av sociala erfarenheter i samhällsplaneringen. Projektet finansieras av socialpolitiska ämbetsmannakommittén och innebär engagement av en projektledare (dvs. två på halvtid) och en institutionsassistent. En tredjedel av vidareutbildningskursen rekryteras från sociala sektorn.

I kursen har deltagit 54 personer (av ca 130 sökande), varav 13 från Danmark, 7 från Finland, 1 från Island, 15 från Norge och 18 från Sverige. Ungefär en tredjedel av deltagarna har teknikerbakgrund och en lika stor del har samhällsvetenskaplig bakgrund. Dessutom har enstaka naturvetare och jurister deltagit. Antalet sökande till 1982 års vidareutbildningskurs var 155.

Forskning

Vid Nordplan har forskningspolicydiskussionen tagit ny fart under året. Som ett mål har satts upp önskan/kravet om att forskningen som bedrivs är nordisk och tvärfacklig, att den stöder utbildningen och att den är "unik" i den meningen att den inte lika väl kunde bedrivas vid vilken som helst nationell institution. I praktiken är dessa ideella mål svåra att uppnå.

I Nordplans utlåtande till huvudrapporten om "Ökat nordiskt forskningssamarbete" har vi påpekat vår egen svåra situation som är karaktäriserad i huvudrapportens beskrivning (sid 13, pkt 5):

"Nordiske institutter er ofte opprettet på områder, hvor resourcer er for små til at bygge noget op nationalt, men de har problemer med at opnå forskningsrådsmidler til særlige projekter. Nordiske institutter stilles derfor i den nuværende struktur ringere med hensyn til en fleksibel planlægning end nationalt opbyggede institutter". Vi sejer i utlåtandet bla: "Ved at Nordplan samtidig også er en *tverfaglig* institusjon forsterkes ytterligere vanskelighetene ved å nå frem og få tilgang til midler i de nasjonale system som er sterkt sektorielt eller disiplinært opsplittet ... Vi vil peke på den veldig stimulans det historisk har ligget i idéutveksling mellom planlegger- og forskermiljøene i Norden. I dagens situasjon med hurtige forandringer i samfunnsforhold og betingelse, er dette utbytte av erfaringer ennå mere ønskelig. I Norden pågår så mange eksperiment og forsøk at et utvidet informasjonsutbytte og en mer systematisk jevnførende nordisk forskning kunne bidra vesentlig til å intensivere innovasjonstakten. På en rekke områder pågår for tiden nokså likeartet forskningsvirksomhet som knapt vet om hverandre og ennå mindre har de økonomiske muligheter for å utveksle erfaringer.

I hovedrapportens beskrivende del og i konklusjonene er det etter vår mening i for liten grad påpekt de potensielle forskningsoppgaver, de uutnyttede muligheter for en utradisjonell, ikke sektortilknyttet forskning – med andre ord den forskning som har "falt mellom stolene" i våre nordiske lands sektorisererte organisasjoner og i ministerrådsbudgettene. Med dette mener vi noe mer og vidtgående enn "sektorövergripande och tvärfacklig" forskning ved at forskningen ikke nødvendigvis behöver skje på det sektorielle systemets premisser, men snarere på basis av befolkningsgruppers, lokalsamfunns eller bransjers og brukeres behov. Det er altså forskningsideer som går ut over de sektorkoordinerende og tradisjonelt flerdisiplinære opplegg ... Når vi poengterer dette såvidt sterkt, er det fordi hovedrapporten etter vår mening ikke viser disse forhold – de uutnyttede mulighetene – tilstrekkelig oppmerksomhet ... Vi kan idag se tendenser til at forskningen i Norden blir i etterslep. Såvel stivheten i langtidsplanleggingen av forskningsprogrammene som begrenset gjennomstrømning og nyrekrutering av forskere i de etablerte forskningsmiljøene er årsak til dette. Når en skal konstruere en ny nordisk modell for økt forskning er det grunn til å stimulere *kreativitet* og kreve *kvalitativ høyning* av forskningen ... Mer konkret kan vi angi følgende aktiviteter, som vi mener bør gis bedre vilkår gjennom økte økonomiske muligheter og nye nordiske organisasjonsformer:

- forskerutdannelse frem til doktorgrad, herunder videreutvikling av en felles nordisk utdanning, samarbeid om utdanning, støtte til kompletterende nordisk materiale i nasjonale arbeider,

- egen forskning ved eksisterende nordiske institusjoner.
- forskningsprosjekt med vekt på nordiske jevnforelser, nye idéer og teoriutvikling
- utveksling av idéer og erfaringer mellom forskere, utredere, planleggere, brukere, bl. a. gjennom nordiske symposier, seminarier, kontaktsomhet.
- informasjon om pågående og påtenkte prosjekter såvel nordiske som nasjonale.

For å oppnå øket insats på ovennevnte aktiviteter og generell kvalitativ og kvantitativ høyning av nordisk forskning foreslår vi at det utarbejdes en smidigere organisatorisk løsning som kombinerer de nasjonale og nordiske felles interesser og ivaretar og stimulerer de dynamiske krefter i et pluralistisk nordisk system av forskningsaktiviteter . . . ”

Mot denna bakgrund av önsketänkande kan den forskning som faktiskt bedrivs vid Nordplan synas begränsad. Inte desto mindre har den betydelse och betyder mycket för den tvärfackliga miljö som Nordplan utgör.

Nämnas bör att det projekt som i många år har haft sin verksamhet vid Nordplan och som i sin tid igångsattes av Nordiska ministerrådet och finansierades av detta under 4 år, nämligen NIMS-projektet nu har lämnat Nordplan och står på egna ben. Projektet har gällt utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering, NIMS, som är ett system för informationsbehandling avsett att användas främst inom samhällsplaneringen. Systemet är särskilt anpassat för den kommunala planeringen och ger kommunen tillgång till centrala och lokala datakällor organiserade så att de passar planeringens krav. Även om NIMS-projektet nu har lämnat Nordplan, kommer den nya organisationsformen, ”NIMS-gruppen”, att betjäna de många igångsatta tillämpningarna i Norge och Finland och den nordiska efterfrågan.

I övrigt pågår vid Nordplan forskning om arbetslivets regionala organisation och kommunikationernas roll i samhället, med anslag från Transportforskningsdelegationen (TFD). Arbetsgruppen har vidare anslag från Riksbankens Jubileumsfond för projektet ”Telekommunikationen inom företag och andra organisationer – då, nu och sen”. Projektet drivs i samarbete med ekonomiska historiska institutionen vid Göteborgs universitet, ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm samt institutionerna för teletransmissionsteori vid Tekniska högskolan i Stockholm.

Under halva året har också pågått tre projekt finansierade huvudsakligen av Statens råd för byggnadsforskning om medborgardeltagande, (se för övrigt under Publikationer). För närvarande ligger en ansökan inne till samma råd om ett nytt större projekt.

Delegationen för social forskning stöder ett intressant utvecklingsbart projekt om social planering i kommuner – kommuners möjlighet till förbättring av lokala livsvillkor. Syftet med projektet är att studera vilka möjligheter och begränsningar som finns att bedriva social planering i

kommuner, dvs. en planering som syftar till att förbättra kommuninvånarnas levnadsvillkor. Kommunens sociala planering är en del i denna omgivning som fokuseras i studien. Vidare studeras den sociala planeringens funktion dvs. på vilket sätt den är uttryck för socialpolitiska mål och krav om förbättrade livsvillkor, som uttryck för ekonomiska funktioner för näringslivet och som uttryck för att kommunen är medlande och samordnande i sitt handlande. Minst två och högst fyra kommuner med olika politiska majoritetsförhållanden väljs. Urvalet utsatta grupper görs stegvis allteftersom kunskap samlas in om variationer i livsbetingelser.

Konferenser, seminarier och annat

Varje år har Nordplan i samarbete med Nordplanföreningen arrangerat 3–5 dagars konferenser/seminarier förlagda till olika platser i Norden. Deltagare är planerare som tidigare genomgått en av Nordplans utbildningar. Vanligtvis möts 70–80 nordiska fackmän och -kvinnor från olika sektorer och nivåer. Detta år var de danska planlagsreformerna och tillämpningen i praktiken valt som centralt tema. Konferensen som var lagd till Söder-Jylland var mycket uppskattad och fackligt stimulerande. Den samordnades med det påföljande tre dagars Nordiskt Planmöte i Hanstholm.

Under året har det varit stor aktivitet med interna "torsdagsseminarier" så gott som varje vecka med vissa gäster och temata huvudsakligen knutna till pågående projekt vid Nordplan. Som nämnt under Generellt är flera symposier och liknande under planering vid Nordplan.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1980 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m. En gemensam rapport om de grupparbeten som genomfördes under fältperioden i östra Finland är utarbetad, också en finsk översättning.

I rapportserien har publicerats:

1981: 1 Kommunal planering i 8 nordiske byer, Amervik, S.

1981: 2 Studiet av staden, Gullberg, A., Lindström, B.

1981: 3 Research in Change: History and Planning, Berg, H.

I meddelandeserien har publicerats:

1981: 1 Social planering i kommuner, Lilja, E.

1981: 2 Miljömedvetande och levnadsvillkor, Bohm, K.

1981: 3 Historien bakom två trafikprojekt, Nordqvist, S.

F. Framtidsplaner

Nordplans äskande har genom många år varit präglad av en önskan om en förbättring av arbetsvillkoren för verksamheten för att kunna leva upp till kraven på nordiskhet och tvärfacklighet. Med tanke på ämnesområdets bredd har det hela tiden stått klart att en viss utvidgning av verksamheten

C 105/k
1982

Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet

a) Kurser i etnologi	1338
b) Kurser i språk och litteratur	1343
c) Vidareutbildningskurser för konservatorer	1348

har varit en förutsättning för att skapa en livskraftig och självständig nordisk miljö vid Nordplan. Medan de fasta professorernas arbetsfält ligger centralt i ämnesområdet samhällsplanering, är det en klar förutsättning att ämnen som planeringssociologi, rätt och administration, kommunal och regional ekonomi, ekologi m. fl. är nödvändiga som stöd för att ge vetenskaplig tyngd till den tvärfackliga miljön vid Nordplan.

Den utvidgning av vår nordiska kontaktyta som är på gång, borde medföra att institutionen som sådan också styrks. En del av de förberedelser vi för närvarande gör för att öka kontaktytan och kompetensen framgår av redogörelsen under Generellt om verksamheten tidigare. Det är ett arbete som har karaktären av "steg för steg" mer än fast "plan". Det ligger stora möjligheter men också hinder och begränsningar på vägen. Under alla omständigheter är Nordplan inställt på att hävda sina önskemål men samtidigt göra det bästa av de ramar och villkor som ges.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	2 686	2 464	2 834	2 763
Styrelse	19	64	45	59
Kontor	357	405	440	401
Lokaler	266	116	120	135
Stipendier	36	57	57	80
Övrigt:				
Summa kostnader	3 364	3 106	3 496	3 438
<i>Intäkter</i>				
Anslag	2 866	3 101	3 101	3 438
Lönestegr. komp.	394	(379)	(379)	
Övrigt	100	6	10	
Summa intäkter	3 360	3 486	3 490	3 438

a) Kurser i etnologi*Verksamhetsberättelse 1981**A. Navn og adresse*

Nordisk etnologisk-folkloristisk arbeidsgruppe (NEFA)
Institutt for folklivsgranskning, Bygdøynesveien 37, Oslo 3.
Telefon 2-555290.

B. Startår

1963

C. Formål

NEFA er en organisasjon som har til formål å utvikle samarbeidet i de nordiske land innenfor den disiplin som i de nordiske land har betegnelsen etnologi, folkelivsforskning, folkediktsforskning, folkeminnesvitenskap.

NEFA's målsetting er å

- a) være et samordnende organ for økt internordisk samarbeide.
- b) uttrykke og initiere forskningsoppgaver og samordne disse på internordisk plan.
- c) gjennom tidsskrifter og andre publikasjoner virke for denne målsetting.
- d) gjennom feltseminarer og andre internordiske kurser virke for økt faglig utbytte mellom de nordiske land.

Som medlemmer har NEFA hovedsakelig studenter og yngre forskere.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Sekretariatet, 3 nordiske utvalg og 9 lokalavdelinger i de forskjellige universitetsbyer.

2. Sekretariatets sammensetting 31.12.1981:

Olav Aamlid, formann, Norge
Tiiariitta Kuusi, visefomann, Finland
Anne Hoel, 1. sekretær, Norge
Salla Taavetti, 2. sekretær, Finland

3. Personale:

Ikke betalt personale.

4. Revisorer:

Pekka Virtanen, Finland
Bjørn Fjellheim, Norge

E Virksomhet:

Den viktigste koordinerende funksjon for NEFAs virksomhet er representantskapsmøtene, som holdes 2 ganger i året. NEFAs representantskapsmøter har i 1981 vært lagt til København 4–5 april og Lund 2–4. oktober. Rammen for disse representantskapsmøtene er søkt utvidet, slik at en også får med faglig virksomhet i form av seminar o.l. På representantskapsmøtet i Lund var det 2 seminar, 1 som tok opp feltseminarene i Oslo 1981 og Danmark 1983, og 1 som tok opp et faglig prosjekt i Lund, "Kultur och klassgränser".

Virksomheten har dels foregått i de 3 utvalgene, og dels i lokalforeningene, av hvilke 6 kan sies å være aktive for øyeblikket. De har hatt egen virksomhet, og deltatt på representantskapsmøter og i utvalgsvirksomhet.

Arbeidet innen NEFA har først og fremst vært konsentrert om publikasjonsvirksomheten og de nordiske feltseminar.

a. Tidsskriftutvalget

Nord-Nytt, nordisk tidsskrift for folkelivsforskning, er utkommet med 4 nr. i år. De fleste har vært temanumre over bestemte delområder innen faget, med mindre informasjonsnumre innimellom. Ideen er at Nord-Nytt skal fungere som internordisk meldingsblad, samtidig som det er et fagtidsskrift.

b. Dokumentasjonsutvalget

Dette utvalget har utgitt en spesialbibliografi "Barnets kulturhistorie i Norden", som er den første i noe en tenker seg skal bli en serie med spesialbibliografier over ulike emner innen faget. Et nummer av "Nordisk bibliografi for folkelivsforskere" (som inngår i den ordinære serie for året 1978 vil foreligge innen utgangen av året.

Tidsskriftutvalgets og dokumentasjonsutvalgets virksomhet finansieres hovedsakelig gjennom abonnenter, men med tilskudd fra forskjellige fonds.

c. Kursutvalget

Dette utvalget trer sammen på representantskapsmøtene og diskuterer feltseminarene, som formelt hører inn under utvalget. De nordiske feltseminar arrangeres annethvert år, og i 1980 ble feltseminaret avholdt i Nydalen, Oslo i Norge. (Se egen virksomhetsberetning)

F Fremtidsplaner:

NEFA-Norden vil fortsette sin virksomhet etter de samme retningslinjer som hittil: hovedvekten legges på utvalgenes arbeide og på lokalavdelingenes egne aktiviteter.

NEFA's neste feltseminar planlegges lagt til Danmark i 1983. Lokalavdelingen i København vil få ansvar for dette. (se egen søknad til Nordisk Ministerråd for 1983).

G Finansiering og økonomi:

NEFAs sekretariat har ikke egne midler, løpende utgifter, som er små, dekkes over feltseminarenes budsjett.

Tidsskriftutvalgets og dokumentasjonsutvalgets virksomhet finansieres ved abonnenter og tilskudd fra de nordiske forskningsråd.

NEFAs feltseminar finansieres over Nordisk Ministerråds budsjett.

Lokalavdelingene har sin egen økonomi, som ikke går over representantskapsmøtet.

BILAGA**Virksomhetsberetning for feltseminaret i Nydalen 1981***A Navn og adresse*

NEFAs planleggingsgruppe for feltseminaret i Nydalen 1981.
Institutt for folkelivsgranskning, Bygdøynesvn. 37,
Oslo 2.

B Startår

1978

C Formål

- 1) Tilretteleggelse og gjennomføring av NEFAs feltseminar 1981 i Nydalen.
- 2) Bearbeiding av materialet som ble innsamlet under feltseminaret.
- 3) Publisering av rapport om feltseminaret i samarbeid med seminar deltakerne.

*D Organisasjon**Administrasjon:*

Kollektiv ledelse

Planleggingsgruppens sammensetning:

Kasserer: Bjørg Eva Aasen
Pæla Ditlev-Simonsen
Inger Norenberg
Stine Marie Berner
Daniel Allen Rabuzzi
Jorun Hermansen
Anne Hoel

Personale:

Ikke lønnet personale

Revisorer:

Pekka Virtanen, Finland
Bjørn Fjellheim, Norge

E Virksomhet

Planleggingsgruppen hadde i første halvdel av 1981 en intensiv møtevirksomhet for å forberede og tilrettelegge feltseminarets gjennomførelse. Det ble lest og diskutert litteratur om industrikultur og forskningsmetode. Det ble sendt ut litteraturlister og bakgrunnsstoff for feltseminaret til NEFAs lokalavdelinger.

De praktiske sider ved feltseminaret måtte organiseres: informanter, avtale om intervjuing, innkvartering av deltakerne, leie av seminarrom, avtale med forelesere og omvisere på Chra. Spigerverk, tilveiebringelse av materiell.

Antall deltakere på feltseminaret var 16; 1 fra Danmark, 1 fra USA, 5 fra Finland og 9 fra Norge. Den første uke ble brukt til forelesninger og omvisninger, og de resterende to uker til intervjuing og gruppearbeide.

Planleggingsgruppen hadde 4 utsendinger til representantskapsmøtet i København i april 1981, og 5 utsendinger til tilsvarende i Lund i oktober 1981.

F Framtidsplaner

1) Bearbeiding av feltseminarets materiale og utskrivning av rapport i samarbeid med seminardeltakerne.

2) Ivareta funksjonen som lokalavdeling i NEFA bl. a. ved å delta på representantskapsmøtene.

3) Være kontaktledd mellom NEFA-København som planlegger feltseminaret i 1983, og studenter her i Oslo som kunne tenke seg å delta i Danmark.

G Finansiering og økonomi

Kostnader	Bokslutt 1980	Prel. utfall 1981	Budsjett 1982
Kontor, kopiering, bokkjøp	15	4	se *3
Reiser	5	4	
Innlosjering og mat (under seminaret)		23	
Avlønning		12	
Sum utgifter	20	42	
Inntekter	21 *1	80 *2	

Alle tall i Nkr 1000.

* 1 Anslaget for 1980 er iberegnet reisetilskudd fra norske myndigheter

* 2 Det resterende beløp for 1981, Nkr 38000, vil bli brukt til rapport for feltseminaret.

* 3 Budsjett for 1982, se søknad om planleggingssum for Danmarks feltseminar, sendt med virksomhetsberetningen for 1980.

b) Kurser i språk och litteratur*Verksamhetsberättelse 1981**A. Navn og adresse*

De nordiske sprog- og litteraturkurser
 c/o generalsekretær, professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen
 Sommerlystvej 4
 Skejby pr
 DK-8200 Arhus N
 tfl. 06/16 39 50, på universitetet 06/13 67 11, lok. 590

B. Startår

1955 (som nuværende organisation 1963)

C. Formål

Der afholdes kurser af ca. 4 ugers varighed for danske, finske, norske og svenske modersmålsstuderende samt islandske danskstuderende hvert år ved universiteter i andet nordisk land i dette lands sprog og litteratur. Kurserne slutter normalt med prøve, der erstatter hjemlandsuniversitetets egen prøve i vedkommende disciplin. Der afholdes desuden for studerende fra de andre nordiske lande kursus i Islands sprog og litteratur ved Háskóli Islands hvert andet år og kursus i færøsk hvert fjerde år ved Frøðskaparsetur Føroya i Tórshavn.

*D. Organisation**1. Administration*

Samarbejdsnævnet for de nordiske sprog- og litteraturkurser, jf. 2, hvor de medlemmer, hvis navne er kursiverede, tillige hver for sig er de nationale ansvarlige. Organisationens ydre rammer er fastlagt i "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser" (1965) vedtaget af de nordiske undervisningsministre. Fra 1. januar 1980 afløstes denne instruks af de af Nordisk Ministerråd 19-3-1979 vedtagne Stadgar för "De nordiske språk- och litteraturkurserna".

2. Samarbejdsudvalgets sammensætning 1-10-1981

Professor, dr. Thomas Bredsdorff	D
Professor, dr. <i>Chr. Westergård-Nielsen</i> , generalsekretær	D
Afdelingsleder, mag. art. <i>Jóhan Hendrik W. Poulsen</i>	Fæ
Professor, dr. <i>Lars Huldén</i>	Fi
Professor, dr. <i>Perti Virtaranta</i>	Fi
Universitetslektor <i>Jón Friðjónsson</i>	I
Professor, dr. Edvard Beyer	N
Professor, dr. <i>Einar Lundeby</i> fra 1.1.1982 generalsekretær	N

Professor, dr. *Lennart Elmevik* fra 1.1 1982 vicegeneralsekretær S
 Professor, dr. *Gösta Holm*, vicegeneralsekretær S

3. Revisorer

Regnskaberne føres eller vidimeres ved universiteterne, for Færøernes vedkommende af Frøðskaparsetur Føroya.

E. Virksomhed

Der afholdtes i 1981 flg. kurser:

I.1	Kursus for norske stud., København, Schæffergården	4/6–27/6
I.2	Kursus for finske stud., Odense	27/5–25/6
I.3	Kursus for svenske stud., Aarhus	1/6–24/6
I.4	Kursus for islandske dansk-stud., Aarhus, Hindsgavl	31/5–14/6

Finland

II.1	Intensivkursus i finska språket för nybörjare, Åbo, (Turku)	1/7–22/7
II.2	Nybörjar- och fortsättningskurs i finska språket och Finlands kultur, Tammerfors (Tampere)	5/7–29/7
II.3	Nybörjarkurs i finska språket och Finlands kultur, Nyslott (Savonlinna)	4/7– 7/8
II.4	Internationell kurs (''mellankurs'') i finska och finsk kultur, Kuopio	7/7– 7/8
II.5	Kurs i finska språket och Finlands kultur (för längre komna stud.), Villmansstrand (Lappeenranta)	7/7– 7/8
II.6	Internationell kurs i finska språket och Finlands kultur, Helsingfors	7/7– 7/8
II.7	Kurs i finskans struktur för lingvister, Helsingfors	13/7–25/7
II.8	Kursen ''Svenskt i Finland'', Kuggom	17/7–31/7
- Desuden afholdtes kursus for nordiske bibliotekarer i Tammerfors 1/7–15/7

Føroyar

III	Kursus i færøsk sprog og litteratur, Tórshavn	1/6–26/6

Island

Intet kursus

Norge

- IV,1 Kurs i norsk språk og litteratur for færøske, islandske og svenske stud., Bergen 1/6-26/6
- IV,2 Kurs for danske hovedfagsstudenter (2. del) – Knut Hamsuns forfatterskap, Tromsø 31/5–22/6
- IV,3 Kurs i norsk språk og litteratur for finske stud., Trondheim 15/6–10/7

Sverige

- V,1a Seminar för studenter från Danmark i Svensk vislyrik, Lund 14/5– 6/6
- V,1b Kurs i svenska språket och litteraturen för stud. från Norge och Island, Lund 14/5– 6/6
- V,2 Sommerkurs i Umeå för 46 finsktalande stud. i nordisk filologi 19/5,25/5–17/6

Deltagerne fordelte sig på de 19 afholdte kurser således:

1981 kurser afholdt i

Studerende	Danmark	Finland	Føroyar	Norge	Sverige	i alt
danske		12 ¹	3	20	20	55
finske	19		4	13	46	82
færøske				1 ³		1
islandske	15	3	2		1	21
norske	22	37	9		7	75
svenske	13	58	6	19		96
i alt	69	110	24	53	74	330

¹ 8 deltagere støttet af de nordiske sprog- og litteraturkurser, øvrige af andre midler

² 2 blev støttet af kurserne, øvrige af andre midler

³ 1 færing fra København med dansk støtte

Island afholdt efter planerne intet kursus i 1981.

Disse tal sammenlignet med tilsvarende tal for 1980 viser, at der har været en stærk stigning (fra 78 til 110) i antallet af deltagere fra de øvrige nordiske lande i kurser afholdt i Finland, hvor "De nordiske sprog- og litteraturkurser" indgår i en større kursusorganisation under Finlands undervisningsministerium. Denne glædelige stigning har været nok till at opveje stagnationen i de øvrige nordiske landes kursusvirksomhed og bringer det samlede antal nordiske kursister op på 330 (mod 321 i 1980).

Kursusvirksomheden har i nogen grad været præget af knappe bevilninger og sparepåbud, og i visse tilfælde har det været nødvendigt at søge ekstra midler fra private fond. Det er således sket i Sverige. I Finland har kursusledelsen i høj grad lettet økonomien for deltagerne ved som regel at arrangere betalingsfri indkvartering.

Kursusdeltagerne består hvert år af nye årgange, og derved kan ikke undgås, at den ændrede økonomiske situation i de nordiske lande og i den enkelte students egne spiller med ind i tilgangen til de forskellige kurser.

Desuden kan visse kursustilbud virke særlig indbydende på studenterne som fx Hamsunseminariet i Tromsø, hvor der blev tilbudt danske studerende en spændende chance til at opleve Hamsunlitteraturen i forfatterens eget lokale miljø. Alene ansøgningerne fra Københavns Universitet var så mange, at man kunne have fyldt tre kurser med kvalificerede deltagere.

Kurserne giver studenterne kærkommen lejlighed til at lære et andet nordisk universitet, dets undervisning og lærerkræfter at kende, samtidig med at de på stedet erhverver kendskab til landets kultur og livsformer og mange af de problemer, der optager landets egne indbyggere. På de eks-kursioner, kursusdeltagerne får adgang til, og som kursusledelsen lægger megen vægt på, har kursuslederne gang på gang oplevet deltagernes glæde ved at opdage, at den viden, de gennem læsning har erhvervet sig om navnlig ældre tiders kultur, går op i en højere enhed og nærmere forståelse ved demonstration og forklaring på stedet selv.

Kurserne indeholder også et stærkt element af nordisk samforståelse og inspirerer deltagerne til forståelse af nordisk samarbejdes betydning både i fortid, nutid og fremtid.

Bortset fra et par sygdomstilfælde blandt kursusdeltagerne forløb kurserne også i 1981 uden større uheld, og der var som sædvanligt stor tilfredshed med kurserne hos de studerende, den tilfredshed, der for visse særlig spændende kursers vedkommende steg til begejstring.

I eftersommeren blev der sat punktum for en af de mere kedelige episoder i kursernes historie, idet den sidste retssag mot de danske studerende, der i 1977 havde vægret sig ved at betale for kost og logi under kursus i det andet nordisk land, blev afsluttet. Vægningen var begrundet i urigtige og misforståede påstande, og trods en lang række henvendelser og overtalelsesforsøg blev det desværre nødvendigt at gå rettens vej. Sagen anlagdes af generalsekretæren i forståelse med Danmarks undervisningsministerium. Dommene pålagde de studerende at udrede det skyldige beløb + renter og sagsomkostninger, og det gode forhold til indkvarteringsstedet blev heldigvis genoprettet.

Episoden, der nok fik besværlige og ubehagelige konsekvenser, formår ikke generelt at kaste skygge over den glæde og de gode resultater, kursusdeltagerne hjembringer hvert år.

Kursuskonferencen afholdtes i 1981 i Reykjavik i dagene 18.–20. september. Her aflagdes skriftlige rapporter om hvert enkelte kursus og udveksledes erfaringer, ligesom der blev lagt planer for de kommende to års kurser.

Ved mødet måtte den hidtidige generalsekretær meddele, at forskellige forhold gjorde det umuligt for ham at fortsætte dette hverv, og gav meddelelse om, at professor Einar Lundeby havde lovet at overtage posten.

Når undertegnede pr 31/12 1981 nedlægger sit hverv, gør han det med taknemmelighed over at have været med til at skabe et nyttigt og fornøjeligt samarbejdsorgan for hele Norden på universitetsniveau. Dette samar-

bejdsorgan har kunnet vokse sig stærkt ved energisk indsats fra universitetslæreres side i hele Norden, og samværet med nordiske kolleger har altid været inspirerende og venskabeligt.

Også de bevilgende myndigheder skylder kurserne stor tak. Kurserne var i vore dage overhovedet ikke mulige, dersom ikke bevillingerne blev givet både fra Nordisk Ministerråd og fra de nordiske landes undervisningsministerier. Det må i denne forbindelse fremhæves, at et af "De nordiske sprog- og litteraturkursers" måske mest betydelige resultater er den voksende forståelse for nødvendigheden af gensidig nordisk sprogforståelse, der nu kan spores på universitets- og gymnasietrin i alle de nordiske lande.

Endelig skal der til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde og til undervisningsministeriernes embedsmænd rettes en varm tak for forståelse og altid godt og hjælpsomt samarbejde.

G. Finansiering og økonomi. Oversigt over budget (dkr.)

	Budget 1980	Fordeling 1980	Budget 1981	Fordeling 1981
Danmark	166 270	131 016	197 520	150 000
Færøerne	5 000	4 000	54 500	45 000
Finland	319 600	251 513	346 368	250 000
Island	70 000	65 000	36 000	35 000
Norge	195 000	176 608	212 496	170 000
Sverige	298 200	256 438	438 590	250 000
Reserve		5 425	—	50 000
	1 054 070	890 000	1 285 474	950 000

c) Vidareutbildningskurser för nordiska konservatorer*Verksamhetsberättelse 1981**A. Namn og Adress*

Kurskoordinator Steen Bjarnhof
Det Kgl. Danske Kunstakademi's Konservatorskole
Esplanaden 34
1253 København K

B. Startår

1973

C. Syfte

Nordiska kurser för konservatorer arrangeras i vidareutbildning och specialutbildning i konservering av arkeologiskt och kulturhistoriskt material, biblioteks- och arkivmaterial samt bildkonst.

D. Organisation

Kurserna planeras av en fast koordinator (Steen Bjarnhof), som för varje enskilt kurstillfälle planlägger och genomför kursen i samarbete med en nordisk arbetsgrupp som sammansätts efter behov enligt kurstema.

Till verksamheten är knuten en sekreterare på deltid (Anette Salicath).

Kurserna genomförs inom ramen för anslaget Nordisk kursverksamhet på den nordiska kulturbudgeten med en kurs vartannat år. Mellanliggande år avsätts ett mindre belopp för kursplanering.

Vidareutbildningskursernas räkenskaper revideras av statlig revision i samband med revisionen av den för kursen ansvariga institutionens räkenskaper.

E. Verksamhet

Kursämnet för 1981 var "Polykrom skulptur och målning på trä". Kursen genomfördes 19–30.10.1981 i Köpenhamn.

Arbetsgruppen bestod av följande personer:

Thomas Bullinger, D

Ulla Haastrup, D

Verner Thomsen, D

Pentti Pietarila, F

Svein A. Wiik, N

Peter Tångeberg, S

Kursledaren var Verner Thomsen, Nationalmuseet, Köpenhamn.

Kursprogrammet omfattade följande inslag:

Definition av polykrom skulptur, antiken – medeltiden. Färgade skulpturers yta. Nederländska verkstäders export av altartavlor till Skandinavien.

Nordiska språk- och informationscentret

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska språk- och informationscentret
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Telefon 90-7061

B. Startår

1980.01.08

C. Syfte

Nordiska språk- och informationscentrets uppgift är i första hand att i Finland främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte bör centret:

1. öka utbudet av vid undervisningen behövt tilläggsmaterial om Norden;
2. effektivera informationen om de nordiska länderna;
3. upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material;
4. anordna språkkurser och andra kurser samt föreläsningar; samt
5. utveckla tolknings- och översättningsverksamhet samt bistå sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete vid översättningar.

Därutöver skall centret även sprida kännedom om det finska språket samt om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

D. Organisation

1. Administration

Centret leds av en styrelse och en direktör.

Styrelsen består av fem medlemmar, en från vart nordiskt land. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år på förslag av varje lands undervisningsministerium.

För varje medlem utses på samma sätt en suppleant för fyra år i sänder.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Som stöd för sin verksamhet har direktören en finländsk referensgrupp, vars medlemmar utses av Finlands undervisningsministerium för en tid av

en i senmedeltiden. Polykrom skulptur, medeltiden/nyare tid. Medeltidens snickar- och bildskärarteknik. Guldbrokader. Claus Bergs altartavlor m. m. Freudenstädter läspult. Bernt Notkes triumfkrucifixgrupp i Lübeck domkyrka.

Bernt Notkes altartavla i Århus domkyrka. Claus Bergs altartavla i Sct. Knuds kyrka i Odense. Restaurering av Sct. Knud-tavlan. 1300-tals polykromi.

Viborg Søndersogns altartavla, Boeslunde tavlan, Brarup tavlan m. m. Norska antemensaler. Naturvetenskapliga undersökningar.

Största delen av kursen genomfördes i form av föreläsningar.

I kursen deltog ca 100 konservatorer från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

F. Framtidsplaner

Samnordiska vidareutbildningskurser för konservatorer har arrangerats som försöksordning under femårsperioden 1977–1981. Kursverksamheten har evaluerats september 1981.

Evalueringen resulterade i följande förslag till åtgärder:

1. Kursfrekvensen föreslås ändrad från kurs vartannat år till kurs varje år.
2. Den fortsatta kursverksamheten föreslås styrd av en ledningsgrupp med en representant från varje nordiskt land. Nordiska konservatorförbundet är villigt att utpeka medlemmar till ledningsgruppen.
3. Man önskar att kursverksamheten även fortsatt är knuten till den danska konservatorskolans sekretariat.
4. Budgetramen föreslås höjd så att den även rymmer möjligheten att framställa kompendie- och undervisningsmaterial samt täcka kostnaderna för simultantolkning vid kursen.

G. Finansiering och ekonomi

Anslag 1981: 125 000 dkr.

Anslag 1982: 27 000 dkr.

fyra år åt gången. I referensgruppen bör bl. a. ingå representanter för skolförvaltningens centrala ämbetsverk och för vederbörande lärarorganisationer.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1981

Styrelsen

Ordinarie	Suppleanter
Ekspeditionssekretär	Fuldmächtig
Lennart Holten	Lise Lotte Bisgaard
Kulturministeriet	Kulturministeriet
Danmark	Danmark
Konsultativ tjänsteman	Planerare
Magnus Kull (ordförande)	Marja Ihto
Undervisningsministeriet	Skolstyrelsen
Finland	Finland
Lektor	Lektor
Erlingur Sigurðsson	Kristinn Jóhannesson
Island	Göteborgs universitet
	Sverige
Byråsjef	Konsulent
Olav Nyhamar (viceordförande)	Brit Alstad
Kirke- og undervisnings-	Kirke- og undervisnings-
departementet	departementet
Norge	Norge
Departementssekreterare	Skolkonsulent
Gunilla Hjorth	Britt Wilson-Lohse
Utbildningsdepartementet	Skolöverstyrelsen
Sverige	Sverige

Styrelsen har haft två sammanträden under året.

Referensgruppen

Fil. mag. Anneli Bauters, Medborgar- och arbetarinstitutens förbund

Lektor Maj-Britt Grönholm, Svenska modersmålslärares förening i Finland rf

Lektor Elina Keloharju, Svensklärarna i Finland rf

Byråchef Esko Koivusalo, Forskningscentralen för de inhemska språken

Anskaffningschef Georg Korkman, Statens AV-central

Fil. mag. Eeva-Liisa Kõlhi-Himanen, Språkcentralen vid Helsingfors universitet och Statens utbildningscentral

Undervisningsrådet Lars Nyström, Undervisningsministeriet

Fil. mag. Mikael Reuter, Nordiska språksekretariatet och Forskningscentralen för de inhemska språken (ordförande)

Planerare Ulla Salonen, Yrkesutbildningsstyrelsen

Överinspektör Sinikka Silonummi, Skolstyrelsen

Referensgruppen har sammanträtt tre gånger under 1981.

3. Personal

Direktör Pirkko Ruotsalainen

Utbildningschef Göran Huss

Bibliotekarie Sirkku Seppänen

Byråsekreterare Raili Tikkanen

Kanslist Marina Pihlström

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland

E. Verksamhet

Nordiska språk- och informationscentret inledde sin verksamhet hösten 1980. Under det gångna året har centret strävat efter att etablera verksamhetsformerna inom ramen för de riktlinjer som stadgarna utstakar. Informations- och kursverksamhet har haft en framträdande plats i centrets arbete.

1. Informationsverksamhet

Centret har haft en omfattande informationsverksamhet, främst på utbildningsområdet i Finland men även i viss mån i andra nordiska länder. Information har förmedlats på många olika sätt, bl. a. med hjälp av informationsmaterial för skolbruk, biblioteks-, kurs- och föreläsarverksamhet, kontaktbesök samt artiklar i pressen.

1.1 Informationsbrev för svenskundervisningen

Centret sänder regelbundet ut s. k. informationsbrev till lärarna i svenska inom utbildningsväsendet i Finland. Distributionsnätet omfattar ca 3 300 adresser och består av följande mottagargrupper:

Svensklärare vid finskspråkiga grund- och gymnasieskolor

Modersmållärare vid svenskspråkiga grund- och gymnasieskolor

Svensklärare vid handelsläroanstalter

Svensklärare vid yrkesläroanstalter

Svensklärare vid folkhögskolor

Svensklärare vid arbetar- och medborgarinstitut

Svensklärare vid högskolornas institutioner för nordisk filologi och språkcentraler

1.2 Information om centret, centrets kontakter med olika organ

Talrika större och mindre grupper både från Finland och de övriga nordiska länderna har besökt centret och blivit orienterade om dess arbete under året. De flesta besökare har varit representanter för olika lärarorganisationer.

Centrets personal har även haft möjligheter att presentera centret och dess verksamhet under många seminarier och kurser både i Finland och de övriga nordiska länderna.

För ett samnordiskt institut med informationsuppgifter på utbildningsområdet är det synnerligen viktigt att skapa ett omfattande kontaktnät av sakkunniga i alla nordiska länder. Denna verksamhetsform inleddes redan hösten 1980 med besök hos olika institutioner och organ i Sverige. Under år 1981 har centrets personal besökt liknande organ i Danmark, Norge och Island. Under mötena har centrets representanter haft möjlighet att berätta om verksamheten och kartlägga samarbetsmöjligheter.

1.3 Information om Finland

Centrets verksamhet på detta område försvåras av det faktum att det råder stor brist på aktuellt informationsmaterial om Finland på ett skandinaviskt språk. Centret har dock i viss mån kunnat förmedla uppgifter om skolfrågor och språkundervisningen i Finland under olika möten och seminarier. De talrika nordiska gäster, som besökt centret, har varit mycket intresserade av finländska förhållanden.

Centret har även skickat material om finska språket och uppgifter om översättningar av finska ungdomsböcker till Forsöksrådet för skoleverket i Norge för grannspråksundervisningen i grundskolan.

2. Seminarie- och kursverksamhet

Centret har haft en omfattande seminarie- och kursverksamhet både i Finland och Sverige. En del av seminarierna har ägt rum på nordisk nivå.

2.1 Seminarier

Centret har under året varit huvud- eller medarrangör för sex olika seminarier. Samarbetspartner i seminarieverksamheten har varit Hanaholmens kulturcentrum (fyra seminarier), Föreningarna Nordens förbund, Nordiska språksekretariatet, Finlands skolstyrelse, Finsk-svenska utbildningsrådet, Finlands översättar- och tolkförbund och Svenska institutet (vardera ett seminarium).

Fyra av seminarierna har gällt utbildningsväsendet, ett nordisk språkförståelse och ett tolkverksamhet. Fyra av seminarierna hade föreläsare från fyra eller fem av de nordiska länderna, medan de återstående två hade föreläsare från Sverige och Finland. Fem av seminarierna hölls i Finland och hade övervägande finländska deltagare, det sjätte i Sverige med allnordiskt deltagande.

Två av seminarierna var av fortbildningskaraktär, nämligen ett om svenska som främmande språk i folkhögskolor i Finland och ett om nordisk tolkning, dvs. tolkning från ett skandinaviskt språk till finska och vice versa. De fyra andra seminarierna var av informations- och diskussionskaraktär och behandlade svenska som främmande språk i Finland och Sverige, det nordiska inslaget i läromedel i skandinaviska språk, differentieringen inom språkundervisningen i grundskolan samt nordisk språkförståelse mot bakgrunden av det nordiska språkåret.

Intresset för alla sex seminarierna var synnerligen stort och deltagarantalet översteg i flera fall betydligt det beräknade. Till seminariet Svenska som främmande språk i Finland och Sverige blev det t. o. m. nödvändigt att avvisa en del anmälda. Inalles deltog ca. 400 personer i de sex seminarierna. De fyra seminarierna av informations- och diskussionskaraktär kommer att dokumenteras i form av rapporter, som innehåller de viktigaste föredragen och inläggen. Rapporterna sprids till seminariedeltagarna och andra intressenter över hela Norden.

En översikt över seminarieverksamheten 1981 finns i *bilaga 1*.

2.2 Sommarkurser

Centret arrangerade under sommaren 1981 i samarbete med Svenska institutet tre språkkurser och fem lärarfortbildningskurser, som var förlagda till olika folkhögskolor i Sverige. Sammanlagt deltog 152 finländare i dessa kurser. Fyra av kurserna var avsedda för enbart finländare, medan fyra andra var internationella men med ett stort inslag av finländare. I fråga om alla åtta kurserna ombesörjde centret för Finlands del utlysning, ansökningsberedning, antagning av deltagare samt beviljande av resebidrag för resa till kursorten. En stor del av övriga kursdeltagare erhöll motsvarande resebidrag från sina arbetsgivare. I fråga om de fyra kurserna med enbart finska deltagare medverkade centret i lärarrekrytering, kursplanering och genomförande. Personal från centret besökte de fyra kurserna och medverkade i programmet.

Av de tre *språkkurserna* var en avsedd för finska gymnasister och en för finska tjänstemän, huvudsakligen inom skolförvaltningen. Det var första gången kurser av detta slag anordnades i Sverige och intresset var stort. Den tredje språkkursen var internationell och riktade sig till avancerade. Från Finland deltog huvudsakligen lärare. Alla tre språkkurserna innehöll förutom övning i språkfärdighet även rikliga inslag av samhällsorientering i form av föredrag, filmvisningar, studiebesök och exkursioner. I språkkurserna deltog 59 finländare.

Av de fem *lärarfortbildningskurserna* var två avsedda för enbart finska deltagare och tre internationella. Genom centrets medverkan var utbudet av kurser i Sverige för finländska svensklärare större än någonsin tidigare. Detta gjorde det möjligt att anta alla lärare från Finland som ansökte om kursplats, inalles 93 personer. Tidigare år hade blott en del av de sökande

kunnat antas. Lärarkurserna innehöll huvudsakligen ämne-teori och undervisningsmetodik i svenska som främmande språk men hade också samhällsorienterande inslag.

Som ledare och lärare på kurserna arbetade svenska folkhögskolelärare, utlandslektorer i svenska och lärare i svenska som främmande språk.

En detaljerad översikt över sommarkurserna ges i *bilaga 2*.

3. Lektorer och föreläsare

Centret har under året bedrivit reselektorsverksamhet dels i egen regi, dels i samarbete med föreningen Pohjola-Norden och Svenska institutet. Under vårterminen turnerade två av centret engagerade rikssvenska lektorer till skolor i Kuopio och Mellersta Finlands län under sammanlagt fem veckor. I första hand fick gymnasier besök men även högstadieskolor, folkhögskolor, handelsskolor och språkcentraler ingick i turnéerna. Varje klass fick besök under en eller två lektioner.

Under höstterminen anordnades i samarbete med Svenska institutet ett två veckor långt reselektorsbesök vid universiteten i Jyväskylä och Tammerfors samt vid gymnasier i Esbo. I samarbete med Pohjola-Norden turnerade en lektor under tre veckor till skolor i S:t Michels län och en annan under fyra veckor till skolor i Kymmene län. Även dessa tre reselektorer var rikssvenskar. Lektorerna från Sverige var i regel erfarna lärare i svenska som främmande språk och därigenom mycket lämpliga för reselektorsverksamhet i finskspråkiga skolor.

Den 12 oktober anordnade centret i samarbete med Sveriges ambassad och Svenska institutet en lektorsdag i Helsingfors för de sex vid finländska universitet och högskolor verksamma rikssvenska lektorerna. Under lektorsdagen informerade arrangörer och lektorer om sin verksamhet och dryftades kommande samarbete inom högskoleundervisningens område.

Olika organisationer har under verksamhetsåret vänt sig till centret för att få hjälp med rekryteringen av föreläsare från andra nordiska länder till kurser och seminarier i Finland. Centret har i samtliga fall kunnat stå till tjänst med förmedling av föreläsare och i några fall har centret också finansierat föreläsarnas resa till Finland helt eller delvis. Föreläsarförmedlingen har gällt arrangemang inom utbildningsväsendet.

Företrädare för modersmålsläroorganisationerna i de nordiska länderna, NORDSPRÅK, höll anföranden om skolan i respektive land vid ett informationsmöte för finländska skolstyrelsens personal i Helsingfors den 19 oktober.

4. Fortbildning av tolkar

Centret har under året ägnat uppmärksamhet åt tillgången på kompetenta tolkar för nordisk tolkning. Därmed avses här tolkning mellan skandinaviska språk och finska. I nordiska mötessammanhang finns det ett växande behov av personer som kan tolka inte bara mellan svenska och

finska utan också mellan danska–norska och finska. Nu verksamma professionella tolkar mellan svenska och finska har blott undantagsvis kompetens att tolka till och från danska–norska, och tolkar inriktade på tolkning mellan danska–norska och finska är ytterst få. För att kartlägga behovet av utbildning och fortbildning av tolkar mellan skandinaviska språk och finska anordnade centret 6–8 februari 1981 ett tolkseminarium i samarbete med Finlands översättar- och tolkförbund och Hanaholmens kulturcentrum. Seminariet ledde till bildandet av en arbetsgrupp som fick till uppgift att planlägga fortsatta åtgärder för utbildning och fortbildning av nordiska tolkar. Arbetsgruppen består av företrädare för verksamma tolkar i Danmark, Finland, Norge och Sverige, för Finlands översättar- och tolkförbund och för Nordiska språk- och informationscentret. Arbetsgruppen har utarbetat en långsiktig plan för fortbildningskurser för professionella tolkar. Den första kursen av detta slag ägde rum i Oslo 14–21 november 1981 och ägnades åt tolkning mellan norska och finska. Nordiska kulturfonden beviljade ett anslag som täckte kostnaderna för kursens genomförande. Finlands översättar- och tolkförbund arrangerade kursen i samråd med Nordiska språk- och informationscentret.

5. Grannspråksundervisningen

Handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden antogs vid ministerrådets första möte 1981. Enligt detta är lärarfortbildning och läromedel centrala områden om man vill förbättra förståelsen av grannländernas språk inom Norden.

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete arrangerade ett planeringsmöte om fortsatta åtgärder inom grannspråksundervisningen i Helsingfors 6–7.4.1981. I mötet deltog företrädare för Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, NORDSPRÅK, Nordiska lärarorganisationers samråd, Danmarks lærerhøjskole, Nordiska språksekretariatet och Nordiska språk- och informationscentret. Under mötet utarbetades planer för fortsatta åtgärder inom lärarfortbildningen och läromedelsområdet. Arbetsfördelningen mellan Nordiska språksekretariatet och Nordiska språk- och informationscentret behandlades också. Mötet föreslog att språksekretariatet tar hand om produktion av läromedel och centret blir ansvarigt för genomförandet av fortsatta lärarfortbildningsåtgärder.

Efter mötet skrev centret till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete en PM om framtida nordisk lärarkursverksamhet i syfte att utöka och förbättra grannspråksundervisningen.

Nordiska ministerrådet behandlade frågan vid sitt möte 16–17.6.1981 (MR 4/81) och beslöt bevilja Nordiska språk- och informationscentret dkr 150 000 för lärarfortbildningsåtgärder och Nordiska språksekretariatet dkr 100 000 för produktion av läromedel för grannspråksundervisningen.

Planeringen för följande samnordiska lärarutbildarkurs inleddes med ett planeringsmöte i Helsingfors 19.10.1981. I mötet deltog representanter för NORDSPRÅK och Nordiska språk- och informationscentret.

6. Nordiska språkkåret 1980–81

Centret har beaktat Nordiska språkkåret i sin verksamhet.

- Pirkko Ruotsalainen har fungerat som ordförande för arbetsutskottet vid språkårskommittén i Finland och hållit anföranden om språkfrågor vid olika seminarier.
- Centret har tre gånger under året till svensklärare vid olika skolor skickat basmaterial om de nordiska språken. Antalet adressater har varit ca. 3 300.
- I samarbete med föreningen Pohjola-Norden i Finland har centret strävat efter att till finska grundskoleelever skaffa brevvänner i andra nordiska länder. Varje svensklärare har fått ca. 80 postkort med nordiskt motiv för att dela ut till sina elever. Föreningen Pohjola-Norden skickar de skrivna korten till intresserade ungdomar i andra nordiska länder.
- Som en uppföljning av språkkåret arrangerade centret tillsammans med Föreningarna Nordens förbund och Nordiska språksekretariatet konferensen "Nordisk språkförståelse – utvärdering och framtidsplaner" i Södertälje 11–13 november 1981.

7. Biblioteks- och utställningsverksamhet

Till centrets bibliotek har under år 1981 anskaffats 965 volymer, varav 630 böcker har varit donationer. AV-material, bestående bl. a. av språkurser i nordiska språk, diaserier, stordiakartor och skivor har anskaffats i 242 enheter. Centret prenumererar på 51 och får som gåva 34 tidskrifter. Prenumerationer på nordiska dagstidningar uppgår till tio stycken. Biblioteket har lånat ut böcker, tidskrifter och AV-enheter. Behovet av språkurser och AV-material har varit särskilt stort.

I samband med seminarier arrangerade av centret på Hanaholmens kulturcentrum har anordnats läromedelsutställningar om nordiska läroböcker och nordiskt AV-material.

Biblioteket distribuerar gratis tilläggsmaterial till svensk undervisningen på alla skolnivåer i Finland från grundskolan till högskolornas språkcentraler. Om detta material informeras alla svensklärare regelbundet, då det i varje informationsbrev ingår en ny materialförteckning. Under året har ett stort antal förfrågningar per post och telefon effektuerats antingen med material som funnits i lager eller också har man anskaffat material för individuella behov. Dessutom har biblioteket dagligen haft besök av framför allt svensklärare, som försetts med material för sin undervisning.

Centret har också utställningsverksamhet. I början av året anordnades en utställning om skolan i Sverige producerad av Sveriges skolöverstyrelse och Svenska institutet. Den började i februari i skolstyrelsens lokaler i Helsingfors och cirkulerade därefter till tolv orter i Finland. I slutet av september anordnades en utställning om H. C. Andersen i samarbete med Danska ambassaden.

Situationen i fråga om *information om de nordiska länderna* inom Norden är i dag långt ifrån tillfredställande. De nordiska ländernas officiella informationsverksamhet riktar sig för närvarande i första hand till länder utanför Norden. Det råder mycket stor brist på material på nordiska språk för användning inom Norden. Denna brist gäller alla slag av informationsmaterial: trycksaker, utställningar, diaserier, ljudband, filmer, videoband. Centret har för avsikt att i samarbete med statliga och andra instanser i Norden ta upp frågan om framställning av material för nordisk information. I första hand kommer centret att ta initiativ till produktion av material för information om Finland i Övriga Norden. En allmän informationsskrift på svenska om Finland för användning i skolorna i andra nordiska länder är ett projekt som centret finner angeläget. Liknande satsningar på utställnings- och filmområdena vore också önskvärda.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	128	332	373	349
Styrelse	16	30	20	22
Kontor	29	82	80	100
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	90	183	154	223
Övrigt: Grundläggning	126			
Summa kostnader	389	627	627	694
<i>Intäkter</i>				
Anslag	361	627	627	694
Lönestegr. komp.	18		64	
Övrigt:	4			
Summa intäkter	383	627	691	694

F. Framtidsplaner

Centret avser att under de närmaste åren fortsätta sin verksamhet i huvudsak efter de riktlinjer som dragits upp sedan starten 1980. Tyngdpunkterna i centrets arbete kommer att ligga på materialförsörjning för svenskundervisningen, fortbildning av svensklärare i form av kurser och seminarier och anordnande av språkkurser i svenska, norska och danska för olika målgrupper.

Dessutom kommer centret att ägna ökad uppmärksamhet åt nordisk tolk- och översättningsverksamhet, nordiska lektorer och reselektorer samt åt internordisk information, dvs. information om Finland i övriga Norden och vice versa.

När det gäller *material för svenskundervisningen* kommer centret att sträva efter att tillgodose de ganska olika behov som de skilda skolorna och undervisningstyperna har. Uppmärksamhet kommer också att ges åt material som lämpar sig för handelsskolor, yrkesutbildningsanstalter och språkcentraler vid högskolorna. Centret ämnar med tiden bygga upp en artikelservice, som kan tillhandahålla aktuella artiklar inom varierande ämnesområden för användning i undervisningen. En fortsatt satsning på anskaffning av AV-material, i synnerhet ljudband och diaserier, och språkkurser i svenska, danska och norska kommer att göras.

Kursverksamheten, som hittills mest omfattat kurser i svenska för finskspråkiga, kommer att utvidgas så att även danska och norska kurser regelbundet erbjuds. De hittillsvarande målgrupperna för kurserna, finska skollärare, tjänstemän och gymnasister, kommer så småningom att utvidgas med nya grupper såsom andra yrkesverksamma vuxna, svenska modersmåls lärare, högskolelärare och studenter. Centret kommer också att ha kursverksamhet på nordisk nivå i form av lärarfortbildningskurser för grannspråksundervisning.

Seminarieverksamheten kommer även fortsättningsvis att behandla främst aktuella utbildningspolitiska, pedagogiska och språkliga frågor. Utvecklingen av undervisningen i svenska som främmande språk på olika nivåer och skolformer blir ett genomgående motiv för många framtida seminarier.

Centret tänker utveckla kontakterna med myndigheter och organisationer som handhar *översättar- och tolkfrågor* i de olika nordiska länderna. Vid behov kan centret medverka i fortbildningsarrangemang för nordiska tolkar och översättare.

En viktig form för direkt kontakt med elever och lärare inom det finländska skolväsendet är *reselektorsverksamhet*. Centret skall fortsätta att utveckla denna i samråd med föreningen Pohjola-Norden och de nyetablerade nordiska informationskontoren i Finland. Även samarbetet med de *nordiska lektorerna* vid universitet och högskolor i Finland kommer att utvecklas, då dessa utgör mycket viktiga kontaktpersoner och förmedlingslänkar för centrets verksamhet.

*BILAGA 1***Översikt över seminarierna 1981**

- I Svenska som främmande språk i folkhögskolor i Finland
För finska folkhögskolelärare i svenska. Hanaholmens kulturcentrum 10–11.1.1981. I samarbete med Svenska institutet och Hanaholmen. Ca 40 deltagare och 10 föreläsare från Finland och Sverige.
- II Att tolka nordiskt
För tolkar mellan skandinaviska språk och finska i Norden. Hanaholmens kulturcentrum 6–8.2.1981. I samarbete med Finlands översättar- och tolkförbund och Hanaholmen. Ca 40 deltagare och 15 föreläsare från Danmark, Finland, Norge och Sverige.
- III Svenska som främmande språk i Finland och Sverige
För lärare, forskare och administratörer i Finland och Sverige. Hanaholmens kulturcentrum 25–27.2.1981. I samarbete med Finsk-svenska utbildningsrådet och Hanaholmen. Ca 50 deltagare och 25 föreläsare från Sverige och Finland.
- IV Det nordiska inslaget i läromedel i skandinaviska språk
För läromedelsförfattare och förlagsredaktörer i Norden. Hanaholmens kulturcentrum 8–10.6.1981. I samarbete med Hanaholmen. Ca 40 deltagare och 10 föreläsare från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.
- V Differentiering inom språkundervisningen i grundskolan
För lärare i svenska och engelska inom försöksverksamheten, länskonsulenter m. fl. i Finland. Heinola kurscentrum 16–18.9.1981. I samarbete med Finlands skolstyrelse. Ca 100 deltagare och 10 föreläsare från Danmark, Finland, Norge och Sverige.
- VI Nordisk språkförståelse – utvärdering och framtidsplanering
För företrädare för nordiska organ som varit engagerade i arbetet med det nordiska språkåret 1980–81. Södertälje konferenscenter 11–13.11.1981. I samarbete med Föreningarna Nordens förbund och Nordiska språksekretariatet. Ca 50 deltagare och 10 föreläsare från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

*BILAGA 2***Översikt över sommarkurserna 1981**

Språkkurs A. Intensivkurs i svenska för finska gymnasister. Grebbestads folkhögskola, Bohuslän, 1–27.6.1981. 18 deltagare.

Språkkurs B. Intensivkurs i svenska för finska tjänstemän. Hampnäs folkhögskola i Själevad, Ångermanland, 22–30.6.1981. 32 deltagare.

Språkkurs C. Högstadietkurs i svenska. Billströmska folkhögskolan på Tjörn, Bohuslän, 19.7–9.8.1981. 9 deltagare från Finland.

Lärarkurs I i Kungälv för svenska modersmållärare i Finland måste inställas på grund av för få anmälningar.

Lärarkurs II. Fortbildningskurs för finska svensklärare. Hampnäs folkhögskola i Själevad, Ångermanland, 9–18.6.1981. 27 deltagare.

Lärarkurs III. Fortbildningskurs för finska svensklärare. Skeriols folkhögskola i Mora, Dalarna, 10–18.6.1981. 32 deltagare.

Lärarkurs IV. Fortbildningskurs för utländska svensklärare. Hampnäs folkhögskola i Själevad, Ångermanland, 30.6–9.7.1981. 19 deltagare från Finland.

Lärarkurs V. Fortbildningskurs för utländska svensklärare. Bräkne-Hoby folkhögskola, Blekinge, 27.7–15.8.1981. 12 deltagare från Finland.

Lärarkurs VI. Fortbildningskurs för utanför Sverige verksamma svensklärare med svenska som modersmål. Billströmska folkhögskolan på Tjörn, Bohuslän, 11–20.8.1981. 3 deltagare från Finland.

Samtliga kurser anordnades i samarbete med Svenska institutet och respektive folkhögskola.

Nordiskt kollegium för marinbiologi

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk kollegium for marinbiologi
c/o Forsker Torgeir Bakke
Norsk institutt for vannforskning
Boks 333 Blindern
Oslo 3
Tel Oslo (2)-23 52 80

B. Startår

1956

C. Formål

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser, ekskursionsjoner og konferanser, utpeke nordiske utvekslingsstipendiater og på annen måte fremme forskerutdanning og marinbiologisk forskning i de nordiske land.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ for de marinbiologiske institusjoner i Norden. Kollegiet består av henholdsvis 5, 6, 2, 4 og 6 representanter for marinbiologiske institusjoner i hvert av landene Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Medlemmene fra hvert land danner en nasjonal seksjon av kollegiet. Kollegiets styre består av en representant fra hver nasjonale seksjon. Styremedlemmene er samtidig leder av sitt lands seksjon. Kollegiets medlemmer utsees av Nordisk ministerråd for perioder på 3 år. Kollegiet har ansatt en generalsekretær.

2. Kollegiets sammensetning 31.12.1981

(styremedlemmer kursivert)

Lektor *Hans Christensen*, Helsingør

D

Professor Tom Fenchel, Århus

D

Mag. sci. Vøgg H. Jacobsen, København

D

Lektor Bodil Korsgaard, Odense	D
Cand. scient. Hans Ulrik Riisgård, København	D
Bitr. professor Rolf Kristoffersson, Helsingfors	F
Bitr. professor Erkki Leppäkoski, Åbo	F
Professor <i>Hans Luther</i> , Helsingfors	F
Professor Åke Niemi, Helsingfors	F
Avd. chef Paavo Tulkki, Helsingfors	F
Docent Tapani Valtonen, Uleåborg	F
Direktør Jón Jónsson, Reykjavik	I
Lektor <i>Jón Baldur Sigursson</i> , Reykjavik	I
Førsteamanuensis <i>Torleiv Brattegard</i> , Bergen	N
Førsteamanuensis Bjørn Gulliksen, Tromsø	N
Professor Grethe Rytter Hasle, Oslo	N
Førsteamanuensis Jon Arne Sneli, Trondheim	N
Universitetslektor Lars Afzelius, Strömstad	S
Docent Ann-Marie Edlund, Uppsala	S
Professor Karl Müller, Umeå	S
Forskarassistent Sven Nygren, Göteborg	S
Fil. dr. Gunnel Skoog, Stockholm	S
Professor <i>Jarl-Ove Strömberg</i> , Fiskebäckskil	S

3. Personale

Generalsekretær: Forsker Torgeir Bakke, Oslo N

4. Revisorer

Danmark:

Københavns universitets økonomiske forvaltning.

Finland:

Helsingfors universitets revisorer

Island:

Ikke ennå avklart.

Norge:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

E. Virksomhet

Møter

Årsmøtet ble holdt på Tvärminne zoologiska station, Finland, 4. og 5. september, hvor kollegiet bl. a. satte opp revidert budsjett for 1982, budsjettforslag for 1983, fastsatte størrelsen av stipendiebeløpet i hvert land innen rammen av kulturbudsjettet og presenterte planer for kurser og andre arrangementer i 1982.

De nasjonale seksjonene har avholdt møter når nødvendig, vesentlig over telefon.

Spesialkurser

Kollegiet arrangerte et ca. to uker langt marinbiologisk spesialkurs ved hver av institusjonene: Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser, Charlottenlund/Marinbiologisk laboratorium Helsingør, D; Marinbiologisk feltstasjon Rønbjerg, D; Bottenvikens forskningsstation, Uleåborg, SF; Institutt for marinbiologi, Bergen, N; og Askølaboratoriet, S.

Charlottenlund/Helsingør: "Teoretisk fiskeribiologi", 17.–29. august. Kursleder var Per Sparre. Som lærere deltok også J. Beyer, S. Munch-Petersen og K. Højdahl (Færøene). Kurset behandlet både tradisjonelle og moderne fiskeribiologiske metoder og teorier angående en- og flerpopulasjonsmodellering, bestandsestimeringer, og beregning av utnyttelsegrad, fangstprognoser etc. Undervisningen ble gitt ved forelesninger og praktisk modellarbeid ved hjelp av datamaskiner. Til kurset var utarbeidet et meget omfattende kompendium. Antall deltakere 15 hvorav 4 fra Danmark, 3 fra Finland, 1 fra Island, 3 fra Norge og 4 fra Sverige.

Rønbjerg: "Genetisk variation i marine dyr", 24.–30. mai. Kursleder var Freddy B. Christiansen og P. K. Koehn. Som lærere deltok også V. Simonsen, S. Volding og H. R. Siegismund. Gjennom forelesninger og laboratoriearbeid ga kurset innføring i teoretisk populasjonsgenetikk og elektroforetisk variasjon i naturlige populasjoner, samt i praktisk elektroforetisk metodikk og metodestandardisering. Antall deltakere 10 hvorav 3 fra Danmark, 2 fra Finland, 2 fra Norge og 3 fra Sverige.

Oulu: "Det mest utsøtade brackvattnets biolog", 3.–14. august. Kursledere var FK Pentti Kangas og Doc. Tapani Valtonen. Som lærere deltok også Doc. E. Alasaarea, FK I. Haahtela, FL G. Hällfors, FK P. Kankaala, Professor Å. Niemi, FK P. Räisänen og FL O. Timola. Gjennom forelesninger og praktisk arbeid og demonstrasjoner i felt ga kurset en bred innføring i særdragene ved Bottenvikens brakkvannøkologi, som f. eks. Østersjøens og Bottenvikens hydrografi, produksjonsbiologi, plante- og dyreplankton, limniske og marine elementer i Bottenvikens flora og fauna samt autøkologi og fysiologi hos ekstreme brakkvannsevertebrater. Antall deltakere 7 hvorav 2 fra Danmark, 4 fra Finland og 1 fra Norge.

Bergen: "Forurensningsøkologi", 15.–27. juni. Kursledere var førsteamanuensis Torleiv Brattegard (Bergen) og professor John S. Gray (Oslo). Dessuten deltok følgende i undervisningen: Dr. T. H. Pearson (Skottland) FK E. Bonsdorff, cand.real. A. Ervik, cand.mag. K. Erstad, professor H. Gade, cand.real. H. Haldorsen, cand.real. T. Kleppe og cand.mag. E. Osland. Det ble gitt 22 forelesninger, demonstrasjoner i felt av rene og oljetilsølte strender, øvelser i kvantitativ transekt-teknikk på svabergstrender, demonstrasjon av organisk belastede fjorder, demonstrasjon av vanlige infauna-arter fra organisk belastede sedimenter, og seminarøvelser basert på et stort datamateriale fra fjorder omkring Bergen med hovedvekt på å prøve ut forskjellige metoder for å kunne spore endringer i benthosfaunaens sammensetning samt identifisere kandidatarter for et langvarig

overvåkningsprogram. Antall deltakere 10 + 1 observatør hvorav 3 fra Danmark, 1 fra Finland, 1 fra Island, 3 + 1 observatør fra Norge og 2 fra Sverige.

Askö: "Akvatisk systemanalys", 29. juni–10 juli. Kursledere var professor Bengt-Owe Jansson og Doc. Frederik Wullf. Som lærere deltok dessuten Doc. R. Elmgren, Doc. A.–M. Jansson, FK U. Larsson, FD N. Kautsky, FD I. Wallentinus og Doc. W. Wilmot. Kurset ga innføring i hele spekteret av elementer i en økosystemanalyse fra praktisk problemidentifikasjon og kvantifisering i felt til matematisk abstraksjon og datasimulering i laboratoriet. Undervisningen ble gitt ved forelesninger, gruppeundervisning, feltarbeid og laboratoriearbeid. Kurset foregikk dels ved Askölaboratoriet dels ved universitetet i Stockholm. Antall deltakere 11 hvorav 1 fra Danmark, 2 fra Finland, 4 fra Norge og 4 fra Sverige.

Følgende tabell viser antallet deltakere på kollegiets spesialkurser fra kursvirksomheten begynte i 1958 til og med 1981.

Kurser ved institusjon i	Deltakere fra					Sum
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark	63	57	4	120	64	308
Finland	60	72	0	59	73	264
Norge	72	80	3	88	82	325
Sverige	41	59	2	72	76	250
Sum	236	268	9	339	295	1147

Utvexlingsstipendiater

Kollegiet har i 1981 hatt følgende stipendiater:

Helsingør: cand.mag. Jens P. Aabel, Norge, 1/1–15/8; FK Marjatta Oksama, Finland, 1/5–31/12.

Århus: cand.mag. Paul Wassmann, Norge, 28/4–29/6.

Tvärminne: FK Heimo L. Nilsson, Sverige, 1–30/6 og 15/11–31/12; cand.sci. Ruth Nielsen, Danmark, 5/9–1/10.

Bergen: FK Erik Bonsdorff, Finland, 1/1–10/9.

Oslo: FM Bo Sundström, Sverige 1/9–31/12.

Kristineberg: cand.real. Björn Tunberg, Norge 1/1–30/4; Jörundur Svarvarsson B.sc., Island, 1/3–31/12.

Stipendiatene har hatt følgende arbeidsoppgaver:

Aabel: Funksjonelle og morfologiske endringer i organsystemene hos muslingen *Abra alba* ved overgang fra larveliv til voksen tilværelse.

Oksama: Variasjon i fysiologiske responser under hypoxi hos reken *Crangon crangon*.

Wassman: Metabolske prosesser i sedimenter, spesielt separat estimering av svovelbakteriers og mikroalgers fotosyntese.

Nilsson: Elektrofysiologiske studier av krepsdyrøyne, bl. a. regenerering etter belysningsskade.

Nielsen: Kulturarbeid med marine epifytiske grønnalger av gruppen Chaetoporales.

Bonsdorff: Forurensningseffekter av olje på littoralbassengers fauna og på rekruttering til sublittoral bløtbunn, eksperimenter med fødepreferanse hos tre arter echinoider (sjøpinnsvin), samt studier av epibenthisk og benthopelagisk fauna fra vestnorske fjorder via kontinentalsokkelen til Norskehavet.

Sundström: Taxonomiske studier av diatoméslektene *Rhizosolenia* og *Chaetoceros*.

Tunberg: Populasjonøkologi hos flere bløtbunnsmuslinger og hos krepsdyret *Upogebia*.

Svavarsson: Systematikk og biologi hos asellote isopoder, spesielt fra Norskehavets dypbassenger.

Kollegiet har til nå hatt 103 stipendiater ved nordiske institusjoner.

Annet forsknignssamarbeid

Følgende har fått økonomisk støtte fra kollegiet til studie- og forskningsreiser:

Karl Gunnarsson, Island: reise til Danmark for å få veiledning i artsbestemmelse og kulturteknikk for slekten *Vaucheria*.

Marjatta Oksama, Finland: reise til Helsingør for å diskutere aktuelle stipendiatoppgaver.

Lone Rosenquist, Danmark: reise til Tromsø for å utprøve metode til testing av immunresponser hos fisk.

Jörundur Svavarsson, Sverige (Island): reise til København for å studere materiale i Zoologisk museum.

Jens Petter Aabel, Norge: reise til Helsingør for fullgjøring av manuskript til publisering.

Fremtidsplaner

De senere års økende erkjennelse av at havets ressurser er begrensede har ført til at det selv blant de nordiske land har oppstått motstridende interesser men hensyn til forvaltning og utnyttelse av disse ressursene (fiskeri, rekreasjon, oljeutvinning, akvakultur, etc.). Marinbiologi som fag er dypt involvert i disse avveiningene, og kun på et faglig grunnlag felles for de nordiske land vil beslutningstakere kunne nå fram til realistiske og akseptable løsninger på interessekonfliktene.

I styrkingen av dette felles grunnlag inntar kollegiet en sentral plass, som med alle midler bør utnyttes til å intensivere utvekslingen av faglige synspunkter og idéer mellom de nordiske land. Kollegiet arbeider på to nivåer: gjennom de nordiske spesialkursene får et bredt utvalg av marinbiologer mulighet til å få erfaring og innsikt i de andre nordiske lands marine særegenheter og problemer: gjennom stipendiene og seminar-/symposiearrangementer sikres en utveksling av ideer på et mer spesialisert nivå.

Kollegiet har de siste år innført stipendier av varierende lengde dels for å få bedre tilpasning mellom stipendietid og arbeidsoppgave, dels for at flere personer skal kunne delta i den internordiske utvekslingen innenfor marinbiologien. Da antallet stipendiemåneder som kollegiet rår over i praksis har vært uendret siden 1958, samtidig med en sterk utvikling av marinbiologien som fag, føler kollegiet at en øket innsats på stipendieområdet er nødvendig i de kommende år for at kollegiets virke bedre skal kunne manifestere seg.

Island er kommet med i kollegiet fra 1981, i praktisk virksomhet fra 1982. Dette betinger større reiseutgifter både gjennom deltakere fra Island til skandinaviske aktiviteter og omvendt, men også fordi mange av de islandske marinbiologene som vil utgjøre kollegiets målgruppe, tar sin forskerutdannelse (doktorgradsarbeid) i land utenfor Norden. Aktivitetsøkningen er lagt inn i budsjettforslaget for 1983.

I de siste årene er det blitt bygget flere store havgående forskningsfartøyer som er stillet til rådighet for nordiske marinbiologer, og flere er fortsatt på bygings- eller prosjekteringsstadiet. Dette har ført til en øket mulighet for marinbiologiske studier i oseanisk miljø og på dypt vann. Kollegiet ser som sin oppgave å underbygge forskerutdannelsen også på dette området, og vil blant annet søke å arrangere et spesialkurs knyttet til et havgående tokt. Et slikt kurs vil falle dyrere enn et ordinært kurs siden merutgiftene (båt drift, mannskap) i noen grad bør dekkes av kollegiet. For 1984 eller 1985 vil det derfor bli innregnet en aktivitetsøkning på nkr 60 000 til dette formål.

G. Finansiering och ekonomi

1. Oversikt över bokslut och budget (1 000-tal nkr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Styrelse	42	57	51	80
Kontor	8	6	10	10
Prosjekt	436	508	456	580
Summa kostnader	486	571	517	670
<i>Intakter</i>				
Anslag	488	571	571	670
Ovrigt				
Overskudd fra tidligere år	51	53	53	52
Summa intakter	539	624	624	722

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. (10) 42 16 16

B. Startår

1957

C. Syfte

Ifølge de af Ministerrådet den 9. november 1977 fastsatte statutter for Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik har Institutet til formål at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomforskning. Nordita skal ikke befatte sig med virksomhed, der tjener militære formål. Arbejdsresultaterne skal offentliggøres eller på anden måde blive gjort alment tilgængelige.

D. Organisation

1. Administration

Styrelsen består af indtil tre medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for Norditas personale. Desuden er direktøren født medlem af styrelsen.

Udnævnelse og valg til styrelsen sker for en periode af tre kalenderår. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted.

Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen. Direktøren udnævnes normalt for en periode af tre år. Genudnævnelse kan finde sted.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt.

Direktøren er professorskollegiets formand og drager omsorg for varetagelsen af sekretariatsforretningerne ved styrelsens og forretningsudvalgets møder. Han forestår Norditas økonomiske forvaltning, herunder bogføring og betalinger. Han leder og fordeler arbejdet blandt Norditas personale.

2. Styrelsens sammensætning 31.12.81

Mottelson, B., Prof., Nordita (direktør)
 Lindhard, J., Prof., Fys. Inst., Århus
 Mackintosh, A., Prof., HCØ, København
 Olesen, P., Lektor, NBI, København (*suppl.*)
 Winther, Aa., Prof., NBI, København
 Cronström, C., Prof., Inst. för Teor. Fys., Helsingfors
 Fogel, K. G., Prof., Fys. Inst., Åbo Akademi (*suppl.*)
 Jauho, P., Prof., Statens Tekn. Forskningscentral, Esbo
 Kallio, A., Prof., Dept. of Theor. Phys., Uleåborg
 Magnússon, M., Prof., Univ. of Iceland, Reykjavik (*næstformand*)
 Hansteen, J. M., Prof., Fys. Inst., Bergen
 Hemmer, P. Chr., Prof., NTH, Trondheim (*suppl.*)
 Olsen, H., Prof., NLHT, Trondheim (*formand*)
 Ravndal, F., Prof., Fys. Inst., Oslo
 K.-F. Berggren, S., Prof., Univ. Linköping
 B. Gustafsson, S., Prof., Univ. Uppsala
 Nagel, B., Prof., KTH, Stockholm (*suppl.*)
 Svensson, B. EY, Prof. Teor. Fys., Lund

Medarbejderrepræsentanter

Kiilerich, H., fuldm. Nordita
 Luther, A., Prof., Nordita
 Flyvbjerg, H., Nordita
 Nielsen, L. Kontorchef (sekretær)
 Nilsson, N. R., Adm. chef. Nordita

Styrelsemøde blev afholdt 10. februar og 9. september i København.
 Derudover har Norditas forretningsudvalg holdt møder den 20. januar, 31. marts, 4. juni, 25. august og 13. oktober.

3. Personal

Professor Aage Bohr – direktør til 15.3.1981
 Professor Ben Mottelson – direktør fra 15.3.1981

Videnskabeligt

Professor G. E. Brown
 Professor J. Hamilton
 Professor J. Hertz fra 15.8.1981
 Professor A. Luther
 Professor B. R. Mottelson
 Professor C. J. Pethick
 Professor B. Strömgren
 Dr. P. Cvitanovic
 Dr. C. Dasso
 Dr. R. I. Epstein

Administrativt

N. R. Nilsson – administrationschef
H. Bergen
H. Küllerich
B. Madsen fra 1.10.1981
G. Møller Nielsen
E. Pedersen
I. Søndergaard
E. Vinther til 31.10.1981
I. Wadil

EDB

H. Straadt til 28.2.1981

4. Revisor

Rigsrevisionen i Danmark
Kontorchef O. Warberg
Fuldmægtig E. Andersen

E. Verksamhet

Inledning

En översikt över de stipendiater och gästforskare som vistats vid Nordita och andra nordiska institutioner 1981, samt en översikt över symposier, föreläsningar och utgivna publikationer ges under punkterna 1 till 5.

Forskningen vid Nordita spänner över vida områden av atomfysiken (partikelfysik, kärnfysik, den kondenserade materiens fysik och astrofysik).

1977–1980 har i verksamhetsberättelsen mer detaljerade redogörelser för en del problemställningar inom de vid Nordita företrädde områdena givits.

I denna verksamhetsberättelse ges en redogörelse för symposieverksamheten, som under senare år har utvecklats mycket fruktbart (se under punkt 4).

Aktiviteter vid Nordita 1981

1. Stipendiater

Nordita stipendier tildeles yngre nordiske forskare inden for teoretisk atomfysik (kernefysik, elementarpartikelfysik, faststoffysik og astrofysik). Stipendierne tildeles for 1 år ad gangen, som oftest for et akademisk år dvs. 1. september–31. august. Stipendiet kan forelænges i op til maksimalt 3 år. Størstedelen af stipendiaterne opholder sig ved Nordita for en periode af 2 år.

Nordita modtog 33 ansøgninger om stipendium for 1981/82.

Stipendiaternes deltagelse i kurser og kongresser samt besøg ved hjemmestitut vil fremgå af virksomhedsberetningen (NORDITA/252).

I 1981 har Nordita haft følgende stipendiater:

Danmark

B. J. Durhuus	1.1–31.12.81	E
T. Døssing	1.1–31.12.81	K
H. Esbensen	1.1–31.12.81	K
H. Flyvbjerg	1.9–31.12.81	E

Finland

A.-P. Jauho	1.9–31.12.81	F
P. Hoyer	1.1–31.7 .81	K
A. O. T. Karvinen	1.1–31.12.81	K
M. J. Manninen	1.1–31.10.81	F
M. J. Puoskari	1.1–31.12.81	F
H. J. Vidberg	1.1–31.8 .81	F
M. S. J. Lehto	1.9–31.12.81	E
E. V. Thuneberg	1.9–31.12.81	F

Island

E. Gudmundsson	1.1–31.8 .81	A
----------------	--------------	---

Norge

P. A. Amundsen	1.1–31.8 .81	E
F. Myhrer	1.1–15.8 .81	K
J. Myrheim	1.9–31.12.81	E

Sverige

P. O. Arve	1.9–31.12.81	A
H. Hansson	1.1–31.8 .81	E
P. K. Johansson	1.1–28.2 .81	F
S. G. Åberg	1.1–31.12.81	K

A = astrofysik

E = elementarpartikelfysik

F = faststoffysik

K = kernefysik

2. *Gæsteforskere*

En fuldstændig oversigt over de nordiske og udenlandske gæster der har besøgt Nordita og andre nordiske institutioner i perioden vil fremgå af virksomhedsberetningen for 1981 (NORDITA/252). Følgende gæsteforskere har besøgt Nordita i længere tid:

H. A. Bethe, Cornell Univ.

R. Blandford, Caltech

A. J. Buras, Fermi Lab.

C. Carlson, Virginia

I. Hamamoto,
B. Jakobsson, Lund
C. Jarlskog, Bergen
K. Konishi, Pisa
A. Khurana, Chicago
H. R. Krishna-Murthy, Bangalore
R. Richter, Cornell Univ.
J. W. Wilkins, Cornell Univ.
A. Yahil, Stony Brook
C. Umrigar, Cornell Univ.
J. B. Zuber, Paris

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har Nordita indbudt:

H. A. Kurtz, Pittsburg
J. Harris, Jülich
P. Minkowski, Bern
A. Rosengren, Stockholm.
S. Wycech, Warszawa
P. Wöflle, München

3. Forelæsninger

Udover de faste forelæsningsserier er der afholdt kollokvier og uformelle seminarer i samarbejde med Niels Bohr Institutet. Der er endvidere mulighed for at deltage i studiekredse inden for de forskellige fysikområder.

4. Symposier

Til styrkelse af forskningsaktiviteten i Norden og kontakten til den internationale udvikling, afholder Nordita hvert år et antal symposier af forskellig art:

1. Kongresser og symposier om aktuelle emner, hvor forskningen er i stærk udvikling, og hvor nordiske fysikere er aktivt engageret. Det har været muligt, ofte med forholdsvis kort varsel, at samle fysikere fra de forskellige dele af verden med central placering indenfor det pågældende forskningsområde. Disse møder har ikke blot været til direkte inspiration for forskningen i Norden, men har desuden bidraget væsentligt til styrkelse af kontakten til det internationale fysikersamfund.

2. Møder med fortrinsvis deltagelse af nordiske fysikere indenfor et af de forskningsområder, som omfattes af Norditas virksomhed. Formålet med disse møder er dels at styrke kontakten mellem nordiske fysikere, som arbejder på beslægtede forskningsopgaver og dels at give fysikere i Norden lejlighed til at høre om og diskutere den nyeste udvikling på deres forskningsfelt.

3. Sommerskoler og symposier som har til formål at orientere om ud-

valgte forskningsområder og som især sigter på yngre nordiske fysikere. Disse arrangementer har givet intensive kurser over emner, som vanskeligt kan dækkes af de enkelte universiteter i Norden. Kurserne har givet studerende og yngre kandidater mulighed for at få et indtryk af den aktuelle forskning og dens repræsentanter.

Nordita har desuden ydet støtte til symposier organiseret af andre fysikergrupper i Norden. Det har herved især drejet sig om tilskud til invitation af gæsteforelæsere og støtte til yngre nordiske fysikers deltagelse i symposierne.

Nedenfor gives en oversigt over symposier og møder afholdt i 1981 med støtte fra Nordita.

Tre af møderne rummer nye aspekter hvad angår form og sigte, og for disse symposiers vedkommende vedlægges som bilag rapporter udarbejdet af arrangørerne, til orientering for Norditas styrelse.

Symposier uden for Nordita

Geilo	januar	''The 4th Nordic Meeting on Intermediate and High Energy Nuclear Physics''
Stockholm	maj	''International Colloquium on Molecular Spectroscopy''
NBI acc. lab. Risø	maj	''Nuclear Structure at High Spin''
H. C. Østed Institutet	august	''Nordic Solid State Physics Conference''

Symposier ved Nordita 1981

''Seminar in Field Theory'' arrangeret af A. Luther og H. Bech Nielsen i samarbejde med Landau Institutet i Moskva 4–16 maj.

''Nordita workshop in Condensed Matter Physics''. 15. juni–17. juli i Göteborg. Arrangeret i samarbejde med Chalmers Tekniska Högskola.

''Nordita Summer Course on Particle Physics'' arrangeret af P. Cvitanović, J. Hamilton, P. Hoyer og H. Bech Nielsen, 16–23 august i Yngsjö.

Minisymposium ''Order and disorder in condensed matter physics'', arrangeret af J. Hertz, 2–4 september.

''String Workshop'' arrangeret af P. Cvitanović og J. Lyng Petersen, NBI, 26–30 oktober.

''Nordita workshop on Galaxy Formation'', arrangeret af R. I. Epstein 2–6 november 1981.

5. Publikationer

Der er udkommet 50 videnskabelige afhandlinger i form af preprints. En oversigt over preprints vil blive bragt i virksomhedsberetningen.

F. Framtidsplaner

I det forløbne år har Nordita's styrelse afsluttet en generel drøftelse af Norditas forskningssituation og virksomhed til fremme af det nordiske samarbejde. Blandt Styrelsen's rekommandationer skal anføres.

1. På partikelfysikkens område vil det være meget ønskeligt at nå frem til udnævnelse af en efterfølger til professor James Hamilton, som går på pension om nogle år. Der er derudover et akut behov for oprettelse af en ny lektor (assisterende professor) idet to seniorstipendiater har forladt Nordita for at tiltræde faste stillinger i deres hjemlande.

2. På kernefysikkens område er det væsentligt at opnå en fornyelse, idet der ikke har været nogen ny udnævnelse i fast stilling ved Nordita i de sidste 20 år. Dertil kommer at flere af Niels Bohr Institutets aktive kernefysikere har fratrukket deres stillinger, uden at disse har kunnet genbesættes, på grund af stillingsblokaden ved Københavns Universitet. Niels Bohr Institutet har imidlertid besluttet at placere en stilling i teoretisk kernefysik som højeste prioritet, og Nordita har fremført i hvor høj grad oprettelsen af en sådan stilling er af betydning for den fremtidige udvikling af miljøet ved de to samarbejdende institutioner.

3. Til vurdering af Nordita's virksomhed på astrofysikkens område i sammenhæng med aktiviteten i forskningsinstitutionerne i de nordiske lande har styrelsen nedsat et udvalg med repræsentanter for astrofysikken i de forskellige nordiske lande. På basis af en rapport fra dette udvalg har styrelsen drøftet den fremtidige udvikling af den astrofysiske aktivitet ved Nordita og har enstemmigt anbefalet, at der søges oprettet en stilling som professor i teoretisk astrofysik ved Nordita.

4. Med udnævnelsen af en ny professor og lektor har Nordita i væsentlig grad styrket forskningsaktiviteten i kondenserede stoffers fysik. Nordita har derved kunnet placere sig som et vitalt center for forskning indenfor dette nye område, og denne aktivitet har også virket inspirerende på Norditas øvrige forskning.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Pref. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	3 825	4 153	4 484	4 393
Styrelse	164	200	200	200
Kontor	270	331	331	330
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	4 791	4 283	4 396	4 743
Øvrigt:				
Summa kostnader	9 050	8 967	9 411	9 666
<i>Intakter</i>				
Anslag	8 260	8 550	8 550	9 201
Lonestegr. komp.	275	—	444	—
Øvrigt	200	417	417	465
	315			
Summa intakter	9 050	8 967	9 411	9 666

BILAGA

Nordita verksamhetsberättelse 1981

Field Theory Seminar in Moscow, 4 May to 18 May, 1981 (A. Luther)

This meeting was the first venture of NORDITA into an organized seminar with the Landau Institute in the field of high energy/field theory. Twelve participants selected by NORDITA as a cross-section of Nordic research workers, NORDITA staff members, with some representative non-Nordic scientists, spent two weeks in the U.S.S.R. Our first stop was in Leningrad, at the Steklov Institute, discussing for two days, followed by the extended formal seminar in Moscow.

Several areas of current research were emphasized. These included the exactly integrable systems such as the Kondo problems, Bethe Ansatz systems, and two dimensional quantum systems in general. These were interdisciplinary with solid state physics. Other areas included string dynamics in QCD, quark confinement questions, reviews of jet physics, and supergravity, among others.

Of special interest were the sessions on string dynamics, with the presentation of recent work resolving an old problem in the formulation of string theories. These hold great promise for solving the three dimensional Ising model as well as QCD, with a concrete result of $\nu = 7/11$. This work is currently sweeping the world, and we were fortunate to have the first public exposure.

En route to Leningrad, we were able to hold a mini-seminar in Helsinki, with lectures from the U.S. participants and our Helsinki colleagues. This helped to increase the contacts between the Helsinki community and seminar visitors, which are an important part of such meetings. We most gratefully acknowledge the assistance of C. Cronström, P. Hoyer, and K. Kajantie, in making arrangements.

Comments from participants indicate the seminar to have been extremely successful, both scientifically and socially. Many new acquaintances were established, which can be of benefit to physics activities throughout the North.

There was great interest expressed on the part of the Landau Institute to strengthen scientific exchanges within the area of high energy physics. Such meetings can provide a stable East-West meeting ground, the opportunity for joint papers in physics, and the exchange of research results in a rapidly developing field. All of these can be of importance to the Nordic physics community.

Nordita Workshop in Condensed Matter Physics, Göteborg 15 June–18 July, 1981 (A. Luther)

The workshop was planned to provide an opportunity for active colla-

boration in research with our colleagues from the Landau Institute. Over the five weeks, a total of fifteen joint papers were announced.

The workshop began with a week of concentrated research reports at Aspenasgård, followed by seminars at Chalmers University. These were open to the local community and were generally well-attended. The registered participants, attached herewith, representing a broad cross-section of the international community in this field, were augmented by many students and research workers from the local community. The seminar function for this workshop provided the opportunity for a larger group of scientists to follow some of the recent developments in condensed matter physics. It was gratifying that the participants included a good number from the younger category. We met our scientists colleagues in an informal atmosphere, to work on physics together, and establish friendships in a congenial atmosphere. The five week meeting provided ample time for initial barriers to become lowered, and the relaxed pace in the latter part of the workshop gave time to cement the contacts for future renewal.

This was a major commitment by many institutions. These were the Swedish Academy of Sciences, the Swedish Research Council, the Nobel Institute, and Nordita. In addition, the workshop received sponsorship from the Danish Academy of Sciences and the Norwegian Academy of Sciences in this endeavour. This support is most gratefully acknowledged. The workshop is first of its kind in the Nordic physics community. The lessons and experience gained will be invaluable in future planning and decisions yet to be taken towards our goal of making physics in the North even better and more accessible to the coming generation of scientists.

Nordita Summer Course on Particle Physics, Yngsjö, 16–23 August 1981

(P. Cvitanović, J. Hamilton, P. Hoyer, and H. B. Nielsen)

In order to explore ways in which Nordita could be more active in training young Nordic physicists we have recently organized a summer course at graduate level. Here we describe the course briefly and summarize our own, and the students' evaluations of it.

We conclude that there is a clear need for Nordic courses at this level, and we suggest that Nordita could continue this activity by organizing a similar course (in another branch of physics) in 1982.

Description of the School

The particle physics course was aimed at beginning graduate students (i. e. those who have not yet started working on their thesis topics). The purpose was to give them a broad overview of contemporary particle physics plus a study, in moderate depth, of a few recent important theoretical ideas. Another purpose was to give them an opportunity to meet similar students from other Nordic institutions.

There were 32 students from a wide range of Nordic institutes plus 8 lecturers. The course lasted 6 days. Each day's work consisted of 4 morning lectures, 3 hours in the afternoon working on exercises, plus a discussion session of $1\frac{1}{2}$ –2 hours. Each other night there was an informal seminar on a "current research" topic. Six teachers each gave a course of 4 lectures covering various aspects of phenomenology and QCD theory, and two teachers led the discussion sessions. The students worked in study groups of four. The lecturers were from various Nordic countries.

Teachers' Evaluation

The students were genuinely interested in theoretical particle physics and were eager to learn. We were surprised by how seriously the students worked at the exercises, and we feel that in future more effort should be put into preparing stimulating exercises.

It was hard to get the students involved in discussions, but the contacts between the teachers and the students in the exercise sessions gradually broke down the students' shyness in the discussion session. The discussion leaders had to be firm so as to prevent the discussion sessions from developing into highbrow arguments between the teachers. The discussion sessions were used to ensure that, at least, a number of the students really understood some of the difficult but important points (e.g. the running coupling constant in QCD).

The contacts between the students and the senior people were very good and relaxed. They lived close together, and informal discussions went on till after midnight.

At the end of the course the students were asked for an evaluation. This was very positive.

Summary

We feel that this course was very successful and that Nordita should continue such activities in the future.

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Fennicum, Henriksgatan 3
SF-20500 Åbo 50, Finland
tel. 921-262 06

B. Startår

1959

C. Syfte

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden, Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information och nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet.

Styrelsen består av tre medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en period av tre år i sänder. Vid utnämmandet tas hänsyn till det önskvärda i att uppnå den bästa fackliga sammansättningen av styrelsen. För varje land förordnas en suppleant.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksam-

het. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverkan med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och för institutets internationella kontakter, verkställa styrelsens och arbetsutskottets beslut samt leda och fördela arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning.

Föreståndaren förordnas av Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1981

Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Lektor Bengt Holbek	D
Mag.art. Iørn Piø	D
Suppleant: Lektor Birgitte Rørbye	D
Arkivchef Pekka Laaksonen	F
Professor Nils Storå (<i>styrelsens viceordf.</i>)	F
Professor Leea Virtanen	F
Suppleant: Professor Asko Vilkuna	F
Cand.mag Hallfreður Örn Eiríksson	I
Universitetslektor Bente Gullveig Alver	N
Konservator Ädel G. Blom	N
Professor Olav Bø	N
Suppleant: Förste amanuensis Reimund Kvideland	N
Docent Anders Gustavsson	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd (<i>styrelsens ordf.</i>)	S
Professor Anna Birgitta Rooth	S
Suppleant: Margaretha Jersild	S
Personalens representant i styrelsen: fil.lic. Aili Nenola-Kallio	F

3. Personal

Föreståndare: Professor Lauri Honko

Forskningssekreterare: Fil.mag. Gun Herranen och fil.lic. Aili Nenola-Kallio

Kanslissekreterare: Merkonom Maj-Lis Fagerholm

4. Revisorer

Av Statens revisionsverk utsedda:

Överrevisor Hannu Mattila

Revisor Erkki Lepistö

Revisor Jan Svartström (suppleant)

E. Verksamhet

1. Administration

Styrelsen har under året sammanträtt en gång, 23–24.4.1981 i Stockholm, varvid styrelsen konstituerade sig. Som styrelsens ordförande fungerar Edvard Reuterswärd (S) och viceordförande Nils Storå (F).

Styrelsens arbetsutskott består under mandatperioden (1981–1983) av följande styrelsemedlemmar: Olav Bø (N), Hallfreður Örn Eiríksson (I), Anders Gustavsson (S), Bengt Holbek (D) och Pekka Laaksonen (F). Ordförande för arbetsutskottet är Olav Bø. Under året sammanträdde arbetsutskottet till två ordinarie och ett extra ordinarie möte, nämligen 23.4.1981 i Stockholm, 16–17.10.1981 i Åbo och, i samband med 22 nordiska etnolog- och folkloristkongressen i Libelits den 9.6.1981.

Styrelsens ordförande Edvard Reuterswärd har under året besökt institutet två gånger, 11.3.1981 och 25.8.1981, för att orientera sig om NIF:s verksamhet.

2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* utkommer årligen med 4 nummer (mars, juni, september och december). Nr 2/1981 ägnades i huvudsak åt rapportering av den 22 nordiska etnolog- och folkloristkongressen 9–11 juni 1981 i Libelits i Finland. Distributionen är enligt nr 2/1981 följande:

Norden	884
Europa	613
Övriga	418
Sammanlagt:	1915

NIF Newsletter sprider kunskap om traditionsvetenskaplig aktuell forskning, konferenser och symposier i och utanför Norden, undervisning och arkivsamarbete i Norden, institutets egna forskningsprojekt och andra aktiviteter till nordiska och utomnordiska läsare. Rapporter från olika folkloristiska kongresser och forskarmöten ingår även. Dessutom presenterar NIF Newsletter innehållet i olika traditionsvetenskapliga tidskrifter på nordiska språk för sina utomnordiska läsare efter förmåga och utrymme. NIF Newsletter 2/1981 ägnades helt och hållet åt rapportering av den 22 nordiska etnolog- och folkloristkongressen 9–11 juni 1981 i Libelits, Finland, över temat "Traditionsforskning – linjer och skolor".

NIF Publications-serien har under året utökats med två volymer, nämligen "Folklore och nationsbyggande i Norden" (NIF Publ. 9), red. Lauri Honko (115 s., ill.) och "Folkloristikens aktuella paradigm" (NIF Publ. 10), red. Gun Herranen (179 s.). "Folklore och nationsbyggande i Norden" innehåller föredragen från NIF:s symposium över samma tema i Åbo 1979. Föredragen har även tryckts i den norska traditionsvetenskapliga tidskriften *Tradisjon* 10, 1980. "Folkloristikens aktuella paradigm" innehåller inläggen från NIF:s tredje ämneskonferens, som ägde rum 16–17

4. Konferensverksamhet

NIF:s tredje ämneskonferens 1980 hade som tema "Folkloristikens aktuella paradig". Den 22 nordiska folklorist- och etnologkongressen, som ägde rum 9–11 juni 1981 i Libelits var uppbyggd på en förlängning av detta tema, nämligen *Nordisk traditionsforskning – linjer och skolor*. För kongressens fackliga innehåll svarade en organisationskommitté med Lauri Honko som ordförande. De praktiska arrangemangen sköttes av ett sekretariat inom Finska litteratursällskapets folkminnesarkiv i Helsingfors. NIF stödde också kongressarrangemangen med en mindre summa för att täcka en del av föredragshållarnas resekostnader till Libelits. Kongressen arbetade dels i plenum och dels i sektioner. Plenumföredragen var till antalet 6 och vart och ett kommenterades av tre inviterade kommentatorer: 1) Sociala gruppers traditioner, huvudinlägg av Veikko Anttila (Jyväskylä), 2) Folketro, huvudinlägg av Magne Velure (Hardanger), 3) Prosatraditioner, huvudinlägg av Bengt Holbek (Köpenhamn), 4) Materieell folkkultur, huvudinlägg av Nils Storå (Åbo), 5) Folkvisa, huvudinlägg av Reimund Kvideland (Bergen), och 6) Folksed, huvudinlägg av Ulla Brück (Stockholm).

Konferensens öppningsföredrag hölls av Lauri Honko och det var rubricerat "Forskningstraditioner i traditionsforskningen". Inom sektionerna hölls sammanlagt 19 sektionsföredrag, bl. a. av Gun Herranen, som talade om "En gömd sagoberättare". Kongressens slutdiskussion fördes bl. a. kring en problematisering av begreppet tradition, som inleddes av Åke Daun, Karl-Olof Arnstberg och Billy Ehn (S). (Jfr. även NIF Newsletter 2/1981, 1–16.)

Konferensens huvudinlägg och kommentarer kommer att publiceras på engelska i Finska litteratursällskapets serie *Studia Fennica*.

Folktradition och regional identitet i Norden var ett seminarium som anordnades 28–30.8.1981 i Nådendal i samråd mellan NIF, föreningen Pohjola-Nordens kulturrepresentantskap och Kansanmusiikin Keskusliitto (Centralförbundet för folkmusik i Finland). Seminariet finansierades med anslag från Nordiska kulturfonden. Ca 90 deltagare från de olika målgrupperna för seminariet deltog. Målgrupper var utöver folktraditionsforskare, amatörforskare, representanter för kulturorganisationer och -institutioner, kommuner, olika konstarter och massmedia. Under seminariet fick forskare kontakter med kulturarbetare och tjänstemän och man dryftade under fruktbara grupparbeten olika möjligheter för framtida samarbete mellan t. ex. universitetsinstitutioner och kommunerna, olika historiskt inriktade föreningar och lokala intressegrupper. Föredragen var följande: Lauri Honko: "Vad menas inom traditionsforskningen med identitet?"; Gunnar Alsmark (Lund): "Folktraditionens roll vid utformandet av nationell och regional identitet"; Olav Bø (Oslo): "Vad är lokaltradition?"; Pekka Laaksonen (Helsingfors): "Aktiveringen av insamlandet på lokalt plan"; Margaretha Balle-Petersen: "Folkforskning eller forskar-

oktober 1980 i Åbo. I konferensen deltog universitetslärare i folkloristik från universiteten i de nordiska länderna. Bokens innehåll följer konferensens uppbyggnad kring ett teoretiskt och ett praktiskt tema. I den inledande artikeln motiverar Lauri Honko varför det är viktigt att tala om "paradigm" också inom folkloristiken och granskar de viktigaste av dem utgående från prosatraditionen. I de följande artiklarna tar Reimund Kvide-land (N) upp performansanalys, Bengt af Klintberg (S) genreanalys, Pentti Leino (F) visar på strukturalismens möjligheter och Bengt Holbek (D) diskuterar förhållandet mellan ett historiskt material och nya analysmetoder. Alla artiklarna avrundas av ett inlägg av en kommentator. Det praktiska temat tog upp folkloristikens samhällseliga dimension under en avsiktligt provokativ rubrik "Skall vi bli kultursekreterare?" Mats Rehnberg (S) står för den inledande artikeln och den kompletteras med synpunkter från Danmark, Finland och Norge.

Övrig informationsverksamhet

Under verksamhetsåret har NIF framträtt i dagspressen i Finland i olika sammanhang. I samband med 22 nordiska etnolog- och folkloristkongressen, då rapportering ingick i olika dagstidningar, framhövdes NIF:s och dess institutföreståndares roll för kongressens fackliga innehåll. "Folktradition och regional identitet i Norden", som var temat för ett nordiskt seminarium i Nådendal i augusti 1981 (se punkt 4. Konferensverksamhet), föranledde en brett upplagd pressuppföljning arrangerad av NIF, som resulterade i att de olika seminarieföredragen publicerades i förkortad form i olika dagstidningar och rapportering ingick i de lokala finsk- och svenskspråkiga organen samt intervjuer för både lokal- och riksradien gavs av Lauri Honko och Aili Nenola-Kallio. Av seminarieinläggen publicerades Lauri Honkos föredrag i Helsingin Sanomat (28.8.), Gunnar Alsmarks i Hufvudstadsbladet (30.8.), Anders Salomonssons i Åbo Underrättelser (1.9.), Pekka Laaksonens i Uusi Suomi (8.9.) och Heikki Kirkinens i Suomenmaa (9.9.). Sammanfattande seminarierapporter ingick i Turun Sanomat av Aili Nenola-Kallio och Åbo Underrättelser av Gun Herranen. Se även NIF Newsletter 3/1981.

3. Arkivverksamhet och bibliotek

NIF:s bibliotek utökas årligen med bytesexemplar (i utbyte mot NIF Newsletter och NIF Publications), gåvor och bokinköp. Bokinköpen är begränsade till vetenskaplig litteratur med anknytning till NIF:s projekt- och forskningsverksamhet. En del av byteslitteraturen deponeras i Åbo universitetsbibliotek, främst arbeten på finsk-ugriska språk.

TAI-gruppen, arbetsgruppen för projektet Traditionsarkiv och indexing, har under året fortsatt sitt arbete med att undersöka olika möjligheter för kodning och indexing av ett nordiskt traditionsmaterial med hjälp av datateknik. (Se vidare under p. Forskningsprojekt.)

forskning?"; Risto Kivelä (undervisningsministeriet, Helsingfors): "Folktradition och kulturverksamhetslagen"; Henry Sjöberg (Stockholm): "Växelverkan mellan traditionsforskning och praktisk kulturverksamhet". Under seminariet arbetade deltagarna i grupper under en eftermiddag. Under seminariets sista dag gavs prov på olika former att bevara och återuppliva tradition av Bente Gullveig Alver (N), Viljo S. Määttä (F), Kari Laukkanen (F), Anders Salomonsson (S) och av Nådendals kultursekreterare Marja Salkoranta. Det avslutande föredraget hölls av prof. Heikki Kirkinen från Joensuu över temat "Lokalkulturen i trycket av masskulturen. Vem behöver lokalkultur?" (Se även rapport i NIF Newsletter 3/1981.)

Övrig konferensverksamhet

NIF:s forskningssekreterare Gun Herranen och Aili Nenola-Kallio deltog 12–14 januari 1981 i en nordisk konferens om *Studiet av världsbilder, teori och metod* på Bjärsjölagård nära Lund. Gun Herranens inlägg var rubricerat "En skolflickas världsbild då seklet var ungt" och Aili Nenola-Kallios "Döden i kvinnans världsbild". I konferensen deltog ett trettiotal forskare från de olika nordiska länderna. (Se rapport i NIF Newsletter 1/1981, 9–13.)

Institutföreståndaren Lauri Honko har under året aktivt deltagit i ett flertal nordiska och internationella konferenser, kongresser och forskarsammankomster. 15.1.–15.2.1981 företog han en resa till U.S.A. och besökte universitetsinstitutioner och forskningscentra i Philadelphia (Folklore and Folklife Program at the University of Pennsylvania; Institute of the Study of Human Issues), Washington D.C. (Library of Congress, American Folklife Center, Archive of Folk Song, Folklife Research Program, Smithsonian Institution, National Endowment of the Humanities), Bloomington, Indiana (Folklore Department, Folklore Institute at the University of Indiana), Oxford, Mississippi (Center for the Study of Southern Culture, University of Mississippi), Memphis, Tennessee (Center for Southern Folklore), Austin, Texas (Center for Intercultural Studies in Folklore and Ethnomusicology at the University of Texas), San Antonio, Texas (Center for Texan Cultures), Los Angeles, Calif. (Center for the Study of Comparative Folklore & Mythology at the University of California, Los Angeles. Dictionary of American Popular Beliefs and Superstitions at UCLA), och i Berkeley, Calif. (Department of Anthropology, Folklore Program, University of California, Berkeley, Scandinavian Department at UCB).

Institutföreståndaren samlade information, arbetsplaner, verksamhetsberättelser och litteraturlistor från de besökta institutionerna och gav information om NIF:s aktiviteter och nordisk folkloristik i olika sammanhang.

Under resan höll institutföreståndaren sammanlagt 10 föredrag och gav

en offentlig intervju vid Library of Congress. Föredragen var följande: "Tradition in Adaptation" (Philadelphia), "Nordic Folklore Research" (Washington D.C.), "Karelian Lament in the Heart of Russia" (Bloomington, Oxford, Los Angeles), "Paradigms of Folk-Narrative Research" (Austin, Los Angeles, Berkeley), "NIF and Nordic Research Cooperation" (Bloomington, Berkeley). En reserapport ingår i NIF Newsletter 4/1981.

Institutföreståndaren deltog i egenskap av Finska litteratursällskapets ordförande i sällskapets 150-årsjubileum i Helsingfors 14–17.3.1981 och höll flera festtal.

Institutföreståndaren höll två gästföreläsningar vid Stockholms universitet 21–22.4.1981, ett föredrag om "Utforskningen av kulturell identitet" vid Kulturseminariet Snellman 1981 i Tammerfors 20.5. och ett festtal vid avtäckandet av en folklig boterskas staty vid Vammala hälsocentral 16.6. Vid ett folkloristiskt fortbildningsseminarium på Sjalö 31.8. redogjorde han för doktorandutbildningen i USA.

Den 7–15.10.1981 företog institutföreståndaren en resa till Frankrike, där han besökte bl. a. Département de sociologie-ethnologie vid Université de Provence i Aix-en-Provence och deltog i Ethnologia Europaeas symposium i Montmajou, nära Cazouls-lès-Beziers. Etnologer och dialektologer vid Université de Provence har under flera år intresserat sig för studiet av kulturell identitet och regional särart i Provence, Korsika och även i andra länder (t. ex. Iran). Man beslöt därför att hålla kontakt och informera varandra om aktuell forskning (bl. a. om det nyligen av NIF startade projektet om tradition och kulturell identitet) inom detta problemområde. Département de sociologie-ethnologie överväger som bäst ett omfattande etnologiskt atlasarbete över Frankrike och är intresserad av nordisk konsultation. Vid Ethnologia Europaeas symposium visades de första bladen av den europeiska kulturatlasen. Till symposiet hade ca 30 forskare samlats från 14 länder för att diskutera kulturforskningens inriktningar på medelhavsområdet. I början av symposiet presenterade Lauri Honko minnesord över den bortgångne akademikern Kustaa Vilku (1902–1980) som tillhörde Ethnologia Europaeas redaktionskommitté från början och deltog i det europeiska atlasarbetet sedan 1958.

Gästföreläsare

Professor Alan Dundes från University of California, Berkeley, USA, reste på inbjudan av NIF runt i Norden på en gästföreläsningsturné 14.3–2.4.1981. Under sin turné föreläste han över fyra teman vid sammanlagt 13 tillfällen vid de folkloristiska institutionerna i Helsingfors, Åbo, Stockholm, Uppsala, Oslo, Bergen, Köpenhamn och Lund. Hans teman bar rubrikerna "Folklore in the Modern World", "Life is like a Chicken Coop Ladder", "Couvade in Genesis", "The Palio of Siena: A Symbolic Interpretation of a Ritual Horserace". Dessutom bereddes studenterna vid de olika institutionerna tillfälle att diskutera med Prof. Dundes.

NIF och NEFA

Nordiska rådets kulturutskott uppmärksamgjorde i sin kommentar till NIF:s verksamhetsberättelse (C 105/k a) att NEFA:s etnologikurser har beröringspunkter med NIF:s arbetsområde, varför en koordinering av verksamheterna vore önskvärd. NIF:s institutföreståndare har via NEFA:s lokalavdelning i Åbo till NEFA:s representantskap riktat en skrivelse där han föreslår vissa former för samarbete ifråga om planeringen och förverkligandet av fältarbetskurserna. Förslaget går ut på att 1) NIF har en representant i det NEFA-organ, som planerar etnologikursernas innehåll, 2) att NIF ev. kan reservera medel t. ex. för att bestrida någon av kursledarnas resor till seminariet medan NEFA står för övriga kostnader och att 3) NEFA skulle förbinda sig att rapportera om etnologikurserna i NIF Newsletter.

Forskningsprojekt

Termlexikonprojektet. Den 17.3.1981 sammankom Brynjulf Alver, Reimund Kvideland, Outi Lehtipuro och Lauri Honko på NIF för att dryfta termlexikonprojektets slutförande. Arbetet har intensifierats under verksamhetsårets lopp men vissa redigeringstekniska svårigheter har visat sig fördröja arbetsgången. Arbetsgruppen uppgjorde på sitt möte konkreta riktlinjer för arbetets slutförande.

TAI-projektet (Traditionsarkiv och indexing – datalogisk provkodning och provkörning av samnordiskt folkloristiskt material).

Under 1981 har arbetsgruppen, som består av Carsten Bregenhøj (D, projektledare), Pekka Laaksonen (F), Magne Velure (N) och Gunnar Ternhag (S), sammanträtt två gånger, 7–9.1.1981 i Helsingfors och 24.7.1981 på Datacentralen i Köpenhamn. Dessa möten finansierades av NIF. Projektet har ekonomiskt stötts av NOS-H (1980) och NORDINFO (1980 och 1981).

Inom projektet har man utarbetat ett kodschema och ett datasystem applicerat efter projektets behov varefter ca 400 uppteckningar av folklore infördes i databasen. Databasens möjligheter har provats och deltagarna har lärt sig systemet. I projektet ingår nu 538 dokument på fyra språk (D, F, N, S). I databasen ingår ett material som täcker ett flertal folkloristiska genrer, insamlingsformer och materialtyper. Provkörsel av systemet har visat att det generellt sett är effektivt och fungerande. Utnyttjat i full utsträckning i framtiden kommer systemet att bli långt överlägset alla existerande nationella kartotek. Efter provkörningen företas vissa justeringar och rättelser i systemet samt avriggning och lagring på band för senare bruk, bl. a. för att presenteras på NIF:s tredje Arkiv- och dokumentationskonferens i Köpenhamn i september 1982. TAI-gruppen har utfört planeringen av denna konferens fackliga innehåll.

Tradition och kulturell identitet i Norden – projektet inleddes med ett planeringsmöte i Stockholm 26.3.1981. I mötet deltog den av NIF:s styrel-

se utsedda ledargruppen bestående av Margaretha Balle-Petersen, Ulla Brück, Olav Bø, Lauri Honko (ledargruppens ordf.) och Anna Birgitta Rooth (skriftligt). Projektgruppen har erhållit planeringsanslag av NOS-H. På mötet diskuterades projektuppläggningsen och rekrytering av yngre forskare till projektarbetet från de olika nordiska länderna. Projektets syfte är att granska begreppet identitet i förhållande till traditionsvetenskaperna och besvara frågor som gäller folktraditionens roll som identitetssymboler. Man syftar både till metodologiskt arbete kring tradition och kulturell identitet, till begreppsanalyser och utvecklandet av metodiska riktlinjer och till en rad punktundersökningar där metodiken kan tillämpas på olika former av identitetsproblematik. Punktundersökningarna skall baseras på empiriskt material och utförs av projektets yngre forskare. Hela projektgruppen består av 10 forskare som kom samman till ett forskarseminarium i Åbo 27.8.1981 varvid de olika punktundersökningarnas temaval presenterades och diskuterades. För punktundersökningarna har man sökt (i Finland, Norge och Danmark) och skall söka (i Sverige) finansiering från respektive lands humanistiska forskningsråd. Projektets nordiska del skall finansieras av NIF.

Nya projekt

På planeringsstadiet har NIF i detta nu två projektförslag. Det ena gäller ett traditionsvetenskapligt kvinnoforskningsprojekt och det andra ett projekt som skall utreda förhållandet mellan skönlitteratur och folklöre i vissa författares produktion. Kvinnoforskningsgruppen sammanträdde 3–4.12.1981 i Stockholm för att dra upp riktlinjer för projektet.

Personalens egen forskning

Under 1981 har institutföreståndaren *Lauri Honko* utfört studier kring begreppet kulturell identitet, folkloristiska paradig, forskningstraditioner och terminologi. Vid sidan av institutets projektarbete har han fört vidare förarbeten för en finsk-ugrisk antologi över folkdiktning och fortsatt studier kring östersjöfinska gråtkväden; i november besökte han folkloristiska arkiv i Tallinn för att förbereda kopieringen av vepsiska gråtkväden. Dessutom har han författat artiklar för *Encyclopédie des Märgens* och redigerat följande arbeten: (med Orvar Löfgren) *Tradition och miljö*. Ett kulturekologiskt perspektiv (Lund 1981), (med Vilmos Voigt) *Adaptation, Change and Decline in Oral Literature* (*Studia Fennica* 25, 1981).

Publikationer 1980–81: *Methods in Folk-Narrative Research: Their Status and Future* (*Ethnologia Europaea* XI: 1), 22. *Mödszerek az epikus népköltészet kutatásában: helyzetük és jövőjük* (*Ethnographia* 91/3–4), 17 s. *Kertomuserinteen tutkimustavat ja niiden tulevaisuus* (*Kalevalaseuran vuosikirja* 60) 21 s. *Kulttuurin ja sairauksien yhteyksistä* (*Kollega* 1/80), 6 s. *Metodiska och terminologiska betraktelser i folkloristik* (Stockholm 1980), 81 s. *Miten luoda terminologia haltijaperinteen tutkimukselle?* (Per-

inteututkimuksen perusteita, red. Outi Lehtipuro, Helsinki 1980), 53 s. Syrjittyjen humanistien olisi aika pohtia tulevaisuuttaan (Helsingin Sanomat 3.4.1980). Humanistinen tutkimus ja uudistukset (SKS jäsenlehti 1/80), 6 s. Das Kalevala als Symbol und Wirklichkeit (Jahrbuch für Volkskunde und Kulturgeschichte 23), 5 s. Kansallisten juurien löytäminen (Suomen kulttuurihistoria II, red. Päiviö Tommila et al., Helsinki 1980), 21 s. Comment to György Lakó's paper on the task of Finno-Ugric Studies (Congressus Quartus Internationalis Fenno-Ugristarum. Pars II, Budapest 1980), 3 s. What Unites Finno-Ugrians? (Books from Finland 2/80), 4 s. Introduction (to the Symposium on Folkloristic Field Work and Tradition Formation) & Empirical Genre Research (Congressus Quintus Internationalis Fenno-Ugristarum Turku 20.–27. VIII. 1980, Pars IV), 4 & 12 s. How Cultural Workers View Traditions (NIF Newsletter 4/80), 2 s. Nationella värden och internationellt forskningssamarbete. Introduktion. Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) 1959–1979 & Upptäckten av folkdiktning och nationell identitet i Finland (Tradisjon 10 och Folklore och nationsbyggande i Norden, NIF Publications No. 9, red. L. Honko, Oslo 1980, 116 s.) 3 & 19 s. Filosofisten tiedekuntien promoottorin professori Lauri Hongon puhe promootioaktissa (Turun Yliopistotiedotuksia 2A/15.6.1980), 3 s. The Lament. Problems of Genre, Structure and Reproduction (Genre, Structure and Reproduction in Oral Literature, eds. L. Honko and V. Voigt, Budapest 1980, 188 s.), 20 s. Riitti (Otavan Suuri Ensyklopedia 15), 2 s. The Ethnomedical Aspect in Health Research (Research on Health Research, eds. Eino Heikkinen et al., Helsinki 1980), 4 s. The Formation of Ecotypes (Folklore on Two Continents. Essays in Honour of Linda Dégh, eds. N. Burlakoff and C. Lindahl, Bloomington 1980), 6 s. Uskontotieteen näkökulmia (2:a uppl., Helsinki 1981), 226 s. Lähtökohtia ja ääriäviä (15 vuosikymmentä. Kirjallisia dokumentteja erään seuran historiasta, red. Maija Hirvonen et al., Helsinki 1981), 9 s. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja humanistinen tutkimus (Turun Sanomat 16.3.1981). Suomalaisen kulttuurityön monihaarainen ja lehtevä puu (Helsingin Sanomat 17.3.1981). Vuosikokouspuhe 15.3.1981 & Kielen, kirjallisuuden ja perinteen alkulähteet (SKS jäsenlehti 2/1981), 6 & 4 s. Kulttuurintutkijan näkökulma (Kollega 1/1981), 7 s. Folkloristiska paradigm: en introduktion & Forskningsmetoderna inom prosatraditionen och deras framtid (Folkloristikens aktuella paradigm, NIF Publications No. 10, red. Gun Herranen, Åbo 1981), 9 & 40 s. Yhteisöparadigman luoja (Sosiologia 2/1981), 5 s. Suomalainen mytologia (Otavan Suuri Ensyklopedia 17), 2 s. Identiteetti ja perinne on tutkijalle haastava sanapari (Helsingin Sanomat 29.8.1981).

Forskningssekreterare *Gun Herranen* har under året utfört egen forskning kring Svenska litteratursällskapets insamlings- och utgivningsideologi med hänsyn till serieverket Finlands svenska folkdiktning. Härvid har insamlaren och utgivaren V. E. V. Wessman utgjort en central gestalt. Vidare har hon under arbete en undersökning om en sagoberättare, hans

sociala förhållanden, berättarstil och repertoar. Denne sagoberättares repertoar har dokumenterats av två insamlare med 14 års mellanrum och varderas originalsamlingar utgör undersökningens huvudsakliga källor. Den senare insamlaren är just V. E. V. Wessman, vars originaluppteckningar också föranleder ett dialektologiskt och folkloristiskt forsknings-samarbete, vilket under oktober månad 1981 har inletts mellan fil. mag. Ing-Mari Loman (Svenska institutionen vid Åbo akademi) och undertecknad. Den folkloristiska delen av detta samarbetsprojekt skall leda till en licentiatavhandling.

Redigeringsarbete har forskningssekreterare Herranen under året utfört med NIF Newsletter och Folkloristikens aktuella paradig (NIF Publications 10), 179 s. samt medarbetet i utgivningen av Folklore och nationsbyggande i Norden (NIF Publications 9), red. Lauri Honko, 115 s. och fungerat som gästande red. sekr. för den norska traditionsvetenskapliga tidskriften Tradisjon nr. 10, 1980, där samma artiklar ingår.

Publikationer 1980–1981: Nordic Periodicals, resumes of recent issues, Tradisjon 1979 (NIF Newsletter 1–2/1980, s. 17–18), Folklore Studies in the Nordic Countries, NIF's symposium in Reykjavik (NIF Newsletter 3/1980, s. 1–6, tillsammans med Ragnheidur H. Þorarinsdóttir), Ska vi bli kultursekreterare? (Åbo Underrättelser 21.10.1980), Traditionsforskare kongressade i Libelits (ÅU 16.6.1981), Nordiskt sökande av rötter och identitet (ÅU 8.9.1981), Historical Legends Expressing Nationalism in a Minority Culture (Folklore on Two Continents: Essays in Honor of Linda Dégh, Bloomington 1980), Vardag och verklighet i skärgården i sägnens belysning (Skärgård 1/1980, s. 3–8), Suomen ruotsinkielinen kansanrunous (om finlandssvensk folkdiktning) (Kai Laitinen, Suomen kirjallisuuden historia, 1981, s. 83–95).

Forskningssekreteraren *Aili Nenola-Kallio* har under 1981 utfört studier kring östersjöfinska gråtkväden, kvinnoforskning samt riter och döden. I november besökte hon tillsammans med Lauri Honko folkloristiska arkiv i Tallinn för att förbereda kopieringen av vepsiska gråtkväden.

Publikationer 1980–1981: Jukolan Aapo ja muut kertojat (Turun Sanomat 18.6.1980), Symbols in Action in Budapest (NIF Newsletter 1–2/1981), 4 s. Kalevalaseuran vuosikirja 1979 and 1980 (NIF Newsletter 1–2/1980), 2 s. The Fifth International Finno-Ugric Congress in Turku (NIF Newsletter 3/1980), 5 s. Perinteentutkijoista kulttuurisihteereitä? (Turun Sanomat 18.10.1980), Thomas McElwain: Mythological Tales and the Allegory Senecas (rec. Temenos 16/1980), 3 s. NIF's Third Conference on Folkloristics (NIF Newsletter 4/1980), 8 s. Two Genres for Expressing Sorrow: Laments and Lyrical Songs in Ingria (Genre, Structure and Reproduction in Oral Literature, ed. Lauri Honko et al., Budapest 1980), 14 s. Finnish Literature Society 1831–1981 (NIF Newsletter 1/1981), 4 s. Nordic Research into Traditions – Schools and Approaches (NIF Newsletter 2/1981), 16 s. Itämerensuomalaiset itkuvirret (Kansanmusiikki, red.

Anneli Asplund et al., Vaasa 1981), 9 s. Inkeriläiset itkuhäät (Pohjolan häät, red. Matti Sarmela, Vaasa 1981), 25 s. Suomalista muinaisuutta vatjalaisessa kuvastimessa (Turun Sanomat 2.7.1981), Kuolema naisen maailmankuvassa (Suomen Antropologi 1/1981), 25 s. Teemana perinne ja identiteetti (Turun Sanomat 29.8.1981). Naisnäkökulma riitteihin (Naisen historiallisuus: yhteiskunta – yksilö – sukupuoli, red. Leena Alanen et al., Tampere 1981), 12 s. Inkerin itkuvirsistä (Inkeriläisten Viesti 1981), 9 s. Death of a Tradition (Adaptation, Change and Decline in Oral Literature, ed. Lauri Honko et al., Helsinki 1981), 10 s. Kipu suomalaisessa kansanperinteessä (Kivun syyt ja sääätely, red. Kai Sievers et al., Helsinki 1981), 20 s. Huomiota vatjalaiseen kansankultuuriin (Sananjalka 23/1981), 2 s. Suomalaisten naimatapojen kokonaiskuvaus (Sananjalka 23/1981) 4 s. Folkloristic Fieldwork and Tradition Formation (FU Volume, Turku 1981) 6 s. Folk Tradition and Regional Identity in Scandinavia (NIF Newsletter 3/1981), 5 s.

F. Framtidsplaner

Institutet inleder för närvarande nya projekt. De olika initiativen till ökat nordiskt forskningssamarbete har medfört att man har kunnat börja utveckla projektmodeller där nordisk och nationell finansiering sker sida vid sida. Ett exempel på detta är projektet "Tradition och kulturell identitet i Norden" som ingår som ett delprojekt i en långsiktig planeringsram (jfr. verksamhetsberättelsen för 1980). Det har en ledargrupp på fem etablerade forskare som har en ställning inom en universitetsinstitution och kommer från fyra nordiska länder (D 1, F 1, N 1, S 2). Gruppen ansvarar för gemensam projektplanering och koordinering samt utför metodologiskt arbete inom aktuella problemområden. Den har utsett fem yngre forskare från samma länder för att genomföra punktundersökningar som i regel förutsätter extensivt fältarbete. Dessa yngre forskare deltar i projektmöten och i författandet av metodiska artiklar. De har sålunda utbyte med alla deltagare i projektet och därutöver en handledare eller äldre forskare i sin närhet. Ur nordiska medel (NOS-H, NIF) bekostas projektplanering och metodarbete, medan de lokala punktundersökningarna skall finansieras med nationella medel (de olika ländernas humanistiska forskningsråd). När detta skrives, har ansökningarna inlämnats i tre länder (den fjärde ansökningen skall inlämnas först 1982), men man vet ännu inte om utfallet. Starten blir något långsam p.g.a. att alla länder utom Finland tar in projektansökningar endast en gång om året och dessutom på mycket olika tidpunkter. Om finansieringen visar sig genomförbar kommer projektet att producera 5–6 arbeten kring ett så aktuellt tema som kulturell identitet, som hittills mera blivit populariserat än vetenskapligt analyserat. 1983 börjar publikationsfrågorna bli aktuella och man hoppas på att den rent nordiska delen av projektet, en volym av metodartiklar för en något bredare läsekrets, också skall kunna få nordiskt publikationsstöd, medan

de lokala punktundersökningarna, vilkas tidsram kan variera, torde finna sina nationella publikationskanaler.

Andra projekt på startlinjen är kvinnoaspekten i folklöre och traditionsforskning samt relationerna mellan folktradition och litteratur. Kvinnoforskning representerar en ny dimension inom humanistisk forskning, en dimension som icke minst i folklörematerial kan visa sig givande. I dagens USA håller man redan föreläsningar och seminarier kring "Women and Folklore" utgående antingen från kvinnan som traditionsbärare eller kvinnobilden i folktraditionen; dessutom är det möjligt att undersöka kvinnor som traditionsforskare. Framför allt gäller det att komma fram till de kulturella och sociala formationer som gjort kvinnans ställning till den som den i dag är i olika kulturer. En tvärvetenskaplig insats kan komma att aktualiseras här.

Ett annat projektförslag som för tillfället är i planeringsstadiet angår förhållandet mellan folklöre och litteratur. Det som av olika sociala grupper uppfattas som "egna traditioner" härstammar ofta ur litterära och i synnerhet skönlitterära källor. I dagens samhälle är författarna ofta formgivare genom den muntliga traditionen. Samspelet mellan litteratur och folklöre är urgammalt, och bland dagens författare finns det många folklörorienterade berättare, lyriker, dramatiker m. fl. Det är ännu outforskat huruvida man kan finna olika författartyper (den lokala berättaren, den fantasifyllda sagokompositören etc.) eller vilken roll folktraditionen spelar hos en Martinsson, Moberg, Blicher, Laxness, Falkberget eller Kivi. Även mindre kända, starkt miljöbundna författare kan här utgöra tacksamma analysobjekt. En koordinerad nordisk forskningsinsats på detta område kan leda till resultat som intresserar även en bred allmänhet.

Konferensverksamheten domineras år 1982 av NIF:s tredje nordiska arkiv- och dokumentationskonferens i Danmark. Dess tema "Tekniska hjälpmedel i arkiv- och dokumentationsarbetet" hänför sig till den snabba utvecklingen inom användningen av ADB, video, linjeskrivare, textbehandlingsdatamat etc. som gör sig kännbara inom traditionsarkivtekniken. En av NIF utsedd expertgrupp (TAI-gruppen) har sedan den föregående arkiv- och dokumentationskonferensen 1978 utrett möjligheterna för gemensam kodning och koordinerat söksystem för traditionsmaterial i de nordiska traditionsarkiven. Resultaten av gruppens arbete, som fått värdefullt stöd av NORDINFO och NOS-H, kommer att framläggas vid konferensen i Danmark. En uppföljning av gruppens rekommendationer kommer säkert att präglar arkivsamarbetet under kommande år.

För nordiska traditionsforskare blir åren 1983–84 rätt livliga ur konferenssynpunkt. 1984 ordnas en stor världskongress av International Society for Folk-Narrative Research i Bergen. NIF är engagerad bl. a. genom att förmedla information om kongressen. Delvis p. g. a. att man vill undvika sammanfall ordnas NIF:s fjärde ämneskonferens redan 1983 och denna gång i Sveige, förmodligen Stockholm. Temat blir "folklorens budskap":

man undersöker de betydelseinnehåll som olika folkloregenrer och -produkter kan förmedla i olika framförandesituationer och hur traditionen varierar enligt de budskap som man vill förmedla. Utöver ämneskonferensen kommer NIF i mån av möjlighet att delta i arrangemangen av det 23 nordiska etnolog- och folklorismötet i Danmark 1983. Dessutom har NIF berett sig på att ge assistans för en forskarkurs i barntraditionsforskning som planeras i Helsingfors för år 1983.

Publikationsverksamheten har visat sig vara ett allt viktigare område för NIF. Forskarkonferenser och seminarier producerar värdefullt material vars publikation ingalunda alltid kan lösas nationellt. Därför är det ytterst viktigt att få resurser för snabb redigering och publikation av dessa forskarmötens resultat. NIF borde kunna publicera 250–300 sidor årligen för att kunna tillfredsställa dessa behov, och då tar man inte i beaktande sådana publikationsbehov som långvariga projekt ofta medför. Under 1982–84 kommer serien NIF Publications att utökas med ca 2 band per år.

Inom informationssektorn fortsätter NIF Newsletter ungefär som hittills. Punktinvesteringar med ökad information, artikelservice etc. har visat sig lönsamma i synnerhet i samband med konferenser. En viktig dimension inom NIF:s informationsverksamhet är världen utanför Norden, som också ger mycket god respons. Ytterligare en insats består av personliga kontaktresor till utländska undervisnings- och forskningscentra (jfr. rapporten om institutföreståndarens USA-resa ovan) som ger möjlighet att sprida information om nordisk forskning. De utländska gästföreläsarnas rundturer till 5–8 universitet i Norden – NIF ordnar åtminstone en sådan turné varje år – är ett viktigt led i utbytet. Nyligen efterlyste en gästföreläsare en artikelsamling som skulle innehålla metodiskt intressanta artiklar av nordiska folklorister som skulle översättas till engelska. En sådan samling skall förberedas under 1982 och publiceras förmodligen i USA.

Eftersläpning i verksamhetsanslaget är NIF:s akuta problem. Utan aktivitetsökning får man inte i gång ovan beskrivna projekt och det är bara för att redan igångsatta projekt får vänta på publikation. Däremot brister det inte i samarbetsvilja och goda initiativ.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)*

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. utfall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	304	276	342	297
Styrelse	68	65	65	75
Kontor	42	47	47	50
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	140	173	173	208
Ovrigt:				
Summa kostnader:	557	561	627	630
<i>Intäkter</i>				
Anslag	507	561	561	630
Lönestegr. komp.	51	—	66	—
Övrigt				
Summa intäkter	559	561	627	630

Nordiska institutet för sjörett

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk institutt for sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel. 33 00 70

B. Startår

1963

C. Formål

Retningslinjer for Instituttets virksomhet fremgår av dets formålsparagraf:

Nordisk Institutt for Sjørett har til formål å fremme forskning og undervisning i sjørett og nært beslektede fag i de nordiske land. For dette formål skal instituttet bl. a.

a) søke å koordinere den forskning i disse fag som drives ved universiteter, høyskoler og andre institusjoner i Norden.

b) tilby gode arbeidsforhold og et godt faglig miljø for nordiske jurister som ønsker å drive videregående teoretiske eller praktiske studier innenfor instituttets fagområde,

c) fremme videreutdanning og forskerutdanning innenfor fagområdet gjennom utdeling av stipendier og på annen måte,

d) arrangere eller medvirke ved seminarer, kurser, forelesninger o.l. ved instituttet eller annetsteds for juridiske studenter fra de nordiske land, samt for praktiserende jurister, funksjonærer i næringslivet og den offentlige administrasjon og andre som i sitt virke har behov for veiledning,

e) opprettholde et fagbibliotek med samlinger av materiale av forskjellig art innenfor instituttets fagområde samt bygge opp kartoteker over rettsavgjørelser, litteratur og annet materiale,

f) utgi eller medvirke til utgivelsen av publikasjoner av interesse for instituttets fagområde.

D. Organisasjon

Nordisk Institutt for Sjørett har administrativt status som et institutt under det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Instituttet er repre-

sentert i fakultetsrådet, i komitéer og andre fakultets- og universitetsorganer. Instituttets lærere underviser i andre fag enn de fag som er knyttet til Instituttet. En del av instituttets lønns- og driftsutgifter dekkes også av Universitetet i Oslo. (Se nærmere om dette under pkt. G.)

1. Administrasjon

Etter Instituttets statutter § 7 består styret av en representant fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige. Instituttets bestyrer samt en representant for de ansatte.

2. Styrets sammensetning pr. 31.12.1981

Danmark:	Professor dr. jur. Stig Jørgensen, Århus
Varamann:	Professor dr. jur. Allan Philip, København
Finland:	Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors
Varamann:	Professor jur. dr. Esko Hoppu, Helsingfors
Norge:	Høyresterettsadvokat Per Gram, Oslo (varaformann)
Varamann:	Høyresterettsdommer Gunner Aasland, Oslo
Sverige:	Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg
Varamann:	Advokat Claës Palme, Stockholm
Bestyrer:	Professor dr jur. Erling Selvig (formann)
Varamann:	Professor dr jur. Thor Falkanger
Representant for de ansatte	
	Amanuensis Knut Kaasen
Varamann	Amanuensis Karl-Johan Gombrii

Styremøter ble holdt 24. mars og 26. oktober.

3. Avdeling for Petroleumsrett

Fra 1. januar 1981 er det opprettet en Avdeling for Petroleumsrett ved Instituttet. Petroleumsrettsavdelingen er finansiert med bidrag fra norske og utenlandske oljeselskaper for en 4 års-periode.

Avdelingsbestyrer er amanuensis Hans Jacob Bull.

Avdeling for Petroleumsrett har et veiledende og konsultativt råd. Rådet har hatt to møter i løpet av 1981.

3. Personale

Fra 1. januar 1981 er en vit. ass. stilling omgjort til en amanuensisstilling. Jur. kand. Karl-Johan Gombrii er fra samme dato ansatt i denne stilling.

Hans Jacob Bull har hatt forskningsfri i 1981. Vikarutgifter er dekket av Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd.

Ved Avdeling for Petroleumsrett er det fra 1. januar opprettet stillinger for amanuensis, vitenskapelig assistent, kontorfullmektig og bibliotekar, de to siste som halvdagsstillinger.

Følgende personer har vært knyttet til Instituttet i 1981:

Professor Erling Selvig (bestyrer)*	
Professor Thor Falkanger (varabestyrer)*	
Professor dr. jur. Sjur Brækhus*	
Amanuensis cand. jur. Hans Jacob Bull	
Amanuensis jur. kand. Karl-Johan Gombrii	
Amanuensis cand. jur. Knut Kaasen (fra 15.3.)**	
Forskningsstipendiat cand. jur. Lise Skovby (til 31.1.)	
Forskningsstipendiat cand. jur. Roger Henriksen (fra 1.2.)	
Forskningsstipendiat cand. jur. Uffe Lind Rasmussen (1.8. – 31.12.)	
Vit. ass. Kim Dobrowen (til 30.6.)	1/2 stilling*
Vit. ass. cand. jur. Hans Petter Graver (fra 1.9.)	1/1 stilling**
Vit. ass. Marius Gisvold	1/2 stilling**
Vit. ass. Ulf Hammer (fra 1.1.)	1/2 stilling**
Vit. ass. Elisabeth Jevanord (til 31.7.)	1/2 stilling*
Vit. ass. Ola Mestad (fra 15.8.)	1/2 stilling**
Vit. ass. Knut Rønning (til 28.2.)	1/2 stilling**
Vit. ass. Rune Svoren (fra 15.8.)	1/2 stilling**
Vit. ass. cand. jur. Jan Kaare Tapper (fra 15.8.)	1/1 stilling*

Bibliotekarer:

Torbjørn Navelsaker*
 Elisabeth Lindboe (fra 1.9.)**

Kontorspersonale:

Administrasjonssekretær Frøydis Rothé
 Kontorfullmektig Jorunn Birkedal**
 Kontorfullmektig Karin Gamborg
 Kontorfullmektig Arnlaug Helseth

Gjesteforskere ved Instituttet i 1981:

Assist. professor Nicholas Gaskell, University of Southampton
 Christina Kasusky, Mexico
 José Louis Samaniego, Mexico
 Høyesterettsadvokat Hans Peter Michelet, Oslo
 Havarisekretær Ottar Gjerstad, Arendal.

4. Revisorer

Instituttets regnskap revideres av Riksrevisjonen i forbindelse med revisjon av Universitetets regnskaper.

(Stillinger lønnet utenfor det nordiske budsjett:

* Lønnet av Universitetet.

** Lønnet av eksterne midler (prosjekter m. m.)

E. Virksomheten

Innledning

Nordisk Institutt for Sjørett driver undervisning i sjørett og petroleumsrett. Undervisningen følges såvel av norske som av andre nordiske studenter. Den spesialfagseksamen som studentene tar ved Instituttet, er – foruten å være en del av studiene til norsk juridisk embedseksamen – godkjent av de andre nordiske lands universiteter og også der akseptert som en del av studiene til juridisk embedseksamen.

I 1981 tok 34 studenter eksamen i sjørett (15 i vårsemesteret, 19 i høstsemesteret).

I petroleumsrett tok ialt 46 studenter eksamen i faget fordelt med 21 vårsemesteret og 19 i høstsemesteret.

1. Stipendier

Det overveiende antall stipendiatler som Instituttet mottar årlig, ønsker å gjennomgå det kurs i sjørett eller petroleumsrett som Instituttet tilbyr. Enkelte stipendiatler kommer til Instituttet for å forberede og samle materiale til en avhandling. Disse stipendiatler får personlig veiledning og hjelp av Instituttets forskere.

I 1981 mottok Instituttet ialt 60 søknader om stipend, (46 i sjørett og 14 i petroleumsrett). Nasjonalitetsmessig fordelte søkerne seg slik: 34 fra Sverige, 5 fra Finland, 16 fra Danmark og 5 fra Norge.

Det ble bevilget 24 stipendier i sjørett som fordelte seg som følger: 11 fra Sverige, 4 fra Finland, 7 fra Danmark og 2 fra Norge.

I petroleumsrett ble det bevilget 9 stipend med følgende fordeling: 3 fra Sverige, 7 fra Danmark og 2 fra Norge.

Det skal bemerkes at Instituttet også tar imot studenter som ikke oppnår stipend fra Instituttet, men som kommer hit med stipend fra deres hjemland eller selv finansierer studiene. I tillegg til stipendiatene har således 15 studenter fra de øvrige nordiske land fulgt undervisningen.

I vedlegg 1 til årsrapporten er inntatt navneliste over de studenter som har oppholdt seg på Instituttet i 1981.

I henhold til ovenstående har Instituttet i 1981 hatt 3 480 studentgjestedøgn. Legger man til den tid gjesteforskere har oppholdt seg på Instituttet, kommer man opp i 3 770 gjestedøgn.

Også i 1981 har det vært mulig for Instituttet å skaffe bolig til de personer som besøker Instituttet.

2. Undervisningen

Instituttet tilbyr hvert semester kurs i sjørett og petroleumsrett som strekker seg over ca. tre måneder. Undervisningen gis, dels som forelesninger, dels ved kollokvievirksomhet. Instituttets medarbeidere gir individuell veiledning dersom dette er ønskelig og bestreber seg på å skape så god kontakt som mulig mellom Instituttets faste medarbeidere, de norske

spesialfagsstudenter og stipendiatene. Som ledd i denne bestrebelse samles studenter og lærere til felles lunch hver dag. Det blir også arrangert møter mellom lærere og stipendiater i løpet av semesteret hvor stipendiatene kan komme med synspunkter på undervisningsopplegget. Til hjelp i eksamensforberedelsene gis det skriftlige oppgaver til besvarelse som rettes og gjennomgås. Instituttet ser det også som meget viktig at studiene suppleres med ekskursjoner som gir studentene innblikk i de praktiske sider av faget. Både studiet i sjørett og petroleumsrett er teoretiske studier hvor kandidatene er avhengig av en leseplass hvor de i ro kan forberede seg. På grunn av plassmangel er dessverre Instituttet pr. idag ikke istand til å tilby tilfredsstillende arbeidsforhold for studentene som må sitte på overfylte lesesaler hvor det ofte er meget støy.

a) Undervisningen i sjørett

Pensum i sjørett består for det første av et grunnpensum som alle studenter må ta.

Undervisning i grunnpensum:

Våren: Selvig, Falkanger, Brækhus og Gombrii (ialt 30 t.)

Høsten: Selvig, Falkanger og Brækhus (ialt 30 t.)

I tillegg til grunnpensum kan studentene velge ett av 5 spesialer. Ansvar for spesialene er fordelt mellom Instituttets lærere.

Undervisning i spesialene:

Vårsemesteret:

- 1) Langsiktige fraktavtaler: Falkanger.
- 2) Transportdokumentene: Gombrii.
- 3) Bergning og fellehavari: Brækhus.
- 4) Sjøforsikring: Professor Knut Selmer.

Høstsemesteret:

- 1) Langsiktige fraktavtaler: Falkanger
- 2) Transportdokumenter: Henriksen
- 3) Bergning og fellehavari: Brækhus og Lind-Rasmussen
- 4) Sjøforsikring: Brækhus og Selmer
- 5) Markedsregulering: Gombrii

Både i vår- og høstsemesteret har det vært arrangert gruppevirksomhet for studentene. Hensikten med gruppearbeidet er å stimulere studentene til aktivt å diskutere juridiske problemer. Gruppene arbeider selvstendig, men en lærer er alltid for hånden og kan tilkalles. Ansvarlige for gruppevirksomheten i 1981 har vært Gombrii og Lind-Rasmussen.

b) Undervisningen i petroleumsrett

Pensum i petroleumsrett er i sin helhet obligatorisk. Undervisningstilbudet for petroleumsrettsstudentene er det samme som for studentene med sjørett som spesialfag. Det gis forelesninger, arrangeres gruppeundervisning og oppgaveskrivning.

Forelesninger i petroleumsrett:

Våren: Selvig, Kaasen, univ. stip. Kjetil Krokeide, univ. stip. Erling Eide og eksp. sjef Kjell Woldseth. (ialt 22.)

Høsten: Selvig, Bull, Kaasen, professor Torstein Eckhoff, byråsjef Ole-Anders Lindseth, advokat John Rein stud. jur. Harald Hjort og stud. jur. Gunnar Meyer. (ialt 30 t.)

Ansvarlige for kollokvievirksomheten både i vår- og høstsemesteret har vært de vitenskapelige assistentene Marius Gisvold og Ulf Hammer.

c) Ekskursjoner

8. april ble det arrangert besøk til Norske Shell A/S hvor det ble gitt informasjon om konsernets oppbygning, selskapets arbeide i Norge og de problemer en jurist ansatt i et stort oljeselskap må være forberedt på å løse.

9. og 10. april ble det arrangert ekskursjon for sjøretts- og petroleumsrettsstudenter til Göteborg. Studentene ble mottatt av Göteborg Hamns kontor med omvisning i Scandiahavnen, Sveriges Ångfartygs Assurans Förening og besøkte også den rättsvetenskapliga Institutionen ved Göteborgs Universitet.

30. september ble sjøretts- og petroleumsrettsstudenter mottatt i Olje- og energidepartementet hvor de ble orientert generelt om norsk oljepolitikk pr. idag.

6. og 7. oktober ble det arrangert tur til Stavanger for petroleumsrettsstudenter. I Stavanger besøkte studentene Shellraffineriet, oljeselskapene Amoco og Esso og den norske stats oljeselskap. Videre var det arrangert besøk i Oljedirektoratet i tillegg til at studentene overvar Kaasens forelesning i petroleumsrett for studenter ved Rogaland Distriktshøyskole og seminar i petroleumsrett arrangert av Instituttet hvor Gisvold innledet.

15. og 16. oktober var det ekskursjon for sjørettsstudenter til Essorraffineriet på Slagentangen og til Kaldnes Mek. Verksted i Tønsberg.

11. november ble sjøretts- og petroleumsrettsstudentene mottatt i Det norske Veritas hvor de – i tillegg til en orientering om Veritas funksjoner – også fikk besøke deres forsøkslaboratorier.

d) Undervisning i andre fag

Vårsemesteret:

Brækhus har forelest i konkursrett og panterett.

Falkanger har forelest i tingsrett og odelsrett.

Selvig har forelest i kontraktsrett.

Høstsemesteret:

Brækhus har forelest i pengekravsrett og panterett.

Falkanger har forelest i tingsrett og hatt kurs i oppgaveteknikk.

Selvig har forelest i kjøpsrett.

e) Undervisning utenfor Instituttet

Brækhus gjesteforeleste i to måneder ved University of Oregon, USA hvor han underviste i befraktningsrett.

Bull foreleste i petroleumsrett ved et seminar arrangert av NORAD i samarbeid med Rogaland distriktshøgskole.

Gombrii har forelest i sjørett ved Oslo Sjømannsskoles kurs for høyere skipsfører-eksamen.

Falkanger har holdt en rekke forelesninger for advokater om nyere lovgivning.

Kaasen har forelest i petroleumsrett ved Rogaland Distriktshøgskole.

Selvig har gjesteforelest om avbestillingsrett ved Københavns Universitet og om nordisk kjøpsrettslovgivning ved Handelshøjskolen i København.

3. Seminarvirksomheten

Onsdagsseminarene

Det har vært arrangert 11 onsdagsseminarer i 1981. Deltagere er jurister i statsadministrasjonen, forsikringsselskaper, private advokatfirmaer, universiteter og høyskoler. Deltagerne kommer fra alle de nordiske land. Studentene deltar også i seminarerne. En skriftlig innledning blir sendt deltagerne på forhånd. Som vedlegg 2 er gjengitt programmet for sjøretts- og petroleumsrettsseminarene 1981.

Dommerseminarer

I tilknytning til onsdagsseminarene arrangerer Instituttet hvert semester to ettermiddagsseminarer for dommere i de nordiske land. Nylig avsagte dommer av sjørettslig karakter blir presentert av en av Instituttets medarbeidere og diskutert.

Anteseminarer

I tilknytning til onsdagsseminarene inviterer også Instituttet to ganger pr. semester til formiddagsseminar for yngre jurister som i sitt arbeide beskjeftiger seg med sjørettslige problemer. På disse seminarer ønsker man på en uformell måte å diskutere aktuelle juridiske problemer og informere om revisjoner og endringer i lovverket.

Kontaktseminar

Blant yngre jurister og tidligere stipendiater ved Instituttet har ikke alle anledning til å delta i Instituttets virksomhet i Oslo. Det er et uttalt behov for at Instituttet fra tid til annen hjelper til med å arrangere seminarer i de andre nordiske land. Det ble således holdt et kontaktseminar i Stockholm 11. november ledet av Falkanger og Gombrii. Vertskap var Björn Lindgren, Stockholms Tingsrätt og Ulf Hellbacher fra Svea Hovrett hvor seminaret ble holdt. Det overveiende antall deltagere var tidligere stipendiater ved Instituttet.

Det 3. nordiske dommerseminar i Sjørett i København 28.–29. september.

Med velvillig økonomisk hjelp fra de nordiske lands justisdepartementer var det mulig å samle 45 deltagere til seminaret i København, fordelt på følgende måte: Finland 6, Norge 7, Sverige 10 og Danmark 10 personer. Instituttet var representert med 7 deltagere. Følgende emner ble tatt opp til diskusjon:

Internasjonalt lovgivningsarbeid.

Sakkyndige dommere og/eller sakkyndige partsvitner.

Aktuelt nordisk lovgivningsarbeid.

Doktrine, praksis og lovforarbeider fra andre nordiske land som rettskilder for nordiske dommere.

Diskusjon av en fingert sak.

I vedlegg 3 til årsrapporten er inntatt programmet for seminaret.

4. *Forskning*

a) *Publikasjoner*

Instituttet har ingen egen publikasjonsserie. De fleste avhandlinger og artikler Instituttets medarbeidere skriver, blir trykt enten i Arkiv for Sjørett eller småskriftserien MarLus.

Arkiv for Sjørett utgis av Den norske Sjøretts-Forening, med Falkanger som redaktør. Arkivet er i 1981 ikke kommet ut med nye hefter.

MarLus utgis av Sjørettsfondet. Bull er redaktør for MarLus.

MarLus er i 1981 kommet med 8 hefter og det er publisert 3 bøker. Liste over utkomne nummer av MarLus og publiserte bøker er tatt inn i vedlegg 4.

b) *Annen publisert sjøretts- og petroleumsrettsforskning*

Selvig, Bull, Kaasen og Krokeide har publisert boken "Innføring i petroleumsrett". (103 s.). Boken er pensum i petroleumsrett. De fire artiklene som boken består av, er også trykket i Tidsskrift for Rettsvidenskap. Bulls artikkel er dessuten trykket i Nordisk Administrativt Tidsskrift og oversatt til engelsk og utgitt i Scandinavian Studies in Law.

Bulls artikkel om "Petroleumsrett" som allerede er publisert i "Knophs innføring i Norges rett", er med noen endringer trykket i Ugeskrift for Retsvæsen".

Bulls artikkel om UNCTAD's arbeid med sjøforsikring er trykket i Nordisk Forsikringstidsskrift.

Brækhus har publisert "To nye kapitler av panteretten, hefte 2" (164 s.) i Institutt for Privatretts stensilserie nr. 76.

Falkanger har publisert en artikkel "Lov om godtroerverv av løsøre" (30 s.) i Jussens Venner, og en artikkel "Tvangsfullbyrdelse vedrørende fast eiendom – diverse emner" (70 s.) i Den norske Advokatforenings småskriftserie nr. 43.

Selvig har publisert en artikkel om "The Hamburg Rules, The Hague Rules and marine insurance practice (27 s.) i *Journal of Maritime Law and Commerce*, Vol. 12, no 3. På grunnlag av et foredrag om "The 1980 UN Convention on Multimodal Transport" holdt på et seminar ved University of Southampton, har Selvig skrevet en artikkel "The Background to the Convention" (22 s.), publisert av the Faculty of Law, University of Southampton.

c) Forskningsprosjekter

(1) Avsluttede prosjekter

De vitenskapelige assistentene Hjort og Meyer har publisert sin avhandling "Forurensningsansvar i oljevirksomheten. (357 s.). Boken har et 13 siders summary på engelsk.

De vitenskapelige assistentene Dobrowen, Melbye, Rønning og Ryssdal har publisert sin avhandling "Rederi og kapitaltilførsel" (490 s.). Ved Universitetets årsfest ble avhandlingen belønnet med H. M. Kongens Gullmedalje.

Henriksen forsvarte i februar sin avhandling om "Retsspørgsmål i forbindelse med det dokumentløse internasjonale handels- og transportsamfund" for licentiatgraden ved Københavns Universitet.

(2) Igangværende prosjekter

"Regulering av ansvars- og forsikringssspørsmål i kontrakter i petroleumsvirksomheten." Bull arbeider med prosjektet som er støttet av NAVF. Prosjektet antas avsluttet i løpet av vårsemesteret 1982.

"Sikkerhetsforskrifters virkning for sikkerheten i petroleumsvirksomheten." Graver arbeider med prosjektet som er et samarbeide med Det norske Veritas.

"Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten." Kaasen arbeider med prosjektet som er et samarbeide med Kommunal- og arbeidsdepartementet.

"Forsvarlig utnyttelse av petroleumsrettsforekomster." Hammer arbeider med prosjektet.

"Forfattningsrettslige sider ved Statoil." Mestad arbeider med prosjektet.

"Kontrakter i petroleumsvirksomheten."

Følgende deltar for tiden i prosjektet som fra 1982 vil bli støttet av Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

Bull:	Ansvars og forsikringsklausuler i petroleumsvirksomheten.
Gisvold:	Forsknings- og utviklingskontrakter i petroleumsvirksomheten.
Tapper:	Verksted- og leveransekontrakter i petroleumsvirksomheten.

Bull arbeider med en artikkel om "Direct action" i lys av forskjellige lands rettssystem.

Falkanger arbeider med en artikkel om "Scandinavian Rules" som skal publiseres i boken "Maritime Liens" redigert av professor David Jackson, University of Southampton.

Gombrii forbereder en artikkel om "Norwegian legislation, case law and bibliography in the field of maritime law 1979/80" som skal publiseres i *Anuario de derecho marítimo*. Han fortsetter også arbeidet med sin avhandling om samarbeidsformer i rederinæringen.

Henriksen arbeider med en utdypning og fortsettelse av sin licentiatgradsavhandling om dokumentløse transporter.

Lind-Rasmussen starter i august arbeidet med en avhandling om "jurisdiktions- og voldgiftsklausuler i certepartier og konnossementer".

Svoren begynte i november arbeidet med en avhandling om endringer i sjøfartsdirektoratets krav til skip, gjennomføring/ikrafttreden – privatretslige konsekvenser.

5. Bibliotek

Pr. 31.12 består Instituttets bibliotek av ca. 9.800 bind og ca. 550 småtrykk. Avdeling for petroleumsrett er i gang med å opprette et spesialbibliotek med petroleumsrettslig litteratur.

6. Annen faglig virksomhet

a) Deltagelse i seminarer m. m. utenfor Instituttet

Selvig innledet om arbeidet med revisjonen av bergningskonvensjonen av 1910 på møte i den danske sjøassurandørforening. Han har holdt foredrag i Den norske Sjøretts-Forening i Oslo og det finske sjørettsforening i Helsingfors om sjørettens utvikling i 70-årene sett i nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

Bull holdt foredrag om "Petroleumsrett, ny vin på gamle flasker" på seminar ved Stockholms Universitet.

Ved symposium i petroleumsrett arrangert av Universitetet i Bergen deltok Bull, Kaasen, Gisvold, Hammer og Mestad.

Bull og Kaasen deltok i Energy Law Seminar i Banff, Alberta.

Selvig deltok ved XXXII Conference of Comité Maritime International i Montreal.

Ved symposium i petroleumsrett arrangert av Universitetet i Bergen deltok Bull, Kaasen, Gisvold, Hammer og Mestad.

Bull, Kaasen, Selvig, Hammer og Gisvold deltok i oljeseminar i Ålesund arrangert av Esso Exploration and Production Norway. Bull, Kaasen, Hammer og Gisvold holdt foredrag ved samme seminar.

b) Komitéer og utvalg

- Bull:** Varamedlem i styret for Garantiinstituttet for skip og borefartøyer A/S.
Varaformann i Oljeskattenemnda.
Medlem i Norsk forsikringsavtalelovkomité.
- Falkanger:** Formann i Tinglysningsutvalget.
Medlem i areallovutvalget.
- Gombrii:** Medlem av Kjerneutvalget for examen philosophicum ved Universitetet i Oslo.
- Selvig:** Formann i Sjølovskomiteen.
Formann i utvalg til utarbeidelse av lovgivning om linjekonferanser.
Formann i reklamasjonsnemnda for radio og TV.

c) Internasjonalt arbeide

- Bull:** Norsk delegat ved UNCTAD's forhandlinger om internasjonal standardisering av sjøforsikringsvilkår.
- Selvig:** Medlem av IMCO's legal committee.
Medlem av det nordiske utvalget til utredning av felles nordisk kjøpslovgivning.

Ved en enkel mottagelse på Instituttet 1. desember ble Brækhus tildelt Kommandørkorset av den Kgl. St. Olavs Orden.

G. Finansiering og økonomi

Som et nordisk institutt er Instituttet budsjettmessig underlagt Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i København. Sekretariatet opererer med et budsjett hvor alle de nordiske land gir bidrag efter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %). For 1981 fikk Instituttet en bevilgning på kr. 1.081.000. Fordi lønnsbudsjettet er basert på lønnsnivået pr. 1. oktober 1979, har Instituttet dessuten fått etterbetalt kr. 66.812,- til dekning av tariffmessig lønnsstigning. Reelt sett har således Instituttet hatt et "nordisk" budsjett på kr. 1.147.812,- i år.

Utenom det nordiske budsjett dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler, eksamensadministrasjon m.v. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for de tre juridiske professorer som er knyttet til Instituttet, men som også har en vesentlig del av sitt arbeidsområde på andre felt enn sjørett og transportrett. Endelig lønnes en vitenskapelig assistent over det norske universitetsbudsjett.

Også i 1981 har Instituttet mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Denne bevilgning har i det vesentlige medgått til avlønning av vitenskapelige assistenter og til kontorhjelpe.

Instituttet er av Sekretariatet stilt relativt fritt m.h.t. hvorledes det vil

anvende sitt rene driftsbudsjett. Bundne utgifter gjør det imidlertid vanskelig å foreta noen reell omprioritering i forhold til budsjett-tallene.

Avdeling for Petroleumsrett

Avdelingen er finansiert over en 4 års periode med bistand fra norske og utenlandske oljeselskaper med operatørstatus på den norske kontinentalsokkel. I 1981 hadde avdelingen et budsjett på NOK 400.000. Over avdelingens budsjett ble det i 1981 lønnet en amanuensis, en vitenskapelig assistent, en bibliotekar og en kontorfullmektig, de to siste i halvdagsstilling. I tillegg er flere forskere som lønnes via prosjekt, knyttet til avdelingen.

*BILAGA 1***Oversikt over nordiske studenter som har oppholdt seg ved Instituttet i 1981***Sjørett*

Jur.stud. Jørgen Almeløv, Uppsala
Jur.stud. Lennart Arvidson, Lund
Jur.kand. Karin Aspström, Göteborg*
Jur.stud. Johan Boman, Göteborg
Jur.stud. Ørjan Eidhagen, Uppsala*
Jur.stud. Lars Emanuelsson, Uppsala*
Cand.jur. Holger Fabian-Jessing, Århus
Cand.jur. Sverre Grette, Oslo
Jur.stud. Stefan Hanson, Göteborg
Jur.stud. Stefan Henricsson, Göteborg
Cand.jur. Jens Hesseldahl, Århus
Jur.stud. Marjatta Hiekka, Helsingfors
Jur.stud. Henrik Jacobsson, Uppsala
Jur.stud. Maj Johansson, Uppsala*
Stud.jur. Jan Katkjær, København
Jur.kand. Susanne Karlsson, Göteborg
Jur.stud. Krister Levin, Lund
Jur.stud. Jan Litzén, Stockholm*
Jur.stud. Pontus Lindberg, Åbo
Jur.stud. Olof Ljungstrand, Göteborg
Jur.stud. Erik Melin, Göteborg
Stud.jur. Nicholas Møller, København*
Jur.kand. Harald Nordenson, Stockholm
Jur.stud. Marie Persson, Uppsala*
Stud.jur. Anita Rønne, København
Jur.stud. Carl Sjöquist, Lund*
Jur.stud. Peter Svensson, Uppsala*
Jur.stud. Matti Temmes, Helsingfors/Uppsala*
Jur.stud. Ulf Wallin, Stockholm

Petroleumsrett

Stud.jur. Jan Katkjær, København
Stud.jur. Lars Kjeldsen, København
Stud.jur. Anita Rønne, København

* har ikke mottatt stipend fra Instituttet.

*BILAGA 3***Det 3. nordiske dommerseminar i Sjørett i København 28.–29. september 1981**

Seminaret avholdes i Østre Landsretslokaler i København. Det forutsettes at deltagerne fra de andre nordiske land ankommer til København 27. september om kvelden og at avreise finner sted 29. september om kvelden.

Program

Mandag 28. september:

Kl. 9.30 Åpning av seminaret. v/Retspræsident T. Schelle.

” 9.45 *Internasjonalt lovgivningsarbeid.*

a) Konvensjonen om internasjonale multimodale transporter.

Innleder: Amanuensis Karl-Johan Gombrii

b) Utkast til konvensjon om internasjonale terminaloperatørers ansvar.

Innleder: Professor jur.dr. Kurt Grönfors

c) Arbeidet med konvensjoner om bergning og om transport av farlig gods, samt revisjon av konvensjonene om oljesølsansvar.

Innleder: Professor dr.jur. Erling Selvig

Kl. 10.30 Kaffe

” 11.00 *Sakkyndige dommare og/eller sakkyndige partsvitner.*

Innledere:

Retspræsident Hans Topsøe-Jensen, København

Chefsrådmann Frank Witt, Göteborg

Advokat Bent Nielsen, København

Diskusjon.

Kl. 12.30 Lunch

BILAGA 2

Oversikt over onsdagsseminarene i 1981

		Deltagere:	
		norske	ikke/ norske
4.2	Advokat Stephen Knudtzon: Rettslige problemer i forbindelse med dårlig bunkers.	28	15
18.2.	Professor jur.dr. Kurt Grönfors: Ansvaret för sjötransporterat gods under terminalperioderna.	21	25
11.3.	Kontorchef Jørgen Nørgaard: Juridiske hovedspørsmål i dansk petroleumsvirksomhet.	22	10
1.4.	Ekspedisjonssjef Knut Dæhlin: Entreprenørkontrakter som alternativ til utvinningstillatelse – noen rettslige hovedspørsmål.	3	47
29.4.	Advokat Clemment Endresen: Opplysningsplikt i sjøforsikring: omfang, reaksjoner og forhold til sikredes omsorgsplikter.	41	23
9.9.	Advokat Thom Borgen: Rettslige problemer i forbindelse med konservasjon i petroleumsvirksomheten.	33	18
23.9.	Amanuensis Nicolas Wilmot: UNCTAD's revisjon av sjøforsikringsretten.	19	19
7.10.	Stud.jur. Marius Gisvold: Forsknings- og utviklingskontrakter i petroleumsvirksomheten (Seminaret holdt i Stavanger)	39	3
21.10.	Høyesterettsadvokat Hans Peter Michelet: Certepartimessige problemer når skipet blir brukt som lagerskip.	20	10
11.11.	Advokat Per Schøyen: Normpriser ved skattlegging av petroleumsutvinning.	40	2
2.12.	Direktør Knud Pontoppidan og direktør Tom Vadholm: Skandinaviske borerigger på fremmed sokkel.	40	50

*BILAGA 4***Marlus er kommet med følgende hefter i 1981:**

60. Kurt Grönfors: Ansvar for sjötransporterad gods under terminalperioderna. 38 s.
61. Ulf Björkstedt: Varvets ansvar för anlåtande av självständiga medhjälpare. 65 s.
62. Reinhard H. Ganten: The international system for compensation for oil pollution damage. An assessment based on the experience of the International Oil Pollution Compensation Fund. 30 s.
63. Knut Dæhlin: Entreprenörkontrakter som alternativ til utvinningstillatelse, sett fra en juridisk synsvinkel. 40 s.
64. Stud.jur. Trine-Lise Wilhelmsen: Illusjoner og realiteter i franchisereglene ved kaskoforsikring av skip. 150 s.
65. Advokat Clement Endresen: Omsorgsplikt i sjøforsikring. Omfang, reaksjoner og forholdet til sikredes omsorgsplikter. 30 s.
66. Univ.stipendiat Erling Eide: Petroleumsøkonomiske notater. 30 s.
67. Høyesterettsadvokat Hans Peter Michelet: Charter Party Questions when Vessels are used for Storage. 13 s.

Bøker utkommet på Sjørettsfondet i 1981:

Rederi og kapitaltilførsel. Hovedproblemer i moderne rederifinansiering. 559 s.

(Dobrowen, Mellbye, Ryssdal og Rønning).

Innføring i petroleumsrett. 103 s.

(Bull, Krokeide, Kaasen og Selvig)

Forurensningsansvar i oljevirkosomheten. XVII + 357 s. + Summary in English 13 p.

(Hjort og Meyer)

BILAGA 5

Hovedpunkter i årsberetningen 1981

1. Instituttets "nordiske" budsjett var i alt

N. kr. 1.147.812, som ble disponert i samsvar med budsjettet. *Personalet* med fast tilknytning til Instituttet bestod av 7 forskere, 1 administrasjonssekretær, 2 kontoransatte og 2 vit. assistenter i halvdagsstilling.

Ved Avdeling for Petroleumsrett som ble opprettet 1. januar 1981 arbeider det fast 1 forsker, 2 vit. assistenter i halvdagsstilling og 1 kontoransatt. I tillegg har avdelingen knyttet til seg forskere som arbeider med prosjektet av petroleumsrettslig art.

Til *stipendier* ble i alt bevilget N. kr. 175.000. I løpet av året oppholdt 5 forskere og 22 studenter seg ved Instituttet med stipendium. Dessuten var 3 forskere og 15 studenter ved Instituttet uten stipend fra Instituttet. I alt utgjør dette 3.770 gjestedager.

3. Undervisning og seminarer

Det blev ved Instituttet holdt forelesning på 80 timer sjørett og 70 timer petroleumsrett. I tillegg er avholdt 11 onsdagsseminarer med norske og ikke-norske deltagere, og seminarer for nordiske dommere med i alt ca. 60 deltagere.

Det 3. nordiske dommerseminar i sjørett ble avholdt i København 26. – 29. september, som samlet 45 deltagere.

Kontaktseminar for tidligere stipendiater ble avholdt 11. november i Stockholm hvor 30 deltagere var tilstede. Instituttets medlemmer har holdt foredrag og deltatt i en rekke seminarer m. v. arrangert av andre institusjoner.

4. Publikasjoner

Instituttets forskere har utgitt tre bøker, samt et ikke obetydelig antall tidsskriftartikler m. v.

Instituttets småskiftserie *Marlus* er kommet med 8 hefter i 1981.

Nordiska geoexkursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska geoexkursioner till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK 1205 København K
Tel. 1147 11

B. Startår

1964

C. Syfte

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom geologi och naturgeografi en inblick i den miljö i fråga om vulkaner, glaciärer och andra geomorfologiska agentier, som Island erbjuder. Denna miljö är unik, inte bara för Norden utan nära nog för hela jorden. De nya banbrytande upptäckterna inom geologien och geofysiken som sammanfattas i begreppen *World rift system*, *plate tectonics* and *ocean floor spreading*, har i hög grad ökat Islands geovetenskapliga betydelse. Härtill kommer att de senaste årens – och alltså pågående – geologiska händelser i Mývatn-Krafla-området i norra Island på ett utomordentligt sätt belyser dessa nya begrepp. Deltagarna får stifta bekantskap med den elektroniska mätningssapparat, som har utvecklats av isländska tekniker och vetenskapsmän (tilt-meter). De senaste årens internationella forskning angående Islands glaciärer har lett till att det framkommit teorier, som gett en ny inriktning åt den kvartärgeologiska och geomorfologiska utforskningen av tidigare nedslagsområden i Norden. Under exkursionerna erbjuds deltagarna tillfälle att bekanta sig med och värdera dessa teorier på fältet. Det finns också möjlighet att ta ställning till de två huvudteorierna om glacial avsmältning, den frontala och den areala, på sydlandets glaciärer. Denna del av exkursionen bidrar till en förståelse av den process, som ägde rum då isskorpan över Skandinavien och det övriga Nordeuropa smältes. Island erbjuder också i hög grad på möjligheter att undersöka verkningsen av exogena processer, t. ex. vindens och nederbördens effekter, på grund av den tunna vegetationsytan.

De genom de nordiska geoexkursionerna vunna erfarenheterna förut-sätts kunna stimulera forskning och undervisning inom respektive hemland där antingen motsvarande processer väl en gång funnits, men inte längre är verksamma, eller arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare än i Island. I avsikt att öka effektiviteten av exkursionerna anordnas fr. o. m. 1977 en förberedande informationsdag för exkursionsdeltagarna i varje land. Denna introduktion har visat sig vara mycket värdefull emedan deltagarna på detta sätt presenteras för den teoretiska och vetenskapliga bakgrunden för årets exkursion och får upplysning om olika praktiska arrangemang.

Formellt fick verksamheten en fastare struktur när Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställde bestämmelser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen av verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör om möjligt utses så, att de båda vetenskapliga huvudriktningar som omfattas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté; dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagare i exkursionerna, varvid huvudansvaret för exkursionernas genomförande hela tiden legat på Sigurdur Thorarinsson.

Kultursekretariatet fungerar som sekretariat för styrelsen m. m.

2. Styrelsens sammansättning

Lektor Asger Ken Pedersen	(D)
Lektor Johannes Krüger	(D)
Professor Kaarlo Neuvonen	(SF)
Professor Olavi Granö (vice ordförande)	(SF)
Professor Sigurdur Thorarinsson (exkursionsledare)	(I)
Professor Thorleifur Einarsson	(I)
Forstekonservator Johannes A. Dons (ordförande)	(N)
Cand. real. Kari Garnes	(N)
Professor Roland Gorbatshev	(S)
Professor Valter Schytt	(S)

3. Personal (under de år då det arrangeras exkursioner)

En exkursionsledare och 2–3 vetenskapliga medhjälpare

4. Revisorer

Riksrevisionen i Köpenhamn

E. Verksamhet

Ministerrådet beslöt då kulturbudgeten för år 1980 antogs, att geoexkursionerna i fortsättningen bara skulle arrangeras vartannat år. Beslutet medförde att det inte arrangerades någon exkursion år 1981.

Exkursionerna varar vanligen ca. 14 dagar.

Antalet deltagare per år är 25, varav 10 från Sverige och 5 från vardera Danmark, Finland och Norge. Vartannat år är exkursionen huvudsakligen vulkanologisk-petrografiskt inriktad; vartannat år är inriktningen naturgeografisk/glaciologisk/kvartär/geologisk. I ovan anförda lista över styrelsens sammansättning representerar den först nämnda ledamoten för varje land den vulkanologisk-petrografiska, den andra den glaciologiska/kvartärgeologiska inriktningen.

Enligt ministerrådets nya beslut skall exkursionerna igen arrangeras årligen från år 1982.

Isländskt deltagande i exkursioner och geovetenskapliga möten i Skandinavien

Under senare år har det årligen reserverats en del av exkursionsmedlen för att ge möjlighet för isländska geologi- och geografistuderanden samt yngre forskare att delta i exkursioner och geovetenskapliga möten i Skandinavien.

Även om det under 1981 inte arrangerades någon exkursion, har isländska geologer haft tillfälle att delta i arrangemang i de övriga nordiska länderna.

I år blev "Resestipendier till isländska geologer" använt som bidrag till en exkursion till Oslo-området för 35 geologi- och geografistuderanden. Exkursionen varade från 29 maj till 6 juni. På exkursionen fick deltagarna en god översikt över Oslofältets geologi, likaså över geologiska förhållanden i Östfold, Vestfold och runt Mjøsa. Geograferna var på 3 dagars exkursion till Telemark, medan de övriga dagarnas program var gemensamt för alla deltagare. Exkursionens arrangör var docent Svein Manum och gruppen leddes av norska geologer, förstekonservator Johannes Dons under 2 dagar professor Steinar Skjeseth 2 dagar, förste amanuens Ellen Roaldset 1 dag, amanuens Johan Naterstad 1 dag, geolog Tom Andersen 1 dag, och geograf Öyvind Björkman 4 dagar. De isländska ledarna var professor Thorleifur Einarsson och lektor Gudrún Ólafsdóttir.

F. Framtidsplaner

På styrelsens förslag beslöt ministerrådet i januari 1981 (MR 1/81), som nämnts ovan, att geoexkursionerna från 1982 åter kan arrangeras varje år i enlighet med hittillsvarande funktionsordning. Styrelsen mottog medde-

landet härom med stor belåtenhet, eftersom den hade dokumenterat att en omläggning skulle leda till oöverskådliga konsekvenser för geovetenskaplig forskning och undervisning.

Styrelsen har inga planer på några radikala ändringar av exkursionernas uppläggning och förlopp, som i allt väsentligt har varit tillfredsställande. Mindre ändringar har successivt gjorts på grundval av de inhämtade vetenskapliga eller praktiska erfarenheterna. 1975 ändrades de vulkanologisk-petrografiska exkursionerna på så sätt att också de östisländska plateaubasaltområden togs med. Likaledes planeras de glacialologiska/kvartärgeologiska exkursionerna fr. o. m. år 1982 att ändras så att Vatnajökull och dess utlopp göres föremål för noggrannare undersökningar och studier.

Som konsekvens av nämnda principiella inställning avser styrelsen inte inom den närmaste framtiden att ansöka om medel för att utvidga verksamheten. Man söker enbart om tillräckliga medel för att upprätthålla status quo. I detta sammanhang vill styrelsen rikta uppmärksamheten på ett problem som har stort inflytande på verksamheten. Bl. a. på grund av oljeprisstigningarna och starka fluktuationer i valutakurserna för dollar (utgifterna i Island avräknas i dollar) har omkostnaderna under de senaste åren för exkursionernas centrala utgiftsposter dvs. flygresor, kost och logi avsevärt stegrats.

En mekanisk reglering enligt de gängse prisstigningsnormerna skulle markant reducera exkursionsverksamheten. Styrelsen har därför varit tvungen att utarbeta en alternativ budget, som tentativt tar hänsyn till denna speciella prisutveckling, inklusive den starka isländska inflationen. Denna budget är som följer:

	<i>dkr</i>
1. Resekostnader för exkursionsdeltagarna	125 000
2. Exkursionsomkostnader i Island	216 000
3. Honorar till exkursionsledaren	40 000
4. Övriga honorar	15 000
5. Resestipendier till isländska geologer	25 000
6. Styrelse	35 000
7. Informationsdagar (introduktion t. ex.)	15 000
Totalutgifter 1983	dkr 471 000

Nordiskt kollegium för ekologi

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för ekologi
c/o fil. lic. Pehr H. Enckell
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Tel.: 46 46 148188

B. Startår

1976 (1964 startade Nordiskt kollegium för terrester ekologi).

C. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

D. Organisation

1. Administration

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1981

Prof. Pétur M. Jónasson (v. ordf.)	D
Prof. Seppo Euro	F
Prof. Agnar Ingólfsson	I
Prof. Arne Semb-Johansson	N
Prof. Per Brinck (ordf.)	S
Kollegiets sekreterare: Pehr H. Enckell	S

3. Kollegiets personal

En sekreterare, deltid
En räkenskapsförare, d:o

4. Revisor

Auktoriserad revisor Sven Bogren,
Stortorget 9, S-211 22 Malmö

E. Verksamhet

Kollegiet har under året avhållit två sammanträden, i Tromsø och Göteborg.

Aktiviteterna har under året varit följande (avhållna eller initierade):

Kurser

1. Field experiments in vertebrate ecology (Uppsala)
2. Kvartär biostratigrafi med paleoekologisk inriktning (Lund)
3. Sjöar och sjöbildning på Åland (Husö)
4. Arthropod behavioural ecology (Öland)
5. Biological effects of stream regulation in Scandinavia (Umeå)
6. Interactions between microorganisms and other organisms in different environments (Lund)
7. Orientation mechanisms in invertebrates (Umeå)
8. Ecological aspects of acoustic signals in animals (Odense)
9. Growth dynamics of plants (Stockholm)
10. Predation and competition in vertebrate communities (Lund)
11. Spacing patterns in birds and mammals – causes and consequences (Grimsö) (81/82).

Symposier

1. Theoretical ecology (Oslo)
2. Biogeography of northern islands (Åland)
3. Nordisk markökologi på 80-talet – teori eller empiri? (Lammi) (parallellt med ett finsk-sovjetiskt symposium)
4. Ecology in Tromsø (Tromsø)
5. Ecology in Gothenburg (Göteborg)
6. Limnic primary production and feeding strategies in animals (Uppsala; tillsammans med Svenska Föreningen Oikos)
7. Nordiska Skogsvattensymposiet (Färna)

Anslag för grupparbeten och individuella arbeten

Två enskilda arbetsuppgifter och ett stort grupparbete har fått stöd. Vidare har det stora nordiska projektet "Ekologi i Thingvallavatn, Island" stötts av kollegiet, som utsett en arbetsgrupp att koordinera programmet.

Stipendier

Sammanlagt fjorton stipendier av växlande storlek har delats ut, varav en del inom ramen för samarbetet med British Ecological Society.

Övrig verksamhet

En av årets kurser har anordnats i samarbete med Nordiskt kollegium för viltforskning (nr 11). Planeringen av det tredje ekologiska symposiet (Lund 1983) har inletts i samarbete med Nordiska Föreningen Oikos och organisationer i flera utomnordiska länder. Kollegiet deltar också i planeringen av "Second international symposium on regulated streams" (Oslo 1982) och ett av leden i förberedelserna var kursen "Biological effects on stream regulation in Scandinavia" (Umeå).

Kontaktbladet NORDECOLs utgivning har fastlagts till fyra häften per år med regelbunden utgivning.

F. Framtidsplaner

1) Kollegiet ser fortfarande ett samarbete med Nordiskt kollegium för viltforskning och de biologiska delarna av det marina forskarutbildningsprogrammet (framfört allt Nordiskt kollegium för marinbiologi) som ytterst önskvärt, framför allt ur planerings- och rationaliseringssynpunkt.

2) Den ekonomiska åtstramningen gör att kollegiet fr. o. m. 1983 inom ramen för tillgängliga resurser avser att kraftigare prioritera vissa typer av aktiviteter, medan andra får mindre stöd. Bl. a. kursverksamheten, stipendieverksamheten och informationen kommer att föras fram bättre. Samarbetsprojekt kommer att prioriteras jämfört med enskilda projekt.

3) Kollegiet kommer att mera betona den katalyserande, initierande och planerande aspekten av olika projekt ("seed money"), medan total kostnadstäckning av projekt inte kommer att förekomma. I detta sammanhang är informationen om andra finansieringsmöjligheter av stor vikt och kontakter med andra anslagsgivare kommer att etableras starkare (kollegiets informationsdel har här också en viktig uppgift).

4) Den stora ökningen av anslagsäskanden till kollegiet från nordiska ekologer kan ses på flera sätt. Ett ökat intresse från de forskarstuderandes sida är t. ex. uppenbar. Ett ökat antal institutioner med ekologisk inriktning gör också att kollegiets kursmedel blir allt mer attraktiva, eftersom de kurser som anordnas inte är totalfinansierade. En fortgående breddning av kollegiets intressesfär är en i sammanhanget betydelsefull faktor. Kultursekretariatets aktiviteter på miljö- och resursområdet har fått en kraftig respons, vilket bl. a. medfört en ökning av ansökningar inom detta fält till kollegiet.

5) Växande problem som inte kan lösas genom åtgärder från kollegiets sida är samarbetet med miljövard och tillämpad ekologi å ena sidan, och internationaliseringen av forskarutbildningen å den andra. Kollegiet vill fortsatt uppmana Kultursekretariatet till aktiva åtgärder inom dessa viktiga fält.

*G. Finanisering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget*

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. utfall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	73 380	65 000	65 000	68 000
Styrelse	32 390	31 000	31 000	32 000
Kontor	2 850	2 500	2 500	3 000
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	277 394	315 500	315 500	340 000
Summa kostnader	386 014	414 000	414 000	443 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	374 000	400 000	400 000	429 000
Räntor	12 227	14 000	14 000	14 000
Summa intäkter	386 227	414 000	414 000	443 000

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA)
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel. 11 16 86 el. 11 12 71

B. Startår

1967

C. Syfte

Formålsparagraffen i CINAs statutter af 17/11 1976 har følgende ordlyd:
Stk. 1. Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) er et videnskabeligt institut, der er oprettet med henblik på at fremme og styrke nordiske humanistiske og samfundsvidenskabelige asienstudier samt gennem forskning og tilvejebringelse af de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler at drive informations- og dokumentationsvirksomhed vedrørende Asien.

Stk. 2. Institutet har navnlig til formål at søge at koordinere asienforskningen og uddannelsen af asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande.

Stk. 3. Til disse formål og med formidling af kontakt og samarbejde mellem nordiske asienforskere for øje kan instituttet tage initiativ til eller deltage i fællesnordiske forskningsprojekter, konferencer, symposier og kurser. ligesom instituttet gennem stipendier og på anden vis skal søge at stimulere interessen for studier af og det almindelige kendskab til Asien i de nordiske lande.

D. Organisation

1. Administration

Institutet ledes af en styrelse bestående af 2 medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt 2 repræsentanter for instituttets personale. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem.

De nationale repræsentanter udnævnes af Nordisk Ministerråd. Perso-

nalets repræsentanter vælges af og blandt det fast ansatte personale ved instituttet, incl. forstanderen.

Udnævnelser og valg til styrelsen sker for en periode af 3 år. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted. Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand blandt de nationale repræsentanter. Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af et medlem fra hvert land, herunder formanden som er født medlem, samt en repræsentant for personalet. Styrelsens formand er tillige formand for udvalget.

Instituttets forstander udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen for en periode af indtil 4 år. Genudnævnelse kan finde sted. Forstanderen har ansvaret for instituttets daglige ledelse.

2. Styrelse

Styrelsens sammensætning pr 31/12 1981:

Professor Carl Thomsen		D
Professor Niels Steensgaard	(F)	D
Professor Jussi Aro (næstformand)		F
Docent Asko Parpola	(F)	F
Professor Per Kværne (formand)	(F)	N
Professor Henry Henne		N
Professor Siegfried Lienhard		S
Professor Göran Aijmer	(F)	S
Assistent Susanna Harald Hansen		CINA
Forskningsleder Karl Reinhold Hællquist	(F)	CINA

Suppleanter:

Lektor, cand. theol. H. Bernt Hansen		D
Mag. art. Ida Nicolaisen		D
Pol. mag. Helena Tuomi		F
Fil. lic. Kerkko Hakulinen		F
Første lektor Trygve Løvteit		N
Cand. philol. Elisabeth Eide		N
Fil. dr. Tomas Gerholm		S
Universitetslektor Kristina Lindell		S
Cand. jur. Poul Mohr		CINA
Exam. art. Anne Schlanbusch		CINA

(F) = medlem af forretningsudvalget

3. Personal

Forstander:	Professor Søren Egerod (honorarlønnet)
Forskningsleder:	Eric Grinstead
	Karl Reinhold Hællquist
	Poul Mohr
	Per Sørensen
	Bo Utas (orlov 1/4–31/12)

Forskningsassistent:	Marina Thorborg Frede Højgaard (vikar 1/4–31/12)
Forskerstipendiat:	Flemming Højlund (1/1–30/6) Stig Thøgersen (1/7–31/12)
Assistent:	Susanna Harald Hansen (deltid) Anne Schlanbusch (deltid)
Kontorassistent:	Leena Höskuldsson Lois Egerod (deltid) Lise Sode-Mogensen (deltid) Ida Pauls (deltid) Erik Skaaning (deltid)
Udstationeret personale fra Det kongelige Bibliotek:	
Bibliotekar:	Hanne Balsley (deltid)
Assistent:	Ib Norel Erik Skaaning (deltid)
Personale ansat på Det kongelige Biblioteks filial på CINA:	
Forskningsbibliotekar:	Kirsten Rønbøl Lauridsen Charlotte Rohde
Konsulent:	Huy Dong Shin
Studentermedhjælper:	Bent Lerbæk Petersen (deltid)

Endelig har cand. phil. Natalie Krasheninnikoff været tilknyttet instituttet som videnskabelig assistent siden 1/8 1980 som led i den danske stats foranstaltninger til afhjælpning af langtidsledighed blandt akademikere. Natalie Krasheninnikoff, der forlod instituttet med udgangen af april 1981, aflønnedes af den danske stat via arbejdsformidlingen. På samme måde har cand. mag. Jørgen Valentiner og cand. mag. Flemming Sørensen været tilknyttet instituttet 1/1–30/9 respektive 1/10–31/12.

4. Revisorer

CINAs regnskaber revideres af den danske rigsrevision.

E. Verksamhet

1. Koordination och rådgivning

CINA har under året, som ett led i sin koordinerande verksamhet fortsatt stått i förbindelse med nordiska universitet, institutioner och andra organisationer med verksamhet som rör Asien-frågor, däribland med andra nordiska institut och med de nordiska biståndsorganen.

På initiativ av CINA hade fem av CINAs vetenskapliga medarbetare ett inledande orienteringsmöte med direktör Sven Riskær och hans medhjälpare, vid Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene (IFU), Köpenhamn. Detta möte om gemensamma intressen och samarbete resulterade i att IFUs medarbetare haft personliga konsultationer med CINAs medarbe-

tare och börjat utnyttja CINAs samlingar. Efter förslag från IFU deltog en av CINAs medarbetare i ett thailändskt "Industry Promotion Seminar" i Köpenhamn

På anmodan av direktör Knud Erik Svendsen, Center for Udviklingsforskning, Köpenhamn, har CINA med denne på ett möte penetrerat samarbetsmöjligheter mellan dessa två institutioner bl. a. om forsknings- och seminarieprojekt och bibliotek.

Genom förmedling av Finlands ambassad i Köpenhamn besökte inte bara diplomatisk personal utan också forskare från Helsingfors institutet för diskussioner om forskningsbefrämjande och forskarkoordinerande verksamhet.

Samarbets- och samordningsfrågor mellan CINA och Utrikespolitiska institutet, Stockholm, CINA och SIDA, Stockholm, samt CINA och Statens invandrarverk, Norrköping, har behandlats vid möten på CINA samt konferenser med SIDAS Kontaktgrupp för utbildningsfrågor, KUF, i vilken en av CINAs medarbetare ingår.

I samband med förberedelserna för ett svensk-indiskt forskningssamarbete och forskarutbyte har diskussioner förts vid möten på SIDA och SAREC samt vid CINA med den nytilträdande förste sekreteraren vid Finlands ambassad i New Delhi, Mikko Pyhälä, och med prof. Sarvepalli Gopal, Jawaharlal Nehru University, New Delhi. Institutet var också representerat vid ett planläggningsmöte om svensk-indiskt forskningssamarbete. Mötet hölls på den konstvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet med deltagande av stadsplanerings- och arkitekturspecialister från Indien och Sverige.

I avsikt att samordna nordisk forskning med den forskning som pågår utanför Skandinavien angående Sydasiens deltog två av institutets medarbetare i 7th European Conference on Modern South Asian Studies, som anordnades 7–11 juli vid School of Oriental and African Studies i London. CINA fick uppdraget att anordna nästa europeiska Sydasienskonferens (1983).

I samma syfte deltog en annan CINA-medarbetare i den 6. internationella konferensen anordnad av Association of South Asia Archaeologists in Western Europe, Cambridge, 5–10 juli. CINA fick i uppdrag att anordna den 8. konferensen av detta slag år 1985.

CINA-medarbetare deltar i uppläggningsen av area studies vid Köpenhamns universitet beträffande regionerna Öst- och Sydostasien och Västasien. Eftersom CINA är upprättat efter engelska och amerikanska förebilder för institut för områdesstudier, följer CINA förslag av detta slag med stor uppmärksamhet. Inte minst är CINA intresserat av initiativ som lägger stor vikt vid utbildning, som är den enda del av områdesstudier CINA inte självt är inrättat för att utöva, med undantag av naturligtvis kurs- och rådgivningsverksamhet.

CINA har också efter anmodan från Østasiatisk institut vid Köpen-

hamns universitet avgivit ett yttrande om ett förslag till etablering av Öst- och sydöasiatiska områdesstudier vid Köpenhamns universitet.

Två av CINAs medarbetare blev personligt inbjudna till att delta i ett seminarium arrangerat av den danska statens humanistiska forskningsråd. Seminariet behandlade dansk forskning om Mellersta Östern och hölls på Sandbjerg Slott, Sønderborg.

En av CINAs medarbetare var med som observatör och rådgivare vid planeringsmöten anordnade av Centralinstitut for Orientalisk Filologi vid Köpenhamns universitet om områdesstudier omfattande Mellersta Östern. Medarbetaren fortsätter att delta i detaljplaneringen av dessa områdesstudier under vintern 1981–1982.

CINA har också aktivt verkat för ett samarbete mellan olika universitet i Norden där områdesstudier om Sydostasien bedrivs. På detta sätt har samarbete inletts mellan prof. Henry Henne, Bergens universitet, och "Projektgruppen för Asienstudier", Uppsala universitet. Denna senare grupp har producerat en 20-poängskurs avsedd för långdistansundervisning, med litteratur och bandade föreläsningar om politisk, ekonomisk och social utveckling i Sydostasien, som prof. Hennes studenter kommer att använda som direkt komplement till sina språkstudier. Likaså har Thai-afdelning, Østasiatisk institut, Köpenhamn, fått hjälp av CINA med kursplaner och litteraturlistor. Dessa har varit till nytta vid uppläggningsen av en föreläsningsserie om Sydostasien som hölls höstterminen 1981 vid Østasiatisk intitut, Köpenhamn.

CINA har aktivt deltagit i utarbetandet av förslag till att upprätta ett tvärvetenskapligt center för kvinnoforskning vid Köpenhamns universitet. CINA har dels bidragit med att skaffa fram kursplaner och litteraturanvisningar från övriga nordiska universitet där kvinnorstudier bedrivs, dels utarbetat förslag där undervisning och forskning om kvinnor i u-länder intar sin rättmätiga plats. Vidare har CINAs medarbetare i denna fråga varit initiativtagare till etableringen av en organisation för kvinnliga forskare och kvinnoforskare från samtliga fakulteter vid Köpenhamns universitet. Organisationen upprättades i november 1981. Samma medarbetare var också initiativtagare till bildandet av en nordisk organisation för kvinnliga forskare och kvinnoforskare. Ett av syftena med denna nordiska organisation var att kunna samordna och initiera forskningsprojekt på nordisk basis, likaså att främja samarbete mellan nordiska forskare som ägnar sig åt studium av u-länder och därvidlag speciellt asiatiska förhållanden. Vid upprättandet av denna organisation har både Center for Udviklingsforskning och Center for Samfundsvidenskabelig Kvindeforskning i Köpenhamn medverkat.

CINA har också medverkat i ett seminarium anordnat av SIDA, Stockholm, för att stödja forskare från Institute of Development Studies, University of Sussex, England, i ett projekt om "The Role of Women". Som första led i detta projekt, stött av SIDA, hölls ett studieseminarium om

''Women Workers in Tourism and Export-oriented Industries in Southeast Asia'' den 16 nov. – 11 dec. 1981 i Sri Lanka. Som representant för SIDA skickades en medarbetare från CINA för att övervara delar av seminariet, framlägga ett papper samt avlämna skriftlig rapport till SIDA.

En medarbetare från CINA har tillsammans med Christina Nordin från Kulturgeografiska institutionen vid Göteborgs universitet, i Oslo katalogiserat docent Aadel Brun Tschudis efterlämnade boksamling samt helt gått igenom och ordnat hennes stora samling av film och diabler. Man har från norsk sida givit uttryck för att detta varit till stor hjälp för Østasiatisk institutt och Geografisk institutt vid Oslo universitet.

En av CINAs medarbetare var med som bedömare av prov för auktoriserade översättare i persiska anordnat av Sveriges kommerskollegium.

CINA har med Forskningspolitiska institutet i Lund etablerat ett samarbete i fråga om beställningar av kinesiska tidningar och tidskrifter för att kunna undvika dubbleringar och totalt få ett större informationsutbud. Förutom med Forskningspolitiska institutet i Lund har CINA också försökt koordinera sådan verksamhet med Aarhus universitet, Østasiatisk institutt, som från CINA mottagit svåråtkomlig information om kinesiskt material. En av CINAs medarbetare har vid ett forskningsuppehåll vid School of Oriental and African Studies, London University, upprättat en förteckning över svåråtkomliga men relevanta och aktuella kinesiska tidningar och tidskrifter.

CINAs föreståndare har under 1981 på inbjudan besökt systerinstitutioner i den kinesiska Folkrepubliken och Korea, där han fört förhandlingar om fortsatt och utvidgat samarbete speciellt i fråga om resursutbyte och konferensverksamhet. I liknande syfte har han också besökt Thailand och Taiwan.

2. Konferenser och symposier

Den planerade konferensen om Våtrisodling och samhällsförhållanden i Sydostasien genomfördes den 24–27 november på den nordiska folkhögskolan i Kungälv, Sverige, i samarbete med en grupp forskare och studenter från de historiska och socialantropologiska institutionerna vid Göteborgs universitet. Det var emellertid nödvändigt att tillföra extrapengar från en avlyst konferens (se nedan) på grund av prisstigningar. Ungefär 35 forskare och studenter från Danmark, Norge och Sverige deltog. I förväg hade det utarbetats huvudrapporter om tidiga riskulturer, riset i folkloristiska och etnografiska sammanhang, risökologi, jord-vatten och makt. Utöver detta ramlades ett 20-tal skriftliga inlägg som diskuterades tillsammans med rapporterna. En hel dag ägnades åt att diskutera risets roll i utvecklingsstrategierna.

En av CINAs medarbetare deltog både med förslag till konferensprogram, planläggning och genomförande av en intern konferens om problem förknippade med båtflyktingarna från Sydostasien. Konferensen anord-

nades i Norrköpingstrakten, 18–19 februari, av de nordiska flyktingorganisationerna. Utifrån erfarenheterna från detta möte fortsätter CINA sin planering för en konferens om båtflyktingarna från Sydöstasien. Samtidigt har CINA börjat dokumentera material om flyktingar samt material, som används i andra länders modersmålsundervisning om flyktingar.

Av ekonomiska skäl har den planerade konferensen om gamla och sjuka i Oceanien uppskjutits. Intresset har visat sig vara stort, och konferensen skulle ha arrangerats i samarbete med Nordisk gerontologisk förening. Rapporter hade redan avviserats från olika europeiska länder, inklusive de nordiska. Denna konferens var också avsedd att stimulera ny forskning i Norden, eftersom huvudparten av denna forskning pågår i USA.

CINA konstaterar att de senaste årens prisstigningar har gjort det svårt att genomföra mer än en konferens per år inom de givna budgetramarna, i skarp kontrast till för endast ett par år sedan då det var lätt att genomföra två till tre större arrangemang per år.

Just nu är CINA i samarbete med Institutionen för österländska språk, avd. för östasiatiska studier, Lunds universitet, sysselsatt med planeringen av en tvärvetenskaplig konferens om Sydöstasiatisk folklöre. Tillsammans med Uppsala universitet, Institutionen för afro-asiatiska språk, planerar CINA att hålla en konferens om Khorasan – Historisk kontinuitet i gränslandet mellan Central- och Västasien (gränsområdena mellan Iran och Afghanistan).

3. Gästforskare och gästföreläsare

CINAs gästforskarprogram möjliggjordes genom ett specialanslag och började år 1980 med ett besök av professor R.N. Dandekar från Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona, Indien. Han deltog i ett större seminarium arrangerat av professor S. Lienhard, samt höll gästföreläsningar på flera platser i Norden, samtidigt som han lärde känna indologisk forskning där.

Det andra stipendiet för 1980 blev på grund av förseningar utnyttjat först under 1981 av en kinesisk gästforskare som samarbetade med Forskningspolitiska institutet, Lunds universitet.

Det första stipendiet för år 1981 tilldelades professor S. Sarma, Sri Venkateswara University, Tirupati, Indien, som i en månads tid deltog i ett forskningsarbete på Avdelningen för asiatiska och afrikanska språk och kulturer, Helsingfors universitet. Därefter gästade professor Sarma Stockholm, Göteborg, Oslo och Köpenhamn.

Det andra stipendiet för år 1981 tilldelades professor S. Gopal, Department of Modern History, Jawaharlal Nehru University, New Delhi, för att han skulle deltaga i en workshop i Danmark anordnad av UNESCO om *The Cultural Dimension in the Development Process*, och dessutom gästföreläsa i Köpenhamn, Bergen, Oslo, Göteborg, Stockholm och Helsingfors. På grund av engagemang för den indiska regeringen har professor

Gopal bett att få uppskjuta sitt besök som gästforskare till början av år 1982.

Om gästforskarprogrammet skall ge fullt utbyte både för de asiatiska gästforskarna och för deras nordiska forskarkolleger bör vistelserna inte vara kortare än 2 månader. På grund av de stigande kostnaderna för flyg och hotell är det endast med stor svårighet möjligt att inom nuvarande budgetramar genomföra planerna.

4. Publikationer

CINA utger fortsatt sitt *Annual Newsletter of the Scandinavian Institute of Asian Studies*. Under året utkom nummer 14, som distribuerades till cirka 2 400 adressater över hela världen. Denna publikation informerar om CINAs verksamhet och introducerar nordisk Asien-forskning för en internationell publik.

Vidare fungerar institutet som redaktion för den vetenskapliga tidskriften *Acta Orientalia* som utges av de nordiska ländernas orientaliska sällskap med bidrag från de nordiska forskningsråden och Finlands Akademi. Tidskriften redigeras av CINAs föreståndare och årets volym är nummer 42.

Institutet utger två vetenskapliga skriftserier, en *Monograph Series* och en serie *Studies on Asian Topics*. Båda serierna säljs genom Curzon Press, London.

Under 1981 har följande titlar i monografiserien utkommit:

K. G. Izikowitz och P. Sørensen (eds.): *The Hous in East and South East Asia* (nr 30).

C. Harbsmeier: *Aspects of Classical Chinese Syntax* (nr 45).

D. P. Agrawal: *The archaeology of India* (nr 46).

Under året har ett reviderat nytryck utgivits av

R. Johansson: *Pali Buddhist Texts – Explained to the Beginner* (nr 14).

Mindre studier, samlingsvolymmer, bibliografier och liknande ingår i serien *Studies on Asian Topics*. Under 1981 har utkommit:

E. Baark och J. Sigurdson (eds.): *India-China Comparative Research. Technology and science for development* (nr 3).

Publikationen *Asienstudier i Norden* föreligger i heloriginal men utgivningen har av finansiella skäl försinkats.

5. Stipendier

Som efterträdare till CINAs forskarstipendiat för det akademiska året 1980/81 cand. mag. Flemming Højlund, Århus, utsåg institutets styrelse för året 1981/82 cand. mag. Stig Thøgersen, Århus, som utnyttjar stipendiet för att göra en undersökning av undervisningsmaterial i Skandinavien för klass 1–12 om Kinas och Japans historia och samhällslära.

Institutet utdelade vidare 15 stipendier för studie- och forskningsuppehåll i Asien till ett samlat belopp på 145 600 dkr. Dessa stipendier, som

fördelades på grundval av 55 ansökningar, hänför sig till följande ämnesområden: ekonomisk historia (1), socialantropologi (2), historia (3), religionsvetenskap (4), litteraturvetenskap (2), språkvetenskap (2) och sinologi (1). Stipendiaternas studier utföres i 10 länder: Turkiet, Egypten, Burma, Thailand, Pakistan, Indien, Malaysia, Kina, Tibet och Japan.

Institutet utdelade också 18 kontaktstipendier till ett samlat belopp på 50 000 dkr för kortare studieuppehåll vid CINA eller annan institution i de nordiska länderna. Stipendierna fördelades på grundval av 27 ansökningar och hänför sig till följande ämnesområden: etnografi (1), kultursociologi (1), historia (2), religionsvetenskap (1), sinologi (1), statskunskap (6), ekonomisk historia (1), jämförande språkforskning (1), socialantropologi (1) och internationell politik (1).

6. Bibliotek och dokumentation

Biblioteket har utarbetat accessionslistor för år 1980. Mångfaldigande och distribution av listorna kan ske först när de nödvändiga medlen härtill finns att tillgå. Manuskriptet till supplementet till bibliotekets systematiska katalog (*Subject Catalog*) är färdiggjort. En ny utgåva av *Cumulative List of Periodicals* förbereds. Tryckning och utskickande av dessa publikationer har försenats p. g. a. att den danska kronan sjunkit 30–40% i värde gentemot den amerikanska dollarn under det senaste året, vilket inte minst har drabbat biblioteket hårt.

Biblioteket håller på att göra en slutgiltig och fullständig registrering av *Far Eastern Economic Review's* arkiv och gör dessutom en revision i samband med utflyttningen av den mycket stora samlingen av kinesisk lokalhistoria till annexet på Store Kannikestræde. Utlåningen till nordiska bibliotek och institutioner har kontinuerligt ökat och läsesalen har i stigande grad utnyttjats. Biblioteket har också i större grad än tidigare fått besvara muntliga och skriftliga förfrågningar om vägledning i litteratursökning och bibliografiska frågor, i första hand från de nordiska länderna, men också från t. ex. USA, Ungern och Filippinerna samt dessutom haft besök från andra nordiska bibliotek. Bibliotekarien har haft informella samtal med DANIDA om ett närmare samarbete i framtiden. Ett formellt möte kommer att hållas längre fram. Bibliotekarien har bl. a. deltagit i ett besök på Danmarks Radio, Urdu News Section. Hon har också medverkat i en UNESCO-workshop om "Cultural Dimensions in the Development Process".

En forskningsbibliotekarie vid Det kongelige Biblioteks filial på CINA har deltagit i diskussioner om ett europeiskt bibliotekssamarbete på ett möte i Leiden anordnat av European Association of Chinese Studies.

Bibliotekssamarbete har inletts mellan Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene (IFU), Köpenhamn och CINA.

Det av SAREC (Swedish Agency for Research Cooperation with Developing countries) finansierade projektet "documentation on Vietnam" är

avslutat. På grund av utvecklingen av dollarkursen, som inneburit en väsentlig fördyring av fjolårets beställningar, har projektet saknat medel till att utge den bibliografi, som utåt markerar projektets avslutning. Sedan projektet inleddes har handbokssamlingen om Vietnam vuxit från knappt 200 till drygt 800 titlar, liksom CINAs samling av primärmaterial om Vietnam nått en storlek som tål jämförelse med CINAs motsvarande samlingar om Kina, bl. a. genom förvärv av Harvard-Yenching Library's samling av amerikanska regeringspublikationer om Vietnam, däribland speciellt översättningar från vietnamesiska. Material från Social Science Information Institute, Hanoi, fortsätter att komma.

CINA har med glädje noterat att en rapport till den danska statens samhällsvetenskapliga forskningsråd ("Dansk Samfundsvidenskabelig Kina-Forskning i 1970'erne. Status og perspektiver"). Köpenhamn, december 1980) framhållit att institutets samlingar om det moderna Kina håller en internationell standard.

Den löpande dokumentationen av politisk och ekonomisk utveckling i form av tidskrifter, småtryck, tidningsartiklar, radioavlyssningsrapporter, o. s. v., ger ständigt växande materialsamlingar för information om och utforskning av de asiatiska staternas aktuella situation. Biblioteket har vidare genom året som gåva eller i byte mottagit ett stort antal duplicerade rapporter och avhandlingar. Dessa publikationer behandlas som vanliga böcker vad angår uppställning och katalogisering. Det innebär också att de upptas i den danska accessionskatalogen och därigenom blir lättare att lokalisera.

7. Information, handledning och forskning

Institutets informationsverksamhet ingår i den dagliga rutinen. Under året har personalen fortlöpande, som svar på hänvändelser vid besök på institutet eller på annat sätt, givit och förmedlat information och handledning på ett stort antal områden. I många fall ger institutets forskare också mer sammanhängande och långvarig vetenskaplig handledning på sina respektive specialområden, bl. a. i samband med CINAs kontaktstipendiater uppehåll vid institutet.

I sammanhang med denna verksamhet står medarbetarnas egen forskning, som berör ämnen inom japansk litteratur, koreansk folklöre, sinologi, kinesisk juridik, ekonomi, demografi, utrikeshandel och utrikespolitik, sydöasiatisk och främreorientalisk arkeologi, databehandling av asiatiskt språkmaterial, teknologi och utvecklingsstrategi i Kina och Sydasiens, indisk och pakistansk samtidshistoria och politik, kvinnans ställning i Kina och Sydostasien, iranistik, islam och politisk utveckling i Mellanöstern. Resultaten offentliggörs i nationella och internationella vetenskapliga publikationer.

Genom föreläsningar, deltagande i kurser och konferenser, tidnings- och tidskriftsartiklar, framträdanden i radio och television, o. s. v., har institu-

tets forskare sökt sprida kunskaper om olika aspekter av asiatisk kultur och samhällsutveckling. En del av denna verksamhet har varit inriktad på allmänna och långsiktiga frågor, men mycket har också varit påkallat av den våldsamma och kritiska händelseutveckling som under året ägt rum i flera delar av Asien.

I samarbete med Folkrepubliken Kinas ambassad i Köpenhamn anordnade CINA den 5–20 november en minnesutställning om den kinesiske socialrealistiske författaren Lu Xun. En del av materialet till utställningen lånades ut av Det kongelige Bibliotek, Köpenhamn.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	1 868	1 823	2 032	1 940
Styrelse	37	38	38	42
Kontor	172	172	172	189
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	523	639	727	703
Övrigt:				
Summa kostnader	2 600	2 672	2 969	2 874
<i>Intäkter</i>				
Anslag	2 513	2 659	2 659	2 860
Lönestegr. komp.	145	91	91	15
Övrigt	256	0	219	15
Summa intäkter	2 914	2 750	2 969	2 875

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk kollegium för fysisk oceanografi
Geofysisk institutt
Allégatan 70
N-5014 Bergen – Universitetet

B. Startår

1965

C. Formål

Kollegiets oppgave er å ivareta samarbeid mellom de nordiske universiteter i spørsmål om forskning og undervisning innenfor fysisk oceanografi. Dette skjer bl. a. ved å arrangere felles nordiske forskningsprosjekter, å gi støtte til symposier og konferanser og ved utveksling av forskere, samt utdeling av stipendier til unge forskere.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Kollegiet består av en representant for hvert av de deltagende land.

2. Kollegiets sammensetning pr. 31.12.81:

Professor Odd H. Sælen (formann)	N
Professor Herman G. Gade	N
Professor Gunnar Kullenberg	D
Lektor Niels Højerslev	D
Professor Juhani Virta	F
Dosent Pentti Mälkki	F
Professor Gösta Walin	S
Lektor Johan Rodhe	S
Sekretær:	
Førstesekretær Karen-Sofie Olsen	N

vil ha deltagelse fra Univesitetet i København. Etter planen skal man ta opp den strømmåler-rigg som ble utsatt ved Jan Mayen i mars, samt foreta lysmålinger under overfarten.

Lærermøte i Oslo 13–14 januar 1981. Et møte mellom lærere i oseanografi i Danmark, Finland, Norge og Sverige med 10 deltagere ble avholdt i Oslo 13–14. januar 1981. Dette var det tredje lærermøte i kollegiets regi. Møtene blir holdt for å utveksle erfaringer om den lavere undervisningen, utveksle undervisningsmateriell m.m. Disse møtene føles viktige fordi institusjonene står alene i hvert land (unntagen i Norge).

Partikler i havet: Møtet vl bli holdt i november d. å.

Oljedriftssymposium: Det har vært avholdt møte i arbeidsgruppen som forbereder oljedriftssymposiet som skal holdes i 1982.

Stipendiater: Kollegiet har hatt følgende stipendiater: 4 svenske (hvorav én kun i 3 måneder og én med halvt stipendium), 2 danske (hvorav én fra 1. juli) og én fra Færøene (halvt stipendium).

F. Fremtidsplaner:

1982

Et oljesymposium er planlagt. Hensikten med symposiet er å samle vitenskapsmenn fra de nordiske land for å diskutere og evaluere de forskjellige muligheter for å sette opp modeller over oljebevegelser i de marine omgivelser med henblikk på praktisk varsling. Kollegiet planlegger likeledes et seminar om turbulent mixing. Prosjektet om nordisk samarbeid i Norskehavet/Færøyområdet skal fortsette, likeledes Skagerak.

Endel publikasjoner er utsendt i løpet av 1981 i forbindelse med kollegiets arbeid, herav noen stipendiatarbeider. Som det hittil har vært sedvane, er utgiftene i forbindelse med publikasjonene betalt av de respektive institutter.

G. Finansiering og økonomi:

Kollegiets midler er bevilget av Nordisk Ministerråd alene.

3. *Personale:*

Kollegiet har til stadighet hatt minst 5 stipendiater, hvis lønn utbetales i henhold til overenskomst ved de institutter hvor stipendiatene har sin tilknytning. I tillegg har kollegiet engasjert sekretærhjelp og tidvis timelønnet assistanse.

4. *Revisorer:*

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen, hvor regnskapene føres, foretar revisjon av kollegiets regnskaper.

E. *Virksomhet 1981:*

Kollegiet har hatt 2 møter, ett i Helsingfors i mai hvor særlig symposier og prosjekter ble drøftet, og ett i København i september. På møtet i september ble bevilgningen for 1982 fordelt og budsjettet for 1983 samt ansettelse av stipendiater drøftet. Videre planla man forskningsprosjekter for 1982 og 1983, og foretok valg av ny formann, dosent Pentti Mälkki.

Skjomen: Det nordiske prosjekt "Skjomen 1981" er en fortsettelse av de undersøkelser som ble påbegynt i 1980. Hovedtemaet er bunnstrømsdynamikk ved dypvannsfornyinger i en terskelfjord. Som kjent foreligger det en fylldig rapport over resultatene fra 1980 og selv om man da ikke hadde full klaff med overstrømninger fikk man likevel betydningsfulle resultater. Også denne gang er prosjektet et samarbeid mellom forskere i Norge og Danmark, og det deltok dessuten forskere fra USA og UK. Ansvarlige medarbeidere er Erik Buch (Danmark), Harald Svendsen (Norge) og Anton Edwards (Scotland). Dessuten medvirket professor Gunnar Kullenberg og magister Tommy Gert Jensen fra Universitetet i København, vit. ass. Norma Sands fra Universitetet i Tromsø samt professor R. W. Owens fra University of Florida. Tøktet ble ledet av professor Herman G. Gade (Universitetet i Bergen). Feltundersøkelsene pågikk i tiden 18/3 – 30/5 1981. Fartøy var HÅKON MOSBY stilt til rådighet av Universitetet i Bergen. De fleste observasjoner ble tatt fra fartøyet, men det ble dessuten benyttet 4 bøyestallasjoner samt en bunnstrømmåler velvilligst stilt til rådighet fra Scottish Marine Biological Association. Under tøkts siste del var det betingelser for innstrømninger og vi mener att vi har fått tak i vesentlige trekk ved disse mekanismer. Det ble dessuten utført et biologisk program som kom istand ved samarbeid mellom gruppene fra København og Tromsø. Det ble bl. a. utført spredningsmålinger med Rhodamin og til dette formål fikk man nytte "Skjompilten" som hjelpefartøy. Det innsamlede vitenskapelige materiale er for tiden under bearbeidelse.

Norskehavet: På tøkts til Jan Mayen i mars med HÅKON MOSBY deltok de svenske stipendiater Rudels og Westerberg med instrumentasjon fra Oceanografiska Institutionen i Gøteborg. Fortsettelsesstøktet i november

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal Nkr)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				(553.2)
Personal	413.6	445.0	474.6	568.0
Styrelse	7.9	10.0	10.2	17.0
Kontor	3.5	3.5	3.8	
Lokaler	—	—	—	—
Projekt 1. Symp.	51.5	40.0	34.0	44.0
Övrigt 2. Forskn.tokt	31.6	123.3	89.1	125.8
3. Utveksling	37.5	51.2	51.2	56.4
Summa kostnader	545.6	673.0	662.6	815.0
<i>Intäkter</i>				
Anslag	567.0	635.0	635.0	775.0
Lönestegr. komp.	—	—	29.6	—
Övrigt	16.8	38.0	38.0	40.0
Summa intäkter	583.8	673.0	702.6	815.0

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Aapistie 3
SF-90220 Uleåborg 22
Finland
Tel. 981-33 4202

B. Startår

1969

C. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering av forskning, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskottet med en representant för varje land.

Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg, Finland.

2. Kommitténs sammansättning 31.12.1981

Överläkare Jens Peder Hart Hansen	D
Professor Bent Harvald	D
Stabsläkare Leif Vanggaard	D
Professor Henrik Forsius, ordförande 9.3.1981-	F
Överinspektör Kaija Hasunen	F
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Johann Axelsson	I

Överläkare Nils O. Alm	N
Prosektor Kirsten Kjelsberg Osen	N
Professor Knut Westlund	N
Docent Per-Ola Granberg, vice ordförande 9.3.1981-	S
Professor Håkan Linderholm	S

3. Personal

1 generalsekreterare/forskare (heltidsanställd)

2 kanslistor

Biträdande professor Juhani Leppäluoto har fungerat som heltidsanställd generalsekreterare/forskare. Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

4. Revisorer

Statens revisionsverk, Helsingfors, Finland

E. Verksamhet

1. Samarbetskommitténs möten

Kommittén har hållit två möten under året 1981: i Umeå den 9.3.1981 och i Köpenhamn den 13.8.1981.

2. Symposier och möten

Samarbetskommittén anordnade i samverkan med Medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet, Uleåborgs regioninstitut för arbetshygien och Finlands fysiologförening i Uleåborg den 29.1.1981 ett *möte om köldexpedition i forskning och klinisk medicin*. Vid mötet hölls 8 föredrag och deltagarantalet var ca 40. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr 31/81.

Samarbetskommittén anordnade i Umeå den 9–10.3.1981 ett *symposium om oral hälsa och näring i nordliga glesbygder*. Vid symposiet hölls 18 föredrag. Deltagarantalet var ca 200. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr 32/81.

Samarbetskommittén anordnade i Köpenhamn den 9–13.8.1981 "The V International Symposium on Circumpolar Health". Som president för symposiet fungerade kommittéledamot professor Bent Harvald och som generalsekreterare kommittéledamot överläkare Jens Peder Hart Hansen. Vid symposiet hölls över 200 föredrag. Deltagarantalet var 325 från 18 länder, först och främst från Alaska (USA), Kanada, Grönland och de nordiska länderna men också från Sovjetunionen, Australien och Japan. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr 33/81.

3. Report-serien

Arctic Medical Research Report, 28/81:

- Wika, Marie: A comparative study of skin blood flow capacity in the face in ethnic groups subject to differential cold exposure, as measured by a $\frac{133}{54}$ Xenon clearance technique.

Arctic Medical Research Report, 29/81:

- Andersen, Søren: Greenland Medical Bibliography.

Arctic Medical Research Report, 30/81: (under bearbetning)

- Westlund, Knut: Recent statistical data on multiple sclerosis and some other diseases in Norway.
- Heikkinen, R. Esa, Koivukangas, John, Lantto, Stig: Head injuries in Luleå and Oulu during 1978.
- Kivelä, Sirkka-Liisa: Resuscitation skills among the population and experimental project of teaching resuscitation in Lapland.

Arctic Medical Research Report, 31/81: (under bearbetning)

- Lagerspetz, Kari: General cold reactions of organisms.
- Hirvonen, Jorma: Accidental hypothermia.
- Hassi, Juhani: Indoor and outdoor working.
- Linderholm, Håkan: Coronary insufficiency and cold.
- Sotaniemi, Eero: Cold and cerebral haemorrhagia.
- Isomäki, Heikki: Rheumatism and cold.
- Lahti, Arto: Coldlesions in the skin.
- Penttinen, Kari: Viral infections and cold.

Arctic Medical Research Report, 32/81: (under bearbetning)

Symposium om oral hälsa och näring i nordliga glesbygder. Umeå, Sverige, 9–10 mars 1981

- Inledning: H. Linderholm, B. Bergman
- Fjellström, Ph.: Kosthållet i Norden i äldre tid.
- Hambraeus, L.: Kost i Norden i nutid.
- Ericson, Th.: Orala förhållanden som påverkar kariesutvecklingen.
- Heløe, L.A.: Karies epidemiologi i ett globalt perspektiv.
- Thylstrup, A.: Cariesutviklingen på Færøerne og Grønland i sygdoms-historisk perspektiv.
- Jacobsen, J., Senderovitz, F.: Cariessituationen på Grønland og tand-plejens organisering.
- Ragnarsson, J.O., Höskuldsson, O.: Kost och karies på Island i ett tidsperspektiv.
- Larmas, M., Parvinen, T.: Kost och karies i norra Finland jämfört med södra Finland.
- Vagnsted, T.: Caries hos børn i vestgrønlandske bygder.

- Simonsen, E.: Förändringar i cariesbilledet hos skolebørn i Tórshavn siden den systematiske skoletandplejes oprettelse.
- Arbeus, K.: Bark och lav som nödföda på nordsvenskt område.
- Samuelson, G., Holm, A-K.: Kost och karies i norra Sverige under de senaste 50 åren.
- Carlsson, B.: Immunförsvar och näringsintag.
- Jacobson, L.: Har parodontit ett samband med kost?
- Helkimo, M.: Bettfunktionsstörningar i nordlig glesbygd.
- Åkerblom, H.: Xylitoltolerans hos barn.
- Wahlberg, M.: Kosthåll i Tornedalen under 1800-talets senare del och 1900-talets första årtionden.

Arctic Medical Research Report, 33/81:

Proceedings of The V Interantional symposium on Circumpolar Health, Copenhagen, Denmark, August 9–13, 1981

4. Annan publikationsverksamhet

Samarbetskommittén publicerade en förkortad årsberättelse för 1980, vilken har distribuerats enligt tidigare beslut till riksdagsledamöter, nordiska universitet, medicinska forskningsråd, socialstyrelserna, tjänsteläkare på Nordkalottområdet, Sameinstitutet m. fl. på svenska och finska i ca 1200 exemplar.

En informationsskrift om kommittén och dess verksamhet har tryckts på svenska och engelska.

På initiativ av akademiker V.P. Kaznacheev, Novosibirsk, ordförande för det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa, Novosibirsk 1978, har en gemensam publikation innehållande ett 20-tal artiklar om arktisk medicinsk forskning bearbetats. Sekretariatet har fått in följande artiklar som har sänts till professor Kaznacheev för att tryckas i "*Handbok on the Present Problems of Northern Medicine*":

- Green, Anders: Incidence of some chronic diseases in Greenlandic whaler and sealer district.
- Nielsen, Højgaard Nils and Hart Hansen, Jens Peder: Cancer in Greenland.
- Dyerberg, J. and Bang, H.O.: Ischemic heart disease in Greenland.
- Forsius, Henrik: Ophthalmological problems in the North at present and the future.
- Wasz-Höckert, Ole: Child Health Service in the Northern Regions.
- Näyhä, Simo: Seasonal rhythm in mortality in Finland.
- Forsius, Harriet: Psychiatric aspects on the Northern Child.
- Leppäluoto, Juhani: The effects of short-time exposure to cold in the secretion of anterior pituitary hormones in man.

Huvudredaktörer för handboken är akademiker V.P. Kaznacheev. Generalsekreteraren Juhani Leppäluoto koordinerar de nordiska bidragen.

5. Förberedelser för verksamheten 1982

Ledamöterna Hasunen, Osen och Westlund har tillverkat ett program för ett ekologiskt möte "Helsorisiko på Nordkalotten, förärsaket av luftforurensning og vassdragsregulering". Mötet anordnas den 9-10 mars 1982 i Regionsykehuset i Tromsø. Cirka 15 expertföreläsare inbjudes till mötet. NoSAMF skall hålla sitt plenarmöte samtidigt i Tromsø.

Ledamot Linderholm har framställt ett preliminärt program för ett möte som behandlar kvinnosjukdomar i nordliga glesbygder. Programmet innefattar bl. a. förlossningskomplikationer, extrema ljus- och mörkerförhållanden, och effekter på menstruationscykeln. Mötet arrangeras möjligen hösten 1982, alternativt senare.

År 1980 har ledamot Wasz-Höckert, som är ledamot även i Nordisk federation för medicinsk undervisning (NFMU) föreslagit att ett gemensamt möte mellan Nordiska hälsovårdshögskolan (NHVH), ovannämnda NFMU och NoSAMF borde anordnas. Samarbetskommittén har vid sitt möte i Umeå den 9.3.1981 beslutat att skrida till åtgärder för arrangerandet av ett gemensamt möte med temat undervisning i arktisk medicin. Ledamöterna Wasz-Höckert och Vangaard har valts till organisationskommittén för NoSAMF:s del. De har varit i kontakt med rektorn för NHVH, professor Lennart Köhler och NHVH:s styrelseledamot Håkan Hellberg. Styrelsen för NHVH har godkänt förslaget om ett gemensamt möte. Den 10.10.1981 har ledamot Wasz-Höckert vid NFMU:s möte varit i kontakt med dess styrelse och planeringarna för att få till stånd mötet år 1982 pågår.

Samarbetskommittén planerar att anordna ett möte om arktisk medicinsk forskning i samband med XVII Nordiska fysiolog- och farmakologföreningens kongress i Reykjavik sommaren 1982. President för denna kongress är ledamot Axelsson.

6. Internationell och nationell verksamhet

Handbook on the Present Problems of Northern Medicine.

Den 7.1.1981 besökte representanter för Uleåborgs regioninstitut för arbetshygien sekretariatet.

Mötet "Köldexposition i forskning och klinisk medicin", Uleåborg den 29.1.1981.

Den 30.1.1981 besökte ledamot Linderholm sekretariatet.

Symposiet "Oral hälsa och näring i nordliga glesbygder", Umeå den 9-10.3.1981.

Generalsekreteraren har besökt undervisningsministeriet i Finland den 30.3.1981 och diskuterat NoSAMF:s ärenden med rådgivande tjänstemannen Magnus Kull (Nordiska ministerrådet) och representanter för undervisningsministeriet.

Generalsekreteraren har deltagit med föredraget "High pressure liquid chromatography purification of urinary samples for TRF radioimmunoas-

say" vid Finlands Endokrinologförenings möte i Tammerfors den 10–11.4.1981.

Generalsekreteraren och kanslisten Raili Mäkinen har den 21.4.1981 deltagit i ett institutionsmöte på Nordiskt konstcentrum, Helsingfors.

Ledamöterna professor Ole Wasz-Höckert och lektor Leif Vanggaard har den 23.4.1981 besökt rektorn för Nordiska hälsovårdshögskolan (NHVH), Göteborg, professor Lennart Köhler för att ett gemensamt symposium med NHVH, Nordiska federationen för medicinsk undervisning och NoSAMF skulle anordnas år 1982.

Generalsekreteraren har deltagit med föredraget "TRF and LRF immunoreactivity of human placenta and amniotic fluid" vid Nordiska fysiologföreningens möte i Tammerfors den 15–16.5.1981.

Generalsekreteraren har medverkat i en köldkommitté, som har bildats av Uleåborgs universitet för att planera ett köldlaboratorium. Kommittén yttrade sig den 17.5.1981 och rekommenderade att tre separata köldlaboratoriekomplex borde uppbyggas vid universitetets följande byggnadskede. Kommittén framförde att universitetet gemensamt med Statens tekniska forskningsanstalt och olika industrikoncerner borde undersöka möjligheterna att bygga upp ett separat köldinstitut i samband med Uleåborgs universitet.

Den 20.5.1981 besökte 30 representanter för Finlands textilindustri sekretariatet. Generalsekreteraren redogjorde för NoSAMF:s verksamhet och gemensamma projekt rörande utveckling av köldkläder diskuterades.

Generalsekreteraren har den 29.5.1981 besökt Nordinfo och diskuterat det uppbyggda informationssystemet rörande arktisk medicinsk forskning.

Generalsekreteraren har deltagit med föredraget "Compilation of Comparative Studies on Circumpolar Health" vid WHO:s möte "Working Group on Comparative Studies in Circumpolar Health" i Köpenhamn den 8–9.8.1981.

The V International Symposium on Circumpolar Health, Köpenhamn den 9–13.8.1981.

Ledamöterna professor Bent Harvald och överläkare Jens Peder Hart Hansen besökte den 21–31.8.1981 sju grönländska läkardistrikt och redogjorde för NoSAMF:s verksamhet och för det just avslutade V internationella symposiet om cirkumpolär hälsa.

Generalsekreteraren har deltagit med föredraget "Experiences on Radioimmunoassays of Hypothalamic Peptides" vid ett vetenskapligt möte som anordnades av Uleåborgs universitet den 25.8.1981 i samband med den kanadensiske professor Julio M. Martin's besök.

Generalsekretaren har den 14.10.1981 på inbjudan av Nordiska ministerrådets kultursekretariat deltagit i ett institutionschefsmöte i Köpenhamn, varvid budgetfrågor och det nordiska kultursamarbetet behandlades.

Representanter för den tidigare nämnda köldkommittén höll sitt möte 22.10.1981 på sekretariatet (Uleåborgs universitet, Uleåborgs regioninsti-

tut för arbetshygien, Uleåborgs stad och Statens tekniska forskningsanstalt). Kommittén har för uppgift att reda ut möjligheten att bygga upp köldlaboratorier i samband med Uleåborgs universitet.

Ledamot lektor Leif Vanggaard deltog den 24–28.11.1981 i London som observatör vid ett möte som behandlade djup-dykningens fysiologi.

7. *Generalsekreterarens forskningsverksamhet*

Forskningsarbetet har berört följande fem projekt.

I Effekten av kortvarig exponering för köld på hormonutsöndringen

Bakgrund. En kortvarig kölddisponering är en intressant modell inom köldforskningen. Vid kortvarig disposition sker funktionella förändringar nästan enbart i det centrala nervsystemet, medan metaboliska och hormonella mekanismer förändras vid långvarig kölddisposition. Det centrala nervsystemets effekt på hormonutsöndringen förmedlas via adeno-hypofysens hormoner och främst via de s. k. hypotalamiska "frisättande" hormonerna. Tidigare resultat av kölddisponeringens effekter på hypofysens hormonutsöndring hos vuxna människor har till övervägande del varit negativa. Detta beror tydligen på att människans termoregulering är verkligt effektiv och de tidigare kölddisponeringarna har inte sänkt centrala kroppstemperaturen tillräckligt.

Metoder och resultat. Friska försökspersoner har disponerats i kallt vatten (+12° följt med +28°), vilket sänker inre kroppstemperaturen (trumhinnan) med ca 2°C. Denna kölddisponering ökade det tyreotropa, kortikotropa, lipotropa och endorfinhormonets utsöndring men minskade tillväxt- och prolaktinhormonets utsöndring. De gonadotropa hormonernas utsöndring förändrades inte. Dessa nya resultat tyder på att kylan stimulerar utsöndringen av de s. k. hypotalamiska peptidhormonerna somatostatintin och tyroliberin (TRH). För fortsatta undersökningar har en radioimmunologisk bestämningsmetod för TRH utvecklats. Metoden omfattar rengöring av plasma- eller urinprovet med kationsbyte- och vätskekromatografi, och är den första pålitliga bestämningsmetoden för TRH. Den nya metoden skapar förutsättningar för forskning om tyroliberinets betydelse vid sköldkörtelsjukdomar. I djurexperiment har vi observerat en aktivering av det tyreotropa och kortikotropa hormonet hos marsvin som respons på kyla.

Publiktioner:

The effect of deep hypothermia on the secretion of thyroid hormones and cortisol and oxygen consumption in guinea-pigs.

Acta Physiol. Scand. 1981, 112: 417–420.

J. Leppäluoto, P. Huttunen and J. Hirvonen.

Development and validation of a radioimmunoassay for betaendorphin-related peptides.

Acta Physiol. Scand. 1981, 112: 313–321.

O. Vuolteenaho, J. Leppäluoto, O. Vakkuri, J. Karppinen, M. Höyhtyä and N. Ling.

Immunoreactive ACTH in rat pineal: stress and dexamethasone lower the concentrations.

Acta Physiol. Scand. 1981, 112: 491-492.

O. Vuolteenaho and J. Leppäluoto.

Thyrotropin releasing factor: radioimmunoassay and distribution in biological fluids and tissues.

Medical Biology, 1981, 59: 85–91.

J. Leppäluoto, O. Vuolteenaho and F. Koivusalo.

High pressure liquid chromatography purification of human urinary samples for TRF radioimmunoassay.

The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism, 1981, i tryck.

J. Leppäluoto and A-S. Suhonen.

The effects of short-time exposure to cold in the secretion of anterior pituitary hormones in man.

Handbook on the "Present Problems on Northern Medicine" Publishing House Medicina, USSR, 1981, i tryck.

J. Leppäluoto.

Föredrag med abstrakt:

The effect of immersion in cold water on plasma ACTH, GH, LH and TSH levels in man.

5th International Symposium on Circumpolar Health, Copenhagen, 1981
J. Leppäluoto

High pressure liquid chromatography purification of urinary samples for TRH radioimmunoassay.

Acta Univ. Tamp. B 14, 28, 1981.

A-S. Suhonen and J. Leppäluoto

II Utom- och inomhusarbetarnas termiska och metaboliska respons på experimentell kyla under olika årstider

Bakgrund. Enligt epidemiologiska studier är morbiditeten och mortaliteten som högst under den kalla årstiden och speciellt hos utomhusarbetarna i Nordens nordligaste delar. Kylan utgör en extra stress för cirkulationsorganen, det metaboliska systemet och rörelseorganen. Studier om utom- och inomhusarbetarnas termiska och metaboliska adaptation under olika årstider kan ge nya kunskaper som kan utnyttjas för att förebygga kylans negativa effekter.

Metoder och resultat. Linjearbetare från Lappland, gatuarbetare och byråarbetare från Uleåborg har disponerats för mild kyla (+10°C) och

Publikationer:

Presence of TRF immunoreactivity in marginal islet cells in rat pancreas.

Acta Endocrinologica 1981, 97: 398–404.

F. Koivusalo, J. Leppäluoto, M. Knip and H. Rajaniemi

Föredrag med abstrakt:

TRF and LRF immunoreactivity of human placenta and amniotic fluid.

Acta Physiol. Scand. 1981, 112: 23A.

M. Tuominen, H. Selänne, F. Koivusalo, J. Leppäluoto, A. Kauppila & R. Tuimala

F. Framtidsplaner

Enligt tidigare beslut skall kommittén

- definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden
- anordna mindre möten (1–2 dagar) till vilka i nordliga områden arbetande läkare och hälsovårdspersonal kan delta och träffa forskare, som arbetar med arktiskt medicinska problem
- anordna mindre symposier (1–2 dagar), vid vilka forskare med arktiskt medicinska forskningsprojekt mötes
- anordna även kommittésammanträden i samband med ovannämnda möten och symposier för att spara kostnader och underlätta kontakter mellan kommittén och forskare eller hälsovårdspersonal
- intensifiera informations- och dokumentationsverksamheten
- utgeva "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" serien, som är en av kommitténs huvuduppgifter
- finna nya former att främja speciella forskningsändamål i arktiska och arktiskt liknande områden

Informations- och dokumentationsverksamheten

Fr. o. m. den 1.3.1981 har informatiker FM Esa Soini med finansiellt stöd från NORDINFO påbörjat uppbyggandet av ett informationssystem rörande arktisk medicinsk forskning.

Dokumentationen och informationsverksamheten är en viktig del av NoSAMF:s aktivitet. Behovet av färsk information om publikationer inom området för arktisk medicin är stort på sekretariatet i Uleåborg, som kontinuerligt får motta förfrågningar av forskare såväl inom Skandinavien som utanför de nordiska länderna om aktuell forskning på området.

Dokumentationen och registreringen av litteraturen på detta område är ytterst bristfällig. Genom att området har nära anknytning till övriga vetenskapliga områden såsom ekologi, biologi, samhällsvetenskap och tekniska vetenskaper försvårar detta ytterligare en insamling av kompletta data från hela forskningsfältet.

hudtemperaturen i många punkter samt syrekonsumtionen har bestämts i Fysiologiska institutionens köldrum. Bestämningarna har utförts i mars, juni 1981 och skall fortsättas i augusti och december och i mars 1982. Preliminära resultat visar att hudtemperaturresponserna är större under sommaren hos utomhusarbetarna.

Projektet är gemensamt med Uleåborgs regioninstitut för arbetshygien.

III Värmeklädernas och stövlarnas värmeisoleringsegenskaper

Bakgrund. Projektet planeras i samarbete med Arbetshygieniska institutet och omfattar kölddisponering av försökspersoner (-35°C) klädda i olika värmekläder och stövlar. Hudtemperaturen i olika kroppsdelar samt klädtemperatur bestäms i många punkter. Preliminära försök med tre värmedräkter har utförts.

IV Utvecklingen av en radioimmunologisk bestämningsmetod för melatonin hormonet

Bakgrund. Melatonin utsöndras av epifysen och antas delta i regleringen av bl. a. reproduktions- och mentala funktioner. T. ex. vid vissa kvinnosjukdomar och mentala störningar har höga plasma melatoninnivåer uppmätts. Melatoninutsöndringen följer hos friska människor årstidsrytmen. Bestämning av melatonin kan ge ny information rörande friska människors adaptation till olika årstider och den etiologiska bakgrunden till ovan nämnda sjukdomar. Blodprov har i samarbete med kvinnokliniken vid Uleåborgs universitet redan insamlats för bestämning.

Metoder och resultat. Antikroppsserum mot melatonin har utvecklats och den kan mäta ca. 10 pg melatonin. Metoden använder tritierad melatonin men är dock inte tillräckligt sensitiv för direkta bestämningar från plasmaprov. Framställningen av ett melatoninderivat, som kan radiojodas, är under arbete.

VHandledning av och deltagande i studier av det hypothalamiska TRH-hormonets betydelse och förekomst i olika organ

Bakgrund. Det tyreotropiska hormonets releasing (frisättande) hormon isolerades ursprungligen i hypothalamiska extrakt år 1969. I vårt laboratorium påvisades år 1976 att TRH också förekommer i tarmkanalen. I senare farmakologiska studier har påvisats, att TRH har effekter på tarmkanalens motorik och hormonutsöndring. Studierna, som utgör ML Fredrik Koivusalos avhandlingsarbete, har påvisat att TRH är lokaliserat i höga koncentrationer i de Langerhanska öarna, troligen finns det också reseptorer för TRH i glukagoncellerna. TRH förekommer i ytterst höga mängder i nyföddas pankreas och kan vara av betydelse vid nyföddas metaboliska adaptation.

ML Koivusalos avhandlingsarbete har godkänts av Medicinska fakulteten, Uleåborgs universitet.

Arbetet har inriktats på två huvudlinjer: (I) inventering av arktisk litteratur, som publicerats i Norden, och (II) intensifiering i utnyttjande av existerande online-databaser.

I

Man har påbörjat en förfrågning i mitten av juni och formulär har sänts selektivt till 150 bibliotek och forskningsanstalter i de nordiska länderna. Förfrågningsprocessen är ännu oavslutad och de slutliga resultaten avgör hur det identifierade materialet kommer att utnyttjas.

Hösten 1981 har sekretariatet börjat inmata referenser av Report-seriens artiklar i datamaskin och avsikten är att erhålla en bibliografi i form av KWOC-index. Bibliografin skulle även innehålla sammandrag av föredragen och den skulle eventuellt publiceras år 1982 i vår Report-serie. Därtill har en grönländsk bibliografi omfattande ca 500 medicinska referenser publicerats i juni 1981 (Report nr 29/81).

II

Den arktiska medicinska forskningen har utbredd sig jämnt över hela det medicinska fältet och har tydliga anknytningar till andra vetenskaper. Därför är det komplicerat att begränsa, vilket som hör till arktisk forskning och vilket inte. Från Medline-filen har man begränsat arktisk medicin med en sökstrategi som innehåller 36 olika termer. Dess utbyte är ungefär 2% av alla referenser i filen. Vid provsökningar, i vilka denna profil använts tillsammans med klientens ämnesfråga, har resultaten visat sig vara tillfredsställande. En sökprofil uppbyggd av fria söktermer har använts i Lockheeds Dialog-system och man har brukat den i alla filer av systemet.

Genom att bygga dylika "arktiska profiler" till olika potentiella databaser kan man märkligt förbättra precisionen av online-sökningar, när den arktiska aspekten är med. Genom att försöka så effektivt som möjligt utnyttja de existerande online-databaserna och sökmöjligheter och å andra sidan insamla material, som är betydelsefullt för den arktiska medicinska forskningen men inte tagits med i internationella filer, skulle vi i princip ha en täckande bibliografisk kontroll över de formella litteraturkällorna på området.

Kommitténs ordförande professor Henrik Forsius har i sitt föredrag "How to find literature concerning arctic ophthalmology" vid "The V International Symposium on Circumpolar Health", Köpenhamn den 9–13.8.1981 redogjort för arbetets resultat. Föredragen från symposiet publiceras i kommitténs serie "Nordic Council for Arctic Medical Research Report".

Generalsekreteraren har hållit ett föredrag över ovannämnda arbete "Compilation of Comparative Studies on Circumpolar Health" vid WHO:s möte "Working Group on Comparative Studies in Circumpolar Health" i Köpenhamn den 8–9.8.1981.

En informationskrift rörande NoSAMF:s verksamhet har publicerats på engelska och svenska.

Verksamhet 1983

Enligt tidigare kommittébeslut har följande ämnen för symposiet föreslagits

- inverkan av det arktiska och subarktiska klimatet på människans olika funktioner och hälsa, varvid årstidsrytmernas effekter beaktas,
- HLA och sjukdomar bland etniska minoriteter, epidemiologiska synpunkter i Norden.

Samarbetskommittén planerar att anordna en forskarkurs i samverkan med WHO om ämnet "Utnyttjande av olika forskningsmetoder inom cirkumpolär hälsa".

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	224 000	237 000	258 000	265 000
Styrelse	40 000	67 000	75 000	71 000
Kontor	70 000	50 000	34 000	57 000
Lokaler				
Projekt	107 000	150 000	174 000	152 000
Övrigt:				
Summa kostnader	441 000	504 000	541 000	545 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	483 000			
Lonestegr. komp.	22 148	*		
Övrigt ränta	376			
Summa intäkter	505 524			

* NoSAMF har anhållit om Fmk 37 001.-

C 159/k
1982

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel 08/23 40 60

B. Startår

1966

C. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja vidareutveckling av samarbetet.

D. Organisation

1. Administration

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av utbildningsministerierna i Danmark, Finland och Norge samt av Kungl. Maj:t i Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande samt en representant för vart och ett av de övriga länderna.

2. *Kommitténs sammansättning 31.12.1981*

Universitetslektor Niels Amstrup	D
Universitetslektor Erik Beukel	D
Universitetslektor Anders Boserup	D
Professor Göran von Bonsdorff	F
Docent Jorma Kalela	F
Docent Tapio Varis	F
Ambassadör Hans G. Andersson	I
Førstelektor Ida Blom	N
Forsker Asbjørn Eide	N
Informationssjef Ragnhild Nilstun	N
Professor Kjell Goldman	S
Fil. dr Rutger Lindahl	S
Professor Sven Tägil	S
Suppleanter	
Fil. dr Ilkka Hakalehto	F
Cand. Pol. Turid Sand	N
Forsker Valter Angell	N
Forskarass. Björn Hettne	S

3. *Personal*

1 forskningssekreterare fil. dr Kim Salomon
1/2 informationssekreterare fil. kand. Anne-Marie Bratt

4. *Revisorer*

Kammarkollegiets fondbyrå

E. *Verksamhet*

Samarbetskommittén möttes den 31 mars i Köpenhamn och den 24 november i Oslo. Professor Göran von Bonsdorff var ordförande fram till den 1 juli då han efterträddes av vice ordföranden forsker Asbjørn Eide. Till ny vice ordförande utsågs lektor Anders Boserup. Under året har ca 400 000 kr. fördelats på anslag och andra åtaganden, såsom tidskriften *Cooperation and Conflict*. Det samlade ansökningsbeloppet var på 1,6 milj. kr.

Samarbetskommitténs informationsskrift över pågående forskning i Norden, "International Studies in the Nordic Countries, Newsletter", har under året redigerats och utgivits i två nummer. Skriften innehåller upplysningar om nya böcker och forskningsrapporter, orientering om projekt, meddelanden och information om konferenser samt mindre artiklar av betydelse för ämnesområdet. Andra numret 1981 innehåller dessutom en inventering av två relativt nya forskningsområden inom kommitténs verksamhet, forskning kring temat om Norden som atomvapenfri zon och nordisk forskning kring islams politiska betydelse. Forskningen i Norden

på dessa två områden presenteras dels i översikter och dels i ett par mindre artiklar. Vidare har en utvidgning av rapporteringen från nordiska seminarier påbörjats. Newsletter trycks i ca 1300 exemplar. Hälften av upplagan går till läsare utanför Norden, främst institutioner, och efterfrågan har ökat under året. För att skaffa information till Newsletter har två rundskrivelser utskickats till berörda institutioner i Norden.

Den samnordiska tidskriften "Cooperation and Conflict, Nordic Journal of International Politics", utkom under året med fyra nummer. Bl. a. finns artiklar om nordisk säkerhetspolitik, nord-syd förhandlingar, internationell politik i allmänhet samt teoretiskt orienterade problem. I nummer två publicerades papers från samarbetskommitténs seminarium i Tammerfors 1980 "Det internationella systemet – ett eller flera?". Första numret var ett temanummer om "Prediction and Forecasting in Foreign Policy".

Kommittén har mera aktivt gått in för att anordna nordiska seminarier och konferenser. Under 1981 anordnade kommittén ett seminarium om Sovjetunionen, där nordiska fredsforskare och sovjetologer diskuterade frågan huruvida Sovjet är en förutsättning eller ett hinder för världsfreden. Vidare arrangerade kommittén i samband med höstens sammanträde ett seminarium om säkerhets- och fredsforskning, där nordiska forskare behandlade frågan om olika forskningstraditioners betydelse för studiet av nordisk säkerhetspolitik. Syftet med dessa konferenser är att stimulera nya forskningsområden och ta initiativ till att nordiska frågor blir behandlade på en vetenskaplig nivå.

Personalen på samarbetskommitténs sekretariat har under året deltagit i konferenser och annan form av mötesverksamhet i syfte att etablera och förbättra kontakter med institutioner och forskare i Norden samt att informera om kommitténs verksamhet. Sekretariatets roll som ett kontakt- och informationscentrum i Norden inom ämnesområdet har under året också resulterat i ett stort antal hänvändelser från såväl institutioner som från enskilda personer.

Under perioden 810101–810630 vikarierade Anne-Marie Bratt som informationssekreterare på halvtid och anställdes som ordinarie fr. o. m. 810701. Carl-Einar Stålvant har erhållit tjänstledighet som forskningssekreterare under perioden 810101–811231. Som vikarie förordnades Kim Salomon.

Samarbetskommittén har härutöver bidragit med anslag till initiering av forskningsprojekt, seminarier, vetenskapliga konferenser, stipendier, forskningsresor, publikationer och enskilda forskares deltagande i internationella och nordiska konferenser. Ett urval av de viktigaste under året beviljade anslagen inom vart och ett av dessa områden beskrivs nedan. Noteras bör dock att ansökningspressen på kommittén nästan fördubbades under 1981 i förhållande till förra året.

1. Projekt

Kerstin Blidberg beviljades 5 365 kr. för översättning av källmaterial från finska till svenska. Översättningen skall användas i en avhandling om samarbetet inom den nordiska socialdemokratiska arbetarrörelsen 1940–1945.

Jan Åke Dellenbrant, Uppsala, beviljades 5 000 kr. för ett samnordiskt forskningsprojekt om kontinuitet och förändring i Sovjetunionen. Projektet omfattar såväl inrikes- som utrikespolitik.

2. Seminarier

”Kommittén för nordiskt fredsmöte på Åland” beviljades 17 000 kr. för anordnandet av ett fredsmöte. Syftet med mötet var att analysera och diskutera nyare forskningsresultat av betydelse för fredsfrågan, att undersöka i vilken grad forskning av denna art kan användas på situationen i Norden samt att stimulera till tvärvetenskapliga studier och kontakter på nordisk basis. Föredragshållare vid seminariet var bl. a. Göran von Bonsdorff, Helsingfors, Johan Galtung, Genève, Olafur Grimsson, Reykjavik, Eva Nordland, Oslo, samt Harald Ofstad, Oslo.

Perti Joenniemi, Tammerfors, beviljades 2 830 kr. för anordnandet av ett seminarium med deltagare från SIPRI i Stockholm och TAPRI i Tammerfors. Syftet med detta seminarium var att diskutera europeiska säkerhetsfrågor.

Bertel Heurlin, Köpenhamn beviljades 13 000 kr. för anordnandet av ett seminarium ”International og udenrigspolitisk forvaltning som forskningsområde”. På seminariet diskuterades forskningsområdets teoretiska och metodiska problem. Vidare behandlades en rad speciella problem inom rådet såsom staterna och de internationella organisationerna, byråkratiska processer i upprustningsfrågan samt internationellt förvaltningssamarbete och fiskeriresurserna.

Arbetsgruppen för studier av utvecklingsstrategier beviljades 28 200 kr. för ett nordiskt seminarium på temat: ”Världsmarknaden och nationalstat i omvandling: motsättningar och sociala rörelser”. Syftet är, att inom detta fält granska nordiska och internationella forskningsresultat och diskutera riktlinjer för fortsatt nordisk forskning och samarbete med särskild hänsyn till teori och metodproblem. Konkret skall frågor diskuteras om hur globala och lokala förändringsprocesser skapar nya förutsättningar för internationella länknings mellan de nordiska länderna och Tredje världens länder och hur fackliga och politiska strategier för produktionssystemets utformning påverkas av pågående förändringar i världsekonomin och den internationella arbetsdelningen.

Lars Niléhn beviljades 2 654 kr. för ett seminarium om ”Östersjön som säkerhetspolitisk faktor efter 1945”. Syftet är, att under medverkan av forskare med olika vetenskapsteoretiska och konfliktteoretiska bakgrunder, diskutera problem kring Östersjöns säkerhet som uppstått efter andra

världskriget. Teman som skall behandlas är följande: Östersjön som fredens hav, Östersjön som framtida konfliktfaktor, Nordeuropa i stormaktspolitiken under mellankrigstiden samt teknologisk innovation och säkerhetspolitisk utveckling i Östersjön.

Nordisk förening för pedagogisk forskning beviljades 12 000 kr. för ett symposium om fredsfostran i Tammerfors. Syftet var att inventera den forskning om fredsfostran som bedrivs inom pedagogiken i de nordiska länderna, att diskutera mål och metoder med denna forskning samt presentera empiriska data från forskning som redan genomförts på området.

Bertel Heurlin beviljades 12 300 kr. för ett seminarium om de nordiska ländernas kärnvapenpolitik. Syftet är att diskutera teoretiska och metodiska problemställningar angående kärnvapnens roll och funktion globalt och regionalt. Vidare skall de enskilda nordiska ländernas kärnvapenpolitik analyseras.

3. Resor inom Norden

Ossi Tuusvuori, Åbo, beviljades 1 500 kr. för forskningsresa till Oslo och Stockholm. Syftet med resan var att undersöka de nordiska ländernas position i den europeiska marknadsutvecklingen.

Elfar Loftsson, Göteborg, beviljades 5 000 kr. för forskningsresa till Reykjavik. Syftet med resan var att samla in material för en undersökning av Islands strategiska betydelse för Atlantpakten och hur NATO:s försvarspolitiska avsikter påverkas av den internpolitiska striden i Island.

Sune Jungar, Åbo, beviljades 3 300 kr. för arkivstudier i Oslo. Projektet gäller en undersökning av Skandinavien och den ryska revolutionen. Avsikten är att undersöka hur olika grupperingar i de skandinaviska länderna reagerade på den nya situationen som omvälvningarna i Ryssland skapade, och hur relationerna till bolsjevikregeringen utformades fram till det slutliga erkännandet 1924.

Jens-Jørgen Jensen, Esbjerg, beviljades 2 820 kr. för en forskningsresa till Tammerfors. Syftet är att undersöka de finska handelsrelationerna med öst.

Mervi Gustafsson, Tammerfors, beviljades 1 030 kr. för en forskningsresa till Stockholm. Ändamålet var att insamla material på SIPRI om nedrustningsfrågor.

Silvo Hietanen, Helsingfors, beviljades 4 950 kr. för att i Stockholm kunna arbeta med ett projekt ``Sverige och frågan om den svenska jorden i Finland under andra världskriget``.

Vilho Harle och Jyrki Iivonen, Tammerfors, beviljades 3 120 kr. för en studieresa till Stockholm och Uppsala. Syftet var att diskutera projektet ``Utrikespolitiska och militärpolitiska doktriner`` med svenska forskare.

4. Resor utom Norden

Kimmo Kiljunen, Helsingfors, beviljades 13 500 kr. för en forskningsresa till Indokina. Syftet med resan var att insamla information och material för att studera den politiska och sociala utvecklingen i Kampauchea under 70-talet samt att studera hjälpprogrammen och flyktingpolitiken i området.

Tahir Babar, Uppsala, beviljades 4 850 kr. för forskningsresa till Köpenhamn och Genève. Han arbetar med ett projekt om flyktingproblemen i Asien.

Ishtiaq Ahmed, Stockholm, beviljades 5 000 kr. för en forskningsresa till Pakistan. Syftet är att undersöka generella drag i en islamisk statsideologi genom att använda Pakistan som case-study.

Maria Lunderius, Stockholm, beviljades 8 300 kr. för en arkivresa till Köln, München och Wien. Syftet är att utarbeta en undersökning om Sovjets militära närvaro i Östeuropa.

Lena Jonsson, Göteborg, beviljades 2 000 kr. för forskningsresa till USA för att få kontakter med amerikanska forskare.

5. Gästföreläsningar

Följande gästföreläsare, inviterade av nordiska institutioner, beviljades anslag för att hålla gästföreläsningar vid nordiska institutioner.

Hiroharu Seki, Tokyo (4 200 kr.) föreläsningar i Oslo, Lund, Helsingfors och Stockholm med följande teman: "Goals Processes and Indicators of Development", "Reopening of the Cold War" och "Global Militarization and its Remedies".

Katarina Tomaševski, Zagreb (3 462 kr.) föreläsningar i Lund, Tammerfors och Oslo om internationell terrorism.

6. Publikationer

Bulletin of Peace Proposals, Oslo, har erhållit 15 000 kr. för ett temanummer om "Peace Education".

Den danska tidskriften "Forsvar" har erhållit 7 700 kr. för ett temanummer om Nordens säkerhetsproblem. Det redigeras av Wilhelm Agrell och skall bl. a. behandla problem om nordisk balans, atomvapenfri zon och Östersjön.

7. Deltagande i internationella konferenser

Samarbetskommittén beviljade 13 resestipendier à ca 1 000 kr. för deltagande i den nordiska statsvetarkongressen i Åbo. De var avsedda till personer som skulle presentera papers kring frågor om de nordiska ländernas utrikespolitik och om upprustningsteorier. Ungefär lika många resestipendier à 2 000 kr. beviljades för deltagande i fredsforskarnas världskongress i Canada. Vidare beviljades ett par resestipendier à 1 500 kr. för deltagande i ett seminarium i Österrike om småstatsproblematiken.

För deltagande i statsvetarnas och sociologernas världskongresser i Brasilien och Mexico beviljade kommittén också ett antal resestipendier till nordiska forskare.

8. Nordiska stipendier för forskning i internationell politik

Kommittén har beviljat stipendier à 5000 kr. till följande personer:

Agneta Nissborg, Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala.

Hannu Kyröläinen, TAPRI, Tammerfors.

Hans Abrahamsson, Avd. för freds- och konfliktforskning, Göteborg.

Elfar Loftsson, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborg.

Erik Noreen, Institutionen för freds- och konfliktforskning, Uppsala.

Merrick Tabor, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholm.

Ossi Tuusvuori, Institutionen för allmän statsvetenskap, Åbo.

F. Framtidsplaner

En stor del av kommitténs verksamhet går ut på att ge stöd till nordiska projekt och konferenser, inter-nordiskt forskningssamarbete, enskilda forskares arbete och samnordiska publikationer.

Intresset för att söka anslag från kommittén visar en stigande tendens, en tendens som verkar fortsätta även de närmaste åren. Orsaken är först och främst det ökade intresset för frågor kring nordisk säkerhetspolitik, frågor som kommer att vara mycket aktuella de närmaste åren. Nordisk säkerhetspolitik är ett område som på en vetenskaplig nivå innehåller teoretiska och metodiska problem och som samtidigt har stor betydelse för relationerna mellan de nordiska länderna. Det är likaså ett område där kommittén har stora möjligheter att initiera nordiskt forskningssamarbete. Kommittén anser det därför mycket väsentligt att kunna stödja denna forskning, att kunna garantera en vetenskaplig belysning av den för de nordiska förhållandena mycket viktiga frågan. Ett viktigt led i detta arbete är anordnandet av nordiska seminarier.

I november 1981 avhöll kommittén därför ett seminarium om nordisk säkerhetspolitik där mer generella aspekter av vetenskapsteoretisk karaktär diskuterades. I februari 1982 anordnar kommittén i samarbete med forskare från Göteborgs universitet och Utrikespolitiska institutet ett seminarium om Norden som atomvapenfri zon, där särskilt frågan om de nordiska ländernas allianspolitik skall behandlas. Vidare planerar Cooperation and Conflict att följa upp denna fråga genom att under 1982 utge ett temanummer om nordisk säkerhetspolitik. För tio år sedan utgav Cooperation and Conflict ett sådant temanummer "Five Roads to Nordic Security", ett temanummer som fick stor uppmärksamhet och sedermera publicerades i bokform. Likaså planerar kommitténs informationsskrift, Newsletter, att ägna speciellt utrymme kring frågor om nordisk säkerhetspolitik. Sista numret 1981 innehöll t. ex. en särskild översikt över forskning kring frågan om Norden som atomvapenfri zon.

Kommittén lägger stor vikt vid forskningsinitierande och forskningsgenererande insatser. I detta sammanhang spelar anordnandet av nordiska seminarier en viktig roll. Förutom det ovannämnda seminariet om Norden som atomvapenfri zon planeras ett seminarium i Island i samband med ett kommittésammanträde där ett huvudtema är Islands säkerhetspolitik i nordiskt perspektiv. Likaså planeras ett seminarium om islams politiska betydelse. Det är ett relativt nytt forskningsfält i Norden och därför viktigt att Samarbetskommittén underlättar kontakterna mellan nordiska forskare. I de enskilda nordiska länderna finns lite resurser på detta område. På nordisk nivå är det emellertid möjligt att skapa ett forum.

Kommittén har också en viktig funktion på informationssidan. Under innevarande år har en utvidgning av informationsskriften Newsletter påbörjats, genom att utarbeta inventeringar av nya forskningsområden. Målsättningen är att utvidga detta informationsarbete ytterligare, bl. a. med en utförligare rapportering från nordiska seminarier.

Under 1981 planerades en bibliografi över nordisk forskning i internationell politik. Ambitionen var att finansiera detta externt, vilket inte lyckats hittills. Arbetet med en sådan bibliografi fortsätter emellertid och kontakter har tagits med andra parter som visat intresse för ett sådant projekt.

Den ovan skisserade verksamheten innebär en aktivitetsökning som i sin tur kräver ökade resurser. Kommittén har därför i sitt äskande begärt en höjning av anslaget, som förvisso inte motsvarar det reella behovet, utan ett belopp som får anses vara ett nödvändigt minimum för att kunna fortsätta verksamheten enligt de riktlinjer kommittén har utstakat. I långtidsbudgeten omfattande de tre följande åren är likaså en aktivitetsökning inräknad om än inte uttryckt i siffror. Kommittén har emellertid ansett det viktigt att redan nu starkt markera sina framtida ambitioner och därmed nödvändigheten av ökade resurser.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	183	176	172	192
Styrelse	51	43	51	57
Kontor	51	45	44	50
Lokaler	22	24	26	28
Projekt	333	377	373	389
Övrigt:				
Summa kostnader	640	665	665	715
<i>Intäkter</i>				
Anslag	620	665	665	710
Lonestegr. komp.	20	—	17	
Övrigt		5	5	5
Summa intäkter	640	670	687	715

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, NORDINFO
c/o Tekniska högskolans bibliotek
Otnäsvägen 9
SF-02150 ESBO 15

B. Startår

1977

C. Syfte

NORDINFO har till ändamål att främja nordiskt samarbete rörande forskningsbiblioteksväsende samt vetenskaplig information och dokumentation. Dess uppgift är att inom sitt område verka för en utveckling, som syftar till förbättrad eller mer rationell service för forskare och andra nyttjare av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i olika former i de nordiska länderna.

D. Organisation

1. Administration

NORDINFO består av tre medlemmar från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två medlemmar från Island. För varje medlem förordnas en suppleant.

NORDINFO utser inom sig ordförande och viceordförande.

Inom NORDINFO skall finnas ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land, däribland ordföranden.

NORDINFO biträds av ett sekretariat. Sekretariatet är förlagt till Tekniska högskolans bibliotek, Otnäsvägen 9, SF-02150 ESBO 15.

2. Styrelsens sammanställning 31.12.1981

Nationalitet	Titel, förnamn, efternamn	Suppleant
(D, F, I, N, S)		
D	Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	Underdirektør Hans-Erik Hansen

D	Rigsbibliotekar Palle Birkelund	Overbibliotekar Torkil Olsen
D	Professor Henning Spang-Hanssen	Konstruktionschef Leif Sturlason
F	Överbibliotekarie Esko Häkli	Professor Veikko Litzén
F	Överbibliotekarie Eeva-Maija Tammekann	Professor Marjatta Okko
F	Överbibliotekarie Elin Törnudd	Direktör Sauli Laitinen
I	Civilingenjör Jón Erlendsson	Civilingenjör Ingjaldur Hannibalsson
I	Universitetsbibliotekarie Einar Sigurdsson	Riksbibliotekarie Finnbogi Guðmundsson
N	Førstebibliotekar Aud Lamvik	Direktør Harald Smedal
N	Riksbibliotekar Gerhard Munthe	Overbibliotekar John Brandrud
N	Professor Lars Strand	Professor Olav i Rønning
S	Professor Sixten Abrahamsson	Kanslichef Björn Thomasson
S	Professor Kerstin Lindahl-Kießling	Bibliotekschef Kerstin Rehbinder
S	Riksbibliotekarie Lars Tynell	Överbibliotekarie Thomas Tottie

3. Personal

Den fasta sekretariatspersonalen utgörs av en sekretariatschef, Teodora Oker-Blom, en planerare, Maria Schröder och en avdelningssekreterare, Annika Mäklin (t. o. m. 20.9.1981). Från och med 7.11.1981 fungerar Ann-Christin Packalén som avdelningssekreterare.

Under perioden 1.1.1981–12.7.1981 fungerade Berit Holm som moder-skapsledighetsvikarie för Annika Mäklin.

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland ansvarar för revisionen.

E. Verksamhet

År 1981 har NORDINFOs plenum sammanträtt 2 gånger och arbetsutskott 5 gånger.

I enlighet med tidigare arbetsplan har NORDINFOs verksamhetsår 1981 indelats i fyra programområden, som är följande:

1. Allmän utveckling och samordning

2. Litteratur- och dokumentförsörjning
3. Databaser och nätverksamhet
4. Utbildning

1. Allmän utveckling och samordning

NORDINFOs informationspolitik är beroende av en aktiv växelverkan mellan NORDINFO och olika intressegrupper på BDI-området inom och även utom Norden, samt mellan NORDINFO och användare av information inom samhällets olika sektorer: forskning, undervisning, industri och näringsliv samt offentlig förvaltning. Inom detta programområde har NORDINFO sålunda i så hög grad som möjligt försökt stöda och bedriva kontakt och informationsverksamhet förutom den naturliga utredningsverksamheten.

Expertkontakter och informationsverksamhet:

För erhållande av projektidéer och nya impulser för den årliga revisionen av sitt arbetsprogram har NORDINFO inbegärt rapporter av nordiska specialister inom sådana specialområden, som är av intresse för NORDINFOs verksamhet. I år har NORDINFO utvidgat sitt expertnät genom att inbegära rapporter från ett par nya delområden, nämligen förmedling samt dokumentregistrering och klassifikation.

Inom enskilda projekt, som upptas under de övriga programområdena har utländska experter inbjudits att medverka. Internationellt erkända specialister har sålunda fungerat som lärare vid kursen i bibliometri och rundabordskonferensen om anskaffningsmetoder och problem, samt som konsulter i frågor gällande fortbildning i biblioteksadministration samt utvecklingen av nätverkssamarbetet SCANNET.

Ett utbyte av observatörer/specialister mellan den europeiska gemenskapens organ CIDST (Committee for Information and Documentation on Science and Technology) och NORDINFO vid konferenser och seminarier anordnade av dessa organisationer, kan även ses som ett led i NORDINFOs utvecklande av expertkontakter. Detta samarbetsförslag föddes vid det första officiella mötet, som anordnats mellan representanter för CIDST och NORDINFO i januari 1981. Med tanke på ett utvidgat internationellt samarbete i framtiden har NORDINFO publicerat och vida distribuerat en engelskspråkig broschyr om sin verksamhet.

Internationella samarbetsöverenskommelser förutsätter att varje part åtar sig att medverka och anpassa sig till ett globalt informationsförmedlingssystem. NORDINFO har en viktig uppgift i att bevaka internationella samarbetsprogram inom BDI-sektorn såsom de förverkligas eller planeras av organisationer och organ som IFLA, FID, PGI inom UNESCO, ICCP inom OECD och CIDST inom EG. Ett konkret exempel utgör förhandlingar om sammankoppling osv., i vilket sammanhang NORDINFO kan spela en samlande och koordinerande roll även om förhandlingarna sker på ett

internationellt plan. Ett annat exempel är NORDINFOs deltagande IFLAs UAP (Universal Availability of Publications) -projekt, vilket strävar till att underlätta tillgången till primärpublikationer genom att varje land ställer främst sina egna trycksaker till andras förfogande.

NORDINFO finner det betydelsefullt att BDI-personalen i Norden ges möjligheter till omfattande erfarenhetsutbyte om den senaste utvecklingen på området. Man har för detta ändamål bidragit till arrangemangskostnaderna för anordnandet av den 5. Nordiska IoD-konferensen. Vid konferensen kommer NORDINFO att informera om sin verksamhet, som komplettering till de meddelanden, som ges i informationsbladet NORDINFO NYTT. Detta utkommer fyra gånger under året och innehåller bland annat läges- och slutrapporter från NORDINFOs projekt, verksamhetsberättelser, arbetsprogram samt expertrapporter.

Utredningar:

NORDINFO har i år beviljat medel för anordnandet av en konferens om registrering av pågående forsknings- och utvecklingsverksamhet för representanter för forskarna, forskningsadministration, -politik, -planering, -statistik och -information. Konferensens tema var att dryfta problem kring bland annat behoven och de principiella möjligheterna samt nyttan av att upprätta forskningsregister. Utgående från konferensens rekommendationer kommer NORDINFO att ta ställning till sin aktivitet inom registrering av pågående forskning.

Den utredning om databasproduktionen i Norden, som NORDINFO tidigare finansierat har i år publicerats och distribuerats för ajourföring och kommentarer till över 300 BDI-institutioner i Norden.

Standardisering:

En förutsättning för BID-samarbete i varje avseende inom Norden och internationellt är standardisering av väsentliga funktioner och hjälpmedel. NORDINFO har därför stött det nordiska standardiseringsorganet INSTAs verksamhet under detta år.

2. Litteratur- och dokumentförsörjning

NORDINFO önskar se de nordiska biblioteken och informationscentralerna som ett sammanhållet system, var samlingar skall vara så täckande som möjligt för att Norden inte skall behöva bli mera beroende än nödvändigt av utomnordiska tillhandahållare av dokument. I en tid, då tillgången till information om dokument är enkel medan tillgången till *själva* dokumentet är långsam, är en så stor satsning som möjligt på detta område viktig.

Beståndssystemet:

Den SCANDIA-plan, som lanserades på 1950–1960-talen, som gällde förvärvsfördelning mellan vissa ansvarsbibliotek i Norden har gradvis

antagit nya former och integrerats i NORDINFOs verksamhet. Den ekonomiska åtstramningen, nödvändigheten av att anskaffa också nya materialtyper samt nya former för publicering inverkar under detta årtionde starkt på beståndsupbyggnaden och dokumentförsörjningen. Resultaten av det under året slutförda projektet om "Kartläggning av brister i basmaterialförsörjningen i Norden", som avsett att visa i hur hög grad litteraturbehovet täcks av samlingar på nordiska bibliotek och informationscentraler och var bristerna ligger samt UAP-projektet, den nordiska andelen av IFLAs Office's for International Lending initierade UAP-projekt, som avser att ge en bild av lånetrafiken i Norden har behandlats brett vid ett seminarium av bibliotekarier som dagligen arbetar med nordisk och internationell lånetrafik eller förvärvsfrågor. Avsikten är att på basen av de slutsatser, som kan dras av projektresultaten, vidta åtgärder för att underlätta förvärvssamarbetet och lånetrafiken i Norden. NORDINFO har ytterligare stött en utredning, som torde bidra till att ge kompletterande aspekter på dokumentförsörjningen. I denna undersöks uppbyggnaden och förekomsten av s. k. grått material, dvs. bland annat forskningsrapporter osv. inom områdena ekonomi och energi.

Gemensamma anskaffningsprocedurer och -metoder samt automatisering av rutinerna har diskuterats vid en rundabordskonferens, som NORDINFO finansierat. I år har den handbok i förvaring, vård och konservering av informationsmedia i bibliotek, som NORDINFO finansierat publicerats och distribuerats.

Lokalisering:

Den genom automatisering allt ökande tillgången till information om dokument har lett till ett ytterst stort behov av uppgifter om var dokumenten finns att låna. Till detta behov bidrar även det faktum att den ekonomiska åtstramningen och de höga priserna på dokument tvingat bibliotek och informationscentraler att begränsa sig till anskaffning av endast sådant material, som är outhärligt för dem.

Med hjälp av lokaliseringinstrument kan sedan befintliga bestånd och nyanskaffningar snabbt och effektivt lokaliseras och existerande samlingar utnyttjas maximalt.

Genom fortsatt stöd till NOSP, Samkatalog för utländska periodika i nordiska bibliotek, strävar NORDINFO att bygga upp ett så fullständigt och aktuellt lokaliseringinstrument, som möjligt för underlättandet av åtkomsten av utländska tidskrifter i nordiska bibliotek och informationscentraler. Under året har antalet titlar vuxit till 40 000 och uppgifter om dessa periodika ges från 500 bibliotek och informationscentraler i Norden. Mikrokort med dessa uppgifter produceras regelbundet två gånger per år. Under året har den första ämnesbaserade samkatalogen inom bio-medicin producerats och hela NOSP-databasen har varit tillgänglig för interaktiv sökning och beställning under en tre-månaders testperiod.

NORDINFO strävar att stöda tilltag, som möjliggör ett större utnyttjande av värdefullt material i nordiska bibliotek. Detta förutsätter aktuella lokaliseringshjälpmedel med god täckningsgrad. Registrering pågår sålunda på energiområdet, inom arktisk medicinsk forskning och av dramatisk musik i tryckt och handskriven form. Under året har en tryckt samkatalog över agrikulturvetenskapliga periodika i nordiska lantbruksbibliotek, över FN-publikationer och dokument i Norden utkommit.

Förmedling:

För att underlätta själva lånetrafiken inom Norden har NORDINFO beviljat medel till produktion av en samnordisk fjärrlånehandbok, som bland annat skall ge en bild av lånesamarbetets infrastruktur och riktlinjer i de nordiska länderna.

3. Databaser och nätverksamhet

NORDINFOS mål är att den information, som produceras i Norden samt är av ett speciellt intresse för Norden och inte finns att tillgå via stora internationella informationssystem, skall samlas i specifika nordiska databaser och tillgängliggöras via ett sammanhållet nät SCANNET, så att samtliga användare i Norden kan utnyttja de till SCANNET anslutna informationstjänsterna och deras databaser.

NORDINFO har sålunda i samband med övertagandet av det ekonomiska ansvaret för driften av SCANNET även strävat till att stöda en utökning av antalet databaser i SCANNET samt olika projekt för att höja deras kvalitet.

Databaser:

De nordiska databaserna är små till sin omfattning och bör för att kunna intressera och tillfredsställa en bred användarskara, vara av hög kvalitet. Sålunda har NORDINFO under året fortsatt stött en utveckling av faktabanken "Databas över ekologiska parametrar och modeller samt miljödata" och den bibliografiska databasen "Nordisk energi-index" samt uppbyggnaden av en tesaurs för att möjliggöra sökningar i "Artikelindex" via danska, norska, svenska, engelska och eventuellt finska ämnesord.

NORDINFO har ytterligare bidragit till en utvidgad provkodning och -körning av folkloristiskt material för att få övertygande resultat med tanke på en framtida uppbyggnad av en databas. Inom områdena statistik och teknik har NORDINFO stött förstudier, vilka siktar till att utreda de praktiska och ekonomiska förutsättningarna för uppbyggnaden av en samnordisk databas över statistikmaterial samt användning av det danska ALIS-systemet som ett gemensamt system för de tekniska centralbiblioteken i Norden. Inom områden pedagogik och psykologi, ekonomi samt framtidsforskning har NORDINFO beviljat medel för uppbyggnaden av

bibliografiska databaser, i det första fallet tillsvidare dock enbart för den inledande fasen.

VINITI, Sovjetunionens teknisk-naturvetenskapliga informationsinstitut har ett stort databasutbud, vilket skulle kunna utnyttjas av nordiska användare om ett lämpligt databehandlingssystem för nyttiggörandet av dessa databaser i Norden kunde skapas. NORDINFO har därför stött ett projekt, där man inom ramen för "Arbetsgruppen för biblioteks- och informationsfrågor inom det vetenskapliga och tekniska samarbetet mellan Finland och Sovjetunionen" har erhållit rätten att experimentera med, använda och senare ansluta VINITIs databaser till SCANNET.

Nätverksamhet:

Inom nätverkssamarbetet har NORDINFO stött driften av SCANNET. Detta innebär, sedan televerken i Norden övertagit linjetrafiken, driften och servicen av de ursprungliga SCANNET-noderna, som nu används som anpassningsenheter för att koppla samman televerkens datanät och de olika värddatorerna, som innehåller de olika nordiska databaserna, marknadsföringen av informationstjänsterna i nätet samt utvecklingen av nya användarorienterade funktioner i nätet. På grund av att organisatoriska omställningar under året krävt tid och resurser har de användarorienterade projekten ej kunnat utvecklas i förutsedd takt.

4. Utbildning

Den snabba utvecklingen av BDI-området, själva områdets bredd och multidisciplinära karaktär samt olika traditioner i de nordiska miljöerna innebär att den formella utbildningen på BDI-området varierar i de nordiska länderna. I strävan att höja kompetensen hos BDI-personalen har existerande utbildningsprogram utvidgats och omstrukturerats. I samband med detta har även forskarutbildningen behandlats och fortbildningen i dessa fall getts fastare former i de enskilda länderna.

Såväl forskarutbildning som fortbildning är områden, där NORDINFO kan göra en naturlig och viktig insats.

Under året har man sålunda stött två kurser, vars målsättning varit att uppmuntra deltagarna till individuell forsknings- och utvecklingsaktivitet. Det ena har inriktat sig på dokumentanalys och -representation, speciellt i samband med thesaurus-konstruktion, medan den andra strävat att lära ut de mest användbara kvantitativa och kvalitativa bibliometriska analysmetoderna för olika slag av effektiv och ekonomisk beslutsfattning vid BDI-institutioner.

Som ett led i fortbildningen av praktiskt verksamma bibliotekarier och informatiker på specialområden, har NORDINFO stött en rundabordskonferens om anskaffningsmetoder och -problem. Vid detta har man bland annat övervägt att förenhetliga anskaffningsrutiner samt beräkningsmetoder som skulle möjliggöra jämförelser av undersökningar gjorda vid olika

bibliotek. Ytterligare har en av initiativtagarna till ett nyligen utarbetat fortbildningsprogram i USA, som gäller biblioteksadministration och som kommer att genomföras av forskningsbibliotek och utbildningsinstitutioner i samarbete, som inbjuden gäst vid Biblioteksskolornas 4. Nordiska Möte redogjort för detaljer i programmet.

NORDINFO har funnit det väsentligt att i begynnelskedet stöda marknadsföringen och undervisningen i användning av de databaser, som NORDINFO finansierat. Kurser i Danmark, Finland, Sverige och Norge har hållits om de så kallade POLYDOC-databaserna, som alla är sökbara via telekommunikationsnätet SCANNET.

Användarutbildningen är ett av NORDINFOs centrala programområden. NORDINFOs referensgrupp i användarutbildning har erhållit understöd för att utarbeta en samling modeller till kursuppläggning, audiovisuellt material osv. att användas vid utbildning av olika kategorier av användare inom näringslivet.

F. Framtidsutsikter

För att säkra en planmässig och fullödig insats inom hela sitt verksamhetsfält har NORDINFO hållit fast vid indelningen av detta i fyra programområden. Programområdets innehåll och omfattning har kontinuerligt diskuterats och en viss fördelning av dem har företagits. Den nuvarande aktivitetsnivån bibehålls inom programområdena allmän utveckling och samordning och utbildning. Inom programområdena litteratur- och dokumentförsörjning samt databaser och nätverksamhet har NORDINFO under en längre tid stött utvecklingen av projekten NOSP respektive SCANNET. Båda projekten är till den grad övernationella att de inte kan finansieras med nationella medel. NORDINFO har därför påtagit sig det ekonomiska ansvaret för projekten, även nu då de övergår i driftsfas. NORDINFO har därför anhållit om en utökning av projektmedlen år 1983. En närmare motivering av behovet framgår ur NORDINFOs arbetsprogram för 1982–86. Inom de enskilda programområdena har man följande planer:

- 1. Allmän utveckling och samordning.* Det finns över 5000 biblioteks- och dokumentationsenheter inom olika fack- och vetenskapsområden i Norden. De är inbördes oavhängiga av varandra, men skall i sin dagliga verksamhet fungera som delar av ett inofficiellt system. NORDINFO ser det som sin främsta uppgift att ombesörja spridningen av kunskaper om dessa enheters samlingar och informationstjänster samt se till att de uppbyggs till en samnordisk helhet. Därför måste NORDINFO även i fortsättningen lägga stor vikt vid att upprätthålla kontakter med specialgrupper och experter i Norden och initiera och stöda utredningar och kartläggningar för identifikation och analys av problem eller samarbetsmöjligheter. Standardiseringsarbetet kommer framgent att ingå i arbetsprogrammet. NORDINFO kommer också att fortsätta och utveckla sin publikationsverksamhet och sin informationsverksamhet. Ytterligare kommer samar-

betet med den Europeiska Gemenskapens organ för teknisk- och vetenskaplig information CIDST att fortgå.

2. *Dokument- och litteraturförsörjning.* Programområdet täcker såväl anskaffning, registrering, lokalisering som förmedling av dokument men har i år på grund av sin omfattning indelats i ytterligare ett antal delområden. NORDINFOs mål är att också framgent stöda projekt som bidrar till en nordisk arbetsfördelning inom litteratur- och dokumentförsörjningen så att den samnordiska täckningsgraden av åtminstone ny litteratur skulle närma sig 90%. För att öka utnyttjandet av det existerande samnordiska beståndet kommer NORDINFO fortsatt att utvidga samkatalogen för utländska periodika i nordiska bibliotek, NOSP och utveckla andra lokaliseringsinstrument för t. ex. böcker, äldre litteratur av alla slag samt ny svårtillgänglig s. k. grå litteratur. NORDINFO kommer också att sträva till att dessa sammankopplas med databaser som ger information om dokument. Eftersom en arbetsfördelning mellan nordiska bibliotek förutsätter att fjärrlåntrafiken effektiviseras, kommer projekt som rör gemensamma regler och bestämmelser samt olika experiment med dokumentbeställning och -överföring att prioriteras högt i framtiden.

Resultaten av de två nämnda NORDINFO-utredningarna, kartläggning av brister i basmaterialförsörjningen och UAP i Norden och ett antal pågående nationella utredningar som anknyter till problem inom detta programområde, kommer ytterligare att förbättra NORDINFOs möjligheter att i framtiden planera utvecklingsprojekt inom detta område.

3. *Databaser och nätverk.* En stor del av den i Norden producerade informationen finns ej i de stora internationella databaserna. NORDINFO ser det därför som en väsentlig uppgift att fortsatt skapa förutsättningar för upprättandet av databaser främst på ämnesområden som gäller specifika nordiska förhållanden eller är beroende av dem. Det tillfredsställande utnyttjandet av databaserna i SCANNET samt NORDINFOs inventering av databasproduktionen i Norden, visar att det finns intresse för och ansevärd potentiella möjligheter att tillgängliggöra eller upprätta olika typer av databaser. Mot bakgrunden av den internationella utvecklingen av olika databastyper kommer NORDINFO i framtiden att sträva till en ändamålsenlig balans mellan utbudet av fakta- och referensinformation i SCANNET. Detta öppnar även möjligheter att ställa nordisk information till disposition för europeiska användare. Även en satsning på databaser av betydelse för bibliotekens administrativa funktioner är viktig samt en sammankoppling av databaser med olika funktioner. I anslutning till detta kommer NORDINFO att verka för tillämpning av ny teknologi, såsom t. ex. små datorer, textbehandling, videolagring o.s.v.

För att de nordiska databaserna skall bli tillgängliga för alla i Norden och kunna konkurrera med de stora internationella databaserna i kvalitet, är det nödvändigt att de sammanhålls i informationsnätet SCANNET. Televerken har övertagit nätets kommunikationsdel. NORDINFO kommer att

ansvara för nätverkssamarbetet och såsom nämnts, utvecklingen av innehållet i nätet. Nätverkssamarbetet innebär ekonomiskt ansvar för de funktioner som ombesörjs av Stiftelsen SCANNET. Dessa är t. ex. förvaltningen och underhållet av nätets noddatorer som sammankopplar televerkets datanät och informationstjänsterna i SCANNET, kontinuerlig kontroll av nätet, teknisk assistans vid anknötning av nya datorer och databaser till nätet, insamling av statistik samt praktiskt arbete med kundservice och marknadsföring och förslag till teknisk utveckling.

4. *Utbildning.* De stora litteratur- och dokumentmängderna, de många samarbetande BDI-enheterna och tillämpningen och användningen av ny teknologi har utvecklat ett behov av utbildning av såväl BDI-personal som användare. NORDINFO kommer även i framtiden att svara för att möjligheter ges till sådan utbildning, främst fortbildning och forskarutbildning som båda kategorierna kan tillgodogöra sig och som med framgång kan ordnas på nordisk bas. Detta gäller i synnerhet undervisning om nya metoder, ny teknik samt starkt specialiserad utbildning, för vilken nationella resurser ej skulle gå att uppbringa. Även satsningen på utarbetande av läromedel som kan användas i hela Norden i undervisning av såväl BDI-personal som användare kommer att fortgå. NORDINFO kommer också fortsättningsvis att starkt framhäva betydelsen av att aktivera användarna från såväl forskning och undervisning, som från näringsliv, förvaltning och kulturliv.

BILAGA**Publikationer utgivna i samband med NORDINFO-projekt**

NORDINFOs sekretariat utger årligen en förteckning över rekviderbara publikationer, som har utgivits i samband med projekt. Intresserade bibliotek, informationscentraler och personer kan härmed beställa publikationen från angiven distributionsenhet.

1981

Databasproduktion i Norden 1978. Red. Lena Hakulin

NORDINFO-publikation. NORDINFO, Otnäs 1981, 46 s.

Distribution: NORDINFO. c/o Tekniska Högskolans bibliotek, Otnäsvägen 9.

SF-02150 ESBO 15, Finland

(gratis)

FN publikationer og dokumenter. Red. Børge Harming, Ulla Jeppesen og Bent Jørgensen. NVBF Brugervejledninger om internationale organisationers publikationer Nr 2.

Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund, Århus 1980, 101 s.

Distribution: Bibliotekscentralen, Telegrafvej. 5, DK-2750 BALLERUP (58,50 kdr)

Håndbog i bevarelse, pleje og konservering af informationsmedia i biblioteker. Red. Ove K. Nordstrand

NORDINFO-publikation 2: 1981, NORDINFO, Otnäs 1981, 105 s.

Distribution: NORDINFO (se ovan) (begränsad distribution)

List Agr – Supplement 1980. Förteckning över löpande utomnordiska tidskrifter och seriepublikationer i nordiska lantbruks-, skogs-, trädgårds- och veterinärmedicinska bibliotek. Red. Sten Hedberg och Barbro Sjöström. Sveriges lantbruksuniversitet, Ultunabiblioteket, Uppsala 1980, 349 s.

Distribution: Sveriges lantbruksuniversitet, Ultunabiblioteket,

S-75007 UPPSALA, Sverige

Nordisk BDI-indeks.

Danmarks Biblioteksskole. København, Institutionen Bibliotekshøgskolan. Borås, Svenska Social- och kommunalhögskolan, Helsingfors, Institutionen för biblioteksvetenskap och informatik, Tammerfors, Statens Bibliotekshøgskole, Oslo, Norsk Senter for Informatikk, Oslo. Indexpublikationen utges två gånger om året sedan 1979. (Den är även tillgänglig online via SCANNET)

Distribution: Norsk Senter for Informatikk, Forskningsveien 1, N-Oslo 3 (200 nkr/år)

Nordisk firma- och produktinformation online. Red. Halvor Stein Mellegaard.

Universitetet i Trondheim, Norges tekniske høgskole, Biblioteket, Trondheim 1981, 20 s.

Distribution: Universitetet i Trondheim. Norges tekniske høgskole. Biblioteket, N-7034 Trondheim -NTH (20 nkr)

Rundabordskonferanse om anskaffelsesproblemer og-metoder. Foredrag holdt ved NVBFs rundbordskonferansen i Vettre, Asker, 1.-3. juni 1981. Nordisk Vitenskapelig Bibliotekarforbund, Oslo 1981, 57 s. (duplikat)

Distribution: Nordisk Vitenskapelig Bibliotekarforbund, Formann Per Morten Bryhn, c/o Universitetsbiblioteket i Oslo, Drammensveien 42 N-Oslo 2

Vägvisare till informationskällor i industriell produktionsstatistik Red. Maria Schröder & Ritva Sundqvist Ota-kirjasto C:l, Tekniska högskolans i Helsingfors bibliotek, Esbo 1981, 188 s.

Distribution: Tekniska högskolans bibliotek, Informationstjänstavd, Ot-näsvägen 9, SF-02150 Esbo 15 (i tryck) 1980

Automatiserad katalogisering på Island. Red. Seppo Vuorinen NORD-INFO (kompendium) Otnäs 1980, 16 s.

Distribution: NORDINFO (se ovan) (gratis)

Eksportmarkedsinformation. Red. Arne Mølgaard Frandsen Nordiske informasjonshåndbøker innen økonomiske fag. Nr 4. Handelshøyskolens Bibliotek i Århus, Århus 1980, 78 s.

Distribution: Handelshøyskolens Bibliotek i Arhus, Fuglesallé 4, DK-8210 Århus V.

Indeksering for bibliografiske databaser – En håndbok.

Red. Tor Evensen et. al. NSI-rapport Norsk Senter for Informatikk, Oslo 1980, 59 s. (200 nkr)

Distribution: Norsk Senter for Informatikk, Forskningsveien 1, N-Oslo 3

Informasjon om personaladministrasjon. Red. Odd Rogne Nordiske informasjonshåndbøker innen økonomiske fag. Nr 1. Norges Handelshøyskole-Bibliotek, Bergen 1980, 41 s. (10 nkr)

Distribution: Norges Handelshøyskole-Biblioteket, Helleveien 30, N-5000 Bergen

A list of buyer's guide issues in periodicals. Red. Pirjo Vesterinen Rapport 10, Statens tekniska forskningscentral, Teknisk informasjonstjänst, Esbo 1980, 22 s.

Distribution: Statens tryckericentral, Pl 516, SF-00101 Helsinki 10 (20 fmk)

SCANNET - ABC for Databasetilslutning. Red. Sixten Abrahamsson I/S Datacentralen, Helsinki 1980, 53 s.

Distribution: (Danmark) Bibliotekscentralen, Telegrafvej 5, DK-2750 Ballerup

(Finland) Kirjastopalvelu Oy, Särkiniementie 5,

SF-00210 Hki 21

(Norge) A/L Biblioteksentralen, Malerhaugveien 20, N-Oslo 6

(Sverige) Bibliotekstjänst, Box 1706, S-221 02 Lund (ca 30 fmk)

Some hundred sources for ADP literature. Red. Kylliki Ruokonen & Ari Luostarinen. Nordiske informasjonshåndbøker innen økonomiske fag. Nr 3. Finska Handelshögskolans bibliotek, Helsinki 1980, 36 s.

Distribution: Finska Handelshögskolan, Kyriiri, Runebergsgatan 14–16
SF-00101 Helsingfors 10 (25 fmk)

1979

Common Command in Scannet (förstudie) Red. Hans Nilsson (kompendium), Stockholm 1979, 6 s.

Distribution: NORDINFO (se ovan) (gratis)

Database Selector for online information retrieval. Part I & II.

Red. Ulla Hirvensalo, Sauli Laitinen. Rapport 7 & 8

Statens tekniska forskningscentral, Teknisk informationstjänst, Esbo 1979, 141 s. & 121 s.

Distribution: Statens tryckericentral, Pl 517, SF-00101 Hki 10
(20 fmk & 20 fmk)

Guide for locating original documents referenced in online bibliographic databases. Rapport 9

Statens tekniska forskningscentral, Teknisk informationstjänst, Esbo 1979, 113 s.

Distribution: Statens tryckericentral (se ovan) (20 fmk)

NORDINFOs MAROnline utredning (förstudie) Red. Mats G. Lindquist et. al. NORDINFO, Otnäs 1979, 61 s.

Distribution: NORDINFO (se tidigare) (gratis)

Produktinformation i Norden. (Kartläggning av existerande och planerade databaser för produktinformation i Norden) Red. Eli Moen
NORDINFO, Otnäs 1979, 34 s.

Distribution: NORDINFO (se tidigare) (ett begränsat antal, gratis)

Register över pågående BDI-projekt i Norden år 1978. Red. B. Leisten
NORDINFO, Otnäs 1979, 216 s.

Distribution: NORDINFO (gratis)
1978 & 1977

Fotokopieringen vid vetenskapliga bibliotek och upphovsrättslagstiftningen: nuläge och framtidsperspektiv. Red. Ingmar Lundberg NU-serien A1978: 3, Nordiska rådet, Stockholm 1978, 34 s.

Distribution: NORDINFO (se tidigare) (gratis)

Plan för nordisk databas för pedagogisk och psykologisk information och dokumentation. Red. Eva Ijäs, Eeva-Maija Tammekann, Publikationer nr 15 Jyväskylä universitetsbibliotek, Jyväskylä 1978, 60 s. (ett begr. ant., gratis)

Distribution: Jyväskylä universitetsbibliotek, Seminaarink. 15,
SF-40100 Jyväskylä 10

Datorbaserad informations- och dokumentationstjänst för arbetsmedicin och yrkeshygien. NU-serien B1977: 15 Köbenhavn 1977, 45 s.

Distribution: NORDINFO (se tidigare) (gratis)

Nordiska forskarkurser

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska forskarkurser
c/o Fil. lic. Barbro Bryngelsson
Institutionen för oorganisk kemi
Chalmers tekniska högskola
S-41296 Göteborg
Tel 031-81 01 00

B. Startår

I nuvarande form 1972 (som en fortsättning av Nordiska sommarskolans verksamhet som startade 1966). Från och med 1979 omfattar verksamheten också nordiska forskarstipendier och nordiska forskarsymposier.

C. Syfte

Syftet med kursverksamheten är att genom gemensamma kurser inom utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurser garantera medverkan av särskilt framstående experter och forskare från skilda delar av världen.

Den försöksverksamheten med nordiska forskarstipendier, som pågår, syftar till att möjliggöra för forskare att vistas vid vetenskaplig institution i annat nordiskt land och därmed berika och fördjupa sin forskning. Nordiska forskarsymposier, som likaledes bedrivs under en försöksperiod är ämnade att främja det vetenskapliga utbytet inom Norden. Med hjälp av dessa medel skall också skapas möjligheter att ge bidrag till regelbundet återkommande symposier och konferenser.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Styrelsen representerar såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i taget av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. Styrelsens sammansättning 31 december 1981

Rigsarkivar Vagn Dybdahl	D
Professor Bodil Jerslev Lund	D
Föredragande Ulla Ekberg-Piimies	F
Professor Reijo Vihko	F
Docent Örn Helgason	I
Direktör Arvid Siljan	N
Fakultetssekretær Ida Yttri	N
Professor Georg Lundgren	S
Byråchef Hans Poppius	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Styrelsens sekreterare har under 1981 varit fil. lic. Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola, Göteborg.

3. Revision

Revisionsuppgifterna fullgörs av den danske Rigsrevision.

E. Verksamhet

a) Nordiska forskarkurser

Styrelsen har under 1981 disponerat ett anslag av 2926000 Dkr för kursverksamheten. Inom denna anslagsram har genomförts sammanlagt 18 kurser. Vid kurserna har cirka 450 forskare i Norden deltagit. Styrelsens målsättning för kursverksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som geografiskt i Norden. Kursutbudet under 1981 uppfyller väl denna målsättning. Vidare har kurserna gett kunskap om nya vetenskapliga metoder eller gällt nya forskningsområden, vilket är ett viktigt syfte med verksamheten. Vid bedömning av kursförslag har styrelsen haft värdefull hjälp av forskningsråden vad beträffar det ämnesmässiga innehållet i förslagen. Styrelsen kan konstatera att forskningsrådets bedömningar i hög grad överensstämmer med styrelsens egna prioriteringar. Den slutliga bedömningen har gjorts av styrelsen som ensam ansvarar för det fastställda kursprogrammet. Styrelsens ledamöter har i år liksom tidigare besökt de olika kurserna. Dessa besök har stor betydelse för en fortlöpande utvärdering av verksamheten. De ger också värdefull ömsesidig information mellan styrelsen, kursarrangörer och kursdeltagare.

Programmet har under 1981 omfattat följande kurser:

1. Numismatik: datering och andra metodproblem

Kursort: Oslo

Kursens längd: 8 dagar

Antal deltagare: 27

Kursen startade med en generell introduktion till ämnet och behandlade därefter mer speciella och avgränsade frågor. De flesta av numismatikens viktigaste delar belystes alltifran antiken till efterreformatörisk tid. En kursdag förlades till Oslo universitets myntkabinett, där aktuella forskningsprojekt diskuterades.

2. *Estetik och litteraturteori*

Kursort: Åland

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 20

Estetiken har under 1900-talet kommit att belysas ur flera vetenskapliga infallsvinklar utöver det traditionellt filosofiska betraktelsesättet. Detta har medfört fler möjligheter att öka och fördjupa kunskaperna inom det egna verksamhetsområdet. Samtidigt har detta ställt nya krav på forskningen, nya synsätt måste förstås och anpassas till det egna verksamhetsområdet. Behovet var därför stort att sammanföra företrädare för olika vetenskapliga inriktningar men med samma intresseområde. Kursen vände sig till både yngre och etablerade forskare inom området.

3. *Tvärvetenskaplig forskning i sydindisk kultur och samhälle*

Kursort: Helsingfors

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen tog sin utgångspunkt i ett samnordiskt fältforskningsprojekt vars syfte är att på ett mångsidigt sätt forska i de sydindiska övergångsriterna, som utgör en väsentlig del av religionen och kulturen. Kursens syfte var dels att öka forskningsmetodiska färdigheter, dels att vidga och fördjupa kännedomen om sydindisk kultur och samhälle för att bereda en så mångsidig förutsättning för fältarbetet som möjligt. Kursen var tvärvetenskaplig med forskare från indologi, etnologi, social- och kulturantropologi samt religionsvetenskap.

4. *Språklig databehandling. Semantiska faktorer i lexikalisk textanalys*

Kursort: Reykjavik

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 20

Syftet med kursen var att bidra till vidareutvecklingen av datateknikens tillämpning i språkvetenskaplig forskning. Av central betydelse på kursen var frågan om hur ett lexikon skall struktureras för att kunna utnyttjas vid automatisk textanalys och textöversättning. Speciell uppmärksamhet fästes vid de semantiska upplysningar som lexikonet behöver, av vilken karaktär dessa upplysningar skall vara och hur de skall formuleras.

5. *Musikteori i den högre utbildningen av musiker*

Kursort: Hamar (Norge)

Kursens längd: 14 dagar

Antal deltagare: 25

Vid denna kurs ville man presentera försöksprojekt som genomförts vid musikhögskolor och konservatorier i Norden inom de teoretiska stödämnena och dryfta de vetenskapsteoretiska referenserna för dessa projekt. Vidare orienterades om teorier och utvecklingstendenser i filosofiska, musiksociologiska och inlärningspsykologiska ämnen som har relevans för stödämnesundervisningen i musikutbildningen. Slutligen diskuterades kriterier för ämnesval och metoddevaluering i denna undervisning.

6. *Multivariata metoder i arkeologi*

Kursort: Tromsø

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 18

Kursens syfte var att ge en introduktion till några viktiga tekniker vid användning av multivariata statistiska metoder som hjälpmedel vid analys av arkeologiska data. Speciell vikt lades vid grafisk beskrivning, tillrättaläggande och reduktion av data i tabell- och matrisform. Deltagarna gavs tillfälle att själva pröva metoderna på EDB-tillgängligt arkeologiskt material. Kursen vände sig till såväl yngre som etablerade forskare i arkeologi.

7. *Kvinnorätt: Teori- och metodproblem*

Kursort: Gilleleje (Danmark)

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare 30

Kvinnorätt är en ny disciplin inom juridiken, som undersöker sambandet mellan kvinnokön och rättsregler. Syftet var att behandla kvinnorrätts teori- och metodproblem med utgångspunkt i tidigare kvinnorrättsforskning och se detta i förhållande till annan rättsvetenskap. Tre temata beaktades speciellt: Kvinnor och arbetsmarknaden, Kvinnor och sexualitet samt Kvinnor och offentlig planering.

8. *Rätten som distriktpolitiskt styrinstrument*

Kursort: Tromsø

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen vände sig till nordiska rättssociologer och behandlade rätten som styrinstrument i dagens och morgondagens samhälle. Bland frågor som diskuterades kan nämnas: I vilken form bör rättsliga regleringar ske? Vilka möjligheter och begränsningar medför olika former av rättslig reglering och styrning? Vilket är behovet av samordning på nationell nivå i förhållande till önskemål om lokalt självstyre?

9. *Socialfarmaci*

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 30

Kursens mål var att behandla de metoder, som kan användas för ett vetenskapligt studium av läkemedlen i samhället. Stor vikt lades vid diskussioner om inom- och utomvetenskapliga kriterier för valet av undersökningsmetoder. Bl.a. behandlades läkemedelskonsumtionens utveckling, patienternas läkemedelsbeteende, yrkesgruppernas roll i läkemedelssystemet, internationella jämförelser av läkemedelsområdet samt forskaren och läkemedlen.

10. *Värdforskning*

Kursort: Kuopio

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen behandlade omvårdnadsforskningens teoretiska och metodologiska frågor, praktiska problem i anknytning till vårdarbetets funktioner, organisation, informationssystem samt evalueringen av olika vårdmetoder och -tekniker. Vårdvetenskapens syfte samt forskningens aktuella läge i de nordiska länderna belystes. Speciell uppmärksamhet ägnades åt nya tillämpningar av epidemiologiska och kliniska samt beteende- och socialvetenskapliga forskningsmetoder för datainsamling och analys vid omvårdnadsforskning.

11. Teoretiska och metodologiska frågor i den gerontologiska forskningen

Kursort: Jyväskylä

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 25

Denna kurs gav en översikt över centrala teoretiska och metodologiska frågor i den gerontologiska forskningen. Kursen vände sig till forskare inom ämnena åldrandets biologi, socialgerontologi och klinisk gerontologi. Bland temata kan nämnas gerontologin som vetenskap, människouppfattningen i den gerontologiska forskningen, normalt åldrande och åldringsteorierna. Av metodologiska frågor diskuterades mätning av biologisk ålder, funktionell och medicinsk diagnostik inom åldringsvård samt forskning av livsföring ur gerontologisk synvinkel.

12. Försöksdjur i biologisk och medicinsk forskning

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen avsåg att ge fördjupade kunskaper i arbetet med och kring försöksdjur. Kursen byggdes upp kring övergripande frågor som betydelsen för djur och försök av djurkvalitet, klimat, åldersfaktorer, nutrition, etik och lagstiftning. Vidare behandlades speciella frågor som anestesi, cancerforskning, immunologi, kronisk toxicitet och speciell nutrition.

13. Mikrobiella processer i kvävet kretslopp

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 13 dagar

Antal deltagare: 20

Kvävet biogeokemiska kretslopp har under senare tid visats ett starkt ökat intresse och en forskarkurs inom detta område var mycket angelägen. Tyngdpunkten lades vid de senaste teoretiska och metodologiska landvinningarna inom forskningen om de mikrobiella kväveomsättningarna. Dessa diskuterades främst utifrån kvävet kretslopp i terrestra ekosystem.

14. Fiskeribiologi med särskild tonvikt på populationsdynamik och stock assessment

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 20

Syftet med kursen var att beskriva olika metoder och modeller för

uppskattning av beståndet av olika fiskpopulationer. Kursen gav också vissa elementära kunskaper i att använda dataprogram vid sådana uppskattningar. Kunskap inom fiskeribiologi, som syftar till att förstå förändringar i fiskbeståndens struktur med hänsyn till naturliga fluktuationer och förändringar på grund av fiske, har blivit allt viktigare. Sådan kunskap är också nödvändig vid såväl nationella som internationella regleringar av uttag ur fiskbestånd.

15. *Värdefördelningsteori*

Kursort: Joensuu

Kursens längd: 14 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen behandlade värdefördelningsteori, vilket är ett område av klassisk funktionsteori. I sin nuvarande form ligger ämnet på gränsen mellan analys och topologi. Teorierna är skapade av finska matematiker och är fortfarande en finsk specialitet. Intresset för ämnet är dock stort i hela Norden. Kursen omfattade föreläsningar och seminarier.

16. *Molekylspektroskopi med lineärt och cirkulärt polariserat ljus*

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen avsåg att behandla såväl grundläggande teori som experimentella problem förknippade med spektroskopisk användning av polariserat ljus. En lång rad ämnen genomgicks såväl i föreläsningsform som vid laborationer. I samband med behandlingen av optisk aktivitet gavs några seminarier om chiralitetsteori tillämpad på bl. a. cirkulär dikroism, chiral diskriminering i intermolekylära krafter samt på stereoselektiva processer.

17. *Supraledande Josephson-effekter – teori och tillämpningar*

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 25

Supraledande tunneleffekter är inte bara av fundamentalt fysikaliskt intresse utan används också inom avancerad elektronik. Kursen, som vände sig till yngre forskare i Norden, gav en översikt över fenomenen, diskuterade fundamentala teoretiska begrepp och behandlade olika tillämpningsaspekter. Vidare studerades material- och tillverkningsaspekter. Vid seminarier belystes speciella tillämpningar, delvis av kursdeltagarna själva.

18. *Husdjurens reproduktionsendokrinologi*

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 25

Detta var den första veterinärmedicinska kurs, som getts i denna form. Kursen avsåg att ge fördjupade kunskaper inom ämnesområdet reproduktionsendokrinologi. Såväl föreläsningar och seminarier som laborations-

arbete ingick. Kursinnehållet omfattade bl. a. peptid- och steroidhormonernas samt prostaglandinernas och tromboxanernas fysiologiska roll inom husdjurens reproduktionsendokrinologi. Det praktiska laborationsarbetet syftade till att ge deltagarna en sådan färdighet att de självständigt kunde utföra hormonanalyser och på rätt sätt tolka analysresultaten.

b) Nordiska forskarstipendier

Under verksamhetsåret 1981 fortsattes den försöksverksamhet med nordiska forskarstipendier, som påbörjades 1979. Vid de två ansökningstillfällena, som gällde 1981 års anslag, inlämnades ansökningar motsvarande 376 stipendiemånader. Därtill kommer ansökan om resebidrag. Styrelsens totala budget för stipendieverksamhet 1981 var 900 000 Dkr. Inom ramen för detta anslag kunde 225 stipendiemånader beviljas, fördelade på 55 stipendiater. Härutöver beviljades resebidrag omfattande 69 000 Dkr. De rapporter, som stipendiaterna inlämnat efter avslutad forskningsvistelse visar, att verksamheten har varit mycket framgångsrik. Styrelsen kommer under 1982 att göra en utvärdering av verksamheten på grundval av inlämnade rapporter.

c) Nordiska forskarsymposier

Nordiska forskarkurser ansvarar fr. o. m. 1979 även för en försöksverksamhet med nordiska forskarsymposier och -konferenser. 1981 omfattade budgeten för denna verksamhet 724 000 Dkr. 95 ansökningar om medel till symposier inlämnades. 28 ansökningar kunde beviljas inom tillgängliga medelsramar. Även symposieverksamheten kommer att utvärderas under 1982.

F. Framtidsplaner

Styrelsen har i augusti 1981 fastställt kursprogram för 1982. Av 41 inlämnade kursförslag kommer 17 kurser att genomföras. Följande program har fastställts:

1. Fackspråk och terminologi
2. Användning av Artificial Intelligence (AI) i psykologi och lingvistik
3. Komparativa analyser av regionala data för de nordiska länderna
4. Teorier och metoder i periferiforskning
5. Komparativ samhällsforskning, speciellt inom alkohol- och drog-forskning och kriminologi
6. Användande av märkta antikroppar i parasitologisk forskning
7. Plasma lipoproteiner
8. Åldersspecifika problem vid fysisk ansträngning. Teoretiska och metodologiska aspekter
9. Spårmetallbestämningar i naturliga vatten
10. Proteinkristallografi
11. Positronemitterande organiska molekyler

12. Yt- och kolloidkemi
13. Ytspektroskopiska metoder
14. Tillämpad populationsdynamik
15. Isotopteknikens användning i jord- och växtforskning
16. Transport av upplösta ämnen i jord-växsystemet och växtrötters upptagande av näringsämnen från jorden
17. Ekonomiska modeller för internationella relationer på jordbruksområdet

I den fortsatta planeringen kommer styrelsen som hittills att initiera nya och aktuella forskningsområden. Styrelsen kommer kontinuerligt att arbeta med uppföljning och utvärdering av verksamheten. Detta arbete är till stor hjälp då riktlinjer för kommande verksamheter skall utarbetas. Vid utgången av 1982 avslutas försöksperioden med nordiska forskarstipendier och forskarsymposier, varför en noggrann utvärdering av dessa verksamheter kommer att göras under 1982.

Styrelsens målsättning vad beträffar kursverksamheten är att öka antalet kurser till 25 per år. Detta är i överensstämmelse med önskemål, som framkommit såväl från Nordiska ministerrådet som från Rådgivande kommittén för forskning och i motioner till Nordiska rådet. På grund av en restriktiv anslagstilldelning har styrelsen tvingats skära ned antalet kurser så att programmet för 1982 omfattar 17 kurser. Styrelsen kommer därför att i budgetframställningen för de närmaste åren äska medel utöver förväntade prisökningar för att nå den uppställda målsättningen av 25 kurser per år. Styrelsen finner detta ytterst angeläget med hänsyn till de många goda kursförslag som inlämnas varje år. Vad beträffar stipendier och symposier vill styrelsen avvakta resultatet av den planerade utvärderingen av försöksverksamheten innan preciserade förslag och synpunkter framförs.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	35.0		} 230.6	
Styrelse	210.0			
Kontor	123.3			
Lokaler	-			
Projekt	3 801.2		4 306.3	
Övrigt:				
Summa kostnader	4 169.5		4 536.9 ³	
<i>Intakter</i>				
Anslag	3 960.0	4 550.0		5 005.0
Lönestegr. komp.	-	-		-
Övrigt	196.7 ¹	-13.0 ²		
Summa intäkter	4 156.7	4 537.0		5 005.0

¹ Överföring från 1979

² Underskott 1980

³ Utgifter under tiden 1/1–9/10 1981 enl. senaste räkenskapsrapport 47–10-330. Nordiska rådet

Nordiskt vulkanologiskt institut

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiskt vulkanologiskt institut
Háskóli Íslands
Jarðfræðahúsið v/Hringbraut
101 Reykjavík
Tel 2 50 88
Telex: 2307 isinfo

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som – efter styrelsens beslut – utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

*E. Organisation**1. Administration*

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1980*

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Professor Frans Erik Wickman	S (ordf.)
Lektor Asger Ken Pedersen	D
Dr. Ilkka Laitakari	F
Dr. Sveinn P. Jakobsson	I
Dr. Guðmundur Pálmason	I
Professor Sveinbjörn Björnsson	I
Professor Sigurður Thorarínsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N

3. *Personal*

Guðmundur E. Sigvaldason, direktör
 Karl Grönvold, geolog
 Eysteinn Tryggvason, geofysiker
 Hulda H. Guðmundsson, kontorfuldmægtig
 Niels Óskarsson, tekn. ass.
 Sigurjón H. Sindrason, tekn. ass. (elektroniker)
 Halldór Ólafsson, tekn. ass.
 Edda Arnholtz, bibliotekar
 Júlíana G. Aspelund, ekonomibitråde

4. *Revisorer*

Sveinn Arason. Reykjavík

F. *Verksamhet*

Hekla vulkanen fortsatte sin vulkansk aktivitet i april 1981. Aktiviteten begyndte i august 1980 med et udbrud som kun varede i nogle få dage.

Da et nyt udbrud begyndte i april i år bestemte vi os for at installere et måleinstrument på Hekla og udføre laser geodimetermålinger over hele området for at undersøge eventuelle horizontale bevægelser. Den islandske kystvagt hjalp med lån af helikopter til transport af instrumenter og folk, både til et sted oppe i fjeldet hvor vi installerede en af institutets hældningsmålere, og imellem geodimeter målestationerne. Ved hjælp af den selvregistrerende hældningsmåler har det været muligt at konstatere at siden i maj 1981 er hele vulkanstrukturen sunket sammen, hovedsagelig i en jævn langsom bevægelse, men enkelte gange i større kortvarige trin.

Geodimetermålinger blev foretaget i Krafla området i april og igen i juli. Dry tilt målinger har vi gentaget i området 5 gange. Denne måleteknik er adskilligt billigere end geodimetermålingerne, men giver kun anledning til at følge de større drag i jordskorpebevægelserne. Petrologiske studier af Krafla lavaerne fortsætter, men indsamling af thermale gasser blev udført meget sporadisk, hovedsagelig fordi vi synes at variationerne i gassammensætningen ikke kræver så hyppig prøvetagelse som før. Derimod er vi

begyndt et nyt projekt angående udstrømning af den radioaktive gasart radon i området. Radon produceres kontinuerlig i bjergarterne i ganske små mængder og strømmer delvis op til jordoverfladen. Den største del af den radon som bjergarterne producerer holdes indesluttet i bjergarten og forsvinder raskt igen fordi halveringstiden kun er 3,8 døgn. Hvis bjergarterne bliver underkastet en øget spænding eller brækker ved jordskælv, vil en større del af bjergartens radonindhold slippe ud, indtil en ny ligevægt fremkommer. Målingen er meget enkel, idet man sætter en radonfølsom film i et hul i jorden og lader den ligge der i dage eller uger. Filmen kan siden fremkaldes og radonaktiviteten bestemmes. Projektet er udført i samarbejde med Institut Physique Corpusculaire i Clermont, Frankrig. Vi har allerede kunnet konstatere en radonpuls som kan sættes i forbindelse med usædvanlige skorpebevægelser målt på de selvregistrerende hældningsmålere i august.

Et andet nyt projekt angående sammensætning af thermale og vulkanske gaser i Krafla området er under forberedelse. Dette er et samarbejdsprojekt med videnskabsmænd fra Dartmouth College, Hanover, U.S.A. Formålet er at gøre en såvidt muligt kvantativ bestemmelse af SO_2 og HCl i gasudstrømningen fra det aktive sprækkesystem i Krafla området. Teknikken er den såkaldte COSPEC fjernanalyse som tillader integration af SO_2 damp over sprækkeområder på afstand og en konventionel filterindsamling af HCl . Amerikanerne vil skaffe de nødvendige instrumenter, men vi deltager med det logistiske udstyr og de nødvendige baggrundskundskaber.

Forholdet imellem heliumatomets isotoper kan give værdifulde oplysninger om hvorfra det helium kommer som findes i thermale og vulkanske gaser. Det kan enten være kommet direkte fra jordens kappe eller det kan stamme fra jordens atmosfære efter cirkulering med regnvand dybt i jordskorpen. Vi har nu, i samarbejde med videnskabsmænd fra Cambridge, U.K., påbegyndt et projekt for at undersøge heliumisotoper i et stort udvalg af thermale gaser og forskellige vandtyper og bjergarter på Island. Englænderne vil analysere prøverne som vi samler, mens rapporteringen bliver fælles.

I samarbejde med videnskabsmænd fra Institut de Physique du Globe i Paris har vi påbegyndt et projekt angående thorium og uranium isotoper i et udvalg af bjergarter. Thorium systematikken tillader på den ene side aldersbestemmelse af bjergarter, men kan på den anden side også tjene som et vigtigt argument i modellering af magmatiske systemer. I første omgang skal vi analysere en repræsentativ række bjergarter fra forskellige udviklingstrin i Krafla vulkanen og sammenligne dem med basalter fra Reykjanes halvøen.

Med disse samarbejdsprojekter som vi nu har påbegyndt, har vi i større omfang end før prøvet at udnytte den internationale interesse der foreligger og som delvis er blevet vækket på grund af institutets publikationer og rapportserie.

Stipendiatprojekter

Peter Thy har arbejdet med undersøgelse af vulkanske bjergarter fra den del af de islandske vulkanområder, hvor vulkanisme ikke er direkte knyttet til jordskorpespredning. Denne form af vulkanisme forekommer på begge sider af de aktive spredningszoner og producerer bjergarter af betydelig forskellig kemisk sammensætning fra de bjergarter som forekommer indenfor selve spredningszonerne. Denne forskel kan forårsages af flere grunde, f. eks. forskellig udgangsmateriale under opsmeltningen i jordens indre, eller forskellig temperatur og tryk ved opsmeltning af samme udgangsmateriale. Ved siden af nærmere beskrivende specificering af forskellen mellem disse to typer af vulkanisme, har Peter Thy præsenteret argumenter for at de vulkanske bjergarter som forekommer udenfor spredningszonerne er blevet udviklet i forskellige trin under aftagende tryk. Dette resultat er et vigtigt bidrag til modellering af magmasystemer i denne type af vulkanisme. Arbejdet skal præsenteres for at opnå licenciatgraden ved Universitetet i Århus.

Magnús Ólafsson arbejder med smelteeksperimenter i det mineralogiske system forsterit-diopsid-anorthit-FeO. Dette system skal såvidt muligt efterligne naturlige basalter, den mest almindelige vulkanske bjergart. Tidligere undersøgelser i systemet Fo-Di-An har ikke taget hensyn til basaltens jernindhold, blandt andet p. g. a. eksperimentelle vanskeligheder siden platinum reagerer med jern. Magnús Ólafsson har, ved meget nøje kontrol af surstoftryk under eksperimentet og ved hjælp af en teknik som reducerer brug af platinum til et absolut minimum, kunnet opnå brugbare oplysninger om forskydninger i Fo-Di-An fasediagrammet når jern tilføres.

Einar Kjartansson arbejder med computer modellering af skorpebevægelser i Krafla området. Han bruger en del af de, over en årrække indsamlede data, hovedsagelig afstandsmålinger med laser geodimeter. Formålet med modelleringen er at finde den form, størrelse og beliggenhed af magmakammeret som passer bedst med den deformation af jordskorpen overflade som er blevet observeret. Foreløbige resultater passer godt overens med data som blev opnået med undersøgelse af filtrering af seismiske bølger i jordskorpen i området.

Jouko Parviainen begynder nu med undersøgelse af fordeling af svovl i vulkanske bjergarter. Han vil bestemme svovlkoncentrationen i bjergarterne og samtidig undersøge forholdet imellem sulfid-svovl og sulfat-svovl. Dette vil give værdifulde oplysninger om magmaernes oxydationstilstand såvel som om de love som styrer svovlkoncentrationen i magmaen under dens udvikling og senere afgassing.

Ole Stecher begynder undersøgelse af fluorindholdet i de mest primitive bjergarter som findes på Island. Betegnelsen primitiv bjergart er brugt om bjergarter som man antager er kommet direkte fra stor dybde i jordens kappe. Bjergarternes indhold af fluor kan give oplysninger om mængden af

Stipendiater

Peter Thy (D)	01/01–31/12 1981
Magnús Ólafsson (I)	01/01–31/12 1981
Einar Kjartansson (I)	01/01–31/08 og 01/11–31/12 1981
Ulf Sundquist (S)	01/07–15/08 1981
Jens Kornerup Madsen (D)	01/06–31/08 1981
Jouko Parviainen (F)	01/09–31/12 1981
Ole Stecher (D)	01/10–31/12 1981

Personale, konferencer, etc.

Eggert Ólafsson, elektrotekniker, blev ansat den 1. januar 1981.

I februar blev Guðmundur E. Sigvaldason inviteret til indvielsen af vulkanobservatorier på Martinique og Guadeloupe i det Karibiske hav. Efter en krise som opstod i 1976, da Soufriere vulkanen på Guadeloupe rørte på sig og 76000 mennesker blev evakueret fra øen (se årsrapport 1976), besluttede de franske myndigheder at modernisere de allerede eksisterende observatorier på Guadeloupe og Martinique. Direktører fra vulkaninstituter fra hele verden blev inviteret til indvielsen og anledningen blev brugt til at holde en konference om nyere teknik i vulkanovervågning. Konferencen resulterede i at en ny international organisation blev oprettet, World Organization of Volcano Observatories. Styrelsens organisation er sammensat af: Guðmundur E. Sigvaldason, formand, Robert I. Tilling, U.S.A., og I. Yokoyama, Japan.

I september fik vi henvendelse fra UNESCO i Paris med ønske om at sende en ekspert til Ecuador. Vulkanen Pichincha i nærheden af hovedstaden Quito, havde vist nogle tegn på øget aktivitet og myndighederne ønskede hjælp for at evaluere vulkanens status, og rådgivning angående overvågning. Karl Grönvold rejste til Quito og deltog der i en tre-mand mission som afleverede rapport efter 10 dages undersøgelse.

Niels Óskarsson deltog i en konference i Hamburg og holdt foredrag med titelen: Mechanism of magma degassing in volcanic rift zone: Evidence from Krafla, N-Iceland.

Rapporter 1981

- 8101 P. Thy & S.H. Sindrason: Users guide to computer programs BASIC for plotting geochemical data with a line printer.
- 8102 Eysteinn Tryggvason: Vertical Component of Ground Deformation in Southwest- and North-Iceland. Result of levelings in 1976 and 1980.
- 8103 Karl A. Jørgensen: The Eruption of the Thorsmörk Ignimbrite, South Iceland. The structure of the magma chamber deduced from the eruption products.

fluorholdige mineraler i kappen men siden det kun kan gælde ganske få mineraltyper, vil det være muligt at modellere opsmeltningssprocessen indenfor en relativt snæver ramme.

Under et 3 måneders stipendium studerede *Jens Kornerup-Madsen* vædskeindeslutninger i bjergarter fra Island og Jan Mayen. Opholdet ved instituttet var en del af et større projekt som udføres ved Universitetet i København.

Gæsteprojekter

Páll Imsland arbejder med et projekt som har til formål at samle alle eksisterende oplysninger om vulkansk aktivitet på Island i de sidste 10000 år. Databanken bliver siden brugt til at lave et kort som beskriver vulkanismen i enkelte tidsafsnit og giver derved mulighed til bestemmelse af vulkanske farezoner, d. v. s. de områder som ud fra det historiske billede er mest udsat for dækning af lavastrømme eller askelag. Ved bearbejdelse af databanken vil Páll Imsland bruge nyere litteratur om "risk theory" og "hazard assessment".

Databanken vil endvidere kunne bruges til undersøgelse af vulkanområdernes produktivitet og den vil også blive til hjælp ved at definere hvor mangelfulde oplysninger kan forbedres ved forskningsindsats.

Projektet udføres i samarbejde med Det Islandske Energikompagni (Landsvirkjun) som betaler en del af Páll Imsland's løn.

Guðrún Larsen udfører detaljerede undersøgelser af vulkanudbrud i Tungnaá-Thjórsá området i Syd-Island. Ved hjælp af tefrokronologi har Guðrún Larsen kunnet rekonstruere området vulkanhistorie og de forandringer i topografi som udbruddene har forårsaget. Projektet udføres i samarbejde med Det Islandske Energikompagni (Landsvirkjun) som betaler Guðrún Larsen's løn.

Instrumentudvikling

Fra 1. januar 1980 blev en elektronisk ingeniør ansat. Hans løn betales ud af driftsbudgettet. Dette har medført at det elektroniske værksted kunne ved siden af vedligeholdelsesarbejde også udføre begrænset udvikling af måleinstrumenter. Hovedvægten blev lagt på at forenkle det elektroniske udstyr til hældningsmålerne ved automatisering med microprocessorer. Signalerne fra hældningsmålerne i Krafla området kommer nu via modem direkte til instituttets regnemaskine. Værkstedet har også bygget et instrument som overvåger hældningsmålerne og giver lydssignal hvis en deflation begynder. Udviklingsarbejdet blev betalt af civilforsvaret og instrumentet er blevet installeret i Krafla kraftværket, i Kiselfabrikken, og hos civilforsvaret ved Mývatn.

- 8104 Páll Imsland: Iceland and the Ocean Floor. Comparison of chemical characteristics of the magmatic rocks and some volcanic phenomena.
- 8105 Eysteinn Tryggvason: Pressure variations and volume of the Krafla reservoir.

Finansiering og økonomi

Virksomheden i 1981 præges noget af en forværring i driftsbudgettet som hovedsagelig skyldes fire faktorer. 1. Uundgåelig ansættelse af en elektrotekniker som betales ud af driftsbudgettet. 2. Islandske myndigheders bestemmelse om ikke længere at understøtte forskning i Krafla området. 3. Ugunstig kursudvikling. 4. Inflation.

Denne udvikling er delvis kompenseret ved at vi prøver at holde aktiviteten på lignende eller til og med højere niveau ved at initiere samarbejdsprojekter med udenlandske og islandske instituter. Således har vi nu projekter gående i samarbejde med fire udenlandske instituter. Vore omkostninger ved disse projekter har et lavt drift/løn forhold, men dette forhold bliver stadig lavere i budgetbevillingen. De projekter som vi har initieret i samarbejde med Det Islandske Energikompagni tjener som direkte aktivitetsforøgelse.

Med nogen bekymring ser vi at budgetbevillingen er gået ned i reel værdi over de sidste 5 år på grund af inflation. Denne udvikling føles i stærkere grad af de samnordiske instituter, som er blevet henlagt til Island, på grund af mekanismen som bruges ved bestemmelse af budgetbevillingen. Forståelsesvis ønsker islandske myndigheder at holde inflationen nede på et minimum, men erfaringen har vist at der kan være en stor forskel på det som man anser for at være et ønskværdigt mål og det som er et historisk faktum. Når budgetbevillingen bestemmes, næsten to år i forvejen, så bruger man et tal for inflationen som myndighederne har sat som et mål for fremtiden. Det er helt klart og acceptabelt, at en sådan regnemetode må anvendes. Men når vi ser tilbage på de historiske fakta, så må det indrømmes at da målet blev sat på 25 % inflation, så blev den 50 %. Da målet blev sat på 45 % inflation, så blev den 60 %. Når et nyt budgetforslag laves, så prøver vi at gå ud fra de historiske fakta og rette på den skævhed som opstår på grund af forskel mellem mål og resultat. På grund af den obligatoriske form som vi skal bruge ved budgetberegningen, falder denne retelse under rubrikken "aktivitetsøgelse", men det igen er ikke tilladt på grund af den økonomiske bølgedal som landene nu befinder sig i. For at stoppe den kontinuerlige erodering af budgettet som dette medfører, ville det være hensigtsmæssigt at tillade institutterne, enten at regne med et fast drift/løn forhold eller at regne sidste års budget frem til den rigtige inflationsrate og basere budgetforslaget på de tal.

Fremtidsplaner

Det ligger i institutets opgave og formål at arbejdet skifter karakter efter som der er pågående vulkansk aktivitet i landet eller ikke. Nu i fem år har vi oplevet en situation hvor der har været stadig aktivitet, og vi har oplevet og kunnet undersøge ni vulkanudbrud siden i december 1975. Det kan siges at have været både held og uheld at denne tid falder sammen med institutets første arbejdsår. Heldigt har det været eftersom institutet gik direkte ind i et aktuelt forskningsområde og kunne fylde et eksisterende vakuum, hvor det var nødvendigt at handle hurtigt og med størst mulig effektivitet for at opnå oplysninger om en naturhændelse som kun forekommer med to hundrede års mellemrum. På den anden side kan dette også anses at have været uheldigt, idet institutet fra begyndelsen af ikke har haft frist nok til at udvikle et formfast arbejdsmonster, så udviklingen til en stor grad er blevet præget af en situation, som ikke kommer til at vare ved. Til trods for den store vulkanske aktivitet på Island, så er der heldigvis så lange tidsrum uden nogen som helst aktivitet at man må se på dem som en normal tilstand. Med noget mindre vulkansk virksomhed i 1981 og nogen sandsynlighed for at de kommende år bliver roligere end de sidste, så må institutet indstilles til et ændret arbejdsmonster. Dette kan betyde at en større andel af arbejdet vil blive udført i laboratorierne, både ved bearbejdelse af de over de sidste år indsamlede voluminøse data, men også ved projekter som rettes mere mod teoretiske sider af vulkanologien. Det kan derfor ventes at der i de næste års budgetforslag bliver lagt stor vægt på fornyelse af laboratoriumudstyr og redskaber til databehandling. En fornyelse af disse ting kan også begrundes med at de fleste dyre instrumenter blev anskaffet da institutet blev oprettet og ingen fornyelser har fundet sted siden. Institutet fylder 10 år i 1984.

G. Finansiering og økonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal I kr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	1 381	1 145	2 318	1 687
Styrelse	55	53	77	75
Kontor	112	117	140	168
Lokaler	527	277	685	449
Projekt	273	0	279	0
Övrigt:				
Summa kostnader	2 348	1 650	3 499	2 379
<i>Intäkter</i>				
Anslag	1 183	1 650	1 650	2 379
Lönestegr. komp.	556		690	
Övrigt	398		334	
extra anslag 1980	75		75	
Summa intäkter	2 212		2 749	

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
att. Nils Robert Nilsson
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø

B. Startår

1974

C. Syfte

Kommittén skall

a) verka för att ett samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt

b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden.

I detta syfte skall kommittén

c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön och accelerators och deras kringutrustning

d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde,

e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder,

f) samordna och i mån av möjlighet finansiera seminarier, besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt

g) stödja intagning och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

D. Organisation

1. Administration

Acceleratorkommittén består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Kommittén väljer själv ordförande och vice ordförande. Dessa tillsammans med sekreteraren bildar ett arbetsutskott.

2. *Kommitténs sammansättning 1981-01-01*

	Nationalitet
Mag.scient. Gudrund Hagemann	D
Professor P. Gregers Hansen	D
Professor Mårten Brenner	F
Professor J. Kantele	F
Professor Arnfinn Graue	N
Dr Finn Ingebretsen, vice ordförande	N
Professor Hans Ryde, ordförande	S
Professor I. Martinsson	S

Sekreterare:

Docent Nils Robert Nilsson, NORDITA

3. *Revisorer*

Kontorchef Varberg, Rigsrevisjonen, København

*Kommitténs verksamhet under 1981:*1. *Stöd åt forskningsamverkan i de nordiska länderna*

Kommittén har genom bidrag kunnat stödja tre *symposier* som arrangerats kring acceleratorbaserad forskning. Således organiserades i Helsingör den "IV international Conference on Nuclei far from stability" i juni 1981. De nordiska forskningsinsatserna är traditionellt mycket starka inom detta område. Nästan samtidigt arrangerades ett "Nordic Symposium on Ion Induced Desorption of Molecules from Bioorganic Solids" i Uppsala. Detta är ett relativt nytt fält av tvärvetenskaplig karaktär, i vilket acceleratorproducerade strålar utnyttjas. Slutligen anordnades i maj på Gustaf Werners institut i Uppsala två studiedagar med avsikt att försöka kartlägga i första hand intresset i de nordiska länderna för att utnyttja den ombyggda synkrocyclotronen som beräknas stå färdig i början av år 1984.

Ett 30-tal vetenskapliga projekt med forskare från minst två nordiska länder i varje grupp har fått stöd under året. Inom *atomfysiken* har ett nytt forskningssamarbete mellan Trondheim, Århus och Stockholm initierats med avsikt att studera egenskaperna hos långsamma högt laddade joner, som så småningom kommer att levereras av den nya jonkällan CRYEBIS. Ett projekt, som syftar till att kunna påvisa mycket små mängder av giftigt kadmium i levande celler, drivs av ett norsk-danskt samarbete och kan hänföras till *biofysik*. Inom *kärnfysiken* tilldrar sig kartläggningen det yraste området för mycket snabbt roterande kärnor ett stort intresse med ett flertal nordiska grupper involverade. Många av dessa är centrerade kring den starka teoretiska skolan på Niels Bohr institutet. Nya experimentella möjligheter har öppnats genom tillkomsten av "crystal ball" i Oak Ridge i USA och ett flertal nordiska forskare deltar i de första försöken med stöd från Acceleratorkommittén.

2. Acceleratorfrågorna i Norden

Den nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning NOAC följer naturligtvis med det allra största intresse de aktuella diskussionerna kring den nuvarande och den framtida acceleratorsituationen i Norden. Således avgav Kommittén 1981-01-27 ett remissvar till Nordiska rådet på medlemsförslag A 598/k om ett nordiskt tungjonlaboratorium. Kommittén ställde sig i sitt svar positivt och tillstyrkte således medlemsförslaget. Samtidigt betonades emellertid det nödvändiga i att detta förslag samordnas med det eventuella förslag som kan komma att läggas av den statliga utredning, som i Sverige arbetar med liknande frågor. Den svenska nationella utredningen omkring landets acceleratorsituation anordnade i mars 1981 en studievecka för berörda forskare i Mölndal i Sverige. På initiativ av Acceleratorkommittén inbjöds två forskare från vart och ett av de nordiska länderna att delta i diskussionerna i Mölndal. Arbetsmaterial och konklusioner från dessa diskussioner har nu publicerats. Den svenska utredningens förslag kan väntas i slutet av året.

Från universitetet i Jyväskylä har förts fram ett förslag om att bygga en tungjonsaccelerator med egenskaper och prestanda liknande dem, som tidigare föreslagits av Forskningsinstitutet för atomfysik i Stockholm och som också låg till grund för det ovan berörda medlemsförslaget till Nordiska rådet.

Bland många andra förslag till lösning av den prekära acceleratorsituationen i de nordiska länderna, som informellt diskuterats kan nämnas en eventuell möjlighet att utnyttja synkrocyclotronen på CERN genom att fortsättningsvis driva den i gemensam nordisk regi. Detta är naturligtvis enbart intressant om CERN-ledningen beslutar sig för att lägga ner maskinen, vilket dock för närvarande inte tycks vara aktuellt.

De nordiska naturvetenskapliga forskningsrådets samarbetsorgan arrangerade ett möte i Odense i maj där stora kapitalbärande projekt diskuterades. Vid detta tillfälle aktualiserades särskilt de olösta acceleratorfrågorna i de nordiska länderna. Som en uppföljning av detta kommer representanter för de nordiska forskningsråden att sammanträffa i Uppsala i början av november. De aktuella acceleratorfrågorna kommer att stå i centrum för diskussionerna vid detta möte. Den acceleratorbaserade forskningen i Norden lider således mycket av att acceleratorparken är omodern och dess prestanda helt otillräcklig. Det är en synnerligen angelägen uppgift att verka för att nordiska forskare så snabbt som möjligt kan få tillgång till modern och slagkraftig basutrustning, i form av accelerators, för att därigenom ge dem en möjlighet att inom ett brett vetenskapligt fält bidra till utvecklingen på forskningsfronten. Det förefaller kommittén som en rationell och naturlig lösning att detta sker i nordisk regi och den är därför beredd att på allt sätt arbeta för en sådan lösning.

E. Framtidsplanering och verksamhetsanalys

Den ovan skisserade ovissheten med avseende på den framtida acceleratorsituationen i Norden medför givetvis en osäkerhet i planeringen. Kommittén har därför valt att i dagens läge inte ta några nya initiativ i form av förslag om aktivitetsökning.

Kommittén har emellertid diskuterat om inte tiden nu kunde vara inne för en undersökning av i vilken utsträckning den genom sin verksamhet kunnat bidra till ett ökat nordiskt samarbete och ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser för acceleratorbaserad forskning. Vi avser att genom en enkel verksamhetsanalys studera hithörande frågor. I övrigt avser kommittén att i stort arbeta efter samma riktninglinjer som under senare år, dvs. prioritera goda, nya projekt, som har förutsättningar att främja ökat nordiskt forskningssamarbete och effektiviserar utnyttjandet av tillgängliga resurser.

*F. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)*

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal				
Styrelse	24	22	25	25
Kontor	21	25	25	25
Lokaler				
Projekt	379	362	390	400
Övrigt:				
Överskott	31			
Summa kostnader	455	409	440	450
<i>Intäkter</i>				
Anslag	386	354	354	
Lönestegr. komp.				
Övrigt	69	55	86*	
Summa intäkter	455	409	440	450

* Inklusive 31 tkr. överförda från 1980 enligt tillstånd från kultursekretariatet. (se bokslut 1980).

Nordiskt samarbejde inom massmediaforskning (NORDICOM)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

NORDICOM
Statsbiblioteket
Universitetsparken
DK-8000 Århus C
Tel.: (06) 12 20 22

B. Starår

NORDICOM er startet i 1972. Den nuværende organisation bygger på beslutning i embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde den 15.5.1979 og udnævnelse af styrelsesmedlemmer på Nordisk ministerråds møde den 19.6.1979.

C. Formål

Formålet er at udvikle, effektivisere og lette den nordiske massemedieforskning. Massemedieforskningens opdagelser og resultater skal gennem nationale og nordiske indsatser i øget udstrækning gøres tilgængelige for nordiske forskere og aftagere samt for den interesserede almenhed. I formålet indgår også at formidle kendskab og kontakter mellem nordiske og internationale forskningsmiljøer.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en styrelse på seks medlemmer, der er udnævnt af Nordisk ministerråd.

2. Styrelsens sammensætning 31.12.1980

Professor H. P. Clausen, formand	D
Professor Pertti Hemánus	F
Docent Thorbjörn Broddason	I
Avdelningsbibliotekar Nils Gram	N
Universitetslektor Lennart Weibull, næstformand	S
Överbibliotekarie Esko Häkli	NORDINFO

Suppleanter

Førstebibliotekar Ejgil Søholm	D
Biblioteksdirektør Hannele Soini	F
Jón Asgeir Sigurðsson	I
Førstekonsulent Toril Øve	N
Journalist Elisabeth Sandlund-Gäfvert	S
Generalsekretarie Mariam Ginman	NORDINFO

3. Personale

Sekretær (1/2-tidsstilling) Claus Kragh Hansen
 Redaktør (1/2-tidsstilling) Ulla Carlsson
 Kontorassistent (1/2-tidsstilling)
 Kontorassistent (1/2-tidsstilling)

4. Revision

Revisionen er henlagt til de enkelte landes centrale, offentlige revisionsorganer. I Danmark, hvor regnskab for den nordiske del af organisationen aflægges, revideres dette af rigsrevisionen.

E. Virksomhed

NORDICOMs virksomhed omfatter i det væsentligste dokumentation af nordisk massekommunikationslitteratur, herunder udgivelse af en årlig bibliografi over emnet, samt informationsvirksomhed om nordisk massekommunikationsforskning.

Dokumentationsvirksomheden

NORDICOM har i år planmæssigt udgivet 1980-bibliografien. Den omfatter ca. 1000 referencer over massekommunikationslitteratur. Der er ved årets start kommet en islandsk dokumentalist med i samarbejdet, hvorfor bibliografien for første gang inkluderer litteraturreferencer fra alle fem nordiske lande. Til forskel fra tidligere har NORDICOM i år opkrævet betaling for bibliografien, der koster 40.00 Dkr. Som en følge heraf har NORDICOM måttet koncentrere en del arbejde omkring reklameringsforanstaltninger for at lancere bibliografien på det kommercielle bogmarked.

Informationsvirksomheden

NORDICOM har i 1981 udgivet 3 nordisksprogede nyhedsbreve, hvoraf 1 dobbeltnummer, samt 2 engelsksprogede resumenumre. NORDICOM startede i 1980 en informationsvirksomhed i form af et nyhedsbrev over nordisk massekommunikationsforskning. 1980 var præget af opbygningen af et nødvendigt produktionsapparat, kontaktnet m. m., samt udsendelse af 1 dobbeltnummer af et nordisksproget nyhedsbrev i december 1980. I 1981 er udgivet de planlagte 3 nordisksprogede nyhedsbreve, heraf et dobbeltnummer i efteråret 1981 samt 2 engelske resuméudgaver. Nyheds-

brevet, der uddeles gratis til interesserede institutioner og personer, har fået en meget positiv modtagelse, idet ca. 1300 personer og institutioner i Norden ved indsendelse af svar på en forespørgsel har tilkendegivet, at nyhedsbrevet fortsat ønskes tilsendt. Det tilsvarende tal for ikke-nordiske prenumeranter på det engelsksprogede nyhedsbrev er ca. 400.

1981 har samtidig med selve arbejdet omkring udgivelserne været præget af at få etableret kontaktnet til nordiske medieforskermiljøer, idet den væsentligste del af indholdet i nyhedsbrevene er baseret på en vederlagsfri indsendelse af artikler, anmeldelser og andet stof.

Arbejdsgrupper vedr. dokumentationssystemet

Den i 1980 af styrelsen nedsatte interne arbejdsgruppe har fortsat arbejdet i 1981. Udredningsarbejdet har resulteret i at styrelsen har vedtaget at arbejde på at gøre NORDICOMs data, der ligger lagret på magnetbånd, tilgængelige for on-line søgning. Desuden har arbejdsgruppen givet forslag til ændringer i dokumentationsformatet, hvilket i øjeblikket overvejes nærmere.

F. Fremtidsplaner

Det er NORDICOMs plan at få udvidet den bibliografiske og informationsmæssige service med en on-line database for nordisk massekommunikationslitteratur.

G. Finansiering og økonomi

Oversigt over årsregnskab og budget (1 000-tal danske kroner).

	Årsregnskab 1980	Budget 1981	Prel. udfald 1981	Budget 1982
<i>Udgifter</i>				
Personale	144	234	244	268
Styrelse	70	99	100	122
Kontor	1	10	5	11
Lokaler				
Projekt	137	185	179	190
Øvrigt:				
Udredningsarbejde vedr. dokumentationssystemet	41	109	109	—
Udgifter i alt	393	637	637	591
<i>Indtægter</i>				
Anslag + overskud tidl. år	491	528	528	591
Lønstigning komp.			43	24
Øvrigt:				
Særbevilling	150	111		
Indtægter i alt	641	639	671	615

Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk språksekretariat
Postboks 8107 Dep
Oslo I
Telefon (02) 55 98 09

B. Startår

1978

C. Formål

Instruksjon for Nordisk språksekretariat fastsatt av Nordisk Ministerråd 17. august 1977:

1 §

Nordiska språksekretariatet har till ändamål att verka för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen.

Språksekretariatet är ett organ för samarbete mellan språknämnderna och motsvarande organ i de nordiska länderna. Det skall verka för samarbete mellan andra språk- och terminologiorgan i Norden.

2 §

Språksekretariatet har särskilt till uppgift att

a) vara rådgivande och koordinerande organ i språk- och termfrågor som rör mer än ett nordiskt språk.

b) ta initiativ till utredningar och forskningsprojekt av gemensamt nordiskt intresse rörande t.ex. språkvård, terminologi, nordisk språkförståelse och grannspråksundervisning samt verka för att dessa frågor uppmärksammas i universitets- och hogskoleutbildningen.

c) följa utvecklingen av grannspråksundervisningen på alla utbildningsnivåer i de nordiska länderna.

d) samverka med massmedierna – radio och television, press och bokförlag om åtgärder för att främja den nordiska språkförståelsen.

Härvid skall sekretariatet bland annat

e) ta initiativ till och medverka vid utarbetandet av ordböcker och ordlistor mellan olika språk i Norden,

f) medverka till att resultatet av utredningar, terminologiarbete m. m. publiceras på lämpligt sätt,

g) anordna nordiska möten, konferenser och seminarier i språkfrågor.

Sekretariatet kan på begäran eller på eget initiativ avge yttranden och rekommendationer till myndigheter, organisationer, företag m. fl. samt till enskilda personer.

D Organisasjon

1 Administrasjon

Nordisk språksekretariat blir ledet av et styre på tolv personer som representerer de nordiske språknemndene og tilsvarende institusjoner på Færøyene og Grønland. Styremedlemmene blir oppnevnt av Nordisk ministerråd etter forslag fra språknemndene og sitter for tre år om gangen. Styret utpeker blant sine medlemmer et arbeidsutvalg med en representant fra hver av språknemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Formannen i Styret er samtidig formann i arbeidsutvalget. Det daglige arbeidet foregår i sekretariatet i Oslo, som blir ledet av en samnordisk sekretær.

2 Styre og arbeidsutvalg

Styret har denne sammensetningen for perioden 1.1.1981 – 31.12.1983.

Medlem	Fra
Universitetslektor Allan Karker (nestformann)	Dansk Sprognævn
Professor Erik Hansen	Dansk Sprognævn
Byråchef Esko Koivusalo	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Forskare Mikael Reuter	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Fil.lic. Solfrid Söderlind	Sverigefinska språknämnden
Mag.art. Jóhan Hendrik W. Poulsen	Málstovnur Føroya Frøðskaparfelags
Seminarieadjunkt Carl Christian Olsen	Grønlands Hjemmestyre, Sprog- og retskrivningsudvalget
Dösent Baldur Jónsson	Íslensk málnefnd
Professor Eyvind Fjeld Halvorsen	Norsk språkråd
Professor Leif Mæhle	Norsk språkråd
Seksjonsleder Samuli Aikio	Samisk språknemnd
Professor Bertil Molde (formann)	Svenska språknämnden

Arbeidsutvalg

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen
Universitetslektor Allan Karker (nestformann)
Byråchef Esko Koivusalo
Professor Bertil Molde (formann)

3 Personale

Sekretariatssjef cand.philol. Ståle Løland
Kontorfullmektig Rikke Hauge

4 Revisorer

Riksrevisjonen i Norge

*E Virksomhet**Styremøte, nordisk språkmøte*

Det årlige styremøtet ble holdt i Reykjavik 20. august i tilknytning til det 28. nordiske språkmøtet 21.–22. august. Hovedemnet for det nordiske språkmøtet var "Färoiskans och isländskans ställning och roll i nordiskt samarbete". På møtet deltok 32 representanter for språknemndene i Norden og Nordisk språksekretariat og to gjester fra Nordiska språk- og informationscentret. Hovedinnleggene fra møtet vil bli publisert i "Språk i Norden 1982".

Arbeidsutvalgs- og sekretærmøter

Arbeidsutvalget i Nordisk språksekretariat og de nordiske sekretærene i de nasjonale språknemndene har holdt fem møter: 12.–13. februar (Oslo), 28. mars (Oslo), 19.–20. mai (Helsingfors), 19. august (Reykjavik) og 8.–9. oktober (Oslo).

Nordisk språkplanlegging

25.–27. mars arrangerte Nordisk språksekretariat en konferanse om nordisk språkplanlegging på Sundvollen Hotell ved Hønefoss (Norge). Det deltok 25 språkvitere og representanter for de nordiske språknemndene. Hensikten med konferansen var bl.a. å belyse mulighetene for en språkplanlegging med et nordisk siktemål: Hva kan man oppnå til fordel for det nordiske språkfelleskap gjennom språklig standardisering bl.a. ved hjelp av offisielle ordbøker, retningslinjer for staving og uttale, skriveregler for skole og offentlighet? På konferansen ble det skissert en rekke forskningsoppgaver, som siden er videreutviklet av noen av deltakerne. Disse forskningsoppgavene er publisert i Språksekretariatets rapportserie sammen med de forberedte innleggene på konferansen (jf. nedenfor).

Grannespråksseminar

I samarbeid med Landslaget for norskundervisning og den norske for-15–30:sess Suppl. 3 C1:an

eningen Norden arrangerte Nordisk språksekretariat 16.–18. oktober et grannespråksseminar på Røros. Deltakere var morsmåslærere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Seminaret tok opp spørsmål som språkforståelse og språkproblemer i Norden, læremidler og metodiske opplegg for grannespråksundervisningen, nyere skandinavisk barne- og ungdomslitteratur og lærer- og elevutveksling mellom de nordiske landene.

Nordisk språkforståelse

I samarbeid med Föreningarna Nordens Förbund og Nordiska språk- och informationscentret arrangerte Nordisk språksekretariat konferensen "Nordisk språkförståelse – utvärdering och framtidsplanering" i Södertälje konferenscenter 11.–13. november. Konferensen var en oppfølging av det nordiske språkåret 1980–81 (jf. nedenfor), og tok opp spørsmål som: Hva kan gjøres for å føre de skandinaviske språkene nærmere hverandre? Erfaringer fra språkåret. Grannespråkene i skolen. Finnene og islendingene i det nordiske samarbeidet. Massemedier og grannespråk. Hva kan gjøres for å overvinne "tersklene" for grannespråksforståelsen? På konferansen deltok bl. a. representanter fra Nordisk ministerråd, Nordisk kultursekretariat, Nordisk råd, Nordspråk (morsmåslærerforeningens samarbeidsorgan), Nordiske lærerorganisasjoners samråd, massemediene og arrangørene.

Konferanse om minoritetsspråk

Språksekretariatet er i gang med å planlegge en internasjonal konferanse om minoritetsspråk, som skal holdes i Åbo 6.–12. juni 1983. Konferansen vil bli en oppfølging av "First International Conference on Minority Languages" i Glasgow 8.–13. september 1980.

Andre møter og konferanser

Sekretariatet har vært representert ved disse møtene og konferansene i 1981: Norsk språkråds årsmøte 19.–20. januar ved Ståle Løland (observatør), Nordspråk-møtene 30. januar –1. februar (Helsingfors) ved Mikael Reuter og 28.–30. august (Stavanger) ved Ståle Løland, møte om videreutdanning av grannespråkslærere m. m. 6.–7. april (Helsingfors) ved Ståle Løland og Mikael Reuter, årsmøtet i Rådet for teknisk terminologi 23. april (Oslo) ved Ståle Løland (observatør), Nordterm 1981, 21.–22. mai (Helsingfors) ved Ulla Clausén, Ståle Løland, Svein Nestor og Mikael Reuter, Norsk språkråds konferanse om norsk språk 9.–10. november ved Ståle Løland.

Dessuten har representanter for sekretariatet orientert om nordisk språksamarbeid og om nordiske språkspørsmål ved en rekke kurs, konferanser o. l., ofte i forbindelse med det nordiske språkåret.

Informasjon

Sekretariatet har også informert om virksomheten og om nordiske språkspørsmål gjennom artikler i aviser og tidsskrifter, og gjennom språknemndenes meldingsblad. Sekretariatet får henvendelser fra språkfolk, lærere, journalister og andre, og fungerer som en informasjonssentral for nordiske språkspørsmål.

Sekretariatet vil gi ut en informasjonsfolder om virksomheten når det er nærmere avklart hvilken rolle sekretariatet skal spille i forbindelse med det planlagte handlingsprogrammet for bedre språkforståelse i Norden (jf. nedenfor).

''Språk i Norden''

Nordisk språksekretariat har hovedansvaret for språknemndenes og sekretariatets felles årsskrift ''Språk i Norden''. Den samnordiske sekretæren er hovedredaktør for skriftet. Hovedemnet for 1981-utgaven er språkløvgivning i de nordiske landene. Dessuten er det med artikler om fremmede elementer i finske nyord og om språksituasjonen på Åland, rapporter om språksamarbeidet i Norden, kommenterte bibliografier over ny nordisk litteratur om språkspørsmål og lister over nye ordbøker.

De nasjonale språknemndene har gått inn for at Språksekretariatet skal overta hele det redaksjonelle og økonomiske ansvaret for skriftet. En forutsetning for dette er at sekretariatet får økte midler til trykningsutgifter.

''Att tala nordiskt''

Det har vært stor etterspørsel etter det lille skriftet ''Att tala nordiskt – språkråd till nordbor i nordiskt samarbete'', som ble utgitt av Nordisk råd og Nordisk språksekretariat i 1980. Skriftet har kommet i tre opplag med til sammen 37 000 eksemplarer.

''At læse nordisk''

Sekretariatet har i 1981 påbegynt arbeidet med et supplement til ''Att tala nordiskt'', som har fått arbeidstittelen ''At læse nordisk – dansk/norsk/svensk sproghjælper''. Det vil bli en kontrastiv beskrivelse av dansk, norsk og svensk morfologi m. m. med en utvidet liste over vanskelige ord og uttrykk. Sekretariat vil siden ta stilling til om dette skal utgis som et eget skrift, eller om materialet skal innarbeides i en ny utgave av ''Att tala nordiskt''.

Skrift om språkene i Norden

Et skrift om språkene i Norden, utarbeidet og utgitt av Nordisk språksekretariat, vil foreligge i 1982. Skriftet vil inneholde korte og relativt populære beskrivelser av språkene og språksituasjonen i Norden. Redaktører er Allan Karker og Bertil Molde.

Språksekretariatets rapportserie

Rapportene "Internordiske ordbøker" og "Nordisk språkplanlegging" har kommet som nummer 1 og 2 i sekretariatets nye rapportserie. De inneholder de forberedte innleggene fra konferansen om nordisk språkplanlegging (jf. ovenfor) og en konferanse i Gøteborg 14.–15. oktober 1980.

Læremiddel til grannespråksundervisningen

Språksekretariatet har fått en ekstrabevilgning på 100 000 dkr for å utarbeide et læremiddel til grannespråksundervisningen for årstrinn 4–6 i grunnskolen. Det er nedsatt en redaksjonsgruppe med representanter for Nordspråk (de nordiske morsmåslærerorganisasjonene) og Nordisk språksekretariat. Gruppen holdt sitt første møte 13.–14. november i Sødertälje. Etter planen skal læremidlet bygges opp omkring noen temaer og inneholde skjønnlitterære tekster og sakprosa tilpasset det aktuelle årstrinnet. Dessuten vil det bli utarbeidet AV-materiale til tekstene.

"Internordisk språkførståelse"

Publikasjonen "Internordisk språkførståelse", utgitt av Claes-Christian Elert i samarbeid med Nordisk språksekretariat, har kommet ut i 1981. Den inneholder foredrag og diskusjoner ved et symposium på Rungstedgaard utenfor København 24.–26. mars 1980, arrangert av Nordisk kultursekretariat i samarbeid med Nordisk ministerråd.

Katalog over læremidler til grannespråksundervisningen

Språksekretariatet har gått sammen med de nordiske morsmåslærerforeningene (Nordspråk) om å utarbeide en nordisk katalog over læremidler til grannespråksundervisningen i grunnskolen. Morsmåslærerforeningene har hovedansvaret for den praktiske utarbeidingen av katalogen, mens Språksekretariatet vil ta seg av utgivelsen. Etter planen skal katalogen bl. a. inneholde kommenterte oversikter over tekstsamlinger, læremidler, ordbøker og litteratur om grannespråksmetodikk.

Nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap – Språkdok

I 1980 bevilget Nordisk ministerråd 70 000 danske kroner til Nordisk språksekretariat for å videreføre et prøveprosjekt med sikte på å utvikle en permanent nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap – Språkdok. Våren 1981 ble et spørreskjema sendt til ca. 650 forskere i Norden. Vel 300 av dem svarte. Svarene ble sommeren/høsten 1981 bearbeidet ved Institutionen för språkvetenskaplig databehandling ved Göteborgs Universitet. Resultatet av undersøkelsen vil bli publisert i et informasjonsskrift. Staffan Wählin ved Göteborgs Universitet har vært tilsatt i 1/4 stilling for å ta seg av den praktiske gjennomføringen av prosjektet.

Symposieprogram om anvendt nordisk språkvitenskap

Med midler bevilget av Nordisk ministerråd ble det i 1978–80 gjennomført fem symposier som tok opp emner med tilknytning til anvendt nordisk språkvitenskap. I sluttrapporten fra planleggingsgruppen ble det foreslått at symposieprogrammet skulle fortsette, og at det skulle forankres administrativt i Nordisk språksekretariat. På møte 16. juni 1981 vedtok Nordisk ministerråd å gi Språksekretariatet en ekstrabevilgning på 75 000 danske kroner til en serie på fem symposier med emnet "De nordiska skriftspråkens utveckling mot bakgrund av samhällsförhållandena, speciellt under 1800-talet". Bevilgningen ble gitt under forutsetning at serien kunne gjennomføres innenfor rammen av Språksekretariatets ordinære budsjett for 1983–84.

I et brev til Nordisk ministerråd har Språksekretariatet uttalt at sekretariatet ikke kan binde en så vesentlig del av sine midler (ca. 400 000 dkr) for så lang tid framover, også fordi emnet for symposieserien egentlig ligger på kanten av sekretariatets arbeidsområde. Språksekretariatets hovedoppgave er å arbeide for økt nordisk språkforståelse i dagens samfunn, ikke å drive språkhistorisk grunnforskning. I brevet sier sekretariatet seg villig til å administrere en eventuell symposieserie, men forutsetningen er at symposiene i sin helhet blir dekket av midler *utenfor* sekretariatets ordinære budsjett.

Nordisk litteraturantologi for den videregående skolen

I en uttalelse av 21.1.81 til Nordisk råd har Språksekretariatet støttet medlemsforslag A 596/k om å utarbeide en nordisk litteraturantologi for den videregående skolen og for utdannelsen av morsmåslærere. I uttalelsen sier sekretariatet seg villig til å utarbeide korte språklige orienteringer til tekstene.

Samiske stedsnavn på kart

I en uttalelse av 19.2.81 til Lantmåteriverket i Sverige har Språksekretariatet støttet Lantmåteriverkets beslutning om å innføre den nye nordsamiske ortografien på de allmenne svenske kartene. I uttalelsen heter det bl. a.:

"Det samiska namnförrådet är en viktig del av det samiska kulturarvet, men det är en lika viktig del av det nordiska kulturarvet. Från de synpunkter Nordiska språksekretariatet har att företräda måste vi med bestämmdhet hävda att detta namnförråd bör behandlas på samma sätt i de tre nordiska länder där nordsamiska namn förekommer. Beträffande stavningen av samiska namn har samerna i Norden enligt vår mening avgörandet, inte majoritetsbefolkningarna."

Språkspørsmål

En viktig oppgave for Nordisk språksekretariat er å forsøke å hindre at

de nordiske språkene fjerner seg fra hverandre, f. eks. ved at de tar i bruk ulike ord for nye begreper. I samarbeid med språknemndene har Språksekretariatet behandlet flere spørsmål med sikte på å komme fram til fellesnordiske tilrådinger. I forbindelse med oljeutvinningen i Nordsjøen har sekretariatet f. eks. tilrådd omskrivninger med *hav* for det engelsk-amerikanske uttrykket *offshore*. For det franske ordet *économetre* (om en spesiell bensinmåler i biler) har sekretariatet anbefalt oversettelsen *økonometer* (svensk *ekonometer*). Etter tilråding fra Språksekretariatet har Norsk språkråd gått inn for betegnelsen *heng(e)flygning*, parallelt med den offisielle svenske betegnelsen *hängflygning*, for den sporten som ofte blir kalt *hanggliding*. Alternativet på norsk var *heng(e)gliding*, som er ukjent både i Danmark og Sverige.

Sekretariatet har også diskutert prinsipper for skrivemåten av fremmedord, og har foreslått at dette blir hovedemnet for det nordiske språkmøtet i 1982.

Den nordiske nyordsundersøkelsen

Språknemndene har i mange år arbeidet med å registrere nye ord og uttrykk i massemediene, fagtidsskrifter o. l. Resultatet av arbeidet hittil vil bli publisert i tre parallelle ordbøker – en for dansk, en for norsk og en for svensk (og finlandssvensk). Etter planen skal de tre ordbøkene være ferdigtrykt 1981/82. De vil ha en felles innledning og opplysninger om tilsvarende ord i grannespråkene.

Ordboks- og terminologiarbeid

Språksekretariatet samarbeider med de nordiske terminologisentralene og standardiseringsorganisasjonene, bl. a. gjennom det såkalte Nordterm-samarbeidet. Sekretariatet har sagt seg villig til å gjennomgå flerspråklige ordboksmanuskripter o. l. fra disse og andre institusjoner så langt kapasiteten rekker. I 1981 har sekretariatet bl. a. arbeidet med *Nordisk forvaltningsordbok* (Föreningarna Nordens Förbund), prøvesider til *Föremålsnomenklatur för nordisk medeltid* (bekostet av Nordisk kulturfond) og visse bibliotek tekniske termer utarbeidet av Norsk bibliotekforenings katalogkomité. Sekretariatet er også engasjert i et terminologiprojekt for oljevirk-somheten i Nordsjøen, som Norsk språkråd og Rådet for teknisk terminologi står bak.

Nordisk språkår 1980–81

Språksekretariatet har vært sterkt engasjert i det nordiske språkåret, som foreningene Norden stod bak. Sekretariatet var representert i de nasjonale språkårskomiteene. Bertil Molde var formann i den svenske komiteen, Leif Mæhle i den norske. Allan Karker, Mikael Reuter, Jóhan Hendrik W. Poulsen og Ståle Løland var medlemmer av henholdsvis den danske, finske, færøyske og norske komiteen. Hensikten med språkåret

var å gjøre en ekstrainsats for å styrke og utdype det nordiske språkfelleskapet og spre kjennskap om språkforholdene i Norden. Som en oppfølging av språkåret arrangerte Foreningarna Nordens Förbund, Nordiska språk- och informationscentret og Nordisk språksekretariat konferensen "Nordisk språkförståelse – utvärdering och framtidsplanering" 11.–13. november (jf. ovenfor).

F Framtidsplaner

Språksekretariatets arbeid for å styrke språkfelleskapet og språkforståelsen i Norden er naturlig nok avhengig av at sekretariatet får nødvendige midler til virksomheten. Budsjettet for 1981 er på 542 000 nkr, for 1982 på 597 000 nkr. Sekretariatspersonalet i Oslo består av den samnordiske sekretæren og en kontorfullmektig. Sekretariatets midler står ikke i noe rimelig forhold til de omfattende arbeidsoppgavene som sekretariatet er pålagt.

Handlingsprogram for bedre språkförståelse i Norden

På møte 16.2.81 sluttet Nordisk ministerråd seg til et forslag til handlingsprogram for bedre språkförståelse i Norden. I vedtaket heter det at Ministerrådet vil "... lägga handlingsprogrammet som underlag för den fortsatta verksamheten inom kulturavtalets organ för ökad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet".

Handlingsprogrammet inneholder en rekke forslag til tiltak, bl. a. styrking av grannespråksundervisningen i læreplanene for skolen, videreutdanning av grannespråkslærere, utvikling av undervisningsmidler og metodiske opplegg, økt forskningsinnsats og tiltak overfor massemediene. Flere steder blir det framhevet at Språksekretariatet bør innta en sentral plass i gjennomføringen av programmet, og det blir foreslått (s. 23) at sekretariatet preliminært skal få en ressursforsterkning som tilsvarer en stilling som vitenskapelig medarbeider, og dessuten økte prosjektmidler.

Til tross for dette har Språksekretariatet ikke fått bevilget noen midler til aktivitetsøkning på budsjettet for 1982.

Retningslinjene pålegger Språksekretariatet en rekke arbeidsoppgaver som er nevnt i handlingsprogrammet – oppgaver innenfor forskning, grannespråksundervisning, informasjonsvirksomhet, samarbeid med massemediene m. m. (jf. pkt. 6-Formål). Sekretariatet føler seg derfor forpliktet til å påta seg de økte arbeidsoppgavene som handlingsprogrammet legger opp til. Men forutsetningen er at sekretariatet får tilstrekkelige midler til dette. I første omgang vil det bety en vesentlig bedring av sekretariatets muligheter for å løse sine oppgaver på en tilfredsstillende måte om det blir bevilget midler til en ny vitenskapelig stilling i sekretariatet, slik det blir foreslått i handlingsprogrammet. På lengre sikt vil det trolig være nødvendig med en ytterligere styrking av sekretariatet, bl. a. med sikte på en videreföring av Språkdok og for eventuelle forskningsoppgaver som blir tillagt sekretariatet.

Det er også viktig at Dansk Sprognævn i likhet med språknemndene i Finland, Norge og Sverige får (nasjonale) midler til å lønne en medarbeider i full stilling til å ta seg av de nordiske arbeidsoppgavene. Dessuten bør Islensk málnefnd få økte sekretariatsressurser. Dette var en forutsetning da Nordisk språksekretariat ble opprettet, jf. protokoll fra møte i Nordisk ministerråd 14.3.77.

G Finansiering og økonomi

1. Regnskaps- og budsjettoversikt

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	241	227	220	254
Styrelse				
Kontor				
Lokaler	235	315	248	343
Prosjekt				
Øvrigt:				
Summa kostnader	476	542	468	597
<i>Intakter</i>				
Anslag	448	542		597
Lonestegr. komp.	14	—		
Øvrigt	73	59		
Summa intakter	535	601		597

2. Kommentarer

Beløpene under "Intakter. Øvrigt" omfatter overført beløp fra foregående år pluss rest av ekstrabevilgning til Språkdok-prosjektet (26 000 kr).

Språksekretariatet har ellers fått en ekstrabevilgning på 100 000 dkr for å utarbeide et læremiddel til grannespråksundervisningen for årstrinn 4–6 i grunnskolen (jf. ovenfor). Dette er ikke tatt med i oversikten.

C 200/k
1982

Nordens Hus i Reykjavík

Verksamhetsberättelse 1981

A. *Namn och adress*

Nordens Hus
Reykjavík
Island

B. *Startår*

1968

C. *Syfte*

Nordens Hus, som upprättades enligt Nordiska rådets *rekommendation nr 4/1963* och med deltagande av Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, har som uppgift att verka som förbindelseled mellan Island och det övriga Norden för att aktivera och levandegöra det nordiska intresset i Island. Det skall förmedla impulser genom undervisning, utväxling av personer, material och upplysningar om nordiskt kultur-, samhälls- och näringsliv och samtidigt förmedla isländska kulturimpulser till det övriga Norden.

D. *Organisation*

1. *Administration*

NH leds av en styrelse bestående av 7 av Nordiska ministerrådet utnämnda medlemmar, av vilka Islands regering utnämner 3 och regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en medlem var. En av de isländska medlemmarna utses av Islands universitet och en av isländska föreningen Norden. Medlemmarna utnämns för tre år i sänder. Institutionens dagliga ledning handhas av en av Nordiska ministerrådet på förslag av styrelsen utnämnd direktör.

2. *Styrelse*

Riksförlikningsman Guðlaugur Þorvaldsson, <i>ordf.</i>	I
Prof. Gunnar Hoppe, <i>vice ordf.</i>	S
Direktör Sigurður Blöndal	I
F. d. regeringsråd Ragnar Meinander	F
Kontorschef Eigil Thrane	D
Prof. Sigurður Þórarinnsson	I
Redaktör Olav Vesaas	N
Direktör Ann Sandelin, <i>sekr.</i>	F

3. Personal

Den 1.2.81 efterträdde fil. mag. Ann Sandelin fil. dr Erik Sönderholm som direktör för NH. Bibliotekarie Þórdís Þorvaldsdóttir var under året tjänstledig för att sköta tjänsten som bibliotekarie vid Nordens folkliga akademi. Hon vikarierades av sekr. Ingibjörg Björnsdóttir som bitr. dir. och i biblioteket av Guðrún Magnúsdóttir och Áslaug Eiríksdóttir, som båda under året arbetade heltid mot normal tjänst 0,5.

Husets mångåriga cafeteriaföreståndare Kristin Eggertsdóttir övergick den 1.3.81. i annan tjänst och efterträddes av Margrét Lárusdóttir.

Fast personal

Direktör Ann Sandelin	F
Bibliotekarie Guðrún Magnúsdóttir	I
Biblioteksassistent Sigurleif Þórhallsdóttir	I
Sekreterare Ingibjörg Björnsdóttir	I
Kassör Margrét Guðmundsdóttir	I
Vaktmästare Gunnar Heiðdal	I

Övrig personal

Programsekreterare Áslaug Eiríksdóttir	I
Biblioteksvakt Margrét Sigurðardóttir	I
Städerska Helga Sigurbjörnsdóttir	I
Cafeteriaföreståndare Margrét Lárusdóttir	I

4. Revisor

Gunnar Zoëga, utsedd av den isländska statsrevisionen.

E. Verksamhet

1. Allmänt

Konstateras kan att Nordens Hus under året tvingats minska sin aktivitetsnivå p. g. a. de ekonomiska problem, som blev klarlagda först kort efter direktörsskiftet (se G. Ekonomi och finansiering). Dessa har inverkat inte enbart på verksamhetens kvantitet utan också i viss mån på dess kvalitet, eftersom en syftesenlig verksamhet förutsätter att huset har ekonomiska resurser att bekosta resor till och från Island, vilket inte varit möjligt under årets senare halvdel.

NH har under året strävat till att öka husets lokala förankring genom att förstärka kontakterna med framför allt Föreningen Norden, nordiska vännerföreningar, folkrörelser och kulturorganisationer, vilka under de senaste åren ägnats alltför liten uppmärksamhet. NH har också under året återinträtt i organisationen för Reykjavik festspel.

Kontakterna har resulterat i ökad användning av huset från isländsk sida samt i att husets verksamhet, trots penningbristen, i viss mån kunnat upprätthållas tack vare samarbete med ovannämnda organisationer. Spe-

3. Bibliotek

Biblioteksverksamheten har fortsatt i stora drag som förr och biblioteket hölls öppet för utlån vardagar kl. 13–19, söndagar kl. 14–17. Läsplatser var tillgängliga vardagar kl. 9–19, söndagar kl. 14–17. Från slutet av juni till mitten av augusti hölls biblioteket dock öppet varje torsdag till kl. 23 i samband med "Öppet hus"-verksamheten.

Nyförvärvslistor har stencilerats och lagts ut som vanligt. Listorna har också skickats ut till andra bibliotek.

Listor över noter i olika musikgrenar har kompletterats och nu finns listor över hela notsamlingen tillgängliga för biblioteksgäster. Listorna har också skickats till musikskolor i Island.

Orientering om bibliotek och bibliotekskunskap har givits till studenter och annan skolungdom. Grundskolelever, speciellt 5. klass har besökt biblioteket för att få information om de nordiska länderna i samband med undervisningen i geografi och samhällsorientering. I april kom två blivande studenter från Akureyri och arbetade 1 dag i biblioteket under sin arbetsvecka i Nordens Hus.

Artoteket. Grafikutlånen har från början varit en mycket uppskattad del av bibliotekets verksamhet. För närvarande består samlingen av 297 grafiska blad, varav en del visserligen inte kan lånas ut på grund av brist på ramar. Men efterfrågan är mycket stor, och det finns behov för att öka antalet grafiska blad för utlån.

Den årliga bokpresentationen för allmänheten ordnades i början av mars av biblioteket i samarbete med de nordiska lektorerna vid Islands universitet. Vår gäst i samband med bokpresentationen var den finlandssvenska barnboksförfattaren *Christina Andersson*, som väckte stor uppmärksamhet med sin presentation av egna verk.

Utställningsverksamhet. I biblioteket har som vanligt arrangerats utställningar i samband med program i husets regi. Den största ordnades i samband med de nordiska lektorernas årliga bokpresentation i början av mars, då ett stort urval böcker utgivna i de nordiska länderna år 1980 presenterades. Under sommarmånaderna ordnades som vanligt en utställning av Islands litteratur, dvs. böcker om Island och isländska förhållanden samt isländsk skönlitteratur i översättningar till andra nordiska språk. Denna tradition i bibliotekets verksamhet blir varje sommar mycket uppskattad av våra utländska gäster.

I samband med Nordisk musikpedagogisk unions kongress i Reykjavik i början av juli kontaktade den isländska arrangörgruppen NH's bibliotek och önskade ha samarbete om en utställning av material för musikundervisning. Ett flertal förlag kontaktades och de flesta visade sig positiva till idén, och skickade gratis material. NH's bibliotek åtog sig att ordna utställningen i sina utrymmen och på annat sätt sköta den praktiska sidan och fick i stället behålla allt material efter utställningen, vilket är av stort värde för bibliotekets musikavdelning.

ciell uppmärksamhet har likaså ägnats stipendiater, som via nordiska och bilaterala fonder besökt Island, samt till Island förlagda nordiska möten och kurser. NH har bistått med kontakter, lokaliteter o. dyl., och i retur fått inslag i programverksamheten.

Påpekas bör dock, att oavsett nyttan av dylikt samarbete är det ensamt otillräckligt för att på längre sikt trygga en fortlöpande och välplanerad verksamhet i enlighet med husets syften.

2. Programverksamhet

Programmen under årets första halvdel planerades till stor del av husets avgående direktör, och omfattade ett flertal större konserter under januari månad och därefter specialicerade föredrag och litterära program. Några kompletteringar gjordes efter direktörsskiftet.

Visans vänner har under den senaste tiden aktiverat sin verksamhet i Island, varför ett stående önskemål visavi husets program har varit att inbjuda nordiska vissångare. Av dessa besökte finländaren *Håkan Streng* och svensken *Thorstein Bergman* Nordens Hus under vårvintern. Den sistnämnde gjorde också en turné till Akureyri och Akranes i samarbete med MFA (isländska ABF). Hans konsert i NH fick ges i repris p. g. a. den stora publiktillströmningen.

I fråga om de litterära programmen har huset under året haft ett gott samarbete med förlagen *Íðunn* och *Mál og menning*. De två framgångsrika inslagen var en presentation av årets mottagare av Nordiska rådets litteraturpris *Snorri Hjartarson* (mars) och ett besök av den finländska författaren *Märta Tikkanen* i samband med den isländska urpremiären på hennes "Århundradets kärlekssaga" (sept.).

Under sommarmånaderna har huset traditionellt arrangerat programserien *Öppet hus*, som för nordiska Islandsbesökare presenterat landets kultur, historia och samhällsliv i föredrag, konserter, film och utställningar. Som alltid fick denna serie också i år ett överväldigande gott publikmottagande. I föredragsverksamheten bör särskilt nämnas två föredrag om *Färöarnas kulturhistoria*, som arrangerades i september i samband med Nordatlantismuséets möte i NH. Föredragen kompletterades med en utställning *Den färöiska båten*, som efter Nordens Hus visats i bygdemuséer på landsbygden i Nationalmuséets regi.

Mindre utställningar, vissångare, föredrag av allmänt intresse och film är programinslag, som väl lämpar sig för turnéer utanför Reykjavik. Stort intresse för dylikt samarbete har visats av bl. a. Föreningen Norden, MFA och biblioteken. I mån av möjlighet har NH strävat till att tillgodose önskemålen, men denna del av verksamheten borde i framtiden väsentligt utökas.

I slutet av september ordnades en utställning av åländska böcker i biblioteket i samband med utställningen Åland i dag (i foajén). Vid sidan av bokutställningen ställdes informationsmaterial ut om Åland och broschyrer låg framme till gästernas förfogande.

I mitten av oktober ordnades en utställning i biblioteket med anledning av Strindbergsåret och med anknytning till de program och filmförevisningar som ordnades i Nordens Hus och Regnboginn. Med på utställningen fanns ett stort urval av Strindbergs verk samt böcker om Strindbergs liv och hans verk. Största delen av de utställda böckerna är i NH's biblioteks ägo, en del lånades från Nationalbiblioteket och Universitetsbiblioteket för att komplettera utställningen.

Biblioteket har under året fått gåvor från många olika håll, både från privata personer och från institutioner. Biblioteket har också fått ett bidrag på 10000 Fmk från Finlands undervisningsministerium för inköp av finska böcker och skivor, samt för att ordna ett litterärt program.

4. Utställningar

Årets största ekonomiska satsning var en *Edvard Munch*-utställning i januari–februari. Den blev självfallet en publiksuccé. Glädjande var att *Storm P:s* teckningar i juni kunde visas i NH. I samband med utställningen arrangerades också ett Storm P.-program med intendenten för Storm P.-muséet och den danske skådespelaren *Lars Knutzon*. Ett positivt kritiker-mottagande fick utställningen av *Åländsk samtidskonst* i september.

Då utställningshallen inte används för egna utställningar, hyrs den ut till isländska konstnärer.

I husets foajé har under året visats en rad utställningar där grafik, konsthantverk, foto och information alternerat. Största intresset väckte en samling *isländska stenar*, som utlånades av Islands naturhistoriska museum för sommarprogrammet samt danskan *Aase Lund Jensens* stickade sjalar i gamla isländska, färöiska och danska mönster.

5. Program i Norden

I husets syften ingår också att förmedla isländsk kultur till övriga nordiska länder. Denna verksamhet har hittills bedrivits i mycket blygsam skala, men borde i framtiden såvida ekonomin tillåter få en större prioritering.

Detta år har NH deltagit i arrangemangen av en utställning av *Isländskt konsthantverk* i Danmark (Fredrikshavn och Tønder) samt i en konsertturné till Sverige och Danmark för *Manuela Wiesler* och *Helga Ingolfsdóttir* (flöjt och cembalo).

Utställningen *Isländsk grafik*, som sedan ett par år turnerat i Norden har under detta år visats på ett flertal orter i Danmark.

6. Gästrum

Husets gästrum (2 dubbelrum) används i första hand för gäster som medverkar i husets program. De kan också disponeras av stipendiater från nordiska eller bilaterala fonder samt av journalister, konstnärer och forskare vilkas Islandsbesök är förenliga med husets syften. De sistnämnda grupperna erlägger (efter bedömning) en avgift för städning o. dyl. Gästrummen har under året varit i fortlöpande användning.

7. Övrigt

Utöver ordinarie programverksamhet har huset under året tagit emot besökande grupper och orienterat om husets verksamhet, nordiskt samarbete och isländskt kulturliv. Sådana grupper har varit skolelever från Reykjavik och andra orter, grönländska kommunaldirektörer, en läsargrupp från Berlingske Tidende, norska journaliststuderande, ungdomsarbetsare och kommunala beslutsfattare från Lahtis i Finland, Asker kyrk kör från Sverige, nordiska journalister samt deltagare i nordiska möten och seminarier som arrangerats i Island. För samnordiska möten och konferenser har NH ställt sina lokalteter till förfogande kostnadsfritt, bl. a. till Nordisk musikpedagogisk union, Nordiska konstförbundet, Nordatlant-muséet, Nordiska konferensen för masskommunikationsforskning. Önskvärt vore att flera nordiska möten använde sig av NH, varför huset i framtiden strävar till att utvidga dylik verksamhet.

F. Framtidsplaner

1. Verksamhet

Framtiden för Nordens Hus är i nuläget i högsta grad oviss. De fastställda ramarna för budgeten 1982 medger ingen verksamhet och det samma blir fallet för 1983 om ingen "aktivitetsförändring" medges. NH står inför hotet att under kommande år fungera som cafeteria och i begränsad mån som bibliotek, och därmed inte ha möjlighet att uppfylla sina i stadgarna uttalade syften.

Såvida en lösning för ovannämnda problem kan finnas, önskar NH i framtiden, vid sidan av verksamheten i huset, prioritera följande:

- öka husets lokala förankring genom aktivt samarbete med isländska organisationer och institutioner, och genom detta samarbete sträva till att tillgodose ett utbud av nordiska kulturimpulser och information också till orter utanför Reykjavik-området.
- öka verksamheten i övriga Norden genom att aktivare än hittills förmedla isländska kulturimpulser och information.
- öka samarbetet med existerande samnordiska organisationer och institutioner för utbyte av utställningar och program samt för kursarrangemang och information.
- öka NH's informationsverksamhet om Norden i allmänhet och nordiskt samarbete i synnerhet, genom att a) i biblioteket inrätta en speciell

avdelning för Nordiska rådets/ministerrådets utgivning och informationsmaterial, b) genom att i foajén inrätta en avdelning för broschyrmaterial med anslagstavla och c) genom att omarbete tidskriftsavdelningen för att göra tidskrifterna i samma mån tillgängliga för allmänheten som dagstidningarna (som är placerade i cafeteria).

2. Lokaler

Efter 13 års användning är Nordens Hus i relativt dåligt skick, och flera stora reparationer har alltför länge väntat på att bli genomförda. Det isländska klimatet har tårt hårt på husets exteriör.

Under de närmaste åren (1982–86) behöver följande åtgärdas:

- reparation av husets yttertrappor (material anskaffat 1981)
- målning och nyinredning av gästrummen (inkl. golv)
- målning av cafeteria och kök samt nyanskaffning av del av möbler och servis
- förnyande och komplettering av AV-utrustning (som delvis är från 1968)
- förnyande av salsinredning (stolar)
- helhetsreparation av ventilation

Härutöver behöver husets exteriör (väggar/fönster) en grundlig översyn inom de närmaste åren. Speciella åtgärder bör också vidtas för att göra huset tillgängligare för handikappade. Styrelsen avser likaså att under de närmaste åren återuppta frågan om direktörsbostaden.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget ikr.

	Bokslut 1980	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>			
Personal	1 002 920	1 350 000	1 775 000
Styrelse	97 902	69 000	113 000
Kontor	118 254	158 000	238 000
Lokaler	331 449	665 000	800 000
Projekt	126 833	154 000	272 000
Övrigt:	766 118	782 000	140 000
Summa kostnader	2 443 476	3 178 000	3 338 000
<i>Intäkter</i>			
Anslag	1 762 193	2 513 000	2 850 000
Lönestegr. komp.	301 801	361 000	590 000
Övrigt	183 512	372 000	120 000
Summa intäkter	2 247 506	3 246 000	3 560 000

2. Kommentarer

Under förvåren 1981 klarlades att Nordens Hus hade betydande och accelererande ekonomiska problem. De bestod dels i att ett ackumulerat underskott från åren 1979–80 inte hade täckts och dels i att husets bevil-

ningar för de närmaste åren inte längre är tillräckliga för att täcka en verksamhet av tidigare omfattning. Dessutom hade utgifterna omkring årsskiftet 1980–81 varit oförutsett stora.

Orsaken till att husets beviljningar blivit otillräckliga är, att huset i sina budgetförslag inte kunnat hålla jämna steg med den isländska inflationen. Budgeteringen har varit ytterst vanskelig eftersom budgeteringspraxisen förutsätter att budgeterna uppgörs två år i förväg och eftersom de officiella inflationsprocesserna sällan motsvarat de faktiska. Därtill skall läggas, att underhållskostnaderna på fastigheten p. g. a. det isländska klimatet blivit betydligt större än kunnat förutsättas. De kraftigt växande priserna på flygbiljetter har också bidragit till att förvärra situationen, eftersom över 40% av utgifterna för husets verksamhet är resekostnader.

På grund av sina ekonomiska problem har NH under hösten 1981 tvingats kraftigt nedskära sin programverksamhet. Tack vare att NH från Nordiska ministerrådet erhållit extra beviljningar, 400 000 år 1981 och 200 000 år 1982, kan underskotten täckas och reparationen av husets yttertrappor genomföras. Trots detta är situationen för år 1982 mycket allvarlig. Såvida ytterligare extra anslag inte kan fås, måste radikala inskränkningar i husets verksamhet göras. Detsamma gäller för kommande år, såvida budgetanslagen för 1983 inte kan lyftas upp.

*BILAGA 1***Program i Nordens Hus 1981**

Föredrag, konserter o. a.

Sigríður Ella Magnúsdóttir:

Två konserter med isländska sånger på programmet.

Direktör Alf Bøe, Edv. Munch Museum:

Föredrag med diabilder om Edvard Munch. Med anknytning till utställning med E. Munchs målningar och grafik.

Kontra-kvartetten fra Danm.:

Två konserter med verk av Mozart, Carl Nielsen. Beethoven o. a.

Ralf Gothóni, pianist:

Konsert m. verk av Janacek, Rautavaara och Mussorgski.

Margot Rödin, sångerska och Jan Eyron pianist:

Konsert med verk av Rangström, Stenhammar, Peterson-Berger o. a.

Håkan Streng, vissångare:

Nordens Hus och Suomi-föreningens gäst på Runebergsfest i NH. Sjöng egna visor med anknytning till Österbotten och J. L. Runeberg. Han gav också en visafton för studenterna vid Islands universitet.

Thorstein Bergman, vissångare:

Konserter i Nordens Hus, i Akureyri och Akranes. Nordens Hus och MFA arrangerade Islandsturnén.

Kulturredaktör Hans Fr. Dahl:

Två föredrag: "Nye tendenser i norsk historieskrivning" och "Massmediedebatten i Norge".

Filmregissören Stefan Jarl:

visade sin film "Förvandla Sverige" i NH. Dessutom visades hans filmer "Dom kallar oss mods" och "Ett anständigt liv" i Regnboginn. Besöket arrangerades i samarbete med Sveriges ambassad och filmklubben Fjalakötturinn.

Lektorernas bokpresentation:

De nordiska lektorerna vid Islands universitet presenterade 1980 års bokutgivning i sina respektive hemländer. Gäst vid bokrepresentationen var den finländska barnboksförfattarinnan *Christina Andersson*.

Författarparet Uffe Harder och Maria Giacobbe:

Presentation av eget författarskap. Uffe Harder läste upp dikter och Maria Giacobbe föreläste om Sardinien och visade diabilder.

Anders Kvam, landskapsarkitekt:

Föredrag: "Vegetasjon i byer og tettsteder". Besökte Island med anledning av ett miljöseminarium i föreningen Landverns regi.

Författaren Vagn Steen:

Presentation av eget författarskap.

Södertälje teateramatörer:

Uppförde "Tom Sawyers äventyr" i NH. Gruppen beviljades anslag för ett gästspel i Húsavík.

Avdelningsledare Gunnar Jakobsen:

Föredrag: "Børne- og ungdomslitteratur i 70-erne".

Föreläste även vid Islands lärarhögskola för studenter och för allmänheten om skolbibliotek. Gunnar Jakobsen kom hit i samarbete med Skolbibliotekarieföreningen.

Eero Heinonen, pianist och Okko Kamu, violinist:

Konsert med verk av Mozart, Beethoven och Einar Englund. Eero Heinonen höll också en solokonsert med verk av Sibelius, Englund och Hannikainen.

Robert Meyer, fotograf:

Föredrag: "Kunstnerisk fotografering i Norge". Med anknytning till fototutställning i foajén av unga norska fotografer, som Robert Meyer sammanställde.

Sixten Haraldson, läkare:

Två föredrag: "Extrema glesbygder och nomader" och "Hälso- och sjukvård i försummade befolkningsgrupper".

Sixten Haraldson var den isländska läkarföreningens gäst.

Jens Bing, direktör för Storm P. museet i Köpenhamn och Lars Knutzon, skådespelare:

uppförde tillsammans ett program om Storm P.

Jens Bing berättade om konstnären och hans teckningar och visade diabilder. Lars Knutzon framsade monologer av Storm P.

Bredo Grandjean, konsthistoriker, Thorvaldsens museum:

Föredrag: "Thorvaldsen och den dekorative kunst".

Bredo Grandjean var den danska ambassadörens gäst.

Diktaren Snorri Hjartarson

presentation av den isländska mottagaren av Nordiska rådets litteraturpris 1981. I samarbete med förlaget Mál og menning.

Konsthistorikern Else Marie Bukdahl:

Föredrag: "Tradition og nybrud i ældre og moderne europæisk malerkunst."

Författaren Jan Mårtensson:

läste tillsammans med sina isländska kolleger *Einar Bragi* och *Porsteinn frá Hamri* ur egna verk.

Museiintendent Jóan Pauli Joensen och riksantikvarie Aren Thorsteins-son:

föreläsningar om färöisk kulturhistoria i anslutning till Nordatlantmu-séets möte i Reykjavík.

Författaren Märta Tikkanen:

uppläsning ur Arhundradets kärlekssaga och Mörkret som ger glädjen djup. Ett program i samarbete med förlaget Idunn och Nationalteatern.

Studierektor Allan Sundqvist och kanslichef Ragnar Mannil:

föredrag om folkbildningsarbetet i Norden. I anslutning till Förb. Nordisk Vuxenupplysnings informations- och kontaktmöte på Island.

Författaren Grethe Holmen:

Föredrag: "Kunstens kvinder – kvinders kunst". I samarbete med Föreningen Norden.

Lektor Saila Ekström:

föreläste om Finlands moderna litteratur. Var med på FNV mötet i Reykjavík.

Författaren Maj Sjöwall:

presentation av eget författarskap. Fil. kand. *Ólafur Jónsson* föreläste om Maj Sjöwalls böcker.

I samarbete med förlaget Mål og menning.

Oslo Kammarorkester:

Två konserter.

I samarbete med Reykjavíks Kammarorkester.

Strindbergsvecka:

Ett program i samarbete med Sveriges ambassad i Reykjavík.

Två spelfilmer "Fadren" i regi av Alf Sjöberg och "Giftas" i regi av Olof Molander visades på Regnboginn i Reykjavík.

I Nordens hus visades kortfilmen "Strindberg som bildkonstnär" och *Jón Viðar Jónsson* föreläste om August Strindberg.

Biblioteket arrangerade en bokutställning.

Pianisten Martin Berkofsky:

Understödsconcert för NH's musikverksamhet.

Nordisk barn- och ungdomsfilmserie:

Sammanslutningen av de nordiska vänskapsföreningarna i Island, Föreningen Norden och Nordens hus arrangerade tillsammans denna filmserie med filmer från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Spelfilmerna visades i Regnboginn och kortfilmerna i Nordens hus 1–22.1

Ett Bellmansprogram:

Föreningen Norden tillsammans med Visans vänner presenterade Bellman.

Följande föreläsare deltog i Öppet hus programmet i sommar:

Dr. Kristján Eldjárn, Dr. Sigurður Þórarinnsson, lektor Njörður P. Njarðvík, lektor Haraldur Ólafsson, stadsantikvarie Nanna Hermannsson och Helga Jóhannsdóttir.

Reykjavíks folkdanslag visade folkdans och duon Manuela Wiesler och Helga Ingólfssdóttir uppförde modern isländsk musik.

Osvaldur Knudsens Islandsfilmer visades i anslutning till programmen.

Utställningsverksamhet

I utställningslokalerna i källaren.

Storm Ps teckningar – Opfindelser och Børn og dyr.

En utställning av den danska skämttecknaren Storm P. utlånad från Storm P-muséet i Köpenhamn. Direktör *Jens Bing* satte upp utställningen.

Sommarutställningen

En retrospektiv utställning av den isländska målaren *Þorvaldur Skúla-son*.

Åländsk samtidskonst

14 åländska konstnärer visade verk i olja, akvarell, grafik, textil och collage. Guy Frisk, en av de deltagande konstnärerna bistod vid utställningens uppsättning. Utställningen arrangerades i samarbete med Ålands konstmuseum.

Fynska konsthantverkare

En utställning av keramik, tryck, glas, foto och textil från Danmark.

Följande isländska konstnärer har hyrt lokalerna i källaren för utställningar:

Helgi Þ. Friðjónsson – teckningar

Gunnar Bjarnason – målningar

Gunnar Hjaltason – målningar

Isländska pressfotografer – pressfoto

Einar Þorláksson – målningar

Jónas Guðmundsson – målningar

Islandsk grafik – grafik

Ágúst Petersen – målningar

Utställningar i foajén:

Edvard Munch – grafik och målningar

utlånade från Edvard Munch-muséet i Oslo.

Direktör *Alf Bøe* satte upp utställningen och föreläste om utställningen och Edv. Munch.

Unga norska fotografer – fotoutställning sammanställd av *Robert Meyer*.

Med anknytning till Norska Journalisthögskolans besök till Island.

Sigrid Valtingojer – grafik (Island)

Anne-Lise Knoff – illustrationer till *Sólarljó*, Lilja och Dronningsagaen (av Vera Henriksen).

Isländska stenar – en utställning arrangerad av Islands naturhistoriska museum, visad under sommaren.

Den färöiska båten – en utställning sammanställd av Føroya Fornminnissavn med anknytning till Nordatlantmuséets möte i Nordens hus.

Åland i dag – en utställning från Ålands museum.
Stickade sjalar av den danska textilkonstnären *Aase Lund Jensen*.
Lisbet Lund – grafik (Finland)
John Rimer – silverarbeten (Danmark)

Annan utställningsverksamhet i foajén

Búkolla – illustrationer av den isländska konstnären *Hringur Jóhannesson*. I samarbete med förlaget Mál og menning.
Vet du vad arbetsterapi är? En utställning sammanställd av elever i arbetsterapi i Göteborg. I samarbete med den Isl. arbetsterapeutförening.

BILAGA 2

Gäster i Nordens Hus gästrum 1981

Professor Kai Laitinen, *fi* (Nordisk råds litteraturpris)
 Direktör Alf Bøe, *no* (föreläsare, Munch-utställningen)
 Vissångare Håkan Streng, *fi*
 Direktör Ann Sandelin, *fi*
 Vissångare Thorstein Bergman, *sv*
 Jan Thurmann-Moe, *no* (Edv. Munch-muséet)
 Kulturredaktör Hans Fr. Dahl (m. fru och döttrar), *no* (föreläsare)
 Författarinnan Christina Andersson, *fi* (föreläsare)
 Författarparet Uffe Harder och Maria Giacobbe, *da* (föreläsare)
 Lektor Ivar Orgland, *no*
 Landskapsarkitekt Anders Kvam, *no* (föreläsare)
 Författaren Vagn Steen m. fru, *da* (föreläsare)
 Marianne Linnander, *sv* (Skr. för nordiskt kulturellt samarbete)
 Avdelningsledare Gunnar Jakobsen (m. fru och son), *da* (föreläsare)
 Pianisten Eero Heinonen, *fi*
 Dirigenten Okko Kamu, *fi*
 Läkaren Sixten Haraldson, *sv* (föreläsare)
 Direktör Jens Bing, *da* (Storm P-utst.)
 Skådespelaren Lars Knutzon (m. dotter), *da* (Storm P-utst.)
 Redaktör Kirsti Petäjaniemi, *fi* (från YLE)
 Journalist Sune Nordgren, *sv* (Kalejdoskop)
 Tytti Oittinen, *fi* (Nord. teaterkommittén)
 Journalist Kristine Hasselgren, *sv* (Sveriges radio)
 Dr. Else Marie Bukdahl og Torben Christensen, *da* (föreläsare)
 John Petersen m. fru, *sv* (Nord. musikpedagoger)
 Kjeld Belert m. fru, *no*
 Torstein Josephson, *sv* (Islands universitet)
 Björn Kåre Moe m. fru, *no* (c/o þorgerður Ingólfsdóttir)

Fru Rolf Jacobsen, *no* (c/o þorgerður Ingólfsdóttir)
 Författaren Karsten Hoydahl m. fru, *fär* (c/o þorgerður Ingólfsdóttir)
 Pirkko Ruotsalainen, *fi* (Nord. språk- och informationscenter)
 Mikael Reuter, *fi* (Nord. språknämnden)
 Erik Andersson, *fi* (Nord. språknämnden)
 Författaren Jan Mårtensson, *sv* (föreläsare)
 Textilkonstnär Agneta Backlund, *fi* (Galleri Langbrök)
 Nikolina Jensen, *fär* (Nordatlantmuséet)
 Konstnären Guy Frisk, *ål* (Ålandsutst., NKF)
 Barnboksförfattaren Kaija Pekkanen, *fi* (c/o Islands författarförb.)
 Lektor Helena Porkola, *fi* (vid Islands univ.)
 Författaren Märta Tikkanen m. dotter, *fi* (föreläsare)
 Författaren Grethe Holmen, *da* (föreläsare)
 Läkaren Niels Nielsen, *da* (c/o Islands univ.)
 Läkaren Holger Knudsen, *da* (c/o Islands univ.)
 Lärare Britt Carlson, *sv* (Bliss-kurs i Reykjavík)
 Författaren Maj Sjöwall, *sv* (föreläsare)
 Barnboksförfattaren Mervi Tammi, *fi*
 Konstnären Lisbet Lund, *fi* (Grafikutst.)
 Gunilla Pihl, *sv* (Nordiska muséet, Stockh.)
 Redaktionschef Mårten Ringbom, *fi* (YLE)
 Konstnären John Rimer, *da* (Silverutst.)

BILAGA 3

Biblioteket

Besök och utlån i biblioteket, oktober 1981:

	1981	1980
Antal besök:	15 816	(19 765)
Nya låntagare:	833	(923)
Hemlån:		
Skönlitteratur	7 838	(9 577)
Facklitteratur	5 931	(7 189)
Tidskr./årsböcker	1 203	(1 624)
Grammofonskivor	1 402	(1 590)
Grafik	992	(928)
Noter	130	(150)
Interurbana lån:	178	(191)
Utlån totalt:	17 674	(21 249)
Bokbeståndet:	20 361	(19 648)
Tidskrifter:	180	(178)
Nordiska dagstidningar (inkl. några veckotidn.):	44	(44)
Skivsamlingen:	1 148	(1 108)
Antal grafiska blad:	297	(286)

C 201/k
1982

Nordiska teaterkommittén

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska teaterkommittén
Berggatan 6A 8
00100 Helsingfors 10
tel. 90-669449

B. Startår

Kommittén inledde sin verksamhet såsom försöksorgan år 1977. Den förlängda försöksperioden utgår med år 1981. Från och med 1.1.1982 är Nordiska teaterkommittén jämlikt Nordiska ministerrådets beslut av 16 februari 1981 ett permanent nordiskt organ, vars verksamhet finansieras genom den nordiska kulturbudgeten.

C. Syfte

Nordiska teaterkommittén har till uppgift att främja nordiskt teatersamarbete genom att bevilja bidrag till nordiskt gästspelsutbyte samt genom att planera och genomföra nordiskt fortbildningssamarbete. Verksamheten skall bedrivas i samarbete med den professionella teaterns institutioner och fackliga organisationer i de enskilda nordiska länderna. (§ 1.1. i de av ministerrådet fastställda stadgarna).

D. Organisation

Kommittén består av sex ledamöter, en från varje land, dock två från Finland (med en röst) med hänsyn till landets två språkområden. Varje ledamot har en personlig suppleant.

Kommittén tillsätts av Nordiska ministerrådet för en period på fyra år. Vid sammansättningen eftersträvas bredast möjliga spridning över teaterns skilda yrkesgrupper så att expertis på såväl gästspelsidan som fortbildningssidan blir representerad. Kommittén väljer inom sig ordförande och viceordförande.

Under verksamhetsåret har Nordiska teaterkommittén haft följande sammansättning:

Danmark: regissör	suppleant: teaterchef
Asger Bonfils	Preben Harris

Finland:	regissör Ritva Siikala teaterchef Carl Öhman	verksamhetsledare Tuovi Paju teaterchef Martin Kurtén
Island:	teaterchef Sveinn Einarsson	teaterpedagog Helga Hjorvar
Norge:	regissör Knut Thomassen	skådespelare Karin Hox
Sverige:	teaterchef Pierre Fränckel	skådespelare George Fant

Regissör Knut Thomassen har fungerat som teaterkommitténs ordförande, och teaterchef Pierre Fränckel som dess viceordförande. De nuvarande kommittémedlemmarnas och suppleanternas mandatperiod löper i och med försöksperiodens slut ut vid årsskiftet 1981–82, då nya medlemmar tillträder.

Teaterkommitténs generalsekreterare och tillika verksamhetsledare har varit regissör, fil.lis. *Tytti Oittinen*. Under hennes tjänstledighet i november och december 1981 har generalsekreterartjänsten handhåfts av bitr. rektor *Marianne Korhonen*. Teaterkommitténs kansli (generalsekretariat) befinner sig i Helsingfors. Förutom generalsekreteraren har två personer varit anställda där på heltid och därutöver flera andra med olika tillfälliga uppgifter inom den löpande verksamheten. Från och med år 1982 har en byråsekreterartjänst inrättats vid kansliet.

Generalsekreterarens mandatperiod har förlängts till och med utgången av år 1983 (MR:s beslut 16.6.81).

Nordiska teaterkommitténs räkenskaper revideras av Statsrevisorernas kansli i Helsingfors.

E. Verksamhet

Sedan verksamhetsberättelsen över år 1980 inlämnats 1.12.1980, har teaterkommittén sammanträtt i Helsingfors den 15 och 16 december 1980.

Teaterkommittén har under verksamhetsåret 1981 sammankommit till tre ordinarie sammanträden: nämligen i Oslo den 30 och 31 mars, i Köpenhamn den 5 och 6 oktober och i Köpenhamn den 21 december. Därtill har kommittén sammanträtt per capsulam 2.2.1981 (beh. det nya stadgeförslaget); 10.4.1981, 15.4.1981, 5.5.1981 (ärenden från marssammanträdet), 27.5.1981 (sommarsammanträde) och 10.8.1981 (beh. av gästspelsansökningar).

Gästspelsverksamhet

Under tiden mellan 16 december 1980 och den 30 november 1981 har följande bidrag till genomförande av nordiska teatergästspel beviljats:

Helsingin kaupunginteatterin tanssijat (Dansarna vid Helsingfors stadsteater) till Odense med ``Kejsarens nya kläder``

Københavns internationale teaterfestival 1981 för gästspel av Theatret och Grenland Friteater (Norge); Friteatern med The National Drama Troupe of Tanzania (Sverige–Tanzania), och dansare Jorma Uotinen (Finland)

Århus teater akademi för gästspel av Jordcirkus, Stockholm

Södra Teatern, Stockholm för gästspel av Svenska teatern i Helsingfors med "Dödsdansen" (om andra bidrag ej kan erhållas)

Rimfaxe teater, Roskilde till Stockholm, Örebro och Västerås med "Nattergalen"

Vaasan kesä – Vasa sommar för gästspel av Marionetteatern, Stockholm

Nukketeatteri vihreä omena (Dockteatern Gröna Äpplet), Helsingfors, för turné i Västergötland med "Krokodilen Gena och hans vänner"

Skolteatern, Ekenäs, för turné till Valdemarsvik, Sturefors, Norrköping, Skärblacken och Linköping med "Trädpojken och Tuonelas svan"

Tidningsteatern, Stockholm, för turné till Oslo, Bergen, Trondheim och Stavanger med "Under tre kungar" och "Mistero Buffo"

Tidningsteatern, för gästspel i Helsingfors med "Under tre kungar"

Holstebro egnsteater för gästspel i Osloregionen med "Lærer for livet"

Den norske opera för gästspel till Köpenhamn med "Stormen"

Poikkitaiteen tapahtuma-festivalen i Helsingfors för gästspel av Dansgruppen Vindhäxorna, Stockholm

Det Kongelige teater, Köpenhamn, för gästspel i Helsingfors med "Indenfor Murene"

Galleriet ved fjorden, Drøbak, för gästspel av Jens "Fuzzy" Pedersen, Köpenhamn (genomfördes ej)

Samebevægelsen-Sæmelihkadus, Oslo, för gästspel av Tukak' teatret, Lemvig

Svenska teatern i Helsingfors för gästspel i Reykjavik med "Kvinnorna på Niskavuori"

Nukketeatteri Sampo (Dockteatern Sampo), Helsingfors, för gästspel i Uppsala med "Posetivaren Josefs gård"

Det ny teater, Köpenhamn, för gästspel av Pjodleikhusid, Reykjavik, med "Stundarfridur"

Tukak' teateret, Lemvig, för turné i Sydgrönland

Trøndelag teater, Trondheim, för gästspel till Stockholm med "Skeiv"

Åbo svenska teater för gästspel av Örebroensemblen med "Trettondagsafton"

Petrusjka teater, Trondheim, för gästspel till Uppsala med "Tivolircus"

Danscentrum, Stockholm, för gästspel av tid. dansgruppen Rollo, Helsingfors med "Alltför många nätter"

Baletten vid Finlands nationalopera; Helsingfors, för gästspel till Stockholm med "Sju bröder"

Grenland Friteater, Porsgrunn, för gästspel av Institutet för scenkonst,

Göteborg, med "Den väntande själen – en lågmäld promenad genom Edith Södergrans värld", "Excercises in Solitude", och "Rytmer"

Av årets inalles 30 gästspel har tio gällt institutionsteatrar, varav två varit stora dansgästspel och ett en dansföreställning för barn.

Sammanlagt sjutton av bevillningarna har tillkommit olika nordiska teatergrupper. Av dessa föreställningar har åtta gällt barn eller ungdomsföreställningar och av dem har tre varit dockteater. Av gruppernas föreställningar har vidare en gällt musikteater, en varit en clownföreställning och två dansgästspel. Nio av gruppernas föreställningar har varit vuxenteater.

Gästspelen fördelar sig på följande sätt över respektive nordiskt land:

	Danmark	Färöarna	Grönland	Finland	Island	Norge	Sverige	
<i>Från:</i>								
Danmark			1	1		3	2	7
Finland	2				1		6	9
Island	1							1
Norge	3						3	6
Sverige	2			4		1		7
	8		1	5	1	4	11	30

Av de 30 gästspelen har sålunda sju kommit från Danmark; nio från Finland, ett från Island, sex från Norge och sju från Sverige. Om fördelningen på "avsändarländer" har mottagandet fördelats mindre jämnt: Danmark har mottagit åtta av gästspelen; Finland fem, Island ett, Norge fyra och Sverige elva. En gästspelsturné har riktats till Grönland.

Vad ankommer den regionala fördelningen inom länderna, har den varit bredast i Sverige, där Öster- och Västergötland, Västmanland, Uppland och Stockholmsområdet fått turneer och gästspel från Finland, Danmark och Norge. Fyra av gästspelen från Finland har vänt sig till närmast finska eller finlandssvenska invandrare. Södra, västra och norra Sverige mottog inga gästspel. Även i Norge och Danmark har gästspelen fördelats över flera orter; utöver Osloområdet Bergen, Trondheim, Porsgrunn och Stavanger, och i Danmark utom Köpenhamn även Odense och Aarhus.

Alla gästspel utom ett som riktats till Finland har däremot ägt rum i Helsingfors, vilket måste påtalas som en anmärkningsvärd brist. Anmärkningsvärt är också att överlag inte bara Nordkalotten, utan hela området norr om Helsingfors Uppsala och Trondheim helt blivit utan gästspel. Grönland, Färöarna (se kap. om gästengagemangsverksamhet) och Island (specialprojekt) har däremot "aktiverats".

Fler gästspel från Danmark och från Norge vore önskvärt, ävensom att fler riktades till Norge och Finland, till skilda delar av landet och i alla länder till glesbygder och till områden i norr. Gästspelen till Danmark står

alltjämt i hög grad i förbindelse med dansk festival- och seminarieverksamhet. En viss aktivering kan märkas i sökande av gästspelsbidrag men kretsen av sökande borde fortfarande breddas.

Allmänt taget vore en "uppsökande" gästspelspolitik från teaterkommitténs egen sida behövlig, dvs att medel kunde anslås för teaterkommitténs medlemmar att resa i det egna landet för att bekanta sig med intressanta och viktiga uppsättningar.

Vid fördelningen av gästspelsmedel har i år, institutionsteatrarnas temaår, mycket av tyngdpunkten också vad gäller gästspel legat vid just institutionsteatrarna (på motsvarande sätt som under regionteateråret 1979 och de fria teatergruppernas år 1980). Sålunda har stora institutionsteatergästspel finansierats från Danmark till Finland; från Finland till Sverige, Danmark och Island, från Island till Danmark, och från Norge till Danmark och Sverige.

Gästengagemangsverksamhet

Under tiden mellan den 16 december 1980 och den 30 november 1981 har följande bidrag för gästengagemang av teaterkonstnärer beviljats:

Svenska teatern i Helsingfors för gästengagemang av Kjartan Ragnarsson, Reykjavík

Trøndelag teater, Trondheim, för gästengagemang av scenograf Paul Suominen, Helsingfors

Wasa teater, Vasa, för gästengagemang av regissör Staffan Westerberg, Stockholm

Collage Dansekompáni, Oslo, för gästengagemang av koreograf Jorma Uotinen, Helsingfors

Östen Engström, Marina Motaleff, Finland, till Tórshavn med dikt- och sångprogrammet Medborgare i republiken Finland och genomförande av en kurs i röstgestaltning och improvisation

Patterson Project, Köpenhamn, för gästengagemang av koreograf Jorma Uotinen, Helsingfors

Specialprojekt

1–18 juni 1981 arrangerade Nordiska teaterkommittén tillsammans med Leiklistarskóli Íslands det första fortbildningsseminariet för isländska skådespelare. Gästengagerade nordiska lärare var regissörerna Kaisa Korhonen och Ritva Holmberg från Helsingfors.

Under tiden mellan 16 december 1980 och den 30 november 1981 har 76 bidragsansökningar mk 3.082.764,- samt fyra tilläggsansökningar mk 47.790,- inlämnats, alltså totalt mk 3.131.334,-. Kommittén har beviljat medel för 31 gästspel – gästengagemang mk 733.125,- (av vilka ett gästspel inte genomfördes) och för två tilläggsansökningar mk 5.000,-. Av dessa medel har mk 634.952,- beviljats av 1981 års budget och resten av 1980 års budget.

Fort- och vidareutbildningsverksamhet

I enlighet med tidigare principbeslut har år 1981 i teaterkommitténs verksamhet varit det s. k. institutionsteateråret. För utbildningsverksamhetens vidkommande har detta inneburit att man fäst särskild uppmärksamhet vid att anordna utbildning för följande yrkesgrupper: ateljépersonal, ljud- och ljus teknisk personal, maskörer och perukmakare, försäljnings- och informationspersonal, vilka samtliga grupper har mycket begränsade möjligheter att erhålla fortbildning (eller till och med grundutbildning!) på sitt eget yrkesområde.

Utom för dessa yrkesgrupper, av vilka många varit nya inom Nordiska teaterkommitténs utbildningsverksamhet, har utbildning arrangerats för scenskolepedagoger och danspedagoger samt dramaturger. En del av kurserna och seminarierna har varit öppna för regissörer, scenografer och koreografer.

På utbildningens område har ett gott samarbete kunnat bedrivas vid arrangemangen och även eljest med de olika ländernas fackliga och andra teaterorganisationer och även med scenskolor och andra läroinrättningar, för vilket teaterkommittén här önskar frambära sitt tack.

Årets kurser och seminarier har varit följande:

Historiska dräkter – material och tillskärning 1–2

Stockholm, 11–16 och 18–23.5.1981

Dessa kurser, som var riktade till teaternas ateljéföreståndare, kostymchefer, kostymteknare, kostymörer och tillskärare, påvisade det verkliga stora fortbildningsbehov som finns på området. Eftersom kursernas ledare Elisabet Thelander under hösten var upptagen av andra uppgifter, måste de ytterligare två kurser som planerades framskjutas. Av 120 deltagansökningar kunde därför endast 40 bifallas.

Ljussättningens möjligheter i teatern

Stockholm 1–6.6.1981 Tillsammans med Dramatiska Institutet.

Ljussättning som konstnärligt uttrycksmedel II

Stockholm 8-13.6.1981 Tillsammans med Dramatiska Institutet.

Dessa båda ljus tekniska fortbildningskurser leddes av engelsmannen Robert Ornbo. Den förra kursen var en integrerad kurs för olika yrkeskategorier (ljussättare, regissörer, scenografer, koreografer) om ljussättningen som uttrycksmedel, och hade 15 deltagare.

Den senare kursen med 12 deltagare var avsedd enbart för erfarna ljusmästare, ljussättare och ljussättningspedagoger och arbetade med bland annat avancerade demonstrationer.

Ljudets möjligheter i teatern

Denna kurs om ljudillustrationer och ljudteknik i teatern som utlysts att hållas i Stockholm i augusti, måste på grund av lärarsituationen på sommaren framskjutas till januari 1982.

*Seminarium för maskörer**Kurs för maskeringspedagoger*

Denna maskeringsutbildning, på vilken efterfrågan varit av närapå samma storleksklass som på Historiska dräkter, skulle arrangeras under ledning av den italienske maskören Rino Carboni, och planerades i samarbete med Dramatiska Institutets maskeringsavdelning.

Sedan alla arrangemang gjorts klara, meddelades det att Carboni överhuvudtaget, tidigare planer till trots, inte skulle kunna leda utbildningen under detta år. Kursen och seminariet framsköts därför till 1982 års sida.

Rösten som dramatiskt uttrycksmedel

Hilleröd 10–15.8.1981

Årets pedagogseminarium, som anordnades tillsammans med Nordiskt scenskoleråd, hade som tema röst användningen och rösten som en del av det totala sceniska uttrycket. De gästande pedagogerna kom från Roy Harts skolan i Anduze i Frankrike. Röstseminariet samlade 19 deltagare.

Seminarium om dramaturgiska begrepp och problem

Biskops-Arnö, Bålsta 3--14.8.1981

I samarbete med Dramatiska Institutet arrangerade teaterkommittén i augusti ett seminarium för dramaturger. Seminariet arbetade med teoretiska föreläsningar om dramaturgiska begrepp och strukturer i historiskt perspektiv och med praktiska analysövningar. Huvudlärare var professor Rolf Rohmer, Leipzig, och bitr. rektor Marianne Korhonen, Helsingfors.

Seminarium för danspedagoger

Stockholm 2–4.10.1981

Tillsammans med Danshögskolan ordnades ett nordiskt danspedagogseminarium med föreläsningar i danspedagogik, övningar i tal/röst- och andningsteknik och diskussion om områdets utbildning.

Teater till salu!

Esbo Mattby 6–9.11.1981

Detta brett upplagda seminarium för dem som inom teatern arbetar med produktionsplanering, informations-, försäljnings- och PR-uppgifter samlade deltagare från ett femtiotal teatrar runtom i Norden. Deltagarna bekantade sig med områdets praxis och vardag i de olika länderna och diskuterade lösningar och lösningsmodeller med perspektiv på 80- och 90-talets samhälls- och kultursituation. Medarrangör Finlands teatertjänstemannaförbund.

Vid samtliga kurser och seminarier har tolkning mellan finska och de skandinaviska språken, i några fall isländska och vid behov engelska anordnats, för samtliga som deltar i utbildningen skall kunna få uttrycka sig på sitt modersmål.

Seminarieret *Konstens möjligheter i teaterarbetet* var avsett att utgöra institutionsteaterårets stora, samlande evenemang. Konstens möjligheter hade sedan sommaren 1980 planerats och framarbetats av en förberedande arbetsgrupp med medlemmar från samtliga nordiska länder.

Det planerade ämnet för seminariet var skapandets villkor, hinder och förutsättningar, teaterns konstnärliga utveckling och förnyelse i förhållande till teaterns förvaltningsmodeller, kollektivavtal och olika demokratiseringssträvanden. Dvs. teaterkonstens förhållande till det nya "församhälleligandet".

Till följd av att intresset åtminstone på våren 81 tycktes vara mycket ojämnt i de olika länderna, beslöt man att framskjuta seminariet, från den ursprungliga tidpunkten, juni 1981, och att utreda frågan ännu mer ingående. I något förändrad form kommer seminariet att arrangeras i början på juni 1982 i Reykjavik i samband med Nordisk teaterunions teaterdagar.

En viktig uppgift som teaterkommittén tidigare påtagit i sig fråga om den teatertekniska personalens utbildnings- och informationsbehov har varit att *till finska översätta och i hela Norden distribuera* Svensk teaterteknisk förenings medlemsblad. Inom de närmaste åren kommer Teatertekniska förbundet i Finland att successivt överta kostnaderna för översättandet av bladet.

Informationsverksamhet

Fem allmänna informationsbrev med uppgifter om teaterkommitténs verksamhet, om gästspelsansökningar, kurser, seminarier, har under året skickats i en skandinavisk och en finsk upplaga till samtliga teatrar, teaterorganisationer och -tidskrifter i Norden.

Information om teaterkommitténs verksamhet, både kommande planer och rapporter från verkställda fortbildningskurser, har ingått i olika nordiska teatertidskrifter och fackliga informationsblad. Därutöver har flera organisationer informerat om teaterkommitténs kurser och seminarier.

Dessvärre saknas alltså tillräckliga arbetsresurser för att systematisera informationsverksamheten och utnyttja alla nödvändiga kanaler för teaterkommitténs fortfarande otillräckliga kontakter med teaterfält och -organisationer.

En väsentlig del av informations- och kontaktverksamheten har givetvis ägt rum genom direkta kontakter vid de olika utbildningsevenemangen och planläggningen av dem, speciellt med scenskolorna och de olika teaterunionerna.

Rapporter som utkommit under verksamhetsåret 1981:

– rapport från nordiskt koreografseminarium, Oslo 1–10.7.1980:

- rapport från nordiskt pedagogseminarium, Norrköping 23–28.6.1980,
- rapport från fria gruppseminariet, Rolløya 23–28.6.1980

Det s. k. tidskriftsprojektet (projekt 6903) tillsammans med Børneteateravisen, Nya teatertidningen och Teatteri om fria teatergrupper i Norden (startår 1980), har under förra hälften av detta verksamhetsår resulterat i material kring även teaterkommitténs verksamhet.

Nordiska teaterkommittén som permanent organ

Jämlikt Nordiska ministerrådets beslut 16.2.1981 är Nordiska teaterkommittén från och med ingången av år 1982 ett permanent nordiskt samarbetsorgan, vars verksamhet finansieras genom den nordiska kulturbudgeten.

I samband härmed utnämns under hösten 1981 nya medlemmar i teaterkommittén. När förslaget till nya stadgar för teaterkommittén av kultursekretariatet presenterades för myndigheterna inför behandlingen i ministerrådet, föranleddes teaterkommittén att till kultur- och undervisningsministrarna inkomma med en hemställan om att de nationella teaterunionerna skulle upptas i stadgarna såsom förslagsställare vid utnämningen av kommittémedlemmar. Detta resulterade emellertid enbart i ett omnämnande i ministerrådets protokoll om att så borde förfaras.

Tjänster och personal

Från början av år 1982 kommer en byråsekreterartjänst att inrättas. Under verksamhetsåret 1981 har kommittén fortfarande förfogat över endast en enda tjänst, generalsekreterarens, medan i praktiken därutöver två personer arbetat på heltid vid kansliet och dessutom flera hundra personer tillfälligt i anslutning till olika projekt.

Teaterkommittén äskar medel för en informations- och utbildningssekreterare med lön och andra föremåner enligt gällande statliga bestämmelser. Sekreteraren skulle bistå vid detaljplanering och praktiskt genomförande av kurser och seminarier och materialproduktion därvid och med informations- och kontaktverksamheten.

F. Framtidsplaner

Med ingången av år 1982 blir Nordiska teaterkommittén ett permanent organ för organisering av nordiskt kulturellt utbyte. I samband därmed kommer under hösten 1981 en ny teaterkommitté att utnämnas. Det är skäl att hoppas, att övergången till permanent organ tillika innebär, att också det "försöksmässiga" beträffande teaterkommitténs ekonomiska och arbetskraftstillgångar även det blir ett överståndet stadium, och att kommitténs möjligheter att fullfölja sina uppgifter kunde komma på en tillfredsställande nivå.

Redan i tidigare verksamhetsberättelser har formulerats och motiverats de mest trängande behov teaterkommittén i resursväg har:

- Bestridande av rese- och uppehållskostnader för kurs- och seminariedeltagare
- Anvisande av medel för kommittémedlemmarnas resor i det egna landet i anslutning till gästspelsverksamheten
- Särskilda anslag för de nordiska scenskolornas samarbete
- Inrättande av en informations- och utbildningssekreterartjänst (jfr tidigare anförda motiveringar)

Teaterkommittén har upprepade gånger, bland annat i fjolårets verksamhetsberättelse och utvärderingen av NTK:s försöksperiod (dokument 31.8.1980), framhållit, att så länge inga medel existerar för bekostande av nordiska kurs- och seminariedeltagares rese- och uppehållskostnader, dvs. så länge man inte kan garantera deltagande för personal från fattiga eller geografiskt avlägsna teatrar oberoende av ekonomiska omständigheter, så länge är förverkligandet av en meningsfull samnordisk fortbildning påfallande likt en chimär. Vid remissbehandlingen av utvärderingsdokumentet förra hösten uttalade sig de nordiska ländernas teaterunioner och Nordiskt scenskoleråd i samma riktning. Teaterkommittén har med tillfredsställelse noterat, att kultursekretariatet börjat utreda resestipendiefrågan inom det nordiska kulturavtalets organ, men betonar nödvändigheten av att snabbt åstadkomma en lösning i frågan.

Genom fördelningen av medel till gästspelsverksamhet är Nordiska teaterkommittén ålagd ett stort ansvar för det nordiska teaterutbytet och förmedlingen av konstnärliga impulser inom nordisk teater. Som det nu är, sker prövningen och urvalet på basen av de ansökningar teatrar och förmedlande organisationer kommit med, vilket i sig innebär en begränsning av gästspelsverksamhetens möjligheter.

Det borde också vara möjligt för teaterkommittén att själv följa med och bedöma uppsättningar i det egna landet och driva en s.a.s. aktiv gästspelspolitik.

Detta kräver emellertid att det finns medel att bekosta dessa resor för kommitténs medlemmar. Om sådana särskilda medel ansöktes redan för år 1979, 1980 och 1981.

För det nordiska teaterutbytet och den samnordiska teaterfortbildningsverksamheten är det en nödvändighet att det finns ett fungerande och praktiskt samarbete mellan de olika nordiska scenskolorna. För sin del har teaterkommittén försökt tillgodose detta behov genom att årligen tillsammans med Nordiskt scenskoleråd ordna ett samnordiskt seminarium för scenskolornas pedagoger. Denna verksamhet har kunnat tjäna enbart fortbildningssyften, liksom också de gästengagemang scenskolorna genomfört med teaterkommitténs bidrag.

Klart är emellertid att detta kan bilda enbart provisoriska, eller hellre kompletterande, åtgärder. Helt utan medel står inom det nordiska teaterutbytet i praktiken sådana för teaterutbildningen väsentliga arbets- och samarbetsformer som pedagogutbyte inom grundutbildningen, gästspel med

elevföreställningar, gemensamma samnordiska seminarier och work-shops för scenskolelever och -pedagoger. Även om dessa medel har teaterkommittén ansökt redan tidigare.

G. Finansiering

Utöver de utförliga kommentarer och motiveringar som finns närslutna till bokslut, budget och långtidsbudget kan det här i samband med ekonomin framföras att det ekonomiska läget i år, sedan den ekonomiska förvaltningen och medel dispositionen i fjol överförts på kommittén själv, är att man uppnått ekonomisk balans.

Genom att en del fortbildningsevenemang budgeterade för detta år framskjutits till år 1982, har det varit möjligt att använda mer medel än beräknat till gästspelsverksamhet. Åtgärden har motiverats även av att 1981 i teaterkommitténs verksamhet utgjort det s. k. institutionsteateråret och att gästspelen då varit dyrare än i genomsnitt.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	209 046	245 315	249 153	237 000
Styrelse	80 058	127 200		
Kontor	72 980	58 000	181 800	199 000
Lokaler	10 539	19 000		
Projekt 1. Gästspel	576 566	620 000	750 000	700 000
2. Vidareutb.	459 447	537 485	600 000	632 000
Övrigt: Kursdiff.	6 075			
Summa kostnader	1 414 711	1 607 000	1 780 953	1 768 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	1 201 560	1 587 000	1 587 000	1 717 000
Lönestegr. komp.	—	—	16 153	—
Övrigt	213 151	20 000	182 900	51 000
Summa intäkter	1 414 711	1 607 000	1 786 053	1 768 000

NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete)*Verksamhetsberättelse 1981**A. Navn og adresse*

NOMUS
Generalsekretariatet
Statens Musikråd
Nybrogade 2
1203 København K.

B. Startår

1963, seneste vedtægter fastsat den 25. august 1980 af Nordisk Minister-
råd.

C. Formål

NOMUS formål er at fremme udviklingen af og udbrede kendskabet til
musiklivet og musiksamarbejdet i Norden, herunder at styrke og udvikle
det særegne i det nordiske og nationale musikliv.

*D. Organisation**1. Administration*

Statens Musikråd i Danmark, der fungerer som generalsekretariat for
NOMUS, varetager administrationen af projekter og bevillinger. Admini-
strationen vedrørende kompositionsbestillinger, jfr. nedenfor under E,
varetages dog som hidtil af det svenske NOMUS-nævn.

2. Sammensætning

NOMUS består af 2 repræsentanter samt 1 suppleant fra hvert af de fem
nordiske lande, således at hvert land har en stemme.

For tiden 1. januar 1981 til 31. december 1984 har nævnet følgende
sammansætning:

D	Kgl. kapelmester Poul Jørgensen
Musikkonsulent Anna-Lise Malmros
F	Professor Harald Andersén
Kompositör Kaj Chydenius
I	Fhv. musikchef Árni Kristjánsson
Komponist Thorkell Sigurbjörnsson

N Programsekretær Reidun Berg
Musikeren Frode Thingnæs
S Komponist Eskild Hemberg
Sekretær Eva Schöld

3. *Personale*

Sekretæren for Statens Musikråd i Danmark fungerer som generalsekretær. Opgaver i forbindelse med projekterne kompositionsbestillinger og NOMUS tidsskrift varetages af henholdsvis svensk NOMUS og af en i Sverige deltidsansat redaktør. NOMUS refunderer respektive ministerier/institutioner de med administration af NOMUS forbundne udgifter til personale og kontorhold.

4. Regnskaberne revideres i overensstemmelse med reglement for Nordisk Ministerråds budget af den danske rigsrevision.

E. Virksomhed

a) Virksomhedsområde

Til opfyldelse af det under C. nævnte formål er NOMUS virksomhedsområde af administrativ, rådgivende, initierende og informerende karakter. Området skal i videst muligt omfang omfatte hele bredden af det nordiske musikliv, herunder det kompositoriske, det improvisatoriske, det udøvende, det pædagogiske, det professionelle og det amatør-mæssige område.

b) Møder

Der har i 1981 været afholdt 2 plenummøder og 2 arbejdsgruppemøder.

c) Projekter

Af det nedenfor under G. opførte budget for 1981 på ialt dkr. 1 636 000 anvendes dkr. 1 381 000 eller ca. 84 % til gennemførelse af specielt følgende projekter:

1. Information

Med henblik på at nå også målgrupper uden for Norden vil NOMUS-tidsskriftet fremover ændre form og indhold, ligesom det årlige antal numre vil blive 2-3 i stedet for 4.

Musikinformationscentrene i de fem nordiske lande har påbegyndt et samarbejde med henblik på medvirken i NOMUS informationsvirksomhed om nordisk musik og musikliv.

NOMUS-kataloget, der i praksis har vist sig at have stor anvendelse som opslagsbog over musikadresser i Norden, revideres med jævne mellemrum, næste gang i januar 1982.

Værker for symposiet "Scandinavia Today":

<i>Komponist</i>	<i>Arrangør/opførelsessted</i>
Alfred Jansson, N	Gregg Smith Singers – New York
Bo Holten, DK	Dale Warland Singers – Minneapolis/St. Paul
Atli Heimir Sveinsson, ISL	St. Paul Chamber Orchestra – Minneapolis/St. Paul
Jan Yngve Trede, DK	Seattle Symphony Orchestra – Seattle
Per Henrik Nordgreen, SF	North West Chamber Orchestra – Seattle
Mauri Viitaala, SF	Hartt School of Music, University of Hartford – Connecticut
Siegfried Naumann, S	Hartt School of Music, University of Hartford – Connecticut
Robert Sund, S	Normann Luboff Choir – New York
Thorkell Sigurbjörnsson, ISL	Nordisk Trio – NOMUS
Palle Mikkelborg, DK	Nordisk Jazzensemble – NOMUS

For 1981/82 har NOMUS besluttet at yde tilskud til følgende ensembler til turneer i de nordiske lande med nyere musik, herunder specielt nyere nordisk repertoire:

- Musica Danica (Danmark)
- Cluster-ensemble (Finland)
- Ny Musikk-ensemble (Norge)
- Kroumata (Sverige)

3. Præsentation af unge nordiske solister

Med virkning fra 1980 er igangsat i en 4-årig forsøgsperiode et af NOMUS indhentet og godkendt projektforslag fra Nordisk Konservatorieråd og Nordisk Solistråd til præsentationskoncerter med unge, udøvende solister. Projektet omfatter dels en samlet præsentation af solister i en af de større nordiske byer og dels turneaktiviteter i Norden af solister, således at der foregår aktiviteter hvert år i Norden. Ved den første Biennale i oktober/november 1980 præsenteredes ialt 20 solister ved 16 koncerter, som overværedes af presse, koncertarrangører og publikum. I 1981 gennemføres turneer i Norden med solisterne.

4. Præsentation af ny nordisk musik

Ved aktiviteterne Nordiske Musikdage og Ung Nordisk Musik, der har eksisteret siden henholdsvis 1888 og 1945, præsenteredes ny, nordisk musik. Nordiske Musikdage (NM) finder sted hvert andet år på skift i de nordiske lande. Aktiviteterne arrangeres af Nordisk Komponistråd og

2. Kompositionsbestillinger og Musikfremførelser (turneer)

Hidtidig ordning

NOMUS har hidtil hvert år i december måned annonceret (udlyst) midler til støtte af kompositionsbestillinger og musikfremførelser (turneer) i Norden. Fristen for indsendelse af ansøgninger har været den 1. marts med behandling i NOMUS i april måned og meddelelse til ansøgere i maj måned. En forudsætning for at en ansøgning har kunnet tages i betragtning har været, at aktiviteten vedrører mindst to nordiske lande, det vil sige at koncertopførelse finder sted i andet nordisk land end komponistens, henholdsvis ensembles og lignende.

Siden begyndelsen af 1970'erne har NOMUS ydet tilskud til ialt ca. 170 kompositionsbestillinger og ca. 160 koncertturneprojekter. Herudover yder NOMUS støtte til koncertturneer, som afholdes af organisationen NORDJAZZ og af Nordisk Konservatorieråd/Nordisk Solistråd.

Forsøgsvis nyordning

For kompositionsbestillingernes vedkommende vil ordningen blandt andet på baggrund af resultaterne af et i 1979 afholdt seminar over emnet – forsøgsvis blive ændret fra og med 1981. Der vil herefter ikke blive annonceret (udlyst) støtte midler, idet NOMUS selv vil påtage sig hvervet og ansvaret som bestiller af nye nordiske kompositioner til de områder inden for det nordiske musikliv, som viser interesse eller skønnes at have behov for kompositioner. De væsentligste årsager til ændringen er mulighederne for en større spredning og et forøget antal opførelser af nordiske bestillingsværker, muligheden for en effektiv koordinering med øvrige nordiske musikaktiviteter, herunder andre NOMUS-projekter, samt at undgå de hidtidige uforholdsmæssigt store udgifter i forbindelse med annoncering (udlysning).

I forbindelse med prioritering af områder for kompositionsbestillinger vil NOMUS tage kontakt til relevante institutioner, organisationer m. v. for at indhente oplysninger om behov, interesse og muligheder for opførelse af kompositionsbestillinger, ligesom NOMUS gerne modtager tilkendegivelser om, hvilke områder som finder at have interesse og behov for nye kompositioner af nordiske komponister.

NOMUS har bestilt følgende værker til brug for henholdsvis det nordiske kultursymposium "Scandinavia Today" i USA samt "kammeroperer" i Norden:

Værker for kammeropera:

Komponist	Arrangør/opførelsessted
Ib Nørholm, DK	Vadstena Akademien, S
Otto Donner, SF	Anders Koppel m. fl., DK
Leifur Thorarinsson, ISL	Sibelius Akademiens operagruppe, SF
Bjørn Kruse, N	Musikdramatiska Skolan, Stockh., S
Arne Mellnäs, S	Söngskollin, ISL

omfatter blandt andet orkester-, kammer- og korkoncerter inden for nyere musik, herunder koncerter med gæsteensemble fra et ikke-nordisk land.

Ung Nordisk Musik (UNM) har til formål at skabe et godt organisatorisk grundlag for samarbejde på uddannelsesniveau for komponister og udøvende kunstnere under 30 år. Stedet for aktiviteterne alternerer hvert år mellem de nordiske lande.

I 1981 gennemførtes alene UNM.

5. *Nordisk rytmisk musik*

Rytmisk musik formidles først og fremmest gennem organisationen NORDJAZZ, der omfatter alle nordiske lande. Aktiviteterne har i 1981 været koncentreret om information, turneer med professionelle ensembler som undervisning i form af gæsteinstruktion af amatørenssembler.

6. I 1981 har NOMUS fortsat den i 1980 påbegyndte forberedelse af nordiske musikindslag under symposiet "Scandinavia Today" i USA i 1982-83. De realistisk gennemførlige projekter er beskrevet i NOMUS seneste rapport fra oktober 1981.

F. *Fremtidsplaner*

Som det fremgår ovenfor under E. Virksomhed er hovedparten af de hidtidige projekter for nærværende genstand for forsøgsvisе ændringer i både form og indhold. Disse forsøg er resultatet af de formåls- og evalueringsdrøftelser, som NOMUS har gennemført inden for de sidste par år. Formålene med forsøgene er at effektivisere anvendelsen af de begrænsede projektmidler, således at et større og bredere publikum får kontakt med og interesse for nordisk musik og musikliv via NOMUS-aktiviteterne. NOMUS arbejder tillige med muligheden af i højere grad at koordinere og integrere de forskellige aktivitetsformer.

En væsentlig del af det kommende arbejde vil derfor omfatte opfølgning af disse forsøg. I takt med de bevillingsmæssige muligheder undersøger NOMUS mulighederne for igangsætning, bevarelse, udvikling og udvidelse af de nordiske musikaktiviteter på i første række følgende områder:

Amatørmusik

Musikken i regionalområder, herunder Nordkalotten

Fonogrammer

Koncertgivende institutioner

Nordisk musik i musikundervisningen

Folkemusik

Musikdramatik

Nordisk musik i radio/TV

Børn og Musik

Et øget og mere kontinuerligt nordisk samarbejde på amatørmusikkens område er igangsat på forsøgsbasis med virkning fra 1981 med støtte af ministerrådets dispositionsmidler.

På fonogramområdet vil med baggrund i en række undersøgelser og drøftelser blive udgivet et engelsksproget katalog over udgivelser i selektivt udvalg af fonogrammer med nordisk musik og nordiske udøvere. De nordiske landes musikinformationscentre står for den praktiske redaktionen.

I februar 1982 afholder NOMUS i Holstebro, Danmark, et seminar om den kammermusikalske del af musikdramatikken, herunder specielt kammermusikdramatikens vilkår og relationer til de store, etablerede musikdramatiske institutioner.

Med baggrund i stigende international interesse for NOMUS som samarbejdsmodel og informativt kontaktoorgan fortsætter NOMUS sine bestræbelser på at informere om nordisk musik og musikliv.

Blandt nye aktivitetsområder drøfter NOMUS for tiden den nordiske musik og nordiske udøvere i musikundervisningen, på fonogramområdet samt øvrige musikaktiviteter for børn og unge. Endvidere vil musikken i regionalområder, herunder Nordkalotten, blive drøftet.

Finansiering

(1 000-tal dkr)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Udgifter:</i>				
Styrelse	124 000	97 000	90 000	111 000
Personale	75 000	100 000	80 000	110 000
Kontor	75 000	58 000	45 000	64 000
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	1 077 000	1 381 000	975 000	1 515 000
Udgifter ialt	1 351 000	1 636 000	1 190 000	1 800 000
Indtægter:	0	0	0	0

Nordiskt samiskt institut*Verksamhetsberättelse 1981***A. Navn og adresse**

Nordisk samiskt institutt
Postboks 93
N-9520 Guovdageaidnu/Kautokeino

B. Startår

1973

C. Formål

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling, sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

D. Organisasjon**1. Administrasjon**

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem oppnevnes etter forslag av regjering i de nordiske landene, sju etter forslag av Nordisk Samekonferanse. Styrets mandattid 1.1.79–31.12.81. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Styret velger for hvert år formann og nestformann blant sine medlemmer. Den daglige virksomheten ledes av instituttlederen i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret.

Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

2. Styrets sammensetning 31.12.1981

Assistent Nikolaus Kuhmunen	S
Fil. stud. Susanna Angéus	S
Overdirektør Lars Sköld	S
Lektor Helvi Nuorgam-Poutasuo	F
Lektor Nils Henrik Valkeapää	F
Regjeringsråd Pentti Laasonen	F
Prof. Arild Hvidtfeldt	D
Rektor Haraldur Ólafsson	I

Gårdbruker Ole Henrik Buljo	N
Lærer Anna Jacobsen	N
Rektor Jon Eldar Einejord	N
Dosent Anton Hoém	N

3. *Personale*

Instituttstyrer	Aslak Nils Sara
Seksjonsleder for næringsliv, miljø og rettigheter	Leif Halonen
Seksjonsleder for språk og kultur (permisjon f. o. m. 1.8.81) (vikar f. o. m. 1.8.81)	Alf Isak Keskitalo Ole Henrik Magga
Seksjonsleder for utdanning og informasjon	Samuli Aikio
Førstesekretær (f. o. m. 1.2.81)	Isak J. Turi
Sekretær (permisjon t. o. m. 1.8.81, se nedenfor) (f. o. m. 1.8.81) (engasjert)	Else Turi Veikko Holmberg Laila Palojärvi Karen Ellen Gaup
Kontorsassistent (deltid f. o. m. 1.9.81) (engasjert, deltid f. o. m. 1.9.81)	Finn Olav Nystad Ellen Inga Sara
Regnskapsassistent (t. o. m. 11.3.81) (engasj. f. o. m. 16.3.81)	Berit Karen Paulsen Paul Gælok
Rengjøringsbetjent	Elen J. Sokki
Vaktmester (t. o. m. 9.5.81)	Klemet Hermansen

Veikko Holmberg sa opp sin stilling som sekretær fra 01.08.81. Kontorassistent Finn Olav Nystad er gått over til halvstilling fra 01.09.81. Ordningen skal vare til 30.06.82. Den andre halvstillingen som kontorassistent innehar nå Ellen Inga Sara ved engasjement.

Stilling som regnskapsassistent, som også er ved engasjement, innehar nå Paul Gælok, som begynte 16. mars 1981, etter at Berit Karen Paulsen sluttet 11. mars 1981.

Rengjøringsbetjent Elen J. Sokki har fått utvidet sin vasketid til 6 1/2 t. pr. dag etter innflytning til nye kontorlokaler. Vaktmesterstillingen ble overflødig etter innflytningen til nye kontorlokaler, og Klemet Hermansen ble derfor oppsagt og sluttet 09. mai 1981.

4. *Revisorer*

Utgiftene ved instituttets virksomhet blir dekket gjennom bidrag fra Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge. Kostnadene fordeles mellom landene etter beslutning av Ministerrådet.

Instituttets styre kan også søke midler fra andre finansieringsinstanser. Riksrevisjonen i Norge reviderer instituttets regnskap.

E. Virksomhet

1. Styret

Nordisk Ministerråd oppnevner instituttets styre. Styrets formann er Nikolaus Kuhmunen, nestforkvinne Helvi Nuorgam-Poutasuo. Styrets arbeidsutvalg består av: Nikolaus Kuhmunen, Helvi Nuorgam-Poutasuo, Lars Sköld og Ole Henrik Buljo, styrets sekretær er instituttstyrer Aslak Nils Sara.

1.2. Styremøter

I 1981 har styret holdt møte i Oulu 20.-21.5.81. og i Kautokeino 13.10.81. Under året har styret behandlet i alt 15 saker.

De største saker som styret har behandlet er:

- NSI's rekrutterings- og lønnspolitikk
- NSI's lokalleie i Kulturbygget og forhandlingene med Ministerrådet
- Budsjett og arbeidsprogram for 1983.

Styret har vært representert ved årsmøtene til samiske hovedorganisasjonene, og åpningen av det nye Kulturbygget i Kautokeino.

Representanter for Nordisk Sameråd har deltatt i styremøtene.

1.3 Styrets arbeidsutvalgs møter

Arbeidsutvalget har vært sammenkalt til 3 møter for å forberede styremøtene.

AU har hatt 20 saker til behandling.

Blant de største saker utvalget har behandlet er:

- Søknad om midler for kontorlokalleie

AU har drøftet med Kultursekretariatet i København i august om ekstraordinære midler for dekking av NSI's lokalleie for 1981–82.

2. Kultur- og språkspørsmål

2.1 Kulturspørsmål generelt. Meddelelse.

Instituttet arbeider med samiske kulturspørsmål etter de retningslinjer som samiske organer, spesielt Samerådet og dets organer har fastsatt. Instituttet skaffer selv til veie opplysninger og besvarer daglig forskjellige forespørsler. Språk- og kulturseksjonens folk har deltatt på møter hvor de er blitt innbudt som sakkyndige og holdt forelesninger på høyskoler og universiteter og vært lærere ved forskjellige kurser. Vi har også bistått med råd til utstillingsvirksomhet. Seksjonens ansatte har skrevet og holder på å skrive artikler i bøker og tidsskrifter spesielt om samisk språk, men også om andre kulturspørsmål.

Bysten av Per Fokstad er nå på sin plass i Kulturbygget i instituttets lokaler.

Kulturutredningen som Nordisk Ministerråd hadde påbegynt, er nå ferdig og sendt ut til høring.

Instituttet er også med i UNESCO prosjektet "arktiske kulturstudier" bl. a. i forbindelse med språk og litteratur.

2.2 *Sløydprosjektet og sløydnemnda*

Instituttet har siden 1977 vært sekretariat for Samerådets Sløydnemnd. I 1977 oppfordret nemnda instituttet å sette i gang et forskningsprosjekt om samesløydens produktutvikling for å styrke sløydutviklingen og for å få variasjon (Sløydnemndas sak 2/77). Prosjektet ble påbegynt i 1979 og det har blitt bevilget:

1979: kr 70 000,-, 1980: kr 90 000,-, 1981: kr 100 000,-, 1982: kr 129 700,-.

Prosjektleder: Marianne Nilsson (begynte 01.04.81).

Hittil er det innsamlet en rekke kursplaner i samisk sløyd, og standardiseringsarbeidet fortsetter.

Arbeidet med sløydmerket er blitt utført i prosjektets regi og merket er nå godkjent og ferdiggjort.

Per Ola Utsi og Jon Ole Andersen har utarbeidet en informasjonsbrosjyre om samisk husflid med henblikk på det kjøpende publikum. Midler til trykking er ennå ikke oppnådd. Det er også planer om å utarbeide en håndbok om skinnberedning.

Marianne Nilsson har innsamlet og fortsetter innsamlingen av billedmateriale og annet materiale om samiske klestradisjoner. Innsamlingsarbeidet kan ikke avsluttes i 1982 av to grunner:

1. senere start enn beregnet
2. feltarbeidet er mer omfattende og tidskrevende enn beregnet.

Sløydprosjektet har for inneværende år hatt altfor lite midler til reiser. Til forskning av skinnberedningsteknikker er det søkt om Nkr 50 000,- for 1982 av NAVF.

I forbindelse med sekretærarbeidet for sløydnemnda holder instituttet kontakt med World Crafts Council.

Sløydnemnda har avholdt 3 møter i 1981. Et av disse møtene var ikke fullstendig, p. g. a. at for få av medlemmene møtte.

2.3 *Språkforskning: samisk syntaks og fraseologi*

Prosjektleder: Ole Henrik Magga

Prosjektet ble påbegynt i 1974. Bevilgninger de siste år:

1979: kr 130 000,-, 1980: kr 140 000,-, 1981: kr 260 000,-, 1982: (rev. budsj.) kr 216 000,-.

Til nå er det innsamlet materiale fra nordsamisk (mest), lulesamisk og sydsamisk områder. Lydbånd deponeres etterhvert i Umeå. En del er transkribert.

For inneværende år har det teoretiske arbeidet gitt disse resultater:

Ole Henrik Magga: Giellaoahppa (Dieđut 1980: 3, prentet i 1981).

I forbindelse med prosjektet er arbeidet med sydsamisk språkkrøkt støttet, og arbeidet med utvikling av felles nordsamisk ortografi. Prosjektlederen har daglig vært behjelpelig i instituttets språkarbeid.

I år er det gjort innsamlingsarbeid fra sydsamisk, nordlig og østlig nordsamisk og nordsamisk på finsk side. Feltarbeidere har vært Lajla Mattsson Magga, John Henrik Eira, Paul Gælok, Anne-Siiri Länsman og Mikkel P. A. Bongo. Lajla Mattsson Magga og Anne-Siiri Länsman har transkribert en del av sitt materiale. Sven Roald Nystø har transkribert en del av det lulesamiske materialet. Karen Ellen Gaup har vært prosjektets sekretær og også bistått prosjektlederen og seksjonslederen i arbeidet med språksaker overhodet.

Prosjektlederen har fortsatt sitt teoretiske arbeid i 1981, og holder nå på å ferdiggjøre en rapport om modalverb og infinitivsyntaks.

Fra høsten 1980 har Ole Henrik Magga vært lønnet med prosjektets midler. Til 31.07.1980 var han NAVF-stipendiat. Han fortsetter som prosjektleder selv om han fra 01.08.81 fungerer som vikar i seksjonslederstillingen i Alf Isak Keskitalos permisjonstid slik han hadde forutsatt i sin søknad til vikariatet.

Prosjektet har utviklet seg i noe langsommere tempo enn den opprinnelige planen gikk ut på. Grunnen til det er mangel på fagfolk. Dernest var vel de opprinnelige planer forholdsvis optimistiske tatt i betraktning hvor ressurskrevende denne type arbeid er. Den første prosjektlederen (Ruong) har heller ikke hatt mulighet til å nedlegge så mye arbeid i dette prosjektet som han selv hadde tenkt seg.

2.4 Samisk språknemnd og annet arbeid med språkspørsmål

Instituttet er fremdeles sekretær for Samisk Språknemnd. Språknemnda er rådgivende organ for Nordisk Sameråd og også instituttets rådgiver i språksaker. Språknemnda er representert i Nordisk Språksekretariatets styre og har observatørstatus i Norsk Språkråd.

I tillegg er medlemmer av språknemnda medlemmer av den samiske nemnden ved Forskningscentralen för Inhemiska språk (Kotimaisten Kielten Tutkimuskeskus) i Finland.

Språknemnda har avholdt 2 felles møter i 1981. Lulesamiske ortografispørsmålet er enda ikke løst.

Instituttet har ikke kapasitet til mer enn å innkalle til møter og skrive protokoller. Det er søkt for 1982-83-84 årlig om Nkr 150913,- fra NAVF (Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd) til å engasjere en fast ansatt til Språknemnda som først og fremst skal ta seg av terminologiarbeidet.

Instituttets seksjonsledere Samuli Aikio og Ole Henrik Magga har i samarbeid med Samisk Utdanningsråd (Nils Thomas Utsi, Nils Isak Eira) begynt å utarbeide en nordsamisk rettskrivningsordliste, fordi en slik finnes ikke ennå.

Samarbeidet om arkivering av språkmateriale har fortsatt med Umeå Universitet.

Språktesten har vært brukt et par ganger i år. Følgende er kontaktpersoner utenfor instituttet:

Elli Sivi Näkkäljärvi,	Luleå
Tor Magne Berg,	Tromsø
Helvi Nuorgam-Poutasuo,	Helsinki
Matti Morottaja,	Ivalo
Nils Øivind Helander,	Oslo

De ansatte ved instituttet gir ellers, så langt kapasiteten tillater, råd om språkbruk overfor publikum, organisasjoner og institusjoner.

3. *Næringsliv*

3.1 *Foringsforsøk av ferskvannsfisk*

Samarbeid:	Gårdbruker Anders P. Siri Forsheim Forskningsstasjon, Skjomen
Forskere/medarbeidere:	Forsøksleder S. Slettjord, Skjomen
Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt

Prosjektbegrunnelse og tidligere arbeid er beskrevet i "Dieđut" 1978: 2, 1978: 3, 1979: 2, 1980: 1 og årsberetningen 1980.

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har ialt bevilget Nkr 105 000.- på 3 år (1978–1980). Forsøkene ble avsluttet i 1980 i den form som da var på prosjektet.

For innværende år har Utviklingsfondet bevilget kr 150 000.-.

Forsøkene i år har gått ut på å drive forsøk med forskjellige typer ensilasje til føring av regnbueørret.

Ensilasjen er innblandet loddemel og andre tilsetningsstoffer.

Vi har forsøkt å ensilere 4 forskjellige forslag: Malt sik, malt abbor, malt slakteavfall etter rein og malt fiskeslog fra kysten. Til samtlige er det tilsatt rekeavfall (rekeskall). En har også hatt en kontrollgruppe som er føret med tørrfôrpellets kjøpt i Stavanger.

Det synes ikke å være forskjeller på de ulike ensilasjetyperne og heller ikke forskjell på fiskens vektøkning om en fører med tørrfôr eller ensilasjen. Det er heller ikke smaksforskjeller.

3.2 *Reindriftsterminologien*

Prosjektledelse:	Sámi Instituhtta
Prosjektleder:	Cand. mag. Nils Isak Eira
Samarbeidsorganer:	Samisk Utdanningsråd
Prosjektmidler:	Utviklingsfondet for reindrift (N) og Samefondet (S)

a) *Bakgrunn*

Kompensere forventet forverring i kunnskapsoverføringen mellom reindriftsgenerasjonene. Forsøke å tilgjengeliggjøre adekvat terminologi for interesserte.

b) Formål

Resultatene av undersøkelsen ønskes bl. a. brukt i pedagogisk øyemed. Etablere plattform for dialog mellom reindriftsutøvere, forskere og administrativt personell i de tilfeller temaet er rein og reindrift.

c) Progresjon i arbeidet

Fotomateriale innsamlingen er for en stor del ferdig. Bildene er brukt som stimuli under feltarbeidet. En del feltarbeid gjenstår fremdeles. For tiden pågår bearbeidelse av manuskript til første publisering.

Prosjektleder er sluttet i stillingen og publisering vil skje i løpet av året. Resultatet publiseres på samisk og norsk.

3.3 Opplysninger angående reinen – dens liv og praktisk reindrift

Prosjektansvarlig: Sámi Instituhtta

Viser til Dieđut nr. 1977: 1, nr. 1978: 2, nr. 1979: 2 og 1980: 1.

Prosjektgruppen er oppløst og det innsamlede materialet er oversatt og systematisert, samt utskrevet fra band.

Materialet er under strukturering og analysering av instituttets faste personell. P. g. a. man ikke kan arbeide fast med analysearbeidet går det ikke så raskt som ønskelig. Det synes også å være nødvendig å innhente tilleggsopplysninger.

4. Miljø

4.1 Miljøprosjektet

Prosjektansvarlig: Sámi Instituhtta

Prosjektpersonale: Siv. ing. Lars Niia

Mag. art. Leif Simonsen (sluttet mai -81)

Siv. agr. Ailo Eira (begynte aug. -81)

Viser til Dieđut nr. 1-1980, hvor en nøyaktig beskrev situasjonen for prosjektet.

Det er for inneværende år framlagt bakgrunnsbeskrivelse for Nordland fylke og Västerbottens län. På norsk side mangler da bakgrunnsbeskrivelsen for Nord-Trøndelag og Finnmark. Materiale for Nord-Trøndelag er under bearbeidelse, mens en for Finnmarks vedkommende driver materialinnsamling parallelt med bearbeiding.

På svensk side mangler en bakgrunnsbeskrivelse for Jämtlands län, da Norrbottens län ble ferdig i 1980. Prosjektarbeider Lars Niia har i inneværende år arbeidet for en stor del i prosjektet "Samiske næringsintressen i samhällsplaneringen", og har av den grunn ikke kunnet fullføre bakgrunnsbeskrivelsen i Jämtland.

Det innsamlede materiale for den finske side er under utskrivning.

Som delprosjekter under miljøprosjektet har en satt i gang et prosjekt kalt "Samiske næringsinteressers plass i samfunnsplanleggingen" på

norsk side. På svensk side har en et forprosjekt til ``Samiska näringsintresser i samhällsplaneringen`` igang.

Medarbeidere: Siv. agr. Jens H. Mosli
 Cand. mag. Arild Gjerde
 Siv. øk. Per Gustav Labba (sluttet juli -81)
 Siv. ing. Lars Niia

Dette prosjektet vil også påbegynnes på finsk side i 1982.

På norsk side er delprosjektet finansiert av NAVF ved Rådet for forskning for samfunnsplanlegging og på svensk side har Statens Råd for Byggnads forskning (BFR) (Byggforskningsrådet) finansiert forprosjektet.

For den norske del av dette prosjekt er det levert 3 arbeidsrapporter, den siste i juli -81, som da relativt detaljert gjennomgår lokalsamfunnene i Malangen, befolkningers tilpassing og de samiske næringers muligheter. Det er avviklet et rådgivningsgruppemøte i det norske prosjekt.

Den svenske del av prosjektet har ferdig et prosjektprogram av mars 1981 og Lars Niia har levert en arbeidsrapport kalt ``Planering och medinflytande – fallet Torneträsk`` sept. -81.

I det svenske prosjekt er det avviklet 2 referensgruppemøter, og et tredje er bestemt til nov. -81.

5. Rettigheter

5.1 Historiskjuridisk forskning

Prosjektansvarlig:	Sámi Instituhtta
Samarbeid:	Samiske organisasjoner, Universiteter og høyskoler
Prosjektets ledningsgruppe:	Prof. Gudmund Sandvik Prof. Veikko Hyvönen SO Thomas Cramér
Prosjektets medarbeidere:	Cand. fil. Henry Minde Cand. jur. Kaisa Korpjaakko Cand. jur. Arne G. Arnesen Johannes Marainen Cand. mag. Steinar Pedersen

Prosjektet er tidligere beskrevet i Dieðut nr. 1-1977, nr 2-1978, nr 2-1979, nr 1-1980 og årsberetningen 1980.

I Dieðut nr. 1-1981 ``Åganderätt och samerna`` har Kaisa Korpjaakko artiklene ``Om grunderna för åganderätten till jorden på sameområdet`` og ``Rättegången angående börsrätt till Haukiniemi nybygge i Kuusamo åren 1737–1739`` og Thomas Cramér artikkelen ``Samernas historia vantolkad`` med. Seksjonsleder Leif Halonen har skrevet forordet til dette nr. av Dieðut.

I arbeidet med ``Konventionen mellom Sverige og Norge angående flyttlapparnas rätt til renbete – bakgrund og följder – 1919 års konvention 49–10-330. Nordiska rådet

tion`` har en foreløbig ikke mottatt noe arbeidsrapport fra Johannes Marainen.

Kaisa Korpjaakko har avlevert to arbeidsrapporter i år, nemlig: Gränsen mellan Ruonala och Suonttavaara. Rågång och domslut anno 1731–1732`` og ``Om allmanningarnas upphovsgrunder i lappbyarna``. De rapportene er fortsettelse av hennes rettshistoriske arbeider.

Henry Minde har foreløbig avsluttet arbeidet med innsamling av materiale og skriver en avhandling om samiske rettigheter på bakgrunn av omtalte rettsaker i justisprotokollene i Finnmark 1620–1770 og fra Nord-Troms 1707– ca. 1800, og den diskusjon som forekom om samiske rettigheter i forarbeidene til Lappekodisillen 1751. Det blir i avhandlingen lagt vekt på å klarlegge den faktiske bruksmåten i samiske områder og de rettsforestillinger som samene hadde om denne. Dokumentene fra de statlige forhandlingene vil bli brukt for å påvise hvordan møtet mellom ulike rettssystemer gjenspeiler seg i den juridiske læren i samtiden. Det vil bli undersøkt om det er relevant å trekke inn naturrettslærens dogmer om urbefolkningers rettigheter.

Dette arbeidet finansieres av NAVF.

Steinar Pedersen har i sitt arbeide med ``En historisk-juridisk utgreiing om forskjellige sider ved retten til laksefiske i Tanaelva`` avlevert en rekke arbeidsrapporter.

Disse er som følger:

1. Litt om lov og fiskeregler for Tanavassdraget. (1980)
2. Glimt fra det engelske fisket i Tana på 1800-tallet (des. 1980)
3. Arbeidsnotat om laksefisket i Polmakvassdraget (april 1981) (arbeidsnotat nr. 1)
4. Arbeidsnotat om overstengslet ved Vuovdaguoika ca. 1770–1870 (april 1981) (arbeidsnotat nr. 2).
5. Om reguleringa av fisket i Tanavassdraget 1870–73. Avtale med Finland (april 1981) (arbeidsnotat nr. 3).
6. Laksefisket i Polmakvassdraget omkring 1860 (juli 1981) (arbeidsnotat nr. 4).
7. Glimt fra Gollesuolu/Gullholmen (aug. 1981).
8. Overstengslet ved Vuovdaguoika, ca. 1770–1870. Utvidet versjon av arbeidsnotat nr. 2. (okt. -81).

Dette arbeidet finansieres med midler fra det norske Justisdepartementet.

I sitt arbeide om ``Folkeretten og samene`` driver Arne G. Arnesen med utskrivning av materialet. Den foreløbige tittel for arbeidet er ``Urbefolkningers eller innfødte minoriteters stilling i folkeretten og fremmed rett, særlig med sikte på samenes rettsstilling i Finland, Norge og Sverige``.

I dette arbeid vil en få en oversikt over minoritetsretten. Spesielt vil en ta for seg urbefolkningsretten, som folkerettslig teori, kolonimaktens rett og praksis, traktater, Folkeforbundets arbeid, ILO-konvensjon og K-107.

internasjonale rettsavgjørelser, en oversikt over intern rett og internrett fra andre land, som USA, India, Malaysia, USSR, Kina, Canada, Danmark (Grønland), Australia og New Zealand. Han vil også gjennomgå folkenes selvbestemmelsesrett og retten til naturressurser, særlig Folkeforbundets engasjement, FN-praksis når en ser bort fra avkoloniseringen, samt internasjonal praksis, særlig folkeavstemmingen.

I slutten vil han ta for seg de folkerettslige forpliktelser som Norge, Sverige og Finland har overfor samene, særlig "Kulturelt selvstyre", landrett – råddrett – vetorett og begrenset politisk selvråderett, samt utviklingsretninger i folkeretten og fremmed rett.

6. Undervisning og utdanning

6.1 Samisk historie

Det er ikke gitt særbevilgninger til prosjektet (1974–1978) etter år 1978. I 1980 ble historieboka utgitt i kopiert opplag og to ganger som offsettrykk i 1981. Til prosjektets avslutningsfase er kunstner Hans-Ragnar Mathisen engasjert som bildeoppsettings medarbeider.

Historiske dokumentksamlingen er lagt til trykking sommeren 1981 i regi av Å/S jár'galæd'dji. (1. korrekturlesing i oktober)

Utgivelsen av boka er ventet i 1981.

I 1983 budsjettet er det foreslått å utarbeide nyere tids historie som er en videreføring av samisk historie prosjekt.

6.2 Voksenopplæring

Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt
Samarbeidsinstanser:	Sameorganisasjoner Arbeidsmarkedsutdanningsinstitusjoner Universiteter Kommuner
Prosjektledere:	Seksjonsleder for utdanning og informasjon
Startår:	1978

Prosjektbakgrunnen er beskrevet i "Dieđut" 1978: 2 og 1979: 2.

Virksomhet

A. Utført hittil:

I hvert delprosjekt er det en sakkyndig prosjektgruppe, som består av lokale administrasjons- og undervisningsorganer, sameorganisasjoner og NSI's representanter. Det arbeides etter oppsatt prosjektprogram fra bakgrunnsbeskrivelser til forsøks- og servicevirksomhet, og videre til sluttvurderinger og til sist å forsøke knytte kurs og aktiviteter til offentlige ordninger.

Delprosjektet i Stockholm i 1978. Prosjektets hovedleder Inga Britt Blindh kartla og utga en undersøkelse om "Samer i Stockholm – en

undersøkelse om utflyttede samers kulturelle behov'' (Dieđut 1979: 1, svensk, sammendrag på samisk og finsk, 83 s., ny opplag i 1981).

Stockholms delprosjekt er avsluttet fra instituttets side i mai 1981, men prosjektet skal videreføres av Stockholms Sameforening med lokale og nasjonale bevilgninger. Prosjektlederen er Inga Britt Blindh.

I Trøndelag ble virksomheten startet i 1979. Informasjoner om nærings- og utdanningsbehov ble innsamlet med intervjuformularer, som er planlagt ved NSI. Høsten 1981 ble sos. Ingegerd Blindh valgt som prosjektleder og arbeidsstedet er i Røyrvik kommunekontor.

I Utsjok ble virksomheten også startet i 1979, men feltarbeidet ble gjennomført først våren og sommeren 1980. Statsvitenskapsstudent Heikki Sarmaja fra Helsinki er forsker. Han har fortsatt med rapport utskrivning bl. a. i Kautokeino juli 1981.

6.3 Leseplaner og læremateriale

NSI har i perioden 1978–1981 gjennomført arbeidet med leseplanene for grunnskolen. Inga Guttorm er prosjektleder. Manuskriptet var til behandling i arbeidsgruppemøtet 29.9. og i skolemyndigheters møte i Jokkmokk 6.–7.10.81. Dette gjøres i stand til trykking i 1981.

For å oppnå studieplanenes tekniske gjennomføring har man fra begynnelsen av hatt med en plan i prosjektet for utarbeiding av lærematerialet i samisk slik at de lærere som skal ta studieplanene i bruk, får selv et givende læremateriale. Ole Henrik Magga's *''Giellaohppa''* og Pekka Sammallahti's *''Jietnadataohppa I''* er utgitt i 1981.

Vi har påbegynt arbeidet med nordsamisk rettskrivningsordliste i samarbeid med Samisk Utdanningsråd.

6.4 Samarbeidsmøter om samiske utdanningsspørsmål

Instituttet har hvert år avholdt møter med representanter fra Nordiske skolemyndigheter som arbeider med sameskolespørsmålene. Et tilsvarende møte ble avholdt i Jokkmokk 6.–7.10.81.

6.5 Annen undervisningsvirksomhet

Instituttet har fått særbevilgning på Nkr. 80.000.– fra Kirke- og Undervisningsdepartementet til avholding av kurs i samisk i Karasjok 12.1.–27.2.81 for administrasjons- og kontorpersonalet. Kurset hvor det var 20 deltakere, ble ledet av vikarierende universitets lektor Tor Magne Berg og stud.phil. Kjell Kemi.

På samme måte har instituttet søkt om særbevilgning på Nkr. 40.000.– fra Kirke- og Undervisningsdepartementet til utarbeiding av sydsamisk læreplan for voksne. Lærer Lajla Mattsson som var engasjert høsten 1980, har avsluttet sitt arbeid med læreplanet i 1981. Referansegruppa består av lærer Ella Holm Bull og Anna Jacobsen. Kursplanet skal videreføres senere med særbevilgninger. Hensikten med den avsluttede delen av kurs-

planen er å få den testet under språkkurset som skal holdes i Trøndelag i tilknytning til voksenopplæring prosjektet.

7. Informasjon

7.1 Dieđut

Instituttet utgir tidsskriften "Dieđut". Målet med denne er å informere om all virksomhet ved instituttet.

Følgende publiseringer i 1981:

Dieđut	1980: 2	Jietnadataohppa. Fonetihka vuodđáássit I. čálli: Pekka Sammallahti
"	1980: 3	Giellaoahppa. Jietna-, hápme- ja cealkkaoahppa oanehačcat čilgejuvvon. čálli: Ole H. Magga
"	1980: 4	Rett til- og bruk av utmarksområdene i Bardu med særlig vekt på de samiske rettigheter v/Karl-Magnor Olsaker og Geir Bjernes.
"	1981: 1	Äganderätt och samerna – Omistusoikeus ja saamelaiset. Kolme artikkelia – Tre uppsatser av Kaisa Korpijaakko, Thomas Cramér. Red. – Toim. Leif Halonen.

1980 årsberetning og samisk historie som ikke tilhører "Dieđut" serien er utgitt som offsettrykk.

7.2 Annen informasjonsvirksomhet

Instituttet har fortsatt med informasjonsvirksomheten ved korrespondering, møtearrangementer og forelesninger for bl. a. besøkende grupper.

Instituttet har distribuert informasjonsmateriale, slik som lærematerialeliste (1979: 3), årsberetninger og andre boklister. På grunn av de store forespørslene har instituttet tenkt å lage en spesiell informasjonspakke (bøker, bilder, film osv.) for salg og utlåning. Instituttet har også begynt med å sette opp et hovedkartotek over samisk læremateriale og stedsnavn.

8. Uttalelser og remisser

Instituttet har til 28. oktober i år, mottatt 1066 saker og behandlet i alt 982 saker. Av saker som instituttet har hatt til behandling og uttalelse, kan nevnes:

43-49:81	Den norske regjering v/Statsministerens kontor m.f.: Ansatte ved NSI i Kautokeino fremmer følgende uttalelse i saken om utbygging av Alto/Kautokeino vassdraget.
101:81	Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd, Rådet for humanistisk forskning. Muntheft. 29, Oslo 2: Forskningsprogram for samisk og kvensk: språk, historie og kultur.
106:81	Fylkesarbeidskontoret for Oslo og Akershus, Postboks 8168 Dep., Oslo 1: Nils M. Gaup – utmarksnæring.

- 121:81 Nordisk Språksekretariat, Postboks 8107, Dep., Oslo 1: Samiske stedsnavn på kart.
- 134:81 Den Norske Nasjonalkommisjon for UNESCO. Postboks 1507, Vika, Oslo 1: NSI har med interesse mottatt henvendelser fra Dem om forberedelsene til en bok og en film om arktiske folk med det pågående Unesco-prosjekt.
- 263:81 Nordisk Råd, S-10334 Stockholm: Remiss av medlemsforslag A 594/K om et kulturfond for nordkalotten.
- 347:81 Sámiráðði, SF-99980 Ohcejohka: Utvekslingsprogram for indianere og samer.
- 350:81 Nord-Norsk Kulturråd, Boks 21, 9501 Alta: Utkast til utredning om de nord-norske samarbeidstiltak på kultursektoren.
- 366:81 Nordisk Ministerråd, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeide, Snaregade 10, DK-1205 København K: Vedrørende søknad til Nordisk Kulturfond fra Lapplands forskningselskap vedrørende støtte til oppbygging av en databank for Nordkalottområdet når det gjelder litteratur og annen dokumentasjon.

9. Møter og konferanser

Ansatte ved instituttet har deltatt i ulike møter og konferanser i år. bl. a.:

- Møte med Samerettsutvalgets formann Carstein Smith og sekretær Einar Høgetveit i Kautokeino 10.1.81
- Nordisk samerådsmøte i Karesuando og seksjonsmøte i Kautokeino 16.–17.1.81
- Samisk Kulturutvalgsmøte i Mariehamn Åland 19.–20.1.81
- Voksenopplæringskurs i Stockholm 20.1.81
- Planleggingsmøte om samisk kurs i radio Oslo 21.1.81
- SOR språkseminar i Kautokeino 27.–28.1.81
- Forstanderskapet i Sparebanken NORD 30.1.81
- Prosjektmøte. Markanvending- Norr. 4.2.81
- NSR tillitsmannkonferanse i Karasjok 5.–7.2.81
- Hva vil samisk kulturnemnd? Seminar i Hattfjelldal 6.–8.2.81
- Norsk Sameråd 9.–10.2.81
- Ministerråd ref.-gruppe, Siedda 10.–11.2.81
- Miljøbyggkomitemøte 12.2.81
- Møte med P. Aikio om miljøprosjektet 16.2.81
- Møte med kommunalministeren i Kautokeino 17.2.81
- Foredrag om samiskkultur i Nordisk Kultur Komite i Stockholm 20.2.81
- Planleggingsmøte om samisk kurs i radio Jokkmokk 20.2.81
- Utviklingsfondets styremøte 23.2.81
- Finnmark fylke. ILO-konvensjon møte 25.2.81

- Samisk kulturutvalgsmøte i København 26.–27.2.81
- Samerettsutvalget Oslo 29.–30.2.81
- Møte med Norad om Nordisk Sameråd i Oslo 2.3.81
- Møte om historisk/juridisk prosjekt med Steinar Pedersen, Kaisa Korpijakko og Hendry Minde i Tromsø 3.3.81
- Lærer konferanse, Leknes–Lofoten. Forelesning 5.3.81
- Referansegruppemøte i Samisk nærings interessers plass i samholdsplanningen i Stockholm 17.3.81
- Samisk Kulturutvalgsmøte i Karasjok 19.–20.3.81
- Sami Dáidda – kunstutstilling i Karasjok 20.3.81
- Årbok for Nord-Troms, Sørkjosen 20.–21.3.81
- Nordisk Sameråds utvalg, Språkkultur og utdanning 23.–24.3.81
- Møte med KAD 30.3.–1.4.81
- Rådet for videregående opplæring, arbeidskonferanse om læremiddel utvikling. RVO i Kautokeino 1.–3.4.81
- Universitetsforlaget i Tromsø 7.4.81
- Samisk Språknemnd 10.4.81
- Trajekt, en gruppe for befremming og oversetting av finsk, samisk og etnisk litteratur på tysk, Straelen 6.–8.4.81
- Samisk kulturutvalgsmøte i Kautokeino 13.4.81
- Utvklingsfondets styre 22.4.81
- Nordisk Samerådsmøte i Stockholm 24.4.81
- Finnmark lærerlag i samisk seksjon, årsmøte Karasjok 27.–28.4.81
- WCIP-konferanse, Australia 27.4.–9.5.81
- Sameradio rådsmøte 12.5.81
- Årsmøte i Same Ätnam i Karesuando i Sverige 16.5.81
- NSI styresmøte i Oulu, Finland 20.–21.5.81
- Møte i Samekulturutredningsutvalg 22.5.81
- Konsulentene Duodje nemnden, møte i Kautokeino 25.5.81
- SU regional samarbeid, Kiruna 26.5.81
- Luleelvs symposiet ved Umeå Universitetet, Umeå 1.6.81
- Samerettsutvalget, Tana 1.–3.6.81
- Lappi-seminar, Rovaniemi 8.–9.6.81
- Norsk Sameråd, Norge 11.–12.6.81
- SSR's landsmøte i Umeå 11.–13.6.81
- NSR's landsmøte i Evenskjer 19.–22.6.81
- Nordisk Sameråd, informasjon til nemnder i Karasjok 18.6.81
- Samtaler med Doug Sanders om urbefolknings problemer, Kautokeino 25.–26.6.81
- Møte med Skogforvaltningen 3.7.81
- Samiske forfatterforeningers seminar, Sirma 6.–7.7.81
- Skolemyndigheters møte i Jokkmokk 6.7.81

- Forelesning ved Instruksjonskurs i Nordisk Samarbeid på Leangkollen i Oslo 2.–3.8.81
- Møte med Nordisk Ministerråd i Oslo 4.8.81
- Rådgivningsgruppemøte, samiske næringerinteressers plass i Samfunnsplanlegging i Tromsø 10.–11.8.81
- Samiskspråk metodikk-kurs. SOR, Kautokeino 10.–12.8.81
- Samelæreres språkseminar i Kautokeino 10.–14.8.81
- Møte og befarung i Tysfjord om næringsutvikling i Tysfjorden med Nordland utbyggingsselskap. Utviklingsfondet for same områdene. Norsk Sameråd og Kommunaldepartementet
- Nordisk Embetsmannskomite, arbeidsgruppemøte 20.8.81
- Styremøte Nordisk Språksekretariat og nordisk språkmøte i Reykjavik 20.–22.8.81
- Tospråkligheit. Norsk fremmedspråk. Kurs i Kautokeino 20.–21.8.81
- Herman Rights Sub – Commission, Geneve 24.–27.8.81
- Nordic Research Symposium/folk medicine and health care – 80 Kuopio 27.8.81
- Foredrag for Nordisk Råd seminar for TV produsenter i Norden. Kiruna 27.8.81
- NSI-AU møte, 31.8.81

- Nordisk Sameråds AU-møte i Karasjok 3.9.81
- Nord-norsk kulturkonferanse, Kautokeino 3.–5.9.81
- Arkivkurs i Narvik 6.–11.9.81
- Utviklingsfond styremøte 11.9.81
- NGO – Konferanse, Geneve 14.–18.9.81
- Lokalhistorisk seminar Lakselv 17.–19.9.81
- Sameungdomskonferanse, Kautokeino 18.9.81
- Referansegruppemøte i Samiske næringsinteressers plass i samhøllsplaneringen i Umeå 23.9.81
- Foredrag om historisk juridiskforskning i Umeå. Sameforening, Umeå 24.9.81
- Norsk Sameråd 24.–25.9.81
- Møte om samisk kurs i radio, planleggingsmøte i Kautokeino 25.9.81
- Nor's Seminar "Tap av rein" Forsker seminar 28.–30.9.81
- Læreplaner og læremidler, Kautokeino 29.9.81
- Møte faglig veileder- og administrativ rådgivningsgruppe i ferskvannsliske spørsmål i Enare-Ivalo 29.–30.9.81

- Samiske forfatterforeningers styremøte i Karesuando, Finland 3.10.81
- Skolemyndigheters møte i Jokkmokk 6.–7.10.81
- NAVF/Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning, fellesmøte med NSI 7.–9.10.81
- Samernas Folkhøgskola, Jokkmokk, foredrag om samenes historie 8.10.81

- Foreningarna Nordens Ungdomsforbund. Seminar, Minoritetsspråken och den nordiska gemenskapen, Enontekiö 9.–11.10.81
- Kautokeino Reiselivsselskap 12.10.81
- NSI's styrets AU-møte i Kautokeino 12.10.81
- Styremøte NSI styre 12.–14.10.81
- Møter i Nordisk Sameråd i Kautokeino og Alta 14.–17.10.81
- Norsk Sameråd 23.10.81
- Institutt for namnforskning, symposium i Oslo 23.10.81
- Historisk Juridiskprosjektmøte (seminar) i Kautokeino 26.–30.10.81
- Møte om grammatikalsk terminologi, SOR Kautokeino 26.10.81

F. Fremtidsplaner

I den videre planlegging av instituttets arbeid må tas hensyn til:

1. Virksomhet/prosjekter
2. Personalutbygging
3. Kontorlokaler og boliger for de ansatte
4. Behov av midler

1. Virksomhet/prosjekter

Instituttets virksomhet må sees på bakgrunn av det formål og arbeidsområde som er pålagt instituttet i statuttene. Instituttet må også ta i betraktning de krav og forventninger som den samiske befolkningen og de samiske organisasjoner stiller til samfunnet og instituttet. Virksomheten er også avhengig av de forventninger myndighetene stiller til instituttet og blir da preget av forandringer i samfunnet.

Prosjektene er fordelt på de forskjellige fagområder: Språk, kultur, utdanning og informasjon, næringer, miljø og rettigheter.

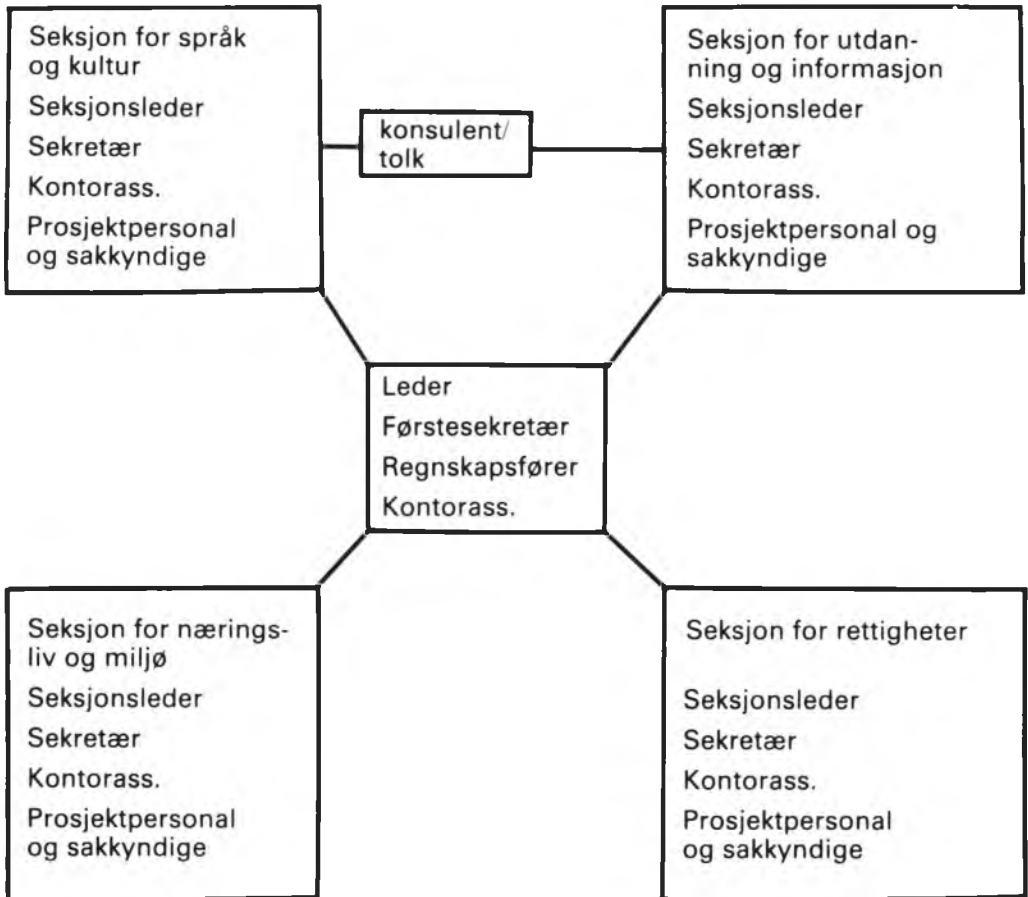
De prosjekter som instituttet arbeider med og planlegger å sette igang i 1983 vil danne grunnlaget for instituttets videre arbeid.

Erfaringer hittil viser at under arbeidet med prosjekter dukker opp spørsmålstillinger som krever nærmere analyse og det blir derfor behov for å sette opp nye delprosjekter. Den prosjektplanen som danner grunnlaget for søknader i 1983 må betraktes som styrets prioritering av arbeidsoppgaver i de nærmeste årene. Det er derfor sannsynlig at dersom noen av de oppsatte prosjekter faller ut under budsjett arbeid, vil de bli satt opp igjen senere.

2. Personalutbygging

Instituttet har som kjent 10 faste stillinger i dag. Det er ikke gitt nye stillinger siden 1976.

Allerede i 1974 ble det fra instituttets side utarbeidet en fremtidig ansetelsesplan som kan illustreres skjematisk på følgende måte:

Det som i planen er betegnet som "prosjektpersonalet og sakkyndige" er forskere, sakkyndige, ressurspersoner, intervjuere o. s. v.

Disse er knyttet til prosjektvirksomhet og tiden for engasjementet er avhengig av prosjektets varighet, men kontraktmessig bundet for ett år fram etter som bevilgningene til instituttet er klare. Lønninger betales over instituttets budsjett av midler avsatt for prosjekter og av eksterne forskningsmidler.

De fleste av forskerne har vært tilknyttet instituttet i lengre tid. Instituttet har behov for å beholde en noenlunde stabil forskerstab og styret vil f. o. m. 1983 inngå kontrakter for inntil 4 år. Dette ville også sikre den enkeltes arbeidssituasjoner på lengre sikt og sikre instituttet en viss forskningskvalitet.

De øvrige stillinger er åremåls og faste.

I forhold til denne planen har styret søkt om å få en stilling i 1983, og vil deretter prioritere en sekretær og kontorsassistent stilling.

I 5-års rapporten for instituttet har styret pekt på at ansatte i lederstil-

linger bør få muligheter til vitenskapelig kvalifisering for å holde seg faglig på høyde og også øke sin kompetanse. Dette kan gjøres f. eks. ved å gi forskningspermisjon med lønn etter en viss tids ansettelse.

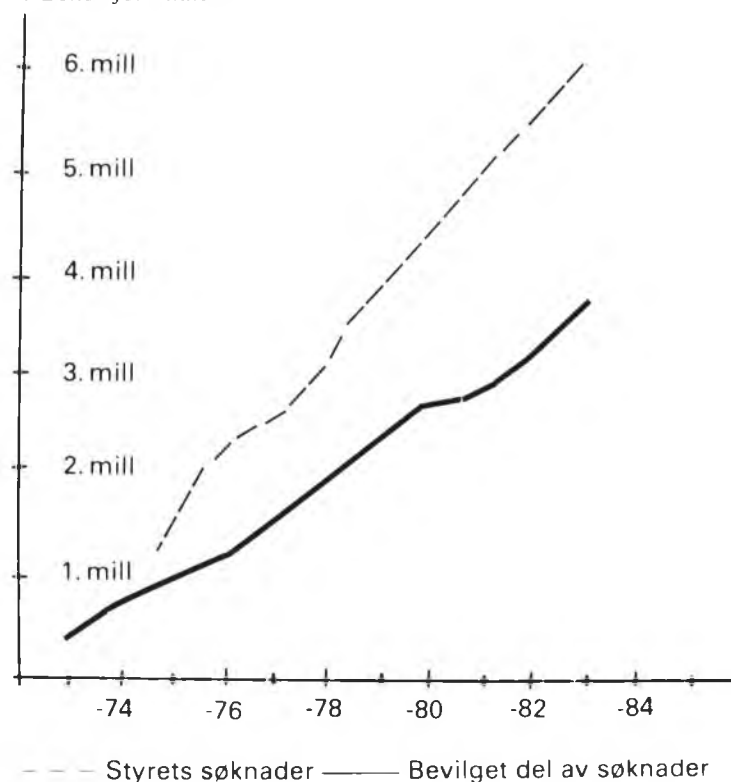
3. Kontorlokaler og boliger

Instituttet har flyttet inn i nye lokaler som leies av Kautokeino kommune. Med dette har husleien økt med ca. 0,5 mill i året.

Som kjent er det vanskelig i Kautokeino å få leie boliger/hybelleiligheter hos andre enn kommunen. Derfor er det lagt opp til en ordning at kommunen bygger eller på annen måte skaffer boliger til instituttets ansatte.

Hittil er det bare få av de ansatte som har bygget selv. Vi må derfor regne med at ved nye ansettelser må vi også skaffe hus til ansatte i samråd med kommunen. Ordningen med husleiesubsidiering må fremledes gjelde.

4. Behov for midler

Figuren viser bevilgninger til instituttet t. o. m. 1982 og de behov som styret har satt frem i sine søknader t. o. m. 1983. Det er vanskelig å antyde størrelsen på søknadene utover 1983, men ut fra erfaringene hittil må vi ta i betraktning ved de fremtidige budsjettframleggene:

– at den pågående virksomheten sikres samtidig som det gis mulighet for

utvidelse av prosjekter etter de behov som til enhver tid stilles til instituttet.

- at instituttet bygges ut personalmessig, og at det ved nyansettelser følger med merkostnader bl. a. av administrativ art, f. eks husleiesubsidiering.
- at innflytting i nye lokaler medfører merkostnader bl. a. i husleie, varme, rengjøring og lys.

I forbindelse med instituttets 5-års rapport uttaler styret om instituttets arbeid bl. a.:

''Deling av seksjonen for næringsliv, miljø og rettigheter er en nødvendig organisatorisk ordning. Dette har styret og Nordisk Sameråd foreslått allerede i 1975. Prosjektorganisering virker tilfredsstillende, men det er nødvendig å øke virksomheten ytterlig i de ulike sameområder. Dette kan gjøres bl. a. ved at det engasjeres prosjektpersonale og konsulenter som har sitt tilhold og virke i disse områder, særlig i sør- og skoltesamiske områder. Dette også ut fra et ønske om å skape større kontaktflate mellom den samiske befolkningen og instituttets arbeid.

For at styret skal oppnå å få en rimelig nasjonal spredning ved ansettelser av fast personale må forholdene legges slik til rette at stillingene også virker lokkende på svenske søkere. Dette gjelder spesielt lønn- og boforhold slik rapporten beskriver dette.

Styret har tidligere gitt uttrykk for at også for lederstillinger bør det være mulig med lønnsøkninger etter en viss tid i tjeneste. Dette, kombinert med anledning for faglig fornying er tiltak som kan bidra til at stillingene blir mere etterspurt. Det er i rapporten antydnet flere løsninger for perfektjonering i faget. Styret anser en løsning å være at ansatte i lederstillinger gis forskningspermisjon med lønn.

Styret har alltid ved utforming av søknader om midler til MR tatt utgangspunkt i de samfunnmessige behov for tiltak i sameområdene og ut fra de personelleressurser en har for å løse behovene. Det har vært stor forskjell mellom bevilgninger og styrets søknader. Dette har sin årsak i det uheldige økonomiske utgangspunkt som interimstyret og MR la opp til i begynnelsen. Etter styrets mening bør dette kunne rettes opp slik at instituttets drift kommer opp på det nivå som er naturlig ut fra de muligheter som er tilstede. Den enkleste måten å rette dette opp på er at MR bevilger det beløp som søkes av styret for 1983-budsjettår. De administrative utgifter fra 1981 er øket vesentlig p.g.a. innflytting i nye lokaler, men dette bør ikke gå utover en rimelig øking i aktivitetsnivået.''

– Statens Råd for Byggnadsforsk. til samiske intr. plass i samh.plan.	kr 186 400,—	
÷ overskridelse fra 1980-regnskap	<u>kr 869,15</u>	<u>kr 185 530,85</u>
Sum midler mottatt hittil for 1981		kr 992 518,75
– Tilgode fra Sløydmerkene		<u>kr 43 000,—</u>
Sum midler under ``Andre instanser`` prel. utfall 1981		kr 1 035 518,75

G. Finansiering og økonomi

1. Oversikt over bokavslutning og budsjett (1 000-tal Nkr)

	Bokav- slut- ning 1980	Budsjett 1981	Prel. ut- fall 1981	Budsjett 1982
<i>Utgifter</i>				
Styreomkostninger	121	85	120	100
Personalomkostninger	1 389	1 288	1 288	1 471
Kontoromkostninger	191	239	385	153
Lokaler	82	429	371	413
Prosjekter	1 312	1 139	1 270	1 287
Disposisjon	216	—	—	—
Driftsomkostninger	19	20	21	120
Prosjekter utenfor budsjettet	553		935	
Sum utgifter	3 883	3 200	4 390	3 544
<i>Inntekter:</i>				
Andre instanser	813		1 035	—
Anslag	2 878	2 995	2 992	3 374
Lønnskompensj.	15	—	124	—
Husleiekompensj.			119	
Renter m.v.	164	165	120	170
Sum inntekter	3 870	3 160	4 390	3 544
Underskudd	13	40		

2. Bemerkninger til ovenstående oversikt – hva angår dette års økonomi

Instituttet har også i år fått bevilget midler fra andre instanser til både ordinære prosjekter og til prosjekter utenfor det ordinære budsjett:

Rådgivende prosjekt for reindrift – overført

fra 1980 kr 105 998,71

Laksefiskerett i Tanaelv – overført fra

1980 kr 38 988,91

– Justis- og Politidep. kr 70 000,— kr 108 988,91

– Kirke- og Undervisningsdep. overført fra

1980 kr 71 862,—

– Kirke- og underv.dep. –

sør-samisk kurs kr 20 000,— kr 91 862,—

– Kouluhallitus – til leseplaner kr 45 000,—

– Samisk Utdanningsråd til leseplaner kr 45 000,—

– Same Ätnam til duodjeprosjektet kr 35 000,—

– Utvikl.fond. til føringsforsøk av

ferskfisk kr 150 000,—

÷ overskridelse fra

1980-regnskap kr 3 628,07 kr 146 371,93

– NAVF – sam. intr. plass i samfunns-

planleggingen kr 263 740,—

÷ overskridelse fra

1980-regnskap kr 34 973,65 kr 228 766,35

C 204/k
1982

Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete

Verksamhetsberättelse 1981

A. *Navn og adresse*

Nordisk ungdomssamarbejde
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K.

B. *Startår*

1973

C. *Formål*

Støtteordningen skal virke for at

- udvide kundskaberne om og forståelsen af kulturelle, politiske og sociale spørgsmål i de nordiske lande ved at støtte det nordiske samarbejde, der drives af landsomfattende nationalt støtteeberettigede børne- og ungdomsorganisationer i Norden.
- give ungdomsorganisationerne større muligheder for at understrege den nordiske samhørighed i en international sammenhæng

Støtteordningen omfatter

- støtte til nordiske projekter i organisationer, der falder inden for støtteordningens rammer. Projektvirksomheden skal have et klart nordisk indhold. Den kan f.eks. omfatte seminarer, kurser, møder, konferencer, lejre, publikationer og lignende. Projekter, der ville nå ud til brede ungdomsgrupper, bør gives høj prioritet. Projektstøtte skal i princippet være en engangsbevilling
- støtte til organisatorisk samarbejde mellem børne- og ungdomsorganisationer. Organisationsstøtte gives, når udvalget finder, at en sådan støtte er nødvendig for planlægningen og indførelsen af nordiske aktiviteter. Støtte til organisatorisk samarbejde gives kun til organisationer med et fast organiseret samarbejde mellem mindst tre af de nordiske lande og med regelmæssig virksomhed udover de organisationsmæssige kontakter.

Ved uddelingen af støtte tages der særlige hensyn til ansøgere, som på grund af lange rejseafstande har store udgifter i forbindelse med deltagelse

i det nordiske samarbejde, og til projekter, der skal styrke og udvide den nordiske ungdomsaktivitet.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af et udvalg på to medlemmer fra hvert af de nordiske lande. Sekretariatet for udvalget er Nordisk Kultursekretariat.

2. Udvalgets sammensætning 31.12.1981

Carsten Andersen, Danmark
Inge Marie Nielsen, Danmark
Ulla Helsingius, Finland
Lauri Kontro, Finland
Reynir Karlsson, Island
Kristján Valdimarsson, Island
Kjell Pettersen, Norge
Hanne Finstad, Norge
Leif Zetterberg, Sverige (formand)
Anna Lindh, Sverige (næstformand)

Suppleanter:

Niels Tofte, Danmark
Kerstin Ekman, Finland
Kalevi Leppänen, Finland
Bjarne Ingsøy, Norge
Siri Bjerke, Norge
Lars Franklin, Sverige
Tomas Duffy, Sverige

3. Revisorer

De enkelte bevillingsmodtagere under støtteordningen har ansvar for at aflægge rapport og revideret regnskab for anvendelsen af bevillingerne senest seks måneder efter, at projekterne har fundet sted. Den danske statsrevision reviderer støtteordningen som helhed.

E. Virksomhed

Udvalget for det nordiske ungdomssamarbejde har på møde den 27.–28.10.1980 og 6.–7.4.1981 uddelt støtteordningens midler til nordisk ungdomssamarbejde i 1981.

Komiteén har siden 1980 arbejdet med en fordelingsnøgle, som tildeler 2/3 af den samlede årsbevilling til projektvirksomhed og 1/3 til organisatorisk virksomhed.

For 1981 har der på udvalgets to uddelingsmøder kunnet uddeles dkr. 1.375 mio. til 59 ansøgere og på udvalgets uddelingsmøde i april 1981 dkr.

508.000 til organisatorisk virksomhed inden for 15 forskellige nordiske ungdomsorganisationer.

En oversigt over alle givne bevillinger til såvel projektvirksomhed som organisatorisk virksomhed er vedlagt.

F. Fremtidsplaner

Udvalget har i de senere år lagt vægt på, at der sker en kontinuerlig evaluering af virksomheden. Som følge heraf gennemførte udvalget i 1980 evaluering af resultaterne af den uddelte støtte til *organisatorisk virksomhed*. Evalueringen bekræftede, som nævnt i årsberetningen fra 1980, at organisationsstøtten har medvirket til at give samarbejdet en kontinuitet og styrke, man tidligere kun vanskeligt kunne få frem.

Udvalget har i forlængelse af denne evaluering i 1981 gennemført en vurdering af de senest indvundne erfaringer med støtte til *projektvirksomhed*. Som grundlag for denne evaluering forelå et arbejdsnotat af et tidligere udvalgsmedlem, der har haft lejlighed til at gennemgå rapport- og regnskabsmateriale for anvendelsen af givne bevillinger. Notatet lægger hovedvægten på en gennemgang af de projekter, som er bevilget støtte indenfor seneste femårsperiode, samt indeholder en detailundersøgelse af projekterne fra 1979 og 1980. En oversigt over de vigtigste resultater af evalueringen er der redegjort for under pkt. H.

Evalueringen bekræfter i hovedsagen, at ungdomssamarbejdet i Norden er meget omfattende og varieret, og at de nordiske ungdomsbevillinger generelt har fremmet denne tendens. Støtten har været værdifuld, selv om den har været relativ beskedent. Derfor er det af stor betydning at støt-teordningen beholdes og udbygges i overensstemmelse med de indvundne erfaringer. Det er rapportens opfattelse, at de retningslinier og den praktisering af dem som udvalget har arbejdet sig frem til gennem årene, kan videreføres uden væsentlige ændringer. Endelig understreger rapporten, at det har været væsentligt at støtte arrangementer i udkantsområderne, samt at projekter med så bred deltagerbasis som mulig modtager støtte.

Ungdomskomiteémødet i oktober måned 1981 kunne tilslutte sig rapportens hovedkonklusioner, og udvalget besluttede fortsat at diskutere og evaluere støtteordningen på sine møder og tilstræbe en så fleksibel og formålstjenlig støttepraksis som mulig.

G. Finansiering og økonomi

Det nordiske ungdomssamarbejde finansieres over det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1981 var på dkr. 1,8 millioner.

H. Støtteordningen for nordisk ungdomssamarbejde

Udvalget for nordisk ungdomssamarbejde blev udnævnt i slutningen af 1972. Den første nordiske ungdomsbevilling, som var på 1 mill. dkr. blev afsat i 1973. Midlerne, som blev fordelt efter retningslinjer udarbejdet af

ungdomsudvalget, gik alle til projekter. Bevillingen blev stående på samme beløb i 1974 og 1975, men den øgedes i 1976 til 1,2 mill. dkr. Senere er den blevet reguleret lidt hvert år, således at den for 1981 var kommet op på 1,8 mill. dkr. Efter en prøveperiode på godt tre år blev retningslinjerne for uddelingen taget op til revision i 1976. I denne forbindelse blev spørgsmålet om at indføre en form for *organisationsstøtte* rejst. Der var uenighed i ungdomsudvalget om dette. Tre lande (Finland, Norge og Sverige) gik ind for organisationsstøtte, mens to (Danmark og Island) gik imod. Resultatet blev, at Ministerrådet besluttede at indføre organisationsstøtte, en ordning som trådte i kraft fra og med 1977-uddelingen. Ved første uddeling søgte 26 organisationer, men kun 12 opfyldte de krav, ungdomsudvalget havde stillet for at kunne få en sådan støtte. Udvalget besluttede at begrænse organisationsstøtten til mellem 1/4 og 1/3 af den samlede bevilling. Antallet støtteberettigede ungdomsorganisationer er øget og er nu (1981) oppe på 15.

Ved indførelsen af ordningen i 1977 var det en forudsætning, at den skulle vurderes efter at have været i virksomhed i en tid. Ungdomsudvalget bad derfor medlem Alf-Cato Gaaserud om at udarbejde et diskussionsnotat til det sidste møde i ungdomsudvalget, i Stavanger 27.10.1980. Hovedpunkterne i dette notat er gengivet i årsberetningen for 1980.

Vurdering af projektstøtten

Undersøgelsen om projektstøtten er en videreførelse af dette arbejde, idet udvalget *også* var interesseret i at fremskaffe en vurdering af, hvordan den mest omfattende del af støtteordningen, *projektstøtten*, havde virket.

Denne undersøgelse blev forelagt på mødet i oktober 1981 i København. Den omfatter en gennemgang af de projekter, der er bevilget støtte til for perioden 1975–80, og en detailundersøgelse af de projekter der foreligger rapport og regnskab over i årene 1979–80.

Rapportens hovedpunkter

Rapportens hovedproblemstillinger kan sammenfattes i følgende punkter:

1. Hvordan kan målformuleringen om at projekterne skal nå ud til de "brede" ungdomsgrupper bedre opfyldes?
2. Hvor store forskelle er det rimeligt at acceptere, når det gælder omkostninger pr. deltager og døgn ved sammenlignbare projekter?
3. Er der grundlag for at opretholde en væsentlig forskel i støtten udtrykt i antal kroner pr. deltager og døgn for sammenlignbare projekter?
4. Bør fristen for indsendelse af rapport og regnskab forlænges?
5. Bør krav til rapport og regnskab sættes højere?
6. Bør de antydede og evt. andre ændringer af ansøgningsskemaerne gennemføres?

Hvilke temaer behandles på seminarer?

Rapporten konkluderer, at seminarerne udgør den største gruppe af de arrangementer, der får projektstøtte. I formålsparagraffen for ungdomsstøtteordningen tales der om at øge forståelsen af kulturelle, politiske og sociale spørgsmål. Af rapporten fremgår det, at der har været en stor spredning og variation i de temaer, der har været behandlet på de støttede seminarer.

På det kulturelle område er det ungdomsorganisationernes *arbejde*, herunder bl. a. virksomhedsformer og programarbejde, som har været drøftet oftest (28,9%). Derefter følger ungdoms-, junior- og børnelederoplæring (17%), kulturpolitik, herunder bl. a. massemedier, Nordsat (15%), børnearbejde, herunder bl. a. børnekultur, børn og miljø, børnefilm osv., (13%).

Hvad angår de politiske arrangementer, har følgende temaer været behandlet på seminarerne:

- Uddannelsespolitik (16%)
- Forsvars-, sikkerheds- og udenrigspolitik (15%)
- Olie-, energi-, industripolitik (15%)
- Miljø- og ressourcepolitik (15%)
- Økonomisk politik (12%)
- Generel politik (9%)
- Regions- og udkantspolitik (7%)
- Boligpolitik (3%)
- Ligestillingspolitik (kvindelig ligestilling, social- og økonomisk ligestilling (3%)

På det sociale område har det især været alkoholproblemer og andre rusgiftproblemer blandt ungdom, som har været taget op til drøftelse. De sociale seminarers temaer fordeler sig således:

- Alkohol og andre rusgiftproblemer (57%)
- Arbejdsløshedsproblem (19%)
- Fremmedarbejderspørgsmål (9%)
- Spørgsmål vedr. handicappede (9%)
- Socialt arbejde, socialpolitik generelt (4%).

Det samlede ansøgningsbeløb, når det gælder projektstøtten, har varieret en del i perioden: fra ca. 7 mill. dkr. (1973 og 1979) til ca. 4,3 mill. dkr. i 1981.

Antallet af bevilgede ansøgninger om projektstøtte har varieret fra max. 67 i 1973 til min. 44 i 1977 pr. år. I 1981 blev der f.eks. bevilget 54 ud af 112 ansøgninger.

Samlet bevilling til projektstøtte er langsomt blevet forøget i årene 1973–76 fra 838.000 dkr. til 1.157 mill. dkr. I perioden 1977–80 er projektstøtten blevet øget fra 925.000 til 1.2 mill. dkr. Det drejer sig altså om cirka 2/3 af den samlede bevillingsramme på 1,8 mill. dkr.

Hvem nyder godt af projektstøtten?

For at besvare dette spørgsmål inddeler rapporten de seneste 5 års projektbevillinger efter tre arrangementstyper: *seminarer* – herunder kurser, konferencer, møder, sommerskoler o.lign. – *lejre* – herunder ungdomstævner, sommermøder, festivaler, skoleungdoms- og studentermøder – *samt andre* – eks. rejsestøtte, produktion af materiel, publikationer m.m. I alt 77% af projektstøtten gik til seminarer, 18,1% til lejre og 4,1% til andre aktiviteter.

Konklusion

Rapporten tyder generelt på, at støtten har været værdifuld, selv om den har været relativt beskednen. Det tematiske indhold har været præget af variation. Gennemsnitligt dækker den tildelte støtte fra ungdomsbevillingen knap halvdelen af de samlede omkostninger i forbindelse med gennemførelsen af arrangementerne. Rapporten skønner, at dette er en rimelig fordeling i forhold til støtteordningens målsætning.

Rapporten indeholder også nogle kritiske punkter i forhold til den praksis, som har præget støttetildelingen, idet rapporten påpeger, at der generelt har været tale om en for ringe rapportering og regnskabsføring fra de støttede arrangementer. Udvalget besluttede på mødet i oktober 1981 at anmode organisationerne om i fremtiden at overholde såvel rapporterings- såvel som regnskabsaflæggelse mere præcist.

Ungdomsudvalget vedtog på mødet, at projektstøtten bør fortsætte stort set i den form, den har på nuværende tidspunkt. Udvalget fandt det rimeligt, at projektstøtten omfatter 2/3 af den samlede bevilling og drøftede muligheden for på længere sigt, at gøre kravene for støttetildeling så fleksible som muligt.

*BILAGA***Organisationsstøtte**

Nordiska Regionen av International Youth Federation for Environmental Studies and Conservation	10.000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden	20.000
Samarbetsorganet för de evangeliska student- och skolungsdomsrörelserna i Norden	10.000
NLRU – Nordens Liberale og Radikale Ungdomsforbund	25.000
Samarbetskommitten för demokratiska och kommunistiska ungdomsorganisationer i Norden (SDKU)	25.000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid	50.000
Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF)	55.000
KFUM og KFUK i Norden	30.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU,	60.000
Dansk Ungdoms Fællesråd	50.000
Nordens konservative Studenterunion, c/o FMSF	10.000
Arbetarbevegelsens Barnorganisationer i Norden, c/o Unga Örnars Riksförbund	40.000
Nordisk Ungkonservativ Union, v/ Henning Eilert Olsen	45.000
FNSU, Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom	68.000
NUAT-Ungdom, c/o MHF	10.000

Projektstøtte

Ungdom og Fritid i Norden Nordisk ungdomslejr 1981 ang. Unge menneskers forskellige miljøer i Finland.	20.000
Sveriges Evangeliska Student- och Gymnasierörelse (SESG) Nordiskt studentmöte på biblisk grund i Mölndal.	20.000
Danmarks Kommunistiske Ungdom Pionerorganisationernes kulturelle arbejde blandt børn i Norden. Bem.: Bevill. 20.000 til "Ung i Norden" og 5.000 til "Pionerorg. kulturelle arbejde blandt børn i Norden"	25.000
Nordiska Regionen av IYF, Seminar: Hur kan en ungdomsorganisation arrangeras och organiseras naturhobbyn och miljöuppfostran?	10.000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden, KDUN, Datorerna och framtiden. 13.–14.11.81., København	20.000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid, Kultur i Norden.	20.000
NLRU – Nordens Liberale og Radikale Ungdomsforbund, Seminar om økonomisk og social ligestilling.	20.000
Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF) Miljö- och resursfrågor ur nordiskt och internationellt perspektiv, oktober 1981	25.000

Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF) Nordiskt energi- och industrisamarbete. Tryggad sysselsättning i Nordkalotten.	35.000
Blå Kors Ungdomsförbund. Forebyggande tiltak blant barn og unge, når det gjelder alkohol og narkotika.	5.000
Sáminourra-Svenska Samernas Riksungd. förb., Den VI nordiska Sameungdomskonferensen. juni el. juli 1981	20.000
NUAT-Ungdom c/o MHF-Ungdom Föreningsbildande och utbildning av ledare i Finland och MHF-Ungdom	20.000
De Nordiske Ungdomsråd, v/ Dansk Ungdoms Fællesråd. Seminar: Nordiske Udkantsområder	40.000
Norges KFUK. Nordisk sekretær- og lederkurs	25.000
Förbundet Vi Unga. Friluftbetonat kulturläger: En levande kultur	15.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU. Seminar: "Bingo, bidrag eller bössinsamlingar?"	35.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU. Seminar om "Alkoholbruk och alkoholproblem i focus"	20.000
Sveriges Elevers Centralorganisation (SECO). Konference för nordiskt operation Dagsverke. hösten 1981.	15.000
FNSU – Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom. Seminar om økonomisk politik i de nordiske lande.	25.000
FNSU – Forbundet Nordens Socioaldemokratiske Ungdom. Seminar om nordisk miljødebat i 1980'erne.	25.000
FNSU – Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom. Seminar om udenrigs- og sikkerhedspolitik i Norden.	25.000
FNSU – Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom. Seminar om nordisk miljødebat i 1980'erne.	25.000
FNSU – Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom. Seminar om udenrigs- og sikkerhedspolitik i Norden.	25.000
NKSU – Nordens konservative Studenterunion, c/o FMSF Konference: Nordsat – hvad sker der.	10.000
Arbetarbevegelsens Barnorganisationer i Norden c/o Unga Örnars Riksförbund Møder ang. information-tips-folder. Brev för Fred. 1981	15.000
Arbetarbevegelsens Barnorganisationer i Norden c/o Unga Örnars Riksförbund Fredsfostran – Samnordisk produktion av aktivitetsmaterial. 1981. Norden	20.000
Ungdom og Fritid i Norden-Seminar ang.: Hvordan kan vi – ved hjælp af dramatik, teater, musik og sang – fremme unges evne til at forstå de nordiske sprog?	20.000
Natur og Ungdom – Seminar med temaet "Økologisk husholdning og livsførelse i Norden"	25.000
Finlands Demokratiska Pionjärers Förbund – Samnordiskt pionjrläger 1981	20.000

Norges Gymnasiastsamband – Seminar ang.: Blir den nordiske kultur arv tatt vare på i dagens skole?,	20.000
Samarbejdskomitéen for demokratiske og kommunistiske ungdomsforbund i Norden – Midtsommerlejr for diskussion og studier i naturen med henblik på forslag til naturbeskyttelse,	25.000
Pohjola-Nordens ungdomsforbund – Nordisk ungdomsträff 1981 "Ungdomskultur i dagens samhälle",	50.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU – Barn- och juniorledare i nykterhetsrörelsen – fritidsuppgift med samhällsbetydelse,	25.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU – Kommersialism – modeord eller maktfaktor för ungdomsgenerationen?,	35.000
NKSU, Nordens konservative Studenterunion – Konference: Hvem styrer samfundet?,	15.000
Norges Bygdeungdomslag – Landbruksungdomskonferanse for Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeide,	15.000
De Danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger – Nordisk ungdomsuge ang.: Nordisk samarbejde – nye veje i 80'erne,	30.000
Danske Baptisters Ungdomsforbund – Nordisk familielevr med foredrag og gruppearbejde,	10.000
Förbundet KFUK – Nordiskt flickläger i Finland 1981,	25.000
Nordiska Centerungdomens Förbund, NCF – Seminarium om "Teknologiutvecklingen",	35.000
Nordiska Centerungdomens Förbund, NCF – Seminarium om jämställdhet,	25.000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden – Seminar om alkoholpolitiken i Norden,	20.000
Arbetarrörelsens Barnorg. i Norden, ABN – Nordkalott-samarbete,	20.000
Arbetarrörelsens Barnorg. i Norden, ABN – Leken lär för livet,	15.000
NLRU, Nordens liberale og radikale Ungdomsforbund – Seminar om "Nordisk Selvforsyning",	20.000
NUAT – Ungdom – Seminar om Motorungdom på helnykter grund i Norden,	20.000
Ungdomens röda kors – Nordiskt URK-läger,	10.000
KFUM i Tórshavn – Nordisk KFUM-drengeljev KROSS-LEGAN,	25.000
Metodistkirkens Nordiske Ungdomsråd – Nordisk ungdoms-weekend: Hvem er min neste?,	10.000
Kyrkans central för ungdomsarbete – Nordisk kyrklig ungdomsledarkonferens,	10.000

Nordisk Indremisjons Ungdomsråd – Nordisk leirlederkonferanse,	20.000
Sosialistisk Ungdom – Nordisk seminar om sosialistisk skolepolitikk,	15.000
Nordisk Ungkonservativ Union – Seminar om ideologi og filosofi,	30.000
FNSU – Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom – Seminar ang. problemer ved inntagelse af alkohol og "hårde" stoffer,	20.000
FNSU – Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom – Seminar om uddannelse, forskning og teknologi i de nordiske lande.	20.000
FNSU – Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom – Nordisk kulturfestival 1981.	35.000

Nabolandslitteraturkommittén

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nabolandslitteraturkommittén
Sekretariatet för nordiskt
kulturellt samarbete
Snaregade 10
1205 København K

B. Startår

Försöksordning från 1975, permanent 1981.

C. Syfte

Syftet med översättningsstödet till nordisk nabolandslitteratur är att främja en ökad utgivning av värdefull nordisk litteratur i översättning i andra nordiska länder. Stöden skall i princip ges i form av ett direkt bidrag till utgivaren och motsvara översättningskostnaden. Den klassiska och moderna skönlitteraturen skall prioriteras.

D. Organisation

Översättningsstödet fördelas av en kommitté som utsetts av Nordiska ministerrådet. Kommittén består av nio medlemmar, en från varje språkområde. De representerade språkområdena är Danmark, Finland (båda språkområdena) Färöarna, Grönland, Island, Norge, Sverige och det samiska språkområdet.

Kommittén sammanträder två gånger om året för att fördela nabolandslitteraturstöd på grundval av inkomna ansökningar.

Den 31.12.1981 hade kommittén följande sammansättning:

Mag. art. Bjørn Poulsen, Danmark
Bitr. professor Kai Laitinen, Finland
Professor Lars Huldén, Finland
Författaren Karsten Hoydal, Færøerne
Viceunderv. direktør Aqigssiaq Møller, Grönland
Professor Sveinn Skorri Höskuldsson, Island
Dr. philos Yngvar Ustvedt, Norge
Fil. dr. Bengt Holmqvist, Sverige
Rektor Jon Eldar Einejord, samiska språkområdet

Nabolandslitteraturstödet har till i år varit en försöksordning och har som sådan varit föremål för utvärdering. Mot bakgrund av den företagna utvärderingen fastställde ministerrådet den 4.3.1981 stadgar för stödet till översättning och utgivning av nordisk nabolandslitteratur i enlighet med bilaga 1 till denna verksamhetsberättelse.

I enlighet med de nya stadgarna har suppleanter till de ordinarie medlemmarna utsetts, nämligen:

Mag. art. Pål Dahlerup, Danmark
 Professor Irmeli Niemi, Finland
 Redaktör Ingmar Svedberg, Finland
 Oversætter Ebba Hentze, Færøerne
 Skoledirektør Christian Berthelsen, Grønland
 Forfatteren Johann Hjalmarsson, Island
 Førstelektor Åsfrid Svensen, Norge
 Författaren Peter Curman, Sverige
 Redaktör Majlis Skaltje, samiska språkområdet.

Kultursekretariatet är sekretariat för kommittén och sköter också de kamerala funktionerna. Revision sker på samma sätt som för kultursekretariatet i övrigt.

E. Verksamhet

Under 1981 sammanträdde kommittén två gånger och behandlade därvid 241 ansökningar till ett sammanlagt belopp på ca 3,4 milj. dkr. Detta innebär en mindre ökning både av antalet ansökningar och av det ansökta beloppet jämfört med föregående år. Av ansökningarna beviljades 128 stöd till ett sammanlagt värde av 1,355 milj. dkr.

Språkområde	Ansökningar		Bevillningar			
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	%	
Da	65	541 209	16	34	235 700	17
Fi	27	536 400	15	16	253 200	19
Fä	10	109 999	3	9	107 000	8
Gr	4	83 500	2	4	81 000	6
Is	19	282 400	8	12	124 000	9
No	44	577 850	17	26	250 300	18
Sa	4	128 600	4	3	45 000	3
Sv	69	1 066 395	31	23	219 600	16
Ovr	1	160 000	5	1	40 000	3
Sum	241	3 486 353	128		1 355 200	

En översikt över enskilda beviljade anslag återfinns som en bilaga till verksamhetsberättelsen.

Kommittén har som en del av sin arbetsform att söka direkt kontakt med tänkbara utnyttjare av stödordningen i språkområdena utanför danska-norska-svenska, för att finna praktiska åtgärder som i högre grad förverkligar målsättningen med kommitténs arbete också inom dessa språkområ-

handla alla ansökningar om översättningsstöd välvilligt. Intresset hos förlagen är med andra ord litet. En mera aktiv insats att lansera de utvalda böckerna behövs. De böcker som nominerats till pris skulle t. ex. kunna ges ut i en nordisk bokklubb. Detta är ett av flera förslag som diskuterats i kommittén, delvis i anslutning till Nordiska rådets rekommendation om gemensam nordisk bokmarknad.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	86	100	86	110
Projekt	1 226	1 150 +återförda	1 602	1 265
Konsult, annonsering m. m.	18	22	19	25
Ej disponerat (återför)	314		166	
Summa utgifter	1 644	1 272	1 873	1 400
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 200	1 272	1 272	1 400
Övrigt, åter- förda anslag*	444		287	
Ej disponerade medel 1980			314	
Summa utgifter	1 644	1 272	1 873	1 400

* Bevillningar som ej kunnat utnyttjas av mottagaren.

den. Litteraturutbytet med de små språkområdena har av kommittén behandlats i ett särskilt förslag, vilket presenteras närmare under framtidsplaner.

Information om nabolandslitteraturstödet har spridits dels direkt till intresserade genom brev till förlag, författarföreningar och myndigheter, dels genom den nystartade tidskriften AUDHUMLA som kommit ut 4 gånger 1981 med en upplaga på ca 20000 exemplar per nummer. Viss annonsering har också skett i de små språkområdena.

F. Framtidsplaner

Under ett antal år har kommittén nödgats konstatera att de mindre språkområdenas kvoter inte har kunnat användas fullt ut. Ett led i strävandena att stimulera översättningar till dessa språk är att knyta kontakter med författare och förlag i de aktuella områdena. Sålunda hoppas kommittén att under kommande år få möjlighet att besöka Grönland och Färöarna för att därigenom öka intresset för att översätta och utge nordisk litteratur i dessa områden.

Ytterligare åtgärder bör emellertid vidtas för att styrka de små språkområdenas möjligheter. Det är kommitténs uppfattning att den existerande stödordningen bör kompletteras med ett särskilt projektstöd som kan ges översättningar till och från grönländska, färöiska och samiska samt i viss utsträckning översättningar mellan finska å ena sidan och isländska, danska eller norska.

Projektstödet skall kunna användas till åtgärder som förbättrar förutsättningarna för goda översättningar till och från nämnda språk. En sådan åtgärd skulle kunna vara att utbilda en stam av översättare, genom att ge dem möjligheter till studieresor i samband med översättningsprojekt. Speciellt när det gäller språk, som skiljer sig så mycket från de skandinaviska som grönländska och samiska, är det viktigt att översättarna har haft möjlighet att vistas någon tid i landet ifråga för att sätta sig in i förhållandena och bättre kunna förstå innebörden av det som skall översättas. Projektstödet skulle också kunna sökas av översättare för översättningar till vilka man ännu ej funnit en förläggare.

När det gäller finska språket finns en viss tradition för översättningar till svenska, medan översättningar till övriga skandinaviska språk är sällsynta. Ett särskilt projektstöd skulle kunna användas för att främja uppkomsten av översättningar i otraditionell riktning.

Projektstödet bör handhas av nabolandslitteraturkommittén, som äskat medel för det i 1983 års budget.

Även andra åtgärder som skulle främja litteraturutbytet med de små språkområdena diskuteras i ett särskilt förslag som är under utarbetande.

Kommittén vill i sammanhanget också peka på att utvärderingen visar, att de böcker som nomineras till Nordiska radets litteraturpris översätts i överraskande ringa grad, trots att kommittén förklarat sig beredd att be-

BILAGA

Översikt över bevilningar 1981

Till danska

från färöiska	M. Debes Dahl "Fløkjan" Høst & Søns Forlag, Kbhvn.	4 000
	"Færøske børn fortæller" Red. af Marie Louise Hoydal Forlaget Nord, Kbhvn.	39 000
från grönländska	Genrejs bygderne "Qavaat" ULO v/ Karsten Sommer, Kbhvn.	25 000
	"Antologi over grønlandsk litteratur" Red. af Chr. Berthelsen Centrum – Jyllandspostens Forlag	24 000
från isländska	"Laurentius saga" Laboratorium for folkesproglig middel- alderlitteratur, Odense Univ.	10 000
	"Laurentius saga" (tillægsbevill) Laboratorium for folkesproglig middel- alderlitteratur, Odense	4 000
	Björn Th. Björnsson "Haustskip, Heimildasaga" Samlerens Forlag A/S, Kbhvn.	25 000
	E. Már. Gudmundsson "Er nokkur í korónafötum hérinni?" Forlaget Vindrose, Kbhvn.	4 000
	Gudrun Helgadóttir "Astarsaga ur fjöllumum" Forlaget Sesam, Kbhvn.	1 800
	Gudrun Helgadóttir "Meira af Joni Oddi og Joni Bjarna" Forlaget Sesam, Kbhvn.	5 000
	"Heidavíga Saga" Tellerups Forlag, København	6 000
från norska	Cecilie Løveid "Sug" Tiderne skifter, Kbhvn.	3 400
	Toril Brekke "Den gyldne tonen" Forlaget Vindrose, Kbhvn.	10 000
	Kari B. Svendsen	

	<i>''Hulder-Jonas på Loføtøiske''</i>	
	Forlaget Sesam. Kbhvn.	2 000
från norska	Tormod Haugen	
	<i>Slottet det hvite</i>	
	Jespersen og Pios Forlag. Kbhvn.	10 000
	Jahn Otto Johansen	
	<i>Min jiddische mamma</i>	
	Forlaget Vindrose. Kbhvn.	8 000
	Ernst Orvil	
	<i>Brekasjer, 1970, Nok sagt, 1972,</i>	
	<i>I og for sig, 1975, Når nok, 1980</i>	
	Forfatterforlaget Attika. Kbhvn.	4 000
	Torill Hauger	
	<i>''Røvet av vikinger'' (del 1)</i>	
	P. Haase & Søns Forlag. Kbhvn.	4 000
	Torill Hauger	
	<i>Flukten fra vikingene (del 2)</i>	
	P. Haase & Søns Forlag. Kbhvn.	4 000
	<i>Knut Faldbakken ''Sweetwater''</i>	
	Hekla Forlag Aps. Kbhvn.	13 000
från svenska	Kerstin Thorvall	
	<i>Jonas och kärleken</i>	
	Gyldendals Forlag. Kbhvn.	3 000
	Marianne Ahrne	
	<i>Äppelblom och ruiner</i>	
	Gyldendals Forlag. Kbhvn.	20 000
	Stig Claesson	
	<i>Medan tidvattnet vänder</i>	
	Thaning & Appels Forlag. Kbhvn.	3 000
	<i>Hans Petersson ''Mormorsmordet''</i>	
	Forlaget Sesam A/S. Kbhvn.	1 500
	<i>Lennart Hellsing ''Fem prinsar''</i>	
	Forlaget Sesam A/S. Kbhvn.	2 500
	Birgitta Gedin	
	<i>Amalie Brus i byen</i>	
	Høst & Søns Forlag. Kbhvn.	4 500
	<i>Sture Källberg ''Ackord''</i>	
	Forlaget Røde Hane. Kbhvn.	4 500
	Per Olov Enquist	
	<i>Regnormenes liv</i>	
	Samlerens Forlag A/S. Kbhvn.	8 000
	<i>Svensk lyrik 1930–1975. En antologi</i>	
	Borgens Forlag A/S. Kbhvn.	4 000

	Philip Newth	
	<i>''Rulle på eventyr''</i>	
	K. J. Gummerus Oy, Jyväskylä	20 000
	Anne-Cath. Vestly	
	<i>''Guro''</i>	
från samiska	K. J. Gummerus Oy, Jyväskylä	5 000
	Eino Guttorm	
	<i>''Arbeetan luohiti''</i>	
från svenska	Jär'galæd'dji å/s, Tana, Norge	40 000
	Lars Andersson	
	<i>''Snöljus''</i>	
	Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	12 000
	Staffan Seeberg	
	<i>''Grönlandsskogen''</i>	
	Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	12 000
	Marianne Ahrne	
	<i>''Äppelblom och ruiner''</i>	
	Kirjayhtymä Oy, Helsingfors	20 000
	Gerda Antti	
	<i>''Ett ögonblick i sänder''</i>	
	Werner Söderström Oy, Helsingfors	13 000
	E. Hakuni/E. Vatanen	
	<i>Bellmannin Kauneimat</i>	
	Nacke Vatanen Not och Musikförlag, Huddinge, Sverige	6 000
	Sara Lidman <i>''Vredens barn''</i>	
	Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	20 000
	Ivar Lo-Johansson <i>''Asfalt''</i>	
	Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	30 000
	P.C. Jersild <i>''En levande själ''</i>	
	Kustannus Oy Tammi, Helsingfors	12 000
	Wava Stürmer	
	<i>''Slå tillsamman''</i>	
	K. J. Gummerus Oy, Jyväskylä	7 000
	B. Idestam-Almqvist	
	<i>''Den svenska filmens drama, Sjöström och Stiller''</i>	
	Walhall – Forum för nordisk kvalitetsfilm, Helsingfors	15 000
Till färöiska		
från danska	Thøger Birkeland	
	<i>''Rasmus og hængekøjen''</i>	
	Jákup i Skemmuni/Nylendi, Broby/DK	3 000

	Hasse Alfredsson	
	<i>Varför är det så ont om Q</i>	
	Forlaget Sesam A/S, Kbhvn.	3 000
	Bo Sigvard Nilsson	
	<i>Kom igen Anders</i>	
	Centrum Forlag, Viby J.	1 500
från svenska	Lars Gustafsson	
	<i>"För liberalismen"</i>	
	Forlaget i Haarby, DK	4 000
	Sven Delblanc	
	<i>"Samuels bok"</i>	
	Hekla Forlag Aps, Kbhvn.	20 000
	Hans Peterson	
	<i>"Svenne Jägare"</i>	
	Forlaget Sesam, Kbhvn.	5 000
	Maud Reutersvärd	
	<i>"Ida själv"</i>	
	Forlaget Sesam, Kbhvn.	4 000
	Sara Lidman	
	<i>"Nabots sten"</i>	
	Det Schönbergske Forlag, Kbhvn.	14 000
	Hans Alfredsson	
	<i>"En ond mand"</i>	
	Lindhardt & Ringhof, Kbhvn.	7 000
	I. Sandman Lilius	
	<i>"Främlingsstjärnan"</i>	
	Forlaget Sesam, Kbhvn.	12 000
<i>Till finska</i>		
från danska	<i>Herdis Møllehave "Le"</i>	
	Werner Söderströms Osakeyhtiö, Helsingfors	12 000
	<i>Bjarne Reuter "Kys stjernerne"</i>	
	Werner Söderströms Osakeyhtiö, Helsingfors	8 000
	<i>Bjarne Reuter "Busters verden"</i>	
	Werner Söderströms Osakeyhtiö, Helsingfors	10 000
från norska	Idar Kristiansen	
	<i>Svanevinger i nord. Den salte åkeren, Stiene fører til havet.</i>	
	Werner Söderströms Osakeyhtiö, Helsingfors	30 000

från isländska	Snorri Hjartarson <i>Hauströkkerid yfir mér</i> Martin Næs Forlag, Tórshavn	15 000
från norska	<i>Bárdar Søga</i> Sjurdur Joensen, Tórshavn Grethe Horn Mathismoen <i>''Børn i verden''</i> Paula Nielsen, Tórshavn	9 000 6 000
från svenska	<i>Tordis Ørjasæter ''Boka om Dag Tore''</i> JAVNI, Landsfelagid evnaveikum at bata, Tórshavn <i>Bodil Hagbrink ''Den långa rajden''</i> Jákup í Skemmuni, Broby, Danmark <i>Gunnar Ekelöf ''Udvalgte digte 1927–69''</i> Ebba Hentze, Tórshavn	6 000 5 000 20 000
<i>Till grönländska</i>		
från danska	<i>Finn Salomonsen ''Grønlands fauna''</i> Det grønlandske Forlag, Godthåb Jens Pauli Heinesen <i>Bølgerne leger på stranden</i> Det grønlandske Forlag, Godthåb	35 000 10 000
<i>Till isländska</i>		
från danska	William Heinesen <i>''Don Juan fra Tranhuset''</i> Mál og menning, Reykjavík Hans Scherfig <i>''Den forsvundne fuldmægtig''</i> Letur, bókaútgáfa, Reykjavík Thøger Birkeland <i>Krumme på ski</i> Steinholt hf, Reykjavík Hans Hansen <i>Claus og Lena og Nina og . . .</i> Lystræninginn SF, Reykjavík <i>Dea Trier Mørch ''Den indre by''</i> Idunn, Reykjavík Ole Lund Kirkegaard <i>Otto er et næsehorn</i> Idunn, Reykjavík <i>Hans Mølbjerg ''Island set sådan''</i> Hans Mølbjerg, Kbhvn	13 000 10 000 7 000 5 000 12 000 5 000 15 000

från norska	Nordahl Grieg <i>Vår ære og vår makt</i> Bókaverzlun Sigfúsar Eymundssonar, Reykjavik	9 000
från svenska	Pär Lagerqvist <i>''Dvärgen''</i> Almenna Bókafélagid, Reykjavik Astrid Lindgren <i>''Ronja rövardotter''</i> Mál og menning, Reykjavik Inger Brattström <i>''Utflykt till verkligheten''</i> Mál og menning, Reykjavik	16 000 13 000 7 000
från svenska och norska	Samiska författare <i>Hvíslad ad klettinum</i> Bókaútgáfa Menningarsjóds, Reykjavik	12 000
Till norska från danska	Bjarne Reuter <i>Støvet på en sommerfugls vinge</i> Cappelens Forlag A/S, Oslo <i>Herdis Møllehave ''Lene''</i> Gyldendal Norsk Forlag, Oslo <i>Cecil Bødker ''Evas ekko''</i> Tiden Norsk Forlag, Oslo H. Standgerup/T. Stubberud <i>Mannen der ville være skyldig</i> Dreyers Forlag, Oslo Dorrit Willumsen <i>''Manden som påskud''</i> Grøndahl & Søn, Oslo Ditte Cederstrand <i>''Soldat – i hvilken hær?''</i> (tillægsbev) Forlaget Oktober, Oslo Ib Spang Olsen <i>''Kjerringa i Myra''</i> Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	5 000 12 000 10 000 9 000 7 000 2 500 2 500
från finska	<i>''Finland forteller''</i> Den norske bokklubben, Stabekk	20 000
från färöiska	Steinbjørn B. Jacobsen <i>Maria og Rossid</i> Norsk Barneblads Forlag, Larvik	4 000

från isländska	Snorri Hjartarson <i>''Haustskyming over meg''</i>	
	Dreyers Forlag, Oslo	10 000
från samiska	Gudrún Helgadóttir <i>''Meira av Jóni og Jóni Bjarna''</i>	
	J. W. Cappelens Forlag A/S, Oslo	3 800
	Magne Einejord <i>''Láddagattin''</i>	
från svenska	Norsk Barneblads Forlag, Larvik	8 000
	J. Sandvik/J. Gustavsen <i>Samiædnan</i>	
	Forfatterforlaget, Hølen	10 000
	Folke Fridell <i>Tack för mig – Grottekvavn</i>	
	Arbeiderns Forlag, Askim	5 000
	Inger Alfvén <i>''Dotter till en dotter''</i>	
	Aschehoug & Co., Oslo	15 000
	Stig Dagerman <i>''Bränt barn''</i>	
	Arbeiderns Forlag, Askim	15 000
	Henrik Tikkanen <i>''30-åriga kriget''</i>	
	Tiden Norsk Forlag, Oslo	9 000
	Matti Klinge <i>Blick på Finlands historie</i>	
	Otava, Helsingfors	2 000
	Klas Östergren <i>''Gentlemen''</i>	
	Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	30 000
	Marianne Ahrne <i>''Äppelblom och ruiner''</i>	
	H. Aschehoug & Co., Oslo	20 000
Sven Delblanc <i>''Speranza''</i>		
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	8 000	
Siv Widerberg <i>''Nian''</i>		
Det norske samlaget, Oslo	7 000	
Marita Lindquist <i>''Hvem skal ta seg av kotten?''</i>		
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	3 500	
Irmelin Sandman Lilius <i>''Främlingsstjärnan''</i>		
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	12 000	
Harry Küllman <i>''Stridshesten''</i>		
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	7 000	

	Gerda Antti "Ett ögonblick i sänder"	Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	13 000
<i>Till samiska</i>			
från finska	Karen Jomppanen "Handarbeten från Lappland, (Lapin Käsitöitä)"	Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsingfors	9 000
från norska	Torvald Sund "Anselm reineigaren"	Det norske samlaget, Oslo	8 200
<i>Till svenska</i>			
från danska	Klaus Rifbjerg "Amagerdigte"	Nordstedt & S., Stockholm	10 000
	Dorrit Willumsen "Manden som påskud"	Brombergs Bokförlag, Stockholm	7 000
	Bent Haller "Fredsaberne"	Bokförlaget Opal AB, Bromma, S	6 000
	Jette Lundbo Levy "Dobbelblikket"	Hammarström & Åberg, Enskede, S	12 000
	Ditte Cederstrand "Hvor har du hjemme – proletar?"	Proletärkultur i Göteborg AB	10 000
	Benny Andersen "Snøsen og Eigil og katten i sækken"	Gidlunds Förlag, Stockholm	5 000
	Peter Seeberg, "Fugls føde"	Bokförlaget Atlantis, Stockholm	7 000
	Dea Trier Mørch "Den indre by"	Tidens förlag, Stockholm	14 000
	M. Larsen/C. Eriksson "Dikter i urval"	AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stck	6 000
	Bente Clod "Syv sind"	Hammarström & Åberg Bokf., Enskede	16 000
från finska	Antologi av finsk dramatik	Nordiska teaterunionen/Finlands NTU-centrum, Helsingfors	17 000

	Anna-Liisa Haakana	
	<i>''Ykä yksinäinen''</i>	
	Fripres Bokförlag, Bromma, S	8 000
	Antti Turi	
	<i>''Joki virtaa läpi kaupungin''</i>	
	Norstedt & S., Stockholm	14 000
	Mauri Kunnas	
	<i>''Koiramäen'' talossa''</i>	
	AB Rabén & Sjögren Bokförlag	2 600
	Martti Sirola	
	<i>Hölmölän väki + delar av</i>	
	<i>Hölmölän skat</i>	
	Carlsen if, Stockholm	6 000
	Samuli Paulaharju	
	<i>Ruijan äärimmäisillä saarilla</i>	
	Bokförl. Tornedalica, Haparanda	14 000
	<i>Lasse Raustela ''Häxklockan''</i>	
	Bonniers Juniorförlag, Stockholm	4 000
	<i>Matti Pulkkinen ''Elämän herrat''</i>	
	Rabén & Sjögren Bokförl. Stockholm	17 000
	N. Rauhala/C. Eriksson	
	<i>Dikter i urval</i>	
	Raben & Sjögren Bokförl. Stockholm	6 000
från isländska	<i>Islandske teaterstykker</i>	
	Nordiska Teaterunionen/Islands	
	Teaterunion, Reykjavik	40 000
	M.Johannessen/C. Eriksson	
	<i>Dikter i urval</i>	
	Raben och Sjögren Bokförl. Stockholm	6 000
från norska	Stein Mehren/C. Eriksson	
	<i>Dikter i urval</i>	
	Raben & Sjögren Bokförl. Stockholm	6 000
	Camilla Collett	
	<i>''Amtmandens Døtre''</i>	
	Bokförlaget Trevi AB, Stockholm	10 000
	Nordahl Grieg	
	<i>''Flagget och spansk sommar''</i>	
	AB P. A. Norstedt & S., Stockholm	10 000
	Jan Erik Vold	
	<i>''Entusiastiske Essays''</i>	
	Bokförlaget Korpen, Göteborg	15 000
	Kjartan Fløgstad	
	<i>''Fyr og Flamme''</i>	
	Bokförlaget Forum AB, Stockholm	25 000

Nordiskt konstcentrum

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiskt konstcentrum
Sveaborg B 44
SF-00 190 Helsingfors
Tel. 0-66 85 43

B. Startår

1978

C. Syfte

Att "utveckla och samordna det nordiska samarbetet inom bildkonst – måleri, skulptur, teckning, grafik, arkitektur, konsthantverk, konstindustri, formgivning" (stadgarna § 2)

D. Organisation

Styrelsen

Styrelsens sammansättning för perioden 1.1.1980–31.12.1981 är: Danmark: Ole Wildt Pedersen, Hanne Lundblad (suppl.), Finland: Fredrik Forsberg, Kari Poutasuo (suppl.), Island: Knutur Hallson, Runolfur Thorarinsson (suppl.), Norge: Kari Gjestebø, ordförande, Inger Lise Gjörv (suppl.), Sverige: Sven Gustafson, Maj Britt Imnander (suppl.). Rådets representanter i styrelsen: Stig Fredriksson, Finland, och Anne Marie Komissar, Norge. Gemensam rådsuppseant: Jón Reykdal, Island.

Styrelsen har sammanträtt till möte på Voksenåsen i Oslo den 26–27.3.1981 samt till möte på Sveaborg den 2–3.8.1981.

Rådet

Rådet för perioden 1.1.1980–31.12.1981 har följande sammansättning: Danmark: Seppo Mattinen, Bent Karl Jacobsen (suppl.), Bodil Kaalund, Nanna Hertoft (suppl.), Henning S. Møller, Leila Krogh (suppl.), Finland: Stig Fredriksson, viceordförande, Osmo Valtonen (suppl.), Paul Osipow, Sven-Olof Westerlund (suppl.), Bengt von Bonsdorff, Tapio Periäinen (suppl.), Island: Jón Reykdal, andre viceordförande, Kjartan Guðjónsson (suppl.), Björg Thorsteinsdóttir, Sigrún Guðjónsdóttir (suppl.), Norge:

Anne Marie Komissar, ordförande. Hilde Mæhlum (suppl.), Lars Brandstrup, Konrad Mehus (suppl.), Thorstein Rittun, Irma Salo Jæger (suppl.), Sverige: Lars Hofsjö, Matti Nurmi (suppl.), Pål Nils Nilsson, Kaisa Melanton (suppl.), Olof Norell, Beate Sydhoff (suppl.).

Personalen

Erik Kruskopf (centrets ledare), Tage Martin Hörling (utställningssekreterare), Ylva Kosonen (centrets sekreterare), Liisa Repo-Myllynen (bokförare), Esko Elo (vaktmästare), Maria Tannijärvi (kanslist, 1/2-tid, 2.1.–30.9.1981), Tuula Paasijoki (kanslist, 1/2-tid, från den 26.10.1981), Kirsti Berg (assistent åt utställningssekreteraren, engagerad på timlönsbas). Under mars månad har Kirsti Hynynen vikarierat för Liisa Repo-Myllynen och från den 11.5. till den 31.7.1981 har Ylva Meinander varit engagerad på timlönsbas som biblioteksassistent. Därutöver har tillfällig hjälp använts som projektsekreterare, utställningsvakter, för kontorsarbete, utställningsmontering, varutransporter etc.

E. Verksamheten 1.1.–31.10.1981

Arbetsgrupper

– Arbetsgruppen för utställningsverksamhet i Strandkasernen sammanträdde på Sveaborg den 10.2.1981 för att ge utlåtande om projektet Experimental Environment III (deltagare: Hannes Jumppanen, Hannu Kauppi, Erik Kruskopf).

Utställningar

– Ung dansk grafik:
1.1.–31.8.1981 Nordiska rådets presidiesekretariat, Stockholm
– Violet Sol (dansk konstnärsgroup bestående av 9 målare och grafiker):

Arr.: Arbetsgruppen för ytterstadskultur (AGY):
8.12.1980–25.1.1981 Skarpnäcks konstförening
Arr.: Riksgalleriet, Oslo:
14.3.–22.3.1981 Arendal
30.3.–3.5.1981 Telemark lærerhøgskole, Notodden
14.5.–15.8.1981 Mandal
29.8.–5.9.1981 Blomqvist kunsthandel, Oslo
Turnén är avslutad och utställningen sänd från Oslo till Kolding den 8.9.1981.

– Fem finska grafiker:
Arr.: Norrbottens museum:
8.12.1980–4.1.1981 Haparanda bibliotek
Turnén fortsätter i Norrbottens museums regi t. o. m. 30.6.1981
6.9.–15.10.1981 Östergötlands och Linköpings stads museum, Linköping

25.10.–15.11.1981 Västerbottens museum, Umeå
 20.11.1981–6.1.1982 Skellefteå kommunförvaltning
 – Konst från Finland: Arvi Mäenpää & "Folk" (Outi Heiskanen, Reijo Hukkanen, Pirkko Nukari):

Arr.: Riksställningar:

14.12.1980–13.1.1981 Hälsinglands museum, Hudiksvall
 Turnén är avslutad och utställningen återbördad till Finland den 5.3.1981.

– Grafik från Norge:

En samling omfattande 78 grafiska blad av 29 konstnärer har inköpts av centret och inramats. Efter att ha visats i Strandkasernen på Sveaborg den 16.5.–7.6.1981 turnerar utställningen.

Arr.: Pohjola-Norden r. f.:

1–15.10.1981 Keuruu ämbetshus

19.10.–1.11.1981 Viitasaari bibliotek

9.11.–11.12.1981 Jyväskylä stads universitetsbyggnad "Musica"

– Nordiska tecknare:

Nordiskt konstcentrums stora sommarutställning Nordiska Tecknare, som visats i Strandkasernen på Sveaborg den 13.6.–16.8.1981 har börjat sin turné i Norden:

16.8.–20.9.1981 Åbo konstmuseum

25.9.–18.10.1981 Tammerfors museum för modern konst

31.10.–6.12.1981 Västerbottens museum, Umeå

19.12.1981–31.12.1982 Norrbottens museum, Luleå

– Grafik från Island:

En samling omfattande 44 grafiska blad har inköpts och inramats på centret.

1–31.1.1981 Halosten museosäätiö, Lapinlax konstcentrum

Arr.: Pohjola-Norden r. f.:

16–28.2.1981 Ekenäs kulturnämnd, Medborgarinstitutet

10–28.3.1981 Viitasaari kulturnämnd, kommunalhusets bibliotek

1–22.4.1981 Somero, grundskolans högstadium

17.10.1981–31.1.1982 Nordiska rådets presidiesekretariat, Stockholm

– Samisk konst – Sámi Dáidda:

21.3.–7.4.1981 De Samiske Samlinger, Karasjok

15.4.–17.5.1981 Åbo konstmuseum

4.6.–23.8.1981 Göteborgs konstmuseum

8.10.–15.11.1981 Kunstsentret Høvikodden

19.12.1981–31.12.1982 Nordjyllands Kunstmuseum, Ålborg

– "Nordiska gäster hos danska konstnärsgupper":

25.4.–10.5.1981 Heikki Virolainen gäst hos Violet Sol på Den Frie i Köpenhamn

– Utställningar i biograf Nordias aula:

Björn Melin, Sverige, teckningar 27.11.1980–16.1.1981

Pia Schutzmann, Danmark, teckningar och grafik 31.1.–20.2.1981

Henki Tisens konstnärsböcker, Sverige 2–29.4.1981

Pirkko Vainio, Finland, teckningar 5–30.9.1981

Utställningar i centrets galleri i Strandkasernen på Sveaborg:

7.3.–5.4.1981 Stockholms Blodbad (i samarbete med Riksställningar, Stockholm), ett drama från 1520 gestaltat i bild av Karl-Olov Björk och Björn Eneroth samt i ord av Gert Z. Nordström.

11.4.–10.5.1981 Åländsk konst av i dag

16.5.–7.6.1981 Grafik från Norge

13.6.–16.8.1981 Nordiska Tecknare

22.8.–20.9.1981 Erró

25.9.–25.10.1981 Mästertryckaren Ljungberg

Till utställningen Nordiska Tecknare inbjöds deltagare medels annonsering i de nordiska ländernas dags- och fackpress. Inbjudan hörsammades av över 600 konstnärer med sammanlagt närmare 4000 arbeten. Juryarbetet utfördes på Sveaborg den 28.2.–2.3.1981. Juryn bestod av överintendent Per Bjurström, Nationalmuseum i Stockholm, akademiker Sam Vanni, Helsingfors, som åtog sig att ersätta professor Robert Jacobsen, Danmark, som i sista minuten gav återbud, samt Tage Martin Hørling. Till utställningen valdes 53 konstnärer med sammanlagt 162 arbeten. Juryn beslöt dessutom komplettera utställningen med en inbjuden tecknare från varje nordiskt land. Följande tecknare inbjöds: Jørgen Rømer, Danmark, Kristjan Davidsson, Island, Ulla Rantanen, Finland, Aase Gulbrandsen, Norge, Lena Cronqvist, Sverige.

Till vernissagen av Stockholms Blodbad den 6.3.1981, som samtidigt var säsongstart i Strandkasernen, inbjöds speciellt Sveaborgsborna. Konstnären Björn Eneroth presenterade utställningen. Programmet var arrangerat i samarbete med Sveaborgssällskapet. Ca 120 personer deltog.

Utställningen Samisk konst – Sámi Dáidda sammanställdes på Sveaborg, där även ett informationsmöte för pressen arrangerades den 9.3.1981. Utställningen öppnades i Karasjok, där monteringen på platsen utfördes av utställningens arkitekt Bjørje Rajalin med medhjälpare. Vernissagen hölls den 20.3.1981 i De Samiske Samlinger, där öppningen verkställdes av Norges miljövarnsminister Rolf Hansen. Vernissageprogrammet omfattade bl. a. jojk.

Den 15.4.1981 öppnades utställningen Samisk konst i Åbo konstmuseum. Konstcentrets personal deltog i vernissagen. Professor Matti Saanios diaprogram Samernas land, producerat av konstcentret, visades vid detta tillfälle för första gången. Programmet presenterades för utställningsarrangörerna på Hövikodden och i Göteborgs konstmuseum den 8.7. och 9.7. och har visats där i samband med utställningen samt dessutom i Landskrona i samband med Riksställningars utställning Sámi Gávat den 30.8.–20.9.1981.

Den 11–13.3.1981 besökte Tage Martin Hørling Oslo för att i samarbete

med Norske Grafikere välja arbeten till utställningen Norsk grafik, som visades i Strandkasernen den 16.5.–7.6.1981 för att sedan turnera i Norden.

Den 11.4.1981 öppnades utställningen Åländskt måleri av i dag i Strandkasernen av landskapsstyrelseledamot Gunnevi Nordman. På kvällen hölls en vernissagefest för de åländska konstnärerna.

Den 13.6.1981 öppnades utställningen Nordiska Tecknare i Strandkasernen. På kvällen hölls en vernissagefest, i vilken ett tiotal deltagande konstnärer samt konstcentrets råd deltog.

Den 25.9.1981 hölls en pressvisning i samband med öppnandet av utställningen Mästertryckaren Ljungberg. I pressvisningen deltog Erik Ljungberg, samt hans son Lars Ljungberg, den nuvarande chefen för tygtryckeriet. Närvarande var också museichef Erik Broman och Inga Lindén från Konstmuseet i Kalmar, som producerat utställningen.

Scandinavia Today

För Scandinavia Today har centret producerat en utställning av nordisk grafik på temat "Poesi och ekologi i nordisk grafik", omfattande sammanlagt 200 arbeten.

Informationsverksamheten

Under året har inget nummer av Infobladet utgivits. I stället har centret sänt ut direkt information till massmedia och nyhetsbyråer i Norden gällande utställningen Samisk konst – Sámi Dáidda samt gästateljéverksamheten.

I samband med invigningen av gästateljéerna den 2.8.1981 sändes ett sammandrag av öppningstalen till Finska notisbyrån samt en artikel om ateljéerna, med foto, till dagspressen i Norden.

En fyrspråkig broschyr presenterande konstcentret och dess utställningar i Strandkasernen under sommarhalvåret distribuerades i en upplaga på 12000 st.

Arbetsgruppen för Nordiskt konstcentrums informations- och publikationsverksamhet gav vid sitt möte den 11–12.12.1980 i uppdrag åt Holger Koefoed, Norge, att utarbeta modeller för olika alternativ till en nordisk konstpublikation. Förslaget förelåg till rådmötet i juni 1981. I anledning av detta besökte Holger Koefoed centret den 23.2.1981.

Annonser om centrets utställningsverksamhet på Sveaborg har varit införda i Helsingfors konstnärsgilles utställningsguide samt tidskriften Taide. En presentationstext om centret och dess verksamhet har införts i alla av centret utgivna trycksaker.

Publikationen Scandinavian Art

Provnumret av publikationen Scandinavian Art har redigerats av konstnären och kritikern Antero Kare. Helsingfors, som efterträddes i mitten av januari 1981 av Kirsti Hynynen, Helsingfors, på grund av Antero Kares USA-resa. Numret utkom i juli i en upplaga på 10000 ex. Tidskriften har

distribuerats till museer, bibliotek, universitet, konstskolor etc. i Europa, Amerika samt inom Norden. Förhandlingar har förts med representanter för de nationella kulturministerierna i Norden, Nordiska kulturfonden, Scandinavia Today m. fl. om finansieringsstöd för de planerade numren för 1982.

Dokumentationsverksamheten

Bengt Jacobsson, Lund, har utarbetat ett program för en försöksverksamhet med microfiche, som låg till grund för en ansökan om bidrag från Nordinfo. Ansökan avsågs för 1981, men kommer att ligga till grund för ny behandling 1982.

Gästateljéverksamheten

Centrets fem gästateljéer i bastion Palmstierna (B 44–45) togs i bruk den 1.8.1981. Den 17.3.1981 höll Sveaborgs förvaltningsnämnd tillsammans med centret taklagsöl, dit även massmedia inbjöds. Gästateljéerna har lediganslagits med annons i tidningspressen i Norden. De aderton ansökningar, som inkommit före den 10.5.1981 sändes enligt överenskommelse till de nationella konstnärorganisationerna för utlåtande. Centret har utgett en broschyr med detaljerade uppgifter om ateljéerna och ansökningsanvisningar samt ansökningsblankett.

De inkomna ansökningarna behandlades vid rådmötet den 10–12.6.1981. Den slutliga fördelningen var följande:

Danmark:	Finn Hjortskov Jensen	1.8.1981–31.1.1982
Finland:	Elina Hakaniemi	1.8.1981–31.1.1982
	Marja-Liisa Mäki-Penttilä	13.2.–15.8.1982
Island:	Gylfi Gislason	1.8.–30.9.1981
Norge:	Ingun Bøhn	1.8.–31.10.1981
	Alfred Vaagsvold	1.2.–31.3.1982
	Svein Johansen	1.5.–31.7.1982
	Torill Nøst och Laila Aas Birkeland	1.10.–30.11.1982
Sverige:	Stig Claesson	1.8.–31.10.1981
	Thor-Leif Fogelberg	1.11.1981–30.4.1982
	Lars-Olov Wiberg	1.11.1981–31.5.1982
	Anita Burmester	1.6.–31.7.1982

Den 2.8.1981 invigdes ateljéhuset Palmstierna på Sveaborg. Överlåtelsen förrättades av kanslichef Jaakko Numminen från finska undervisningsministeriet. Ordföranden för Nordiskt konstcentrums styrelse, statsrådet Kari Gjestebø, Norge, mottog ateljéhuset. Öppningstalet hölls av ordföranden för Nordiska rådets kulturutskott, alltingsmannen Arni Gunnarsson från Island. Ordföranden för Konstnärsgillet i Finland, Raimo Heino, talade som konstnärernas representant. I festligheterna, som hölls i keramikverkstaden Pot Viaporis utrymmen, deltog cirka 250 personer. Samma

Den 8.6.1981 besökte Erik Cederwall, nyvald viceordförande för KRO-centret och bekantade sig med dess verksamhet.

Den 7.7.1981 föreläste centrets ledare i Kristiansand vid en kurs för nordiska utställningsarrangörer, arrangerad av Norske kunstforeningers landsforbund, om finsk konst och om konstcentret samt visade diaprogrammet Samernas Land.

Den 2.10.1981 besökte Sveriges undervisningsminister Jan-Erik Wikström Sveaborg och bekantade sig med centrets verksamhet samt såg ateljéhuset Palmstierna, där han besökte den svenske konstnären Stig Claesson.

Den 26.9.1981 besökte deltagarna i Pohjola-Norden r. f:s seminarium "Kulturfrågorna i den svenska och den finska landsortspressen" konstcentrets galleri, där de informerades om centrets verksamhet.

Den 14.10.1981 deltog Erik Kruskopf och Ylva Kosonen i institutionschefsmöte på kultursekretariatet i Köpenhamn. Vid mötet föreslog centrets representanter att kultursekretariatet startar en informationsbulletin med för dagspressen avsedd aktuell information från de nordiska institutiverna.

Talrika andra grupper, delegationer och enskilda personer har besökt centret och erhållit information om dess verksamhet. Centrets personal har även presenterat centrets verksamhet vid möten, kurser m. fl. tillfällen i de nordiska länderna.

Centrets utrymmen

Strandkasernens ytterdörrar har byggts om på försorg av Förvaltningsnämnden för Sveaborg och tagits i bruk den 7.3.1981.

Skötseln av Strandkasernens kafé har övergått från Ehrensverd-samfundet till Olavi och Mirjami Vahvanen, som omhändertog verksamheten under tiden 6.3.–25.10.1981.

Gästateljéerna i Bastion Palmstierna överläts till centret den 31.7.1981.

Planeringen av centrets blivande huvudbyggnad i Garnisonskasernen har framskridit planerligt och beslut om byggnadsarbetenas påbörjande fattats av undervisningsministeriet och byggnadsstyrelsen. Planeringen utförs av arkitektbyrå Helin–Siitonen i samarbete med planeringsavdelningen vid Förvaltningsnämnden för Sveaborg.

kväll hölls en tillställning för gästkonstnärerna, de för byggnadsarbetet ansvariga instanserna samt för representanter för konstnärskåren och -organisationerna i kaponjären Coyet. Sammanlagt cirka 80 personer deltog.

Centrets ansökan om tilläggsmedel ur Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för inredningen av ateljébostäderna avlogs. I enlighet med styrelsens beslut sändes därefter en ansökan om bidrag till de nationella ministerierna. Finska undervisningsministeriet samt Islands kulturministerium har vardera beviljat Fmk 30 000.-. Norska kirke- og undervisningsdepartementet, svenska utbildningsdepartementet och Ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark har avslagit ansökan. Sveriges undervisningsminister Jan-Erik Wikström ställde dock i samband med sitt besök på Sveaborg den 2.10.1981 i utsikt en omprövning av det svenska beslutet.

Seminarier, kontakter, förhandlingar, konferenser

Inom ramen för det samnordiska projektet Scandinavia Today år 1982 har Bruce Kellerhaus, The American Scandinavian Foundation, besökt centret den 27.1.1981 tillsammans med Raija Kallinen, undervisningsministeriet i Finland. Den 20.2.1981 besökte Lynn Carter från samma institution Sveaborg. Den 5–7.5.1981 företog centrets ledare på kultursekretariatets uppmaning en resa till Reykjavik varvid det isländska urvalet till grafikutställningen förrättades.

Den 27.2.1981 besökte Nordiska konstförbundets arbetsutskott centret och förhandlade om samarbetsfrågor.

Den 9.3.1981 arrangerade Nordiskt konstcentrum tillsammans med Sveaborgssällskapet en diskussion gällande trafiken till Sveaborg. Inbjudna var representanter för olika fullmäktigegrupper i Helsingfors stadsstyrelse samt för massmedia.

Den 2–5.4.1981 arrangerade Nordiskt konstcentrum tillsammans med Svenskhemmet Voksenåsen och konstkritikernas fackorganisationer i de nordiska länderna ett nordiskt konstkritikerseminarium på Voksenåsen, Oslo. Seminariets planeringsgrupp bestod av Crispin Ahlström, Per Hovdenakk, Bent Irve och Erik Kruskopf. Tema var "Medias bruk av konst – konstens bruk av media". Sekreterare för seminariet var Olga Schmedling.

Den 21.4.1981 arrangerade konstcentret ett arbetsmöte för medlemmar av personalen vid de samnordiska kulturinstitutionerna i Finland, som administreras via Nordiska ministerrådets kultursekretariat i Köpenhamn samt en representant för undervisningsministeriet. 16 personer deltog.

Den 27–29.4.1981 arrangerade Nordiskt konstcentrum tillsammans med Galleri F 15 ett nordiskt museimöte i Moss. Från centret deltog Erik Kruskopf och Tage Martin Hörling. I mötet deltog 30 personer. Vid mötet behandlades frågor rörande det nordiska utställningsutbytet och samarbete rörande förtullnings-, försäkrings- och liknande frågor. Rapport har bifogats protokollet från rådmötet den 10–12.6.1981.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	394 299	433 807		532 908
Styrelse	92 350	100 000		110 000
Kontor	110 480	100 000		125 000
Lokaler	74 790	40 000		68 000
Projekt	768 781	747 193		704 092
Övrigt: reserv. 1981	150 300			
Summa kostnader	1 591 000	1 421 000		1 540 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	1 333 000	1 381 000		1 530 000
Lönestegr. komp. 1980	231 767			
Övrigt	26 243	40 000		10 000
Summa intäkter	1 591 000	1 421 000		1 540 000

Nordiska filmkurser

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordiske filmkurser
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

I nuvarande form 1978 som en fortsättning på försöksverksamhet som ägde rum 1973–75.

C. Syfte

Den nordiska kursverksamheten har som uppgift att tillgodose utbildningsbehovet hos personer som yrkesmässigt arbetar med film och TV.

D. Organisation

Verksamheten leds av en kommitté bestående av fem medlemmar en från vart och ett av de nordiska länderna.

Kommitténs sammansättning 1981:

Filmskoleleder Henning Camre, D, *ordförande*
Överlärare Juha Rosma, F
Filmfotograf Svein Sverrir Pálsson, I
Undervisningsleder Jac Hald, N
Studierektor Arne Hedlund, S

Sekretariatsfunktionen tillvaratas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, som också förvaltar anslagen och är ansvarigt för utbetalningar och bokföring.

Revisionsansvaret åvilar den ansvariga revisionsmyndigheten i det land där verksamheten bedrivs, dvs. 1981 Danmark och Norge.

E. Verksamhet

Filmkommittén har sedan dess verksamhet permanentades hittills kunnat hålla två seminarier per år för filmarbetare. På grund av att resekostnaderna stigit mera än den prisstegringskompensation som verksamheten fått

samtidigt som kommittén höjt ambitionsnivån för seminarierna, kan numera endast ett seminarium anordnas per år eller möjligen tre seminarier per tvåårsperiod.

Den höjda ambitionsnivån tar sig uttryck i tekniskt mer komplicerade och mera intensivt förberedda seminarier efter mönster av det som i december 1980 arrangerades av Danmarks filmskola, om filmlydets uttrycksmässiga möjligheter.

Årets seminarium hölls i oktober på Leangkollen utanför Oslo. Ämnet var Filmmanuskriptet – brist på idéer eller manustradition i kris? och seminariet vände sig till manusförfattare för film och TV, regissörer och producenter. Huvudinledare och resurspersoner var tre utländska gäster: Peter Cowie, expert på nordisk film och redaktör för International Filmguide, London, John Bloch, script doctor och lärare vid American Film Institute, Jerzy Bossak, regissör och ledare vid filmhögskolan i Warszawa.

I anslutning till seminariet visades aktuella nordiska filmer och tillfälle gavs att diskutera filmerna med de närvarande regissörerna och producenterna.

Hela seminariet, såväl föreläsningar som gruppdiskussioner, tolkades till finska, vilket de finska deltagarna uttalade sin tillfredsställelse med.

Hela filmkommittén har sammanträtt i omedelbar anslutning till seminariet för utvärdering och planering av kommande verksamhet. Planeringen av seminarieverksamheten har i övrigt skett genom telefonkontakter och genom ett par mindre möten.

F. Framtidsplaner

För 1982 planeras ett seminarium om filmmusik, vilket skall hållas i Finland under hösten. Seminariet vänder sig till kompositörer av filmmusik, regissörer och ljudtekniker och skall behandla följande ämnen:

- musiken som del av filmens dramaturgi
- musiken som del av filmens ljudbakgrund
- filmmusik som musik

Ryska, amerikanska och polska filmmusikexperter kommer att kontaktas som medverkande.

Parallellt med filmmusikseminariet planeras ett seminarium som skall hållas i Sverige i början av 1983 på temat ljussättning och bildkomposition. Seminariet skulle börja med porrfilmer av de fyra bästa kameramännen i världen och byggas upp med föreläsningar och praktiska exempel. En särskild projektgrupp kommer att arbeta vidare med att utforma idén.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)*

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal				
Styrelse	13	30	17	35
Kontor				
Lokaler				
Projekt			235	
Övrigt:	246	243		270
kurs 79, bokförd 80	140			
underskott 80		4	4	
Ej disp. medel 81			20	
Summa kostnader	399	277		305
<i>Intäkter</i>				
Anslag	261	277	277	305
Lönestegr. komp.	—			
Övrigt från 79 & 81	134		1	
underskott	4			
Summa intäkter	399	277	278	305

Nordiskt idrottssamarbete

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn

Nordiskt idrottssamarbete

B. Startår

1979

C. Syfte

Stödordningen har till syfte att stimulera till ökat idrottssamarbete mellan Grönland, Island och Färöarna samt mellan dessa regioner och det övriga Norden. Den har fungerat på försök sedan 1979.

D. Organisation

Enligt beslut av MR har stödordningen från 1981 överförs som en fast post på den nordiska kulturbudgeten. Samtidigt har uppgiften att fördela medlen överförs från ämbetsmannakommittén till styrelsen för kulturfonden. Stödordningen administreras av kultursekretariatet, som i samråd med de nordiska idrottsförbunden utarbetar förslag till fördelning av medlen. Förslag till stadgar för en permanent verksamhet är under behandling i ministerrådet efter samråd med de nordiska idrottsförbunden och berörda departement.

E. Verksamhet

På nordiska kulturfondens styrelsemöte i mars 1981 behandlades ansökningar till nordiska idrottssamarbetet. Styrelsen konstaterade att det till fördelning förelåg dkr 300 000.

Styrelsen beslutade att fördela dessa medel till tre nationella idrottsförbund på följande sätt:

Till Färöarnas idrottsförbund	dkr 60 000
Till Grönlands idrottsförbund	dkr 60 000
Till Islands idrottsförbund	dkr 180 000

F. Framtidsplaner

Utomordentligt starka önskemål om en ökning av de tillgängliga medlen har framförts från idrottens organisationer. Särskilt viktigt anses vara att

även Nordkalotten kan få del av detta stöd till idrottsutbytet i "utkantsområdena".

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal				
Styrelse				
Kontor				
Projekt				
Ovrigt:	250 000	300 000	300 000	330 000
Summa kostnader	250 000	300 000	300 000	330 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag				
Lönestegr. komp.				
Övrigt				
Summa intäkter				

*BILAGA 10***Nordel***Verksamhetsberättelse 1981**A. Namn och adress*

Nordel – organ för nordiskt elsamarbete
c/o SYDKRAFT AB
S-21701 Malmö
Sverige

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nordel är de nordiska kraftföretagens samarbetsorgan.

- en sammanslutning av personer inom elförsörjningen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.
- ett rådgivande och rekommenderande organ som har till uppgift att befrämja internationellt, och därvid främst nordiskt, samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi

*E. Organisation**1. Administration*

Ordförande: Direktör Göran Ekberg, SYDKRAFT

Sekreterare: Civilingenjör Per-Erik Molander, SYDKRAFT

2. Styrelsens sammansättning

Direktör Bjarne Andersen	D
Direktör Henning Buhl	D
Direktör Erik Leif Jacobsen	D
Direktör Jens Aksel Poulsen	D
Direktör Hans von Bülow, <i>observatör</i>	D
Direktör Pentti Alajoki	F
Direktör Osmo Korvenkontio	F
Direktör Tapio Kunnas	F
Direktör Kalevi Numminen, <i>vice ordförande</i>	F
Generaldirektör Jakob Björnsson	I
Direktör Eiríkur Briem	I

Direktör Aðalsteinn Gudjohnsen	I
Direktör Kristjan Jónsson	I
Kraftverksdirektör Sigurd Aalefjaer	N
Generaldirektör Sigmund Larsen	N
Direktör Fredrik Prytz	N
Samkörningsdirektör Rolf Wiedswang	N
Direktör Asbjörn Vinjar, <i>suppleant</i>	N
Direktör Göran Ekberg, <i>ordförande</i>	S
Driftdirektör Sven Lalander	S
Generaldirektör Jonas Norrby	S
Direktör Jan-Erik Ryman	S
Direktör Jan Randers, <i>suppleant</i>	S

3. Personal

Ingen

F. Verksamhet

Samarbetet inom Norden bedrivs inom drift-, planerings- och värme-kraftutskotten, inom utskottens undergrupper, inom informations- och bränslekommittéerna, genom kontaktmännen för statistik och FoU och inom Nordels sekretariat, som under tiden september 1981–september 1984 är placerat hos SYDKRAFT i Sverige.

Vid Nordels årsmöte 1981 redogjorde Driftutskottet för den fortlöpande behandlingen av aktuella samkörningsfrågor. Dessutom redogjordes för de rekommendationer som tagits fram för att säkra det nordiska kraftsystemets elektriska stabilitetsegenskaper. Planeringsutskottet redovisade, förutom sedvanliga prognoser och utbyggnadsplaner, sin bok "Energi i samhället" som skall komma ut på de nordiska språken. En rapport om värmepumpar och solenergianläggningar presenterades också. Värme-kraftutskottet redovisade bl. a. rapporter om kärnbränsle (prisutveckling, bränslecykel och avfallshantering), anläggningskostnader för kärn- och fossilkraftverk, FoU-verksamhet på energiområdet inom Nordelländerna och vindkraft.

Beträffande nya samkörningsförbindelser har beslut fattats om att bygga ytterligare en 400 kV förbindelse mellan Själland och Sydsverige för idrifttagning 1985. De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att öka kapaciteten på likströmsförbindelserna mellan Sverige och Jylland resp mellan Norge och Jylland studeras också.

G. Finansiering

Nordels ordförande etablerar själv sekretariatet och det företag ordföranden tillhör svarar själv för de omkostnader som är förbundna med sekretariatets verksamhet.

Alla företag, som har medarbetare engagerade i Nordel, svarar själva för därmed förbundna omkostnader.

C 301/e
1982

BILAGA 11

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

Verksamhetsberättelse 1981

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) bildades år 1957 av de nordiska ländernas regeringar efter ett förslag av Nordiska rådet. NKA är ett permanent organ med huvuduppgift "att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet".

NKA har under år 1981 haft två möten den 12 februari 1981 i Köpenhamn och den 10 september 1981 i Stockholm.

En kontaktmannagrupp förbereder, i samarbete med exekutivsekreteraren, kontaktorganets möten och följer upp att kontaktorganets beslut verkställs. Kontaktmannagruppen har haft 7 möten 1981. Kontaktmannagruppens medlemmar har varit: från Danmark fuldmächtig Terkel T. Nielsen, från Finland industrirådet Ilkka Mäkipentti, från Norge förstekonsulent Knut Solem, från Sverige departementssekreterare Gösta Lindh samt exekutivsekreterare Franz Marcus. Gruppens sekreterare har varit diplomingenjör Björn Palmén, Finland.

NKA har 1981 avgivit ett yttrande med anledning av en utredning (*NU 1981: 1*) om ökat nordiskt forskningssamarbete.

Kontaktorganet har fortsatt att främja nordiskt samarbete på kärnavfallsområdet. Ett särskilt meddelande till Nordiska rådet har utarbetats där det redogörs för 12 olika initiativ på området.

Det avtal om utbyte av energiinformation mellan de nordiska länderna och US DOE som NKA medverkat till undertecknades under perioden april-juli 1981. En "Nordic Advisory Board" har upprättats med anledning av avtalet.

För år 1981 har NKA fått ett anslag om 5 130 000 Nkr. till nordiska program och säkerhetsforskning vid energiproduktion. Den totala omfattningen av dessa projekt har varit större p. g. a. de deltagande parternas egna bidrag till verksamheten. NKA tillkallade år 1979 en ad hoc-arbetsgrupp, NKS, för att utarbeta ett förslag till forskningsprogram för åren 1981-84. Förslaget som omfattade sex olika delområden uppgick till totalt 40 milj. Nkr. Beroende på att de medel som beviljats för forskningsverk-

samheten under år 1981 inneburit väsentliga omprioriteringar i förhållande till ursprungsförslaget har NKS återinkallats för att utarbeta ett förslag till medelsäskande för år 1982. Det av NKS för år 1982 utarbetade programförslaget innebär ett medelsbehov av 5 730 000 kr. En ansökan från NKA om ett anslag av denna storlek är under behandling i ministerrådet.

År 1981 har det fyraåriga kärnsäkerhetsprogrammet slutrapporterats. I detta samband har avhållits två symposier. I Halden i Norge hölls i juni ett symposium om kontrollrumsutformning och i Kungälv i Sverige hölls i september ett symposium om reaktoravfall i samarbete med SKBF.

I likhet med tidigare år har inom ramen för NKA diskuterats frågor av gemensamt intresse som behandlas i olika internationella organ som IAEA, OECD/NEA m. fl. Även frågor rörande ickespridningsproblem och bilaterala avtal på kärnenergiområdet har avhandlats.

De nordiska kärnsäkerhetsmyndigheterna avhåller regelmässigt gemensamma möten. Representanter för myndigheterna deltar därutöver i NKA:s möten.

De nordiska energiforskningsinstituterna, Forsøgsanlæg Risø i Danmark, Institut for energiteknikk i Norge, statens tekniska forskningscentral i Finland och Studsvik energiteknik AB i Sverige har fortsatt sitt samarbete och deltar bl. a. aktivt i genomförandet i NKA:s kärnsäkerhetsprogram. Instituterna samarbetar dessutom på det icke-kärntekniska området.

Kontaktorganet har deltagit i Nordiska rådets konferens om energi och miljö och även bidragit med en utställning om kontaktorganets projekt- och seminarieverksamhet.

De fyra nordiska länderna deltar i OECD:s forskningsprogram vid Haldenreaktorn i Norge, i de svenska projekten rörande kärnbränsle samt i USDOE:s projekt Loss of Coolant Test Facility (LOFT).

NKA har under år 1981 övervägt sina framtida arbetsuppgifter. Det har därvid visat sig att det även fortsättningsvis finns ett behov av samarbete inom ramen för NKA.

Följande personer har deltagit i NKA möten under år 1981:

Sverige:

Departementsrådet Lars Hjorth, industridepartementet
Generaldirektör Lars Nordström, statens kärnkraftinspektion
Verkställande direktör Erik Svenke, SKBF
Avdelningschef Lars Högberg, statens kärnkraftinspektion
Fil. lic. Bo Aler
Direktör Stig Bergström, Studsvik energiteknik AB
Departementssekreteraren Bo C. Johansson, industridepartementet
Departementssekreteraren Gösta Lindh, industridepartementet
Departementssekreteraren Magnus, Grill, industridepartementet
Departementssekreteraren Mikael Lindström, utrikesdepartementet

Finland:

Byråchef Ilkka Mäkipentti, handels- och industriministeriet
Professor Veikko Palva, statens tekniska forskningscentral
Professor Antti Vuorinen, Strålsäkerhetsinstitutet
Sektionschef Risto Rautiainen, utrikesministeriet
Överinspektör Björn Palmén, Strålsäkerhetsinstitutet
Inspektör Sakari Immonen, handels- och industriministeriet

Norge:

Ambassadør Haakon Nord, Utenrikdepartementet
Ekspedisjonssjef G. Vatten, Olje- og energidepartementet
Administrerende direktør V. O. Eriksen, Institutt for energiteknik
Direktør Johan Baarli, Statens institutt for strålehygiejne
Kontorsjef Marti Mölsåter, Statens atomtilsyn
1. konsulent Knut Solem, Olje- og energidepartementet
1. konsulent B. Sivertsen, Utenriksdepartementet
1. konsulent B. Dahl, Utenriksdepartementet

Danmark:

Direktør Hans von Bülow, Energistyrelsen
Adm. direktør Niels W. Holm, Forsøgsanlæg Risø
Kontorchef Hans Jørgen Koch, Energiministeriet
Direktør Mogens Møller-Madsen, Tilsynet med Nukleare Anlæg
Kontorchef Erik Bastrup-Birk, Energistyrelsen
Fuldmægtig Peter Branner, Udenrigsministeriet
Fuldmægtig Torben Simonsen, Udenrigsministeriet
Civilingenjør Poul Emmersen, Miljøstyrelsen
Fuldmægtig Terkel T. Nielsen, Energiministeriet

NKA:

Exekutivsekreterare Franz Marcus

*BILAGA 12*C 302/t1982**Nordiska trafikksikkerhetsrådet och dess samarbetsorgan***Verksamhetsberättelse 1981**Navn og adresse*

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR)
Samferdselsdepartementet
Byråsjef Jon Arild Jenssen
Myntgaten 2/Postboks 8010 Dep.
N-Oslo 1

1. NTR er et kontakt-, samordnings- og planleggingsorgan innenfor trafikksikkerhetssektoren i de nordiske landene.

NTR bistås i sitt arbeid av tre permanente samarbeidsorgan: Nordisk Bildeknisk Komité (BK), Nordisk Komité for Trafikksikkerhetsforskning (NKT) og Nordisk Komité for vegtrafikklovgivning (NKV).

I tillegg til disse samarbeidsorganer har NTR hatt ad-hoc grupper for å belyse ulike problem, f. eks. syklisters sikkerhet i vegkryss, m. m.

NTR og NBK har i 1981 holdt 3 møter. NKV og NKT 2 møter.

2. En viktig del av NTR's virksomhet er å følge opp Nordisk Råds bemerkninger og rekommendasjoner. Likeså ulike forslag, bl. a. fremmet gjennom NTR's rapportserie. Spørsmålet om det framtidige nordiske trafikksikkerhetssamarbeidet har også vært drøftet.

NTR og underkomitéene har videre arbeidet med:

- kartlegging av eventuelle reservasjoner ved ratifisering av Wien-konvensjonene og ECE-avtalene
- problem med transporter med uregistrerte utenlandske tilhenger
- regler for bruk av visse vegskilt m.v.
- bestemmelser om elektrisk tilkoblingsystem mellom trekkvogn og tilhenger, og som gir mulighet for korrekt lykteføring på utenlandske tilhengere som skal tilkobles innenlandske trekkvogner
- bestemmelser om varsellys, både konstruksjons- og monteringsforskrifter

- forslag til fellesnordiske forskrifter for sidemarkeringslykter m.t.p. internasjonal framleggelse
- vurdering av bestemmelser for synsfri sammenkobling av kjøretøyer
- indre sikkerhet i kjøretøyer, jfr. ECE-regulativ nr. 21
- oppfølging og fellesnordisk stillingstaking til biltekniske spørsmål i EF og ECE
- planlegging, gjennomføring og oppfølging av ulike forskningsprosjekter
- forskningskonferanse om eldres trafikksituasjon.

3. NTR har i 1981 gitt ut en rapport i sin rapportserie, nr. 30 MITRA – Informationssystem för trafiksäkerhetsarbetet (Linköping 1981).

Målet med prosjektet som er finansiert med midler fra Nordisk Ministerråd var å dokumentere det behov fra data og analysemetoder som er nødvendig for å

- beskrive trafikksikkerhetssituasjoner
- peke på trafikksikkerhetsproblemer
- vurdere effekten av planlagte trafikksikkerhetstiltak
- angi effekten av gjennomførte trafikksikkerhetstiltak

Det er påvist at et vesentlig hinder for en systematisk planlegging og oppfølging av trafikksikkerhetsarbeidet er mangel på gode nok data om ulykker, trafikk og forhold som påvirker trafikksikkerhetssituasjonen. Det konstateres at med unntak av statistikk over politirapporterte trafikkulykker innsamles det ikke data som er godt tilpasset de krav som stilles når analyser om trafikksikkerhet skal utføres.

I rapporten er behovet for ulike typer informasjon påvist, og det er skissert tre informasjonssystemer: ett for veg- og trafikkmiljøtiltak, ett for kjøretøytiltak og ett for trafikanttiltak. Ansvaret for å samle inn informasjonene (data) er i dag spredt mellom ulike myndigheter. Forslagene innebærer at eksisterende rutiner for innsamling og bearbeiding av data forbedres slik at data kan utnyttes til trafikksikkerhetsvurderinger, bl. a. gjennom en utstrakt grad av samordning og sammenkobling av datakilder som ulike myndigheter har ansvaret for.

NTR har vurdert flere rapporter som er sendt til ulike instanser i de nordiske land:

- Eldre fotgjengeres trafikksituasjon
- Eftereffekt av alkohol
- NKV's kartlegging av promillelovgivningen i Norden
- Oversikt over bilavgiftssystemer i de nordiske land
- Avgifter på kjøp og eie av motorvogn som trafikksikkerhetstiltak.

For å spre ytterligere informasjon om trafikksikkerhetsarbeidet i Norden har NKT gitt ut "NKT-nytt" to ganger i året. Publikasjonen omfatter en liste over nye rapporter, nye igangsatte forskningsprosjekter m. m. Likeledes har NKV gitt ut et informasjonsblad, "NKV-aktuelt" som inneholder nyheter på vegtrafikklovsområdet.

Følgende forskningsprosjekter har pågått i 1981:

- Foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet
- Oppfølging av nordiske tiltak mot promillekjøring og effekten av disse tiltak
- Metoder for vurdering av konsekvensene av forskjellige former for trafikksanering
- Evalueringsmetoder i trafikkundervisningen
- Syklende barns trafikkrisiko.

4. Samordningen av vegtrafikklovgivningen er fortsatt et sentralt og meget viktig punkt i det nordiske trafikksam arbeidet. Harmoniseringen i NTR's regi er nå kommet dithen at lovgivningen i Danmark, Finland, Norge og Sverige er basert på de resultater som er oppnådd gjennom det nordiske samarbeide, jfr. forslag til felles trafikkregler i Norden avgitt av Nordisk vegtrafikkkomité, nå Nordisk komité for vegtrafikklovgivning (NKV) i 1966 og i revidert form i 1970. Island som har påbegynt arbeidene med ny vegtrafikklov, søker å etablere en lovgivning i samsvar med det nordiske forslag. NKV har kartlagt de nordiske landenes behov for reservasjoner i samband med ratifikasjon av Wien-konvensjonene.

5. Forslaget om nordisk gyldighet av førerkort (Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 34/1970 og nr. 3/1976*) ble gjennomført i Norge 20. juni 1981. Sverige gjennomfører forslaget 1. januar 1982. Danmark og Finland har skaffet de nødvendige lovhjemler og vil snarest mulig søke ordningen gjennomført.

6. NTR har arbeidet videre med Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 10/1977*. Bl.a. har NKV kartlagt de respektive lands lovgivning på dette området. Forskningsprosjektene "Efter-effekter av alkohol" og "Oppfølging av nordiske tiltak mot promillekjøring og effektene av disse tiltak" vil være et ledd i den samnordiske innsats mot alkoholpåvirket kjøring. Spørsmålet er til forskningsmessig vurdering i NKT som overveier å holde en forskerkonferanse i 1982.

7. Barns trafikksikkerhet har i NTR vært viet stor oppmerksomhet, jfr. bl.a. NTR-rapport nr. 28 "Forslag til forskning om børns trafikksikkerhet".

I arbeidet med å følge opp Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 11/1977* startet NTR i 1980 et forskningsprosjekt for å kartlegge foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet. Videre er det i 1981 igangsatt prosjekt for å kartlegge syklende barns trafikkrisiko i de nordiske land samt et prosjekt for å vurdere trafikkundervisningsmetodene. Prosjektene vil utgjøre del av viktig grunnlag i pågående nasjonale arbeider for å bedre barns trafikksikkerhet.

Når det gjelder regler for sikkerhetsutrustning for barn i bil, jfr. Nordisk Råds *uttalelse nr. 3/1981 pkt. 11*, er det arbeidet videre med disse spørsmål i de enkelte land. Et i 1981 utkommet forslag til felleseuropeiske bestemmelser (ECE) er til nærmere vurdering i de enkelte land.

8. Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 10/1980* om et nordisk trafikksik-

kerhetsår har i 1981 vært viet stor oppmerksomhet av NTR. Ministerrådet (Trafikksikkerhetsministrene) besluttet i samband med Nordisk Råds 29. sesjon å gjennomføre et nordisk trafikksikkerhetsår i 1983. Det er opprettet en nordisk hovedkomité med representanter fra Ministerrådet og Nordisk Råd, og som koordinerer gjennomføringen av nordisk trafikksikkerhetsår. Nasjonale komitéer er etablert i Norge og Sverige og vil trolig bli etablert i Finland. Disse vil stå for planlegging, gjennomføring og oppfølging av Trafikksikkerhetsåret.

9. NTR har drøftet spørsmål om trafikksikkerhetsarbeidets samordning i Norden mot bakgrunn av at NTR har en sterk interesse av å finne fram til de mest mulig effektive samarbeidsformer slik at innsatsen for trafikksikkerheten i de nordiske land kan samordnes og forsterkes. NTR har i 1981 påbegynt en kartlegging av resultatene av forslag i NTR-rapporter, hvordan disse er fulgt opp og status på gjenstående forslag.

10. NTR har forøvrig spesielt merket seg Nordisk Råds trafikktvalgs Betänkande av 19. januar 1981 till Rådets 29. sesjon, og viser til redegjørelsen foran for så vidt angår Trafikktvalgets merknader om et nordisk trafikksikkerhetsår. Når det gjelder de av Trafikktvalget omtalte NTR-rapporter, vil NTR bemerke at disse vies stor oppmerksomhet, ikke bare av NTR, men også i de enkelte land.

10. Eldre fotgjengeres problemer. Gjennom forskningsprosjekter søker man å kartlegge eldre fotgjengeres oppførsel i farlige trafikksituasjoner.
11. Barns trafikksikkerhetssituasjon. En kartlegging av kunnskapsnivået vedrørende barns trafikksikkerhet i dag. Prosjektet utgjør ett ledd i NTR's forsøk på å minske barnetrafikanterens risiko. jfr. NTR-rapportene nr. 24 og nr. 28. Videre undersøkes syklende barns trafikksikkerhet. NTR og spesiell arbeidsgruppe
12. Transport med uregistrerte utenlandske tilhengere. Problemene med transporter med uregistrerte utenlandske tilhengere søkes løst innenfor NKV. NKV

III *Oppfølgende aktiviteter*

13. Oppfølging av Nordisk Råds rekommendasjoner i trafikksikkerhetsspørsmål.
14. Bibeltebruk. Både installasjon og anvending av bilbelter i personbilers forseter er nå obligatorisk i alle nordiske land. Anvendingsfrekvensen er varierende og NTR tar sikte på å følge med utviklingen på dette område, jfr. pkt. 6.
15. Motorsyklisters og mopedisters sikkerhet. NTR-rapportene 13 og 19 behandler motorcyklistenes og mopedistenes situasjon fra teknisk og pedagogisk synsvinkel. NTR tar sikte på å følge opp forslagene videre behandling.
16. Trafikksanering og trafikksikkerhet. NTR har anmodet NKV å følge opp utviklingen på området. NTR har satt igang prosjektet "KONTRA" – Metoder for vurdering av ulike former for trafikksanering.
17. Kjøretøys synlighet. NTR utga i 1975 rapport nr. 12 "Varselljus for motorcyklar", i 1976 rapport nr. 17 "Varselljus bilbelysning under dagtid" og i 1979 rapport nr. 22 "Bättre synbarhet – traktorer, motorredskap, mopeder, långa fordon", og i 1980 avgitt rapport nr. 29 "Bättre synbarhet – cyklar, cyklister, mopedister, motorcyklister". NTR vil følge opp forslagene.
18. MIRO-prosjektet. (Metoder för informasjon og redivisning av ulykkesdata). Prosjektets andre fase som omfatter fem delprosjekter er avsluttet.

BILAGA

NTR's virksomhetsområde

1.	<i>Løpende oppgaver</i>	Samarbeidsorgan
m.m.
1.	Gjennomføring av enhetlige trafikkregler i Norden med utgangspunkt fra forslagene i NU 1966: 2 og NU 1970: 10	NKV
2.	Spørsmål i tilknytning til de nordiske lands tilslutning til internasjonale konvensjoner vedrørende trafikkikkerhet m.m.	NBK og NKV
3.	Samordning av nordiske bestemmelser på det biltekniske området, bl. a. piggdekk, typegodkjennelse	NBK
4.	Utarbeidelse og publisering av informasjonshfter, prosjektkataloger og av bibliografier på trafikkikkerhetsforskningens område m. m.	
5.	Konferanser på trafikkikkerhetens område. Nkt har med NTR's bistand arrangert forskningskonferanser omkring ulike aktuelle spørsmål på trafikkikkerhetens område både av forskningsteknisk og oppfølgende art. Konferanse har også vært holdt der forskerne har møtt og diskutert med administratorer, politikere m.fl. NTR har til hensikt å fortsette denne linjen.	NKT
II <i>Oppgaver på kort sikt</i>		
6.	Nordisk Trafikkikkerhetsår 1983. Deltakelse i hovedkomiteen og underorganer. Oppfølging og gjennomføring.	NTR
7.	Beskyttelsessystem i biler. Kartlegging av erfaringene omkring bruken av bilbelter i baksetet, luftputer, automatisk påkoblede bilbelter og barnestoler for biler. Jfr. under punkt 14.	Spesiell arbeidsgruppe
8.	Nordisk gyldighet av førerkort m.m. Arbeidet tar sikte på å utarbeide regler i overenskomst med de retningslinjer, som angis i NU 1969: 7, Nordisk Råds rekommandasjon 3/76 og NTR's rapport nr. 6 "Førerkort i Norden".	NKV
9.	Syklisters sikkerhet. En spesiell arbeidsgruppe har undersøkt syklisters trafikkisituasjon, spesielt i veg- og gatekryss.	

Den første fasen er dokumentert i NTR-rapport nr. 21 og i ulike institusjonsrapporter. Den andre fasen er beskrevet i NTR-rapportene nr. 25: 1–5 og nr. 26. NTR vil gi oppfølging av MIRO-prosjektet høy prioritet.

19. Effekstudier MITRA. (Informasjonssystem for trafikksikkerhetsarbeidet.) Prosjektet har resultert i en håndbok over hvilken grunnstatistikk og hvilke analysemetoder som kreves ved planlegging og gjennomføring av ulike trafikksikkerhetstiltak. NTR
20. Alkoholens ettereffekter. Forskningsprosjektet sammenlikner reaksjoner i en kritisk trafikksituasjon, dels under innvirkning av bakrus og dels under normale betingelser. Følges opp med forskningskonferanse. NKT

IV *Oppgaver på lengre sikt*

21. Forbedring av fotgjengeres sikkerhet i trafikken. Et omfattende arbeide skjer bl.a. i Norden for å forbedre fotgjengeres situasjon i trafikken. Arbeidet på området har karakteren av bl.a. forskning, og dels direkte tiltak av ulike slag, jfr. pkt. 9.
22. Forenkling av regelverket. Regelverket som gjelder vegtrafikk og kjøretøy synes å bli stadig mer omfattende og detaljrikt. Sentralt i arbeidet med forenkling blir å vurdere regelverkets sammenheng med andre trafikkregulerende tiltak. NKV

*BILAGA 13***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde afgivet til Nordisk Råds 30. session 1982. Udvalget har behandlet dele af kapitel I samt kapitlerne XIII, XV og XVI.

Juridisk udvalg har behandlet beretningen på møder den 19. og 20. januar 1982 i Stockholm.

1. Indledning

Den foreliggende beretning bærer et tydeligt og tilfredsstillende præg af, at ministerrådet i overensstemmelse med de retningslinjer, som der mellem ministerrådet og Nordisk Råd har været enighed om, søger at koncentrere sin arbejdsindsats og de begrænsede økonomiske ressourcer om de bestemte projekter, som så til gengæld gives høj prioritet i såvel personel som økonomisk henseende. Interessen for projekter og udredninger over grænserne er i takt hermed øget, og selv om det ikke hidtil er lykkedes at finde en velegnet målestok for, hvilke besparelser et sådant samarbejde betyder nationalt, må det være åbenbart, at samarbejde på denne måde indebærer reelle besparelser og bedre udnyttelse af eksisterende ressourcer.

Juridisk udvalg anser det for betydningsfuldt, at samarbejdet fortsætter ad disse baner og er overbevist om, at et sådant samarbejde yderligere vil kunne udbygges med gode resultater til følge både for de enkelte lande og for det nordiske samarbejde som helhed.

Arbejdet inden for de store samlebegreber, "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden", som blev introduceret ved sessionen i 1981, har fået en tilfredsstillende placering i det nordiske samarbejds mønster. Dette gælder også inden for det juridiske område, hvor der er lagt særlig vægt på at harmonisere inden for aftaleretten, der er et område, hvor det er ønskeligt, at retsbeskyttelsen i de enkelte lande ikke adskiller sig væsentligt fra hinanden under en opbygning af et "Norden som hjemmemarked".

Samarbejdet mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre udvikler sig fortsat tilfredsstillende. Der udveksles under regelmæssige fællesmøder mellem justitsministrene og juridisk udvalg synspunkter om sager af større fælles interesse, og juridisk udvalg fornemmer hos justitsministrene en voksende interesse for det nordiske lovgivningssamarbejde. Ministrenes fællesmøder finder nu sted med kortere intervaller end tidligere, og regelmæssige møder mellem justisministeriernes embedsmænd er tilrettelagt således, at mulighederne for, at juridisk udvalgs synspunkter

bliver fremhævet med vægt, er øget. Dette mærkes klart i de redegørelser, som justitsministrene under fællesmøder med juridisk udvalg giver udvalget, og mærkes i de afgivne meddelelser om rekommandationer og i den årlige beretning om det nordiske samarbejde.

Juridisk udvalg forventer, at samarbejdet på denne måde vil kunne fortsætte og videreudvikles.

2. Samarbejdet i Nordisk Råd

Juridisk udvalg behandlede i sin betænkning over ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 29. session 1981 under overskriften "Samarbejdet i Nordisk Råd" nogle stadig aktuelle spørgsmål om beslutningsprocessen i Nordisk Råd. Juridisk udvalg udtalte sin tilslutning til de bestræbelser, der går mod en koncentration og prioritering af aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål og tilsluttede sig ministerrådets opfattelse af, at et øget antal politiske signaler kan lede til en stramning af beslutningsprocessen i nordisk samarbejde. Udvalget udtrykte som sin opfattelse, at den begyndende tendens til markering af politiske synspunkter på forslagene i Nordisk Råd burde fortsætte og videreudvikles.

Sessionen i 1981 markerede vel ikke et stort skridt i denne retning. Tanken synes dog hos medlemmerne af Nordisk Råd at vinde større og større gehør, og juridisk udvalg kan anbefale, at arbejdet i Nordisk Råd bl. a. ad denne vej søges effektiviseret og gjort mere udadvendt.

Juridisk udvalg har i denne forbindelse bemærket, at ministerrådet i beretningens indledningskapitel omtaler antallet og det stigende antal rekommandationer, som tilføres dagsordenen i Nordisk Råd.

Juridisk udvalg vil for sin del hertil bemærke, at antallet af ikke-slutbehandlede rekommandationer, som henhører under juridisk udvalgs arbejdsområde, gennem en årrække har været temmelig konstant og kun i få år oversteget tyve. Det nuværende antal ikke-slutbehandlede antal rekommandationer på fjorten kan under sessionen påregnes yderligere formindsket.

Dette er ikke udtryk for en tilfældighed. Det er juridisk udvalgs målsætning kritisk at gennemgå fremsatte forslag til rekommandationer og kun fremme de forslag, som det må anses for væsentligt at søge gennemført. Det er samtidig juridisk udvalgs målsætning ikke at bibeholde en rekommandation på dagsordenen længere, end der er rimelig udsigt til, at den kan opfyldes, og i tilfælde af at dette ikke kan ske, overveje, hvilke andre muligheder der foreligger for at fremme den pågældende sag.

Det er selvfølgelig også udtryk for, at der i ministerrådet er blevet arbejdet seriøst med de sager, som juridisk udvalg har fremmet til vedtagelse i plenarforsamlingen.

Når henses hertil og til, at juridisk udvalgs målsætning i denne henseende er uændret, forventer juridisk udvalg til gengæld, at de projekter og

lignende, som juridisk udvalg og Nordisk Råd ønsker fremmet gennem vedtagne rekommandationer, bliver fremmet uanset om det gælder undersøgelser eller projekter af mere konkret karakter.

Når ministerrådet åbenbart anser antallet af ikke-slutbehandlede rekommandationer som værende for højt, rejser det et spørgsmål af mere principiel karakter, nemlig spørgsmålet om tidspunktet for afskrivningsprocedurens iværksættelse. En rekommandation sigter ofte mod indgåelse af en aftale mellem de nordiske lande. Det er her et spørgsmål, om rekommandationen – som det i sådanne tilfælde ofte er ministerrådets opfattelse – kan anses for slutbehandlet ved indgåelsen af den pågældende aftale mellem landenes regeringer, eller om Nordisk Råds kontrolfunktion bør række så vidt, at den også skal dække en eventuel nødvendig ratifikation i landenes parlamenter, og om der i så henseende bør tages initiativer til påtryk i de enkelte parlamenter, f. eks. ved spørgsmål til vedkommende lands nordiske samarbejdsminister, hvis en sådan sag ikke fremmes med ønskelig hurtighed.

Som et foreløbigt resultat af juridisk udvalgs drøftelser af dette spørgsmål kan udvalget som udtryk for sin principielle opfattelse udtale, at sager af denne karakter bør forblive på dagsordenen til de er gennemført endeligt. For specielt aftaler mellem landene indebærer dette, at en rekommandation normalt først bør afskrives, når aftalen gennem ratifikation og eventuel nødvendig følgelovgivning er ført ud i livet. Der kan dog i de enkelte sager være grunde, der fører til, at afskrivning bør gennemføres på et tidligere tidspunkt, og juridisk udvalg skal ikke på dette sted fremkomme med forslag til løsning af disse problemer men vil påpege, at der er tale om et samarbejdsproblem af videre rækkevidde, som bør tages op af Nordisk Råds præsidium og nordiske samarbejdsministre.

3. Det nordiske lovgivningsprogram

Juridisk udvalg vil i det følgende knytte nogle bemærkninger til enkelte af de emner, som figurerer i det nordiske lovgivningsprogram i ministerrådets beretning kapitel XIII. Dette er ikke udtryk for, at de spørgsmål, som udvalget lader uomtalte, anses for ubetydelige eller overflødige, men et udtryk for, at der vedrørende disse ikke er nævneværdige forskelle i opfattelse med hensyn til målsætning og prioritering eller med hensyn til de midler, hvormed de søges løst.

3.1 Ægteskabslovgivningen

Det er fortsat juridisk udvalgs opfattelse, at der bør gøres meget ihærdige anstrengelser for, at nye regler i de nordiske lande om ægteskabets økonomiske retsvirkninger harmoniseres i så vidt omfang som muligt, således at princippet om en ensartet lovgivning på dette vigtige og traditionelt fællesnordiske lovgivningsområde kan opretholdes. Det har gennem

nogen tid været klart, at til trods for justitsministrenes opfordringer til ægteskabskomiteerne om at søge opnået den størst mulige grad af enighed og til trods for, at der har været fællesmøder mellem komiteerne, vil der vise sig en vis forskel i opfattelserne mellem de forskellige komiteer. Det er ikke klart, hvor vidtrækkende konsekvenserne af disse meningsforskelle vil blive for den endelige lovgivning, men det må på ny understreges forud for den forestående bearbejdning på departementsplan, at ønsket om nordisk retsenhed må prioriteres højt.

Ægteskabets økonomiske retsvirkninger bliver et centralt emne på Nordisk Råds konference 1982 med hovedemnet "Familieretslovgivningen i Norden". Det må forventes, at denne konference vil kaste lys over de fleste af de uafklarede spørgsmål i denne sag, således at det vil være muligt med større sikkerhed at vurdere kommende lovgivningsinitiativer og deres betydning for bevarelsen af den nordiske retsenhed.

3.2. *Samliv mellem ugifte*

Juridisk udvalg tilkendegav forud for Nordisk Råds 29. session 1981, at når udvalget fra drøftelserne om en eventuel retlig regulering af forholdet mellem samlevende ugifte havde bragt spørgsmålet om en eventuel regulering af de økonomiske problemer (ikke mindst formueforholdsproblemerne) ind i debatten i Nordisk Råd, var det sket under helt klar tilkendegivelse af, at debatten er rejst med henblik på løsning af nogle ganske konkrete problemer og under ganske klare tilkendegivelser af hvilke dele af problematikken juridisk udvalg ikke har diskuteret og derfor ikke lagt frem for plenarforsamlingen til drøftelse eller stillingtagen. Juridisk udvalg har i denne forbindelse klart tilkendegivet, at der herved ikke er taget nogen stilling til moralske eller etiske normer, men at det alene har været udvalgets hensigt at gøre plenarforsamlingen opmærksom på visse aktuelle problemer inden for juridisk udvalgs sagsområde.

Juridisk udvalg konstaterer, at også ministerrådet ønsker så ensartede bestemmelser som muligt om økonomiske virkninger af samliv under ægteskabslignende forhold. Arbejdet i de nordiske komiteer har fundet sted under gensidige kontakter, og ministerrådet anser derfor komiteernes synspunkter for samordnede så langt, som det er muligt. De fortsatte nordiske forhandlinger bør herefter ske på ministerniveau.

At der er tale om et samfundsproblem, som påkalder sig almindelig interesse, fremgår af den offentlige debat, og det ligger i tråd hermed, at et af emnerne for det 29. nordiske juristmøde, der blev afholdt i Stockholm i 1981 var "Makars och samboendes egendomsförhållanden".

Juridisk udvalg vil ikke op til Nordisk Råds 30. session tilføre diskussionen nye synspunkter men foreløbig afvente resultaterne fra rådskonferencen 1982, hvor spørgsmålet om bl. a. ikke-gifte samboendes formueforhold vil blive behandlet.

3.3. Forældremyndighed

Der er eller vil i løbet af få år i de nordiske lande blive gennemført ændrede lovbestemmelser om forældremyndighed over børn. De ændrede bestemmelser vil indebære flere muligheder end hidtil for at fastlægge forældremyndighedsspørgsmålet for forældre, der ikke er gift med hinanden eller ikke lever sammen. Det må herigennem forventes, at mulighederne for at varetage børnenes tarv bliver endnu bedre end de er i dag.

Juridisk udvalg har opfordret Nordisk Ministerråd til at undersøge konsekvenserne af en uens lovgivning i de nordiske lande om forældremyndighed og på denne baggrund eventuelt overveje, om der er behov for en harmonisering af reglerne.

Det fremgår af beretningen, at ministerrådet har imødekommet juridisk udvalgs ønsker på dette punkt, og det fremgår af de nu foreliggende oplysninger om de vedtagne og planlagte love, at forskellene næppe bliver større, end det i andre sammenhænge er anset for acceptabelt. De indledte drøftelser på tjenestemandsniveau om mulighederne for større ensartethed bør dog ikke af den grund ophøre.

3.4. Navnelovgivningen

Juridisk udvalg vil fremhæve, at der i en årrække har eksisteret et nordisk samarbejde om navnelovgivningen. Dette samarbejde har resulteret i forslag til en ajourføring af navnelovene – ændringer, som er eller må forventes gennemført i løbet af kort tid. De således ændrede love vil udvise stor overensstemmelse, og det må noteres med tilfredshed, at det nordiske lovharmoniseringsarbejde endnu en gang har bestået en prøve.

Juridisk udvalg tilskynder til, at det igangværende arbejde med der internationale navneret fortsætter i samme ånd, således at også spørgsmålene om de nordiske navnemyndigheders internationale kompetence og om anerkendelse af nordiske myndigheders navnebeslutninger resulterer i harmoniserede regler.

3.5. Aftaleret, køberet og forbrugerbeskyttelse

I et længere afsnit med overskriften "Aftaleret, køberet og forbrugerbeskyttelse" giver ministerrådet oplysninger om retstilstanden og planerne for reformarbejdet på dette område. Juridisk udvalg fremhævede i sin betænkning til sessionen i 1981, at netop på disse områder var det vigtigt med en koncentreret arbejdsindsats som led i virkeliggørelsen af projektet "Norden som hjemmemarked".

Ministerrådet har til hensigt at bevare det eksisterende samarbejde på dette område og i det omfang, det er muligt, efterstræbe endnu større retsenhed.

Ved en gennemgang af afsnittene om disse spørgsmål i ministerrådets beretninger gennem en årrække, bliver det klart, at ministerrådet virkelig søger at leve op til målsætningen om en koncentreret indsats på disse

felter. På mange væsentlige områder arbejder der næsten parallelt nationale udvalg, som står i regelmæssig kontakt med hinanden, og arbejdet følges fra departementerne, som i flere tilfælde har taget initiativ til møder mellem udvalgsmedlemmer og repræsentanter for departementerne med henblik på et så tidligt tidspunkt som muligt at søge at harmonisere udredningsarbejdet.

I den diskussion om det nordiske lovgivningssamarbejde, hvor der for nogle få år siden blev sat spørgsmålstejn ved det nordiske lovgivningssamarbejdes daværende form og indhold, er det juridisk udvalgs opfattelse, at man i dag må erkende, at samarbejdet på den del af formueretten, som her behandles, har udviklet sig på en måde, der svarer til nutidens krav og vilkår, og som ikke kan siges at stå tilbage for det samarbejde, som tidligere eksisterede under andre former.

Juridisk udvalg understøtter de bestræbelser, der er for yderligere at udbygge dette samarbejde og, i det omfang det er muligt, udvide det til at omfatte andre samarbejdsprojekter, som fortjener en høj prioritet.

På *aftalerettens* område er eller vil der i nyere lovgivning blive indført bestemmelser, som regulerer almindelige aftalevilkår og standardvilkår mellem næringsdrivende.

På *køberettens* område har Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1981 undertegnet FN-konventionen om internationale køb, og den arbejdsgruppe, der har forberedt undertegnelsen, arbejder nu med at udarbejde udkast til nationale gennemførelsesbestemmelser, hvorefter ministerrådet vil kunne tage stilling til mulighederne for at gennemføre en ensartet revision af køberetten. Juridisk udvalg, der har udpeget netop dette område som højt prioriteret, må konstatere, at ministerrådet har samme opfattelse, og at resultaterne begynder at vise sig. Efter ministerrådets tidsplan, må det forventes, at FN-konventionen vil kunne indarbejdes i national lovgivning i løbet af 1983, og at ministerrådet samtidig vil kunne tage stilling til spørgsmålet om en mere generel revision af køberetten. Juridisk udvalg finder denne tidsplan tilfredsstillende og støtter ministerrådet i dets bestræbelse for at den overholdes.

Stort set ensartede regler om *forbruger køb* findes i alle landes lovgivninger. Også om *kreditkøb og konsumentkreditter* er der overensstemmelse mellem allerede gældende og påtænkte nye lovbestemmelser.

Spørgsmålet om indførelse af regler om *forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af bolig og fast ejendom* er en sag af nyere dato på det nordiske lovgivningsprogram. På grundlag af oplysningerne i ministerrådets beretning til sessionen i 1981 tilkendegav juridisk udvalg, at resultaterne af udvalgsarbejderne forventedes vurderet i nordisk sammenhæng, inden ny lovgivning søgtes gennemført. Som svar herpå oplyser ministerrådet, at det stræber efter at koordinere tidsplanen for arbejdet i de forskellige udredninger, og at der, inden der gennemføres lovgivning, vil blive gennemført forhandlinger på departementsplan, men gør samtidig opmærksom

på, at udredningerne under hensyn til de forskellige boformer i Norden delvis har forskellige opgaver, hvilket kan være en hindring for ensartet lovgivning. Juridisk udvalg erkender, at en fuldstændig ensartet lovgivning af den anførte grund kan være vanskelig at nå, men understreger, at de kommende departementsforhandlinger må søge at begrænse disse forskelle mest muligt.

Oplysningerne om arbejdet med beskyttelsesregler vedrørende *forbrugertjenesteydelser* viser, at ministerrådets arbejde fortsætter i overensstemmelse med de ønsker om koordinering, som juridisk udvalg har udtrykt.

Den overvågning af reglerne i og uden for Norden om *handelsagenter og handelsrejsende*, som juridisk udvalg tidligere har været medvirkende til at etablere, indgår blandt arbejdsopgaverne for en af den svenske regering nedsat komité, om hvis arbejde observatører fra Danmark, Finland og Norge regelmæssigt orienteres. Denne virksomhed bør fortsætte.

Vedrørende *forsikringsaftaleretten* opfordredes ministerrådet under sessionen i 1981 til at søge den nordiske retsenhed på forsikringsaftalerettens område genskabt og redegøre for udsigterne hertil. Baggrunden herfor var den forskel, som blev en følge af den i Sverige i 1979 vedtagne konsumentforsikringslov. Juridisk udvalg har senest på et møde med de nordiske justitsministre i 1980 drøftet denne sag. Ministerrådet meddeler nu i sin beretning, at der har været ført forhandlinger om sagen, hvorunder det er konstateret, at uligheder i bagvedliggende forhold og anden lovgivning, for eksempel på skatte- og arverettens område, kan føre til, at fuldstændig lighed mellem de forskellige landes forsikringsaftalelovgivning måske ikke kan opnås, men der er enighed om, at lovteksterne ikke bør indeholde andre forskelle end sådanne, som begrundes af stærke saglige grunde. Med henblik herpå stræber man fortsat efter at koordinere arbejdet i de forskellige komiteer, således at disse samtidig arbejder med samme spørgsmål, hvilket det er lykkedes at opnå i 1981. Juridisk udvalg anser det fortsat for betydningsfuldt, at forskellene i lovgivningen på dette område om muligt ophæves og i hvert fald begrænses mest muligt. Den iværksatte koordineringsvirksomhed bør fortsætte med det sigte også på konsumentforsikringsområdet at nå frem til fælles regler.

3.6. Patentretten

De nordiske landes samarbejde om patentretten både i relation til de nordiske landes lovgivning og i relation til de nordiske landes forhold til internationale patentaftaler har en lang tradition bag sig såvel i som uden for Nordisk Råd. Patentretten er et vigtigt område for koordinering i forbindelse med gennemførelsen af projektet "Norden som hjemmemarked", og juridisk udvalg opfordrer ministerrådet til som et led i arbejdet med dette projekt at være opmærksom på, om der på patentrettens område er uoverensstemmelser, som kan og bør ryddes af vejen.

3.7. *Produktansvar*

Ministerrådets oplysninger om arbejdet med produktansvarsregler følger ikke væsentligt nyt til de oplysninger, der blev givet forud for sessionen i 1981. Ministerrådet har tidligere besluttet, at der skal finde nordisk samarbejde sted på dette område, og ministerrådet oplyste i sin forrige beretning, at rådet havde afventet det norske forslag til produktansvarslovgivning for derefter at overveje mulighederne for et fælles nordisk standpunkt i produktansvarsspørgsmålet.

Den norske betænkning, der nu er afgivet, og som har været undergivet remissbehandling, har ikke medført, at ministerrådets overvejelser om en fælles standpunkttagen til konkret lovgivning har kunnet afsluttes. Ministerrådet oplyser, at det har afventet den internationale udvikling på området for at se, hvorvidt og i hvilken udstrækning, der kan nås et fælles standpunkt til arbejdet med regler om produktansvar. Det er besluttet, at Finland, Norge og Sverige via Danmark skal følge arbejdet inden for De europæiske Fællesskaber angående et direktiv om produktansvar.

Under sessionen i 1981 opfordrede Nordisk Råd ministerrådet til som et led i arbejdet med projektet "Norden som hjemmemarked" at undersøge mulighederne for at indtage et fælles standpunkt til spørgsmålet om regler om produktansvar.

Ministerrådets oplysninger må tolkes således, at disse overvejelser pågår. Da det ikke er oplyst, hvor længe der endnu kan gå, inden den internationale udvikling er så afklaret, at der er grundlag for at fortsætte overvejelserne om et fælles nordisk standpunkt, opfordres ministerrådet til nærmere at redegøre herfor samt tilkendegive de grunde der eventuelt kan tale for, at dette spørgsmål gives en lavere prioritet end andre spørgsmål under projektet "Norden som hjemmemarked". For såvel forbrugere som producenter må det forekomme at være af betydning, at der gælder regler om produktansvar, og at disse regler er overensstemmende.

3.8. *Erstatning for miljøskader*

Det samarbejde om regler om erstatning for miljøskader, som ministerrådet indledte i 1979, blev fra starten støttet af juridisk udvalg, som udtalte forhåbning om, at det inden for en kortere periode ville være muligt at gennemføre erstatningsregler for sådanne forureningsskader.

Den for en sådan lovgivning nødvendige udredningsvirksomhed er ikke blevet gennemført i det tempo, som juridisk udvalg havde håbet på. Først nu ser det ud til, at et af de nordiske lande – Norge – står foran indførelse af sådanne regler, medens de tidsmæssige udsigter for indførelse af bestemmelser i de andre landes lovgivninger ikke er angivet af ministerrådet.

Juridisk udvalg opfordrer ministerrådet til at forstærke indsatsen omkring et resultatgivende samarbejde på dette område.

3.9. Aktieselskabslovgivningen

Spørgsmålet om indførelse af ensartede nye aktieselskabslove i de nordiske lande var gennem en årrække i 1960'erne og 1970'erne et vigtigt punkt på dagsordenen for juridisk udvalg. Den fællesnordiske betænkning, der dannede baggrunden for drøftelserne herom, blev i vidt omfang fulgt ved udarbejdelsen af aktieselskabslovene i de nordiske lande i perioden 1974–1978.

Af en af Nordisk Ministerråd afgivet meddelelse om rekommandation nr. 23/1980 angående fælles industrielle projekter, som behandles af økonomisk udvalg, fremgår, at ministerrådet i 1981 besluttede at lade udarbejde en kortfattet analyse af spørgsmålet om en nordisk aktieselskabsform. En sådan analyse er gennemført og redegørelsen herfor optaget som et bilag til meddelelsen om rekommandation nr. 23/1980.

Juridisk udvalg har bemærket – og undret sig over – at dette nye initiativ på selskabsrettens område ikke er omtalt af ministerrådet i beretningen om det nordiske samarbejde kapitel XIII under omtalen af selskabsret m. v. Juridisk udvalg går ud fra, at drøftelserne om en ny nordisk selskabsform ikke afsluttes, uden at de nordiske justitsministre har været inddraget i overvejelserne, og juridisk udvalg anmoder om, at der i beretningen om det nordiske samarbejde til næste års session gives en redegørelse indeholdende de nordiske justitsministres syn på en sådan selskabsform.

3.10 Personbeskyttelse og automatisk databehandling

Der er i Danmark, Norge og Sverige vedtaget love om personregistre. Efter oplysningerne om, at der også i Finland og Island på dette område forberedes lovgivning, som efter det oplyste kan forventes at bygge på lignende beskyttelsesprincipper, som gælder i de øvrige nordiske lande, giver udviklingen i lovgivningssamarbejdet på dette vigtige område ikke for tiden juridisk udvalg anledning til særlige bemærkninger. Spørgsmålet om beskyttelse af den personlige integritet i forbindelse med anvendelse af automatiske databehandlingssystemer har gennem en årrække været og vil fortsat være et område, som juridisk udvalg anser det for nødvendigt at følge med stor opmærksomhed. Behov for ændringer i takt med udviklingen af nye systemer må forventes stadig at opstå, og det nordiske lovgivningssamarbejde og det samarbejde, der er etableret mellem de nordiske datamyndigheder og den information, der herfra udgår til bl. a. myndighederne i Finland og Island, må forventes at kunne omsætte sådanne behov til praktiske forholdsregler eller nødvendig lovgivning.

Juridisk udvalg finder det etablerede samarbejde tilfredsstillende og anbefaler, at det fortsætter.

3.11. Udviklingen af sanktionssystemet

Kort før sessionen i 1981 forelå Nordisk strafferetskomité's betænkning om Alternativer til frihedsstraf (*NU A 1980:13*). Juridisk udvalg havde

ikke mulighed for inden sessionen at gennemgå betænkningen og fremsætte sine synspunkter.

På et møde i november 1981 har juridisk udvalg modtaget en redegørelse fra de nordiske justitsministre om deres syn på betænkningen. Justitsministrene deler synspunkterne i komiteen, der betragter det som en fordel, hvis der i de enkelte lande er mulighed for at iværksætte forsøgsprægede ordninger, som kan give grundlag for mere endelige vurderinger. Komiteen anser det ikke for nødvendigt, at en sådan forsøgspræget fase har samme indhold i alle de nordiske lande, men peger som en mere langsigtet mål-sætning på fordelene ved ensartethed i de nordiske straffesystemer.

Juridisk udvalg støtter disse synspunkter og de senere års bestræbelser for at finde relevante alternativer til de hidtil kendte straffesanktioner, først og fremmest frihedsstraf.

3.12. Narkotikakriminalitet

Under juridisk udvalgs fællesmøde med de nordiske justitsministre i november 1981 modtog udvalget en redegørelse fra ministrene om straffesanktionerne i de nordiske lande for narkotikaforbrydelser. Det fremgik heraf, at der i modsætning til tidligere nu eksisterer en forskel mellem landenes strafmaksima.

Det fremgik endvidere af oplysningerne på mødet, at der også på andre områder eksisterer større eller mindre forskelle mellem dele af de strafferetlige sanktioner, der sigter mod at forhindre overtrædelser af landenes narkotikalovgivninger.

Justitsministrene havde ikke aktuelle planer om at søge tilvejebragt en koordinering af straffebestemmelserne men oplyste, at ministrene fortsat har opmærksomheden henledt på spørgsmålet, som eventuelt også vil blive taget op inden for rammerne af det igangværende arbejde i Nordisk strafferetskomité.

Justitsministrene understregede, at samarbejdet om bekæmpelsen af narkotikamisbruget rækker langt videre end et samarbejde om straffesanktioner og påpegede betydningen af et samarbejde mellem politimyndigheder og sociale myndigheder. Med henblik på intensivering af samarbejdet på dette område havde justitsministrene taget initiativ til en konference mellem politi- og socialmyndigheder, der vil blive afholdt i februar 1982.

Justitsministrene understregede også betydningen af et samarbejde mellem de nordiske landes politimyndigheder omkring forebyggelse og opklaring af narkotikaforbrydelser og nævnedes som muligheder herfor bl. a. fælles radioudstyr og fælles TV-udstyr, laboratoriebistand, tolketjeneste og utraditionelle efterforskningsmetoder omfattende f. eks. udstationering af nordiske politifolk i udlandet.

Juridisk udvalg deler de nordiske justitsministres opfattelse af, at bekæmpelsen af narkotikamisbruget kræver indsats på en række områder og samarbejde mellem mange forskellige myndigheder ikke mindst inden for

det retlige og sociale område. Juridisk udvalg støtter på denne baggrund justitsministrenes initiativ til en konference mellem repræsentanter for de nordiske landes politi- og socialmyndigheder, og hilser det også velkomment, at der fra svensk side er taget initiativ til et møde i februar mellem de nordiske social- og justitsministre om narkotikaproblemet.

På det strafferetlige område ville det efter juridisk udvalgs opfattelse være ønskeligt, om der var større overensstemmelse mellem straffebestemmelserne, end tilfældet er men må erkende, at dette på nuværende tidspunkt ikke synes gennemførligt. Det etablerede samarbejde mellem de nordiske landes politimyndigheder omkring forebyggelse, efterforskning og oplæring af narkotikaforbrydelser må imidlertid tillægges meget stor betydning, og juridisk udvalg støtter bestræbelserne for, at dette samarbejde udbygges i videst muligt omfang gennem fælles udnyttelse af tekniske og personelle ressourcer.

3.13. Videovold

Juridisk udvalg har også med de nordiske justitsministre drøftet spørgsmålet om mulighederne for at begrænse spredningen af videogrammer med voldelige og usædelige programmer.

Juridisk udvalg tog forud for sessionen i 1981 dette spørgsmål op i sin betænkning over ministerrådets beretning som et nyt og aktuelt problem, der havde vist sig i alle nordiske lande. Siden har udvalget haft lejlighed til mere grundigt at drøfte denne sag under behandlingen af medlemsforslag A 605/j om forbud mod spredning af videokassetter med voldelige og usædelige programmer. Juridisk udvalg skal derfor på dette sted henvise til udvalgets synspunkter i betænkningen over medlemsforslaget, som kommer til behandling under sessionen i 1982 og blot kort nævne, at justitsministrene orienterede juridisk udvalg om, at man i Sverige har, og i Norge og Finland agter at indføre bestemmelser, der er rettet mod spredningen af sådanne videogrammer, medens man i Danmark ikke finder behovet for tilsvarende bestemmelser så påtrængende, at der kan forventes noget lovgivningsinitiativ. Det er justitsministrenes vurdering, at behovet for en ensartet regulering ikke synes at være så påtrængende, at det skulle forhindre hvert land i at overveje, på hvilken måde behovet for en regulering skal vurderes og afgøres.

Juridisk udvalg understreger i sin betænkning over medlemsforslaget sin afstandtagen fra udbredelsen af videogrammer med voldeligt indhold men har ikke ment, at forudsætningerne og behovet for at søge gennemført en ensartet lovgivning er til stede med så stor styrke i alle lande, at udvalget har kunnet anbefale vedtagelse af nogen rekommandation.

3.14. Offentlig ret

I 1981 er det nordiske samarbejde blevet udvidet med et samarbejde på den offentlige rets område. Der tilstræbes her i første omgang en koordinering af bestemmelserne gældende for forvaltningens virksomhed.

Juridisk udvalg anser det for betydningsfuldt, at også dette lovgivningsområde inddrages under det nordiske lovgivningssamarbejde.

4. Multinationale selskaber

Nordisk Råd opfordrede under sessionen i 1981 ministerrådet til at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget.

Denne vedtagelse skete på forslag af juridisk udvalg, som i øvrigt anbefalede, at de kommende drøftelser af denne sag burde finde sted i rådets økonomiske udvalg.

Spørgsmålet som de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi, jfr. rekommandation nr. 25/1974, er i overensstemmelse hermed overført til økonomisk udvalg.

På baggrund af den refererede udtalelse fra Nordisk Råds session har det i juridisk udvalg vakt forundring, at ministerrådet i kap. XV i beretningen om det nordiske samarbejde til sessionen i 1982 meddeler, at det har besluttet, at det videre arbejde med multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi skal varetages af Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik, samt at komiteen skal vurdere spørgsmålet om inddragelse af arbejdsmarkedets parter i arbejdet.

Nordisk Ministerråd har herved efter juridisk udvalgs opfattelse sat sig ud over den udtalelse, som plenarforsamlingen under sessionen i 1981 vedtog med meget stor majoritet, og det må give anledning til principielle betænkeligheder, at ministerrådet har nedlagt det rådgivende udvalg, som Nordisk Råd opfordrede ministerrådet til at oprette, og at arbejdsmarkedets parters indtræden i samarbejdet skal afvente resultat af en vurdering af dette spørgsmål i en embedsmandskomité.

Juridisk udvalg må på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om at oprette et rådgivende udvalg, der skal arbejde i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet.

5. Organisatoriske forhold

Juridisk udvalg tager oplysningerne om de organisatoriske forhold i beretningens kapitel XVI til efterretning.

6. Juridisk udvalg

Under henvisning til hvad der er anført foran, indstiller juridisk udvalg:

I. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde C 1/1982 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd til at drøfte proceduren for gennemførelse af rådets rekommandationer i de enkelte nordiske lande og undersøge mulighederne for at nå frem til en fælles opfattelse af, hvilke synspunkter der bør være afgørende for, om en rekommandation kan anses for imødekommet i en sådan grad, at den ikke længere bør fremtræde på rådets dagsorden.

2. Nordisk Råd imødeser synspunkterne fra Nordisk Råds konference i 1982 om "Familieret i Norden" og forventer, at konferencens udtalelser og konklusioner vil indgå som et led i de fortsatte drøftelser om udviklingen af det nordiske lovgivningssamarbejde på familierettens område.

3. Nordisk Råd er enig i den prioritering af arbejdsindsats og ressourcer, som Nordisk Ministerråd som led i virkeliggørelsen af projektet "Norden som hjemmemarked" har givet lovgivningssamarbejdet på formuerettens område og opfordrer til, at samarbejdet fortsættes som angivet af ministerrådet.

4. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til på erstatningsrettens område at intensivere samarbejdet vedrørende mulighederne for at skabe en fælles grundholdning til lovgivning om produktansvar og erstatning for miljøskader.

5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning til Nordisk Råds 31. session 1983 at redegøre for tankerne om en nordisk aktieselskabsform set i relation til samarbejdet i øvrigt på selskabsrettens område.

6. Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1. Kapitel XIII, Samarbejdet på lovgivningsområdet, i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1982.

2. De dele af kapitlerne I (Indledning), XV (Multinationale selskaber) og XVI (Organisatoriske forhold etc.) i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1982, som er behandlet i juridisk udvalgs betænkning over beretningen.

Stockholm den 20. januar 1982

Lennart Andersson (S)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Svend Jakobsen (S)

Formand

Marit Rotnes (A)

Jan P. Syse (H)

Haldór Ásgrímsson (F.)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Urpo Leppänen (Smp)

Asser Stenbäck (SKL)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

*BILAGA 14***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet****1. Inledning**

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1981 jämte bilagor.

Utskottet har behandlat berättelsen vid möte den 21–22 januari 1982 i Stockholm. Därvid har utskottet funnit skäl att ta ställning till *kapitel I* Inledning, *kapitel XII* Kulturellt samarbete samt vissa delar av andra kapitel, vilka är av intresse för utskottet. Därutöver har utskottet tagit ställning till *bilaga 6* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1982 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1981 och bokslutet 1980, *bilaga 7* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1981, *bilaga 8* Samnordiska utredningar på kulturområdet samt *bilaga 9* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete.

De sistnämnda berättelserna, som har samlats i *bilaga 9* till själva ministerrådsberättelsen, omfattar 32 nummer. Utskottet har genomgått berättelserna och redovisar sina synpunkter på dessa i avsnitt 8 av detta betänkande. Fastän ministerrådsberättelsen och de därtill anslutna bilagorna av utskottet formellt slutbehandlats vid mötet i Stockholm, ser utskottet inga hinder för att i ett senare skede företa en förnyad genomgång av dem. För den händelse en eventuell senare genomgång ger anledning till frågor, anser sig utskottet oförhindrat att vid någon av de gemensamma överläggningarna med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) eller på annat lämpligt sätt återkomma till dessa.

Till detta betänkande har såsom *bihang* lagts utskottets promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete, upprättad den 4 september 1981 inför utskottets inledande överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) om den nordiska kulturbudgeten för 1983.

2. Redovisningen av de med anledning av Nordiska rådets yttrande nr 2/1981 vidtagna åtgärderna

Vid 29:e sessionen 1981 antog Nordiska rådet med 66 röster på förslag av kulturutskottet ett yttrande i fem punkter (*nr 2/1981*) med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1980. De uppfattningar som i detta yttrande framfördes hade av utskottet bedömts såsom väsentliga för det fortsatta samarbetet på kulturavtalets områden.

Därför önskar utskottet först behandla de åtgärder som ministerrådet eller regeringarna vidtagit med anledning av yttrandet.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet avgivit särskilt meddelande (punkterna 3–5) om yttrande nr 2/1981 i enlighet med vad som utskottet anförde i betänkandet om ministerrådsberättelsen C 1/1981. Det är dock fråga om särskilt meddelande om blott ett av rådets fem yttranden vid 29:e sessionen, medan reaktionerna på de övriga yttrandena redovisas på annat sätt. Det saknas alltså fortfarande enhetlighet i fråga om formerna för och omfattningen av Nordiska ministerrådets/de nordiska ländernas regeringars reaktion på yttranden av Nordiska rådet. Utskottet har för egen del aktualiserat frågan i budgetkommittén, där alla rådets utskott är representerade, men diskussionen är ännu inte slutförd.

2.1. Nationell uppföljning av nordiska rekommendations-, utrednings- och andra förslag samt rapportering av uppföljningen till Nordiska rådet

Nordiska rådet ansåg att de nordiska regeringarna borde bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska rekommendations-, utrednings- och andra förslag samt att uppföljningen fortgående borde rapporteras till rådet.

Något särskilt meddelande om denna punkt i rådets yttrande har inte avgivits. Det framgår dock indirekt av de olika avsnitten i inledningskapitlet att ministerrådet varit upptaget av frågan. Sålunda anføres att man intensifierat de ansträngningar som syftar till att i det nordiska samarbetet uppnå största möjliga resursutnyttjande. Det slås fast att det nordiska samarbetet för att bli framgångsrikt måste vara kopplat till det nationella arbetet. Svårigheterna härvidlag anses vara störst i fråga om ärenden som sträcker sig över flera sektorer av det nordiska samarbetet. Problemen är enligt ministerrådet att parallellt kunna nå resultat i frågor som samtidigt måste tas upp inom flera förvaltningsgrenar nationellt och i arbetsgrupper, som visserligen kan ha en tvärfacklig sammansättning, men som i motsvarande mån saknar förankring i berörda nationella förvaltningsområden.

Fastän någon direkt reaktion på denna punkt i yttrandet inte står att finna i ministerrådsberättelsen, tolkar utskottet inledningskapitlet som så att ministerrådet är väl medvetet om de stora problemen med den nationella uppföljningen. Det hade givetvis varit en fördel om ministerrådet i tillägg till beskrivningen av själva problemen hade kunnat presentera förslag till lösning av dessa. Utskottet understryker än en gång vikten av att frågan om nationell uppföljning ägnas den allra största uppmärksamhet och att uppföljningen fortgående rapporteras till rådet. Om frågan inte kan lösas på ett tillfredsställande sätt, är det risk för att det nordiska samarbetet utvecklar sig till något för sig fritt svävande utan förankring på nationellt plan.

2.2. Nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer

Nordiska rådet ansåg att det borde utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land.

Något särskilt meddelande om denna punkt i rådets yttrande har inte avgivits. I inledningskapitlet (avsn. 6) anförs att samarbetsministrarna vid möte i november 1981 givit direktiv för offentliga utredningar i de nordiska länderna, enligt vilka nationella utredningar skall ta till vara möjligheten att uppnå bättre resultat genom nordiskt samarbete och gemensamma nordiska överläggningar. Utgångspunkt för ministerrådets beslut har varit en rapport utarbetad efter rekommendation av Nordiska rådet angående samarbete om offentliga utredningar (*D 1981/17/1976/j*).

Utskottet utgår ifrån att ministerrådets beslut bör kunna tillgodose intentionerna i rådets yttrande på denna punkt, fastän detta strängt taget hade förutsatt ett annat förverkligande. Att beslutet gäller alla samarbetsområden och inte bara kulturavtalets områden är självfallet en fördel. Följandet av den ovannämnda rekommendationen tillkommer dock inte kulturutskottet, utan juridiska utskottet, till vars ansvarsområde rekommendationen hör.

2.3. Fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte

Nordiska rådet ansåg att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast borde skapas.

Av det särskilda meddelandet framgår att några fasta ordningar för det av utskottet under en följd av år prioriterade lärar- och elevutbytet ännu inte har åstadkommits. Det hänvisas än en gång till den redan 1978–79 föranstaltade försöksverksamheten med en beviljning på 250 000 dkr, för vilken redogörs i meddelandet. Problemet uppges vara att i tillägg till beviljade nordiska medel skaffa fram erforderliga nationella medel i större omfattning än vad som blev fallet under försöksperioden.

Utskottet stöder helhjärtat ansträngningarna att åstadkomma en sådan ordning finansierad med nordiska eller nationella medel, genom vilken t. ex. kommunala medel för nordisk lärar- och elevutväxling kan skaffas fram.

2.4. Utveckling av det nordiska ungdomssamarbetet

Nordiska rådet ansåg att det nordiska ungdomssamarbetet borde utvecklas ytterligare och att därvid de handikappades behov särskilt borde beaktas.

Det anförs i det särskilda meddelandet att kommittén för nordiskt ungdomssamarbete (*C 204/k*) inom ramen för nuvarande ordning och resurser inte har praktiska möjligheter att ge stöd till direkta arrangemang för handikappade.

Mot bakgrund av en hänvändelse från Nordiska handikappförbundet uttalade utskottet i betänkandet om *C 1/1981* att det inte kunde se några hinder för de nordiska handikapporganisationerna att över gällande ordning söka stöd för sitt ungdomssamarbete på samma villkor som andra organisationer, vilka hittills ansetts berättigade att söka stöd. Om det är så att den gällande ordningen för fördelning av stödet till nordiskt ungdomssamarbete underkänner handikapporganisationerna som presumtiva mottagare, bör stödordningen enligt utskottets mening med det snaraste ändras så att även dessa skall kunna ansöka om stöd på samma villkor som andra organisationer, som är berättigade att ansöka.

2.5. Ajourföreling av riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete

Nordiska rådet ansåg att det i tid till 30:e sessionen 1982 borde läggas fram förslag om ajourföreling av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete (*NU 1974:24*).

Utskottet noterar att det lagts fram ett ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*). Ministerrådet anför att det inte är fråga om ett handlingsprogram i egentlig mening, utan att det är fråga om ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till för ett decennium sedan och vilka faktorer som kan komma att bli centrala för utvecklingen under det kommande decenniet. Ministerrådsförslaget behandlas av utskottet i särskilt betänkande.

3. Redovisningen av Nordiska ministerrådets verksamhet (kapitel I)

Först önskar utskottet beröra den redaktionella utformningen av inledningskapitlet, vilken utskottet tidigare hade funnit böra ägnas ytterligare uppmärksamhet. Detta har gjorts i ministerrådsberättelsen för 1981. Sålunda redovisas i inledningskapitlet de viktigaste tendenserna i det nordiska samarbetet, medan redovisningen av varje samlarbetsområde i respektive fackkapitel inleds med en sammanfattning av de väsentligaste händelserna och framtidsplanerna inom ifrågavarande sektor.

Utskottet kan inte se annat än att denna strukturering är till fördel för rapporteringen, eftersom den ger möjlighet till utveckling av berättelsen i önskad riktning, dvs. mot en mera framåtriktad och skarpare profilerad berättelse.

Det är inte utskottets avsikt att här kommentera inledningskapitlets sakfrågor, utan utskottet behandlar dessa i förekommande fall i eget avsnitt av detta betänkande. Vissa frågor kan dock med fördel behandlas i detta avsnitt.

I inledningskapitlet refereras diskussionen vid 29:e sessionen 1981 om behovet av snabbare behandling av ärenden i de nordiska samlarbetsorganen, koncentration på väsentliga samlarbetsområden och det önskvärda i

att snabbt kunna rikta in resurser på aktuella problem. Utskottet hade för egen del genom en fråga till ministerrådet av en av sina medlemmar tagit upp spørgsmålet om förbättrad nationell uppföljning av och rapportering till Nordiska rådet om rekommendationer. I sitt svar framhöll ministerrådets representant att en sanering av de många små och olika sakerna i det nordiska samarbetet var en avgörande förutsättning för att detta skulle få ökad effekt och slagkraft. En nedskärning av antalet rekommendationer skulle enligt ministerrådet öka möjligheterna till att uppföljningen såväl nordiskt som nationellt, liksom rapporteringen till Nordiska rådet blev snabbare.

Dessa frågor har sedan 29:e sessionen även varit föremål för diskussion inom Nordiska rådets olika organ, bl. a. vid ett möte mellan rådets presidium och förmännen i utskott och kommittéer. De från ministerrådets sida anförda och ovan refererade synpunkterna erhöll därvid visst stöd, men det framhölls samtidigt t. ex. att kravet på snabb avskrivning av rekommendationer måste vägas upp av snabb behandling när det gällde förverkligandet.

För egen del önskar utskottet gendriva ministerrådets uppfattning om behovet av en sanering av de många små och olika sakerna i det nordiska samarbetet. Många, om inte merparten av de inom kulturutskottets ansvarsområde anhängiga rekommendationerna är just små och olika. Som exempel kan nämnas rekommendationerna om samnordisk utbildning av lärare för dövblinda (*rek. nr 2/1978*), ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (*rek. nr 15/1979*) och om distribution och produktion av TV-program för sjöfolk (*rek. nr 8/1976*) samt rekommendationerna om olika typer av åtgärder till förmån för de nordiska etniska och språkliga minoriteterna. Rekommendationerna kan i ett vidare perspektiv förefalla små och olika, men de är i ingen händelse betydelselösa och deras förverkligande kan i vissa fall vara av avgörande betydelse för ifrågavarande grupp. Utskottet anser alltså inte att problemet kan lösas genom en nedskärning av antalet rekommendationer, utan menar att lösningen måste sökas i en intensifierad debatt om prioriteringarna. Detta innebär att förverkligandet av vissa rekommendationer kan påskyndas, medan förverkligandet av andra samtidigt kan fördröjas, utan att dessa för den skull behöver avskrivnas.

Utskottet har självt intensifierat sin medverkan i den förberedande behandlingen av medlemsförslag, genom att i varje enskilt fall lägga fram förslag till remissbehandling, dess inriktning och omfattning. I detta sammanhang noterar utskottet (avsn. 2.4.) att ministerrådet utarbetat direktiv för departementen om bedömning av medlemsförslag, i syfte att säkra att nordiska synpunkter blir vägledande för bedömningen. Utskottet utgår självfallet från att dessa direktiv, som inte tillställts Nordiska rådet, inte lägger hinder i vägen för departementen att besvara alla de frågor som rådet genom sin remissbehandling kan önska få belysta.

I det följande behandlar utskottet sakfrågorna i de olika underavsnitten av kapitlet om kulturellt samarbete. Vissa frågor har redan behandlats ovan, medan andra behandlas under egen punkt nedan. Aktuella frågor i anslutning till rådsrekommendationer behandlas i allmänhet i särskilda betänkanden om respektive meddelande, liksom utskottet yttrar sig i särskilda betänkanden om de tre ministerrådsförslagen om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*B 36/k*), nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*) och ökat nordiskt forskningssamarbete (*B 38/k*).

4.1. *Det nordiska kulturavtalet tio år*

Avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete undertecknades den 15 mars 1971 och trädde i kraft den 1 januari 1972. Det nordiska kulturavtalets tillkomst för ett decennium sedan uppfattades framförallt som ett klart uttryck för en stark politisk vilja i de nordiska länderna att stärka samverkan på ett för hela det nordiska samarbetet väsentligt område. Det stod klart för kulturutskottet, som hört till de drivande krafterna vid avtalets tillkomst och vars förtjänst det var att Nordiska rådets medverkan genom berört organ vid avtalets tillämpande kunde traktatfästas, att kulturavtalet inte var någon tom deklaration, utan ett till mycket förpliktande avtal och att det därför skulle krävas såväl tid som resurser att fullgöra avtalets förpliktelser. Det har även visat sig att det var lättare att ingå kulturavtalet, än det blev att fullfölja det.

Kulturavtalets mål måste alltså än idag anses vara mycket högt ställda och därmed svåruppnåeliga. Detta utgör enligt utskottets uppfattning dock inte någon orsak att tio år efter kulturavtalets tillblivelse sänka ambitionerna i det nordiska kultursamarbetet, allra minst i en resursknapp tid. Denna uppfattning stöds av de många utmärkta resultat som uppnåtts i samarbetet under avtalet och som ministerrådet ger exempel på i sin berättelse.

Utskottet avser att anlägga synpunkter på det fortsatta kultursamarbetet i sin behandling av ministerrådsförslaget om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*).

4.2. *Kulturbudgeten*

I sin såsom *bihang* till detta betänkande fogade promemoria diskuterar utskottet utvecklingen av den nordiska kulturbudgeten 1981–82 och anlägger synpunkter på den kommande budgeten 1983. Utskottet avser inte att här upprepa sina synpunkter, utan hänvisar till promemorian. Däremot önskar utskottet anlägga några ytterligare synpunkter av principiell art på budgeten.

Frågan om principerna för att en nordisk kurs eller exkursion skall kunna anordnas varje år eller blott vartannat år diskuterades av utskottet i betänkandet om *C 1/1981*. Utskottet hävdade då och hävdar fortfarande principen att kurs- och exkursionstätheten inte får minskas efter annan prövning än behovsprövning, om en täthet med årliga kurser eller exkursioner har uppnåtts.

Det redogörs även (avsn. 2.7.) för omständigheterna kring de på senare år ingångna bilaterala avtalen mellan enskilda länder i Norden. Dessa har i de flesta fallen gällt samarbete på det ekonomiska och industriella området. Ministerrådet framhåller att sådant bilateralt samarbete skall betraktas som "byggklossar" i ett fördjupat nordiskt samarbete.

Ett parallellfall på kulturområdet är enligt utskottet frågan om gemensamt ansvar för utlandsskolor (*rek. nr 2/1980*). Sverige och Norge ingick i juni 1980 överenskommelse om samarbete på utlandsundervisningens område. Finland antog i maj 1981 en lag om utlandsskolor, enligt vilken Finland direkt skall kunna ansluta sig till det bilaterala avtalet mellan Norge och Sverige. Frågan är inte aktuell för Danmarks del.

Utskottet önskar som sin principiella ståndpunkt slå fast att utgångspunkten för samarbete på nya områden bör vara att alla de nordiska länderna skall kunna delta. Målet bör alltså vara ett pentalateralt samarbete. Vidare önskar utskottet slå fast att ett bi- eller trilateralt samarbete vid behov måste kunna utvidgas till att omfatta övriga länder och att kontinuerlig information om samarbetets utveckling måste delges icke-deltagande parter. Mot denna bakgrund anser utskottet att utvecklingen av den ovan nämnda frågan om gemensamt ansvar för utlandsskolor har varit tillfredsställande.

I inledningskapitlets sista avsnitt (avsn. 8) tas upp till diskussion problemen kring finansieringen av det nordiska samarbetet. Den bild som tecknas i avsnittet blir dock i grunden skev, emedan den visar blott den allmänna budgeten och inte med ett ord berör kulturbudgeten, som dock uppgår till omkring 2/3 (95,9 milj. dkr 1982) av den allmänna budgeten.

Utskottet noterar att de nordiska ländernas statsministrar vid möte i december 1981 behandlat bl. a. det nordiska samarbetets finansiering. Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse med statsministrarnas konstaterande av att i den mån som de nordiska länderna enas om nya samarbetsprojekt av mer betydande omfattning, måste finansieringen av dessa i allt väsentligt ske genom tillskott till de gemensamma nordiska budgeterna. Utskottet ser statsministrarnas konstaterande som ett konkret uttryck för deras önskan att vid behov skjuta till erforderliga medel för det nordiska samarbetet.

4. Redovisningen av det kulturella samarbetet (kapitel XII)

Kapitlet om kulturellt samarbete har den traditionella uppställningen. I inledningen behandlas kultursamarbetet i allmänhet mot bakgrund av att kulturavtalet varit i kraft i tio år. 1980-talets kultursamarbete sådant som det skisseras i det till 30:e sessionen framlagda ministerrådsförslaget (*B 37/k*), kulturbudgeten för 1982, informations- och publikationsverksamheten samt i korthet Nordiska kulturfonden (fonden avger därtill särskild berättelse till rådet /*C 16/k*/, vilken granskas av ett för ändamålet tillsatt särskilt utskott).

Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att ministerrådet i samband med antagandet av nya stadgar för nordiska geoexkursioner till Island (*C 154/k*) beslutat att åter göra dessa årligen återkommande.

En annan fråga av principiell art gäller finansieringen av antagna handlingsprogram. Ministerrådet har beslutat att lägga det i februari 1981 antagna handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden till grund för fortsatta åtgärder inom kulturavtalets organ (*rek. nr 12/1977*).

Utskottet noterar att ministerrådets beslut inte innehåller någon tidsplan för förverkligande av programmet, inte heller några utfästelser om det ekonomiska ansvaret för de åtgärder som föreslagits bli vidtagna på nordiskt plan. Detta finner utskottet vara en brist med hänsyn till risken för att handlingsprogrammen därmed urholkas. Det är utskottets uppfattning att beslut om handlingsprogram samtidigt bör innebära att ministerrådet så långt som möjligt påtar sig det ekonomiska ansvaret för de föreslagna åtgärderna och godkänner en tidsplan för programmets förverkligande. I annat fall är det risk för att handlingsprogrammen får karaktären av kataloger över önskvärda åtgärder, varvid deras värde som *handlingsprogram* med fog kan ifrågasättas.

I detta sammanhang önskar utskottet även beröra de av samarbetsministrarna vid möte i juni 1981 beslutade kriterierna för behandling av nya projektförslag (inledningskapitlet, avsn. 2.3.). En del av dem är mer eller mindre självfallna och måste därför förutsättas ha tillämpats redan tidigare. Dessa kräver givetvis inga kommentarer. Det finns emellertid ett kriterium som utskottet önskar rikta uppmärksamheten på, nämligen möjligheten att projektet ifråga skall medföra praktiska resultat för ett *större antal människor i Norden* (utskottets kursivering). Det är visserligen fråga om kriterier avsedda att tillämpas vid behandlingen av förslag till projekt finansierade över den allmänna budgeten, men utskottet vill ändå med hänvisning till sin diskussion tidigare i detta betänkande varna för att i någon händelse göra detta kriterium riktgivande för bedömning av projekt avsedda att finansieras över kulturbudgeten. Ett ensidigt tillämpande av ett sådant kriterium i det nordiska kultursamarbetet är enligt utskottets uppfattning uteslutet med hänsyn till detta samarbets speciella karaktär.

5. Utbildning

5.1. Skolsamarbete

Av de fyra prioritetsområdena inom det nordiska skolsamarbetet (kulturkapitlet, avsn. 2.1., inledningskapitlet, avsn. 4.1. avges också särskild berättelse över skolsamarbetet (*C 101/k*)) önskar utskottet särskilt uppmärksamma samarbetet om problemen i förhållandet mellan ungdomsutbildning och arbetsliv. Det är fråga om att utbildningsmöjligheterna inte varit anpassade för alla grupper av ungdomar, att utbildningen inte förbättrats för arbetslivet i särskilt hög grad, att utbildningen inte i

tillräckligt hög grad utnyttjat de möjligheter till praktik som arbetslivet erbjuder och om att åstadkomma ett samarbete mellan skola och arbetsliv om ungdomsutbildningen. Ett av projekten syftar till att binda samman sådana kommuner runt om i Norden som bedriver försöksverksamhet till ett nätverk för utbyte av information och idéer. Ett annat projekt gäller ett samarbete mellan några stadskommuner i Norden som bedriver försöksverksamhet med den s. k. ungdomsgarantin. Syftet är att utväxla informationer, idéer och erfarenheter om arbetet med ungdomsgarantin.

Drivkraften i detta samarbete är givetvis den svåra arbetsmarknadssituation som ungdomen i de nordiska länderna allttjämt befinner sig i. Samarbetet har utskottets fulla stöd. Utskottet noterar därtill med tillfredsställelse att samarbetet lett till ökad integrering mellan utbildning och arbete samt till nya modeller för samarbete mellan utbildnings-, arbetsmarknads- och socialsektorn.

5.2. Utbildnings- och läromedelssamarbete på smala områden

Inom ramen för skolsamarbetet har det under de senaste åren gjorts försök att etablera läromedelssamarbete på smala områden (avsn. 2.2). Det gäller direkt läromedelsproduktion, men också information till yrkesskolorna om befintliga läromedel i de nordiska länderna.

Ministerrådet har även beviljat medel till en fortsatt utredning och konkretisering av samarbetet inom fiskeriutbildningen i Norden (avsn. 2.3.).

Utskottet anser dessa former av nordiskt samarbete vara mycket angelägna, emedan de innebär ett effektiviserat utnyttjande av tillbudsstående resurser och ger möjlighet att utveckla även smala områden. Utskottet stöder därför ansträngningarna att utveckla utbildnings- och läromedelssamarbetet på smala områden.

I detta sammanhang önskar utskottet rikta uppmärksamheten på frågan om eventuella ersättningar för kostnader i samband med specialutbildning i annat nordiskt land. Viss sådan utbildning, t. ex. glasutbildningen, är så specialiserad att den kan ges blott på några få platser i Norden. Elever från övriga nordiska länder kommer då att utgöra en del av elevunderlaget. Av sådana elevers hemländer eller -kommuner har dock inte krävts ersättning för utbildningskostnaderna.

Nybro kommun i Sverige, som driver en glasskola med ett inslag av elever från de andra nordiska länderna, har hänvänt sig till Nordiska rådet och anfört att kommunen saknar möjligheter till ersättning för kostnader för dessa elever. Kommunen föreslår som lösning på ersättningsfrågan att den svenska modellen med interkommunala ersättningar utvidgas till att gälla hela Norden eller att staten ersätter utbildningskommunen med medel motsvarande de interkommunala ersättningarna.

Utskottet finner det vara principiellt viktigt att problemet kan lösas med hänsyn till att det i annat fall kan bli till hinder för strävandena att utveckla utbildningssamarbetet på smala områden.

5.3. *Språksamarbete*

Utskottet har tidigare i detta betänkande anlagt principiella synpunkter på frågan om finansiering av det av ministerrådet antagna handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden (*rek. nr 12/1977*).

I betänkandet om *C 1/1981* noterade utskottet att Nordiska språk- och informationscentret (*C 106/k*) inlett sin verksamhet i augusti 1980 i Helsingfors. Utskottet uttalade som sin mening att Nordiska språksekretariatet i Oslo (*C 165/k*) tillsammans med språk- och informationscentret kunde utgöra ett gott verktyg att öka grannspråkförståelsen i Norden. Det krävdes enligt utskottet dock att Dansk sprognevñ och Norsk språkråd byggdes ut, vilket hade varit en förutsättning för inrättandet av det nordiska språksekretariatet.

Utskottet har underrättats om att särskilda tjänster för nordiska frågor har inrättats vid Svenska språknämnden (1.7.1979), Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland (1.8.1979) och vid Norsk språkråd (1.1.1981) i enlighet med villkoren för inrättandet av språksekretariatet 1978.

Språksekretariatet har därutöver informerat utskottet om att Dansk sprognevñ ännu inte erhållit någon ny tjänst och att inte heller Islensk málnefnd har fått medel för det nordiska språksamarbetet. Sekretariatet framhåller att detta sakernas tillstånd försinkar behandlingen av nordiska saker och skapar skevhet i det nordiska språksamarbetet.

Med anledning av detta upprepar utskottet med eftertryck sin 1977 uttalade uppfattning i frågan, nämligen "att det vilar ett tungt ansvar på ministerrådets enskilda medlemmar att var på sitt håll genomdriva den upprustning av språknämnderna utan vilken beslutet om det nordiska språksekretariatet blott blir en halvmesyra".

5.4. *Högre utbildning*

Det framgår (avsn. 2.9.) att ministerrådet kraftigt ökat sina ansträngningar att effektivisera samarbetet på den högre utbildningens område, för vilket det ges en fyllig redogörelse. Utskottet uttrycker tillfredsställelse med detta och understryker särskilt, liksom tidigare i detta betänkande, betydelsen av utbildningssamarbete i syfte att utnyttja tillbudsstående resurser, såväl fackliga som ekonomiska, så effektivt som möjligt. Det kan gälla smala områden, områden där något eller några av länderna har bristande kapacitet i motsats till de andra länderna eller områden där alla har bristande kapacitet. Möjligheterna till samarbete inom den tekniska utbildningen undersöks särskilt och som exempel nämns marin teknologi/off shore-teknik. Utskottet vill i tillägg till detta erinra om *rek. nr 1/1980* angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning.

5.5. *Gemensam nordisk arbetsmarknad för allmänlärare*

Ministerrådet har vid möte i november 1981 godkänt ett förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för allmänlärare (klasslärare) i grundskola, men med reservation för Färöarna och Grönland, i enlighet med intentionerna i rek. nr 19/1979 (avsn. 2.10.).

Utskottet uttrycker tillfredsställelse med ministerrådets beslut, vilket utgör ett betydelsefullt steg mot förverkligandet av rådets rekommendation. Denna har ju ett vidsträcktare syftemål i det att den inte utpekar några särskilda lärargrupper. Därför stöder utskottet de i meddelandet om rekommendationen redovisade planerna på att utvidga den gemensamma arbetsmarknaden för lärare till att omfatta också grupper av ämneslärare (faglärare).

Utskottet anser att de nordiska länderna snarast bör ratificera överenskommelsen.

5.6. *Gemensamt ansvar för utlandsskolor*

Utskottet har tidigare i detta betänkande anlagt principiella synpunkter på frågan om gemensamt ansvar för utlandsskolor (rek. nr 2/1980) (avsn. 2.13.).

Enligt vad utskottet erfarit har den mellan Norge och Sverige i juni 1980 ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningens område ännu inte ratificerats bl. a. på grund av behovet av viss revision i och med Finlands och eventuellt Islands anslutning till avtalet.

Utskottet anser att de berörda nordiska länderna snarast bör ratificera avtalet.

6. **Forskning**

6.1. *Ökat nordiskt forskningssamarbete*

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet lagt fram ett förslag om ökat nordiskt forskningssamarbete (B 38/k) (avsn. 3.2.). Det är inte utskottets avsikt att inom ramen för detta betänkande behandla ministerrådsförslaget, utan utskottet gör detta i särskilt betänkande om förslaget. Utskottet önskar dock här ansluta sig till ministerrådets utgångspunkter för sitt förslag, nämligen att syftet är att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser för såväl grundforskning som tillämpad forskning och forskarutbildning samt att i konsekvens därmed forskningssamarbetet inte kan begränsas till konkreta samnordiska FoU-projekt eller till frågan om ökade samnordiska projektanslag.

6.2. *Systematiserad forskarutbildning*

I betänkandet om C 1/1981 uttalade utskottet sitt stöd för den då som försök planerade systematiserade fleråriga nordiska forskarkursverksam-

heten på jord- och skogsbruks- samt veterinärmedicinområdet. Ministerrådet (kultur och undervisningsministrarna) beslutade därefter i juni 1981 att 1982–1985 genomföra en försöksverksamhet med systematiserad forskarutbildning i form av fyra årliga forskarkurser på det jord- och skogsbruksvetenskapliga och det veterinärmedicinska området. För genomförandet av två kurser 1982 beviljade ministerrådet av medlen på kulturbudgeten 250 000 dkr och förutsatte därvid att de två övriga kurserna finansierades över den allmänna budgeten. Det förutsattes även en viss ekonomisk insats från de ifrågasvarande universitetens och högskolornas sida. Den fortsatta finansieringen av försöksverksamheten åren 1983–1985 gjordes samtidigt avhängig av en fortlöpande evaluering av denna.

Utskottet har emellertid erfarit att samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté, som handlägger frågor i anslutning till den allmänna budgeten, ansett att den typ av projekt det här är fråga om hör in under kulturbudgeten, över vilken medlen följaktligen borde beviljas. Ställföreträdarkommittén har trots detta förordat att medel till försöksverksamheten beviljas 1982, men inte 1983 eller senare.

Utskottet ställer sig helt oförstående till denna inställning till finansieringen av den beslutade försöksverksamheten. Eftersom samarbetet på jord- och skogsbruksområdet samt på det veterinärmedicinska området normalt finansieras över den allmänna budgeten, anser utskottet det vara klart att denna försöksverksamhet såsom sektorsövergripande skall kunna finansieras samfällt över kulturbudgeten och den allmänna budgeten.

Utskottet uttalar än en gång sitt stöd för försöksverksamheten med systematiserad forskarutbildning med hänsyn till dess betydelse som pilotprojekt för att belysa möjligheterna till ett vidsträcktare samarbete om forskarutbildning i tillägg till samarbetet om de nordiska forskarkurserna (*C 161/k*). Samtidigt understryker utskottet vikten av att handläggningen av sektorsövergripande projekt förbättras som en förutsättning för att problem av den ovan relaterade typen skall kunna undvikas.

6.3. Områdesstudier

Ministerrådet redogör för det ökade behovet av samarbete om områdesstudier (avsn. 3.5.). Sådana behövs inom biståndsarbetet, inom näringslivet, men även inom den statliga förvaltningen, t. ex. utrikesförvaltningen. Samarbete om områdesstudier har på nordiskt plan bedrivits inom asienforskningen (Centralinstitutet för nordisk asienforskning, *C 156/k*), afrikaforskningen (Nordiska afrikainstitutet, *C 24/k*), latinamerikaforskningen (Nordiska samfundet för latinamerikaforskning, *C 40/k*) och inom öststatsforskningen (Nordiska kommittén för öststatsforskning). Samarbetet har enligt ministerrådets uppfattning inte haft särskilt stor omfattning.

Utskottet anförde vid de gemensamma överläggningarna med ministerrådet i oktober 1981 om kulturbudgeten för 1983 att områdesstudierna lämpade sig väl för samarbete och att detta samarbete borde ägnas större

uppmärksamhet. Utskottet finner det därför glädjande att ministerrådet tagit upp diskussionen härom och ser det som ett tecken på att ministerrådet är berett att höja ambitionsnivån ifråga om det nordiska samarbetet om områdesstudier.

7. Allmänskulturell verksamhet

7.1. *Samarbete mellan folkrörelser*

I sin såsom *bihang* till detta betänkande fogade promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete har utskottet anlagt synpunkter på behovet av utveckling av samarbetet mellan folkrörelserna (avsn. 4.2.), till vilken promemoria utskottet hänvisar.

7.2. *Etniska och språkliga minoriteter*

7.2.1. *Samiskt kulturliv*

Det framgår (avsn. 4.3.) att utredningen Samiskt kulturliv (*NU 1981:6*), vilken företagits efter rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 15/1976*), för närvarande undergår remissbehandling. Ministerrådets avsikt är att behandla utredningen samtidigt med en rapport om verksamheten vid Nordiskt samiskt institut (*C 203/k*) under dess första 5-års period.

Med hänsyn till att rådets rekommendation avgavs redan 1976 och att sameinstitutets första 5-års period avslutades 1978 anser utskottet att arbetet bör påskyndas. Utskottet upprepar sitt krav om att utskottet bör beredas tillfälle att ta ställning till utredningen och rapporten, liksom till ministerrådets förslag med anledning av dessa.

7.2.2. *Kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden*

Utskottet gjorde i augusti 1981 ett besök i Grönland, som utskottet uppfattar som mycket betydelsefullt med tanke på en fruktbar utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden.

Vid de tidigare nämnda gemensamma överläggningarna med utskottet antecknade ministerrådet med största intresse att utskottet upprättat förbindelser mellan Grönland och det övriga Norden. Ministerrådet uttalade därvid förhoppningen att det inom en snar framtid skulle vara möjligt att lägga fram ett förslag till konkreta åtgärder för utvecklande av kulturförbindelserna med Grönland.

Utskottet förväntar sig att det till 31:a sessionen 1983 läggs fram förslag till utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden.

7.2.3. *Utkantsområden*

Av strävandena att förbättra utkantsområdenas möjligheter att delta i det nordiska kultursamarbetet önskar utskottet framhålla medlemsförslag A 594/k. Med anledning av medlemsförslaget föreslår utskottet en rekom-

mendation till ministerrådet om att utan att inrätta någon särskild fond ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten, genom att på den nordiska kulturbudgeten inrätta ett särskilt anslag för regionalt kultursamarbete. Utskottet har vidare drivit på frågan om en utvidgning av stödordningen för nordiskt idrottssamarbete (*rek. nr 16/1975*). Stödordningen syftar till att stimulera till ökat nordiskt idrottsutbyte mellan det s. k. Väsnorden (Färöarna, Grönland och Island) och det övriga Norden samt till ökat idrottssamarbete inom den västnordiska regionen. Stödordningen har kunnat utvidgas till att gälla även Svalbard. Utskottet avvaktar därutöver ministerrådets förslag med anledning av att frågan om ett Nordens institut på Åland utretts (*rek. nr 16/1979*). Ytterligare avvaktar utskottet ministerrådets förslag till åtgärder för att främja utgivningen av originallitteratur och översatt litteratur på Färöarna, även som översättningar från färöiska till övriga nordiska språk (*rek. nr 20/1973*).

7.3. *Konstnärlig verksamhet*

7.3.1. *Konstsamarbete*

Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse med att det i anslutning till Nordiskt konstcentrum på Sveaborg (*C 206/k*) i augusti 1981 kunnat etableras fem gästateljéer. Utskottet stöder planerna (avsn. 4.8.) på att komplettera de nu etablerade ateljéerna med andra ateljéer i de övriga nordiska länderna.

7.3.2. *Litteratursamarbete*

Utskottet uttrycker likaså sin tillfredsställelse över att stödordningen för översättning av nabolandslitteratur genom beslut av ministerrådet i mars 1981 förts upp som fast post på kulturbudgeten och att stadgar för verksamheten fastställts (avsn. 4.8.).

Vid behandlingen av förslaget till fortsatt verksamhet och stadgar för nabolandslitteraturkommittén noterade utskottet de i förslaget redovisade svårigheterna att ge ut översättningar på de mindre språken och på finska. Dessa hade tagit sig uttryck i att den finska, färöiska, grönländska och samiska kvoten inte kunnat utnyttjas till fullo. Orsaken till detta var dels brist på översättare till dessa språk, dels bristande förlagsresurser i de små språkområdena.

Utskottet ansåg att det var viktigt att bristerna uppmärksammades och fann att förslaget att försöka stimulera framväxten av översättare borde övervägas, liksom att det borde undersökas vilka behov av insatser inom de små språkområdena som förelåg.

Frågan om revision av stadgarna för Nordiska rådets litteraturpris (och i konsekvens därmed även stadgarna för Nordiska rådets musikpris) har ännu inte kunnat lösas till följd av meningsskiljaktigheter om sekretariatsfunktionen mellan ministerrådet och utskottet.

I betänkandet om C 1/1981 anlade utskottet vissa synpunkter på det samnordiska projektet med biblioteksbusser på Nordkalotten. Det meddelas i kapitel XVII om regionalt samarbete (avsn. 6.10.) om detta projekt blott att den samnordiska finansieringen upphör i mitten av 1982. Av detta sluter sig utskottet till att det inte längre är några problem med den fortsatta finansieringen av biblioteksbussens verksamhet, utan att denna kan fortgå som ett samarbete mellan berörda kommuner (Muonio, Enontekiö, Karensuando, Kautokeino) utan stöd över samnordisk budget.

7.4. Nordens hus på Färöarna

Det framgår att byggandet av Nordens hus på Färöarna (avsn. 4.9.), som inleddes 15.9.1980, fortskrider planenligt, såväl tidsmässigt som budgetmässigt. Enligt ministerrådet har inga oöverstigliga problem av byggnadsteknisk karaktär uppstått och även samarbetet om byggandet fungerar tillfredsställande trots olika förutsättningar hos parterna. Huset förväntas stå klart omkring årsskiftet 1982-83.

Utskottet har begärt upplysningar om den budget som ligger till grund för bygget och utvecklingen av denna.

7.5. Ungdomsturism i Norden

Turismfrågor handläggs i Nordiska rådet av trafikutskottet. Sålunda följer trafikutskottet t. ex. utvecklingen av rek. nr 3/1975 angående bättre nordiska resealternativ för ungdom (en s. k. Nordturist-biljett). Kulturutskottet har för egen del alltid stött ansträngningarna att underlätta ungdomars resande i Norden med hänsyn till de positiva effekter som detta kan få hos ungdomarna i form av ökad kunskap om de nordiska grannländernas folk, deras språk och kulturer, vilket bildar grundvalen för den nordiska gemenskapen. Det är därför med stor besvikelse som utskottet noterar (avsn. 4.11.) att ministerrådet misslyckats i sina försök att etablera ett samarbete med de nordiska statsbanorna i detta syfte.

Ministerrådet hade för statsbanorna lagt fram ett förslag till avtal om ett nordiskt ungdomsresealternativ, som alltså avvisades, vilket utskottet finner nedslående. Enligt förslaget skulle ungdomar under 26 år beviljas särskilda rabatter efter modell av det s. k. Interrail-kortet. Kultursekretariatet skulle i samarbete med Nordiska turistrådet göra en kartläggning av lämpliga resmål och resealternativ inom Norden samt sprida information om dessa möjligheter till berörda ungdomsgrupper. Statsbanorna har dock antytt att frågan kan tas upp till förnyad diskussion.

Ministerrådet har utskottets fulla stöd i sina fortsatta ansträngningar att underlätta ungdomars resande i Norden.

7.6. Scandinavia Today

Utskottet noterar (avsn. 4.12.) att arbetet med planeringen av den nordiska kulturmanifestationen i Förenta staterna, Scandinavia Today, fort-

satt planenligt och att den skall inledas hösten 1982. Utskottet noterar vidare ministerrådets uppfattning att projektets bredd, mångfald och kvalitativa innehåll innebär att nordiskt kulturliv på ett aldrig tidigare skådat sätt kan presenteras för en betydande amerikansk publik. Utskottet uttrycker förhoppningen att ministerrådets uppfattning är väl underbyggd med hänsyn till den stora ekonomiska satsning det är fråga om (6.0 milj. dkr) och det medelsbortfall detta har betytt för annat nordiskt kultursamarbete.

8. Bilagda berättelser

Utskottet har genomgått de i *bilaga 9* ingående berättelserna från institutioner och liknande, vilka direkt lyder under kulturavtalets organ. Av dessa organ hör *C 100/k–C 106/k* till utbildningsområdet, *C 150/k–C 165/k* till forskningsområdet och *C 200/k–C 208/k* till det allmänkulturella området.

Utskottet finner skäl att understryka vikten av att fristen för inlämnande av berättelser hålls som en förutsättning för att utskottets praktiska möjligheter att fullgöra sin parlamentariska kontrolluppgift inte skall äventyras.

Utskottet har i betänkandet om de två senaste ministerrådsberättelserna anlagt synpunkter på formen för rapportering om den av institutionerna bedrivna verksamheten. Utskottet konstaterar att berättelserna till 30:e sessionen visar klara förbättringar härvidlag och att berättelserna i de flesta fall givits en sådan utformning som möjliggör en adekvat rapportering om verksamheten.

I vissa fall brister det dock fortfarande i rapporteringen om finansiering och ekonomi och om framtidsplaner. Sålunda är berättelsen från Nordiska institutet för sjövärd (*C 153/k*) i detta avseende svåröverskådlig genom att budgetuppställning saknas. Rapportering om finansiering och ekonomi saknas helt i berättelsen om Nordiska geoexkursioner till Island (*C 154/k*). Av förekommen anledning önskar utskottet kraftigt understryka vikten av att rapporteringen om finansiering och ekonomi görs så noggrant som möjligt. För att verksamheten skall kunna bedömas som helhet, är det nödvändigt att även framtidsplanerna redovisas. Allför knapphändig i detta avseende är fortfarande berättelsen från Nordiska journalistkursen (*C 102/k*), medan några framtidsplaner överhuvudtaget inte anges i berättelsen från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (*C 156/k*). Utskottet saknar fortfarande en allmän presentation av den verksamhet som bedrivs under den samlande rubriken Nordisk kursverksamhet på utbildningsrådet (*C 105/k*), varav skulle framgå vilka kurser det är fråga om, vilka kurser som hållits respektive år och i fråga om vilka kurser som det bedrivits blott planeringsverksamhet.

Efter dessa synpunkter av principiell och formell art, anlägger utskottet i det följande synpunkter på verksamheten vid vissa institutioner.

Ett gemensamt problem för de i Island befintliga nordiska institutionerna

utgör budgeteringen. Gällande budgetpraxis för nordiska institutioner, enligt vilken budgetförslagen uppgörs över ett år innan budgeten är avsedd att träda i kraft, gör det svårt för Nordiska geoexkursioner till Island (*C 154/k*), Nordiskt vulkanologiskt institut (*C 162/k*) och Nordens hus i Reykjavík (*C 200/k*) att med rimlig grad av tillförlitlighet förutsäga behovet av inflationskompensationer. Ett annat problem har blivit de kraftigt stegrade resekostnaderna till och från Island (gäller givetvis andra institutioner som upprätthåller kontakter med Island). Utskottet anser att budgeteringspraxis för de i Island belägna nordiska institutionerna bör ses över i syfte att skapa möjligheter för uppgörande av mer realistiska budgetförslag, än vad som är möjligt med nuvarande praxis.

I många av berättelserna från institutioner på forskningsområdet redovisas behov av ökade anslag för verksamheten. Detta är fallet med bl. a. Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (*C 151/k*). Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning (*C 163/k*) åter framhåller för den osäkerhet som vidlåder planeringen med hänsyn till ovissheten i fråga om den framtida acceleratorsituationen i Norden. I detta sammanhang önskar utskottet peka på det föreslagna nordiska forskningspolitiska rådet, vars verksamhet enligt planerna skall inledas 1983. Upprättandet av ett sådant råd är enligt utskottets uppfattning ägnat att underlätta bedömningen av de nordiska forskningsinstitutionernas äskanden och propåer.

Utskottet konstaterar att förhållandet mellan Nordiskt kollegium för marinbiologi (*C 150/k*), Nordiskt kollegium för ekologi (*C 155/k*), Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (*C 157/k*) och Nordiskt kollegium för viltforskning (*C 2/k*) i syfte att åstadkomma en bättre koordinering av verksamheterna ännu inte klarlagts.

Nordiska språk- och informationscentret (*C 106/k*) skall i enlighet med sina stadgar bl. a. sprida kännedom om finska språket samt om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna. Centret uppger att detta försvåras av brist på informationsmaterial på skandinaviska språk. Vidare uppger centret att det överhuvudtaget råder brist på material om Norden på nordiska språk, såsom trycksaker, utställningar, diaserier, ljudband, filmer, videoband. Utskottet finner det angeläget att dessa brister kan avhjälpas och att berörda nationella organ vidtar åtgärder för att aktivera informationen om de nordiska länderna inom Norden.

Utskottet noterar med intresse att flera institutioner informerar eller hyser planer på att informera om sin verksamhet på utomnordiska språk. Det gäller bl. a. Nordiska institutet för folkdiktning (*C 152/k*), Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*C 158/k*), Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (*C 160/k*), Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (*C 164/k*) samt Nordiskt konstcentrum (*C 206/k*).

Utskottet utgår ifrån att vid fastställandet av programmet för Nordiska forskarkurser (*C 161/k*) kontakt tas med respektive nordiska institution

i förekommande fall, t. ex. Centralinstitutet för nordisk asienforskning (C 156/k) i fråga om ämnet "tvärvetenskaplig forskning i sydindisk kultur och samhälle" och Nordisk språksekretariat (C 165/k) i fråga om ämnet "fackspråk och terminologi".

Utskottet noterar att de av Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (C 164/k) redovisade framtidsplanerna omfattar en utvidgning av den bibliografiska och informationsmässiga service med en on-line databas för nordisk masskommunikationslitteratur. Utskottet utgår ifrån att utvecklingen av dessa planer sker i samråd med Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (C 160/k).

Utskottet har vid möten hösten 1981 informerats om bristerna i skötseln av ekonomin vid Nordens hus i Reykjavik (C 200/k). Utskottet konstaterar att det vid ett flertal tillfällen påtalat bristerna i rapporteringen från denna institution, senast i betänkandet om C 1/1981. Utskottet hemställer om att Nordiska ministerrådet företar en undersökning av orsakerna till och ansvaret för det inträffade.

9. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå

- A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (*kapitel I Inledning /berörda delar/, kapitel XII Kulturellt samarbete och vissa delar av andra kapitel samt bilaga 6 Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1982 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1981 och bokslutet 1980, bilaga 7 Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1981, bilaga 8 Samnordiska utredningar på kulturområdet samt bilaga 9 Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om kulturellt samarbete) antar följande yttrande:*

Nordiska rådet anser

- 1) att de nordiska länderna snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare,
- 2) att berörda nordiska länder snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningens område,
- 3) att Nordiska ministerrådet till 31:a sessionen 1983 bör lägga fram ett förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden
samt anser *fortsatt*
- 4) att stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och

- 5) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare, varvid de handikappades behov särskilt bör beaktas samt
 B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 22 januari 1982

<i>Hallvard Bakke (A)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Kirsti Grøndahl (A)</i>	<i>Eiður Guðnason (A.)</i>
<i>Gunnel Jonäng (c)</i>	<i>Sinikka Karhuvaara (Kok)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)</i>
<i>Arne Melchior (CD)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
	Vice formän
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Håkon Randal (H)</i>	<i>Arvo Salo (Sd)</i>
<i>Gunvor Schnitler (H)</i>	<i>Otto Steenholdt (GrønL.)</i>
	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>

BIHANG

Promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 4 september 1981

1. Inledning

I föreliggande promemoria diskuterar kulturutskottet aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet. Vissa av frågorna har direkt relevans för den nordiska kulturbudgeten 1983, medan andra saknar sådan. Utskottet framlägger sina synpunkter för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid gemensamma överläggningar, som äger rum den 12 oktober 1981¹ och för vilka denna promemoria utgör underlag.

2. Kulturbudgeten för 1982

Vid gemensamma överläggningar med ministerrådet den 4 mars 1981 utvecklade utskottet sin syn på det då framlagda förslaget till nordisk kulturbudget 1982. Utskottet intog en restriktiv hållning till förslaget med hänsyn till de rådande ekonomiska svårigheterna i de nordiska länderna.

¹Överläggningarna ägde rum den 19 oktober 1981.

Utskottet var dock inte berett att acceptera 0-tillväxt, såsom finansministeriernas representanter i det under ministerrådet lydande budgetutskottet hade ansett. Det var nämligen utskottets uppfattning att det utöver ökning för pris- och lönestegringar samt för periodiskt återkommande aktiviteter (för dessas del *inte* fråga om aktivitetsökning) måste bli fråga om någon liten aktivitetsökning. Utskottet förordade därför en aktivitetsökning på 1,5 milj. dkr fördelad på *Nordiska kulturfonden* med 500 000 dkr, *ministerrådets dispositionsmedel* med 500 000 dkr, *nordiskt ungdomssamarbete* med 250 000 dkr och *nordiskt samarbete inom handikappidrott* med 250 000 dkr.

Denna utskottets uppfattning om det framlagda budgetförslaget stöddes av rådets budgetkommitté.

Den nordiska kulturbudgeten för 1982 fastställdes sedan den 27 mars 1981 av ministerrådet under förbehåll av de nationella parlamentens godkännande. Enligt ministerrådets beslut uppgår driftbudgeten till 97 296 000 dkr exkl. en lönereserv på 3 500 000 dkr, vilket innebär en ökning med 13,2% i förhållande till budgeten för 1981.

Utskottet har noterat att anslaget till *Nordiska kulturfonden* har ökat i enlighet med utskottets förord med 500 000 till 9 000 000 dkr. Anslaget till *ministerrådets disposition* har ökat mer än vad som förordats av utskottet med 800 000 till 8 300 000 dkr. Däremot har varken *ungdomssamarbetet* eller *idrottssamarbetet* beviljats någon aktivitetsökning utöver kompensations för pris- och lönestegringar.

I tillägg till detta och periodiskt återkommande aktiviteter har vissa institutioner beviljats ökning, vilka i de flesta fall betingats av andra omständigheter än utvidgad verksamhet.

Utskottet finner det alldeles otillfredsställande att ministerrådet i fråga om prioriteringarna inom kulturbudgeten för 1982 inte i högre grad tagit hänsyn till utskottets förord, allra helst som utskottet varit berett till diskussioner om omprioriteringar inom ramen för budgeten.

Mot bakgrund av att ministerrådets budgetbeslut från utskottets synpunkt varit mindre tillfredsställande två år å rad, ser sig utskottet föranlåtet att understryka det allvar med vilket utskottet överlägger med ministerrådet om den nordiska kulturbudgeten. Kulturavtalet stadgar om att berört organ inom Nordiska rådet, dvs. kulturutskottet, skall beredas tillfälle till överläggningar, innan ministerrådet låter utarbeta budgetförslag. Blott om överläggningarna från bägge parter synpunkt är resultatrika kan andan såväl som bokstaven i detta kulturavtalets stadgande tillfredsställas. En inskränkning av budgetöverläggningarna till formella möten gagnar ingendera parten, vare sig kulturutskottet eller ministerrådet, och allra minst det nordiska kultursamarbetet.

3. Kulturbudgeten för 1983

3.1. Allmänna synpunkter

Utskottet erinrar i detta sammanhang om det i Bergendalrapporten framlagda förslaget om en översiktsbudget i tillägg till ettårsbudgeten, vilket förslag utskottet givit sitt stöd. En planerande budget på t. ex. tre års sikt skulle ge bättre möjligheter till prioriteringar. Med hjälp av en översiktsbudget skulle det dessutom vara lättare att förstärka och bygga ut de fasta institutionernas verksamhet. Utskottet anser att åtgärder bör vidtas, för att åstadkomma ett dylikt budgetinstrument.

Utskottet har vidare tagit fasta på ett annat av Bergendalrapportens förslag angående kulturbudgeten. Det är förslaget om att budgetens ökning inte skulle bestämmas av det land som sätter lägsta ökningstal, utan att länderna över en längre tidsperiod skulle kunna ligga något före eller något efter den genomsnittliga ökningstakten. Utskottet upprepar här sin uppfattning om att förslaget noga bör övervägas.

Det är enligt utskottets mening ytterligare skäl att granska systemet med en automatisk och identisk ökning av anslaget till alla institutioner som kompensation för pris- och lönestegringar. Det vore önskvärt med ett flexiblare system, i vilket särskilda omständigheter bättre kunde tas hänsyn till.

3.2. Särskilda synpunkter

Vad gäller innehållet i budgeten för 1983 önskar utskottet särskilt framhäva tre områden, nämligen *nordiskt ungdomssamarbete*, *nordiskt lärar- och elevutbyte* och *nordiskt samarbete inom handikappidrott*. Dessa områden har av utskottet framhävts tidigare, utan att ministerrådet tagit hänsyn till detta. Utskottet utgår ifrån att dess synpunkter beaktas, när förslaget till budget för 1983 görs upp.

Utskottet framhåller betydelsen av att utrymme skapas för ökat stöd till *nordiskt ungdomssamarbete*. Motiveringen härför är givetvis att i ungdomsrörelsen i de nordiska länderna vidmakthålla och utveckla intresset för nordiskt samarbete. Utskottet hänvisar också till punkt 4 i rådets yttrande om ministerrådsberättelsen C 1/1981 (yttrande nr 2/1981), enligt vilken vid utvecklandet av ungdomssamarbetet de handikappades behov särskilt bör beaktas.

Vidare finner utskottet det vara angeläget att det kan skapas fasta ordningar för *nordiskt lärar- och elevutbyte*. Denna fråga diskuteras av utskottet i betänkandet om C 1/1981 och upptas som punkt 3 i det ovan nämnda yttrandet av rådet.

Slutligen anser utskottet att stödordningen för nordiskt idrottssamarbete bör utvecklas så att även *nordiskt samarbete inom handikappidrott* skall kunna stödas. Detta har förutsatts av rådet redan i rek. nr 16/1975.

4. Särskilda samarbetsfrågor

4.1. Kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden

Utskottet gjorde under tiden 3–10 augusti 1981 ett besök i Grönland. Utskottet bereddes därvid möjlighet att vid sammanträffanden med central- och lokalkmyndigheter informera sig om Grönland och grönländska förhållanden, däribland kultur- och utbildningsförhållandena, samt om aktuella grönländska strävanden. Utskottet uppfattar sitt besök som mycket betydelsefullt med tanke på en fruktbar utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden.

4.2. Uppföljningen av rådsrekommendationer

Utskottet önskar med ministerrådet diskutera förverkligandet av följande rekommendationer:

Rek nr

Utbildningsområdet

14/1972 utgivande av en nordisk historia

21/1979 nordisk folkhögskola i Västnorge

Allmänkulturella området

16/1975 utvidgat nordiskt idrottssamarbete

16/1979 Nordens institut på Åland

22/1979 nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

Radio- och TV-området

20/1971 utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

4/1980 samarbete på videogramområdet

7/1981 förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

BILAGA 15

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats att yttra sig över följande kapitel i berättelsen:

Kapitel I:	Inledning (i berörda delar)
Kapitel II:	Arbetsmarknad
Kapitel III:	Arbetsmiljö

Kapitel X:	Jämställdhet
Kapitel XIV:	Miljövård
Kapitel XVIII:	Socialpolitik

Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid sitt möte i Stockholm den 21–22 januari 1982.

1. Allmänna synpunkter

Nordiska ministerrådet avger inför Nordiska rådets 30:e session sin elfte berättelse. En redaktionell förbättring är att ministerrådsberättelsens fackkapitel numera i de flesta fallen inleds med en sammanfattning. Ministerrådet har därmed varit i verksamhet under mer än ett decennium, dess två sekretariat under något kortare tid. 1950- och 1960-talet präglades av ingående av övergripande konventioner och överenskommelser av för det nordiska samarbetet grundläggande natur såsom 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse, 1955 års trygghetskonvention, 1957 års passöverenskommelse och 1962 års Helsingforsavtal. Mitten och den senare delen av 1970-talet har varit de nordiska handlings- eller samarbetsprogrammets tidevarv. Inom ministerrådet har utarbetats ett betydande antal sektorvisa handlings- eller samarbetsprogram. Social- och miljöutskottet har varit en av tillskyndarna till dessa. 1975–78 framlades inom utskottets arbetsområde år 1975 program för verksamheten på arbetsmarknadsområdet, år 1977 för social- och hälsovårdsområdet och för arbetsmiljöområdet samt år 1978 för miljövården och för jämställdheten. Översyn och revision av dessa handlings- eller samarbetsprogram har genomförts vad beträffar arbetsmiljön och pågår på social- och hälsovårds- och jämställdhetsområdet. För att bli handlingsinriktade och meningsfulla bör programmen vara försedda med en förteckning över de åtgärder som ministerrådet avser att vidtaga. Därtill måste personella och ekonomiska resurser ställas till förfogande för genomförandet.

Nordiska samarbetsprogram eller överenskommelser av större betydelse bör föreläggas Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag att behandlas i enlighet med de förpliktande former som anges i Helsingforsavtalet. Det har social- och miljöutskottet och Nordiska rådet uttalat sig för vid flera tillfällen. Utskottet finner det sålunda värdefullt att sju förslag från ministerrådet framlägges på detta sätt vid den 30:e råds-sessionen. Fyra av de sju förslagen tillhör social- och miljöutskottets arbetsområde. Två gäller revision av löpande handlings- eller samarbetsprogram på social- och hälsovårds- respektive jämställdhetsområdet. Ytterligare två ministerrådsförslag avser revisionen av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad samt en ny överenskommelse om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning.

I utskottets betänkande över den förra ministerrådsberättelsen påpekades att det nordiska samarbetet allt mera kommit att präglas av att de olika samsarbetsfälten griper in i varandra. Tvärfackliga frågor som innefattar mer än en samsarbetssektor är en relativt ny företeelse inom det nordiska samarbetet. Exempel på dylika frågor är radio- och TV-samarbetet, forskningen, vissa utbildningsfrågor, regionalpolitiken, energin och data-teknologin. Ministerrådets uppbyggnad bör anpassas till de aktuella samsarbetsutmaningarna.

Ökad uppmärksamhet har förverkligandet på nationellt plan av resultaten av det nordiska utredningsarbetet rönt på senare tid. Problemet var före ministerrådets tillkomst ofta att få en nordisk samsarbetsfråga utredd. Idag kommer ett utredningsarbete igång, oftast inom en inte alltför lång tid. Den praktiska användningen av utredningsresultat som framkommit genom nordiskt samsarbete har inte alltid blivit vad som eftersträvats. Nära till hands ligger det att påstå att 1980-talets stora resursförstärkningar för att befärja nordiskt samsarbete måste ske på det nationella planet.

De nordiska medborgarna har skäl att ställa krav på att resultaten av det nordiska utredningsarbetet kommer till praktisk användning och blir till nytta på nationellt plan. Ministerrådet och de nordiska regeringarna bör i framtiden ägna större uppmärksamhet åt dessa frågor än hittills.

Utskottet framhöll i förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen vidare att en rättvisande bedömning av varför så många av Nordiska rådets rekommendationer kvarstår på dagordningen inte kan göras utan att de åtgärder som ministerrådet låter vidtaga i anledning härav beaktas. Ett snabbt genomförande av Nordiska rådets rekommendationer, med åtföljande avskrivning, underlättas av att mandat för behövliga utredningar fastställs i skyndsam ordning – en tidsrymd på tre månader borde vara tillräcklig – av att medlemmar i utredningen snabbt utses samt att arbetet omgående inleds. Ministerrådet uppger att ungefär 160 rekommendationer kvarstår på Nordiska rådets dagordning. Denna sifferuppgift kan kompletteras med att uppskattningsvis 300 projekt finansieras via ministerrådets budgeter. De initiativ som Nordiska rådet tar i form av rekommendationer, yttranden och skrivelser bör vara vägledande för ministerrådet och – i förekommande fall – de nordiska regeringarna.

Att de valda rådsmedlemmarnas förslagsrätt är oinskränkt, framhålles i ministerrådsberättelsen. Det påpekas också att förslagsrätten kunde utnyttjas effektivare inom de områden som är centrala i det nordiska samarbetet. Alla medlemsförslag bör inte underkastas en lika omfattande behandling eller ens föras fram till beslut vid rådets session, sägs det vidare.

Det är naturligt att medlemsförslagen intar en med ministerrådsförslagen likaberättigad plats i den nordiska samsarbetsprocessen. Inom Nordiska ministerrådet har på senare tid samsarbetet på det ekonomiska området prioriterats. Social- och miljöutskottet anser, att detta inte får resultera i att samsarbetet på det socialpolitiska området, uppfattat i vid mening, försummas.

Utskottet har särskilt uppmärksammat det som sägs i stycket 2.4 i inledningskapitlet i ministerrådsberättelsen om remissdirektiv. Enligt utskottets uppfattning bör ministerrådet avstå från att påverka utformningen av och innehållet i de remissvar som avges av nationella ministerier, departement och myndigheter. Utskottet har i sitt betänkande över förra årets ministerrådsberättelse uttalat sig emot att medlemsförslagen behandlas inom ministerrådets ämbetsmannakommittéer innan de slutbehandlats inom Nordiska rådets organ. Sker dylik behandling kan oklarhet lätt skapas beträffande arbets- och rollfördelningen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ.

Huvudområdena för nordiskt samarbete framgår av Helsingforsavtalet. Det bör inom nordiskt samarbete vara en strävan att befästa gjorda samarbetsvinningar. Samtidigt bör samarbetet föras vidare till nya områden. Så har också skett under 1970-talet. Det bör emellertid slås fast att utvidgningen av antalet samarbetsområden inte utgör ett alternativ till fördjupat samarbete inom redan etablerade samverkansområden.

Mycket markant är den satsning som ministerrådet gjort på ekonomiskt inriktade samarbetsområden under senare tid. I Nordiska rådets, på förslag av social- och miljöutskottet, antagna yttrande (4/1981 punkt 1) sades att en ensidig inriktning av samarbetet på det ekonomiska området inte fick bli till nackdel för den sociala välfärden uppfattad i vid mening. Den uppläggnings som ministerrådets arbete fått under senare tid med arbetsplaner på temat "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden" kan lätt ge intryck av att omsorgen om de enskilda människorna inte prioriteras. Anmärkningsvärd är den nedprioritering som skett av arbetsmarknadssamarbetet, stick i stäv mot Nordiska rådets yttrande nr 4/1981 punkten 1.

Anledning kan mot denna bakgrund finnas för social- och miljöutskottet att för egen del ta initiativ som mera beaktar de i vid mening sociala och kulturella sidorna av det nordiska samarbetet.

Social- och miljöutskottet har under det gångna året sammanträtt med ministerrådet eller företrädare för ministerrådet i tre olika sammansättningar: social- och hälsovård, jämställdhet och arbetsmarknad. Utskottet finner fortsatt att dylika överläggningar utgör ett värdefullt bidrag till den nordiska samarbets- och prioriteringsprocessen.

Social- och miljöutskottet har inbjudit ministerrådet-miljövärdsmi-
nisterarna till en överläggning hösten 1982 för att diskutera inriktningen av innehållet i och formerna för det nordiska miljövärdssamarbetet.

2. Arbetsmarknadssamarbete

1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad tillhör tillsammans med 1955 års konvention om social trygghet de förnämsta resultaten av det samarbete som under efterkrigstiden utvecklats de nor-

diska länderna emellan. En reviderad nordisk konvention om social trygghet trädde i kraft den 1 januari 1982 efter behandling vid Nordiska rådets session i Köpenhamn 1981. Social- och miljöutskottet har den 2 december 1981 haft överläggningar med ministerrådet-arbetsministrarna om förslaget till ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad. Sistnämnda överenskommelse kommer att föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Utskottet kommer att avge ett separat betänkande över det ministerrådsförslag som framläggs till rådets 30:e session i Helsingfors. Därmed har de formella önskemålen som Nordiska rådet framfört i yttrande nr 4/1981 punkten 2 beträffande behandlingen av revisionen av 1954 års överenskommelse tillgodosetts.

Arbetsmarknadssituationen i de nordiska länderna är alarmerande. Den präglas av ökande arbetslöshet, särskilt bland ungdomen, en nedgång i sysselsättningen och en minskning i antalet lediga platser. I mitten av år 1981 beräknades drygt en halv miljon människor vara arbetslösa i de nordiska länderna trots betydande arbetsmarknadspolitiska satsningar. Siffran väntas av Nordens tackliga samorganisation stiga till 600 000. En mera utförlig redogörelse för den aktuella arbetsmarknadssituationen i Norden ges i den i NU-serien varje år utkommande översikten "Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik i Norden", en typ av redogörelse vars motsvarighet skulle kunna fylla en viktig funktion inom andra samarbetsfält.

En brett upplagd satsning har ministerrådet gjort genom det s. k. kärnprojektet om arbetsmarknadspolitiska utmaningar på 1980-talet. Projektet har genererat en huvudrapport och fyra delrapporter. Tre övergripande slutsatser har dragits på grundval av detta projektarbete. För det första bör sysselsättningsaspekter beaktas i all form av offentlig planläggning genom tvärsektorielt samarbete. För det andra bör arbetsmarknadsparterna medverka i planeringsprocessen. För det tredje bör de nordiska länderna tillsammans analysera utvecklingstendenserna och nå fram till medel för att kunna lösa de problem som väntas uppstå på medellång sikt på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund finner social- och miljöutskottet ministerrådets och arbetsmarknadsparternas ointresse för det i *rek. nr 7/1977/s* föreslagna nordiska institutet för arbetsmarknadsfrågor motsägelsefullt. Social- och miljöutskottets ståndpunkt är fortsatt att detta institut bör etableras. Det finns många viktiga arbetsuppgifter som det skulle kunna lösa på ett ur nordisk synvinkel förtjänstfullt sätt. Etablerandet av ett dylikt institut utgör ett komplement och inte ett alternativ till det samråd som försiggår mellan ministerrådets olika organ och arbetsmarknadsparterna.

Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet föreslogs från Nordiska rådets sida vid 1970-talets mitt. Hösten 1979 framlades en sammanfattning av resultat och åtgärdsrekommendationer i NU-serien. Året efter publicerades en huvudrapport (*NU A 1980:11*) samt i särskild ordning

inte kan antagas av kursstyrelsen, utan skall fastställas av svenska myndigheter. Lärarkåren saknar helt norska lärare, delvis beroende på bristen på möjligheter att få tillgodogöra sig anställningstid i annat nordiskt land, delvis på att meritvärderingen sker på olika grunder. Ett ackumulerat behov av översättning av läromedel finns. Kostnaden för det sistnämnda uppskattas till en kvarts miljon skr. Verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter bör enligt utskottets uppfattning, fungera utifrån ett regelsystem av en mera nordisk inriktning. En utredning om på vilket sätt bäst och snabbast kan ske bör omgående tillsättas.

Under år 1981 har igångsatts en utredning om sysselsättning för speciella grupper på arbetsmarknaden. I den skall behandlas de långtidsarbetslösa, de äldres och de handikappades svårigheter på arbetsmarknaden. Utskottet ser fram emot att få ta del av den rapport som väntas bli färdig innevarande år. Att invandrarnas ställning på arbetsmarknaden i de nordiska länderna blir föremål för uppmärksamhet liksom att ett nordiskt samarbete i migrationsfrågor generellt övervägs finner utskottet positivt.

Utskottet har tidigare föreslagit databaserad nordisk arbetsmarknadsforskning. Ett flerårsprogram för samarbete på arbetsmarknadsforskningens område har utarbetats. Tonvikten ligger vid forskning om utbud och efterfrågan på arbetskraft, arbetsmarknadens anpassning och sambandet mellan arbetsmarknadspolitiken och social- och utbildningspolitiken. Ett samarbetsprojekt om registerbaserad sysselsättningsstatistik sätts igång år 1982, vilket utskottet finner värdefullt.

En utredning om deltid arbetet har satts igång. Denna bör ges hög prioritet. En rapport om sysselsättningseffekterna inom den offentliga sektorn framlägges år 1982. Det finner utskottet värdefullt.

Samarbetet på arbetsmarknadsinformationens område har social- och miljöutskottet vid ett flertal tillfällen anfört kritik mot. Med tanke på de minskade resurser som står till buds för nordiskt arbetsmarknadssamarbete är det ägnat att förvåna att ministerrådet beslutat att fortsätta verksamheten också år 1982. Den evaluering som omtalas i ministerrådsberättelsen önskar utskottet ta del av.

Insatser för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten förordades i *rek.nr. 28/1981/s*. År 1981 har ett projekt om den s.k. ungdomsgarantin slutförts. En rapport har utgivits i NU-serien. Ungdomsgarantin syftar till att erbjuda alla ungdomar arbete, utbildning eller yrkesutbildning. De tankar och förslag som framkommit inom ramen för detta projekt har lagts fram bl. a. för OECD. Samarbete har ägt rum mellan ministerrådssekreteriatet i Oslo och kultursekreteriatet i Köpenhamn. Utskottet anser detta utgöra exempel på ett konkret inriktat nordiskt samarbete på ett synnerligen viktigt område. Att rapporten "Arbete åt alla" (*NU A 1980:6*) skall följas upp på ett ändamålsenligt sätt förväntas av social- och miljöutskottet.

Utskottet uttalade i förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen

fyra tekniska rapporter. Social- och miljöutskottet efterlyste redan i förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen vilka konkreta åtgärder som ministerrådet avser att vidtaga i anledning av denna rapport. I årets berättelse meddelas, att ministerrådet förutsätter att materialet och förslagen från dessa utredningar skall värderas och följas av åtgärder på de områden där det befinner vara ändamålsenligt. Social- och miljöutskottet konstaterar att ministerrådet sex år efter det att denna betydelsefulla utredning föreslogs av Nordiska rådet ännu inte redovisat vilka konkreta åtgärder som kommer att vidtagas på nordiskt och nationellt plan med anledning därav. Utskottet finner detta otillfredsställande inte minst med tanke på den betydelse som åtgärder beträffande ökad rörlighet för kapital mellan de nordiska länderna har för den gemensamma nordiska arbetsmarknadens funktionssätt.

I yttrande nr 4/1981 punkten 1 framhålles, att det nordiska arbetsmarknadssamarbetet bör ges hög prioritet. Det motsatta har emellertid skett genom att bevillningen till arbetsmarknadssamarbetet på ministerrådets allmänna budget sjunkit från 2 496 000 NOK 1981 till 2 052 000 NOK för innevarande år. Det innebär en, med hänsyn tagen till penningvärdets fall, minskning med minst 25 %. Det nordiska arbetsmarknadsprogrammet behandlades vid Nordiska rådets 1:a extra session hösten 1975. Etapp 1 genomfördes under åren 1975 till 1979. Etapp 2 påbörjades sistnämnda år och väntas sträcka sig till årsskiftet 1983/84. Social- och miljöutskottet anser att arbetsmarknadsområdet utgör ett centralt nordiskt samarbetsfält. De ekonomiska resurserna för samarbetet bör förstärkas avsevärt.

Vid en rad seminarier har ministerrådets organ strävat efter att belysa olika aspekter av arbetsmarknadssamarbetet. Temat för 1981 års seminarium var 1980-talets krav på arbetskraftsförvaltningarna. Bakgrundsmaterialet till seminariet utgjordes bl. a. av det tidigare omnämnda kärnprojektet. 1982 års ämnesseminarium tar upp samarbetet mellan arbetsgivarna och arbetsförmedlingarna, vilket utskottet finner värdefullt. Samarbetet på arbetsförmedlingens område utgör en viktig förutsättning för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall fungera på avsett sätt. En utredning som gjorts på senare tid på detta område är *NU B 1980:4* "Arbetsförmedlingen i Norden". Ett projekt håller på att genomföras om databehandlingens användning inom arbetsmarknadsorganen. Utskottet anser, att ministerrådet bör se till att detta projekt slutföres så snart som möjligt.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå utgör ett gott exempel på konkret nordisk samverkan. Vid centret har emellertid problem uppkommit. De sammanhänger med att man där ger utbildning till finländska, norska och svenska elever utifrån ett i huvudsak svenskt system. Bevillningarna är t. ex. svenska. Under det gångna året har beläggningen vid centret sjunkit till 66,5 % beroende på bristfälliga lokaler. Lika så innebär det ett onödigt dubbelarbete att vid centret använda läroplaner

att utredningen om uthyrnings- och entreprenadfirmornas verksamhet inte syntes ha följts upp på ett planerligt sätt. En ny arbetsgrupp har tillsatts av ministerrådet i vilken arbetsmarknadsparterna deltagar. Social- och miljöutskottet förväntar sig att konkreta förslag från arbetsgruppen föreligger före utgången av år 1982.

Utredningen om en nordisk anställningsförmånskonvention (*rek. nr. 17/1980/s*) bör slutföras med största skyndsamhet. Den berör för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden mycket viktiga problem. Avslutningsvis kommenteras i arbetsmarknadsavsnittet i ministerrådsberättelsen förutläggningarna för att följa upp resultaten från nordiska utredningar på arbetsmarknadsområdet på nationellt plan. Förslag till nationella resursförstärkningar har diskuterats. Utskottet finner detta värdefullt, men anser att kostnaderna för den nationella uppföljningen av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet inte bör belasta den redan hårt ansträngda gemensamma ministerrådsbudgeten. De bör istället bestridas nationellt. Det samarbete som utförts inom ministerrådets organ under det gångna året har präglats av den budgetmässiga tillbakagång som arbetsmarknadssektorn fått vidkännas. Dock har under året de betydelsefulla förhandlingarna på ämbetsmannaplanet om en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad slutförts.

3. Arbetsmiljösamarbete

Ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet godkändes av ministerrådet-arbetsmiljöministrarna i juli 1981 efter samråd med social- och miljöutskottet och arbetsmarknadsparterna hösten 1980 och behandling vid Nordiska rådets session år 1981 i Köpenhamn. I inledningen till det nya samarbetsprogrammet behandlas sambandet mellan arbetsmiljöförhållandena och lönsamheten inom företaget. Utskottet kan inte acceptera att olönsamma eller mindre lönsamma företag, som drives huvudsakligen ur sysselsättningssynpunkt, uppvisar en sämre arbetsmiljö. Social- och miljöutskottet konstaterar, att samarbetsprogrammet i den version som slutligt fastställts av ministerrådet är helt identiskt med det ministerrådsförslag som framlades för behandling vid rådets 29:e session. Allmänt sett förutsätter utskottet att de synpunkter som framföres i betänkanden över av ministerrådet framlagda förslag beaktas.

Jämfört med det tidigare handlingsprogrammet har tre nya insatsområden tillkommit: arbetstiden, arbetets anpassning och den nya teknologins effekter på arbetsmiljön. Social- och miljöutskottet framförde i sitt betänkande över ministerrådsförslaget *B 30/s* om ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet att de kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön borde konstituera ett särskilt insatsområde. Vidare ansåg utskottet att lagstiftning och tillsynsverksamhet snarast var att betrakta som samarbetsmedel och därför inte borde utgöra, som ministerrådet föreslagit, ett eget

insatsområde. Utskottets uppfattning beträffande dessa två punkter har inte vunnit gehör inom ministerrådet.

Andra synpunkter som framfördes i betänkandet över ministerrådsförslaget B 30/s från social- och miljöutskottets sida var att toxikologins ställning borde stärkas, att nya projekt borde påbörjas på den psykosociala arbetsmedicinens område, att skaderiskerna vid manuell drift av datoriserade produktionssystem borde utredas, att symposieverksamheten inom området borde utvärderas m. fl.

De resurser som stått till förfogande för nordiskt arbetsmiljösamarbete på ministerrådets allmänna budget har varit 2 750 000 Nok för 1981. För år 1982 disponeras 3 020 000 Nok. Arbetsmiljöområdet har därmed inte fått vidkännas samma nedskärningar som det tidigare behandlade arbetsmarknadsområdet. Samarbetet på arbetsmedicinens och yrkeshygienens område har också under år 1981 utgjort ett betydelsefullt inslag. Den nordiska grupp som har till uppgift att avge förslag till faktorer som bör beaktas vid fastställandet av yrkeshygieniska gränsvärden hade enligt förra årets ministerrådsberättelse behandlat 29 ämnen. I årets ministerrådsberättelse uppges att nu cirka 30 ämnen behandlats, vilket måste tolkas så att verksamheten på detta område stagnerat.

Ett projekt om hälsofaror orsakade av trädamm inleddes år 1976. Nu aviseras en slutrapport. Genom att projektet skall bilda mönster för hur man samlat kan utnyttja nationella cancerregister bör denna ges en vid spridning. Att översätta och bearbeta vissa fackartiklar som utkommit på engelska i tidskriften *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health* har utskottet tidigare förordat. Nu uppger ministerrådet att detta varit svårt att förverkliga och projektet därför avslutats. Utskottet saknar konkreta upplysningar om motiven till detta.

Samnordisk vidareutbildning av specialister inom yrkeshygienens och företagshälsovårdens område har skett på ad hoc-basis tidigare. Från och med år 1982 bedrivs denna verksamhet som en permanent institution. Social- och miljöutskottet har tillstyrkt institutionalisering och påpekat att möjligheterna till samarbete med Nordiska hälsovårdshögskolan bör undersökas beträffande vissa kurser.

Förbättrad statistik över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom orsakade av arbetsmiljöfaktorer har social- och miljöutskottet förordat tidigare. I ministerrådsberättelsen uppges att de mål som det inledda projektet satt upp varit svåra att förverkliga. Utskottet förutsätter emellertid att verksamheten fortsätter även om svårigheter synes ha uppstått. Samverkan mellan de nordiska länderna när det gäller forskning om arbetsmiljöns inverkan på framkallandet av fosterskador har fortsatt under året. Utskottet tillägger alltjämt projektet stor vikt.

Att åtgärder vidtages för att på ett ändamålsenligt sätt förmedla resultat som framkommit inom nordisk arbetsmiljöforskning finner utskottet angeläget. Den lösning som ministerrådet stannat för medför att man i fortsätt-

ningen kommer att repliera på nationella register, i vilka arbetsmiljöforskningen ingår, men att behov av dokumentationsmässigt bistånd finnes som med fördel kan tillgodoses på nordiskt plan. Den gemensamma nordiska dokumentationscentralen vid Arbejdstilsynet i Köpenhamn skall hjälpa till med detta. Att en försöksverksamhet med central förmedling av arbetsmiljöforskning kommer att äga rum åren 1983–84 finner utskottet positivt. Behovet av den verksamhet som bedrivits intill år 1981 vid den nordiska dokumentationscentralen har minskat med tiden eftersom nationella datacentraler upprättats. De förslag till fortsatt dokumentationssamarbete på området som skall föreligga önskar utskottet ta del av.

Samordning på produktkontrollens område har utskottet tillagt stor vikt. År 1981 har ett samnordiskt projekt inletts som syftar till att klarlägga möjligheterna att i ökad omfattning använda produktkontroll eller typgodkännande inom tillsynsverksamheten samt att koordinera detta på nordiskt plan. Den rapport som väntas vid utgången av år 1982 önskar utskottet erhålla.

Samarbetet på den psykosociala arbetsmedicinens område har social- och miljöutskottet prioriterat sedan arbetet på området inleddes vid 1970-talets mitt. Det centrala projektet om grundskollära barns psykosociala arbetsmiljö har föranlett flera rapporter. Studiet av arbetsförhållandena inom processindustrin och i kontrollrum fortsätter. Utskottet anser att samarbetet inom denna relativt utforskade sektor bör breddas ytterligare.

I två rekommendationer (*nr 15 och 16/1980/s*) aktualiserade Nordiska rådet effekterna av datateknologin på arbetsmiljö, arbetsmarknad och näringsliv. Den tvärfackliga arbetsgrupp, Datateknologigruppen, som ministerrådet tillsatte i början av år 1981 har sedan den väl inlett sitt arbete verkat med berömvärd effektivitet. En preliminär rapport har publicerats i NU-serien. En andra rapport väntas inom ett år. Det nya insatsområde som datateknologin utgör i ministerrådets arbetsmiljöprogram har därmed fått en samlad belysning, vilket utskottet anser vara värdefullt.

4. Jämställdhetssamarbete

Vid ett möte med ministerrådet-jämställdhetsministrarna hösten 1980 förordade social- och miljöutskottet att det år 1978 antagna nordiska handlingsprogrammet för samarbete i jämställdhetsfrågor skulle ses över. En dylik översyn av programmet pågår. Utskottet har samrått i saken med företrädare för ministerrådet-jämställdhetsministrarna i november 1981. Ett ministerrådsförslag väntas föreligga till rådets 30:e session. Utskottet kommer därför att avge sina synpunkter på det nordiska jämställdhetssamarbetet i ett särskilt betänkande över ministerrådsförslaget om revision av samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet. I detta sammanhang begränsar sig utskottet till att ta upp några enstaka punkter.

Det arbete som redovisas i ministerrådsberättelsen omfattar för jäm-

ställdhetens sak så väsentliga projekt som den tvådelade arbetsmarknaden, datateknologin och kvinnornas sysselsättning, daghemmens mål och innehåll, jämställdhetsaspekter på samhälls- och boendepaneringen, de offentliga jämställdhetsorganens funktion, kvinnor i styrande organ, förlösning- och barnbördsavdelningar i Norden samt massmedia och jämställdhet.

Projektet om den tvådelade arbetsmarknaden torde vara en smula förse- nat. Utredningen om förändringar på kontorsområdet till följd av datorise- ringen – igångsatt som ett jämställdhetsprojekt – förutsätter social- och miljöutskottet samarbetar med Datateknologigruppen. Att en uppföljning av Förenta Nationernas kvinnokonferens i Köpenhamn sommaren 1980 ägt rum i september 1981 mellan företrädare för de offentliga jämställdhets- organen finner utskottet värdefullt. Fortsättningsvis bör dock till dylika uppföljningsmöten företrädare för Nordiska rådet inbjudas att delta.

Den rapport om kvinnor i styrande organ som håller på att utarbetas efter konferensen för forskare och politiker i oktober 1981 önskar utskottet ta del av.

Projektledaren för utredningen om förhållandena vid födelse- och barn- bördsavdelningar (*NU A 1980:17*) har givits möjlighet att i de nordiska huvudstäderna presentera sin rapport. Det anser utskottet vara ett utmärkt sätt att sprida kännedom om resultat som framkommit genom nordiskt utredningssamarbete. Att jämställdhetsutskottet fått utse en representant i styrningsgruppen för projektet "Deltidsarbete i Norden" finner social- och miljöutskottet naturligt.

5. Miljövårdsfrågor

I det första handlingsprogram som ministerrådet antog år 1973 ingick miljövärden som en del. Ett separat nordiskt handlingsprogram för samar- bete i miljövärdsfrågor antogs efter behandling vid rådssessionen 1977. Miljövärdssamarbetet har de senaste åren expanderat. Ett särskilt område har tillkommit, nämligen miljöeffekterna av energiproduktion. Bevilning- arna till miljövärden utgjorde år 1981 2 899 000 Nok och till området mil- jöeffekter av energiproduktion 2 562 000 Nok.

Social- och miljöutskottet har, som ovan nämnts, inbjudit ministerrådet – miljövärdministrarna till en överläggning hösten 1982 om revision av det gällande samarbetsprogrammet på miljövärdsområdet. Utskottet ser fram emot denna överläggning.

I förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen efterlyste utskot- tet en utvärdering av den nordiska miljöskyddskonventionen som trädde i kraft 1976. Utskottet noterar med tillfredsställelse att en översiktlig be- skrivning av miljöskyddskonventionens praktiska tillämpning ges i minis- terrådsberättelsen. Tre fall omnämnes. De är Sveriges förfrågan 1978 till Danmark om utsläpp från en kemisk fabrik, förhållandena vid en cementfa-

brik i Finland (som också berörde Sverige) och Danmarks och Sveriges meningsutbyte om byggandet av ett kolkraftverk på Amager. Ministerrådet finner att miljöskyddskonventionens bestämmelser utnyttjas i få fall. Själva existensen av miljöskyddskonventionen torde dock ha förhindrat vissa miljöföreningar liksom den sannolikt lett till ökat samarbete mellan miljöskyddsmyndigheterna i de nordiska länderna. Utvärderingen bör översändas till Nordiska rådet.

Social- och miljöutskottet hyser fortsatt en annan uppfattning än de inom ministerrådet för miljöården ansvariga organen när det gäller den samnordiska projektverksamheten på miljöårdsområdet. Nordiska rådet har i *yttrande nr 4/1981* uppmanat ministerrådet att eftersträva ett större mått av koncentration av projekten på miljöårdsområdet. Ministerrådets kommentar till detta yttrande är ägnad att inge förvåning. I berättelsen står "Ministerrådet finner ikke at Nordisk Råds social- og miljøudvalg har fremført nye momenter til støtte for en koncentration af projektvirksomheden". Inom Nordiska rådet har nu tre olika organ förordat koncentration av projektverksamheten på miljöårdsområdet. Förutom social- och miljöutskottet har detta gjorts av rådets plenarförsamling och budgetkommitté. Utskottet avser att ta upp denna fråga vid mötet med ministerrådet – miljöårdsministrarna hösten 1982.

En rad konventioner har ingåtts som syftar till att bekämpa havs- och vattenföreningarna. Utskottet förväntar sig att Danmark och Finland så snart som möjligt ratificerar den s. k. MARPOL-konventionen om förhindrande av vattenföreningar från fartyg.

Att en internationell konvention om skydd för ozonskiktet i enlighet med rådets *rek. nr 9/1978/s* på nordiskt initiativ håller på att utarbetas, finner utskottet positivt. När det gäller avloppsvattenrening avslutas det projektarbete som inletts i anledning av *rek. nr 7/1979/s* under innevarande år. Utskottet önskar ta del av slutrapporten.

I *rek. nr 7/1978/s* förordades ingående av en europeisk miljöskyddskonvention efter mönster av den nordiska miljöskyddskonventionen. Efter nordiskt initiativ undertecknades konventionen om långväga gränsöverskridande luftföreningar hösten 1979 av ECE:s medlemsstater. Konventionen torde nu ha ratificerats av samtliga nordiska länder. Att arbetet med att minska utsläppen av bilavgaser fortgår i enlighet med rådets rekommendationer *nr 29* och *30/1981/s* finner utskottet värdefullt.

En slutrapport har framlagts om samarbete på återanvändningens område. En arbetsgrupp har tillsatts för att koordinera de nordiska ländernas insatser på återanvändningsområdet. Detta arbete bör fortsättas.

Skydd och vård av naturen intar en framskjuten plats i ministerrådets arbete på miljöårdsområdet. En rad rapporter har utarbetats. De nordiska rekommendationer som framlagts bör beaktas på nationellt plan. Under år 1982 aviseras flera publikationer. Utskottet önskar en samlad redovisning av projektet "Representativa naturtyper och biotoper i Norden".

På miljödataområdet har rapporten "Karakterisering av miljödata" utkommit (*NU B 1978:10*). År 1981 utkom en handbok inom samma ämnesområde. Social- och miljöutskottet har under året slutbehandlat ett medlemsförslag A 597/s om inrättandet av ett epidemiologiskt bevakningssystem.

Den harmonisering av regler för klassificering och märkning av kemiska ämnen och produkter som pågår får dock inte medföra att möjliga förbättringar ur konsument- eller arbetsmiljösynpunkt fördröjes i onödan.

Ministerrådet har, såsom framhölls inledningsvis, gjort en betydande satsning inom området miljöeffekter av energiproduktion. Fem projekt har satts igång. De gäller deponering av flygaska, försurningens inverkan på metalltransporterna i miljön, de förnybara energikällornas miljökonsekvenser, relativa tillskott till människa och miljö av föroreningar samt cancerogena och mutagena ämnen vid energiproduktion.

Social- och miljöutskottet har tillsammans med ekonomiska utskottet arrangerat ett seminarium på temat "Energi i Norden – ekonomi, miljö och försörjningstrygghet" i november 1981. I seminariet deltog förutom de två utskottens medlemmar företrädare för myndigheter och forskningen på energi- och miljöområdet på nationellt och nordiskt plan. Huvudfrågeställningen vid seminariet var: Hur skulle de nordiska länderna utforma sin energiförsörjning om de vore ett land istället för fem? Vilka blir i så fall de miljömässiga konsekvenserna? Seminariet visade att det rådde enighet om att det var fruktbart att ställa denna fråga. Ett tjugotal idéer och förslag till konkret samarbete på energi- och miljöområdet framkom. De kommer att föranleda initiativ i särskild ordning. Utskottet förutsätter, att ministerrådet intensifierar och vidareutvecklar det samarbete som nu inletts på energi- och miljöområdet.

6. Social- och hälsovårdssamarbete

År 1977 antog ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna ett samarbetsprogram efter behandling i Nordiska rådet. Överläggningar ägde rum mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet i denna sammansättningen i augusti 1980 i Reykjavik. Därvid togs frågan om en revision av samarbetsprogrammet upp. Hösten 1981 har social- och miljöutskottet med företrädare för ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna diskuterat ett utkast till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet. Då programmet väntas bli framlagt i form av ett ministerrådsförslag till rådets 30:e session har utskottet för avsikt att ge en samlad bedömning av social- och hälsovårdssamarbetet i Norden i ett separat betänkande. Här skall därför blott några synpunkter framläggas.

Social- och miljöutskottet önskar uttrycka sin tillfredsställelse över att företrädare för utskottet på sedvanligt sätt bereddes möjlighet att närvara som observatörer vid 1981 års socialpolitiska ministermöte som hölls i

Svendborg i augusti. Temat för ministermötet var "Social- och hälsovården under lågtillväxtbetingelser". En effektivare kamp mot alkohol- och narkotikamissbruket i Norden aviserades vid mötet. Utskottet finner det värdefullt att ett särskilt möte kommer att hållas i februari innevarande år mellan social- och hälsovårds- och justitieministrarna för att diskutera narkotikabekämpningen. Utskottet har under året slutbehandlat medlemsförslag A 616/s om effektivare insatser mot narkotikamissbruket.

Glädjande är att den reviderade nordiska konventionen om social trygghet trätt i kraft den 1 januari 1982. Därmed har ett omfattande revisionsarbete kunnat avslutas. Såsom också påpekas i ministerrådsberättelsen, kommer konventionen att behöva hållas ajour med utvecklingen. Viktigt är att tillämpningen av konventionens bestämmelser sker på likartat sätt i de nordiska länderna. Kännedomen om konventionens bestämmelser behöver förbättras t. ex. vad gäller olika kommunala myndigheter.

Försöksverksamheten med integrering av erfarenheter från den sociala sektorn i samhällsplaneringen har bedrivits vid Nordplan i Stockholm sedan 1980. Förslag föreligger från den referensgrupp som har till uppgift att utvärdera den om att verksamheten integreras i Nordplans ordinarie undervisning från och med 1983. Utskottet önskar närmare information om de överväganden som lett fram till denna slutsats.

Överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal undertecknades vid det socialpolitiska ministermötet i Svendborg. Utskottet finner det utomordentligt värdefullt att denna överenskommelse, som föreslogs av Nordiska rådet redan på 1950-talet, kommit till stånd. Ratifikationen bör genomföras i skyndsam ordning.

Utredningen om gemensam efter- och vidareutbildning för social- och medicinalpersonal har avlämnat en rapport i september 1981. Efter remissbehandlingens slutförande bör den delges Nordiska rådet.

Nordiskt samarbete, före, under och efter Förenta Nationernas hösten 1982 planerade världskonferens för de äldre förordas av utskottet. Samverkan bör ske mellan offentliga myndigheter och frivilliga sammanslutningar på äldreområdet.

Resurserna för projektverksamhet på social- och hälsovårdsområdet har inte ökat i någon större omfattning de senaste åren. Därmed försvaras en utbyggnad av samarbetet utanför de fem permanenta institutionerna på området.

7. Utskottet föreslår

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Inledning, i berörda delar, kapitel II: arbetsmarknad, kapitel III: arbetsmiljö, kapitel X: jämställdhet, kapitel XIV: miljövard och kapitel XVIII: socialpolitik i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1. För att ministerrådets samarbetsprogram i ökad omfattning skall bli handlingsinriktade krävs, liksom vad som gäller för rådets rekommendationer, att ekonomiska och personella resurser ställs till förfogande för genomförandet.

Uppföljningen nationellt av de resultat som framkommer genom samnordiskt utredningsarbete och de beslut som träffas med anledning härav bör ägnas ökad uppmärksamhet.

2. Ministerrådet bör beakta de problem som möter för människorna i Norden vid resa, byte av arbetsplats eller flyttning. Initiativ bör tas som beaktar de i vid mening sociala sidorna av det nordiska samarbetet.

3. De ekonomiska resurserna för samarbetet på arbetsmarknadsområdet måste utökas. Ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor bör etableras för att möjliggöra nordiska analyser av den långsiktiga utvecklingen på arbetsmarknaden.

Utredningarna om kapitalets och arbetskraftens rörlighet och om uthyrnings- och entreprenadföretagens verksamhet bör föranleda konkreta åtgärder.

Verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter bör ges en mera nordisk inriktning.

4. Samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.

5. Ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på miljövårdsområdet bör, efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet, föreläggas den 31:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag.

Samarbetsinsatserna avseende miljöeffekter av energiproduktion bör intensifieras.

6. Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal bör snarast ratificeras av samtliga länder.

II att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel II, kapitel III, kapitel X, kapitel XIV och kapitel XVIII till handlingarna.

Stockholm den 22 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Doris Håvik (S)

Bror Lillqvist (Sd)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Rune Gustavsson (C)

Ashbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (S)

Pjetur Sigurdsson (Sj.)

Bernhardt Tastesen (S)

Reservation

Undertegnede kan give tilslutning til størstedelen af udvalgsflertallets ovenstående betænkning, men jeg vil gerne understrege, at det under den herskende økonomiske situation mere end nogensinde tidligere må forekomme nødvendigt at foretage en omhyggelig prioritering af de nordiske samarbejdsopgaver. Jeg mener samtidig, at man ikke på forhånd bør udelukke, at en sådan prioritering eventuelt vil kunne resultere i udskydning eller nedtrapning også af visse opgaver, der kan have betydning for den sociale velfærd.

Stockholm, den 22. januar 1982

Børge Halvgaard (FP)

BILAGA 16

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

1. Inledning

Till Nordiska rådets trafikutskott har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1:1982) med därtill hörande bilagor. Trafikutskottet har behandlat de avsnitt av berättelsen jämte bilagor, som berör utskottets verksamhetsområde, vid utskottsmöte den 21 januari 1981 i Stockholm.

Under mitten av oktober 1981 mottog utskottet verksamhetsberättelser från Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT), Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) och Nordiska ministerrådets turistutskott. Vid utskottsmöte den 28 oktober 1981 i Helsingfors redogjorde NÄT för sin verksamhetsberättelse. Vid möte mellan utskottet och Nordiska ministerrådet-trafikministrarna den 3 december 1981 i Köpenhamn diskuterades NÄT:s berättelse och övrig nordisk verksamhet på trafikområdet i överensstämmelse med artikel 11 i det nordiska transportavtalet.

Utskottet, som har diskuterat NTR:s och turistutskottets berättelser vid sitt möte den 3 december 1981, uppskattar att få motta dessa berättelser under oktober månad, och finner det värdefullt att regelbundet möta Nordiska ministerrådet för överläggningar om angelägna arbetsfrågor.

2. Allmänna synpunkter på Kapitel I i ministerrådets berättelse

Inledningskapitlet i ministerrådets berättelse redovisar de viktigaste tendenserna i det nordiska samarbetet inom ministerrådets ramar, medan redovisningen för varje arbetsområde i fackkapitlen inleds med en

sammanfattning av de väsentligaste händelserna inom den aktuella sektorn.

Trafikutskottet finner det viktigt att ministerrådets berättelse, både inledningskapitlet och fackkapitlen, är problemorienterad och informativ.

Utskottet vill vidare upprepa sitt uttalande från betänkandet över ministerrådets berättelse C 1:1979 om att berättelsen inte enbart bör återspegla verksamheten under det gångna året utan därutöver innehålla riktlinjer för verksamhetens vidareutveckling samt ministerrådets prioriteringar och motiveringar för dessa.

För närvarande är närmare 160 av rådets rekommendationer fortfarande oavslutade. Av dessa är 35 på trafikutskottets område. Den arbetsbörda, som rekommendationerna medför för ministerrådssekretariatet har diskuterats vid en rad möten mellan rådets och ministerrådets organ. Därvid har framkommit från ministerrådets sida starka önskemål och flera förslag om snabbare avskrivning av rekommendationerna och återhållsamhet vid antagandet av nya. Trafikutskottet har förståelse för ministerrådets önskemål om snabb behandling av rekommendationerna men betonar samtidigt starkt att rådet, det organ som fattar beslut om rekommendationernas antagande, skall även fortsättningsvis besluta om hur länge rekommendationerna skall leva. Det effektivaste sättet att åstadkomma kortare livslängd för rekommendationerna är att sträva efter att uppfylla deras intentioner i raskare takt än hittills.

Utskottet vill samtidigt rikta uppmärksamheten på samarbetets kanske största problem som är den nationella uppföljningen av genomförda utredningar och ministerrådets beslut. I uppföljningen ingår både förverkligandet av besluten nationellt och kontrollen av att detta sker. Ansvaret för den vilar inte bara på ministerrådet utan också på rådets medlemmar. Det är först genom en effektiv nationell uppföljning, som ofta kräver parlamentariska beslut, som rådets och ministerrådets verksamhet når ut till allmänheten i Norden. Om genomförda nordiska utredningar och forskningsprojekt inte följs upp nationellt är själva genomförandet i många fall knappast meningsfullt. Utskottet understryker därför betydelsen av att den nationella uppföljningen effektiviseras.

Under de senaste två åren har trafikutskottet noterat en tendens från ministerrådets sida till ensidig prioritering av samarbetsuppgifter inom de ekonomiska, industriella och tekniska områdena, de s.k. "hårda värdena", på bekostnad av samarbetsuppgifter inom de områden som ofta anses omfatta de s.k. "mjuka värdena" t.ex. arbetsmiljö, kultur och samfärdsel, inklusive trafiksäkerhet och turism. Utskottet vill varna för en alltför ensidig prioritering på detta sätt om den behöver medföra en så omfattande nedskärning av verksamheten på de lågt prioriterade områdena, som fallet har varit på samfärdselområdet under år 1981.

Samarbetsministrarna beslöt sommaren 1981 utifrån vilka preciserande kriterier nya projektförslag skall prioriteras. Budgetkommittén har disku-

terat dessa kriterier och bl. a. ansett det principiellt värdefullt att ministerrådet har uppställt kriterier för prioritering mellan framkomna projektförslag. Kommittén ställde sig dock tveksam till det kriterium enligt vilket ministerrådets projekt skall medföra praktiska resultat för ett större antal människor i Norden. Trafikutskottet framhåller liksom budgetkommittén att genomförande av nordiska projekt kan vara av en sådan betydelse för ett begränsat antal människor att det helt berättigar deras genomförande. Utskottet nämner i sammanhanget som ett exempel en rad mellanriksvägar och gränsbroar, som har byggts i överensstämmelse med framkomna nordiska förslag. De kommunikationsmässiga och även sysselsättningsmässiga förbättringar för det begränsade antal invånare som berörs, berättigar helt, enligt trafikutskottets mening, att sådana projekt genomförs.

3. Yttrande nr 3/1981 om de delar av ministerrådets berättelse C 1: 1981 som berör trafikutskottets sakområde

3.1 Med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet under år 1981 antog plenarförsamlingen vid 29:e sessionen *yttrande nr 3/1981* om de delar av berättelsen som berör trafikutskottets sakområde. Utskottet har tidigare efterlyst en motiverad redogörelse för de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av rådets yttrande. Årets ministerrådsberättelse innehåller med anledning av yttrandet en kortfattad lista över samarbetsuppgifter med anknytning till yttrandets hemställan. Denna lista innehåller inte annat än i undantagsfall uppgifter om orsakerna till att yttrandet inte har beaktats. Utskottet efterlyser därför åter igen till nästa ordinarie session en redogörelse för ministerrådets åtgärder med anledning av yttrandet över 1981 års ministerrådsberättelse. Om yttrandets hemställan inte kan beaktas finner utskottet det värdefullt att erhålla en motiverad redogörelse för varför så inte har skett.

3.2 Utskottet kommer i detta avsnitt att kommentera ministerrådets åtgärder med anledning av yttrandets punkt 1 om *de nordiska ländernas transportpolitik*, yttrandets punkt 7 om *färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden* och yttrandets punkt 9 om *normer för begränsning av trafikbuller*.

3.2.1 I yttrandets punkt 1 hemställde rådet till ministerrådet att verkställa en undersökning av *de nordiska ländernas transportpolitik* och därvid bl. a. omfatta energi- och miljöfrågor inom transport- och trafiksektorn. Av utskottets betänkande över berättelsen framgår att utskottet främst önskar få belyst på vilka väsentliga punkter ländernas transportpolitik skiljer sig, vilka problem som huvudsakligen skulle hindra en harmonisering av transportpolitiken samt vilka fördelar harmoniseringen skulle medföra. Utskottet påminde i betänkandet om att NORDTRANS-utredningen (NU 1969: 13) borde kunna bilda en utgångspunkt för arbetet.

Den verksamhet, som ministerrådet meddelar om med anledning av

yttrandet, förverkligar inte de intentioner, som ligger bakom yttrandet. Utskottet upprepar därför sin hemställan till ministerrådet om att verkställa den ovan anförda utredningen.

3.2.2 I yttrandets punkt 7 hemställde rådet till ministerrådet att arbeta för att förberedelser för upprättande av *färjförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden* upptas så snart som möjligt.

Nordiska rådet har följt rekommendationen nr 4/1975 om *färjförbindelse på årsbasis mellan Färöarna, Island och övriga Norden* i 7 år. Samma år som rekommendationen antogs upprättade det färöiska rederiet Strandferdsplan färjförbindelse mellan östra Island, Färöarna och Västnorge.

Den färja, som för närvarande trafikerar rutten, har enligt uppgifter från Färöarna inte tillräcklig kapacitet för det potentiella trafikbehovet. Den trafikerar rutten bara sommartid eftersom vintertrafiken har visat sig vara förlustbringande.

Vid trafikutskottets möte med ministerrådet-trafikministrarna i Köpenhamn den 3 december 1981 framkom uppgifter om att två isländska privata rederier planerar, eventuellt i samarbete med färöiska intressenter, att sommaren 1983 upprätta bilfärjeförbindelse sommartid med en större färja än den som hittills varit i trafik. Det framkom vidare vid mötet att ministerrådet ämnade vänta 2–3 år och erhålla erfarenheter från den planerade färjdriften innan beslut fattades om en eventuell nordisk färjdrift.

Trafikutskottet anser det vara av stor vikt, inte bara för islänningar och färöingar utan också för övriga nordbor, att pålitliga färjförbindelser upprättas på årsbasis mellan de aktuella områdena. Utskottet påminner i sammanhanget om att denna fråga inte bara är av trafikal karaktär utan i lika hög grad av regionalpolitisk karaktär. Utskottet anför med hänsyn därtill att den rapport om färjförbindelserna, som framlades för ministerrådet år 1978, inte bör läggas till handlingarna utan ytterligare åtgärder.

De förutsättningar som utredningen byggde på har ändrats på ett sådant avgörande sätt under de senaste åren, både vad gäller bränslepriser och fraktunderlag, att en uppdatering är nödvändig för att i nuvarande läge kunna ta ställning till om det föreligger praktiska möjligheter att upprätta nordisk bilfärjeförbindelse på årsbasis mellan de aktuella områdena. Utskottet hemställer därför till ministerrådet att låta genomföra en uppdatering av färjrapporten från 1978.

År 1980 inleddes ett organiserat samarbete, det s. k. *Västnorden-samarbetet*, mellan Island och Färöarna på det regionalpolitiska området. Västnorden-samarbetet, som av ministerrådet har prioriterats högt, spelade en aktiv roll då en fraktbåtförbindelse på helårsbasis mellan östra Island och Färöarna upprättades under slutet av år 1981. Utskottet noterar med tillfredsställelse att denna förbindelse har upprättats snabbt och effektivt.

3.2.3 I yttrandets punkt 9 hemställde rådet till ministerrådet att till 30:e sessionen redogöra för i vilken mån förutsättningar har skapats för *tillämpning av likartade normer för begränsning av trafikbuller i Norden*.

Av meddelandet till 30:e sessionen om rekommendationen *nr 11/1974* om begränsning av trafikbuller framgår bl. a. att omfattande nordiskt samarbete på trafikbullerområdet har inletts mot bakgrund av rekommendationen. När det gäller att uppställa normer för begränsning av trafikbuller kan man skilja på immission (ljudnivån hos mottagaren) och emission (bulleravgivning från de enskilda fordonen). Av meddelandet framgår vidare att gemensamma nordiska normer för trafikbullerimmissioner inte är ett realistiskt mål. Däremot har goda förutsättningar nu skapats för *inforandet av gemensamma emissionsnormer för motorfordon i de nordiska länderna*.

Trafikutskottet, som med anledning av de i meddelandet erhållna uppgifterna kommer att föreslå rådet att avskryva rekommendationen, hemställer till ministerrådet att mot bakgrund av den genomförda forskningen på området arbeta för att gemensamma emissionsnormer för motorfordon införas i Norden.

4. Samarbetet på transport- och kommunikationsområdet

4.1 Projektverksamheten år 1982 till 1983

År 1981 höll NÄT en konferens för att förbättra sin översikt över lämpliga nordiska samarbetsuppgifter på sitt verksamhetsområde. Bland de förslag, som diskuterades, var frågor om energi i transportsektorn centrala. Som ett resultat av konferensen kommer ministerrådet att sätta igång följande två projekt under år 1982: projektet "*Körsättets och underhållets betydelse för fordonens bränsleförbrukning*" och projektet "*Byggnadsstrukturens inverkan på persontransportarbetet och energianvändningen*".

På vägforskningsområdet kommer vidare två nya projekt att påbörjas. Det ena rörande *vägstandard och transportomkostnader* och det andra rörande *hastighetsbegränsningar och energiförbrukning*.

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att alla dessa projekt tar upp frågor om energiförbrukning på transportområdet, vilket är ett av samarbetets allra viktigaste områden.

Trafikutskottet noterar vidare med tillfredsställelse att ministerrådet överväger att år 1983 igångsätta ett projekt om transport av farligt gods, som ett resultat av rådets rekommendation därom från 1981.

4.2 Vägforskningsprojekten MALIN och STINA

Trafikutskottet fick vid sitt möte den 28 oktober 1981 uppgifter från NÄT om att *evalueringen av vägforskningsprojekten MALIN och STINA* pågick i överensstämmelse med tidigare framförd hemställan från utskottet. Det framkom dock att arbetet visat sig vara svårare än man trott från början. Trafikutskottet förutsätter att ministerrådet strävar efter att få evalueringsarbetet slutfört tillräckligt tidigt för att kunna presentera det inför 31:a sessionen.

4.3 TELEMEDEL-projektet

I yttrandet över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att under handikappåret verka för att åtgärder vidtas för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel samt att prioritera det i Telemedelprojektet föreslagna åtgärdsprogrammet. TELEMEDEL-projektet slutfördes år 1978. Dess syfte var att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika teleutrustningar. Av ministerrådsberättelsen framgår, att någon systematisk uppföljning av det åtgärdsprogrammet, som föreslogs i projektrapporten, inte har skett men att vissa av punkterna i åtgärdsprogrammet dock redan har genomförts. I Sverige tillhandahåller televerket numera kostnadsfritt texttelefoner till dem som ordinerats sådan apparatur. I Norge har televerket beställt texttelefoner. Folketrygden kan ge bidrag för användning av sådana telefoner. En arbetsgrupp i Finland, som har utrett utvecklingsmöjligheterna, har framlagt förslag till utökat produktsortiment.

Statens tekniska forskningscentral i Sverige har lanserat en talsyntetisator, som kan få betydelse som hjälpmedel för handikappade. Teknisk beredskap finns för överföring och mottagning av larmsignaler från handikappade eller äldre men underhandlingar har inte förts med sociala myndigheter om bruk av systemet.

Trafikutskottet understryker vikten av att arbetet för förbättrade villkor för de handikappade inte avmattas nu när handikappåret 1981 är över. Detta arbete bör även fortsättningsvis prioriteras högt.

Trafikutskottet betonar särskilt att erhållandet av texttelefoner är för hörsel- och talskadade samt deras anhöriga ytterst viktigt för att bryta den isolering som många av dessa människor lever i. Utskottet hemställer till ministerrådet att skapa förutsättningar för att texttelefoner tillhandahålls i samtliga nordiska länder till de handikappade som har behov för det.

Utskottet följer med intresse arbetet med utveckling och marknadsföring av telehjälpmedel för äldre och handikappade.

4.4 Flygförbindelserna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige samt i Mittnorden

Sommaren 1979 upprättades flygförbindelse mellan *Tromsö och Kiruna* samt mellan *Uleåborg och Luleå* för en treårig försöksperiod. Dessa förbindelser knyts samman av SAS ordinarie förbindelse Stockholm—Luleå—Kiruna. Regeringarna beviljade riskgarantier under försöksperioden. Riskgarantierna har till fullo utnyttjats. En särskild samrådsgrupp med representanter för berörda kommunikationsdepartement har utvärderat verksamheten. Syftet med utvärderingen var att undersöka trafikunderlaget och bereda möjlighet att bedöma trafikens lönsamhet på sikt.

Samrådsgruppen kom fram till att ett visst statligt stöd under en begränsad tidsperiod framöver bör kunna komma i fråga för upprätthållandet av

förbindelsen mellan Tromsø och Kiruna. Gruppen ansåg att större flygplan kunde prövas sommartid för denna förbindelse.

Ingen trafikuppgång har skett på flygsträckan *Luleå–Uleåborg* varför samrådsgruppen har föreslagit nedläggning av förbindelsen. Gruppen hänvisade bl. a. till det att avståndet mellan Luleå och Uleåborg är relativt kort och att det kan ha medfört att resenärerna i stor utsträckning väljer markbundna kommunikationsmedel.

Trafikutskottet framhåller med anledning av utvärderingen att det vanligtvis tar flera år att arbeta upp en ny flyglinje och att det potentiella trafikbehovet sannolikt är större än passagerarsiffrorna hittills tyder på. Utskottet påminner samtidigt om att det dessutom är svårt att upprätta på nytt en förbindelse när den en gång har lagts ned. Det förhållandet att utskottet föreslagit och lagt stor vikt vid att flygtrafik upprätthålles på hela Nordkalottrutten innebär inte att utskottet anser att trafiken på hela rutten skall nedläggas om det visar sig nödvändigt att nedlägga delar av den.

Utskottet anser en omstrukturering av förbindelsen kan vara befogad. Med hänsyn till oljeverksamheten på Nordkalotten och den inverkan som oljeverksamhetens expansion i framtiden kommer att ha på kommunikationsbehovet kan frågan om lämpligaste ändstation i Norge prövas.

Utskottet hemställer att ministerrådet arbetar för att flygförbindelserna på Nordkalotten upprätthålls även efter försöksperiodens slut.

Våren 1980 öppnades en flygförbindelse mellan *Trondheim, Östersund, Sundsvall och Vasa*. Trafikomfattningen har hittills varit lägre än beräknat.

Utskottet upprepar sin hemställan från betänkandet över fjolårets berättelse om att förbindelsen bör utvärderas tillräckligt tidigt under försöksperioden för att möjliggöra den omstrukturering, som kan visa sig befogad innan försöksperiodens slut.

4.5 Mellanriksvägarna

Ministerrådsberättelsen innehåller varje år en redogörelse för utvecklingen av mellanriksvägarna. Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige förbättras efter hand. Vägstandarden varierar dock fortfarande. Utskottet är medvetet om orsakerna till detta men förutsätter att ministerrådet även fortsättningsvis arbetar för likartad vägstandard i Norden.

Av ministerrådsberättelsen framgår att *Kiruna–Narvikvägen* öppnas på den svenska sidan fram till gränsen hösten 1982. Vid trafikutskottets möte med ministerrådet – trafikministrarna den 3 december 1981 framkom att en sommarväg med förhållandevis hög standard kommer att öppnas 1984 fram till gränsen på den norska sidan. En 7 km lång sträcka skall dock ha förhållandevis låg standard då man har haft svårigheter att finna lämplig terräng på grund av renskötsel. En väg med fullgod standard öppnas år 1986.

4.6 Glesbygdsprojektet

I glesbyggsprojektet har olika trafiklösningar studerats med sikte på trafikförsörjningen i glesbygd. Dels har olika trafiksystem prövats och dels okonventionella trafiklösningar (bl. a. sambuss och samåkning) skisserats.

Projektet beräknas avslutas under år 1982. Utskottet finner genomförandet av glesbygdsprojektet värdefullt och önskar diskutera dess resultat när de föreligger med ministerrådet – trafikministrarna.

4.7 Transportstatistiken

NUSA (Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk) har som uppgift att koordinera och harmonisera aktuell statistik på samferdselsområdet. Främst har arbetet gällt persontransporter, gods på väg, vägtrafikolyckor samt turism.

Trafikutskottet behandlade år 1979 ett medlemsförslag om förbättrad nordisk transportstatistik och följer nu den rekommendation (*nr 11/1980*), som rådet antog med anledning av medlemsförslaget. Utskottet hänvisar till de uppgifter från både myndigheter och transportföretag som framkom vid förslagens remissbehandling om behovet att göra transportstatistiken i de nordiska länderna jämförbar samt att åstadkomma löpande nordisk transportstatistik. Utskottet hemställer att arbetet för förbättrad nordisk transportstatistik prioriteras av NUSA.

4.8 Öresundsförbindelserna

Frågan om fasta förbindelser över Öresund är fortfarande oavgjord. Från dansk sida prioriterar man fasta förbindelser över Stora Bält framför Öresundsförbindelserna. Det utredningsmaterial om Öresundsförbindelserna, som färdigställdes år 1978, bedöms till vissa delar fortfarande vara användbara.

En av grundförutsättningarna för en stabil nordisk hemmamarknad är tillfredsställande trafikförbindelser länderna emellan. Trafikutskottet betonar att fasta förbindelser över Öresund, som av näringslivet i länderna anses vara en angelägen fråga, skulle väga tungt för utvecklandet av en nordisk hemmamarknad.

4.9 Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)

NKTF:s verksamhet finansieras i huvudsak över ministerrådets budget. NKTF:s uppgift är att samordna den transportekonomiska forskningen i Norden och stimulera utvecklandet av en gemensam forskningsmiljö på området. Under verksamhetsåret 1981 har NKTF arrangerat 3 konferenser. Under hösten 1981 har uppdatering av NKTF:s rapport "Transportarbetet i Norden 1960–1990" pågått.

Trafikutskottet hänvisar till att de nationella målsättningarna vad gäller transportekonomisk forskning i stort sammanfaller och framhåller att NKTF:s verksamhet bör prioriteras. Det kan i sammanhanget vara skäl att

överväga om NKTF borde få en självständigare status än fallet är idag vad gäller verksamhet och budgetering.

Utskottet noterar att NKTF planerar en nordisk forskarutbildningskurs i transportekonomi i februari/mars 1982.

Utskottet har tidigare uttalat sin tillfredsställelse över NKTF:s beslut om att behandla frågan om *transportsektorns energiförbrukning* och förutsätter en avrapportering därom till nästa ordinarie session.

4.10 Fritidsbåtar

Arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande småbåtar bildades efter att rådet år 1972 rekommenderade regeringarna i Norden att harmonisera de nordiska ländernas regler om fritidsbåtar och trafiken med dessa.

På förslag av trafikutskottet anmodade rådspresidiet ministerrådet i en skrivelse av 1 oktober 1981 om att till rådets 30:e session framlägga en kartläggning av gällande trafiktekniska och sjösäkerhetstekniska regler i Norden för fritidsbåtar sam redogöra för vilka planer om harmonisering av dessa regler som ministerrådet torde ha. Denna kartläggning har inte framlagts. Utskottet upprepar därför sin hemställan för att kunna avgöra om rekommendationen från 1972 bör avskrivas vid 31:a sessionen.

4.11 Reserabatterna i Norden

Trafikutskottet har under år 1981 låtit utarbeta en sammanställning av reserabatterna i flyg-, båt-, järnvägs- och busstrafiken i Norden. Utskottet konstaterar, efter att ha genomgått sammanställningen, att situationen vad gäller priser och reserabatter i Norden är oöverskådlig och att villkoren för att erhålla rabatter varierar starkt mellan färdmedel och länder. Vid sitt möte med ministerrådet—trafikministrarna den 3 december 1981 tog utskottet upp frågan om publicering av en folder med sammanställning av reserabatterna för allmänt bruk. Från ministerrådets sida nämndes möjligheten att i trafikföretagens tidtabeller publicera en något begränsad sammanställning av reserabatterna. Utskottet noterar att i meddelandet till 30:e sessionen om *rek. nr 12/1979* om enhetliga regler för rabatter i järnvägstrafiken framkommer uppgifter om att de nordiska järnvägarna beslutat försöka publicera en broschyr med uppgifter om generella rabatter i järnvägstrafiken. Utskottet hemställer till ministerrådet att arbeta för att detta sker.

Med anledning av sammanställningen har ett medlemsförslag väckts och hänvisats till utskottet. I förslaget hemställs till ministerrådet bl. a. att göra rabatterna enklare, mer överskådliga och i görligaste mån likvärdiga samt bättre kända för resenärer och biljettförsäljare för att stimulera det nordiska resandet.

5. Samarbetet på trafiksäkerhetsområdet

5.1 Vägtrafiken

5.1.1 Nordiska trafiksäkerhetsåret (NTÅ) 1983

Nordiska ministerrådet beslöt under rådets 29:e session att göra år 1983 till ett nordiskt trafiksäkerhetsår. En nordisk huvudkommitté har upprättats med representanter från ministerrådet och rådet. Huvudkommitténs uppgift är att koordinera förberedelserna och genomförandet av NTÅ. Nationella kommittéer har etablerats i Finland, Norge och Sverige och påbörjat sitt arbete. Likaså har de nationella förberedelserna påbörjats i Danmark och Island.

Trafikutskottet noterar att det förberedande arbete för NTÅ, som har genomförts av den nordiska huvudkommittén, arbetsutskottet och informationsgruppen, har varit effektivt och öppet. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att beslut har fattats att under NTÅ hålla seminarier om cyklisters trafiksäkerhet, alkohol och trafik, barn och trafik och bilens aktiva och passiva säkerhet.

5.1.2 Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR)

Trafikutskottet vill inledningsvis framföra önskemålet att avsnittet om trafiksäkerhet i ministerrådsberättelsen i framtiden innehåller mera konkreta uppgifter om innehållet av och målsättningen för det arbete som NTR och dess underkommittéer genomför.

Harmonisering av de nordiska ländernas trafiklagstiftning har varit en av NTR:s viktigaste uppgifter. Man har nu kommit så långt att trafiklagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige är harmoniserad. Utskottet har erfarit att även landskapet Åland i princip genomfört harmoniserad trafiklagstiftning. Den isländska lagstiftningen är den enda som kvarstår. Det förberedande arbetet har i Island påbörjats i och med att en kommitté har tillsatts.

Trafikutskottet vädjar till Islands regering att den genomför förberedelserna för den nya trafiklagen i sådan takt att en proposition kan framläggas för altinget före eller under nordiska trafiksäkerhetsåret 1983.

Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning har kartlagt de nordiska ländernas *behov för reservation i samband med ratifikation av Wienkonventionen ang. trafikregler och vägmärken*. Utskottet hemställer till regeringarna i de nordiska länderna att genomföra förberedelserna för ratifikation av Wienkonventionerna i sådan takt att de kan ratificeras före eller under nordiska trafiksäkerhetsåret 1983.

Under år 1981 har NTR publicerat *Mitra-rapporten* i sin rapportserie. Syftet med rapporten är att dokumentera det existerande behovet för data och analysmetoder för att kunna beskriva trafiksäkerhetssituationen och trafiksäkerhetsproblemen samt bedöma effekter av olika trafiksäkerhetsåtgärder. Trafikutskottet är medvetet om att trafikolycksstatistiken i Norden

är ytterst bristfällig och att ansvaret för insamlingen av olycksdata ligger på flera olika myndigheter. Utskottet förutsätter att rapportens förslag till förbättringar av existerande ordning för insamling och bearbetning av olycksdata beaktas av berörda myndigheter.

Rekommendationen från 1976 om *nordisk giltighet för körkort* genomfördes ensidigt i Norge sommaren 1981 och i Sverige den 1 januari 1982. I Danmark och Finland finns, enligt ministerrådsberättelsen, redan de lagstiftningsmässiga möjligheterna att genomföra rekommendationen. På begäran av trafikutskottet hemställde rådets presidium i en skrivelse, av 25 juni 1981, till justitieministrarna i Danmark och Island samt till trafikministern i Finland att snarast möjligt vidta åtgärder för att genomföra rekommendationen. Utskottet konstaterar med beklagande att inga uppgifter har erhållits om rekommendationens genomförande i berörda länder.

I yttrandet över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att snarast möjligt verkställa konkreta åtgärder för att eliminera *undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil* från marknaden i Norden. Trafikutskottet uttrycker sitt bekymmer över att konkreta åtgärder ännu inte har vidtagits med anledning av denna hemställan och hemställer till ministerrådet att arbeta för att dessa problem löses före Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983.

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse det omfattande projektarbete som NTR genomför som ett led i uppföljningen av *rek. nr 11/1977* om förbättring av barnens trafikmiljö.

Utskottet finner det värdefullt att NTR nu har börjat kartlägga uppföljningen av de förslag som NTR har framlagt i sin rapportserie.

5.2 Flygsäkerheten

I de årliga nordiska luftfartsinspektionsmötena deltar representanter för flygsäkerhetsavdelningarna. Vid mötet 1981 behandlades bl. a.

- fortsatt nordisk utbildning av inspektionspersonal
- arbetsfördelning vid medverkan i internationella arbetsgrupper
- haverianalys för helikopterverksamhet

Trafikutskottet noterar särskilt att de nationella haverikommissionerna och motsvarande organ har fortlöpande kontakter bl. a. om statistikföringen av nordiska flyghaverier. Samarbetet om statistikföring av nordiska flyghaverier har, enligt ministerrådsberättelsen, fungerat utmärkt och datamaterialet har redan utnyttjats vid haverutredningar.

OPS-utvalget, som är de skandinaviska luftfartsmyndigheternas tekniska samarbetsorgan, har omfattande samarbete utöver löpande frågor avseende kontrollen av SAS.

Trafikutskottet finner det värdefullt att kunna följa det nordiska samarbetet i flygsäkerhetsfrågor kontinuerligt.

5.3 Sjösäkerhet

Ett fast samarbete existerar mellan berörda organ i Norden om sjökortsproduktion.

Utprickning av farleder enligt IALA System A – till vilket Danmark, Norge, Sverige och Finland anslutit sig – påbörjades 1978 väster om Skagen och har under 1980 börjat införas i de vatten som omger Sverige och Norge. I Finland övergick man till system A i början av år 1981 i havsområdena.

Nordens fyrtekniska organisation (NFO), som är fyrmyndigheternas samarbetsorgan, möts vartannat år och behandlar frågor rörande fyrteknik och utmärkning av farleder.

Nordiska farvatten täcks av radionavigeringshjälpmedel av typ Decca Navigator och hela det nordiska nätet är anpassat till moderna mottagar-materiel i fartygen. Viss gemensam drift av deccastationer äger rum.

Vissa frågor rörande långlotsning har behandlats i en arbetsgrupp med deltagare från östersjöstaternas lotsmyndigheter. De norska lotsmyndigheterna har deltagit som observatörer.

Enligt Helsingforskonventionen har en överenskommelse träffats om frivillig tillämpning av ett system för positionsrapportering i Östersjön avseende vissa fartyg med farlig last.

Isbrytarflottorna har under senare år gradvis förstärkts. Avtal har träffats om gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna. Isbrytarledningarna deltar tillsammans med de meteorologiska institutionerna i den baltiska iskommittén för samordning och utveckling av israpportering m. m.

Till grund för fartygens konstruktion, utrustning, bemanning m. m. ligger i stor utsträckning internationella konventioner och andra internationella överenskommelser. Utvecklingsarbetet på det internationella planet bedrivs främst inom ramen för IMCO:s verksamhet. I flera frågor eftersträvas ett samnordiskt ställningstagande. Detta har medfört att nordiska representanter före sammanträdena med IMCO ofta gemensamt diskuterar de frågor som skall behandlas.

År 1971 träffades ett avtal mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete angående åtgärder mot oljeförorening till sjöss enligt vilket ett kontinuerligt samarbete förutsätts mellan oljebekämpningsmyndigheter i de fyra länderna.

Inom ramen för Helsingforskonventionen har man årligen möten i två arbetsgrupper, den ena för samarbete i oljebekämpning och den andra för förhindrande av förorening från fartyg. Ett program har antagits för ökad fartygssäkerhet inom området (SSPP, Ship Safety and Pollution Prevention Programme).

Sjölagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige överensstämmer i huvudsak till sitt innehåll.

Trafikutskottet uttrycker sin tillfredsställelse över det omfattande nordiska samarbete som existerar mellan de nordiska myndigheterna för ökad

sjösäkerhet. Samtidigt betonar utskottet att de oavsiktliga oljeutsläpp som ofta äger rum i de känsliga nordiska farvattnen visar att ytterligare åtgärder för förbättrad sjösäkerhet är nödvändiga.

5.4 Säkerhet i järnvägstrafiken

Trafikutskottet har två år i rad i betänkandena över ministerrådsberättelsen anmodat om uppgifter om vilka regler och vilken praxis som gäller vid transport av farligt gods i järnvägstrafiken i Norden. Utskottets anmodan har inte gett resultat.

Trafikutskottet framhöll i betänkandet över fjolårets ministerrådsberättelse vikten av att nå fram till harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet i järnvägstrafiken och hemställde om en redogörelse till 30:e sessionen för hur långt harmoniseringsarbetet i Norden kommit. Berättelsen innehåller inga uppgifter därom och trafikutskottet upprepar därför sin anmodan.

6 Samarbetet på turistområdet

6.1 Inledning

Trafikutskottet noterar de uppgifter som framkommer i ministerrådsberättelsen om att väsentligt underskott i turistvalutabalansen existerar i samtliga nordiska länder utom i Finland och att ökad internordisk turism som alternativ för andra resmål kunde förbättra denna situation för Norden som helhet.

6.2 *NORDTURIST* med tåg och ett nordiskt ungdomsresekort

Rådet hemställde i betänkandet över fjolårets ministerrådsberättelse till ministerrådet att arbeta aktivt för att vända turistströmmen mot Norden samt att göra *NORDTURIST-biljetten* mera attraktiv. Frågan om ett nordiskt ungdomsresekort har under år 1981 behandlats av kultursekretariatet och kulturministrarna. Efter kontakter med statsjärnvägarna och Nordiska turistrådet framlade kultursekretariatet i mars 1981 ett förslag till avtal om ett nordiskt ungdomsresealternativ. Enligt detta skulle statsjärnvägarna lämna särskilda rabatter för ungdomar under 26 år efter modell av det s. k. Interrailkortet. I gengäld skulle kultursekretariatet tillsammans med Nordiska turistrådet göra en kartläggning av lämpliga resmål och resmöjligheter för ungdom inom Norden och sprida information om dessa möjligheter till berörda ungdomsgrupper. Förslaget skulle enligt kultursekretariatets bedömning kunna ge stora vinster både ur kultur-, trafik- och samhällspolitisk synpunkt.

De nordiska järnvägsföretagen ställde sig emellertid negativa till förslaget om en särskild ungdomsrabatt och angav att de ansåg att de redan erbjudna generella villkoren för resor i Norden (*Nordturistbiljetten*) var tillräckligt goda för att vara attraktiva även för ungdom samt att resande-

strömmen under feriemånaderna redan var tillräckligt hög. Det oaktat uttryckte statsjärnvägarna dock intresse för den del av förslaget som innebar insatser från ministerrådets sida och föreslog att detta skulle ske i form av medverkan i en kampanj för att lansera Norden som ett reseområde särskilt för ungdomen med ett belopp upp till 750 000 skr.

Ministerrådet behandlade frågan vid sitt sammanträde sommaren 1981 och uttryckte därvid starkt stöd för de tankegångar om nordisk ungdomsturism som redovisats i det framlagda förslaget om samarbete. Samtidigt underströks att i det måste ställas som villkor att en rabattordning för ungdomar under 26 år genomfördes för att ett samarbete skulle kunna etableras.

Ministerrådet – kulturministrarna konstaterar i ministerrådsberättelsen med beklagande att rekommendation *nr 3/1975* om NORDTURIST-biljett för ungdom ej heller under år 1982 kommer att kunna förverkligas.

Med anledning av skrivelser från Föreningen Norden i Danmark har trafikutskottet haft frågan om ett ungdomsresekort till behandling under år 1981. Av skrivelserna framgår att Danske Statsbaner (DSB) är villiga att uppta förhandlingar med de övriga nordiska järnvägsstyrelserna om att erbjuda resenärer upp till 26 år ett särskilt nordiskt ungdomsresekort med giltighet i 21 dagar till ett pris som är ca 20% lägre än priset för NORDTURIST med tåg. Ordningen skulle gälla i försökssyfte under nordiska turiståret 1982. Trafikutskottet har med anledning därav anmodat rådets presidium att hemställa till regeringarna i Finland, Norge och Sverige samt järnvägsstyrelserna i dessa länder att medverka till att förslaget om ett nordiskt ungdomsresekort förverkligas. Trafikutskottet framför sin förhoppning att förslaget kan förverkligas under nordiska turiståret 1982.

6.3 Projektverksamheten fram till 1983

I ministerrådsberättelsen konstateras att kampanjen *Reis i Norden* (Nordiska turiståret) kommer att bli den hittills största satsningen för att stimulera internordisk turism.

För att förbättra förutsättningarna för realistisk marknadsbedömning i turistnäringen igångsattes år 1981 ett projekt om *nordisk marknadsundersökning*. Syftet är att samla in information om resor, transportmedel, inkvartering, uppehållstid, resemonster m. m. Själva insamlingen av information börjar år 1982. Undersökningen bedöms ta fyra år. Projektet finansieras dels över ministerrådets budget och dels av de nationella turistorganisationerna.

År 1980 beviljade ministerrådet 50 000 NOK och år 1981 216 000 NOK för att förbereda och genomföra den nordiska *turistkonferensen* i Helsingfors 1981. I konferensen deltog ett stort antal researrangörer, reseleverantörer, tjänstemän och parlamentariker. Vid konferensen diskuterades bl. a. ekonomi och sysselsättning och gemensamt bokningssystem.

Trafikutskottet konstaterar med tillfredsställelse att mot bakgrund av

rekommendation nr 8/1980 om *pensionärernas resemöjligheter* i Norden har ett projekt påbörjats i syfte att komma fram till konkreta åtgärder för att *underlätta pensionärernas resemöjligheter i Norden*. Projektet omfattar kartläggning av pensionärernas situation som turister samt förslag till rabatter (inkvartering, transporter) och paketresor för pensionärer. Pensionärsorganisationerna har involverats i arbetet.

År 1979 igångsatte Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) en undersökning av möjligheterna att upprätta en *gemensam nordisk bokningsorganisation*. Slutrapporten framlades under år 1980. Projektets II del, som skulle omfatta utarbetandet av ett praktiskt förslag till ett nordiskt bokningssystem, har ännu inte påbörjats. Av berättelsen framgår, att det är oklart om och när projektet kommer att vidareföras på nordiskt plan. I överensstämmelse med projektstyrgruppens åsikt har nationella grupper upprättats för att utarbeta konkreta förslag till nationella lösningar samt för att utarbeta förslag till en nordisk koordinering av systemen.

Det kan bli aktuellt att vidareföra projektet med bakgrund i projektet om nordiskt bokningssystem på Nordkalotten.

Ett projekt om *turismens effekt på ekonomi och sysselsättning* slutfördes sommaren 1981. En modell har utarbetats för att beräkna och beskriva turismens betydelse för ekonomin lokalt och nationellt samt turismens direkta och indirekta inverkningar på sysselsättningen. Projektet avslutades med en *handbok, som ger vägledning till de som skall administrera undersökningar om turismens effekter på ekonomi och sysselsättning*.

Projektet "*Toleransenivå för reiseliv i lokalsamfund*" koncentrerar sig på negativa eller problematiska konsekvenser som omfattande utbyggnad av turismen kan medföra för lokalsamhället. Projektet beräknas avslutas under slutet av år 1982. Försöksområden blir i Hemsedal kommune (Norge), Malung kommun (Sverige) och i Pandrup kommune (Danmark). Trafikutskottet hänvisar till betänkandet över medlemsförslag A 570/t om åtgärder för att minimera turismens skadeverknings på naturen. Där betonade trafikutskottet att projektet "*Toleransenivå för reiseliv i lokalsamfund*" borde utmyнна i förslag om konkreta åtgärder för begränsning av turismens skadeverknings på naturen och de traditionella näringarna.

Av rapporten om *kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden*, som publicerades år 1979, framgår att kapacitetsutnyttjandet inom hotellnäringen är mycket dåligt. över 40 miljoner hotellnätter är outnyttjade varje år i Norden. I fjolårets ministerrådsberättelse konstaterades att ministerrådet hade för avsikt att genomgå rapporten i syfte att utarbeta förslag om konkreta åtgärder till förbättringar av kapacitetsutnyttjandet. Av årets berättelse framgår att turistutskottet efter närmare behandling beslutat avvakta slutförandet av en pågående norsk undersökning innan rapporten genomgås. Detta kommer inte att ske före 1984/1985. På grund av att rapporten är föråldrad kommer den att genomgås under år 1982.

Trafikutskottet anför att det är ytterst viktigt att prioritera utarbetandet av förslag till åtgärder för att förbättra kapacitetsutnyttjandet i hotellnäringen.

En nordisk kurs för ledare i hotell- och restaurangnäringen genomfördes år 1980 på självfinansierande basis. Beslut har inte fattats om verksamhetens fortsättning.

I rekommendation nr 13/1974 hemställs till ministerrådet att undersöka möjligheterna av att organisera gemensam nordisk ledarutbildning i hotell- och restaurangnäringen. Enligt meddelandet till 30:e sessionen var erfarenheterna från den genomförda kursen goda.

Trafikutskottet uttrycker förhoppningen att nordiska kurser för ledare i hotell- och restaurangnäringen kan hållas regelbundet.

Trafikutskottet har tidigare anført att större vikt borde läggas vid att utveckla *turismens kulturella aspekter*. Projektgruppen för "Res i Norden" har varit i kontakt med kultursekretariatet för att diskutera hur kultursidan kan bidra till kampanjen. Trafikutskottet stödjer tanken på att ta upp turism och kulturella arrangemang på ett seminarium.

7. Utskottets förslag

Utskottets diskussion av berättelsen har lett till nedanstående förslag till yttrande. Ordningsföljden mellan punkterna innebär ingen prioritering.

Med hänvisning till vad ovan anförts får utskottet föreslå

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som trafikutskottet behandlat antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- 1) att verkställa en undersökning av de allmänna riktlinjerna för de nordiska ländernas trafikpolitik
- 2) att uppdatera rapporten om färjförbindelserna mellan Island, Färöarna och övriga Norden
- 3) att arbeta för att gemensamma normer för bulleravgivning från motorfordon (emissionsnormer) införs i de nordiska länderna
- 4) att skapa förutsättningar för att texttelefoner tillhandahålls i samtliga nordiska länder till hörsel- och talskadade som har behov för det
- 5) att arbeta för att flygförbindelserna på Nordkalotten upprätthålls även efter försöksperiodens slut
- 6) att prioritera arbetet med att åstadkomma löpande nordisk transportstatistik
- 7) att till rådets 31:e session kartlägga de regler på den trafiktekniska och sjösäkerhetstekniska sidan som gäller i Norden om fritidsbåtar och fritidsbåttrafik samt redogöra för eventuella planer för harmonisering av dessa regler

- 8) att arbeta för att de förslag till förbättringar och bearbetning av trafikolycksdata, som har framlagts i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport MITRA, beaktas av berörda nationella myndigheter.
- B. att rådet lägger Kapitel XIX och Kapitel XX i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ivar Hansen (V)

Ole Henriksen (SF)

Olof Jansson (ÅS)

Stefån Jönsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Ambjørge Sælthun (Sp)

Petter Thomassen (H)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

BILAGA 17

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1), berättelse om Nordel (C1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C1: Bilaga 11), meddelandena om rekommendationerna nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport och nr 6/1981 angående samarbetsåtgärder rörande fiskodling.

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C 1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 30. sesjon forsåvidt angår visse deler av kapittel I samt

- Kap. IV Bistand til utviklingslandene
- Kap. V Samarbeid innen byggsektoren
- Kap. VI Finans- og valutapolitikk
- Kap. VII Handelspolitikk
- Kap. VIII Industri- og energipolitikk
- Kap. IX Jord- og skogbruk
- Kap. XI Konsumentpolitikk
- Kap. XV Multinasjonale foretak
- Kap. XVII Regionalpolitikk

Utvalget uttaler seg om følgende vedlegg til C1:

Vedlegg 5 Utdrag av rapporten ``Naturgass i Nord``

Vedlegg 10 Beretning fra Nordel (C 300/e)

Vedlegg 11 Beretning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/e)

Videre uttaler utvalget seg om meldinger til følgende rekommandasjoner:

Rek.nr. 25/1974	Multinasjonale foretaks rolle i de nordiske lands økonomi
Rek.nr. 1/1977	Samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall
Rek.nr. 1/1979	Handlingsprogram for regionapolitisk samarbeid
Rek.nr. 23/1980	Forenkling av lovregler for å fremme felles industriprosjekt
Rek.nr. 25/1980	Samarbeidsprogram på konsumentområdet
Rek.nr. 1/1981	Samarbeid om prosjekteksport
Rek.nr. 6/1981	Samarbeid om fiskeoppdrett

Beretningene og meldingene er behandlet av utvalget på møte 21.–22. januar 1982 i Stockholm og 19. februar 1982 i København.

Det nordiske samarbeids virksomhetsformer

I beretningens innledningskapittel omtales det nordiske samarbeids virksomhetsformer, bl. a. rekommandasjoner, budsjettbehandling og gjennomføring av vedtatte tiltak.

Ved flere anledninger har det vært ført diskusjoner mellom Ministerrådet og Nordisk Råd om å effektivisere samarbeidet, særlig i form av raskere behandling av rekommandasjonene. Fra Ministerrådets side har det vært uttrykt ønske om hurtigere avskrivning av de gjenværende rekommandasjoner som nå er ca. 160. I denne forbindelse kritiseres at ved sesjonen 1981 ble 30 nye rekommandasjoner antatt, mens bare 20 ble avskrevet. Tiltak for å bedre på dette forhold vil etter Ministerrådets mening være at ikke alle medlemsforslag underkastes samme omfattende behandling, medlemmene innretter sin forslagsvirksomhet fortrinnsvis på de prioriterte samarbeidsområder, alle spørsmål behøves ikke å føres helt frem til sesjonsbehandling.

Økonomisk utvalg deler Ministerrådets ønske om å effektivisere samarbeidet, men anser at det ikke først og fremst er knyttet til antallet rekommandasjoner, men snarere til organisering av arbeidet og gjennomføring på nasjonalt plan av vedtatte nordiske tiltak. Ved gjennomføringen av slike tiltak og under behandlingsfasen i nasjonale departement og parlament har så vel deltakerne i Ministerrådet som medlemmene av Nordisk Råd et særskilt ansvar for sine respektive saker.

Vedrørende behandlingsmåten av medlemsforslag, vil utvalget minne om at det er Presidiet som i stor grad fastsetter denne. Rekommandasjoner

som er besluttet av Rådets plenarforsamling må etter utvalgets oppfatning også sluttbehandles av Rådet.

Det økonomiske samarbeid

1. I Økonomisk utvalgs betenkning som ble fremlagt på Nordisk Råds 29. sesjon 1981 ble det referert till prognoser som indikerte et nivå på den samlede arbeidsløshet i de nordiske land på 600 000 i løpet av 1981. Dette nivå er nådd. I løpet av et år har tallet på arbeidsløse steget med 200 000. Det motsvarer en økning av arbeidsløsheten med mer enn 30 % under vel et år. Et særlig problem er den store ledighet blant ungdom. Nye rapporter tyder på at arbeidsløsheten vil ytterligere stige under 1982.

Totaltallet dekker over store ulikheter landene imellom, men felles for alle de nordiske land er at arbeidsløsheten forventes å øke i 1982.

Utvalget frykter at målsettingen om full sysselsetting står i fare å miste sin troverdighet om ikke umiddelbare tiltak settes inn for å motvirke nåværende utviklingstendenser. En bred politisk offensiv er nødvendig for at nordiske medborgeres rett till arbeid skal innfris. Anslagsvis står 1 000 000 mennesker utenfor det regulære arbeidsmarked.

I et bredere perspektiv inngir sysselsettingsutviklingen i Vest-Europa og innen OECD en alt større uro også for de nordiske land. Innen henholdsvis Vest-Europa og OECD-området andrar arbeidsløsheten i 1981 seg till 14,5 millioner og 25 millioner mennesker. Sammenlignet med 1980 innebærer dette en økning med 3 respektive 3,5 millioner mennesker. Det forventes en ytterligere økning i arbeidsløsheten i OECD-området under 1982 på 3,5 millioner mennesker eller 14 %.

Utvalget konstaterer at de nordiske land i det foregående år har strebet etter å følge Nordisk Råds oppfordring når det gjelder å vinne forståelse for en internasjonal økonomi- og finanspolitikk som støtter de verdier som inngår i det nordiske velferdssamfunn, deriblant arbeid till alle.

Utvalget anser imidlertid at på bakgrunn av den voksende arbeidsløshet såvel i Norden som i land utenfor, bør de nordiske lands engasjement i de internasjonale fora være mer aktivt rettet inn på å utvirke en samordnet økonomisk politikk som kan bidra till å bryte den nåværende økonomiske stagnasjon. Utvalget understreker at arbeidsløsheten aldri får bli et middel i den økonomiske politikken.

De nordiske land med sine åpne økonomier er sterkt avhengig av den økonomiske utvikling i de utenomnordiske land. Denne innsikt førte till at Rådet etter initiativ fra utvalget fremholdt de nordiske lands ansvar for i fellesskap bl. a. innen OECD å søke å påvirke den internasjonale økonomiske utvikling. Formålet var i følge en enstemmig uttalelse fra Radets side at "i kampen for å fremme økonomisk oppgang må de nordiske land sla vakt om velferdsstatens bærende idéer: retten till arbeid, en rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og vern for de svake grupper i samfunnet".

Utvalget konstaterer at denne erklæring har ennå større aktualitet ved Rådets sesjon 1982.

2. I følge OECD's halvårsrapport har veksten i de nordiske lands økonomier i 1981 ligget til dels vesentlig lavere enn i 1980, men har om en ser bort fra Danmark, ligget over gjennomsnittet for de europeiske OECD-landene. For 1982 ventes det null-vekst i den norske økonomi, mens det antas å bli en ytterligere reduksjon i veksten i den finske økonomi. Danmark og Sverige forventes å få betydelig bedre resultater i 1982 enn i 1981.

Mangel på balanse i utenriksøkonomien representerer fortsatt et betydelig problem for de nordiske land (unntatt Norge) selv om landene reduserte sine underskudd på driftsregnskapet overfor utlandet i 1981 sammenlignet med foregående år. Norge hadde for andre år på rad et solid overskudd i sitt driftsregnskap overfor utlandet. For 1982 forventes et beskjedent overskudd. Finland vil i 1982 troligen få balanse i utenriksøkonomiens mens underskuddene for Danmark og Sverige vil ligge på omtrent samme nivå som i 1981.

3. Det er fortsatt et prispress i alle de nordiske lands økonomier, selv om Danmark og Sverige kan vise til en bedring i 1981 sammenlignet med 1980. I 1982 forventes det at prisstigningen skal avta i de nordiske land og at den vil bli lavere eller holde seg omkring gjennomsnittet for de europeiske OECD-land.

Dette er et skritt i riktig retning for å bedre de nordiske lands konkurransekraft overfor utlandet, men etter utvalgets oppfatning er det nødvendig med ytterligere tiltak for å kunne øke eksporten og gjenvinne tapte markedsandeler samt å beholde en større del av det innenlandske marked. Utvalget vil imidlertid minne om at tapte markedsandeler utenlands også skyldes at varesammensetningen ikke har vært tilpasset endringene i etterspørselen i importlandene.

Et element i denne sammenheng er etter utvalgets oppfatning å begrense økningstakten i de offentlige utgifter. Samtidig er en vel utviklet offentlig sektor en viktig støtte for en aktiv nærings- og industripolitikk og en nødvendighet for å beskytte de svake gruppene i samfunnet.

Vedrørende kostnadsnivået er det avgjørende at de inntektspolitiske spørsmål ses i sammenheng med finanspolitikken og penge- og kredittpolitikken. I denne forbindelse må det også tas hensyn til næringslivets egenkapitalandel slik at denne kan nå et nivå som kan bidra til økte og ut fra sysselsetningsmessig synsvinkel nødvendige investeringer. Konkurransen er imidlertid også sterkt avhengig av den generelle økonomiske politikk som føres. Det kan her pekes på finansieringskostnadenes innvirkning (f. eks. renter), valutakursen, FoU-innsatser, markedsføring og god arbeidsorganisasjon og foretaksledning.

Ved en vurdering av ulike tiltak som bør vedtas for å styrke næringslivets konkurransekraft i et internasjonalt perspektiv, er det nødvendig å analysere hele settet av element som påvirker konkurranseevnen. Utvalget

går ut fra at disse spørsmål kommer til å bli behandlet innen rammen for et utvidet industripolitisk samarbeid i Norden.

4. Nordisk industri står på mange områder overfor betydelige strukturforandringer. Innen flere sektorer møter nordisk industri hård konkurranse fra utlandet så vel på hjemmemarkedet som på markeder utenfor Norden. For å beholde tradisjonelle bransjer i de nordiske land er det etter utvalgets oppfatning viktig at de statlige myndigheter tar initiativ til kartlegging av problem og samarbeidsmuligheter innen disse. Utvalget vil i denne forbindelse vise til at såvel Nordens Fackliga Samorganisation som de nordiske industriforbund har etterlyst et nordisk perspektiv ved bransjestrukturelle omstillinger.

Et annet viktig element i omstruktureringen er de nordiske lands evne til å flytte ressurser over til ekspanderende sektorer. Dette vil som oftest være sektorer som utvikler og bruker høy teknologi. Dette vil også være sektorer som kan bære omkostningsnivået i de nordiske land. Forskning og utvikling (FoU) står sentralt i denne sammenheng. Utvalget vil derfor understreke betydningen av at Nordisk Industrifonds virksomhet styrkes. Utvalget anser også at de foreslåtte tiltak i ministerrådsforslaget om utvidet nordisk forskningssamarbeid vil være til gagn for industrisektoren. Et utvidet samarbeid må imidlertid ikke føre til langsommere beslutningsprosess mellom forskning og industri. Utvalget vil understreke at vedrørende anvendt forskning på energi- og industriområdet, bør det legges vekt på å føre forskningsprosjekt frem til forberedte produksjonsprosesser for industrien.

For å bryte den økonomiske stagnasjon og skape bedre forutsetninger for investeringer i industrisektoren i fremtiden, er det nødvendig at samarbeidet mellom den private og offentlige sektor legges til grunn for utformingen av den økonomiske politikken. Offentlig konsum og investeringer har en avgjørende betydning for produksjon og sysselsetting og dermed kapasitetsutnyttelse i næringslivet. Samtidig er et konkurransekraftig næringsliv avgjørende for hele samfunnsutviklingen i de nordiske land. Utvalget ønsker derfor å understreke den offentlige sektors næringspolitiske betydning. Dette forhold utgjør også et viktig utgangspunkt i det industripolitiske samarbeid i Norden.

I denne sammenheng kan offentlige innkjøp nevnes som et område av stor industripolitisk betydning. Et utbygget samarbeid på dette området kan bety en vesentlig stimulans av industrien. Etter utvalgets oppfatning bør således rapporten angående regler m. m. for offentlige innkjøp som Ministerrådet utarbeidet i 1977, følges opp. Herved bør mulighetene till samarbeid vedrørende teknikkoppkjøp vurderes. Et eksempel på et samarbeidsområde kan være utbygging av kollektive transporter i de nordiske land.

På energiområdet utvides det nordiske samarbeid både bilateralt og mellom flere nordiske land. Det er iverksatt forskningsprosjekt om nye og

fornybare energikilder og om alternative drivmiddel. Dessuten er i tillegg til den tidligere inngåtte dansk-svensk gassavtale sluttet en energi- og industrisamarbeidsavtale mellom Norge og Sverige. Utvalget konstaterer at slike prosjekt og avtaler kan ha gunstig innvirkning på næringslivet både i form av forsyningssikkerhet og som insitament til å utvikle energiindustrien (produksjonsutstyr, overføringsutstyr, utstyr for å bedre miljøet).

Utvalget noterer seg at aktiviteter som Ministerrådet har besluttet iverksatt og henført under betegnelsen Norden som hjemmemarked og Teknikken og fremtiden, kan bidra til å styrke industrien i Norden. Ministerrådets arbeidsplan på det industripolitiske område kan ytterligere forsterke disse bestrebelser.

Utvalget vil imidlertid understreke at et fremgangsrikt samarbeid på det industripolitiske område forutsetter deltakelse fra både arbeidstakernes og næringslivets organisasjoner. Ministerrådet bør således arbeide for å skape bedre forutsetninger for et slikt samarbeid.

Finans- og valutapolitikk samt Handelspolitikk

1. I kapitlene VI og VII (henholdsvis Finans- og Valutapolitikk og Handelspolitikk) er det redegjort for Ministerrådets virksomhet vedrørende visse sider av det økonomiske samarbeidet.

I disse kapitlene er det dessuten redegjort for utviklingen av den nordiske samhandel samt gitt en oversikt over det enkelte lands økonomiske stilling.

2. I kapitlet om Finans- og valutapolitikk opplyses at prisstigningstakten i OECD-området ventes å bli avdempet til om lag 9% i 1982 sammenlignet med et nivå på 10% i 1981. Veksten i OECD-landenes bruttonasjonalprodukt i 1982 antas å ligge på samme nivå som i 1981, 1,25%. For OECD-området unntatt USA ventes veksten å bli 2%.

Prognosene for den økonomiske utvikling i såvel de nordiske land som for OECD-området som helhet, preges imidlertid av en betydelig usikkerhet.

I kapitlet konstateres at med de åpne nordiske økonomier som en har, vil en isolert nordisk økonomisk politikk som sikter mot å holde den innenlandske aktiviteten oppe under en internasjonal lavkonjunktur begrenses av landenes valutastilling.

Utvalget deler i og for seg denne vurdering, men vil samtidig understreke at dette forhold også innebærer en utfordring for de nordiske land på en mer konsekvent og målrettet måte å prøve mulighetene for et økt økonomisk samarbeid i vid mening. Samarbeidet innen OECD må samtidig gis enda større betydning.

I denne sammenheng vil utvalget bemerke at Ministerrådet bør mer aktivt benytte Det økonomiske forskningsråd til å belyse forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid (jfr. utvalgets betenkning over forskningsrådets beretning).

Et steg i retning av økt økonomisk samråd mellom de nordiske land vil etter utvalgets oppfatning være at Ministerrådet ved hjelp av Embetsmannskomiteen for Valutaspørsmål og Finansielle spørsmål foretar en vurdering av OECD's årlige rapporter "Economic Outlook" og at denne avrapporteres til Nordisk Råds sesjoner.

Utvalget konstaterer at de nordiske land har et aktivt samarbeid i Det internasjonale valutafond og der søker å påvirke de toneangivende land i økonomisk politikk til å føre en politikk som bedre fordeler i-landenes samlede driftsunderskudd. I 1981 hadde de små industriland en for stor andel av det samlede underskudd.

Utover den generelle opplysningen om at de nordiske land samarbeider innen OECD, opplyses intet om på hvilke områder hvor det er gjort en særskilt nordisk innsats. Utvalget anser at det i Ministerrådets årlige beretning bør gis en oversikt, i likhet med hva som gjøres på valutaområdet, over de viktigste av de nordiske lands synspunkter som er fremholdt i OECD hva gjelder økonomisk politikk og sysselsettingsspørsmål.

3. Embetsmannskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål har avgitt en rapport om Valutareguleringen i Norden. Utvalget gir sine synspunkter på denne rapport i forbindelse med behandlingen av rek. nr. 23/1980 om fjerning av lovregler som hindrer et industrielt samarbeid.

Etter utvalgets oppfatning utgjør den foreliggende rapport et ledd i bestrebelsene på å videreutvikle det valutapolitiske samarbeid i Norden. Ministerrådet fremla til sesjonen 1980 med anledning av rek. nr 2/1979 angående valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden en rapport om disse forhold. Rapporten pekte på begrensninger som finnes for et valutapolitisk samarbeid mellom de nordiske land og utvalget uttalte at den for tiden eneste realistiske samarbeidsform på det valutapolitiske området vil være hyppigere drøftelser mellom de nordiske land av valuta- og konjunkturproblemer. Utvalget ønsker derfor en evaluering av de erfaringer man hittil har hatt og en vurdering av problem og utviklingsmuligheter i fremtiden. I sistnevnte oppgave bør også inngå en vurdering av et større samarbeid mellom bank- og kredittsystemene i de nordiske land og om dette kan bidra til en mer stabil valutakursutvikling.

Etter utvalgets oppfatning bør Ministerrådet vurdere disse spørsmål med sikte på fremleggelse av en rapport til neste års sesjon.

4. Utvalget har i løpet av 1981 diskutert i ulike sammenhenger investeringer i de nordiske land. I denne forbindelse har man søkt å finne aktuell sammenlignbar statistikk over direkte investeringer mellom de nordiske land. Utvalget har erfart at slik statistikk ikke føres på en systematisk måte, jfr. NU A 1980: 11 "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden".

Utvalget vil finne det nyttig om Ministerrådet tar initiativ til et utvidet samarbeid mellom sentralbankene og de statistiske byråer i de nordiske land med sikte på utarbeidelse av systematisk og sammenlignbar statistikk

over kapitalbevegelser, herunder særskilt investeringsstrømmer, mellom de nordiske land. Koordinerende organ kan f. eks. være Nordisk statistisk sekretariat.

5. I kapitlet om Handelspolitikk blir betydningen av Norden som hjemmemarked for industrien i de nordiske land understreket. For næringslivet er det viktig at det nordiske marked fortsetter å utvikles.

Tiltak for å stimulere handelen mellom de nordiske land kan også synes nødvendige, da det i beretningen vises til at de nordiske lands import fra Norden vokste vesentlig svakere enn de nordiske lands totale import. Det er tilsvarende ugunstig utvikling for eksporten. Tall for første halvår i 1981 viser at denne utvikling fortsetter. Utvalget deler således Ministerrådets oppfatning at årsakene til denne utvikling bør analyseres med sikte på å fremlegge forslag om hvorledes utviklingen kan påvirkes i positiv retning.

Vedrørende internasjonale handelsforhandlinger går utvalget ut fra at det nære samarbeid som i en årrekke har eksistert på basis av handelsforhandlingene i GATT blir fulgt opp ved behandling av likeartende spørsmål i også andre internasjonale organisasjoner.

6. *Rek. nr 1/1981* har følgende adlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttakelse av utvalgets synspunkter till ministerrådsforslaget.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet besluttet 15. september 1981 at

1) en rekke tiltak skal gjennomføres for å fremme informasjonsutveksling mellom foretak samt å effektivisere prosjektoppfølgning i utlandet:

2) det rekommanderes at man går videre med harmonisering av de nordiske lands bestemmelser angående vilkår for eksportkreditter samt statlige kreditter for disse.

3) et nordisk prosjekteksportfond skal etableres fr. o. m. den 1. juli 1982 med sete i Helsingfors

– samt

4) et system med nordiske prosjektinvesteringslån som en del av Nordisk investeringsbanks virksomhet og med en utlåningsramme på 350 millioner SDR opprettes fr. o. m. samme dato.

I meldingen om rekommandasjonen opplyses at den norske regjering i lyset av regjeringsskiftet den 14. oktober 1981 har fremsatt følgende reservasjon:

Forslaget om et nordisk samarbeid om prosjekteksport innebærer at Den nordiske investeringsbank vil fatte beslutninger når det gjelder garantispørsmål i forbindelse med søknader om prosjektinvesteringslån. Investeringsbanken vil i denne forbindelse ha en egenrisiko på 5%, mens de nasjonale myndigheter vil garantere for de øvrige 95% av lånene. Statsmyndighetene vil dermed måtte bære den altoverveiende del av de tap som måtte oppstå.

Den norske regjering finner at det her er for lite samsvar mellom den myndighet og det garantiansvar Investeringsbanken er tiltenkt.

På denne bakgrunn ønsker man på norsk side å vurdere saken nærmere før en endelig beslutning fattes.

Den nordiske investeringsbanks syn på en eventuell endring av risiko-fordelingen bør også foreligge før en endelig avgjørelse fattes.

Utvalget som har behandlet meldingen, fastholder i dette spørsmål det standpunkt som er kommet til uttrykk i utvalgets uttalelse av 31. juli 1981 vedrørende nordisk samarbeid om prosjekteksport og som ble vedtatt med 15 stemmer mot 4.

Utvalget meddeler at behandlingen av *rek. nr. 1/1981* fortsetter i utvalget.

Industri- og energipolitikk

1. Ved rådets sesjon i 1981 henstilte Nordisk Rad til Ministerrådet å utforme en energi- og industripolitisk strategi med sikte på å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsetnings- og regionalpolitiske mål.

I februar 1982 vedtok industriministrene en langsiktig arbeidsplan for gjennomgang av det nordiske industripolitiske samarbeid. Planens formål er at man systematisk skal gå igjennom både innhold og former for det nordiske samarbeid på det industripolitiske område, med sikte på at man derigjennom bedre skal ivareta eksisterende og fremtidige samarbeidsmuligheter.

I planen inngår økt nordisk samarbeid vedrørende teknisk forskning og utvikling, tiltak for å fremme industrielt samarbeid og foretaksetablering over grensene i Norden, bransjepolitikk, tiltak vedrørende småforetak, spørsmål angående multinasjonale foretak, fjerning av eksportkreditsubsidier i handelen mellom de nordiske land, ressurspolitikk herunder industrielt samarbeid på Nordkalotten samt organisasjon og arbeidsmetoder.

Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk har fått i oppdrag å fremlegge fremdriftsrapporter av sitt arbeid med planen, første gang innen utgangen av januar 1983.

Utvalget vil innledningsvis uttrykke sin tilfredshet over at det industripolitiske samarbeid synes å anta fastare former. Utvalget møtte industriministrene 9. november 1981 for drøftelse av nordisk industripolitikk. Utvalget fant møtet meget nyttig og kan konstatere at visse av utvalgets fremførte synspunkter og tidligere uttalelser er reflektert i arbeidsplanen. Imidlertid er den fremlagte arbeidsplan lite konkret utformet. Det kreves et betydelig merarbeid for å gjøre planen operativ. Utvalget anser det derfor nødvendig at det snarest bør etableres en samarbeidsform mellom ministerrådet og representanter for næringslivets- og arbeidstakernes organisasjoner for derved bedre og raskere kunne utvikle arbeidsplanen.

Vedrørende den øvrige organisering av arbeidet med å følge opp arbeidsplanen har utvalget i og for seg ingen innvendinger mot de foreslåtte ordninger, men vil understreke betydningen for samarbeidets kvalitet at ministerrådssekretariatet gis muligheter til å foreta en effektiv koordinering av det løpende industripolitiske samarbeid samt foreta en mer fremadskående virksomhet.

Når det gjelder avrapporteringen av resultatene av arbeidet med planen, anser utvalget at det bør skje i desember, første gang i 1982, slik at Nordisk Råd gis muligheter til å vurdere de oppnådde resultater i sammenheng med behandlingen av Ministerrådets årlige virksomhetsberetning (C 1).

Utvalget vil nedenfor kort kommentere enkelte av planens element.

Teknisk forskning og utvikling blir alt mer viktig for å kunne gjennomføre nødvendige strukturelle endringer i industrisektoren samt fornye produksjonsutstyret. I planen anføres at forslag om effektivisering av utnyttelsen av eksisterende organer for nordisk samarbeid innen teknisk forskning og utvikling skal legges frem. Organene er i hovedsak Nordforsk og Nordisk Industrifond. Utvalget anser at i denne forbindelse bør det også søkes etablert kontakt med Det norsk-svenske industrifond. Utvalget vil i denne sammenheng minne om at når nordiske organ som f. eks. Industrifondet er opprettet for å fremme og utvikle samarbeidet på viktige områder, må også nødvendige finansielle midler stilles til disposisjon. Utvalget deler således industriministrenes oppfatning at Nordisk Industrifond må få tilført økte midler.

Utvalget stiller seg positivt til at man vil forsøke å finne frem til tiltak som kan stimulere videreføring av forskningsprosjekt til produktutvikling og industriell utnyttelse i en nordisk sammenheng. Etter utvalgets oppfatning bør dette spørsmål også ses i sammenheng med effektivisering av utnyttelsen av nordiske FoU-organ. På områden av særskilt betydning for de nordiske land bør det vurderes om noen form for utviklingskontrakt kan komme til anvendning.

Når det gjelder *bransjepolitisk samarbeid*, fremholder Ministerrådet at forutsetningene for et sådant samarbeid er begrensede. Dette gjelder særskilt industripolitiske tiltak som er påtenkt å påvirke situasjonen i stagnerende bransjer. Utvalget noterer seg at Ministerrådet anser at et bransjesamarbeid i hovedsak kommer til å aktualiseres i bransjer der ressursbehovet er for stort til å kunne bli dekket av et enkelt land, dvs. kapital- og teknikkintensive bransjer.

Utvalget vil understreke at bransjesamarbeid utgjør en viktig del av det nordiske industripolitiske samarbeid og utvalget slutter seg til de forslag industriministrene legger frem, bl. a. at det etter samråd med næringslivet og arbeidstakernes organisasjoner skal klarlegges i hvilke former mer offensive bransjepolitiske tiltak best kan diskuteres. Utvalget vil minne om Rådets uttalelse fra sesjonen i 1980 at "Nordisk Råd anser det formålstjenlig at der problemer av felles karakter oppstår innen en bransje bør man

etter kartlegging av problemene se om samordning kan skje av nasjonale tiltak. Etter rådets oppfatning bør en søke å føre strukturpolitikken slik at landene ikke skader hverandre".

Etter utvalgets oppfatning har den alminnelige økonomiske utvikling med stigende arbeidsløshet siden 1980 samt den fordyping av problemer enkelte bransjer har møtt, aktualisert denne uttalelse. Det kan i denne forbindelse vises til de økende problemer glassindustrien i Norden møter. Konkurransen med foretak utenfor Norden hårdner. Den økonomiske aktivitet, særskilt innen byggsektoren, reduseres og derigjennom reduseres produksjonen av isolerglass. Utvalget anser således at rek. nr. 24/1980/e om nordisk glassindustri fortsatt har betydelig aktualitet og at det bør skje en fornyet vurdering av ulike initiativ innen rammen for nevnte rekommandasjon. Utvalget vil tilføye at angående medlemsforslaget A 613/e om samarbeid innen nordisk møbelindustri, foreslår utvalget at Ministerrådet bør som et ledd i arbeidsplanen for det industripolitiske samarbeid, konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen.

I avsnittet om *småforetaksspørsmål* konstateres at de nordiske lands næringsliv domineres antallsmessig av små- og mellomstore foretak. Denne type bedrifter representerer et viktig industrielt vekstpotensial. Utvalget har ved flere anledninger fremholdt nødvendigheten av å bedre forholdene for disse bedrifter om Norden som hjemmemarked skal utvikles. Nordisk Råd har uttalt at det bør overveies en felles nordisk eksport-serviceordning for disse foretak.

Det er foretatt en rekke utredninger om småforetakspolitik i Norden, uten at disse har resultert i noen konkrete forslag. Derimot inneholder rapportene "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet" og "Datateknologi i Norden" visse ideer og forslag som skal styrke småforetak. Utvalget er i og for seg tilfreds med at disse forslag og ideer skal vurderes, men vil understøtte at også Nordisk Råds rekommandasjoner og uttalelser på dette området må tas i betraktning. Utvalget vil i denne sammenheng vise til medlemsforslag A 617/e om nordiske underleveranser og hvor det i utvalgets betenkning fremholdes den betydning underleveranser har for små- og mellomstore foretak.

I arbeidsplanen foreslås at bruken av *eksportkreditsubsidier* i handelen mellom de nordiske land tas opp til vurdering med sikte på begrensning eller fjerning av denne type kreditter. Utvalget slutter seg til Ministerrådets vurdering at denne form for subsidier kan være en statsfinansiell belastning og på sikt kan hindre en nødvendig strukturell utvikling av de nordiske lands industri. Utvalget vil dessuten minne om at slike subsidier kan hindre en naturlig utvikling av Norden som hjemmemarked. Utvalget anser imidlertid i likhet med Ministerrådet at det må tas i betraktning at de nordiske industriers konkurransestyrke på det nordiske marked ikke får reduseres i forhold til leveranser fra ikke-nordiske land.

I arbeidsplanen poengteres de nordiske lands industris *sterke avhengighet av de internasjonale marked*. Den industrielle utvikling og den industripolitikk som føres fremst i OECD-landene, men også i de nyindustrialiserte utviklingsland, er derfor av stor betydning for de nordiske lands økonomi. Utvalget er således tilfreds med at det foreslås økt samråd i industripolitiske spørsmål der fellesnordiske interesser foreligger og samordnet nordisk holding i saker hvor dette er hensiktsmessig. Utvalget går ut fra at dette først og fremst vil være aktuelt innen for OECD. Utvalget anser at industriell utvikling er nøye knyttet sammen med internasjonal handel og vil i denne forbindelse minne om Nordisk Råds uttalelse om at Ministerrådet bør påse at de nordiske land fortsatt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

Vedrørende arbeidsplanens avsnitt om tiltak for å fremme industrielt samarbeid og foretaksetablering over grensene i Norden, spørsmål om multinasjonale foretak og ressurspolitikk, herunder industrielt samarbeid på Nordkalotten, viser utvalget til sine kommentarer annet sted i betenkningen.

2. *Rek. nr. 23/1980* har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle område.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at arbeidet med å imøtekomme rekommandasjonen er kommet vel i gang. Det er avgitt en rapport om valutaregulering i Norden, en rapport om Etablerings- og konsesjonslover i de nordiske land, samt et notat om en nordisk aksjeselskapsform.

Det har ikke vært mulig for utvalget å foreta en mer inngående behandling av hver enkel rapport eller å gjøre en samlet vurdering av disse før rådssesjonen 1982. Tross dette forhold, ønsker utvalget allikvel å anføre følgende generelle synspunkter på utredningsarbeidet.

Spørsmål vedrørende foretakssamarbeid i Norden har Ministerrådet til hensikt å ta opp til behandling innen rammen for den nylig fastsatte arbeidsplan. Dette skaper et grunnlag for den videre behandling og oppfølging av de foreliggende rapporter, og bør finne sted i nært samarbeid med representanter for arbeidstakernes- og næringslivets organisasjoner i Norden.

Utvalget konstaterer i denne sammenheng at de nordiske industriforbunds synspunkter i de aktuelle spørsmål, finnes refererte i rapportene. I forbindelse med en vurdering og oppfølging av rapportene, samt i spørsmål om videre tiltak for å fremme økt foretakssamarbeid i Norden, er det viktig at arbeidstakernes organisasjoner gis anledning til å medvirke på en likeverdig måte.

Embetsmannskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål har avgitt *en rapport om Valutareguleringen i Norden*. Rapporten gir en skje-

matisk oversikt over valutareguleringen, forsåvidt som den omfatter industrielle investeringer, i de nordiske land. Av rapporten fremgår at den formelle valutaregulering er strengest i Finland, Norge og Sverige mens den er mer liberal i Danmark. Embetsmannskomiteens flertall konkluderer med at det formelle regelverk praktiseres liberalt i Finland, Norge og Sverige. Komiteens mindretall, de danske medlemmer, peker på at i nesten alle nordiske land eksisterer det formelle forbud mot selv mindre direkte investeringer i industriprosjekter. Selv med en liberal bevillingspraksis kan lisensieringsordningen virke hemmende på næringslivets gjennomføring, spesielt av mindre industriprosjekter.

Utvalget noterer seg at Embetsmannskomiteens flertall viser til den liberalisering som har funnet sted på området og den liberale praksis som er fulgt og at komiteens flertall anser det derfor mindre sannsynlig at valutareguleringen skulle forhindre iverksettelsen av et planlagt samarbeidsprosjekt.

Utvalget vil bemerke at denne vurdering særlig vil være gyldig i tilfelle hvor bedrifter med stor organisasjon og effektiv administrasjon er involvert. Utvalget har således forståelse for det danske mindretalls oppfatning at det formelle regelverk med lisensieringsordning og muligheter for forsinket behandling av søknader kan hemme gjennomføringen av planlagte samarbeidsprosjekt hvor mindre bedrifter deltar.

Utvalget anser derfor at Ministerrådet bør arbeide videre med disse spørsmål. Det videre arbeid bør i første omgang konsentreres på å forenkle regelverket samt vurdere mulighetene for fribeleg og forenklet prosedyre for mindre bedrifter. Parallelt bør mulighetene og konsekvensene av en harmonisering og en liberalisering av valutareguleringen studeres.

Utvalget er klar over at internasjonale regler setter visse grenser for muligheten til å begrense en liberalisering av valutareguleringen til de nordiske land. Det bør imidlertid vurderes nærmere om det eksisterer ordninger som kan være forenlig med dette regelverk.

Industriforbundene i de nordiske land har foreslått opprettet et felles nordisk aksjemarked. Forslaget kommenteres kort i valutarapporten. I denne fremholdes at hvis reglene for porteføljehandel oppmykes og at dette begrenses til de nordiske land, synes konsekvensene for betalingsbalansen og den innenlandske sparing og kreditt å ville bli begrenset. De nasjonale aksjemarkeder i de fleste nordiske land er små og konsesjonslovgivning og aksjeselskapsvedtekter setter klare grenser for omfanget av de netto kapitalstrømmer som kan finne sted.

Embetsmannskomiteen mener at klargjøring av virkningene av en eventuell oppmykning av landenes restriktive valutapolitikk, bl. a. med hensyn til felles aksjemarked i Norden, krever en mer inngående behandling av disse spørsmål.

Utvalget deler rapportens syn at en eventuell friere adgang til å foreta aksjetransaksjoner over landegrensene må sees i et langsiktig perspektiv

med tilpassing i den innenlandske politikk, i forbindelse med en fortsatt sammenknytning av internasjonale penge- og valutaforhold. Utvalget slutter seg til embetsmannskomiteens vurdering om at det nordiske samarbeid om disse spørsmål må forventes å bli ført videre.

Utvalget er klar over at et nordisk aksjemarked vil kreve en avklaring i forholdet til de internasjonale regler som de nordiske land har påtatt seg å følge.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet kommer til å arbeide videre med spørsmålet om et nordisk aksjemarked.

I rapporten om *Etablerings- og konsesjonslover* i de nordiske land, som en arbeidsgruppe under Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk har lagt frem, blir det redegjort for de nordiske lands etablerings- og konsesjonslovgivning samt administrative forskrifter og praksis på området. Dessuten presenteres de synspunkter som de nordiske lands næringslivsorganisasjoner har ført frem. Sluttelig blir det vurdert i hvilken grad en preferansebehandling på nordisk basis er mulig i lys av de nordiske lands internasjonale forpliktelser.

Arbeidsgruppen som har begrenset sitt arbeid til å studere de regler som berører samarbeid mellom industriforetak, konkluderer med at de nordiske lands regler angående etablering eller kjøp av foretak, generelt sett ikke utgjør noen avgjørende hindring for foretakssamarbeid over grensene i Norden.

Utvalget viser til at arbeidsgruppen i tillegg til ovennevnte konklusjon peker på element som vanskeliggjør eller gjør industrielt samarbeid mindre attraktivt. Det nevntes bl. a. det faktum at lovene er gamle og komplisert oppbygget samt lite oversiktlige. Særlig mindre foretak vil sannsynligvis ha vanskeligheter med å få oversikt over gjeldende regler og praksis i andre nordiske land.

Utvalget noterer seg at i ulik sammenheng ved etablering av industrivirksomhet kan det kreves tillatelse fra vedkommende lands myndighet p. g. a. nasjonalitetsspørsmålet. Utvalget deler arbeidsgruppens oppfatning at man bør overveie å sløyfe nasjonalitetskravet for medborgere i nordiske land og som også er bosatte innen Norden.

Når det gjelder spørsmålet om en eventuell nordisk preferansebehandling på det etableringsrettslige område og forholdet til internasjonale regler, anser utvalget det mest hensiktsmessig at dette spørsmål drøftes videre i forbindelse med de fortsatte diskusjoner om valutaregulering.

Utvalget konstaterer at rapportene "Valutaregulering i Norden" og "Etablerings- og konsesjonslover i de nordiske land" hver for seg konkluderer med at lovgivningen eller praktiseringen av denne på de respektive områder ikke er til vesentlig hinder for industrielt samarbeid i Norden. Utvalget konstaterer samtidig at de nordiske lands industriforbund på spørsmål om hvilke nasjonale bestemmelser og hvilken nasjonal praksis som kunne anses medføre hindringer for et industrielt samarbeid svarte i

prioriteringsrekkefølge valutaregulering, etablerings- og konsesjonslovgivning samt skattelovgivning.

Dette kan etter utvalgets oppfatning tyde på at valutaregulering og etablerings- og konsesjonslover er sterkt sammenvevet og virker gjensidig inn på hverandre og derved i sum fremstår som en betydelig hindring for industrielle samarbeidsprosjekt i Norden, særlig for prosjekt der mindre bedrifter er involvert.

Utvalget anser det således viktig at Embetsmannskomiteen for industri- og energispørsmål søker å vurdere nærmere de forslag rapporten om etablerings- og konsesjonslovgivning inneholder.

I notatet om en *nordisk aksjeselskapsform* redegjøres det for mulighetene i dag til å etablere denne selskapsform. Utvalget konstaterer at det konkluderes med at før man kan heve ambisjonsnivået i retning av en slik selskapsform, må nasjonale særinteresser på enkelte viktige områder som valutaregulering, konsesjons-, nærings- og etableringslovgivning og skattelovgivning overvinnes.

Utvalget er klar over at det er en rekke problemer forbundet med en nordisk aksjeselskapsform, men arbeidet med å utrede en slik selskapsform bør fortsette parallelt med det videre arbeid vedrørende de øvrige nevnte områder.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek. 23/1980* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

3. Teknikken og fremtiden er et sentralt virksomhetsområde for Ministerrådet. Emnet er tverrfaglig og omfatter så vel industripolitiske – som sysselsettings- og arbeidsmiljøspørsmål. I rapporten *Datateknologi i Norden – muligheter og konsekvenser for næringsliv, sysselsetting og arbeidsmiljø* foreslås at en fellesnordisk politikk for bruk av datateknologi i industriproduksjonen bør utredes. Videre foreslås at små- og mellomstore foretaks muligheter og problem ved bruk av datateknologi bør studeres nærmere.

I uttalelsen over medlemsforslaget som ledet til ovennevnte rapport, fremholdt Økonomisk utvalg at den raske utviklingen på datateknikkens område gjør det viktig at man snarest kan få en oversikt over datateknikkens konsekvenser vedrørende arbeidsmarked og -miljø for derved få muligheten til bedre å styre utviklingen og til å dempe de uheldige utslag ved innføring av ny teknikk. Utvalget anser at den fremlagte rapport, som er første etappe i et større arbeid, utgjør et godt grunnlag for visse initiativ fra Ministerrådets side, som foreslått av utredningsgruppen.

Vedrørende det industripolitiske område kan utvalget slutte seg til utredningsgruppens forslag om at Ministerrådet bør vurdere behov og muligheter for en fellesnordisk politikk for bruk av datateknologi i industriproduksjonen. I denne sammenheng vil utvalget vise til de pågående diskusjoner angående innsatsområdet "Norden som hjemmemarked" og de bestrebelser som gjøres for å fjerne hindringer for industrielt samarbeid i Nor-

den. Utvalget anser det således uheldig om ulike regelsett skulle innføres i de nordiske land. Dette skulle hindre industrielt samarbeid og forvri konkurranseforholdene i Norden.

I forbindelse med eventuelle drøftelser om fellesnordisk politikk for bruk av datateknologi i industriproduksjonen går utvalget ut fra at også spørsmålet om formene for finansiering av sosiale ydelser tas opp til diskusjon.

I rapporten opplyses at de små- og mellomstore foretaks muligheter og problem ved bruk av datateknologi vil bli nærmere berørt i utredningsarbeidets etappe to. Utvalget deler utredningsgruppens bekymringer for de små og mellomstore bedrifter, men vil også vise til den rekke utredninger som allerede er foretatt vedrørende småforetaks politikk i Norden uten at det er fremkommet noen forslag om konkrete tiltak. Utvalget anser det derfor viktig at Ministerrådet gir utredningsgruppen i oppdrag å konkretisere mulighetene for nordisk innsats med sikte på små- og mellomstore foretaks anvending av datateknologi.

4. Utvalget noterer seg at en arbeidsgruppe nedsatt av Ministerrådet har avgitt en rapport om muligheter og former for nordisk samarbeid på Nordkalotten om utnyttelse av eventuelle olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge. *Jfr. Bilag 5.* Arbeidsgruppen antar på grunnlag av de positive boreresultat som er oppnådd, at det er realistisk å gjøre drivverdige funn utenfor Nord-Norge. Basert på alternative scenarier foreslås iverksatt en rekke tiltak som vil kreve et nært samarbeid mellom Embetsmannskomiteén for regionalpolitikk og Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk.

Utvalget har fått seg presentert rapportens innhold og konklusjoner og finner at det foreliggende materiale danner et interessant utgangspunkt for et vidt samarbeid. Utvalget vil sterkt understreke at i forbindelse med den videre bearbeidelse av de foreslåtte virkemidler, bør man så langt det er mulig søke å nå løsninger som omfatter alle tre land på Nordkalotten. Utvalget går ut fra at Energi- og industriministrene på basis av rapporten og remissbehandling fremlegger en plan om hvorledes oppfølgingen skal skje. Dette arbeid må nøye koordineres med Handlingsprogrammet for regionalpolitikk, *jfr. kapitlet om regionalpolitikk nedenfor.*

5. *Energiarbeidet* basert på de opptrukne retningslinjer fra 1980 hvoretter Finland skal behandle energisparende tiltak. Sverige skal se på kull-samarbeidet. Norge skal ta seg av olje- og naturgassamarbeid og Danmark skal vurdere introduksjon av nye og fornybare energikilder, er ført videre i 1981.

Utvalget konstaterer at det er fremtatt underlag i form av rapporter med en nærmere identifisering av mulige samarbeidsområder og forslag til prosjekt og aktiviteter innen områdene energihusholdning, energisystemstudier samt forskning og introduksjon av nye og fornybare energikilder.

På denne bakgrunn har Ministerrådet fremlagt en samlet arbeidsplan

hvor de organisatoriske forhold i det nordiske energisamarbeid er vurdert. Arbeidsplanens prosjektdel (arbeidsprogrammet) gjelder i hovedsak for 1982/83. Kostnaden for denne del er anslått til 10 millioner NOK hvorav 2 millioner NOK dekkes av Nordisk Industrifond og Ministerrådet.

Ved Nordisk Råds sesjon 1981 ble det i forbindelse med det vedtatte samarbeidsprogram på energiområdet, uttalt forhåpninger om at konkrete tiltak vedtas under 1981. Utvalget konstaterer med tilfredshet at det energipolitiske samarbeid på FoU-området synes å være kommet godt i gang. En rekke tiltak innen dette område er allerede iverksatt og arbeidsprogrammet for 1982/83 fremstår som et ambisiøst opplegg som vil stille store krav på gjennomføring og koordinering av prosjektene for å få frem ut-sagnskraftige resultater.

Utvalget noterer seg dessuten at for å styrke det nordiske samarbeid på olje- og gassområdet har Ministerrådet besluttet at Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk skal identifisere og fremlegge forslag for fjerning av hindringer som i dag kan eksistere vedrørende et mer substansielt samarbeid innen olje- og gassområdet i Norden. Utvalget går ut fra at den varslede rapport vil fremlegges for Nordisk Råd. Etter utvalgets oppfatning vil dette arbeid være et viktig skritt i retning av økt generelt olje- og gassamarbeid mellom de nordiske land, men i tillegg til en slik kartlegging av hindringer bør det også fremlegges en rapport over tiltak som kan fremme et mer omfattende samarbeid innen olje- og gassområdet for drøfting på sesjonen i 1983.

Utvalget konstaterer at vedrørende emneområdet energihusholdning vedtok energiministrene i februar 1981 et samarbeidsprogram, som omfatter bl. a. erfaringsutveksling vedrørende energibesparelseskampanjer og forsøksbygninger, utarbeidelse av energispareutdannelse i de nordiske land samt utarbeidelse av et nordisk register over energiøkonomiske prøvehus.

Vedrørende nye og vedvarende energikilder besluttet energiministrene i september 1981 et samarbeidsprogram angående introduksjon av energikildene samt energiforskning generelt. Utvalget anser dette arbeid som et viktig bidrag til å øke forsyningssikkerheten av energi til de nordiske land. Utvalget vil i denne forbindelse vise til det seminar utvalget arrangerte i fellesskap med Sosial- og miljøutvalget over temaet "Energi i Norden – økonomi, miljø og forsyningssikkerhet". Utvalget noterer med interesse at det er innledet et samarbeid om demonstrasjonsprosjekter og at det vil bli etablert et samarbeid om forbrukeropplysning om vedvarende energianlegg.

I planen bemerkes at det er skjedd en meget kraftig ekspansjon i de nordiske lands offentlig finansierte forskning og utviklingsaktiviteter på energiområdet. Særlig gjelder dette feltet nye og vedvarende energikilder til hvilket de nordiske land i 1981 bevilget ca. 450 millioner DKK. Dette var også noe av bakgrunnen for at Nordisk Råd i 1981 vedtok en rekom-

mandasjon (*rek. nr. 4/1981*) hvor Rådet anmoder Ministerrådet å utrede mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden. Utvalget konstaterer således med tilfredshet at energiministrene har besluttet å etablere en nordisk kontaktgruppe for energiforskning under en forsøksperiode på to år. Formålet er å øke informasjonsutvekslingen om de nordiske lands energiforskningsprogram samt å ivareta koordinerings- og samarbeidmulighetene på energiforskningsområdet.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at rådets rek. nr. 2/1981 om samordning av FoU innsatser og kartlegging av miljøkonsekvenser ved fremstilling og bruk av alternative drivmiddel er godt fulgt opp i og med Ministerrådets opprettelse av en særskilt arbeidsgruppe, hvor også berørte nordiske industrivirksomheter er representert, og fastsettelse av dens mandat.

Utvalget går ut fra at den rapport arbeidsgruppen skal utarbeide om de fremtidige muligheter for å anvende syntetiske drivmiddel i Norden, vil bli oversendt utvalget til orientering.

Vedrørende nordisk samarbeid om olje og gass noterer utvalget at Ministerrådet arbeider med å klarlegge formene for det videre samarbeid mellom de statlige oljeselskap innen områdene prospektering, innkjøp, felles-transport og raffinering.

Vedrørende utviklingen av bilaterale nordiske samarbeidsprosjekt på olje- og gassområdet, konstaterer utvalget at det mellom Norge og Sverige er opprettet en Energi- og industriavtale som omfatter bl.a. gjensidig utveksling av energi og opprettelse av et bilateralt industrifond.

Det dansk-svenske gassamarbeid fortsetter og det forventes at naturgass skal kunne introduseres i Skåne i 1985. Det opplyses at initiativ er tatt å utvide den dansk-svenske myndighetsgruppe som står for prosjekteringen av gassledningen, til å omfatte også finske og norske deltakere.

Utvalget anser at samarbeid mellom to eller tre nordiske land kan være et viktig element til å bringe det totale nordiske samarbeid videre. Utvalget vil imidlertid understreke at allerede i startfasen av et slikt samarbeid må forholdene legges til rette for en mulig tilslutning av de øvrige land. Utvalget vil også fremholde at i tilfelle der det opprettes et bilateralt samarbeid bør det etableres en forbindelse med det fellesnordiske samarbeid, for å muliggjøre en rask overgang av resultater som oppnås bilateralt, til fellesnordisk nivå.

6. Økonomisk utvalg og Sosial- og miljøutvalget arrangerte i november 1981 et seminar over tema "Energi i Norden – økonomi, miljø og forsyningssikkerhet", jfr. *NU 1981:11*. Seminarets formål var å forsøke å klarlegge hvorledes de nordiske land gjennom samvirke kan utnytte sine energiressurser for å fremme industriell og økonomisk utvikling samtidig som det tas hensyn til viktige regionalpolitiske og miljømessige interesser. sige interesser.

I en bruttoliste over de forslag og ideer som fremkom på seminaret,

oppsummeres mulige fremkomstveier for et fremtidig nordisk samarbeid på energi- og miljøområdet. Utvalgene har besluttet å arbeide videre med disse forslag.

7. *Rek. nr. 1/1977* har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iakttatt det internasjonale samarbeid på dette område.

Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) avsluttet i 1981 sitt fireårs forskningsarbeid på kjernesikkerhetsområdet vedrørende kvalitetssikring, reaktoravfall, kontrollromsutforming og myndighetsarbeide om transport av radioaktivt materiale. Innen området reaktoravfall er det utarbeidet en sikkerhetsmetodikk for vurdering av anlegg till lagring, transport og deponering av avfall.

De nordiske land deltar aktivt i OECD's arbeid angående reaktoravfall.

NKA har i 1981 startet opp et nytt flerårig forskningsprogram "Sikkerhetsforskning på energiproduksjonsområdet".

Utvalget anser på denne bakgrunn at rekommandasjonens intensjoner er oppfylt. Utvalget forutsetter imidlertid at utviklingen i det nordiske samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall blir avrapportert i NKA's årlige beretning.

I særskilt betenkning av 22. januar 1982 foreslo utvalget at meldingen om rek. nr. 1/1977 blir tatt til etterretning og at rekommandasjonen anses ferdigbehandlet for Rådets del.

8. *Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA)* ble opprettet i 1957. Organet avsluttet i 1981 det fire-årige kjernesikkerhetsprogrammet. Ministerrådet har i alt bevilget 11,6 millioner NOK til programmet. NKA har i 1981 startet opp et nytt flerårig forskningsprogram "Sikkerhetsforskning på energiproduksjonsområdet" inneholdende ialt 5 programområder: Reaktorssikkerhet, Menneskelig pålitelighet, Kvalitetssikring, Radioaktivt avfall og Radioøkologi. Et tidligere inkludert område Miljøeffekter ved energiproduksjon, er overført til Embetsmannskomiteen for miljøvernsspørsmål. For 1981 og 1982 er det bevilget henholdsvis 5,1 og 5,7 millioner NOK til NKA's prosjektvirksomhet.

NKA har i 1981 medvirket til inngåelse av en avtale om informasjonsutveksling mellom de nordiske land og det amerikanske energidepartement.

NKA har som i tidligere år, vært et forum for nordiske konsultasjoner i forbindelse med landenes deltakelse i det internasjonale atomenergisamarbeid.

Utvalget foreslår at beretningen om Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1982) tas til etterretning.

9. *Det nordiske elsamarbeide* – NORDEL – fortsetter etter samme mønster som før – i faste utvalg og i sekretariatet.

NORDEL har bl. a. arbeidet med å sikre det nordiske kraftsystemets

elektriske stabilitetsegenskaper. Det er dessuten utarbeidet rapporter om varmpumper og solenergi, FoU-virksomhet på energiområdet i Nordlandene og vindkraft.

Det er besluttet å bygge ytterligere en samkjøringsforbindelse for elektrisk kraft mellom Sjælland og Syd-Sverige. Den vil bli tatt i bruk i 1985. Dessuten studeres de tekniske og økonomiske forutsetningene for å øke kapasiteten på forbindelsene mellom Sverige og Jylland og mellom Norge og Jylland.

Utvalget foreslår at beretningen om NORDEL (C 300/1982) tas til etterretning.

Bistanden til utviklingslandene

1. Utvalget konstaterer at den felles nordiske bistandsinnsats er konsentrert til Afrika og omfatter landene Kenya, Tanzania og Mozambique samt for et prosjekt vedkommende de s. k. randstatene.

Det fremgår av beretningen at gjennomføringen av prosjektene ikke er helt problemfri og ikke kan følge de oppsatte planer. Evaluering foretas jevnlig og utvalget går ut fra at det løpende gjøres de nødvendige korrekasjoner i prosjektene. Utvalget savner imidlertid en vurdering om de nordiske bistandsprosjekt har større "feilprosent" enn nasjonale prosjekt.

Oktober 1981 besluttet de nordiske land å igangsette et nytt prosjekt. Dette gjelder teknisk bistand over 2 år til en kostnad av 14 millioner NOK til transportkommisjonen for det sørlige Afrika. Støtten vil bidra til at de s. k. randstatene blir mindre avhengig av Sydafrika og omverden.

Utvalget vil understreke betydningen av det nordiske samarbeid i de flernasjonale organer.

2. I mars inngikk de nordiske land en ny avtale for nordisk bistandssamarbeid, den s. k. Københavnavtale, som erstatter Osloavtalen av 1968. Avtalen innebærer en ny organisatorisk struktur for det nordiske bistandssamarbeid. Et viktig element i denne struktur er opprettelsen av Den rådgivende komite som representerer legmannsinnflytelsen.

Det er for tidlig å vurdere hvorledes ordningen fungerer. Utvalget vil følge utviklingen i samspillet mellom Den rådgivende komite og Ministerrådet.

Utvalget noterer seg med tilfredshet den oppfølging som er skjedd av rek. 14/1978 om utvikling av fiskeriprodukter for utviklingslandenes behov i og med opprettelsen av en permanent komite for fiskeri- og fiskeriproduksjon. Utvalget går ut fra at komiteens arbeid vil bli referert i Ministerrådets årlige beretning.

3. Embetsmannskomiteen for bistandsspørsmål fremla til Nordisk Råds 28. sesjon 1980 en rapport som munnet ut i en rekke forslag til et utvidet nordisk samarbeid. Det ble bl. a. tatt til orde for økt samråd i prinsipielle bistandsspørsmål, utvidet samnordisk rekruttering av bistandspersonell og samordning av landprogrammering i felles mottakerland. Rapporten anbe-

falte dessuten mer integrert sektorplanlegging og koordinering av bistandsadministrasjonenes arbeid med sikte på å sikre en "nordisk profil".

Utvalget mener det er viktig at det blir arbeidet vidare med disse forslagene. Formene for bistand er gjenstand for løpende debatt, på grunnlag av erfaringer som høstes. Det vil derfor være ønskelig å styrke såvel den prinsipielle som praktiske koordinering av det nordiske samarbeidet på dette feltet. Utvalget vil i denne forbindelse minne om at Nordisk Råd i 1980 anmodet Ministerrådet å fremlegge en gjennomføringsplan over mulige konkrete områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandsinnsatser kan gjøres til beste for mottakerlandene. Noen plan eller fremdriftsrapport er foreløpig ikke lagt frem.

Utvalget vil i likhet med det som ble anført i betenkningen til ministerrådets beretning i 1981 konstatere at den felles nordiske bistandsinnsats fortsatt holder seg på et meget beskjedent nivå.

4. Utvalget merker seg med interesse at det nå er etter initiativ fra Rådet opprettet en arbeidsgruppe som skal utrede bistandens grenseområder. Dessuten er det opprettet en arbeidsgruppe for miljø- og utviklingsspørsmål.

Utvalget konstaterer at Embetsmannskomiteen for industri- og energispørsmål og Embetsmannskomiteen for bistandsspørsmål har drøftet forutsetningene for energibistand til utviklingslandene. Utvalget vil i denne sammenheng vise til at FN's konferanse om nye og fornybare energikilder i Nairobi i august 1981 dokumenterte et stort behov for bistand på energisektoren på såvel mikro- som makronivå.

Utvalget anser at arbeidet med spørsmål i bistandens grenseområder, energibistand samt spørsmålet bistand og miljø bør resultere i en samlet rapport for fremleggelse på Nordisk Råds sesjon i 1983.

Byggsektoren

Handlingsprogrammet for nordisk samarbeid innen byggsektoren ble vedtatt av Ministerrådet i mai 1977. Samtidig ble det vedtatt et prosjektprogram som prioriterer oppgavene for de nærmeste år. Hovedvekten i arbeidet har ligget i harmonisering av byggbestemmelser, -normer og -standarder. Arbeidet skjer ofte i nær tilknytning til motsvarende internasjonal harmoniseringsvirksomhet, f.eks. innen ECE. Utvalget noterer seg at energispørsmål i forbindelse med bygg også er høyt prioritert og at det program som energiministrene fastsetter vil påvirke virksomheten i byggsektoren.

I noen år er det pågått et prosjekt om rehabilitering av eksisterende bebyggelse. Utvalget deler Ministerrådets oppfatning om at dette blir et alt viktigere område. I denne forbindelse vil utvalget særlig peke på storbyproblemene som ofte er årsaket av gammel boligmasse og derpåfølgende høye bokostnader ved modernisering. Utvalget anser således at det bør være en viss kontakt mellom embetsmannskomiteene for henholdsvis regionalpolitikk og bygg angående "Storbyprosjektet".

Av beretningen fremgår at Ministerrådet har besluttet å revidere det nåværende handlingsprogram. Utvalget går ut fra at revideringen resulterer i et ministerrådsforslag slik at Rådet får anledning til å uttale seg om det fremtidige samarbeid innen byggsektoren.

Utvalget vil imidlertid fremholde nødvendigheten av at byggsektorens og boligproduksjonens betydning for industri og samfunnsøkonomi nå vies større oppmerksomhet i det nordiske samarbeid. Nedgangen i boligproduksjonen under hele 1970-tallet i de fleste nordiske land har forårsaket betydelige problem for både sysselsettingen og store deler av næringslivet. Om denne utvikling tillates å fortsette kommer hele byggsektoren til å bli ytterligere redusert, og utvalget anser at det således foreligger en risiko for tap av yrkeskunnskap og produksjonsutstyr. Dette vil resultere i økte samfunnskostnader når boligbehovet senere øker. Etter utvalgets oppfatning bør derfor Ministerrådet i det nye handlingsprogrammet vurdere hvorledes den negative utvikling i investeringene i byggproduksjonen kan brytes.

Jord- og skogsbruk samt fiske

1. Samarbeidet innen jord- og skogbruksområdet skjer innen rammen for en rekke institusjoner samt innen Embetsmannskomiteén for jord- og skogbruksspørsmål. Av beretningen fremgår at den del av samarbeidet som finansieres over Ministerrådets budsjett, er konsentrert om forskning. Utvalget har særlig merket seg initiativ for å utrede nye former for genbanksamarbeide, og at forslag om genbank for mikrober samt en for husdyr nå vurderes i nasjonale departement og vitenskaplige samarbeidsorgan. Utvalget går ut fra at Rådet får seg forelagt forslagene.

Embetsmannskomiteén har i løpet av året vurdert et forslag om de organisatoriske former for å planlegge og forvalte nordisk jordbruksforskningssamarbeid. I forbindelse med organiseringen av jordbruksforskningssamarbeidet er det også foreslått å overgå til en ny modell for finansiering av forskningssamarbeid; hvor de nordiske midler skulle anvendes til planlegging og samordning av nasjonalt finansierte forskningsaktiviteter. Utvalget noterer seg at Ministerrådet vil informere Rådet om den organisatoriske løsning.

Det opplyses dessuten at Embetsmannskomiteén er i ferd med å utarbeide et forslag til handlingsprogram vedrørende nordisk jordbruksforskningssamarbeid. Utvalget går ut fra at forslaget vil forelegges Rådet.

Utvalget anser imidlertid at det kan være hensiktsmessig å presentere samtidig forslagene om de organisatoriske former, den nye finansieringsmodell samt handlingsprogrammet om jordbruksforskning.

2. Rek. nr. 6/1981

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet har hittil begrenset seg til to prosjekt angående s. k. "Ocean ranching" i Island og Færøyene som en del av det regionalpolitiske samarbeid samt et mindre prosjekt vedrørende genbanksamarbeid for fisk.

Utvalget noterer seg at spørsmålet om å finne frem til et koordinerende organ for samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet nå synes løst i og med at Nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål har, etter anmodning, nedsatt en særskilt arbeidsgruppe som i samarbeid med Embetsmannskomiteén for jord- og skogsbruksspørsmål skal føre arbeidet med "Ocean ranching" videre.

Utvalget konstaterer imidlertid at det ikke er tatt noen initiativ for å utvikle samarbeidet av det tradisjonelle oppdrett av fisk for konsum og for utsettelse i innsjøer og vassdrag. Utvalget anser det viktig, både ut fra næringsmiddel- og regionaløkonomisk synspunkt, at tiltak iverksettes for å fremme samarbeidet på dette om rådet. Fiskeoppdrett har dessuten en nær sammenheng med innsjøfiske og ofte drives disse næringer av de samme personer. Utvalget finner det derfor riktig at et samarbeid om fiskeoppdrett ikke snevert innrettes på dette, men bør også omfatte produksjonsforhold i innsjøer, foredling av fisk og markedsføring.

Utvalget går ut fra at erfaringer fra innlandsfiskeprosjektet i det sørlige forsøksområde kan nyttegjøres i det videre arbeid.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek. nr. 6/1981* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Konsumentpolitisk samarbeid

På Rådssesjonen i 1980 ble følgende rekommandasjon vedtatt:

Rek. nr. 25/1980

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet under iakttagelse av utvalgets synspunkter og presiseringer til ministerrådsforslag B 27/Å/e.

Samarbeidsprogrammet som ble vedtatt 1980 utgjør grunnlaget for virksomheten innen denne sektor. Utvalget konstaterer at det konkrete arbeid ved de nasjonale konsumentorgan er blitt effektivisert bl. a. ved utarbeidelse av felles prøvemetoder for forbrukervarer og gjennomføring av felles nordiske prøvninger. Det skjer et visst samarbeid med Nordtest og utvalget noterer seg at enkelte prøvningsmetoder er blitt anerkjent av Nordtest.

I 1981 er det gjennomført flere prosjekter og utvalget merker seg særskilt utredningen om bruk av konsumentkreditt i Norden og rapporten om energisparing for elektriske husholdingsapparater. Utvalget går ut fra at disse rapporter oversendes utvalget til orientering. Det er likeledes ønskelig med en samlet oversikt over de prosjekter, rapporter og utredninger som er avsluttet samt de som er under arbeid. I oversikten bør det også redegjøres for hvorledes resultatene er anvendt eller gjennomført på nasjo-

nalt nivå. I denne forbindelse vil utvalget minne om dets tidligere uttalelse om at utvalget går ut fra at kostnadsaspektet, både for forbrukere og næringsliv, ved gjennomføringen av et tiltak vil bli vurdert. Utvalget anser at det i oversikten også bør kort redegjøres for disse forhold.

I særlig betenkning av 22. januar 1982 foreslo utvalget at rek. nr. 25/1980 blir tatt til etterretning og at rekommandasjonen anses ferdigbehandlet for Rådets del.

Flernasjonale foretak

På rådssesjonen i 1979 ble følgende rekommandasjon vedtatt (*Rek. 25/1974*):

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gjennomføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Ansvaret for rekommandasjonen er ført over fra Juridisk utvalg til Økonomisk utvalg.

En arbeidsgruppe nedsatt av Ministerrådet har bearbeidet utredningen *NU A 1979:19* "Multinasjonale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi" og fremla til sesjonen i 1979 konkrete forslag bl. a. om å opprette et rådgivende utvalg som skulle samordne det arbeid som pågår på flere sektorer vedrørende flernasjonale foretak, mellom ulike myndigheter i de nordiske land. Til gruppen skulle knyttes en referansegruppe med representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene.

Det fremgår av beretningen at Ministerrådet nedsatte et slikt rådgivende utvalg med mandat å redegjøre for dets overveielser slik at Ministerrådet kan ta endelig stilling høsten 1981.

På grunnlag av det rådgivende utvalgs rapport besluttet Ministerrådet at det videre arbeid med multinasjonale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi skal ivaretas av Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk, samt at komiteen skal vurdere spørsmålet om inndragelse av arbeidsmarkedets parter i arbeidet.

Økonomisk utvalg støttet arbeidsgruppens forslag om etablering av et rådgivende utvalg og en referansegruppe. Utvalget anser at denne saken er blitt uheldig behandlet ved at under det forberedende arbeid er så vidt utvalget kjenner til, ingen synspunkter innhentet fra arbeidslivets parter. Utvalget vil dessuten fremholde at resultatet er lite i samsvar med hva utvalget anbefalte ved Rådets 29. sesjon i 1981.

Utvalget vil derfor understreke nødvendigheten av at embetsmannskomiteen snarest klarlegger det videre arbeid om multinasjonale selskabers rolle i nordisk økonomi. Utvalget foreslår opprettet en referansegruppe bestående av arbeidsmarkedets parter. Embetsmannskomiteen og referansegruppen bør etter en viss tid vurdere hensiktsmessigheten av denne samarbeidsform.

Utvalget vil i denne forbindelse peke på at den forestående revisjon av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak, hvis rapport ventes i løpet av 1982, må nøye bli fulgt opp fra de nordiske lands side. Revisjonsarbeidet må også forplikte Nordisk Ministerråd til raskt å intensivere samarbeidet i disse spørsmål.

Dertil anser utvalget det viktig at de synspunkter og forslag til samarbeidsoppgaver vedrørende flernasjonale foretak som ble presentert ved Rådets sesjon 1981 og i remissuttalelsene over rapporten "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomier" (NU A 1979: 19) blir nøye vurdert. Dette gjelder f. eks. behovet for økt kunnskap og kontinuerlig overvåking av flernasjonale foretaks transaksjoner innen Norden samt mellom de nordiske og utenomnordiske land.

Utvalget forestår at meldingen om rek. nr. 25/1974 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Regionalpolitikk

1. *Rek. nr. 1/1979* har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Handlingsprogrammet for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet ble vedtatt av Ministerrådet den 2. april 1979.

Embetsmannskomiteén for regionalpolitikk (NERP) har lagt frem en rapport om gjennomføringen av handlingsprogrammet (NU 1981: 12). Rapporten er inndelt i tre hovedområder: grenseregional- og grensekommunalt samarbeid, regionalpolitiske støttetiltak samt utredning og forskning.

Ministerrådet (ministrene ansvarlig for regionalpolitikk) har behandlet rapporten og avgitt en uttalelse den 6. november 1981.

Utvalget drøftet videreføringen av handlingsprogrammet med Ministerrådet den 11. desember 1981.

Målsettingen for programmet er å virke for en i regionalt henseende balansert utvikling i Norden.

Generelt deler utvalget Ministerrådets vurdering om at arbeidet har kommet godt igang på de fleste av de samarbeidsområder som er omfattet av handlingsprogrammets tiltaksdel.

Når det gjelder de enkelte samarbeidsområder har utvalget gitt høy prioritet til det grenseregionale- og grensekommunale samarbeid. Utvalget er tilfreds med at Vestnorden og Nord-kalotten særskilt skal tas hensyn til i den nordiske regionalpolitikk i de kommende år. Vedrørende Vestnorden vil utvalget anføre at det er viktig å knytte hele dette område tettere til resten av Norden. En viktig forutsetning for dette er gode kommunikasjoner. Ministerrådet bør således ut fra regionalpolitiske og generelle samarbeidspolitiske synspunkter søke å bidra til at en fast fergeforbindelse kan opprettes.

Utvalget er enig med Ministerrådet i at det grensekommunale samarbeid bør bli gjenstand for en særskilt vurdering. Organiseringen av samarbeidet bør vurderes ut fra synspunkter å gjøre det mer kontinuerlig og permanent.

Ministerrådet gir sin tilslutning til at NERP utreder spørsmålet om å institusjonalisere Nordkalottkomitéen for derigjennom kunne styrke samarbeidet på Nordkalotten. Utvalget vil ikke på nåværende tidspunkt ta stilling til spørsmålet, men vil fremholde at i det videre arbeid må det tas hensyn til de forslag som er inneholdt i rapporten "Naturgass i Nord" (NU 1981:13).

Når det gjelder finansiering av virksomheten, konstaterer utvalget at Ministerrådet står fast ved målsettingen om å bringe bevilgningen til konkrete prosjekt opp til det årlige nivå på 10 millioner NOK, som ble foreslått i Handlingsprogrammet av 1979. Utvalget slutter seg til Ministerrådets uttalelse om at det bør vurderes hvorledes man best organisatorisk forsterker styringen og kontrollen av midlenes anvendelse. Utvalget vil imidlertid fremholde at dette også er en sak som må drøftes i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Ministerrådet går inn for at Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning, som ble vedtatt april 1980, forlenges med 2 år og at ordningen blir evaluert i løpet av denne perioden. Utvalget anser at dersom lånerammen for ordningen allerede på et tidlig tidspunkt blir fullt utnyttet, bør evalueringsprosessen påskyndes, og en eventuell utvidelse og endring av ordningen bør tas opp til diskusjon.

Basprosjektet (sammenstilling og ajourholding av basisdokumentasjon om de regionale forhold) har nå funnet sin "profil". Prosjektet dekker i stor grad behovet for generelle og spesielle analyser. Utvalget anser at dette prosjekt sammen med den forskning og utredning NordREFO utfører, danner et nyttig utgangspunkt for det videre arbeid.

Utvalget noterer seg at NERP bør, når økonomiske og praktiske forutsetninger er til stede, innlede et samarbeid vedrørende regional planlegging og distriktpolitiske virkemidler. Dette må også sees i sammenheng med den s. k. grenseprosedyreordningen – å få innsikt i nye nasjonale tiltaks innvirkning på den regionale utvikling i nabolandene. Utvalget har ingen innvendinger mot at grenseprosedyreordningen forlenges i ytterligere 2 år.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet har besluttet at det i løpet av 1983 skal fremlegges en rapport som vurderer behovet for nærmere konkretisering eller om det eventuelt er behov for et nytt handlingsprogram.

Utvalget anser at allerede mange av forslagene i gjennomføringsrapporten er så omfattende at et ministerrådsforslag burde ha vært fremmet. Etter utvalgets oppfatning bør Ministerrådet på grunnlag av den foreliggende rapport og rapporten "Naturgass i Nord" utarbeide et nytt handlingsprogram for regionalpolitikk for fremleggelse på sesjonen i 1983.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 1/1979 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget:

I at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C I/1982 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å fremlegge til Rådets sesjon en samlet vurdering av de nordiske lands økonomiske stilling samt av den internasjonale økonomiske situasjon på grunnlag av bl. a. OECD's årlige rapporter "Economic Outlook".

2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet i det videre arbeid å studere en harmonisering og liberalisering av regelverket for valutaoverføringer samt vurdere mulighetene for fribelep og forenklet prosedyre særlig for de mindre bedrifter.

3. Nordisk Råd anser at Ministerrådet bør ta initiativ til utarbeidelse av en bedre og systematisk statistikk over kapitalbevegelsene, særskilt investeringsstrømmene, mellom de nordiske land.

4. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere samarbeidet om fiskeoppdrett og innsjøfiske.

5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utarbeide et nytt handlingsprogram for regionalpolitikk til Rådets sesjon 1983 under hensynstaken til de forslag som inngår i rapporten "Naturgass i Nord".

6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å opprette en referansegruppe bestående av representanter for arbeidsmarkedets parter i tilknytning til det videre arbeid med flernasjonale foretak.

7. Nordisk Råd anser at arbeidet med spørsmål i bistandens grenseområder, energibistand samt spørsmålet bistand og miljø, bør resultere i en rapport med forslag med sikte på behandling på Rådets sesjon i 1983.

8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet, i tilknytning til det nye handlingsprogram for byggsektoren, å vurdere mulige tiltak for effektivt å utnytte produksjonskapasiteten i byggsektoren i de nordiske land.

9. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å fremlegge en rapport over tiltak som kan fremme et mer omfattende substansielt samarbeid innen olje- og gassområdet i Norden for drøfting på sesjonen 1983.

10. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å avrapportere årlig til sesjonen hvorledes arbeidsplanene for det industri- og energipolitiske samarbeid forløper. Vedrørende arbeidsplanen for industrisektoren bør rapporten også relateres til de emnesområder Ministerrådet har valgt å konsentrere innsatsene på: "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden".

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I – Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Finans- og valutapolitikk, VII: Handelspolitikk, VIII: Industri- og energipolitikk, IX: Jord- og skogbruk, XI: Konsumentpolitikk, XV: Multinasjonale foretak og kapittel XVII: Regionalpolitikk.

III at Nordisk Råd tar beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1982)

og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1982) til etterretning.

IV at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 25/1974 angående undersøkelse av de multinasjonale foretaks rolle i de nordiske lands økonomi, rek. nr. 1/1979 angående handlingsprogram for regionalpolitisk samarbeid, rek. nr. 23/1980 angående forenkling av lovregler for å fremme felles industriprosjekt og rek. nr. 6/1981 angående samarbeid om fiskeoppdrett til etterretning, og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

V at Nordisk Råd tar til etterretning at behandlingen av rek. nr. 1/1981 angående samarbeid om prosjektsport fortsetter i utvalget.

København, 19. februar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Gunnar Berge (A)

Lone Dybkjær (RV)

Kirsti Grøndahl (A)

Sverre Helland (Sp)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Gabriel Romanus (fp)

Ib Stetter (KF)

David Adalsteinsson (F)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Hermund Eian (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Paul Jansson (s)

Ashjørn Joensen (Sjfl)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Petter Savola (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Nordiska rådet

30:e sessionen

1982

Helsingfors

Del 2

Redaktion: Redaktör Åke Edwall
Byråsekreterare Ingegerd Wahrgren

ISBN 91-38-06917-2

Norstedts Tryckeri Stockholm 1982

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	40
Översikt över sessionen	52
Protokoll	53
Saker m. m.	403
Medlemsförslag (A-saker)	405
Ministerrådsförslag (B-saker)	705
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	923

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 2/k, 1980)	1701
Meddelanden (D-saker)	2024
Frågor (E-saker)	2396
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2425
Dokument 2 (Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté)	2497
Beslut	2509
Rekommendationer	2512
Yttranden	2552
Övriga beslut	2562
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2575
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris	2583
Register	2603
Översikt över sakernas behandling	2605
Personregister	2626
Ämnesregister	2639
Plan över sessionssalen	2651

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning¹

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1980

Nordiskt kollegium för viltforskning, NKV, bildades sommaren 1971. denna berättelse omfattar kollegiets verksamhet under kalenderåret 1980.

Kollegiets syfte

NKV har till uppgift att främja samnordiska forskningsprojekt inom ämnet viltforskning,
att försöka koordinera nationella projekt inom Norden,
att ge resebidrag till forskare för besök i annat nordiskt land samt
att arrangera symposier, kurser och arbetsgrupper.

Kollegiets sammansättning

Följande personer har under året varit representanter i kollegiet:
Danmark, dr. Helmuth Strandgaard
Finland, professor Teppo Lampio (ordförande)
Norge, vit.leder Svein Myrberget
Sverige, professor Ingemar Ahlén och byråchef J.-O. Pettersson.
Sekreterare assist. Olavi Stenman

Kollegiets möten

NKV:s adertonde och nittonde möte hölls 9–10 april 1980 i Oslo, Norge, respektive 17–19 november 1980 i Uppsala, Sverige.

Budget för kalenderåren 1982–1983–1984

Kollegiets arbetsuppgifter finns beskrivna i redogörelsen "Nordiskt kollegium för viltforskning, funktion och uppgifter. budget för 1973–1974–1975" av den 25 maj 1972. Sedan dess har budgeten reviderats för åren 1979–1981 vid mötet på Kalö 1978. Kollegiets verksamhet föreslås fortsätta i nuvarande omfattning. Stigande kostnader gör det emellertid nödvändigt att höja omsättningen med 10% per år. Beloppen i budgeten anges i svenska kronor.

¹ Berättelsen ej överlämnad i tid till 29:e sessionen. Kulturutskottet behandlade berättelsen på sitt möte i Bærum den 18 juni 1981 då berättelsen lades till handlingarna.

	1982	1983	1984
Kollegiets verksamhet	53 000	58 000	64 000
Symposier, möten etc.	80 000	88 000	97 000
Resebidrag till forskare	47 000	52 000	57 000
Kollegiets forskning	133 000	146 000	161 000
Summa	313 000	344 000	379 000

Som regel för de enskilda ländernas bidrag till ovanstående budget ger Sverige 40% och Danmark, Norge och Finland 20% var.

Kollegiets verksamhet år 1980

Resebidrag till forskare

Kollegiet har under 1980 bidragit till 17 forskares resor till annat nordiskt land. Totalt inkom under året 18 ansökningar. Resorna gällde vanligen kortare besök vid forskningsinstitutionen. De enskilda bidragen framgår av räkenskaperna.

Symposier och arbetsgruppsmöten

1. Blyhagelproblematiken behandlades i en rapport av Kjell Danell. Rapporten publicerades i serien av Institutionen för viltekologi, Sveriges lantbruksuniversitet, med förord av NKV.

2. Arbetsgrupp om skogsbruk och viltproduktion. Gruppens ledare Matti Helminen hade sammanställt med hjälp av en finsk studieassistent en preliminär statusrapport om ämnet och dess problematik i Norden. Rapporten kommer att cirkuleras i gruppen före sändning till kollegiet.

3. Nordiskt andmätarmöte, som hölls i Göteborg den 3–4 juni 1980 med finansiellt stöd om 2 500 FIM från NKV. Gruppen skall sammanställa en manual.

4. Arbetsgrupp för projekt pilgrimsfalk i Finland hade ett möte i Tvärminne, Finland, den 9–10 april med finansiellt stöd om 2 500 FIM. Den vetenskapliga rapporten av projektet kommer att publiceras av Byrån för vården av naturresurserna i Finland.

5. Nordiska sångsvansforskare hade ett möte med finansiellt stöd om 10 000 SEK från NKV i Göteborg den 11–12 december 1980.

Kollegiets forskning

1. Gåsprojektet

Under fem-års perioden 1976–1980 har en undersökning av de nordiska gässens utbredning, flyttningsvägar och övervintringsområden skett i kollegiets regi. Därtill har utförts specialstudier av gässens krav på lämpliga häckningsplatser. Bakgrunden till undersökningen är de sviktande stammarna av främst säd- och fjällgås. Begränsade studier sker dock även av grå- och kanadagås. Metoder för att fånga gäss på deras rastplatser, med hjälp av raketnät, har utvecklats särskilt. Ett flertal gäss har märkts med

halsringar i Sverige och deras vandringar specialstuderas nu. Häckningsbiologiska studier av sädgås sker i Finland, medan man i Norge främst har studerat fjällgåsen. Första resultaten av projektet klargjordes i den nordiska viltforskarkongressen, som hölls den 17–19 november 1980 i Uppsala och arrangerades av NKV i samarbete med Svenska jägarförbundet.

2. Skogsfågelprojektet

NKV sammankallade nordiska skogshönsforskare till mötet i Jönköping den 3–4 mars 1980. I mötet kartlades status av forskning på skogshönsfåglar i Norden. Som resultat av mötet beslöts det att upplägga ett projekt för habitatbeskrivning. Projektet blev färdigt inom årets lopp. Ett avslutande möte hölls i samband med den nordiska viltforskarkongressen i Uppsala.

Planerad verksamhet för år 1981

För kalenderåret 1981 har NKV planerat följande verksamhetsformer:

1. Resebidrag till forskare. I likhet med tidigare år kommer resebidrag att utannonseras till viltforskare som ämnar besöka ett annat nordiskt land.

2. Symposier, arbetsgrupper och kurser över ämnena: skogsbruk och viltproduktion, rovfågelsession i Nordisk ornitologkongress, människans negativa inverkan på sjöfåglar, fältvilt/agrikultur. Även andra ämnen förbereds för symposier etc.

3. Rapporten om gåsprojektet kommer att publiceras. Nya projekt skall sättas i gång. De gäller eventuellt ejder och andra änder.

BILAGA

Räkenskaper för 1980 (FIM)

Resultaträkning

Kollegiets verksamhet	42 190,80	Nationella bidrag	233 979,06
Resebidrag	29 504,66	Kursskillnader	1 466,82
Symposier etc.	58 948,39	Räntor	1 501,80
Forskning	183 060,92		
	<u>313 704,77</u>		<u>236 947,68</u>
		Underskott	76 757,09
			<u>313 704,77</u>

Balansräkning

Bankkonto	51 027,46	Överfört från 1979	180 088,67
Postgiro	39 113,45	Kontoskulder	49 647,00
Kassa	152,13	Underskott	-76 757,09
Fordringar	3,93		
Förskott	62 681,61		
	<u>152 978,58</u>		<u>152 978,58</u>

Helsingfors den 8 april 1981

Olavi Stenman

Sekreterare

Utgifter

Kollegiets verksamhet

Resor för representanter och sekr.	28 123,66	
Lönekostnader och arvode	11 502,53	
Arbetsgivares socialskyddsavgifter	684,54	
Telefon	683,00	
Postavgifter	1 006,30	
Blanketter, kopior etc.	190,77	42 190,80

Resebidrag till forskare

J. Jeppesen	D	2 562,03
O. J. Sörensen	N	1 529,82
E. T. Martinsen	N	1 513,00
P. Wegge	N	407,76
B. Larsen	N	244,90
T. Storaas	N	482,12
B. Björnsen	N	2 264,50
F. Engelstadt	N	1 890,00
G. Cederlund	S	881,50
T. Sather	N	671,61
M. Hario	F	1 496,85
P. Angelstam	S	1 321,75

A. Salminen	F	4 405,00	
P. Widén	S	835,00	
K. Erikstad	N	757,25	
R. Andersen	N	611,73	
MP Heide-Jørgensen	D	927,20	
T. Kvam	N	899,05	
D. Sequeira	F	1 838,00	
D. Forsman	F	2 000,00	
G. Göransson	S	2 056,79	
<i>Återsändning</i>			
T. Kvam	N	-91,20	29 504,66

Symposier, arbetsgrupper och kurser

Skogsbruk/viltproduktion		11 356,95	
Blyhagelförgiftningar		19 428,05	
Skogsfågelmöte		14 681,93	
Andmätarmöte		2 424,66	
Pilgrimsfalksymposium		2 500,00	
Ornitologkongress 1979		5 551,20	
Diverse		3 005,60	58 948,39

Kollegiets forskning

Gåsprojektet Finland 1977		11 186,21	
Gåsprojektet Finland 1980		22 257,81	
Gåsprojektet Finland 1979		29 727,22	
Nordkalottprojektet		34 957,93	
Skogsfågelprojektet		10 337,87	
Gåsprojektet Sverige 1979		18 190,74	
Gåsprojektet Sverige 1980		25 835,42	
Gåsprojektet Norge 1978-79		18 665,71	
Gåsprojektet Norge 1980		10 904,63	
Gåsprojektet Danmark		959,38	
Diverse		38,00	183 060,92
			<u>313 704,77</u>

*Tillgångar**Nationella bidrag*

Danmark		45 890,80	
Finland		50 131,50	
Norge		47 436,88	
Sverige		90 519,88	233 979,06

Räntor

1 501,80

Skillnader på grund av kursförändringar

1 466,82

236 947,68

Förskott från 1976–1979

	FIM	Redovisade 1980	Återsända 1980	Kursskillnad	Oredovisade 1980
<i>Symposier etc.</i>					
Skogsbruk/vilt	739,86	739,86	739,86	+122,17	–
Rörosmöte	–287,54	–	–	–	–287,54
Finsk Gåsprojekt 76	19,22	–	–	–	19,22
Finsk Nordkalott	494,74	–	–	–	494,74
Reseförskott Fog	1 799,99	1 799,99	–	–	–
Diff. kurss.	54,26	–	–	–	54,26
Viltfågelsymp.	1 199,11	1 199,11	–	–	–
Blyhagel	17 754,45	17 754,45	–	–	–
Ornitologkongress	5 551,20	5 551,20	–	–	–
Hjortpopulationer	5 475,46	–	–	–	5 475,46
	32 800,75	27 044,61	739,86	+122,17	5 756,14
<i>Forskning</i>					
Gåsproj. Finland 1977	11 527,60	11 527,60	–	–341,39	–
Gåsproj. Sverige	2 179,15	–	–	–	2 179,15
Gåsproj. Norge 1978	20 316,97	4 216,30	–	–	16 100,67
Gåsproj. Norge 1979	14 449,41	14 449,41	–	–	–
Gåsproj. Sverige 1979	18 190,74	18 190,74	–	–	–
	66 663,87	48 384,05	–	–341,39	18 279,82
Tillsammans	99 464,62	75 428,66	739,86		24 035,96

Förskott 1980

	Valuta	Kurs	FIM	Redovisade 1980	Åters. 1980	Kursskillnad 1980	Oredovisade 1980
<i>Symposier etc.</i>							
Andmätarmötet	SEK 7 000	.881	6 167,00	6 167,00	3 742,34	—	—
Pilgrimsfalksymp.	FIM 2 500		2 500,00	2 500,00	—	—	—
Skogsfågelmötet	NOK 15 000	.763	11 445,00	8 833,75	—	—	2 611,25
Reseförskott Pirkola	FIM 1 400		1 400,00	—	—	—	1 400,00
Svanmötet	SEK 10 000	.8835	8 835,00	—	—	—	8 835,00
			30 347,00	17 500,75	3 742,34	—	12 846,25
<i>Forskning</i>							
Gåspr./Madsen/D	DKK 700	.6645	465,15	—	—	—	465,15
Gåspr./Pirkola/F			1 515,00	1 515,00	1 515,00	—	—
Gåspr./Tveit/N			11 580,16	4 082,77	—	—	7 497,39
Gåspr./Norderhaug/N	SEK 11 500		10 090,06	—	—	—	10 090,06
Gåspr./Jönsson/S	SEK 5 220	.881	4 598,82	—	—	—	4 598,82
Gåspr./Nilsson/S	SEK 31 000	.887	27 496,50	24 348,52	—	—	3 147,98
			55 745,69	29 946,29	1 515,00	—	25 799,40
Tillsammans			86 092,69	47 447,04*	5 257,34	—	38 645,65

* Innehåller återsändningar 5 257,34

Berättelse

från Nordisk statistisk sekretariat

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordisk Statistisk Sekretariat
Sejrøgade 11/Postboks 2550
DK-2100 København Ø.

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att

- utgöra sekretariat för de nordiska chefsstatistikermötena
- betjäna samtliga nordiska statistiska möten och arbetsutskott i chefsstatistikermötenes regi genom att i samråd med utskottsordförandena utarbeta dagordning, utsända kallelser till möten, framlägga erforderlig nordisk och internationell dokumentation samt utarbeta mötesrapporter
- samordna utskottsverksamheten
- vara kontaktorgan för Nordiska rådet i statistiska frågor
- hålla sig informerat om det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering
- utarbeta och redigera Nordisk statistisk årsbok
- utge Nordisk statistisk skriftserie
- utge andra samnordiska publikationer på uppdrag av chefsstatistiker-mötet
- genomföra, medverka till eller initiera undersökningar för att frambringa material till gagn för jämförbarheten i de nordiska ländernas officiella statistik

- framföra förslag till chefsstatistikermötet avseende koordinering av de nordiska ländernas officiella statistik samt, i de fall förslagen innebär upprättande av arbetsutskott, framlägga mötesplan för utskottet
- åtaga sig andra arbetsuppgifter på uppdrag av chefsstatistikermötet.

E. Organisation

1. Administration

Sekretariatet leds av en styrelse som består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i de deltagande länderna. Chefen för den statistiska centralbyrån i domicillandet är ordförande i styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning

Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen,	
ordförande	D
Direktör Olavi E. Niitamo	F
Direktør Klemens Tryggvason	I
Direktør Arne Øien	N
Generaldirektör Lennart Nilsson	S

3. Personal

Sekretariatschef Harry de Shárengrad	S
Fuldmægtig Lars Finell	F
Fuldmægtig Anders Ardmar t. o. m. 30 sept 81	S
Overassistent Nelly Borg	D
Assistent Lise Johansen	D

F. Verksamhet

1. Möten och seminarier

1.1. Det nordiska chefsstatistikermötet och mötet i styrelsen för Nordiska statistiska sekretariatet

Ovanstående möten har hållits den 21 juni 1981 i Genève.

1.2. Nordiska statistiska utskott i chefsstatistikermötets regi

Sekretariatet har svarat för samordningen av arbetet i de nordiska statistiska utskott, som upprättats av chefsstatistikerna på följande områden:

- nationalräkenskaper
- utrikeshandelsstatistik och varunomenklaturfrågor
- jordbruksstatistik
- näringsstatistik
- samfärdselstatistik
- ett system för socio-demografisk statistik

- befolkningsstatistik
- arbetsmarknadsstatistik
- undervisnings- och kulturstatistik
- kriminalstatistik
- socialstatistik
- miljöstatistik
- prognoser
- undersökningar om levnadsvillkor
- statistiska metodproblem i statistikproduktionen.

Under 1981 har 11 utskottsmöten hållits.

1.3. Nordiska statistiska seminarier och kontaktmöten

- ett seminarium om bortfallsproblem i statistikproduktionen har hållits den 17–20 februari 1981 i Tretten, Norge.
- ett seminarium om prognoser har hållits den 11–14 maj 1981 i Esbo, Finland.
- ett seminarium om kriminalstatistik har hållits den 14–17 september 1981 på Utö kursgård i Stockholms skärgård, Sverige.
- ett kontaktmöte om databasfrågor har hållits den 3–4 november 1981 i Stockholm, Sverige.
- ett kontaktmöte om informationsfrågor vid de statistiska centralbyråerna har hållits den 4–6 november 1981 i Stockholm, Sverige.
- ett kontaktmöte om registerbaserade folk- och bostadsräkningar har hållits den 10–11 november 1981 i Köpenhamn, Danmark.

1.4. Nordiskt statistiskt samarbete utanför chefsstatistikermetets regi

Sekretariatet har deltagit i möten med andra nordiska samarbetsorgan bland vilka kan nämnas Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete (kultursekretariatet), Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO), Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO), NAUTs utskott för arbetsmarknadsforskning och Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP/Basprojektet).

1.5. Övrig verksamhet

Sekretariatet har dessutom bl. a.

- deltagit i Conference of European Statisticians (FN) den 22–26 juni 1981 i Genève, Schweiz.
- gemensamt med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete (kultursekretariatet) genomfört en förstudie om nordisk kultur- och mediestatistik.
- bistått olika nordiska samarbetsorgan m. fl. med div. statistiskt material.

2. Sekretariatets publikationsverksamhet

Följande publikationer har utgivits under 1981:

- 2.1. Nordisk utredningsserie
Nordisk statistisk årsbok 1980
(*NU A 1980:20*)
- 2.2. Nordisk statistisk skriftserie
Social Security in the Nordic Countries 1978 (Nr. 38).
Det nordiske chefsstatistikermøde i København 1979 (Nr. 39).
- 2.3. Tekniska rapporter
Nordiska seminariet om undersökningar av levnadsvillkor och social rapportering, Lillehammer, Norge, 19–22 maj 1980 (Nr. 24).
Nordisk nøkkel for utdanningsklassifisering (Nr. 25).
- 2.4. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat
Ett nummer har utgivits i december 1981.

G. Finansiering

Nordiska ministerrådet har beviljat dkr. 1.220.000 för sekretariatets verksamhet under 1981.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående förbättrad statistisk information om Åland

(*Se E 20, s. 2416*)

Berättelse

från Nordiska tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska tulladministrativa rådet (NTR)
Tolstjórinn
Tryggvagötu 19
101 Reykjavík
Island

B. Startår

1960.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Syfte

Hänvisas till föregående verksamhetsberättelse.

E. Organisation

1. Administration

Cheferne for toldadministrationerne.

2. Styrelsens sammansättning

Tolldirektør C.A. Nielsen (D)
Generaldirektør J. Uitto (F)
Tollstjóri B. Hermannsson (I) Formand
Toll- avgiftsdirektør J. Sterri (N)
Generaltulldirektør L. Eriksson (S)

3. Personal

Til rådet er et permanent arbejdsudvalg knyttet.

Formand for udvalget er assisterende departementschef Thorsteinn Geirsson (I).

F. Verksamhet

Rådsmøde blev holdt 1.–3. sept. 1981 i Reykjavík. På dette møde behandlede bl. a. følgende emner:

- 1) Transittering
- 2) Formalisering af tolsamarbejde
- 3) Skibsproceduren og proviantering
- 4) Gennemførelse af nye toldværdiregler
- 5) Samarbejde på punktskatteområdet
- 6) Tema: Toldvæsenets ekspeditions – og kontrolvirksomhed i forbindelse med vareeksporten.

Arbejdsudvalget har haft to møder i Reykjavík, først 20. og 21. november '80 og siden 1. og 2. juni 1981. Bl. a. behandlede følgende emner:

1. Samarbejdsspørgsmål. Toldaftalen, Punktskatterne og transittering.
2. Skibsproceduren og proviantering.
3. Orientering om diverse aktuelle toldspørgsmål.

På toldmødet i 1979 blev der oprettet en ekspertgruppe der fik til opgave at se på transitteringsreglerne. Gruppen har fuldført sit arbejde og fremlagt et forslag til en nordisk transitteringsordning.

Den ekspertgruppe som har haft til opgave at udarbejde tekst og retningslinjer til den nordiske toldaftale har også fuldført sit arbejde og det ventes at aftalen træder i kraft i løbet af året 1982.

Mødet anså at den nordiske samarbejdsgruppe på punktskatteområdet ikke kunne komme længere med sit arbejde således som samarbejdsgruppen har været sammensat, og for den videre udvikling af arbejdet måtte man søge deltagelse fra skattemyndighederne i større grad end hidtils.

G. Framtidsplaner

Det blev besluttet at oprette en arbejdsgruppe på skibsprocedure- og provianteringsområdet. Skal gruppen undersøge og gennemgå de nordiske landes regler for toldbehandling og proviantering af skibe. Arbejdsgruppen skal afgive sin rapport til Rådets møde i 1983.

Forslaget til den nordiske transitteringsordning skal gennemføres under ledelse af den ekspertgruppe som udarbejdede forslaget.

H. Finansiering

Landet som arrangerede mødet afholdt udgifterne.

Der forekommer ikke projekt som kræver speciel finansiering.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
c/o Medicinska forskningsrådet
Sveavägen 166, 18 tr
S-113 46 Stockholm, Sverige
Tel 08/15 15 80 ank 225

B. Startår

1968

C. Syfte

NOS-M har till uppgift att

- följa den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden,
- främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling,
- främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter,
- främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden, samt
- därvid beakta önskvärldheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser.

(Arbetsordning, 3 §, 6.10.1978)

D. Organisation

1. Administration

De medicinska forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige utser två medlemmar var av NOS-M för en period av tre år. Island representeras vid sammanträdena av en observatör. I sammanträdena deltar ytterligare de medicinska forskningsrådets sekreterare (motsv) och vid behandlingen av särskilda frågor tillkallade sakkunniga. NOS-M väljer

inom sig ordförande för högst en treårsperiod. Ordförandeskapet roterar mellan länderna.

NOS-M:s sekretariat skall vara förlagt i det land, från vilket ordföranden kommer. Sekreteraren utses av det lands forskningsråd där sekretariatet finns.

2. NOS-M:s sammansättning 1981

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark:

Professor Poul Kildeberg

Professor Bent Sørensen

Statens medicinska kommission, Finland:

Professor Jukka Ainamo

Docent Carl-Gustav Gahmberg

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge:

Professor Jon Bremer

Professor Jarle Ofstad

Medicinska forskningsrådet, Sverige:

Professor Henry Danielsson (ordförande)

Professor Tore Scherstén

Island:

Professor Olafur Bjarnason (observatör)

Professor Tomas Helgason (observatör)

3. Personal

Sekreterare: Kanslichef Ingvar Lennerfors

4. Revisorer

Inga (NOS-M har inga fasta beviljningar eller anslag)

E. Verksamhet

NOS-M har under år 1981 sammanträtt två gånger:

1981-04-22 i Stockholm, Sverige

1981-10-19 i Helsingfors, Finland

Inom NOS-M har liksom under tidigare verksamhetsår informationsutbytet mellan de olika länderna varit av central betydelse för verksamheten. De s.k. landrapporterna som utarbetas halvårsvis har därvid varit en utgångspunkt för diskussionen. Inom ramen för detta informationsutbyte har bl.a. diskuterats föreliggande budgetproblem för den medicinska forskningen till följd av beslutade eller förväntade nedskärningar av läkarutbildningen samt problem i samband med försörjning av doktorander inom medicinsk forskning. Vidare har behandlats nationella prioriteringar inom forskningspolitiken samt mekanismer för styrning av resurser till vid

understrukit att det föreligger ett mycket omfattande samarbete mellan medicinska forskare i de nordiska länderna, ett samarbete som initierats av forskarna själva och som finansieras inom ramen för forskarnas egna anslag från de nationella forskningsråden. Enligt NOS-M:s uppfattning krävs endast i speciella fall initiativ från forskningsplanerande organ för att stimulera till forskningssamarbete över gränserna. Dessa fall synes i första fall gälla områden med liten forskningstradition. NOS-M har mot bakgrund härav samt förhållandet att NOS-M redan idag fyller funktionen att inom medicinsk forskning kanalisera nordiskt samarbete avstyrkt förslaget om upprättande av ett nordiskt forskningspolitiskt råd. NOS-M har vidare avgivit yttranden över förslag om att upprätta ett nordiskt centralregister för mikrobkulturer och mikrosamlingar samt över frågor rörande det organisatoriska förhållandet mellan de nordiska regeringarnas sekretariat i Köpenhamn och Oslo. NOS-M har vidare avgivit yttrande över medlemsförslag i Nordiska rådet om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden. NOS-M har slutligen avgivit yttrande över till Styrelsen för Nordiska forskarkurser remitterade ansökningar inom medicin, odontologi, farmaci och veterinärmedicin.

F. Framtidsplaner

NOS-M avser under 1982 följa upp nu igångsatta aktiviteter främst inom hälso- och sjukvårdsforskning samt forskning kring självmord. Inom NOS-M kommer även diskussioner rörande initiering av forskning på nordisk bas föras i de fall sådana åtgärder är motiverade. Initiativ till forskning bl. a. för utvärdering av medicinsk teknologi kommer härvid att bli föremål för överväganden. NOS-M:s insatser bör dock även fortsättningsvis koncentreras på samordning och endast i undantagsfall avse genomförande av forskningsprogram.

G. I bilaga till verksamhetsberättelsen ges en sammanställning över finansiering av NOS-M:s aktiviteter under 1981.

universitetens medicinska fakulteter bedrivna grundutbildning respektive forskning och forskarutbildning. Utvecklingen inom hälso- och sjukvårdsforskning samt forskarrekryteringsfrågor mot bakgrund av förväntad tillgång på ledigblivande professorer under 1980–1990-talen i de nordiska länderna har också blivit föremål för diskussion.

Inom NOS-M har under verksamhetsåret 1981 tidigare påbörjat arbete främst rörande hälso- och sjukvårdsforskning samt rörande forskning kring självmord fortskridit planenligt. Vid NOS-M:s sammanträde under våren 1981 diskuterades således det fortsatta arbetet inom den nordiska planeringsgruppen för forskning kring självmord mot bakgrund av föreliggande lägesrapport. NOS-M beslöt därvid föreslå de medicinska forskningsråden att för budgetåret 1981/82 bevilja 80 000 Skr enligt sedvanlig fördelning mellan de nordiska länderna. Sammanträden i planeringsgruppen har avhållits i Köpenhamn den 6 april 1981 samt i Oslo den 18 november 1981. Vid dessa sammanträden har delresultat från pågående studier i syfte att analysera registrerade skillnader i den nordiska självmordsfrekvensen presenterats. Resultat från pågående forskning inom ramen för planeringsgruppens verksamhet har vidare redovisats vid nordiska och europeiska vetenskapliga symposier. På NOS-M:s initiativ bildades 1979 en nordisk planeringsgrupp för hälso- och sjukvårdsforskning. Vidare har en samordningsgrupp mellan företrädare för planeringsgruppen och för hälsoadministrationerna i Norden bildats. Arbetet inom dessa grupper fortskrider planenligt.

Inom NOS-M har frågor av gemensamt nordiskt intresse diskuterats inför sammanträden inom European Science Foundation (ESF) samt European Medical Research Councils (EMRC). I detta sammanhang har bl. a. diskuterats frågan om eventuella initiativ på nordisk bas rörande utvärdering av medicinsk teknologi. Den fortsatta beredningen av hithörande frågor kommer att vara av stor betydelse för NOS-M:s verksamhet framöver. I samband med NOS-M:s sammanträde i Stockholm hade vidare inbjudits Dr B Z Nizetic, Köpenhamn, i syfte att redovisa pågående aktiviteter inom WHO/Europaregionens forskningsprogram. Fortsatt informationsutbyte och samarbete i forskningsfrågor mellan WHO/Europa-regionen och NOS-M kommer att äga rum.

NOS-M beslöt vid sammanträde i Helsingfors rekommendera de nordiska medicinska forskningsråden att under vissa villkor bevilja medel om 36 000 Dkr till tidskriften "Scandinavian Journal of Primary Care". Under verksamhetsåret publicerades vidare i tidskriften "Nordisk Medicin" en artikel rörande internationella och nordiska rekommendationer för biomedicinska manuskript. Såsom framgått av tidigare verksamhetsberättelser har NOS-M inom detta område bedrivit en omfattande utredningsverksamhet. Artikeln kan ses som en slutrapport över detta arbete.

NOS-M har under verksamhetsåret avgivit yttrande över rapporten "Ökat nordiskt forskningssamarbete" (NU 1981: 1). NOS-M har därvid

*BILAGA***Finansiering av NOS-M:s aktiviteter under 1981**

Ändamål: Planeringsgruppen för hälso- och sjukvårdsforskning
Budget: 40 000 kr
Anslagskälla: Medicinska forskningsrådet

Ändamål: Planeringsgruppen för forskning kring självmord
Budget: 80 000 kr
Anslagskälla: Samfinansiering*

Ändamål: Bidrag till tidskriften Scandinavian Journal of Primary
Care
Budget: 36 000 Dkr
Anslagskälla: Samfinansiering*

* Danmark en del, Finland en del, Norge en del och Sverige två delar

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
Jordbruksdepartementet
S-103 33 Stockholm

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Finland, Norge och Sverige

D. Mål

Samarbetsorganet behandlar frågor gemensamma för rennäringen i Finland, Norge och Sverige rörande den praktiska utvecklingen av renskötseln, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklande av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses

av resp. lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare. Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för tre år i sänder mellan delegationerna.

2. Styrelsens sammansättning

Finska delegationen:

Segercrantz, Stig, byråchef	<i>ordf.</i>
Helander, Johannes, dipl.ing.	
Huttu-Hiltunen, Veikko, verksh.ledare	
Laasonen, Pentti, reg.råd	
Länsman, Aslak Antti, renägare	
Stenqvist, Unnukka, jur.kand.	<i>sekr.</i>
Westerling, Bengt, vet.med.dr.	
Suomus, Heikki, överdir.	

Norska delegationen:

Normann, Karl, ekspedisjonssjef	<i>ordf.</i>
Hermansen, Tormod, dep.råd	
Löken, Jon Chr., underdir.	
Renander, Aud, renägare	
Sara, Ole K., reindriftssjef	
Lenvik, Dag, reindriftsagronom	<i>sekr.</i>

Svenska delegationen:

Erneholm, Berndt, expeditionschef	<i>ordf.</i>
Stenqvist, Gunnel, dep.sekr.	
Silén, Ulla B., dep.sekr.	
Thomasson, Lars, rektor	
Utsi, Lars, renägare	
Wikman, Åke, avd.dir.	

3. Personal

Permanent utskott

Allmänna utskottet
Näringsutskottet

Huvudsekr. t. o. m. 1981:

Ulla B. Silén
Jordbruksdepartementet
S-103 33 STOCKHOLM

F. Verksamhet

Organet har under året haft sammanträden den 12–14 maj 1981 i Röros, Norge, där bl. a. togs upp frågan om avhorning av ren och de försök härmed

som skett i det finska renbetesbesområdet. Frågan har bordlagts i avvaktan på vidare forskning i ämnet. För närvarande vidareutreds inom organet frågor om avel med renvallarhundar och om nordisk renköttomsättning. Dessa frågor kommer ånyo att tas upp vid organets kommande sammanträden som äger rum i Stockholm den 8–9 december 1981. Med anledning av att Nordiska ministerrådet avslagit ansökan om medel till en dokumentationscentral för renkötsellitteratur har organet hänskjutit frågan om medel till nordiskt organ för renforskning (NOR) för yttrande till kommande sammanträde.

I organet har vidare diskuterats läromedelsfrågor och mediautbildningsfrågor samt ett förslag om rehabiliteringsinstitut för renskötare.

Organet har avgett yttrande till ministerrådets kultursekretariat över utredning om samiskt kulturliv (*NU 1981:6*).

Delegationsordförandena har under året haft informationsöverläggningar med representanter för Nordkalottkommittén. Däremot har överläggningar med Nordiska samerådet inte ägt rum på grund av svårigheter för samerådet att planera in ett sammanträffande.

G. Finansiering

Varje delegation finansieras på anslag inom resp. lands statsbudget.

Berättelse

från Nordiska läkemedelsnämnden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden
Box 607
S-751 25 Uppsala
Sverige

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) upprättades av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 5 december 1974 som resultat av rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete. 1976 övertog NLN de uppgifter som tidigare åvilat Nordiska farmakopénämnden (NFN). Från den 1 januari 1980 är Nordiska läkemedelsnämnden en permanent nordisk institution.

Nämnden har två medlemmar från varje land med personliga suppleanter. Mandatperioden är fyra år. Hälften av medlemmarna innehar ledande poster vid nationella läkemedelsmyndigheter, övriga vid annan myndighet, sjukhus eller apotek.

Nämnden skall mötas minst två gånger per år. Den fastställer i enlighet med sina stadgar själv riktlinjer för sitt arbete och antager årliga arbetsprogram.

För särskilda uppgifter tillsätter nämnden underutskott med nationella experter. Dessa behöver inte vara medlemmar av nämnden. Hittills har 15 sådana grupper tillsatts varav 10 slutfört sina uppdrag.

Nämnden har under 1981 haft sex underutskott, nämligen för

- standardiserings- och farmakopéfrågor
- nordisk läkemedelsstatistik
- vidareföring av läkemedelsstatistiken
- registreringsanvisningar (två underutskott, varav ett slutfört sitt uppdrag)
- riktlinjer för kliniska prövningar

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Det har sina lokaler vid Socialstyrelsens läkemedelsavdelning, Uppsala, Sverige.

2. Styrelsens sammansättning

	Nationalitet
Kontorchef Ebba Lund	D
suppleant: Dr. med. Per Juul	D
Afdelingschef Jens Overø	D
suppleant: Lab.förstander B. Fuglsang-Smidt	D
Professor Elna Nieminen	F
suppleant: Överläkare Eeva Alhava	F
Byråchef Reijo Purasmaa	F
suppleant: Överläkare Juhana Idänpään-Heikkilä	F
Afdelingschef Almar Grimsson	I
(tjl till 1982-04-01)	
suppleant: Afdelingschef Ingolf J. Petersen	I
Overlæge Arni Kristinsson	I
ordf. till 1981-06-11	
suppleant: Dr. Sigurdur P. Gudmundsson	I
Professor Egil Gjone, ordf. från 1981-06-11	N
suppleant: Professor Sigurd Humerfelt	N
Overapoteker Bjørn Jøldal	N
suppleant: Direktør Magne Halse	N
Professor Åke Liljestrånd	S
suppleant: Byråchef Håkan Mandahl	S
Apotekschef Leif H. Eklund, v. ordf. 1981-06-11	S
suppleant: Direktør Sven Strøm	S

3. Personal

Marianne Granat, sekretariatschef	S
Lena Idman, provisor, till 1981-06-30	F
Ture Sjöblom, apotekare, från 1981-08-16	S
Anita Zetterkvist, assistent	S
Gunilla Göthe, sekreterare	S

För vaktmästeri och dylikt finnes ingen egen personal anställd. Sådana tjänster köpes av Socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

En stor del av nämndens arbete utförs av nationella experter i underutskotten. Under 1981 har 40 personer utanför nämnden haft sådana uppdrag.

F. Verksamhet

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) har under 1981 haft två möten, den 10–11 juni i Husavik, Island och den 9–10 december i Ebeltoft, Danmark. I underutskotten har hållits sammanlagt 18 möten växelvis i de nordiska länderna.

Nämndens tillkomst och verksamhet har givit det långvariga samarbetet på läkemedelsområdet en fastare struktur. Under 1981 har läkemedelspolitik och långsiktiga åtgärder diskuterats. Arbetet på registreringsområdet har prioriterats. Gemensamma nordiska riktlinjer, samarbetsprojekt inom läkemedelskontrollen, samordning av läkemedelsstatistik och standardisering samt symposieverksamhet har påverkat ländernas läkemedelsbestämmer och nationella praxis mot samnordiska lösningar. Nämndens arbete har även utnyttjats av andra internationella organisationer, t. ex. WHO. Några av de områden NLN bearbetat under året redovisas nedan.

Läkemedelskontroll

I de nordiska länderna är kraven stränga för prövning och godkännande av nya läkemedel. Kontrollarbetet är tids- och resurskrävande. Både inom industrin och kontrollmyndigheterna sker dubbelarbete som bör kunna undvikas.

Förutsättningar och möjligheter för nordiskt samarbete om *registrering av läkemedel* behandlades vid ett symposium som nämnden ordnade 1980. Föredrag och diskussioner finns redan redovisade i en *NLN-publikation*. Den överlämnades till ministerrådet våren 1981 som uppföljning av nämndens remissvar på *medlemsförslag A 556/s*.

Vid symposiet var enighet om att registreringsbeslut, dvs. försäljningstillstånd för nya läkemedel, skulle tas av varje land för sig. Det gemensamma nordiska arbetet har därför avsett övriga två delar av registreringsprocessen, ansökan och värdering.

En snabb utredning i ett underutskott under våren 1981 klargjorde möjligheter och förslag till arbetsgång för att nå gemensamma nordiska *registreringsanvisningar*. Ett nytt underutskott tillsattes med nära kontakt med nationella läkemedelskontroller. Arbetet avses ske i etapper. En första delrapport med förslag till disposition av ansökan har redan lämnats till nämnden.

Gemensamt utnyttjande av vetenskapliga resurser för värdering av registerdokumentation har fortsatt med utbyte mellan myndigheter av *utredningsprotokoll*. Försök med *delning av utredningsarbetet* på gemensamma

ansökningar har utvidgats. *Löpande rapportering* av status och åtgärder i varje land har skett. Dessutom har vid nämndens sekretariat utförts *analyser av olika beslut* i registreringsfrågor. Målet har varit att finna samarbetsmodeller som på bästa sätt utnyttjar de samlade resurserna.

Andra åtgärder för harmonisering av regler och administrativ praxis på registreringsområdet är nordiska riktlinjer för *kontroll av allergenextrakt* och nordiska riktlinjer för *klinisk prövning av läkemedel*. Sådana riktlinjer har överlämnats till nationella hälsomyndigheter med rekommendation att de lägges till grund för nationella bestämmelser. Så har skett under året.

Läkemedelsstatistik

Det nordiska arbetet på läkemedelsstatistikområdet har väckt internationell uppmärksamhet. Det bygger på omfattande bidrag från nationella organ. Nämnden har verkat för ytterligare samordning genom arbetet på andra upplagan av "*Nordisk läkemedelsstatistik*". Den första utkom 1979 med uppgifter för 1975 till 1977. Den andra planeras klar 1982 med uppgifter för 1978–80. Arbetet innebär fastställande och vidareutveckling av gemensamt klassificeringssystem (ATC) och gemensam statistisk jämförelseenhet, "definierad dygnsdos" (DDD). Den metodologi som utvecklats har accepterats av WHO och rekommenderas därmed för användning även utanför Norden.

Genom det nordiska läkemedelsstatistikarbetet har Nordiska läkemedelsnämnden skapat en för världen i övrigt unik möjlighet för närmare studier av läkemedelsförbruket inom och mellan länderna. För att ta tillvara denna möjlighet har nämnden tillsatt ett underutskott med uppdrag att ge konkreta förslag till "*vidareföring av nordisk läkemedelsstatistik*". Utskottet har avgivit en rapport till nämnden och har därmed slutfört sitt arbete.

Information

Upplysningar på etiketten är en väsentlig del av informationen om ett läkemedel till patienten. Gemensamma nordiska *riktlinjer för märkning* har resulterat i enhetliga nationella bestämmelser. Rutiner för bibehållande av nordisk enighet har etablerats.

Föredrag och diskussioner vid nämndens symposium "*Producentombunden läkemedelsinformation – krav, utbud och samordning i Norden*" har publicerats i *NU B 1980:22*.

Uppföljning har skett genom ömsesidig orientering mellan länderna om pågående nationella informationsaktiviteter. Bilateralt samarbete har etablerats.

Läkemedel och trafik

Läkemedel, som kan försämra reaktionsförmågan, skall som samnordisk informationsåtgärd förses med röd varningstriangel på etiketten från 1 januari 1983 enligt beslut av ministerrådet (social-och hälsovårdsministrar-

na) 1979 (*rekommendation nr 9/1974*). Samordning av nationella åtgärder har skett.

Standardisering

Farmakopéfrågor, dvs. standardisering och kvalitetskrav på läkemedel behandlas i nämndens Standardiseringsgrupp. Utskottet består av två medlemmar från varje land med nära anknytning till läkemedelskontrollorgan och europeiska farmakopékommisionen under Europarådet.

Europeiska farmakopén har gällt i de nordiska länderna från 1978. Därmed infördes gemensamma kvalitetskrav för ett stort antal läkemedel i de flesta europeiska länder. Standardiseringsgruppen har för de nordiska delegaterna fungerat som förberedande och samordnande organ i en rad frågor som behandlats för det europeiska arbetet.

Som komplement till de europeiska bestämmelserna har under året arbete pågått med nordiska monografier för läkemedelsformer.

Nordisk receptgiltighet

Den 1 september 1977 infördes möjlighet att få recept expedierade i annat nordiskt land (*rekommendation nr 5/1971*). Nämnden har under året gjort en förnyad uppföljning för att klargöra hur reformen utnyttjas.

Lagstiftning

För ömsesidig orientering har nämnden ett notifikationssystem. Enligt detta har till varje nämndmöte redovisats genomförda och planerade nationella lagstiftnings- och andra administrativa åtgärder.

Internationellt samarbete

Nämndens generalsekreterare har deltagit med föredrag om det nordiska statistikarbetet för WHO:s Drug Utilization Research Group vid möte på Korcula, Jugoslavien. Nämnden har vidare deltagit med en observatör vid WHO:s europeiska symposium om "Drug for infants and children" i Schlangenbad, Tyskland.

G. Framtidsplaner

En utbyggd samverkan vad gäller registrering av läkemedel utgör det viktigaste delområdet inom läkemedelssamarbetet under de närmaste åren. Andra betydande områden är läkemedelsstatistik, uppföljning av läkemedels verkningar och biverkningar samt internationellt samarbete med bl. a. WHO.

Flertalet av övriga beskrivna ämnesområden kommer att bearbetas även under de närmaste åren. Målet är att finna former för optimalt utnyttjande av de samlade resurserna.

H. Finansiering

För nämndens verksamhet under 1981 har beviljats 1 091 000 SEK. Finansiering sker över Nordiska ministerrådets allmänna budget.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S)
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF)
Munthes gate 29
N-Oslo 2
Norge

B. Startår

Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S) inrättades år 1968. NOS-S's stadgar är fastställda 1969. Ny arbetsordning har antagits 1975 och reviderades 1976, 1977 och 1981.

C. Syfte

NOS-S är ett samarbetsorgan för de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Sverige och Norge.

NOS-S har till uppgift

- att följa den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningens utveckling i Norden.
- att främja informationsutbyte om den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningens utveckling.
- att främja och taga initiativ till konkreta samarbetsprojekt inom samhällsforskningen i Norden.
- att bevilja stöd åt nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter inom ramen för de medel, som forskningsråden ställer till förfogande.
- att främja kontakterna mellan de enskilda nordiska länderna m. h. t. deltagande i internationellt samhällsvetenskapligt samarbete. och
- att uppmärksamma önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av forhandenvarande resurser.

D. Organisation

1. Administration

Nordisk samarbetsnemnd för samfunnsforskning (NOS-S) består av 8 medlemmar som utses för två år av följande forskningsråd:

Statens samfundsvitenskapelige forskningsråd, Danmark.

Valtion yhteiskuntatieteellinen toimikunta – Statens samhällsvetenskapliga kommission, Finland.

Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning, Norge, och

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige.

Motsvarande organ i Island, liksom Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete kan sända observatörer till NOS-S's möten.

Ordförandeskapet roterar mellan de olika forskningsråden i tvåårs perioder. Norge har tagit hand om ordförandeskapet fram till slutet av 1981 varefter det övertagits av Sverige. Fram till slutet av 1981 har sekretariatet alltid funnits i anknytning till det lands forskningsrådssekretariat från vilket ordförandeskapet utnämns. För att bättre kunna garantera kontinuiteten i verksamheten har sekretariatets rotationsperiod förlängts till fyra år. Sålunda behåller Norge sekretariatet fram till den 1 juli 1983.

Stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter behandlas av Nordisk publiseringsnemnd för samfunnsvitenskapelige tidskrifter (NOP-S), som består av 8 medlemmar. Den är ett rådgivande organ av NOS-S och dess medlemmar utses av de forskningsråd som är representerade i NOS-S. NOP-S's främsta uppgift är att främja utgivning av nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter samt att utarbeta en rationell drift av dessa.

2. NOS-S's sammansättning 31.12.1981

NOS-S

Lektor Per Schultz Jørgensen	D
Lektor Jan Magnussen	D
Professor Pertti Kettunen	F
Bitr. professor Juha Tolonen	F
Førstelektor Ingeborg Wilberg (ordf.)	N
Rektor Edvard Befring	N
Professor Pär-Erik Back	S
Professor Hans Thornstedt	S

Observatörer:

Docent Thorbjørn Broddasson	I
Sektionschef Lilla Voss, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete	

Sekreterarna för de nationella forskningsråden:

Fuldmægtig Hugo von Linstow	D
Sekreterare Eili Ervelä-Myrreen	F
Avdelingsleder Nina Gornitzka	N
Kanslichef Kerstin Sønnerlind	S

NOP-S

Lektor Per Schultz Jørgensen	D
Lektor Jan Magnussen	D
Professor Guy Bäckman	F
Bitr. professor Juha Tolonen	F
Dosent Anton Hoëm	N
Førstelektor Ingeborg Wilberg (ordf.)	N
Professor Urban Dahllöf	S
Överbibliotekarie Lennart Grönberg	S

Personal

Førstekonsulent Soili Aintila (deltid)

*E. Verksamhet**Möten*

NOS-S sammanträder vanligen två gånger om året. Dessa möten arrangeras i tur och ordning i de olika nordiska länderna. Under 1982 har NOS-S's möten ägt rum i Jyväskylä i Finland den 23 och 24 april och i Lund i Sverige den 8 och 9 oktober. Mötena förbereds i sammankomster med forskningsrådets sekreterare. Under 1981 har två förberedande sekretariatsmöten ägt rum.

NOP-S har haft sitt årliga möte i Helsingfors den 12 och 13 mars. NOP-S har också under 1981 anordnat en kontaktkonferens för tidskrifternas ansvariga redaktörer.

*Nordisk komparativ samhällsforskning**Egna initiativ*

En central arbetsuppgift för NOS-S är att främja nordisk komparativ samhällsforskning. Under de senaste åren har NOS-S på olika sätt försökt att initiera tillkomsten av nordiska komparativa forskningsprojekt. Med hjälp av de nationella forskningsråden har NOS-S pekat ut intresseområden och initierat konkreta samarbetsprojekt. Genom att bilda arbetsgrupper för definiering av problemområden har NOS-S också själv varit initiativtagare.

De första projekten etablerades inom familjeforskning. Två projekt, av vilka det ena tar upp *Skilsmässors konsekvenser för familjer med små barn* och det andra *Förändringar i nordiska familjers livsmönster*, ingår sedan 1979 i ett europeiskt forskningsprojekt inom Wien-Centrets verksamhet.

I slutet av 1970-talet tog NOS-S initiativ för två databasprojekt. Det ena gäller *Nordisk Database for Regionale Tidsserier (NDRT)*, vars huvudsyfte är att etablera en regional databas för de nordiska länderna. Under 1981 har den första fasen av databasens uppbyggnad genomförts. Arbetet pågår i Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) i Bergen. För närvarande är följande rapporter under tryckning:

2-10-330 *Nordiska rådet. Del 2*

Folkemengdens bevegelse 1945–1977/78, Danmark, Finland, Norge og Sverige

Valg til nasjonalforsamling 1945–1980, Danmark, Finland, Norge og Sverige

Folketellinger 1945–1970/80: Folkemengde etter kjønn, alder og sivilstand, Yrkesaktiv folkemengde etter næring, husholdnings- og boforhold

Langtidsdata: Folketellinger ca. 1850–1970/80: Folkemengde etter kjønn, alder og sivilstand, yrkesaktiv folkemengde etter næring, husholdnings- og boforhold

Langtidsdata: Nordiske administrative enheter ca 1850–1970/80: Enhetshistorie og koordinat-data

Nordisk database for regionale tidsserier: En håndbok for brukere

Det andra databasprosjektet *Nordisk Datatjeneste for Sociale Indikatorer* (NDFSIS) startades i slutet av 1980. Prosjektet, som genomförs i Dansk Data Arkiv vid Odense Universitet tar sin utgångspunkt utifrån de existerande stora intervjuundersökningar, som genomförts i de olika nordiska länderna. Målsättningen med projektet har varit att utarbeta översikter över existerande data som belyser levnadsvillkoren i de olika nordiska länderna samt att etablera en databas för det centrala datamaterialet på området. Projektet är ett försöksobjekt i den bemärkelse att intresset inriktas på jämförbarheten av det existerande datamaterialet på området. Under projektarbetet har det visat sig vara svårt att få datamaterial till projektets förfogande från de olika nordiska länderna. Projektet, som inte fått anonymiserade databand från Finland, Norge och Sverige, har endast kunnat använda basdata från den danska välfärdsundersökningen. Mot denna bakgrund har projektets verksamhetsperiod förkortats med motivering att projektets premisser är väsentligt förändrade på grund av de svårigheter som uppstått med överförande av data från de andra nordiska länderna.

Program för nordisk komparativ samhällsforskning

De samhällsvetenskapliga forskningsråden har inom ramen för NOS-S's verksamhet tagit initiativ till ökat stöd till nordisk komparativ samhällsforskning. Ett stödprogram startades 1979 för en försöksperiod av två år. Förhoppningen har varit att stödprogrammet skall bidra till såväl en kvalitativ som kvantitativ ökning av nordiska komparativa forskningsprojekt.

För att forskningen skall vara nordisk har NOS-S framhållit att den bör beröra minst två av de nordiska länderna. Begreppet komparativ samhällsforskning har inte begränsats till bestämda ämnesområden eller problemställningar. Komparativa studier kan bedrivas både tvärvetenskapligt och inom de discipliner som finns representerade i de samhällsvetenskapliga forskningsråden i de nordiska länderna.

Stödet till nordisk komparativ samhällsforskning består av både stöd till förberedelse av komparativa projektansökningar och anslag till genomförande av forskningsprojekt.

Stöd till förberedelse av nordiska projektansökningar utdelas mot bakgrunden av att utformning och igångsättning av nordiska komparativa forskningsprojekt kräver mera planeringsarbete än nationella projekt. Bidrag har utdelats till rese- och uppehållskostnader och anordnande av nordiska möten i samband med planerings- och förberedelsearbete för nordiska projektansökningar.

Sammanlagt har 200 000 norska kronor utdelats under en tvåårs period. Under 1981 kom 22 ansökningar in med ett sammanlagt ansökt belopp på ca 685 000 norska kronor. 50 000 norska kronor utdelades till följande projekt:

Harisalo, Risto, adm. lic. Tammerfors universitet Finland Innovationernas spridning i den kommunala självstyrelsen i de fyra nordiska länderna	11 000 NOK
Bengs, Christer, arkitekt Statens tekniska forskningscentral Finland Stadsförnyelsepolitik och stadsutveckling i de nordiska länderna	12 000 NOK
Swedner, Harald, professor Socialhögskolan i Göteborg Sverige Samordnat socialt arbete bland finska emigranter – analyser av ett försök att bygga upp samarbetsformer mellan svenska och finska socialarbetare	11 000 NOK
Holm, Mogens, lektor Sociologisk Institut, København Danmark Forsørgelsespolitikken i de nordiske lande – En komparativ analyse af forsørgelsesproblemernes omfang og løsningsformer i de nordiske lande	8 000 NOK
Winther-Jensen, Thyge, lektor Institut for pædagogik, København Danmark Indføring i pædagogik, fagdidaktik og praktisk lærergerning ved de nordiske læreruddannelsesinstitutioner	8 000 NOK

Anslag till nordiska komparativa forskningsprojekt beviljas av de nationella forskningsråden efter en rekommendation från NOS-S. Under 1981 behandlades 25 ansökningar till ett belopp av ca 3 miljoner norska kronor. 425 000 norska kronor utdelades till följande projekt:

Gustafsson, Göran, professor Teologiska inst. Lund Sverige Religiös förändring i de nordiska länderna: En jämförelse på nationell och lokalnivå 1930–1980	200 000 NOK
Mjøset, Lars, NAVF-stipendiat PRIO, Oslo Norge Utviklingstendenser i den økonomiske politikken i Norden. Tendenser på 70-tallet og perspektiver for 80-tallet	60 000 NOK
Nygård, Fredrik, forsk.ass Statistisk inst. Åbo Akademi Finland Inkomstbildningen och inkomst- fördelningen i Finland och Sverige i komparativ belysning	130 000 NOK
Christensen, Poul Rind, lektor Aalborg Univ. Center, Danmark Nordisk selskab for regional samfundsanalyse Workshop og gæsteforelæsninger om nye linier i regional udviklings- teori ved David Harvey, John Hopkins University, Baltimore	12 500 NOK
Elvander, Nils, professor Henning, Roger, docent Statsvetenskapliga inst. Uppsala universitet, Sverige Verksamhetsbidrag till Nordiska förbundet för statskunskap	22 500 NOK

Under 1981 har NOS-S också tillstyrkt ett fortsättningsanslag till forskningsassistent Fredrik Nygård vid Åbo Akademi samt rekommenderat ett startbidrag till kandidatstipendiat Jens Brøsted vid Institut for Eskimologi vid Københavns Universitet för igångsättning av projektet En undersøgelse af teorien om oprindelige folks rettigheder indenfor skandinavisk retspraksis og -teori.

Stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter

En central arbetsuppgift för NOS-S är att bevilja *stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter*. Vid sitt möte den 23 och 24 april 1981 beviljade NOS-S bidrag motsvarande ett belopp av ca 704000 NOK till följande tidskrifter för 1982:

Pressens Årbog	DAK	11 000
Journal of Peace Research	NOK	74 800
Acta Sociologica	NOK	60 000
Scandinavian Political Studies	NOK	84 700
Scandinavian Journal of Statistics	SEK	17 000
Scandinavian Journal of Economics	SEK	80 000
Nordisk Forum	DAK	40 000
Invandrare och Minoriteter	SEK	14 000
Nordisk Tidsskrift for International Ret	DAK	67 500
Nordisk Psykologi	DAK	28 000
Scandinavian Journal of Psychology	SEK	115 000
Scandinavian Journal of Educational Research	NOK	70 000
The Scandinavian Psychoanalytical Review	DAK	10 000
Nordisk Tidsskrift för Politisk Ekonomi	DAK	17 600

NOP-S anordnade en tidskriftskonferens på Rönneberga kursgård på Lidingö utanför Stockholm den 9 och 10 november 1981. Avsikten med konferensen var att erhålla tidskrifternas reaktioner på den publiceringspolicy som NOP-S utvecklat under den gångna 5-års perioden. I konferensen deltog sammanlagt 30 representanter för NOP-S, nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter och de nationella forskningsråden.

Internationellt samarbete

De samhällsvetenskapliga forskningsråden i de nordiska länderna beviljar ett årligt verksamhetsstöd till *Wien-Centret* (European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences). NOS-S har anställt en forskningskoordinator vid Centret från och med början av 1980 för en treårs period. Forskningskoordinatorns uppgift är bl. a. att koordinera och samordna de europeiska familjeforskningsprojekten i vilka också de nordiska länderna deltar. Koordinatorn fungerar också som kontaktperson mellan Wien-Centret och NOS-S. Hans lön bestrides gemensamt av de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Familjeforskningsprojekten har under 1981 utvecklat sig tillfredsställande. I projektet Förändringar i europeiska familjers livsmönster föreligger omfattande delrapporter från nästan alla de deltagande länderna. Också i projektet Skilsmässors konsekvenser för familjer med små barn har fältarbetet genomförts i de flesta av de deltagande länderna.

De nordiska ländernas samhällsvetenskapliga forskningsråd har bidragit

med 33 000 DAK för kostnaderna av ett projektmöte i Köbenhavn i december 1981.

NOS-S's ordförande har deltagit i Executive Board av *International Federation of Social Science Organizations (IFSSO)*. Hon har representerat de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsråden.

F. Framtidsplaner

Program för nordisk komparativ samhällsforskning, både vad gäller förberedelser av nordiska komparativa forskningsprojekt och anslag till projektarbete, har varit i funktion i två års tid. Vid starten av dessa program beslöts att de skall utvärderas efter denna försöksperiod. NOS-S har under hösten 1981 diskuterat erfarenheterna från programmen och beslutat att fortsätta dessa tillsvidare. Den ekonomiska ramen för förberedelser av forskningsprojekt har utökats till 150 000 norska kronor per år. Det har varit enighet om att programmet skall utvecklas försiktigt och stödet bör gå till projektorienterad verksamhet och kvalificerade forskare.

Arbetet i projektet Nordisk Database for Regionale Tidsserier koncentreras till upprätthållande av databasen, dvs. till en försiktig uppbyggnad med infogande av data från de senaste folkräkningarna. Under 1982 skall projektet speciellt anstränga sig till informationsspridning om projektets möjligheter och användbarhet inom forskningen. Som ett led i detta arbete har projektet fått en beviljning från Styrelsen för Nordiska forskarkurser för att anordna en nordisk forskarkurs. Projektet Nordisk Datatjeneste for Sociale Indikatorer kommer att avvecklas under 1982 med jämförelser av de genomförda levnadsvillkorsundersökningarna i de olika nordiska länderna.

G. Finansiering

De samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige svarar tillsammans för finansieringen av den nordiska verksamheten. Fram till slutet av 1981 har utgifterna för sekretariatet bestridits av det forskningsråd i vilket sekretariatet är lokaliserat. Från och med 1982 skall också de andra nordiska ländernas forskningsråd delta i kostnaderna för sekretariatet. Kostnadsfördelningen följer samma principer som gäller för Nordiska ministerrådets verksamhet. Island som observatör deltar inte i kostnaderna. Följande kostnadsfördelning har gällt för 1981: Danmark 24 %, Finland 16 %, Norge 18 % och Sverige 42 %.

Sammanställning av kostnaderna under 1981

Sekretariatet	NOK 155 000
Stöd till förberedelser av nordiska komparativa projekt	NOK 50 000
Anslag till nordiska komparativa projekt	NOK 425 000

Projekt Nordisk Database for Regionale Tidsserier	NOK 208 900
Projekt Nordisk Datatjeneste for Sociale Indikatorer	DAK 335 000
Stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter	NOK 686 000
Wien-Centre:	
Projekt Skilsmässors konsekvenser för familjer med småbarn, projektmöte	DAK 33 000
Forskningskoordinator	DAK 250 000

Berättelse

från NORDTEST

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

NORDTEST

(gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet)

Grev Turegatan 19, 2 tr.

Box 5103

S-102 43 Stockholm

Tel. 08-63 51 35

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

NORDTESTs huvuduppgifter är:

a) att ta initiativ till och främja forskning angående materials och produkters egenskaper med inriktning på framtagning av provningsmetoder,

b) att utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar, tekniska system för förfaranden,

c) att fördela vissa arbetsuppgifter mellan de nordiska ländernas provningsorgan på ett sådant sätt att arbetet kan bedrivas samordnat och med hänsyn tagen till det internationella samarbetet på området.

d) att ha ansvaret för ett kontinuerligt nordiskt informationsutbyte på provningsområdet genom litteraturtjänst, utväxling av rapporter, utarbetande av provningsmetoder etc.,

e) att utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet,

f) att främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet.

E. Organisation

1. Administration

NORDTEST består av en styrelse, ett sekretariat och för viss tid utsedda fackgrupper.

Styrelsen består av en representant med personlig suppleant, bägge aktiva i provningsteknisk verksamhet, från vart och ett av de nordiska länderna. Dessa utpekas av resp. lands regering eller vederbörligt ministerium.

Sekretariatet består av fast anställd personal enligt styrelsens beslut. Det leds av en direktör, som är föredragande i styrelsen.

På beslut av styrelsen inrättas för viss tid fackgrupper med uppgift att värdera projektförslag, övervaka projektarbetet och ta övriga initiativ inom sitt fackområde samt framföra förslag till styrelsen till NORDTEST-metoder.

2. Styrelsens sammansättning

Repstorff Holtveg, Erik, direktör, D
Heiskanen, Sakari, professor, F
Ásgeirsson, Haraldur, Direktör, I
Sødahl, Eiliv, viseadm.direktör, N
Bildt, Henric, generaldirektör, S. *ordf.*

3. Personal

Holbye, Paul, siv.ing., N
Lindholm, Bo, dipl.ing., F, *Direktör*
Thor, Eva, merkonom, F

F. Verksamhet

Styrelsen har för behandling av NORDTESTs tekniska arbetsuppgifter utsett fackgrupper. En fackgrupp består av en person med omfattande provningsteknisk kompetens från varje nordiskt land. Under året har sju fackgrupper varit verksamma inom områdena bygg, brand, akustik och buller, VVS, NDT (oförstörande provning), elektronik och konsumentvaror. Styrelsen har dessutom under året tillsatt två ad hoc grupper, den ena för området mekanik och den andra för området kemi, båda med huvudinriktning mot arbetsmiljö. Frågor utanför etablerade fackgruppers kompetensområden handlägges av styrelsen.

Följande procedur tillämpas i NORDTESTs arbete. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Förslagen prioriteras i enlighet med områdesvis företagna behovsanalyser och uppställda långtidsplaner. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris.

Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder. Till NORDTEST-metoder kan efter värdering även utses av andra än NORDTEST utarbetade provningsmetoder. Så är t. ex. fallet med ett antal metoder inom livsmedelsområdet vilka utarbetats av Nordisk metodkommitté för livsmedel och provningsmetoder för papper, massa och board som utarbetats av Scantest.

Arbetet har hittills resulterat i ca 420 NORDTEST-metoder som registrerats i NORDTEST DOC GEN 017 Edition 1981 "Register of approved NORDTEST methods". Aktuell information om NORDTESTs verksamhet publiceras i NORDTEST-NYTT som utges två gånger per år.

Detaljerad beskrivning av NORDTESTs verksamhet kommer att redovisas i "Annual Report 1981" som publiceras i NORDTEST DOC GEN-serien första halvåret 1982.

NORDTEST eftersträvar att varje år hålla ett nordiskt symposium kring ett aktuellt tema inom provningsområdet. Årets symposium hade rubriken "Energihushållning i byggnad, provning och värdering". Det arrangerades av NORDTEST gemensamt med Statens provningsanstalt i Sverige och hade ca 180 deltagare.

G. Framtidsplaner

Planer för framtida verksamhet i NORDTEST redovisas i rullande 5-årsplan. För närvarande gäller NORDTEST DOC GEN 018 September 1981: Långtidsplan 1982–1986. Enligt denna plan kommer verksamheten under perioden inom de nu verkande fackgruppsområdena att uppnå sin toppnivå. Aktiviteten i de tidigast etablerade fackgrupperna kommer mot slutet av perioden att minska något. Nya fackgrupper kommer att tillsättas. Kortfattad redovisning av planerna framgår av NORDTEST DOC GEN 021, Approved 1981–09: Kortversion av NORDTESTs långtidsplan 1982–1986.

H. Finansiering

Nordiska ministerrådet har beviljat för verksamheten
för 1981 SEK 4 170 000
för 1982 SEK 4 710 000

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg
Sverige

B. Startår

1953. I nuvarande organisation 1978.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Mål

Bedriva högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård i Norden. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och motsvara den utbildning som förekommer vid angloamerikanska Schools of Public Health.

Målet för undervisningen är:

I. För alla elever

att ge en orientering om de olika ämnenas begrepp, principer och metoder.

att öka förståelsen för folkhälsovetenskapens betydelse i hälsoarbetet och skapa intresse för tvärfackliga samhällsmedicinska insatser på lokalt, internordiskt eller internationellt plan.

att ge kunskap om undersökningsprinciper och forskningsmetoder, så att eleverna kritiskt kan granska publikationer och debatter inom samhällsmedicinska ämnen.

II. För speciellt intresserade elever

att ge metodkunskaper som möjliggör att eleverna aktivt kan delta i större nationella och internationella projekt.

III. För elever som gått alla huvudkurserna

att nå specialisering i folkhälsovetenskap, som svarar mot de internationella och av WHO erkända vetenskapliga graderna Master of Public Health, senare eventuellt vidareutvecklad till Doctor of Public Health.

E. Organisation

1. Administration

Ledningen av högskolan utövas av en styrelse, som består av en ledamot från varje deltagande stat (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) samt en suppleant för varje ledamot. Vid högskolan finns också ett kursråd med representanter för de nationella huvudmannorganisationerna samt för lärare och elever.

Den direkta ledningen för skolans funktion utövas av skolans rektor och en administrativ ledare samt styrelsens sekreterare.

2. Styrelsens sammansättning

	<i>Ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
D	Mogens Kjærgård-Hansen	Niels Bentsen*
F	Kimmo Leppo	Håkan Hellberg
I	Örn Bjarnason	David Gunnarsson
N	Knut Munch-Søegaard	Jonn Syse
S	Sven-Olof Hedengren	Ragnar Rylander

Ordförande: S.-O. Hedengren

Vice ordf.: K. Munch Søegaard

Skr.: Ralf Svensson

* T. o. m. 1981-06-30.

Fr. o. m. 1981-07-01: Steen Loiborg

3. Personal

Professor	4 st.
Docent	1 st.
Forskarassistent	2 st.
Utbildningsledare	1 st.
Byrådirektör	1 st.
Byråsekreterare	1 st.
Bibliotekarie	1 st.
Assistent	4 st.
Institutionstekniker	1 st.
Expeditionsvakt	1 st.
	<u>17 st.</u>

Extrapersonal

Ekonomibitråde 1 st.

Anställda genom AMS

Expeditionsvakt 1 st.

Totalt 19 st.

G. Framtidsplaner

Under de närmaste åren kommer högskolans undervisning att fortgå på i stort sett oförändrat sätt. Huvudkursens innehåll blir detsamma med, så småningom, ökade möjligheter till profilering, dvs. utbyte av de miljömedicinska kursen mot annan relevant delkurs. Allt fler elever arbetar med sin Master of Public Health-examen och några är troligen på väg mot en Doctor of Public Health.

Specialkurser och konferenser har tilldragit sig stort intresse och har kraftigt bidragit till att högskolan blivit allt mer känd och uppskattad. Om lokalresurserna medger, kommer denna verksamhet att utvecklas ytterligare.

De internationella kontakterna har visat sig vara betydelsefulla för högskolan för att vidga de folkhälsovetenskapliga vyerna i högskolans undervisning och forskning. Vi hoppas att genom olika samarbetsöverenskommelser kunna förstärka och utveckla en sådan internationell profil i framtiden.

H. Finansiering

Verksamheten har helt finansierats genom medel från Nordiska ministerrådet.

Anslag 1981: SEK 5 993 000, -.

F. Verksamhet

Undervisning

Utbildningen, som leder fram till examen Master of Public Health, omfattar ett studieår om åtta månader och ett examensarbete. Under studieåret anordnas en huvudkurs (8 månader) med fyra delkurser (var och en om 2 månader) i ämnena

- Epidemiologi och biostatistik
- Socialmedicin och preventiv medicin
- Hälso- och sjukvårdsadministration
- Miljömedicin eller annan specialkurs.

Dessa kurser kan genomgås separat i valfri ordning under ett flertal år.

Undervisningen är till största delen gemensam för olika elevkategorier, nämligen läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadministratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer, fysioterapeuter, hälsovårdsinspektörer, m. fl. Huvudvikten läggs på sådana ämnen och problemställningar, som har generell betydelse i samtliga nordiska länder. Vid undervisningen uppmärksammas sådana faktorer i vidsträckt social bemärkelse, som kan påverka såväl befolkningens som den enskilde individens hälsa och välbefinnande.

Exempel på specialkurser är Samhällsodontologi, Socialpediatrik, Sjukhushygien, Omvårdnad (Nursing Research) och Hälsouppllysning.

Forskning

Verksamheten vid högskolan har också tillförts vissa resurser för forskning. Denna skall inriktas mot frågor av praktisk betydelse (tillämpad forskning) och bedrivs i samråd med andra myndigheter, organisationer och forskningsråd inom de nordiska länderna, i vissa fall på uppdrag från myndigheter (uppdragsforskning).

Bibliotek

Högskolan har ett aktuellt bibliotek med speciell inriktning på Public Health.

Statistik

Läsåret 1980/81 genomgick totalt 386 kursdeltagare de olika delkurserna. Fördelningen nationsvis var följande:

Danmark	28 st.	7%
Finland	79 st.	21%
Island	37 st.	10%
Norge	113 st.	29%
Sverige	129 st.	33%
Totalt	386 st.	100%

Kostnaderna per elevmånad för 1980 var SEK 15 128,—. Total kostnad för 1980 var SEK 5 279 505,—.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk Kontaktudvalg for Landbrugsspørgsmål
Landbrugsministeriet, København
Landbruksdepartementet, Oslo
Jordbruksdepartementet, Stockholm
Jordbruksstyrelsen, Helsingfors
Landbrugministeriet, Reykjavik

B. Startår:

1962

C. Deltagerlande:

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Formål:

Kontaktudvalget, som blev oprettet på initiativ af Nordisk Råd, har til formål at fremme samarbejde og gensidig information på det jordbrugsfaglige område mellem de nordiske lande.

E. Organisation:

1. Administration

Der er ikke oprettet noget eget sekretariat. Sekretariatsfunktionen skifter fra land til land, således at det land hvor møderne holdes, sørger for organisering af møderne og rapporter fra disse. Hovedreglen er at der holdes to møder om året.

2. Sammensætning af kontaktudvalget:

I 1981 havde kontaktudvalget følgende sammensætning:

Danmark

Departementschef H.J. Kristensen, formand
Kontorchef E. Hjelmar
Kontorchef P. Poulsen, sekretær
Sekretariatschef J. Pedersen

Finland

Generaldirektør Samuli Suomela, formand
Kanslichef Reino Uronen
Ordförande Ola Rosendahl
Agronom Hilding Frostell
Överinspektör Tapio Nakko, sekretær
Agronom Timi Järvilahti

Island

Departementschef Sveinbjörn Dagfinnson, formand
Avdelingschef Guðmundur Sigþórsson, sekretær
Direktör Jónas Jónsson
Direktör Hákon Sigurgrímsson

Norge

Departementsråd L. Hande, formand
Landbrugsdirektør Per Harald Grue
Byråsjef Erling Mykland
Styreformand Hans Haga
Generalsekretær Trygve Kaldahl

Sverige

Statssekreterare Olof Nilsson, formand
Departementsråd C. Senning, formand
Departementsråd Karl Olof Öster, formand
Förbundsordförande Erik Jonsson
Vice ordförande Axel Kristiansson

F. Virksomhed:

Der blev afholdt eet møde i 1980, hvilket blev holdt i Island. I mødet deltog de nordiske landbrugsministre. Ligeledes deltog i mødet observatører fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

Hovedemne på mødet var drøftelse af de landbrugspolitiske ændringer i de nordiske lande samt ændringer i produktions- og markedsforholdene. Som særligt emne optog man til diskussion køb og disponering af landbrugsejendomme i de nordiske lande.

På mødet blev der ligeledes givet en orientering om virksomheden i de internationale organisationer som OECD, GATT og FAO og redegørelser for arbejdet i NBC, IFA/CEA og COPA.

I forbindelse med dette møde, blev der afholdt møde i Nordisk embedsmandskomité for jord- og skovbrugsspørgsmål (NEJS).

G. Fremtidsplaner:

Det næste møde i kontaktudvalget skal holdes i Danmark. Man forudser ikke større ændringer i udvalgets fremtidige opgaver.

H. Finansiering:

Hvert land betaler direkte omkostninger der følger af møder i udvalget. Modtagerland har ansvar for mødelokaler.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
Finländska delegationen
Jord- och skogsbruksministeriet
Avdelningen för fiske och jakt
Regeringsgatan 3 A
00170 Helsingfors 17

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna.

D. Syfte

Utbyte av information och erfarenheter i samband med nationella och internationella fiskerifrågor.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktorganets möten sammankallas enligt tur av ett nordiskt värdland, som även sköter sekretariatsfunktionen för resp. möte.

2. Styrelsens sammansättning

Kontaktorganets nationella delegationer består enligt grundstadgan av envar fyra medlemmar (två från fiskeriförvaltningen, två från fiskerinäringen) med varsin suppleant.

3. Personal

Kontaktorganet har inga permanenta funktionärer.

F. Verksamhet

Kontaktorganet har under år 1981 sammanträtt till två möten. Det första hölls i Kristiansand den 28 april och det andra i Mariehamn den 13 oktober.

Vid det första mötet lämnades skriftliga rapporter om fisket i de nordiska länderna under år 1980.

Vid båda mötena har aktuella fiskeregleringsföretag samt kvotförhandlingar rapporterats och diskuterats. Härvid har en regional uppdelning skett i större havsområden.

Verksamheten inom de internationella organisationerna inom fiskeripolitiken samt EG har dryftats.

Vid kontaktorganets senare möte informerades om och diskuterades de statliga stödåtgärderna för fiskerinäringen i de nordiska länderna.

Likaså dryftades vid det andra mötet uppfödningen av matfisk, i vidare bemärkelse akvakulturen i de nordiska länderna. Efter hänvändelse från Nordiska ministerrådets sekretariat rörande "Ocean ranching" ansåg organet, att handläggning av denna fråga lämpligast skulle ske inom en särskild arbetsgrupp. Norge tog uppdraget att sammankalla denna arbetsgrupp.

Vid det första mötet under året lämnades rapport om 17. nordiska fiskerikonferensen i Göteborg 1980. 18. nordiska fiskerikonferensen i Danmark 1982 har preliminärt diskuterats.

G. Framtidsplaner

Utöver uppföljningen av de flesta ovan i avsnitt F. nämnda frågor föreligger beslut om dryftande av regler gällande sökande av nödhamn, packning och omlastning samt landning från utländska fartyg i fiskehamnar.

H. Finansiering

Kontaktorganet disponerar inte gemensamma medel.

Berättelse

från NORDFORSK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn

NORDFORSK

B. Startår

1947

C. Formål

Nordisk samarbets- og service-organ med oppgaven å fremme og å effektivisere forskning og utvikling innen det tekniske og dermed sammenhengende forskningsområder i de 5 nordiske landene.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

NORDFORSK er en ideell forening. Medlemmer er nasjonale forskningsråd (5) og ingeniørvitenskapsakademier (4) i de 5 nordiske landene. Medlemsorganisasjonene betaler årlige medlemsbidrag som utgjør virksomhetens basisfinansiering (1981 MSEK 7).

Styret (5 medl.) rapporterer til en plenarforsamling (max. 10) en gang pr år. Styret arbeider ved hjelp av en direktør foresatt administrasjonen (18) som består av sekretariat i København, Helsingfors og Stockholm.

2. Medlemsorganisasjoner

Danmark: Akademet for de Tekniske Videnskaber (ATV)
Statens teknisk-videnskabelige Forskningsråd (STVF)

Finland: Akademin för tekniska vetenskaper (TTA)
Statens teknisk-vetenskapliga kommission (TTT)
Svenska tekniska vetenskapsakademin i Finland (STVA)

Island:	Rannsóknarád Ríkisins (RR)
Norge:	Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF)
Sverige:	Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) Styrelsen för teknisk utveckling (STU)

3. Plenarförsamling 1981

Danmark:	O. B. Jørgensen, dr techn., professor, Danmarks tekniske Højskole K. E. C. Nielsen, dr techn., Akademiet for de Tekniske Videnskaber
Finland:	Pekka Jauho, generaldirektör, Statens tekniska forskningscentral Jan-Erik Jansson, generaldirektör, Sjöfartsstyrelsen
Island:	Haraldur Ásgeirsson, direktør, Byggeforskningsinstitútet
Norge:	Gudmund Harlem, administrerende direktør, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd Rolf Lenschow, professor, Norges Tekniske Høgskole
Sverige:	Sigvard Tomner, generaldirektör, Styrelsen för teknisk utveckling Gunnar Hambraeus, professor, Ingenjörsvetenskapsakademien

4. Styre 1981-12-31

	Styremedlem	Suppleant
Danmark:	Palle Jeppesen, lektor dr techn., Danmarks Tekniske Højskole.	Per Grønborg, civilingeniør, Forskningssekretariatet.
Finland:	Sakari Heiskanen, professor, Statens tekniska forskningscentral.	Martti M. Kaila, professor, Tekniska Högskolan i Helsingfors.
Island:	Vilhjálmur Lüdvíksson, dr, Rannsóknarád Ríkisins.	Július Sólnes, professor, Háskoli Íslands.
Norge:	Tore Tysland, ass. direktør, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (formann).	Toralf Hernes, avd. direktør, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd.

Sverige: Folke Hjalmer, högskole- Sune Berndt, professor,
direktör. Kungl. Tekniska Högskolan
Chalmers Tekniska Högsko-
la (*viceformann*)

5. Personale 1981-12-31

Ledelse

Erling Hagen, siv. ing., direktør (N)

Lilly Olsson, dir. sekr. (N)

Adresse:

NORDFORSK, Box 5103, Grev Turegatan 19, S-10243 STOCKHOLM

Telefon: 08-14 14 50. Telex: 19035 nordf s

Sekretariatet i Danmark

Erik Bornhøft, civ. ing., sekretariatschef (DK)

Bjørn Teislev, civ. ing. (DK)

Sanne Garavano, sekr. (DK)

Adresse:

NORDFORSK, H. C. Andersens Boulevard 18, DK-1553 KØBEN-
HAVN V

Telefon: 01-11 06 56. Telex: 22993 iraad dk

Sekretariatet i Finland

Nils Mustelin, fil. dr, sekretariatschef (SF)

Björn Federley, fil. mag. (SF)

Lisa Roiha, sekr. (SF)

Marita Palmqvist, sekr. (SF)

Adresse:

NORDFORSK, Folkskolegatan 10 A, SF-00100 HELSINGFORS 10

Telefon: 90-694 00 99. Telex: 124267 nordf sf

Sekretariatet i Sverige

Björn Axelsson, fil. kand. (S)

Björn Grönlund, dipl. ing. (SF)

Mari-Mai Kurmet, fil. kand. (S)

Liga Kuylenstierna, fil. kand. (S)

Stig Pettersson, fil. kand. (S)

Jan Törnqvist, civ. ing. (S)

Eva Lindberg, sekr. (ökonomi) (S)

Marianne Berg, sekr. (SF)

Sirkka Sütterlin, sekr. (SF)

Adresse:

NORDFORSK, Box 5103, Grev Turegatan 19, S-10243 Stockholm

Telefon: 08-14 14 50. Telex: 19035 nordf s

6. Revisor

Valgt revisor: Aukt. revisor Ulf Egenäs (S)

E. Virksomhet

1. Resultatområder

Plenarforsamlingen (1980) har lagt 3 resultatområder til grunn for prioritering av innsatsene:

- Kontaktskaping – bidrag til øket kontakt og informasjonsgang mellom personer i FoU-prosessen.
- Kunnskapsutvikling – bidrag til å skape bredt opplagte samarbeider med hensikten å oppnå et hevet kunnskaps- og kompetansenivå på utvalgte vitenskapsområder.
- Problemløsning – bidrag til å løse konkrete problem i næringslivet og samfunnet forøvrig via aktive koblinger mellom etablerte FoU-ressurser og brukere av FoU-resultat.

Et hovedprinsipp i arbeidet er den såkalte AC-modellen (Action Concerteé). Dette innebærer at NORDFORSK bruker sine ressurser til idéutvikling, initiering, tilrettelegging og oppfølging av prosjekt hvor samarbeidspartene selv må skaffe seg finansiering for sin delinnsats. Dette medfører en sterkt desentralisert beslutningsprosess, hvor nasjonale prioriteringer får gjennomslagskraft.

Arbeidsformene forutsetter fleksibilitet og tilpassingsevne i NORDFORSKs organisasjon og planlegging. Dette har bl. a. som konsekvens at de årsvise og mer langsiktige budsjetteringene blir av rammemessig karakter.

2. Arbeidsprogram 1981

Programmet omfatter innsatser for å oppnå samarbeidseffekter innen områdene teknisk-industrielle FoU-mål, sosialt genererte FoU-mål og tverrgående FoU-mål. Aktivitetene befinner seg i ulike faser (pågående, under planlegging etc.) og sikter til bidrag av typen kontaktskaping, kunnskapsutvikling eller problemløsning. Dessuten drives en viss basisaktivitet (utredninger etc.).

En komprimert oversikt følger nedenfor. De viktigste resultatene 1981 var:

- Et større, problemorientert FoU-samarbeid om konsumutnyttelse av kolmule-bestanden i Nord-Atlanten er avsluttet (NORDFISK, samlet omsetning MDkr 30). Et oppfølgingsprosjekt (kommersiell drift av fabrikkskipet "Giljanen" ved hjelp av prosjektets resultater) pågår finansiert bl. a. fra Nordisk Investeringsbank.
- Et større, problemorientert FoU-prosjekt som sikter til å redusere oljeforbruket i fiskeriene, er startet (OLIEFISK, samlet budsjett ca MDkr 19).

- Ca 15 nye samarbeider av langsiktig, kunnskapsutviklende karakter er innledet.
- Samarbeid om videreutdanning av forskere er innledet sammen med de tekniske høyskolenes rektorer.

2.1 Teknisk-industrielle FoU-mål

Jern- og metallindustri

- Moderne produksjonssystem – rammeprogram for utvikling av kunnskap og kompetanse om konstruksjon av nye produksjonssystem (1981..).
- Modellteknikk ved metallbearbeiding – kunnskapsutvikling, problemløsning, teknologioverføring til industrier (1978..82).
- Sveiseteknikk – kunnskapsutviklende rammeprogram om utviklingsprognoser, utdanning og forskning (1981..).
- Støperiteknikk – kunnskapsutviklende rammeprogram vedr. CAD-system for kvantitativ planlegging og styring av støping (1981..).
- Tynnplatteteknologi – utvikling av kompetanse på området plateformgivning (1981..).
- Automatisk fleksibel montasje – kompetanseutvikling sentrert omkring fleksible automatiske montasjeceller (1981..).

Materialegenskaper, konstruksjonsteknikk

- Polymerteknologi – kontaktevirsomhet (1981).
- Metallkorrosjon – ulike prosjekt vedr. korrosjon i forbrenningsmotorer, celluloseindustriens korrosjonsproblem, korrosjon på stål innspent i betong (1976..83).
- Slitasje – kunnskapsutvikling vedr. holdbarhet mot slitasje ved kompliserte friksjons-systemer (1979..82).
- Betongtilsatsmidler – rammeprogram for klarlegging av tilsatsmidlenes aktive komponenter (1981..84).
- Dynamisk analyse av bjelkekonstruksjoner – kunnskapsutvikling (1980..).

Kjemi, biokjemi og næringsmiddel

- NORDFISK – oppfølging av tidligere problemløsende prosjekt for utvikling av fangst-, råvarebehandlings- og produktteknikk med sikte på konsum-utnyttelse av kolmule (1978..81).
- Fiskeriforskning – rammeprogram for kunnskapsutvikling (1981..).
- Kvalitetsstyring i næringsmiddelindustrien – rammeprogram for overføring av opparbeidet kompetanse til å gjelde denne bransjen (1981..).
- Separasjonsprosesser – kunnskapsutvikling vedr. separasjon i både kjemiteknikk og biokjemi (1981..).
- Mineraler og sporemer i mat – kontaktevirsomhet (seminarer, symposier) (1979..81).

- Drift av storkjøkken – problemløsning vedr. tilberednings- og varebe-handlingsutrustning i storkjøkken (1979..81).
- Genetisk teknikk – rammeprogram for kunnskapsutvikling innen DNA-rekombinasjonsteknikk (1981..).

Energiteknikk

- Energiøkonomisk helhetsløsning for fiskeriet – problemløsende pro-gram for optimering av energibruk innenfor fiskeribransjen (1981..84).
- Kullteknologi – kompetanseutviklende rammeprogram omfattende for-syningsmuligheter, forbrennings- og miljøteknologi (1981..).
- Anaerob gjæring av biomasse – kunnskapsutvikling (1981..).
- Varmepumper – kontaktvirksomhet (1981).
- Varmelagring i jord – kontaktvirksomhet (1981).

Driftsikkerhet

- SCRATCH – kompetanseutvikling vedr. metoder for analyse og be-regning av risiko i industrielle anlegg (1978..82).

Elektronisk industri

- Halvledere – kompetanseutviklende prosjekt vedr. design og produk-sjon av integrerte kretser i form av Chips (MPC) (1981..82).
- Integrert optikk – kompetanseutviklende program vedr. integrert op-tikk/fiberoptikk (1981..).

2.2 Sosialt genererte FoU-mål

Arbeidsmiljø

- Fartøystøy – kompetanseutvikling vedr. metoder for å kunne redusere indre støy fra propeller og motorer i fartøyer (1977..81).
- Klimatkomfort – kompetanseutvikling, program for utvikling av måle-teknikk og fysiologiske kriterier for komfort ved varierende klima og bekledding (1979..85).

Forurensninger

- Vannforskning – kunnskaps- og kompetanseutviklende program vedr. motvirkning av vannforurensninger; analysemetoder, symposievirk-somhet m. m. (1981..).
- Ekotoksikologi – kompetanseutviklende program vedr. metoder for å kunne karakterisere kjemiske substanser og avløpsvann som kan nå resipienter (1979..81).
- Ekstern industristøy – kompetanseutviklende samarbeid vedr. metoder for å kunne måle og prediktere ekstern støy fra industrier (1978..81).
- Miljøbelastning fra anlegg for oppdrett av fisk – problemløsende pro-gram (1981..).
- Dokumentering av rensetekniske tiltaks effekter på resipienter (1981..).

- Nordtekstil – oppfølging av tidligere problemløsende samarbeid vedr. tekniskøkonomisk optimering av tekstilindustriens avløpsvann (1976..81).

Medisinsk teknikk

- EDB-anvendelser – kompetanseutviklende samarbeid vedr. datastøttet persondose-overvåking, programvare innen nukleær medisin, automatisering av nevrofysiologiske målemetoder (1981..).

Saneringsforskning

- Bygningssanering – kompetanseutviklende program vedr. sanering av bygninger og bebygde strøk (1981..).

2.3 Tverrgående FoU-mål

- NORDUNET – program for kompetanseutviklende samarbeid mellom landenes universitets- og høyskole-datanett (1981..).
- TEODOR – kompetanseutvikling vedr. nye former for datorbasert ressursstøtte (informasjons- og analysestøtte for økonomi, administrasjon, marked og teknikk) til små og mellom-store bedrifter (1978..81).
- Informasjonsbehandling – kontaktevirsomhet særlig vedr. utvikling på programvare-området (1981).

2.4 Basisaktiviteter

Utredninger

- Forskerutdanning – utført etter ønske fra de tekniske høyskolenes rektorer. Hensikten er å finne frem til kunnskaps- og kompetanseutviklende samarbeidsformer (1981).
- Etterutdanning ved tekniske høyskoler. Utføres etter ønske fra de tekniske høyskolenes rektorer (1981..82).
- Teknisk-overvåking – utføres etter oppdrag fra Nordisk Ministerråd. Hensikten er å finne frem til konkrete former for samarbeid omkring overvåking av utviklingen i viktige ikke-nordiske industriland (1981).
- For samarbeid omkring utvikling og produksjon av FoU-statistikk, opprettholder NORDFORSK en særskilt kontaktgruppe (1967..).

Informasjonsmidler

- Nordic Research Guide – on line databank tilgjengelig via SCANNET med informasjon om institusjoner, ressurser og personer innen nordiske lands FoU. Klar 1982.
- FoU-trender – periodisk nyhetsblad med informasjon om og analyse av utviklingsdrag innen nordisk FoU.
- Prosjektregister – databasert system for kortfattet informasjon om alle NORDFORSK-prosjekt (mål, innsatser, rapporter, personale).
- Prosjektrapporter – trykksaker som beskriver gjennomføring og resul-

Etter å ha falt ca 15–20% i en omstrukturingsfase i NORDFORSK-samarbeidet, viser disse verdiene nå pånytt stigende tendens.

Etter flere år med fast eller fallende basisbudsjett, men øket aktivitet, la styret i sin plan 1981..83 opp til et styrket basisbudsjett. Etter oppdrag fra plenarforsamlingen har styret undersøkt mulighetene for å oppnå denne styrkingen ved delbidrag til basisbudsjettet fra andre nasjonale eller nordiske kilder. Til nå har ikke dette ført til noe resultat og virksomheten 1981 og 82 får derfor lavere profil enn tidligere planlagt. Etter beslutning i plenarforsamlingen tar NORDFORSK 1982 i bruk den samme fordelingsnøkkel for medlemsbidrag som praktiseres av Nordisk Ministerråd.

Finansiering og økonomi

<i>Basisbudsjett (KSEK)</i>	<i>Regnskap</i>		<i>Budsjett</i>	
	<i>1980</i>	<i>1981</i>	<i>1982</i>	<i>1982</i>
<i>Utgifter</i>				
– Personale	2 715	3 230	3 610	
– Drift	869	724	790	
– Prosjekt, styre m. m.	2 718	3 416	3 640	
– Inventar, datautr.	263	30	0	
– Balanseposter	–57	0	0	
Sum	6 508	7 400	8 040	
<i>Innkomster</i>				
– Medlemsbidrag	6 000	7 000	7 840	
– Renter, overføringer m. m.	508	400	200	
Sum	6 508	7 400	8 040	

tat av NORDFORSK-samarbeider. Varierende ambisjonsnivå. Løpende.

Stiftelser

For langsiktige oppgaver innen informasjonsformidling opprettet NORDFORSK 1980 2 stiftelser:

- SCANDOC – for anskaffelse av vanskelig tilgjengelig teknisk informasjon fra ikke-nordiske land (pt USA og Canada).
- SCANNET – for anskaffelse og utnyttning av on line databanker tilgjengelig via et nordisk datatransmisjonsnett. Stiftelsen overføres 1982 til Nordinfo.

F. Framtidsplaner

Siste halvdel av 1970-årene lå tyngdepunktet av innsatsene innen *teknisk-industrielle FoU-mål* på materialteknisk FoU. Kontaktflaten er siden 1980 blitt bredere. Initiativene i de nærmeste årene vil særlig sikte mot problemløsning og kunnskapsutvikling innen jern- og metallindustrien, elektronisk industri, energiteknikk og bioteknikk.

Innen *sosialt genererte FoU-mål* skjer en utbredning av virksomheten fra bekjempelse av forurensninger til også å omfatte arbeidsmiljø, medisinsk teknikk og saneringsområdet. Samarbeidet gjelder i hovedsak kunnskapsutvikling.

Tverrgående FoU-mål vil omfatte kontaktskaping og kunnskapsutvikling innen datamaskinanvendelser – bl. a. mikroretser, informasjonsbehandling og kommunikasjonsteknikk.

For å skape bedre, løpende kontakt med nasjonale FoU-miljøer, ble fra 1980 virksomheten organisert fra regionale sekretariat. 1981 finnes sekretariat i København, Helsingfors og Stockholm. København-sekretariatet ansvarer for kontaktene også til Island. 1982 planlegges et sekretariat også i Norge.

NORDFORSK har helt siden starten av Nordisk Industrifond hatt et løpende samarbeid med fondet, bl. a. ved deltakelse i fondets styrearbeid. Flere større NORDFORSK-prosjekt av industriell interesse har etter en initierende fase blitt videreført med delfinansiering fra fondet. NORDFORSK bedømmer dette som en bra samarbeidsform som søkes videreført.

Også til andre organ under Nordisk Ministerråd søker NORDFORSK opprettholde en aktiv kontakt- og samarbeidsflate, bl. a. ved å foreslå prosjekt og å påta seg utredningsoppgaver av interesse for NMR-systemet.

I perioden 1974..79 økte de eksterne innsatsene til NORDFORSK-prosjektene med ca 400% regnet i faste priser. 1979 var det samlede gjennomløpet ca MSEK 50 og omfattet ca 450 prosjektaktive personer (34% fra Sverige, 25% fra Norge, 20% fra Danmark resp Finland og 1% fra Island).

Berättelse

från Nordiska jordbruksforskarens förening

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiske Jordbruksforskernes Forening (NJF)
Wergelandsveien 15
Oslo I
Norge

B. Startår

1918

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

Nordiske Jordbruksforskernes Forening har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land, til gagn for landbruket. Foreningen legger vekt på at forskerne kan utveksle erfaringer, idéer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter.

E. Organisation

1. Administration

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner. Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. Styrelsens sammansättning

Docent Erkki H. Oksanen, formann	F
Lektor A. Hjortshøj Nielsen, nestformann	D
Konsulent Oli Valur Hansson	I
Lantbruksrådet Nils-Erik Kasberg	S
Forsøksleder Lars Sogn	N

3. Personal

Nordiske Jordbruksforskeres Forening har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær, som for tiden er direktør Ottar Jamt.

F. Verksamhet

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner, som er følgende:

- Seksjon I – Jord og gjødsling
- Seksjon II – Plantedyrking
- Seksjon III – Hagebruk
- Seksjon IV – Plantepatologi og landbrukszoologi
- Seksjon V – Husdyrbruk
- Seksjon VI – Næringsmiddelteknikk
- Seksjon VII – Teknisk
- Seksjon VIII – Kulturteknikk
- Seksjon IX – Landbruksøkonomi
- Seksjon XI – Miljøvern

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 3 100. En årgang er på 600–800 sider, og inneholder resultater fra forskningen, samt rapporter fra seksjonenes seminarer.

I 1981 har foreningen startet en egen rapport- og utredningsserie, hvori inngår avslutningsrapporter fra foreningens arbeidsgrupper. Rapportene/utredningene trykkes i et opplag på 200–300 eksemplarer.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementene. Fortrykkene blir vanligvis trykket i et forholdsvis stort ekstraopplag, da det er stor etterpørsel på slike hefter.

I samarbeid med Kgl. Skogs- og lantbruksakademien, Sverige, utgir NJF "Acta Agriculturae Scandinavica". En årgang er på ca. 484 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJFs seksjoner, og er et høyt anerkjent tidsskrift.

G. Framtidsplaner

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF tar sikte på å intensivere virksomheten, både når det gjelder seminarer og publiseringsvirksomheten. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen.

Foreningen har under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter.

H. Finansiering

Inntekter – preliminært

Statsbidrag	Nkr 700 000
Medlemskontingent	Nkr 170 000
Avgifter og nordiske midler	<u>Nkr 1 700 000</u>
	<u>Nkr 2 570 000</u>

Utgifter – preliminært

Møter i delegertforsamling, sentralstyre, kontorutgifter, kongress	Nkr 280 000
Avdelningenes admin. utgifter	Nkr 40 000
Seksjonene – møter	Nkr 380 000
Seminarer, forskerkurs, utredninger	Nkr 1 700 000
Tidsskrifter	<u>Nkr 170 000</u>
	<u>Nkr 2 570 000</u>

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn

Nordiska utlänningsutskottet

B. Startår

1957

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Det nordiska utlänningsutskottet är grundat i enlighet med överenskommelsen av den 12 juli 1957 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om upphävandet av passkontrollen vid samnordiska gränser med tilläggsprotokollen av den 20 maj 1963, 2 april 1973 samt förändring den 27 juli 1979. Island har anslutit sig till överenskommelsen den 24 september 1965.

Med anledning av artikel 13 i överenskommelsen skall det nordiska utlänningsutskottet samordna kontrollen av utlänningar i de stater, vilka anslutit sig och annars resa och behandla frågor, som är av betydelse för det gemensamma passkontrollområdet i de nordiska staterna.

E. Organisation

1. Administration

Utskottet har inte något sekretariat.

2. Styrelsens sammansättning

I det nordiska utlänningsutskottet ingår en representant för var och en av de stater, som anslutit sig till överenskommelsen.

Från Danmark: Viseringspolitichef Arne Baun

Från Finland: Byråchef Eila Kännö

Från Island: Polisdirektör Sigurjon Sigurdsson

Från Norge: Kontorschef Th. Haukenaes

Från Sverige: Generaldirektör Thord Palmlund

Representanterna kan tillkalla särskilda experter.

Medlemmarna representerar i varje land den centrala utlänningsmyndigheten i denna stat.

Det nordiska utlänningsutskottet har möten vanligtvis två gånger årligen. Mötena hålles turvis i vart och ett av de nordiska länderna. Värmlandets representant förbereder dagsprogrammet och kallar till möte och ställer nödig personal till mötets förfogande.

F. Verksamhet

Det nordiska utlänningsutskottet har under 1981 haft två möten. Det ena i Köpenhamn den 29–30 januari 1981 och det andra i Reykjavík den 26–27 augusti 1981.

Bland de ämnen som avhandlades bör framhållas följande:

1. Medlemsförslag i Nordiska rådet om enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

Utskottet har dryftat förslaget och det har enats om att fortsätta strävandena för att samordna visumpolitiken i de nordiska länderna.

Utskottet har emellertid ansett att ett förslag om att meddela visering med giltighet i alla nordiska länder vara orealistiskt. Utskottet är enigt om att ett närmare samarbete mellan de nordiska representationerna i några länder är önskvärt.

2. Visumtvång mot Turkiet

Flertalet europeiska länder inklusive de nordiska har sedan 1981 visumtvång mot Turkiet. Detta förhållande i kombination med ett antal andra faktorer, bl. a. ändrade politiska förhållanden i Turkiet och införandet där av hårdare utreseregler, har lett till en markant nedgång av antalet turkiska medborgare som reser in eller försöker resa in illegalt från ett nordiskt land till ett annat.

3. Medlemsförslag i Nordiska rådet angående förhållningsregler mot narkotikamisbruk

Förslaget går ut på att genomföra stämpling i alla pass vid resa mellan nordiskt land och icke-nordiskt land.

De svenska och danska representanterna upplyste att man i princip stämplar alla icke-nordiska medborgares pass vid inresa från ett icke-nordiskt land. Bägge länderna har avskaffat utresekontrollen. Det skulle vara mycket resurskrävande att införa ut- och inresestämpling i dessa länder på grund av den stora resetraffiken, och man ansåg inte att det skulle vara ett ändamålsenligt medel till förstärkning av insatsen mot narkotikaöverträdelser.

Mot bakgrund av dessa två länders hållning enades utskottet om att ta avstånd från förslaget.

4. Övriga frågor

Utskottet har diskuterat andra visum- och passkontrollfrågor.

Berättelse

om Nordiska kulturfonden

Verksamhetsberättelse 1980

A. Namn och adress

Nordisk Kulturfond
Sekretariatet för nordisk kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K
tlf 01/11 47 11

B. Startår och deltagande länder

Nordiska kulturfonden upprättades 1966 efter överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

C. Målsättning

Nordiska kulturfonden har till uppgift att främja det nordiska kultursamarbetet genom ekonomiska anslag till projekt på kulturområdet. Begreppet kultur tolkas i vid bemärkelse. Anslag kan utgå till projekt som rör forskning, undervisning eller allmänkulturell verksamhet. Det sistnämnda området kan bl. a. omfatta musik, litteratur, bildkonst, teater (ej gästspel), film m. fl. konstformer liksom frivilligt kulturarbete. Anslag kan också utgå till informationsverksamhet inom eller utom Norden om de nordiska ländernas kulturliv och om nordiskt samarbete.

D. Organisation

1. Administration

Nordiska kulturfonden erhåller ett årligt anslag över den nordiska kulturbudgeten. Detta anslag förvaltas av en styrelse sammansatt av tio ordinarie medlemmar och tio personliga suppleanter. Av dessa är hälften parlamentariker utsedda av Nordiska rådet och hälften ämbetsmän utsedda av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna). Styrelsens medlemmar utses för en mandatperiod på två år åt gången. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande enligt nationell rotation.

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn tillvarar sedan 1972 Nordiska kulturfondens sekretariatsuppgifter och ekonomiförvaltning. Sekretariatet är representerat vid styrelsens möten.

Efter en försöksperiod inom Nordiska kulturfonden överfördes finansieringen av stöden till nordiskt folkbildnings- och idrottssamarbete till den nordiska kulturbudgeten och beslut om fördelning av anslag fattades av ministerrådets ämbetsmannakommitté för nordiskt kulturellt samarbete. Under 1980 beslutade ministerrådet att återföra beslutsmyndigheten för dessa båda stödordningar till Nordiska kulturfondens styrelse från och med verksamhetsåret 1981. Särskilda medel beviljas fortsatt över den nordiska kulturbudgeten.

2. Styrelse

Under 1980 har Nordiska kulturfondens styrelse haft följande sammansättning:

Danmark

Fhv. formand for folketinget Karl Skytte
(suppleant: Folketingsmand René Brusvang)
Departementschef Ole Perch Nielsen
(suppleant: Fuldmægtig Eyvind Noer)

Finland

Professor Olavi Lähtenmäki
(suppleant: Redaktör Georg Backlund)
Kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: Kulturråd Matti Gustafson)

Island

Altingsmand Sverrir Hermannsson
(suppleant: Altingsmand Gils Gudmundsson)
Departementschef Birgir Thorlacius
(suppleant: Avdelningschef Arní Gunnarsson)

Norge

Stortingsrepresentant Jo Benkow (*ordförande*)
(suppleant: Stortingsrepresentant Rolf Fjeldvær)
Departementsråd Olav Hove (*vice ordförande*)
(suppleant: Underdirektør Hans Sørbø)

Sverige

Riksdagsledamot Gunnar Richardson
(suppleant: Riksdagsledamot Bengt Wiklund)
Departementsråd Jan-Mats Lindahl
(suppleant: Departementssekreterare Brita Lundh)

Storingsrepresentant Jo Benkow, Norge, har varit styrelsens ordförande och departementsråd Olav Hove, Norge, dess vice ordförande under 1980.

Styrelsen höll under verksamhetsåret 1980 fyra styrelsemöten under sammanlagt åtta mötesdagar enligt följande:

17–18 december 1979 i Köpenhamn
 10–11 mars 1980 i Köpenhamn
 2–3 juni 1980 i Röros, Norge och
 10–11 september i Godthåb (Nuuk), Grönland

3. *Revision*

Anslag från Nordiska kulturfonden ges under förutsättning av att en skriftlig rapport och ekonomisk redovisning över anslagets användning inlämnas till fonden av varje enskild anslagsmottagare.

Fondens förvaltning och räkenskaper revideras av två av Nordiska rådet utsedda revisorer. Revisorer under 1980 har varit Rigsrevisor J Bredsdorff och folketingsmand Otto Mørch. Suppleanter för dessa har varit afd. chef S. Lenler Olsen och folketingsmand Ivar Hansen.

4. *Nordiska rådets granskning av verksamheten*

Nordiska rådet har tillsatt ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning.

5. *Ansvarsfrihet*

Nordiska rådet beviljade vid sessionen i mars 1980 i Köpenhamn ansvarsfrihet för Nordiska kulturfondens styrelse för verksamheten 1979.

E. *Verksamheten 1980*

1. *Ekonomi*

Nordiska kulturfonden hade under 1980 följande disponibla medel (*jfr bilaga 3*):

Anslag på den nordiska kulturbudgeten	8 000 000 dkr
Återbetalning av icke använda beviljningar	512 237
Räntor	553 844
Ej disponerade medel från tidigare år	10 771
Övrigt	324
Total	9 077 176

2. Information

Fondens medel har varit annonserade i ett stort antal nordiska tidningar vid två tillfällen under året. Utöver detta har informationsmaterial om fonden distribuerats till nationella och samnordiska organ. Informationsmaterial och ansökningshandlingar har vidare tillhandahållits av de nordiska kultur- och utbildningsdepartementen samt fondens sekretariat.

Fonden har under året givit ekonomiskt bidrag till kultursekretariatets tidskrift Audhumla, som informerar om de nordiska stödordningarnas verksamhet. I Audhumla har under året redovisats flera av de projekt/arrangemang fonden beviljat ekonomiska bidrag. I varje nummer av Audhumla har vidare ingått en förteckning över samtliga senast beviljade bidrag.

3. Ansökningar

Nordiska kulturfonden tar emot ansökningar kontinuerligt under året utan fasta ansökningsfrister. Inkomna ansökningar behandlas på första efterkommande styrelsemöte. Styrelsen håller normalt fyra årliga möten i december, mars, juni och september.

Under 1980 tog fonden emot 762 ansökningar till ett samlat ansökt belopp på ca 84 miljoner danska kronor. Detta innebar en ökning sedan föregående år av både antal ansökningar och ansökt belopp. Av nedanstående tabell framgår utvecklingen sedan kulturavtalet trädde i kraft 1972:

	antal	ökning	belopp ¹	ökning
1972	306	+13 %	19,2	+38 %
1973	321	+ 5	23,1	+14
1974	468	+46	36,4	+58
1975	888	+90	63,1	+73
1976	636	-28	37,9	-40
1977	652	+ 3	33,6	+15
1978	704	+ 8	47,5	+41
1979	748	+ 6	60,0	+21
1980	762	+ 2	84,3	+29

¹ miljoner danska kronor.

De i tabellen redovisade ansökta beloppen illustrerar inte fullt ut verkligheten och behovet av stöd till spontant nordiskt kultursamarbete.

I beloppen ingår samtliga ansökningar till fonden under året, d. v. s. också sådana som faller utanför fondens verksamhetsområde.

En kraftig ökning av ansökningar till fonden skedde fram till 1975 för att därefter nå en mindre ökningstakt. I detta sammanhang skall noteras att en rad nordiska stödordningar som idag är fasta poster på den nordiska kulturbudgeten har sitt ursprung i fonden. Detta gäller t. ex. de nordiska forskarkurserna, det nordiska ungdomssamarbetet, gästspelsutbytet, musiksamarbetet, folkbildningssamarbetet m. fl. Inrättandet av dessa särskilda stödordningar har inte medfört en minskning av ansökningarna till

fonden. Utvecklingen har visat att behovet av stöd till spontant nordiskt kultursamarbete blir större och större.

De under 1980 inkomna ansökningarna fördelar sig på kulturavtalets tre huvudområden enligt följande:

Utbildning	123	ansökningar motsv.	16%
Forskning	137		18%
Allmänskultur	502		66%
Total	762		100%

Det allmänskulturella området dominerar fondens verksamhet med omkring 60–70 procent av ansökningarna. Av nedanstående tabell framgår fördelningen mellan kulturavtalets tre huvudområden sedan avtalet trädde i kraft 1972:

	Forskning		Undervisn.		Kultur		Total
	antal	%	antal	%	antal	%	antal
1972	100	33	22	7	184	60	306
1973	93	29	38	12	190	59	321
1974	137	29	54	12	277	59	468
1975	158	18	86	12	644	70	888
1976	133	21	85	13	418	66	636
1977	98	15	83	13	471	72	652
1978	151	21	89	13	464	66	704
1979	175	23	111	15	462	62	748
1980	137	18	123	16	502	66	762

4. Fördelning av anslag

För att bli föremål för anslag från fonden bör ansökan gälla ett projekt av engångskaraktär, t. ex. en utställning, publikation eller någon form av sammankomst. Anslag kan i enstaka fall också utgå till mer långsiktiga projekt och styrelsen fastställer i sådana fall anslagsperiodens längd. I första hand utgår anslag till nyskapande och initierande verksamhet. Aterkommande verksamhet kan som regel inte erhålla anslag, inte heller ansökningar av privat karaktär, t. ex. studieresor eller stipendier.

Så många nordiska länder som möjligt skall delta i varje enskilt projekt. Ansökningar som endast omfattar ett eller två av de nordiska länderna hänvisas i praktiken till nationella eller bilaterala fonder eller stödordningar.

Fonden ställer krav om en klar projektbeskrivning, detaljerad budget och utförligt program för att en ansökan skall kunna erhålla anslag. Beträffande forskningsprojekt är kravet att dessa skall ha klar nordisk relevans och vara på nivå med vad som krävs av nationella forskningsråd.

Före styrelsens behandling av ansökningarna blir dessa föremål för beredning i Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Ansökningar av större ekonomisk omfattning och principiellt intresse behandlas också i

någon av ministerrådets rådgivande kommittéer för forskning, undervisning eller allmänkultur. Sekretariatet inhämtar i relevanta tillfällen också yttranden från andra organ, exempelvis de nationella forskningsråden, nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS) m. fl.

Ansökningar som faller utanför fondens verksamhetsområde, exempelvis sådana av nationell karaktär föreläggs styrelsen utan sekretariatets bedömning. Ansökningar till ändamål med särskilda nordiska stödordningar, exempelvis teatergästspel, översänds till dessa organ för behandling.

Nordiska kulturfonden tar emot ansökningar till ett långt större belopp än man disponerar varför prioritering av ansökningarna är nödvändig. Ansökningarna prioriteras av sekretariatet i tre prioriteringsgrupper enligt följande:

- 1 ansökningar som prioriteras högt och bör erhålla anslag
- 2 ansökningar där innehåll och kvalitet är så hög att dessa bör erhålla anslag i tillfälle av disponibla medel
- 3/0 ansökningar som bör avslås.

Under 1980 fördelades ansökningarna i de tre prioriteringsgrupperna enligt följande:

- 1 8 452 600 dkr
- 2 2 025 000
- 3/0 37 779 000

Nordiska kulturfonden beviljade under verksamhetsåret 1980 helt anslag eller bidrag till 185 samnordiska projekt med ett samlat belopp på ca 8,5 miljoner danska kronor.

Av prioriteringsskäl avsågs ansökningar till ett samlat ansökt belopp på ca 2,0 miljoner danska kronor.

Beviljningarna 1980 fördelar sig på kulturavtalets tre huvudområden enligt följande:

	antal	belopp
Utbildning	35	1 723 000 dkr
Forskning	28	1 285 000
Allmänkultur	122	5 804 000
Total	185	

En tabell över antalet ansökningar och ansökt belopp resp. antalet beviljningar och beviljat belopp fördelat på huvudområden återfinns som bilaga (*Bilaga 1*).

En förteckning över samtliga projekt som erhållit anslag från Nordiska kulturfonden under 1980 återfinns som bilaga (*Bilaga 2*).

Av nedanstående tabell framgår utvecklingen av beviljningar givna av Nordiska kulturfonden sedan kulturavtalet trädde i kraft 1972:

	Forskning		Undervisn.		Kultur		Total
	antal	%	antal	%	antal	%	antal
1972	19	24	4	5	56	71	79
1973	25	25	15	15	62	60	102
1974	24	25	5	5	66	70	95
1975	33	26	23	18	69	55	126
1976	30	16	26	13	139	71	194
1977	30	15	19	10	146	75	195
1978	42	18	26	12	158	70	226
1979	44	23	31	16	119	61	194
1980	28	15	33	18	122	67	182

Bland anslagen under 1980 kan särskilt nämnas:

Vikingautställning

Fonden beviljade under året bidrag till visning av föremål från Vikingatiden, den s.k. Vikingautställningen, på British Museum i London och Metropolitan Museum i New York. Det är första gången som fonden beviljat ett större bidrag till information om nordiskt kulturliv utanför de nordiska länderna.

Utställningen uppmärksammades av press och fackfolk och hade på båda orter stor publikframgång. Inför utställningarna arrangerades med anslag från fonden resor till de centrala vikingafynden i Norden för engelska resp. amerikanska journalister vilket stimulerade massmedias intresse för utställningen.

Grönland

Nordiska kulturfonden besökte under året som första nordiska kommitté Grönland, efter självstyrelsens införande. Vid besöket gav fonden anslag till utgivning av en det grönländska folkets historia som skall omfatta alla delar av det grönländska samhället. Det är fondens förhoppning att denna skall kunna användas som redskap i uppbyggnaden av det moderna Grönland och underlätta sammanbindningen av det grönländska samhället.

Utkantsområden och etniska minoriteter

Fonden har under året, som under andra år, fäst speciell uppmärksamhet på de särskilda problem som föreligger vid samarbete inom och mellan utkantsområden för sig och mellan dessa områden och det övriga Norden.

Fonden har särskilt prioriterat ansökningar gällande Nordkalotten, Grönland, Färöarna och Island samt samarbete mellan samer och andra minoriteter.

Särskilda stödordningar

Fonden har under tidigare år avsatt medel för särskilda ändamål. Någon sådan stödordning har inte förekommit under 1980. Under perioden 1976–

1979 beviljades bidrag till lokala nordiska kulturveckor som syftade till att stärka och bättre förankra det nordiska samarbetet på lokalt plan. Mot bakgrund av de positiva erfarenheter man vunnit har fonden, utan att avsätta et särskilt belopp, under 1980 fortsatt att prioritera de s. k. Nordiska kulturveckorna. Fonden beviljade under 1980 bidrag till 14 kulturveckor på olika platser i Norden.

Vid sitt möte i september 1980 beslutade fondens styrelse att under 1981 med anledning av det internationella handikappåret, att särskilt stödja nordiskt handikappsamarbete inom fondens ordinarie verksamhet.

BILAGA 1

Antal søknader til og oversikt over bevilgninger fra Nordisk Kulturfond i 1980

	Søknader		%	Bevilgninger		%
	Antall	Beløp		Antall	Beløp	
<i>Forskning</i>						
20	Tverrvitenskapelige og overgripende spørsmål	2	89 282	—	—	
21	Humanistisk forskning	33	4 097 470	13	656 000	
22	Samfunnsvitenskapelig forskning	47	3 352 562	6	270 500	
23	Naturvitenskapelig forskning	22	1 327 033	4	149 000	
24	Medisinsk forskning	26	1 271 140	5	210 000	
25	Teknologisk forskning	4	113 742	—	—	
26	Skog- og landbruksforskning	3	70 895	—	—	
Ialt		137	10 322 124	12.2	1 285 500	14.5
<i>Undervisning</i>						
30	Overgripende spørsmål og pedagogisk forskning	38	3 145 314	9	497 450	
31	Førskole og grunnskole	19	1 470 440	2	80 000	
32	Gymnasial utdanning	5	10 154 189	—	—	
33	Akademisk grunnutdanning	19	663 349	6	215 800	
34	Lærerutdanning	22	1 283 219	9	473 350	
35	Erhvervsutdanning	4	297 068	1	63 000	
36	Voksen- og videreutdanning	7	865 247	6	315 100	
37	Spesialundervisning	9	554 071	2	78 500	
Ialt		123	18 432 897	21.9	1 723 200	19.6
<i>Allmennkulturell virksomhet</i>						
40	Overgripende spørsmål	70	18 245 259	22	1 033 500	
<i>Formidling</i>						
50	Museum, bibliotek og arkiv	25	2 059 703	11	623 000	
51	AV-medier, grafiske medier	41	5 017 620	10	709 000	
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>						
60	Håndverk og formgivning	12	1 314 099	6	213 250	
61	Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	9	282 423	—	—	
62	Musikk og dans	118	6 655 423	16	607 750	
63	Litteratur	51	2 537 918	9	206 630	
64	Dramatisk virksomhet (teater og film)	55	5 307 881	10	492 500	
<i>Annen virksomhet</i>						
70	Etniske minoriteters samarbeid	10	2 650 548	2	334 000	
71	Idrett og friluftsvirksomhet	8	232 633	—	—	
72	Sosialt samarbeid	22	6 888 454	3	235 000	
73	Barne- og ungdomssamarbeid	11	758 818	4	190 000	
74	Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	44	2 219 122	12	403 000	
75	Kvinnesamarbeid	12	490 268	3	66 000	
76	Nordiske kulturuker	14	897 184	14	690 500	
Ialt		502	55 558 353	65.9	5 804 130	65.9
Ialt		762	84 313 374	100.0	8 812 830	100.0

BILAGA 2

Nordisk Kulturfonds bevillinger i 1980

Forskning

<i>Overgribende og tværvideenskabelige spørgsmål</i>	Dkr.
Ulf Beijbom, Växjö, på vegne af Emigrantinstituttet i Växjö og Migrationsinstitutet i Åbo til forskning omkring nordisk emigration til Australien	115 500
Even Hovdhaugen/Institut for lingvistik, Oslo, til den 4. internationale kongres for almen lingvistik	30 000
Øivind Lunde, Oslo til 3 møder og publikation om byarkæologi, gravemetoder og dokumentation	136 500
Centralinstituttet for nordisk Asienforskning, CINA, København til produktion og løn i forbindelse med udgivelse af et fælleskatalog over de østasiatiske samlinger i de nordiske national- og universitetsbiblioteker	80 000
Universitetet/Geografisk avd., Uno Varjo, Uleåborg til udgivelse af et hæfte fra symposiet "Man and Environment"	40 000
Historisk institutt/Björn Þorsteinsson, Reykjavik til symposiet "Forandringer i kvinders vilkår i middelalderen"	50 000
Lauri Honko, Nordiska instituttet för folkdiktning (NIF) Åbo til seminar i forbindelse med et styremøde i Reykjavik om "Folkloristikens ställning i Island"	25 000
Stefan Karlsson, Stofnun Arna Magnússonar á Íslandi, Reykjavik til genoptryk af islandsk-dansk ordbog	70 000
Institut for kirkehistorie/Torben Christensen, København til et kirkehistorisk symposium	35 000
Per Gjørder/Kunsthistorisk institutt, Bergen til et symposium om "Verdslige herskertejn, maktsymboler fra vikingetid til idag med hovedvekt på middelalderen"	35 000
Litteraturvitenskapelig institutt, Bergen til seminar om legitimering af litteraturvidenskab	9 000
Páll Skúlason/Háskóli Íslands, Reykjavik til det 2. nordiske filosofiske symposium	20 000
Hedda Gunneng, Täby til trykning af rapport fra et kvindehistorisk symposium i 1979 (Kvinnans ekonomiska ställning under nordisk medeltid)	10 000
<i>Samfundsvidenskabelig forskning</i>	
Gruppen for svensk jazzhistoria/Svenskt visarkiv, Stockholm samt Arkiv for jazzhistorie, København og Norsk jazzarkiv, Oslo til en konference om nordisk jazzforskning	23 100
Ulf Lindström/Statsvetenskapliga institutionen, Umeå til projektet "Social och politisk förändring på Nordkalotten"	63 000
Migrationsinstitutet, Åbo samt Lapplands sommaruniversitet til Kvänseminaret 1980	25 200
Arild Boman/Institut for samfunnsforskning, Oslo til "Nordsatbehandlingen – en undersøkelse av en nordisk prosess"	84 000
Sten Heckscher, Stockholm til udgivelse af en nordisk kriminalpolitisk antologi "Straff och rättsfärdighet – ny nordisk debatt"	25 200

Henrik Toft Jensen/Roskilde universitetscenter til et symposium for kritisk samfundsgeografi	50 000
<i>Naturvidenskabelig forskning</i>	
Mats Sonesson/Abisko naturvetenskapliga station, till planlægning af et samnordisk økologisk forskningsprogram på Nordkalotten	30 000
Retsmedicinsk institut, København til et nordisk kollokvium i retskemi	9 000
KOHYNO/Dansk komite for hydrologi, København til trykning af manuskript for en nordisk hydrologisk terminologifortegnelse	50 000
Erling S Andersen/Socialøkonomisk institutt, Oslo på vegne af Nordisk dataunion til et seminar om nordisk dataforskning i 80-erne	60 000
<i>Medicinsk forskning</i>	
Psykioterapeutvalget/Norsk psykiatrisk forening, Oslo til et nordisk symposium om psykiaterens psykioterapeutiske opgaver og uddannelse i dagens og morgendagens samfund	70 000
Holger Brodthagen/Finsensinstituttet, København til undersøgelse af hudsygdomme	60 000
Niels E Skakkebæk/Reproduktionsbiologisk lab, Rigshospitalet, København til publikationen "Early diagnosis of testicular cancer"	40 000
Norska fysioterapeuters forbund, Oslo til fagkongressen "Fysioterapi og forskning"	25 000
Niels Juel Christensen/Københavns amtssygehus, Herlev til publicering af møderesultater fra et nordisk forskersymposium	15 000
Undervisning	
<i>Overgribende spørgsmål, pædagogisk forsknings- og udviklings-samarbejde</i>	
John Dalen m fl, Vormsund til seminar om sammenfatning af, og udbredelse af kendskabet til tegn/krops sprogets betydning i undervisningen af sprogetarderede	52 500
Lauri Kiviniemi, Helsingfors til et symposium om "Skolan i barnpsykiatrisk vårdgemenskap"	40 950
Bertil Hammarberg/Geografiska institutionen, Umeå til videreførelse af "Skolan - ett centrum för lokalsamhället"	20 000
Oddvar Walmsness, Asker på vegne af Skolebibliotekarforeningen i Norge samt Statens bibliotekstilsyn til en konference for skolebibliotekarer	40 000
Avd för tvärvetenskapliga studier i utbildningshistoria/Historiska institutionen, Göteborg til symposium om problemer, metoder og samvirken i uddannelseshistorisk forskning	50 000
Gunhild Nissen/Roskilde universitetscenter til afholdelse af et kontaktseminar for PROJEKT NPE (Nordisk pædagogisk encyklopædi)	40 000
Torleiv Skarstad/Stavanger lærerhøgskole til projektet "Utdanningspolitikk og utdanningssystem i utvikling i nordiska grissgrendstrok"	14 000

Samnordiskt forsknings- og utvecklingsarbejde/Arne Hagberg, Trensum til projekt om samnordisk forsknings- og udviklingsarbejde	220 000
Rose-Mari Adeen/Skolöverstyrelsen, Stockholm til fortsættelse af projektet "Läromedel på teckenspråk – TV-film för döva elever"	20 000
<i>Forskole, grundskole</i>	
Elsa Wicklund, Lidingö på vegne af Biologilärarnas förening til en konference for nordiske biologilærerforeninger	45 000
Forbundsstyrelsen for skolepsykologisk rådgivning, Hinnerup til et projekt om integrering af psykisk udviklingshæmmede i folkeskolen	35 000
<i>Akademisk grunduddannelse</i>	
Torbjörn Hedberg/Högskolan i Luleå til et Nordkalottsymposium	105 000
Erik Oddvar Dæhlin/Statens kunstakademi, Oslo til udveksling af lærere ved nordiske kunstakademier	24 150
Robert Järnström, Helsingfors på vegne af nordisk farmacie studentnämnd til en NFSN-publikation om farmaciesterne i Norden	1 650
Haakon Natvig/Hygienisk institutt, Oslo til videreudarbejdelse af en nordisk lærebog for undervisningen i hygiejne for medicinske studenter	20 000
Fróðskaparsetur Føroya/Academia Færoensis, Tórshavn til gæsteforelæsninger	25 000
Steinunn Ingimundardóttir/Hússtjörnaskólinn Varmalandi, Borgarnes til et kursus om konsumentkundskab og -virksomhed	40 000
<i>Læreruddannelse</i>	
Fóstrufélag Islands, Reykjavik til et seminar om forskolens rolle i samfundet – Hvad vil vi med forskolen	52 500
Gudrun Halldórsdóttir, Reykjavik på vegne af Islandske sprog-lærere til en kongres om Sprog – samfund – verden	157 500
Kurt Lasthein, Ribe til et nordisk pædagogisk udvekslingskursus	40 000
Birgitta Abrahamsson, Åbo på vegne af Svenska modersmållära-rarnas förening i Finland til et sprogkursus med emnet "Grannspråk i gränsland"	49 350
Nordiske lærerorganisationers samråd, København til et nordisk lærerkursus	30 000
Tove Skutnabb Kangas/Ulf Teleman, Roskilde til kursus for kurdisk skriftsprogbehandling for kurdiske lærere i Norden	100 000
Peter Ussing Olsen, Løkken til nordisk skolelederkursus	4 000
Nordisk sommerkursus for Rudolf Steiner skolelærere/Jan Thiesen, Bredsten til kurset 1980	25 000
Matti J Castrén, Esbo til nordisk seminar for gymnasielærere i historie	15 000
<i>Erhvervsuddannelse</i>	
Nordiska Metallarbetaresekretariatet, Stockholm til materiale til en nordisk studiekreds	63 000

Voksen- og videreuddannelse

Folkupplysningssällskapets brevinstitut, Helsingfors til projektet "Distansundervisning i de nordiska länderna – en sammanställande undersökning"	12 600
Valdemar Örnólfsson, Reykjavik til et nordisk idrætskonsulent/ idrætslærerseminar	52 500
Norsk faglærerlag, Oslo på vegne af Nordiske yrkeslæreres samråd til efteruddannelseskurser for lærere i "små" fag	120 000
Nordiska samerådets slöjdnämnd/Marianne Nilson, Vilhelmina til "Arbetsseminarium för verkande slöjdare"	40 000
Den norske kirkes presteforening/Norwall Hessen, Oslo til efteruddannelse af præster/teologer	50 000
Institutt for journalistikk/Nils E Øy, Frederikstad til konference om journalistisk efter- og videreuddannelse i Norden	40 000

Specialundervisning

Flemming Nielsen, Virum på vegne af Nordisk Blisskomité til videreudvikling af Blissymbol systemet	58 500
Norsk forening for billedterapi/Borghild Bredeli, Asker til nordisk seminar i billedterapi	20 000

Almenkulturel virksomhed*Overgribende spørgsmål*

Det danske selskab, København ekstrabevilling til "Nordic Democracy"	75 000
Sør-Trøndelag fylkeskommune/Knut Ødegård, Trondheim til vestnordisk kulturmønstring	210 000
Nordiska konstförbundet, Helsingfors til et seminar om kunsternes medvirken i offentlig udsmykning i Norden	63 000
Nylands svenska landskapsförbund, Helsingfors til seminaret "Att planera för kultur"	40 000
Félag leidsögumanna, Reykjavik til en nordisk guidekonference	25 000
Foreningen Nordens Reykjavikafdeling til seminar om islandsk kunst før og nu i forbindelse med Foreningen Nordens hovedstadsmøde i Reykjavik	10 000
Herman Kolthoff/Föreningen Norden, Hagfors til kulturdage med udstilling og underholdning fra venskabsbyer	4 500
Magnús Pálsson, Varma til oprettelse af kunsternes mobile sommer-workshop i Island	100 000
Etnologiska institutionen med folklivsarkivet/Nils Arvid Bringéus, Lund til symposium "Kring studiet av världsbilder"	36 000
Dokumentationsgruppen för nordisk populärkultur/Työväen Siivystysliitto/Pekka Gronow, Helsingfors til udgivelse af bogen "Populärkultur och identitet i Norden"	20 000
Grønlands landsmuseum, Godthåb til dansk, islandsk og færøsk deltagelse i en museumskonference	30 000
Kurt Söderberg/Folkhögskolan, Vörå på vegne af Kultur-nämnden i Vörå kommune til arrangementet "Folkligt i konst och musik i Norden"	10 000
Rautatieläisten kulttuuriliitto ry/Järnvägsarbetarnas kulturförbund/Järnvägsstyrelsen, Helsingfors til "Kulturtåget 1980"	30 000

Kulturnämnden i Haparanda/Kulturkansliet til "Sommer i Tor- nedalen"	30 000
Finnskogenes fremtid/Bjørn Rundberget, Flisa til projekt om Finnskovenes fremtid	50 000
Landskapsförbundet i Kajaneland, Kajaani til seminaret "Kultur i mörkertid"	40 000
Forsby sommarfest/Karl-Gustav Olin, Forsby til festen	25 000
Föreningen Nordens Norrbottendistrikt, Luleå til kulturaktivi- teter på Nordkalotten 1980	35 000
Aasivik, Godthåb til gennemførelse af stævnet	30 000
Dansk byplanlaboratorium/Arne Gaardmand, København til møde om nordisk planlovgivning samt skrift	30 000
Roland Thomsen, Angmagssalik til kulturstævne	100 000
Bladet F 15 Kontakt, Moss til særnummer om Grønland	40 000

Museum, bibliotek, arkiv

Anne Birthe Hove, Virum ekstrabevilling i forbindelse med ud- stilling af grønlandsk kunst	20 000
Geir Helgen, Drammen til kursus og udstilling i museumstegning Skandinaviska museiförbundet, Helsingfors til en museumskon- ference	52 500
Vasa stads kulturnämnd til nordisk billedkunstlejr for unge	31 500
Arne Thorsteinsson/Føroya Fornminnissavn, Tórshavn til eta- blering af nordvestnordisk museumssamarbejde	42 000
Lene Lundgren/Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB), Vallentuna til en kongres om opsøgende virksomhed	40 000
Kanal 2/Galleri 38, København til "Experimental Environment 1980" i Island	12 000
Sekretariatet for dansk ICOM/Kulturhistorisk museum/Bjørn G Stürup, Randers til fællesnordisk museumsuddannelse	75 000
Hans Erik Wallin/Louisiana, Humlebæk til poesiens dag 1980	100 000
Viking Ship Restoration Committee, Evanston, Ill. USA til eta- blering af et permanent vikingemuseum	40 000
Arne Thorsteinsson/Føroya Fornminnissavn, Tórshavn samt Grønlands landsmuseum, Godthåb, Pjødminjasafn Islands, Reykjavik og Arbæjarsafn, Reykjavik til Nordatlantmuseet	10 000
	200 000

AV-medier, grafiske medier

Olov Isaksson/Statens historiska museum, Stockholm til en vandredstilling om Orkney- og Shetlandsøerne	100 000
Kjeld de Fine Licht, Rom på vegne af Institutum Romanum Finlandiae, Det norske institutt i Rom, Det svenske institut i Rom og Det danske institut for videnskab og kunst i Rom til vandredstillingen "Da Rom blev en by"	100 000
Estelle Rosenlew, Helsingfors på vegne af Nordiska textil- och klädformgivarorganisationer til planering og opstilling i Hel- singfors af udstillingen "Klæder efter behov"	75 000
Nordiske grafiske designere/Alf Kvaal, Oslo til et nordisk tegner- seminar	63 000
Gotlands kulturnämnd, Visby til udstillingen "Ars Baltica"	20 000
Erland Munch-Petersen/Danmarks biblioteksskole, København til forarbejdelse af "Guide to Scandinavian Bibliography"	150 000
Foreningen Norden, København til et debatskrift om mediepoli- tik	60 000

Hässelby Slott, Vällingby til kunstudstillingen "Nutida nordisk konst" og kunstnerkonference	21 000
Mats Beckman/Svenska arkitekters riksförbund (SAR) Stockholm mfl til en konference om bolig- og byfornyelse	100 000
Tidskriften Arkitektur, Stockholm samt Arkitektur DK, Arkitektur, S, Arkkitehti, SF og Byggekunst, N til et seminar om arkitekturkritik	20 000

Håndværk og formgivning

Ole Harkjær, Lyngby på vegne af Lyngby-Tårnbæk kommune til bog/katalog i forbindelse med en udstilling af skandinavisk design	25 000
ORNAMY ry, Helsingfors til udstillingen "Nordisk glas" og symposium	15 750
Nordisk tekstiltiennale/Nanna Hertoft, Lyngby til seminar om nordisk tekstilkunst	40 000
Gillet för medaljkonst, Helsingfors til udstilling om moderne nordisk medaljekunst	52 500
Finn Simonsen og Kim Meyer Andersen, København til konference for nordiske industridesignere	50 000
Elsa E Gudjónsson/Íslands nationalmuseum, Reykjavík til et seminar om bibeholdelse af folke- og nationaldragter	30 000

Musik og dans

Anders Kjellberg, Göteborg til jazzturné i København, Oslo og Sverige	21 000
Harry Dahlgren, Frösön til en nordisk turné med to kor	15 750
Finlands symfoniorkestrars förbund rf, Jyväskylä til et nordisk symfoniorkesterdirigentskursus	63 000
Nils Westerholm/Nordisk sangerforbund, Helsingfors til en nordisk sangerkonkurrence for mands-kvartetter	14 000
Gylfi Jónsson, Höfn til sangerrejse til de nordiske lande	50 000
Lenvik kommunale musikskole/Skolekontoret, Finnsnes til et skandinavisk orkesterkursus	40 000
Grammofon AB BIS/Robert von Bahr, Djursholm til totalcatalog over BIS's pladeudgivelser	50 000
Det norske solistkor/Kjell Johansen, Oslo til koncertturné i Sverige og Danmark	15 000
Per Nørgaard, København til operabestilling	30 000
ULO/Karsten Sommer, København til musikoptagelser på Grønland	75 000
Norges musikkorps forbund (NMF), Bergen på vegne af Nordisk amatørmusikunion (NAMU) til ungdomssamarbejde i unionen	14 000
De utvecklingsstordas väl på Åland rf, Mariehamn til nordisk koncert med udviklingshæmmede	40 000
Ilkka Kolehmanien/Kansanmusiikki-instituutti, Kaustinen til et symposium til forberedelse af en samarbejdsvirksomhed indenfor folkemusik og folkedans	60 000
Talvik folkedanserring/Hans Græe-Nilsen til opvisning af folkedans i Danmark og Sverige	30 000
Östergötlands bildningsförbund, Linköping til fire enkeltprojekter (Nordiska toner 1980/81)	50 000
Arvid Bang, Vadsø til samling af Nordkalottens ungdomsorkestre	40 000

Litteratur

Detlef Brennecke, Birstein, Tyskland ekstrabevilling til bogen "Aspekte der skandinavischen Gegenwartsliteratur"	1 380
Jens Å. Bilgrav, København til udgivelse af et ordsprogsleksikon	20 000
Hans Nerhus/Forlaget Form og Farge, Oslo til udgivelse af en monografi om John Andreas Savio	26 250
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til genoptryk af "Likt och olikt i de skandinaviska språken"	20 000
Inger Madsen, Birkerød på vegne af de nordiske modersmåslæ- rerforeningers udvalg NORDSPRÅK til udskrivning af en kon- kurrence om nordiske ungdomsnoveller	44 000
Teatertidskriften Entré/Claes Englund, Solna til et specialnum- mer om teater i Norge og Island	30 000
Kirjailijakeskus/Författarcentrum/Anja Salokannel. til lyrikuge	40 000
Norsk-Færoyisk lag/Per Hovde, Oslo til udgivelse af et 50-års- skrift	10 000
Tidskrift för litteraturvetenskap/Litteraturvetenskapliga institu- tionen. Lund til et temanummer om "Nordiska spår"	15 000

Teater og film

Mikael Wahlforss, Helsingfors til kortfilmen "Lapplandsliv" bygget over Andreas Alariestos kunst	50 000
Teateramatörernas samarbetskommitté. Helsingfors til et se- minar i forbindelse med en nordisk amatørteaterfestival	52 500
Peter Refn og Knud Jensen, København til manuskript og re- search til filmen "Norden nu"	40 000
Heimo Lappalainen, Helsingfors på vegne af Antropologiska sällskapet i Finland til etnografisk filmfestival	40 000
Finlands filmstiftelse. Helsingfors til den 3. nordiske film- festival	100 000
Det danske filminstitut, København til en skandinavisk filmuge i USA	70 000
Det danske filminstitut, København til den 3. nordiske børne- filmfestival	50 000
Meginfelag áhugaleikara Føroyar/Jögvan E. Osá, Klaksvik til Nordisk amatørteaterråds studierejse til Færøerne	30 000
Kortfilmfestivalen 1980/Røros film, Røros til nordisk kortfilm- mønstring og seminar	20 000
Södertälje kulturnämnd/Kulturförvaltningen. teater- og musik- avd til en nordisk amatørteateruge i anledning af sprogåret	40 000

Etniske minoriteter

Samisk kunstnergruppe/Synnøve Person, Masi på vegne af sa- misk kunstnergruppe til etablering af kollektivværksteder i Masi skoleinternat	84 000
Grønlands landsstyre, Godthåb til "Folkets grønlandshistorie"	250 000

Socialt samarbejde

Hermann Gutzke/Sammenslutningen af pensionistforeninger, Nærum til kursus for tillidsrepræsentanter	40 000
Lolo Danielsson og Gunilla Wågström/Dovas Hus, Stockholm til indretning og andre omkostninger i forbindelse med oprettel- sen af 000-center (teater- og kulturorganisation for døve)	150 000

Nordiske kulturuger

NOLIA/Föreningen Norden. Umeå til Nordkalottens kulturdage	78 750
Håbo kulturnämnd/Eva Atle. Bålsta til kulturuge	63 000
Kulturnämnden i Viiala kommun til kulturuge	36 750
Grenå borgmesterkontor til kulturuge	74 000
S Ross Petersen. Odder på vegne af Foreningen Norden m. fl. til "Fra byting til kommunalbestyrelse" med deltagere fra ven- skabsbyer	25 000
Kulturelt samråd i Næstved/Preben Droob, Holme Olstrup til kulturuge	125 000
Køge galleriet til kulturuge	48 000
Turistforeningen for Svendborg og omegn til Svendborg festdage	20 000
J C Pyndt/Grundtvigsskolen, Nykøbing S på vegne af Drags- holm, Trundholm og Nykøbing-Rørvig kommuner til kultur- uger	30 000
John Johansson, Houtskår på vegne af Houtskår hembygdsföre- ning til kulturdage	20 000
Föreningen Norden/Bengt Hugo Forslund. Kil til kulturuge	20 000
Åsnes kommune/kulturavd. Flisa på vegne af Eidskog, Kongs- vinger og Åsnes kommuner til kulturdage	75 000
Åge Kristoffersen. Kolbotn på vegne af Oppegård kommune til "Oppegård i Nordens tegn"	60 000
Borås finska förening til kulturuge	15 000

*BILAGA 3***Resultaträkning för verksamhetsåret 1980 för Nordiska kulturfon-
den****INTÅKTER**

Anslag enligt den nordiska kulturbudgeten	8 000 000,—
<i>Ej budgeterade intakter</i>	
Återbetalningar	512 237,21
Räntor	553 843,79
Övrigt	323,78
Ej disponerade medel från tidigare år	10 771,05
Summa dkr	9 077 175,83

KOSTNADER*Administrativa kostnader*

Moteskostnader	270 339,54	
Annonser, trycksaker	175 407,76	
Arvoden inkl. sociala avgifter	70 252,28	
Girokostnader	355,37	
Övrigt	963,03	517 317,98

Anslag

Styrelsemöte 47/dec. -79	2 825 300,—	
Styrelsemöte 48/mars -80	2 343 530,—	
Styrelsemöte 49/juni -80	2 039 000,—	
Styrelsemöte 50/sept. -80	1 303 000,—	8 510 830,—
Ej disponerade medel under verksamhetsåret		49 027,85
Summa dkr		9 077 175,83

William Green/Statens sentralteam for døvblinde/Skådalen skole, Oslo til et kursus for døv-blindepædagoger	45 000
<i>Børne- og ungdomssamarbejde</i>	
Nylands svenska ungdomsförbund rf, Helsingfors til symposiet "Skapande dramatik som en verksamhetsform inom ungdomsorganisationerna i Norden"	40 000
Fritids- og kulturforvaltningen/Herluf Beyer, Århus til en venskabsbykonference om ungdom og fritid	25 000
Anna-Christina Forsman, Helsingfors på vegne af Teckningslærerforbundet til udstillingen "Vi är på väg"	75 000
NEFA-Nordens dokumentationsudvalg/H. Resen, Bagsværd til udgivelse af "Barnets kulturhistorie i de nordiske lande" – en kommenteret litteraturfortegnelse	50 000
<i>Ideelt samarbejde, fagligt, kirkeligt, politisk</i>	
TIDEN/Jan Karlsson, Stockholm til seminaret "Norden i världen"	28 000
Ole Bertelsen/Den danske folkekirkes mellemkirkelige råd, København til en nordisk informationskonference i 1980	30 000
Det radikale venstres landsforbund, København til en konference om socialt-liberalt samarbejde i Norden	10 000
Danmarks folkekirkelige søndagsskoler og børnegudstjenester, Fredericia til et medarbejderstævne for søndagsskole- og andet kirkeligt familiearbejde	25 000
Landsforeningen for Hjerte- og lungesyke, Oslo til kulturlejr for funktionshæmmede på Nordkalotten	25 000
Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring, Oslo til konference mellem de frivillige kulturværnorganisationer i Norden	50 000
Bjørn G. Sturup/Sekretariatet for den danske ICOM-nationalkomité/Kulturhistorisk museum, Randers til seminar om tilbageførelse af kulturværdier til oprindelseslandet	40 000
John Frederiksen/NIFS, Høvik på vegne af Norsk interesseorganisation for stamme til en nordisk stammekongress	25 000
Bengt-Åke Leijon, Södra Sandby på vegne af Nordiska hörselskadades samarbetskommitté til en konference om data- og telekommunikation for høreskadede	40 000
ABF Norrbotten/Felix Larsson, Luleå på vegne af AOF Finnmark og TSL Lappland til arbejderbevægelsens kulturdage	75 000
Tidsskriftet HUG/Forlaget Tiderne skifter, København til et fællesnordisk seminar for kulturtidsskrifter	40 000
Stéttarfélag Islenskra felagsrádgjafa, Reykjavik til nordisk sociologsamarbejde	15 000
<i>Kvindesamarbejde</i>	
Ida Blom/Historisk institutt/Universitetet i Bergen til seminar om nordiske kvinders arbejde i samfund og familie i tiden 1870–1970	21 000
Kirsten Andersen/Statens museumsråd, København på vegne af Bergljot Ragnars og Marianne Ågren til ekstrabevilling til udstilling om kvindelige tegnere og malere	30 000
Nina Weibull, Stockholm til forelæsningsserie i forbindelse med udstillingen "Vi arbetar för livet"	15 000

Økonomisk status per 31.12.1980 for Nordiska kulturfonden

TILLGÅNGAR

Fordringer

Ej utbetalt belopp av anslag	2 313 601,25	
Førskottskonto	3 000,—	
Kända återbetalningar av ej utnyttjade anslag	53 826,61	
Poster rörande 1980 bokförda 1981	2 715,—	
Summa dkr	2 373 142,86	

SKULDER

Innehållen A-skatt		1 125,—
Poster rörande 1980 bokförda 1981		34 241,99
Ej utbetalda belopp av anslag, 1979	198 000,—	
Ej utbetalda belopp av anslag, 1980	2 090 748,02	2 288 748,02
Ej disponerade medel		49 027,85
Summa dkr		2 373 142,86

Köpenhamn, den 12 februari 1981

Klas Olofsson

Direktor

Ove Stenroth

Byråchef

BILAGA 4**Revisionsprotokoll**

1. Fondens regnskab for 1980 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 16.–17. marts 1981 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 31. marts 1981 fra sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet er revideret. Revisionen er udført i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. rigsrevisorlovens § 3.

Til driftsregnskab og status bemærkes følgende:

Driftsregnskab

2. Fondens indtægter har andraget 9 077 176 d.kr.

For 1980 er fondsbidraget i det nordiske kulturbudget på 8,0 mill. kr., hvilket er uændret i forhold til det foregående år. Forskellen mellem det budgetmæssige tilskud og det samlede til rådighed værende beløb – 1,1 mill. kr. – hidrører for lidt over halvdelens vedkommende fra tilskrevne renter, medens den resterende del består af tilbagebetalinger af bevillinger, som ikke er blevet udnyttet, samt et overført overskud fra foregående år.

3. Vedrørende tilbagebetalingerne bemærkes, at det på fondens 47. møde i december 1979 blev bestemt, at 5 000 kr. af en bevilling på 8 500 kr. skulle kræves tilbagebetalt. Tilsvarende blev det på det 48. styrelsesmøde i marts 1980 bestemt, at en bevillingsmodtager kun skulle have udbetalt 30 000 kr. af det oprindelig bevilgede beløb på 40 000 kr., medens 10 000 kr. skulle tilbageføres til fondens kasse. På det 50. møde i september 1980 blev

det besluttet, at en bevilling på 20000 kr. skulle overføres fra den oprindelige bevillingshaver til vedkommende kommunale kasse; imidlertid blev det på det 51. møde i december 1980 konstateret, at beløbet ikke var blevet rekvireret, og styrelsen besluttede derfor at lade de 20000 kr. tilbageføre til fonden. En anden bevilling på 100000 kr., som heller ikke var blevet rekvireret, blev der ligeledes truffet beslutning om at tilbageføre til kassen.

Det er ved revisionen påset, at de besluttede tilbageførsler m.v. har fundet sted.

4. Renteindtægterne, der i 1979 udgjorde ca. 347000 kr., er i 1980 steget til ca. 554000 kr. Ud over stigningen i renteniveauet er årsagen til de forøgede renteindtægter, at en betydelig del af fondens aktiver fra juli måned 1980 har været indsat på en såkaldt specialindlånskonto. Kontoens indestående bindes for en kortere periode, normalt 14 dage, men forrentes til gengæld med 4% over den til enhver tid fastsatte officielle diskonto. Rentesatsen ved ordningens etablering udgjorde 17% p.a. Ved udløbet af bindingsperioden er den del af fondens bankbeholdninger, der ikke forventes anvendt i de følgende 14 dage, indsat på specialindlånskontoen for en ny periode.

5. Regnskabets udgiftsside viser to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger.

Administrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomisk forvaltning varetages af sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, og de hermed forbundne udgifter posteres i regnskabet for kultursekretariatet.

Udviklingen i fondens administrationsudgifter i perioden 1976-80 fremgår af følgende oversigt.

Administrationsudgifter	Stigning i forhold til foregående år	Fondens bevilling	Administrationsudgifter i pct. af bevillingen
Kr.	%	Mill.kr.	%
1976 196 248	- 38	6,5	3,0
1977 263 622	34	6,5	4,1
1978 248 843	- 6	8,0	3,1
1979 396 214	59	8,0	5,0
1980 517 318	31	8,0	6,5

Fra 1976 til 1980 er administrationsudgifterne i absolutte tal steget med 164%. Der er tillige tale om en relativ stigning, såvel i forhold til prisniveauet som i forhold til bevillingen, selv om udviklingen ikke er forløbet jævnt i perioden.

6. Mødeomkostningerne, der for 1980 udgør lidt over halvdelen af fondens administrationsudgifter, er steget med ca. 57000 kr. til ca. 270000 kr., svarende til en stigning på 27%. Mere end halvdelen af mødeomkostningerne eller ca. 144000 kr. vedrører et enkelt af årets 4 styrelsesmøder, nemlig mødet i september 1980, der fandt sted i Godthåb (Nuuk), Grønland.

Udgifterne til annoncer, tryksager m.m., der udgør 33% af de samlede administrationsudgifter, er steget med ca. 33 000 kr. til ca. 175 000 kr., svarende til en stigning på 23%.

Udgifterne til mødehonorarer viser den relativt betydeligste stigning, idet disse udgifter er steget fra ca. 36 000 kr. til ca. 70 000 kr., svarende til en stigning på ca. 95%. Dette skyldes, at styrelsen på det 48. møde i marts 1980 besluttede at fastsætte bestyrelshonorarerne således, at formanden fra 1. januar 1980 oppebærer 10 000 kr. årlig, næstformanden 7 500 kr. og de øvrige medlemmer hver 6 000 kr. Forhøjelsen svarer tilnærmelsesvis til en fordobling i forhold til foregående år. Forskellen mellem de samlede bestyrelshonorarer på 65 500 kr. og det i regnskabet anførte beløb på ca. 70 000 kr. skyldes dels, at der er betalt sociale afgifter (arbejdsgiverafgifter) på 4 200 kr. i forbindelse med udbetaling af vederlag til de to svenske medlemmer af bestyrelsen, dels, at der er afholdt udgifter til et par mindre honorarer for oversættelse.

7. Bevillingerne er i regnskabet anført med 8 510 830 kr. og fordeler sig på 182 projekter. Afviklingen af 2 bevillinger på henholdsvis 235 000 kr. og 70 000 kr. administreres af kultursekretariatet.

Den førstnævnte bevilling blev givet på styrelsens 47. møde i december 1979 og skulle dække udgifterne til en vikar for fondens sekretær, idet denne fik bevilget tjenestefrihed med løn i 1 år for at færdiggøre et tidligere påbegyndt arbejde med en norsk-islandsk ordbog. Af bevillingen er i regnskabsåret anvendt 42 402 kr., svarende til lønnen inkl. bolig- og udlandstillæg for november og december 1980 for fondens sekretær. Den resterende del af bevillingen – 192 598 kr. – er overført til 1981.

Uanset at bevillingen skulle dække vikarudgifter, er der som nævnt af bevillingen i stedet afholdt udgifter til løn til fondens sekretær. Da denne aflønnes med slutløn i henhold til overenskomsten med akademikerorganisationerne, medens vikaren er aflønnet efter 4. løntrin i samme overenskomst, er der påført fonden en merudgift. Forskellen mellem de pågældendes lønninger udgør 5 264 kr. pr. måned med de for november og december 1980 gældende satser.

Efter revisorernes opfattelse må det anses for mindre korrekt, at denne lønforskel afholdes af den nævnte bevilling. Lønforskellen burde derimod afholdes af kultursekretariatets budget, der er fastsat under hensyn til, at lønudgifterne for fondens sekretær – aflønnet efter sidste løntrin – afholdes af dette budget.

8. Bevillingen på 70 000 kr., der er overført til kultursekretariatets regnskab, er medgået til finansiering af tidsskriftet "Audhumla". Fondens støtte til tidsskriftet, der må betragtes som annonceringsudgifter, burde efter revisorernes opfattelse have været behandlet som en administrationsudgift i stedet for som et projekt.

9. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke-disponerede midler) på ca. 49 000 kr., der overføres til 1981.

Status

10. Med virkning fra 31. december 1980 er kulturfondens girokonto og bankkonti ophævet, og kontienes indestående er overført til sekretariatets tilsvarende konti, hvor fondens likvide midler fremtidig vil blive forvaltet. Kulturfonden vil få godskrevet en forholdsmæssig andel af sekretariatets renteindtægter, beregnet på grundlag af fondens gennemsnitlige kapitalbeholdning.

Som en konsekvens af nyordningen består fondens aktiver ikke længere hovedsagelig af indestående på girokonto og bankkonti, men den væsentligste aktivpost er nu et tilgodehavende i kultursekretariatet. Med hensyn til passivposterne er der ikke sket ændringer, og den væsentligste passivpost består fortsat af bevilgede, men ikke udbetalte beløb. Pr. 31. december 1980 udgjorde denne post 2 288 748 kr.

Da såvel fondens største aktiv – tilgodehavendet hos kultursekretariatet – som dens største passiv – de endnu ikke udbetalte bevillinger – i regnskabet fremtræder med næsten samme betegnelse, skal revisorerne foreslå, at det ved en formuleringsændring tydeliggøres, at aktivet er et tilgodehavende hos kultursekretariatet.

11. Der er den 12. maj og den 3. september 1980 under uanmeldte kasseeftersyn ved sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde foretaget opgørelse af fondens beholdninger. Eftersynene af sidstnævnte gav ikke anledning til bemærkninger.

Særregnskaber

12. Som led i revisionen af fondens regnskab er der foretaget en gennemgang af regnskaber m. v. for projekter, der har modtaget støtte fra fonden. Gennemgangen har omfattet et antal svarende til omkring 10 pct. af et års projekter.

Revisorerne finder anledning til at fremdrage følgende fra gennemgangen:

13. Regnskabet vedrørende en bevilling til Dansk Filmcentrum, Filmcentrum i Sverige og Norsk Filmsenter til gennemførelse af projektet "Nordiskt samarbete för fri film" viste et overskud på 463 kr., som ikke var tilbagebetalt. Henset til beløbets størrelse og for at undgå skønsmæssige afgørelser om tilbagebetaling burde beløbet være indkrævet.

14. Ved bl. a. ansøgninger om støtte til seminarer, konferencer el. lign. skal ansøgeren udfylde et supplerende ansøgningskema, indeholdende en nærmere specifikation af budgettet og oplysning om antallet af deltagere m. v. På grundlag heraf kan f. eks. udgiften pr. deltager pr. dag beregnes. Skemaet indeholder tillige rubrikker til en efterfølgende registrering af de faktisk afholdte udgifter.

Gennemgangen af 7 sager vedrørende sådanne projekter har imidlertid vist, at regnskabstallene normalt ikke som forudsat har været specificeret i overensstemmelse med oplysningerne i det supplerende ansøgningskema.

Af hensyn til en sammenligning af ansøgningens udgiftsspecifikation med de faktisk afholdte udgifter og af hensyn til mulighederne for at foretage sammenligninger af udgifter for ensartede projekter finder revisorerne det væsentligt, at regnskabsmaterialet foreligger i den foreskrevne form.

15. Blandt bevillingerne til seminarer m. v. var en bevilling på 100 000 kr. til et kursus i kurdisk skriftsprogbehandling for kurdiske lærere i Norden.

For anvendelsen af bevillinger fra fonden skal der aflægges regnskaber, der enten er påtegnet af en autoriseret revisor eller vedlagt bilag. Til regnskabet for den her omtalte bevilling medfulgte bilag, men det fremgår af sagen, at bilagene ikke har været gennemgået af kultursekretariatet.

Revisorerne har foranlediget, at regnskabet er blevet gennemgået, og udgifterne kan herefter specificeres således:

Rejseudgifter	15 548 kr.
Opholdsudgifter	44 226 kr.
Honorarer	35 200 kr.
Materialer m. m.	3 261 kr.
I alt	<u>98 235 kr.</u>

Der er foretaget en tilbagebetaling til fonden på 1 800 kr.

I forbindelse med gennemgangen af bilagene til regnskabet har man bemærket, at ca. 60% af udgifterne kun er dokumenteret ved interne bilag (dags dato kvitteringer o. lign.). Det er endvidere bemærket, at honorar til foredragsholderen er beregnet som en timeløn med tillæg af 1/2 times forberedelse, hvilket svarer til undervisning på universitetsniveau (manuduktion).

Navnlig som følge af privat indkvartering af en betydelig del af deltagerne har det – i modsætning til det i ansøgningen omtalte ene kursus – været muligt at afholde 2 kurser med henholdsvis 26 deltagere i 10 arbejdsdage og 27 deltagere i 8 arbejdsdage, svarende til en udgift på 206 kr. pr. deltager pr. dag.

Under hensyn til beløbets relativt begrænsede størrelse har revisorerne efter omstændighederne taget regnskabet og den foreliggende dokumentation for de afholdte udgifter til efterretning. Man må imidlertid nære tvivl om, hvorvidt projektet kan anses for at have en så nordisk karakter, at det falder inden for kulturfondens rammer.

Revisorerne skal i øvrigt henstille, at forretningsgangen tilrettelægges således, at indkomne regnskaber og eventuelle bilag gennemgås, og at eventuelle overskud indkræves, forinden sagerne henlægges.

16. Som et led i opfølgingen af resultaterne af fondens bevillingspraksis har revisorerne endvidere haft opmærksomheden henvendt på en bevilling på 75 000 kr., som på fondens 43. møde i december 1978 blev givet til en i Bruxelles bosiddende person til udgivelse af en håndbog på fransk om nordisk samarbejde. Det var bl. a. et vilkår for bevillingen, at manuskriptet skulle fremsendes til fonden med henblik på eventuel udgivelse uden

honorar i NU-serien. Udbetalingen af bevillingen påbegyndtes i februar 1979, og sidste rate af bevillingen blev udbetalt i februar 1980.

Endnu i midten af oktober måned 1981 foreligger der imidlertid ikke noget manuskript i kultursekretariatet, og sekretariatet kan ikke uden videre komme i forbindelse med bevillingsmodtageren, der efter det oplyste er fraflyttet sin tidligere bopæel.

Revisorerne vil følge afviklingen af denne sag.

17. På fondens 52. styrelsesmøde i marts 1981 blev det besluttet at oversende 2 sager til rigsrevisionen.

a. Den ene sag vedrører en bevilling til publicering af forskningsresultater fra Nordisk Sommeruniversitets projekt. Studier af de nordiske landes kulturelle og æstetiske liv. På fondens 49. styrelsesmøde i juni 1980 besluttedes det at afslutte sagen, når et ikke forbrugt beløb blev indbetalt. Uanset at beløbet – 50432 kr. – er indgået, er sagen som nævnt tilsendt rigsrevisionen i anledning af spørgsmålet om et eventuelt ansvar for projektets regnskagsmæssige afslutning.

Under hensyn til det forløbne tidsrum (bevillingen blev givet i 1971) og til, at 4 af de planlagte 5 bind er udkommet, samt til den stedfundne tilbagebetaling, har revisorerne ikke fundet noget at indvende imod, at sagen afsattes på det foreliggende grundlag.

b. Den anden sag vedrører en bevilling på 75000 kr. til udstillingen Experimental Environment II – Island 1980. Fra den, der har fået udbetalt bevillingen, er der modtaget et regnskab, der hverken er revideret eller vedlagt bilag. Af sagen fremgår det, at den pågældende under afviklingen af projektet ophørte med sine administrative funktioner, og at der i stedet etableredes en særlig administrationsgruppe til at gennemføre det.

Der foreligger herefter 2 regnskaber for projektet, idet administrationsgruppen også har indsendt regnskab.

Revisorerne har efter omstændighederne kunnet godkende administrationsgruppens regnskab, hvorefter den del af sagen, der angår projektets gennemførelse, kan anses for afsluttet. Derimod er det revisorerernes opfattelse, at den oprindelige administrators regnskab ikke kan passere, og det er derfor henstillet til fonden at udbede sig fornøden dokumentation for de udgifter han har afholdt eller eventuelt søge en del af det beløb tilbage han har fået udbetalt.

18. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

“Foranstående driftsregnskab og status er revideret. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Yderligere oplysninger og forklaringer er indeholdt i vores revisionsprotokollat af 18. november 1981.”

København, den 18. november 1981

Otto Mørch

J. Bredsdorff

BIHANG

**Utdrag ur
protokoll från Nordiska kulturfondens styrelsemöte 15–16.12.1981**

Ad d. o. pkt 3. Revisjon av fondets regnskap 1980.

Fremlagt materiale: Revisjonsprotokollat, datert 18. november 1981.

Protokollatet ble *gjennomgått*. Styret tok protokollatet til etterretning og henstilte til sekretariatet å rette seg etter det.

BILAGA 5**Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1980 avgiven av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 30:e session avgiven berättelse om verksamheten 1980 jämte revisionsprotokoll. Berättelsen har behandlats vid möte den 22 januari 1982. Till mötet hade kallats representanter för fondens sekretariat.

Utskottet har genomgått berättelsen jämte revisionsprotokollet och önskar med anledning därav framföra följande.

Utskottet noterar att medel beviljats för en kurs i kurdisk skriftspråksbehandling för kurdiska lärare i Norden. Vidare noterar utskottet att revisorerna ifrågasatt huruvida projektet är av den nordiska karaktär att det faller inom ramen för kulturfonden. Utskottet önskar på denna punkt hänvisa till ett medlemsförslag om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna (A 614/k), med anledning av vilket kulturutskottet föreslår rekommendation. Kulturutskottet anför i sitt betänkande om medlemsförslaget bl. a.: "Medlemsförslaget aktualiserar även frågan om ett samarbete i syfte att tillfredsställa utomnordiska invandras behov av litteratur i form av talböcker. Det ter sig ändamålsenligt att utreda möjligheterna till ett sådant samarbete. Klarhet måste givetvis skapas i vilka språk det skulle bli fråga om med hänsyn till berörda nordiska länder, i fall att det saknas färdigt material från ifragavarande utvandrarnland."

Med anledning av revisorernas påpekanden i övrigt understryker utskottet än en gång vikten av att rutinerna för kontroll av beviljade medel kontinuerligt utvecklas och att kravet på adekvat redovisning inskräps hos mottagarna som ett oeftergivligt villkor för medelstillelning.

Utskottet noterar vidare av ett bihang till revisionsprotokollet att fondens styrelse tagit revisorernas påpekanden till efterrättelse och givit sek-

retariatet i uppdrag att vidta de åtgärder som revisorerna funnit påkallade. Uppgifter om vidtagna åtgärder har utskottet erhållit av representanter för fondens sekretariat, vilka särskilt kallats till utskottets möte. Utskottet förutsätter att denna praxis består som en förutsättning för att utskottets granskningsarbete skall kunna göras så effektivt som möjligt.

Utskottet noterar slutligen att kulturutskottet och fondens styrelse hållit gemensamma överläggningar i mars 1981. Under överläggningarna diskuterades ingående principerna för beviljande av medel ur fonden, däribland prioriteringsgrunderna och orsakerna till avslag.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1980 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1980 samt
2. att rådet lägger berättelsen C 16/k till handlingarna.

Stockholm den 22 januari 1982

Eiður Guðnason (A.)

Sture Palm (s)

Förman

Håkon Randal (H)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

Berättelse

från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
Kalevagatan 28 B 23
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. 90-603 641, 644 358

B. Startår

1979

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning är en nordisk institution med säte i det land Nordiska ministerrådet beslutar. Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri. Den biologisk-naturvetenskapliga forskningen skall beaktas i nämndens arbete.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har särskilt till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom alkohol- och drogforskning i de nordiska länderna

att initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och drogpolitiska frågor

att främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete

att arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutbyte.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av tre medlemmar från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige med personliga suppleanter. Island deltar med två medlemmar och en suppleant.

Nämnden bistås av ett sekretariat, som är placerat i Helsingfors. Under 1981 har i sekretariatet ingått en forskningssekreterare (enligt beslut i nämnden delvis verksam i Stockholm), en projektsekreterare (avlönad på projektmedel men fast tjänst från 1982) och en sekreterare (kontorsassistent, fast tjänst från 1982). Ytterligare assistans, speciellt inom projektverksamhet, har erhållits av en civilpliktig, som t. o. m. slutet av oktober 1981 varit placerad vid sekretariatet.

Den ekonomiska förvaltningen handhas av OY ALKO AB på basen av ett samarbetsavtal mellan nämnden och ALKO.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark:

Stadslæge H. E. Knipschildt

Forskningssekretær

Jøgvæn Petersen

Overlæge Andreas Sørensen

Finland:

Docent Kerttu Bruun (ordf.)

Pol.kand. Esa Österberg

Avd. chef Håkan Hellberg

Island:

Prof. Tomas Helgason

Dir. Olafur Arnason

Norge:

Underdir. Brit Denstad

Forsker Ole-Jørgen Skog

Docent Per Vaglum

Sverige:

Tf. prof. Karin Tengvald

Överläkare Kerstin Tunving

Dep. råd Jakob Lindberg

Suppleanter:

Fuldmægtig Birthe Fabricius

Læge Peter Ege

Læge Henrik Sælan

Med. o. kir. dr. Kari Poikolainen

Prof. Leo Hirvonen

Bitr. avd. chef Jarkko Eskola

Docent Gylfi Asmundsson

Kontorsjef Stein Berg

Forsker Olav Irgens-Jensen

Dr. med. Hans Stang

Docent Tom Nilsson

Prof. Erik Änggård

Sekreterare Christer Karlsson

3. Personal

Forskningssekreterare

Pol. kand. Pia Rosenqvist

Projektsekreterare

Pol. kand. Margaretha Järvinen

Sekreterare

Pol. stud. Marja Venna

F. Verksamhet

NAD började sin verksamhet den 1 januari 1979. Nämnden har föregåtts av Nordiska nämnden för alkoholforskning (1959–78) och Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (1975–78).

Verksamheten 1981 kan indelas enligt de av nämnden prioriterade områdena.

Inom *behandlingsforskning inklusive tvång/frivillighet inom vården* har nämnden

- finansierat två förstudier, av vilka den ena (A. Hetzler & K. Eriksson, Lund) tagit upp tvångsåtgärder speciellt inom mentalvården i nordiskt jämförande perspektiv. Projektet utvecklas mot en jämförelse av tvångsåtgärder gentemot rusmedelsproblematiker i allmänhet i Norden. I den andra studien (A. Midttun, Oslo) har en forskare med hjälp av intervjuer med unga stoffmissbrukare tagit upp deras livssituation i relation till behandlingstillbudet
- påbörjat förberedelserna av ett nordiskt alkoholforskarmöte 1982 om behandlingsforskning, i Danmark
- inom sekretariatet fortsätter vidare arbetet med alkoholistvårdens utveckling i Norden.

Inom problematiken som rör *arbetslöshet och bruk av rusmedel (NU-rapport A 1980:16)* har en arbetsgrupp upprättats. Arbetsgruppen har sammanträtt 3 gånger och förberett ett nordiskt projekt. För ändamålet har en forskare i Norge (B. Hvinden, Oslo) anställts på tre månader -81.

Förtidspensionering av personer med rusmedelsproblem var ämnet för ett nordiskt symposium, som 19–21.5.1981 ordnades i Medevi, S. Vid symposiet granskades de juridiska reglerna i Norden mot bakgrund av den praxis som utvecklats på detta fält. En symposierapport publiceras i slutet av 1981 varefter nämnden kan fatta beslut om ev. nya initiativ. NAD har dessutom publicerat en specialrapport om kriterier för beviljande av förtidspensioner i Danmark (av A. Born i Nord-serien).

Inom *ekonomisk alkoholforskning* har nämndens seminarium (rapport NU B 1980:21) resulterat i att den nordiska alkoholstatistiken beträffande några statistiska serier har utvecklats.

Nämnden har under året utarbetat ett *programdokument* som underlag för sin verksamhet på längre sikt. Programmet publiceras i slutet av 1981. I programmet förs en del nya problemområden upp som anses vara forskningsmässigt angelägna. Till ett av områdena hör forskning om *alkoholkonsumtion och -skador*. Nämnden ordnade i oktober -81 ett forskarmöte om detta tema, och en arbetsgrupp med syfte att utföra en jämförelse mellan de nordiska länderna har upprättats.

I tillägg till ovanstående har nämnden ur sina projektmedel år 1981 finansierat forskargruppsmöten i två större pågående nordiska forskningsprojekt. Det ena forskningsprojektet strävar att belysa konsekvenser av, attityder till och bruk av alkohol i Norden (*Alkoholenkäten*, R. Hauge

m. fl.) och i projektet deltar forskare från fyra nordiska länder. I det andra projektet, som också bedrivs i fyra nordiska länder, belyses psykofarmakakonsumtion och psykofarmakakontroll i Norden (*Psykofarmakaprojektet*, K. Bruun m. fl.) Projektet avslutas under detta år och resultaten publiceras 1982.

Mindre anslag har utdelats till två forskargrupper (S. Seppo; P. Falk & K. Åberg) som tagit sig an frågeställningar om *sverigefinländarnas situation och rusmedelsfrågor*, till en forskare (L. Lenke) ett resestipendium. *Biologiskt-medicinsk forskning* har nämnden stött genom anslag till det XII nordiska forskarmötet samt till publicering av abstracts från detta möte.

Nämnden har under året sammanträtt tre gånger. I samband med ett av mötena ordnades tillsammans med den svenska utredningen om narkotikamissbrukets omfattning (UNO) en diskussion om hur man på sikt skall kunna följa rusmedelsbrukets utveckling. I diskussionen deltog förutom NAD och UNO några forskare per nordiskt land.

Nämnden utger ett nyhetsbrev (3–4 nummer/år) som distribueras till ca. 1 100 intressenter.

Under året har följande publikationer färdigställts

I NAD-publikationer (Nord):

4/1981 Kriterier för förtidspension, især om "rusmedel-brugeres" stilling. Om betingelser og muligheder i Danmark. Udarbejdet af Asmund W. Born.

5/1981 Förtidspensionering av missbrukare. Rapport från ett Nordisk symposium i Medevi.

6/1981 Alkohol- och drogforskning i Norden. NAD's programdokument.

Supplement till Acta Pharmacol. Toxicol.: Abstracts från det XII mötet för biologisk alkohol- och drogforskning.

G. Framtidsplaner

Av de år 1981 inledda eller pågående aktiviteterna kommer flera att fortsätta 1982 och kräva finansiella och andra insatser från nämndens sida. Detta gäller t. ex.

– de förstudier som gjorts 1981 och som 1982 kan utmynna i reguljära forskningsprojekt i de enskilda länderna. Aktuella i det här sammanhanget är förstudien om *tvångsåtgärder* som syftar till ett jämförande nordiskt forskningsprojekt, förstudierna om *arbetslöshet* och bruk av rusmedel och ev. det arbete som inletts med problematiken *alkoholkonsumtion* och *alkoholskador*.

Under året ordnas dessutom följande möten/seminarier:

- seminarium om psykofarmakakonsumtion och -kontroll: mars 1982 i Finland. uppföljning av det nordiska psykofarmakaprojektet
- nordisk forskarkurs om jämförande samhällsforskning, speciellt alkohol- och drogforskning och kriminologi, 8–17.3.1982 i Norge

- XIII nordiskt möte om biologisk alkoholforskning inkl. drogforskning, april i Norge
- nordiskt samhällsvetenskapligt alkoholforskarmöte, speciellt behandlingsforskning, aug. – sept. 1982, Danmark.

Nämnden kommer under året att igångsätta aktiviteter på vissa problemområden som anses vara speciellt angelägna enligt det programdokument, som under 1981 färdigställs.

Nämnden kommer också fortsättningsvis att bevilja

- anslag till enskilda forskare för planering av projekt och för resor inom Norden.

Nämnden räknar med att utföra dessa uppgifter med de medel (projektmedel) som beviljats för 1982 och som återstår från 1981.

H. Finansiering

Nämnden erhåller för sin verksamhet medel ur Nordiska ministerrådets allmänna budget.

1981	FIM (1 000)
Löner	190
Varor och tjänster	223
Projekt	325
Summa	738

Berättelse

från Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Permanent nordiska utskottet för livsmedelsfrågor
Nordisk ministerråd
Sekretariatet
Postboks 6753 St. Olavs plass
N-Oslo 1

B. Startår

1980

C. Deltagande länder

Danmark
Finland
Island (har ännu inte utpekat medlemmar)
Norge
Sverige

D. Syfte

Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor bistår Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté i ärenden rörande nordiskt samarbete på livsmedelsområdet.

Utskottet är ett organ för information och samråd mellan de nordiska länderna i livsmedelsfrågor och ansvarar för koordineringen av det nordiska samarbetet beträffande dessa frågor.

Utskottet tar initiativ och lägger fram förslag till åtgärder för att främja det nordiska samarbetet rörande livsmedelsfrågor.

Inom sitt verksamhetsområde svarar utskottet bl. a. för samarbete beträffande livsmedelslagstiftning, kost- och näringsfrågor, livsmedelstoxikologi, metoder för livsmedelsanalys och kontroll samt för samordning beträffande gemensamma problem i det vidare internationella samarbetet, bl. a. inom Codex Alimentarius.

E. Organisation

1. Administration

Utskottet är underställt ministerrådets ställföreträdarkommitté.

Utskottet består av 1 eller 2 representanter för varje land. Medlem av utskottet kan ha ersättare som kan delta i utskottets möten.

Vid utskottets möten kan medlemmarna bistås av sakkunniga.

Utskottet kan tillsätta arbetsgrupper för behandling av särskilda frågor.

Nordiska ministerrådets sekretariat handhar utskottets sekretariatsfunktion.

En projektsekreterare bistår ministerrådssekretariatet med specialkompetens på området.

2. Utskottets sammansättning

- Danmark: Direktør Niels Borre, Statens levnedsmiddelinstitut
Kontorchef J. Madelung, Landbrugsministeriet
- Finland: Avd. chef. Kristina Dufholm, Näringsstyrelsen
Professor Jussi Huttunen, Folkhälsolaboratoriet
- Island: Har ännu inte utnämnt medlemmar
- Norge: Underdirektør Atle Ørbeck Sørheim, Helsedirektoratet
- Sverige: Generaldirektör Arne Engström, Statens livsmedelsverk
Departementsekreterare Vanja Edwinson, Jordbruksdepartementet

3. Personal

Konsulent Lars-Ola Hansson

Adress: Se under A

Sekreterare Pia Kouru

Adress: Se under A

Projektsekreterare Brita Brandtzæg

Helsedirektoratet

Akersgaten 42

Oslo 1

F. Verksamhet

Utskottet har haft sina tre första möten under 1981. Vid dessa har i första hand arbetsformer och förhållandet till andra nordiska organ på livsmedelsområdet diskuterats. Ett förslag till arbetsordning har tagits fram och förelagts ministerrådet (*se Bilaga*).

Som en direkt fortsättning på tidigare nordiskt samarbete har information lämnats och erfarenheter diskuterats avseende nationell verksamhet på livsmedelsområdet. Utskottet har också diskuterat de nordiska ländernas deltagande i internationellt samarbete på området.

På utskottets initiativ hölls i september månad ett nordiskt möte om bestrålning av livsmedel.

Först under årets sista månader har utskottet fått bistånd av en projektsekreterare med specialistkompetens på området. Planering och organisering av konkreta samarbetsprojekt m. m. kommer därför att komma igång på allvar först under 1982.

Kontakter direkt mellan länderna har i flera fall tagits beträffande specifika produkter som visat sig vara hälsofarliga.

G. Framtidsplaner

Under 1982 kommer diskussioner om framtida verksamhet att tas upp i utskottet. Förhållandet till andra samarbetsorgan på livsmedelsområdet kommer att fastläggas och konkreta förslag till samarbetsprojekt skall presenteras.

Livsmedelsområdet kommer under 80-talet både nationellt och i det nordiska samarbetet att färgas av frågor som rör kost och näring samt gifter i näringsmedel. Då båda dessa områden är beroende av kosthållsundersökningar är det troligt att sådana undersökningar kommer att planeras och eventuellt genomföras i nordisk regi.

(Utskottet föreslår att nästa års rapportering av verksamheten sker samlat för hela livsmedelsområdet i C 1).

H. Finansiering

Utskottets sekretariat finansieras över ministerrådets allmänna budget.

Projektsekreteraren finansieras över ministerrådets projektbudget.

BILAGA**Permanent nordiska utskottet för livsmedelsfrågor**

Upprättat av Nordiska ministerrådet den 15 september 1980.

Arbetsordning för permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor.

§ 1

Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor är underställt Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté och bistår denna i ärenden rörande nordiskt samarbete på livsmedelsområdet.

Utskottet är ett organ för information och samråd mellan de nordiska länderna i livsmedelsfrågor och ansvarar för koordineringen av det nordiska samarbetet beträffande dessa frågor.

Utskottet tar initiativ och lägger fram förslag till åtgärder för att främja det nordiska samarbetet rörande livsmedelsfrågor.

§ 2

Inom sitt verksamhetsområde svarar utskottet bl. a. för samarbete beträffande livsmedelslagstiftning, kost- och näringsfrågor, livsmedelstoxikologi, metoder för livsmedelsanalys och -kontroll samt för samordning beträffande gemensamma problem i det vidare internationella samarbetet.

§ 3

Utskottet består av 1 eller 2 representanter för varje land. Medlem av utskottet kan ha ersättare som kan delta i utskottets möten.

Vid utskottets möten kan medlemmarna bistås av sakkunniga.

Utskottet kan tillsätta arbetsgrupper för behandling av särskilda frågor.

Utskottet bistås i sitt arbete av Nordiska ministerrådets sekretariat.

Generalsekreteraren vid Nordiska ministerrådets sekretariat och de tjänstemän som tillvaratager utskottets sekretariatsfunktioner kan delta i och äger rätt att yttra sig vid utskottets möten.

§ 4

Vid utskottets möten utövas ordförandeskapet av representant från det land där Nordiska rådets följande huvudsession skall hållas, såvida inte omständigheterna föranleder annan ordning.

§ 5

Inom sitt verksamhetsområde förbereder utskottet i samråd med ministerrådets sekretariat ministerrådets ställföreträdarkommittés arbete rörande livsmedelsfrågor.

Inom sitt verksamhetsområde ansvarar utskottet under ställföreträdarkommittén för verkställigheten av ministerrådets beslut och fullgör de uppgifter som ställföreträdarkommittén i övrigt ålägger utskottet.

§ 6

Utskottets möten hålles på begäran av något av medlemsländerna dock minst två gånger om året.

§ 7

I god tid före utskottets möten skall kallelse jämte ordförandens förslag till dagordning utsändas genom ministerrådssekretariatets försorg.

§ 8

Varje land har en röst i utskottet.

Utskottets beslut skall vara enhälliga. Uppnås ej enighet, skall frågor på begäran av något land hänskjutas till ställföreträdarkommittén. I procedurfrågor fattas dock beslut med enkelt flertal bland de röstande och vid lika röstetal med ordförandens utslagsröst.

Nedlagd röst utgör icke hinder för beslut.

§ 9

Vid utskottets möten upprättas referat. Referatet bör inom tio dagar från mötet tillställas utskottets samtliga medlemmar för granskning.

Synpunkter på referatet bör meddelas sekreteraren inom tio dagar från det referatet utsänts.

Om ingen anmärkning framförts skall referatet anses justerat när tidsfristen för anmärkningar utlöpt.

Fattar utskottet beslut varigenom en sakfråga slutligen avgöres intas beslutet i särskilt beslutsprotokoll. Beslutsprotokollet skall godkännas snarast möjligt.

Ministerrådets sekretariat skall tillställas referat och eventuellt beslutsprotokoll även om sekretariatet inte ombesörjt protokollföring.

Berättelse

från Nordiska turistrådet (NT)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn och adresse

Nordiska turistrådet (NT)
c/o Danmarks Turistråd
Vesterbrogade 6 D
DK-1620 København V
Tlf. – 01-11 14 15
Telex 2 75 86 – turist dk
Telegramadresse: TOURISTBOARD

B. Startår

1923

C. Deltakende land

Centralen för turistfrämjande, Finland, Danmarks Turistråd, Islands Turistråd, Landslaget for Reiselivet i Norge og Sveriges Turistråd.

D. Mål

Nordisk Turistråd har til opgave at fremme og lette rejselivet mellem de nordiske lande og at stimulere udlandsturismen til de nordiske lande.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Direktør Jørgen Helweg, Danmarks Turistråd (adresse under A)
Sekretær Tove Andersen, Danmarks Turistråd
samt andre medarbejdere i Danmarks Turistråd.

2. Styrets sammensetting

Plenarmødet

Centralen för turistfrämjande, Fin-
land

Kanslichef Bror Wahlroos

Adm. direktør Bengt Pihlström

Danmarks Turistråd	Adm. direktør Ernst Klæbel (ordførende) Kontorchef Eigil Jensen Adm. direktør Erik Palsgaard Direktør Jørgen Helweg
Islands Turistråd	Advokat Heimir Hannesson Direktør Ludvig Hjalmtýsson
Landslaget for reiselivet i Norge	Distriktschef Martin Killi Adm. direktør Just Muus-Falck
Sveriges turistråd	Direktør Sven G. Svenson Komm.råd Thorsten Sundström Adm. direktør Bertil Harrysson
<i>Direktørmødet</i>	
Centralen för turistfrämjande	Adm. direktør Bengt Pihlström
Danmarks Turistråd	Direktør Jørgen Helweg (ordførende)
Islands Turistråd	Direktør Ludvig Hjalmtýsson
Landslaget for reiselivet i Norge	Adm. direktør Just Muus-Falck
Sveriges turistråd	Adm. direktør Bertil Harrysson

3. Personale

Se under punkt 1. *Administrasjon*

F. Virksomhet

Nordisk Turistråds virksomhed bliver stadig mere præget af forberedelserne til projektet "Rejs i Norden", der starter i 1982. Projektet har til formål at fremme turisttrafikken mellem de nordiske lande.

1. Møder

Der blev afholdt plenarmøde den 11. juni 1981 i Suomotunturi, Finland, samt ekstraordinært formandsmøde i Stockholm i december 1981. Endvidere er afholdt 5 direktørmøder og 2 fællesmøder med Nordisk Ministerråds turistudvalg.

Ordførende i direktørmødet havde i oktober 1981 møder med de 4 nordiske turistrepræsentanter i New York. Endelig blev der den 17. februar 1981 i Industriens Hus i København holdt et møde med titlen "En dag

med Nordisk Turistråd''. I mødet deltog de nordiske turistorganisationer samt repræsentanter fra turisterhvervet. Ydermere har der været en udbredt mødevirksomhed i de forskellige projektgrupper.

2. Projektprogram

First Nordic Travel Mart, Kristiansand 13. til 15. maj 1981

I martet deltog ialt 120 oversøiske turproducenter og 78 nordiske udbydere. I forbindelse med martet blev der gennemført en presserejse til alle 5 nordiske lande for en gruppe nordamerikanske rejseeskribenter.

IRM, Helsingfors, 20. til 23. september 1981

Konferencedagen havde samlet ca. 500 deltagere, medens der i workshop'en deltog ialt 33 nordiske turproducenter og 170 nordiske udbydere. Målet med IRM var gennem en forbedring af det nordiske produktudbud at stimulere den internordiske rejseaktivitet, særligt med henblik på ''Rejs i Norden''.

Turismens økonomiske og beskæftigelsesmæssige virkninger

Den i 1979/80 udviklede model til belysning af turismens betydning for et lokalområde er blevet gennemprøvet i hvert af de nordiske lande, og modellen er blevet revideret på grundlag af de indhøstede erfaringer. En håndbog indeholdende modellen samt anvisninger på brug af modellen er blevet publiceret og stilles til rådighed for organisationer/kommuner, der overvejer at gennemføre analyser af omtalte art. Projektet blev afsluttet med denne håndbog marts 1981.

Markedsanalyser/Visitor Survey

Projektet blev startet i marts 1981. Formålet er dels at udvikle en model til indsamling af produkt-/markedsdata, dels i samarbejde mellem de nordiske turistorganisationer at gennemføre fælles markedsanalyser efter den udviklede model. I 1981 er modellen udviklet i samarbejde med et konsulentfirma, og afprøvning af modellen finder sted i vinterhalvåret 1981/82 på det tyske marked.

3. Fællesnordiske tryksager produceret i 1981 til brug for 1982

Scandinavian Map and Travel Facts

Informationsbrochure USA 150 000 eks.

Scandinavia Map and Travel Facts

Informationsbrochure Japan 50 000 eks.

Scandinavia

Hvervebrochure USA 100 000 eks.

Scandinavia Agents' Manual

– beregnet til rejsebureauer og turoperatører 10 000 eks.

4. Samarbejdet i USA

Et fællesnordisk budget og fællesnordisk aktionsplan for 1983 er vedtaget.

G. Fremtidsplaner

Følgende projekter er foreløbig planlagt:

Rejs i Norden

Pensionistrejser

Markedsundersøgelser

Turistchefseminar

Håndbogen "Rejseliv i Norden"

Kapacitetsudnyttelse

H. Finansiering

Nordisk Turistråd har intet fællesbudget.

Sekretariatsfunktionen varetages og finansieres af hver enkelt af de nationale turistorganisationer i turnusorden over en 3-årig periode (p. t. Danmarks Turistråd). Alle samarbejdsopgaver finansieres fra sag til sag af de deltagende nordiske turistorganisationer efter aftale. Den projektansvarlige turistorganisation dækker (foreløbig) omkostningerne i planlægningsperioden, indtil fællesfinansiering og/eller støtte fra Nordisk Ministerråd er aktuel.

Berättelse

från Nordiska nämnden för handikappfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Box 303
S-161 26 Bromma, Sverige

B. Startår

1976 (för en försöksperiod om tre år -- sedermera förlängd med ytterligare ett år). Sedan den 1 januari 1980 är nämnden en permanent institution.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Mål

Enligt stadga för Nordiska nämnden för handikappfrågor – fastställd av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 17 augusti 1979 – skall nämnden initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete i handikappfrågor.

Nämnden har särskilt till uppgift

att följa pågående forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sitt ansvarsområde,

att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området samt

att i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom nämndens ansvarsområde.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av två ledamöter från varje land samt ersättare (Island: en ledamot samt ersättare). Samtliga ledamöter och ersättare utnämns av respektive land för högst tre år i sänder.

Nämnden kan tillsätta underutskott för särskilda uppgifter.

Nämndens kansli är förlagt till handikappinstitutet i Stockholm. Enligt avtal den 7 maj 1976 mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och handikappinstitutet ansvarar institutet för förvaltning av de medel som beviljas nämnden, utbetalning av löner m. m. till vid nämnden anställda personer samt tillhandahållande av utrymmen vid institutet för nämndens verksamhet.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark:	Konsulent Eugenie Engberg	vice ordförande
	Forskningsleder P. H. Kühl	
	Administrationschef Gert Hansen	suppleant
	Lektor Lars von der Lieth	suppleant
Finland:	Avdelningschef Raimo Miettinen	
	Avdelningssekreterare Elisabeth Palmgren	
	Överinspektör Seppo Eräkanto	suppleant
	Ledande socialinstruktör Marjaana Suosalmi	suppleant
Island:	Överläkare Björn Önundarson	
	Direktör Björgúlfur Andrésson	suppleant
Norge:	Sivilingeniør Øivind Lorentsen	
	Overlege Gurli Gleditsch	
	Sivilingeniør Alf Reiar Berge	suppleant
	Professor Ivar Lie	suppleant
Sverige:	Professor Sven-Olof Brattgård	ordförande
	Departementsrådet Åke Fors	
	Förste sekreterare Gunnar Danielsson	suppleant
	Direktör Sven Holmstedt	suppleant

3. Personal

Kanslichef: Finn Petrén

Utredningssekreterare: Lars Johansson

Assistent: Brita Krohn

F. Verksamhet

Nämnden har under år 1981 sammanträtt två gånger: i Helsingfors den 12–13 mars och i Reykjavik den 8–10 september. Dessutom har arbetsutskottet haft två möten.

På ministerrådets uppdrag inledde nämnden under senhösten 1979 arbetet med att utveckla ett *gemensamt nordiskt system för klassificering och ADB-baserad registrering av handikapphjälpmedel*. Arbetet bedrivs i projektform. Projektet leds av en av nämnden utsedd nordisk styrgrupp. I projektets organisation ingår dessutom konsulter samt nationella referensgrupper i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Projektet, som har arbetsnamnet "Nordiskt register för handikapphjälp-

medel", har drivits i enlighet med uppgjorda planer under hela 1981. Systemleverantör har kontrakterats efter ett omfattande anbudsförfarande. System- och programutveckling har genomförts liksom viss utbildning av personal som skall arbeta med systemet på nationell nivå. En provdrift av systemet inleddes under september månad.

Projektet avses resultera i ett nordiskt informationssystem för handikaphjälpmedel bestående av separata – men likformigt uppbyggda – register för respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige. I dessa nationella register lagras information på eget språk om de hjälpmedel som finns på marknaden i respektive land. Uttag av information skall kunna göras för olika ändamål och utifrån skilda krav på urval och sortering.

Information är i första hand tänkt för de grupper av befattningshavare som har beslutanderätten i fråga om ordination eller tilldelning av handikaphjälpmedel. För att systemet också skall kunna användas i det nordiska samarbetet på hjälpmedelsområdet krävs ett gemensamt klassificeringssystem, dvs. ett system för indelning av hjälpmedlen i huvudgrupper, grupper och undergrupper. Ett sådant klassificeringssystem har också färdigställts under 1981.

Det nordiska klassificeringssystemet liksom informationssystemet i övrigt har under året rönt ett stort internationellt intresse, bl. a. från Europakommissionen som utarbetat förslag om att etablera en likartad databas för handikaphjälpmedel.

Det av nämnden initierade nordiska samarbetet om *kontrollprovning av handikaphjälpmedel* har vidareutvecklats på basis av samarbetsavtal mellan Dansk Hjælpemiddel Institut, Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede i Norge och Handikappinstitutet i Sverige. Gemensamma provningsprojekt har under året förts fram till konkreta resultat.

När nämnden inledde sin verksamhet fanns varken i Danmark eller Norge några centrala provningsresurser inom hjälpmedelsområdet. Numera pågår en relativt omfattande gemensam provningsverksamhet där Danmark, Norge och Sverige deltar på i stort sett lika villkor. Huvudprincipen för samarbetet är en sortimentsuppdelning som innebär att varje land provar bestämda sortiment för samtliga länders behov och att provningsresultaten utnyttjas gemensamt. Under det gångna året har också Finland beslutat gå in i detta samarbete.

Diskussionerna har också fortsatt rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om *prisavtal och central upphandling inom hjälpmedelsområdet*.

Frågor rörande *information inom handikappområdet* har diskuterats i en särskild arbetsgrupp. Samarbete i skilda former om framställning och produktion av informationsmaterial förbereds.

Till nämndens prioriterade områden hör *handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder*. Ett av nämnden initierat utredningsarbete resulterade i slutet av 1980 i en rapport med förslag till konkreta insatser

Med samarbetet i informations- och provningsfrågor samt i viss mån upphandlingsfrågor har en god grund lagts för fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet på hjälpmedelsområdet. Förutsättningarna har i väsentlig grad ökat för konkret samarbete om forskning och utveckling samt i produktionsfrågor, särskilt i fråga om hjälpmedel med ett smalt användningsområde i varje land för sig. Här kan nordiskt samarbete ge större serier och därmed lägre produktionskostnader. Ett ökat samarbete kan också medföra att volymen utomnordiskt importerade hjälpmedel, som f. n. är mycket hög, på sikt kan sänkas. Nämnden kommer under de närmaste åren att arbeta vidare med detta. Ett naturligt mål att eftersträva är att så långt möjligt göra Norden till en gemensam hemmamarknad för handikaphjälpmedel.

H. Finansiering

Nämnden har för verksamhetsåret 1981 av Nordiska ministerrådet beviljats ett anslag om 751 000 SEK. Därutöver har 300 000 NOK beviljats för projektet "Nordiskt register för handikaphjälpmedel".

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

(Se E 15, s. 2411)

inom området. Ett underskott har nu inrättats som tillsammans med nationella arbetsgrupper i Danmark, Finland, Norge och Sverige arbetar vidare med frågan. En av de bärande idéerna bakom detta samarbete är att forsknings- och utvecklingsprojekt inom området som genomförs nationellt, skall planeras och genomföras på sådant sätt att resultaten kan användas också i övriga nordiska länder.

Arbetet inom projektet "*Nordisk barnhjälpmedelspublikation*" har tyvärr inte kunnat slutföras. Pengar har saknats för översättning och tryckning av en planerad engelsk utgåva för internationellt bruk.

Bland övriga frågor som nämnden arbetat med under året kan nämnas *kläder* för handikappade, *telekommunikationsutrustningar* för handikappade samt vissa *frågor rörande dövblinda respektive förståndshandikappade*.

Med två kurser under 1981 inleddes i Nordiska ministerrådets regi en *ny utbildning för personal som arbetar med dövblinda*. Kurserna, som förberetts av Nordiska nämnden för handikappfrågor i samarbete med ministerrådets kultursekretariat, markerade inledningen till en treårig försöksverksamhet. Medlemmarna i nämndens underskott för dövblindfrågor ingår samtliga i ledningsgruppen för den nordiska kursverksamheten.

Publikationer: Slutrapporten från Nordiska arbetsgruppen för dövblinda – "*Bättre livsvillkor för dövblinda i Norden*" (november 1980) – har under 1981 tagits fram i såväl talboks- som punktskriftsversion. En delrapport om projektet "*Nordiskt register för handikapphjälpmedel*" har publicerats i två versioner, den ena för internationellt bruk.

Konferenser: Nämnden har under året stått som medarrangör för två konferenser. Tillsammans med bl. a. Handikapporganisationernas Nordiska Råd arrangerades i juni en nordisk hjälpmedelskonferens. I augusti hölls en konferens om "*Kjøreopplæring av funksjonshemmede*" med det norska Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede som huvudarrangör. Nämnden har dessutom under hösten arrangerat en nordisk överläggning om hörapparatprovningen i Norden.

G. Framtidsplaner

Under 1982 kommer nämnden att utarbeta ett långsiktigt arbetsprogram. Programmet, som skall bygga på en generalinventering av lämpliga arbetsuppgifter för 1980-talet, skall också innehålla principiella resonemang om arbetsmetoder och val av insatsnivåer. En viktig princip i nämndens hitillsvarande arbete har varit att startade samarbetsprojekt, exempelvis provningssamarbete, så snart som möjligt i huvudsak skall löpa autonomt. Detta innebär bl. a. att allt samarbete som nämnden engagerar sig i måste ha eller väntas få en stark nationell förankring i de deltagande länderna. Denna princip kommer att vara vägledande också i nämndens fortsatta arbete. Det planerade arbetsprogrammet kommer i en preliminär version att presenteras för berörda myndigheter och handikapporganisationer vid ett nordiskt seminarium i slutet av 1982 eller i början av 1983.

Berättelse

från NORDTEL — Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

NORDTEL — Nordisk samarbejde på telekommunikationsområdet.
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet
Telestyrelsen
Anker Heegaards Gade 4
1503 København V

B. Startår

Det nordiske telesamarbejde blev formaliseret ved etablering af Telekonferencen i 1917. Fra 1972 ændredes navn til Styringskomiteen for det nordiske telesamarbejde. Fra 1979 omorganiseredes samarbejdet og NORDTEL etableredes.

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Mål

Det nordiske telesamarbejde, der forløber kontinuerligt mellem post- og teleadministrationerne i Danmark, Finland og Island og teleadministrationerne i Norge og Sverige, har til formål at forbedre og udvikle teletjenesterne inden for Norden samt mellem de nordiske lande og øvrige lande. Samarbejdet har også til formål at fastlægge ensartede regler for de nordiske landes teletjenester i den udstrækning, som det er muligt.

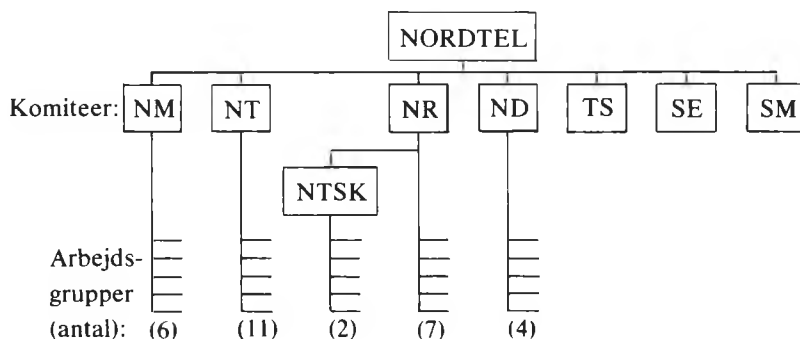
E. Organisasjon

1. Administrasjon

Det fast organiserede nordiske telesamarbejde foregår i:

- nordiske telekonferencer – NORDTEL, som består af generaldirektørene for de nordiske teleforvaltninger. NORDTEL afholder ordinært møde i maj/juni hvert år og desuden efter behov.
- komiteer, som inden for de rammer, der fastlægges af NORDTEL, leder arbejdet inden for de emneområder, de er tildelt opgaver.

- arbejdsgrupper, som udfører det arbejde, de bliver pålagt af komiteerne.
Det nordiske telesamarbejde er organiseret således:

- NORDTEL** = Nordisk Telekonference.
NM = Komiteen for markeds-, netplanlægnings- og takstspørgsmål.
NT = Komiteen for teletekniske spørgsmål (ekskl. radiotekniske).
NR = Komiteen for radiotekniske spørgsmål.
NTSK = Nordisk telesatellitkomité.
ND = Komiteen for datakommunikation.
TS* = Styret for den nordiske jordstation for fast trafik via INTELSAT-systemet.
SE* = Samarbejdsorganet for den nordiske jordstation for trafik via ECS-systemet.
SM* = Samarbejdsorganet for den nordiske jordstation for maritim trafik via INMARSAT-systemet.

Under komiteerne er der i øjeblikket etableret 30 arbejdsgrupper med konkrete arbejdsopgaver.

På hvert ordinært NORDTEL møde granskes rapporter om samarbejdets omfang og resultater i sidste ét-års periode.

På hvert andet ordinære NORDTEL møde behandles desuden komiteernes forslag til arbejdsprogram for den kommende to-års periode.

Hovedsageligt på dette grundlag fastlægges et generelt handlings- og aktivitetsprogram for det nordiske telesamarbejde, herunder rammerne for komiteernes arbejde i de kommende to år.

* Arbejdet i TS, SE og SM er reguleret gennem særlige aftaler.

2. Styrets sammensætning

NORDTEL består af generaldirektørerne for de nordiske teleforvaltninger:

Generaldirektør Hans Würtzen, Danmark (formand fra juli 1981)

Generaldirektör Pekka Tarjanne, Finland

Generaldirektör Jón Skúlason, Island (formand indtil juli 1981)

Generaldirektør Kjell Holler, Norge

Generaldirektör Tony Hagström, Sverige

Sekretær:

Overkontrollør Jørn Jensby, Danmark

I NORDTEL deltager, foruden generaldirektørerne, andre medarbejdere fra de nordiske teleforvaltninger efter de enkelte forvaltningers vurdering.

Formands- og sekretærfunktionen går på omgang mellem administrationerne efter en fastlagt rotationsplan, således:

Danmark

Sverige

Finland

Norge

Island.

3. Personale

Alle administrationerne er repræsenteret i komiteerne og arbejdsgrupperne.

I 1981 har fordelingen i komiteer og arbejdsgrupper været således:

Fra Danmark ca. 65 repræsentanter

Fra Finland ca. 55 repræsentanter

Fra Island ca. 15 repræsentanter

Fra Norge ca. 65 repræsentanter

Fra Sverige ca. 85 repræsentanter

F. Virksomhet

I 1981 har NORDTEL afholdt to møder. Af vigtige spørgsmål, som er behandlet kan nævnes:

- Nordisk Samarbejde ved planlægning, udbygning og udnyttelse af det nordiske telenet. I marts 1980 blev der indgået en unik samarbejdsaf-tale, som gradvis vil føre til en mere effektiv udnyttelse af linieanlæg, der ejes af de nordiske teleadministrationer.
- arbejdet med digitalisering af telenettene i de nordiske lande
- fællesudnyttelse af en maritim jordstation på Eik i Lund kommune i Norge.
- det nordiske datanet.
- det nordiske automatiske mobiltelefonsystem, NMT.

- deltagelse i det europæiske satellitsystem ECS. Fælles anvendelse af den planlagte jordstation uden for Stockholm for ECS-trafik.
- nordisk stillingtagen til udformningen af telepolicy inden for den Europæiske Post- og Telesammenslutning, CEPT.
- nordisk policy vedrørende transatlantiske forbindelser.
- fælles nordisk anvendelse af det svenske maritime telexsystem, MARI-TEX.

Det skal fremhæves, at det nordiske telesamarbejde anvendes som platform for fælles indsats i europæisk og øvrigt internationalt telesamarbejde, herunder i arbejdet i Den Internationale Telekommunikations Union, ITU.

G. Fremtidsplaner

Alle de nordiske teleadministrationer er af den opfattelse, at et effektivt nordisk samarbejde giver større gennemslagskraft i internationale organer og giver bedre udnyttelse af de totale personalressourcer og den faglige ekspertise.

Samarbejdet gavner derfor såvel den enkelte administration som NOR-DEN som helhed.

Af særlige vigtige arbejdsopgaver i den nærmeste fremtid kan nævnes:

- det fortsatte arbejde med det nordiske datanet og det automatiske mobiltelefonsystem, NMT.
- deltagelse i det europæiske satellitsystem (ECS).
- indførelse af teletex og telefaksimile.
- nordisk stillingtagen til spørgsmål, som skal behandles ved den Internationale Telekommunikation Unions plenipotentiar-konference i 1982.

H. Finansiering

Teleadministrationerne finansierer hver for sig de udgifter, som det nordiske telesamarbejde fører med sig.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska sommaruniversitetet
Generalsekretariatet
Langagervej 6
DK-9220 Aalborg Øst
Danmark

B. Startår

1950

(Konstituerande möte på Lysebu i augusti 1950, 1. sommarsessionen 1951 i Askov).

C. Syfte

Nordiska sommaruniversitetet (NSU) är en frivillig organisation, som arbetar för att utvidga de akademiska studiernas perspektiv genom att sammanföra akademiker och praktiker med olika bakgrund och genom att främja kritisk insikt i gemensamma vetenskapliga problem, tvärvetenskapliga problemställningar och olika vetenskapers metodiska egenart samt vetenskapernas ställning i samhället. Verksamheten är öppen för alla.

D. Organisation

1. Administration

Verksamhetens högsta myndighet är representantskapet, som består av en representant från var lokalavdelning, samt ett motsvarande antal representanter valda på den årliga sommarsessionen.

Representantskapet sammanträder varje år på sommarsessionen och väljer en styrelse som förestår arbetet mellan sommarsessionerna. Styrelsens ordförande väljes direkt av representantskapet.

Den löpande administrationen och koordineringen av NSU's aktiviteter utföres dessutom av

– ett generalsekretariat som tillvaratar den centrala informationsverksamheten, anslagsfördelningen och räkenskaperna.

- 21 lokalsekreterare och lokalstyrelser (en för varje avdelning). Lokalsekreteraren sköter administrationen av lokalavdelningens anslag och fungerar för övrigt som informationsförmedlare mellan generalsekretariatet och den lokala miljön.
- 12 nordiska koordinators (en för varje studiekretsämne). De nordiska koordinatorserna är ansvariga för den "fackliga" koordineringen på det nordiska planet, bl. a. för det fackliga och praktiska arrangemanget av kretsledarsymposier och för det fackliga arrangemanget av sommarsessionen.
- en lokal kretsledare för varje aktiv studiekrets vid lokalavdelningarna. Antalet kretsledare var våren 1981 143. Den lokala kretsledarens huvuduppgift är att leda studiekretsarbetet och att fungera som kontaktperson till den nordiska koordinators.

2. Styrelsens sammansättning den 31.12 1981

Munk, Ida, adjunkt, cand. mag. D
 Lundvall, Bengt-Åke, lektor, fil. kand., pol. mag. D
 Eklund, Erland, pol. kand. F, formand
 Böök, Mikael, studierektor, pol. kand. F
 Helgason, Thorlakur, pol. mag. N
 Hagen, Rune, arkivar, cand. mag. N
 Thornquist, Eline, fysioterapeut, N
 Jamison, Andy, lektor, S
 Atlestam, Barbro, fil. lic. S

3. Personal

Generalsekreterare: Per Alex Sørensen

4. Revisorer

Riksrevisionen i Danmark.

E. Verksamheten 1981

Studiekretsar:

Under år 1981 fungerade 12 studiekretsar i NSU:

1. Evolutionsteorins vetenskapliga räckvidd
2. Levnadssätt, hälsa och sjukdom
3. Systemtänkandets teori och praxis i ett samhälleligt perspektiv
4. Arbetar- och vuxenutbildning i Norden
5. Mellanskiktens samhälleliga funktion, organisering och medvetande
6. Idrott i ett samhälleligt perspektiv
7. Kvinnorörelse och kvinnoforskning
8. Världsekonomi och nationalstat i omvandling
9. Musikalternativ
10. Lokalhistoria och förmedling

11. Socialisationsforskning och institutionsanalyser

12. Sociala utopier – konkreta utopier idag

Studieprogrammet omfattade 1981 en studiekrets mindre än tidigare år. Motivet för att minska antalet var att NSU därmed skulle kunna arrangera s. k. ad hoc-symposier (se nedan). Trots att antalet studieämnen minskade med ett, ökade antalet studiekretsar till 143. Fördelningen av studiekretsar per lokalavdelning framgår av *Bilaga 1*.

Kretsarna 2, 3, 8, 9, 10 och 11 var nystartade kretsar som inte tidigare funnits på programmet.

Ämnet för krets 3, systemtänkandets teori och praktik, har under de senaste årtiondena fått allt större betydelse inom olika vetenskapsgrenar. Samtidigt som ämnet leder in på den gamla frågan om ett atomistiskt kontra holistiskt perspektiv i vetenskaperna kommer man in på akuta problemställningar i anslutning till datavetenskapens och datateknologins konsekvenser i samhället. Avsikten var att ämnet skulle rekrytera studerande och forskare även från naturvetenskapliga och matematiskt inriktade discipliner, och denna målsättning har uppfyllts i tillfredsställande grad. 12 kretsar fungerade under året.

Krets 8, världsekonomi och nationalstat i omvandling, rekryterade redan från början ett stort antal forskare och studerande från samtliga nordiska länder. 14 kretsar har fungerat och antalet deltagare på sommarsessionen var så stort, att kretsen delvis måste fungera i mindre grupper med specialiserade inriktningar. Orsaken till att temat rekryterat så många intresserade är självfallet att det världsekonomiska systemets omvandling och djupa kris under 70-talet ställt forskningen på området inför en enorm utmaning.

Också krets 9, musikalternativ, har rekryterat ett stort antal studerande på nästan samtliga orter där NSU har verksamhet (17 kretsar). Många deltagare har inte tidigare varit aktiva inom NSU, varför ämnet har visat sig fylla en viktig lucka i NSU's verksamhetsfält. Inom kretsen arbetar både aktiva musikutövare och mera teoretiskt inriktade forskare. Kretsen publicerar en egen bulletin.

Lokalhistorisk forskning har under 70-talet varit en starkt växande disciplin. Avsikten med krets 10, lokalhistoria och förmedling, är att erbjuda ett forum där forskare och studerande kan reflektera över erfarenheterna i de nordiska länderna och samtidigt utgör kretsen en fortsättning på NSU's engagemang i frågor som berör "utkantproblem" i vid mening. 13 kretsar kom igång under det första året.

Ämnen med anknytning till socialisationsforskning har ofta funnits med på NSU's studieprogram. Inom krets 11, socialisationsforskning och institutionsanalyser, har man studerat såväl den kunskapshistoriska aspekten om normalitet och vällyckad socialisation som den "faktiska" socialisationen som frambringar män, kvinnor, lönearbetare etc. Också det här temat har engagerat ett stort antal forskare och studerande: 16 kretsar kunde startas.

Krets 2, levnadssätt, hälsa och sjukdom, upptogs på programmet för att täcka behovet av en studiekrets med inriktning på välfärds- och hälsofrågor. Trots allt visade det sig att ämnet inte rekryterade så många som man väntat. Representantskapet beslöt därför att kretsen skulle tagas bort från programmet från utgången av år 1981.

Inför sommarsessionen 1980 gjordes en extra ansträngning för att få fram välmotiverade nya kretsämnesförslag. Utgående från ovanstående kan konstateras att resultatet åtminstone rekryteringsmässigt blev gott: de flesta nya kretsarna blev redan från början mycket stora. Erfarenheterna från sommarsessionen antyder att resultatet också innehållsmässigt blev gott.

Kretsarna 1, 4 och 5 fungerade nu för andra året. Krets 1, evolutions-teorins vetenskapliga räckvidd, etablerades som ett försök att rekrytera fler naturvetare till NSU. Problemet i kretsen har varit att det varit svårt att nå naturvetenskapliga miljöer i samtliga nordiska länder, bl. a. för att diskussionen i respektive land följer sitt eget mönster. Kretsen har haft de flesta deltagarna i Danmark, och endast enstaka deltagare från de övriga länderna. Mot denna bakgrund diskuterade både styrelse och representantskap livligt om det fanns tillräckligt underlag för att fortsätta kretsarbetet ännu ett år. Resultatet blev att representantskapet ansåg att kretsens ämnesområde är så viktigt i NSU's programprofil att det bör fortsätta, i all synnerhet som den "fackliga" nivån var god. Ansträngningar görs för att rekrytera fler kretsmedlemmar i de länder som hittills haft få.

Också kretsarna 4 och 5 (arbetar- och vuxenutbildning i Norden samt mellanskiktens samhällsliga funktion, organisering och medvetande) har lidit av att verksamheten fungerat väl på endast några orter, medan rekryteringen varit dålig på andra. Representantskapet beslöt att dessa kretsar utgår från programmet från utgången av år 1981. Motivet var att det i allmänhet visat sig svårt att nyrekrytera till kretsar, som pågått en längre tid, och att det senaste årets erfarenhet pekar på att det är bättre att starta nya kretsar än att försöka bygga ut verksamheten i kretsar som haltar i något avseende.

Enligt NSU-praxis avslutas kretsarna efter tre års arbete. De kretsar som i år utgår är kretsarna 6 (idrott i samhällsligt perspektiv), 7 (kvinno- och kvinnoforskning) samt 12 (sociala utopier – konkreta utopier idag).

Nya kretsämnen för 1982 års studieprogram

Nya kretsämnesförslag begärdes in i år enligt samma procedur som senaste år, dvs. genom distribution av en folder till samtliga universitet och lokalavdelningar i Norden. De inkomna förslagen sändes till lokalavdelningarna för prioritering och därefter utarbetade styrelsen ett förslag för NSU's representantskap, som beslöt att följande nya kretsämnen skall upptas på studieprogrammet för år 1982:

- END: nedrustning
- Bymässigörelse (urbanisering) och storstadsproblem
- Utopisk praktik: samhällsexperiment i Norden
- Kroppskultur
- Kvinnokultur och kvinnokamp
- Historia, historiefilosofi och historieskrivning

Tre av ämnena (utopisk praktik, kroppskultur samt kvinnokultur) knyter an till tidigare kretsarbete i NSU, men samtidigt är tematiken både specificerad och inriktad på nya problemområden. Ämnet "utopisk praktik" förbereddes med ett lyckat symposium i Kungälv vintern 1981. Såsom rubriken anger kommer man att ta utgångspunkt i de "experimentsamhällen" som grundats på olika håll i Norden och bl. a. studera deras organisation, visioner och förändringsstrategier. Ämnet kroppskultur är en vidareutveckling av temata som behandlats i idrottskretsen. Ämnet kommer att behandlas dels socialhistoriskt och dels kommer kroppskulturen att studeras utgående från utbildningssystemet. Kretsen kvinnokultur och kvinnokamp kommer att vidareutveckla de kvinnoperspektiv och den forskning som försiggått i en tidigare NSU-krets.

Kretsen som fått benämningen "END-nedrustning" (END står för European Nuclear Disarmament) kommer att befatta sig både med den aktuella kärnvapennedrustningsdiskussionen i Europa och universitetens roll både i upprustnings- och nedrustningssammanhang. Temat diskuterades flitigt under sommarsessionen med bl. a. en gästföreläsning av en representant för END-rörelsen i England. Urbanisering och storstadsproblem är rubriken för en krets som kommer att studera konsekvenserna av att en allt större del av världens folk bor i storstadsområden. Det historiska temat, historia, historiefilosofi och historieskrivning kommer också att ge rum för frågor närmare litteraturhistorien och estetiken.

Ad-hoc-symposier

Vid sommarsessionen 1980 beslöts det att NSU i högre utsträckning skulle stöda arrangemang och symposier omkring temata som inte kommit med i det vanliga studiekretsarbetet. Avsikten med dessa "ad-hoc-symposier" var att ta upp forskningsuppslag som ännu inte var mogna att starta som kretsämnen eller som till sin natur inte passade som underlag för kretsarbete. Tre sådana symposier hölls under våren 1981 och ytterligare tre hålls under höstens lopp. De tre som redan hållits är:

- Semiotik
- Utopisk praktik
- Demokrati och samfundsplanläggning

De som planerats för hösten är:

- Kritisk fascism-forskning i Norden
- Semiotik II
- Materielstruktur och samhällsutveckling

Resultatet från dessa symposier har varit gott. De har fyllt ett verkligt behov och lett till en ämnesmässigt bredare diskussion inom NSU. Ett visst problem har det varit att rekryteringen inte skett alldeles så (geografiskt) brett som man skulle hoppas. På sikt uppstår dessutom frågan om prioriteringen av ad-hoc-symposier i förhållande till NSU's "traditionella" verksamhet utgående från studiekretsen som arbetsform. Med nuvarande ekonomiska ramar är det inte möjligt att upprätthålla symposieverksamheten på årets nivå utan att inskränka på kretsarbetet. Vid sommarsessionens representantskapsmöte var åsikten att symposieverksamheten inte får expandera på bekostnad av kretsarbetet.

Sommarsessionen

Sommarsessionen hölls i år under utomordentliga yttre betingelser vid Askov Højskole den 2–10 augusti. Deltagarantalet var som vanligt stort, 250 vuxna och 40 barn. Askovs anläggningar var tillräckligt stora för att alla intresserade skulle kunna delta.

Arbetet i kretsarna hade även i år förberetts vid ett gemensamt koordinator- och styrelsemöte i juni. Dessa möten har visat sig fylla en viktig funktion genom att koordinatorena och styrelsen då kan diskutera NSU's verksamhet i hela dess bredd, samtidigt som sommarsessionens arbete effektiviseras.

Ett speciellt problem detta år var att somliga kretsar hade ett ovanligt stort deltagarantal på sommarsessionen, medan några hade ovanligt liten representation, vilket betydde att arbetsformerna måste utvecklas; dels med uppdelning av de stora kretsarna och mera samarbete mellan de små.

Kvällsprogrammet vid sommarsessionen var uppbyggt omkring temat "gräsrotsrörelser i Norden", med bl. a. temaprogram omkring ungdomskultur, kvinnorörelse, arbetslöshet, kroppskultur samt kärnvapenedrustning. Gästföreläsare från utomnordiska land var Julian Harber från England, som talade om END-kampanjen och den nya rörelsen mot kärnvapen i England.

Den lokala arrangemangsgruppen hade på allt sätt sett till att hela sessionen var späckad med såväl seriösa som mera underhållande programinslag. När dessutom den fysiska omgivningen på Askov är den bästa tänkbara och vädret "som vanligt" idealiskt var det givet att sessionen blev en stor upplevelse i bästa NSU-tradition.

I den senaste årsberättelsen skrev styrelsen att "det bliver svært at finde steder, som er rummelige nok, og det bliver svært at betale rejserne for alle deltagerne. Dertil kommer at de stigende deltagerafgifter indebærer klare risici for social/økonomisk selektion hvilket er stik imod NSU's principper". Ovanstående gäller i ännu högre grad för år 1981. Särskilt önskar vi understryka att om NSU inte erhåller ekonomiskt stöd för deltagaravgifterna kommer det att bli omöjligt för personer utan fast inkomst och ställning att delta i sommarsessionen. Detta vore mycket olyckligt då

NSU's mål i stor utsträckning är att vara ett forum för yngre forskare och studerande vars inkomster är högst begränsade.

Vintermöten (kretsledarsymposier)

Enligt ett system som togs i bruk 1978 anordnas separata vintermöten för alla "gamla" kretsar. Under dessa möten koordineras kretsarbetet i de lokala studiegrupperna och samtidigt planerar man preliminärt vilka inledningar som skall utarbetas till sommarsessionen. I många fall används vintermötena till förberedande arbete inför utgivningen av publikationer.

De nystartade kretsarnas kretsledare samlas till ett gemensamt möte med styrelsen i början av december. Vid denna konferens får kretsledarna information om NSU och dess verksamhet, samtidigt som man planerar och koordinerar det innehållsliga arbetet i de nystartade kretsarna.

Det här systemet har fungerat tillfredsställande. Aktivare kretsar har ofta inbjudit gästföreläsare och gjort vintersymposierna till viktiga samlingspunkter mellan sommarsessionerna. En svårighet från styrelsens synvinkel är att man har svårt att ingripa om någon krets t. ex. på grund av koordinatorproblem inte förmår göra en försvarlig planering av vintermötena. Lösningen på denna svårighet har varit att bättre än tidigare diskutera vilka personer som har tid och möjligheter att fungera som koordinatörer. Hela systemet med separata vintersymposier bygger nämligen på att koordinatörerna kan fungera tillfredsställande.

Det svåraste problemet under året har emellertid varit att kostnaderna för att arrangera dessa vintersymposier snabbt har stigit, och med nuvarande ekonomiska anslag blir det omöjligt att utveckla denna del av NSU's verksamhet. Trots att arrangörerna och styrelsen systematiskt undersöker alla möjliga sätt att arrangera dessa möten på billigaste sätt blir redan resekostnaderna så stora att budgetramarna sprängs. Ytterligare önskar vi framhålla att NSU strävat efter att ge islänningarna jämlika möjligheter att delta i dessa mötesaktiviteter: resekostnaderna till och från Island har emellertid stigit så snabbt att det är totalt omöjligt att fullfölja denna – i nordiska sammanhang självskrivna regel – om inte NSU kan få särskilda anslag för de isländska deltagandet. Denna kostnadskris ifråga om isländskt deltagande gäller självfallet all NSU-aktivitet, men särskilt den ovannämnda.

Övrig aktivitet

Under hösten 1981 arrangeras separat i varje land möten mellan lokalsekretärerna, ordförandena i lokalavdelningarna och respektive lands styrelseledamöter. Avsikten är att på detta sätt land för land stödja igångsättandet av nya studiekretsar och för övrigt diskutera nationella problem.

Vid representantskapsmötet 1980 föreslogs att NSU aktivare än hittills borde förmedla resultaten av arbetet till andra miljöer än de som vanligen står i kontakt med NSU, t. ex. folkhögskolor och folkbildningsorganisa-

tioner. Styrelsen har haft kontakt med en rad internationellt inriktade folkhögskolor och ett intresse för samarbete finns, men tills vidare har inga gemensamma projekt genomförts. Styrelsen kommer att arbeta för att något slag av kurser ordnas på försöksbasis för att se om det finns förutsättningar att bredda verksamheten i den här riktningen.

Resultat

NSU är i första hand en plats där man möts för att utbyta idéer och utveckla sitt perspektiv genom diskussion med personer från andra nordiska miljöer. Det är inte de direkta resultaten som är det primära, utan de indirekta, som man ofta ser spår av i de mest olika sammanhang och publikationer. Mycket ofta har NSU föregripit diskussioner som senare blivit allmängods vid universiteten och ute i samhället. I det här avseendet får NSU inte ändra på sin grundläggande karaktär.

Publikations- och informationsverksamheten har fullföljts enligt de linjer som tidigare uppstakats. Enligt tidigare beslut har Nordisk Forum ombildats till en "selvejende institution" och därmed frikopplats från NSU's löpande budget. Under året har utgivits eller kommer att utges följande nummer:

29. Lokalsamfundsperspektiver
30. Alternativ pedagogikk som etablert pedagogikk?
31. Kvindeidentitet
32. Idræt i samfundsmæssigt perspektiv

I serien "Arbejds-papirer fra NSU" har utgivits följande nummer:

- 7: Kunstens og litteraturens sociale funktion
- 8: Kapitalismen i Finland
- 9: Kultur og subjekt
- 10: Inntektspolitikk, inflasjon og sosialdemokrati

Det interna medlemsbladet "Information fra Nordisk Sommeruniversitet" har liksom föregående år utkommit med 3 nummer samtidigt som nummer fyra – enligt senaste års modell – utkommer under hösten som ett fylligare programhäfte. Upplagan på medlemsbladet har utökats från 2 500 till 3 000, vilket betyder att "Information fra Nordisk Sommeruniversitet" nu går till 500 nya adressater i Norden. Erfarenheterna med att ge ut ett särskilt programhäfte är mycket goda: den grafiska utformningen kommer att förbättras ytterligare. Ytterligare bör nämnas att hela programhäftet översattes till finska och sålunda trycktes även i en finsk version. Avsikten med denna utökade information har självfallet varit att underlätta rekryteringen på de finska universitetsorterna.

F. Framtidsplaner

Utvecklingen av NSU under de senaste åren har varit positiv om man ser på antalet studiekretsar samt på antalet nordiska symposier och möten som avhållits. Studiekretsarnas antal har ökat från ca 125 till närmare 150

under de senaste två åren – trots att antalet studieämnen samtidigt minskat från 13 till 12. Utöver studiekretsarbetet har det hållits ett betydande antal symposier (3 har avhållits; 3 har ytterligare planerats för detta år). Informationen om och från NSU har byggts ut. Publiceringsverksamheten fungerar relativt gott trots en oerhört liten budget.

Utgående från ovanstående finns det inga behov av dramatiska omläggningar av verksamheten. Däremot är det nödvändigt att understryka, att *ovan beskrivna utveckling inte kommer att fortsätta om inte de ekonomiska betingelserna för NSU's existens förbättras*. Orosmolnen på NSU's framtida himmel kan summeras i nedanstående punkter:

- Kostnaderna för att arrangera sommarsessionen har snabbt ökat. För att hejda deltagaravgiftens snabba stigning borde medel ställas till förfogande så att vi åtminstone i någon utsträckning kan subventionera uppehållskostnaderna vid sommarsessionen.
- Symposieverksamheten har utvecklats positivt, såväl när det gäller kretsarnas vintersymposier som mera specifika ad-hoc symposier. Denna verksamhet hotas av att budgetmedel inte finns för att bibehålla den aktivitetsnivå som för närvarande råder. Särskilt gäller problemet den snabba ökningen av resekostnaderna.
- En särskilt kostnadskrävande reseutgift är förknippad med de isländska deltagarnas medverkan i nordiska aktiviteter. För att kunna garantera möjlighet för fullvärdigt deltagande från Island, vilket vi ser som en självklarhet, borde särskilda anslag erhållas för detta.
- I den takt som antalet studiekretsar ökar, minskar möjligheterna att ge fullvärdiga bidrag till kretsarnas och lokalavdelningarnas verksamhet. Aktivitetshöjningen kräver ökade anslag för att utvecklas i den nuvarande positiva riktningen.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal d. kr.)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. utfall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader:</i>				
Personal	141	158	158	175
Styrelse	100	74	90	100
Kontor	57	62	60	61
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	997	1 224	1 204	1 333
Övrigt	40	13	20	20
Summa kostnader:	1 335	1 532	1 532	1 690
<i>Intäkter:</i>				
Anslag	1 025	1 103	1 103	1 214
Lönestegr. komp.	0	0	0	0
Övrigt	310	429	429	476

BILAGA**Fördelning av studiekretsar per lokalavdelning**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Sum
Bergen		x						x	x	x	x	x	6
Göteborg	x	x	x	x			x	x	x			x	8
Helsingfors	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	11
Jyväskylä		x				x	x					x	4
København	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	11
Linköping				x	x				x				3
Lund	x		x				x	x	x	x	x	x	8
Odense	x					x	x						3
Oslo	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12
Reykjavik	x		x				x		x	x	x		6
Roskilde				x	x			x					3
Stockholm	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x	10
Tammerfors		x	x	x	x	x		x	x	x	x		9
Tromsø		x					x	x	x	x	x	x	7
Trondheim	x	x						x	x	x	x		6
Uleåborg			x	x			x				x		4
Umeå									x		x		2
Uppsala	x								x		x	x	4
Åbo		x	x		x		x	x	x	x	x	x	9
Aalborg			x			x	x	x	x	x	x		7
Århus	x	x	x	x		x		x	x	x	x	x	10
Sum	11	10	12	10	8	7	13	14	17	13	16	12	143

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H)
Humanistisen tieteilisen tutkimuksen pohjoismainen yhteistyöelin
The Nordic Committee of the Research Councils for the Humanities
Sekretariat: Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
Box 6712
113 85 STOCKHOLM
Tel. 08/15 15 80

B Startår

NOS-H inrättades 1968.

C Syfte

NOS-H har till uppgift

att följa den humanistiska forskningen och forskarutbildningens utveckling i Norden,

att främja informationsutbyte om den humanistiska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden,

att ge förslag och rekommendationer till forskningsråden i ärenden som rör nordiskt forskningssamarbete,

att avge remissvar i ärenden rörande humanistisk forskning i Norden,

att främja och ta initiativ till konkreta samarbetsprojekt på det humanistiska forskningsområdet i Norden,

att främja kontakterna mellan de nordiska länderna när det gäller internationell humanistisk forskningsverksamhet.

D Organisation

1 Administration

NOS-H är samarbetsorgan för:

Statens humanistiske forskningsråd, Danmark

Statens humanistiska kommission, Finland

Rådet for humanistisk forskning, Norge

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige.

Motsvarande organ i Island kan sända en observatör till nämndens sammanträden.

De deltagande forskningsråden utser vardera två ledamöter i NOS-H. Nämnden utser bland dessa en ordförande och en vice ordförande för en period av två år. Ordförandeskapet roterar mellan medlemsländerna, liksom också nämndens sekretariat. Sekreterare utses av värdlandets forskningsråd för en period av fyra år. Sekreteraren tjänstgör på deltid. Sekretariatskostnaderna bestrids av forskningsråden gemensamt enligt den fördelningsnyckel som gäller för det nordiska samarbetet.

Nämnden sammanträder två gånger per år. Vid dessa möten är också forskningsrådets sekreterare närvarande.

Nämnden kan vid behov tillsätta arbetsgrupper och anlita experter. Vid sidan av NOS-H finns en särskild nämnd för publiceringsfrågor.

2 NOS-H:s sammansättning 31 december 1981

Professor Knud Rahbek Schmidt	D
Professor Henning Spang-Hanssen	D
Docent Olli Alho	F
Professor Eino Murtorinne	F
Professor John Herstad	N
Dosent Vigdis Ystad	N
Professor Åke Andrén	S
Professor Lars Furuland	S

Observatörer:

Från Island: Professor Jónas Kristjánsson

Från ESF: Professor Bengt Algot Sørensen

Från Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete: Sektionschef Lilla Voss

Sekreterarna för de nationella forskningsråden:

Fuldmægtig Gunver Kyhn	D
Sekreterare Marjatta Hiisivaara-Hela	F
Avdelingsleder Elisabeth Johnsen	N
Kanslichef Kerstin Sönnnerlind	S

3 Personal

Førstekonsulent Bjarne Rogan

N t. o. m. den 31 juli

Første byråsekreterare Barbro Hänström

S fr. o. m. den 1 augusti

4 Revisorer

Den norske Riksrevisjon t. o. m. den 31 juli.

Universitets- och högskoleämbetets revisionskontor fr. o. m. den 1 augusti

E Verksamhet

Möten

NOS-H har under 1981 haft två möten: den 2–3 april i Uppsala och den 22–23 september i Umeå. Dessutom har sekreterarna i de nationella humanistiska forskningsråden haft förberedande möten den 11 mars i Oslo och den 28 augusti i Helsingfors.

Därutöver har en av NOS-H tillsatt koordineringsgrupp för projektområdet Nordiska förbindelser under 1800-talet haft tre möten under 1981: den 1 april i Uppsala, den 21 september i Stockholm samt den 4 december i Köpenhamn.

Projektförberedelse

Med verkan från den 1 januari 1980 igångsatte NOS-H ett program för projektförberedande arbete för en försöksperiod av i första hand två år. Under 1981 har NOS-H beslutat om förlängning av perioden under ytterligare två år eller t. o. m. den 31 december 1983. Programmets syfte är att inspirera samnordiska humanistiska forskningsprojekt. Sju forskare eller forskargrupper har under året erhållit anslag för täckning av resekostnader i samband med möten för planläggning av samnordiska forskningsprojekt.

Övrigt nordiskt samarbete

NOS-H har under sina möten behandlat pågående och planlagda samnordiska forskningsprojekt och härvid lämnat de nationella forskningsråden rekommendationer om anslag: Centralmakt och lokalsamhälle på 1700-talet, Det nordiska ödegårdsprojektet, Kvinnors arbete i samhälle och familj 1870–1970, Nordiska förbindelser på 1800-talet, Utgrävningarna i Ficana. Dessutom har NOS-H diskuterat och gett rekommendationer till de nordiska humanistiska forskningsråden om att stödja publiceringen av slutresultatet från Nubienprojektet. Ett annat återkommande ärende har varit frågan om inrättandet av ett samnordiskt termoluminiscenslaboratorium i Danmark. NOS-H har rekommenderat de nordiska humanistiska forskningsråden att stödja laboratoriet under 1982 i förhoppning att Nordisk Ministerråd övertar det ekonomiska ansvaret från den 1 januari 1983.

NOS-H har avgett yttranden i ett antal remissärenden.

Europeiskt samarbete

Vid nämndens möten har rapporter lämnats från ESF-samarbetet och deltagande i olika EFS-projekt och -kommittéer.

Överföring av NOS-H:s sekretariat

Den 1 augusti överfördes nämndens sekretariat från Oslo till Stockholm för kommande fyraårsperiod.

F Framtidsplaner

Utöver vad som ovan sagts om det projekteringsförberedande programmet har NOS-H fattat beslut om en utvärdering av programmet efter utgången av 1983. Diskussioner har vidare förts i nämnden om en gemensam procedur för nordiska projektansökningar avseende själva projektfasen.

G Finansiering och ekonomi

NOS-H har ingen egen budget. Till det projektförberedande programmet har de nordiska humanistiska forskningsråden 1981 anslagit ett belopp av 100 000 Nkr. NOS-H har under året beviljat bidrag upp till detta belopp. Sekretariatskostnaderna (lön till sekreteraren: 50 % tjänstgöring, overheadskostnader inkl. lönekostnadspålägg för sociala avgifter samt kostnader för observatörer m. m.) belöper sig för perioden 1 januari–31 juli 1981 till cirka 79 300 Nkr samt för perioden 1 augusti–31 december till ca 52 100 Skr.

*BILAGA***Berättelse****från Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
(NOP-H)***Verksamhetsberättelse 1981**A Namn och adress*

Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
 Sekretariat: Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
 Box 6712
 113 85 STOCKHOLM
 Tel. 08/15 15 80

B Startår

NOP-H inrättades 1974

C Syfte

NOP-H skall främja en rationell utgivning av nordiska tidskrifter av vetenskapligt värde inom de humanistiska vetenskaperna och avge förslag till de nationella humanistiska forskningsråden angående stöd till tidskrifterna.

*D Organisation**1 Administration*

NOP-H är ett samarbetsorgan för:
 Statens humanistiske forskningsråd, Danmark
 Statens humanistiska kommission, Finland
 Rådet for humanistisk forskning, Norge
 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige.

De deltagande forskningsråden utser vardera två ledamöter i NOP-H. Nämnden utser bland dessa en ordförande och en vice ordförande för en period av två år. NOS-H:s sekretariat är också sekretariat för NOP-H.

NOP-H: sammansättning 31 december 1981

Professor Knud Rahbek Schmidt	D
Professor Niels Stensgaard	D
Professor Lars Huldén	F
Planerare Henni Ilomäki	F
Førstekonsulent Reidar Haavie	N
Professor Hans-Joachim Sandberg	N
Professor Lars Furuland	S ordförande
Överbibliotekarie Lennart Grönberg	S

NOP-H har vid sitt möte den 28 oktober 1981 rekommenderat de nordiska humanistiska forskningsråden att stödja följande humanistiska tidskrifter för utgivningsåret 1982:

Acta Archaeologica	D
Acta Orientalia	D
American Studies in Scandinavia	N
Arkiv för Nordisk Filologi	S
BONIS	D
Ethnologia Scandinavia	S
HIKULIN	D
ICO-Den Iconographiske Post	S
NEFA-Dokumentation	D
Nordic Archaeological Abstracts	D
Nordic Journal of Linguistics	N
Nordisk Judaistik	S
Nordisk Namnforskning	D
Nordisk Navneforskerregister	D
Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen	S
NORD NYTT	D
Scand Economic History Review	F
Scandinavian Journal of History	S
Scandinavica	E
Scando-Slavica	D
Studia Theologica	N
Sumlen	S
Temenos	F
Text & Kontext	D

3 Personal

Førstekonsulent Bjarne Rogan, N, t. o. m. den 31 juli 1981

Første byråsekreterare Barbro Härnström, S, fr. o. m. den 1 augusti 1981

4 Revisorer

Den norske Riksrevisjon t. o. m. den 31 juli

Universitets- och högskoleämbetets revisionskontor fr. o. m. den 1 augusti

E Verksamhet

Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter har haft ett möte under 1981: den 28 oktober i Köpenhamn. Inkomna ansökningar om stöd för tidskrifter under 1982 har behandlats av sakkunniga i respektive land, varefter NOP-H fattat beslut om tillstyrkande respektive avstyrkande vid mötet den 28 oktober. NOP-H har för varje enskild tidskrift avgett förslag om såväl det totala bidragets storlek som fördelning mellan de nordiska humanistiska forskningsråden av bidraget.

NOP-H har dessutom behandlat frågor om friexemplar, prenumerationspriser, honorar, rese- och översättningskostnader etc. Nämnden eftersträvar största möjliga enhetlighet på dessa områden.

Överföring av NOP-H:s sekretariat

Den 1 augusti 1981 överfördes nämndens sekretariat från Oslo till Stockholm för kommande fyraårsperiod.

F Framtidsplaner

Nämnden konstaterar ett växande antal ansökningar om anslag till nordiska humanistiska tidskrifter och ser med tillfredsställelse fram emot ett ökat nordiskt samarbete på tidskriftsområdet.

G Finansiering och ekonomi

NOP-H har ingen egen budget. Nämnden har för ansökningsåret 1982 lämnat rekommendationer om anslag för 24 nordiska humanistiska tidskrifter på sammanlagt 965 547 Skr till de nordiska humanistiska forskningsråden (*se Bihang*).

Berättelse

från Nordiska afrikainstitutet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska afrikainstitutet
Syslomansgatan 7
Box 2126
S-750 02 UPPSALA 2
Tel. 018/15 54 80

B. Startår

1964 (provisorisk verksamhet 1962–1964)

C. Syfte

Nordiska afrikainstitutet har till uppgift att inom Norden främja studiet av afrikanska förhållanden. Det åligger institutet särskilt att (1) främja och driva vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika, (2) utgöra ett dokumentationscentrum för afrikaforskningen, (3) genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest sprida information om Afrika och aktuella afrikanska förhållanden, (4) stödja utbildningen av personal för u-landuppdrag i Afrika.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse. Chef för institutet är dess föreståndare.

2. Styrelse

Institutets styrelse har under tiden 1 juli 1980–30 juni 1981 bestått av följande ordinarie ledamöter (suppleanter):

rektor Martin H:son Holmdahl, överbibliotekarie Thomas Tottie, institutets förståndare Carl Gösta Widstrand
professor Sofus Christiansen (kontorschef Henning Kjeldgaard)

professor Stig Jaatinen (mag Hilikka Pietilä)
ambassadör Ingvi Ingvarsson (förste ambassadsekr. Hördur Bjarnason
-- 1980-12-04, förste ambassadsekr. Hjalmar W. Hannesson, 1980-12-05--)
professor John Sanness (forskningschef Olav Stokke)
internationelle sekr. Thorbjörn Carlsson (direktör Alf Carlsson)
professor Claes Fredrik Claeson (professor Ulf Hannerz)
departementsrådet Karl-Göran Engström (departementsrådet Désirée
Edmar)
avdelningschef Torgil Ringmar (docent David Lagergren)
forskarassistent Arne Tostensen, 1981-05-01-- (bibliotekarie Birgitta
Fahlander, 1981-05-01--)
bankdirektör Claes Nyman, avled den 12 mars 1981, fil. dr. Åke Mag-
nusson, 1981-05-06-- (bankdirektör Bo Thomé)

3. Personal

Under verksamhetsåret har följande personer tjänstgjort vid institutet:

Föreståndare: Carl Gösta Widstrand
Bibliotekarie: Birgitta Fahlander
Övriga anställda:
Elema Adroa, assistent
Ingrid Andersson, byråassistent
Karin Andrae, byråassistent, 1980-11-01--
Inga-Lill Belin, assistent
Zdenek Červenka, forskarassistent
Ingrid Dahlqvist, förste byråsekreterare
Karl Eric Ericson, byrådirektör
Kent Eriksson, assistent
Håkan Gidlöf, biblioteksassistent
Birgit Hegardt-Ceije, biblioteksassistent
Ulla-Britt Högberg, assistent
Sven Jansson, exp. förman
Sonja Johansson, byråsekreterare
Juhani Koponen, forskarassistent
Susanne Linderos, nordisk sekreterare
Jan Pettersson, assistent
Thomas Ridaeus, förste byråsekreterare
Kristina Rylander, bibliotekarie
Hans-Otto Sano, forskarassistent
Ingemar Seijby, assistent
Roland Stanbridge, forskningsassistent
Arne Torstensen, forskarassistent

4. Revision

Nordiska afrikainstitutet ingår i Uppsala universitets redovisningsgrupp och revideras av revisionskontoret vid Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

E. Verksamhet

Nedan följer en sammanställning av Nordiska afrikainstitutets verksamhet under perioden 1 juli 1980–30 juni 1981.

Seminarier och kurser

Den 6–7 december anordnade NAI ett mini-seminarium för en grupp forskare om pastoralismens problem och framtid i Östafrika som en uppföljning till grupparbetet under Afrika-dagarna i maj 1980.

Den 9–11 mars arrangerade NAI ett större nordiskt seminarium om "Norden och Namibia" på Hanaholmen utanför Helsingfors. Huvudmålet var att höja informationsnivån om Namibiafrågan i allmänhet och att belysa relationerna mellan de nordiska länderna och Namibia i synnerhet. Resurspersoner var särskilt inbjudna som föreläsare över centrala ämnen som "politik och ekonomi i Namibia", "Utbildningsproblem i Namibia", "Den interna politiska situationen i Namibia", "FNs roll i förhandlingsprocessen", "Nationhoodprogrammet". Ett åttiotal personer deltog i seminariet, representerande forskare, beslutsfattare, journalister och solidaritetsgrupper.

Den 27 mars anordnade institutet i samarbete med Uppsala kommuns skolförvaltnings fortbildningsavdelning en studiedag för lärare i samhällsorienterande ämnen. Under förmiddagen talade Lasse Berg, Stockholm, om "Mat och makt i Afrika" varefter institutets bibliotekarie presenterade grundböcker om Afrika. Under eftermiddagen föreläste Howard Simson om "Sydafrika och Namibia". Ca 200 lärare deltog i studiedagen.

Den 18–19 maj arrangerade NAI ett seminarium kring temat "The Emergence of South-South Relations in a Changing World Order". I seminariet, som ägde rum vid Nordens folkliga akademi i Kungälv, deltog ca 20 forskare från de nordiska länderna.

Onsdagsseminarier och andra gästföreläsningar

11 september, Ian Matheson, The Observer, om "Past and present turmoil in Uganda"

2 oktober, Justin Maeda, Institute of development studies, Dar es Salaam, om "The state of the ujamaa village experiment in Tanzania"

8 oktober, Kjell Havnevik, Chr. Michelsens Institut, Bergen, om "Artisan and village industries in rural areas of Tanzania"

22 oktober, Arne Tostensen, Nordiska afrikainstitutet, om "The Wiehahn and Riekert Commission Reports in the context of the 'Total Strategy' of the South African apartheid regime"

12 november, Colin Winter, Namibia och England, "The Church and the liberation struggle in Namibia"

27 november, Abdel-Ghaffar M. Ahmed, Bergens Universitet, om "Colonialism and Socialism and Social Anthropology"

2 december, John Markakis, University of Crete, om "Class and National Struggle in the Horn of Africa"

3 december, John Markakis om "Garrison Socialism: The Case of Ethiopia"

På inbjudan av Afrikainstitutet föreläste John Markakis dessutom vid olika tillfällen i Helsingfors, Oslo, Köpenhamn och Lund om ovannämnda ämnen.

3 december, dessutom, Sophie Ferchiou, Centre d'Études et Recherche Économique et Sociale, Tunisie, om "Women in Sidi Bou Sid, Tunisia"

5 februari, Ali Abdurahman Hersi, Somalia National University, om "The History of Arab-Somali Interactions"

19 februari, Jerker Carlsson, Göteborgs universitet, om "Privata investeringar i Ghana och Liberia"

23 februari, L. Adele Jinadu, University of Lagos, om "Social Sciences and Development in Nigeria"

4 mars, Gunilla Andrae och Björn Beckman, Stockholms universitet, om "The Wheat Trap. Bred and Underdevelopment in Nigeria"

10 mars, Samir Amin, UN Institute for Training and Research, om "Strategies for the Future of Africa"

17 mars, Hage G. Geingob, Institute for Namibia, Lusaka, om "The Role of the United Nations Institute for Namibia in the Liberation Struggle"

24 mars, Bertil Egerö om "Problems of Population Census and Planning in Mozambique"

25 mars, Thosamile Botha, South African Congress of Trade Unions, om "The Role of Sactu in the Liberation Struggle in South Africa"

1 april, Hassan Mohammed, representant för Polisario Front i Skandinavien, om "Polisarios kamp"

3 april, Ngugi wa Mirii, Institute of Development Studies, Nairobi, om "Culture and Politics in Kenya"

9 april, Dennis Kabagambe, Institute of Development Studies, Nairobi, om "Energy Supply in the Kenyan Countryside"

15 april, Signe Landgren-Bäckström, Stockholm International Peace Research Institute, om "Arms build-up in Africa during the 1970's"

26 maj, Ioan Lewis, London School of Economics, om "State and Nation in the Horn of Africa"

Biblioteksverksamhet

Biblioteket kan för verksamhetsåret 1980/81 uppvisa följande siffror:

	<i>Antal lån</i>	<i>Interurbana</i>	<i>Lokala</i>
1980/81	5 070	1 782	3 288
1979/80	4 437	1 455	2 982
1978/79	6 019	2 356	3 663

Bibliotekets accession har uppgått till 1 517 volymer inklusive småtryck, därav 573 köp, 530 gåvor och 414 byten. Under verksamhetsåret har också förvärvats 68 nya periodica, därav 10 köp, 26 gåvor och 32 byten.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har institutet publicerat följande skrifter:

Periodiska skrifter

Africana i Nordiska afrikainstitutets bibliotek. No. 41, 1980.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, Nr. 6, 1980.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, Nr. 7, 1981.

Research report No. 57, Bhagavan. M. R., *Angola: Prospects for Socialist Industrialisation*. 48 s. Uppsala 1980.

Research report No. 58, Green R. H., *From Südwestafrika to Namibia. The political Economy of Transition*. 51 s. Uppsala 1981.

Böcker

An Analysing Account of the Conference on the African Refugee Problem, Arusha, May 1979. Eds. L-G Eriksson, G Melander & P Nobel. 233 s. Uppsala 1981.

Andrae, Gunilla, *Industry i Ghana. Production Form and Spatial Structure*. 181 s. Uppsala 1981.

Bager, Torben, *Marketing Cooperatives and Peasants in Kenya*. 116 s. Uppsala 1980. (Publications from the Centre for Development Research, Copenhagen, No. 5).

Bjelfvenstam, Bo, *Hur ska det gå för Botswana?* 133 s. Uppsala 1981.

Carlsen, John, *Economic and Social Transformation in Rural Kenya*. 230 s. Uppsala 1980. (Publications from the Centre for Development Research, Copenhagen, No 4).

Jipemoyo II Ed. A.O. Anacleto. 116 s. Uppsala 1980.

Lagerström, Birgitta, *Och vi tog till vapen. Kvinna i Angola*. 144 s. Uppsala 1980.

Lawyers in the Third World: Comparative and Developmental Perspectives. Editors C. J. Dias, R. Luckham, D. O. Lynch, J. C. N. Paul. 400 s. Uppsala 1981 (Studies of Law in Social Change and Development, No. 3).

Lynch, Dennis O., *Legal Roles in Colombia*. 124 s. Uppsala 1981. (Studies of Law in Social Change and Development No. 4).

Nilsen, Odd, *A Bibliography of the Mineral Resources of Tanzania*. 92 s. Uppsala 1980.

Otterbrandt, T. & Lodhi, A., *Kortfattad swahili-svensk ordbok*. 195 s. Uppsala 1980.

The Recommendations from the Arusha Conference on the African Refugee Problem. (Recommandations de la Conférence d'Arusha sur le probleme des réfugiés en Afrique. 45 s. Uppsala 1981.

Under verksamhetsåret har institutets personal publicerat följande material:

Zdenek Červenka

”Nigerias andra republik: exempel för Afrika?”, *Internationella Studier*, Stockholm, nr 3, 1980.

”Kuba på väg ut ur Afrika”, *Internationella Studier*, nr 4, 1980.

”Den alliansfria kungörelsen i kris”, *Världspolitikens dagsfrågor*, Utrikespolitiska Institutet, Stockholm, April 1981.

Juhani Koponen

”Matka Afrikan Sydämeen” (”En resa till Afrikas hjärta”), artikelserie i fem delar om Uganda, Rwanda, Burundi och Tanzania i *Helsingin Sanomat* den 10, 14, 18, och 25 januari 1981.

Avsnittet om Finland i ”The Relations of the Nordic Countries with Namibia”, uppsatser skrivna av institutets personal till seminariet om Namibia och de nordiska länderna, 9–11 mars 1981 i Helsingfors.

”Suomen tasapainoilu Namibian kysymyksessä vaikeutuu” (”Finlands balansgång i Namibia-frågan blir svårare”) i *Helsingin Sanomat* den 27 mars 1981.

”Namibia ja Pohjoismaat – seminaari” (”Seminariet om Namibia och de nordiska länderna”) i *Interkont* no 1 1981, 3–6.

”Tansania” en artikel om Tanzania i *Otavan Suuri Ensyklopedia* (Ottavas Stora Encyklopedi), s. 6973–6980.

Hans-Otto Sano

”The state of African research in Denmark”. Artikel till *Conch Magazine*, New York, samt till Association d'Etudes Linguistiques Interculturelles Africaines (AELIA), Paris.

”The second commercial transformation of agriculture in Nigeria”. Uppsats till seminarium vid Ahmedu Bello University Zaria.

Recension av *Afrika. Kontinent i krise*. Red. Ellen Buch-Hansen. Köpenhamn, Mellempöbeligt Samvirke, 1980. I *Nytt från Nordiska afrikainstitutet*, nr 6, 1980.

Avsnittet om Danmark i ”The Relations of the Nordic Countries with Namibia”, uppsatser skrivna av institutets personal till seminariet om

Namibia och de nordiska länderna, 9–11 mars 1981 i Helsingfors.

Afrikas katastrofelände. *Information* 21–22 mars 1981.

Roland Stanbridge

”Regimen stärker sitt grepp om pressen”, *Kommentar*, nr 5/6, 1980.

”Contemporary African political organisations and movements”, *The apartheid regime – political power and racial domination* Institute of international studies, University of California, Berkeley, 1980.

Två upplagor av *Svensk-zambiska föreningens Newsletter*, redigerade för att informera om Zambias politiska ekonomi.

”What the African Press Says”, månatlig översikt i *New African*.

”Censorship of the South African press”, *New African*, augusti 1980.

”Information control”, *FOCUS* (IDAF), oktober 1980.

”Limitations on press freedom in South Africa”, *Proceedings of the 8th general conference of IPRA*, publ. 1980.

”The refugee headache”, *Africa*, juli 1980. Baserad på Peter Nobels anförande vid Nordiska afrikainstitutets Afrikadagar.

”400 white military resisters in detention”, *Resister*, London, juli 1980.

”Sydafrika – land på krigsfot” och ”Pressen måste tystas”. *Afrikabulletinen* No 55, 1980.

”Zambia – a Friend in Need”, *Svensk-zambiska föreningens Newsletter*, februari 1981.

Avsnittet om Sverige i ”The Relations of the Nordic Countries with Namibia”, uppsatser skrivna av institutets personal till seminariet om Namibia och de nordiska länderna, 9–11 mars 1981 i Helsingfors.

”Africa’s Refugee Crisis – A Global Responsibility”, *Africa Now*, april 1981.

”Two Newspapers Closed”, *FOCUS* (IDAF), No 32, 1981.

”Africa’s vast refugee problem”, en sammanfattning av ICARA-konferensen (The International Conference on Assistance to Refugees in Africa), *Africa Now*, maj 1981.

”Libyan military training rocks ‘neutral’ Sweden”, *Africa Now*, maj 1981.

”Spies over Africa”, *Africa Now*, juni 1981.

”African Refugees, Human Rights and the World Community”, skrivet för Kommissionen för mänskliga rättigheter vid International Peace Research Association, juni 1981.

Arne Tostensen

”Fagorganisering og arbeidsmarkedsregulering i Sør-Afrika. En analyse av Wiehahn- og Riekertkommissjonenes rapporter”, *Internasjonal Politikk* Nr. 3B Supplement 1980.

Motsigelser i utviklingen av Turkana District – Kenya. Noen sentrale

problemstillinger og strategiske valg, U-landsseminarets skriftserie nr 18 (1980).

Sør-Afrikas naboer. Avhengighet og kollektiv "self-reliance" i det sørlige Afrika, Fellesrådet for det sørlige Afrika, Oslo, 1981 (under utgivning).

Avsnittet om Norge i "The Relations of the Nordic Countries with Namibia", uppsatser skrivna av institutets personal till seminariet om Namibia och de nordiska länderna, 9–11 mars 1981 i Helsingfors.

Carl-Gösta Widstrand

"Water sanitation and health – some introductory comments", paper for the Interregional seminar on rural water supply. Mimeo.

"How tropical diseases impede social and economic development of rural communities: A research agenda", tillsammans med dr. P. Rosenfield, WHO och dr. P. Ruderman, Dalhousie University, Halifax, Canada, *Social science and medicine*, 4, 1980.

Water and society: Conflicts in development, del 2: Water conflicts and research priorities, tillsammans med dr. M. Falkenmark, Stockholm och professor G. Lindh, Lund, Pergamon press, Oxford, 1980.

"Rent vatten botar inga sjuka", *Vårt att veta 80*, Sveriges Radio 1980.

"Vatten och hälsa – ett enormt globalt problem", *Läkartidningen* 77, 49, 1980.

"Needed: a Water Strategy for the 1980s", *Ambio* 10:1, 1981 (tillsammans med M. Falkenmark).

Studiestipendier

Under verksamhetsåret har följande personer erhållit studiestipendier:

Limenh Nihne, Oslo, statsvetenskap, Ethiopia: The revolution and super-powers contradictions

Pauli Palomäki, Tampere, historia, Yorubastammens attityder till den brittiska kolonialförvaltningen i Nigeria 1861–1914

Knut Ödegaard, Malmö, nationalekonomi, Post independence domestic terms of trade for Tanzanian agriculture

Ernst Bakke, Oslo, agronomi, Økonomisk tilpasning vid irrigasjonsprosjekter i Turkana og West Pokot i Kenya

Huguette Jacobsen, Helsingör, samfundsfag, Den algeriske utviklingsmodel

Rune Larsen, Oslo, journalistik, Pressens stilling i Sør-Afrika

Villy Madsen, Langå, geografi, Byproblematik i Nigeria

Kaire E. Mbuende, Lund, sociologi, Social formation: The articulation of instances in Namibia

Lars-Ludvig Røed, Oslo, journalist, Massmedias rolle och karakter i det sørlige Afrika

Kristian Ulfstedt, Helsingfors, journalist, Zimbabwe

Erharuyi Edosomwan, Jyväskylä, ekonomi, Peasant agriculture in economic growth. A case study of Nigeria

Sten Valling-Rasmussen, København, geografi, Politiske beslutningers påvirkning af den rural-urbane migrationsstrøm i Tanzania

Girma Yadeta, Lund, kulturgeografi, Pastoral nomadism and settlement scheme. A case study of the Pokot of Kenya

Anne Christensen, København, samfundsfag, Udviklingsmuligheder i landbrugssektoren i Zimbabwe, særlig m. h. p. kvindens stilling deri

Therese Sachs, København, samfundsfag, Udviklingsmuligheder i landbrugssektoren i Zimbabwe, særlig m. h. p. kvindens stilling deri

Heikki Kupiainen, Joensuu, historia, Beskatningssystemet i Uganda 1919–1939

Harri Siiskonen, Savonlinna, historia, Trafiksystemet i Uganda 1919–1939

Ilkka Heikura, Tevisärkkä, historia, De vita invandrarnas självstyrelsesträvan i Kenya mellan det första och det andra världskriget 1919–1939

Else Johansen, Kleppe, arkeologi, Funj-problemet i arkeologisk lys

Jan Kronholm, Jakobstad, journalistik, Uppföljning av det senaste decenniets utveckling i Östafrika

Anita Larsson, Kalmar, arkitekt, Traditional housing and its place in social life in the Tswana village. A study of compounds in 3 villages in Botswana

Habteab Dagnev, Oslo, social ekonomi, Evaluering av NORAD-projektet "Skogsbruk i Sao Hill" i Tanzania

Madi Gray, Stockholm, journalistik, Syf Afrika – hur total är den totala strategin?

Oluf Kjaer Nielsen, Århus, samhällsvetenskap, Udviklingsmuligheder og -tendenser i Zimbabwe

Peter Strømgaard, København, kulturgeografi, Modern versus traditional agriculture in Northern and Luapula Provinces, Zambia

Taddese Asmellash, København, sociologi, The gezira science

Jeremy Gould, Helsingfors, sociologi/socialantropologi, The category of labour, anthropological theory, development thought – critical conjunctures

Hans Petter Hergum, Lysaker, geografi, En studie av flyktingers integrering–isolering i Uramo området i nordvest Tanzania

Jens Jørgen Nielsen, Århus, historia, Angolas sociale, politiske og økonomiske udvikling efter 1975

Erik Lyby, Århus, etnografi/socialantropologi, Conditions for socioeconomic development in a labour reserve: Botswana

Mette Masst, Lillehammer, sociologi, Er selvstendig kapitalistisk utvikling mulig i u-land? Belyst med bakgrunn i Kenya

Gunnhild Strømnes, Oslo, historia, Frigjøringsbevegelsen i Algerie–Algeriekrigen

Espen Waehle, Oslo, socialantropologi, Partners in adaptation – inter-relations and regional integration among Dorobo and pastoral communities in Kenya

Jan-Olaf Blichfeldt, Lund, religionshistoria, Islam som sosiopolitisk system: Den historiske Mahdism som ideologi og massebevegelse

Eirik Rossen, Oslo, journalistik, Bakgrunnsstoff om Zimbabwe

Ganiyu O. Imoru, Tammerfors, internationell politik, Nigeria: an emerging regional power centre

Alf Morten Jerve, Bergen, socialantropologi, Rural class formation in an agro-pastoral community in Southern Kgalagadi – and its implications for development strategies

Kjell H. Halvorsen, Oslo, statsvetenskap, Internasjonale relasjoner og nasjonalstatens utvikling i utvalgte vest-afrikanske land

Erja Nikulainen, Esbo, journalist, Kvinnornas ställning i det afrikanska arbetslivet

Folke Rhedin, Umeå, engelska, Nadime Gordimers romaner

Ulrik Tornhøj Skafte, Aalborg, bibliotekarie, Apartheid i Sydafrika og Namibia

Birgitta Lagerström, Stockholm, journalist, Vad händer i Etiopien nu?

Marcela Ballara, Solna, internationell pedagogik, Literacy campaign and building of new society in Guinea Bissau.

Resestipendier

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslöt vid sammanträden 28/29 november 1980 och 6 maj 1981 att utdela resestipendier för forskning och förberedelser av forskningsprojekt i Afrika till följande personer:

Berman, Rolf, Lund

Naturproduktkemi i Mbeya, Tanzania 6 000:–

Björkman, Ingrid, Örebro

Fältstudier i Kenya för en litteratursociologisk undersökning om Ngugi wa Thiongos författarskap 7 000:–

Christensen, Anne och Sachs, Therese, Köpenhamn

Utviklingsmuligheter i länddistrikterna i Zimbabwe, med speciellt henblik på kvindens stilling 14 000:–

Ege, Svein, Trondheim

Chiefs, warriors, and peasants: Conflict and change in central Ethiopian society c. 1840–1935 10 000:–

El-Obeid, Abu Baker och Walsh, Paul, Uppsala

Sudan foreign policy, 1969–1980: Between theory and practice 8 500:–

Göransson, Ulla och Lundgren, Lill, Stockholm

Application of remote sensing technique on land use mapping for developing countries 10 000:–

Hesselberg, Jan, Oslo

Romlige virkninger av forskjellige typer investeringer i utviklingsland: med spesiell vekt på bosetningsmönstret 8 000:—

Holtedahl, Lisbet, Tromsø

Når endringer i oppfatninger av manlighet og kvinnlighet finner sted. Symbolproduksjon og mening i Bororoernes dagligliv 7 000:—

Haarløv, Jens, Köpenhamn

Stat og faglig organisering i Sydafrika i 1980'erne 9 000:—

Kaalund-Jørgensen, Lise och *Thorup, Hanne*, Köpenhamn

Helbredsproblemer i forbindelse med omskærelse blandt kvinder i Pokotområdet 14 000:—

Kitaj, Torben, Köpenhamn

Økonomisk samarbejde i Vestafrika (ECOWAS) 7 000:—

Leikola, Markus, Helsingfors

Determinanter i lokalkulturens omgivningsorientering 3 000:—

Närman, Anders, Göteborg

Development aspects in Eastern Kitui, Kenya 9 000:—

Osen, Miriam Roving, Köpenhamn och Paris

Kvinderne og deres musik i et berbersamfund i Anti-Atlasbjergene 6 000:—

Smedberg, Olof, Lund

Aspects of disease prevention in Sudan 7 000:—

Sørensen, Bent, Roskilde

Landsby energiundersøgelse (Tanzania) 9 000:—

Tvedten, Inge, Bergen

Landsbyutvikling i Botswana. Økonomiske strategier innen åkerbruk 10 000:—

Yadeta, Girma, Lund

Pastoral nomads and their settlement system. The case study. the Pokot of N. W. Kenya 9 000:—

Åse, Lars-Erik, Stockholm

Studium av vattenståndsförändringarna i Lake Naivasha och deras inverkan på vegetation och markanvändning 6 500:—

F. Framtidsplaner

Några större förändringar av institutets verksamhet förutses inte under de närmast kommande åren. Institutet räknar i stort med att huvuddelen av arbetsinsatserna får inriktas på att så långt det är möjligt upprätthålla den aktivitetsnivå som funnits under de senare åren. Med tanke på att institutets anslag i reala termer gått ner är även en sådan målsättning kanske tilltagen i överkant.

Under 1982 räknar institutet framför allt med aktiviteter inom de prioriterade områdena i Södra Afrika, landsbygdsutveckling och Afrikas flyk-

tingproblem. Så planeras t.ex. under 1982 tre mindre seminarier kring livsmedelsproduktion och hungersnöd. Vidare avser institutet att arrangera ett seminarium med avsikt att undersöka forskningsläget angående flyktingsituationen i Afrika. Institutet avser vidare att på lite längre sikt försöka starta ett något större forskningsprojekt kring Afrikas flyktingar.

Nordiska afrikanistdagar kommer att arrangeras under 1982/83. Dessa dagar innebär en samling till Uppsala av huvuddelen av de personer i Norden som aktivt är sysselsatta med afrikaforskning.

På publikationsverksamhetens område kommer under den närmaste tiden att göras en del undersökningar om samarbete med andra nordiska institutioner kring publicering av forskningsrapporter vad gäller Afrika.

G. Ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget

	Bokslut 1980/81	Budget 1981/82	Prel. ut- fall 81/82	Budget 1982/83
Kostnader (över svenskt anslag)				
Personal	1 046			
Styrelse	6	1 002	1 109	1 109
Lokalkostnader	488	509	509	554
Driftkostnader (inkl resor, publikationstryck, bokinköp, seminarier, stipendier m. m.)	554	594	594	622
Sjukvård	2			
Summa kostnader	2 096	2 105	2 293	2 285
Kostnader (över nordiska anslag)				
Personal	458	687	687	753
Stipendier	130	150	150	150
Summa kostnader (nordiska)	588	837	837	903
Anslag (svenska)	2 096	2 105	2 293	2 285 (sökta)
Anslag (nordiska)	699	837	837	903 (sökta)
Summa anslag	2 795	2 942	3 130	3 188

2. Institutet har under 1980/81 förutom de svenska och nordiska anslag som redovisats i tabellen även förfogat över ca 550 000 kr utgörande intäkter av publikationsförsäljning, bidrag till boktryck, bidrag till seminarier m. m. Utgifterna i anslutning till dessa intäkter finns ej medtagna i tabellen. Utgifterna svarar i stort sett mot erhållna bidrag.

Som framgår av uppställningen har de nordiska bidragen ökat kraftigt mellan budgetåren 1980/81 och 1981/82. Anledningen till detta är att Finland fr. o. m. 1981 bidrar med samma belopp som övriga nordiska länder.

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (NKTF)
Sekretariat: Trafikministeriet
PB 235
SF-00131 Helsingfors 13

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island (fr. o. m. 1974), Norge, Sverige

D. Syfte

NKTFs uppgift är att skapa en grund för samfälliga forskningsinsatser inom transportforskningen i de nordiska länderna, att stimulera en gemensam nordisk forskningsmiljö på detta område och utgöra ett forum för kontakt mellan fackfolk i hela Norden.

I NKTFs verksamhet ingår att arrangera konferenser, seminarier och andra sammankomster för forskare, beslutsfattare och avnämare inom transportsektorn i de nordiska länderna, att förestå fortbildningsverksamhet, att genomföra mindre forskningsprojekt av speciellt samnordisk karaktär, att sammanställa och publicera rön på transportforskningens område, samt att öka förståelsen över de nordiska språkbarriärerna bl. a. genom att låta översätta isländska och finska rapporter.

E. Organisation

1. Administration

NKTF har två ledamöter från vart nordiskt land. Den ena representerar den statliga transportadministrationen (ministerium eller departement) och den andra transportforskningssektorn (högskola eller forskningsinstitut e. d.).

Kommittén har ett system med cirkulerande ordförandeskap med två års perioder, och sekretariatet upprättas i respektive ordförandeland för samma period. Finland är ordförandeland 1981–82.

2. Styrelsens sammansättning

NKTF har under 1981 bestått av:

Uffe Jacobsen, økon.konsulent, Min.for.off.arb.,	D
Jørgen Sterner, civ.ing., Danmarks tek. højskole,	D
Antero Aarvala, avdelningschef, Trafikmin., <i>ordf.</i>	F
Otto Wahlgren, prof., Stat.tek.forsk.cent. (VTT),	F
Halldór S. Kristjánsson, afdelningschef, Traf.min.	I
Benedikt Bogason, civ.ing., Økonomisk Udvik, inst.	I
Steinar Killi, expeditionssjef, Samfardselsdep., <i>v.ordf.</i>	N
Dag Bjørnland, instituttsjef, Transportøkonomisk Institutt (TØI),	N
Björn Gellstedt, departementsråd, Kommunikationsdep.,	S
Alf Ekström, fil.lic., Transportforskningsdeleg. (TFD),	S
NKTFs sekreterare: Stefan Martelin, Trafikministeriet,	F

F. Verksamhet

NKTF har under 1981 arrangerat 3 konferenser:

Prisfastsettelse og kostnadsfordelning innenfor kollektiv persontrafikk, 3.–5. febr. 1981 i Sundvollen, Norge

Konferensen hade 60 deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige

Järnvägen och framtiden – effektivitet och lönsamhet hos de nordiska ländernas järnvägssystem, 9.–10. sept. 1981 på Örenäs slott, Sverige

Konferensen hade 65 deltagare från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

Transportforskningen i Norden – organisering, samordning, framtidsutsikter, 26.–28. okt. 1981 i Åbo, Finland

Konferensen hade 65 deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige

NKTF har under året utgivit 2 publikationer:

NKTF nr. 34: Delphiundersøgelse af fremtidens transportproblemer i Norden

NKTF nr. 35: Prisfastsettelse og kostnadsfordelning innenfor kollektiv persontrafikk

NKTFs publikationer distribueras till en bred krets av institutioner och fackmän inom transportområdet. Publikationerna kan beställas kostnadsfritt från NKTFs sekretariat.

NKTF har under året låtit göra en översättning (dat. 1980) från finska till svenska:

Planeringsdirektiv för farleder
(Laivaväylien suunnitteluohteet)

utgiven av Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
Helsingfors (TVH 752 159)

NKTF har under året igångsatt ett uppdateringsprojekt av den 1980 utkomna transportstatistiken: Transportarbetet i Norden 1960–1990 (NKTF nr. 31). Projektet skall vara slutfört inom första kvartalet 1982 och därefter publiceras i en komplementrapport. Dylik uppdatering kommer att bli regelbundet återkommande.

NKTF har under året planerat en två veckors fortbildningskurs i transportproblematik. Den första NORDTRANS-kursen hålls i Røros i Norge i februari–mars 1982.

G. Framtidsplaner

I NKTFs preliminära verksamhetsplan för 1982–1983 har följande konferensprogram skisserats upp:

1982-04-19 . . . 21 i Ålborg, Danmark:

Fysisk planläggning och trafikplanering i lokalt perspektiv

1982 i Finland:

Teknisk och ekonomisk integrering av transportmedel

1982 i Sverige:

Varudistribution i tätorter

1983 i Norge:

Personbilen i dagens och morgondagens samhälle

1983 i Island:

Ny teknologi med alternativa drivmedel

H. Finansiering

NKTF får årligen för sin verksamhet ett verksamhetsbidrag ur Nordiska ministerrådets projektbudget. Bidraget beviljas via NÄTs budget.

Anslaget för 1981 var 237 600 NOK.

Därutöver finansieras verksamheten direkt av resp. ministerium (löner, resor, sekretariatsomkostnader etc.).

Berättelse

från Finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet
Sekreteraren Lars Santesson
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

B. Startår

1967, ombildat 1976

C. Syfte

Enligt 1976 års direktiv skall finsk-svenska utbildningsrådet vara ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ "med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvandrar till Finland. Rådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering". Ordförandeskapet åvilar den svenska delegationen.

Verkställande uppgifter åvilar nationella myndigheter och relevanta ministerier och ämbetsverk bl. a. undervisningsministeriet, arbetskraftsministeriet, utbildningsdepartementet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och statens invandrarverk. De nationella myndigheterna lämnar rådet information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits och planerats.

Enligt direktiv för den svenska delegationen, givna 1976-09-09, "har riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nu fastlagts (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) och målen för utbildningen av invandrarbarn har angivits i prop. 1975/76: 118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn och godkänts av riksdagen (UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391). Samarbetet i utbildningsfrågor mellan Sverige och Finland bör nu

därför ges ställning av en kommitté. Arbetet med att uppnå av regering och riksdag fastställda mål samt att lösa olika praktiska frågor som rör den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem ankommer på berörda myndigheter”.

D. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vardera en kommitté under undervisningsministeriet i Finland respektive utbildningsdepartementet i Sverige. Kostnaderna belastar respektive kommittéanslag.

Den finska delegationen har ett kansli i Stockholm för information, särskilt riktad till föräldrar, i utbildningsfrågor.

2. Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning 1981-12-31

Svenska delegationen

Ledamöter

Generaldirektör Birgitta Ulvhammar, ordförande
 Byrådirektör Ulf Ebbeson
 Sekreterare Randolph Norberg
 Skolrådet Lennart Teveborg
 Byrådirektör Inga-Britta Åstedt

Sakkunniga

Undervisningsrådet Hans Hamber
 Avdelningsdirektör Staffan Lundgren
 Skolrådet Artur Olsson

Experter

Skolkonsulent Marja Lidbaum
 Experten Carl-Axel Sparrman
 Kulturattaché Silja Strömberg
 Adjunkt Matti Kenttä

Finska delegationen

Ledamöter

Avdelningschef Kalervo Siikala, ordförande i finska delegationen
 Generaldirektör Erkki Aho
 Byråchef Lasse Hoffman
 Planeringschef Liekki Lehtisalo
 Biträdande avdelningschef Annette Liljeström
 Skoldirektör Alpo Reinivaara
 Generalsekreterare Tuomo Tirkkonen

Experter

Yngre regeringssekreterare Fredrik Forsberg
 Föredragande Vuokko Korpinen
 Inspektör Leena Lehtinen
 Ministerråd Arto Mansala
 Högskoleråd Anneli Mäkinen
 Rektor Lauri Ollila

3. Personal

Departementssekreterare Lars Santesson, utbildningsrådets sekreterare

Finska delegationen

Vesa Leppänen, generalsekreterare
 Terttu Boman, sekreterare för gymnasieskole- och vuxnutbildningsfrågor
 Kerstin Granroth, t. f. sekreterare för förskolefrågor
 Pirkko Tjännä, sekreterare för förskolefrågor, tjänstledig
 Pirkko Voutilainen, byråsekreterare

E. Verksamhet

Utbildningsrådet har under året haft två sammanträden. Ett i vardera Finland (Uleåborg) och Sverige (Umeå). Utöver dessa sammanträden har de nationella delegationerna haft egna sammanträden.

I samband med sammanträdet i Uleåborg lämnades bl. a. information om de återvändande barnens skolsituation i Finland. Rådet kunde konstatera att denna fråga kommer att få ökad aktualitet framöver.

Vid sammanträdet i Umeå sammanträdde utbildningsrådet bl. a. med representanter för Kvarkenrådet vilka lämnade information om samarbetet mellan länderna inom Kvarkenrådet. I anslutning härtill presenterades en undersökning om arbetsmarknadsplaceringen av finländska studeranden som avlagt examen vid universitetet i Umeå.

Utbildningsrådet har vidare under året låtit trycka ett sammandrag av den promemoria som utgör en probleminventering inom utbildningsområdet under 1980-talet för den finskspråkiga befolkningen i Sverige. Promemorian bifogades förra årets redovisning till Nordiska rådet. Häftet har bl. a. sänts ut till samtliga kommuner i Sverige och till ett stort antal organisationer/föreningar och myndigheter i Finland och Sverige.

Vidare har utbildningsrådet medverkat till anordnandet av dels en uppföljande konferens av symposiet på Hanaholmen 1979 om tvåspråkighetsfrågor, dels en förberedande konferens om svenska som främmande språk.

Studieresor m. m.

Finska delegationen har i samarbete med svenska myndigheter anordnat studieresor till Finland för svenska skolledare och lärarutbildare. Dessutom har finska skoladministratörer avlagt studiebesök i Sverige.

F. Framtidsplaner

Den under punkt E. nämnda promemorian utgör en grund för rådets arbete under de närmaste åren. Vid rådets senaste möte i november 1981 behandlades bl. a. vuxenutbildningsfrågor och vilka åtgärder som behövs framöver.

Med hänsyn till den ökade återvandringen till Finland bör frågor som berör återvandrarernas situation speciellt uppmärksammas av rådet.

Utbildningsrådet kommer under första hälften av år 1982 att medverka vid anordnandet av två konferenser dels om förskoleutbildningen i Finland och Sverige, dels uppföljande konferens om svenska som främmande språk.

G. Finansiering och ekonomi

Båda länderna bestrider sina egna kostnader för samarbetet inom utbildningsrådet.

Berättelse

från Nordiska postföreningen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. *Navn og adresse*

Nordisk postforening
Adresse inntil juni 1982:
Postdirektoratet
Postboks 1181 Sentrum
OSLO 1

B. *Startår*

1869

C. *Deltakende land*

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. *Mål*

I henhold til gjeldende "Avtale om Nordisk postforening" inngått 15.12.1980 har foreningen til formål å:

- fremme det postale samarbeidet i Norden
- forbedre og utvikle postforbindelsene mellom de fem landene samt mellom disse og andre land
- samordne de nordiske postadministrasjonenes standpunkt i spørsmål av større betydning som behandles i internasjonale organisasjoner
- fremme det internasjonale postale utviklingsarbeidet.

E. *Organisasjon*

1. *Administrasjon*

Samarbeidet utføres gjennom NORDPOST (videreføring av Nordisk postkonferanse), komitéer og arbeidsgrupper

NORDPOST er et forum for informasjon og samråing i policyspørsmål av felles interesse på generaldirektørnivå.

NORDPOST kommer sammen minst én gang hvert år.

Den administrasjonen som har fått i oppdrag å arrangere neste ordinære NORDPOST-møte har i mellomtiden ansvaret for foreningens sekretariat.

2. *Styrets sammensetting*

Foreningen har ikke noe styre.

3. *Personale*

Foreningens sekretariat ivaretas på omgang av medlemslandene, og foreningen har derfor ikke eget personale.

F. *Virksomhet*

Komiteen for drifts- og markedsspørsmål (ND) hadde planleggingsmøte i Stockholm 24. februar 1981. På møtet ble det besluttet å holde seminarer for utveksling av erfaringer og kunnskaper. Seminarene vil ha en varighet av 1–3 dager og vil omfatte 20–25 personer.

Følgende seminarer skal holdes:

- Postverkets rolle i grisgrendte strøk, inkludert spørsmål om nyetablering eller nedlegging av poststeder (1982 i Finland)
- Tiltak for å bedre kvaliteten på postverkens tjenester (1982 i Danmark)
- Pakketjenesten – produktutvikling, produksjonssystem og lønnsomhet (høsten 1981 i Sverige)
- Erfaringer med drift av store postterminaler (høsten 1981 i Norge)

På planleggingsmøtet ble det videre nedsatt kontaktgrupper for utveksling av informasjon om markedsspørsmål og om posttekniske saker.

I kontaktgruppene skal hvert land representeres av én person. Møter skal holdes én gang i året.

Det er nedsatt en ad hoc-gruppe som arbeider med et system for elektronisk veiing. Norge er ansvarlig administrasjon for denne gruppen.

Ad hoc-gruppen for klassifisering av brevpost har hatt kontaktmannsmøte i København 30. mars 1981. Det ble orientert om det nye takserings-systemet (prioritert post) som innføres i Sverige.

NORDPOST-komiteen for allmenne og internasjonale spørsmål (NA) har vært samlet i Åbo 31. mars–2. april 1981.

På møtet ble det bl. a. besluttet å sende luftpostpakker innen Norden med overflatetransportmidler der dette gir raskere framsending, f. eks. i grenseområder.

Framsending av smittefarlige, lett bederfelige biologiske preparater ble diskutert. En svensk utredning har vist at det er et stort behov for å kunne sende slike saker. Det var enighet om at transporten i tilfelle bør skje i samsvar med IATA's reglement. Framsending av smittefarlige, lett bederfelige biologiske preparater vil imidlertid medføre ekstra belastning for poststedene. Ingen av de nordiske landene har derfor foreløpig tatt endelig standpunkt til om de skal tillate framsending av slike preparater fra 1.7.81.

Et forslag om å innføre portofrihet for postgirokonvolutter med betalingsoppdrag til nordiske postgirokontorer ble vedtatt utsatt i påvente av behandlingen av dette spørsmålet i CEPT undergruppe PO/GT 9-2 i mai 1981.

En forespørsel fra Storbritannia om innføring av internasjonal elektronisk post (INTELPOST) ble drøftet. På bakgrunn av den beskjedne oppslutningen om telebrevtjenesten på det nasjonale plan i de nordiske land hvor tjenesten er innført, ble behovet for INTELPOST vurdert som lite. En eventuell utvidelse av telebrevtjenesten bør etter møtets oppfatning i første omgang prøves mellom de nordiske hovedstedene.

Nordpostkomitéen for giro- og banktjenester holdt møte i København i mai 1981 for å drøfte arbeidsopplegget for komitéen og forholdet til Nordisk postsparebank- og postgirokonferanse, som ble holdt i Reykjavik i august 1981.

Den øverste ledelsen i de nordiske postverkene kom sammen til møtet *NORDPOST 81* i Esbo, Finland, i begynnelsen av juni 1981. Man utvekslet her informasjon om utviklingen innen de nordiske postverk og drøftet rapportene fra Nordpostkomitéene og LTP-gruppen. Langtidsplanlegging ble denne gang viet spesiell oppmerksomhet. Møtet drøftet dessuten bl. a. posttjenestens kvalitet og forskjellige aktuelle spørsmål med policytilknytning.

Nordpostkomitéen for drifts- og markedsspørsmål nedsatte en ad hoc-gruppe til å utrede behov og anvendelsesmuligheter for elektronisk vektutstyr i de nordiske postverk. Gruppen holdt sitt første møte i Oslo i juni. Ledelse og sekretariat ble lagt til Norge. Foruten å vurdere og eventuelt fremme forslag til modeller for produksjonsstatistikk skal gruppen klarlegge hvilket behov det er for veiing av post i skranke/masseinnlevering og behovet for vekter (med telle- og statistikkprogram) til statistiske formål og andre bruksområder. Gruppen skal presentere resultatet av sitt arbeid innen 2 år.

G. Fremtidsplaner

Etter neste *NORDPOST*-møte i juni 1982 vil Island overta sekretariatet for foreningen.

Om fremtidsplaner ellers, jfr. F.

H. Finansiering

Hver administrasjon dekker selv sine utgifter i forbindelse med medlemskapet i foreningen.

Utgiftene til å fremstille Nordisk posttidsskrift fordeles etter følgende nøkkel:

Sverige	32,7%
Danmark	21,7%
Finland	21,7%
Norge	21,7%
Island	2,2%

Berättelse

från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
Box 6806
S-113 86 STOCKHOLM
Telefon: 08-318932

B. Startår

1972

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Island (observatörstatus).

D. Syfte

SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

E. Organisation

1. Administration

SNS:s styrelse består av tre representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en observatör från Island. Sekretariatet består av ca 1/4 tjänst. Ordförandeskapet jämte sekretariatet cirkulerar mellan de deltagande länderna i fyraårsperioder. Perioden 1981–84 svarar Sverige för nämnda funktioner. Från 1982 kommer även Nordiska skogsarbetsstudiernas råds (NSR) styrelse och sekretariat (ca 1/2 tjänst) att finansieras via SNS:s anslag. SNS stödjer sig i sitt arbete på 17 samarbetsgrupper (inkl NSR) representerande olika kompetensområden.

2. *Styrelsens sammansättning*

Hedström, Bo, generaldirektör, ordf	S
Austin, Toralf, direktör	N
Bendz, Mårten, direktör	S
Bruun de Neergaard, Vilhelm, godsägare	D
Frølund, Hakon, skogsdirektör	D
Gram, Truls, fylkesskogschef	N
Holmsgaard, Erik, föreståndare	D
Huikari, Olavi, överdirektör	F
Mauria, Holger, forstmästare	F
Scheistrøen, Arne, byråchef	N
von Segebaden, Gustaf, dekanus	S
Sundqvist, Bert, direktör	F
Bløndal, Sigurdur, skogsdirektör, observator	I

3. *Personal*

Hollender, Kjell, jägmästare, sekreterare	S
---	---

F. *Verksamhet*

År 1981 innebar för SNS:s del nya stadgar, vilka ställer större krav på aktiva insatser från SNS:s sida än tidigare stadgar. Detta år utsågs även en ny styrelse och ordförandeskapet jämte sekretariatet överflyttades från Danmark till Sverige.

SNS har under året antagit ett utkast till policy för sin verksamhet att tillämpas tills vidare. Enligt detta kommer, efter hand som pågående projekt slutförs, en växande andel av SNS:s projektmedel att utnyttjas för finansiering av projekt, som kommer att initieras av SNS i direkt kontakt med de olika samarbetsgrupperna. Härvid kommer i stor utsträckning den sk AC-modellen att tillämpas. För att de tilltänkta projekten skall ligga i linje med nationella prioriteringar och därmed även kunna påräkna nationell finansiering, kommer nära kontakt med de nationella forskningsråden att etableras. Enligt sin policy kommer SNS att penetrera möjligheterna att tillskapa samarbetsgrupper inom de kompetensområden som ännu ej är täckta av dylika grupper. Inledande, lovande kontakter i denna fråga har tagits.

För året har projektmedel tilldelats nedanstående nio pågående projekt (för mer specificerad information se *Bilaga 1*).

1. *Samspelseffekten mellan gödsling och gallring*. Projektet avser att belysa hur ett gallringsingrepp påverkar effekten av en kvävegödsling på fastmark inom klimatiskt starkt avvikande områden samt hur de båda åtgärderna – gallring respektive gödsling – bör samordnas tidsmässigt för att bästa totalproduktion skall uppnås.

2. *Inverkan av plant- och ungskogsbehandlingen på virkesproduktionen*. Projektet har till mål att klarlägga röjningens inverkan på ungskogens

utveckling särskilt med avseende på möjligheterna till tidsmässig vinst genom snabbare dimensionsutveckling och större virkesproduktion.

3. *Samordning av nordiska registreringssystem för behandling och utnyttjande av genresursmaterial i de nordiska länderna.* Projektet har till mål att förenkla existerande registreringsmetoder samt att ta fram gemensamma metoder för registrering i de nordiska länderna. Projektet kommer att avslutas under 1981.

4. *Produktionsförluster vid mekaniserad gallring.* Projektet omfattar tre delmoment:

- stickvägarnas inverkan på tillväxten i granbestånd
- körskadornas inverkan på tillväxten hos enskilda granar
- ekonomisk analys av olika gallringssystem

7. *Skadeinsekter på Pinus contorta.* Projektet har till mål att inventera concorta-bestånd i olika delar av Norden med avseende på förekomsten av insektsangrepp och ställa resultaten i relation till motsvarande angrepp på jämförbara bestånd av inhemsk tall och gran. Angreppens betydelse för concorta-beståndens hälsa och tillväxt skall i möjligaste mån utvärderas. Projektet kommer att slutföras 1981.

13. *Studier av selektionsmetoder på plantskolestadiet av gran med särskild inriktning på massframställning av sticklingar till praktiskt skogsbruk.* Projektet omfattar tre delmoment:

- studier av den förväntade effekten av ett kombinerat proveniens-, familje- och enkelträdsurval i ungdomsstadiet (plantskolestadiet)
- studier av genotypisk stabilitet över ett brett register av växtplatser för kloner, klonblandningar, familjer och populationer (genotyp/växtplats- och genotyp/årsamspel)
- selektion av kloner för sammansättning av klonblandningar för praktiskt skogsbruk

15. *Permanent provytor vid skogsinventering.* Syftet med projektet är att undersöka möjligheterna att använda permanenta provytor vid skogsinventering, i första hand riksskogstaxeringar. Metoder för utläggning och återinventering av sådana ytor vid den svenska och finska riksskogstaxeringen skall utvecklas.

16. *Undersökningar över växtplatsens och skogsskötselns inverkan på granens vedkvalitet.* Bakgrunden till projektet är att man till följd av ändrad skogsskötselpraxis (ökad gallringsstyrka och större plantavstånd) på längre sikt kan frukta en försämring av granråvarans kvalitet samtidigt som det från avnämarsidan ställs krav på bättre och mer väldefinierade kvalitetsegenskaper. Projektet omfattar fyra delmoment:

- grantimrets styrkeegenskaper och dessas variation med växtplats och gallringsstyrka
- skogsskötselns och växtplatsens påverkan på densiteten
- styrkeegenskaperna hos gran från Nordskandinavien
- plantavståndets betydelse för sågvarukvaliteten

19. *Trädslagens produktionsmöjligheter på olika växtplatser.* Projektet har till mål att fastställa de för de nordiska länderna mest betydelsefulla trädslagens volymproduktion och värdeavkastning på olika växtplatser.

Förutom till forskningsverksamhet har visst stöd getts till Nordiska samarbetsgruppen för högre skogsutbildning.

Något som helst utrymme för stöd till nya projekt har ej funnits. Tvärtom har flera projekt under året fått drivas på en betydligt lägre nivå än som ursprungligen planerats. Genom det tilläggsanslag å 210 000 NOK som erhöles i slutet av år 1980 och som till stora delar reserverades till 1981 har dock situationen nödortfikt kunnat bemästras.

Under året har vidare

- etablerats rutiner för samarbetet mellan SNS och NSR
- besvarats två remisser från NMR:s sekretariat
- utarbetats en ny undersökningsblankett jämte anvisningar, en ny ekonomiinstruktion för förvaltningen av beviljade SNS-medel samt anvisningar för årsrapporternas utformning och innehåll
- beslutats att SNS:s beslutslistor skall tillställas en betydligt vidare krets av intressenter än tidigare.

G. Framtidsplaner

SNS har som målsättning att under styrelsens mandatperiod (1981–1984) träffa företrädare för var och en av samarbetsgrupperna och med dem diskutera forskningen och möjligheterna till nordiskt samarbete inom deras respektive område. SNS räknar med att de förda diskussionerna i flertalet fall skall resultera i att man inom områdena kommer att kunna identifiera åtminstone någon fråga som har hög nationell prioritet i flera av de nordiska länderna och där ett nordiskt samarbete skulle innebära väsentligt ökad kunskap för en given resursinsats. I dessa fall kommer – i den mån SNS har erforderliga resurser – projekt att initieras med tillämpning av AC-modellen. Räknar man med att det i genomsnitt bör pågå ett projekt per samarbetsgruppsområde (exkl NSR-området) skulle detta innebära – när systemet verkat fullt ut – att det kommer att pågå ca 20 projekt samtidigt.

H. Finansiering

1 000 NOK	1980 räkenskap	1981 budget	1981 beräknat utfall
Löner	51	54	53
Varor och tjänster	126	132	110
Projektverksamhet	1 392	1 626	1 606

BILAGA

Projekt	Deltagande länder ¹	Beräknad löptid	Anslag före 1981 1 000 NOK	Anslag 1981 1 000 NOK
1. Gödsling och gallring	F, N, S	1976–1989	977,6 ²	50
2. Plant- och ungsöksbehandling	F, N, S	1978–1982	846,5	241
3. Registreringssystem	D, F, N, S	1978–1981	333	26
4. Mekaniserad gallring	F, N, S	1978–1984	330	200
7. Skadeinsekter på Pinus concerta	D, F, N, S	1980–1981	23	9
13. Selektionsmetoder	D, S	1980–1983	100	140
15. Permanenta provytor	F, N, S	1979–1982	180	295
16. Granens vedkvalitet	D, F, N, S	1980–1983	100	352
18. Skoglig forskarutbildning	D, F, N, S	1979–t v	50	30
19. Trädslagens produktionsmöjligheter	D, N, S	1980–1984	100	263

1 606

¹ Projektledande land understruket² Därav 480 direkt från NMR

Berättelse

från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
Box 1543
S-221 01 LUND

B. Startår

1979.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

NGB:s målsättning är att bevara och dokumentera den genetiska variationen hos allt för Norden värdefullt material av jordbruks- och trädgårdsväxter. Detta gäller såväl ursprungligt material som förädlingsmaterial.

Denna målsättning gör NGB till ett centralt intressecentrum för växtförädlare och andra växtforskare i Norden.

Ett nära samarbete med dessa intressenter präglar verksamheten. I princip skall inlagrat material och dokumentation rörande detta vara fritt tillgängligt för envar.

Den nordiska genbanken utgör en viktig del av genbanksnätet i Europa samt deltar aktivt i det globala samarbetet. Detta är nödvändigt för att undvika dubbelarbete samt för att främja principen rörande fritt utbyte av material och information.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten finansieras av Nordiska ministerrådet. Medelsförvaltning och redovisning handhas av Statens utsädeskontroll i Solna, som även svarar för viss administrativ service åt NGB. Den löpande redovisningen

sker i det statliga redovisningssystemet (system S). För internt bruk användes ett databaserat ekonomiskt redovisningssystem, som utvecklats vid NGB.

Riksrevisionsverkets (RRV) föreskrifter 1973-05-28 för redovisningsverksamheten inom redovisningsgrupp (FRG) skall gälla.

2. *Styrelsens sammansättning*

Skov, Halvor, kontorchef, Danmark
Andersen, Sigurd, professor, Danmark
Manner, Rolf, professor, Finland
Rekola, Olli, lantbruksöverinspektör, Finland
Sigurbjörnsson, Björn, direktör, Island
Tomasson, Thorsteinn, doktor, Island
Hansen, Leif Robert, seksjonsleder, Norge
Wold, Arne, direktör, Norge
Kåhre, Lennart, professor, Sverige
Junback, Carl Gunnar, departementssekr., Sverige

3. *Personal*

Kjellqvist, Ebbe, föreståndare, Sverige
Yndgaard, Flemming, bitr. föreståndare, Danmark
Kurki, Aune, försökstekniker, Finland
Hagen, Eva, laboratorieassistent, Sverige
Pardon, Monica, assistent, Sverige
Rydström, Gullan, assistent databehandling, Sverige
(''Andra tjänster'')

F. *Verksamhet*

NGB:s verksamhet består huvudsakligen av:

1. Inventering, insamling och långtidslagring av fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter.

Det material man främst inriktar sig på är gamla lantsorter, samt äldre förädlade sorter, som försvunnit eller håller på att försvinna ur odling jämte vilda arter samt visst förädlingsmaterial.

a. *Inventering*

Inventering av de nordiska sorterna av jordbruks- och trädgårdsväxter fortsätter. Hitintills har omkring 1 150 beskrivningar med uppgift om härstamning av respektive sort kommit till NGB. Då inventeringen är slutförd kommer den att publiceras såsom en ''nordisk sortförteckning''.

b. Insamling

1. Gamla lantsorter samt äldre förädlade sorter

Den framgångsrika insamlingen från i fjol i sydöstra Finland har i år fortsatt med insamling i de centrala östra delarna. Ca 150 lokalsorter av olika kulturväxter har insamlats.

I Sverige har insamling fortsatt via upprop till odlarna i Kalmar och Värmlands län. Resultatet är ett 35-tal prov av olika växtslag.

2. Vilda växter

Speciellt olika ekotyper av i Norden inhemska vallväxter.

Insamling har skett i samtliga nordiska länder. I Danmark koncentrerades insamlingen till hed- och sanddynsekotyper från sydvästra Jylland och Römö, i Finland till de centrala och östra delarna, främst gräs- och klöverarter. I Island insamlades ekotyper av olika gräsarter från gamla betesmarker (tun). I Norge gjordes insamling av i första hand gräs i de sydvästra delarna i samarbete med vallväxtexperter från växtförädlingsanstalten i Aberystwyth, Wales. Insamlingen i Sverige koncentrerades till de centrala delarna av landet, främst gräs- och klöverarter. Fullständig redovisning av insamlingsarbetet med uppgifter om arter, antal prov osv. kommer att sammanställas så snart alla resultat föreligger.

c. Långtidslagring

Ungefär 2900 prov av i första hand stråsäd, trindsäd och vallväxter har överförts till NGB från olika institutioner i Norden. Efter nedtorkning i ett speciellt inrett torkrum uppdelas varje prov i två delar. En del inlagras i glasflaska med fuktighetssäker förslutning vid -20°C med tanke på verklig långtidslagring (50–100 år). Den andra delen uppdelas i mindre partier, 200–300 frön per prov med tanke på snabb effektivering av materialbeställningar osv. och inlagras vid -20°C i svetsade aluminiumfoliepåsar i distributionslagret. Ur säkerhetssynpunkt kommer varje prov, inneslutet i glasampull, att dublettlagras i permafrost. Denna inlagringsrutin kan möjligen börja 1983.

II. Vegetativt material

Potatis, frukt och bär samt vissa prydnadsväxter.

Potatis

Inventering och i viss utsträckning insamling av de nordiska potatissorterna pågår. Inventeringen, som beräknas slutförd under 1982, kommer då att publiceras. Arbete med meristemrensning har påbörjats i Sverige och Danmark.

Frukt- och bär

Inventering och etablering av klonarkiv av frukt pågår.

Arbetet inom ramen för det samnordiska bärprojektet 3 × R, Ribes, Rubus och Rheum, pågår som planerat. En internordisk sortlista för Ribes – (röda och svarta vinbär, krusbär) och Rubus – (hallon, björnbär, åkerbär, hjortron) har publicerats tillsammans med nordiska jordbruksföreskars förening, sekt III arbetsgrupp för frukt och bär.

En nordisk specialistgrupp på björnbär höll möte den 18 sept. i Helsingborg, Sverige. Man utformade då ett program rörande fortsatt inventering och etablering av klonarkiv. Det finns redan en kollektion av svenska björnbärsorter vid Fredriksdals friluftsmuseum i Helsingborg och i Finland har man sammanbragt en kollektion på 115 nummer från södra Finland. Man diskuterar dessutom med företrädare för den praktiska växtförädlingen av bär, vilka björnbärsorter som torde vara av störst intresse i växtförädlingssammanhang, så att dessa särskilt kan beaktas inom 3 × R-projektet. I övrigt fortsätter arbetet med inventering av övriga bärslag och i Island är man i färd med etablering av en unik rabarberkollektion.

Prydnadsväxter

Ett symposium kring "Inventering, bevarande och förbättrande av vårt prydnadsväxtsortiment för parker och trädgårdar" hölls 12 maj vid SLU, Ultuna, Uppsala. Initiativet till symposiet kom från den svenska sektionen av den rådgivande nämnden. Deltagare i symposiet var förutom representanter för de olika nordiska länderna, företrädare för olika svenska statliga och kommunala inrättningar och institutioner jämte den privata sektorn. Symposiet avslöjade ett brett intresse rörande prydnadsväxter varför arbetet därmed måste fortsätta.

III. Dokumentation och beskrivning av det inlagrade materialet

Information om de kollekt som bevaras vid NGB dokumenteras på data. Informationen avser materialets ursprung, egenskaper m. m. För att kunna jämföra olika sorter utarbetas beskrivningar av det inlagrade materialet. För vegetativt material kommer NGB i huvudsak endast att handha dokumentationen medan materialet förvaras på annat håll.

NGB:s informationssystem, som håller på att utvecklas uppfyller följande krav:

1. Data registreras enkelt på ett datamedium
2. Data valideras under registreringsfasen
3. Datalagring och återvinning är flexibel
4. Möjlighet att genomföra olika dataanalyser
5. Möjlighet att enkelt kunna utbyta information med andra genbanker
6. Informationssystemet och dess terminologi är baserat på genetiska och biologiska principer.

IV. Deltagande i den internationella genbanksverksamheten

NGB deltar aktivt i det internationella genbankssamarbetet och speciellt inom det europeiska samarbetsprogrammet för bevarande och utbyte av växtgenetiska resurser (ECP).

13–14 juli höll EUCARPIA:s (European Assn. for Research on Plant Breeding) genbankskommitté möte vid NGB. Ett tjugotal personer från hela Europa deltog i mötet.

Exekutivsekreteraren för ECP-projektet har besökt NGB två gånger, i april och juli. Likaså har exekutivsekreteraren för internationella genbanksstyrelsen (IBPGR) besökt NGB i mars och juli. Vidare har NGB besökts av specialister från Japan, Indien, Brasilien, USA och Canada förutom ett flertal från Europa.

V. Övrigt

Gemensamt sammanträde med den rådgivande nämnden hölls vid NGB 8–10 juli med ett femtiotal deltagare. Under detta sammanträde diskuterades principer och riktlinjer för NGB:s fortsatta utveckling och verksamhet.

G. Framtidsplaner

Samnordiska arbetsgrupper för olika växtslag kommer att tillsättas för att tillsammans med NGB utarbeta planer och verksamhetsprogram för resp. växtslag.

Arbetet med omgivningsväxter kommer att intensifieras.

Utredningen rörande det internationella frötutbytet kommer att fortsätta (fröburna sjukdomar, växtskydds-, karantäns- och lagstiftningsfrågor).

Frågan om dublettlagring av NGB:s frömaterial i tjälfrusen mark kommer att utredas vidare.

H. Finansiering

NGB:s budget beviljad av Nordiska ministerrådet: 1 832 000 SEK för 1981.

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi
Institutt for kriminologi og strafferett
Universitetet i Oslo
Karl Johansgt. 47, Oslo I

B. Startår

1961 (1962)

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Ifølge NSfK's statutter § 1

Rådet har til formål å fremme kriminologisk forskning i Norden, og bistå myndighetene i de nordiske land i spørsmål av kriminologisk art.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Rådet har et fast sekretariat, med en adm. sekretær i heldagsstilling. Sekretæren ansettes og lønnes av Rådet som også ansetter nødvendig kontorhjelp.

Regjeringen i deltakerlandene treffer bestemmelser om hvor sekretariatet skal ligge (domisillandet). Etter en fire års periode i Sverige flyttet sekretariatet 1.1.1979 til Oslo. Regjeringen i deltakerlandene oppnevner også respektive lands rådsmedlemmer. Rådet består av 13 medlemmer, Danmark, Finland, Norge og Sverige er representert med 3 medlemmer hver, og Island med 1 medlem.

Rådet velger blant sine medlemmer formann og varaformann.

Rådet holder møte minst én gang om året.

2. Styrets sammensetting

Rådsmedlemmer:

Professor Nils Christie, Norge (formann)
 Lektor Vagn Greve, Danmark (Vice formann)
 Professor Ulla Bondeson, Danmark
 Kontorchef Michael Lunn, Danmark
 Professor Inkeri Anttila, Finland
 Överdirektör K.J. Lång, Finland
 Direktör Patrik Törnudd, Finland
 Professor Jónatan Thórmundsson, Island
 Ekspedisjonssjef Georg Fr. Rieber-Mohn, Norge
 Amanuensis Cecilie Høigård, Norge
 Byråchef Norman Bishop, Sverige
 Departementsrådet Marianne Håkansson, Sverige
 Professor Knut Sveri, Sverige

3. Personale

Administrativ sekretær Annika Snare til 1.7.81.
 Administrativ sekretær Sturla Falck fra 1.7.81.
 sekretær Lisa Sterud (3/5 stilling)
 I tillegg honorerer NSfK følgende kontaktpersoner:
 Britta Kyvsgaard, Danmark
 Seppo Leppä, Finland
 Eirikur Tomasson, Island til 1.7.81
 Thorsteinn A. Jónsson, Island fra 1.7.81
 Karsten Åstrøm, Sverige

F. Virksomhet

NSfK har i løpet av virksomhetsåret 1981

- holdt ett ordinært rådsmøte i Stockholm 16–17/2.
- bevilget penger til individuelle forskningsprosjekter og forskerreiser.
- arrangert Skandinavisk – Polsk arbeidsgruppemøte om "karrieren i strafferettssystemet". Arbeidsgruppemøte fant sted i Vordingborg i Danmark, 18–21 mai, med 22 deltakere.
- arrangert forskerseminar om "kriminalkontroll på kommunalt nivå", i tiden 10–15/6, ved Laugarvatn i Island, med 74 nordiske deltakere.
- arrangert et kvinnekriminologisk arbeidsgruppemøte i Ålsgårde i Danmark, 1–4/10. 13 deltakere.
- arrangert kriminalpolitisk kontaktseminar: kriminalpolitiske utviklings- trekk, offerproblematikk, nyere kriminalitetsformer og framtidsperspektiver. Sted, Sundvolden i Norge, 2–4/12. Deltakere 56 kriminalpolitiske nøkkelpersoner fra justiskomiteer, straffelovskomiteer, justisdep. og kriminalforebyggende råd samt forskere fra de nordiske land.
- utgitt Nordisk Kriminologi Nyhetsbrev.

G. Fremtidsplaner

1982

1. Forskningsseminar i Danmark om kriminologiens betydning for kriminalpolitikken.
2. Arrangør av Nordisk forskerkurs (sammen med NAD) om komparativ samfunnsforskning i Norden.
3. Polsk-Skandinavisk forskningsseminar.
4. Skandinavisk-USSR forskningsseminar i Moskva.
5. Kontaktseminar om innvandrere.
6. Kvinnekriminologisk arbeidsgruppemøte for å fullføre bok om emnet.
7. Arbeidsgruppe om krigstidens kriminologi.

H. Finansiering

Utgiftene ved Rådets arbeid dekkes ved årlige statsbidrag bevilget av justisdepartementene i deltagerlandene.

Ifølge en nordisk fordelingsnøkkel bidrar

Danmark med 23.7%

Finland med 16.0%

Island med 0.9%

Norge med 18.0%

Sverige med 41.4%

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelsen**

Til juridisk udvalg er henvist beretning fra Nordisk samarbejdsråd for kriminologi (C 30/j) afgivet til Nordisk Råds 30. session 1982.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 19. og 20. januar 1982 i Stockholm.

Beretningen indeholder en kortfattet redegørelse for samarbejdsrådets organisation, virksomhed og fremtidsplaner. Juridisk udvalg har ikke bemærkninger hertil og kan tage oplysningerne i disse afsnit til efterretning uden bemærkninger.

I afsnittet om samarbejdsrådets finansiering oplyses det, at udgifterne ved rådets arbejde dækkes ved årlige statsbidrag bevilget af justitsministerne i deltagerlandene. Der gives oplysning om fordelingsnøglen for bidragene, men bidragenes størrelse er ikke angivet.

Juridisk udvalg har ved flere lejligheder – også over for de nordiske justitsministre – fremhævet det ønskelige i, at budgettet og regnskabet for samarbejdsrådet overførtes til Nordisk Ministerråds budget. Det er for juridisk udvalg vigtigt i dets kontrollerende virksomhed for Nordisk Råd at have tilgængelige oplysninger om budgetforholdene for institutioner og organer, der finansieres af nordiske midler. Udvalget anser det endvidere som et led i udvalgets muligheder for at kunne påvirke prioriteringen og løsningen af forskellige arbejdsopgaver for vigtigt at kunne sammenligne budgetter og regnskaber med tilsvarende organers budgetter og regnskaber.

Disse synspunkter har også Nordisk Råds budgetkomite givet udtryk for over for de nordiske samarbejdsministre.

Det er derfor utilfredsstillende, at budget og regnskab endnu ikke er overført til Nordisk Ministerråds budget, og helt utilfredsstillende er det, at der – i modsætning til tidligere – nu ikke en gang gives oplysning om størrelsen af de bevilgede og forbrugte midler men alene gives oplysning om fordelingsnøglen, der gælder for udgifternes afholdelse landene imellem.

Juridisk udvalg må derfor endnu en gang kraftigt henstille, at budget og regnskab for Nordisk samarbejdsråd for kriminologi overføres til Nordisk Ministerråds budget, og at rådet i det mindste i sin beretning giver oplysning om de økonomiske midler, der stilles til disposition for rådets virksomhed.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille,
at Nordisk Råd tager den af Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi
afgivne beretning til Nordisk Råds 30. session 1982 til efterretning
og afventer ny beretning til næste ordinære session.

Stockholm, den 20. januar 1982

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR)
Norsk institutt for skogforskning
Driftsteknisk avdeling
Boks 61
N-1432 Ås-NLH

B. Startår

NSR ble stiftet i 1953. Nordisk prosj. virks. f. o. m. 1969

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Norge og Sverige

D. Mål

NSR skal virke for en effektiv utnyttelse av ressursene innenfor skogbrukets driftstekniske forsknings- og utviklingsarbeide i Norden.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Forskningsråd

Informasjon og rådgivning samt koordinering av skogsbrukets driftstekniske forskningssamarbeide.

2. Styrets sammensetting

Statsskovrider Gunnar Bergsten, tidligere formann	D
Instituttleder Per Tutein Brenøe	D
Direktør Aulis E. Hakkarainen	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Ivar Samset, formann	N

Forsker Ragnar Strømnes	N
Forstkandidat Kjell Wibstad	N
Direktør Olle Berggrund, viseformann	S
Professor Anders Staaf	S
Forstkandidat Anders Gimse er NSR's sekretær	N

3. Personale

NSR har intet kontraktansatt personale.

Sekretariatsbistand ytes av Driftsteknisk avdeling ved Norsk institutt for skogforskning.

F. Virksomhet

NSR er ansvarlig for følgende forskningsprosjekter i 1981:

1. Udvikling af skovarbejdet for mindre skovbrugsenheder (10/76)

Prosjektledende institusjon er Skovteknisk Institut, D.

Prosjektet avsluttes innen årets utgang. Arbeidet i 1981 har derfor vært preget av avslutning av delprosjektene.

- Samarbeide om maskiner og arbeidskraft.
- Utvikling av utstyr til landbrukstraktoren.
- Arbeidsforhold, metoder og utstyr i småskogsbruket.
- Høst og transport av småtrær og avfallsvirke.
- Utvikling av vinsjer og arbeidsmetoder med vinsjer, herunder presentasjon av "Endelig forslag til prosedyre for vinsjprøving".
- Kravspesifikasjoner for traktor til det kombinerte jord- og skogbruk.
- Muligheter for å forbedre ulykkesberedskapen for "alenaarbeidende" i skogbruket.
- Anvendelse av snøscooter i småskogsbruket.

2. Virkesdrivning på torvmark (11/77)

Prosjektledende institusjon er Institutionen for skogsteknologi vid Helsingfors universitet, F.

- Utvikling av et bærbart seismisk måleutstyr for vurdering av skogsmar-kenes bæreevne.
- Konstruksjon av apparatur for automatisk dataregistrering.
- Radarmålinger av skogsbilveggers bæreevne.
- Testing og vurdering av anvendeligheten av pulsradar, teleradar, radio-meter og fuktighetssonder under målinger i torvmarker.
- Analysering av parametere som påvirker torvmarkenes egenskaper.

3. Tidsbegrep og definisjoner i skoglig arbeidsforskning (13/77)

Prosjektledende institusjon er Norsk institutt for skogforskning, N.

Prosjektet er planlagt avsluttet i løpet av 1981.

- Bearbeiding og analysering av driftsstatistikk fra ulike metoder og opplegg i Norden.
- Bearbeiding og analysering av regnskapsmateriale fra ulike maskintyper.
- Vurdering og eventuell justering av "Nordisk avtale om skoglig arbeidsstudienomenklatur."
- Sluttrapportering er tenkt utført innen årets utgang.

4. *Gallringsteknik (14/78)*

Prosjektledende institusjon er Sveriges lantbruksuniversitet, institutjonen för skogsteknik, S.

- Studier av skader i tynning etter henholdsvis lastetraktor og jordbruks- traktor.
- Ulike maskiners og systemers arealkrav i forbindelse med mekanisert tynning.
- Utvikling av metoder for førstegangstynninger under hensynstagede til tekniske, økonomiske og biologiske krav.
- Studier av ulike langkraner i tynninger.
- Presentasjon av resultater fra inventering i tynninger samt videreutvikling av metodikk.
- Analyser av systemer som muliggjør høy selektivitet i tynninger.
- Videreutvikling av modell for vurdering av tynningssystemer.
- Skader og produksjonstap ved ulike metoder i forskjellige tynningssystemer.
- Forslag til "normalrutin" ved inventering av skader i tynninger.
- Skader og arealkrav ved transport av tredeler i tynninger.

5. *Skogsvårdsteknik (15/81)*

Prosjektledende institusjon er Forskningsstiftelsen skogsarbeten, S.

Prosjektet omhandler "Arbeidsteknikk ved avstandsregulering og løv- trebekjempelse" og "Arbeidsteknikk ved frøinnsamling og såing".

- Kartlegging av ryddingsarealene i Norden fordelt på bestands- og ter- rengtyper.
- Kartlegging av aktuell arbeidsteknikk.
- Studier av kjemisk stubbebehandling i forbindelse med motormanuell rydding.
- Kartlegging av utstyr og metoder som anvendes ved avstandsregulering og løvtrebekjempelse i Europa og USA.
- Studier av enkeltstilling ved hjelp av spesialutrustet ryddesag.
- Kartlegging av frøbehov og potensielle arealer for såing.
- Kartlegging av eksisterende så- og frøinnsamlingsmetoder i Norden.
- Analyser av mulige maskinelle frøinnsamlingsmetoder fra stående trær i skogbestand.

6. Arbetsorganisation i skogsbruket (16/81)

Prosjektledende institusjon er Skogsforskningsinstituttet, Forskningsavdelningen för skogsteknologi, F.

- Kartlegging av relevant nordisk litteratur innenfor arbeidsorganisasjonsspørsmål med hovedvekt på arbeidsformer, arbeidsledelse og lønssystemer.
- Felles nordisk belysning av arbeidslederbegrepet i skogbruket i Norden.
- Kartlegging av arbeidslederens ulike arbeidsoppgaver.
- Kartlegging av ulike lønssystemer i skogbruket og i andre bransjer, samt en vurdering/analysering av systemene.

G. Framtidsplaner

Følgende prosjekter vil fortsette i 1982:

- Virkesdrivning på torvmark.
- Gallringsteknik.
- Skogsvårdsteknik.
- Arbetsorganisation i skogsbruket.

Nye prosjekter i 1982:

- Bedre skovteknisk arbeidsstudieteknik.
- Fjernstyring og automatisering av skogsmaskiner.

Videre planer for hvilke oppgaver som NSR vil prioritere i de kommende år vil bli vurdert under et møte i mars 1982. NSR's tidligere forskningsprogram for 1980-årene vil således revideres utifra gjeldende ønsker og behov.

Fra og med 1/1-1982 vil NSR inngå som en arbeidsgruppe under SNS og således opphøre som egen institusjon på NMR's almene budsjett.

H. Finansiering

NSR's administrasjon og prosjektvirksomhet er i 1981 finansiert med de midler som er stilt til rådighet gjennom Nordisk Ministerråds almene budsjett for 1981, kap. 281, i 1000 NOK. F. o. m. 1/1-1982 vil NSR inngå som en arbeidsgruppe under SNS. Beløpene for 82 og 83 er således NSR's andel av bevilgningen/forslaget til SNS.

	<i>Post 01+11</i>	<i>Post 21</i>	<i>Sum</i>
Bevilgning 1981 ¹	177	2 280	2 457
Tilleggsbevilgning 1981 ¹	37		37
Bevilgning 1982 ¹	192	2 450	2 642
Forslag 1983 ²	192	2 500	2 692

¹ Prisnivå respektive år.

² Prisnivå 1982.

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
Forskningsveien 1
N-Oslo 3
Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Mål

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjen-

stander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelsetjenesten i de nordiske land. fylder de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

2. Styrets sammensetting

Representanter:

Overtandlæge Erik Randers Hansen	D
Docent Lennart Forsten	F
Professor Sigfús Eliásson	I
Professor Ole Gilhuus-Moe, formann	N
Professor Per-Olof Glantz, nestformann	S

Suppleanter:

Fuldmæktig Marianne Lauridsen	D
Medicinalrådet Helmer Nordling	F
Professor Thordur Eydal Magnússon	I
Overtannlege Per Bærum	N
Medicinalrådet John Hedlin	S

3. Personale

Antonsen, Hanne Wellendorf, ing. (permisjon)	D
Brune, Dag, tekn. dr. avdelingssjef	N
Enger, Sylvi, tekniker	N
Evje, Dag M., ingeniør	N
Follerås, Tone, l. laborant	N
Gregersen, Egil, avdelingsingeniør	N
Herø, Håkon, tekn. dr., forsker	N
Holm, Anne Merete, laborant, (permisjon)	N
Hoffmoen, Eva W., adm. sekretær (permisjon)	S
Holand, Dina, laborant (midlertidig)	N
Holland, Roy I., M. Sc., dr. odont., forsker	N
Johansen, Åse, preparant	N
Jørgensen, Randi, avdelingsingeniør	N
Kallevig, Margaret F. adm. sekretær (midlertidig)	N
Kullmann, Anette, avdelingsingeniør	N
Mjör, Ivar A., B.D.S., M.S.D., M.S. dr. odont., instituttsjef	N
Pettersen, Arne Hensten, dr. odont., forsker	N
Pettersen, Jostein, bedriftsøkonom, kontorsjef	N
Ruyter, Ivar Eystein, dr. rer. nat. forsker	N
Sjøvik, Inger, avdelingsingeniør	N
Syverud, Morten, avdelingsingeniør	N
Tønsberg, Anne, laborant	N

Windsland, Gry S., kontorfullmektig	N
Ørstavik, Dag, dr. odont., forsker	N
Øysæd, Harry, avdelingsingeniør	N
<i>Gjesteforskere:</i>	
Söderholm, Karl-Johan, odont. kand., fil. kand., M. phil., (fra 1/1–1/4-81)	S
Brunell, Gunnar, övertandläkare (fra 1/3–1/6-81)	S
Wennberg, Alf, docent, odont. dr. (fra 22/3–11/4-81)	S
Yli-Urpo, Antti, prof. dr. odont. (fra 1/11–31/12-81)	F
Kallus, Thomas, tandkläkare (fra 1/4–31/12-81)	S

F. Virksomhet

Fra 1. januar 1978 ble NIOM administrativt og budsjettmessig knyttet til Nordisk Ministerråds sekretariat. Instituttet leier lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning i Oslo. Lokalforholdene ansees løst på en semipermanent måte. Instituttets plassproblemer har i løpet av året forverret seg, da man har måttet gi fra seg kontorplass som har vært leiet midlertidig. Lokalene har begrenset mulighet for klinisk og biologisk prøvning, og instituttet må derfor søke samarbeid med enkeltpersoner og andre institusjoner i Norden.

NIOM deltar i det internasjonale standardiseringsarbeid for odontologiske materialer gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Fédération Dentaire Internationale (FDI). Forberedende diskusjoner om igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCER) fortsetter, men mangelen på løsning av finansieringen har stoppet videre planlegging. "NIOM-modellen" for organisering av arbeidet på europeisk basis er under vurdering.

Instituttets materialprøveprogram omfatter prøvning og kontroll av 14 materialgrupper og ett såkalt aksepteringsprogram. Igangsetting av prøvning av en ny materialgruppe resulterer av og til i visse justeringer og modifikasjoner av eksisterende produkter. Lister over de produkter som tilfredsstillende angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse, oversendes fagdepartementene i de nordiske land og offentliggjøres i odontologiske fagtidsskrifter i Norden. I løpet av 1981 har det vært offentliggjort i alt 5 lister over ca. 200 testede produkter, samt en liste over støpelegeringer som deltar i aksepteringsprogrammet.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling spesielt vært arbeidet med analyser av støpelegeringer og polymermaterialer. Materialesammensetning er vurdert i forhold til deres fysikalske egenskaper under forskjellige forhold. In vitro korrosjonsforsøk fortsetter, samt utløsning av elementer fra andre odontologiske materialer. Forsøk på å forbedre visse dentale sementers egenskaper har vært utført. Transmisjonselektronmikroskopiske undersøkelser av legeringer representerer utvidelser av NIOMs aktiviteter. Undersøkelsene av polymermaterialer har i stor

grad vært fokusert på forholdet mellom struktur og fysiske egenskaper spesielt omsetningsgraden ved registrering av restumtetheten (monomerinnholdet) hos forskjellige typer protesematerialer og polymere tannfyllingsmaterialer. Dataprogrammer har vært innført på enkelte områder.

I forskningsarbeidet ved biologisk/klinisk avdeling har det vært lagt vekt på polymermaterialenes biologiske egenskaper, særlig reaksjoner de forårsaker på sensibiliserte dyr. Rotfyllingsmaterialer og kjeveortopediske materialer inngår også i de biologiske undersøkelser. Utløsninger av elementer fra implanterte materialer har vært tillagt stor vekt. De kliniske forskningsprogrammer omfatter bl. a. et langtidsprosjekt på amalgamer og tannfargede fyllingsmaterialers nedbrytning i munnhulen. Disse undersøkelser er lagt opp som et internordisk prosjekt med deltakelse av 10 tannleger. Dataprogram er utarbeidet for å administrere dette program mest mulig hensiktsmessig. I et annet, klinisk prosjekt sammenlignes resultatene etter rotfylling med forskjellige rotfyllingsmaterialer.

I tilknytning til den forskningsmessige aktiviteten er det fra NIOM i løpet av 1981 blitt akseptert ca. 20 publikasjoner for trykking i vitenskapelige/faglige tidsskrifter.

I løpet av 1981 har det til NIOM vært knyttet 5 gjesteforskere. 1 fra Finland, 1 fra Norge og 3 fra Sverige. Ordningen med gjesteforskere ansees å fungere meget tilfredsstillende og i henhold til intensjonene.

G. Fremtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvning
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsarbeidet vil i det vesentligste fortsatt bestå i deltakelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 – Dentistry" (ISO/TC 106). Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder. NIOM deltar i dette arbeidet, og flere av NIOM's forskere er medlemmer av forskjellige arbeidsgrupper innen ISO/TC 106.

Biologisk/klinisk standardiseringsarbeid er tillagt FDI (Fédération Dentaire Internationale). Instituttchefen deltar i gruppen som behandler kliniske metoder for vurdering av forskjellige restaureringer.

Materialprøveprogrammet består i å teste i henhold til standarder. Etterhvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøvning og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Materialprøvningen er et kontinuerlig arbeid som gjentas for de forskjellige materialgrupper med

visse mellomrom. Dette arbeid vil også i fremtiden utgjøre hoveddelen av NIOM's arbeidsoppgaver.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøving, standardisering og utviklingsarbeid, samt for å belyse de odontologiske materialers egenskaper såvel fysikalsk/kjemisk som biologisk/klinisk. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning. Det legges også vekt på kartlegging av forskjellige biologiske/toksikologiske problemer ved bruk av odontologiske materialer.

Opplysningsvirksomhet vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tannteknikere, tannpleiere og tannlegeassistenter inkl. lærestedene for disse personalgrupper, samt produsenter og forhandlere av odontologiske materialer.

Som et ledd i informasjonsvirksomheten har instituttet NIOM-NYTT-spalter i til sammen 18 nordiske odontologiske tidsskrifter.

Det har vært avholdt et opplysningsseminar for representanter fra de nordiske lands tannhelsemyndigheter, organisasjoner og foreninger om bl. a. NIOM's virksomhet/arbeidsprogram. Denne form for opplysningsvirksomhet tenkes gjennomført hvert 3-4 år.

Ordningen med gjesteforskere søkes opprettholdt. Hensikten med ordningen er å gi NIOM en mest mulig ``nordisk profil``. Interessen for disse stillinger er tilfredsstillende, og tidsbegrensede ansettelser byr i disse tilfelle ikke på problemer.

H. Finansiering

Nordisk Ministerråds almene budsjett.

Budsjett 1981: Nkr. 5 661 000.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ)
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7, 2. sal
DK-1060 København K., Tlf. 01-11 43 00

B. Startår

1965

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det er NKJ's formål "at formidle og støtte fællesnordisk forskning inden for jordbrug, veterinærmedicin og skovbrug og dette gennem at:

a) behandle indkomne forslag til nordiske forskningsopgaver og afgive indstilling til de enkelte landes forskningsråd (samråd)

b) medvirke til at sikre den økonomiske baggrund for gennemførelsen af forskningsprojekter af fællesnordisk interesse og

c) skaffe sig den nødvendige oversigt over jordbrugets, skovbrugets og det veterinærmedicinske forskningsområde samt tage initiativ til planlægning og løsning af fællesnordiske projekter i samarbejde med eksisterende forskningsorganisationer såsom Nordiske Jordbrugsforskernes Forening og modsvarende organisationer inden for skovbrug og veterinærmedicin".

E. Organisasjon

1. Administrasjon

NKJ består af to repræsentanter fra hvert af de nordiske lande således:

"Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd og Landbrugets Samråd for forskning og forsøg, Danmark,

Statens agronomie- og forstvetenskapliga kommission, Finland,
 Landbrugets Forskningsinstitut, Island,
 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge og Skogs- og
 Jordbrukets Forskningsråd, Sverige.

Repræsentanterne udpeges for en periode af højst tre år.

Formanden vælges på skift mellem de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af tre år i følgende orden: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Sekretariatet lægges til et af de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af seks år. De med sekretariatsfunktionen forbundne omkostninger fordeles mellem de fem lande`.

2. NKJ's sammensætning pr. 31. december 1981

Medlemmer:	Udnævnt af:
<i>Danmark</i>	
Professor A. Neimann-Sørensen Statens Husdyrbrugsforsøg Rolighedsvej 25 DK-1958 København V.	Landbrugets Samråd for forskning og forsøg Axelborg, 4. sal Vesterbrogade 4 A DK-1620 København V.
Lektor Birthe Palludan Den kgl. Veterinær- og Landbo- højskole Bülowsvej 13 DK-1870 København V.	Statens jordbrugs- og veterinærvi- denskabelige Forskningsråd Forskningssekretariatet Holmens Kanal 7, 2. sal DK-1060 København K.

Finland

Professor Eeva Tapio Helsingfors Universitet Institutionen för växtpatologi SF-00710 Helsingfors 71 Professor Matias Torvela Lantbruksekonomiska Forskningsanstalten Rukkila SF-00001 Helsingfors 100	Statens agronomie- og forstve- tenskapliga kommission Banmästargatan 12 SF-00520 Helsingfors 52 Statens agronomie- og forstve- tenskapliga kommission Banmästargatan 12 SF-00520 Helsingfors 52
---	--

Island

Direktør Björn Sigurbjörnsson Landbrugets Forskningsinstitut Keldnaholt 110 Reykjavik	Landbrugets Forskningsinstitut Keldnaholt 110 Reykjavik
--	---

Norge

Direktør Ottar Jamt	Norges landbruksvitenskapelige
Norges landbruksvitenskapelige	forskningsråd
forskningsråd	Postboks 8154, Oslo dep.,
Postboks 8154,	Oslo 1
Oslo dep., Oslo 1	
Direktør Erik Kjøs	Norges landbruksvitenskapelige
Haukestad	forskningsråd
2345 Ådalsbruk	Postboks 8154, Oslo dep.,
	Oslo 1

Sverige

Landshövding Ragnar Edenman	Skogs- og jordbrukets forsknings-
Luthagsespl. 11	råd
S-75 225 Uppsala	Drottninggatan 95 B. Box 6806
	S. 113 86
Professor Olle Johansson	Skogs- og jordbrukets forsknings-
Drottninggatan 95 B, Box 6806	råd
S-113 86 Stockholm	Drottninggatan 95 B. Box 6806
	S-113 86 Stockholm

I beretningsperioden har professor Eeva Tapio, Finland været kontaktorganets formand.

3. Personale

NKJ's sekretariat er på skift henlagt til sekretariatet for kontaktorganets medlemsorganisationer. Sekretariatet er for tiden placeret ved Statens jordbrug- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd for en periode på fem år regnet fra 1. januar 1979. Fuldmægtig Holger Rasmussen er sekretær for NKJ.

4. Revisorer

Som revisor fungerer professor Olle Johansson, Sverige og Direktoratet for Stadens Revision, København.

F. Virksomhet

I beretningsperioden har NKJ afholdt tre møder. NKJ har bl. a. behandlet sin interne organisation og sine planlægningsmetoder. Overvejelserne har ført til, at det er besluttet at foretage flere justeringer. For at forbedre koordinationen inden for jordbrugsforskningen er repræsentanter for Nordiske jordbrugsforskere Forening (NJF) og Nordsik komite for veterinærvidenskabelig forskning (NKVet) indtrådt i NKJ som observatører.

Der er udarbejdet et handlingsprogram for perioden 1982-87 for NKJ's

aktiviteter. Handlingsprogrammet indeholder en beskrivelse af de planlægnings- og beslutningsprocedurer forslag til nordiske projekter skal gennemløbe, inden der træffes beslutning om bevillinger.

Handlingsprogrammet indeholder desuden en beskrivelse af nogle emner for nordisk samarbejde, som af NKJ prioriteres højt. Beskrivelsen omfatter følgende emner: 1) Planteforædling, 2) Biologisk bekæmpelse af skadegørelse, 3) Bekæmpelse af mastitis, 4) Jordbrugsmeteorologi, 5) Fodermiddelvurdering og ernæringsfysiologi, 6) Kvælstofkredsløbet, 7) Alternative og økologiske produktionssystemer, 8) Vandplanlægning og vanding, 9) Akvakulturer, fiskeopdræt og algeproduktion, 10) Immunologi, 11) Reproduktionsproblemer, 12) Elektronik i jordbruget, 13) Husdyradfærd og dyrenes miljø 14) Landbrugskooperation og 15) Jordbrugets energiproduktion og -forbrug.

Det lægges i NKJ afgørende vægt på, at de foreslåede emner kan gennemføres nøje koordineret med den nationale forskning på de pågældende områder.

Denne ændrede organisering af arbejdet medfører desuden, at der fremover kun er en termin pr. år for indsendelse af ansøgning til NKJ om støtte til nordiske projekter, nemlig pr. 1. marts.

NKJ har i 1981 behandlet 18 ansøgninger indsendt til Nordisk Ministerråd og udarbejdet indstilling til Nordisk Embedsmandskomite for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) vedrørende aktiviteterernes finansiering.

NKJ har modtaget 9 projektansøgninger og 9 ansøgninger om støtte til forskerkurser, udredningsarbejde m.v. som er behandlet og for de flestes vedkommende vil de blive finansieret som nordiske projekter af de nationale forskningsråd.

En nærmere beskrivelse af aktiviteterne sker i NKJ's årsberetning, som kan rekvireres i sekretariatet.

G. Fremtidsplaner

NKJ's fremtidige muligheder for at realisere sine mål om fremme af et forpligtende forskningssamarbejde på jordbrugets, veterinærmedicinens og skovbrugets område vil i høj grad være betinget af mulighederne for til disse opgaver at skaffe særlige nordiske midler. Interessen blandt forskerne på jordbrugsområdet m. v. for sådanne samarbejdsbestrebelse er meget stor. Det vil derfor være overordentlig vigtigt, at der gives mulighed for at gennemføre et udbygget fællesnordisk samarbejde på området. Det gælder de anvendte forskningsområder i tilknytning til jordbruget i form af fælles forskningsprojekter, og det gælder forskerkurserne, og her ikke mindst de fællesnordiske licentiat- og doktorandkurser.

H. Finansiering

NKJ disponerer ikke over egne midler til iværksættelse af forskningsprojekter eller forskerkurser. I NKJ aftales iværksættelse af fællesnordiske projekter, som finansieres med støtte fra de nationale forskningsråd (samråd).

Til driften af sekretariat samt planlægningsaktiviteter er der for 1981 godkendt følgende budget:

Lønudgifter	75 000 dkr.
Kontorhold	18 500 dkr.
Planlægningsaktiviteter og symposier	220 000 dkr.
I alt	<u>313 500 dkr.</u>

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS–N)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
(NOS–N)
c/o Civ.ekon. Anja Borg
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Box 6711
S-113 85 Stockholm

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge, Sverige samt Island och Sekretariatet för nordisk kulturellt samarbete som observatörer.

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering samt även underlätta igångsättning av nordiska forskningsprojekt genom anslag. Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder.

att då så befinner sig erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning.

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstningen avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndigande äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet ifråga.

Till visst sammanträde i nämnden efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

Se vidare under E. Verksamhet

2. Samarbetsorganets sammansättning är inte permanent (se punkt E Organisation).

Nämnden har hållit tre möten under 1981. Ett inofficiellt möte hölls i samband med European Science Research Councils' (ESRC) möte, Lissabon, 1981-04-27-28. NOS-N's ordinarie möte hölls i Odense, Danmark, 1981-05-18-19.

Den 9 och 10 november ordnade NOS-N ett nordiskt möte angående acceleratorforskning i Norden. Syftet med mötet var att upptäcka om det finns områden där ett nordiskt samarbete är önskvärt och möjligt.

I samband med detta möte hölls även ett NOS-N möte.

Ordförande under 1981 har varit professor Gunnar Graeffe, som är ordförande i Finlands Akademis naturvetenskapliga kommission.

3. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR), Stockholm. Nämndens sekreterare är civ ekon Anja Borg som är anställd av NFR. Cecilia Ljungström, som även är anställd av NFR, assisterar Anja Borg med administrativa göromål.

4. Revisorer

Sekretariatet är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken gradvis granskas av Riksrevisionsverket.

NOS-N's arbetsspråk är engelska.

F. Verksamhet

Internationellt samarbete

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark, med deltagandet av naturvetenskapliga forskningsråd från 15 länder. (Se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972/ISBN 91 546 0002 2/ och Science Research Councils in Europe II, Stockholm 1975, ISBN 91 546 0192-4). Ett resultat av konferensen blev inrättandet av the Committee of West European Science Research Councils (ESRC). 1975 blev ESRC en standing committee under European Science Foundation (ESF). 1978 avsade sig ZWO sin observationspost i NOS-N.

I samband med ingående redogörelser och diskussioner om forskningsprojekt på olika planeringsstadiet i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

- European Incoherent Scatter Radar Project (EISCAT)
- Committee of West European Science Research Councils (ESRC)
- European Science Foundation (ESF)
- International Geological Correlation Programme

Särskilda frågor

Särskilt intressant för NOS-N just nu är det utredningsarbete som pågår inom Nordiska ministerrådet angående ökat nordiskt forskningsarbete. Kanalisering och samordning av medlen för nordiskt forskningssamarbete samt rollfördelning mellan kulturavtalets organ och forskningsråden är den brinnande punkten i utredningen.

I en promemoria från RKF som skickats ut på remiss till råden och samarbetsnämnderna föreslås två modeller för att uppnå detta syfte, nämligen

1. Inrättande av en nordisk forskningsfond
2. Utökning av uppgifterna för forskningsrådets samarbetsnämnder.

NOS-N tillstyrker det senare alternativet.

Under 1981 har NOS-N fått huvudrapporten om ökat nordiskt forskningssamarbete på remiss. NOS-N vidhåller sitt tidigare ställningstagande beträffande inrättande av nya nordiska organ.

Från kalenderåret 1982 disponerar NOS-N totalt 250 000 svenska kronor per år för ökat forskningssamarbete. De danska, finska och norska naturvetenskapliga forskningsråden bidrar med 50 000 vardera och det svenska NFR med 100 000 kr.

Syftet med NOS-N's anslag är att underlätta för forskarna i de nordiska länderna att snabbt och smidigt erhålla medel för förberedelser av nordiska forskningsprojekt, anordnande av symposier, konferenser och workshops. Ett projekt anses vara nordiskt om forskare från minst två nordiska länder deltar.

Övrigt

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bla angående:

Bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden.

Yttranden över remisser från ministerrådets sekretariat i Köpenhamn och Oslo.

Yttranden över förslag till kurser som ordnas av Nordiska forskarkurser.

NOS–N's viktigaste uppgift är informationsutbyte mellan medlemsorganisationerna och från och med 1982 även att ge ekonomisk hjälp till igångsättning av nordiska forskningsprojekt.

Finansiering och ekonomi

Samarbetsnämndens verksamhet finansieras helt via bidrag från medlemsorganisationerna. Danmark, Finland och Norge bidrar med 20% vardera, Sverige med 40% av budgeten (*se Bilaga*).

*BILAGA***Joint committee of the nordic natural science research councils
(NOS-N)**

NOS-N	Budget 1981	Prel outfall 1980
Assistance (typewriting etc)	2 000	-
Xerox-copies	2 500	2 000
Telephone	500	500
Travels:		
By the secretary	15 000	10 000
By invited experts	2 000	
Conferences:		
Big Science Contra		
Small Science	5 000	
Unforeseen expenses	5 000	
Printing of NOS-N Report 77-79		2 500
Printing of Information pamphlet		8 000
Letter paper etc		
	30 000	25 000
Excess 1980	20 000	Excess 1979,46 000
TOTAL SUM	10 000	
Financing bodies:		
Statens naturvidenskapelige forskningsråd, Denmark	20 % 2 000	No contribution has been needed for 1979 and 1980
Statens naturvetenskapliga kommission, Finland	20 % 2 000	
Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norway	20 % 2 000	Detailed account for fiscal year 1978/79, 1979/80 enclosed
Sverige	40 % 4 000	

Berättelse

från fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för Nordisk industrifond 1980

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond – upprättades 1973 av de fem nordiska regeringarna som ett led i ett vidgat industripolitiskt samarbete. Från och med 1979 infördes fonden som en institution på Nordiska ministerrådets allmänna budget och samtidigt fastställde de nordiska industriministerna följande inriktning av den fortsatta verksamheten.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Fondens ekonomiska resurser 1980

Fonden erhöll 17.4 MSEK i anslag för 1980 års verksamhet. Förutom dessa medel har fonden kunnat utnyttja ränteintäkter och återbetalningar på beviljade lån samt vissa medel som ej utnyttjats under föregående år. Sammanlagt har fonden således under 1980 disponerat ca 23 MSEK varav drygt 21 MSEK utnyttjats för projektstöd. Därutöver har fonden haft möjlighet att inom fastställda ramar för flerårsbemyndigande formellt reservera medel för projektverksamhet under 1981, 1982 och 1983.

Fondens ekonomi redovisas i bokslut på sidorna 16–17.

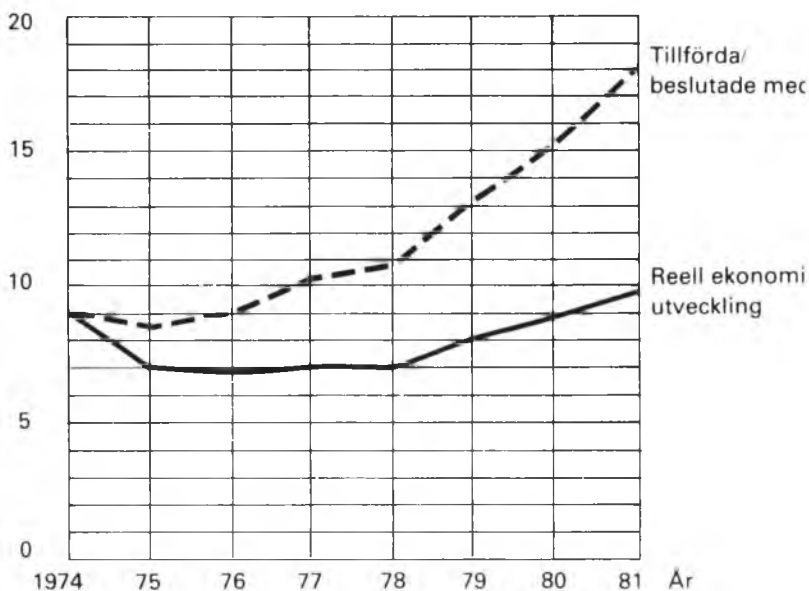
En jämförelse mellan de medel som beviljades fonden för dess första verksamhetsår och för 1980 – 10 MSEK respektive 17.4 MSEK – visar på en nominell ökning på ca 75%. Denna utveckling illustreras i diagram 1.

Då Nordtests verksamhet från och med 1981 helt finansieras över minister- rådets budget, har i diagrammet de medel som tillförts fonden under de olika åren minskats med fondens stöd till Nordtest.

Om man emellertid tar hänsyn till penningvärdeförsämringen, finner man att realvärdet av beviljade medel för verksamheten 1980 ligger på i stort sett oförändrad nivå med fondens första verksamhetsår och att det under mellanliggande år inträdde en reell minskning. Vid uträkning av de reala värdena har lönekostnadsutvecklingen för teknisk personal i svensk industri använts.

I diagrammet anges även vilka medel som kommer att tillföras fonden under 1981.

Diagram 1. Tillförda/ beslutade medel exklusive Nordtest
Milj. SEK

Fördelning av fondens projektmedel

Till fonden inkom under 1980 55 nya projektförslag. Stöd har beviljats till 48 olika projekt, av vilka en tredjedel utgör fortsättning på under tidigare år påbörjade projekt. Med de drygt 21 MSEK som fonden beviljat under 1980 har totalt under sjuårsperioden 1973/74–1980 beviljats 105 MSEK till drygt 180 olika projekt. Dessa kan uppskattas ha en total projektvolym på minst 280 MSEK.

Tre fjärdedelar av fondens stöd under 1980 har beviljats såsom bidrag och resten, ca 5,5 MSEK, har lämnats såsom lån med villkorlig återbetalning till 7 industriella utvecklingsprojekt.

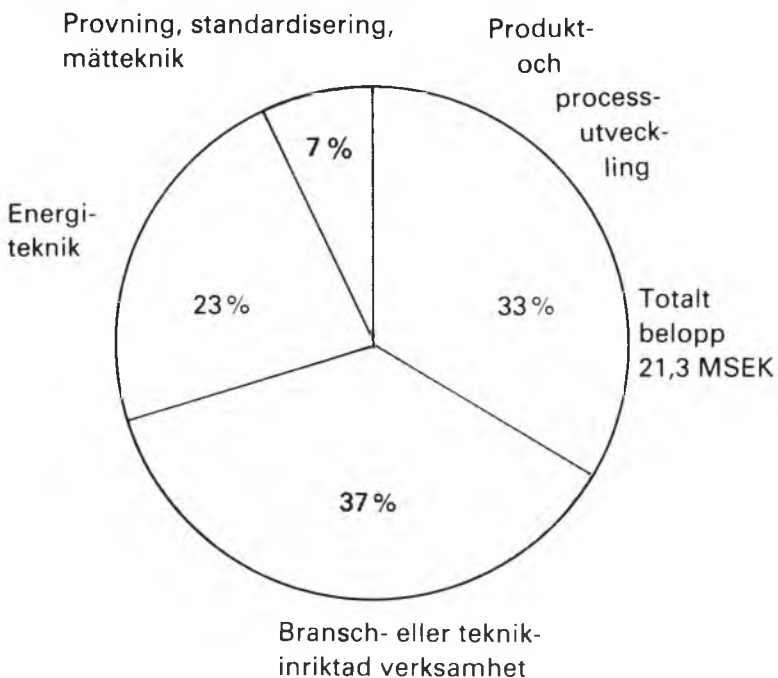
- För att ge en uppfattning om hur fondens medel har utnyttjats, visas i följande tabeller och figurer hur de beviljade medlen fördelar sig på olika
- stödformer (tabell 1)
 - verksamhetsområden (figur 1)
 - anslagsmottagare (figur 2)
 - teknikområden (figur 3)
 - industribranscher (tabell 2)

Tabell 1. Fördelning på olika stödformer

Stödform	Beviljat	Beviljat	Under 1980 formellt reserverat för		Totalt bevilj./reserv. 1973/74-1980		antal projekt
	1979	1980	1981	1982	1 000 SEK	%	
Bidrag	60 790	15 691	3 490	913	80 884	77	155
Lån	13 426	5 611	5 171	370	24 578	23	28
Garanti	-	x					
Totalt	74 216	21 302	8 661	1 283	105 462	100	183

x Beviljad garanti på 1,253 MSEK har ej behövt utnyttjas.

Figur 1. Fördelning på verksamhetsområden 1980

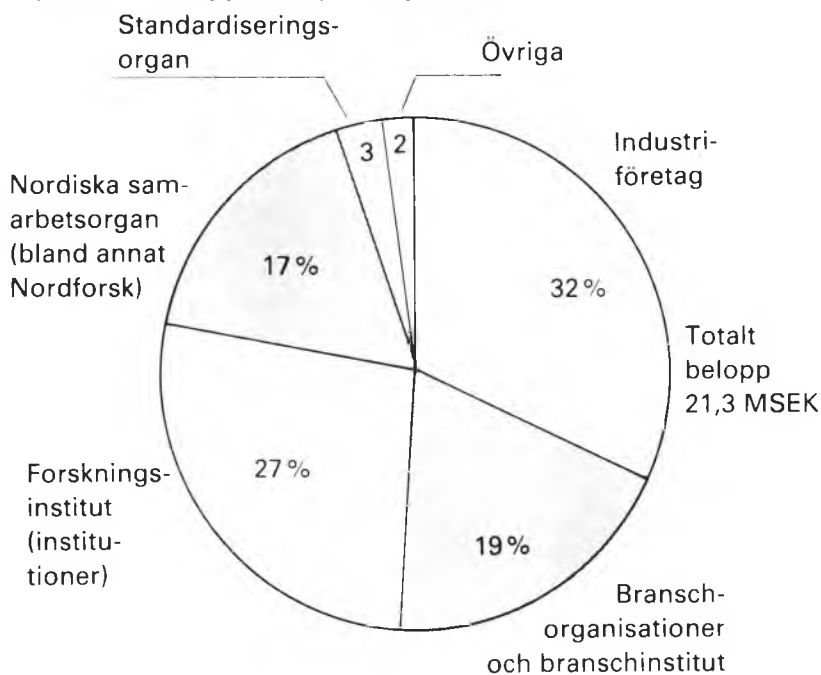
Följande kommentarer kan göras till fördelningen på verksamhetsområden.

Fondens stöd till Nordtests verksamhet under 1980 beviljades redan

under 1979 och ingår ej i årets beviljningar. Till verksamhetsområdet provning har här förts vissa projekt av betydelse för verkstadsindustrin, såsom ISO- och BAS-testmetoder och metoder för oförstörande provning av gjutgods.

Fondens beviljningar inom energiområdet har varierat betydligt mellan olika verksamhetsår. Den procentuella andelen av fondens stöd under de tre senaste åren har således varit följande: 1978 21%, 1979 3% och 1980 23%.

Figur 2. Fördelning på anslagsmottagare 1980

Av fondens projektstöd under 1980 har ca 50% gått till enskilda industri-företag, branschorganisationer samt branschinstitut. Andra forskningsinstitut och -institutioner har fått drygt en fjärdedel av stödet. Bland nordiska samarbetsorgan kan speciellt nämnas Nordforsk, som planerat tre projekt till vilka fonden under året beviljat medel.

Figur 3. Fördelning av bidrag på teknikområden 1978–1980

Fördelningen av fondens stöd på olika teknikområden visar stora årliga variationer. Inom vissa teknikområden, som under 1980 beviljats relativt begränsat stöd, tex massa- och pappersteknik, har trots detta pågått omfattande samarbete inom ramen för stöd beviljat under tidigare år (jämför även under senare avsnitt som beskriver pågående projektverksamhet).

Teknikområden		1978-79	1980
Materialteknik		2 203	1 417
Verkstadsteknik		3 418	2 840
Datateknik		4 231	1 776
Elektronik		2 165	2 655
Energiteknik		3 139	3 653
Massa- och pappersteknik		1 440	400
Grafisk teknik		129	310
Sågverks- och träteknik		15	520
Livsmedelsteknik		3 208	—
Teko- och läderteknik		1 478	423
Driftsäkerhetsteknik		700	1 300
Övrigt		—	397
Totalt		22 126	15 691

Tabell 2. Fördelning av lån och bidrag på industribranscher

Då stora årsvisa variationer förekommer har för jämförelse medtagits den totala fördelningen på olika branscher under treårsperioden 1978–1980. I tabellen ingår både lån och bidrag, dock ej stöd till Nordtest och INSTA eller till projekt, som ej kunnat hänföras till viss bransch.

Av tabellen framgår att insatserna i hög grad koncentrerats till verkstadsbranschen och massa- och pappersbranschen, som tillsammans erhållit ca 80% av stödet.

Bransch inom tillverkningsindustrin ¹	1980		1978-1980	
	1 000 SEK	%	1 000 SEK	%
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustrin	650	4	3 858	9
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustrin	384	2	1 862	4
Trävaruindustrin	520	3	1 535	4
Massa-, pappers- och pappersvaruindustrin, grafisk industri	6 322	34	9 650	23
Kemisk industri, petroleum-, gummivaru-, plast och plastvaruindustrin	200	1	285	1
Jord- och stenvaruindustrin	741	4	741	2
Järn-, stål- och ferrolegeringsverk	—	—	505	1
Verkstadsindustrin	9 535	52	23 089	56
Totalt	18 352	100	41 525	100

¹ Indelning enligt ISIC 1968.

Beskrivning av fondens projektstödjande verksamhet

Fondens projektstödjande verksamhet har hittills koncentrerats till vissa sektorer inom det totala området teknologi och industriell utveckling. Det nuvarande verksamhetsfältet har avgränsats till teknisk FoU-verksamhet med utpräglad industriell inriktning. Om det bedöms nödvändigt för att fonden skall kunna uppnå sitt huvudsyfte att stärka den nordiska industrins konkurrenskraft, kan fonden stödja verksamhet alltifrån de grundläggande forskningsmomenten till produkt, process- och systemutveckling samt förberedande marknadsintroduktion.

Teknologiförmedling, som bedöms vara speciellt betydelsefull inom viss bransch, samt standardisering, provning och mätteknik har även erhållit stöd från fonden. Fondens insatser på provningsområdet kommer dock att väsentligt minska från och med 1981, då finansieringen av Nordtest i sin helhet överförs på ministerrådets allmänna budget.

Projekt, som tar upp tekniska utvecklingsproblem av i första hand samhällsintresse, har generellt bedömts ligga utanför fondens område. Inom energiområdet har dock fonden från och med 1976 haft speciellt uppdrag från ministerrådet att även främja verksamhet av betydelse för energiförsörjningen. Under 1980 har de nordiska energiministrarna fastställt riktlinjer för det nordiska samarbetet. En arbetsplan för hela energiområdet håller på att utarbetas och i samband därmed kommer även ansvarsfördelningen för nordiskt forskningssamarbete inom energiområdet att ses över.

Enligt de riktlinjer som fastställts av de nordiska industriministrarna skall fonden i sin projektstödjande verksamhet lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Detta sker i huvudsak på två olika sätt. Fonden kan stödja tekniska utvecklingsprojekt som bedrivs gemensamt av ett antal industriföretag och där företa-

gen själva önskar utnyttja resultaten. Stöd ges då som riskvilliga lån, som skall återbetalas om utvecklingsarbetet leder till kommersiellt användbara resultat. I samarbetet deltar normalt endast ett fåtal parter, i regel industriföretag. Fonden kan även ge stöd till bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av betydelse för en viss industrisektor. Stödet till denna typ av verksamhet ges såsom bidrag och fonden ställer här normalt krav på att resultaten skall vara allmänt tillgängliga. I bidragsprojekten samarbetar ofta ett stort antal deltagare, både forskningsinstitutioner och industriföretag.

Industriella utvecklingsprojekt

Mot bakgrund av de diskussioner som pågår om hur det industriella samarbetet i Norden skall kunna ökas, kan det vara av intresse att notera, att under sjuårsperioden 1973/74–1980 inkom totalt 73 ansökningar om utvecklingslån till Nordisk industrifond, varav 16 ansökningar under 1980. Det ansökta lånebeloppet uppgår till totalt 80 MSEK och bakom dessa samarbetsförslag står ca 150 företag, av vilka 15 ingår som samarbetsparter i mer än ett projektförslag.

Under samma period har fondens styrelse erbjudit lån till 40 olika utvecklingsprojekt med sammanlagt ca 29 MSEK. Det har visat sig att ett antal av dessa utvecklingsprojekt av olika anledningar ej kommer att genomföras i nordiskt samarbete. Detta innebär att av den angivna lånesumman kommer ca 6 MSEK ej att utnyttjas.

I de 28 industriella utvecklingsprojekt, som tom 1980 fått lån eller garanti från fonden, deltar 64 olika samarbetsparter, de flesta industriföretag, men även ett par utvecklingsbolag och forskningsinstitutioner finns bland deltagarna. Fördelningen mellan länderna av de 64 deltagarna är följande: Danmark 6, Finland 19, Island 1, Norge 13 och Sverige 25.

Här beskrivs några av nu avslutade utvecklingsprojekt som bedrivits med stöd från fonden.

Datorstödd dialys för sjukhus och hemmabruk

Produktutvecklingen har bedrivits gemensamt av Datex Oy, Helsingfors, och Gambro AB, Lund. Den nykonstruerade apparaturen används för peritonealdialys, d.v.s. när dialysen sker i njurpatientens bukhåla. Utmärkande för den är:

- Styrning och övervakning av behandlingen sker enligt parametrar som användaren väljer individuellt.
- Kontinuerlig numerisk information om dosen av dialysvätska i patienten, vätskebalansen, använd vätskemängd och antalet dialyscykler samt larmsignaler vid onormala avvikelser.
- Infektionsrisken är avsevärt mindre än i hittillsvarande apparatur. Detta genom att slang- och behållarset för dialysvätskan är sterila och konstruerade för engångsanvändning.

Apparaturen marknadsförs internationellt och återbetalning av beviljat lån har påbörjats.

Slipverk för trämassa

Mo och Domsjö AB i Sverige och Tampella Oy i Finland har tillsammans utvecklat en ny metod för framställning av slipmassa. Fonden har medverkat vid utprovning av metoden under driftsmässiga betingelser genom att ställa en garanti.

Metoden går ut på att ett slipverk, som arbetar under högt inre systemtryck (300 KPA, övertryck: 3 kp/cm²), producerar en massa som i betydelsefulla avseenden är överlägsen den konventionella:

- Betydligt högre rivstyrka (mätt vid jämförbar freeness, d v s vid ungefär samma finhetsgrad hos resp. massa). Detta innebär att nackdelen med den konventionella massan – låg rivstyrka – elimineras.
- Betydligt bättre dragindex (slitlängd).

Provningar av genomskinligheten – som bör vara låg – har gett ungefär samma värden som för vanlig trämassa. Även energiåtgången är på jämförbar nivå. Vid tryckslipning erhålls emellertid per ton producerad massa upp till 1 ton ånga och om denna kan utnyttjas meningsfullt blir därmed nettoenergiförbrukningen lägre än vid konventionell slipning.

I samband med installation av utrustning i befintligt slipverk och fullskaleförsök, beviljade fonden ett garantibelopp, som dock ej har behövt utnyttjas. Det finska företaget, som tillverkar utrustningen, har haft stor kommersiell framgång med produkten.

Flytande gaskraftverk

I ett industrisamarbete mellan A/S Aker Mekaniske Verksted, Norge, och Karlskronavarvet AB, Sverige, har de teknisk-ekonomiska förutsättningarna utretts för att utnyttja gasfickor, vars kapacitet för närvarande ej är lönsam för stationära enheter, för elproduktion.

Resultatet av projektet, Offshore Power Plant, är att ett flytande gaskraftverk kan vara ett ekonomiskt rimligt alternativ till konventionella olje- och koleldade kraftverk. Det gaskraftverk, varpå man härvid grundat kalkylerna och vars konstruktion etc. arbetats fram i projektet, har följande utförande:

- Åtta 95 MW gasturbiner byggs in på en flytande plattform, förankrad vid havsbotten. Turbinerna drivs av gas från antingen separata gasfickor eller närbelägna oljeproduktionsplattformar. Gasen är sådan som vanligen ej kommer till kommersiell användning.
- Den alstrade elströmmen transformeras till högspänning, likriktas och förs via kablar till land, där den återförvandlas till växelström och till lämplig spänning.

För ett kraftverk på 760 MW skulle totalt behöva investeras drygt 2 miljarder NOK. Lönsamheten och elpriset styrs till övervägande del av

gaspriset. Marknadsförutsättningarna för gasverket undersöks för närvarande.

Verksamheten inom olika teknikområden

Under 1980 har verksamhet pågått inom ca 75 olika nordiska samarbetsprojekt som under 1980 och de närmast föregående åren erhållit stöd från Nordisk industrifond. Här beskrivs pågående verksamhet uppdelad på teknikområden.

Materialteknik

Inom materialtekniken syftar forsknings- och utvecklingsinsatserna ofta antingen till att ersätta något material med andra som ger fördelar i något avseende eller till att bättre kunna utnyttja använt material genom t. ex. bättre ytbehandling eller processtekniska förändringar.

Fiberkompositer är lätta konstruktionsmaterial, som är föremål för intensivt utvecklingsarbete i hela världen. Fonden stöder en utredning som syftar till att klarlägga Nordens framtida möjligheter att konkurrera vid tillverkningen av dessa kompositer och därvid kommer även de stränga miljökrav att beaktas som ställs i Norden vid användning av de plaster och lösningsmedel som behövs vid framställningen.

Processteknisk utveckling stöds bl. a. i ett projekt som klarlägger orsakerna till trådbrott vid dragning av koppartråd. Projektresultatet kan få väsentlig betydelse för ekonomin vid tillverkningen av finkoppartråd.

Avspänningsglödning är en värmebehandlingsmetod vars uppgift är att minska de inre spänningarna i svetsade stålkonstruktioner. Metoden har dock ibland visat sig medföra påtagliga negativa effekter såsom sprödbrott i vissa material. Reglerna för när avspänningsglödning skall tillämpas grundar sig på bristfälliga laboratorieförsök. Fonden stöder ett projekt vars målsättning är att genom klarläggning av värmebehandlingsmetodens inverkan på konstruktioner påverka reglerna så att metoden tillämpas endast på konstruktioner där dess effekt bevisligen är positiv.

Materiallets vikt och korrosionsbeständighet är utslagsgivande egenskaper i ett par av fondens projekt där man undersöker möjligheterna att öka aluminiumanvändningen inom bilindustrin i syfte att genom viktbesparing uppnå minskad bränsleförbrukning. Undersökningarna gäller dels mekanismerna för punktkorrosion i aluminiumkonstruktioner, speciellt anodiserade stötfångare, där denna typ av korrosion visat sig vara ett stort problem och dels korrosionsförhållandena på underredet av en bil genom att samtidigt mäta korrosionshastighet och miljödata.

Korrosion och slitage i kombination med materialval och ytbehandlingsmetod undersöks i två projekt, det ena med målsättning att reducera materialskador i dieselmotorer och ångpannor och det andra med syfte att utforma åtgärder mot nötning i form av ytbeläggningar och specifikationer för förebyggande underhåll.

Verkstadsteknik

Fonden har i relativt stor omfattning stött forsknings- och utvecklingsinsatser inom det verkstadstekniska området. För nordisk verkstadsindustri är det väsentligt att öka produktiviteten och att utveckla nya produkter med hög förädlingsgrad samt med hög kvalitet och tillförlitlighet. Flera pågående och planerade projekt har som mål att utveckla automatiseringsteknik, ofta baserad på datateknik. Genom automatisering kan man t. ex. eliminera tunga och miljöfarliga arbetsmoment. Automatiserad produktion med begränsad bemanning utanför normal arbetstid medför ökad utnyttjandegrad av verktygsmaskiner. Man kan även genom automatisering få möjlighet till flexibel och rationell produktion av korta serier genom att omställningstiden mellan serierna kan minska.

Ett projekt rörande adaptiv styrning av gasmetallbågsvetsning har avslutats under 1980 efter fyra års utvecklingsarbete. Projektets resultat kommer att presenteras för nordisk industri under 1981, bl. a. vid ett resultatseminarium i Stockholm.

Ett mycket omfattande temaprojekt, i vilket man avser att utveckla rationell kortserieproduktion av plåtdetaljer i nya konstruktionsmaterial genom att utnyttja flexibel produktionsutrustning, håller på att planeras. I projektet skall man dels studera de bearbetningstekniska egenskaperna hos nya material som stål och aluminium av höghållfasthetskvalitet samt polymerkompositer och dels utveckla flexibel, moduluppbyggd verktygs- och bearbetningsutrustning för bandmaterial.

Forskningsinstitutioner och industriföretag samarbetar kring ny teknik för simulering av plastisk metallformgivning genom användning av modellmaterial. Den grundläggande kunskapen om metoden har framtagits på forskningsinstitut och avsikten är nu att vidareutveckla metoden för industriell tillämpning. I projektet studeras framför allt modellmaterialsimulering av valsning, pressning, smidning och extrudering. För att sprida projektresultaten till nordisk industri planerar man att ordna speciella kurser sedan projektet avslutats.

I samarbetet mellan huvudleverantör och underleverantör är det mycket väsentligt att träffa avtal om hur produktkvalitet skall definieras och vilka krav på kvalitetsstyrning vid tillverkning av aktuell produkt som skall gälla. På nordisk bas genomförs ett projekt som syftar till att utveckla ett flexibelt moduluppbyggt kravsystem och ett på detta system utformat underlag för att upprätta ett kvalitetsstyrningssystem hos underleverantören som kan tillgodose beställarens krav på jämn produktkvalitet.

Datateknik och elektronik

Områdena datateknik och elektronik hör till en sektor av näringslivet som både i ett nordiskt och ett globalt perspektiv alltfjämt har en positiv växtfaktor och den tekniska utvecklingstakten är samtidigt hög inom dessa teknikområden. Fonden anser att möjligheter till ökat nordiskt samarbete,

både på forskningsområdet och industriellt, bör tillvaratas och fonden är beredd att vid behov stimulera till sådant samarbete. Fondens engagement i projektstöd inom områdena datateknik och elektronik har också ökat under de senaste åren.

I nordiskt samarbete har prototypustrustning av antenn och mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit utvecklats. Förberedelser för en ettårig fältprovningsperiod har genomförts och proven skall utföras under 1981/82. Avsikten är att få fram erfarenhet av betydelse för nordisk industri om hur dessa nya produkter fungerar under realistiska miljöbetingelser. Konsumentutrustning för satellit-TV kan väntas få en ökande marknad i takt med att TV-satelliter blir operativa under senare delen av 1980-talet. Projektet finansieras i sin helhet av Nordisk industrifond och genomförs i samarbete mellan fyra nordiska forskningsinstitut.

Inom ett industriellt samarbetsprojekt, Uncommitted Logic Array, skall man utveckla underlag för framtagning av kundspecifiserade logikkretsar. Denna typ av kundspecifiserade komponenter bedöms få låga utvecklingskostnader och behöva kort tid från koncept till produktion. De blir speciellt konkurrenskraftiga när det gäller relativt små serier. Efterfrågan på sådana komponenter förväntas öka och idag är nordisk industri hänvisad till import från övriga Europa och USA.

Tre pågående projekt berör utveckling av datateknik. Inom ett mycket omfattande projekt utvecklas programmoduler för geometrisk beskrivning av mekaniska produkter. Modulerna skall ingå i en produktmodellgenerator, som utgör en central del av system för datastödd konstruktion/produktion. (CAD/CAM = Computer Aided Design/Manufacturing)

Projektets målgrupp är verkstadsindustrin. Ett annat projekt, som utförs i samarbete mellan en medicinsk forskningsinstitution och ett dataföretag, syftar till utveckling av program för bearbetning och rekonstruktion av geometrisk information från t. ex. röntgentomografi för grafisk presentation på dataskärm. Detta projekt skall utveckla ett datastött hjälpmedel för komplex system- och programvaruutveckling.

Energiteknik

På energiteknikområdet har i Norden under de senaste åren bedrivits en ständigt växande FoU-verksamhet, vars huvudsyfte är att minska oljeberoendet och säkerställa energitillförseln. Fondens resurser på området är procentuellt sett så obetydliga att fondens roll kan sägas vara mer av koordinerande än finansierande karaktär. I syfte att möjliggöra en snabb överblick av pågående offentligt stödd nationell energiforskning på projektnivå i de nordiska länderna och för att kunna peka ut samordningsmöjligheter har fonden upprättat en ADB-baserad projektlista över offentligt stödda energiprojekt inom Norden. Denna projektlista är allmänt tillgänglig och de första årens datalagrings- och sökkostnader täcks av fonden.

Enerigbesparingsmöjligheterna inom nordisk industri belyses genom

jämförande energikonsumtionsstudier i en branschvis kartläggning av nordisk industri och inom järn- och stålbranschen sprids kännedom om metoder att effektivisera energianvändningen genom stöd till en försöksverksamhet bedriven av en energikonsulent.

Verksamheten på projektnivå kan delas upp i energiproduktion, -distribution och -lagring samt energianvändning inom industrin. Som exempel kan nämnas ett projekt där målsättningen är att utveckla en ny sodahusprocess som pekar på betydande fördelar ur bl. a. energiåtervinningssynpunkt och ett projekt där man strävar till att uppnå avsevärda energibesparingar vid bakningsprocessen.

Massa- och pappersteknik, grafisk teknik

Tillverkningen av massa, papper och pappersprodukter är traditionellt av stor betydelse för industrin i stora delar av Norden och forskningen inriktar sig på bl. a. energiekonomisering, processförbättringar och större användning av returprodukter för att minska beroendet av den allt knappare träråvaran. För att få bättre processekonomi utvecklas och utvärderas metoder för artificiell applicering av cylinderbeläggning för att öka körbarheten och minska slitaget i pappersmaskiner. I ett annat projekt undersöks möjligheterna att genom tillsatsämnet antrakinon vid sulfatkokning antingen framställa sulfatmassa i högre utbyte eller med lägre alkalisatsning. Möjligheterna att använda en ökad mängd returpapper vid framställningen av tidningspapper genom att försöka effektivisera tidningarnas avsvärtning kartläggs i ett annat projekt. På området grafisk teknik undersöks miljö- och trycktekniska aspekter på valet av ytaktivant för offsetfuktatten.

Sågverks- och träteknik

Sågverks- och träindustrin utgör en naturlig del av näringslivet i Norden. Den knappa råvarutillgången inom branschen kräver insatser för att förbättra resursutnyttjandet.

Fonden stöder ett projekt, som skall resultera i metodik och, om så visar sig nödvändigt, hjälputrustning för att utvärdera kantningsoperationer i sågverk. Kantning av brädämnen är en kritisk operation i sågverksprocessen och optimering av kantningsresultaten kan i hög grad medverka till ett bättre resursutnyttjande och därmed bättre lönsamhet.

Livsmedelsteknik

Utvecklingen av nya processer och produkter samt lösande av miljöproblem utgör huvudinnehållet i fondens projektverksamhet på området livsmedelsteknik. Ett projekt som omfattar alla processteg från fångstteknik till marknadsintroduktion av färdiga produkter undersöker förutsättningarna för utnyttjande av fiskarten blåvitling. Denna fiskart förekommer i rikliga mängder men har tills vidare endast fiskats i begränsat omfång och uteslutande som industrifisk.

Teko- och läderteknik

Fonden har under 1980 inte beviljat stöd till några nya projekt inom områdena textilteknik och läderteknik. Två större arbeten, som startat under tidigare år, har däremot vidareförts.

Ett omfattande projekt, som initierats av Nordforsk, har berört möjligheterna att rena avloppsvatten och minska mängden av processvatten vid textiltillverkning. Man har uppnått resultat, som för många fabriker kan innebära betydlig reduktion av processvattenförbrukningen. Man har även angivit möjligheter för att genomföra avsevärda minskningar av kemikalieanvändningen och därigenom dels kunna reducera de direkta kostnaderna och dels reducera kostnaderna för rening av avloppsvatten.

På garveriområdet pågår ett projekt, som syftar till högre arealutnyttjande vid skinn- och lädergarvning. Arbetet bedrivs vid den nordiska garveriförsöksstationen i Danmark, som i projektet samarbetar med en rad garverier.

Driftsäkerhetsteknik

Fonden deltar i finansieringen av ett av Nordforsk initierat forsknings- och utvecklingsprogram rörande risk- och säkerhetsanalys av industriella produktionssystem och -anläggningar. Inom programmet skall utvecklas metoder, insamlas data och formuleras praktiska rekommendationer för säkerhets- och riskanalys relaterade till konstruktion av utrustning, arbetsorganisation och säkerhetsinspektion.

Provning, standardisering och mätteknik

På områdena provning och standardisering handhas en stor del av det samnordiska utvecklingsarbetet av Nordtest respektive INSTA. Nordtest har tidigare av fonden beviljats en stor del av sina budgetmedel men har från och med 1981 helt överförts på Nordiska ministerrådets allmänna budget. En del projekt på området provning, som ligger utanför Nordtests fackgruppers verksamhetsområden, har fått stöd från fonden och även projekt inom Nordtests verksamhetsfält i de fall den primära målsättningen inte varit att åstadkomma samnordiska testningsmetoder. Av fondens projekt på provningsområdet kan nämnas ett som syftar till utveckling av oförstörande provningsmetoder för kontroll av gjutgods och ett som försöker utveckla ultraljudmetoden till att accepteras som huvudalternativ vid kontroll av svetsfogar.

INSTA (internordisk standardisering) får av fonden årligen en del medel för sin standardiseringsverksamhet som syftar till likalydande standarder.

Mätteknik är ett område som i mycket tangerar provningsområdet och liksom detta lämpar sig väl för nordiskt samarbete då experterna i varje land är få och verksamheten sällan innebär konkurrens mellan länderna. Viss mätteknisk utveckling ingår i ett antal projekt som förts till andra teknikområden. I två projekt är utveckling av mätteknik däremot huvud-

motivet. Det gäller dels utveckling av tillförlitliga och billiga testmetoder för verktygsmaskiner och dels utveckling av en effektiv seismisk metod att kartlägga sådana strukturella egenskaper i berg som är av betydelse för bergets hållfasthet.

Några synpunkter på det närmaste årens verksamhet

Betydelsen av teknisk forskning och utveckling som ett medel att främja den industriella tillväxten har under senare år alltmer uppmärksammats i Norden. Flera av de områden, som i nationella utredningar utpekats som speciellt intressanta för den industriella förnyelsen, är gemensamma för de nordiska länderna. Från många håll har förslag framförts om intensifierat nordiskt samarbete och då speciellt inom områdena industriell utveckling och teknisk förnyelse. Många av de framförda förslagen har direkt beröring med fondens verksamhetsfält.

Fondens styrelse redogjorde för de olika förslagen i den budgetframställning avseende 1982 som fonden inlämnade till ministerrådet i september 1980. Styrelsen framhöll därvid att den bedömde att behovet av industriell förnyelse är stort i de nordiska länderna. För att rationellt utnyttja de satsningar som görs nationellt bör i ökande omfattning möjligheterna till nordiskt samarbete och koordinering tillvaratas. Därigenom erhålles en förstärkning av de nationella insatserna och för nordisk industri intressanta resultat kan snabbare komma fram. Styrelsen framhöll att ökade resurser behövs för det nordiska samarbetet och att det måste anses rationellt att de resurser som kan ställas till förfogande koncentreras till redan existerande organ.

Styrelsen redogjorde för olika bransch- och teknikområden, där speciella förutsättningar för forsknings- och utvecklingssamarbete bedöms föreligga och pekade därvid bland annat på följande områden:

- inom *verkstadsområdet*: rationellare konstruktions- och produktionsmetoder samt utnyttjande av mikroprocessorer i kommersiella produkter. Detta innebär bl. a. ökad användning av
- *datateknik och elektronik*
- inom *massa och pappersområdet*: forskning avseende råvaror, energi och miljö
- *materialteknik, korrosion och ytbehandling*
- *energiteknik*, speciellt nya energikällor, distribution av energi samt energibesparande åtgärder inom industrin.

För att stimulera till ökat nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete, kan det framför allt inom nya samarbetsområden visa sig motiverat att i ökande omfattning utnyttja fondens möjligheter att lämna stöd till mer än 50 % av de totala projektkostnaderna. Inom områden där samarbete är väl etablerat, anser styrelsen däremot att en väsentlig del av det nordiska samarbetet bör kunna finansieras med nationella medel. Fonden försöker

här begränsa sin andel av finansieringen för att därigenom få ökade resurser för initierande verksamhet inom nya samarbetsområden.

Mot bakgrund av det behov av ökade nordiska insatser inom teknisk forskning och industriell utveckling, som styrelsen presenterat i sin budgetframställning, framlade styrelsen förslag om att fondens medelstilldelning skall höjas från 18,3 MSEK för år 1981 till 24 MSEK för år 1982.

ADMINISTRATION

Styrelse

Fondens styrelse har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

	ORDINARIE LEDAMOT	SUPPLEANT
Danmark:	Direktør Ivar Haahr	T o m 1980-04-30 Sekretariatschef P L Hansen Fr o m 1980-05-01 Civilingeniør Gunner Lehmann Nielsen
Finland:	Industrirådet Pekka Malinen	Industrirådet Björn Blomqvist
Island:	Departementschef Páll Flygenring	Afdelingschef Kristmundur Halldórsson
Norge:	Avdelingsdirektør Per-Christian Endsjø	Byråsjef Andreas Mortensen
Sverige:	Departementsrådet Thomas Sidenbladh	Överingenjör Lennart Lindeborg
Nordforsk:	Direktør Tore Tysland	Direktør Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under året varit departementsrådet Thomas Sidenbladh och vice ordförande direktør Ivar Haahr.

Styrelsen har hållit sju sammanträden. I samband med möten i Stavanger, Tammerfors, Reykjavik, Linköping och Stockholm arrangerades studiebesök på industrier och organisationer för fondens styrelse och sekretariat.

Styrelsens sammansättning under 1981 framgår av *bilaga 1*.

Sekretariat

Sekretariatet har haft följande personal:

Rut Bäcklund-Larsson, direktør

Marianne Anderson, handläggare (administration och ekonomi)

Jens Peter Nielsen, civilingeniør

Robert von Pfaler, diplomingenjör

Margareta Tiger, assistent (deltid)

Anna-Lisa Holmlund, kontorist (halvtid, fr o m 1980-01-28)

Remisser

- Fonden har under 1980 avgivit yttrande över följande frågor
- Nordiska ministerrådets betänkande "Nordisk radio och television via satellit" (NU A 1979:4)
 - Utveckling av det nordiska samarbetet beträffande fiskodling (Medlemsförslag nr A 578/e till Nordiska rådet)
 - Nordiska ministerrådets utredning "Nordisk samarbete om projektexport" (NU A 1980:7)
 - Nordisk samverkan för att framställa alternativa drivmedel (Medlemsförslag nr A 588/e till Nordiska rådet)
 - Nordisk energiforskning (Medlemsförslag nr A 593/e till Nordiska rådet)

Resultaträkning 1980-01-01–12-31 (SEK)

	1980		1979	
<i>Anslag</i>				
Från NMR	<u>17 350 000:—</u>	<u>17 350 000:—</u>	<u>15 156 000:—</u>	<u>15 156 000:—</u>
<i>Finansiella poster</i>				
Ränteutgifter	2 543 806:53		1 926 322:50	
Kursdifferenser	<u>-421 792:80</u>	<u>+ 2 122 013:73</u>	<u>-778 892:92</u>	<u>+ 1 147 429:58</u>
Disponibelt efter finansiella poster		19 472 013:73		16 303 429:58
<i>Projekt</i>				
<i>Kostnader</i>				
Bidrag	15 691 284:09	} - 21 302 059:09	14 585 395:—	} - 16 401 175:—
Lån, not 1	5 610 775:—		1 815 780:—	
Styrgrupper m m, not 2	76 067:09	- 76 067:09	38 381:96	- 38 381:96
Intäkter, not 3	<u>+601 763:68</u>	<u>+ 601 763:68</u>	<u>+575 482:69</u>	<u>+ 575 482:69</u>
Resultat före administration		- 1 304 348:77		439 355:31
<i>Administration</i>				
Kostnader, not 4	<u>1 509 006:79</u>	<u>- 1 509 006:79</u>	<u>1 280 460:24</u>	<u>- 1 280 460:24</u>
Redovisat Årsresultat, not 5		<u>- 2 813 355:56</u>		<u>- 841 104:93</u>

Balansräkning 1980-12-31 (SEK)

	1980	1979	
TILLGÅNGAR			
Likvida medel	25 040 701:89	22 069 829:96	
Fordringar Beviljade lån, not 1			
		<u>25 040 701:89</u>	<u>22 069 829:96</u>
SKULDER OCH EGET KAPITAL			
Skulder			
Beviljade ännu ej utnyttjade projektmedel	24 079 619:99	19 180 029:35	
Leverantörskulder not 6	<u>897 029:45</u>	<u>24 976 649:44</u>	<u>12 392:60</u>
			<u>19 192 421:95</u>
Eget Kapital			
not 5			
Balanserat över- skott	2 877 408:01	3 718 512:94	
Redovisat års- resultat	<u>-2 813 355:56</u>	<u>64 052:45</u>	<u>-841 104:93</u>
		<u>25 040 701:89</u>	<u>22 069 829:96</u>

*Kristmundur Halldórsson**Eyvind Moe**Pekka Malinen**Per-Christian Endsjö**Thomas Sidenblad**Erling Hagen**Rut Bäcklund-Larsson***NOTER TILL BOKSLUTET 1980**

Not 1 Under 1980 har beviljats 5 610 775 SEK som lån till 7 st projekt. Totalt under verksamhetsperioden 1973–1980 har därmed beviljats 19 035 617 SEK som lån till 22 st projekt. Av de beviljade medlen har 1 342 833 SEK ej behövt utnyttjas och därför återförts till fonden. Totalt 4 st lån med en låneskuld på 4 272 012 SEK har vidare avskrivits.

Av beviljade lånemedel har hittills 583 738 SEK återbetalats, varav 253 861 SEK under 1980. Återbetalning har därmed påbörjats i 3 st projekt.

Vid årsskiftet 80/81 utgjorde fondens fordran på beviljade lån 12 837 034 SEK.

En av fonden ställd garanti på 1 253 000 SEK har ej behövt utnyttjas.

Not 2 I detta belopp ingår medel till styrgrupper, projektuppföljning, utvärdering och motsvarande aktiviteter som skett i sekretariatets regi.

Not 3 I samband med att fonden beviljar lån med villkorlig återbetalning redovisas dessa som en kostnad. Vid återbetalning redovisas räntor och amorteringar som en intäkt.

I beloppet ingår:	amorteringar på lån	253 861:35 SEK
	räntor på lån	118 710:21 "
	återförda medel	<u>229 192:12 "</u>
		<u>601 763:68 SEK</u>

Not 4 I posten *Administration* ingår:

Personalkostnader	1 008 992:24 SEK
Mötes- och styrelsekostnader	205 056:40 "
Lokalkostnader	128 626:04 "
Information	50 998:71 "
Övr administrativa kostnader	<u>115 333:40</u>
	1 509 006:79 SEK

Not 5 Årets underskott avräknas mot balanserat överskott.

Not 6 I posten *Leverantörsskulder* ingår:

Styrelsen för teknisk utveckling	884 177:94 SEK
Beräknat revisionsarvode	10 000:– "
Resor 1980	<u>2 851:51 "</u>
	897 029:45 SEK

Utöver beviljade medel för 1980 har i enlighet med fondens möjlighet att påta sig förpliktelser för kommande år formellt reserverats *8 661 000 SEK för 1981*. Av beloppet hänför sig *5 171 000 SEK* till 5 st lån där låneavtalen ej var klara vid årsskiftet.

Vidare har formellt reserverats *1 283 000 SEK för 1982*, därav avser 370 000 SEK en garanti i förbindelse med ett av ovan nämnda lån.

TILLÄGG I

Revisionsberättelse för Nordisk Industrifond

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för år 1980, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt kontroll av grundregistreringen.

Bokförda anslag och lån har avstämts mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i projektreskontran har kontrollerats.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked. Värderingen av behållningar i utländsk valuta har kontrollerats mot vid bokslutstillfallen gällande köpkurser. Samtliga låneavtal har inventerats.

Kontrollsummering har skett av dagbok, huvudbok och årsbok.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 18 mars 1981

Sjöåker revisionsbyrå AB

U Egenäs

Aukt. revisor

*TILLÄGG 2***Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från kammarkollegiet, revisionskontoret**

Regeringen har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk industrifond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt auktoriserade revisorn Ulf Egenäs, Sjöåker Revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har granskat fondens verksamhetsberättelse för 1980, styrelseprotokoll och räkenskaper för verksamhetsperioden 1980-01-01–12-31 samt den av Ulf Egenäs upprättade granskningsberättelsen, som här bifogas.

Den utförda revisionen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 10 april 1981

Olle Hawor

Chef för kammarkollegiets revisionskontor

*BILAGA 1***Styrelse och sekretariat 1981***Styrelse*

Ordinarie ledamot

DANMARK

Ekspeditionssekretær

Eyvind Moe (v ordf)

Industriministeriet

Slotholmsgade 12

DK-1216 KØBENHAVN K

Tel: 45 (1) 12 11 97

Suppleant

Civilingeniør

Gunner Lehmann Nielsen

Teknologistyrelsen

Tagensvej 135

DK-2200 KØBENHAVN N

Tel: 45 (1) 85 10 66

FINLAND

Industrirådet

Pekka Malinen

Handels- och industriministeriet

Alexandersgatan 10

SF-00170 HELSINGFORS 17

Tel: 358 (0) 1603 736

Industrirådet

Björn Blomqvist

Handels- och industriministeriet

Alexandersgatan 10

SF-00170 HELSINGFORS 17

Tel: 358 (0) 1603 745

ISLAND

Afdelingschef

Kristmundur Halldórsson (ordf)

Industriministeriet

REYKJAVIK

Tel: 250 00

Afdelingsdirektør

Hördur Jónsson

Ídntæknistofnun Íslands

Versturvör 27

200 KOPAVOGUR

Tel: 424 11

NORGE

Avdelingsdirektør

Per-Christian Endsjø

Industridepartementet

Akersgaten 42

N-OSLO

Tel: 47 (2) 11 94 47

Byråsjef

Andreas Mortensen

Industridepartementet

Akersgaten 42

N-OSLO

Tel: 47 (2) 11 94 78

SVERIGE

Departementsrådet

Thomas Sidenbladh

Industridepartementet

S-103 33 STOCKHOLM

Tel: 46 (8) 763 2163

Överingenjör

Lennart Lindeborg

Styrelsen för teknisk utveckling

Box 432 00

S-100 72 STOCKHOLM

Tel: 46 (8) 744 5100

NORDFORSK

Dr Vilhjálmur Ludvíksson

Rannsóknarád Ríkisins

Laugavegi 13

REYKJAVIK

Tel: 213 20

Direktör

Erling Hagen

NORDFORSK

Box 5103 (Grev Turegatan 19)

S-102 43 STOCKHOLM 5

Tel: 46 (8) 14 14 50

Nordisk industrifonds sekretariat

Birger Jarlsgatan 27, 5 tr, S-111 45 Stockholm

Tel (08) 24 16 00 (växel) (int +46 8 24 16 00)

Rut Bäcklund-Larsson, direktör

Marianne Andersson, handläggare (administration och ekonomi)

Jens Peter Nielsen, civilingeniør

Robert von Pfaler, diplomingenjör

Margareta Tiger, assistent

Anna-Lisa Holmlund, assistent

Ingvär Flink, handläggare (ekonomi och statistik)

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Industrifond vedrørende dets virksomhet i 1980 (C 35/e 1982). Fondet ble opprettet i 1973 og startet sin virksomhet i 1974.

I 1980 har fondet gitt støtte til prosjekt for ialt 21,3 millioner SEK innen dets fire virksomhetsområder: prøvning og standardisering samt måleteknikk med 1,5 millioner SEK, 4,9 millioner SEK til energiteknikk, 7,0 millioner SEK til produkt og prosessutvikling og endelig 7,9 millioner SEK til bransje- eller teknikkinnrettet virksomhet.

Fondet har i 1980 bidratt til finansiering av 48 prosjekt. Støtten er for tre fjerdedelers del ydet som bidrag, mens resten ca. 5,5 millioner SEK er gitt som lån med betinget tilbakebetaling. I sjuårsperioden 1973/74–80 har fondet bevilget 105 millioner SEK til vel 180 forskjellige prosjekt, hvis totale volum er minst 280 millioner SEK.

Av fondets disponible midler for 1980 på om lag 23 millioner SEK er 17,4 millioner SEK bidrag fra Ministerrådet. Differansen består av renteinntekter og tilbakebetaling av lån.

Utvalget som ved flere anledninger har behandlet bransjespørsmål og mulighetene for nordisk bransjesamarbeid, noterer seg med interesse at fondet kan gi støtte til bransje- eller teknikkinnrettede prosjekt som sikter seg inn på å løse problem av betydning for en viss industrisektor.

Det industrielle samarbeid mellom de nordiske land blir diskutert i ulike fora. Ministerrådet legger frem en arbeidsplan for det industripolitiske samarbeid mens Nordisk Råd taler om en strategi for samarbeidet innen industrisektoren. Felles for de begge er den vekt som legges på forsknings- og utviklingsinnsatser (FoU). Utvalget konstaterer således med tilfredshet at fondet satser på fremtidsområder som fiberteknikk og avansert elektronikk.

Ved et møte med representanter for fondet i november 1981 ble utvalget orientert om fondets aktuelle situasjon og dets fremtidsplaner, bl. a. om

mulighetene for å satse på bioteknikken. Utvalget vil særskilt bemerke at interessen for fondet fra næringslivets side har vært økende, ikke minst når det gjelder finansiering av FoU-prosjekt som er av kompetensehøynende karakter.

Utvalget konstaterer at fondets ressurser som i reell verdi ligger på 1974-nivået, begrenser både dets aktivitetsområde og størrelsen på de prosjekt fondet kan finansiere. Ut fra det store behov de nordiske land har for en industriell fornyelse, anser utvalget at mulighetene for å utnytte nasjonale ressurser bedre ved nordisk samarbeid og koordinering må ivaretas.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk råd tar beretning C 35/e om Nordisk Industrifonds virksomhet i 1980 til etterretning.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonason (c)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Berättelse

från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
Box 42
S-950 94 Övertorneå
Tel. 0927-108 30

B. Startår

1970

C. Deltagande länder

Norge, Finland och Sverige

D. Syfte

Överenskommelse mellan Finland, Norge och Sverige den 23 september 1971 och den 20 december 1974. (*NStat. 1971 ss 214–218, 1975 ss 46–50*)

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de tre ländernas nordligaste delar.

E. Organisation

1. Administration

Centrets ledningspersonal

Keskitalo, Börje	kursföreståndare	S
Lindmark, Jan-Evert	utbildningsman	S
Henriksson, Ingvar	utbildningsman	S
Johansson, Astrid	kansliföreståndare	S

2. Styrelsens sammansättning

Räsänen, Olavi	yrkesutb.inspektör	F
Timonen, Otto	byråchef	F
Wist, Gunnar	inspektör	N
Johansson, Stig	länskskolinspektör	S
Sivertsvik, Audun	fylkesarb.sjef	N
Sääf, Henry	länsarbetsdirektör	S

Ordförande 1981–82

Keskitalo, Börje, rektor vid Nordkalottens AMU-center, sekreterare

3. Personal

- 1 Kursföreståndare
- 2 Utbildningsmän
- 3 Lärare, heltid
- 4 Lärare, deltid

Kansliet

- 1 Kansliföreståndare
- 1 Assistent
- 2 Kansliskrivare (en för översättningsarb.)
- 2 Kontorister (en anställd med lönebidrag)
- 1 Telefonist

Länsarbetspersonal

- 1 Kurator
- 1 Elevhemsföreståndare
- 1 Fritidsassistent
- 1 Skolsköterska 1/2-tid
- 1 Tvätterska (anställd med lönebidrag)
- 1 Vaktmästare (bitr. för elevhemsföreståndare)

Förråd

- 1 Materialförvaltare
- 2 Förrådsmän (en anställd med lönebidrag)

Ekonomipersonal

- 1 Kokerska
- 2 Ekonomibiträden (heltid)
- 1 Ekonomibiträde (halvtid)
- 1 Ekonomibiträde (halvtid vakant)

Övrig personal

- 1 AV-central, bokförråd (anställd med lönebidrag)
- 3 Vaktmästare (en anställd med lönebidrag)

F. Verksamhet

Följande kursverksamhet bedrivs för närvarande vid centret:

Läroplan	Kursbenämning	Antal kurser	Antal kd	Kurstid veckor
751.00—	Verkstadsmekanikerblock	B 2	24	
751.00 21	Verkstadsmekanisk grundkurs			10
751.30 14	Supportsvarvare			24
751.35 12	Fräsare	K 1	12	24
751.55 16	Rundslipare			24
751.90 11	Avsynare			8
752.00 10	Montörer, reparatörer			24
753.00—	Fordonstekniskt block	B 2	24	
753.00 12	Fordonsteknisk grundkurs			36
753.27 10	Lastbilmekaniker			36
754.00—	Plåt- och svetsblock	B 3	36	
756.10 13	Svetsmekanisk grundkurs			10
756.10 14	Svetsare			14
754.10 19	Plåt- och svetsmekaniker			38
756.00 28	Gassvetsning ⁺	B 1	12	6
756.10 24	Rörsvetsning			10
754.10 20	Ventilationsplåtslagare	B 1	12	40
753.90 11	Reparatör av hushållsmask.	B 1	12	40
755.30 13	Kylmontörer [†]	B 2	24	48
755.30 30	Fortbildning d:o			6
760.00 10	El-teknisk grundkurs	B 2	24	14
761.00 10	Elektriker	B 1	12	34
741.30 18	Styr- och reglermekaniker ⁺			34
741.30 19	Processteknik	B 1	16	30
764.10 25	Telereparatörer	B 1	12	34
764.10 26	Elektronisk kommunikationsteknik	B 1	12	36
912.00—	Livsmedelstekniskt block	B 2	20	
912.10 16	Restaurang och storhushåll, grundkurs			10
912.10 17	Personal till restaurang och storhushåll			10
921.20 16	Serveringspersonal			10
919.20 15	Reseliv och turistnäring	B 1	15	40
X21.23 93	Preparandakurs	B 1	20	8
X21.23 94	Preparandakurs			16
X21.23 96	Preparandakurs			16
X21.23 28	Allmänna ämnen	K 1	20	8

B = Basutbildning

K = Komplementutbildning

G. Framtidsplaner

Nordkalottens AMU-centers kursstyrelse har på en rad konkreta punkter beslutat uppmärksamma de centrala myndigheterna i Sverige om nödvändigheten av en utvidgning och vidareutveckling av den samnordiska arbetsmarknadsutbildningen på Nordkalotten. Kursstyrelsen hyser den förhoppningen att de diskussioner som kommit igång skall leda till att skapa större kontaktytor för att markera och utveckla centrets särprägel av samarbete och utveckling över gränserna. Som ett medel i denna strävan finns intentioner att påverka kursutbud, läroplaner, lärarrekrutering, översättning av läromedel, budget samt få till stånd kunskapsutbyte inom alla områden. En planeringsgrupp på trelandsbasis är tillsatt för ändamålet. Planeringsgruppens uppgift blir närmast att pröva och bereda ärenden som förslag till kursstyrelsen.

Inom el- och teleområdet är övergången till nya läroplaner på gång. Sakkunnignämnden inom rese- och turistlivskursen diskuterar förändringar inom rese- och turistlivskursen. En avsevärd utökning av beläggningen har skett under det gångna verksamhetsåret. Speciellt bör nämnas att Norge ökat beläggningen från tidigare med ca 100 %. Ett effektivare resursutnyttjande kännetecknar verksamheten inom alla områden.

Bostadsbeståndet omfattar 210 bäddplatser och kan betecknas som mycket gott. Försening med ombyggnad och reparation av kansli, teori- och verkstadslokaler för utbildningsändamål har gett vissa problem. Ombyggnad av lokaler väntas enl. uppgift från skolöverstyrelsen komma igång under 1982. Förseningen hämmar naturligtvis utvecklingssträvandena under en period.

H. Finansiering

Centret finansieras genom att Norge och Finland faktureras en utbildningskostnad per kursdeltagare och vecka (månad). Kostnaderna motsvarar utbildningskostnaderna i hemlandet. Övriga kostnader betalas av svenska staten. Budgetåret 1980/81 tilldelades centret 12 342 000 skr. Förbrukat 1980/81 ca. 10,9 milj. Förslag och tilldelning internbudget 1981/82 balanserar på 14,1 milj. skr. Några farhågor för nedskärning finns inte. Resursutnyttjande åtgärder kommer att vidtagas, varför skolledningen med tillförsikt kan arbeta vidare.

Berättelse

från Nordiska vägtekniska förbundet

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordiska vägtekniska förbundet
Svenska avdelningen
Statens vägverk
S-781 87 BORLÄNGE
Sverige

B. Startår

1935.

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Færøyene, Island, Norge. Sverige.

D. Mål

Forbundets målsetning er å fremme utviklingen innen vegsektoren gjennom samarbeide mellom fagfolk innen veg- og trafikkområdet fra de enkelte land.

Dette bør skje gjennom nordiske veg- og trafikktekniske møter, samt utvalgs- og prosjektvirksomhet.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Forbundet består av en avdeling i hvert land. Hver avdeling styres av et nasjonalt avdelingsstyre. Forbundets styre består av formann, nestformann og sekretær fra hvert avdelingsstyre. Ledelsen av forbundet går på omgang mellom deltagerlandene. Fra 1981 er Sverige ledende land.

Forbundet nedsetter utvalg for ulike arbeidsoppgaver. De nasjonale utvalg danner tilsammen forbundsutvalg.

Organisasjonskart er vist i vedlegg.

2. Styrets sammensetting

Generalldir. Carl-Olof Ternryd, Sverige (form.)

Direktør B. O. M. Olson, Sverige

Tekn. dir. Roland Forsberg, Sverige (sekr.)

Vejdirektør Per Milner, Danmark
 Tekn. dir. Jørgen Stenbæk, Danmark
 Afd. ing. Ernst Renstrup, Danmark
 Överdir. Väinö Suonio, Finland
 Verkst. dir. Jussi Hakala, Finland
 Dipl. ing. Ralf Granlund, Finland
 Landsing. Mikkjal Helmsdal, Færøylene
 Civ. ing. Jogvan Johansen, Færøylene
 Civ. ing. Jogvan Nolsøe, Færøylene
 Vejdirektør Snæbjørn Jonasson, Island
 Tekn. dir. Thordur Thorbjarnarson, Island
 Tekn. dir. Helgi Hallgrímsson, Island
 Vegdirektør Eskild Jensen, Norge
 Direktør Jens Wisløff, Norge
 Avd. dir. Kaare Flaate, Norge

3. Personale

Forbundet har ikke fast tilknyttet personale.

F. Virksomhet

Forbundet har i 1981 hatt følgende faste utvalg i virksomhet:

Nummer	Navn	Ledende land
10	Administrasjon	
11	Vegtrafikkøkonomi	Norge
13	Administrasjon og arbeidsorganisasjon	Danmark
20	Planlegging	
21	Planlegging av veger og gater	Sverige
22	Prosjektering av veger og gater	Finland
30	Bygging	
31	Vegens oppbygning	Sverige
32	Sementbundne materialer og spesialprodukter	Norge
33	Asfaltbelegninger	Danmark
40	Drift	
41	Drift av veger og gater	Finland
50	Trafikk og trafikksikkerhet	
51	Trafikkanalyse og trafikkregulering	Finland
52	Trafikksikkerhet	Danmark
60	Tekniske spesialspørsmål	
61	Bruer og ferjer	Norge

62	Databehandling og oppmålingsteknikk	Sverige
63	Vegmaskiner	Sverige
64	Miljø	Danmark

Følgende rapporter er utgitt i 1981 i NVF's rapportserie:

1: 1981 Miljøfaktorer knyttet til produksjon, utlegging og bruk av asfaltmaterialer i veger.

2: 1981 Forbundsudvalgsmødet i Reykjavik 12.6.79 (utv. 33).

3: 1981 Tillgänglighets- og trafikstandardanalyser.

I tillegg er utgitt del II av rapporten fra NVF-kongressen i 1980: "Veger, vegtrafikk og ressurser".

G. Fremtidsplaner

Kopi av utvalgenes virksomhetsplaner for 1981–82 er vedlagt (*se bilaga*).

H. Finansiering

Forbundet disponerer ikke egne økonomiske midler.

De enkelte medlemsorganisasjoner og institusjoner finansierer driften gjennom sin deltagelse i utvalg og styre.

BILAGA**Nordisk vegteknisk forbund – virksomhetsplan for utvalgene****Utvalg 11.**

Vegtrafikkøkonomi.

År: 1981–82.

Ledende land:

Norge.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse

Instituttchef Dag Bjørnland.

Overingeniør Jostein Drevdal.

Godkjent arbeidsområde:

- A. Effekter av trafikropolitiske retningslinjer.
- B. Samfunnmessige effekter av veg- og gatetrafikk.
- C. Veginvesteringenes samfunnmessige konsekvenser.
- D. Trafikkens energiforbruk.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

- 1. Priser, ressursforbruk og energiforbruk. Seminar høsten 1981 i Norge.
- 2. Kartlegging av de trafikropolitiske elementers betydning for investeringer og vedlikehold i vegsektoren i de nordiske land. Seminar våren 1982.
- 3. By- og tettstadstrafikk. Seminar høsten 1982.
- 4. Orienteringer internt i utvalget.

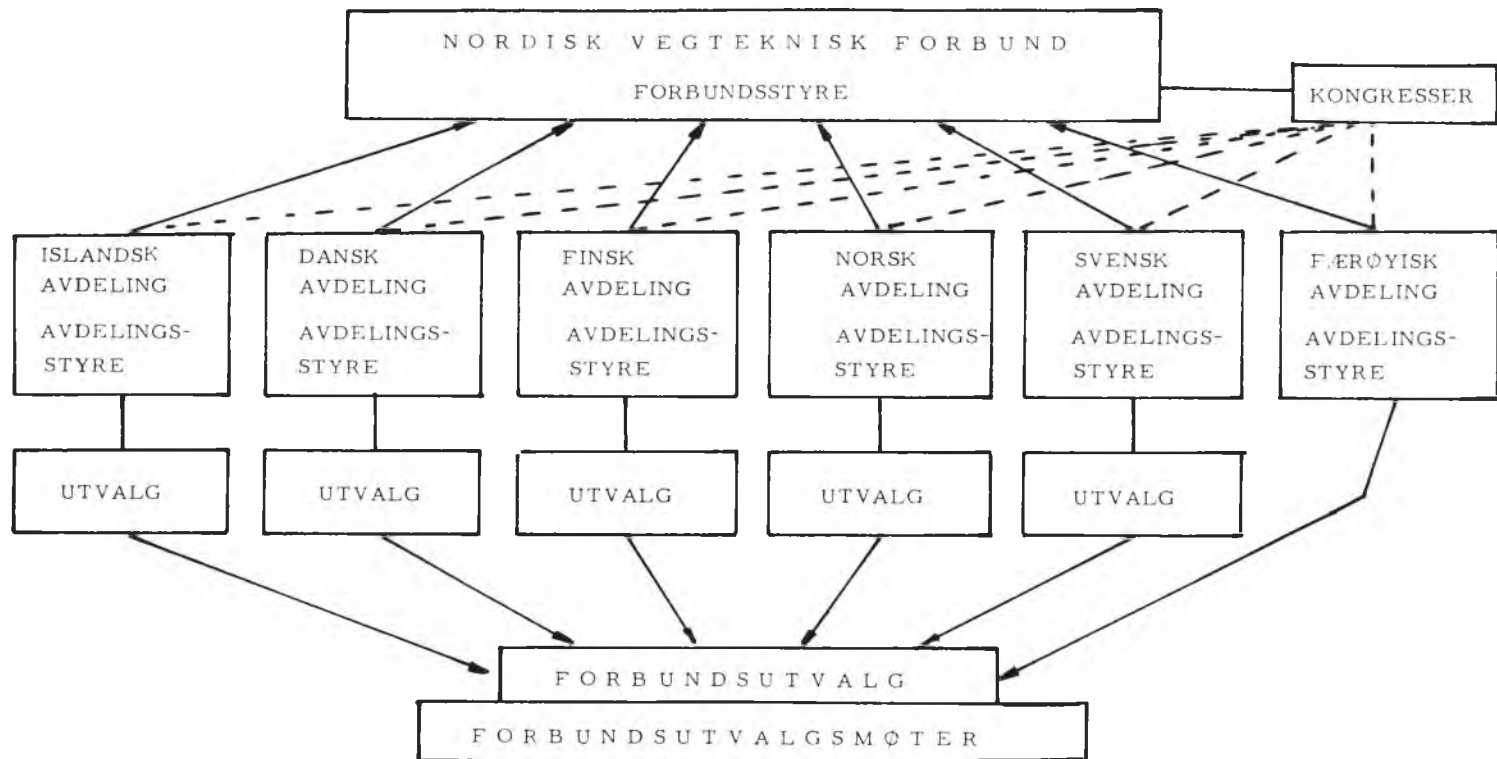
Seminarformen vil bli hovedarbeidsform for utvalget i disse to åra. Emne 1, 2 og 3 vil bli behandla på nordiske seminar med 10–15 deltakere fra hvert land. Utvalget nedsetter arbeidsgrupper for forberedelse for hvert seminar. Etter hvert seminar oppsummeres hovedinnhold og konklusjon. Resultater fra seminarane kan også gi grunnlag for vidare arbeid i utvalg 11 eller at utvalget anbefaler vidare utviklings-/forskningsarbeid i Norden.

Seminarvirksomhet:

Tre seminar (se ovenfor).

Informasjon:

- Rapporter fra seminarane.
- Intern informasjon i utvalget.

Utvalg 21.

Planläggning av vägar och gator.

År: 1980–81.

Ledende land:

Sverige.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Civ. ing. Otto Schiøtz/Afd. ark. Per Pandrup Nielsen, Danmark.

Tekn. tri. Veli Himanen/DI Björn Silfverberg, Finland.

Vejsjef Ove Liavaag/Overing. Amund Bolstad, Norge.

Tekn. dir. Karl Sicking/Byrå. dir. Dick Jonsson, Sverige.

Godkjent arbeidsområde:

Vägar och markanvändning.

Bosättningsmönster och transportbehov.

Vägplaneringens roll inom transport- och samhällsplanering.

Investeringsplanering.

Väggklassificering.

Väg- och gatunätsplanering.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

Utskottet skall under de närmaste två åren inriktas mot att närmare studera hur ändrade yttre förutsättningar konkret beaktas i det praktiska planeringsarbetet, i planerings- och beslutsprocessen inom väg- och trafiksektorn.

Verksamheten skall i huvudsak bedrivas i seminarieform där man skall belysa hur man i de nordiska länderna i praktiken och teorin beaktar exempelvis några av följande planeringspåverkande faktorer:

– energi, miljö, trafiksäkerhet, kapitalknapphet och resbehovet för olika samhällsgrupper.

Seminarvirksomhet:

Verksamheten skall i huvudsak bedrivas som seminarier.

Informasjon:

Resultatet av arbetet kommer att ställas samman och dokumenteras.

Utvalg 22.

Projektering av vägar och gator.

År: 1981–82.

Ledende land:

Finland.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Övering, Pentti Hautala, Finland, ordf.

Dipl. ing. Ralf Granlund, Finland, sekr.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Vägprojekteringsbyrån

Box 20, 00131 Helsingfors 13, Finland.

Godkjent arbeidsområde:

Vägens inpassning i landskapet. Vägars och gators geometriska utformning med avseende på framkomlighet och säkerhet. Samhällsekonomiska kalkyler för dimensionering av vägbredd, geometri, väggropp, etc. Alternativa vägutbyggnader och etapputbyggnad av vägobjekt. Förbättring av befintliga vägar. Smärre väg- och trafiktekniska åtgärder. Presentations-teknik vid vägprojektering.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

Förbundsutskottsmöten 1–2 gånger om året. Arbete i arbetsgrupper tillsatta av utskottet. Seminarier kan anordnas i samband med utskottsmöten. Utskottet skall fungera som informationskanal mellan de olika länderna.

Projekt som pågår 1981 och delvis även år 1982.

1 Hastighetsbegrepp

– kartläggning av befintliga begrepp, utredning av deras innehåll och mätning samt rekommendation till användning

2 Hastighetsdämpande åtgärder

– geometrisk utformning

3 Upprustning av existerande vägar

– godtagbar standard för befintliga vägar

– minimistandardvärden för geometrisk utformning

Projekt i reserv

Vidarebearbetning av ämnet "Förhandsvärdering av anvisningar"

Projekteringsmetodik

Nätbildning.

Seminarvirksomhet:

Förhandsvärdering av anvisningar, symposium i februari 1981.

Informasjon:

- Rapporter från utredningarna och symposiet
- Hastighetsbegrepp
 - Hastighetsdämpande åtgärder
 - Upprustning av existerande vägar
 - Förhandsvärdering av anvisningar

Utvalg 31.

Vägens uppbyggnad.
År: 1981–82.

Ledende land:

Sverige.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Övering, Bertil Bogren
Skånska Cementgjuteriet
Box 1303
701 15 ÖREBRO.
Avd. dir. Jan Eurenus
Statens Vägverk
781 87 Borlänge.

Godkjent arbeidsområde:

Dimensionering, inkl. teknisk/ekonomisk optimering av konstruktion och metoder med hänsyn till geoteknik, tjäle, sättningar, dränering etc. Jord- och bergarbeten. Åretruntbyggande. Produktionsteknik. Åtgärder mot störningar på omgivningen.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

- Projekt i arbetsgrupper att avrapportera 1982:
- Gång- och cykelvägar
 - Vägar på dåligt underlag
 - Kantförstärkning och/eller breddning av befintliga vägar
 - Packning på småskaliga ytor.

Seminarvirksomhet:

Preliminært: Dimensionering av vägöverbyggnad, 1982.

Utvalg 32.

Cementbundne materialer og spesialprodukter.

År: 1981–82.

Ledende land:

Norge.

Formann/sekretær:

P. A. Henriksen, form. Søren H. Sloth, sekr. Danmark.

Tauno Hailikari, form. Anssi Lampinen, sekr. Finland.

Olof Persson, form. Inge Karlsson, sekr. Sverige.

T. Borchgrevink, form. G. Trevland, sekr. Norge.

Godkjent arbeidsområde:

Användning av cement- och specialprodukter till fyllning, dränering, stabilisering samt förstärknings-, bär- och slitlager.

Användning av restprodukter.

Funktionella egenskaper.

Utförande.

Ekonomi.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

- Betongvegprøvestrekning i Danmark. Avslutning med statusrapport 1980.
- Forskningsprosjektet "Betongveger i Norge". Utvalget rådgivende. Egne rapporter. 1982.
- Oppfølging av sementstabilisering som er utført. Samnordisk prosjekt. Sverige ansv. 1980.
- Energiforbruk for betongdekke (totalt), Sverige ansvarlig. 1980.
- Overflatereparasjoner av betongvegdekker. samnordisk prosjekt, Norge ansvarlig. 1980.
- Fiberbetong. Danmark ansvarlig. 1980.
- Inventering av spesial- og restprodukter. Samnordisk prosjekt. Finland ansvarlig. 1980.
- Dimensjonering av betongvegdekker og sementbundne bærelag. Samnordisk prosjekt. Danmark ansvarlig. 1981.

Den viste prosjektplan som ble stilt opp og påbegynt i 1978 har vist seg å være for omfattende innenfor den planlagte tidsramme.

Utvalget regner ikke med å starte nye prosjekter for størstedelen av de planlagte er ferdig ført.

Seminarvirksomhet:

En nordisk konferanse og et seminar forutsettes arrangert innen tidsrommet 1981–82.

Informasjon:

Rapporter fra de nevnte prosjekt distribueres til de enkelte lands utvalg 32, som distribuerer rapportene videre til interesserte i emnene.

Utvalg 33.

Asfaltbelægninger.

År: 1980–81.

Ledende land:

Danmark.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Eigil Bech, formand, Mileparken 38, DK-2730 Herlev.

Ole Poulsen, sekretær, AS Phønix, DK-6600 Vejen.

Godkjent arbeidsområde:

Bituminøse belægninger for bærelag, forstærknings- og slidlag. Belægningernes funksjonelle egenskaper samt forudsætninger for disse i belægningernes råvarer, sammensætning, fabrikasjon og utlægning. Teknik og økonomi.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

1. november 1980–1. juni 1981.

1) Funktionsegenskaper og funksjonstid for belægninger (slidlag).

2) Nye leveringsbetingelser for cutbackasfalter og asfalemulsioner.

Plan for arbeidet etter 1.6.1981 fremsendes senere.

Informasjon:

Rapport udarbejdes efter forundsudvalgmødet i maj 1981.

Kontakt til NVF-udvalg 41 og 63.

Utvalg 41.

Drift av vägar och gator.

År: 1981.

Ledende land:

Finland.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Byggnadsrådet Pekka K. Härkönen

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Box 20, 00131 HELSINGFORS 13.

Ingenjör Harry Karlsson

Åbo väg- och vattenbyggnadsdistrikt

Box 31, 20801 ÅBO 13.

Godkjent arbeidsområde:

- 1) Underhåll av gång-, cykelbanor och gator.
- 2) Underhållsseminarium.
- 3) Arbetsmiljø vid vägunderhållsarbeten.
- 4) Samarbete med utskott 33.
- 5) Underhåll av vägar i framtiden.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

- 1) – utreda nuläget i respektive land
 - utreda behovet av underhållsstandarder
 - utveckling av maskinparken
 - utreda samarbetsbehovet mellan underhåll/planering/byggande
 - underhåll i egen regi eller på entreprenad
 - kartläggning av samarbetsområden mellan utskott 41 och utskotten 31, 33 och 52
 - mellanrapport färdig till följande förbundsutskottsmöte hösten -81
- 2) Seminariet hålles i Finland hösten -81
 - rapport om nuläget bearbetas före seminariet i respektive land
 - utreda huru planerings- och rapporteringssystemen bör utvecklas i framtiden
- 3) – arbetarnas säkerhet, trafiksäkerhet contra underhållsarbeten bul-
ler och dammproblem
- 4) Ett gemensamt möte hålles årligen i respektive land
 - beläggningstyper för lätttrafikerade grusvägar
 - förnyande av beläggningar, gränsdragning mellan utskott 33/41
- 5) Tvärvetenskapligt seminarium år -82
 - programutkast bearbetas i samarbete mellan Finland och Sverige
år -81

Seminarvirksomhet:

Underhållsseminarium år -81 i Finland.

Tvärvetenskapligt seminarium om vägunderhåll i framtiden hålles år -82.

Informasjon:

Projektkatalogen distribueras till statliga och kommunala vägmyndig-
heter, till högskolor och tekniska läroanstalter.

Utvalg 51.

Trafikanalys och trafikreglering.

År: 1980–1981.

Ledende land:

Finland.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Professor Sulevi Lyly, Finland, ordf.

Afdelingsingeniør Henning Nielsen, Danmark.

Övering. Gunnar Slagnes, Norge.

Forskningschef Börje Thunberg, Sverige.

Forskan Bo Manns, Finland, sekr.

Godkjent arbeidsområde:

Framtida vägtrafik, analys och prognos.

Mätning och registrering av trafik.

Informationssystem för trafik inklusive vägvisning och skyltning.

Reglering av trafik på befintligt väg- och gatunät.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

Ny: Tåtoerters trafikdata.

Utredning och rekommendationer av hurudant trafikdata det behövs på kommunnivå för beslutsunderlag i sammanhang av olika trafikplaneringsuppgifter. Avdelningsutskottena gör preliminärt utredningsarbete under 1981.

Trafikmätningsteknik

Utredning av hurudana trafikmätningsskapparaturer det används i de nordiska länderna.

Seminarvirksomhet:

Sverige 1981: Vägvisning.

Danmark 1981: Oskyddad trafik.

Informasjon:

Ett informationsblad – "INFOBLADET" – utges med fyra nummer per år. Bladets syfte är att sprida information inom väg- och gatutrafik. INFOBLADET produceras av det svenska avdelningsutskottet.

Utvalg 52.

Trafiksikkerhed.

År: 1980–84.

Ledende land:

Danmark.

Formann/sekretær (ledende udvalg) navn/adresse:

Professor N. O. Jørgensen, DTH, IVTB, Bygning 115, DK 2800 Lyngby.

Afd.ing. H. K. Hansen, Vejdirektoratet SSV, Skallegårdsvej 2, DK 4700 Næstved.

Godkjent arbejdsområde:

Ulykkesstatistik.

Risiko- og exponeringsundersøgelser.

Trafiksikkerhedens afhængighed af vej- og trafikforhold.

Trafiksikkerhedsforanstaltninger og deres effekter.

Menneske og trafikmiljø.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

Udvalget arbejder med 4 emner i undergrupper med medlemmer i alle grupper fra DK, N, S og SF. Hvert af de fire lande har ansvaret for en gruppe.

Hastighedsgrænser. Sammenfatning af eksisterende psykologisk, teknisk og statistisk viden. Forslag til målsætninger og foranstaltninger.

Trafiksikkerheden i byer. Eksempler på praktiske metoder for et systematisk trafiksikkerhedsarbejde i byer. Såvel kortsigtede som langsigtede indsatser.

Sikkerhed og tryghed. Sammenstilling af undersøgelser og overvejelser, der belyser forholdet mellem oplevet og registreret uheldsrisiko. Erfaringernes udnyttelse i vejmyndighedernes arbejde.

Friktion. Gennemgang af erfaringer om friktionens betydning for sikkerheden. Friktionsproblemer i både vådt føre og vinterføre omhandles. Sammenfald mørke – dårlig friktion medtages. Samarbejde specielt med udvalg 41 er afgørende.

Seminarvirksomhet:

Ingen sådan virksomhed planlagt.

Informasjon:

Rapporter fra de 4 grupper planlægges for kongressen i 1984.

Utvalg 61.

Bruer og ferjer.

År: 1981–82.

Ledende land:

Norge.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Avdelingsdirektør Per Tambs-Lyche, Vegdirektoratet.

Overingeniør Knut Næss, Vegdirektoratet.

Godkjent arbeidsområde:

Prosjektering, bygging og vedlikehold av bruer.

Lastbestemmelser.

Ferjer og ferjeleier.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

Arbeidet innen 4 virksomhetsområder ble avsluttet med NVF-rapporter til Oslo-kongressen (1980).

Aktuelle nye virksomhetsområder for 1981–82 vil være:

- a Fuger og lagre. En arbeidsgruppe vil sannsynligvis bli nedsatt primo 1981 som en fortsettelse av den oppstartede tilstandsundersøkelse.
- b Innen flg 3 områder er utvalget inne i programfasen for senere å ta endelig stilling til hvorvidt og evt i hvilken form emnene skal utredes videre:
 - Reparasjon av undervannskader på brufundamenter
 - EDB-programmer innen brusektoren
 - Inspeksjon og reparasjon av forspente betongbruer
- c Utvalget forbeholder seg å kunne ta opp også disse områder:
 - Forsterkning av eksisterende bruer
 - Tilpassing av ferjeleier til større og kraftigere ferjetyper
 - Brumaterialers bestandighet og egnede beskyttelsesmetoder
 - Statusrapport vedrørende landkar i vegfyllinger (NVF 2/1976)
- d Det eksterne informasjonsopplegg for utvalg 61 vil bli søkt forbedret ved at det tas opp som eget prosjekt med planlagt gjennomføring i 1981–82.

Seminarvirksomhet:

Ikke fastlagt.

Informasjon:

- 1 Utvekslingen av håndbøker, tekniske retningslinjer og rapporter vil bli ført videre
- 2 Det eksterne informasjonsopplegg for utvalg 61 vil bli søkt forbedret.

Utvalg 62.

Databehandling och Mätningsteknik.

År: 1981–82.

Ledende land:

Sverige.

Formann/sekretær (ledende utvalg) navn/adresse:

Ordf: Vägdirektör Mats Forsgren
 Vägförvaltningen i Östergötlands län
 Box 2500, 580 02 LINKÖPING.
 Sekr: Roger Bydler
 Statens vägverk
 781 87 BORLÄNGE.

Godkjent arbeidsområde:

Automatisk (elektronisk) databehandling.

Automatisk ritning i samband med automatisk (elektronisk) databehandling.

Mätningsteknik: instrument, metoder och noggrannhet.

Fotogrammetri för kartframställning och bildtolkning.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

Samtliga aktiviteter avslutades i samband med kongressen i Oslo. Nedanstående aktiviteter är därför nya och kommer att detaljplaneras i samband med första utskottsmötet efter kongressen (januari 1981).

Arbetsgrupper och temata:

1. Vägdatabank. Kvalitetskontroll av data. Behandling av några utvalda användningsområden. Varje aktivitet beräknas behandlas 1–1,5 år.

2. ADB-utvecklingen på 1980-talet. Med utgångspunkt från den inom utskottet framtagna rapporten "ADB på 80-talet inom vägsektorn" görs fördjupade studier av något/några utvalt ämnesområde. Aktuellt är fick- och bordsdatorer. En sådan studie tar ca 1,5 år.

3. Grafiska presentationsformer. De nya möjligheter för grafisk presentation av information, som ADB-utvecklingen skapat kommer att tas upp och då med speciell inriktning på användningen inom vägsektorn. Beräknas pågå 2–2,5 år.

4. Automatisk insamling av fältdata. Studium av de tekniker som används för kontroll av data insamlade i fält med autom. datainsamlingsmetoder ("datastackar"). Beräknas pågå 1–1,5 år.

5. Insamling av trafikdata. Inleds med en statusrapport om trafikmätningssystem i Norden. Görs gemensamt med utskott 51. Klar våren 1982. Utskott 62 tar parallellt upp "Sensorer och system för insam-

ling av trafikdata''. Beräknas pågå 1,5–2 år. Avgränsas till att omfatta mätningar av trafikflöden och differentiering av trafiken.

Seminarvirksomhet:

Seminarier anordnas då så är lämpligt i anslutning till förbundsutskottsmötena. Utskottet tar också initiativ till särskilda seminarier om ämnen som bedöms ha ett intresse även utanför utskott 62:s deltagarkrets.

Informasjon:

Utförda arbeten presenteras oftast i rapportform. Dessa försöker utskottets deltagarkrets sprida så mycket som möjligt. I vissa fall används rapporterna även i kurssammanhang.

Ovan nämnda seminariearrangemang är en annan form av informationsspridning utskottet använder sig av.

Utvalg 64.

År: 1981/82.

Ledende land:

Danmark.

Formann/sekretær:

Overingeniør W. Brøsch (formand).

Ledende utvalg: Civilingeniør Jørgen Haugaard (sekretær).

Godkjent arbeidsområde:

- Måling, registrering og analyse af vejtrafikkens effekt på nærmiljøet
- Analyse af forholdsregler mod vejtrafikkens forstyrrelser på omgivelserne
- Trafikantmiljø.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan):

1. Miljøkapacitet

- metodebegreb.
 - grænseværdier.
- Danmark er ansvarlig.

2. Parkering

- Særlige miljømæssige forhold (oversigt og sammenligning).
Sverige er ansvarlig.

3. Barriereeffekt

Effekter for forskellige trafikantkategorier (spec. cyklister og fodgængere). Norge er ansvarlig.

4. Vibrationer

Litteraturstudium, kontakt til projekt der udføres på Uppsala universitet. Sverige er ansvarlig.

Seminarvirksomhet:

Nordisk seminar om "Visuelle forhold" afholdes i september 1981 i Danmark.

Informasjon:

Der påregnes udarbejdet projektrapport fra hver arbejdsgruppe.

Berättelse

från Nordiska konstförbundet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska konstförbundet (NKF)
Förbundssekretariatet
Mannerheimvägen 18 A
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. (90)-60 78 61
öppet må, ti, on. 9–16, finländsk tid
Pohjoismainen taideliitto
Nordic Art Association

B. Startår

1945

C. Syfte

NKF är en fristående organisation, vars huvudsyfte är att arbeta för ökad kontakt mellan bildkonstnärerna i Norden och att bidra till ett ökat samarbete på bildkonstens område i frågor som är av gemensamt intresse. Förbundets stadgar antogs vid det konstituerande mötet i Stockholm den 8 november 1945 och har senast justerats år 1972. Citat ur § 1 i stadgarna: "Nordiska konstförbundets ändamål är att genom kontinuerligt konstutbyte mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige bidra till den nordiska samhörighetskänslan och kulturgemenskapen samt att eljest verka till gagn för det nordiska konstlivet".

D. Organisation

1. Administration

NKF består ursprungligen av fem nationella sektioner som handhar verksamheten i respektive land. Vid förbundsrådsmötet i Reykjavík den

1–4 september 1981 beslöt förbundet dock att ta upp den nybildade samiska konstnärsorganisationen, Sámi Dáidda cehppiid Searvi (SDS) som en självständig samisk sektion av NKF. Beslutet blir formellt stadfäst först vid förbundsrådsmötet år 1982 men tillämpas i praktiken redan fr. o. m. mötet i Reykjavík.

Förbundets styrande organ är förbundsrådet. Det består av 3×5 delegater, utsedda av sektionerna, men har fr. o. m. i år en sextonde samisk delegat. Förbundsrådet utser förbundsordförande, förbundssekreterare, förbundskassör och en revisor som representant för konstnärskåren utöver de två revisorer, som utses av Statens revisionsverk i Finland. Förbundsrådet tillsätter även arbetsutskott. Det koordinerande arbetet samt skötseln av information och ekonomi sker på förbundssekretariatet i Helsingfors. Detta har under det gångna året skötts av förbundssekreteraren (som formellt har en halvdagstjänst) ensam med timavlönad extra hjälp vid behov.

2. Styrelsens (förbundsrådets) sammansättning den 31.12.1981

Mattinen, Seppo, grafiker, D
 Stilling, Herman, målare, D
 Hofmann, Aase, cand.jur., D
 Kujasalo, Matti, målare, F
 Fredriksson, Stig, målare, F
 Jaukkuri, Maaretta, fil.kand., F
 Guðjónsdóttir, Sigrún, keramiker, I
 Bergsdóttir, Valgerður, grafiker, I
 Höskuldsdóttir, Þorbjörg, målare, I
 Rittun, Thorstein, målare, N
 Pettersen, Nils Eger, målare, N
 Roscher Nielsen, Chr., cand.jur., N
 Nurmi, Matti, målare, S
 Bolter, Leif, målare, S
 Hofsjö, Lars, målare, S
 Persen, Synnøve, målare, samisk delegat

Kaalund, Bodil, målare, förbundsordförande, D
 Voipio, Niilo, kansliråd, förbundskassör, F

3. Personal

Österberg, Annemie, dipl.korrespondent, förbundssekr., F

Arbetsutskott

Mattinen, Seppo
 Kujasalo, Matti
 Guðjónsdóttir, Sigrún

Rittun, Thorstein
 Nurmi, Matti
 Persen, Synnøve
 Kaalund, Bodil
 Österberg, Annemie

4. Revisorer

Utsedda av Statens revisionsverk i Finland:

Lepistö, Erkki, överrevisor
 Hakulinen, Anjel, revisor

Utsedda av NKF:

Räsänen, Kauko, professor, skulptör, F
 Somersalo, Heikki, målare, F, suppleant

E. Verksamhet

För aktiviteterna inom förbundets fem nationella sektioner redovisas i *bilagorna 1–5*.

På förbunds nivå har verksamheten detta år koncentrerat sig kring uppgifter av samarbetsmässig och informerande karaktär.

Samarbetsaktiviteter. Dessa har i huvudsak haft formen av mötesverksamhet. I februari månad deltog Bodil Kaalund som NKF's representant i den samiska konstnärsföreningen SDS' seminarium i Karasjok angående samisk konst och konstförmedling. Deltagandet var ett led i det samarbete mellan de samiska bildkonstnärerna och NKF som inleddes år 1980. Det samma gäller NKF's medverkan vid juryeringen av konstverken till utställningen Sápmi ealla (Sámi art today) i samband med Nordnorges Festspel i juni månad. På anmodan av SDS utsåg NKF den danske konstnären Kjeld Heltoft till sin representant i nämnda jury, som sammanträdde i maj månad.

I februari sammanträdde NKF's arbetsutskott med Nordiskt konstcentrums ledare, Erik Kruskopf, vid en diskussion på Sveaborg. Som ett av resultaten från detta möte tillsatte NKF en utställningskommitté med uppgift att framlägga synpunkter på och förslag till Nordiskt konstcentrums utställningsverksamhet. Medlemmar av kommittén var konstnärerna Seppo Mattinen, Danmark, Stig Fredriksson, Finland och Thorstein Rittun, Norge. Kommitténs rapport har legat till grund för konstcentrets kommande utställningsplaner.

I samband med NKF's förbundsrådsmöte i september månad i Reykjavík, anordnades en samarbetskonferens med representanter för bildkonstnärerna i Nordens minoritets- eller utkantsområden samt med Nordfag, som är ett samarbetsorgan för de nordiska bildkonstnärernas fackorganisationer. NKF hade fått avslag från Nordisk kulturfond på en ansökan om bidrag till denna konferens. Den kunde dock hållas, dels genom omdisponeringar i NKF's egen budget, dels genom att kostnaderna för de utsända

delegaternas resor och uppehålle i huvudsak bekostades från annat håll. I konferensen deltog som representant för Färöarna Bárður Jákupsson, för de grönländska konstnärerna Emil Rosing, för SDS Synnøve Persen och för Åland Guy Frisk. Nordfag, som höll sitt höstmöte i Reykjavík samtidigt som NKF's förbundsrådsmöte ägde rum, representerades av Tove Køie, Danmark, Sven-Olof Westerlund, Finland. Thórir Sigurdsson, Island, Bjørn Melbye Gulliksen, Norge, Erik Cederwall, Sverige och Synnøve Persen som samernas representant. Samarbetskonferensen var den första där bildkonstnärer från Nordens samtliga regioner fanns representerade. Den blev därmed upptakten till utvidgade kontakter både mellan de olika konstnärsgруппerna och de enskilda konstnärerna över landgränserna.

Informerande verksamhet. För att i informativt syfte sprida rapporten från NKF's seminarium år 1980 till flera konstnärer än vad den första upplagan hade räckt till för, trycktes i början av året en ny upplaga om 400 ex. Likaså lät förbundet översätta rapporten till både finska och isländska. Rapporten har gratis sänts ut till mottagarna och kan i begränsad omfattning ännu rekvireras från förbundssekretariatet.

Förbundet har också i år sänt ut korta bulletiner om verksamheten till de nordiska konstnärorganisationerna för publicering i dessas tidskrifter. Likaså har information getts om vistelsemöjligheterna vid Skandinavisk Forenings Romkollegium. På sekretariatet har som vanligt en löpande information getts per telefon och brevlades till enskilda och organisationer gällande olika nordiska bildkonstfrågor.

I samband med förbundssekretariatets flyttning till nya lokaler i Helsingfors, hölls i slutet av februari tillsammans med de övriga nordiska organisationer som NKF delar kontorsvåning med i Helsingfors nämligen Föreningarna Nordens Förbund, Nordfilm och filmklubben Walhalla, en pressinformation och en välbesökt mottagning, vid vilka informerades om NKF och dess verksamhet.

Övrig verksamhet. Den interna mötesverksamheten har i år omfattat följande tre möten.

Vid månadsskiftet februari–mars sammanträdde NKF's arbetsutskott till ett två dagarsmöte i Helsingfors. Förutom utskottets ordinarie 7 medlemmar deltog också finska sektionens viceordförande Stig Fredriksson och förbundskassör Niilo Voipio.

I slutet av mars månad sammanträdde en av förbundets arbetsutskott tillsatt arbetsgrupp med konstnärerna Enno Hallek, Sverige och Matti Kujasalo, Finland samt NKF's förbundssekreterare som medlemmar för att från NKF's sida klarlägga förhållandet mellan Nordiskt konstcentrum och Nordiska konstförbundet. Utgångspunkten för gruppens arbete var de kommentarer till Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet som Nordiska rådets kulturutskott hade gjort i sitt betänkande vid rådets 29:e session i mars 1981. I kommentarerna efterlyses en sådan klarläggning. Gruppens promemoria i ärendet har sänts till Nordiskt konstcentrums råd och styrelse. Se mera under punkt F, framtidsplaner.

Det årligen återkommande förbundsrådsmötet hölls efter en paus på 9 år denna gång i Island. De långa intervallerna mellan Islandsmötena beror helt och hållet på de beklagligt höga kostnaderna för sådana möten. I år hölls mötet i början av september. Antalet mötesdeltagare var 18 och mötet varade i 4 dagar, av vilka en var reserverad för den tidigare nämnda samarbetskonferensen. I denna deltog sammanlagt 24 personer. Mötet hölls i Nordens Hus, som i likhet med Reykjavik kommun och Islands utbildningsministerium visade mötesdeltagarna stor gästfrihet vid olika tillfällen.

Efter den ovannämnda samarbetskonferensen anordnades en pressinformation för den isländska dagspressen. Härvid informerades bl. a. om att NKF vid mötet hade godkänt den samiska konstnärsorganisationen SDS som en självständig samisk sektion av NKF och att planer finns på att formalisera det redan flera år gamla samarbetet med bildkonstnärerna på Färöarna samt att man också kommer att knyta kontakter med konstnärerna i Grönland och på Åland.

I oktober månad representerade Bodil Kaalund NKF vid det institutionschefsmöte som var anordnat av Kultursekretariatet i Köbenhavn.

Slutligen har NKF gjort några stöduttalanden, bl. a. till Nordiska ministerrådet gällande Nordiskt konstcentrums ekonomi och till Danmarks kulturministerium gällande en tilltänkt nordisk konstnärsbostad i Raadvad i närheten av Köbenhavn.

F. Framtidsplaner

Verksamheten år 1982 har i budgetframställningen samlats under 6 huvudpunkter med tillhörande korta kommentarer. Här kan särskilt nämnas den uppföljning av seminariet om offentlig utsmyckning på olika plan som egentligen skulle ha genomförts eller påbörjats under år 1981. Bl. a. måste projektet med en handbok uppskjutas, emedan NKF fick avslag på en ansökan om medel från Nordisk kulturfond om medel för det inledande arbetet. Projektet kommer under 1982 att fortsättas med en undersökning om en eventuellt annorlunda uppläggning av handboken än den ursprungliga. Bl. a. kommer Danmarks och Finlands sektioner att sammanställa en serie diabilder med informativ text om ett antal offentliga utsmyckningar i respektive land. Likaså kommer förbundet att undersöka, på vilket sätt en planerad norsk handbok i ärendet skulle kunna bli utgångspunkt för en liknande på nordiskt plan. Detta material förväntas ligga klart till nästa förbundsrådsmöte, som därefter fattar beslut om handbokens slutliga utformning.

Det förberedande arbetet på förbundets seminarium, Bildkonsten i TV, som är planerat att äga rum år 1983, inleddes redan under det gångna året inom den svenska sektionen. År 1982 kommer det att fortsättas av en större arbetsgrupp representerande samtliga länder för att få det nationella materialet från varje land att bli så komplett som möjligt.

Vidare kommer man inom sektionerna att fortsätta sonderingen av möjligheterna att i varje land få fram ett ateljé- och/eller bostadsutrymme lämpligt att inordna i ett nordiskt gästateljésystem inom ramen för Nordiskt konstcentrums verksamhet. Denna av de nordiska konstnärerna uppskattade verksamhet som under 1981 fick sin början med de fem gästateljéerna på Sveaborg, bör efterhand utvidgas att omfatta samtliga nordiska länder. Problemen med att få ett sådant system i gång och finansierat, både på det lokala och det nordiska planet, är många. Sektionerna har på Nordiskt konstcentrums anmodan inlett sonderingsarbetet, som förväntas bli klart i början av 1982.

Nytt för nästa år blir en registrering av vad som finns av filmer i Norden om nordisk konst och konstnärer, likaså en registrering av bandinspelningar med konstnärsintervjuer. Vidare en inventering av böcker på detta område. Syftet med registreringsarbetet är dels att få fram ett viktigt och hittills på nordiskt plan obefintligt informationsmaterial och dels att genom detta kunna peka på brister och ge förslag till kompletteringar.

Internt kommer NKF inom år 1982 att arbeta på en revidering av förbundets stadgar. Detta är nödvändigt, bl. a. för att formellt kunna stadfästa förbundsrådets beslut om att ta upp den samiska konstnärsorganisationen som en självständig sektion av NKF och för att på sikt även få med konstnärerna i de övriga delarna av Nordens minoritetsområden. Därtill kommer att Nordiskt konstcentrum efter den senaste revideringen av NKF's stadgar (1972) har grundats, vilket även det motiverar vissa ändringar i stadgarna. Förbundsrådet har därför tillsatt en arbetsgrupp med sekreterarna i Danmarks och Norges sektioner som juridisk expertis. Gruppen skall ha sitt förslag till reviderade stadgar färdigt så att det hinner behandlas i sektionerna före nästa förbundsrådsmöte i juni 1982.

År 1983 blir det tidigare nämnda seminariet Bildkonsten i TV en av NKF's huvudaktiviteter. Bland alla de frågor som kommer att belysas under seminariet må som exempel nämnas bildkonstens ställning vid ett eventuellt förverkligande av Nordsat-projektet, upphovsrättsliga frågor och videoproblematiken. Projekten i övrigt under 1983 blir närmast en fortsättning på det arbete som sattes i gång året innan.

Framtidsplaner på längre sikt än 2 år har NKF inte närmare gått in på ännu. Självfallet finns det en hel del förslag till projekt, men förbundsrådet har ansett det viktigt att få stadgeändringen klar och de nya samarbetsformerna med konstnärerna i utkantsregionerna mera preciserade innan nya planer tas upp. Härvidlag kommer även klarläggningen av förhållandet mellan Nordiskt konstcentrum och NKF, där den förra institutionens verksamhet i huvudsak är riktad mot den stora allmänheten och den senares koncentrerar sig kring kontakterna och samarbetet mellan Nordens bildkonstnärer, att påverka planeringen av den framtida verksamheten.

*G. Finansiering och ekonomi**1. Översikt över bokslut och budget*

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. ut- fall 1981	Budget 1982
<i>Kostnader</i>				
Personal	50 000	51 000	51 000	59 000
Styrelse	25 000	26 000	26 000	30 000
Kontor	14 000	15 000	13 000	14 000
Lokaler	9 000	13 000	14 000	16 000
Projekt	126 000	87 000	95 000	110 000
Övrigt: Bankkostnader	1 000	1 000	1 000	1 000
Summa kostnader	225 000	193 000	200 000	230 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	180 000	193 000	193 000	208 000
Lönestegr. komp.				
Övrigt: Donation, räntor	9 000			
Nordisk kulturfond	40 000			
Summa intäkter	229 000	193 000	193 000	208 000

2. Kommentarer till översikten

Som av översikten framgår kommer innevarande år att innebära ett underskott om minst FIM 7 000 för NKF. Observeras bör, att kostnaderna för drift och administration har kunnat hållas t. o. m. en smula under de budgeterade beloppen. Beträffande verksamheten blev däremot konstnärsmötet i Island betydligt dyrare än kalkylerat, främst beroende på de höga resekostnaderna.

För det nordiska samarbetet också på bildkonstområdet är det av stor betydelse, att möten och konferenser kan hållas i alla olika länder med någorlunda lika regelbundenhet. Kostnaderna för resorna till Island innebär emellertid en oproportionerligt stor ekonomisk belastning för en liten organisation av NKF's art. Det vore därför av stor vikt om man på nordiskt plan kunde få infört ett rabattsystem gällande resor mellan Island och det övriga Norden, som skulle vara praktiskt tillämpligt för alla nordiska organisationer. Det nuvarande lågprissystemet med alla dess många förbehåll är inte användbart då det är frågan om arbetsmöten. Grupp- och paketresor kan inte heller användas, då de vanligen är förlagda till semesterperioder.

Beträffande kostnaderna för 1982 kommer det utvidgade samarbetet med SDS att öka möteskostnaderna. I framtiden är avsikten att också kunna få med representanter från de övriga utkantsregionerna. Dessa ökade kostnader borde beaktas, då bidraget till NKF slås fast.

*BILAGA 1***Beretning om den i den danske sektion af Nordisk Kunstforbund stedefundne virksomhed i perioden 1. oktober 1980—31. oktober 1981**

Den danske sektions medlemmer har været:

Maleren Seppo Mattinen, formand (Akademirådet), maleren Herman Stilling (KIKU), maleren Bjarne W. Troelstrup (KIKU), maleren Bodil Kaalund (Akademirådet) maleren Hans Chr. Ege (BKF), billedhuggeren Yan, (BKF). Pr. 1. august 1981 blev de to sidstnævntes hverv overtaget af maleren Niels Reumert (BKF) og grafikerens Jørgen Tang Holbek (BKF).

Som sekretær har fungeret Aase Hofmann og Rosa Cedermark, begge kulturministeriet.

Sektionen har udover halvårsmøder i den samlede komité for internationale kunstudstillinger afholdt 7 ordinære møder.

Virksomheden har hovedsagelig været koncentreret om diskussioner om Nordisk Kunstforbunds fremtidige virksomhed, herunder virksomhedens omfang og målsætning, en klarere adskillelse mellem Nordisk Kunstcentrum og Nordisk Kunstforbunds funktioner, og som konsekvens heraf en ændring af Nordisk Kunstforbunds vedtægter. Man har i den forbindelse påtalt nødvendigheden af, at Nordisk Kunstcentrums virksomhed i højere grad koncentrerer sig om udstillingsvirksomhed, herunder cirkulering af store, væsentlige og kvalitative udstillinger af aktuel kunst, samt at Nordisk Kunstcentrums vedtægter ændres i overensstemmelse med det af Nordisk Kunstcentrums råd og styre godkendte forslag.

Den danske sektion har alene fungeret som indstillingsorgan over for Nordisk Kunstcentrum vedrørende prioritering af danske ansøgninger angående gæsteatelier på Sveaborg.

Herudover har man drøftet de spørgsmål, som har været rejst af Nordisk Kunstforbund i forbindelse med arbejdsudvalgsmødet i Helsingfors og forbundsrådsmødet i Island.

Sektionen har afholdt møde med Nordisk Kunstcentrums udstillingssekretær Tage Martin Hörling vedrørende NKC's udstillingsvirksomhed, møde med Udstillingsbygningen ved Charlottenborg på foranledning af Nordisk Kunstcentrum angående sammensætningen af det danske bidrag til en stor nordisk udstilling i 1983 samt præsentation af denne i Udstillingsbygningen, møde med lederen af Nordisk Kunstcentrum Erik Kruskopf angående samme udstilling samt modtaget besøg af den norske sektion i dagene 26.—28. oktober 1981, hvor man bl. a. drøftede samme udstilling samt forslag til vedtægtsændringer for Nordisk Kunstforbund.

*BILAGA 2***Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundet i Finland r. f. (NKF's finska sektion) 1981***Sektionens medlemsföreningar:*

Suomen Taiteilijaseura-Konstnärsgillet i Finland, Suomen Taideakademie-Finlands konstakademi, Suomen Taideyhdistys-Finska konstföreningen, Suomen Kuvanveistäjäliitto-Finska bildhuggarförbundet, Suomen Taidegraafikot-Finlands grafiska konstnärer, Taidemaalariliitto-Målarförbundet, Suomen Kuvataidejärjestöjen Liitto-Finlands bildkonstorganisationers förbund, Tampereen Taiteilijaseura-Tammerfors konstnärsförening, Helsingin Taiteilijaseura-Konstnärsgillet i Helsingfors, Turun Taideyhdistys-Åbo konstförening och Viipurin Taiteilijaseura-Viborgs konstnärsförening.

Sektionens styrelse har följande medlemmar:

Matti Kujasalo, målare, ordförande

Stig Fredriksson, målare, viceordförande

Martti Aiha, skulptör

Ipi Kärki, målare

Lisbet Lund-Schwela, grafiker

Marjatta Palasto, skulptör

Veikko Stålhammar, grafiker

Osmo Valtonen, skulptör

Sven-Olof Westerlund, grafiker

Olli Närvä, avdelningschef, representant för Undervisningsministeriet.

Som sektionens sekreterare och kassör verkar FK Maaretta Jaukkuri.

Styrelsen har fram till den 1 november sammanträtt tio gånger och styrelsen har också sedan årsmötet verkat som Finska sektionens utställningskommitté. Sektionens representanter i förbundsrådet har varit Matti Kujasalo, Stig Fredriksson och sekreteraren. I arbetsutskottet har sektionen representerats av Matti Kujasalo med Stig Fredriksson som suppleant. I NKF's förbundsrådsmöte deltog Stig Fredriksson, Osmo Valtonen och Sven-Olof Westerlund.

I februari i år inbjöd sektionen tre nordiska konstnärer till Helsingfors för att hålla sin separatutställning på de tre konstnärstyrda gallerier som de nationella konstnärorganisationerna har i Helsingfors. Utställningarna visades samtidigt och de väckte ett stort och positivt intresse såväl i pressen som bland publiken. Konstmuseet i Ateneum inköpte ett verk av var och en konstnär till sin samling. De inbjudna konstnärerna var: skulptören Bård Breivik från Norge som hade sin utställning på galleriet Skulptor, prof. Olle Kåks' utställning från Sverige visades på Målarförbundets galleri och Poul Skov Sørensens grafikutställning från Danmark på Finlands Konstnärers galleri.

Finska sektionen har under detta år sonderat möjligheterna att fortsätta denna utställningsverksamhet.

Under årets lopp har man inom styrelsen bl.a. diskuterat Nordiskt konstcentrums stadgar, Konstcentrets utställningsverksamhet samt konstnärernas yrkesmässiga frågor i samband med beställningar av offentliga verk.

Finska sektionen förbereder en serie diabilder på offentlig konst i Finland. Denna serie skall vara färdig nästa år.

BILAGA 3

Félag íslenzkra myndlistarmanna (FÍM) – Nordisk kunstforbund Íslands sektion

FÍM's årsmöde blev holdt i marts måned. I styrelsen sidder nu: Sigrún Guðjónsdóttir formand, Valgerður Bergsdóttir sekræter, Þorbjörg Höskuldsdóttir kassör, Eiríkur Smith og Hringur Jóhannesson. I udstillingskomitéen sidder: Örn Þorsteinsson formand, Sigurður Örlygsson, Edda Jónsdóttir, Jónína Guðnadóttir, Guðbergur Auðunsson, Helgi Gíslason og Magnús Kjartansson. FÍM's repræsentant i Kjarvalsstaðir's styre er Jón Reykdal. Repræsentanter i Sveaborg råd er Jón Reykdal og Björg Þorsteinsdóttir.

Styrelsemöder bliver holdt to gange i måneden.

I februar 1981 bad FÍM's styre kulturministeriet om at åbne diskussion om opretning af et arkiv over islandsk billedkunst. Ministeriet holdt et møde med repræsentanter fra FÍM, BÍL, muséer og skolevæsen. En komité blev oprettet, bestående af Sigrún Guðjónsdóttir, Ólafur Kvaran, Þorsteinn Jónsson og Þórir Sigurðsson. Komitéen har udarbejdet en plan som lægges i oktober måned for kulturminister Ingvar Gíslason.

En komité blev oprettet med repræsentanter fra alle billedkunstforeninger med det formål at finde ud af hvordan man bedst kan danne en stærk kunstnerfagorganisation. Resultatet blev i første omgang at man enedes om nødvendigheden af et seminar, "Kunstens status i Island". Komitéen, ledet af Gylfi Gíslason (FÍM) og Richard Valtingoer (Hagsmunafélagið), samt kunstforeningernes formænd, arrangerede seminaret som blev holdt den 1.-2. maj på Hotel Saga i Reykjavík med ca 200 deltagere: billedkunstnere, arkitekter, repræsentanter fra kunstscoler, muséer, forfattere og kulturministeriet, samt massemedia. Præsident Vigdís Finnbogadóttir var mødets beskytter og åbnede den med en tale. Lige før seminaret fremlagde kulturminister Ingvar Gíslason på Alting sit lovforslag om Statens Udsmýkningsfond, som var gjort i samarbejde med departementschef i kulturministeriet Birgir Thorlacius og FÍM's formand, Sigrún Guðjónsdóttir.

Kjarvalsstaðir inviterede billedkunstnere til en tegneudstilling sommeren 1981. Kunsthistoriker Björn Th. Björnsson, jury medlem, stillede det krav at Kjarvalsstaðir betalede udstillingsvederlag til kunstnerne. Dette krav blev støttet af FÍM, men afslået af Kjarvalsstaðir's styre. FÍM opfordrede da sine medlemmer til ikke at deltage i udstillingen, som derfor ikke blev til noget. Kjarvalsstaðir's styre har nu erklæret sig villig til diskussion om udstillingsvederlag, og FÍM har også bedt om at samme spørgsmål vil blive optaget hos kultur- og finansministeriet.

FÍM fremlagde ønske til finansministeriet om islandsk støtte til køb af møbler til gæstehjælp på Sveaborg. Denne sag fik god fremgang hos kultur- og finansministeriet og kontorchef i kulturministeriet Knútur Halls-son skænkede Sveaborg denne gave ved åbningsceremonien sidste sommer.

I den islandske sektion af IAA sidder Sigríður Björnsdóttir formand (FÍM) Steve Fairbairn sekretær (FÍM) Magnús Pálsson (Hagsmunafélagið), Valgerður Bergsdóttir (Íslensk grafík og FÍM's styre) og Leifur Breiðfjörð (FÍM). En brochure blev udgivet i anledning af DE HANDIKAPPEDES ÅR, hvor Sigríður Björnsdóttir beskriver sine eksperimenter med integrering af handikappede og ikke-handikappede i kreativ kunst. Brochuren bliver distribueret til alle IAA medlemslande tilsammen med kunstmagasinet ART, i 2000 eksemplarer. Publiceringen blev bekostet af FÍM med støtte fra UNESCO gennem IAA's hovedkontor.

NORDFAG holdt et møde i Nordens Hus den 1.-7. sept. FÍM's repræsentant i NORDFAG, Sigríður Björnsdóttir, vil trække sig tilbage på grund af andet arbejde. Sigurður Þórir Sigurðsson deltog i mødet som FÍM's ekstra deltagere.

NKF's årsmøde blev holdt i Nordens Hus i Reykjavík den 1.-4. sept. Islandske deltagere var Sigrún Guðjónsdóttir og Valgerður Bergsdóttir. Den islandske sektion stod for museumbesøg i nogle kunstmuseer i Reykjavík, Reykjavík kommune inviterede til cocktail og kulturministeriet inviterede mødets deltagere, samt deltagere i NORDFAG-mødet, til middag. Sektionernes formænd og NKF's formand, Bodil Kaalund, var til audiens hos præsident Vigdís Finnbogadóttir. FÍM arrangerede en to dages rejse til Snæfellsnes, bekostet af deltagerne, men inviterede til en middag på Hotel Búðir den 5. sept.

På NORDFAG-mødet enedes man om en samnordisk kampdag i billedkunstens interesse, den 14. okt. FÍM kaldte til møde med de øvrige billedkunstforeninger, hvor man bestemte sig til at holde et pressemøde hvor billedkunstens status og problemer blev belyst. Dagen blev omtalt i presse og radio, og kulturminister Ingvar Gíslason mindedes dagen i en tale på Alting i anledning af en ny præsentation af lovforslaget om Statens Udsmykningsfond.

FÍM deltog i Rostock-biennalen 1981 med 7 kunstnere. Tre repræsentanter tog til Rostock, Örn Þorsteinsson, Guðbergur Auðunsson og Bragi

Ásgeirsson. FÍM's eftirársudstilling var på Kjarvalsstaðir den 26. sept. – 11. okt. med fire kunstnere som udstillingens gæster og fire postkort med deres værker blev udgivet.

Jón Reykdal og Björg Þorsteinsdóttir deltog i Sveaborgs rådsmøde i juni måned.

FÍM's styre holder nu møder med repræsentanter fra de andre billedkunstforeninger, hvor man diskuterer videre muligheder for stiftelse af en fagforening.

FÍM er blevet bedt om en repræsentant til diskussion om nødvendige lovændringer hos Statens kunstmuseum og samordning hos alle landets museer. Dette i samarbejde med en nystiftet forening bestående af museumfolk.

BILAGA 4

Årsmelding 1981, for Nordisk kunstforbund, Norsk seksjon

Seksjonens styre som oppnevnes av Billedkunstfaglig Sentralorganisasjon har i 1981 bestått av:

Thorstein Rittun, formann

Anne Marie Komissar

Nils Eger Pettersen

John David Nilsen

Hilde Mæhum

Christian Roscher-Nielsen, sekretær

Seksjonen har sett Nordisk Kunstcentrums prosjekt om en stor nordisk utstilling som et av de viktigste fellesnordiske prosjekt i den nærmeste fremtid, og har påtatt seg å være kontaktorgan i denne forbindelse. Man har funnet plass for utstillingen i Kunsternes Hus i 1983, og har etter henvendelse till Kirke- og undervisningsdepartementet fått tilsagn om nasjonal støtte på kr 10.000, – til utstillingen.

I samarbeid med BKS innstiller seksjonen til Nordisk Kunstcentrum når det gjelder bruken av gjesteatellierer på Sveaborg. I 1981 har 3 norske billedkunstnere fått plass på Sveaborg. Seksjonen har også arbeidet for å skaffe nasjonale midler til spesial utstyr for atelierene.

Seksjonen har bistått Lars Hofsjø med å finne frem til norske kunstnere i forbindelse med en utstilling på Hässelby slott.

I oktober var representanter for den norske seksjonen på besøk hos den danske seksjonen i København.

Møtene var blant annet en oppfølging av vedtak på Forbundsrådsmøtet i Reykjavík hvor det blev vedtatt å endre Forbundets vedtekter og formålsparagrafer for å få en avklaring på oppgavedelingen mellom NKF og NKC. Sekretariatene for den danske og den norske seksjonen ble bedt om å

och ekonomisk kalkyl. Kontakter har tagits med Riksutställningar och Bostadsstyrelsen där två sammanträden ägt rum.

Övriga utställningsförslag från svenska sektionen är "Textilutställning" och "Albin Amelin".

Samarbete med Akademien och Nordiska konstförbundet

Ett samarbete mellan Kungl. Akademien för de fria konsterna och Nordiska konstförbundets svenska sektion för planerad utställningsverksamhet har etablerats. Akademien ställer hyresfritt "Galleriet" Fredsgatan 12 till NKF's förfogande för ett utställningstillfälle per år i NKF's regi.

Möte för särskilt inbjudna

Den 21/10 1980 anordnade NKF's svenska sektion ett kontaktmöte med NUNSKU där man främst tog upp principdiskussioner kring ett ev. framtida samarbete mellan NUNSKU, NKF, NKC och Gillet. Från NUNSKU deltog Svenerik Jakobsson och Olle Käks, från NKF Enno Hallek, Lars Hofsjö, Kaisa Melanton, och Matti Nurmi, från NKC Tage Martin Hör-ling.

Utställningsbidrag

Utställningsbidrag har utdelats till följande:

Marianne Ågren för en nordisk samlingsutställning med kvinnliga målare och tecknare,

Per Magnusson och Sjuhäradsbygdens KRO-sektion för samlingsutställning i Finland,

Skånes konstförenings höstsalong på Malmö konsthall med fem finska konstnärer.

Enskilda konstnärer: Lars Gösta Lundberg, Carl Magnus, Bill Olson, Roland Spolander, Christina Stenström och Ulla Viotti.

Förbundsrådsmöte

Årets förbundsrådsmöte ägde rum i Island i Reykjavík 1-4 september med följande svenska deltagare: Leif Bolter, Lars Hofsjö, Ingvar Jörpeland och Matti Nurmi.

Nya ledamöter

Nya ledamöter i NKF's svenska sektion är intendenten på Waldemarsudde, Dag Widman som efterträtt Bo Lindwall och intendenten på Hässelby slott, Birger Olsson.

Ledamöter

NKF's svenska sektion har under verksamhetsåret haft följande ledamöter: Matti Nurmi, Enno Hallek, Lars Hofsjö, Ingvar Jörpeland, Sonja Carlsson, Leif Bolter, Lenny Clarhäll, Maud Fagerholm, Bo Lindwall, Jan Manker, Kaisa Melanton, Beate Sydhoff.

utarbeide forslag til nye vedtekter som vil bli ferdigbehandlet til Forbunds- rådsrådet i 1982.

Besøket i København ble også benyttet til å gjøre seg kjent med den danske seksjonens arbeid, og danske kunstinstitusjonenes virksomhet. Det ble også arrangert et møte med bestyrelsen på Charlottenborg, der utveksling av utstillinger mellom Kunstnerne Hus og BKS og Charlottenborg ble drøftet. Det var enighet om å innlede et samarbeid.

På henvendelse fra Kirke- og undervisningsdepartementet om å innstille to nye medlemmer til rådet i Nordisk Kunstcentrum har den norske seksjonen anbefalt departementet å utsette oppnevningen til det er fattet vedtak om nye statutter og ny styringsordning for NKC.

Når det gjelder utsmykking av offentlige bygg har seksjonen tatt opp spørsmålet om å åpne mulighetene for deltakelse fra andre nordiske land i konkurranser om utsmykkingsoppdrag eller på annen måte. På seminaret om offentlig utsmykking som ble arrangert av NKF i 1980 kom det frem at det er ønskelig med en utveksling av oppgaver mellom kunstnerne i Norden og seksjonen ser det som viktig at det gis muligheter for en slik utveksling.

Den norske seksjonen har hatt 4 ordinære møter og flere planleggings- og arbeidsmøter.

BILAGA 5

Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundets svenska sektion 1/9 1980—1/9 1981

Som en av svenska sektionens viktigaste uppgifter under det gångna verksamhetsåret har varit att följa upp intentioner från NKF' seminarium "offentlig konst i Norden" som ägde rum i Moss och Oslo 31/5—3/6 1980. Flertalet av sektionens medlemmar har varit verksamma inom de fyra arbetsgrupper som arbetat med följande projekt:

"Byggnadskonst-bildkonst" — Leif Bolter, Lars Hofsjö, Kaisa Melanton och Matti Nurmi.

"Bildkonsten och etermedia" — Enno Hallek och Beate Sydhoff. "Den utövande konstnärens problem" — Maud Fagerholm och Jan Manker.

"Utgivning av handbok" — Sonja Carlsson och Kaisa Melanton.

Utställningar

Under hösten 1980 tillsatte svenska sektionen en arbetsgrupp för projektering av utställningsförslaget "Byggnadskonst-bildkonst" bestående av Leif Bolter, Lars Hofsjö, Kaisa Melanton och Matti Nurmi. Utöver sektionsmedlemmarna har seminariedeltagarna Pi Eriksson, Michael Granit och Bo Erik Gyberg ingått i arbetsgruppen. Matti Nurmi har formulerat en utförlig projektbeskrivning med förslag om bl. a. arbetsgång, tidsschema

Berättelse

från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
S-171 94 Solna

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Forskningsrådets uppgift är att genom bl. a. finansiering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse.

E. Organisation

1. Administration

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland.
Forskningsrådets kansli sköts av sekreteraren på deltid.

2. Rådets sammansättning

Medlemmar

Michelsen, Aage, lektor, D
Eggert Møller, Mogens, lektor, D. v. *ordförande*
Rosman, Jens, departementschef, D
Andersson, Edward, professor, F, *ordförande*
Lehtovuori, Jouko, professor, F
Söderholm, Rainer, regeringsråd, F
Borgenvik, Hallvard, direktör, N
Gabrielsen, Inger, forsker, N

Zimmer, Frederik, förstelektor, N
Ekman, Gösta, generaldirektör, S
Johansson, Sven-Erik, professor, S
Lodin, Sven-Olof, professor, S

3. Personal

Tivéus, Ulf, sekreterare, S

F. Verksamhet

1. Beviljande av forskningsanslag

Forskningsrådet har som vanligt utlyst forskningsanslag lediga till ansökan vid två tillfällen under verksamhetsåret. Vid det första tillfället hade sex ansökningar på sammanlagt ca 260 000 skr kommit in. Rådet beslöt därvid att tilldela Henning Bunzel och Jørgen Søndergaard 20 000 dkr till projektet "En model for fordelings- og efterspørgselsvirkninger af indirekte skatter og subsidier samt priser på offentlige ydelser". Vidare tilldelades Erik Waller ett anslag på 67 887 skr till ett projekt om avstående av arv och testamente. Detta anslag återfördes emellertid till rådet efter anmälan av Waller att han erhållit anslag till projektet från annat håll. Slutligen tilldelades Robert Hagfors 8 000 fmk till en utredning om de kvantitativa analysmetoder som används vid skatteförberedelsearbetet.

Vid det andra ansökningstillfället kom åtta ansökningar in på sammanlagt ca 175 000 skr in. Därvid tilldelades Christen Amby 30 000 dkr till hans undersökning om beskattning av kommanditdelägare i de nordiska länderna. Esko Linnakangas beviljades ett anslag på 15 000 fmk till en undersökning om sport och beskattning. Maria Rehbinder tilldelades 21 000 fmk till en komparativ studie av förmögenhetsbeskattningen i de nordiska länderna. Vidare beviljades Ole Gjems-Onstad 15 000 nkr till hans komparativa studie om avskrivningar i norsk skatterätt. Slutligen fick Bengt Assarsson 11 500 skr till ett projekt om försörjningsbörd och familjebeskattning.

2. Projektet "Internationella koncerners beskattning"

Den svenska rapporten i den juridiska undersökningen har färdigställts under året och väntas komma ut i forskningsrådets skriftserie i början av 1982. Den danska studien har också färdigställts under året och översatts till engelska.

Beträffande den företagsekonomiska delen har den svenska rapportören under året koncentrerat sitt arbete på den slutrapport, som väntas bli hans doktorsavhandling.

3. Projektet "De nordiska ländernas skattestruktur"

Projektledaren Frederik Zimmer presenterade vid ett seminarium den 7 april ett utkast till delprojektet "Inntektsbegrepp og rettsutvikling". Där-

efter har han bearbetat utkastet och kompletterat det med fyra kapitel. Delprojektet är i det närmaste färdigt och beräknas kunna tryckas första halvåret 1982.

Till projektet har knutits en arbetsgrupp bestående av Fredrik Zimmer, Edward Andersson, Mogens Eggert Møller, Gustaf Lindencrona och sekreteraren, vilka sammanträtt fyra gånger under året för att diskutera uppläggningsen av projektet och granska innehållet i delrapporten.

4. *Seminarium*

Årets skatteseminarium ägde rum i Århus den 28–29 oktober och handlade om skatter och inflation. Ämnet lockade ca 65 deltagare från forskningen, skatteadministrationen och näringsliv i de nordiska länderna. Seminariet öppnades av ordföranden professor Edward Andersson och departementschefen Jens Rosman. Därefter följde en presentation av de i förväg utsända nationalrapporterna författade av lektor Aage Michelsen och lektor Ole Bjørn, Danmark, professor Edward Andersson, Finland, underdirektör Truls Leikvang, Norge samt professor Gustaf Lindencrona, Sverige. Professor Hans Zeuthen och lektor Jørgen Søndergaard, Danmark, lämnade sedan nationalekonomiska aspekter på skatt och inflation.

För första gången under de år forskningsrådet arrangerat skatteseminarier fanns Island representerat på dagordningen. Avdelningschef Arni Kolbeinsson redogjorde för erfarenheterna av real beskattning på Island. Därefter fortsatte professor Kari S Tikka med en presentation av inflationsmodeller i Finland. Första dagens eftermiddag avslutades med anföranden av professor Bent Provstgaard, Danmark och ekon dr Rolf Rundfeldt, Sverige, rörande inflationsredovisning.

Seminariets första dag avslutades med en mottagning för deltagarna på rådhuset i Århus arrangerat av Århus by samt en gemensam middag på hotellet.

Andra dagen inledde fd finansministern Thorkil Kristensen, Danmark, med en redogörelse för aktuella överväganden i Danmark om skatt och inflation. Därefter redogjorde professor Gustaf Lindencrona, Sverige, för det svenska förslaget till real beskattning. Seminariet avslutades med en allmän diskussion kring skatter och inflation under ledning av ordföranden och professor Gustaf Lindencrona.

5. *Nordiska skattenyheter*

Forskningsrådet har i år liksom tidigare år givit ut informationsbladet Nordiska skattenyheter, nsn, med tre nummer. Nsn innehåller skattenyheter i form av ny lagstiftning, propositioner, utredningar, direktiv m m i notisform.

6. *Publikationer*

Forskningsrådet gav under året ut i sin skriftserie rapporter och inlägg

vid föregående års seminarium. Därmed finns i skriftserien (NSFS) följande publikationer:

- Nr 1 Skatteharmoniseringen i EG
- Nr 2 Bolagsbeskattningen i Norden
- Nr 3 Kringgående av skattelag
- Nr 4 Personbeskattningen i högskattesamhället
- Nr 5 Skatteproblem vid generationsskifte i familjeföretag
- Nr 6 Internationella företags beskattning
- Nr 7 Skatteforskning och skattepolitik
- Nr 8 Från nettobeskattning till bruttobeskattning

G. Finansiering

Bidrag från medlemsländerna på sammanlagt 400 000 svenska kronor.

Berättelse

från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
Latinamerika-institutet
Box 6909
S-102 39 Stockholm
Sverige

B. Startår

Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekolle, Danmark). Det avlöste den s.k. Nordiska samarbetskommittén för Latinamerika-forskning, också förkortat NOSALF, som inrättades i september 1970 i enlighet med beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo, Finland (augusti 1970).

C. Syfte

NOSALFs stadgar fastställer följande uppgifter för samfundet:

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap rörande Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och övriga latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanlutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

D. Organisation

1. Administration

NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariattjänstgörande institution har alltsedan NOSALFs bildande varit Latinamerika-institutet i Stockholm. Fr. o. m. 1979 regleras förhållande mellan NOSALF och Latinamerika-institutet i särskilt avtal. I november 1981 förlängdes avtalet till och med december 1984.

2. Styrelse

Samfundet leds av en styrelse bestående av två valda representanter för Danmark, Finland Norge och Sverige samt av sekreteraren. Styrelseledamot väljs för högst 3 år. Ordförande och viceordförande utses av styrelsen inom sig. Sekreterare är tjänstgörande föreståndare för sekretariat-institutionen.

Styrelsens nuvarande sammansättning är följande:

- För Danmark: Jens Lohmann, Romanska Institutet, Köpenhamns universitet,
Ane-Grethe Østergaard, Romanska Institutet, Universitetet i Odense.
- För Finland: Luis Herrera, Samhällsvetenskapliga institutionen, Universitetet i Tammerfors,
Eeva-Liisa Myllymäki, Statsvetenskapliga institutionen, Universitetet i Åbo.
- För Norge: Birger Angvik, Romanska Institutet, Universitetet i Bergen,
Gudmund Stang, Historiska Institutet, Universitetet i Trondheim.
- För Sverige: Claes Brundenius, Forskningspolitiska Institutet, Universitetet i Lund,
Stefan de Vylder, Handelshögskolan i Stockholm.
- Sekreterare: Weine Karlsson, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.

Ordförande och viceordförande för styrelsen är Claes Brundenius respektive Jens Lohmann.

3. Personal

Vid NOSALFs sekretariat tjänstgör en assistent med halvtidstjänst (anställd vid Stockholms universitet). Därtill arvodas i begränsad utsträckning kontorspersonal för olika tillfälliga arbeten, bl. a. maskinskrivning.

4. Revisorer

Fr. o. m. den 1 juli 1979 förvaltas NOSALFs ekonomiska tillgångar enligt särskilt avtal genom Stockholms universitets redovisningssystem. För revision anlitas chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet.

E. Verksamhet

1. Studiestipendieprogrammet

NOSALF stipendieprogrammet startades 1974 och har sedan dess så gott som oavbrutet utökats. Stipendier beviljas först och främst till studenter och icke-etablerade forskare som behöver besöka en på Latinamerika inriktad nordisk institution i samband med forskningsarbete eller förberedelse av avhandlingar om Latinamerika. Stipendierna täcker faktiska resekostnader tur och retur på billigaste färdssätt – vanligast med studerandrabatt – mellan hemorten och staden där den besökta institutionen ligger samt logi under en vecka på pensionat eller motsvarande.

1981 (t. o. m. november) har 18 stipendier beviljats, varav 5 kommer att utnyttjas under januari 1982. Jämte 7 som beviljats 1980 men ej utnyttjas förrän i år har sammanlagt 20 studenter och forskare använt NOSALF-stipendier under loppet av 1981. Av dessa kom 11 från Norge, 5 från Finland, 3 från Danmark och 1 från Sverige. Latinamerika-institutet i Stockholm var den besökta institutionen i 18 av fallen. Två stipendiat har dessutom besökt SIDA i Stockholm, DANIDA i Köpenhamn och bibliotek i Malmö och Köpenhamn.

En förteckning över 1981 års NOSALF-stipendiat återfinns i *Bilaga*.

2. Konferenser, seminarier och symposier

En av de viktigaste uppgifterna för NOSALF är enligt stadgarna att arrangera nordiska forskningskonferenser om Latinamerika. Detta bör ske åtminstone vart tredje år eftersom de ordinarie generalförsamlingarna, där bla nya styrelseledamöter måste väljas, endast kan hållas vid dessa tillfällen.

NOSALFs femte konferens ägde rum i Murikka, Finland, i augusti 1979. Den föregicks av konferenser i Åbo 1970, Kollekolle (Köpenhamn) 1973, Bergen 1976 och Kungälv 1978. År 1982 måste således NOSALFs sjätte konferens äga rum. Denna kommer att arrangeras i Danmark. För att förbereda den har en organisationskommitté utsetts, vilken har sammanträtt två gånger under 1981. Huvudämnet för den sjätte konferensen blir "Movimientos sociales y estrategias de cambio en América Latina".

År 1977 inledde NOSALF sitt program för stöd till seminarier och symposier om Latinamerika som anordnas i Norden. NOSALF lägger stor vikt vid denna verksamhet. Såväl lokala som internordiska seminarier ger en viktig stimulans genom tillfälle till diskussion av projekt och utbyte av erfarenheter inom väl avgränsade forskningsområden för framför allt yngre forskare.

1981 har NOSALF beviljat ekonomiskt stöd till symposiet "Ruptura y Continuidad en el Pensamiento Politico del Exilio Latinoamericano", som ägde rum i Lund den 23–25 oktober, och till ett seminarium om Brasilien som Latinamerikagruppen inom Center för Utvecklingsforskning i Köpenhamn arrangerar till den 3–4 december 1981.

Ytterligare två forskningssammankomster hölls 1981 med NOSALFs stöd (beviljat 1980) ett tvärvetenskapligt seminarium om Latinamerika i Bergen i våras och AHILAs (Europeiska Latinamerika-historikers Samfund) sjätte konferens i Stockholm den 24–27 maj. NOSALFs bidrag gjorde det möjligt för flera nordiska historiker att delta i det viktiga AHILA-mötet.

3. Publikationer

Fr. o. m. 1977 har NOSALFs publikation "Ibero-Americana" omvandlats till en vetenskaplig tidskrift som tar med nordiska forskningsresultat i form av kortare artiklar och recensioner samt studier av icke-nordiska forskare som bedöms ha stort värde för den nordiska Latinamerika-forskning.

Fr. o. m. nummer VIII:2–IX: 1/2 har till nammet "Ibero-Americana" som undertitel lagts "Nordic Journal of Latin American Studies". En självständig redaktionskommitté har av styrelsen utsetts för tidskriften, bestående av två ansedda latinamerikanister från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige, med olika vetenskapliga specialiseringar, och en koordinator utsedd av föreståndaren för Latinamerika-institutet i Stockholm. Redaktionskommittén har sammanträtt två gånger under 1981 i samband med NOSALF-styrelsesammanträdena.

Nummer X:1–2 av "Ibero-Americana" (80 sidor) utkom 1981. Nummer X1:1 beräknas distribueras vid årsskiftet. Det innehåller bl. a. tre analyser om Nicaraguas ekonomi och samhälle och två litteraturartiklar med anknytning till Mellanamerika. Sammansättning för nummer X1:2 är fastställd av redaktionskommittén och artiklarna är under bearbetning.

Den informativa karaktär som "Ibero-Americana" tidigare haft har sedan 1978 upptagits av två nya publikationer. Dels en nyhetsbulletin (NOSALF News) först och främst avsedd för NOSALFs medlemmar och dels "Latinoamericana" som utges av Latinamerika-institutet med NOSALFs medverkan när det gäller nordiska bibliografier. En översikt om Latinamerika i norsk bibliografi 1976–1980 utkommer vid årsskiftet.

4. Nordisk forskarkurs

NOSALF planerar till försommaren 1983 en nordisk forskarkurs vid Latinamerika-institutet i Stockholm med ämnet "Klasstruktur och social organisation i Latinamerika – teoretiska och metodologiska infallsvinklar till samhällsvetenskapliga studier".

Ett preliminärt kursprojekt har under 1981 utarbetats av en kommitté utsedd av styrelsen. Tillsammans med en enkät har projektet översänts till

ett 50-tal akademiska institutioner i Norden som potentiellt kan ha intresse av kursen.

5. Internationellt samarbete

I augusti 1981 deltog styrelseledamoten Birger Angvik å NOSALFs vägnar i det tjugonde årsmötet för det Internationella Institutet för Ibero-amerikansk Litteratur, som ägde rum i Budapest, Ungern.

F. Framtidsplaner

I långtidsbudgetförslaget för 1984–1986 understryker NOSALF behovet av att arrangera en sjunde nordisk Latinamerika-konferens 1985 samt av att utöka assistenttjänsten till heltid och utvidga stipendieprogrammet.

En sjätte NOSALF-konferens bör oundgängligen äga rum 1982, när mandatperioden för nuvarande styrelseledamöter upphör (*se punkt E.2*). Av liknande skäl måste en sjunde NOSALF-konferens hållas senast 1985. Dessa konferenser kommer att ordnas i Danmark respektive Norge.

Fr. o. m. hösten 1977 har NOSALF anställt en sekretariatsassistent på halvtid. Denne har haft hand om alla löpande ärenden med bl. a. redovisning, föreberedelse av styrelsesammanträden, protokoll, skötsel av medlemsregister och information till medlemmarna, administrerat stipendieprogrammet samt svarat för redigering av "Ibero-Americana" och andra publikationer. NOSALFs expanderande verksamhet har haft till följd att halvtidstjänsten visat sig helt otillräcklig. Mängden av obesvarade ärenden tenderar att stiga trots att assistenten ofta tillgripit arbete på övertid, delvis bekostat av Latinamerika-institutet i Stockholm. En ökning av assistenttjänsten till heltid är alltså nödvändig. Medel till en heltidstjänst har varit ett återkommande förstarumprioriterat äskande i NOSALFs anslagsframställningar under de senaste fyra åren.

Ett utökat stipendieprogram skulle ge möjlighet för ett stigande antal på Latinamerika inriktade studenter och yngre forskare att besöka Latinamerika-institutet i Stockholm eller annan institution i Norden. Dessutom har det visat sig att många stipendiater skulle kunnat få en bättre grund för sin forskningsverksamhet om de kunnat besöka andra institutioner utanför Norden. Medel har sökts i anslagsframställningarna för att möjliggöra dels sådana utomnordiska studiebesök, dels en ökning av antalet stipendier och en förlängning av stipendiet till två veckors studier (i stället för som för närvarande en vecka).

G. Finansiering och ekonomi

Översikt (1 000-tal skr)

	Bokslut 1980	Budget 1981	Prel. utfall 1981	Budget 1982
<i>Utgifter:</i>				
Styrelse	29,52	27,00	32,00 ¹	32,00
Personal	60,73	67,00	67,00	68,70
Kontorsexperiser	7,51	7,50	8,00	8,30
Lokal	4,70	5,10	5,10	5,60
Projekt	84,85	92,80	90,07	98,60
Förvaltningsavgifter m. m.	2,10	4,10	2,13	4,30
Summa utgifter	189,41	203,50	204,30	217,50
<i>Inkomster:</i>				
Anslag	182,00	199,00	199,00	213,00
Egna intäkter	8,39	4,50	6,05	4,50
Summa inkomster	190,39	203,50	205,05	217,50

¹ Tre styrelsesammanträden hölls 1981, varav 1 i Stockholm, 1 i Lund och 1 i Oslo.

BILAGA

NOSALF-stipendiater 1981

Namn	Hemort	Resemål
Bård Gunnar Jørgensen*	Bergen	Stockholm
Helge Kr. Smebye*	Oslo	Stockholm
Peter Sjøholt*	Bergen	Stockholm
Svein Ove Duesund	Trondheim	Stockholm
Ann Ollestad	Oslo	Stockholm
Carla Dahl-Jørgensen	Trondheim	Stockholm
Bjørn Einar Aas	Bergen	Stockholm
Tom Marthinsen	Bergen	Stockholm
Egil Glørud	Bergen	Stockholm
Per Ranestad	Trondheim	Stockholm
Einar Sandved	Oslo	Stockholm
Evelyn Guldbrandsen**	Oslo	Stockholm
Olavi Lähteenmäki*	Nousiainen	Stockholm
Annikki Koskinen*	Helsingfors	Stockholm
Markku J. Sapanen	Helsingfors	Stockholm
Luis Herrera	Tammerfors	Stockholm/Köpenhamn
Lauri Poropudas	Tammerfors	Stockholm
Finn Laursen*	Århus	Stockholm
Ana Bundgård**	Århus	Bergen
Ole Windeløv	Köpenhamn	Stockholm
Esbern Friis-Hansen	Köpenhamn	Stockholm
José Guevara*	Stockholm	Malmö/Köpenhamn
Renato Aguilar**	Göteborg	Stockholm
José Navia**	Uppsala	Stockholm
Vicente Oieni**	Göteborg	Stockholm

* Stipendium beviljat 1980

** Stipendium beviljat men ännu ej utnyttjat

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Generalsekretær, læge Jørgen Nystrup
Rigshospitalet, Tagensvej 18
DK-2200 København N

B. Startår

1966

C. Syfte

Federationens ändamål är att befrämja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta sitt ändamål bör Federationen:

1. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem, särskilt sådana, vars lösning befrämjas av nordiskt samarbete;
2. stimulera till beskrivning och dokumentation av medicinsk utbildnings- och undervisningsförhållande i Norden;
3. stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan;
5. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter samt
6. vidtaga andra åtgärder och framkomma med förslag, som befrämjar medicinsk utbildning och undervisning.

D. Organisation

1. Administration

Federationens beslutande organ utgöres av dess generalförsamling, som arrangeras vart annat år, såvida icke särskilda skäl lägga hinder i vägen.

Denna har till uppgift att

1. besluta i frågan om ansvarsfrihet beträffande styrelsens verksamhet och förvaltning;

2. välja Federationens styrelse och suppleanter för dessa:

3. i övrigt vidtagna åtgärder ägnade att gagna Federationens ändamål.

Följande institutioner, organisationer och myndigheter äger att vardera utse en representant som *delegat* till generalförsamlingen:

1. varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen:

2. de medicinska studentorganisationer vid varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen:

3. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande medicinsk utbildning och undervisning:

4. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård:

5. det nationella läkarförbundet i varje land:

6. den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationens styrelse består av sju medlemmar samt en personlig suppleant för varje ordinarie styrelseledamot. Två av styrelsens medlemmar representerar studenternas organisationer och väljas efter förslag av Nordiska Medicine Studerande. Fem av styrelsens medlemmar representerar var sitt nordisk lands övriga medlemsorganisationer och väljes efter förslag från ländernas övriga delegater vid generalförsamlingen.

Styrelsen utser inom sig ordförande.

Styrelsens funktionstid sträcker sig mellan två generalförsamlingar och under denna tid bör denna sammanträda två gånger per år.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1981

Overlæge, dr.med. Hans Karle (næstformand)	D
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Vikingur Heidar Arnorsson	I
Professor Arne Nordøy (formand)	N
Professor Göran Holm	S
Studenterepresentanter:	
Stud.med. Bárður Sigurgeirsson	I
Stud.med. Bjarne Myrup	D

3. Personal

Generalsekretær

Projektansatte sekretærer

4. Revisorer

Revisionselskabet Friis, Carøe og Steinfeldt A/S, statsautoriserede revisorer, Katrinebjergvej 111, 8200 Århus N, Danmark samt revisions-

kontoret i Århus, A/S, Clemens torv, 8000 Århus C, Danmark, som tekniske revisorer.

Som parlamentarisk revisor speciallæge Bjørn Østberg, Oslo med professor Gunnar Ström, Uppsala som suppleant.

E. Verksamhet

12.–13. marts 1981, Vasa sjukhus, Göteborg, Sverige: *hälsa, sjukdom och åldrande*. 70 deltagere fra hele Norden drøftede de mangler der eksisterer med få bemærkelsesværdige undtagelser på de medicinske læresteder i Norden hvad angår undervisning af kommende læger om alderdommen og dens problemer. De bemærkelsesværdige undtagelser er Göteborg, Tampere og Tromsø. Det fremgik af mødet at Oslo, Trondhjem og de fleste undervisningscentre i Sverige var godt på vej til et mere omfangsrigt undervisningstilbud. Undervisningssymposiet er nærmere omtalt i Nordisk medicin 6/81 og i Tidsskrift for Den norske lægeforening nr. 27, 1981. Symposiedeltagerne ønskede at forelægge de medicinske fakulteter i Norden følgende rekommandation:

1. Præklinisk gerontologi bør indgå som en naturlig del af de eksisterende fag i præklinikken.

2. De kliniske specialer og de samfundsmedicinske fag bør pålægges at inkorporere specifikke aldersrelaterede problemer i undervisningen.

3. Der bør etableres et selvstændigt kursus i geriatri, der omfatter teoretisk undervisning og praktisk klinisk tjeneste. Det er vigtigt at forebyggelse får en central plads i undervisningen og at specifikke gerontologiske/geriatrike problemstillinger indgår i eksamen.

2.–3. april 1981 deltog *Federationen med gæsteforelæsere da det medicinske fakultet i Reykjavik fejrede sit 100-års jubileum*. Jubilæet fejredes med et to dages symposium om lægeuddannelsen i Island, fortid og fremtid. Federationen bidrog med følgende forelæsninger: De medicinske studieplaner i Norden – sammenlignende betragtninger. The medical school in Tromsø. Nye synspunkter på speciallægeuddannelserne i de nordiske lande belyst ved udviklingen i Danmark.

Maj 1981: De medicinske studieplaner i Norden – en oversigt. I samarbejde med Nordisk medicin vol. 96, 5/1981 udgav NFMU et særtryk med en overskuelig sammenlignende tabel over de medicinske studieplaners indhold år for år gennem lægestudiet. Særtrykket indeholdt desuden en del almene kommentarer om terminologi og nomenklatur forskelle i den nordiske grund- og videreuddannelse af læger. Endvidere blev der givet en oversigt over optagelsesreglerne til de medicinske fakulteter i Norden.

9. oktober 1981, Stockholm, Sverige: *Effective clinical teaching*. Frank Stritter, Ph. D. University of Chapel Hill, North Carolina var hovedtaler ved det andet nordiske møde for de medicinske studienævn i Norden. Et af Frank Stritters hovedpunkter var at facilitere en samvirken mellem "Tutorial" og "Experiential" klinisk undervisningsmetode for at komme frem
9–10-330 Nordiska rådet. Del 2

til det niveau hvor klinisk undervisning resulterer i, at studenterne ikke så meget får noget fortalt, men lærer noget ved at foretage sig noget. Stritter opstillede et skema, der kunne antages at repræsentere forløbet af klinisk undervisning indenfor en ramme af klinisk arbejde

Klinisk arbejde

Forventninger

Ansvar

Evaluering

Afslutning

Stritter antog, at den kliniske undervisningsproces foregår ved at ændre studenten fra i den kliniske situation at være helt afhængig og hjælpeløs i forhold til omgivelserne til at blive uafhængig. Parallelt hermed foregår den professionelle modning. Frank Stritter mente, at den modning kunne evalueres indenfor hver af følgende dimensioner: (1) Viden. (2) Holdning. (3) Tekniske færdigheder. (4) Interpersonelle færdigheder. (5) Ethiske overvejelser. (6) Uafhængighed.

Repræsentanter for de 19 studienævn i Norden rapporterede om en række interessante projekter til hinanden. Disse er resumerede i Nordisk medicin, december 1981 på siden *federationen informerer*.

Studienævnene besluttede endvidere at arbejde videre med spørgsmålet om nye og forbedrede metoder til vurdering af pædagogiske kvalifikationer. På opfordring af en nordisk arbejdsgruppe udsendes der nu en enquete til samtlige nordiske studienævn.

15–17 november 1981, København, Danmark: new additional methods in teacher training and staff development in medical schools. I 1969 afholdt Federationen et undervisningsmøde i Stockholm der beskæftigede sig med læreruddannelse af medicinske universitetsundervisere. Siden har den universitetspædagogiske udvikling medført at der efter en opblomstring i antallet af kurser i midten af 70'erne nu afholdes meget få universitetspædagogiske kurser for medicinere. Myndighederne satser mange flere penge på forskerkurser og kurser i administration. Der er en stor kursuskonkurrence, og man kan stille sig spørgsmålet om de universitetspædagogiske kurser kan klare sig i denne konkurrence. Konferencen var bygget op omkring temaer i plenum hvor deltagerne var placeret i en elevsituation. Temaerne var "Den universitetspædagogiske udvikling i Norden". "Mere tidsbesparende undervisningsmetoder". "Stress faktorer". "Stabsudvikling". Temaerne blev genstand for en fordybet gruppediskussion. Ialt 40 medicinske lærere, universitetspædagoger og studenter deltog i arrangementet.

Berättelse

från Nordiska investeringsbanken (NIB)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Årsredovisning 1981

I enlighet med bankens stadgar § 9 och 13 översänds härmed bankens årsredovisning för år 1981 samt fackrevisorernas och kontrollkommitténs revisionsberättelser.

Helsingfors den 8 februari 1982

Nordiska investeringsbanken

Bert Lindström

Verkställande direktor

Sammanfattning

Bankens verksamhet har visat fortsatt tillväxt. Under 1981 beviljades 37 lån till ett sammanlagt värde motsvarande 174,8 miljoner SDR*, vilket är 32 % mer än året innan. Sedan verksamhetens början år 1976 har banken totalt beviljat 121 lån till ett värde av 592 milj. SDR. Detta innebär att 56 % av den totala utlåningsramen utnyttjats, efter avdrag av låneamorteringar på 27,6 milj. SDR.

När banken nu verkat i drygt fem år kan konstateras att utlåningen till investeringsprojekt i Norden, som svarar för 84 % av bankens totala utlåning, nära ansluter sig till fördelningen av ländernas kapitalinsatser i banken. Av den totala utlåningen för investeringsprojekt i Norden beräknas Sveriges andel till 37 %, Finlands till 20 %, Danmarks och Norges vardera till 18 %, och Islands till 7 %.

* SDR: Internationella Valutafondens (IMF:s) "särskilda dragningsrätter".

SDR-belopp uppges enligt kurs den 31 december 1981, då 1,00 SDR motsvarade:

8,53 danska kronor (DKK)

5,07 finska mark (FIM)

9,51 isländska kronor (ISK)

6,76 norska kronor (NOK)

6,47 svenska kronor (SEK)

Noterna till bokslutet anger växelkurser även för andra valutor.

F. Framtidsplaner

Federationens styrelse fortsætter med inventeringen af de prækliniske fag. Det næste symposium i rækken bliver om medicinsk kemi i Umeå 18.–19. februar 1982.

1.–3. april 1982 afholdes i Tromsø et kombineret videre- og efteruddannelseskursus om tumorbiologi.

Generalforsamling og undervisningsmøde 1982 bliver i Trondheim den 6.–8. maj. Undervisningsmødets tema bliver: Undervisning i medicinsk teknik i lyset af den teknologiske udvikling. Videreuddannelsens koordination i Norden bliver emnet for et arbejdsgruppemøde i Husavik 2.–5. juni 1982. Arbejdsgruppemødet skal skabe grundlag for at oprette et nordisk organ, der kan koordinere og videreudvikle det nordiske postgraduate uddannelsessamarbejde i lyset af den nordiske arbejdsmarkedsaftale for læger. Det tredje nordiske studienævns møde skal afholdes den 8. oktober 1982 muligvis i København med temaet "The use of electives".

Herudover planlægges møder om hæmatologi i lægeuddannelsen og ophthalmologi i undervisningen i relation til øjenplejen i Norden samt en konference, der skal diskutere særlige undervisningselementer for læger, der skal fungere på Nordkalotten. Et symposium om problemet "Medical audit" diskuteres også lige som temaet "Lægen som underviser" i mere pædagogisk henseende er et tema der arbejdes med.

Federationen fortsætter sine bestræbelser på at gennemføre en forsøgsordning med udveksling af nordiske lærere i lighed med den ordning, der gælder for forskestipendier. Det er styrelsens opfattelse, at man ved udveksling af lærere i langt højere grad end ved udveksling af læremidler vil kunne stimulere en pædagogisk udvikling – udover at man herved tilgodeser det nordiske kulturelle samarbejdes almene målsætning om mellem-menneskelige kontakter i Norden.

Federationens medvirken i redaktionskomiteen for tidsskriftet Nordisk medicin. Gennem dette tidsskrift har Federationen forbindelse med ca. 50.000 nordiske læger 10 gange om året. Federationens nyhedsbulletin "Federationen informerer" udgives også som en særligt markeret side i Nordisk medicin 3–4 gange årligt efter behov. Af øvrigt tidsskriftsamarbejde må omtales "Medical education" og "Medical teacher" på det internationale plan.

Samarbejdet med en række internationale organisationer er fortsat ufortrødent. Det drejer sig især om:

AAMC (Association of American Medical Colleges), Washington, D.C. USA.

AMEE (Association for Medical Education in Europe), Edinburgh, Scotland, Great Britain.

WHO (World Health Organisation) Regional Office for Europe, København.

dinarer. Härvid har banken genom sin ställning som internationell finansinstitution med högsta kreditvärdighet kunnat utnyttja finansieringskällor som reserverats just för dylika institutioner och som andra nordiska upplånare ej i samma mån kunnat utnyttja. Totalt har banken nu gjort 25 långfristiga upplåningstransaktioner i 13 olika valutor till ett utestående belopp av 349 milj. SDR. Bankens långfristiga lån har erhållit högsta kreditvärdering, Aaa/AAA, av de båda amerikanska rating-företagen Moody's Investors Services Inc. och Standard & Poor's Corporation.

Under året har banken stärkt sin tillgång på likvida medel. Banken har bl.a. utnyttjat samarbetet inom Internationella Valutafonden (IMF) genom att uppta ett SDR-lån av Norge i dess egenskap av medlemsland i IMF. Banken är den första officiella innehavare av IMF:s särskilda dragningsrätter som gjort en sådan transaktion.

Bankens ombyggda kontorsfastighet vid Unionsgatan 30 i Helsingfors har tagits i bruk under året. Invigningen skedde på 5-årsdagen för bankens grundande den 1 juni, i närvaro av Finlands och Norges statsministrar.

Nettoöverskottet för 1981 uppgår till 13,2 milj. SDR, vilket motsvarar en förräntning av det egna kapitalet på ca 10 %. Nettoöverskottet 1981 var 10 % större än 1980.

Investeringslån i Norden

I Norden som helhet synes inte näringslivets investeringar under 1981 ha uppvisat någon ökning. Industrins investeringar har minskat i Danmark, Island och Sverige, medan en viss ökning har skett i Finland och Norge. Tillväxten för de finska industriinvesteringarna var dock betydligt lägre än under 1980. I Norge beror tillväxten huvudsakligen på stora investeringar avseende oljeverksamheten i Nordsjön. Inte heller för 1982 väntas någon uppgång för de totala investeringarna inom nordiskt näringsliv.

Beviljade lån från banken till investeringsprojekt i Norden ökade kraftigt under 1981, från 24 lån motsvarande sammanlagt 87,4 milj. SDR under 1980 till 31 lån motsvarande 159,3 milj. SDR 1981, en volymmässig ökning på 82 %.

En förteckning över samtliga lån beviljade under 1981 återfinns på sidorna 16–19.

Energi

Bankens hittills största lån, 350 milj. danska kronor motsvarande 41,1 milj. SDR, har beviljats Dansk Olie & Naturgas A/S för investeringar i ledningssystemet inom det danska naturgasnätet. Projektet omfattar en förbindelseledning över Öresund till Sverige och ansluter dessutom både Danmark och Sverige till det europeiska naturgasnätet via en ledning från Tyskland.

Oskarshamnsverkets Kraftgrupp AB i Sverige har beviljats ett lån på

Danmark och Sverige är de länder som sedan bankens start har haft mindre andel av utlåningen än av grundkapitalet, men båda ländernas andel av utlåningen har under året väsentligt ökat. Norges andel har under året gått ned från 23 % till 18 %, främst beroende på de norska handels- och industriföretagens förbättrade upplåningsmöjligheter på den inhemska kapitalmarknaden. Island har i förhållande till sin kapitalinsats erhållit en stor låneandel, vilket är i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets uttalande i samband med bankens bildande.

Närmare hälften av utlåningsvolymen under 1981 utgörs av ett fåtal stora investeringslån till energisektorn, som nu representerar 37 % av bankens totala utlåning. Inom gruvdrift och skogsindustri har flera nordiska samarbetsprojekt tillkommit under året. Detta innebär att traditionella basindustrier, metallindustrin medräknad, har erhållit 21 % av bankens totala utlåning hittills. Liksom tidigare har även under 1981 det största antalet lån gått till verkstadsindustrin, som nu svarar för en fjärdedel av det totala antalet lån.

Vad regionallånen beträffar, kommer hela den ram på 325 milj. norska kronor eller 5 % av bankens totala utlåningsram, som fastställts av Nordiska ministerrådet för en tvåårig försöksperiod, att vara utnyttjad vid periodens slut i mars 1982.

Utlåningen utanför Norden har omfattat 2 investeringslån och en exportkredit till ett sammanlagt värde av 8,5 milj. SDR.

Den genomsnittliga storleken per beviljat lån har de senaste tre åren legat på ungefär oförändrad nivå mellan 4,0 och 4,7 milj. SDR. Lånen upp till 2 milj. SDR motsvarar drygt 45 % av det totala antalet lån.

Den 15 september beslöt Nordiska ministerrådet godkänna införandet av ett finansieringssystem för nordiska projektinvesteringslån att gälla från den 1 juli 1982. Lånen avser kompletterande finansiering av projekt av nordiskt intresse främst till u-länder, men även till statshandelsländer. Lånen kan lämnas dels av NIB, dels av andra finansieringsinstitut och banker med garanti från NIB. Ett särskilt riskavlyftningssystem etableras med statliga garantier till NIB. Ministerrådets beslut, som innebär vissa ändringar av NIB:s stadgar, förutsätter godkännande av de nordiska parlamenten.

Ministerrådet har även beslutat upprätta en nordisk projektexportfond som skall stöda förundersökningar och informationsåtgärder i förbindelse med projekt av nordiskt intresse utanför Norden. Fondens administration förläggs i anslutning till banken i Helsingfors.

Den ökade utlåningsvolymen och önskan att stärka bankens likviditet har medfört en betydande upplåningsverksamhet. Under året upptogs 8 nya långfristiga lån till ett värde av 171,0 milj. SDR, jämfört med 4 lån och 20,6 milj. SDR föregående år. Den relativt höga räntenivån under 1981 för långfristiga lån till fast ränta på de marknader där banken tidigare varit aktiv, har föranlett banken att ta upp lån i japanska yen och kuwaitiska

22,6 milj. SDR för investeringar i ett tredje kärnkraftsaggregat vid verket, vars produktion delvis ingår i det långfristiga nordiska elkraftsutbytet. Ett lån på samma belopp har beviljats Sydkraft AB för finansiering av en underjordisk anläggning för mellanlagring av använt kärnbränsle. Anläggningen byggs i anslutning till Oskarshamnverket och skall bidra till att lösa avfallsproblemen vid svenska kärnkraftverk.

Kommunikation

Inom kommunikationssektorn har ett lån på 3,7 milj. SDR beviljats för utbyggnad av Bodø hamn i Norge. Projektet medför förbättrade utskęppningsmöjligheter för företag inom Nordkalottområdet. Københavns Frihavn har beviljats ett lån på 1,4 milj. SDR för investeringar i en ny ro-ro-anläggning i Köpenhamns hamn, främst för betjäning av finska lastfartyg.

Gruvdrift

Viscaria AB, Sverige, ett dotterbolag till LKAB, har beviljats ett lån motsvarande 15,5 milj. SDR för en ny gruva för utvinning av koppar i närheten av Kiruna. Projektet genomförs i samarbete med finska intressenter.

Ett lån på 1,5 milj. SDR för en produktionsanläggning för krita har beviljats det danska A/S Faxe Kalkbrud. Produktionen kommer att levereras till nordisk pappersindustri, främst finsk, och ersätter delvis nuvarande import av kaolin från länder utanför Norden.

Ett lån har lämnats till Outokumpu Oy, Finland, i samband med att företaget tillsammans med Orkla Industrier A/S i Norge etablerar ett nytt bolag, Løkken Gruber A/S, för fortsatt brytning av kopparmalm vid gruvan i närheten av Trondheim. Produktionen levereras till Finland.

Skogsindustri

Fyra lån har beviljats finsk-svenska samarbetsprojekt inom skogsindustrin. Oy Kaukas Ab, Finland, har beviljats ett lån på 8,0 milj. SDR för investering i en ny pappersmaskin för lwc-papper (light-weight coated paper). Stora Kopparberg, Sverige, som är delägare i Kaukas, tillförsäkras genom ett samarbetsavtal del i det finska bolagets kunnande i fråga om produktionsteknik och marknadsföring.

Ett lån motsvarande 7,7 milj. SDR har beviljats Wifstavarfs AB i Sverige för övertagande och ombyggnad av Svenska Cellulosa Aktiebolagets pappersbruk i Vivstavarv. I projektet ingår betydande maskinleveranser från Finland.

A. Ahlströms Svenska Industrier AB, helägt dotterbolag till A. Ahlström Osakeyhtiö i Finland, har beviljats två lån. Det ena är på 1,5 milj. SDR för en ny anläggning inom Sundsvallsområdet i Sverige för produktion av papphyslor till svensk pappersindustri. Det andra lånet på 1,2 milj.

SDR används i samband med övertagandet av en produktionsanläggning för äggemballag i Kristinehamn. Samtidigt inleds tillverkning av kaffe-filter, som tidigare till stor del importerats från länder utanför Norden. Avsättningen tryggas i båda fallen delvis genom försäljningsavtal med den tidigare svenska ägaren, samtidigt som det finska moderbolaget kommer att svara för delar av halvfabrikatleveranserna.

Verkstadsindustri

Inom nordisk verkstadsindustri har ett flertal samarbetskonstellationer tillkommit också under 1981, de flesta avseende finsk-svenska samarbetsprojekt. Till denna sektor har beviljats 11 lån, eller närmare en tredjedel av det totala antalet lån.

Ett lån till AB Volvo, Sverige, motsvarande 7.4 milj. SDR, har beviljats för utbyggnad av företagets anläggningar i Göteborgsområdet för produktion av lastvagnar, med betydande komponentleveranser från Finland och Norge.

Mellan Oy W. Rosenlew Ab i Finland och Electrolux AB i Sverige har träffats överenskommelse enligt vilken Electrolux köper Rosenlews hushållsmaskinsfabrik i Björneborg, Finland. Rosenlew förvärvar samtidigt Electrolux' tillgångar för produktion av skördetröskor i Morgongåva, Sverige, genom ett nybildat svenskt dotterbolag, som beviljats ett lån på 1,5 milj. SDR för investeringar i anknnytning till förvärvet.

Två lån har beviljats för det svenska bolaget Lindab Ventilation AB:s tillverkning av ventilationsrör i Danmark och Norge. Produktionen ersätter delvis nuvarande tillverkning i Sverige. Projektet i Danmark gäller utvidgning av existerande anläggningar, medan det norska projektet innebär nyetablering.

Alnor Oy i Finland har erhållit ett lån i samband med att produktionen av högteknologiska mätinstrument överflyttas till bolaget från Studsviks Energiteknik AB, Sverige.

Johnson Metall Oy Ab i Finland har beviljats lån för ett nytt gjuteri för kopparlegeringar. Projektet kompletterar produktionen vid företagets svenska moderbolag.

Det enda företag i världen som tillverkar större alkaliska torrbatterier baserade på flatceller, OY SPI AB i Finland, har beviljats lån för en ny produktionslinje. Marknadsföringen av produkterna kommer att handhas av det svenska moderbolaget.

Övriga investeringslån

Nordtend AB, som ägs av de fem nordiska kooperativa centralorganisationerna, har beviljats ett lån på 4,1 milj. SDR för ökad kapacitet vad gäller tillverkning av kemisk-tekniska hushållsartiklar vid koncernens anläggningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

SAS Catering-koncernen har under året beviljats två lån. Det ena hänför

sig till investeringar i Västtyskland och redovisas därför som utlåning utanför Norden. Det andra lånet, motsvarande 3.0 milj. SDR, har lämnats till SAS Catering A/S Norge, och är avsett för investeringar i bolagets norska hotell- och restauranganläggningar.

Ett lån på 2.0 milj. SDR har lämnats till K.S. TEAMCO A/S & Co. i Norge i samband med förvärv av ett svenskt dataföretag för komplettering av bolagets produktionsområden.

Bankens andra lån till Färöarna har beviljats P/F Giljanes för en fabriks-trådlare för fångst och förädling av blåvitling. Den nordiska forskningsinstitutionen Nordforsk har planerat detta pilotprojekt som avser en hittills outnyttjad fiskresurs. Projektet har intresse både för Island och Norge.

Aalborg Portland-Cement-Fabrik i Danmark har beviljats lån för en lagerhall för syntetisk gips från Sverige, som ersätter nuvarande import från länder utanför Norden. Detta råmaterial ingår i produktionen av cement.

Regionallån

Islands utvecklingsfond har under 1981 beviljats ytterligare ett regional-lån till motvärdet av 16 milj. norska kronor (NOK). Likaså har Nordisk Industrialiseringsfond för Island erhållit sitt andra regionallån till ett motsvarande belopp. Detta innebär att Island nu har utnyttjat hela sin kvot inom regionallåneordningen. Under året har också Distriktenes utbyggingsfond i Norge beviljats ett regionallån på 15 milj. NOK.

I februari 1982 har ytterligare två regionallån på vardera 5 milj. NOK beviljats Distriktenes utbyggingsfond, och i mars bedöms den resterande delen av den norska kvoten ha tagits i anspråk för ett fjärde projekt.

I februari 1982 har även två lån på sammanlagt 50 milj. NOK, motsvarande hela den danska kvoten, beviljats dels Industrifonden, dels Udviklingsfonden, båda på Färöarna. Finland och Sverige har redan under 1980 beviljats lån motsvarande de kvoter Nordiska ministerrådet fastställt för dessa båda länder för den ursprungliga försöksperioden på två år. När denna utgår i mars 1982, kommer därför hela den fastställda ramen på 325 milj. NOK att ha tagits i anspråk. Lånen beräknas i sin helhet komma att utbetalas.

Nordiska ministerrådet (regionalministrarna) tillstyrkte i november 1981 att förlänga försöksperioden för regionallån med två år för att det skall bli möjligt att grundligt värdera regionallåneordningen och dess effekt.

Utlåning utanför Norden

Banken kan i tillägg till exportkrediter nu även lämna investeringslån för samnordiska projekt utanför Norden, sedan det norska Stortinget våren 1981 upphävt sitt förbehåll rörande bankens möjligheter att finansiera projekt utanför Norden.

Det första lånet av denna typ, motsvarande 3,4 milj. SDR, har beviljats rederiet Bulk Alandica på Åland. Lånet avser finansiering av två finskägda specialfartyg för ett cementterminalprojekt i Nigeria. Projektet genomförs som ett joint-venture med det norska företaget Norcem A/S och det finska Oy Partek Ab som nordiska huvudintressenter.

Ett lån motsvarande 3,8 milj. SDR har beviljats för investeringar i nytt storkök vid Frankfurts flygplats. Projektet är en del av SAS Catering-koncernens betydande expansion utanför Norden. Låntagare är det helägda dotterbolaget SAS Catering Deutschland GmbH.

En exportkredit motsvarande 1,3 milj. SDR har lämnats till det jugoslaviska företaget Dalmacija Cement Company genom Privredna Banka Zagreb för täckande av kostnader i samband med ett smältverksprojekt för ferrosilicium med huvudleveranser från det norska företaget Elkem A/S. I leveranserna ingår underleveranser från andra nordiska länder, bl.a. en anläggning för energiåtervinning från Götaverken Ängteknik AB, Sverige.

Upplåning och likviditet

De flesta OECD-länders ekonomi har under året präglats av bekämpning av inflationstrycket genom återhållsam penningpolitik och höjning av räntenivån. Inte minst i Förenta Staterna har räntorna stigit till exceptionellt höga nivåer, vilket har fått återverkningar på de övriga internationella kapitalmarknaderna. Förhållandena har varit oroliga såväl på obligationsmarknaden i USA som på andra kapitalmarknader. Tillgången på långfristiga lån till fast ränta har följaktligen varit begränsad, och lån med långa löptider och relativt låg räntenivå har varit mycket efterfrågade.

Banken undertecknade i juli avtal om ett syndikerat banklån i japanska yen (JPY). Lånet på 20 miljarder JPY är bankens hittills största lånetransaktion och motsvarar 78,1 milj. SDR. Det har en löptid på 15 år och en räntesats på 8,7 %. Dessförinnan hade banken upptagit ett lån på 20 milj. US dollar med kurssäkring i japanska yen, motsvarande 3,9 miljarder JPY, med en löptid på 8 1/2 år.

För stora energiprojekt är det särskilt betydelsefullt att det finns tillgång till långfristiga lån till fast ränta. Bankens yen-lån är redan så gott som helt utlånade, i första hand till fyra stora låntagare inom energisektorn.

I början av året emitterade banken sitt tredje obligationslån i SDR. Banken blev därmed den första låntagare som på den internationella kapitalmarknaden upptog ett obligationslån i SDR till fast ränta efter IMF:s ändring av värderingsreglerna för denna valutakorg. Lånet på 20 milj. SDR har en löptid på 5 år och en räntesats på 11,5 %.

Bankens andra obligationslån i norska kronor på euromarknaden emitterades i mars. Lånet på 100 milj. NOK har en löptid på 5 år och en ränta på 10,25 %. Vid denna tidpunkt hade 7 obligationslån upptagits i norska eurokronor sedan marknaden öppnats drygt ett år tidigare.

ganisation en industripolitisk konferens i Helsingfors med ett tjugotal deltagare från fackliga organisationer.

Konferensdeltagarnas mångsidiga analys av det nordiska industrisamarbetets möjligheter och problem, liksom deras redogörelser för erfarenheter av nordiska industriprojekt och uppslag till nya konkreta projekt, har varit värdefulla för bankens verksamhet.

Under 1981 slutfördes arbetet i den nordiska tjänstemannagrupp som studerat möjligheterna till samarbete kring olje- och gasfynd i den nordnorska kontinentalsockeln. Banken har varit representerad i arbetsgruppen. I gruppens rapport analyseras de sysselsättningsmässiga och industriella konsekvenser som en gasutvinning i Nordnorge medför för Nordkalotten och de nordiska länderna. Gruppen har gjort vissa rekommendationer för att stärka det nordiska industri- och energisamarbetet inom Nordkalotten och trygga en balanserad regional utveckling i detta område vid en eventuell gasproduktion utanför Nordnorge.

Administration

I slutet av december var 39 personer anställda vid banken, vilket utgör en ökning med 5 personer från årets början.

I maj flyttade banken in i sina nya lokaler vid Unionsgatan 30 i Helsingfors. Invigningen skedde på 5-årsdagen för bankens grundande den 1 juni. Renoveringen av den byggnadshistoriskt värdefulla fastigheten, byggd år 1909, har syftat till att återställa husets ursprungliga karaktär och tillvarata dess arkitektoniska särdrag, i kombination med nödvändig modernisering. Huset har en total våningsyta på ca 3.000 kvadratmeter, varav närmare hälften för närvarande är uthyrda. Bankens totala kostnader för fastighetsköpet och ombyggnaden uppgår till 4,7 milj. SDR.

Bankens resultat och ställning

Under året steg utbetalningarna på lämnade lån till 156,5 milj. SDR jämfört med 93,1 milj. SDR året innan. Amorteringar på utestående lån utgjorde 20,3 milj. SDR och utestående lån ökade med 53 % till 395,3 milj. SDR.

Utestående lång- och medelfristig upplåning steg med 161,3 milj. SDR till 349,0 milj. SDR.

Bankens ränteintäkter under året utgjorde på utlåning 32,3 milj. SDR (20,1 milj. SDR år 1980) och på likvida tillgångar 17,3 milj. SDR (11,7 milj. SDR). Räntekostnaderna uppgick till 33,6 milj. SDR (17,7 milj. SDR) och räntenettet sålunda till 16,1 milj. SDR jämfört med 14,1 milj. SDR föregående år. Ökningen i räntenettet beror främst på den ökade utlåningsvolymen.

Förvaltningskostnaderna steg från 1,6 till 2,0 milj. SDR och utgjorde i

I juni upptogs ett lån i form av en privat placering på 15 milj. schweizerfranc med en löptid på 5 år, och i oktober genomförde banken sin första upplåning i kuwaitiska dinarer (KWD) i form av en privat femårig placering på 3 milj. KWD, motsvarande 9,2 milj. SDR.

I november 1981 ingicks med en finsk bank ett swap-avtal, varigenom NIB anskaffade 22 milj. finska mark för en femårsperiod.

Som första europeiska låntagare på euroobligationsmarknaden emitterade banken i december ett s.k. nollräntelån på 50 milj. US dollar (USD). Lånet har en löptid på 5 år och emissionskursen var $51 \frac{3}{4} \%$, vilket motsvarar en effektiv ränta på ca 14,08 %. En del av nettobeloppet på 25,9 milj. USD omfördes genom swap-avtal till tyska mark och brittiska pund.

Banken har under året undertecknat ett avtal med Norges Bank om ett lån på 20 milj. SDR för en period av ett år. Lånet upptogs inom ramen för gällande samarbete i Internationella Valutafonden (IMF), där NIB har ställning som officiell innehavare av SDR med rätt att göra SDR-transaktioner med IMF:s medlemsländer. Norge har som medlem i IMF ställt denna del av sina valutareserver till NIB:s disposition som ett alternativ till andra placeringsmöjligheter.

I oktober undertecknade banken ett låneavtal på 15 milj. USD med en finansinstitution i USA. Låneavtalet går under beteckningen "Master Note Facility" och innebär att NIB utställer ett 6 månaders skuldebrev som sedan successivt förnyas för ytterligare 6-månadersperioder. Lånet är veterligen det första av denna typ som lagts upp för en icke-amerikansk låntagare. Räntan, som justeras dagligen, ligger ca $\frac{3}{4} \%$ under den gängse eurodollarräntan i London för transaktioner affärsbanker emellan.

För sina kortfristiga likviditetsbehov har banken under hela året fortsatt att utställa kortsiktiga skuldebrev, s.k. commercial paper, i Förenta Staterna. Genomsnittligt utestående belopp har varit närmare 40 milj. USD.

Som en del av likviditetsförvaltningen företar banken också kortsiktig upplåning i form av depositioner från banker på den europeiska interbankmarknaden. På samma marknad hålls även största delen av bankens likviditet, och placeringen sker direkt i önskad valuta eller indirekt genom terminsaffärer.

Nettolikviditeten vid årets slut i form av kassa och nettotillgodohavanden utgjorde 90,9 milj. SDR mot 70,5 milj. SDR vid årets början.

Konferenser och utredningar

I början av 1981 arrangerade banken två konferenser kring ämnet nordiskt industri- och energisamarbete. Den första konferensen, med temat "Offensiva industrisatsningar av nordiska företag i samverkan", hölls den 13 januari i Helsingfors med ett trettiotal chefer för ledande industriföretag i Norden, samt representanter från industriförbund och myndigheter. Den 17 februari anordnade banken tillsammans med Nordens Fackliga Samor-

förhållande till räntenettet 12,2 %. Verksamhetens överskott var 13,2 milj. SDR jämfört med 12,0 milj. SDR föregående år.

En reservering på 1,0 milj. SDR har gjorts för kreditrisker. Den totala kreditriskreserven uppgår därmed till 8,0 milj. SDR eller 2 % av utestående lån. Återstående överskott på 12,2 milj. SDR har i enlighet med bankens stadgar överförts till reservfonden, som därmed uppgår till 36,0 milj. SDR.

Räkenskapsårets resultaträkning, balansräkning, finansieringsanalys samt noter till bokslutet ingår på sidorna 11–15.

Helsingfors den 2 februari 1982

Pentti Uusivirta

Arne Callans

Thorhallur Ásgeirsson

Arne Asper

Erling Kristiansen

Jón Sigurðsson

Hermod Skånland

N. E. Sørensen

Eero Tuomainen

Sten Westerberg

Bert Lindström

Verkställande direktör

Resultaträkning (i 1 000 SDR—se not 1)

	1981	1980	1979	1978	1976–77 (not 2)
Ränteintäkter på utlåning	32 346	20 072	12 400	6 323	3 485
Ränteintäkter på banktillgodo- havanden och obligationer	<u>17 317</u>	<u>11 727</u>	<u>10 153</u>	<u>6 186</u>	<u>2 746</u>
	49 663	31 799	22 553	12 509	6 231
./. Räntekostnader	<u>33 578</u>	<u>17 659</u>	<u>11 353</u>	<u>4 625</u>	<u>1 490</u>
Räntenetto	16 085	14 140	11 200	7 884	4 741
Övriga intäkter	<u>1 636</u>	<u>701</u>	<u>333</u>	<u>136</u>	<u>46</u>
	17 721	14 841	11 533	8 020	4 787
Övriga kostnader					
Förvaltningskostnader	1 970	1 612	1 243	955	954
Bankkostnader och kursför- luster	633	246	409	111	56
Periodiserade upplånings- kostnader	<u>1 455</u>	<u>824</u>	<u>731</u>	<u>330</u>	<u>182</u>
	4 058	2 682	2 383	1 396	1 192
Avskrivning på byggnad och inventarier	152	49	45	32	36
Nedskrivning av obligationer	<u>275</u>	<u>115</u>	<u>47</u>	<u>483</u>	<u>—</u>
Verksamhetens överskott	13 236	11 995	9 058	6 109	3 559
Reservering för kreditrisker	1 000	3 000	2 000	1 500	500
Överskott till reservfond	12 236	8 995	7 058	4 609	3 059

Balansräkning per 31 december (i 1 000 SDR — se not 1)

	1981	1980	1979	1978	1977 (not 2)
<i>Aktiva</i>					
Kassa och bank	1 469	1 940	1 140	410	738
Banktillgodohavanden (not 3)	156 804	69 150	90 138	73 816	39 232
Obligationer och fordrings- bevis (4)	20 445	13 549	13 386	3 494	1 592
Upplupna räntor och provisioner	15 445	7 322	5 295	3 016	1 254
Diverse fordringar	2 808	938	64	447	18
Utestående lån	395 347	259 185	171 308	107 648	64 256
Beviljade icke utbetalade lån: 169 100 (1980: 159 600)					
Balanserade					
upplåningskostnader (5)	3 761	2 059	2 421	1 105	727
Inventarier (6)	250	114	103	74	84
Kontorsfastighet (6)	4 669	3 077	1 761	1 560	—
Aktier och andelar (7)	356	271	263	260	115
	601 354	357 605	285 879	191 830	108 016
<i>Passiva</i>					
Främmande kapital					
Upplupna räntor och provisioner	15 739	7 060	5 185	3 026	1 490
Diverse skulder	1 030	548	116	127	77
Bankdepositioner (8)	21 243	23 686	15 976	22 629	3 293
Kortfristiga skuldebrev (9)	50 370	7 841	—	—	—
SDR-lån enligt IMF:s regler	20 000	—	—	—	—
Lång- och medelfristiga lån (10)	349 013	187 748	145 875	56 379	32 930
Eget kapital					
Grundkapital					
Grundkapital	400 000				
varav garantikapital	<u>300 000</u>				
Inbetalt grundkapital	100 000	100 000	100 000	100 000	66 667
Stadgeenlig reservfond	35 959	23 722	14 727	7 669	3 059
Reservering för kreditrisker	<u>8 000</u>	<u>7 000</u>	<u>4 000</u>	<u>2 000</u>	<u>500</u>
	601 354	357 605	285 879	191 830	108 016

Finansieringsanalys 1.1–31.12 (i 1 000 SDR – se not 1)

	1981	1980	1979
<i>Tillförda medel</i>			
Rörelsen			
verksamhetens överskott*	13 236	11 995	9 058
periodiserade upplåningskostnader	1 455	824	731
avskrivning på anläggningstillgångar	152	49	45
nedskrivning av obligationer	275	115	47
rörelsen totalt	<u>15 118</u>	<u>12 983</u>	<u>9 881</u>
Långfristig upplåning	170 783	44 556	92 229
Kortfristig upplåning**	–	7 919	9 978
Ökning av övriga kortfristiga skulder	9 161	2 308	2 148
Amortering av utlåning	20 334	5 243	2 168
Tillförda medel totalt (A)	215 396	73 009	116 404
<i>Använda medel</i>			
Utbetalning av lån	156 496	93 120	65 828
Amortering av upplåning	9 518	2 683	2 733
Minskning av kortfristig upplåning**	13 657	–	–
Upplåningsutgifter	3 157	461	2 047
Ökning av övriga finansieringstillgångar	9 993	2 901	1 896
Ökning av anläggningstillgångar	1 965	1 382	278
Använda medel totalt (B)	194 786	100 547	72 782
Ökning (minskning) av nettolikviditet (A – B)	20 610	(27 538)	43 622

* Före reserveringar

** Upplåning för utlåning med rörlig ränta

Noter till bokslutet

(1) Enligt §9 i bankens stadgar förs bankens räkenskaper i SDR. SDR definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som Internationella Valutafonden (IMF) fastställer för IMF:s särskilda dragningsrätter. Om IMF ändrar dessa värderingsregler, avgör bankens styrelse i vad mån banken skall följa de nya reglerna. Banken har beslutat följa alla förändringar som IMF har gjort i sina regler sedan bankens grundande. En SDR är från och med 1 januari 1981 summan av följande valutaenheter:

	Antal enheter i nationell valuta	Andelar i % 31.12.1981
USD – USA	0,540	46
DEM – Förbundsrepubliken Tyskland	0,460	18
JPY – Japan	34,000	13
GBP – Storbritannien	0,071	12
FRF – Frankrike	0,740	11

Värdet av en SDR uttryckt i US dollar är summan som erhålles då varje enskilt valutabelopp ovan omräknats till US dollar enligt av IMF tillämpat förfarande. IMF noterar dagligen värdet av SDR uttryckt i US dollar.

Den 31.12.1981 var växelkurserna för 1,00 SDR:

DKK	Danska kronor	8,53	CHF	Schweizerfranc	2,09
FIM	Finska mark	5,07	DEM	Tyska mark	2,62
ISK	Isländska kronor	9,51	GBP	Brittiska pund	0,61
NOK	Norska kronor	6,76	JPY	Japanska yen	255,96
SEK	Svenska kronor	6,47	KWD	Kuwaitiska dinarer	0,33
			NLG	Nederländska gulden	2,87
			USD	US dollar	1,16

(2) Bankens första räkenskapsperiod 1.6.1976–31.12.1977 omfattade 19 månader.

(3) Av banktillgodohavanden på 156,8 milj. SDR var 1.4 milj. SDR placerade på längre tid än ett år.

(4) Obligationer och fordringsbevis har i bokslutet upptagits till det lägsta av anskaffningsvärdet, nominella värdet eller marknadsvärdet där sådant förefinnes.

(5) Upplåningskostnaderna för bankens obligationslån är aktiverade. Kostnaderna avskrivs under fem år.

(6) Inventarier avskrivs med 30 % per år. Byggnaden avskrivs med 2,5 % per år.

(7) Beloppet avser aktier för tjänstebostäder och andelsbevis för telefoner.

(8) Av bankdepositioner på 21,2 milj. SDR var 0,6 milj. SDR placerade på längre tid än ett år.

(9) Commercial paper utställda och placerade på USA-marknaden till ett belopp i US dollar motsvarande 42,9 milj. SDR samt 7,4 milj. SDR upptaget under en Master Note Facility på 12,9 milj. SDR (15 milj. USD).

(10) Bankens *långfristiga lån* bestod 31.12.1981 av (i 1.000 enheter):

Obligationslån

<i>Lånebelopp</i>	<i>Utestående</i>		
	<i>31.12.1981</i>		
USD 40000	37550	7,750 %	1977/1984
USD 25000	15800	8,750 %	1978/1988
DEM 60000	59327	6,250 %	1979/1986
SEK 75000	75000	9,875 %	1979/1994
SDR 20000	17810	9,000 %	1979/1984
FIM 50000	40000	10,250 %	1979/1989
NOK 80000	80000	10,000 %	1980/1985
SDR 20000	19870	11,500 %	1981/1986
NOK 100000	100000	10,250 %	1981/1986
USD 20000	18000	14,625 %	1981/1990
USD 50000	26027	*	1981/1986

Övriga långfristiga lån

<i>Lånebelopp</i>	<i>Utestående</i>		
	<i>31.12.1981</i>		
USD 10000	10000	privat placering	1978/1988
SDR 13000	12500	privat placering	1979/1984
CHF 10000	10000	banklån	1979/1984
NLG 25000	25000	banklån	1979/1989
DKK 40000	40000	privat placering	1980/1990
NOK 20000	20000	privat placering	1980/1985
DEM 13000	13000	privat placering	1980/1987
ISK 1050**	1675	banklån	1980/1987
CHF 15000	15000	privat placering	1981/1986
JPY 20000000	20000000	banklån	1981/1996
KWD 3000	3000	privat placering	1981/1986
USD 3515	3515	banklån	1981/1993

Därutöver hade banken upptagit ett *medelfristigt lån* på 16,6 milj. USD.

* Lånets emissionskurs var 51 3/4 % och lånet löper utan kupongränta.

** Lånet är bundet till Islands centralbanks officiella låneindex. Lånebeloppet indexregleras en gång per år.

Förteckning över beviljade lån 1.1–31.12.1981

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	Procent	
Investeringslån i Norden				
<i>Energi</i>				
Dansk Olie & Naturgas A/S Danmark	Transmissionssystem för det danska naturgasnätet med förbindelse till Sverige.	41,1		
Oskarshamnsvverkets Kraftgrupp Aktiebolag Sverige	Ett tredje aggregat vid kärnkraftverket i Oskarshamn. Produktionen vid verket ingår delvis i det långfristiga nordiska elkraftsutbytet.	22,6		
Sydkraft Aktiebolag Sverige	Underjordisk anläggning för mellanlagring av använt kärnbränsle i anslutning till kärnkraftverket i Oskarshamn.	<u>22,6</u>	86,3	49,4%
<i>Kommunikation</i>				
Bodø kommune Norge	Utbyggnad av Bodø hamn. Projektet ger bättre utskeppningsmöjligheter för företaget inom Nordkalottområdet.	3,7		
Silja Line AB Sverige	Kontors- och lagerbyggnad i Värthamnen i Stockholm för bättre service till trafiken mellan Sverige och Finland, i samarbete med det finska moderbolaget.	1,5		
Københavns Frihavns- og Stevedoreselskab A/S Danmark	Investeringar i ny ro-ro-anläggning i Köpenhamns hamn för finsk lasttrafik.	1,4		
Finnexpress Oy Finland	Godsterminal i Lahtis, vilken till väsentlig del skall betjäna bolagets nordiska transporter.	<u>0,9</u>	7,5	4,3%
<i>Gruvdrift</i>				
LKAB/Viscaria AB Sverige	Utvinning av koppar i närheten av Kiruna. Produktionen skall till väsentlig del säljas till Outokumpu Oy i Finland för vidareförädling.	15,5		
Aktieselskabet Faxe Kalkbrud Danmark	Anläggning för produktion av krita, huvudsakligen för leveranser till finsk pappersindustri.	1,5		
Outokumpu Oy Finland	Etablering av nytt bolag tillsammans med norskt företag för fortsatt brytning av kopparmalm i Løkken, Norge.	<u>0,7</u>	17,7	10,1%

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	Procent	
<i>Skogsindustri</i>				
Oy Kaukas Ab Finland	Utbyggnad av ny pappersmaskin för lwc-papper, i samband med samarbetsavtal med svenskt delägande företag avseende produktionsteknik och marknadsföring.	8,0		
Wifstavarfs AB Sverige	Övertagande och ombyggnad av Svenska Cellulosa Aktiebolagets pappersbruk i Vivstavarv, med betydande maskinleveranser från Finland.	7,7		
A. Ahlströms Svenska Industrier AB Sverige	Anläggning för produktion av papphylsor i finskt-svenskt samarbete.	1,5		
A. Ahlströms Svenska Industrier AB Sverige	Övertagande av produktionsanläggning för äggemballage och ny svensk produktion av kaffefilter i finskt-svenskt samarbete.	<u>1,2</u>	18,4	10,5 %
<i>Verkstadsindustri</i>				
AB Volvo Sverige	Utbyggnad av anläggning i Göteborgsområdet för produktion av lastvagnar med komponentleveranser från Norge och Finland.	7,4		
Oy Aluma Ab Finland	Kapacitetsutbyggnad vid Finlands enda aluminiumfolievalsverk. Bolaget ingår i Gränges Aluminiumgruppen i Sverige.	3,9		
Kumera Oy Finland	Fabriksanläggning för tillverkning av drivaxlar för att trygga den svenska och finska transportmedelsindustrins behov.	1,6		
Svenska Rosenlew AB Sverige	Investeringar i anknötning till förvärv av svensk anläggning för produktion av skördetröskor.	1,5		
Oy Partek Ab Finland	Samarbetsprojekt avseende transport- och hydrauliksystem med Hiab Foco AB i Sverige.	1,0		
Lindab Ventilation A/S Norge	Anläggning för produktion av ventilationsrör.	0,9		
Lindab Ventilation A/S Danmark	Utvidgning av produktionsanläggning för ventilationsrör.	0,6		
Alnor Oy Finland	Överflyttning av produktion av högteknologiska mätinstrument från svenskt moderbolag.	0,4		

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)		Procent
Johnson Metall Oy Ab Finland	Nytt gjuteri för kopparlegeringar, som komplement till produktionen vid det svenska moderbolaget.	0.4		
Norba AB Sverige	Ökad kapacitet för produktion av utrustning för avfallshantering i samarbete med moderbolaget Oy Partek Ab, Finland.	0.3		
OY SPI AB Finland	Ny produktionslinje för alkaliska torrbatterier. Marknadsföringen handhas av det svenska moderbolaget.	<u>0.3</u>	18.3	10,5 %
<i>Övriga investeringslån</i>				
Nordtend AB Sverige	Ökad produktion av kemisk-tekniska hushållsartiklar vid anläggningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Bolaget ägs av de fem nordiska kooperativa centralorganisationerna.	4.1		
SAS Catering A/S Norge Norge	Investeringar för utbyggnad av bolagets hotell- och restaurangverksamhet i Norge.	3.0		
K/S TEAMCO A/S & Co Norge	Förvärv av kompletterande dataprodukt- områden i samband med övertagande av Svenska Elektroniska Dataaktiebolaget.	2.0		
P/F Giljanes Danmark	Färöisk fabrikstrålare för fångst och förädling av blåvitling, en ny fiskresurs.	0.7		
Aktieselskabet Aalborg Portland- Cement-Fabrik Danmark	Lagerhall för syntetisk gips, som levereras från Sverige.	0.7		
Ab Bilon Oy Finland	Utbyggnad av ny produktionslinje för fibertextilier i samarbete med det svenska moderbolaget, Wilh. Sonesson AB.	<u>0.6</u>	11.1	6,3%
Summa investeringslån			159,3	91,1%
Regionallån				
Islands utvecklingsfond Island		2.4		
Nordisk Industrialiseringsfond for Island Island		2.4		
Distriktenes utbyggingsfond Norge		<u>2.2</u>		
Summa regionallån			7.0	4,0%

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	Procent
Utlåning utanför Norden			
SAS Catering Deutschland GmbH Föbundsrepubliken Tyskland	Nytt storkök vid Frankfurts flygplats. Låntagaren är ett helägt dotterbolag till SAS Catering A/S i Danmark.	3,8	
Bulk Alandica Ab Ltd. Finland	Specialfartyg för cementtransporter för projekt i Nigeria med finska och norska ägarintressen.	3,4	
Privredna Banka Zagreb Jugoslavien	Delfinansiering av nordiska leveranser till ferrolegeringsverk i Jugoslavien.	<u>1,3</u>	
Summa utlåning utanför Norden		8,5	4,9%
Totalt beviljat 1981		174,8	100,0 %

Valutafördelning av bankens utestående utlåning per 31.12.1981

<i>Utlånings- valuta</i>	<i>Belopp i milj. SDR</i>	<i>Procent av belopp</i>
SDR	153,2	38,7
JPY	73,2	18,5
USD	65,3	16,5
NOK	35,9	9,1
DEM	27,2	6,9
SEK	11,7	3,0
FIM	10,7	2,7
NLG	9,0	2,3
CHF	5,7	1,4
DKK	3,2	0,8
ISK	<u>0,2</u>	<u>0,1</u>
	395,3	100,0

Valutafördelning av bankens utestående långfristiga upplåning per 31.12.1981 (i miljoner)

	Antal lån	Lånebelopp i valuta	Efter justering för terminskontrakt		
			Bel. i val.	Bel. i SDR	Procent
<i>Upplåning i icke-nordiska valutor</i>					
Japanska yen	1	JPY 20 000,0	22 900,0	89,1	25,5
US dollar	6	USD 110,9	79,7	68,5	19,6
SDR	3	SDR 50,2	50,2	50,2	14,4
Tyska mark	2	DEM 72,3	90,2	34,4	9,9
Schweizerfranc	2	CHF 25,0	25,0	11,9	3,4
Kuwaitiska dinarer	1	KWD 3,0	3,0	9,2	2,7
Nederländska gulden	1	NLG 25,0	25,0	8,7	2,5
Brittiska pund	—	GBP —	2,6	4,3	1,2
Summa, upplåning i icke-nordiska valutor	16			276,3	79,2
<i>Upplåning i nordiska valutor</i>					
Norska kronor	3	NOK 200,0	280,8	43,8	12,5
Finska mark	1	FIM 40,0	62,0	12,4	3,6
Svenska kronor	1	SEK 75,0	75,0	11,6	3,3
Danska kronor	1	DKK 40,0	40,0	4,7	1,3
Isländska kronor	1	ISK 1,7	1,7	0,2	0,1
Summa, upplåning i nordiska valutor	7			72,7	20,8
(Upplåning på inhemska nordiska kapitalmarknader)				(19,7)	(5,6)
Totalt	23			349,0	100,0

Totalt beviljade lån 1.6.1976–31.12.1981 (i miljoner SDR)

	Beviljat under 1976–77			Beviljat under 1978			Beviljat under 1979			Beviljat under 1980			Beviljat under 1981			Totalt beviljat per 31.12.1981		
	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc
<i>Investeringslån i Norden</i>																		
Energi och oljeutvinning	4	42,5	44,1	3	46,4	51,2	2	23,0	21,5	2	21,1	17,2	3	86,3	49,4	14	219,3	37,0
Kommunikation	1	6,0	6,2	0	0,0	0,0	4	5,8	5,4	5	12,9	10,5	4	7,5	4,3	14	32,2	5,4
Gruvdrift och metallframställning	2	36,0	37,4	1	1,8	2,0	2	26,9	25,1	1	0,8	0,7	3	17,7	10,1	9	83,2	14,0
Skogsindustri	1	1,0	1,0	0	0,0	0,0	2	15,4	14,4	1	8,3	6,7	4	18,4	10,5	8	43,1	7,3
Verkstadsindustri	3	8,0	8,3	2	4,7	5,2	7	17,2	16,0	9	26,8	21,8	11	18,3	10,5	32	75,0	12,7
Övriga investeringslån	4	2,8	2,9	4	7,4	8,2	8	12,8	11,9	6	12,4	10,1	6	11,1	6,3	28	46,5	7,9
Summa investeringslån	15	96,3	99,9	10	60,3	66,5	25	101,1	94,3	24	82,3	66,9	31	159,3	91,1	105	499,3	84,3
<i>Regionallån</i>	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	4	29,0	23,6	3	7,0	4,0	7	36,0	6,1
<i>Utlåning utanför Norden</i>	0	0,0	0,0	2	30,4	33,5	2	6,1	5,7	2	11,7	9,5	3	8,5	4,9	9	56,7	9,6
TOTALT	15	96,3	99,9	12	90,7	100,0	27	107,2	100,0	30	123,0	100,0	37	174,8	100,0	121	592,0	100,0

Belopp i miljoner SDR enligt kurs vid beviljningsperiodernas utgång. Statistiken för tidigare år har justerats enligt ingångna låneavtal.

Fördelning på länder — totalt beviljade investeringslån per 31.12.1981**(Belopp i miljoner SDR)**

Lån- tagarnas hemland	Antal lån	Antal samarbetstillfällen med:					Total- belopp	% av belopp
		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige		
Danmark	13	—	2	1	4	9	88,2	17,7
Finland	38	1	—	1	7	31	100,7	20,2
Island	2	1	0	—	1	1	35,4	7,1
Norge	23	6	5	0	—	18	90,6	18,1
Sverige	29	10	21	0	11	—	184,4	36,9
TOTALT	105	18	28	2	23	59	499,3	100,0

Bankens lån är alltid i minst två nordiska länders intresse. Vid varje låneprojekt måste det därför föreligga ett "samarbetstillfälle" i minst ett annat nordiskt land. Ovanstående tabell visar hur bankens låntagare fördelar sig på varje land, och i vilka andra länder samarbetstillfällen förekommit. Det kan finnas flera samarbetstillfällen vid ett låneprojekt.

Om man tar Danmark som exempel, visar tabellen att 13 låntagare varit danska, och att det vid dessa lån funnits 2 samarbetstillfällen i Finland, ett i Island, 4 i Norge och 9 i Sverige. Vidare ser man att det för en av de finska låntagarna funnits ett samarbetstillfälle i Danmark liksom för en av de isländska, 6 av de norska och 10 av de svenska låntagarna. Totalt har samarbetstillfällen i Danmark dokumenterats av 18 låntagare i andra nordiska länder. Med 13 låntagare och 18 samarbetstillfällen har därmed danska intressen förekommit vid 31 av bankens 105 investeringslån.

De två sista kolumnerna anger en beräknad fördelning av det totala beloppet för investeringslån beviljade per 31.12.1981. Som fördelningsprincip har valts att 2/3 av beloppet påförts låntagarens hemland och den återstående tredjedelen har påförts det land eller de länder där samarbetstillfällen funnits.

Antal lån — fördelning på storlek

Storleksgrupp (milj. SDR)	Bev. under 1976-77	Bev. under 1978	Bev. under 1979	Bev. under 1980	Bev. under 1981	Tot. antal	% av antal	% av tot. belopp
0,1- 1,0	4	1	8	9	12	34	28,1	3,4
1,1- 2,0	3	3	3	3	9	21	17,4	5,7
2,1- 3,0	1	2	5	5	4	17	14,0	7,1
3,1- 5,0	3	1	5	4	5	18	14,9	11,1
5,1-10,0	1	2	4	6	3	16	13,2	20,2
10,1-20,0	1	2	1	3	1	8	6,6	20,4
20,1-	2	1	1	0	3	7	5,8	32,1
Totalt antal	15	12	27	30	37	121	100,0	100,0
Genomsnittligt lånebelopp (milj. SDR)	6,4	7,6	4,0	4,1	4,7	4,9		

Styrelse*Danmark*

Erling Kristiansen, ambassadør, Udenrigsministeriet
 Suppl.: Erik Nielsen, kontorchef, Industriministeriet (+ 26.8.1981)
 Niels Erik Sørensen, kontorchef, Finansministeriet
 Suppl.: Bent Sveistrup, kontorchef, Danmarks Nationalbank

Finland

Eero Tuomainen, direktör, Ekonomiska planeringscentralen
 Suppl.: Annikki Saarela, konsultativ tjänsteman, Finansministeriet
 Pentti Uusivirta, bankdirektör, Finlands Bank, styrelsens ordförande
 Suppl.: Paavo Rantanen, understatssekreterare, Utrikesministeriet
 (till 15.10.1981)
 Åke Wihtol, understatssekreterare, Utrikesministeriet
 (från 15.10.1981)

Island

Thorhallur Ásgeirsson, departementschef, Handelsdepartementet
 Suppl.: Tómas Árnason, handelsminister
 Jón Sigurðsson, direktör, Internationella Valutafonden
 Suppl.: Guðmundur Magnússon, rektor, Islands Universitet

Norge

Arne Asper, administrerende direktør, Frionor Norsk Frossenfisk A/L
 Suppl.: Harald Henriksen, administrerende direktør,
 Den Norske Industribank A/S
 Hermod Skånland, direktør, Norges Bank
 Suppl.: Kjell Kristensen, viseadministrerende direktør,
 A/S Vinmonopolet

Sverige

Arne Callans, verkställande direktör, Sveriges Investeringsbank AB,
styrelsens viceordförande

Suppl.: John Ekström, avdelningschef, Industridepartementet
(till 1.1.1982)

Robert Nilsson, statssekreterare, Industridepartementet
(från 1.1.1982)

Sten Westerberg, statssekreterare, Ekonomidepartementet

Suppl.: Arne Lindå, riksbanksdirektör, Sveriges Riksbank

Kontrollkommitté*Danmark*

Christian Christensen, folketingsmand

Erling Dinesen, fhv. minister

Finland

Mauno Forsman, riksdagsman (till 5.11.1981)

Ulf Sundqvist, riksdagsman (från 5.11.1981)

C. O. Tallgren, verkställande direktör

Island

Gils Guðmundsson, f.d. altingsman (till 1.5.1981)

Stefán Jónsson, altingsman (från 1.5.1981)

Halldór Ásgrímsson, altingsman, auktoriserad revisor

Norge

Håkon Kyllingmark, fhv. stortingsrepresentant

Odd Sagør, rådmann

Sverige

Paul Jansson, riksdagsman

Gunnar von Sydow, f. d. landshövding

Av kontrollkommittén utsedda fackrevisorer:

Eric Haglund, CGR-revisor, Finland

Tore Henckel, auktoriserad revisor, Sverige (till 9.2.1981)

Ole Rathje, statsautoreret revisor, Danmark (från 9.2.1981)

Administration*Verkställande direktör:*

Bert Lindström

Investeringslån

Direktör: Erik Rindal (till 1.10.1981)

Peter Modeen (t. f. från 1.10.1981)

Bitr. direktör: Jan Lennerhagen (st.f.)

Poul Hansen

Lars Selenius

Utlåning utanför Norden

Direktör: Peter Laurson

Senior Advisor: Jens Høgel

Per Aasmundrud

Ekonomi och administration

Direktör: Peter Modeen

Christer Boije, administration

Gerd Bredenberg, redovisning

Likviditet

Direktör: Petter Skouen

Birgitta Kantola

Övriga funktioner

Bitr. direktör: Siv Hellén, juridik, styrelsesekreterare

Anders Palm, juridik

Gunnar Niemi, utredningar

Roald Pettersen, information

Till kontrollkommittén för Nordiska Investeringsbanken**Revisionsberättelser**

I uppdrag av Kontrollkommittén för Nordiska Investeringsbanken har vi granskat bankens årsredovisning och räkenskaper samt förvaltning för år 1981. Granskningen har utförts i den omfattning god revisionsssed förutsätter.

Årsredovisningen är uppgjord i enlighet med allmänna bokföringsprinciper och ger en rättvisande bild av bankens ställning per bokslutsdatum, resultatet av verksamheten och finansieringen för räkenskapsåret.

Vid vår revision har vi inte funnit anledning till anmärkning beträffande styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av bankens angelägenheter.

Helsingfors den 8 februari 1982

Eric Haglund

CGR-revisor
Helsingfors

Ole Rathje

statsautoriseret revisor
København

Till Nordiska ministerrådet

Kontrollkommitténs för Nordiska Investeringsbanken berättelse över revisionen av bankens förvaltning och räkenskaper.

I enlighet med § 13 av stadgarna för Nordiska Investeringsbanken utsedda att kontrollera bankens verksamhet och svara för revisionen av banken, avger vi efter att ha slutfört vårt uppdrag för år 1981 följande berättelse.

Kontrollkommittén har sammanträtt under räkenskapsåret och efter det bankens bokslut upprättats, varvid erforderliga kontroll- och granskningsåtgärder vidtagits. Bankens årsredovisning har genomgåts vid möte i Helsingfors den 8 februari 1982, då vi även tagit del av den revisionsberättelse som avgivits av de av kontrollkommittén utsedda fackrevisorerna den 8 februari 1982.

Efter vår revision konstaterar vi,

att bankens verksamhet under räkenskapsperioden bedrivits i överensstämmelse med stadgarna,

att bokslutet, som efter avsättning av 1 000 000 SDR för kreditrisker uppvisar ett överskott om 12 236 399,95 SDR, vilket stadgeenligt överförs till reservfonden, ger en rättvisande bild av bankens ställning den 31.12.1981, av resultatet av bankens verksamhet och av finansieringen under år 1981.

Vi tillstyrker för Nordiska ministerrådet,

att resultaträkningen och balansräkningen fastställs och

att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av bankens angelägenheter under den av oss granskade redovisningsperioden.

Helsingfors den 8 februari 1982

C.O.Tallgren

Halldör Ásgrímsson

Christian Christensen

Erling Dinesen

Paul Jansson

Stefán Jónsson

Håkon Kyllingmark

Odd Sagør

Ulf Sundqvist

Gunnar von Sydow

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskottet över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Investeringsbank vedrørende dens virksomhet i 1981 (C 42/e) samt Kontrollkomiteens beretning.

Beretningen gir et konsentrert og oversiktlig bilde av bankens virksomhet i 1981. Det fremgår at den sterke vekst i bankens utlån har fortsatt i 1981, fra om lag 107 millioner SDR i 1979 og 132 millioner SDR i 1980 til ca. 175 millioner SDR i 1981.

Utlån til investeringer i Norden beløp seg til 159,3 millioner SDR i 1981, mens tilsvarende tall for 1980 var 87,4 millioner SDR. Av lånene gikk 49% til energisektoren, om lag 10% til hver av sektorene gruvedrift og metallfremstilling, skogsindustrien samt verkstedsindustrien, 4% til kommunikasjon og 6% til andre formål.

Utlåningen utenfor Norden har omfattet 2 investeringslån og en eksportkreditt til en sammenlagt verdi av 8,5 millioner SDR mot 11,7 millioner SDR i 1980.

Under ordningen for regionallån som trådte i kraft 1. april 1980, har banken i 1981 ydet lån for 7 millioner SDR sammenlignet med 29 millioner SDR i 1980.

Av beretningen fremgår at siden banken begynte sin virksomhet 1. juni 1976 og frem til 31. desember 1981, har den bevilget lån motsvarende i alt 592 millioner SDR. Dette innebærer når hensyn er tatt til mottatte avdrag på tidligere gitte lån, at 56% av bankens totale utlånsramme er utnyttet.

Utvalget har notert seg at av de samlede utlån er 37% gått til energisektoren. Dette forholdstall økte under 1981 i og med at halvparten av bankens utlån dette året omfattet energiprojekter. Utvalget har således konstatert med interesse at bankens hittil største lån, 41,1 millioner SDR, er bevilget for investeringer i ledningssystemet innen det danske naturgassnett. Ved utgangen av 1981 har banken i alt bevilget 219 millioner SDR til energiprojekt og utvalget har notert seg med tilfredshet at disse lån bidrar til å øke forsyningssikkerheten av energi i Norden og til mindre avhengighet av importert olje og gass. Således gjelder 38% av disse lån prosjekt ved kjernekraftverk, 29% prosjekt ved andre kraftverk (kull, vann, torv), 22% ledningssystem for olje og gass samt oljeutvinning og 10% ulike prosjekt for styrking av overføringskapasiteten for el-kraft mellom nordiske land.

Om lag 30% av de samlede utlån i 1981 er bevilget til prosjekt innen bransjene gruvedrift, skogsindustri og verkstedsindustri. Utvalget har merket seg at et flertall av disse prosjekt har som fremste mål å oppnå forbedret struktur og konkurransekraft gjennom samarbeid. I denne forbindelse vil utvalget vise til at det ved flere anledninger har uttalt seg om nødvendigheten av et bransjestrukturelt samarbeid i Norden og anser at banken kan være et nyttig instrument i å realisere denne målsetting.

Utvalget har notert seg at banken har holdt konferanser både med sjefer for ledende industriforetak i Norden og med representanter for arbeidstakernes organisasjoner, og anser at denne form for kontaktpunkter kan være verdifull for banken selv og som et middel til å fremme industrielt samarbeid.

Utvalget konstaterer at bankens samlede utlån til investeringsprosjekt i Norden nå har fått en fordeling som nær svarer til landenes kapitalinnsats i banken. Dette indikerer at banken etter vel 5 års virksomhet er akseptert i alle de nordiske land og at den har funnet sin plass i det kapitalformidlende system i Norden.

I følge det regionalpolitiske handlingsprogram er det under banken etablert en ordning med regionallån over en forsøksperiode på 2 år. Nordisk Ministerråd (regionalministrene) har erklært seg villig til å forlenge ordningen med to år for at det skal bli mulig å vurdere grundig regionallåneordningen og dens effekt. Av beretningen fremgår at hele kvoten på 325 millioner NOK antas å være disponert i løpet av mars 1982. Utvalget noterer seg at det er bevilget lån til alle de nordiske land under denne ordning og at Danmarks kvote er blitt overtatt av Færøyene. Derimot fremgår det ikke hvor meget som antas å være utbetalt pr. mars 1982. Utvalget vil i denne forbindelse vise til dets uttalelse om det reviderte handlingsprogram for regionalpolitikk hvor det fremholdes at "utvalget anser at dersom lånerammen for ordningen allerede på et tidlig tidspunkt blir fullt utnyttet, bør evalueringsprosessen påskyndes, og en eventuell utvidelse og endring av ordningen bør tas opp til diskusjon".

I 1981 opptok banken 8 langsiktige lån til en verdi av 171 millioner SDR sammenlignet med 4 lån og 20.6 millioner SDR i foregående år. Det høye rentenivå i 1981 for langelån til fast rente på de markeder banken vanligvis benytter, har ført til at banken har måttet oppsøke nye markeder, bl. a. det japanske hvor bankens hittil største lån til en verdi av 78.1 millioner SDR er tatt opp. Etter utvalgets oppfatning synes bankens opplåningspolitikk å være preget av en vilje til å oppnå de beste vilkår som markedet kan tilby, til fordel for den endelige låntaker.

I denne forbindelse vil utvalget minne om at amerikanske ratingselskaper vurderer bankens kredittverdighet på lik linje med de mest kredittverdige suverene stater.

Av beretningen fremgår at bankens overskudd i 1981 beløp seg til 13.3 millioner SDR hvorav 1 million SDR er blitt avsatt till kredittrisikofondet som nå totalt utgjør 8 millioner SDR. Det resterende beløp er overført til reservefondet som nå beløper seg til om lag 36 millioner SDR. I følge bankens vedtekter skal et reservefond på 40 millioner SDR bygges opp, før overskudd kan disponeres for utdeling hvilket forutsetter beslutning av Ministerrådet eller forslag fra bankens styre. Dette beløp vil antakelig bli nådd i løpet av 1982.

Kontrollkomiteen konstaterer i sin beretning av 8 februar 1982:

- at bankens virksomhet under regnskapsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtektene,
- at regnskapsresultatet, etter avsetning av 1 000 000 SDR for kreditt risikoer viser et overskudd på 12 236 399,95 SDR. Overskuddet er i overensstemmelse med vedtektene overført til reservefondet. Regnskapsresultatet gir et riktig uttrykk for bankens stilling den 31.12.1981, for resultatet av bankens virksomhet og for finansieringen under året 1981.

Kontrollkomiteen anbefaler for Nordisk Ministerråd:

- at resultatregningen og balanseregningen godkjennes, og
- at styret og administrerende direktør innrømmes ansvarsfrihet for forvaltning av bankens virksomhet for den regnskapsperioden som har vært gransket av denne komiteén.

Utvalget har ikke noe å bemerke til Kontrollkomiteens beretning.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 42/e om Nordisk Investeringsbanks virksomhet i 1981 og Kontrollkomiteens beretning til etterretning.

København, 19. februar 1982

Sampsä Aaltio (Kok)

David Adalsteinsson (F)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Hermund Eian (H)

Kirsti Grøndahl (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Sverre Helland (Sp)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Asbjørn Joensen (Sjfl)

Bertil Jonasson (c)

Erkki Liikanen (Sdp)

Svante Lundkvist (s)

Gabriel Romanus (fp)

Formann

Petter Savola (K)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Berättelse

från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)
c/o Statens livsmedelsverk
Box 622
S-751 26 Uppsala

B. Startår

1947

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. (Island blev medlem 1978)

D. Syfte

Huvudmålet är att utarbeta metoder för provtagning och undersökning av livsmedel samt att söka åstadkomma en enhetlig användning inom medlemsländerna av dessa metoder (stadgarnas §§ 1 och 2).

En viktig andrahandsmålsättning är att främja ett kollegialt nordiskt utbyte av erfarenheter inom den mikrobiologiska och kemiska livsmedelskontrollens område.

E. Organisation

1. Administration

För att lösa Metodikkommitténs arbetsuppgifter upprättar varje medlemsland en nationalkommitté, i vilken ingår representanter som utses av regeringen eller annan behörig myndighet i medlemslandet. Medlemmarna inom nationalkommittén hämtas från myndigheter som svarar för den offentliga livsmedelskontrollen i landet, från livsmedelsindustrin och från högskolor och forskningsinstitut på livsmedelsområdet.

Varje nationalkommitté utser en ordförande och en sekreterare, vilken i 10-10-330 Nordiska rådet. Del 2

allmänhet utför sitt arbete som en del av en statlig tjänst. Det grundläggande arbetet för en ny metod utföres av en person som kallas referent och som arbetar under sin nationalkommitté utan ersättning. Vid årsmötet, som är högsta beslutande instans, avgöres alla viktigare ärenden. Årsmötet hålls i de nordiska länderna enligt en särskild turordning under 3 dagar i augusti/september.

2. Styrelsens sammansättning

Professor Yrjö Mälkki (ordf. för hela Metodikommittén, ordf. för finska nationalkommittén)

Professor Niels Skovgaard (ordf. danska nationalkommittén)

Professor Peter Solberg (ordf. norska nationalkommittén)

Professor Torkell Jóhannesson (ordf. isländska nationalkommittén)

Professor Lars-Erik Tammelin (ordf. svenska nationalkommittén)

Professor Lars-Åke Appelqvist, generalsekreterare

OBS! Metodikommittén har ingen formell styrelse, men ovanstående 6 funktionärer utgör ett arbetsutskott som i enlighet med stadgans § 7 fattar brådskande beslut mellan årsmötena.

3. Personal

Generalsekretariatet:

Professor Lars-Åke Appelqvist, S, generalsekreterare (deltid)

Byråassistenten Elisabeth Petterson, S (50% tjänstgöring)

Adress: se punkt A.

Nationalkommittésekreterare:

Danska nationalkommittén:	Civ. ing. Ulla Hansen Statens levnedsmiddelinstitut Mørkhøj Bygade 19 DK-2860 Søborg
Finska nationalkommittén:	FL Harriet Wallin Helsingfors universitet Kemiska institutionen Berggatan 20 SF-00100 Helsingfors 10
Isländska nationalkommittén: (ordf.)	Norræna matvælarannsóknaneftindin c/o professor Torkell Jóhannesson Postbox 109 Reykjavik
Norska nationalkommittén:	Konsulent Kirsten Elnæs-Aaby Hygienekontoret Oslo Dep Oslo 1
Svenska nationalkommittén:	Laborator Georg Fuchs Statens livsmedelsverk Näringslaboratoriet Box 622 751 26 Uppsala

F. Verksamhet

Generellt

Det synliga resultatet av verksamheten är vår samling av officiella och preliminära metoder. Metodsamlingen innehåller för närvarande 91 metoder med tryckår varierande mellan 1950 och 1981. Efter i allmänhet 10 år göres en bedömning av metodens värde. Denna bedömning kan resultera i att metoden tills vidare kvarstår oförändrad, att den indrages (om den är helt föråldrad och ger vilseledande resultat) eller att den undergår revision. Fyra av de 91 metoderna föreligger i 3:e upplaga och ett flertal i en 2:a upplaga. Metodsamlingen kan köpas från generalsekretariatet.

Verksamhet rapporterad vid 35:e årsmötet i Oslo, 26–28 augusti 1981

I mötet deltog 13 medlemmar från Danmark, 8 från Finland, 3 från Island, 10 från Norge och 15 från Sverige.

Dagordningen upptog ca 90 ärenden. En stor del av arbetet utföres i subkommittéer. Allmänt informationsutbyte och beslut sker dock i plenum.

Generalsekreteraren kunde rapportera att 3 metoder utsänts sedan föregående årsmöte och att manuskript till ytterligare 6 metoder förelåg i sådant skick att tryckning kunde ske inom den närmaste tiden.

Informationsutbyte

Ett principiellt mycket viktigt föredrag om analyssäkerheten i livsmedelskontrollen hölls av Dr. William Horwitz, Food and Drug Administration, Washington D.C., tidigare under många år chef för "Association of Official Analytical Chemists" (AOAC).

Ett Mini-Symposium behandlade instrumentella analysmetoder för kontroll av livsmedlens innehåll av fett, protein m. m., dels för kontroll av leverantörsmjölk, dels i konservindustrin.

Rapporter från ett flertal internationella möten, anordnade av bl. a. Codex och ISO, diskuterades.

Beslut

En ny arbetsordning som ger riktlinjer för nationalkommittéernas arbete och för de olika funktionärernas ansvarsområden godkändes. Riktlinjer antogs för NMKL:s fortsatta agerande i relation till ISO och till standardiseringskommissionerna i de nordiska länderna.

Fem metoder och två särskilda publikationer godkändes till tryckning, i några fall dock villkorligt. Revision av en metod skall igångsättas.

Den kompletta rapporten från årsmötet 1981 kan beställas från generalsekretariatet.

G. Framtidsplaner

Som framgår av bilagda referat av våra årsmöten 1977, 1978, 1979 och 1980 har under senare år ökad vikt lagts vid årsmötenas roll som direkt kunskapsförmedlare förutom den traditionella betydelsen att besluta om fortsatt behandling av enskilda ärenden såsom t. ex. tryckning av nya metodföreskrifter. Vi har sålunda i anslutning till årsmötena anordnat s. k. "Mini-symposier" i något aktuellt livsmedelsanalysämne. Denna trend torde fortsätta och troligen förstärkas.

Inom NMKL pågår just nu en ingående diskussion om hur godkännandet av GATT-avtalet påverkar fortsättningen av vårt arbete, t. ex. med hänsyn till den juridiska ställning som våra metoder har, och hur vårt val av nya objekt för metodstandardisering skall ske i detta nya läge.

Vi planerar ett utökat samarbete med AOAC (The Association of Official Analytical Chemists), Washington D.C., en organisation som är den mest betydande av alla på detta område med starkt engagemang från FDA, USDA och EPA. De är utomordentligt positiva till ett ökat samarbete.

H. Finansiering

NMKL finansieras direkt genom bidrag från medlemsländernas regeringar och försäljning av metodbeskrivningar; indirekt genom att Statens livsmedelsverk, Uppsala, sedan 1976 tillhandahåller kontor och personal (tidigare stod Danmark under 30 år för dessa indirekta kostnader).

Budgetåret 80/81 var medlemsländernas bidrag (procentsatserna enligt sedvanlig nordisk ordning):

Danmark	SEK 6 900
Finland	4 800
Island	300
Norge	5 100
Sverige	12 900

Inkomsterna från försäljning av metoder var SEK 16 012.

Berättelse

från Nordiska kommittén för byggbestämmelser

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordiska kommittén för byggbestämmelser, Eriksgatan 24 A, lok 703,
00100 Helsingfors 10, Finland

B. Startår

1955

C. Deltagande länder

Finland, Sverige, Norge, Danmark, Island

D. Syfte

NKBs uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKBs arbetsprogram.

E. Organisation

1. Administration

NKB består av en styrelse (huvudkommitté) och ett centralt sekretariat samt projektgrupper för avgränsade arbetsuppgifter och tekniska sekretärer utsedda av enskilda länder.

2. Styrelsens sammansättning

Styrelsen består av två representanter från vart och ett av de nordiska länderna (Island 1 representant). Dessa utses av respektive centrala byggmyndigheter.

Centrala sekretariatet består av personal anställd av styrelsen inom ramen för av ministerrådet fastställd budget. Det leds av en central sekreterare. *(Se bilaga 1)*

3. Personal

Central sekreterare (huvudtjänst)

Byråsekreterare (tillfällig tjänst)

F. Verksamhet

NKB har under året arbetat vidare efter sitt senaste arbetsprogram som fastställdes 1976 och i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets handlingsprogram samt det projektprogram som med stöd härav utarbetats av Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn (ÅK-Bygg). De aktuella projektområdena har under 1981 varit bl. a. bärande konstruktioners säkerhet, stål- och aluminiumkonstruktioner, inneklimat, energihushållning samt godkännande och kontroll, måttkrav, skydd mot olycksfall, skorstenar samt underhåll och ombyggnad.

G. Framtidsplaner

Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) har vid sitt möte i Aarhus 27–28 februari 1980 beslutat att ett nytt handlingsprogram för byggsektorn skall uppgöras. I överensstämmelse med detta beslut har NKBs huvudkommitté vid sitt möte 6 juni 1980 i Mariehamn beslutat att kommitténs arbetsprogram från 1976 skall överses.

Verksamheten inom NKB kommer därför för åren 1984–1985 att principiellt slås fast efter det att ovannämnda handlingsprogram utformning slagits fast. Rent principiellt kan man dock säga att i verksamheten synes ske en förskjutning från de byggnadsnormeringsuppgifter som utgjort merparten av harmoniseringsarbetet till en större satsning på utarbetande av nordiska regler för typgodkännande och kontroll av byggnadsprodukter. Särskilt kommer materiella resursfrågor och ekonomiska konsekvenser av bestämmelsearbetet och beaktas.

H. Finansiering

NKBs centrala sekretariat finansieras över Nordiska ministerrådets budget. För projektverksamheten beviljar ministerrådet särskilda medel.

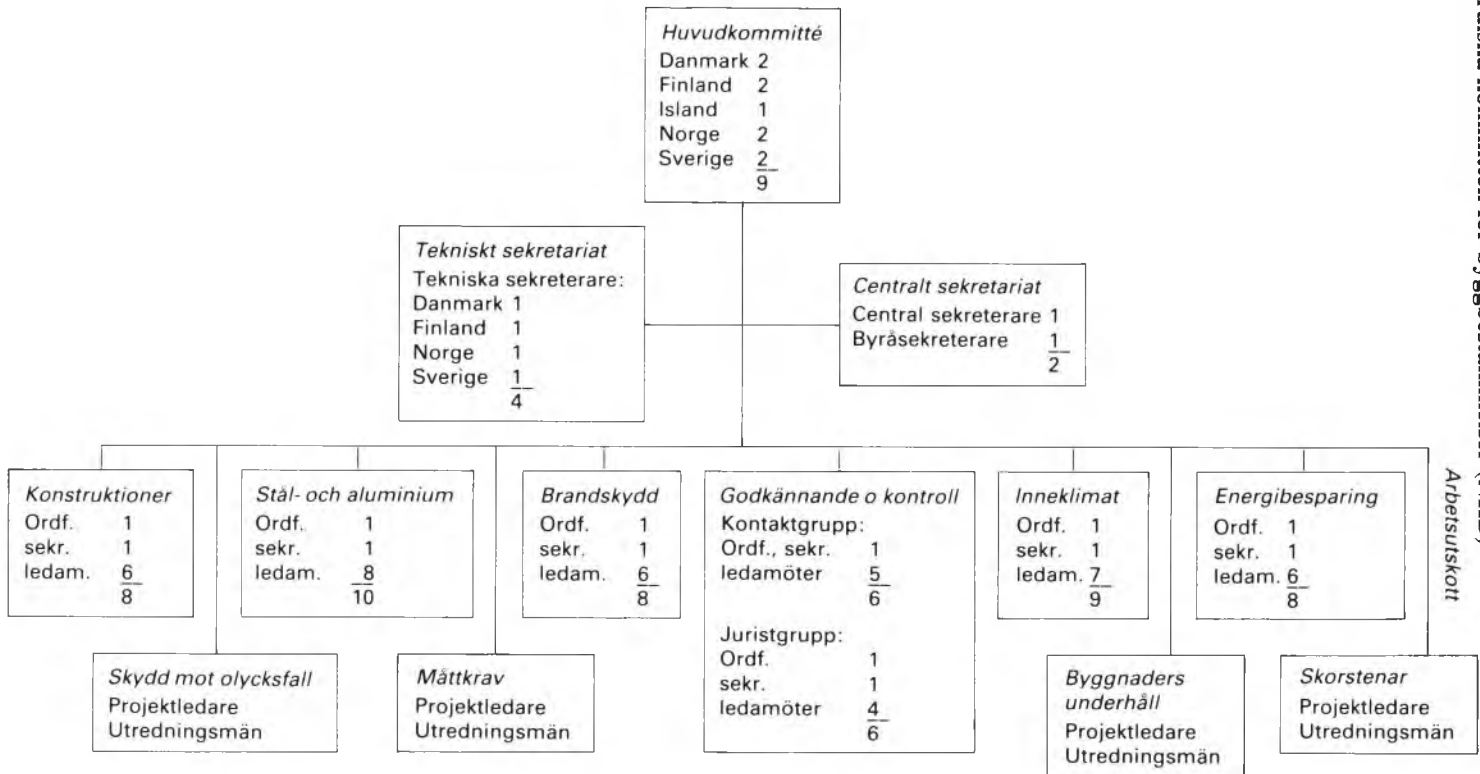
I fråga om budget, räkenskaper och revision m. m. gäller reglemente för Nordiska ministerrådets budget och instruktion för ekonomiförvaltningen vid NKB.

BILAGA
Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Arbetsutskott

Projekt

Organisationsschema

Berättelse

från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO)
Postboks 15, Grefsen
Oslo 4
Tel: 02-15 53 10

B. Startår

1966. Verksamheten övergick till institutionsform den 1.1.1980.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

NordREFO skall samordna forskning inom det regionalpolitiska fältet. Detta innebär inte endast att systematisk kontroll och initieringsverksamhet skall förekomma i förhållande till den regionalpolitiska forskning som på olika sätt anknytits till ministerrådets verksamhet. Översikt av och olika former av kontakt skall prövas även i förhållande till annan relevant forskning.

Egen forskning skall bedrivas med nordiskt komparativa utgångspunkter inom det regionalpolitiska fältet. Forskningen skall vara problemorienterad, vilket som regel kräver tvärvetenskapliga angreppssätt. Forskningen skall också vara inriktad på att få praktisk betydelse för regionalpolitisk verksamhet i de olika nordiska länderna.

NordREFO skall också verka som ett kontaktorgan mellan forskare, forskningsinstitutioner och planeringsinstitutioner med anknytning till regionalpolitik.

Efter särskilda uppdrag skall NordREFO kunna utföra kvalificerade utredningar, eller annan verksamhet såsom metodutveckling eller bistånd vid undersökningsdesign för andra organ.

Informationsverksamhet och kunskapsövning skall ske, huvudsakligen mellan forskning och planering. Som ett led i denna verksamhet utges tidskriften NordREFO. Dessutom anordnas konferenser, symposier och annan praktisk verksamhet. I NordREFO's publiceringsverksamhet ingår också att utge forskningsrapporter, och i särskilda fall också böcker.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse som består av en ledamot och en personlig suppleant från samtliga fem nordiska länder, samt en representant från Nordiska ministerrådets sekretariat (utan rösträtt). De nationella ledamöterna utses av de ministerier som är ansvariga för regionalpolitiken. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Ordförandeskapet roterar mellan styrelsens ledamöter.

Styrelsen bistås i sin verksamhet av ett sekretariat som fn är samlokaliserat med Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i Oslo. NIBR ger viss administrativ service åt NordREFO.

Medlemmarna i NordREFO's forskningsgrupper (forskare och praktiker) utses som regel av nationella organ. NordREFO kan komplettera grupperna med konsultativa ledamöter.

2. Styrelsens sammansättning

Kontorschef Anders Svarre, Danmark, *ordförande*

Suppleant: Fuldmægtig Elsebeth Hansen

Bitr. avdelningschef Antti Uusi-Hakala, Finland

Suppleant: Planerare Veijo Ojala

Vice direktör Sigurdur Gudmundsson, Island

Suppleant: Planerare Ingimundur Sigurpalsson

Byråsjef Åsmund Sæther, Norge, *vice ordförande*

Suppleant: Byråsjef Reidar Mørk

F d generaldirektör Ingvar Ohlsson, Sverige

Suppleant: Sekreterare Sture Öberg

Konsulent Hans Lyder Clementz, Nordiska ministerrådets sekretariat.

3. Personal

Leif Graham, instituttsjef, Sverige

Oili Koskela, førstesekretær, Finland

(6 st forskningssekreterare, arvoderas i forskningsgrupperna)

F. Verksamhet

Projektverksamhet

NordREFO inledde en ny forskningsetapp under 1980. Samma år omorganiserades verksamheten till institutionsform och sekretariatet flyttade till Oslo. Under 1981 har tyngdpunkten i arbetet legat vid de enskilda

forskningsgruppernas verksamhet. Nedan ges en kortfattad beskrivning av de fyra *temaområden* som NordREFO's forskning är inriktad på under innevarande forskningsetapp, och under vilka de enskilda projekten bedrivs.

I. Regionalpolitikens förutsättningar

De ekonomiska och välfärdsmissiga förutsättningarna för dagens regionalpolitik undersökes. En uppdatering av den regionalpolitiska problembilden göres i sammanhanget. De regionalpolitiska åtgärderna analyseras i relation till den nya problembilden. Särskild uppmärksamhet ägnas små orters förutsättningar för näringsliv och annan verksamhet.

– Forskningen kring regionalpolitikens förutsättningar är för närvarande organiserad i två projekt: "Den välfärdsmissiga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken", och "Industrins utvecklingsbetingelser på mindre orter och i glest befolkade områden i de nordiska länderna". Båda har färdigställt förstudier. De finns publicerade i NordREFO 1980:1–2 och 1981:1–2. Den sistnämnda projektgruppen har under året fått igång ett antal delprojekt i anknytning till sitt problemområde.

II. Regional planläggning

Goda regionalpolitiska ambitioner har ofta visat sig svåra eller omöjliga att realisera p g a att olika samhällssektorer var för sig drivit olika politik. Sektorssamordning har formulerats som ett fundamentalt problem för forskningen. I förlängningen ligger frågorna kring de strukturella förskjutningarna av makt och ansvar i samhället, som brukar diskuteras i termer av korporativism. Undersökning av de administrativa förutsättningarna för regionalpolitiken behandlar också offentliga institutioners känslighet för olika demokratiska krav, och förmågan till förnyelse i förhållande till olika innovationer.

– Inom temaområdet pågår fn ett projekt, "Administrativa betingelser för regional planläggning i Norden", som startats under föregående etapp. Projektet har hittills arbetat med inventering av tidigare forskningsresultat och utveckling av teoretisk referensram. Under 1981 har en omfattande lägesrapport producerats, som publicerades i NordREFO 1981:3–4.

III. Regionala effekter av regionalpolitiska medel och av lagar och offentliga åtgärder

Traditionella regionalpolitiska medel, dvs stöd till näringslivet, skall utvärderas i förhållande till graden av uppnåelse av de regionalpolitiska målen. Detta innebär att vad som i tidigare undersökningar som regel utgjort ett antagande, att en gynnsam utveckling av enskilda företag leder till måluppfyllelse, betraktas som central beroendevariabel. Temaområdet inkluderar också undersökningar av den offentliga sektorns roll för regional utveckling.

– Temaområdet bearbetas fn av två projektgrupper. "Uppföljning och utvärdering av effekter av regionalpolitiska åtgärder" har inlett ett arbete med revidering och vidareutveckling av olika typer av register, och sammanställning av det regionalpolitiska stödets omfattning, typ, effekter etc. Projektet "Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering" har presenterat en förstudie i NordREFO 1981:1–2, och inlett en fas med närmare forskarkontakter.

IV. Regionala konsekvenser av teknisk och ekonomisk utveckling – Ett framtidsperspektiv

Ett långsiktigt perspektiv lägges på regional strukturomvandling. Betydelsen av teknologi och tillämpningen av olika ekonomiska utvecklingsmodeller skall belysas. Teknologi uppfattas som kopplingen mellan teknik och social organisation, varav ingen faktor kan analyseras oberoende av den andra. Spekulative framtidsbilder skall produceras, för att stimulera fantasin vid diskussion om möjligheter och regionala konsekvenser av olika teknologival.

– Inom temaområdet bedrivs fn projektet "Regionala konsekvenser av strukturomvandling och teknisk utveckling". Gruppen har färdigställt en förstudie, som publicerats i NordREFO 1981:1–2.

Övrig verksamhet

a. Tidskriften

Tidskriften NordREFO har förnyats både layoutmässigt och innehållsligt. Det material som publicerats har inordnats i en redaktionell policy, och sträcker sig från strikt rapportering av forskning och vetenskaplig diskussion till aktuell debatt om regionalpolitik. Den redaktionella verksamheten omfattar också bidrag från enkla notiser av informationskaraktär till recensioner av aktuell litteratur. En långsiktig plan för utgivningen har presenterats. De under året utgivna publikationerna finns refererade i denna verksamhetsberättelse.

b. Forskningssamordning

Styrelsen har under året sökt skapa en överblick över regionalpolitiskt relevant forskning. Huvudsakligen har detta skett via projektgruppernas direkta eller indirekta kontakter med forskning på fältet i Norden.

Dessutom har styrelsen under året granskat ett antal institutioner som bedriver forskning eller utredning med anknytning till regionalpolitisk planering. Det gäller t ex den nordiska sektionen av Regional Science Association (NS-RSA), Nordisk samarbidsnemnd för samfunnsforskning (NOS-S), NORDFORSK, Nordiska Byggeforskningsselskapets nybildade avdelning för samhällsplanering (NBS-samhällsplanering), Norsk samfunnsvitenskapelig datatjenestes (NSD) projekt om nordisk databas för regionala tidsserier och nordiska bydata, och basprojektet vid Nordiska ministerrådet.

Styrelsen har under året avslutat en genomgång av framtidsstudiernas omfattning och organisation i de olika nordiska länderna. Möjligheten till utveckling i anknytning till regionalpolitiska frågeställningar har diskuterats.

En ny nordisk rond har inletts med granskning av de nationella forskningsrondernas program, möjligheter och policy, vad gäller finansiering av regionalpolitiskt relevant forskning.

Symposier kring regionalpolitiska frågor bevakas av styrelsen. Se vidare nästa rubrik.

c. Initiering

NordREFO's huvudsakliga arbete när det gäller initiering av ny forskning sker direkt i anknytning till det forskningsprogram som beskrivits ovan. Utanför denna verksamhet förekommer dock också en initieringsverksamhet. Så har tex samarbete förekommit vid uppstartande av regionalpolitiska projekt med Nordkalottuniversiteten, och påverkan har utövats vid uppläggning av projekt med anknytning till Nordiska forskarkurser.

Symposier, seminarier, konferenser etc med anknytning till för regionalpolitiken centrala frågor bevakas kontinuerligt. Härigenom skapas inte endast överblick av relevant verksamhet utanför NordREFO's direkta verksamhet. Genom plädering för hänsynstagande till regionalpolitiska aspekter utövas också indirekt påverkan på kommande forskning.

Under året har NordREFO planerat att utanför den ordinarie projektverksamheten genomföra en större konferens. Denna skall utgöra ett led i verksamheten att föra ut kunskap utvecklad inom NordREFO's organisation, och föra in problemuppfattningar till forskarsamhället. Utgångspunkten har valts i den tidigare Ortsystemgruppens slutrapport, "Ortsystemets framtida utveckling", NordREFO 1979:1. Denna har kompletterats med ett antal kvalificerade bidrag kring frågan hur man går vidare med forskningen. Dessa bidrag har publicerats i NordREFO 1980:3-4, "Regionala strukturanalyser. Bosättningsmönstrets förändring i Norden".

d. Informationsöverföring internationellt

En redaktionskommitté har under året utarbetat riktlinjer för produktion av en internationell vetenskaplig publikation, huvudsakligen baserad på NordREFO's tidigare forskning. Verksamheten har ej varit omfattande på grund av resursbrist.

e. Yttranden

NordREFO har under året yttrat sig över "Det fællesnordiske forskningsprojekt vedrørende små og mellemstore virksomheder", *NU A 1979:22*, samt "Ökat nordiskt forskningssamarbete", *NU 1981:1*.

G. Framtidsplaner

NordREFO's innevarande forskningsetapp har planerats pågå mellan 1980–83, NordREFO har ej tidigare genomfört något forskningsprogram under en så begränsad period. Etapperna 1 och 2 utgjorde inledande arbete, som möjliggjorde en mjukstart för den 3:e, 1974–79. Denna utgjorde den första "egentliga" forskningsetappen (se NordREFO 1979:3–4, Visbysymposiet).

Helt nya förutsättningar föreligger för den innevarande 4:e etappen. Ny organisationsform, ny lokalisering, nyrekrytering av personal till det centrala kansliet, nytt preciserat forskningsprogram och nyrekrytering av personal till forskningsgrupperna enligt vissa formella kriterier som ej tidigare tillämpats. Verksamhetsområdet har dessutom utökats och ambitionsnivån höjts. De nya förutsättningarna innebär alltså ej endast att tidigare arbete fortsatts. Helt nya förhållanden gäller. Att genomföra en forskningsetapp på 3–4 år bör under dessa omständigheter betraktas som en väldigt kort tid, om man jämför med tidigare erfarenheter.

NordREFO's budgetförslag för 1983 till Nordiska ministerrådet, som sammanlagt uppgår till 2 376 000 Nkr, och där bl. a. den ordinarie projektverksamheten föreslås ökad med 30%, markerar dock en vilja att genomföra etappen inom de planerade ramarna. Man bör kunna se detta som ett intressant experiment, att med relativt massiva resurser söka forcera verksamheten inom knappa tidsramar, på ett sätt som man saknar tidigare erfarenhet om. Detta bygger på följande förutsättningar:

- En forskningsetapp kännetecknas ej av jämn produktion över tiden. Sista året är väsentligt mer resurskrävande än övriga. Att avrapportera en sammanhållen verksamhet kräver förutom administrativa resurser också extra sammanträden, resor, koordineringskostnader etc i produktionsfasen. Kostnaderna fördelar sig alltså inte jämnt över en period på det sätt som kan känneteckna t. ex. förvaltningsverksamhet.
- Forskningsetappens sista år kräver väsentligt mer medel för *riktade* forskningsinsatser i förhållande till NordREFO's specifika önskemål. Tidigare forskningsinsatser under perioden, som bl. a. knutits till NordREFO genom "snålskjutsmodellen" (marginella bidrag från NordREFO påverkar substansiella bidrag från forskningsfonder m m) lämpar sig bättre för inledningsfasens allmänna kompetensuppbyggnad än för avslutningsfasens mera handlingsrelaterade planeringsfrågeställningar.
- Att "hålla tidtabellen" är ett värde i sig, även om enskilda forskningsinsatser kan se mera intressanta ut i sin förlängning.
- NordREFO har under innevarande etapp arbetat med ett "gap" mellan höga ambitioner och måttliga resurser. Modellen kan vara lämplig eller möjlig när det gäller att stimulera till intresse eller få till stånd intressanta punktinsatser. Den är dock mindre lämplig när det ställs krav på systematisk avkänning av hela forskningsfältet med relevans för den regionalpolitiska planeringen. Ambitioner och resurser måste här kom-

ma i bättre paritet med varandra. En avslutning som bygger på kraftanstrengning snarare än neddragning av ambitioner bör ge stor utdelning på de trots allt marginella extra resurser som krävs under sista året.

Som ovan framförts planeras NordREFO's verksamhet fn i etapper om 4 år. En ny forskningsetapp inleds år 1984. Arbetet med det nya forskningsprogrammet har ännu inte startat. Till viss del blir det beroende på de forskningsresultat från innevarande etapp som kommer att avrapporteras under 1983. Avkänning av den internationella forskningsbilden kommer också att göras. Hur den regionala problembilden i Norden förändras får avgörande betydelse. *Forskningsprocessens karaktär i sig* medger alltså inte en resultatkontroll genom budgetprocessen.

Medan t. ex. utrednings- eller förvaltningsprocesser löser på förhand definierade problem eller arbetsuppgifter syftar forskning i första hand till att få till stånd nytänkande inom den regionalpolitiska planeringen. Ett mycket stort behov föreligger i dagens "krissamhällen" av kunskap för politiska innovationer, som kan ta de nordiska länderna ur fastlåsta utvecklingspositioner. De innovationer som forskningen skall bidra med låter sig per definition ej förutses.

H. Finansiering

Nordiska ministerrådets beviljning 1981, enligt	
samarbetsministrarnas beslut 26.3.1980	1 295 000 Nkr
Lönereservmedel för 1981	98 000 "
	<hr/>
	1 393 000 Nkr

Miljøverndepartementet och Kommunaldepartementet i Norge har beviljat 100 000 respektive 130 000 Nkr för täckande av ett budgetunderskott under posten "Varor och tjänster".

Berättelse

från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordiske fagkonferencer i historisk metode	
c/o Lektor Willy Johannsen	c/o Lektor Birgitte M. Wåhlin
Institut for Samfundsfag	Den historiske faggruppe
Københavns Universitet	Aalborg Universitetscenter
Rosenborggade 15	Fibigerstræde 1, postbox 159
DK-1130 København K	DK-9100 Aalborg

B. Startår

1965 (finansieret af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde fra 1981)

C. Formål

Konferencerne har som formål at skabe et debatforum blandt nordiske historikere for teoretiske og metodiske spørgsmål indenfor historievidenskaben. Dette formål tilgodeses dels ved den årlige konference dels ved den derefter følgende publikation i serien Studier i historisk metode. Konferencens deltagere består hovedsagelig af historikere ansat ved nordiske universiteter og andre forskningsinstitutioner. Konferencen afholdes på skift i et af de nordiske lande.

D. Organisation

1. Administration

Konferencerne er tidligere blevet finansieret af undervisningsministeriet i det land, hvor konferencen blev afholdt. Med virkning fra konferencen i Danmark 1981 er virksomheden lagt under Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde. Virksomheden administreres og organiseres af et arbejdsudvalg, der vælges på konferencerne.

2. Arbejdsudvalgets sammensætning fra 22/5-81 – juni 1983

	Nationalitet
lektor Bjørn Qviller	N
lektor Willy Johannsen	D
førsteamanuensis Helge Salvesen	N
fil. lic. Henrik Stenius	F
docent Matti Viikari	F
lektor Birgitte Wählin	D
forskerassistent Ingrid Åberg	S
docent Bo Öhngren	S
lektor Gunnar Karlsson	I

3. Revisorer

Regnskabet føres af det universitet, der det pågældende år er hjemsted for konferencen.

E. Virksomhed

Efter at metodekonferencerne er overgået til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejdes regie i juli 1980 har aktiviteten bestået af afholdelse af to arbejdsudvalgsmøder, oktober 1980 og april 1981 i København samt selve afholdelsen af den 17. metodekonference i dagene 19.–23. maj på Tranum Klitgård i Nordjylland, Danmark. På arbejdsudvalgsmøderne planlagdes konferencens faglige indhold samt dens form og afvikling. Det praktiske arrangement i forbindelse med konferencen stod Aalborg Universitetscenter for. Konferencens tema var Den "usynlige" historie. Ud fra en række skriftlige oplæg med udgangspunkt i kvindeforskning, studiet af specielle befolkningslag og etniske minoriteter diskuteredes, hvad man skal forstå ved "usynlig" historie samt hvilke teoretiske og metodiske problemer studiet af dette problemkompleks implicerer.

Desuden har arbejdsudvalget på de ovennævnte møder tilrettelagt finansieringen samt forestået redigeringen af publikationen fra den 16. metodekonference 1980 med temaet Stat og statsopfatninger, der udkommer november 1981. Ligeledes forestår for arbejdsudvalget umiddelbart opgaven med at få finansieret og tilrettelagt publiceringen af dette års konferenceresultater i form af skriftlige oplæg samt diskussionsresumeer, et arbejde der vanskeliggøres af manglende bevilling til afholdelse af møder i efteråret 1981 og foråret 1982.

Konferencerne har i perioden 1965–1980 været finansieret af undervisningsministeriet i det land, i hvilket den årlige konference fandt sted. I denne periode har konferencerne udviklet sig til det centrale forum for den teoretiske og metodiske debat indenfor historieforskningen i de nordiske lande. Den årlige konference har videre haft det formål at skabe en nær kontakt mellem forskerne indenfor dette område. En kontakt, der yderligere er tilgodeset ved at lade arrangementet gå på skift mellem de enkelte

universiteter i de nordiske lande. I de senere år har især de nye universiteter i udkantsområderne været inddraget. I 1982 vil der ikke blive afholdt nogen konference grundet manglende bevilling.

For at tilgodese den direkte debat har konferencerne altid arbejdet med et begrænset deltagerantal. Til gengæld har den årlige publikation bragt konferencens resultater og debatter ud til langt bredere kredse af fagfolk end det direkte deltagerantal. (Studier i historisk metodelære I–XVI. Historisk metode i forskning og undervisning, Historiens plass i samfunnsforskningen, Opinion och opinionsbildning som historiska forskningsobjekt, Historiska förklaringar, Problemvurdering og prioritering i historie, Analyse-Syntese-Komparasjon, Källkritikens plats i den moderna historieforskningen, Marxism och historieforskning, Historikeren og samfundet, Periferi og sentrum i historien, Historisk förändring, Förtolkningsproblem i historia, Makt, normer og sanktioner, Makrohistorie, Teknologi och samhällsförändring, Stat og Statsoppfatninger).

G. Finansiering og økonomi

Arbejdsudvalgsrådet oktober 1980 blev finansieret ved en bevilling på dkr. 10 000, arbejdsudvalgsrådet i april 1981 samt konferencen i maj samme år med en bevilling på dkr. 90 000.

Berättelse

från Nordiska straffrättskommittén

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn

Nordisk Strafferetskomité

B. Startår

1960

D. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det påhviler komitéen efter justitsministrenes nærmere bestemmelse at behandle spørgsmål om ensartet nordisk lovgivning på strafferettens område og at drøfte andra kriminalpolitiske spørgsmål af principiel karakter og fællesnordisk interesse.

D. Organisation

1. Administration

Komitéen har ikke fælles administration eller sekretariat. Kontakten mellem de deltagende lande, herunder forberedelsen af møder, varetages af komitéens faste medlemmer og af andre sagkyndige i de enkelte lande. Komitéens betænkninger udarbejdes således at et af landene efter aftale påtager sig en koordinerende og redaktionel opgave.

2. Styrets sammensætning

Faste medlemmer

Danmark:

Professor, dr. jur. Knud Waaben
Åmosebakken 8, 2830 Virum

Finland:

Justitierådet Henrik Grönqvist
Justitieministeriet, 00130 Helsingfors 13

Island:

Hæstaréttardomari, dr. jur. Ármann Snævarr
Aragate 8, Reykjavík

Norge:

Professor, dr. jur. Johs. Andenæs
Institutt for kriminologi og strafferett,
Karl Johansgt. 47, Oslo 1

Sverige:

Justitierådet Per Jermsten
Högsta domstolen, 103 12 Stockholm.

Foruden de faste medlemmer deltager i møderne andre sagkyndige der er udpeget med henblik på de enkelte arbejdsopgaver.

3. Personale

Ikke fast personale (se ovenfor E, 1)

F. Virksomhed

Den nordiske strafferetskomité's aktuelle arbejdsopgaver vedrører de strafferetlige sanktionssystemer i de nordiske lande. Justitsministrene har i november 1978 anmodet komitéen om at behandle dette spørgsmål med særligt henblik på en belysning af frihedsstraffens anvendelse og en drøftelse af mulighederne for i stigende omfang at anvende alternativer til frihedsstraf. Sanktionsproblemer betragtes i alle de nordiske lande som betydningsfulde, og der foreligger i de enkelte lande en række betænkninger og rapporter som bl. a. beskæftiger sig med mulighederne for at opnå en reduceret brug af frihedsstraffen. Komitéen har i 1980 afgivet en delbetænkning om "Alternativer til frihedsstraf" som indeholder en redegørelse for lovregler, sanktionspraksis og forslag i de nordiske lande og kommentarer hertil. Betænkningen er publiceret i "Nordisk utrednings-serie" (NU A 1980:13).

Komitéen indledte i 1980 en behandling af andre sanktionsspørgsmål end dem der er omfattet af den første delbetænkning. Dette arbejde er fortsat i 1981 gennem indsamling af materiale fra de enkelte lande og drøftelse af dette materiale i rådets møder. Komitéen beskæftiger sig nu bl. a. med en sammenligning og vurdering af de nordiske regler om strafudmåling, gentagelsesvirkning, strafferammer for de enkelte forbrydelser etc.

I indledningen til delbetænkningen "Alternativer til frihedsstraf" findes en oversigt over de betænkninger som komitéen har afgivet siden sin

oprettelse i 1960. Der kan endvidere henvises til oplysninger i Nordisk Råds publikation "Straffesystemer i Norden" (1977) side 139–144.

G. Fremtidsplaner

Udover det foran omtalte arbejde foreligger der ikke vedtagelser om fremtidige arbejdsopgaver.

H. Finansiering

(Hvert land bekoster sin egen deltagelse i samarbejdet).

Berättelse

från Kommittén för Bottniska viken

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Namn och adress

Kommittén för Bottniska viken

Sekreterare:

Pipsa Tolppanen

Stig Norström

Vattenstyrelsen

Statens naturvårdsverk

PB 250

Box 1302

00101 Helsingfors 10

171 25 Solna

Finland

Sverige

B. Startår

1972

C. Deltagande länder

Finland och Sverige

D. Syfte

Se samarbetsavtalet § 1 (*Bilaga*)

E. Organisation

1. Administration

Till kommittén utser vardera landet fyra ledamöter.

Löpande ärenden handhas av ett arbetsutskott och sekreterarna.

Forskningssamarbetet handhas av fem arbetsgrupper.

2. Styrelsens sammansättning

Kommitténs ledamöter:

Från Finland:

gen. direktör

Simo Jaatinen (ordf.)

överdirektör

Runo Savisaari (suppl.)

agr. och forstr.	Reino Laaksonen
agr. och forstkand.	Terttu Melvasalo (suppl.)
fil. dr.	Pentti Mälkki
fil. dr.	Paavo Tulkki (suppl.)
fil. lic.	Julius Lassig
agr. och forstkand.	Lauri Niemistö (suppl.)

Från Sverige:

gen. dir.	Valfrid Paulsson (ordf.)
avd. chef	Arne Hansson (suppl.)
avd. chef	Göran Persson
fil. dr.	Stig Fonselius
avd. dir.	Ulf Ehlin

3. Personal:

Arbetsutskottet

Från Finland:

fil. dr.	Pentti Mälkki, kontaktman
agr. och forstkand.	Terttu Melvasalo
fil. kand.	Mikaela Forsskåhl (sekr.)
ekon. mag.	Pipsa Tolppanen (sekr.)

Från Sverige:

avd. chef	Göran Persson, kontaktman
avd. dir.	Ulf Ehlin
fil. dr.	Stig Fonselius
byrådir.	Stig Norström (sekr.)
byrådir.	Hans Cederwall (sekr.)

Arbetsgrupperna

Från Finland:

<i>Hydrografi</i>	<i>Belastning</i>
Pentti Mälkki (ordf.)	Aaro Haverinen (ordf.)
Seppo Pietikäinen	Terttu Melvasalo
Juha Sarkkula	Veijo Miettinen
	Heidi Vuoristo

<i>Vattenkvalitet</i>	<i>Materialbalans</i>
Julius Lassig (ordf.)	Paavo Tulkki (ordf.)
Terttu Melvasalo	Jorma Niemi
Vappu Tervo	Lauri Niemistö
	Jyrki Wartiovaara

Miljögifter

Veijo Miettinen (ordf.)
Rolf Kristoffersson

Henrik Sandler
Vappu Tervo
Matti Verta

Från Sverige:

<i>Hydrografi</i>	Ulf Ehlin
<i>Vattenkvalitet</i>	Ulf Grimås
<i>Belastning</i>	Lars Thorell
<i>Materialbalans</i>	Stig Fonselius
<i>Miljögifter</i>	Magnus Edgren, Mats Olsson

F. Verksamhet

Kommitténs geografiska intresseområde sträcker sig i söder till linjen Hangö-Utö-Bogskär och därifrån västerut till den svenska kusten. En av kommitténs uppgifter är att årligen utarbeta ett arbetsprogram för samordning av pågående och framtida forskningsverksamhet. Kommittén rapporterar om sin verksamhet och om forskningsresultaten och sammanställer därför årligen en rapport. Årsrapporten för år 1981 utgör den nionde i ordningen.

Kommittén har även arrangerat två seminarier, ett i Vasa år 1978 och ett senare i Luleå år 1981. Syftet med seminarierna har varit att mot bakgrunden av samarbetsavtalets målsättning sammanfatta den existerande kunskapen om havsområdet för att kunna diagnosticera vattenområdets status samt ge underlag för beslut i aktuella frågeställningar och för en prioritering av framtida insatser.

Vid seminarierna har man kunnat konstatera att det öppna havet kan anses vara relativt opåverkat, medan vissa kustområden är t. o. m. kraftigt förorenade. Undersökningar som strävar till att klarlägga samspelet kustöppet hav prioriteras högt, liksom även mätningar av den luftburna tillförseln till Bottniska viken samt klarläggande av miljögiftssituationen.

G. Framtidsplaner

Verksamheten fortsätter enligt nuvarande riktlinjer.

Nästa årsmöte kommer att hållas i Helsingfors år 1982. Nästa sammanfattande seminarium kommer att arrangeras år 1984 i Björneborg i Finland.

H. Finansiering

Finland

Utrikesministeriet svarar för kostnaderna för den administrativa sidan av verksamheten.

Forskningen bekostas av berörda institutioner, främst Vattenstyrelsen och Havsforskningsinstitutet.

Sverige

Jordbrukdepartementet svarar för de administrativa kostnaderna. Statens naturvårdsverk och berörda institutioner bekostar forskningsverksamheten

*BILAGA***Samarbetsavtal
beträffande utredningar och undersökningar om föroreningsförhållanden och därmed sammanhängande frågor i Bottniska viken.**

Statens naturvårdsverk i Sverige å ena sidan och havsforskningsinstitutet och vattenstyrelsen i Finland å andra sidan har i syfte att skapa en gemensam kunskapsbas för beslut om havsområdets skydd träffat följande avtal om samarbete genom utredningar och undersökningar i Bottniska viken. Överenskommelsen har tillkommit som en följd av Nordiska ministerrådets rekommendation om ökad forskningssamverkan beträffande havens förorening.

1 §.

Statens naturvårdsverk i Sverige och havsforskningsinstitutet och vattenstyrelsen i Finland skall i samverkan initiera och samordna forsknings- och utredningsarbete om föroreningsförhållanden och därmed sammanhängande frågor i Bottniska viken.

Undersökningarna skall syfta till att

- påvisa långsiktiga förändringar i Bottniska vikens hydrografiska, hydrokemiska, biologiska och sedimentologiska förhållanden,
- klarlägga det ifrågavarande havsområdets nuvarande status ur föroreningssynpunkt,
- undersöka materialbalansen i ifrågavarande havsområde.

Undersökningarna skall så långt som är möjligt anpassas till internationell forskningsverksamhet i angränsande havsområden.

2 §.

För ändamålet skall upprättas en kommitté (Kommittén för Bottniska viken), till vilken från vardera landet utses fyra ledamöter.

Kommittén skall ha till uppgift att årligen utarbeta arbetsprogram för samordning av pågående verksamhet av betydelse i sammanhanget samt för det ytterligare arbete som kan anses påkallat.

Kommittén skall sammanträda minst en gång årligen, första gången i Sverige och därefter i princip växelvis i de båda länderna.

Kommittén kan till sig adjungerna de experter som krävs för arbetets bedrivande.

3 §.

Varje land skall bära sina kostnader för kommitténs verksamhet. I båda länderna skall verksamheten utföras inom ramen för de medel som har beviljats för ändamålet.

4 §.

Kommittén skall rapportera om sin verksamhet och om forskningsresultaten till respektive länders myndigheter.

5 §.

Detta avtal, som är uppgjort i fyra exemplar, två på svenska och två på finska, träder i kraft vid undertecknandet och gäller till den 31 december 1975. Uppsäges icke avtalet senast ett år innan det utlöper förlängs dess giltighetstid under ytterligare en 3-årsperiod.

Helsingfors den 1 december 1972

För Statens naturvårdsverk:

(Sign.)

För Havsforskningsinstitutet:

(Sign.)

För Vattenstyrelsen:

(Sign.)

Berättelse

från Nordiska ekonomiska forskningsrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk økonomisk forskningsråd
Boks 1095, Blindern
N – Oslo 3

B. Startår

1980

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Mål

Forskningsrådet skal "fremme nordisk økonomisk samarbeid. Dette skal blant annet skje ved at rådet gir støtte til analyser og utredninger om den gjensidige økonomiske avhengighet mellom de nordiske land og om forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid, blant annet både når det gjelder stabiliseringspolitikken og spørsmålet om vekst på lang sikt".

E. Organisasjon

1. Administrasjon

2. Styrets sammensetting

Tre representanter fra hvert av de deltakende land:

Professor Anders Ølgaard (formann)
Økonomisk konsulent Lars Tybjerg
Kontorchef Leif Heltberg
Bitr. avdelningschef Pertti Sorsa
Director Jouko Paunio (nestformann)
Avdelningschef Heikki Koskenkylä
Direktør Olafur Davidsson

Dosent Brynjólfur Sigurdsson
 Rektor Gudmundur Magnusson
 Forskningsjef Olav Bjerkholt
 Dosent Aina Uhde
 Byråsjef Jan Qvigstad
 Överdirektøren Lars Lindberger
 Departementsrådet Jan Herin
 Tf. professor Johan Myhrman

3. Personale

Siden 1. mars har en sekretær arbeidet i 3/4 stilling.

F. Virksomhet

Forskningsrådet er nytt og har brukt mye tid på å planlegge sin fremtidige virksomhet. Rådet utlyste forskningsmidler med søknadsfrist 15. mai. I den forbindelse ble det utarbeidet en betenkning som nærmere beskriver hva slags prosjekter rådet vil støtte. 16 forslag til prosjekter kom inn. I sitt møte 15. juni bevilget rådet midler til følgende seks prosjekter:

(i)	Jesper Jespersen:	Statsgældspolitikken i de nordiske lande.
(ii)	Erkki Koskela and
Matti Virén:	Inflation, Income Distribution and Saving: Empirical Analysis with Scandinavian Data.
(iii)	Olav Bjerkholt:	Utvikling av input-outputmodeller med handelsrelasjoner for Norden og de nordiske land tilknyttet IIASA-INFORUM's internasjonale system av input-outputmodeller.
(iv)	Finn R. Førsund,
Lennart Hjalmarsson,
Timo Summa og
Bjarne Sloth-Jensen:	Nordisk strukturanalyse.
(v)	Lars Calmfors:	Stabiliseringspolitikk och lönebildning i små öppna ekonomier.
(vi)	Johan Myhrman:	Stabiliseringspolitikk i Norden. En komparativ studie.

I tillegg godkjente rådet at sekretæren arbeider med prosjektet "Korttidsetterspørsmål etter arbeidskraft i nordisk industri". Ingen av prosjektene kan ventes å gi resultater i 1981, men i løpet av 1982 vil det foreligge i alle fall delrapporter fra alle prosjektene.

Rådet utlyste forskningsmidler for 1982 med søknadsfrist 1. oktober. 8 forslag til prosjekter kom inn. I møte 11. november bevilget rådet midler til følgende fire prosjekter:

(i)	Rolf Myhrman:	Finanspolitiken i Finland och Sverige på 1970-talet.
(ii)	Carl-Erik Schulz:	Samspill og stabilitet.
(iii)	Dag Lindskog og Birgir Sigurjonsson:	Oljeprisstørninger og økonomisk utveckling: En komparativ studie av de nordiska länderna.
(iv)	Torsten Persson: og
Lars Svensson:	The current account of small open economies: Adjustment to shocks in an intertemporal perspective.

G. Fremtidsplaner

Rådet tar sikte på å utlyse midler til prosjektvirksomhet en gang hvert år med søknadsfrist på høsten.

Medlemmene vil aktivt prøve å få frem prosjektsøknader innen rådets interesseområde.

Rådet vil også prøve å starte et litt større forskningsprosjekt der sekretæren medvirker som koordinator og eventuelt som forsker. Rådet har festet seg ved emneområdet "kommunal økonomi", og vil i løpet av våren 1982 arrangere et seminar om dette. Tanken er å samle forskere som har arbeidet med temaet og bruke seminaret som et utgangspunkt for fellesnordiske prosjekter. Slike prosjekter kan, hvis seminaret blir vellykket, komme i gang rundt årsskiftet 1982-83.

Rådet skal ifølge statuttene møtes minst to ganger hvert år. Høstmøtet må vesentlig avsettes til behandling av prosjektsøknader. Vår møtet kan derimot utnyttes til et faglig program. Våren 1982 vil rådet i tilknytning til sitt møte arrangere et seminar over 1 1/2 dag om inntektspolitikk i de nordiske land. Også andre enn rådets medlemmer vil bli invitert til å delta i dette seminaret.

H. Finansiering

Fra Nordisk Ministerråds budsjett

NOK 1 000 000

BILAGA 1

Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Stadgar för Nordiska ekonomiska forskningsrådet antogs av Nordiska ministerrådet (ekonomi/finansministrarna) den 29 november 1979.

Stadgar för Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Artikel 1

Nordiska Ekonomiska Forskningsrådet har till uppgift att främja nordiskt ekonomiskt samarbete. Detta skall bl. a. ske genom att Forskningsrådet ger stöd till analyser och utredningar om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete, häribland både vad gäller stabiliseringspolitiken och de långsiktiga tillväxtfrågorna.

Artikel 2

Forskningsrådet består av tre ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Ledamöterna jämte dessas personliga suppleanter utses av regeringen i vederbörande land. Mandattiden är 3 år. Ledamöterna bör representera olika sektorer med ekonomisk-politisk anknytning, såsom statsförvaltningen samt universitet och andra forskningsinstitutioner.

Forskningsrådet väljer bland sina medlemmar ordförande och vice ordförande.

Artikel 3

Forskningsrådet sammanträder minst två gånger om året. Ordföranden kan även kalla till sammanträde om han finner skäl därtill föreligga. Om alla ledamöterna från något av deltagarländerna kräver det, skall Forskningsrådet sammanträda senast två månader därefter.

Forskningsrådet är beslutfört när minst sju ledamöter är närvarande. Besluten fattas med enkel majoritet. Forskningsrådet kan i brådskande ärenden fatta beslut utan sammanträde genom inhämtande av samtliga ledamöters mening. Vid lika röstetal gäller den mening, som ordföranden biträder.

Artikel 4

Det åligger Forskningsrådet att fastställa riktlinjer för verksamheten. Forskningsrådet svarar för den ekonomiska förvaltningen av verksamheten och skall varje år till Nordiska Ministerrådet avge dels anslagsframställning för nästkommande budgetår, som sammanfaller med kalenderår, dels budgetprogram för de därefter närmast följande åren. Forskningsrådet avger varje år till Nordiska Ministerrådet verksamhetsberättelse jämte bokslut.

Artikel 5

Finansieringen av Forskningsrådets verksamhet sker över Nordiska Ministerrådets allmänna budget. För budget, räkenskap och revision gäller beviljningsreglemente för Nordiska Ministerrådets allmänna budget.

Artikel 6

Forskningsrådet anställer sekreterare och fastställer dennes arbetsuppgifter. Forskningsrådet engagerar därjämte forskare m. m. för särskilda projekt inom ramen för sin budget. Forskningsrådets sekreterare, som skall vara placerad vid Nordiska Ministerrådssekretariatet i Oslo, har att

- förbereda ärenden
- svara för att beslut verkställs och att de årliga arbetsprogrammen genomförs,
- tillse att ekonomiförvaltningen sköts på betryggande sätt samt
- fullgöra övriga uppgifter som Forskningsrådet ålägger honom eller henne.

Artikel 7

Nordiska Ministerrådet beslutar om ändringar, tillägg eller upphävande av dessa stadgar.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk økonomisk forskningsråd vedrørende dets virksomhet i 1981 (C 52/e 1982). Forskningsrådet ble opprettet i 1980 og startet sin virksomhet i 1981.

I følge Forskningsrådets vedtekter har det som oppgave:

''å fremme nordisk økonomisk samarbeid. Dette skal bl. a. skje ved at forskningsrådet gir støtte til analyser og utredninger om den gjensidige økonomiske avhengigheten mellom de nordiske land og om forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid, både hva angår stabiliseringspolitikken og spørsmålet om langsiktig vekst''.

Forskningsrådet har opplyst at det de nærmeste årene har valgt å konsentrere sin virksomhet om stabiliseringspolitikk i Norden, fortrinnsvis med henblikk på komparative studier av de nordiske land.

Forskningsrådet hadde til disposisjon for prosjektanslag ca. 600 000 NOK i 1981 og har et tilsvarende beløp for 1982. I 1981 ble det bevilget bidrag til i alt 10 prosjekt.

I 1982 vil Forskningsrådet prøve å starte et litt større forskningsprosjekt og rådet har festet seg ved emneområdet ''kommunal økonomi''.

Etter utvalgets oppfatning synes enkelte av prosjektene samt hovedprosjektet for 1982 å ligge på siden av Forskningsrådets hovedformål, nemlig å utrede den gjensidige økonomiske avhengighet mellom de nordiske land og forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid.

Utvalget vil fremholde at Forskningsrådet prinsipalt bør søke å utarbeide eller støtte prosjekt som belyser problemstillinger som står sentralt i nordisk økonomisk samarbeid. Dette fordrer en nær kontakt med Nordisk Ministerråd.

Forskningsrådets sekretariat befinner seg på Universitetet i Oslo. I henhold til rådets vedtekter skal sekretæren være plassert ved Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo. Utvalget kan se det nyttig for Forskningsrådet at sekretæren har en anknytning til det faglige miljø. På den annen side blir Ministerrådets sekretariat berøvet for en verdifull impulskilde på det økonomiske saksfelt. Etter utvalgets oppfatning vil det være verdifullt om sekretæren tilbringer en del av sin tid ved Ministerrådets sekretariat.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 52/e om Nordisk økonomisk forskningsråds virksomhet i 1981 til etterretning.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsä Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Berättelse

om Nordisk kurs för idrottslärare

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Norges idrettshøgskole
Sognsvegen 220
Oslo 8

B. Startår

De nordiske etterutdanningskurs for lærere ved de institusjoner i Norden som gir høyere idrettsutdanning kom i gang i 1967, og ble arrangert hvert annet år frem til 1977.

Kurset 1981 er det første som har fått støtte fra Nordisk Ministerråd.

C. Hensikt

Hensikten med etterutdanningskursene er

- å utveksle erfaringer fra de enkelte lands utdanningsvirksomhet
- å utveksle erfaringer fra de enkelte lands forskningsvirksomhet
- å utveksle erfaringer om arbeidet med å utvikle idrett som kulturfaktor i lokalmiljøet og som ledd i det forebyggende helsearbeid i de enkelte land

D. Organisasjon

Norges idrettshøgskole har stått for gjennomføringen av kurset i 1981.

Ansvarlig for virksomheten har vært Rådet for de høyere idrettsutdanningsinstitusjoner i Norden (RHIN).

RHIN's sammensetning pr. 31.12. 1981

Fra Danmark

Rektor Ivar Berg Sørensen, Danmarks Høyskole
forlegemsøvelser

Instituttbestyrer Preben Pedersen, Odense universitet

Fra Finland

Professor Eino Herkinen, Jyväskylä universitet

Lektor Jukka Wuolio, Jyväskylä universitet

Fra Island

Bestyrer Arni Gudmundsson, Idrottakennarskoli Islands

Inspektør Thorstein Einarsson, Menntamalaraduneytid

Fra Norge

Direktør Thor Volla

Konsulent Knut Grøtan

Fra Sverige

Rektor Stina Ljunggren, GIH-Stockholm

Rektor Lennart Mattsson, GIH-Stockholm

Innenfor Norges idrettshøgskole ble oppnevnt følgende kurskomité

Kurs- og informasjonssjef Finn Ellingsen (leder)

Professor Hans B. Skaset

Professor Sigmund B. Strømme

Dosent Einar Berggraf Jacobsen

Dosent Svein Oseid

Høgskolelærer Arne Børgesen

De lærerkrefter ved Norges idrettshøgskole som var forelesere ved kurset har ikke mottatt honorar. Kun eksterne lærerkrefter har mottatt lønn.

Høgskolens administrasjon har stått for administreringen av kurset, uten godtgjøring.

Regnskapet vil bli revidert av den norske riksrevisjon.

E. Virksomhet

Som vedlegg følger programmet for kurset. Kurset ble gjennomført i samsvar med programmet (*se Bilaga 1–2*)

F. Fremtidsplaner

Kursene er planlagt gjennomført hvert annet år, og arrangementet vil gå på omgang mellom de nordiske land. Kurset i 1983 vil bli avholdt i Sverige.

I de mellomliggende år arrangeres symposier, som forberedelse til etterutdanningskursene. I 1982 arrangeres symposiet i Danmark.

G. Finansiering og økonomi

I skriv av 30. oktober 1979 ble det søkt om en støtte på D.kr. 100 000. Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid meddelte i skriv av 15. april 1980 at det var gitt en støtte på D.kr. 95 000,- (post 1.8–9). Støtten ble overført til Norges idrettshøgskole, og er – etter omregning – inntektsført på egen konto i høgskolens regnskap med N.kr. 74 050,98 (bilag 895).

Som vedlegg 4 følger regnskap for kurset¹. Det vil fremgå at regnskapet er avsluttet, og at det ikke står midler igjen på kontoen. Regnskapet vil bli revidert av Riksrevisjonen som en del av høgskolens regnskap for 1981. Revisjonsberetning vil bli ettersendt.

I forhold til det foreløpige budsjett som ble meddelt i søknaden av 30. oktober 1979 er det brukt mindre enn beregnet til honorarer av lærerkrefter. De midler som derved ble frigjort ble i første rekke nyttet til en ekskursion vedrørende norske friluft- og rekreasjonsaktiviteter.

¹ Ej bifogat

*BILAGA 1***Nordisk kurs 1981**

Tid:	Søndag 24. mai–fredag 5. juni 1981
Sted:	Romerike folkehøgskole, Jessheim, Norge
Deltakere:	Alle kategorier fagpersonell ved de høyere idrettsutdanningsinstitusjoner i Norden Tilsammen 60 deltakere
Emner:	Idrett og helse Idrett og kultur Kroppsøvningsfaget Idrettslærerutdanning - - - - - Foredrag, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner Praktiske aktiviteter Ekskursjoner
Innkvartering:	Enkeltrom. Alle måltider på stedet
Kostnader:	Deltakerne må selv bekoste reise og oppholdsutgifter. Oppholdsutgiftene er n.kr. 100,- pr. døgn (dvs. totalt n.kr. 1 200,- pr. deltaker) Takket være støtte fra Nordisk kulturråd blir det ingen kursavgift (alle sentrale utgifter dekkes av denne støtte).
Reisestøtte:	Den mottatte støtte fra Nordisk kulturråd gir også muligheter for å gi økonomisk støtte til deltakere fra Island samt til deltakere med særlig store reiseutgifter (f. eks. fra Nordkalotten)
Påmelding:	Innen 15.4.1981 i samsvar med rutiner som klargjøres i hvert enkelt land.

1. *Frammøte* til kurset i løpet av søndag 24. mai. Transport fra Oslo vil bli ordnet hvis ønskelig.

2. *Utgangspunkt for programmet* er Norges og norske forhold. Komparativ belysning av problemer vil skje gjennom gruppe- og plenumsarbeid, der deltakerne fra de øvrige nordiske land kan tilføre orienteringer og erfaringer.

3. *Foredragene* til kurset vil foreligge mangfoldiggjort.

4. *De praktiske aktivitetene* ved kurset tar sikte på å belyse forhold som behandles i teori, og er dessuten ment som demonstrasjon av spesielle aktivitetsformer som nyttes i Norge.

5. Den ansvarlige for emnene er:

Idrett og kultur	– Professor Alfred Morgan Olsen
Idrett og helse	– Professor Sigmund Strømme og dosent Svein Oseid
Kroppsøvingsfaget	– Dosent Einar Berggraf Jacobsen
Idrettslærerutdanning	– Professor Hans B. Skaset
Praktiske aktiviteter	– Arne Børgesen

BILAGA 2

Program

MANDAG 25.5

Kl. 08.00–09.00	Frokost
Kl. 10.30–11.15	Åpning
Kl. 11.30–12.15	<i>Idrett og kultur</i> Rydding på kulturloftet. Avklaring av begreper og relasjoner. Prof. Alfred Morgan Olsen
Kl. 12.30–13.15	<i>Idrett og kultur</i> Offentlig norsk kulturpolitikk. Hvor kommer idretten inn? Kultursjef Svein Erik Jensen
Kl. 13.30–15.00	Lunsj
Kl. 15.00–16.45	<i>Idrett og helse</i> Helseopplysning, eksemplifisert ved "Kjenn din kropp"-prosjektet Dosent dr.med. Odd D. Vellar
Kl. 17.00–18.00	Aktivitetet II Grunnleggende ballaktiviteter Amanuensis Tore Nilsen
Kl. 19.00	Middag

TIRSDAG 26.5

Kl. 08.00–09.00	Frokost
Kl. 09.00–09.45	<i>Kroppsøvingsfaget</i> Idealer og virkelighet Dosent Einar Berggraf Jacobsen
Kl. 10.00–10.45	<i>Idrett og kultur</i> De voksnes medvirkning i idrettskulturen. Stipendiat Berit Skirstad Mo

- Kl. 11.00–11.45 *Idrett og kultur*
Barns og ungdoms medvirkning i idrettskulturen.
Dosent Willy S. Railo
- Kl. 12.00–13.00 Aktivitet I Orientering
Amanuensis Asbjørn Gjerset
- Kl. 13.00–15.00 Lunsj
- Kl. 15.00–16.45 *Idrett og helse*
Barn med astma i skolesammenheng. Modell for integrering av barn med anstrengelsesastma i kroppsøvningsfaget
Dosent Svein Oseid
- Kl. 17.00–18.00 Aktivitet II Mini-tennis
Amanuensis Per Wright
- Kl. 19.00 Middag

ONSDAG 27.5

- Kl. 08.00–09.00 Frokost
- Kl. 09.00–09.45 *Idrettslærerutdanning*
Forholdet mellom yrke/yrkessuksess, rekruttering/utvelgelse og utdanning.
Prof. Hans B. Skaset
- Kl. 10.00–10.45 *Idrett og kultur*
Hva har kroppsøvningsfaget med kultur å gjøre?
Prof. Alfred Morgan Olsen
- Kl. 11.00–11.45 *Idrett og kultur*
Idrett i morgendagens skole – perspektiver for lærerutdanning.
Prof. Alfred Morgan Olsen
- Kl. 12.00–13.00 Aktivitet I Styrke- og bevegelsestrening med enkle redskaper.
Amanuensis Halldor Skard
- Kl. 13.00–15.00 Lunsj
- Kl. 15.00–16.45 *Idrett og helse*
Psyko-sosial helse og levekårskretsløpet.
Amanuensis Olav Nøklung
- Kl. 17.00–18.00 Aktivitet II Som aktivitet I
- Kl. 19.00 Middag

TORSDAG 28.5

- Kl. 08.00–09.00 Frokost
- Kl. 09.00–09.45 Aktivitet I Folkedans
Vit.ass. Randi Tønnessen Berntsen

- Kl. 10.00–12.45 *Kroppsøvfingsfaget*
 Idealer og virkelighet i praktisk virksomhet.
 Eksempel: Rytmske aktiviteter i kroppsøvfingsfaget.
 Vit.ass. Randi Tønnessen Berntsen
- Kl. 13.00–15.00 Lunsj
- Kl. 15.00–16.45 *Idrettslærerutdanning*
 Forholdet mellom fagets mål, læreplanutforming, elev-
 forutsetninger, miljøbegrensninger, lærerressurser og
 yrkessuksess.
 Amanuensis Odd Kjørmo
- Kl. 17.00–18.00 Aktivitet II Ballspill
 Dosent Einar Berggraf Jacobsen
- Kl. 19.00 Middag

FREDAG 29.5

- Kl. 08.00–09.00 Frokost
- Kl. 09.00–09.45 *Kroppsøvfingsfaget*
 Aktivitet I Integrering av funksjonshemmede.
 Stipendiat Nina Kahrs
- Kl. 10.00–11.45 *Kroppsøvfingsfaget*
 Idealer og virkelighet i praktisk virksomhet.
 Eksempel: Integrering av funksjonshemmede i kropps-
 øvfingsfaget.
 Stipendiat Nina Kahrs
- Kl. 12.00–12.45 *Kroppsøvfingsfaget*
 "Frafall" i kroppsøvfingsfaget – årsaker og pedago-
 giske konsekvenser.
 Dosent Hans A. Dahl og Amanuensis Odd Kjørmo
- Kl. 13.00–15.00 Lunsj
- Kl. 15.00–15.45 *Kroppsøvfingsfaget*
 "Frafall" i kroppsøvfingsfaget – årsaker og pedago-
 giske konsekvenser.
 Dosent Hans A. Dahl og Amanuensis Odd Kjørmo
- Kl. 16.00–16.45 *Kroppsøvfingsfaget*
 Aktuelle samarbeidsrelasjoner i kroppsøvfingsfaget –
 idealer og virkelighet.
 Dosent Einar Berggraf Jacobsen
- Kl. 17.00 Avreise til Hurdalsjøen Hotell
- Kl. 19.00 Middag

Fredag–søndag opphold på Hurdalsjøen Hotell.

Det er lagt til rette for rekreasjon ved sosialt samvær og muligheter for praktiske aktiviteter. (Seiling, brettseiling, kano, kajakk, ballspill m. v.).

MANDAG 1.6

- Kl. 08.00–09.00 Frokost
- Kl. 09.00–09.45 *Kroppsøvingsfaget*
Aktuelle samarbeidsrelasjoner i kroppsøvingsfaget – idealer og virkelighet.
Dosent Einar Berggraf Jacobsen
- Kl. 10.00–11.45 *Kroppsøvingsfaget*
Kroppsøving i skolen – fag eller tilfeldighet.
Dosent Einar Berggraf Jacobsen og Professor Hans B. Skaset
- Kl. 12.00–13.00 Aktivitet I Judo
Konsulent Hans Petter Andreassen
- Kl. 13.00–15.00 Lunsj
- Kl. 15.00–16.45 *Idrettslærerutdanning*
Rekrutteringsveier og utvalgsriterier til idrettslærerutdanningen.
En analyse av tilstanden med henblikk på alternative løsninger.
Studiesjef Inger Stensvold
- Kl. 17.00–18.00 Aktivitet II Mini-volleyball
Olle Karlsson
- Kl. 19.00 Middag

TIRSDAG 2.6

- Kl. 08.00–09.00 Frokost
- Kl. 09.00–09.45 *Idrettslærerutdanning*
Lærerutdanningsinstitusjonene og lovverket som begrensende faktorer. Institusjonene og lovverket – mål eller middel?
Professor Hans B. Skaset
Studiesjef Inger Stensvold
- Kl. 10.00–11.45 *Idrettslærerutdanning*
Status for kroppsøvingsfaget:
a) Lærerdekning/-ressurser
b) Faginnhold
c) Arbeidsbetingelser
d) Elevreaksjoner.
Vit.ass. Baard Wist
Amanuensis Inger Åshild By
Amanuensis Svein Kårhus
- Kl. 12.00–13.00 Aktivitet I Judo
Konsulent Hans Petter Andreassen

Kl. 13.00–15.00	Lunsj
Kl. 15.00–15.45	Som kl. 10.00–11.45
Kl. 16.00–16.45	<i>Idrettslærerutdanning</i> Aktuelle mål for kroppsøvingsfaget og kroppsøvingsfaget. Prof. Hans B. Skaset
Kl. 17.00–18.00	Aktivitet II Frisby Eirik Petersen
Kl. 19.00	Middag

ONSDAG 3.6

Kl. 08.00–09.00	Frokost
Kl. 09.00–09.45	<i>Idrettslærerutdanning</i> Forskning, fagutvikling og idrettslærerutdanning. Dosent Willy S. Railo og professor Alfred Morgan Olsen
Kl. 10.00–11.45	<i>Idrettslærerutdanning</i> Alternative modeller for idrettslærerutdanningen. Professor Hans B. Skaset
Kl. 12.00	Lunsj
Kl. 13.00	Avreise til Oslo Fri økt
Kl. 18.00	Omvisning ved Norges idrettshøgskole.
Kl. 19.30	Middag

TORSDAG 4.6

Kl. 08.00–09.00	Frokost
Kl. 09.00–12.00	Tema
Kl. 12.00–13.00	Fri aktivitet
Kl. 13.00–15.00	Lunsj
Kl. 15.00–17.00	Tema
Kl. 17.00–18.00	Fri aktivitet
Kl. 19.00	Middag

FREDAG 5.6

Kl. 08.00–09.00	Frokost
Kl. 09.00–13.00	Tema og avslutning
Kl. 13.00	Lunsj Avreise

Forslag til innhold i tema-økter vil kunne utarbeides under kurset og i samarbeid mellom deltakerne.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske land hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 19 november 1981:

Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommandasjonen skulle anses sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som hadde i oppdrag å revidere lov om viltstellet, jakt og fangst sin utredning 19. februar 1974. Regjeringen la i Statsråd 31.10.1980 fram forslag til ny viltlov.

Lov om viltet ble vedtatt i Stortinget i maj 1981 og sanksjonert 29.5.1981. Forskrifter til loven er under arbeid og loven forutsettes iverksatt 1. april 1982.

Loven går meget langt i retning av vern av viltet, og bringer norsk lovgivning i samsvar med lovgivningen i de øvrige nordiske land.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 30. session 1982 om rekommandation nr. 2/1968 om jagt- og fredningsbestemmelser.

Rekommandationen blev allerede i 1971 anset for opfyldt for Finlands, Danmarks og Sveriges vedkommende og for så vidt afskrevet.

Efter at man i Norge i 1981 har vedtaget en ny vildtlov, der træder i kraft den 1. april 1982, må sigtet med rekommandationen anses for opfyldt.

Juridisk udvalg indstiller derfor til Nordisk Råd, at

Nordisk Råd tager Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 30. session 1982 om rekommandation nr. 2/1968 om jagt- og fredningsbestemmelser til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 20. januar 1982

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Forslag til felles trafikregler i Norden er avgitt av Nordisk vegtrafikkomite, nå Nordisk komité for vegtrafikklovgivning (NKV), i 1966 og i revidert form 1970.

Den nye vegtrafikklov i Finland, utferdiget 3. april 1981 og som trer i kraft 1. april 1982, bygger i det vesentlige på forslagene som ble gjort av NKV.

I Island er det nå satt i gang arbeider med ny vegtrafikklov som vil bygge på forslagene gitt av NKV.

I Danmark, Norge og Sverige har nye regler trådt i kraft, og samtlige bygger på de gitte nordiske forslagene til vegtrafikklovgivning.

Derved finder Nordisk Ministerråd, at rekommandationens formål nå er tilgodeset.

Rek. 20/1971/k
1982

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 31 december 1981 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Under 1981 sänds på fredag eftermiddag, med repris lördag, under 42 veckor "Ykköskanava", ett filmat magasin med intervjuer och reportage, företrädesvis från platser utanför Stockholm. Ykköskanava har nu förlängts till mellan 30 och 40 minuter. Programmet följs av "Vikkokatsaus", en aktuell veckoöversikt, som förlängts till 20 min. Vid lördagsrepsisen kan "Ykköskanava" förlängas med en nyproducerad studiodel.

Under samma 42 veckor sänds lördagar och söndagar 2 tim/vecka program producerade i Finland, medan under sommarsäsongen detta reduceras till 1 tim/vecka.

Samtliga program produceras, resp. bearbetas av den finskspråkiga redaktionen, som nu utökats till att omfatta 7 programmedarbetare, varav 5 journalister.

"Ykköskanava" samt de finskproducerade programmen textsättes till svenska.

Därutöver producerar och sänder Sveriges television årligen 20 program à 15 min, avsedda för finsktalande förskole- och lågstadiesbarn. Dessa program, som även delvis innehåller i Finland producerade inslag, har som

målsättning att stimulera barnens användning av det finska språket och textas följaktligen inte till svenska. Programmen produceras inom den svenska barnredaktionen.

Vidare har utbildningsradion producerat 26 finskspråkiga program för förskoleåldern.

För Finlands del meddelas vidare:

I Finland sände den svenska TV-enheten inom Yleisradio verksamhetsåret 1980/81 sammanlagt 545 timmar eller ca 13 % av samtliga televisions-sändningar. I medeltal innebär detta ca 10 timmar svenskt program per vecka. Till detta kommer ett antal program sända av de andra TV-enheterna, såsom Nordvisionsintag och andra svenskpråkiga program eller program med svensk text i medeltal ca 6 tim. per vecka. Inom Yleisradio har en arbetsgrupp behandlat frågan om förbättring av den svenska TV-servicen. Som en möjlighet har utretts utnyttjandet av det svenska Tele-X projektet.

Ytterligare erinras i fråga om samarbetets utveckling på något längre sikt om det av Nordiska ministerrådet den 23 november 1981 beslutade ministerrådsförslaget om utbyggt radio- och TV-samarbete i Norden. Enligt detta skall vissa förberedelser inledas för ett eventuellt etablerande av ett permanent system med direktsändande telesatelliter (*B 36/k*).

BILAGA

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia, nr 7/1981 angående förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete och nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland

(Se rek. nr 15/1973/k: Bilaga 3)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 februari 1982:

I samarbetet mellan arbetarskyddsmyndigheterna har verksamheten gällande arbetarskyddslagstiftningen en central roll. Enligt samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet är målsättningen med samarbetet att spara resurser, förbättra lagstiftningens kvalitet och att harmonisera lagstiftningen i Norden i den grad det är ändamålsenligt utgående från målsättningar och särförhållanden i de enskilda länderna. Strävan efter likformighet beträffande nationella regler rörande arbetarskydd finns även stadfäst i Helsingforsavtalet.

Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT) upprättades år 1973 men verksamheten började inofficiellt redan 1971. Gruppens uppgift var att verka som ett informations- och diskussionsforum på tryckkärlsområdet med harmonisering av de nordiska tryckkärlsbestämmelserna som mål. Gruppens uppgift var även att främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella organ. Myndigheter, nationella kommittéer eller motsvarande, producenter och förbrukare av tryckkärl var representerade i NGT.

Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor upprättades år 1974 för att verka för samordning och samarbete i arbetsmiljöfrågor. År

1975 tillsatte ämbetsmannakommittén en permanent styrgrupp med uppgift att leda och samordna arbetet med att förenhetliga de nordiska ländernas arbetarskyddsföreskrifter. I samband med att man på detta sätt utvecklade organisationen för det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet utredde man hur samarbetet fungerar i olika specialorgan, som behandlade särskilda frågor inom arbetsmiljösektorn. Nordiska gruppen för tryckkärlbestämmelser (NGT) var ett av de organ, vars verksamhet man härvid kom att värdera.

Vid värderingen av NGT's verksamhet fastslog man, att en fullständig harmonisering av föreskrifterna i enlighet med NGT's målsättningar på grund av Danmarks inträde i EG men även av andra orsaker skulle möta på stora svårigheter. Man uppskattade, att samordningsåtgärderna skulle kräva orimligt mycket resurser. Man ansåg dessutom, att formen för samarbetet inom NGT var problematisk utgående från arbetarskyddsmyndigheternas synpunkt. Då styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter år 1975 behandlade frågan om de nordiska arbetarskyddsmyndigheternas fortsatta deltagande i NGT enades man för dansk, norsk och svensk del om att inte längre delta i NGT's arbete. Däremot ansåg man, att en fri utväxling av erfarenheter mellan arbetarskyddsmyndigheterna är nyttig på området. Föreskriftssamarbetet gällande tryckkärl har sedan dess ingått i styrgruppens normala samordningsverksamhet. För Finlands del handhas frågor angående tryckkärl av Tekniska inspektoratet, som lyder under handels- och industriministeriet. Tekniska inspektoratet är inte representerat i styrgruppen, men hålls underrättat om gruppens verksamhet på tryckkärlsområdet.

Rekommendationen har under de senaste åren behandlats av Nordiska rådet i olika sammanhang närmast utgående från önskemål om att NGT's verksamhet borde tryggas. Även handels- och industriministeriet i Finland har i ett brev till ministerrådet den 19 februari 1980 meddelat sin positiva inställning till NGT:s verksamhet. Ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor och styrgruppen för arbetsskyddsföreskrifter har emellertid inte funnit någon anledning till ändrad hållning i frågan. Man vidhåller sin ståndpunkt om att de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna inte bör låta sig representeras fast i NGT. Man anser det viktigare att delta i arbetet inom det europeiska samarbetsorganet CEEC än i NGT. Man är emellertid beredd att behandla enskilda frågor tillsammans med de nordiska standardiseringsorganen. Härvid hänvisas även till arbetsminister Svend Aukens svar på en fråga om berörda rekommendation vid Nordiska rådets 29. session.

Med hänvisning till ovanstående anser ministerrådet, att rekommendationens målsättningar kan anses förverkligade i den omfattning det är möjligt, varför ministerrådet finner rekommendationen slutbehandlad.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 1/1972/e angående bestemmelser og normer for trykkjele- og dampanlegg.

Av meldingen fremgår at Ministerrådet anser at den virksomhet som Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT) utførte særskilt i perioden 1971–75, best kan ivaretas av Embetsmannskomiteen for arbeidsmiljøspørsmål og Styringsgruppen for arbeidstilsynsfor skrifter. Ministerrådet fastholder således at arbeidstilsynsmyndighetene ikke bør delta fast i arbeidet i NGT og anser at det er viktigere å delta i arbeidet innen det europeiske samarbeidsorganet CEOC enn i NGT. Imidlertid er Ministerrådet beredt til å behandle enkelte spørsmål i samarbeid med de nordiske standardiseringsorganer.

Utvalget som ved flere anledninger har anmodet Ministerrådet å styrke harmoniseringsarbeidet i Norden vedrørende trykkjele- og dampanlegg, anser mot denne bakgrunn at det for tiden ikke er mulig å få rekommandasjonens intensjoner oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 1/1972/e angående bestemmelser og normer for trykkjele- og dampanlegg til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

København, 19. februar 1982

Sampsä Aaltio (Kok)

David Adalsteinsson (F)

Gunner Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Lone Dybkjær (RV)

Hermund Eian (H)

Kirsti Grøndahl (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Sverre Helland (Sp)

Paul Jansson (s)

Asbjørn Joensen (Sjfl)

Bertil Jonasson (c)

Svante Lundkvist (s)

Gabriel Romanus (fp)

Formann

Petter Savola (K)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Den XI. nordiske samekonferencen blev afholdt i Tromsø i juni 1980. NOK 200 000 blev bevilget til konferencen over ministerrådets almene budget. I beretningen fra Nordisk Sameråd som blev godkendt af konferencen, udtrykkes der tilfredshed med det finansieringsoplæg som man har fundet frem til på ministerrådssiden. Forholdene blev derved lagt til rette for en fast økonomi med bl. a. mulighed for heltidsansatte i samerådets sekretariat.

For 1981 er der bevilget NOK 278 000 til samerådets sekretariat over ministerrådets almene budget. Hertil kommer NOK 40 000 til dækning af samerådets repræsentation i WCIP's (urbefolkningens verdensråds) kongres. For 1982 andrager bevillingsforslaget NOK 320 000.

Samerådets sekretariat har udarbejdet budgetoverslag for perioden 1983–1985 inkl., samt for samekonferencen i 1983. Baggrunden herfor er ønsket om en mere langsigtet planlægning af samerådets aktivitet og sekretariatets drift.

Gennem en årrække er der over Ministerrådets kulturbudget afholdt beløb til støtte for samerne, først og fremmest driften av Nordisk Sameinstitut i Kautokeino.

Ministerrådet finder, at der således efterhånden i samarbejde med Nordisk Sameråd er skabt et fast og mere langsigtet økonomisk grundlag for samernes aktivitet på disse områder, og at formålet med rekommandationen dermed synes opfyldt.

Rek. 8/1972/t

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelser for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 10 december 1981 å samtliga regeringars vägnar:

Den internordiska flygtrafiken på korta rutter har, liksom under tidigare år, underlättats genom att vissa trafikavgifter hållits på en väsentligt lägre nivå än i fråga om övrig internationell flygtrafik.

Kvarken-trafiken (Vasa–Sundsvall och Vasa–Umeå), som upprätthålls av Finnair, har fortsatt med samma turtäthet som tidigare.

Angående flygförbindelserna på Nordkalotten hänvisas till meddelandet om rekommendation nr 28/1973.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 8/1972. I rekommendationen hemställs att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige underlättar för den internordiska flygtrafiken på korta rutter samt verkar för att förutsättningar skapas för utvidgad närtrafik på ekonomiskt rentabel basis.

Passageraravgiften i Finland för internationell flygtrafik vid flygsträckor underskridande 360 km hålls på väsentligt lägre nivå än för övrig internationell trafik. För lätta flygplan krävs ingen avgift. Landnings- och navigationsavgifterna för Kvarken-trafiken har både i Finland och Sverige kraftigt reducerats.

Sommaren 1979 började Norwing flygtaxitrafik mellan Ivalo och Kirkenes.

Ministerrådet har beviljat ett visst riskgarantistöd till de flygbolag som upprätthåller flygtrafik mellan Tromsø och Kiruna, Uleåborg och Luleå. Stödet beviljas i tre år från och med sommaren 1979. Trafikutskottet, som även fortsättningsvis följer utvecklingen på denna flygförbindelse genom meddelanden till rekommendation nr 28/1873, uttrycker förhoppningen att den inte av finansiella skäl behöver nedläggas efter försöksperiodens slut.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 8/1872 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Stefán Jónsson (Ab)

Essen Lindahl (s)

Rolf Sellgren (fp)

Petter Thomassen (H)

Ivar Hansen (V)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuutila (Sd)

Per Petersson (m)

Ambjørng Sælthun (Sp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

*Rek. 9/1972/t

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskabet Åland og Stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 10 december 1981 å *samtliga regeringars vägnar*:

Flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholm upprätthålls av Finnair med dagliga förbindelser (dock ej söndagar i riktningen Mariehamn–Stockholm). Specialpriser gällande ungdom, pensionärer och tur-returer gör det möjligt för allmänheten att relativt förmånligt använda sig av flyget mellan Åland och stockholmsområdet. Möjligheterna för en eventuell trafik med lätta plan mellan Mariehamn och Bromma har diskuterats.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

1. Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) har oplyst, at der i det forløbne år ikke er sket nævneværdige ændringer i trafikbetjeningen af Færøerne og Grønland.

2. Med hensyn til spørgsmålet om etablering av en skibsforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden henvises til meddelelse om rekommendation nr. 4/1975.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1972. I rekommendationen hemställs att Nordiska ministerrådet genomför en undersökning av hur trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och övriga Norden kan utbyggas och göras billigare.

Under den tid som rådet har följt denna rekommendation har betydande förbättringar ägt rum både i den färöiska och i den grönländska flygtrafiken genom utbyggnad av flygplatsen på Vagar, genom byggandet av en ny flygplats vid Godthåb och genom nya landningshjälpmedel på Vagar. Vidare har större flygplan tagits i bruk i trafiken mellan Danmark, Norge och Färöarna och i den grönländska flygtrafiken.

Vad gäller färjtrafiken mellan Island, Färöarna och övriga Norden har ministerrådet genomfört en utredning som publicerades år 1978 om möjligheterna att driva passagerar- och bilfärja mellan dessa länder. Utredningen har gett positiva resultat vad gäller de praktiska och finansiella möjligheterna att driva en sådan färjeförbindelse på årsbasis. Utskottet följer fortsatt utvecklingen av frågan om färjtrafiken genom ministerrådets årliga meddelanden till rekommendation nr 4/1975 (om bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden).

Mot bakgrund av detta föreslår trafikutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 11/1972 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ivar Hansen (V)

Ole Henriksen (SF)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Ambjørg Sælthun (Sp)

Petter Thomassen (H)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Redaksjonskomiteen for temaheftene i nordisk historie som ble tilsatt i 1975 for å utgi en serie problemorienterte hefter om aktuelle perioder i Nordens historie, avsluttet den første del av sitt arbeid i 1979.

Tre hefter ble utgitt i løpet av året.

Det er "Norden under 2. verdenskrig" (dobbelhefte, 4.000 eks.), Fra Kalmarbrev til Stockholms blodbad" (2.000 eks.) og "Bonden, Adelsmannen, Kronan" (2.000 eks.). Heftene er utgitt i samarbeid med nordiske forlag.

I redaksjonskomiteen har en overveiet å fortsette serien temahefter i Nordens historie med følgende tema:

Vikingatiden

Arbeiderbevegelsens oppkomst og historie

Emigrasjonen fra de nordiske land

Av budsjettmessige årsaker har det ikke vært mulig hittil å prioritere fortsatt utgivelse av heftene.

Arbeidet med å oversette heftene til finsk og en fortsatt utgivelse av temaheftene fortsetter.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia.

Det meddelas att det utgivits en serie omfattande tre problemorienterade häften om aktuella perioder i Nordens historia. Vidare meddelas att redaktionskommittén har övervägt att fortsätta serien med följande ämnen: vikingatiden, arbetarrörelsens uppkomst och historia samt emigrationen från de nordiska länderna.

Utskottet konstaterar att de hittills utgivna historiehäftena till en liten del kan anses svara mot intentionerna i rådets rekommendation. Denna syftade ju till utgivning av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia. För att den påbörjade serien med problemorienterade häften skall kunna tjäna sitt ändamål med hänsyn till hittills anvisade medel, bör enligt utskottets uppfattning serien kompletteras till att omfatta flera centrala perioder och problem i Nordens historia än vad som nu är fallet. Utskottet har ingen erinran mot de i meddelandet presenterade temata.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 14/1972 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Arbetsgruppen som tillsattes med anledning av rekommendationen har sammanträtt två gånger under 1981 och behandlat frågor av gemensamt intresse och utbytt erfarenheter och information om vad som skett och om vad som kommer att ske i de olika länderna och som rör fritidsbåtar och främst sådant som kan leda till någon form av reglering.

Frågor som behandlats under året har rört segelbräddor, selektivanrop på PR-bandet, sjövägsmärken, lanterner på fritidsbåtar, utbildning av fritidsbåtsförare och information till utländska båtturister.

I fråga om segelbräddor har arbetet lett till en gemensam nordisk syn beträffande klassificeringen och eventuell reglering av användandet samt en gemensam nordisk hållning i frågan inom det europeiska samarbetet. Lanternfrågan, vilken även livligt har diskuterats i svensk fackpress fick under året en acceptabel lösning. Arbetsgruppen bidrog indirekt till denna lösning.

Det under 1980 påbörjade informationsarbetet för att minska de oklarheter och konflikter som visar sig uppstå till följd av den stora båtturismen över gränserna har i sitt första steg avslutats. Arbetet har resulterat i en serie broschyrer med lättillgänglig praktisk information med bl. a. förutsättningar och bestämmelser för båtlivet i Norden. Dessa kommer under förestående vinter att distribueras till båtturister från det övriga Europa som ämnar besöka nordiskt farvatten och till nordiska båtturister som

färdas över gränserna mellan nordiska länder. Enligt arbetsgruppens mening bör dessa broschyrer fortlöpande revideras och nya upplagor tryckas allt efter behov och tilldelning av medel.

Vidare har, i enlighet med *rekommendation nr 11/1979*, arbetsgruppen följt informationsarbetet mot onykterhet vid båtliv i de olika länderna. Arbetsgruppen har även hållit sig informerad om hur arbetet fortlöpt i den s. k. tekniska regelgruppen vilken är det samarbetsorgan för tekniska frågor i samband med den frivilliga nordiska typprovningen av fritidsbåtar och som verkat sedan 1972.

Denna grupp har dessutom på uppdrag av sjöfartsadministrationerna i de olika länderna under året i det närmaste färdigställt nordiska byggnadsregler för flera typer av arbetsbåtar upp till 15 meters längd.

Regelbundna kontakter med båtlivets organisationer sker före mötena genom förfrågningar angående punkter på dagordningen och efter mötena genom att mötesprotokollen utsändes. Dessutom förekommer informella kontakter.

Det senare av årets möten förlades till Mariehamn och kontakt med det finsk-svenska s. k. skärgårdsprojektet etablerades. Överenskommelse träffades därvid om ett fortlöpande ömsesidigt informationsutbyte för att bl. a. undvika dubbelarbete.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbeite rörande biologisk bekämpfung av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringen om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbeite om biologisk bekämpfung av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 6 januari 1982.

Som meddelt tidligere har Landbruksdepartementet anmodet Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) om å ta opp spørsmålet om nordisk samarbeite om biologisk bekjempelse av skadedyr til behandling. Spørsmålet har siden vært oppe til behandling flere ganger.

Videre er det med støtte fra Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning dvs. ved en felles beslutning av de nasjonale landbruksvitenskapelige forskningsråd i de nordiske land, satt igang et konkret samarbeidsprosjekt om "Integrerad bekämpfung av rapsbaggar i korsblomstriga oljvæxter" (NKJ-prosjekt nr. 39).

Som nevnt i meldingen for 1980 er det etablert et nordisk forskningsprosjekt om: Biologisk bekjempelse av plantepatogen i ulike dyrkingsmedia i veksthus.

Prosjektet er et homogent forskningsprosjekt. Det tar opp en ny strategi for å bekjempe plantepatogener i dyrkingsmedia i veksthus. Agurk, tomat og salat er de viktigste kulturplantene det blir arbeidet med. Bare i begrenset omfang arbeides det med prydpplanter. Bekjempelsesmetodikken i prosjektet er å bruke levende organismer eller bestemte substrater for å hindre avlingstap på grunn av plantesykdommer.

Til dette prosjektet bevilget Nordisk Ministerråd i 1981 Nkr 108 000. For 1982 er det bevilget Nkr 436 000.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskegrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Útanríksráðuneytið) meddelar den 23 november 1981:

Havrettskonferansens tiende sesjon ble holdt i New York 9. mars til 24. april 1981 og i Genève 3. til 28. august 1981.

Allerede på New York-sesjonen gav den amerikanske delegasjon uttrykk for at den amerikanske regjering ville revidere sin holdning til konvensjonsutkastet og at denne revisjon ikke ville bli avsluttet før sent i 1981. Den amerikanske delegasjon gikk med på å delta i sommersesjonen med det formål å konsultere andre delegasjoner om eventuelle forandringer i forhandlingsteksten. Disse konsultasjoner fant sted under sesjonen i Genève.

Selvom det ikke ble forelagt konkrete amerikanske endringsforslag, viser de foreløpige antydninger fra amerikansk side at USA har problemer med en rekke elementer i teksten, angående kompetansefordelingen mellom havbuntnmyndighetenes råd og forsamling, beslutningsprosessen, produksjonspolitikken, utvinningssystemet m. v. Det amerikanske syn hadde meget begrenset tilslutning på konferansen.

Under Genève-sesjonen ble det besluttet å endre det foreliggende kon-

vensjonsutkastets status fra å være en uformell tekst til å bli konferansens offisielle konvensjonsutkast (''official Draft Convention on the Law of the Sea''). Et nytt kompromissforslag om avgrensning av økonomiske soner og kontinentalsokler mellom nabostater ble inntatt i utkastet. De anbefalinger fra redaksjonskomitéen som er godkjent av plenum er også innarbeidet i teksten.

Konferansen vedtok et detaljert arbeidsprogram som tar sikte på å føre frem til endelig vedtakelse av havrettskonvensjonen på 11. sesjon i New York i mars/april 1982. Det ble også besluttet å forberede en undertegningssesjon i Caracas i september 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjningshänseende,¹

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Jämställdhetsutskottet hänvisar till Nordiska ministerrådets meddelande från den 10 december 1980 angående ovanstående rekommendation.²

I början av 1981 överlämnade Nordiska socialpolitiska kommittén ärendet till jämställdhetskommittén för vidare behandling.

I det reviderade förslaget om nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet, som kommer att föreläggas Nordiska rådet vid sessionen i Helsingfors i mars 1982, har försörjarbegreppet och dess problematik tagits upp. Frågan kommer att på nytt behandlas vid uppföljningen och konkretiseringen av programmet.

¹ Punkt 1 avskriven (se Nordisk Råd, 26. sesj. s. 1610).

² Se Nordisk Råd, 29. sess., s. 2079.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning.

Punkten 1 i rekommendationen avskrevs vid den 26:e sessionen mot bakgrund av att ministerrådet låtit företaga en genomgång av gällande rättsregler och olika behandling av kvinnor och män i försörjarhänseende. Utredningen publicerades i NU-serien (*NU 1976:30*). År 1979 genomfördes i samarbete mellan Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor samt de nationella jämställdhetsdelegationerna ett seminarium av tvärfacklig natur som tog upp försörjarbegreppet med rubriken "Familj, äktenskap och försörjning".

Seminariets förhandlingar utkom som *NU B 1979:15*. I förslaget till reviderat nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet – ministerrådsförslaget *B 42/s* – tas försörjarbegreppets effekter på jämställdheten upp. Social- och miljöutskottet erbjuds därmed möjlighet att uppmärksamma arbetet med dessa frågor inom ramen för det reviderade nordiska samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet. Social- och miljöutskottet finner det mot denna bakgrund inte motiverat att fortsättningsvis följa arbetet med punkterna 2 och 3 i denna rekommendation utan föreslår.

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 1/1973 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Rek. 10/1973/j

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning hovedsagelig i overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingepolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingepolitikken.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I Sverige har man fått ny fremmedlov. I Finland er proposisjon fremlagt i riksdagen i 1981. I Danmark og Norge pågår utredningsarbeid som ventes avsluttet i løpet av 1982. I samtlige land er det under komitéarbeidet og på departementsplan tatt hensyn til de forslagene som er framsatt i utredningen om nordisk utlendingspolitikk og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) og til de lovforslag som utarbeides i de øvrige nordiske land. Arbeidet har vært preget av ønsket om å oppnå størst mulig ensartethet. En del ulikheter må landene imidlertid leve med på grunn av ulike fremmedkontrollmessige og utenrikspolitiske hensyn.

Ministerrådet finner at rekommendasjon 10/1973 burde kunne avskrives. Selv om utredningsarbeidet i Norge og Danmark først skulle bli avsluttet etter sesjonen, er det klart at utredningsutvalgene og departementene vil legge vekt på at de nye bestemmelsene så langt det er praktisk mulig og hensiktsmessig, blir samordnet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist meddelelse om rekommandation nr. 10/1973 om samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik. Juridisk udvalg har behandlet meddelelsen på møder den 1. marts 1982 i Helsingfors.

Det fremgår af oplysningerne i de meddelelser, der er afgivet til denne og tidligere sessioner, at udviklingen i de nordiske landes fremmedlovgivning har fulgt de retningslinjer, som Nordisk Råd i sin nu otte år gamle rekommandation anbefalede, man skulle følge.

Udviklingen er endnu ikke afsluttet, men der er i Sverige gennemført en ny fremmedlov, i Finland foreligger et lovforslag til behandling i Riksdagen, og i Danmark og Norge forventes udredningsarbejdet afsluttet i 1982, og Nordisk Ministerråd tilkendegiver, at de nye bestemmelser, så langt det er praktisk muligt og hensigtsmæssigt, bliver samordnede.

Juridisk udvalg finder på denne baggrund, at rekommandationen har præget og vil præge udviklingen i en sådan grad, at sigtet med rekommandationen må anses for nået i en sådan grad, at rekommandationen kan anses for opfyldt.

Juridisk udvalg indstiller derfor,

at Nordisk Råd tager Nordisk Ministerråds meddelelse om rekommandation nr. 10/1973 om samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 1. marts 1982

Lennart Andersson (S)

Chr. Christensen (KrF)

Svend Jakobsen (S)
Formand

Halldór Ásgrímsson (F.)

Hagen Hagensen (KF)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Rek. 15/1973/k

D 1982

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerade för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamheten i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Vid senaste rådssessionen meddelade Nordiska ministerrådet bl. a. att ett utredningsarbete genomförts och att en remissbehandling av utredningens huvudrapport ägt rum. Vidare framlades inför förra sessionen ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*Sak B 31/k*) enligt vilket ministerrådet, mot bakgrund av den kulturpolitiska 12-10-330 Nordiska rådet del 2

betydelsen av nordisk radio- og TV-spridning og det gjennomførda utrednings- og remissmaterialet kring nordisk radio og TV via satellit, skulle nærmare værdera og overvråga frågor som kanalantal og -fordelning, reklam, oversættingsnivå samt möjligheterna till industrielt projektsamarbeite.

Nordiska rådet stålde sig positivt till förslaget genom att anta *rekommendation nr 7/1981* angående økat nordisk radio- og TV-samarbeite.

Mot den bakgrunden har ministerrådet fortsatt sitt arbeite med de aktuelle frågora.

Den fortsatt beredningen av ærendet framgår av Nordiska ministerrådets berættelse om kulturelt samarbeite 1981, kapitel 3 avsnitt 10. Av berættelsen framgår æven att ministerrådet i november 1981 faststållet ett förslag om samarbeite inom området fr satellitrundradio med mera, vilket øverlæmnats till Nordiska rådet för yttrande (*Sak B 36/k*). Från dansk sida frbehll man sig rættten att æterkomma med besked om sitt stålningstagan- de efter folketingsvalet i december 1981.

Nordiska ministerrådet meddelar den 22 februar 1982:

Nordisk Ministerråd viser til tidligere øversendt ministerrådsförslag av 23. november 1981 (*B 36/k*), jfr meddelelse om rekommandasjon nr. 15/1973/k om økt nordisk radio- og TV-samarbeid. Fra den danske regjer- ing har Nordisk Ministerråd mottatt melding om vedtak 9. februar 1982 (*se Bilaga*). Av vedtaket går det frem at den danske regjerung ikke finner å ville delta i den foreslåtte studiefase for det felles nordiske TV-satellitprosjekt. Dette innebærer at Danmark ikke støtter ministerrådsförslaget av 23. november 1981 (*B 36/k*). Förslaget tilbakekalles derfor med dette.

Det vil nå bli øverveiet hvordan rekommandasjon nr. 7/1981 kan imte- kommes. Kort etter Nordisk Råds 30. sesjon vil det bli tatt standpunkt til det videre arbeid.

For øvrig tillater Nordisk Ministerråd seg å nevne at ministerrådet allerede i september 1981 vedtok at eksperimentell nordisk distribusjon av TV-program bør skje etter beslutning innen rammen for de nordiske sam- arbeidsorgan.

Nordisk Ministerråd vil, i prinsippet øavhengig av det øvennevnte, arbeide videre med Nordisk Råds rekommandasjoner nr. 15/1973/k og 13/ 1975/k. Det vises i den anledning blant annet til ministerrådsförslag om samme sak til frrige sesjon (*B 31/k*) der ministerrådet mellom annet tar opp sprsmålet om en komplettering av den nordiske kulturavtalen med henblikk på mediaområdet.

*BILAGA 1***Skrivelse till trafikminister Veikko Saarto, Finland från ministern för nordiske anliggender Lise Østergaard angående den danska ståndpunkten till nordiskt satellitsamarbete**

På mödet i Nordisk Ministerråd (industri-, kommunikations- og kulturministrene) den 23. november 1981 i København vedtog ministerrådet at fremlægge et forslag om øget nordisk radio- og TV-samarbejde til Nordisk Råds session i Helsingfors i marts 1982. Fra dansk side undlod man at afgive stemme på grund af folketingsvalget, idet man forbeholdt sig senere at give meddelelse om den danske regerings standpunkt.

Med henvisning hertil skal jeg meddele, at den danske regering den 9. februar 1982 har besluttet at indtage følgende standpunkt til ministerrådsforslaget:

1. Den danske regering lægger vægt på, at det nordiske programsamarbejde inden for radio og TV styrkes og videreudvikles.

2. Den danske regering finder ikke, at en dansk deltagelse i den af Nordisk Ministerråd foreslåede 2-årige studiefase vedrørende en opbygning af et satellitbaseret kommunikationssystem indebærer sådanne muligheder for at tilgodese danske interesser med henblik på programspredning, industriel udvikling og telekommunikation, at der er tilstrækkeligt grundlag for at deltage i en sådan studiefase.

3. Skulle imidlertid de andre nordiske landes samarbejde om et satellitprojekt resultere i planer om etablering af en fællesnordisk TV-kanal via satellit, vil man fra dansk side være indstillet på at overveje den så foreliggende situation med henblik på forhandlinger om en eventuel dansk deltagelse i en sådan programvirksomhed, herunder om de økonomiske vilkår for en dansk deltagelse. En sådan udvikling vil være i tråd med nyere tanker i det nordiske samarbejde, hvor det på andre områder har vist sig hensigtsmæssigt, at 2 eller flere lande indleder et samarbejde, som de øvrige lande eventuelt senere kan tilslutte sig.

Den danske regerings standpunkt skal endvidere ses på baggrund af igangværende overvejelser om etablering af et dansk TV-2, som også kan give mulighed for regionale udsendelser.

København, den 9. februar 1982

Lise Østergaard

BILAGA 2

Betänkande 1 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia och nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia och nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Av de identiska meddelandena om rekommendationerna framgår att ministerrådet till 30:e sessionen lagt fram förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*B 36/k*), om vilket utskottet avger särskilt betänkande.

Med hänsyn härtill finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationerna på rådets dagordning inte längre föreligger.

I fråga om punkt 6 i *rek. nr 15/1973* erinrar utskottet om sin uppfattning om att det nordiska kulturavtalet bör preciseras, så att det omfattar samarbete på det mediapolitiska området oavsett teknik.

I fråga om *rek. nr 13/1975* åter erinrar utskottet om de fyra nordiska nyhetsbyråernas initiativ till ett tvåårigt försök med permanenta korrespondenter med ansvar för det nordiska nyhetsutbytet, vilket initiativ utskottet stött i annat sammanhang.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna nr 15/1973, 13/1975 och 7/1981 för rådets del slutbehandlade.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schmitler (H)

Otto Steenholdt (GrønL.)

*BILAGA 3***Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia, nr 7/1981 angående förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete och nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet tilläggsmeddelande om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia och 7/1981 angående förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt meddelande om rek. nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland.

Av tilläggsmeddelandet framgår att Danmark inte stöder det av Nordiska ministerrådet den 23 november 1981 beslutade förslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*B 36/k*) samt att förslaget därför återkallas. Det framgår vidare att ministerrådet kort efter 30:e sessionen ämnar ta ställning till det fortsatta arbetet med frågan.

Även i meddelandet om rek. nr 20/1971 hänvisas till ministerrådsförslaget.

Utskottet har i ett tidigare betänkande med hänvisning till ministerrådsförslaget *B 36/k* föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena om rek. nr 15/1973, 13/1975 och 7/1981 till handlingarna och anser dem för rådets del slutbehandlade. Mot bakgrund av den uppkomna situationen finner utskottet att förslaget är inaktuellt och återkallar detta härmed.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandena om rek. nr 15/1973, 13/1975 och 7/1981 samt om rek. nr 20/1971 till handlingarna i väntan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Esbo den 28 februari 1982

Aimo Ajo (Sd)

Niels Bollmann (CD)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A.)

Kirsti Grøndahl (A)

Gunnel Jonäng (c)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

Vice förman

Kati Peltola (Skdl)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

I de tidigare års meddelelser har der været redegjort for det arbejde, der kontinuerligt har været gennemført af kulturaftalens organer med sigte på at udbygge samkvem og udveksling mellem universiteter og videnskabelige højskoler indenfor Norden. Bestræbelserne har i periodens løb været præget af de til enhver tid herskende samfundsmæssige forhold og forudsætninger for samarbejdet, der har skiftet karakter fra egentlige harmoniseringsbestræbelser til mere pragmatiske projekter.

Den nationale interesse i konkrete tiltag fremgår bl. a. af et initiativ, der er taget i maj 1981 af det svenske utbildningsdepartement. Med deltagere fra de nationale, centrale uddannelsesmyndigheder er der nedsat en embedsmandsgruppe, som har til opgave at afdække, hvor landene har særlige uddannelsesbehov og/eller særlig kapacitet at tilbyde til de øvrige. På grundlag af nationale oversigter er der indledt typisk tosidede drøftelser af emner, hvor interesserne er sammenfaldende.

På det nordiske embedsmandsmøde i oktober 1981 fik gruppen yderligere til opgave at konkretisere de praktiske former for samarbejde, herunder betaling eller lign., som kunne komme på tale.

Embedsmandsgruppen har endvidere udtaget området marin teknologi/off shore teknik til særlig behandling. Dette er sket dels fordi området har almen interesse, dels fordi disciplinen/faget endnu ikke er så stærkt udbygget, at en udveksling af studerende og/eller kurser umiddelbart er mulig. I flere af landene er området under udvikling. Det gælder f.eks. både Danmark og Sverige. I de kommende overvejelser kan en arbejdsdeling mellem landene derfor også indgå som mulighed. Der arbejdes for tiden bl. a. med forslag om at nedsætte en ekspertgruppe bestående dels af fagfolk fra ingeniøruddannelsesinstitutionerne, dels af institutionernes administratører med henblik på at udarbejde konkrete forslag til ministerrådet om et udvidet samarbejde i denne sektor.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor.

Av de om rekommendationen avgivna meddelandena under tidigare år har det framgått att strävandena att förverkliga rekommendationen försvårats av att utvecklingen inom området varit oenhetlig i de nordiska länderna. Av meddelandet till 30:e sessionen framgår att de aktuella strävandena gällt områden där de enskilda länderna har särskilda utbildningsbehov och/eller där de har särskild kapacitet att erbjuda de övriga nordiska länderna.

Utskottet har i betänkandet om *C 1/1982* uttryckt tillfredsställelse med utvecklingen av samarbetet på den högre utbildningens område och understrekat betydelsen av att i detta samarbete utnyttja tillbudsstående resurser, såväl fackliga som ekonomiska, så effektivt som möjligt.

Utskottet finner det inte realistiskt att räkna med att rekommendationens uttryckliga syfte skall kunna förverkligas, men anser dock att samarbetet inom den högre utbildningen annars utvecklats i positiv riktning och i linje med kulturavtalets syften, varför utskottet anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 17/1973 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Sedan 1975 finns en särskild stödordning för översättning och utgivning av nordisk nabolandslitteratur uppdelad på kvoter för de nio olika språkområdena i Norden. De små språkområdena har en relativt sett större andel till sitt förfogande än de större och Färöarnas kvot är sålunda 9%. En närmare beskrivning av nabolandslitteraturstödet ges i verksamhetsberättelsen från kommittén.

Det kan konstateras att de mindre språkområdena och då särskilt färöiska och grönländska har svårt att utnyttja sin del av stödordningen i brist på kvalificerade ansökningar. Till detta finns flera orsaker av vilka den viktigaste är bristen på kvalificerade översättare. De små språkområdena har dessutom små förlagsresurser.

Den nordiska nabolandslitteraturkommittén är ständigt uppmärksam på de små språkområdenas problem vid fördelningen av översättnings- och utgivningsstöd och har också i budgetsammanhang föreslagit ett speciellt projektstöd i syfte att öka antalet kvalificerade översättare. En särskild promemoria om denna problematik är under utarbetande. De åtgärder som där kommer att föreslås kommer att gynna utgivningen av både originallitteratur och översatt litteratur på Färöarna såsom översättningar från färöiska i de övriga nordiska länderna.

Det kan i sammanhanget också noteras att de nya stadgar för Nordiska rådets litteraturpris, som för närvarande är föremål för överväganden i Nordiska rådets organ, gör det möjligt att utöver de tio böcker som nomineras från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nominera ett verk på såväl färöiska, grönländska som samiska.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

a) Ingående och upplösning av äktenskap

I Sverige har nya regler om ingående och upplösning av äktenskap genomförts 1974. I Danmark publicerade äktenskapskommittén år 1973 betänkanden om ingående och upplösning av äktenskap. I Finland tillsattes 1980 en kommission med uppgift att uppgöra förslag till ändring av de stadganden i äktenskapslagen som gäller ingående och upplösning av äktenskap. Kommissionens arbete pågår alltjämt. Den norska äktenskapskommittén har inte till dessa delar uppgjort något lagförslag.

Det verkar som om det för närvarande inte vore aktuellt att sträva till enhetliga nordiska bestämmelser om ingående och upplösning av äktenskap.

Ministerrådet är alltjämt av den åsikten, att revideringen av bestämmelserna i den nordiska äktenskapskonventionen angående ingående och upplösning av äktenskap bör uppskjutas ända tills resultaten av de olika ländernas beredningsarbete närmare har utretts vid förhandlingar mellan de nordiska ländernas vederbörande ministerier, som kan föras när utredningsorganen avslutat sitt arbete. Beträffande de internationella frågorna angående vårdnaden om barn kan det dock visa sig nödvändigt att justera de bestämmelser i äktenskapskonventionen som berör de nordiska myndigheternas kompetens och erkännande av de nordiska myndigheternas beslut i ärenden som rör vårdnaden om barn.

b) Äkta makars förmögenhetsförhållanden

Nordiska rådet betonade vid sin 27:e session och ånyo vid sin 28:e session att det är viktigt att finna en tillfredsställande nordisk lösning beträffande makars förmögenhetsförhållanden. Vid sin senaste session uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att fortsätta sina strävanden att finna en gemensam grund för en lagstiftning angående äktenskapets förmögenhetsverkningar.

Äktenskapskommittéerna i de olika nordiska länderna behandlar också frågor angående äkta makars förmögenhetsförhållanden. Den danska kommittén avgav sitt betänkande år 1974. I Finland gavs ett betänkande år 1976 och det har varit ute på remiss. Frågor angående äktenskapets ekonomiska rättsverkningar har senare dryftats mellan äktenskapskommittéerna och representanter för justitieministerierna, och senast har man hållit ett möte mellan medlemmarna i de nordiska beredningsorganen i Oslo i februari 1980. Den svenska familjerättskommittén (familjelagssakkunniga) väntas att i slutet av år 1981 avge ett betänkande där man kommer att behandla makars och samboendes förmögenhetsförhållanden samt efterlevande makes ställning. I Finland tillsattes våren 1980 en arbetsgrupp med uppgift att förbereda en ändring av lagstiftningen om äkta makars förmögenhetsförhållanden.

De kommittéer som berett reformförslagen samarbetade under beredningstiden. Efter det att betänkanden färdigställts och beredningen överförts till ministerplanet kommer samarbetet att fortsättas mellan departementen.

Det kan nämnas att ämnet "Makars och samboendes egendomsförhållanden" behandlades vid det 29:e nordiska juristmötet i Stockholm i augusti 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikring for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Denne rekommendation berører – foruden spørgsmålet om erstatning til ejer/fører – også spørgsmålet om objektivt erstatningsansvar for trafikskader. I Finland og Norge har man et system med objektivt ansvar. Endvidere har man i Finland længe – og i Norge siden 1974 – ydet erstatning også til føreren.

I Sverige havde man tidligere et subjektivt ansvar, og der blev ikke ydet erstatning til føreren. I 1975 vedtog man imidlertid en ny trafikskadelov, som indførte erstatning på objektivt grundlag for personskader, og som også dækker fører og ejer. Loven trådte i kraft i 1976.

I Danmark har man stadig den samme ordning, som tidligere gjaldt i Sverige, men spørgsmålet om at indføre samme regler som i de øvrige nordiske lande overvejes i et udvalg. EF-Kommissionen har i 1980 fremsat forslag til et EF-direktiv om visse trafikforsikringsspørgsmål. Da forhandlingerne om dette forslag fortsat pågår, er den hidtidige ordning i Danmark uændret.

*Rek. 28/1973/t

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Våren 1979 undertecknades tre avtal rörande inrättandet av en flygförbindelse på sträckningen Tromsö–Kiruna–Uleåborg fr. o. m. den 1 juni 1979 under en treårig försöksperiod. Mellan regeringarna i Sverige, Finland och Norge undertecknades ett avtal. Vidare undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Norges regering och Scandinavian Airlines System (SAS) om upprättandet av trafik på linjen Tromsö–Kiruna. Slutligen undertecknades ett avtal mellan Sveriges regering, Finlands regering och Finnair Oy om trafik på linjen Luleå–Uleåborg, en linje som drivs av Finnair och SAS gemensamt.

Enligt avtal lämnar de avtalsslutande länderna respektive flygföretag riskgarantier för viss täckning av eventuellt underskott i den överenskomna trafiken.

För trafiken på sträckan Tromsö–Kiruna anlitar SAS det nordiska flygföretaget A/S Norving. På sträckan Luleå–Uleåborg anlitas det finska företaget Finnaviation Oy.

Trafiken följs kontinuerligt upp av en särskild grupp av förordnade representanter för respektive lands trafikministerium. Under år 1981 påbörjade gruppen en utvärdering av den treåriga försöksverksamheten som underlag för ett slutligt ställningstagande till den fortsatta trafiken. En rapport från gruppen kommer att presenteras före årets utgång.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialutbildning för fysioterapeuter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska ministerrådet hänvisar till sitt meddelande den 10 december 1980¹ och vill tillägga att den av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta arbetsgruppen för efter- och vidareutbildningen inom social- och hälsovårdssektorn under hösten 1981 har framlagt ett betänkande om "Efter- och vidareutbildning av social-, hälso- och sjukvårdspersonal i Norden". Betänkandet har remitterats till berörda institutioner och organisationer och kommer att behandlas av Nordiska socialpolitiska kommittén i april 1982.

¹ Se *Nordisk Råd, 29. sess., s. 2109.*

Meddelande

om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj, samt at lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

På bakgrunn av rekommendasjonen ble det i 1974 foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet.

I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Bl. a. tok man opp spørsmålet om harmonisering og forsterking av grenseverdiene for emisjon av støy. Med hensyn til forsknings- og utredningsvirksomhet på trafikstøyområdet ble det foreslått en prioritering av de tre områdene: målemetoder, beregningsmetoder og virkning av støy på mennesker.

Samarbeidsmulighetene på disse områder er senere blitt undersøkt nærmere av en nordisk arbeidsgruppe for trafikkstøyspørsmål under Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål. I 1975 ble det foretatt en kartlegging av pågående og planlagt institusjonell forskning om trafikkstøy i Norden. Videre ble det foreslått en rekke samnordiske støyprosjekter, flere av disse er senere gjennomført.

Arbeidet på støyområdet under Embetsmannskomiteén for miljøspørsmål er i 1980 blitt omorganisert ved at det er blitt dannet en felles arbeidsgruppe for trafikkstøy og industristøy (Nordiska Bullergruppen, NBG).

Ministerrådet bevilget i 1981 NOK 320 800 till støyprosjekter, bevilgningen for 1982 er foreløpig NOK 295 000.

Frågan om normer för begränsning av buller från trafik kan delas upp i två delar, nämligen dels frågan om normer för *immissioner* (dvs. ljudnivån hos mottagare), dels frågan om normer för *emissioner* (dvs. bulleravgivning från de enskilda fordonen). Det kan vara på sin plats här att påpeka att trafikbuller i det följande inte begränsas till vägtrafikbuller utan jämväl berörs buller från andra trafikmedel såsom flyg och spårbunden trafik.

Vad gäller immissionsnormer konstaterades på ett tidigt stadium att stora svårigheter förelåg om man skulle försöka enas om gemensamma gränsvärden. Skälen härtill var dels att de formella förutsättningarna var skilda i de olika länderna dels att många andra faktorer än buller – inte minst ekonomiska – är avgörande för vilka kvalitativa anspråk som skall ställas beträffande trafikbuller. Frågan om att försöka få till stånd numeriskt lika normvärden avseende trafikbullerimmissioner anses därför inte för realistisk.

Emellertid innehåller immissionsnormer inte endast gränsvärden utan även frågor som mät- och beräkningsmetoder, val av dosmått m. m. är i högsta grad avgörande för vilken effekt normerna skall få i praktiken. Dessa senare frågor har under de senaste åren varit föremål för ett omfattande nordiskt samarbete och som konkreta resultat härav kan nämnas följande.

En gemensam nordisk beräkningsmodell för vägtrafikbuller har utarbetats. Tidigare fanns ett flertal olika beräkningsmodeller vilka gav delvis olika resultat. Den gemensamma modellen tillämpas genomgående i Danmark, Norge och Sverige. Fördelen med en sådan modell är att man får entydiga värden som t. ex. i en planeringssituation kan jämföras med eventuella gränsvärden. Härigenom undviker man långa diskussioner om vilka sakförhållanden som egentligen råder i den studerade situationen.

En gemensam beräkningsmodell för flygbuller har utarbetats. Denna tillämpas f. n. i Danmark och Sverige och principerna i modellen introduceras f. n. i Norge. Tidigare situation var liknande den som rådde beträffande vägtrafikbuller.

En gemensam beräkningsmodell för buller från spårbunden trafik är under utarbetande. Till skillnad från vad som gällde för vägtrafik och flyg finns f. n. ingen etablerad beräkningsmodell i de nordiska länderna. Här finns således möjligheten att redan från början tillämpa samma modell i de nordiska länderna med de fördelar detta innebär inte minst beträffande jämförande data.

En mätmetod för buller från vägtrafik har utarbetats. Underlaget har framtagits genom finansiering över ministerrådets budget och den slutliga utformningen och "nordiska förankringen" har genomförts av NORDTEST. Metoden beräknas antas som av NORDTEST rekommenderad metod inom kort.

Val av dosmått för bedömning av buller från tågtrafik. Synen på vilket dosmått som skall användas vid bedömning av buller från tågtrafik varierar beroende på vilken expertis som tillfrågas. Större undersökningar rörande tågbullers störande inverkan har genomförts i bl. a. Danmark, Nederländerna, Sverige och Storbritannien och avsikten är att försöka ena de olika projektledarna för dessa undersökningar i synen på val av dosmått.

En litteraturstudie avseende förhållandet mellan dag-, kväll, respektive nattstörningar har genomförts.

Normalt värderar man händelser på natten 10 dBA strängare och händelser på kvällen 5 dBA strängare än daghändelser. Avsikten med litteraturstudierna var att försöka finna om denna värdering var riktig med hänsyn till störningarna. Studien visade inget stöd för denna vägning i genomförda undersökningar och misstanken om att man – speciellt vid lägre ljudnivåer – överskattar riskerna med natthändelser styrktes. I avsikt att få ytterligare klarhet påbörjas under 1982 ett projekt som skall pröva huruvida gängse använda vägningsfaktorer (–10 respektive –5 dBA) är riktiga eller ej. Någon sådan riktad studie har inte tidigare genomförts.

Även om man således inte kan räkna med att åstadkomma gemensamma gränsvärden avseende bullerimmission har goda förutsättningar skapats att använda likartade mät- och beräkningsmetoder, samma underlag för effektbedömning, samma grundläggande uppbyggnad av normkonstruktioner m. m.

Vad gäller frågan om *emissionsnormer* har det nordiska samarbetet i huvudsak berört motorfordon medan flygplan och järnvägsmaterial – åtminstone hittills – endast berörts i ringa omfattning.

Arbetet avseende motorfordon har i första hand inriktats på en samordning av internationella insatser. I ett tidigt skede av samarbetet stod det klart att möjligheterna att införa speciella gemensamma normer i de nordiska länderna var starkt begränsade av de formella knytningar som finns för vissa av de nordiska länderna. Dessutom måste man beakta de handelspolitiska konsekvenserna speciellt för fordonstillverkande länder.

Med beaktande av dessa svårigheter har ett förslag till emissionsnormer utarbetats. Diskussioner med anledning av förslaget har hållits med företrädare för fordonsindustrin och importörer vilka därvid framfört synpunkter som beaktas i det kontinuerliga arbetet.

Det nordiska förslaget har presenterats av Norge och understötts av Sverige inom ramen för det internationella samarbete som pågår inom ECE. Västtyskland har inom samma organisation presenterat ett förslag som ligger nära det nordiska, vilket f. ö. accepterats av såväl Äk-miljö som NÄT. Utöver Västtyskland har Schweiz, Nederländerna och delvis Storbritannien stött tankegångar i enlighet med det nordiska (västtyska) förslaget.

Man kan således säga att vad gäller tekniska och ekonomiska aspekter så har goda förutsättningar skapats att införa gemensamma emissionsnormer i de nordiska länderna. Tekniska frågor såsom mätmetodutveckling etc., följs kontinuerligt och det synes råda enighet om framtida handlingslinjer.

På flygsidan har arbetet bl. a. omfattat frågan om tidsgränser för när icke bullercertifierade flygplan skulle förbjudas att trafikera flygplatserna.

I denna fråga bedrevs ett samarbete mellan luftfartsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige. För norskt och danskt vidkommande deltog också miljömyndigheterna. Någon enighet uppnåddes inte.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 11/1974. I rekommendationen hemställs att Nordiska ministerrådet fattar beslut om samordnad nordisk forskning om trafikbuller och låter undersöka förutsättningarna för införandet av gemensamma nordiska normer för begränsning av trafikbuller.

På bakgrund av rekommendationen genomfördes år 1974 en utredning om möjligheterna för nordiskt samarbete på området. Utredningsrapporten genomgicks sedan, vilket resulterade i prioritering av områdena mätningmetoder, beräkningsmetoder och bullers effekter på människor. Vidare har flera samnordiska projekt undersökts och föreslagits av en arbetsgrupp för trafikbullerfrågor under ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Flera av dessa projekt har sedermera genomförts. År 1980 omorganiserades arbetet på bullerområdet då en gemensam arbetsgrupp för trafik- och industribuller upprättades.

Av meddelandet framgår att ministerrådet bedömer införandet av gemensamma normer för trafikbullerimmisioner (ljudnivån hos mottagaren) som realistiskt med hänsyn till att de ekonomiska och de formella förutsättningarna i länderna varierar.

Vad gäller emissionsnormer (normer för bulleravgivning från de enskilda fordonen) har det nordiska samarbetet i huvudsak berört motorfordon medan flygplan och järnvägsmaterial endast berörts i ringa omfattning.

Trafikutskottet hänvisar till sitt yttrande över ministerrådsberättelsen i vilket hemställs att ministerrådet på grundval av det genomförda forskningsarbetet om trafikbuller arbetar för att gemensamma normer för bulleravgivning från motorfordon införs i de nordiska länderna.

Trafikutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 11/1974 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ivar Hansen (V)

Ole Henriksen (SF)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Ambjørge Sælthun (Sp)

Petter Thomassen (H)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

*Rek. 13/1974/t

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerade för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det henvises til fjorårets melding om rekommandasjonen.

Ministerrådets turistutvalg har vært i kontakt med Nordisk hotell- og restaurantforbund (NHRF) for å klarlegge om NHRF er villig til å overta ansvaret for og gjennomføringen av kursusvirksomheten for toppledere i hotell- og restaurantnæringen. NHRF er i prinsippet positiv til å overta ansvaret, men har ikke ennu mottatt endelig svar fra medlemsorganisasjonene. Foreløpige planer går ut på at neste kursus starter i november 1982 og at den holdes helt og holdent i Sverige.

Turistutvalget venter å få avklaring i spørsmålet om kursusvirksomhetens fortsettelse i løpet av 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Rekommendationen vedrører i realiteten alene de i luftfartsselskabet SAS ansattes rettigheder i selskabets ledelsesorganer.

Ministerrådets meldinger vedrørende rekommandationen har de sidste år indeholdt oplysning om, at spørgsmålet om personalerepræsentanternes stemmeret og suppleanternes stilling var under forhandling i selskabet.

Det erindres, at der i 1975 indførtes personalerepræsentation uden stemmeret i SAS's styrelse og repræsentantskab.

Selskabet oplyser i oktober 1981 at spørgsmålene i det forløbne år er søgt udredet i en komité med repræsentanter for såvel selskabet som de ansattes faglige organisationer. I forbindelse med repræsentantskabets møde den 16. september 1981 meddelte styrelsen, at stemmeretsspørgsmålet var grundigt udredet og, at det derved var konstateret, at indførelse af stemmeret i styrelsen og repræsentantskabet ville indebære et sådant indgreb i de oprindeligt forudsatte relationer mellem moderselskaberne i SAS, at spørgsmålet måtte behandles af moderselskaberne for eventuelle ændringer i den mellem moderselskaberne indgåede konsortiaaftale vedrørende SAS. Repræsentantskabet besluttede efter indstilling fra styrelsen at henskyde sagen til moderselskaberne. Det forudsattes herved, at sagen blev behandlet som hastesag af moderselskaberne.

Ved tidspunktet for afgivelse af denne melding oplyses fra selskabet, at

en afklaring forventes at foreligge til det følgende repræsentantskabsmøde, der afholdes i slutningen af januar 1982.

Ministerrådet har været og er fortsat af den opfattelse, at man bør afvente at spørgsmålene finder sin løsning ved de pågående forhandlinger mellem de direkte implicerede.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 20/1974/e angående bedriftsdemokrati i felles nordiske bedrifter.

I meldingen opplyses at rekommandasjonen i realiteten bare vedrører SAS ansattes rettigheter i selskapets ledelseorganer. Det opplyses videre at representantskapet for SAS har i sitt møte september 1981 konstatert at innførelse av stemmerett for de ansattes representanter ville innebære en endring av forutsetningene for konsortieavtalen som er inngått mellom de deltakende land. Saken ble derfor overført til moderselskapene som en hastesak.

Utvalget er blitt underrettet om at representantskapet har behandlet saken på nytt den 27. januar 1982. På dette møtet ble det fremlagt et opplegg for stemmerett for de ansattes representanter. Dette opplegget er godkjent av alle berørte parter.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 20/1974/e angående bedriftsdemokrati i felles nordiske bedrifter til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

København, 19. februar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

David Aðalsteinsson (F)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Lone Dybkjær (RV)

Hermund Eian (H)

Kirsti Grøndahl (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Sverre Helland (Sp)

Paul Jansson (s)

Asbjørn Joensen (Sjfl)

Bertil Jonasson (c)

Svante Lundkvist (s)

Gabriel Romanus (fp)

Formann

Petter Savola (K)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Rek. 21/1974/e

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Vid Nordiska rådets 23:e session 1975 lade ministerrådet fram rapporten "Nordisk energisamarbejde" innehållande den efterlysta bedömningen av bl. a. möjliga former för nordisk industri- och energisamarbete. Rådets begäran från 1974 om en rapport i saken får sålunda anses ha tillgodosetts.

Mot bakgrund härav och med hänvisning till de riktlinjer för det nordiska energipolitiska samarbetet som energiministrarna fastställde 1980 samt den rapportering om ministerrådets arbete på detta område som skett bl. a. i ministerrådets årliga berättelse anser ministerrådet att syftet med rekommendationen har uppfyllts.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 21/1974/e angående nordisk energisamarbeid.

I meldingen opplyses at til rådssesjonen i 1975 ble det fremlagt en rapport om nordisk energisamarbeid hvor bl. a. mulige former for nordisk industri- og energisamarbeid ble vurdert. Det vises dessuten til det energipolitiske samarbeid som baseres på de retningslinjer som energiministrene fastsatte 1980.

Utvalget viser til at i sin uttalelse over nevnte rapport i 1975 ble det etterlyst en vurdering av mulige former for industrisamarbeid. Enkelte mulige former er nå omtalt i rapporten "Naturgass i Nord" (NU 1981: 13).

Vedrørende energisamarbeidet konstaterer utvalget at det er iverksatt et betydelig utredningsarbeide basert på de retningslinjer som ble gitt i 1980. I denne forbindelse viser utvalget til Rådets initiativ ved sesjonen 1981 hvor det ble vedtatt rekommandasjoner angående samordning av FoU-innsatser ved fremstilling og bruk av alternative drivmiddel samt samordning av energiforskningen i Norden.

Når det gjelder forsyningssituasjonen for råolje- og oljeprodukter, anser utvalget at de bilaterale avtaler som er besluttet mellom Danmark og Sverige og mellom Norge og Sverige er skritt i retning av å sikre energiforsyningen i Norden. Utvalget vil dessuten bemerke at det er etablert et visst samarbeid mellom statlige oljeforetak, bl. a. om petroleumsleveranser.

Utvalget anser således at rekommandasjonens intensjoner bare er bitvis oppfylt. Etter utvalgets oppfatning kan nå samarbeidet på industri- og energiområdet best fremmes ved nye initiativ fra Nordisk Råds side.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 21/1974/e angående nordisk energisamarbeid til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen nordkalottområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Rekommendasjonen ble behandlet i NERP's handlingsprogram av 1979 (NU A 1978:11). Det ble her presisert at etter at forslaget ble lansert i desember 1973 og behandlet i Nordisk Råd i februar 1974 har det skjedd mye på det regionalpolitiske området i nordisk regi: NERP ble etablert i 1973, fra 1975 finansieres Nordkalottkomitéens virksomhet over ministerrådets budsjett, det er i tillegg til sekretariatsressurser i ministerrådets sekretariat i Oslo etablert et sekretariat i Rovaniemi for NKK's virksomhet med to medarbeidere. Fra 1980 er det mulig å gi støtte til konkrete regionalpolitiske tiltak fra kap. 244 på ministerrådets budsjett. NKK var for sin del delt i synet på behovet for opprettelse av et regionalpolitisk fond for Nordkalotten.

I NU A 1978: 11 gjorde NERP den vurdering at hva som i første rekke var hensikten med rekommendasjonen er ivaretatt gjennom ressurstilførselen på kap. 244 på ministerrådets budsjett. NERP mente videre at når det gjelder mer langsiktige konkrete nordiske støttetiltak bør man ikke bygge opp spesielle fond e.l. for spesielle regioner. Bakgrunnen for dette er både de fra tid til annen vekslende behov i ulike deler av Norden samt vanskelighetene for i denne sammenheng å avgrense slike regioner. I stedet mente NERP man burde gjøre en samlet vurdering av behovet av støtteinnsatser i hele Norden og av forutsetningene for i fellesskap å møte disse. Innen en slik ramme kan man løpende vurdere og prioritere innen hvilke regioner konkrete tiltak bør finne sted.

NERP har i 1981 foretatt en grundig gjennomgang og vurdering av gjennomføringen av det regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979. I

denne forbindelse er også forslaget om et regionalpolitisk fond for Nordkalotten behandlet. Det konstateres i rapporten at NERP er av samme mening idag som hva som er skissert ovenfor. NERP vil derfor på nåværende tidspunkt ikke anbefale at det etableres et spesielt regionalpolitisk fond for Nordkalotten.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 23/1974/e angående regionalpolitisk fond for Nordkalotten.

Av meldingen fremgår at ved vurderingen av gjennomføringen av det regionalpolitiske handlingsprogram av 1979, er også forslaget om et regionalpolitisk fond for Nordkalotten behandlet.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet i likhet ved vedtaket av handlingsprogrammet i 1979, ikke anbefaler at det på nåværende tidspunkt etableres et spesielt regionalpolitisk fond for Nordkalotten.

Utvalget anser at budsjettkapitlet "Bidrag til konkrete tiltak på det regionalpolitiske område", dekker til en viss grad det påtenkte fondsformål. Utvalget utelukker imidlertid ikke at det i fremtiden kan bli behov for et særskilt fond for Nordkalotten, ikke minst på grunn av de perspektiv som trekkes opp i rapporten "Naturgass i Nord".

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 23/1974/e angående regionalpolitisk fond for Nordkalotten til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jø Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i de samiska kärnområdena

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användning av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter.
2. samordna de regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ad pkt. 1–3:

Den gennem en længere årrække mellem samerne og den svenske stat verserende retssag "Skattefjällsmålet" har i 1981 fundet sin afslutning med Högsta Domstolens dom. Dommen har ikke givet samerne medhold i den principielle påstand, hvorefter samerne skulle have ejendomsret til det såkaldte skattefjällsområdet i det nordlige Jämtland. Samerne har imidlertid fået medhold i, at de besidder en brugsret til området, som reguleres af rennæringsloven og denne ret er grundlovsbeskyttet på samme måde som en ejendomsret. Dommen er ifølge sit indhold begrænset til alene at angå det omstridte geografiske område, og det kan ikke udelukkes, at samerne i andre områder f. ex. længere mod nord, kan besidde en egentlig ejendomsret. Denne omstændighed bevirker, at dommens rækkevidde for såvidt er begrænset.

Mandatet for *den norske sameretsudredning*, der blev nedsat i oktober 1980 med 18 medlemmer, hvoraf 4 repræsentanter for samiske institutioner, består i en politisk del og en retlig del. Den politiske del består i at

undersøge behovet for en særlig grundlovsbestemmelse til sikring af samernes rettigheder samt overveje behovet for et eget folkevalgt samisk organ. Den retlige del vedrører samernes ret til vand og land (naturressourcerne). En delindstilling fra udvalget vedrørende den politiske del forventes at foreligge i første halvdel af 1982.

I *Finland* afsluttedes i 1973 samekomitéens betænkning indeholdende lovforslag. Af disse forslag er hidtil alene forordningen om sameparlamentet virkeliggjort. Samedelegationen er et organ direkte under statsrådets kansli (statsministerembedet), som varetager samebefolkningens anliggender. Siden 1978 har Samedelegationen arbejdet med udredning af, hvilke af Samekomitéens øvrige forslag, det vil være muligt at virkeliggøre og i givet fald hvorledes dette kan ske. En underkomité til samedelegationen har til opgave at udrede hvilke rettigheder, der bør tildeles samerne m. h. t. de naturområder, staten disponerer over, forslag til lovgivning herom samt administrationen af sådanne rettigheder. Der er ikke fastsat nogen tidsgrænse for denne udredning, men arbejdet forventes intensivert fra begyndelsen af 1982.

For *Sveriges* vedkommende kan oplyses, at Svenska Samernas Riksförbund (SSR) i september 1981 har rettet henvendelse til den svenske regering med anmodning om, at der snarest iværksættes et arbejde, der bl. a. tager sigte på ved retlig regulering at beskytte de samiske områder, udvikle de samiske næringer samt give samerne øget indflydelse i administration af sameområderne. Henvendelsen, der er vedtaget på Samernes landsmøde XXXVII i Umeå 1981 og henviser til den norske udredning, opfordrer til forhandlinger og iværksættelse af en samlet udredning af de rejste spørgsmål. Desuden har samernes Ætnam anmodet den svenske regering om, at forudsætningerne for oprettelsen af et samisk parlament i Sverige udredes.

Nordisk Samisk Institut arbejder med 2 forskningsprojekter, som specielt berører samiske rets- og næringssspørgsmål. Det ene er et historisk-juridisk projekt, som har til målsætning at tilvejebringe historisk dokumentationsmateriale om ressourceforbruget i de samiske områder. Foruden at belyse hvilken betydning denne brug har haft for samisk næringsliv og kultur vil projektet også beskrive samernes og myndighedernes retsopfattelse vedrørende denne brug. Det andet projekt tager direkte sit udgangspunkt i Rådets rek. nr. 24/1974 om at udarbejde et program for at beskytte miljøet i samernes kærneområde. Hovedmålsætningen for dette projekt er at kortlægge og skaffe kundskab om hvordan og i hvilken grad samiske næringsinteresser varetages ved arealplanlægning i dag, med speciel vægt på planer, som vil føre til brugsændringer for så vidt angår udmarksarealer.

Högsta Domstolens dom i "Skattefjällsmålet", den norske sameretsudredning samt projekterne på Samisk Institut var genstand for redegørelser og drøftelse på Nordisk Råds juridiske udvalgs sommermøde i Harstad 24.-25. juni 1981.

Ministerrådet er af den opfattelse, at den pågående omfattende udred-

ningsvirksomhed indebærer, at der hidtil hverken har været utdelt behov for eller utsigt til, at fælles nordisk udredning på området vil kunne udvise større resultater. Fælles nordiske udrednings-/forskningsprosjekter må i vid udstrækning bygge på resultatene af nasjonale undersøgelser eller en vis nasjonal afklaring tilveiebragt på annen måte. Fra den norske udredning er der utdtrykt frygt for, at det nordiske udredningssamarbejde på nuværende tidspunkt vil kunne bremse arbeidet med første deludredning. På den annen side er der utdtrykt interesse for et nordisk samarbejde på et senere tidspunkt. Ministerrådssekretariatet har jævnlige kontakter med representanter for de nordiske samiske institusjoner, først og fremmest Nordisk Sameråd. Der er ikke i forbindelse hermed fra samisk side givet utdtryk for ønske om nordiske udredningsprosjekter udover de, der pågår under Nordisk Samisk Institut, jfr. ovenfor. Ministerrådet vil fortsatt følge utviklingen og i samarbejde med bl.a. representanter for de nordiske samiske institusjoner vurdere hvornår og hvilke nordiske tiltag, der måtte være aktuelle.

Ad. pkt. 2:

Nordkalottkomiteén (NKK) har til oppgave å arbeide for et utvidet samarbeid på Nordkalotten på det regionalpolitiske og arbeidsmarkedspolitiske området samt for andre samarbeidsprosjekt av betydning for sysselsettingen på Nordkalotten. Den 19–20. april 1977 ble det arrangert et seminar i Alta om reinnæringens økonomi. Det fremkom her en rekke forslag til tiltak for å bedre produksjon, foredling og salg av reinprodukter samt hvilke områder innen reinnæringen der det bør etableres et samarbeid på Nordkalotten. NKK nedsatte på dette grunnlag en egen arbeidsgruppe, der samene er representert, som skulle arbeide videre med de forslag som fremkom på seminaret.

I 1981 har arbeidsgruppen arrangert et kurs vedrørende reinskader på eng. Dette kurs skal også arrangeres neste år. Gruppens publikasjon om reindriften på Nordkalotten skal bli ferdig høsten 1981. Arbeidet med en håndbok om reinens sykdommer har fortsatt og boken beregnes trykket i 1982. Trykkingsutgiften blir finansiert av bransjeorganisasjoner.

Etter de foreløpige planer skal arbeidsgruppens virksomhet etter 1982 overtas av regionale bransjeorganisasjoner. Saken er foreløpig under utredning, men det er klart at finansiering fra NKK vil opphøre etter 1982.

Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk etablerte i 1974 en spesiell glesbygdspolitisk arbeidsgruppe. I et nordlig forsøksområde, som omfatter Kautokeino kommune i Norge, Enontekiö og Muonio kommuner i Finland og Karesuando-delen av Kiruna kommune i Sverige, gjennomføres en rekke prosjekt som bør ha interesse for den store samiske befolkningen i området. Som eksempel på aktiviteter i 1981 kan nevnes:

- Biblioteksbuss, som bl. a. har all litteratur som er utgitt på samisk;
- etablering av et servicekontor som i nært samarbeid med de deltagende kommuner skal arbeide for å fremme næringslivsutviklingen i området;

- samarbeidsprosjekter innen turisme og utvikling av innlandsfiske;
- årlige kultur- og idrettsdager for skoleelever i området.

I 1981 er forsøksområdet utvidet til å omfatte Pajala og Kolari kommuner i sør, Storfjord kommune i vest samt Tana, Karasjøk og Utsjøki kommuner i nord.

En række generelle spørsmål af betydning for samerne varetages endvidere i det Nordiska samarbetsorganet för samespørsmål och renskötselfrågor.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Et af Ministerrådet nedsat udvalg har siden sidste session arbejdet videre med denne sag bl. a. i lyset af behandlingen på sessionen.

Udvalget har rapporteret til Ministerrådet i efteråret 1981.

Ministerrådet har besluttet, at det videre arbejde med multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi skal varetages i Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik, ligesom komitéen skal vurdere spørgsmålet om inddragelse af arbejdsmarkedets parter i arbejdet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 11), meddelandena om rekommendationerna nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport och nr 6/1981 angående samarbetsåtgärder rörande fiskodling.

(Se C 1: Bilaga 17)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

På bakgrunn av Nordisk Råds rekommendation nr. 27/1974 ble det i 1977 påbegynt en forstudie om samarbeidmulighetene mellom Stockholmsregionen, Åland og Åboland. Forstudien, som forelå høsten 1977, har medført etableringen av Skjærgårdshavets samarbeidsråd. Dette er et grenseregionalt samarbeidsorgan med bred representasjon fra de nevnte tre regioner. Samarbeidsrådet har fra sommeren 1980 fått heltidsansatt prosjektsekretær som finansieres med nordiske midler. Det såkalte Skjærgårdsprosjektet omfatter de 50 000 personer som bor på de 40 000 øyer som strekker seg fra Åbo i øst over Åland till Stockholm i vest. Rent praktisk konsentrerer arbeidet seg om spørsmål i tilknytning til samspillet mellom en liten skjærgårdsbefolknings inntektsmuligheter og de omgivende regioners store rekreasjonsbehov. Spørsmål vedrørende fergetrafikken, farleder for båtlivet, hytteutleie, fritidsfiske, sikkerhet til sjøss, oljeberedskap, skjærgårdens næringsliv osv. er viktige elementer i dette samarbeidet. Virksomheten sikter mot gjennomføring av helt konkrete samarbeidsprosjekt.

Prosjektet finansieres over kapitlene 240 og 244 på Nordisk Ministerråds budsjett. Samlet nordisk finansiering i 1981 er på ca. 575 000 NOK. I tillegg finansierer de deltagende regionene en del av prosjektvirksomheten.

Opprettelsen av Skjærgårdshavets samarbeidsråd synes i vesentlig grad å ivareta de oppgaver som var tiltenkt et skjærgårdsinstitut. Nordisk Ministerråd finner på denne bakgrunn at rekommendasjonens intensjoner er oppfylt.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt interesse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt interesse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordisk Ministerråd fastla i februar 1974 retningslinjer for samarbeidet på naturvernområdet. Dette omfattet utredninger og tiltak vedrørende:

1. Truede dyr og planter i Norden
2. Naturgeografisk regioninndeling av Norden
3. Metoder for landskapsanalyser.

Siden 1975 er det gjennomført tre større prosjekter på disse områder. Sluttrapport fra prosjektene er publisert i Nordisk utredningsserie: "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" (*NU B 1977:34*), "Hotade djur och växter i Norden" (*NU A 1978:9*) og "Fuglenes arts- og antalsmessige fordeling som redskab i landskapsanalyser og planlægningen" (*NU B 1979:7*).

På grunnlag av ovennevnte prosjekter, i første rekke den naturgeografiske regioninndeling og en tidligere utarbeidet rapport om våtmarker, ble det i 1977 igangsatt et nytt omfattende prosjekt for det fortsatte samarbeid på det område som er nevnt i rekommendasjonen: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". Ministerrådets bevilgning til prosjektet var i 1980 NOK 240 000 og i 1981 NOK 369 200. Prosjektet er basert på følgende fem punkter:

1. De naturtyper og biotoper som finnes i Norden klassifiseres på grunnlag av et felles klassifikasjonssystem.

2. På grunnlag av den naturgeografiske regioninndelingen av Norden opprettes i hvert land en fortegnelse over de naturtyper/biotoper som finnes representert i hver region.

3. Områder med representative og truede naturtyper/biotoper i hver region utvelges innen hvert land og en særskilt objektfortegnelse opprettes.

4. De nasjonale objektfortegnelsene samordnes til en nordisk liste.

5. En rapport om objekter samt forekomster av representative naturelementer i disse utarbeides, inkludert forslag om hvordan innholdet i rapporten kan anvendes for arealplanlegging.

Arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner er avsluttet og det er gjennomført en forsøksstudie over klassifiseringens anvendelse ved valg av områder. Rapportene "Vegetasjonstyper" og "Terrengformer" foreligger som arbeidsrapporter. I 1981 er det utarbeidet, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, en oversikt over og forslag til verneverdige representative naturtyper sett ut fra nordisk synspunkt. Projektet avsluttes i 1982 med en række publikasjoner, herunder en hovedrapport.

I 1981 er der endvidere igangsatt et arbejde med klassificering og vurdering af marine reservater i nordisk sammenhæng, som et supplement til bl. a. ovenstående.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

''Nordturist med tog'' har i 1981 vært lansert i 2 varianter, dvs. med gyldighetstidene 21 dager og 1 måned. Etterspørselen har i visse land vært stigende og salget tilfredsstillende. De nordiske lands jernbaner har avtalt samarbeidsformen for markedsføring av ''Nordturist med tog'' også utenfor Norden.

Videre vil jernbaneforvaltningene intensivere markedsføringen i de respektive land i det nordiske turiståret 1982.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående NORDTURIST-biljett

(Se E 11, s. 2407)

Rek. 4/1975/t

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I de sidste par måneder har to private islandske rederier samt et ligeledes privatejet færøsk rederi undersøgt muligheden for en drift af bilfærge næste sommer mellem Island, Færøerne, Danmark og Skotland, med anløbshavne i Reykjavík, Tórshavn, Esbjerg og Aberdeen.

Rederierne vil til dette formål leje en bilfærge i ca. 4 1/2 måned, således at driften bliver på forsøgsbasis 1982. Den bilfærge man har i tanke har plads til ca. 150 biler og 450 køjepladser.

Rederierne vil efter forsøget vurdere om der findes grundlag for en sådan regelmæssig færgedrift i fremtiden.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående färjeförbindelserna i Västnorden

(Se E 12, s. 2048)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utvecklingen av matvaresituationen i världen å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for felles innsats for et sunnere kosthold.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet avser att i sin verksamhetsberättelse under de kommande åren i samarbete med det Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor framställa en kortfattad analys över jordbrukets produktionsförhållanden och försörjningsläget generellt.

Angående rekommendationens andra del dvs. utvidgat samarbete för att forska och utveckla livsmedelsområdet samt gemensamma åtgärder för sundare kosthåll hänvisar ministerrådet till sitt beslut den 15.9.1980 om att upprätta ett nordiskt utskott för livsmedelsfrågor med ansvar för dessa områden. Utskottet har under 1981 börjat sin verksamhet.

Med dessa anordningar anser ministerrådet att rekommendationens syfte har uppfyllts.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 5/1975/e angående handlingsprogram for økt næringsmiddelforsyning.

Av meldingen fremgår at Ministerrådet i fremtiden vil, i samarbeid med Kontaktorganet for jordbruksspørsmål, fremstille i sin årlige beretning en kortfattet analyse over jordbrukets produksjonsforhold og forsyningssituasjon generelt.

Utvalget konstaterer at dette er i overensstemmelse med hva utvalget under 1981 har anmodet om.

Vedrørende rekommandasjonens andre del om forskning og videreutvikling på matvareområdet og om innsats for sunnere kosthold konstaterer utvalget at det er opprettet et Nordisk utvalg for næringsmiddelspørsmål som begynte sin virksomhet i 1981.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 5/1975/e angående handlingsprogram for økt næringsmiddelforsyning til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg
2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Den internasjonale konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973 (IMCO-konvensjonen/73 MARPOL-konvensjonen som endret ved 78-protokollen) trer i kraft 12 måneder etter at 15 stater med tilsammen 50 % av verdens handelstonnasje har ratifisert konvensjonen. Konvensjonen er ennå ikke trådt i kraft, og foreløpig har bare tre av de nordiske land ratifisert den – Island, Norge og Sverige. Det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i de øvrige land, og det ventes at konventionen kan træde i kraft i begyndelsen af 1983.

I MARPOL-konvensjonen er Østersjøområdet et såkalt "spesielt område" med særlig strenge bestemmelser. De tekniske og øvrige bestemmelser, herunder mottakingsanlegg for avfall i land, som kreves for gjennomføring av MARPOL-konvensjonen, samarbeides det om mellom østersjøstatene innen rammen av Helsingforskonvensjonen. Helsingforskonvensjonen trådte i kraft 3. mai 1980 (jfr. rek. nr. 30/1970).

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Vid senaste rådssessionen meddelade Nordiska ministerrådet bl. a. att ett utredningsarbete genomförts och att en remissbehandling av utredningens huvudrapport ägt rum. Vidare framlades inför förra sessionen ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*Sak B 31/k*) enligt vilket ministerrådet, mot bakgrund av den kulturpolitiska betydelsen av nordisk radio- och TV-spridning och det genomförda utrednings- och remissmaterialet kring nordisk radio och TV via satellit, skulle närmare värdera och överväga frågor som kanalantal och -fördelning, reklam, översättningsnivå samt möjligheterna till industriellt projektsamarbete.

Nordiska rådet ställde sig positivt till förslaget genom att anta *rekommendation nr 7/1981* angående ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Mot den bakgrunden har ministerrådet fortsatt sitt arbete med de aktuella frågorna.

Den fortsatta beredningen av ärendet framgår av Nordiska ministerrådets berättelse om kulturellt samarbete 1981, kapitel 3 avsnitt 10. Av berättelsen framgår även att ministerrådet i november 1981 fastställt ett förslag om samarbete inom området för satellitrundradio med mera, vilket överlämnats till Nordiska rådet för yttrande (*Sak B 36/k*). Från dansk sida förbehöll man sig rätten att återkomma med besked om sitt ställningstagande efter folketingsvalet i december 1981.

Nordiska ministerrådet meddelar den 22 februari 1982:

Nordisk Ministerråd viser til tidligere oversendt ministerrådsforslag av 23. november 1981 (*B 36/k*), jfr meddelelse om rekommendasjon nr. 15/1973/k om økt nordisk radio- og TV-samarbeid. Fra den danske regering

har Nordisk Ministerråd mottatt melding om vedtak 9. februar 1982 (*se Bilaga*). Av vedtaket går det frem at den danske regjering ikke finner å ville delta i den foreslåtte studiefase for det felles nordiske TV-satellitprosjekt. Dette innebærer at Danmark ikke støtter ministerrådsforslaget av 23. november 1981 (*B 36/k*). Forslaget tilbakekalles derfor med dette.

Det vil nå bli overveiet hvordan rekommandasjon nr. 7/1981 kan imøtekommes. Kort etter Nordisk Råds 30. sesjon vil det bli tatt standpunkt til det videre arbeid.

For øvrig tillater Nordisk Ministerråd seg å nevne at ministerrådet allerede i september 1981 vedtok at eksperimentell nordisk distribusjon av TV-program bør skje etter beslutning innen rammen for de nordiske samarbeidsorgan.

Nordisk Ministerråd vil, i prinsippet oavhengig av det ovennevnte, arbeide videre med Nordisk Råds rekommandasjoner nr. 15/1973/k og 13/1975/k. Det vises i den anledning blant annet til ministerrådsforslag om samme sak til forrige sesjon (*B 31/k*) der ministerrådet mellom annet tar opp spørsmålet om en komplettering av den nordiske kulturavtalen med henblikk på mediaområdet.

BILAGA 1

Skrivelse till trafikminister Veikko Saarto, Finland från ministern for nordiske anliggender Lise Østergaard angående den danska standpunkten till nordiskt satellitsamarbete

På mødet i Nordisk Ministerråd (industri-, kommunikations- og kulturministrene) den 23. november 1981 i København vedtog ministerrådet at fremlægge et forslag om øget nordisk radio- og TV-samarbejde til Nordisk Råds session i Helsingfors i marts 1982. Fra dansk side undlod man at afgive stemme på grund af folketingsvalget, idet man forbeholdt sig senere at give meddelelse om den danske regerings standpunkt.

Med henvisning hertil skal jeg meddele, at den danske regering den 9. februar 1982 har besluttet at indtage følgende standpunkt til ministerrådsforslaget:

1. Den danske regering lægger vægt på, at det nordiske programsamarbejde inden for radio og TV styrkes og videreudvikles.

2. Den danske regering finder ikke, at en dansk deltagelse i den af Nordisk Ministerråd foreslåede 2-årige studiefase vedrørende en opbygning af et satellitbaseret kommunikationssystem indebærer sådanne muligheder for at tilgodese danske interesser med henblik på programspredning, industriel udvikling og telekommunikation, at der er tilstrækkeligt grundlag for at deltage i en sådan studiefase.

3. Skulle imidlertid de andre nordiske landes samarbejde om et satellitprojekt resultere i planer om etablering af en fællesnordisk TV-kanal via

satellit, vil man fra dansk side være indstillet på at overveje den så foreliggende situation med henblik på forhandlinger om en eventuel dansk deltagelse i en sådan programvirksomhed, herunder om de økonomiske vilkår for en dansk deltagelse. En sådan udvikling vil være i tråd med nyere tanker i det nordiske samarbejde, hvor det på andre områder har vist sig hensigtsmæssigt, at 2 eller flere lande indleder et samarbejde, som de øvrige lande eventuelt senere kan tilslutte sig.

Den danske regerings standpunkt skal endvidere ses på baggrund af igangværende overvejelser om etablering af et dansk TV-2, som også kan give mulighed for regionale udsendelser.

København, den 9. februar 1982

Lise Østergaard

BILAGA 2

Betänkande 1 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia och nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

(Se rek. nr 15/1973/k, Bilaga 2)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia, nr 7/1981 angående förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete och nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland

(Se rek. nr 15/1973/k: Bilaga 3)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheten för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt

2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 31 december 1981 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Genom riksdagens beslut med anledning av prop. 1980/81: 100 har antalet platser på hemspråklärlinjen ökat med ytterligare 24. Antalet platser på denna linje för finskspråkiga studerande kommer att fastställas under våren 1982. Vidare har man beslutat anordna den särskilda lågstadieläro-utbildningen för sökande med finska som modersmål även under budgetåret 1981/82.

Regeringen utfärdade den 21 juni 1979 en förordning om försöksverksamhet med jämkade timplaner i hemspråksundervisning på grundskolans låg- och mellanstadier m. m. I förordningen ingick – förutom riktlinjer för försöksverksamheten – även ett uppdrag att till skolöverstyrelsen (SÖ) söka klara ut ett antal frågeställningar beträffande hemspråksundervisningen i grundskolan. SÖ har emellertid inte ännu kunnat redovisa några slutsatser av utredningsarbetet. Detta beräknas vara slutfört under 1982. Bl. a. för att få fram ett vidgat beslutsunderlag i frågor om invandrarundervisningen och för att kartlägga effekterna av hemspråksreformen tillkallade skolministern i juli 1981 en särskild utredare, som bedriver sitt arbete under namnet språk- och kulturarvsutredningen. I direktiven anförde skolministern bl. a. att det borde övervägas om villkoren för undervisningen i och på olika minoritetsspråk i grundskolan och gymnasieskolan borde vara lika eller om det finska språket bör ges en särskild ställning i det svenska

skolsystemet. Skolministern framhöll därvid att det är angeläget att frågor om undervisning för finskspråkiga barn behandlas med förtur.

För övrigt hänvisas till Finsk-svenska utbildningsrådets berättelse som överlämnats till Nordiska rådet (C 22/k).

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående undervisningen av finska barn i Sverige

(Se E 8, s. 2403)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Stödordningen för nordiskt idrottssamarbete har från och med budgetåret 1981 upptagits på den nordiska kulturbudgeten. Efter samråd med riksidsrottsförbunden och berörda nationella departementsorgan har ministerrådet fastställt regler för en permanent verksamhet på området. Inom ramen för de begränsade resurser som står till buds (för budgetåret 1981 Dkr 300 000) eftersträvas en fördelning som beaktar de önskemål som anges i rekommendationen, bl. a. om stöd till ungdoms- och handikappidrotten. Önskemål om en utvidgning av det område som stödordningen speciellt berör har kunnat tillgodoses endast i så måtto att Svalbard fogats till de tidigare nämnda områdena Färöarna, Island och Grönland, däremot har ej Nordkalotten kunnat medtagas på grund av brist på medel. Tanken att införa ett nordiskt idrottspris har inte ansetts vara realistisk under nuvarande ekonomiska förutsättningar.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete.

Den 1979 etablerade och 1981 som fast post på den nordiska kulturbudgeten uppförda stödordningen för nordiskt idrottssamarbete skall stimulera till ökat idrottsutbyte mellan det s. k. Västnorden (Färöarna, Grönland och Island) och det övriga Norden samt till ökat idrottssamarbete inom den västnordiska regionen. Det meddelas att det geografiska området för stödordningen kunnat utvidgas till Svalbard.

Utskottet önskar än en gång kraftigt understryka vikten av att stödet till nordiskt idrottssamarbete kan omfatta även handikappidrott, vilket ju är ett av syftemålen med denna rekommendation.

Vad gäller frågan om ett särskilt idrottspris har utskottet i ett tidigare sammanhang (*Sak A 586/k*) uttalat tveksamhet i fråga om att inrätta nya nordiska pris i tillägg till de existerande Nordiska rådets litteraturpris och musikpris, vilkas betydelse utskottet på inget sätt önskar förringa. Utskottets tveksamhet bottnar dels i att det råder delade meningar om prisinstitutioners allmänna berättigande, dels i att det är förknippat med dryga kostnader att administrera sådana. Utskottet har härvidlag inte ändrat uppfattning.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 16/1975 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet viser til den orientering som er gitt om arbeidsmarkeds-samarbeidet i årsberetningen til Nordisk Råd (C1).

Meddelande

om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutefly- og charterflyselskaberne,

1. fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer
2. arbejde for yderligere forbedring af rejsebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet har mottatt følgende informasjon fra SAS og Finnair:

1. En flyglinje öppnas sommaren 1981 mellan Ålborg och Göteborg som beflygs med två rundturer varje vardag. Linjen har öppnats för att tillgodose ett ökat resebehov mellan norra Jylland och främst Oslo och Stockholm.

2. En ny linje har också planerats mellan Kalmar–Ronneby–Malmö–Köpenhamn för att tillgodose behov av snabbare internationella resor till och från sydöstra Sverige. Det svenska tullväsendets knappa resurser har orsakat att igångsättandet uppskjutits i avvaktan på den svenska regeringens yttrande över SAS besvärsskrivelse.

3. Ett speciellt "familjepris" har på experimentbasis introducerats för perioden 15 april–31 oktober 1981, för resor på direkta interskandinaviska linjer. Familjeöverhuvud, maka/make samt ett barn upp till och med 15 år reser tillsammans för ett totalt pris motsvarande normalt enkel eller tur och returpris. För varje ytterligare barn upp till och med 15 år betalas ett fast pris på SKR 105/DKR 140/NKR 130 per enkelresa. Bokning och betalning kan ske tidigast dagen före avresan.

Prisexempel, totalpris för 3 personer:

OSL–STO tur och retur 1 720 NKR

STO–OSL tur och retur 1 450 SKR

4. Beträffande flyglinjerna mellan Köpenhamn och Sydsverige (Västerås, Norrköping, Jönköping och Växjö) ansöker SAS just nu om introduktion av ett nytt grupp-pris (s. k. Common Interest Groups, t. ex. skolklasser, teaterbesökare, idrottsutövare) med 50% rabatt för minst 10 passagerare. Samtidigt sänks de existerande APEX-priserna med upp till 30% för dessa Köpenhamnslinjer.

5. "Mittnorden"-linjen Trondheim-Östersund-Sundsvall som öppnades i april 1980 har visat förhållandevis dålig beläggning. I syfte att öka trafiken introduceras den 1 november 1981 ett nytt specialpris med 37.5% rabatt.

6. Kombinerade "flyg/båt"-priser infördes mellan Sverige och Finland den 1 februari 1981 för att tillfredsställa ett behov för specialpriser över Bottenhavet där den ena delen av resan företas med båt och den andra med flyg. Prisnivån för flygdelen Stockholm-Helsingfors är f. n. SKR 410 och SKR 320 för Stockholm-Åbo.

7. I samband med allmänna produktförändringar under hösten 1981 kommer SAS och Finnair att på interskandinaviska linjer och på linjer till/från Finland, med DC-9 eller större flygplan, att slopa första-klass-produkten och istället införa en väsentligt förbättrad ekonomiklass, "Euroclass" resp. "Executive Class" för passagerare som betalar fullt ekonomiklasspris.

Vidare översände SAS den 3 juni en komplett översikt över de rabatter och specialpriser som gäller i nordisk flygtrafik till sekreteraren för Nordiska rådets trafikutskott.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 2/1976. I rekommendationen hemställs att Nordiska ministerrådet, med hänsyn tagen till de rabatter och förmånliga resor, som erbjuds i reguljär- och charterflygtrafiken, fortsättningsvis följer utvecklingen av den internordiska flygtrafiken i syfte att medverka till att utbudet av rimliga resealternativ utvidgas. I rekommendationen hemställs vidare till Nordiska ministerrådet att arbeta för ytterligare förbättringar av resevillkoren för flygpassagerare inom Norden.

Av meddelandet till rådets 30:e session framgår att flera nya flygförbindelser mellan de nordiska länderna har upprättats under den tid som rådet har följt rekommendationen. Bl. a. har flygförbindelser etablerats mellan Ålborg och Göteborg och mellan Trondheim, Östersund och Sundsvall. Vidare har bl. a. ett speciellt familjepris introducerats på försöksbasis på resor på direkta interskandinaviska linjer.

Trafikutskottet har under år 1981 haft till behandling frågan om priser och reserabatter i den nordiska trafiken med flyg, järnväg och buss samt i färjtrafiken. Som ett resultat av utskottets genomgång har medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter på alla färdmedel i Norden väckts och hänvisats till utskottet. Detta medlemsförslag omfattar delvis samma område som rekommendation nr 2/1976.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Stefån Jönsson (Ab.)

Essen Lindahl (s)

Rolf Sellgren (fp)

Petter Thomassen (H)

Ivar Hansen (V)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuutila (Sd)

Per Petersson (m)

Ambjørn Sæthun (Sp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds rapport 6, Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

2. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervsmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

1. Norge har fra 20. juni 1981 og Sverige fra 1. januar 1982 gennemført ordningen med nordisk gyldighed av førerkort. Danmark har lenge hatt lovhjemmel for slik ordning og Finland har skaffet hjemmel ved den nye vegtrafikkloven. I disse land vil man snarest mulig søke ordningen gjennomført.

2. En arbeidsgruppe under NKV arbeider for tiden med en oversikt over 1956-overenskomsten om godkjenning av førerkort m. m.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående internordisk giltighet för körkort

(Se E 13, s. 2409)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese­möjligheter för pensionärer m. fl.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved.

- a. et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
- b. et rabatberettigende legitimationskort.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Under 1981 har flygbolagen genomfört följande åtgärder direkt avsedda att stimulera och öka pensionärsresandet i Norden och i det sammanhanget vill vi framhålla följande:

a) I april 1981 förändrades reglerna för pensionärspriser inrikes Sverige. Från att ha varit giltiga endast under vissa tider på dygnet, utökades giltigheten till att omfatta samtliga s. k. "lågprisavgångar". Detta medförde en icke oväsentlig ökning av antalet flygningar på vilka pensionärspriset kan användas.

b) Med verkan från 27 september 1981 reducerades enhetspriset för pensionärer vid obokad enkelresa inrikes Danmark från DAK 150 till DAK 100.

För enkelresa inom Danmark med planbyte sänktes priset från DAK 300 till DAK 200.

c) Det interskandinaviska pensionärspriset utökades den 30 mars 1981 till att gälla även på nya linjen Aalborg–Göteborg.

d) En regeländring för pensionärspriser inom Skandinavien och mellan Skandinavien och Finland genomfördes 1 april 1981. Det blev då möjligt att köpa denna biljettyp även på avresedagen, i tillägg till dagen före avresan.

Regeln infördes för att underlätta resande för passagerare från landsbygden, med långa avstånd till biljettkontor och resebyråer. Dessa passagerare kan alltså nu köpa sin biljett på flygplatsen före planet's avgång.

e) SAS och Finnair har fört diskussioner som lett till en sänkning av

existerande priser för pensionärer mellan Finland och Skandinavien med verkan från den 19 december 1981.

Vi vill avslutningsvis nämna att SAS kontinuerligt arbetar med att förbättra resemöjligheterna för samtliga passagerarkategorier genom introduktion av olika rabatt- och specialpriser, vilket även kommer pensionärerna till godo.

NSB meddeler på vegne av de nordiske statsbaner i brev av 8. oktober 1981 at det ikke foreligger noe nytt i saken.

Prøveordningen med Inter-Rail senior gjeldende i 16 europeiske land (herunder de nordiske land) vil fortsette til utgangen av år 1983. Det er usikkert om billettordningen vil bli opprettholdt etter dette tidspunkt.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 4/1976. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för rimliga resealternativ för pensionärer, handikappade och andra motsvarande grupper genom dels ett tidsbegränsat resekort (NORDTURIST-biljett) och dels ett rabattberättigande legitimationskort.

Den 1 januari 1979 introducerades biljetten "Nordturist med tåg" som gäller utan åldersgränser vid resor på de nordiska järnvägarna och vissa färjor i Norden. Biljetten gäller för ett obegränsat antal resor under en period av 21 dagar eller 1 månad. Trafikutskottet anför att införandet av denna biljett medför en viss förbättring av resemöjligheterna i Norden men betonar att biljettens pris är för högt för att biljetten skall kunna bli den stimulans för den internordiska turismen som utskottet hade önskat.

Av meddelandet till 30:e sessionen framgår att pensionärernas resevillkor i den internordiska flygtrafiken har förbättrats under år 1981.

Trafikutskottet har under år 1981 haft till behandling frågan om priser och rabatter i flyg-, järnvägs-, buss- och båttrafiken i Norden. Som ett resultat av utskottets genomgång har ett medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter på alla färdmedel i Norden väckts och hänvisats till utskottet. Detta medlemsförslag omfattar delvis samma område som rekommendation nr 4/1976.

Utskottet följer det fortsatta arbetet med Nordturistbiljetten genom de årliga meddelandena till rekommendation nr 3/1975 (om Nordturistbiljetten).

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet,
att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 4/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ivar Hansen (V)

Ole Henriksen (SF)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Ambjørge Sælthun (Sp)

Petter Thomassen (H)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Den arbetsgrupp, der har fulgt udviklingen, herunder de organisatoriske ændringer, inden for de centrale AV-institutioners arbejde og relation til de nordiske told- og afgiftsregler inden for de senere år, afgiver sin rapport til Ministerrådets organer før herværende session med kortlægning over problemområderne og indstilling om mulige udveje for forenkling af de forvaltningsmæssige komplikationer på dette område i konference med toldvæsenerne.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

I vissa av de nordiska länderna produceras program avsedda för handelsflottan. Det kan antingen röra sig om specialredigerade, nyhetspräglade program som i Norge eller ett urval ur det normala programutbudet som i Sverige. Informationsutbyte och personliga kontakter mellan de nationella organ som ansvarar för verksamheten förekommer.

För att ett direkt programutbyte eller en samproduktion eventuellt skall kunna komma till stånd krävs att vissa upphovs- och ersättningsfrågor blir lösta genom avtal.

I Danmark existerar sedan december 1977 ett avtal mellan berörda ministerier, Danmarks radio och rättighetsinnehavarna som ger handelsflottans och försvarets fartyg tillgång till kopior av Danmarks radios TV-program. Rättighetsinnehavarnas organisation "Copy-Dan" erhåller ett årligt vederlag per fartyg av dkr 1 250. Vederlaget betalas av industriministeriet, som även svarar för kostnaderna för produktion och distribution av videobanden.

I Norge är frågan om att ställa TV-programmen till handelsflottans förfogande rättsligt löst genom lagstiftning och avtal. Enligt lag kan TV-producenterna inte motsäga sig att programmen spelas över på kassetter som distribueras till handelsflottan. Upphovsrätten tillkommer Norsk rikskringkasting.

På grund av en konflikt mellan Sveriges radio och företagets fackklubb har leveranserna av svenska TV-program tidvis varit avbrutna. Konflikten gäller om programrättigheterna ligger hos Sveriges radio TV eller hos

medarbetarna. Något avtal som är godkänt av alla berörda parter finns för närvarande inte, men förhandlingar pågår.

Med hänsyn till att förutsättningar för ett samarbete omfattande flera nordiska länder sannolikt inte kan etableras på detta område inom överskådlig tid bedömer ministerrådet det som lämpligast att de fortsatta kontakterna tills vidare sker genom berörda nationella instanser.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk

(Se E 4, s. 2399)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Såsom nämnt i tidigare meddelanden om denna rekommendation har ministerrådet konstaterat, att frågan om ett utökat samarbete på framtidsstudieområdet måste ses i relation till strävandena att generellt utveckla det nordiska forskningssamarbetet och att frågan därför bör inlemmas i utredningsarbetet om ökat nordiskt forskningssamarbete.

I utredningen om ökat nordiskt forskningssamarbete (*NU 1981:1*), som överlämnades i februari 1981, konstateras att ett nordiskt framtidsstudiesamarbete bäst kan främjas som en del av ett mera omfattande projektforskingssamarbete. Framtidsstudier bör enligt utredningen inte uppfattas som en egen disciplin eller som ett alternativ till mera traditionell disciplinsindelad universitetsforskning eller sektoranknuten forskning. Framtidsstudier har närmast varit och bör även vara knutna till politiska frågeställningar och till aktuell samhällsdebatt. Forskningsresultat och förslag framlagda i framtidsstudier bör därför i första hand ses som underlag för debatt, inte nödvändigtvis som underlag för omedelbar handling.

Utredningen önskar inte peka ut speciella prioriteringsområden för framtidsstudiesamarbetet, utan ser det som angelägnare att framhålla vikten av att prioritera mera framtidsorienterade angreppssätt i projekten på redan högprioriterade områden. I flera av de bilagor, som ingår i utredningen om ökat nordiskt forskningssamarbete, behandlas frågeställningar med tonvikt på framtidsaspekten. Exempelvis det tyngdpunktsprogram, som rådgivande kommittén för forskning lagt fram som illustration till kommitténs förslag om ett ökat projektforskingssamarbete, innehåller talrika del-aspekter med direkt relevans för framtidsstudieområdet. Inte minst i utred-

ningens rapporter om energiforskningsområdet och FoU omkring konsekvenser av ny teknologi har påvisats sammanfallande problem och forskningsbehov beträffande de nordiska ländernas framtida samhällsutveckling.

Utredningen understryker speciellt att det när det gäller framtidsstudier kan vara vanskligt och av begränsad nytta att i högre grad försöka samordna så svårdefinierade aktiviteter. En del av forskningsaktiviteternas framgång ligger i att forskningen bedrivs utifrån vitt skilda definitioner och målsättningar. Huvudmålsättningen för det nordiska FoU-samarbetet på området bör enligt utredningen i första hand ligga i en förbättrad information om forskningen i grannländerna i kombination med förbättrade möjligheter för forskarna att träffas. Härigenom kan en fruktbar inspiration i forskningsplaneringsfasen uppnås, som senare, där det är ändamålsenligt, kan leda till samnordiska forskningsprojekt.

Nordiska rådet rekommenderade vid sin 28:e session år 1980 Nordiska ministerrådet, att skyndsamt inleda ett utredningsarbete i fråga om datateknikens effekter på näringsliv, sysselsättning och arbetsmiljö. Med anledning härav framlades i november 1981 delrapporten "Datateknologi i Norden – möjligheter och konsekvenser för näringsliv, sysselsättning och arbetsmiljö" (NU 1981:9). Utredningen koncentrerar sig på den kommande samhällsutvecklingen i relation till den tekniska utvecklingen och presenterar en rad framtidsorienterade forsknings- och utredningsuppgifter på konsekvensområdena offentlig förvaltning, näringsliv, arbetsmarknad, arbetsmiljö och inte minst utbildning.

Ytterligare har Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap uppgjort ett förslag om ett gemensamt nordiskt framtidsstudieprojekt kallat NORDEN 2000. I projektet skall med hjälp av exempelvis scenarioteknik skapas ett antal alternativa framtidsbilder kopplade till dagens beslut och vägval. Projektet skall beskriva och analysera ett antal för den enskilde och samhället viktiga områden såsom utbildning, arbete, bostad, fritid, kultur, social gemenskap och resursanvändning. Enligt de föreslagna projektplanerna skall effekterna för det nordiska samarbetet av den ena eller andra samhällsutvecklingen belysas liksom de nordiska ländernas relationer till världen i övrigt.

Mot ovanstående bakgrund finner ministerrådet, att det för tillfället inte är aktuellt att särskilt prioritera framtidsforskningen som ett eget högprioriterat forskningsområde i det nordiska forskningssamarbetet. Ministerrådet vill emellertid understryka vikten av att framtidsaspekten betonas i de övergripande forskningspolitiska prioriteringar som skall göras i det nordiska forskningssamarbetet. Det må även vara en naturlig uppgift för ett eventuellt forskningspolitiskt råd att i sitt rådgivnings- och prioriteringsarbete beakta denna fråga.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående nordiskt samarbete om framtidsstudier.

Det hänvisas i meddelandet till den nordiska forskningsutredningen (*NU 1981:1*), enligt vilken ett samarbete om framtidsstudier bäst kan främjas som en del av ett mera omfattande projektforsknings-samarbete. Utredningen pekar inte ut några speciella prioritetsområden, utan anser det vara angelägnare att prioritera mera framtidsorienterade angreppssätt i projekt på redan högprioriterade områden.

Ministerrådet meddelar med hänvisning till detta att det för tillfället inte är aktuellt att särskilt prioritera framtidsforskningen som ett eget högprioriterat forskningsområde. Ministerrådet framhåller dock vikten av att framtidsaspekten betonas i de övergripande forskningspolitiska prioriteringarna inom det kommande nordiska forsknings-samarbetet.

Mot bakgrund av att rekommenderad utredning företagits och med hänvisning till ministerrådets uttalande finner utskottet att syftet med rekommendationen kunnat förverkligas i tillfredsställande grad och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

På initiativ av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) har en utredning om utvecklingen av samiskt kulturliv gjorts av en nordisk arbetsgrupp. Arbetsgruppen har haft samisk dominans och bestått av representanter för Nordiska samerådet, Nordiska sameinstitutet och Nordiska kultursekretariatet.

Utredningen lades fram för ministerrådet sommaren 1981 och har sedan sänts på remiss till cirka 150 myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Remisstiden sattes först till den 1 december 1981 men har sedan förlängts till den 1 mars 1982. Utredningsrapporten, Samiskt kulturliv, är utgiven i Nordisk utredningsserie (*NU 1981:6*).

Utredningen lägger fram förslag om insatser från såväl ministerrådet och andra nordiska organ som från nationella myndigheter i Finland, Norge och Sverige. Bland förslagen kan följande nämnas.

- att omfattande undervisning i samiska språk kommer till stånd både inom grundskola och i vuxenundervisningen.
- att det skapas väsentligt bättre möjligheter för den samiska befolkningsgruppen att på egna premisser utveckla samiskt kultur- och samhällsliv.
- att finska, norska, svenska och nordiska insatser samordnas och att detta sker under samiskt inflytande.
- att det inom den nordiska kulturbudgeten upprättas en samisk kulturfond ur vilken kan delas ut 1 miljon dkr per år.
- att det med norska medel upprättas en samisk teater i Kautokeino och en samisk konstakademi i Masi.

- att en konsthantverksutbildning upprättas i Jokkmokk med svenska medel.

Förslag till åtgärder kommer att utarbetas sedan remissammanställningen föreligger under våren 1982. Ministerrådet räknar inte med att fatta beslut i frågan förrän den diskuterats vid de gemensamma överläggningarna med Nordiska rådets kulturutskott i augusti 1982.

Ministerrådet vill i sammanhanget också erinra om att Nordiska samerådet under åren 1979–1982, i avvaktan på de åtgärder som kan komma att bli beslutade med anledning av utredningens förslag, beviljats projektmedel. Stödet skall användas till mindre, enskilda projekt som står i överensstämmelse med det kulturpolitiska program som antogs av samekonferensen 1971.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet.

Det meddelas att den om utvecklingen av det samiska kulturlivet företagna utredningen (Samisk kulturliv, *NU 1981:6*) för närvarande undergår remissbehandling. Därefter skall förslag till åtgärder utarbetas, vilka ministerrådet räknar med skall kunna diskuteras med kulturutskottet vid gemensamma överläggningar sensommaren 1982.

Utskottet är för sin del berett till diskussion om det kommande förslaget.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 15/1976 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om 2 års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I Danmark, Norge og Sverige er kravet til botid for nordiske borgere nå satt ned til 2 år. For Danmarks vedkommende ble dette gjennomført i mai 1981, i Norge i desember 1980 og i Sverige i juli 1976. Det gis ingen ytterligere nedsettelse av botiden på grunn av ekteskap.

I Finland har man redusert kravet til botid for svenske søkere til 2 år. Heller ikke her gis det ytterligere reduksjon for finskgitte. En arbeidsgruppe er oppnevnt for blant annet å utrede spørsmålet om botidskravet skal reduseres til 2 år også for borgere av de øvrige nordiske land.

For så vidt gjelder nordiske borgeres gjenerverv av statsborgerrett bemerkes at etter avtale mellom Danmark, Finland, Sverige og Norge om gjennomføring av visse bestemmelser om statsborgerrett av 15.1.1969 (i kraft 1.1.1969) og endring av 21.10.1977 (i kraft 1.8. 1978), artikkel 6, vil statsborger i nordisk avtaleland, som tidligere har hatt statsborgerrett i et annet nordisk avtaleland, gjenerverve statsborgerretten i denne stat når han etter å ha tatt bopel der skriftlig melder ønske om det til den myndighet som vedkommende land bestemmer.

Får så vidt gjelder gjenerverv av tidligere nordisk statsborgerrett for nordiske borgere som ikke kommer inn under avtaleregelen, dvs. borgere som i mellomtiden har hatt også et ikke-nordisk statsborgerskap, gjelder de vanlige regler for gjenerverv av statsborgerrett.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse.

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentlige udredningsvæsen indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger, samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om, såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase, at fremgangsmåder der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981.

På sit møde i november 1981 godkendte Ministerrådet (samarbejdsministrene) et af kontaktgruppen vedr. opfølgning af denne rekommandation udarbejdet udkast til "Retningslinier for nordisk samarbejde vedrørende offentlige udredninger".

Retningslinierne (*se Bilaga 1*) er iværksat ved stedfortræderkontorenes distribution heraf til respektive nationale ministerier.

På denne baggrund anser Ministerrådet rekommandationen som opfyldt.

*BILAGA 1***Retningslinier for nordisk samarbejde vedrørende offentlige udredninger**

For at fremme et effektivt nordisk samarbejde vedrørende offentlige udredninger har Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) vedtaget følgende retningslinier:

§ 1

Departementerne i de nordiske lande bør i videst muligt omfang og ud fra emnets natur og omstændighederne i øvrigt så tidligt som muligt underrette det modsvarende departement i hvert af de andre nordiske lande om planlagte udredninger. De andre departementer bør om muligt tilsendes udkast til direktiv (indholdet af kommissoriet) inden dette endeligt fastsættes.

Underretning skal dog ikke ske, såfremt den planlagte udredning åbenbart savner betydning for det nordiske samarbejde.

§ 2

De berørte departementer skal overveje sagens nordiske betydning og mulighederne for samråd og samarbejde. Det skal særligt overvejes, om der kan iværksættes en fælles nordisk udredning eller parallelt arbejdende nationale udredninger, eller om det er hensigtsmæssigt at lade en observatør fra et nordisk land følge udredningsarbejdet i et andet.

§ 3

I de tilfælde hvor nordisk samarbejde skal finde sted, skal udredningsdirektivet angive dette samt i hvilke former, samarbejdet skal foregå.

§ 4

I forbindelse med offentliggørelsen af offentlige udredninger skal de modstående departementer i de andre nordiske lande modtage eksemplar heraf.

§ 5

Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råds præsidiasekretariat skal underrettes om samarbejde inden for offentlig udredningsvirksomhed.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 30. session 1982 om rekommandation nr. 17/1976 om øget nordisk samarbejde i det offentlige udredningsvæsen.

Juridisk udvalg har med stor interesse fulgt det arbejde, som ministerrådet iværksatte som følge af vedtagelsen af rekommandationen om øget nordisk samarbejde i det offentlige udredningsvæsen.

Juridisk udvalg finder, at det nu afsluttede komitéarbejde har været målrettet og effektivt, og at resultatet af arbejdet i form af de nu iværksatte retningslinier for nordisk samarbejde vedrørende offentlige udredninger indebærer et betydeligt fremskridt i forhold til den tidligere herskende tilstand.

De gennemførte retningslinier må efter juridisk udvalgs opfattelse anses for at opfylde rekommandationens sigte, så langt som det er muligt.

Juridisk udvalg indstiller derfor, at

Nordisk Råd tager Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 30. session 1982 om rekommandation nr. 17/1976 om øget nordisk samarbejde i det offentlige udredningsvæsen til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm den 20. januar 1982

Lennart Andersson (S)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål (NKA) iagttager fortløbende denne rekommendation i forbindelse med gennemførelsen af sine aktiviteter og projekter.

Spørgsmålet om radioaktivt affald er stadig genstand for interesse i fire af de nordiske lande. I Finland og Sverige fremkommer der dels affald ved reaktorernes daglige drift ("reaktoraffald"), dels bestrålede brændselelementer. For en vis mængde brændsel er der indgået oparbejdningskontrakt med mulighed for tilbagesendelse af "oparbejdningsaffald". I både Danmark, Finland og Sverige er der udført undersøgelser om slutlagring af sådant affald. Også i Norge følges affaldsspørgsmålene, blandt andet af hensyn til forsøgsreaktorerne.

Kontaktorganet udsendte en redegørelse om sit affaldsarbejde i februar 1978, dokument NKA(78)3. Siden da kan følgende noteres:

1. *Et nordisk seminar* med titlen "Kernebrændselskredsløbet i nordisk perspektiv" organiseres af NKA i 1980. I seminaret identificerede man en række nordiske samarbejdsmuligheder både mellem myndigheder og el-producenter vedrørende bestrålet brændsel og affald.
2. Kontaktorganet har iværksat en undersøgelse af de *ikke-tekniske forudsætninger for nordisk samarbejde på kerneaffaldsområdet*.
3. Et omfattende nordisk projekt om *sikkerhedsbedømmelse af systemer for håndtering af reaktoraffald* er blevet udført i perioden 1977–1981. Nordiske tilskud på godt 4 mio. NOK bevilgedes hertil af Nordisk ministerråd over NKA's budget for kernesikkerhedsprojekter.

4. Affaldsprojektets resultat præsenteredes sammen med øvrige nordiske arbejder på reaktoraffaldsområdet ved et *nordisk affaldssymposium i 1981*.

5. Som et led i affaldsprojektet organiseredes lejlighedsvis *nordiske specialismøder* om udvalgte affaldsspørgsmål, i disse møder deltog forskere, myndigheds personer og kraftindustri.

6. En *finsk-svensk gruppe* har i tiden 1978–81 behandlet mulighederne for at samordne udviklingsarbejde på affaldsområdet. Gruppen har også virket som forum for specifik informationsudveksling om affaldshåndtering.

7. Som et resultat af ovenstående kontakter og andre nordiske initiativer er der oprettet *direkte arbejdskontakter mellem elproducenter* i Finland og Sverige om konkrete affaldsprojekter.

8. De nordiske myndigheder har opretholdt deres samarbejde vedrørende affaldsspørgsmål. Dette gælder såvel *strålebeskyttelsesmyndighederne* som *reaktorsikkerhedsmyndighederne*.

9. Alle de nordiske lande deltager i OECD/NEA's arbejde og dens affaldskomiteé hvor der foregår en omfattende erfaringsudveksling.

10. Tre af de nordiske lande deltager aktivt i *IAES's ekspertgruppe om international håndtering af bestrålet reaktorbrændsel*.

11. I 1981 er et *nyt fireårigt nordisk affaldsprogram* påbegyndt inden for rammerne af NKA's sikkerhedsprojekter, med delfinansiering over Nordisk Ministerråds budget. Dette arbejde ledes af en ny nordisk styringsgruppe med 1–2 deltagere fra hvert land og fra NKA.

12. For at rationalisere det bredere informationsudbytte om nordiske og nationale affaldsprojekter samledes i 1981 for første gang et *nordisk "kontaktforum"* med repræsentanter for kraftindustri, forskning og myndigheder. Det er hensigten at dette kontaktforum skal træffes periodisk og herved blandt andet overtage den rolle som den finsk-svenske gruppe (6) og tidligere forskningsgrupper havde (5), samt de tidligere direkte kontakter mellem forskere i den såkaldte NIPA-gruppe.

Som det fremgår af ovenstående forekommer der en række nordiske aktiviteter som alle har til formål at fremme samarbejdet vedrørende radioaktivt affald.

På længere sigt kan der være perspektiver i andre former for samarbejde end på forsknings- og udviklingssiden og på myndighedsområdet. Derfor agter kontaktorganet at fortsætte sine bestræbelser for at fremme et nordisk samarbejde på hele kerneaffaldsområdet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 1/1977/e angående handtering og lagring av radioaktivt avfall.

I meldingen opplyses at det nordiske fireårsprosjekt om sikkerhetsbedømmelse av systemer for handtering av reaktoravfall ble avsluttet i 1981. Det fremgår at et nytt flerårig prosjekt innen samme område ble påbegynt samme år.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget henstiller til Ministerrådet å rapportere om utviklingen i det nye flerårige prosjekt f. eks. i Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmåls årlige beretning.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 1/1977/e angående handtering og lagring av radioaktivt avfall till etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Frågan om arbetstidens längd har dels socialpolitiska och dels arbetsmarknadspolitiska aspekter. En förkortning av arbetstiden har under den senaste tiden varit föremål för diskussion såväl inom Norden som hela OECD-området. I början av detta decennium har man börjat visa allt större intresse för en förkortning av arbetstiden som ett sätt att försöka lösa problemen på arbetsmarknaderna. Samtidigt har frågor angående arbetstidens förläggning, olika former av ledigheter, deltidarbete m. m. blivit föremål för ett ökat intresse.

I samband med revideringen av samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet år 1981 har ett nytt avsnitt om arbetstiden medtagits i programmet. Enligt programmet har de hälsomässiga motiven för arbetstidsreformer ersatts av och kompletterats med bl. a. sociala, familjepolitiska och fackliga motiv. Arbetstidsfrågorna gäller inte bara en eventuell generell förkortning av arbetstiden utan också frågor såsom skiftesarbete, ledighet för skötsel av barn, deltidspensionering, förkortad arbetstid för vissa kategorier, flexibel arbetstid och ledighet för fackliga förtroendemän, skyddsombud m. m. Vidare konstateras, att en fortsatt reformering av arbetstiden kräver fördjupade kunskaper och att man genom ett nordiskt samarbete kan nå en harmonisering av regelsystem. Slutligen konstateras, att verksamheten på området bör drivas som samarbete mellan arbetsmiljö- och arbetsmarknadssektorn.

Ett projekt, som baserar sig på ovan nämnda problematik, påbörjas i ministerrådets regi 1982. Ett projekt angående deltidarbete i Norden

pågår inom arbetsmarknadssektorn. Utredningsarbete angående sysselsättningsfrågor speciellt i samband med ibruktagande av ny teknik har utförts och pågår alltjämt både i de enskilda länderna och på nordiskt plan. Denna verksamhet har även nära samband med arbetstidsfrågorna.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående förkortning av arbetstiden

(Se E 10, s. 2406)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att understryka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet står overfor nye utfordringer ved inngangen av 1980-årene, og har høstet erfaringer som har gjort en samlet gjennomgang av organisasjons- og ressurspørsmålene nødvendig.

Ministerrådet (arbeidsministrene) diskuterte dette med representanter for de nordiske arbeidsmarkedspartene i januar 1980. På bakgrunn av de synspunkter partene la fram, kunne Ministerrådet konstatere at forslaget om et arbeidsmarkedsinstitut ikke lenger hadde samme aktualitet som tidligere, og at partene ga tilslutning til de samarbeidsformer som diskuteres av Nordisk arbeidsmarkedsutvalg.

Samarbeidet med partene vil i fortsettelsen bli lagt opp med årlige kontaktmøter mellom arbeidsministrene og partene hvor de mere overgripende linjene i det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet diskuteres. Dessuten vil representanter for partene bli invitert til et årlig møte med representanter for Nordisk arbeidsmarkedsutvalg og dets ekspertgrupper for diskusjon av de årlige planene og prioriteringsspørsmål i forbindelse med arbeidsmarkedssamarbeidet. Partene vil også bli invitert til å delta i det praktiske prosjektarbeidet. For tiden er det derfor ikke aktuelt å opprette det foreslåtte arbeidsmarkedsinstitut.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) fastställde i augusti 1977 ett samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet.

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteterna på social- och hälsovårdsområdet.

Nordiska socialpolitiska kommittén har hösten 1981 för ministerrådet lagt fram ett förslag till reviderat samarbetsprogram som remitterats bl. a. till arbetsmarknadsparternas nordiska samarbetsorganisationer.

I början av december 1981 ägde en överläggning om revisionen av programmet rum mellan ministerrådet och Nordiska rådets social- och miljöutskott.

Ett ministerrådsförslag om ett reviderat samarbetsprogram planeras till Nordiska rådets session våren 1982.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Social- och miljöutskottet har vid möte den 19 augusti 1980 i Reykjavik samrått med ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna om en kommande revision av det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet. En ny överläggning ägde rum mellan utskottet och företrädare för ministerrådet- social- och hälsovårdsministrarna den 2 december 1981 i Köpenhamn. Till grund för sistnämnda överläggning låg ett av Nordiska socialpolitiska kommittén utarbetat utkast till reviderat samarbetsprogram. Till Nordiska rådets 30:e session framläggs ministerrådsförslaget *B 39/s* om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Mot denna bakgrund föreslår social- och miljöutskottet att,

rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 9/1977 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at det gjennomføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkesrisiki dette medfører i trafikken,

2. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og

3. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøreprestasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

1. Rekommandasjonens første avsnitt berører informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten, samt informasjon for å motvirke bruk av alkohol i trafikken. Slik informasjon blir gitt av berørte myndigheter, men også ulike organer som arbeider med trafikkinformasjon og sikkerhetspropaganda, bl. a. Rådet for større færdselssikkerhed i Danmark, Trafikkskyddet i Finland, Umferdarrad i Island, Trygg Trafikk i Norge og Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande i Sverige. Disse organ utfører et aktivt samarbeid i Norden gjennom sitt samarbeidsorgan Nordisk trafikksikkerhetskomité (NTK). På denne måten kan et aktivt informasjonsutbytte skje vedrørende de ulike kampanjer på dette området, vedrørende deres opplegging, gjennomførelse og resultat, utifra de nasjonale forutsetninger som eksisterer i de respektive land. Emnet vil også bli viet stor oppmerksomhet, bl. a. foreslått konferanser i Nordisk trafikksikkerhetsår 1983.

Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) har gjennom de respektive lands ministerium bedt samarbeidende myndigheter og organ på området, å forsterke sine anstrengelser med å nå rekommandasjonens mål. NTR

kommer fortsatt til å følge dette arbeidet. Rekommandasjonens første avsnitt, som berører rutinekontroll, behandles i samband med rekommandasjonens andre avsnitt.

2. Nordisk kómité for vegtrafikklovgivning (NKV) har kartlagt de respektive lands lovgivning på dette området. De nordiske lands lovgivning mot alkohol i trafikken utgjør i sine grunndrag en enhet. Faste promillegrenser gjelder i alle de nordiske land. Regler, som muliggjør rutinemessige alkoholtester, gjelder i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Med bakgrunn i NKV's kartlegging anser NTR at det for tiden ikke er mulig ytterligere å harmonisere trafikklovgivningen på dette området i Norden.

3. NTR har gjennomført flere forskningsprosjekt/utredninger omkring rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøprestasjon. Dagenettereffekten av alkohol på bilføreres prestasjon i kritiske trafikksituasjoner er undersøkt og vil sammen med prosjektet nordiske tiltak mot promillekjøring bli gjenstand for forskningsmessig vurdering ved NKT's konferanse våren 1982.

NTR vil kontinuerlig følge opp utviklingen på dette området.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd:

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken
2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn
3. å arbeide for at pågående nordisk samarbeide vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

1. NTR har viet temaet barn og trafikk stor oppmerksomhet, jfr. bl. a. NTR-rapport nr. 24 "Barns trafikksikkerhet i de nordiske land" og NTR-rapport nr. 28 "Forslag til forskning om børns trafikksikkerhed". Dessuten har NTR i 1981 med støtte av midler fra Nordisk ministerråd fastsatt forskningsvirksomheten på dette området med prosjektene "syklende barns trafikkrisiko", "Foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet" og "Evalueringemetoder i trafikkundervisningen". Temaet barn og trafikk vil også bli behandlet i tilknytning til Trafikksikkerhetsåret. Gjennom disse arbeidene skapes bedre grunnlag i den sammenhengende prosess for å nå rekommendasjonens mål.

2. og 3. Begge disse deler berører informasjonsvirksomhet, og NTR har derfor av samme grunner som nevnt i *rekommendasjonen 10/1977* bedt det nevnte organ å samarbeide for å medvirke til at dette avsnitt av rekommendasjonen virkeliggjøres. NTR kommer til å følge opp dette arbeidet.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Handlingsprogrammet för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet har utarbetats som en övergripande fråga för samtliga tre områden undervisning, forskning och allmänskultur. Handlingsprogrammet innehåller en lägesöversikt över språkförståelsen i dag, en sammanställning av aktiviteterna inom kulturavtalets organ samt förslag till fortsatta åtgärder.

Handlingsprogrammet för förbättrad språkförståelse i Norden godkändes av ministerrådet i januari 1981 som underlag för den fortsatta verksamheten inom kulturavtalets organ. Sedan handlingsprogrammet antogs har över Nordiska ministerrådets dispositionsmedel beviljats medel för lärarfortbildningsåtgärder och till produktion av läromedel för lågstadiet (årskurs 4–6). Huvudman för lärarfortbildningsåtgärder är Nordiska språk- och informationscentret och för läromedelsåtgärder Nordiska språksekretariatet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden.

Handlingsprogrammet för förbättrad språkförståelse i Norden antogs av ministerrådet i januari 1981. Mot den bakgrunden uttalade utskottet i sitt betänkande om meddelandet till 29:e sessionen att ministerrådet i skyndsamt ordning borde fatta de beslut som krävdes för att handlingsprogrammet skulle förverkligas.

Det meddelas att ministerrådet, sedan programmet antagits, beviljat medel för lärarfortbildning och till produktion av läromedel för lågstadiet.

Utskottet konstaterar dock att den verksamhet som nu beviljats medel utgör blott en del av den verksamhet som enligt handlingsprogrammet skall finansieras över nordisk budget.

Utskottet har i betänkandet om C1/1982 påtalat det faktum att ministerrådets beslut att anta handlingsprogrammet inte innehåller någon tidsplan för förverkligande av programmet, inte heller några utfästelser om det ekonomiska ansvaret för de åtgärder som föreslagits bli vidtagna på nordiskt plan. Detta finner utskottet vara en brist med hänsyn till risken för att handlingsprogrammen därmed urholkas. Det är utskottets uppfattning att beslut om handlingsprogram samtidigt bör innebära att ministerrådet så långt som möjligt påtar sig det ekonomiska ansvaret för de föreslagna åtgärderna och godkänner en tidsplan för programmets förverkligande. I annat fall är det risk för att handlingsprogrammen får karaktären av kataloger över önskvärda åtgärder, varvid deras värde som *handlingsprogram* med fog kan ifrågasättas.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 12/1977 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

I meddelelsen til sessionen i 1981¹ anførtes det bl. a., at der i foråret 1981 forventedes forelagt ministerrådet et revideret forslag til handlingsprogram for den s. k. udlandslektorvirksomhed.

Som led i denne videre proces behandlede samarbejdsnævnet for de nordiske lektoratsadministrationer på sit møde i Kungälv i marts 1981 sagen.

Det konstateredes, at de ressourcer, der for tiden stilles til rådighed for denne aktivitet ikke giver de nationalt ansvarlige mulighed for at medvirke i en nordisk koordineringsvirksomhed udover den løbende daglige administration. Det konstateredes videre, at der kan afstikkes en række opgaver, der på fordelagtig vis kunne lette arbejdet for de udsendte eller i udlandet virkende lektorer. Løsningen af disse opgaver måtte eventuelt forudsætte dels en sekretariatsfunktion placeret i forbindelse med en eksisterende nordisk institution som f. eks. Sprogsekretariatet i Oslo, Sprog- og informationscentret i Helsingfors eller kultursekretariatet, dels et nærmere konkretiserende udvalgsarbejde som grundlag for et handlingsprogram og endelig midler hertil og til de efterfølgende aktiviteter.

Der blev på mødet nedsat nogle arbejdsgrupper blandt medlemmerne. Det forventedes, at disse kunne aflægge rapport som grundlag for udarbejdelse af et handlingsprogram i begyndelsen af 1982. Rapporteringen er endnu ikke tilgået kulturaftalens organer.

¹ Se *Nordisk Råd, 29. sess., s. 2275.*

Meddelande

om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförelse av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt
2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförelse av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Rekommendationen är riktad till de nordiska regeringarna och förutsätter en koordinering av nationella åtgärder på lagstiftningsområdet. Kultursekretariatets insats i sammanhanget kan vara att initiera och medverka vid ett sådant koordineringsarbete, men huvuddelen av arbetet måste göras nationellt.

Frågan om utförelse av antikviteter togs upp för rapportering vid senaste nordiska möte med kulturministeriernas kulturenheters personal. En skriftlig lägesbeskrivning har sedan på kultursekretariatets initiativ kommit till stånd och sänts vidare till kulturministerierna i de nordiska länderna.

I lägesbeskrivningen konstateras bland annat att det är ett generellt problem att tillämpa utförelsebestämmelserna på ett försvarligt sätt, dels för att reglerna i sig är svåra att förstå, dels för att de ansvariga myndigheterna har för få resurser för bevakningen. Det är exempelvis nästan omöjligt för tullmyndigheterna att företa en mer omfattande kontroll vid gränserna på grund av bristande resurser. Trots reviderad lagstiftning, en ökande mängd ärenden samt kännedom om stor illegal utförelse har heller inte fackmyndigheternas resurser ökat.

Brist på information och därmed kunskap hos allmänheten och tullmyndigheterna försvårar ytterligare situationen.

I samband med utsändningen av lägesbeskrivningen har initiativ tagits till ett möte med berörda handläggare i de nationella organen i syfte att bl. a. värdera, om en eventuell nordisk konvention kan medföra en mer tillfredsställande situation på området.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna.

Det meddelas att det utarbetats en lägesbeskrivning, av vilken bl. a. framgår att det är ett generellt problem att tillämpa utförelsebestämmelserna på ett försvarligt sätt, dels för att reglerna i sig är svåra att förstå, dels för att de ansvariga myndigheterna har för få resurser för bevakningen. Det vidare arbetet skall enligt meddelandet omfatta en värdering av den eventuella nyttan av en nordisk konvention om saken.

Utskottet stöder de fortsatta ansträngningarna att skapa ett skydd mot olovlig utförelse av antikviteter från de nordiska länderna.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 14/1977 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schmitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

På initiativ av Nordiska jordbruksforskarnas förening (NJF) har man uppbyggt samarbete angående jordbrukskooperativ forskning i Norden. Ministerrådet har finansierat forskningssamarbetets anläggningsstadiet under år 1980 med 100 000 NOK. Under år 1981 har man genomfört ett forskningssamarbetsprojekt rubricerat "Medlemsdemokrati og medlemsindflydelse i jordbrukskooperative virksomheder i Norden". Projektet finansierades av ministerrådet med 248 400 NOK. Jordbrukskooperativt forskningssamarbete fortsätter under år 1982 under rubriken "Lantbrukskooperativa styrningssystem" med hjälp av ministerrådets projektbeviljning på 240 000 NOK.

Ministerrådet anser att genom dessa åtgärder har ett fungerande samarbete mellan respektive forskarmiljöer upprättats och att rekommendationens syfte därmed uppnåtts.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 15/1977/e angående forskningssamarbeid om landbrukskooperasjon.

Av meldingen fremgår at forskningssamarbeidets oppstartning på ovennevnte område ble finansiert i 1980 og at dette er fulgt opp med bevilgninger til konkrete prosjekt i 1981 og 1982. Tiltakene har ført til opprettelse av et fungerende samarbeid mellom forskermiljøene.

Utvalget vil bemerke at Kulturutvalget som i sin tid behandlet forslaget som ledet til denne rekommandasjon, anførte i sin betenkning at det var nødvendig med en kraftfull innsats for å fremme forskningen om landbrukskooperasjonen. Av betenkningen fremgår videre at støtte skulle gis over et lengere tidsrom.

Økonomisk utvalg anser at rekommandasjonens intensjoner er oppfylt, men vil samtidig fremholde at området landbrukskooperasjon er et prioritert forskningsområde og at foreslåtte prosjekt innen dette felt må behandles i overensstemmelse med det.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 15/1977/e angående forskningssamarbeid om landbrukskooperasjon til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

På baggrund af Nordisk Råds rekommendation vedtog Nordisk Ministerråd i 1979 beslutning om at der skulle nedsættes en interdepartemental arbejdsgruppe, som skulle diskutere fælles nordiske tiltag på området. Arbejdsgruppen udarbejdede en promemoria som bl. a. anbefalede, at ministerrådet skulle iværksætte en seminarvirksomhed til belysning af sider ved kulturindustri i Norden.

I forlængelse heraf har ministerrådet bevilget Dkr. 80 000 til forberedelse og gennemførelse af et seminar. Arbejdet omkring problemerne ved massekulturindustriens påvirkning af kulturlivet er fortsat, og forberedelserne til et seminar, der skal belyse massekulturindustriens påvirkning på kulturlivet, er blevet ført videre. Som baggrundsmateriale for dette seminar udgives to studier – én af Harry Schejn og én af Peter Duelund – som fra forskellige udgangspunkter skall belyse området. Endvidere udarbejdes der statistisk og forskningsmæssigt underlagsmateriale til seminaret. Seminaret påtænkes afholdt i foråret 1982.

I tilslutning til kulturindustriproblematikken gennemføres der sideløbende hermed et arbejde omkring udvikling af nordisk kulturstatistik. En kortlægning er blevet udført af Anne-Marie Fetveit, Norge, som har udarbejdet en forstudie omkring "Kultur- og mediestatistik i Norden". Denne rapport har siden ligget til grund for diskussioner, som er blevet indledt med Nordisk statistisk sekretariat og de nationale statistikmyndigheder med henblik på at nå frem til en harmonisering af den nationale kulturstatistik. Rapporten har været sendt til remisbehandling i de nordiske kulturinstitutioner og har været forelagt til diskussion på NUUK's (Nordisk udvalg for uddannelses- og kulturstatistik) årsmøde i oktober 1981. Såvel remisinstanserne som årsmødet stillede sig positivt overfor rapportens forslag og anbefalede, at de nationale statistikdepartementer går ind i arbejdet med udfærdigelse af en nordisk kulturstatistik. Dette arbejde vil blive videreført i forbindelse med seminarvirksomheden.

***Rek. 17/1977/k**
D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Frågan om dataregistrering och arkivering av fonogram, dvs. grammo-fonskivor, ljudkassetter och andra ljudbärare, är föremål för utredning eller beredning i flera av de nordiska länderna. Vid det årliga möte, som personalen från de nordiska kulturministerierna (kulturenheterna) håller, gavs korta beskrivningar av läget nationellt. Man konstaterade därvid att de nationella myndigheterna ännu inte tagit ställning till, om central registrering av fonogram skall äga rum. Detta beräknas ske under 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbete med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

De olika åtgärder som skulle komma ifråga för att öka spridningen av nordisk film har diskuterats i två rapporter. "Att öka spridningen av nordiska filmer i Norden" av Ari Tolppanen, filmklubben Walhallas dåvarande ordförande, utkom i oktober 1979. Bland annat med utgångspunkt i denna rapport framlade en arbetsgrupp utsedd av ministerrådet i oktober 1980 sina förslag i rapporten "Att främja spridningen av nordisk film i Norden".

Efter ytterligare beredning i kulturavtalets organ har ministerrådet beslutat om en försöksverksamhet under perioden 1981–1985 i syfte att göra värdefull nordisk spelfilm tillgänglig för en större publik inom och utom Norden.

Tre typer av åtgärder har beslutats:

- Stöd till vartannat år återkommande nordiska filmfestivaler respektive barnfilmmönstringar.
- Stöd till översättning, textning (dubbning) kopiering och andra åtgärder för lansering av film i de nordiska grannländerna.
- Stöd till filminstituten (motsvarande) i Norden för gemensamma informationsåtgärder inom och utom Norden i syfte att främja spridningen av nordisk film.

Stödet skall fördelas av en särskild kommitté med en representant för varje nordiskt land. Riktlinjer för kommitténs arbete har fastslagits av ministerrådet (*se Bilaga I*). Verksamheten skall drivas i nära samarbete med filminstituten i de nordiska länderna eller motsvarande nationella organ.

För 1981 finns 500 000 Dkr avsatta för ändamålet. Pengarna skall fördelas för första gången i december 1981. För de kommande åren beräknas cirka 1 miljon danska kronor om året avsättas för stöd till nordisk filmdistribution.

*BILAGA I***Riktlinjer för stöd till spridning av nordisk spelfilm, försöksverksamhet 1981–1985**

(godkända av Nordiska ministerrådet, den 19.10.1981)

I Allmänt

1. Kommittén för spridning av nordisk spelfilm har till uppgift att främja nordiskt filmsamarbete genom att med olika stödåtgärder göra värdefull nordisk spelfilm tillgänglig för en större publik inom och utom Norden.
2. Verksamheten bedrivs som en försöksverksamhet under åren 1981–1985 och skall utvärderas under senare delen av perioden.
3. Medel för verksamheten anvisas av Nordiska ministerrådet.
4. Verksamheten skall bedrivas i nära samarbete med de nordiska filminstituterna (motsvarande).

II Verksamhet

5. Stöd kan ges för följande åtgärder
 - stöd till en vartannat år återkommande nordisk spelfilmfestival respektive barnfilmmönstring
 - stöd till spridning av nordisk film i de nordiska grannländerna
 - stöd till filminstituterna i Norden (motsvarande) för gemensamma informationsåtgärder inom och utom Norden i syfte att öka spridningen av nordisk film.

Stödet kan ges såväl efter ansökan som på initiativ av kommittén.

6. Stödet till spelfilmfestivaler avser i första hand den vartannat år återkommande spelfilmfestival som anordnas i samarbete mellan de nordiska filminstituterna (motsvarande).

Stödet till barnfilmmönstringar avser i första hand den vartannat år återkommande barnfilmmönstring som anordnas i samarbete mellan behöriga organ i varje nordiskt land.

Ansökan skall innehålla program och budget.

7. Stöd för spridning av nordisk film för barn och vuxna i första hand avsedd för biografdistribution i de nordiska grannländerna, kan ges till översättning, textning, dubbning (synkronisering), överföring till 16 mm format, kopiering och andra lanseringsåtgärder.

Ansökan skall inges på särskild blankett.

Film som förutom biografdistribution planeras få alternativ distribution vad gäller format och visningssätt bör särskilt uppmärksammas.

Stödet beviljas i allmänhet i förväg och utbetalas när kopian föreligger färdig för distribution.

8. Beslut om stödet till filminstituten (motsvarande) avseende informationsåtgärder fattas efter gemensam ansökan från filminstituten.

III Administration

9. För fördelningen av medlen till stödordningen svarar Kommittén för spridning av nordisk spelfilm, tillsatt av ministerrådet för hela försöksperioden 1981–1985.
Det åligger kommittén särskilt att
 - Varje år till Nordiska ministerrådet avge framställning om anslag till verksamheten
 - för varje kalenderår till Nordiska ministerrådet avge berättelse om verksamheten under året
 - att informera om stödordningen.
10. Kommittén väljer inom sig ordförande.
11. Kommitténs beslut fattas med enkel majoritet. Kommittén är beslutsför när minst fyra medlemmar är närvarande. Vid lika röstta! har ordföranden utslagsröst.
Om det bedöms nödvändigt kan beslut om ansökningar träffas genom skriftlig behandling mellan sammanträdena.
12. Vid sammanträdena förs beslutsprotokoll som undertecknas av sekreteraren och justeras av ordföranden.
13. Kommittén sammanträder minst två gånger per år.
Kallelse till sammanträde sker minst två veckor i förväg.
14. Kultursekretariatet är sekretariat för kommittén och ansvarar även för kamerala funktioner i anslutning till kommitténs verksamhet.

IV Räkenskaper och revision

15. Medelsförvaltning, redovisning och revision av kommitténs årsräkenskaper och de av kommittén beviljade bidragen skall ske i överensstämmelse med reglementet för Nordiska ministerrådets budget och de internordiska revisionsordningarna samt enligt särskilda anvisningar utarbetade på grundval av dessa.
16. Riktlinjerna gäller från den 19.10.1981.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Det meddelas att ministerrådet beslutat om en försöksverksamhet under perioden 1981–1985 i syfte att göra värdefull nordisk spelfilm tillgänglig för en större publik inom och utom Norden.

I samband med 29:e sessionen bereddes utskottet tillfälle att anlägga synpunkter på den nu beslutna försöksverksamheten. Utskottet fann då att förslaget väl svarade mot syftet i rekommendationen och beslöt att stöda detta under förutsättning att tyngdpunkten i de föreslagna informationsåtgärderna låg i Norden.

Utskottet har framfört sin uppfattning om försöksverksamheten till ministerrådet.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen uppnåtts och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 18/1977 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

På baggrund af et udredningsforslag til nordisk uddannelse af døvblinde-personale besluttede ministerrådet i januar 1980 at gennemføre en forsøgs-virksomhed i perioden 1981–1983. I den anledning blev der nedsat en nordisk styringsgruppe for virksomheden, og en kursusleder blev ansat på heltid i perioden. Ministerrådet reserverede 2,95 mio. d.kr. til gennemførelsen af virksomheden, som skulle fordeles ligeligt mellem det almene budget og kulturbudgettet.

Den praktiske planlægning af kursusvirksomheden blev udført i 1980. I perioden februar–april 1981 blev det første nordiske kursus afholdt. Dette var et 6-ugers grundkursus for børne- og ungdomspersonale. Af de 31 ansøgere blev 16 optaget til deltagelse i kurset. I 1981 er der endvidere blevet afholdt et 12-ugers grundkursus for personale, som behandler voksne døvblinde. Foruden kursusaktiviteterne har ledelsen arbejdet for at oprette et nordisk informationscentrum på døvblindeområdet med opbygning af døvblindebibliotek, kontaktskabende virksomhed, udsendelse af nyhedsbulletin, m. v. Det fremgår af den løbende evaluering, at kurserne har fået en vellykket start og har vist sig at imødekomme et stort behov inden for et længe forsømt område.

Udover de to nævnte kurser afholdes der i 1982 en 2-ugers studiekreds for personale med en vidtgående praktisk og teoretisk indsigt i døvblinde-problematikken. I forsøgsperioden regner man med en justering af kursus-tilbuddene samt vurdering af behovet med henblik på en fortsat nordisk kursusvirksomhed i perioden fremover.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet har på initiativ av Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) – under åren 1980 och 1981, med medel (medlen beviljade för 1980 men delvis reserverade till 1981) avsedda för jord- och skogsbrukets område, finansierat genomförandet av nordiska forskarkurser inom skogsbrukets område (kurserna moderna provtagningsmetoder och avverkningsberäkningar). SNS – som vid årsskiftet 1981/82 blir omstrukturerad till en paraplyorganisation för all samnordisk skogsforskning – betraktar konsolideringen av det nordiska samarbetet på den högre skogsutbildningens område som en av sina huvuduppgifter. Ministerrådet anser, att detta bör iakttagas i samarbete med den permanenta institutionen "Nordiska forskarkurser" samt när pilotprojektet rörande systematiserad forskarutbildning innanför jordbruk, skogsbruk och veterinärmedicin upplägges (*NU 1981:1*).

Meddelande

om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige resurser til rådighet for hurtig gennemføring og utbygging av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannakomiteé for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappedes behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det igangværende projekt, der er startet i 1977 af NET, forventes afsluttet i begyndelsen av 1982 med afgivelse af en delrapport om mulige foranstaltninger for at lette handicappedes benyttelse af fly i ordinær rutetrafik. Der vil i dette arbejde også blive lagt vægt på at finde løsninger på problemet med ind- og udløftning af handicappede for at undgå den manuelle ind- og udløftning, som mange handicappede oplever som ubehagelig.

De samlede udgifter til Handicappprojektet, der finansieres over Ministerrådets projektbudget, vil beløbe sig til i alt NOK 1 600 000 fordelt over årene 1978–1981.

Rek. 5/1978/s

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt
2. att efter samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott låta utarbета en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska ministerrådet hänvisar till meddelande om ovanstående rekommendation daterat den 10 december 1980¹ och vill tillägga att en revidering av handlingsprogrammet inleddes i november 1980 med ett möte mellan ministerrådet (jämställdhetsministrarna) och Nordiska rådets social- och miljöutskott. Revideringen har därefter skett efter kontakt med arbetsmarknadens parter, Nordiska rådets social- och miljöutskott, kvinnoorganisationer och nationella jämställdhetsorgan. Det reviderade programmet kommer att föreläggas Nordiska rådet vid dess session i Helsingfors 1982. En åtgärdsförteckning kommer att bifogas som supplement till programmet.

¹ *Se Nordisk Råd, 29. sess., s. 2286.*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor.

Social- och miljöutskottet har vid möte den 4 november 1980 i Oslo samrått med ministerrådet—jämställdhetsministrarna. En ny överläggning ägde rum mellan utskottet och företrädare för ministerrådet—jämställdhetsministrarna den 9 november 1981 i Södertälje. Till grund för sistnämnda överläggning låg ett av ministerrådets jämställdhetsutskott utarbetat utkast till reviderat samarbetsprogram. Till Nordiska rådets 30:e session framläggs ministerrådsförslaget *B 42/s* om reviderat nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. Mot denna bakgrund föreslår social- och miljöutskottet att

rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 5/1978 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok 21. april 1978 et program for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Programmet er i samsvare med det ministerrådsforslag som ble fremlagt på Nordisk Råds 26. sesjon 1978 (B 25/s).

Programmet fastlegger målsettinger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978–82. Det omfatter samarbeid på delområdene vannforurensning, luftforurensning, trafikkstøy, industri- støy, avfall og gjennvinning, produktkontroll, naturvern og friluftsliv, naturressursspørsmål, økologisk planlegging, miljøvernforskning og miljø- data.

På grunnlag av programmet vil Ministerrådet gjennom konkret prosjekt- virksomhet, og i samarbeid med Nordisk Råds organer, videreutvikle og utdype det nordiske samarbeid på miljøvernområdet.

I 1981 er det, som ledd i Ministerrådets energiforskningsprogram 1981– 84, igangsatt prosjektvirksomhet på det nye området "Miljøeffekter ved energiproduksjon".

Ministerrådet har i 1981 indledt et arbejde med at revidere programmet. Arbeidet tager sigte på at fremlægge et ministerrådsforslag for Nordisk Råd på sessionen i 1983.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljøskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det foregår et omfattende samarbeid om miljøvernsspørsmål i Europa. Samarbeidet har forskjellige siktemål og strekker seg fra informasjonsutveksling, forsknings- og utredningsvirksomhet, iverksettelse av bestemmelser og tiltak, og til inngåelse av forpliktende konvensjoner.

På flere delområder av miljøvernssamarbeidet er det allerede inngått internasjonale konvensjoner, bl. a. om naturvern- og vann- og havforurensningssspørsmål. Luftforurensningsområdet – som antagelig er den del av det europeiske miljøvernssamarbeid der de nordiske land har gjort de største bestrebelser de senere år, særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene – har imidlertid inntil nylig vært det minst utviklede område når det gjelder forpliktende internasjonale overenskomster.

På denne bakgrunn ansees Nordisk Råds initiativ om etablering av en europeisk miljøvernkonvensjon som verdifullt, men det antas at det på kortere sikt er mer hensiktsmessig å satse på begrensede løsninger som kan få praktisk betydning for forurensningsproblemene i Europa. I denne sammenheng vises det til Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning som ble undertegnet av de nordiske land i november 1979 sammen med 27 andre europeiske land samt USA, Canada og EF-kommisjon. Denne konvensjonen er den første folkerettslige bindende avtale på luftforurensnings område.

Forslag til inngåelse av en internasjonal avtale om luftforurensning ble fremmet av de nordiske land i FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE's) miljøvernkomité (som den eneste regionale miljøvernkomité som også omfatter østereuropeiske land) i februar 1977. Forskningsresultater,

dels frembrakt gjennom nordisk forskningsinnsats, dels gjennom undersøkelse foretatt i regi av OECD i 70-årene, bekreftet at luftforurensning kan føres over lange avstander og forårsake forurensning av jordsmunn og vassdrag fjernt fra utslippskilden. På nordisk side var man derfor av den oppfatning at den tiltakende luftforurensning i Skandinavia bare kunne bekjempes effektivt gjennom et forpliktende samarbeid mellom berørte land.

Konvensjonen forplikter de kontraherende parter til å samordne sin utslippspolitikk for å begrense atmosfærisk spredning av luftforurensning over landegrenser. Det tas i første rekke sikte på å bekjempe forurensning forårsaket av svoveldioksyd, men konvensjonen omfatter også andre forurensningskilder. De kontraherende parter forplikter seg dessuten til å utveksle informasjon, avholde konsultasjoner, iverksette forskningssamarbeid og til å etablere et oppfølgingsmaskineri som skal sikre en reell gjennomføring av konvensjonens bestemmelser.

Under ECE's miljøvernkomité er det opprettet et eget organ som avholdt sit første møte i oktober 1980. Signatarstatene fremla til dette møtet en rapport som ga opplysninger om nasjonale tiltak og planer for bekjempelse av svovelforurensninger, organisering av den nasjonale forureningskontroll, planlagte endringer av den nasjonale politikk som antas å ville føre til endringer i den grenseoverskridende luftforurensning samt opplysninger om aktuelle nasjonale svovelutslipp.

Finland, Norge og Sverige har nu ratificeret konventionen. Danmark, hvis holdning er afhængig af holdningen i EF, har endnu ikke ratificeret. EF har dog tilkendegivet, at man vil tilslutte sig konventionen så snart som muligt.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att följa den internationella forskningen angående klorfluorometanförningarnas inverkan på ozonskiktet samt undersöka i vilken utsträckning andra faktorer, t. ex. fossila bränslen, har skadlig inverkan på ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det foregår en omfattande nasjonal og internasjonal forskning på dette område, bl. a. innen Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), FN's miljøvernorganisasjon (UNEP) og Verdens meteorologiske organisasjon (WMO). Til tross for at de nordiske land har små ressurser å sette in på selvstendig basis i denne sammenheng, pågår det en del forskning på dette område ved institusjoner i de nordiske land.

Innen Ministerrådet er det nedsatt en gruppe som følger den internasjonale forskning i samsvar med rekommandasjonen. Gruppen har representanter fra Miljøstyrelsen i Danmark, Meteorologiska institutet i Finland, Institutt for geofysikk i Norge og Internationella meteorologiska institutet i Sverige. Gruppen avgir årlig rapport om sin virksomhet.

Det vises forøvrig til *rek. nr. 9/1978* om en internasjonal konvensjon for vern av ozonlaget.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet har, i enlighet med vad som förordats i rekommendationen, tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att följa den internationella forskningen angående klorfluormetanföreningarnas inverkan på ozonskiktet. Gruppen avger årligen rapport om sin verksamhet. På nordiskt initiativ beslöt Förenta Nationernas miljöstyrelse – UNEP – år 1981 att förhandlingar skulle inledas om en internationell konvention till skydd för ozonskiktet. En dylik överenskommelse har föreslagits i rådsrekommendation nr 9/1978/s.

Som ett led i konventionsförberedelserna har ett internationellt expertmöte ägt rum i Stockholm i januari 1982. Social- och miljöutskottet finner att syftet med rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet är uppnått. Det vidare arbetet med att genom åtgärder på internationellt plan skydda ozonskiktet kan följas genom de meddelanden som avges i anledning av rekommendation nr 9/1978. Utskottet anser det mot denna bakgrund inte motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 8/1978 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Spørsmålet om etablering av en internasjonal konvensjon for vern av ozonlaget er tatt opp på flere internasjonale møter. I april 1980 ble det, etter norsk initiativ, holdt en internasjonal konferanse i Oslo hvor de land deltok som allerede har innført – eller er i ferd med å innføre – restriksjoner m. h. t. utslipp av klorfluorkarboner til atmosfæren.

I konklusjonene fra møtet ble det fremhevet at en hensiktsmessig videreføring av det internasjonale samarbeid på dette området er utviklingen av en internasjonal konvensjon til vern av ozonlaget. Problemet er tatt opp til diskusjon både i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) og FN's miljøvernprogram (UNEP).

I OECD har arbeidet ad hoc karakter og drives ved hjelp af frivillige bidrag fra interesserede lande. Arbejdet omfatter for tiden studier af et antal scenarier som beskriver forskellige udviklingsmuligheder for udslip-pene af KFK. De socioøkonomiske konsekvenser af disse scenarier vil blive beskrevet, og en rapport vil blive afgivet til OECD's miljøkomite i foråret 1982.

FN's miljøstyrelse besluttede ved sit niende møde (Nairobi 13–26. maj 1981) på nordisk initiativ at indlede forhandlinger om en global konvention til beskyttelse af ozonlaget. Beslutningen indebærer at der nedsættes en mellemstatslig forhandlingsgruppe med teknisk og juridisk ekspertise med mandat til at påbegynde konventionsarbejdet. Den første rapport fra gruppen skal foreligge til FN's miljøstyrelses tiende møde den 20. maj til 2. juni 1982. Den svenske regering har besluttet at indbyde gruppen til at holde sit første møde i Sverige den 20–29. januar 1982.

Det vises forøvrig til *rek. nr. 8/1978* om forskning vedrørende vern av ozonlaget.

Rek. 12/1978/sD 1982

Meddelande

om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden

(Överlämnat av Danmarks regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Danmarks regering (arbetsministeriet) meddelar den 4 december 1981 å *samtliga regeringars vägnar*:

Med hensyn til proceduren og de snævre rammer for optagelse og prioritering af emner på dagsordenen for de årlige internationale arbejds-konferencer og for behandlingen og vedtagelsen af nye instrumenter (konventioner og rekommandationer) henvises til de udførlige redegørelser i meddelelserne til Nordisk Råds session 1979, 1980 og 1981¹.

Med hensyn til den i tidligere meddelelser givne oplysning om, at emnet ``Arrangement of working time, including shift work and night work`` kan ventes optaget på dagsordenen for ILO's konference inden for årene 1982–87, bemærkes, at spørgsmålet om arbejdstid ikke indgår i de nu fastlagte dagsordener for ILO's konference i 1982 og 1983.

På denne baggrund anser de nordiske regeringer det ikke for muligt inden for de nærmeste år at tage noget konkret initiativ til udarbejdelse af en ny konvention i ILO-regie om en generel nedsættelse af arbejdstiden.

¹ Se Nordiska rådet 27:e sess., s. 1875, Nordiska rådet 28:e sess., s. 2412 och Nordisk Råd 29 sess., s. 2294.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Danmarks regering avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden.

I rekommendationen föreslås att de nordiska länderna inom internationella arbetsorganisationen – ILO – skall verka för att en ny internationell konvention om arbetstiden utarbetas. Möjligheterna att ta upp nya ärenden på ILO:s dagordning är emellertid mycket begränsade. Av årets meddelande framgår, att frågan om en ny arbetstidskonvention inte kommer att tas upp på ILO:s dagordning vare sig vid 1982 eller 1983 års arbetskonferens. De nordiska regeringarna anser att det inom de närmaste åren finns små möjligheter till konkreta initiativ beträffande en ny ILO-konvention om generell arbetstidsförkortning. Social- och miljöutskottet konstaterar att syftet med denna rekommendation inte synes möjligt att uppnå inom överblickbar framtid. Mot denna bakgrund föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 12/1978 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden samt
2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska socialpolitiska kommittén har givit Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) i uppdrag att genomföra en kartläggning av bl. a. vad de nuvarande registren på området kan ge för kunskap. Den isländska delegationen i NOMESKO-kommittén har genomfört en förstudie, som inriktats på födelseregistreringen i Norden.

NOMESKO har till kartläggningen fogat flera rekommendationer, som berör det fortsatta utvecklingsarbetet i denna fråga. Bl. a. förordas en fördjupad studie av registreringsfrågan, vilket kräver en för ändamålet särskild nordisk grupp med tvärvetenskaplig sammansättning av forskare och representanter för myndigheter och handikapporganisationer. NOMESKO framför också tanken på ett nordiskt handikappregister. I samband därmed bör en nordisk klassifikation av handikapp utarbetas.

NOMESKO's rapport har varit föremål för nationell remissbehandling.

Den fortsatta handläggningen av ärendet övervägs för närvarande inom Nordiska socialpolitiska kommittén.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

(Se E 15, s. 2411)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,

b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I Ministerrådets melding vedr. rekommandationen til sidste session blev der redegjort for rapporten "Utnyttelse av fisk i ernæringen i utviklingsland" *NU A 1980:14*. Endvidere omtaltes den foreløbige behandling af rapporten i Embedsmandskomiteén for bistandsspørgsmål.

I januar 1981 afgav Embedsmandskomiteén for bistandsspørgsmål på baggrund af rapporten en udtalelse, hvori der bl. a. foreslås nedsættelse af en komité med tilknytning til de nordiske fiskeriinstitutioner til opfølgning af de i rapporten nævnte forslag ligesom et mandat for komiteen blev foreslået. Udtalelsen blev tiltrådt af ministerrådet (samarbejdsministrene) i februar 1981. På et fællesmøde mellem Nordisk Råds Økonomiske udvalg og ministerrådet (samarbejdsministrene) ligeledes i februar 1981 drøftedes rapporten.

Efter at komiteens sammensætning er blevet godkendt i Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål har komiteen under betegnelsen "Nordisk komité for Fiskeri- og Bistandsspørgsmål" indledt sin virksomhed i efteråret 1981.

På ovennævnte baggrund anser Ministerrådet rekommandationen som opfyldt.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 14/1978/e angående utvikling av fiskeprodukter for utviklingslandenes behov.

I meldingen opplyses at til rådssesjonen i 1981 ble det lagt frem en rapport "Utnyttelse av fisk i ernæringen i utviklingsland" (NU A 1980: 14). Det meddeles dessuten at det er nedsatt en permanent komite med tilknytning til de nasjonale fiskeri-institusjoner for oppfølging av rapportens forslag.

Utvalget som drøftet oppfølging av rapporten med samarbeidsministrene i februar 1981, anser således at rekommandasjonens intensjoner er oppfylt.

Utvalget henstiller til Ministerrådet om å rapportere om komiteens arbeid i dets årlige beretning.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 14/1978/e angående utvikling av fiskeprodukter for utviklingslandenes behov til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I årene 1975–77 ble det under Ministerrådet gjennomført en rekke utredninger på avfallsområdet. To av utredningene ble publisert i Nordisk Utredningsserie: "Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden" (*NU B 1977:28*) og "Metoder för behandling av kommunalt avfall" (*NU B 1978:1*).

I samsvar med Nordisk Ministerråds handlingsprogram på miljøvernområdet, som ble fastlagt 21. april 1978 og der gjenvinning av avfall er et prioritert delområde, vil det nordiske avfallssamarbeid i framtiden bli konsentrert til gjenvinningsområdet. Dette er også i samsvar med "Nordisk råvare- og ressursutredning" som understreket at gjenvinning av avfall var et viktig område for nordisk samarbeid.

For 1980 bevilget Ministerrådet NOK 202 000 til prosjektvirksomhet på gjenvinningsområdet. I 1980 er det avsluttet tre prosjekter: "Gjenvinning av smøreoljer fra spillolje", "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier" og "Sosio-økonomiske hinder for gjenvinning". Disse tre prosjekter vil inngå som elementer i hovedprosjektet "Nordisk program for gjenvinning av avfall".

Hovedprosjektet er en direkte oppfølging av rek. nr. 15/1978 om en plan for nordisk gjenvinningsamarbeid. I planarbeidet inngår bl. a. følgende oppgaver:

- utarbeide en kritisk analyse av de kriterier som bør legges til grunn for prioritering av prosjekter på gjenvinningsområdet,
- på bakgrunn av disse kriterier og det idag tilgjengelige grunnlagsmateri-

ale foreta en prioritering av hovedkategorier av avfall og type prosjekter som bør gjøres til gjenstand for nærmere utredningsarbeid på nordisk basis med det mål å få tilrettelagt forholdene for praktisk gjenvinning.

I 1981 er der bevilget NOK 248 000 til genanvendelsesprosjekter. Programprosjektet er avsluttet i 1981 med fremlæggelsen af et stort materiale til beskrivelse af den aktuelle situation for genanvendelsen i de nordiske lande og forslag til fælles nordiske projekter til gennemførelse i fremtiden. Planen fastslår iøvrigt, at der er et meget stort behov for udveksling af information mellem de nordiske lande samt et behov for bedre statistik på området som baggrund for beslutninger vedr. samfundsmæssig indsats til fremme af genanvendelse.

Til opfølgning af planen har Embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål nedsat en speciel arbejdsgruppe med et generelt mandat til at koordinere de nordiske landes indsats på genanvendelsesområdet. Gruppen skal gennemføre projektarbejde af fælles interesse med udgangspunkt i den fremlagte plan samt virke som informationsudvekslingsforum for myndigheder og andre, som arbejder med genanvendelse i de nordiske lande. Gruppen har foreløbig mandat i 2 år, hvorefter det vil blive vurderet, om denne form for samarbejde er den bedst egnede eller der bør findes andre former.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

''Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre – MR-REG) vedtok den 2. april 1979 gjeldende nordiske regionalpolitiske handlingsprogram. Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NERP) fikk her i oppdrag å

- arbeide med gjennomføringen av programmet og i denne forbindelse ta hensyn til Nordisk Råds *rekommandasjon nr 1/1979*
- løpende arbeide med programmets utvikling på bakgrunn av de erfaringer som vinnes og de synspunkter som fremkommer.

Etter å ha arbeidet med gjennomføringen av handlingsprogrammet i ca. 2 år har NERP i 1981 foretatt en grundig gjennomgang og vurdering av de ulike virksomhetsområdene, og i denne sammenheng utarbeidet en omfattende rapport. Hovedvekten i rapporten er lagt på fastsetting av retningslinjer og rammebetingelser for det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet som etter hvert har fått en meget dominerende plass i samarbeidet.

Nordisk Ministerråd behandlet NERP-rapporten på det regionalpolitiske ministermøtet 6. november 1981 og avga der følgende *uttalelse* om rapporten:

Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre – MR-REG) har med interesse lest NERP's rapport om status i gjennomføringen av det nordiske regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979. Ministrene konstaterer at arbeidet har kommet godt igang på de fleste av de samarbeidsområdene som ble trukket frem i den såkalte tiltaksdelen av handlingsprogrammet. Ministerrådet finner at de generelle målsettinger og

retningslinjer som er trukket opp i gjeldende handlingsprogram fortsatt gir et godt grunnlag for nordisk samarbeid på det regionalpolitiske området. Vedrørende de ulike virksomhetsområdene i handlingsprogrammet vil MR-REG gi følgende kommentarer:

Grenseregionalt og grensekommunalt samarbeid har fått en meget dominerende plass i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Dette er i samsvar med de politiske prioriteringer som er gitt i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. MR-REG gir sin tilslutning til at NERP i det fortsatte samarbeidet på dette området tar sitt utgangspunkt i de retningslinjer og rammebetingelser som er trukket opp i rapportens kapitel 3.4. Ministerrådet vil anbefale NERP å foreta en ny "utvärdering" av det omfattende grenseoverskridende samarbeidet om noen år, for å undersøke om de prinsipper man arbeider etter bidrar til å utvikle og effektivisere dette arbeidet.

NERP bør overveie spørsmålet om en utvidelse og omorganisering av det grensekommunale samarbeidet på grunnlag av de erfaringer som er innhentet via det såkalte nordlige og sørlige forsøksområdet. Dette er i samsvar med intensjonene i den nordiske konvensjonen om grensekommunalt samarbeid.

Bevilgningen til konkrete regionalpolitiske tiltak på ministerrådets budsjett (kap. 244) har betydd mye for å styrke og konkretisere samarbeidet i grenseregionene. MR-REG fastholder målsettingen i handlingsprogrammet av 1979 om at de økonomiske ressursene for finansiering av denne type prosjekt økes til et nivå på 10 mill. NOK pr. år og i den takt som er mulig ut fra bevilgningene på ministerrådets allmene budsjett. NERP bør vurdere spørsmålet om hvordan man best organisatorisk forsterker styringen og kontrollen av disse midlers anvendelse.

MR-REG er fortsatt av den mening at *forslaget om ett regionalpolitisk fond for Nordkalotten og/eller et regionalpolitisk fond for hele Norden* ikke er aktuelt på nåværende tidspunkt.

Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning ble introdusert 1.4.1980 for en 2-årig forsøksperiode. Det kan fastslås at låneordningen har virket for kort tid til å trekke endelige konklusjoner om resultatet er i samsvar med intensjonene. Erfaringene så langt er imidlertid såpass interessante at MR-REG vil foreslå at forsøksperioden forlenges med ytterligere 2 år. Innen 1.4. 1984 bør NERP utarbeide en ny rapport som noe grundigere evaluerer ulike sider ved låneordningen.

MR-REG uttalte allerede på sitt møte i desember 1980 sin store interesse for *Basprosjektet* (sammenstilling og åjourholding av basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden). Prosjektet har nå funnet sin "profil" og de nærmeste årenes virksomhet bør derfor stort sett følge nåværende opplegg: løpende rapporteringsarbeid (årsrapporter, regionale spesialstudier), utviklingsarbeid (datainnsamling og -behandling, analysemetoder, presentasjon m. v.) og øvrig virksomhet (først og fremst samarbeid med

andre nordiske organ, f. eks. NordREFO). Erfaringene hittil viser at Basprosjektets virksomhet representerer et nyttig underlag for NERP's og MR-REG's virksomhet. Prosjektet dekker i stor grad behovet for generelle og spesielle regionale analyser.

MR-REG er interessert i at samarbeidet omkring studier av *storbyregionenes problemer og utviklingstendenser* videreføres i en fase II, som vil omfatte perioden 1982–83. Her bør det gjennomføres grundigere og mer dyptgående analyser innenfor enkelte av de problemstillinger som behandles i fase I-rapporten. NERP bør på grunnlag av sin behandling av denne rapporten våren 1982, gi nye direktiv til arbeidsgruppen som leder storbyprosjektet. Det kan imidlertid allerede nå fastslås at NERP legger vekt på at prosjektet behandler storbyene i en regionalpolitisk sammenheng, det vil si analyser av den betydning problemer og utviklingstendenser i storbyregionene har i en nasjonal sammenheng.

Ministrene noterer med interesse at det nå foreligger en rapport fra NERP om *allmen glesbygdspolitikk*. Rapporten kartlegger aktuelle utviklingstendenser i ulike nordiske lands glesbygdspolitikk samt pågående nordisk samarbeid på dette området. Ministerrådet gir NERP i oppdrag å fremme nordisk informasjons- og erfaringsutveksling om allmene glesbygdspolitiske spørsmål samt arbeide for en koordinering av ministerrådets virksomhet i den utstrekning også arbeidet innen andre embetsmannskomiteer berøres.

NERP bør når økonomiske og praktiske forutsetninger er til stede innlede et samarbeid vedrørende *regional planlegging og distriktpolitiske virkemidler*.

Det *regionalpolitiske forskningssamarbeidet* i regi av Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO) bør videreføres på de temaområder som er trukket opp i nåværende forskningsprogram.

Gjensidig *informasjonsutveksling* om aktuell regionalpolitikk i de ulike landene er et viktig element i NERP's arbeid. MR-REG går inn for en øket innsats på dette området, da det anses at en effektiv informasjons- og erfaringsutveksling på alle nivåer er en forutsetning for at samarbeidet skal kunne videreutvikles.

Et viktig element i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er spørsmålet om *nye nasjonale tiltaks innvirkning på den regionala utvikling i nabolandene* (grenseprosedyreordningen). Siden ordningen ble innført 1.4.1980 for en 2-årig forsøksperiode har flere enkeltsaker blitt sendt til uttalelse i nabolandene. Dette har bidratt til å øke de ulike organers innsikt dels i hvilke planer som eksisterer på ulike områder i nabolandet, dels mulighet til å påvirke den endelige avgjørelsen i saken, samt innrette sin egen planlegging ut fra hva som er på gang i naboregion i annet land.

Siden ordningen kun har virket i 2 år vil MR-REG foreslå at forsøksperioden forlenges i ytterligere 2 år til 1.4.1984. I 1983 bør NERP gjennomføre en undersøkelse for å vurdere effektene av grenseprosedyreordningen.

Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre) vedtok på sitt møte den 6. november 1981 å gi NERP i oppdrag å

- arbeide med gjennomføringen av det regionalpolitiske handlingsprogrammet etter de retningslinjer som ble trukket opp i *NU A 1978:11* samt NERP's rapport av oktober 1981;
- løpende arbeide med programmets utvikling på bakgrunn av de erfaringer som vinnes og de synspunkter som fremkommer;
- i løpet av 1983 legge frem en rapport for MR-REG som vurderer behovet for ytterligere konkretisering av handlingsprogrammet av 1979, eventuelt om det er behov for utarbeiding av et nytt handlingsprogram.

Videre går MR-REG inn for att forsøksperiodene for NIB's regionallåneordning samt den regionalpolitiske grenseprosedyreordning forlenges i ytterligere 2 år til 1.4.1984. Innen denne tid må det legges frem rapporter som vurderer om og eventuelt hvordan ordningen skal videreføres på permanent basis. Endelig vedtak vil bli fattet våren 1982.

Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre) vedtar at ministerrådets uttalelse i anledning NERP's rapport vedrørende gjennomføringen av det regionalpolitiske handlingsprogrammet av 1979 skal oversendes til Nordisk Råd sammen med denne rapport.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1), berättelse om Nordel (C1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C1: Bilaga 11), meddelandena om rekommendationerna nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport och nr 6/1981 angående samarbetsåtgärder rörande fiskodling

(Se C 1: Bilaga 17)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan som syftar till att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Med hänvisning till sitt meddelande i frågan den 10 december 1980 framhåller Nordiska ministerrådet att olika nationella myndigheter och organ aktivt samverkar på det internationella planet för att stävja missbruket av mediciner inom elitidrotten. Ansvar för en vidareutveckling av denna samverkan åvilar de nationella myndigheterna.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten.

Av meddelandet framgår att ministerrådet anser att det tillkommer olika nationella myndigheter och organ att samverka för att på internationellt plan stävja missbruket av mediciner inom elitidrotten. Ärendet behandlades vid 1979 års nordiska hälsodirektörmöte. Det ansågs naturligt att medicinalförvaltningarna i de nordiska länderna skulle försöka påverka läkarna att inte förskriva läkemedel annat än för medicinsk behandling. Medicinaldirektörerna konstaterade vidare att det faktum att det rör sig om olika läkemedel och metoder – och ej blott om anabola steroider – gjorde frågan komplicerad. Social- och miljöutskottet konstaterar att ytterligare åtgärder från ministerrådets sida i anledning av denna till de nordiska regeringarna riktade rekommendation inte är att vänta. Utskottet finner det mot denna bakgrund inte motiverat att fortsättningsvis följa denna rekommendation. Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 4/1979 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska ministerrådet hänvisar till meddelande om ovanstående rekommendation daterat den 10 december 1980¹ och vill även tillägga att ett reviderat förslag om nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet kommer att föreläggas Nordiska rådet vid dess session i Helsingfors 1982. I förslaget anges att insatser inom äldreomsorgen är en angelägen uppgift. Socialpolitiska kommittén ämnar konkretisera det fortsatta samarbetet på detta område vid uppföljningen av programmet.

¹ Se *Nordisk Råd 29. sess.*, s. 2311.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med övriga östersjöstater fördjupa och vidareutveckla samarbetet beträffande forskning om och skydd av sälstammen i Östersjön och Kattegatt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Efter den information, som findes i dag, må sælpopulationerne i Østersøen og Kattegat, betragtes som truede. Dette er baggrunden for et internationalt samarbejde, som gennem en årrække har fundet sted mellem Østersø- og Kattegatstaterne for at beskytte sælerne og forske i deres levevilkår.

Problematikken er aktuel for de nordiske lande, som har grænser til Østersøen eller Kattegat, nemlig Danmark, Sverige og Finland.

Sælernes situation har således været drøftet på en række internationale møder (Haikko 1977, Warszawa 1980). Warszawamødet rekommanderede landene at gennemføre forskellige typer beskyttelsesforanstaltninger.

Sælspørgsmålet har endvidere været drøftet i den finsk/svenske komité for Bottniska Viken, senest på mødet i Forsmark den 4. februar 1981. Komitéen udtalte at videre foranstaltninger er nødvendige til beskyttelse af sælerne i Bottniska Viken.

De internationale rammer om det samarbejde som allerede er i gang er Helsingforskonventionen, Gdanskkonventionen og bilaterale aftaler f. eks. aftalen om den ovennævnte komité for Bottniska Viken.

Situationen omkring det nordiske og det internationale samarbejde om sælspørgsmål i Østersøen og Kattegat har været drøftet i arbejdsgruppen for naturværnsproblemer under Nordisk embedsmandskomité for miljøbeskyttelsesproblemer. Baggrunden for denne drøftelse var de internationale rekommandationer og et materiale udarbejdet af landene til beskrivelse af sælernes situation.

Arbejdsgruppen konkluderede at de involverede nordiske lande bør tage initiativ i internationale samarbejdsorganer til øget beskyttelse af sæler og udbygning af det eksisterende forskningssamarbejde.

Også samarbejdet mellem de involverede nordiske lande bør udvikles. Dette sker formentlig bedst direkte mellem landene evt. efter en forhåndsdrøftelse i EK-M's arbejdsgruppe for naturværnsspørgsmål. Noget samlet nordisk politisk initiativ overfor de relevante internationale organer, via Nordisk Ministerråd anså arbejdsgruppen ikke for relevant, eftersom kun de tre Østersøstater er berørte af spørgsmålet.

Arbejdsgruppen foreslog derfor at Nordisk Ministerråd rekommanderer regeringerne i Danmark, Sverige og Finland at:

- 1) alle arter sæler totalfredes på de tre landes søterritorier i Østersøen og Kattegat samt på land grænsende til disse farvande, hvor populationerne er truet
- 2) spørgsmålet om fredning i andre landes søterritorier og på land samt i internationalt farvand tages op inden for rammerne af Gdansk- og Helsingforskonventionen
- 3) indsatsen vedrørende forskning af sælernes levestandard m. v. og etablering af sælreservater fortsættes og udbygges, såvel i de enkelte lande som i internationalt samarbejde.

Til regeringerne i Sverige og Finland rekommanderer Nordisk Ministerråd at:

- 4) arbejdet med at udrede forudsætningerne for indretningen af et svensk/finsk sælreservat i Ålands hav påbegyndes omgående, med henblik på hurtig etablering af reservatet.

EK-M tilsluttede sig på mødet den 10. – 12. juni 1981 disse rekommandationer, og ministerrådet vil efter skriftlig procedure træffe afgørelse vedr. rekommandationerne inden udgangen af 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning av de kostnadsmässiga aspekterna vid rening av kommunalt avloppsvatten i syfte att utarbeta rekommendationer för planering av nya och förbättring av redan befintliga reningsanläggningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Under Nordisk embetsmannskomit  for miljøvernspørsmål ble det i 1979 igangsatt samarbeid på vann- og avløpsområdet (VA-sektoren). Det er nedsatt en egen prosjektgruppe som leder virksomheten, som tar sikte på samarbeid og eventuell harmonisering av retningslinjer for kommunale avløp, avløp fra spredt bebyggelse, utjevningmagasin i avløpsnett, oljeavskillere og kostnader for rensing av avløpsvann. Delprosjektet om kostnader for rensing av avløpsvann er igangsatt på bakgrunn av rek. nr. 7/1979. Ministerrådet bevilget for 1980 NOK 159000, for 1981 NOK 216000 og for 1982, NOK 164000 til samarbeid på VA-sektoren.

Udredningen forventes at kunne f rdigg res i 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I Sverige regner en med at fartøymiljøutredningen avslutter sitt arbeid ved årsskiftet 1981/82. Utredningen ventes å foreslå en ny lov om sikkerheten på fartøy. Forslaget kommer til å inneholde bestemmelser om arbeidsmiljø på fartøy som tilsvarer reglene i den almene arbeidsmiljølov fra 1977. De deler av forslaget som gjelder sikkerheten på fartøy baserer seg på internasjonale konvensjonsregler, først og fremst regler som er utarbeidet innen IMCO.

Lov om skipssikkerhet m.v. som ble vedtatt i Danmark i 1980, gir mulighet for å innføre arbeidsmiljøregler for skip tilsvarende hva som gjelder på land. I 1982 ventes bestemmelser om legers plikt til anmeldelse av arbeidsbetingede lidelser som følge av arbeid om bord på skip, og om plikt til anmeldelse av arbeidsulykker til bruk for statistiske formål.

I Finland trådte to stadsrådsbeslutninger som berører arbeidsmiljøet på fartøy og ordensregler for skipsarbeid i kraft 1. juli 1981. Det ble bl. a. tatt hensyn til tilsvarende svenske bestemmelser i forbindelse med beslutningene.

I Norge pågår fortsatt arbeidet med harmonisering av sjøfartslovgivningen med prinsippene i arbeidsmiljøloven. Målet er å utarbeide en arbeidsmiljølov for skip. Dette er et omfattende arbeid og det vil ta en del tid å få et lovforslag utarbeidet, fremmet og vedtatt.

Det er etablert ett godt, uformelt nordisk samarbeid om sjøsikkerhet mellom sjøfartsmyndighetene i de nordiske land. Samarbeidet tar sikte både på spørsmål av interesse for nasjonale myndigheter og spørsmål som gjelder pågående internasjonalt samarbeid, f. eks. innen IMCO og ILO. Oppfølgingen av rekommandasjonen er en løpende oppgave. Ministerrådet finner ikke behov for ytterligere initiativ og vil foreslå at rekommandasjonen anses sluttbehandlet.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det er etablert et godt uformelt nordisk samarbeid om sjøsikkerhet mellom sjøfartsmyndighetene i de nordiske land. Samarbeidet tar sikte både på spørsmål av interesse for nasjonale myndigheter og spørsmål som gjelder pågående, internasjonalt samarbeid, f. eks. innen IMCO og ILO. I løpet av 1981 kommer forslag til omfattende endringer av 1974 års internasjonale konvensjon om sikkerheten for menneskeliv til sjøs (SOLAS) å bli ferdigbehandlet innen IMCO. Endringene tar sikte på bedre sjøsikkerhet gjennom strengere krav til fartøyenes konstruksjon og utrustning. De nordiske land deltar aktivt i arbeidet med oppfølgingen av rekommendasjonen som er en løpende oppgave. Ministerrådet finner ikke behov for ytterligere initiativ og vil foreslå at rekommendasjonen anses sluttbehandlet.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Konvensjonen SOLAS 74 er ratifisert av Danmark, Norge, Sverige og Finland og trådt i kraft. En protokoll till konvensjonen som ble besluttet av en internasjonal konferanse i februar 1978, er siden siste melding om rekommandasjonen tiltrådt av samtlige av disse land og trådt i kraft den 1. maj 1981.

Ministerrådet foreslår at rekommandasjonen anses som sluttbehandlet.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som är förenade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras,

2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafiknykterhet till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Rekommendationen innehåller två uppgifter. Den första uppgiften är av fortlöpande karaktär och meddelande därom kommer här nedan och fortlöpande att avges. Den andra uppgiften redovisas i fjolårets meddelande.

Arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande småbåtar (fritidsbåtar) har ej medel för uppgiften annat än vad som tilldelats för framställningen av broschyrer för utländska båtturister, i vilken även viss information mot båtonykterhet ingick, varför arbetsgruppen följer den propaganda/information som sker i de olika länderna samt bidrar och stöder enskilda initiativ i denna riktning i möjligaste mån.

I Danmark har Søsportens Sikkerhedsråd, som är ett statligt organ för främjande av sjösäkerheten på fritidsbåtar, en ständigt pågående propaganda i olika former mot alkoholmissbruk i samband med fritidsbåtar och den danska nykterhetsrörelsen bedriver ständigt propaganda mot alkoholmissbruk i allmänhet. Med hänsyn till de få fall av båtolyckor som har orsakats av alkoholmissbruk enligt statistiken har Søsportens Sikkerhedsråd ej funnit anledning att för närvarande ytterligare intensifiera nuvarande informations- och propagandaverksamhet i detta avseende.

I Finland inleddes 1976 en kampanj med mottot "Nykter till sjöss". Denna kampanj är resultatet av ett samarbete mellan många privata och statliga organisationer såsom försäkringsbolag, sjöräddningssällskap, simundervisnings- och livräddningsförbund, polisen, tullen, sjöfartsstyrelsen

m. fl. och den har möjliggjorts genom frivilliga insatser och donationer. Kampanjen omfattar spridande av pressartiklar, radioprogram, TV-spots och intervjuer, riktad information till lärare, gymnasieelever och värnpliktiga och arrangering av tävlingar m. m. 15 000 affischer och 300 000 broschyrer trycks årligen för att uppsättas och spridas på utställningar och båtmässor m. m. Kampanjens budget rör sig mellan 150–200 000 FIM per år. Den finska nykterhetsrörelsen bedriver ständigt propaganda mot onykterhet i olika sammanhang vilket även berör båtlivet.

I Norge har Statens informationsstjäneste under de senaste två åren drivit en brett upplagd kampanj under mottot "Sommerens siste bad" i samarbete med Edruskapsdirektoratet (nykterhetsdirektoratet) och sjöfartsdirektoratet. Denna kampanj skall fortsätta ytterligare ett år. Kampanjen sker genom tillverkning och spridning av s. k. film-stills för biografer och TV, plakat för att uppsättas på allmänna platser och genom annonsering i vecko- och fackpress, även i dagspress under båtsäsongen. Under året har även en kortare propagandafilm framställts vilken kommer att visas på biograferna under 8 veckor nästa år. Vidare utförs en betydande insats mot missbruket av alkohol av Edruskapsdirektoratet, Norges Röde kors, Norsk Folkehjelp och av den norska nykterhetsrörelsen.

Även i Sverige är det flera organ som svarar för information och propaganda mot onykterhet i samband med båtliv. Sjösäkerhetsrådet, den svenska motsvarigheten till Søsportens Sikkerhedsråd i Danmark, har under många år bl. a. bedrivit sådan propaganda och information i olika former. Under det senaste året har rådet svarat för bl. a. två TV-spots under båtsäsongen, annonsering i dags-, vecko- och fackpressen och broschyrer i samarbete med Systembolaget (det statliga monopol företaget för försäljning av alkoholhaltiga drycker). Sjösäkerhetsrådets kostnader under 1981 för information/propaganda mot onykterhet och för användandet av räddningsväst var 1,1 milj. SEK varav den största delen har gällt onykterheten.

Svenska Livräddningssällskapet-Simfrämjandet (en ideell privat organisation för främjande av kunskapen om livräddning i vatten och om simkunighet) driver en brett upplagd kampanj mot onykterhet i samband med bad, fiske, båtsport, isssport och vid användning av skoter. För kampanjen har bl. a. utarbetats en grundfolder vilken sprides i många olika sammanhang. En teckningstävling för skolans årskurser 4, 5 och 6 i hela landet har anordnats under året med temat "Våga tacka nej" vilket även är mottot för hela kampanjen. Vidare har, i vissa fall i samarbete med andra organisationer, framställts affischer, kampanjmärken och utställningsskärmar vilket varit med på båtmässor och lokala utställningar samt 3 st. TV-spots och ytterligare en kommer att färdigställas under året. Kampanjen har för budgetåret 1980–81 erhållit 240 000 SEK i statligt bidrag och man räknar med att materialet kan användas under ytterligare två år.

I Danmark, Norge, Sverige och i viss mån även i Finland visar statistiken att drunkningsolyckorna i samband med båtliv har minskat under de senaste åren.

Rek. 12/1979/tD 1982

Meddelande

om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I spørsmål om innføring av "likeartede *barnealdersgrenser* i jernbanetrafikken i Norden" er man ikke kommet lenger idet NSB ikke har kunnet heve nedre aldersgrense fra 4 til 6 år.

Aldersgrensene 6–16 år er gjennomført i Sverige, på SJ, fra 1.12.1980.

Ellers kan meddeles at de nordiske jernbaner som et ledd i sitt samarbeide, er blitt enige om å forsøke å gi ut en felles trykksak, inneholdende opplysninger om alle generelle rabattordninger på jernbanene i de nordiske land.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1979. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

Av meddelandet till 30:e sessionen framgår bl. a. att åldersgränserna för barn- och pensionärsrabatter vid järnvägsresor varierar mellan de nordiska länderna. Likaså varierar rabattsatserna och flera av villkoren utöver åldersgränser både för de ovan anförda rabatterna och övriga rabatter i järnvägstrafiken. Rekommendationens intentioner är sålunda inte uppfyllda.

Trafikutskottet har under år 1981 haft till behandling frågan om priser och rabatter i flyg-, järnvägs-, buss- och båttrafiken i Norden. Som ett resultat av utskottets genomgång har ett medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter på alla färdmedel i Norden väckts och hänvisats till utskottet. Detta medlemsförslag omfattar bl. a. samma område som rekommendation nr 12/1979.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 4/1976 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Stefán Jónsson (Ab)

Essen Lindahl (s)

Rolf Sellgren (fp)

Petter Thomassen (H)

Ivar Hansen (V)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Ambjørg Sælthun (Sp)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Rek. 14/1979/j

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägar-kompetens

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at undersøge mulighederne for at samordne de nordiske landes regler om jægerkompetence på en sådan måde, at det ved erhvervelse af jagtret anerkendes, at jægerkompetence erhvervet af nordiske statsborgere i ét nordisk land er ligeværdig med jægerkompetence erhvervet i et andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Vid förhandlingar mellan myndigheter ansvariga för viltfrågor i de nordiska länderna har man kunnat konstatera, att det pågår en viss samordning av målsättning och principer vid förberedelser till och utvecklingen av jägarexamen i de enstaka nordiska länderna. Danmark och Finland har redan tidigare infört en jägarexamen. Således har man i Norge och Sverige gjort sig bekant med deras bestämmelser vid förberedelser för kommande obligatoriska jägarexamen i dessa länder. Dock anses det i alla länder viktigt, att enstaka länder i största möjliga grad kan tillvarata de speciella krav, som gör sig gällande utifrån viltbeståndets sammansättning samt jägartraditioner.

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har meddelat att medborgare från andra nordiska länder ej kommer att omfattas av skyldigheten att erlägga kompetensprov vid jakt i dessa länder.

Ministerrådet konstaterar att härmed anses målsättningen vid rekommendationen uppnådd.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist meddelelse nr. 14/1979 angående nordiske regler for jægerkompetence. Udvalget har behandlet meddelelsen på møder den 19. januar 1982 i Stockholm og den 1. marts 1982 i Helsingfors.

Det fremgår af meddelelsen, at det under nordiske forhandlinger har kunnet konstateres, at der foregår en samordning af målsætning og principper ved forberedelse og udvikling af jægereksamen i de enkelte nordiske lande, og at statsborgere fra andre nordiske lande ikke kommer til at være omfattet af pligten til at aflægge prøve ved jagt i disse lande.

Juridisk udvalg anser, at målsætningen med rekommandationen herved er nået og indstiller,

at Nordisk Råd tager Nordisk Ministerråds meddelelse om rekommandation nr. 14/1979 angående nordiske regler for jægerkompetence til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 1. marts 1982

Lennart Andersson (s)

Chr. Christensen (KrF)

Svend Jakobsen (S)
Formand

Halldór Ásgrímsson (F.)

Hagen Hagensen (KF)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Den af ministerrådet nedsatte arbetsgrupp afleverede i januar 1981 "Rapport om nordisk bibliotekssamarbejde".

Kort sammenfattet indeholder rapporten følgende tre hovedforslag:

1. Der igangsættes et kontinuerligt nordisk samarbejde om efter- og videreuddannelse af bibliotekspersonale i de nordiske lande.
2. Der oprettes et permanent biblioteksudvalg valgt for tre år ad gangen, til at planlægge, iværksætte og evaluere denne efter- og videreuddannelsesvirksomhed.
3. At Nordisk Ministerråd bevilger et årligt tilskud i en forsøgsperiode til at igangsætte den foreslåede samarbejdsvirksomhed.

Rapporten har været til remisbehandling med positivt resultat i de nationale baggrundsgrupper, ligesom RKK (rådgivende komité for almenkulturel virksomhed) har givet sin positive støtte til rapportens forslag.

På grundlag af dette har ministerrådet truffet beslutning om en forsøgsvirksomhed 1982–84.

I 1982, hvor virksomheden beregnes kun at skulle omfatte det sidste halvår, har ministerrådet af dispositionsmidlerne afsat Dkr. 175 000. Kursusvirksomheden foreslås at omfatte dels folkebibliotekernes formidling af andre nordiske landes litteratur, dels udviklingen af nytilkomne arbejdsområder og nye hjælpemidler (som f.eks. biblioteksservice for indvandrere, for funktionshæmmede og for patienter på sygehuse og institutioner, børnebiblioteksarbejde, edb i bibliotekerne). Ministerrådet har ligeledes besluttet at etablere et nordisk biblioteksudvalg, bestående af et medlem fra hvert af de nordiske lande til at planlægge og iværksætte denne virksomhed.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Regeringsrådet Ragnar Meinander har på ministerrådets uppdrag utrett frågan om förutsättningarna för att inrätta ett Nordens institut på Åland. Utredningen gör en kartläggning av det åländska kulturlivet och dess relationer till övriga Norden samt lämnar förslag om hur dessa förbindelser skulle kunna förstärkas genom inrättandet av ett Nordens institut på Åland. Det tänkta institutet förutsättes inte kräva uppförandet av nya lokaliteter, däremot årliga driftskostnader som uppskattas till 450 000 fmk. Ministerrådet har hänskjutit utredningen till behandling i anslutning till 1983 års kulturbudget.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Rekommandasjonen om medisinsk genetik har vært gjenstand for foreløpig behandling i Ministerrådets organer, herunder Ministerrådets rådgivende komité for forskning.

De hittil foretatte vurderinger gir klare indikasjoner om medisinsk genetikks betydning og aktualitet som forskningsområde nasjonalt og i nordisk sammenheng.

Det er videre blitt avklart at en gjennomføring av rekommandasjonen i et fra forskersynspunkt forventet omfang, bl. a. med vekt på de miljømessige faktorer, vil kreve betydelige nordiske forskningsmidler.

Mot denne bakgrunn og i en situasjon med begrensede muligheter for økte forskningsressurser over det nordiske kulturbudsjett, finner en det nødvendig å avvente resultatene av det pågående utredningsarbeid om økt nordisk forskningssamarbeid – det gjelder både finansiering og organisatoriske spørsmål – innen man tar endelig stilling til en eventuell gjennomføring av rekommandasjonen om medisinsk genetik.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att

b) intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Når det gjelder rekomandasjonens punkt a, henvises til "Revision av nordisk yrkesklassifisering" (Rapport til Nordisk Ministerråd, prosjekt 160.21-2.14.).

Ifølge planen for prosjektet er hensikten "att med utgangspunkt från de olika ländernas utgåvor av NYK (Nordisk yrkesklassifisering) åstadkomma en gemensam standard för klassifisering av yrken. Detaljarbetet med resp. lands utgåva sker sedan inom varje land för sig".

Prosjektet fortsetter i NAUT:s (Nordisk arbeidsmarkedsutvalg) regi, og en endelig versjon vil foreligge i 1982. Betr. punkt b. om å intensivere det nordiske samarbeid, er følgende aktiviteter igang:

Rapporten "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet" (NUB 1981: 80 Nordisk Skolesamarbeid) har gitt grunnlag for videre prosjektvirksomhet når det gjelder dette området. Rapporten blir fulgt opp av prosjekt "Nettverk" der en vil koble sammen skoler/kommuner som driver forsøksvirksomhet på området. Prosjekt "Nettverk" ble innledet med en forberedende konferanse i Södertälje i januar 1981. I prosjektet vil en i 1982 iverksette et nettverk mellom 2 skoler/kommuner i hvert av de nordiske land som har som tema "Arbeidslivskunnskap i undervisningen".

Formålet med prosjektet er i hovedsak:

- Utveksle ideer, erfaringer om undervisningsmetoder på området
- Forbedre kvaliteten på undervisningen i arbeidslivskunnskap. Å samle, teste og spre kunnskap om undervisningsmaterieell på området.

Arbeidsmåten i prosjektet vil bestå i et årlig seminar som en sentral del av virksomheten, det vil videre bli utgitt en nyhetsbulletin for prosjektet 2 ganger pr. år – videre vil de direkte kontakter mellom deltakerne i prosjektet være av stor nytte. En håper videre at det kan dannes nasjonale nettverk omkring de forsøkspunktene som er med i det nordiske nettverket.

Prosjekt "Nettverk" er et delprosjekt i et paraplyprosjekt som skjer i samarbeid med NAUT (Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg). Og det er delt finansiering mellom det allmenne budsjett og kulturbudsjettet. Det andre delprosjektet er et nettverk mellom 4 byer i Norden som driver forsøksvirksomhet med gjennomføring av ungdomsgarantien.

– Innenfor prosjektprogrammet for 16–19-åringene (Nordisk Skolesamarbeid) har en siden 1978 iverksatt et læremiddelprosjekt for små yrkesfag. Rent konkret har arbeidsgruppen hittil gjennomført 3 delprosjekt.

En lærebok i optikk er blitt produsert. Boken er en dansk-norsk-svensk samproduksjon og boken blir i sin helhet oversatt til finsk. Boken er trykt i 2000 eksemplarer og hele opplaget er solgt til skolene som utdanner optikere, til optikerforbundene i de respektive land som vil bruke boken i sin etterutdanningsvirksomhet. Prosjektet som er et pilotprosjekt vil evalueres i 1982.

Videre har en som et pilotprosjekt iverksatt et prosjekt innenfor plante-sunnhetslæren som omfatter en nordisk samproduksjon av et audiovisuelt materiale til bruk i gartneriskolen.

Det tredje prosjekt omfatter en informasjonsbrosjyre som høsten 1981 er sendt til samtlige skoler som driver yrkesundervisning i Norden. Via brosjyren kan skolene bestille et utvalg kataloger over undervisningsmidler i yrkesutdanningssektoren fra de øvrige nordiske land.

– Midler er blitt bevilget til et fortsatt utredningsarbeid omkring "samarbeid innen fiskeriutdanning og -forskning i Norden".

I utredningsarbeidet vil en nå konsentrere seg om grunnskolen og 16–19-åringenes utdanning.

I utredningsarbeidet vil en utarbeide forslag til informasjonsrutiner mellom nasjonale myndigheter og institusjoner som har ansvaret for læremiddelproduksjon, læreplansarbeid, pedagogisk utviklingsarbeid m. m. innenfor undervisningen.

– Nordiske yrkesskolelærers samråd har innledet et treårig forsøksprosjekt med etterutdanningskurs for små yrkesfag. – Kursvirksomheten er finansiert av Nordisk Kulturfond og i 1981 har kurs for bakere, anleggsmaskinreparatører og kontormaskinreparatører vært holdt.

Ministerrådet vedtok i møte i januar 1981 å intensivere forsknings- og utviklingssamarbeidet på skoleområdet.

Yrkespedagogisk FoU-arbeid er et av de prioriterte områder og i Nordisk Skolesamarbeids regi vil en sette igang virksomhet i løpet av 1982.

– Innenfor det nordiske miljølæreprosjektet for 16–19-åringene, er det blitt produsert et temahefte angående arbeidsmiljø. Heftet inneholder modeller for arbeidsmiljøundervisning.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

På baggrund af rekommendationen har arbejdet inden for kulturaftalens organer koncentreret sig om at finde løsninger på de problemer, der knytter sig til kompetence, sprog og statsborgerskab. Udgangspunktet for arbejdet har været at finde frem til ordninger, som ikke rækker ved de principper, der ligger til grund for hvert lands grundskole og læreruddannelse, men som alligevel kan løse eller lette de vanskeligheder, der møder en lærer, som ønsker en umiddelbar ansættelse i grundskolen ved flytning til andet nordisk land.

Ministerrådet godkendte på sit møde den 23. november 1981 et forslag til overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for almenlærere (klasselærere) i grundskolen, idet Danmark dog måtte tage forbehold for Færøernes og Grønlands vedkommende (*se Bilaga*).

På grundlag af denne nordiske konvention, som gælder almenlærere i grundskolen, vil man gå videre med spørgsmålet om at udvide mulighederne for fælles nordisk arbejdsmarked for grupper af faglærere.

*BILAGA 1***Overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for almenlærere (klasselærere) i grunnskolen.**

De kontraherende stater

som, bortsett fra Island, tidligere har truffet overenskomst om et felles nordisk arbeidsmarked,

som finner at muligheten for fri utveksling av grunnskolelærere mellom de nordiske stater kan bli til gagn for skolens utvikling i disse stater, er blitt enige om følgende:

Artikkel 1

Den som har en for grunnskolen offentlig godkjent almenlærerutdanning (klasselærerutdanning) på minst 3 år i en av de kontraherende stater er, under de i overenskomsten gitte forutsetninger, godkjent som lærer i enhver av de øvrige kontraherende stater og skal ha adgang til å utøve virksomhet som sådan.

Den som har en offentlig godkjent almenlærerutdanning med kompetanse for undervisning i grunnskolens 3 eller 4 første år i en av de kontraherende stater kan, under de i overenskomsten gitte forutsetninger få adgang til i enhver av de kontraherende stater å undervise som almenlærer i grunnskolens første 4 år. For undervisning herutover vil det kreves tilleggsprøver.

Artikkel 2

Den almenlærer i kontraherende stat som ansettes i en grunnskole i annen kontraherende stat forutsettes å beherske skolens undervisningsspråk.

Statene forplikter seg til at det legges tilrette for prøver i de angjeldende språk, og sikre at det eksisterer muligheter for å gjennomgå den nødvendige forberedende undervisning.

Almenlærer som behersker skandinavisk språk vil likevel kunne ansettes i skole med annet skandinavisk undervisningsspråk under forutsetning av at prøve i angjeldende språk avlegges innen 2 år. Det forutsettes at de i denne tid fritas fra å undervise i dette språk.

Artikkel 3

For fortsatt ansettelse som almenlærer med gjennomgående kompetanse for alle trinn i dansk folkeskole, forutsettes i Danmark at almenlærer med offentlig godkjent utdanning fra annen kontraherende stat også avlegger en særskilt faglig/pedagogisk prøve i løpet av de første 4 år som ansatt lærer i dansk folkeskole.

Artikkel 4

Almenlærer (klasselærer) som er godkjent i samsvar med denne overenskomst, bør i prinsippet være berettiget til å søke og få stilling som almenlærer i annen kontraherende stat uten hinder av at søkeren ikke er statsborger i denne stat.

Tjenestegjøring som almenlærer i en av de kontraherende stater bør i annen kontraherende stat, hvori tjenestegjøringen fortsetter, likestilles med tilsvarende tjeneste utført i sistnevnte stat.

Artikkel 5

Almenlærer i kontraherende stat som har fått tjeneste i annen kontraherende stat, bør i prinsippet være likestilt med almenlærer i sistnevnte stat forsåvidt angår rett til lønn og pensjon samt øvrige i tjenesten forbundne rettigheter.

Artikkel 6

Enhver av de kontraherende stater skal etter undertegningen av denne overenskomst – i den utstrekning det er mulig – gjennomføre endringer i gjeldende interne bestemmelser i samsvar med de i artikkel 1–5 angitte prinsipper.

Artikkel 7

De sentrale skolemyndigheter i de kontraherende stater bør følge utviklingen på arbeidsmarkedet for lærere i de respektive stater og dersom særskilte tiltak finnes påkrevet, gi melding herom til den kommisjon som er nedsatt i henhold til artikkel 5 i overenskomsten av 22. mai 1954 om felles arbeidsmarked.

De sentrale skolemyndigheter bør gi hverandre fortløpende oppgaver og opplysninger som er av betydning for bedømmelsen av utviklingen på arbeidsmarkedet for lærere i de kontraherende stater.

Artikkel 8

Denne overenskomst skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumenter deponeres i

Overenskomsten trer i kraft 3 måneder etter at samtlige parters ratifikasjonsdokumenter er deponert.

Enhver av de kontraherende stater kan oppsi overenskomsten med en oppsigelsestid på 6 måneder til opphør den første juli eller den første januar.

Enhver av de kontraherende stater kan med øyeblikkelig virkning sette overenskomsten ut av kraft i forhold til en eller flere av de øvrige kontraherende stater i tilfelle av krig eller krigsfare eller når andre særskilte nasjonale eller internasjonale forhold gjør det nødvendig. Vedkommende staters regjeringer skal straks underrettes om beslutningen.

Till bekräftelse av foranstående har undertegnade som er behørig bemyndiget dertil, underteget denne overenskomst.

Utfærdiget i (sted og dato)

i et eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, som alle har lik gyldighet.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare.

Det meddelas att ministerrådet vid möte i november 1981 godkänt ett förslag till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för allmänlärare (klasselärere) i grundskola, men med reservation för Färöarna och Grönland.

Utskottet uttrycker tillfredsställelse med ministerrådets beslut, vilket utgör ett betydelsefullt steg mot förverkligandet av rekommendationen. Denna har ju ett vidsträcktare syfte i det att den inte är begränsad till några särskilda lärargrupper. Därför stöder utskottet de redovisade planerna på att utvidga den gemensamma arbetsmarknaden för lärare till att gälla även olika grupper av ämneslärare (faglärere).

Utskottet anser att de nordiska länderna snarast bör ratificera överenskommelsen.

I och med att rekommendationens syfte nu kan uppnås, finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 19/1979 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet har siden Nordisk Råds session 1976 søgt at fremme arbejdet på det børnekulturelle område inden for den nordiske kulturaftales rammer. Det første konkrete arbejde, som ministerrådet iværksatte, var "Nordisk barnekulturrapport", som skitserer de overordnede mål for børnekulturpolitikken i Norden. Rapporten blev udarbejdet af en nordisk arbejdsgruppe på børnekulturområdet. "Nordisk barnekulturrapport" udkom i marts 1979. Siden har ministerrådet foranstaltet udgivelse af en skriftserie om børn og kultur (NU-serien) for at stimulere de nye børnekulturaktiviteter i de nordiske lande og samle nogle af de erfaringer, der er gjort på børnekulturområdet. Ligeledes har Nordisk Kulturfond og de øvrige eksisterende støtteordninger under kulturaftalen støttet en række aktiviteter på det børnekulturelle område.

På grundlag af de positive synspunkter, som indkom ved remissbehandlingen af børnekulturrapporten samt Nordisk Råds rekommandation traf ministerrådet i august 1980 beslutning om projektvirksomhed på det børnekulturelle område – foreløbig for en treårig forsøgsperiode. Til dette formål blev der afsat Dkr. 250 000 for året 1980. For 1981 er der yderligere blevet afsat Dkr. 200 000.

Midlerne er hovedsageligt blevet anvendt til tre projekter:

- En undersøgelse af virkningerne på børn af TV's indførelse på Færøerne
- Undersøgelsen gennemføres i fem færøske lokalsamfund. Resultatet fra

den første undersøgelsesfase beregnes at foreligge i 1982. For at effekterne af en videre TV-udredning skal kunne måles er det ønskeligt at en ny undersøgelse gennemføres på et senere tidspunkt.

- Fortsat arbejde med udgivelse af temahefter omkring børn og kulturaktiviteter. Temahefterne har til formål at samle nogle af de erfaringer, der er gjort på de enkelte børnekulturområder, samt at stimulere til nye børnekulturaktiviteter. I januar måned 1982 er udgivet skrifterne: "Børn og teater i Norden", "Børn og billedkunst i Norden" samt "Kulturprojekter for børn".
- Igangsætning af en nordisk børnemusikfestival. Denne fandt sted i København i december måned 1981 under medvirken af børnerock-musikgrupper fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Festivalen bestod af fire dele: 2 koncertarrangementer i centrum af København, koncertturné i skoler i København, workshop med erfaringsopsamling fra børnerockgruppernes arbejde samt et seminar for pædagoger med flere omkring den selvorganiserede børnemusik i Norden. En rapport om gennemførelsen og erfaringerne med børnemusikfestivalen beregnes at foreligge i foråret 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västernorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Nordisk Råd har tidigare været meddelt, at det for tiden ikke lader sig gøre at oprette en sådan folkehøjskole. Kulturudvalget bad imidlertid om, at en alternativ brug af den pågældende ejendom også skulle vurderes.

I forbindelse med at der undersøgte alternative placeringsmuligheder for Nordens folkelige akademi pr. 1.1.83 blev den ejendom i Fjalar kommune, der er udgangspunkt for rekommandationen, besigtiget. Muligheden drøftedes med ejeren og med repræsentanter for kommunen. Det resulterede i en skrivelse fra Fagerheims Stifting 1. november 1981, hvor donationen til Nordisk Råd af ejendommen på Dalsåsen i Fjalar opretholdes. Det foreslås "at Fagerheims Stifting blir godkjent instituert som ein lokalt styrande institusjon, som i nært samarbeid med kulturutvalet sitt styre, får seg pålagt å iverksetje, leie og drive eit slikt senter (kurs- og kultursenter) i nordisk regi. Det er ein sjølvsagt føresetnad frå vår side at Stiftinga blir organisert i samsvar med norsk lov om offentlege stiftingar, og med eit styre som Ministerrådet vil finne påkravd og tenleg."

Dette tilbud kom først efter, at styrelsen havde afgivet indstilling om akademiets forbliven i Kungälv. Da tilbuddet forudsætter byggeri i betydeligt omfang, ansås det ikke for en realistisk mulighed pr. 1.1.83, og det skønnedes derfor ikke at forrykke det grundlag, som styrelsens indstilling var afgivet på.

Det har ikke været muligt at opstille andre forslag til anvendelse af ejendommen.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående alternativa förslag till bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge

(Se E 7, s. 2402)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Begreppet lättläst litteratur, LL-litteratur, är inte klart definierat. Man menar olika saker i de olika nordiska länderna eller lägger åtminstone tonvikten på olika slag av lättläst litteratur, när man använder begreppet.

I sin vidaste definition rör det sig om böcker, avsedda för barn eller vuxna med fysiskt eller psykiskt handikapp, som är lätta att läsa antingen i rent tryckteknisk mening eller på grund av sitt innehåll. I snävare mening är det ofta böcker avsedda för vuxna med ett begränsat ordförråd.

LL-området har under de senaste åren bevakats av den särskilda arbetsgrupp inom nordiskt skolsamarbete, som påtagit sig uppgiften att kontinuerligt sörja för information om nationella projekt av intresse för specialundervisningen i de nordiska länderna. Ett par av medlemmarna i denna särskilda arbetsgrupp är också medlemmar av de nationella LL-grupper som finns i några av de nordiska länderna.

Under året har genomförts en mindre utredning, som visar det aktuella läget när det gäller produktion av LL-böcker. Utredningens resultat kommer att framläggas i början av 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till och fastställa formerna för ett intensifierat samarbete på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Forslaget har vært til behandling i Kulturavtalens organer og saken er utsatt i påvente av nasjonal behandling.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt uppta förhandlingar om utvidgning av tillträdet till de nordiska ländernas utlandsskolor, så att det mot kostnadstäckning gäller barn från samtliga nordiska länder.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Sedan rekommendationen togs om gemensamt ansvar för utlandsskolor har Norge och Sverige i juni 1980 undertecknat ett bilateralt avtal om samarbete på utlandsundervisningens område (åk 1–9).

I Finland trädde 1.8.1981 i kraft en lag om utlandsskolor (Lag om utomlands verksam privat skola som motsvarar grundskolan). Denna lag ger Finland möjlighet att ansluta sig till det bilaterala avtalet mellan Norge och Sverige.

För Danmarks del är motsvarande åtgärder inte aktuella.

På Finlands initiativ har överläggningar inletts för att utreda möjligheterna till utbyggt nordiskt samarbete vad gäller utlandsskolor genom Finlands anslutning till det avtal som redan ingåtts mellan Norge och Sverige.

*BILAGA 1***Överenskommelse mellan Sverige och Norge om samarbete på utlandsundervisningens område**

Regeringarna i Sverige och Norge har enats om följande:

Artikel 1

Där det finns svensk utlandsskola, som av svenska regeringen har förklarats berättigad till statsbidrag, skall norska elever kunna få tillträde till skolan på villkor som föreskrivs i denna överenskommelse.

Artikel 2

Där det finns norsk utlandsskola, som har godkänts enligt Lov om tilskudd til private skoler av den 6 mars 1970, skall svenska elever kunna få tillträde till skolan på villkor som föreskrivs i denna överenskommelse.

Artikel 3

Det förhållandet att denna överenskommelse ingåtts medför inte att elev från det ena landet har ovillkorlig rätt att vinna inträde i det andra landets utlandsskola.

Artikel 4

Samarbetet avser årskurserna 1–9 av utlandsskola och innebär
att norska elever får inräknas i antalet elever för beräkning av antalet lärartjänster vid svensk utlandsskola vid tillämpning av 24–27 §§ förordningen (1978: 591) om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet,
att svenska elever, som enligt skolöverstyrelsens prövning uppfyller kraven i 29 § förordningen (1978: 591) om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet, får inräknas i antalet elever vid norsk utlandsskola som utgör bidragsunderlag för statsbidrag enligt bestämmelserna om Lov om tilskudd til private skoler.

Anm: Närmare anvisningar för intagning av elever meddelas av skolöverstyrelsen respektive skoldirektøren i Oslo og Akershus.

Artikel 5

Skolöverstyrelsen och skoldirektøren i Oslo og Akershus skall enligt uppgift från respektive skola registrera de norska barn som går i svensk utlandsskola och de svenska barn som går i norsk utlandsskola i enlighet med bestämmelserna i artikel 4.

Efter varje läsårs slut sker en ekonomisk avräkning mellan länderna enligt artikel 6.

Artikel 6

En gemensam schablonkostnad per elev i norsk eller svensk utlandsskola skall beräknas för varje läsår.

I underlaget för beräkningen skall ingå för svensk utlandsskoleundervisning statsbidraget till lärarlöner (inkl. pensionsavgift och driftbidrag) och till lokaler, för norsk utlandsskoleundervisning de utgiftskategorier som upptas i privatskolelovens § 18 nr 8 (jämför lov om grundskolen § 38).

Schablonkostnaden skall läsåret 1980/81 utgöra 8 500 sv. kr. per helårs-elev. Beloppet skall justeras enligt löneutvecklingen för lärare i grundskolan (veckotimpriset). Ny kartläggning av schablonkostnaden skall göras vart tredje år.

Ersättning för elever efter i artikel 5 angiven avräkning inbetalas till skolöverstyrelsen, eller till finansdepartementet i Norge, senast den 1 december efter läsårets slut. För elev, som varit intagen i skolan kortare tid än hela läsåret, beräknas halv årsersättning för påbörjad termin.

Bidrag utgår ej till skolskjuts och inackordering för svenska elever vid norsk utlandsskola.

Artikel 7

Huvudman, som uppbär statsbidrag enligt förordningen (1978: 591) om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet eller loven om tilskudd till private skoler av den 6 mars 1970, är skyldig att anordna undervisning i hemspråk för norska elever vid svensk utlandsskola eller svenska elever vid norsk utlandsskola. Bidrag till undervisningen utgår enligt de regler som gäller för kompletterande undervisning i elevernas hemland.

Bidraget till kompletterande svensk undervisning utbetalas direkt till huvudmannen för den norska utlandsskolan från skolöverstyrelsen och bidraget till kompletterande undervisning i norska på motsvarande sätt till huvudmannen för den svenska utlandsskolan från Kirke- og undervisningsdepartementet.

Ansökan om bidrag till hemspråksundervisning och rekvisition inlämnas till skolöverstyrelsen respektive skoldirektören i Oslo og Akershus.

Artikel 8

Utgör de norska respektive de svenska eleverna på låg- och mellanstadiet vid svensk respektive norsk utlandsskola omkring en tredjedel av det sammanlagda elevantalet eller mera och finns mer än två lärartjänster för låg- och mellanstadiet vid skolan, får skolstyrelsen besluta att en av lärartjänsterna skall tillsättas med norsk respektive svensk lärare. Skolstyrelsen får bestämma att vid ledigkungalörandet av tjänsten skall anges att sökande med såväl svensk som norsk utbildning kan ifrågakomma vid tillsättningen men att norsk respektive svensk lärarutbildning kan komma att tillmätas särskild betydelse. Motsvarande gäller för högstadiet.

Lärartjänster enligt föregående stycke tillsätts och lärarnas anställnings-

villkor fastställs enligt de regler som gäller för utlandsskolan i fråga. Behörighets- och dispensfrågor i samband med tillsättning av lärartjänst prövas beträffande svensk utlandsskola av skolöverstyrelsen efter samråd med skoldirektøren i Oslo og Akershus och beträffande norsk utlandsskola av skoldirektøren i Oslo og Akershus efter samråd med skolöverstyrelsen.

Artikel 9

Skolstyrelsen får för elever från det andra landet göra sådan jämkning i utlandsskoletimplan att den så långt möjligt överensstämmer med vad som gäller i elevernas hemland.

Artikel 10

Samverkan enligt denna överenskommelse med ersättning för särskild schablonkostnad per elev kan äga rum även då en svensk utlandsskola inrättas och förklaras berättigad till statsbidrag respektive en norsk utlandsskola godkänns.

Anm: Statsbidrag till svensk eller norsk utlandsskola får enligt huvudregeln utgå först om elevantalet vid skolan uppgår till minst tio svenska, respektive minst tio norska elever i årskurserna 1–6. Enligt gällande bestämmelser kan emellertid svenska eller norska regeringen medge dispens från kravet om minst tio svenska respektive minst tio norska elever för att statsbidraget till skolan skall utgå. Som underlag för sådan dispensprövning bör i fortsättningen även redovisas antalet aktuella norska eller svenska elever, för vilka norska respektive svenska staten är beredd att betala ersättning.

Artikel 11

Denna överenskommelse tillämpas tills vidare med början läsåret 1980/81 och träder slutgiltigt i kraft när parterna har meddelat varandra att deras konstitutionella krav på ömse håll är uppfyllda.

Artikel 12

Denna överenskommelse gäller tills den av någondera parten sägs upp hos den andre. Efter uppsägning gäller överenskommelsen t. o. m. läsåret efter det läsåret då överenskommelsen sades upp.

Undertecknad i Stockholm den 5 juni 1980 i två exemplar på svenska och norska språken, vilka texter har lika vitsord.

För Sveriges regering

Britt Mogård

För Norges regering

Thore Boye

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor.

Det meddelas att Norge och Sverige i juni 1980 undertecknat ett bilateralt avtal om samarbete på utlandsundervisningens område. Vidare meddelas att Finland i augusti 1981 antagit en lag om utlandsskolor, enligt vilken Finland kan ansluta sig till det bilaterala avtalet mellan Norge och Sverige. Överläggningar om Finlands anslutning har inletts. Enligt vad utskottet erfarit kommer Islands eventuella intresse av anslutning därefter att utrönas. För Danmarks del är enligt meddelandet några åtgärder i enlighet med rekommendationens syfte inte aktuella.

Utskottet anser att berörda nordiska länder snarast bör ratificera överenskommelsen.

Utskottet har i betänkandet om ministerrådets berättelse C 1/1982 anlagt synpunkter på bi- och trilateralt samarbete mellan nordiska länder, till vilka utskottet hänvisar.

Utskottet finner att frågan om gemensamt ansvar för utlandsskolor utvecklats tillfredsställande och att syftet med rekommendationen kan betraktas såsom uppnått samt anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice formän

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kväner- nas kultur och språk i Nordnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för insamling och utforskning av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge och att därefter verkställa planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond har i 1980 bidratt med økonomisk støtte til et nordisk seminar om utforskningen av den gamle finske kultur i Nord-Norge, med sikte på en nærmere avklaring av rekommandasjonens innhold og problemstillinger.

Det humanistiske forskningsråd i Norge har med virkning fra 1981 satt i gang et forskningsprogram om samisk og kvensk: språk, historie og kultur. Den kvenske programdelen har til nå omfattet to prosjekter: ``kvensk kulturforskning i Nord-Norge`` og ``språkforhold blant kvener``. Førstnevnte prosjekt er et team-prosjekt, hvori også inngår en finsk medarbeider, som får sine lønnsutgifter dekket gjennom forskningsrådsbevilgninger i Finland. Arbeidet ledes av en styringsgruppe og prosjektet er sikret økonomiske midler i en to-årsperiode. Bevilgningen for 1982 er på Nkr. 130 000.

Det annet prosjekt om språkforhold blant kvener, består av et to-årig personlig lønnsstipend ved Universitetet i Tromsø. Prosjektet omfatter et samarbeid med to finske forskere, en professor og en stipendiat.

Ministerrådet vil på grunnlag av vurderinger og forslag fra det avholdte kveneseminar – symposierapport vil foreligge i begynnelsen av 1982 – samt en nærmere undersøkelse av omfang og innhold av det norske forskningsprogram, ta stilling til nødvendigheten av nordiske prosjektmidler til rekommandasjonens gjennomføring.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1) att i nära kontakt med varandra genomföra massmedieutredningar i respektive land och

2) att i skyndsam ordning genomföra en samfällad teknisk granskning av olika videosystem i syfte att få fram underlag för beslut om gemensam nordisk standard och videogramdistribution samt

3) att över huvud taget sträva till samarbete och samordning på mediepolitikens område t. ex. i fråga om upphovsrätten, standardisering, gemensam produktion av videogram för små avnämargrupper, spridning av videogram mellan de nordiska länderna, spridning av videogram via gemensamma nät till nordbor utanför de nordiska länderna inklusive sjöfolk, forskning kring och tillämpning av nya tekniker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet har ikke haft ressourcer til at gennemføre nogen egentlige udredninger, som kunne belyse behovet og mulighederne for samarbejde inden for videoområdet. På det nationale plan har forskellige nationale udredninger og enkelte lovgivningsindsatser på området fundet sted. Kultursekretariatet har forsøgt at holde sig ajour med, hvad der er sket nationalt. Indtrykket er, at kontakterne mellem de nordiske regeringer og myndighederne på området har været utilstrækkelige og at de planlagte indsatser derigennem kan komme til at blive unødvendigt adskilte. Kultursekretariatet har på denne baggrund bedt om oplysninger om den aktuelle nationale udvikling på området, samt indbudt til en arbejdskonference januar 1982 for at kunne stimulere til en øget nordisk kontakt i arbejdet på videogramområdet. Mulighederne og formerne for eventuelle fortsatte indsatser fra ministerrådets side vil blive bedømt på baggrund af erfaringerne fra denne konference.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående samarbete på videogramområdet

(Se E 5, s. 2400)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Vid remissbehandlingen av det medlemsförslag, som låg till grund för rekommendationen, framkom ett stort antal förslag till hur man på olika sätt skulle kunna främja spridningen av nordisk originallitteratur. En del av dessa förslag bearbetas redan som en följd av andra initiativ till nordiskt samarbete, bl. a. såsom ett led i strävandena att öka språkförståelsen.

Med utgångspunkt i rekommendationen arrangerade Nordens folkliga akademi och Hanaholmens kulturcentrum i Finland i samarbete med kultursekretariatet en konferens i mars 1981. Konferensen granskade i första hand folkbildnings- och biblioteksaspekterna när det gäller att öka intresset för den nordiska litteraturen i Norden.

I anslutning till konferensen utarbetades en rapport av en särskild sakkunnig. Rapporten innehåller en rad förslag till samsarbetsåtgärder i syfte att främja en nordisk gemensam bokmarknad. Av dessa har den sakkunnige valt ut några som bör bearbetas vidare, bl. a. förslag om en nordisk bokkatalog, en nordisk bokmessa och en nordisk bokklubb eller billigserie.

Förslagen är för närvarande föremål för överväganden inom kulturavtalslets organ.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

De tre skandinaviska trafikministrarna beslöt 1981-04-28 att tillåta splitfraktcharter med minimivikt 500 kg eller högst 7 befraktare på destinationer, som inte beflygs av SAS eller som SAS inte avser beflyga.

Ministerbeslutet har föregåtts av en utredning av det s. k. DAC utskottet (departementala arbetsutskottet charter), i vars "Redogörelse II om fraktcharterspörgsmål" av augusti 1979 bl. a. uttalas:

Udvalget finder således, at split-charter ikke bør tillades til destinationer, som SAS aktuelt beflyver eller har konkrete planer om at beflyve, eller som ligger i en sådan nærhed af disse destinationer, at det med rimelighed kan antages, at split-chartertrafik vil medføre en mærkbar formindskelse af SAS' fraktunderlag på de pågældende ruter.

Derimod mener udvalget, at der bør kunne gives tilladelse til split-charter til andre destinationer, som kan have interesse for skandinavisk erhvervsliv. Som eksempler kan nævnes punkter i Australien, New Zealand, Mexico og Guatemala.

Med bibehålet forbud mot s. k. konsolidering är ministerbeslutets innebörd att hittillsvarande totala förbud mot splitfraktcharter nu hävts och att splitfraktcharter medges under förutsättning att transporten utförs med ett flygplan som förhyrts av

- a) antingen högst 7 chartrare för transport av gods med valfri vikt
- b) eller valfritt antal chartrare för transport av vardera minst 500 kg i gods.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera erfarenheten av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Enligt ministerrådets uppfattning berör rekommendationen närmast bilfärjetrafiken mellan Finland och Sverige. Ministerrådet anser det utomordentligt viktigt att säkerställa bilfärjetrafikens villkor vintertid. Denna trafikforms betydelse för Finlands och Sveriges utrikeshandel har ökat starkt under hela 1970-talet. I och med att nya storfärjor har tagits i bruk har den tillgängliga kapaciteten ökat betydligt och är nu över två gånger så stor som t. ex. år 1975.

I passagerartrafiken kommer antalet passagerare under detta år att uppgå till nära 7 miljoner personer och trafiken har sålunda en icke oansenlig betydelse för turismens utveckling. I godstrafiken är bilfärjorna linjetrafikens längst utvecklade verksamhetsform som karaktäriseras av punktlighet, snabbhet och tillförlitlighet. De transporterar årligen närmare 2 miljoner ton förädlade varor som för det mesta inte skulle kunna lagras upp.

Färjetrafikens problem förekommer året runt och hänför sig inte speciellt till vintertiden. Den säsongfluktuation som förekommer i antalet passagerare försämrar naturligtvis lönsamheten under vintern.

De nya storfärjorna är en så betydlig investering att behövliga åtgärder bör vidtas för att säkerställa deras lönsamhet. Från rederiernas sida har ofta pekats på att planerna att begränsa den skattefria försäljningen ombord skulle starkt försämra lönsamheten och leda till en strukturell förändring i hela bilfärjetrafiken. Vidare har rederierna starkt kritiserat de förhöjningar som har skett i staternas sjöfartsavgifter.

De nya fartygen är betydligt större och kraftigare än äldre tonnage och

behöver isbrytarassistans endast i mycket exceptionella isförhållanden. Tvärtemot kunde man säga att fartygen tack vare sin storlek och maskineffekt samt trafikens regelbundenhet ofta kan bidra till att hålla lederna öppna och sålunda bidra till viss besparing i statens isbrytarkostnader. Ett koordinerat samarbete mellan rederierna och staternas isbrytartjänster kunde sålunda övervägas.

Det har föreslagits att en särskild isbrytare borde anskaffas för assistering av den trafik som sker mellan Finland och Sverige över Kvarken. Myndigheterna varken i Finland eller i Sverige anser företaget motiverat, utan de särskilda behov som bilfärjetrafiken på Bottenviken har bör tillgodoses genom ett effektivare utnyttjande av de förefintliga isbrytarresurserna. Samtidigt bör samarbetet mellan Finland och Sverige i fråga om användningen av isbrytare utvecklas vidare i synnerhet i Kvarken och Bottenhavet.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående bättre villkor för färjetrafiken i Norden vintertid

(Se E 14, s. 2410)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese- möjligheter i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att erbjuda pensionärerna i Norden bättre rese-möjligheter

1. verka för en harmonisering av de i de enskilda länderna existerande reserabattsystemen för pensionärer, och
2. bidra till utarbetandet av system med paketresor för pensionärer baserat på lågpriser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

1. Det foreligger intet nytt i saken.
2. Projektet "pensionärernas resande inom Norden – förslag till åtgärder" fortsetter i 1982.

*Rek. 9/1980/tD 1982

Meddelande

om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att stimulera produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial, däribland ett avgiftssystem som är anpassat till detta önskemål.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) har foretatt en sammenstilling av de nordiske lands bilavgiftssystemer bl. a. for å vurdere muligheten for et avgiftssystem som stimulerer trafikksikkerhet m. m. Det foreligger muligheter for ved hjelp av skatter og avgifter å styre mengden utført trafikkarbeid (utkjørte kjøretøyskilometer), men mulighetene til, med dette styringsmiddel, å oppmuntre forbrukernes valg av trafikksikre og miljøvennlige kjøretøyer, synes meget liten. På dette område anses det tradisjonelle styringsmiddel med forskrifter rettet mot produsentene å være vesentlig effektivere.

Der henvises forøvrigt til meldingerne vedrørende *rekommendation nr. 29 og 30/1981* vedrørende arbeidet med fordonsavgasser.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utlysa år 1982 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och sörja för att nödvändiga förbättringar i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet härför snarast igångsätts på nordiskt och nationellt plan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska ministerrådet (trafiksäkerhetsministrarna) beslöt den 5 mars 1981 att genomföra ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 (NTÅ-83) Minister- rådet har också beviljat medel för genomförandet.

Härefter har bildats en nordisk huvudkommitté med representanter för ministerrådet och Nordiska rådet. Huvudkommittén leder arbetet på nordiskt plan. Vidare pågår nationellt planering av hur arbetet skall bedrivas i de olika länderna. I Norge och Sverige har arbetet anförtrots kommittéer med parlamentarisk förankring.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 10/1980. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att utlysa år 1982 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och sörja för att nödvändiga förberedelser i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet härför snarast igångsätts på nordiskt och nationellt plan.

Ministerrådet beslöt den 5 mars 1981 att genomföra ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983. Ministerrådet har som följd därav beviljat medel för den nordiska delen av genomförandet. En nordisk huvudkommitté i vilken ingår representanter för ministerrådet och Nordiska rådet har bildats och leder arbetet på nordiskt plan. Nationella kommittéer har bildats i Finland, Norge och Sverige. I Danmark och Island har formerna för det nationella genomförandet fastställts.

Utskottet följer arbetet med förberedelserna för trafiksäkerhetsåret genom rådets representanter i huvudkommittén.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att rekommendation nr 10/1980 om ett nordiskt trafiksäkerhetsår kan betraktas som genomförd.

Utskottet hänvisar till vad som ovan anförts och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 10/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ivar Hansen (V)

Ole Henriksen (SF)

Olof Jansson (ÅS)

Stefan Jönsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Ambjørg Sælthun (Sp)

Petter Thomassen (H)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 11/1980 angående oppdatering av NORD-TRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. låta utvärdera vilka statistiska uppgifter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör oppdateras
2. möjliggöra produktion av löpande nordisk transportstatistik.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Drøftelsene mellom NET, NKTF og NUSA som er henvist til i fjorårets melding om rekommandasjonen er ikke avsluttet.

I mellomtiden har NET gitt NKTF i oppdrag å oppdatere NKTF's rapport nr. 31 om transportarbeidet i Norden 1960–1990. Den oppdaterte rapport ventes foreligge i første halvår 1982.

*Rek. 12/1980/j
D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboxning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Rekommendationen diskuterades vid 1980 års hälsodirektörsmöte. Hälsodirektörerna beslutade att låta utarbeta en rapport om boxningens skadliga verkningar ur neurologisk synpunkt. Denna rapport presenterades vid 1981 års hälsodirektörsmöte där man beslutade att överlämna rapporten till Nordiska socialpolitiska kommittén. Enligt beslut av Nordiska socialpolitiska kommittén remitterades rapporten till de nordiska nationella idrottsförbunden samt de nationella hälsovårdsmyndigheterna. Kommittén kommer att behandla frågans vidare handläggning vid sitt vårmöte.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrar Nordisk Ministerråd til:

1. at undersøge mulighederne for på fælles nordisk grundlag og gennem udnyttelse i videst muligt omfang af bestående nationale og internationale organisationer og komiteer at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af kendskabet til og arbejdet med at udvikle menneskerettighederne og

2. at på denne baggrund undersøge behovet for et nordisk samarbejdsorgan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Den 10.–12. september 1979 ble det på Sundvollen i Norge avholdt et seminar om menneskerettighetsspørsmål med representanter for nordiske institusjoner og enkeltpersoner. Seminaret drøftet tre hovedområder: menneskerettighetene i Norden, Norden i verdenssamfunnet og organisatoriske spørsmål vedrørende samarbeidet i Norden.

Ministerrådet har fått opplyst at Nordisk Råds organer ble gjort kjent med rapporten fra seminaret i forbindelse med behandlingen av medlemsforslag (A 555/j).

Seminariets deltakere valgte en koordineringsgruppe med fem representanter fra de nordiske land for å videreføre arbeidet.

Koordineringsgruppen har innlevert en prosjektsøknad til ministerrådet der det bl. a. foreslås et oppfølgingsseminar i 1981. Søknaden ble godkjent av ministerrådet våren 1981. Koordineringsgruppen har meddelt at seminaret er blitt utsatt og først vil finne sted tidlig i 1982. Ministerrådet vil ta stilling til det videre arbeid på dette området i lys av rapporten fra seminaret.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

(Se E 3, s. 2398)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for at parkeringsafgift pålagt i ét nordisk land kan inddrives i et andet nordisk land samt udrede de administrative og økonomiske konsekvenser af en sådan inddrivelseordning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska rådet har i rekommendation 14/1980 uppmanat ministerrådet att undersöka möjligheterna att i ett nordiskt land driva in en parkeringsavgift som har påförts i ett annat nordiskt land samt att utreda de administrativa och ekonomiska konsekvenserna av en sådan ordning. Rekommendationen har behandlats vid det nordiska justitieministermötet i Danmark den 17–18 juni 1981.

De parkeringsanmärkningar som skulle bli föremål för indrivningsåtgärder utgör en relativt liten andel av det totala antalet parkeringsanmärkningar – ca. en procent. Detta pekar på att överträdelserna i normalfallet inte är ett sådant problem som kräver åtgärder. Ett system för indrivning skulle vidare för myndigheterna komma att innebära en särrutin om vars effektivitet man kan hysa tvivel.

De små beloppen för varje parkeringsanmärkning – genomsnittligt sett 100–200 SEK – talar också emot en nordisk indrivningsrutin. Som ett exempel kan nämnas att man vid översyn av överenskommelsen om indrivning av skatter o. d. inte anser det försvarbart att driva in belopp under ca. 1 000 SEK i andra nordiska länder.

I det medlemsförslag som låg till grund för rekommendationen framhölls särskilt rättviseskäl som ett motiv för det förordade indrivningsförfarandet. Visserligen kan sådana synpunkter ibland göra sig starkt gällande. Emellertid går det samtidigt inte att bortse från de kostnader som är förenade med ett indrivningssystem av det slag som förutsätts i rekommendationen. Vid en sammantagen bedömning av det anförda vill ministerrådet förorda att frågan nu inte drivs vidare.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Till juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 30. session 1982 om rekommandation nr. 14/1980 angående inddrivelse af parkeringsafgifter mellem de nordiske lande.

Udvalget har behandlet meddelelsen på møder i Stockholm den 19. og 20. januar 1982.

Ministerrådet meddeler, at det har iværksat den undersøgelse, som rekommandationen opfordrede rådet til at gennemføre.

Det fremgår indirekte af meddelelsen, at det vil være muligt at gennemføre en ordning med inddrivelse af parkeringsafgifter mellem de nordiske lande.

Det fremgår imidlertid også af undersøgelsen, at der er tale om relativt små beløb, som der vil blive tale om at inddrive under en sådan ordning, og – hvad der i denne sammenhæng er afgørende for juridisk udvalg – at udgifterne og de administrative vanskeligheder ved at gennemføre ordningen langt vil overstige de fordele, der vil være forbundet med en sådan ordnings indførelse.

Juridisk udvalg er på denne baggrund enig med ministerrådet i, at sagen ikke bør undersøges videre.

Udvalget indstiller derfor,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 14/1980 angående inddrivelse af parkeringsafgifter mellem de nordiske lande til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 20 januar 1982

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Turøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordisk Ministerråd nedsatte i begynnelsen av 1981 en arbetsgrupp, datateknologigruppen, i anledning av rekommandasjonene nr. 15 og 16/1980. Gruppens fremste oppgave er å legge frem for Ministerrådet forslag til aktuelle styringstiltak som kan eller bør utvikles i nordisk samråd eller samarbeid, også på internasjonalt plan. Gruppen skal videre påpeke svakheter og udekkede områder hva angår eksisterende utredninger og forskning, samt på muligheter for koordinering av og samarbeid om aktuelle utrednings- og forskningsoppgaver og gjensidig utnyttelse av forsknings- og utredningsresultater. Spesielt påpekes utrednings- og forskningsarbeid som kan og bør utføres i nordisk samarbeid.

Som et arbeidsgrunnlag og som en selvstendig informasjonskilde skal gruppen også foreta en kartlegging og en sammenlignende analyse av eksisterende utredninger, forskning og styringstiltak i Norden og i utlandet.

Gruppen består av et medlem fra hvert av de nordiske land (unntatt Island). En representant fra hver av arbeidsmarkedets parter har deltatt i gruppens møter og arbeid forøvrig som faste observatører.

Gruppens arbeid er delt opp i 2 etapper:

Første etappe omfatter dels forslag til styringstiltak, dels forslag til forsknings- og utredningsvirksomhet og utdannelses- og informasjonsvirksomhet. Første etappe omfatter også en kartlegging og sammenfattende analyse av forskning, utredning og styringstiltak på området i de nordiske

land. Rapport for denne etappen forelå i NU-serien i begynnelsen av desember i år og vedlegges denne meddelelsen.

I neste etappe er det meningen å gå dypere inn i materialet på visse områder og utforme ytterligere forslag til tiltak på nordisk plan vedr. forskning, utredning og styringstiltak. I denne etappen vil også spørsmål vedr. nordisk samvirke på internasjonalt plan (*rek. nr. 16/1980*) bli behandlet. Utredningsetappen vil etter planen resultere i en sluttrapport til Ministerrådet i løpet av 1982.

Ministerrådet vil ta gruppens rapport og forslag opp til behandling etter Nordisk Råds sesjon i mars 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbeite rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och næringsliv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och næringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet nedsatte i begynnelsen av 1981 en arbeidsgruppe med oppgave å legge frem forslag for Ministerrådet i anledning av rekommendasjonene 15 og 16/1980. Arbeidet er delt i 2 etapper. En delrapport som omfatter 1. etappe forelå i begynnelsen av desember 1981. Spørsmål vedr. nordisk samarbeid på internasjonalt plan vil bli behandlet i 2. etappe, som etter planen vil resultere i en sluttrapport i løpet av 1982.

Forøvrig henvises til meddelelse vedr. rek. nr. 15/1980 og til datateknologigruppens delrapport.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med parterna på arbetsmarknaden utreda förutsättningarna för ingåendet av en övergripande nordisk konvention, som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställandet av löne- och andra anställningsförmåner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet har nedsat en ad hoc kontaktgrupp, der arbejder med opfølgningen af rekommandationen. Kontaktgruppens arbejde pågår fortsat. Ministerrådet forventer, at Kontaktgruppen i løbet af foråret 1982 afgiver sin indstilling om mulighederne for at søge rekommandationens sigte opfyldt.

Ministerrådet er opmærksom på, at såvel statslig, kommunal som privat ansættelse omfattes af rekommandationens sigte. Spørgsmålet om tilgoderregning af ansættelsesgoder ved overgang til anden stilling er i betydeligt omfang – for Danmarks og Finlands vedkommende i langt overvejende omfang – reguleret ikke ved lovgivning, men ved aftale mellem arbejdsmarkedets parter, såvel på det private som på det offentlige arbejdsmarked. Dette forhold gør det på forhånd vanskeligt at søge forholdet reguleret ved en overgribende konvention.

Der består endvidere en berøringsflade mellem de spørgsmål rekommandationen rejser og de spørgsmål, som har været genstand for overvejelse i forbindelse med arbejdet omkring revision af 1954 års overenskomsten om et fælles nordisk arbejdsmarked. Erfaringerne herfra vil blive søgt inddraget i det videre opfølgingsarbejde.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

En ökad förekomst av fosterskador hos kvinnor inom vissa yrken ger anledning att tro, att det finns faktorer i arbetsmiljön som är orsak till fosterskadorna. Forskning, som skulle bekräfta detta, är emellertid svår att genomföra inom en kort tid. Utgående från dessa omständigheter startades år 1979 ett projekt inom vilket man genom ett nordiskt samarbete på området strävar till att inom en rimlig tid skaffa fram ett större grundmaterial, för att utreda sambandet mellan vissa arbetsförhållanden och förekomsten av missfall och övriga fosterskador. Projektet drivs vidare även år 1982.

År 1980 startades ett projekt vars målsättning är att undersöka kromosomskador förorsakade av styrenexponering. Detta projekt fortgår även år 1982. Kromosomskador som följd av faktorer i arbetsmiljön har behandlats inom ministerrådets organ även år 1981 och ett nytt projekt skall sättas igång år 1982.

Även övriga projekt, vilka drivs i ministerrådets regi, har samband med problematiken kring arbetsmiljörisker och graviditet – t. ex. samarbetet angående dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta utreda de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska förhållanden vid stationering utanför Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I meldingen til Nordisk Råds sidste session, marts 1981 meddelte ministerrådet, at forskellige nationale undersøgelser vedrørende projektansattes forhold var i gang, og at man ville afvente resultaterne af disse undersøgelser, forinden der blev taget stilling til iværksættelsen af en fælles nordisk undersøgelse.

Disse nationale udredninger er endnu i det væsentlige uafsluttede eller under remisbehandling. Konkrete resultater foreligger således ikke på nuværende tidspunkt.

For så vidt angår forholdene for projektansatte under de nordiske landes programmer for udviklingsbistand gav ministerrådet i meldingen udtryk for, at det måtte anses for tvivlsomt, om nye forsøg på koordinering ville føre til noget resultat, og at der under henvisning til en nyligt gennemført kortlægning næppe var behov for en ny redegørelse for området.

De projektansattes juridiske, sociale og økonomiske forhold ved stationering uden for Norden er i høj grad bestemt af en række grundlæggende elementer i de enkelte stationeringslandes lovgivning, arbejdsmarkedsforhold etc. I vid udstrækning er disse elementer forskellige fra land til land. Der består desuden stor uensartethed på området i de enkelte nordiske udsendelseslande. Det er – bl. a. på grund af erfaringerne for udviklingsbistandsområdet – ministerrådets opfattelse, at der efter al sandsynlighed vil være overordentlig store vanskeligheder forbundet med at opnå nordisk harmonisering i større omfang på dette område. Ministerrådet finder derfor, at en udredning ikke bør iværksættes.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden.

I meddelandet till den 29:e sessionen uppgav ministerrådet att man önskade avvakta resultaten av på nationellt plan genomförda utredningar om de projektanställdas förhållanden utanför Norden. I meddelandet till den 30:e sessionen konstateras, att de åsyftade utredningarna ännu ej avslutats. Ministerrådet ställer sig emellertid tveksamt till möjligheterna att nå fram till en nordisk harmonisering vad beträffar de projektanställdas juridiska, sociala och ekonomiska förhållanden vid tjänstgöring utanför Norden. Då ministerrådet inte avser att tillsätta den utredning som förordas i rekommendation nr 19/1980 nödgas social- och miljöutskottet konstatera att syftet med rekommendationen ej synes möjligt att uppnå. Mot denna bakgrund föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 19/1980 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättskydd vid sjukdom och andra vårdssituationer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om rättskydd av icke-medicinsk natur vid sjukdom och andra vårdssituationer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade i april 1980 att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utreda frågan. Arbetsgruppens rapport presenterades för kommittén i augusti 1981. I rapporten konstateras att de nordiska ländernas lagstiftning i detta avseende i stort sett är tillfredsställande samtidigt som vissa reformer övervägs vilka förväntas förbättra patienternas situation ytterligare. Arbetsgruppen har inte funnit något behov för direkta samnordiska åtgärder inom detta område.

Nordiska socialpolitiska kommittén har därför beslutat att godkänna arbetsgruppens rapport och uppdra åt ministerrådssekretariatet att undersöka möjligheterna att trycka rapporten i en större upplaga för spridning bl. a. till sjukvårdshuvudmännen.

Ministerrådet anser mot denna bakgrund syftet med rekommendationen vara uppfyllt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom och andra vårdssituationer.

En av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt arbetsgrupp framlade i augusti 1981 rapporten "Rättsskydd av icke-medicinsk natur vid sjukdom och andra vårdssituationer". Rapporten består av ländervisa översikter över förhållandena inom det aktuella området i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en sammanfattning. Arbetsgruppen har begränsat sig till att behandla förhållandena inom den institutionsbundna vården. Den har ej berört förhållandena inom institutioner, utan koncentrerat sig på patienternas förhållanden gentemot omvärlden. Problem som sammanhänger med fördelningen av vårdplatser har inte berörts. Korttidsuppehållen har ställts i förgrunden. Barn och ungdom har ej tagits med eftersom de antagits få sina behov av hjälp utanför institutionen tillgodosedda av föräldrarna. Arbetsgruppen konstaterar sammanfattningsvis, (a) att lagstiftningen i de nordiska länderna i stort sett är tillfredsställande vad gäller de punkter som tas upp i rek. nr 20/1980, (b) att de problem som aktualiseras i rekommendationen avser en mindre grupp patienter, dvs. de som är utan familj eller andra närstående, (c) att förbättrad information bör ges vid inläggningen, (d) att praktiska rutiner bör utarbetas som säkrar att nödvändig kontakt upprätthålles mellan patienten och de sociala myndigheterna, (e) att sjukhus- och institutionsmiljön bör utformas så att patienterna själva så långt som möjligt kan lösa sina problem samt (f) att behov av gemensamma nordiska insatser inte synes föreligga. Nordiska socialpolitiska kommittén har godkänt rapporten och uppdragit åt ministerrådssekretariatet att undersöka möjligheterna till spridning av den bl. a. till sjukvårdshuvudmännen. Social- och miljöutskottet konstaterar, att syftet med denna rekommendation i huvudsak synes vara uppnått. Utskottet förutsätter att rapporten ges en vid, omedelbar och ändamålsenlig spridning i de nordiska länderna. Utskottet finner det inte motiverat att fortsättningsvis följa arbetet med denna rekommendation, utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 20/1980 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbeide

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att förutsättningslöst låta utreda formerna för ett utbyggt nordiskt tvärvetenskapligt samarbeide på idrottsmedicinens område med beaktande av såväl elit- som motionsidrottens behov.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Den foreløpige behandling av rekommandasjonen i ministerrådets organer indikerer at idrettsmedisin er et tverrvitenskaplig forskningsområde, som er vel egnet for å tas opp innenfor et mer utbygget nordisk idrettsforskningssamarbeid.

Omfanget og formene for et nordisk idrettsforskningssamarbeid, herunder idrettsmedisin, bør utredes nærmere når en avklaring har funnet sted med hensyn til de generelle rammer for organisering og finansiering av det framtidige nordiske forskningssamarbeidet.

Dette innebærer at ministerrådet vil avvente det pågående utredningsarbeidet om en reorganisering av det nordiska FoU-system, innen man realitetsbehandler foreliggende rekommandasjon.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning i syfte att kartlägga de hittillsvarande erfarenheterna av akupunkturbehandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska ministerrådet hänvisar till sitt meddelande i ärendet den 10 december 1980 samt till statsrådet Arne Nilsens svar på ledamoten Grethe Lundblads fråga i samma ärende vid Nordiska rådets 29:e session.¹

¹ Se *Nordisk Råd*, 29. sess., s. 350 och 2359.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheter av akupunkturbehandling.

Vid rådets 29:e session uppgav en företrädare för ministerrådet, såsom svar på en muntlig fråga, att någon särskild nordisk utredning om erfarenheter av akupunkturbehandling inte var påkallad. Samarbetet mellan forskningsmiljöerna och hälsovårdsmyndigheterna i Norden ansågs vara nära. Social- och miljöutskottet nödgas konstatera att syftet med denna rekommendation, tillsättandet av en utredning för att kartlägga de hittillsvarande erfarenheterna av akupunkturbehandling, inte synes möjligt att uppnå. Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 22/1980 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet har beslutat att i sitt arbete fokusera intresset på åtgärder som kan vidareutveckla Norden som hemmamarknad. Den översyn som rekommendationen efterlyser är ett centralt led i arbetet på att förverkliga detta mål. Som nämnts i ministerrådets meddelande till senaste årets session har en ad hoc arbetsgrupp haft till uppgift att närmare utröna hur rekommendationen bäst bör följas upp. Arbetsgruppen bad näringslivets organisationer om konkreta exempel på lagstiftningshinder för industri-samarbetet i Norden. Arbetsgruppen har granskat möjliga åtgärder på områdena för skatterätt, bolagsrätt, valutareglering, koncessions- och etableringsrätt, tekniska handelshinder m. m. Ministerrådet tog ställning till det vidare arbetet under våren 1981 och beslutade:

1. att anmoda ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor att företa en genomgång av de nordiska ländernas valutalagstiftning och dess tillämpning, i den utsträckning den kan beröra industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden; de synpunkter och önskemål som framförts av de nordiska ländernas näringslivsorganisationer i det hittillsvarande förberedelsearbetet bör därvid prövas; arbetet bör ta till utgångspunkt den översikt över gällande bestämmelser på området i de nordiska länderna som återfinns i utredningen "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979: 19);
2. att anmoda ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att företa en genomgång av de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning och dess tillämpning; i den utsträckning den kan beröra industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden; de syn-

punkter och önskemål som framförts av de nordiska ländernas näringslivsorganisationer i det hittillsvarande förberedelsearbetet bör därvid prövas; arbetet bör ta till utgångspunkt den översikt över gällande bestämmelser på området som återfinns i utredningen "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979:19);

3. att återkomma till frågan om en motsvarande genomgång på det skatterättsliga området när resultatet av pågående norsk-svenska undersökningar studerats;
4. att anmoda sekretariatet att med anlitan av erforderlig expertis låta utarbeta en kortfattad analys av frågan om en nordisk aktiebolagsform;
5. att anmoda ämbetsmannakommittén för industri- och energifrågor att ta upp till värdering de industripolitiska aspekterna av utredningen "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden" (NU A 1980:11) och dess slutsatser. Kommittén bör i detta sammanhang beakta den uppföljning av utredningen som pågår inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT).

Om uppföljningen av de enskilda punkterna i ministerrådets beslut kan det upplysas:

ad 1.

En rapport från den nordiska ämbetsmannakommittén för valuta- och finansiella frågor har utarbetats. Rapporten som bifogas, har sänts till de nordiska industriförbunden och arbetsmarknadens parter för yttrande.

ad 2.

En rapport kommer att slutbehandlas av den nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik vid ett möte den 21 december i år. Rapporten översändes till Nordiska rådet, de nordiska industriförbunden och arbetsmarknadens parter så snart den föreligger.

ad 3.

De norsk-svenska undersökningarna har visat att en eventuell harmonisering av norsk och svensk skattelagstiftning kommer att bli mycket svår. Många problem på området kan emellertid lösas genom dispensationsbestämmelser. En värdering och kartläggning av de områden inom skatterätten där ökat utnyttjande av dispensationsbestämmelser torde vara aktuella, kan möjligen genomföras på nordiskt plan.

De nordiska industriförbunden har hemställts att ge synpunkter rörande skatteproblematiken och även frågan om en gemensam nordisk aktiemarknad.

ad 4.

Ett experiment rörande frågan om en nordisk aktiebolagsform har utarbetats. Notatet som bifogas har sänts till de nordiska industriförbunden och arbetsmarknadens parter för yttrande.

ad 5.

Ämbetsmannakommittén för industri- och energifrågor kommer inom ramen för den arbetsplan för det industripolitiska samarbetet som f. n. förbereds under våren att inleda arbetet med de värderingar som ministerrådet beslutat. Uppgiften bedöms emellertid närmast vara av kontinuerlig karaktär.

Ministerrådet kommer att ta ställning till de föreliggande rapporterna och den vidare uppföljningen av rekommendationen efter Nordiska rådets session i Helsingfors.

BILAGA 1

Rapport fra Nordisk Embetsmannskomiteé for Valutaspørsmål og Finansielle spørsmål (NEVF), til Nordisk Ministerråd om Tiltak på det valutapolitiske området for å fremme industrielle samarbeidsprosjekter over grensene i Norden.

1. Mandatet

Nordisk Råd har i rekommandasjon nr. 23/1980 anbefalt Nordisk Ministerråd om "att foretaga en oversyn av de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området". En arbeidsgruppe under Embetsmannskomiteéen for Industri og Energipolitikk la i en rapport av 6. januar 1981 fram forslag til beslutning om et slikt samarbeide, hvor det for *valutaspørsmålenes* vedkommende heter:

"1. Valutaregleringen

Danmarks, Norges och Sveriges industriförbund önskar att en undersökning av hinder för företagssamarbete i Norden särskilt uppmärksammar valutalagstiftningen i de nordiska länderna och dess tillämpning när det gäller överförande av kapital länderna emellan. Från norsk sida hänvisas härvid till framställningar till norska myndigheter hösten 1980 om oversyn av den gällande norska valutaregleringen. Från svensk sida – där industrin framförallt kritiserar regleringens inverkan på direktinvesteringar utomlands – hänvisas till den pågående oversynen av den svenska valutaregleringen. Industrins centralförbund i Finland anser däremot att en nordisk utredning på valutaregleringens område är överflödig, trots reglernas hindrande verkan.

Arbetsgruppen är medveten om att möjligheterna att liberalisera gällande valutareglering i de nordiska länderna begränsas – förutom av bakomliggande ekonomisk-politiska syften – av att våra länders internationella förpliktelser gör det svårt att i valutalagstiftningen och dess tillämpning favorisera nordiska industriprojekt. Arbetsgruppen förordar ändå att Nordisk Ministerråd låter företa en genomgång av de nordiska ländernas valutalagstiftning och dess tillämpning, i den utsträckning den kan beröra industriella samlarprojekt över gränserna i Norden. De av de nordiska ländernas industriorganisationer framförda synpunkterna och önskemålen bör därvid prövas. En översikt över gällande bestämmelser på området i de nordiska länderna återfinns i utredningen "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" (*NU A 1979: 19*). Arbetsgruppen föreslår att arbeidsoppgiften anförtros ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor."

Nordisk Ministerråd behandlet denne rapporten i møte i Oslo den 12. februar 1981 og traff følgende beslutning for den videre behandling av valutaspørsmålene:

"– att anmoda ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor att företa en genomgång av de nordiska ländernas valutalagstiftning och dess tillämpning, i den utsträckning den kan beröra industriella samlarprojekt över gränserna i Norden; de synpunkter och önskemål som

framförts av de nordiska ländernas näringslivsorganisationer i det hittillsvarande förberedelsesarbetet bör därvid prövas; arbetet bör ta till utgångspunkt den översikt över gällande bestämmelser på området i de nordiska länderna som återfinns i utredningen "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" (*Nu A 1979: 19*)".

Andre sider ved lovgivningen som berører industrielle samarbeidsprosjekter i Norden, skal utredes. Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk er anmodet om å foreta en gjennomgang av etablerings- og konsesjonslovgivningen i Norden. Nordisk Ministerråd, Sekretariatet, skal i samarbeid med tilknyttet ekspertise, analysere spørsmålet om en nordisk aksjeselskapsform. De skatterettslige spørsmål skal utredes etter at pågående norsk-svenske undersøkelser foreligger.

2. *Problemstillingens omfang*

Som det framgår av de ovenfor refererte dokumenter og de drøftelser som er gått forut for disse, utgjør de valutaspørsmål som Embetsmannskomiteén skal behandle, en del av et bredt samarbeidsopplegg om den videre industrielle utvikling i Norden. Dette samarbeidsopplegg vil gripe inn i sentrale deler av myndighetenes økonomiske politikk, og vil forutsetningsvis bidra til å endre det økonomiske klima som de nordiske lands næringsliv for tiden arbeider under. Både det politiske og økonomiske utgangspunkt kan derfor bli annerledes enn dagens situasjon, når en skal vurdere *virkningene* av eventuelle nye tiltak på de enkelte samarbeidsområder. Dessuten vil virkningene av nye tiltak på *ett* område bli bestemt av i hvilket omfang disse iverksettes parallelt med, eller følges opp av, tiltak på beslektede områder av den økonomiske politikken. Virkningen på valuta-situasjonen i det enkelte land av en eventuell opphevelse av valutarestriksjoner på kapitalbevegelser, vil for eksempel i betydelig grad være avhengig av hvordan de indre pengepolitiske forhold er organisert og blir gjennomført i de nordiske land.

Embetsmannskomiteén ønsker å understreke at de delrapporter som de enkelte utvalg utarbeider på sine spesielle fagområder, ikke nødvendigvis gir et fullstendig bilde av graden av tilpasninger og virkninger som måtte bli konsekvensen av partielle tiltak. Det økonomiske samarbeidet må vurderes som et hele, og sannsynligvis vil de fordeler som springer ut av det, bli større for alle land om samarbeidet skjer på en bred front.

Valutareguleringen er ment å ivareta ulike hensyn. Ønsket om å rasjonere bruken av valuta til ulike importformål ut fra betalingsbalansehensyn, stod tidligere sentralt i mange år. En regulering av visse former for kapitalbevegelser overfor utlandet har i varierende grad inngått som virkemidler i stabiliseringen av kurs- og valutaforholdene.

Reguleringen har videre tjent som et supplement til penge- og kredittpolitikken, idet den har avskjermet det innenlandske penge- og kapitalmarked fra innflytelse utenfra. Sysselsettings-, nærings- og industripoli-

tiske motiver, sammen med skattemessig bestemte kontrollhensyn, kan ha en viss betydning. Betalingsbalansehensyn har vært særlig framtreddende motivering for reguleringen i Sverige og Finland, men har også hatt en viss betydning for reguleringen i Danmark og Norge. Nærings- og industripolitiske hensyn kan ha en viss betydning i Sverige og Finland. I Norge har penge- og kredittstrømmene overfor utlandet økt betydningen av valutareguleringen, spesielt i tilknytning til oljevirksohmetens finansielle transaksjoner og til den større interesse som er registrert for å bruke norske kroner som pengeenhet i internasjonale kapitalmarkeder.

I henhold til sitt mandat må imidlertid Embetsmannskomiteén i sin rapport holde seg til *et begrenset område* av valutapolitikken. Det dreier seg ikke denne gang om å vurdere mulighetene for et bredt valutapolitisk samarbeide i Norden. En vurdering av dette spørsmål ble foretatt i Embetsmannskomiteéns rapport av 23. november 1979 til Nordisk Ministerråd. Heller ikke forutsetter det ovenfor refererte mandat at man analyserer på hvilken måte de nordiske land kunne legge til rette finansieringsmulighetene i sin *alminnelighet* for industrielle samarbeidsprosjekter i Norden. En slik analyse ville i tilfelle ikke kunne begrenses til vilkårene for kapitaloverføringer mellom de nordiske land, men også omfatte tiltak som retter seg mot de interne penge-, kreditt- og kapitalmarkeders funksjonsmåte og et eventuelt samarbeid mellom de nordiske lands næringsliv om utnyttelsen av finansieringskilder utenfor Norden.

Mandatet retter seg kun mot *valutalovgivningen* (valutabestemmelser) som berører *industrielle* samarbeidsprosjekter over grensene i Norden. Valutarestriksjoner overfor *andre næringsbransjer* omfattes ikke av mandatet. Man går ut fra at de transaksjoner det her er tale om, knytter seg både til valutatransaksjoner over landegrensene i forbindelse med selve *etableringen* og til de etterfølgende finansielle transaksjoner i forbindelse med *driften* og senere utvidelser av samarbeidsprosjektet. Embetsmannskomiteén har derfor gått gjennom gjeldende valutabestemmelser og praksis for de valutatransaksjoner som i første rekke kan tenkes å være aktuelle for nordiske industrielle samarbeidsprosjekter.

3. Beskrivelse av den delen av valutareguleringen som kan berøre industrielle samarbeidsprosjekter

A. Etableringen

(a) Utgående direkte investeringer

I de nordiske land kreves tillatelse for å foreta utgående direkte investeringer; i Danmark er det dog gitt en *generell* adgang til å foreta investeringer av denne art innenfor en ramme på 200 000 kroner pr. kalenderår. Lisensieringen¹ praktiseres meget fritt. De vilkår som er knyttet til etableringen, er derimot ulike.

¹ Med mindre annet er sagt, menes med "lisensiering" og "lisens" i denne rapport at en valutatransaksjon krever valutamyndighetenes samtykke før den kan effektueres.

I Sverige fordres at hele finansieringen skjer ved at det svenske moder-selskap foretar opplåning i utlandet, men det gjøres unntak, normalt for investeringer i Norden. I Finland ønskes at utenlandske datterselskaper primært direkte finansierer sin virksomhet på de lokale eller internasjonale lånemarkeder.

I Finland regnes det også som ønskelig at investeringen skal virke gunstig inn på utenriksøkonomien på lang sikt, uten at dette stilles opp som krav. Slike krav finnes ikke i de øvrige lands regulering. Inntil nylig ble slike vilkår stilt i Sverige.

I Finland foretas i tillegg en grundig vurdering av både den nasjonal-økonomiske og bedriftsøkonomiske lønnsomhet for store prosjekter. I de øvrige land forutsettes at realøkonomiske virksomheter ikke omdannes til finansvirksomhet senere.

Standard-vilkår ved utgående etableringer

Som hovedregel settes ingen vilkår ved utgående etableringer i Danmark. I Sverige og Finland derimot, settes normalt vilkår som har følgende innhold (i Sverige de såkalte Höganäsvilkårene):

- 1) Investoren får ikke overlate andeler i det utenlandske foretaket uten tillatelse.
- 2) Investoren får ikke akkumulere overskudd i det utenlandske foretaket i større grad enn hva som anses rimelig for den virksomhet det gjelder.
- 3) Investoren skal gi årsrapportering (regnskaper) over det utenlandske foretakets virksomhet, blant annet disponering av overskudd etc.

I Sverige praktiseres likevel ikke disse ved etableringer i de nordiske land.

I Norge stilles tilsvarende vilkår. I tillegg til de vilkårene som settes i lisensene, er utarbeidet interne retningslinjer i Norges Bank som følges ved saksbehandlingen. De viktigste av disse er:

- 1) Kompliserte selskapskonstruksjoner søkes unngått.
- 2) Det godtas ikke at hjemføring av overskudd skjer ved overprising eller liknende. Normal kommersiell praksis skal følges ved avregning og prisfastsetting mellom moder/datterselskaper.
- 3) Nyetableringer bør fortrinnsvis skje mest mulig direkte fra Norge.

Liknende retningslinjer legges også til grunn i Sverige og Finland.

Formålet med reguleringen for utgående investeringer kan sies å være særlig betalingsbalans hensyn i Sverige og Finland. I disse land kan også sysselsettings- og industripolitiske hensyn komme inn i visse tilfeller. I Norge har reguleringen mer primært et industripolitisk siktepunkt, men hensynet til skattekontrollen er også av betydning.

(b) Inngående direkte investeringer

Alle inngående direkte investeringer er underlagt lisensiering i Finland, Norge og Sverige. I Danmark kreves kun lisens når de samlede investe-

ringer overstiger 1 million kroner pr. kalenderår. I alle de nordiske land som krever lisens, følges en liberal¹ praksis. I Sverige kan dog settes vilkår om hvor mye av investeringen som maksimalt kan finansieres innenlands. I Island er det kun tale om opplysningsplikt overfor myndighetene. I Norge kreves at aksjekapitalen ved investeringen tilføres fra utlandet.

Når en direkte investering er gjennomført, betraktes virksomheten i de nordiske land som valutainnledning og gis etter valutareglene samme behandling som andre innenlandseide bedrifter.

B. Samarbeidsprosjektets adgang til kapital- og kredittmarkedene i Norden

Dersom opplåningen innenlands skjer med basis i garanti fra moderselskap i utlandet, kreves tillatelse i Sverige, Finland og Norge, mens det er fri adgang i Danmark og Island. Reguleringspraksis er liberal i Norge. Tillatelse gis alltid i Sverige, når det gjelder mindre beløp eller driftskapital. Ved større lånebehov som ikke vedrører driftskapital, forutsettes i Sverige at minst halvparten av lånebehovet dekkes ved midler fra utlandet. Praksis er også liberal i Finland når selskabet oppfyller normale krav til finansieringsstrukturen.

(b) Prosjektets adgang til kapitalmarkedet og bankkreditter i de øvrige nordiske land

Etablerte utenlandseide bedrifter er i alle de nordiske land å betrakte som valutainnledninger. Det er således likebehandling mellom innenlandseide og utenlandseide bedrifter med hensyn til opplåning i utlandet.

Låneopptak i utlandet reguleres forholdsvis strengt i Norge, Finland og Island ut fra penge- og kredittpolitiske overveielser. Reguleringspraksis i Sverige og Danmark er derimot mer liberal. Forutsatt at lånebeløpet skal anvendes til ervervsmessig anleggsinvestering og lånet har en løpetid på minst 5 år, kreves i Danmark kun lisens dersom lånebeløpet overstiger 20 millioner kroner pr. år.

Med unntak av Danmark kreves lisens ved *garanti overfor utlandet* for datterbedrifters opplåning, men praksis er liberal.

Norske, svenske og finske bedrifter må ha samtykke til å foreta aksjeemisjoner i utlandet. Det samme gjelder i Danmark for *ikke-børsnoterte* selskaper. Danske børsnoterte selskap kan derimot fritt foreta aksjeemisjoner i utlandet. Samtykke kreves i alle nordiske land for *utenlandske* selskapers aksjeemisjoner på de nordiske markeder.

¹ Med betegnelsen "liberal" menes i denne rapport at praktiseringen skjer meget fritt, men at transaksjonene ikke nødvendigvis er formelt *liberalisert* i OECD-kodens forstand.

C. Prosjektets adgang til kapital og kredittmarkedene utenfor Norden

Samme regler gjelder som ved adgang til kapitalmarkedet i de øvrige nordiske land, i samsvar med OECD's liberaliseringsbestemmelser. En begrensning av liberaliseringen til noen land ville for øvrig medføre betydelig risiko for omgåelser.

D. Overføring av kapital og inntekter mellom deltakerne i et nordisk industrikonsern

(a) Økning av aksjekapital

Liberaliseringspraksis følges i alle de nordiske land, der reglene er de samme som ved selve etableringen, jamfør omtalen av direkte utgående investeringer.

(b) Lån og kreditter mellom datter- og moderselskap (ikke-kommersielle kreditter)

De nordiske land følger OECD-kodens bestemmelser om at lån med en løpetid på 5 år eller mer mellom moder- og datterselskaper skal behandles som direkte investeringer, og dermed skal være liberalisert. Det vises for øvrig til den praktisering av direkte investeringer som er beskrevet under avsnitt 3 A. Lån og kreditter som ikke faller inn under kodereglene for direkte investering, behandles liberalt etter en konkret vurdering av valutamyndighetene i hvert enkelt tilfelle.

(c) Driftstilskudd

Slike transaksjoner behandles liberalt i alle land.

(d) Overføring av avkastning

Det finnes ingen begrensninger på overføring av avkastning fra de nordiske land til utlandet. Alle land setter krav om at avkastning i datterselskaper ute skal hjemføres fra utlandet.

(e) Leverandørkreditt

I Sverige, Danmark og Norge kreves ikke lisens for kreditter som er normale innen vedkommende bransje, verken på eksport- eller importsiden. I Island derimot, kreves lisens for eksportkreditter, mens det på importsiden kreves lisens kun for visse varetyper. I Finland kreves lisens ved importkreditter (over 6 måneder), mens eksportkreditter er liberalisert når det skjer på vanlige betalings- og kredittvilkår.

(f) Disinvestering (hjemføring – repatriering – av investert kapital)

Praksis er overveiende liberal i alle land både overfor en utlending som ønsker å avvikle en investering foretatt i et nordisk land og overfor en innlending som ønsker å hjemføre kapital investert i utlandet. Det formelle regelverket er noe ulikt.

Danmark har ingen formelle begrensninger. I Finland kreves lisens både for utgående og inngående repatriering, men det er kun tale om en verifisering av transaksjonen av registreringsmessige årsaker. I Island kreves lisens og en vurdering i hvert tilfelle. Oppløsning av svenske direkte investeringer i utlandet krever tillatelse, bortsett fra direkte investering i Norden. Lisens gis alltid. Midlene skal hjemføres til Sverige. Ved avvikling av direkte investeringer i utlandet kreves lisens i Norge. Overdragelse til innlending av utenlandske direkte investeringer i Norge krever også lisens. Lisens for overdragelse av utenlandsk investering i Norge til *annen utlending* kreves kun dersom aksjene fysisk befinner seg i Norden.

E. Porteføljeinvesteringer.

1) Utgående (kjøp av utenlandske verdipapirer – aksjer og obligasjoner).

Både i Sverige og Norge er hovedregelen at utgående porteføljeinvesteringer ikke tillates. Men en begrenset omsetning tillates likevel via "switch-markedet" i Sverige og "security-markedet" i Norge. Dette er markeder for omsetning av utenlandske verdipapirer mellom valutainnlendinger eller mellom valutainnlending og -utlending.

Den begrensede beholdning av utenlandske verdipapirer som valutainnlendinger har ervervet, stammer i første rekke fra før valutareguleringen oppsto i Sverige. Men en begrenset mengde er også ervervet gjennom for eksempel arv, gave og fondemisjoner. I Norge oppsto markedet rett etter krigen ved at den alminnelige avståelsesplikt for valuta ikke ble gjort gjeldende når det gjaldt utenlandske verdipapirer. Etter dagens regler omfatter det norske markedet kun verdipapirer ervervet før 1. oktober 1966, eller papirer kjøpt for salgsprovenyet av utenlandske verdipapirer ervervet før denne dato.

Etterspørselen etter utenlandske papirer fra innlendinger har gjerne vært større enn den totale mengde papirer som tilbys. Derfor skjer omsetningen til en høyere kurs enn i verdipapirlandets hjemland. Denne overkursen utgjør 15–17% i Sverige. Kursen er dog ikke helt markedsstyrt, idet den vanligvis holdes på dette nivå av bankene. I Norge er den derimot markedsstyrt og kan variere mye. I begynnelsen av oktober 1981 var overkursen kun 5%. Tidligere år har den vært høyere.

Bortsett fra danske banker, forsikringsselskaper og rederier, kan danske valutainnlendinger normalt ikke kjøpe utenlandske aksjer og obligasjoner fra valutainnlendinger. Valutainnlendinger har dog adgang til å kjøpe børsnoterte obligasjoner med en løpetid på minst 2 år utstedt av internasjonale organisasjoner som Danmark er medlem av. Valutainnlendinger som eier andre utenlandske verdipapirer (ervervet for eksempel gjennom arv, gave fra valutautlending), kan fritt selge disse til andre valutainnlendinger eller valutautlendinger. Ved salg til utlandet kan salgsprovenyet omplasseres i andre utenlandske verdipapirer. I Island kreves lisens som kun gis i helt spesielle tilfelle. Praksis har hittil vært liten. I Finland følges en restriktiv praksis.

2) Inngående (utlendingers kjøp av innenlandske aksjer og obligasjoner).

I Sverige er hovedregelen at valutautlendinger ikke får kjøpe svenske børsnoterte verdipapirer. Unntak fra hovedregelen gjelder for utenlandske forsikringsselskaper, valutautlending med fast bopel i Sverige og emigranter. Videre bør det nevnes at i et voksende antall tilfelle er gjort andre unntak, det vi si gitt samtykke til salg av aksjer til utlandet.

I Norge kan valutautlendinger kjøpe børsnoterte verdipapirer for begrensede beløp (1 million kroner pr. kjøper). Utenlandske forsikringsselskap kan overskride denne grense for å dekke behovet for tekniske forsikringsreserver. I Finland kan valutautlendinger nærmest fritt kjøpe børsnoterte verdipapirer. I Danmark kan valutautlendinger fritt kjøpe aksjer som noteres. Også børsnoterte obligasjoner kan kjøpes fritt, mens tillatelse ikke gis til kjøp av statsobligasjoner.

3) Aksjenoteringer i de nordiske land.

Norske, svenske og danske aksjer kan i henhold til valutalovgivningen fritt børsnoteres i utlandet, mens børsnotering av finske aksjer krever samtykke. Utenlandske aksjer kan børsnoteres i Danmark, Norge og Sverige. I Island og Finland kreves lisens.

Til tross for en overveiende liberal adgang till børsnotering av utenlandske aksjer i de nordiske land, er mulighetene for omsetning av slike aksjer i dag delvis begrenset. Dels skyldes dette reglene for porteføljeinvesteringer, jamfør blant annet "security-markedet" i Norge och "switch"-markedet i Sverige. Men dels kan også bestemmelser i konsejnslovgivning/næringslovgivning, samt selskapenes egne vedtekter om hvor mye utlendinger maksimalt kan eie av aksjer i et enkelt selskap, i visse tilfeller sette begrensninger for omsetteligheten av slike aksjer. I Island finnes ingen børsnotering av verdipapirer.

4. Internasjonale forpliktelser.

(a) Fellesnordisk kapitalmarked.

De nordiske land har sluttet seg til OECD's kode for liberalisering av kapitalbevegelser. Ifølge kodens artikkel 9, skal et medlemsland ikke diskriminere mellom medlemmer ved praktisering av de reguleringsområdene som dekkes av koden. Unntak fra denne bestemmelsen er medlemmer av en spesiell tollmessig eller monetær enhet ("Special customs or monetary system"), "som for eksempel land innen EF eller Belgia-Luxembourg (monetær enhet).

Åpning av porteføljemarkedet og full adgang til inngående eller utgående finansielle kreditter innen Norden, vil være i strid med forpliktelsene overfor OECD-koden, siden dette vil virke diskriminerende overfor land utenfor Norden.

Prinsippet i artikkel 9 om ikke-diskriminering er inngått som et grunnleggende element i dansk politikk ved liberalisering av kapitalbevegelser som

er gjennomført generelt overfor alle land, således at man fra dansk side også lever opp til målsettingen i kodens artikkel I om utstrekningen av liberaliseringen til alle medlemmer av IMF. Tilsvarende gjelder for de liberaliseringer som de øvrige EF-landene har gjennomført i henhold til OECD-forpliktelsene, slik at de innbyrdes liberaliseringsforpliktelser i EF i praksis ikke har medført diskriminering.

(b) Adgang til kapitalmarkedene gjennom spesielle selskapskonstruksjoner.

På tross av begrensninger som de internasjonale forpliktelsene setter, kan en imidlertid likevel tenke seg enkelte nordiske selskapskonstruksjoner som til en viss grad vil kunne medføre adgang til kapitalmarkeder i andre nordiske land.

Fellesnordiske selskap som SAS og Den nordiske Investeringsbanken (NIB) er allerede etablert. Selskapene har imidlertid hittil bare i begrenset utstrekning benyttet seg av eierlandenes kapitalmarked. NIB har ifølge selskapets statutter adgang til dette. På grunn av at disse selskapene ikke regnes som valutainnlending i alle de nordiske land, er ikke adgangen til kapitalmarkedene frie for disse selskapene. Generelt gjelder at låneopptak på obligasjonsmarkedene i Norden i dag delvis må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Forslaget om et *flerstattlig aksjeselskap* har vært drøftet innen EF, men er ikke gjennomført blant annet som følge av problemer ved ulik lovgivning i landene. Også innen de nordiske land har spørsmål om flerstattlig aksjeselskap, med aksjonærer fra de nordiske land, vært reist. Utvalget vil i samsvar med sitt mandat ikke gå nærmere inn på eventuelle hindringer av samme karakter som innen EF, men begrenser seg til de hindringer som valutareguleringen stiller. Dersom fordelingen av aksjene landene imellom holdes konstant, vil en kunne unngå eventuelle problemer med transaksjoner over landegrensene i land der dette i utgangspunktet ikke er liberalisert.

Datterselskap i annet nordisk land vil kunne benytte dette lands kapitalmarked. Viktig i denne sammenheng er adgang for moderselskapet til å gi garantier ved datterforetakets opplåning.

Også ved *filialer* i andre nordiske land vil en kunne ha mulighet for å utnytte de øvrige nordiske lands kapitalmarkeder. En forutsetning for en slik løsning vil imidlertid være at filialer betraktes som valutainnlending, og videre at garanti fra hovedkontoret aksepteres. Imidlertid har de nordiske land i dag ulik praksis med hensyn til om filialer betraktes som valutainnlending eller valutautlending.

5. De nordiske industriforbunds syn på valutareguleringen.

Et utvalg under Embetsmannskomiteén hadde den 30. oktober 1981 samtaler i Oslo med representanter for industriforbundene i de nordiske

land. Industriforbundenes syn på valutareguleringens betydning for industriens arbeidsmuligheter generelt og på muligheten for å utvikle videre det industrielle samarbeidet mellom de nordiske land, kan sammenfattes i følgende punkter:

I lys av valutareguleringens opprinnelige hovedformål som en rasjoneringsordning for valuta i en situasjon med regulert utenrikshandel, og med de grunnleggende forandringer som siden dengang har funnet sted i internasjonale handels- og valutaforhold, syntes det berettiget å reise spørsmålet om man nå overhodet hadde behov for noen valutalov. Det ble vist til det utredningsarbeidet som var i gang i Sverige, hvor man på prinsipielt grunnlag drøftet valutareguleringens plass i den økonomiske politikken. Industriforbundet, sammen med Rederforbundet og Bankforeningen, hadde i Norge henvendt seg til myndighetene med anmodning om å ta dette spørsmål opp til prinsipiell drøftelse, og var kjent med at man innenfor administrasjonen hadde tatt de første skritt til å få et slikt utredningsarbeide i gang. Opprettholdelse av unødvendige reguleringer innebar tidkrevende administrative ordninger og bruk av ressurser både i ervervslivet og for samfunnet for øvrig; kostnader som burde kunne spares.

Ifølge industriens syn måtte det prinsipielle utgangspunkt for en politikk på dette området være åpne og fritt tilgjengelige kapitalmarkeder. Restriksjoner på kapitalbevegelser over landegrensene kunne komme på tale bare i helt spesielle tilfelle som midlertidige ordninger. Vi hadde i Norden nå et fritt marked for industrivarer og arbeidskraft, men manglet det tredje ledd – et fritt kapitalmarked – som sideordnet med de to øvrige, burde bli oppfattet som et felles "hjemmemarked".

Selv om valutareguleringen etter hvert var blitt praktisert mer liberalt, hadde industriens erfaringer fra enkeltsaker i senere år avdekket flere mangler og svakheter ved systemet:

- regelverket var i enkelte tilfelle lite presist og fram for alt var det ikke mulig å få full innsikt i hvordan myndighetene praktiserte det.
- "liberal praksis" ble tolket ulikt i de nordiske land;
- det fantes ikke data over saker som var behandlet; avslått og innvilget; ingen årsmelding med redegjørelse for politikken;
- saksbehandlingen hos myndighetene hadde i enkelte tilfelle vært meget tidkrevende; dels hadde dette sammenheng med at andre reguleringsmyndigheter var berørt av saken.

Industriforbundene understreket derfor behovet for *bedre informasjon* om reguleringsmyndighetenes praksis, enkelhet og klarhet i regelverket, og mer åpenhet i myndighetenes avgjørelser. I særlig grad hadde de små og mello nstore bedrifter vanskelig for å orientere seg om regelverket og trenge gjennom hos myndighetene, siden de ikke hadde penger og mannskap til å ta seg av slike administrative oppgaver.

Industriens primære ønskemål var å fjerne valutareguleringen. Et mindre vidtrekkende alternativ ville være å gi en *umtaksliste* for de valutatrans-

aksjoner som myndighetene fortsatt fant nødvendig å regulere, ut fra en lov som i prinsippet bygget på full frihet for transaksjoner som ikke var med på denne listen. Opprettelsen av et felles aksjemarked i Norden og en adgang til å foreta aksjeemisjoner og porteføljekjøp og -salg av aksjer i nordiske industrivirksomheter, hadde høy prioritet blant de transaksjoner som valutareguleringen burde avvikles for. Det ville være et framskritt om reguleringen gav frihet til å foreta valutatransaksjoner på viktige områder innenfor visse beløp. I de tilfelle myndighetene fulgte en liberal praksis, burde oppgave- og meldeplikt tre i stedet for søknader og lisenser.

6. Vurdering.

(a) Valutareguleringen inneholder mange formelle bestemmelser som berører industrielle etableringer og eventuelle samarbeidsprosjekter i Norden. Men som avsnitt 3 illustrerer, *praktiseres* det formelle regelverket på de fleste områder liberalt¹. Regelverket som gjelder overfor selve *etableringen*, de *transaksjoner* som moder/datterbedrifter har seg imellom og den adgang som gis for *utvidelser* av virksomheten, blir gjennomgående praktisert liberalt innenfor rammen av penge- og kredittpolitikken. Det kan formodentlig også sies at *saksbehandlingen* ved valutasøknader gjennomgående er rask, slik at denne ikke burde virke avskrekkende på bedrifter som søker om lisens.

Når det gjelder betydningen for det industrielle samarbeidet i Norden som følger av *annen lovgivning* enn valutaloggivningen, slik som konsesjonslovene og regelverk som vedrører miljøvern- og sikkerhetsmessige hensyn, skattespørsmål og selskapslovgivning, vises til det arbeide som pågår i nordisk regi innenfor andre komitéer og utvalg.

De danske medlemmer av Embetsmannskomiteén har ønsket å framheve, at det framgår av foregående undersøkelser, at nesten alle de nordiske land har formelle forbud mot selv mindre direkte investeringer i industriprosjekter. Selv om de enkelte land har en lempelig eller liberal bevilningspraksis, kan lisensieringsordningen, sammenholdt med de tilfelle som under tiden er forekommet med forsinket behandling av søknader, eller avslag på søknader, virke hemmende på ervervslivets gjennomføring, spesielt av mindre industriprosjekter. På tilsvarende måte kan de formelle forbud som opprettholdes i nesten alle de nordiske land, mot å garantere for datterselskapenes forpliktelse – etter de danske medlemmenes oppfatning – virke hemmende på gjennomføringen av fellesnordiske industriprosjekter.

De øvrige medlemmer av Embetsmannskomiteén viser til den liberalisering som har funnet sted på området og den liberale praksis som er fulgt, og anser det derfor mindre sannsynlig at valutareguleringen skulle forhindre at et planlagt samarbeidsprosjekt blir realisert.

¹ Med betegnelsen "liberalt" menes her at praktiseringen skjer meget fritt, men at transaksjonene ikke er formelt *liberalisert* i OECD-kodens mening.

(b) Selv om adgangen til lånemarkedene normalt ikke skulle representere noe stort problem om samarbeidsprosjektet for øvrig skulle være interessant i nordisk sammenheng, har likevel ikke nordiske prosjekter full adgang til hverandres *kapitalmarkeder*. Det er restriksjoner i ulike former og i ulik grad i alle de nordiske land når det gjelder inn- og utgående lån, aksjeemisjoner og porteføljekjøp av aksjer. Det er eventuelt på disse områdene at valutareguleringen virker sterkest på industriens muligheter for å skaffe seg finansiering, risikovillig kapital og gjensidige eierandeler i hverandres industriselskaper. Disse begrensninger må ses i lys av de ulikheter som råer mellom landene i Norden, med hensyn til hvordan deres penge- og kredittforhold er organisert og virker, finansieringen av statsbudsjettene balanser og landenes utenriksøkonomiske stilling.

(c) Når det gjelder adgangen til hverandres *obligasjonsmarked*, har Embetsmannskomiteén gått ut fra at en så omfattende omlegging og samordning av penge- og finanspolitikken som en åpning av obligasjonsmarkedet ville innebære, faller utenfor denne utredning. En vil likevel peke på at ifølge statuttene for Den nordiske Investeringsbank, som er opprettet for å finansiere nordiske investeringsprosjekter, skal denne institusjonen i prinsippet ha adgang til de nordiske obligasjonsmarkeder på like linje med innenlandske institusjoner. Muligheten kan også være til stede for å utvikle speisalprosjekter etter mønster av SAS-avtalen. Sett i et historisk perspektiv må det nevnes at det har forekommet et antall obligasjonsemisjoner på det svenske kapitalmarked på 1950- og -60-tallet av låntakere i de øvrige nordiske land.

(d) Også en eventuell fri porteføljehandel med *industriaksjer* i Norden og en gjensidig adgang til aksjeemisjonsmarkedene i disse landene vil ha en betydningsfull tilknytning til deres penge- og kredittforhold, såvel som til deres betalingsbalansstilling. Med visse unntak følger alle landene for tiden en restriktiv valutapolitikk på dette området. Embetsmannskomiteén mener at en klargjøring av virkningene av en eventuell oppmykning av denne politikken, blant annet med sikte på å utvikle et *felles aksjemarked* i Norden, vil kreve en mer inngående behandling av disse spørsmålene enn det som har vært mulig innenfor den korte tid Komiteén har hatt til rådighet.

Komiteén vil derfor begrense seg til følgende korte bemerkninger:

Flere nordiske land vil for tiden finne det betenkelig generelt å tillate *inngående* kapitalbevegelser ved aksjetransaksjoner; det vil si utenlandske porteføljekjøp av aksjer i egne virksomheter og utleggelse av aksjeemisjoner i utlandet. På den annen side kan dette øke tilgangen av risikovillig kapital og styrke betalingsbalansstillingen. Betenkelighetene vil være større ved en liberalisering av *utgående* kapital ved slike transaksjoner; det vil si innlendingers porteføljekjøp av industriaksjer i andre land og utlendingers aksjeemisjoner på deres kapitalmarkeder.

Innenfor Norden ville kapitalbevegelsene av disse typer trolig være av

begrenset omfang under de någjeldende økonomiske forhold, og konsekvensene for betalningsbalansen og den innenlandske allokering av sparing og kreditt synes derfor også å ville bli begrenset. Størrelsen på de nasjonale aksjemarkeder i de fleste nordiske land er i utgangspunktet små, samtidig som konsesjonslovgivning og aksjeselskapsvedteker setter klare grenser for omfanget av de netto kapitalstrømmer som kan finne sted.

Betenkelighetene ville bli større om adgangen til å foreta disse aksjetransaksjoner omfattet et større område enn Norden, for eksempel OECD-området. Vurderingene av kapitalstrømmenes omfang og deres virkninger i den innenlandske økonomi og på betalingsstillingen, blir da vanskeligere å foreta. Mulighetene for at enkelte av de nordiske land kan bli rammet av kortsiktige valutakurs- og rentemotiverte kapitaltransaksjoner, kan ikke utelukkes. Ulikheter i selskapsbeskatningen, i virksomhetenes utbyttepolitikk og myndighetenes utbytteregulering, og bevegelser i rente- og avkastningsforhold, er mer uoversiktlige i en større internasjonal økonomi enn innenfor Norden.

Virkningene av en eventuell friere adgang til å foreta aksjetransaksjoner over landegrensene må imidlertid bedømmes i et mer langsiktig perspektiv, der det blir tale om å foreta tilpasninger i den innenlandske politikk, i forbindelse med en fortsatt sammenknytning av internasjonale penge- og valutaforhold. Det nordiske samarbeidet om disse spørsmål må forventes å bli ført videre. Friere aksjetransaksjoner innenfor disse rammer, vil kunne representere skritt i retning av mer åpne kapitalmarkeder, slik at allokeringen av sparing og investering blir et ledd i internasjonaliseringen av næringslivet, en politikk som, i ulik grad, har fått støtte i alle de nordiske land.

Internasjonale bestemmelser (OECD-koden) setter snevre grenser for muligheten til å la en eventuell liberalisering av valutareguleringen være begrenset til de nordiske land. Liberalisering må derfor i hovedsaken skje *generelt* overfor alle industriprosjekter med utenlandsk deltakelse innenfor OECD-området. OECD-reglene er imidlertid ikke til hinder for at det innenfor rammen av en videre integrasjon i Norden utvikles institusjonelle forutsetninger for internordiske kapitaloverføringer, for eksempel som det er skjedd innenfor rammen av NIB.

Skjematisk liste over kontroll av valutatransaksjoner. Relevante i forbindelse med industrietableringer i Norden. Valutareguleringsbestemmelser i Danmark

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>A. Etableringen</i>			
1. Overføring av aksjekapitel og annen type kapital til etableringen.			
a. Utgående direkte investeringer.	Lisens kreves ikke når de samlede investeringer fra danske valutainnlendinger i vedkommende bedrift i utlandet ikke overstiger kr. 200 000,— pr. kalenderår. Ved større investeringer kreves lisens. Det settes vilkår om at den etablerte danske bedriften i utlandet ikke utelukkende eller i vesentlig grad må drive kapitalanleggs- eller finansieringsvirksomhet, og heller ikke drive slik virksomhet gjennom deltagelse i andre utenlandske selskaper. For øvrig normalt ingen vilkår.	Liberal reguleringspraksis	
b. Inngående direkte investeringer.	Lisens kreves ikke når de samlede investeringer fra valutaoutlendinger ikke overstiger 1 mill. kroner pr. kalenderår til samme bedrift. Ved større investeringer kreves lisens. Det settes vilkår om at den etablerte utenlandske bedriften i Danmark ikke uten særskilt samtykke fra valutamyndighetene kan endre formål til å omfatte finansieringsvirksomhet som ikke vedrører bedriftens omsetning av varer og tjenesteytelser. For øvrig ingen vilkår.	Liberal reguleringspraksis	
2. Etablering av Joint Venture og filialer.	Bestemmelsene om direkte investeringer omfatter også filialer. Ingen begrensning for Joint Venture.		
3. Fysisk overføring og deponering av aksjer og andelsbevis.	Kan overføres uten tillatelse fra valutamyndighetene.		
4. Notering av aksjer på de nordiske lands børser.	Danske aksjer kan noteres på utenlandske børser og utenlandske aksjer kan børsnoteres i Danmark.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<p><i>B. Prosjektets adgang til kapital og kredittmarkedene i Norden</i></p>	<p><i>Etablerte utenlandskeide bedrifter i Danmark regnes som valutainnlendinger og har adgang til det danske kapitalmarked uten særskilt tillatelse.</i></p>	<p>Reguleringspraksis er liberal.</p>	
<p>1. Prosjektets adgang til vertslandets kapitalmarked og til bankkreditter.</p>	<p><i>Garanti fra utlandet for opplåning innenlands er ikke avhengig av lisens.</i></p>		
<p>2. Prosjektets adgang til kapitalmarkedet og bankkreditter i de øvrige nordiske land.</p>	<p><i>Danskeide bedrifter i utlandet er definert som valuta-utlendinger og er ikke omfattet av danske valutareguleringsbestemmelser hva angår opplåning i de øvrige nordiske land.</i></p>	<p>Reguleringspraksis er liberal.</p>	
<p><i>C. Prosjektets adgang til kapital og kredittmarkedene utenfor Norden</i></p>	<p><i>For danskeide bedrifter i utlandet vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.</i></p>		<p>Reguleringspraksis er liberal.</p>
<p><i>D. Overføring av kapital og inntekter mellom deltagere i et Nordisk industrikonsern</i></p>	<p><i>For utenlandske bedrifter i Danmark vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.</i></p>	<p>Reguleringspraksis er liberal.</p>	
<p>1. Økning i aksjekapital.</p>	<p>Utvidelse av aksjekapitalen er omfattet av reglene om direkte investeringer, jfr. pkt. A. 1 ovenfor. I de tilfeller det kreves lisens er reguleringspraksis liberal.</p>		<p>Reguleringspraksis er liberal.</p>

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
2. Lån og kreditter mellom datter- og moderselskap.	Det vises til reglene for opplåning i utlandet beskrevet under pkt. B. 2 ovenfor. For øvrig er reglene for å yde driftstilskudd, både til danskeide bedrifter i utlandet og utenlandskeide bedrifter i Danmark forholdsvis liberal. Adgangen til å yde slike tilskudd er dels liberalisert, dels avhengig av lisens.		
3. Leverandørkreditter	For leverandørkreditter som er normale innen bransjen kreves ikke lisens.		
4. Overføring av avkastning.	Kan skje uten lisens.		
5. Desinvestering	Hjemføring av såvel utgående som inngående direkte investeringer kan skje uten tillatelse fra Nationalbanken.		
<i>E. Porteføljeinvesteringer</i>			
a. Utgående	Lisens for utgående porteføljeinvesteringer gis normalt ikke. Valutainnlendinger får dog tillatelse til å kjøpe børsnoterte obligasjoner med en opprinnelig løpetid av minst 2 år og som utstedes av internasjonale organisasjoner Danmark er medlem av.		Primært hensynet til betalingsbalansesituasjonen.
b. Inngående	Valutautlendinger kan fritt kjøpe aksjer som noteres på Københavns Fondsbørs. Valutautlendinger får også fritt kjøpe børsnoterte obligasjoner utenom statsobligasjoner. Kjøp av statsobligasjoner er avhengig av Nationalbankens tillatelse.		

Skjematisk liste over kontroll av valutatransaksjoner. Relevante i forbindelse med industrietableringer i Norden. Valutareguleringsbestemmelser i Finland

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>A. Etableringen</i>			
1. Overføring av aksjekapital og annen type kapital til etableringen.			
a. Utgående direkte investeringer.	Lisens kreves. Etablering av salgsselskaper i utlandet verifiseres av Finlands Bank. For øvrig knyttes det vilkår til etableringene for at myndighetene skal kunne gjennomføre en tilfredsstillende kontroll.	Liberal reguleringspraksis. Ved etablering/deltagelse i produksjonsbedrifter vurderes både den nasjonaløkonomiske og bedriftsøkonomiske lønnsomhet av prosjektet. Slik vurdering foretas kun ved de største prosjekter. Prosjektet forventes på lang sikt å ha en positiv betalingsbalanseffekt.	Valutapolitisk.
b. Inngående direkte investeringer.	Lisens kreves.	Liberal praksis.	
2. Etablering av Joint Venture og filialer	Filialer – Ingen restriksjoner. Joint Venture – som ved direkte investering, jfr. A. 1.		
3. Fysisk overføring og deponering av aksjer og andelsbevis.	Ingen spesiell lisens påkrevet. <i>Inngående direkte investeringer</i> : Ingen krav om hvor aksjene/andelsbevisene skal deponeres. Ved <i>utgående direkte investeringer</i> må alltid aksjene/andelsbevisene innføres til Finland. Dette fastslås i investeringsvilkårene.		
4. Notering av aksjer på de nordiske lands børser.	Finske aksjer kan noteres på utenlandske børser og utenlandske aksjer kan børsnoteres i Finland. Lisens kreves.		

Transaksjonstype	Fornølet regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>B. Prosjektets adgang til kapital og kredittmarkedene i Norden.</i>			
1. Prosjektets adgang til vertslandets kapitalmarked og til bankkreditter.	<i>Etablerte utenlandskeide bedrifter i Finland</i> regnes som valutainnlending og har tilgang til det finske kapitalmarked uten spesiell tillatelse. <i>Garanti fra utlandet</i> for opplåning innenlands er avhengig av lisens	Om det utenlandskeide selskap i Finland oppfyller normale krav til finansieringsstruktur er reguleringspraksisen liberal.	Penge- og kredittpolitisk
2. Prosjektets adgang til kapitalmarkedet og bankkreditter i de øvrige nordiske land.	<i>Finskeide bedrifter i utlandet</i> er definert som valuta-utlendinger og er ikke omfattet av finske valutareguleringsbestemmelser hva angår opplåning i de øvrige nordiske land. <i>Etablerte utentandskeide bedrifter i Finland</i> er underlagt de samme bestemmelser for opplåning i utlandet som andre valutainnlendinger. Det skilles ikke mellom opplåning i de øvrige nordiske land og land utenfor Norden. <i>Garanti overfor utlandet</i> for finskeide bedrifters opplåning i utlandet er avhengig av lisens.		Primært betalingsbalans hensyn
<i>C. Prosjektets adgang til kapitalmarkedene utenfor Norden</i>	<i>For finskeide bedrifter i utlandet</i> vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor. <i>For utenlandske bedrifter i Finland</i> vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.		
<i>D. Overføring av kapital og inntekter mellom deltagere i et Nordisk industrikonsern.</i>			
1. Økning av aksjekapital	Lisens kreves. Samme vilkår gjelder som ved overføring av grunnkapital, jfr. pkt. A. 1.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
2. Lån og kreditter mellom datter- og moderselskap.	<p><i>Utenlandskeide bedrifter i Finland</i> må ha lisens for låneopptak hos moderbedrifter i utlandet. De samme kriterier legges til grunn som for innenlandskeide selskapers opplåning i utlandet. Dog behandles konsernlån mer liberalt enn annen langsiktig kapitalimport.</p> <p><i>Lån fra finske moderselskap til datterbedrifter i utlandet</i> godkjennes. Dog ønsker man primært at disse selskapene skal dekke sitt lånebehov selv på lokale/internasjonale lånemarkeder.</p>		Hensyn til betalingsbalansesituasjonen
3. Leverandørkreditter.	Etablerte utenlandskeide bedrifter i Finland er underlagt de samme bestemmelser for leverandørkreditter som andre valutainnlendinger. For leverandørkreditter i samband med <i>eksport</i> kreves ikke lisens når kreditten ydes på vanlige betalings- og kredittvilkår. <i>Importkreditter</i> krever særskilt lisens om betalingstiden overstiger 6 måneder.		
4. Overføring av avkastning.	<p>Utdelt utbytte skal hjemføres til Finland.</p> <p>Overføring av avkastning fra utenlandskeide bedrifter i Finland verifiseres av registreringsmessige årsaker.</p>		
5. Desinvestering	Verifisering av registreringsmessige årsaker.		
E. Porteføljeinvesteringer			
a. Utgående	Lisens kreves.	Restriktiv praksis.	
b. Inngående	Valutautlendinger kan kjøpe børsnoterte finske aksjer og obligasjoner om kjøpene gjøres gjennom autoriserte banker mot konvertibel valuta eller debitering av konvertibel konto. Verdipapirene må deponeres hos banken.		

Skjematisk liste over kontroll av valutatransaksjoner. Relevante i forbindelse med industrietableringer i Norden. Valutareguleringsbestemmelser i Island

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>A. Etableringen</i>			
1. Overføring av aksjekapital og annen type kapital til etableringen.			
a. Utgående direkte investeringer.	Lisens kreves. Investor er underlagt opplysningsplikt til valutamyndighetene for at disse skal kunne gjennomføre en tilfredsstillende kontroll (innsendelse av regnskap, oversikt over bankkonto m. m.).	Reguleringspraksis er liberal.	Valuta- og pengepolitisk. Også hensyn til betalingsbalansen.
b. Inngående direkte investeringer.	Ingen lisens kreves. Dog kan det finnes etableringsrettslige hindringer for slike investeringer (konsesjon m. v.).		
2. Etablering av Joint Venture og filialer.	Lisens kreves.		Valuta- og pengepolitisk.
3. Fysisk overføring og deponering av aksjer og andelsbevis.	Lisens kreves.		Primært valutapolitisk.
4. Notering av aksjer på de nordiske lands børser.	Islandske aksjer i utlandet noteres ikke. Det er ingen børser i Island.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<p><i>B. Prosjektets adgang til kapital og kredittmarkedene i Norden</i></p>	<p><i>Etablerte utenlandske bedrifter i Island regnes som valutainnlendinger og har tilgang til det islandske kapitalmarked uten særskilt tillatelse.</i></p>		
<p>1. Prosjektets adgang til vertslanets kapitalmarked og til bankkreditter.</p>	<p><i>Garanti fra utlandet for opplåning innenlands er ikke avhengig av lisens.</i></p>		
<p>2. Prosjektets adgang til kapitalmarkedet i de øvrige nordiske land.</p>	<p><i>Islandskeide bedrifter i utlandet er definert som valutautilendinger og er ikke omfattet av islandske valutareguleringsbestemmelser hva angår opplåning i de øvrige nordiske land.</i> <i>Etablerte utenlandskeide bedrifter i Island er underlagt de samme bestemmelser for opplåning i utlandet som andre valutainnlendinger. Lisens kreves. Det skilles ikke mellom opplåning i de øvrige nordiske land og land utenfor Norden.</i> <i>Garanti overfor utlandet for islandske bedrifters opplåning i utlandet er avhengig av lisens.</i></p>	<p>Reglene for opptak av lån i utlandet (utenom kommersielle kreditter) er forholdsvis restriktiv.</p> <p>Behandles liberalt.</p>	<p>Penge- og kredittpolitisk.</p>
<p><i>C. Prosjektets adgang til kapital og kredittmarkedene utenfor Norden.</i></p>	<p><i>For islandskeide bedrifter i utlandet vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.</i> <i>For utenlandske bedrifter i Island vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.</i></p>		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>D. Overføring av kapital og inntekter mellom deltakere i et nordisk industrikonsern.</i>			
1. Økning i aksjekapital.	Samme bestemmelser som ved etableringen.		
2. Lån og kreditter mellom datter- og moderselskap.	<i>Utenlandskeide bedrifter i Island må ha lisens for låneopptak hos moderbedrifter i utlandet. De generelle bestemmelser om opplåning i utlandet gjelder, jfr. pkt. B. 2 ovenfor. Lån og kreditter fra islandske moderselskap til datterbedrifter i utlandet er avhengig av lisens.</i>		Penge- og kredittpolitisk.
3. Leverandørkreditter.	For <i>eksportkreditter</i> ydet fra Island kreves lisens. Handelsdepartementet og Sedlabanki Islands avgjør hvilke varer som kan tillates <i>importert på kreditt</i> . Kan skje via valutabank. Kredittiden varierer fra 3 måneder til 1 år etter varetyper.		Primært kredittpolitisk.
4. Overføring av avkastning.	Lisens kreves ikke.		
5. Desinvestering.	Lisens kreves.		
<i>E. Porteføljeinvesteringer</i>			
1. Utgående	Lisens kreves.	Praksis hittil har vært liten.	
2. Inngående	Det finnes ingen børsnotering av aksjer i Island.		

Skjematisk liste over kontroll av valutatransaksjoner. Relevante i forbindelse med industrietableringer i Norden. Valutareguleringens bestemmelser i Norge

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>A. Etableringen</i>			
1. Overføring av aksjekapital og annen type kapital til etableringen.			
a. Utgående direkte investeringer.	Lisens kreves. Det forutsettes at selskapet skal drive realøkonomisk aktivitet i utlandet og/eller salgs- og markedsføringsaktiviteter. Det knyttes vilkår til etableringen for at myndighetene skal kunne gjennomføre en tilfredsstillende kontroll.	Reguleringspraksis er forholdsvis liberal.	Primært industripolitisk skattekontroll.
b. Inngående direkte investeringer.	Lisens kreves. Lisens gis automatisk når det foreligger konsesjon. For øvrig gis lisens i tråd med OECD-forpliktelsene på dette området. Avslag kan i henhold til OECD-reglene gis dersom investeringen antas å få eksepsjonelt uheldige virkninger for norsk økonomi.	Reguleringspraksis er liberal.	Primært industripolitisk.
2. Etablering av Joint Venture og filialer.	Lisens ikke påkrevet.		
3. Fysisk overføring og deponering av aksjer og andelsbevis.	Kan skje via valutabank.		
4. Notering av aksjer på de nordiske lands børser.	Norske aksjer kan noteres på utenlandske børser og utenlandske aksjer kan børsnoteres i Norge.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>B. Prosjektets adgang til kapital og kredittmarkedene i Norden</i>			
1. Prosjektets adgang til vertslandets kapitalmarked og til bankkreditter.	<i>Etablerte utenlandskeide bedrifter i Norge</i> regnes som valutainnlendinger og har tilgang til det norske kapitalmarked uten særskilt samtykke.		
	<i>Garanti fra utlandet</i> for opplåning innenlands er avhengig av lisens.	Behandles forholdsvis liberalt.	Primært kredittpolitisk.
2. Prosjektets adgang til kapitalmarkedet og bankkreditter i øvrige nordiske land.	<i>Norskeide bedrifter i utlandet</i> er definert som valuta-utlendinger og er ikke omfattet av norske valutareguleringsbestemmelser hva angår opplåning i de øvrige nordiske land.		
	<i>Etablerte utenlandskeide bedrifter i Norge</i> er underlagt de samme bestemmelser for opplåning i utlandet som andre valutainnlendinger. Lisens kreves. Det skilles ikke mellom opplåning i de øvrige nordiske land og land utenfor Norden.	Næringslivets opplåning i utlandet er regulert innenfor årlige rammer fastlagt i Nasjonalbudsjettet. Saksbehandlingen baserer seg dels på generelle retningslinjer, dels på prøving av lånebehovet i hvert enkelt tilfelle.	Primært kredittpolitisk.
	<i>Garanti overfor utlandet</i> for norskeide bedrifters opplåning i utlandet er avhengig av lisens.	Behandles forholdsvis liberalt.	Primært kredittpolitisk.
<i>C. Prosjektets adgang til kapital- og kredittmarkedene utenfor Norden</i>	<i>For norskeide bedrifter i utlandet</i> vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.		
	<i>For utenlandske bedrifter i Norge</i> vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>D. Overføring av kapital og inntekter mellom deltagere i et nordisk industrikonsern.</i>			
1. Økning av aksjekapital.	Lisens kreves.	Behandles liberalt.	
2. Lån og kreditter mellom datter- og moderselskap.	<i>Utenlandskeide bedrifter i Norge må ha lisens for låneopptak hos moderbedrifter i utlandet. Slike lån reguleres innenfor årlige rammer fastsatt i Nasjonalbudsjettet, jfr. pkt. B. 2 ovenfor.</i> <i>Ytelse av lån fra norske moderselskap til datterbedrifter i utlandet er avhengig av lisens.</i>	Behandles forholdsvis liberalt.	Primært kredittpolitisk.
3. Leverandørkreditter	For leverandørkreditter som er normale innen bransjen kreves ikke lisens.	Behandles liberalt.	
4. Overføring av avkastning	Kan skje via valutabank.		
5. Desinvestering.	<i>Norske direkte investeringer i utlandet:</i> Overdragelse av aksjer til annen valutainnlending eller utlending er avhengig av lisens. <i>Utenlandske direkte investeringer i Norge:</i> Hvis aksjene befinner seg i Norge er overdragelse til annen valutautlending avhengig av lisens, ellers ikke. Overdragelse av slike aksjer til valutainnlending er avhengig av lisens.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>E. Porteføljeinvesteringer</i> a. Utgående	<p>Hovedregelen er at slike investeringer ikke er tillatt. Dog visse unntak. Valutainnlendinger kan kjøpe og selge utenlandske børsnoterte verdipapirer gjennom securitymarkedet. Dette markedet omfatter utenlandske børsnoterte verdipapirer eid av valutainnlendinger før 1. oktober 1966 eller kjøpt for salgsprovenyet av utenlandske børsnoterte verdipapirer ervervet før denne dato.</p>		Valuta- og pengepolitisk
b. Inngående	<p>Bedrifter med en omfattende virksomhet i utlandet og langsiktige forpliktelser i valuta får mot lisens, adgang til å plassere deler av sine valutabeholdninger i bankinnskudd med oppsigelsestid inntil 12 måneder, og i børsnoterte verdipapirer med gjenstående løpetid som ikke overstiger 12 måneder.</p> <p>Valutautlendinger kan mot lisens kjøpe børsnoterte norske verdipapirer for inntil maksimum 1 million kroner pr. kjøper. Utenlandske forsikringsselskap kan kjøpe ihendehaverobligasjoner utover denne grensen for å dekke behovet for tekniske reserver.</p>		Valuta- og pengepolitisk.

Skjematisk liste over kontroll av valutatransaksjoner. Relevante i forbindelse med industrietableringer i Norden. Valutareguleringsbestemmelser i Sverige

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>A. Etableringen</i>			
<i>I. Overføring av aksjekapital og annen type kapital til etableringen.</i>			
a. Utgående direkte investeringer.	Lisens kreves. Det knyttes vilkår til etableringen for at myndighetene skal kunne gjennomføre en tilfredsstillende kontroll, s. k. "Höganäsvillkor". Disse vilkår stilles dog ikke ved bl. a. direkte investeringer i Norden. Det settes krav om at investeringen skal finansieres med opplåning i utlandet. Dette krav stilles dog ikke alltid. Unntak gjøres for investeringer i salgsselskap, investeringer i de land som er hovedmottagere av svensk utviklingsbistand, investeringer som ikke overstiger 1 mkr, og normalt ved investeringer i Norden.	Liberal reguleringspraksis.	Betalningsbalans hensyn. Industri- og sysselsettingspolitiske hensyn kan også tas. Dog får slike hensyn foranledige avslag kun om investeringen på grunn av beløpets størrelse eller andre faktorer skulle påføre landets interesser betydelig skade.
b. Inngående direkte investeringer.	Lisens kreves. Dog kan det finnes etableringsrettslige hindringer for slike investeringer (konsesjon). Tillatelse til finansiering gjennom opplåning i Sverige gis normalt opp til halvparten av investeringen. Finansieringen får dog skje helt i Sverige om beløpet ikke overstiger 5 mkr, eller vedrører driftskapital.	Lisens gis normalt alltid.	Betalningsbalans hensyn.
2. Etablering av Joint Venture og filialer	Lisens kreves.	Prøves i prinsippet som direkte investering.	
3. Fysisk overføring og deponering av aksjer og andelsbevis.	Når lisens for selve investeringen er gitt kan slik overføring skje via valutabank eller annen svensk fondskommisjonær uten at ytterligere lisens er påkrevet. Overføring på annet vis er lisenspliktig.		
4. Notering av aksjer på de nordiske lands børser.	Svenske aksjer kan noteres på utenlandske børser og utenlandske aksjer kan børsnoteres i Sverige.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>B. Prosjektets adgang til kapital og kreditmarkedene i Norden</i>			
1. Prosjektets adgang til vertslandets kapitalmarked og til bankkreditter.	<i>Etablerte utenlandskeide bedrifter i Sverige</i> regnes som valutainnlendinger og har tilgang til det svenske kapitalmarked uten særskilt tillatelse.		Betalingsbalansehensyn.
	Opplåning innenlands mot <i>garanti fra valuta</i> utlending er avhengig av lisens. Slik lisens gis alltid når opplåningen vedrører driftskapital eller vedrører beløp opp til 5 mkr. Ved større beløp som ikke vedrører driftskapital forutsettes at minst halvparten av lånebehovet dekkes med midler fra utlandet.		
2. Prosjektets adgang til kapitalmarkedet og bankkreditter i de øvrige nordiske land.	<i>Svenskeide bedrifter i utlandet</i> er definert som valuta-utlendinger og er ikke omfattet av svenske valutareguleringsbestemmelser hva angår opplåning i utlandet.		Betalingsbalansehensyn.
	<i>Etablerte utenlandskeide bedrifter i Sverige</i> er underlagt de samme bestemmelser for opplåning i utlandet som andre valutainnlendinger. Lisens kreves. Det skilles ikke mellom opplåning i de øvrige nordiske land og land utenfor Norden. Riksbanken gir normalt lisens til opplåning i utenlandsk valuta – i utlandet eller hos svensk valutabank – om beløpet overstiger 10 millioner kroner og gj.sn. løpetid er minst 5 år. Lån i utenlandsk valuta under 10 millioner kroner kan tas opp i valutabank uten spesiell lisens fra Riksbanken i hvert enkelt tilfelle.		
	<i>Garanti overfor utlandet</i> for svenskeide bedrifters opplåning i utlandet er avhengig av lisens.	Prøves som direkte investering.	

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
<i>C. Prosjektets adgang til kapital og kreditmarkedene utenfor Norden</i>	<i>For svenskeide bedrifter i utlandet</i> vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor. <i>For utenlandskeide bedrifter i Sverige</i> vises til beskrivelsen under pkt. B. 2 ovenfor.		
<i>D. Overføring av kapital og inntekter mellom deltagere i et nordisk industrikonsern</i>			
1. Økning i aksjekapital.	Lisens kreves.	Prøves som direkte investering.	
2. Lån og kreditter mellom datter- og moderselskap.	<i>Utenlandskeide bedrifter i Sverige</i> må ha lisens for låneopptak hos moderbedrifter i utlandet. Slike lån innvilges alltid om den gj.sn. løpetid er minst 5 år. <i>Lån og kreditter fra svenske moderselskap til datterbedrifter i utlandet</i> prøves som direkte investering i utlandet. Krav om refinansiering kan stilles, dog normalt ikke ved prosjekter i Norden		Betalingsbalansehensyn.
3. Leverandørkreditter	For leverandørkreditter som er normale innen bransjen kreves ikke lisens.		
4. Overføring av avkastning.	Kan skje via valutabank.		
5. Desinvestering	<i>Svenske direkte investeringer i utlandet:</i> Ifølge "Höganäsvillkoren" får aksjer og andelsbevis ikke overdras uten tillatelse fra Riksbanken. Ettersom disse vilkår ikke stilles ved direkte investeringer i Norden, kan overdragelse skje uten spesielt samtykke. Ved salg til valutautlending skal likvider hjemføres til Sverige gjennom valutabank.		

Transaksjonstype	Formelt regelverk	Beskrivelse av reguleringspraksis	Kontrolltiltakets formål
	<i>Utenlandske direkte investeringer i Sverige:</i> Salg til valutainnlending er avhengig av lisens. Salg til valutautlending kan skje uten særskilt samtykke.	Innvilges alltid.	
<i>E. Porteføljeinvesteringer</i>			
a. Utgående	Hovedregelen er at slike investeringer ikke er tillatt. Viss omsetning mellom valutainnlendinger via switchmarkedet der en viss overkurs, s. k. switchpremie, benyttes.		Valuta- og pengepolitisk.
b. Inngående	Hovedregelen er at valutautlendinger ikke får kjøpe svenske børsnoterte verdipapirer. Det er imidlertid gjort visse unntak fra hovedregelen for utenlandske forsikringsselskap, valutautlendinger med fast bopel i Sverige og emigranter. Slike verdipapirkjøp lisensieres. Under særskilte omstendigheter kan Riksbanken gi tillatelse dels til at svenske aksjer selges til utlandet mot søknad fra det selskap hvis aksjer skal selges, dels til at svenske bedrifter emitterer konvertible obligasjoner eller foretar aksjeemisjoner i utlandet.		Valuta- og pengepolitisk.

*BILAGA 2***NOTAT om Nordisk aksjeselskapsform***1. Innledning*

1.1 Nordisk Ministerråd besluttet i januar 1981 å anmode Ministerråds sekretariat om å utarbeide en "kortfattet analyse av spørsmålet om en nordisk aksjeselskapsform". Anmodningen har bakgrunn i et medlemsforslag som ble vedtatt på Nordiska Råds sesjon 1980 i Reykjavik, og som lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekter på det industrielle område."

1.2 Det er ikke uten videre klart hva det siktes til med en nordisk aksjeselskapsform. I dette notatet vil det bli sagt noe om hva det er naturlig å assosiere med "en nordisk aksjeselskapsform" og hvilke muligheter som måtte ligge i en slik selskapsform (pkt 4). Spørsmålet om en nordisk aksjeselskapsform må ses i sammenheng med det øvrige arbeidet med harmoniseringen av lovgivningen på selskapsrettens område innen Norden (pkt. 2). For å kunne danne seg et bilde av hva en nordisk aksjeselskapsform måtte innebære vil det dessuten være nødvendig å gi en omtale av harmoniseringsarbeidet på selskapsrettens område innen EF – først og fremst planene om "et europeisk aksjeselskap" (SE) som synes å være forbildet for en "nordisk aksjeselskapsform" (pkt 3). Under pkt 5 vil bli drøftet mulighetene for en ytterligere harmonisering av selskapsretten i Norden. Muligheten for utvikling av en særlig "nordisk aksjeselskapsform" vil bli drøftet under pkt 6.

1.3 Det er allerede innledningsvis grunn til å undtreke at arbeidet med harmonisering av selskapslovgivningen – herunder planer om en nordisk aksjeselskapsform – bare er ett av mange midler som på det rettslige plan kan settes inn for å legge forholdene bedre til rette for felles nordiske industriprosjekter.

Det ligger utenfor rammen av detta notatet å drøfte hindringer for etablering av felles nordiske industriprosjekter som har sammenheng med andre forhold enn mangel på en ensartet selskapslovgivning. Det er imidlertid viktig at man ved vurderingen av hvilke muligheter som måtte ligge i å etablere en felles nordisk aksjeselskapsform, eventuelt en ytterligere harmonisering av den nordiske nasjonale selskapslovgivning, har for øye at de hindringene for etablering av felles nordiske industriprosjekter som ligger i de enkelte nordiske lands valutaregulering, konsesjons-, nærings-

og etableringslovgivning og skattelovgivning trolig er mer avgjørende enn selskapslovgivningen.

Det er også grunn til å minne om forhold av ikke-rettslig karakter som vil kunne skape vansker for etablering av felles nordiske prosjekter, så som kommunikasjonsproblemer, råvare- og energitilgang og kapitaltilgang.

2. Nordisk samarbeid på selskapsrettens område

2.1 De någjeldende nordiske aksjelovene fra hhv 1973 (Danmark), 1974 (Norge), 1975 (Sverige) og 1978 (Finland) har sin bakgrunn i et utredningsarbeid som foregikk i et intimt samarbeid mellom representanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island var med under de innledende drøftelsene, men trakk seg senere ut av samarbeidet. Island fikk for øvrig ny aksjelov i 1978.

Siktemålet med samarbeidet var å oppnå nordisk rettslikhet på aksjeselskapslovgivningens område. Utredningsarbeidet munner da også ut i lovtkast som i stor utstrekning var like både mht innhold og oppbygning. På enkelte områder ble imidlertid nasjonale særinteresser prioritert framfor hensynet til nordisk rettsenhet. Det gjaldt spørsmålet om likvidasjon, registrering og straff hvor det ikke lyktes å nå fram til ens nordiske tekster. Under departementsbehandlingen av lovtkastene kom hensynet til nordisk rettsenhet mer i bakgrunnen og resultatet ble at de ferdige lovene fjernet seg ytterligere fra hverandre. Bl. a. ble det rettsulikhet når det gjelder reglene om de ansattes medbestemmelsesrett, årsoppgjørreglene og reglene om fusjon. Også i formen ble lovene forskjellige for så vidt som paragrafinndelingen ikke ble den samme. Denne utviklingen bort fra nordisk rettsenhet under departementsarbeidet har sammenheng med mange forhold. Ett moment var nok at nordisk rettsenhet som en verdi i seg selv ikke lenger så sterkt gjorde seg gjeldende. Viktigere var at under høringsbehandlingen i de enkelte land stilte en rekke av høringsinstansene, bl. a. en del sentrale næringsorganisasjoner seg kritisk til den vekt det i utredningene var lagt på nordisk rettsenhet. Det ble gitt uttrykk for at man i for stor grad hadde lagt vekt på å komme fram til enstartede nordiske løsninger framfor å komme fram til mest mulig hensiktsmessige nasjonale regler. En viktig grunn til den økte rettsulikkhet var også at Danmark var blitt medlem av EF, og dermed kommet med i den harmoniseringen av selskapslovgivningen som pågår der. Som en følge av dette har Danmark fått en egen lov om mindre selskaper med begrenset ansvar – anpartsselskapsloven – som det ikke er motstykke til i de øvrige nordiske land.

I tida fra vedtakelsen av lovene og fram til i dag er det i enkelte land foretatt lovendringer som har medført ytterligere rettsulikheter.

Selv om det som nevnt er ulikheter mellom de nordiske aksjelovene er det likevel grunn til å understreke at de hovedprinsippene lovene bygger på er felles og at lovene i stor utstrekning angir løsninger som i hovedtrekkene er de samme. At dette er til fordel for samarbeidet mellom næringsdri-

vende fra forskjellige nordiske land, må være åpenbart. Under pkt 5 vil bli drøftet mulighetene for ytterligere harmonisering av selskapsretten i Norden.

3. Harmoniseringen av selskapsretten innen EF

3.1 Innen EF arbeides det mye med harmonisering av selskapsretten. I forbindelse med spørsmålet om en ytterligere harmonisering av selskapslovgivningen innen Norden, eventuelt innføring av en nordisk aksjeselskapsform, har det atskillig interesse å se nærmere på dette arbeidet. Av særlig interesse er det å se nærmere på forslaget om "Et europeisk selskap" (SE) som fremstår som en modell også for en nordisk aksjeselskapsform.

3.2 Arbeidet med selskapslovgivningen innen EF har for det første gitt seg utslag i direktiver som stiller krav til innholdet av de enkelte lands nasjonale selskapslovgivninger.

Det første EF-direktivet om harmonisering av selskapsretten, som ble vedtatt av Rådet 9 mars 1968, gjelder publisitet, om gyldigheten av selskapsforpliktelser og om ugyldige selskaper.

Det annet EF-direktiv ble vedtatt 13 desember 1976. Direktivet gir regler om stiftelse av aksjeselskaper, og om bevarelse, forhøyelse og nedsettelse av aksjekapitalen slik at det sikres en lik behandling av aksjonærene og hensynet til kreditorene ivaretas.

Det tredje EF-direktivet ble vedtatt 9 oktober 1978. Direktivet gjelder fusjon av aksjeselskaper, det gis her regler om fusjonsplan, om at fusjonen kan besluttes på generalforsamlingen i de involverte selskapene og om forholdet til kreditorene.

Det fjerde EF-direktivet ble vedtatt 28 juli 1978. Direktivet inneholder regler om årsregnskapet. Det gis her regler om oppstilling og innhold av årsregnskapet, verdesettelsesprinsipper og offentliggjørelse av årsregnskapene.

Det foreligger videre et utkast til et femte EF-direktiv om selskapsretten som gjelder harmonisering av aksjeselskapenes organisasjon, så som selskapets organer, aksjonærbeskyttelse, arbeidstakerrepresentasjon og godkjenning og revisjon av årsregnskapet.

Utover de direktiver som er nevnt over pågår det arbeid med ytterligere direktiver som gjelder konserner, insider-trading, likvidasjon og aksjer som verdipapirer.

Direktivene om harmonisering av selskapsretten gis med hjemmel i traktatens artikkel 54 nr 3 bokstav g som gjelder opphevelse av begrensninger i etableringsfriheten innenfor fellesskapet, ved

"i det nødvendige omfang og med det formål å gjøre dem like byrdefulle, å samordne de garantier som medlemstatene krever av selskaper, som nevnt i artikkel 58 annet ledd, for å beskytte både interessentene og tredjemanns interesser."

3.3 Ved siden av direktivarbeidet, arbeides det på selskapsrettens område innen EF med konvensjoner mellom medlemsstatene om flytting av selskaper fra et land til et annet, og om fusjoner mellom selskaper av ulike nasjoner. Dette arbeidet, som har et mer direkte industripolitisk siktemål enn direktivarbeidet, skjer med hjemmel i traktatens artikkel 220 som pålegger medlemsstatene å innlede forhandlinger bl. a. med sikte på å komme fram til avtaler om "gjensidig anerkjennelse av de selskaper som er nevnt i artikkel 58 annet ledd, opprettholdelse av et selskaps status som juridisk person i tilfeller hvor dets hjemsted flyttes fra et land til et annet, og mulighet for sammenslutning av selskaper som er underkastet forskjellig nasjonal lovgivning.

3.4 I adskillige år har det innen EF vært arbeidet med en forordning om "et europeisk aksjeselskap" (SE): Allerede i 1966 forelå det et utkast til regler om en slik selskapstype ("Sandersrapporten"). På grunnlag av dette framla EF-kommisjonen den 24 juni 1970 forslag til forordning om "et europeisk aksjeselskap" (SE). Dette forslaget førte imidlertid ikke til noe vedtak, og 13 maj 1975 forela kommisjonen for Rådet et revidert forslag til forordning om "et europeisk selskap" (SE). Det er ennå ikke truffet noe vedtak på grunnlag av forslaget, og det er neppe grunn til å tro at planen vil bli gjennomført innen de første årene.

Det karakteristiske for SE er ifølge de betraktninger som ligger til grunn for forslaget fra kommisjonen 13 maj 1975 at selskapet skal være et aksjeselskap som ikke er underlagt noen nasjonal lovgivning, men utelukkende er underlagt felles rettsregler som gjelder umiddelbart i den enkelte stat. Motiveringen for en slik selskapsform er at dette vil muliggjøre etablering av selskaper som – uten hinder av de enkelte lands nasjonale lovgivning – skal kunne drive virksomhet av europeisk format. I likhet med konvensjonsarbeidet som er omtalt under pkt 3.3 har således arbeidet med SE et klart industripolitisk siktemål, nemlig å skape en organisasjonsmessig ramme for et intimt samarbeid mellom foretak fra forskjellige stater innen fellesskapet.

Forslaget fra kommisjonen 13 maj 1975 består av i alt 284 artikler, og gir en detaljert regulering av selskapsformen. I det følgende skal omtales enkelte trekk ved SE som antas å være av særlig interesse med tanke på en eventuell tilsvarende nordisk selskapsform.

Et grunnleggende prinsipp ved SE er at ikke hvem som helst skal kunne stifte et slikt selskap. Etter stiftelsesreglene i art 2–4 kan som hovedregel et SE bare stiftes ved samarbeid mellom aksjeselskaper fra forskjellige EF-land, eventuelt et allerede bestående SE. Det stilles strenge krav til kapitalen i selskapet. Etter art 4 skal minimumskapitalen som hovedregel være 250 000 RE, men 100 000 RE dersom et SE dannes som et datterselskap. En konsekvens av de strenge kapitalkravene er at selskapsformen forbeholdes store foretak.

Etter art 8 skal et SE registreres ved EF-domstolen i Luxembourg. Selskapet behøver ingen ytterligere registrering i de enkelte lands nasjonale handelsregister for å kunne tre i virksomhet. Ved en slik felles registreringsordning er man sikret at spørsmålet om selskapet er gyldig stiftet, ikke bedømmes forskjellig i de forskjellige land. Etter forslaget art 5 kan det i vedtektene for et SE fastsettes at selskapet skal ha hjemsted i flere steder. Det åpnes således mulighet for å fastsette at selskapet skal være hjemmehørende i alle land hvor de nasjonale selskaper som står bak selskapsdannelsen er hjemmehørende. Med dette understrekes selskapets overnasjonale karakter.

Det er lagt stor vekt på at det europeiske selskapet skatterettslig ikke skal virke diskriminerende i forhold til nasjonale aksjeselskaper. I reglene om beskatning (art 276–281) er det derfor foreslått at det enkelte medlemsland beskatter de selskaper som har sitt skatterettslige hjemsted i landet. På dette punkt er mao prinsippet om at SE ikke skal være underlagt nasjonal lovgivning, ikke fulgt opp. Prinsippet om at selskapet skal beskattes der hvor det har skatterettslig hjemsted, brytes av art 278 hvor det er fastsatt prinsipper om beskatning av bedriftssteder i andre medlemsstater.

Forslaget om SE inneholder detaljerte regler om regnskapsavleggelse og revisjon (art 148–194 og 203–222) og om konsernforhold (art 223–240), herunder konsernoppgjør (art 196–200). Regnskapsreglene bygger på reglene i fjerde direktiv om harmonisering av årsregnskapsreglene.

Når det gjelder reglene om selskapsorganene og deres kompetanse, så er SE bygd opp med en direksjon, et tilsynsråd, en generalforsamling og et bedriftsråd. Et område som har vært særlig problemfylt, er reglene om de ansattes medbestemmelsesrett. Dette henger dels sammen med at i enkelte land innenfor fellesskapet ønsker fagforeningene av ideologiske grunner ikke å delta i noen form for "medbestemmelse". Videre har problemet ligget i at de nasjonale reglene om de ansattes medbestemmelsesrett er mer eller mindre strenge, og reglene om de ansattes medbestemmelsesrett i SE må ikke utformes slik at de i unødig grad diskriminerer eller favoriserer nasjonale selskaper.

Reglene om SE skal etter det foreliggende forslag gjennomføres ved en forordning av EFs Råd. Ved å benytte forordningsformen vil reglene gjelde umiddelbart i hver enkelt medlemsstat. Noen ytterligere transformasjonshandling for å få gjennomført reglene i de enkelte staters interne rett er således ikke nødvendig. Forordningsformen har den fordel at den sikrer at reglene om SE ikke praktiseres forskjellig i de enkelte stater. Dersom den enkelte medlemsstat skulle vedtatt hver sin lov om SE, ville selskapsformen også miste noe av sin karakter av et overnasjonalt selskap.

4. En "nordisk aksjeselskapsform"

4.1 Idéen om en nordisk aksjeselskapsform har bakgrunn i forslaget til det "europeiske aksjeselskap". Tanken synes altså å gå i retning av en selskapsform som skal gjøre det mulig å etablere foretak i Norden som uten hinder av nasjonale grenser skal kunne operere med hele Norden som sitt hjemmemarked. Det vises i denne forbindelse til høringsuttalelsen fra Norges Industriforbund til medlemsforslaget i Nordisk Råd som ble vedtatt på Nordisk Råds sesjon i 1980 i Reykjavik hvor forbundet foreslår at en eventuell utredning med sikte på å fremme felles prosjekter på det industrielle område også bør ta opp spørsmålet om "en egen nordisk aksjeselskapsform", noe i likhet med EFs opplegg til et såkalt "europeisk selskap".

Idéen om en nordisk selskapsform henger også sammen med enkelte konkrete problemer som har oppstått i forbindelse med felles nordiske samarbeidsprosjekter hvor det er tatt sikte på en høy grad av organisasjonsmessig og økonomisk integrasjon, men hvor gjennomføringen av prosjektene har blitt vanskeliggjort pga de enkelte lands nasjonale lovgivning. Det ferskeste – og antagelig også beste – eksemplet på dette var forhandlingene mellom Den norske stat og Volvokonsernet om den såkalte "Volvo-avtalen".

4.2 I 1978 ble det mellom norske myndigheter og AB Volvo ført forhandlinger om norsk deltakelse i Volvo-konsernet. Forhandlingene resulterte i utkast til avtale av 8 desember 1978 mellom Den norske stat og "AB Volvo-Göteborg" om omforming av det nevnte selskap til et felles svensk-norsk industrikonsern med navnet "Volvo (Svenskt-Norskt) aktiebolag". En prinsippavtale mellom partene var då inngått allerede 22 mai s. å. I det nye selskapet skulle 60% av aksjene være på svenske hender og 40% på norske. Et helt sentralt poeng i avtaleverket var prinsippet om at det felles Volvo ikke skulle være noe vanlig nasjonalt selskap, men ha en felles nordisk karakter. Dette kom klart til uttrykk i avtalen av 8 desember 1978 pkt 3 hvor det heter:

"Partene legger vekt på at det felles Volvo får navn, organisasjonsform og vedtekter som markerer at Volvo er et felles og verken et vanlig svensk eller norsk selskap. Navnet skal være Volvo (svenskt-norskt) AB. Hovedkontoret skal ligge i Göteborg. Det opprettes et alternativt hovedkontor i Oslo for styre og administrerende direktør som skal være innrettet for de lederfunksjoner og den administrasjon som blir lagt til Norge."

Selskapets overnasjonale karakter markeres for øvrig ved prinsippløsningen i avtalens pkt 6 siste ledd hvor det er fastsatt at

"det felles Volvo skal prinsipielt stå i samme stilling til myndighetene i Sverige og Norge."

Som kjent ble Volvo-avtalen forkastet av generalforsamlingen i AB Volvo, og avtalekomplekset ble derfor ikke gjennomført. For å kunne danne seg et bilde av hva som måtte karakterisere en nordisk aksjeselskapsform av overnasjonal karakter vil det likevel ha atskillig interesse å se nærmere på de problemer man i forbindelse med Volvo-avtalen sto overfor ved utformingen av et "overnasjonalt" selskap.

Vanskelighetene med fullt ut å gjennomføre den overnasjonale idéen prinsippene i Volvo-avtalen bygde på, lå for det første på det selskapsrettslige plan. Både den svenske og norske aksjeloven bygger på at et aksjeselskap må være hjemmehørende i ett land, og vil da være underlagt den nasjonale aksjelovgivningen der. I andre land vil selskapet bli betraktet som "utenlandsk". Dette gjelder uansett om en vesentlig del eller for den slags skyld samtlige aksjonærer er utlendinger. Ønsker selskapet å drive virksomhet utenfor grensene til det land hvor det er hjemmehørende, må dette skje gjennom en filial, driftssted, datterselskap e.l. Dette ble lagt til grunn av Justisdepartementet i Norge som i sin uttalelse til gjennomføringen av Volvoavtalen (brev 20 desember 1978) ga uttrykk for at det alternative hovedkontoret som etter avtalens pkt 3 skulle etableres i Norge, i forhold til den norske aksjelovgivningen måtte bedømmes som en forretningsavdeling (filial) under et utenlandsk aksjeselskap.

Større problemer lå imidlertid på det skatterettslige plan hvor det fra norsk side ble gjort til en klar forutsetning at det felles svensk-norske selskapet ikke skulle være noe eget svensk skattesubjekt, men at "myndighetene i Sverige og Norge vil akseptere at beskatningen av det felles Volvo skjer hos holdingselskapene i Sverige og Norge". (Pkt 4 i prinsippavtalen av 22 mai 1978.)

En slik beskatningsmåte, som forutsatte at aksjeselskapet ikke skulle være noe selvstendig skattesubjekt, ville bryte sterkt med prinsippene i den svenske skattelovgivning, og det viste seg derfor svært vanskelig å få gjennomslagskraft for. Noen endelig løsning på skatteproblemene kom man heller ikke fram til. Regjeringene i de to landene ble enige om å nedsette et skatteutvalg som skulle analysere skattebestemmelsene i de to landene og foreslå nye bestemmelser som kunne fremme felles foretak.

Endelig var det en forutsetning at det felles Volvo i forhold til nærings- og konsesjonslovgivning og annen rammelovgivning i hvert enkelt land skulle betraktes som et nasjonalt selskap. Dette ble fulgt opp i den myndighetsavtalen som regjeringene i Norge og Sverige inngikk i forbindelse med den privatrettslige avtalen mellom Volvo-selskapet og Den norske regjeringen. Her påtok regjeringene seg en folkerettslig forpliktelse til å arbeide for slike lovendringer, og å gi slike dispensasjoner m. v. som var nødvendig for å gjennomføre Volvo-avtalens forutsetning. På bakgrunn av dette ble det bl. a. i Norge fremmet proposisjon for Stortinget (Ot prp nr 36 for 1978-79) om endringer i den norske konsesjonsloven av 1917, som ville ha medført at det felles Volvo, i forhold til konsesjonsreglene, ville ha stått i samme stilling som et norskt selskap.

4.3 Det vil nå, bl. a. på bakgrunn av forslaget til SE og arbeidet med Volvoavtalen, bli gjort et forsøk på å si noe om hva som i hovedtrekkene skulle karakterisere en nordisk aksjeselskapsform, og hva man vil kunne oppnå med en slik selskapsform.

4.3.1 Som allerede nevnt flere ganger må kjernen i en nordisk aksjeselskapsform være selskapsformens "overnasjonal karakter". Det skal kunne etableres selskaper uten eksklusiv tilknytning til noe bestemt land, og som betraktes som "dansk i Danmark, svenskt i Sverige" osv. Mye av fordelene ved en slik selskapsform ligger på det psykologiske plan. Hvor det i dag dannes aksjeselskaper med deltakere fra flere forskjellige land innen Norden må deltakerne treffe et valg mht i hvilket land selskapet skal være hjemmehørende. I de øvrige deltakerlandene vil det felles selskapet bli betraktet som utenlandsk. For disse land vil dette kunne innebære en psykologisk motforestilling mot å gå inn i et samarbeid på tvers av grensene. Volvoforhandlingene – og den vekt det der ble lagt på at selskapet skulle få en overnasjonal karakter – viste at dette psykologiske forhold kan være av stor reell betydning. Den psykologiske faktor i å kunne etablere et selskap uten nasjonal tilknytning til en av statene i samarbeidsprosjektet, og på den måten ikke forfordeler noen av partene, ligger også sentralt bak idéen om SE.

Det kan videre tenkes at eksistensen av en særegen nordisk selskapsform, utarbeidet særlig med sikte på flernasjonale samarbeidsprosjekter, i seg selv vil bli en spore til etableringen av felles prosjekter. I hvor stor grad dette vil slå til, vil imidlertid avhenge sterkt av i hvilken grad selskapsformen blir overnasjonal også i relasjon til skattelovgivningen og annen rammelovgivning.

Dersom en beveger seg fra det psykologiske plan, til det selskapsrettslige, måtte hovedpoenget med en nordisk selskapsform knytte seg til en traktatfestet felles anerkjennelse av selskapsformen. Det måtte altså bygges opp en form for felles prøving av om stiftelsesvilkårene er oppfylt og en form for felles registreringssystem. Registrering i et felles registreringssystem måtte være avgjørende og tilstrekkelig for at selskapet skulle kunne tre i virksomhet som et felles nordisk selskap.

4.3.2 Som nevnt under pkt 4.2 greide man under Volvoforhandlingene ikke å sprengte de nasjonale skattereglene hvoretter aksjeselskapene utgjør et eget skattesubjekt som beskattes i vedkommende selskaps hjemland. Under pkt 3.4 er det nevnt at heller ikke i forbindelse med SE har man greid å sprengte rammene for de nasjonale beskatningsreglene, og knytte en form for overnasjonal beskatning til SE. Skulle man imidlertid ha ambisjoner om å gjennomføre en fullkommen nordisk aksjeselskapsform, måtte dette også innebære en form for beskatning løsrevet fra det land hvor selskapet har sitt administrative hovedsete. Det er her ikke anledning til å

komme nærmere inn på hvordan dette problemet skulle løses. En mulighet er imidlertid å ta utgangspunkt i SAS-modellen. mao utarbeide et system hvoretter et selskap organisert som nordisk aksjeselskap ikke betraktes som eget skattesubjekt, men hvor de enkelte involverte stater beskatter sin del av selskapet.

4.3.3 Det foreliggende utkast til forordning for SE omhandler ikke forholdet til konsesjons-, nærings-, valuta og annen rammelovgivning i det enkelte EF-land. Dette henger sannsynligvis sammen med at avviklingen av toll- og kvantitative restriksjoner, gjennomføringen av et fritt arbeidsmarked, fri etableringsrett og fri kapitalbevegelse over landegrensene er en generell målsetting innen EF. Dersom en skulle tenke seg et fullkomment nordisk aksjeselskap som skulle kunne operere fritt over landegrensene i Norden, måtte dette også innebære at selskapet skulle kunne virke uten hinder av de begrensninger som knytter seg til denne type lovgivning. Det måtte mao kreves at det enkelte land i sin lovgivning og forvaltningspraksis fullt ut likstilte selskaper organisert som et "nordisk aksjeselskap" med tradisjonell nasjonale selskaper. Under Volvo-forhandlingene så man som nevnt under pkt 5.2 at myndighetene i Norge og Sverige tok skritt i denne retning.

5. Mulighetene for ytterligere harmonisering av selskapsretten i Norden

5.1 Under pkt 2 ble det pekt på at ett av hovedformålene med de nordiske aksjelovsreformene i 1960–70-årene var å oppnå nordisk rettslikhet. Foruten at man betraktet nordisk rettsenhet som en verdi i seg selv, bygde tanken om en nordisk rettsenhet på selskapsrettens område på et næringspolitisk siktemål. Det forhold at samarbeidsparter kjenner og er fortrolig med en annens lovgivning vil utvilsomt ha betydning for et samarbeid. Og ved etableringen i et annet nordisk land vil det være av betydning at de selskapsrettslige rammebetingelsene ikke er andre – og iallfall ikke "strengere" enn det man er vant til fra hjemlandet.

5.2 Et foretak i et nordisk land som ønsker å etablere næringsvirksomhet i et annet nordisk land innen Norden vil kunne gjøre dette ved etablering av driftssted, filialer eller opprettelse av datterselskap i det land hvor virksomheten skal foregå. Et samarbeid mellom foretak fra forskjellige land innen Norden vil også kunne skje i forskjellige former. En høy grad av økonomisk og organisasjonsmessig integrasjon vil kunne skje ved at det stiftes et felles selskap, et aksjeselskap eller en annen selskapstype, som skal danne den organisasjonsmessige rammen for samarbeidsprosjektet. Det kan også etableres løsere samarbeidsformer, så som samarbeidsavtaler, pool-ordninger, joint venture-avtaler m. v.

Etablerings- og samarbeidsformer av den typen som er nevnt i avsnittet over, vil kunne gjennomføres innenfor rammen av den nasjonale selskapslovgivningen vi har i dag.

Som nevnt under pkt 2 er det imidlertid langt fra noen fullstendig harmoni. Dersom de gjeldende nordiske aksjelovene vurderes under synsvinkelen nordisk rettsenhet og hensynet til å lette samarbeidet over grensene vil det lett kunne pekes på områder hvor det kunne settes i gang lovgivningstiltak. Når det gjelder problemområder som allerede er regulert i gjeldende lovgivning, men hvor lovgivningen er forskjellig, kan det pekes på reglene om de ansattes medbestemmelsesrett. Det kan bl. a. også pekes på forskjeller i reglene om årsoppgjør, reservefondsavsetning og fusjon. At reglene om likvidasjon, erstatning og straff er forskjellige er trolig ikke av fullt så stor betydning.

En nyhet ved de nordiske aksjelovene av 1973, 1974, 1975 og 1978 var at fusjonsspørsmålene ble behandlet som særskilte problemer og regulert i egne kapitler adskilt fra likvidasjons- og oppløsningsreglene. Fusjonsreglene har imidlertid som forutsetning at fusjonen skjer mellom nasjonale selskaper, og løser således ikke de problemer som knytter seg til fusjoner over landegrensene, f. eks. hvor et norskt og svenskt aksjeselskap ønsker å gå sammen i ett selskap. Deltakere i det nordiske utredningsarbeidet var imidlertid klar over problemområdet, men uten at de fant løsninger. Således heter det i den danske utredningen (betenkning nr 540/1969) s. 11:

Spørsmålet om optagelse i loven af bestemmelsesret, der muliggør *fusion tværs over de nordiske grænser*, f. eks. mellem et dansk og et svensk aktieselskab, er blevet rejst på et tidspunkt, hvor det nordiske samarbejde på aktieselskabsrettens område var ved dets afslutning. Det er udvalgets opfattelse, at dette spørgsmål bør tages op i forbindelse med de mange drøftelser, der i de kommende år må antages at ville foregå om de internordiske forbindelser på næringslivets område og udviklingen af et nordisk marked. En overførelse af et selskab og dets virksomhed fra et land til et andet nordisk land – foruden det aktieretligt betonedede spørgsmål, hvorvidt en minoritetsgruppe bør kunne tvinges til at finde sig i, at deres rettigheder overføres til et overtagende selskab i et andet land, mange andre spørgsmål af beskæftigelsesmæssig, næringsretlig, skatteretlig og anden art, der efter udvalgets opfattelse må tages op i en anden og større sammenhæng.

Beslektet med regler om fusjon over landegrensene, er regler som vil gjøre det mulig å flytte et selskaps hovedsete fra et land til et annet uten at dette skal nødvendiggjøre organisasjonsmessige endringer av foretaket.

Det er til nå ikke satt i gang noe arbeid med regler som vil muliggjøre fusjoner over landegrensene i Norden og flytting av hovedsete. Antageligvis ligger for øvrig neppe de største problemene her på det selskapsrettslige plan, men på områder som gjelder de enkelte lands valutaregulering, konsesjons-, nærings- og etableringslovgivning og annen rammelovgivning.

5.3 Det som er sagt under pkt 5.2 reiser naturlig spørsmålet om det i dag eksisterer tilstrekkelig vilje til å gjennomføre en ytterligere harmonisering

av aksjeselskapslovgivningen i de nordiske land. Det er her grunn til å minne om erfaringene fra utarbeidelsen av de någjeldende aksjelovene hvor man under arbeidet i departementene, bl. a. på bakgrunn av høringsuttalelser fra næringsorganisasjonene, valgte særlige nasjonale løsninger på punkter hvor det i utredningen var foreslått felles nordiske regler. I tillegg kommer at tanken om nordisk rettsenhet som en verdi i seg selv neppe står så sterkt nå som hva den gjorde for 10–15 år siden. Endelig er Danmark nå mer bundet av EF-samarbeidet på selskapsrettens områder enn landet var før.

5.4 De samarbeidsformer og harmoniseringsmuligheter som er omtalt under pkt 5.1 og 5.2 er alle basert på den nasjonale selskapslovgivning, eventuelt en videreføring av denne. Ønskes denne ramme sprengt er vi over i tanken om en særskilt nordisk selskapsform som er omtalt under pkt 4. Spørsmålet om gjennomføring av en slik selskapsform vil bli drøftet under pkt 6.

6. Gjennomføring av en "nordisk aksjeselskapsform"

6.1 Under pkt 4 er gjennomgått hva som skulle være innholdet av en "nordisk aksjeselskapsform". Det er også gitt visse antydninger om hva en kan oppnå ved en slik selskapsform. Det spørsmålet som så melder seg er om fordelene en kan oppnå ved en slik selskapsform er så stor at dette et oppgave det bør arbeides videre med. Dette er ikke først og fremst en rettslig, men et politisk spørsmål. Det man i denne forbindelse må ha for øye er at utredningsressursene i Norden er begrenset, slik at et så omfattende utredningsarbeid som spørsmålet om en nordisk aksjeselskapsform vil være, vil måtte skje på bekostning av andre tiltak. Spørsmålet blir da om et slikt arbeid bør prioriteres fram for mindre ambisiøse tiltak som kan medvirke til å legge forholdene bedre til rette for samarbeid over grensene i Norden, som f.ek.s en ytterligere harmonisering av den nasjonale selskapslovgivning, som er drøftet under pkt 5, tilrettelegging av skattereglene, lemping av konsesjonslovene m. v.

I det følgende skal det pekes på enkelte forhold som må tas i betraktning ved vurderingen av om arbeidet med en "nordisk aksjeselskapsform" bør prioriteres.

6.2 Som nevnt under pkt 3.4 er det tanken at SE skal innføres i EF i form av en forordning som vil gjøre reglene om SE umiddelbart gjeldende i de enkelte medlemsstatene. Ved å nytte forordningsformen løsrives SE fra de enkelte lands nasjonale lovgivning. Selskapets overnasjonale karakter blir med dette understreket. Men Norden står i en helt annen stilling. Vi har her ikke noen overnasjonal lovgivningsmyndighet av den typen vi kjenner fra EF. Gjennomføringen av en nordisk aksjeselskapsform må derfor i tilfelle enten måtte skje ved at ensartede lover om en nordisk aksjesel-

skapsform vedtas samtidig i det enkelte land på grunnlag av forslag utarbeidet i fellesskap, eller ved at en nordisk konvensjon om en nordisk aksjeselskapsform inkorporeres i de enkelte staters nasjonale lovgivning. Den siste gjennomføringsmetoden vil best ivareta hensynet til rettsenhet. Uansett gjennomføringsmetoden kommer man imidlertid ikke utenom at selskapsformen må innarbeides i den nasjonale lovgivningen, og man vil således gå glipp av noe av den psykologiske effekten som ligger i at selskapet skal være av overnasjonal karakter. Et eventuelt nordisk aksjeselskap vil således i Danmark ha basis i intern dansk lov, i Sverige i intern svensk lov osv.

6.3 En nordisk aksjeselskapsform som fremstår som en egen selskapsform på egne ben i forhold til de nasjonale aksjeselskapslovene, forutsetter et ganske detaljert regelverk som neppe vil være mindre omfattende enn de nasjonale aksjelovene vi har i dag. Utarbeidelsen av et slikt forslag vil i seg selv være et meget tid- og ressurskrevende arbeid. Innen EF har som nevnt arbeidet med SE pågått siden midten av 1960-årene uten at sluttsteinen ennå er lagt.

I tillegg kan det ikke uten videre tas for gitt at utfallet av et utredningsarbeid vil bli positivt. Det er i denne forbindelse grunn til å trekke trådene tilbake til arbeidet med de någjeldende nordiske aksjelovene hvor man på tross av langvarig utredningsarbeid som munnet ut i langt på veg likelydende lovutkast, likevel ikke greide å nå fram til enslydende lover. På det nasjonale plan ble nasjonale særinteresser prioritert framfor hensynet til ensartete regler. Erfaringen fra arbeidet med de någjeldende nasjonale aksjelovene kan imidlertid ikke uten videre overføres til en "nordisk aksjeselskapsform". For det første blir det her spørsmål om å utarbeide regler for en helt ny selskapsform. Man vil derfor ikke på samme måte være belastet med forskjellig tradisjon og erfaring som det enkelte land har med sin nasjonale aksjeselskapslovgivning. For det andre vil innholdet av en nordisk aksjeselskapsform ikke ha samme vidtrekkende betydning som innholdet av de nasjonale aksjelovene. Disse berører store deler av næringslivet i de enkelte land. En nordisk aksjeselskapsform vil fremstå som et tilbud for næringsdrivende som ønsker å drive på tvers av landegrensene i Norden. Eventuelle ulemper ved regler som måtte være utradisjonelle i forhold til det enkelte lands nasjonale lovgivning, vil derfor ikke få samme vidtrekkende betydning.

En spesiell vanskelighet knytter seg til Danmarks forhold til EF-samarbeidet. Dersom en nordisk aksjeselskapsform også skal omfatte Danmark, må reglene gis et innhold som er forenlig med Danmarks forpliktelser overfor EF. At det her ligger store problemer som gjør det vanskelig å nå fram til en felles nordisk selskapsform, sier seg selv.

6.4 Under pkt 6.3 er det tenkt på hvilke muligheter som foreligger for å utforme et selskapsrettslig regelsett for et nordisk aksjeselskap. Det er mulig å stanse her. Det man da vil få er en selskapsrettslig form som vil være et tilbud til næringsdrivende som ønsker å drive på tvers av landegrensene i Norden. I forhold til skattereglene – og til valuta-, konsesjons-, nærings- og annen rammelovgivning, vil et slikt selskap da måtte bli å anse som hjemmehørende i det land hvor det har sitt administrative hovedsete. Som nevnt er dette regler av større betydning for nordisk samarbeid enn de selskapsrettslige og en nordisk aksjeselskapsform som bare har selskapsrettslig betydning vil derfor ha liten selvstendig verdi i forhold til selskaper som etableres med basis i den tradisjonelle nasjonale lovgivning. Særlig vil forskjellen bli liten dersom det gjennomføres ytterligere av de harmoniseringstiltak som er nevnt under pkt 5. Hovedsaken vil ligge i felles rettslig anerkjennelse og på det psykologiske plan, jf pkt 4.3.1.

6.5 Som nevnt under pkt 4 innebærer idéen om et nordisk aksjeselskap at selskapet også skal være overnasjonalt i forhold til de enkelte lands skatte- lovgivning, og valuta-, konsesjons-, nærings- og annen rammelovgivning.

Her må som nevnt under pkt 4.3.3 forutsetningen være at det enkelte land i sin lovgivning og forvaltningspraksis går med på å likestille et selskap organisert som et 'nordisk aksjeselskap' med nasjonale selskaper. Hvorvidt dette vil være mulig, er et politisk spørsmål. Det vises her til problemene man hadde i forbindelse med Volvo-avtalen med å løsrive beskatningen av det felles Volvo-selskapet fra det nasjonale svenske skattesystemet. Det synes for øvrig generelt liten grunn til å tro at de problemene som ligger på disse områdene lettere lar seg løse i forbindelse med en nordisk aksjeselskapsform enn gjennom drøftelser som begrenses til de enkelte problemområdene.

6.6 Det er forutsetningen at et "nordisk aksjeselskap" ikke skal overflødiggjøre andre nasjonale selskapsformer, men virke ved siden av disse. Et problem som oppstår i denne forbindelse er at rettsvirkningene som knyttes til en nordisk aksjeselskapsform ikke bør virke diskriminerende i forhold til de nasjonale selskapene. Det vil f.eks. være uheldig om den nordiske aksjeselskapsform gis en mye "mildere" selskapsrettslig regulering enn hva som er tilfellet med de nasjonale aksjeselskapene. Som nevnt under pkt 3.4 er dette problemer man har arbeidet mye med i forbindelse med SE, særlig når det gjelder regler om de ansattes medbestemmelsesrett. Omvendt kan det virke uheldig om et selskap organisert som et nordisk aksjeselskap i forhold til den næringsrettslige rammelovgivning skal favoriseres i forhold til andre utenlandske selskaper. At slike hensyn er vanskelige å kombinere med idéen om at et nordisk aksjeselskap skal kunne virke i Norden uten hinder av landegrensene, sier seg selv.

6.7 En oppsummering av det som er sagt under pkt 6.1–6.6 viser at det er store problemer som må overvinnes for å nå fram til en nordisk aksjeselskapsform med det innhold som er nevnt under pkt 4. Med sikte på å legge lovgivningen i Norden til rette for fremme av virksomhet på tvers av landegrensene i Norden, synes mye å tale for at man heller bør legge seg på et lavere ambisjonsnivå. Under pkt 5 er det pekt på ytterligere harmoniseringsmuligheter innenfor rammen av den tradisjonelle nasjonale selskapslovgivningen. Innledningsvis, under pkt 1.3 er det pekt på at de enkelte nordiske lands valutaregulering, konsesjons-, nærings- og etableringslovgivning og skattelovgivning antagelig er viktigere hindringer for etableringen av felles nordiske industriprosjekter enn selskapslovgivningen. Først dersom det viser seg mulig å overvinne nasjonale særinteresser på de enkelte feltene hver for seg, synes det å være grunn til å heve ambisjonsnivået i retning av en nordisk aksjeselskapsform. Motsatt, dersom f. eks. de skatterettslige problemene ikke lar seg løse separat, er det ikke grunn til å tro at de lettere lar seg løse i forbindelse med utarbeidelsen av en nordisk aksjeselskapsform.

19.10.1981 *Gudmund Knudsen*

BILAGA 3

Rapport från Nordiska ämbetsmannakommitténs för industri- och energipolitik arbetsgrupp rörande "Nordisk etablerings- och koncessionslagstiftning" till Nordiska ministerrådet — Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik angående hinder för industriellt samarbete i Norden inom de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Nordiska rådet rekommenderade (*rekommandetion nr 23/1980*) den 7 mars 1980 Nordiska ministerrådet att företa en översikt över de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området.

Med hänsyn till rekommendationens tvärfackliga karaktär hänsköts frågan hur en sådan översyn borde gripas an till samarbetsministrarna. På förslag av ministerrådessekretariatet fick Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik i uppdrag att utse en arbetsgrupp för frågans vidare behandling. Arbetsgruppens rapport överlämnades den 6 januari 1981.

I rapporten redovisades bl. a. svaren på en förfrågan som arbetsgruppen riktade till de nordiska ländernas industriförbund om vilka nationella bestämmelser och vilken nationell praxis som kunde anses medföra hinder för samarbete mellan företag i olika nordiska länder. Om möjligt skulle anges vilka frågor som man ville ge prioritet. Ministerrådssekretariatet hade därjämte tillställt industriförbunden en begäran om synpunkter på ett från Norges Industriförbund framfört förslag angående en nordisk aktiebolagsform. Av svaren framgick att industrin i de nordiska länderna vid bedömningen av vilka frågor som tedde sig angelägnast att klarlägga, prioriterade valutaregleringen, etablerings- och koncessionslagstiftningen samt skattelagstiftningen. Frågan om bolagsrätten (selskabsret) och särskilt frågan om en nordisk aktiebolagsform ansågs bäst kunna bedömas när man erfarit vilka eventuella jämkningar på de prioriterade lagstiftningsområdena som kan visa sig vara möjliga att uppnå.

Mot bakgrund av rapporten beslutade Ministerrådet (samarbetsministrarna) den 12 februari 1981:

1. "att anmoda Nordiska ämbetsmannakommittén för valuta- och finansiella frågor att företa en genomgång av de nordiska ländernas valutslagstiftning och dess tillämpning, i den utsträckning den kan beröra industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden; de synpunkter och önskemål som framförts av de nordiska ländernas näringslivsorganisationer i det hittillsvarande förberedelsearbetet bör därvid prövas; arbetet bör ta till utgångspunkt den översikt över gällande bestämmelser på området i de nordiska länderna som återfinns i utredningen "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979:19);
2. att anmoda Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att företa en genomgång av de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning och dess tillämpning, i den utsträckning den kan beröra industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden; de synpunkter och önskemål som framförts av de nordiska ländernas näringslivsorganisationer och det hittillsvarande förberedelsearbetet bör därvid prövas; arbetet bör ta till utgångspunkt den översikt över gällande bestämmelser på området som återfinns i utredningen "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979:19);
3. att återkomma till frågan om en motsvarande genomgång på det skatterättsliga området när resultatet av pågående norsk-svenska undersökningar föreligger;
4. att anmoda sekretariatet att med anlitande av erforderlig expertis låta utarbeta en kortfattad analys av frågan om en nordisk aktiebolagsform;
5. att anmoda Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att ta upp till värdering de industripolitiska aspekter av utredningen "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden" (NU A 1980:11) och dess slutsatser. Kommittén bör i detta sammanhang beakta den uppföljning av utredningen som pågår inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT)."

Ifråga om 1. överlämnade Nordiska ämbetsmannakommittén för valuta- och finansiella frågor den 3 november 1981 en rapport i saken. Arbetsgruppen har tagit del av rapporten.

Ifråga om 4. uppdrag ministerrådssekretariatet åt byråsjef Gudmund Knudsen i norska justisdepartementet att göra den efterfrågade analysen. Dennes rapport i saken överlämnades den 19 oktober 1981. Arbetsgruppen har tagit del av rapporten.

1.2 Arbetsgruppens mandat

Ifråga om arbetsgruppens egen uppgift fastställde Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik den 17 februari 1981 följande mandat:

- ”Det uppdras åt arbetsgruppen
- att gå igenom de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning samt administrationsbestämmelser och praxis för dess tillämpning, i den utsträckning detta kan beröra industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden;
 - att på grundval av nämnda genomgång identifiera eventuella hinder för industriellt samarbete över gränserna i Norden.
- Härvid bör
- de synpunkter och önskemål som i det hittillsvarande förberedelsearbetet framförts och i det fortsatta arbetet kan komma att framföras av de nordiska ländernas näringslivsorganisationer prövas;
 - de nordiska ländernas internationella åtaganden på detta området beaktas;
 - som en av utgångspunkterna för gruppens arbete tas den översikt över gällande bestämmelser på området som redovisas i utredningen ”Multinationale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi” (NU A 1979:19);
 - redan existerande underlag i största möjliga utsträckning utnyttjas av gruppen.”

1.3 Avgränsningar

Arbetsgruppen har tolkat mandatet så att regler som berör samarbete mellan industriföretag skall undersökas. Eventuella särbestämmelser som gäller för samarbete mellan tjänsteproducerande företag inom t. ex. bank-, sjöfarts- eller försäkringsverksamhet har således ej studerats.

Industriellt samarbete kan ta många olika former. Det kan sålunda ta sig uttryck i att ett företag i ett land är underleverantör eller på annat sätt uppdragstagare till ett företag i ett annat land. Det kan också ske genom att t. ex. det ena företaget tillverkar varor på grund av licensöverenskommelse med det andra företaget. Vid mer varaktigt samarbete kan ofta etablering av ett gemensamt företag med eller förvärv av samarbetspartnern eller dennes rörelse bli aktuellt för att säkra kontroll och styrning av verksamheten i enlighet med företagets eller det uppköpande företagens mål. De nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning har direkt be-

tydelse endast i de fall samarbetet tar sig uttryck i nyetablering eller förvärv av företag eller rörelse. Bestämmelser som reglerar andra former för industriellt samarbete har inte analyserats.

Från etableringsrättslig synpunkt är det som regel betydelselöst vilken funktion inom företagets verksamhet samarbetet avser. Reglerna gäller sålunda oavsett om det rör sig om etablering eller förvärv av produktions-, FoU- eller försäljningsföretag. Dock är industrietableringar underkastade en strängare reglering än andra näringar i Island och Norge.

Arbetsgruppen vill i övrigt när det gäller tolkningen av mandatet peka på att också åtskillig lagstiftning utanför det etablerings- och koncessionsrättsliga området kan ha stor betydelse i bedömningen om ett företag skall etablera sig i ett annat nordiskt land. T. ex. kan nämnas skattelagstiftning, lagstiftning om marknadsföring och produktkontroll liksom aktiebolagsstiftning och arbetsrättslig lagstiftning. Sådan lagstiftning kan enligt vad som framhållits från näringslivet vålla problem, dels p. g. a. reglernas innehåll dels p. g. a. de ofta stora olikheterna mellan länderna. Det faller emellertid utanför gruppens mandat att behandla detta.

De finns i de nordiska länderna också en hel del bestämmelser som kan rubriceras som etableringsrättsliga men som arbetsgruppen ändå icke funnit ändamålsenligt att behandla. Detta gäller främst bestämmelser som reglerar bestämda branscher och som antingen innebär att verksamheten är förbehållen offentligt monopol eller gör en etablering avhängig av särskilt tillstånd. Som exempel kan nämnas vissa koncessionsbestämmelser för mineralbrytning och olje- och gasutvinning.

Arbetsgruppen har inte heller ansett det rimligt att behandla generell etablerings- och koncessionslagstiftning, i den grad denna är av icke-diskriminerande karaktär och praktiseras på ett icke-diskriminerande sätt. Exempel härpå är den norska etableringslagen. Sådan lagstiftning är dikterad av regional- och näringspolitiska hänsyn förutom önskemålet om att kontrollera omsättningen av (särskilt obebyggd) fast egendom.

Lagstiftning av den typ som ovan berörts kan naturligtvis verka hindrande på etableringar över nationsgränserna i Norden. Arbetsgruppen nöjer sig dock med att peka på detta.

Den norska ordningen med koncessionen för köp av elkraft. Över 500 kW har inte heller behandlats av arbetsgruppen. Bestämmelserna är av avgörande betydelse för etablering inom kraftkrävande industri, men gäller och tillämpas likformigt för norskägda och utlandsägda företag. Sveriges industriförbund har pekat på att dessa koncessioner regelmässigt är förbundna med villkor om att norska varor skall användas. Arbetsgruppen anser att detta förhållande närmast får ses som en favorisering av norsk industri och inte som en etableringsrättslig reglering. Frågan faller således utanför gruppens mandat.

Arbetsgruppen kommer alltså att härnäst koncentrera sig på *diskriminerande* regler och praxis på det etableringsrättsliga området. För bolag

kan diskrimineringen baseras på om bolaget har sitt säte i det egna eller i annat (nordiskt) land men också på om bolaget kontrolleras av rättssubjekt i det egna landet eller om det helt eller delvis, direkt eller indirekt, kontrolleras av utländska rättssubjekt. Definitionen av utländsk kontroll varierar från lag till lag.

För fysiska personer sker diskrimineringen på grund av medborgarskap. Krav i lagstiftningen om stadigvarande vistelse eller hemvist i landet kan emellertid efter omständigheterna ha en viss diskriminerande effekt och berörs därför också i rapporten.

Arbetsgruppen har också funnit det viktigt att behandla bolagsrättsliga regler om hemvist, stadigvarande vistelse och medborgarskap. Sålunda krav ställs i alla nordiska länder – om än i varierande grad – för bolagets stiftare, styrelsemedlemmar och verkställande direktör.

Orsaken till att arbetsgruppen tar upp dessa frågor är dels den praktiska betydelsen de kan ha vid internordiska etableringar, dels att motsvarande frågor i vissa länder delvis regleras i den egentliga etableringslagstiftningen och att regelverket således bör ses i sammanhang. Frågorna har slutligen tagits upp i utredningen om multinationella företag i Norden och i näringslivsorganisationernas yttranden.

Av motsvarande skäl kommer arbetsgruppen att beröra de etableringsrättsliga sidorna av industriförbundens förslag om en gemensam nordisk aktiemarknad.

Arbetsgruppen har strävat efter att ge utredningsarbetet en från början så praktisk och konkret inriktning som möjligt. I detta har legat att försöka bedöma vilka regler som har den största praktiska betydelsen för industriellt samarbete i form av nyetablering eller förvärv över gränserna i Norden.

Avslutningsvis bör påpekas att arbetsgruppen inte har behandlat de särskilda etableringsregler som gäller för Färöarna, Grönland, Svalbard och Åland.

1.4 Underlag

Med utgångspunkt från mandatet har gruppen vid genomgången av relevanta regler och bestämmelser byggt på den redovisning härav som återfinns i avsnitt 3:9 i rapporten om "Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi". En reviderad version av avsnitt 3:9 i rapporten återfinns som bilaga kompletterad med en motsvarande redogörelse för Islands del. En mer kortfattad översikt av de fem ländernas regler på detta område ges i avsnitt 2. Revisionen och översikten står för respektive medlems i arbetsgruppen räkning.

Vid den i mandatet föreskrivna prövningen av näringslivets synpunkter har de yttranden som givits över det ursprungliga medlemsförslaget bakom Nordiska rådets rekommendation beaktats. Likaså har beaktats de synpunkter som framförts från näringslivshåll till den tidigare nämnda arbets-

gruppen som beredde behandling av rekommendationen. Gruppen har vidare haft ett möte med företrädare för de nordiska industriförbunden varvid tillfälle gavs till kompletterande synpunkter och förtydliganden.

Arbetsgruppen har även underhand varit i kontakt med Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) ifråga om vilka synpunkter som från fackligt håll eventuellt kunde finnas beträffande hinder för industriellt samarbete i de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning.

Från NFS' sida har härvid hänvisats till organisationens handlingsprogram om multinationella företag.

Enligt mandatet skall de nordiska ländernas internationella åtaganden på det etableringsrättsliga området beaktas i utredningsarbetet. Arbetsgruppen har i detta syfte bl. a. tagit del av en av svenska kommerskollegium på uppdrag av svenska industridepartementet gjord översikt över de åtaganden som här är aktuella. Dessa behandlas i avsnitt 4.

1.5 Uppföljning av rapporten

Möjligheterna att utveckla det nordiska ekonomiska samarbetet tilldrar sig ett stort intresse. Ett uttryck för detta är att "Norden som hemmamarknad" angivits som ett samarbetstema för Nordiska ministerrådets verksamhet. Centralt under denna rubrik står strävandena hos de nordiska länderna att i pragmatiska former vidareutveckla samarbetet på det industripolitiska, arbetsmarknadspolitiska m. fl. centrala samhällsområden.

I det industripolitiska samarbetet ingår som ett väsentligt moment åtgärder i syfte att underlätta och främja direkt företagssamarbete. Det är arbetsgruppens förhoppning att föreliggande rapport kan utgöra ett bidrag till detta arbete.

2. Översikt över gällande etableringsregler och dess tillämpning i de nordiska länderna

I detta avsnitt har ett försök gjorts att sammanfatta vilka bestämmelser på det aktuella området som finns i respektive land samt vilken praxis som tillämpas i olika länder. En mer uttömmande redogörelse för de nordiska ländernas etablerings- och koncessionsbestämmelser återfinns som bilaga.

2.1 Danmark

2.1.1 Almindelige bestemmelser for oprettelse af selskaber m. m.

Dannelse af ansvarlige interessentselskaber og kommanditselskaber er ikke lovreguleret. Efter næringsloven skal interessenter og kommanditister principielt have dansk indfødsret og bopæl i Danmark, men indfødskravet er i lovgivningen fraveget for statsborgere i en række lande bl. a. de nordiske.

Aktieselskaber kan stiftes af mindst tre fysiske eller juridiske personer, hvoraf mindst to skal have bopæl henholdsvis hjemsted i Danmark. Til-

svarende bopælskrav gælder for selskabets direktør og mindst halvdelen af bestyrelsesmedlemmerne. Der stilles således ikke for stiftere, direktører eller bestyrelsesmedlemmer krav om dansk indfødsret, og fra bopælskravet kan industriministeren dispensere. Dispensationspraksis er forholdsvist liberal over for nordiske statsborgere med bopæl i Norden, idet nationalitetskriteriet kombineres med jurisdiktionshensynet.

Anpartsselskaber stiftes af en eller flere fysiske eller juridiske personer. Mindst én stifter skal have bopæl henholdsvis hjemsted i Danmark. For direktører og bestyrelsesmedlemmer gælder samme bopælskrav og dispensationspraksis som for aktieselskaber.

EF-statsborgere og selskaber med hjemsted i EF-området er generelt undtaget fra bopælskravet.

Aktie- og anpartsselskaber har ret til at drive næring i henhold til næringsloven, når de er anmeldt til registrering i aktieselskabs-registeret.

Udenlandske selskaber, der er lovligt bestående i hjemlandet, har ret til at oprette filialer og drive næring i Danmark, såfremt det er hjemlet i international aftale i eller ved bestemmelser fastsat af industriministeren eller ved konkret tilladelse af industriministeren. Filialbestyreren skal have fuldmagt fra det udenlandske selskab og være bosat i Danmark, medmindre det drejer sig om en EF-statsborger eller dispensation opnås.

2.1.2 Erhvervelse af aktier eller anparter i aktieselskaber henholdsvis anpartsselskaber

Etableringsreglerne indeholder ingen indskrænkninger i udenlandske retssubjekters adgang til erhvervelse af aktier eller anparter i danske selskaber.

2.1.3 Tilladelse til erhvervelse af fast ejendom

Efter loven kan udenlandske juridiske personer eller filialer af udenlandske selskaber ikke erhverve fast ejendom uden tilladelse fra justitsministeren. Det samme gælder udenlandske statsborgere som ikke er bosat i Danmark.

Derimod kræves der ikke tilladelse til, at i Danmark hjemmehørende selskaber, herunder udenlandsk ejede, erhverver fast ejendom, og selskaber med hjemsted i EF-området, der opretter filialer, agenturer eller vil levere tjenesteydelser i Danmark, er efter lovgivningen undtaget fra forbudet, for så vidt erhvervelsen af fast ejendom er en forudsætning for at udøve selvstændig næringsvirksomhed eller levere tjenesteydelser.

2.1.4 OECD's deklaration om internationale investeringer og multinationale virksomheder

Danmark har uden forbehold tilsluttet sig princippet i deklarationen om national behandling, og udenlandsk ejede virksomheder kan således etableres og drives på samme vilkår som dansk ejede virksomheder.

Finland

2.2.1 Bildande av bolag

Vid bildande av aktiebolag krävs handels- och industriministeriets godkännande av registreringen om bolagsordningen inte innefattar en bestämmelse om att utlänningar, utländska bolag eller s. k. farliga inhemska bolag inte får äga aktier i bolaget. Motsvarande regler gäller i viss utsträckning vid höjning av aktiekapitalet eller ändring av bolagets verksamhet. Genom ministeriets beslut avgörs om det för registreringen skall uppställas villkor om att utländskt aktieinnehav i bolaget skall begränsas till viss andel (s. k. utlänningsklausul).

Med utlänningsklausul avses ett förbehåll, som innebär att endast en viss andel av aktierna och röstvärdet får ägas av utländska rättssubjekt eller utlandsägda bolag. Med farliga bolag avses aktiebolag, som till mer än 20% kan ägas av utländska rättssubjekt eller utlandsägda företag. Ministeriet kan fritt bedöma hur stor andel utländska ägarintressen som skall tillåtas i varje enskilt fall.

En i bolagsordningen intagen utlänningsklausul med begränsning av utländskt aktieinnehav får inte ändras eller upphävas utan handels- och industriministeriets tillstånd. En senare överlåtelse av aktier i ett bolag med utlänningsklausul, varigenom den tillåtna utlandsägda andelen överskrids är inte möjlig utan en ändring av bolagsordningen. Saknar bolagsordningen däremot utlänningsklausul kan samtliga aktier förvärvas av utländska eller utlandsägda rättssubjekt utan särskilt tillstånd från ministeriet.

Stiftare av bolag bör vara i Finland bosatta finska medborgare eller finska bolag eller stiftelser. Ministeriet kan dock ge dispens från kraven rörande stiftarnas medborgarskap och hemvist. Bolagets verkställande direktör och minst 2/3 av styrelsemedlemmarna bör vara i Finland bosatta medborgare. Också från detta krav kan handels- och industriministeriet ge dispens.

2.2.2 Tillstånd till förvärv av fast egendom

För att förhindra att finska mark- och naturresurser i alltför stor utsträckning kommer i utländsk ägo har utländska rättssubjekts fastighetsförvärv gjorts beroende av förvärvstillstånd. Tillståndskravet omfattar även farliga bolag. Det avser förvärv av äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom för mer än två år.

2.2.3 Tillämpning av reglerna

Ansökningsärenden genomgår en förberedande behandling inom kommissionen för utländska investeringar, som är ett permanent rådgivande organ under handels- och industriministeriet.

Den finska praxisen på etableringsområdet har under de senaste åren varit liberal. I allmänhet har avvikelser från denna praxis endast skett i fall

av ansökningar om etablering på vissa speciella undantagsområden. Den främsta orsaken till dessa undantag har varit en strävan att hålla Finlands naturresurser i finsk ägo. Sålunda har i regel inte utländsk etablering godkänts inom gruv- och skogsindustrin. Vissa undantag av mera begränsad karaktär tillämpas i fråga om bl. a. skeppsrederi, förlagsverksamhet, finansieringsrörelse, bevakningsverksamhet och transportbranschen. I allmänhet görs ingen skillnad mellan nyetablering och inköp av finska företag.

Tillstånd till förvärv av fastighet meddelas normalt i de fall fastigheten behövs för företagets verksamhet. Också tillstånd för utlänningar att verka som styrelsemedlem eller -ordförande i eller stiftare av bolag beviljas i regel utan undantag. Detsamma gäller ansökan om tillstånd för utlänning att verka som verkställande direktör, dock under förutsättning att personen i fråga är bosatt i Finland.

För närvarande övervägs vissa smärre ändringar av den lagstiftning som berör etablering. Avsikten är närmast att ge myndigheterna en något större möjlighet att övervaka efterlevnaden av de villkor som eventuellt ställs i samband med etablering.

Island

2.3.1 Almindelige betingelser for selskabers etablering

Der gælder kun få restriktioner i den almindelige lovgivning om etablering af selskaber for så vidt angår udenlandske statsborgere.

Stiftelsen af et interessentselskab eller kommanditselskab er ikke underkastet loven. Udenlandske statsborgere kan derfor frit oprette selskaber af denne art. På samme måde findes der ingen restriktioner i lov nr 46/1937 om andelsselskaber for så vidt angår etablering af udenlandske statsborgere.

Ifølge aktieselskabsloven nr 32/1978 må flertallet af stifterne af et aktieselskab have haft fast bopæl i Island mindst to år før stiftelsen. Derimod er der ingen restriktioner hvad angår udenlandsk aktieholdning, men islandsk aktieholdning kan være afgørende om nogle af selskabets rettigheder, f. eks. retten til at holde fast ejendom.

Udenlandske aktieselskaber kan drive deres virksomhed i Island efter indhentet tilladelse hertil fra handelsministeriet. Oprettelse af filialer skal anmeldes til det islandske aktieselskabsregister. Andre mindre betydningsfulde almene betingelser, der knyttes til aktieselskabets stiftelse, bliver ikke nærmere beskrevet.

Selv om ovennævnte selskaber kun i begrænset omfang berøres af loven, gælder ikke nødvendigvis det samme om love om forskellige industrivirksomheder eller forretningsforetagender. Almindeligvis må næringsdrivende have næringsbrev og oftest findes der strenge regler i disse love hvad angår udenlandske statsborgere, enten direkte eller indirekte. Dog kan de pågældende ministerier meddele dispensationer fra disse betingel-

ser og i nogle tilfælde er personer, der har statsborgerret i andre stater, sikret samme rettigheder som islandske statsborgere ved internationale aftaler. Eksempler herpå beskrives for neden.

Ifølge lov om handel nr 41/1968, der omfatter engroshandlende, agenter og detaljhandlende, må disse søge tilladelse hertil for at handle i Island. Enkelt personer må have islandsk statsborgerret og fast bopæl. Regler af lignende art gælder vedrørende firmaer. Handelsministeriet kan fastsætte bestemmelser, hvor dispensationer hjemles.

Lignende bestemmelser findes i lov om industri nr 42/1978, der omfatter både håndværkere og industridrivende. Industriministeriet kan meddele dispensation fra disse regler.

Bestemmelser af lignende art er optaget i love, der omfatter fiskeri, luft- og søtransport, restaurations- og hotelvirksomhed, turistvirksomhed, minedrift, forsikringsvirksomhed og bankvirksomhed. De enkelte bestemmelser bliver hverken nærmere beskrevet eller anført her.

I de tilfælde, hvor store anlæg er blevet oprettet, hvortil udenlandske interesser er knyttede, har man vedtaget særlige love, f. eks. lov om kiselgurfabrik nr 80/1966, lov om aluminiumfabrik nr 76/1966 og lov om ferrosilikonfabrik nr 18/1977. I disse tilfælde er de almindelige betingelser om statsborgerskab, bopæl og udenlandsk kapital blevet fraveget.

Det er af interesse at nævne lov nr 39/1951 om udenlændiges ret til beskæftigelse i Island, hvorefter udlændinge må opnå arbejdstilladelse hos socialministeriet.

2.3.2 *Ret til at erverve fast ejendom*

Ifølge lov nr 19/1966 om brugsret i og ejendomsret til fast ejendom i Island, hvor der er tale om enkeltpersoner, skal de opfylde den betingelse at være islandsk statsborger, og hvad angår aktieselskaber, at de har sit hjemsted og værning i Island, at direktørerne er islandske statsborgere og at 4/5 af aktiekapitalen ejes af islandske statsborgere. Endvidere skal islandske personer på vedkommende selskabers møder repræsentere stemmemajoriteten. Justitsministeren kan give dispensation fra disse bestemmelser. Førnævnte bestemmelser finder dog ikke anvendelse på lejekontrakter under tre års varighed eller lejekontrakter med opsigelsesvarsel, der ikke overskrider et år. Loven finder dog ikke anvendelse på udenlandske statsborgere for så vidt som loven ville være i modstrid med internationale aftaler.

2.3.3 *Regionalpolitik*

Selv om der ingen lovgivning findes som direkte gælder om spredning af økonomiske foretagender i Island, kan man på forskellige måder påvirke dette, f. eks. ved lånepolitik hos de forskellige fonds, der yder støtte til disse foretagender.

2.3.4 *Opsummering*

Der gælder få restriktioner i islandsk lovgivning angående etablering af selskaber for så vidt angår udenlandske statsborgere. Forskellige love vedrørende næringsvirksomheder, f. eks. handel, håndværkere og industri-drivende, indeholder restriktioner angående udenlandske statsborgeres etablering. De pågældende ministerier kan dog dispensere fra disse bestemmelser, de tager som regel særligt hensyn til nordiske ansøgere. Lignende kriterier gælder angående tilladelser til udenlandske parter, som ønsker at erhverve fast ejendom. Kun få restriktioner gælder leje af fast ejendom.

2.4 *Norge*

2.4.1 *Almindelige betingelser for stiftelse av selskaper*

Selskapslovgivningen inneholder ikke hinder for at utenlandske rettssubjekter oppretter selskaper i Norge eller går inn som medeier i norske selskaper.

Dannelsen av ansvarlige selskaper og kommandittselskaper er ikke lovregulert og utlendinger kan fritt stifte eller delta i slike. Skal selskapet imidlertid drive handelsvirksomhet stilles visse krav til de ansvarlige deltakeres bopel i Norge.

Minst halvparten av stifterne av et aksjeselskap skal være bosatt og ha bodd i Norge de to siste år. Tilsvarende krav gjelder for administrerende direktør og minst halvparten av styremedlemmene. Dispensasjon kan gis.

For filialer av utenlandske aksjeselskaper finnes særlige regler.

2.4.2 *Konsesjonsplikt ved erverv av fast eiendom og aksjer*

Den etableringskontroll som følger av konsesjonslovgivningen har for en del som formål å være et middel for næringsreguleringen. Dette gjelder særlig de bestemmelser som omfatter utenlandske og utenlandsk-kontrollerte rettssubjekter, og som bl. a. slår fast at disses erverv av fast eiendom i prinsipp alltid er avhengig av konsesjon.

Konsesjonsplikten følger av to lover. Loven av (31. mai) 1974 (nr. 19) gjelder både for norske og utenlandske/utenlandsk-kontrollerte rettssubjekter, og bestemmer som hovedregel at ethvert erverv av fast eiendom samt av bruksrettigheter i fast eiendom for mer enn 10 år, er undergitt konsesjonsplikt. Det samme gjelder erverv av mer enn 10 pst. av aksjekapitalen i selskaper som besitter fast eiendom eller konsesjonspliktige bruksrettigheter. – Fra denne hovedregelen er det imidlertid gjort en lang rekke unntak, slik at de fleste erverv i praksis ikke krever konsesjon etter loven av 1974.

De erverv som unntas fra konsesjonsplikten etter loven av 1974, blir i stedet konsesjonspliktige etter loven av (14. desember) 1917 (nr. 16) såfremt erververen er et utenlandsk eller helt eller delvis utenlandsk-kontrollert rettssubjekt. Konsesjonsplikten inntreer ved ethvert av bruksrettigheter

for mer enn 10 år, av fast eiendom og av bruksrettigheter for mer enn 10 år, men dessuten ved ethvert erverv av bruksrettigheter hvor eiendomen eller lokalet brukes eller skal brukes til industriell virksomhet. – I tillegg inntre konsesjonsplikt dersom flere rettssubjekter som nevnt tilsammen erverver mer enn 20 pst. av aksjekapitalen i et selskap som besitter fast eiendom eller konsesjonspliktige bruksrettigheter.

Et aksjeselskap anses som helt eller delvis utenlandsk-kontrollert når det har et eller flere utenlandske styremedlemmer, eller mer enn 20 pst. av aksjene eies av utenlandske eller andre utenlandsk-kontrollerte rettssubjekter.

2.4.3 *Behandling av konsesjonssøknader*

Konsesjonsloven inneholder selv bare kortfattede regler om hvilke hensyn som skal tas ved prøving av konsesjonssøknader. Gjennom praksis har det imidlertid dannet seg et mønster for hvilke hensyn som tillegges vekt i de forskjellige typer saker.

Søknader om konsesjon etter begge lover avgjøres av Industridepartementet når søkeren er et utenlandsk eller utenlandsk-kontrollert rettssubjekt som skal drive ervervsvirksomhet (annet enn bensinstasjon) på eiendommen. Søknaden må inneholde utførlige opplysninger om det eller de selskaper som er involvert, om bakgrunnen for ervervet, om fremtidsplanene for vedkommende bedrift. Kommuner og andre offentlige myndigheter som berøres gis anledning til å uttale seg om søknaden.

Ved konsesjonssøknadens behandling i Industridepartementet blir det lagt vekt på konkurransesituasjonen og den innvirkning den utenlandske investeringen kan få på norsk næringsliv, innvirkning på produksjon og sysselsetting, og om nye produksjonsgrener, know-how, m. v. kan tilføres norsk næringsliv. Nyetableringer og utvidelser bedømmes i alminnelighet positivt og meget få søknader avslås. Når det gjelder erverv av bestående bedrifter er imidlertid departementet mer restriktivt.

Konsesjon ledsages som alminnelig regel av vilkår, som har sitt utgangspunkt i en bestemmelse i lov av 1917. Herved kreves bl. a. at etableringer som foretas av utenlandske foretak, skal skje gjennom dannelsen av et norsk datterselskap. Videre skal flertallet av styrets medlemmer, herunder formannen, være norske statsborgere. Vilkårene angir også hvilken virksomhet selskapet har lov til å drive og at forretninger med det utenlandske moderselskap skal skje til markedspriser. Avtaler om lisensavgifter o.l. må godkjennes av departementet.

2.5 *Sverige*

2.5.1 *Allmänna betingelser för bildande av bolag m. m.*

Utländska företag får driva näring i Sverige efter regeringens tillstånd. Sådan näringsverksamhet skall drivas genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning, en filial. Filialen skall registreras. I filialregistret fanns vid årsskiftet 1980/81 79 filialer registrerade.

Ett utländskt eller utlandsägt bolag får inte sluta svenskt handelsbolag eller inträda i sådant bolag utan regeringens tillstånd. Dessutom krävs att bolaget erhåller tillstånd att idka näring här i riket.

Ett aktiebolag kan bildas av en eller flera stiftare vilka skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige eller svenska juridiska personer. Handelsbolag får vara stiftade endast om varje obegränsat ansvarig bolagsman är i Sverige bosatt svensk medborgare. Även styrelsemedlemmar och verkställande direktör skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Undantag från kraven kan medges.

2.5.2 Tillstånd till förvärv av fast egendom

Utländska medborgare, utländska företag och vissa svenska bolag får inte förvärva fast egendom, tomträtt, gruvor m. m. utan särskilt tillstånd. Detta tillståndsvång syftar till att ge möjligheter att hindra att mera betydelsefulla mark- och naturtillgångar kommer i utländsk ägo. De svenska bolag som omfattas av tillståndsplikten är sådana som inte har s. k. utlänningsklausul i sin bolagsordning. Sådana personer för vilka tillståndsplikten gäller kallas i det följande *kontrollsubjekt*.

En utlänningsklausul innebär att kontrollsubjekt genom teckning eller överlåtelse får förvärva endast en mindre del av bolagets aktier, nämligen vid varje tidpunkt mindre än 20% av röstetalet för bolagets samtliga aktier och mindre än 40% av aktiekapitalet. De aktier som på grund av ett sådant förbehåll skall förbli i svensk ägo kallas bundna aktier. Ett förvärv av bundna aktier i strid mot utlänningsklausul är ogiltig.

Ansökningar om förvärvstillstånd prövas i princip av regeringen eller i vissa fall av länsstyrelsen. Med hänsyn till syftet med lagen vägras tillstånd endast när det är fråga om mera betydelsefulla naturtillgångar och markområden. Tillstånd har vägrats endast i ett mycket ringa antal fall. När det gäller fritidshus i områden med stor efterfrågan är man dock restriktivare. Meddelas förvärvstillstånd kan tillståndet inte förenas med villkor.

Vissa förvärv har undantagits från tillståndsplikten. Undantaget omfattar hus, tomt, upplagsplats, mindre stenbrott eller vattenfall och liknande som förvärvas av svenskt bolag eller svensk förening när egendomen behövs för verksamheten.

2.5.3 Tillstånd till ändring av bolagsordningen

Innehåller bolagsordningen i ett svenskt aktiebolag en utlänningsklausul innebär det som nämnts en begränsning av det utländska inflytandet i bolaget. En aktieöverlåtelse varigenom den tillåtna utlandsägda delen överskrider kan inte genomföras utan att bolagsordningen ändras. För att förhindra att svenska företag fritt kan förvärvas av kontrollsubjekt får en ändring av bolagsordningen som berör utlänningsklausulen inte företas utan särskilt medgivande av regeringen eller i vissa fall av statens industriverk. Kravet på medgivande gäller oberoende av om företaget äger fast egendom.

Om det strider mot väsentliga allmänna intressen att bolaget förvärvas eller kommer att kunna förvärvas av kontrollssubjekt, skall ändringen inte medges.

Under de senaste åren har ändring av bolagsordningen vägrats endast i något enstaka fall. I praxis har det hänt att aktiebolag, samtidigt som utlänningsklausulen ändrats eller tagits bort, infört andra föreskrifter i sin bolagsordning som medfört ett visst skydd mot utländskt inflytande. Det inträffar slutligen också att ett förvärvande företag i samband med prövningen har gjort "utfästelser" t. ex. i fråga om upprätthållande av produktionen och/eller FoU-verksamheten i Sverige. Dessa "utfästelser" har dock inte någon i rättslig mening bindande verkan utan är närmast att se som en viljeförklaring från företaget beträffande den framtida verksamheten.

2.5.4 Tillstånd till förvärv av rörelsen

Förvärv av rörelse är i vissa fall beroende av tillstånd. Tillståndskravet motiveras av att begränsningarna i rätten att fritt överlåta aktier inte skall kunna kringgås genom att endast rörelsen dvs. själva inkråmet byter ägare. Tillstånd krävs således när ett kontrollssubjekt vill förvärva rörelsen som drivs i Sverige eller del av sådan rörelse från ett icke-kontrollssubjekt. Även upplåtelse av nyttjanderätt är beroende av tillstånd. Prövningen sker av regeringen eller av statens industriverk.

3. Näringslivssynpunkter

Som inledningsvis nämnts har de centrala näringslivsorganisationerna i Norden i samband med beredningen och uppföljningen av rekommendation nr 23/1980 vid flera tillfällen beretts möjlighet att skriftligt och muntligt framföra synpunkter på förutsättningarna och villkoren för industriellt samarbete i Norden.

Förutom de synpunkter som framkommit i detta sammanhang har arbetsgruppen tagit del av de nordiska industriförbundens rapport om Nordiskt industrisamarbete framlagd i maj 1981 samt den företagsenkät som gjordes som ett led i utredningen om arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden (*NU 1980: 11*).

I det följande redovisas i sammanfattande form vad som sålunda i olika omgångar skriftligt framförts från företags- och organisationshåll och som muntligt redovisats vid arbetsgruppens möte med industriorganisationerna.

3.1 Etablerings- och koncessionslagstiftningens betydelse allmänt för etableringsintresset över de nordiska gränserna

I de skriftliga uttalanden gruppen tagit del av har de nordiska ländernas etableringsregler inte framhållits som något generellt sett betydelsefullt

hinder för industriellt samarbete över gränserna i Norden. Norges och Sveriges industriförbund framhåller dock att den norska allmänna koncessionslagen från 1917 är svåröverskådlig och till sin karaktär skiljer sig från motsvarande lagstiftning i de andra nordiska länderna. Enligt förbunden diskrimineras genom denna lag utländska företag i så stark grad att utländska företags intresse att etablera sig i Norge hämmas.

Som förklaring till företagens relativt ringa intresse av att etablera sig över gränserna i Norden framhålls genomgående bristande motiv av bl. a. marknads- och kostnadsskäl. Viss annan lagstiftning i de nordiska länderna anses också ha en negativ inverkan på etableringsintresset.

Vid arbetsgruppens möte med företrädarna för de nordiska industriförbunden angavs som förklaring till företagens ringa investeringsintresse bristande tilltro hos företagen till de nordiska marknadernas tillväxtförmåga i förening med effekter av annan lagstiftning eller ekonomisk-politiska åtgärder som berör företagens villkor. Vilken lagstiftning eller vilka åtgärder som härvid åsyftas återkommer gruppen till längre fram. Även om etableringslagstiftningen sett i relation till andra faktorer ansågs ha en begränsad inverkan på etableringsintresset så framhölls från industriförbundens sida att en liberalisering av dessa i ett längre perspektiv ändå vore värdefullt för att underlätta bl. a. de mindre företagens tillväxt.

3.2 Regler om nationalitet

Enligt Finska Konsultbyråns Förbund, SKOL RF, kan de bolagsrättsliga reglerna om nationalitet i vissa fall försvåra en ändamålsenlig bemaning av samnordiska joint ventures eller konsortier.

Vid gruppens möte med industriförbunden framhölls att den strikta tillämpningen av den norska koncessionslagstiftningens bestämmelser ifråga om medborgarskap för styrelseledamöter är besvärande speciellt för familjeföretag. Finland och Sverige ger som regel dispens från nationalitetskravet i aktiebolagslagstiftningen för nordiska medborgare. Enligt industriförbunden var det meningslöst att de länder som ändå tillämpade en liberal praxis behöll den "döda" nationalitetsbestämmelsen.

3.3 Etablerings- och koncessionslagstiftningens regler och tillämpning

Specifika synpunkter beträffande etablerings- och koncessionslagstiftningen i de nordiska länderna har framförts av Norges och Sveriges industriförbund, Norsk Arbeidsgiverforening, och Den Norske bankforening. Synpunkterna rör i allt väsentligt den norska allmänna koncessionslagen från 1917.

I en skrivelse till norska industridepartementet den 17 januari 1980 bilagd Norges Industriförbunds yttrande till Ministerrådet framhålls bl. a. följande:

"Vi ønsker å rette søkelyset på det forhold at Norge hører med blant de få vestlige industriland som gjennom konsesjonslovgivningen i sterk grad

diskriminerer mellom nasjonale, ikke-industrikonsesjonspliktige virksomheter og konsesjonspliktige utenlandske etableringer eller deltagelser i industrien.

Norge går f. eks. betydelig lengre i å forskjellsbehandle nasjonale og utenlandske industriengasjementer enn de andre nordiske land. En sammenlignende fremstilling av de vestlige industrilands konsesjons- og etableringslovgivning vil man finne i SOU 1978: 73 Kontroll av utländsk företagetablering i Sverige m. m. I denne utredning konstateres det at generelle system for særskilt kontroll av virksomheten i utlandseide bedrifter bare finnes i Canada og Norge (s. 148 flg.).

Konsesjonspliktige virksomheter må etter lovregler og administrativ praksis godta omfattende offentlige inngrep i sin beslutningsprosess. Av de standard konsesjonsvilkår som Industridepartementet anvender fremgår det f. eks. at konsesjonspliktig selskaps vedtekter, og enhver endring i disse, må godkjennes. Departementet krever således en nøye beskrivelse av den virksomhet som ønskes drevet. Endringer av denne eller selskapets formålspragraf forutsetter departementets samtykke, og blir prinsipielt vurdert etter samme kriterier som en ordinær konsesjonssøknad. Videre må en rekke avtaler om økonomisk, teknisk og merkantil bistand godkjennes av Departementet. Det følger av selve konsesjonsplikten at overdragelse av aksjer eller eiendeler i stor utstrekning krever samtykke eller ny konsesjon.

Konsesjonsplikten er meget omfattende. Et selskap er å anse som utenlandsk dersom 20% eller mer av grunnkapitalen eies av utlendinger eller utenlandsk selskap. Slike bedrifter må ha konsesjon for ethvert erverv av fast eiendom i Norge. Overføringer av eienandeler, slik at en bedrift blir å anse som utenlandsk, utløser også konsesjonsplikt. Loven inneholder videre en rekke mer spesielle og tildels kompliserte regler om når konsesjonsplikt inntreffer. Det vises f. eks. til konsesjonslovens §§ 36 og 37.

— — —

Myndighetenes mulighet for å gripe dypt inn i de konsesjonspliktige foretags beslutningsprosess øker den forretningsmessige risiko ved at disposisjonsfrihet og forutberegnelighet svekkes. Vide fullmakter vil kunne medføre ulik praktisering både over tid og overfor forskjellige selskaper.

Stigende krav til bedriftenes evne til å omstille seg kan innebære at den reduserte forretningsmessige disposisjonsfrihet i konsesjonspliktige selskaper får økende betydning.

Det er grunn til å anta at de almene forutsetninger for utenlandske industriinvesteringer i Norge svekkes i forhold til investeringer i andre land hvor man ikke har slike særlige reguleringer av utenlandske selskapers virksomhet. Ved større industriinvesteringer med betydelig forretningsmessig risiko vil vår konsesjonslovgivning kunne bli utslagsgivende ved en vurdering av fordeler og ulemper ved investeringer i ulike land.

— — —

Etter Norges Industriforbunds oppfatning har vi gode holdepunkter for å anta at den del av vår konsesjonslovgivning som gir grunnlaget for å behandle bedrifter med utenlandske eierintresser forskjellig, virker hemmende på etablering av slike industriprosjekter i Norge.”

I ett særskilt yttrande har Norges Industriförbund rest kritik mot den norska ordningen att utländska företag ej får driva filial. Bl. a. följande har framhållits:

”Etter Industriforbundets oppfatning bør Norge la selskapene velge fritt om de ønsker å etablere seg gjennom filial eller på annen måte. Vi kan ikke se at vitale norske interesser stiller seg hindrende til en slik holdning. I forholdet til norsk skatte- og avgiftslovgivning er det i prinsippet ingen forskjell på om et utenlandsk selskap opererer gjennom et norsk datterselskap eller en filial. Også den øvrige del av næringslovgivningen, og herunder også konsesjonsreglene, må følges av filialer på samme måte som virksomhet organisert på annen måte. Dersom det oppstår spesielle skatteproblemer eller problemer i forhold til den øvrige næringslovgivning, bør man etter Forbundets oppfatning søke disse problemer løst på vanlig måte. Det kan ikke være hensiktsmessig at eventuelle problemer søkes løst ved at man i praksis forbyr etableringer gjennom filialer.

I og med at filialformen allerede er i bruk både ved virksomhet i Nordsjøen og i en viss grad også ved tradisjonell industrivirksomhet i Norge, vil det dessuten kunne innebære en uheldig forskjellsbehandling, hvis man generelt prøver å hindre etableringen av nye filialer. Etter vår oppfatning bør det heller ikke være noen forskjellsbehandling av industrivirksomhet knyttet til oljeutvinning og annen mer tradisjonell industrivirksomhet.”

Enligt Sveriges Industriförbund är det den svenska valutalagstiftningen och den norska koncessionslagstiftningen som på lagstiftningsområdet utgör de mest besvärande hindren för industriellt samarbete i Norden.

I en särskild PM den 21 oktober 1981 som arbetsgruppen tagit del av anför förbundet ifråga om den norska allmänna koncessionslagen bl. a. följande:

”För en utomstående är det svårt att få ett grepp om den norska koncessionslagstiftningens tillämpning. Svenska företags erfarenheter är varierande. För vissa företag har myndighetsprövningen inneburit en formell omgång där tidsutdräkten vid myndigheternas behandling utgjort en kostnadspost. För andra företag har koncessionsvillkoren inneburit betungande bördor. Vissa företag har upplevt att systemet använts för en konkurrenssnedvridande diskriminering. Koncessionsordningen har också lett till svårigheter att genomföra strukturrationaliseringar. Tillämpningen av lagarna synes också variera över tiden. Liberal tillämpning vid viss tidpunkt utgör sålunda ingen garanti för framtida förutsättningar för verksamheten.

Industriförbundet har tagit del av uppställda koncessionsvillkor. Villkoren ingriper djupt i företagets beslutsordning. Sålunda kan föreskrivas att ändringar i bolagsordningen skall godkännas av det prövande departementet. Det kan också bestämmas att avtal om vederlag för ekonomisk.

teknisk och merkantil hjälp skall underställas departementet för godkännande.

Över huvud vill förbundet framhålla att allmänt hållna befogenheter för myndigheter gentemot företag tenderar att leda till beroenden och bindningar som sträcker sig utöver vad som är möjligt att få insyn i genom granskning av de formella villkoren. Företagen måste uppträda "smidigt" i förhållande till myndigheterna vilket ibland tar sig uttryck i överenskommelser under hand utan formella beslut från myndigheternas sida. För de flesta företag innebär ett sådant beroende kostnader medan vissa med särskild förhandlingskicklighet kan dra konkurrens fördelar ur systemet.

I vissa ansökningsärenden har koncessionsmyndigheten tillämpat ett konkurrensnedvridande förfarande. I ärenden om företagsförvärv har sålunda förekommit att koncessionsmyndigheten eftersträvat att få fram norska alternativ till det utländska företaget. Även i övrigt synes i vissa fall norska konkurrenter genom remissförfarande ha kunnat påverka ärendens bedömning.

Genom koncessionslagstiftningens generella prövningsgrunder och den därav följande skönsmässigheten i tillämpning sker investeringar i Norge under osäkerhet om de förvaltningsmässiga förutsättningarna för verksamheten. Detta utgör en kostnadsrisk utöver sedvanliga affärsrisker. Trots dessa risker finns det – vilket verkligheten visar – ändå ofta goda skäl för svenska företag att till stöd för sin bearbetning av den norska marknaden etablera sig i Norge även för industriell produktion. Genom lagstiftningen krymper dock marginalen för projekt med större kommersiell risk. Sådana satsningar är kapitalintensiva investeringar där avkastning kan påräknas först på lång sikt. Hit räknas också ofta kunskapsintensiva satsningar på ny teknologi. Genom lagstiftningen tenderar sålunda investeringarna att ske på en lägre och osjälvständigare industriell nivå än om restriktionerna saknades.

Osäkerheten med koncessionssystemet och de kostnader som olika villkor medför utgör hämmande faktorer för det norsk-svenska industriella samarbetet. Det skulle vara till fördel inte minst för teknologiutbytet mellan länderna om svenska industriinvesteringar i Norge kunde ske på samma i huvudsak icke-diskriminerande grund som i Sverige, Danmark, Finland och åtskilliga andra västliga konkurrentländer. Atminstone bör frågor om rättssäkerhet, förutsebarhet, överblick- och konkurrensneutralitet rörande koncessionslagstiftningens tillämpning behandlas av Ministerrådet."

Vid arbetsgruppens möte med industriförbunden bekräftades de synpunkter som ovan återgivits. Från svensk sida framhölls också att inträde på den finska marknaden i regel kräver övertagande av bestående företag, genom vilket man kan komma in i distributionssystemet.

Vid mötet berördes även frågan om en eventuell preferensbehandling av nordiska företag på det etableringsrättsliga området. Från gruppens sida efterfrågades sålunda förbundens syn på vilken preferensbehandling, eller grad av harmonisering av de olika ländernas lagstiftning som var önskvärd och olika kriterier för nordiska företag som man kunde tänka sig.

Från danska industrirådet framhölls att nationell behandling givetvis vore det bästa. Samtidigt underströks dock att om en nordisk hemmamark-

nad i praktiken kunde komma till stånd så skulle etableringsfrågorna bli mindre intressanta.

Från svensk sida hade man ingen uppfattning om vilken harmoniseringsgrad som borde eftersträvas. Möjligen kunde man överväga nationell behandling för nordiskt majoritetsdelägda företag.

Från norsk sida ansåg man med hänvisning till förslaget om gemensam aktiemarknad att frågan borde utredas. Norsk industri hade en delad uppfattning (ifråga om uppköp) och man ansåg att nordiska lösningar i vart fall ej borde föredras framför bredare europeiska lösningar om dessa gick att uppnå.

Denna synpunkt har senare fått tillslutning från Islands Industriförbund. Vid ett särskilt möte mellan den isländske representanten och företrädare för Islands Industriförbund framhölls sålunda att Norden som hemmarknad av geografiska skäl för Islands del inte är lika aktuellt som för de övriga nordiska länderna.

3.4 Synpunkter på övriga närliggande regelsystem

I de uttalanden från näringslivshall som arbetsgruppen haft som underlag har framkommit exempel på andra regelsystem i de nordiska länderna som har betydelse från industrisamarbetssynpunkt och som anses verka hämmande på samarbetet antingen generellt eller p. g. a. bristande nordisk harmonisering.

Det främsta exemplet, som framgått ovan, synes vara valutalagstiftningen och särskilt de svenska reglerna om utgående direkta investeringar. Detta område har som inledningsvis nämnts f. ö. behandlats i en särskild rapport.

Utöver detta område har pekats på vissa andra lagstiftningsområden. Särskilt följande områden har nämnts:

- skattelagstiftningen generellt
- koncernvinstbeskattningsregler
- miljölagstiftning
- arbetsrättslig lagstiftning i Sverige
- prisregleringar
- energisparbestämmelser
- produktansvarslagstiftning/konsumentskyddslagstiftning
- industripolitiska stödåtgärder
- tekniska handelshinder/produktnormer
- pensionslagstiftning.

3.5 De nordiska industriförbundens förslag om en gemensam nordisk aktiemarknad

I den rapport om nordiskt industrisamarbete som de nordiska industriförbunden lade fram vid industriministermötet den 8 maj 1981 ställde förbunden sig bakom ett svenskt förslag om en gemensam nordisk aktiemarknad och framhöll i sina rekommendationer och förslag följande:

”Utredningsgruppen menar vidare, att det finns stor anledning att ta fasta på de önskemål om en gemensam nordisk aktiemarknad, som framkommit i flera av de svenska intervjuerna. Som framhållits motiveras inte denna önskan av att man vill få tillgång till en större kapitalmarknad, utan snarare av insikten om att det är nödvändigt att vidga hemmamarknaden.

För att ett företag skall kunna räkna med hela Norden som sin hemmamarknad (i egentlig mening), måste det vanligen ha en tillräcklig grad av acceptans på var och en av de olika nationella, nordiska marknaderna. Detta kräver i allmänhet, att det också har en icke oväsentlig del av sin produktion förlagd till varje land. Ställningen kan ytterligare befästas, om också ägandet är spritt över gränserna, så att företaget framstår inte som danskt, finskt, norskt eller svenskt utan snarare som nordiskt.

En gemensam aktiemarknad i den bemärkelsen att alla företag som så önskar, har möjlighet att bli noterade på de olika börserna, skulle främja framväxten av sådana ägarmässigt och i övrigt integrerade nordiska företag. Det skulle också utgöra ett marknadsekonomiskt naturligt instrument för att åstadkomma önskvärda strukturrationaliseringar i skilda branscher på nordisk bas, utan att nationellt färgade attityder och särintressen skulle behöva ställa hinder i vägen.

Detta reser emellertid en rad frågeställningar beträffande:

- valutalagstiftning
- bolags- och skattelagstiftning
- regler och bestämmelser, när det gäller börsernas verksamhet
- medbestämmandelagstiftning och andra former för de anställdas inflytande i företagen
- löntagarfonder
- statligt ägande och offentliga aktiefonder etc.

Utredningsgruppen föreslår därför, att industriförbunden fortsätter att gemensamt utreda de problem och frågeställningar, som skulle aktualiseras, om man vill skapa en gemensam nordisk aktiemarknad. Detta arbete bör ske i samråd underhand med Nordiska rådets kansli för att undvika dubbelarbete med den pågående utredningen angående eliminering av lagstiftningshinder för samarbete.”

Arbetsgruppen är enig om att förslaget har anknytning till gruppens mandat men att det ej är gruppens uppgift att komma med något förslag på detta område. Vid gruppens möte med industriförbunden togs förslaget upp. Från gruppens sida frågades vilken gräns för eventuellt nordiskt fria aktier förbunden ansåg var rimlig.

Från förbundens sida framhölls att man ej gått närmare in i denna fråga men att en höjning av gränsen var nödvändig och att portföljinvesteringar i andra nordiska länder borde tillåtas. Förslaget borde dock ses som ett uttryck för en industripolitisk filosofi och den psykologiska aspekten av nordiska företag var enligt förbunden det viktigaste. Den psykologiska aspekten avsåg dels identifikationen inom företaget självt som nordiskt dels på marknaderna som ett hemmaföretag i flera länder vilket kunde vara värdefullt t. ex. på konsumentvaruområdet och ifråga om offentlig upphandling.

4. Tiltak på nordisk basis i lys av internasjonale forpliktelser

4.1 Innledning

I tilknytning til det mandat for arbeidsgruppen som er fastsatt av den nordiske embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk, bestemmes at "härvid bör de nordiska ländernas internationella åtaganden på detta område beaktas".

Arbeidsgruppen oppfatter dette derhen at den skal vurdere i hvilken grad de forskjellige tiltak på nordisk basis som kan være aktuelle, kan omfatte preferensbehandling av nordiske og/eller nordisk eide foretak.

Arbeidsgruppen har som ledd i sitt arbeid gjennomgått en utredning fra det svenske kommerskollegium om disse spørsmål. Man har også nyttiggjort seg kapitel 9 i SOU 1978: 73 (Kontroll med utländska företags etablering i Sverige). De synspunkter det i det følgende blir gitt uttrykk for, står imidlertid helt for arbeidsgruppens regning.

Flere internasjonale regelverk kan ha betydning i relasjon til mulighetene for å gi nordiske eller nordisk-kontrollerte foretak fortrinnsbehandling ved etablering eller drift i andre nordiske land enn det hvor foretaket respektive eierinteressene hører hjemme. Disse regelverk vil bli behandlet hver for seg. De viktigste – forpliktelsene innen OECD og EFTA – vil bli omhandlet først.

4.2 OECD's kapitalkode

Samtlige nordiske land har påtatt seg visse forpliktelser ved sin tilslutning til OECD's kode for liberalisering av kapitalbevegelser av 1961 (kapitalkoden). Island er dog kjent berettighet til å påberope seg derogasjonsbestemmelsene i kodens artikkel 7.

Gjennom kapitalkoden påtar en medlemsstat seg, for så vidt det kreves for et effektivt økonomisk samarbeid, fortløpende å avskaffe restriksjoner for kapitalbevegelser. Landet skal dessuten gi de tillatelser som kreves for slike transaksjoner som er oppregnet i Annex A til koden, bl.a. inn- og utgående direkte investeringer.

Med direkte investering forstås investering i hensikt å opprette varige økonomiske forbindelser med et foretak, særlig investeringer som gjør det mulig å utøve en effektiv innflytelse over foretaket. Tre former for inngående direkteinvesteringer omfattes: Opprettelse eller utvidelse av et heleid datterselskap eller filial, eller erverv av eiendomsretten til et bestående foretak; deltakelse i et nytt eller bestående foretak; langtidslån på minst fem år.

Det må presiseres at forpliktelsene gjelder kun for investeringer på tvers av landegrensene ("in the country concerned by non-residents").

OECD's kapitalkode inneholder som utgangspunkt ikke forpliktelser vedrørende etableringsretten i medlemslandene. Et forsøk på å gjennomføre fri etableringsrett innen OECD-området ble gjort samtidig med at man vedtok kapitalkoden. Forsøket førte imidlertid ikke frem.

Det kan likevel ikke utelukkes at kapitalkodens bestemmelser vedrørende direkte investeringer i et visst, omenn ubestemt omfang også må anses å omfatte etableringsretten, og det foregår for tiden en omfattende drøftelse innen OECD om rekkevidden av forpliktelsene på det etableringsrettslige område. Utfallet av denne drøftelse kan ha betydning i relasjon til de problemstillinger arbeidsgruppen behandler.

Medlemsstatene kunne ta forbehold ved sin tilslutning til koden, men ytterligere forbehold kan bare tas når og i forbindelse med at forpliktelsene i Annex A utvides.

Når det gjelder spørsmålet om i hvilken utstrekning det er mulig å gi de nordiske land spesielle fordeler, er kodens artikler 9 og 10 av spesiell interesse. Ifølge artikkel 9 får en medlemsstat ikke gjøre forskjell mellom de øvrige medlemsstater hva gjelder tillatelse til transaksjoner og overføringer som er oppregnet i Annex A og gjenstand for noen grad av liberalisering. Angjeldende stater kan altså ikke skyte seg inn under at den utvidede liberalisering m. h. t. direkte investeringer ligger innenfor de forbehold statene tidligere har tatt.

I artikkel 10 gis en viss mulighet til å gjøre unntak fra ikke-diskrimineringsregelen i artikkel 9, men bare for medlemsstater som inngår i et særlig toll- eller valutasystem. Disse kan seg imellom vedta ytterligere liberaliseringstiltak uten å utstrekke dem til de øvrige medlemsstater.

Ettersom det ikke eksisterer noe toll- eller valutasystem med deltakelse bare av de nordiske land, må konklusjonen bli at kapitalkodens bestemmelse om ikke-diskriminering ikke tillater spesielle inter-nordiske fordeler innen det område som antas å omfattes av koden. Som nevnt er det imidlertid noe uklart hvor langt denne rekker på det etableringsrettslige område.

4.3 OECD. Deklarasjonen om internasjonale investeringer og multinasjonale selskaper

Deklarasjonen om internasjonale investeringer og multinasjonale selskaper ble vedtatt i 1976 og gjenstand for en mindre revisjon i 1979. Alle de nordiske land deltok i deklarasjonen.

Den viktigste del av deklarasjonen i nærværende sammenheng er prinsippet om *nasjonal behandling*. Ifølge dette prinsipp bør ("should") medlemsstatene gi allerede etablerte utenlandsk-kontrollerte bedrifter i eget land en behandling i. h. t. lover, forskrifter og forvaltningspraksis, som ikke er mindre fordelaktig enn den som i tilsvarende situasjoner gis til innenlandske (eg. innenlandsk-kontrollerte) foretak. Det presiseres i erklæringen at den ikke omfatter medlemsstatenes rett til å regulere innførselen av utenlandsk kapital for investeringer, eller vilkårene for etablering av utenlandske foretak.

Ifølge et samtidig vedtak måtte medlemsstatene notifisere de avvik fra prinsippet om nasjonal behandling som gjaldt i 1976. Nye avvik er tillatt,

men også de må notifiseres og da sammen med en redegjørelse for begrunnelsen og angivelse av avvikets foreslåtte varighet.

Arbeidsgruppen vil anta at en gjensidig liberalisering mellom de nordiske land i forhold til bestående avvik fra prinsippet om nasjonal behandling, ikke strider mot deklarasjonen og heller ikke utløser notifikasjonsplikt. Tiltak som nevnt bør etter arbeidsgruppens mening kunne forsvares med at de utgjør skritt i liberaliserende retning. Arbeidsgruppen konstaterer dessuten at det her under enhver omstendighet dreier seg om en deklarasjon som ikke er av rettslig bindende karakter.

Deklarasjonen av 1976 har også et avsnitt om *internasjonale investeringsincentiver og disincentiver*. Av dette fremgår at medlemsstatene skal ta rimelig hensyn til andre medlemsstater som berøres av tiltak som inneholder offentlige incentiver og disincentiver for å påvirke strømmen av internasjonale direkte investeringer. Land som mener seg berørt på en uheldig måte av slike tiltak kan kreve konsultasjoner i vedk. OECD-komite.

Arbeidsgruppen antar at evt. fortrinnsbehandling for investeringer bare mellom de nordiske land, vanskelig kan ses som et tiltak som nevnt.

4.4 EFTA's etableringsregler

Både Finland, Island, Norge og Sverige er medlemmer av EFTA og bundet av organisasjonens etableringsregler. Ved en særlig overenskomst fra desember 1972 anvendes EFTA's etableringsregler på basis av gjensidighet også i forhold til Danmark (og Storbritannia). EFTA-konvensjonen inneholder en særlig bestemmelse (artikkel 16) vedrørende etablering. Denne fikk i 1966 en offisiell tolkning ved det såkalte Bergensvedtaket. Bestemmelsens hovedinnhold er at det enkelte EFTA-land påtar seg ikke å behandle rettssubjekter fra andre EFTA-land (slik definert i artikkelen) mindre gunstig enn egne når det gjelder nedenstående former for etablering og drift av økonomiske foretak. Forpliktelsene gjelder både i forhold til restriksjoner som eksisterte da EFTA ble opprettet og ved innføring av nye restriksjoner.

- A. Foretak som driver handel med varer med opprinnelse i EFTA-området, herunder
 - a. anvendelse av handelsagenter,
 - b. etablering av filialer og datterselskaper,
 - c. etablering av selvstendige foretak for å fremme varehandelen mellom medlemsstatene.
- B. Foretak til montering, sluttbearbeidelse eller service vedrørende varer med opprinnelse i området og som eksporteres fra et medlemsland til et annet.
- C. Foretak for produksjon av varer med opprinnelse i området og hvorav en betydelig del skal eksporteres til andre medlemsland, og som i vedkommende vertsland ikke krever

- a. adgang til kapitalmarkedet,
- b. overtakelse av bestående foretak,
- c. eiendomsrett til naturressurser (fast eiendom som trengs for foretak som omfattes av etableringsreglene, kan dog ikke anses som naturressurs).

For andre foretak enn dem som omfattes av A, B og C, gjelder bare at forskrifter om etablering bør praktiseres så liberalt som mulig.

Når det gjelder fysiske personer ansatt i foretaket, er det oppnådd enighet om at artikkel 16 skal gjelde for ansettelse av styremedlemmer, adm. direktør samt annet nøkkelpersonell, dvs. personer som er uunnværlige p.g.a. særlige kvalifikasjoner for etablering eller effektiv drift av foretaket.

Det må også nevnes at EFTA-bestemmelsene ikke krevde endring av eksisterende lovgivning av diskriminerende karakter, herunder f.eks. finsk, norsk og svensk lovgivning vedr. erverv av fast eiendom og aksjer. Avtalen anses oppfylt ved at nødvendige tillatelser og dispensasjoner faktisk gis (selv om landets egne borgere i det hele ikke trenger å søke).

Arbeidsgruppen vil anta at en endring av de eksisterende diskriminerende bestemmelser derhen at ikke bare egne rettssubjekter, men også rettssubjekter fra andre nordiske land fritas fra å søke tillatelse eller dispensasjon, ikke skulle stride mot EFTA-reglene. Forutsetningen er da at rettssubjekter fra ikke-nordiske EFTA-land som hittil alltid innvilges de nødvendige tillatelser og dispensasjoner i. h. t. bestemmelser som nevnt, ved etableringer som ligger innenfor EFTA-forpliktelsene.

Under enhver omstendighet står de nordiske land rettslig sett fritt når det gjelder etableringer som ikke omfattes av EFTA-forpliktelsene. For så vidt industrien angår, vil man således kunne gi egne regler for overtagelser av eksisterende foretak hvor kjøperen er et rettssubjekt hjemmehørende i et annet nordisk land. På tilsvarende måte vil man kunne gi regler for nye etableringer av produksjonsbedrifter som ikke omfattes av C ovenfor. En avgrensning på dette grunnlag forekommer dog mindre praktisk.

4.5 EF

De handelsavtaler Finland, Island, Norge og Sverige har inngått med EF inneholder ikke bestemmelser om rett til etablering. Det er intet i avtalene som skulle hindre de nordiske land i å innføre spesielt fordelaktige etableringsregler seg i mellom.

For selve EF-området gjelder ganske vidtgående regler om gjensidig rett til etablering. Danmark er naturligvis bundet av disse. Etter det arbeidsgruppen kan forstå, inneholder imidlertid ikke EF-reglene noe som skulle hindre Danmark i å inngå en avtale med de andre nordiske land om tilsvarende etableringsregler for disse lands rettssubjekter. På tilsvarende måte må Danmark kunne delta i gjensidig lovharmonisering på nordisk basis (med mindre EF her skulle anses å ha enekompetanse).

4.6 Avtaler om investeringsbeskyttelse

Flere av de nordiske land har inngått diverse bilaterale avtaler med utviklingsland om investeringsbeskyttelse. Disse foreskriver ofte at direkte investeringer på de kontraherende lands områder skal skje på mestbelegstignelsesvilkår. Det er imidlertid uklart om slike forpliktelser også omfatter selve etableringsreglene. – Unntak gjøres dessuten for tollunioner og frihandelsområder samt for bilaterale avtaler inngått før avtalen om investeringsbeskyttelse.

I den utstrekning avtaler som nevnt omfatter selve etableringsreglene, må det kunne hevdes at fremtidige fordeler som gis investeringer fra de andre nordiske land, også må gis de utviklingsland man har inngått avtaler med av ovennevnte innhold. Arbeidsgruppen antar likevel at denne problemstilling neppe har særlig stor praktisk betydning og bortser fra den i det følgende.

4.7 Den europeiske etableringskonvensjon

Danmark, Norge og Sverige er blant de land som har sluttet seg til den europeiske etableringskonvensjonen av 1955 – en avtale om fysiske personers etablering som er utarbeidet i Europarådets regi. (I Sverige brukes benevnelsen "europeiska bosättningskonventionen"). Alle EF-land bortsett fra Frankrike er tilsluttet konvensjonen.

Ifølge konvensjonen skal hver enkelt deltakende stat bl. a. i prinsipp behandle statsborgere fra de andre stater som er bosatt på dens territorium, på samme måte som statens egne borgere. Disse forpliktelser gjelder dels sivile rettigheter, de være seg av personlig art eller de gjelder eiendom (f. eks. retten til å erverve fast eiendom). Dels forplikter den deltakende stat seg til å tillate andre staters borgere å utøve næringsvirksomhet på like fot med egne borgere, enten det skjer som selvstendig næringsdrivende eller i tjeneste hos andre. Det må antas at også deltakelse som styremedlem i et selskap som driver næringsvirksomhet, omfattes av bestemmelsen.

Fortrinnsbehandling for egne borgere tillates likevel når visse tungtveiende grunner foreligger. En stat kan dessuten opprettholde de innskrenkninger i retten til å erverve, inneha eller utnytte eiendom, resp. utøve næringsvirksomhet, som gjaldt da konvensjonen trådte i kraft for vedkommende stat. Nye restriksjoner må bare innføres dersom tungtveiende økonomiske eller sosiale grunner foreligger.

Etter hva arbeidsgruppen kan forstå, skulle den europeiske etableringskonvensjonen ikke hindre at Danmark, Norge og Sverige endrer noen av sine diskriminerende lovbestemmelser derhen at borgere fra de andre nordiske land likestilles med egne borgere. Forutsetningen er da at det ikke samtidig skjer noen skjerpelse av bestemmelser eller praksis i forhold til borgere fra andre kontraherende stater som er bosatt i de tre nevnte nordiske land.

4.8 *Sammenfatning*

Som sammenfatning kan sies at OECD's kapitalkode oppstiller hinder for å gi rettssubjekter fra de andre nordiske land fortrinnsbehandling ved direkte investeringer over landegrensene. Det er imidlertid uklart hvor langt denne forpliktelse rekker m. h. t. etableringsrettslige reguleringer ved nyetableringer eller ved oppkjøp av/deltakelse i eksisterende bedrifter.

Derimot synes det ikke å foreligge noe avgjørende hinder for å fortrinnsbehandle nordiske selskaper etter etableringen i vertslandet, f. eks. å behandle nordisk-kontrollerte selskaper på linje med selskaper eid av egne rettssubjekter – uten at denne ikke-diskriminering utstrekkes til andre utenlandsk-kontrollerte selskaper. Tilsvarende synes det ikke å være noe i veien for å likestille borgere fra de andre nordiske land med egne, selv om dette innebærer en fortrinnsbehandling i forhold til utlendinger forøvrig.

5. **Arbetsgruppens överväganden**

5.1 *Inledning*

Arbetsgruppens oppdrag har varit att på grundval av en genomgång av bl. a. de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning identifiera eventuella hinder för industriellt samarbete över gränserna i Norden.

En redovisning av de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning samt administrativa föreskrifter och praxis på området har givits i avsnitt 2.

I enlighet med uppdraget redovisas i det följande arbetsgruppens bedömning av i vad mån dessa regler och tillämpningen av dem kan innebära hinder för industriellt samarbete i form av etablering eller förvärv av företag över nationsgränserna i Norden. Härvid har prövats de synpunkter som de nordiska ländernas näringslivsorganisationer framfört och som redovisats i avsnitt 3.

Dessutom redovisas med bakgrund av analysen i avsnitt 4 arbetsgruppens bedömning av i vad mån en preferensbehandling på nordisk basis är möjlig i ljuset av de nordiska ländernas internationella åtaganden. I viss utsträckning berörs också det önskvärda i en sådan preferensbehandling.

5.2. *Allmän bedömning*

De nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning har direkt betydelse för industriellt samarbete över nationsgränserna endast i de fall detta samarbete tar sig uttryck i etablering eller förvärv av företag. Flera betydelsefulla former av industriellt samarbete t.ex. underleveranser, licensproduktion m. m. berörs således ej av denna lagstiftning.

Företagens intresse av att etablera sig över nationsgränserna är beroende av en lång rad faktorer. De viktigaste torde vara marknads attraktionskraft och behovet av den närmare tillgång till marknaden som en etablering eller ett företagsförvärv ger.

Stor betydelse har också etableringslandets kostnadsläge, tillgång på arbetskraft och kapital och liknande faktorer.

Härutöver har också etableringslandets lagstiftning sin betydelse för företagens benägenhet att genomföra etableringar över gränserna. Förutom etablerings- och koncessionslagstiftningen spelar i detta sammanhang också t. ex. valutalagstiftningen, den arbetsrättsliga lagstiftningen, skattelagstiftningen och miljölagstiftningen en roll.

I företagens kalkyler i samband med att nyetablering eller förvärv utomlands övervägs, kommer myndigheternas ofta tidskrävande tillståndsprovning in som en osäkerhetsfaktor som också kan ses som en kostnads-post.

Enligt arbetsgruppens uppfattning utgör de nordiska ländernas regler ifråga om etablering av utlandsägda företag eller utländska företags förvärv av inhemska företag samt tillämpningen av dessa regler inte en så betydande hämsko eller osäkerhetsfaktor att de generellt sett skulle utgöra avgörande hinder för företagssamarbete över gränserna i Norden.

Enligt industriförbunden är det närmast företagets bristande tilltro till de nordiska marknadernas tillväxtförmåga i förening med effekten också av annan lagstiftning eller politik som verkar hämmande på investeringsviljan såväl nationellt som över de nordiska gränserna. Arbetsgruppen vill dessutom peka på att Norden är en öppen marknad för direkt-export av industrivaror.

Även om de nordiska ländernas etablerings- och koncessionsregler i sig generellt sett sålunda inte utgör ett avgörande hinder för företagssamarbete innehåller de, som kommer att framgå av den följande redovisningen, element som försvårar eller gör industriellt samarbete mindre attraktivt.

Det förhållandet att den aktuella lagstiftningen i flera länder är av gammalt datum och har en komplicerad och olikartad struktur kan också enligt gruppens uppfattning försvåra företagets bedömning av möjligheterna att få tillstånd och bidra till att öka osäkerheten. Särskilt för mindre företag torde det ofta vara svårt att få en översikt av gällande regler och praxis i andra nordiska länder.

5.3 Regler om fysiska personers etablering

Fysiska personer med medborgarskap och hemvist i ett annat nordiskt land än det som man önskar starta industriverksamhet i är som regel beroende av tillstånd från detta. Något starkt praktiskt behov för att liberalisera dessa bestämmelser synes icke finnas. För fysiska personer med medborgarskap i ett annat nordiskt land men med hemvist i värdlandet är situationen i viss mån en annan. I Danmark behövs inget tillstånd för att en sådan person skall kunna starta en industriverksamhet. I övriga nordiska länder krävs alltid tillstånd åtminstone för förvärv av den fasta egendom/lokaler som är nödvändiga för verksamheten. Även om praxis i dessa länder är liberal synes det enligt arbetsgruppens mening inte orimligt

att medborgare i de nordiska länderna som också är bosatta inom Norden – i synnerhet efter en viss tids stadigvarande vistelse – ges rätten att etablera sig i överensstämmelse med vad som gäller för landets egna medborgare.

5.4 Regler om nationalitet och hemvist

Regler om nationalitet, stadigvarande vistelse och hemvist för bolagsmän, stiftare, styrelsemedlemmar och verkställande direktör i aktiebolag finns i varierande omfattning i samtliga nordiska länders bolagslagstiftning. Enbart Finland och Sverige ställer krav om nationalitet hos stiftare, styrelsemedlemmar och verkställande direktör. Island och Norge ställer krav om hemvist och stadigvarande vistelse i två år medan den danska bolagslagstiftningen nöjer sig med hemvistkravet. I samtliga länder föreligger möjligheten till dispens och praxis är genomgående liberal. I Sverige gäller dock att man beträffande styrelseledamöter i praxis medger att högst 2/3 eller om företaget till 100% ägs av ett rättssubjekt i ett land, högst 50%, av styrelseledamöterna är utländska medborgare. I vissa fall ges dock ytterligare undantag. Dessa gäller bl.a. företag som ägs av en eller ett fåtal personer.

I Norge där alla utländska industrietableringar är underkastade koncession ställs i koncessionslagstiftningen krav om att ett flertal av styrelsen inklusive ordföranden skall vara norska medborgare. Endast undantagsvis ges dispens från detta krav.

Den praktiska betydelsen av nationalitetskravet är för företagen i de flesta fall begränsad. Den strikta tillämpningen i Norge av detta krav i koncessionslagstiftningen synes enligt gruppen främst ha en praktisk betydelse för mindre företag, då den utländska ägaren i dessa fall ej kan vara t. ex. styrelseordförande.

Från industriförbundens sida har framhållits att det synes meningslöst att i de länder liberal praxis tillämpas behålla en i praktiken ifråga om nordiska medborgare död bestämmelse. Ett slopande av nationalitetskravet för nordiska medborgare borde enligt förbunden därför kunna övervägas.

Arbetsgruppen är för sin del benägen att instämma i förbundens uppfattning att ett slopande av nationalitetskravet bör kunna övervägas. Gruppen hänvisar i detta sammanhang också till de åtgärder man i Norden vidtagit för att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Vad gäller hemvistkravet för styrelsemedlemmar borde enligt arbetsgruppen en liberal praxis för nordiska medborgare bosatta i Norden kunna tillämpas med hänsyn till att samtliga nordiska länder har en lagstiftning om ömsesidigt erkännande och verkställande av civil- och straffrättsliga avgöranden och domslut.

Enligt gruppens bedömning skulle ett slopande av nationalitetskravet och tillämpning av en liberal praxis ifråga om hemvistkravet för styrelse-

medlemmar, för nordiska medborgare bosatta i Norden inte hindras av ländernas internationella åtaganden.

5.5 Regler om etablering av utlandsägt företag och utländska företags övertagande av inhemska företag

Som framgått av avsnitt 2 finns i samtliga nordiska länder, med Danmark i huvudsak undantaget, regler som innebär tillståndsplikt i olika avseenden vid etablering eller övertagande av företag. Särskilda bestämmelser gäller också för fastighetsförvärv.

Prövningen i samband med nyetablering och övertagande av företag är i Sverige och Finland i huvudsak liberal, i den mån prövning överhuvudtaget behövs. En revidering av den svenska lagstiftningen på området övervägs för närvarande. Förvärvstillstånd ifråga om viss fast egendom som är nödvändig för verksamheten behövs ej i Sverige. I de fall tillstånd behövs är tillämpningen liberal. I Finland beviljas i regel tillstånd för förvärv av fastigheter som är nödvändiga för verksamheten.

I Norge sker tillståndsprövningen inom ramen för koncessionslagstiftningen. Praxis ifråga om nyetablering är liberal men för att utländska företag skall kunna etablera sig i Norge krävs i regel upprättande av ett norskt dotterbolag. För förvärv (övertagande) av företag tillämpas en mer restriktiv linje. Vidare ställer myndigheterna särskilda villkor i samband med att koncession ges.

I Island blir större industrisamarbetsprojekt med inslag av utländskt ägande som regel föremål för särskild lagstiftning.

Som framgår av arbetsgruppens tidigare redovisade allmänna bedömning torde ifrågavarande bestämmelser i jämförelse med andra faktorer i allmänhet ej utgöra något betydande hinder för företagssamarbete i Norden. För företagen kan dock vissa olägenheter vara förbundna med tillståndsprövningen.

De norska bestämmelserna på detta område synes i viss mån stå i en särställning. För en utomstående kan dessa te sig komplicerade och svåröverskådliga. De villkor som kan vara förbundna med att tillstånd ges och effekterna av dessa kan också vara besvärande.

Från näringslivshåll har inte givits uttryck för att etableringslagstiftningen i Sverige och Finland skulle utgöra något avgörande hinder för nordiskt industriellt samarbete. Att en liberal praxis gäller är också förbundens uppfattning. De norska koncessionsbestämmelserna anses dock besvärande.

En nordisk preferensbehandling, så att liberalare regler eller praxis skulle gälla för nordiska företag, är som framgått av avsnitt 4, enligt gruppens uppfattning knappast möjlig att införa med hänsyn till de nordiska ländernas förpliktelser inom ramen för OECD, sålänge omfånget av dessa förpliktelser vad gäller etableringsrättsliga frågor är oklart. Hänsynen till OECD förhindrar dock ej att man i de nordiska länderna överväger

en sådan preferensordning, men att denna ej införs förrän det är klart att kapitalkoden ej är till hinder för detta.

5.6 Regler om utvidgning, ändring samt kontroll av utlandsägda företags verksamhet

Som framgått av avsnitt 2 tillämpas i vissa nordiska länder bestämmelser som reglerar utlandsägda företags pågående verksamhet, dvs. förhållandena efter etableringstillfället. För Finlands del gäller sålunda tillståndsplikt vid utvidgning av verksamheten genom uppköp av inhemskt bolag med utlänningsklausul eller genom förvärv av fast egendom. Även ändring av stadgandena om verksamhet i ett utlandsägt företags bolagsordning kräver tillstånd.

I Sverige gäller tillståndsplikt vid utvidgning genom uppköp av bolag med utlänningsklausul samt vid förvärv av fast egendom som ej är nödvändig för verksamheten. Dessutom krävs tillstånd om ett s. k. kontrollsobjekt vill förvärva rörelse från ett icke kontrollsobjekt (om begreppet kontrollsobjekt se avsnitt 2).

Tillståndsprövningen i ovannämnda fall är i huvudsak liberal ifråga om nordiska företag.

I Norge krävs tillstånd vid uppköp av inhemskt industriföretag och förvärv av ytterligare fast egendom. I det senare fallet är prövningen liberal. Genom de villkor som alltid ställs vid utlandsägda företags etableringar i Norge regleras deras verksamhet ytterligare. Ändring av verksamhetens art kräver industridepartementets samtycke och dessutom ger koncessionsvillkoren möjlighet till en viss reglering av företagets löpande verksamhet, bl. a. genom att licensavtal och dylikt skall godkännas. Härigenom intar Norge en särställning i Norden.

Från näringslivshåll har påpekats att de norska bestämmelserna diskriminerar utlandsägda företag och verkar hämmande på utländska industriföretags intresse för etablering i Norge eller samarbete med norsk industri.

Enligt arbetsgruppens uppfattning är det svårt att skapa sig en allmängiltig bild av i vad mån den norska koncessionslagstiftningen i förhållande till andra faktorer utgör ett hinder för industriellt samarbete mellan Norge och andra nordiska länder. Detta är naturligtvis beroende av omständigheterna i enskilda fall. Det synes dock inte uteslutet att den osäkerhet företagen kan känna på grund av bristande möjligheter att förutse effekterna av de villkor som kan komma att ställas upp för verksamheten, i enskilda fall kan leda till att man avstår från etablering.

Som framgått av avsnitt 4 torde en preferensbehandling av nordiskt ägda företag på detta område i form av liberalare regler eller liberalare tillämpning av reglerna om behandling efter etableringen enligt arbetsgruppens bedömning i princip inte hindras av de internationella åtaganden som här är aktuella.

5.7 Omfattning av en eventuell nordisk preferensbehandling

Arbetsgruppen vill avslutningsvis beröra frågan om vilka företag som skall omfattas av en eventuell nordisk preferensbehandling på det etableringsrättsliga området. Denna fråga torde vara av principiell politisk karaktär och arbetsgruppen har därför inte funnit anledning att ta ställning utan vill för sin del bara peka på de två alternativ som i princip torde finnas och vissa konsekvenser av ett eventuellt val av antingen det ena eller det andra alternativet.

Det första alternativet torde vara att en förmånsbehandling skulle gälla eller tillämpas enbart vid *nordiskt ägda företags* etableringar och förvärv över gränserna i Norden eller för sådana företags verksamhet i annat nordiskt land. Om en nordisk preferensbehandling på detta sätt skulle inskränkas enbart till nordiskt ägda företag torde en närmare definition av detta begrepp emellertid bli nödvändig.

En sådan definition skulle av naturliga skäl bli ganska komplicerad. Arbetsgruppen antar att definitionen skulle behöva utformas ungefär enligt följande linjer:

''Speciella fördelar vid etablering i en nordisk stat ges vid etableringar som företas av andra nordiska stater, kommuner i dessa, nordiska medborgare, korporationer och stiftelser med säte i nordisk stat samt bolag med begränsat ansvar med säte i nordisk stat och där flertalet i styrelsen består av nordiska medborgare och minst 50% av grundkapitalet är nordiskt. Som nordiskt räknas den del av grundkapitalet som i form av aktier eller andelar tillhör nordiska stater, kommuner i dessa, nordiska medborgare eller korporationer och stiftelser med säte i nordisk stat samt bolag med begränsat ansvar med säte i nordisk stat och där flertalet i styrelsen är nordiska medborgare och minst 50% av grundkapitalet är nordiskt.'

Bestämmelsen torde få kompletteras med en regel om att aktier eller andelar som ger rösträtt utöver den motsvarande andelen av grundkapitalet räknas som utgörande en så stor andel av grundkapitalet som motsvarar rösterna.

Kraven i bestämmelsen torde också få gälla för holdingbolag.

Slutligen torde det också bli nödvändigt med särskilda bestämmelser för handelsbolag och bolag med blandat ansvar.

Med de komplicerade ägarförhållanden som inte sällan råder i industrin torde kontrollen av att kriterierna är uppfyllda kunna bjuda på problem. Detta skulle i och för sig kunna lösas med att företagen åläggs att på ett tillfredsställande sätt visa att man är kvalificerade för en förmånsbehandling. Den administrativa omgång detta skulle kräva för det berörda företaget och myndigheterna synes dock närmast strida mot syftet med liberaliseringen. Dessutom skulle frågan kvarstå vad som t. ex. skall gälla för ett företag som vid etableringstillfället uppfyllt kriterierna men senare diskvalificeras för förmånsbehandling ifråga om regler om utvidgning eller ändring av verksamheten p. g. a. ändrade ägarförhållanden i tidigare ägarled

utom företagets kontroll. Införande av ett kontrollinstrument för myndigheterna för detta ändamål synes också närmast strida mot syftet med liberaliseringen.

Det andra och enklare alternativet ifråga om vilka företag som skall omfattas av en eventuell preferensbehandling är att även låta i Norden *etablerade* av tredjelandsintressen ägda företag åtnjuta sådana fördelar. Detta alternativ skulle emellertid få till följd att sådana företag skulle kunna etablera sig och bedriva verksamhet på gynnsammare villkor i ett annat nordiskt land än de som skulle gälla för t. ex. företagets utländska moderbolag, vilket allmänt sett framstår som föga konsekvent.

5.8 *Gemensam nordisk aktiemarknad*

Som framgår av avsnitt 3 har de nordiska industriförbunden föreslagit att införande av en gemensam nordisk aktiemarknad bör prövas. Förbunden pekar själva på de svårigheter som skulle vara förknippade med en sådan ordning och föreslår därför att saken grundligt utreds.

Arbetsgruppen som inte haft i uppdrag att utreda denna fråga vill dock för sin del peka på att lagstiftningen i flertalet nordiska länder redan idag medger överlåtelse av aktier till utlänningar upp till en viss gräns. Omsättningen av dessa "fria" aktier är emellertid p. g. a. valutalagstiftningen och borsreglerna tämligen begränsad. I första rummet synes sålunda en förändring av dessa regler vara nödvändig om man skall kunna få till stånd en nordisk aktiemarknad. Om köp och försäljning av aktier inom Norden av ytterligare andelar av aktiestocken medgavs skulle förutsättningarna för en nordisk aktiemarknad givetvis bli bättre.

Vilken sådan ytterligare andel "nordiskt fria" aktier som genomförandet av en gemensam nordisk aktiemarknad skulle kräva har förbunden ej tagit ställning till. Inte heller anser arbetsgruppen sig kunna redovisa en uppfattning i denna fråga. Arbetsgruppen anser dock att förslaget bör prövas och tillstyrker därför att frågan blir föremål för närmare utredning i samarbete med industriförbunden.

Christian Andersson

Handels- och industriministeriet Helsingfors

Per Thorell

Industriministeriet
København

Terje Alfsen

Industridepartementet
Oslo

Peter Thorsteinsson

Halldor Kristjansson

Industriministeriet
Reykjavík

Lars Rekke

Industridepartementet
Stockholm

Kristofer Erlandsson

Nordisk Ministerråds sekretariat
Oslo

BIHANG

Rapport om nordisk etablerings- och koncessionslagstiftning**Danmark***Allmänna betingelser för bildande av bolag*

De danska etableringsbestämmelserna är i huvudsak ordningsföreskrifter som bara i obetydlig omfattning har använts för att reglera utländska direkta investeringar i danskt näringsliv.

I loven nr. 601 af 10.12.1975, näringsloven, ges regler om rätten att driva självständig näringsverksamhet i form av handel, hantverk och industri. Rätt att driva näring tillkommer i första hand personer som är danska medborgare och har hemvist i Danmark. Samma rätt tillkommer bl.a. medborgare i EG-staterna. Medborgare i bl. a. de nordiska länderna har också rätt att driva näring i Danmark om de uppfyller hemvist kravet. Dispens från kravet om hemvist i Danmark kan ges under förutsättning av ömsesidighet.

Bildandet av ansvariga intressentskaber och kommanditselskaber är inte reglerat i lag. Något hinder mot att utländska rättssubjekt etablerar verksamhet i dessa bolagsformer finns alltså inte. Enligt näringsloven måste dock samtliga personligt ansvariga bolagsmän uppfylla kraven på nationalitet och hemvist. Dispens ges på villkor att tillståndet endast utnyttjas i bolagets verksamhet och att kraven uppfylls av övriga bolagsmän.

Aktiebolaget kan stiftas av minst tre fysiska eller juridiska personer, lov nr. 370 af 13.6.1973 om aktieselskaber. Minst två av stiftarna skall vara bosatta i Danmark med mindre handelsministern medger undantag. Motsvarande hemvistkrav gäller för bolagets direktör och minst hälften av styrelseledamöterna. EG-medborgare omfattas inte av hemvistkravet. När det gäller nordiska medborgare som är bosatta i ett nordiskt land, ges dispens i större utsträckning än för andra utländska medborgare.

Genom lov nr. 371 af 13.6.1973 om anpartsselskaber infördes en ny bolagsform i Danmark. Anpartsselskabet motsvarar det tyska GmbH-bolaget, det franska SARL-bolaget och det engelska private company. Lagen är uppbyggd efter samma mönster som aktieselskabsloven. Innehållet avviker bara i den utsträckning det är nödvändigt på grund av att det inte finns aktier i anpartsselskab skall vara lämplig för verksamheter med begränsat kapital och begränsad deltagarkrets.⁷ Anpartsselskaber är alltså närmast tänkt som en alternativ bolagsform för mindre bolag men det finns inget hinder för att också stora bolag använder denna bolagsform. Det är möjligt att ombilda ett aktiebolag till ett anpartsselskab och vice versa.

Anpartsselskab kan stiftas av en eller flera fysiska eller juridiska personer. Minst en av stiftarna skall vara bosatt i Danmark, ha dispens från

⁷ Jytte Thorbek: Den danske selskabsreform fra 1973, TfR 1974, s. 431

handelsministern eller vara EG-medborgare. Kraven på dansk hemvist och undantagen därifrån är desamma för anpartsselskaber och aktiebolag.

Aktiebolag och anpartsselskaber har rätt att driva näringsverksamhet enligt näringsloven när de är anmälda till registrering i aktiebolagsregistret.

Dansk etableringsrätt innehåller inga inskränkningar i utländska rättssubjekts rätt att förvärva aktier i danska aktiebolag.

Utländska bolag har rätt att upprätta filialer i Danmark i den utsträckning sådan etablering medges i internationella avtal eller av handelsministern fastsatta regler. Handelsministern kan också ge tillstånd i det särskilda fallet. Filialen skall registreras i det danska aktiebolagsregistret och är underkastad dansk lagstiftning och domstolsmyndighet. Filialen skall ledas av en "filialbestyrer". Denne skall ha fullmakt från det utländska bolaget samt vara bosatt i Danmark, ha dispens från handelsministern eller vara EG-medborgare.

Tillstånd till förvärv av fast egendom

Rätten att förvärva fast egendom i Danmark regleras av loven nr. 344 af 23.12.1959 om erhvervelse af fast ejendom. Lagen, som omfattar all fast egendom utan undantag, stadgar att utländska fysiska och juridiska personer inte får förvärva fast egendom utan justisministerns tillstånd. Några särskilda krav med hänsyn till det utländska bolagets aktieägare, styrelsemedlemmar och direktörer uppställs härvid inte. Med förvärv likställs innehav av fast egendom som "et pant til brugelighed" i mer än sex månader. Ett avtal om nyttjanderätt eller hyresavtal för lång tid är ogiltigt om det antas ha ingåtts i syfte att kringgå lagens regler.

Förvärv som görs av i Danmark hemmahörande bolag, härunder utlandsägda bolag, omfattas inte av lagens tillståndskrav. Även EG-bolag är undantagna från lagen i den mån de vill upprätta eller har upprättat filialer eller agenturer eller vill utöva serviceverksamhet i Danmark. Undantaget omfattar förvärv av sådan egendom som är en förutsättning för att utöva självständig näringsverksamhet eller serviceverksamhet inom bl. a. handel, industri och hantverk. I praktiken är lagens väsentligaste användningsområde förvärv av sådan fast egendom som inte skall användas i näringsverksamhet, och bestämmelserna har således ingen avgörande betydelse för utländska företag som vill etablera verksamhet i Danmark.

Sammanfattning

Dansk rätt innehåller endast ett fåtal bestämmelser, med begränsad räckvidd, som reglerar utländska företags etablering av verksamhet i Danmark. Något hinder mot att utländska rättssubjekt startar eller övertar bolag finns inte. På grund av jurisdiktionshänsyn uppställs dock vissa krav på att styrelsemedlemmar och bolagsmän skall ha hemvist i Danmark. Det förekommer heller ingen kontroll av danska bolags förvärv av fast egen-

dom. Härvid har det ingen betydelse om bolaget är dansk- eller utlandsägt.

Det är ett grundläggande drag i den danska lagstiftningen att ett utlandsägt företag kan etableras och drivas på samma villkor som ett danskt företag. Danmark har således utan förbehåll anslutit sig till principen om nationell behandling i OECD:s deklaration om internationella investeringar och multinationella företag. Dessutom har Danmark genom samarbetet i EG förpliktat sig att ge medborgare och företag i EG-länderna nationell behandling. EG-medborgare och EG-bolag undantas på grund härav från de formella etableringsrättsliga kraven på dansk nationalitet eller hemvist. När det gäller medborgare i de andra nordiska länderna ges i stor utsträckning dispens från dessa formella krav.

Distriktspolitik

Någon lagstiftning som medger en geografisk styrning av etableringar inom Danmark finns inte. Reglerna om skattelättnader och fördelaktiga lån som avser att främja utvecklingen inom vissa områden, kan i vissa fall påverka ett företags lokaliseringsbeslut.

Finland

Allmänna betingelser för bildande av bolag

Utländska intressenter som vill bilda bolag eller inträda som delägare i bolag i Finland är beroende av att de får tillstånd härtill. För verksamhet på Åland gäller dessutom särskilda inskränkningar (se nedan). Enligt lagen (322/73) om rätt för utlänningar och vissa sammanslutningar att inträda såsom bolagsman i handelsbolag och kommanditbolag får ett utländskt eller utlandsägt bolag inte ingå avtal om bildande av sådant bolag eller om inträde däri utan tillstånd av handels- och industriministeriet. Ett utländskt bolag måste även ha näringstillstånd av länsstyrelsen enligt lagen (122/19) angående rättighet att idka näring. Kravet på näringstillstånd gäller också utländska medborgare.

Ett utländskt aktiebolag kan driva verksamhet i Finland genom en filial om det erhåller länsstyrelsens tillstånd enligt lagen om rättighet att idka näring. Bolaget skall även göra en näringsanmälan till behörig magistrat eller länsman varvid det skall anges vem som skall förestå rörelsen. En filial kan registreras i handelsregistret som filial till ifrågavarande utländska aktiebolag.

Lagen (22/1895) om aktiebolag, som är i kraft till utgången av år 1979, uppställer inga krav med hänsyn till stiftarens nationalitet eller hemvist. Samtliga stiftare, det skall vara minst tre, kan alltså vara utländska medborgare eller utländska bolag. Styrelsemedlemmar och verkställande direktör skall däremot vara finska medborgare som är bosatta i Finland. Handels- och industriministeriet kan medge att högst 1/3 av styrelsen samt verkställande direktör får vara utländska medborgare eller i utlandet bosat-

ta finska medborgare. Sådana tillstånd har vanligtvis beviljats utan problem.

Den viktigaste ändringen i den nya lagen jämfört med tidigare praxis är att bolagsordningen inte längre behöver fastställas av handels- och industriministeriet. Enligt lagen angående införande av den nya lagen om aktiebolag (735/78) kan aktiebolag redan fr. o. m. 1.3.1979 anmälas för registrering direkt till handelsregistret, som prövar bolagsordningens laglighet. Om bolagsordningen för aktiebolag som anmäls för registrering inte innefattar en bestämmelse om att utlänningar, utländska bolag eller s. k. farliga inhemska bolag inte får äga aktier i bolaget, eller om den för registrering anmälda ändringen av sådant bolags bolagsordning avser höjning av aktiekapitalet eller ändring av bolagets verksamhet, bör patent- och registerstyrelsen före registreringen utverka ett särskilt beslut av handels- och industriministeriet. I beslutet avgörs om det för registreringen av bolaget eller den ändrade bolagsordningen skall uppställas villkor om att utländska aktieinnehav i bolaget bör begränsas till viss andel eller möjligen helt och hållet förbjudas.

Enligt den nya lagen kan aktiebolag stiftas av en eller flera stiftare. Stiftarna bör vara i Finland bosatta finska medborgare eller finska bolag eller stiftelser. Handelsbolag eller kommanditbolag kan vara stiftare om de bolagsmän som personligen svarar för bolagets förpliktelser, är i Finland bosatta finska medborgare. Handels- och industriministeriet kan dock ge dispens från kraven rörande stiftarnas medborgarskap och hemvist. Bolagets verkställande direktör och minst 2/3 av styrelsemedlemmarna bör vara i Finland bosatta finska medborgare. Handels- och industriministeriet äger rätt att ge dispens även från detta krav.

Av stiftelsehandlingarna framgår hur aktierna fördelar sig mellan olika ägarkategorier vid bolagets bildande. Hur aktiefördelningen kommer att se ut därefter är däremot helt ovisst. För att förhindra alltför starkt utländskt inflytande inom vissa branscher kan handels- och industriministeriet kräva att bolagsordningen innehåller en s. k. utlänningsklausul. Klausulen skall anses påkallad av hänsyn till det allmänna bästa. En utlänningsklausul är ett förbehåll som innebär att endast en viss andel av aktierna och röstvärdet för samtliga aktier får ägas av utländska rättssubjekt eller utlandsägda bolag. I den sistnämnda gruppen ingår dels handelsbolag och kommanditbolag vari ingår en utländsk eller utlandsägd bolagsman och dels s. k. farliga bolag. Med farliga bolag avses aktiebolag som till mer än 20% kan ägas av utländska rättssubjekt eller utlandsägda företag. Ministeriet kan fritt bedöma hur stor andel utländska ägarintressen som skall tillåtas i varje enskilt fall.

En i bolagsordningen intagen utlänningsklausul med begränsning av eller totalt förbud mot utländskt aktieinnehav får inte ändras eller upphävas utan handels- och industriministeriets tillstånd.

Om bolagsordningen innehåller utlänningsklausul, skall så stor andel av

aktierna som skall förbli i finländsk ägo vara försedda med påskrift som innefattar förbud mot överlåtelse till utlänning eller bolag som omfattas av inskränkningens lagens regler om förvärvstillstånd (se nedan). Överlåtelse varigenom någon som omfattas av förbudet förvärvar en aktie med sådan påskrift är ogiltig. Lagen (224/39) om bulvanförhållande i fråga om aktier innehåller regler om straff för bulvanskap samt om tvångsförsäljning av aktier som innehas av en bulvan.

Tillstånd till förvärv av fast egendom

För att man skall kunna förhindra att finska mark- och naturresurser i alltför stor utsträckning kommer i utländsk ägo har utländska rättssubjekts fastighetsförvärv gjorts beroende av att de erhåller förvärvstillstånd. Reglerna härom finns i lagen (219/39) om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier (inskränkningens lagen).

Tillståndskravet omfattar utländska rättssubjekt, handelsbolag och kommanditbolag, vari ingår en utländsk eller utlandsägd bolagsman, samt s. k. farliga bolag och avser förvärv av äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom för mer än två år. Sådana avtal om nyttjanderätt som faller under hyreslagen (82/61) kräver inte tillstånd även om avtalet avser längre tid än två år. Om jordområde upplåtes att nyttjas tillsammans med lägenhet krävs däremot tillstånd. Beträffande särskilda inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom på Åland se nedan.

Har inte ansökan om förvärvstillstånd gjorts inom föreskriven tid eller avslås ansökan, föreligger skyldighet att överlåta fastigheten vidare till någon som har rätt att förvärva den. Underlåtes detta skall fastigheten försäljas på offentlig auktion (detsamma gäller om det genom laga kraftvunnet domstolsutslag fastställts att någon som har fång å fast egendom, uppträder som bulvan för annan vars rätt att äga fast egendom omfattas av inskränkningens reglerna).

Ärenden angående tillstånd för handelsbolag och kommanditbolag, vari ingår en utländsk eller utlandsägd bolagsman, samt för s. k. farliga bolag att förvärva fast egendom prövas av handels- och industriministeriet. I övriga fall prövas ärendena av inrikesministeriet.

Handläggning av ansökningsärenden

Ansökningsärenden som skall avgöras av handels- och industriministeriet behandlas först i kommissionen för utländska investeringar. Kommissionen för utländska investeringar är ett permanent rådgivande organ under handels- och industriministeriet, vilket är sammansatt av representanter för vissa ministerier, Finlands Bank samt industri- och arbetsorganisationerna. Till kommissionens uppgifter hör bl. a. att avge utlåtanden till myndigheterna i ärenden angående direkta utländska investeringar och att bedriva informationsverksamhet om investeringar i Finland.

Kommissionens utlåtanden i ansökningsärenden är inte bindande för ministeriet. I praktiken följs dock kommissionens förslag.

I ärenden som rör registrering av sådana aktiebolag, vilkas bolagsordning ej innefattar utlänningsklausul med totalt förbud mot utländskt aktieinnehav, eller registrering av sådan ändring av ovannämnt aktiebolags bolagsordning som gäller bolagets verksamhet eller höjning av dess aktiekapital, sker en samlad värdering av bl. a. investeringens inverkan på sysselsättning, konkurrens och inhemsk produktion samt andra industripolitiska aspekter i kommissionen för utländska investeringar. Några fasta kriterier finns inte utan bedömningen sker från fall till fall. Som tidigare nämnts kan ministeriet förhindra ett alltför stort utländskt inflytande i bolaget genom att kräva att en utlänningsklausul intas i bolagsordningen.

Den finska praxisen på området har under de senaste åren varit liberal. I allmänhet har avvikelser från denna praxis endast skett i fall av ansökningar om etablering på vissa speciella undantagsområden. Den främsta orsaken till dessa undantag har varit en strävan att hålla Finlands naturresurser i finsk ägo. Sålunda har i regel inte utländsk etablering godkänts inom gruv- och skogsindustrin. Vissa undantag av mera begränsad karaktär tillämpas i fråga om bl. a. skeppsrederi, förlagsverksamhet, finansieringsrörelse, bevakningsverksamhet och transportbranschen.

Också tillstånd för utläningar att verka som styrelsemedlem eller -ordförande i eller stiftare av bolag beviljas i regel utan undantag. Detsamma gäller ansökan om tillstånd för utläning att verka som verkställande direktör, dock under förutsättning att personen i fråga är bosatt i Finland.

Även vid ansökningar om tillstånd till förvärv av äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom sker bedömningen från fall till fall. Om fastigheten behövs direkt för företagets verksamhet meddelas normalt förvärvstillstånd. I andra fall görs en avvägning mellan olika hänsyn, såsom förvärvets ändamål och den fasta egendomens geografiska belägenhet. Som exempel på att ansökan om förvärvstillstånd avslagits kan nämnas utlandsägda markförvärv för anläggande av semesterbyar.

Meddelas förvärvstillstånd kan det förenas med sådana villkor som ministeriet finner erforderliga med hänsyn till allmän fördel. Om tillstånd meddelas utländska eller utlandsägda bolag skall det föreskrivas att verksamhetens beskaffenhet eller bolagets ändamål inte får ändras utan ministeriets tillstånd.

En automatisk kontroll av att erforderligt förvärvstillstånd erhållits sker vid prövning av ansökan om lagfart eller inteckning. Den allmänna kontrollen åligger länsstyrelsen.

Någon generell kontroll av att aktiebolag verkligen bedriver den verksamhet som anges i bolagsordningen förekommer inte.

Sammanfattning

Utländska rättssubjekts etablering av verksamhet i Finland är underkastad kontroll av handels- och industriministeriet. Etablering i aktiebolagsform kräver alltid att handels- och industriministeriet godkänner registreringen. Skall verksamheten drivas som handelsbolag eller kommanditbolag krävs att utländska rättssubjekt och s. k. farliga bolag erhållit handels- och industriministeriets samt länsstyrelsens tillstånd att vara bolagsmän.

Ministeriets möjligheter att uppställa som villkor för bolagsregistrering att bolagsordningen innehåller en utlänningsklausul med av ministeriet fastsatta procentsatser, ger enligt handels- och industriministeriet en effektiv möjlighet att styra vilka utländska investeringar som skall tillåtas.

Finland är bundet av the Bergen Agreement. Etableringar från EFTA:s medlemsstater av bl. a. handelsföretag skall således tillåtas. Finlands avtal med EG innehåller däremot inga etableringsbestämmelser och EG-länderna är därför likställda med andra icke-EFTA-länder. Någon annan skillnad i behandlingen mellan olika länder förekommer inte.

En senare överlåtelse av aktier i ett bolag med utlänningsklausul varigenom den tillåtna utlandsägda andelen överskrider, är inte möjlig utan en ändring av bolagsordningen. Eftersom registrering av en sådan ändring alltid kräver handels- och industriministeriets godkännande, har ministeriet även i dessa fall goda möjligheter att pröva önskvärdheten av det utlandsägda rättssubjektets inträde eller expansion på den finländska marknaden.

I allmänhet görs ingen skillnad mellan nyetablering och uppköp av finska företag.

Saknar bolagsordningen däremot utlänningsklausul kan samtliga aktier förvärfvas av utländska eller utlandsägda rättssubjekt utan att ministeriet får kännedom därom. En valutapolitisk bedömning företas dock av Finlands Bank.

Om ett utländskt eller utlandsägt bolag köper upp ett inhemskt bolag som innehar fast egendom erfordras tillstånd till fastighetsförvärvet. I de fall då detta förutsätter en ändring av bolagsordningen (dvs. att utlänningsklausulen tas bort) innebär godkännandet därav i praktiken att även förvärvstillstånd kommer att meddelas.

För närvarande övervägs vissa smärre ändringar av den lagstiftning som berör etablering. Avsikten är närmast att ge myndigheterna en något större möjlighet att övervaka efterlevnaden av de villkor som eventuellt ställs i samband med etablering.

Distriktspolitik

Någon lagstiftning som medger en geografisk styrning av etableringar inom Finland eller en generell etableringskontroll finns inte. Genom Byrån för lokaliseringsstyrning bedrivs det dels informationsverksamhet och dels frivillig lokaliseringsvägledning. Utgångspunkten vid lokaliseringsvägle-

ningen är förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Företrädare för näringslivet och statsmakterna har 18.2.1977 undertecknat ett avtal angående information och förhandlingar om planerade etableringar över en viss storlek. Enligt avtalet skall det föras förhandlingar vid vilka myndigheterna ges tillfälle att framföra sina synpunkter på valet av lokaliseringssort. Systemet för rådgivning skall bygga på samförstånd mellan parterna och det är företagen som fattar de avgörande besluten. Systemet kommer tillsvidare inte att anknytas direkt till reglerna om t. ex. finansieringsstöd. Avtalet sträcker sig över en treårsperiod. Fungerar det inte får lagstiftning övervägas.

Valet av etableringsort kan påverkas av möjligheterna att få finansieringsstöd i form av investeringsbidrag, startbidrag eller utbildningsbidrag. Finland är indelat i tre utvecklingsområden (u-områden). Etableringar i de två norra områdena får större bidrag samt fördelaktiga avskrivningsregler. U-områdesstödet ger inga direkta möjligheter att styra etableringar inom u-områdeszonerna till ett visst område eller en bestämd ort. Utlandsägda företag intar ingen särställning utan kan erhålla stöd i samma utsträckning som andra finska företag.

När det gäller etablering av verksamhet på Åland gör sig vissa speciella regler gällande vid sidan av vad som är stadgat i allmän lag. Rätten att utan inskränkningar förvärva och besitta fast egendom samt driva näring är knuten till innehav av åländsk hembygdsrätt. Med åländsk hembygdsrätt, vilken garanteras i självstyrelselagen för Åland (670/51), avses närmast en rättighet varmed den åländska befolkningens rätt till jordbesittning inom landskapet Åland garanteras och förverkligas. För förvärv av åländsk hembygdsrätt krävs finskt medborgarskap samt i princip fem års bosättning på Åland.

Bolag som har säte på Åland och vars samtliga styrelsemedlemmar har åländsk hembygdsrätt, får idka näring på Åland utan speciellt tillstånd. Övriga bolag måste ha tillstånd av landskapsstyrelsen.

Samtliga bolag måste ha landskapsstyrelsens tillstånd till förvärv av ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom. Bolag som under minst fem år har haft säte på Åland och vars samtliga styrelsemedlemmar har åländsk hembygdsrätt, skall erhålla tillstånd om inte särskilda skäl talar däremot. Landskapsstyrelsens tillstånd kan förenas med vissa villkor avseende bl. a. fastighetens användning. Om en fastighet förvärvas utan tillstånd, skall den överlåtas vidare till någon som har rätt att förvärva den eller säljas på offentlig auktion.

Norge

Allmänna betingelser för bildande av bolag

Någon direkt kontroll av eller hinder mot att utländska rättssubjekt upprättar bolag i Norge eller går in som delägare i norska bolag finns inte.

Bildandet av ansvarlige selskaper och kommanditbolag är inte reglerat. Utländska rättssubjekt kan således fritt bilda eller inträda i sådana bolag. Enligt lov (av 8.3.1935) om handelsnæring (nu ersatt av lag av 6.6.80 nr. 21) krävs dock att minst hälften av de ansvariga bolagsmännen (i kommanditbolag även minst hälften av tilsynsrådet) är bosatta i Norge sedan minst två år för att bolaget skall få driva handelsverksamhet. Det krävs även att bolagets dagliga ledare samt varje bolagsman som äger teckna bolagets firma (som har bolagets signatur), innehar handelsbrev.

Enligt lov (av 4.6.1976 nr. 56) om aksjeselskaper kan ett aktiebolag bildas av en eller flera stiftare. Minst hälften av dessa skall vara bosatta i och ha bostad i Norge de två senaste åren. Samma krav på norsk hemvist gäller för administrerande (verkställande) direktör och minst hälften av styrelsemedlemmarna. Undantag från kraven kan medges av Kongen (handelsdepartementet). Skall aktiebolaget driva handelsverksamhet, uppställer lov om handelsnæring krav på att minst hälften av styrelsemedlemmarna är bosatta i Norge sedan minst två år samt att administrerande direktör, och om denne inte ingår i styrelsen minst en styrelsemedlem, innehar handelsbrev.

För att ett utländskt aktiebolag skall få driva verksamhet genom ett avdelningskontor (filial) krävs att bolaget är giltigt stiftat i sitt hemland och att avdelningen leds av en styrelse som kan binda bolaget gentemot tredje man i samma utsträckning som styrelsen i ett norskt aktiebolag. Filialen skall anmälas till handelsregistret. Vid koncessionspliktiga etableringar krävs dock som regel upprättande av norskt dotterbolag. Jfr. nedan.

Koncessionsplikt vid förvärv av fast egendom

Etableringskontrollen enligt koncessionslagstiftningen syftar först och främst till att vara ett medel för näringsregleringen. Detta gäller speciellt de bestämmelser som omfattar utlänningar och utländska bolag, och som bl. a. stadgar att utländska och utlandsägda rättssubjekts förvärv av fast egendom i princip alltid är beroende av att de erhåller koncession. Regler om koncessionsplikt finns dels i lov (av 14.12.1917 nr. 16) om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. (almen konsesjonslov) och dels i lov (av 31.5.1974 nr. 19) om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom (konesjonsloven).

1917 års koncessionslag omfattar bl. a. förvärv av vattenfall och bergverk (gruvor) samt leie av kraft (rätt till elektrisk kraft) på minst 500 KW. Koncessionsplikten för kraftleie gäller även för redan etablerade företag som har behov för ökad krafttillförsel. Dessa tre områden är totalt reglerade. Regler och praxis är i huvudsak icke-diskriminerande. En annan sak är att det särskilt vid koncessionen för köp av kraft ofta sättes villkor om att norska varor eller arbetare skall användas.

Huvudregeln i norsk rätt är att fast egendom inte kan överlåtas fritt. 1974 års koncessionslag omfattar i princip varje förvärv av fast egendom obero-

ende av egendomens art. Från koncessionsplikten undantas förvärv som faller under särskilda regler, bl. a. om vattenfall och bergverk (1974 års lag, § 2). Kapitel III i 1917 års koncessionslag om förvärv av annan fast egendom är därmed subsidiärt till 1974 års lag.

Genom 1974 års koncessionslag skedde det en utvidgning i koncessionsplikten samt en viss förskjutning, särskilt beträffande utländska och utlandsägda rättssubjekts förvärv, av tillfällen som tidigare fallit under 1917 års koncessionslag.

Enligt reglerna i 1974 års koncessionslag är förvärv som görs av såväl norskägda som utländska och utlandsägda förvärvare koncessionspliktiga. Koncessionsplikten enligt 1917 års koncessionslag kapitel III omfattar däremot enbart utländska och utlandsägda förvärvare.

Ett ansvarlig selskap eller ett kommanditbolag är utlandsägt om en eller flera av bolagsmännen är utländska medborgare eller utländska eller utlandsägda bolag. Ett aktiebolag är utlandsägt när det har en eller flera utländska styrelsemedlemmar eller dess aktier till över 20 % ägs av utländska bolag. Det utländska inslaget i aktiebolag kan gå i flera led. Om det utländska bolaget A äger mer än 20 % av aktiekapitalet i bolaget B i Norge, vilka bolag i sin tur äger mer än 20 % av aktiekapitalet i bolaget C i Norge, så betraktas både B och C som utlandsägda bolag i relation till koncessionslagstiftningen (1917 års lag, § 39 a).

Begreppet fast egendom i koncessionslagarna omfattar alla typer av markarealer, bebyggda såväl som obebyggda, samt alla slags lokaler, t. ex. kontor-, lager- och affärslokaler.

Koncessionsplikten är knuten till fast egendom och omfattar dels förvärv av äganderätt och dels upplåtelse och överlåtelse av nyttjanderätt. Ett viktigt undantag är nyttjanderätter för högst tio år utan rätt för nyttjanderättshavaren att kräva förlängning. Hyresförhållanden med tre månaders uppsägning är således inte koncessionspliktiga. Skall den fasta egendomen utnyttjas till industriell verksamhet eller fiskförädling, är förvärv av nyttjanderätt dock alltid koncessionspliktig enligt 1917 års lag (§ 19 andra stycket). Som industriell verksamhet anses bl. a. alla produktionsföretag.

Huvudregeln i 1974 års koncessionslag är att varje förvärv av fast egendom kräver koncession. Från denna koncessionsplikt har dock gjorts så omfattande undantag att de flesta förvärv i praktiken är koncessionsfria enligt 1974 års lag. Koncession krävs inte vid förvärv av lägenhet eller av bebyggd fastighet vars areal inte överstiger 2 000 kvm om fradelingen tinglysts 1930 eller senare (fastigheten bildats 1930 eller senare). Bebyggd fastighet vars areal inte överstiger 5 000 kvm. kan förvärvas koncessionsfritt under förutsättning av att tomten inte är väsentligt större än bebyggelsen kräver eller har större värde än bebyggelsen. Förvärv av obebyggda fastigheter, med vissa undantag för tomter till bostads- eller fritidshus, samt fastigheter med en areal som överstiger 5 000 kvm omfattas alltid av koncessionsplikten. (1974 års lag, §§ 5 och 6 samt föreskrifterna om koncessionsfrihet.)

De förvärv som således undantas från koncessionsplikten enligt 1974 års koncessionslag blir i stället koncessionspliktiga enligt 1917 års lag så snart förvärven är ett utländskt eller utlandsägt rättssubjekt (1974 års lag, § 19, första stycket i.f.).

Sammanfattningsvis är således utländska och utlandsägda rättssubjekts förvärv av ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom underlagt koncessionsplikt enligt 1974 eller 1917 års koncessionslagar. Vilken av lagarna som är tillämplig avhänger av fastighetens art. Förvärv av en fabriksbyggning medför t. ex. koncessionsplikt enligt 1917 års lag medan förvärv av obebyggd mark utanför planlagt område faller under 1974 års lag. Från denna generella koncessionsplikt undantas endast förvärv av nyttjanderätter (bruksrättigheter) för högst tio år utan förlängningsrätt när fastigheten inte skall utnyttjas till industriell verksamhet eller fiskförädling.

Koncessionsplikt vid aktieförvärv m. m.

För att förhindra att utländska eller utlandsägda rättssubjekt indirekt förvärvar kontrollen över fast egendom är även förvärv av aktier i norska bolag i viss utsträckning koncessionspliktiga. Som aktier betraktas också andra andelar i ett bolag med begränsat ansvar. Även förvärv av röster på bolagsstämma vartill det inte är knutet en förhållandevis lika stor andel aktier, är likställt med aktieförvärv. En förutsättning för att aktieförvärv skall bli koncessionspliktiga är att det företag som det förvärvas aktier i, innehar fast egendom med ägande- eller nyttjanderätt, vilken rätt det utländska eller utlandsägda rättssubjektet inte kunnat förvärva direkt utan koncession. Exempel: Om ett utländskt rättssubjekt förvärvar 50 % av aktierna i ett rent handelsföretag som hyr kontorslokaler med tre månaders uppsägningstid, är aktieförvärv inte koncessionspliktigt.

Koncessionsplikt vid aktieförvärv inträder enligt 1974 års koncessionslag när en norsk, utländsk eller utlandsägd förvärvare, ensam eller i samarbete med andra, blir innehavare av mer än 10 % av aktierna i ett företag eller mer än 10 % av röstvärdet för samtliga aktier. Koncessionsplikten gäller även vid förvärv av aktier i holdingbolag som direkt eller indirekt äger mer än 10 % av grundkapitalet i andra bolag som omfattas av lagen (1974 års lag, § 4). Från koncessionsplikten är undantaget förvärv av aktier i företag där rösträtten är maximerad till 10 % av röstvärdet hos samtliga röstberättigade aktier, och i företag som inte i någon kommun innehar annan fast egendom än bebyggd sådan med en areal på högst 10000 kvm. Det sista undantaget innebär att ett företag kan ha flera bebyggda fastigheter vars arealer inte överstiger 10000 kvm såväl i en som i flera kommuner utan att förvärv av företagets aktier medför koncessionsplikt.

Även 1917 års koncessionslag innehåller regler om koncessionsplikt vid aktieförvärv. Reglerna omfattar bl. a. sådana aktieförvärv varigenom en utländsk eller utlandsägd förvärvare, ensam eller i samarbete med andra, blir innehavare av mer än 10 % av aktierna i ett företag när förvärvet undantas från koncessionsplikten enligt 1974 års koncessionslag (§ 36).

Koncession krävs också vid förvärv varigenom den sammanlagda andelen aktier som innehas av utländska och utlandsägda rättssubjekt överstiger 20 % eller den gräns som angetts i bolagets egen koncession (§ 37). Exempel: Koncessionsplikt inträder om ett utländskt rättssubjekt köper 5 % av aktierna i ett företag där redan 17 % av aktierna är i utländsk ägo. Den utlandsägda andelen överstiger därmed 20 %. Även de aktieförvärv som görs av utländska rättssubjekt efter det att 10- respektive 20 %-gränsen överskridits är koncessionspliktiga.

När ett aktieförvärv är koncessionspliktigt åligger det både aktieförvärvaren och företaget att söka koncession.

Koncessionsplikt enligt 1917 års koncessionslag inträder också om någon som inte utan koncession kan förvärva sådan egendom eller rättighet som innehas av bolaget, upptas som bolagsman i ett ansvarlig selskap eller kommanditbolag (§ 34).

Om en koncessionsansökan blir avslagen, åligger det förvärvaren att låta köpet gå tillbaka eller att sälja den fasta egendomen eller aktierna vidare till någon som kan erhålla koncession eller som inte behöver koncession. Fullgörs inte denna skyldighet kan departementet låta försälja egendomen eller aktierna på offentlig auktion.

Handläggning av koncessionsärenden

Koncessionslagarna innehåller endast kortfattade regler om vilka hänsyn som skall tas vid prövning av koncessionsansökningar. Enligt 1974 års koncessionslag skall koncession till förvärv av fast egendom i allmänhet ges såvida inte syftet med förvärvet främst är kapitalplacering eller uppsamling av fastigheter. Koncession enligt 1917 års koncessionslag kan ges när det inte strider mot allmänna hänsyn. Både vid förvärv av fast egendom och vid aktieförvärv kan koncessionen förenas med sådana villkor som krävs på grund av allmänna hänsyn.

Ansökningar om koncession till förvärv av fast egendom eller aktier enligt 1974 och 1917 års koncessionslagar avgörs av industridepartementet när sökanden är ett utländskt eller utlandsägt rättssubjekt som vill driva förvärvsverksamhet på egendomen (med undantag av när fastigheten skall användas till bensin- och servicestation). I andra fall meddelas koncession av lantbruksdepartementet.

Koncessionsansökningen skall innehålla följande upplysningar om det företag som söker koncession: bolagsform, kapitalets storlek samt dess fördelning på in- och utländska intressenter, styrelsens sammansättning och styrelsemedlemmarnas nationalitet samt verksamhetsbeskrivning. Till ansökan skall fogas bolagsordning eller bolagsavtal samt årsredovisning. Avser ansökningen fastighetsförvärv skall köpe- eller nyttjanderättsavtal inges samt uppgifter lämnas om fastighetens areal, utseende och bebyggelse samt köpeskillingens (köpesummens) eller avgiftens storlek. Vid aktieförvärvskoncession skall upplysningarna avse både det förvärvande bola-

get och det bolag vari man önskar förvärva aktier. Dessutom måste det förvärvande bolaget redogöra för varför det vill förvärva aktierna och för eventuella framtidsplaner beträffande verksamhetens art och omfattning, fusioner, nedläggning m. m. Aktieförvärvarens och bolagets ansökningar behandlas samtidigt och eventuell koncession beviljas dem gemensamt.

Offentliga myndigheter, vars verksamhetsområden berörs av en investering, kan ges tillfälle att uttala sig om koncessionsansökningen. Ansökningen blir också behandlad på det kommunala planet. Vid koncessionsärendenas behandling i industridepartementet blir det främst lagt vikt vid konkurrenssituationen och vilken inverkan den utländska investeringen kan få på det norska näringslivet, dvs. de nationalekonomiska effekterna, inverkan på produktion och sysselsättning och om nya produktionsgrenar, know how eller nya forskningsresultat kan tillföras norskt näringsliv. Nyetableringar och utvidgningar bedöms i allmänhet inverka positivt på näringslivet i och med att de ger upphov till ökad konkurrens. Det är ytterst få ansökningar som avslås och utländska rättssubjekt som vill starta en verksamhet i Norge får därför normalt koncession till erforderliga förvärv av fast egendom. Att avslagen är så få beror (delvis) även på att många företag avstår från att inge ansökan om koncession när de möter ett lokalt motstånd mot sina etableringsplaner från de kommunala myndigheternas sida. När det gäller aktieförvärv är däremot departementet mer restriktivt liksom när företag förvärvas direkt. Ett utländskt övertagande av ett norskt företag får inte hämma konkurrensen eller verka i riktning mot en monopolsituation.

Koncession till förvärv av fast egendom eller aktier kan förenas med de villkor som anses erforderliga på grund av allmänna hänsyn. Departementet har således i princip fria händer vid formuleringen av villkoren. Det finns dock ett vägledande utkast till standardvillkor för utländska industrietableringar, vilket har sin utgångspunkt i en bestämmelse i 1917 års koncessionslag (§ 20). Häri uppställs bl. a. krav om att etableringar som görs av utländska aktiebolag skall ske genom bildande av ett norskt dotterbolag. Vidare skall majoriteten av styrelsen, inklusive ordföranden, vara norska medborgare. Bolagsordningen och ändringar däri skall godkännas av departementet. Det uppställs gränser för hur stor del av aktiekapitalet som får ägas av utländska rättssubjekt. Villkoren anger också vilken verksamhet företaget har lov att bedriva samt föreskriver att företaget skall drivas enligt sunda affärsmässiga principer och att handel med företag i utlandet skall ske till reella priser. Avtal om licensavgifter, betalning för know how o. d. skall godkännas av departementet. Sökanden ges tillfälle att uttala sig innan de slutliga villkoren fastställs. I tillägg till standardvillkoren kan det uppställas speciella villkor som kan variera från företag till företag. Dessa kan gälla t. ex. ägandeförhållanden. Villkor om produktionsförädlingsgrad, kapitalförhållanden och att finansiering helt eller delvis skall ske i utlandet föreskrivs mycket sällan i praktiken.

Företagen förpliktas i villkoren att underkasta sig den kontroll som departementet finner nödvändig med hänsyn till villkorens efterlevnad. Vid överträdelser av koncessionsvillkoren kan departementet förelägga vite (löpende mulkt). Vid upprepade eller grövre överträdelser kan koncession återkallas.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att utländska rättssubjekts etablering av verksamhet i Norge i princip kan kontrolleras genom koncessionslagstiftningen. Produktionsföretag är i stort sett alltid beroende av att disponera över fast egendom eller lokaler för sin verksamhet och förvärv härav är alltid koncessionspliktiga. Handelsföretag däremot behöver inte koncession om de endast innehar nyttjanderätt till fast egendom eller lokaler för högst 10 år utan förlängningsrätt. Även uppköp av norska företag är beroende av koncession så snart mer än 10% av aktierna förenas på en utländsk eller utlandsägd ägares hand eller mer än 20% av aktierna kommer i utländsk ägo. Här är koncessionsplikten dock betingad av att det bolag som blir uppköpt innehar koncessionspliktig fast egendom. I dessa fall skall dels uppköparen ha koncession till aktieförvärvet och dels blir företagets innehav av fast egendom eller lokaler koncessionspliktigt.

Lagstiftningen ger departementen en viss möjlighet att styra vilka utländska etableringar som skall tillåtas i Norge och hur deras verksamhet skall utformas. I praktiken tillämpas en liberal praxis, särskilt vid nyetableringar, och det tas främst hänsyn till etableringens inverkan på konkurrensen inom det norska näringslivet. I princip behandlas alla koncessionsansökningar lika.

Norge är bundet av the Bergen Agreement, vilket innebär att koncession alltid skall beviljas vid etablering av handelsföretag från EFTA:s medlemsländer. Detta gäller dock inte om man enligt lag kan avslå en koncessionsansökan från ett motsvarande norskägt företag. När det gäller etablering av företag från öststaterna kan speciella hänsyn ibland göra sig gällande. Även politiska hänsyn kan få betydelse. Departementen tar däremot inte några direkta valutapolitiska hänsyn vid sin bedömning.

Myndigheternas kontroll av att koncessionsvillkoren följs av företagen sker bl. a. i förbindelse med ansökningar om ytterligare koncessioner och andra ansökningar där industridepartementet är avgörande instans eller ges tillfälle att yttra sig. Industridepartementet gör också med vissa mellanrum undersökningar och kartläggningar av de samlade utländska ägarintressena i norskt näringsliv, varvid det får tillgång till detaljerade upplysningar om de enskilda företagen. Dessa upplysningar kan sedan läggas till grund för en närmare kontroll av om företagen följer koncessionsvillkoren.

Distriktspolitik

Några direkta möjligheter att styra etableringarnas placering inom Norge föreligger inte. 1.1.1977 trädde lov (av 20.2.1976 nr. 5) om samtykke til utbygging av næringsverksemd og om rettleiing om stadval (etableringslova) i kraft. Den etableringskontroll som därmed infördes syftar till att anpassa den totala investeringstakten till de tillgängliga resurserna samt att uppnå en ändamålsenlig regional fördelning av investeringarna. Kontrollen innebär att vissa etableringar och utbyggningar inte får företas utan tillstånd. Tillstånd krävs alltid vid större etableringar eller utbyggningar inom bl. a. varuhandel och industri. Med större utbyggningar avses sådana som kostar minst 25 miljoner norska kronor eller som kräver minst 100 anställda. För verksamhet med anknytning till oljeutvinning gäller särskilda bestämmelser. I vissa hårt utnyttjade eller på annat sätt ansträngda områden (pressområden) krävs tillstånd även vid mindre etableringar. Tillståndskravet har i dessa fall knutits till utbyggningar över en viss areal. Lagen innehåller också regler om lokaliseringsvägledning. Regler och praxis är icke-diskriminerande.

Möjligheterna till att få lån från Distriktenes utbyggingsfond samt regler om vissa skattelättnader kan också påverka företagens val av lokaliseringsort. Den tidigare ordningen med byggelöyve upphävdes i och med etableringsloven.

Sverige

Allmänna betingelser för bildande av bolag

Någon direkt kontroll av utländska intressenter som vill starta verksamhet i Sverige förekommer inte. En generell etableringskontroll saknas.

Utländska företag som inte är i konkurs och som driver näringsverksamhet i sitt hemland, får driva näring i Sverige efter regeringens tillstånd. Enligt lagen (1968: 555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket skall sådan näringsverksamhet drivas genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning, en filial. Filialen skall ledas av en myndig, i Sverige bosatt verkställande direktör samt ha egen bokföring som är helt skild från det utländska företagens bokföring. Filialen skall registreras hos patent- och registreringsverket. I filialregistret fanns vid årsskiftet 1980/81 79 filialer registrerade.

Enligt lagen (1968: 557) om vissa inskränkningar i rätten att sluta svenskt handelsbolag m. m. får ett utländskt eller utlandsägt bolag inte sluta svenskt handelsbolag eller inträda i sådant bolag utan regeringens tillstånd. Dessutom krävs att bolaget erhåller tillstånd enligt lagen om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket. Sådant tillstånd meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Aktiebolagslagen (1975: 1385), som trädde i kraft 1.1.1977 uppställer vissa krav på svensk nationalitet och hemvist. Ett aktiebolag kan bildas av

en eller flera stiftare vilka skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige eller svenska juridiska personer. Handelsbolag får vara stiftare endast om varje obegränsat ansvarig bolagsman är i Sverige bosatt svensk medborgare. Även styrelsemedlemmar och verkställande direktör skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Undantag från kraven kan medges av kommerskollegium. Dispens som innebär att mer än 1/3 av bolagets styrelseledamöter inte uppfyller kraven på svensk nationalitet och hemvist lämnas av regeringen.

Tillstånd till förvärv av fast egendom

Enligt lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. (inskränkninglagen) får utländska medborgare, utländska företag och vissa svenska bolag inte förvärva fast egendom, tomträtt, gruvor m. m. utan särskilt tillstånd. Detta tillståndstvång syftar till att ge möjlighet att hindra att mera betydelsefulla mark- och naturtillgångar kommer i utländsk ägo. Tillståndsplikten gäller närmare bestämt utländska medborgare, utländska bolagsmän, svenskt aktiebolag vars aktier må ställas till innehavaren samt svenskt aktiebolag som inte har s. k. utlänningsklausul i sin bolagsordning. Sådana personer för vilka tillståndsplikten gäller kallas i det följande *kontrollsubjekt*.

En utlänningsklausul i inskränkningens mening innebär att kontrollsubjekt genom täckning eller överlåtelse får förvärva endast en mindre del av bolagets aktier, nämligen vid varje tidpunkt mindre än 20% av röstetalet för bolagets samtliga aktier och mindre än 40% av aktiekapitalet. De aktier som på grund av ett sådant förbehåll skall förbli i svensk ägo kallas bundna aktier. På aktiebrevet skall anges att aktien är bunden. Ett förvärv av bundna aktier i strid mot utlänningsklausul är ogiltigt. Lagen (1934: 239) om bulvanförhållanden i fråga om aktier innehåller bestämmelser om straff och tvångsförsäljning när någon genom ett bulvanförhållande kringgått ogiltighetsregeln.

Om ansökan om tillstånd till förvärv av fast egendom inte görs inom föreskriven tid eller om förvärvstillstånd vägras, är förvärvet ogiltigt. Lagen (1925: 221) om bulvanförhållanden i fråga om fast egendom ger på samma sätt som i fråga om aktier möjligheter att ingripa mot kringgående genom bulvan. Ansökningar om förvärvstillstånd prövas i princip av regeringen. Bedömningen görs från fall till fall och det finns ingen allmän bestämmelse om vilka hänsyn som skall läggas till grund för bedömningen. Med hänsyn till syftet med lagen, som nyss berörts, vägras tillstånd endast när det är fråga om mera betydelsefulla naturtillgångar och markområden. Tillstånd har vägrats endast i ett mycket ringa antal fall. När det gäller fritidshus i områden med stor efterfrågan är dock benägenheten att vägra tillstånd större. Meddelas förvärvstillstånd kan tillståndet inte förenas med villkor.

Vissa förvärv har undantagits från tillståndsplikten. Undantaget omfat-

tar hus, tomt, upplagsplats, mindre stenbrott eller vattenfall och liknande som förvärvas av svenskt bolag när egendomen behövs för bolagets verksamhet. Prövningen härav görs av länsstyrelsen. Förutom fångeshandlingen (skjötet) skall sökanden inge intyg på att fastigheten är behövlig för verksamheten samt en redogörelse för varför han vill förvärva fastigheten och hur den skall användas. Finner länsstyrelsen på grundval härav att fastigheten behövs i verksamheten, förklarar den att hinder inte möter mot förvärvet.

Tillstånd till ändring av bolagsordning

Innehåller bolagsordningen i ett svenskt aktiebolag en utlänningsklausul innebär det som nämnts en begränsning av det utländska inflytandet i bolaget. En aktieöverlåtelse varigenom den tillåtna utlandsägda andelen överskrids kan inte genomföras utan att bolagsordningen ändras. För att förhindra att svenska företag fritt kan förvärvas av kontrollsobjekt stadgas att en ändring av bolagsordningen som berör utlänningsklausulen, inte får företas utan särskilt medgivande. Kravet på medgivande gäller oberoende av om företaget äger fast egendom.

Ansökan om medgivande till ändring av bolagsordningen prövas av regeringen om företaget sysselsätter mer än 100 arbetstagare, innehar tillståndspliktig fast egendom eller ärendet är särskilt betydelsefullt ur allmän synpunkt. I andra fall prövas ansökan av statens industriverk. Om det strider mot väsentliga allmänna intressen att bolaget förvärvas eller kommer att kunna förvärvas av kontrollsobjekt, skall ändringen inte medges.

Till ansökan skall bifogas bolagsordning, protokoll från bolagsstämma, uppgifter om innehav av fast egendom och bundna aktier samt årsredovisning. Yttrande inhämtas som regel från företagsledningen, de anställdas representanter och konkurrensvårdande myndigheter. I speciella fall inhämtas även synpunkter från andra myndigheter. Därefter sker en sammanvägning av samtliga synpunkter. Myndigheternas undersökning berör i regel både det säljande och det köpande bolaget såvida ansökan om borttagande av utlänningsklausul sker samtidigt som ett förvärv är aktuellt. Medges den ändringen av bolagsordningen att utlänningsklausulen upphävs, kan bolagets aktier fritt förvärvas av kontrollsobjekt i framtiden även om den vid ansökningstillfället tilltänkta försäljningen inte blir genomförd.

Syftet med att ta bort utlänningsklausulen kan också vara att företaget planerar att köpa upp utländska bolag och därvid lämna aktier i det egna bolaget som ersättning.

Under de senaste åren har ändring av bolagsordningen medgivits i samtliga fall som prövats av statens industriverk. För de ärenden som handlagts av regeringen har denna vägrat lämna sitt medgivande endast i något enstaka fall.⁹ I praxis har det hänt att aktiebolag, samtidigt som utlän-

⁹ SOU 1978: 73 Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m., s. 261

ningsklausulen ändrats eller tagits bort, infört andra föreskrifter i sin bolagsordning som medfört ett visst skydd mot utländskt inflytande. Sålunda har det inträffat att utlänningsklausulen ändrats så att procentandelen fria aktier ökats något eller att utlänningsklausulen fått innebörden att endast visst namngivet kontrollsobjekt fått förvärva de bundna aktierna i bolaget. I andra fall har det förekommit att bolaget förbundet sig att avyttra själva inkråmet till kontrollsobjekt. Det inträffar slutligen också att ett förvärvande företag i samband med prövningen har gjort "utfästelser" t. ex. i fråga om upprätthållande av produktionen och/eller FoU-verksamheten i Sverige. Dessa "utfästelser" har dock inte någon i rättslig mening bindande verkan utan är närmast att se som en viljeförklaring från företaget beträffande den framtida verksamheten.

Tillstånd till förvärv av rörelse

Enligt inskränkningsslagen är även förvärv av rörelse i vissa fall beroende av tillstånd. Med överlåtelse av rörelse avses försäljning av inkråmet i bolaget, dvs. en urholkning varvid själva bolaget består. Tillståndskravet motiveras av att begränsningarna i rätten att fritt överlåta företag inte skall kunna kringgås genom att endast rörelsen byter ägare. Tillstånd krävs således när ett kontrollsobjekt vill förvärva rörelse som drivs i Sverige, eller del av sådan rörelse från icke-kontrollsobjekt. Även upplåtelse av nyttjanderätt är beroende av tillstånd. Är överlåtaren eller upplåtaren ett kontrollsobjekt, krävs däremot inte tillstånd eftersom det då är fråga om en rörelse som redan är eller utan svårighet kan komma i utländsk ägo.

Ett förvärv av rörelse som äger rum utan att erforderligt tillstånd erhålls, är inte giltigt.

Enligt förarbetena (prop. 1973: 72 s. 10) omfattar tillståndsplikten både rena industriföretag och tjänsteproducerande företag eller serviceföretag, t. ex. konsulentbyråer och varuhandelsföretag eller företag som bedriver försäljning av varor men inte idkar industriell verksamhet. Förvärv av del av industriell verksamhet eller del av annan rörelsegren kräver också särskilt tillstånd. Med förvärv av del av industriell verksamhet eller rörelsegren avses förvärv av en eller flera enheter inom företaget. Överlåtelse av viss del av produktionen eller produktionsapparaten hör således hit. Om företaget exempelvis inom sin verksamhet förfogar över avdelning eller enhet som bedriver forskning eller annan utvecklingsverksamhet eller som sysslar med att utarbeta nya administrativa rutiner för företaget, krävs särskilt tillstånd för överlåtelse av denna avdelning eller enhet. Överlåtelser av maskiner o. d. som inte har samband med överlåtelse av verksamheten, faller å andra sidan normalt utanför bestämmelsernas tillämpningsområde. Om anställd personal i företaget i samband med avveckling övergår i det förvärvande rättssubjektets tjänst, torde detta utgöra ett starkt stöd för att ett förvärv av verksamheten föreligger i lagens mening.

Ansökningar om tillstånd till förvärv av rörelse skall göras hos länsstyrelsen. Till ansökningen skall bifogas fångeshandling eller nyttjanderättsavtal, uppgifter om rörelsens omfattning och verksamhet samt årsredovisning. Om länsstyrelsen finner att ansökningen ej bör bifallas, om mer än 100 arbetstagare sysselsätts i rörelsen eller ärendet eljest kan anses särskilt betydelsefullt från allmän synpunkt, avgörs tillståndsfrågan av regeringen. I andra fall prövas ansökan av statens industriverk.

Sammanfattning

Den svenska lagstiftningen medger kontroll över utländska och utlandsägda rättssubjekts förvärv av fast egendom i Sverige. Svenska företag som är kontrollsubjekt enligt inskränkningsslagen har rätt att förvärva sådan egendom som behövs för verksamheten. Detta innebär bl. a. att förvärv av industritomter inte är föremål för särskild tillståndsprovning. Vid förvärv av annan fast egendom blir däremot lämpligheten av att egendomen övergår i utländsk ägo prövad i varje enskilt fall. Vårgrän att lämna förvärvstillstånd kan t. ex. grundas på försvarspolitiska hänsyn. Någon motsvarande kontroll över sådana nyetableringar vars verksamhet inte kräver fast egendom eller som drivs i t. ex. hyrda fabrikslokaler, förekommer inte.

I de fall då ett aktiebolags bolagsordning innehåller en utlänningsklausul, kan den tillåtna utländska andelen inte överskridas utan att en ändring av bolagsordningen först prövas av statsmakterna. Härigenom ges möjligheter att kontrollera utländska övertaganden av sådana aktiebolag. Överlåtelse av rörelse eller del av rörelse kan kontrolleras i samma omfattning. Denna kontroll gör det möjligt att förhindra att utländska och utlandsägda rättssubjekt kringgår kravet på tillstånd till förvärv av fast egendom genom att skaffa sig bestämmande inflytande i ett svenskt aktiebolag som innehar sådan egendom. Eftersom kravet på medgivande gäller oberoende av om företaget äger fast egendom kan även sådana företag som har andra värdefulla tillgångar än naturtillgångar, hindras från att övergå i utländsk ägo. Det kan här röra sig om företag som har tillgångar i form av teknik, know how, dyrbara maskiner, patent och varumärken, eller företag som på grund av sin storlek har särskild betydelse för landets ekonomi.

Av en uppställning över större aktiebolag i Svenska Aktiebolag 1974/75 framgår¹⁰ att de är ca. 35% av de större aktiebolagen som saknar utlänningsklausul. För börsbolagen är motsvarande procenttal 20. Uppställningen visar också stora variationer mellan olika branscher. Inom verksamhetsområdena för förvaltnings-, finans- och leasingföretag, bruksrörelse, gruvindustri, tidningar och tidskrifter, tryckerier, bryggerier och vattenfabriker, kraft-, belysnings- och vattenverk samt hotell och restaurangrörelse m. m. har etableringskontrollen en mer än 80-procentig täckning. En väsentligt lägre täckningsgrad kan däremot konstateras vad gäller

¹⁰ SOU 1978: 73 s. 261 f.

verksamhetsområdena för metall- och verkstadsindustri, pappersförädling, bokförlag, livsmedelsindustri, kemisk-teknisk industri, varuhandel, servicenäring samt rederier och kanalbolag. Även bland mindre aktiebolag torde det kunna antas att utlänningsklausul är lika vanligt förekommande.

Någon möjlighet att, utöver vad som gäller för företag i allmänhet, utöva kontroll över den verksamhet som bedrivs av utlandsägda företag i Sverige finns inte.

Sverige är bundet av the Bergen Agreement. Detta innebär att etablering av bl. a. handelsföretag från EFTA:s medlemsstater är helt fri. Sveriges avtal med EG innehåller däremot inga bestämmelser om samarbete beträffande etableringsfrågor.

Kommittéförslag om kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m. (SOU 1978:73)

I syfte att genomföra en allmän översyn av den nuvarande etableringskontrollen tillsattes 1973 en kommitté som skulle utreda utländskt övertagande av svenska företag (JU 1973:17). Kommittén fick bl. a. i uppdrag att föreslå regler som innebär en effektiv kontroll av utländsk företagsetablering och utlandsägda företags verksamhet i Sverige. Kommittén avlämnade sitt betänkande hösten 1978: Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m. (SOU 1978:73).

Kommittén var enig om att utländska direktinvesteringar kan tillföra Sverige olika nyttigheter såsom kapital, sysselsättningstillfällen, exportmöjligheter och nya kunskaper i fråga om teknik, marknadsföring och företagsledning samt att de utländska direktinvesteringarna kan bidra till det svenska näringslivets differentiering, effektivitet och internationella konkurrenskraft. När det däremot gällde bedömningen av i vad mån de utländska direktinvesteringarna i Sverige motiverar en samhällelig kontroll av utländsk företagsetablering och utlandsägda företags verksamhet, gick meningarna inom kommittén starkt isär. På grund av meningsskiljaktigheterna har kommittén utarbetat tre olika förslag till lag om kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige, vilka har lagts fram vid sidan av varandra. Frågan om en ny lagstiftning på området övervägs f. n. inom regeringskansliet.

Island

1. Regler om etablering af udenlandske retssubjekter

Der gælder kun få restriktioner i den islandske lovgivning om etablering af udenlandske retssubjekter, men som det fremgår af kapitel 2 af dette bilag kan næringslovgivningen til en stor grad begrænse deres driftsmuligheder i Island.

Stiftelsen af et interessentskab eller kommanditselskab er ikke lovreguleret. Udenlandske statsborgere kan derfor frit oprette selskaber af denne art. På samme måde findes der ingen restriktioner i lov nr. 46/1937 om andelsselskaber for så vidt det angår etablering af udenlandske statsborgere.

Ifølge aktieselskabsloven nr. 32/1978, må flertallet af stifterne af et aktieselskab have haft fast bopæl her i landet mindst to år før stiftelsen. Derimod er der ingen restriktioner hvad angår udenlandsk aktieholdning, men islandsk aktieholdning kan være afgørende for nogle af selskabets rettigheder, f.eks. retten til at erhverve fast ejendom.

Ifølge den islandske aktieselskabslov, skal selskabets direktør og majoriteten af bestyrelsesmedlemmerne have fast bopæl her i landet. Handelsministeren kan dispensere fra bopælskravet. Ifølge aktieselskabsloven kan der i stiftelsesdokumentet bestemmes, at selskabets virksomhed kontrolleres mellem generalforsamlinger af et repræsentantskab.

I tilfælde hvor et sådant repræsentantskab oprettes, skal mindst halvdel af organets medlemmer have fast bopæl i Island.

Udenlandske aktieselskabers virksomhed i Island reguleres af aktieselskabslovens paragraffer 135 til 144. I disse paragraffer stipuleres at udenlandske aktieselskaber kan drive deres virksomhed her i landet efter indhentet tilladelse fra handelsministeriet, men kun ved oprettelse af filialer, som skal anmeldes til det islandske aktieselskabsregister.

For oprettelsen af filialer, må følgende betingelser opfyldes:

1. Selskabet skal være lovligt bestående i hjemlandet.
2. Selskabet ska opfylde formelle krav for at være betragtet som et aktieselskab ifølge den islandske aktieselskabslov.
3. Islandske aktieselskaber skal have gensidig ret til at oprette filialer i det udenlandske aktieselskabs hjemland.
4. Selskabet skal opfylde den islandske næringslovgivnings bestemmelser angående dens virksomhed.

Filialen skal ledes af en filialbestyrer der skal være islandsk statsborger og have bopæl i Island. Handelsministeren kan dispensere fra statsborgerkravet, men ikke bopælskravet. Om filialdirektøren flytter fra Island, bliver filialen (og dermed selskabets rettigheder) automatisk udslettet af aktieselskabsregisteret.

Ændringer i filialens virksomhed skal meddeles til aktieselskabsregisteret.

2. Islandske love der kræver koncession for bedriftsvirksomhed i Island

Selv om udenlandske selskabers etablering kun i begrænset omfang berøres af loven, gælder ikke nødvendigvis det samme om lov om forskellige industrivirksomheder eller forretningsforetagender. Almindeligvis, må næringsdrivende have næringsbrev og ofte er der strenge regler i disse love hvad angår udenlandske statsborgere, enten direkte eller indirekte.

Det må tilføjes, at selve oprettelsen af filial om denne bedriftsform er benyttet, er afhængig af at næringslovgivningens bestemmelser er opfyldt.

De pågældende ministerier kan dispensere fra disse betingelser og i nogle tilfælde er personer der har statsborgerret i andre stater, sikret samme rettigheder som islandske statsborgere ved en international aftale.

Ifølge lov om handel, nr. 41/1968, der omfatter engroshandlende, agenter og detailhandlende, må disse søge tilladelse hertil for at handle i Island. Enkeltpersoner må have islandsk statsborgerret og fast bopæl. Handelsministeriet kan fastsætte bestemmelser hvor dispensationer hjemles.

Angående interessentskaber skal de være registreret på handelsregisteret og samtlige partnere skal være islandske statsborgere med fast bopæl i Island. I aktie- og andelsselskaber skal i hvert fald én af bestyrelsesmedlemmerne være islandsk statsborger med fast bopæl i Island. I tillæg til dette skal halvdelen af aktiekapitalen i et aktieselskab ejes af fysiske personer med fast bopæl i Island.

Lov om industri nr. 42/1978 indeholder meget omfattende krav om bevilling (koncession) for enhver form af industrivirksomhed, dette gælder både for håndværkere og industridrivende. En af betingelserne for bevilling er islandsk statsborgerskab og fast bopæl. Hvad angår selskaber er der for interessentskaber statsborger- og bopælskrav, og for aktieselskaber skal de være registreret og have værneting i Island, og majoriteten af aktiekapitalen skal tilhøre fysiske personer med fast bopæl i Island. Industriministeren kan dispensere fra krav om statsborgerskab og bopæl, men fra kravet om at majoriteten af aktiekapitalen tilhører fysiske personer med fast bopæl i Island kan der ikke dispenseres.

Mineloven af 17. april 1973 er af interesse i denne sammenhæng. Ifølge lovens, paragraf 10, kan udenlandske juridiske eller fysiske personer kun få koncession til at drive minevirksomhed med parlamentets tilladelse. Loven anser dog aktieselskaber som islandske juridiske personer i denne sammenhæng, hvis de er ledet alene af islandske statsborgere med fast bopæl i Island, selv om udlændinge ejer op til 2/5 dele af aktiekapitalen. Samme regler gælder andre selskabsformer eller institutioner, d.v.s. de må blive bestyret helt og holdent af islandske statsborgere bosat i Island, men 2/5 dele af selskabet eller institutionen kan tilhøre udenlandske juridiske eller fysiske personer. Mineloven gælder ret til minedrift af enhver form både på fastlandet og på kontinentalsokkelen omkring Island.

Ifølge energilovgivningen kræves koncession for oprettelse af elektricitetsværk i Island (med undtagelse af små elektriske kraftværk, d.v.s. mindre end 200 kilowatt). Det islandske parlament (Alþingi) må give speciel koncession for bygning af elektriske kraftværk over 2000 kW. Parlamentet afgør alle sådanne sager på basis af hvert enkelt projekt.

Bestemmelser der kræver statsborgerskab og fast bopæl er også optaget i love der omfatter fiskeri, luft- og søtransport, restaurations- og hotelvirksomhed, turistvirksomhed og bankvirksomhed. De enkelte bestemmelser bliver ikke nærmere beskrevet.

Landets begrænsede befolkning, markedets begrænsede størrelse og landets begrænsede ressourcer har nødvendiggjort restriktive regler angående udenlandske kapitalrørelser, regler der begrænser udenlandske aktiviteter på det handelsmæssige område, udenlandsk industrivirksomhed og udlændingers udnyttelse af landets naturressourcer.

Med hensyn til øget internationalt økonomisk samarbejde, har tendensen været at undersøge og afgøre enkelte projekter på individuel basis. Derfor har man i de tilfælde hvor store anlæg er blevet oprettet, hvortil udenlandske interesser er knyttede, vedtaget særlige love, f.eks. lov om ksilgurfabrik nr. 80/1966, lov om aluminiumfabrik, nr. 76/1966 og lov om ferrosilikonfabrik nr. 18/1977. I disse tilfælde er de almindelige betingelser om statsborgerskab, bopæl og udenlandsk kapital, blevet fraviget.

Lov nr. 18/1977 om ferrosilikonfabrik er af speciel interesse, da denne er et eksempel på et industriprojekt som foregår over grænserne af de nordiske lande (Norsk/islandsk projekt). Loven som begrænser den udenlandske andel i aktiekapitalen til 49 %, indeholder fravigelse fra de almene regler om statsborgerskab, bopæl og regler angående erhvervelse af fast ejendom. (Det kan tilføjes, at loven indeholder specielle regler angående beskatning af aktiedividender og kapitaloverførelser). Loven fraviger også aktieselskabslovgivningens krav om antal stiftere og aktielovens forbud mod at en enkelt aktieholder udøver mere end 20 % af stemmeretten på generalforsamling.

Det er af interesse at nævne lov nr. 39/1951 om udlændinges ret til beskæftigelse i Island, hvorefter udlændinge må opnå arbejdstilladelse hos socialministeriet.

3. Ret til at erhverve fast ejendom

Den islandske grundlovs paragraf 68, stk. 2, fastsætter at udlændinges ret til at erhverve fast ejendom her i landet skal bestemmes ved speciel lovgivning. Den nugældende lovgivning er lov nr. 19/1966 om brugsret i, og ejendomsret til fast ejendom i Island.

Loven stipulerer hvad angår aktieselskabers ret til at erhverve fast ejendom, at de skal have sit hjemsted og værneting i Island, at direktørerne er islandske statsborgere og at 4/5 delen af aktiekapitalen ejes af islandske statsborgere. Endvidere skal islandske personer repræsentere stemmemajoriteten på vedkommende selskabers generalforsamling.

Hvad angår interessentskaber hvori alle medlemmer bærer uindskrænket ansvar, skal alle være islandske statsborgere med fast bopæl i Island. I interessentskaber hvori nogle af partnerne bærer begrænset ansvar, bør alle partnerne, der bærer ubegrænset ansvar, være islandske statsborgere.

Justitsministeren kan give dispensation fra disse bestemmelser. Hvis justitsministeren giver dispensation fra de nævnte bestemmelser, skal den udenlandske person, hvis denne ikke har fast bopæl her i landet, fæste sig en agent i det distrikt hvori han ejer fast ejendom. Agenten skal være

islandsk statsborger, og skal have ubegrænset fuldmagt til at modtage meddelelser af juridisk konsekvens angående ejendommen. Om nødvendigt inkluderer dette fuldmagt til at modtage indstævning for domstole. Førnævnte bestemmelser angående erhverv af, og brugsret til fast ejendom finder dog ikke anvendelse på lejekontrakter under tre-års varighed eller lejekontrakter med opsigelsesvarsel, der ikke overskrider et år. Loven finder dog ikke anvendelse for udenlandske statsborgere hvis loven ville være i modstrid med internationale aftaler.

Specielle regler gælder erhvervelsen af landbrugsjord, hvor der kræves speciel koncession fra det vedkommende distrikts landbrugsråd (jarþanefnd). Dette krav gælder både islandske såvel som udenlandske juridiske og fysiske personer. Koncession bliver som regel frit bevilget.

4. Regionalpolitik

Selv om der ikke findes lovgivning som direkte gælder spredning af økonomiske foretagender i Island, kan man påvirke dette f.eks. ved lånepolitik fra byggefonden, der yder støtte til foretagender, som opfattes at være af betydning for distriktspolitikken.

I de tilfælde hvor staten ved speciel lovgivning har taget initiativ til stiftelse af industribedrifter er dette som regel blevet gjort af distriktspolitiske hensyn eller for at udnytte naturressourcer som privatsektoren ikke har haft mulighed for at beskæftige sig med. (På grund af f.eks. projektets størrelsesgrad). I sådanne situationer har udenlandske bedrifter i nogle tilfælde fået anledning til at deltage i selskabet, men udelukkende som minoritetsdeltagere.

Det må konkluderes at særlovgivningen om enkelte bedrifter indeholder vilkår som gør disse bedrifters etablering gunstigere end den almindelige betingelse for bedrifters etablering ville have resulteret i.

Speciel regional støtte angående sådanne firmaer kan tage form af, at staten garanterer vejanlæg, havne, elektricitetsanlæg, foruden at de almindelige regler for udenlandske selskabers ret til at etablere sig i Island, i visse tilfælde er fraviget ved speciel lov.

5. Opsummering

Der gælder få restriktioner i islandsk lovgivning angående etablering af selskaber for så vidt det angår udenlandske statsborgere. Forskellige love vedrørende næringsvirksomheder, f.eks. handel, håndværkere, industri-drivende, minedrift og energiudbygning, indeholder restriktioner angående udenlandske fysiske og juridiske personers etablering. De pågældende ministerier kan dog dispensere fra disse bestemmelser, og de tager som regel særlig hensyn til nordiske ansøgere. Lignende kriterier gælder tildelinger til udenlandske fysiske og juridiske personer, som ønsker at erhverve fast ejendom. Kun få restriktioner gælder leje af fast ejendom.

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1), berättelse om Nordel (C1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C1: Bilaga 11), meddelandena om rekommendationerna nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport och nr 6/1981 angående samarbetsåtgärder rörande fiskodling.

(Se C1: Bilaga 17)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med sikte på å motvirke monopol tendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådets bedömning av behovet av ytterligare utredning av glasindustri i Norden eller gemensamma nordiska industripolitiska åtgärder på detta område meddelades i ministerrådets svar den 10 december 1980 på denna rekommendation. Då ej något framkommit sedan dess som föranlett ministerrådet att på nytt ta upp saken står bedömningen tills vidare fast.

Ministerrådet har noterat att krav om fördjupat nordiskt samarbete i branschpolitiska frågor – där den nordiska glasindustrin är ett exempel – förts fram från fackligt och politiskt håll.

Frågan om nordiskt branschpolitiskt samarbete är komplicerad och hänger samman med den generella frågan om möjliga mål och medel i det nordiska industripolitiska samarbetet. De industripolitiska medel som tillämpas i de nordiska länderna varierar sålunda och har dessutom olika utgångspunkter. En gemensam nordisk branschstrukturpolitik är därför allmänt sett knappast realistisk. Inom ramen för den industripolitiska arbetsplanen som för närvarande förbereds avses dock att försöka klara ut vad som kan göras i nordiskt samarbete på detta område med hänsyn till konkurrensförhållanden och andra begränsningar. Det kan i detta sammanhang noteras att bl. a. forskningssamarbete på branschnivå redan pågår och att industrifonden har möjligheten att stödja sådan verksamhet.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet under iakttagelse av utvalgets synspunkter og presiseringer til ministerrådsforslag B 27/Å/e.

Nordisk ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet fastställde den 24 mars 1980 ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet. Ministerrådet uppdrog samtidigt åt Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor att genomföra programmet.

Rekommendation nr 25/1980 är därmed uppfylld.

Rapportering om genomförande av samarbetsprogrammet ges årligen i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (CI).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 25/1980/e angående samarbeidsprogram på konsumentområdet.

Av meldingen fremgår at Ministerrådet vedtok samarbeidsprogrammet i mars 1980. Utvalget konstaterer at arbeidet i henhold til programmet synes å være vel etablert.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 25/1980/e angående samarbeidsprogram på konsumentområdet til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

**om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsument-
skydd beträffande lås**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å innføre enhetlige bestemmelser i de nordiske landene med sikte på å forbedre forbrukervernet og forbrukernes sikkerhet når det gjelder lås.

Nordisk ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Mot bakgrund av att nationellt vissa åtgärder har vidtagits och då intresse synes saknas för ytterligare nationella åtgärder på området finns inte heller anledning att inom Nordiska ministerrådets ram vidta några åtgärder.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 26/1980/e angående forbedret forbrukervern vedrørende lås.

I meldingen opplyses at nasjonalt er det vedtatt visse tiltak og at interesse for ytterligere nasjonale tiltak synes å mangle.

Utvalget konstaterer således at det for tiden ikke er mulig å komme lenger i arbeidet med å imøtekomme rekommandasjonens hensikt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 26/1980/e angående forbedret forbrukervern vedrørende lås til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 22. januar 1982

Sampsa Aaltio (Kok)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Fung. formann

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Agnar Nielsen (Sb)

Páll Pétursson (F)

Gabriel Romanus (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at først å sammenstille en rapport om byutviklingens nåværende situasjon for OECD's byprosjekt, og deretter på grunnlag av denne rapport og de erfaringer man vinner fra Nordisk Ministerråds storbyprosjekt overveie behovet av et problem- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen.

Nordisk ministerrådet meddelar den 10 desember 1981:

Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NERP), vedtok på sitt møte i mai 1980 å oversende rekommandasjonen til NERP's storbyprosjekt. Storbyprosjektet sammenligner bystrukturproblemer og utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs. sammenhengen mellom byenes utvikling og omstrukturering. Hovedvekten ligger på en beskrivelse av eksisterende virkemidlers anvendelse på statlig, regionalt og kommunalt nivå. Storbyprosjektets fase 1 vil avsluttes med en rapport ved årsskiftet 1981/82. Man vil her få en omfattende dokumentasjon av byutviklingens nåværende situasjon for de 13 største byer i Norden.

Koordinering mellom NERP's storbyprosjekt og OECD's byprosjekt er ivarettatt gjennom personsammenfall i styringsgruppene.

I storbyprosjektets fase 2, som omfatter perioden 1982–83, vil man kunne vurdere behovet for et problem- og programorientert forskningsprogram om byutvikling.

Rek. 1/1981/eD 1981

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttakelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag B 33/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Detta har skett i form av ett ministerrådsbeslut den 15 september 1981.

Enligt detta beslut:

1) skall en rad åtgärder genomföras för att främja informationsutbyte mellan företag samt att effektivisera projektbevakning i utlandet;

2) rekommenderas, att man går vidare med harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser angående villkor för exportkrediter samt statliga garantier för dessa;

3) kommer en nordisk projektexportfond att grundas fr. o. m. den 1 juli 1982 med säte i Helsingfors – samt

4) kommer ett system med nordiska projektinvesteringslån som en del av Nordiska investeringsbankens verksamhet och med en utlåningsram på 350 milj. SDR att upprättas fr. o. m. samma datum.

För ikraftträdandet av det samlade beslutet har ministerrådet förutsatt, att länderna ger garantierna till Nordiska investeringsbanken för dess projektinvesteringslångivning.

Den norske regering har i lyset af regeringsskiftet den 14. oktober 1981 i Norge fremsat følgende reservation:

Forslaget om et nordisk samarbeid om prosjekteksport innebærer at Den nordiske investeringsbank vil fatte beslutninger når det gjelder garanti-spørsmål i forbindelse med søknader om prosjektinvesteringslån. Investeringsbanken vil i denne forbindelse ha en egenrisiko på 5%, mens de nasjonale myndigheter vil garantere for de øvrige 95% av lånene. Statsmyndighetene vil dermed måtte bære den altoverveiende del av de tap som måtte oppstå.

Den norske regjering finner at det her er for lite samsvar mellom den myndighet og det garantiansvar Investeringbanken er tiltenkt.

På denne bakgrunn ønsker man på norsk side å vurdere saken nærmere før en endelig beslutning fattes.

Den nordiske investeringsbanks syn på en eventuell endring av risikofordelingen bør også foreligge før en endelig avgjørelse fattes.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) meddelar den 28 februari 1982:

Utdrag ur beslutsprotokoll

2 Nordisk samarbaid om prosjektexport

Gjennomføring av ministerrådsforslag om nordisk samarbaid om prosjektexport

Ministerrådet (SAM) besluttet 28. februar 1982 følgende endringer i ministerrådsbeslutningene av 15–16. september 1981:

a) Ministerrådsbeslutning angående nordisk samarbaid om prosjektexport

Punkt D. Nordiska projektinvesteringsslån, avnitt 4, Riskavlyftning

1) Nest siste avsnitt på s. 7 gis følgende tillegg:

”Banken kan även utnyttja den redan gjorda reserveringen för kreditrisker (per 31.12.1981 8,0 miljoner SDR) till dess de särskilda avsättningarna för projektinvesteringsslån bedöms vara tillräckligt stora. Eftersom projektinvesteringsslåneverksamheten bör vara självfinansierande bör banken eftersträva att de medel som tagits i anspråk för eventuella förluster på projektinvesteringsslån från den allmänna reserveringen för kreditrisker återförs genom att banken avsätter motsvarande medel från framtida överskott på projektinvesteringsslåneverksamheten.”

2) Setningen som avslutter s. 7 og fortsetter på s. 8 gis følgende ordlyd:

”Medlemsländernas garantier täcker högst 90% av eventuella kreditförluster vid enskilda projektinvesteringsslån.”

Avsnitt 5, Långgivare vid projektinvesteringsslån och projektinvesteringssgarantier.

3) Siste setning på s. 8 gis følgende ordlyd:

”Garantitagaren skall ha en självrisk vid projektinvesteringssgarantier på lägst 10%.

Avsnitt 6, Beloppram för projektinvesteringsslån

4) Siste setning i 5. avsnitt på s. 9 gis følgende ordlyd:

”Medlemsländernas garantiansvar är dock maximerat till 315 milj. SDR.”

Avsnitt 7, stadgeändring:

5) I den vedtatte § 6A i stadger for Nordisk Investeringsbank erstattes 2. og 3. punktum med følgende ordlyd:

”Medlemsstaterna täcker bankens förluster i anledning av sådana lån och garantier upp till följande belopp: Danmark: 74 655 miljoner SDR, Finland 50 400 miljoner SDR, Island 2 830 miljoner SDR, Norge 56 700 miljoner SDR och Sverige 130 415 miljoner SDR.

Medlemsländernas garanti täcker härvid högst 90 % av kreditförluster vid enskilt projektinvesteringsslån.”

*BILAGA 1***Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska investeringsbanken angående samarbete om projektexport**

Den norska regeringen har i en reservation till Nordiska ministerrådets meddelande i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport önskat erhålla Nordiska investeringsbankens syn på en eventuell ändring i fråga om riskfördelningen. Bankens styrelse framför med anledning härav följande synpunkter.

1 Bakgrund

Ministerrådet (samarbetsministrarna) tillsatte den 31 mars 1978 en utredning om nordiskt samarbete om projektexport. I utredningen deltog representanter för statsförvaltning, industri och exportfrämjande organ. Utredningens förslag som berör information och finansiering baserar sig på ingående diskussioner om problemområden vid projektexport med ledande representanter för nordisk exportindustri dels vid ett av utredningen anordnat seminarium i Helsingör i mars 1979, dels vid företagsbesök. Som särskilt betydelsefull framhölls möjligheten att kunna konkurrera på likartade finansieringsvillkor med de större industriländerna.

Med detta underlag utarbetade utredningen förslag om organiserat nordiskt projektexportsamarbete avseende flera områden, bl. a. innefattande ett nytt, kompletterande finansieringsinstrument, nordiska projektinvesteringsslån. Tjänstemän från NIB deltog som tekniskt sakkunniga i denna del av utredningen. I ett skede förelåg ett förslag om att upprätta ett nytt nordiskt institut, en "garantifond" med syfte att ställa garantier för dessa lån. Utredningen ansåg dock att denna uppgift lämpligast borde påläggas NIB som existerande nordiskt samarbetsorgan.

I syfte att bibehålla NIB som en i huvudsak nordisk kreditrisk på de internationella kapitalmarknaderna och därigenom NIB:s goda upplåningsmöjligheter, föreslog utredningen ett riskavlyftningssystem i likhet med det som Europeiska investeringsbanken har för sin utlåning utanför EGT-länderna. När NIB:s formella kreditvärdighet bedömes brukar en jämförelse göras med Europeiska investeringsbanken som i många avseenden fått tjäna som förebild vid utarbetande av NIB:s stadgar.

2 Ministerrådsbeslutet

Den 15 september 1981 beslöt ministerrådet upprätta en projektinvesteringsslåneordning med en beloppsram på 350 milj. SDR, dock med den väsentliga förändringen gentemot utredningens förslag, att NIB skulle ha en självriskandel på minst 5% på varje enskilt lån. Det kan härvid konsta-

teras att Europeiska investeringsbanken inte i praktiken har någon självrisk beroende på att EG-ländernas garantier till banken täcker 100 procent av kreditförluster vid här åsyftade enskilda lån inom en total garantiram utgörande 70 procent av utlåningsramen.

Vidare fastställde ministerrådet att "avsättningar skall göras för lämnade projektinvesteringsslån och projektinvesteringssgarantier i en särskild kreditriskfond för att i första hand täcka förluster vid projektinvesteringsslån och projektinvesteringssgarantier". Ministerrådsbeslutet utgår från att projektinvesteringsslån i huvudsak skall lämnas till s. k. medelinkomstländer som bedöms vara relativt kreditvärdiga. Endast ifall särskilda omständigheter föreligger kan lån lämnas till s. k. högriskländer. Detta innebär en större återhållsamhet i NIB:s risktagning än vad som gäller för de nationella exportgarantiinstitutet.

I syfte att begränsa risktagningen vid nordiska projektinvesteringsslån ingår även i ministerrådets direktiv till banken att NIB skall "eftersträva att projektinvesteringsslån lämnas till eller garanteras av mottagarstat eller motsvarande (t. ex. centralbank)".

Direktiven anger vidare att NIB "skall särskilt uppmärksamma sådana projekt där samfinansiering kan komma till stånd med Världsbanken och andra internationella finansieringsorganisationer".

Genom samfinansiering med dessa banker (som tills vidare inte lidit några kreditförluster) och på grund av att NIB är ett mellanstatligt finansieringsinstitut som kan lämna långa fasträntelån borde finnas vissa möjligheter för NIB att vid eventuella skuldkonsolideringar erhålla en bättre ställning (en s. k. "preferred creditor status") än t. ex. de nationella exportkredit- och exportgarantiinstitutet.

Om så önskas kunde ministerrådet som ytterligare riktlinje ange att NIB i initialskedet begränsar sin långivning till sådana länder som i första hand Världsbanken anser kreditvärdiga.

3 Länderval

Ovan angivna riktlinjer och direktiv att NIB bör inrikta sin långivning till medelinkomstländer med statsgaranti som normal säkerhet för lånen samt eftersträva samfinansiering med Världsbanken och andra internationella finansieringsorganisationer, begränsar bankens och därmed de nordiska medlemsländernas risktagning. Direktiven förutsätter också att NIB administrerar projektinvesteringsslånen i nära samarbete med de nationella exportgarantiinstitutet. Det är härvid viktigt att ett ändamålsenligt konsultationsförfarande etableras så att NIB:s administration redan i ett tidigt skede i behandlingen av låneförfrågningar får del av medlemsländernas syn på länderriskfrågan.

NIB:s stadgar anger att ett styrelsebeslut kräver en kvalificerad majoritet innebarande att sju ledamöter av tio skall biträda beslutet. I praktiken

kan det dock anses uteslutet att styrelsen skulle fatta sådant majoritetsbeslut ifall ett medlemsland genom båda sina styrelseledamöter motsätter sig ett lånebeslut på grund av att den politiska och/eller ekonomiska länderisken bedöms för stor.

4 Riskfördelning

Medlemsländernas garantier till NIB har som huvudsyfte att trygga NIB:s formella kreditvärdighet på de internationella kapitalmarknaderna.

Ministerrådsbeslutet går ut från att NIB uppbär en något högre räntemarginal vid projektinvesteringsslån och att denna ränteskillnad avsätts till en särskild förlustrisikofond med syfte att i första hand – och om möjligt helt – täcka eventuella förluster. Särskilt under de första åren kan dock dessa avsättningar endast täcka relativt små förluster och innebär därför inte någon större "buffert".

Vad gäller NIB:s självrisikandel diskuterade utredningen en självrisikandel på mellan 0 och 10 procent liksom möjligheten till ökad självrisikandel för NIB efter ett initialske de då erfarenhet vunnits av den nya låneordningen. En självrisikandel på över 10 procent anser bankens styrelse – en uppfattning som också delas av utredningen – skulle innebära alltför stora risker för en negativ påverkan på NIB:s internationella kreditvärdighet och därmed på NIB:s upplåningsvillkor, vilket inte kan vara i nordiskt intresse.

Helsingfors den 5 januari 1982

Nordiska investeringsbanken

Bert Lindström

Verkställande direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1), berättelse om Nordel (C1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C1: Bilaga 11), meddelandena om rekommendationerna nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport och nr 6/1981 angående samsamarbetsåtgärder rörande fiskodling.

(Se C1: Bilaga 17)

BILAGA 3**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Nordisk Ministerråd har den 10. desember 1981 og 28. februar 1982 avgitt henholdsvis melding og tilleggs melding vedrørende rek. nr. 1/1981/e angående samarbeid om prosjekteksport.

Ministerrådet vedtok den 15. september 1981 en rekke tiltak vedrørende nordisk samarbeid om prosjekteksport. Det opplyses i meldingen at den norske regjering, i lys av regjeringsskiftet den 14. oktober 1981 i en reservasjon har uttalt bl. a.:

Den norske regjering finner at det er for lite samsvar mellom den myndighet og det garantiansvar Nordisk Investeringsbank er tiltenkt. På denne bakgrunnen ønsker man på norsk side å vurdere saken nærmere før en endelig beslutning fattes.

Av vedlegg til tilleggs meldingen fremgår at Ministerrådet har besluttet den 28. februar 1982 å endre sitt vedtak av 15. september 1981 vedrørende prosjektinvesteringsslån således at medlemslandenes garantier skal dekke høyst 90%, mot det tidligere besluttede 95%, av eventuelle tap samt at Nordisk Investeringsbank kan utnytte det allerede etablerte en bloc fond inntil de særskilte avsetninger for denne type lån er tilstrekkelige store.

Utvalget vil minne om at Nordisk Råd under sesjonen i København 1981 vedtok følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta nordisk samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttagelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag B 33/e.

Et mindretall i utvalget, medlemmene Hernelius, Stetter, Sundstein og Willoch hadde i en reservasjon foreslått at Nordisk Råd antar følgende rekommandasjon:

1. at Ministerrådet i påvente av pågående utredninger til neste sesjon fremlegger et nytt forslag, samt
2. at Ministerrådet til da må foreta de kompletterende utredninger som ytterligere anses nødvendige.

For utvalgets forslag stemte 55, mens 15 medlemmer støttet den reservasjon som et mindretall i utvalget hadde gått inn for. Ett medlem avsto.

Utvalget har ved to anledninger senere, i Island juli 1981 og i København februar 1982 behandlet henholdsvis kompletterende utredninger vedrørende prosjekteksportlånordningen og melding om rek. nr. 1/1981. I de

nevnte utredninger som ble gitt i form av et utkast til garantiavtale mellom medlemslandene og banken, og et notat angående konkurranseforvridning, fremkom det intet som endret ministerrådsforslagets forutsetninger eller konklusjoner. I meldingen ble den norske reservasjon referert. Utvalget har således holdt fast ved sitt opprinnelige standpunkt. Et mindretall i utvalget anførte reservasjon ved begge anledninger.

Utvalget konstaterer at Ministerrådets beslutning av 15. september 1981 om prosjektexport er i fullt samsvar med det syn flertallet i Nordisk Råd og Økonomisk utvalg har gått inn for.

Utvalget konstaterer imidlertid at i Ministerrådets beslutning av 28. februar 1982 er det foretatt visse endringer i de forutsetninger som lå til grunn for Nordisk Råds rekommandasjon og Økonomisk utvalgs senere uttalelser.

Utvalget anser at Ministerrådets beslutning av 15. september 1981 er en tilfredsstillende løsning.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar meldingen og tilleggsmeldingen om rek. nr. 1/1981 til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Helsingfors, 3. mars 1982

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gro Harlem Brundtland (A)

Ivar Hansen (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Egon Jensen (S)

Erkki Liikanen (Sd)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Gabriel Romanus (fp)

Páll Pétursson (F)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Lone Dybkjær (RV)

Allan Hernelius (m)

Paul Jansson (s)

Bertil Jonasson (c)

Svante Lundkvist (s)

Formann

Agnar Nielsen (Sb)

Ib Stetter (KF)

Henrik Westerlund (Sfp)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

(1) å vedta tiltak for samordning av iverksatte og planlagte forsknings- og utviklingsinnsatser for fremstilling av alternative drivmiddel innen Norden

(2) å kartlegge miljøkonsekvensene ved produksjon og bruk av alternative drivmiddel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

På baggrund af ovennævnte rekommandation godkendte de nordiske energiministre på deres møde den 4. september 1981 i Halden dannelsen af en arbejdsgruppe, der fik følgende mandat:

1) Gruppen skal gensidigt informere hinanden om strategi, der udformes på dette område i de enkelte lande,

2) Gruppen skal informere og kortlægge introduktionsbestræbelser for at lægge forholdene tilrette for de egentlige deltagende organisationer, herunder kortlægge miljøkonsekvenserne,

3) Gruppen skal gensidigt informere om de produktionsmuligheder, som kan være aktuelle,

4) Gruppen skal udarbejde en rapport om mulighederne fremover for anvendelse af syntetiske drivmidler i de nordiske lande baseret på erfaringerne med de introduktionsforsøg, der pågår.

Endvidere godkendte energiministrene, at man som udgangspunkt for arbejdet i gruppen baserede sig på methanol som drivmiddel, men også belyste koblingen til andre brændstoffer.

I gruppen er repræsenteret de statslige myndigheder og berørte nordiske industrivirksomheder.

Arbejdsgruppen har som led i sit arbejde startet udarbejdelsen af den ovennævnte rapport om mulighederne fremover for anvendelse af synte-

tiske drivmidler i de nordiske lande samt er i færd med at kortlægge lovbestemmelser, som gælder i de enkelte nordiske lande på dette område. Denne kortlægning vil lede op til forslag om fælles bestemmelser koordineret med andre internationale bestemmelser på området.

Herudover diskuteres og tilrettelægges en række konkrete projekter angående introduktion og forskning angående alternative drivmidler.

Disse projekter omfatter blandt andet testforsøgene med biler og busser i de nordiske lande samt forskningen vedrørende fremstilling af methanol fra tørv og ved.

Arbejdet i gruppen foregår i samarbejde med repræsentanter fra transport- og miljøområdet.

I og med disse foranstaltninger anser ministerrådet, at hensigten med rekommandationen er opfyldt.

*Rek. 3/1981/e
D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regeringer på fellesnordisk basis å arbeide for internasjonale bestemmelser for såvel brennstoff som kjøretøy for å fremme bruken av alternative drivmiddel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Der henvises til den i meldingen vedrørende *rekommendation nr. 2/1981* angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel givne redegørelse.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Denne rekommandation er blevet behandlet løbende i Nordisk embedsmandskomité for industri- og energipolitik på komiteens energipolitiske møder. Energiforskningsspørgsmålene er behandlet i sammenhæng med alle rapporter, som er eller vil blive publiceret.

Specielt behandles disse spørgsmål i den i oktober 1981 publicerede rapport om introduktion af nye og vedvarende energikilder.

I denne rapport, som blev godkendt af de nordiske energiministre på deres møde den 4. september 1981 i Halden, fremføres, at et intensivt samarbejde på energiforskningsområdet er begrundet i den meget kraftige ekspansion, som er sket i de nordiske landes offentligt finansierede forsknings- og udviklingsaktiviteter på energiområdet. Der anføres endvidere i rapporten, at dette intensiverede samarbejde hensigtsmæssigt kan ske på det område, som er ekspanderet kraftigt og ikke dækkes af det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål's (NKA) aktiviteter.

I den anførte rapport er der lagt op til samarbejde på en række områder angående konkrete projekter både vedrørende introduktionen og forskningen på området nye og vedvarande energikilder.

De nævnte projekter omfatter blandt andet nordisk samarbejde vedrørende fælles evaluering af forskningsresultaterne angående mulighederne for sæconlagring i jord, vand og klippe, fælles evaluering af forskningen og de tekniske systemer, der anvendes på bioenergiområdet, samarbejde angående vind, sol og varmepumper samt 6 nordiske seminarer på området nye og vedvarende energikilder i 1982-83.

Organiseringen af det fremtidige nordiske samarbejde på energiforskningsområdet har været behandlet i embedsmandskomitéen, og på baggrund af disse drøftelser vil forslaget fremlægges for de nordiske energiministre inden Nordisk Råds 30. session.

Hermed anser ministerrådet, at hensigten med rekommandationen er opfyldt.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å avhjälpe de vanskeligheter som gruvsamfunnene møter når malmbeforekomstene minsker eller tar slutt, eller når gruvedriften av annen årsak bygges ned, å ta initiativ til

- at det blir vurdert f. eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor tilfredsstillende tidsrammer,
- at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet,
- at det skjer en utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved avvikling av gruvedrift,
- at samarbeidsmulighetene mellom nordiske gruveforetak utredes.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NERP) vedtok på sitt møte i mai 1981 å oversende rekommendasjonen til NERP's Basprosjekt for videre behandling.

Basprosjektet har til oppgave å kontinuerlig sammenstille og analysere basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden, som bakgrunn for utvikling av det regionalpolitiske samarbeidet. Virksomheten omfatter løpende rapporteringsarbeid (bl. a. utarbeidelse av årsrapporten som behandler den regionale utvikling i Norden), utviklingsarbeid (overgang til finere regioninndeling, prognosevirksomhet, spesialutredninger m. v.) og øvrig virksomhet (f. eks. mindre utredningsoppgaver for ulike nordiske organ).

Et forslag til opplegg av Basprosjektets utredning om hjelp til tynande gruvsamhället ble behandlet på møte i NERP i november 1981. Det var her enighet om at hovedvekten i utredningen bør legges på informasjons- og erfaringsutveksling. På grunn av de til dels store forskjeller på ulike gruve-

samfunn innen og mellom landene er man noe skeptisk til muligheten for å finne felles løsningsmodeller.

Basprosjektet tar sikte på å levere en rapport om ``tynande gruvsmhällen`` våren 1982. I denne rapporten skal man kun kortfattet beskrive utviklingen og problemene i gruvesamfunnene. Hovedvekten vil bli lagt på å gi en oversikt over og sammenligning av de ulike tiltak som anvendes i de nordiske land. Det tas sikte på at utredningen skal videreføres og utvides til å omfatte ensidige industristeder mer generelt.

Vad beträffar samarbetsmöjligheterna mellan gruvföretag i Norden äger kontakter i olika frågor fortlöpande rum mellan företagen som ett led i deras normala kommersiella verksamhet. Möjligheterna till samarbete torde härigenom kontinuerligt bevakas.

Som exempel på samarbete som nyligen kommit till stånd kan nämnas att norska Orkla Industrier A/S och det finska statliga Outokumpu OY har träffat avtal om fortsatt drift av gruvverksamheten på Lökken. Koncessionsansökan har behandlats av norska Industridepartementet som med vissa förbehåll givit sitt principgodkännande.

Norska industridepartementet har vidare tillstått företagen Elkem/Boliden Orkla/Outokumpu ett förslag till riktlinjer för ett prospekteringsprogram för Sulitjelma gruver. Parterna har ombetts att tillkännage sina reaktioner på förslaget inom en viss tidsfrist.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Hittills har respektive nordiskt samarbete inom ministerrådskomplexet begränsat sig till två projekt rörande s. k. "Ocean ranching" i Island och Färöarna som en del av regionalpolitiskt samarbete samt ett mindre projekt rörande genbanksarbete för fisk.

Eftersom Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor fungerar som ett nordiskt forum för fiskerimyndigheterna har ministerrådssekretariatet hemställt till organet frågan om önskvärda och möjliga åtgärder med tanke på Nordiska rådets rekommendation.

Kontaktorganet har också frågats, om det anser sig kunna fungera som ett koordinerande och verkställande organ – i nödvändigt samarbete med NÄJS – för de tänkta åtgärderna. Ministerrådet avser att fatta beslut i frågan efter att kontaktorganets svar på de ställda frågorna har inkommit.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1), berättelse om Nordel (C1: Bilaga 10), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C1: Bilaga 11), meddelandena om rekommendationerna nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport och nr 6/1981 angående samarbetsåtgärder rörande fiskodling.

(Se C1: Bilaga 17)

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 30:e session 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget B 31/k.

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Vid senaste rådssessionen meddelade Nordiska ministerrådet bl. a. att ett utredningsarbete genomförts och att en remissbehandling av utredningens huvudrapport ägt rum. Vidare framlades inför förra sessionen ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*Sak B 31/k*) enligt vilket ministerrådet, mot bakgrund av den kulturpolitiska betydelsen av nordisk radio- och TV-spridning och det genomförda utrednings- och remissmaterialet kring nordisk radio och TV via satellit, skulle närmare värdera och överväga frågor som kanalantal och -fördelning, reklam, översättningsnivå samt möjligheterna till industriellt projektsamarbete.

Nordiska rådet ställde sig positivt till förslaget genom att anta rekommendation nr 7/1981 angående ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Mot den bakgrunden har ministerrådet fortsatt sitt arbete med de aktuella frågorna.

Den fortsatta beredningen av ärendet framgår av Nordiska ministerrådets berättelse om kulturellt samarbete 1981, kapitel 3 avsnitt 10. Av berättelsen framgår även att ministerrådet i november 1981 fastställt ett förslag om samarbete inom området för satellitrundradio med mera, vilket överlämnats till Nordiska rådet för yttrande (*Sak B 36/k*). Från dansk sida förbehöll man sig rätten att återkomma med besked om sitt ställningstagande efter folketingsvalet i december 1981.

Nordiska ministerrådet meddelar den 22 februari 1982:

Nordisk Ministerråd viser til tidligere oversendt ministerrådsforslag av 23. november 1981 (*B 36/k*), jfr meddelelse om rekommendasjon nr. 15/1973/k om økt nordisk radio- og TV-samarbeid. Fra den danske regjering

har Nordisk Ministerråd mottatt melding om vedtak 9. februar 1982 (se *Bilaga 1*). Av vedtaket går det frem at den danske regjering ikke finner å ville delta i den foreslåtte studiefase for det felles nordiske TV-satellitt-prosjekt. Dette innebærer at Danmark ikke støtter ministerrådsforslaget av 23. november 1981 (*B 36/k*). Forslaget tilbakekalles derfor med dette.

Det vil nå bli overveiet hvordan rekommandasjon nr. 7/1981 kan imøtekommes. Kort etter Nordisk Råds 30. sesjon vil det bli tatt standpunkt til det videre arbeid.

For øvrig tillater Nordisk Ministerråd seg å nevne at ministerrådet allerede i september 1981 vedtok at eksperimentell nordisk distribusjon av TV-program bør skje etter beslutning innen rammen for de nordiske samarbeidsorgan.

Nordisk Ministerråd vil, i prinsippet uavhengig av det ovennevnte, arbeide videre med Nordisk Råds rekommandasjoner nr. 15/1973/k og 13/1975/k. Det vises i den anledning blant annet til ministerrådsforslag om samme sak til forrige sesjon (*B 31/k*) der ministerrådet mellom annet tar opp spørsmålet om en komplettering av den nordiske kulturavtalen med henblikk på mediaområdet.

*BILAGA 1***Skrivelse till trafikminister Veikko Saarto, Finland från ministern for nordiske anliggender Lise Østergaard angående den danska ståndpunkten till nordiskt satellitsamarbete**

På mödet i Nordisk Ministerråd (industri-, kommunikations- og kulturministrene) den 23. november 1981 i København vedtog ministerrådet at fremlægge et forslag om øget nordisk radio- og TV-samarbejde til Nordisk Råds session i Helsingfors i marts 1982. Fra dansk side undlod man at afgive stemme på grund af folketingsvalget, idet man forbeholdt sig senere at give meddelelse om den danske regerings standpunkt.

Med henvisning hertil skal jeg meddele, at den danske regering den 9. februar 1982 har besluttet at inddtage følgende standpunkt til ministerrådsforslaget:

1. Den danske regering lægger vægt på, at det nordiske programsamarbejde inden for radio og TV styrkes og videreudvikles.

2. Den danske regering finder ikke, at en dansk deltagelse i den af Nordisk Ministerråd foreslåede 2-årige studiefase vedrørende en opbygning af et satellitbaseret kommunikationssystem indebærer sådanne muligheder for at tilgodese danske interesser med henblik på programspredning, industriel udvikling og telekommunikation, at der er tilstrækkeligt grundlag for at deltage i en sådan studiefase.

3. Skulle imidlertid de andre nordiske landes samarbejde om et satellitprojekt resultere i planer om etablering af en fællesnordisk TV-kanal via satellit, vil man fra dansk side være indstillet på at overveje den så foreliggende situation med henblik på forhandlinger om en eventuel dansk deltagelse i en sådan programvirksomhed, herunder om de økonomiske vilkår for en dansk deltagelse. En sådan udvikling vil være i tråd med nyere tanker i det nordiske samarbejde, hvor det på andre områder har vist sig hensigtsmæssigt, at 2 eller flere lande indleder et samarbejde, som de øvrige lande eventuelt senere kan tilslutte sig.

Den danske regerings standpunkt skal endvidere ses på baggrund af igangværende overvejelser om etablering af et dansk TV-2, som også kan give mulighed for regionale udsendelser.

København, den 9. februar 1982

Lise Østergaard

BILAGA 2

Betänkande 1 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia och nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

(Se rek. nr 15/1973/k, Bilaga 2)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendationerna nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete, nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia och nr 7/1981 angående förslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete och nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Sverige och Finland

(Se rek. nr 15/1973/k, Bilaga 3)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö genom årligt bidrag.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Nordiska författarkurser har hållits på Nordens folkhögskola Biskops Arnö varje år under en rad av år. I samband med att kurserna togs upp på den fasta nordiska kulturbudgeten 1981 förutsattes att kurserna, av budgetskäl, endast skulle återkomma vart annat år.

Ministerrådet kommer vid kommande budgetberedningar att överväga Nordiska rådets rekommendation om att göra kurserna årligen återkommande.

*Rek. 9/1981/k

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de Nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Rekommendationen är riktad till de nordiska regeringarna. Några speciella nationella åtgärder med anledning av rekommendationen har hittills inte vidtagits.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta en nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Forslaget må betegnes som intressant, men har dog ikke kunnet prioriteres så højt, at der har kunnet anvises midler till formålet.

*Rek. 11/1981/k

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Frågan om en utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer har aktualiserats i anslutning till Nordiskt konstcentrums verksamhet. På initiativ av konstcentrums styrelse tillsattes 1979 en utredning om nordiska gästateljéer för bildkonstnärer.

Denna utredning har senare beretts i kulturavtalets organ och givit upphov till en sekretariatspromemoria som tillsänts konstcentret. Konstcentret har därvid ombetts att komma med konkreta förslag när det gäller tre typer av insatser som är tänkbara för att skapa en gästateljéordning, nämligen

- lokaler som är lämpliga för gästateljéer
- ekonomiskt stöd till bildkonstnärer i samband med utnyttjandet av ateljéer
- information om befintliga ateljéer

Konstcentrets svar väntas i slutet av 1981, varefter frågan kommer att tas upp i ministerrådet.

Frågan om en stipendieordning för bildkonstnärer kommer således att kopplas samman med strävandena att skapa ett nätverk av gästateljéer i de nordiska länderna. Om en sådan verksamhet kommer till stånd, bör det praktiska ansvaret för information och behandling av ansökningar m. m. läggas på Nordiskt konstcentrum, som sedan sommaren 1980 på Sveaborg har fem gästateljéer för nordiska konstnärer.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 10 december 1981:

Forskeruddannelse på nordisk plan er en aktivitet inden for det nordiske forskningssamarbejde, som bør prioriteres meget højt. Sådanne synspunkter fremføres også i ministerrådets forslag om øget nordisk forskningssamarbejde.

De nordiske forskerkurser er et led i den nordiske forskeruddannelse. Kurserne tager særligt sigte på at indføre nye metoder i forskningen og at udnytte særligt dyrbar udrustning.

Styrelsen for de nordiske forskerkurser har fortolket sit mandat således, at et kursus kun kan afholdes ganske få gange uanset behov, samt at alle med kurset forbundne udgifter dækkes over den nordiske bevilling. Sædvanligvis indkaldes forslag til kurser en gang årligt, og beslutning om afholdelse af kursus træffes derefter godt et halvt år senere. Den valgte metode indebærer, at forskerne ikke kan planlægge serier af kurser strækkende sig over flere år ligesom behovet for regelmæssigt tilbagevendende kurser ikke tilgodeses.

Der er efter ministerrådets opfattelse et udtalt behov for en mere effektiv udnyttelse af de nordiske forskningsressourcer også inden for forskeruddannelsen og samtidig behov for en sammenkobling mellem nationale og nordiske prioriteringer. Dette indebærer behov for at inddrage de instanser, der nationalt er ansvarlige for tilrettelæggelse af forskeruddannelse i en mere langsigtet planlægning af det nordiske samarbejde inden for forskeruddannelse, således at denne bliver et naturligt supplement til den nationale forskeruddannelse.

Ministerrådet har derfor iværksat et forsøg inden for det jordbrugs-

skovbrugs- og veterinærvidenskabelige område med systematiseret forskeruddannelse. Denne virksomhed forudsættes styret direkte af de ansvarlige institutioner, ligesom det forudsættes, at de med undervisningen forbundne udgifter (lokaler, lærere, apparatur) finansieres over institutionernes sædvanlige bevillinger og ikke over det nordiske kulturbudget.

Det er ministerrådets opfattelse, at der vil være så store fordele ved en systematiseret forskeruddannelse på nordisk plan, at man i en prioriteringssituation vil prioritere iværksættelse af lignende forsøg inden for andre hovedfagområder fremfor en udbygning af de hidtidige nordiske forskerkurser. Ministerrådet er bekendt med, at der inden for det ingeniørvidenskabelige område ligesom inden for dele af det naturvidenskabelige område arbejdes med planer om at udvikle en mere systematiseret nordisk forskeruddannelse.

Samtidig kan påpeges at Nordisk Råds kulturudvalg i sine overlægninger med ministerrådet om det nordiske kulturbudget ikke har prioriteret en udvidelse af rammen for de nordiske forskerkurser.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 30:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna.

Utskottet konstaterar att rekommendationen syftar till en fortsatt utveckling av de nordiska forskarkurserna. Detta kan ske genom att bevilningsramen utvidgas, men givetvis också genom att själva verksamheten förbättras på olika sätt. Bl. a. denna sistnämnda möjlighet pekade utskottet på i sitt betänkande om det medlemsförslag (*A 567/k*) som ligger till grund för rekommendationen. Utskottet avsåg behovet av att kunna arrangera återkommande och ambulerande kurser för att därigenom nå ett större antal forskarstuderande, strävandena att nå även andra forskarkretsar än de traditionella samt informationen om kurserna.

Mot denna bakgrund ställer sig utskottet oförstående till meddelandet om att forskarkursstyrelsens mandat omöjliggör en utveckling av forskarkursverksamheten på organisatorisk väg. Meddelandet är så mycket mer förvånande som rådande ekonomiska situation har försvårat utvecklingen av forskarkurserna genom en utvidgning av bevilningsramen.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 12/1981 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 januari 1982

Hallvard Bakke (A)

Olle Eriksson (c)

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Arne Melchior (CD)

Sture Palm (s)

Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Håkon Randal (H)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

*Rek. 13/1981/t
D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverknin- gar på naturen och de traditionella näringarna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att skyndsamt kunna slutföra pågående utredningar samt vidta därav påkallade åtgärder i syfte att minimera turismens skadeverknin-
gar på naturen och de traditionella näringarna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I det nordiske forskningsprosjektet "Toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn" gjøres det lokalsamfunnsstudier i tre forskjellige områder. Reiselivets lokale virkninger innenfor ulike felt blir registrert, og da i form av både "objektive" data og holdningsdata. Registreringene vil så bli sammenholdt med planer, vedtak, uttalelser, m. v. som indikerer "toleransenivået" for reiselivet i områdene. Målet med prosjektet er å avdekke hvilke former for reiseliv områdene synes særlig sårbare overfor.

Natur-aspektet vil bli trukket inn gjennom studier av tilgjengelig materiale supplert med innhenting av andre opplysninger og synspunkter fra lokale "nøkkelpersoner". En sentral problemstilling her er hvorvidt "kanalisering" av turister til spesielle områder, stier osv. er tilstrekkelig, eller om en i tillegg må begrense trafikkens størrelse.

Prosjektet ventes avsluttet i 1982.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljö-
säkra sjötransporter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) har påbörjat en kartläggning av vad som hittills gjorts och vad som planeras i de olika nordiska länderna i syfte att öka miljösäkerheten vid sjötransporter. Sedan kartläggningen slutförts avser NÄT att ta ställning till om något gemensamt nordiskt projekt på området bör inledas.

***Rek. 15/1981/t**
D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra transporter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet vid sjötransporter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det hänvises til meldingen om *rekommendasjon nr. 14/1981* hvori det informeres om en kartlegging på området under NET.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1981 angående internasjonell harmonisering av bestemmelser for transport av farlig gods

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internasjonellt arbeta for att internasjonella bestemmelser for transport av farlig gods med olika transportmedel harmoniseras.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Etter at Danmark 1. juli 1981 tiltrådte Den europeiske avtale om internasjonale vegtransporter av farlig gods (ADR), er de fire nordiske land som har slike vegtransporter, med i denne avtale.

I Sverige kommer regjeringen til å framlegge en proposisjon i riksdagen om transport av farlig gods.

Propositionen innehåller forslag om en ny lag om transport av farlig gods. Lagen omfattar alle transport- og varuslag, dock ej bulktransporter till sjöss. Begreppet farlig gods i lagen bygger på de s. k. ramslag, vilket innebær att detaljföreskrifter inte finns i lagen. Dessa kommer sedan att meddelas av de ansvarige myndigheterna. Föreskrifter avses i allt väsentligt komma att överensstamma med resp. transportslags internasjonelle föreskrifter.

Propositionen innehåller också forslag om en ny myndighetsorganisation for landtransporterna, dvs. väg- og jernvægstransporterna.

Syftet med de foreslagna reformerna är bl. a. att åstadkomme mer enhetlige og internasjonelle tilpassede bestemmelser for transport av farlig gods, en bas for harmonisering av reglerna for de ulike transportlagen og därigenom underlette en sikker, effektiv og rasjonell transportforvaltning både hos myndigheter og næringslivet.

Nordisk Embetsmannskomite for transportspørsmål er av den oppfatning at det i 1982 bør kunne sammenkalles et nordisk møte av ansvarlige embetsmenn for ADR bestemmelsene med sikte på å få belyst de enkelte lands situasjon i forhold til den revisjon av ADR og RID (bestemmelsene om jernbanetransport av farlig gods), som pågår i Geneve og Bern. Som

konklusjon skulle eventuelt kunne settes opp en oversikt over mulige tiltak for å harmonisere de nordiske lands bestemmelser om transport av farlig gods og gis forslag om samarbeid under den internasjonale ADR/RID revisjon. Også forholdet til de andre transportmidler bør kunne tas i betraktning. For større problem kan det tenkes foreslått nordiske prosjekt.

NET har på sitt budsjett for 1982 forutsatt anvendt NOK 10000 for et nordisk møte til klarlegging av saksområdet.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för harmonisering inom Norden av bestämmelser för transport av farligt gods.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det hänvises til årets melding om *rek. nr. 16/1981*.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafik-säkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempevis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
2. att intensifiera pågående forskning om vägbelägningens betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Det planleggingsutvalg Nordisk embetsmannskomit  for transportspørsmål samarbeider med i vegforskningen er anmodet om å klarlegge hvilke regler de nordiske land har for legging av lyse vegdekker, hvilke begrensninger og problemer en har og hvilke forskningsoppgaver landenes vegmyndigheter mener bør kunne l ses i fellesskap. På grunnlag av en slik oversikt vil det kunne avgjøres hvilke muligheter det er for å etterkomme rekommandasjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för samarbete i arbetsmiljöfrågor samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) antog i enlighet med Nordiska rådets rekommendation ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet i juli 1981. I samband med revisionen har man ändrat på handlingsprogrammet från år 1977 till "Nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet", vilket bättre motsvarar programmets natur som princip- och ramprogram.

Revideringen av programmet har skett i samråd med arbetsmarknadens parter, vilkas roll i samarbetet samtidigt har förtydligats i programmet. Egna avsnitt om arbetstid och arbetets anpassning samt den nya teknologins samband med arbetsmiljön har medtagits i det reviderade samarbetsprogrammet. Ökade insatser för förebyggande av arbetsolycksfall eftersträvas samtidigt som betydelsen av föregripande arbetarskyddsåtgärder betonas.

Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet omspannar alla de delområden och verksamhetsformer, som nämns i samarbetsprogrammet. Programmet konkretiseras genom en åtgärdsförteckning, som behandlas och utvecklas i samråd med arbetsmarknadens parter. Parterna deltar även i behandlingen av budgetprogram och projektbudget.

Rapportering och genomförandet av samarbetsprogrammet ges årligen i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1).

Rek. 20/1981/s

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 20/1981 angående ny nordisk konvention om social trygghet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast ingå en ny nordisk konvention om social trygghet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

En ny nordisk konvention om social trygghet undertecknades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 5 mars 1981 och kommer att träda i kraft den 1 januari 1982. En särskild arbetsgrupp under Nordiska socialpolitiska kommittén – Nordiska socialkonventionsgruppen – har tillkallats för att bl. a. underlätta en enhetlig tillämpning av konventionen, utarbeta gemensamma blanketter och följa konventionens tillämpning den första tiden efter ikraftträdandet.

Ministerrådet anser mot denna bakgrund syftet med rekommendationen vara uppfyllt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 20/1981 angående ny nordisk konvention om social trygghet. Den nya nordiska konventionen om social trygghet undertecknades den 5 mars 1981 och trädde i kraft den 1 januari 1982. För att en enhetlig tillämpning av konventionen skall uppnås har en särskild arbetsgrupp, Nordiska socialkonventionsgruppen, tillsatts. Social- och miljöutskottet konstaterar med tillfredsställelse att syftet med rekommendationen uppnåtts. Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 20/1981 vara slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Doris Håvik (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Rek. 21/1981/s

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att med beaktande av de synpunkter som framförts från Nordiska rådets sida snarast ingå en överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet undertecknades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 25 augusti 1981 och kommer att träda i kraft sedan samtliga länder ratificerat överenskommelsen. En särskild arbetsgrupp har tillkallats med uppgift att följa tillämpningen av överenskommelsen.

Ministerrådet anser mot denna bakgrund syftet med rekommendationen vara uppfyllt.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående överenskommelsen om en gemensam arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal

(Se E 22. s. 2418)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Vid sitt möte i Svendborg i augusti 1981 beslutade de nordiska social- och hälsovårdsministrarna att anordna ett särskilt ministermöte om narkotikafrågorna. Från svensk sida har man föreslagit att mötet skall äga rum i Stockholm i februari 1982 och inriktas på följande tre huvudområden:

1. Åtgärder som syftar till att minska tillgången på narkotika.
2. Åtgärder som syftar till att minska efterfrågan på narkotika.
3. Internationella åtgärder.

Det nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor har fått i uppdrag att förbereda mötet.

I förslaget till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet betonas betydelsen av ett ökat nordiskt arbete vad gäller bekämpning av rusmedelsmissbruket. Arbetet med att konkretisera programmets intentioner i form av samarbetsprojekt pågår för närvarande.

Det förtjänar även att nämnas att en särskild tjänst vid världshälsovårdsorganisationens (WHO) huvudkontor i Genève med ansvar för organisationens alkoholprogram har tillsatts för en två-årsperiod fr. o. m. våren 1981. Detta har varit möjligt tack vare ekonomiska bidrag från de nordiska länderna.

Med hänsyn till de begränsade resurser som står till ministerrådets förfogande för operativa insatser är det viktigt att framhålla att det nordiska samarbetet mot rusmedelsmissbruk huvudsakligen sker genom samordning av nationella insatser. Detta gäller såväl tull- och polissamarbete som insatser på det sociala och medicinska området. Det föreligger en klar ambition att successivt förbättra detta samarbete.

*Rek. 23/1981/s

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillföra Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkta resurser för intensifierade insatser på rusmedelsområdet beträffande forskning respektive utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Från och med 1981 har Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning tillförts två tjänster, som det första året finansierats med projektmedel men som fr. o. m. år 1982 inrättas som fasta tjänster. Det gäller en projektsekreterare och en kontorsassistent.

Eftersom nämndens verksamhet i enlighet med dess mandat inte går ut på att i egen regi driva nordiska forskningsprojekt utan snarare att initiera och planera sådana projekt, torde behovet av att tillföra nämnden ytterligare resurser åtminstone för närvarande vara små. Nämnden har inte heller föreslagit någon reell ökning av sin budget för år 1983.

Vad beträffar Nordiska hälsovårdshögskolan beaktas redan rusmedelsproblematiken i stor utsträckning inom de olika utbildnings- och forskningsområdena.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att uppträda gemensamt i internationella organisationer samt att verka för att effektiva åtgärder vidtages för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

En effektiv samordning av de nordiska ländernas agerande inom världshälsovårdsorganisationen (WHO) – främst inför dess årliga församling – sker bl. a. genom de nordiska hälsodirektörmötena. Detta har resulterat i ett väl samordnat agerande i WHO.

Vad gäller det nordiska agerandet i andra internationella organisationer förekommer ett väl utvecklat informellt samrådsförfarande. Såväl departement/ministerier som myndigheter deltar i detta arbete.

Inom narkotikaområdet spelar det nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor en viktig roll. Detta gäller inte minst agerandet inom FN:s narkotikakommission.

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet

(Se E 18. s. 2414)

*Rek. 25/1981/s

D 1982

Meddelande

om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bland annat upprätta flera fritidsklubbar samt att få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Nordiska socialpolitiska kommittén har inhämtat synpunkter från nordiska kontaktkommittén för barnomsorgsfrågor på ovanstående rekommendation. Frågan kommer att behandlas vid socialpolitiska kommitténs möte våren 1982 i samband med betänkandet "Efter- och vidareutbildning av social-, hälso- och sjukvårdspersonal i Norden".

Meddelande

om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Vurderingen af rekommandationen sker i en arbejdsgruppe under Ministerrådet. Arbejdet pågår og en rapport forventes at foreligge i løbet af foråret 1982.

Arbejdsgruppen vil overveje, om det er muligt for de nordiske lande i international sammenhæng at søge forhandlinger indledt med henblik på regler, der kan medføre begrænsninger vedrørende skattefri alkoholindførsel. Af arbejdsgruppens foreløbige drøftelser er det imidlertid fremgået, at meget tyder på, at udviklingen på dette område uden for Norden går i retning af færre restriktioner.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet

(Se E 18, s. 2414)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta kartlägga de insatser som hittills gjorts för att förebygga sjukdom och misstrivsel och som syftar till en effektivisering av aktiviteterna på friskvårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

I förslaget till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet betonas betydelsen av förebyggande insatser inom såväl social- som hälsovårdsområdet.

Förslag till samarbetsaktiviteter kommer att presenteras så snart budgetmässigt utrymme kan skapas.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Ungdomsarbetslösheten i Norden har på tross av aktiv innsats fra myndighetenes side økt også i 1981. På grunn av mangel på jevnførbar statistikk i de nordiske land, finnes det ikke sikre anslag på størrelsen av ungdomsarbetsløsheten samlet i Norden.

Hovedvekten i arbeidet med tiltak som kan medvirke til å minske arbeidsløsheten blant de unge vil finnes i de nasjonale arbeidsmarkedsprogrammer og opplegget for den generelle økonomiske politikk.

På nordisk plan har regjeringene gjennom Nordisk Ministerråd avsluttet en omfattende analyse omkring ungdomsarbetsløsheten og lagt fram en rapport om de forsøk med ungdomsgaranti som har vært gjennomført i de nordiske land (Ungdomsgaranti. Teori eller virkelighet? *NU 1981:7*) I denne rapporten understrekes behovet for å skape den samfunnsmessige tilstand der alle unge så langt mulig garanteres reelle muligheter for utdanning og beskjeftigelse i samsvar med den enkeltes ønsker, forutsetninger og interesser, og med utgangpunkt i samfunnets behov og forutsetninger.

I alle de nordiske land pågår fortsatt praktiske forsøk i enkelte regioner med gjennomføring av ungdomsgaranti. Gjennom et paraplyprosjekt under Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg og Embetsmannskomiteén for nordisk kulturelt samarbeid er disse nasjonale forsøksprosjektene knyttet sammen, med sikte på utveksling av erfaringer og stimulering av nye virksomhetsformer. Representanter for disse lokalområdene (Aarhus amtskommune i Danmark, Jakobstad i Finland, Trondheim i Norge og Karlstad i Sverige) har i 1981 deltatt i seminar om disse erfaringene. Virksomheten vil fort-

sette i 1982 med sikte på videre erfaringsutveksling og klarlegging av samarbeidsmodeller for arbeidsmarkedsmyndighetenes og undervisningsmyndighetenes felles planlegging og gjennomføring av tiltak for å sikre bredest mulig tilbud til de unge. I dette arbeidet har ministerrådet også kontakt med OECD's arbeide med ungdomsarbeidsløsheten.

I de enkelte land arbeider en videre med større grad av integrering av utdanning og arbeid. Også på nordisk plan er dette arbeidet tatt opp under paraplyprosjektet mellom arbeidsmarkedsmyndighetene og undervisningsmyndighetene.

Utsiktene for 1982 når det gjelder ungdomsarbeidsløsheten er imidlertid fortsatt urovekkende og gir vanskelig grunnlag for optimisme. En avgjørende forutsetning for økte muligheter til å redusere også ungdomsarbeidsløsheten vil finnes i den generelle økonomiske vekst landenes økonomiske politikk tar sikte på. Det er også viktig at utdanningen for de unge innrettes og dimensjoneres slik at den hjelper de unge til å få fotfeste på arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedspolitikken alene rår ikke over de nødvendige virkemidler som må til for å bremse økningen i ungdomsarbeidsløsheten.

Det bemærkes, at de enkelte lande muligvis vil supplere nærværende melding med egne nationale rapporter, (se *Bilaga*) som i givet fald fremlægges særskilt, men tjener som bilag til meldingen.

BILAGA 1

Indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden i Danmark siden 1978

1. Ekstraordinære ungdomsarbejdsløshedsaktiviteter

Det samlede aktivitetsniveau har været ret stabilt i perioden 1978–80. I hvert af årene iværksattes omkring 35 000 ekstraordinære beskæftigelses- og uddannelses tilbud for unge ledige under 25 år.

Knap 1/4 ansattes i private virksomheder med tilskud, nemlig knap 6 000 i ekstraordinære lære- og praktikpladser og knap 2 000 i jobs med kommunal støtte.

Ca. 1/3 svarende til 12 000 deltog i beskæftigelsesprojekter. Ca. 1 500 ansattes i ekstraordinære offentlige lære- og praktikpladser. Knap 8 000 eller 1/5 deltog i erhvervsintroducerende kurser for unge (EIFU) og omkring 6 000 i forskellige andre kursus- og uddannelsesaktiviteter.

Der er i perioden 1978–80 sket en forskydning i deltagerne fordeling på foranstaltningstyper, således at relativt flere får ekstraordinære lære- og praktikpladser eller deltager i EIFU-kurser. Endvidere er andelen af kvindelige deltagere vokset fra 53 pct. i 1978 til 60 pct. i 1980.

Efterfølgende fortsætter ca. 1/3 af deltagerne i arbejde, ca. 1/3 kommer i uddannelse og ca. 1/3 falder tilbage til ledighed.

Det har været det helt karakteristiske træk ved indsatsen, at den hovedsageligt har været finansieret lokalt via kommunernes beskæftigelsesmidler, idet kommuner og amtskommuner i henhold til lov om ekstraordinære beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i kommuner og amtskommuner skal afsætte et fast beløb pr. indbygger til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden (i 1981 henholdsvis 50 kr. og 25 kr.). Den konkrete sammensætning af, og det konkrete indhold i de forskellige aktiviteter har været defineret lokalt, ud fra de lokale behov gennem et samarbejde mellem arbejdsmarkedsnævn, arbejdsformidling, uddannelsesinstitutioner, kommunale beskæftigelseskonsulenter m. fl.

Det kommunale og amtskommunale forbrug til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden androg i 1980 ca. 600 mill. kr. svarende til ca. 245 mill. kr. mere end pålagt ved lov eller et merforbrug på ca. 67 pct. Hertil kommer et statsligt forbrug på 255 mill. kr.

2. Udbygning af uddannelserne

Folketingets finansudvalg har i foråret 1981 bevilget ca. 150 mill. kr. til oprettelse af ca. 6 000 flere uddannelsespladser inden for erhvervsuddannelserne og inden for en række kortere videregående uddannelser, der først og fremmest retter sig mod erhvervslivet. Tillige er bevilget 30 mill. kr. til ca. 700 flere pladser på de kombinerede undervisnings- og produktionsprogrammer.

I april 1981 blev der indgået aftaler mellem regeringen og arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne på såvel det private som offentlige arbejdsmarked for at sikre, at ingen kvalificerede unge afskæres fra mulighe-

den for at få en faglig uddannelse på grund af manglende *lære- og praktikpladser*. Der skal fremskaffes ca. 11 000 yderligere pladser i hvert af årene 1981 og 1982.

Arbejdsmarkedsuddannelserne (specialarbejderuddannelsen, omskoling og efteruddannelse af faglærte samt særforanstaltningerne for unge og langtidsledige) er ligeledes blevet væsentligt udbygget i de senere år. Ca. 35 000 unge under 25 år har (udover ca. 8 000 EIFU-deltagere) deltaget i en arbejdsmarkedsuddannelse i 1980, svarende til ca. 32 pct. af samtlige påbegyndte deltagere.

3. Arbejdstilbudsordningen

Den tidligere jobtilbudsordning for langtidsledige er nu udskilt i en særlig lov om arbejdstilbud til ledige. Den væsentligste ændring i denne forbindelse er, at indsatsen for de unge arbejdsløshedskassemedlemmer er opprioriteret, således at unge under 25 år fra oktober 1981 skal have et arbejdstilbud efter 1 års ledighed mod 1 år og 9 måneder for ledige over 25 år.

Der skal fremover gives ca. 10 000 arbejdstilbud om året til unge under 25 år.

4. Ungdomsgarantiforsøget

I 1980 er der etableret en forsøgsordning med ungdomsgaranti i 2 amtskommuner, hvorefter alle ledige unge under 25 år garanteres et tilbud om uddannelse eller beskæftigelse. Ungdomsgarantien indebærer en udbygning og koordinering af de eksisterende ordninger for unge ledige. Formålet er i større grad at motivere de unge til en kompetencegivende uddannelse, for derigennem at forbedre de svagest stilledes muligheder på arbejdsmarkedet.

Forsøget evalueres af en række forskere og evalueringsrapporten forventes at foreligge i slutningen af sommeren 1982. På grundlag af de erfaringer, der indvindes, vil regeringen tage stilling til, under hvilken form garantien kan udvides med det sigte at omfatte hele landet i 1984.

BILAGA 2

Ungdomsarbejdsløsheten i Norge — målsetting, tiltale, resultater

(Notat utarbetat den 4 februari 1982 av Hans Arisholm, Kommunal- og arbeidsdepartementet)

Målsetting

Regjeringen la i 1977 fram en melding om sysselsettingspolitikken hvor målsettingen når det gjelder ungdomsarbejdsløsheten ble uttrykt slik: ". . . . ta sikte på å tilby all ungdom i alderen 16–19 år tilbud om utdanning, opplæring i arbeidslivet eller arbeid innen utgangen av 1981". Den

nye Regjering har gitt ungdomsarbeidsløsheten tilsvarende stor oppmerksomhet. Der er foreløpig ikke gitt signaler om noen endring av politikken på dette området.

Tilbudet av arbeidskraft

Årskullene i alderen 16–19 år vil stige fram til 1985 for deretter å synke. Størst stigning i aldersgruppen 16–19 år vil vi få i 1982 hvor det vil være nesten 5 000 flere ungdommer i alderen 16–19 år i forhold til 1981. Dette utgjør en kraftig utfordring for utdannings- og arbeidsmarkedsmyndighetene og for det ordinære arbeidsliv.

Omfanget av ledigheten

Ved utgangen av desember 1981 var 5 400 ungdom under 20 år registrert som arbeidsløse, mot 4 800 i desember 1980. I løpet av de siste 10 år har det bare skjedd en svak stigning når det gjelder ungdommens andel av den totale registrerte ledighet. (Har økt fra 10% til ca. 13%.) Utviklingen av ledigheten blant 20–24 åringer er noe mere negativ. Andelen ledige 20–24 åringer i forhold til den totale registrerte ledighet blir stadig større. (utgjør nå ca. 20%).

Iverksatte tiltak

a. tiltak under utdanningsmyndighetene

I de senere år har utbyggingsplanen mht. plasser i videregående skoler vært ca. 4 000 nye plasser i året. På grunn av fylkeskommunenes vanskelige økonomi har det ikke vært mulig å nå dette målet. Sommeren 1981 viste det seg at fylkeskommunen hadde midler til å etablere ca. 1 000 nye plasser. Følgende tiltak ble derfor satt i verk fra statens side:

- Ekstraordinære tilskott til fylkeskommunene for etablering av nye klasser.
- Økning av antallet elever i klassene fra 27 til 30.
- Økt tilskott til ekstra klasser og særskilte tiltak for fremmedspråklige elever.
- Ekstra tilskott til kommuner i forbindelse med oppretting av ekstra 10. klasser.
- Økt tilskott til lærlingeplasser.

Kirke- og undervisningsdepartementet antok at disse tiltakene ville gi 7–8 000 flere elevplasser høsten 1981 sammenliknet med 1980.

b. tiltak under arbeidsmarkedsmyndighetene

Utviklingen av arbeidsmarkedstiltak for ungdom har økt gradvis fra midten av 70-tallet. Ved utgangen av oktober 1981 var det sysselsatt i alt 6 400 ungdommer under 20 år på arbeidstiltak. Det tilsvarende tallet i 1980 var 4 900, dvs. en økning på ca. 1 500. De viktigste arbeidsmarkedstiltakene for ungdom er:

- yrkesorienterende programmer
- bedriftsintern opplæring
- lønnstilskott til private arbeidsgivere
- enkeltarbeidsplasser i offentlig virksomhet
- arbeidstreningstiltak for ungdom med særlige problemer.

Det er også etablert samarbeidsrutiner på lokalt nivå mellom utdannings- og arbeidsmarkedsmyndighetene hvor en søker å nå de elever som ikke kommer inn i videregående skoler, samt de som faller ut av skolene etter en tid.

Resultatene av disse arbeidsmarkedstiltakene er følgende:

- for de yrkesorienterende programmene synes 70–75 % å ha kommet i lønnet arbeid eller opplæring tre måneder etter endt program.
- for bedriftsintern opplæring er den tilsvarende prosent ca. 80.
- for de ekstraordinære plassene i privat eller offentlig regi, synes ca. halvparten av deltakerne å ha fått lønnet arbeid eller tatt videreutdanning umiddelbart etter at de sluttet i de ekstraordinære arbeidsplassene.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla och fördjupa samordningen av i Norden förekommande forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Arbetet med at opfylde rekommandationerne finder sted i en styringsgruppe under Nordisk Embedsmandskomité for miljøbeskyttelsesspørgsmål.

Gruppen blev oprettet i begyndelsen af 1981 og har haft følgende aktiviteter i 1981:

Budgetrammen har været NOK 157 000, hvoraf en del er gået til finansiering af gruppens møder, og resten har finansieret projektet: "Nordisk beregningsmodel for bilgasser." Projektets hovedmålsætning er at videreudvikle et svensk udkast til beregningsmetode, samordne pågående national virksomhed og arrangere et arbejdsseminar i december 1981.

Spørgsmålet om sammenhængen mellem bilgasser og langtidsvirkninger i form af kræft og skader på arveegenskaber anses for en væsentlig del af problematikken. I nordisk regie foregår samarbejdet om disse spørgsmål inden for rammerne af projektprogrammet om miljøeffekter af energiproduktion, MIL-2 projektet. Bilgasgruppen følger dette arbejde nøje og vil om nødvendig foreslå supplerende projektarbejde.

I tilknytning til Nordisk Råds *rekommendation nr. 9/1980* har bilgasgruppen diskuteret afgifter som virkemiddel for at reducere udslippet af bilgasser og bidraget med synspunkter. I 1982 vil der blive arbejdet videre med beregningsmetoden. Endvidere vil der blive arbejdet med at vurdere eksisterende målemetoder samt et forsøg på at give en sammenfatning af omfanget og graden af forurening fra traditionelle luftforureningskomponenter, som skyldes vejtrafik. Dette materiale vil være et væsentligt beslutningsgrundlag for myndighederne ved bedømmelsen af behovet for foranstaltninger mod bilgassers skadevirkninger.

På internationalt plan samarbejdes på det forskningsmæssige område med at udnytte resultater fra andre lande. Endvidere kan der henvises til ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening i Europa, jvf. meddelelse om *rek. 7/1978*.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forsknings-samarbete beträffande fordonsavgaser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för att fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö blir föremål för intensifierad forskning och att enhetliga regler fastställs.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Arbetet med att opfylle rekommendationerna finder sted i en styrings-gruppe under Nordisk Embedsmandskomiteé for miljøbeskyttelsesspørgsmål.

Gruppen blev oprettet i begyndelsen af 1981 og har haft følgende aktiviteter i 1981:

Budgetrammen har været NOK 157000, hvoraf en del er gået til finansiering af gruppens møder, og resten har finansieret projektet: "Nordisk beregningsmodel for bilgasser." Projektets hovedmålsætning er at videreudvikle et svensk udkast til beregningsmetode, samordne pågående national virksomhed og arrangere et arbejdsseminar i december 1981.

Spørgsmålet om sammenhængen mellem bilgasser og langtidsvirkninger i form af kræft og skader på arveegenskaber anses for en væsentlig del af problematikken. I nordisk regi foregår samarbejdet om disse spørgsmål inden for rammerne af projektprogrammet om miljøeffekter af energiproduktion, MIL-2 projektet. Bilgasgruppen følger dette arbejde nøje og vil om nødvendig foreslå supplerende projektarbejde.

I tilknytning til Nordisk Råds *rekommendation nr. 9/1980* har bilgasgruppen diskuteret afgifter som virkemiddel for at reducere udslippet af bilgasser og bidraget med synspunkter. I 1982 vil der blive arbejdet videre med beregningsmetoden. Endvidere vil der blive arbejdet med at vurdere eksisterende målemetoder samt et forsøg på at give en sammenfatning af omfanget og graden af forurening fra traditionelle luftforureningskomponenter, som skyldes vejtrafik. Dette materiale vil være et væsentligt beslut-

ningsgrundlag for myndighederne ved bedømmelsen af behovet for foranstaltninger mod bilgassers skadevirkninger.

På internationalt plan samarbejdes på det forskningsmæssige område med at udnytte resultater fra andre lande. Endvidere kan der henvises til ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening i Europa, jvf. meddelelse om *rek. 7/1978*.

Rek. 31/1981/j

D 1982

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1981 angående enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at gennemføre ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1981:

Rekommendation 31/1981 om ensartede viseringsregler i Norden blev drøftet på det nordiske justitsministermøde i Danmark den 17.–18. juni 1981.

Efter præambelen til den nordiske paskontroloverenskomst fra 1957 skal de nordiske lande tilstræbe anvendelse af viseringstvang i samme omfang over for statsborgere fra ikke-nordiske lande. På grund af de eksisterende forskelle i de nordiske landes tilknytningsforhold til forskellige internationale organisationer og forskelle i holdning til visse udenrigs- og forsvarspolitiske spørgsmål er det ikke på nuværende tidspunkt realistisk at forvente, at der er mulighed for at opnå fuldstændig overensstemmelse mellem de nordiske landes viseringskrav.

For at imødegå de uheldige virkninger ved en forskellig anvendelse af visumtvang gennemførtes i 1979 en ændring af den nordiske paskontroloverenskomst, således at et nordisk land får mulighed for midlertidigt at indføre generel paskontrol.

Det er ministerrådets opfattelse, at formålet med rekommendation nr. 31/1981 om ensartede viseringsregler i videst muligt omfang omfyldes gennem den løbende underretning, der allerede finder sted mellem de nordiske landes udlændingemyndigheder. Der er enighed om, at ændringer i de gældende viseringsregler bør ske samtidigt i de nordiske lande, ligesom der er enighed om, at der efter begæring bør optages forhandling, inden en af parterne i paskontroloverenskomsten indfører eller ophæver visumtvang, som ikke alle parterne kan tilslutte sig.

Ministerrådet tilstræber naturligvis samtidig i det løbende samarbejde opnåelse af ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

På denne baggrund finder ministerrådet, at formålet med rekommandationen er opfyldt.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 23 februari 1982:

De nordiske landes viseringskrav over for statsborgere fra nogle af de østeuropæiske stater er indbyrdes ikke fuldstændig i overensstemmelse.

For så vidt angår Polen er Sverige det eneste nordiske land, der for tiden har visumfrihed over for statsborgere fra dette land.

Det er på baggrund af de nordiske landes forskellige holdninger til visse udenrigs- og forsvarspolitiske spørgsmål ministerrådets opfattelse, at en fuldstændig overensstemmelse mellem de nordiske landes viseringskrav over for statsborgere fra disse lande ikke altid kan opnås.

Ministerrådet vil dog naturligvis også på dette område tilstræbe at opnå ensartede viseringsregler gennem det løbende samarbejde landene imellem.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist meddelelse om rekommandation nr. 31/1981 angående ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

Udvalget har behandlet meddelelsen på møder i Stockholm den 19. januar 1982 og den 1. marts 1982 i Helsingfors.

Det fremgår af meddelelsen, at Nordisk Ministerråd i det løbende samarbejde tilstræber opnåelse af ensartede viseringsregler i de nordiske lande, og at formålet med rekommandationen i videst muligt omfang opfyldes gennem den løbende underretning, der finder sted mellem de nordiske landes udlændingemyndigheder. Der er enighed om, at ændringer i de gældende viseringsregler bør ske samtidigt i de nordiske lande, ligesom der er enighed om, at der efter begæring bør optages forhandling, inden en af parterne i paskontroloverenskomsten ophæver eller indfører visumtvang, som ikke alle parterne kan tilslutte sig.

I en af juridisk udvalg indhentet tillægsmeddelelse har Nordisk Ministerråd bl. a. oplyst, at det på baggrund af de nordiske landes forskellige holdninger til visse udenrigs- og forsvarspolitiske spørgsmål er ministerrådets opfattelse, at en fuldstændig overensstemmelse mellem de nordiske landes viseringskrav over for statsborgere fra østeuropæiske stater ikke altid kan opnås. Ministerrådet vil dog også på dette område tilstræbe at opnå ensartede viseringsregler.

Juridisk udvalg finder på denne baggrund, at rekommandationen må anses for opfyldt og indstiller,

at Nordisk Råd tager Nordisk Ministerråds meddelelse om rekommandation nr. 31/1981 angående ensartede viseringsregler i de nordiske lande til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 1. marts 1982

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Chr. Christensen (KrF)

Hagen Hagensen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Jan P. Syse (H)

Formand

Håkan Winberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Finlands regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at der mellem disse lande indgås en konvention om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i andet nordisk land i overensstemmelse med det udkast til konvention, der er optaget som bilag til ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 20 november 1981 å *samtliga regeringars vägnar*:

Konventionen undertecknades i Svaneke på Bornholm den 17 juni 1981 (*se Bilaga*). Konventionen har i Sverige bragts till riksdagen för antagande (Prop. 1981/82: 5). I Finland har man för avsikt att förelägga konventionen till riksdagen för godkännande ännu i år. I Norge kommer ratifikationen att kunna ske i en nära framtid. I Island skall man lägga propositionen i början av år 1982. I Danmark undersöker man för närvarande om konventionen i sin slutliga utformning påkallar ändringar i lagar eller andra administrativa stadganden. För den skull är det inte i detta skede möjligt att meddela om konventionen skall föreläggas folketinget. Därför är det inte heller möjligt att avgöra när Danmark kan ratificera konventionen.

Rekommendationen nr 32/1981 torde anses slutbehandlad.

*BILAGA 1***Konvention****mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land**

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge,
som anser att en ökad språklig likställighet inom Norden är av stor betydelse för den nordiska gemenskaps känslan och för vidgade kontakter mellan de nordiska folken,

som finner det angeläget att nordiska medborgare kan i så stor utsträckning som möjligt använda sitt eget språk inför myndigheter och andra offentliga organ i ett annat nordiskt land,

som är medvetna om att en god språkservice för nordiska invandrare är av väsentlig betydelse för att underlätta anpassningen och tillförsäkra dem social trygghet och lika behandling i samhället,

har, i enlighet med tanken bakom Nordiska rådets rekommendation nr 29/1966, överenskommit om följande.

Artikel 1

Språk som omfattas av denna konvention är svenska, danska, finska, isländska och norska.

Konventionen avser såväl muntlig som skriftlig kontakt med en myndighet eller annat offentligt organ, dock ej telefonkontakt.

Artikel 2

De fördragsslutande staterna förbinder sig att verka för att en medborgare i en fördragsslutande stat vid behov skall kunna använda sitt eget språk vid kontakt med myndigheter och andra offentliga organ i en annan fördragsslutande stat. Detta gäller förutom vid kontakt med domstolar främst vid kontakt med offentliga organ såsom sjukvårds-, hälsovårds-, socialvårds- och barnvårdsmyndigheter samt arbetsmarknads-, skatte-, polis- och skolmyndigheter.

I mål och ärenden vid domstolar och andra offentliga organ skall dessa såvitt möjligt sörja för att medborgare i fördragsslutande stat får behövlig tolk- och översättningshjälp. I brottmål skall medborgaren alltid få den tolkhjälp som behövs.

Artikel 3

Kostnad för tolkning eller översättning i mål eller ärende som avses i artikel 2 bör ersättas av allmänna medel. Ersättning till tolk i mål som rör allmänt åtal skall alltid utgå av allmänna medel.

Vad nu sagts skall ej utgöra hinder för en fördragsslutande stat att för översättning av en skriftlig handling återkräva kostnad eller del därav av

den som har gett in handlingen, om denna är av vidlyftig beskaffenhet eller av ringa betydelse eller om eljest särskilda skäl föreligger. Ej heller skall hinder föreligga för en fördragsslutande stat att meddela bestämmelser om rätt för det allmänna att återkräva ersättning till tolk eller översättare från den som i egenskap av förlorande part eller eljest skall svara för rättegångskostnaderna i målet eller ärendet.

Artikel 4

Den som är intagen på anstalt eller inrättning bör i den utsträckning det är möjligt ges tillfälle till samvaro med annan, som behärskar den intagnes språk.

Artikel 5

De fördragsslutande staterna skall främja inrättandet av offentliga språk-serviceorgan eller tillhandahållandet av tolk- och översättningsservice i annan form på orter, där medborgare i en annan fördragsslutande stat som inte förstår värdlandets språk vistas i större antal. När det är befogat med hänsyn till antalet sådana medborgare som är bosatta i värdlandet eller på en viss ort i detta, skall värdlandet främja översättning och distribution av sådana anvisningar, broschyrer, blanketter eller dylikt som kan underlätta kontakten mellan den enskilde och det allmänna.

Artikel 6

De fördragsslutande staterna förbinder sig att pröva möjligheten av särskilda insatser i fråga om språk-service, när förhållandena ger anledning till det, och att främja direkt samarbete mellan myndigheter i de olika staterna för förverkligandet av syftet med konventionen.

Artikel 7

Konventionen innebär inte någon begränsning av möjligheten för två eller flera fördragsslutande stater att när anledning förekommer träffa särskilda överenskommelser som innefattar längre gående förpliktelser än som nu har avtalats.

Artikel 8

Var och en av de fördragsslutande staterna skall utse en myndighet eller ett annat organ med uppgift att följa tillämpningen av konventionen i den staten och att främja samarbetet mellan staterna i frågor som avses i konventionen. Det ankommer även på Nordiska ministerrådet att följa tillämpningen av konventionen.

Artikel 9

De fördragsslutande staterna kan tillträda denna konvention genom

a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation eller

b) undertecknande med förbehåll för ratifikation i förening med efterföljande ratifikation.

Ratifikationshandlingarna skall deponeras i det finska utrikesministeriet.

Konventionen träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att den har tillträtts av fyra av de fördragsslutande staterna. För fördragsslutande stat som tillträder konventionen vid en senare tidpunkt träder den i kraft två månader efter det att denna stat har tillträtt konventionen.

Envar av staterna kan i förhållande till envar av de övriga uppsäga konventionen till upphörande med sex månaders varsel.

Till bekräftelse härav har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna konvention.

Som skedde i Bornholm den 17 juni 1981, i ett exemplar på svenska, danska, finska, isländska och norska språken.

For Danmarks Regering

Ole Espersen

Fyrir Ríkisstjórn Íslands

Friðjón Þórðarson

Suomen hallituksen puolesta

Christoffer Taxell

For Norges Regjering

Bjørn Skau

För Sveriges regering

Carl Axel Petri

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds meddelelse til Nordisk Råds 30. session 1982 angående vedtagelse af en nordisk sprogkonvention.

Udvalget har behandlet meddelelsen på møder i Stockholm den 19. og 20. januar 1982.

Ministerrådet meddeler, at konventionen er undertegnet af alle fem nordiske lande den 17. juni 1981.

Konventionen er imidlertid endnu ikke ratificeret og trådt i kraft i de nordiske lande, og det fremgår af meddelelsen, at undersøgelserne af, hvilke yderligere gennemførelsesforanstaltninger i form af lovgivning eller administrative forskrifter, det kan være nødvendigt at gennemføre, før konventionen kan træde endeligt i kraft, endnu ikke er afsluttede.

Juridisk udvalg anser det som et stort fremskridt, at den længe eftertragtede sprogkonvention nu er undertegnet af alle de fem nordiske lande.

På baggrund af oplysningerne om usikkerheden om, hvornår konventionen kan forventes at træde i kraft i landene, kan juridisk udvalg imidlertid ikke dele ministerrådets opfattelse af, at rekommandationen kan anses for slutbehandlet. Juridisk udvalg anser gennemførelsen af denne konvention for en så vigtig sag for det nordiske samarbejde, at udvalget anser det for nødvendigt at følge sagens gang, indtil det kan fastslås, at de tanker, der lå bag det oprindelige medlemsforslag fra 1966, er ført ud i livet.

Juridisk udvalg henstiller, at det så hurtigt som muligt søges afklaret, hvilke gennemførelsesforanstaltninger, der er nødvendige, for at konventionen kan træde i kraft, og at disse gennemførelsesforanstaltninger herefter snarest føres ud i livet.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 32/1981 angående vedtagelse af en nordisk sprogkonvention til efterretning og afventer ny meddelse til næste ordinære session.

Stockholm den 20. januar 1982

Lennart Andersson (S)

Halldór Ásrímsson (F.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Svend Jakobsen (S)

Urpo Leppänen (Smp)

Formand

Marit Rotnes (A)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Håkan Winberg (m)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om yttrande nr 2/1981

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 12 december 1981:

3. För lærer- og elevudvekslingen har der været gennemført en forsøgsperiode i 1978–79. Til formålet var bevilget 250.000 dkr. Disse midler fordeltes efter ansøgning til lærer- og elevudvekslingsarrangementer, særligt sådanne der kunne betegnes som nye initiativer på området. Der blev bevilget penge til ca 2/3 af de indkomne ansøgninger, der i gennemsnit fik ca 25 % af det ansøgte beløb. Antallet af deltagere under støtteordningen var i alt ca 2.500 og støtten udgjorde således ca 100 dkr pr deltager. Spørgsmålet om det er muligt at udarbejde forslag til en ny forsøgsperiode, som tager sigte på at undersøge mulighederne for ved nordiske midler at fremkalde nationale midler til formålet i højere grad end det var tilfældet ved den gennemførte forsøgsperiode, er til fortsat overvejelse.

4. Kommittén för nordiskt ungdomssamarbete har inom ramen för nuvarande ordning och resurser inte praktiska möjligheter att ge stöd till direkta arrangemang för handikappade. Handikappfrågor har dock utgjort tema för vissa av de projekt, som ungdomsorganisationer sökt och erhållit stöd för. Handikapporganisationernas egna projekt handlägges normalt inom ramen för kulturfonden. År 1981, som var det internationella handikappåret, gavs dkr 1 367 000 i stöd till inalles 30 projekt, varav sex direkt rörde barn- och ungdomsprojekt.

5. Ministerrådet tillsatte den 16 februari 1981 en grupp bestående av en representant för vart och ett av de nordiska länderna med uppgift att bistå kultursekretariatet vid utformningen av ett förslag angående 1980-talets nordiska kultursamarbete. Resultatet av detta beredningsarbete behandlades av ministerrådet vid möte den 23 november 1981. Det förslag, som ministerrådet vid mötet beslutade överlämna till Nordiska rådet för yttrande (*Sak B 37/k*), är inte ett handlingsprogram i traditionell mening. Ministerrådet har valt att göra ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till för ett decennium sedan och vilka som kan komma att bli centrala för utvecklingen under det kommande decenniet. Avsikten är att dokumentet, tillsammans med Nordiska rådets eventuella synpunkter och debatten i övrigt, skall kunna tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående försäljning av hasch till ungdomar i Christiania

Till Danmarks regering

Socialarbetare i södra Sverige har uppfattningen att mycket av den narkotika som används där kommer från Köpenhamn, bland annat genom den öppna försäljningen av hasch till ungdomar i Christiania. Jag ber därför att få fråga den danska regeringen:

Är denna bild riktig och vad avser i så fall Danmarks regering att göra åt problemet?

Stockholm den 26 oktober 1981

Gabriel Romanus (fp)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående avtal mellan de nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning

Till Nordiska ministerrådet

Under hösten 1980 yttrade sig Nordiska rådet genom skrivelse från rådets presidium till Nordiska ministerrådet om ett utkast till Avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet. Utkast hade dessförinnan paraferats i Köpenhamn den 13 juni 1980 och vid nordiskt skatteministermöte den 19 juni hade man från samtliga länders sida förklarat, att man ställde sig positiv till att avtalet undertecknas.

Nordiska rådets uttalande baserade sig på behandling i såväl rådets juridiska som ekonomiska utskott. Uttalandet tillställdes Nordiska ministerrådet den 27 november 1980. Det innehöll bland annat ett konstaterande om att man var tillfredsställda med att avtalsutkastet täckte flera av sådana frågeställningar, som tagits upp av olika nordbor i skrivelser till Nordiska rådet. I uttalandet tillstyrktes från Nordiska rådets sida att avtalet ingås. Samtidigt påpekades betydelsen av ett sådant avtal för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och för industriellt samarbete.

Jag anser att det är önskvärt att ett multilateralt nordiskt dubbelbeskattningsavtal snarast ingås.

Mot bakgrund härav vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

När förväntas de nordiska ländernas regeringar avsluta förberedelserna och underteckna Avtalet för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet?

Stockholm den 26 januari 1982

Paul Jansson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog vid sin 28:e session en rekommendation om koordinering och intensifiering av verksamheten beträffande upplysning, utbildning och forskning om de mänskliga rättigheterna (*rek. nr 13/1980/j*).

Avsikten med rekommendationen är att bättre kunna utnyttja de befintliga personella och ekonomiska resurserna i de nordiska länderna för arbetet med de mänskliga rättigheterna. Detta ökade nordiska samarbete skulle i ett första skede inte kräva någon institutionell uppbyggnad utan kunna ske genom förstärkt samarbete mellan olika läroanstalter, studieförbund och enskilda personer, som arbetar med frågor kring de mänskliga rättigheterna.

Rekommendationen avser en undersökning om möjligheterna för detta samarbete. Rådets juridiska utskott har understrukit att undersökningen bör ske utifrån utgångspunkten att samarbetet i största möjliga omfattning byggs upp kring redan bestående nationella och internationella organisationer och kommittéer, som verkar på detta fält, t. ex. UNESCO-kommissionerna och FN-föreningarna.

Av ministerrådets meddelande om rekommendationen framgår att en koordineringsgrupp arbetar med frågan och att ett seminarium – som uppföljning av ett tidigare sådant – kommer att äga rum i början av 1982. Seminariet finansieras med medel från ministerrådet. Vidare framgår av meddelandet att ministerrådet kommer att ta ställning till det fortsatta arbetet med rekommendationen mot bakgrund av seminariets resultat.

Det kan ifrågasättas om ministerrådets hantering av rekommendationen hittills är i överensstämmelse med de riktlinjer som uttalats av juridiska utskottet och som rådet ställt sig bakom. Det bör också framhållas att två år förflutit sedan rekommendationen antogs utan att några egentliga konkreta åtgärder ännu vidtagits.

Jag vill därför ställa följande fråga:

På vilket sätt avser Nordiska ministerrådet att följa upp det beslutade seminariet om de mänskliga rättigheterna och har några medel avsatts för detta syfte?

Stockholm den 3 februari 1981

Lennart Andersson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk*Till Nordiska ministerrådet*

De nordiska sjömännen har i många olika sammanhang krävt att få bli likställda med andra nordiska medborgare i TV-hänseende. Det finns över 100 000 sjömän som seglar på utländska hamnar utan möjligheter att se TV-program producerade i de nordiska länderna. Den tekniska utvecklingen har emellertid gjort att det i dag är både möjligt och ekonomiskt överkomligt att producera TV-kassetter och att dessa utan svårigheter kan levereras till fartygen.

Vid Nordiska rådets 24:e session 1976 rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk. Genom samnordisk produktion kan man väsentligt bredda det relativt smala programutbudet på nationellt plan. Enligt det meddelande som nu har avgivits av Nordiska ministerrådet produceras i vissa av de nordiska länderna program avsedda för handelsflottan. Informationsutbyte och personliga kontakter mellan de nationella organ som ansvarar för verksamheten förekommer också.

Det största problemet vid produktionen och distributionen av TV-program för sjöfolk utgör frågan om upphovsrätten. För att ett direkt programutbyte eller en samproduktion skall kunna komma till stånd krävs att dessa frågor snabbt blir lösta genom avtal.

Beträffande upphovsrätten hänvisar ministerrådet i sitt meddelande bl. a. till en konflikt mellan Sveriges radio och företagets fackklubb angående frågan om programrättigheterna ligger hos Sveriges radio eller hos medarbetarna. Ministerrådet konstaterar därefter att förutsättningar för ett samarbete omfattande flera nordiska länder sannolikt inte kan etableras på detta område och föreslår därför att det fortsatta arbetet sker genom berörda nationella instanser.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser de nordiska ländernas regeringar vidta för att på nationellt plan underlätta lösningen av frågan om produktion och distribution av TV-program för sjöfolk?

Helsingfors den 3 februari 1982

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående samarbete på videogramområdet

Till Nordiska ministerrådet

I det nordiska samarbetet har videogramområdet varit föremål för intresse under en lång följd av år. Under Nordiska rådets 28:e session behandlades två medlemsförslag (*A 552/k och A 563/k*) om samarbete inom videogramområdet och inom tillämpningen av den nya informationsteknologin. En av grundpunkterna i medlemsförslagen var insikten om den snabba utvecklingen inom informationsteknologin och därmed inom informationsförmedlingen överhuvudtaget och de möjligheter, men även risker som utvecklingen innebär för informationen till och kommunikationen mellan människorna. Denna utveckling bör följas noggrant, inte bara på nationellt, utan också på nordiskt plan.

Som ett resultat av behandlingen av de ovannämnda medlemsförslagen rekommenderade Nordiska rådet de nordiska regeringarna att i nära kontakt med varandra genomföra massmedieutredningar i respektive land och att genomföra en teknisk granskning av olika videosystem i syfte att få fram en gemensam nordisk standard samt att överhuvudtaget sträva till samarbete och samordning på mediapolitikens område.

I ett meddelande till denna session om uppföljningen av rekommendationen konstaterar Nordiska ministerrådet bland annat att det inte har funnits resurser för att genomföra någon egentlig utredning som kunde belysa behovet av och möjligheterna för samarbete på videoområdet. På nationellt plan har olika utredningar gjorts och vissa lagstiftningsåtgärder har även vidtagits. Enligt meddelandet har dock kontakterna mellan de nordiska regeringarna och myndigheterna på området inte varit tillräckliga. Vidare hänvisas till att ministerrådet mot denna bakgrund har kallat till en konferens i januari 1982 i syfte att öka de nordiska kontakterna på videogramområdet.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta, på basen av erfarenheterna från den nyligen anordnade konferensen, för att intensifiera det nordiska samarbetet på videogramområdet?

Helsingfors den 3 februari 1982

Arvo Salo (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående biblioteksbusprojektet på Nordkalotten

Till Nordiska ministerrådet

Med finansiering över Nordiska ministerrådets allmänna budget inleddes år 1979 en treårig försöksperiod med ett biblioteksbusprojekt på Nordkalotten. I projektet deltar Muonio, Enontekis, Kiruna och Kautokeino kommuner. Avsikten har varit att de berörda kommunerna efter försöksperioden skall överta finansieringen av biblioteksbussen.

Erfarenheterna av projektet har varit positiva. Den lokala befolkningen har uppskattat den service biblioteksbussen ger. I framtiden strävar man till att ytterligare utveckla verksamheten. Redan nu kan man t. ex. ge service på finska, samiska och norska. Det största praktiska problemet har varit bristen på böcker. Kommunerna har inte haft möjligheter att i tillräcklig utsträckning bevilja anslag för bokanskaffningar.

Ur ministerrådets berättelse till 30:e sessionen rörande det nordiska samarbetet framgår att den samnordiska finanseringen av biblioteksbussen upphör i mitten av 1982.

Med hänsyn till det stora intresset för biblioteksprojektet och med tanke på projektets betydelse för Nordkalotten önskar undertecknad, med hänvisning till den knapphändiga information som ges om projektet, ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet vidtagit för att säkerställa biblioteksbussens fortsatta verksamhet i form av ett samarbete mellan berörda kommuner?

Helsingfors den 4 februari 1982

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående alternativa förslag till bruk av egendomen i Fjaler i Vestnorge*Til Nordisk Ministerråd*

Saken om en nordisk folkehøgskole i Vestnorge ble tatt opp i en rekommandasjon i 1979. Bakgrunnen var at nordiske samarbeidsorganer fikk tilbud om å overta en eiendom med tanke på at denne kunne benyttes til et tjenlig formål.

Allerede i en tilleggsmeddelelse til sesjonen i 1980 opplyste Ministerrådet at det ikke var grunn til å innlede en nordisk utredning om å opprette en nordisk folkehøgskole. I meddelelsen til årets sesjon heter det at det ikke har vært mulig å finne en løsning i tilknytning til spørsmålet om alternativ plassering av Nordens folkliga akademi. Et nordisk folkehøgskoleprosjekt i Vestnorge er således ute av bildet. Det ble imidlertid allerede i rekommandasjon 21/1979 tatt til orde for å undersøke alternative muligheter for bruk av eiendommen. Nå opplyses det ganske kort at det "ikke har vært mulig å oppstille andre forslag til anvendelse av eiendommen".

Denne konstatering kan vanskelig aksepteres, idet det fra donators side faktisk foreligger et alternativt opplegg. Av dette går det fram at "Fagerheims Stifting stadfester at donasjonen til Nordisk Råd av eiendomen på Dalsåsen i Fjaler står ved lag, og vil vørdsamt tilrå at ledd nr. 2 i rekommandasjonen, tanken om eit nordisk kurs- og kultursenter, blir granska og utgreidd av Ministerrådets organ".

Det som nå foreligger er et forslag som har krav på å bli tatt opp til seriøs behandling, som del av den oppfølging Nordisk Råds organer har bedt om i forbindelse med rekommandasjon 21/1979.

Jeg tillater meg på denne bakgrunn å stille Ministerrådet følgende spørsmål:

Vil Ministerrådet ta opp til behandling og utredning forslaget fra donator om alternativ bruk av den tilbudte eiendom i Fjaler i Vestnorge?

Oslo, 4. februar 1982

Kirsti Grøndahl (A)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående undervisningen av finska barn i Sverige

Till Sveriges regering

År 1975 antog Nordiska rådet en rekommendation, enligt vilken Sveriges regering i samråd med regeringen i Finland borde vidta åtgärder för att förbättra de i Sverige bosatta finska barnens möjligheter att erhålla undervisning i och på sitt modersmål, samt enligt vilken båda ländernas regeringar borde vidta åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

I meddelandet om ovannämnda rekommendation till rådets 30:e session redogörs för de åtgärder som under senaste tid vidtagits för att förbättra de finska barnens utbildningssituation. Antalet utbildningsplatser för hemspråklärare har bl. a. ökats och vidare har särskild lågstadieläro-utbildning för sökande med finska som modersmål anordnats.

Med tillfredsställelse kan konstateras att en särskild utredning har tillsatts för att bl. a. utreda möjligheterna att i undervisningen i och på minoritetsspråk i grundskolan och gymnasiet ge det finska språket en särskild ställning i det svenska skolsystemet. Den svenska skolministern har även ansett att frågor om undervisning för finskspråkiga barn bör behandlas med förtur.

Även i övrigt har den officiella inställningen till det finska språkets ställning i Sverige förändrats i allt positivare riktning vilket med glädje noteras. Sveriges invandrarminister har i ett uttalande ansett att man bör överväga att ge finska språket en särskild ställning jämfört med andra minoritetsspråk i det svenska skolsystemet. Tvåspråkigheten betraktas som en tillgång som det svenska samhället borde utnyttja bättre, bl. a. undersöks om tvåspråkigheten skall kunna räknas som merit vid statlig anställning.

Med hänvisning till ovanstående önskar undertecknad ställa följande fråga till Sveriges regering:

Vilka nya åtgärder kommer Sveriges regering att vidta för att i praktiken ge det finska språket en särställning inom det svenska skolsystemet och för att ge de finska barnen i Sverige undervisning på deras modersmål i enlighet med det nordiska kulturavtalets förpliktelser?

Helsingfors den 4 februari 1982

Marjatta Väänänen (K)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående finska åldringar i Sverige

Till Sveriges regering

Den första stora emigrationsvågen från Finland till Sverige under efterkrigstiden skedde 1951–52. Efter denna upptakt har en kontinuerlig flyttningsström, ibland kraftigare, ibland svagare, gått i båda riktningarna. Som känt har flyttningsvinsten tagits av Sverige, med den påföljd att flera hundra tusen finländare, både sådana som har antagit svenskt medborgarskap och sådana som har bibehållit sitt finska medborgarskap, numera är permanent bosatta i Sverige.

Det har alltså gått över 30 år sedan de första stora grupperna finska invandrare kom till Sverige. Det innebär att väldigt många av dem, efter att ha gjort en lång arbetsinsats för det svenska samhället, idag befinner sig i pensionsåldern. Denna grupp av finska pensionärer tillväxer av naturliga skäl snabbt.

Enligt uppgifter och reportage i svenska tidningar befinner sig många av dessa pensionärer i en svår mänsklig situation. Utöver sådana problem, ensamhet, sjukdom och depressioner, som många i denna grupp delar med många andra pensionärer, tillkommer för dessa invandrades del faktorer som ytterligare ökar deras isolering. Många av dem, kanske i synnerhet hemarbetande kvinnor som inte haft naturlig möjlighet att lära sig det nya hemlandets språk, eller lärt sig det mycket bristfälligt, kan överhuvudtaget inte kommunicera med sin omgivning annat än genom tolk. I många fall har kontakterna till omvärlden tidigare i huvudsak skötts av maken. När en av makarna avlider, blir den andra särskilt isolerad. Detta gäller både sådana pensionärer som vårdas på åldringshem och sådana som bor i eget hem.

Utöver isoleringen tillkommer att bristen på språkkunskap och service på eget språk även ofta leder till direkta praktiska problem, t. ex. då det gäller att bevaka intressen, t. ex. i förhållande till myndigheterna.

De finska pensionärer, som ej heller har barn eller andra anhöriga i Sverige, kan inte räkna med hjälp av närstående. En utväg, som även tillgripits av många, är att återflytta till Finland. Detta är dock ofta förenat med många problem, både ekonomiska, praktiska och psykologiska. I många fall har banden till det gamla hemlandet för länge sedan avskurits, t. ex. om alla släktingar och vänner avlidit eller flyttat bort från den gamla hemorten.

Många av problemen är givetvis svåra, för att inte säga omöjliga att lösa. Men en hel del kan ändå göras. Den nya nordiska språkkonventionen bör snabbt genomföras så att åtminstone kontakterna med myndigheterna underlättas. En viktig åtgärd vore att minska den kulturella isoleringen

genom att i högre grad än vad som nu är fallet tillhandahålla böcker, tidskrifter och tidningar på finska till finskspråkiga pensionärer, på vårdanstalter och i bibliotek.

Ett utvidgat radio- och TV-samarbete i Norden, med ökad överföring av radio- och TV-program antingen med konventionell teknik eller via satellit, kommer säkerligen att förbättra situationen. Andra åtgärder som kunde vidtagas vore att öka antalet finsskunniga bland vårdpersonalen t. ex. i åldringshem och sjukhus, samt bland socialarbetarna.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

Är regeringen medveten om de svårigheter av psykologisk och praktisk art som många finska pensionärer i Sverige befinner sig i, och har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder för att minska dessa problem?

Helsingfors den 5 februari 1982

Sakari Knuutila (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående förkortning av arbetstiden

Till Nordiska ministerrådet

I de flesta västeuropeiska länder är arbetslösheten idag ett av de mest brännande samhällsproblemen. Detta gäller även för flera av de nordiska länderna. Det är naturligt att man i ett sådant läge undersöker alla möjligheter att råda bot på problemet. Även inom det nordiska samarbetet har studier utförts beträffande många olika aspekter på sysselsättningsproblematiken.

En utväg att bereda flera människor möjlighet att göra en insats i arbetslivet är att förkorta arbetstiden. Nordiska rådet antog därför 1977 en rekommendation, i vilken ministerrådet uppmanades att utreda vilka de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna skulle bli, om man företog en betydande förkortning av arbetstiden. Genom en allsidig studie, där både positiva och negativa följder av en kännbar arbetstidsförkortning skulle värderas, kunde ett värdefullt underlag för bedömningen av dessa frågor ställas till beslutsfattarnas förfogande.

Ministerrådets meddelande om saken till denna session ger upplysning om att frågan har diskuterats i OECD och inom andra organisationer. Här kan inflikas att nya element har tillförts den internationella debatten i frågan från den nya franska regeringens sida. Detta tyder på att en studie av det slag som Nordiska rådet efterlyst verkligen vore av stor betydelse. Ministerrådet redovisar för att ett studieprojekt beträffande följderna för arbetsmiljön av en arbetstidsförkortning skall inledas 1982. Likaså har ett projekt beträffande deltidsarbete igångsatts.

Det är gott och väl, men själva huvudfrågan, nämligen att få de samhällsekonomiska och sociala följderna av en betydande arbetstidsförkortning belysta, har man däremot inte tagit itu med, trots att fem år har gått sedan rekommendationen antogs, och trots att arbetslöshetsproblemet är lika aktuellt nu som 1977. Också de negativa sociala följderna av arbetslösheten växer hela tiden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att genomföra en utredning av vilka samhällsekonomiska och sociala verkningar en betydande förkortning av arbetstiden skulle medföra i den nordiska samhällsmiljön?

Helsingfors den 5 februari 1982

Bror Lillqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående NORDTURIST-biljett

Till Nordiska ministerrådet

I rekommendation nr 3/1975 uppmanade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för förbättrade rese­möjligheter inom Norden för nordisk ungdom genom införande av ett tidsbegränsat univer­­salkort. Syftet var att skapa ett attraktivt nordiskt alternativ till det popu­lära Interrailkortet, vilket ger ungdomar under 26 år möjlighet att resa i hela Europa på mycket fördelaktiga villkor. Kortet kostar för närvarande 1080 svenska kronor.

En ny tågbiljett "NORDTURIST med tåg" infördes från och med 1 januari 1979 för en försöksperiod på två år. "NORDTURIST med tåg" gäller för alla resenärer oberoende av ålder på järnvägarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige för ett obegränsat antal resor under en period av 21 dagar eller en månad. Kortet kostar i 2:a klass för 21 dagar 830 och för en månad 1040 svenska kronor.

Tyvärr har järnvägsstyrelserna ställt sig negativa till speciella ungdoms­rabatter vilket är att beklaga då vi inom Nordiska rådet och Föreningen Norden vill stimulera till ökat resande inom Norden.

Med den ringa prisskillnad – 40 kr – som nu föreligger mellan ett Interrailkort och ett NORDTURIST-kort är det inte att förvåna sig över att det senare blir relativt ringa utnyttjat av ungdomar i de nordiska länderna.

Föreningen Norden i Danmark har meddelat oss att Danska Statsbaner (DSB) är villiga att uppta förhandlingar med de övriga nordiska järnvägs­styrelserna om att i försökssyfte under det s. k. turiståret 1982 erbjuda resenärer upp till 26 år särskilt ungdomsresekort med giltighet 21 dagar till ett pris av 700 Dkr, vilket alltså vore en avsevärd förbättring jämfört med det förut nämnda priset.

Mot denna bakgrund får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vad tänker trafikministrarna göra för att införa ett särskilt ung­domsresekort som är konkurrenskraftigt gentemot Interrailkor­tet?

Stockholm den 3 februari 1982

Rolf Sellgren (fp)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående färjeförbindelserna i Västnorden

Til Nordisk Ministerråd

Nordisk Råds trafikkutvalg har i lengre tid arbeidet for at det kan opprettes faste og pålitelige ferjeforbindelser mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden. Saken ble ført opp som prioritert oppgave i utvalgets såkalte "ti-punktsprogram". I utvalgets innstilling til C I for 1981 henstilte utvalget til Ministerrådet om å arbeide videre med dette spørsmålet. I september 1981 reiste representanter for utvalget til Færøyene for å orientere seg om situasjonen. Ferjespørsmålet ble forøvrig reist av Nordisk Råd allerede i 1975, da det ble fattet en rekommandasjon om fastere ferjeforbindelser. Det er således klart at det fra Rådets side foreligger sterke ønsker om å knytte sammen disse delene av Norden. Denne ambisjon må stå fast i det videre arbeid. Under trafikkutvalgets møte med Ministerrådet/trafikkministrene i København 3. desember forrige år ble det opplyst at ferjesaken nå er overlatt til det private initiativ. Det er meddelt at islandske interesser har planer om å sette inn en større ferje for drift i tre måneder om sommeren. Denne ferje vil da erstatte fartøyet "Smyril" som nå trafikkerer i området. I betraktning av at dette dreier seg om meget begrenset ferjedrift hvor sommerturismen inngår som et vesentlig ledd, finner jeg det riktig å understreke at målsettingen fremdeles må være pålitelige ferjeforbindelser på årsbasis. Ministerrådet har allerede gitt Vest-Norden prioritet som regionalpolitisk samarbeidsområde. I dette ligger det også en erkjennelse av at forbindelsene i området ikke kan stå og falle med markedsmekanismen.

Jeg tillater meg på denne bakgrunn å stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

Vil Ministerrådet med tanke på forbedret ferjedrift i Vest-Norden arbeide videre med ferjesaken også i regionalpolitisk regi, basert på målsettingen om helårs faste forbindelser mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden?

Oslo, 4. februar 1981

Bjarne Mørk Eidem (A)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående internordisk giltighet för körkort

Till regeringarna i Danmark, Finland och Island

Målsättningen med Nordiska rådets rekommendation om internordisk giltighet för körkort är att flyttande nordbor inte skall behöva byta körkort vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat även när han får stadig hemvist i detta land.

Vid rådets session för två år sedan upplystes att de lagstiftningsmässiga möjligheterna att förverkliga rekommendationen fanns, men att det med hänsyn till effektiv övervakning av körkortsinnehavarna var viktigt att varje land hade ett centralt körkortsregister med uppgifter om t. ex. återkallelser av körkort. Sådant register fanns då inte i alla nordiska länder. Från Finlands regerings sida uttalades att Finland, som hade ett centralt körkortsregister, var redo att ensidigt fatta administrativa beslut för att genomföra rekommendationen för sin del även om det inte gick att samtidigt genomföra den i alla länderna.

Av årets meddelande från ministerrådet framgår att Norge från den 20 juni 1981 och Sverige från den 1 januari 1982 har genomfört rekommendationen i respektive land. Danmark har länge haft de lagstiftningsmässiga möjligheterna för detta och Finland får dessa möjligheter när den nya trafiklagen träder i kraft den 1 april i år. I Danmark och Finland kommer man snarast möjligt att genomföra rekommendationen, enligt meddelandet.

Vi ansåg i Nordiska rådets trafikutskott att åtgärder snarast möjligt borde vidtas för att genomföra rekommendationen i de länder som ännu återstod.

Med bakgrund härav får jag ställa följande fråga till regeringarna i Danmark, Finland och Island:

När kan internordisk giltighet för körkort genomföras i Danmark, Finland och Island?

Stockholm den 5 februari 1982

Essen Lindahl (s)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående bättre villkor för färjetrafiken i Norden vintertid

Till Nordiska ministerrådet

I en rekommendation uppmanade Nordiska rådet för två år sedan ministerrådet att utvärdera erfarenheterna av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid. Den omedelbara orsaken till att frågan hade väckts i rådet var de negativa erfarenheter som hade gjorts under den svåra isvintern 1979 i synnerhet i färjtrafiken över Kvarken men också i trafiken mellan Helsingfors respektive Åbo och Stockholm. Trafikutskottet, som beredde frågan i rådet, pekade bl. a. på möjligheterna att effektivisera och utvidga isbrytarsamarbetet mellan de nordiska länderna och på möjligheterna att anskaffa isförstärkt färjtonnage. Diskussionerna rörde sig främst kring trafiken på de färjleder som jag nyss nämnde, men rekommendationen gavs medvetet en allmängiltig formulering. Att ishinder inte är uteslutna ens i sydligare farvatten som Kattegatt har vi kunnat observera den vinter som nu pågår.

Att jag ställer en fråga till ministerrådet i saken beror på att den begärda utvärderingen inte har igångsatts. Jag är nog medveten om att de allvarliga problem som fanns vintern 1979 inte har upprepats denna vinter, i varje fall inte på de rutter som då var aktuella. Det beror på att rederierna faktiskt har bytt ut sitt tonnage mot nya fartyg som fyller mycket höga krav på isvärdighet, rentav så höga att de nyaste färjorna överträffar de mindre isbrytarna i förmåga att ta sig genom is. Å andra sidan har ministerrådet i årets meddelande uttryckligen framhållit att samarbetet mellan Finland och Sverige i fråga om användningen av isbrytare bör utvecklas vidare, i synnerhet i Kvarken och på Bottenhavet. Vidare pekar ministerrådet på att ett koordinerat samarbete mellan rederierna och staternas isbrytjänster kunde övervägas. Båda dessa påpekanden ligger mycket väl i linje med de synpunkter som rådets trafikutskott 1980 framförde i sitt betänkande.

Meddelandet innehåller dock inga uppgifter om på vilket sätt man har tänkt sig att arbeta vidare med dessa goda uppslag och andra tankar som framkommer i meddelandet.

Jag får därför med hänvisning till ovanstående ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder har ministerrådet för avsikt att vidtaga i syfte att vidareutveckla isbrytarsamarbetet i Norden?

Helsingfors den 4 februari 1982

Sakari Knuutila (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

Till Nordiska ministerrådet

Vid Nordiska rådets session 1978 antogs en rekommendation om att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingskedan samt att därefter dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Till trots för att flera nordiska kommittéer har arbetat med frågan och att en ny s. k. tvärfacklig arbetsgrupp har tillsatts synes frågan endast avancera mycket långsamt att döma av årets meddelande i ärendet. Meddelandets facit är att den fortsatta handläggningen övervägs inom Nordiska socialpolitiska kommittén.

När det gäller forskning och undersökning kring orsaker till handikapp redan under fosterstadiet har det senaste decenniet betytt nya upptäckter samtidigt som nya frågetecken måste sättas om av ytermiljön orsakade handikapp. Trafikens och kostvanornas betydelse för uppkomst av handikapp har alltmer uppmärksammats. Rådets rekommendation berör ett område där såväl mänskliga lidanden som ekonomiska resurser kan sparas om man satsar och samordnar forskning och medicinsk behandling. Detta borde kunna ske utan alltför långt dröjsmål.

Med hänvisning till ovanstående får jag till ministerrådet ställa följande fråga:

Vill ministerrådet närmare redogöra för vilka åtgärder och utredningar som under innevarande år kommer att ske för att samordna insatserna mot uppkomsten av handikapp?

Stockholm den 5 februari 1982

Grethe Lundblad (s)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående oppfølning av det nordiska biståndssamarbetet*Til Nordisk Ministerråd*

Det nordiske bistandssamarbeid ble for noen år siden belyst og analysert av en egen arbeidsgruppe. Arbeidsgruppens rapport munnet ut i en rekke forslag, og den inngikk bl. a. i forberedelsene for revisjonen av Oslo-konvensjonen.

En viktig del av rapporten omhandlet spørsmålet om en samordning av de nordiske lands nasjonale bistandsinnsats i utviklingslandene. Det ble bl. a. tatt til orde for koordinering av bistandsadministrasjonenes arbeid med sikte på å sikre en "nordisk profil".

I innstillingen til C I for 1980 henstilte Nordisk Råds økonomiske utvalg til Ministerrådet om å legge fram en gjennomføringsplan med sikte på koordinering og harmonisering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandstiltak. Det ble bedt om en framdriftsrapport som kunne legges fram for Nordisk Råds 29. sesjon.

Denne henstilling ble ikke fulgt opp av Ministerrådet. Heller ikke foran årets sesjon er det blitt varslet at en gjennomføringsplan er på gang.

Jeg tillater meg derfor å spørre Ministerrådet:

Vil Ministerrådet legge fram en gjennomføringsplan med sikte på koordinering og harmonisering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandstiltak? Vil en framdriftsplan kunne legges fram for Nordisk Råds 31. sesjon?

Oslo, 5. februar 1982

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående förbättrad säkerhet i fråga om kemiska bekämpningsmedel

Till Nordiska ministerrådet

Den alltmer ökande förekomsten av kemiska medel i levnadsmiljön blir ett allt större miljöproblem i alla nordiska länder. Den ökade användningen av bekämpningsmedel förutsätter att också produktionskontrollen och forskningen effektiviseras. Det har framkommit oroväckande uppgifter om att de undersökningar som på uppdrag av tillverkarna utförts beträffande bekämpningsmedels farlighet och ofarlighet inte alltid har visat sig hålla streck. Av denna orsak har medicinalstyrelsen i Finland skridit till åtgärder för att effektivisera kontrollundersökningsverksamheten. Det har också varit tal om att effektivisera den samnordiska verksamheten och att samordna de ekonomiska resurserna i detta avseende. Ett nordiskt forsknings- och undersökningssamarbete i fråga om kontroll av bekämpningsmedel och kemiska miljögifter är verkligen mycket välmotiverat. På det officiella nordiska samarbetets nivå har förberedande rekommendationer om saken redan gjorts.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga i syfte att klarlägga kvaliteten och säkerheten ur konsumentsynpunkt hos redan ibruktagna och hos nya kemiska bekämpningsmedel?

Helsingfors den 5 februari 1982

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet

Til Nordisk Ministerråd

Ved Nordisk Råds 29. session gav forslag angående samarbejde om bekæmpelse af misbrug af rusmidler anledning til en omfattende debat. Der blev i denne forbindelse vedtaget flere rekommandationer, hvoraf to vedrører internationalt samarbejde.

Rekommandation nr. 24/1981 angår internationalt samarbejde på rusmiddelområdet og *rekommandation nr. 26/1981* angår internationale begrænsninger vedr. skattefri indførsel af alkohol.

Særlig rekommandation nr. 24 om de nordiske landes fælles optræden i internationale organisationer for at bremse misbruget af alkohol, narkotika og psykofarmaka finder jeg af stor betydning af hensyn til nødvendigheden af, at der gøres en effektiv indsats for at nedbringe de store og stigende antal af stofmisbrugere, vi møder i Danmark og i de andre nordiske lande.

Da det drejer sig om internationalt samarbejde, er de nævnte rekommandationer rettet til regeringerne i de nordiske lande. Svarene har vi imidlertid fået fra ministerrådet, hvis sekretariat, så vidt jeg har forstået, savner kompetence til behandling af internationale spørgsmål og derfor formentlig ikke kan virke som koordinerende organ i denne forbindelse.

I et svar af 10. december 1981 henviser ministerrådet bl. a. til de nordiske hälsovårdsdirektørers samordnede virksomhed inden for verdenssundhedsorganisationen WHO og til uformelle samråd vedr. nordisk optræden i andre internationale organisationer.

Jeg vil gerne spørge,

om ministerrådet finder, at der gennem de nævnte organer og fremgangsmåder virkelig er mulighed for at gøre en tilfredsstillende effektiv indsats for på det internationale plan at bidrage til, at der sættes en stopper for misbruget af narkotika og andre rusmidler, og jeg beder endvidere ministerrådet oplyse, hvilke konkrete foranstaltninger af betydning for forholdene i de nordiske lande den hidtidige indsats har givet anledning til.

København, den 5. februar 1982

Børge Halvgaard (FP)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående möjligheterna för att instifta ett nordiskt pris för att främja barn- och ungdomslitteraturen

Til Nordisk Ministerråd

Ved flere rekommandationer har Nordisk Råd peget på betydningen af det nordiske samarbejde på børnekulturens område.

Fra ministerrådets side har man gjort en betydelig indsats for at udvikle arbejdet på det børnekulturelle område inden for den nordiske kulturaf-tales rammer.

Et område, hvor der efter min opfattelse er et særligt behov til stede for en nordisk indsats til fremme af kulturaktiviteter for børn og unge, er litteraturen. En mulighed for prisbelønning af en nordisk børne- eller ungdomsbog ville kunne virke stimulerende på forfattere og fremmede for kvaliteten i børne- og ungdomslitteraturen.

Siden 1962 har Nordisk Råds litteraturpris, det er indstiftet af de nordiske landes regeringer i fællesskab, været uddelt i alt 21 gange, dette års prisuddeling medregnet. De gældende statutter for prisen hindrer ikke nominering eller prisebelønning af børnebøger, men endnu har dog ingen børnebog været blandt de mere end 200 bøger, der hidtil har været nomineret til prisen.

Jeg er opmærksom på, at det i ministerrådsforslaget *B 37/k* om nordisk kultursamarbejde i 1980erne nævnes, at man evt. kan overveje oprettelse af nye kulturpriser, og at man som et af eksemplerne nævner børnelitteratur.

Tanken om en børnebogspris er altså ikke ministerrådet fjern, men jeg vil gerne rejse spørgsmålet mere direkte og spørge,

hvorledes ministerrådet konkret vurderer mulighederne for indstiftelse og finansiering af en nordisk pris til fremme af børne- og ungdomslitteraturen?

København, den 5. februar 1982

Margrete Auken (SF)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående förbättrad statistisk information om Åland

Till Nordiska ministerrådet

Nordisk statistisk årsbok ges ut av Nordiska rådet och Nordiska statistiska sekretariatet i enlighet med en överenskommelse av den 26 januari 1972. Årsboken innehåller data om de fem nordiska länderna, Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Statistik för de självstyrande områdena har inte särskilt tagits upp i årsboken. I 1980 års upplaga anges uttryckligen att data beträffande Danmark exkluderar Grönland och Färöarna, medan data beträffande Norge inkluderar Svalbard. Ytterligare anges att uppgifter om Grönland och Färöarna, i den mån de finns tillgängliga, presenteras separat. Däremot vad gäller Finland anges inget särskilt huruvida data beträffande Åland beaktats.

Med tanke på att ekonomiska rådet vid Ålands landskapsstyrelse sedan 1979 utger Statistisk årsbok för Åland som innehåller data om Åland, skulle det vara naturligt att dessa specifikt åländska data beaktades vid sammanställandet och redigeringen av Nordisk statistisk årsbok.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Är man från ministerrådets sida villig att beakta även landskapet Åland beträffande data för Nordisk statistisk årsbok samt att vidtaga härför erforderliga åtgärder?

Mariehamn den 5 februari 1982

Olof Jansson (ÅS)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående rådsmedlemmars initiativmöjligheter i anslutning till ministerrådsförslag

Till Nordiska ministerrådet

Antalet ministerrådsförslag har ökat under senare år. Till årets session framläggs 7 ministerrådsförslag, varav flertalet gäller övergripande samarbets- eller handlingsprogram som skall bilda ramen för nordiskt samarbete i framtiden på för medborgarna så viktiga områden som bl. a. arbetsmarknaden, sjuk- och hälsovårdsområdet samt samarbetet kring ökad jämställdhet. Det är viktigt att de parlamentariska nordiska församlingarna får rimlig möjlighet och rådrom att sätta sig in i förslagen och eventuellt utforma alternativa förslag. Men det förutsätter att ministerrådsförslagen läggs fram i så god tid före sessionen, att det finns möjlighet för en seriös behandling av ministerrådsförslagen och medlemsförslag som eventuellt väcks med anledning av dessa. Flera av de nu aktuella ministerrådsförslagen har emellertid lagts fram i sin slutgiltiga version först i januari/februari i år, vilket gör det omöjligt för eventuellt väckta medlemsförslag att bli behandlade vid 30:e sessionen. Detta kan ge parlamentarikerna en känsla av maktlöshet i det politiska nordiska samarbetet.

Med anledning av vad som ovan anförts ber jag att till Nordiska ministerrådet få ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet berett att i framtiden lägga fram sina förslag för Nordiska rådet i så god tid att parlamentariska initiativ i form av medlemsförslag kan beaktas?

Stockholm den 5 februari 1982

Grethe Lundblad (s)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående överenskommelsen om en gemensam arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal

Till de nordiska ländernas regeringar

Den 25 augusti 1981 undertecknades en nordisk överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. Överenskommelsen hade aktualiserats i rekommendation nr 21/1981 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal. Överenskommelsen träder i kraft när samtliga länder ratificerat den. Social- och miljöutskottet har funnit ett snabbt ikraftträdande av denna överenskommelse vara angeläget.

Mot denna bakgrund ber jag att få ställa följande fråga till de nordiska ländernas regeringar:

När kommer överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal att ha ratificerats av samtliga nordiska länder och vid vilken tidpunkt kommer den att träda i kraft?

Reykjavík den 8 februari 1982

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående beskattningen av svenska byggnadsarbetare vid anställning i Norge*Till regeringarna i Norge och Sverige*

På grund av rådande arbetsmarknadssituation i Sverige finns det ett stort intresse bland byggnadsarbetare i Värmland för att söka arbete i Oslo-trakten, där behov av byggnadsarbetare föreligger. Tyvärr begränsas deras möjligheter att arbeta i Norge på grund av ogynnsamma skatteregler. Den s. k. "gränsgångarregeln" är inte tillämplig då Oslo inte är en gränskommun till Sverige. Inte heller den s. k. "ettårsregeln" blir tillämplig på dessa byggnadsarbetare eftersom de oftast regelbundet reser hem.

Regler finns för att undvika dubbelbeskattning, men dessa är inte heltäckande för den svenske skattebetalaren. Jag vill här peka på sådana problem som avgiften till den norska folketrygden som inte får avräknas och svårigheter i samband med utnyttjande av underskottsavdrag (t. ex. vil-
launderskott).

Mot bakgrund av vad här framförts vill jag ställa följande fråga till regeringarna i Norge och Sverige:

Vilka möjligheter finns för att genom ändrade skatteregler underlätta svenska byggnadsarbetares anställning i Norge?

Helsingfors den 1 mars 1982

Bertil Jonasson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående projektering av en gasledning i Mittnorden*Till regeringarna i Norge och Sverige*

Nordiska rådets medlemmar har med intresse tagit del av den grundliga utredningen "Naturgas i Nord" (NU 1981:13). Vi har också noterat att Vattenfall och Swedegas påbörjat en projektering av en gasledning från den norska kontinentalsockeln i norr genom Sverige till kontinenten. Avtal har träffats med Statoil om en lönsamhetsstudie för hela transieringsledningen.

Med hänsyn bl. a. till att tyngdpunkten i offshoreverksamheten för närvarande i Norge ligger längre söderut, på Syd- och Västlandet, och till gas- och oljetransporternas regionalpolitiska betydelse för Mittnorden har Mittnordenskommittén riktat en hemställan till Nordiska ministerrådet om en utredning avseende Mittnorden motsvarar "Naturgas i Nord".

Till denna framställning har norska olje- och energidepartementet uttalat sig mycket positivt och sagt att departementet vill medverka till en närmare sammankoppling av pågående studier. Enligt dess uppfattning bör de pågående studierna av möjliga gasledningar i Mittnorden ses i sammanhang med Statoil-Vattenfalls förprojektering av gasrörledning av eventuella fält utanför Nordnorge genom Sverige till kontinenten.

Mot bakgrund av vad jag ovan anförat får jag ställa följande fråga till Norges och Sveriges regeringar:

Är regeringarna beredda att medverka till förprojektering av en gasledning i Mittnorden?

Helsingfors den 1 mars 1982

Rolf Sellgren (fp)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående grundande av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut

Till Nordiska ministerrådet

Under Nordiska rådets session år 1975 behandlades medlemsförslaget A 400/k om grundandet av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut. Nordiska rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen på det nationella planet och att ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och freds forskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

Jag vill fråga ministerrådet

hur har man förverkligat den godkända rekommendationen om medlemsförslag A 400/k?

Helsingfors den 1 mars 1982

Petter Savola (K)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående förverkligande av en politik med full sysselsättning

Till de nordiska ländernas regeringar

De nordiska länderna har genom arbetsmarknadsöverenskommelsen av år 1954 bundit sig att i sina länder verka för att förverkliga en politik med full sysselsättning. Samma avtal förutsätter också samarbete mellan länderna för att uppnå denna målsättning. Denna centrala målsättning ingår också i arbetsmarknadsöverenskommelsen som revideras som bäst. Som en positiv sak måste man konstatera att de nordiska regeringarna trots den största arbetslösheten efter andra världskriget i avtalstexten bevarat sin traditionella målsättning med full sysselsättning.

I Norden finns för närvarande 670 000 statistikförda arbetslösa. Dessutom finns i våra länder ännu betydande dold arbetslöshet. Ingenting tyder på att den förvärrade arbetslöshetssituationen utan några betydande åtgärder skulle förbättras.

Med hänvisning till det ovan sagda och också till arbetsmarknadsöverenskommelsen som skall revideras ställer jag frågan:

På vilka sätt ämnar de nordiska regeringarna i samarbete genomföra denna förpliktelse om full sysselsättning?

Helsingfors den 2 mars 1982

Sakari Knuutila (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående utbetalning av arbetslöshetsunderstöd till permitterade arbetare från Finland*Till Norges regering*

Den nordiska trygghetskonventionen av år 1955 reviderades under år 1981. Denna betydelsefulla revision täckte många dittillsvarande luckor i det nordiska sociala säkerhetsnätet.

Helt naturligt lyckades man inte fullständigt. Det är en självfallen uppgift för våra länder att följa upp och komplettera trygghetskonventionen, så snart ofullständigheter upptäcks.

En grupp som inte har fått sina problem lösta är de finländska – och såvitt jag vet även danska, isländska och svenska arbetare – som arbetar i Norge i tjänst hos norska arbetsgivare. Det är mycket vanligt att de finländare som arbetar inom den norska oljeindustrin bor tillfälligt inkvarterade i bostäder som arbetsgivaren ordnat. Om en sådan arbetare permitteras av den norska arbetsgivaren, måste han avstå från sin bostad och återvända hem. I dessa fall är det så, att Norge inte betalar arbetslöshetsunderstöd. Men eftersom arbetsgivaren är norsk och arbetaren är permitterad, så får han inte heller något arbetslöshetsunderstöd i Finland.

Frågan är allvarlig, ty det är inte att vänta att antalet finländska – och andra nordiska – arbetare i Norge skulle minska kännbart. Det är möjligt att det tvärtom kommer att öka, t. ex. om olje- och gasutvinning inleds också i Nordnorge.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag ställa följande fråga till Norges regering:

Har regeringen för avsikt att vidta åtgärder för att möjliggöra utbetalning av arbetslöshetsunderstöd även till sådana permitterade arbetare från Finland, som varit tillfälligt inkvarterade av sin norska arbetsgivare?

Helsingfors den 2 mars 1982

Bror Lillqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 30:e session angående uthyrning av arbetskraft i andra nordiska länder

Till Nordiska ministerrådet

Frågan om den grå arbetskraften och de s. k. ryggsäcksfirmorna har de senaste åren varit föremål för livlig debatt inte minst inom Nordiska rådet. En nordisk utredning om saken pågår och myndigheterna försöker väl efter bästa förmåga beivra denna osunda företeelse.

Missförhållandena fortsätter dock. Det existerar många uthyrningsföretag som förmedlar arbetskraft mellan de nordiska länderna. Ett av de trick som tillgrips är att begära företaget i konkurs och sedan omedelbart fortsätta verksamheten under ett annat firmanamn. I sådana fall går samhället ofta miste om största delen av de lagstadgade utskylderna. Men också de anställda arbetarna blir lidande, får aldrig ut sina obetalda löner. Det är naturligtvis omöjligt att utan närmare undersökningar säga om man eventuellt har brutit mot några lagar i de olika länderna. Däremot kan man fråga sig om detta är rätt och hur en sådan verksamhet är möjlig.

Därför har från fackligt håll framförts krav på att övervakningen av företagets verksamhet effektiviseras och att man inför en strängare praxis i sådana fall, där samma fysiska personer figurerar i konkurs efter konkurs. Man har också krävt att uthyrning av arbetskraft och arbetsförmedling till utlandet utan dispens av Arbetskraftsmyndigheterna skall förbjudas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att skärpa övervakningen av den verksamhet som bedrivs av företag som hyr ut arbetskraft i andra nordiska länder?

Helsingfors den 2 mars 1982

Sten Söderström (Skdl)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

I enlighet med § 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsrapport från rådets presidium till plenarförsamlingen vid rådets 30:e session. Rapporten omfattar verksamheten sedan Nordiska rådets 29:e session.

Stockholm i januari 1982.

För Nordiska rådets presidium

Ib Stetter
Præsident

Gudmund Saxrud
Presidiesekreterare

Inhold

1. <i>Nordiske samarbejdsspørgsmål</i>	2426
1.1 Rådets samarbejdsformer og aktiviteter	2426
1.2. Det nordiske samarbejdes ambitionsniveau	2430
1.3. Bilaterale aftaler indenfor nordisk samarbejde	2432
1.4. Effektivisering af rådets arbejdsformer	2434
2. <i>Præsidiets virksomhed</i>	2437
2.1. Rådets beslutninger	2437
2.1.1. Forholdsregler i anledning af rådets rekommandationer og udtalelser	2437
2.1.2. Komiteen vedrørende Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd	2438
2.1.3. Udvidelse af spørgeinstituttet i Nordisk Råd	2439
2.1.4. Suppleringsvalg	2441
2.2. Præsidiets stillingstagen i særlige spørgsmål	2442
2.2.1. Den politiske sammensætning af formandsskabet i udvalg og komiteer	2442
2.2.2. Økonomisk støtte til politiske partiers nordiske møder	2442
2.2.3. Økonomisk støtte til Ungdommens Nordiske Rådseminar	2443

2.3. Præsidiets behandling af løbende sager	2443
2.4. Præsidiets kontakt med Nordisk Ministerråd og med statsministrene	2447
2.5. Konferencer og seminarer	2448
2.6. Publikationsvirksomheden	2448
2.7. Præsidiets sammensætning og møder	2453
2.8. Sekretærkollegiets sammensætning og møder	2453
3. <i>Udvalgenes og komiteernes virksomhed</i>	2453
3.1. Juridisk udvalgs sagsområde	2453
3.2. Kulturudvalgets sagsområde	2454
3.3. Social- og miljøudvalgets sagsområde	2458
3.4. Trafikudvalgets sagsområde	2460
3.5. Økonomisk udvalgs sagsområde	2462
3.6. Informationskomiteens årsberetning	2464
4. <i>De nationale delegationers virksomhed</i>	2471
4.1. De nationale delegationers sammensætning	2471
4.2. De nationale delegationer og parlamenterne	2475
Tillæg 1 Förteckning över presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar	2488
Tillæg 2 Utskottens sammansättning och möten fr. o. m. konstituering vid 29:e sessionen	2489
Tillæg 3 Budget för 1982 samt preliminär budget för 1983	2495
Tillæg 4 Förteckning över befattningar vid Nordiska rådets presidieseekretariat per 1 januari 1982	2496

1. Nordiske samarbejdsspørgsmål

1.1 Rådets samarbejdsformer og aktiviteter

Virksomheden i Nordisk Råds præsidium har i tiden mellem 29. og 30. session været præget af overvejelser af reformer med det sigte at udvikle, fordybe og effektivisere det nordiske samarbejde. Bestræbelserne herfor er udfoldet på tre områder.

Det første omfatter samarbejdsformerne mellem parlamentarikere og regeringer og sigter bl. a. mod en bedre udkrystallisering af den politiske vilje og dermed en større sikkerhed i prioriteringen af ressourcer samt en forkortelse af tidsforløbet mellem idéer og resultat.

Det andet område omfatter Nordisk Råds egne arbejdsformer, og sigtet er at forbedre parlamentarikernes muligheder for at udøve deres initiativtagende og rådgivende funktioner og at forøge deres indflydelse på de samlede ressource-anslag og deres fordeling.

Det tredje område og slutmålet er bedre opgave – formulering og større handlekraft med hensyn til valg af samarbejdsprojekter af størst mulig vægt i dagens aktuelle politik.

Disse bestræbelser afspejler efter præsidiets opfattelse en vitalitet i samarbejdets institutioner og en tro på dets betydning for de nordiske

samfund, som også har præget tidligere fornyelser i samarbejdet, og formentlig forklarer, at det med målsætninger, skabte for 30 år siden, stadig præges af hensigtsmæssighed over for tidens aktuelle opgaver.

Det nordiske samarbejde har i stadig voksende grad befæstet Norden som en helhed, både i egne medborgeres og i udlandets bevidsthed.

Præsidiets er i det forløbne år blevet styrket i troen på at også de aktuelle overvejelser vil betyde et løft i aktivitetsniveauet.

Udgangspunktet herfor er de forhandlinger med Nordisk Ministerråd, som førtes i sommeren 1980 om en effektivisering af det nordiske samarbejde. Siden da har der både i parlamentarikernes og regeringernes organer været grundige overvejelser om samarbejdsformer og om rådets forhold til problemerne.

Præsidiets har siden 29. session på to møder med samarbejdsministrene og eet med de nordiske statsministre drøftet samarbejdets form og indhold med henblik på at fremme den konkrete indsats og at koncentrere kræfterne om nogle nøgleområder.

Nordisk Råds budgetkomité har ført principielle drøftelser med de nordiske samarbejdsministre om større parlamentarisk indflydelse på budgetbehandlingen og om behovet for budgetrammer, som bestemmes primært ud fra en vurdering af betydningen af de foreliggende samarbejdsprojekter.

Rådets informationskomité har lagt grunden til et planmæssigt og praktisk samarbejde mellem ministerrådets og præsidiets informationsvirksomhed og om udøvelse af en mere målrettet og effektiv publikationsvirksomhed, som kan bidrage til større kendskab til og større udbytte af det udredningsarbejde og de studier og betænkninger, som er en vigtig del af det nordiske samarbejde.

Nordisk Råds fem faste udvalg såvel som rådets fem nationale delegationer har været aktive i bestræbelserne for effektivisering og forenkling af arbejdsmetoderne og prioritering af opgaverne. Mange af indlæggene på rådets 29. session i København gav rige impulser til det arbejde, som siden er fortsat i rådets og ministerrådets sekretariater.

De 6 *regeringsforslag*, som forelagdes på 29. session, og de seks som er under forberedelse til 30. session, repræsenterer hver for sig fremskridt på centrale samarbejdsområder og er udtryk for politisk vilje og betydelige administrative og organisatoriske indsatser.

Til 29. session forelå *regeringsforslag* om projektekspert som en helt ny nordisk samarbejdssektor. Det vedtoges med iagttagelse af de synspunkter, som var fremkommet i økonomisk udvalgs betænkning til forslaget. Økonomisk udvalg vurderede i sit møde den 31. juli 1981 resultatet af ministerrådets fortsatte udredningsarbejde som tilfredsstillende og redegjorde herfor i skrivelse til ministerrådet. Fire konservative medlemmer af udvalget afgav særskilt udtalelse, hvori de påtalte fortsat uklarhed på en række punkter.

Videre vedtoges en opfordring til ministerrådet om at indlede en for-

handlingsfase om formerne for øget nordisk radio- og TV-samarbejde (evt. via satellit) med det formål at fremlægge konkret forslag herom på rådets 30. session.

Dette forslag foreligger nu fra ministerrådet med indstilling om gennemførelse af en to-årig studiefase med henblik på at definere behovet for TV-kanaler og andre tjenester i en fremtidig nordisk satellit.

På social- og miljøområdet vedtoges på 29. session et revideret samarbejdsprogram for arbejdsmiljø-området, udkast til en ny konvention om social tryghed samt udkast til en overenskomst mellem de nordiske lande om godkendelse af visse erhvervsgruppers ret til at virke indenfor sundheds- og sygeplejesektoren og veterinærvæsenet.

Endelig vedtoges en henstilling til de nordiske lande om at indgå en konvention om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog ved henvendelse til myndighederne i andet nordisk land.

På rådets bord ligger siden 29. session også regeringsforslaget om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd.

Til 30. session foreligger på kulturområdet foruden ministerrådsforslaget om radio- og TV-samarbejdet forslag til retningslinjer for det nordiske kulturelle samarbejde i 80'erne samt et forslag om øget nordisk forsknings-samarbejde.

På social- og miljøområdet forelægges revideret samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren, revideret samarbejdsprogram for ligestillingsområdet samt revision af 1954 års overenskomst om det fælles nordiske arbejdsmarked.

Den islandske statsminister *Gunnar Thoroddsen* oplyste på mødet mellem præsidiet og de nordiske statsministre den 8. december 1981, at hans land nu var rede til at slutte sig til overenskomsten.

Også en række *medlemsforslag*, som har været behandlet i udvalgene op til 30. session, omfatter væsentlige fornyelser i det nordiske samarbejde.

Juridisk udvalg har drøftet forslag til udvidet lovgivningssamarbejde på arbejdsrettens område bl. a. med de formål at videreudvikle demokratiet i arbejdslivet, at vise større opmærksomhed overfor de arbejdsretlige aspekter af indførelsen af ny teknik og at overveje, hvorledes arbejdstageres indflydelse kan forstærkes i samarbejdende virksomheder og koncerner i de nordiske lande, og hvorledes man kan fremme et samarbejde mellem arbejdstagerne i sådanne virksomheder.

Et andet forslag i juridisk udvalg angår forholdsregler til værn mod spredning af voldelige og usædelige programmer via video i de nordiske lande.

Fra kulturudvalget forelægges et forslag om omgående forholdsregler til fremme af nordisk samarbejde om produktion og distribution af bøger i punktskrift eller indtalt på bånd. Udvalget fremlægger også forslag om undersøgelse af muligheder for at opmuntre kulturtidsskrifter i Norden til at vise de nordiske kulturelle manifestationer øget opmærksomhed og om

oprettelse af en bevilling for regionalt kultursamarbejde, som kan komme arbejdet på Nordkalotten til gode.

Fra social- og miljøudvalget kommer forslag om ensartet nordisk lovgivning mod legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling af børn, om en videreudvikling af forældreuddannelse i de nordiske lande og om særlig hensyntagen til de handicappede børns situation. Udvalget foreslår også, at de nordiske lande samarbejder for at fremme udarbejdelsen af en international konvention til beskyttelse af børns rettigheder.

Udvalget opfordrer endvidere de nordiske regeringer til samarbejde om transport-service for handicappede og foreslår, at Nordisk Ministerråd udarbejder retningslinjer for etablering af nationale epidemiologiske bevogtningssystemer samt indleder en udveksling af videnskabelige og praktiske metodeproblemer i denne forbindelse. Endelig har udvalget til behandling et forslag om indsatser mod narkotikamisbruget.

Ved årets udgang behandlede rådets fem udvalg ialt 30 medlemsforslag, hvoraf 10 føres frem til sessionen som forslag til rekommandationer med aktivt sigte. Det samlede antal rekommandationer bliver således kun en trediedel af antallene ved de senere års sessioner.

Præsidiets ser heri ikke noget tegn på aftagende interesse for det nordiske samarbejde men et udtryk for, at udvalgene allerede i det forløbne år har handlet under indtryk af den løbende debat om effektivisering af det nordiske samarbejde og har udøvet en betydelig strammere prioritering end tidligere. Der er bevidst arbejdet for en koncentration og præcisering af arbejdsopgaverne.

Udvalgenes behandling af de enkelte forslag viser også større fleksibilitet med hensyn til anvendelse af de midler, rådets organer råder over med henblik på at give deres opfattelse af nordiske samarbejdsspørgsmål til kende overfor ministerrådet på anden måde end gennem rekommandationer på sessionen.

Endelig er der i anvendelsen af remis-institutionen udvist tilbageholdenhed, hvor det har været muligt, for at undgå at ulejlige remis-instanser i unøde.

Den mere restriktive politik i udvalgenes behandling af medlemsforslag har ikke kunnet tillempes uden ængstelse for, at den strammere finansieringssituation i det nordiske samarbejde skal forfordele de projekter og samarbejdsområder, hvor det direkte økonomiske udbytte er vanskeligt at påvise.

Rådets 29. session påpegede gennem social- og miljøudvalgets udtalelse om ministerrådets beretning, at den herskende mangel på ressourcer ikke måtte medføre, at det nordiske samarbejde fik et ensidigt økonomisk præg til skade for den sociale velfærd i bred betydning. Særlig vigtigt var det, at arbejdsmarkedssamarbejdet fik høj prioritet.

Under generaldebatten ved 29. session advarede trafikudvalgets formand, Marjatta Väänänen, også mod at løse problemerne med knappe

ressourcer gennem stimulering af de økonomiske områder og nedskæringer indenfor de sociale og humanistiske aktiviteter: Det nordiske samarbejdes tradition er i høj grad også humanistisk og det er udtrykkelig påbegyndt i kulturens og den fælles histories tegn.

Lignende synspunkter er i årets løb fremført ved flere lejligheder, bl. a. i budgetkomitéens samråd med samarbejdsministrene. De afspejles også i den vurdering af forudsætningerne for det nordiske kultursamarbejde i 80'erne, som på kulturudvalgets initiativ nu fremlægges for 30. session.

Heri konstateres en stigende interesse for de lokale vilkår for menneskets tilværelse i de nordiske samfund, for nærsamfundets organisation og for menneskenes, ikke mindst børnenes, ungdommens og de ældres, muligheder for at fungere i disse samfund.

Præsidiets har noteret sig disse synspunkter og finder anledning til at pege på, at den af ministerrådet foretagne gruppering af samarbejdsopgaver af særlig betydning indenfor prioriterings-begreberne "Norden som Hjemmemarked" og "Teknologien og fremtiden" ikke kan siges at dække alle de vitale nordiske samarbejdsinteresser uden en komplettering, som klart tilkendegiver, at en aktiv velfærds- og omsorgs-sektor er en integreret del af de økonomiske målsætninger i samsvar med de enkelte landes nationale bestræbelser.

Præsidiets vurdering af samarbejdets fremtid kan opsummeres ved lån af to udtalelser fra rådets 29. session. Danmarks statsminister *Anker Jørgensen* udtalte:

"Den nordiske model lever altså. Den lever endog i bedste velgående, også selv om vi alle er drevet af en utilfredshed med, at vi ikke gør tilstrækkeligt med nye fremskridt med dette samarbejde. De resultater, vi har opnået, har stabiliseret samarbejdet på, hvad jeg mener, vi kan tillade os at kalde et højt niveau."

Medlem af præsidiets, *Elsi Hetemäki-Olander*, udtalte:

"Vi skall bygga vidare . . . i överensstämmelse med den inriktningen, som utvecklingen har tagit under 1970-talet og som enligt min mening är den riktiga, mot ett mera konkretiserat samarbete inriktat på praktiskt vardagsarbete. Men vi får inte tveka att sträcka till de resurser, som krävs när vi skall vidareutveckla samarbetet i överensstämmelse med de principer, som våra länder har förbundit sig till i de nordiska samarbetsavtalen."

1.2 Det nordiske samarbejdes ambitionsniveau

Udgangspunktet for en meningsfuld drøftelse af samarbejdsformer og midler må være en vurdering af de deltagende regeringers og parlamentarikers opfattelse af et ønskværdigt eller acceptabelt ambitionsniveau for det nordiske samarbejde. Det kan vurderes ud fra handlinger eller på grundlag af udtalelser. Under præsidiets drøftelse med samarbejdsministrene den 18. maj 1981 i Helsingfors påpegede rådspræsidenten, Knud Enggaard, at

samarbejdsstrukturen havde og fortsat ville undergå forandringer. Det var derfor nødvendigt for præsidiet at lytte til de meninger om forandringernes natur, som man måtte have i de nationale delegationer.

Under 29. sessions generaldebat sagde den norske statsminister *Gro Harlem Brundtland* bl. a.: "... jeg tror det er rigtig å benytte tiden før jubileet til en nøktern og helst også kritisk gjennomgåelse av dagens situasjon i nordisk samarbeid, av de problemer og utfordringer vi står foran. Vi må satse på å få et best mulig grunnlag for å fastlegge våre planer og et realistisk ambisjonsnivå for nordisk samarbeid i 1980' årene."

Den svenske samarbejdsminister, *Karin Söder*, konstaterede ved samme lejlighed, at samarbejdet hidtil i høj grad karakteriseres af konsultationer i mangfoldige spørgsmål, fælles udredning af en del problemer og nogle konkrete indsatser udført i fællesskab. Udbygningen af det nordiske samarbejde som et vidtforgrenet kontaktnet er resultatet af en politisk bevidst stræben. Det har ført til personlige kontakter og udveksling af erfaringer, til arbejdsfordeling mellem landene og til bedre anvendelse af ressourcer. Det nordiske samarbejde føres derigennem fremad, ikke så ofte ved spektakulære resultater, men sagte og sikkert på en bred front.

Finlands samarbejdsminister, *Pirkko Työläjärvi*, har i en avisartikel (Helsingin Sanomat 3.5.1981) påpeget at det under Københavns-sessionen for første gang blev alment kendt, at de nordiske regeringer ikke længere entydigt var villige til at godkende lige så stor en vækst i de nordiske samarbejdsbudgetter som tidligere. Den finske regering har dog ikke villet fastsætte budgetrammer for den nordiske virksomhed, men har villet stille vigtige projekter i relation til budgetrammerne. Men både Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd må i fremtiden se i øjnene at de nordiske projekter eventuelt begrænses af finansieringsmulighederne samt af faktorer, som hænger sammen med den politiske vilje og det administrative apparats kapacitet. Samtidig påpegedes, at både Helsingforsaftalen og ministerrådets arbejdsordning indeholder en udtrykkelig forpligtelse til at bevare og udvikle samarbejdet. Ministerrådet har haft flere diskussioner om, hvorledes denne forpligtelse skal tolkes. Det er klart, konkluderer den finske samarbejdsminister, at det nordiske budget kan udnyttes målbevidst til både en selektiv tilvækst og en klar virkeliggørelse af prioriteringerne, men det er åbenbart, at det må ske gradvist.

Den norske samarbejdsminister, *Rolf Hansen*, udtalte på mødet med præsidiet den 18. maj 1981, at skulle der sluses beløb igennem af væsentlig betydning, måtte de være knyttet til mere konkrete projekter.

Det norske præsidiemedlem, *Guttorm Hansen*, pegede på 29. session på, at det nordiske samarbejde i de sidste to decennier har udviklet sig som en slags overskudsprodukt. Nu er det nordiske samarbejdes situation en helt anden. Nu er det spørgsmålet, om vi kan bruge det nordiske samarbejde til at finde løsninger på problemer, som vi alle er stillet overfor.

De foreliggende standpunkter og udtalelser giver ikke noget entydigt

svar på spørgsmålet om det nordiske samarbejdes udviklingsmuligheder. Præsidenten kan dog drage den konklusion, at samarbejdet ikke nødvendigvis er fastlåst til nationale vækst-rater, men at alle regeringer fortsat står åbne overfor spørgsmålet i forbindelse med drøftelser af konkrete samarbejdsopgaver med åbenbare fordele for de deltagende lande. De nordiske statsministre bekræftede denne fortolkning på deres møde i Helsingfors den 8. december 1981.

Hvilke kriterier har man da for sådanne indsatser? De må være centrale i forhold til samarbejdets overordnede målsætninger. Disse kan være at værne den nordiske samfundsmodel i en tid med hårde belastninger på samfund med stor social velfærd, eller sagt med andre ord at gøre hverdagen bedre for de nordiske mennesker hvor de end bor (*Guttorm Hansen på 29. session*). Det kan også være at lægge forholdene til rette for et samarbejde om konkrete projekter mellem industriforetagender og private selskaber, eller at finde frem till arbejdsformer, som kan danne grundlag for det mest muligt rationelle og effektive samspil (*Gro Harlem Brundtland på 29. session*). Fra konservativ side udtryktes ønske om, at det nordiske samarbejde må give det nordiske erhvervsliv vækstmuligheder uden politisk begrundet forvridning af konkurrencevilkårene til fordel for den ene eller den anden. Fra socialdemokratisk side efterspurgtes indsatser, som kan sikre retten til arbejde, en retfærdig fordeling af produktionsresultaterne og beskyttelse af de svage grupper i samfundet.

Den politiske prioritering af samarbejdssektorer slår ikke så klart igennem, at den kan være en generel rettesnor for afvejningen af de indbyrdes ressource-fordelinger. Men en række problemkomplekser eller projekt-ideer, som kan mobilisere den politiske vilje og bryde de nationale vækstrammer, er under bearbejdelse for øjeblikket, og vil formentlig inden længe resultere i forslag om konkrete projekter af betydelig rækkevidde.

Inden for det økonomiske område, på forskningsområdet og på det kulturelle området er så væsentlige ting igang, at en ekstraordinær indsats på nordiske løsninger snart kan vise sig motiveret. Den almene holdning til nordisk samarbejde afspejler ingen generel vilje til en hævnning af ambitionsniveauet samt en almen forhåbning om, at der er forslag på vej, som vil berettige en ekstra indsats.

Situationen opfordrer således dels til fortsatte forventninger til såvel de parlamentariske initiativer i rådet som til regeringernes politiske vilje og dels til en øget støtte fra rådets og parlamentarikernes side til en målrettet udnyttelse af de forhåndenværende ressourcer og til effektivisering af samarbejdsformerne.

1.3 Bilaterale aftaler indenfor nordisk samarbejde

Fremrykningen af det nordiske samarbejdes grænsepæle på det økonomiske område følges med særlig opmærksomhed og kan give anledning til nye overvejelser om samarbejdets former og midler. Dels kan det alment

forudses, at jo længere man forsøger at trænge ind i et samarbejde på de økonomiske områder, des større er risikoen for konfrontationer med respektive landes egne økonomiske politik, og dels må det formodes, at et meningsfyldt samarbejde på det økonomiske område vil kræve delvis nye samarbejdsinstitutioner og i hvert fald øget kapacitet og dermed øgede ressourcer.

Overfor dette perspektiv og på baggrund af forhåndsmeddelelser om en den 25. marts 1981 indgået aftale mellem Sverige og Norge om økonomisk samarbejde, særlig på industri- og energiområderne, førtes på 29. session en diskussion om bilaterale aftalers placering i det nordiske samarbejde. Norges statsminister, *Gro Harlem Brundtland*, oplyste senere i debatten, at det ikke er tanken, at de aftaler, som de to parter eventuelt kommer frem til, skal være eksklusivt bilaterale norsk-svenske ordninger. De skal kunne bygges ud til at omfatte også andre nordiske lande, eller danne mønster for tilsvarende ordninger mellem andre nordiske lande. Dermed skulle norsk-svenske aftaler på det økonomiske område blive frugtbringende også for det nordiske samarbejde som helhed. Bilaterale aftaler ville kunne virke som byggeklodser i et videre nordisk samarbejde. Danmarks samarbejdsminister, *Lise Østergaard*, udtalte, at rådet, når det nu bevæger sig ind på så aktuelle og så komplicerede problemområder som f.eks. energi, økonomi og lignende, måtte se i øjnene, at der kan være interesser, som umiddelbart kun deles af nogle – f.eks. to eller tre – men ikke af alle nordiske lande samtidig, og at det da kan være hensigtsmæssigt at påbegynde et sådant samarbejde mellem nogle af vore lande med henblik på en senere udvidelse til hele Norden.

Emnet drøftedes på præsidiets møde med udvalgs- og komitéformændene i Nordisk Råds organer den 27. april 1981 i København. Rådspræsidenten, *Knud Enggaard*, betegnede den svensk-norske aftale som en platform, som de øvrige nordiske lande efterhånden kan stige op på. Det måtte være afgørende for forholdet til andre nordiske lande, hvorledes institutionerne inden for aftalen byggedes op, om de skulle være åbne eller lukkede. Rådspræsidenten påpegede, at der var principiel enighed i rådet om, at man kunne have samarbejde, selv om et land indenfor en overgangsperiode havde visse tekniske eller praktiske problemer med at deltage fuldt ud.

På mødet mellem præsidiets og samarbejdsministrene den 11. maj 1981 delte samarbejdsministrenes formand, *Pirkko Työlajärvi*, denne vurdering. Aftaler af denne art kunne efter hendes mening være indledningen til en positiv udvikling for hele Norden. Men det går ikke af sig selv. De øvrige lande må vise stor aktivitet for at udløse en sådan dynamisk udvikling. Samarbejdsminister *Karin Söder* så den nye aftale som et fingerpeg om, at en udvidelse af harmoniseringen af den nordiske lovgivning til også at omfatte det økonomiske område måtte forekomme naturlig.

Det norske stortings udenrigskomiteé har i sine bemærkninger til den 28-10-330 Nordiska rådet del 2

svensk-norske aftale peget på, at de to regeringer i aftalens artikel III forpligter sig til gensidige forhandlinger for at fjerne hindringer for det tilsigtede samarbejde. Komiteen forudsætter, at denne opgave fortrinsvis søges løst gennem drøftelser mellem alle medlemslande i Nordisk Råd. Komiteen går også ud fra, at aftalen ikke vil blive brugt som hindring for, at man principielt søger fælles-nordiske løsninger i sådanne spørgsmål.

Nordisk Råds præsident, *Knud Enggaard*, drog den konklusion af eksistensen af den nye aftale, at den nordiske samarbejdsaktivitet på området må intensiveres. I modsat fald risikerer man, at det nordiske samarbejdets indhold vil blive styret af bilaterale overenskomster.

1.4 Effektivisering af rådets arbejdsformer

Initiativet til en effektivisering af det nordiske samarbejde udgik fra mødet mellem præsidiets og samarbejdsministrene i Harstad i juni 1980. Det fik flere gode råd med på vejen under 29. session. *Knud Enggaard* sluttede sin tiltrædelsestale som rådets præsident med ordene:

”Det er vigtigt at vi prioriterer vore kræfter om de mest påtrængende ting. Vi må afskrive det, som tiden har gjort mindre væsentligt. Til gengæld må vi fastholde regeringerne på, at vedtagelser her i rådet skal følges op af handling, og helst af en rimelig hurtig handling.”

Vicepræsident *Guttorm Hansen* pegede på nødvendigheden af at finde frem til arbejdsformer, som virker hurtigere, og til enklere beslutningsprocesser. Han fortsatte:

”Vi må forenkle og rasjonalisere, få vekk en del av den store mengde rekommandasjoner som beslaglegger en uforholdsmessig stor del av arbeidskapasiteten, avskrive dem i hurtigere tempo, legge bånd på oss når det gjelder stadig nye medlemsforslag, kanskje gruppere forslag og uttalelser under hovedområder og behandle dem samlet under en felles synsvinkel.”

Budgetkomiteens formand, *Svante Lundkvist*, så den store svaghed i det nordiske samarbejde deri, at det ikke er tilstrækkelig forankret i de nationale parlamenter:

”Denna förankring kommer vi inte att uppnå om inte den politiska hanteringen av frågorna, som vi har i de nationella parlamenten, får sin motsvarighet i Nordiska rådet. Först då kan man våga hysa förhoppningen att de politiska partierna på hemmaplan skall känna fullt ansvar för de ståndpunkter, man intagit i Nordiska rådets arbete.”

Finlands statsminister, *Mauno Koivisto*, udtrykte som sin personlige opfattelse, at en del af spørgsmålene i Nordisk Råd er af en sådan art, at det næppe kan være nødvendigt at føre dem helt frem til behandling på sessionen. Han kunne tænke sig en form for slutbehandling svarende til den der foretages i den finske rigsdags ”store udvalg” eller anden form for et specielt organ indenfor rådet med bred parlamentarisk repræsentation.

Spørgsmålet behandlede i to møder mellem præsidiets og samarbejds-

ministrene – den 28. maj 1981 og 5. november 1981 – inden for rammerne af de bestående samarbejdsaftaler. Udgangspunktet for samtalerne var, at parlamentarikerne kan øve indflydelse på udviklingen af det nordiske samarbejde ad andre veje end gennem rekommandationer og i første række ser budgetbehandlingen som et middel hertil. Der er enighed mellem ministrene og parlamentarikerne om, at de hidtidige procedurer bringer den parlamentariske indflydelse ind i budgetlægning på et for sent tidspunkt og at den er for stærkt bundet til detaljer.

Samtidig har der fra rådets side været fremført ønsker om, att ministerrådet indtager en mere aktiv rolle på rådets sessioner gennem fremlæggelse af en sammenfattende og fremadskuende ministerrådserklæring, hvori det fremsætter sit syn på det nordiske samarbejde og lægger op til en debat om samarbejdets indhold og prioritering. Ministerrådet har peget på dokument C 1 (*Nordisk Ministerråds beretning*) som sit politiske udspil til sessionen, men har lovet at overveje, om den politiske del af dokumentet kan fremstilles mere levende og analytisk i det indlæg, hvormed samarbejdsministrenes talsmænd præsenterer dokument C 1.

Fra ministerrådets side er der peget på den belastning, som det store antal uafskrevne rekommandationer (ca 150) lægger på nordiske og nationale administrationer. Præsidiets og udvalgs- og komitéformændene drøftede spørgsmålet den 27. april 1981 i København. Konklusionen af mødet var, at rådets egne organer bør være mere restriktive med hensyn til fremsættelse af forslag til rekommandationer, at ministerrådet bør behandle vedtagne rekommandationer med større beslutsomhed og åbenhjertighed end hidtil, at udvalgene bør være opmærksomme på muligheder for hurtig afskrivning, men at ansvaret for afskrivning fuldt ud hviler på det organ, som har taget beslutning om rekommandationerne.

Opfølgningen af rekommandationerne på nationalt niveau fremstår som et svagt led i handlingsforløbet, som også er taget op til drøftelse. Samarbejdsminister *Lise Østergaard* sagde på 29. session, at ansvaret for opfølgningen af rekommandationerne ikke har været klart præciseret hidtil. Fra ministerrådets side har man nævnt som tænkelige forbedringer, at kontaktsinstitutionen drages mere aktivt ind i arbejdet, at stedfortræderkontorerne får større ressourcer eller at parlamentarikerne aktiverer opfølgningen på nationalt niveau.

Præsidiets har under overvejelser angående effektiviseringen af rådets arbejde noteret, at det bl. a. ofte er vanskeligt for udvalgene at få rede på, hvorledes nordiske initiativer følges op på nationalt niveau, og at der synes at være behov for bedre politisk styring af denne proces. Man har også i parlamentarisk kredse fået indtryk af, at det kan være vanskeligt for det ene eller det andet land at følge med i fælles udredninger, og at der derved sker forsinkelser af arbejdet. Disse forhold medfører igen, at der kan gå relativ lang tid, inden ministerråds-beslutninger kan føres frem til aktivisering på nationalt niveau. Endelig har man mærket, at det også kan knibe

med samarbejde over sektorgrænserne inden for de nationale organer, som deltager i nordisk samarbejde – endnu et tegn på at det tværfaglige arbejde er et kompliceret problem i nordisk samordning.

Inden for rådets egne organer har generaldebattens form under sessionerne påny været diskuteret. Præsidiets drøftede muligheder for en strammere og livligere debat med formændene for udvalg og komiteer i mødet den 27. april 1981. Emnet blev taget op med samarbejdsministrene den 18. maj 1981, og præsidiets bad de nationale delegationer tage stilling til konkrete spørgsmål i oktober måned. Svarene fra de nationale delegationer er ikke entydige.

Der var nogen forståelse for at forsøge en strukturering af debatten på grundlag af i forvejen opgivne emner for talerne, men ingen tiltro til, at det er en farbar vej til en væsentlig forbedring.

Forslaget om en ministerrådserklæring ved åbningen af debatten vandt tilslutning i flere delegationer. Danmarks delegation fremførte ønsket om at ministrene ville overvære og deltage i debatten i større omfang end hidtil.

Spørgsmålet om remitteringer af A- og B-forslag har været drøftet i præsidiets, mellem præsidiets og udvalgs- og komitéformændene, i de nationale delegationer og indenfor ministerrådet.

Præsidiets blev fra ministerrådets (samarbejdsministrenes) møde den 1. – 2. juni 1981 i Reykjavik underrettet om, at ministerrådet ville udarbejde en vejledning til departementer i de nordiske lande med sigte på at få udtalelser vedrørende medlemsforslag formuleret klarere især hvad angår nytte og praktiske fordele ved at gennemføre forslagene som nordisk samarbejde.

Præsidiets tog spørgsmålet om remitteringer til departementer op efter en drøftelse herom med udvalgs- og komitéformændene den 18. maj 1981, hvor betimeligheden af en begrænsning af remitteringerne blev vurderet. Efter meddelelse om ministerrådets initiativ i sagen besluttede præsidiets på grundlag af en indstilling fra sekretærkollegiet:

”att tills vidare inte företa sig något med anledning av frågan om remiss till departement och ministerier,

att bekräfta sin tidigare avsikt att inom ramen för vad arbetsordningen bestämmer nedbringa remissbehandlings omfattning samt

att hittillsvarande bestämmelser rörande remissförfarandet i rådet fortsatt skall gälla.”

De af præsidiets anvendte retningslinjer ved bedømmelse af remis-behovet eksemplificeres i følgende sager:

Ved behandling af medlemsforslag *A 610/e* om forbud mod våbeneksport fra de nordiske lande henviste præsidiets til, at der på 29. session stilledes et spørgsmål til ministerrådet om den nordiske våbeneksports handelspolitiske betydning og om mulighederne for gennem handelspolitiske forholdsregler at begrænse våbeneksporten. Regeringerne i Sverige, Danmark,

Finland og Norge havde hertil svaret, at eksport af krigsmateriel var et spørgsmål, som afgøres i hvert enkelt land ud fra udenrigspolitiske, sikkerhedspolitiske og beredskabsmæssige hensyn, og at ministerrådet på denne baggrund ikke kunne udtale sig om spørgsmålet. Præsidiets besluttede på denne baggrund at medlemsforslag *A 610/e* ikke skulle remis-behandles.

Ved behandling af medlemsforslag *A 611/k* om det almenkulturelle samarbejde i Norden konstaterede præsidiets, at det havde en sådan tilknytning til de forberedelser, som allerede var igang i ministerrådet, af et forslag til rådets kommende session om det almenkulturelle samarbejde i 80'erne, at der ikke var anledning til at sende forslaget på separat remisbehandling.

Ved behandling af medlemsforslag *A 615/e* om en indendørs temperatur på 20 grader i de nordiske lande anså præsidiets at problemet allerede havde været genstand for internordiske overvejelser, som der var redegjort for i *NU 1981:2 "Energihusholdning i Norden"*, hvorfor der ikke var grund til separat remisbehandling.

2. Præsidiets virksomhed

2.1 Rådets beslutninger

2.1.1 Forholdsregler i anledning af rådets rekommandationer og udtalelser

Rekommandationer och yttranden antagna vid 29:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska samarbetsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommandationer:

- Nr 1 Nordiskt samarbete om projektexport
- Nr 2 Samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel
- Nr 3 Samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel
- Nr 4 Samordning av energiforskningen i Norden
- Nr 5 Initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter
- Nr 6 Utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling
- Nr 7 Förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
- Nr 8 De nordiska författarkurserna
- Nr 9 De nordiska författarstipendierna
- Nr 10 Nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet
- Nr 11 Utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer
- Nr 12 De nordiska forskarkurserna
- Nr 13 Turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna

- Nr 14 Åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter
- Nr 15 Internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter
- Nr 16 Internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
- Nr 17 Nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
- Nr 18 Vägbeläggning och trafiksäkerhet
- Nr 19 Reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet
- Nr 20 Ny nordisk konvention om social trygghet
- Nr 21 Nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal
- Nr 22 Intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket
- Nr 23 Förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet
- Nr 24 Internationellt samarbete på rusmedelsområdet
- Nr 25 Förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga
- Nr 26 Internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel
- Nr 27 Samarbete på friskvårdsområdet
- Nr 28 Åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
- Nr 29 Forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö
- Nr 30 Internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser
- Nr 31 Enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna
- Nr 32 Antagande av nordisk språkkonvention

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar (*rekommendationerna 1–32* och *yttrandena 1–5*) överlämnades till Nordiska ministerrådet i månadsskiftet maj/juni 1981.

2.1.2 *Komiteen vedrørende Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd*

Den 7 februari 1980 väckte Danmarks regering ett förslag (*B 29/j*) i Nordiska rådet om färöisk och grönländsk representation i rådet. Förslaget hade kommit till på anmodan av Färöarnas landsstyre. Det går ut på att det färöiska hjemmestyret i framtiden skall få utse en självständig rådsdelegation i stället för de representanter som nu ingår i den danska delegationen.

Regeringsförslaget avser även Grönlands representation i Nordiska rådet. Grönland, som inte är representerat, har från den 1 maj 1979 fått i stort sett samma autonoma ställning i förhållande till moderlandet Danmark som Färöarna har. Förslaget syftar till att ge Grönland samma representation som eftersträvas för Färöarnas del.

Vid Nordiska rådets 28:e session 1980 i Reykjavík beslöt rådet att regeringsförslaget jämte ett medlemsförslag (*A 577/j*) om självständig färöisk representation i rådet skulle behandlas i rådets juridiska utskott. Efter ett möte den 12 och 13 augusti 1980 föreslog utskottet i en skrivelse den 5

september 1980 till rådets presidium att frågan om Färöarnas och Grönlands samt även Ålands representation skulle utredas av en kommitté. Denna skulle särskilt undersöka

möjligheterna för och de praktiska konsekvenserna av Grönlands deltagande i det nordiska samarbetet mot bakgrund av att Grönland för närvarande saknar representation i rådet,

möjligheterna för och de praktiska konsekvenserna av en självständig färöisk, grönländsk och åländsk representation i rådet,

möjligheterna för att under alla förhållanden stärka de självstyrande områdenas deltagande i och inflytande över det nordiska samarbetet.

Vid ett möte mellan presidiet och de nordiska statsministrarna den 27 november 1980 träffades överenskommelse om att tillsätta en kommitté bestående av rådets fem presidiemedlemmar och av fem regeringsrepresentanter, nämligen den danska kulturministern och ministern för nordiska frågor samt justitieministrarna i de övriga nordiska länderna. Kommitténs uppgift skulle vara att utreda hur de självstyrande områdena skall kunna ges en tillfredsställande representation i rådet. I övrigt skulle kommittén själv fastställa sitt mandat.

Kommittén, som hittills har sammanträtt fyra gånger, höll sitt första konstituerande sammanträde i Stockholm den 22 januari 1981. Därvid utsågs den svenske justitieministern till ordförande och den norske presidiemedlemmen till vice ordförande i kommittén. Vid samma tillfälle utsågs två sakkunniga från det danska och en sakkunnig från det finska regeringskansliet att biträda kommittén bland annat med att utreda förhållandena på Färöarna, Grönland och Åland med avseende på i första hand områdenas rättsliga och politiska ställning, befolkningsstruktur och ekonomi. Vidare utsågs en tjänsteman från det svenska justitiedepartementet till kommitténs sekreterare.

Kommitténs andra möte hölls i Köpenhamn den 5 mars 1981, tredje möte den 19 maj 1981 i Helsingfors, och fjärde möte den 29 september 1981 i Aarhus.

Till följd av förordnandet om nyval i Danmark har ett sammanträde, som kommittén hade utlyst till den 7 december 1981, måst inställas. Ett nytt möte är planerat att hållas i samband med rådssessionen 1982 i Helsingfors. Kommittén beräknar att kunna slutföra sitt uppdrag till hösten 1982.

2.1.3 *Udvidelse af spørgeinstituttet i Nordisk Råd*

I syfte att vitalisera debatterna vid Nordiska rådets sessioner har frågeinstitutet under rådets 28:e och 29:e sessioner varit föremål för en försöksordning. Plenarförsamlingen har på förslag av presidiet vid båda sessionerna fattat beslut om att tillåta frågor som inlämnas först under sessionen. Plenarförsamlingens beslut angående försöksordningen vid 29:e sessionen 1981 var följande:

... att fortsätta försöksordningen så att vald medlem också under rådets 29:e session får möjlighet att ställa frågor till regering eller ministerrådet under sessionen. Vald medlem som har för avsikt att under sessionen ställa fråga till regering eller till ministerrådet skall skriftligen underrätta presidiet om hur frågan lyder och till vem frågan skall ställas. Presidiet skall underrätta ministerrådet om frågan samt ge besked om under vilket möte frågan kommer att ställas och svaret bör avges. Presidiets underrättelse till ministerrådet skall ges senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet.

Totala antalet frågor (E-saker) vid 28:e och 29:e sessionerna var 34 respektive 35. Av dessa var 4 respektive 7 frågor ställda inom ramen för försöksordningen.

Presidiet har under hösten 1981 undersökt huruvida rådets delegationer är intresserade av att införa en fast ordning med de s.k. 24-timmarsfrågorna genom att besluta om ändringar i rådets arbetsordning. Skriftliga svar föreligger från rådets delegationer i Danmark, Finland och Sverige. Samtliga förordar en permanent ordning. Det har ej heller rests invändningar från rådsdelegationerna i Island och Norge.

Presidiet har också undersökt regeringarnas inställning till införandet av en fast ordning. Vid möte med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 5 november 1981 kunde presidiet konstatera att ministerrådet inte hade något att invända mot att ordningen med 24-timmarsfrågorna permanentas.

Mot bakgrund av erfarenheter från försöksordningen och från kontakterna med Nordiska ministerrådet anser presidiet, att man i samband med en utvidgning av frågeinstitutet från rådets sida bör vara medvetna om de begränsade möjligheter som regeringsrepresentanterna har att under sessionen på kort varsel dels förbereda svaret på en fråga, dels att i ett ministerråds- eller regeringssammanhang kunna ta ställning till ett gemensamt svar.

Presidiet föreslår, att Nordiska rådets arbetsordning, § 15, ändras genom att första stycket får en ny lydelse. Andra och tredje stycket kan lämnas oförändrade. Föreslagen lydelse av § 15 framgår av följande:

Nuvarande lydelse av § 15:

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessions början. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

Föreslagen lydelse av § 15:

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessions början. Frågan kan också inlämnas under pågående session, dock senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket

Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerrådet om frågan. Svaret kan lämnas muntligen vid det möte, där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågan kan motiveras muntligen av frågeställaren under en tid av högst tre minuter. För besvarande av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Därefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under tre minuter. För ytterligare inlägg fordras plenarförsamlingens medgivande.

Med hänvisning till ovanstående har presidietts medlemmar: Ib Stetter, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Svante Lundkvist och Matthías Á. Mathiesen, väckt medlemsförslag om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet (§ 15) som ovan anført samt föreslår att Nordiska Rådet fattar beslut om att ändringen träder i kraft omgående under 30:e sessionen.

Medlemsförslaget är hänvisat till behandling i juridiska utskottet.

2.1.4 *Suppleringsvalg*

Efter indstilling af den finske delegation vedtog præsiediet på sit møde den 5. november 1981 at udse Ulf Sundqvist til medlem af kontrolkomiteen for Nordisk Investeringsbank i stedet for rigsdagsmand Mauno Forsman, der var indtrådt i den finske regering og dermed var gået ud af komiteen. Udnævnelsen gjaldt tiden indtil rådets 30. session.

Efter indstilling fra den norske delegation vedtog præsiediet på sit møde den 20. januar 1982 at udpege stortingsrepræsentant Håkon Randal som ny suppleant til granskningskomiteen for Nordisk Kulturfond i stedet for Trygve Bratteli, der var udtrådt af Stortinget og dermed af delegationen. Udnævnelsen gjaldt tiden indtil den 30. session.

plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

Presidiet underrättar snarast berörd regering eller ministerrådet om frågan. Svaret lämnas muntligen vid det möte, där frågan är upptagen på dagordningen.

Frågan kan motiveras muntligen av frågeställaren under en tid av högst tre minuter. För besvarande av frågan förfogar varje regeringsrepresentant över fem minuter. Därefter kan frågeställaren och andra medlemmar av rådet få ordet envar under tre minuter. För ytterligare inlägg fordras plenarförsamlingens medgivande.

2.2 Præsidiets stillingstagen i særlige spørgsmål

2.2.1 Den politiske sammensætning af formandsskabet i udvalg og komiteer

På initiativ af den svenske delegation optoges spørgsmålet om den politiske balance i formandsskabet for rådets udvalg og faste komiteer til drøftelse i præsidiumet den 5. november 1981 med det formål at få spørgsmålet belyst i dets forskellige aspekter forinden de samlede arbejdsudvalgs møde under 30. session, hvor valg til udvalg og komiteer forrettes.

Helsingforsaftalens artikel 47 fastslår: "ved valg skal forskellige politiske meningsretninger gives repræsentation i rådet". Ifølge Fagerholm-komiteen (NU 1969:20 s. 39) bør dette princip tolkes således, at man stræber efter at opnå en repræsentation, som så nær som muligt svarer til styrkeforholdene mellem de forskellige partier i de nationale folkerepræsentationer.

Præsidiumet overdrog til præsidiensekretariatet og sekretærkollegiet at udarbejde en oversigt over den aktuelle politiske fordeling på de ledende poster i rådets organer og at fremlægge de forskellige muligheder, der måtte være for at efterkomme art. 47 i så høj grad som det er praktisk muligt.

Præsidiumet besluttede endvidere at konstitudere sig selv som valgkomité med den opgave at forberede de samlede arbejdsudvalgs behandling af valgene ved 30. session, samt at aktualisere spørgsmålet i de nationale delegationer.

2.2.2 Økonomisk støtte til politiske partiers nordiske møder

Den socialdemokratiske partigruppe i Nordisk Råd henstillede i skrivelse af 6. april 1981 til præsidiumet at fremlægge forslag om en ordning hvorefter rådsmedlemmerne kunne få dækket udgifter til rejser og ophold i forbindelse med møde i politiske partigrupper inden for Nordisk Råd.

Præsidiumet overdrog i møde den 18. maj sekretærkollegiet at udarbejde forslag til en forsøgsordning af den ønskede karakter ud fra følgende forudsætninger:

- 1) at forsøgsordningen skulle gælde eet møde om året,
- 2) at godtgørelsen kun skulle udbetales til parlamentarikere,
- 3) samt at beregning af godtgørelsen skulle følge reglerne i mødedeltagernes hjemlande.

På mødet den 29. september forelå et forslag fra sekretærkollegiet efter ovennævnte retningslinjer og med en beregning af de samlede udgifter ved eet møde årligt til ialt ca 185 500 skr.

Præsidiumet besluttede at henvise forslaget til udtalelse i de nationale delegationer. På grundlag af de indkomne kommentarer behandlede præsidiumet præliminært forslaget den 5. november 1981. Det kunne konstateres, at der nok var enighed om nytten af partigruppemøder om rådets sager, men delte meninger om behovet og formerne for en økonomisk støtte fra de officielle rådsorganer.

Den svenske delegation havde foreslået, at man kunne imødekomme behovet ved at samle udvalgenes efterårsmøder inden for den samme uge, således som det sker med udvalgenes januarmøder, hvorved der skabes muligheder for partigruppemøder uden ekstra rejseudgifter.

Præsidiets tog denne løsning op til drøftelse i sit møde den 20. januar 1982 og vedtog at anbefale udvalgene at holde deres efterårsmøder i uge 45, den 8.–12. november 1982. Tidspunktet passer også ind i udvalgenes budget-procedurer.

2.2.3 Økonomisk støtte til Ungdommens Nordiske Råd-seminar

Pohjola-Nordens Ungdomsförbund havde i skrivelse af 1. september 1981 ansøgt om bidrag fra præsidiets på 187801 fmk til afholdelse af et seminar i forbindelse med sessionen 1982.

Præsidiets besluttede at bevilge et tilskud på 120000 skr for det planlagte seminar. Samtidigt besluttedes det at undersøge de forskellige former for de nordiske organers bidrag til ungdomsorganisationernes nordiske samarbejde.

2.3 Præsidiets behandling af løbende sager

En stor del av presidietts arbetsuppgifter i form av handhavande av rådets löpande angelägenheter hänger samman med medlemsförslag och övriga ärenden på rådets saklista. Det innebär bl. a. beslut i samband med hänvisning till utskott av ärenden, beslut i samband med remissavgöranden, handhavande av frågeinstitutet, införskaflande av berättelser och meddelanden, tillhandahållande av allt dokumentationsmaterial, tryckning och distribution samt information om ärendena.

2.3.1 Medlems-, regerings- och ministerrådsförslag

Vid 29:e sessionen behandlades av rådet 25 medlems- och 6 ministerrådsförslag. De 6 ministerrådsförslagen och 19 av medlemsförslagen resulterade sammanlagt i 32 rekommendationer till regeringarna eller till ministerrådet. 5 av förslagen föranledde inga rekommendationer. Beslutet att avskrika 2 av förslagen, nämligen A 575/s om utvidgad utbildning och forskning inom det miljömedicinska området och A 587/e om vandringsutställning om skogsbruket och naturvården i Norden, hade föregåtts av skrivelser från presidiet till ministerrådet. Med ett av medlemsförslagen fortsatte utskottet behandlingen också efter sessionen (A 598/k).

Vid sessionens avslutning hade rådet 17 medlems- och 1 regeringsförslag kvar på saklistan. Därutöver hade under 29:e sessionen väckts 6 nya medlemsförslag (A 610–615). Under tiden april–december 1981 har ytterligare 7 medlemsförslag och 3 ministerrådsförslag väckts.

Följande antal medlems- och regerings/ministerrådsförslag, fördelat på utskott, finns på rådets saklista inför 30:e sessionen (per 1982-01-13):

	A- och B-saker hänv. till utsk.		Prel till 30:e sess.		Prel vilande över 30:e sess.	
	A	B	A	B	A	B
Juridiska	6	1	4	0	2	1
Kultur	10	3	8	3	2	0
Social och miljö	5	0*	4	0*	1	0
Trafik	4	0	3	0	1	0
Ekonomiska	5	0	5	0	0	0
Totalt	30	4	24	3	6	1

* Fyra ministerrådsförslag förväntas bli framlagda i januari 1982.

I enlighet med § 44 i rådets arbetsordning hänvisar presidiet ärenden till utskott och fattar beslut om att "införskaffa utredning om väckta förslag" dvs har hand om remissförfarandet. Frågan om remissordningen behandlades vid överläggningarna mellan presidiet och utskotts- och kommittéordförandena den 27 april 1981, då man enades om att inom ramen för arbetsordningen och hittills gällande praxis så långt som möjligt minska remissbehandlingens omfattning.

Av de 30 medlemsförslagen, som är på rådets saklista idag, har 22 förslag inför utskottsbehandlingen utsänts på remiss till berörda myndigheter, organisationer m. m. Nedanstående tabell ger ytterligare uppgifter om medlemsförslagen.

	Antal	Remittering	Ingen remiss	Beh. vilande/ remiss ej avgjord	Andra utskott och kommittéer hörda
Juridiska	6	3	1 (A622)	2 (A577, 591)	1 (A602)
Kultur	10	8	1 (A611)	1 (A620)	1 (A607)
Social och miljö	5	5	—	—	2 (A604, 616)
Trafik	4	3	—	1 (A621)	—
Ekonomiska	5	3	2 (A610, 615)	—	—
Totalt	30	22	4	4	4

Att de tre medlemsförslagen A 610 om förbud mot vapenexport, A 611 om allmänkulturellt samarbete samt A 615 om 20 graders temperatur inomhus inte utsändes på remiss torde ses mot bakgrund av presidiets beslut den 18 maj 1981. Medlemsförslaget A 622 gäller ändring av rådets egen arbetsordning. Remissbeslutet motiveras med att såväl delegationerna som ministerrådet redan yttrat sig. För presidiets behandling av frågan om remissordningen i övrigt hänvisas till avsnitt 1 i denna rapport.

Medlemsförslagen remitteras som regel medan regerings/ministerrådsförslagen mycket sällan remitteras genom Nordiska rådets försorg. Regeringsförslaget B 29 om färöisk och grönländsk representation i rådet behandlas sedan ett år tillbaka i en särskild av presidiet och statsministrarna tillsatt kommitté. Av de tre ministerrådsförslagen som hänvisats till kulturutskottet berör två förslag också de övriga utskotten. Dessa har

därför beretts tillfälle att yttra sig. Det är frågan om förslaget om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*B 36*) samt förslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete (*B 38*). Forskningsförslaget behandlas av kulturutskottet samtidigt med *A 583*, ett medlemsförslag om forskningspolitiskt samarbete. För övrigt kan också nämnas att kulturutskottets preliminära material samt medlemsförslaget *A 583* tillställdes ministerrådet och rådets övriga utskott i oktober 1981 inför framläggandet av ministerrådsförslaget. Inför utarbetandet av ministerrådsförslaget om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37*) har medlemsförslag *A 611* om allmänskulturellt samarbete tillställts Nordiska ministerrådet i september 1981.

Av de fyra ministerrådsförslagen som förväntas inom kort och som kommer att hänvisas till social- och miljöutskottet har tre av förslagen föregåtts av kontakter mellan social- och miljöutskottet och ministerrådets representanter. Det gäller revisionerna av samarbetsprogrammen på social- och hälsovårdsområdet samt på jämställdhetsområdet och revisionen av 1954-års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Ett sätt att förbereda rådets behandling av kommande ministerrådsförslag är just sådana möten mellan rådets utskott och ministerråd i dess olika sammansättningar. Det är tillfällen då rådets synpunkter – även om de framförs av enbart ett utskott och ej av det samlade rådet – kommer fram till ministerrådets kännedom och för beaktande snabbare än om de framförts vid rådets ordinarie session. Till sessionen lägger ministerrådet/regeringarna sedan fram förslag och redogörelser om sina överväganden inför fortsatt behandling.

Kontakterna med ministerrådet i samband med budgetbehandlingen och rådets förberedelser i budgetkommittén är kompletterande och viktiga inslag i sakbehandlingen.

2.3.2 *Presidieskrivelser*

Andra sätt för rådet att föra fram nya ärenden mellan sessionerna är skrivelser till ministerrådet och regeringarna. Tidigare har nämnts medlemsförslaget *A 575/s* och *A 587/e*, som föranledde presidieskrivelser inför 29:e sessionen, och som sedan avskrevs vid sessionen. Också har nämnts översändandet av *A 583/k* och *A 611/k* till ministerrådet med var sin motivering. I januari 1982 torde ytterligare ett medlemsförslag, nämligen *A 606/k* om undervisning i byggnadsmiljöfrågor, komma att föranleda en presidieskrivelse. Utskottet kommer sedan att föreslå avskrivning av medlemsförslaget till plenarförsamlingen.

Utöver att skrivelserna berört medlemsförslag har en del av de under året utsända presidieskrivelserna varit ett led i uppföljningen av rekommendationer. Från trafikutskottets sida har följande rekommendationer tagits upp: *rek. 3/1976* om internordisk giltighet för körkort, *rek. 15/1972* om enhetliga regler i Norden rörande fritidsbåtar samt *rek. 10/1979* angående Islands ratifikation av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

Från ekonomiska utskottets sida har dels tagits upp institutionernas rapporter generellt samt berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet, dels rekommendationerna 5/1975 om handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning, rek. 1/1972 angående bestämmelser och normer för tryckkärl och ångpanneanläggningar, rek. 1/1981 om nordiskt samarbete om projektexport samt rek. 20/1974 angående företagsdemokrati vid gemensamma nordiska företag.

De övriga utskotten har följt upp sina rekommendationer främst i gemensamma möten med ministerrådet – utöver den behandling som äger rum på sessionerna. Från social- och miljöutskottet har dessutom genom skrivelse efterlysts bättre redogörelse för verksamheten inom Nordiska metodikommittén för livsmedel (C 43/s).

Av presidieskrivelserna, som förtecknats i tillägg 1 till Dokument 1, har två varit föranledda av skrivelser till rådet. Från social- och miljöutskottet har således, mot bakgrund av en skrivelse från Nordiska handikappförbundet, förordats att gemensamma regler för utnyttjande av tillgänglighetsymbolen för handikappade utarbetas. Med trafikutskottets uttalande har till ministerrådet också översänts en hemställan om ekonomiskt stöd som inkommit från Skandinaviska transportarbetarfederationen avseende en utredning.

Genom presidieskrivelser har ministerrådet och regeringarna blivit underrättade om rådets rekommendationer och yttranden, kallats till ny session och underrättats om programmet, om vilka nya meddelanden som rådet önskar samt vilka berättelser som önskas. Med presidieskrivelse överlämnas även de frågor, som rådets medlemmar inlämnat till presidiet och avser ställa till ministerrådet och regeringarna under kommande session.

2.3.3. Berättelser, meddelanden och frågor

I det följande redogörs i tabellform för antalet berättelser, meddelanden och frågor vid rådets 29:e session fördelade på utskott. Tabellen upptar också antalet inbegärda (i motsats till inkomna) berättelser och meddelanden till 30:e sessionen.

	C-saker (ej C 1)		D-saker		E-saker	därav s. k. 24-timmars frågor
	1981	1982	1981	1982	1981	
Juridiska	4	4	15	14	4	2
Kultur	49	47	32	39	3	0
Social- och miljö	8	9	38	39	13	2
Trafik	6	6	34	35	10	3
Ekonomiska	17	18	26	23	5	0
Totalt	84	84	145	150	35	7

Efter sessionen har på hemställan av utskotten uppföljningen av tre rekommendationer flyttats över från ett utskott till ett annat. Det gäller

rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi från juridiska utskottet till ekonomiska utskottet, rekommendation 27/1974 angående inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning från social- och miljöutskottet till trafikutskottet samt rekommendation 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete från social- och miljöutskottet till kulturutskottet.

Till 30:e sessionen har ett särskilt meddelande på rådets yttrande nr 2/1981 inkommit. Meddelandet berör kulturutskottets sakområde.

Beträffande frågor, E-saker, bör noteras att presidiet till 30:e sessionen framlagt medlemsförslag om ändringar i rådets arbetsordning beträffande frågeinstitutet. Förslaget har hänvisats till juridiska utskottet.

2.4 Præsidiets kontakt med Nordisk Ministerråd og med de nordiske statsministre

Præsidiets mødtes i det forløbne år to gange med Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene): den 18. maj og den 5. november 1981, og med de nordiske statsministre den 8. november 1981.

I mødet den 18. maj 1981 deltog fra rådets side:

folketingsmand Knud Enggaard (præsident), rigsdagsmedlem Elsi Hetemäki-Olander, altingsmand Matthías Á. Mathiesen, stortingsrepræsentant Guttorm Hansen og rigsdagsmedlem Allan Hernelius. På ministerrådets side deltog kulturminister Lise Østergaard, handels- og industriminister Pirkko Työljärvi, miljøminister Rolf Hansen og socialminister Karin Söder.

Mødets dagsorden omfattede følgende spørgsmål: kommende ministerrådsforslag, de nordiske budgetter, samnordiske og bilaterale samarbejdsopgaver, rådssessionens arbejdsformer og kontrol og opfølgning af rådets rekommandationer og beslutninger.

I mødet den 5. november 1981 deltog fra rådets side:

folketingsmand Knud Enggaard (præsident), rigsdagsmedlem Elsi Hetemäki-Olander, altingsmand Matthías Á. Mathiesen og stortingsrepræsentant Guttorm Hansen. På ministerrådets side deltog kulturminister Lise Østergaard, handels- og industriminister Pirkko Työljärvi, justitsminister Fridjón Thórdarson, handelsminister Arne Skauge og socialminister Karin Söder.

Dagsordenen omfattede følgende spørgsmål: budgetbehandlingen i Nordisk Råd, markering af ministerrådsinitiativer på sessionen, organisation og arbejdsmetoder, gennemgang af samarbejdsformerne mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd samt særlige sager på rådets 30. session.

I mødet mellem statsministrene og præsidiets den 8. december 1981 deltog fra Danmark Kjeld Olesen som stedfortræder for Anker Jørgensen, fra Finland Elsi Hetemäki-Olander og Eino Uusitalo, fra Island Matthías Á. Mathiesen og Gunnar Thoroddsen, fra Norge Guttorm Hansen og Kåre Willoch og fra Sverige Allan Hernelius og Thorbjörn Fälldin.

På mødet behandlede en række af de sager, som havde været til drøftelse mellem præsidiet og samarbejdsministrene tidligere på året. Mødet var lukket og der udsendtes ikke noget communiqué om forhandlingerne.

2.5 Konferencer og seminarer

I det forløbne år afholdtes to rådskonferencer og eet seminar. Nordisk Råds konference for 1981 havde som emne: Trafiksikkerheden i Norden, og afholdtes den 22.–24. april i Trondheim. Formålet med konferencen var at rette søgelyset mod de opgaver inden for arbejdet med trafiksikkerheden i de nordiske lande, som egner sig til nordisk samarbejde, bl. a. med det formål at få spørgsmålet om trafiksikkerhed bedre forankret i den nordiske offentlige opinion. Konferencen havde samlet godt 100 deltagere fra de fem nordiske lande. I dens arbejdsgrupper drøftedes spørgsmål som: trafiksikre miljøer, mennesket i trafikken, lovgivning-kontrol-information samt formulering af målsætninger. En rapport fra mødet er udsendt som Nordpublikation under titlen "*Trafiksikkerheden i Norden*", Nordiska rådet, Stockholm, 1981 (ISBN 91-38-06542-8).

Rådets 8. internationale konference afholdtes den 27.–30. september på Scanticon ved Århus. 23 repræsentanter for 17 europæiske organisationer og institutioner var tilmeldt. 22 parlamentarikere og repræsentanter for nationale eller nordiske organisationer og institutioner deltog i konferencens arbejds-sessioner, som omfattede præsentation af det nordiske samarbejde inden for det økonomiske område, energi og miljø samt det sociale område, arbejdsmiljø og det fælles nordiske arbejdsmarked. En rapport fra konferencen udgives i Nord-publikationer.

Den 9.–11. november 1981 holdtes et seminar om "Energi i Norden – økonomi, miljø og forsyningssikkerhed" i Södertälje i samarbejde mellem social- og miljøudvalget og økonomisk udvalg. I seminaret deltog, foruden medlemmer af de to udvalg, repræsentanter for de nationale myndigheder og for forskningen på nationalt og nordisk niveau. Seminarrets hovedspørgsmål var: hvorledes ville de nordiske lande udforme deres energiforsyning, hvis de var eet land i stedet for fem? Hvilke ville i så fald de miljømæssige konsekvenser være? Seminaret havde samlet over 100 deltagere. En rapport fra seminaret er publiceret i *NU 1981:11*.

2.6 Publikationsvirksomhed

2.6.1 Rådsförhandlingarna

Förhandlingarna vid 29:e sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och byråsekreterare Ingegerd Wahrgren.

29:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band om tillsammans 2650 sidor. Remissyttrandena samlas från 1981 inte i någon bok, men trycks som supplement till sakerna inför sessionen.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P.A. Norstedt & Söner, Stock-

holm. För inbindningen har Hässler SAMBOK AB svarat. Förhandlingarna har bundits i en upplaga på 1 725 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 29:e sessionen ägde rum under den första veckan av oktober 1981.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

2.6.2 *NU-serien och NORD-publikationer*

Vid möte den 4 mars 1981 mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna träffades överenskommelse om en gemensam utgivning av Nordisk utredningsserie (NU-serien) och de nordiska organens rapporter och publikationer (NORD-publikationer). I och med denna överenskommelse upphörde den tidigare uppdelningen av NU-serien i en A- och B-serie.

Riktlinjer för utgivningen följer nedan.

Riktlinjer för utgivning av Nordisk utredningsserie (NU-serien)

1. Utgivare

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utger och ansvarar för Nordisk utredningsserie (NU-serien).

2. NU-seriens omfattning

Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets målsättning är att serien skall bestå av centrala nordiska utredningar som huvudsakligen syftar till politiska beslut samt av Nordisk statistisk årsbok och Nordisk statutsamling.

3. Organisation

Nordiska rådets presidiesekretariat, Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Nordiska ministerrådets sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete i Köbenhavn levererar material till NU-serien enligt målsättningen i punkt 2.

Det tekniska ansvaret för redigering och produktion åvilar presidiesekretariatet som upprätthåller en redaktion för NU-serien.

Lagerhållning och försäljning handhas av presidiesekretariatet. NU-serien distribueras genom presidiesekretariatet i enlighet med en särskild överenskommelse mellan sekretariaten.

4. *Finansiering*

Kostnaderna för den tekniska funktionen i punkt 3:2 bestrids från presidets budget. Framställningskostnaderna fördelas för varje publikation efter den del av den totala upplagan som respektive sekretariat beställer.

5. *Uppföljning*

Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna ålägger de nordiska sekretariaten att regelbundet granska hur utgivningen av NU-serien motsvarar dessa riktlinjer.

Riktlinjer för utgivning av de nordiska organens rapporter och publikationer (NORD-publikationer)

1. *Utgivare*

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utger och ansvarar för rapporter och publikationer vid sidan av Nordisk utredningsserie (NU-serien).

2. *Målsättning*

Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets målsättning är att med utgivande av dessa rapporter och publikationer dokumentera de nordiska samarbetsorganens publikationsverksamhet samt trygga att denna verksamhet sker på ett rationellt sätt. Publiceringen skall syfta till att betjäna de målgrupper, som omedelbart berörs av utgivningen samt därtill trygga en vidare allmänhet tillgång till den samlade publikationsmassan.

3. *Registrering*

Samtliga publikationer registreras fortlöpande centralt av presidiesekretariatet som årligen sammanställer och distribuerar en publikationslista i vilken den samlade utgivningen redovisas.

4. *Organisation*

Enligt målsättningen i punkt 2 åvilar det tekniska ansvaret för redigering och produktion ett av de samnordiska sekretariaten efter samråd mellan berörda sekretariat.

Distributionen sker enbart till målgrupper med direkt intresse av en viss publikation. De samnordiska och nationella sekretariaten förses med en referensupplaga på 100 exemplar sammanlagt.

Ansvaret för lagerhållning och försäljning avtalas enligt särskild överenskommelse mellan de utgivande sekretariaten.

5. *Finansiering*

Utgivande sekretariat svarar för produktionskostnaderna och säljer exemplar utöver referensupplagen till övriga sekretariat till produktionspris.

6. Uppföljning

Det förutses att de samnordiska sekretariaten genom en redaktionsgrupp fortlöpande granskar hur utgivningen motsvarar dessa riktlinjer och rapporterar till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Under 1981 har följande häften utkommit i NU-serien:

1. Ökat nordiskt forskningssamarbete (del 1–2) (5 050 ex. resp. 4 115 ex.)
2. Energihushållning i Norden (4 140 ex.)
3. Nordiska samarbetsorgan (6 600 ex.)
4. Multilaterala socialkonventioner med utomnordiska länder (2 500 ex.)
5. Arbetsmarknad og arbetsmarkedspolitikk i Norden 1980 (3 300 ex.)
6. Samisk kulturliv (2 550 ex.)
7. Ungdomsgaranti – teori eller virkelighed? (3 350 ex.)
8. Introduktion af nye og vedvarende energikilder (3 700 ex.)
9. Datateknologi i Norden (2 900 ex.)
10. Nordiska ministerrådets sekretariatsorganisation (3 400 ex.)
11. Energi i Norden – ekonomi, miljö och försörjningstrygghet (3 100 ex.)
12. Gjennomføringen av det nordiske regionalpolitiske handlingsprogrammet 1979 (3 200 ex.)
13. Naturgass i Nord (2 800 ex.)
14. Nordisk statutsamling 1981 (2 500 ex.)
15. Nordisk statistisk årsbok 1981/Yearbook of Nordic Statistics 1981 (12 000 ex.)

Under 1981 har följande häften utkommit som NORD-publikationer:

- Småbarns uppväxt (4 000 ex.)
- Miljö kvalitetsövervakning i Norden (3 000 ex.) -
- Registrering af lægemidler
- Nordiskt ekonomiskt samarbete. Seminarierapport (500 ex.)
- PCB-ersättare (900 ex.)
- Arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande för lärare inom grundskolan i Norden (10 200 ex.)
- Von der Szene des Balletts, der Oper und des Theaters im Norden
- Att studera i Norden (12 000 ex.)
- Økologi i kommuneplanlægningen (1 250 ex.)
- Norden på 80-talet. Seminarierapport (300 ex.)
- Trafiksikkerheten i Norden. Konferensrapport (915 ex.)
- De 300 svenska trähusen. 1945–1981 (1 000 ex.)
- Kriterier for førtidspension, især om ”rusmedel-brugeres” stilling (500 ex.)
- Børn og teater i Norden (3 000 ex.)
- Børn og billedkunst i Norden (3 000 ex.)
- Kulturprojekter for børn (3 000 ex.)

Kontakter til forsknings- og udviklingsarbejder på uddannelsesområdet i Norden (1 000 ex.)

Kulturindustrins negativa verkningar (1 825 ex.)

Offentligt anställda informatörer i Norden. Katalog 1981

Bilder ur ett fredsverk. Dokumentation av en radioserie om nordiskt samarbete av Rune Ruhnbro (1 995 ex.)

Förtidspensionering av missbrukare – från kriterier till beslut (500 ex.)

Characterization of Environmental Data. Handbook. Part I–III (1 700 ex. resp.)

Tilskuer og deltager (2 000 ex.)

Samhällsstöd till kommersiell service i glesbygd i Finland, Norge och Sverige (5 000 ex.)

Reparation og vedligeholdelse (1 500 ex.)

Norden i bildrutan. Seminarierapport (300 ex.)

Cooperation in the Nordic Countries (förkortad översättning av Frantz Wendts bok "Nordisk Råd 1952–1978") (1 300 ex)

2.6.3 *Nordisk statistisk årsbok*

Nordisk statistisk årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Shårengard vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köbenhavn. Årsboken utkommer i februari 1982 (*NU 1981:15*) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P.A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i Köbenhavn.

2.6.4 *Porträttmatrikeln*

Till tjugonionde sessionen utgavs en upplaga på 1 300 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av informationsassistent Renée Sundberg.

2.6.5 *Statutsamling*

Från och med 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samsarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statsamlingen är byråsekreterare Anneli Joneken vid presidiesekretariatet. Nordisk statsamling (*NU 1981:14*) har tryckts i en upplaga av 2 500 exemplar.

Cooperation in the Nordic Countries

Cooperation in the Nordic Countries, en engelsk översättning av Frantz Wendts bok "Nordisk Råd 1952–1978", utkom under hösten 1981. Den trycktes i en upplaga av 1 400 exemplar och bokhandelsdistributionen sker genom Almqvist & Wiksell International med särskild inriktning på USA och Storbritannien.

2.7 Præsidiets sammensætning og møder

Ved 29. session, 2.–5. marts 1981 i København, valgtes Knud Enggaard, Danmark, som præsident og som vicepræsidenter: Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Matthías Á. Mathiesen, Island, Guttorm Hansen, Norge og Olof Palme, Sverige.

Ved valg i den svenske delegation den 8. oktober 1981 indtrådte Svante Lundkvist som vicepræsident i stedet for Olof Palme.

Ved valg i den danske delegation den 13. januar 1982 indtrådte Ib Stetter som præsident i stedet for Knud Enggaard.

Præsidiets har holdt følgende møder i 1981: den 4. marts i København, den 27. april i København, den 18. maj i Helsingfors, den 29. september i Aarhus, den 5. november i Oslo, den 7.–8. december i Helsingfors, samt den 20. januar og den 12. februar 1982 i Stockholm og den 28. februar i Helsingfors.

2.8 Sekretærkollegiets sammensætning og møder

Sekretærkollegiet valgte den 3. marts 1981 generalsekretær Axel Gormsen, Danmark, som formand.

Medlemmer af sekretærkollegiet i 1981 var yderligere: generalsekretær Håkan Branders, Finland, generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge, kanslichef Christer Jacobson, Sverige, og præsidiensekretær Gudmund Saxrud.

Kollegiet holdt følgende møder i løbet af 1981: den 3. marts i København, den 31. marts i Stockholm, den 10. juni i Oslo, den 18. august i København, den 9. september i Oslo, den 17. september i Stockholm, den 29. september i Aarhus, den 15. oktober i Oslo, den 5. november i Oslo, den 1. december i København samt den 8. januar 1982 i Stockholm.

Sekretærkollegiet mødtes med Nordisk Ministerråds stedfortræderkomité den 15. oktober 1981 i Oslo for at forberede mødet den 5. november 1981 mellem præsidiets og samarbejdsministrene om effektivisering af det nordiske samarbejde.

3. Udvalgenes og komiteernes virksomhed

3.1 Juridisk udvalgs sagsområde

Juridisk udvalg har i 1981 konstateret, at det intensiverede samarbejde mellem de nordiske justitsministre, som disse traf beslutning om i 1980, har været af stor betydning for fremskridtene i det nordiske lovgivningssamarbejde. Kontakten mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg er blevet udbygget, og udvalget har i de nordiske justitsministres behandling af sager, der berører begge parter, mærket en stadig større forståelse for og hensyntagen til de synspunkter, som fremføres fra juridisk udvalgs side.

Juridisk udvalg har med glæde bemærket, at en nordisk sprogkonvention, som i en årrække har været en mærkesag for juridisk udvalg, nu er

undertegnet af alle fem nordiske lande, og har udtrykt sin forventning om, at konventionens ratifikation og endelige ikrafttræden vil kunne ske uden vanskeligheder eller unødige forsinkelser.

Hovedtemaet for juridisk udvalgs arbejde i 1981 har været arbejdet med de samiske spørgsmål særlig i relation til rekommandation nr. 24/1974 om en samnordisk indsats vedrørende samernes kerneområder. Udvalget har på et møde i Harstad i juni fået en bred orientering om aktuelle samepolitiske problemer og haft lejlighed til at gøre sig bekendt med synspunkter på spørgsmål og problemer, som er specielle for det samiske område. Udvalget vil på denne baggrund og i samarbejde med Nordisk Ministerråd fortsætte sit arbejde på dette felt.

Udvalget har taget til efterretning, at den på udvalgets henstilling nedsatte komite til behandling af spørgsmålet om de selvstyreende områders repræsentation i Nordisk Råd ikke har kunnet afslutte sit arbejde i 1981, men forventer, at dette vil kunne ske inden sessionen i 1983, hvor sagen må forventes at kunne finde sin afslutning.

Med tilfredshed har udvalget taget til efterretning, at præsidiet har fulgt indstillingen fra juridisk udvalg om, at emnet for rådskonferencen 1982 – Familieret i Norden – er hentet fra juridisk udvalgs sagsområde, hvor det i en årrække har indtaget en fremtrædende plads.

3.2 Kulturudvalgets sagsområde

3.2.1 Viktigare samarbetsfrågor

Medlemsförslag

Under året har kulturutskottet bl. a. behandlat ett medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten (A 594/k). Utskottet fann att ett kultursamarbete av den typ som bedrivs på Nordkalotten kräver större medel än vad som i allmänhet kan ställas till förfogande i det nordiska kultursamarbetet. Utskottet beslutade att föreslå en rekommandation till Nordiska ministerrådet att utan att inrätta någon särskild fond ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten, genom att på den nordiska kulturbudgeten inrätta ett särskilt anslag för regionalt kultursamarbete.

Vidare har utskottet behandlat ett medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift (A 607/k). Utskottet angås att en satsning på existerande kulturtidskrifter är mindre kostnadskrävande och ger större utdelning sammantaget, än en satsning på en helt ny tidskrift. Som rekommandation föreslog utskottet att Nordiska ministerrådet utreder förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Ytterligare har utskottet behandlat ett medlemsförslag om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna (A 614/k). Utskottet kunde notera att remissorganens uppfattning om medlemsförslaget var absolut positiv och samtliga tillstyrkte förslaget

förbehållslöst. Med hänsyn härtill beslutade utskottet att gå längre än vad som medlemsförslaget i första hand syftade till, nämligen en utredning av frågan, och föreslog en rekommendation till Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att öka det nordiska samarbetet om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker.

Ministerrådsförslag

Till kulturutskottet har inför 30:e sessionen 1982 hänvisats tre ministerrådsförslag. Det första gäller ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (*B 36/k*) och har avgivits efter rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 7/1981*) vid 29:e sessionen. I förslaget tillkännager regeringarna sin önskan att inleda ett samarbete om att stegvis bygga upp ett system med direktsändande radio- och TV-satelliter för Norden. Första etappen är enligt ministerrådsförslaget en teknisk och ekonomisk definition av satellitsystemet.

Det andra ministerrådsförslaget gäller nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*). Ministerrådet anser att förslaget inte är ett handlingsprogram i traditionell mening, utan ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till för ett decennium sedan och vilka faktorer som kan komma att bli centrala för utvecklingen under det kommande decenniet. Det ursprungliga initiativet till detta ministerrådsförslag togs sommaren 1977 av kulturutskottet i samband med det då pågående arbetet med Nordiska ministerrådets allmänna handlingsprogram (*B 24*). Utskottet uttalade nämligen att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som det nordiska kulturavtalet varit i kraft. Utskottet framhöll att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av kultursamarbetets riktlinjer från 1974 (*NU 1974:24*).

Det tredje till kulturutskottet hänvisade ministerrådsförslaget gäller ökat nordiskt forskningssamarbete (*B 38/k*). Förslaget är resultatet av statsministrarnas uppmaning till Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna samt samsamarbetsministrarna) att utreda möjligheterna till ökat nordiskt forskningssamarbete beträffande såväl grundforskning som tillämpad forskning och forskarutbildning. Utgångspunkten för det avgivna ministerrådsförslaget är strävan till samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser. Ministerrådet understryker explicit att ett ökat nordiskt forskningssamarbete inte kan begränsas till konkreta samnordiska FoU-projekt eller till frågan om utökade samnordiska projektanslag.

Kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden

Kulturutskottet gjorde i augusti 1981 ett besök i Grönland. Utskottet hade därvid möjlighet att vid sammanträffanden med central- och lokalmyndigheter, bl. a. landsstyreformand Jonathan Motzfeldt, informera sig om Grönland och grönländska förhållanden, däribland kultur- och utbild-

ningsförhållandena, samt om aktuella grönländska strävanden. Utskottet uppfattade sitt besök som mycket betydelsefullt med tanke på en fruktbar utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden.

3.2.2 *Kontakter med Nordiska ministerrådets organ*

Kulturutskottet har under året hållit två gemensamma överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), den första den 4 mars i Köpenhamn och den andra den 19 oktober i Stockholm samt har den 7 december i Helsingfors informerats av ministerrådets representant om tre ministerrådsförslag.

Överläggningen i Köpenhamn gällde förslaget till nordisk kulturbudget för 1982. Vid sin genomgång av förslaget hade utskottet tagit hänsyn till de rådande ekonomiska vanskligheterna i de nordiska länderna. Detta återspeglade sig i utskottets restriktiva inställning till det framlagda budgetförslaget. Utskottet var dock inte berett att acceptera 0-tillväxt, såsom finansministeriernas representanter i Nordiska ministerrådets budgetudvalg ansett. Utskottet förordade sålunda en aktivitetsökning på 1,5 milj. dkr att fördelas på Nordiska kulturfonden med hälften och på ungdomssamarbetet och på samarbete kring handikappidrott med hälften.

Sedan proceduren för behandling av förslagen till kulturbudget i Nordiska rådets organ justerats, deltog i överläggningarna första gången förmanen i Nordiska rådets budgetkommitté. Han uttalade därvid att budgetkommittén, som även haft förslaget till kulturbudget uppe för behandling, stödde kulturutskottets uppfattning om detta.

Den andra överläggningen, den 19 oktober, gällde det nordiska kultursamarbetet 1983 och budgeten för detta, inför vilket utskottet hade lagt fram en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete. Utskottet lade synpunkter på utfallet av budgeten för 1982 och den kommande budgeten för 1983. Utskottet fann det alldeles otillfredsställande att ministerrådet i fråga om prioriteringarna inom kulturbudgeten för 1982 inte i högre grad tagit hänsyn till utskottets förord, i all synnerhet som utskottet varit berett till diskussioner om omprioriteringar inom ramen för budgeten. Utskottet såg sig föranlåtet att understryka det allvar med vilket utskottet överlade med ministerrådet om den nordiska kulturbudgeten.

När det gällde kommande budgetar ansåg utskottet att det borde skapas en översiktsbudget i tillägg till ettårsbudgeten. En planerande budget på t. ex. tre års sikt skulle ge bättre möjligheter till prioriteringar och det skulle med hjälp av en sådan vara lättare att förstärka och bygga ut fasta institutioners verksamhet.

Vidare ansåg utskottet att ministerrådet borde överväga förslaget om att budgetens ökning inte skulle bestämmas av det land som satte lägsta ökningstal, utan att länderna över en längre tidsperiod skulle kunna ligga något före eller efter den genomsnittliga ökningstakten.

Det var enligt utskottets uppfattning ytterligare skäl att granska systemet med en automatisk och identisk ökning av anslaget till alla institutioner som kompensation för pris- och lönestegringar. Utskottet fann det önskvärt med ett flexiblare system, i vilket särskilda omständigheter bättre kunde beaktas.

När det gällde innehållet i budgeten för 1982 önskade utskottet särskilt framhäva tre områden, nämligen nordiskt ungdomssamarbete, nordiskt lärar- och elevutbyte och nordiskt samarbete inom handikappidrott.

Den 7 december informerades kulturutskottet av Nordiska ministerrådets representant, undervisningsminister Pär Stenbäck om de tre ovan nämnda ministerrådsförslagen samt om den på initiativ av samarbetsministrarna företagna översynen av Nordiska ministerrådets sekretariatsorganisation (*NU 1981:10*).

Kulturutskottets sekreterare Kristian Slotte deltog som utskottets representant i en av Föreningarna Nordens Förbund, Nordisk språksekretariat och Nordiska språk- och informationscentret arrangerad konferens om nordisk språkförståelse och höll därvid ett föredrag.

På inbjudan av utskottet har tjänstemän från sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete deltagit i samtliga utskottsmöten, för att vid behov kunna ge upplysningar om arbetet i kulturavtalets organ, vilket varit till nytta för utskottets eget arbete.

3.2.3 *Kontrollerande verksamhet*

Kulturutskottet har under de senaste åren varit mycket upptaget av frågan om nationell uppföljning av rekommendationer o. a. antagna av Nordiska rådet. På förslag av utskottet upprepade rådet (*yttrande 2/1981*) att de nordiska ländernas regeringar borde bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska rekommendations-, utrednings- och andra förslag samt att uppföljningen fortgående borde rapporteras till rådet. Nordiska ministerrådet har till 30:e sessionen 1982 avgivit särskilt meddelande om detta yttrande i enlighet med vad som utskottet anförde i betänkandet om ministerrådsberättelsen till förra sessionen. Det saknas dock fortfarande enhetlighet i fråga om formerna för och omfattningen av Nordiska ministerrådets/de nordiska ländernas regeringars reaktion på yttranden av Nordiska rådet. Kulturutskottet har för egen del aktualiserat frågan i budgetkommittén, där alla rådets utskottet är representerade, men diskussionen är ännu inte slutförd.

Utskottets stående arbetsgrupp för kontrollfrågor (C- och D-saker) bestående av förmannen och viceförmannen biträdda av medlemmar av utskottets sekretariat höll liksom föregående år två möten den 20 januari och genomgick därvid de till 29:e sessionen avgivna och till kulturutskottet hänvisade berättelserna och meddelandena. Gruppen lade för det påföljande utskottsmötet förslag till åtgärder med anledning av dessa.

Kulturutskottet höll den 1 mars överläggningar med styrelsen för Nordiska kulturfonden om principerna för beviljande av medel ur fonden.

Vid möten den 19 oktober och den 7 december informerades utskottet om det finansiella trångmål som Nordens hus i Reykjavík råkat i. Utskottet konstaterade att det vid ett flertal tillfällen påtalat bristerna i rapporteringen från Nordens hus och beslöt att i det kommande betänkandet om ministerrådsberättelsen C 1/1982 påtala bristerna i skötseln av ekonomin vid Nordens hus i Reykjavík och kräva en utredning av berörda parter ansvar för det inträffade.

3.3 Social- og miljøudvalgets sagsområde

3.3.1 Allmänt

Under det senaste året har social- och miljöutskottet tagit initiativ till samarbete på nya områden samtidigt som samverkan inom redan etablerade sektorer föreslagits bli utbyggd. De granskande och kontrollerande funktionerna har fullgjorts på sedvanligt sätt. Kontakterna med ministerrådet har varit relativt omfattande. Revisionen av två av ministerrådets samarbets- eller handlingsprogram har diskuterats med företrädare för ministerrådet i berörd sammansättning liksom revisionen av 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad. Fyra medlemsförslag har slutbehandlats. Vid den 30:e sessionen torde fyra ministerrådsförslag inom utskottets arbetsområde ha slutbehandlats. Utskottet har under året förutom sju reguljära utskottsmöten haft ett betydande antal möten i de fyra arbetsgrupper, som haft till uppgift att förbereda möten med ministerrådet eller utskottets och ekonomiska utskottets seminarium.

3.3.2 Initiativ

Social- och miljöutskottet har slutbehandlat fyra medlemsförslag. Samtliga föreslås av utskottet – eller majoriteten inom utskottet – föranleda rekommendationer vid den 30:e sessionen. Medlemsförslaget A 597/s om epidemiologiskt bevakningssystem föreslås leda till en rekommendation om gemensamma riktlinjer för etablerandet av nationella epidemiologiska bevakningssystem samt erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodprogram.

Medlemsförslaget A 604/s, ett s. k. temaförslag, om barn och barns miljö föreslås resultera i två rekommendationer. Den ena rekommendationen tar upp likartade bestämmelser i de nordiska länderna om förbud mot kroppslig aga eller annan kränkande behandling av barn, samarbete på föräldrautbildningens område samt de handikappade barnens situation. Den andra rekommendationen avser ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter. Medlemsförslaget A 609/s om färdtjänstservice för handikappade föreslås föranleda en rekommendation om samordning av principerna för färdtjänst, etablerandet av internordisk färdtjänst, särskilt i gränstrakterna, samt regler för specialfordon som skall användas vid färdtjänst för handikappade.

Vid behandlingen av det fjärde medlemsförslaget, A 616/s om effektivare insatser mot narkotikamissbruket, var uppfattningarna delade inom utskottet. Utskottets majoritet förordade en rekommendation om intensifierat samarbete mellan tull- och polis samt en enhetlig rättstillämpning. Mot detta reserverade sig danska medlemmar av utskottet.

Social- och miljöutskottet har under året sammanträtt med ministerrådet i tre olika sammansättningar. Vid ett möte i Södertälje den 9 november 1981 med företrädare för ministerrådet – jämställdhetsministrarna – diskuterades förslag till nytt nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet. Vid ett motsvarande möte i Köpenhamn den 2 december 1981 fördes överläggningar med företrädare för ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna – om revisionen av det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet. Den 2 december 1981 i Köpenhamn mötte utskottet ministerrådet-arbetsministrarna för att diskutera förslag till ny nordisk överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Tillsammans med rådets ekonomiska utskott anordnade social- och miljöutskottet den 9–11 november 1981 ett seminarium i Södertälje på temat "Energi i Norden – ekonomi, miljö och försörjningstrygghet". I seminariet deltog, förutom medlemmarna i de båda rådsutskotten, företrädare för nationella myndigheter och för forskningen på nationellt och nordiskt plan. Seminariets huvudfråga var: Hur skulle de nordiska länderna utforma sin energiförsörjning om de vore ett land istället för fem? Vad blir i så fall de miljömässiga konsekvenserna? Ett tjugotal idéer och förslag till konkret nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet framkom. Social- och miljöutskottet och ekonomiska utskottet har beslutat att följa upp dessa i särskild ordning.

3.3.3 *Den kontrollerande funktionen*

För att utöva sina granskande och kontrollerande funktioner har utskottet avlagt studiebesök vid Nordiska läkemedelsnämnden i Uppsala den 22 januari 1982. Utskottet har vid tre tillfällen behandlat berättelser eller meddelanden. Utredningar i NU-serien har satts på dagordningen.

3.3.4 *Utskottets arbetsformer m. m.*

Social- och miljöutskottet har under året haft fyra parlamentariskt sammansatta arbetsgrupper. Arbetsgruppen för social- och hälsovårdsfrågor – ordförande Asbjörn Haugstvedt – som hade till uppgift att förbereda utskottets ställningstaganden till revisionen av samarbetsprogrammet inom detta område sammanträdde i Moss den 28 oktober och i Helsingfors den 20 november 1981. Arbetsgruppen för jämställdhetsfrågor – ordförande Ebba Strange – hade motsvarande uppgift beträffande revisionen av det nordiska handlingsprogrammet på jämställdhetsområdet. Jämställdhetsarbetsgruppen sammanträdde den 13 oktober i Köpenhamn och den 8

november 1981 i Södertälje. Arbetsgruppen för arbetsmarknadsfrågor – ordförande Asbjörn Haugstvedt – sammanträdde i Stockholm den 25 november 1981 för att förbereda utskottets ställningstaganden till revisionen av 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad.

Den för social- och miljöutskottet och ekonomiska utskottet gemensamma arbetsgruppen för energi- och miljöfrågor – ordförande Asbjörn Haugstvedt – hade till uppgift att förbereda det gemensamma energi- och miljöseminariet i Södertälje. Arbetsgruppen höll möten i Köpenhamn den 6 mars, i Oslo den 25 mars, i Reykjavik den 28 juli, i Aarhus den 29 september samt i Södertälje den 8 november 1981. Vid merparten av dessa möten hördes sakkunniga från respektive land på energi- och miljöområdet. Nytt är att social- och miljöutskottet och ekonomiska utskottet höll gemensamt möte i Stockholm den 21 januari 1982 för att diskutera uppföljningen av energi- och miljöseminariet i Södertälje.

Sakkunniga från ministerrådssekretariatet har deltagit i utskotts- eller arbetsgruppsmöten vid flera tillfällen.

Vid ett kontaktmöte med Likestillingsutvalget i Helsingfors den 18 februari 1981 deltog folketingsmedlem Ebba Strange, åtföljd av utskottets sekreterare Claes Wiklund. Vid Den nordiska handikapputställningen i Malmö den 7 april 1981 deltog utskottets förman Asbjörn Haugstvedt åtföljd av sekreteraren Claes Wiklund. I det nordiska socialpolitiska ministermötet i Svendborg den 24–25 augusti 1981 deltog utskottets förman, Asbjörn Haugstvedt, åtföljd av sekreteraren Claes Wiklund som observatörer. Vid Nordisk Dataunions seminarium "Teknikens utveckling – människans villkor" deltog folketingsmedlem Börge Halvgaard. Utskottets sekreterare Claes Wiklund deltog i en del av seminariet.

3.4 Trafikudvalgets sagsområde

3.4.1 Rådsinitiativ

Under år 1981 har trafikutskottet slutbehandlat medlemsförslag A 599/t i vilket det föreslogs att ministerrådet skulle överväga åtgärder som ledde till generell hastighetsbegränsning om 80 km/t för innehavare av körkort under det första året. På grund av att hastighetsgränserna i vägtrafiken i Norden varierar länderna emellan kunde inte utskottet föreslå rådet att anta den i medlemsförslaget förordade rekommendationen.

Utskottet har vidare slutbehandlat medlemsförslag A 601/t i vilket det föreslogs att Sveriges och Finlands regeringar skulle införa obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken. Utskottet som fann att obligatorisk lotsning i dessa farvatten kunde strida mot folkrätten beslöt med anledning av förslaget föreslå att Sveriges och Finlands regeringar skulle införa trafikseparationer i Ålands hav och Kvarken.

Slutligen har trafikutskottet under år 1981 behandlat medlemsförslag A 603/t i vilket det föreslogs att de nordiska ländernas regeringar genomför en enhetlig nordisk rabattordning för postförsändelser.

Medlemsförslagets bakgrund var att rabattmärken, som gällde för fullt porto inom Sverige men inte till de övriga nordiska länderna, hade införts i Sverige. Detta stred mot den nordiska postöverenskommelsen. Innan trafikutskottet hade slutbehandlat medlemsförslaget hade giltigheten för det svenska rabattmärket utvidgats till att gälla för porto inom Sverige och från Sverige till de övriga nordiska länderna. Medlemsförslagets syfte hade sålunda delvis uppnåtts när trafikutskottet beslöt föreslå rådet att inte vidta åtgärder med anledning av den.

Rådet följer för närvarande 35 rekommendationer på trafik-, trafiksäkerhets- och turistområdet. Av dessa berör 6 rekommendationer prissituationen inklusive reserabatterna i den internordiska kollektivtrafiken. Utskottet lät med anledning därav utarbeta en sammanställning över de allmänna rabatterna i flyg-, buss-, järnvägs- och färjtrafiken i Norden. Av sammanställningen framgår att villkoren för att erhålla reserabatter varierar starkt mellan länder och färdmedel.

Dessa problem har som ett resultat av utskottets genomgång av sammanställningen tagits upp i ett medlemsförslag (A 621/t). Avsikten är att en eventuell rekommendation som tar upp hela problemkomplexet skall kunna ersätta en del av äldre rekommendationer på området.

Den 22–24 april 1981 höll rådets presidium en konferens i Trondheim om trafiksäkerhet. Syftet var att, mot bakgrund av utvecklingen av trafiksäkerhetsarbetet under 1970-talet, utröna var förstärkta resurser skulle sättas in för att öka trafiksäkerheten under 1980-talet. Utskottet, som hade haft ansvaret för de innehållsmässiga förberedelserna för konferensen, bedömde konferensen som värdefull både som källa för nya samarbetsinitiativ och som ett led i förberedelserna för nordiska trafiksäkerhetsrådet 1983.

3.4.2 *Genomförandet av rådets initiativ*

Till rådets 30:e session föreslår trafikutskottet avskrivning av 6 rekommendationer delvis på grund av att deras intentioner förverkligats och delvis för att ytterligare åtgärder inom överskådlig framtid från ministerrådets sida bedömts av trafikutskottet som osannolika.

Bland de rekommendationer som utskottet föreslår avskrivning av är rekommendation nr 10/1980 om ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Med anledning av rekommendationen kungjorde ministerrådet – trafikministrarna under 29:e sessionen sitt beslut att utlysa år 1983 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Förberedelser för detta har under år 1981 inletts på nationellt och nordiskt plan. Nordiska rådet representeras i den nordiska huvudkommitté som har bildats för att leda de nordiska förberedelserna och genomförandet av trafiksäkerhetsåret.

3.4.3 *Utskottets kontakter med Nordiska ministerrådet och dess organ samt Färöarnas landsstyre*

Under utskottets møte i Förde den 25 juni 1981 redogjorde reiselivsdirrektør Anna Bale for arbeidet i Nordiska ministerrådets turistutskott. En arbeidsgruppe, tillsatt av utskottet, höll ett møte med Färöarnas landsstyre den 21 september 1981 för att utröna landsstyrets syn på frågan om nordisk färjeförbindelse året om mellan Island, Färöarna och övriga Norden.

Vid utskottets møte den 28 oktober 1981 i Helsingfors redogjorde Nordiska ämbetsmannankommittén för transportfrågor (NÅT) för sin verksamhet på trafik- och kommunikationsområdet. Utskottet höll ett møte med Nordiska ministerrådet—trafikministrarna i København den 3 december 1981. Vid det mötet diskuterade utskottet med ministerrådet bl. a. Öresundsförbindelserna, flygförbindelserna på Nordkalotten och färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden.

3.5 *Økonomisk udvalgs sagsområde*

3.5.1 *Innledning*

Økonomisk utvalg har i 1981 som i tidligere år lagt vekt på å forsterke samarbeidet på energi- og industriområdet. Utvalget har dessuten betonet betydningen av styrket samarbeid på det generelle økonomisk-politiske område. Samarbeidet på det regionalpolitiske området er blitt gjennomgått av utvalget.

3.5.2 *Samarbeidsoppgaver*

Til rådets sesjon i 1981 behandlet utvalget to medlemsforslag om økte innsatser på energiområdet, det ene om forskning og det andre om å fremstille alternative drivmiddel. I begge tilfelle ble fremholdt den store avhengighet Norden – unntatt Norge – har av importert energi, og at det er nødvendig både å minske energiforbruket og å gå over til innenlandsk energi. Utvalget anførte ved sesjonen at det er nødvendig å utforme en energipolitisk strategi. Økonomisk utvalg og Sosial- og miljøutvalget arrangerte i fellesskap i november 1981 seminaret "Energi i Norden – forsyningssikkerhet, økonomi og miljø". Seminarets formål var å forsøke å klarlegge mulighetene for at de nordiske land gjennom samvirke kan utnytte sine energiressurser for å fremme industriell og økonomisk utvikling samtidig som det tas hensyn til viktige regionalpolitiske og miljømessige interesser. I en bruttoliste over de forslag og ideer som fremkom på seminaret, oppsummeres mulige fremkomstveier for et styrket nordisk samarbeid på energi- og miljøområdet. Utvalgene har besluttet å arbeide videre med disse forslag.

Til rådets 29. sesjon fremsatte Ministerrådet et forslag om nordisk samarbeid om prosjektsport. Utvalget behandlet forslaget til sesjonen. Enkelte uløste problemer, særlig knyttet til prosjektinvesteringsslåneordningen som skal administreres av Nordisk investeringsbank, ble gjenstand for

ytterligere utredninger. Utvalget uttalte seg om disse på sitt møte i juli 1981. Utvalgets flertall gikk inn for en låneordning som foreslått mens et mindretall anså at avgivning av uttalelse burde utstå inntil visse antatte forfatnings- og konkurranseforvridningsspørsmål var klarlagt.

Utvalget anså at nordisk samarbeid om prosjekteksport også kan lede til økt samarbeid mellom bedriftene i Norden. Dette vil i sin tur styrke Norden som hjemmemarked. Ved samarbeid kan bedre lønnsomhet oppnås og konkurransevnen både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet økes. Utvalget har behandlet to medlemsforslag som har tilknytning til denne problemstilling. I forslaget A 600/e om nordisk utdanning for eksportmarkedsføring betones nødvendigheten av å satse på eksportmarkedet og dermed behovet for bedre utdanning, mens i forslaget A 617/e om nordiske underleveranser fremholdes at mer effektive underleveranser kan bedre produktiviteten og øke sysselsettingen.

Til rådets sesjon 1981 anførte utvalget at det burde utarbeides en industripolitisk strategi for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål. Ved et møte med Nordisk Ministerråd (industriministrene) ble det fra utvalgets side fremholdt at en slik strategi bør inneholde elementer om samarbeidsformer, bransjepolitikk, forskning og utvikling, investeringspolitikk, regionalpolitikk samt avskaffelse av lover og regler som hindrer et samarbeid. Utvalget har tidligere behandlet medlemsforslag vedrørende bransjer som har særlige problemer, og uttalt seg positivt om nordisk bransjesamarbeid. Utvalget har i inneværende sesjonsår behandlet møbelbransjen (jfr. A 613/e) og vurdert om nordisk samarbeid kan styrke bransjen.

Ved rådets sesjon 1981 uttalte utvalget at i den vanskelige økonomiske situasjon som de nordiske land nå befinner seg, er det viktig at de nordiske land i det internasjonale samarbeidet verner om velferdsstatens bærende ideer: retten til arbeide, en rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og beskyttelse av de svake i samfunnet. I møte med representanter for Nordens fackliga samorganisation ble det utvekslet synspunkter om det nordisk økonomisk politiske samarbeid innen OECD. De nordiske lands finansministre ble gjort kjent ved diskusjonen om denne sak.

Utvalget ble på møte i desember 1980 med Nordisk Ministerråd (ministre ansvarlig for regionalpolitikk) orientert om revisjonen av det regionalpolitiske handlingsprogram av 1979.

Utvalgets kontakter med nordiske samarbeidsorganer og andre

Utvalget har i 1981 – som i tidligere år – møtt representanter for Nordisk Investeringsbank. Møtene fant sted i mars og mai 1981 samt i februar 1982. Fra bankens side ble det bl.a. redegjort for de tekniske aspekter ved en eventuell ordning om prosjektinvesteringsslån.

Utvalget møtte i november representanter for Nordisk Industrifond som

ga en redegjørelse for fondets virksomhet og fremtidsplaner. På møte i desember drøftet utvalget regionalpolitisk forskning med Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO).

På utvalgets møte i mai med representanter for Nordens Fackliga Samorganisation ble det utvekslet synspunkter om bl. a. nordisk økonomisk politisk samarbeid innen OECD og industripolitisk samarbeid i Norden.

Ved utvalgets møte i juli redegjorde representanter for Ministerrådet for oppfølgingsarbeidet vedrørende nordisk samarbeid om prosjekteksport.

Representanter for Ministerrådet ga på utvalgets møte i januar 1982 en orientering om innholdet og om mulig oppfølging av rapportene "Datateknologi i Norden", "Valutaregler i Norden", "Etablerings- og konsesjonslover i de nordiske land" og "Naturgass i Nord".

På møtet mellom utvalget og Ministerrådet (industriministrene) 9. november 1981 i Södertälje ble en rekke aspekt ved et nordisk industripolitisk samarbeid drøftet. Utvalget og Ministerrådet (ministre ansvarlig for regionalpolitikk) utvekslet synspunkter om det reviderte regionalpolitiske handlingsprogram av 1979 på møte 11. desember 1981 i Oslo.

3.6 Informationskomiteens årsberetning

Informationskommittén erhööll vid den 30:e sessionen följande sammanställning:

Danmark:

Folketingsmedlem Christian Christensen (från 13. jan 82: Hagen Hagensen)

Folketingsmedlem Robert Pedersen

Finland:

Riksdagsman Ilkka-Christian Björklund

Riksdagsman Petter Savola

Island:

Altingsman Árni Gunnarsson

Altingsman Halldór Ásgrímsson

Norge:

Stortingsrepresentant Jo Benkow

Stortingsrepresentant Guttorm Hansen

Efter det norska stortingsvalet efterträddes Guttorm Hansen av Reiuulf Steen

Sverige:

Riksdagsledamot Rune Gustavsson

Riksdagsledamot Sture Palm

3.6.1 Allmänt

Det nordiska samarbetets, liksom också informationsarbetets resultat är ofta svåra att mäta. Då man idag kan finna exempel på att intresset för samarbetet mellan de nordiska länderna förefaller att öka, kan orsakerna vara många och svåra att överblicka. En faktor som dock säkert har bidragit till att hos den stora allmänheten etsa in bilden av Norden som en enhet är den senaste tidens livliga debatt kring Norden som en kärnvapen-fri zon.

Nordiska rådets 29:e session i Köpenhamn kunde visa upp ett betydande antal konkreta resultat av det nordiska samarbetet, vilket också kan ha bidragit till den positiva bilden.

Ett annat tecken på intresset för Norden är, att från de nationella nyhetsbyråerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har inkommit en gemensam anhållan till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om ett initialstöd när det gäller att upprätta ett fast korrespondentnät i de nordiska huvudstäderna. Denna ansökan grundar sig på dokumenterade önskemål bland nyhetsbyråernas kunder om mera och bättre nordiskt nyhetsmaterial. Nyhetsbyråerna, som redan länge haft fasta korrespondenter i många utomnordiska huvudstäder, har nu alltså planer på en försöksordning med kontinuerlig bevakning av utvecklingen även i de nordiska grannländerna. Ansökan har för Nordiska rådets del redan beviljats av presidiet.

3.6.2 Planläggning och organisation

Syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet finns formulerat i den informationsplan som gäller från början av 1976. Det är att inom och utom Norden verka för att 1) Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer, 2) uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 3) pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 4) arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt.

Vid ett möte mellan informationskommittén och Nordiska ministerrådet den 5 mars 1980 konstaterades att den sista punkten skall uppfattas så, att informationen icke skall ha propagandakaraktär utan sakligt upplysa om samarbetet mellan de nordiska länderna.

Målgrupperna för informationsverksamheten har definierats. Härvid har följande externa målgrupper givits högsta prioritet: 1) massmedia, 2) de politiska partierna 3) lärarna och 4) folkrörelserna.

Den långsiktiga informationsplanen kompletteras årligen med två varandra kompletterande verksamhetsplaner.

För att koordinera informationsverksamheten inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utarbetar informationscheferna vid de tre samnordiska sekretariaten årligen *en gemensam plan* för den generella informationen om det officiella nordiska samarbetet.

Den omfattar bl. a. gemensamt planerade seminarier, konferenser och besöksresor samt samproduktion och distribution av informationsmaterial.

Planen föreläggs informationskommittén och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) för godkännande.

Därutöver utarbetas för Nordiska rådets del en kompletterande *särskild informationsplan* som bl. a. omfattar pressservice i samband med sessionen, utgivningen av tidskriften *Nordisk Kontakt*, journaliststipendier samt rådets eget informations- och utställningsmaterial. Denna plan godkänns av informationskommittén.

De båda informationsplanerna ligger till grund för den budget som presidiet slutligen fastslår.

Presidiet beslöt vid sitt möte den 31 oktober 1979

- att ge informationskommittén fullmakt att på presidiets vägnar i överläggningar med samarbetsministrarna fastställa riktlinjerna för den generella nordiska informationsverksamheten
- att uttala att kostnaderna för den generella informationsverksamheten liksom hittills bör bestridas över presidiets budget
- att en redogörelse över informationskommitténs verksamhet skall ingå i presidiets rapport till rådets session

3.6.3. Informationskommitténs möten

Informationskommittén har under den gångna verksamhetsperioden, hållit tre möten. Därutöver har ett möte hållits med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

a) I samband med sessionen hölls ett kort konstituerande möte den 4 mars 1981 i Köpenhamn. Till ordförande för kommittén återvaldes stortingsrepresentant *Jo Benkow* och till viceordförande riksdagsledamot *Sture Palm*.

b) Den 15–16 juni 1981 hölls ett möte i Finland (Helsingfors och Tammerfors). Kommittén avgav ett utlåtande om ett medlemsförslag gällande grundandet av en ny nordisk kulturtidskrift (*A 607/k*).

Beslöts att ett frågeformulär skulle utsändas till de journalister som bevakade sessionerna för att utröna bland annat vilket material och vilken service de önskade i samband med sessionen och hur eventuellt en bättre kontakt kunde fås till stånd mellan parlamentariker och massmedia.

c) Den 5 november 1981 samlades informationskommittén i Oslo. Härvid togs upp den ansökan som inkommit från de nordiska nyhetsbyråerna om ett initialstöd från Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet för upprättandet av ett fast korrespondentnät i de nordiska huvudstäderna. Mötet beslöt att enhälligt förorda att presidiet anslog de begärda medlen i Nordiska rådets informationsbudget för år 1982 samt att understryka att systemet inte subventioneras efter den tvååriga försöksperioden men att man förutsatte att verksamheten fortsätter.

Kommittén beslöt att tre seminarier skall anordnas under år 1982, av

vilka ett skall vara ett seminarium för kulturtidskrifterna i enlighet med det utlåtande informationskommittén avgivit till medlemsförslaget A 607/k. En förfrågan har gått ut till partisekreterarna i de nordiska länderna om intresse för en nordisk partisekreterarkonferens. Ytterligare svar avvaktas innan beslut om anordnande av samt tidpunkt för konferensen fattas.

En skrivelse sändes till presidiet för att fästa presidiets uppmärksamhet vid behovet av en symbol i informationsarbetet. Presidiet ombads ta ställning till vissa frågor i anslutning till kraven på en dylik symbol.

Informationsplanen för 1982 godkändes och den därtill anslutna budgeten sändes till presidiet för godkännande. Även en preliminär informationsplan för 1983 godkändes.

Tryckningen av Nordisk Kontakt under år 1982 sköts enligt informationskommitténs beslut av Norstedts tryckeri. Beslöts att nya offerter för tryckningen bör tas in varje år från olika tryckerier.

Resultaten av den enkät som informationskommittén vid föregående möte hade beslutat genomföra bland sessionsjournalisterna presenterades. Svarsprocenten var låg och enkätsvaren kunde därför inte anses representativa, men vissa värdefulla idéer framkom av svaren och det beslöts att resultaten skulle beaktas i det fortsatta informationsarbetet.

Ett gemensamt möte om informationsfrågor hölls med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 5 november 1981 i Oslo.

Den centrala frågan var även här stödet till de nordiska nyhetsbyråerna. Från informationskommitténs sida framhölls att ett dylikt projektstöd principiellt borde tas i sin helhet från Nordiska ministerrådets budget, men att man på grund av sakens betydelse dock förordade för presidiet att hälften av anslaget skulle belasta Nordiska rådets budget. Även från ministerrådets sida utlovades en positiv behandling av ärendet i samband med dispositionsmedlens beviljning år 1982.

Den gemensamma informationsplanen för år 1982 godkändes. En rapport gavs vid mötet om den gemensamma publikationsverksamheten som från och med sessionen 1981 grundar sig på en ny överenskommelse mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet.

Enligt de nu gällande riktlinjerna har en uppstramning skett av Nordisk utredningsserie som nu främst omfattar utredningar som är av central betydelse och syftar till politiska beslut. Övriga nordiskt finansierade publikationer utges under den samlade rubriken NORD-publikationer.

3.6.4 Massmedierna

Över 200 journalister bevakade Nordiska rådets årliga session i Köpenhamn den 2–6 mars 1981.

Före sessionen anordnades informationstillfällen av samtliga nationella delegationer, samt en rad andra förberedande möten med pressen.

Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet anordnade gemensamt tre seminarier för massmedia under år 1981.

a) Även i år anordnades ett reseseminarium Norden runt för en grupp journalister från framträdande europeiska tidningar och nyhetsbyråer: Reuters, AFP, BBC, Frankfurter Rundschau, Sunday Times, Die Welt, Die Presse, Le Matin och General-Anzeiger Bonn. Programmet gav en överblick över den politiska, ekonomiska, sociala och kulturella utvecklingen i de nordiska länderna och omfattade sammanträffanden med regeringsrepresentanter, parlamentariker, fackföreningsledare och företagsledare, besök i fyra nordiska huvudstäder samt Ekenäs, Kiruna och Narvik.

b) Ett seminarium för nordiska TV-producenter "Norden i bildrutan" anordnades i Kiruna den 25–28 augusti. Programmet var uppbyggt kring tre huvudteman, nämligen Nordkalottens resurser och framtid, TV- och kommunikationssatelliter samt minoriteternas ställning i Norden. Riksdagsman Svante Lundkvist, fylkesmand Anders Aune och byrådirektör Gunnar Lassinantti gav synpunkter på Nordkalottens industri, energi, sysselsättning och det gränsregionala samarbetet. Satellitdiskussionen inleddes av Alain Pinglier från European Space Agency som gav ett europeiskt perspektiv på satelliterna, som sedan följdes av en paneldebatt som huvudsakligen kretsade kring Nordsat. Diskussionen följdes upp av ett besök på Esrange utanför Kiruna, Europas enda civila raketuppskjutningsbas.

Samiskt kulturliv presenterades av Maj-Lis Skaltje från Sameradion och Leif Halonen från Nordiska samerådet.

c) "Den nordiska välfärdens villkor på 80-talet" var rubriken på ett seminarium för journalister från fackpress och specialredaktioner vid dagstidningar och radio om socialpolitik och hälsovårdssamarbetet. Det arrangerades den 28–30 oktober i Moss, Norge. En introduktion till det socialpolitiska samarbetet i Norden gavs av socialminister och ministern för nordiskt samarbete i Sverige Karin Söder. Fyra nordiska institutioner inom det socialpolitiska området fick en djuppresentation och diskussioner fördes kring nordiska institutioner kontra nationella och vinsterna vid nordisk samordning.

En intensiv debatt utbröt kring ett av seminariets huvudtema, nämligen alkohol- och drogbekämpningen i Norden, en problematik som fick sin internationella belysning av Jan Ording från WHO i Geneve. Riksdagsman Rune Gustavsson krävde i ett skarpt anförande att Christiania i Köpenhamn skulle stängas, medan folketingsmand Bernhard Tastesen företrädde en annan syn på drogproblematiken, och Kjetil Bruun från Nordiska alkohol- och drognämnden framlade aktuella forskningsrön.

Tre konferenser anordnades av Nordiska rådet eller dess utskott 1981. Vid trafiksäkerhetskonferensen i Trondheim den 22–24 april följde ett flertal journalister hela konferensen. Pressens intresse för rådets internationella konferens i Århus den 28–30 september var något lamare, medan seminariet "Energi i Norden" som anordnades gemensamt av ekonomiska utskottet och social- och miljöutskottet i Södertälje den 9–11 november

väckte större intresse och bevakades av ett antal journalister från alla nordiska länder (utom Island).

Nordiska rådets journaliststipendier utdelades 1981 till följande personer:

<i>Danmark</i>	Paul Erik Lantzer, Aktuelt Hans J. Poulsen, Weekendavisen
<i>Finland</i>	Aarno Laitinen, Helsingin Sanomat
<i>Island</i>	Helgi Helgasson, Utbildnings-TV
<i>Norge</i>	Jan H. Landro, Bergens Tidende
<i>Sverige</i>	Inez Backlund, LO-tidningen Sture Näslund, Sveriges riksradio

Informationskommittén beslöt vid sitt möte den 5 november att föreslå en kännbar ökning av journaliststipendiernas storlek, ett förslag som bifölls av presidiet den 8 december.

3.6.5 *De politiska partierna*

En förfrågan har gjorts till partisekreterarna i Norden om intresset att delta i en nordisk partisekreterarkonferens. Om det finns ett positivt intresse för deltagande är det möjligt att en sådan konferens ordnas sommaren 1982 eller 1983.

Nyhetsbrevet "Nordiskt samarbete" ingår i informationen till nordiskt verksamma politiker, liksom givetvis också tidskriften Nordisk Kontakt m. m.

För övrigt sker informationen till de politiska partierna i stor utsträckning direkt från de nationella sekretariaten.

3.6.6 *Skolorna*

Under detta verksamhetsår har den huvudsakliga informationen till skolorna skett nationellt.

3.6.7 *Informationsmaterial*

Den allmänna informationsbroschyren "Samarbete i Norden" omarbetades och utkommer i början av 1982 på svenska, norska, danska, isländska, franska, engelska och tyska.

Nordiska rådets skrift "Att tala nordiskt" som ger råd om hur man bör tala för att lättast bli förstådd vid nordiska konferenser och sammanträffanden och hur man kommer över språktröskeln till ett annat nordiskt språk, säljs i stora boklådor i de nordiska länderna via Liber förlag.

En serie stordian med handledning för föredragshållare finns för utlåning till skolor, föredragshållare m. fl.

Publikationen "Nordiska samarbetsorgan" har utkommit. Den innehåller namnen på alla officiella nordiska samarbetsorgan (med benämningar även på finska och engelska) adresser, telefonnummer, person- och sakre-

gister. Katalogen utges gemensamt av presidiesekretariatet och de båda ministerrådssekretariaten. En särskild arbetsgrupp svarar för produktionen.

Kalendariet över nordiska möten utkom med 10 nummer. Upplagan ökade från 1 200 till 5 400 ex. 1981.

Nyhetsbrevet "Nordiskt samarbete" utkom i 11 nummer. Innehållet utarbetas i samarbete med ministerrådets sekretariat. Presidiesekretariatet svarar för produktion och distribution. Upplagan ökade från ca 2 700 till cirka 5 400 ex. Nyhetsbrevet sprids till de politiska partierna, departement, institutioner, massmedia m. fl.

Från och med år 1981 utkommer nyhetsbrevet på finska, samt kvartalsvis och i sammanfattning även på engelska. Den engelska versionen distribueras till utomnordiska massmedia, internationella organisationer, nordiska ambassader utomlands, forskare i nordiska frågor vid utomnordiska universitet osv.

En katalog över allt nordiskt informations- och dokumentationsmaterial "Tryckt & Utgivet" har utkommit och skall ajourföras vid behov. Den kompletteras av en stencilerad översikt över utgivna- och planerade NORD-publikationer som började utkomma 1981.

Fem program i Sveriges Riksradio, producerade av Rune Ruhnbro, som presenterade det nordiska samarbetet, utgavs i bokform under titeln "Bilder ur ett fredsverk".

3.6.8 *Nordisk Kontakt*

Tidsskriften *Nordisk Kontakt* orienterar om arbetet i de nordiska ländernas parlament och om det nordiska samarbetet. År 1981 utkom den 26:e årgången av *Nordisk Kontakt* liksom tidigare med 16 nummer eller varannan vecka under den tid av året då de nordiska parlamenten är samlade. Antalet sidor var 1 222.

Tidningen utgav 1981 två temanummer, det ena om alkohol- och narkotikaproblemen, det andra om internordisk turism.

Tidningens upplaga har varit ca 11 000, huvudsakligen gratisexemplar. En aktivare prenumerationsförsäljning bedrivs fr. o. m. 1981 i hela Norden av det svenska statliga förlaget Liber, medan gratisdistributionen ses över.

Prenumerationspriset är för närvarande SEK 105 per årgång.

Redaktionen bestod under året av Erling Larsson, chefredaktör och ansvarig utgivare, H. C. Clausen, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Jóhannsson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Britta Hagwall, Sverige.

3.6.9 *Övrigt*

Arbete har pågått under året med att åstadkomma en effektivare och mera selektiv spridning av nordiskt informations- och dokumentationsmaterial, rapporter och utredningar. Ett nytt distributionssystem med ett centralt databaserat adressregister har upprättats under året och tas suc-

cessivt i bruk. Man vill undvika dubbeldistribution och garantera att utredningar når just de målgrupper som kan tänkas ha intresse för dem. Samtidigt förbereds en effektivare försäljning av rapporter och utredningar.

Studiebesöken till presidiesekretariatet har fortsatt. Sekretariatet har besökts av enskilda och grupper av studerande, journalister, representanter för olika yrkeskategorier, ambassadanställda etc.

De informationsansvariga har hållit 30 föredrag och föreläsningar om olika aspekter av nordiskt samarbete.

4. De nationale delegationers virksomhed

4.1. De nationale delegationers sammensætning

4.1.1 Danmarks Riges delegation

Valgt af folketinget den 7. oktober 1981 og senere:

Medlemmer	Stedfortrædere
K. B. Andersen (S)	Kristian Albertsen (S)
Knud Heinesen (S)	Henning Jensen (S)
Egon Jensen (S)	Otto Mørch (S)
Robert Pedersen (S)	J. K. Hansen (S)
Bernhardt Tastesen (S)	Erik Andersen (S)
Otto Steenholdt (Grønl.)	Kaj Poulsen (S)
Karen Dahlerup Andersen (S)	Hans Jørgen Jensen (S)
Niels Helveg Petersen (RV)	Arne Stinus (RV)
Knud Enggaard (V)	Ivar Hansen (V)
Nathalie Lind (V)	Henning Christophersen (V)
Ib Stetter (KF)	Karen Thurøe Hansen (KF)
Hagen Hagensen (KF)	Gerda Møller (KF)
Chr. Christensen (KrF)	Arne Melchior (CD)
Ebba Strange (SF)	Steen Folke (VS)
Ib Christensen (DR)	Preben Wilhjelm (VS)
Børge Halvgaard (FP)	Kirsten Jacobsen (FP)

Efter folketingsvalg den 8. december 1981 valgtes den 13. januar 1982 og senere følgende *ny delegation*:

Medlemmer	Stedfortrædere
Svend Jakobsen (S)	Henning Jensen (S)
Egon Jensen (S)	Otto Mørch (S)
Inge Fischer Møller (S)	Kaj Poulsen (S)
Robert Pedersen (S)	Kristian Albertsen (S)
Otto Steenholdt (Grønl.)	Hans Jørgen Jensen (S)
Bernhardt Tastesen (S)	Erik Andersen (S)

Margrete Auken (SF)	Inger Harms (SF)
Ole Henriksen (SF)	Holger Nielsen (SF)
Niels Helveg Petersen (RV)	Lone Dybkjær (RV)
Ib Stetter (KF)	Karen Thurøe Hansen (KF)
Hagen Hagensen (KF)	Annelise Gotfredsen (KF)
Henning Christophersen (V)	Uffe Elleman-Jensen (V)
Ivar Hansen (V)	Knud Øllgaard (V)
Børge Halvgaard (FP)	Ove Jensen (FP)
Chr. Christensen (KrF)	Mogens Voigt (FP)
Arne Melchior (CD)	Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Valgt af Færøernes Lagting den 31. juli 1981:

Medlemmer	Stedfortrædere
Lagtingsmand Agnar Nielsen (Sambandspartiet)	Asbjørn Joensen (Selvstyreflokken)
Cand. polit. Erlendur Patursson (Tjodveldisflokken)	Karin Kjølbro (Tjodveldisflokken)

4.1.2 *Finlands delegation*

Medlemmar valda av Finlands riksdag

Valda den 6 februari 1981 för tiden intill dess val nästa gång äger rum

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Björklund, Ilkka-Christian (Skdl)	Ekorre, Mikko (Skdl)
Hetemäki-Olander, Elsi (Kok)	Aaltio, Sampsa (Kok)
Järvenpää, Heikki (Kok)	Pesola, Helena (Kok)
Kanerva, Ilkka (Kok)	Leppänen, Urpo (Smp)
Karhuvaara, Sinikka (Kok)	Petäjaniemi, Tuulikki (Kok)
Kemppainen, Arvo (Skdl)	Wahlström, Jarmo (Skdl)
Knuutila, Sakari (Sd)	Muurman, Peter (Sd)
Koivisto, Tellervo (Sd)	Bärlund, Kaj (Sd)
Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva (K)	Nieminen-Mäkynen, Terhi (Lkp)
Liikanen, Erkki (Sd)	Lehtinen, Lasse (Sd)
Lillqvist, Bror (Sd)	Söderman, Jacob (Sd)
Salo, Arvo (Sd)	Ajo, Aimo (Sd)
Savola, Petter (K)	Saukkonen, Juhani (K)
Stenbäck, Asser (SkI)	Ronkainen, Olavi (SkI)
Söderström, Sten (Skdl)	Toiviainen, Seppo (Skdl)
Westerlund, Henrik (Sfp)	Rehn, Elisabeth (Sfp)
Väänänen, Marjatta (K)	Pihlajamäki, Veikko (K)

Medlem vald av Ålands landsting

Vald den 4 november 1980, omvald den 4 november 1981

Jansson, Olof (ÅS)	Fagerholm, Karl-Gunnar (ÅS)
--------------------	-----------------------------

4.1.3 *Islands delegation*

Valgt den 19. desember 1981, for tiden indtil næste valg finder sted.

Efri deild (överste avdeling) E.	Neðri deild (nederste avdeling) N.
<i>Framsóknarflokkurinn.</i>	<i>(Framsíkríðtspartíet) (F.)</i>
<i>Fulltrúar (medlemmer)</i>	<i>Varafultrúar (stedfortrædere)</i>
Pétursson, Páll, f. 37	Aðalsteinsson, Davíð, f. 46.
Bóndi (bonde), Höllustaðir, A-Húnavatnssýsla, N.	Bóndi (bonde), Arnþjargarlækur, Mýrasýsla, E.
Ásgrímsson, Halldór, f. 47	Bjarnason, Guðmundur, f. 44.
Endurskoðandi (revisor), Höfn í Hornafirði, N.	Bankastjóri, (bankdirektör), Keflavík, E.
<i>Sjálfstæðisflokkurinn.</i>	<i>(Selvstændighedspartiet) (Sj.)</i>
<i>Fulltrúar (medlemmer)</i>	<i>Varafultrúar (stedfortrædere)</i>
Mathiesen, Matthías Á, f. 31.	Hallgrímsson, Geir, f. 25.
Fyrirv. ráðherra (fhv. minister)	Fyrirv. forsætisráðh. (fhv. statsminister), Reykjavík, N.
Hafnarfjörður, N.	Sigurðsson, Pétur, f. 28.
Hermannsson, Sverrir, f. 30	Framkvæmdastjóri (direktör), Reykjavík, N.
Forstjóri (direktör), Reykjavík, N.	
<i>Alþýðubandalagið.</i>	<i>Folkeforbundet (Ab.)</i>
<i>Fulltrúi (medlem)</i>	<i>Varafultrúi (stedfortræder)</i>
Jónsson, Stefán, f. 23	Helgadóttir, Guðrún, f. 35.
Rithöfundur (forfatter), Syðri-Hóll í Fnjóskadal, E.	Rithöfundur (forfatter), Reykjavík, N.
<i>Alþýðuflokkurinn.</i>	<i>(Det socialdemokratiske parti) (A.)</i>
<i>Fulltrúi (medlem)</i>	<i>Varafultrúi (stedfortræder)</i>
Guðnason, Eiður, f. 39.	Gunnarsson, Árni, f. 40.
Fréttamaður (redaktör), Reykjavík, E.	Ritstjóri (redaktör), Reykjavík, N.

4.1.4 *Norges delegasjon*

Den norske delegasjon til 29. sesjon ble rapportert i Dokument 1 til 28. sesjon, basert på Stortingets oppnevning den 5. desember 1980.

Ved suppleringsvalg 24. februar 1981 ble Reiulf Steen innvalgt i stedet for den da tiltrådte statsminister Gro Harlem Brundtland.

Etter oppnevning i Stortinget den 10. november 1981 består Norges delegasjon til Nordisk Råds 30. sesjon av:

Gro Harlem Brundtland (A)	Petter Thomassen (H)
Guttorm Hansen (A)	Gunvor Schnitler (H)
Gunnar Berge (A)	Håkon Randal (H)
Reiulf Steen (A)	Jan P. Syse (H)
Astrid Murberg Martinsen (A)	Margit Hansen-Krone (H)
Bjarne Mørk Eidem (A)	Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)
Finn Kristensen (A)	Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Kirsti Grøndahl (A)	Johan J. Jakobsen (Sp)
Jo Benkow (H)	Ambjørg Sælthun (Sp)

Som varamedlemmer fungerer (i nummerrekkefølge og etter partitilhørighet):

Ingvar Bakken (A)	Marit Løvving (H)
Hanna Kvanmo (SV)	Georg Apenes (H)
Oddrun Pettersen (A)	Wenche Lowzow (H)
Osmund Faremo (A)	Carl Fr. Lowzow (H)
Hallvard Bakke (A)	Carl I. Hagen (Fr. p.)
Ragna Berget Jørgensen (A)	Kåre Kristiansen (Kr. F.)
Marit Rotnes (A)	Odd With (Kr. F.)
Haakon Blankenborg (A)	Sverre Helland (Sp)
Hermund Eian (H)	Hans Hammond Rossbach (V)

4.1.5 Sveriges delegation

Vald den 8 oktober 1981 (för tiden till dess val nästa gång äger rum)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
Hernelius, Allan (m)	Troedsson, Ingegerd, förste vice talman (m)
Lundkvist, Svante (s)	Palme, Olof (s)
Gustavsson, Rune (c)	Ekelund, Ulla (c)
Palm, Sture (s)	Peterson, Thage (s)
Sellgren, Rolf (fp)	Jonsson, Elver (fp)
Jansson, Paul (s)	Häll, Karl-Erik (s)
Sundberg, Ingrid (m)	Clarkson, Rolf (m)
Lindahl, Essen (s)	Wiklund, Bengt (s)
Jonasson, Bertil (c)	Eriksson, Olle (c)
Håvik, Doris (s)	Johansson, Tyra (s)
Petersson, Per (m)	af Ugglas, Margaretha (m)
Lundblad, Grethe (s)	Andersson, Georg (s)
Jonäng, Gunnel (c)	Björk, Gunnar, i Gävle (c)
Andersson, Lennart (s)	Flodström, Karin (s)

Romanus, Gabriel (fp)	Swartz, Kersti (fp)
Werner, Lars (vpk)	Marklund, Eivor (vpk)
Winberg, Håkan (m)	Adolfsson, Tage (m)
Gadd, Arne (s)	Hjorth, Nils (s)

4.2 De nationale delegationer og parlamenterne

4.2.1 Danmarks delegation

Den danske delegations beretning til folketinget om Nordisk Råds 29. session forventes afgivet i løbet af januar 1982 bilagt kapitel I i Nordisk Ministerråds beretning til 29. session.

Folketinget har i løbet af 1982 haft forskellige spørgsmål vedr. nordisk samarbejde på dagsordenen.

Den 30. april og den 5. maj 1981 behandledes en forespørgsel fra Arne Stinus (RV), Lone Dybkjær (RV) og Niels Helveg Petersen (RV) til ministeren for nordiske anliggender.

Forespørgslen havde følgende ordlyd:

”Hvilke oplysninger kan ministeren give om rækkevidden af den netop indgåede aftale mellem Norge og Sverige og om dens betydning for Danmark og det nordiske samarbejde?”

Ministeren for nordiske anliggender Lise Østergaard indledte sin besvarelse med at oplyse om den foreliggende norsk-svenske samarbejdsaftale, ”at det er en 20-årig rammeaftale, der tilsigter at skabe forudsætningerne for et udvidet industri- og energisamarbejde imellem de to lande. Aftalen peger på en række områder, hvor et nærmere samarbejde skal tilstræbes for at fremme denne målsætning. Især skal parterne bestræbe sig på at rydde hindringer af vejen for virksomheds- og organisations-samarbejde, at stimulere til etablering af virksomheder og institutioner med fælles norsk-svensk ejerskab og endvidere at lette arbejdsvilkårene for virksomheder i de respektive lande”.

Ministeren sluttede sit svar med følgende:

”Der er ikke tale om, at vi skal koble os på denne aftale eller kopiere den, men at vi kan forestille os tilsvarende aftaler udviklet, når fællesinteresser er konkretiseret så meget, at det er muligt. Hvor som helst behovet opstår og fælles interesser er til stede, er vi naturligvis parate til at supplere det etablerede nordiske samarbejde med konkrete tosidede arrangementer med de enkelte nordiske lande. Som i det norsk-svenske tilfælde vil sådanne arrangementer ikke være vendt mod udenforstående, heller ikke mod lande uden for Norden.

Den type aftaler vil alene sigte mod en optimal og en gensidig fordelagtig udnyttelse af de ressourcer, både de økonomiske og de menneskelige, vi tilsammen råder over. Et samarbejde af denne karakter vil naturligvis ikke kunne tilvejebringes af myndighederne alene, men må udformes i nært samarbejde med erhvervslivet, med forskningsinstitutioner og andre organer”.

I den følgende debat havde bl. a. følgende delegationsmedlemmer og stedfortrædere ordet: Egon Jensen (S), Knud Enggaard (V), Ib Stetter (KF), Børge Halvgaard (FP), Ib Christensen (DR) og Arne Melchior (CD).

Forespørgselsdebatten sluttede med vedtagelse af følgende dagsorden, der var foreslået af Arne Stinus på det radikale venstres vegne:

”Folketinget opfordrer regeringen til nøje at følge udviklingen i det norsk-svenske samarbejde, til at holde folketinget løbende orienteret herom samt til at fremsætte forslag om fortsat tilpasning af dansk lovgivning til fremtidige fremskridt i det nordiske samarbejde.

Folketinget pålægger endvidere regeringen at arbejde for, at enhver mulighed for at udvide det norsk-svenske samarbejde til hele Norden fremmes, og går derefter over til næste sag på dagsordenen.”

Den 11. november 1981 behandlede et spørgsmål stillet af Ib Stetter (KF) til statsministeren:

”Vil statsministeren redegøre for regeringens planer om selvstændig færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd?”

I statsminister Anker Jørgensens svar hedder det bl. a.:

”Nordisk Råds præsidium og de nordiske landes regeringer nedsatte i november 1980 en komité, der netop skal behandle spørgsmålet vedrørende den fremtidige repræsentation i Nordisk Råd for Færøerne, Grønland og Åland.

De hidtidige drøftelser i komiteen har vist, at man fastholder, at medlemskab i Nordisk Råd er forbeholdt de fem suveræne stater. Derfor har regeringen ladet udarbejde et forslag vedrørende færingerne og grønlandernes repræsentation i Nordisk Råd, som under denne forudsætning kan blive den bedst mulige form, hvori man imødekommer Færøernes og Grønlands ønsker om selvstændig repræsentation.

— — —

Jeg vil understrege, at det selvfølgelig er folketinget og i den forbindelse lige så selvfølgelig de øvrige nordiske landes lovgivende forsamlinger, der skal træffe afgørelse om antallet af medlemmer i Nordisk Råd og dermed om størrelsen af de enkelte landes delegationer.

Regeringens forslag til komiteen indeholder derfor ikke noget forslag vedrørende størrelsen af den danske delegation. Men jeg vil gøre det klart, at jeg deler den opfattelse, at en delegation, der tæller færre medlemmer end den nuværende, ikke kan være tilfredsstillende for folketinget.”

4.2.2 Finlands delegation

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 28:e session i Reykjavík överlämnades den 8 januari 1981 till riksdagen. Utskottet för utrikesärenden avgav sitt betänkande över berättelsen den 24 februari 1981 (UtUB nr 2/1981 rd.). I betänkandet framhöll utskottet bl. a. följande:

”Rådets presidium har under verksamhetsåret hållit fyra möten. Av dem kan nämnas ett gemensamt möte mellan presidiet och statsministrarna, ett gemensamt möte mellan presidiet och Nordiska ministerrådets samarbetsministrar samt ett gemensamt möte mellan presidiet och ordförandena i rådets utskott och permanenta kommittéer. Vid dessa möten fattades bland annat beslut om tillsättande av en kommitté med uppgift att behandla frågan om eventuell självständig representation i Nordiska rådet för de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland, om en omläggning av Nordisk utredningsserie och om en utredning av rådets sekretariatsorganisation.”

”Utskottet för utrikesärenden konstaterar — — — med tillfredsställelse, att frågan om samordningen av behandlingen i Nordiska rådet av de bägge nordiska samarbetsbudgeterna, den allmänna samarbetsbudgeten och kulturbudgeten, under året fick sin lösning.

”Liksom under tidigare år hade rådets presidium anvisat ett anslag för anordnande av ett ungdomsseminarium för de politiska ungdomsorganisationernas representanter i anslutning till rådssessionen. Utskottet för utrikesärenden anser att dessa seminarier alltså är viktiga, eftersom ungdomsorganisationerna genom dem har möjlighet att få en på saklig grund baserad direkt kontakt med arbetet i Nordiska rådet. Utrikesutskottet konstaterar att det är positivt att seminariet i samband med sessionen i Reykjavik på de finländska deltagarnas initiativ avgav en resolution som distribuerades till Nordiska rådet. Utrikesutskottet hoppades att möjligheterna att utnyttja dessa seminarier ytterligare kunde utvecklas.

Utskottet för utrikesärenden uttalar sin tillfredsställelse med anledning av att det till Helsingfors förlagda Nordiska språk- och informationscentret har inlett sin verksamhet. Utskottet understryker centrets stora betydelse för det nordiska samarbetet och hoppas att det skall ha framgång vid strävandena att nå sina mål. Enligt utrikesutskottets åsikt är det synnerligen viktigt och med tanke på samarbetet mellan de nordiska länderna väsentligt att undervisningen i de nordiska språken får en stärkt ställning i de nordiska ländernas skolor. Speciellt finns det fortfarande anledning att förbättra språkundervisningen för de finska barnen i Sverige. Denna fråga har också med rätta ägnats uppmärksamhet i rådet.

Enligt utrikesutskottets uppfattning skulle en lösning av de problem som hänger samman med examensgiltighet och gemensam arbetsmarknad för lärare främja de ovan åsyftade strävandena. För att de största problemen i anslutning till examensgiltigheten skall kunna lösas borde ett sådant arrangemang eftersträvas att en i Sverige avlagd akademisk examen genom vissa tilläggsprestationer kunde få akademisk giltighet i Finland. Utrikesutskottet anser att också rådets strävan till ett mera omfattande nordiskt samarbete i fråga om utlandsskolorna och den övriga utbildningen går i rätt riktning. Utskottet har även fäst positiv uppmärksamhet vid tanken på att man tillsammans med arbetsmarknadsparterna skulle reda ut möjligheterna att sluta ett nordiskt avtal som skulle ge medborgare i de nordiska länderna rätt att bibehålla sina förmåner i anställningsförhållandet när de flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Utskottet för utrikesärenden omfattar rådets rekommendation att de nordiska länderna såväl internt som internationellt skulle fortsätta utredandet av datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

Nordiska rådets oro över trafiksäkerhetens utveckling i de nordiska länderna är också motiverad, varför även utrikesutskottet förordar rådets

rekommendation om att år 1982 skulle utlysas som ett nordiskt trafiksäkerhetsår och att nödvändiga förberedelser skulle inledas i nära samarbete med berörda organ inom Nordiska rådet.

Utrikesutskottet fäster också uppmärksamhet vid frågan om utvecklande av det industripolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna. Det industriella och ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna borde fördjupas och de hinder den nationella lagstiftningen eventuellt uppställer för inledandet av gemensamma nordiska projekt minskas.

Utskottet för utrikesärenden fäster uppmärksamhet vid ett yttrande av rådets ekonomiska utskott, där det konstateras att över 90 procent av de lån Nordiska investeringsbanken beviljat har gått till kommuner och stora företag. Med beaktande av det regionalpolitiska handlingsprogram som ministerrådet godkänt och den nya ordningen med regionallån finns det enligt utrikesutskottets åsikt goda möjligheter att inrikta Nordiska investeringsbankens utlåning på att gagna den regionala utvecklingen genom stöd till små och medelstora företag såväl direkt som genom förmedling av de nationella utvecklingsfonderna. Utskottet för utrikesärenden stöder Nordiska investeringsbankens strävanden att delta i främjandet av den nordiska projektexporten till utvecklingsländerna och statshandelsländerna. De nya projektbestämda investeringslånen erbjuder en möjlighet till detta. "

Betänkandet låg till grund för riksdagsbehandlingen, som försiggick vid plenum den 27 februari 1981. Vid detta plenum fördes en debatt i ärendet, i vilken deltog riksdagsmännen Björklund, Hetemäki-Olander, Lillqvist, Savola, Söderström, Vennamo och Väänänen. I debatten berördes bl. a. följande ämnesområden: omständigheterna kring och förutsättningarna för Finlands inträde i Nordiska rådet 1956, den utrikespolitiska debatten i rådet, byråkratiseringen av samarbetet, den nationella beredningen och uppföljningen av nordiska beslut och rekommendationer, parlamentariskernas roll i samarbetet, informationen om det nordiska samarbetet till de riksdagsmän som ej är medlemmar i Nordiska rådet, relationen mellan arbetet inom bl. a. OECD och det nordiska samarbetet, den ekonomiska politiken, förslaget om projektinvesteringsslån vid Nordiska investeringsbanken, det nygrundade nordiska ekonomiska forskningsrådet, arbetsmarknadsfrågor (därunder arbetslöshetsproblemen, den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och eventuella inskränkningar i den fria arbetskraftsrörligheten samt frågan om tillgodoräkande av till anställningstiden anknutna förmåner vid flyttning mellan nordiska länder), arbetsmiljösamarbetet, frågan om utvidgat radio- och TV-samarbete (inklusive NORDSAT-projektet), sverigefinnarnas utbildningssituation samt det nygrundade nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors.

Delegationens berättelse godkändes av riksdagen utan omröstning vid plenum den 27 februari 1981.

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 29:e session i Köpenhamn överlämnades den 5 januari 1982 till riksdagen. Berättelsen anmäldes i plenum i riksdagen den 12 januari 1982 och remitterades därefter till behandling i utskottet för utrikesärenden.

4.2.3 Norges delegasjon

Stortingets behandling av delegasjonens rapport fra 28. sesjon og Regjeringens stortingsmelding om nordisk samarbeid (St.meld. nr. 30 for 1980/81) fant sted 25. februar 1981. Delegasjonens innledende bemerkninger ble det redegjort for i presidiets rapport til 29. sesjon.

Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite hadde i sin innstilling gjort bl. a. disse merknader:

Komiteen erklærte seg enig i prioriteringen av samarbeidsressursene om de aktuelle økonomiske og næringspolitiske problemer, og understreket at arbeidet med å redusere hindringer i lov- og regelverk og i gjeldende forvaltningspraksis måtte gå parallelt med de bilaterale forhandlinger om energi- og industriavtaler.

Komiteen anmodet om at Regjeringen i kommende meldinger redegjorde for det nyetablerte økonomiske forskningsråds arbeid og resultater.

Komiteen tilla det stor betydning at Nordisk Råd nå engasjerer seg sterkere i bistandssamarbeidet.

Komiteen redegjorde endelig for den henvendelse de norske styremedlemmer i Investeringsbanken hadde rettet til den norske regjering om Stortingets reservasjon når det gjaldt bankens virksomhet *utenfor* Norden. Stortinget forutsatte ved ratifiseringen av bankavtalen i 1976, at Investeringsbanken bare skulle gi lån og garantier til foretak innen Norden.

Regjeringen foreslog nå at Stortinget fjernet denne reservasjon, bl. a. med henvisning til at Investeringsbanken derved kunne medvirke til å sikre tilgang på råvarer for videreforedling i Norden. Investeringer i u-land, når investeringene er basert på sammensetninger av komponenter fra nordiske samarbeidsbedrifter ville det også være naturlig for banken å engasjere seg i.

Utenrikskomiteen sa seg innforstått med at det begrensede direktiv som hadde vært rettet til de norske representanter i bankens styrende organer ble opphevet. Komiteen minnet samtidig om at Nordisk Råd og Stortinget hvert år gis anledning til å vurdere Investeringsbankens virksomhet på grunnlag av fremlagt regnskap og beretning.

Komiteen la vekt på at prosjekter av den karakter som var nevnt kunne bidra til å trygge eksisterende industriarbeidsplasser i Norden og gi muligheter for fremstøt på nye områder. Det ble ellers notert at kravet om "nordiske interesse" ville bli bibeholdt.

Både i komite-innstillingen og i stortingsdebatten minnet Høyres fraksjon om at det var et stortingsflertall uten Høyre som i sin tid godkjente bank-avtalen med den reservasjon som nå skulle fjernes. Det forelå derfor ingen foranledning for fraksjonen å motsette seg Regjeringens forslag, men den benyttet anledningen til å reservere seg mot opplegget til prosjekt-eksport med lån og garantier fra Investeringsbanken men med 95 % av risikoen lagt på de deltagende nordiske stater. De utenriks- og bistandspo-

litiske aspekter ved det eksportsamarbeid man her la opp til, ville Investeringssbanken neppe være det egnede organ å ta ansvaret for.

Debatten i Stortinget fant som nevnt sted den 25. februar. Fra regjeringens side deltok samarbeidsministeren og det norske medlem i kulturministerrådet. Samtlige partigrupperinger var representert på talerlisten med ialt 13 talere.

Delegasjonsrapporten fra 29. sesjon, og om virksomheten etter sesjonen, ble avgitt 12. desember 1981. Regjeringens stortingsmelding om nordisk samarbeid ventes å foreligge medio januar, og begge dokumenter forutsettes behandlet før avreise til 30. sesjon.

I sin oppsummerende innledning redegjør delegasjonen for sin oppfatning at bilaterale avtaler av den art Norge og Sverige har inngått (se ovenfor), kan virke positivt på det mer omfattende nordiske samarbeid.

Delegasjonen er opptatt av å få en samlet nordisk strategi for så snu den skjebnesvangre utvikling når det gjelder narkotikaomsetning og -misbruk.

Delegasjonen holder fast ved at Rådet ikke er egnet til å gjennomføre debatter av utenrikspolitisk karakter, spesielt ikke med tilknytning til sikkerhetspolitikk, og at saksbehandling av slike spørsmål ikke bør finne sted. Det har vært full enighet i delegasjonen under de drøftelser som har funnet sted i Rådets forskjellige organer.

Delegasjonen viser ellers til ministerrådsforslaget om radio- og fjernsynssamarbeidet via satelitt, og konstaterer at det kommer som resultat av direkte regjeringsforhandlinger. Det gir delegasjonen foranledning til å understreke påny betydningen av at regjeringene går aktivt inn i reelle forhandlinger for å løse nordiske prosjekter som er i ferd med å låse seg fast.

Endelig konstaterer delegasjonen i sin rapport til Stortinget ved utgangen av et stortingsvalgår, at Stortingets drøftelser har gitt den nyvalgte delegasjon et klart mandat for arbeidet i Nordisk Råds organer: det er bred enighet i Stortinget om at det nordiske samarbeid skal utvikles videre i den kommende 4-års periode.

Stortinget har i løpet av 1981 hatt på sin dagsorden fem avtaler med tilknytning til nordisk samarbeid.

Den 27. mai ga Stortinget sitt samtykke til ratifikasjon av avtalen om *nordisk bistandssamarbeid*, – kfr. rek.nr. 5/1977, ministerrådets meddelelse av 10.12.1980 og økonomisk utvalgs betenkning av 12.2.1981.

Den nordiske *sosiale trygghetskonvensjon* kom til behandling den 12. november. Et enstemmig Storting samtykket i Regjeringens forslag om ratifikasjon, – kfr. min.r. forslag B 34 og rek.nr. 20/1981.

Stortinget ga den 2. desember samtykke til ratifikasjon av tilleggsavtalen om *bistand i skattesaker*, undertegnet den 11. juni s. å.

To *bilaterale* avtaler mellom Norge og Sverige har klar tilknytning til arbeidet i Nordisk Råd:

De to lands regjeringer undertegnet den 5. juni 1980 en overenskomst

vedrørende samarbeid på *utenlandsundervisningens område*, bl. a. elev-tilskudd til norske og svenske skoler i utlandet. Stortinget ga den 11. mars samtykke til ratifikasjon av overenskomsten. — kfr. rek.nr. 2/1980 og min.-rådets meddelelse av 10.12.1980.

Den 12. juni behandlet Stortinget avtalen mellom Norges og Sveriges regjeringer om *økonomisk samarbeid*, m/tre protokoller om h. h. v. et fond for industrielt samarbeid, langsiktige leveranser av råolje og oljeprodukter, og om opsjon på langsiktige leveranser av elektrisk kraft.

I sin innstilling hadde utenriks- og konstitusjonskomiteen bemerket at "avtalen (bør) sees som en oppfølging av den felles nordiske målsetning om å styrke samarbeidet de nordiske land imellom", at "industri- og energispørsmålene har vært gjenstand for drøftelser og utredning innen rammen av Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i en årrekke", og konstaterte at "en styrking av det bilaterale samarbeidet mellom de to nordiske land er i overensstemmelse med den målsetning ... som er nedfelt i samarbeidsavtalen av mars 1962".

Komiteen viste deretter til de nære økonomiske og handelsmessige forhold som eksisterer mellom Norge og Sverige, og konkluderte med at det var nødvendig i den nåværende økonomiske situasjon internasjonalt å ta særlige initiativ for å videreføre og styrke det økonomiske samarbeid landene imellom.

Utenrikskomiteen viste til Nordisk Råds rekommandasjon om å foreta en oversikt over de nordiske lands lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekter på det industrielle området (rek.nr. 23/1980), og forutsatte at "denne oppgave fortrinnsvis søkes løst gjennom drøftelser mellom alle medlemsland i Nordisk Råd". Komiteen gikk endelig ut fra at "avtalen ikke vil bli brukt som en hindring for at man prinsipielt søker felles-nordiske løsninger på slike spørsmål".

Stortinget ga enstemmig sin tilslutning til at avtalen skulle ratifiseres. Høyres medlemmer hadde i debatten gitt uttrykk for at avtalen ikke var tilfredsstillende balansert etter prinsippet om "ressurs mot ressurs", men fant at det ville kunne virke uheldig for nordisk samarbeid dersom Stortinget skulle forkaste avtalen.

4.2.4 *Sveriges delegation*

1. Sveriges delegation har överlämnat berättelse till riksdagen den 16 oktober 1981 angående sin verksamhet från den tjugooåttonde sessionen till och med den tjugonionde sessionen. Utrikesutskottet har behandlat berättelsen den 1 december 1981 (utrikesutskottets betänkande 1981/82: 16). Utskottet fann efter att ha genomgått berättelsen inte anledning att avge något särskilt yttrande.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 8 december 1981. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelse skulle läggas till handlingarna.

2. Riksdagen behandlade den 21 maj 1981 regeringens proposition 1980/81: 182 om Nordiska ministerrådets allmänna budget för år 1982 m. m. och beslöt godkänna att ett förslagsanslag på 44 510 000 kronor anvisades till Nordiska ministerrådets allmänna budget för budgetåret 1981/82 samt att stöd om högst 4 000 000 kronor under år 1983 och högst 2 400 000 kronor under år 1984 till Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling. Ärendena hade föregåtts av behandling i riksdagens utrikesutskott (utrikesutskottets betänkande 1980/81: 27), som inte haft någon erinran mot propositionens förslag.

I samband med behandlingen i riksdagen anförde Svante Lundkvist (s), ordförande i Nordiska rådets ekonomiska utskott, bl. a. följande:

”Anledningen till att jag har begärt ordet under den här punkten på riksdagens dagordning är den att jag har en känsla av att det nordiska samarbetet inte har den förankring i riksdagens arbete som skulle vara önskvärt. Så många möjligheter att diskutera det nordiska samarbetet erbjuds inte i riksdagen. Därför knyter jag mina funderingar till behandlingen av ministerrådets budget.

Jag anser att det finns starka skäl för att i högre grad än vi hitintills har gjort diskuterar våra nationella problem mot bakgrund av vad ett intensivare nordiskt samarbete skulle kunna ge i utbyte för alla de nordiska länderna.

Vi kan konstatera att en lång rad problem som vi upplever när det gäller den ekonomiska utvecklingen är gemensamma för de nordiska länderna. Vårt beroende av den svaga och osäkra utvecklingen i övriga industriländer har försvårat för de nordiska länderna att nå de traditionellt ekonomisk-politiska målen: full sysselsättning, låg inflationstakt, god tillväxt, rättvis fördelning och extern balans. Vi upplever också hur den tekniska och industriella utvecklingen i vår omvärld förändrat de nordiska ländernas situation på världsmarknaden och ställt oss inför många problem när det gäller hur vi skall utnyttja våra resurser för att trygga välfärden.

På åtskilliga områden där vi har svårigheter att hävda oss var för sig skulle vi klara oss bättre i samverkan. De fackliga organisationerna inom NFS. Nordens fackliga samorganisation, som omsluter både LO och TCO-förbunden, har i sin industripolitiska rapport slagit fast att det industripolitiska samarbetet i Norden måste ges en mycket hög prioritet under 1980-talet om de nordiska ländernas ställning som industrinationer skall bibehållas. Man framhåller att det industripolitiska samarbetet som hitintills bedrivits inom ramen för det nordiska ministerrådets verksamhet alltjämt har en tämligen obetydlig omfattning. Man pekar på hur bristen på initiativ, samordning och övergripande planering är påfallande i det nuvarande industripolitiska samarbetet i Norden.

Även framträdande företagsledare kritiserar i dessa stycken Nordens politiker för att icke vara tillräckligt aktiva, inte ha ett nordiskt perspektiv som är tillräckligt konstruktivt för att leda till handling. Man pekar på avsaknaden av en nordisk strategi och beslutsstruktur när det gäller de övergripande frågorna inom industripolitiken och man oroar sig för att politikerna inte tycks inse att det brådskar om vi i de nordiska länderna

inte skall bli akterseglade av den utveckling som pågår på andra håll i världen.

De nordiska länderna är för sin ekonomiska utveckling starkt beroende av varandra.

Energiförsörjningen förtjänar i de här sammanhangen särskild uppmärksamhet. Försörjningstryggheten på energisidan och allt som är förknippat med den kommer att spela en avgörande roll för den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna. När man studerar de olika ländernas planer på energipolitikens område frapperas man utan vidare av att vi tillsammans har en hygglig energibalans. Den intressanta frågeställningen i det här sammanhanget är hur vi skall utnyttja de resurserna om vi vore ett land i stället för fem. En diskussion i energifrågan och många andra frågor kunde hjälpa oss att avslöja vilka fördelar vi kunde vinna på ett intensivare nordiskt samarbete och vilka hinder som ligger i vägen för att detta samarbete skall komma till stånd.

Men för detta krävs i första hand politisk vilja. Ett effektivare organiserat samarbete, industripolitiskt och ekonomiskt, förutsätter en samverkan mellan staten, näringslivet och de fackliga organisationerna i alla de nordiska länderna. Det måste ankomma på politikerna, på regeringarna i första hand, att ta initiativ och ansvar i de övergripande frågorna. Regeringarna kan inte passivt bara överlämna åt marknadskrafterna och vinstintresset att styra utvecklingen om vi skall uppnå de mål som föresvävar oss i det nordiska samarbetet.”

3. Riksdagen behandlade den 4 juni 1981 regeringens proposition 1980/81:180 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1982 och beslöt godkänna att ett förslagsanslag på 29 377 000 kronor anvisades till Nordiska ministerrådets kulturbudget för budgetåret 1981/82. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens kulturutskott (KrU 1980/81:28), som inte haft någon erinran mot propositionens förslag.

4. Riksdagen behandlade den 10 juni 1981 regeringens proposition 1980/81:189 om godkännande av avtal mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena m.m. I propositionen anförs att syftet är bl.a. att bidra till ett effektivt utnyttjande av de båda ländernas resurser i fråga om bl.a. råvaror, energi, teknologi och arbetskraft. I anslutning till avtalet har parterna överenskommit att upprätta en fond för svensk-norskt industriellt samarbete. I propositionen lämnas även redogörelse för två andra överenskommelser som träffats i anslutning till avtalet om ekonomiskt samarbete. Den ena överenskommelsen gäller långsiktiga leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige och den andra optionsrätt till långsiktiga leveranser av elektrisk kraft från Sverige till Norge.

Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens näringsutskott (NU 1980/81:65) som i sitt betänkande hade tillstyrkt att riksdagen godkände ett mellan Sveriges regering och Norges regering den 25 mars 1981 träffat avtal om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av socialdemokraterna i utskottet i vilket bl. a. framhölls:

''Vi hälsar med tillfredsställelse att de norska och svenska regeringarna nu träffat ett avtal om industri- och energisamarbete.

Avtalet har emellertid fått en alltför snäv utformning. En analys saknas vidare av avtalets konsekvenser för svensk raffinaderiverksamhet. Mycket tyder på att de negativa konsekvenserna kan bli betydande med allvarliga följder för sysselsättningen i branschen.

Vad gäller raffinerade produkter är det önskvärt med en samlad bedömning inom de båda länderna av såväl den totala efterfrågan som tillgången på produktionsresurser.

Eftersom det nu träffade avtalet är ofullständigt finner vi det angeläget att ansträngningar görs att utveckla det långsiktiga samarbetet mellan Norge och Sverige. Detta bör ske i former som gynnar båda parter.''

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att godkänna avtalet om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Norge m. m.

5. Riksdagen behandlade den 12 november 1981 regeringens proposition 1981/82: 5 om godkännande av en nordisk språkkonvention. I propositionen anförts att syftet med konventionen är att underlätta nordiska medborgares kontakter med myndigheter och andra offentliga organ i ett annat nordiskt land än det egna. Ärendet hade föregåtts av en behandling i riksdagens konstitutionsutskott (KU 1981/82: 13), som inte hade haft någon erinran mot propositionens förslag. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att godkänna konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land.

6. Riksdagen behandlade den 13 maj 1981 regeringens proposition 1980/81: 169 om godkännande av avtal mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om ömsesidigt bistånd i tullfrågor. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens skatteutskott (SkU 1980/81: 53), som inte hade haft någon erinran mot propositionens förslag. Riksdagen beslöt godkänna avtalet.

7. Riksdagen behandlade den 25 maj 1981 regeringens proposition 1980/81: 152 om godkännande av en ny nordisk konvention om social trygghet. I propositionen anförts att konventionen är avsedd att ersätta 1955 års nordiska konvention samt att huvudtanken med konventionen är att nordiska medborgare skall ha ett fullständigt socialt skydd var de än befinner sig i Norden. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens socialförsäkringsutskott (SfU 1980/81: 27), som inte hade haft någon erinran mot regeringens förslag. Riksdagen beslöt godkänna den konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet som undertecknats den 5 mars 1981.

8. Riksdagen behandlade den 16 december 1981 regeringens proposition 1981/82: 73 om godkännande av tilläggsavtal till avtalet mellan Sverige,

Danmark, Finland, Island och Norge om handräckning i skatteärenden m. m. I propositionen anförs att tilläggsavtalet innehåller bl. a. en ny artikel med bestämmelser om säkerställande av betalning för fordran på skatt. Avtalet utvidgas också att omfatta punktskatter. Vidare ges de behöriga myndigheterna i de avtalslutande staterna möjlighet att träffa överenskommelse för undvikande av att preliminär skatt tas ut i mer än en stat. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens skatteutskott (SkU 1981/82: 21), som inte hade haft någon erinran mot regeringens förslag. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att godkänna tilläggsavtalet.

9. Med anledning av en interpellation, ställd av Esse Persson (fp) om åtgärder mot narkotikaspridning från Danmark anförde socialminister *Karin Söder* i riksdagen den 4 december bl. a. följande:

”Köpenhamn har blivit en central plats för narkotikahandeln i Norden. Den stora tillgången på narkotika i Danmark har gjort att missbrukare söker sig dit för att köpa narkotika. Särskilt för Skåne-regionen är detta mycket påtagligt och allvarligt. Ungdomar åker över sundet, och de vet på vilka platser de kan köpa narkotika, framför allt cannabis. Christiania är den mest kända av dessa platser.

Det är mycket allvarligt att allt fler ungdomar från hela Sverige som är i riskzonen på väg in i ett allvarligt missbruk söker sig till Christiania. De vet att det är mycket lätt att köpa cannabis där.

Efter det att jag hade fått rapporter från polis, tull, social- och sjukvård i Skåne om de växande problemen med narkotika som kommer från Danmark diskuterade jag detta med den danske inrikesministern vid det nordiska social- och hälsovårdsministermötet i augusti i år. Vi kom då överens om att ett särskilt ministermöte skulle hållas för Danmark och Sverige för att diskutera gemensamma narkotikaproblem. Jag inbjöd därefter den danske inrikesministern till Sverige den 3 november, men fick till svar att mötet inte kunde äga rum inom en så snar framtid.

Vid det nordiska justitieministermötet i Åbo i oktober i år aktualiserade justitieminister Petri åter frågan om ett ministermöte med Danmark. De övriga nordiska ministrarna förklarade då att de också önskade delta i ett sådant möte.

Jag har därefter tillsammans med justitieministern inbjudit samtliga nordiska justitie-, social- och hälsovårdsministrar till ett särskilt möte om narkotika i februari 1982. Vid detta möte skall vi förutom de problem som Sverige och de övriga nordiska länderna har med Christiania också diskutera hur vi kan effektivisera den gemensamma kampen mot all narkotika i hela Norden.

Jag kan således inte besvara frågan om vilka resultat överläggningarna givit, då de ej ännu ägt rum.

Vid det nordiska justitieministermötet i juni i år diskuterades olika länders praxis i narkotikabrottsmål. Diskussionen initierades av Sverige efter påpekande från svenska åklagaren om en alltför mild praxis i Danmark. Justitieministrarna uppdrog åt riksåklagarna i de olika länderna att fortsätta denna diskussion i syfte att åstadkomma en gemensam praxis.

Man kan ha förståelse för de problem av olika slag som bosättningen i Christiania innebär för de danska myndigheterna. Det är emellertid min

förhoppning att våra olika överläggningar med den danska regeringen och danska myndigheter skall bidra till att narkotikaproblemen i Christiania får en lösning. Glädjande är att det finns en växande opinion även i Danmark mot narkotikasituationen i Christiania.”

Esse Persson (fp) framhöll bl. a.:

”Den fria narkotikahandlingen i Christiania är inte längre enbart ett danskt problem utan en angelägenhet för hela Norden. Framför allt är det cannabisförsäljningen till den nordiska marknaden som numera kanaliseras via Christiania. Dessutom bedrivs odlingar av narkotika helt öppet inom denna s. k. fristad, utan att myndigheterna tycks reagera med något större engagemang för att rensa upp i detta förödande narkotikaträsk som Christiania utgör symbolen för.

Den fria narkotikaförsäljningen i Christiania är ett allvarligt ungdomsproblem, framför allt för hela södra Sverige. Ungdomar från de mest skilda sammanhang gör kontinuerligt veckoslutsresor till Christiania för att skaffa narkotika både för eget bruk och för spridning till andra ungdomar i hemmiljön. Det gäller att så enkelt som möjligt skaffa så mycket narkotika som möjligt. För att finansiera det egna missbruket gäller det att bygga upp ett eget kundnät. Detta är drivfjädern i spridningsmekanismen. Här kommer också narkotikans övriga följeslagare, som t. ex. annan brottslighet och prostitution, in i bilden som ett led i jakten för finansiering av det egna missbruket.

Här krävs verkligen kraftfulla svenska initiativ för att väcka de slumrande danska myndigheterna, så att de äntligen inser allvaret i de konsekvenser som följer av en växande narkotikaspridning till allt fler ungdomsgenerationer, om denna verksamhet inte snarast stoppas. Att den svenska regeringen nu har börjat engagera sig i denna fråga är mycket bra. Eftersom jag i interpellationen krävde ett svenskt initiativ till en samnordisk aktion, hälsas med största tillfredsställelse regeringens initiativ enligt interpellationssvaret, att inbjuda de nordiska justitie-, social- och hälsovårdsministrarna till en överläggning i februari 1982 om narkotikaproblemen i allmänhet och om spridningen av narkotika från Christiania i synnerhet. Nödvändigt är att dessa samtal leder till samordnade åtgärder för att gemensamt stoppa narkotikaspridningen i de nordiska länderna.”

Rune Gustavsson (c), medlem av rådets social- och miljöutskott, anförde bl. a.:

”Efter en debatt i Nordiska rådets generalförsamling i mars i år tog jag initiativ till ett medlemsförslag i Nordiska rådet. Jag fick stöd av en representant från Norge, en från Finland och en från Danmark. I medlemsförslaget kräver vi att vi i Norden skall lägga fast en gemensam målsättning, nämligen att de nordiska länderna inte kan acceptera någon form av narkotikaanvändning som inte är medicinskt betingad. Allt annat bruk är missbruk och skall bekämpas, och utifrån den målsättningen skall kampen föras.

Vi tog också upp i förslaget, att för att kunna följa upp den målsättningen, måste vi ha effektivare medel för att bekämpa narkotikamissbruket, en

enhetlig rättstillämpning och även ökade resurser för tull- och polisväsendet.

Vi har nu behandlat denna fråga vid ett sammanträde med Nordiska rådets social-och miljöutskott denna vecka, i tisdags och onsdags. Såvitt jag kan förstå blir uppslutningen bakom medlemsförslaget fullständig från Sverige, Norge, Finland och Island. Däremot är det tveklaktigt hur det går med våra danska vänner. Vi skall ta ställning till detta i början av nästa år, och det skall sedan behandlas på Nordiska rådets möte i Helsingfors.

Jag gjorde för några veckor sedan ett uttalande vid en konferens i Moss i Norge, där jag krävde att danskarna skulle stänga Christiania. Det väckte en del uppmärksamhet. När jag nu var i Köpenhamn besökte jag Christiania i tisdags förmiddag tillsammans med två socialarbetare som socialstyrelsen har där nere. Jag måste säga att efter det jag sett på Christiania tycker jag inte att man överdriver, när man säger att Christiania är ett trask och att narkotikan därifrån sprider sig i södra Sverige.

Danskarna har en mer liberal inställning till detta problem. Men det handlar inte bara om Christiania. Christiania är en del av det här problemet. Köpenhamn är ett centrum för narkotikahandeln i Norden. Det är det vi måste ta itu med. Vi måste alltså fortsätta den opinionsbildande verksamhet som påbörjats här i Sverige.”

Grethe Lundblad (s), medlem av rådets social- och miljöutskott, framhöll bl. a. följande:

”Christiania har nämnts ofta i debatten här. Jag tycker det är ett danskt problem. Däremot skall vi ta upp frågan om hanteringen av narkotika och inställningen till narkotika i Danmark i dess helhet. Det är nämligen så att narkotika finns på fler platser. Det vet speciellt vi som bor i Helsingborg.

Det är stora mängder narkotika som per bil och tåg går genom Danmark och vi riskerar att få hit till Sverige. Jag tycker inte att vi från svensk sida skall bedriva en sorts skyttegravskrig mot de danska myndigheterna, men gärna mycket allvarliga samtal. Och det brådskar. Jag tror t. o. m. att de svenska myndigheterna – tull, polis och sociala myndigheter – mycket väl före februari inom ramen för sin nuvarande kompetens kan driva en diskussion med de danska myndigheterna och försöka få dem att förstå att vi måste göra någonting.

Samtidigt som vi måste förstå att Danmark är i en besvärlig situation. Det är inkörsporren i Norden för narkotika. Danmark får hasch söderifrån, och det får in hasch via Kastrup. Tyvärr har man i Danmark en mycket lindrig tullkontroll. Den som reser med tåget från Danmark till Sverige skall uppleva en tullkontroll i järnvägsvagnarna som är precis som den som förekommer i Östberlin. Där knackar man i taket och öppnar alla dörrar och tittar i alla påsar, överallt. Det är en enorm kontroll.

När det gäller Danmark är det alltså inställningen till narkotika som vi måste ta itu med. Det är också från dansk sida fråga om bristfälliga resurser. Det är ett område där kanske Sverige skulle kunna hjälpa till. Vi får inte blunda för att Danmark är inkörsporren. Kräver vi att Danmark skall försöka stoppa mängderna narkotika som kommer till Norden, får vi också i alla nordiska länder vara beredda att hjälpa till och sätta in kontrollresurser. Jag skulle vilja vädja till statsrådet: Låt oss hjälpas åt för att skapa ett nordiskt kontrollsystem när det gäller narkotika, där alla nordiska länderna bidrar till att försöka stoppa den enorma mängd hasch som strömmar in över gränserna.”

TILLÄGG 1

Förteckning över presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar sedan februari 1981

<i>Datum</i>	<i>Mottagare</i>	Angående (bokstavs-beteckning hänsyftar till utskotten som deltagit i behandling av ärendet)
1981-05-11	NMR	Nordiska institutioner och rapportering (EU)
1981-06-12	NMR	Rekommendationer och yttranden antagna vid 29:e sessionen
1981-06-25	Justitieministr. i Danmark o. Island, trafikmin. i Finland	Rek. nr 3/1976 om internordisk giltighet för körkort (TU)
1981-07-27	NMR, de nordiska ländernas regeringar samt Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse	Kallelse till 30:e sessionen
1981-08-05	NMR	Rek. nr 5/1975/e om handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (EU)
1981-08-07	NMR	Nordiskt samarbete om projektexport (rek. 1/1981/e) (EU)
1981-09-01	NMR (kultur- och undervisningsministrarna)	A 611/k om allmänskulturellt samarbete (KU)
1981-09-01	NMR	Berättelser och meddelanden till 30:e sessionen
1981-09-11	NMR	Rek. nr 1/1972/e ang. bestämmelser och normer för tryckkärl och ångpanneanläggningar (EU)
1981-10-01	NMR	Rek. nr 15/1972/t ang. enhetliga regler i Norden rörande fritidsbåtar (TU)
1981-10-01	NMR	Tillgänglighetssymbolen för handikappade (SU)
1981-10-01	Islands regering	Rek. nr 10/1979 ang. ratifikation av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (TU)
1981-10-05	NMR	Skrivelse från Skandinaviska Transportarbetarfederationen med hemställan om ekonomiskt stöd för utredning (TU)

<i>Datum</i>	<i>Mottagare</i>	Angående (bokstavsbezeichnung hänsyftar till utskotten som deltagit i behandling av ärendet)
1981-10-08	NMR	Översändning av A 583/k, PM från KU:s arbetsgrupp ang. NU 1981: 1, PM om A 583/k (KU)
1981-10-19	NMR	Program för Nordiska rådets 30:e session
1981-11-12	Danmarks regering	Fråga E 1 av Gabriel Romanus (SU)
1981-11-23	NMR	Frågeinstitutet under Nordiska rådets sessioner
1981-11-25	NMR	Rek. 20/1974/e ang. företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (EU)

TILLÄGG 2

Utskottens sammansättning och möten fr. o. m. konstituering vid 29:e sessionen

1. Juridiska utskottet

1.1 Delegationerna hade till medlemmar av juridiska utskottet utsett följande:

Danmark:

K.B. Andersen (S), Ib Christensen (DR), Nathalie Lind (V)

Finland:

Ilkka Kanerva (Kok), Tellervo Koivisto (Sd), Asser Stenbäck (SKL)

Island:

Halldór Ásgrímsson (F)

Norge:

Astrid Gjertsen (H), Guttorm Hansen (A), Liv Stubberud (A)

Sverige:

Lennart Andersson (s), Nils Carlshamre (m), Lars Werner (vpk)

1.2 Följande förändringar har inträffat under året:

den 8 oktober 1981: Henning Christophersen (V) efter Lind

den 8 oktober 1981: Håkan Winberg (m) efter Carlshamre

den 6 november 1981: Nathalie Lind (V) efter Christophersen

den 10 november 1981: Finn Kristensen (A) och Jan P. Syse (H) efter Gjertsen och Stubberud

den 13 januari 1982: Hagen Hagensen (KF), Svend Jacobsen (S) och Mogens Voigt (FP) efter Andersen, Christensen och Christophersen (KrF) efter Voigt

1.3 Möten i juridiska utskottet:

den 2 mars 1981 i Köbenhavn

den 24–25 juni 1981 i Harstad

den 9–10 november 1981 i Åbo

den 10 november 1981 med NMR (justitieministrarna) i Åbo

den 19–20 januari 1982 i Stockholm

2. Kulturutskottet

2.1 Delegationerna hade till medlemmar av kulturutskottet utsett följande:

Danmark:

Erlendur Patursson (Tvfl), Robert Pedersen (S), Hagen Hagensen (KF), Otto Steenholdt (Grönl.)

Finland:

Sinikka Karhuvaara (Kok), Arvo Kempainen (Skdl), Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K), Arvo Salo (Sd)

Island:

Árni Gunnarsson (A)

Norge:

Jo Benkow (H), Kjell Magne Bondevik (Kr.F.), Trygve Bratteli (A), Rolf Fjeldvær (A)

Sverige:

Gunnel Jonäng (c), Sture Palm (s), Olof Palme (s), Ingrid Sundberg (m)

2.2 Följande förändringar har inträffat under året:

den 8 oktober 1981: Arne Gadd (s) efter Palme

den 10 november 1981: Kirsti Grøndahl (A), Håkon Randal (H), Reiulf Steen (A) och Gunvor Schnitler (H) efter Benkow, Bondevik, Bratteli och Fjeldvær

den 19 december 1981: Eiður Guðnason (A) efter Gunnarsson

den 13 januari 1982: Arne Melchior (CD) efter Hagensen

2.3 Möten i kulturutskottet:

- den 1 och 2 mars 1981 i Köbenhavn
- den 1 mars 1981 med styrelsen för Nordiska kulturfonden i Köbenhavn
- den 4 mars 1981 med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Köbenhavn
- den 18 juni 1981 i Bærum
- den 4 och 6 augusti 1981 med representanter för Grönlands Hjemmestyre: landsstyreformand Jonathan Motzfeldt och landsstyremedlem Arne Christiansen i Sisimiut (Holsteinsborg)
- den 5 och 8 augusti 1981 i Sisimiut (Holsteinsborg)
- den 19 oktober 1981 i Stockholm
- den 19 oktober 1981 med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Stockholm
- den 7 december 1981 i Helsingfors
- den 7 december 1981 med representant för Nordiska ministerrådet Pär Stenbäck i Helsingfors
- den 21–22 januari 1982 i Stockholm

2.4 Möten i arbetsgrupper m. m.

- den 17 juni 1981: utskottets arbetsgrupp för behandling av utredningen om ökat nordiskt forskningsamarbete i Oslo
- den 19 januari 1982: utskottets arbetsgrupp för kontrollfrågor i Stockholm
- den 19 januari 1982: utskottets arbetsgrupp för behandling av ministerrådsförslaget om nordiskt forskningsamarbete i Stockholm
- den 22 januari 1982: granskningsutskottet för Nordiska kulturfonden i Stockholm

3. Social- och miljöutskottet

3.1 Delegationerna hade till medlemmar av social- och miljöutskottet utsett följande:

Danmark:

Børge Halvgaard (FP), Ebba Strange (SF), Bernhardt Tastesen (S)

Finland:

Heikki Järvenpää (Kok), Bror Lillqvist (Sd), Sten Söderström (Skdl)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

Liv Andersen (A), Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.), Sigrid Utkilen (H)

Sverige:

Rune Gustavsson (c), Doris Håvik (s), Grethe Lundblad (s)

3.2 Följande förändringar har inträffat under året:

den 10 november 1981: Margit Hansen-Krone (H) och Astrid Murberg
Martinsen (A) efter Andersen och Utkilen

den 13 januari 1982: Margrete Auken (SF) efter Strange

3.3 Möten i social- och miljöutskottet:

den 2 och 4 mars 1981 i Köbenhavn

den 28–29 maj 1981 i Svaneke och Rønne

den 10–11 augusti 1981 i Joensuu

den 9 november 1981 i Södertälje

den 9 november 1981 med företrädare för NMR (social- och hälsovårds-
ministrarna) i Köbenhavn

den 9–11 november 1981: seminarium "Energi i Norden – økonomi,
miljø og forsyningsikkerhet" i Södertälje (tillsammans med ekonomiska
utskottet)

den 1–2 december 1981 i Köbenhavn

den 2 december 1981 med företrädare för NMR (social och hälsovårds-
ministrarna) i Köbenhavn

den 2 december 1981 med NMR (arbetsministrarna) i Köbenhavn

den 21–22 januari 1982 i Stockholm

3.4 Möten i arbetsgrupper m. m.

den 6 mars 1981 arbetsgruppen för energi- och miljöfrågor i Köbenhavn

den 26 mars 1981 arbetsgruppen för energi och miljöfrågor i Oslo

den 29 september 1981 arbetsgruppen för energi- och miljöfrågor i Århus

den 13 oktober 1981 SUs arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor i Köpen-
hamn

den 28 oktober 1981 SUs arbetsgrupp för social- och hälsofrågor i Moss

den 8 november 1981 SUs arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor i Söder-
tälje

den 8 november 1981 arbetsgruppen för energi- och miljöfrågor i Söder-
tälje

den 20 november 1981 SUs arbetsgrupp för social- och hälsovårdsfrågor
i Helsingfors

den 25 november 1981 SUs arbetsgrupp för arbetsmarknadsfrågor i
Stockholm

4. Trafikutskottet

4.1 Delegationerna hade till medlemmar av trafikutskottet utsett följande:

Danmark:

Karen Dahlerup Andersen (S), Chr. Christensen (KfF), Egon Jensen (S)

Finland:

Olof Jansson (ÅS), Sakari Knuutila (Sd), Marjatta Väänänen (K)

Island:

Stefán Jónsson (Ab)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A), Håkon Kyllingmark (H), Thor Lund (A)

Sverige:

Essen Lindahl (s), Per Petersson (m), Rolf Sellgren (fp)

4.2 Följande förändringar har inträffat under året:

den 30 oktober 1981: J.K. Hansen (S) efter Dahlerup Andersen

den 10 november 1981: Ambjørge Sælthun (Sp) och Petter Thømassen (H)
efter Kyllingmark och Lund

den 13 januari 1982: Ivar Hansen (V), Ole Henriksen (SF) och Inge
Fischer Møller (S) efter Hansen, Christensen och Jensen

4.3 Möten i trafikutskottet:

den 2 och 4 mars 1981 i Köbenhavn

den 22 och 24 april 1981 på Fornebu och i Trondheim

den 25 juni 1981 i Förde

den 28–29 oktober 1981 i Helsingfors

den 3 december 1981 i Köbenhavn

den 21 januari 1982 i Stockholm

4.4 Rådskonferens samt möten i arbetsgrupper

Den 22–24 april 1981 Nordiska rådets konferens om trafiksäkerheten i
Norden i Trondheim

den 21 september 1981 TUs arbetsgrupp med Färöarnas landsstyre i
Tórshavn

5. Ekonomiska utskottet

5.1 Delegationerna hade till medlemmar av ekonomiska utskottet utsett följande:

Danmark:

Knud Enggaard (V), Knud Heinesen (S), Niels Helveg Petersen (RV), Ib Stetter (KF), Jógvan Sundstein (F)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl), Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Erkki Liikanen (Sd), Petter Savola (K), Henrik Westerlund (Sfp)

Island:

Sverrir Hermannsson (Sj), Páll Pétursson (F)

Norge:

Gunnar Berge (A), Johan J. Jakobsen (Sp), Lars Korvald (Kr.F.), Reiulf Steen (A), Kåre Willoch (H)

Sverige:

Allan Hernelius (m), Paul Jansson (s), Bertil Jonasson (c), Svante Lundkvist (s), Gabriel Romanus (fp)

5.2 Följande förändringar har inträffat under året:

den 31 juli 1981: Agnar Nielsen (Sb) efter Sundstein

den 22 oktober 1981: J. K. Hansen (S) efter Heinesen

den 30 oktober 1981: Karen Dahlerup Andersen (S) efter Hansen

den 10 november 1981: Jo Benkow (H), Kjell Magne Bondevik (Kr. F.) och Gro Harlem Brundtland (A) efter Korvald, Steen och Willoch

den 13 januari 1982: Henning Christophersen (V) och Egon Jensen (S) efter Enggaard och Heinesen

5.3 Möten i ekonomiska utskottet:

den 2 mars 1981 i København

den 19 maj 1981 i Helsingfors

den 29 juli 1981 i Höfn och den 31 juli 1981 i Reykjavík

den 9 november 1981 i Södertälje

den 9 november 1981 med NMR (industriministrarna) i Södertälje

den 11 december 1981 i Oslo

den 11 december 1981 med NMR (regionalpolitik) i Oslo

den 21–22 januari 1982 i Stockholm

5.4 Kommittémöten samt seminarium

den 18 september 1981 EUs niomannakommitté i Stockholm

den 9–11 november 1981: Seminarium "Energi i Norden – økonomi, miljø og forsyningssikkerhet" i Södertälje (tillsammans med social- och miljöutskottet)

TILLÄGG 3

Budget för 1982 samt preliminär budget för 1983 (belopp i tusentals svenska kronor)

	Budget	Utfall	Budget	Preliminär
	1981	1981	1982	budget
				1983
<i>Kostnader</i>				
A. Löner och arvoden	4 321	4 114	4 741	5 215
B. Förvaltningskostnader	993	992	1 258	1 284
C. Lokalkostnader	615	622	680	723
D. Resekostnader	500	514	650	650
E. Information	1 980	1 806	2 500	2 900
F. Till presidiets förfogande	360	353	400	550
G. Rådets tryck	3 310	2 598	3 530	3 890
	<u>12 079</u>	<u>10 999</u>	<u>13 759</u>	<u>15 212</u>
<i>Intäkter</i>				
H. Interna avgiftssystemet	930	962	1 050	1 150
I. Rådets tryck m. m.	1 650	1 230	1 450	1 500
	<u>2 580</u>	<u>2 192</u>	<u>2 500</u>	<u>2 650</u>
Medelsreserv				600
Summa:	9 499	8 807	11 259	13 162

*TILLÄGG 4***Förteckning över befattningar vid Nordiska rådets presidiesekretariat per 1 januari 1982***Presidiesekretariatet*

Presidiesekreterare	C 4
Stf. presidiesekreterare (2)	F23/F25
Informationschef	F23/F25
Redaktör	F19–F21
Informationssekreterare	F11–F17
Kamrer	F11–F17
Byråsekreterare (2)	F11–F17
Byråassistent	F5–F11
Assistent (7)	F3–F9
Expeditionsföreståndare	F5–F11
Expeditionsassistent (2)	F3–F9

Utskottssekretariatet

Juridiska utskottet (50%)	} Utskottssekreterare (4 1/2)
Kulturutskottet	
Social- och miljöutskottet	
Trafikutskottet	
Ekonomiska utskottet	
	F17–F21

Budgetkomiteens virksomhet 1981

1. Mandatet

Budgetkomiteen aflægger i henhold til sin arbejdsordning, § 2, beretning til præsidiets om sin virksomhed i hvert kalenderår. Præsidiets besluttede 27. november 1980 at budgetkomiteens beretning skulle fremlægges for sessionen som Dokument 2 og behandles i tilslutning til Dokument 1 som sidste punkt under generaldebatten. Ordningen trådte i kraft ved rådets 29. session 1981.

Til medlemmer af komiteen udpegede de samlede arbejdsudvalg på møde den 2. marts 1981 i København følgende:

Juridisk udvalg: K. B. Andersen og Nils Carlshamre

Kulturudvalget: Årni Gunnarsson og Hagen Hagensen

Social- og miljøudvalget: Asbjørn Haugstvedt og Bror Lillqvist

Trafikudvalget: Marjatta Väänänen og Bjarne Mørk Eidem

Økonomisk udvalg: Svante Lundkvist og Páll Pétursson.

Komiteen konstituerede sig den 4. marts 1981. Svante Lundkvist valgtes til formand og Hagen Hagensen til næstformand. Den 16. oktober 1981 indvalgte den svenske delegation Håkan Winberg i stedet for Nils Carlshamre.

Komiteen har i løbet af 1981 holdt følgende møder: den 4. marts i København, den 5. marts i København, den 26. marts i Helsingfors, den 27. marts med Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) i Helsingfors, den 1. december i København og den 8. december med Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) i Helsingfors.

Budgetkomiteens virksomhed udøves på baggrund af forslag fra en arbejdsgruppe, som Nordisk Råds præsidium nedsatte i 1973 (beslutning af 20.12.) med mandat till at forelægge forslag om 1) "formerne for udøvelse af Nordisk Råds kontrolfunktioner" og 2) "formerne for behandling på udvalgsniveau af ministerrådets udkast til budget for nordiske samarbejdsprojekter". De samlede arbejdsudvalg besluttede den 15. februar 1974 at arbejdsgruppen også skulle kunne tage sig af "rationaliserings-, budgettekniske og organisatoriske spørgsmål".

I præsidiets møde den 6. november 1974 fik arbejdsgruppens mandat følgende formulering:

''Arbejdsgruppen skall genomgå och framlägga förslag om

1) formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner, varvid även skall övervägas syfte, förutsättningar och former för samarbete mellan de under Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet uppbyggda organen med sikte på ett öppet och nära samarbete.

2) formerna för behandling på utskotts nivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt.''

Om kontrollfunktionerna sagde arbetsgruppen i sin interimrapport till Nordisk Råds 22. session (*Dokument IA 1974*) bl. a.:

''Selv om Helsingforsaftalen ikke udtrykkeligt tillægger Nordisk Råd en kontrollerende funktion, har rådet i praksis længe anset det som en af dets opgaver at udøve en sådan funktion vedrørende de foranstaltninger, som træffes i medfør af Nordisk Råds rekommandationer. Granskning av meddelelser om rekommandationer har været et af de vigtigste instrumenter i dette arbejde. På budgetområdet har det i praksis ikke været muligt at tillæmpe nogen efterkontrol hverken i de nationale parlamenter eller indenfor Nordisk Råd''.

Rapporten citerede uddrag af det danske folketings udenrigsudvalgs betænkning afgivet den 11. oktober 1973:

''... fra mange ... sider i rådet peges på nødvendigheden af at sikre det folkevalgte elements aktive medvirken i det nordiske samarbejde. Med den stærke udbygning af regeringsorganerne, specielt embedsmandskomiteerne og ministerrådsskretariatene, næres der i rådet bekymring for en bureaukratisering af samarbejdet med svækkelse af den parlamentariske og folkelige indflydelse som følge.

Et specielt problem er den parlamentariske kontrol med de nordiske bevillinger. I de tilfælde (...) hvor budgetteringen af midlerne foregår centralt gennem ministerrådet, embedsmandskomiteer og sekretariater, bliver det ikke let at gennemføre en normal budgetkontrol på national basis. Den fællesnordiske anvendelse af midlerne bør formentlig underkastes en form for kontrol, ligeledes på nordisk basis. Nordisk Råd vil være det naturlige organ for en sådan parlamentarisk finanskontrol.''

Endvidere citeredes den norske Stortingsmelding nr 17 (1973/74) hvori tingets udenrigs- og konstitutionskomite siger:

''Med den praksis som til nå er fulgt er det noe komplisert å danne seg et fullstendig bilde av de bevilgninger Regjeringen foreslår til nordisk samarbeid. Komiteen finner grunn til i denne forbindelse å understreke at forholdene bør legges best mulig til rette for at Stortinget på et tidligt tidspunkt kan være med på å bestemme retningen og takten i det nordiske samarbeid.

Komiteen understreker imidlertid at det vil være av vesentlig betydning for Stortinget å vite at Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om budsjettene, og at såvel den totale budsjettramme som prioriteringen innenfor de enkelte samarbeidsområder har vært inngående vurdert med medvirken av de nordiske, parlamentariske organer.''

I sin slutrapport til Nordisk Råds 23. session (februar 1975) foreslog arbejdsgruppen oprettelse af et permanent budgetorgan sammensat efter samme mønster som arbejdsgruppen og dermed bestående af 10 medlemmer repræsenterende Nordisk Råds samtlige udvalg samt alle delegationer og politiske hovedretninger inden for rådet.

Arbejdsgruppen havde også indgående drøftet kontrolfunktioner og samarbejdsspørgsmål og anvist visse veje for fortsat arbejde for effektivisering heraf. Opfølgningen af rapporten foresloges delt mellem tre organer i Nordisk Råd:

a) budgetkomiteen (budgetforhandlingsprocedurer, samordnings-spørgsmål og styrelse af kontrolmulighederne,

b) Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd (informationsudveksling og for-merne for beretninger og meddelelser, herunder særligt C I samt

c) præsidiat (øvrigt i rapporten fremdragne spørgsmål herunder udvalgssekretærernes placering, spørgeinstitutionens anvendelse og eventuelle ændringer i rådets arbejdsordning).

Budgetkomiteens arbejdsordning fastsattes af Nordisk Råds presidium den 27. januar 1976 efter beslutning på Nordisk Råds 23. session 1975 om oprettelse af et permanent budgetorgan. Arbejdsordningen pålægger komiteen følgende opgaver:

a) at varetage de budget- og kontrolfunktioner som fremgår af arbejdsordningen eller som bliver pålagt den af rådets plenarforsamling eller af præsidiat.

b) kontinuerligt og pragmatisk at søge at styrke de kontrolmuligheder, den anser for væsentligst,

c) at repræsentere rådet under drøftelser med Nordisk Ministerråd om fællesnordiske budget- og kontrolspørgsmål m. v.

d) som koordinerende organ at samarbejde med rådets faste udvalg og præsidiat.

Siden sommeren 1980 har der i Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds organer været overvejelser i gang om effektivisering og rationalisering af de nordiske samarbejdsformer.

Samarbejdsområderne er blevet så mange og spredt over et så stort felt, at det har voldt organisatoriske problemer især på ministerrådssiden og ført til en uoverskuelighed, som vanskeliggør styringen både inden for regeringernes og parlamentarikernes organer. Mange sager af stor samfundsmæssig betydning rejser tværfaglige problemer, som ikke bliver mindre, når fem regeringer gennem respektive administrative organer skal arbejde sammen om løsningerne. Knaphed på ressourcer, både menneskelige og økonomiske, stiller øgede krav om vurdering af hver enkelt sags relative betydning og nytte i det samlede samarbejds mønster og øgede krav til fleksibilitet og omprioriteringer indenfor kortest mulige beslutningsprocesser.

De nordiske budgetter har samtidig – efter ti års udvikling indenfor de nævrende organisatoriske rammer – fået et grundlag og en betydning, som gør dem til et af de vigtigste instrumenter til styring af det nordiske samarbejdes orientering og udvikling.

Budgetkomiteens opgaver og ansvar har derfor indtaget en central plads i de nævnte overvejelser. Det har ført til, at komiteen i det forløbne år har haft anledning til at overveje, om den parlamentariske rolle i budgetbehandling, kontrol og samordning, som den er sat til at forvalte, har kunnet og i fremtiden vil kunne udøves i samsvar med de intentioner, som lå bag rådets beslutninger på grundlag af rapporten fra arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål (*Dokument 1A 23. session 1975*). Som udgangspunkt for disse overvejelser tjener følgende anvisninger i arbejdsgruppens rapport, pkt. 7, s. 11 (ang. forhandlingar om det almene budget):

”Den slutliga utformningen av budgetöverläggningarnas förberedelse och genomförande kan sannolikt preciseras först efter hand, i likhet med vad som skett beträffande kulturbudgeten. Syftet bör vara att uppnå ett system, inom vilket ämbetsmannakommittéernas, rådsutskottens, ställföreträdarkommitténs, budgetorganets och ministerrådets synpunkter och respektive roller i budgetsammanhang infogas i ett öppet och naturligt samspel. Grundläggande är härvidlag, som redan nämnts, att rådets framtida budgetorgan ges rimliga tidsfrister i förhållande såväl till förberedelsematerial före överläggningarna som till beslutsskedet efter dessa. Det är också viktigt att förberedelsesmaterialen är så fullständigt att de speglar alternativa handlings- och beslutsmöjligheter.”

Budgetkomiteen har over for samarbejdsministrene fremført, at den ikke mener, at de hidtil fulgte procedurer for forhandlinger mellem rådets og ministerrådets repræsentanter om det almene budget giver parlamentariernes synpunkter tilfredsstillende vægt i ministerrådets overvejelser, inden budgetrammerne fastlægges.

Budgetkomiteen har endvidere konstateret, at man trods god vilje fra begge sider heller ikke er nået så langt, at man kan sige, at ”Nordisk Råds valgte medlemmer og den almene opinion har mulighed for at følge udviklingen af de statlige bevillinger til nordisk samarbejde” (*Arbejdsgruppens rapport Dokument 1A 23. session pkt. 9.1*).

Komiteen har under drøftelserne med samarbejdsministrene i denne henseende bl. a. peget på ønskeligheden af et oplæg fra regeringernes side i form af budgetrammer og langtidsprogrammer, som på en overskuelig og informativ måde beretter for rådets session om de forestående og af ministerrådet prioriterede opgaver i det nordiske samarbejde på kortere og længere sigt.

Komiteen har endelig rejst spørgsmålet om, hvorledes man bedre end nu kan drage de respektive nationale parlamenter ind i denne planlægnings- og prioriteringsdebat.

Ved slutningen af beretningsåret fremsatte budgetkomiteen et konkret

forslag om nedsættelse af en hurtigt arbejdende gruppe med den opgave at foreslå budgetprocedurerne som kunne imødekomme disse ønsker. Fra ministerrådets side var man velvilligt indstillet til forslaget.

2. De nordiske budgetter for 1982

I medfør af budgetkomiteens beslutning den 6. november 1980 om at inddrage kulturbudgettet i budgetkomiteens behandling indledte komiteen årets budgetbehandling på et møde den 4. marts 1981. Kulturudvalgets formand, Arni Gunnarsson, redegjorde for kulturudvalgets indstilling vedrørende budgettet for 1982. Han fremhævede, at kulturudvalget under hensyn til de herskende økonomiske vanskeligheder i de nordiske lande havde været restriktiv i forhold til sekretariatets forslag men ikke kunne acceptere en nul-løsning og havde foreslået en aktivitetsøgning på 1,5 mill. dkr i det foreliggende forslag med 1/2 mill. dkr til kulturfonden, 1/2 mill. dkr til disponeringsfonden, 1/4 mill. dkr till handicap-idrætten og 1/4 mill. dkr till ungdomssamarbejdet. Derudover skulle gives kompensation for løn- og pristigninger og yderligere burde der være plads for periodevis tilbagevendende aktiviteter, såsom Nordisk Råds musikpris.

Udvalget ønskede også at henlede ministerrådets opmærksomhed på det tidligere udtalte ønske om, at ministerrådets reaktioner på udvalgets udtalelser fra foregående år fremlægges i form af separat meddelelse i overensstemmelse med artikel 65 i 1962 års samarbejdsaftale. Budgetkomiteens formand fik bemyndigelse til i samrådet med ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) at støtte kulturudvalgets indstilling.

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) fastsatte på møde den 27. marts 1981 budgettet for nordisk kulturelt samarbejde for 1982 til 97 296 000 dkr, idet man konstaterede, at 1) indtægterne er budgetteret til 4923 000 dkr, 2) de deltagende landes finansieringsandele dermed sammenlagt udgør 92 373 000 dkr, 3) at det til lønstigningskompensation afsatte beløb angår sådanne lov- og aftalemæssigt bestemte lønstigninger, som i budgetårets løb kompenseres med de faktiske beløb, 4) at der af disponeringsmidlerne reserveres 2 mill. dkr som del-bevilling til gennemførelse af projektet Scandinavia Today, og 5) at bevilling til finansiering af anlægsudgifterne for Nordens Hus på Færøerne anvises over særlig konto.

Kulturudvalget betegnede i sit samråd med kultur- og undervisningsministrene i oktober 1981 det endelige budget for nordisk kulturelt samarbejde for 1982 som utilfredsstillende og beklagede, at ministerrådet ikke havde taget større hensyn til kulturudvalgets indstilling. På baggrund af at udvalget var blevet stillet i en tilsvarende situation året forinden og med udgangspunkt i kulturaftalens bestemmelser om, at det berørte organ indenfor Nordisk Råd, i dette tilfælde kulturudvalget, skal have lejlighed til drøftelser inden ministerrådet lader udarbejde budgetforslag, fremholdt udvalget over for ministerrådet den vægt, udvalget tillægger denne drøf-

telse, og tilføjede, at kun hvis disse drøftelser var udbytterige set fra begge parter synspunkt, kunne såvel ånd som bogstav i den pågældende bestemmelse siges at være opfyldt.

Allerede under rådets 29. session havde samtalerne mellem de nordiske statsministre peget mod et uforandret aktivitetsniveau i budgetterne for 1982. Budgetkomiteen argumenterede mod at budgetmæssige hensyn nødvendigvis skulle gælde for det nordiske samarbejde, som af komiteen måtte anses for et område under opbygning. Komiteens formand, Svante Lundkvist, udtalte på 29. session under forelæggelse af komiteens årsrapport for 1980 bl. a.:

”Vi befinner oss i en situation där begreppet nolltillväxt för första gången förts fram med större styrka i regeringarnas budgetbehandling. Uttalanden i denna debatt från rådet kan därför betyda mycket i de överläggningar som budgetkommittén skall ha med ministerrådet beträffande den nivå som kan vara rimlig för satsningarna på det nordiska samarbetet. Låt mig på den punkten få upprepa vad jag sade i fjol. Även om läget är kärtvt, är vi inte så fattiga i de nordiska länderna att vi inte har råd att vara ekonomiska. Det nordiska samarbetet erbjuder många möjligheter att med begränsade resurser göra insatser som kan medverka till att lyfta oss ur våra ekonomiska svårigheter. Låt oss inte i kortsiktig sparsamhetsnit avstå från de insatser för då bedrar snålheten visheten.”

Den 26. marts 1981 behandlede budgetkomiteen Nordisk Ministerråds (samarbejdsministrenes) forslag til budgettet for 1982 for de almene områder inden for nordisk samarbejde. Komiteen konstaterede at forslaget indebar en reel aktivitetsmindskning på 0,2 pct. Inden for visse sektorer på projektbudgettet, som primært interesserer Nordisk Råds fire faste udvalg, var der tale om nedskæringer på op til 50 pct.

Komiteen opfattede det som en trussel mod samarbejdets grundideer, at der på et tidspunkt med øget behov for fællesnordiske indsatser på mange områder og hvor mange samarbejdsområder stadig måtte siges at være under opbygning, kunne forekomme krav om nul-vækst i de nordiske budgetter.

Marjatta Väänänen udtrykte på budgetkomiteens møde den 26. marts 1981 under forberedelse af møde med samarbejdsministrene denne opfattelse således:

”Vi må slå vagt om de nordiske budgetters stilling. Hvis vi får stagnation og nul-vækst i en række år frem i tiden, risikerer vi at komme i store vanskeligheder. Hele samarbejdsmaskineriet kan komme til at male mere og mere tomt, og det kan ødelægge hele samarbejdstanken. I øjeblikket ser det nærmest ud som om vi arbejder med nedskæringer af substansen i samarbejdet og ikke i maskineriet. Det kan ikke være rigtigt. Det kan heller ikke være rigtigt, at vort nordiske samarbejde eksisterer bare i de gode år. Det må eksistere også i karrige tider. Vi må kunne indfri vore løfter, ellers mister vi folks tillid.”

Komiteens formand, Svante Lundkvist, konstaterede i sin opsummering af de fremførte synspunkter med henblik på mødet med Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) den følgende dag, at:

”det er vigtigt, at vi overfor ministerrådet fremhæver at vi på en række områder af det nordiske samarbejde løser opgaver både bedre og mere rationelt end på de nationale – forskningen er et eksempel herpå –; at vi på områder, hvor vi har problemer, som ofte er ensartede, kan hjælpe hverandre med løsninger som er bedre funderede, og at vi generelt forhandler om et område under opbygning, samt at der må være betydelige muligheder i det nordiske samarbejde for national effektivisering, som vi ikke kan have overblik over.”

Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) fastsatte den 27. marts 1981 budgettet for 1982 for den almene virksomhed til totalt 130 300 000 nkr heraf 15 918 000 nkr til administration, 66 010 000 nkr til institutioner, 43 204 000 nkr til projekter samt 5 168 000 nkr til andre udgifter.

Ministerrådet havde ikke taget hensyn til budgetkomiteens udtalte ønske om en forhøjelse af bevillingerne til Nordisk Industrifond med 4,7 mill. nkr for 1982. En anmodning om ekstra bevillinger til afholdelse af et Nordisk Trafiksikkerhedsår i 1983 på 500 000 nkr for at undgå alt for drastiske nedskæringer i kapitlerne for trafiksikkerhed og samfærdsel var ligeledes afvist og midlerne som helhed anvist inden for de fastlagte rammer. Betydelige nedskæringer inden for arbejdsmarkeds- og socialområdet var ligeledes bibeholdt imod social- og miljøudvalgets ønsker.

3. Budgetbehandlingen i Nordisk Råd

På møde med samarbejdsministrene den 27. marts 1981 i Helsingfors gjorde budgetkomiteens formand rede for de principielle betragtninger, som lå til grund for komiteens holdning under behandlingen af det *almene* budget for 1982: Udviklingen i det nordiske samarbejde måtte kunne forankres i ministerrådet såvel som i Nordisk Råd. Samarbejdet måtte omfatte alle samarbejdsformer. Bredden i samarbejdet er dets styrke, og man må kunne bevare det, der er skabt. Der måtte også være penge til projekter med gennemslagskraft på aktuelle og vigtige samarbejdsområder. Når ministerrådet talte om koncentration på områder som f.eks. ”Norden som hjemmemarked” og ”Teknologien og Fremtiden” var det ønskeligt, at det også var rede til at fremlægge materiale som klart og overskueligt angiver hvilke målsætninger man har, hvad der er sat igang, hvilke aktiviteter man foreslår og hvilke institutioner, projekter og rekommandationer, som er omfattet af disse planer.

Ministerrådets foreløbige svar på ønskerne om bedre parlamentarikerindflydelse blev givet på samarbejdsministrenes møde med Nordisk Råds præsidium den 5. november 1981. Samarbejdsministrenes talsmand,

Pirkko Työläjärvi, oplyste, at man på ministerrådssiden var enig i den målsætning at trække parlamentarikerne stærkere ind i arbejdet med budgettet og dermed øge deres indflydelse. 80-erne aktualiserede behovet for at økonomisere med knappe ressourcer inden for det nordiske samarbejde. Dette rejste prioriterings spørgsmål, som angik både parlamentariker- og ministerrådssiden. Rollefordelingen mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, således som den er trukket op i Helsingforsaftalen, især art. 44 og 63, danner et naturligt udgangspunkt for diskussionen. Det fastslås her at ministerrådet træffer beslutninger, medens Nordisk Råd er initiativtagende og rådgivende. Ministerrådets beslutninger er imidlertid ikke bindende, når der kræves parlamentarisk godkendelse. I budgetspørgsmål har ministerrådet kun indirekte beslutningsmyndighed. Muligvis skulle man overveje, om Nordisk Råds indflydelse over budgettet kunne øges i forbindelse med behandlingen i de nationale parlamenter.

Resultat af budgetkomiteens egne overvejelser på dens møde den 1. december 1981 blev en liste over elementer, som den mente måtte indgå i en fremtidig budgetbehandling i Nordisk Råd med henblik på at virkeliggøre de parlamentariske funktioner i samarbejdet:

- en styrkelse af det politiske element over for den bureaukratiske proces,
- bedre grundlag for de politiske vurderinger,
- bedre forankring i Nordisk Råd og i de nationale parlamenter
- en tilnærmelse til procedurerne på nationalt niveau men dog uden at komplicere den nordiske budgetbehandling.

Gennemførelse af disse forbedringer forudsætter:

- at Nordisk Råds udvalg og budgetkomiteen drages ind i budgetforberedelserne på et tidligt tidspunkt og får grundlag og mulighed for formulering af prioriteringsønsker inden for respektive sektorer endnu inden der er givet politiske direktiver for opstilling af budgetrammer,
- at Nordisk Råds session får anledning til at udtale sig om ministerrådets forslag vedrørende indsats-områder, prioriteringer og ressourcefordeling forinden Nordisk Ministerråd træffer endelig beslutning om budgetrammerne,
- at man overvejer muligheden for at lade sessionens prioriteringsdebat og dens konklusioner indgå i de nationale parlameters behandling af bevillingerne til nordisk samarbejde,
- at ministerrådets budgetprogrammer bliver mere langsigtede, mere overskuelige og mere gennemskuelige med hensyn til mål, midler og ressourcer.

Budgetkomiteen fremførte disse tanker over for samarbejdsministrene den 8. december 1981 og foreslog nedsættelse af en hurtig arbejdende gruppe, til gennemgang af organisatoriske og administrative forudsætninger for en imødekomme af disse ønsker i håb om at en ny budgetprocedure kunne tages op til drøftelse mellem komiteen og samarbejdsministrene under 30. session i Helsingfors.

Budgetkomiteen understregede, at den ligesom Nordisk Ministerråd går

ud fra at en formalisering af den parlamentariske medvirken i behandlingen af ministerrådets budgetter på det almene område kan ske uden ændring af den i Helsingforsaftalen fastsatte rollefordeling mellem ministerrådet og parlamentariske organer.

Derimod vil komiteen nok forvente at eventuelle resultater af forhandlinger om en ny budgetprocedure optages i Helsingforsaftalen for at stadfæste behandlingen af budgettet for de almene områder på linje med behandlingen af budgetter for det nordiske kulturelle samarbejde.

De interne overvejelser på ministerrådets side angående budgettrammer for det nordiske samarbejde blev behandlet på et møde mellem de nordiske statsministre og samarbejdsministre efter budgetkomiteens møde med samarbejdsministrene den 8. december 1981.

I kommunikøet fra dette møde konstaterede statsministrene, at besparelser for at dæmpe stigningstakten i de offentlige udgifter for tiden er nødvendig i alle nordiske lande. Derved kan det nordiske samarbejde udnyttes til at opnå størst mulig nytte af de anvendte ressourcer. De nordiske lande bør stræbe efter at i forbindelse med de nationale prioriteringer fastslå, om der er aktuelle problemer af tilsvarende karakter i andre nordiske lande og om problemerne kan løses mere rationelt og til lavere omkostninger gennem nordisk samarbejde.

På denne baggrund drøftede statsministrene retningslinjerne for finansieringen af det nordiske samarbejde. Statsministrene konstaterede, at det nordiske samarbejde bør have den stramme statsfinansielle situation i de nordiske lande som generelt udgangspunkt ved planlægningen af nye samarbejdsaktiviteter. Statsministrene anså det samtidig for væsentligt at sikre virksomhedens niveau inden for vigtige samarbejdsområder, f. eks. arbejdsmarkedspolitikken.

De nordiske statsministre konstaterede yderligere, at i det omfang de nordiske lande enes om nye samarbejdsprojekter af mere betydeligt omfang, må finansieringen heraf som regel ske gennem tilskud til de fælles nordiske budgetter.

Budgetkomiteen opfatter statsministrenes beredvillighed til at sikre det nordiske samarbejdes niveau inden for vigtige og vedtagne samarbejdsformer og til at bevilge tilskud til fælles nordiske budgetter til særlige arbejdsopgaver som en accept af den politik, som budgetkomiteen har gjort sig til talsmand for under behandlingen af de nordiske budgetter.

4. Kontrol og granskning

Direktivet fra præsidiets til budgetkomiteen vedrørende dennes kontrollerende og granskende funktioner er udformet i arbejdsordningen af 27. januar 1976, art. 8:

”Komiteen skal følge disponeringen av de bevilgede midler under nordiske budsjetter og til nordiske institusjoner. Den skal påse at den regn-

skapsmessige revisjon av midler til fellesnordiske formål utføres som forutsatt og at uttalelser fra de nasjonale revisjonsinstanser om nordiske budsjettposter legges frem for komiteen.”

I det gældende budgetreglement for Nordisk Ministerråds budgetter (for de almene områder samt for nordisk kulturelt samarbejde fastsat henh. 8.11.1978 og 5.1.1979) fastslås i art. 19 at revisionsberetninger over den virksomhed, som omfattes af budgetterne, skal afgives til ministerrådernes sekretariater før 1. juni året efter budgetårets udgang. Regnskaberne for foregående virksomhedsår skal være indsendt senest 1. april.

På sit møde den 1. december 1981 måtte komiteen konstatere at den på daværende tidspunkt endnu ikke havde modtaget regnskaberne for 1980 med tilhørende revisionsberetninger, hverken fra de to ministerrådssekretariater eller fra præsidiesekretariatet. Budgetkomiteen henstillede i mødet den 8. december 1981 til samarbejdsministrene enten at ændre fristen eller at indskærpe at den overholdes.

Komiteen skal iflg. arbejdsordningens art. 7:

”gennemgå det materiale vedrørende budsjetter og fordeling av disposjonsmidler, som Ministerrådet oversender gjennom presidiet, samt koordinere de uttalelser og ønsker som rådets utvalg og komiteer avgir om materialet. Komiteen kan ved behov forelegge spørsmål til avgjørelse av presidiet.”

Komiteen er i denne henseende afhængig af, at Nordisk Råds udvalg inden for de generelt snævre tidsrammer, som budgetprocedurerne i Nordisk Råd må være underkastet, har den til behandling i udvalgene fornødne tid til rådighed, og at det materiale, som udvalgs- og komitémedlemmer får oversendt fra ministerrådssekretariatene, er bearbejdet med henblik på den størst mulige overskuelighed og på at give konkret information om de enkelte aktiviteters baggrund, formål og afvikling.

Hvad tidsrammerne angår er det trods god vilje fra begge sider ikke lykkedes at opnå tilfredsstillende forhold. Forslagene fra ministerrådets sekretariat i Oslo om næstkommende års budget er blevet oversendt til Nordisk Råd i begyndelsen af februar hvilket i realiteten har medført hastebehandling i Nordisk Råds udvalg under sessionen i første uge af marts og i samråd mellem budgetkomiteen og samarbejdsministrene på et tidspunkt, da budgetprogrammer såvel som rammerne i realiteten er fastlagt. Komiteen kan her støtte sig til rapporten fra Arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål (*Dokument 1A, 23. session 1975, pkt. 7*). ”Enär ministerrådet i praktiken fastställer budgeten under förra hälften av mars anser gruppen att överläggningar först i samband med februarisesessionerna är en alltför sen tidpunkt.”

Hvad angår forelæggelsen af disponeringsforslagene for næstkommende år i sidste halvdel af oktober viser erfaringerne at det i praksis ikke har

været muligt at få tilstrækkelig tid til udvalgs- og komitebehandlinger inden budgetkomiteens møde med samarbejdsministrene.

Dette er baggrunden for et ønske fra budgetkomiteen om at overvejelserne af budgetprocedurerne også må omfatte tidsrammer, som tillader en forsvarlig behandling af materialet uden at medføre andre komplikationer.

Hvad budgetmaterialets præsentation og opstilling angår har komiteen noteret betydelige fremskridt i de senere år, men mener stadig, at der gennem større systematisering og strammere retningslinjer må kunne fremlægges materiale, som i højere grad end hidtil egner sig som instrumenter i den politiske styring.

Komiteen kunne i det forløbne beretningsår konstatere, at disponeringsforslag nr 1 for 1982 i sammenligning med tidligere år vidnede om en betydelig forbedring i planlægningen af projektvirksomheden og konkretiseringen af de enkelte projekter.

Komiteen udtalte forhåbningen om, at dette kunne bidrage til, at tidsfristerne for projekterne bliver overholdt bedre end tidligere, og at overførslerne til kommende regnskabsår – som øjensynligt stadig er betydelige – fortsat begrænses. Som et led i disse bestræbelser tilsluttede budgetkomiteen sig det i disponeringsforslaget indeholdte forslag om at begrænse overførselmulighederne til eet år for så vidt angår virksomheden i 1982 og understregede behovet for, at ministerrådet stadig stræber mod en planmæssig afvikling af projekterne.

I Nordisk Ministerråds beretning for 1981 (C 1. Indledningskapitlet, pkt. 2.3.) er gjort rede for kriterier, som samarbejdsministrene på et møde i Reykjavík 1.–2. juni 1981 godkendte som hjælp ved budgetbehandlingen af projektforslag.

Kriterierne var gengivet i disponeringsforslag nr 1 for 1982, dateret 20. oktober 1981, og blev behandlet af to af rådets udvalg (social- og miljøudvalget og økonomisk udvalg) i forbindelse med drøftelserne heraf. To andre af rådets faste udvalg (trafikudvalget og kulturudvalget) tog kriterierne op til behandling på grundlag af dokument C 1.

Social- og miljøudvalgets og økonomisk udvalgs bemærkninger til kriterierne fremførtes i udvalgenes indstillinger til Nordisk Ministerråd, som var bilagt budgetkomiteens bemærkninger til disponeringsforslag nr 1 fra møde den 1. december 1981, og forelagdes formelt for ministerrådet på fællesmødet mellem budgetkomiteen og samarbejdsministrene den 8. december 1981.

Trafikudvalgets og kulturudvalgets synspunkter indgår i betænkningerne til C 1 for 1981.

Budgetkomiteen konstaterer, at der i udvalgenes bemærkninger til de af ministerrådets opstillede kriterier tages så mange forbehold, at der er behov for en forhandling herom. Komiteen har endvidere tilkendegivet, at en omarbejdelse eller komplettering bør ske i samarbejde mellem Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds organer, for sidstnævntes vedkommende budgetkomiteen.

Af disponeringsforslag nr 1 for 1982 fremgik, at ministerrådet har givet embedsmandskomiteerne adgang til at afsætte en mindre del af deres 90% rammer til "små, korte projekter, igangsættelses- og afslutningsudgifter, trykning af rapporter m. m." Komiteen så heri et positivt bidrag til at øge fleksibiliteten i administrationen af projektbudgettet, men ville også påpege, at sådanne forprojekter ikke automatisk måtte udvikle sig til endelige projekter uden at have været behandlet i de berørte budgetorganer.

Foranlediget af en oplysning i disponeringsforslaget om, at ministerrådet ikke kunne bevilge 0,5 mill. nkr til hjælp til finansiering af Nordsatsekretariatets fortsatte virksomhed, konstaterede budgetkomiteén, at en række nordiske virksomheder, som styres af ministerrådet og dets sekretariater på nordisk niveau, må finansieres over særlige konti og efter forhandlinger om nationale bidrag. Komiteen pegede foruden på Nordsatprojektet på projektet "Scandinavia To-day" og Nordens Hus på Færøerne. Disse særarrangementer har det til fælles, at de berørte udvalg ikke har reelle muligheder for at granske projekternes gennemførelse, og i nogle tilfælde heller ikke deres tilblivelse. De kan også rejse principielle betænkeligheder med hensyn til præcisering af det endelige politiske ansvar for sådanne projekters forløb og finansiering.

Komiteen besluttede at rejse disse spørgsmål over for samarbejdsministrene.

På foranledning af budgetkomiteens medlem, Marjatta Väänänen, indgreb budgetkomiteen i en sag om en bevilling til forskerstipendier i Norden, som efter de foreliggende oplysninger kunne risikere at blive berøvet de nødvendige midler på grund af uoverensstemmelse om finansieringen mellem de to ministerråd.

Komiteen konstaterede, at embedsmandskomiteen for landbrugsspørgsmål under kap. 270 havde anbefalet bevilling på 226 000 nkr som bidrag til systematiseret nordisk forskeruddannelse på området. Disponeringsforslaget omfattede en sådan bevilling for 1982, men en bevilling i 1983 af tilsvarende art foresloges afvist med den begrundelse, at sagen hørte hjemme under kulturbudgettet. Økonomisk udvalg havde påpeget det urationelle i at give bevilling for 1982, så længe man ikke var sikker på, at projektet kan leve videre i 1983.

Komiteen konstaterede, at projektet er en udløber af udredningen om øget nordisk forskningssamarbejde og initieret af embedsmandskomiteen for forskningsspørgsmål i samarbejde med rektorsforsamlingerne for de berørte højere skoler. Forslaget har fået støtte af kulturudvalget, som udtalte sig positivt om forslaget ved foregående session.

Komiteen besluttede på denne baggrund at henstille til ministerrådet at tage spørgsmålet op til ny overvejelse med sigte på en velvillig indstilling til de nødvendige bevillinger også for 1983.

BESLUT

Lista över rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors den 1–5 mars 1982

Rekommendationer

- Nr 1. Ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad*
- Nr 2. Lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område*
- Nr 3. Ökat radio- och TV-samarbete i Norden*
- Nr 4. Ökat nordiskt forskningssamarbete*
- Nr 5. Ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden*
- Nr 6. Större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden*
- Nr 7. Produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden*
- Nr 8. Stöd till regionalt kultursamarbete i Norden*
- Nr 9. Program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet*
- Nr 10. Barns miljö*
- Nr 11. Internationell konvention om barnens rättigheter*
- Nr 12. Färdtjänstservice för handikappade*
- Nr 13. Nordisk överenskommelse om samarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen*
- Nr 14. Effektivare insatser mot narkotikamissbruket*
- Nr 15. Epidemiologiskt bevakningssystem*
- Nr 16. Reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet*
- Nr 17. Nordisk utbildning för exportmarknadsföring*
- Nr 18. Samarbete inom nordisk möbelindustri*
- Nr 19. Nordiska underleveranser*
- Nr 20. Trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken*

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (juridiska utskottet)*
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (kulturutskottet)*
- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (social- och miljöutskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (ekonomiska utskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (trafikutskottet)*

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad*

REKOMMENDATION nr 1/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 40/s) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet ingå en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad samt
2. att i särskild ordning på nationellt och nordiskt plan utarbeta tillämpningsföreskrifter i anslutning till överenskommelsen som skall tillställas Nordiska rådet.

De 62 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Egon Jensen</i>
<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Finn Kristensen</i>

<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Erlendur Patursson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Helena Pesola</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Per Petersson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Håkan Winberg</i>

Helsingfors den 3 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område

REKOMMENDATION nr 2/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 612/j) med 43 röster mot 19. 3 medlemmar avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
 at give de arbejdsretlige spørgsmål en mere fremtrædende placering i det nordiske samarbejde,
 at etablere et samarbejde mellem de nordiske landes regeringer og organisationerne på arbejdsmarkedet med henblik på gennem lovgivning eller på anden måde at gennemføre ensartede løsninger på arbejdsretlige spørgsmål af større rækkevidde og
 at udvide det nordiske lovgivningsprogramms katalog af lovgivningsprojekter med lovgivning på arbejdsrettens område,
 for herigennem på fællesnordisk grundlag blandt andet at videreudvikle demokratiet i arbejdslivet og løse de arbejdsretlige problemer, der er forbundet med indførelse og anvendelse af ny teknik.

De 43 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Eiður Guðnason</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Bror Lillqvist</i>

<i>Essen Lindahl</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Svante Lundkvist</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Eivor Marklund</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Peter Muurman</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Inge Fischer Møller</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Robert Pedersen</i>	

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Jo Benkow, Niels Bollmann, Rolf Clarkson, Uffe Ellemann-Jensen, Hagen Hagensen, Børge Halvgaard, Margit Hansen-Krone, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Heikki Järvenpää, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Håkon Randal, Asser Stenbäck, Ib Stetter, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Petter Thomassen och Håkan Winberg.*

Lone Dybkjær, Sverrir Hermannsson och Matthías Á. Mathiesen *avstod från att rösta.*

Helsingfors den 3 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden

REKOMMENDATION nr 3/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 624/k) med 52 röster mot 1. 12 medlemmar avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem. Nordiska rådet förutsätter att utvecklingen av samarbetet sker inom ramen för Helsingforsavtalet, att Nordiska rådet hålls informerat om denna utveckling samt att en eventuell realisering av ett radio- och TV-samt telesamarbete via satellit underställs Nordiska rådets session.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>

Svante Lundkvist
Matthías Á. Mathiesen
Peter Muurman
Sture Palm
Páll Petursson
Håkon Randal
Gabriel Romanus
Petter Savola
Rolf Sellgren

Reiulf Steen
Asser Stenbäck
Ingrid Sundberg
Jan P. Syse
Ambjørn Sælthun
Sten Söderström
Petter Thomassen
Henrik Westerlund
Håkan Winberg

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.
Margrete Auken, Niels Bollmann, Lone Dybkjær, Hagen Hagensen, Ole Henriksen, Svend Jakobsen, Eivor Marklund, Inge Fischer Møller, Robert Pedersen, Ib Stetter, Otto Steenholdt och Bernhardt Tastesen *avstod från att rösta*.

Helsingfors den 3 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*ökat nordiskt forsknings-
samarbete*

REKOMMENDATION nr 4/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (B 38/k och A 583/k) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet och i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget B 38/k upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd i syfte att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas vetenskapliga forskning och dess resurser såväl inom grundforskning och tillämpad forskning som inom forskarutbildning.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Robert Pedersen</i>

Håkon Randal
Gabriel Romanus
Rolf Sellgren
Reiulf Steen
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Otto Steenholdt

Ingrid Sundberg
Ambjørg Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Petter Thomassen
Henrik Westerlund
Håkan Winberg

Helsingfors den 3 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden*

REKOMMENDATION nr 5/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 598/k) med 45 röster mot 1. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera bevakningen av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen i Norden, i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för detta samarbete.

De 45 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ashbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Ambjørn Sælthun</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*större nordisk inriktning hos
 kulturtidskrifterna i Norden*

REKOMMENDATION nr 6/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 607/k) med 44 röster mot 2. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

De 44 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Halldór Asgrímsson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Elisabeth Rehn</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Håkan Winberg</i>

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Uffe Ellemann-Jensen* och *Børge Halvgaard*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angå-
 ende *produktion och distribution*
 av *talböcker och punktskriftsböcker*
 i Norden

REKOMMENDATION nr 7/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 614/k) med 55 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att öka det nordiska samarbetet om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker.

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Elisabeth Rehn</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Gabriel Romanus</i>

Petter Savola

Rolf Sellgren

Ib Stetter

Otto Steenholdt

Jan P. Syse

Ambjørn Sælthun

Petter Thomassen

Bengt Wiklund

Håkan Winberg

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angå-
 ende *stöd till regionalt
 kultursamarbete i Norden*

REKOMMENDATION nr 8/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kultur-
 utskottet (A 594/k) med 54 röster mot 1. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att, utan att
 inrätta någon särskild fond, ställa ökade medel till förfogande för
 kultursamarbetet på Nordkalotten genom att på den nordiska
 kulturbudgeten inrätta ett särskilt anslag för regionalt kultursam-
 arbete.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Ashjørn Haugstvedt</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Elisabeth Rehn</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>

Ib Stetter
Otto Steenholdt
Jan P. Syse
Ambjørg Sælthun

Bernhardt Tastesen
Petter Thomassen
Bengt Wiklund
Håkan Winberg

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*program för minister-
 rådets samarbete på social- och
 hälsovårdsområdet*

REKOMMENDATION nr 9/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 39/s) med 53 röster mot 1. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,
2. att låta utarbeta förslag till åtgärdsförteckning som i skyndsam ordning bör tillställas Nordiska rådet,
3. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt
4. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Kristian Albertsen

Lennart Andersson

Halldór Ásgrímsson

Margrete Auken

Gunnar Berge

Ilkka-Christian Björklund

Kjell Magne Bondevik

Chr. Christensen

Lone Dybkjær

Bjarne Mørk Eidem

Uffe Ellemann-Jensen

Arne Gadd

Kirsti Grøndahl

Eiður Guðnason

Rune Gustavsson

Hagen Hagensen

Guttorm Hansen

Ivar Hansen

Margit Hansen-Krone

Ashjørn Haugstvedt

Ole Henriksen

Sverrir Hermannsson

Johan J. Jakobsen

Svend Jakobsen

Paul Jansson

Bertil Jonasson

Heikki Järvenpää

Sakari Knuutila

<i>Finn Kristensen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Svante Lundkvist</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Inge Fischer Møller</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Agnar Nielsen</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Hannele Pokka</i>	

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
barns miljö

REKOMMENDATION nr 10/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 604/s) med 52 röster mot 2. 3 medlemmar avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att införa likartade lagbestämmelser om förbud mot kroppslig aga eller annan kränkande behandling av barn,
2. att samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna samt
3. att särskilt beakta de handikappade barnens situation.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Håkon Randal</i>

Gabriel Romanus
Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ambjørg Sælthun
Sten Söderström

Bernhardt Tastesen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Håkan Winberg

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Chr. Christensen* och *Uffe Ellemann-Jensen*.

Lone Dybkjær, Børge Halvgaard och Ib Stetter *avstod från att rösta*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *internationell konvention
om barnens rättigheter*

REKOMMENDATION nr 11/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 604/s) med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter.

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Sverrir Hermansson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Gabriel Romanus</i>

Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ambjørg Sælthun
Bernhardt Tastesen

Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Håkan Winberg

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angå-
 ende *färdtjänstservice för
 handikappade*

REKOMMENDATION nr 12/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 609/s) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i samarbete med berörda kommunala organ verka för samordning av principerna för färdtjänst,
2. att utreda möjligheterna för att etablera internordisk färdtjänstservice, med särskilt beaktande av behoven i gränstrakterna samt
3. att samarbeta om regler för utformning och utrustning av specialtransportfordon som är avsedda att användas vid färdtjänst för handikappade.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Kristian Albertsen
Lennart Andersson
Gunnar Berge
Ilkka-Christian Björklund
Niels Bollmann
Kjell Magne Bondevik
Chr. Christensen
Rolf Clarkson
Lone Dybkjær
Uffe Ellemann-Jensen
Arne Gadd
Kirsti Grøndahl
Eiður Guðnason
Rune Gustavsson
Børge Halvgaard
Ivar Hansen
Margit Hansen-Krone
Ole Henriksen

Sverrir Hermannsson
Allan Hernelius
Elsi Hetemäki-Olander
Svend Jakobsen
Olof Jansson
Paul Jansson
Bertil Jonasson
Gunnel Jonäng
Heikki Järvenpää
Sinikka Karhuvaara
Sakari Knuuttila
Finn Kristensen
Eeva Kuuskoski-Vikatmaa
Bror Lillqvist
Grethe Lundblad
Astrid Murberg Martinsen
Inge Fischer Møller
Agnar Nielsen

Sture Palm
Robert Pedersen
Per Petersson
Páll Pétursson
Hannele Pokka
Håkon Randal
Rolf Sellgren
Asser Stenbäck

Ib Stetter
Ambjørge Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *nordisk överenskommelse om samarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen*

REKOMMENDATION nr 13/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 41/s) med 53 röster. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

- Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar,
1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet, ingå en överenskommelse om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen samt
 2. att i särskild ordning förelägga Nordiska rådet riktlinjerna för den närmare tillämpningen av överenskommelsen.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>

Inge Fischer Møller
Robert Pedersen
Per Petersson
Páll Pétursson
Hannele Pokka
Håkon Randal
Gabriel Romanus
Rolf Sellgren
Asser Stenbäck

Ib Stetter
Ambjørn Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund
Håkan Winberg

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*effektivare insatser mot
narkotikamissbruket*

REKOMMENDATION nr 14/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 616/s) med 64 röster mot 8. 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att aktivt arbeta för att de nordiska länderna ej accepterar någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad och att bekämpningen av narkotikamissbruket sker med denna målsättning som grund,
2. att öka resurserna för tull och polis samt att intensivifiera samarbetet mellan tull- och polismyndigheterna på nationellt och nordiskt plan i syfte att komma till rätta med narkotikamissbruket och narkotikabrottsligheten samt
3. att verka för att en enhetlig rättstillämpning på narkotikalagstiftningens område kommer till stånd.

De 64 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Rune Gustavsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Hagen Hagensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Børge Halvgaard</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Bertil Jonasson</i>

<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Arvo Kemppainen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Finn Kristensen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Erkki Liikanen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Svante Lundkvist</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen</i>	<i>Ambjørg Sæthun</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Agnar Nielsen</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Per Petersson</i>	<i>Håkan Winberg</i>

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var: *Kristian Albertsen, Margrete Auken, Lone Dybkjær, Ole Henriksen, Svend Jakobsen, Stefan Jónsson, Inge Fischer Møller och Bernhardt Tastesen.*

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *epidemiologiskt bevakningssystem*

REKOMMENDATION nr 15/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 597/s) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att utarbeta riktlinjer för etablerandet av nationella epidemiologiska bevakningssystem samt
2. att inleda ett erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodproblem.

De 47 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Lennart Andersson
Halldór Ásgrímsson
Margrete Auken
Gunnar Berge
Ilkka-Christian Björklund
Niels Bollmann
Kjell Magne Bondevik
Gro Harlem Brundtland
Chr. Christensen
Lone Dybkjær
Arne Gadd
Kirsti Grøndahl
Rune Gustavsson
Guttorm Hansen
Margit Hansen-Krone
Asbjørn Haugstvedt
Elsi Hetemäki-Olander
Karl-Erik Häll
Svend Jakobsen
Olof Jansson

Paul Jansson
Bertil Jonasson
Gunnel Jonäng
Sinikka Karhuvaara
Sakari Knuuttila
Eeva Kuuskoski-Vikatmaa
Erkki Liikanen
Bror Lillqvist
Essen Lindahl
Grethe Lundblad
Svante Lundkvist
Matthias Á. Mathiesen
Astrid Murberg Martinsen
Sture Palm
Hannele Pokka
Rolf Sellgren
Reiulf Steen
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ingrid Sundberg

*Jan P. Syse
Ambjørge Sælthun
Sten Söderström
Petter Thomassen*

*Lars Werner
Henrik Westerlund
Håkan Winberg*

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
reviderat samarbetsprogram
på jämställdhetsområdet

REKOMMENDATION nr 16/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 42/s) med 48 röster mot 1. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,
2. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt
3. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet.

De 48 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Lennart Andersson

Halldór Ásgrímsson

Margrete Auken

Ilkka-Christian Björklund

Niels Bollmann

Kjell Magne Bondevik

Chr. Christensen

Lone Dybkjer

Uffe Ellemann-Jensen

Olle Eriksson

Arne Gadd

Kirsti Grøndahl

Rune Gustavsson

Hagen Hagensen

Margit Hansen-Krone

Ashbjørn Haugstvedt

Ole Henriksen

Elsi Hetemäki-Olander

Karl-Erik Häll

Olof Jansson

Paul Jansson

Bertil Jonasson

Sinikka Karhuvaara

Sakari Knuuttila

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa

Erkki Liikanen

Bror Lillqvist

Essen Lindahl

Grethe Lundblad

Svante Lundkvist

Matthias Å. Mathiesen

Astrid Murberg Martinsen

Agnar Nielsen

Sture Palm

Per Petersson
Gabriel Romanus
Rolf Sellgren
Asser Stenbäck
Ib Stetter
Ingrid Sundberg
Jan P. Syse

Ambjørg Sælthun
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Petter Thomassen
Lars Werner
Henrik Westerlund
Håkan Winberg

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
*nordisk utbildning för
exportmarknadsföring*

REKOMMENDATION nr 17/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 600/e) med 50 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta samarbeidstiltak med sikte på å styrke utdannelsestilbudet innen faget eksportmarkedsføring.

De 50 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>

Sten Söderström
Bernhardt Tastesen

Henrik Westerlund
Håkan Winberg

Ib Stetter avstod från att rösta.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angå-
ende *samarbete inom nordisk
möbelindustri*

REKOMMENDATION nr 18/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 613/e) med 46 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, i närt samarbete med berörte parter, å konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ambjørg Sællthun</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Håkan Winberg</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.
Erlendur Patursson *avstod från att rösta*.

Helsingfors den 5 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordiska underleveranser

REKOMMENDATION nr 19/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 617/e) med 48 röster. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om nordiske underleveranser med sikte på å finne fram til konkrete tiltak som kan stimulere veksten i underleveransene mellom nordiske foretak.

De 48 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Bertil Jonasson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Hagen Høgenesen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Ashjørn Haugstvedt</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Jan P. Syse</i>

Ambjørg Sælthun
Sten Söderström

Henrik Westerlund
Håkan Winberg

Helsingfors den 5 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har tillstållt
regeringarna i Finland och Sverige
nedanstående rekommendation
angående trafikseparationer för
sjöfarten i Ålands hav och Kvarken

REKOMMENDATION nr 20/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1982 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 601/t) med 49 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att undersöka förutsättningarna för att införa trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken.

De 49 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Stefán Jónsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ambjørg Sæthun</i>

Petter Thomassen
Henrik Westerlund

Håkan Winberg

Hagen Hagensen avstod från att rösta.

Helsingfors den 5 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet.

YTTRANDE nr 1/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 mars 1982 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 41 medlemmar röstade för yttrandet. 37 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd til at drøfte proceduren for gennemførelse af rådets rekommandationer i de enkelte nordiske lande og undersøge mulighederne for at nå frem til en fælles opfattelse af, hvilke synspunkter der bør være afgørende for, om en rekommandation kan anses for imødekommet i en sådan grad, at den ikke længere bør fremtræde på rådets dagsorden.
2. Nordisk Råd imødeser synspunkterne fra Nordisk Råds konference i 1982 om "Familieret i Norden" og forventer, at konferencens udtalelser og konklusioner vil indgå som et led i de fortsatte drøftelser om udviklingen af det nordiske lovgivnings-samarbejde på familierettens område.
3. Nordisk Råd er enig i den prioritering af arbejdsindsats og ressourcer, som Nordisk Ministerråd som led i virkeliggørelsen af projektet "Norden som hjemmemarked" har givet lovgivnings-samarbejdet på formuerettens område og opfordrer til, at samarbejdet fortsættes som angivet af ministerrådet.
4. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til på erstatningsrettens område at intensivere samarbejdet vedrørende mulighederne for at skabe en fælles grundholdning til lovgivning om produktansvar og erstatning for miljøskader.
5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning til Nordisk Råds 31. session 1983 at redegøre for tankerne om en nordisk aktieselskabsform set i relation til samarbejdet i øvrigt på selskabsrettens område.
6. Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde om spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget.

De 41 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Elver Jonson</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Finn Kristensen</i>	

Helsingfors den 3 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet.

YTTRANDE nr 2/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 53 medlemmar röstade för yttrandet och 1 mot. 24 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser

- 1) att de nordiska länderna snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare,
- 2) att berörda länder snarast bör ratificera den ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningens område,
- 3) att Nordiska ministerrådet till 31:a sessionen 1983 bör lägga fram ett förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden
samt anser *fortsatt*
- 4) att stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och
- 5) att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare, varvid de handikappades behov särskilt bör beaktas.

De 53 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olle Eriksson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Kirsti Grøndahl</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Eiður Guðnason</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Hagen Hagensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Ole Henriksen</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Svend Jakobsen</i>

<i>Olof Jansson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Elisabeth Rehn</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Svante Lundkvist</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Inge Fischer Møller</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Robert Pedersen</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Per Petersson</i>	

Den medlem som röstade mot yttrandet var *Børge Halvgaard*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 3/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 1982 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 59 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. För att ministerrådets samarbetsprogram i ökad omfattning skall bli handlingsinriktade krävs, liksom vad som gäller för rådets rekommendationer, att ekonomiska och personella resurser ställs till förfogande för genomförandet.

Uppföljningen nationellt av de resultat som framkommer genom samnordiskt utredningsarbete och de beslut som träffas med anledning härav bör ägnas ökad uppmärksamhet.

2. Ministerrådet bör beakta de problem som möter för människorna i Norden vid resa, byte av arbetsplats eller flyttning. Initiativ bör tas som beaktar de i vid mening sociala sidorna av det nordiska samarbetet.
3. De ekonomiska resurserna för samarbetet på arbetsmarknadsområdet måste utökas. Ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor bör etableras för att möjliggöra nordiska analyser av den långsiktiga utvecklingen på arbetsmarknaden.

Utredningarna om kapitalets och arbetskraftens rörlighet och om uthyrnings- och entreprenadföretagens verksamhet bör föranleda konkreta åtgärder.

Verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter bör ges en mera nordisk inriktning.

4. Samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.
5. Ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på miljövårdsområdet bör, efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet, föreläggas den 31:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag.

Samarbetsinsatserna avseende miljöeffekter av energiproduktion bör intensifieras.

6. Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal bör snarast ratificeras av samtliga länder.

De 59 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Matthias Á. Mathiesen</i>
<i>Gro Harlem Brundtland</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Uffe Ellemann-Jensen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Elisabeth Rehn</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Gabriel Romanus</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Ambjørg Sælhun</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Heikki Järvenpää</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	

Den medlem som avstod från att rösta var *Ivar Hansen*.

Helsingfors den 4 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 4/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1982 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 61 medlemmar röstade för yttrandet. 17 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å fremlegge til Rådets sesjon en samlet vurdering av de nordiske lands økonomiske stilling samt av den internasjonale økonomiske situasjon på grunnlag av bl. a. OECD's årlige rapporter "Economic Outlook".
2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet i det videre arbeid å studere en harmonisering og liberalisering av regelverket for valutaoverføringer samt vurdere mulighetene for fribelep op for enkelt prosedyre særlig for de mindre bedrifter.
3. Nordisk Råd anser at Ministerrådet bør ta initiativ til utarbeidelse av en bedre og systematisk statistikk over kapitalbevegelsene, særskilt investeringsstrømmene, mellom de nordiske land.
4. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere samarbeidet om fiskeoppdrett og innsjøfiske.
5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utarbeide et nytt handlingsprogram for regionalpolitikk til Rådets sesjon 1983 under hensynstaken til de forslag som inngår i rapporten "Naturgass i Nord".
6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å opprette en referansegruppe bestående av representanter for arbeidsmarkedets parter i tilknytning til det videre arbeid med flernasjonale foretak.
7. Nordisk Råd anser at arbeidet med spørsmål i bistandens grenseområder, energibistand samt spørsmålet bistand og miljø, bør resultere i en rapport med forslag med sikte på behandling på Rådets sesjon i 1983.
8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet, i tilknytning til det nye handlingsprogram for byggsektoren, å vurdere mulige tiltak for effektivt å utnytte produksjonskapasiteten i byggsektoren i de nordiske land.
9. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å fremlegge en rapport over tiltak som kan fremme et mer omfattende substansielt sam-

arbeid innen olje- og gassområdet i Norden for drøfting på sesjonen 1983.

10. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å avrapportere årlig til sesjonen hvorledes arbeidsplanene for det industri- og energipolitiske samarbeid forløper. Vedrørende arbeidsplanen for industrisektoren bør rapporten også relateres til de emnesområder Ministerrådet har valgt å konsentrere innsatsene på: "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden".

De 61 medlemmar som røstade för yttrandet var:

<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Heikki Järvenpää</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Rolf Clarkson</i>	<i>Svante Lundkvist</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Agnar Nielsen</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Hagen Hagensen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Børge Halvgaard</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	

Helsingfors den 5 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet.

YTTRANDE nr 5/1982

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 5 mars 1982 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande. 51 medlemmar röstade för yttrandet. 27 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- 1) att verkställa en undersökning av de allmänna riktlinjerna för de nordiska ländernas trafikpolitik
- 2) att uppdatera rapporten om färjförbindelserna mellan Island, Färöarna och övriga Norden
- 3) att arbeta för att gemensamma normer för bulleravgivning från motorfordon (emissionsnormer) införs i de nordiska länderna
- 4) att skapa förutsättningar för att texttelefoner tillhandahålls i samtliga nordiska länder till hörsel- och talskadade som har behov för det
- 5) att arbeta för att flygförbindelserna på Nordkalotten upprätthålls även efter försöksperiodens slut
- 6) att prioritera arbetet med att åstadkomma löpande nordisk transportstatistik
- 7) att till rådets 31:e session kartlägga de regler på den trafiktekniska och sjösäkerhetstekniska sidan som gäller i Norden om fritidsbåtar och fritidsbåttrafik samt redogöra för eventuella planer för harmonisering av dessa regler
- 8) att arbeta för att de förslag till förbättringar och bearbetning av trafikolycksdata, som har framlagts i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport MITRA, beaktas av berörda nationella myndigheter.

De 51 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Lennart Andersson
Halldór Ásgrímsson
Margrete Auken
Jo Benkow

Gunnar Berge
Ilkka-Christian Björklund
Chr. Christensen
Rolf Clarkson

<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Eivor Marklund</i>
<i>Olle Eriksson</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Tuulikki Petäjämäki</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Hannele Pokka</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Bertil Jonasson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Stefán Jónsson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Arvo Kempainen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Svante Lundkvist</i>	

Helsingfors den 5 mars 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av

(3 mars)

1. medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrda områdena för undervisningen i skolorna (A 602/j)
2. medlemsförslag om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program (A 605/j)

(4 mars)

3. medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten (A 608/k)
4. medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor (A 606/k)

(5 mars)

5. medlemsförslag om förbud mot vapenexport (A 610/e)
6. medlemsförslag om upprätthållande av en temperatur om 20 grader inomhus (A 615/e)
7. medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året (A 599/t)
8. medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser (A 603/t)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spörsmål

(3 mars)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1982/1)
2. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1982/30/j)
3. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1982/2/1968/j)
4. meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens (D 1982/14/1979/j)
5. meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (D 1982/17/1976/j)
6. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning (D 1982/10/1973/j)

7. meddelande om rekommendation nr 31/1981 angående enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna (D 1982/31/1981/j)
8. meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna (D 1982/14/1980/j)

(4 mars)

9. meddelande om rekommendation nr 17//1973/k angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1982/17/1973/k)
10. meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (D 1982/9/1976/k)
11. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1982/1)
12. berättelse om Nordiska kulturfonden (C 1982/16/k)
13. meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (D 1982/18/1977/k)
14. meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (D 1982/19/1979/k)
15. meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor (D 1982/2/1980/k)
16. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1982/1)
17. meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (D 1982/9/1977/s)
18. meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten (D 1982/4/1979/s)
19. meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden (D 1982/19/1980/s)
20. meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom (D 1982/20/1980/s)
21. meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling (D 1982/22/1980/s)
22. meddelande om rekommendation nr 20/1981 angående ny nordisk konvention om social trygghet (D 1982/20/1981/s)
23. meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden (D 1982/12/1978/s)
24. meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (D 1982/8/1978/s)
25. meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsgreppets utformning (D 1982/1/1973/s)
26. meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (D 1982/5/1978/s)

(5 mars)

27. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1982/1)

28. berättelse om Nordel (C 1982/300/e)
29. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1982/301/e)
30. meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (D 1982/1/1977/e)
31. meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet (D 1982/25/1980/e)
32. berättelse från Nordiska investeringsbanken (C 1982/42/e)
33. berättelse från Nordiska industrifonden (C 1982/35/e)
34. berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet (C 1982/52/e)
35. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (D 1982/1/1972/e)
36. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1982/20/1974/e)
37. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1982/21/1974/e)
38. meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (D 1982/23/1974/e)
39. meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (D 1982/5/1975/e)
40. meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperationen (D 1982/15/1977/e)
41. meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (D 1982/14/1978/e)
42. meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås (D 1982/26/1980/e)
43. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1982/1)
44. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1982/8/1972/t)
45. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (D 1982/11/1972/t)
46. meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (D 1982/11/1974/t)
47. meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (D 1982/2/1976/t)
48. meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese-möjligheter för pensionärer m. fl. (D 1982/4/1976/t)
49. meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden (D 1982/12/1979/t)

50. meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982 (D 1982/10/1980/t)

b. I avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(3 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention (D 1982/32/1981/j)
2. meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1982/15/1973/k)
3. meddelanden om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1982/13/1975/k)
4. meddelanden om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (D 1982/7/1981/k)
5. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1982/20/1971/k)

(4 mars)

6. meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (D 1982/12/1977/k)
7. meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna (D 1982/12/1981/k)
8. meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1982/15/1976/k)
9. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1982/16/1975/k)
10. meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (D 1982/14/1977/k)
11. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1982/14/1972/k)

(5 mars)

12. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1982/25/1974/e)
13. meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (D 1982/1/1979/e)
14. meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (D 1982/23/1980/e)
15. meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsamarbetsåtgärder rörande fiskodling (D 1982/6/1981/e)
16. meddelande om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport samt tilläggsmeddelande (D 1982/1/1981/e)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling

(3 mars)

1. regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet (B 29/j)
2. medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (A 577/j)
3. meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (D 1982/13/1980/j)
4. meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (D 1982/8/1976/k)
5. meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet (D 1982/4/1980/k)

(4 mars)

6. ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (B 37/k)
7. medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet (A 611/k)
8. meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (D 1982/21/1979/k)
9. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisningen för finska barn i Sverige m. m. (D 1982/14/1975/k)
10. meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1982/13/1978/s)
11. berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 1982/20/s)
12. meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet (D 1982/24/1981/s)
13. meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel (D 1982/26/1981/s)
14. meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (D 1982/6/1977/s)
15. meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (D 1982/21/1981/s)

(5 mars)

16. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1982/3/e)
17. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (D 1982/3/1975/t)
18. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1982/4/1975/t)
19. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1982/3/1976/t)

20. meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid (D 1982/7/1980/t)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna

(1 mars)

1. berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (C 1982/4/e)
2. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1982/5/k)
3. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor (C 1982/6/j)
4. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1982/7/s)
5. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (C 1982/8/k)
6. berättelse från Nordtest (C 1982/9/e)
7. berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1982/10/s)
8. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (C 1982/11/e)
9. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (C 1982/12/e)
10. berättelse från NORDFORSK (C 1982/13/k)
11. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1982/14/e)
12. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1982/15/j)
13. berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (C 1982/17/s)
14. berättelse från Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor (C 1982/18/s)
15. berättelse från Nordiska turistrådet (NT) (C 1982/19/t)
16. berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (C 1982/21/t)
17. berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 1982/22/k)
18. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (C 1982/23/k)
19. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1982/24/k)
20. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1982/25/t)
21. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1982/26/k)
22. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1982/27/t)
23. berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1982/28/e)
24. berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (C 1982/29/e)

25. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1982/31/e)
26. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1982/32/s)
27. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1982/33/e)
28. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (C 1982/34/k)
29. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (C 1982/36/s)
30. berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (C 1982/37/t)
31. berättelse från Nordiska konstförbundet (C 1982/38/k)
32. berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (C 1982/39/e)
33. berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (C 1982/40/k)
34. berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 1982/41/k)
35. berättelse från Nordisk metodikommitté för livsmedel (NMKL) (C 1982/43/s)
36. berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser (C 1982/45/e)
37. berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) (C 1982/46/e)
38. berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära (C 1982/48/k)
39. berättelse från Nordiska straffrättskommittén (C 1982/49/j)
40. berättelse från Kommittén för Bottniska viken (C 1982/51/s)
41. berättelse från Nordisk kurs för idrottslärare (C 1982/53/k)
42. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1982/27/1968/t)
43. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1982/5/1972/j)
44. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (D 1982/9/1972/t)
45. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1982/15/1972/t)
46. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1982/18/1972/e)
47. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1982/20/1972/j)
48. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1982/20/1973/k)
49. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1982/22/1973/j)

50. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1982/24/1973/t)
51. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1982/28/1973/t)
52. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1982/3/1974/s)
53. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1982/13/1974/t)
54. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1982/24/1974/j)
55. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1982/27/1974/t)
56. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1982/28/1974/s)
57. meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1982/9/1975/s)
58. meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (D 1982/19/1975/s)
59. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1982/7/1976/k)
60. meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1982/16/1976/j)
61. meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1982/7/1977/s)
62. meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (D 1982/10/1977/t)
63. meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (D 1982/11/1977/t)
64. meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (D 1982/13/1977/k)
65. meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (D 1982/16/1977/k)
66. meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (D 1982/17/1977/k)
67. meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (D 1982/2/1978/k)
68. meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (D 1982/3/1978/e)
69. meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (D 1982/4/1978/t)

70. meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (D 1982/6/1978/s)
71. meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (D 1982/7/1978/s)
72. meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (D 1982/9/1978/s)
73. meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (D 1982/15/1978/s)
74. meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (D 1982/5/1979/s)
75. meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (D 1982/6/1979/s)
76. meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (D 1982/7/1979/s)
77. meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (D 1982/8/1979/t)
78. meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (D 1982/9/1979/t)
79. meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (D 1982/10/1979/t)
80. meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss (D 1982/11/1979/t)
81. meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (D 1982/15/1979/k)
82. meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (D 1982/16/1979/k)
83. meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (D 1982/17/1979/k)
84. meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. (D 1982/18/1979/k)
85. meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (D 1982/20/1979/k)
86. meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (D 1982/22/1979/k)
87. meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning (D 1982/1/1980/k)
88. meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge (D 1982/3/1980/k)
89. meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (D 1982/5/1980/k)
90. meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler (D 1982/6/1980/t)
91. meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas resemöjligheter i Norden (D 1982/8/1980/t)

92. meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial (D 1982/9/1980/t)
93. meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik (D 1982/11/1980/t)
94. meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (D 1982/12/1980/j)
95. meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (D 1982/15/1980/s)
96. meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (D 1982/16/1980/s)
97. meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner (D 1982/17/1980/s)
98. meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m. (D 1982/18/1980/s)
99. meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete (D 1982/21/1980/k)
100. meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden (D 1982/24/1980/e)
101. meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning (D 1982/27/1980/e)
102. meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel (D 1982/2/1981/e)
103. meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel (D 1982/3/1981/e)
104. meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden (D 1982/4/1981/e)
105. meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter (D 1982/5/1981/e)
106. meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna (D 1982/8/1981/k)
107. meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna (D 1982/9/1981/k)
108. meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet (D 1982/10/1981/k)
109. meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer (D 1982/11/1981/k)
110. meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna (D 1982/13/1981/t)

111. meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter (D 1982/14/1981/t)
112. meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter (D 1982/15/1981/t)
113. meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (D 1982/16/1981/t)
114. meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (D 1982/17/1981/t)
115. meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet (D 1982/18/1981/t)
116. meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet (D 1982/19/1981/s)
117. meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket (D 1982/22/1981/s)
118. meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet (D 1982/23/1981/s)
119. meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga (D 1982/25/1981/s)
120. meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet (D 1982/27/1981/s)
121. meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten (D 1982/28/1981/s)
122. meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö (D 1982/29/1981/s)
123. meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser (D 1982/30/1981/s)

C. Beslut i interna spörsmål

(1 mars)

1. medlemsförslag om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet (A 622/j)
2. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

(2 mars)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
4. att lägga rapport från Nordiska rådets budgetkommitté till handlingarna (Dokument 2)

(5 mars)

5. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
6. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(1 mars)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av budgetkommitté
4. Val av informationskommitté
5. Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1983–1984
6. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
7. Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för tiden fram till den 30 april 1983

(2 mars)

8. Anmälan av val av förmän och vice förmän i utskotten

(5 mars)

9. Anmälan av val av förman och vice förman i budgetkommittén
10. Anmälan av val av förman och vice förman i informationskommittén

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Elsi Hetemäki-Olander, Finland, president
 Ib Stetter, Danmark, vicepræsident
 Halldór Ásgrímsson, Island, vice president
 Guttorm Hansen, Norge, vise president
 Svante Lundkvist, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Margrete Auken, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Matthías Á. Mathiesen, Island
 Jo Benkow, Norge
 Allan Hernelius, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Margrete Auken
 Børge Halvgaard
 Ivar Hansen
 Svend Jakobsen
 Ib Stetter

Island

Halldór Ásgrímsson
 Eiður Guðnason
 Stefán Jónsson
 Matthías Á. Mathiesen

Norge

Jo Benkow
 Kjell Magne Bondevik
 Gro Harlem Brundtland
 Guttorm Hansen
 Johan J. Jakobsen

Finland

Ilkka-Christian Björklund
 Elsi Hetemäki-Olander
 Olof Jansson
 Bror Lillqvist
 Petter Savola
 Asser Stenbäck
 Henrik Westerlund

Sverige

Allan Hernelius
 Bertil Jonasson
 Svante Lundkvist
 Sture Palm
 Rolf Sellgren

De nationella delegationernas sekretariat*Danmark*

Friberg, Kaj, overvagtimester
 Gormsen, Axel, generalsekretær
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Kejlbo, Elsa Rønne, assistent
 Madsen, Grethe, assistent
 Mørkhøj, Johannes, vagtmester
 Svendsen, Annelise, overassistent
 Sølling, Birgit, kontorfuldmægtig

Finland

Branders, Håkan, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, kansliassistent
 Eriksson, Magnus, bitr. sekreterare
 Husman, Paula, byråsekreterare
 Högberg, Päivi, byråsekreterare
 Ikola, Kirsti, expeditionsassistent
 Kakko, Leea, kanslibitråde
 Lindberg, Dag, bitr. generalsekreterare
 Lindholm, Göran, åländsk sekreterare
 Lindroos, Kristiina, kanslibitråde
 Lindström, Seppo, translator
 Lindström, Guy, bitr. sekreterare
 Lohiniva, Greta, bitr. sekreterare
 Pimenoff, Berith, avdelningssekreterare
 Riutta, Helena, avdelningssekreterare

Island

Sigurdsson, Friðjón, kontorchef

Norge

Borgen, Bjørn, første betjent
 Dale, John, konsulent
 Furuseth, Karin, kontorsekretær
 Lien, Unni, administrasjonssekretær
 Monsen, Åge, konsulent
 Olafsen, Olaf, første betjent
 Pedersen, Lisa Trolle, administrasjons-
 sekretær
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær

Sverige

Andersson, Eivor, byråsekreterare
 Bagerstam, Bitte, informationssekreterare
 Benson, Eva, byrådirektör
 Björklund, Eva, kontorsassistent
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Kauppila, Ingrid, kontorsassistent
 Klasvik, Jonas, expeditionsassistent
 Malmros, Birgitta, byråchef
 Miskar, Lillemor
 Smekal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, kamrer

Presidiesekretariat

Andersson, Pia, kamrer
 Edwall, Åke, redaktör
 Hafslund, Marit, assistent
 Hagen, Gro, assistent
 Jaenson, Willie, arkivtjänsteman
 Johansson, Birgitta, assistent
 Karlsson, Jan O., stf. presidiesekreterare
 Lindfors, Viveca, assistent

Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Næsselund, Gunnar, stf. presidiesekreterare
 Saxrud, Gudmund, presidiesekreterare
 Stenberg, Stig, expditionsföreståndare
 Wahrgren, Ingegerd, byråsekreterare
 Wickell, Anita, byråassistent
 Wiklund, Viveca, assistent

Utskottssekreterare

Lilholt, Peter, juridisk utvalg
 Myhre-Jensen, Kjell, økonomisk utvalg
 Ólafsdóttir, Snjólaug, trafikutskottet

Slotte, Kristian, kulturutskottet
 Wiklund, Claes, social- och miljöutskottet

Presidiesekretariatets informationssektion

Berger, Göran, informationssekreterare
 Juhlin, Rune, expeditionsassistent

Jägerhorn, Inger, informationschef
 Sundberg, Renée, informationsassistent

Nordiska ministerrådets sekretariat

Clementz, Hans L., konsulent
 Croneborg, Rutger, avdelningschef
 Davidsen, Erik konsulent
 Erlandsson, Kristofer, konsulent
 Friberg, Ralf, informationschef
 Frogner, Sverre, avdelningschef
 Kjønstad, Aase, avdelningssekreterare
 Kühne, Hans, generalsekreterare
 Laakkonen, Risto, avdelningschef

Pétursson, Olafur, konsulent
 Rønningen, Inge, sekreterare
 Sundby, Terje, konsulent
 Tengvall, Sven-Erik, budgetchef
 Thulstrup, Niels Kamp, konsulent
 Tveito, Terje, konsulent
 Tyndal, Anders, konsulent
 Ørmen, Ulla-Britta, sekreterare

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Granerud, Ib, sektionschef
 Persson, Jerker, informationschef
 Rembe, Rolf, sektionschef
 Skard, Halvdan, direktør

Stenroth, Ove, byråchef
 Ståhle, Bertel, fuldmægtig
 Voss, Lilla, sektionschef

Stenografer

Danmark

Bram, Lise, assistent
 Einersen, Bjørn, referent
 Holle, Finn, referent
 Møller, Grethe, referent
 Nordstrøm, Bodil, konsulent
 Sønderskov, Tove, assistent

Norge

Kleppe, Elisabeth, referent
 Lund, Kari, referent
 Orten, Anne Grete, referent
 Pedersen, Bjørg, referent
 Plau, Ingegerd, referent
 Smeby, Aase, referent

Finland

Kirstua, Anneli, maskinskriverska
 Krause, Yvonne, maskinskriverska
 Meinander, Ragnar, stenograf
 Niittuinperä, Jari, stenograf
 Roos, Clara, maskinskriverska
 Rätty, Unto, stenograf
 Wistbacka, Maire, stenograf

Sverige

Holmberg, Bo, förste stenograf
 Nilsson, Lars, förste stenograf
 Schenning, Göte, förste stenograf

Simultantolkar

Hafrén, Fredrik
Inberg, Susann

Kaljunen, Riitta
Laakso, Ritva

Sakkunniga*Nordiska*

Andersson, Marianne, handläggare, Nordiska industrifonden
Bäcklund-Larsson, Rut, direktör, Nordiska industrifonden
Høgel, Jens, rådgivare, Nordiska investeringsbanken
af Hällström, Gustav, förbundssekreterare, Föreningarna Nordens Förbund
Lindström, Bert, direktör, Nordiska investeringsbanken
Niemi, Gunnar, utredningschef, Nordiska investeringsbanken
Pettersen, Roald, informationschef, Nordiska investeringsbanken

Danmark

Abildtrup, Hans, Chr., kontorchef
Blønd, Børge, V., kontorchef
Brynskov, Bjørn, departementschef
Christiansen, Dorte, overassistent
Djurhuus, Johan, kontorchef
Dorn-Jensen, Michael, ministersekretær
Fenger, Peter, ministersekretær
Fischer, Per, fuldmægtig
Herner, Jane, fuldmægtig
Jakobsen, Vibeke, fuldmægtig
Leth, Tage, konsulent
Lygum, Hanne, ministersekretær
Madsen, Niels, departementschef
Mortensen, Hanna, Foreningen Norden, Færøerne
Nielsen, Ebbe, kontorchef
Nielsen, Marianne, fuldmægtig
Nørup-Nielsen, Johs., fuldmægtig
Olafsson, Àrni, kontorchef
Olsen, Søren Malling, ministersekretær
Rasmussen, Jørgen Harder, departementschef
Rhedin, Peter, kontorchef
Smidt, Margrete, fuldmægtig
Staubo, Torben, direktør

Stæhr, Peter, fuldmægtig
Thornit, Per, ministersekretær
Tørning, Jacob, kontorchef
Wiese, Peter, departementschef

Finland

Aalto, Alec, byråchef
Aarvala, Antero, avdelningschef
Andersson, Christian, konsultativ tjänsteman
Auvinen, Reino J., kanslichef
Backström, Heidi, föredragande
Blomqvist, Leif, byråchef
Eerikäinen, Marita, sektionschef
Eriksson, Bo-Göran, regeringsråd
Eskman, Margit, generaldirektör
Forsberg, Fredrik, yngre regeringssekreterare
Forsman, Eeva-Kristiina, konsultativ tjänsteman
Grönberg, Tom, bitr. avdelningschef
Gustafson, Matti, kulturråd
Gustafsson, Paul, ambassadör
Hartikka, Antti, regeringsråd
Harvola, Pertti, tf. byråchef
Hirsto, Jarmo, byråchef

Jansson, Gunnar, kanslichef
 Johansson, Mårten, pol. sekr.
 Kivalo, Erkki, generaldirektör
 Kivivuori, Antti, avdelningschef
 Koli, Ilse, byråchef
 Korpela, Jukka, attaché
 Krokfors, Karl Johan, sekr. för internationel-
 la ärenden
 Kull, Magnus, konsultativ tjänsteman
 Laatto, Erkki, avdelningschef
 Lehtinen, Markku, sekr. för internationella
 ärenden
 Lindeman, Lars, ambassadör
 Lönnroth, Juhani, konsultativ tjänsteman
 Marjanen, Matti, avdelningschef
 Martelin, Stefan, NKTF-sekreterare
 Nikkola, Antti, byråchef
 Numminen, Jaakko, kanslichef
 Oinas, Asko, landshövding
 Ojala, Olli, avdelningschef
 Onnela, Markus, avdelningschef
 Opas, Pauli, avdelningschef
 Palmén, Björn, inspektör
 Pietarinen, Ilmari, överinspektör
 Puro, Kari, kanslichef
 Rautala, Kaarina, yngre regeringssekreterare
 Riikonen, Jaakko, generaldirektör
 Rimón, Ariel, t. f. utrikessekreterare
 Roos, Helena, byråchef
 Sarmavuori, Osmo, överdirektör
 Segercrantz, Stig-Göran, t. f. avdelningschef
 Siikala, Kalervo, avdelningschef
 Slotte, Per Håkan, överinspektör
 Söderholm, Henry, byråchef
 Tallqvist, Anders, forskare
 Talvitie, Mikko, överingenjör
 Temmes, Markku, byråchef
 Tienari, Risto, projektchef
 Tuominen, Pekka, informationssekreterare
 Turunen, Taisto, byråchef
 Uronen, Reino, kanslichef
 Vaara, Erkki, överdirektör
 Vuorikallio, Reijo, yngre budgetsekreterare
 Väänänen, Yrjö, ambassadör

Wahlroos, Bror, kanslichef
 Westergård, Tom, informationschef
 Åström, Henrik, äldre regeringssekreterare
 Änkö, Olavi, bitr. avdelningschef

Island

Benediktsson, Guðmundur, departements-
 chef
 Dalberg, Hallgrímur, departementschef
 Flygenring, Páll, departementschef
 Helgason, Hærdur, departementschef
 Ingólfson, Brynjólfur, departementschef
 Möller, Birgir, departementschef
 Möller, Baldur, departementschef
 Olafsson, Magnus, kontorschef
 Sigurdsson, Páll, departementschef
 Thorlacius, Birgir, departementschef

Norge

Arisholm, Hans, ekspedisjonssjef
 Arnesen, Gerhard, direktør
 Brautaset, Tarald, konsulent
 Braten, Elsa Rastad, ekspedisjonssjef
 Eldring, Leif, departementsråd
 Erlandsen, Hans-Kristian, personlig sekre-
 tær
 Gressum, Ida Skard, byråsjef
 Gulvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Hjelde, Håkon, byråsjef
 Hove, Olav, departementsråd
 Johnsen, Kjell, byråsjef
 Kongshem, Mette, statssekretær
 Lae, Erling, personlig sekretær
 Larsen, Bjørn, departementsråd
 Levy, Jan S., statssekretær
 Løvseth, Britt, byråsjef
 Mork, Torbjørn, helsedirektør
 Mortensen, Andreas, underdirektør
 Myhren, Kjell, byråsjef
 Nessheim, Erik, statssekretær
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Ribbu, Erik, departementsråd
 Sitre, Inger Marie, første konsulent
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef

Stugu, Ivar, underdirektør
 Vindsetmo, Emil, departementsråd
 Århus, Erik, konsulent

Sverige

Allard, Nils-Urban, kansliråd
 Antonsson, Johannes, landshövding
 Bertenstam, Rita, informationssekreterare
 Berg, Göran, departementsråd
 Björinge, Jan, sakkunnig
 Bramsvik, Nils-Erik, statssekreterare
 Broomé, Bo, statssekreterare
 Danielsson, Staffan, informationssekreterare
 Edmar, Desirée, departementsråd
 Frostell, Anders, sakkunnig
 Grunewald, Ingelise, departementssekreterare
 Gullers, Mats, informationssekreterare
 Göransson, Magnus, hovrättsassessor
 Hegardt, Margareta, statssekreterare
 Isacsson, Bert, departementsråd
 Johansson, Göran, statssekreterare
 Kirsebom, Bjarne, departementssekreterare
 Lagerfelt, Karl-Henrik, byråchef
 Landahl, Jan, departementssekreterare
 Landqvist, Åke, direktör
 Landgren, Göran, departementsråd

Laurén, Reidunn, expeditionschef
 Lassinantti, Ragnar, landshövding
 Ljunggren, Anders, sakkunnig
 Ljunggren, Karin, informationssekreterare
 Lundberg, Elizabeth, departementssekreterare
 Lundin, Ulf W., statssekreterare
 Löfgren, Folke, minister
 Magnusson, Jan, departementsråd
 Nilsson, Olof, statssekreterare
 Nilsson, Robert, statssekreterare
 Palm, Elisabeth, statssekreterare
 Peterson, Carl-Gunnar, departementsråd
 Rasch-Andersson, Ulla, kanslisekreterare
 Rahm, Håkan, Martin, kansliråd
 Sigfridsson, Sven-Erik, rättschef
 Sjögren, Jerker, sakkunnig
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Striby, Christina, hovrättsassessor
 Sylvan, Karin, departementssekreterare
 Söderqvist, Bengt, expeditionschef
 Ullenhag, Jörgen, riksdagsledamot
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Westerteg, Tommy, informationssekreterare
 Wiklund, Kerstin, departementssekreterare
 Österlind-Persson, Marianne, departementssekreterare

**SUPPLEMENT:
UTDELNING AV
NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS OCH
MUSIKPRIS**

Finlandia-huset

1 mars 1982

PROGRAM

Jean Sibelius

NOCTURNE

Ur musiken till skådespelet

”Kung Kristian II”

Helsingfors stadsorkester

Dirigent *Ulf Söderblom*

HÄLSNINGSORD

Nordiska rådets president

Elsi Hetemäki-Olander

FESTTAL

Justitieminister *Christoffer Taxell*

Toivo Kuula

LÄNGE SÅG JAG

IN I GLÖDEN

Eino Leino

Jorma Hynninen

Helsingfors stadsorkester

Dirigent *Ulf Söderblom*

Jean Sibelius

SVARTA ROSOR

Ernst Josephson

Jean Sibelius

KOM HIT NU, DÖD

William Shakespeare

Jean Sibelius

VAR DET EN DRÖM

J. J. Wecksell

UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS LITTERATURPRIS

Presentation av pristagaren

Programchef *Hjörtur Pálsson*

Utdelning av priset

Vicepresidenten i Nordiska rådet

Guttorm Hansen

Tal av pristagaren

Författaren *Sven Delblanc*

Åke Hermansson

FLAUTO DEL SOLE

Manuela Wiesler

UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS MUSIKPRIS

Presentation av pristagaren

Komponist *Per Nørgård*

Utdelning av priset

Vicepresidenten i Nordiska rådet

Guttorm Hansen

Tal av pristagaren

Tonsättaren *Åke Hermansson*

Jean Sibelius

VÅRSÅNG

Helsingfors stadsorkester

Dirigent *Ulf Söderblom*

OHJELMA

Jean Sibelius
NOCTURNE
Musiikkia näytelmästä
''Kuningas Kristian II''

Helsingin kaupunginorkesteri
Johtaja *Ulf Söderblom*

TERVEHDYSSANAT

Pohjoismaiden neuvoston
presidentti
Elsi Hetemäki-Olander

JUHLAPUHE

Oikeusministeri *Christoffer Taxell*

Toivo Kuula
TUIJOTIN TULEHEN
KAUAN
Eino Leino

Jorma Hynninen

Jean Sibelius
MUSTAT RUUSUT
Ernst Josephson

Helsingin kaupunginorkesteri
Johtaja *Ulf Söderblom*

Jean Sibelius
SAAVUTHAN YÖ
William Shakespeare

Jean Sibelius
UNTA VAIN
J. J. Wecksell

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON KIRJALLISUUS- PALKINNON LUOVUTUS

Palkinnonsaajan esittely
Palkinnon luovutus

Ohjelmapäällikkö *Hjörtur Pálsson*
Pohjoismaiden neuvoston
varapresidentti
Guttorm Hansen

Palkinnonsaajan puhe
Åke Hermansson

Kirjailija *Sven Delblanc*

FLAUTO DEL SOLE

Manuela Wiesler

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON MUSIIKKI- PALKINNON LUOVUTUS

Palkinnonsaajan esittely
Palkinnon luovutus

Säveltäjä *Per Nørgård*
Pohjoismaiden neuvoston
varapresidentti
Guttorm Hansen

Palkinnonsaajan puhe
Jean Sibelius

Säveltäjä *Åke Hermanson*
Helsingin kaupunginorkesteri

KEVÄTLAULU

Johtaja *Ulf Söderblom*

Nordiska rådets president Elsi Hetemäki-Olander:

Herra Tasavallan Presidentti ja rouva Koivisto! Arvoisa juhlayleisö!
Herr republikens president och fru Koivisto! Ärade festpublik!

Vi i Finland har förmånen att få stå värd för de sessioner då Nordiska rådet begår sina jämna år. Det har blivit en tradition att celebrera detta genom en fest, som inleds här i Alvar Aaltos sköna skapelse Finlandiahuset som blivit en symbol för Helsingfors och Finland.

Olemme erityisen iloisia voidessamme lausua Tasavallan Presidentti ja rouva Koiviston tervetulleiksi juhlaamme. Tunneimme Tasavallan Presidentin pohjoismaisen yhteistyön ystävänä. Totuimme näkemään hänet istunnoissamme Suomen hallitusvaltuuskunnan johtajana sekä myös kiinnostuneena keskustelujemme seuraajana ja osanottajana.

Det bereder oss en stor glädje att få hälsa republikens president och fru Koivisto välkomna till vår festafton. Vi vet att vi i republikens president har en vän av det nordiska samarbetet. Vi har vant oss att se honom vid våra sessioner i spetsen för den finska regeringsdelegationen och som en intresserad åhörare och deltagare i våra debatter.

Det glädjer oss också att i vår krets i afton se några av pionjärerna inom det nordiska samarbetet, främst bland dem statsrådet K.-A. Fagerholm och kansler V. J. Sukselainen. Vardera var med redan från allra första början av Nordiska rådets tillkomst och har sedan under många år burit vardagsarbetets tunga börda. Jag uttrycker förhoppningen att ni, K.-A. Fagerholm, V. J. Sukselainen och Olavi Lähteenmäki, Nordiska rådets grand old men, nu med tillfredsställelse skall kunna se på dagens mångförgrenade och utvecklade samarbete, som vi är satta att förvalta och föra vidare.

Mycket har förändrats sedan rådets första tid. Utrednings- och förhandlingsarbetet i utskott, kommittéer och sekretariat pågår året om, så ock dagliga kontakter mellan myndigheter i de olika länderna. Det är betydligt mindre av stora åthävor och stolta paroller och betydligt mera av fakta-späckade promemorior och utredningar än tidigare. Ändå klagar vi över bristande effektivitet i arbetet. Våra utredare kan knappast beskyllas för ineffektivitet. Kanske förhåller det sig så, att de producerar en sådan mängd sakmaterial åt oss som skall ta avgörandena, att vi inte vid sidan av vår normala politiska gärning förmår sätta oss in i det och på rätt sätt tillgodogöra oss det. Därför tror jag att det är mycket viktigt att vi försöker prioritera det väsentliga i vårt arbete, såsom det på senaste tid har gjorts gällande.

En betydande utbyggnad av samarbetsmaskineriet har ägt rum under 1970-talet, då Nordiska ministerrådet tillkom. Därmed förbättrades förutsättningarna för ett effektivt och realitetsbaserat samarbete. Vi kan ändå konstatera, att de grundläggande förutsättningarna för de nordiska ländernas samverkan är desamma som när det inleddes. Vi har *inte* gjort avkall

på vår nationella självbestämmanderätt. Vi vill *inte* ha övernationell beslutanderätt. Även om vår faktiska integration länderna emellan är så stor att den betecknats som unik i världen och i en del avseenden är längre förd än inom etablerade förbundsstater, är det fråga om ett samarbete mellan fem suveräna stater. Detta, att vi utan att tumma på de enskilda ländernas suveränitet har kunnat eliminera de negativa verkningarna av gränserna mellan länderna, är en utomordentlig prestation och ett bevis på samarbetsvilja hos de nordiska folken. Detta är enligt min mening hoppingsvande, i synnerhet i en tid då mörka orosmoln ses skocka sig ute i världen.

För Finland har deltagandet i det nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska rådet alltsedan vi kom med för drygt ett kvartssekel sedan utgjort en integrerande del av landets utrikespolitiska orientering, om vilken enighet rått inom statsmakten och över partigränserna. Det nordiska samarbetets betydelse för vårt land kommer kanske bäst fram om vi ställer en motfråga: hurudan skulle utvecklingen i Finland ha varit om vi inte hade haft både de officiella och de inofficiella kontakterna med den övriga Norden? Finland har verkligen blivit det som initiativtagarna och de första tidernas pionjärer avsåg, en medlem av den nordiska familjen.

Det är väl så att vi behöver en festdag då och då för att få anledning att blicka tillbaka och inför oss själva klargöra var vi står. Det är viktigt för att kunna gå vidare i vardagsarbetet, för att kunna länka det i rätta spår och göra det meningsfullt och fruktbarande.

Vår fest får ytterligare glans genom att vi samtidigt förrättar den högtidliga utdelningen av Nordiska rådets litteratur- och musikpris. Jag hälsar pristagarna, tonsättaren Åke Hermansson och skriftställaren Sven Delblanc varmt välkomna till kvällens fest. Jag hälsar också musikkonstnären Manuela Wiesler från Island hjärtligt välkommen. Hon skall för oss uppföra ett av pristagarens musikaliska verk.

Det glädjer mig att på arrangörernas vägnar konstatera, att så många kommit hit i kväll.

Jag hälsar er alla hjärtligt välkomna och överlåter ordet till justitieminister Christoffer Taxell.

Justitieminister Christoffer Taxell, Finland:

Herra Tasavallan Presidentti ja rouva Koivisto! Arvoisat Pohjoismaiden neuvoston 30. istunnon osanottajat! Hyvät naiset ja herrat!

Herr republikens president och fru Koivisto! Ärade deltagare i Nordiska rådets 30:e session! Mina damer och herrar!

I juli 1975 samlades i denna samma sal de ledande statsmännen från alla länder i Europa och Nordamerika. En vacker sommardag undertecknade de slutdokumentet för den europeiska samarbets- och säkerhetskonferensen. Förhoppningarna var stora om att fred och avspänning skulle bli mer än ord och att vår världsdal skulle gå en ljusare framtid till mötes. Idag

endast flämtar hoppets låga. Mer än någonsin lever vi i upprustningens tidevarv.

Den trettonde februari 1953 samlades företrädare för fyra nordiska länders parlament och regeringar till Nordiska rådets session i Köpenhamn. En idé som sett dagens ljus blott aderton månader tidigare hade fått konkret utformning. De nordiska parlamenten hade fått ett forum för överläggning sinsemellan och med regeringarna om gemensamma nordiska problem.

I dag har samarbetet inom ramen för Nordiska rådet från en relativt anspråkslös början vuxit ut till ett organiserat samarbete mellan parlamenten och regeringarna i alla fem nordiska länder och med företrädare även för de självstyrande områdena.

Jag nämner dessa två utslag för mellanfolkligt samarbete för att understryka ett, enligt min uppfattning, unikt drag i vårt nordiska samarbete. Det skiljer sig nämligen från nästan allt annat internationellt samarbete genom att vara dels ganska formfritt, dels mycket konkret. Visst präglas också våra relationer ibland av utsmyckade kulisser, men bakom dem finns en fast kärna av praktiskt vardagsarbete, av insatser för den enskilda nordiska medborgaren. Det visar inte minst den mångfald olika frågor som kommer upp under sessionen just nu här i Helsingfors.

Det är alltså ett levande samarbete vi idag firar i samband med den trettonde rådssessionen.

I ett intressant och med personliga hågkomster färgat anförande tog Bertil Ohlin, en av förgrundsgestalterna i Nordiska rådet under en lång tid, för fem år sedan på motsvarande sätt här i Helsingfors upp centrala delar av rådets historia.

Min egen angreppsvinkel måste av naturliga skäl vara en annan. Jag har lovat att också granska historien men skall kanske mera ägna mig åt en bedömning av hur samarbetet utformas i stöd av de avtal och överenskommelser som reglerar den nordiska gemenskapen.

Förutom Nordiska rådet självt fyller i år också två centrala nordiska avtal jämna år. Helsingforsavtalet har nu tjugo år på nacken, det slöts som bekant 1962 och kompletterades nio år senare. I början av detta år har kulturavtalet varit i kraft i tio år.

När Nordiska rådet sammanträdde till sin första session i Köpenhamn sände dåvarande talmannen K.-A. Fagerholm en hälsning till sessionen från Finlands riksdag "som inte denna gång är i tillfälle att delta i Nordiska rådets möte". Osäkerheten om hur Nordiska rådets verksamhet skulle utvecklas och om hur en finländsk anslutning till rådet skulle uppfattas i en internationell situation präglad av det kalla kriget hade lett till att Finland avvaktande ställt sig utanför, vilket i telegrammet fick denna torrt humoristiska, för att inte säga Fagerholmska formulering. När Finland tre år senare beslöt inträda i rådet skedde det efter en aktiv insats av framför allt landets dåvarande statsminister Urho Kekkonen.

Det tal Kekkonen på Finlands vägnar höll vid den första sessionen Finland deltog i – också den i Köpenhamn – för 26 år sedan avslutade han med orden: "Finland kan genom anslutningen till rådet inom detsamma effektivare än förut göra sin egen insats i samarbetet de nordiska länderna emellan och för sin del stärka de band, som sedan gammalt förenar alla de nordiska folken."

Jag vill gärna just idag erinra om president Kekkonens roll också i och för nordisk politik, ett intresse som han aktivt odlade även under sina många år som Finlands statsöverhuvud.

Granskar man det nordiska samarbetet, dess utveckling och dess nuvarande struktur är det ett nätverk som växer fram, där maskorna hela tiden blir mindre, där nätet blir mera heltäckande.

Ser vi på just Nordiska rådets verksamhet under dess trettio år är det kanske inte så mycket någon enskild fråga som en lång rad framsteg över ett brett fält som dominerar bilden. Visst finns det milstolpar men inte sällan har de varit av vad som kunde betecknas som organisatorisk karaktär. Helsingforsavtalet och kulturavtalet t. ex. definierar mål och reglerar samarbetets former, men de verkliga framstegen har sedan vuxit fram undan för undan under årens lopp.

Vi är så vana vid samarbetet att också viktiga och betydande samarbetsformer lätt syns självklara, ja ibland obetydliga. Men den bilden är kanske inte alldeles riktig. Passfriheten, den fria nordiska arbetsmarknaden, lag-samarbetet, kulturavtalet, för att nämna några få exempel från olika tider är i internationellt perspektiv intressanta och viktiga former av kontakter över gränserna.

Och också om de frågor som behandlas mera sällan är stora och spännande, behöver de för det inte vara mindre viktiga. Eller för att citera K.-A. Fagerholm, en av de verkliga veteranerna inom nordiskt samarbete: "Vi skall inte förakta de många små frågorna. Visserligen fångar de inte allmänhetens uppmärksamhet i samma utsträckning som de stora, men de bidrar kraftigt till att levandegöra nordismen."

Trots att var och en av oss ibland klandrar Nordiska rådet för ett aldrig sinande pappersflöde måste vi väl ändå erkänna att resultaten är flera, kommer snabbare och är lättare för den enskilda människan att överblicka och dra nytta av än vad som är fallet med de flesta andra former av internationellt samarbete.

Tarkastellessamme Pohjoismaiden neuvoston toimintaa kuluneina kolmenakymmenenä vuotena ei kuvaa ehkä hallitse niinkään mikään yksityinen suuri kysymys, vaan pikemminkin pitkä sarja edistysaskeleita laajalla alueella. Toiminnassa on tietenkin merkkipaaaluja, mutta usein ne ovat olleet luonteeltaan organisatorisia. Helsingin sopimus ja kulttuurisopimus esimerkiksi määrittelevät tavoitteet ja sääntelevät yhteistyön muodot, mutta todelliset edistysaskelet ovat syntyneet vähitellen vuosien aikana.

Olemme niin tottuneita yhteistyöhön, että myös tärkeät ja merkitykselli-

set yhteistyömuodot tuntuvat helposti itsestäänselviltä ja joskus jopa vähäpätöisiltä. Mutta tämä kuva ei kuitenkaan ole aivan oikea. Passivapaus, vapaat pohjoismaiset työmarkkinat, lakiyhteistyö ja kulttuurisopimus, eräitä harvoja esimerkkejä eri ajoilta mainitakseni, ovat kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna mielenkiintoisia ja tärkeitä, rajojen yli tapahtuvia yhteistyömuotoja.

Det är kanske onödigt att framhålla att redan före Nordiska rådet hade det funnits ett omfattande samarbete på nordisk nivå, mellan statliga organ och mellan olika organisationer. Inte desto mindre kan man utan överdrift säga att först tillkomsten av Nordiska rådet skapade de yttre formerna för ett mera organiserat samarbete mellan statsorganen i varje nordiskt land.

Under de första tio åren byggde inte rådet på ett mellanfolkligt avtal utan på nationella beslut i varje enskilt land. Helsingforsavtalet, undertecknat 1962 med senare tillägg, innebar att samarbetet fick folkrättslig karaktär. Därmed var pionjärtiden över och kanske också idyllen och de förtroliga personliga kontakterna. De byråkratiska tendenserna ökade i synnerhet efter upprättandet av ministerrådet och sekretariaten. Det är emellertid ingenting unikt för den nordiska administrationen. Samma utveckling kan iakttagas – och sannolikt i betydligt större utsträckning – på nationell nivå.

Bertil Ohlin betecknade Helsingforsavtalet som grundlagen för samverkan mellan Nordens fem stater. Inför inrättandet av Nordiska ministerrådet talade igen Gustaf Petrén om "något som troligen blir det viktigaste organisatoriska framsteget i Nordens historia på mycket länge".

Uttalandena visar vilken central position Helsingforsavtalet intar i den nordiska samarbetsstrukturen. I stöd av avtalet har oerhört många konkreta resultat uppnåtts, nya former för samarbete har skapats. Det gäller alla de samarbetssektorer som särskilt regleras i Helsingforsavtalet, dvs. det rättsliga, det kulturella, det sociala och det ekonomiska samarbetet samt samarbetet på samfärdselns och miljövårdens område.

Det är en omöjlig uppgift att ens skissartat försöka teckna samarbetet i Nordiska rådets hägn. Det finns en utmärkt skrift, "Nordiska samarbetsorgan", som på hela tvåhundra sidor förtecknar de olika organ som i dag bedriver nordiskt samarbete. Det är nyttig läsning om inte för annat så för att övertyga sig själv om just mångsidigheten av vårt arbete.

Hur många av er känner till att det finns en nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter, ett nordiskt kollegium för fysisk oceanografi eller en nordisk transplantationskommitté för att ta några exempel på samarbetsområden som inte dagligen syns i vårt arbete, men inom vilka det säkert görs ett värdefullt, nordiskt arbete?

Jag skall i det följande försöka göra några sådana randanteckningar om Helsingforsavtalet sektorvis som kan tänkas ha mera allmän relevans.

Det rättsliga samarbetet som utgör en av de äldsta hörnstenarna i de samnordiska strävandena, drabbades framför allt under början av sjuttio-talet av insikten om att även lagstiftningsarbetet är ett medel att nå politiska

mål. Detta i sig självklara konstaterande ledde i kombination med de enskilda regeringarnas olika uppfattningar om lagstiftningstakten och lagstiftningens innehåll till att ambitionsnivån på lagsamarbetet sjönk. Framförallt avtog strävandena att nå harmonisering, dvs. till innehåll och form likalydande lagstiftning. Kontakterna mellan länderna förblev emellertid livliga. Under de senaste åren har man inom lagsamarbetet igen strävat till större rättslikhet.

Denna utveckling fäster uppmärksamheten vid en frågeställning som alltid kommer att vara aktuell inom det nordiska samarbetet: hur skall nationella och nordiska strävanden sammanjämkas i det läget att de står mot varandra. När det gäller just lagsamarbetet har det ofta hävdats att en harmonisering innebär konservativa lösningar eller en långsam tidtabell. Min erfarenhet är att det ingalunda behöver vara så. Tvärtom kan just pågående lagberedningsarbete i ett eller flera andra nordiska länder ofta verka påskyndande på den nationella lagstiftningen. Det gäller åtminstone för Finlands del.

Vare därmed hur som helst är självfallet även inställningen till hur viktiga man betraktar likartade regler i varje nordiskt land också det ett politiskt ställningstagande. Vilket svar som varje enskild situation ger på den frågan avgör hur intensivt och omfattande det nordiska samarbetet i framtiden kommer att vara. Vid Nordiska rådets session 1980 sade republikens president Mauno Koivisto, då statsminister: "De flesta av oss upplever . . . det nordiska samarbetet som en förlängning av ländernas inrikespolitik". Låt oss hoppas att det alltid skall vara så.

Det kulturella samarbetet fick som en följd av kulturavtalet en egen, separat administration i form av kultursekreteriatet. Även om det på den här sektorn har funnits gamla traditioner att bygga vidare på är väl just kulturen det område där samarbetet under Nordiska rådets tid utvecklats intensivast. Frantz Wendt säger i sin utmärkta bok "Nordisk Råd 1952–1978" att ingåendet av kulturavtalet och upprättandet av dess organ hör till de viktigaste landvinningarna för det nordiska samarbetet sedan Nordiska rådet begynte sin verksamhet.

Det är inte svårt att hålla med honom. Kulturbudgeten uppgår för närvarande till något över etthundra miljoner danska kronor. Ett flertal nya institutioner har tillkommit under de senaste tio åren.

Sålunda har här i Helsingfors etablerats ett nordiskt konstcentrum på Sveaborg och det nordiska språk- och informationscentret, i Nordnorge har Sameinstitutet upprättats, ett vulkanologiskt institut har inrättats i Reykjavík och för närvarande är ett Nordens hus på Färöarna under uppförande.

Hur väl kultursamarbetet än utvecklats kan vi just på det området i dag än en gång konstatera hur svårt det är att ta några längre steg på vägen mot ökat nordiskt samarbete. Är det så att Nordsat, som skulle kunna föra in det nordiska samarbetet – eller åtminstone ett konkret resultat av det – i

varje hem i de nordiska länderna, efter de senaste veckornas utveckling snarare skall komma att utgöra det sista, eller skall vi säga det senaste, exemplet på listan över storslagna, men oförverkligade nordiska projekt. Eller tänder denna session nytt hopp?

På den listan finns redan, som bekant, från ett dussin år tillbaka, försöken till en ökad ekonomisk gemenskap. Här gäller det emellertid, vad som av rent tekniska skäl aldrig kan bli fallet med Nordsat, att trots att det långa klivet inte togs har små framsteg gett i stor utsträckning samma resultat. Det ekonomiska samarbetet har intensifierats, Norden som hemmamarknad har blivit mer än ett slagord.

Den Nordiska investeringsbanken har grundats och har sedan den upprättades år 1976 beviljat lån för samnordiska projekt till ett värde av ca 3 miljarder mark.

När man i en ganska färsk arbetsplan för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet om samarbetet inom teknisk forskning och utveckling konstaterar att målet bör vara att den nordiska satsningen skall verka för en höjning av effektiviteten av den nationella insatsen är det en målsättning som väl kan tjäna som en allmän ledstjärna för det ekonomiska, och varför inte för allt nordiskt samarbete.

Samarbetet inom industripolitikens ram har under senare år och också i dag ägnats allt större uppmärksamhet, också från fackföreningsrörelsen och näringslivets håll. I en situation då konkurrensläget försvaras, då konjunkturerna är ogynnsamma kan ett sådant samarbete, inte minst på företagsnivå bidra till att resurserna utnyttjas effektivare.

Jag tror att man väl kan påstå att samarbetet på miljövardens område är ett gott exempel på att det nordiska arbetet inte alltid behöver bygga på långvariga samarbetstraditioner. Det aktiva samarbete som i dag finns på den här sektorn visar att det är möjligt att finna gemensamma former för att tackla även nya problem. Trots att miljöfrågorna intogs i Helsingforsavtalet först 1974 är samarbetet redan i dag rätt omfattande. Det gäller dels för två eller flera nordiska länder gemensamma projekt som samarbete kring gränsvattendrag eller en naturgeografisk regionindelning inom Norden, dels gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt, som utveckling av beräkningsmodeller för bullerbekämpning. Men samarbetet har också gällt miljöfrågor av större bärvidd än blott de nordiska länderna. Konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö är ett viktigt exempel på det.

Jag undrar om inte avtalet om en fri arbetsmarknad mellan Sverige, Finland, Norge och Danmark som ingicks 1954 och som är aktuellt också vid denna session är den del av det nordiska samarbetet som betytt mest för hur förhållandena i och mellan de nordiska länderna har utvecklats. Det gäller åtminstone för Finland och Sverige. Resultatet syns bland annat i form av de över 350 000 finländare som idag bor i Sverige. Det vore emellertid fel att göra gällande att den fria nordiska arbetsmarknaden är grundorsaken till detta. Orsakerna till emigrationen ligger självfallet främst i skillnader i välstånd, bostadsnivå, sysselsättningsläge osv.

Lika naturliga som den fria arbetsmarknaden upplever medborgarna möjligheterna att utan några större formaliteter röra sig från ett nordiskt land till ett annat. När resultaten av det nordiska samarbetet upplevs som självklara har samarbetet en fast förankring.

Men att vårt samarbete är omfattande och vittförgrenat betyder ingalunda att det är problemfritt. Vilken organisation är nu det? Det är knappast alltför mycket fel att göra gällande att i mångfalden ligger det nordiska samarbetets både styrka och svaghet.

Styrkan bör ha kommit fram i det jag hittills sagt, i det heltäckande nätet. Svagheten ligger snarast där att den resurssplittring mångfalden med nödvändighet leder till – och jag avser inte blott ekonomiska resurser – lätt kan leda till att intresset och krafterna, och också den politiska viljan, för stora, mera genomgripande satsningar blir svagare. Risken föreligger då att den integration, den utjämning av gränser som även mera internationellt är på gång så att säga kommer att hinna upp det nordiska samarbetet. Däri ligger i sig kanske inget fel, men kan vi i en sådan situation bevaka de gemensamma intressen som just våra länder och våra medborgare har och alltid kommer att ha?

Ett sätt att kanske effektivare utnyttja bredden i samarbetet, vore att framförallt i kontakterna mellan ministerier och ämbetsverk få med tjänstemän från ett bredare fält än hittills. Min uppmärksamhet har fästs vid att det finns ett stort antal styrningsorgan på hög nivå, medan behovet av konkret samarbete är störst och ger de bästa resultaten på sakkunnig- och institutionsnivå. Det nordiska samarbetet får inte vara ett välkommet avbrott i vardagsrutinen för de s. k. höjdarna. De som gör jobbet måste också få vara med.

Lika svårt som att här famna Nordiska rådets historia är det att försöka granska de utmaningar som framtiden bär med sig.

Jag skall här endast antyda tre frågor av sinsemellan helt olika karaktär.

Det är tyvärr realistiskt att förutspå att en lång rad av de ekonomiska problem vi i varje enskilt land kämpar med kommer att förfölja oss under hela åttiotalet, kanske förvärrade, kanske i förändrad form. Frågan om sysselsättningen kommer att dominera, såsom framgick även vid debatten idag. Hur skall vi kunna ge jobb, hur skall vi kunna ge framförallt de unga jobb? Jag vill inte påstå att det funnes någon samnordisk lösning på detta problem. Men det är ett problem av så enorma dimensioner att vi bör ägna det allvarlig uppmärksamhet även på nordiskt plan. Vi kan inte låta bli att också inom Nordiska rådet försöka lösa sådana problem som är gemensamma bara därför att samarbetet inte direkt ger lösningsmodellen.

Den s. k. nordiska organisationskommittén har som bekant nyligen färdigställt ett betänkande om huruvida den nuvarande organisatoriska modellen med ett allmänt ministerrådssekretariat i Oslo och ett kultursekretariat i Köpenhamn är den riktiga. Utan att ta ställning till kommitténs förslag, som för övrigt behandlas som bäst, kan man slå fast att huvudsak-

ken är att den administrativa uppbyggnaden inte får vara ett självändamål utan ett redskap i händerna på dem som har i uppgift att föra det nordiska samarbetet vidare.

Sedan början av 1970-talet har de självstyrande områdena Färöarna och Åland haft representation – om icke självständig – i Nordiska rådet. För ögonblicket utreds inom den s. k. Petrikommittén dessa områdens och Grönlands ställning inom Nordiska rådet, snarast med tanke på att möjliggöra att göra den mera självständig. Det är inte skäl för mig att förekomma kommittén och ta ställning till hur frågan skall lösas. Jag vill blott ange de självstyrande områdenas ställning som ett ytterligare exempel på att samarbetet över de nordiska gränserna är rätt formfritt, även icke-suveräna områden kan delta, och konstatera att de självstyrande områdena med sitt deltagande berikat rådets verksamhet och fört in nya angreppsvinklar på och nya erfarenheter av den nordiska verkligheten. Jag hoppas det inte skall dröja alltför länge innan vi skall ha förmånen att hälsa företrädare även för Grönland välkomna till Nordiska rådets session.

Till Nordiska rådet och till trettionde sessionen här i Helsingfors och till alla deltagare i sessionen ber jag att få framföra statsrådets hälsning. Må Nordiska rådet vid denna session och i framtiden ha framgång i sin mångsidiga verksamhet för våra nordiska länder och för samarbetet dem emellan.

Vise presidenten i Nordisk Råd, Guttorm Hansen:

Hr. republikkens president og fru Koivisto. Kjære nordiske venner! Nordisk Råds litteraturpris ble delt ut første gang den 23. mars 1962 her i Helsingfors, ved den rådssesjon som markerte det første tiår i Rådets historie. Pristaker var den svenske forfatter Eyvind Johnson. Han fikk prisen for sin store roman "Hans Nådes Tid".

Det er i år altså 20 år siden litteraturprisen ble delt ut første gang, og siden har den vært delt ut hvert år. Årets litteraturpris er den 21. i rekken.

Musikkprisen ble første gang delt ut ved rådssesjonen i Reykjavík i februar 1965. Den første pristakeren var Karl-Birger Blomdahl som fikk prisen for sin opera "Aniara". Den pris som deles ut her i kveld, er den 9. musikkprisen.

Det er to sentrale områder innen vår nordiske felles kultur de to nordiske prisene omfatter. Ordet ved dikt og beretning og tonen har fulgt oss lenge som folk – fra Edda og Kalevala og i folketonen, som i tunge år ble våre folks kilder til å bevare sin nasjonale og sin nordiske identitet. Og ennå i vår tid er nordisk kultur levende og full av vitalitet.

Den rekke av pristakere som vi nå kan se tilbake på i de år prisene har vært utdelt, er de beste vitnesbyrd om disse to kulturyrtingers levedyktighet og evne til fornyelse.

Jeg hilser pristakerne velkommen til prisutdelingen, og jeg ber programsjef Hjörtur Pálsson på juryens vegne å presentere årets pristaker til litteraturprisen.

Programchef Hjörtur Pálsson, Island:

När bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris vid sitt sammanträde i Stockholm den 22 januari beslöt tilldela den svenske författaren Sven Delblanc 1982 års pris för hans roman "Samuels bok" enades samtliga ledamöter om en motivation i vilken det heter att han i sitt prisbelönade verk "varsamt lyfter fram en förkastad människa och hans familj och med kärlek och vrede ger röst åt människor i kamp för sin mänskliga värdighet". Jag har redan skrivit under vart enda ord som står i denna motivering om Sven Delblancs nyaste roman i vilken han har gripit tillbaka på sin egen familjehistoria, för att i fritt gestaltad romanform berätta om sin morfar och hans familj.

Den korta tid jag har till förfogande tillåter inte någon utförlig eller jämförande analys av prisboken eller författarens verk. Det finns också mindre behov för den just nu än somliga andra gånger.

Sven Delblanc är 51 år gammal, författare till 24 böcker på 20 år, framför allt romaner. Son till en lantbrukare, född i Swan River, Manitoba, Kanada, uppväxt i Vagnhärad. Studerade, tog sin doktorsexamen för 17 år sedan, har varit kulturdebattör i dagspress och tidskrifter. Docent i litteraturvetenskap i Uppsala.

Dessa yttre drag bör självklart nämnas i en presentation, men innan Sven Delblanc tilldelades Nordiska rådets litteraturpris hade han länge varit en känd och uppmärksam författare hemma och utomlands. Riktigt uppskattad av hela sitt folk blev han kanske framför allt med de fyra Sörmlandsromanerna under åren 1970–1976.

Det finns säkert läsare för vilka en del av den moderna litteraturen ter sig som en tillgjord och verklighetsfrämmande alstring. De måste få veta att "Samuels bok" kännetecknas snarare av egenskaper som anses tillhöra den mer klassiska romantypen. För att använda ett mycket vanligt ord från svensk dagspress är den en publikvänlig roman.

"Samuels bok" är en konstnärligt genomtänkt och gripande berättelse om vanliga människors sorg och glädje, en familjs upplevelser i kamp och nöd – en realistisk socialhistorisk berättelse från det förlutna med stöd i muntlig tradition, brev, dagböcker och andra autentiska dokument.

Sven Delblanc lär ha sagt: "Jag vill fabulera, jag vill berika romanen med fantastier. Men till skillnad från den romantiska romanen vill jag ha fantasierna förankrade i en solid verklighetsgrund". Den verklighetsgrunden saknas inte i "Samuels bok" och de som noga känner till författarens tidigare produktion återfinner där utan tvivel många välbekanta drag som karakteriserat hans äldre romaner samt idéer och föreställningar som han ofta brottas med. Det finns i hans böcker exempel på fängelsestater och alternativa, men lika rysliga samhällstyper, mellan vilka förtvivlade människor rör sig som eremitkräfter från skal till skal i sitt letande. De får acceptera livet, men tvingas ofta inse det omöjliga i sin situation när de

söker frihet och utvecklingsmöjligheter för sin själ inom en given ram. En individ som råkar i konflikt med samhället är inte något nytt tema i Sven Delblancs författarskap. I hans romaner finns flera intellektuella än pastor Samuel Eriksson som inom spännfältet mellan deras dragning åt fysisk vällust och jordiska godor och deras längtan efter höga, andliga ideal hotas av förintelse under ett outhärdligt tryck, med förkrossade drömmar och förhoppningar till följd.

Scen: Gotland och Värmland. Tid: 1895 till 1918 med rötter längre bakåt i artonhundratalet. I början möter vi Samuel Eriksson som ämbetsbiträde i ett pastorat på Gotland, tillfälligt anställd utan erkänd behörighet, avskuren från annat umgänge med sin unga hustru, norskan Cecilia, än sändning av brev med pengar som inte räcker till hennes och ungarnas försörjning i Värmland. Begåvad och ömtålig av naturen har Samuel Eriksson återvänt hem till Sverige från Amerika, förhoppningsfull, ung, förälskad, beredd att tjäna sitt folk. Makthavarna i sekelskiftets svenska samhälle och den svenska statskyrkan vägrar erkänna hans teologiexamen från Rock Island och finner honom inte värd att stå i de goda makternas tjänst. Ekonomiska medel saknas till akademisk utbildning i Uppsala. Det återstår för honom endast att låta sig degraderas till folkskollärare i Väse där han med sämre lön än förut får öknamnet Tok-Sam och kämpar för livet i fattigdom och elände tillsammans med sin familj. Under sin långa kamp mot statliga och kommunala myndigheter lider denna utstötta människa ett fysiskt och mentalt nederlag efter otaliga förödmjukelser och grubblerier. Så småningom växer fram ur hans sinne föreställningen om Världsfursten Lucifer som i sin högfärd bemäktigat sig styrelsen av världen efter sin nedstörtning från himlen. Sin förtröstan sätter Samuel å andra sidan på Gud som lämnat samhället och döljer sig i naturen med sitt hemliga budskap, den sanning som världen inte vill höra. Son till en väckelsepredikare tror sig Samuel vara dennes förkunnare och budbärare. I ett anfall av förtvivlan springer han till skogs för att uppsöka den dolde guden. Men som man ropar i skogen får man svar. På ett sinnessjukhus avlider Samuel Eriksson till slut, efterlämnande hustru och fem oförsörjda barn. Samma öde får sonen Abel utröna åtta år senare, arvingen av faderns religiöst betonade mission och världsåskådning. Den nye budbäraren som också gick ut för att söka den dolde gudens sanning, diktardrängen som stupade för fattigdom och brist på förståelse.

Trots dessa ohjälpliga förhållanden och tragiska händelser finns det i "Samuels bok" skildringar av många minnesvärda episoder och ögonblick som vittnar om glädje, mänsklighet och vardaglig värme som ger romanen färg och variation och mot dess slut anar vi en ljusare framtid. Det är framför allt tre lysande och livsdugliga kvinnogestalter, hustrun Cecilia och döttrarna Elin och Maria, som rör sig på dess sidor och förankrar sig i läsarens medvetande genom osjälvisk kärlek, trofasthet och fantasiegående optimism.

Efter Abels begravning är Maria nära att tappa modet. Hon tror inte att de kan klara sig och klagar över att de haft en dåre till far och en dåre till bror. Men för deras skull, för att hedra deras minne, säger Elin till slut: "Låt livet råda. Vi måste ändå försöka". Hon får sista ordet, denna stimulerande slutreplik, som jag förmodar också får tolkas som ett tecken på Sven Delblancs livsinställning.

Det nya i hans roman tycks för övrigt vara dess klarformade syntes av hans äldre berättarteknik och föreställningar, hans mjuka handlag i de vemodspräglade personskildringarna och hans fasta och konstnärliga grepp om språkbruk och stil som för länge sedan har gjort honom förtjänt av benämningen en av den svenska nutidsprosans mästare och som gör det lätt för honom att hålla tonen från början till slut.

Det är ett tacksamt uppdrag att vid detta tillfälle få lyckönska Sven Delblanc med "Samuels bok" och Nordiska rådets litteraturpris på bedömningskommitténs vägnar.

Inför denna församling av nordiska politiker och ämbetsmän är det dock viktigare att påminna om en viss relation mellan politik, litteratur och samhälle och uppmana till läsning av en prisbelönad bok som direkt berör ämnet. Den tar bl. a. upp till värdering konstens, fantasins och den enskilda människans vanmakt inför en grym och oförstående värld, konstnärens lott i samhället återspeglad i motsättningarna mellan moralisk rättighet och politisk makt.

Alla strävar vi efter ett bättre samhälle, en lyckligare tillvaro. Svenska statskyrkan och det sociala läget i Sverige har ändrats sedan Samuels tid, men även i vårt nordiska välfärdssamhälle finns det bristfälligheter och fel – och låga instinkter och småskurna mänskliga egenskaper kan fortfarande dölja sig under prästkappan.

Ni har makt och ära. Ni har politisk vilja. Ni har ansvaret och möjligheterna att göra något åt saken. Oaktat era olika politiska åsikter torde ni ha samma ändamål: ett bättre samhälle för folk i Norden. Till er riktar sig "Samuels bok" med viktiga bud.

Lägg märke till dess bittra anklagelse, dess humana vädjan, dess psykologiska skärpa. Låt konsten och individen få använda sina krafter. Annars går resurser förlorade och både samhället och individen lider förlust. Missnöje kan utvecklas till hat och upplösning. Kom i håg Marias tankar i boken: "Det finns en härskande lögn i världen!"

Kanhända Världsfursten väntar på nya offer. Kanhända vi borde lyssna till den dolde guden.

Och till Elins ord: "Låt livet råda. Vi måste ändå försöka".

Vise presidenten i Nordisk Råd, Guttorm Hansen:

Jeg takker programsjef Hjörtur Pálsson for hans presentasjon, og jeg vil be forfatteren Sven Delblanc om å komme fram og motta prisen.

Årets litteraturpris er tildelt Sven Delblanc for hans roman "Samuels bok". Juryens motivering er følgende:

"Nordiska rådets litteraturpris 1982 har tildeles den svenska författaren Sven Delblanc för hans roman *Samuels bok* i vilken han ur det förgångna varsamt lyfter fram en förkastad människa och hans familj och med kärlek och vrede ger röst åt människor i kamp för sin mänskliga värdighet."

Jeg har den glede å overrekke Sven Delblanc årets litteraturpris.

Författaren Sven Delblanc, Sverige:

Herr republikens president och fru Koivisto! Ärade president för Nordiska rådet! Mina damer och herrar, systrar och bröder i nordisk gemenskap!

Det är med något blandade känslor jag går att mottaga den mest hedrande utmärkelsen en nordisk diktare vågar hoppas på. Jag gör det med djup glädje, självfallet, men även med en känsla av vemod – vad äger jag nu att drömma om och sträva efter? Att händanefter göra det goda för det godas egen skull kan var lika vanskligt i dikten som i moralen.

Jag gör det med glädje men också med naturlig självvrannsakan – varför skulle just jag utmärkas framför dessa nordiska kamrater, diktare som jag lärt mig av, som jag högaktar, beundrar och även i vissa fall känner personligen och håller av som vänner?

Jag gör det med glädje och patriotisk stolthet men också oroad av misstanken, att jag i detta hedrande sammanhang kan vara en svensk författare för mycket. Jag vill anföra som förmildrande omständighet, att jag räknar påbrå från Norge, Island och Danmark. Av min mormor lärde jag mig de första stroforna ur den norska dikten. Och som barn hörde jag min danska farmor sjunga psalmer av Grundtvig – men gunås också ganska folkliga visor från Dyrehavsbakken.

Så kan också ett nordiskt kulturellt samarbete fungera, i kraft av familjeband och nära hemmets härd. Jag ber er betänka att detta är ett levande och ständigt förnyat samband, genom äktenskap och familjebildning, som inga Nordiska råd kan ersätta.

Om ett nordiskt samband talas det ofta vid dessa högtidliga tillfällen, och ofta – och med rätta – återopas vår gemenskap och vår inbördes likhet. Med all respekt för vårt släktttycke är det snarare våra fruktbara olikheter jag ville tala om i detta ögonblick. Det är aldrig ur identiteten utan ur motsatsernas förening som nytt liv skapas. Fem förstafioler gör ingen stråkkvintett – nej, det är fem vitt skilda instrument, vart och ett med egen klang, som ger liv och harmoni åt den nordiska konserten.

Det är våra länders egenart och särprägel som ger liv och förnyelse åt den nordiska kulturen väl så mycket som släktttycke och inbördes likhet. Och det är om denna egenart och denna olikhet jag vill tala. Som svensk

diktare har jag förmånen att kunna vända mig i de tre vädersträcken och överallt finna en egenart, en nationell särprägel, en klingande ton som saknas i vårt eget instrument. Och det är just denna dyrbara egenart jag söker.

Island kräver med ålderns rätt, att jag först ger min hyllning åt en kulturell egenart, som närts av en stor tradition och i kraft av denna tradition motstått de moderna medias miljöförstörelse. Måtte den nordiska kulturen kunna lära av Island, lära det goda budet att hedra sin fader och sin moder, lära den dyrbara konsten att vara sig själv trogen.

Jag vänder mig mot öster, till Finland, för att söka en egenart vi kanske förlorat i mitt eget land, ty det är just olikhetens skatt jag frågar efter och söker. Juhani, Tuomas, Aapo, Simeoni, Timo, Lauri och Eero, de var förvisso skott av samma stam, men det är i samspelet av olikheter som den store diktaren har skapat ett mästerverk. Jag vänder mig till Finland och finner diktare som står folket och naturen nära, diktare som dricker ur den folkliga ingivelsens brunn, och jag lär mig inse att inga litterära konstruktioner i rymden kan i längden ersätta den dikt som slår sina starka rötter i folkets mull.

Jag vänder mig mot väster och finner i Norge diktare av ett annat släkte, folktribuner, frihetens och rättens talesmän, som stolta och självmedvetna och medvetna om diktens värde talar till sitt folk. Och jag lär mig av dem, av mina kamrater, att diktaren kan vara mer än politruk och mer än bokhandelns daglönare. Detta lär jag mig av mina norska kamraters egenart, och just denna egenart är en dyrbar gåva.

Jag vänder mig söderut, mot Danmark, den starka och friska pulsåder som förenar oss med Europa, och jag finner en dikt som är förunderligt olik den svenska. Men som jag redan sagt er, det är ur dessa inbördes olikheter en nordisk samklang tonar fram.

Jag vänder mig till Danmark och finner en sällsamt avvikande kultur, ofta aristokratisk i distans, i form och ironi, ofta bondsk eller borgerlig i sitt skämtlygne, alltid skygg för det sentimentala, rikt begåvad för kvickhet, intelligens och esprit – och på många sätt så olika oss andra, dessa danska diktare!

Men så är det också av olikheten vi har skatter och lärdom att hämta. Trogna vår särprägel, läraktiga inbördes, så kan vi bevara en nordisk egenart och därmed slutligen ge vårt bidrag till Europa och till världen.

I den övertygelsen, i den förhoppningen ber jag att få tacka för Nordiska rådets pris.

Vise presidenten i Nordisk Råd, Guttorm Hansen:

Jeg skal så få be komponisten Per Nørgård om på vegne av juryen for musikkprisen å presentere årets prisvinner.

Komponist Per Nørgård, Danmark:

Hr. republikkens præsident og fru Koivisto! Mine damer og herrer!

En levende menneskeinteresse er en af grundforudsætningerne for et dyberegående engagement i ny musik – "levende" forstået i denne sammenhæng – som en ikke-teoretisk, men konkret optagethed (for ikke at sige nysgerrighed) over for de fascinerende mange måder, der er "at være menneske på". Så lidet "nyttebetonet" en sådan interesse kan synes at være, så væsentlig forekommer den mig dog som basis for al menneskelig aktivitet – herunder politiske indsatser. At udtrykke det levende menneskevæsen i al dets forskellighed er det jo ikke mindst musikkens privilegium at kunne; hvor det imidlertid i den klassiske musik især var de tidligere tiders *rollespil*, der var i forgrunden – fra allongeparykkens værdige autoritet til den werthersk-romantiske tragediehelt – er det et særtræk ved den nye musik, at det helt personlige, subjektive væsen her så ofte kommer til prægnante, drastiske, ja, af og til selv skræmmende udtryk!

Ved hvert nyt originalt musikalsk fysiognomi får man altså lejlighed til at studse – standse op – og tænke: "Jaså – sådan er det altså også at være menneske!"

Som "et originalt fysiognomi" ville jeg ønske, at de tilstedeværende ville opleve komponisten Åke Hermanson, modtager af dette års nordiske musikpris. For som sådan – som "et særligt væsen", en skarpttilhugget ener (således som vi alle er enere bag om garderoben og selskabssmilet) er Hermanson kommet til at stå, stadig stærkere, for mig under arbejdet med at forberede denne præsentation. Det er ikke gennem nogen omfattende produktion, at denne 59-årige svensker gør indtryk, tværtimod: henimod en snes værker er det blevet til siden Hermanson afsluttede sine kompositionsstudier i 1952, hos (den i år 90-årige og stadig levende og aktive) Hilding Rosenberg, Sveriges modernistiske pioner. Sent kom Hermanson i gang; som søn og sønnesøn af fiskeforhandlere ved den bohuslänske skærgård skulle der jo såvel en præcis selvbesindelse som en jernvilje til at gå så sære veje som at blive orkesterkomponist. For at overleve måtte Hermanson spille klaver ved selskaber og på kroer (og en større kontrast til den musik, han kom til at skrive – og herunder "Utopia", for hvilket han i dag modtager prisen – er det nok umuligt at forestille sig).

I mange år har han nu siddet ved skærgården, tro over for barndommens barske miljø, og komponeret sin vilde og stærke musik, denne "skærgårds-eremit" (som Göran Bergendahl kalder ham) – i tæt naboskab med de magiske helleristninger, som det er svært at undgå sammenligning med: skarptprofilerede, strengt koncentrerede og gådefulde – tre karakteristikker, der umiddelbart kan overføres på Hermansons værker. Alene mange af titlerne får næsten en til at stå ret – eller i det mindste at spidse ørene. "Appeller" – "Alarm" – "Jeg påkalder" (= "in voco") – både titler og musik, der vækker og foruroliger.

Og bag om foruroligelsen findes så de universelle, sidste perspektiver i stort og i småt: "In nuce" I nøddeskallen – (eller på dansk vel nærmest: "Sagens kærne" – meget apropos for et 4-minutters værk for stort orkester) – "Ultima" – "Det yderste" – hvorom man kan tro, at Hermanson skriver følgende i sine "Tankefragmenter": "Pejl dig ind til tonekredsens hvæsende omløbsbaner, de mønstergyldige enheders flagrende seancer i horisontalbrusets disciplin".

Og endelig: "Utopia" – vinderværket! Alle ved jo om Thomas Moores begreb, opfundet i 1500-tallet: det mønstergyldige samfund, stedet ingensteder – utopien. Men hvordan udtrykker nu den usentimentale Hermanson en sådan forestilling, hvor man vel uvilkårligt indstiller sig på harmonisk harpespil og muntre, kærlige englesange. Er det, hvad man møder i Hermansons "Utopia"? Nej, så langt fra – og jeg tvivler på om nogen tilhører overhovedet skulle komme på den titel efter at have hørt værket "tonekredsens hvæsende omløbsbaner": skingre fløjtetoner, brummende basser – uro, spændinger, dissonanser – har dét noget at gøre med Utopien – nej, vel?

Og dog! Netop denne spænding mellem titel og musik gør én nysgerrig efter at høre værket igen – og igen! Langsomt begyndte i hvert fald for mig at dæmre noget – om et helt andet forhold til utopien end det sødladne glansbilledes. Om dæmringen så svarer til Hermansons ideer ved jeg ikke – men han har mig bekendt nægtet selv at udtale sig om titlen – og så må vi andre vel have lov til at gætte – og give ord til vore gæt: Der er nemlig, trods megen vildskab og splintret lyd, også en høj, lyrisk skønhed og en dyb, cellobåret melodiansats, som af og til viser sig – næsten som et fata morgana – en utopisk renhed et øjeblik, og væk igen, opsluget af tonehvirvler fra oven eller fra neden! Den dybe cellomelodi kan tilmed minde om Sibelius' 4. symfonis 3. sats, hvor en melodi vokser opad og opad, indtil den brister ud i en kortvarig blomstring.

Sibelius' utopi er ikke Hermanson – er ikke mulig for denne "skærgårdseremit" for hvem skønmaleriet så hurtigt ville blive løgn: Der er ingen blomstring, men i "Utopia" tror jeg, at vi er delagtige som tilhørere i at kunne ane det skønne, det "evigtgyldige" – men også i at erfare, at så snart man strækker hånden for håndfast hen imod dette skønne, brister det – som sæbebobler! Derved meddeler komponisten også noget vigtigt om det at være menneske: varsomheden over for det utopiske, det kun anede, kærligheden, der ikke bør foræde sig på livets "skønne øjeblikke", men lade dem stå – og dirre, som en guldsmed over vandfladen, mens vi glæder os for en stund – før livets hårde realiteter igen kaster sig over os, og vi over dem.

En sådan vision, realiseret med den stædighed og det orkestrale mesterskab, der er Åke Hermansons, er fuldtud den nordiske musikpris værd.

Og dette lykønsker jeg både komponisten og priskomiteen og Nordisk Råd med!

Vise presidenten i Nordisk Råd, Guttorm Hansen:

Jeg sier hjertelig takk til Per Nørgård for hans presentasjon, og jeg skal få lov å be komponisten Åke Hermanson om å komme hit opp for å motta musikkprisen.

Nordisk Råds musikkpris 1982 er tildelt den svenske komponisten Åke Hermanson for hans verk "Utopia".

Juryens motivering er følgende:

"Åke Hermanson har i sine förhållandevis få verk lyckats ge komprimering åt ett livsinnehåll inom en strängt behärskad form. Inte minst hans verk *Utopia* framvisar en tuktad och karg uttrycksvilja med stark personlig prägel. Naturupplevelse och humanistisk vision förenas i hans konst på vilken *Utopia* är det senaste – mest konsekventa och därigenom framåtblickande – exemplet."

Jeg har den glede å overrekke Åke Hermanson prisen og denne adresse.

Tonsättaren Åke Hermanson, Sverige:

Kära nordiska vänner! Efter att i dag fått mottaga Nordiska rådets musikpris för mitt orkesterverk "Utopia" har jag glädjen uttala mitt tack. Jag tackar även vännen Per Nørgård för hans vänliga, uppskattande ord till mig. Utopia är en önskan och dröm om en ljus framtid för oss alla människor.

Endast tanken på en sådan utveckling kan ge livsmod och stimulera till nya upptäckter inom vetenskap och hela det för alla betydelsefulla kulturfältet. Jag ser i min önskan fram emot en berikande, positiv situation för alla kulturarbetare i Norden. Vi förfogar över ansenliga naturrikedomar i vårt nordliga kulturrevir.

Den nordiska vinden som Vilhelm Ekelund talat om har blåst genom seklerna och har genom stora föregångsmän skänkt oss ett kulturarv, som vi har anledning vara stolta över, ett kulturarv, som också skall ge oss styrka och besinning att arbeta vidare mot universella krafter, som kan frigöra det bästa inom vår nordiska särprägel för kommande generationer.

Utopia, liksom Edith Södergrans längtan till "Landet som icke är", är en kanske hemlig ouppnåelig dröm för oss alla, som vi behöver för att vandra vidare. Vi skall tillsammans i den nordiska tanken ha detta levande. Det är min förhoppning, önskan och tack till Nordiska rådet.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak	
nr	rubrik
<i>A. Medlemsförslag</i>	
A 577/j	Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
A 583/k	Medlemsförslag om ett forskningspolitiskt samarbete i Norden
A 594/k	Medlemsförslag om en kulturfond för Nordkalotten
A 597/s	Medlemsförslag om ett epidemiologiskt bevakningssystem i Norden
A 598/k	Medlemsförslag om ett nordiskt tungjon-laboratorium
A 599/t	Medlemsförslag om generell hastighetsbegränsning för innehavare av körkort under första året
A 600/e	Medlemsförslag om nordisk utbildning för exportmarknadsföring
A 601/t	Medlemsförslag om obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken
A 602/j	Medlemsförslag om att artikel 8 i samarbetsöverenskommelsen 1962 (Helsingforsavtalet) kompletteras med de självstyrande områdena för undervisningen i skolorna
A 603/t	Medlemsförslag om enhetlig nordisk rabattering av postförsändelser
A 604/s	Medlemsförslag om barn och barns miljö
A 605/j	Medlemsförslag om spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program
A 606/k	Medlemsförslag om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor
A 607/k	Medlemsförslag om en nordisk kulturtidskrift
A 608/k	Medlemsförslag om idrottsligt centrum på Nordkalotten
A 609/s	Medlemsförslag om färdtjänstservice för handikappade
A 610/e	Medlemsförslag om förbud mot vapenexport
A 611/k	Medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet
A 612/j	Medlemsförslag om lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område
A 613/e	Medlemsförslag om samarbete inom nordisk möbelindustri
A 614/k	Medlemsförslag om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i de nordiska länderna
A 615/e	Medlemsförslag om upprätthållande av en temperatur om 20 grader inomhus i de nordiska länderna
A 616/s	Medlemsförslag om effektivare insatser mot narkotikamissbruket
A 617/e	Medlemsförslag om nordiska underleveranser
A 622/j	Medlemsförslag om ändring av arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitutet
A 624/k	Medlemsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
<i>B. Regerings- och ministerrådsförslag</i>	
B 29/j	Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet
B 36/k	Ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
B 37/k	Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet
B 38/k	Ministerrådsförslag om ökat nordiskt forskningssamarbete
B 39/s	Ministerrådsförslag om program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet
B 40/s	Ministerrådsförslag om revision av 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad
B 41/s	Ministerrådsförslag om samarbete mellan myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
405	208				fortsatt behandling	A 577/j
407	243		4	2 518		A 583/k
413	272		8	2526		A 594/k
428	332		15	2540		A 597/s
447	255		5	2520		A 598/k
458	396				utan åtgärd	A 599/t
474	368		17	2544		A 600/e
485	391		20	2550		A 601/t
501	211				utan åtgärd	A 602/j
507	396				utan åtgärd	A 603/t
515	295		10	2530		A 604/s
			11	2532		
541	213				utan åtgärd	A 605/j
552	280				utan åtgärd	A 606/k
568	267		6	2522		A 607/k
581	275				utan åtgärd	A 608/k
590	297		12	2534		A 609/s
603	370				utan åtgärd	A 610/e
607	260				fortsatt behandling	A 611/k
614	215		2	2514		A 612/j
627	372		18	2546		A 613/e
641	270		7	2524		A 614/k
655	374				utan åtgärd	A 615/e
659	300		14	2538		A 616/s
676	375		19	2548		A 617/e
688	62				ändringsförslaget antaget	A 622/j
697	227		3	2516		A 624/k
705	208				fortsatt behandling	B 29/j
709	226				förslaget återtaget	B 36/k
745	260				fortsatt behandling	B 37/k
764	243		4	2518		B 38/k
809	290		9	2528		B 39/s
833	192		1	2512		B 40/s
883	325		13	2536		B 41/s

nr	Sak
	rubrik
B 42/s	Ministerrådsförslag om reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
	<i>C 1982 Berättelser</i>
1	Berättelse rörande de nordiska samarbetet
*2/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
3/e	Berättelse från Nordisk statistik sekretariat
*4/e	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespösmål och renskötsel-frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
*8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning
*9/e	Berättelse från Nordtest
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/e	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden
*17/s	Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
*18/s	Berättelse från Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor
*19/t	Berättelse från Nordiska turistrådet
20/s	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
*21/t	Berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet
*22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/e	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/e	Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
894	334		16	2542		B 42/s
923	64					l
	203		1	2552	(jur.)	
	257		2	2554	(kultur)	
	284		3	2556	(soc. o. miljö)	
	341		4	2558	(ekon.)	
	380		5	2560	(trafik)	
1701	—				Berättelse ej avgiven 1981	*2/k
1708	376				fortsatt behandling	3/e
1712	64				(till handlingarna)	*4/e
1714	64				(till handlingarna)	*5/k
1719	64				(till handlingarna)	*6/j
1722	64				(till handlingarna)	*7/s
1727	64				(till handlingarna)	*8/k
1736	64				(till handlingarna)	*9/e
1739	64				(till handlingarna)	*10/s
1743	64				(till handlingarna)	*11/e
1745	64				(till handlingarna)	*12/e
1747	64				(till handlingarna)	*13/k
1756	64				(till handlingarna)	*14/e
1759	64				(till handlingarna)	*15/j
1761	267				styrelsen beviljad ansvarsfrihet	16/k
1787	64				(till handlingarna)	*17/s
1792	64				(till handlingarna)	*18/s
1797	64				(till handlingarna)	*19/t
1801	299				fortsatt behandling	20/s
1806	64				(till handlingarna)	*21/t
1810	64				(till handlingarna)	*22/k
1820	64				(till handlingarna)	*23/k
1824	64				(till handlingarna)	*24/k
1839	64				(till handlingarna)	*25/t
1842	64				(till handlingarna)	*26/k
1846	64				(till handlingarna)	*27/t
1849	64				(till handlingarna)	*28/e
1854	64				(till handlingarna)	*29/e
1859	222				till handlingarna	30/j
1864	64				(till handlingarna)	*31/e
1868	64				(till handlingarna)	*32/s
1873	64				(till handlingarna)	*33/e

nr	Sak
nr	rubrik
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*36/s	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
*37/t	Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken
*43/s	Berättelse från Nordisk metodikommitté för livsmedel (NMKL)
44/k	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
*45/e	Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser
*46/e	Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (Nord-REFO)
47/k	Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
*48/k	Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära
*49/j	Berättelse från Nordiska straffrättskommittén
50/k	Berättelse från Nordiska författarkurser
*51/s	Berättelse från Kommittén för Bottniska viken
52/e	Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet
*53/k	Berättelse från Nordisk kurs för idrottslärare

D. 1982. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet
11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*18/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1878	64				(till handlingarna)	*34/k
1883	367				till handlingarna	35/e
1905	64				(till handlingarna)	*36/s
1909	64				(till handlingarna)	*37/t
1926	64				(till handlingarna)	*38/k
1940	64				(till handlingarna)	*39/e
1944	64				(till handlingarna)	*40/k
1951	64				(till handlingarna)	*41/k
1956	365				till handlingarna	42/e
1985	64				(till handlingarna)	*43/s
—	—				Berättelse avges ej 1981	44/k
1989	64				(till handlingarna)	*45/e
1992	64				(till handlingarna)	*46/e
—	—				Berättelse avges ej 1981	47/k
1999	64				(till handlingarna)	*48/k
2002	64				(till handlingarna)	*49/j
—	—				Berättelse avges ej 1981	50/k
2005	64				(till handlingarna)	*51/s
2010	368				till handlingarna	52/e
2016	64				(till handlingarna)	*53/k
2024	222				slutbehandlad	2/1968/j
2026	64				(till handlingarna)	*27/1968/t
2027	226				nya meddelanden	20/1971/k
2029	377				slutbehandlad	1/1972/e
2032	64				(till handlingarna)	*5/1972/j
2033	397				slutbehandlad	8/1972/t
2035	64				(till handlingarna)	*9/1972/t
2036	397				slutbehandlad	11/1972/t
2038	281				nya meddelanden	14/1972/k
2040	64				(till handlingarna)	*15/1972/t
2042	64				(till handlingarna)	*18/1972/e

	Sak
nr	rubrik
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
15/1973/k	Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
*22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
*28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
*3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restauranfacket
20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
25/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*27/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURISTbiljett
4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
13/1975/k	Meddelanden om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2043	64				(till handlingarna)	*20/1972/j
2045	339				slutbehandlad	1/1973/s
2047	223				slutbehandlad	10/1973/j
2049	226				nya meddelanden	15/1973/k
2054	257				slutbehandlad	17/1973/k
2057	64				(till handlingarna)	*20/1973/k
2058	64				(till handlingarna)	*22/1973/j
2060	64				(till handlingarna)	*24/1973/t
2061	64				(till handlingarna)	*28/1973/t
2062	64				(till handlingarna)	*3/1974/s
2063	397				slutbehandlad	11/1974/t
2067	64				(till handlingarna)	*13/1974/t
2068	378				slutbehandlad	20/1974/e
2071	378				slutbehandlad	21/1974/e
2073	378				slutbehandlad	23/1974/e
2076	64				(till handlingarna)	*24/1974/j
2080	341				nya meddelanden	25/1974/e
2081	64				(till handlingarna)	*27/1974/t
2082	64				(till handlingarna)	*28/1974/s
2084	389				fortsatt behandling	3/1975/t
2085	392				fortsatt behandling	4/1975/t
2086	378				slutbehandlad	5/1975/e
2088	64				(till handlingarna)	*9/1975/s
2089	226				nya meddelanden	13/1975/k

nr	Sak
nr	rubrik
14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
*19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
2/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
4/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl.
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation 7/1976 angående distribution av AV-material
8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
*16/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
17/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
1/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
6/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
*7/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
9/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
*10/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
*11/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
15/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation
*16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
*17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2092	279				fortsatt behandling	14/1975/k
2094	275				nya meddelanden	16/1975/k
2096	64				(till handlingarna)	*19/1975/s
2097	397				slutbehandlad	2/1976/t
2100	394				fortsatt behandling	3/1976/t
2101	397				slutbehandlad	4/1976/t
2104	64				(till handlingarna)	*7/1976/k
2105	240				fortsatt behandling	8/1976/k
2107	257				slutbehandlad	9/1976/k
2110	272				nya meddelanden	15/1976/k
2113	64				(till handlingarna)	*16/1976/j
2114	222				slutbehandlad	17/1976/j
2117	352				slutbehandlad	1/1977/e
2120	329				fortsatt behandling	6/1977/s
2122	64				(till handlingarna)	*7/1977/s
2123	325				slutbehandlad	9/1977/s
2125	64				(till handlingarna)	*10/1977/t
2127	64				(till handlingarna)	*11/1977/t
2128	256				nya meddelanden	12/1977/k
2130	64				(till handlingarna)	*13/1977/k
2131	277				nya meddelanden	14/1977/k
2134	379				slutbehandlad	15/1977/e
2136	64				(till handlingarna)	*16/1977/k
2137	64				(till handlingarna)	*17/1977/k

nr	Sak
	rubrik
18/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
*2/1978/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
*3/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning
*4/1978/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov
5/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
*6/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
*7/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
8/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
*9/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
12/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
13/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
14/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
*15/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
1/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
4/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1979 angående medicinskt missbruk inom elitidrotten
*5/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
*6/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
*7/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten
*8/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg
*9/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
*10/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss
12/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1979 angående enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden
14/1979/j	Meddelande om rekommendation nr 14/1979 angående nordiska regler för jägarkompetens
*15/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
2138	270				slutbehandlad	18/1977/k
2142	64				(till handlingarna)	*2/1978/k
2143	64				(till handlingarna)	*3/1978/e
2144	64				(till handlingarna)	*4/1978/t
2145	339				slutbehandlad	5/1978/s
2147	64				(till handlingarna)	*6/1978/s
2148	64				(till handlingarna)	*7/1978/s
2150	334				slutbehandlad	8/1978/s
2152	64				(till handlingarna)	*9/1978/s
2153	330				slutbehandlad	12/1978/s
2155	299				fortsatt behandling	13/1978/s
2156	379				slutbehandlad	14/1978/e
2158	64				(till handlingarna)	*15/1978/s
2160	341				nya meddelanden	1/1979/e
2164	325				slutbehandlad	4/1979/s
2166	64				(till handlingarna)	*5/1979/s
2167	64				(till handlingarna)	*6/1979/s
2169	64				(till handlingarna)	*7/1979/s
2170	64				(till handlingarna)	*8/1979/t
2171	64				(till handlingarna)	*9/1979/t
2172	64				(till handlingarna)	*10/1979/t
2173	64				(till handlingarna)	*11/1979/t
2175	397				slutbehandlad	12/1979/t
2177	222				slutbehandlad	14/1979/j
2179	64				(till handlingarna)	*15/1979/k

nr	Sak
	rubrik
*16/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland
*17/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
*18/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
19/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1979 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
*20/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
21/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
*22/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur
*1/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning
2/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1980 angående gemensamt ansvar för utlandsskolor
*3/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge
4/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet
*5/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad
*6/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler
7/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid
*8/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese-möjligheter i Norden
*9/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial
10/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1980 angående nordiskt trafiksäkerhetsår 1982
*11/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande transportstatistik
*12/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning
13/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
14/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 14/1980 angående indrivning av felparkeringsavgifter mellan de nordiska länderna
*15/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
*16/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
*17/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2180	64				(till handlingarna)	*16/1979/k
2181	64				(till handlingarna)	*17/1979/k
2182	64				(till handlingarna)	*18/1979/k
2184	277				slutbehandlad	19/1979/k
2188	64				(till handlingarna)	*20/1979/k
2190	275				fortsatt behandling	21/1979/k
2191	64				(till handlingarna)	*22/1979/k
2192	64				(till handlingarna)	*1/1980/k
2193	279				slutbehandlad	2/1980/k
2198	64				(till handlingarna)	*3/1980/k
2199	241				fortsatt behandling	4/1980/k
2200	64				(till handlingarna)	*5/1980/k
2201	64				(till handlingarna)	*6/1980/t
2202	395				fortsatt behandling	7/1980/t
2204	64				(till handlingarna)	*8/1980/t
2205	64				(till handlingarna)	*9/1980/t
2206	397				slutbehandlad	10/1980/t
2208	64				(till handlingarna)	*11/1980/t
2209	64				(till handlingarna)	*12/1980/j
2210	220				fortsatt behandling	13/1980/j
2211	224				slutbehandlad	14/1980/j
2213	64				(till handlingarna)	*15/1980/s
2215	64				(till handlingarna)	*16/1980/s
2216	64				(till handlingarna)	*17/1980/s

nr	Sak
nr	rubrik
*18/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m.
19/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1980 angående projektanställdas förhållanden utanför Norden
20/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 20/1980 angående icke-medicinskt rättsskydd vid sjukdom
*21/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete
22/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1980 angående erfarenheterna av akupunkturbehandling
23/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
*24/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden
25/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1980 angående samarbetsprogram på konsumentområdet
26/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 26/1980 angående förbättrat konsumentskydd beträffande lås
*27/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning
1/1981/e	Meddelanden om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport
*2/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel
*3/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel
*4/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden
*5/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter
6/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling
7/1981/k	Meddelanden om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
*8/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna
*9/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna
*10/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet
*11/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer
12/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna
*13/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna
*14/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2217	64				(till handlingarna)	*18/1980/s
2218	325				slutbehandlad	19/1980/s
2220	325				slutbehandlad	20/1980/s
2223	64				(till handlingarna)	*21/1980/k
2224	325				slutbehandlad	22/1980/s
2226	341				nya meddelanden	23/1980/e
2329	64				(till handlingarna)	*24/1980/e
2330	352				slutbehandlad	25/1980/e
2332	379				slutbehandlad	26/1980/e
2334	64				(till handlingarna)	*27/1980/e
2335	352				nya meddelanden	1/1981/e
2343	64				(till handlingarna)	*2/1981/e
2345	64				(till handlingarna)	*3/1981/e
2346	64				(till handlingarna)	*4/1981/e
2347	64				(till handlingarna)	*5/1981/e
2349	341				nya meddelanden	6/1981/e
2350	226				nya meddelanden	7/1981/k
2354	64				(till handlingarna)	*8/1981/k
2355	64				(till handlingarna)	*9/1981/k
2356	64				(till handlingarna)	*10/1981/k
2357	64				(till handlingarna)	*11/1981/k
2358	257				nya meddelanden	12/1981/k
2361	64				(till handlingarna)	*13/1981/t
2362	64				(till handlingarna)	*14/1981/t

Sak	
nr	rubrik
*15/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter
*16/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
*17/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
*18/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
*19/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet
20/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 20/1981 angående nya nordisk konvention om social trygghet
21/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal
*22/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket
*23/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet
24/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet
*25/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga
26/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel
*27/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet
*28/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
*29/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö
*30/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser
31/1981/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1981 angående enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna
32/1981/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention

E. Frågor

1. Fråga till Danmarks regering angående försäljning av hasch till ungdomar i Christiania
2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående avtal mellan de nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning
3. Fråga till Nordiska ministerrådet angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (D 1982/13/1980/j)
4. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (D 1982/8/1876/k)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete på videogramområdet (D 1982/4/1980/k)

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2363	64				(till handlingarna)	*15/1981/t
2364	64				(till handlingarna)	*16/1981/t
2366	64				(till handlingarna)	*17/1981/t
2367	64				(till handlingarna)	*18/1981/t
2368	64				(till handlingarna)	*19/1981/s
2369	325				slutbehandlad	20/1981/s
2371	330				fortsatt behandling	21/1981/s
2372	64				(till handlingarna)	*22/1981/s
2373	64				(till handlingarna)	*23/1981/s
2374	321				fortsatt behandling	24/1981/s
2375	64				(till handlingarna)	*25/1981/s
2376	321				fortsatt behandling	26/1981/s
2377	64				(till handlingarna)	*27/1981/s
2378	64				(till handlingarna)	*28/1981/s
2384	64				(till handlingarna)	*29/1981/s
2385	64				(till handlingarna)	*30/1981/s
2387	223				slutbehandlade	31/1981/j
2390	223				nya meddelanden	32/1981/j
2396	317					1.
2397	362					2.
2398	220					3.
2399	249					4.
2400	241					5.

nr	Sak rubrik
6.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående biblioteksbusprojektet på Nordkalotten
7.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående alternativa förslag till bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge (D 1982/21/1979/k)
8.	Fråga till Sveriges regering angående undervisningen av finska barn i Sverige (D 1982/14/1975/k)
9.	Fråga till Sveriges regering angående finska åldringar i Sverige
10.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förkortning av arbetstiden (D 1982/6/1977/s)
11.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående NORDTURIST-biljett (D 1982/3/1975/t)
12.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående färjeförbindelserna i Västnorden (D 1982/4/1975/t)
13.	Fråga till regeringarna i Danmark, Finland och Island angående internordisk giltighet för körkort (D 1982/3/1976/t)
14.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående bättre villkor för färjetrafiken i Norden vintertid (D 1982/7/1980/t)
15.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1982/13/1978/s och C 1982/29/s)
16.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av det nordiska biståndssamarbetet
17.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad säkerhet i fråga om kemiska bekämpningsmedel
18.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationellt samarbete för bekämpning av missbruk på rusmedelsområdet (D 1982/24/1981/s och D 1982/26/1982/s)
19.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående möjligheterna för att instifta ett nordiskt pris för att främja barn- och ungdomslitteraturen
20.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad statistisk information om Åland (C 1982/3/e)
21.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående rådsmedlemmars initiativmöjligheter i anslutning till ministerrådsförslag
22.	Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för hälso-, sjukvård- och veterinärpersonal (D 1982/21/1981/s)
23.	Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående beskattningen av svenska byggnadsarbetare vid anställning i Norge
24.	Fråga till regeringarna i Norge och Sverige angående projektering av en gasledning i Mittnorden
25.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående grundande av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut
26.	Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förverkligande av en politik med full sysselsättning
27.	Fråga till Norges regering angående utbetalning av arbetslöshetsunderstöd till permitterade arbetare från Finland
28.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående uthyrning av arbetskraft i andra nordiska länder

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1
Dokument 2

Rapport från Nordiska rådets presidium
Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
2401	274					6.
2402	275					7.
2403	279					8.
2404	324					9.
2406	329					10.
2407	389					11.
2408	392					12.
2409	394					13.
2410	395					14.
2411	299					15.
2412	360					16.
2413	334					17.
2414	321					18.
2415	268					19.
2416	376					20.
2417	283					21.
2418	330					22.
2419	363					23.
2420	361					24.
2421	281					25.
2422	327					26.
2423	331					27.
2424	332					28.
2425	64–188					Dokument 1
2497	188					Dokument 2

Personregister

Siffrorna hänvisar till sidor

Aaltio, Sampsa, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

temperatur om 20 grader inomhus: 655

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

kulturfond på Nordkalotten: 413

Yttrande:

samarbete på videogramområdet (fråga):
241

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 13 januari 1982

Medlemsförslag:

forskningspolitiskt samarbete: 407
lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens
område: 614

Andersen, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem till 10 november 1981

Medlemsförslag:

barn och barns miljö: 515

Andersson, Georg, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

allmänskulturella samarbetet: 607

Andersson, Karin, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

reviderat samarbetsprogram på jämställd-
hetsområdet: 338

Andersson, Lennart, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens
område: 614

Yttranden:

artikel 8 i Helsingforsavtalet kompletteras
med de självstyrda områdena: 211
lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens
område: 215, 218
upplysning och forskning om de mänskliga
rättigheterna (fråga): 220, 221, 222

Ásgrímsson, Halldór, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 125
ökat radio- och TV-samarbete: 237

Auken, Margrete, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 104, 124, 126, 127, 139
färöisk och grönländsk representation i
Nordiska rådet: 209
självständig färöisk representation i Nor-
diska rådet: 209
nordiskt pris för barn- och ungdomslittera-
tur (fråga): 268
barn och barns miljö: 295
narkotikamissbruket: 305, 306

Bakke, Halvard, Norska del. (A)

Suppleant

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 65
narkotikamissbruket: 305
projektexport: 357, 358
tidpunkt och plats för nästa session: 398

Bennedsen, Dorte, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

ökat forskningssamarbete: 246
forskningspolitiskt samarbete: 246

Berge, Gunnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

möbelindustri: 627
produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641

Yttranden:

generaldebatt: 120
berättelse från Nordiska ministerrådet

(ekonomiska utskotet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, fiskodling: 348
 projektexport: 355, 357
 företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: 378

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541
 förbud mot vapenexport: 603
 produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641
 temperatur om 20 grader inomhus: 655
 Yttranden:
 generaldebatt: 101
 berättelse från Nordiska investeringsbanken: 365, 366
 förbud mot vapenexport: 370
 tryckkärl och ångpanneanläggningar: 378

Blankenborg, Haakon, Norska del. (A)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 ökat radio- och TV-samarbete: 697

Bondevik, Kjell Magne, Norska del. (Kr. F.)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541
 produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641
 Yttranden:
 generaldebatt: 95
 spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 214
 narkotikamissbruket: 312, 316
 projektexport: 359
 biståndssamarbetet (fråga): 360, 361

Boo, Karl, Sv. del. (c)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 generaldebatt: 166

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)
 Vald medlem till 10 november 1981
 Medlemsförslag:
 allmänkulturella samarbetet: 607

Brundtland, Gro Harlem, Norska del. (A)
 Vald medlem
 Regeringsrepresentant till 10 november 1981
 Yttrande:
 generaldebatt: 79

Christensen, Chr., Danm. riges del. (KrF)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 narkotikamissbruket: 659
 Yttrande:
 narkotikamissbruket: 312

Dybkjær, Lone, Danm riges del. (RV)
 Suppleant
 Yttranden:
 ökat forskningssamarbete: 244
 forskningspolitiskt samarbete: 244
 berättelse från Nordiska industrifonden: 367
 förbud mot vapenexport: 371

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)
 Vald medlem
 Yttranden:
 berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 381
 färjeförbindelserna i Västnorden (fråga): 392

Eliasson, Ingemar, Sv. del. (fp)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 generaldebatt: 142
 gemensam nordisk arbetsmarknad: 198

Elmstedt, Claes, Sv. del. (c)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 383
 färjetrafiken i Norden vintertid (fråga): 395

Enggaard, Knud, Danm. riges del. (V)
 Vald medlem till 13 januari 1982
 Medlemsförslag:
 produktion och distribution av talböcker

och punktskriftsböcker: 641
ändring av frågeinstitutet: 688

Eriksson, Olle, Sv. del. (c)

Suppleant

Yttranden:

kultursamarbete under 1980-talet: 261
allmänkulturella samarbetet: 261

Espersen, Ole Mogens, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

narkotikamissbruket: 313
Christiania (fråga): 318, 321

Fjeldvær, Rolf, Norska del. (A)

Vald medlem till 10 november 1981

Medlemsförslag:

forskningspolitiskt samarbete: 407
allmänkulturella samarbetet: 607

Folke, Steen, Danm. riges del. (VS)

Vald medlem till 13 januari 1982

Medlemsförslag:

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 405

Forsman, Mauno, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

avtal för undvikande av dubbelbeskattning (fråga): 362, 363

Fälldin, Thorbjörn, Sv. del (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 109

Gadd, Arne, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningspolitiskt samarbete: 407

Yttranden:

ökat forskningssamarbete: 248, 249
forskningspolitiskt samarbete: 248, 249
idrottsligt centrum på Nordkalotten: 275

Gestsson, Svavar, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 92, 138
gemensam nordisk arbetsmarknad: 201
yrkesinriktade rehabiliteringen och arbets-

marknadsutbildningen: 326
sysselsättningspolitik (fråga): 328

Gislason, Ingvar, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 151
ökat radio- och TV-samarbete: 238

Gjertsen, Astrid, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 17 februari 1982

Medlemsförslag:

Spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541

Grøndahl, Kirsti, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 156
bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge (fråga): 275, 276

Guðnason, Eiður, Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 111
ökat forskningssamarbete: 243
forskningspolitiskt samarbete: 243

Gunnarsson, Árni, Isl. del. (A)

Suppleant, vald medlem till 19 december 1981

Medlemsförslag:

forskningspolitiskt samarbete: 407
allmänkulturella samarbetet: 607
lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område: 614
produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

Gustavsson, Rune, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barn och barns miljö: 515
narkotikamissbruket: 659

Yttranden:

narkotikamissbruket: 300, 303, 305

Guttormsson, Hjörleifur, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 106, 139

Hagensen, Hagen, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641

Yttrande:

narkotikamissbruket: 313

Halvgaard, Børge, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 154

berättelse från Nordiska ministerrådet (so-
cial- och miljöutskottet): 288

samarbetet på social- och hälsovårdsområ-
det: 292, 293

internationellt samarbete mot missbruk av
rusmedel (fråga): 321, 323, 324

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningsspolitiskt samarbete: 407

lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens
område: 614

ändring av frågeinstitutet: 688

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

ändring av frågeinstitutet: 62

generaldebatt: 89, 91, 92

Hansen, Jens Kristian, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

NORDTURIST-biljett (fråga): 389, 390

färjeförbindelserna i Västnorden (fråga):
392, 394

Hansen-Krone, Margit, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

ökat forskningssamarbete: 251

forskningsspolitiskt samarbete: 251

epidemiologiskt bevakningssystem: 333

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barn och barns miljö: 515

narkotikamissbruket: 659

Yttranden:

generaldebatt: 180

gemensam nordisk arbetsmarknad: 202
berättelse från Nordiska ministerrådet (so-
cial- och miljöutskottet): 284

samarbetet på social- och hälsovårdsområ-
det: 292

narkotikamissbruket: 304, 310

Heinesen, Knud, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 13 januari 1982

Medlemsförslag:

möbelindustri: 627

Helgadóttir, Gudrún, Isl. del. (Sj)

Suppleant

Medlemsförslag:

förbud mot vapenexport: 603

Helveg Petersen, Niels, Danm. riges del.
(RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641

Heløe, Leif Arne, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

narkotikamissbruket: 309

internationellt samarbete mot missbruk av
rusmedel (fråga): 322, 323, 324

Hermannsson, Sverrir, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 72, 122

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 128, 129, 130, 137, 138

förbud mot vapenexport: 370, 371

Hetemäki-Olander, Elsi, Finska del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

spärr mot spridningen av videokassetter
med våld och osedliga program: 541

produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641

temperatur om 20 grader inomhus: 655
 ändring av frågeinstitutet: 688
 ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

öppningsanförande: 59
 ökat radio- och TV-samarbete: 239
 undervisningen av finska barn i Sverige
 (fråga): 279
 projektexport: 357
 avslutningsanförande: 399

Hirvelä, Inger, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 6 februari 1981

Medlemsförslag:

undervisning beträffande byggnadsmiljö-
 frågor: 552
 nordisk kulturtidskrift: 568

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Suppleant till 8 oktober 1981

Medlemsförslag:

idrottsligt centrum på Nordkalotten: 581
 allmänskulturella samarbetet: 607

Jakobsen, Johan J., Norska del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

epidemiologiskt bevakningssystem: 428
 produktion och distribution av talböcker
 och punktskriftsböcker: 641

Yttranden:

generaldebatt: 134
 lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens
 område: 217

Jakobsen, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 72
 berättelse från Nordiska ministerrådet (ju-
 ridiska utskottet): 204
 färöisk och grönländsk representation i
 Nordiska rådet: 210
 självständig färöisk representation i Nor-
 diskiska rådet: 210

Jansson, Olof, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

obligatorisk lotsning genom Ålands hav
 och Kvarken: 485

artikel 8 i Helsingforsavtalet kompletteras
 med de självstyrda områdena: 501
 ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 130
 färöisk och grönländsk representation i
 Nordiska rådet: 210
 självständig färöisk representation i Nor-
 diskiska rådet: 210
 artikel 8 i Helsingforsavtalet kompletteras
 med de självstyrda områdena: 212
 nordisk arbetsmarknad för lärare: 278
 information om Åland (fråga): 376, 377
 lotsning genom Ålands hav och Kvarken:
 391
 hastighetsbegränsning för körkortsinneha-
 vare under första året: 396

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

möbelindustri: 627

Yttranden:

generaldebatt: 178
 avtal för undvikande av dubbelbeskattning
 (fråga): 362, 363
 möbelindustri: 372

Jokela, Mikko, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

reviderat samarbetsprogram på jämställd-
 hetsområdet: 335

Jonasson, Bertil, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

epidemiologiskt bevakningssystem: 428
 utbildning för exportmarknadsföring: 474
 ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet
 (ekonomiska utskottet) samt berättelse
 om Nordel, berättelse från Nordiska
 kontaktorganet för atomenergifrågor,
 multinationella företagen, regionalpoli-
 tiskt samarbete, gemensamma industri-
 ella projekt, fiskodling: 349
 beskattning av svenska byggnadsarbetare i
 Norge (fråga): 363, 364, 365

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Suppleant

Yttrande:

lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område: 219

Jónsson, Stefán, Isl. del. (Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 125, 127

narkotikamissbruket: 316

färjeförbindelserna i Västnorden (fråga): 393

Jonäng, Gunnel, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kulturfond för Nordkalotten: 413

undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor: 552

produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 234, 236

Järvenpää, Heikki, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

färdtjänstservice för handikappade: 590

temperatur om 20 grader inomhus: 655

Yttranden:

generaldebatt: 174

yrikesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen: 326

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 115

Kajanoja, Jouko, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

gemensam nordisk arbetsmarknad: 196

Kanerva, Ilkka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

temperatur om 20 grader inomhus: 655

Yttrande:

generaldebatt: 158

Karhuvaara, Sinikka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 232

TV-program för sjöfolk (fråga): 240

ökad spridning av nordisk film inom Norden: 270

nordisk arbetsmarknad för lärare: 277

Kemppainen, Arvo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förbud mot vapenexport: 603

temperatur om 20 grader inomhus: 655

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttrande:

ökat radio- och TV-samarbete: 231

Kivistö, Kalevi, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 132

nordiskt pris för barn och ungdomslitteratur (fråga): 268, 269

Knuuttila, Sakari, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken: 485

Yttranden:

generaldebatt: 165

finska åldringar i Sverige (fråga): 324

sysselsättningspolitik (fråga): 327, 328

färjetrafiken i Norden vintertid (fråga): 395

Koivisto, Tellervo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541

lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område: 614

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor: 552

nordisk kulturtidskrift: 568

produktion och distribution av talböcker

och punktskriftsböcker: 641
temperatur om 20 grader inomhus: 655
ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 169
ökat forsknings-samarbete: 253
forskningspolitiskt samarbete: 253
kultursamarbete under 1980-talet: 263
allmänkulturella samarbetet: 263
produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 271
biblioteksbusprojektet på Nordkalotten
(fråga): 274, 275
undervisningen av finska barn i Sverige
(fråga): 280
undervisningen beträffande byggnadsmiljöfrågor: 280
reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet: 336

Langslet, Lars Roar, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 139
TV-program för sjöfolk (fråga): 241
ökat forsknings-samarbete: 249
forskningspolitiskt samarbete: 249

Liikanen, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningspolitiskt samarbete: 407
lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område: 614
möbelindustri: 627

Yttranden:

generaldebatt: 186
ökat forsknings-samarbete: 252
forskningspolitiskt samarbete: 252

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningspolitiskt samarbete: 407
obligatorisk lotsning genom Ålands hav och Kvarken: 485
barn och barns miljö: 515
spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541
färdtjänstservice för handikappade: 590
narkotikamissbruket: 658

Yttranden:

generaldebatt: 152
berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 287
förkortning av arbetstiden (fråga): 329, 330
arbetslöshetsunderstöd till permitterade arbetare från Finland (fråga): 331

Lindahl, Essen, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

idrottsligt centrum på Nordkalotten: 581

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 386
internordisk giltighet för körkort (fråga): 394, 395

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 117
rådsmedlemmarnas initiativmöjligheter i anslutning till ministerrådsförslag (fråga): 283, 284
åtgärder mot uppkomsten av handikapp (fråga): 299
narkotikamissbruket: 308
reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet (fråga): 335

Lundkvist, Svante, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

möbelindustri: 627
ändring av frågeinstitutet: 688

Yttranden:

generaldebatt: 67, 70, 129, 130
verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté: 188
berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 342, 345–349, 351
berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, fiskodling: 342, 345–349, 351
projektexport: 352, 354, 356, 358, 359

Marklund, Eivor, Sv. del. (vpk)

Suppleant

Medlemsförslag:

- spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541
- idrottsligt centrum på Nordkalotten: 581
- produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

Mathiesen, Matthias Á., Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- ändring av frågeinstitutet: 688
- ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

- generaldebatt: 70
- nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (fråga): 330

Murberg Martinsen, Astrid, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

- generaldebatt: 168
- färdtjänst för handikappade: 297

Møller, Inge Fischer, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

- kultursamarbete under 1980-talet: 265
- allmänkulturella samarbetet: 265

Nielsen, Agnar, Danm. riges del. (Sb)

Vald medlem

Yttranden:

- färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 211
- självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 211

Nielson, Poul, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 139

Nieminen-Mäkynen, Terhi, Finl. del. (Lkp)

Suppleant

Medlemsförslag:

- rabbattering av postförsändelser: 507
- produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

Yttrande:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 387

Ollila, Esko, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 86

Olsen, Erling, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, fiskodling: 351

Olsen, Olaf, Danm. riges del. (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 126, 176
- färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 210
- självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 210
- färjeförbindelserna i Västnorden (fråga): 393

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- tungjon-laboratorium: 447
- allmänkulturella samarbetet: 607
- produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

Yttranden:

- ökat radio- och TV-samarbete: 228
- berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 257
- kultursamarbete under 1980-talet: 260
- allmänkulturella samarbetet: 260

Palme, Olof, Sv. del (s)

Suppleant

Vald medlem till 8 oktober 1981

Medlemsförslag:

- forskningspolitiskt samarbete: 407
- allmänkulturella samarbetet: 607

Patursson, Erlendur, Danm. riges del (Tvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 405

Yttranden:

generaldebatt: 72, 102

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 208

självständig färöisk representation i Nordiska rådet : 208

Pedersen, Robert, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningspolitiskt samarbete: 407

idrottsligt centrum på Nordkalotten: 581

allmänkulturella samarbetet: 607

produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

Yttrande:

nordisk kulturtidskrift: 267

Peterson, Thage G., Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

generaldebatt: 94

Petersson, Per, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

idrottsligt centrum på Nordkalotten: 581

temperatur om 20 grader inomhus: 655

Yttrande:

generaldebatt: 163

Petri, Carl Axel Sv. del. (opolitisk)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 209

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 209

Pétursson, Páll, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 127, 163

temperatur om 20 grader inomhus: 374

Petäjänieniemi, Tuulikki, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor: 552

nordisk kulturtidskrift: 568

Pokka, Hannele, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatt: 184

säkerheten i fråga om kemiska bekämpningsmedel (fråga): 334

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, fiskodling: 350

nordiska underleveranser: 375

Randal, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

samarbete inom etermedia: 227

ökat radio- och TV-samarbete: 227, 228

kulturfond för Nordkalotten: 273

Rasmussen, Henning, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

narkotikamissbruket: 316

nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (fråga): 330

Romanus, Gabriel, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

rabatter av postförsändelser: 507

produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 229, 232, 235, 238

produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 271

Christiania (fråga): 317, 320, 321

Salo, Arvo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

undervisning beträffande byggnadsmiljö-
frågor: 552

nordisk kulturtidskrift: 568

allmänkulturella samarbetet: 607

produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641

temperatur om 20 grader inomhus: 655

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Savola, Petter, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utbildning för exportmarknadsföring: 474

temperatur om 20 grader inomhus: 655

nordiska underleveranser: 676

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 179

nordiskt freds- och konfliktforsknings-
institut (fråga): 281

samarbetet på social- och hälsovårds-
området: 293

berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet) samt berättelse
om Nordel, berättelse från Nordiska
kontaktorganet för atomenergifrågor,
multinationella företagen, regionalpoli-
tiskt samarbete, gemensamma industri-
ella projekt, fiskodling: 351

Schnitler, Gunvor, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

rabatterning av postförsändelser: 507

produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641

Yttranden:

gasledning i Mittnorden (fråga): 361, 362

NORDTURIST-biljett (fråga): 389, 390

rabatterning av postförsändelser: 396

Skauge, Arne, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 113, 115

upplysning och forskning om de mänskliga
rättigheterna (fråga): 220, 222

rådsmedlemmarnas initiativmöjligheter i
anslutning till ministerrådsförslag (frå-
ga): 283

arbetslöshetsunderstöd till permitterade
arbetare från Finland (fråga): 331

projektexport: 353, 354–358

gasledning i Mittnorden (fråga): 361

beskatning av svenska byggnadsarbetare i
Norge (fråga): 364, 365

Sorsa, Kalevi, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 64

Steen, Reulf, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

möbelindustri: 627

Yttranden:

generaldebatt: 183

ökat radio- och TV-samarbete: 236

Steenholdt, Otto, Danm. riges del (Grønl.)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 138

Stenbäck, Asser, Finl. del. (SkI)

Vald medlem

Medlemsförslag:

spärr mot spridningen av videokassetter
med våld och osedliga program: 541

temperatur om 20 grader inomhus: 655

Yttranden:

generaldebatt: 181

lagstiftningssamarbete på arbetsrättens
område: 218

nordisk språkkonvention: 223

Stenbäck, Pär, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 104

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

öppningsanförande: 55

generaldebatt: 69, 70, 115
berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, fiskodling: 344, 346
utbildning för exportmarknadsföring: 368

Strange, Ebba, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 13 januari 1982

Medlemsförslag:

förbud mot vapenexport: 603

Sundberg, Ingrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

tungjon-laboratorium: 447

produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker: 641

ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete: 233

ökat forskningssamarbete: 250

forskningspolitiskt samarbete: 250

tungjon-laboratorium: 255

Sundstein, Jógvan, Danm. riges del. (Fkfl)

Vald medlem till 31 juli 1981

Medlemsförslag:

spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541

färdtjänst för handikappade: 590

Suonio, Kaarina, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

ökat forskningssamarbete: 245

forskningspolitiskt samarbete: 245

Syse, Jan P., Norska del. (H)

Vald medlem

Yttrande:

spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 213

Sæthun, Ambjørø, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

narkotikamissbruket: 311

Söder, Karin, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 97

samarbetet på social- och hälsovårdsområdet: 293

narkotikamissbruket: 306

finska åldringar i Sverige (fråga): 324

uthyrning av arbetskraft (fråga): 332

säkerheten i fråga om kemiska bekämpningsmedel (fråga): 334

information om Åland (fråga): 376, 377

Söderman, Jacob, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Suppleant till 5 februari 1982

Yttranden:

generaldebatt: 73

ökat forskningssamarbete: 251

forskningspolitiskt samarbete: 251

biblioteksbusprojektet på Nordkalotten (fråga): 274

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 288

åtgärder mot uppkomsten av handikapp (fråga): 299, 300

förkortning av arbetstiden (fråga): 329, 330

Söderström, Sten, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barn och barns miljö: 515

spärr mot spridningen av videokassetter med våld och osedliga program: 541

färdtjänstservice för handikappade: 590

förbud mot vapenexport: 603

temperatur om 20 grader inomhus: 655

Yttranden:

generaldebatt: 162

gemensam nordisk arbetsmarknad: 192

ökat radio- och TV-samarbete: 238

uthyrning av arbetskraft: 332

berättelse från Nordiska investeringsbanken: 366

förbud mot vapenexport: 370

Tastesen, Bernhardt, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

samarbetet på social- och hälsovårdsområdet: 290, 292

narkotikamissbruket: 302, 304, 306

Taxell, Christoffer, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 206

Thomassen, Petter, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 160

Thórdarson, Friðjón, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 100

Thoroddsen, Gunnar, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 81

Tillander, Ulla, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 172

Utkilen, Sigrid, Norska del. (H)

Vald medlem till 10 november 1981

Medlemsförslag:

barn och barns miljö: 515
produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641

Wahlström, Jarmo, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

internordisk giltighet för körkort (fråga):
394

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

spärr mot spridningen av videokassetter
med våld och osedliga program: 541

Yttranden:

generaldebatt: 136, 138

Westerlund, Henrik, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utbildning för exportmarknadsföring: 474
produktion och distribution av talböcker
och punktskriftsböcker: 641
ökat radio- och TV-samarbete: 697

Yttranden:

generaldebatt: 141

utbildning för exportmarknadsföring: 368

Wiklund, Bengt, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttranden:

kultursamarbete under 1980-talet: 266

allmänkulturella samarbetet: 266

Wikström, Jan-Erik, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 155

bruk av egendomen i Fjaler i Västnorge
(fråga): 276

undervisningen av finska barn i Sverige
(fråga): 279

nordiskt freds- och konfliktforsknings-
institut (fråga): 281

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 84, 90, 91

Winberg, Håkan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttranden:

lagstiftningssamarbetet på arbetsrätts-
område: 216, 218

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 148

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 26 februari 1982

Medlemsförslag:

kulturfond för Nordkalotten: 413

hastighetsbegränsning för innehavare av
körkort under första året: 458

obligatorisk lotsning genom Ålands hav
och Kvarken: 485

spärr mot spridningen av videokassetter
med våld och osedliga program: 541

undervisning beträffande byggnadsmiljö-
frågor: 552

Yttrande:

generaldebatt: 118

Åsling, Nils G., Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 149

Østergaard, Lise, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samarbete på videogramområdet (fråga):

242

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, fiskodling: 347, 348
biståndssamarbetet (fråga): 360

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2605–2625. Övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien – se även förteckning i NU-serien).

- Acceleratorbaserad forskning: *C 163/k*, 1482
 Adoption: 1074
 Af: se Av
 Afrikainstitutet: **C 24/k*, 1827
 Akademi, folklig: 1063, *C 100/k*, 1270
 Akupunktur: *D 22/1980/s*, 2224
 Alkohol
 forskning, nämnden för: **C 17/s*, 1787
 och narkotikaproblem i Norden: NU
 B 1979: 14, A 1980: 16, B 1980: 20
 skattefri införsel: *D 26/1981/s*, 2376
 Allmänskulturellt samarbete: *A 611/k*, 607,
 B 37/k, 745, 937, 1070
 Amatörboxning: **D 12/1980/j*, 2209
 Amatörorganisationer, samarbete: 1073
 Anställningsförmåner, konvention om:
 **D 17/1980/s*, 2216
 Antikviteter, utförsel av: *D 14/1977/k*, 2131
 Arbets-: se även Arbets-
 Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik i
 Norden: NU 1981: 5
 Arbetskraften och kapitalets rörlighet: 945,
 NU A 1979: 21, 1980: 11
 Arbetslöshet: 89
 understöd till finska arbetare: *E 27*, 2423
 ungdoms: 64, 920, **D 28/1981/s*, 2378
 Arbetsmarknad: 942
 arbetsmarknadsfrågor, institut för: **D 7/*
 1977/s: 2122
 för hälso-, sjukvårds- och veterinärper-
 sonal: *D 21/1981/s*, 2371, *E 22*, 2418
 för lärare: 1062, *D 19/1979/k*, 2184
 medicinalpersonal: 1143
 samarbetsprogram: **D 19/1975/s*, 2096
 sysselsättningspolitik: *E 26*, 2422
 utbildningscenter på Nordkalotten:
 **C 36/s*, 1905
 yrkesinriktad rehabilitering: *B 41/s*, 883
 1954 års överenskommelse, revision: 102,
 B 40/s, 833, 944, 1236, NU A 1979: 18
 Arbetsmedicin och yrkeshygien: 954
 Arbetsmiljö: 953
 datateknikens inverkan på: **D 15/1980/s*,
 2213
 vid graviditet: **D 18/1980/s*, 2217
 samarbetsprogram: **D 19/1981/s*, 2368
 till sjöss: **D 8/1979/t*, 2170, **D 9/1979/t*,
 2171
 Arbetsrätt: *A 612/j*, 614
 Arbetstiden
 förkortning av: *D 6/1977/s*, 2120, *E 10*, 2406
 konvention om: *D 12/1978/s*, 2153
 Arktisk medicinsk forskning: *C 158/k*, 1433
 Arvsrätt: 1080
 Asienforskning: se CINA
 Atomansvar: 1095
 Atomfysik, institut för: *C 151/k*, 1368
 Automobile: se Förare, Körkort och Motor-
 fordon
 Avfall: 1108
 radioaktivt: *D 1/1977/e*, 2117
 återvinning och återanvändning: 1108,
 **D 15/1978/s*, 2158
 Avgaser från fordon
 och hälsa och miljö: **D 29/1981/s*, 2384
 internationell forskning: **D 30/1981/s*, 2385
 Avloppsvatten, rening av kommunalt: **D 7/*
 1979/s, 2169
 AV-material, tullbehandling och distribution:
 **D 7/1976/k*, 2104
 Avtalsrätt: 1085
 Barn
 barnåret i Norden: NU A 1980: 9
 och unga, fritidsverksamhet: **D 25/1981/s*,
 2375
 och kultur: 1071, **D 20/1979/k*, 2188, *E 19*,
 2415
 och barns miljö: *A 604/s*, 515
 språkundervisning för finska: *D 14/1975/k*,
 2092, *E 8*, 2403
 trafikmiljö för: **D 11/1977/t*, 2127, NU B
 1980: 16
 vårdnad: 1082
 Barnträdgårds- och förskoleverksamhet:
 1149
 Bibliotek
 bussprojekt på Nordkalotten: *E 6*, 2401
 samarbete på området: **D 15/1979/k*, 2179
 Bilar: se Motorfordon
 Bildkonstnärer, utbytes- och stipendieord-
 ning: **D 11/1981/k*, 2357

- Billfärja: se Båtförbindelse
 Biologisk bekämpning av skadedjur: *D 18/1972/k, 2042
 Biotoper och naturtyper, skydd av: *D 28/1974/s, 2082
 Biståndssamarbete: se Utvecklingsländerna
 BK (Bilteknisk Komité): 1593
 Blinda: se Döv-blinda
 Bokmarknad: *D 5/1980/k, 2200
 Bolagsrätt och bokföring: 1096
 Bostadspolitik: 981
 Bottniska viken, kommittén för: *C 51/s, 2005
 Budgetkommitté: 188, 397, *Dokument 2*, 2497 val: 62
 Buller: se Trafikbuller
 Bygg-
 -bestämmelser, kommittén för: *C 45/e, 1989
 -sektorn, samarbete: 972
 Byggnads-
 -arbetare, beskattning av svenska i Norge: E 23, 2419
 -miljöfrågor, undervisning: A 606/k, 552
 Båtar: se även Fritidsbåtar: NU A 1980: 1, 1F
 Båtförbindelse
 mellan Island, Färöarna och övriga Norden: D 4/1975/t, 2085
 i Västnorden: E 12, 2408
 Böcker: se Talböcker
 Børn: se Barn
- Charter, frakt-: *D 6/1980/t, 2201
 Christiania, försäljning av hasch: E 1, 2396
 CINA (Centralinstitutet för nordisk asienforskning): C 156/k, 1418
 Cykeltrafikprojektet: 1162
- Dampkedler: se Ångpanne-
 Datateknikens konsekvenser: *D 15/1980/s, 2213, *D 16/1980/s, 2215
 Datateknologi i Norden: NU 1981:9
 Drivmedel, alternativa: 1022, *D 2/1981/e, 2343, *D 5/1981/e, 2347
 Drogforskning, nämnden för: *C 17/s, 1787
 Dubbelbeskattning, avtal för undvikande av: E 2, 2397
 Dyrefredning: se Fridlysning
 Döv-blinda, utbildning och lärare: 1059, *D 2/1978/k, 2142
- EEC: se EG
 EF: se EG
- Ekologi, kollegium för: C 155/k, 1414
 Ekologisk planering: 1110
 Ekonomiskt samarbete: C 1, 923
 Eksport: se Export
 El-samarbejde: se Nodel
 Elitidrott, medicinskt missbruk: D 4/1979/s, 2164
 Energi-
 forskning: *D 4/1981/e, 2346
 och industrifrågor: 1011
 politik: 1011, 1021
 produktion: 1111
 samarbete: 1180, D 21/1974/e, 2071
 Energihushållning i Norden: NU 1981:2
 Epidemiologiskt bevakningssystem: A 597/s, 428
 Ersättningsrätt: 1094
 Etermedia, förbättrad information om Norden: D 13/1975/k, 2089
 Etniska och språkliga minoriteter: 1071
 Etnologi, kurser: C/105/k a, 1337
 Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
 Exportmarknadsföring, utbildning: A 600/e, 474
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjningsbegreppet
 Familjerätt: 1080
 Farligt gods, transport av: *D16/1981/t, 2364, *D 17/1981/t, 2366
 Fartyg, bestämmelser om säkerhet, arbetsmiljö: *D 8/1979/t, 2170, *D 9/1981/t, 2171
 Fellesmarked: se EG
 Felparkeringsavgifter: D 14/1980/j, 2211
 Film
 kurser: C 207/k, 1583
 spridning av nordisk: D 18/1977/k, 2138
 Finans- och valutapolitik: 982
 Finska
 arbetare, understöd till permitterade: E 27, 2423
 barn, språkundervisning för: 134, D 14/1975/k, 2092, E 8, 2403
 åldringar i Sverige: E 9, 2404
 Firmarätt: 1093
 Fiskerifrågor, kontaktorganet för: *C 12/e, 1745
 Fiskeprodukter för u-länderna: D 14/1978/e, 2156
 Fiskodling: D/6/1981/e, 2349
 Fjaler, bruk av egendomen i Västnorge: D 21/1979/k, 2190, E 7, 2402

- Fjernsyn: se TV
 Flygsäkerhet: 1167
 Flygtrafik
 internordisk på korta rutter: *D 8/1972/t*, 2033
 mellan de nordliga delarna av Norden: 1157 **D 28/1973/t*, 2061
 mellan Åland och Stockholmsområdet: **D 9/1972/t*, 2035
 utvidgade resealternativ: *D 2/1976/t*, 2097
 Flyv: se Flyg
 Folkkrörelser, samarbete: 1070
 Fonogramarkiv: **D 17/1977/k*, 2137
 Folkdiktning, institut för (NIF): *C 152/k*, 1378
 Folkakademi: se Akademi
 Folkhögskola i Västnorge: 1063, *D/21/1979/k*, 2190, *E 7*, 2402
 For-: se även För-
 Forbruger-: se Konsument
 Fordonsavgaser
 och hälsa och miljö: **D 29/1981/s*, 2384
 internationell forskning: **D 30/1981/s*, 2385
 Forskarkurser: *C 161/k*, 1466, *D 12/1981/k*, 2358, NU B 1978: 8
 Forskning: 1065
 acceleratorbaserad: *C 163/k*, 1482
 alkohol och drogforskning, nämnden: **C 17/s*, 1787
 arktisk medicinsk, samarbetskommittén: *C 158/k*, 1433
 asienforskning, centralinstitutet för (CINA): *C 156/k*, 1418
 energi-: **D 4/1981/e*, 2346
 fordonsavgaser: **D 29/1981/s*, 2384, **D 30/1981/s*, 2385
 handikapp: 1141
 humanistisk: **C 23/k*, 1820
 jordbruks-: **C 33/e*, 1873
 konflikt- och fredsforskning, samarbetskommittén för: *C 159/k*, 1445
 kvänerna: **D 3/1980/k*, 2198
 lantbrukskooperation: *D 15/1977/k*, 2134
 om Latinamerika: **C 40/k*, 1944
 massmedia (NORDICOM): *C 164/k*, 1486
 medicinsk: **C 5/k*, 1714
 miljökonsekvenser vid drivmedel: **D 2/1981/e*, 2343
 miljöskydd: 1105
 de mänskliga rättigheterna: *D 13/1980/j*, 2210, *E 3*, 2398
 naturvetenskapliga forskningsråden: **C 34/k*, 1878
 ozonskiktet: *D 8/1978/s*, 2150
 regionalpolitisk: **C 46/e*, 1992
 samarbetsnämnden för samhällsforskning: **C 8/k*, 1727
 skogsforskning, samarbetsnämnden (SNS): **C 28/k*, 1849
 skärgårdsinstitut: **D 27/1974/s*, 2081
 stads-: **D 27/1980/e*, 2334
 transportekonomisk: **C 25/t*, 1839
 viltforskning: *C 2/k*, 1701
 och utbildning på rusmedelsområdet: **D 23/1981/s*, 2373
 och utbildning om åldrandets problem: **D 5/1979/s*, 2166
 Forskningspolitiskt samarbete: *A 583/k*, 407, *B 38/k*, 764
 Forskningsråd
 ekonomiska: *C 52/e*, 2010
 naturvetenskapliga: **C 34/k*, 1878
 skattevetenskapliga: **C 39/e*, 1940
 Forskningssamarbete: 937, 1066, 1123, NU 1981: 1
 Forureningsbekæmpelse: se Förorening och Miljövård
 Frachtcharterflyv: se Charter
 Framtidsstudier, samarbete om: *D 9/1976/k*, 2107
 Freds- och konfliktforskning: *C 159/k*, 1445, *E 25*, 2421
 Framtid: se Framtid
 Fridlysningsbestämmelser för djur: *D 2/1968/j*, 2024
 Friluftsliv: 1109
 Friskvård: **D 27/1981/s*, 2377
 Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser: **D 15/1972/t*, 2040
 Fritidsverksamhet för barn och unga: **D 25/1981/s*, 2375
 Frågestitut: *A 622/j*, 688
 Fysioterapeuter, vidareutbildning: **D 3/1974/s*, 2062
 Fællesmarked: se Ekonomiskt samarbete och EG
 Færdsel: se Trafik
 Färdtjänstservice för handikappade: *A 609/s*, 590
 Färjor
 förbindelserna i Västnorden: *E 12*, 2408
 isbrytarassistans: **D 7/1980/t*, 2302, *E 14*, 2410
 mellan Island, Färöarna och övriga Norden: *D 4/1975/t*, 2085

Färöarna

färja mellan Island och övriga Norden: *D 4/1975/t*, 2085

komplettering av Helsingforsavtalet: *A 602/j*, 501

litteratur, stöd till: **D 20/1973/k*, 2057

Nordens Hus: 1075, NU B 1977: 4

representation i Nordiska rådet: *B 29/j*, 705, 2438

självtständig representation i Nordiska rådet: 138, *A 577/j*, 405

trafikförbindelse med övriga Norden: *D 11/1972/t*, 2036

Förarskydd vid trafikförsäkring: **D 24/1973/t*, 2060

Førerbevis: se Körkort

Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: *D 20/1974/e*, 2068

Företagshälsovård: 955

Författar-

kurserna: **D 8/1981/k*, 2354

stipendier: **D 9/1981/k*, 2355

Författning, publicering av: se Statutsamling

Förening

giftiga laster i Östersjön: **D 9/1975/s*, 2088

av hav: 1106

av luft: 1107

Försörjarbegreppet: *D 1/1973/s*, 2045

Gasledning i Mittnorden: *E 24*, 2420

Gemensamma marknaden: se EG

Genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter: 1036, **C 29/e*, 1854

Genetik, medicinsk: **D 17/1979/k*, 2181

Geoexkursioner till Island: *C 154/k*, 1410

Glasindustrin: **D 24/1980/e*, 2329

Glesbygdspolitiskt samarbete: 1122, 1159

Grannlandslitteraturkommittén: se Nabolandslitteraturkommittén

Grannspråk och minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32, NU B 1978: 11

Graviditet, arbetsmiljörisiker: **D 18/1980/s*, 2217

Gruvsamhällens svårigheter: **D 5/1981/e*, 2347

Grå arbetskraft i Norden: *E 28*, 2424

Grönland

representation i Nordiska rådet: *B 29/j*, 138, 705, 2438

trafikförbindelse med övriga Norden: *D 11/1972/t*, 2036

Gymnasiestadiet, litteraturantologi: **D 10/1981/k*, 2356

Handels-

politik: 998

finans- och valutapolitik: 982

Handikapp

forskning: 1140, 1161

färdtjänstservice: *A 609/s*, 590

förebyggande av: *D 13/1978/s*, 2155, *E 15*, 2411

nämnden för: **C 20/s*, 1801

trafikmedel, kollektiva: **D 4/1978/t*, 2144

Handlingsprogram

jämställdhetsfrågor: *D 5/1978/s*, 2145

livsmedelsförsörjning: *D 5/1975/e*, 2086

språkförståelse i Norden: *D 12/1977/k*, 2128

Hasch, försäljning i Christiania: *E 1*, 2396

Hastighetsbegränsning för nya körkortsinnehavare: *A 599/t*, 458

Havs-

forskningssamarbete: 1069

förening: 1106

rätt: **D 20/1972/j*, 2043

Helsingforsavtalet, komplettering av artikel 8: *A 602/j*, 501

Hemmamarknad, nordisk: 74, 930

Historia, utgivande av nordisk: 1064, *D 14/1972/k*, 2038

Historisk metodlära, fackkonferens: **C 48/k*, 1999

Hotell- och restaurantfacket, vidareutbildning: **D 13/1974/t*, 2067

Humanistisk forskning: **C 23/k*, 1820

Hushållsvetenskap, Nordiska högskolan (NHH): 1063, **C 103/k*, 1320

Husmodrar, socialskydd för: se Försörjarbegreppet

Hälsö-

direktörmöte: 1145

och sjukvårdssamarbete: 1145

sjukvårds- och veterinärpersonal, arbetsmarknad för: *D 21/1981/s*, 2371, *E 22*,

2418

och socialvårdsområdet, program för samarbete: *B 39/s*, 809, *D 9/1977/s*, 2123

Hälsovård: se även Friskvård

Hälsovårdshögskolan: 1143, **C 10/s*, 1739

Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k*, 2054

Idrott: se även Elitidrott

centrum på Nordkalotten: *A 608/k*, 581

kurs för lärare: *C 53/k*, 2016

medicinskt samarbete: **D 21/1980/k*, 2233

- samarbete: *C 208/k*, 1586, *D 16/1975/k*, 2094
- Immaterialrätt: 1092
- Industri-
och energifrågor: 1011
fond, nordisk: 1017, *C 35/e*, 1883
fond, norsk-svensk: 114
politik: 929, 1193
projekt: *D 23/1980/e*, 2226
- Information-
centrum: *C 106/k*, 1350
och dokumentationssamarbete: 1147
om Norden i etermedia: *D 13/1975/k*: 2089
vetenskaplig: *C 160/k*, 1453
om Åland, statistisk: *E 20*, 2416
- Internationella organisationer, konferenser
för:
Frostavallen: NU 1975: 33, 1975: 36
Hanaholmen: NU B 1979: 3
Hindsgavl: NU 1969: 21, 1970: 4
Hässelby: NU 1965: 9, 1966: 1
Imatra: NU 1968: 9, 1969: 18
Reykjavík: NU 1973: 12, 1973: 20
Røros: NU 1971: 13, 1972: 1
- Internordisk flygtrafik: *D 2/1976/t*, 2097
- Investeringsbank, nordisk: 1232, *C 42/e*, 1956
kontrollkommitté: 63
- Isbrytarassistans för färjor: *D 7/1980/t*, 2302,
E 14, 2410
- Island
färja Färöarna och övriga Norden: *D 4/1975/t*, 2085
geoexkursioner till: *C 154/k*, 1410
Nordens Hus i Reykjavík: *C 200/k*, 1499
trafikförbindelse med övriga Norden: *D 11/1972/t*, 2036
vulkanologiskt institut: *C 162/k*, 1474
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j*, 2024
- Jord- och skogsbruk: 1030
- Jordbruks-
och trädgårdsväxter, genbank för: **C 29/e*, 1854
forskarens förening: **C 14/k*, 1756
forskning, kontaktorganet för: 1033,
**C 33/e*, 1873
frågor, kontaktorganet för: 1032, **C 11/e*, 1743
- Journalistkursen: *C 102/k*, 1315
- Jägarkompetens: *D 14/1979/j*, 2177
- Jämställdhetsfrågor: *B 42/s*, 894, 1039, *D 5/1978/s*, 2145
- Järnvägstrafik, enhetliga rabatter: *D 12/1979/t*, 2175
- Järnvägstransport: 1091
- Kattegatt, sälstammen i: **D 6/1979/s*, 2167
- Kemiska bekämpningsmedel: *E 17*, 2413
- Kollektivtrafiken och de handikappade: **D 4/1978/t*, 2144
- Kommunikation och trafiksäkerhet: 1150
- Konflikt- och fredsforskning: *C 159/k*, 1445
E 25, 2421
- Konservatorer, vidareutbildningskurser:
C 105/k c, 1348
- Konstcentrum: *C 206/k*, 1574
- Konstförbundet: **C 38/k*, 1926
- Konstnärlig verksamhet: 1073
- Konsument-
området, samarbetsprogram: *D 25/1980/e*, 2330
politik: 1044
rätt: 1048
- Konsumentskydd: 1085
lås: *D 26/1980/e*, 2332
- Konvention
om anställningsförmåner: **D 17/1980/s*, 2216
om arbetstiden: *D 12/1978/s*, 2153
Europeisk miljöskydds-: **D 7/1978/s*, 2148
multilaterala sociala med utomnordiska länder: NU 1981: 4
om ozonskiktet: **D 9/1978/s*, 2152
om social trygghet: 1139, 20/1981/s, 2369
språk-: *D 32/1981/j*, 2390
säkerhets-, SOLAS 1974: 1168, **D 10/1979/t*, 2172
- Kraftsamarbejde: se Energisamarbete
- Kriminalpolitik: 181, 1097
- Kriminologi, samarbetsrådet för: **C 30/j*, 1859
- Kultur-
och barn: **D 20/1979/k*, 2188
fond: se Nordiska kulturfonden och Nordkalotten
förmedling: 1073
industrin: se Kulturkonsumtion
konsumtion i Norden: 1072, **D 16/1977/k*, 2136
samarbete: *A 611/k*, 607, *B 37/k*, 745
tidskrift: *A 607/k*, 568
- Kurser
i etnologi: *C 105/k a*, 1338
film-: *C 207/k*, 1583
forskar-: *D 12/1981/k*, 2358

- journalist-: *C 102/k*, 1315
 vidareutbildning för konservatorer:
C 105/k c, 1348
 i språk och litteratur: *C 105/k b*: 1343
 Kvarken och Ålands hav: lotsning: *A 601/k*,
 485
 Kvänerna, forskning om kultur och språk:
 **D 3/1980/k*, 2198
 Köprätt: 1085
 Körkort
 hastighetsbegränsning vid nya: *A 599/t*, 458
 internordisk giltighet: *D 3/1976/t*, 2100,
E 13, 2409
- Lagstiftningssamarbete: 1079
 Landbrug: se Jordbruk
 Landsvägstransport: 1092
 Lantbrukskooperation, forskningssamar-
 bete: *D 15/1977/k*, 2134
 Latinamerika, forskning (NOSALF):
 **C 40/k*, 1944
 Levnedsmidler: se Livsmedel
 Likestillingsspørsmål: se Jämställdhetsfrågor
 Litteratur: se även Nabolandslitteratur
 antologi för gymnasiestadiet: **D 10/1981/k*,
 2356
 färöisk: stöd till: **D 20/1973/k*, 2057
 och språk, kurser i: *C 105/k b*, 1343
 lättläst: **D 22/1979/k*, 2191
 nordiskt pris för barn- och ungdoms-:
E 19, 2415
 -pris, Nordiska rådets: 122, 2594
- Livsmedel
 försörjning, handlingsprogram för: *D 5/*
1975/e, 2086
 lagstiftning: **C 18/s*, 1792
 metodikkommitté (NMKL): **C 43/s*, 1985
 Lotsning genom Ålands hav och Kvarken:
A 601/t, 485
 Lovgivning: se Lagstiftning
 Luft-
 förening: 1107, **D 29/1981/s*, 2384,
 **D 30/1981/s*, 2385
 transport: 1092
 Lås, konsumentskydd: *D 26/1980/e*, 2332
 Läkemedel
 nämnden för: **C 7/s*, 1722
 samarbete: 1146
 Lärare, arbetsmarknad för: 937, *D 19/1979/k*,
 2184
- Marinbiologi, kollegium: *C 150/k*, 1362
 Massmedia
 forskning: *C 164/k*, 1486
- och jämställdhet: 1042
 Materialprovning, odontologisk: **C 32/s*,
 1868
 Medborgarskapsregler: **D 16/1976/j*, 2113
 Meddelanden, Nordiska ministerrådets och
 nordiska regeringars om rekommendatio-
 ner: 2024
 Medicinsk forskning: se även Arktisk medi-
 cinsk forskning
 samarbetsnämnden för: **C 5/k*, 1714
 Medicinsk
 genetik: **D 17/1979/k*, 2181
 missbruk inom elitidrotten: *D 4/1979/s*,
 2164
 samarbete inom idrotten: **D 21/1980/s*,
 2223
 undervisning, federationen för: **C 41/k*,
 1951
 Mellanriksvägar: 1158
 Metodlära, fackkonferens i historisk:
 **C 48/k*, 1999
- Miljö
 för barn: *A 604/s*, 515
 -data: 110
 fordonsavgasars inverkan: **D 29/1981/s*,
 2384, **D 30/1981/s*, 2385
 -skador: 1095
 Miljöskydd: 1102
 i samernas kärnområden: **D 24/1974/j*,
 2076
 konvention, europeisk: **D 7/1978/s*, 2148
 Miljösäkra sjötransporter: **D 14/1981/t*,
 2362, **D 15/1981/t*, 2363
 Miljövård: se även Förening
 samarbete: **D 6/1978/s*, 2147
 Ministerrådet, Nordiska
 allmän budget: 1205
 berättelse: *C 1*, 923
 budget för nordiskt kulturellt samarbete:
 1261
 dispositionsmedel: 1206, 1263
 informationsverksamhet: 1052
 kontakter med arbetsmarknedets parter:
 935
 kulturbudget: 1051
 kulturellt samarbete: 1050
 organisatoriske forhold: 1114
 presskommunikéer: 1214
 kulturavtalet: 1050
 sekretariat
 i København: 1116
 i Oslo: 1115
 sekretariatssammanslagning: 929, NU
 1981: 10

- utredningar, samnordiska på kulturområdet: 1264
- Missbruk
 medicinskt inom elitidrott: *D 4/1979/s*, 2164
 narkotika: *A 616/s*, 659
 rusmedel: **D 22/1981/s*, 2372, **D 23/1981/s*, 2373, **D 24/1981/s*, 2374, *E 18*, 2414
- Motorfordon
 bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra: **D 9/1980/t*, 2205
 avgaser från: **D 29/1981/s*, 2384, **D 30/1981/s*, 2385
- Multinationella företag: 1113, 1199
 roll i Norden: *D 25/1974/e*, 2080
- Musikpris, Nordiska rådets: 2599
 Musiksamarbete: se NOMUS
- Måle: se Mät
- Mänskliga rättigheterna: *D 13/1980/e*, 2210, *E 3*, 2398
- Möbelindustri, samarbete: *A 613/e*, 627
- Nabolandslitteraturkommittén: *C 205/k*, 1561
- NAD (Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning): 1140, **C 17/s*, 1787
- Namnlagstiftning: 1084
- Narkotika, åtgärder mot missbruk: 120, *A 616/s*, 659
- Natur-
 gass i Nord: 142, 1242, NU 1981: 3
 skadeverkningar genom turismen: **D 13/1981/t*, 2361
 skydd och friluftsliv: 1109
 typer och biotoper, skydd av: *D 28/1974/s*, 2080
 vetenskap, forskningsråd: **C 34/k*, 1878
- NBK (Nordisk bilteknisk kommitté): 1593
- NHH (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap): *C 103/k*, 1320
- NIB: se Investeringsbanken. Nordiska
- NIF (Nordiska institutet för folkdiktning): *C 152/k*, 1378
- NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning): 1148, **C 32/s*, 1868
- NJK (Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning): **C 33/e*, 1873
- Njurtransplantationer: 1145
- NKF (Nordiska konstförbundet): **C 38/k*, 1926
- NKT (Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning): 1593
- NKTF (Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning): **C 25/t*, 1839
- NKV (Nordisk komité för vägtrafikklovgivning): 1593
- NMKL (Nordisk metodikkommitté för livsmedel): **C 43/s*, 1985
- NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete): *C 202/k*, 1524
- NOP-H (Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter): **C 23/k*, 1824
- Nordbor, ändrade medborgarskapsregler: **D 16/1976/j*, 2113
- Nordel, berättelse: *C 300/e*, 1588
- Nordens Hus
 på Färöarna: NU B 1977: 4
 i Reykjavík: *C 200/k*, 1499
- Nordens institut på Åland: **D 16/1979/k*, 2180
- NORDFORSK (Nordiska samlingsorganet för teknisk-naturvetenskaplig forskning): **C 13/k*, 1747
- NORDICOM (Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning): *C 164/k*, 1486
- NORDINFO (Nordiskt samlingsorgan för vetenskaplig information): *C 160/k*, 1453
- Nordisk investeringsbank (NIB): se Investeringsbanken
- Nordisk statistisk sekretariat: *C 3/e*, 1708
- Nordiska journalistkursen: se Journalistkursen
- ''Nordisk Kontakt'': 2470
- ''Nordisk statistisk årsbok'': 2452, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29, 1975: 38, 1976: 35, A 1977: 18, A 1978: 18, A 1979: 26, A 1980: 20, 1981: 15
- ''Nordisk statsutställning'': 2452, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37, 1976: 34, A 1977: 17, A 1978: 17, A 1979: 25, A 1980: 19, 1981: 14
- Nordiska kulturfonden: 1055
 berättelse: *C 16/k*, 1761
 utskottet för granskning av berättelse: 63 val: 63
- Nordiska rådet
 arbetsutskott: 2577
 bilaterale aftaler: 2432
 budget 1982 och 1983: 2495
 budgetkommittén: 62, 188, 397, *Dokument 2*, 2497
 delegationerna och parlamenten: 2475
 ekonomiska utskottet: 147, 2462, 2494
 ekonomiskt stöd till ungdomens Nordiska rådsseminarium: 2443

- frågeinstitutet: *A 622/j*, 62, 688
 utvidgning av: 2439
 färöisk och grönländsk representation:
A 577/j, 405, *B 29/j*, 705
 informationskommittén: 63, 397, 2464
 informationsmaterial: 2469
 investeringsbankens kontrollkommitté: 63
 juridiska utskottet: 146, 2453, 2489
 konferenser och möten: 2448
 kulturutskottet: 146, 2454, 2490
 litteraturpris: 2594
 medlemmar: 9
 musikpris: 2599
 nationella delegationerna
 sekretariat: 2580
 verksamhet och sammansättning: 2471
 NORD-publikationer: 2449
 NU-serien: 938, 2449, 2451
 personregister: 2626
 politisk sammansättning av förmanskap i
 utskott och kommittéer: 2442
 porträttmatrikel: 2452
 presidierapport: *Dokument 1*, 2425
 presidiet
 kontakt med ministerrådet och statsmi-
 nistrarna: 2447
 sammansättning: 59, 2453, 2577
 sekretariat: 2496, 2578
 verksamhet: 2437
 publikationsverksamhet: 2448
 rekommendationer: 2511
 meddelanden om: 2024
 översikt över 1981 års: 2437
 rådsförhandlingarna: 2448
 register över: 2603
 samarbetsformer och aktiviteter: 2426
 sekreterarkollegium: 2453
 social- och miljöutskottet: 146, 2458, 2491
 suppleanter för presidiemedlemmarna:
 2577
 trafikutskottet: 147, 2460, 2493
 verksamhet
 1952–1970: 1971: 14
 1965–1974: NU A 1977: 16
 yttranden: 2552
 30:e sessionen
 arrangemang, särskilda: 52
 avslutningsanförande, presidenten: 399
 berättelser till: 923
 generaldebatt vid: 64–188
 kallelse till: 7
 medlemslista vid: 9
 namnupprop: 57
 presidium vid: 59
 protokoll vid: 55–400
 regeringsrepresentanter och valda med-
 lemmar: 12
 sakernas fördelning på utskott: 40
 sakkunniga vid: 2580
 saklista vid: 23
 sekretariat vid: 2578
 sessionssal, placering av regeringsrepre-
 sentanter och rådsmedlemmar: 2651
 utskott: 146
 öppningsanförande, presidenten: 55
 översikt över: 52
 övriga beslut: 2605
 NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk
 atomfysik): *C 151/k*, 1368
 Nordkalotten: 1126
 arbetsmarknadsutbildningscenter: **C 36/s*,
 1905
 biblioteksbusprojektet: *E 6*, 2401
 flygtrafiken inom, utbyggnad av: **D 28/*
1973/t, 2061
 idrottsligt centrum: *A 608/k*, 581
 regionalpolitisk fond för: *D 23/1974/e*, 2073
 vandringsleder: NU A 1980: 10
 NORDKEM (Nordiskt samprojekt för klinisk
 kemi): 1145
 NORDPLAN (Nordiska institutet för sam-
 hällsplanering): *C 104/k*, 1327
 NordREFO (Nordiska institutet för regional-
 politisk forskning: 1123, **C 46/e*, 1992
 NORDSAT (Nordisk radio och television via
 satellit): 71, 115, NU A 1977: 7, A 1977: 7F,
 A 1977: 8–9, B 1977: 1, B 1977: 36, A
 1979: 4–8
 NORDTEL (Nordiskt samarbete på telekom-
 munikationsområdet): **C 21/t*, 1806
 NORDTEST (Gemensamt nordiskt organ
 inom provnings- och kontrollområdet):
 975, 1019 **C 9/e*, 1736
 NORDTRANS-statistik: **D 11/1980/t*, 2208
 NORDTURIST-biljett
 för pensionärer: *D 1976/t*, 2101
 för ungdom: *D 3/1975/t*, 2084, *E 11*, 2407
 NOSALF: se Latinamerika-forskning
 NOS-N (Samarbetsnämnden för de nordiska
 naturvetenskapliga forskningsråden):
**C 34/k*, 1878
 NOS-H (Nordiska samarbetsnämnden för
 humanistisk forskning): **C 23/k*, 1820
 NSR (Nordiska skogsarbetsstudiernas råd):
**C 31/e*, 1864
 NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet):
C 302/t, 1593

- Nydalen, fältseminarium: 1341
 Nyhetssamarbete: 939
 Nykterhet
 till sjöss: *D 11/1979/t, 2173
 i trafiken: *D 10/1977/t, 2125
- Oceanografi, fysisk, kollegium för: C 157/k, 1429
 Odontologisk materialprovning, nordiskt institut för (NIOM): *C 32/s, 1868
 OECD: 68
 Offentlig rätt: 1101
 Offentliga utredningsväsendet: D 17/1976/j, 2114
 Onykterhet: se Nykterhet
 Ozonskiktet
 forskning om: D 8/1978/s, 2150
 konvention om: *D 9/1978/s, 2152
- Parkeringsavgifter: se Felparkeringsavgifter
 Passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden: D 4/1975/t, 2085
 Patenträtt: 1093
 Patienters rättssäkerhet: 1146
 Pensionärer
 NORDTURIST-biljett för: D 4/1976/t, 2101
 ökat resande: *D 8/1980/t, 2204
 Personrätt: 1080
 Personskydd: 1097
 Politik
 internationell inklusive konflikt- och fredsforskning: se Fredsforskning
 sysselsättnings-: E 26, 2422
 valuta-: 983
 Porträttmatrikel: 2452
 Postföreningen: *C 27/t, 1846
 Postförsändelser, rabattordning: A 603/t, 507
 Processrätt: 1100
 Produkt-
 ansvar: 1094
 information: 1047
 kontroll: 1108
 Projekt-
 anställda utanför Norden: D 19/1980/s, 2218
 export, nordisk: 85, 1005, D 1/1981/e, 2335
 industriella: D 23/1980/e, 2226
 Publiceringsnämnd för humanistiska tidskrifter: *C 23/k, 1824
 Publikationsverksamhet, Nordiska rådet: 2449
 Punktskriftsböcker: se Talböcker
- Rabatter m. m. i järnvägstrafiken: D 12/1979/t, 2175
 Radio och TV: se även TV
 samarbete: 105, A 624/k, 697, B 36/k, 709, D 7/1981/k, 2350
 Radioaktivt avfall: D 1/1977/e, 2117
 Regionalpolitik: 1118
 fond för Nordkalotten: D 23/1974/e, 2073
 institut för regionalpolitisk forskning: *C 46/e, 1992
 samarbete: D 1/1979/e, 2160
 Rening av kommunalt avloppsvatten: *D 7/1979/s, 2169
 Renskötselfrågor, samarbetsorganet för: *C 6/j, 1719
 Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: *D 13/1974/t, 2067
 Rets-: se Rätts-
 Reykjavik, Nordens Hus: C 200/k, 1499
 Rumstemperatur: se Temperatur
 Rusmedel
 forskning och utbildning: *D 23/1981/s, 2373
 bekämpning av missbruk: *D 22/1981/s, 2372, E 18, 2414
 internationellt samarbete: D 24/1981/s, 2374, E 18, 2414
 Rådsmedlemmar, initiativmöjligheter vid ministerrådsförslag: E 21, 2417
 Rättskydd vid sjukdom m. m.: D 20/1980/s, 2220
- Samarbete, nordiskt: C 1, 923
 Samerna
 kulturliv, stöd till: D 15/1976/k, 2110, NU 1981:6
 samarbetsorganet för samespörsmål: *C 6/j, 1719
 samiskt intitut: C 203/k, 1530
 skydd för miljön: *D 24/1974/j, 2076
 stöd till: *D 5/1972/j, 2032
 Samhällsforskning, samarbetsnämnden för: *C 8/k, 1727
 Samhällsplanering, nordiskt institut för: 1063, C 104/k, 1327
 Scandinavia Today: 1077
 Sjukdom
 förebyggande av: *D 27/1981/s, 2377
 rättskydd vid: D 20/1980/s, 2220
 Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
 Sjukvård: se även Hälsovård
 sjukvårds-, hälso- och veterinärpersonal, arbetsmarknad för: D 21/1981/s, 2371, E 22, 2418

- Sjö-
folk, TV-program för: *D 8/1976/k*, 2105,
E 4, 2399
rätt, institut för: *C 153/k*, 1393
säkerhetskonventionen SOLAS 1974:
1168, **D 10/1979/t*, 2172
transporter, miljösäkra: **D 14/1981/t*, 2362,
**D 15/1981/t*, 2363
- Skadedjur, biologisk bekämpning av: *D 18/1972/k*, 2042
- Skadeverkningar, turismens: **D 13/1981/t*, 2361
- Skattefri alkoholförsel: *D 26/1981/s*, 2376
- Skattevetenskapliga forskningsrådet:
**C 39/e*, 1940
- Skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete: **D 1/1980/k*, 2192
- Skoglig utbildning, högre: **D 3/1978/e*, 2143
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: **C 31/e*, 1864
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för (SNS): 1031, 1034, **C 28/e*, 1849
- Skolsamarbete, verksamhetsberättelse:
C 101/k, 1288
- Skov: se Skog
- Skärgårdsforskning, institut för: 1129, **D 27/1974/s*, 2081
- Skönlitteratur: se Litteratur
- SNS (Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning): 1031, 1034, **C 28/e*, 1849
- Social- och hälsovårdsområdet, program för samarbete: *B 39/s*, 809, *D 9/1977/s*, 2123
- Socialpolitiskt samarbete: 934, 1137
- Socialskydd för husmödrar: se Försörjningsgreppet
- Social trygghet, ny nordisk konvention: 1139, *D 20/1981/s*, 2369
- Sommaruniversitetet: **C 22/k*, 1810
- Sprog: se Språk
- Språk
–förståelse, förbättrad i Norden: 1058, *D 12/1977/k*, 2128
och informationscentrum: *C 106/k*, 1356
-konvention, nordisk: *D 32/1981/j*, 2390
och litteratur, kurser: *C 105/k b*, 1343
-sekretariatet och språknämndernas samarbete: *C 165/k*, 1489
-undervisning för finska barn i Sverige: 134, *D 14/1975/k*, 2092, *E 8*, 2403
undervisningsutbudet utomlands i nordiska: **D 13/1977/k*, 2130
- Spörgsmål: se Frågor
- Stadsforskning: **D 27/1980/e*, 2334
- Statistik
information om Åland: *E 20*, 2416
samarbete: 1147
Statistiskt sekretariat: *C 3/e*, 1708
Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk statistisk årsbok"
Statsborger: se Medborgare
Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statutsamling"
Stipendier
bildkonstnärer: **D 11/1981/k*, 2357
författare: **D 9/1981/k*, 2355
- Storbyprojekt: 1122
- Straffrättskommittén: **C 49/j*, 2002
- Stöd
bildkonstnärer: **D 11/1981/k*, 2357
färöiska litteraturen: **D 20/1973/k*, 2057
författare: **D 9/1981/k*, 2355
samerna: **5/1972/j*, 2032
samiskt kulturliv: *D 15/1976/k*, 2110
- Støj: se Trafikbuller
- Sundheds-: se Hälso-
- Svangerskap se Graviditet
- Sveaborg: se Konstcentrum
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Sysselsättningspolitik: *E 26*, 2422
- Säkerhetsbestämmelser till sjöss: **D 8/1979/t*, 2170, **D 9/1979/t*, 2171
- Sälstammen, östersjöområdet och Kattegatt:
**D 6/1979/s*, 2167
- Sø: se Sjö-
- Talböcker och punktskriftsböcker, distribution: *A 614/k*, 641
- Teaterkommittén: *C 201/k*, 1513
- Teknologi och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
- Telekommunikation: **C 21/t*, 1806
- TELEMEDEL-projektet: 1156
- Television: se TV
- Temperatur inomhus: *A 615/k*, 655
- Tidskrifter: se även kulturtidskrift
publiceringsnämnd för humanistiska:
**C 23/k*, 1824
- Tjänstemannautbyte: 938
- Told-: se Tull-
- Trafik-
buller, begränsning av: 1107, *D 11/1974/t*, 2064
förbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och övriga Norden: *D 11/1972/t*, 2036

- försäkring, förarskydd vid: *D 24/1973/t, 2060
 kort: se Körkort
 lagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 2026
 larm: se Trafikbuller
 miljö för barn: *D 11/1977/t, 2127
 nykterhet: *D 10/1977/t, 2125, *D 11/1979/t, 2173
- Trafiksäkerhet:** 1150, 1164
 bilavgiftssystem: *D 9/1980/t, 2205
 nordiskt trafiksäkerhetsår: D 10/1980/t, 2206
 och vägbeläggning: *D 18/1981/t, 2367
- Trafiksäkerhetsrådet (NTR):** C 302/t, 1593
- Transport:** Se även Sjötransporter
 -ekonomisk forskning (NKTF): 1162, *C 25/t, 1839
 internationella bestämmelser: *D 16/1981/t, 2364
 kommunikation och trafiksäkerhet: 1150
 nordiska bestämmelser: *D 17/1981/t, 2366
 -statistik: 1160, *D 11/1980/t, 2208
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer:** D 1/1972/e, 2029
- Trygghetskonvention:** 1139, D 20/1981/s, 2369
- Trädgårdsväxter, genbank för:** *C 29/e, 1854
- Tulladministrativa rådet:** *C 4/e, 1712
- Tullbehandling och distribution av AV-material:** *D 7/1976/k, 2104
- Tungjon-laboratorium:** A 598/k, 447
- Turismens skadeverkningar på naturen:** *D 13/1981/t, 2361
- Turistrådet, Nordiska (NT):** *C 19/t, 1797
- TV**
 program för sjöfolk: D 8/1976/k, 2105, E 4, 2399
 samarbete: 105, D 15/1973/k, 2049
 samarbete mellan Finland och Sverige: D 20/1971/k, 2027
 satellit: se NORDSAT
 ökat nordiskt samarbete: A 624/k, 697, B 36/k, 709, 1078, D 15/1973/k, 2049, D 7/1981/k, 2350
- U-länderna:** se Utvecklingsländerna
- Ud(et):** se Ut-
- Uddannelse:** se Utbildning
- Underleveranser:** A 617/e, 676
- Undervisning**
 byggnadsmiljöfrågor: A 606/k, 552
 medicinsk: *C 41/k, 1951
 i nordiska språk vid utländska universitet: *D 13/1977/k, 2130
- i språk för finska barn i Sverige: 134, D 14/1975/k, 2092, E 8, 2403
- Ungdom**
 arbetslöshet: 64, 920, *D 28/1981/s, 2378
 fritidsverksamhet: *D 25/1981/s, 2375
 nordisk litteraturpris: E 19, 2415
 NORDTURIST-biljett för: D 3/1975/t, 2084, E 11, 2407
 samarbete, utskottet för: C 204/k, 1551
 turism: 1076
 yrkesutbildning för: *D 18/1979/k, 2182
- Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av:** D 17/1973/k, 2054
- Upphovsrätt:** 1092
- Utbildning:** 1056, se även Vidareutbildning
 arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalotten: *C 36/s, 1905
 av lärare för döv-blinda: *D 2/1978/k, 2142
 exportmarknadsföring: A 600/e, 474
 för fysioterapeuter: *D 3/1974/s, 2062
 kurser i etnologi: C 105/k a, 1338
 kurser i språk och litteratur: C 105/k b, 1343
 och forskning på rusmedelsområdet: *D 23/1981/s, 2373
 skeppsteknik och -ekonomi: *D 1/1980/k, 2192
 skoglig, högre: *D 3/1978/e, 2143
 vuxen-: 1059
 och forskning rörande åldrandet: *D 5/1979/s, 2166
- Utbildningsrådet, finsk-svenska:** *C 26/k, 1842
- Utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer:** *D 11/1981/k, 2357
- Utdannelse:** se Utbildning
- Utlandsskolor, gemensamt ansvar för:** 1064, D 2/1980/k, 2193
- Utlänningslagstiftning och -politik:** D 10/1973/j, 2047
- Utlänningsutskottet, Nordiska:** *C 15/j, 1759
- Utredningsväsendet, samarbete om offentliga:** D 17/1976/j, 2114
- Utvecklingsländerna**
 biståndssamarbete: 962, 1220, E 16, 2412
 fiskeprodukter, utveckling av: D 14/1978/e, 2156
- Valfångst:** 124
- Valutapolitik:** 983
- Vapenexport:** A 610/e, 603
- Varumärkesrätt:** 1093
- Vattenförening:** 1106
- Vedtægter:** se Statutsamling

Veg, Vej: se Väg- och Mellanriksväg
 Vetenskaplig information: *C 160/k*, 1453
 Veterinärpersonal, arbetsmarknad för: *D 21/1981/s*, 2371, *E 22*, 2418
 Vidareutbildning: 1059
 fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 2062
 inom hotell- och restaurantfacket: **D 13/1974/t*, 2067
 konservatorer: *C 105/k c*, 1348
 social- och medicinalpersonal: 1143
 Videogramområdet, samarbete: *D 4/1980/k*, 2199, *E 5*, 2400
 Videokassetter med våld och osedliga program: 97, *A 605/j*, 1099
 Viltforskning, nordiskt kollegium för: **C 2/k*, 1701
 Viseringsregler: *D 31/1981/j*, 2387
 Vulkanologiskt institut: *C 162/k*, 1474
 Vuxenutbildning: 1059
 Vårdinstitutioner, rättsskydd vid: *D 20/1980/s*, 2220
 Vägbeläggning och trafiksäkerhet: **D 18/1981/t*, 2367
 Vägforskningssamarbete: 1155
 Vägtekniska förbundet: **C 37/t*, 1909
 Västnorge, nordisk folkhögskola: *D 21/1979/k*, 2190, *E 7*, 2402

Yrkeshygien och arbetsmedicin: 954
 Yrkesinriktad rehabilitering: se Arbetsmarknad
 Yrkesskador: 958
 Yrkesutbildning för ungdom: **D 18/1979/k*, 2182

Åland

komplettering av Helsingforsavtalet:

A 602/j, 501

Nordens institut: 1075, **D 16/1979/k*, 2180

nordiskt institut för skärgårdsforskning:

**D 27/1974/s*, 2081

representation i Nordiska rådet: 2438

statistisk information: *E 20*, 2416

och Stockholmsområdet, flygtrafiken:

**D 9/1972/t*, 2035

Ålands hav och Kvarken, lotsning: *A 601/t*, 485

Åldrandets problem, utbildning och forskning: **D 5/1979/s*, 2166

Åldringar, finska i Sverige: *E 9*, 2404

Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: *D 1/1972/e*, 2029

Återanvändning av avfall: 1108

Ægteskap: se Äktenskap

Äktenskapslagstiftning: 1080, **D 22/1973/j*, 2058

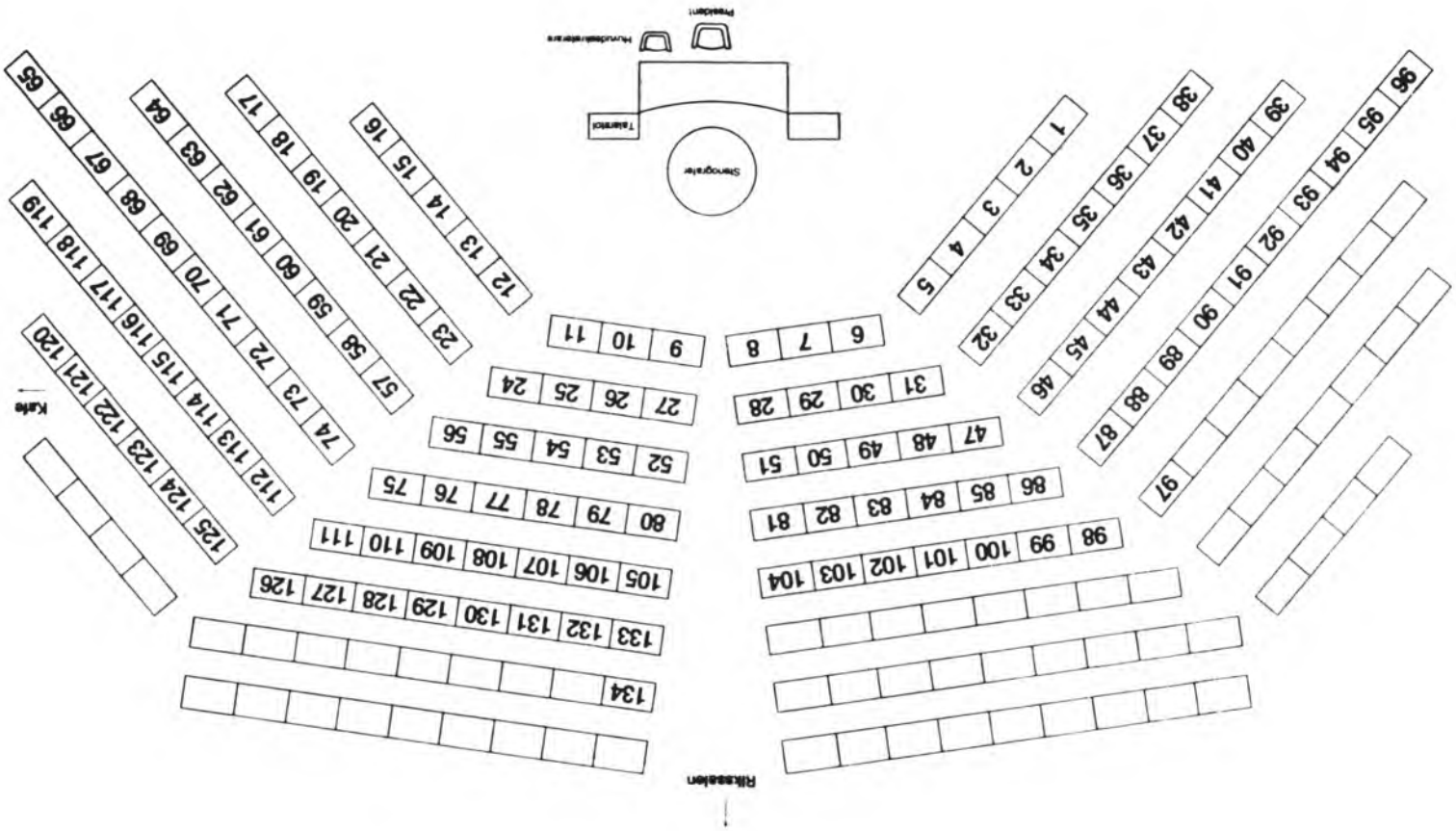
Økonomisk: se Ekonomisk

Öresundssamarbetet: 1125, 1161

Östersjöområdet, sälstammen i: **D 6/1979/s*, 2167

Östersjön, förhindrande av skador genom giftiga laster: **D 9/1975/s*, 2088

Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas placering i sessionssalen

Regeringsrepresentanter

1. <i>Ahde, Matti</i> , Finland	48. <i>Olsen, Olaf</i> , Føroya
2. <i>Andersson, Karin</i> , Sverige	49. <i>Pekkala, Ahti</i> , Finland
3. <i>Arnalds, Ragnar</i> , Island	50. <i>Petri, Carl Axel</i> , Sverige
4. <i>Austad, Tore</i> , Norge	51. <i>Presthus, Rolf</i> , Norge
5. <i>Bennedsen, Dorte</i> , Danmark	81. <i>Rasmussen, Henning</i> , Danmark
6. <i>Boo, Karl</i> , Sverige	82. <i>Rekola, Esko</i> , Finland
7. <i>Dahlgren, Anders</i> , Sverige	83. <i>Røkke, Mona</i> , Norge
8. <i>Eliasson, Ingemar</i> , Sverige	84. <i>Skauge, Arne</i> , Norge
28. <i>Elmstedt, Claes</i> , Sverige	85. <i>Sorsa, Kalevi</i> , Finland
29. <i>Espersen, Ole</i> , Danmark	86. <i>Stenbäck, Pär</i> , Finland
30. <i>Forsman, Mauno</i> , Finland	87. <i>Stray, Svenn</i> , Norge
31. <i>Fälldin, Thorbjörn</i> , Sverige	88. <i>Suonio, Kaarina</i> , Finland
32. <i>Gestsson, Svavar</i> , Island	89. <i>Söder, Karin</i> , Sverige
33. <i>Gislason, Ingvar</i> , Island	90. <i>Söderman, Jacob</i> , Finland
34. <i>Gjertsen, Astrid</i> , Norge	91. <i>Taxell, Christoffer</i> , Finland
35. <i>Guttormsson, Hjörleifur</i> , Island	92. <i>Thórdarson, Friðjón</i> , Island
36. <i>Hansen, J. K.</i> , Danmark	93. <i>Thoroddsen, Gunnar</i> , Island
37. <i>Heløe, Leif Arne</i> , Norge	94. <i>Tillander, Ulla</i> , Sverige
38. <i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	95. <i>Tähkämaa, Taisto</i> , Finland
39. <i>Johansson, Olof</i> , Sverige	96. <i>Ullsten, Ola</i> , Sverige
40. <i>Jokela, Mikko</i> , Finland	97. <i>Wahlström, Jarmo</i> , Finland
41. <i>Jørgensen, Anker</i> , Danmark	98. <i>Wikström, Jan-Erik</i> , Sverige
42. <i>Kajanoja, Jouko</i> , Finland	99. <i>Willoch, Kåre</i> , Norge
43. <i>Kivistö, Kalevi</i> , Finland	100. <i>Wirtén, Rolf</i> , Sverige
44. <i>Langslet, Lars Roar</i> , Norge	101. <i>Woivalin, Folke</i> , Åland
45. <i>Nielson, Poul</i> , Danmark	102. <i>Väänänen, Marjatta</i> , Finland
46. <i>Olesen, Kjeld</i> , Danmark	103. <i>Åsling, Nils, G.</i> , Sverige
47. <i>Ollila, Esko</i> , Finland	104. <i>Østergaard, Lise</i> , Danmark

Valda medlemmar

9. <i>Andersson, Lennart</i> , Sverige	19. <i>Eidem, Bjarne Mørk</i> , Norge
10. <i>Ásgrímsson, Halldór</i> , Island	20. <i>Ellemann-Jensen, Uffe</i> , Danmark
11. <i>Auken, Margrete</i> , Danmark	21. <i>Gadd, Arne</i> , Sverige
12. <i>Benkow, Jo</i> , Norge	22. <i>Grøndahl, Kirsti</i> , Norge
13. <i>Berge, Gunnar</i> , Norge	23. <i>Guðnason, Eiður</i> , Island
14. <i>Björklund, Ilkka-Christian</i> , Finland	24. <i>Gustavsson, Rune</i> , Sverige
15. <i>Bondevik, Kjell Magne</i> , Norge	25. <i>Hugensen, Hagen</i> , Danmark
16. <i>Brundtland, Gro Harlem</i> , Norge	26. <i>Halvgaard, Børge</i> , Danmark
17. <i>Christensen, Chr.</i> , Danmark	27. <i>Hansen, Guttorm</i> , Norge
18. <i>Dybkjær, Lone</i> , Danmark	52. <i>Hansen, Ivar</i> , Danmark

53. *Hansen-Krone, Margit*, Norge
54. *Haugstvedt, Asbjørn*, Norge
55. *Henriksen, Ole*, Danmark
56. *Hermannsson, Sverrir*, Island
57. *Hernelius, Allan*, Sverige
58. *Hetemäki-Olander, Elsi*, Finland
59. *Häll, Karl-Erik*, Sverige
60. *Jakobsen, Johan J.*, Norge
61. *Jakobsen, Svend*, Danmark
62. *Jansson, Paul*, Sverige
63. *Jansson, Olof*, Åland
64. *Jensen, Egon*, Danmark
65. *Jonasson, Bertil*, Sverige
66. *Jónsson, Stefán*, Island
67. *Jonäng, Gunnel*, Sverige
68. *Järvenpää, Heikki*, Finland
69. *Kanerva, Ilkka*, Finland
70. *Karhuvaara, Sinikka*, Finland
71. *Kemppainen, Arvo*, Finland
72. *Knuuttila, Sakari*, Finland
73. *Koivisto, Tellervo*, Finland
74. *Kristensen, Finn*, Norge
75. *Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva*, Finland
76. *Liikanen, Erkki*, Finland
77. *Lillqvist, Bror*, Finland
78. *Lindahl, Essen*, Sverige
79. *Lundblad, Grethe*, Sverige
80. *Lundkvist, Svante*, Sverige
105. *Murberg Martinsen, Astrid*, Norge
106. *Mathiesen, Matthías, Á.*, Island
107. *Bollmann, Niels*, Danmark
108. *Møller, Inge Fischer*, Danmark
109. *Nielsen, Agnar*, Føroya
110. *Palm, Sture*, Sverige
111. *Patursson, Erlendur*, Føroya
112. *Pedersen, Robert*, Danmark
113. *Petersson, Per*, Sverige
114. *Pétursson, Páll*, Island
115. *Pokka, Hannele*, Finland
116. *Randal, Håkon*, Norge
117. *Romanus, Gabriel*, Sverige
118. *Salo, Arvo*, Finland
119. *Savola, Petter*, Finland
120. *Schnitler, Gunvor*, Norge
121. *Sellgren, Rolf*, Sverige
122. *Steen, Reiulf*, Norge
123. *Stenbäck, Asser*, Finland
124. *Stetter, Ib*, Danmark
125. *Steenholdt, Otto*, Grønland
126. *Sundberg, Ingrid*, Sverige
127. *Syse, Jan P.*, Norge
128. *Sælthun, Ambjørn*, Norge
129. *Söderström, Sten*, Finland
130. *Tastesen, Bernhard*, Danmark
131. *Thomassen, Petter*, Norge
132. *Werner, Lars*, Sverige
133. *Westerlund, Henrik*, Finland
134. *Winberg, Håkan*, Sverige